

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

24 juillet 2023

PROJET DE LOI
introduisant le Livre II du Code pénal**PARTIE 1****Sommaire****Pages**

Résumé	3
Exposé des motifs	5
Avant-projet de loi	655
Analyse d'impact	831
Avis du Conseil d'État	851
Projet de loi	904
Tableau de correspondance	1142
Coordination des articles	1228

*Voir:*Doc 55 **3518/ (2022/2023)**:
001: Projet de loi – Partie 2.BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

24 juli 2023

WETSONTWERP
tot invoering van Boek II van het Strafwetboek**DEEL 1****Inhoud****Blz.**

Samenvatting	3
Memorie van toelichting	5
Voorontwerp van wet.....	655
Impactanalyse	841
Advies van de Raad van State	851
Wetsontwerp	904
Concordantietabel	1184
Coördinatie van de artikelen	1341

*Zie:*Doc 55 **3518/ (2022/2023)**:
001: Wetsontwerp – Deel 2.

10092

Le gouvernement a déposé ce projet de loi le 24 juillet 2023.

Le “bon à tirer” a été reçu à la Chambre le 12 septembre 2023.

De regering heeft dit wetsontwerp op 24 juli 2023 ingediend.

De “goedkeuring tot drukken” werd op 12 september 2023 door de Kamer ontvangen.

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant – Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

RÉSUMÉ

Le Code pénal en projet – Livre II contient une nouvelle structure globale. Les infractions sont rassemblées dans huit titres qui correspondent à huit thèmes. Un titre préliminaire rassemble les définitions de termes employés dans le Code pénal.

Les huit titres sont les suivants:

Titre 1er. Les violations graves du droit international humanitaire;

Titre 1bis. Le crime d'écocide;

Titre 2. Les infractions contre la personne;

Titre 3. Les infractions contre la sécurité publique;

Titre 4. Les faux;

Titre 5. Les infractions contre les biens;

Titre 6. Les infractions économiques;

Titre 7. Les infractions contre l'État et son fonctionnement.

Dans ce cadre, chaque article du Code est assorti d'un titre. Les infractions reprises sous l'article comportent une définition de tous leurs éléments constitutifs. La peine est ensuite déterminée à la fin de l'article. Les modifications concernent ensuite la définition de la peine. Celle-ci est déterminée par son niveau et non plus par une fourchette de peine.

Le projet de loi comporte un ensemble infractionnel plus cohérent:

1° le Code pénal dépenalise plusieurs infractions lorsque les sanctions civiles, administratives ou disciplinaires sont suffisantes pour répondre au comportement infractionnel. D'autres comportements sont décriminalisés car les infractions sont dépassées et ne sont plus considérées comme punissables. Les infractions dont les éléments constitutifs se recoupent font l'objet d'une seule disposition pénale;

2° certaines dispositions pénales issues de lois spéciales sont également intégrées dans le Code pénal (par exemple, les milices privées ou les infractions contre

SAMENVATTING

Het ontworpen Strafwetboek – Boek II heeft een nieuwe globale structuur. De misdrijven zijn gegroepeerd onder acht titels die overeenkomen met acht thema's. Een preliminaire titel bevat de definities van termen die worden gebruikt in het Strafwetboek.

De acht titels zijn:

Titel 1. Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht;

Titel 1bis. Misdaad van ecocide;

Titel 2. Misdrijven tegen de persoon;

Titel 3. Misdrijven tegen de openbare veiligheid;

Titel 4. Valsheden;

Titel 5. Misdrijven tegen het vermogen;

Titel 6. Economische misdrijven;

Titel 7. Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren.

In het kader van die structuur heeft elk artikel van het Wetboek een opschrift gekregen. In de definitie van de misdrijven waarover het artikel gaat, worden alle constitutieve bestanddelen ervan omschreven. De straf wordt aan het eind van het artikel bepaald. De wijzigingen betreffen verder ook de bepaling van de straf. De straf wordt namelijk bepaald door het niveau ervan en niet langer aan de hand van een strafmarge.

Het wetsontwerp voorziet in een coherenter geheel van misdrijven:

1° het Strafwetboek depenaliseert verschillende misdrijven wanneer de burgerlijke, administratieve of tuchtrechtelijke straffen volstaan als reactie op de strafbare gedraging. Andere gedragingen worden gedecriminaliseerd, omdat de misdrijven achterhaald zijn en niet langer als strafwaardig worden beschouwd. De misdrijven waarvan de constitutieve bestanddelen elkaar overlappen, vormen het onderwerp van één enkele strafbepaling;

2° bepaalde strafbepalingen uit bijzondere wetten zijn eveneens opgenomen in het Strafwetboek (bijvoorbeeld: private militias of misdrijven tegen de internationale

les relations internationales, les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationnisme);

3° le Code pénal en projet comporte de nouvelles infractions (par exemple, le crime d'écocide, l'incitation au suicide, la profanation de cadavres...);

4° en outre, pour certaines infractions, les sanctions sont quelque peu alourdies, de sorte que la gravité de l'infraction est mieux reflétée dans la sanction;

5° certaines dispositions pénales sont plus cohérentes dans le nouveau Code pénal;

6° enfin, des dispositions pénales sont adaptées afin de mieux correspondre à la réalité sociale.

betrekkingen, misdrijven inzake de bestrafing van de discriminatie, aanzetting tot haat en negationisme);

3° het ontworpen Strafwetboek bevat nieuwe misdrijven (bijvoorbeeld: ecocide, aanzetting tot zelfdoding, lijkschennis, ...);

4° voorts worden voor bepaalde misdrijven de straffen enigszins verzwaard, zodat de ernst van het misdrijf beter wordt weerspiegeld in de sanctie;

5° bepaalde strafbepalingen zijn coherenter in het nieuwe Strafwetboek;

6° tot slot worden er strafbepalingen aangepast om beter in overeenstemming te zijn met de sociale realiteit.

EXPOSÉ DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

EXPOSÉ GÉNÉRAL

LIVRE II

LES INFRACTIONS DE DROIT COMMUN ET LEURS PEINES

1. Généralités

Le Livre II du Code pénal contient les incriminations relatives aux atteintes aux valeurs et aux biens juridiques les plus essentiels de la société. Il reflète dans une large mesure les valeurs et les normes qui, d'après le législateur, méritent une protection dans notre société. Plus encore que le Livre I, le Livre II est ainsi, par nature, un produit de son temps. Il n'y a donc rien d'étonnant à ce que l'actuel Livre II du Code pénal ait fait l'objet d'innombrables modifications au cours des cent cinquante dernières années pour apporter une réponse aux formes mouvantes de criminalité et à l'évolution de l'échelle des valeurs et des sensibilités au sein de la société. Cependant, ces interventions ont presque toujours été plutôt fragmentaires: elles concernaient l'introduction d'une nouvelle incrimination, d'une nouvelle circonstance aggravante, etc. sans prêter nécessairement attention au contexte plus large dans lequel cette nouveauté était intégrée.

Au fil du temps, la cohérence du Livre II s'en est trouvée considérablement affectée. Certaines incriminations se recourent, d'autres sont tombées en désuétude; l'accumulation de circonstances aggravantes complique la fixation de la peine¹; les degrés de peine figurant dans la loi ne correspondent bien souvent pas aux degrés de peine infligés dans la pratique, etc. Comme pour le Livre I du Code pénal, il est donc permis d'affirmer que la clarté et l'accessibilité du Code ont été largement altérées et qu'une refonte globale s'impose. En outre, le nouveau Livre I ne peut pas entrer en vigueur sans une adaptation du Livre II à ces nouvelles règles.

¹ Voir à ce sujet le projet de Livre I du Code pénal dans lequel il est proposé de simplifier considérablement cette problématique en établissant une distinction entre les facteurs aggravants et les éléments aggravants (cf. articles 8 et 28).

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

ALGEMENE TOELICHTING

BOEK II

DE GEMEENRECHTELIJKE MISDRIJVEN EN HUN STRAFFEN

1. Algemeen

Boek II van het Strafwetboek bevat de strafbaarstellingen met betrekking tot de inbreuken op de meest essentiële waarden en rechtsgoederen van de samenleving. Het is in belangrijke mate een weerspiegeling van de waarden en normen die volgens de wetgever bescherming verdienen in onze maatschappij. Meer nog dan Boek I, is Boek II daardoor uit zijn aard een product van zijn tijd. Het mag dan ook niet verbazen dat het huidige Boek II Sw. het voorwerp is geweest van talloze wijzigingen tijdens de afgelopen honderdvijftig jaar, om zo een antwoord te bieden op de veranderende vormen van criminaliteit en de evolutie van de waardenschaal en gevoeligheden binnen de samenleving. Deze ingrepen zijn echter bijna steeds eerder fragmentarisch geweest: ze hadden betrekking op het invoeren van een nieuwe strafbaarstelling, een nieuwe verzwarende omstandigheid, ... zonder dat er noodzakelijk aandacht was voor het grotere geheel waarin deze nieuwigheid werd ingepast.

Dit heeft de coherentie van Boek II met de tijd in belangrijke mate aangetast. Sommige strafbaarstellingen overlappen elkaar, enkele strafbaarstellingen zijn in onbruik geraakt, de opeenstapeling van verzwarende omstandigheden bemoeilijkt de straftoemeting¹, de strafmaten in de wet stemmen vaak niet overeen met de strafmaten die in de praktijk worden opgelegd, ... Net als voor Boek I van het Strafwetboek, kan dus worden gesteld dat de overzichtelijkheid en de toegankelijkheid van het wetboek in belangrijke mate zijn aangetast en er zich een globale herziening opdringt. Bovendien kan het nieuwe Boek I niet in werking treden zonder dat Boek II is aangepast aan deze nieuwe regels.

¹ Zie hieromtrent het ontwerp van Boek I Sw., waarin wordt voorgesteld deze problematiek aanzienlijk te vereenvoudigen door een onderscheid te maken tussen verzwarende factoren en verzwarende bestanddelen (zie artikelen 8 en 28).

Pour cette partie de ses travaux, la Commission de réforme du droit pénal², composée du Prof. Dr Joëlle Rozie, du Prof. Damien Vandermeersch, du dr. Jeroen De Herdt a évidemment adopté les mêmes positions que pour la proposition du projet de Livre I. L'objectif demeure la réalisation d'un Code pénal à la fois contemporain et à l'épreuve du temps dans lequel les notions de précision, de cohérence et de simplicité constituent le fil conducteur.

2. Exposé des principes fondateurs d'une législation pénale optimale ("précision", "cohérence", "simplicité") à la lumière du Livre II du Code pénal

L'exposé des motifs du projet du nouveau Livre I du Code pénal s'est longuement penché sur le sens à donner aux notions fondamentales de "précision", de "cohérence" et de "simplicité"³. Il est utile d'expliquer à nouveau brièvement ces notions, plus spécifiquement au regard de la spécificité du Livre II du Code pénal, afin d'explicitier de la sorte le fil conducteur de la réforme proposée.

2.1. La précision

La notion de précision embrasse une série d'aspects (qui peuvent se recouper). Une législation pénale précise doit être attentive aux principes suivants:

- la garantie de la sécurité juridique;
- la correspondance entre les règles de droit et leur incidence dans la pratique;
- l'abandon de postulats pénaux qui ne peuvent être scientifiquement étayés;
- la présence d'un cadre répressif optimal équitable et efficace pour l'ensemble des acteurs de la société;
- la proportionnalité entre la règle et l'objectif poursuivi.

En premier lieu, les règles de droit proposées doivent être de nature telle que les infractions puissent être

² Instituée par l'arrêté ministériel du 30 octobre 2015 portant création des Commissions de réforme du droit pénal et de la procédure pénale, *Moniteur belge* du 29 décembre 2015.

³ Le Conseil d'État indique d'ailleurs dans son avis n°64.121/1 du 23 novembre 2018 (n° 4) que le pouvoir d'appréciation du législateur dans l'élaboration d'un dispositif pénal et dans les choix en opportunité qu'il peut faire quant aux comportements qu'il souhaite incriminer et aux peines qu'il y attache, est balisé notamment par la sécurité juridique, la clarté et l'accessibilité de la législation ainsi que sa consistance et sa cohérence internes.

De Commissie tot hervorming van het strafrecht², bestaande uit prof. dr. Joëlle Rozie, prof. Damien Vandermeersch en dr. Jeroen De Herdt hanteerde voor dit deel van zijn werkzaamheden uiteraard dezelfde uitgangspunten als voor het voorstel van ontwerp van Boek I. De doelstelling blijft de realisatie van een eigentijds en tegelijkertijd toekomstbestendig Strafwetboek, waarbij de begrippen "accuraat", "coherent" en "eenvoudig" de rode draad zijn.

2. De bouwstenen voor een optimale strafwetgeving ("accuraat", "coherent", "eenvoudig") nader toegelicht in het licht van Boek II Sw.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van nieuw Boek I Sw. werd reeds uitgebreid ingegaan op de betekenis die aan de kernbegrippen "accuraat", "coherent" en "eenvoudig" moet worden gegeven.³ Het is nuttig deze begrippen hier opnieuw kort te duiden, meer in het bijzonder in functie van de eigenheid van Boek II Sw., om zo de rode draad in de voorgestelde hervorming te expliciteren.

2.1. Accuraat

De notie accuraatheid omarmt een aantal aspecten (die elkaar kunnen overlappen). Een accurate strafwetgeving moet oog hebben voor de volgende uitgangspunten:

- het waarborgen van de rechtszekerheid;
- het afstemmen van de rechtsregel op de uitwerking ervan in de praktijk;
- het verlaten van strafrechtelijke assumpties die niet wetenschappelijk kunnen worden gefundeerd;
- de aanwezigheid van een optimaal bestraffingskader dat billijk en effectief is voor alle actoren van de samenleving;
- evenredigheid tussen de rechtsregel en het nastreefde doel.

In de eerste plaats dienen de vooropgestelde rechtsregels van die aard te zijn dat op een rechtszekere wijze

² Opgericht bij ministerieel besluit van 30 oktober 2015 houdende oprichting van de Commissies tot hervorming van het strafrecht en van het strafprocesrecht, *Belgisch Staatsblad*. 29 december 2015.

³ De Raad van State wijst er in zijn advies nr. 64 121/1 van 23 november 2018 (nr. 4) overigens op dat de beoordelingsbevoegdheid van de wetgever in de uitwerking van het strafrechtelijk systeem en de opportuniteitskeuzes die hij daarbij kan maken over welke gedragingen hij strafbaar wil stellen en welke straffen hij daaraan verbindt, gebonden is door o.m. de rechtszekerheid, de duidelijkheid, de toegankelijkheid en de interne consistentie en coherentie van de regelgeving.

sanctionnées d'une manière juridiquement sûre. En d'autres termes, il faut bannir les incriminations et les qualifications d'infraction vagues. On s'efforce par ailleurs, dans la mesure du possible, de faire en sorte que la nature de l'infraction ne soit pas influencée par les éléments aggravants (ou la combinaison de ceux-ci): un délit ne pourra qu'exceptionnellement devenir un crime par l'application d'éléments aggravants. En effet, la qualification "crime" doit être réservée aux infractions les plus graves; on peut en outre éviter ainsi, sur le plan de la procédure pénale, des problèmes qui découleraient de la modification de la nature de l'infraction en fonction de l'admission ou non d'un élément aggravant.

Une règle juridique précise implique également qu'il faut une correspondance entre la règle de droit et son incidence dans la pratique. Sur ce plan, on peut pointer, par exemple, le déséquilibre qui s'est installé au fil du temps entre le degré de peine fixé dans le Livre II pour une infraction donnée et la peine infligée dans la pratique par les juges. L'élément principal qui en est le responsable est la pratique de la correctionnalisation (généralement systématique) des crimes. Cette pratique a été supprimée dans le cadre du projet de nouveau Livre I.

Cette intervention ne peut cependant entraîner un alourdissement général et aveugle des peines pour les faits actuellement qualifiés de crime. Lors du choix du niveau de peine applicable dans le nouveau Livre II, il convient dès lors, si l'on veut maintenir la situation actuelle en ce qui concerne le degré de peine, de considérer la peine qui prévaut dans le système actuel après correctionnalisation, étant donné que pour ces infractions, le caractère systématique de la correctionnalisation est indéniable. Vu l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 21 décembre 2017,⁴ il ne faut pas tenir compte de la loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice⁵ (la loi dite "Pot-pourri II").

La condition de précision implique également l'abandon de postulats pénaux qui ne peuvent être scientifiquement étayés. À cet égard, on songe, par exemple, à la figure juridique de "l'infraction poursuivie sur plainte". Il s'agit d'infractions "pour lesquelles l'action publique ne peut être engagée qu'après plainte préalable qui doit émaner d'une personne spécifiquement désignée à cet effet par la loi, qui est lésée par l'infraction ou dont les intérêts sont menacés".⁶ Contrairement à ce qui se pratique pour d'autres infractions, le ministère public ne peut donc juger

inbreuken kunnen worden bestraft. Vage strafbaarstellingen en delictomschrijvingen moeten m.a.w. worden geweerd. Daarnaast wordt getracht voor zoveel als mogelijk de aard van het misdrijf niet te laten beïnvloeden door de (combinatie van) verzwarende bestanddelen: een wanbedrijf zal slechts uitzonderlijk een misdaad kunnen worden door de toepassing van verzwarende bestanddelen. De omschrijving als misdaad moet immers worden voorbehouden voor de meest zware misdrijven en bovendien kunnen op die manier problemen worden vermeden op het vlak van de strafprocedure die voort zouden vloeien uit de wijziging van de aard van het misdrijf op basis van het al dan niet aannemen van een verzwarend bestanddeel.

Een juridisch accurate regel impliceert ook dat er afstemming moet zijn tussen de rechtsregel en de uitwerking ervan in de praktijk. Op dit vlak kan bijvoorbeeld worden gewezen op de mettertijd scheef gegroeide verhouding tussen de strafmaat die in Boek II wordt gesteld op een bepaald misdrijf en de straf die in de praktijk door de rechters wordt opgelegd. De belangrijkste verantwoordelijke hiervoor is de praktijk van de (veelal systematische) correctionalisering van misdaden. Met deze praktijk werd komaf gemaakt in het kader van het ontwerp van nieuw Boek I.

Deze ingreep mag echter geen blinde, algemene strafverzwaring tot gevolg hebben voor de feiten die vandaag als een misdaad zijn omschreven. Bij de keuze van het toepasselijke strafniveau in het nieuwe Boek II moet dan ook, wanneer men wat de strafmaat betreft de bestaande toestand wil handhaven, worden uitgegaan van de straf zoals die onder het huidige systeem geldt na correctionalisering aangezien voor de correctionaliseerbare misdrijven het systematisch karakter van de correctionalisering niet kan worden ontkend. Gelet op het arrest van het Grondwettelijk Hof van 21 december 2017⁴, moet er geen rekening worden gehouden met de wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie⁵ (de zogeheten "Potpourri II"-wet).

De vereiste van accuraatheid impliceert ook dat strafrechtelijke assumpties die niet wetenschappelijk kunnen worden gefundeerd, worden verlaten. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de figuur van het "klachtmisdrijf". Dit zijn misdrijven "waarvoor de strafvordering enkel kan worden ingesteld na een voorafgaande klacht die moet uitgaan van een daartoe specifiek door de wet aangeduide persoon, die door het misdrijf wordt benadeeld of in zijn belangen bedreigd".⁶ In tegenstelling tot voor andere misdrijven, kan het openbaar ministerie

⁴ C. const., 21 décembre 2017, n° 148/2017.

⁵ *Moniteur belge* du 19 février 2016.

⁶ P. ARNOU, "Klachtmisdrijf", *Comm.Strafr.*, 2.

⁴ GwH 21 december 2017, nr. 148/2017.

⁵ *Belgisch Staatsblad* van 19 februari 2016.

⁶ P. ARNOU, "Klachtmisdrijf", *Comm.Strafr.*, 2.

lui-même de la nécessité d'une poursuite; une poursuite n'est possible qu'à la demande explicite de la victime.⁷

Au fil du temps, cette figure juridique a perdu de son importance. La suppression de la condition de plainte pour l'infraction de harcèlement constitue l'érosion majeure la plus récente de ce concept.⁸ Dans l'actuel Code pénal, la condition de plainte n'est provisoirement maintenue que pour les infractions suivantes: les outrages adressés à un membre des Chambres (art. 275, alinéa 3, C.P.), la négligence de la part des fournisseurs, de leurs agents, des fonctionnaires publics ou des agents préposés ou salariés du gouvernement (art. 296 C.P.), l'occupation illicite d'un local non habité (art. 442/1 C.P.), les atteintes portées à l'honneur ou à la considération des personnes commises envers des particuliers, à l'exception de la dénonciation calomnieuse (art. 450 C.P.) et la fraude au moyen d'un effet (art. 509, alinéa 2, C.P.).⁹

La figure de l'infraction poursuivie sur plainte a dès lors déjà été déclarée moribonde.¹⁰ Non seulement, l'idée de l'infraction poursuivie sur plainte va à l'encontre de la constatation juridique selon laquelle le droit pénal est d'ordre public, mais des études scientifiques ont également révélé l'existence d'obstacles économiques à un tel système. La victime qui évalue l'opportunité de déposer une plainte ou non n'opérera pas la balance des coûts et avantages dans une perspective sociale. Dans certains cas, les avantages d'une poursuite seront plus importants pour la société que pour la victime mais si la victime décide de ne pas porter plainte, on manquera l'occasion de réaliser ces avantages. En outre, il est à craindre que la victime ne s'attache bien plus à "gagner sa propre affaire" qu'à trouver une solution équitable.¹¹

Il n'y a donc pas suffisamment d'éléments objectifs pour justifier ce système plus longtemps. Cette figure juridique est dès lors abandonnée dans le cadre du projet de Livre II du Code pénal. Des choix clairs doivent être posés. Ou bien l'on trouve pour ces infractions l'atteinte

hier dus niet zelf oordelen over de nood aan vervolging; vervolging is enkel mogelijk indien het slachtoffer hier op ondubbelzinnige om vraagt.⁷

Het belang van deze rechtsfiguur is mettertijd afgenomen. De recentste belangrijke afbrokkeling van dit concept bestond uit de afschaffing van de klachtvereiste voor het misdrijf belaging.⁸ In het huidige Strafwetboek blijft de klachtvereiste voorlopig enkel behouden voor de volgende misdrijven: smaad tegen een lid van de Kamers (art. 275, derde lid Sw.), nalatigheid van leveranciers, hun agenten, de openbare ambtenaren of de door de regering aangestelde of bezoldigde agenten (art. 296 Sw.), kraken van een niet-bewoonde ruimte (art. 442/1 Sw.), aanranding van de eer of de goede naam van personen tegen bijzondere personen gepleegd, met uitzondering van de lasterlijke aangifte (art. 450 Sw.) en bedrog door middel van een effect (art. 509, tweede lid, Sw.).⁹

De figuur van het klachtmisdrijf werd dan ook reeds op sterven na dood verklaard.¹⁰ Niet alleen gaat de idee van het klachtmisdrijf in tegen de juridische vaststelling dat het strafrecht van openbare orde is, maar uit wetenschappelijk onderzoek is ook gebleken dat er economische bezwaren zijn tegen dergelijk systeem. Bij de afweging die het slachtoffer maakt over het al dan niet indienen van een klacht, zal het slachtoffer de kosten en baten niet in maatschappelijk perspectief plaatsen. In bepaalde gevallen zullen de baten van een vervolging voor de samenleving groter zijn dan voor het slachtoffer, maar wordt de kans gemist deze baten te realiseren indien het slachtoffer beslist geen klacht in te dienen. Bovendien bestaat het risico dat het slachtoffer veeleer gefocust is op het "winnen van zijn eigen zaak", in plaats van op het zorgen voor een rechtvaardige oplossing.¹¹

Er zijn dus onvoldoende objectieve elementen om dit systeem nog langer te verantwoorden. Deze rechtsfiguur wordt in het kader van het ontwerp van Boek II van het Strafwetboek dan ook verlaten. Er moeten duidelijke keuzes worden gemaakt. Ofwel vindt men de aantasting

⁷ Cass. 11 mars 2008, *RABG* 2008, 799, note F. VAN VOLSEM.

⁸ Loi du 25 mars 2016 modifiant l'article 442bis du Code pénal, *Moniteur belge* du 5 avril 2016.

⁹ Pour un aperçu des infractions poursuivies sur plainte en dehors du Code pénal, voir P. ARNOU, "Klachtmisdrijf", *Comm. Strafr.*, 2; F. VAN VOLSEM, "Over klachtmisdrijven: een klager moet strafvervolgning willen" (note sous Cass. 11 mars 2008), *RABG* 2008, 801; C. VAN DEN WYNGAERT en collaboration avec S. VANDROMME et B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Anvers, Maklu, 2014, 227; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Anvers, Intersentia, 2013, 185-186, n° 198.

¹⁰ J. ROZIE, "Waar naartoe met het klachtmisdrijf?", *RW* 2015-16, 1603.

¹¹ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Anvers, Intersentia, 2013, 191-192, n° 206.

⁷ Cass. 11 maart 2008, *RABG* 2008, 799, noot F. VAN VOLSEM.

⁸ Wet van 25 maart 2016 tot wijziging van artikel 442bis van het Strafwetboek, *Belgisch Staatsblad* van 5 april 2016.

⁹ Voor een overzicht van klachtmisdrijven buiten het Strafwetboek, zie P. ARNOU, "Klachtmisdrijf", *Comm. Strafr.*, 2; F. VAN VOLSEM, "Over klachtmisdrijven: een klager moet strafvervolgning willen" (noot onder Cass. 11 maart 2008), *RABG* 2008, 801; C. VAN DEN WYNGAERT m.m.v. S. VANDROMME en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 227; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 185-186, nr. 198.

¹⁰ J. ROZIE, "Waar naartoe met het klachtmisdrijf?", *RW* 2015-16, 1603.

¹¹ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 191-192, nr. 206.

à l'ordre public trop limitée pour engager des poursuites pénales, même si la victime ne dépose pas de plainte, et il faut alors se demander s'il faut encore opter pour une sanction pénale pour de tels faits. Ou bien l'on considère qu'une répression pénale de tels faits est bel et bien nécessaire, auquel cas les règles de procédure normales qui permettent au ministère public de décider de la poursuite doivent s'appliquer.¹²

Une législation pénale précise implique également qu'un cadre répressif optimal doit être élaboré. Le projet de Livre I a élargi l'arsenal des peines tant pour les personnes physiques que pour les personnes morales afin de donner au juge le maximum de possibilités d'infliger une peine adaptée aux faits concrets sur lesquels il doit se prononcer et à l'auteur ou au participant à l'infraction concrète auquel il inflige la peine. Pour quelques-unes de ces peines (la peine de surveillance électronique, la peine de travail, la peine de probation et la condamnation par déclaration de culpabilité) et la modalité de sanction du sursis à l'exécution des peines, il est stipulé que le juge peut les prononcer "sauf dans les cas définis par la loi". Étant donné que la réalisation des différents objectifs de la peine ne peut être entravée *a priori* et de manière générale, une telle exclusion générale de peines ou de modalités de peine n'est appliquée que dans des cas très exceptionnels.

Par ailleurs, dans le cadre du Livre II, l'attention doit aussi se porter sur quelques peines accessoires qui ne peuvent être infligées que dans les cas définis par la loi. Il convient de définir les cas dans lesquels ces peines peuvent être infligées, l'idée de la sanction-miroir¹³ notamment pouvant être appliquée.

En vue d'une législation pénale précise, la règle de droit doit également être proportionnelle à l'objectif poursuivi. Cela implique notamment une réévaluation de la peine fixée pour les différentes infractions dans le cadre des travaux du Livre II. Le niveau de peine prescrit pour une infraction donnée doit traduire clairement l'échelle des valeurs au sein de notre société actuelle, refléter l'impact des faits sur la société et la victime. L'utilisation des niveaux de peine permet également d'apprécier plus facilement la gravité des différentes infractions les unes par rapport aux autres afin de parvenir ainsi à un degré de peine plus approprié.

¹² J. ROZIE, "Waar naartoe met het klachtmisdrijf?", *RW* 2015-16, 1603; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces) recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 189-190, n° 202

¹³ Voir à ce sujet J. ROZIE et D. VANDERMEERSCH, "De spiegelstraf herontdekt: een nieuw wapen in de strijd tegen de ineffectiviteit van de bestraffing?", *RW* 2016-17, 243-257.

van de openbare orde te beperkt voor deze misdrijven om over te gaan tot strafvervolgung, ook indien het slachtoffer geen klacht indient, en dan moet men zich afvragen of voor dergelijke feiten nog wel voor een strafrechtelijke sanctionering moet worden gekozen. Ofwel vindt men een strafrechtelijke beteugeling van dergelijke feiten weldegelijk noodzakelijk, en dan moeten de normale procedureregels gelden die het openbaar ministerie toestaan te beslissen over de vervolging.¹²

Een accurate strafwetgeving houdt eveneens in dat een optimaal bestraffingskader moet worden uitgetekend. Het ontwerp van Boek I heeft het straffenarsenaal zowel voor natuurlijke personen als rechtspersonen uitgebreid, om de rechter zo maximaal de mogelijkheid te geven een straf op te leggen die aangepast is aan de concrete feiten waarover hij zich dient uit te spreken en aan de concrete dader of deelnemer aan het misdrijf aan wie hij de straf oplegt. Voor enkele van deze straffen (de straf onder elektronisch toezicht, de werkstraf, de probatiestraf en de veroordeling bij schuldigverklaring) en de bestaansmodaliteit van het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen, is bepaald dat de rechter deze kan uitspreken "behoudens in de bij wet bepaalde gevallen". Aangezien de realisatie van de verschillende doelstellingen van de straf niet *a priori* en in het algemeen mag worden bemoeilijkt, wordt een dergelijke uitsluiting van straffen of bestaansmodaliteiten slechts in zeer uitzonderlijke gevallen toegepast.

Daarnaast moet in het kader van Boek II ook aandacht gaan naar enkele bijkomende straffen, die slechts kunnen worden opgelegd in de bij wet bepaalde gevallen. De gevallen moeten worden bepaald waarin deze straffen kunnen worden opgelegd, waarbij onder meer de idee van de spiegelbestrafing¹³ kan worden gehanteerd.

Met het oog op een accurate strafwetgeving moet de rechtsregel ook evenredig zijn met het nagestreefde doel. Dit impliceert onder meer dat in het kader van de werkzaamheden van Boek II de straf die wordt gesteld op de verschillende misdrijven wordt herijkt. Het strafniveau dat is voorgeschreven voor een bepaald misdrijf, moet een duidelijke vertaling zijn van de waardenschaal binnen onze huidige samenleving, een weerspiegeling van de impact van de feiten op de maatschappij en het slachtoffer. Het gebruik van de strafniveaus maakt het ook eenvoudiger om de ernst van de verschillende misdrijven ten opzichte van elkaar af te wegen, om zo tot een meer gepaste strafmaat te komen.

¹² J. ROZIE, "Waar naartoe met het klachtmisdrijf?", *RW* 2015-16, 1603; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces) recht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 189-190, nr. 202

¹³ Zie hierover J. ROZIE en D. VANDERMEERSCH, "De spiegelstraf herontdekt: een nieuw wapen in de strijd tegen de ineffectiviteit van de bestraffing?", *RW* 2016-17, 243-257.

Outre le degré de peine, le critère de la proportionnalité de la règle de droit à l'objectif poursuivi a également des effets au niveau de l'incrimination. On peut se demander si, pour certaines infractions, le droit pénal est bien le mécanisme de maintien de la norme le plus approprié. Cela peut conduire à la dépenalisation ou à la décriminalisation de certaines infractions existantes.

2.2. La cohérence

L'exigence de cohérence implique une coordination nécessaire à divers niveaux:

- entre les différentes règles de droit du Code pénal;
- entre les règles de droit du Code pénal, d'une part, et celles des lois pénales particulières et complémentaires, d'autre part;
- entre les règles de droit légales, d'une part, et leur interprétation par la jurisprudence, d'autre part.

Dès lors que nul n'est censé ignorer la loi ("*Nemo censetur ignorare legem*"), on est au moins en droit d'attendre du législateur qu'il emprunte un langage clair et que les règles de droit et leur interprétation par la jurisprudence ne se contredisent pas.

Le paysage pénal se compose actuellement d'une jungle de dispositions légales parfois totalement incohérentes. Nous sommes confrontés, d'une part, à d'innombrables règles qui sont systématiquement modifiées et, d'autre part, à de nouvelles dispositions pénales qui sont quelquefois catapultées du néant dans l'ordre juridique belge. En d'autres termes, le Code pénal contient en plusieurs endroits (en particulier, dans le Livre II) des réglementations très proches qui se recoupent en partie mais qui sont aussi parfois fondamentalement divergentes. Ces disharmonies sont particulièrement exaspérantes et il convient d'y remédier.

Il faut aussi éliminer dans la mesure du possible l'éparpillement en dehors du Code pénal. Certaines incriminations reprises dans des lois pénales particulières présentent un lien étroit avec des incriminations du Livre II du Code pénal. Dans ce cas, l'intégration de ces dispositions dans le même instrument juridique contribuerait à la clarté et à une meilleure connaissance du droit pénal. C'est pourquoi un certain nombre d'incriminations provenant des lois pénales particulières sont intégrées dans le projet de Livre II du Code pénal.

Se pose par ailleurs un problème de cohérence entre les nouvelles règles de droit pénal général du projet de Livre I du Code pénal et les lois pénales particulières qui

Naast de strafmaat, heeft het criterium van de evenredigheid van de rechtsregel met het nagestreefde doel ook zijn gevolgen op het vlak van de strafbaarstelling. Voor bepaalde misdrijven kan de vraag worden gesteld of het strafrecht wel het meest gepaste handhavingmechanisme is. Dit kan leiden tot depenalisering of decriminalisering van bepaalde bestaande misdrijven.

2.2. Coherent

De vereiste van coherentie impliceert dat de nodige samenhang moet bestaan op verscheidene niveaus:

- tussen de verschillende rechtsregels in het Strafwetboek;
- tussen enerzijds de rechtsregels in het Strafwetboek en anderzijds deze in complementaire en bijzondere strafwetten;
- tussen enerzijds de wettelijke rechtsregels en anderzijds de invulling ervan door de rechtspraak.

Wanneer iedereen geacht wordt de strafwet te kennen ("*Nemo censetur ignorare legem*"), kan immers minstens worden verwacht dat de strafwetgever een duidelijke taal spreekt en dat de rechtsregels of de invulling ervan door de rechtspraak elkaar niet tegenspreken.

Het strafrechtelijk landschap bestaat momenteel uit een wildgroei van vele wetsbepalingen waarbij de coherentie soms ver zoek is. We worden enerzijds geconfronteerd met talloze regels die stelselmatig worden gewijzigd en anderzijds met nieuwe strafbepalingen die soms uit het niets worden gekatapulteerd in de Belgische rechtsorde. Het Strafwetboek bevat m.a.w. op verschillende plaatsen (in het bijzonder in Boek II) sterk met elkaar verwante regelingen die deels overlappen maar toch ook soms fundamenteel divergeren. Deze disharmonieën vormen een doorn in het oog en moeten worden aangepakt.

Ook moet de versnippering buiten het Strafwetboek in de mate van het mogelijke worden weggewerkt. Sommige strafbaarstellingen opgenomen in bijzondere strafwetten hebben een nauwe band met strafbaarstellingen uit Boek II van het Strafwetboek. Het komt de duidelijkheid en de kenbaarheid van het strafrecht ten goede in dat geval deze bepalingen in dezelfde wet op te nemen. Daarom zullen een aantal delictsom-schrijvingen uit bijzondere strafwetten worden geïntegreerd in het ontwerp van Boek II van het Strafwetboek.

Daarnaast rijst een probleem van coherentie tussen de nieuwe regels van algemeen strafrecht uit het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek en de bijzondere

ont été adoptées avant l'entrée en vigueur du nouveau Livre I. Tant que ces lois pénales particulières ne sont pas adaptées aux innovations de ce projet de loi et, en particulier, à l'introduction des niveaux de peine, on utilisera un mécanisme de conversion qui fait également partie de ce projet de loi. La Commission recommande néanmoins au législateur de revoir activement les degrés de peine dans les principales lois pénales particulières et de les adapter à l'introduction des niveaux de peine afin de réévaluer de la sorte les peines au regard de ce qui a été fait par ce projet de loi en ce qui concerne les dispositions du Livre II du Code pénal.

Les évolutions cruciales de la jurisprudence ne sont pas toujours reflétées dans la loi ce qui signifie que la loi et la jurisprudence divergent parfois sur des éléments importants au détriment de la sécurité juridique et de la cohérence. Il semble néanmoins que l'interprétation par les juges soit un critère d'appréciation important dans la jurisprudence de la Cour de cassation et de la Cour européenne des droits de l'homme pour vérifier le caractère prévisible ou non d'une disposition pénale.¹⁴ Lorsque l'interprétation jurisprudentielle a été de nature telle qu'une portée spécifique doit être attribuée à la règle de droit, l'explication spécifique doit être incorporée dans la règle de droit. Cela vaut en particulier pour un certain nombre d'incriminations dans le Livre II du Code pénal.

2.3. La simplicité

Cela découle déjà du postulat de cohérence, mais un Code pénal qui opère de manière optimale doit enfin être garant de règles de droit *transparentes* et donc simples.

Lorsque certaines incriminations, circonstances aggravantes ou causes de justification ou d'excuse particulières ne semblent présenter aucune plus-value dans la pratique ou ne font que compliquer la mise en œuvre pratique, elles doivent être modifiées ou abrogées.

Aujourd'hui, certaines règles de droit sont quelquefois totalement illisibles. Il faut donc tendre à une simplification au niveau du langage utilisé et de la construction concrète de l'article de loi.

C'est dans cette optique que la présentation des incriminations doit être revue. Tout comme dans le projet de Livre Ier, chaque disposition est dotée d'un intitulé. On tend à cet égard à utiliser un titre "compréhensible"

¹⁴ Voir J. Rozie, "Beklaagde Alwetend. Over het criterium van de redelijke voorzienbaarheid als maatstaf van het *lex certa* principe in strafzaken", RW 2012-2013, 802-817.

strafwetten die werden aangenomen voor de inwerking-treding van het nieuwe Boek I. Zolang deze bijzondere strafwetten niet worden aangepast aan de innovaties uit dit wetsontwerp, en in het bijzonder aan de invoering van de strafniveaus, zal worden gewerkt met een conversie-mechanisme, dat ook deel uitmaakt van dit wetsontwerp van wet. Niettemin adviseert de Commissie de wetgever om actief de strafmaten in de belangrijkste bijzondere strafwetten te herzien en aan te passen aan de invoering van de strafniveaus, om zo de straffen te herijken in het licht van de oefening die door dit wetsontwerp is gebeurd voor wat de strafbepalingen van Boek II van het Strafwetboek betreft.

Cruciale ontwikkelingen in de rechtspraak worden niet altijd in de wet gereflecteerd, wat betekent dat wet en rechtspraak soms op belangrijke onderdelen uit elkaar lopen, wat de rechtszekerheid en de coherentie niet ten goede komt. De jurisprudentiële invulling blijkt nochtans wel een belangrijk toetsingscriterium te zijn in de rechtspraak van het Hof van Cassatie en van het Europees Hof van de Rechten van de Mens om het al dan niet voorzienbaar karakter van een strafbepaling na te gaan.¹⁴ Wanneer de jurisprudentiële invulling van die aard is geweest dat een specifieke draagwijdte aan de rechtsregel moet worden toegeschreven, dient de specifieke uitlegging in de rechtsregel te worden geïncorporeerd. Dit geldt in het bijzonder voor een aantal delictsomschrijvingen in Boek II van het Strafwetboek.

2.3. Eenvoudig

Het vloeit reeds voort uit de premisse van coherentie, maar een optimaal werkend Strafwetboek moet ten slotte ook garant staan voor *transparante* en dus eenvoudige rechtsregels.

Wanneer bepaalde strafbaarstellingen, verzwarende omstandigheden, bijzondere rechtvaardigings- of verschoningsgronden, geen enkele meerwaarde blijken te hebben in de praktijk of een praktische uitwerking alleen maar bemoeilijken, moeten deze worden gewijzigd of opgeheven.

De leesbaarheid van bepaalde rechtsregels is vandaag soms ver zoek. Vereenvoudiging moet dus ook worden nagestreefd op het gebied van het gehanteerde taalgebruik en de concrete opbouw van het wetsartikel.

De herziening van de voorstelling van de delictsomschrijvingen moet vanuit die optiek worden bewerkstelligd. Net als in het ontwerp van Boek I, wordt elke bepaling voorzien van een opschrift. Daarbij wordt er

¹⁴ Zie J. Rozie, "Beklaagde Alwetend. Over het criterium van de redelijke voorzienbaarheid als maatstaf van het *lex certa* principe in strafzaken", RW 2012-2013, 802-817.

(c.-à-d. tiré du langage courant) avant la définition de l'incrimination (p. ex. "blanchiment", "escroquerie", etc.).

On fait aussi quelquefois mention de termes généraux dans les incriminations; dans d'autres cas, on utilise la technique de l'énumération. On s'appuie encore beaucoup trop sur un langage désuet, qui contraste de manière flagrante avec le langage novateur des dispositions pénales plus récentes. Il faut prôner un langage uniforme et cohérent pour des incriminations analogues. Afin de promouvoir un tel langage uniforme et cohérent, le projet de Livre II du Code pénal commence par un "titre préliminaire" sous lequel de nombreuses notions utilisées tout au long du Livre II sont plus amplement définies ou sous lequel leur application est expliquée. À cet égard, l'innovation terminologique ne saurait toutefois, comme nous l'avons déjà écrit, être dissociée d'une réflexion sur le contenu.

Dans le cadre de l'innovation terminologique visée, on tend également à une neutralité de genre dans la formulation des incriminations.¹⁵

Outre les incriminations individuelles, les titres du Livre II du Code pénal, qui sont supposés refléter les valeurs sociales les plus fondamentales, sont réexaminés à l'instar de leur rapport. Il ne se justifie ainsi par exemple plus que les infractions sexuelles soient reprises dans l'actuel Code pénal sous le titre VII "Des crimes et des délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique". Si cette place s'explique historiquement, elle ne colle désormais plus à la perception sociale de tels faits. À cet égard, il convient de mentionner la recommandation du Comité des ministres du Conseil de l'Europe qui postulait que les États membres devraient faire en sorte que leur législation pénale prévoie que tout acte de violence sexuelle à l'égard d'une personne constitue une atteinte à la liberté et à l'intégrité physique, psychologique et/ou sexuelle de cette personne, et ne se fonde pas uniquement sur des atteintes à la morale, à l'honneur ou à la décence.¹⁶

3. Structure du Livre II du Code pénal

Une première tâche lors de l'élaboration du Livre II consiste à établir une structure globale pour la classification des différentes infractions. Contrairement au

gestreefd naar het gebruik van een "begrijpelijke" (m.a.w. uit het dagelijks taalgebruik) betiteling vóór de definiëring van de delictsomschrijving (bijvoorbeeld "witwassen", "oplichting", ...).

Soms wordt ook gewag gemaakt van generieke termen in de delictsomschrijvingen, in andere gevallen wordt dan weer de opsommingstechniek gehanteerd. Nog al te veel wordt gesteund op oubollig taalgebruik, wat dan in schril contrast staat met het vernieuwende taalgebruik in recentere strafbepalingen. Een consequent uniform taalgebruik moet voor soortgelijke strafbaarstellingen hoog in het vaandel worden gedragen. Om dergelijk consequent en uniform taalgebruik te bevorderen, vangt het ontwerp van Boek II van het Strafwetboek aan met een "voorafgaande titel", waarin tal van begrippen die doorheen Boek II worden gebruikt nader worden gedefinieerd of hun toepassing wordt geduid. Terminologische vernieuwing kan daarbij, zoals reeds geschreven, evenwel niet worden losgekoppeld van een inhoudelijke reflectie.

In het kader van de beoogde terminologische vernieuwing wordt ook gestreefd naar genderneutraliteit in de formulering van de strafbaarstellingen.¹⁵

Naast de individuele delictsomschrijvingen zullen ook de titels uit Boek II van het Strafwetboek, die worden verondersteld de meest fundamentele maatschappelijke waarden te weerspiegelen, worden herbekeken, net als hun verhouding tot elkaar. Zo is het bijvoorbeeld niet langer te verantwoorden dat in het huidige Strafwetboek de seksuele misdrijven zijn ondergebracht onder titel VII, getiteld "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid". Deze plaats mag historisch dan wel te verklaren zijn, zij strookt niet langer met de maatschappelijke perceptie van dergelijke feiten. In dit verband moet worden gewezen op de Aanbeveling van het Comité van ministers van de Raad van Europa waarin werd geponeerd dat de Verdragsstaten moeten verzekeren dat hun strafrecht seksueel geweld beschouwt als een schending van de fysieke, psychologische en/of seksuele vrijheid en integriteit van de persoon en niet louter als een schending van de moraliteit, de eer of het fatsoen.¹⁶

3. Structuur van Boek II van het Strafwetboek

Een eerste opdracht bij het opmaken van het Boek II is het opmaken van een globale structuur voor de rangschikking van de verschillende misdrijven. In tegenstelling

¹⁵ Voir plus en détails quelques problèmes sur ce point dans l'actuel Code pénal: J. Rozié, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in *Liber amicorum Chris Van den Wyngaert* (à paraître).

¹⁶ Conseil de l'Europe, Comité des ministres, Recommandation Rec (2002)5 sur la protection des femmes contre la violence, 30 avril 2002, § 34.

¹⁵ Zie uitgebreid over enkele problemen op dit punt in het huidige strafwetboek: J. Rozié, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in S. DEWULF (ed.), *Liber amicorum Chris Van den Wyngaert*, Antwerpen, Maklu, 2017, 389-424.

¹⁶ Raad van Europa, Comité van ministers, *Aanbeveling Rec (2002)5 inzake de bescherming van vrouwen tegen geweld*, 30 april 2002, § 34.

Livre I, il ne s'impose en l'occurrence aucune structure sur la base du raisonnement que doit faire l'utilisateur du code lors de l'application des dispositions pénales. Il s'agit d'un catalogue des comportements incriminés qui existent indépendamment les uns des autres. En outre, une telle structure ne revêt qu'une importance mineure d'un point de vue légal. En vertu de l'adage "*rubrica non est lex*", les intitulés et la structure de la loi ou de parties de celle-ci ne font en soi pas partie de leurs dispositions contraignantes. La structure ne peut néanmoins pas être négligée. L'utilisation d'une structure simple, cohérente et précise revêt une importance pratique majeure: elle peut permettre de mieux comprendre les interactions entre certaines infractions, faciliter l'utilisation du Code pour le praticien du droit et augmenter l'accessibilité pour le citoyen.

Il ne faudrait toutefois pas exagérer l'importance légistique de la structure: nous devons éviter que soient opérées de la seule structure des déductions que le législateur n'a absolument pas envisagées.¹⁷ Il convient en outre de souligner la relativité de chaque classement; il conserve toujours un caractère quelque peu arbitraire. En effet, de nombreuses infractions sont dirigées tant contre la personne que contre les biens, tant contre l'intégrité physique que sexuelle ou psychique, etc.¹⁸ Par ailleurs, il faut évidemment souligner qu'une forme de classement ne change rien au fait qu'il ne peut pas exister de hiérarchie formelle entre les infractions en ce sens que tout comportement incriminé est considéré par le législateur comme punissable et mérite à ce titre sa place dans le Code.

Dans la proposition de nouvelle structure, on s'est efforcé de classer les grandes catégories d'infractions sur la base de quelques critères identifiés par M. Delmas-Marty dans son article concernant l'harmonisation des sanctions et valeurs communes au sein de l'Union européenne.¹⁹

Un premier facteur pour le classement des infractions que l'on peut utiliser ici concerne l'intérêt ou le bien juridique lésé par l'infraction. Pour l'interprétation concrète de ce critère, on peut se référer aux droits

tot Boek I is er hier geen structuur die zich opdringt op basis van de redenering die de gebruiker van het wetboek moet maken bij de toepassing van de wetbepalingen. Het gaat om een catalogus aan strafbaar gestelde gedragingen die onafhankelijk van elkaar bestaan. Bovendien is dergelijke structuur vanuit wettelijk oogpunt slechts van mineur belang. Ten gevolge van de rechtsspreuk "*rubrica non est lex*" maken de opschriften en de structuur van de wet of delen ervan zelf geen deel uit van de dwingende bepalingen ervan. Nochtans mag de structuur niet veronachtzaamd worden. Het hanteren van een eenvoudige, coherente en accurate structuur heeft een groot praktisch belang: het kan het inzicht in de samenhang tussen bepaalde misdrijven bevorderen en kan het gebruiksgemak voor de rechtspracticus en de toegankelijkheid voor de burger vergroten.

Het legistieke belang van de structuur mag evenwel niet worden overdreven: men moet vermijden dat louter uit de structuur zaken zouden worden afgeleid die de wetgever helemaal niet voor ogen heeft gehad.¹⁷ Bovendien moet de relativiteit van elke ordening worden benadrukt; zij behoudt altijd een enigszins arbitrair karakter. Vele misdrijven zijn immers bijvoorbeeld zowel tegen de persoon als tegen goederen gericht, zowel tegen de fysieke, seksuele als psychische integriteit, ...¹⁸ Daarnaast moet uiteraard worden benadrukt dat geen enkele vorm van ordening afbreuk doet aan het feit dat er geen formele hiërarchie tussen de misdrijven kan en mag bestaan in die zin dat elk strafbaar gesteld gedrag door de wetgever als strafwaardig wordt beschouwd en in die zin zijn plaats in het wetboek verdient.

In het voorstel van nieuwe structuur is getracht de grote categorieën van misdrijven te rangschikken op basis van enkele criteria die M. Delmas-Marty identificeerde in haar bijdrage omtrent de harmonisering van de sancties en gemeenschappelijke waarden binnen de Europese Unie.¹⁹

Een eerste factor voor de ordening van de misdrijven die hieruit kan worden geput, heeft betrekking op het door het misdrijf aangetaste belang of rechtsgoed. Voor de concrete invulling van dit criterium kan aansluiting

¹⁷ Cf. A. CHAUVÉAU et F. HÉLIE, *Théorie du Code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1858, 308, n° 951 et 309, n° 958; P. ROSSI, *Traité de droit pénal*, Bruxelles, Société belge de librairie Hauman et Ce, 1840, 210.

¹⁸ Cf. A. CHAUVÉAU et F. HÉLIE, *Théorie du Code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1858, 309, n° 956.

¹⁹ M. DELMAS-MARTY, "Harmonisation des sanctions et valeurs communes: la recherche d'indicateurs de gravité et d'efficacité", in M. DELMAS-MARTY, G. GIUDICELLI-DELAGE et E. LAMBERT-ABDELGAWAD (éd.), *L'harmonisation des sanctions pénales en Europe*, Paris, Société de législation comparée, 2003, (583) 586-588.

¹⁷ Cf. A. CHAUVÉAU et F. HÉLIE, *Théorie du Code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1858, 308, nr. 951 en 309, nr. 958; P. ROSSI, *Traité de droit pénal*, Brussel, Société belge de librairie Hauman et Ce, 1840, 210.

¹⁸ Cf. A. CHAUVÉAU et F. HÉLIE, *Théorie du Code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1858, 309, nr. 956.

¹⁹ M. DELMAS-MARTY, "Harmonisation des sanctions et valeurs communes: la recherche d'indicateurs de gravité et d'efficacité", in M. DELMAS-MARTY, G. GIUDICELLI-DELAGE et E. LAMBERT-ABDELGAWAD (eds.), *L'harmonisation des sanctions pénales en Europe*, Parijs, Société de législation comparée, 2003, (583) 586-588.

qui sont protégés par la CEDH et la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne, par exemple.

On s'attache ensuite à l'importance du dommage occasionné par l'infraction. À cet égard, le dommage réalisé doit être considéré comme étant plus grave que la seule création d'un risque de dommage. Concernant le dommage réalisé, une distinction peut être établie sur la base d'un critère quantitatif.

Enfin, les infractions sont classées sur la base du degré de culpabilité qui doit être présent dans le chef de l'auteur. Une infraction qui est commise, délibérément, doit être considérée comme étant plus grave qu'une infraction commise par un défaut grave de prévoyance ou de précaution, qui est à son tour plus grave que l'adoption sans justification d'un comportement incriminé traduisant un manquement à l'obligation générale de vigilance à laquelle l'auteur est tenu.

L'appréciation de ces critères et leur évaluation respective doivent toujours avoir lieu *in concreto*; aucun de ces facteurs n'est la panacée dans tous les cas et une classification ne découle pas automatiquement de ces facteurs. Qui plus est, il peut être nécessaire, dans certains cas, de s'écarter d'une application stricte de ces critères en vue de la clarté du texte. Le classement de chaque infraction demeure donc toujours le fruit d'une mise en balance et d'un choix raisonné.

La classification basée sur ces critères fait également suite au fait que le Livre II est une expression de la politique criminelle et de l'échelle des valeurs sociales.²⁰ Elle s'exprime non seulement via le niveau de peine attribué aux infractions, mais la structure du Code peut elle aussi y contribuer. Ainsi, la place actuelle des infractions contre la sûreté de l'État s'explique par le nationalisme du 19e siècle et l'importance y afférente qui a été accordée à l'État.²¹ La question a été posée à plusieurs reprises de savoir si cela répond toujours à notre vision actuelle des valeurs protégées par le droit pénal et si, par exemple, les droits fondamentaux du

worden gezocht bij de rechten die worden beschermd door bijvoorbeeld het EVRM en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

Vervolgens wordt gefocust op de omvang van de door het misdrijf veroorzaakte schade. Gerealiseerde schade is daarbij als ernstiger te beschouwen dan het slechts doen ontstaan van een risico op schade. Bij de gerealiseerde schade, kan een onderscheid worden gemaakt op basis van een kwantitatief criterium.

Ten slotte worden de misdrijven gerangschikt op basis van de mate van schuld die in hoofde van de dader aanwezig moet zijn. Wetens en willens een bepaalde inbreuk is daarbij als ernstiger te beschouwen dan een misdrijf gepleegd door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid, wat op zich weer ernstiger is dan het zonder rechtvaardiging aannemen van een strafbaar gesteld gedrag dat de uiting is van het niet-nakomen van de algemene verplichting tot waakzaamheid waartoe de dader gehouden is.

De beoordeling van deze criteria en hun onderlinge afweging moet steeds *in concreto* gebeuren; geen van deze factoren is in alle gevallen zaligmakend en uit deze factoren vloeit niet automatisch een rangschikking voort. Bovendien kan het in sommige gevallen nodig zijn om van een strikte toepassing van deze criteria af te wijken met het oog op de duidelijkheid van de tekst. De plaatsing van elk misdrijf binnen deze ordening blijft dus steeds een afweging en een beredeneerde keuze.

Met de rangschikking op basis van deze criteria wordt ook gevolg gegeven aan het feit dat Boek II een uitdrukking is van de criminele politiek en de ladder van maatschappelijke waarden.²⁰ Deze komt niet alleen tot uiting via het strafniveau dat aan inbreuken wordt toegekend, maar ook de structuur het Wetboek kan daartoe bijdragen. Zo wordt de huidige plaats van de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat verklaard door het 19de-eeuwse nationalisme en het daarbij horende belang dat aan de Staat werd gehecht.²¹ Meermaals werd de vraag gesteld of dit nog wel beantwoordt aan onze huidige visie op de door het strafrecht beschermde waarden en

²⁰ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 1; A. MASSET, "L'évolution des incriminations dans le Code pénal belge depuis un siècle", in H. BOSLY (éd.), *Cent ans de publication de droit pénal et de criminologie: le centenaire de la Revue de droit pénal et de criminologie*, Bruxelles, la Charte, 2007, (25) 27.

²¹ A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 636.

²⁰ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 1; A. MASSET, "L'évolution des incriminations dans le Code pénal belge depuis un siècle", in H. BOSLY (éd.), *Cent ans de publication de droit pénal et de criminologie: le centenaire de la Revue de droit pénal et de criminologie*, Brussel, la Charte, 2007, (25) 27.

²¹ A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 636.

citoyen (vie, intégrité, liberté, propriété, etc.) ne devaient pas précéder la protection de l'État.²²

Par l'application de ces critères, les dispositions communes définissant un certain nombre de notions utilisées tout au long du Livre II sont suivies en premier lieu d'un certain nombre d'infractions définies au niveau international qui touchent l'humanité dans son ensemble. Elles touchent à l'ordre public universel et méritent dès lors la première place.²³ Il s'agit des infractions que l'on retrouve aujourd'hui sous le titre premier ("Des violations graves du droit international humanitaire"), complétées de l'infraction de "disparition forcée non constitutive de crime contre l'humanité", dont la Belgique a pris l'engagement conventionnel de l'incorporer dans une incrimination autonome, et du titre 1bis ("Crime d'écocide").²⁴

Ensuite, on a choisi d'accorder au citoyen une place prépondérante dans le Livre II²⁵ en reprenant les infractions contre la personne. Non seulement, on rompt de la sorte avec le Code pénal du 19e siècle qui attribuait ce rôle de premier plan à l'État, mais les infractions aux droits les plus fondamentaux du citoyen sont également mises en avant. L'actuel Livre II contient lui aussi un tel titre (titre VIII), mais la notion de "personne" est utilisée dans le projet de loi dans un sens plus large, plus contemporain. Il recouvre les infractions aux différents droits fondamentaux propres à l'existence en tant que personne.

De la sorte, les infractions contre l'intégrité sexuelle et le droit à l'autodétermination sexuelle notamment se retrouveront désormais sous ce titre, s'agissant d'une intervention prônée de longue date. De même, les infractions contre l'exercice de la liberté religieuse (actuels

of bijvoorbeeld de fundamentele rechten van de burger (leven, integriteit, vrijheid, eigendom, ...) niet vooraf moeten gaan aan de bescherming van de Staat.²²

Een toepassing van deze criteria zorgt ervoor dat, na enkele gemeenschappelijke bepalingen die een aantal begrippen die doorheen Boek II worden gebruikt definiëren, in eerste instantie een aantal internationaal omschreven misdrijven worden opgenomen die de mensheid als geheel treffen. Zij treffen de universele openbare orde en verdienen daarom de meest prominente plaats.²³ Het gaat om de misdrijven die vandaag terug te vinden zijn in titel 1 ("Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht"), aangevuld met het misdrijf "gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt", waarvan België de verdragsverplichting op zich heeft genomen dit op te nemen in een autonome strafbaarstelling, en in titel 1bis ("Misdaad van ecocide").²⁴

Daarna wordt er voor gekozen om de burger centraal te stellen in Boek II²⁵, door de misdrijven tegen de persoon op te nemen. Op die manier wordt niet alleen gebroken met het 19de eeuwse Strafwetboek dat de Staat deze prominente rol toebedeelde, maar worden ook de inbreuken op de meest fundamentele rechten van de burger vooraan geplaatst. Ook het huidige Boek II bevat een dergelijke titel (titel VIII), maar het begrip "persoon" wordt in het wetsontwerp in een ruimere, meer hedendaagse betekenis gebruikt. Het omvat de inbreuken op de verschillende fundamentele rechten die eigen zijn aan het bestaan als persoon.

Dit zorgt er o.a. voor dat de misdrijven tegen de seksuele integriteit en het seksueel zelfbeschikkingsrecht voortaan terug te vinden zullen zijn onder deze titel, een ingreep die reeds lang wordt bepleit. Ook bijvoorbeeld de misdrijven tegen de vrije uitoefening van de

²² H. BERKMOES, "Misdaden en wanbedrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat – algemeen", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST, *Guiding Strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2.015.164, n° 1 A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Bruxelles, Larcier, 1975, 20-21, n° 9-11; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 42-43, n° 63.

²³ Cf. A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 687; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Bruxelles, Larcier, 1975, 20, n° 7; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 43, n° 63.

²⁴ Convention internationale pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées (New York, 20 décembre 2006; approuvée par la loi du 6 avril 2010, *Moniteur belge* du 30 juin 2011).

²⁵ La question de savoir si les droits de l'individu ne sont pas perçus comme la valeur pénale la plus importante par le citoyen (et doivent recevoir la place correspondante dans le Livre II) avait déjà été soulevée en 1978 par A. DE NAUW: A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 636.

²² H. BERKMOES, "Misdaden en wanbedrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat – algemeen", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST, *Guiding Strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2.015.164, nr. 1 A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Brussel, Larcier, 1975, 20-21, nr. 9-11; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 42-43, nr. 63.

²³ Cf. A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 687; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Brussel, Larcier, 1975, 20, nr. 7; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 43, nr. 63.

²⁴ Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning (New York, 20 december 2006; goedgekeurd bij Wet van 6 april 2010, *Belgisch Staatsblad* van 30 juni 2011).

²⁵ De vraag of de rechten van het individu niet als de belangrijkste strafrechtelijke waarde worden gevoeld door de burger (en de bijhorende plaats moeten krijgen in Boek 2) werd reeds in 1978 gesteld door A. DE NAUW: A. DE NAUW, "Bedenkingen over de hiërarchie van de waarden in het bijzonder strafrecht", *RW* 1978-79, (625) 636.

art. 142 et suivants du Code pénal) seront par exemple déplacées vers ce titre. Par ailleurs, toutes les formes de violence physique seront également regroupées sous ce titre, alors qu'elles sont actuellement encore dispersées sous des titres différents en fonction de la victime par exemple.²⁶²⁷ La prise d'otages (actuel titre *VIbis*) est également déplacée vers ce titre de manière à pouvoir être jointe aux autres infractions contre la liberté individuelle. Les infractions contre l'état civil de la personne sont également groupées sous ce titre. Enfin, dans un souci de cohérence, les infractions contre la personne décédée sont reprises sous ce titre.

Les infractions mettant en péril la sécurité publique sont ensuite abordées dans le titre III. Il s'agit en l'occurrence de la sécurité de la société dans son ensemble. Elles suivent les infractions contre la personne parce qu'elles conduisent déjà souvent à l'incrimination à un stade qui précède (de loin) l'atteinte aux droits fondamentaux des personnes et que ces infractions ne sont bien souvent pas dirigées contre des personnes données en particulier. En outre, ces organisations auront pour activité ou pour objectif de porter atteinte à ces droits de sorte qu'il paraît plus cohérent de traiter en premier lieu la protection de ces droits proprement dits.

Bien qu'elles puissent également concerner les infractions contre le patrimoine par exemple, on choisit malgré tout de traiter ces infractions en premier ordre, immédiatement après les infractions contre la personne vu l'incidence majeure qu'elles peuvent avoir sur les droits les plus fondamentaux de la personne, tels que la vie et l'intégrité physique.

Sont notamment regroupées sous ce titre les infractions terroristes (actuel titre *Iter*), l'association formée dans le but de commettre une infraction et l'organisation criminelle (actuel titre VI "Des crimes et des délits contre la sécurité publique"), les menaces à l'égard de la société ainsi que les infractions que l'on retrouve aujourd'hui sous le titre Ier, chapitre III ("Des crimes contre la sûreté intérieure de l'État"). De même, la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées peut être intégrée à cet endroit dans le Code pénal.

²⁶ Par exemple, si des coups ont été portés à un juge dans l'exercice de ses fonctions, c'est la personne elle-même qui en est victime en premier lieu; la procédure suivra son cours. Aujourd'hui, il semble opportun de regrouper ces faits sous les infractions commises contre les personnes (comme c'est d'ailleurs déjà le cas pour bon nombre d'autres fonctions). En outre, les dispositions seront ainsi plus lisibles puisqu'un renvoi à des dispositions figurant bien plus loin dans le Code ne sera plus nécessaire.

²⁷ Les attentats contre le Roi, l'héritier présomptif de la couronne et les chefs d'État étrangers y font exception étant donné que la personne coïncide en l'occurrence avec l'institution protégée par la loi pénale.

godsdienstvrijheid (huidig art. 142 e.v. Sw.) worden naar deze titel verplaatst. Daarnaast worden ook alle vormen van fysiek geweld onder deze titel gegroepeerd, waar deze vandaag nog verspreid zijn over verschillende titels afhankelijk van bijvoorbeeld de functie van het slachtoffer.²⁶²⁷ De gijzeling (thans titel *VIbis*) wordt eveneens naar deze titel verplaatst, zodat het kan worden samengebracht bij de andere misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid. Verder worden de misdrijven tegen de burgerlijke staat van de persoon gegroepeerd onder deze titel. Met het oog op de coherentie worden ten slotte de misdrijven tegen de overleden persoon opgenomen in deze titel.

In de derde titel komen dan de misdrijven die de openbare veiligheid in het gevaar brengen aan bod. Het gaat hier om de veiligheid van de samenleving in zijn geheel. Zij volgen op de misdrijven tegen de persoon omdat zij vaak reeds tot strafbaarheid leiden in een stadium dat de inbreuk op de fundamentele rechten van personen (ver) voorafgaat en deze misdrijven vaak niet gericht zijn tegen in het bijzonder bepaalde personen. Bovendien zal de activiteit of doelstelling van deze organisaties gericht zijn op het aantasten van deze rechten, waardoor het meer coherent voorkomt eerst de bescherming van deze rechten zelf te behandelen.

Hoewel zij ook betrekking kunnen hebben op bijvoorbeeld de misdrijven tegen het vermogen, wordt er toch voor geopteerd deze misdrijven eerst te behandelen, onmiddellijk na deze tegen de persoon, gelet op de grote impact die deze misdrijven kunnen hebben op de meest fundamentele rechten van de persoon, zoals het leven en de fysieke integriteit.

Onder deze titel worden o.a. de terroristische misdrijven gebracht (huidige titel *Iter*), de vereniging met het oogmerk een misdrijf te plegen en de criminele organisatie (huidige titel VI "Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare veiligheid"), de bedreigingen ten aanzien van de samenleving, alsook de misdrijven die vandaag zijn terug te vinden in titel I, hoofdstuk III ("Misdaden tegen de inwendige veiligheid van de Staat"). Ook de Wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden, kan hier in het Strafwetboek worden geïntegreerd.

²⁶ Indien bijvoorbeeld slagen aan een rechter worden toegebracht naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie, is het de persoon zelf die daar in eerste instantie het slachtoffer van is; de rechtsgang zal zijn verdere verloop wel kennen. Vandaar lijkt het gepast deze feiten onder te brengen bij de misdrijven tegen personen (zoals vandaag trouwens reeds het geval is voor tal van andere functies). Bovendien worden de bepalingen op die manier leesbaarder, aangezien geen verwijzing meer nodig is naar bepalingen die veel verder in het wetboek staan.

²⁷ Enige uitzondering hierop zijn de aanslagen tegen de Koning, de vermoedelijke troonopvolger en buitenlandse staatshoofden, aangezien de persoon daar samenvalt met het door de strafwet beschermde instituut.

Le titre 4 concerne les faux (le titre III de l'actuel Code pénal "Des crimes et des délits contre la foi publique"). Ils précèdent les infractions contre le patrimoine parce qu'ils sapent la confiance que la société doit pouvoir nourrir à l'égard de certaines choses pour pouvoir fonctionner.

Sont ensuite abordées au titre 5, les infractions qui affectent le patrimoine. Ce sont principalement les infractions des actuels titres IX et IX*bis* qui sont reprises ici.

Vient alors le titre 6 sous lequel sont regroupées un certain nombre d'infractions économiques.

Pour terminer, viennent les infractions contre l'État et son fonctionnement et ce, comme nous l'avons déjà dit, non pas du point de vue de l'intérêt secondaire de ces infractions, mais à partir de l'idée d'un État humble qui doit jouer un rôle de serviteur à l'égard du citoyen et de la société en tant que garant des droits fondamentaux du citoyen. Différents types d'infractions sont groupées ici.

Premièrement, les infractions qui risquent de porter atteinte à l'État dans son essence. Il s'agit des attentats et complots contre les pouvoirs de l'État (e.a. articles 101 à 112 du Code pénal, loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution, etc.). Les infractions contre la défense nationale (e.a. les actuels articles 113 à 123*decies* du Code pénal) tombent également sous ce dénominateur.

Par ailleurs, les infractions qui entravent ou empêchent l'exercice des missions essentielles de l'État sont reprises ici. En font partie les infractions contre les relations internationales, les entraves à l'exécution des travaux publics, les infractions des fournisseurs et les infractions contre l'administration de la justice. Cette dernière catégorie d'infractions constitue un regroupement important d'infractions par rapport au Code pénal actuel. En relèvent en premier lieu les infractions qui consistent à entraver les devoirs d'enquête, les mesures de sécurité ou les mesures conservatoires prises dans le cadre d'une enquête pénale ou d'une autre procédure juridique. Il peut s'agir d'infractions qui violent une restriction imposée (p. ex. non-respect de l'interdiction temporaire de résidence, bris de scellés, etc.), de la suppression ou du recel de preuves (p. ex. recel de cadavre, recel de personnes poursuivies, détournement d'une pièce produite dans une contestation judiciaire, etc.), de la rébellion, du faux serment et du faux témoignage, etc.

Titel 4 heeft dan betrekking op de valsheden (in het huidige Strafwetboek, titel III "Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw"). Zij gaan de misdrijven tegen het vermogen vooraf, aangezien zij het vertrouwen ondergraven dat de samenleving moet kunnen koesteren ten aanzien van enkele zaken om te kunnen functioneren.

Vervolgens komen in titel 5 de misdrijven aan bod die het vermogen aantasten. Hier worden voornamelijk de misdrijven uit de huidige titels IX en IX*bis* hernomen.

Aansluitend hierbij volgt titel 6, die een aantal economische misdrijven groepeerd.

Ten slotte komen dan de misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren aan bod; dit, zoals reeds gezegd niet vanuit het ondergeschikte belang van deze misdrijven, maar vanuit de idee van een nederige Staat, die een dienende rol speelt ten aanzien van de burger en de samenleving als garant van de fundamentele rechten van de burger. Hier worden verschillende soorten misdrijven gegroepeerd.

Ten eerste zijn er de misdrijven die de Staat in zijn essentie dreigen aan te tasten. Het gaat dan om aanslagen op en samenspanning tegen de staatsmachten (o.a. artikelen 101-112 Sw., wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten, ...). Ook de misdrijven tegen de landsverdediging (o.a. de huidige artikelen 113-123*decies* Sw.) vallen onder deze noemer.

Daarnaast worden de misdrijven die het uitoefenen van de essentiële taken van de Staat bemoeilijken of verhinderen hier opgenomen. Hieronder vallen de misdrijven tegen de internationale betrekkingen, de belemmering van de uitvoering van openbare werken, de leveranciersmisdrijven en de misdrijven tegen de rechtsbedeling. Deze laatste groep van misdrijven maakt een belangrijke hergroepering van misdrijven uit ten opzichte van het huidige Strafwetboek. Hieronder vallen in eerste instantie misdrijven die erin bestaan onderzoeksdaden, beveiligingsmaatregelen of bewaringsmaatregelen die in het kader van een strafrechtelijk onderzoek of een andere juridische procedure worden genomen, te belemmeren. Het kan dan gaan om misdrijven die een inbreuk maken op een opgelegde beperking (bijvoorbeeld overtreding van het tijdelijk huisverbod, zegelverbreking, ...), het doen verdwijnen of verbergen van bewijs (bijvoorbeeld lijkverberging, verberging van vervolgte personen, verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd, ...), weerspansigheid, meened en valse getuigenis, ...

Deuxièmement, nous avons les infractions qui consistent à empêcher qu'une décision judiciaire soit rendue dans un litige. Il s'agit alors des infractions dans le cadre de la composition d'un jury d'assises (actuels art. 316-316*bis* du Code pénal). Enfin, sont également reprises ici les infractions qui consistent à entraver l'exécution d'une décision judiciaire ou à ne pas respecter une décision judiciaire. Il s'agit, p. ex., de l'abandon de famille, de la non-représentation d'enfants²⁸, du concours prêté à l'évasion de détenus ou du non-respect des conditions fixées à la levée d'un acte d'information ou d'instruction (art. 507*bis* du Code pénal).

Les malversations constituent un autre groupe d'infractions contre l'État et son fonctionnement. Il s'agit des infractions commises par des personnes qui travaillent pour l'autorité et qui, en cette qualité, commettent des infractions en violant les droits fondamentaux de citoyens, en s'arrogeant le pouvoir ou en faisant preuve d'abus d'autorité, de corruption²⁹, etc. Elles peuvent être considérées comme des infractions contre l'État et son fonctionnement étant donné qu'elles affectent la légitimité de l'intervention des pouvoirs publics et ébranlent la confiance du citoyen dans l'État et mettent le fonctionnement normal des services de l'État en péril.

Sous chacun de ces titres, les mêmes critères cités sont utilisés pour classer les chapitres, sections, sous-sections et les incriminations.

Afin de clarifier tout cela, la structure du Livre II est reproduite schématiquement ci-après:

Titre préliminaire – Dispositions communes

Titre 1 – Les violations graves du droit international humanitaire

Titre 1*bis* – Crime d'écocide

Titre 2 – Les infractions contre la personne

Chapitre 1er – Les infractions contre la vie

Ten tweede zijn er de misdrijven die erin bestaan te verhinderen dat er een rechterlijke uitspraak komt over een geschil. Het gaat dan over misdrijven in het kader van de samenstelling van de assisenjury (huidig art. 316-316*bis* Sw.). Ten slotte worden hier ook de misdrijven opgenomen die bestaan uit de belemmering van de uitvoering of de niet-naleving van een rechterlijke beslissing. Het gaat dan bijvoorbeeld om familieoverlating, niet-afgeven van kinderen²⁸, het meewerken aan de ontsnapping van gevangenen of de niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling (art. 507*bis* Sw.).

Een andere groep van misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren zijn de ambtsmisdrijven. Dit zijn de misdrijven gepleegd door personen die werken voor de overheid en in die hoedanigheid misdrijven plegen door fundamentele rechten van burgers te schenden, zich macht aan te matigen of misbruik te maken van gezag, corruptie²⁹, ... Zij kunnen worden beschouwd als misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren aangezien zij de legitimiteit van het overheidsoptreden en het vertrouwen van de burger in de Staat aantasten en de normale werking van de staatsdiensten in het gedrang brengen.

Binnen elk van deze titels worden dezelfde aangehaalde criteria gebruikt om de hoofdstukken, afdelingen, onderafdelingen en de strafbaarstellingen te ordenen.

Ter verduidelijking van dit alles, wordt hierna schematisch de structuur van Boek II weergegeven:

Voorafgaande titel – Gemeenschappelijke bepalingen

Titel 1 – Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht

Titel 1*bis* – Misdaad van ecocide

Titel 2 – Misdrijven tegen de persoon

Hoofdstuk 1 – Misdrijven tegen het leven

²⁸ Ces infractions sont très souvent qualifiées dans la doctrine comme une forme de "contempt of court". Voir e.a. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 435, n° 465 et les références citées; I. DE LA SERNA, "La non-représentation d'enfants", in X (éd.), *Les infractions – Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 412; B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen", *Comm. Strafr.*, 3, n° 5.

²⁹ Ceci est regroupé avec l'incrimination de la personne qui n'appartient pas au service public et qui se rend coupable de corruption au préjudice de l'État, étant donné qu'un officier public est en l'occurrence toujours impliqué en tant que partie destinataire.

²⁸ Deze misdrijven worden in de rechtsleer zeer vaak omschreven als een vorm van "contempt of court". Zie o.a. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 435, nr. 465 en de verwijzingen aldaar; I. DE LA SERNA, "La non-représentation d'enfants", in X (éd.), *Les infractions – Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 412; B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen", *Comm. Strafr.*, 3, nr. 5.

²⁹ Dit wordt wel gegroepeerd met de strafbaarheid van de persoon die niet in overheidsdienst is en overgaat tot omkoping ten nadele van de Staat, aangezien hier steeds een ambtsdrager bij betrokken is als ontvangende partij.

- Section 1re – Les homicides commis avec intention de donner la mort

- Section 2 – L’homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution

- Section 3 – L’incitation au suicide

Chapitre 2 – La torture, du traitement inhumain et du traitement dégradant

- Section 1re – La torture

- Section 2 – Le traitement inhumain

- Section 3 – Le traitement dégradant

- Section 4 – Disposition commune

Chapitre 3 – Les infractions portant atteinte à l’intégrité sexuelle, au droit à l’autodétermination sexuelle et aux bonnes mœurs

- Section 1re – De l’atteinte à l’intégrité sexuelle, du voyeurisme, de la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel et du viol

- Sous-section 1re – Du consentement en matière de droit à l’autodétermination sexuelle

- Sous-section 2 – Des infractions de base

- Sous-section 3 – Des infractions aggravées

- Sous-section 4 – Disposition générale

- Section 2 – De l’exploitation sexuelle des mineurs

- Sous-section 1re – De l’approche d’un mineur à des fins sexuelles

- Sous-section 2 – De l’exploitation sexuelle de mineurs à des fins de prostitution

- Sous-section 3 – Des images d’abus sexuels de mineurs

- Sous-section 4 – Des contenus destinés à promouvoir la commission d’une infraction d’abus sexuels ou d’exploitation sexuelle au préjudice d’un mineur

- Sous-section 5 – Disposition générale

- Section 3 – L’outrage public aux bonnes mœurs

- Section 4 – Dispositions communes

- Afdeling 1 – Doden met het oogmerk om te doden

- Afdeling 2 – Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

- Afdeling 3 – Aanzetten tot zelfdoding

Hoofdstuk 2 – Foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling

- Afdeling 1 – Foltering

- Afdeling 2 – Onmenselijke behandeling

- Afdeling 3 – Ontorende behandeling

- Afdeling 4 – Gemeenschappelijke bepaling

Hoofdstuk 3 – Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden

- Afdeling 1 – Aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting

- Onderafdeling 1 – Toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht

- Onderafdeling 2 – Basismisdrijven

- Onderafdeling 3 – Verzwaarde misdrijven

- Onderafdeling 4 – Algemene bepaling

- Afdeling 2 – Seksuele uitbuiting van minderjarigen

- Onderafdeling 1 – Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden

- Onderafdeling 2 – Seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie

- Onderafdeling 3 – Beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

- Onderafdeling 4 – Inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

- Onderafdeling 5 – Algemene bepaling

- Afdeling 3 – Openbare zedenschennis

- Afdeling 4 – Gemeenschappelijke bepalingen

Chapitre 4 – Les infractions contre l'intégrité physique ou psychique

- Section 1re – Les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique

- Sous-section 1re – Les actes de violence

- Sous-section 2 – Les mutilations génitales féminines

- Sous-section 3 – La perte de de grossesse sans consentement

- Section 2 – L'atteinte à l'intégrité physique ou psychique due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

Chapitre 5 – Les infractions contre la liberté individuelle

- Section 1re – La privation de liberté

- Section 2 – L'enlèvement

- Section 3 – La prise d'otages

- Section 4 – Dispositions communes

Chapitre 6 – Les infractions contre la tranquillité personnelle et l'intégrité morale

- Section 1re – La menace

- Section 2 – Le harcèlement

- Section 3 – La calomnie et des injures

- Section 4 – L'outrage

Chapitre 7 – Les atteintes à la dignité humaine et l'abus de la position vulnérable de la victime

- Section 1re. Les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationisme

- Section 2 – La traite et le trafic des êtres humains

- Section 3 – De l'abus de prostitution

- Section 4 – La vente d'enfants

- Section 5 – Le trafic d'organes humains

- Section 6 – L'exploitation de la mendicité

Hoofdstuk 4 – Misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

- Afdeling 1 – Opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

- Onderafdeling 1 – Gewelddaden

- Onderafdeling 2 – Vrouwelijke genitale verminking

- Onderafdeling 3 – Zwangerschapsverlies zonder toestemming

- Afdeling 2 – Aantasting van de fysieke of psychische integriteit door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Hoofdstuk 5 – Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid

- Afdeling 1 – Vrijheidsberoving

- Afdeling 2 – Ontvoering

- Afdeling 3 – Gijzeling

- Afdeling 4 – Gemeenschappelijke bepalingen

Hoofdstuk 6 – Misdrijven tegen de persoonlijke rust en de morele integriteit

- Afdeling 1 – Bedreiging

- Afdeling 2 – Belaging

- Afdeling 3 – Laster en belediging

- Afdeling 4 – Smaad

Hoofdstuk 7 – Schendingen van de menselijke waardigheid en misbruik van de kwetsbare positie van het slachtoffer

- Afdeling 1. Misdrijven inzake de bestraffing van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme

- Afdeling 2 – Mensenhandel en mensensmokkel

- Afdeling 3 – Misbruik van prostitutie

- Afdeling 4 – Verkoop van kinderen

- Afdeling 5 – Handel in menselijke organen

- Afdeling 6 – Uitbuiting van bedelarij

- Section 7 – Les pratiques abusives des marchands de sommeil

- Section 8 – Le mariage forcé et la cohabitation légale forcée

- Section 9 – Dispositions communes

Chapitre 8 – Les infractions en rapport avec la mise en danger de personnes

- Section 1re – L’abstention d’aide

- Section 2 – L’abus de la situation de faiblesse de personnes

- Section 3 – Les pratiques de conversion

- Section 4 – L’entrave à la circulation

- Section 5 – La mise en danger de la santé publique

- Section 6 – La mise en danger de mineurs ou de personnes en situation de vulnérabilité

- Sous-section 1re – Le délaissement et l’abandon dans le besoin

- Sous-section 2 – Le défaut d’aliments ou de soins

- Sous-section 3 – L’utilisation ou le leurre en vue de commettre une infraction

- Section 6 – La dispositions commune

Chapitre 9 – Les infractions contre la vie privée des personnes

- Section 1re – Les infractions relatives au secret des communications, des données privées d’un système informatique et des lettres

- Section 2 – La violation de lieux servant d’habitation

- Section 3 – La protection du secret professionnel

- Section 4 – Les infractions relatives au libre exercice des cultes

- Section 5 – La protection de la vie privée des mineurs dans le cadre des procédures judiciaires

- Afdeling 7 – Wanpraktijken van huisjesmelkers

- Afdeling 8 – Gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning

- Afdeling 9 – Gemeenschappelijke bepalingen

Hoofdstuk 8 – Misdrijven met betrekking tot het in gevaar brengen van personen

- Afdeling 1 – Hulpverzuim

- Afdeling 2 – Misbruik van de zwakke toestand van personen

- Afdeling 3 – Conversiepraktijken

- Afdeling 4 – Verkeersbelemmering

- Afdeling 5 – Het in gevaar brengen van de volksgezondheid

- Afdeling 6 – Het in gevaar brengen van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand

- Onderafdeling 1 – Verlaten of in behoeftige toestand achterlaten

- Onderafdeling 2 – Gebrek aan voeding of verzorging

- Onderafdeling 3 – Gebruik of lokken met het oog op het plegen van een misdrijf

- Afdeling 6 – Gemeenschappelijke bepaling

Hoofdstuk 9 – Misdrijven tegen het privéleven

- Afdeling 1 – Misdrijven betreffende het geheim van communicatie, privégegevens van een informaticasysteem en brieven

- Afdeling 2 – Schending van plaatsen die tot woning dienen

- Afdeling 3 – Bescherming van het beroepsgeheim

- Afdeling 4 – Misdrijven betreffende de vrije uitoefening van de erediens

- Afdeling 5 – Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen in het kader van de gerechtelijke procedures

• Section 6 – La disposition commune Chapitre 10 – Les infractions contre l'état civil des personnes • Section 1re – Les infractions relatives à la preuve de l'état civil des enfants • Section 2 – Les infractions relatives à l'adoption • Section 3 – Les infractions relatives au mariage • Section 4 – La disposition commune Chapitre 11 – Les infractions contre les cadavres et les sépultures • Section 1re – L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable • Section 2 – La profanation de cadavres et de sépultures Titre 3 – Les infractions contre la sécurité publique Chapitre 1er – Le terrorisme Chapitre 2 – Les attentats et complots contre la paix civile Chapitre 3 – La constitution de groupes armés et la participation à de tels groupes Chapitre 4 – L'association en vue de commettre une infraction et l'organisation criminelle • Section 1re – L'association en vue de commettre une infraction • Section 2 – L'organisation criminelle Chapitre 5 – La protection physique des matières nucléaires et des autres matières radioactives Chapitre 6 – La violation de zones portuaires ou l'intrusion dans un véhicule Chapitre 7 – L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public Titre 4 – Les faux Chapitre 1er – La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques	• Afdeling 6 – Gemeenschappelijke bepaling Hoofdstuk 10 – Misdrijven tegen de burgerlijke staat van de personen • Afdeling 1 – Misdrijven met betrekking tot het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen • Afdeling 2 – Misdrijven met betrekking tot de adoptie • Afdeling 3 – Misdrijven met betrekking tot het huwelijk • Afdeling 4 – Gemeenschappelijke bepaling Hoofdstuk 11 – Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging • Afdeling 1 – Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten • Afdeling 2 – Lijk- en grafschennis Titel 3 – Misdrijven tegen de openbare veiligheid Hoofdstuk 1 – Terrorisme Hoofdstuk 2 – Aanslag op en samenspanning tegen de burgerlijke vrede Hoofdstuk 3 – Vorming van gewapende groepen en deelneming aan dergelijke groepen Hoofdstuk 4 – Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf en criminele organisatie • Afdeling 1 – Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf • Afdeling 2 – Criminele organisatie Hoofdstuk 5 – Externe beveiliging van kernmateriaal en ander radioactief materiaal Hoofdstuk 6 – Schending van havengebieden of binnendringen in een voertuig Hoofdstuk 7 – Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte Titel 4 – Valsheden Hoofdstuk 1 – Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken
---	--

• Section 1re – Définition de quelques termes utilisés dans ce chapitre

• Section 2 – La protection de la monnaie, des titres, du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres et des dispositifs de sécurité

• Section 3 – La mise en circulation illicite de la monnaie et la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules imitant de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

• Section 4 – La protection du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

• Section 5 – La protection des marques du bureau de garantie

• Section 6 – La protection des sceaux, des timbres et des marques des autorités et des particuliers

• Section 7 – La protection des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

• Section 8 – La protection du nom du fabricant et de la raison commerciale d'une fabrique

• Section 9 – Disposition commune

Chapitre 2 – Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

Chapitre 3 – L'usurpation de fonctions, de titres ou de nom

Titre 5 – Des infractions contre les biens

Chapitre 1er – Les infractions relatives à l'appropriation frauduleuse de biens

• Section 1re – Le vol et l'extorsion

• Sous-section 1re – Définitions

• Sous-section 2 – Le vol commis sans violences ni menaces

• Sous-section 3 – Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion

• Sous-section 4 – Le vol et l'extorsion de matières nucléaires

• Sous-section 5 – Dispositions communes

• Afdeling 1 – Betekenis van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen

• Afdeling 2 – Bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken

• Afdeling 3 – Illegaal in omloop brengen van de munt en vervaardigen en in omloop brengen van de drukwerken of formulieren die een munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels nabootsen

• Afdeling 4 – Bescherming van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

• Afdeling 5 – Bescherming van de keurmerken van het waarborgkantoor

• Afdeling 6 – Bescherming van de zegels, de stempels en de merken van de overheden en van particulieren

• Afdeling 7 – Bescherming van plakpostzegels en andere zegels

• Afdeling 8 – Bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek

• Afdeling 9 – Gemeenschappelijke bepaling

Hoofdstuk 2 – Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

Hoofdstuk 3 – Aanmatiging van functies, titels of een naam

Titel 5 – Misdrijven tegen het vermogen

Hoofdstuk 1 – Misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen

• Afdeling 1 – Diefstal en afpersing

• Onderafdeling 1 – Definities

• Onderafdeling 2 – Diefstal zonder geweld of bedreiging

• Onderafdeling 3 – Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing

• Onderafdeling 4 – Diefstal en afpersing van kernmateriaal

• Onderafdeling 5 – Gemeenschappelijke bepalingen

- Section 2 – Les fraudes
 - Sous-section 1re – L’abus de confiance ou de la vulnérabilité d’autrui
 - Sous-section 2 – L’escroquerie et les tromperies
 - Sous-section 3 – La corruption privée
 - Sous-section 4 – La fraude à l’aide d’un système informatique
 - Sous-section 5 – Les infractions liées à l’insolvabilité des entreprises
 - Sous-section 6 – Les autres formes de fraude
- Section 3 – Le recel et le blanchiment
- Chapitre 2 – Les infractions relatives à la dégradation et à la destruction de biens
 - Section 1re – Les infractions qui font naître un danger social
 - Section 2 – Le vandalisme
- Chapitre 3 – Les infractions relatives aux systèmes informatiques
 - Section 1re – Les accès non autorisés dans un système informatique
 - Section 2 – Les atteintes à l’intégrité d’un système informatique
- Titre 6 – Les infractions économiques
 - Chapitre 1er – Les infractions aux lois sur les loteries et les maisons de prêt sur gage
 - Chapitre 2 – Les infractions relatives à l’industrie et au commerce
- Titre 7 – Les infractions contre l’État et son fonctionnement
 - Chapitre 1er – Les infractions contre la structure de l’État et les pouvoirs de l’État
 - Section 1re – Les infractions contre la structure de l’État
 - Section 2 – Les infractions contre une assemblée législative

- Afdeling 2 – Bedrog
 - Onderafdeling 1 – Misbruik van vertrouwen of andermans kwetsbare toestand
 - Onderafdeling 2 – Oplechting en bedriegerij
 - Onderafdeling 3 – Private omkoping
 - Onderafdeling 4 – Bedrog met behulp van een informaticasysteem
 - Onderafdeling 5 – Misdrijven die verband houden met de insolventie van ondernemingen
 - Onderafdeling 6 – Overige vormen van bedrog
- Afdeling 3 – Heling en witwassen
 - Hoofdstuk 2 – Misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen
 - Afdeling 1 – Misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan
 - Afdeling 2 – Vandalisme
 - Hoofdstuk 3 – Misdrijven betreffende informaticasystemen
 - Afdeling 1 – Hacking
 - Afdeling 2 – Aantasting van de integriteit van een informaticasysteem
- Titel 6 – Economische misdrijven
 - Hoofdstuk 1 – Overtreding van de wetten op loterijen en pandhuizen
 - Hoofdstuk 2 – Misdrijven betreffende nijverheid en koophandel
- Titel 7 – Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren
 - Hoofdstuk 1 – Misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten
 - Afdeling 1 – Misdrijven tegen de staatsordening
 - Afdeling 2 – Misdrijven tegen een wetgevende vergadering

- Section 3 – Les infractions contre la monarchie

- Section 4 – Les dispositions communes

Chapitre 2 – Les infractions contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique

- Section 1re – Le déclenchement ou les causes de la guerre

- Section 2 – La collaboration militaire

- Section 3 – La collaboration économique

- Section 4 – La collaboration politique et intellectuelle

- Section 5 – Les infractions concernant les secrets d'État

- Section 6 – La dénonciation à l'ennemi

- Section 7 – Le recel d'ennemis ou d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

- Section 8 – La destruction ou l'incendie contre la défense nationale

- Section 9 – Le complot contre la défense nationale

- Section 10 – L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale

Chapitre 3 – Des infractions contre les relations internationales

- Section 1re – Les attentats contre un État étranger ou un chef d'État étranger

- Section 2 – Les infractions contre des représentants diplomatiques et consulaires d'États étrangers

- Section 3 – Le mercenariat

Chapitre 4 – Forfaitures

- Section 1re – La violation des droits fondamentaux des citoyens

- Section 2 – Les comportements visant à déstabiliser le service public

- Section 3 – L'usurpation de pouvoir

- Section 4 – L'abus d'autorité

- Afdeling 3 – Misdrijven tegen de monarchie

- Afdeling 4 – Gemeenschappelijke bepalingen

Hoofdstuk 2 – Misdrijven tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België

- Afdeling 1 – Uitlokken of veroorzaken van oorlog

- Afdeling 2 – Militaire collaboratie

- Afdeling 3 – Economische collaboratie

- Afdeling 4 – Politieke en intellectuele collaboratie

- Afdeling 5 – Misdrijven met betrekking tot staatsgeheimen

- Afdeling 6 – Aangifte aan de vijand

- Afdeling 7 – Verberging van vijanden of plegers van misdrijven tegen de landsverdediging

- Afdeling 8 – Vernieling of brandstichting in strijd met de landsverdediging

- Afdeling 9 – Samenspanning tegen de landsverdediging

- Afdeling 10 – Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging

Hoofdstuk 3 – Misdrijven tegen de internationale betrekkingen

- Afdeling 1 – Aanslagen tegen een vreemde Staat of buitenlands staatshoofd

- Afdeling 2 – Misdrijven tegen diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van vreemde staten

- Afdeling 3 – Huurlingschap

Hoofdstuk 4 – Ambtsmisdrijven

- Afdeling 1 – Schending van fundamentele rechten van de burgers

- Afdeling 2 – Gedragingen met het oog op het ontwrichten van de openbare dienst

- Afdeling 3 – Aanmatiging van macht

- Afdeling 4 – Misbruik van gezag

- Section 5 – Le déni de justice
 - Section 6 – Le détournement, la concussion et la prise d'intérêt
 - Section 7 – La corruption publique
 - Section 8 – Les infractions relatives à la tenue des actes de l'état civil
 - Section 9 – Disposition générale
- Chapitre 5 – Les infractions contre l'administration de la justice
- Section 1re – L'entrave aux devoirs d'enquête et aux mesures de sécurisation ou de conservation
 - Sous-section 1re – La rébellion
 - Sous-section 2 – Faux témoignage, fausse déclaration et le faux serment
 - Sous-section 3 – Le refus de collaboration à l'enquête
 - Sous-section 4 – Le recel d'une personne poursuivie, d'un cadavre ou d'une preuve
 - Sous-section 5 – Les infractions contre les pièces de procédure ou biens sur lesquels repose une mesure
 - Sous-section 6 – Bris de scellés
 - Sous-section 7 – Infractions au caractère secret de l'enquête pénale
 - Section 2 – L'entrave à la décision judiciaire
 - Section 3 – L'entrave à l'exécution ou non-respect d'une décision judiciaire
 - Sous-section 1re – Abandon de famille
 - Sous-section 2 – Non-représentation d'enfants
 - Sous-section 3 – Non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction
 - Sous-section 4 – L'entrave à l'exécution ou non-respect d'une peine

- Afdeling 5 – Rechtsweigeren
 - Afdeling 6 – Verduistering, knevelarij en belangen-neming
 - Afdeling 7 – Publieke omkoping
 - Afdeling 8 – Misdrijven met betrekking tot het houden van de akten van de burgerlijke stand
 - Afdeling 9 – Algemene bepaling
- Hoofdstuk 5 – Misdrijven tegen de rechtsbedeling
- Afdeling 1 – Belemmering van onderzoeksdaden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen
 - Onderafdeling 1 – Weerspannigheid
 - Onderafdeling 2 – Valse getuigenis, valse verklaring en meened
 - Onderafdeling 3 – Weigeren van medewerking aan het onderzoek
 - Onderafdeling 4 – Verberging een vervolgte persoon, een lijk of bewijs
 - Onderafdeling 5 – Misdrijven tegen procedurestukken of goederen waarop een maatregel rust
 - Onderafdeling 6 – Zegelverbreking
 - Onderafdeling 7 – Inbreuken op het geheim karakter van het strafrechtelijk onderzoek
 - Afdeling 2 – Belemmering van de rechterlijke uitspraak
 - Afdeling 3 – Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van de rechterlijke beslissing
 - Onderafdeling 1 – Familieverlating
 - Onderafdeling 2 – Niet-afgeven van kinderen
 - Onderafdeling 3 – Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling
 - Onderafdeling 4 – Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van een straf

- Sous-section 5 – Les jets d’objets au-dessus des murs ou des grillages d’une prison, d’une section ou d’un établissement de défense sociale

- Sous-section 6 – Le non-respect d’une décision ordonnant la production d’une pièce

Chapitre 6 – L’entrave aux travaux publics

Chapitre 7 – Fraude aux subsides

4. Méthodologie

Le Livre II du Code pénal couvre des matières très diverses. La commission s’est dès lors longuement informée des problèmes qui existent dans le Code pénal actuel et dans quelques-unes des lois pénales particulières connexes concernant ces différents domaines. À cet effet, des contacts, souvent informels, ont été pris avec de nombreux spécialistes et acteurs de terrain. La commission tient dès lors à remercier expressément toutes les personnes qui ont contribué de cette sorte à enrichir ses travaux.

Sur la base de ces contacts, de l’analyse des incriminations dans la doctrine, des problèmes qui sont apparus dans la jurisprudence et, au besoin, d’une analyse de droit comparé, la commission a élaboré une proposition de projet de Livre II du Code pénal fondée sur la méthodologie décrite ci-après, avec aussi la possibilité d’avoir recours aux instruments de taxation développés par le service de politique criminelle.

4.1. *Instrument d’appréciation du caractère punissable*

À la demande du précédent ministre de la Justice, le service de la Politique criminelle a mis au point un instrument d’évaluation du caractère punissable. En ce qui concerne les infractions pour lesquelles la commission a estimé qu’un mécanisme de maintien autre qu’une sanction pénale était plus appropriée, ce postulat a été vérifié à l’aide de cet instrument d’évaluation. On s’efforce de la sorte de ramener le droit pénal à son essence, même si force est de constater à cet égard que les principaux bénéfices à ce niveau ne se trouvent pas dans le Livre II du Code pénal étant donné que ce dernier ne protège en principe que les valeurs les plus fondamentales de la société.

4.2. *L’instrument d’évaluation degré de peine*

Dans ses propositions, ce groupe de travail multidisciplinaire s’est efforcé de réévaluer les degrés de peine de manière à supprimer les disparités en termes de

- Onderafdeling 5 – Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

- Onderafdeling 6 – Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Hoofdstuk 6 – Belemmering van openbare werken

Hoofdstuk 7 – Subsidiefraude

4. Methodologie

Boek II van het Strafwetboek bestrijkt zeer uiteenlopende materies. De commissie heeft zich dan ook uitgebreid geïnformeerd omtrent de knelpunten die in het huidige Strafwetboek en enkele ermee samenhangende bijzondere straffwetten bestaan omtrent deze verschillende domeinen. Hiertoe werd contact genomen met tal van specialisten en actoren op het terrein, vaak op informele basis. De commissie wil dan ook uitdrukkelijk iedereen danken die op deze manier zijn werkzaamheden heeft verrijkt.

Op basis van deze contacten, de analyse van de strafbaarstellingen in de rechtsleer, problemen die aan de oppervlakte zijn gekomen in de rechtspraak en waar nodig een rechtsvergelijkende analyse, heeft de commissie een voorstel van ontwerp van Boek II van het Strafwetboek ontwikkeld, waarbij ook gebruik kon worden gemaakt van taxatie-instrumenten ontwikkeld door de dienst voor strafrechtelijk beleid.

4.1. *Taxatie-instrument strafwaardigheid*

Op vraag van de vorige minister van Justitie werd door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid een taxatie-instrument strafwaardigheid uitgewerkt. Voor die misdrijven waarvoor de commissie meende dat een andere handavingsinstrument dan een strafrechtelijke sancti-onering meer gepast is, werd deze assumptie getoetst aan dit taxatie-instrument. Op die manier wordt getracht het strafrecht opnieuw tot zijn essentie te herleiden, al moet daarbij worden vastgesteld dat de belangrijkste winsten op dit vlak niet te vinden zijn in Boek II van het Strafwetboek, aangezien hierin in principe slechts de meest fundamentele waarden van de samenleving worden beschermd.

4.2. *Taxatie-instrument strafmaat*

De commissie heeft in zijn voorstellen getracht de strafmaten te herijken, waardoor de discrepanties die zijn ontstaan in de bestraffing, zowel tussen de verschillende

répression, tant entre les différentes infractions qu'entre les différentes formes aggravées d'une même infraction³⁰. Par ailleurs, on s'est également efforcé de faire correspondre davantage le degré de peine prévu par la loi à la peine qui est prononcée dans la pratique pour de tels faits, ce qui est en partie possible par l'abandon du mécanisme de correctionnalisation artificiel.

Dans ce cadre, la commission a pu utilement utiliser l'instrument d'évaluation du degré de la peine qui a été développé par le service de la Politique criminelle à la demande du précédent ministre de la Justice.

Il convient encore de souligner ici que pour la rédaction de son projet de loi, la Commission a pris comme point de départ les choix qui avaient été faits sur le plan de la répression dans le projet de Livre I. Plus particulièrement, il y a lieu d'insister ici sur le fait que la Commission reste convaincue que la peine d'emprisonnement doit réellement rester le remède ultime et que les courtes peines d'emprisonnement ont surtout des effets négatifs pour la société et le condamné³¹. C'est pourquoi le choix a été fait dans le projet de loi de ne pas prévoir dans le niveau de peine le plus bas (le niveau 1) une peine d'emprisonnement ou une peine de surveillance électronique. Ceci explique également les choix qui ont été opérés dans le projet de loi suivant en prévoyant pour certaines infractions ce niveau de peine le plus bas.

5. Récidive

Le nouveau Code pénal comporte la récidive facultative pour les niveaux 1 à 6 et la récidive obligatoire pour le niveau 7.

6. Qu'en est-il des contraventions?

Une dernière question à laquelle il fallait répondre préalablement à la rédaction du Livre II du Code pénal est celle du sort des contraventions. En effet, dans le projet du Livre I cette catégorie particulière d'infraction a été abandonnée. Après quelques considérations générales sur ce sujet (5.1.), on examinera ce qu'il en est des contraventions non reprises (5.2) et de celles reprises dans le Code pénal (5.3.).

6.1. Généralités

Dans l'exposé des motifs relatif au projet de Livre I du Code pénal, il est rappelé que les règles de droit doivent être *proportionnelles* à l'objectif poursuivi. Cela

³⁰ Ce sont donc les cas dans lesquels un élément aggravant a été ajouté à une infraction de base.

³¹ Pour plus de développements à ce sujet, voy. l'exposé des motifs du Livre I et J. ROZIE en D. VANDERMEERSCH, "De zin van de korte gevangenisstraf in vraag gesteld", *RW* 2017-18, 323-335.

misdriften als tussen de verschillende verzwaarde vormen van een zelfde misdrijf³⁰ worden weggewerkt. Daarnaast werd ook getracht de strafmaat in de wet beter te doen overeenstemmen met de straf die in de praktijk voor dergelijke feiten wordt uitgesproken, wat mede mogelijk wordt gemaakt door het verlaten van het artificiële correctionaliseringsmechanisme.

De commissie heeft hierbij nuttig gebruik kunnen maken van het taxatie-instrument strafmaat dat op vraag van de vorige minister van Justitie werd uitgewerkt door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.

Hierbij moet nog worden opgemerkt dat de Commissie bij het opstellen van zijn wetsontwerp is uitgegaan van de keuzes die werden gemaakt op het vlak van bestrafing in het ontwerp van Boek I. In het bijzonder moet daarbij worden gewezen op het feit dat de Commissie overtuigd is van het feit dat de gevangenisstraf echt de *ultimum remedium* moet zijn en dat korte gevangenisstraffen vooral negatieve effecten hebben voor de samenleving en de veroordeelde.³¹ Vandaar dat in het wetsontwerp de keuze werd gemaakt om in het laagste strafniveau (het niveau 1) geen gevangenisstraf of straf onder elektronisch toezicht op te nemen. Dit verklaart ook de keuzes die soms werd gemaakt in het hierna volgende wetsontwerp om een misdrijf onder te brengen in dit laagste strafniveau.

5. Herhaling

Het nieuwe Strafwetboek kent een facultatieve herhaling voor de niveaus 1-6 en een verplichte herhaling voor niveau 7.

6. Wat met de overtredingen?

Een laatste vraag die voorafgaand aan de redactie van Boek II van het Strafwetboek moest worden beantwoord, is die naar het lot van de overtredingen. In het ontwerp van Boek I werd deze afzonderlijke misdrijfcategorie immers verlaten. Na enkele algemene beschouwingen hieromtrent (5.1.), wordt ingegaan op wat er moet gebeuren met de overtredingen buiten (5.2) en in het Strafwetboek (5.3.).

6.1. Algemeen

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek wordt benadrukt dat rechtsregels evenredig moeten zijn met het nagestreefde doel. Dit

³⁰ Dit zijn dus de gevallen waarin een verzwaard bestanddeel werd toegevoegd aan een basismisdrijf.

³¹ Zie hierover uitgebreid de memorie van toelichting bij Boek I en J. ROZIE en D. VANDERMEERSCH, "De zin van de korte gevangenisstraf in vraag gesteld", *RW* 2017-18, 323-335.

signifie entre autres qu'il convient de s'assurer que le droit pénal offre un mécanisme de coercition adapté dans tous les cas.

Il est ainsi plaidé en faveur d'une dépenalisation/décriminalisation des contraventions dans certains cas. Plus généralement, il y a lieu d'ouvrir la possibilité d'appliquer également d'autres mécanismes de sanction. À cet égard, on utilise l' "instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable d'un comportement visé par l'infraction" élaboré par le Service de la Politique criminelle.³² Cet instrument d'appréciation a été mis au point sur la base de critères scientifiques objectifs afin d'offrir un appui et une légitimation au moment de déterminer s'il convient ou non d'invoquer le droit pénal pour contrôler une infraction précise.

Dans le projet de Livre I du Code pénal, il a été décidé de ne plus appliquer un classement en trois catégories (crimes, délits, contraventions) et d'évoquer uniquement les "infractions". Il n'est plus justifiable de mener une procédure pénale "classique" pour des infractions qui peuvent entraîner au maximum une amende de vingt-cinq euros (x 8 en cas d'application des décimes additionnels) ou un emprisonnement de sept jours. Afin de pouvoir apporter une réponse adéquate à cette problématique, il convient de suivre d'autres pistes pour cette catégorie d'infractions. En fonction des choix opérés, ces pistes peuvent être soit pénales, soit non pénales (sanctions administratives, injonction de paiement du parquet, traitement en droit civil, etc.).

Les termes "dépenalisation" et "décriminalisation" n'ont pas totalement la même signification. La dépenalisation implique la soustraction au système pénal au profit d'un autre mécanisme de sanction (administratif, civil, ...). En revanche, la décriminalisation implique que l'obligation sanctionnée est supprimée de la totalité de l'ordre juridique (pas seulement pénal).³³ Autrement dit, la décriminalisation englobe la dépenalisation mais la dépenalisation n'aboutit pas nécessairement à la

betekent o.m. dat moet worden nagegaan of het strafrecht wel in alle gevallen een gepast handhavingmechanisme aanreikt.

Zo wordt beargumenteerd dat overtredingen in bepaalde gevallen gedepenaliseerd/gedecriminaliseerd moeten worden. Meer algemeen moet ook ruimte worden gelaten voor andere sanctioneringsmechanismen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van het "taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.³² Dit taxatie-instrument werd op basis van objectieve wetenschappelijke criteria ontwikkeld om ondersteunend en legitimerend te werken bij de beantwoording van de vraag of het strafrecht al dan niet moet worden ingezet om een bepaalde inbreuk te handhaven.

In het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek wordt geopteerd om geen indeling in drie categorieën (misdaad, wanbedrijf en overtreding) en allen te spreken van misdrijvende hanteren. Het valt niet langer te verantwoorden om een "klassiek" strafproces te voeren voor misdrijven die hoogstens aanleiding kunnen geven tot een geldboete van vijftientig euro (x 8 bij toepassing van de opdecimen) of een gevangenisstraf van zeven dagen. Teneinde een adequater antwoord te bieden op deze problematiek, moeten voor deze categorie van misdrijven andere pistes worden bewandeld. Afhankelijk van de gemaakte keuzes, kunnen deze pistes hetzij strafrechtelijk, hetzij niet-strafrechtelijk (bestuurlijke sancties, bevel tot betaling van het parket, burgerrechtelijke afhandeling, ...) zijn.

De begrippen "depenalisering" en "decriminalisering" dekken niet helemaal dezelfde lading. Depenalisering impliceert de onttrekking aan het strafrechtelijk systeem ten gunste van een ander sanctioneringsmechanisme (bestuursrechtelijk, burgerrechtelijk, ...). Decriminalisering impliceert daarentegen dat de gesanctioneerde verplichting uit de ganse rechtsorde (niet alleen de strafrechtelijke) wordt geschrapt.³³ Decriminaliseren omvat m.a.w. depenaliseren, maar depenalisering leidt niet per se tot

³² Service de la politique criminelle, en collaboration avec C. De Craim, C. Defever, A. Deladrière, E. Deveux, R. Parrando Ramos, H. Van Der Linden, *Développement d'un instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable d'un comportement visé par l'infraction. Rapport final à l'attention du ministre de la Justice*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 225 p.

³³ M. DELMAS-MARTY, *Modèles et mouvements de politique criminelle*, Paris, Economica, 1983, 160; M. DELMAS-MARTY, "Permanence ou dérive du modèle libéral de politique criminelle", *Archives de politique criminelle* 1983, n° 6, 41. Cf. aussi SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 23-24.

³² Dienst voor het strafrechtelijk beleid m.m.v. C. De Craim, C. Defever, A. Deladrière, E. Deveux, R. Parrando Ramos, H. Van Der Linden, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.

³³ M. DELMAS-MARTY, *Modèles et mouvements de politique criminelle*, Parijs, Economica, 1983, 160; M. DELMAS-MARTY, "Permanence ou dérive du modèle libéral de politique criminelle", *Archives de politique criminelle* 1983, nr. 6, 41. Zie ook DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 23-24.

décriminalisation. Il s'impose aussi de se demander si une décriminalisation totale est seulement possible étant donné qu'un traitement en droit civil est envisageable dès qu'il y a faute, dommage et lien de cause à effet entre la faute et le dommage.

À ce stade il convient de procéder à l'examen pour déterminer si les contraventions du Livre II du Code pénal peuvent encore justifier un traitement pénal; en d'autres termes, on examine si les contraventions doivent être réévaluées en délits ou dépenalisées.

Les contraventions suivantes ont déjà été supprimées du Code pénal par le passé:

Art. 551-554 C.P. (Chapitre I – Des contraventions de première classe), art. 555-558 C.P. (Chapitre II – Des contraventions de deuxième classe), art. 561, 2°-7° C.P. (Chapitre III – Des contraventions de troisième classe), art. 563, 1°, et 4°-5° C.P. (Chapitre IV – Des contraventions de quatrième classe).

Sont encore considérés comme une contravention dans le Code pénal:

1) Art. 559, 1°, C.P.: "Seront punis d'une amende de dix euros à vingt euros ceux qui, hors les cas prévus par le chapitre III, titre IX, Livre II du présent code, auront volontairement endommagé ou détruit les propriétés mobilières d'autrui";

2) Art. 561, 1°, C.P.: "Seront punis d'une amende de dix euros à vingt euros et d'un emprisonnement d'un jour à cinq jours, ou d'une de ces peines seulement, ceux qui se seront rendus coupables de bruits ou tapages nocturnes de nature à troubler la tranquillité des habitants";

3) Art. 563, 2°, C.P.: "Seront punis d'une amende de quinze euros à vingt-cinq euros et d'un emprisonnement d'un jour à sept jours, ou d'une de ces peines seulement, ceux qui auront volontairement dégradé des clôtures urbaines ou rurales, de quelques matériaux qu'elles soient faites";

4) Art. 563, 3°, C.P.: "Seront punis d'une amende de quinze euros à vingt-cinq euros et d'un emprisonnement d'un jour à sept jours, ou d'une de ces peines seulement, les auteurs de voies de fait ou violences légères, pourvu qu'ils n'aient blessé ni frappé personne, et que les voies de fait n'entrent pas dans la classe des injures; particulièrement ceux qui auront volontairement, mais sans intention de l'injurier, lancé sur une personne un objet quelconque de nature à l'incommoder ou à la souiller";

decriminalisering. De vraag rijst überhaupt of een volledige decriminalisering ooit kan worden bewerkstelligd, aangezien een burgerrechtelijke afhandeling openstaat van zodra er sprake is van een fout, schade en causaal verband tussen fout en schade.

Thans wordt de denkoefening gemaakt of de overtredingen uit Boek II Sw. nog een strafrechtelijke afhandeling kunnen rechtvaardigen, m.a.w. wordt nagegaan of de overtredingen moeten worden opgewaardeerd tot wanbedrijven, dan wel of ze moeten worden gedepenaliseerd.

De volgende overtredingen werden reeds in het verleden uit het Strafwetboek gehaald:

Art. 551-554 Sw. (Hoofdstuk I – Overtredingen van de eerste klasse); art. 555-558 Sw. (Hoofdstuk II – Overtredingen van de tweede klasse), art. 561, 2°-7° Sw. (Hoofdstuk III – Overtredingen van de derde klasse), art. 563, 1°, en 4°-5° Sw. (Hoofdstuk IV – Overtredingen van de vierde klasse)

Zijn nog als overtreding aan te merken in het Strafwetboek:

1) Art. 559, 1°, Sw.: "Met geldboete van tien euro tot twintig euro worden gestraft zij die, buiten de gevallen omschreven in Boek II, titel IX, hoofdstuk III, van dit wetboek, andermans roerende eigendommen opzettelijk beschadigen of vernielen";

2) Art. 561, 1°, Sw.: "Met geldboete van tien euro tot twintig euro en met gevangenisstraf van een dag tot vijf dagen of met een van die straffen alleen worden gestraft zij die zich schuldig maken aan nachtgerucht of nachtrumoer waardoor de rust van de inwoners kan worden verstoord";

3) Art. 563, 2° Sw.: "Met geldboete van vijftien euro tot vijfentwintig euro en met gevangenisstraf van een dag tot zeven dagen of met een van die straffen alleen worden gestraft zij die stedelijke of landelijke afsluitingen, uit welke materialen ook gemaakt, opzettelijk beschadigen";

4) Art. 563, 3° Sw.: "Met geldboete van vijftien euro tot vijfentwintig euro en met gevangenisstraf van een dag tot zeven dagen of met een van die straffen alleen worden gestraft daders van feitelikheden of lichte gewelddaden, mits zij niemand gewond of geslagen hebben en mits de feitelikheden niet tot de klasse van beledigingen behoren; in het bijzonder zij die opzettelijk, doch zonder het oogmerk om te beledigen, enig voorwerp op iemand werpen dat hem kan hinderen of bevuilden";

5) Art. 563bis, C.P.: “Seront punis d’une amende de quinze euros à vingt-cinq euros et d’un emprisonnement d’un jour à sept jours, ou d’une de ces peines seulement, ceux qui, sauf dispositions légales contraires, se présentent dans les lieux accessibles au public le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie, de manière telle qu’ils ne soient pas identifiables. Toutefois, ne sont pas visés par l’alinéa 1er, ceux qui circulent dans les lieux accessibles au public le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie de manière telle qu’ils ne soient pas identifiables et ce, en vertu de règlements de travail ou d’une ordonnance de police à l’occasion de manifestations festives.”

Les articles restants 562, 564, 565 (sur la récidive) et 566 du Code pénal (concernant l’acceptation de circonstances atténuantes) ne doivent pas être pris en considération car ils sont obsolètes eu égard au nouveau régime en matière de récidive et d’acceptation de circonstances atténuantes esquissé dans du projet de Livre I du Code pénal.

La subdivision entre les contraventions de la première, de la deuxième, de la troisième et de la quatrième classe n’apporte dès lors plus aucune valeur ajoutée.

6.2. Les contraventions non reprises dans le Livre II du Code pénal

Il reste naturellement des contraventions en dehors du Code pénal qui n’ont pas fait l’objet des travaux.

Le fait de ne plus diviser les infractions en trois catégories dans le Livre I du Code pénal ne signifie *a priori* pas une dépenalisation des contraventions visées ailleurs que dans le Code pénal. Comme nous l’avons écrit, l’élévation à un niveau de sanction correctionnel fait également partie des possibilités.

Le législateur devra effectuer cet exercice individuellement pour chaque contravention. Lorsque le nouveau Livre I du Code pénal sera adopté, une période sera prévue pour que toutes les instances concernées (ministère public, cours et tribunaux, services de police, etc.) puissent se préparer à son entrée en vigueur. Cette période peut aussi être utilisée par le législateur pour, entre autres, se pencher sur le sort des contraventions non reprises dans le Code pénal.

Cet exercice devra dans tous les cas avoir lieu car à défaut, le droit pénal général risque d’être inutilisable face aux contraventions encore existantes. En effet, cela signifierait que pour ces contraventions, seul le taux de la peine fixé légalement serait encore applicable (à savoir un emprisonnement d’un à sept jours et/ou une amende

5) Art. 563bis Sw.: “Met geldboete van vijftien euro tot vijftientwintig euro en met gevangenisstraf van een dag tot zeven dagen of met een van deze straffen alleen worden gestraft, zij die zich, behoudens andersluidende wetsbepalingen, in de voor het publiek toegankelijke plaatsen begeven met het gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodat zij niet herkenbaar zijn. Het eerste lid geldt echter niet voor hen die zich in de voor het publiek toegankelijke plaatsen begeven met het gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodat zij niet herkenbaar zijn, en wel krachtens arbeidsreglementen of een politieverordening naar aanleiding van feestactiviteiten”

De overige artikelen 562, 564, 565 (m.b.t. herhaling) en 566 Sw. (m.b.t. aanneming verzachtende omstandigheden) kunnen buiten beschouwing worden gelaten, aangezien ze achterhaald zijn gelet op het nieuwe uitgetekende regime van herhaling en aanneming van verzachtende omstandigheden in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek.

De gemaakte onderverdeling tussen overtredingen van de eerste, de tweede, de derde en de vierde klasse biedt thans geen enkele meerwaarde meer.

6.2. Overtredingen buiten Boek II van het Strafwetboek

Uiteraard zijn er nog overtredingen buiten het Strafwetboek die niet het voorwerp hebben uitgemaakt van de werkzaamheden.

Het feit dat delicten niet langer in drie categorieën worden verdeeld in het boek I Sw. betekent echter niet *a priori* een depenalisering van de buiten het Strafwetboek geherbergde overtredingen. Zoals geschreven behoort de opwaardering tot een correctioneel strafniveau ook tot de mogelijkheden.

De wetgever zal deze oefening voor elke individuele overtreding moeten maken. Wanneer het nieuwe Boek I Sw. wordt aangenomen, zal een periode worden voorzien voor alle betrokken instanties (openbaar ministerie, hoven en rechtbanken, politiediensten, ...) om zich te kunnen voorbereiden op de inwerkingtreding ervan. Deze periode kan door de wetgever o.m. worden aangewend om zich te buigen over het lot van de overtredingen buiten het Strafwetboek.

Deze oefening zal hoe dan ook moeten worden gemaakt, bij gebreke waaraan het algemeen strafrecht onwerkbaar dreigt te worden t.a.v. de nog bestaande overtredingen. Het zou immers betekenen dat voor deze overtredingen dan nog enkel de wettelijk bepaalde strafmaat openstaat (m.n. een gevangenisstraf van een

d'un à vingt-cinq euros) étant donné que les autres peines principales reprises dans le Livre I du Code pénal se réfèrent à des niveaux de sanction correctionnels et/ou criminels. Les règles de fixation de la peine (telles que le concours) seraient également mises hors-jeu car elles ne sont pas calquées sur les niveaux de sanction prévus dans le Livre I du Code pénal.

Les règles de prescription deviennent tout aussi inutilisables étant donné qu'il n'est plus fait référence aux peines de police. Le rayon d'action de la tentative punissable devrait par contre être élargi car l'article 9 du Livre I du Code pénal mentionne, en termes généraux, la "tentative d'infraction" et indique que "sauf disposition contraire, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément de culpabilité constitue en une intention particulière ou en l'accomplissement sciemment et volontairement du comportement punissable", alors que dans le système actuel, la tentative de contravention n'est jamais punissable sauf si la loi pénale spéciale le prévoit expressément.

On ne peut solutionner l'effet de la répartition proposée des infractions dans le Livre I du Code pénal sur les contraventions non visées dans le Code en créant simplement des tableaux de conversion, pour la raison déjà évoquée qu'outre la dépénalisation, il est toujours possible d'opter pour un traitement pénal (à savoir l'élévation à un niveau de peine correctionnel). En revanche, on peut préciser dans le tableau de conversion que sauf disposition légale contraire, les contraventions qui ne figurent pas dans le Code pénal sont dépénalisées.

Toutefois, à la lumière de l'article 11 de la loi spéciale de réformes institutionnelles, le législateur fédéral peut uniquement adopter un mécanisme de conversion qui s'applique aussi aux Communautés et aux Régions s'il fait formellement partie du Livre I. Dans ce cas, les tableaux de conversion seront aussi repris dans le projet de Livre II comme ajout à la loi d'introduction du Livre I. Cela se justifie étant donné que la compétence en ce qui concerne le Livre I du Code pénal suppose également la rédaction des peines. En effet, les communautés et les régions ne peuvent adopter une nouvelle peine (en l'espèce, une peine de police) qu'après avis conforme du Conseil des ministres. La conversion des peines en niveaux de peine, y compris la décision de considérer que les contraventions ne figurant pas dans le Code pénal seront dépénalisées, sauf disposition légale contraire, peut donc être vue comme une compétence fédérale.

L'impact ne doit cependant pas être exagéré. La liste suivante a été établie sur la base de l'aperçu dressé à l'époque en fonction de la loi Salduz-bis concernant toutes les infractions pénales assorties d'un taux de la peine

t.e.m. seven dagen en/of een geldboete van een t.e.m. vijftientig euro), daar de andere in Boek I Sw. opgenomen hoofdstraffen refereren aan correctionele en/of criminele strafniveaus. Ook zouden de straffoetmetingsregels (zoals de samenloop) buiten spel worden gezet, daar zij geënt zijn op de in het Boek I Sw. voorziene strafniveaus.

Evenzeer worden de regels van de verjaring van de straf onbruikbaar, daar niet langer meer wordt gerefereerd aan politiestrafen. De actieradius van de strafbare poging zou daarentegen worden verruimd, daar het artikel 9 van Boek I Sw. in algemene termen gewag maakt van de "poging tot misdrijf" en "behoudens afwijkende bepaling, is de poging altijd strafbaar voor de misdrijven waarvan het schuldbestanddeel in een bijzonder opzet bestaat, dan wel het wetens en willens aannemen van het strafbaar gestelde gedrag", waar in het huidige systeem de poging tot overtreding nooit strafbaar is, tenzij de bijzondere strafwet hierin uitdrukkelijk voorziet.

De impact van de vooropgestelde indeling van de misdrijven in Boek I Sw. op overtredingen buiten het Strafwetboek kan niet zomaar worden opgelost door de creatie van omzettingstabellen, om de reeds aangehaalde reden dat naast de depenalisering nog altijd voor de strafrechtelijke afhandeling kan worden gekozen (m.n. de opwaardering tot een correctioneel strafniveau). In de omzettingstabel kan wel worden vermeld dat bij gebreke aan een andersluidende wettelijke bepaling overtredingen buiten het Strafwetboek worden gedepenaliseerd.

De federale wetgever kan in het licht van artikel 11 BWHI echter alleen een conversiemechanisme aannemen dat ook geldt voor de gemeenschappen en gewesten indien dit formeel deel wordt van Boek I. De omzettingstabellen zullen dan ook in het ontwerp van Boek II worden opgenomen als een toevoeging aan de wet die Boek I invoert. Dit kan worden verantwoord, aangezien de bevoegdheid over Boek I Sw. ook de opstelling van de straffen impliceert. Gemeenschappen en gewesten kunnen immers slechts een nieuwe straf (*in casu* dan een politiestraf) aannemen na eensluidend advies van de Ministerraad. Het omzetten van straffen naar de strafniveaus met inbegrip van de overweging dat overtredingen buiten het Strafwetboek worden gedepenaliseerd bij gebreke aan een andersluidende wettelijke bepaling, kan dus worden beschouwd als een federale bevoegdheid.

De impact moet evenwel niet worden overroepen. De volgende lijst werd geïnventariseerd aan de hand van het overzicht dat destijds werd opgemaakt in functie van de Salduz-bis wet m.b.t. alle strafrechtelijke inbreuken met

inférieur à un an d'emprisonnement; les contraventions ont été sélectionnées dans cet aperçu.

Au niveau fédéral, cela concerne les dispositions pénales suivantes:

— Art. 87 à 90 du Code rural (7 octobre 1886, *Moniteur belge* du 14 octobre 1886);

— Art. 5 de la loi sur la chasse du 28 février 1882 (*Moniteur belge* du 3 mars 1882);

— Art. 1 et 3 de la loi du 22 août 1901 modifiant l'article 13 du décret du 16 décembre 1811, relatif à la pêche des moules (*Moniteur belge* du 25 août 1901);

— Art. 3 de la loi du 1er septembre 1920 interdisant l'entrée des salles de spectacle cinématographique aux mineurs âgés de moins de 16 ans (*Moniteur belge* du 18 février 1921);

— Article 2ter, 1°, loi 24 février 1921 concernant le trafic des substances véneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes *juncto* article 61, § 2, 1°, arrêté royal 6 septembre 2017 réglementant les substances stupéfiantes, psychotropes et soporifiques³⁴;

— Art. 11 à 13 de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne (*Moniteur belge* du 26 juillet 1937);

— Art. 2 de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution (*Moniteur belge* du 19 mars 1954);

— Art. 23 de la loi du 5 juillet 1956 relative aux *wateringues* (*Moniteur belge* du 5 août 1956);

— Art. 22 de la loi du 3 juin 1957 relative aux polders (*Moniteur belge* du 21 juin 1957);

— Art. 9 de l'arrêté royal du 30 janvier 1958 portant règlement général de police des polders et des *wateringues* (*Moniteur belge* du 5 février 1958);

— Art. 8 de la loi du 15 juillet 1960 sur la préservation morale de la jeunesse (*Moniteur belge* du 20 juillet 1960);

een strafmaat beneden een jaar gevangenisstraf; uit dit overzicht werden dan de overtredingen gedestilleerd.

Op federaal niveau betreft het de volgende strafbepalingen:

— Art. 87 t.e.m. 90 Veldwetboek (7 oktober 1886, *Belgisch Staatsblad* van 14 oktober 1886);

— Art. 5 jachtwet van 28 februari 1882 (*Belgisch Staatsblad* van 3 maart 1882);

— Art. 1 en 3 wet van 22 augustus 1901 waarbij gewijzigd wordt artikel 13 van het Decreet van 16 december 1811 op de mosselvangst (*Belgisch Staatsblad* van 25 augustus 1901);

— Art. 3 wet van 1 september 1920 waarbij aan minderjarigen beneden 16 jaar toegang tot de bioscoopzalen wordt ontzegd (*Belgisch Staatsblad* van 18 februari 1921);

— Artikel 2ter, 1°, wet 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsmiddelen en antiseptica en van de stoffen die kunnen worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen *juncto* artikel 61, § 2, 1°, KB 6 september 2017 houdende regeling van verdovende middelen, psychotrope stoffen en slaapmiddelen³⁴;

— Art. 11 t.e.m. 13 wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919 betreffende de regeling der luchtvaart (*Belgisch Staatsblad* van 26 juli 1937);

— Art. 2 wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten (*Belgisch Staatsblad* van 19 maart 1954);

— Art. 23 wet van 5 juli 1956 betreffende de *wateringen* (*Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 1956);

— Art. 22 wet van 3 juni 1957 betreffende de polders (*Belgisch Staatsblad* van 21 juni 1957);

— Art. 9 koninklijk besluit van 30 januari 1958 houdende algemeen politiereglement van de polders en van de wateringen (*Belgisch Staatsblad* van 5 februari 1958);

— Art. 8 wet van 15 juli 1960 tot zedelijke bescherming van de jeugd (*Belgisch Staatsblad* van 20 juli 1960);

³⁴ In de officiële Nederlandse titel wordt de notie "slaapmiddel" niet toegevoegd, wat wel het geval is voor de Franse versie.

³⁴ In de officiële Nederlandse titel wordt de notie "slaapmiddel" niet toegevoegd, wat wel het geval is voor de Franse versie.

— Art. 84 de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait (*Moniteur belge* du 15 avril 1965);

— Art. 9 de la loi du 11 juillet 1969 relative aux matières premières pour l'agriculture, l'horticulture, la sylviculture et l'élevage (*Moniteur belge* du 17 juillet 1969);

— Art. 12 de l'arrêté royal du 5 août 1970 portant règlement général de police des cours d'eau non navigables (*Moniteur belge* du 5 août 1970);

— Art. 5 de la loi du 2 avril 1971 relative à la lutte contre les organismes nuisibles aux végétaux et aux produits végétaux (*Moniteur belge* du 20 avril 1971);

— Art. 7 de la loi du 28 mars 1975 relative au commerce des produits de l'agriculture, de l'horticulture et de la pêche maritime (*Moniteur belge* du 25 avril 1971);

— Art. 37 de la loi du 26 juin 1990 relative à la protection de la personne des malades mentaux (*Moniteur belge* du 27 juillet 1990).

* Au niveau des entités fédérées, les dispositions pénales spéciales suivantes incluent une contravention:

Autorité wallonne:

— Art. 49 du décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz (*Moniteur belge* du 11 février 2003);

— Art. 143 du décret du 18 décembre 2003 relatif aux établissements d'hébergement touristique (*Moniteur belge* du 11 mars 2004);

— Art. 61 du décret du 1er avril 2004 relatif aux attractions touristiques (*Moniteur belge* du 13 mai 2004);

— Art. L1122-25 du Code du 22 avril 2004 de la démocratie locale et de la décentralisation (*Moniteur belge* du 12 août 2004);

— Art. D75 du Code du 27 mai 2004 de l'Environnement – Livre 2: Code de l'Eau (*Moniteur belge* du 23 septembre 2004).

Autorité flamande:

— Art. 25 du décret communal du 15 juillet 2005 (*Moniteur belge* du 31 août 2005);

— Art. 84 wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade (*Belgisch Staatsblad* van 15 april 1965);

— Art. 9 wet van 11 juli 1969 betreffende de grondstoffen voor de landbouw, tuinbouw, bosbouw en veeteelt (*Belgisch Staatsblad* van 17 juli 1969);

— Art. 12 koninklijk besluit van 5 augustus 1970 houdende algemeen politiereglement van de onbevaarbare waterlopen (*Belgisch Staatsblad* van 5 augustus 1970);

— Art. 5 wet van 2 april 1971 betreffende de bestrijding van voor planten en plantaardige producten schadelijke organismen (*Belgisch Staatsblad* van 20 april 1971);

— Art. 7 wet van 28 maart 1975 betreffende de handel in landbouw, tuinbouw en zeevisserijprodukten (*Belgisch Staatsblad* van 25 april 1971);

— Art. 37 wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (*Belgisch Staatsblad* van 27 juli 1990).

* Op gedefederaliseerd niveau herbergen de volgende bijzondere strafbepalingen een overtreding:

Waalse overheid:

— Art. 49 decreet van 19 december 2002 betreffende de organisatie van de gewestelijke gasmarkt (*Belgisch Staatsblad* van 11 februari 2003);

— Art. 143 decreet van 18 december 2003 betreffende de toeristische logiesverstreckende inrichtingen (*Belgisch Staatsblad* van 11 maart 2004);

— Art. 61 decreet van 1 april 2004 betreffende de toeristische bezienswaardigheden (*Belgisch Staatsblad* van 13 mei 2004);

— Art. L1122-25 Wetboek van 22 april 2004 van de plaatselijke democratie en decentralisatie (*Belgisch Staatsblad* van 12 augustus 2004);

— Art. D75 Milieuwetboek van 27 mei 2004 – Boek 2: Waterwetboek (*Belgisch Staatsblad* van 23 september 2004).

Vlaamse overheid:

— Art. 25 gemeentedecreet van 15 juli 2005 (*Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 2005);

— Art. 25 du décret provincial du 9 décembre 2005 (*Moniteur belge* du 29 décembre 2005);

— Art. 35 du décret du 19 décembre 2008 relatif à l'organisation des centres publics d'aide sociale (*Moniteur belge* du 24 décembre 2008);

— Art. 5 du décret du 20 mars 2009 relatif à l'accessibilité aux personnes accompagnées de chiens d'assistance des lieux publics (*Moniteur belge* du 8 mai 2009).

6.3. Les contraventions de l'actuel Livre II du Code pénal

Dans ce chapitre, on examinera s'il convient de dépénaliser éventuellement les contraventions du Code pénal.

6.3.1. Art. 559, 1°, C.P. (dégradation ou destruction volontaire des propriétés mobilières d'autrui)

Comme il y a toujours eu débat sur la limite entre endommager, détruire et mettre hors service, les incriminations concernées doivent être davantage harmonisées afin d'améliorer la prémisse de cohérence.³⁵

En outre, il est clair qu'il existe un lien conceptuel entre l'incrimination de l'article 559, 1°, C.P., et celles définies dans l'actuel chapitre III, titre IX, Livre II du Code pénal. Cela ressort d'ailleurs explicitement du libellé de l'article 559, 1°, C.P.: "Seront punis d'une amende de dix euros à vingt euros ceux qui, hors les cas prévus par le chapitre III, titre IX, Livre II du présent code, auront volontairement endommagé ou détruit les propriétés mobilières d'autrui".

Or la présence d'un lien conceptuel entre des incriminations existantes semble être un indicateur important pour le maintien d'un traitement pénal. Ainsi, selon le législateur néerlandais, un lien entre différentes infractions

— Art. 25 provinciedecreet van 9 december 2005 (*Belgisch Staatsblad* van 29 december 2005);

— Art. 35 decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (*Belgisch Staatsblad* van 24 december 2008);

— Art. 5 decreet van 20 maart 2009 houdende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond (*Belgisch Staatsblad* van 8 mei 2009).

6.3. De overtredingen uit het huidige Boek II van het Strafwetboek

In dit hoofdstuk wordt nagegaan of de overtredingen uit het Strafwetboek al dan niet gedepenaliseerd moeten worden.

6.3.1. Art. 559, 1°, Sw. (opzettelijk beschadigen of vernielen van andermans roerende eigendommen)

Omdat er altijd wat discussie is geweest over de grenslijn tussen beschadigen, vernielen en onbruikbaarmaking, dienen de desbetreffende strafbaarstellingen met het oog op de premisse van coherentie meer op elkaar te worden afgestemd.³⁵

Het is bovendien duidelijk dat er een conceptueel verband bestaat tussen de strafbaarstelling van artikel 559, 1°, Sw. en de strafbaarstellingen omschreven in het huidige Boek II, titel IX, hoofdstuk III Sw. Dit blijkt trouwens uitdrukkelijk uit de tekst van artikel 559, 1°, Sw.: "Met geldboete van tien euro tot twintig euro worden gestraft zij die, buiten de gevallen omschreven in Boek II, titel IX, hoofdstuk III, van dit wetboek, andermans roerende eigendommen opzettelijk beschadigen of vernielen".

Het bestaan van een conceptueel verband tussen bestaande strafbaarstellingen blijkt een belangrijke indicator te zijn voor het behoud van een strafrechtelijke afhandeling. Zo wordt een verband tussen verschillende

³⁵ Cf. P. MAGNIEN, "Les contraventions prévues par le Code pénal", in H. D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions – Les infractions contre les biens*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2016, 912; Y. DELBROUCK, "Vernielen – onbruikbaar maken – beschadigen van voertuigen: één vlag één lading?", *Limb.Rechtsl.* 1992, 149-153; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 579-581.

³⁵ Cf. P. MAGNIEN, "Les contraventions prévues par le Code pénal", in H. D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 912; Y. DELBROUCK, "Vernielen – onbruikbaar maken – beschadigen van voertuigen: één vlag één lading?", *Limb.Rechtsl.* 1992, 149-153; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 579-581.

est considéré comme un élément essentiel pour l'application d'un même moyen de répression.³⁶

De plus, le dommage matériel figure dans la description de l'infraction. Les comportements entraînant une atteinte aux biens de l'individu constituent des infractions qui comportent une certaine gravité et ont toujours été déterminants pour l'application du droit pénal. C'est pourquoi cette donnée est considérée comme un indicateur déterminant dans l' "instrument d'évaluation permettant de déterminer le caractère punissable des infractions" élaboré par le Service de la Politique criminelle.³⁷

Conclusion: l'infraction décrite à l'article 559, 1°, du Code pénal sera érigée en infraction punissable d'un niveau de sanction correctionnel et reprise dans le chapitre "Infractions relatives à la dégradation et à la destruction de biens".³⁸

6.3.2. Art. 561, 1°, C.P. (*bruits nocturnes ou tapages nocturnes*)

L'origine de l'article 561, 1°, du Code pénal remonte loin dans le temps, à savoir à l'article 479, 8° du Code pénal de 1810, qui remonte à l'article 605 du Code du 3 Brumaire an IV, qui remonte à son tour au titre I, article 19 du Décret des 19-22 juillet 1791.³⁹

La question se pose de savoir si la contravention visée à l'article 561, 1°, du Code pénal, doit être érigée en délit. On peut en douter.

Il y a lieu de souligner que, sur la base de l' "instrument d'évaluation permettant de déterminer le caractère punissable des infractions" élaboré par le Service de la

inbreuken volgens de Nederlandse wetgever gezien als een essentieel element voor de toepassing van eenzelfde handhavingsmiddel.³⁶

Bovendien maakt materiële schade deel uit van de beschrijving van de inbreuk. Gedragingen waarbij schade wordt toegebracht aan de goederen van het individu vormen inbreuken die een zekere ernst inhouden en zijn steeds bepalend geweest voor het inzetten van het strafrecht. Daarom wordt dit gegeven als een doorslaggevende indicator beschouwd in het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.³⁷

Conclusie: het misdrijf omschreven in het artikel 559, 1°, Sw. zal worden opgewaardeerd tot een misdrijf strafbaar met een correctioneel strafniveau en worden ondergebracht in het hoofdstuk "Misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen".³⁸

6.3.2. Art. 561,1°, Sw. (*nachtgerucht of nachtrumoer*)

De oorsprong van het artikel 561,1°, Sw. gaat ver terug in de tijd, m.n. in het artikel 479,8°, van de Code pénal van 1810, welke teruggaat op artikel 605 van het Wetboek van 3 Brumaire jaar IV, dat op zijn beurt teruggaat op titel I, artikel 19 van het Decreet van 19-22 juli 1791.³⁹

De vraag rijst of de overtreding van artikel 561, 1°, Sw. moet worden opgewaardeerd tot een wanbedrijf. Het is twijfelachtig.

Het moet worden beklemtoond dat er op basis van het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het

³⁶ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 49, qui renvoie au courrier du ministre de la Justice au président de la Première Chambre des États généraux du 31 octobre 2008, note de cabinet sur les principes présidant au choix d'un système de sanction, Première Chambre des Pays-Bas, année parlementaire 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

³⁷ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 45.

³⁸ Voir plus haut.

³⁹ L. DE SCHEPPER, "Nachtlawaai", in *Comm. Strafr.*, Anvers, Kluwer, 1995, 1.

³⁶ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 49 die verwijst naar Brief van de minister van Justitie aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 31 oktober 2008, Kabinetsnota over de uitgangspunten bij de keuze van een sanctiestelsel, Eerste Kamer Nederland, vergaderjaar 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

³⁷ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 45.

³⁸ Zie *supra*.

³⁹ L. DE SCHEPPER, "Nachtlawaai", in *Comm. Strafr.*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 1.

Politique criminelle⁴⁰, on ne peut identifier des indicateurs déterminants allant dans le sens d'un traitement pénal obligatoire:

— il n'y a pas de norme hiérarchiquement supérieure qui impose obligatoirement de sanctionner le comportement concerné en droit pénal;

— la description de l'infraction ne porte pas atteinte au "noyau dur des droits fondamentaux";

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle ou psychique d'une personne;

— le dommage matériel ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'État ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement physique ne figure pas dans la description de l'infraction;

Cet indicateur cible toute forme de dommage ayant des répercussions négatives sur l'air, l'eau et le sol, la conservation des espèces animales et végétales et des habitats.⁴¹ Le tapage nocturne ne peut y être assimilé.

— le dommage causé au vivre ensemble dans notre société ne figure pas de façon convaincante dans la description de l'infraction;

La criminalisation vise à protéger à la fois la tranquillité de l'habitant individuel et celle des habitants en général. À première vue, le tapage nocturne pourrait donc entraîner un dommage causé au vivre ensemble dans notre société parce qu'il constitue une infraction

Strafrechtelijk Beleid.⁴⁰ geen doorslaggevende indicatoren kunnen worden gevonden die wijzen in de richting van een verplichte strafrechtelijke afhandeling:

— er is geen hiërarchisch hogere norm die de strafrechtelijke sanctionering van het betreffend gedrag dwingend voorschrijft;

— de beschrijving van de inbreuk vormt geen aantasting van de "harde kern van de fundamentele rechten";

— de beschrijving van de inbreuk maakt geen aantasting uit van de fysieke, seksuele of psychische integriteit van een persoon;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan de Staat maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan de economie maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan het fysieke milieu maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

Met deze indicator wordt bedoeld op elke vorm van schade die negatieve effecten heeft op de lucht, water en de bodem, de instandhouding van dier en plantensoorten en habitats⁴¹. Nachtlawaai kan hiermee niet worden geassimileerd.

— de schade toegebracht aan het samenleven in onze maatschappij maakt niet op overtuigende wijze deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

De strafbaarstelling beoogt zowel de rust van de individuele inwoner te beschermen, als deze van de inwoners in het algemeen. Nachtlawaai zou dus op het eerste gezicht kunnen leiden tot schade toegebracht aan het samenleven in onze maatschappij omdat het

⁴⁰ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 225 p.

⁴¹ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 47-48.

⁴⁰ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.

⁴¹ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 47-48.

à l'ensemble des normes généralement acceptées et applicables à nos règles de cohabitation.⁴²

Cet indicateur ne doit toutefois pas être formulé trop largement. Ce n'est pas parce qu'un comportement est jugé contraire à une norme généralement acceptée que le droit pénal y apporte toujours la réponse adéquate.

En outre, depuis l'arrêt de la Cour de cassation du 3 janvier 1966, pour que l'article 561, 1°, du Code pénal revête un caractère punissable, il n'est plus exigé que le tapage nocturne soit de nature à créer un sentiment d'insécurité.⁴³

— aucune organisation internationale ne recommande d'ériger le comportement en infraction;

— l'infraction n'est pas liée à une autre infraction à sanctionner pénalement ni ne dépend d'une telle infraction;

L'infraction visée à l'article 561, 1°, du Code pénal, ne dépend pas en soi d'une autre infraction pénale. Cela a déjà été souligné en tant que tel dans la jurisprudence de la Cour de cassation.⁴⁴ Il peut toutefois y avoir concours étant donné que de nombreux cas peuvent être couverts par la loi-cadre du 18 juillet 1973 relative à la lutte contre le bruit⁴⁵. La loi du 18 juillet 1973 – dont l'article 11 prévoit des sanctions pénales (peines correctionnelles) – vise le bruit provenant de sources sonores fixes ou mobiles, permanentes ou temporaires. Dans la Région de Bruxelles-Capitale s'applique l'ordonnance du 17 juillet 1997 relative à la lutte contre le bruit en milieu urbain. Pour la Région flamande, l'article 11 de la loi du 18 juillet 1973 a été modifié par l'article 17 du décret du 21 décembre 2007 complétant le décret du 5 avril 1995 contenant des dispositions générales concernant la politique de l'environnement par un titre XVI "Contrôle, maintien et mesures de sécurité". Pour la Région wallonne, l'article dont question a été modifié par l'article 6 du décret du 5 juin 2008 relatif à la recherche, la constatation, la poursuite et la répression des infractions et les mesures de réparation en matière d'environnement. Dans cette disposition modifiée, il est fait mention d'une "infraction de troisième catégorie" au

een inbreuk uitmaakt op het geheel van algemeen aanvaarde normen die van toepassing zijn op onze samenlevingsregels⁴².

Deze indicator moet echter niet te ruim worden opgevat. Het is niet omdat een gedraging in strijd wordt geacht met een algemeen aanvaarde norm, dat daarom het strafrecht altijd het gepaste antwoord biedt.

Sedert een cassatiearrest van 3 januari 1966 is voor de strafbaarheid van artikel 561, 1°, Sw. bovendien niet langer meer vereist dat nachtlawaai van die aard moet zijn dat het een gevoel van onveiligheid kan doen ontstaan.⁴³

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— de inbreuk hangt niet samen met of af van een andere strafrechtelijke te handhaven inbreuk;

De inbreuk van artikel 561, 1°, Sw. hangt op zich niet af van een andere strafrechtelijke inbreuk. Dit werd als zodanig reeds beklemtoond in de rechtspraak van het Hof van Cassatie.⁴⁴ Wel is er samenloop mogelijk, aangezien veel gevallen kunnen worden opgevangen door de kaderwet van 18 juli 1973 betreffende de bestrijding van de geluidshinder⁴⁵. De wet van 18 juli 1973 – die in het artikel 11 voorziet in strafsancities (correctionele straffen) – viseert de geluidshinder van vaste of mobiele, blijvende of tijdelijke geluidsbronnen. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geldt de ordonnantie van 17 juli 1997 betreffende de bestrijding van geluidshinder in een stedelijke omgeving. Voor het Vlaams Gewest werd artikel 11 van de wet van 18 juli 1973 gewijzigd door het artikel 17 van het decreet van 21 december 2007 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI "Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen". Voor het Waals Gewest werd het kwestieuze artikel gewijzigd door artikel 6 van het decreet van 5 juni 2008 betreffende de opsporing, de vaststelling en beteugeling van milieuovertredingen en de herstelmaatregelen inzake leefmilieu. In deze gewijzigde bepaling wordt er gewag gemaakt van een "overtreding van de derde categorie"

⁴² SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 48.

⁴³ Cass. 3 janvier 1966, RW 1966-67, 740.

⁴⁴ Cass. 30 octobre 1984, RW 1985-86, 1193, avec une note de L. DE SCHEPPER; Cass. 22 janvier 2002.

⁴⁵ *Moniteur belge* du 14 septembre 1973.

⁴² DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 48.

⁴³ Cass. 3 januari 1966, RW 1966-67, 740.

⁴⁴ Cass. 30 oktober 1984, RW 1985-86, 1193 met noot L. DE SCHEPPER; Cass. 22 januari 2002.

⁴⁵ *Belgisch Staatsblad* van 14 september 1973.

sens du Code de l'Environnement wallon. Il ne s'agit toutefois pas d'une infraction au sens strict du terme. À l'article D151 du Code de l'Environnement wallon, nous pouvons lire que les infractions de troisième catégorie sont punies d'un emprisonnement de huit jours à six mois ou d'une amende d'au moins 100 euros et au maximum 100.000 euros ou d'une de ces peines seulement.

Il convient dès lors de se demander si l'article 561, 1°, du Code pénal, apporte une valeur ajoutée. En effet, un règlement en matière de concours annule dans tous les cas les peines de police visées à l'article 561, 1°, du Code pénal, eu égard aux peines correctionnelles proposées dans la loi-cadre du 18 juillet 1973 (et dans les ordonnances et décrets modificatifs qui en découlent) et à la règle de fixation de la peine concernant le concours idéal d'infractions, sur la base de laquelle seule la peine la plus lourde est prononcée (actuel article 65 du Code pénal).⁴⁶ Le constat selon lequel en pratique, on invoquerait souvent plus volontiers l'article 561, 1°, du Code pénal, parce que cet article serait plus facile à utiliser⁴⁷ n'est pas un argument pour plaider en faveur de son maintien dans le Code pénal. De plus, la loi-cadre du 18 juillet 1973 (et les ordonnances et décrets modificatifs qui en découlent) couvre un champ d'application plus large car l'article 561, 1°, du Code pénal, vise uniquement les bruits ou tapages de nature à troubler la tranquillité d'un habitant durant la nuit. Il concerne uniquement le tapage dans des lieux habités ou dans leur proximité immédiate.

— il existe aussi déjà des réponses non pénales au comportement défini par l'infraction, tant administratives que civiles.

On peut ainsi renvoyer à l'article 3, 2°, de la loi du 24 juin 2013 relative aux sanctions administratives communales. Actuellement, la loi relative aux SAC⁴⁸ autorise un traitement administratif parce que l'article 561, 1°, du Code pénal est catalogué comme une "infraction mixte".

Le traitement civil est un choix tout aussi évident, compte tenu de l'exigence de troubles du voisinage qui s'appuie sur l'article 544 du Code civil. Le trouble du voisinage suppose un trouble anormal causé par un fait, une omission ou un comportement imputable au voisin. La circonstance que ce fait, cette omission ou

in de zin van het Waals Milieuwetboek. Dit betreft echter geen overtreding in de strikte betekenis van het woord. In het artikel D151 van het Waals Milieuwetboek lezen we dat een overtreding van de derde categorie wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en/of een geldboete van 100 tot 100.000 euro.

De vraag rijst dan ook of het artikel 561, 1°, Sw. een meerwaarde biedt. Een samenloopregeling doet immers sowieso de politiestraffen van artikel 561, 1°, Sw. teniet, gelet op de vooropgestelde correctionele straffen van de kaderwet van 18 juli 1973 (en de hieruit voortvloeiende wijzigende ordonnances en decreten) en de straftoemingsregel van de eendaadse samenloop op grond waarvan alleen de zwaarste straf wordt uitgesproken (huidig artikel 65 Sw.)⁴⁶. De vaststelling dat in de praktijk vaak liever wordt teruggegrepen naar het artikel 561, 1°, Sw., omdat dit artikel gemakkelijker te hanteren zou zijn⁴⁷, is geen argument om voor het behoud te pleiten in het Strafwetboek. Bovendien overkoepelt de kaderwet van 18 juli 1973 (en de hieruit voortvloeiende wijzigende ordonnances en decreten) een ruimer toepassingsgebied, daar het artikel 561, 1°, Sw. enkel het rumoer of het gerucht viseert waardoor de rust van een inwoner 's nachts kan worden verstoord. Het betreft ook alleen het rumoer in bewoonde plaatsen of in de onmiddellijke nabijheid ervan.

— er bestaan ook reeds niet-penale antwoorden op het gedrag omschreven door de inbreuk, zowel bestuursrechtelijk als burgerrechtelijk.

Zo kan worden gewezen op het artikel 3, 2°, van de wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties. Thans wordt door de GAS-wet⁴⁸ een bestuursrechtelijke afhandeling mogelijk gemaakt, omdat het artikel 561, 1°, Sw. als een zogenaamde "gemengde inbreuk" wordt gecatalogeerd.

De burgerrechtelijke afhandeling is evenzeer een voor de hand liggende keuze, gelet op de vordering van burenhinder die op het artikel 544 BW wordt gesteund. Burenhinder veronderstelt een abnormale hinder veroorzaakt door een daad, verzuim of gedraging die aan de buur toerekenbaar is. De omstandigheid dat deze

⁴⁶ Cf. P. MAGNIEN, "Les contraventions prévues par le Code pénal", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions – Les infractions contre les biens*, 2e édition, Bruxelles, Larcier, 2016, 920.

⁴⁷ L. DE SCHEPPER, "Nachtgerucht en geluidshinder", *RW* 1985-86, 1194-1199; A. VANDEPLAS, "Betreffende de huiszoeking", *RW* 1978-79, 2447.

⁴⁸ Loi du 24 juin 2013 relative aux sanctions administratives communales, *Moniteur belge* du 1er juillet 2013.

⁴⁶ Zie ook P. MAGNIEN, "Les contraventions prévues par le Code pénal", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 920.

⁴⁷ L. DE SCHEPPER, "Nachtgerucht en geluidshinder", *RW* 1985-86, 1194-1199; A. VANDEPLAS, "Betreffende de huiszoeking", *RW* 1978-79, 2447.

⁴⁸ Wet 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *Belgisch Staatsblad* van 1 juli 2013.

ce comportement peut être qualifié de fautif, ne fait pas obstacle à l'application de l'article 544 du Code civil. L'article 544 du Code pénal n'est donc pas subordonné à l'article 1382 de ce Code.⁴⁹ La demande fondée sur l'article 544 du Code civil est un équivalent au traitement pénal étant donné que le champ d'application est identique.

Conclusion: l'infraction qui confère un caractère punissable au bruit ou au tapage nocturne sera dépénalisée. D'autres dispositions pénales plus complètes offrent en effet une solution valable. Les réponses non pénales qui existent déjà semblent également apporter une réponse plus adéquate. Actuellement, la loi relative aux SAC⁵⁰ autorise un traitement administratif parce que l'article 561, 1°, du Code pénal est catalogué comme "infraction mixte". Rien n'empêche qu'en cas de dépénalisation, le traitement civil reste possible, à savoir lorsque les bruits ou tapages nocturnes sont considérés comme une infraction du premier type (à savoir comme un comportement de nuisance locale pour autant qu'aucune peine ou sanction administrative ne soit imposée à cette même infraction en application d'une loi, d'un décret ou d'une ordonnance). Par ailleurs, on peut renvoyer à la demande résultant de troubles de voisinage fondée sur l'article 544 du Code civil.

6.3.3. Art. 563, 2°, C.P. (dégradation volontaire de clôtures urbaines ou rurales)

Comme il y a toujours eu débat sur la limite entre endommager, détruire et mettre hors service, les incriminations concernées doivent être davantage harmonisées afin d'améliorer la prémisse de cohérence.

En outre, il est clair qu'il existe un lien conceptuel entre l'incrimination de l'article 563, 2°, C.P., et celles définies dans l'actuelle section VIII, chapitre III, titre IX, Livre II du Code pénal (en particulier, l'art. 545 du Code pénal concernant la destruction de clôtures urbaines ou rurales).

Or la présence d'un lien conceptuel entre des incriminations existantes semble être un indicateur important pour le maintien d'un traitement pénal. Ainsi, selon le législateur néerlandais, un lien entre différentes infractions

daad, verzuim of gedraging als foutief kan worden bestempeld, verhindert de toepassing van artikel 544 BW niet. Het artikel 544 BW is dus niet ondergeschikt aan het artikel 1382 BW⁴⁹. De vordering ex artikel 544 BW is een waardige evenknie voor de strafrechtelijke afhandeling, daar het toepassingsgebied dezelfde lading dekt.

Conclusie: het misdrijf dat het nachtgerucht of nachtrumoer strafbaar stelt, zal worden gedepenaliseerd. Andere meer omvattende strafbepalingen bieden immers een valabele uitweg. De reeds bestaande niet-penale antwoorden lijken ook een meer adequaat antwoord te bieden. Thans wordt door de GAS-wet⁵⁰ een bestuursrechtelijke afhandeling mogelijk gemaakt, omdat het artikel 561, 1°, Sw. als zogenaamde "gemengde inbreuk" wordt gecatalogeerd. Niets staat in de weg dat bij een depenalisering de bestuursrechtelijke afhandeling mogelijk blijft, m.n. wanneer het nachtgerucht of nachtrumoer wordt beschouwd als een inbreuk van de eerste soort (m.n. als gedraging van lokale overlast voor zover op dezelfde inbreuk geen straffen of bestuurlijke sancties worden gesteld door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie). Daarnaast kan worden gewezen op de burgerrechtelijke vordering van burenhinder ex artikel 544 BW.

6.3.3. Art. 563, 2°, Sw. (opzettelijk beschadigen van stedelijke of landelijke afsluitingen)

Omdat er altijd wat discussie is geweest over de grenslijn tussen beschadigen, vernielen en onbruikbaarmaking, dienen de desbetreffende strafbaarstellingen met het oog op de premisse van coherentie meer op elkaar te worden afgestemd.

Het is bovendien duidelijk dat er een conceptueel verband bestaat tussen de strafbaarstelling van artikel 563, 2°, Sw. en de strafbaarstellingen omschreven in het huidig Boek II, titel IX, hoofdstuk III, Afdeling VIII Sw. (in het bijzonder art. 545 Sw. m.b.t. vernieling van stedelijke of landelijke afsluitingen).

Het bestaan van een conceptueel verband tussen bestaande strafbaarstellingen blijkt een belangrijke indicator te zijn voor het behoud van een strafrechtelijke afhandeling. Zo wordt een verband tussen verschillende

⁴⁹ Cass. 11 février 2016, *NjW* 2016, 545.

⁵⁰ Loi du 24 juin 2013 relative aux sanctions administratives communales, *Moniteur belge* du 1er juillet 2013.

⁴⁹ Cass. 11 februari 2016, *NjW* 2016, 545.

⁵⁰ Wet 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *Belgisch Staatsblad* van 1 juli 2013.

est considéré comme un élément essentiel pour l'application d'un même moyen de répression.⁵¹

De plus, le dommage matériel figure dans la description de l'infraction. Les comportements entraînant une atteinte aux biens de l'individu constituent des infractions qui comportent une certaine gravité et ont toujours été déterminants pour l'application du droit pénal. C'est pourquoi cette donnée est considérée comme un indicateur déterminant dans l' "instrument d'appréciation permettant de déterminer le caractère punissable des infractions" élaboré par le Service de la Politique criminelle.⁵²

Conclusion: l'infraction décrite à l'article 563, 2°, du Code pénal sera érigée en infraction punissable d'un niveau de sanction correctionnel et reprise dans le chapitre "Infractions relatives à la dégradation et à la destruction de biens".⁵³

6.3.4. Art. 563, 3°, C.P. (voies de fait et violences légères)

Comme la limite entre les coups, d'une part, et les voies de fait et violences légères, d'autre part, a toujours fait l'objet d'une discussion, il apparaît approprié, d'une part, de les regrouper dans une incrimination de niveau 1 et, d'autre part, de les dépénaliser.

Sous le nouveau dénominateur "Actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité"⁵⁴, qu'il convient de considérer comme une catégorie résiduelle, sont ainsi repris les actes de violence qui ont des conséquences plutôt légères, en ce sens qu'ils n'entraînent pas d'incapacité à effectuer un travail personnel, de maladie ou de conséquence plus grave.

inbreuken volgens de Nederlandse wetgever gezien als een essentieel element voor de toepassing van eenzelfde handhavingsmiddel.⁵¹

Bovendien maakt materiële schade deel uit van de beschrijving van de inbreuk. Gedragingen waarbij schade wordt toegebracht aan de goederen van het individu vormen inbreuken die een zekere ernst inhouden en zijn steeds bepalend geweest voor het inzetten van het strafrecht. Daarom wordt dit gegeven als een doorslaggevende indicator beschouwd in het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.⁵²

Conclusie: het misdrijf omschreven in het artikel 563, 2° Sw. zal worden opgewaardeerd tot een misdrijf strafbaar met een correctioneel strafniveau en worden ondergebracht in het hoofdstuk "Misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen".⁵³

6.3.4. Art. 563, 3°, Sw. (feitelijkheden en lichte gewelddaden)

Omdat er altijd wat discussie is geweest over de grenslijn tussen slagen enerzijds en feitelijkheden en lichte gewelddaden anderzijds, lijkt enerzijds een samenvoeging in een strafbaarstelling van niveau 1 en anderzijds een depenalisering aangewezen.

Onder de nieuwe noemer "Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg"⁵⁴ die als restcategorie moet worden beschouwd, worden dan de gewelddaden begrepen die eerder lichte gevolgen hebben, in die zin dat zij niet resulteren in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk, een ziekte of een nog ernstiger gevolg.

⁵¹ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 49, qui renvoie au courrier du ministre de la Justice au président de la Première Chambre des États généraux du 31 octobre 2008, note de cabinet sur les principes présidant au choix d'un système de sanction, Première Chambre des Pays-Bas, année parlementaire 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

⁵² SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 45.

⁵³ Voir plus haut.

⁵⁴ Voir plus haut.

⁵¹ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 49 die verwijst naar Brief van de minister van Justitie aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 31 oktober 2008, Kabinetsnota over de uitgangspunten bij de keuze van een sanctiestelsel, Eerste Kamer Nederland, vergaderjaar 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

⁵² DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 45.

⁵³ Zie *supra*.

⁵⁴ Zie *supra*.

Il est clair qu'il existe un lien conceptuel entre l'incrimination de l'article 563, 3°, C.P., et celles relatives aux coups ou blessures volontaires (art. 398 et suiv. C.P.).

Or la présence d'un lien conceptuel entre des incriminations existantes semble être un indicateur important pour le maintien d'un traitement pénal. Ainsi, selon le législateur néerlandais, un lien entre différentes infractions est considéré comme un élément essentiel pour l'application d'un même moyen de répression.⁵⁵

De plus, la description de l'infraction consiste en une atteinte à l'intégrité physique ou psychique d'une personne. Les comportements entraînant une atteinte à l'intégrité de l'individu constituent des infractions qui comportent une certaine gravité et ont toujours été déterminants pour l'application du droit pénal. C'est pourquoi cette donnée est considérée comme un indicateur déterminant dans l' "instrument d'évaluation permettant de déterminer le caractère punissable des infractions" élaboré par le Service de la Politique criminelle.⁵⁶

Il y a toutefois lieu de souligner que le relèvement en "Actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité" implique qu'il doit y avoir des actes de violence – si légères qu'en soient les conséquences. Les actes de violence sont définis comme⁵⁷ tous les comportements accomplis, délibérément et en connaissance de cause, qui consistent à:

1° recourir à la force ou à la contrainte physiques envers autrui qui, par leur nature, sont susceptibles de provoquer une lésion ou une douleur corporelle, voire une atteinte à la santé;

Het is duidelijk dat er een conceptueel verband bestaat tussen de strafbaarstelling van artikel 563, 3° Sw en de strafbaarstellingen m.b.t. het opzettelijk toebrengen van slagen of verwondingen (art. 398 e.v. Sw.).

Het bestaan van een conceptueel verband tussen bestaande strafbaarstellingen blijkt een belangrijke indicator te zijn voor het behoud van een strafrechtelijke afhandeling. Zo wordt een verband tussen verschillende inbreuken volgens de Nederlandse wetgever gezien als een essentieel element voor de toepassing van eenzelfde handhavingsmiddel.⁵⁵

Bovendien maakt de beschrijving van de inbreuk een aantasting uit van de fysieke of psychische integriteit van een persoon. Gedragingen waarbij schade wordt toegebracht aan de integriteit van het individu vormen inbreuken die een zekere ernst inhouden en zijn steeds bepalend geweest voor het inzetten van het strafrecht. Daarom wordt dit gegeven als een doorslaggevende indicator beschouwd in het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.⁵⁶

Het dient wel te worden benadrukt dat de opwaardering tot "Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg" impliceert dat er – hoe licht de gevolgen ook zijn – sprake moet zijn van gewelddaden. Gewelddaden worden gedefinieerd als⁵⁷ alle wetens en willens gestelde gedragingen die bestaan in:

1° het aanwenden van fysieke kracht of macht tegen een ander persoon en die uit hun aard de mogelijkheid hebben te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid;

⁵⁵ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 49, qui renvoie au courrier du ministre de la Justice au président de la Première Chambre des États généraux du 31 octobre 2008, note de cabinet sur les principes présidant au choix d'un système de sanction, Première Chambre des Pays-Bas, année parlementaire 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

⁵⁶ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 45.

⁵⁷ Voir plus haut.

⁵⁵ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 49 die verwijst naar Brief van de minister van Justitie aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 31 oktober 2008, Kabinetsnota over de uitgangspunten bij de keuze van een sanctiestelsel, Eerste Kamer Nederland, vergaderjaar 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

⁵⁶ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 45.

⁵⁷ Zie supra.

2° infliger, de quelque manière que ce soit, une lésion corporelle à autrui ou porter atteinte à sa santé.

Si le lien ne peut être établi d'aucune manière avec une lésion ou une douleur corporelle, ou une atteinte à la santé, les voies de fait ne peuvent pas relever du rayon d'action des "Actes de violence". Cela signifie qu'une partie des comportements visés à l'article 563, 3°, C.P., seront dépénalisés. Cela concerne par exemple le fait de⁵⁸ mettre en désordre la coiffure de quelqu'un⁵⁹; d'enlever le chapeau de quelqu'un et de le jeter au sol⁶⁰; d'arracher un objet des mains⁶¹; de lancer de la poudre à éternuer, du poil à gratter ou une boule puante⁶²; de tirer sur les vêtements de quelqu'un⁶³; de verser de l'eau ou de l'huile sur quelqu'un⁶⁴; de salir les vêtements de quelqu'un⁶⁵; de jeter un objet sur quelqu'un⁶⁶; etc.

D'après la Cour de cassation, le fait de jeter un objet sur quelqu'un englobe "toute atteinte d'une personne par tout objet physique qui, par sa chute ou ses émanations, peut incommoder ou souiller, sans entraîner de coup ni de blessure". Cela implique dès lors que la propagation volontaire de fumée au-dessus du terrain d'un voisin relève aussi de la qualification de voies de fait.⁶⁷ La dépénalisation n'a pas pour conséquence que ce comportement ne peut pas relever d'une autre

2° het op eender welke wijze toebrengen aan een ander persoon van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid.

Indien de link op geen enkele wijze kan worden gemaakt met een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid, kan de feitelijkheid niet onder de actieradius vallen van de "Gewelddaden". Dit betekent dat een deel van de gedragingen gevisieerd in het artikel 563, 3° Sw. gedepenaliseerd zullen worden. Het betreft bijvoorbeeld⁵⁸ het in de war brengen van iemands kapsel⁵⁹; het afnemen van iemands hoed en die op de grond gooien⁶⁰; het uit de handen trekken van een voorwerp⁶¹; niespoeder, jeukpoeder of een stinkbom werpen⁶²; trekken aan iemands kledij⁶³; iemand begieten met water of olie⁶⁴; het bevuilen van iemands kledij⁶⁵; het werpen van een voorwerp op iemand⁶⁶...

Volgens het Hof van Cassatie behelst het werpen van een voorwerp op iemand "iedere aantasting van een persoon door om het even welke lichamelijke zaak die door haar val of haar uitwasemingen kan hinderen of bevuilen, zonder een slag of verwonding op te leveren". Dit impliceert dat ook het opzettelijk verspreiden van rook over het erf van een buur onder de kwalificatie van feitelijkheid valt⁶⁷. De depenalisering heeft niet tot gevolg dat deze gedraging niet onder een andere strafbepaling

⁵⁸ Pour un aperçu général des voies de fait et des violences légères, voir J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld. Een onderzoek naar de accurateit en de coherentie van de strafrechtelijke kwalificaties en instrumenten aangewend als reactie op fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 144-150.

⁵⁹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les codes de police*, Bruxelles, Bruylant, 1938, I, 422; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété*, Bruxelles, Bruylant, 1896-1899, 466.

⁶⁰ A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 117.

⁶¹ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Bruxelles, Bruylant, 1901, 783; A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 117; M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les codes de police*, Bruxelles, Bruylant, 1938, I, 422.

⁶² A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 117.

⁶³ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, III, 216; A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 117; A. VANDEPLAS, "Feitelijkheid", in *Comm. Strafr.*, 5.

⁶⁴ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, III, 216.

⁶⁵ A. VANDEPLAS, "Feitelijkheid", in *Comm. Strafr.*, 5.

⁶⁶ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld. Een onderzoek naar de accurateit en de coherentie van de strafrechtelijke kwalificaties en instrumenten aangewend als reactie op fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 148.

⁶⁷ Cass. 12 avril 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, 952.

⁵⁸ Voor een algemeen overzicht m.b.t. feitelijkheden en lichte gewelddaden zie J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld. Een onderzoek naar de accurateit en de coherentie van de strafrechtelijke kwalificaties en instrumenten aangewend als reactie op fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 144-150.

⁵⁹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les codes de police*, Brussel, Bruylant, 1938, I, 422; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété*, Brussel, Bruylant, 1896-1899, 466.

⁶⁰ A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 117.

⁶¹ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Brussel, Bruylant, 1901, 783; A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 117; M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les codes de police*, Brussel, Bruylant, 1938, I, 422.

⁶² A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 117.

⁶³ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, III, 216; A. LORENT, "Contraventions du Code pénal", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 117; A. VANDEPLAS, "Feitelijkheid", in *Comm. Strafr.*, 5.

⁶⁴ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, III, 216.

⁶⁵ A. VANDEPLAS, "Feitelijkheid", in *Comm. Strafr.*, 5.

⁶⁶ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld. Een onderzoek naar de accurateit en de coherentie van de strafrechtelijke kwalificaties en instrumenten aangewend als reactie op fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 148.

⁶⁷ Cass. 12 april 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, 952.

incrimination. Ainsi, le fait de propager volontairement de la fumée au-dessus du terrain d'un voisin peut relever du droit pénal en matière d'environnement défédéralisé, comme l'article 16.6.2 du décret d'application de la loi sur l'environnement.⁶⁸ Dans ce cas, on pourrait aussi opter pour un traitement civil fondé sur l'article 544 du Code civil (troubles de voisinage).

Il y a également lieu de souligner que, sur la base de l'"instrument d'évaluation permettant de déterminer le caractère punissable des infractions" élaboré par le Service de la Politique criminelle⁶⁹, on ne peut identifier d'indicateurs déterminants allant dans le sens d'un traitement pénal obligatoire des voies de fait qui n'entraînent pas de lésion ou douleur corporelle, ou d'atteinte à la santé:

— il n'y a pas de norme hiérarchiquement supérieure qui impose obligatoirement de sanctionner le comportement concerné en droit pénal;

— la description de l'infraction ne porte pas atteinte au "noyau dur des droits fondamentaux";

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle ou psychique d'une personne;

— le dommage matériel ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'État ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne figure pas dans la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement physique ne figure pas dans la description de l'infraction;

Cet indicateur cible toute forme de dommage ayant des répercussions négatives sur l'air, l'eau et le sol, la conservation des espèces animales et végétales et des

kan vallen. Zo kan het opzettelijk verspreiden van rook over het erf van een buur vallen onder het gedefederaliseerd milieustrafrecht zoals het artikel 16.6.2 van het Milieuhandhavingsdecreet⁶⁸. Ook zou desgevallend voor een burgerrechtelijke afhandeling ex artikel 544 BW (burenhinder) kunnen worden geopteerd.

Ook moet er worden beklemtoond dat er op basis van het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid⁶⁹ geen doorslaggevende indicatoren kunnen worden gevonden die wijzen in de richting van een verplichte strafrechtelijke afhandeling voor de feitelikheden die geen lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid impliceren:

— er is geen hiërarchisch hogere norm die de strafrechtelijke sanctionering van het betreffend gedrag dwingend voorschrijft;

— de beschrijving van de inbreuk vormt geen aantasting van de "harde kern van de fundamentele rechten";

— de beschrijving van de inbreuk maakt geen aantasting uit van de fysieke, seksuele of psychische integriteit van een persoon;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan de Staat maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan de economie maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de schade toegebracht aan het fysieke milieu maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

Met deze indicator wordt bedoeld op elke vorm van schade die negatieve effecten heeft op de lucht, water en de bodem, de instandhouding van dier en plantensoorten

⁶⁸ Décret du 5 avril 1995 contenant des dispositions générales concernant la politique de l'environnement, *Moniteur belge* du 3 juin 1995.

⁶⁹ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 225 p.

⁶⁸ Decreet 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, *Belgisch Staatsblad* van 3 juni 1995.

⁶⁹ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.

habitats.⁷⁰ Les voies de fait ne peuvent y être assimilées en tant que telles, avec une nuance éventuelle pour la propagation volontaire de fumée mais pour cela, il est possible d'invoquer d'autres règles de coercition (pénales ou non).

— le dommage causé à la cohabitation dans notre société ne figure pas dans la description de l'infraction;

— aucune organisation internationale ne recommande d'ériger le comportement en infraction;

— l'infraction n'est pas liée à une autre infraction à sanctionner pénalement ni ne dépend d'une telle infraction;

— il existe déjà une réponse non pénale au comportement défini par l'infraction (cf. art. 3, 2°, de la loi du 24 juin 2013 relative aux sanctions administratives communales) et en fonction du cas (par exemple, la propagation volontaire de fumée au-dessus du terrain du voisin à laquelle peut même s'appliquer l'article 544 du Code civil concernant les troubles du voisinage).

Conclusion: l'infraction décrite à l'article 563, 3°, C.P., sera érigée en infraction punissable d'un niveau de sanction correctionnel ("Actes de violence")⁷¹ quand il y a lésion ou douleur corporelle, ou atteinte à la santé. Les autres comportements ne relèveront plus du rayon d'action du Code pénal. Les réponses non pénales qui existent déjà semblent apporter une réponse plus adéquate. Actuellement, la loi relative aux SAC⁷² autorise un traitement administratif parce que l'article 563, 3°, du Code pénal est catalogué comme "infraction mixte". Rien n'empêche qu'en cas de dépenalisation, le traitement civil reste possible, à savoir lorsque les voies de fait sont considérées comme une infraction du premier type (à savoir comme un comportement de nuisance locale pour autant qu'aucune peine ou sanction administrative ne soit imposée à cette même infraction en application d'une loi, d'un décret ou d'une ordonnance). Par ailleurs, on peut renvoyer à la demande civile relative aux troubles de voisinage fondée sur l'article 544 du Code civil en ce qui concerne, par exemple, la propagation volontaire de fumée au-dessus du terrain du voisin. Dans ce cas,

en habitats⁷⁰. De feitelijkheden kunnen hiermee als zodanig niet worden geassimileerd, met een mogelijke nuancerings voor het opzettelijk verspreiden van rook maar hiervoor kan worden teruggevallen op andere handhavingsregels (al dan niet strafrechtelijk).

— de schade toegebracht aan het samenleven in onze maatschappij maakt geen deel uit van de beschrijving van de inbreuk;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— de inbreuk hangt niet samen met of af van een andere strafrechtelijke te handhaven inbreuk;

— er bestaat reeds een niet-penaal antwoord op het gedrag omschreven door de inbreuk (cf. art. 3, 2°, van de wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties en afhankelijk van de casus (bijvoorbeeld het opzettelijk verspreiden van rook op het erf van de buur waarvoor zelfs het artikel 544 BW m.b.t. burenhinder kan dienen).

Conclusie: het misdrijf omschreven in het artikel 563, 3° Sw. zal worden opgewaardeerd tot een misdrijf strafbaar met een correctioneel strafniveau ("Gewelddaden")⁷¹ wanneer er sprake kan zijn van een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid. De andere gedragingen zullen niet langer onder de actieradius van het Strafwetboek vallen. De reeds bestaande niet-penale antwoorden lijken een meer adequaat antwoord te bieden. Thans wordt door de GAS-wet⁷² een bestuursrechtelijke afhandeling mogelijk gemaakt, omdat het artikel 563, 3° Sw. als zogenaamde "gemengde inbreuk" wordt gecatalogeerd. Niets staat in de weg dat bij een depenalisering de bestuursrechtelijke afhandeling mogelijk blijft, m.n. wanneer feitelijkheden worden beschouwd als een inbreuk van de eerste soort (m.n. als gedraging van lokale overlast voor zover op dezelfde inbreuk geen straffen of bestuurlijke sancties worden gesteld door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie). Daarnaast kan worden gewezen op de burgerrechtelijke vordering van burenhinder ex artikel 544 BW als er bijvoorbeeld sprake is van het opzettelijk verspreiden van rook op

⁷⁰ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2017, 47-48.

⁷¹ Voir plus haut.

⁷² Loi du 24 juin 2013 relative aux sanctions administratives communales, *Moniteur belge* du 1er juillet 2013.

⁷⁰ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 47-48.

⁷¹ Zie *supra*.

⁷² Wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *Belgisch Staatsblad* van 1 juli 2013.

des dispositions pénales du droit pénal en matière d'environnement apporteront également une solution.

7. Remarques générales faisant suite à l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État

Préalablement au commentaire des articles du projet, il convient de répondre en termes généraux à un certain nombre de remarques du Conseil d'État relatives à diverses dispositions dans la version de ce texte qui a été soumise au Conseil d'État lors de la précédente législature.

Le Conseil d'État relève que la numérotation doit être ajustée pour éviter qu'il n'y ait pas de double emploi des chiffres, et aussi que les "bis", "ter" etc. soient numérotés avec un nombre naturel. Cet avis peut bien entendu être suivi.

À plusieurs reprises, le Conseil d'État fait des observations sur les références, notamment vers le livre Ier. Il peut être souligné que le projet est adapté pour être conforme au projet de loi introduisant le Livre Ier du Code pénal.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

CHAPITRE 1ER

Disposition préliminaire

Article 1er

À la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 janvier 2023 (n° 4) il est précisé que, conformément à l'article 83 de la Constitution, cet article précise que la loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution. Il s'agit d'une loi de type monocalaméral.

Les formulations prévues à l'article 3 de la loi du 31 mai 1961 relative à l'emploi des langues en matière législative, à la présentation, à la publication et à l'entrée en vigueur des textes légaux et réglementaires ainsi que les dispositions modificatives, abrogatoires et d'entrée en vigueur sont également ajoutées.

het erf van de buur. T.a.v. deze casus kunnen ook strafbepalingen uit het gedefederaliseerd milieustrafrecht soelaas bieden.

7. Algemene opmerkingen naar aanleiding van het advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State

Voorafgaand aan de artikelsgewijze toelichting van het ontwerp, kan in algemene termen worden geantwoord op een aantal opmerkingen van de Raad van State die betrekking hebben op verscheidene bepalingen in de versie van deze tekst die tijdens de vorige legislatuur aan de Raad van State werd voorgelegd.

De Raad van State merkt op dat de volledige nummering van het boek worden aangepast, zodat deze nummering volledig doorloopt, er geen dubbel gebruik van nummers is, en ook de "bis", "ter" enz. met een natuurlijk getal worden genummerd. Dit advies kan uiteraard worden gevolgd.

De Raad van State heeft meermaals opmerkingen gemaakt over de verwijzingen, met name naar Boek I. Er kan worden onderstreept dat het project wordt aangepast om in overeenstemming te zijn met het wetsontwerp tot invoering van Boek I van het Strafwetboek.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

HOOFDSTUK 1

Voorafgaande bepaling

Artikel 1

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 januari 2023 (nr. 4) preciseert dit artikel, conform artikel 83 van de Grondwet dat de wet een aangelegenheid regelt als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet. Het is een monocalamitaal wetsontwerp.

De formuleringen voorzien in artikel 3 van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen evenals de wijzigings-, intrekings- en inwerkingtredingsbepalingen zijn eveneens toegevoegd.

CHAPITRE 2

Livre II du Code pénal

Art. 2

Cet article contient les dispositions qui forment le Livre II du Code pénal.

TITRE PRÉLIMINAIRE

Dispositions communes

Art. 79

Définitions générales

Cette disposition définit un certain nombre de notions utilisées tout au long du Livre II. L'ordre des définitions est déterminé selon l'importance des mots définis, allant du général vers le particulier.⁷³

À cet égard, on aborde d'abord les différents groupes de personnes, en ce compris les fonctions mises en évidence par le Code pénal et les concepts qui y sont associés, ensuite les conséquences des infractions, les éléments qui se rapportent à la manière dont l'infraction est perpétrée et, enfin, les concepts liés à la loi, la monnaie et les infractions en lien avec les matières nucléaires.

Le Conseil d'État propose d'examiner l'opportunité de reprendre (certaines de) ces définitions dans le Livre I du Code pénal pour qu'elles soient aussi d'application aux infractions définies par les lois particulières (avis, n° 21). La Commission estime ne pas devoir suivre cette suggestion. Une telle option pourrait entraîner des conséquences non désirées sur la portée et l'application de certaines incriminations sans que le législateur en ait fait explicitement le choix.

De plus, il y a lieu de constater que dans une telle hypothèse, ces définitions seraient aussi d'application aux décrets et ordonnances des communautés et régions en vertu de l'article 11 la loi spéciale de réformes institutionnelles. Ce faisant, le législateur fédéral viendrait déterminer le contenu d'incriminations des entités fédérées alors qu'il n'en a pas la compétence. Cela n'empêche pas le législateur de renvoyer dans les lois particulières aux définitions qui sont reprises dans le Livre II du Code pénal.

⁷³ Cf. RAAD VAN STATE, *Beginselen van de wetgevingstechniek*, randnr. 104.

HOOFDSTUK 2

Boek II van het Strafwetboek

Art. 2

Dit artikel bevat de bepalingen die Boek II van het Strafwetboek omvatten.

VOORAFGAANDE TITEL

Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 79

Algemene definities

In deze bepaling worden een aantal begrippen gedefinieerd die doorheen Boek II worden gebruikt. De volgorde van de omschrijvingen wordt bepaald door de belangrijkheid van de gedefinieerde woorden, gaande van het algemene naar het bijzondere.⁷³

Daarbij komen eerst de onderscheiden groepen van personen aan bod, inclusief de door het Strafwetboek geviseerde functies en de daarmee verbonden begrippen, gevolgd door de gevolgen van het misdrijf, elementen die samenhangen met de uitvoeringswijze van het misdrijf en ten slotte de begrippen gelinkt aan de wet, de munt en aan misdrijven in verband met nucleair materiaal.

De Raad van State stelt voor om de opportuniteit na te gaan van het opnemen van (enkele van) deze definities in Boek I van het Strafwetboek, zodat ze ook van toepassing worden op de misdrijven omschreven in bijzondere strafwetten (advies, nr. 21). De Commissie meent dat op deze suggestie niet kan worden ingegaan. Dergelijke optie zou onbedoelde gevolgen kunnen hebben voor de draagwijdte en toepasselijkheid van bepaalde strafbaarstellingen, zonder dat de wetgever daar uitdrukkelijk voor opteert.

Daarnaast moet worden vastgesteld dat in dergelijk geval deze definities ook van toepassing zouden worden op de decreten en ordonnances van gemeenschappen en gewesten in toepassing van artikel 11 BWI. Op die manier zou de federale wetgever de inhoud van strafbaarstellingen van de deelstaten gaan bepalen, waar hij niet bevoegd voor is. Dit verhindert uiteraard niet dat de wetgever in bijzondere strafwetten kan verwijzen naar de definities zoals die worden omschreven in Boek II van het Strafwetboek.

⁷³ Cf. RAAD VAN STATE, *Beginselen van de wetgevingstechniek*, randnr. 104.

Les notions suivantes se trouvent définies.

1° Mineur

Il s'agit d'une reprise de l'actuel article 100ter du Code pénal. Par cette définition, on exclut toute discussion sur le fait que la victime est de nationalité étrangère et qu'en vertu du droit de cet État, elle est déjà majeure bien que n'ayant pas encore atteint l'âge de 18 ans.

2° Personne en situation de vulnérabilité

On retrouve actuellement dans le Code pénal deux définitions de la personne en situation de vulnérabilité. Plusieurs dispositions parlent d'"une personne dont la situation de vulnérabilité en raison de l'âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale était apparente ou connue de l'auteur des faits"⁷⁴, tandis que d'autres dispositions ajoutent encore à cette définition le fait que la victime "n'était pas à même de pourvoir à son entretien".⁷⁵ Ce dernier élément ne résulte pas d'un oubli du législateur lors de la rédaction de la loi du 26 novembre 2011⁷⁶; une attention particulière a été accordée au maintien de ces mots. Leur maintien fut justifié par la volonté d'introduire uniquement une définition uniforme d'une personne en situation de vulnérabilité sans modifier sur le fond les conditions d'application de la circonstance aggravante.⁷⁷

Il n'y a donc pas lieu de reprendre cette dernière condition dans le cadre de la définition générale de ce qu'est une personne en situation de vulnérabilité. Ceci, non seulement parce que l'on préconise la suppression de cette condition dans le cadre des coups et blessures volontaires (art. 405bis et 405ter du Code pénal)⁷⁸, mais aussi parce que là où cette condition a encore son utilité dans le cadre de la qualification de l'infraction, comme éventuellement lors des privations d'aliments ou de soins infligées à une personne vulnérable, elle peut à nouveau être reprise dans l'incrimination concrète.

⁷⁴ Art. 142, alinéa 2, 330bis, 347bis, § 2, alinéa 2, 376, alinéa 3, 417/2, alinéa 2, 1°, b), 417/3, alinéa 2, 1°, b), 417^{quinq}, alinéa 2, 422bis, alinéa 3, 423, § 1er, 428, § 2, 433, 442bis, alinéa 2, 462, alinéa 2, 463, alinéa 3, 471, dernier alinéa, 493, alinéa 1er, et 496, alinéa 2, du Code pénal.

⁷⁵ Art. 405bis, 405ter, 425, § 1er, et 426, § 1er, du Code pénal.

⁷⁶ Loi du 26 novembre 2011 modifiant et complétant le Code pénal en vue d'incriminer l'abus de la situation de faiblesse des personnes et d'étendre la protection pénale des personnes vulnérables contre la maltraitance, *Moniteur belge* du 23 janvier 2012.

⁷⁷ Rapport fait au nom de la commission de la Justice, *Doc. parl.*, Chambre, 2010-11, n° 53-0080/7, 39-40.

⁷⁸ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 251, n° 254.

Volgende begrippen worden gedefinieerd.

1° Minderjarige

Dit is een herneming van het huidige artikel 100ter Sw. Met deze definitie wordt iedere discussie hieromtrent uitgesloten wanneer het slachtoffer een vreemde nationaliteit heeft en volgens het recht van die staat reeds meerderjarig is, hoewel hij de leeftijd van 18 jaar niet heeft bereikt.

2° Persoon in een kwetsbare toestand

Vandaag zijn er in het Strafwetboek twee verschillende omschrijvingen terug te vinden van wat een persoon in een kwetsbare toestand is. In een aantal bepalingen is er sprake van "een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was"⁷⁴, in andere bepalingen wordt aan deze omschrijving nog toegevoegd dat het slachtoffer "niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien".⁷⁵ Dit laatste is niet het gevolg van een vergetelheid van de wetgever bij het opstellen van de Wet van 26 november 2011⁷⁶; aan het behoud van deze woorden werd uitdrukkelijk aandacht besteed. Het behoud ervan werd verantwoord door het feit dat men enkel een uniforme definitie van een persoon in een kwetsbare toestand wilde invoeren, zonder inhoudelijk de toepassingsvoorwaarden van de verzwarende omstandigheid te wijzigen.⁷⁷

Deze laatste voorwaarde dient dus niet te worden hernomen in het kader van de algemene definitie van wat een persoon in een kwetsbare toestand is. Dit niet alleen omdat wordt verdedigd dat deze voorwaarde dient te worden geschrapt in het kader van de opzettelijke slagen en verwondingen (art. 405bis en 405ter Sw.)⁷⁸, maar ook omdat waar deze vereiste nog wel nuttig wordt in het kader van de misdrijfomschrijving, zoals mogelijk bij de onthouding van voedsel of verzorging aan een kwetsbaar persoon, kan deze voorwaarde opnieuw worden opgenomen in de concrete strafbaarstelling.

⁷⁴ Art. 142, tweede lid, 330bis, 347bis, § 2, tweede lid, 376, derde lid, 417/2, tweede lid, 1°, b), 417/3, tweede lid, 1°, b), 417^{quinq}, tweede lid, 422bis, derde lid, 423, § 1, 428, § 2, 433, 442bis, tweede lid, 462, tweede lid, 463, derde lid, 471, laatste lid, 493, eerste lid, en 496, tweede lid, Sw.

⁷⁵ Art. 405bis, 405ter, 425, § 1, en 426, § 1, Sw.

⁷⁶ Wet van 26 november 2011 tot wijziging en aanvulling van het Strafwetboek teneinde het misbruik van de zwakke toestand van personen strafbaar te stellen de strafrechtelijke bescherming van kwetsbare personen tegen mishandeling uit te breiden, *Belgisch Staatsblad* van 23 januari 2012.

⁷⁷ Verslag namens de commissie voor de Justitie, *Parl. St.* Kamer 2010-11, nr. 53-0080/7, 39-40.

⁷⁸ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 251, nr. 254.

À l'article 380, § 3, 2°, du Code pénal actuel, la vulnérabilité particulière en raison de la situation administrative illégale ou précaire de la victime est encore ajoutée aux motifs de vulnérabilité particulière; il en va de même à l'article 458*bis* du Code pénal actuel pour la vulnérabilité particulière en raison de la violence entre partenaires. Il n'y a pas lieu de reprendre ces éléments également dans la définition générale étant donné qu'ils sont spécifiquement liés à la *ratio legis* de ces dispositions. Lorsque le législateur désire qu'il soit tenu compte, pour certaines infractions, de la vulnérabilité particulière de la victime en raison d'un autre élément que l'âge, un état de grossesse, une maladie, une infirmité ou une déficience physique ou mentale, il peut alors reprendre cet élément dans cette disposition concrète.

Concrètement, il sera alors question, par exemple, d'"une personne en situation de vulnérabilité ou d'une personne particulièrement vulnérable en raison de sa situation administrative illégale ou précaire qui était apparente ou connue de l'auteur des faits".

Aux articles 409, § 5, 417/2, alinéa 3, 1°, et 417/3, alinéa 3, 1°, de l'actuel Code pénal, il est encore question d'une "personne qui, en raison de son état physique ou mental, n'était pas à même de pourvoir à son entretien". Cette définition a été abandonnée dans d'autres dispositions depuis la loi du 26 novembre 2011⁷⁹, ce qui doit plutôt être considéré comme un oubli du législateur et ne doit donc pas être repris dans la définition générale d'une personne vulnérable.

Dans son avis (n° 23), le Conseil d'État propose de préciser dans l'exposé des motifs qu'une personne en situation de vulnérabilité "en raison de son âge" ne vise que les personnes âgées dès lors qu'à une exception près, la mention "personne en situation de vulnérabilité" dans le Livre II figure toujours avec la mention "mineur d'âge". Cette suggestion ne peut être suivie. Dans le droit actuel, les jeunes enfants tombent également sous la dénomination de "personnes en situation de vulnérabilité en raison de leur âge". Sans changement de la définition en question, il n'est donc pas cohérent de modifier le contenu de cette notion et cela comporte le risque lors de modifications futures que ce nouveau contenu ne soit pas suffisamment pris en compte dans le cadre de l'exposé des motifs.

De plus, il faut souligner que l'état de minorité est un critère lié uniquement à l'âge, indépendamment

In het huidige artikel 380, § 3, 2°, Sw. wordt aan de gronden van bijzondere kwetsbaarheid nog de bijzondere kwetsbaarheid op basis van de onwettige precaire administratieve toestand van het slachtoffer toegevoegd; in artikel 458*bis* Sw. gebeurt hetzelfde voor de bijzondere kwetsbaarheid op basis van partnergeweld. Ook deze elementen dienen niet in de algemene definitie te worden opgenomen, aangezien zij specifiek gelinkt zijn aan de *ratio legis* van deze bepalingen. Wanneer de wetgever wenst dat er voor bepaalde misdrijven rekening wordt gehouden met de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer ten gevolge van een ander element dan de leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, dan kan hij dit in deze concrete bepaling opnemen.

Concreet zal er dan bijvoorbeeld sprake zijn van "een persoon in een kwetsbare toestand of een persoon die bijzonder kwetsbaar is ten gevolge van diens onwettige precaire administratieve toestand die duidelijk was of de dader bekend was".

In de huidige artikelen 409, § 5, 417/2, derde lid, 1°, en 417/3, derde lid, 1°, Sw. is nog sprake van een "persoon die uit hoofde van zijn lichaams- of geestestoestand niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien". Deze omschrijving werd in andere bepalingen verlaten sinds de Wet van 26 november 2011⁷⁹, wat eerder als een vergetelheid van de wetgever moet worden beschouwd en dus niet moet worden meegenomen in de algemene omschrijving van een kwetsbaar persoon.

In zijn advies (nr. 23) stelt de Raad van State voor om in de memorie van toelichting te preciseren dat een persoon in een kwetsbare toestand "ten gevolge van zijn leeftijd" enkel oude mensen beoogt, aangezien de vermelding van "persoon in een kwetsbare toestand" in Boek II steeds samengaat met de vermelding van "minderjarige" op één geval na. Deze suggestie kan niet worden bijgetreden. Naar huidig recht vallen ook jonge kinderen onder de noemer "persoon in een kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd". Zonder wijziging van de gehanteerde omschrijving is het dus niet coherent om de invulling van het begrip te wijzigen en houdt deze risico's in voor eventuele toekomstige wetswijzigingen waar onvoldoende rekening wordt gehouden met een nieuwe invulling in het kader van de memorie van toelichting.

Daarenboven moet worden benadrukt dat de minderjarigheid een louter leeftijdsgebonden criterium is,

⁷⁹ Loi du 26 novembre 2011 modifiant et complétant le Code pénal en vue d'incriminer l'abus de la situation de faiblesse des personnes et d'étendre la protection pénale des personnes vulnérables contre la maltraitance, *Moniteur belge* du 23 janvier 2012.

⁷⁹ Wet van 26 november 2011 tot wijziging en aanvulling van het Strafwetboek teneinde het misbruik van de zwakke toestand van personen strafbaar te stellen de strafrechtelijke bescherming van kwetsbare personen tegen mishandeling uit te breiden, *Belgisch Staatsblad* van 23 januari 2012.

de la vulnérabilité particulière de la victime en raison de son âge. Les deux critères peuvent donc coexister, même si dans de nombreux cas, il y a une possibilité de double emploi.

Pour être complet, il est précisé qu'il était question dans une version précédente de ce projet de "personne vulnérable" au lieu de "personne en situation de vulnérabilité". Cette modification est justifiée par la remarque que la Commission de réforme du droit pénal a reçue suivant laquelle un tel terme pourrait être ressenti comme stigmatisant et que l'accent doit être mis sur la vulnérabilité résultant de la situation dans laquelle la victime se trouve.

Enfin, il convient de souligner qu'en comparaison avec le droit actuel, il n'est plus question de déficience physique ou mentale. Cette notion est complètement comprise dans le concept d'"infirmité physique ou mentale". Cette suppression correspond également avec la définition d'une personne en situation de vulnérabilité dans la récente loi portant modifications du Code pénal en matière de droit pénal sexuel.

3° Partenaire

Par rapport à l'actuelle description à l'article 410, alinéa 2, du Code pénal, la condition de cohabitation est supprimée. Depuis longtemps déjà, cette condition est sous les projecteurs. Cette condition présente ainsi l'inconvénient d'exclure les relations dites *L.A.T.* ("*living apart together*") du champ d'application de la circonstance aggravante. Or, cette exclusion ne se justifie plus. Même dans le cadre d'une relation *L.A.T.*, le lien entre partenaires peut être particulièrement intense et s'accompagner, éventuellement, d'un degré élevé de dépendance émotionnelle ou économique de l'autre partenaire, de sorte que la victime osera moins réagir aux actes de violence de son ou sa partenaire.⁸⁰

La nécessité de soumettre également ces relations au champ d'application de la notion de "violence entre partenaires" ressort entre autres du fait que la violence dans le cadre de relations *L.A.T.* est qualifiée, dans les circulaires du Collège des Procureurs généraux, de violence dans le couple en admettant que les personnes qui entretiennent une relation et se retrouvent

los van de eventuele bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer ten gevolge van zijn leeftijd. Beide criteria kunnen naast elkaar bestaan, ook is al is er in vele gevallen mogelijkheid tot overlapping.

Volledigheidshalve wordt er op gewezen dat in een eerdere versie van dit ontwerp sprake was van "kwetsbare persoon" in plaats van "persoon in een kwetsbare toestand". Deze wijziging is ingegeven door de opmerking die de Commissie tot hervorming van het strafrecht mocht ontvangen dat dergelijke term mogelijk als stigmatiserend zou kunnen worden ervaren en derhalve de focus moet liggen op de kwetsbaarheid door de toestand waarin het slachtoffer verkeert.

Ten slotte moet er op worden gewezen dat, in vergelijking met het huidige recht, geen sprake meer is van een lichamelijke of geestelijke onvolwaardigheid. Deze notie wordt volledig gedekt door het begrip "lichamelijk of geestelijk gebrek". Deze weglating stemt ook overeen met de omschrijving van een persoon in een kwetsbare toestand in de recente wet houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht.

3° Partner

In vergelijking met de huidige omschrijving in artikel 410, tweede lid, Sw. wordt de samenlevingsvereiste geschrapt. Deze vereiste staat reeds langer onder druk. Zo heeft deze voorwaarde als nadeel dat op die manier zgn. latrelaties buiten het toepassingsgebied van de verzwarende omstandigheid vallen. Deze uitsluiting is niet langer verantwoord. Ook in het kader van een latrelatie kan de band tussen partners bijzonder intens zijn, met eventueel een belangrijke mate van emotionele of economische afhankelijkheid van de andere partner, waardoor het slachtoffer minder zal durven te reageren tegen geweld daden van zijn of haar partner.⁸⁰

De nood om deze relaties ook onder toepassingsgebied van het begrip "partnergeweld" te brengen blijkt o.a. ook uit het feit dat geweld in het kader van latrelaties in de omzendbrieven van het College van procureurs-generaal als partnergeweld wordt gekwalificeerd, door te aanvaarden dat ook personen die een relatie met elkaar hebben en elkaar af en toe in hetzelfde huis

⁸⁰ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 355, n° 379.

⁸⁰ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 355, nr. 379.

occasionnellement sous le même toit peuvent être considérées comme des “personnes cohabitant ou ayant cohabité”.⁸¹

Lors de l'évaluation de ces circulaires par le service de la Politique criminelle, il a également été proposé de supprimer cette condition de cohabitation de la définition de la violence entre partenaires parce que ce n'est pas la cohabitation qui est déterminante pour établir s'il est question de violence dans le couple mais bien l'existence d'une relation.⁸²

Il en va également de même pour les couples d'étudiants, par exemple, qui n'ont souvent pas les moyens de cohabiter mais qui peuvent aussi nouer des relations amoureuses durables, au sein desquelles une violence entre partenaires peut se manifester⁸³, ainsi que pour les relations extra-conjugales revêtant un caractère affectif et sexuel durable qui s'accompagne quelquefois d'une importante dépendance financière ou émotionnelle.

On trouve un argument supplémentaire en faveur de la suppression de la condition de cohabitation dans la Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique⁸⁴, qui a été ratifiée par la Belgique.⁸⁵ L'article 3, b, de cette convention définit la violence domestique comme “tous les actes de violence physique, sexuelle, psychologique ou économique qui surviennent au sein de la famille ou du foyer ou entre des anciens ou actuels conjoints ou partenaires, indépendamment du fait que l'auteur de l'infraction partage ou a partagé le même domicile que la victime” (soulignement ajouté). Cette condition n'est d'ailleurs pas posée aux Pays-Bas.⁸⁶

ontmoeten, kunnen worden beschouwd als “personen die samenwonen of samengewoond hebben”.⁸¹

Bij de evaluatie van deze omzendbrieven door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid werd ook voorgesteld om de samenlevingsvereiste te schrappen uit de definitie van partnergeweld, omdat dit niet doorslaggevend is om te bepalen of er sprake is van partnergeweld maar wel de vraag of er sprake is van een relatie.⁸²

Hetzelfde geldt ook bijvoorbeeld voor studentenkoppels, die vaak niet de middelen hebben om samen te wonen maar waartussen ook duurzame liefdesrelaties kunnen ontstaan, waarbinnen zich partnergeweld kan manifesteren⁸³, alsook voor buitenechtelijke relaties met een duurzaam affectief en seksueel karakter, die soms gepaard gaan met een belangrijke mate van financiële of emotionele afhankelijkheid.

Een bijkomend argument om de samenlevingsvereiste te schrappen is te vinden in het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld⁸⁴, dat door België werd geratificeerd.⁸⁵ In artikel 3, b, van dit verdrag wordt huiselijk geweld gedefinieerd als “alle vormen van fysiek, seksueel, psychologisch of economisch geweld dat plaatsvindt binnen het gezin of het huishouden of tussen voormalige of huidige echtgenoten of partners, ongeacht of de dader in dezelfde woning als het slachtoffer verblijft of heeft verbleven” (eigen onderlijning). Ook in Nederland wordt deze voorwaarde overigens niet gesteld.⁸⁶

⁸¹ Circulaire n° COL 3/2006 du Collège des Procureurs généraux près les Cours d'appel relative à la définition de la violence intrafamiliale et de la maltraitance d'enfants extrafamiliale, à l'identification et à l'enregistrement des dossiers par les services de police et les parquets, 1er mars 2006, 5, note de bas de page 5; Circulaire n° COL 4/2006 du Collège des Procureurs généraux près les Cours d'appel relative à la Circulaire commune de la ministre de la Justice et du Collège des procureurs généraux relative à la politique criminelle en matière de violence dans le couple, 1er mars 2006, 3, à laquelle il est également renvoyé dans le Plan national de sécurité 2016-2019, <http://www.politie.be/files/fed/files/ORG/INT/PNS2016-2019.pdf>, p. 56-57.

⁸² K. BERTELOOT, S. SIVRI, M.-R. BROUCKER et F. GAZAN, Rapport de synthèse – Évaluation de la circulaire commune COL 4/06 du ministre de la Justice et du Collège des procureurs généraux relative à la politique criminelle en matière de violence dans le couple, Bruxelles, Service de la Politique criminelle, 2009, 13.

⁸³ Cf. C. GAVRAY, “La violence dans les jeunes couples “universitaires””, *RDPC* 2010, 754-771.

⁸⁴ Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, 12 avril 2011.

⁸⁵ Loi du 1er mars 2016 portant assentiment à la Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, faite à Istanbul le 11 mai 2011, *Moniteur belge* du 9 juin 2016.

⁸⁶ Note modificative, *Kamerstukken II* 2002-03, n° 28.454, n° 5, 5.

⁸¹ Omzendbrief nr. COL 3/2006 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende de definitie van het intrafamiliaal geweld en de extrafamiliale kindermishandeling, de identificatie en de registratie van dossiers door de politiediensten en de parketten, 1 maart 2006, 5, voetnoot 5; Omzendbrief nr. COL 4/2006 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende de Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006, 3, waarnaar ook wordt verwezen in het Nationaal Veiligheidsplan 2016-2019, <http://www.politie.be/files/fed/files/ORG/INT/NVP2016-2019.pdf>, p. 56-57.

⁸² K. BERTELOOT, S. SIVRI, M.-R. BROUCKER en F. GAZAN, *Syntheseverslag evaluatie van de gemeenschappelijke omzendbrief COL 4/06 van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, Brussel, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, 2009, 13.

⁸³ Cf. C. GAVRAY, “La violence dans les jeunes couples “universitaires””, *RDPC* 2010, 754-771.

⁸⁴ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, 12 april 2011.

⁸⁵ Wet van 1 maart 2016 houdende instemming met het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, gedaan te Istanbul op 11 mei 2011, *Belgisch Staatsblad* van 9 juni 2016.

⁸⁶ Nota van wijziging, *Kamerstukken II* 2002-03, nr. 28.454, nr. 5, 5.

Contrairement à la nature de la relation, la cohabitation ne constitue pas un élément déterminant pour pouvoir vérifier s'il est ou non question de violence entre partenaires. La cohabitation peut être un élément important pour établir la nature de la relation, mais elle n'est pas nécessaire pour parler d'une relation dans laquelle naît un lien particulier entre deux personnes qui engendre une vulnérabilité particulière aux violences.

En outre, la définition de la nature de la relation est mise en conformité avec la définition figurant dans la récente loi portant modifications du Code pénal en matière de droit pénal sexuel. Dans cette loi, il n'est plus question de "relation sexuelle" mais d'une "relation physique intime". Le mot "victime" a aussi été ajouté dans la définition pour être conforme à la définition utilisée dans cette nouvelle loi.

Une deuxième adaptation concerne le champ d'application de la disposition si le mariage est dissous ou s'il est mis fin à la relation. L'application de la circonstance aggravante après la fin de la relation est dictée par le constat selon lequel la violence ne prend pas toujours fin en même temps que la relation.⁸⁷ Selon la formulation actuelle de l'article 410, alinéa 2, du Code pénal, des doutes existent quant à la question de savoir si la circonstance aggravante vaut pour la vie entre les ex-partenaires, même si les actes de violence ont lieu de nombreuses années après la fin des faits et n'ont aucun lien avec la relation antérieure.⁸⁸

Dans le cadre de la révision du Code pénal, il convient de lever cette ambiguïté. La commission estime qu'un lien avec la relation doit être requis; en effet, à défaut d'un tel lien, la *ratio legis* de la circonstance aggravante ne s'applique plus. En outre, l'exigence d'un tel lien présente l'avantage de ne pas subordonner l'application

De samenwoning is geen doorslaggevend element om na te kunnen gaan of er sprake is van partnergeweld, maar wel de aard van de relatie. Samenleven kan een belangrijk element zijn in het aantonen van de aard van de relatie, maar het is niet noodzakelijk om van een relatie te spreken waarin er een bijzondere band ontstaat tussen twee personen waardoor er een bijzondere kwetsbaarheid ontstaat voor geweld.

Daarnaast wordt de omschrijving van de aard van de relatie in overeenstemming gebracht met de omschrijving gehanteerd in de recente wet houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht. Hierin is niet langer sprake van een "seksuele relatie" maar van een "intieme lichamelijke relatie". Het woord slachtoffer is ook toegevoegd in de definitie om in lijn te zijn met de gehanteerde definitie van deze recente wet.

Een tweede aanpassing heeft betrekking op het toepassingsgebied van de bepaling indien het huwelijk ontbonden is of de relatie is beëindigd. De toepassing van de verzwarende omstandigheid na het einde van de relatie is ingegeven door de vaststelling dat het geweld niet altijd samen met de relatie eindigt.⁸⁷ Onder de huidige formulering van artikel 410, tweede lid, Sw., bestaat er twijfel of de verzwarende omstandigheid levenslang geldt tussen de ex-partners, ook indien de gewelddaden vele jaren na het beëindigen van de feiten plaatsvinden en geen enkele band hebben met de vroegere relatie.⁸⁸

Het past in het kader van de herziening van het Strafwetboek deze onduidelijkheid op te heffen. De commissie meent dat een verband met de relatie moet worden vereist; indien dergelijke link ontbreekt, geldt immers niet langer de *ratio legis* van de verzwarende omstandigheid. Bovendien heeft het vereisen van een

⁸⁷ Avis du comité d'avis pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes, *Doc. parl.*, Sénat, 1995-96, n° 1-269/2, 4.

⁸⁸ Selon ces auteurs, la circonstance aggravante vaut pour la vie: P. ARNOU, "De wet op het partnergeweld", *T. Strafr.* 2002, 280, n° 33; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 359, n° 384; L. STEVENS, "Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners", *Comm. Strafr.*, 11, n° 37; C. VERSCHUEREN, "De wet van 24 november 1997 ertoe strekkende het geweld tussen partners tegen te gaan: een schoolvoorbeeld van hedendaagse wetgeving?", *RW* 1998-99, 1063, n° 36. Ces auteurs estiment que le juge dispose d'une liberté d'appréciation en la matière: E. BREMS, "De specifieke Belgische wetgeving inzake partnergeweld", in A. BOAS et J. LAMBERT (éd.), *La violence conjugale/Partnergeweld*, in *Droit & Justice*, Bruxelles, Bruylant, 2004, 201; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, n° 240; A. JACOBS, "Les violences au sein du couple (article 410, alinéa 3 du Code pénal)", in FORMATION PERMANENTE CUP (éd.), *Le point sur le droit pénal*, Liège, Formation Permanente CUP, 2000, 179.

⁸⁷ Advies van het adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen, *Parl. St.* Senaat 1995-96, nr. 1-269/2, 4.

⁸⁸ Volgens deze auteurs geldt de verzwarende omstandigheid levenslang: P. ARNOU, "De wet op het partnergeweld", *T. Strafr.* 2002, 280, nr. 33; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 359, nr. 384; L. STEVENS, "Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners", *Comm. Strafr.*, 11, nr. 37; C. VERSCHUEREN, "De wet van 24 november 1997 ertoe strekkende het geweld tussen partners tegen te gaan: een schoolvoorbeeld van hedendaagse wetgeving?", *RW* 1998-99, 1063, nr. 36. Deze auteurs menen dat de rechter ter zake een appreciatievrijheid heeft: E. BREMS, "De specifieke Belgische wetgeving inzake partnergeweld", in A. BOAS en J. LAMBERT (eds.), *La violence conjugale/Partnergeweld*, in *Droit & Justice*, Brussel, Bruylant, 2004, 201; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, nr. 240; A. JACOBS, "Les violences au sein du couple (article 410, alinéa 3 du Code pénal)", in FORMATION PERMANENTE CUP (éd.), *Le point sur le droit pénal*, Luik, Formation Permanente CUP, 2000, 179.

de la circonstance aggravante, à, par exemple, un délai déterminé durant lequel la circonstance aggravante pourrait être retenue, mais que celle-ci reste possible tant qu'il existe un lien entre la relation antérieure et l'infraction commise.

C'est pourquoi il est proposé, à l'instar de la France⁸⁹, d'insérer dans la définition que les dispositions qui évoquent une relation entre partenaires s'appliquent également à un mariage dissous ou à une relation terminée s'il existe un lien entre l'infraction commise et la relation antérieure. Il incombe au juge d'apprécier ce lien.

4° Personne exerçant une fonction sociétale

Cette expression est une appellation générique pour désigner une série de fonctions explicitement énumérées qui revêtent une grande importance sociétale et dont les titulaires sont particulièrement vulnérables aux actes de violence qui pourraient être commis à leur encontre. Cette expression est essentiellement reprise dans le but d'accroître la lisibilité des dispositions du Livre II en évitant la répétition de longues énumérations.

Les fonctions énumérées dans la liste correspondent *grosso modo* aux fonctions reprises dans les actuels articles 145, 278, 280, 282 et 410bis du Code pénal.

a) un parlementaire: la notion est définie au point 6°;

b) un ministre ou un secrétaire d'État: c'est défini au point 7°;

c) un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, un membre d'un jury ou un témoin: la notion de magistrat est définie au point 8°, le collaborateur juridique au 9°, le membre du jury au 10° et le témoin au 11°;

d) un gouverneur de province, un membre d'une députation, un commissaire d'arrondissement, un bourgmestre ou un échevin, un membre du conseil communal ou du conseil provincial: ces derniers ont été ajoutés à la liste sur suggestion du Conseil d'État (avis, n° 25);

⁸⁹ L'article 132-80, alinéa 2, du Code pénal français, est libellé comme suit: "La circonstance aggravante prévue au premier alinéa est également constituée lorsque les faits sont commis par l'ancien conjoint, l'ancien concubin ou l'ancien partenaire lié à la victime par un pacte civil de solidarité. Les dispositions du présent alinéa sont applicables dès lors que l'infraction est commise en raison des relations ayant existé entre l'auteur des faits et la victime."

dergelijk verband het voordeel dat het de toepassing van de verzwarende omstandigheid niet afhankelijk maakt van bijvoorbeeld een vaste termijn waarbinnen de verzwarende omstandigheid zou gelden, maar blijft de toepassing levenslang mogelijk zolang er een verband bestaat tussen de vroegere relatie en het gepleegde misdrijf.

Daarom wordt voorgesteld om, naar Frans voorbeeld⁸⁹, in de definitie op te nemen dat de bepalingen die spreken van een partnerrelatie ook van toepassing zijn op een ontbonden huwelijk of een beëindigde relatie indien er verband bestaat tussen het gepleegde misdrijf en de vroegere relatie. Het komt aan de rechter toe dit verband te beoordelen.

4° Persoon met een maatschappelijke functie

Deze term is een verzamelterm voor een aantal uitdrukkelijk opgesomde functies die van groot maatschappelijk belang zijn en waardoor de beoefenaars van deze functies bijzonder kwetsbaar zijn voor gewelddaden die tegen hen zouden kunnen worden gepleegd. Deze term wordt voornamelijk opgenomen om de leesbaarheid van de bepalingen van Boek II te verhogen, door daar niet steeds erg lange opsommingen te moeten herhalen.

De in de lijst opgesomde functies stemmen *grosso modo* overeen met de functies opgenomen in de huidige artikel 145, 278, 280, 282 en 410bis Sw.

a) een parlamentslid: gedefinieerd onder 6°;

b) een minister of staatssecretaris: gedefinieerd onder 7°;

c) een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollège of het openbaar ministerie, een jurylid of een getuige: de notie magistraat wordt gedefinieerd onder 8°, het aangehaalde begrip juridisch medewerker onder 9°, jurylid onder 10° en getuige onder 11°;

d) een provinciegouverneur, een lid van een deputatie, een arrondissementscommissaris, een burgemeester of schepen, een lid van de gemeente- of provincieraad: deze laatsten werden aan de lijst toegevoegd op suggestie van de Raad van State (advies nr. 25);

⁸⁹ Artikel 132-80, tweede lid, Franse Code pénal, luidt: "La circonstance aggravante prévue au premier alinéa est également constituée lorsque les faits sont commis par l'ancien conjoint, l'ancien concubin ou l'ancien partenaire lié à la victime par un pacte civil de solidarité. Les dispositions du présent alinéa sont applicables dès lors que l'infraction est commise en raison des relations ayant existé entre l'auteur des faits et la victime."

e) un membre des services de police tels que visés à l'article 3, 1°, de la loi organique du 18 juillet 1991 du contrôle des services de police et de renseignements et de l'Organe de coordination pour l'analyse de la menace⁹⁰, un membre du personnel du SPF Justice employé dans un établissement pénitentiaire, un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services de police ou toute autre personne exerçant une fonction publique. D'autres personnes qui, sans faire partie de la police, remplissent une mission de service public fonctionnel ou une mission d'intérêt général, qui sont dépositaires de l'autorité ou de la force publique ou ayant un caractère public et qui dans l'exercice et à l'occasion de l'exercice de ces fonctions sont obligées d'entrer en contact avec le public bénéficiaire de leurs prestations, subissent également des agressions physiques. Dans ce cadre, nous pensons entre autres également aux gardiens de la paix et agents constateurs communautaires, aux agents de surveillance, aux agents de sécurité et aux stewards lors de matchs de football.

Par toute autre personne exerçant une fonction publique, on entend notamment le personnel des services des communautés qui est impliqué dans l'exécution des peines et des mesures. La notion de fonction publique est définie au point 5°; en comparaison avec une version précédente de ce texte et l'article 410bis actuel du Code pénal, les membres du corps de sécurité ne sont plus mentionnés dès lors que ceux-ci sont incorporés depuis le 1er janvier 2019 au sein de la Direction Sécurité de la police fédérale⁹¹.

Est également considérée comme "personne exerçant une fonction publique" (non-limitatif): des gardes champêtres et forestiers, des membres de l'inspection de travail, de l'inspection des impôts, de l'inspection de l'environnement, des fonctionnaires sanctionneurs, des agents de sécurité au sens de la loi du 2 octobre 2017 réglementant la sécurité privée et particulière, des stewards au sens de la loi du 21 décembre 1998 relative à la sécurité lors des matches de football, etc. Il peut également s'agir de fonctionnaires d'une organisation internationale auxquels la Belgique a attribué des pouvoirs déterminés conformément à l'article 34 de la Constitution;

f) un membre des pompiers, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée

e) een lid van de politiediensten, zoals bedoeld in artikel 3, 1°, van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse op het politieambt⁹⁰, een personeelslid door de FOD Justitie tewerkgesteld in een penitentiare inrichting, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten of enige andere persoon met een openbare functie. Ook nog andere personen die, zonder deel uit te maken van de politie, een opdracht van een functionele openbare dienst of een opdracht van algemeen belang vervullen, drager zijn van het openbaar gezag of van de openbare macht of met een openbare hoedanigheid zijn bekleed en die in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van hun functie verplicht zijn contact te hebben met het publiek ten behoeve waarvan zij hun prestaties leveren, krijgen te maken met fysieke agressie. We denken hierbij o.a. ook aan gemeenschapswachten en gemeenschapswachtvaststellers, bewakingsagenten, veiligheidsagenten en stewards bij voetbalwedstrijden.

Met enige andere persoon met een openbare functie, wordt onder meer het personeel van de bevoegde diensten van de gemeenschappen die ingeschakeld worden bij de uitvoering van straffen of maatregelen begrepen. De notie openbare functie wordt gedefinieerd onder 5°; in vergelijking met een eerdere versie van deze tekst en het huidige artikel 410bis Sw. worden de leden van het veiligheidskorps niet langer vermeld nu deze sinds 1 januari 2019 zijn ondergebracht binnen de Directie Beveiliging van de Federale Politie.⁹¹

Onder personen met een openbare functie wordt onder meer begrepen (niet-limitatieve opsomming): veld- en boswachters, leden van de arbeidsinspectie, belastinginspectie, milieu-inspectie, GAS-ambtenaren, bewakingsagenten in de zin van de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, stewards in de zin van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, ... Het kan ook gaan om ambtenaren van een internationale organisatie, waaraan België conform artikel 34 van de Grondwet bepaalde machten heeft overgedragen;

f) een lid van de brandweer, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde

⁹⁰ Dans une versions précédente du texte, il était question de "fonctionnaire de police". Ce terme a été remplacé à la demande des services de police qui considéraient que ce terme ne couvrirait pas complètement la notion.

⁹¹ Arrêté royal du 11 novembre 2018 organisant le transfert des fonctionnaires du corps de sécurité vers le cadre d'assistants de sécurisation de police et le cadre de coordonnateurs de sécurisation de police de la police fédérale, *Moniteur belge* du, 27 novembre 2018.

⁹⁰ In een eerdere versie van deze tekst was sprake van "politieambtenaar". Deze term werd vervangen op vraag van de politiediensten, die van oordeel waren dat dit begrip niet de volledige lading dekte.

⁹¹ Koninklijk besluit van 11 november 2018 tot regeling van de overplaatsing van de ambtenaren van het veiligheidskorps naar het kader van beveiligingsassistenten van politie en het kader van beveiligingscoördinatoren van politie van de federale politie, *Belgisch Staatsblad* van 27 november 2018.

du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel d'accueil au service d'urgence des établissements de soins, un assistant social ou un psychologue d'un service public.

C'est une reprise d'une partie importante de la liste des fonctions qui figurent aujourd'hui dans l'article 410*bis*, premier alinéa, du Code pénal actuel. Cette liste a déjà réussi le test de la Cour constitutionnelle⁹².

Pour la même raison, il a été décidé d'inclure également les travailleurs sociaux et les psychologues, qui ne font pas partie de la fonction publique (avis du Conseil d'État, n° 25);

g) un membre du personnel ou de la direction d'un établissement d'enseignement, une personne chargée de la prise en charge des élèves dans un institut médico-pédagogique organisé ou subventionné par la communauté, ou un intervenant extérieur chargé par les autorités communautaires de prévenir et de résoudre les problèmes de violence scolaire: c'est une reprise de l'actuel article 410*bis*, deuxième alinéa, du code Pénal. Toutefois, l'exigence qui est aujourd'hui énoncée et selon laquelle le coupable "étant un élève ou un étudiant qui est inscrit dans un établissement d'enseignement ou qui y a été inscrit au cours des six mois précédant les faits, ou le père ou la mère ou un membre de la famille de cet élève ou de cet étudiant, ou toute autre personne ayant autorité sur cet élève ou cet étudiant ou en ayant la garde" n'est pas reprise, puisque dans le code actuel, cette description requiert toujours que les faits soient commis "dans l'exercice de leurs fonctions", ce qui implique qu'un lien doit être démontré avec l'exercice de la fonction. Ici, le lien entre l'auteur et la victime n'est dès lors pas pertinent tant que le motif de l'infraction concerne l'exercice de la fonction;⁹³

h) un facteur: il s'agit d'une reprise de l'actuel article 410*bis*, premier alinéa, du Code pénal;

i) un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d'un exploitant d'un réseau de transport public: c'est une reprise de la description qui se trouve dans l'actuel article 410*bis*, premier alinéa, du Code pénal;

j) un ministre d'un culte ou un officiant lors de cérémonies d'une obédience philosophique non confessionnelle:

wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, een personeelslid voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen, een maatschappelijk werker of een psycholoog van een openbare dienst.

Dit is een herneming van een belangrijk deel van de lijst van functies die vandaag is opgenomen in artikel 410*bis*, eerste lid, Sw. Deze lijst heeft reeds de toets van het Grondwettelijk Hof doorstaan.⁹²

Om diezelfde reden werd besloten om ook maatschappelijk werkers en psychologen die niet tot de openbare dienst behoren tot het toepassingsgebied te laten behoren (advies Raad van State, nr. 25);

g) een lid van het personeel of van de directie van een onderwijsinstelling, een persoon die de opvang van leerlingen verzorgt in een medisch-pedagogisch instituut dat door een gemeenschap wordt ingericht of gesubsidieerd, of tegen een externe actor die door de gemeenschapsoverheden belast is met het voorkomen en het oplossen van geweld op school, een persoon actief in een onderwijsinstelling of een medisch-pedagogisch instituut: dit is een herneming van het huidige artikel 410*bis*, tweede lid, Sw. Evenwel wordt de vereiste die vandaag is opgenomen dat de schuldige "als leerling of student is ingeschreven in een onderwijsinstelling of er was ingeschreven tijdens de zes maanden die aan de feiten zijn voorafgegaan, of die vader, moeder of familielid van die leerling of student is, of enige andere persoon is die gezag heeft over die leerling of student of hem onder zijn bewaring heeft" niet hernomen, aangezien deze omschrijving in het wetboek steeds wordt gekoppeld aan de vereiste dat de feiten moeten zijn gepleegd "naar aanleiding van de uitoefening van deze functie", waardoor steeds een band met de uitoefening van de functie moet worden aangetoond. Het is dan niet relevant welke band de dader nu juist met het slachtoffer heeft, zolang de aanleiding voor de het misdrijf in de functie-uitoefening ligt;⁹³

h) een postbode: dit is een herneming van het huidige artikel 410*bis*, eerste lid, Sw;

i) een chauffeur, begeleider, controleur of loketbediende van een uitbater van een netwerk van openbaar vervoer of een personeelslid van een uitbater van openbaar vervoer: dit is een herneming van de omschrijving die terug te vinden is in het huidige artikel 410*bis*, eerste lid, Sw;

j) een bedienaar van een eredienst of een vooranger in plechtigheden van een niet-confessionele

⁹² C. Const. 31 juillet 2008, nr. 110/2008.

⁹³ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 338, nr. 362.

⁹² GwH 31 juli 2008, nr. 110/2008.

⁹³ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 338, nr. 362.

à la notion de “ministre d’un culte” de l’actuel article 145 du Code pénal est ajoutée la notion d’“officiant dans les cérémonies d’une obédience philosophique non confessionnelle” étant donné qu’ils méritent un même degré de protection.⁹⁴

Par rapport à la législation actuelle, les journalistes sont ajoutés à cette liste. Cet ajout est justifié en raison du rôle de “chien de garde” que les journalistes exercent dans une société démocratique où leur mission peut consister à rendre publiques des données ou à émettre des opinions. Il peut en résulter que des journalistes soient visés par des personnes qui veulent éviter que ces informations soient divulguées, ce qui les rend particulièrement vulnérables aux actes de violence par exemple. Pour contribuer à ne pas décourager les journalistes de remplir leur mission sociétale en raison de la crainte de telles représailles, il convient de les reprendre dans la liste des personnes exerçant une fonction sociétale.

Dans son avis 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 11), le Conseil d’État stipule que le terme “journaliste” ne répond pas aux exigences du principe de légalité en matière pénale, qui impose au législateur de déterminer l’incrimination dans des termes suffisamment précis, clairs et apportant une sécurité juridique, mais que se référer à la loi du 30 décembre 1963 relative à la reconnaissance et à la protection du titre de journaliste professionnel pourrait être contraire au principe d’égalité. L’absence de définition est une préoccupation qui est également partagée par le Collège des procureurs généraux dans son avis du 26 janvier 2023.

En réponse à l’avis du Conseil d’État, il peut être renvoyé à l’article 24 de la loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l’égard des traitements de données à caractère personnel qui définit la notion de journalistique comme “la préparation, la collecte, la rédaction, la production, la diffusion ou l’archivage à des fins d’informer le public, à l’aide de tout média et où responsable du traitement s’impose des règles de déontologie journalistique”. Il peut être renvoyé au *Code van de Raad voor de Journalistiek* et au *Code de déontologie journalistique* (www.rvdj.be et www.lecdj.be) auquel fait d’ailleurs référence l’exposé des motifs de la loi GDPR (*Doc., parl., Chambre*, DOC 54 3126, p. 50) pour la définition de cette déontologie journalistique.

⁹⁴ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 293, n° 315; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Bruxelles, Larcier, 1975, 54-55, n° 129; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Limal, Anthemis, 2011, 136, n° 173.

levensbeschouwing: aan de notie “bedienaar van de eredienst” uit het huidige artikel 145 Sw. wordt de notie “voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing” toegevoegd, aangezien deze in dezelfde mate bescherming verdienen.⁹⁴

Aan deze lijst wordt, in vergelijking met het huidige recht, nog de journalisten toegevoegd. Deze toevoeging is verantwoord gelet op de rol van “waakhond” die journalisten hebben in een democratische samenleving, waarbij het hun taak kan zijn om gegevens in de openbaarheid te brengen of opinies te formuleren. Dit kan erin resulteren dat journalisten worden gevisieerd door personen die willen vermijden dat deze informatie aan het licht komt, waardoor zij bijzonder kwetsbaar worden voor bijvoorbeeld geweldsmisdrijven. Om er toe bij te dragen dat journalisten niet zouden terugschrikken om hun maatschappelijke opdracht te vervullen uit vrees voor dergelijke represailles is het gepast hen op te nemen in de lijst van personen met een maatschappelijke functie.

In zijn advies 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 11) bepaalt de Raad van State dat het gebruik van het begrip “journalist” niet beantwoordt aan de vereisten van het legaliteitsbeginsel in strafzaken dat vereist dat de wetgever in voldoende nauwkeurige, duidelijke en rechtszekerheid biedende bewoordingen de strafbaarstelling bepaalt, maar dat een verwijzing naar de wet van 30 december 1963 betreffende de erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist in strijd zou kunnen zijn met het gelijkheidsbeginsel. Het gebrek aan definitie is een bezorgdheid die ook wordt gedeeld door het College van procureurs-generaal in zijn advies van 26 januari 2023.

In antwoord op het advies van de Raad van State kan worden verwezen naar artikel 24 van de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens dat het begrip journalistiek omschrijft als “de voorbereiding, het verzamelen, opstellen, voortbrengen, verspreiden of archiveren ten behoeve van het informeren van het publiek, met behulp van elke media en waarbij de verwerkingsverantwoordelijke zich de naleving van journalistieke deontologische regels tot taak stelt”. Voor een definitie van journalistieke deontologie kan worden verwezen naar de *Code van de Raad voor de Journalistiek* en de *Code de déontologie journalistique* (www.rvdj.be en www.lecdj.be), waarnaar ook wordt verwezen in de memorie van toelichting bij de GDPR-wet (*Doc., parl., Kamer*, DOC 54 3126, p. 50).

⁹⁴ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 293, nr. 315; A. MARCHAL en J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Brussel, Larcier, 1975, 54-55, nr. 129; A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Limal, Anthemis, 2011, 136, nr. 173.

Il convient également de préciser qu'une telle protection n'est pas exceptionnelle. Les Pays-Bas ont également adopté une protection à l'égard des journalistes en prévoyant une circonstance aggravante pour l'infraction de menace dans le but de protéger la presse libre (art. 218 Ws). L'amendement qui modifie l'article 285, cinquième alinéa du Wetboek van Strafrecht précise que *"Met de term journalist of publicist in het kader van nieuwsgaring wordt aangesloten bij de reeds in het strafrecht voorkomende term, zoals in art. 218a van het Wetboek van strafvordering"* (Kamerstukken II 2020/21, 35.564, nr. 12).

5° Personne exerçant une fonction publique

Est considérée comme "personne exerçant une fonction publique" toute personne qui, en vertu d'une loi, d'un décret ou d'une ordonnance, d'un arrêté ou d'une décision judiciaire, a pour mission de maintenir l'ordre public, de contrôler ou de garantir le respect de certaines normes ou décisions d'un organe public, ou qui est chargée d'une mission consistant en l'exercice d'un service ou d'une mission publics dans le cadre desquels ses actes sont définis et réglementés par une loi, un décret, une ordonnance, un arrêté ou une décision judiciaire.

Cette définition a été quelque peu simplifiée conformément à la suggestion du Conseil supérieur de la Justice, sans cependant modifier quoi que ce soit à son contenu⁹⁵.

Il s'agit en premier lieu, par exemple, des fonctionnaires de police, des gardes champêtres et forestiers, des membres de l'inspection de travail, de l'inspection des impôts, de l'inspection de l'environnement, des fonctionnaires sanctionnateurs, des agents de sécurité au sens de la loi du 2 octobre 2017 réglementant la sécurité privée et particulière, des stewards au sens de la loi du 21 décembre 1998 relative à la sécurité lors des matches de football, des agents pénitentiaires, des membres du corps de sécurité du SPF Justice, etc. Il peut également s'agir de fonctionnaires d'une organisation internationale auxquels la Belgique a attribué des pouvoirs déterminés conformément à l'article 34 de la Constitution.

Er moet ook worden opgemerkt dat een dergelijke bescherming niet uitzonderlijk is. Nederland heeft ook een bescherming voor journalisten aangenomen door te voorzien in een verzwarende omstandigheid voor het misdrijf bedreiging ter bescherming van de persvrijheid (art. 218 Ws). Het amendement tot wijziging van artikel 285, vijfde lid van het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat *"Met de term journalist of publicist in het kader van nieuwsgaring wordt aangesloten bij de reeds in het strafrecht voorkomende term, zoals in art. 218a van het Wetboek van strafvordering"* (Kamerstukken II 2020/21, 35.564, nr. 12).

5° Persoon met een openbare functie

Als "persoon met een openbare functie" wordt beschouwd, iedere persoon die op basis van een wet, decreet of ordonnantie, een besluit of een rechterlijke beslissing de opdracht heeft om de openbare orde te handhaven, de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan te controleren of af te dwingen, dan wel belast is met een opdracht die bestaat uit de uitoefening van een openbare dienst of opdracht waarbij zijn handelingen zijn bepaald en gereguleerd door een wet, decreet, ordonnantie, besluit of rechterlijke beslissing.

Deze omschrijving werd enigszins vereenvoudigd conform de suggestie van de Hoge Raad voor de Justitie, zonder evenwel iets aan de inhoud⁹⁵ ervan te wijzigen.

Het gaat in eerste instantie om bijvoorbeeld om politieambtenaren, veld- en boswachters, leden van de arbeidsinspectie, belastinginspectie, milieu-inspectie, GAS-ambtenaren, bewakingsagenten in de zin van de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, stewards in de zin van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, penitentiaire beambten, ... Het kan ook gaan om ambtenaren van een internationale organisatie, waaraan België conform artikel 34 van de Grondwet bepaalde machten heeft overgedragen.

⁹⁵ Conseil supérieur de la Justice, avis "Avant-projet de Code pénal – Livre II", p. 20.

⁹⁵ Hoge Raad voor Justitie, Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II, p.20.

La deuxième partie de la définition concerne, p. ex., les militaires, fonctionnaires ministériels⁹⁶, experts judiciaires, conseillers communaux, diplomates belges, curateurs de faillite, etc.

Cette définition vise notamment à remplacer les notions actuelles d’“agent dépositaire de l’autorité publique” (qui englobe toute personne qui exerce une partie de l’autorité publique dans l’intérêt général par délégation directe ou indirecte d’un gouvernement⁹⁷) et de “personne ayant un caractère public”.

Il n’y a pas lieu de reprendre les notions d’“agents de la force publique” et d’“officiers de la force publique”, énoncées notamment dans les articles 269 et 275 actuels du Code pénal, qui ont trait à l’armée⁹⁸, étant donné qu’elles relèvent entièrement de la nouvelle définition.

6° Parlementaire

Aujourd’hui, il est question dans les articles 275 et 278 du Code pénal d’un “membre des Chambres législatives”. Cette terminologie doit être adaptée aux modifications de l’exercice du pouvoir législatif qu’a connues notre pays à la suite de la fédéralisation de l’État et de l’intégration européenne. Les parlements des communautés et régions et le Parlement européen ont pris une part importante de la compétence législative du Parlement fédéral et leurs membres doivent dès lors relever des mêmes dispositions que les parlementaires

De tweede helft van de omschrijving heeft betrekking op bijvoorbeeld militairen, ministeriële ambtenaren⁹⁶, gerechtsdeskundigen, gemeenteraadsleden, Belgische diplomaten, faillissementscuratoren.

Met deze omschrijving wordt o.a. beoogd de huidige begrippen “agent die drager is van het openbaar gezag” (dat iedere persoon die in het algemeen belang, door rechtstreekse of onrechtstreekse delegatie door een regering, een deel van het overheidsgezag uitoefent⁹⁷ omvat) en “persoon met een openbare hoedanigheid bekleed” te vervangen.

De begrippen “agenten van de openbare macht” en “officiëren van de openbare macht” uit o.a. de huidige artikelen 269 en 275 Sw., die betrekking hebben op het leger⁹⁸, dienen niet te worden hernomen, aangezien deze volledig onder de nieuwe omschrijving vallen.

6° Parlements lid

Vandaag is er in de artikelen 275 en 278 Sw. sprake van een “lid van de Wetgevende Kamers”. Deze terminologie dient te worden aangepast aan de wijzigingen in de uitoefening van de wetgevende macht die ons land heeft ondergaan ten gevolge van de federalisering van het land en de Europese integratie. De parlementen van gemeenschappen en gewesten en het Europees Parlement hebben in belangrijke mate de wetgevende bevoegdheid van het federale parlement overgenomen en hun leden dienen dan ook onder dezelfde bepalingen te

⁹⁶ Ce sont les agents institués par la loi pour poser des actes déterminés dans l’intérêt de personnes privées dans le cadre de la préparation ou de l’exécution de décisions juridiques, où les citoyens sont obligés de faire appel, pour ces actes, à ces fonctionnaires ministériels et ceux-ci ne peuvent, à leur tour, refuser leurs services s’il y est fait appel. Ce sont, par exemple, les notaires, huissiers et avocats à la Cour de cassation (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 303-304, n° 326.).

⁹⁷ F. HUTSEBAUT, “Weerspanningheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers”, in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 129, n° 127; P. MAGNIEN, “La rébellion, les outrages et les violences”, in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 30; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 478.

⁹⁸ Cass., 9 novembre 1970, Arr. Cass. 1971, 220; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 303, n° 324 et 305, n° 327; P. GRONDEL, “Crimes et délits contre l’ordre public commis par des particuliers”, in R. SCREVEN. (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Bruxelles, Larcier, 1972, 282, n° 5232; F. HUTSEBAUT, “Weerspanningheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers”, in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 129, n° 124 et n° 127; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 478.

⁹⁶ Dit zijn de ambten ingesteld bij wet om bepaalde handelingen te stellen in het belang van privépersonen in het kader van de voorbereiding of uitvoering van juridische beslissingen waarbij burgers verplicht zijn om voor deze handelingen een beroep te doen op deze ministeriële ambtenaren en zij op hun beurt hun diensten niet kunnen weigeren indien daarop een beroep wordt gedaan. Het gaat bijvoorbeeld om notarissen, deurwaarders en advocaten bij het Hof van Cassatie (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 303-304, nr. 326.).

⁹⁷ F. HUTSEBAUT, “Weerspanningheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers”, in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 129, nr. 127; P. MAGNIEN, “La rébellion, les outrages et les violences”, in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 30; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 478.

⁹⁸ Cass. 9 novembre 1970, Arr. Cass. 1971, 220; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 303, nr. 324 en 305, nr. 327; P. GRONDEL, “Crimes et délits contre l’ordre public commis par des particuliers”, in R. SCREVEN. (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Brussel, Larcier, 1972, 282, nr. 5232; F. HUTSEBAUT, “Weerspanningheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers”, in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 129, nr. 124 en nr. 127; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 478.

fédéraux.⁹⁹ En plaçant les parlementaires européens sur un pied d'égalité avec les parlementaires nationaux, on s'aligne en outre sur la situation en vigueur aux Pays-Bas¹⁰⁰, ce qui constitue une intervention légale utile eu égard notamment au fait que le Parlement européen a également un siège à Bruxelles.

7° ministre ou secrétaire d'État

Relèvent de cette définition les membres du gouvernement fédéral et des gouvernements de communautés et de régions. Par cette définition, le terme "ministres" repris dans les articles 275 et 278 actuels du Code pénal est adapté à la fédéralisation du pays et à l'entrée de secrétaires d'État dans les gouvernements.¹⁰¹

Les ministres d'État ne font pas partie du gouvernement et ne relèvent donc pas de cette définition.¹⁰²

Les secrétaires d'État fédéraux sont membres du gouvernement fédéral (art. 104, alinéa 2, de la Constitution); les dispositions relatives aux membres des gouvernements de communautés et de régions s'appliquent également aux secrétaires d'État régionaux (art. 126 de la Constitution). Les secrétaires d'État relèvent donc de la définition en question.

"ministre" en tant que rang diplomatique ne tombe pas sous le coup de cette définition.

8° Magistrat

La notion de "magistrat" est comprise au sens large. Relèvent de cette notion:

– un juge à la Cour constitutionnelle: aujourd'hui, ces juges sont encore mentionnés séparément aux

vallen als de federale parlementsleden.⁹⁹ Door Europese Parlementsleden hier op hetzelfde niveau te plaatsen als nationale parlementsleden wordt bovendien aansluiting gezocht bij de situatie in Nederland¹⁰⁰, wat o.a. gelet op het feit dat het Europees Parlement ook een zetel heeft in Brussel een nuttige wettelijke ingreep is.

7° minister of staatssecretaris

Onder deze omschrijving vallen leden van de federale regering en de regeringen van gemeenschappen en gewesten. Met deze omschrijving wordt de term "ministers" uit de huidige artikelen 275 en 278 Sw aangepast aan de federalisering van het land en de intrede van staatssecretarissen in de regeringen.¹⁰¹

Ministers van Staat maken geen deel uit van de regering en vallen dus niet onder deze definitie.¹⁰²

Federale Staatssecretarissen zijn lid van de federale regering (art. 104, tweede lid, GW); de bepalingen met betrekking tot de leden van gemeenschaps- en gewestregeringen zijn ook van toepassing op Gewestelijke staatssecretarissen (art. 126 GW). Staatssecretarissen vallen dus onder de aangehaalde omschrijving.

"minister" als diplomatieke rang valt niet onder deze omschrijving.

8° Magistraat

Het begrip "magistraat" wordt hier in de ruime zin begrepen. Onder dit begrip vallen:

– een rechter in het Grondwettelijk Hof: deze worden vandaag nog afzonderlijk vermeld in artikel 275 en 278

⁹⁹ La doctrine a déjà attiré l'attention sur le fait qu'en ce qui concerne le texte actuel, c'était déjà possible via une interprétation évolutive des dispositions actuelles, pour les membres des parlements des communautés et régions mais par pour les parlementaires européens (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 296-297, n° 320.).

¹⁰⁰ C.P.M. CLEIREN, "Betekenis van sommige in dit wetboek voorkomende uitdrukkingen", in C.P.M. CLEIREN et M.J.M. VERPALEN (éd.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 662.

¹⁰¹ Aujourd'hui, les secrétaires d'État et les membres des gouvernements de Communautés ou de Régions ne sont pas repris explicitement dans le Code pénal. On plaide toutefois pour qu'ils puissent être étiquetés "ministres" sur la base d'une interprétation évolutive (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 298, n° 321.). Dans le cadre d'un nouveau Code pénal, une codification de cette définition s'impose.

¹⁰² J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 297-298, n° 321; M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 467.

⁹⁹ In de rechtsleer werd erop gewezen dat dit, voor wat de huidige tekst betreft, via een evolutieve interpretatie van de huidige bepalingen reeds mogelijk is voor wat de leden van de parlementen van gemeenschappen en gewesten betreft, maar niet voor wat Europese Parlementsleden betreft (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 296-297, nr. 320.).

¹⁰⁰ C.P.M. CLEIREN, "Betekenis van sommige in dit wetboek voorkomende uitdrukkingen", in C.P.M. CLEIREN et M.J.M. VERPALEN (eds.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 662.

¹⁰¹ Vandaag zijn staatssecretarissen en leden van de regeringen van Gemeenschappen of Gewesten niet uitdrukkelijk opgenomen in het Strafwetboek. Wel wordt verdedigd dat zij onder de noemer "ministers" kunnen vallen op basis van een evolutieve interpretatie (J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 298, nr. 321.). In het kader van een nieuw Strafwetboek dringt een codificatie van deze omschrijving zich op.

¹⁰² J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 297-298, nr. 321; M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 467.

articles 275 et 278 du Code pénal, mais vu la nature de leurs fonctions, ils peuvent être rangés sous l'appellation "magistrat";

– un conseiller ou un juge d'une cour ou d'un tribunal de l'ordre judiciaire: non seulement, les "magistrats professionnels", mais aussi les juges et conseillers sociaux et les juges consulaires relèvent de cette définition, à l'instar des assesseurs au tribunal de l'application des peines;

– un magistrat du ministère public: on entend par là les magistrats du parquet près la Cour de cassation, les magistrats du parquet fédéral et les membres des parquets des procureurs du Roi, des parquets généraux, des auditorats du travail et des auditorats du travail généraux;

– un magistrat suppléant ou de complément;

– un membre du Conseil d'État ou de l'auditorat du Conseil d'État;

– un membre de la Cour des comptes;

– un membre de la juridiction administrative, que celle-ci ait été constituée par une loi, un décret ou une ordonnance;

– un membre d'une juridiction internationale à laquelle la Belgique est partie: l'article 34 de la Constitution prévoit que la Belgique peut attribuer, par un traité ou par une loi, l'exercice de pouvoirs déterminés à des institutions de droit international public. Il en va de même pour des juridictions internationales. Le législateur belge a ainsi subordonné les décisions de ses juridictions nationales par exemple aux décisions de la Cour de justice de l'Union européenne, de la Cour de justice Benelux (p.ex. au moyen de la procédure préjudicielle) et de la Cour européenne des droits de l'homme (p.ex. au moyen de la réouverture de la procédure prévue par les articles 442*bis* et suivants du Code d'instruction criminelle et de l'obligation de satisfaction équitable prévue par l'article 41 de la CEDH). Les décisions rendues par les membres de ces juridictions ont donc autant d'influence sur l'issue d'un litige concret et ils méritent dès lors eux aussi la même protection que les magistrats nationaux. On cherche également ainsi à s'aligner sur la situation néerlandaise où l'on préconise que les membres de

Sw., maar gelet op de aard van hun functie kunnen zij onder de noemer "magistraat" worden gebracht;

– een raadsheer of rechter in een hof of rechtbank van de rechterlijke orde: niet alleen "professionele magistraten" maar ook de rechters en raadsheren in sociale zaken en rechters in handelszaken vallen onder deze omschrijving, net als assessoren in de strafuitvoeringsrechtbank;

– een magistraat van het openbaar ministerie: hieronder wordt begrepen de magistraten van het parket bij het Hof van Cassatie, de magistraten van het federaal parket en de magistraten van de parketten van de procureurs des Konings, parketten-generaal, arbeidsauditoraten en arbeidsauditoraten-generaal;

– een plaatsvervangende of toegevoegde magistraat;

– een lid van de Raad van State of het auditoraat bij de Raad van State;

– een lid van het Rekenhof;

– een lid van een administratief rechtscollege, ongeacht of dit door een wet, decreet of ordonnantie werd opgericht;

– een lid van een internationaal rechtscollege waar België partij bij is: artikel 34 GW maakt het mogelijk dat België de uitoefening van bepaalde machten door een verdrag of door een wet kan opdragen aan volkenrechtelijke instellingen. Dit geldt ook voor internationale rechtscolleges. Zo heeft de Belgische wetgever de beslissingen van zijn nationale rechtscolleges bijvoorbeeld onderworpen aan de beslissingen van het Hof van Justitie van de Europese Unie, het Benelux-Gerechtshof (bijvoorbeeld d.m.v. de prejudiciële procedure) en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (bijvoorbeeld d.m.v. de procedure van heropening van de rechtspleging uit artikel 442*bis* e.v. Sv. en de verplichting tot billijke genoegdoening uit artikel 41 EVRM). De uitspraken van de leden van deze rechtscolleges hebben dus evenzeer invloed op de uitkomst van een concreet geschil en ook zij verdienen daarom dezelfde bescherming als nationale magistraten. Hiermee wordt ook aansluiting gezocht bij de Nederlandse situatie, waar verdedigd wordt dat de leden van internationale rechtscolleges vallen onder

juridictions internationales tombent sous le coup de l'article 84 du Code pénal néerlandais, de sorte qu'ils bénéficient aussi d'une protection spéciale contre les sévices via l'article 304, 2°, du Code pénal néerlandais.¹⁰³

Par cette disposition, on supprime l'actuelle notion de "magistrat de l'ordre administratif" qui prête à confusion et sous laquelle sont regroupés outre les membres de juridictions administratives, les bourgmestres et échevins, les commissaires d'arrondissement, les gouverneurs provinciaux, les membres de la députation et de la Cour des comptes, p.ex. Ils seront maintenant mentionnés séparément.

9 °Collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public

Sont réunis sous cette notion un certain nombre de collaborateurs de juridictions et du ministère public qui n'ont pas la qualité de magistrat mais qui, par leurs activités, fournissent une contribution personnellement identifiable au fonctionnement de ces institutions et sont considérés vis-à-vis du public comme représentants de ces institutions. Par conséquent, à l'instar des magistrats, ils sont particulièrement vulnérables aux infractions commises à leur encontre, par exemple, par des personnes qui ne sont pas satisfaites de la décision judiciaire ou de la mesure ordonnée par le ministère public. Ils méritent dès lors le même degré de protection pour les infractions commises en raison de l'exercice de leur fonction.

Cela vaut en premier pour les magistrats en formation (anciennement les stagiaires judiciaires. Ils peuvent confier des missions d'enquête aux services de police, représenter le ministère public à l'audience, être assumés en qualité de greffier ou assister un juge et assister au délibéré (art. 259octies, § 5, alinéas 3 à 6, C. jud.). Ils n'ont pas la qualité de magistrat (art. 259octies, § 5, alinéa 2, C. jud.), mais aux yeux du justiciable, ils remplissent la même tâche et aucune distinction n'est faite. Il en va de même pour les candidats magistrats (anciennement les attachés judiciaires) (voy. art. 259octies, § 7, C. jud.).

On peut en dire de même pour certains juristes de parquet. Depuis la loi dite Pot-pourri II¹⁰⁴, les juristes de parquet peuvent exercer, sous certaines conditions, toutes les compétences du ministère public, hormis les exceptions prévues par la loi (article 162, § 2, alinéas 3 à

artikel 84 Sr., waardoor zij via artikel 304, 2° Sr. ook een bijzondere bescherming tegen mishandeling genieten.¹⁰³

Door deze bepaling wordt komaf gemaakt met het huidige, verwarring stichtende begrip "magistraat van de administratieve orde" waaronder naast leden van administratieve rechtscolleges ook bijvoorbeeld burgemeesters en schepenen, arrondissementscommissarissen, provinciegouverneurs, leden van de deputatie en het Rekenhof vallen. Zij worden afzonderlijk vermeld.

9° Juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie

Onder dit begrip worden een aantal medewerkers van rechtscolleges en het openbaar ministerie gebracht die niet de hoedanigheid hebben van magistraat, maar door hun werkzaamheden een persoonlijk identificeerbare bijdrage leveren tot de werking van deze instellingen en ten aanzien van het publiek als vertegenwoordigers van deze instellingen worden beschouwd. Bijgevolg zijn zij, net als magistraten, bijzonder kwetsbaar voor misdrijven tegen hun persoon gepleegd door bijvoorbeeld personen die niet tevreden zijn met de rechterlijke beslissing of de door het openbaar ministerie bevolen maatregel, en zij verdienen dan ook dezelfde mate van bescherming voor misdrijven gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van hun functie.

Dit geldt in eerste instantie voor magistraten in opleiding (de vroegere gerechtelijk stagiairs). Zij kunnen onderzoeksopdrachten geven aan politiediensten, het openbaar ministerie vertegenwoordigen ter zitting, als griffier worden toegevoegd of een rechter bijstaan en de beraadslagingen bijwonen (art. 259octies, § 5, derde tot zesde lid, Ger. W.). Zij hebben niet de hoedanigheid van magistraat (art. 259octies, § 5, tweede lid, Ger. W.), maar in de ogen van de rechtszoekende vervullen zij dezelfde taak en wordt er geen onderscheid gemaakt. Dit geldt eveneens voor de kandidaat-magistraten (de vroegere gerechtelijk attachés) (zie art. 259octies, § 7, Ger. W.).

Hetzelfde kan worden gezegd voor sommige parketjuristen. Sinds de zgn. wet Potpourri II¹⁰⁴ kunnen parketjuristen onder bepaalde voorwaarden alle bevoegdheden van het openbaar ministerie uitoefenen, behoudens de uitzonderingen in de wet bepaald (artikel 162, § 2,

¹⁰³ C.P.M. CLEIREN, "Betekenis van sommige in dit wetboek voorkomende uitdrukkingen", in C.P.M. CLEIREN et M.J.M. VERPALEN (eds.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 662.

¹⁰⁴ Loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice, *Moniteur belge* du 19 février 2016.

¹⁰³ C.P.M. CLEIREN, "Betekenis van sommige in dit wetboek voorkomende uitdrukkingen", in C.P.M. CLEIREN et M.J.M. VERPALEN (eds.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 662.

¹⁰⁴ Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Belgisch Staatsblad* van 19 februari 2016.

dernier, Code judiciaire). Ils peuvent ainsi exercer l'action publique devant le tribunal de police (sauf accidents de la circulation mortels), rendre un avis au nom du ministère public aux audiences du tribunal de la famille, confier certaines missions d'enquête aux services de police, etc.

Pour terminer, les greffiers sont également mentionnés. Dans la doctrine et la jurisprudence actuelles, la question de savoir si les greffiers doivent être compris sous l'appellation "magistrat" fait débat.¹⁰⁵ Vu leurs contacts avec le public et les tâches essentielles qu'ils remplissent dans le cadre de la procédure, ainsi qu'à l'audience où ils sont confrontés au justiciable, ils méritent eux aussi cette protection spéciale.

10° Membre du jury

Est considérée comme membre du jury toute personne qui est membre du jury à la cour d'assises.

Ceci correspond à la signification actuelle de cette notion à l'article 282 du Code pénal.¹⁰⁶

11° Témoin

Est considérée comme témoin toute personne entendue par un juge, sans être partie à la cause ou être soupçonnée d'avoir commis une infraction. À cet égard, il peut s'agir de l'audition tant à l'audience que, par exemple, dans le cabinet d'un juge d'instruction sans qu'il faille établir une distinction entre ceux qui ont été entendus sous serment et ceux qui ne l'ont pas été. Cela

derde tot laatste lid, Gerechtelijk Wetboek). Zo kunnen zij bijvoorbeeld de strafvordering uitoefenen voor de politierechtbank (behoudens dodelijke verkeersongevallen), advies uitbrengen namens het openbaar ministerie op zittingen van de familierechtbank, bepaalde onderzoeksoopdrachten geven aan politiediensten, ...

Ten slotte worden ook de griffiers vermeld. In de huidige rechtsleer en rechtspraak bestaat discussie of griffiers onder de noemer "magistraat" moeten worden begrepen.¹⁰⁵ Gelet op hun contact met het publiek en de essentiële taken die zij vervullen in het kader van de rechtspleging, ook ter zitting waar zij met de rechts-onderhorige worden geconfronteerd, verdienen ook zij deze bijzondere bescherming.

10° Jurylid

Als jurylid moet worden beschouwd ieder persoon die lid is van de jury in het hof van assisen.

Dit stemt overeen met de huidige betekenis van dit begrip in artikel 282 Sw.¹⁰⁶

11° Getuige

Als getuige wordt beschouwd iedere persoon die door een rechter wordt gehoord, zonder dat hij partij is in een geding of verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit. Het kan daarbij zowel gaan om het horen tijdens een rechtszitting als bijvoorbeeld in het kabinet van een onderzoeksrechter, zonder dat daarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen wie onder

¹⁰⁵ Voir e.a. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 300-301, n° 323; P. MAGNIEN, "La rébellion, les outrages et les violences", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 29-30; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, II, Bruxelles, Larcier, 1976, 63-64, n° 1606; *Pand.B.*, v° *Outrage envers les fonctionnaires ou mandataires publics*, n° 96-101.

¹⁰⁶ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Bruxelles, Bruylant, 1901, 364, n° 6; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 318, n° 340; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 243-244, n° 5; *Pand.B.*, v° *Outrage envers les fonctionnaires ou mandataires publics*, n° 487-488.

¹⁰⁵ Zie o.a. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 300-301, nr. 323; P. MAGNIEN, "La rébellion, les outrages et les violences", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 29-30; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, II, Brussel, Larcier, 1976, 63-64, nr. 1606; *Pand.B.*, v° *Outrage envers les fonctionnaires ou mandataires publics*, nr. 96-101.

¹⁰⁶ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Brussel, Bruylant, 1901, 364, nr. 6; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 318, nr. 340; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 243-244, nr. 5; *Pand.B.*, v° *Outrage envers les fonctionnaires ou mandataires publics*, nr. 487-488.

correspond au sens donné aujourd'hui à cette notion dans le cadre de l'article 282 du Code pénal.¹⁰⁷

12° Arbitre ou signaleur lors d'une manifestation sportive

La définition de la notion d'"arbitre" est précisée au moyen de l'explication qui y a été donnée lors de la discussion parlementaire préalable à l'introduction de l'actuel article 410ter du Code pénal.¹⁰⁸ En évoquant "chaque personne qui est désignée pour prendre des décisions lors des compétitions déclarées auprès des fédérations sportives officielles", il est clair que cela ne concerne pas seulement les arbitres, mais aussi les commissaires dans les courses cyclistes.

Afin de répondre aux préoccupations politiques et sociétales qui existent à l'égard des signaleurs lors d'une compétition sportive, le champ d'application des facteurs aggravants dans lesquels les arbitres sont mentionnés est étendu aux signaleurs. En raison de leur contact avec le public dans des situations où les émotions se déclenchent et de leur tâche essentielle pour la sécurité des athlètes, des spectateurs et des autres usagers de la route, il est judicieux de les ajouter à la liste des personnes qui méritent une protection spéciale.

13° Dans l'exercice de ses fonctions

Cette notion décrit la situation dans laquelle l'auteur de l'infraction commet l'infraction durant l'exercice de ses fonctions ou en utilisant ses fonctions.

Cet élément est repris dans diverses incriminations, divers éléments et facteurs aggravants afin de préciser que la personne concernée outrepassé les limites de ses fonctions en commettant l'infraction. Cela peut se produire tant pendant l'exercice de la fonction (p. ex. traitement inhumain d'un inculpé par un fonctionnaire de

ede werd verhoord en wie niet. Dit stemt overeen met de betekenis die vandaag aan dit begrip wordt gegeven in het kader van artikel 282 Sw.¹⁰⁷

12° Scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd

Hier wordt de omschrijving van het begrip "scheidsrechter" gepreciseerd, mede aan de hand van de uitlegging die hieraan werd gegeven bij de parlementaire discussie voorafgaand aan de invoering van het huidige artikel 410ter Sw.¹⁰⁸ Door te spreken van "elke persoon die is aangesteld om beslissingen te nemen in het kader van de bij de officiële sportfederaties aangegeven wedstrijden" wordt duidelijk gemaakt dat hiermee niet enkel scheidsrechters worden bedoeld, maar bijvoorbeeld ook de commissarissen in het kader van wielervedstrijden.

Om tegemoet te komen aan de politieke en maatschappelijke bezorgdheid die bestaat ten aanzien van seingever bij een sportwedstrijd wordt het toepassingsgebied van de verzwarende factoren waarin de scheidsrechters worden vermeld uitgebreid tot de seingever. Door hun contact met het publiek in situaties waarin de emoties hoog oplopen en hun essentiële taak voor de veiligheid van de sporters, de toeschouwers en de andere weggebruikers is het verantwoord hen toe te voegen aan de lijst van personen met een functie die een bijzondere bescherming verdienen.

13° In het kader van de uitoefening van deze functie

Dit begrip omschrijft de situatie waarin de dader het misdrijf pleegt tijdens de uitoefening van zijn functie of met gebruikmaking van deze functie.

Dit is een element dat in verscheidene strafbaarstellingen, verzwarende bestanddelen en verzwarende factoren is opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokken persoon de grenzen van zijn functie te buiten gaat door het plegen van het misdrijf. Dit kan zowel gebeuren tijdens de uitoefening van de functie (bijvoorbeeld

¹⁰⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 317, n° 340; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Bruxelles, Larcier, 1972, 283, n° 5235; F. HUTSEBAUT, "Weerspanning, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 131, n° 133; P. MAGNIEN, "La rébellion, les outrages et les violences", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 29; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 242-243, n° 4.

¹⁰⁸ Rapport fait au nom de la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique, *Doc. parl.*, Chambre 2011-12, n° 53-2037/006, 8.

¹⁰⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 317, nr. 340; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Brussel, Larcier, 1972, 283, nr. 5235; F. HUTSEBAUT, "Weerspanning, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 131, nr. 133; P. MAGNIEN, "La rébellion, les outrages et les violences", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 29; J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 242-243, nr. 4.

¹⁰⁸ Verslag namens de commissie voor de binnenlandse zaken, de algemene zaken en het openbaar ambt, *Parl. St. Kamer* 2011-12, nr. 53-2037/006, 8.

police dans le cadre d'une audition) que par l'utilisation de sa fonction (p. ex. en utilisant sa qualité de fonctionnaire pour pénétrer dans une habitation et ensuite y commettre un vol).

Bien entendu, cette exigence est également remplie quand l'infraction est commise dans l'exercice de ses fonctions lorsque la fonction en question n'est qu'une seule des fonctions que l'auteur exerce.

14° À l'occasion de l'exercice de ses fonctions

Par la définition "à l'occasion de l'exercice de ses fonctions", il faut comprendre la situation où l'occasion qui a donné lieu à l'infraction réside dans un acte que la victime a posé, pose ou posera et qui fait partie de l'exercice de ses fonctions.

Cette notion remplace les définitions "à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions" et "dans l'exercice de leurs fonctions" de l'actuel Code pénal. Il est question de faits commis à l'encontre de la victime "dans l'exercice de ses fonctions" chaque fois que les faits sont commis à un moment où la victime pose l'un des actes propres à son mandat ou à sa fonction, c.-à-d. lorsqu'elle pose un acte qui relève de sa compétence.¹⁰⁹ Lorsque la victime est touchée alors qu'elle pose de tels actes, peu importe quelles étaient les motivations de l'auteur. Même si des motifs d'ordre privé sont à la base des faits, le régime de protection spéciale sera appliqué si les coups ont été portés à la victime dans l'exercice de ses fonctions parce que la dignité de la fonction risque d'être affectée par la perturbation de l'exercice de la fonction.¹¹⁰

¹⁰⁹ Cass., 14 avril 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 786; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Bruxelles, Larcier, 1972, 284, n° 5244; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 458.

¹¹⁰ Cass., 9 novembre 1970, *Arr. Cass.* 1971, 220; R. DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET et T. VANDER BEKEN (éd.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Brugge, die Keure, 1986, 5; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Bruxelles, Larcier, 1972, 284, n° 5244; F. HUTSEBAUT, "Weerspannigheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 132, n° 135; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel, Traité théorique et pratique*, II, Bruxelles, Larcier, 1976, 73-74, n° 1654; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 459.

onmenselijke behandeling door een politieambtenaar van een verdachte in het kader van een verhoor) als door gebruik te maken van zijn functie (bijvoorbeeld door van zijn hoedanigheid van ambtenaar gebruik te maken om een woning binnengelaten te worden en er vervolgens een diefstal te plegen).

Aan deze vereiste is uiteraard ook voldaan wanneer het misdrijf wordt gepleegd in het kader van de uitoefening van deze functie, wanneer de functie in kwestie slechts één van de functies is die de dader uitoefent.

14° Naar aanleiding van de uitoefening van deze functie

Onder de omschrijving "naar aanleiding van de uitoefening van deze functie" moet worden begrepen de situatie waarin de aanleiding voor het misdrijf ligt in een handeling die het slachtoffer heeft gesteld, stelt of zal stellen en die deel uitmaakt van de uitoefening van zijn functie.

Dit begrip vervangt de omschrijvingen "ter gelegenheid van de uitoefening van hun bediening" en "in de uitoefening van hun bediening" uit het huidige Strafwetboek. Er is sprake van feiten gepleegd tegen het slachtoffer "in de uitoefening van zijn bediening" telkens de feiten worden gepleegd op een moment waarop het slachtoffer een van de handelingen stelt die eigen zijn aan zijn mandaat of functie, m.a.w. wanneer hij een tot zijn bevoegdheid behorende daad stelt.¹⁰⁹ Wanneer het slachtoffer wordt getroffen terwijl hij dergelijke ambtshandelingen stelt, maakt het niet uit wat de beweegredenen van de dader waren. Ook indien privémotieven aan de basis liggen van de feiten zal het bijzondere beschermingsregime worden toegepast indien de slagen worden toegebracht aan het slachtoffer in de uitoefening van zijn bediening, omdat ook dan de waardigheid van de functie zou worden aangetast door het verstoren van de uitoefening van de functie.¹¹⁰

¹⁰⁹ Cass. 14 april 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 786; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Brussel, Larcier, 1972, 284, nr. 5244; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 458.

¹¹⁰ Cass. 9 november 1970, *Arr. Cass.* 1971, 220; R. DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET en T. VANDER BEKEN (eds.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Brugge, die Keure, 1986, 5; P. GRONDEL, "Crimes et délits contre l'ordre public commis par des particuliers", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Brussel, Larcier, 1972, 284, nr. 5244; F. HUTSEBAUT, "Weerspannigheid, smaad en geweld tegen openbare gezagsdragers", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 132, nr. 135; A. MARCHAL en J.P. JASPAR, *Droit criminel, Traité théorique et pratique*, II, Brussel, Larcier, 1976, 73-74, nr. 1654; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 459.

Lorsqu'il s'agit de faits commis à l'encontre de la victime "à l'occasion de l'exercice de ses fonctions", le motif des coups doit résider dans un acte de sa fonction que la victime a posé ou va poser de sa fonction. Un fonctionnaire retraité peut donc aussi être victime d'outrages ou de violences à l'occasion de l'exercice de ses fonctions antérieures.¹¹¹

La nouvelle définition "à l'occasion de l'exercice de ses fonctions" rejoint l'ancienne notion "à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions". Cela tient au fait que le but est de protéger la fonction exercée: la personne concernée doit donc bénéficier d'une protection spéciale uniquement contre les infractions commises à son encontre du fait de l'exercice de sa fonction. Lorsque le motif de l'infraction est étranger à cette fonction, aucun alourdissement de la peine ne doit être lié à cette fonction. Ainsi, par exemple, un coup porté à un parlementaire dans le cadre d'une querelle de voisinage ne doit pas être sanctionné plus sévèrement que s'il avait été porté à une autre personne vu que cette fonction est étrangère au coup porté et que la victime n'a donc pas été visée en cette qualité. La protection du libre exercice de cette fonction n'exige pas un alourdissement de la peine en pareil cas.

Cela signifie que les infractions commises contre l'intéressé alors qu'il exerce sa fonction ne doivent pas toutes être sanctionnées plus lourdement; ce n'est le cas que lorsqu'il y a un lien avec l'infraction. D'autre part, des infractions commises contre cette personne à un moment où elle n'exerce pas sa fonction peuvent aussi faire l'objet d'un alourdissement de la peine.

De même, lorsque des coups sont portés à un juge, p. ex., alors qu'il se trouve au restaurant en famille, mais que le motif de ces coups réside dans un jugement qu'il a prononcé par le passé en défaveur de l'auteur, il est question de coups portés à l'occasion de l'exercice de ses fonctions. Dans ce cas également, les faits sont en effet particulièrement condamnables et la protection du libre exercice de la fonction judiciaire exige également une protection spéciale du juge contre les infractions dont il n'est victime que parce qu'il a exercé cette mission.

Wanneer het gaat om feiten gepleegd tegen het slachtoffer "ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening", moet de reden voor de slagen liggen in een ambtshandeling die het slachtoffer heeft gesteld of zal gaan stellen. Een gepensioneerd ambtenaar kan dus ook het slachtoffer worden van smaad of geweld ter gelegenheid van de uitoefening van zijn vroegere bediening.¹¹¹

De nieuwe omschrijving "naar aanleiding van de uitoefening van deze functie" sluit aan bij het oude begrip "ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening". De reden hiervoor is dat doelstelling is om de uitgeoefende functie te beschermen: de betrokken persoon moet slechts bijzonder worden beschermd tegen misdrijven die tegen hem worden gepleegd omdat hij zijn functie uitoefende. Wanneer de aanleiding voor het misdrijf vreemd is aan deze functie, moet er ook geen strafverzwaring worden gekoppeld aan deze functie. Zo moet bijvoorbeeld een slag toegebracht aan een parlementslid in het kader van een burenruzie niet strenger worden bestraft dan wanneer die slag aan een andere persoon zou worden toegebracht, aangezien deze functie vreemd is aan de toegebrachte slag en het slachtoffer dus niet in deze hoedanigheid werd geviséerd. De bescherming van de vrije uitoefening van deze functie vereist in dergelijk geval geen strafverzwaring.

Dit betekent dat niet elk misdrijf dat tegen de betrokkene wordt gepleegd terwijl hij zijn functie uitoefent zwaarder moet worden bestraft; dit is enkel het geval wanneer er een link is met het misdrijf. Anderzijds kunnen ook misdrijven tegen deze persoon gepleegd op een moment dat hij zijn functie niet uitoefent onder de strafverzwaring vallen.

Ook wanneer bijvoorbeeld slagen worden toegebracht aan een rechter terwijl die met zijn gezin uit eten is, maar de aanleiding hiervoor ligt in een voor de dader negatief vonnis dat hij in het verleden heeft uitgesproken, is er sprake van slagen toegebracht naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie. Ook in dat geval zijn de feiten immers extra verwerpelijk en vereist de bescherming van de vrije uitoefening van de rechterlijke functie ook dat de rechter bijzonder wordt beschermd tegen misdrijven waarvan hij slechts het slachtoffer wordt omdat hij deze taak heeft uitgeoefend.

¹¹¹ R. DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET et T. VANDER BEKEN (éd.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Bruges, die Keure, 1986, 6.

¹¹¹ R. DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET et T. VANDER BEKEN (eds.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Brugge, die Keure, 1986, 6.

Si l'intéressé se rend coupable d'excès ou de détournement de pouvoir, il n'est pas question d'exercice de ses fonctions.¹¹²

15° Atteinte à l'intégrité du premier degré

L'atteinte à l'intégrité du premier degré est une catégorie résiduelle. Elle englobe toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui n'entraîne pas une atteinte à l'intégrité du deuxième degré, une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort. Il s'agit donc des formes les plus légères de lésion corporelle ou d'atteinte à la santé. Cela concerne toute altération de l'intégrité physique ou psychique qui n'est pas grave au point d'entraîner une des conséquences requises pour constituer une atteinte à l'intégrité du deuxième degré, une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort. Il s'agit par exemple d'éraflures ou de coupures superficielles, d'une ecchymose, etc.

Dans la disposition en projet, la notion de "lésion corporelle" concerne tant les lésions corporelles internes qu'externes chez une autre personne, indépendamment de la gravité de la lésion.

La notion "atteinte à la santé" désigne les maladies mais également d'autres formes d'atteinte à la santé telles que les nausées, vomissements, maux de tête, etc. La présence d'une maladie (curable ou incurable) constitue en effet une atteinte à l'intégrité du deuxième degré (si elle entraîne une incapacité de travail personnel de quatre mois maximum) ou du troisième degré (s'il s'agit d'une maladie curable qui entraîne plus de quatre mois d'incapacité de travail personnel ou s'il s'agit d'une maladie incurable). Aussi, *a contrario*, les maladies ne tombent pas sous la catégorie des atteintes à l'intégrité du premier degré.

Dans son avis, le Conseil supérieur de la Justice¹¹³, observe que les définitions des atteintes à l'intégrité physique du premier, du deuxième et du troisième degré sont reprises dans le titre préliminaire en telle sorte qu'elles font défaut dans le chapitre 4 du titre 2. Le Conseil supérieur souligne à bon droit que la raison en est que ces notions apparaissent tantôt comme élément aggravant, tantôt comme circonstance aggravante (facteurs aggravants) dans nombre de dispositions dispersées dans le Livre II, ce qui justifie, dans l'optique du titre préliminaire, de les reprendre à cet endroit. Le fait que ces définitions

Indien de betrokkene zich schuldig maakt aan machtsoverschrijding of afwending is er geen sprake van de uitoefening van zijn functie.¹¹²

15° Integriteitsaantasting van de eerste graad

De integriteitsaantasting van de eerste graad is een restcategorie. Zij omvat elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die niet resulteert in een integriteitsaantasting van de tweede graad, een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood. Het gaat dus om de lichtste vormen van lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid; het betreft elke aantasting van de fysieke of psychische integriteit die niet dermate ernstig is dat zij één van de gevolgen vereist voor een integriteitsaantasting van de tweede of de derde graad, dan wel de dood uitmaakt. Het gaat bijvoorbeeld om oppervlakkige schaaf- of snijwonden, een bloedingstorting, ...

Het begrip "lichamelijk letsel" in de ontworpen bepaling betreft zowel inwendige als uitwendige lichamelijke letsels bij een andere persoon, ongeacht de ernst van het letsel.

Het begrip "schade aan de gezondheid" duidt op ziektes, maar ook op andere vormen van schade aan de gezondheid zoals bijvoorbeeld misselijkheid, braken, hoofdpijn, ... De aanwezigheid van een (geneeslijke dan wel ongeneeslijke) ziekte maakt een integriteitsaantasting van de tweede (indien zij maximaal vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk tot gevolg heeft) of derde graad (geneeslijke ziekte met meer dan 4 maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk tot gevolg en alle ongeneeslijke ziekten) uit, dus de ziektes vallen *a contrario* niet onder de integriteitsaantasting van de eerste graad.

In zijn advies merkt de Hoge Raad voor de Justitie¹¹³ op dat de definities van een integriteitsaantasting van de eerste, de tweede en de derde graad zijn opgenomen in de voorafgaande titel, waardoor deze ontbreken in hoofdstuk 4 van titel 2. De Hoge Raad haalt terecht aan dat de reden hiervoor is gelegen in het feit dat dit begrip- pen zijn die als verzwarend bestanddeel of verzwarende omstandigheid (verzwarende factoren) voorkomen in tal van bepalingen doorheen Boek II, waardoor het in het licht van de optiek van de voorafgaande titel gepast is deze definities daar op te nemen. Het feit dat de defini-

¹¹² Cf. Cass. 6 janvier 1930, *Pas.* 1930, I, 55; R. – DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET et T. VANDER BEKEN (éd.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Bruges, die Keure, 1986, 5; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1968, 458; *RPDB*, v° *Fonctionnaire*, n° 423.

¹¹³ Conseil supérieur de la Justice, avis "Avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 6.

¹¹² Cf. Cass. 6 januari 1930, *Pas.* 1930, I, 55; R. DEZEURE, "Smaad en geweld tegen een vertegenwoordiger van het gezag", in A. MASSET en T. VANDER BEKEN (eds.), *Strafrechtelijke kwalificaties met jurisprudentie*, Brugge, die Keure, 1986, 5; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1968, 458; *RPDB*, v° *Fonctionnaire*, nr. 423.

¹¹³ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II, p. 6.

ne figurent pas dans le même chapitre que la définition des actes de violence (le contexte dans lequel cette définition doit être vraisemblablement le plus souvent appliquée) n'y change rien.

16° Atteinte à l'intégrité du deuxième degré

Est considérée comme atteinte à l'intégrité du deuxième degré toute lésion corporelle ou atteinte à la santé entraînant une incapacité de travail personnel de quatre mois maximum ou une maladie paraissant curable qui n'entraîne pas d'incapacité de travail personnel ou qui cause une incapacité de travail personnel de maximum quatre mois.

Il s'agit d'une reprise, moyennant quelques adaptations mineures, de la circonstance aggravante de l'actuel article 399 du Code pénal (ainsi que de l'article 402 du Code pénal).

Nous allons nous pencher plus amplement sur ces adaptations.

Avant tout, il est question dans le projet de remplacer dans la version néerlandaise les termes "*persoonlijke arbeid*" par "*persoonlijk werk*" (travail personnel). On fait ainsi suite à la remarque formulée par l'avocat général de l'époque De Swaef selon laquelle la notion de "travail personnel" ne doit pas concerner uniquement le travail corporel mais aussi le "travail intellectuel".¹¹⁴ À cet égard, la notion de "*arbeid*" pourrait faire naître l'amalgame avec le travail corporel, de sorte que l'on opte pour la notion de "*persoonlijk werk*" afin de lever toute ambiguïté à ce sujet.¹¹⁵

Avant la loi Pot-pourri II¹¹⁶, cette notion se retrouvait d'ailleurs à l'article 136*quinquies* du Code pénal. Cela permet en outre d'éviter la confusion avec la notion d'"incapacité de travail" du droit social, qui apparaît fréquemment aujourd'hui. Il faut en effet rappeler que l'incapacité de travail personnel ne concerne pas les activités professionnelles concrètes de la victime, mais bien la possibilité abstraite de la victime d'accomplir

ties dan niet voorkomen in hetzelfde hoofdstuk als de definitie van de gewelddaden (de context waarin deze omschrijving in de praktijk waarschijnlijk het meest moet worden toegepast) doet hieraan geen afbreuk.

16° Integriteitsaantasting van de tweede graad

Als integriteitsaantasting van de tweede graad wordt beschouwd elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van maximum vier maanden of een geneeslijk lijkende ziekte zonder ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk tot gevolg of die niet meer dan vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk heeft veroorzaakt.

Het betreft, met enkele kleinere aanpassingen, een overname van de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 399 Sw. (alook artikel 402 Sw.).

Hier zal dan verder ook enkel worden ingegaan op deze aanpassingen.

Vooreerst is er in het ontwerp sprake van ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk in plaats van persoonlijke arbeid. Hiermee wordt gevolg gegeven aan de opmerking die toenmalig advocaat-generaal De Swaef maakte dat het begrip "persoonlijke arbeid" niet alleen betrekking moet hebben op lichamelijke arbeid maar ook "geestesarbeid".¹¹⁴ Het begrip "arbeid" zou daarbij te veel de associatie met lichamelijke arbeid kunnen doen rijzen, vandaar dat wordt gekozen voor het begrip "persoonlijk werk" om alle twijfel hieromtrent weg te nemen.¹¹⁵

Dergelijk begrip was voor de Potpourri II-wet¹¹⁶ overigens reeds terug te vinden in artikel 136*quinquies* Sw. Dit heeft bovendien als voordeel dat de begripsverwarring met het begrip "arbeidsongeschiktheid" uit het sociaal recht, die vandaag vaak voorkomt, meer wordt vermeden. Er moet immers aan worden herinnerd dat de ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid/persoonlijk werk geen betrekking heeft op de

¹¹⁴ Concl. av.-gén. M. DE SWAEF sous Cass. 25 mai 2004, P.04.0568.N, www.juridat.be, n° 8

¹¹⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 610-611, n° 666.

¹¹⁶ Loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice, *Moniteur belge* du 19 février 2016.

¹¹⁴ Concl. adv.-gen. M. DE SWAEF bij Cass. 25 mei 2004, P.04.0568.N, www.juridat.be, nr. 8

¹¹⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 610-611, nr. 666.

¹¹⁶ Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Belgisch Staatsblad* van 19 februari 2016.

un travail habituel.¹¹⁷ Il s'agit de la capacité ou non de fonctionner normalement et d'accomplir des tâches quotidiennes.¹¹⁸

Elle n'est donc pas liée aux activités professionnelles concrètes de la victime: on examine la gravité intrinsèque des conséquences, indépendamment de la profession, du statut social, des habitudes et du mode de vie de la victime.¹¹⁹ Les mineurs ou retraités, p. ex., peuvent aussi être frappés d'une incapacité de travail personnel.

Cette incapacité peut être de nature tant physique que psychique. Cependant, afin de ne pas trop alourdir le texte, cela n'est pas précisé explicitement dans le texte.

Il est en outre ajouté que l'incapacité de travail personnel peut durer quatre mois maximum pour parler d'une atteinte à l'intégrité du deuxième degré. Cet ajout n'est actuellement pas repris explicitement à l'article 399 du Code pénal mais découle de l'article 400 du Code pénal qui parle d'une incapacité de travail personnel de plus de quatre mois. Cet ajout apporte simplement une clarification, vu qu'il rend le texte plus cohérent et qu'il améliore également la lisibilité du fait que la définition ne doit plus être lue en combinaison avec celle de la catégorie dont les conséquences sont plus graves pour en connaître pleinement la portée.

Il faut également souligner que le système introduit par la loi Pot-pourri II¹²⁰ est ainsi repris. Ce choix est posé parce que c'est l'expression récente de la volonté du législateur, mais également parce qu'un mixte des

concrete beroepsactiviteiten van het slachtoffer maar wel op de abstracte mogelijkheid van het slachtoffer om gewone arbeid te verrichten.¹¹⁷ Het gaat om het al dan niet normaal kunnen functioneren en het uitvoeren van dagelijkse verrichtingen.¹¹⁸

Het hangt dus niet samen met de concrete beroepsactiviteiten van het slachtoffer: er wordt gekeken naar de intrinsieke ernst van de gevolgen, los van het beroep, de sociale positie, de gewoontes en de levensstijl van het slachtoffer.¹¹⁹ Ook bijvoorbeeld minderjarigen of gepensioneerden kunnen ongeschikt zijn tot het verrichten van persoonlijk werk.

Deze ongeschiktheid kan zowel fysiek als psychisch van aard zijn. Om de tekst evenwel niet al te veel te verzwaren wordt dit niet uitdrukkelijk in de tekst gespecificeerd.

Daarnaast wordt toegevoegd dat de ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk maximum vier maanden mag duren om van een integriteitsaantasting van de tweede graad te spreken. Deze toevoeging is vandaag niet uitdrukkelijk opgenomen in artikel 399 Sw., maar vloeit voort uit artikel 400 Sw. dat het heeft over een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid van meer dan vier maanden. Deze toevoeging is er dus enkel ter verduidelijking, aangezien dit de tekst coherenter maakt en ook de leesbaarheid verhoogt doordat de definitie niet langer samen moet worden gelezen met die van een zwaardere graad van gevolgen om er de volledige draagwijdte van te kennen.

Verder moet worden opgemerkt dat hiermee het systeem zoals het werd ingevoerd door de Potpourri II-wet¹²⁰ herneemt. Deze keuze wordt gemaakt omdat dit de recente uitdrukking is van de wil van de wetgever,

¹¹⁷ Cass. 25 janvier 2012, P.11.1104.F; Cass. 19 avril 2006, *JT* 2006, 328; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 608, n° 666; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 295, n° 238; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, n° 197; S. VAN OVERBEKE, "Blijvende ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid als verzwarende omstandigheid van de opzettelijk toegebrachte slagen of verwondingen" (note sous Cass. 28 juin 1995), *RW* 1996-97, 461, n° 2.

¹¹⁸ J. MATTHYS, *Arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en handicap*. Transversaal overzicht doorheen het Belgisch recht, in *Bibliotheek Sociaal Recht* Larcier, Gand, Larcier, 2011, 25.

¹¹⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 609, n° 666; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Malines, Kluwer, 2010, 206, n° 254; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 89, n° 220; A. MASSET, "Coups et blessures volontaires – incapacité – invalidité" (note sous Cass. 31 mars 1993), *JLMB* 1994, 184.

¹²⁰ Loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice, *Moniteur belge* du 19 février 2016.

¹¹⁷ Cass. 25 januari 2012, P.11.1104.F; Cass. 19 april 2006, *JT* 2006, 328; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 608, nr. 666; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 295, nr. 238; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, nr. 197; S. VAN OVERBEKE, "Blijvende ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid als verzwarende omstandigheid van de opzettelijk toegebrachte slagen of verwondingen" (noot onder Cass. 28 juni 1995), *RW* 1996-97, 461, nr. 2.

¹¹⁸ J. MATTHYS, *Arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en handicap*. Transversaal overzicht doorheen het Belgisch recht, in *Bibliotheek Sociaal Recht* Larcier, Gent, Larcier, 2011, 25.

¹¹⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 609, nr. 666; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 206, nr. 254; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 89, nr. 220; A. MASSET, "Coups et blessures volontaires – incapacité – invalidité" (noot onder Cass. 31 maart 1993), *JLMB* 1994, 184.

¹²⁰ Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Belgisch Staatsblad* van 19 februari 2016.

effets relevant de l'atteinte à l'intégrité du deuxième degré et de l'atteinte à l'intégrité du troisième degré (article 79, 17°) (les articles 399 et 400 actuels du Code pénal) induirait un alourdissement de la peine trop important pour des actes de violence plus légers (ou une réduction de la peine trop importante pour des actes de violence plus graves) dans la répartition en niveaux de peine. Dans le cadre de propositions antérieures en ce sens, le Conseil d'État a d'ailleurs indiqué qu'une telle modification ferait en sorte que la proportionnalité entre la gravité de l'infraction et le taux de la peine, qui doit également être exprimée dans le taux de la peine fixé par la loi, s'en trouverait affaiblie.¹²¹

En ce qui concerne la maladie, il est ajouté qu'il doit s'agir d'une maladie "paraissant curable". Cet ajout n'est actuellement pas repris explicitement à l'article 399 du Code pénal mais découle de l'article 400 du Code pénal qui évoque une maladie paraissant incurable. Cet ajout apporte simplement une clarification, vu qu'il rend le texte plus cohérent et qu'il améliore également la lisibilité du fait que la définition ne doit plus être lue en combinaison avec celle de la catégorie dont les conséquences sont plus graves pour en connaître pleinement la portée.

Dans un même souci de clarté du texte, il est également ajouté ici qu'il s'agit d'une maladie paraissant curable qui n'a pas causé plus de quatre mois d'incapacité de travail personnel. Cet ajout n'est pas strictement nécessaire. En effet, lorsque la maladie a entraîné une incapacité de travail personnel de plus de quatre mois, on parle d'une atteinte à l'intégrité du troisième degré, vu la durée de l'incapacité. Cependant, pour éviter toute confusion, ceci est explicité dans la définition de l'atteinte à l'intégrité du deuxième degré.

Il faut également préciser ici que, sans devoir apporter de modification de fond au texte, le terme “maladie” recouvre tant les maladies physiques que psychiques. En vertu du Code pénal actuel, la sanction de l’atteinte à l’intégrité mentale pose souvent problème étant donné qu’un traumatisme psychique n’est pas considéré comme une blessure au sens de l’article 398 du Code pénal. En effet, la notion de “blessure” se prête plutôt, par nature, à désigner des lésions physiques et l’on considère dès lors que les blessures au sens des articles 398 et suivants du Code pénal doivent toujours être des blessures

maar ook omdat een samenvoeging van de gevolgen die vallen onder de integriteitsaantasting van de tweede graad en de integriteitsaantasting van de derde graad (artikel 79, 17°) (de huidige artikelen 399 en 400 Sw.) tot een al te grote strafverzwaring zou leiden voor lichtere gewelddaden (of een al te grote strafvermindering voor zwaardere gewelddaden) binnen het kader van de indeling in strafniveaus. In het kader van eerdere voorstellen in deze richting stelde de Raad van State overigens dat een dergelijke ingreep er voor zou zorgen dat de proportionaliteit tussen de ernst van het misdrijf en de strafmaat, die ook tot uiting moet komen in de wettelijk bepaalde strafmaat, zou worden afgezwakt.¹²¹

Met betrekking tot de ziekte wordt toegevoegd dat het moet gaan om een “geneeslijk lijkende” ziekte. Deze toevoeging is vandaag niet uitdrukkelijk opgenomen in artikel 399 Sw., maar vloeit voort uit artikel 400 Sw. dat het heeft over een ongeneeslijk lijkende ziekte. Deze toevoeging is er dus enkel ter verduidelijking, aangezien dit de tekst coherenter maakt en ook de leesbaarheid verhoogt doordat de definitie niet langer samen moet worden gelezen met die van een zwaardere categorie gevolgen om er de volledige draagwijdte van te kennen.

Vanuit een zelfde bezorgdheid voor de duidelijkheid van de tekst wordt toegevoegd dat het hier gaat om een geneeslijk lijkende ziekte die niet meer dan vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk heeft veroorzaakt. Deze toevoeging is strikt genomen niet noodzakelijk, aangezien wanneer de ziekte meer dan vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk tot gevolg heeft, er sprake is van een integriteitsaantasting van de derde graad gelet op de duur van de ongeschiktheid. Om echter elke verwarring te vermijden, wordt dit geëxpliciteerd in de definitie van de integriteitsaantasting van de tweede graad.

Zonder inhoudelijke aanpassing aan de tekst te moeten aanbrengen, moet hier ook worden benadrukt dat onder de term “ziekte” zowel fysieke als psychische ziektes worden begrepen. Onder het huidige Strafwetboek is de bestraffing van het toebrengen van een geestelijk letsel vaak problematisch, aangezien een psychisch letsel niet wordt beschouwd als een verwonding in de zin van artikel 398 Sw. Het begrip “verwonding” leent zich uit zijn aard immers eerder tot de aanduiding van fysieke letsels en het uitgangspunt is dan ook dat verwondingen in de zin van artikel 398 e.v. Sw. steeds fysieke verwondingen

¹²¹ Avis C.E., Doc. parl., Chambre, 2015-16, n° 54-1418/013, 4-5.

¹²¹ Adv.RvS, Parl.St. Kamer 2015-16, nr. 54-1418/013, 4-5.

physiques qui sont observables;¹²² l'atteinte à la santé doit résulter d'une lésion physique externe ou interne.

Par conséquent, une dépression n'est pas reconnue comme une blessure¹²³, pas plus qu'un sentiment de panique.¹²⁴ De même, un choc émotionnel n'est pas considéré actuellement comme blessure à moins qu'il n'ait des répercussions sur le fonctionnement physique (d'une partie) du corps, comme des problèmes cardiaques, par exemple.¹²⁵ Dans ce cas, il est en effet question de lésion physique, de nature soit organique, soit fonctionnelle. Ce débat n'a pas seulement eu lieu en Belgique. Une analyse de droit comparé de la question de savoir si des troubles psychiques peuvent être réunis sous un dénominateur qui évoque davantage des lésions physiques révèle des positions diverses en la matière.¹²⁶

On peut conclure, en tout état de cause, qu'il serait opportun et logique, compte tenu de l'état actuel de la science médicale, d'offrir également la protection pénale nécessaire contre la violence entraînant des syndromes psychiques. Au demeurant, la distinction entre syndromes physiques et psychiques est largement dépassée. La ligne de séparation entre les deux types de pathologies s'estompe et est souvent difficile à tracer.

Il est régulièrement démontré que certains troubles psychiques sont également physiquement observables (p. ex. au moyen de scans cérébraux avancés), qu'ils ont une origine physique et qu'ils présentent une certaine forme d'effets physiques. La distinction sera donc difficile à maintenir. On observe d'ailleurs également dans les systèmes juridiques qui nous entourent une tendance à reconnaître, dans une certaine mesure, les maladies mentales comme un traumatisme qui, s'il est causé volontairement, mérite une répression.

moeten zijn die waarneembaar zijn;¹²² de aantasting van de gezondheid moet het gevolg zijn van een uitwendig of inwendig fysiek letsel.

Een depressie werd bijgevolg niet erkend als een verwonding¹²³, net zo min als een gevoel van paniek¹²⁴. Ook een emotionele shock komt vandaag niet in aanmerking als verwonding, tenzij wanneer deze shock gevolgen heeft voor de fysieke werking van (een deel van) het lichaam, zoals bijvoorbeeld hartproblemen.¹²⁵ In dat geval is er immers sprake van een fysiek letsel, hetzij van organische, hetzij van functionele aard. Deze discussie is niet alleen in België gerezen. Een rechtsvergelijkende analyse van de vraag of ook psychische aandoeningen onder een noemer kunnen worden gebracht die eerder doet denken aan fysieke letsels leert dat hieromtrent verschillende standpunten worden ingenomen.¹²⁶

In ieder geval kan worden geconcludeerd dat het opportuun en logisch zou zijn om, in het licht van de huidige stand van de medische wetenschap, ook de nodige strafrechtelijke bescherming te bieden tegen geweld dat psychische ziektebeelden veroorzaakt. Het onderscheid tussen fysieke en psychische ziektebeelden is trouwens in belangrijke mate achterhaald. De scheidingslijn tussen beide soorten van aandoeningen vervaagt en is vaak moeilijk te trekken.

Regelmatig wordt aangetoond dat bepaalde psychische aandoeningen ook lichamelijk waarneembaar zijn (bijvoorbeeld via geavanceerde hersenscans), dat ze een fysieke oorzaak hebben of dat ze enige vorm van lichamelijke gevolgen hebben. Het onderscheid zal dus moeilijk te handhaven zijn. Ook in de ons omringende rechtssystemen bestaat overigens een tendens om psychische ziektes in zekere mate te erkennen als een letsel waarvan de opzettelijke toediening een strafwaardig feit is.

¹²² P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 58, n° 66; J. CONSTANT, *Manuel de droit pénal*, II-2, Liège, Imp. des Invalides, 1960, 187, n° 1049.

¹²³ Cass. 12 avril 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, n° 433, 952. Une dépression pourrait éventuellement être prise en considération comme le résultat de violences légères ou de voies de fait (article 563, 3° C.P.) (P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 58, n° 66.).

¹²⁴ Bruxelles, 26 juin 1990, *JLMB* 1990, 1135; *RGAR* 1991, n° 11.757, note.

¹²⁵ Cass., 24 avril 1972, *RDPC* 1971-72, 914; Trib. Bruxelles, 02 mars 2006, *VAV* 2006, 739; Corr. Audenarde 17 juin 1966, *RHA* 1966, 466; Corr. Gand, 19 mai 1960, *JT* 1960, 576.

¹²⁶ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 133-135, n° 131.

¹²² P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 58, nr. 66; J. CONSTANT, *Manuel de droit pénal*, II-2, Luik, Imp. des Invalides, 1960, 187, nr. 1049.

¹²³ Cass. 12 april 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, nr. 433, 952. Een depressie zou eventueel wel in ogenschouw kunnen worden genomen als het resultaat van lichte geweldsdaeden of feitelijkheden (artikel 563, 3° Sw.) (P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 58, nr. 66.).

¹²⁴ Brussel 26 juni 1990, *JLMB* 1990, 1135; *RGAR* 1991, nr. 11.757, noot.

¹²⁵ Cass. 24 april 1972, *RDPC* 1971-72, 914; Rb. Brussel 2 maart 2006, *VAV* 2006, 739; Corr. Oudenaarde 17 juni 1966, *RHA* 1966, 466; Corr. Gent 19 mei 1960, *JT* 1960, 576.

¹²⁶ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 133-135, nr. 131.

Une maladie mentale peut donc être considérée comme une maladie au sens de cette disposition. Cela ne signifie pas que toute perturbation de l'équilibre psychique soit punissable ou pourrait donner lieu à une sanction. Il doit bel et bien être question d'une maladie mentale. À cet égard, l'idée qui sous-tend la jurisprudence anglaise et galloise peut servir d'exemple. Cette jurisprudence établit une distinction claire entre, d'une part, le dommage psychologique qui peut découler de l'infraction comme, p. ex. le sentiment d'angoisse, et, d'autre part, les maladies mentales comme, p. ex., les dépressions.¹²⁷

De cette manière, le grave préjudice psychique occasionné devient pertinent pour le droit pénal, sans que toutes les conséquences émotionnelles de la vie en société n'aient des incidences pénales. En outre, on évite aussi une répression trop large du fait que le juge doit toujours considérer un lien de causalité établi entre le comportement de l'auteur et la maladie mentale constatée.

17° Atteinte à l'intégrité du troisième degré

Est considérée comme atteinte à l'intégrité du troisième degré toute lésion corporelle ou atteinte à la santé entraînant une incapacité de travail personnel de plus de quatre mois, une maladie paraissant incurable, la perte complète d'un organe ou d'une fonction corporelle, une mutilation grave ou une fausse couche. Suite à l'avis du Conseil d'État (point 9), une définition est ajoutée à la notion de perte de grossesse. Le terme d'interruption de grossesse dans les articles 214 à 216 du Code pénal est remplacé par celui de perte de grossesse.

Nous utilisons un seul terme de perte de grossesse et le définissons dans le titre préliminaire. La seule différence entre les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré (par exemple la fausse couche) d'une part et l'infraction contenue dans les articles 214 et suivants d'autre part est l'élément moral qu'il convient de clarifier. L'infraction des articles 214 et suivants du Code pénal exige expressément l'existence d'un dol spécial, c'est-à-dire que l'on ait eu l'intention de causer la perte de grossesse; dans le cas des actes de violence générale (atteinte à l'intégrité du troisième degré dans le titre préliminaire), seule un dol général est requis: l'intention de l'auteur ne réside pas dans le fait de causer

Een psychische ziekte kan dus worden beschouwd als een ziekte in de zin van deze bepaling. Dit betekent niet dat elke verstoring van de psychische rust nu strafbaar wordt of aanleiding zou geven tot bestraffing. Het moet wel degelijk gaan om een psychische ziekte. De idee die aan de grondslag ligt van de rechtspraak in Engeland en Wales kan daarbij als voorbeeld dienen. In deze rechtspraak wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen enerzijds psychologische schade die voort kan vloeien uit het misdrijf, zoals bijvoorbeeld angstgevoelens, en anderzijds psychische ziektes, zoals bijvoorbeeld depressies.¹²⁷

Op die manier wordt de ernstige psychische schade die wordt toegebracht relevant voor het strafrecht, zonder dat daarbij elk emotioneel gevolg van deelname aan de samenleving strafrechtelijke gevolgen heeft. Bovendien wordt een te ruime bestraffing ook vermeden doordat de rechter steeds een causaal verband bewezen moet achten tussen de gedraging die de dader heeft gesteld en de vastgestelde psychische ziekte.

17° Integriteitsaantasting van de derde graad

Als integriteitsaantasting van de derde graad wordt beschouwd elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van meer dan vier maanden, een ongeneeslijk lijkende ziekte, het volledig verlies van een orgaan of een lichaamsfunctie, een zware verminking, dan wel een zwangerschapsverlies. In navolging van het advies van de Raad van State (punt 9) wordt een definitie toegevoegd van het begrip zwangerschapsverlies. Het begrip zwangerschapsafbreking in de artikel 214 t.e.m. 216 Sw. wordt gewijzigd naar zwangerschapsverlies.

We gebruiken één term zwangerschapsverlies en definiëren dit in de voorafgaande titel. Het enige verschil is het moreel bestanddeel tussen gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad (bijvoorbeeld zwangerschapsverlies) tot gevolg enerzijds en het misdrijf uit art. 214 e.v. anderzijds dat we dienen te verduidelijken. Het misdrijf uit art. 214 e.v. Sw. vereist uitdrukkelijk het bestaan van een bijzonder opzet, nl. dat men het oogmerk had om het zwangerschapsverlies te veroorzaken; bij de algemene gewelddaden (integriteitsaantasting derde graad in de voorafgaande titel) is slechts een algemeen opzet vereist: de bedoeling van de dader ligt niet in het veroorzaken van een zwangerschapsverlies, maar het

¹²⁷ House of Lords 24 juillet 1997, Regina v. Ireland et Regina v. Burstow, A.C. 1998, 147; Court of appeal 22 octobre 1993, Regina v. Chan-Fook, W.L.Rep. 1994, 689; A. ASHWORTH, *Principles of Criminal Law*, Oxford, Oxford University press, 2009, 299; D. ORMEROD, *Smith & Hogan Criminal Law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 608; A.P. SIMESTER, J.R. SPENCER, G.R. SULLIVAN et G.J. VIRGO, *Simester and Sullivan's Criminal law. Theory and doctrine*, Oxford, Hart publishing, 2010, 436-437.

¹²⁷ House of Lords 24 juli 1997, Regina v. Ireland en Regina v. Burstow, A.C. 1998, 147; Court of appeal 22 oktober 1993, Regina v. Chan-Fook, W.L.Rep. 1994, 689; A. ASHWORTH, *Principles of Criminal Law*, Oxford, Oxford University press, 2009, 299; D. ORMEROD, *Smith & Hogan Criminal Law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 608; A.P. SIMESTER, J.R. SPENCER, G.R. SULLIVAN en G.J. VIRGO, *Simester and Sullivan's Criminal law. Theory and doctrine*, Oxford, Hart publishing, 2010, 436-437.

une perte de grossesse, mais c'est une conséquence de la violence. Sinon, il n'y a pas de différence et il est donc déroutant d'utiliser deux termes différents. Nous préférons le terme "perte de grossesse", qui rend mieux compte de la situation, à savoir la perte d'un enfant à naître plutôt que l'interruption d'une grossesse.

Il s'agit d'une reprise, moyennant quelques adaptations mineures, de la circonstance aggravante de l'actuel article 400 du Code pénal (ainsi que des articles 121*bis*, alinéa 3, 136*quiquies*, alinéas 4 et 11, 347*bis*, 4, 1°, 403, 409, § 3, 417/2, alinéa 2, 2°, 417/3, alinéa 2, 2°, 428, § 4, 433*septies*, alinéa 1er, 5°, 442*quater*, § 2, 3°, 473, alinéa 1er, 477*sexies*, § 2, 1°, et 488*bis*, § 2, 1°, du Code pénal)¹²⁸. Nous allons nous pencher plus amplement sur ces adaptations.

En ce qui concerne les notions de "maladie" et d'"incapacité de travail personnel", on peut se reporter à l'exposé de la définition de l' "atteinte à l'intégrité du deuxième degré" (article 79, 16°).

La "perte complète d'un organe ou d'une fonction corporelle" est une modernisation et une clarification de la notion actuelle de la "perte complète de l'usage d'un organe" que la jurisprudence interprète régulièrement comme la perte d'un sens ou d'une fonction physiologique.¹²⁹ Il est souvent fait référence dans ce cadre au goût, à l'odorat, au toucher, à la vue et à la faculté de parler. Il arrive cependant que la notion d'"organe" soit interprétée plus largement. Nypels et Servais décrivent ainsi un organe comme toute partie du corps servant à remplir une fonction nécessaire ou utile pour la vie.¹³⁰ La cour d'appel d'Anvers a jugé que la notion d'"organe"

is wel een gevolg van het geweld. Voor het overige is er geen enkel verschil, dus het is verwarrend om twee verschillende begrippen te gebruiken. We kiezen de term zwangerschapsverlies, aangezien dit begrip meer de lading dekt van hetgeen bedoeld wordt, namelijk het verliezen van een ongeborn kind in plaats van het afbreken van een zwangerschap.

Het betreft, met enkele kleinere aanpassingen, een overname van de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 400 Sw. (alsook de artikelen 121*bis*, derde lid, 136*quiquies*, vierde en elfde lid, 347*bis*, § 4, 1°, 403, 409, § 3, 417/2, tweede lid, 2°, 417/3, tweede lid, 2°, 428, § 4, 433*septies*, eerste lid, 5°, 442*quater*, § 2, 3°, 473, eerste lid, 477*sexies*, § 2, 1°, en 488*bis*, § 2, 1°, Sw.)¹²⁸. Hier zal dan verder ook enkel worden ingegaan op deze aanpassingen.

Wat betreft de begrippen "ziekte" en "ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk" kan worden verwezen naar de uiteenzetting bij de definitie van de "integriteitsaantasting van de tweede graad" (artikel 79, 16°).

Het "volledig verlies van een orgaan of een lichaamsfunctie" is een modernisering en verduidelijking van het huidige begrip "volledig verlies van het gebruik van een orgaan", dat door de rechtspraak vaak wordt begrepen als het verlies van een zintuig of een fysiologische functie.¹²⁹ Hierbij wordt vooral vaak verwezen naar de smaak, geur, tast, zicht en het vermogen te spreken. Soms wordt het begrip "orgaan" echter ook ruimer geïnterpreteerd. Zo omschrijven Nypels en Servais een orgaan als elk deel van het lichaam dat dient om een noodzakelijke of nuttige functie voor het leven te vervullen.¹³⁰ Het hof van beroep te Antwerpen oordeelde dat het begrip "orgaan"

¹²⁸ La reprise de cette énumération dans le titre préliminaire évite un alourdissement excessif du texte en de nombreux endroits; de même, en cas d'éventuelles modifications de la liste, on évite les oublis et incohérences qui peuvent en résulter.

¹²⁹ Cass., 16 avril 1973, *Arr. Cass.* 1973, 816 (titre); Cass., 19 mars 1900, *Pas.* 1900, I, 186; *Corr. Louvain*, 3 novembre 1873, *Pas.* 1874, III, 14; P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 67, n° 100; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 618, n° 675; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Malines, Kluwer, 2010, 207, n° 255; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 303, n° 252; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVEVS et A. MEEÛS (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 44, n° 6776.

¹³⁰ J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, III, Bruxelles, Bruylant, 1898, 21, n° 4. Dans le même sens: G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Bruxelles, Bruylant, 1901, 492, n° 1.

¹²⁸ Door de opname van deze opsomming in de voorafgaande titel wordt aldus vermeden dat de tekst op tal van plaatsen al te zeer wordt verzaamd en worden, bij eventuele aanpassingen aan de lijst, vergetelheden en de incoherenties die hiervan het gevolg kunnen zijn, vermeden.

¹²⁹ Cass. 16 april 1973, *Arr. Cass.* 1973, 816 (kopje); Cass. 19 maart 1900, *Pas.* 1900, I, 186; *Corr. Leuven* 3 november 1873, *Pas.* 1874, III, 14; P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici*, in *Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 67, nr. 100; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 618, nr. 675; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 207, nr. 255; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 303, nr. 252; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVEVS en A. MEEÛS (eds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 44, nr. 6776.

¹³⁰ J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, III, Brussel, Bruylant, 1898, 21, nr. 4. In dezelfde zin: G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Brussel, Bruylant, 1901, 492, nr. 1.

pouvait également s'interpréter littéralement en y intégrant la perte de la rate.¹³¹

Pour plus de clarté, la description sera légèrement adaptée. La notion d'"organe" doit, comme toujours en droit pénal, se comprendre dans le sens normal du terme. La perte complète d'un organe implique donc qu'un organe ne fait plus partie du corps à la suite directe des faits ou à la suite d'une intervention médicale consécutive aux faits. De cette manière, la perte d'organes non vitaux relève également de cette description. Par conséquent, la perte d'un seul rein, par exemple, induit l'application de la circonstance aggravante, contrairement à ce qui se fait aujourd'hui (étant donné que le deuxième rein poursuit la fonction physiologique du rein), ce qui peut se justifier par l'incidence sur la victime et les risques qu'elle court dans le futur pour sa santé.

La perte complète de l'usage d'une fonction corporelle implique à son tour que le corps ne possède plus une fonctionnalité donnée telle que, p. ex., la vue, le goût, la procréation¹³², le métabolisme, la digestion, la fonction rénale, le mouvement, etc.

Cette définition n'est pas totalement neuve. Les articles 417/2, 417/3 et 433septies de l'actuel Code pénal font mention de "la perte complète d'un organe ou de l'usage d'un organe", ce qui révèle déjà la signification anatomique (littérale) de cette notion et sa signification physiologique.¹³³ À cet égard, il apparaît cependant de plus en plus évident de ne plus parler, en ce qui concerne la signification physiologique, de "l'usage d'un organe" mais d'une "fonction corporelle".

ook letterlijk kan worden geïnterpreteerd, door het verlies van een milt hieronder te brengen.¹³¹

Om duidelijkheid te brengen wordt de omschrijving licht aangepast. Het begrip "orgaan" moet daarbij, zoals steeds in het strafrecht, in de normale betekenis van het woord worden begrepen. Het volledig verlies van een orgaan impliceert dus dat een orgaan niet langer deel uitmaakt van het lichaam als rechtstreeks resultaat van de feiten, dan wel ten gevolge van een medische ingreep die het gevolg is van de feiten. Ook het verlies van organen die niet van levensbelang zijn, valt op die manier onder deze omschrijving. Het maakt ook dat het verlies van bijvoorbeeld één nier tot toepassing van de verzwarende omstandigheid leidt, in tegenstelling tot vandaag (aangezien de fysiologische functie van de nier wordt voortgezet door de tweede nier), wat kan worden verantwoord door de impact op het slachtoffer en de gezondheidsrisico's die het slachtoffer loopt in de toekomst.

Het volledig verlies van het gebruik van een lichaamsfunctie impliceert dan dat het lichaam een bepaalde functionaliteit niet langer heeft, zoals bijvoorbeeld het zicht, de smaak, de voortplanting¹³², de stofwisseling, de vertering, nierfunctie, beweging, ...

Deze omschrijving is niet geheel nieuw. In de huidige artikelen 417/2, 417/3 en 433septies Sw. is sprake van "het volledig verlies van een orgaan of van het gebruik van een orgaan", wat reeds wijst op de anatomische (letterlijke) betekenis van dit begrip en de fysiologische betekenis ervan.¹³³ Het komt daarbij echter duidelijker voor om voor wat de fysiologische betekenis betreft niet langer te spreken van "het gebruik van een orgaan" maar van een "lichaamsfunctie".

¹³¹ Anvers, 23 février 2011, *RW* 2013-14, 107.

¹³² De cette manière, l'obligation d'incrimination de la stérilisation forcée imposée par l'article 39 de la convention d'Istanbul est aussi clairement remplie.

¹³³ Voir J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 620-621, n° 675.

¹³¹ Antwerpen 23 februari 2011, *RW* 2013-14, 107.

¹³² Op deze manier wordt meteen ook duidelijk gevolg gegeven aan de verplichting tot strafbaarstelling van de gedwongen sterilisatie door artikel 39 Verdrag van Istanbul.

¹³³ Zie J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 620-621, nr. 675.

La perte de grossesse constitue un ajout important par rapport à la situation actuelle.^{134,135} La perte de grossesse désigne le fait de mettre fin prématurément à une grossesse, contre la volonté de la personne enceinte et quels que soient les moyens utilisés à cet effet. L'interruption de grossesse volontaire ne tombe pas sous le champ d'application de cette notion. Dans le Code pénal actuel, le fait de provoquer un avortement par des violences exercées délibérément et en connaissance de cause sans que l'auteur ait eu l'intention de causer l'avortement fait l'objet d'une incrimination distincte (article 349 C.P.).

Dans un souci de simplification et de renforcement de la cohérence du système, ce n'est plus le cas, et c'est désormais considéré comme une atteinte grave à l'intégrité du troisième degré. L'alignement avec les autres conséquences qui constituent une atteinte à l'intégrité du troisième degré est approprié vu le caractère invasif et permanent de cette conséquence pour la victime et ses proches. D'ailleurs, les Pays-Bas eux aussi considèrent l'avortement comme une grave lésion corporelle au même titre qu'une maladie paraissant incurable et qu'une incapacité permanente (article 82, § 1er, Code pénal néerlandais). Dans de nombreux cas, cela induira une aggravation de la peine par rapport à la situation existante, mais elle se justifie sur la base des arguments précités.

18° Menaces

Cette définition est une reprise de l'actuel article 483, alinéa 2, du Code pénal.

19° Torture

La torture constitue une incrimination distincte qui, dans certain cas, a toutefois été reprise dans le texte comme facteur aggravant ou comme élément aggravant. Il va de soi que la notion doit revêtir la même signification

Een belangrijke toevoeging in vergelijking met de huidige situatie is echter het zwangerschapsverlies^{134, 135}. Onder zwangerschapsverlies wordt begrepen het voortijdig een einde stellen aan een zwangerschap, tegen de wil van de zwangere persoon en ongeacht de daarvoor gebruikte middelen. De vrijwillige zwangerschapsafbreking valt niet onder het toepassingsgebied van dit begrip. In het huidige Strafwetboek maakt het wetens en willens door geweld veroorzaken van een vruchtafdrijving zonder dat de dader het oogmerk had de vruchtafdrijving te veroorzaken, het voorwerp uit van een aparte strafbaarstelling (artikel 349 Sw.).

Met het oog op de vereenvoudiging en het verhogen van de coherentie van het systeem, is dit niet langer het geval en wordt dit beschouwd als een integriteitsaantasting van de derde graad. De gelijkschakeling met de andere gevolgen die een integriteitsaantasting van de derde graad uitmaken, is gepast gelet op het ingrijpend en blijvend karakter van dit gevolg voor het slachtoffer en haar naasten. Ook in Nederland wordt de vruchtafdrijving overigens als een zwaar lichamelijk letsel beschouwd, op dezelfde voet als een ongeneeslijk lijkende ziekte en blijvende ongeschiktheid (artikel 82, § 1 Sr.). Dit zal in vele gevallen leiden tot een strafverzwaring in vergelijking met de bestaande situatie, maar deze is verantwoord op grond van voorgaande argumenten.

18° Bedreiging

Deze definitie is een herneming van het huidige artikel 483, tweede lid Sw.

19° Foltering

De foltering maakt een afzonderlijke strafbaarstelling uit, die evenwel in bepaalde gevallen ook als verzwarende factor of als verzwarend bestanddeel in de tekst werd opgenomen. Uiteraard moet het begrip in al deze

¹³⁴ Dans le projet initial, il était question ici d'interruption de grossesse "sans que l'auteur ait eu l'intention de causer cette interruption". Sur la suggestion du Conseil d'État (n° 26), cet ajout a été cependant supprimé. La raison première en était la volonté d'éviter un double emploi avec l'incrimination d'interruption de grossesse sans consentement. Comme le fait remarquer à bon droit le Conseil d'État, une telle situation est rencontrée par les règles relatives au concours constitué d'une seule fait. Pour éviter toute confusion dans les notions, le terme "fausse couche" a été préféré ici.

¹³⁵ Plusieurs auteurs l'ont déjà préconisé dans la doctrine: N. COLETTE-BASECQZ et N. BLAISE, "L'avortement", in X (éd.), *Les infractions – Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 50; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 624, n° 681; J. DU JARDIN, "Crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique – Titre I. Avortement" in R. SCREVEVS (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Bruxelles, Larcier, 1972, 393, n° 5860.

¹³⁴ In het initiele voorontwerp was hier sprake van zwangerschapsafbreking "zonder dat de dader het oogmerk had een zwangerschapsafbreking te veroorzaken". Op suggestie van de Raad van State (advies nr. 26) werd deze toevoeging evenwel weggelaten. De initiele reden was om overlap te vermijden met de strafbaarstelling inzake zwangerschapsafbreking zonder toestemming. Zoals de Raad evenwel terecht opmerkt, wordt dergelijke situatie ondervangen door de regels inzake eendaadse samenloop. Om elke begripsverwarring te vermijden wordt thans gekozen voor de term "zwangerschapsverlies".

¹³⁵ In de rechtsleer werd dit reeds door verscheidene auteurs bepleit: N. COLETTE-BASECQZ en N. BLAISE, "L'avortement", in X (éd.), *Les infractions – Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 50; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 624, nr. 681; J. DU JARDIN, "Crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique – Titre I. Avortement" in R. SCREVEVS (éd.), *Les Nouvelles – droit pénal*, III, Brussel, Larcier, 1972, 393, nr. 5860.

dans tous ces cas. C'est pourquoi nous renvoyons ici à la définition de la torture à l'article 112.

20° Préméditation

L'alourdissement de la peine qui est lié à la préméditation sanctionne "la persistance dans la malveillance". Il ressort de la préméditation qu'il émane de l'auteur une dangerosité accrue pour la société: il persiste dans son intention criminelle en dépit de la possibilité de reconsidérer ses projets et de revenir sur ceux-ci.

L'actuel Code pénal ne contient pas de définition de la "préméditation". Certains auteurs estiment pouvoir conclure, sur la base d'une déclaration faite dans le cadre de la discussion parlementaire¹³⁶, que le législateur n'a plus osé prévoir une définition après les critiques formulées à propos de la définition figurant dans le Code de 1810.¹³⁷ Dans le but d'introduire un nouveau Code pénal précis, cette notion importante doit à nouveau être définie.

Dans la définition, les différentes conditions d'application sont énumérées sur la base de la doctrine et de la jurisprudence existantes.¹³⁸

Une première condition est que l'auteur prend la résolution de commettre une infraction. Il doit le faire dans un état d'esprit suffisamment stable et de manière réfléchie et planifiée. Par "réfléchi", on entend que l'auteur a compris la gravité de ce qu'il projette de faire et quelles qu'en sont (peuvent en être) les conséquences, mais a malgré tout décidé de commettre l'infraction.¹³⁹ Le terme "planifié" exprime la condition que l'auteur (le futur auteur) a également suffisamment concrétisé son intention en en définissant un certain nombre d'éléments d'exécution. Il faut donc que l'infraction soit suffisamment préparée et planifiée; il ne suffit pas que l'on ait un jour eu l'intention de commettre une infraction déterminée. Cela ne signifie cependant pas que l'infraction doit être

gefallen dezelfde betekenis krijgen. Vandaar wordt hier verwezen naar de omschrijving van foltering in artikel 112.

20° Voorbedachtheid

De strafverzwaring die samenhangt met de voorbedachtheid bestraft "het volharden in de boosheid". Uit de voorbedachtheid blijkt dat er van de dader een verhoogde gevaarlijkheid uitgaat voor de samenleving: ondanks de mogelijkheid om zijn plan te heroverwegen en hierop terug te komen, blijft hij volharden in zijn crimineel voornemen.

Het huidige Strafwetboek bevat geen definitie van "voorbedachtheid" (of "voorbedachten rade", zoals in de strafbaarstellingen uit het huidige Strafwetboek wordt vermeld). Sommige auteurs menen, op basis van een uitspraak tijdens de parlementaire bespreking¹³⁶, te mogen besluiten dat de wetgever het niet meer aandurfde in een definitie te voorzien na de kritiek op de definitie in het wetboek van 1810.¹³⁷ In het kader van de doelstelling een accuraat nieuw Strafwetboek in te voeren, moet dit belangrijke begrip opnieuw worden gedefinieerd.

In de definitie worden de verschillende toepassingsvoorwaarden opgesomd, op basis van de bestaande rechtsleer en rechtspraak.¹³⁸

Een eerste vereiste is dat de dader een besluit neemt om een misdrijf te plegen. Dit moet hij doen in een voldoende stabiele gemoedstoestand en op een overwogen en geplande wijze. Onder "overwogen" wordt verstaan dat de dader de ernst heeft ingezien van wat hij zich voorneemt te doen en wat hiervan de gevolgen (kunnen) zijn, maar desondanks toch besloten heeft het misdrijf te zullen gaan plegen.¹³⁹ De term "gepland" drukt de vereiste uit dat de (toekomstige) dader zijn voornemen ook voldoende concreet heeft gemaakt, door een aantal uitvoeringselementen ervan vast te leggen. Er moet dus een voldoende voorbereiding en planning van het misdrijf aanwezig zijn; het volstaat niet dat men zich heeft voorgenomen ooit eens een bepaald misdrijf te

¹³⁶ Rapport fait au nom de la commission de la Chambre, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 276, n° 4; Intervention LELIÈVRE dans le Rapport de la session de la Chambre du 11 mai 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 313, n° 36.

¹³⁷ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 2, n° 1 et 4, n° 10, note de bas de page 4; F. COLLIN, *Strafrecht*, Bruxelles, Larcier, 1948, 267.

¹³⁸ Voir plus en détails P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 20 p.; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 458-481, n° 496-518.

¹³⁹ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 6-7, n° 19; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 463-464, n° 502; E. VLIEBERGH, *Beginnelsen van strafrecht*, Louvain, S.V. De Vlaamsche Boekenhal, 1921, 102.

¹³⁶ Verslag namens de Kamercommissie, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 276, nr. 4; Tussenkomen LELIÈVRE in Verslag van de zitting van de Kamer van 11 mei 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 313, nr. 36.

¹³⁷ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 2, nr. 1 en 4, nr. 10, voetnoot 4; F. COLLIN, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 1948, 267.

¹³⁸ Zie uitgebreid P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 20 p.; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 458-481, nr. 496-518.

¹³⁹ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 6-7, nr. 19; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 463-464, nr. 502; E. VLIEBERGH, *Beginnelsen van strafrecht*, Leuven, S.V. De Vlaamsche Boekenhal, 1921, 102.

entièrement planifiée; l'infraction doit seulement avoir reçu une forme concrète.

C'est également possible sans que soient clairement réglés tous les éléments tels que, p. ex., l'identité de la victime, la date et le lieu de la commission de l'infraction, etc.¹⁴⁰ Les conditions posées concernant la planification ne sont donc pas très poussées. La considération et la planification peuvent suivre la résolution prise par l'auteur de commettre l'infraction ou peuvent la précéder. Cela n'a pas d'incidence sur l'existence de la préméditation.¹⁴¹

Il résulte de la condition d'une résolution réfléchie et planifiée que l'auteur doit s'être trouvé dans un état d'esprit suffisamment stable au moment où il a considéré sa résolution. Il faut en effet faire preuve de raisonnement logique pour pouvoir évaluer suffisamment la portée des actes envisagés, pour pouvoir prendre en considération les arguments contre la commission de l'infraction. Ce n'est pas possible si le bon sens est mis à mal par les émotions et les passions.¹⁴² Lorsque l'auteur a manifesté un manque de raisonnement logique au moment de la prise en compte de la résolution (sous le coup des violentes émotions de ce moment) mais que par la suite, lorsqu'il a repris ses esprits, il s'en tient à sa résolution et continue à la considérer et à la développer, il sera également question de préméditation.¹⁴³

Il n'est pas requis, à cet égard, que l'auteur ait complètement recouvré son calme, mais bien qu'il ait encore pu réfléchir quelque peu à la situation.¹⁴⁴ L'existence d'un trouble mental ou d'une force irrésistible n'empêchent pas qu'il puisse être question d'un état d'esprit suffi-

plegen. Dit betekent echter niet dat het misdrijf volledig gepland moet zijn, het misdrijf moet enkel een concrete vorm hebben gekregen.

Dit kan ook zonder dat er duidelijkheid is over alle elementen, zoals bijvoorbeeld de identiteit van het slachtoffer, tijdstip en plaats van het plegen van het misdrijf, ...¹⁴⁰ De vereisten die aan de planning worden gesteld zijn dus niet zeer verregaand. De overweging en de planning kan volgen nadat de dader het besluit heeft genomen om het misdrijf te plegen, of kan eraan voorafgaan. Dit heeft geen gevolgen voor het bestaan van de voorbedachtheid.¹⁴¹

Uit de vereiste van een overwogen en gepland besluit, vloeit voort dat de dader in een voldoende stabiele gemoedstoestand moet hebben verkeerd op het moment van de overweging van zijn besluit. Men moet immers voldoende logisch denkvermogen aan de dag kunnen leggen om voldoende de draagwijdte van het voorgenomen handelen in te kunnen schatten, om de argumenten tegen het plegen van het misdrijf te kunnen overdenken. Dit kan niet indien het gezond verstand wordt doorkruist door emoties en passies.¹⁴² Wanneer de dader een tekort aan logisch denkvermogen vertoonde op het moment van de overweging van het besluit (door de hevige emoties van dat moment) maar later, wanneer hij terug tot zijn zinnen is gekomen, bij zijn besluit blijft en het verder overweegt en uitwerkt, zal er ook sprake zijn van voorbedachtheid.¹⁴³

Het is daarbij niet vereist dat de dader volledig zijn kalmte had teruggevonden, maar wel dat hij opnieuw enigszins de situatie kon overdenken.¹⁴⁴ Het bestaan van een geestesstoornis of onweerstaanbare dwang verhinderen niet dat er sprake kan zijn van een voldoende

¹⁴⁰ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 7, n° 19-20; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 463-464, n° 502; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 50, n° 75.

¹⁴¹ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 8, n° 22; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 464, n° 503.

¹⁴² P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 8, n° 23-24; F. COLLIN, *Strafrecht*, Bruxelles, Larcier, 1948, 267; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 464-465, n° 504; J. SIMON, *Handboek van het Belgisch strafrecht*, Bruxelles, Bruylant, 1943, 88, n° 87; E. VLIEBERGH, *Beginnselen van strafrecht*, Louvain, S.V. De Vlaamsche Boekenhal, 1921, 102.

¹⁴³ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 9, n° 28 et 11, n° 35; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 465, n° 504.

¹⁴⁴ A. CHAUVEAU et F. HÉLIE, *Théorie du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1858, 730, n° 2412; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 176-177, n° 95.

¹⁴⁰ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 7, nr. 19-20; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 463-464, nr. 502; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN et J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénale et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 50, nr. 75.

¹⁴¹ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 8, nr. 22; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 464, nr. 503.

¹⁴² P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 8, nr. 23-24; F. COLLIN, *Strafrecht*, Brussel, Larcier, 1948, 267; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 464-465, nr. 504; J. SIMON, *Handboek van het Belgisch strafrecht*, Brussel, Bruylant, 1943, 88, nr. 87; E. VLIEBERGH, *Beginnselen van strafrecht*, Leuven, S.V. De Vlaamsche Boekenhal, 1921, 102.

¹⁴³ P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 9, nr. 28 en 11, nr. 35; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 465, nr. 504.

¹⁴⁴ A. CHAUVEAU et F. HÉLIE, *Théorie du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1858, 730, nr. 2412; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 176-177, nr. 95.

samment stable pour pouvoir parler de préméditation. Les causes d'exemption de culpabilité et les causes de non-imputabilité ne sont évaluées qu'après la qualification de l'infraction. Leur appréciation incombe au juge du fond: il peut décider qu'il est question de préméditation dans le chef de l'auteur en dépit d'éventuels troubles mentaux ou émotions et ne décider qu'ensuite si ces éléments sont de nature à ôter le caractère reprochable ou l'imputabilité de l'infraction.¹⁴⁵

La deuxième condition de base formulée concernant la préméditation est l'écoulement d'un certain laps de temps entre la prise de la résolution de commettre l'infraction et l'exécution de l'infraction. Cette condition est motivée non seulement par la possibilité de la considération et de planification, mais surtout par le fait qu'après sa résolution, l'auteur doit avoir eu la possibilité de considérer tous les arguments qui pourraient l'amener à revenir sur sa résolution.¹⁴⁶ L'auteur doit donc avoir eu le temps de réfléchir à son comportement et de se rendre compte de sa portée et de son illégalité.¹⁴⁷

Il faut souligner à cet égard qu'il est seulement requis que l'auteur en ait eu *la possibilité*¹⁴⁸; il ne faut pas démontrer que l'auteur a effectivement profité de ce laps de temps pour procéder à cette évaluation morale et s'en est malgré tout tenu à sa résolution.¹⁴⁹ La durée de ce laps de temps est une question de fait qui doit toujours être laissée à l'appréciation souveraine du juge

stabile gemoedstoestand om van voorbedachtheid te spreken. Schuldontheffingsgronden en gronden van niet-toerekeningsvatbaarheid worden slechts beoordeeld na de kwalificatie van het misdrijf. De beoordeling hiervan komt toe aan de feitenrechter: hij kan besluiten dat er sprake is van voorbedachtheid in hoofde van de dader, ondanks eventuele geestelijke problemen of emoties, en pas daarna besluiten of deze elementen van aard zijn om de verwijtbaarheid of de toerekenbaarheid van het misdrijf weg te nemen.¹⁴⁵

De tweede basisvereiste die wordt geformuleerd met betrekking tot de voorbedachtheid is het verloop van enige tijd tussen het tot stand komen van het besluit om het misdrijf te plegen en de uitvoering van het misdrijf. Deze vereiste wordt niet alleen ingegeven door de mogelijkheid van overweging en planning, maar vooral dat de dader na zijn besluit de mogelijkheid moet hebben gehad om alle argumenten te overwegen die hem ertoe zouden kunnen brengen om op zijn besluit terug te komen.¹⁴⁶ De dader moet aldus de tijd hebben gehad om zijn gedrag te overdenken en zich de draagwijdte en illegaliteit ervan te realiseren.¹⁴⁷

Belangrijk hierbij is dat slechts wordt vereist dat de dader hiertoe *de mogelijkheid* heeft gehad¹⁴⁸; het moet niet worden aangetoond dat de dader van deze tijdsperiode daadwerkelijk gebruik heeft gemaakt om deze morele afweging te maken en desondanks bij zijn besluit is gebleven.¹⁴⁹ De duur van dit tijdsverloop is een feitenkwestie, die steeds aan de soevereine beoordeling van

¹⁴⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 466, n° 506.

¹⁴⁶ Intervention LELIÈVRE dans le Rapport de la session de la Chambre du 31 mars 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 298, n° 3.

¹⁴⁷ A. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Bruxelles, Bruylant, 1946, 260, n° 439; J. CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, I, Liège, Imprimeries nationales, 1965, 188, n° 134; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, n° 294.

¹⁴⁸ "...lorsque l'auteur a pu, (soulignement ajouté) avec réflexion, calculer toutes les conséquences de l'action qu'il allait commettre et peser toutes les considérations qui auraient dû le détourner du méfait." (Intervention LELIÈVRE dans le Rapport de la session de la Chambre du 31 mars 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 298, n° 3.).

¹⁴⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 469, n° 510.

¹⁴⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 466, nr. 506.

¹⁴⁶ Tussenkomst LELIÈVRE in Verslag van de zitting van de Kamer van 31 maart 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 298, nr. 3.

¹⁴⁷ A. BRAAS, *Précis de droit pénal*, Brussel, Bruylant, 1946, 260, nr. 439; J. CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, I, Luik, Imprimeries nationales, 1965, 188, nr. 134; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, nr. 294.

¹⁴⁸ "...lorsque l'auteur a pu, (eigen accentuering) avec réflexion, calculer toutes les conséquences de l'action qu'il allait commettre et peser toutes les considérations qui auraient dû le détourner du méfait." (Tussenkomst LELIÈVRE in Verslag van de zitting van de Kamer van 31 maart 1859, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 298, nr. 3.).

¹⁴⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 469, nr. 510.

répressif¹⁵⁰, le juge devant examiner si ce laps de temps était suffisant pour permettre à l'auteur de mener à terme la réflexion susdécrite de son intention. Il est établi qu'un court laps de temps peut suffire.¹⁵¹ Comme lors de la prise de la résolution, il est également requis, pour la reconsidération de la résolution, que l'auteur se trouve dans un état d'esprit suffisamment stable.

Dans le cadre de la modernisation du langage utilisé dans le nouveau Code pénal, on choisit de parler désormais dans le texte néerlandais de "voorbédachtheid" au lieu de "voorbédachten rade".

La définition qui est proposée ici a été, entre-temps, reprise par la jurisprudence de la Cour de cassation.¹⁵²

21° En public

Cette définition est une reprise des circonstances énumérées dans l'actuel article 444 du Code pénal avec quelques adaptations mineures:

— au troisième tiret, il est question d'"un tiers" et non plus "des tiers" comme dans l'actuel article 444 du Code pénal. On tranche ainsi la discussion dans la doctrine concernant la question de savoir si le recours au pluriel dans la formulation des "tiers" implique la présence de plus d'une personne. Ce n'est pas le cas étant donné que les propos peuvent avoir autant de caractère blessant lorsqu'il n'y a qu'un seul témoin;

— dans le dernier tiret, à la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 30.3), les images et emblèmes ont été ajoutés par analogie avec le quatrième tiret. C'est particulièrement pertinent au regard des possibilités actuelles de diffusion rapide de matériel photo et vidéo.

de strafrechter moet worden overgelaten¹⁵⁰, waarbij de rechter moet nagaan of dit tijdsverloop voldoende was om de dader toe te laten de hoger omschreven overdenking van zijn voornemen te voltrekken. Vast staat dat een korte tijdsperiode kan volstaan.¹⁵¹ Zoals bij het vormen van het besluit, is ook voor het kunnen heroverwegen van zijn besluit vereist dat de dader hiervoor in een voldoende stabiele gemoedstoestand verkeert.

In het kader van de modernisering van het taalgebruik in het nieuwe Strafwetboek wordt ervoor gekozen om in de Nederlandse tekst voortaan te spreken van "voorbédachtheid" in plaats van het oude "voorbédachten rade".

De hier voorgestelde definitie werd ondertussen reeds overgenomen in de rechtspraak van het Hof van Cassatie.¹⁵²

21° In het openbaar

Deze definitie is een herneming van de omstandigheden opgesomd in het huidige artikel 444 Sw., met volgende beperkte aanpassingen:

— onder het derde gedachtestreepje is er sprake van "een derde" en niet, zoals in het huidige artikel 444 Sw., van "derden". Hiermee wordt een discussie uit de rechtsleer beslecht omtrent de vraag of uit het gebruik van de meervoudsvorm "derden" moet worden afgeleid dat er meer dan één andere persoon aanwezig moet zijn. Dit is niet het geval, aangezien de gedane uitlatingen een even krenkend karakter kunnen hebben wanneer er slechts één getuige aanwezig is;

— onder het laatste streepje worden, in navolging van het advies van de Raad van State (nr. 30.3) ook prenten en zinnebeelden toegevoegd naar analogie met het vierde gedachtestreepje. Dit is bijzonder relevant, gelet op de actuele mogelijkheden om snelle foto- en videomateriaal te verspreiden.

¹⁵⁰ Mons, 17 mars 1992, *JT* 1993, 341; P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Louvain, Acco, 1990, 54, n° 46; P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 11, n° 34; G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Bruxelles, Bruylant, 1901, 484, n° 1; J. CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, I, Liège, Imprimeries nationales, 1965, 188, n° 134; J.J. HAUS, *Principes généraux de droit pénal belge*, I, Gand, Hoste, 1879, 267-268, n° 363; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, n° 293-294; C.J. VANHOUDT et W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, Gans, Story-scientia, 1976, 337, n° 655.

¹⁵¹ Cf. Cass. 1er décembre 2010, P.10.0641.F; Cass. 15 mars 1897, *Pas.* 1897, I, 116.

¹⁵² Cass. 25 mai 2021, RG P.21.0326.N.

¹⁵⁰ Bergen 17 maart 1992, *JT* 1993, 341; P. ARNOU, "Opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel", in X (éd.), *Bijzonder strafrecht voor rechtspractici, in Publikaties van het Instituut voor Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, 54, nr. 46; P. ARNOU, "Voorbedachten rade", *Comm. Strafr.*, 11, nr. 34; G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Brussel, Bruylant, 1901, 484, nr. 1; J. CONSTANT, *Traité élémentaire de droit pénal: principes généraux du droit pénal positif belge*, I, Luik, Imprimeries nationales, 1965, 188, nr. 134; J.J. HAUS, *Principes généraux de droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 267-268, nr. 363; *RPDB*, Compl. VIII, v° *Coups et blessures*, nr. 293-294; C.J. VANHOUDT et W. CALEWAERT, *Belgisch strafrecht*, Gent, Story-scientia, 1976, 337, nr. 655.

¹⁵¹ Cf. Cass. 1 décembre 2010, P.10.0641.F; Cass. 15 maart 1897, *Pas.* 1897, I, 116.

¹⁵² Cass. 25 mei 2021, AR P.21.0326.N.

22° Arme

Dans l'article 135 de l'actuel Code pénal, le concept arme est défini comme suit: "sont compris dans le mot "armes" toutes machines, tous instruments, ustensiles ou autres objets tranchants, perçants ou concordants dont on se sera saisi pour tuer, blesser ou frapper, même si on n'en a pas fait usage."

Afin de renforcer la cohérence du droit, il est opté de changer cette définition en se référant à la définition d'arme prohibée figurant à l'article 3 de la loi sur les armes. Vu l'avis du Conseil d'État (n° 31.1 – 31.4), cette définition a été complétée par les mots "ainsi que tout objet dont on se sera saisi pour tuer, blesser, frapper ou menacer" par analogie avec l'article 135 actuel du Code pénal.

23° Nuit

Dans l'actuel Code pénal, la "nuit" est une notion aux multiples facettes. En ce qui concerne le vol, elle est définie à l'article 478 du Code pénal comme la période de "plus d'une heure avant le lever et plus d'une heure après le coucher du soleil". Dans le cadre d'autres dispositions telles que, p. ex., la violation de domicile (article 440 du Code pénal) ou l'incendie (article 510 du Code pénal), il est admis qu'elle doit être comprise dans son sens "habituel"¹⁵³, pour lequel on se tourne souvent vers la période située entre la fin du crépuscule et le début de l'aube.¹⁵⁴

De telles définitions sont compliquées parce que, pour la qualification des faits, il faut toujours faire appel aux tableaux de l'IRM, etc. pour déterminer les moments du lever et du coucher du soleil. Cela entraîne en outre des périodes d'application totalement différentes de cette notion en été et en hiver. À cet égard, force est de constater que le caractère aggravant de la circonstance que les faits ont été commis la nuit découle aujourd'hui (plus qu'en 1867) davantage du contrôle social moindre et de l'arrêt partiel de la vie sociale durant la nuit que de l'obscurité naturelle.

Dans un souci de simplicité, on opte dès lors dans le projet pour une définition de la nuit au moyen d'heures fixes. Un tel choix est par nature quelque peu arbitraire. Pour avoir malgré tout un point de repère et situer la notion dans le contexte de l'ensemble du droit pénal,

¹⁵³ Cass., 12 juin 1944, *Arr. Cass.* 1944, 178.

¹⁵⁴ Gand, 21 mars 1990, *RW* 1996-97, 746, note C. VERSCHUEREN. Cf. également, en rapport avec le tapage nocturne, Cass., 12 juin 1944, *Arr. Cass.* 1944, 178.

22° Wapen

In het huidige Strafwetboek wordt in artikel 135 het begrip wapen als volgt gedefinieerd: "Onder het woord wapens worden begrepen alle toestellen, werktuigen, gereedschappen of andere snijdende, stekende of kneuzende voorwerpen die men heeft ter hand genomen om te doden, te wonden of te slaan, zelfs indien men geen gebruik ervan gemaakt heeft."

Met het oog op het verhogen van de coherentie binnen het recht, wordt ervoor geopteerd deze definitie te vervangen door een verwijzing naar de definitie van een verboden wapen in artikel 3 van de wapenwet. Gelet op het advies van de Raad van State (nr. 31.1-31.4) wordt deze definitie naar analogie met het huidige artikel 135 Sw. aangevuld met de woorden "alsook ieder voorwerp dat ter hand wordt genomen om te doden, te verwonden of te slaan of daarmee te dreigen".

23° Nacht

De "nacht" is in het huidige Strafwetboek een veelzijdig begrip. Voor wat de diefstal betreft, wordt deze in artikel 478 Sw. gedefinieerd als de periode van "meer dan een uur voor zonsopgang en meer dan een uur na zonsondergang". In het kader van andere bepalingen, zoals bijvoorbeeld de woonstschennis (artikel 440 Sw.) of brandstichting (artikel 510 Sw.), wordt dan weer aangenomen dat het in zijn "gewone" betekenis moet worden begrepen¹⁵³, waarvoor men vaak de toevlucht neemt tot de periode van het einde van de avondschemering tot het begin van de ochtendschemering.¹⁵⁴

Dergelijke definities zijn omslachtig, omdat men voor de kwalificatie van de feiten dan steeds een beroep moet doen op tabellen van het KMI, ... om de momenten van zonsopgang en –ondergang te weten te komen. Bovendien zorgt dit voor heel andere toepassingsperiodes van dit begrip in de zomer en de winter. Daarbij moet worden vastgesteld dat het verzwarend karakter van de omstandigheid dat de feiten bij nacht zijn gepleegd vandaag (meer dan in 1867) voortvloeit uit de verminderde sociale controle en het gedeeltelijk stilvallen van het maatschappelijk leven tijdens de nacht dan uit de natuurlijke duisternis.

Voor de eenvoud wordt daarom in het ontwerp geopteerd de nacht te omschrijven aan de hand van vaste uren. Dergelijke keuze is uit zijn aard enigszins arbitrair. Om toch enige houvast te hebben en het begrip in de context van het gehele strafrecht te plaatsen, werd

¹⁵³ Cass. 12 juni 1944, *Arr. Cass.* 1944, 178.

¹⁵⁴ Gent 21 maart 1990, *RW* 1996-97, 746, noot C. VERSCHUEREN. Cf. ook i.v.m. nachtlawaai Cass. 12 juni 1944, *Arr. Cass.* 1944, 178.

on a choisi de reprendre les heures qui figurent déjà à l'article 1er de la loi du 7 juin 1969 fixant le temps pendant lequel il ne peut être procédé à des perquisitions, visites domiciliaires ou arrestations¹⁵⁵.

24° Loi

Le concept "loi" signifie non seulement les lois établies par le pouvoir législatif fédéral, mais aussi les normes établies par les organes législatifs des régions et des communautés qui ont force de loi: les décrets et les ordonnances.

Par l'utilisation du seul terme "loi" pour toutes ces normes ayant force de loi, la formulation de diverses dispositions peut être simplifiée et les infractions pénales pourront également rester en l'état en cas d'éventuel futur changement dans le partage fédéral des compétences.

25° Assemblée législative

Cette disposition reprend la définition de l'article 1er, alinéa 1er, de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution.¹⁵⁶

Dans son avis (n° 32), le Conseil d'État estime qu'il serait opportun de vérifier si le Parlement européen ne doit pas également tomber sous cette dénomination. Bien qu'à première vue, il y ait des arguments plaçant en ce sens, les auteurs du projet de loi estiment que cela ne doit pas être le cas. D'abord, cela déboucherait sur une forme particulière d'infraction "d'attentat contre la structure de l'État" (art. 542). Ensuite, ce terme apparaît dans la définition des infractions de perturbation des travaux parlementaires (art. 548) et de manifestation aux alentours d'une assemblée législative (art. 549) ainsi que de la cause de justification qui s'y rapporte (art. 550).

Il n'est pas exclu d'étendre l'application de ces infractions au Parlement européen. Il apparaît toutefois opportun de laisser au Parlement européen le choix de la façon de se protéger. En l'absence d'une demande d'extension du champ d'application de ces incriminations au Parlement européen émanant de cette institution, il convient de faire preuve de réserve et de maintenir le champ d'application actuel de l'incrimination.

¹⁵⁵ *Moniteur belge* du 28 juin 1969.

¹⁵⁶ *Moniteur belge* du 19 mars 1954.

ervoor geopteerd de uren over te nemen die vandaag reeds zijn opgenomen in artikel 1 van de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of aanhouding mag worden verricht¹⁵⁵.

24° Wet

Met het begrip "wet" worden niet alleen de wetten uitgevaardigd door de federale wetgevende macht bedoeld, maar ook de normen uitgevaardigd door de wetgevende organen van de gemeenschappen en gewesten met kracht van wet: de decreten en ordonnances.

Door enkel de term "wet" te gebruiken voor al deze normen met kracht van wet kan de formulering van verscheidene bepalingen worden vereenvoudigd en worden de strafbaarstellingen ook bestand gemaakt tegen eventuele toekomstige wijzigingen in de federale bevoegdheidsverdeling.

25° Wetgevende vergadering

Deze bepaling herneemt de definitie uit artikel 1, eerste lid, van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van door de Grondwet ingestelde soevereine machten.¹⁵⁶

De Raad van State stelt in zijn advies (nr. 32) dat het raadzaam zou zijn na te gaan of niet ook het Europees Parlement onder deze noemer moet vallen. Hoewel hier op het eerste gezicht argumenten voor te bedenken zijn, menen de auteurs van het wetsontwerp dat dit niet het geval moet zijn. Vooreerst zou dit tot een eigenaardige invulling leiden van het misdrijf "aanslag op de staatsordening" (art. 542). Daarnaast komt deze term voor in de definitie van het misdrijf verstoring van parlementaire werkzaamheden (art. 548), demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering (art. 549) en de daarbij horende rechtvaardigingsgrond (art. 550).

Het is niet uitgesloten deze misdrijven ook van toepassing te maken op het Europees Parlement. Het lijkt evenwel gepast het Europees Parlement zelf te laten besluiten hoe het zijn werkzaamheden wil beschermen. Zonder een verzoek tot uitbreiding van het toepassingsgebied van deze strafbaarstellingen tot het Europees Parlement, uitgaande van deze instelling, lijkt het gepast hierin terughoudend te zijn en het huidige toepassingsgebied van de strafbaarstelling te behouden.

¹⁵⁵ *Belgisch Staatsblad* van 28 juni 1969.

¹⁵⁶ *Belgisch Staatsblad* van 19 maart 1954.

26° Monnaie

Le texte propose une définition de la monnaie qui englobe les pièces de monnaie et les billets de banque. Il supprime donc la distinction que le Code pénal fait entre ces deux monnaies. Cette distinction, qui est le reflet du régime monétaire existant au moment de la rédaction du Code pénal, est désuète. De plus, elle ne se retrouve pas dans les instruments européens et internationaux portant sur la contrefaçon de monnaie¹⁵⁷. Sous l'influence de ces normes, certains pays comme le Luxembourg ont déjà abandonné cette différence dans leur Code pénal¹⁵⁸.

L'article 173 du Code pénal actuel protège les "billets de banque au porteur". Ces termes sont ceux du Code pénal de 1867 dans lequel ces billets étaient des effets constatant l'engagement de la banque, qui les émettait, de les rembourser immédiatement en monnaie métallique à ceux qui présentaient les billets. La monnaie métallique était en effet la seule à avoir cours et valeur libératoire. Les billets de banque étaient donc des titres de créance sur la banque d'émission dont l'objet était la quantité de monnaie métallique indiquée sur les billets¹⁵⁹. Aujourd'hui, les billets de banque sont devenus une monnaie à son tour. C'est pourquoi le projet de texte se réfère uniquement au terme "billets".

Pour être protégés, les billets de banque doivent avoir cours légal en Belgique ou dans un autre État ou doivent avoir été émis avec l'autorisation d'une loi ou avec l'autorisation d'une loi d'un autre État. Ces caractéristiques sont également reprises dans la définition. Le projet de texte propose de modifier la terminologie utilisée par le Code pénal en faisant désormais référence

¹⁵⁷ L'article 2, a) de la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil définit en effet la monnaie comme étant les billets et les pièces ayant cours légal, y compris les billets et les pièces libellés en euros ayant cours légal en vertu du règlement (CE) n° 974/98, J.O., L 151/1 du 21 mai 2014.

¹⁵⁸ L'article 1er de la loi du 28 juillet 2017 modifiant le Code pénal et le Code de procédure pénale, en vue de transposer la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil définit la "monnaie" comme étant les billets et les pièces ayant cours légal dans le Grand-Duché de Luxembourg ou à l'étranger ou dont l'émission est autorisée par une loi d'un État étranger ou en vertu d'une disposition y ayant force de loi (nouvel article 160 du Code pénal luxembourgeois).

¹⁵⁹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Les crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952, p. 337 et 338; R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 380.

26° Munt

De tekst stelt een definitie van de munt voor die zowel muntstukken als bankbiljetten inhoudt. Hierdoor wordt bijgevolg het onderscheid afgeschaft dat het Strafwetboek tussen deze twee soorten munten maakt. Dit onderscheid, dat een reflectie vormt van het monetaire beleid dat bestond op het moment dat het Strafwetboek werd opgesteld, is verouderd. Het is bovendien niet terug te vinden in de Europese en internationale instrumenten die betrekking hebben op valsmunterij¹⁵⁷. Onder invloed van deze normen hebben sommige landen, waaronder Luxemburg, dit onderscheid al geschrapt uit hun strafwetboek¹⁵⁸.

Artikel 173 van het huidige Strafwetboek beschermt de "bankbiljetten aan toonder". Dit zijn de termen van het Strafwetboek van 1867 waarin deze biljetten effecten waren die de verbintenis van de uitgevende bank aantoonde om deze onmiddellijk in geldstukken uit te betalen aan de personen die de bankbiljetten konden voorleggen. Alleen geldstukken hadden immers een schuldaflossende koers en waarde. Bankbiljetten waren in feite schuldbewijzen van de uitgevende bank waarvan het voorwerp de op de biljetten aangegeven hoeveelheid geldstukken was¹⁵⁹. Tegenwoordig zijn bankbiljetten ook munt geworden. Daarom verwijst de ontwerp tekst enkel naar de term "biljetten".

Om bescherming te genieten, moeten de bankbiljetten wettelijk gangbaar zijn in België of in een ander land of moeten ze uitgegeven zijn krachtens de wet of toegelaten zijn door een wet van een ander land. Deze kenmerken werden eveneens overgenomen in de definitie. De ontwerp tekst stelt voor de in het Strafwetboek gehanteerde terminologie te wijzigen door voortaan te

¹⁵⁷ Artikel 2, a) van de Richtlijn 2014/62/EU van het Europese Parlement en de Raad van 15 mei 2014 met betrekking tot de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsmunterij en ter vervanging van kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad, definieert munt essentieel als bankbiljetten en muntstukken, die wettelijk in omloop mogen zijn, met inbegrip van eurobankbiljetten en euromunten, die wettig betaalmiddel zijn overeenkomstig Verordening (EG) nr. 974/98, PB L 151/1 van 21 mei 2014.

¹⁵⁸ Artikel 1 van de wet van 28 juli 2017 ter wijziging van het Strafwetboek en het Wetboek van strafvordering, met het oog op het omzetten van Richtlijn 2014/62/EU van het Europese Parlement en de Raad van 15 mei 2014 met betrekking tot de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsmunterij en ter vervanging van kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad definieert "munt" als bankbiljetten en muntstukken, die wettelijk gangbaar zijn in het Groothertogdom Luxemburg of in het buitenland of waarvan de uitgifte is toegelaten door een wet van een vreemd land of op grond van een bepaling die aldaar kracht van wet heeft (nieuw artikel 160 van het Luxemburgse Strafwetboek).

¹⁵⁹ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952, 337 en 338; R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 380.

aux pièces de monnaie et aux billets ayant cours légal dans “un autre État” et aux billets dont l’émission est autorisée par une loi d’un “autre État” et supprime le mot “étranger” ou les mots “pays étranger”.

Il est en outre proposé de reprendre explicitement dans la définition les billets de banque libellés en euros à côté des autres billets de banque comme le fait le Code pénal. La loi précitée du 4 avril 2001 a introduit l’euro dans les dispositions de faux monnayage afin de pouvoir poursuivre ces actes avant que l’euro ait cours légal, le 1er janvier 2002. Cette distinction se justifie encore compte tenu du fait que l’euro est particulièrement exposé aux risques de contrefaçon et de falsification en raison de son importance mondiale¹⁶⁰.

Le projet de texte fait référence à la notion de “pièces de monnaie” qui est utilisée dans les articles 169 et 170 du Code pénal actuel. Cette notion vise la monnaie métallique à laquelle les monnaies d’or ou d’argent peuvent être assimilées. Le projet s’écarte de la sorte du Code pénal qui comporte des infractions différentes selon le métal qui a servi à la fabrication de la monnaie¹⁶¹. La distinction d’après le métal n’a plus de sens dans le système monétaire actuel, où la valeur de la monnaie ne dépend pas de la valeur du métal utilisé, et de l’importance de la monnaie scripturale¹⁶².

À l’instar des billets de banque, les pièces de monnaie doivent avoir cours légal en Belgique ou à l’étranger pour être protégées par le Code pénal. Cet élément est repris dans la définition. Les mots “à l’étranger” sont remplacés par les mots “dans un autre État”. Il est également proposé de viser explicitement les pièces de monnaie libellées en euros à côté des autres pièces de monnaie.

À la suite de l’avis du Conseil d’État (n° 22), cette définition a été reprise dans la présente disposition, étant donné que cette notion apparaît non seulement dans le chapitre 1 du titre 4 mais également dans le chapitre 1 du titre 5.

27° Matière radioactive

Cette définition reprend celle de l’actuel article 487bis, § 2, du Code pénal.

verwijzen naar muntstukken en biljetten die wettelijk gangbaar zijn in “een andere Staat” en naar biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door een wet van een “andere Staat”, en schaft het woord “buitenland” of de woorden “vreemd land” af.

Er wordt daarenboven voorgesteld om, zoals in het Strafwetboek, in de definitie expliciet de bankbiljetten uitgedrukt in euro over te nemen, naast andere bankbiljetten. De bovenvermelde wet van 4 april 2001 heeft de euro ingevoerd in de bepalingen inzake valsmunterij, om deze feiten verder te kunnen vervolgen wanneer de euro wettelijk in omloop zou komen op 1 januari 2002. Dit onderscheid is nog gerechtvaardigd, gezien het feit dat de euro een bijzonder hoog risico loopt nagemaakt en vervalst te worden op basis van het wereldwijd belang ervan¹⁶⁰.

De ontwerptekst verwijst naar het begrip “muntstukken” dat in artikelen 169 en 170 van het huidige Strafwetboek gehanteerd wordt. Dit begrip verwijst naar de geldstukken waarmee de gouden of zilveren muntstukken gelijkgesteld kunnen worden. Het ontwerp wijkt hier af van het Strafwetboek, dat verschillende misdrijven bevat naargelang het metaal waaruit de munten vervaardigd werden¹⁶¹. Het verschil op basis van metaal is niet langer zinvol, gezien in het huidige monetaire systeem de waarde van munten niet afhangt van de waarde van de gebruikte metalen, en gezien het belang van giraal geld¹⁶².

Zoals de bankbiljetten, moeten de munten in België of in het buitenland wettelijk gangbaar zijn om strafrechtelijke bescherming te genieten. Dit aspect wordt overgenomen in de definitie. De woorden “in het buitenland” werden vervangen door de woorden “in een andere Staat”. Er wordt ook voorgesteld expliciet te verwijzen naar muntstukken uitgedrukt in euro, naast andere muntstukken.

In opvolging van het advies van de Raad van State (nr. 22) werd deze definitie opgenomen in deze bepaling, aangezien dit begrip niet alleen voorkomt in hoofdstuk 1 van titel 4 maar ook in hoofdstuk 1 van titel 5.

27° Radioactief materiaal

Deze definitie herneemt deze uit het huidige artikel 487bis, § 2, van het Strafwetboek.

¹⁶⁰ Doc. parl., Chambre, sess. ord. 2000-2001, doc. n° 50-1001/001, p. 4.

¹⁶¹ Les articles 160 à 163 du Code pénale distinguent les monnaies d’or ou d’argent, d’un part, et les autres monnaies métalliques et les monnaies libellées en euro, d’autre part.

¹⁶² R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 370, J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 15.

¹⁶⁰ Parl.St. Kamer 2000-01, nr. 50-1001/001, blz. 4.

¹⁶¹ Artikelen 160 tot 163 van het Strafwetboek maken een onderscheid tussen gouden of zilveren munten, enerzijds, en munten van een ander metaal en munten uitgedrukt in euro, anderzijds.

¹⁶² R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 370, J. MOINIL, “Le faux-monnayage”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 15.

28° Matières nucléaires

La version originale de la proposition du projet de loi reprenait la définition figurant à l'actuel article 487*bis*, § 1er, du Code pénal, où il était renvoyé à l'article 1, tiret 8, de la loi du 15 avril 1994 relative à la protection de la population et de l'environnement contre les dangers résultant des rayonnements ionisants et relative à l'Agence fédérale de Contrôle nucléaire.

Le Conseil d'État observe cependant dans son avis (n° 33) que cette définition ne coïncide pas parfaitement avec celle de l'article 1 de la Convention sur la protection physique des matières nucléaires signée à Vienne et New York le 3 mars 1980. L'article 7 de cette convention oblige les États parties à incriminer dans leur législation nationale certains comportements. Ce défaut de correspondance entre la définition des matières nucléaires du Code pénal et celle donnée par la Convention peut être source de problèmes sur ce point. Le choix a donc été fait de reprendre dans le projet de loi la définition de la Convention.

29° Engin nucléaire

Cette définition reprend celle de l'actuel article 487*bis*, § 4, du Code pénal.

30° Installation nucléaire

Cette définition reprend celle de l'actuel article 487*bis*, § 3, du Code pénal.

31° Exploitant d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement

Cette définition reprend l'actuel article 487*bis*, § 5, du Code pénal.

32° Personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement

Cette définition reprend l'actuel article 487*bis*, § 6, du Code pénal.

La définition du sexe a été supprimée de l'article suite à l'avis du Conseil d'État en réponse à l'avis 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 10.1) qui indique que cette définition n'a pas beaucoup de valeur puisque les articles suivants énumèrent tous les critères protégés de cette loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

28° Kernmateriaal

Het oorspronkelijke voorstel van wetsontwerp hernam de definitie uit het huidige artikel 487*bis*, § 1, van het Strafwetboek, waarin werd verwezen naar artikel 1, 8e streepje, van de wet van 15 april 1994 betreffende de bescherming van de bevolking en van het leefmilieu tegen de uit ioniserende stralingen voortspruitende gevaren en betreffende het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle.

De Raad van State merkt in zijn advies (nr. 33) evenwel op dat deze definitie niet volledig overeenstemt met deze uit artikel 1 van het Verdrag inzake externe beveiliging van kernmateriaal, opgemaakt te Wenen en te New York op 3 maart 1980. Artikel 7 van dit verdrag verplicht de verdragsluitende staten in zijn nationale wetgeving bepaalde gedragingen strafbaar te stellen. Het gebrek aan overeenstemming van de definitie van kernmateriaal in het Strafwetboek en deze uit het verdrag zou op dit punt problemen kunnen doen rijzen. Vandaar dat werd geopteerd om de definitie uit het Verdrag op te nemen in het wetsontwerp.

29° Nucleair instrument

Deze definitie herneemt deze uit het huidige artikel 487*bis*, § 4, van het Strafwetboek.

30° Nucleaire installatie

Deze definitie herneemt deze uit het huidige artikel 487*bis*, § 3, van het Strafwetboek.

31° Exploitant van een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen

Deze definitie herneemt het huidige artikel 487*bis*, § 5, van het Strafwetboek.

32° Persoon die extern is aan installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen

Deze definitie herneemt het huidige artikel 487*bis*, § 6, van het Strafwetboek.

De definitie van geslacht werd na advies van de Raad van State uit het artikel gehaald in antwoord op het advies 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 10.1) dat aangeeft dat deze definitie niet veel waarde heeft aangezien de volgende artikelen alle beschermde criteria van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen opsommen.

Quant au délit de sexisme, qui ne parle que de “sexe” et non d’autres critères protégés, une définition ne pose pas de problème. En effet, comme l’a rappelé le Conseil d’État lui-même, l’incrimination de sexisme a été testée et jugée bonne par la Cour constitutionnelle. Étant donné que le code pénal ne fait que reproduire l’incrimination actuelle, une modification n’est pas en cause.

Art. 80

Définitions spécifiques

Dans cet article, sont définies les notions qui ont une signification particulière et parallèle dans le chapitre 2 du titre 3 et dans les chapitres 1 à 3 du titre 7.

Dans son avis (n° 34-35), le Conseil d’État observe que le fait de reprendre une définition qui ne vaut pas pour l’entière du Code, ce qui implique que la notion est appliquée dans différentes acceptation, est source de confusion. Il faut d’abord constater que cette technique est aussi utilisée dans l’actuel Code pénal (art. 478-487bis du Code pénal). Dans la disposition en projet, la définition particulière de ce comportement est donnée pour les chapitres visés; en dehors de ces chapitres, la notion doit être comprise dans son acceptation courante.

1° Attentat

Le Code actuel contient une définition partielle de la notion “d’attentat” (à l’article 105 CP.; aussi à l’article 1, aliéna 2 de la Loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et les délits qui portent atteinte aux relations internationales¹⁶³). Dans la disposition en projet, ces éléments sont repris, complétés avec les autres caractéristiques de la notion d’attentat telle qu’interprétée aujourd’hui.¹⁶⁴

L’utilisation du terme acte “matériel” exclut la répression sous l’incrimination d’attentat de l’expression d’une pensée soit dans le langage parlé, soit dans les écrits. Ce n’est que si cette expression d’une pensée peut être considérée comme une incitation directe à commettre un attentat qu’on peut alors parler de participation à un attentat (sur la base de l’article 19 en projet).¹⁶⁵

¹⁶³ Moniteur belge du 14 mars 1858.

¹⁶⁴ Cf. H.D. BOSLY, “Les crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in H.D. BOSLY en C. DE VALKENEEER (eds.), *Les infractions – Volume 5: Les infractions contre l’ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 33 en 36; J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, “Crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 132, nr. 67 en 134, nr. 77.

¹⁶⁵ Cf. J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, “Crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 133, nr. 73.

Wat betreft het misdrijf van seksisme, dat enkel spreekt van “geslacht” en niet van andere beschermde criteria, is een definitie niet aan de orde. Immers, zoals de Raad van State zelf reeds aanhaalde, werd de strafbaarstelling van seksisme door het Grondwettelijk Hof getoetst en goed bevonden. Aangezien het strafwetboek de huidige strafbaarstelling enkel overneemt, is een wijziging niet aan de orde.

Art. 80

Bijzondere definities

In dit artikel worden begrippen gedefinieerd die een bijzondere en gelijklopende betekenis hebben in hoofdstuk 2 van titel 3 en de hoofdstukken 1 tot en met 3 van titel 7.

In zijn advies (nr. 34-35) stelt de Raad van State dat het verwarrend is om een definitie op te nemen die niet voor het gehele wetboek geldt, waardoor het begrip in verschillende betekenissen wordt gebruikt. Vooreerst moet worden vastgesteld dat deze techniek ook in het huidige Strafwetboek wordt gebruikt (art. 478-487bis Sw.). In het ontworpen artikel wordt een bijzondere omschrijving van deze gedraging gegeven voor de geviseerde hoofdstukken, daarbuiten moet het begrip in zijn dagdagelijkse betekenis worden gebruikt.

1° Aanslag

Het huidige Strafwetboek bevat een gedeeltelijke definitie van het begrip “aanslag” (in artikel 105 Sw.; ook terug te vinden in artikel 1, tweede lid, Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen¹⁶³). In de ontworpen bepaling worden deze elementen hernomen, aangevuld met de andere wezenskenmerken van deze begrippen zoals die vandaag worden geïnterpreteerd.¹⁶⁴

Met het gebruik van de term “materiële” handeling wordt de strafbaarheid van meningsuitingen, hetzij in gesproken woorden, hetzij in geschriften, als een aanslag uitgesloten. Slechts wanneer deze meningsuiting kan worden beschouwd als het rechtstreeks aanzetten tot het plegen van een aanslag, is er wel sprake van deelneming aan de aanslag (op grond van het ontworpen artikel 19).¹⁶⁵

¹⁶³ *Belgisch Staatsblad* van 14 maart 1858.

¹⁶⁴ Cf. H.D. BOSLY, “Les crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in H.D. BOSLY en C. DE VALKENEEER (eds.), *Les infractions – Volume 5: Les infractions contre l’ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 33 en 36; J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, “Crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 132, nr. 67 en 134, nr. 77.

¹⁶⁵ Cf. J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, “Crimes et délits contre la sûreté de l’état”, in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 133, nr. 73.

Aujourd'hui, il est admis que l'acte matériel ne doit pas être nécessairement accompagné de violence¹⁶⁶. Pour assurer en outre la garantie de la liberté d'expression, de la liberté d'association..., il est proposé ici, à l'instar entre autres de la France (art. 411-1 CP), de l'Allemagne (§ 81 StGB) et de la Suisse, d'ajouter qu'il doit s'agir d'un acte matériel qui consiste en ou s'accompagne de violence ou de menace de violence. L'exemple qui est cité dans la doctrine d'un attentat où il n'y a ni violence, ni menace, concerne les mesures établies lors de l'occupation du territoire par une puissance étrangère (lors de laquelle l'usage de la force n'est pas utile). De tels comportements sont pourtant punis par l'actuel article 118*bis* du Code pénal (les articles en projet 573 à 575).

Dans son avis (n° 34), le Conseil d'État se pose encore la question de savoir comment la définition d'"attentat" se combine avec l'infraction d'attentat contre la paix civile dans la mesure où elle concerne l'armement de citoyens (art. 392, 1°), dès lors que l'armement de citoyens ne s'accompagne pas nécessairement de violence ou de menace de violence et que l'incitation de citoyens à s'armer ne nécessite par elle-même aucun acte matériel. On peut répondre à ce sujet que le mot "attentat" dans l'intitulé ou la dénomination d'une infraction n'est pas ici déterminante mais c'est seulement le recours au terme "attentat" dans la définition des éléments constitutifs de l'infraction qui importe.

Le problème signalé par le Conseil d'État ne se pose donc pas pour l'article 392, 1°, dès lors que le terme "attentat" n'y figure pas. Dans la même disposition, le terme y figure bien sous le 2° et à cet endroit, il doit être interprété conformément à la définition donnée dans la présente disposition.

2° Complot

Cette définition reprend celle de l'actuel article 110 du Code pénal.

Art. 81

Adoption

Cet article reprend l'idée sous-jacente de l'actuel article 392*bis* du Code pénal, mais rectifie une erreur

¹⁶⁶ J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'état", in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 133, nr. 71; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 51-52.

Vandaag wordt aangenomen dat de materiële handeling niet noodzakelijk gewelddadig moet zijn.¹⁶⁶ Om de vrijwaring van de vrije meningsuiting, van de vrijheid van vereniging, ... bijkomend te verzekeren, wordt voorgesteld hieraan, naar o.a. Frans (art. 412-1 C.P.), Duits (§ 81 StGB) en Zwitsers (art. 265 C.P.) voorbeeld, toe te voegen dat het moet gaan om handelingen die bestaan uit of gepaard gaan met geweld of de bedreiging met geweld. Het voorbeeld dat in de rechtsleer wordt aangehaald van een aanslag waarbij er geen geweld wordt gebruikt of daar niet mee wordt bedreigd, heeft betrekking op handelingen gesteld onder de bezetting van het grondgebied door een vreemde macht (waardoor het gebruik van geweld niet langer nodig is). Dergelijke gedragingen zijn evenwel strafbaar onder het huidige artikel 118*bis* Sw. (het ontworpen artikel 573 tot en met 575).

De Raad van State stelde in zijn advies (nr. 34) nog de vraag hoe de definitie van "aanslag" zich verhoudt tot het misdrijf "aanslag op de burgerlijke vrede" in zoverre het betrekking heeft op het wapenen van burgers (artikel 392, 1°), aangezien het wapenen van burgers niet noodzakelijk gepaard gaat met geweld of bedreiging met geweld en het aanzetten van burgers om zich te wapenen op zich geen materiële handeling veronderstelt. Hierop kan worden geantwoord dat het begrip "aanslag" in het opschrift/de benaming van het misdrijf hier niet doorslaggevend is, maar enkel het gebruik van het woord "aanslag" in de omschrijving van de constitutieve bestanddelen van het misdrijf.

Het door de Raad gesignaleerde probleem bestaat dus niet voor wat artikel 392, 1°, betreft, aangezien daarin het woord "aanslag" niet voorkomt. In hetzelfde artikel komt dit wel voor onder 2° en daar moet het de betekenis krijgen zoals omschreven in de hier besproken bepaling.

2° Samenspanning

Deze definitie herneemt deze uit het huidige artikel 110 Sw.

Art. 81

Adoptie

Dit artikel herneemt de achterliggende idee uit het huidige artikel 392*bis* Sw., maar herstelt een materiële

¹⁶⁶ J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBROUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'état", in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 133, nr. 71; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 51-52.

matérielle qui s'est glissée dans le cadre de la discussion parlementaire de cette disposition.¹⁶⁷ Cette erreur matérielle a engendré une contradiction entre le droit pénal et le droit civil. L'adoption simple crée un lien de filiation entre l'adoptant et l'adopté et un lien de parenté entre l'adopté et les descendants de l'adopté (article 353-12 du Code civil). L'adopté conserve ses liens de parenté d'origine.

Par contre, l'adoption plénière confère à l'adopté (et à ses descendants) un statut identique, au sein de la famille de l'adoptant, à celui de toute personne qui faisait partie de la famille par filiation d'origine. Cette adoption plénière remplace la filiation d'origine (art. 356-1 du Code civil).¹⁶⁸ Dans le cas de l'adoption simple, il ne se crée donc pas de lien de filiation ou de parenté à l'égard des parents de l'adoptant, ce qui est le cas lors de l'adoption plénière. Néanmoins, la circonstance aggravante résultant du lien de filiation serait, *de lege lata*, malgré tout applicable en cas de faits commis à l'encontre de ces personnes.

Afin d'éviter de telles contradictions, il est décidé d'aligner simplement l'adoption du droit pénal sur celle du droit civil. Ceci est réalisé en comprenant également sous le terme "parent" l'adoptant, l'adopté et les parents de l'adoptant dans les cas où la loi fait naître la parenté. De cette manière, le droit pénal est également flexible à l'égard d'éventuelles modifications des règles concernant l'adoption en droit civil.

Cette intervention entraîne, dans une certaine mesure, une extension du champ d'application. Il résulte en effet de la disposition en projet que des frères adoptifs peuvent, par exemple, aussi être considérés comme des parents en ligne collatérale.

L'assimilation explicite des notions de "père" ou "mère" ou "parents" par l'article 392*bis* du Code pénal n'est pas reprise dans la disposition en projet étant donné qu'elle résulte déjà de la nature de l'adoption. Les adoptants sont les parents de l'adopté. Les autres alignements sont bel et bien nécessaires vu l'emploi du terme "parenté" dans la loi, un lien biologique qui n'existe pas en cas d'adoption.

vergissing die is ontstaan tijdens de parlementaire discussie omtrent deze bepaling.¹⁶⁷ Door deze materiële vergissing is er een tegenstrijdigheid ontstaan tussen het strafrecht en het burgerlijk recht. De gewone adoptie brengt tussen de adoptant en de geadopteerde een afstammingsband tot stand en een verwantschapsband tussen de geadopteerde en de afstammelingen van de geadopteerde (artikel 353-12 BW). De geadopteerde behoudt zijn oorspronkelijke verwantschapsbanden.

Bij volle adoptie daarentegen krijgt de geadopteerde (en zijn afstammelingen) in de familie van de adoptant hetzelfde statuut als iemand die door oorspronkelijke afstamming deel uitmaakte van de familie. Die volle adoptie vervangt de oorspronkelijke afstamming (art. 356-1 BW).¹⁶⁸ In het geval van gewone adoptie ontstaat er dus geen afstammings- of verwantschapsband ten aanzien van de ouders van de adoptant, wat wel het geval is bij de volle adoptie. Desondanks zou, *de lege lata*, toch de verzwarende omstandigheid die voortvloeit uit de afstammingsband van toepassing zijn wanneer ze feiten tegen deze personen plegen.

Om dergelijke tegenstrijdigheden te vermijden, wordt ervoor geopteerd de adoptie voor het strafrecht eenvoudig gelijk te schakelen met het burgerlijk recht. Dit wordt gerealiseerd door onder "bloedverwant" ook de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant te begrijpen in de gevallen waarin de wet verwantschap doet ontstaan. Op die manier is het strafrecht overigens ook flexibel ten aanzien van eventuele wijzigingen van de regels inzake adoptie in het burgerlijk recht.

Deze ingreep zorgt in zekere mate voor een uitbreiding van het toepassingsgebied. Ten gevolge van de ontworpen bepaling kunnen bijvoorbeeld adoptiebroers voor het strafrecht ook als bloedverwanten in de zijlijn worden beschouwd.

De uitdrukkelijke gelijkstelling van de begrippen "vader", "moeder" of "ouders" door artikel 392*bis* Sw. wordt niet hernomen in de ontworpen bepaling aangezien deze reeds voortvloeit uit de aard van de adoptie. De adoptanten zijn de ouders van de geadopteerde. De andere gelijkschakelingen zijn wel noodzakelijk, gelet op het gebruik van het woord "bloedverwantschap" in de wet, een biologische band die niet bestaat in geval van adoptie.

¹⁶⁷ Voir à ce sujet J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 412-413, n° 439; J.-M. POUPAERT, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éd.), *Les Nouvelles. Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 23-24, n° 6675-6676.

¹⁶⁸ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antvers, Intersentia, 2012, 297, n° 478. L'adoption plénière par un beau-parent y fait exception.

¹⁶⁷ Zie hierover J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 412-413, nr. 439; J.-M. POUPAERT, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (eds.), *Les Nouvelles. Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 23-24, nr. 6675-6676.

¹⁶⁸ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 297, nr. 478. Een uitzondering hierop is de volle stiefouderadoptie. Hier

Le projet de texte soumis au Conseil d'État comportait une règle de conversion qui prescrivait que, dans les dispositions légales qui se réfèrent pour leur application à un seuil de peine d'emprisonnement d'au moins un an, cette référence doit être lue comme une référence à une peine d'emprisonnement de niveau 2. Le commentaire de l'article était le suivant:

L'une des innovations les plus marquantes du projet de Livre Ier du Code pénal est la répartition des peines principales en niveaux. Afin de permettre l'application du Livre Ier aux lois pénales particulières antérieures à l'entrée en vigueur de ce livre, il est nécessaire de prévoir un mécanisme de conversion. À cet égard, on peut se référer au mécanisme de conversion, comme prévu dans l'article 78 du projet – livre I.

La disposition en projet (article 82) ajoute une autre règle de conversion et prévoit que sauf si la loi le prévoit autrement, dans les dispositions légales faisant référence pour leur application à un seuil de peine d'une peine d'emprisonnement minimal d'un an, cette référence doit être lue comme visant une peine d'emprisonnement de niveau 2 au moins, telle que prévue par l'article 36 de la présente loi.

Cette disposition a été supprimée suite à l'avis du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 12) qui considère que, vu sa portée, cette disposition ne doit pas faire partie du Livre II. Elle sera intégrée dans le Livre Ier du projet de Code pénal, dans l'article 78, rassemblant les règles de conversion. Le Conseil d'État indique aussi que cette règle n'est pas claire. Cette préoccupation est partagée par le Collège des procureurs généraux dans son avis du 26 janvier 2023 (p. 78 et suivants).

TITRE 1

Les violations graves du droit international humanitaire

L'intitulé du titre premier est la reprise du titre Ibis du Livre II actuel du Code pénal.

Comme la plupart des incriminations actuelles sont empruntées au droit pénal international et avaient fait l'objet, lors de leur vote et de leurs modifications ultérieures éventuelles, de débats parlementaires approfondis, le choix est fait de les maintenir telles quelles.

Comme ces infractions sont considérées comme des crimes de droit international, le terme "crime" a été maintenu pour les dénommer en conformité avec le droit pénal international et, plus particulièrement, avec le Statut de la Cour pénale internationale, nonobstant la suppression

De ontwerptekst die aan de Raad van State werd voorgelegd bevatte een omzettingsregel die voorschreef dat de wettelijke bepalingen die voor hun toepassing verwijzen naar een strafdrempel van een gevangenisstraf van minimum één jaar, deze verwijzing moet worden gelezen als een verwijzing naar een gevangenisstraf van niveau 2. De toelichting bij dit artikel was als volgt:

Een van de meest in het oog springende innovaties van het ontworpen Boek I Strafwetboek is de indeling van de hoofdstraffen in niveaus. Om de toepassing van Boek I op bijzondere strafwetten die dateren van voor de inwerkingtreding van dit boek mogelijk te maken, is het noodzakelijk om in een conversiemechanisme te voorzien. Terzake kan verwezen worden naar het conversiemechanisme, zoals vervat in artikel 78 van het ontwerp – boek I.

De ontworpen bepaling (artikel 82) voegt hieraan nog een omzettingsregel toe en bepaalt dat behoudens indien de wet anders bepaalt, in de wettelijke bepalingen die voor hun toepassing verwijzen naar een strafdrempel van een gevangenisstraf van minimum één jaar, deze verwijzing moet worden gelezen als een verwijzing naar een gevangenisstraf van niveau 2, zoals bepaald door artikel 36 van deze wet.

Deze bepaling is weggelaten ingevolge het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 12), die overweegt dat, gezien haar draagwijdte, deze bepaling niet thuishoort in Boek II. Ze zal geïntegreerd worden in Boek I van het ontwerp van Strafwetboek, in artikel 78, die de omzettingsregels samenbrengt. De Raad van State stelt ook dat deze regel onduidelijk is. Deze zorg wordt gedeeld door het College van procureurs-generaal in zijn advies van 26 januari 2023 (p. 78 e.v.).

TITEL 1

Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht

Het opschrift van titel 1 herneemt Titel Ibis van het huidige Boek II van het Strafwetboek.

Aangezien het merendeel van de huidige strafbaarstellingen zijn ontleend aan het internationaal strafrecht en bij hun stemming en latere eventuele wijzigingen het onderwerp waren van diepgaande parlementaire debatten, werd ervoor gekozen om ze als dusdanig te behouden.

Aangezien deze misdrijven volgens het internationale recht als misdaden worden beschouwd, is de term "misdad" gehandhaafd om ze aan te duiden overeenkomstig het internationale strafrecht en met name het statuut van het Internationaal Strafhof, niettegenstaande

de la distinction entre crimes, délits et contravention dans le nouveau Code pénal. Le vocable de “crime” qui est ici utilisé est aussi étranger à la notion de “matières criminelles” visée à l’article 150 de la Constitution, ces matières criminelles étant dorénavant déterminées par l’article 216*novies* du Code d’instruction criminelle.

Toutes les infractions visées dans ce titre sont des infractions volontaires qui requièrent soit un dol général, soit un dol spécial.

Art. 82

Le crime de génocide

La définition du crime de génocide reprend sans modification la définition internationale figurant à l’article 136*bis* actuel.

Le crime de génocide étant considéré comme le crime le plus grave (le crime des crimes), il doit être passible de la peine la plus élevée. Dans un souci de lisibilité, il est proposé d’intégrer, dans un second alinéa, la peine prévue pour ce crime à l’article 136*quinquies*, alinéa 1er, du Code actuel. Dans la nouvelle échelle des peines, il s’agit de la peine maximale, à savoir la peine de niveau 8 (emprisonnement à perpétuité).

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d’admission de circonstances atténuantes.

Art. 83

Le crime contre l’humanité

La définition du crime contre l’humanité est empruntée, sans modification, à la définition internationale figurant à l’article 136*ter* actuel.

Comptant parmi les crimes les plus graves, la peine la plus élevée doit également être retenue pour le crime contre l’humanité. Ici également, il est proposé d’intégrer, dans un second alinéa, la peine prévue pour ce crime à l’article 136*quinquies*, alinéa 1er, du Code pénal actuel. Dans la nouvelle définition des peines, il s’agit de la peine de niveau 8 (emprisonnement à perpétuité).

de afschaffing van het onderscheid tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen in het nieuw Strafwetboek. De hier gebruikte term “misdaad” is ook vreemd aan het begrip “strafzaken” als bedoeld in artikel 150 van de Grondwet, aangezien deze strafzaken thans worden bepaald door artikel 216*novies* van het Wetboek van strafvordering.

Alle in deze titel genoemde misdrijven zijn opzettelijke misdrijven waarvoor het algemeen of bijzonder opzet vereist is.

Art. 82

Misdaad van genocide

De definitie van de misdaad van genocide herneemt zonder wijzing de internationale definitie van het huidige artikel 136*bis*.

Aangezien de misdaad van genocide wordt beschouwd als de zwaarste misdaad (de misdaad bij uitstek), moet die worden bestraft met de zwaarste straf. Met het oog op de leesbaarheid wordt voorgesteld om in een tweede lid de straf voor die misdaad bepaald in artikel 136*quinquies*, eerste lid, van het huidige Wetboek op te nemen. In de nieuwe straffenschaal gaat het om de maximumstraf, de straf van niveau 8 (levenslange gevangenisstraf).

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 83

Misdaad tegen de mensheid

De definitie van de misdaad tegen de mensheid herneemt zonder wijziging de internationale definitie van het huidige artikel 136*ter*.

Als één van de zwaarste misdaden moet de zwaarste straf eveneens worden behouden voor de misdaden tegen de mensheid. Hier wordt ook voorgesteld om in een tweede lid de straf voor die misdaad bepaald in artikel 136*quinquies*, eerste lid, van het huidige Strafwetboek op te nemen. In de nieuwe omschrijving van de straffen gaat het om de straf van niveau 8 (levenslange gevangenisstraf).

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

À la suite de l'avis 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 14), une correction d'ordre technique (renu-mérotation) est apportée au projet. Le Collège des procureurs généraux soulève la même remarque dans son avis du 26 janvier 2023 (p. 12).

Art. 84 à 88

Les crimes de guerre

Les articles 84 à 88 reprennent les crimes de guerre tels qu'ils sont actuellement incriminés dans notre droit, en y incorporant les trois incriminations nouvelles ajoutées à l'article 8 du Statut de Rome de la Cour pénale internationale par la Résolution ICC-ASP/16/Res.4, adoptée par consensus lors de la 12e séance plénière de la XVIe session de l'Assemblée des États parties, le 14 décembre 2017.

Ladite Résolution comporte en ses Annexes I, II et III, trois amendements aux articles 8-2-b) et 8-2-e) du Statut de Rome, qui donnent compétence à la Cour pénale internationale pour poursuivre les crimes de guerre que constituent l'utilisation d'armes qui utilisent des agents microbiens ou autres agents biologiques ainsi que des toxines, l'emploi d'armes blessant par des éclats qui ne sont pas localisables par rayons X et l'emploi d'armes à laser aveuglantes et ce, tant dans le contexte d'un conflit armé international que d'un conflit armé ne présentant pas ce caractère.

Les armes visées par ces amendements ont en commun d'entraîner d'immenses souffrances ou de tuer de manière indiscriminée. Leur utilisation est donc contraire au principe d'interdiction d'employer des armes causant des maux superflus ou des souffrances inutiles, ainsi qu'au principe de distinction, qui figurent parmi les règles fondamentales du droit international humanitaire.

Les incriminations reprises dans ces articles continuent, comme auparavant, d'être répréhensibles suivant la même définition tant en cas de conflit armé international qu'en cas de conflit armé n'ayant pas ce caractère, sauf en cas de disposition explicite contraire (comme, par exemple, au § 1er, 12°, de l'article 136*quater* actuel).

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten, zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Naar aanleiding van advies 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 14) wordt een technische correctie (hernummering) in het ontwerp aangebracht. Het College van procureurs-generaal stelde hetzelfde punt aan de orde in zijn advies van 26 januari 2023 (p. 12).

Art. 84 tot 88

Oorlogsmisdaden

De artikelen 84 tot en met 88 hernemen de oorlogsmisdaden – zoals zij thans in ons recht strafbaar worden gesteld, waarbij ook de drie nieuwe strafbaarstellingen die werden toegevoegd aan artikel 8 van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof door Resolutie ICC-ASP/16/Res.4, bij consensus aangenomen tijdens de twaalfde plenaire zitting van de XVIe sessie van de Vergadering van Verdragspartijen op 14 december 2017, geïncorporeerd in de tekst.

De Bijlagen I, II en III bij de voornoemde Resolutie bevatten drie amendementen op de artikelen 8-2-b) en 8-2-e) van het Statuut van Rome die het Internationaal Strafhof bevoegd maken om de oorlogsmisdaden te vervolgen die bestaan in het gebruik van wapens die werken met microbiologische of andere biologische agentia of toxines, het gebruik van wapens die letsels toebrengen door middel van deeltjes die niet met röntgenstralen in het menselijk lichaam kunnen worden ontdekt en het gebruik van blindmakende laserwapens, zowel in de context van internationale gewapende conflicten als in de context van gewapende conflicten die niet van internationale aard zijn.

De in de amendementen beoogde wapens hebben het gemeenschappelijke kenmerk dat zij immens leed veroorzaken en zonder enig onderscheid mensen doden. Het gebruik ervan gaat dus in tegen het beginsel van het verbod op het gebruik van wapens die overbodige verwondingen of onnodig lijden veroorzaken en het beginsel van onderscheid, die fundamentele regels van het internationaal humanitair recht zijn.

De strafbaarstellingen opgenomen in die artikelen blijven zoals voorheen laakbaar volgens dezelfde definitie zowel in geval van internationaal gewapend conflict, als in geval van gewapend conflict van niet-internationale aard, behoudens uitdrukkelijk andersluidende bepaling (zoals bijvoorbeeld in het huidige artikel 136*quater*, § 1, 12°).

Il est proposé de conserver les peines applicables prévues actuellement aux alinéas 2 à 9 de l'article 136*quinquies*, tout en les adaptant à la nouvelle échelle de peine et en conservant les éléments aggravants prévus.

Comme le texte de l'actuel article 136*quater* du Code pénal est fort long et peu lisible, les nouvelles dispositions envisagent de classer les crimes de guerre en quatre catégories suivant la gravité de la peine applicable. C'est ce qu'annonce l'article 84 en projet.

L'article 85 reprend les crimes de guerre de catégorie 1 qui sont passibles de la plus haute peine, à savoir la peine de niveau 8.

L'article 86 contient les définitions des crimes de guerre de catégorie 2 punissables d'une peine de niveau 7 (et même de niveau 8 lorsque le crime a entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes).

En ce qui concerne les infractions visées aux literae j) et k) du paragraphe premier, il s'agit d'infractions qui sont visées aux 29° et 30° de l'actuel article 136*quater*, § 1er, et qui reprennent les définitions internationales figurant à l'article 85, § 3, f), du Protocole I additionnel aux Conventions de Genève du 12 août 1949 relatif à la protection des victimes des conflits armés internationaux du 8 juin 1977 et à l'article 8, § 2, b), vii) du Statut de la Cour pénale internationale. En ce qui concerne les peines applicables pour ces incriminations, la peine sera de niveau 7 lorsque les faits auront seulement entraîné des blessures graves; par contre, la peine sera de niveau 8 conformément au paragraphe 2 lorsque les faits ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Cette disposition comprend les trois nouvelles incriminations ajoutées à l'article 8 du Statut de Rome de la Cour pénale internationale par la résolution ICC-ASP/16/Res.4, adoptée le 14 décembre 2017. Ces trois incriminations ont été introduites à l'article 136*quater*, § 1er, 41° à 43°, du Code pénal par la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social.

L'article 87 énumère les crimes de guerre de catégorie 3. Ces infractions sont punissables d'une peine de niveau 5 (pour certaines infractions, la peine peut être portée à un niveau 7 ou 8 – ce qui en fait des crimes – lorsque certains éléments aggravants sont présents).

Er wordt voorgesteld om de toepasselijke straffen die thans worden bepaald in artikel 136*quinquies*, tweede tot negende lid, te behouden met aanpassing aan de nieuwe straffenschaal en behoud van de verzwarende bestanddelen waarin is voorzien.

Aangezien de tekst van het huidige artikel 136*quater* van het Strafwetboek zeer lang en niet goed leesbaar is, beogen de nieuwe bepalingen de oorlogsmisdaden – in vier categorieën te classificeren naargelang van de zwaarte van de toepasselijke straf. Dat wordt vermeld in het ontworpen artikel 84.

Artikel 85 herneemt de oorlogsmisdaden van categorie 1 die worden bestraft met de zwaarste straf, de straf van niveau 8.

Artikel 86 bevat de definities van de oorlogsmisdaden van categorie 2 die worden bestraft met een straf van niveau 7 (en zelfs van niveau 8 wanneer de misdaad heeft geleid tot de dood van een of meerdere personen).

Wat de in de eerste paragraaf, onder j) en k), bedoelde misdrijven betreft, zijn het de misdrijven gevisieerd door 29° en 30° van het huidige artikel 136*quater*, § 1, Sw. waarin de internationale definities vervat in artikel 85, § 3, f), van het Aanvullend Protocol I bij de Conventies van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van internationale gewapende conflicten van 8 juni 1977 en van artikel 8, § 2, b), vii) van het Statuut van het Internationaal Strafhof zijn opgenomen. Wat de op deze misdrijven toepasselijke straffen betreft, is de strafmaat een straf van niveau 7 wanneer de feiten slechts ernstig lichamelijk letsel tot gevolg hebben gehad; daarentegen is de strafmaat een straf van niveau 8 overeenkomstig paragraaf 2 wanneer de feiten de dood van een of meer personen tot gevolg hebben gehad.

Deze bepaling omvat de drie nieuwe strafbaarstellingen die werden toegevoegd aan artikel 8 van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof door de resolutie ICC-ASP/16/Res.4, aangenomen op 14 december 2017. Deze drie strafbaarstellingen werden ingevoegd in artikel 136*quater*, § 1, 41° tot 43°, van het Strafwetboek door de wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensden, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek.

Artikel 87 somt de oorlogsmisdaden van categorie 3 op. Die misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5 (voor bepaalde misdrijven kan de straf naar niveau 7 of 8 worden gebracht – waardoor zij misdaden worden – wanneer bepaalde verzwarende bestanddelen aanwezig zijn).

L'article 87, § 1er, 2°, du projet de loi vise à incriminer les violations graves définies à l'article 15.1 du Deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, adopté à La Haye le 26 mars 1999.

Cette disposition prévoit:

“Art. 15.1. Commet une infraction au sens du présent Protocole toute personne qui, intentionnellement et en violation de la Convention ou du présent Protocole, accomplit l'un des actes ci-après:

- a) faire d'un bien culturel sous protection renforcée l'objet d'une attaque;
- b) utiliser un bien culturel sous protection renforcée ou ses abords immédiats à l'appui d'une action militaire;
- c) détruire ou s'approprier sur une grande échelle des biens culturels protégés par la Convention et le Deuxième Protocole;
- d) faire d'un bien culturel couvert par la Convention et le Deuxième Protocole l'objet d'une attaque;
- e) le vol, le pillage ou le détournement de biens culturels protégés par la Convention, et les actes de vandalisme dirigés contre des biens culturels protégés par la Convention.”

Aux termes de l'article 15.2 dudit Protocole, les États parties s'engagent à adopter les mesures nécessaires pour incriminer dans son droit interne les infractions visées audit article 15. Or, le texte actuel de l'article 136*quater*, § 3, du Code pénal ne reprend que les infractions reprises sous les a), b) et c) de l'article 15.1 et omet d'incriminer les infraction reprises sous les d) et e). Il y a lieu de combler cette lacune.

À la suite de l'avis 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 14 et 15), une correction d'ordre technique est apportée au projet.

L'article 88 contient enfin les crimes de guerre de catégorie 4. Ces infractions sont punissables d'une peine de niveau 4 (pour certaines infractions, l'existence d'éléments aggravants justifient que les peines soient portées à des niveaux supérieurs comme actuellement).

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus lorsque le crime de guerre est puni d'une peine

Artikel 87, § 1, 2°, van het wetsontwerp heeft tot doelstelling de ernstige schendingen strafbaar te stellen die zijn gedefinieerd in artikel 15.1 van het Tweede Protocol met betrekking tot het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, aangenomen te Den Haag op 26 maart 1999.

Deze bepaling luidt:

“Art. 15.1. Hij die een van de hierna genoemde daden begaat, overtreedt opzettelijk het Verdrag of dit Protocol en pleegt een misdrijf in de zin van dit Protocol:

- a) een aanval richten op een cultureel goed onder versterkte bescherming;
- b) een cultureel goed onder versterkte bescherming of de onmiddellijke nabijheid aanwenden ter ondersteuning van een militaire actie;
- c) de door het Verdrag en dit Protocol beschermde culturele goederen op grote schaal vernietigen of zich toe-eigenen;
- d) een aanval richten op een cultureel goed beschermd door het Verdrag en dit Protocol;
- e) de diefstal, de plundering of de verduistering van culturele goederen beschermd door het Verdrag en daden van vandalisme tegen de culturele goederen beschermd door het Verdrag.”

Overeenkomstig artikel 15.2 van dit Protocol engageert elke verdragspartij zich ertoe de noodzakelijke maatregelen te nemen om de misdrijven in het aangehaalde artikel 15 strafbaar te stellen in zijn nationale recht. De huidige tekst van artikel 136*quater*, § 3, van het Strafwetboek bevat enkel de strafbaarstellingen aangehaald onder a), b) en c) van artikel 15.1 en laat na de misdrijven onder d) en e) strafbaar te stellen. Het is gepast deze tekortkoming recht te zetten.

Naar aanleiding van advies 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 14 et 15) wordt een technische correctie in het ontwerp aangebracht.

Artikel 88 bevat tot slot de oorlogsmisdaden van categorie 4. Die misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 4 (voor bepaalde misdrijven rechtvaardigt het bestaan van verzwarende bestanddelen dat de straffen zoals thans naar hogere niveaus worden gebracht).

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten wanneer het oorlogsmisdaad met een straf van niveau 7 of

de niveau 7 ou 8, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 89

La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité

La Convention internationale pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées, adoptée par l'Assemblée générale des Nations Unies le 20 décembre 2006, a été ratifiée par la Belgique le 2 juin 2011.

Cette Convention consacre le droit de toute personne de ne pas être soumise à une disparition forcée. La pratique des disparitions forcées est loin d'être un phénomène isolé dans le temps ou dans l'espace. Le nombre de cas de disparitions forcées transmis au Groupe de travail des Nations Unies sur les disparitions forcées depuis sa création en 1980 s'approche des 54.000 et concerne plus de 80 États (Rapport annuel 2011 du Groupe de travail sur les disparitions forcées, A/HRC/19/58/Rev.1).

La Convention de 2006 requiert des États parties qu'ils adoptent des mesures d'ordre à la fois préventif et répressif assurant son respect.

Ainsi, l'article 4 de la Convention dispose que "Tout État partie prend les mesures nécessaires pour que la disparition forcée constitue une infraction au regard de son droit pénal".

Les États parties sont tenus de rendre compte de sa mise en œuvre dans leur droit interne auprès du comité de l'ONU sur les disparitions forcées – "Comité CED", organe chargé de la supervision de la mise en œuvre de la Convention (articles 26 à 36). En septembre 2014, le Comité CED a recommandé de manière prioritaire aux autorités belges d'adopter une incrimination autonome visant l'acte de disparition forcée non constitutif d'un crime contre l'humanité¹⁶⁹, qui soit distincte des infractions existantes connexes à cet acte, comme la détention illégale et arbitraire ou la torture¹⁷⁰.

¹⁶⁹ La disparition forcée constitutive d'un crime contre l'humanité étant déjà incriminée de manière autonome dans le Code pénal belge.

¹⁷⁰ Comité CED, *Observations finales concernant le rapport soumis par la Belgique en application du paragraphe 1 de l'article 29 de la Convention*, adoptées par le Comité à sa septième session (15-26 septembre 2014).

8 wordt bestraft zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 89

Gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt

België ratificeerde op 2 juni 2011 het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning, goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 december 2006.

Dat verdrag bekrachtigt het recht van elke persoon om niet te worden onderworpen aan een gedwongen verdwijning. De praktijk van de gedwongen verdwijningen is allesbehalve een in tijd en ruimte geïsoleerd fenomeen. Sedert de oprichting van de VN-Werkgroep inzake gedwongen verdwijningen in 1980 werden meer dan 54.000 gevallen van gedwongen verdwijning uit meer dan 80 staten eraan overgezonden (Jaarverslag 2011 van de Werkgroep inzake gedwongen verdwijningen, A/HRC/19/58/Rev.1).

Het verdrag van 2006 vereist van de staten die partij zijn dat zij tegelijk preventieve en repressieve ordemaatregelen nemen om de naleving ervan te waarborgen.

Zo bepaalt artikel 4 van het verdrag dat "[e]lke staat die partij is [...] de nodige maatregelen [neemt] om te waarborgen dat gedwongen verdwijning een strafbaar feit vormt krachtens zijn strafrecht".

De staten die partij zijn, moeten bij het VN-comité inzake de gedwongen verdwijningen – "CED-comité", orgaan belast met het toezicht op de tenuitvoerlegging van het verdrag (artikelen 26 tot 36) – rekenschap afleggen over de tenuitvoerlegging in hun nationale recht. In september 2014 heeft het CED-comité de Belgische autoriteiten op prioritaire wijze aanbevolen om een autonome strafbaarstelling goed te keuren met het oog op de handeling van gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de mensheid vormt¹⁶⁹, die verschilt van de bestaande misdrijven verwant met die handeling, zoals de wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving of de foltering¹⁷⁰.

¹⁶⁹ Aangezien de gedwongen verdwijning die een misdaad tegen de mensheid vormt reeds op autonome wijze wordt bestraft in het Belgisch Strafwetboek.

¹⁷⁰ CED-comité, *Concluding observations on the report submitted by Belgium under article 29, paragraph 1, of the Convention*, goedgekeurd door het Comité in de zevende zitting (15-26 september 2014).

La disparition forcée se caractérise par une combinaison de violations aux droits fondamentaux: violations du droit à la liberté et à la sécurité parce que la victime est détenue illégalement et arbitrairement sans être menée devant une autorité judiciaire, violation de la vie privée et familiale parce que l'auteur refuse d'informer la famille de la victime du lieu où celle-ci est détenue ou refuse même dans certains cas de reconnaître l'existence de la détention. La victime est ainsi placée dans une zone de non-droit où elle est exposée à d'autres abus comme, par exemple, des violations de son intégrité physique et morale. C'est cette combinaison de violations qui a poussé la Communauté internationale à souhaiter développer un instrument international propre à la disparition forcée, en plus des instruments internationaux préexistants comme le Pacte international des droits civils et politiques ou la Convention internationale contre la torture.

La Convention internationale sur les disparitions forcées approche le phénomène dans son caractère multidimensionnel.

Elle requiert une incrimination autonome à laquelle elle attache des caractéristiques particulières:

- compétence extraterritoriale en cas de présence de l'auteur sur le territoire et obligation *aut dedere aut judicare*;

- responsabilité du supérieur hiérarchique, distincte de la participation punissable;

- exclusion de l'ordre du supérieur hiérarchique comme cause de justification.

C'est ce qui explique le choix du législateur de ne pas insérer la disparition forcée parmi les infractions de droit commun. En plaçant la disparition forcée dans le titre Ier, le législateur entend approcher la disparition forcée dans son caractère multidimensionnel et y attacher les conséquences requises par la Convention à travers l'application des dispositions communes du titre Ier. Cette approche permet de mettre en exergue la stigmatisation que la communauté internationale associe au crime de disparition forcée.

Deux cas de figures pourront exister: celui où la disparition forcée constituera un crime contre l'humanité et celui où la disparition forcée ne constituera pas un crime contre l'humanité.

De gedwongen verdwijning wordt gekenmerkt door een combinatie van schendingen van fundamentele rechten: schendingen van het recht op vrijheid en veiligheid doordat het slachtoffer illegaal en willekeurig wordt vastgehouden zonder voor een rechterlijke instantie te zijn gebracht, schending van het privé en gezinsleven doordat de auteur weigert de familie van het slachtoffer op de hoogte te brengen van de plaats waar deze wordt vastgehouden of weigert in bepaalde gevallen zelfs het bestaan van de detentie te erkennen. Het slachtoffer wordt zo in een zone van wetteloosheid geplaatst waar hij wordt blootgesteld aan andere vormen van misbruik, zoals bijvoorbeeld schendingen van zijn fysieke en morele integriteit. Het is deze combinatie van schendingen die de internationale gemeenschap ertoe heeft aangezet een internationaal instrument te willen ontwikkelen dat specifiek is voor gedwongen verdwijningen, naast reeds bestaande internationale instrumenten zoals het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten of het Internationaal Verdrag tegen foltering.

Het Internationaal Verdrag inzake gedwongen verdwijningen benadert het fenomeen in zijn multidimensionale aard.

Het vereist een autonome strafbaarstelling waaraan het bijzondere kenmerken hecht:

- extraterritoriale rechtsmacht in geval van aanwezigheid van de auteur op het grondgebied en verplichting *aut dedere aut judicare*;

- verantwoordelijkheid van de hiërarchische meerdere, los van de strafbare deelneming;

- uitsluiting van de rangorde van de hiërarchische meerdere als rechtvaardigingsgrond.

Dit verklaart de keuze van de wetgever om gedwongen verdwijning niet op te nemen onder de misdrijven van gemeen recht. Door gedwongen verdwijning in titel I te plaatsen, beoogt de wetgever gedwongen verdwijning in zijn multidimensionale karakter te benaderen en daaraan de door het Verdrag vereiste gevolgen te verbinden door toepassing van de gemeenschappelijke bepalingen van titel I. Deze aanpak benadrukt het stigma dat de internationale gemeenschap associeert met de misdaad van gedwongen verdwijning.

Er kunnen twee scenario's bestaan: een scenario waarin de gedwongen verdwijning een misdaad tegen de menselijkheid vormt en een scenario waarin de gedwongen verdwijning geen misdaad tegen de menselijkheid vormt.

Au sujet du premier cas, la Convention se limite à dire que la pratique généralisée ou systématique de la disparition forcée constitue un crime contre l'Humanité, tel que défini dans le droit international, et entraîne les conséquences prévues par ce droit. Cet article n'a qu'une valeur déclarative (O. de Frouville, "La Convention des Nations Unies pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées: Les enjeux juridiques d'une négociation exemplaire", Droits fondamentaux, n° 6, janvier 2007, p. 25 à 28). Sur le fond, il ne fait que renvoyer au droit international.

La disparition forcée constitutive d'un crime contre l'humanité est déjà incriminée de manière autonome en droit belge (art. 136ter, 9°, C. pén.). Le Législateur reprend cette disposition dans l'article 83, 9° et n'entend pas modifier le régime établi. L'incrimination est définie par renvoi au Statut de Rome et la peine proposée est de niveau 8.

La nouveauté législative ici se limite donc à mettre en œuvre la Convention internationale sur les disparitions forcées pour sa partie non encore mise en œuvre, à savoir les cas où une disparition forcée ne constitue pas un crime contre l'humanité. C'est ce cas de figure que l'article 89 vise à réglementer.

Le projet propose d'insérer la disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité aux côtés des autres crimes internationaux (crime de génocide, crime contre l'humanité et crimes de guerre). Ainsi, la disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité se retrouve à la suite de la disparition forcée constitutive d'un crime contre l'humanité.

Aux Pays-Bas, le législateur a choisi cette voie, laquelle est décrite dans le rapport néerlandais déposé au Comité CED (enregistré le 11 juin 2013)¹⁷¹.

À la suite de l'avis 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 14) renforcé par l'avis du Collège des Procureurs généraux du 26 janvier 2023, une clarification est apportée au projet. L'article 89 est réintitulé "La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité" afin d'éviter toute confusion entre la disparition forcée constitutive de crime contre l'humanité et la disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité. Le régime créé par cette disposition, en ce inclus la définition de l'infraction, la peine, les éléments aggravants et les circonstances atténuantes, se limite à la disparition

Wat het eerste geval betreft, beperkt het Verdrag zich ertoe te zeggen dat de veralgemeende of systematische praktijk van gedwongen verdwijningen een misdaad tegen de menselijkheid vormt, zoals gedefinieerd in het internationale recht, en de gevolgen met zich meebrengt waarin deze wet voorziet. Dit artikel heeft alleen declaratieve waarde (O. de Frouville, "La Convention des Nations Unies pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées: Les enjeux juridiques d'une négociation exemplaire", Droits fondamentaux, n° 6, janvier 2007, p. 25 à 28). Op inhoud verwijst het alleen naar internationaal recht.

De gedwongen verdwijning die een misdaad tegen de mensheid vormt, is reeds op autonome wijze strafbaar gesteld in het Belgische recht (art. 136ter, 9°, Sw.). De wetgever herneemt deze bepaling in artikel 83, 9° en is niet van plan het vastgestelde stelsel te wijzigen. De strafbaarstelling wordt gedefinieerd door verwijzing naar het Statuut van Rome en de voorgestelde straf is niveau 8.

De wetgevende nieuwigheid is hier dus beperkt tot de uitvoering van het deel van het Internationaal Verdrag inzake gedwongen verdwijningen dat nog niet ten uitvoer is gelegd, namelijk de gevallen waarin een gedwongen verdwijning geen misdaad tegen de menselijkheid vormt. Het is dit scenario dat artikel 89 beoogt te reguleren.

Het ontwerp stelt voor om de gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de mensheid vormt, in te voegen bij de andere internationale misdaden (misdad van genocide, misdaad tegen de mensheid en oorlogsmisdaden). Zo volgt de gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de mensheid vormt, op de gedwongen verdwijning die een misdaad tegen de mensheid vormt.

In Nederland heeft de wetgever voor deze weg gekozen, zoals beschreven in het Nederlands verslag neergelegd bij het CED-comité (geregistreerd op 11 juni 2013)¹⁷¹.

Naar aanleiding van het advies 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 14) verstrekt door het advies van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023, wordt het project verduidelijkt. Artikel 89 krijgt de nieuwe titel "Gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt" om verwarring te voorkomen tussen gedwongen verdwijning die een misdaad tegen de menselijkheid vormt en gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt. Het regime dat door deze bepaling wordt gecreëerd, met inbegrip van de definitie van het misdrijf, de

¹⁷¹ Disponible sur le site du Comité des disparitions forcées au lien suivant (consulté le 17 juin 2016): <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CED/Pages/TimetableReportsdueunderarticle29-1.aspx>

¹⁷¹ Beschikbaar op de website van het Comité voor gedwongen verdwijningen op de volgende link (geraadpleegd op 17 juni 2016): <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CED/Pages/TimetableReportsdueunderarticle29-1.aspx>

forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité. Il est distinct de celui établi à l'article 83 pour la disparition forcée constitutive d'un crime contre l'humanité.

L'alinéa premier du paragraphe premier reprend la définition de la disparition forcée énoncée à l'article 2 de Convention internationale pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées¹⁷².

Cette disposition définit la disparition forcée par le biais de trois éléments constitutifs. Est visée:

- toute forme de privation de liberté délibérée;
- réalisée par des agents de l'État ou par des personnes ou des groupes de personnes qui agissent avec l'autorisation, l'appui ou l'acquiescement de l'État;
- suivie du déni de la reconnaissance de la privation de liberté ou de la dissimulation du sort réservé à la personne disparue ou du lieu où elle se trouve, la soustrayant à la protection de la loi.

Il convient de souligner ici qu'il est proposé de ne considérer l'élément relatif à la soustraction à la loi que comme une conséquence des éléments matériels de l'infraction. Cette approche suivrait les recommandations du Groupe de travail des Nations Unies sur les disparitions forcées ou involontaires – ci-après le "GTDFI" (Voir son rapport intitulé "Meilleures pratiques concernant les disparitions forcées faisant l'objet de dispositions dans la législation des États", A/HRC/16/48/Add.3, §§ 29 à 32).

À la différence de l'incrimination de la torture en droit interne, l'incrimination vise ici uniquement les agents étatiques ou les personnes agissant avec l'approbation de l'État conformément à la définition donnée par l'article 2 de la Convention. C'est un élément supplémentaire qui justifie l'emplacement de l'incrimination et l'application des règles dérogatoires prévues pour les autres crimes de droit international. Pour les particuliers, les incriminations de droit commun (privation de liberté, prise d'otage...) leur demeureront applicables, étant entendu

¹⁷² "Article 2. Aux fins de la présente Convention, on entend par "disparition forcée" l'arrestation, la détention, l'enlèvement ou toute autre forme de privation de liberté par des agents de l'État ou par des personnes ou des groupes de personnes qui agissent avec l'autorisation, l'appui ou l'acquiescement de l'État, suivi du déni de la reconnaissance de la privation de liberté ou de la dissimulation du sort réservé à la personne disparue ou du lieu où elle se trouve, la soustrayant à la protection de la loi."

straf, de verzwarende elementen en de verzachtende omstandigheden, is beperkt tot gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt. Het verschilt van wat in artikel 83 is vastgesteld voor gedwongen verdwijningen die een misdaad tegen de menselijkheid vormen.

Het eerste lid van het eerste paragraaf herneemt de definitie van gedwongen verdwijning vermeld in artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning¹⁷².

Deze bepaling definieert de gedwongen verdwijning door middel van drie constitutieve bestanddelen, te weten:

- enige vorm van opzettelijke vrijheidsontneming;
- door vertegenwoordigers van de Staat of door personen of groepen personen die optreden met de machtiging of steun van of bewilliging door de Staat;
- gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of door verhulling van het feit zelf of van de verblijfplaats van de verdwenen persoon, waardoor deze buiten de bescherming van de wet geplaatst wordt.

Er mag niet uit het oog worden verloren dat wordt voorgesteld om het element inzake de plaatsing buiten de wet enkel te beschouwen als een gevolg van de materiële bestanddelen van het misdrijf. Die aanpak zou de aanbevelingen volgen van de werkgroep voor gedwongen of onvrijwillige verdwijningen van de Verenigde Naties – hierna de "WGGOV" (zie het rapport ervan getiteld "*Best practices on enforced disappearances in domestic criminal legislation*", A/HRC/16/48/Add.3, §§ 29 tot 32).

In tegenstelling tot de strafbaarstelling van de foltering in het nationaal recht beoogt deze strafbaarstelling enkel de vertegenwoordigers van de staat of personen die handelen met de goedkeuring van de staat overeenkomstig de definitie van artikel 2 van het verdrag. Dit is een extra element dat rechtvaardigt de plaats van de strafbaarstelling en de toepassing van de afwijkende regels waarin is voorzien voor de andere misdaden van internationaal recht. Voor de particulieren blijven de strafbaarstellingen van het gemeen recht (vrijheidsberoving,

¹⁷² "Artikel 2. Voor de toepassing van dit verdrag wordt als "gedwongen verdwijning" aangemerkt de arrestatie, gevangenhouding, ontvoering of elke andere vorm van vrijheidsontneming door vertegenwoordigers van de Staat of door personen of groepen personen die optreden met de machtiging of steun van of bewilliging door de Staat, gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of door verhulling van het feit zelf of van de verblijfplaats van de verdwenen persoon, waardoor deze buiten de bescherming van de wet geplaatst wordt."

que le taux des peines applicables sera revu dans le cadre de la présente réforme.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Le paragraphe 2 comporte une cause d'excuse atténuante lorsque, dans les cinq jours de la privation de liberté, la personne responsable de la disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité libère volontairement la victime. Cette disposition vise à encourager la cessation de l'infraction de disparition forcée comme le recommande le GTDFI (voir son rapport précité, §§ 42-43).

Le paragraphe 3 vise à assortir l'infraction de disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité des peines adéquates en prévoyant certains éléments aggravants.

Sans imposer un standard précis en termes de peines à établir à l'égard du crime de disparition forcée, l'article 7 de la Convention renvoie aux crimes les plus graves et ménage aux États la faculté de prévoir des circonstances aggravantes et/ou atténuantes.

L'arsenal proposé entend refléter la particulière gravité du crime de disparition forcée, comme le requiert la Convention. La Convention demande en effet aux États de prendre pour référence les peines que leur droit national associe aux crimes les plus graves. Il a dès lors été choisi d'aligner la peine établie pour la disparition forcée sur celle prévue pour la torture et de faire, en outre, de la torture un élément aggravant de la disparition forcée¹⁷³.

Conformément à ce qui est suggéré par l'article 7.2.b de la Convention, le projet prévoit des éléments aggravants résultant du décès de la personne disparue (que la mort soit intentionnelle ou non dans le chef de l'auteur) ou du fait que la victime est une personne particulièrement vulnérable.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

gijzeling...) van toepassing, met dien verstande dat de toepasselijke strafmaat zal worden herzien in het kader van deze hervorming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Paragraaf 2 voorziet in een strafverminderende verschoningsgrond wanneer de persoon die verantwoordelijk is voor de gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt, het slachtoffer vrijwillig teruggeeft binnen 5 dagen na de vrijheidsontneming. Die bepaling beoogt het beëindigen van het misdrijf van gedwongen verdwijning te bevorderen zoals aanbevolen door de WGGOV (zie het voornoemd rapport ervan, §§ 42-43).

Paragraaf 3 beoogt op het misdrijf van gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de mensheid vormt, de gepaste straffen te stellen door te voorzien in bepaalde verzwarende bestanddelen.

Hoewel artikel 7 van het verdrag geen nauwkeurige norm oplegt inzake de straffen ten aanzien van het misdaad van gedwongen verdwijning verwijst dat artikel naar de zwaarste misdrijven en biedt het de staten de mogelijkheid om in verzachtende of verzwarende omstandigheden te voorzien.

Het voorgestelde instrumentarium wil de bijzondere ernst van het misdaad van gedwongen verdwijning weerspiegelen, zoals het verdrag vereist. Het verdrag vraagt immers dat de staten de straffen die hun nationaal recht aan de zwaarste misdrijven koppelt, als referentie gebruiken. Er werd dan ook voor geopteerd om de voor de gedwongen verdwijning gekozen straf af te stemmen op die voor de foltering en om van de foltering bovendien een verzarend bestanddeel te maken¹⁷³.

Overeenkomstig met hetgeen artikel 7.2.b van het Verdrag voorstelt, voorziet het ontwerp in verzwarende bestanddelen die voortvloeien uit het overlijden van de verdwenen persoon (ongeacht of de dood al dan niet opzettelijk was in hoofde van de dader) of uit het feit dat het slachtoffer een bijzonder kwetsbare persoon is.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

¹⁷³ En tenant compte du fait que l'infraction est commise par un officier ou un fonctionnaire public.

¹⁷³ Rekening houdend met het feit dat het misdrijf wordt gepleegd door een officier of een openbaar ambtenaar.

Art. 90

Les actes préparatoires

Cette disposition reprend l'incrimination des actes préparatoires aux violations graves de droit international humanitaire prévue à l'article 136*sexies* actuel.

Art. 91

La tentative punissable

Cette disposition reprend celle prévue à l'article 136*septies*, 6°, du Code actuel qui, sur le plan de la répression, assimile la tentative à l'infraction consommée. Ainsi elle prévoit que la tentative au sens de l'article 9 du livre premier du présent Code de commettre une des infractions visées dans le présent titre est punie de la même peine que l'infraction consommée.

La remarque du Conseil d'État (avis n° 36) n'a plus de raison d'être à la suite de la modification de l'article 9, intervenue entre-temps précisément à la suite de l'avis rendu par cette instance à propos dudit Livre I.

Art. 92

La participation criminelle et la responsabilité du supérieur

Cette disposition reprend les différentes formes de participation applicables aux violations graves de droit international humanitaire, déjà prévues à l'article 136*septies* actuel.

Art. 93

L'exclusion de justification ou d'excuse

Cette disposition reprend l'article 136*octies* actuel qui exclut, en matière de violations graves du droit international humanitaire, l'application de la cause de justification résultant d'un intérêt ou d'une nécessité de nature politique, militaire ou nationale ainsi que l'application de la cause d'excuse résultant de l'ordre du gouvernement ou du supérieur.

À la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 16), les références faites dans cette disposition sont adaptées. Le Collège des procureurs généraux soulève la même remarque dans son avis du 26 janvier 2023 (p. 12).

Art. 90

Vorbereidende handelingen

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling van de voorbereidende handelingen voor zware schendingen van het internationaal humanitair recht bepaald in het huidige artikel 136*sexies*.

Art. 91

Strafbare poging

Deze bepaling herneemt de bepaling van artikel 136*septies*, 6°, van het huidige Strafwetboek die op strafrechtelijk vlak de poging gelijkstelt met het gepleegde misdrijf. Aldus wordt bepaald dat de poging in de zin van artikel 9 van Boek I van dit Wetboek om één van de in deze titel bedoelde misdrijven te plegen wordt bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

De opmerking van de Raad van State (advies, nr. 36) heeft geen bestaansreden meer ten gevolge van de tussentijdse aanpassing van artikel 9 ten gevolge van het advies van de deze instantie met betrekking tot Boek I.

Art. 92

Strafbare deelneming en aansprakelijkheid van de meerdere

Deze bepaling herneemt de verschillende vormen van deelneming die van toepassing zijn op zware schendingen van het internationaal humanitair recht zoals reeds bepaald in het huidige artikel 136*septies*.

Art. 93

Uitsluiting van de rechtvaardiging en verschoning

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 136*octies* dat, inzake zware schendingen van het internationaal humanitair recht, de toepassing van de rechtvaardigingsgrond uitsluit die voortvloeit uit een belang of een noodzaak van politieke, militaire of nationale aard, en de toepassing van de verschoningsgrond die voortvloeit uit het bevel van de regering of de meerdere.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 16) zijn de verwijzingen in deze bepaling aangepast. Het College van procureurs-generaal stelde hetzelfde punt aan de orde in zijn advies van 26 januari 2023 (p. 12).

TITRE 1bis

Le crime d'écocide

Art. 94

Le crime d'écocide

Le terme “écocide” vient du grec οἶκος, qui signifie “maison” ou “habitat” et du latin *occidere*, qui veut dire “tuer”. Le dictionnaire Larousse définit le terme comme un acte de “destruction totale d’un milieu naturel”. La notion est utilisée depuis les années 1970, sous l’impulsion d’Arthur Galston, botaniste américain, tant dans les sphères politiques internationales (telles que celle de la conférence des Nations Unies sur l’environnement humain à Stockholm, en 1972), que dans la doctrine (comme en témoigne la proposition de Convention internationale sur le crime d’écocide, rédigée par Richard Falk, professeur américain de droit international).

L’actuel mouvement en faveur de l’incrimination de l’écocide s’inscrit dans un contexte différent de celui dans lequel il est né dans les années 70.

Depuis lors, les scientifiques ont, en effet, mis en évidence, avec une grande précision, la transformation profonde et irréversible de la terre par l’homme.

En 2009, une équipe internationale de 26 chercheurs, menés par Johan Rockström du Stockholm Resilience Centre et Will Steffen de l’université nationale australienne, identifiait neuf “limites planétaires” (*planetary boundaries*) à ne pas dépasser si l’humanité voulait se développer dans un écosystème sûr, c’est-à-dire sans modification brutale, non-linéaire, potentiellement catastrophique et difficilement prévisible de l’environnement.

En 2022, les seuils d’au moins cinq de ces neuf limites ont vraisemblablement été dépassés.

Dans l’optique de rendre compte de l’influence grandissante des activités anthropiques sur la Terre, Paul J. Crutzen a imaginé le terme d’“Anthropocène”, en référence aux catégories d’époques géologiques. Les dommages environnementaux impactent aussi les humains qui en dépendent.

Mais, si pris dans leur ensemble, les dommages à l’environnement posent une menace quasiment universelle, chaque cas spécifique a ses propres conséquences locales. C’est le cas, par exemple, de graves pollutions dont les principales victimes sont les communautés avoisinantes.

TITEL 1bis

Misdaad van ecocide

Art. 94

Misdaad van ecocide

Het woord “ecocide” komt van het Griekse οἶκος, dat “huis” of “woning” betekent, en van het Latijnse *occidere*, dat “doden” betekent. Het Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal definieert ecocide als de “vernietiging van ecologische systemen”. Onder impuls van de Amerikaanse botanist Arthur Galston wordt het begrip sinds de jaren 1970 gebruikt, zowel in de internationale politieke context (zoals de VN-conferentie inzake het menselijk leefmilieu in Stockholm in 1972) als in de rechtsleer (getuige het voorstel voor een Internationaal Verdrag over de misdaad ecocide, van de hand van de Amerikaanse hoogleraar internationaal recht Richard Falk).

De huidige beweging om ecocide strafbaar te stellen, situeert zich in een andere context dan die waarin ze ontstond in de jaren zeventig.

Sindsdien hebben wetenschappers immers de diepgaande en onomkeerbare transformatie van de aarde door de mens met grote precisie aangetoond.

In 2009 heeft een internationaal team van 26 onderzoekers, onder leiding van Johan Rockström van het *Stockholm Resilience Centre* en Will Steffen van de Australian National University, negen “planetaire grenzen” (*planetary boundaries*) geïdentificeerd die niet mogen worden overschreden, wil men dat de mensheid in een veilig ecosysteem evolueert, d.w.z. zonder abrupte, niet-lineaire, mogelijks catastrofale en moeilijk voorspelbare veranderingen in het milieu.

In 2022 zijn de drempels voor vijf van deze negen grenzen, wellicht overschreden.

Naar analogie van de indeling in geologische tijdperken heeft Paul J. Crutzen het woord “Anthropocène” bedacht om te wijzen op de groeiende invloed die antropologische activiteiten hebben op de aarde. Schade aan het milieu heeft ook gevolgen voor de mens die ervan afhangt.

Ook al vormt milieuschade globaal genomen een universele bedreiging, ieder specifiek geval heeft niettemin zijn eigen plaatselijke gevolgen. Zo zijn bijvoorbeeld de belangrijkste slachtoffers van ernstige verontreinigingen de omliggende gemeenschappen.

Ainsi, la pollution causée pendant près de cinquante ans par l'extraction pétrolière de la filiale nigériane de la Royal Dutch Shell plc en Ogoniland, au Nigéria (depuis les années soixante). L'*Environmental assessment of Ogoniland report*, commandé par l'Organisation des Nations Unies (ONU) en 2011, fait état d'une menace sanitaire pesant sur les 1.200.000 personnes qui composent le peuple Ogoni. L'eau que consomment celles-ci contient des niveaux d'hydrocarbures et/ou de benzène atteignant jusqu'à 900 fois la dose recommandée par l'Organisation mondiale de la Santé (OMS).

C'est donc logiquement que l'accès à un environnement sain a été reconnu, en 2022, par l'Assemblée générale de l'ONU comme faisant partie des droits humains.

L'incrimination de l'écocide représente un véritable défi, eu égard à sa nature transnationale, à ses connexions avec la criminalité organisée et aux montants financiers qu'elle représente, à savoir de 91 à 259 milliards de dollars par an. Il complète ainsi les crimes environnementaux "ordinaires" qui s'inscrivent dans un cadre strictement national et des crimes "transnationaux".

Le terme d'écocide est pensé pour qualifier des dégradations environnementales à caractère exceptionnel, qui impactent négativement un grand nombre de personnes, qu'il s'agisse des générations passées, présentes ou futures. C'est ainsi que, en plus d'une dimension réparatrice, le terme d'écocide intègre également une approche préventive. La sévérité de la sanction encourue, l'éventuelle sanction civile corolaire consistant à devoir restaurer l'environnement endommagé (dont le coût peut s'avérer substantiel) et l'effet de stigmatisation sociale, devraient avoir un effet dissuasif et donc préventif important, au-delà de l'aspect punitif.

Le poids symbolique de cette criminalisation est également important. D'une part, elle pourrait entraîner un mouvement d'imitation par d'autres États et contribuer au renforcement de la reconnaissance du crime d'écocide en droit international conventionnel ou coutumier. D'autre part, la reconnaissance du crime d'écocide peut être vu comme le symbole d'une prise de conscience collective de la crise écologique qui se déroule. Car l'une des valeurs du crime d'écocide peut être sa "fonction expressive".

Sur le plan national, onze pays ont déjà intégré l'écocide en droit interne: la Géorgie (1999), l'Arménie (2003), l'Ukraine (2001), la Biélorussie (1999), le Kazakhstan (1997), le Kirghizistan (1997), la Moldavie (2002), la Russie (1996), le Tadjikistan (1998), le Vietnam (1990) et la France (2021). Plusieurs États fédérés mexicains (Guerrero, Jalisco, Mexico, Oaxaca, Chiapas) ainsi que le Brésil, l'Équateur et le Guatemala connaissent des

Zo is er de vervuiling als gevolg van de oliewinning in Nigeria, gedurende bijna vijftig jaar, door de Nigeriaanse dochteronderneming van Royal Dutch Shell plc in Ogoniland (sinds de jaren zestig). Uit het voor de Verenigde Naties (VN) opgestelde *Environmental assessment of Ogoniland report* uit 2011 blijkt dat de gezondheid van de Ogoni, 1.200.000 mensen, groot gevaar loopt. Het water dat zij drinken bevat tot 900 keer de door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) aanbevolen dosis koolwaterstof en/of benzeen.

De VN-Mensenrechtenraad (UNHRC) heeft in 2022 dan ook logischerwijze de toegang tot een gezonde leefomgeving erkend als een mensenrecht.

De strafbaarstelling van ecocide is een echte uitdaging, gezien het transnationale karakter ervan, de banden met de georganiseerde misdaad en de financiële bedragen die ermee gemoeid zijn, namelijk van 91 tot 259 miljard dollar per jaar. Het vormt dus een aanvulling op de "gewone" milieumisdaden, die binnen een strikt nationaal kader vallen, en op de "transnationale" misdaden.

De term ecocide is bedacht als omschrijving van de milieuverloedering van uitzonderlijke aard die een negatieve impact heeft op een groot aantal personen van zowel voorbije, huidige of toekomstige generaties. Naast een hersteldimensie zit er zodoende eveneens een preventieve benadering vervat in de term. Immers, de zwaarte van de sanctie die men kan oplopen, de mogelijke bijhorende burgerlijke sanctie die een herstel van het beschadigde milieu oplegt (waarvan de kosten aanzienlijk kunnen zijn) en de sociale stigmatisering zouden een belangrijk afschrikkend en dus preventief effect moeten hebben, bovenop het bestraffende aspect.

Ook het symbolisch gewicht van deze strafbaarstelling is belangrijk. Enerzijds zou ze ervoor kunnen zorgen dat andere staten ons voorbeeld zullen volgen en kunnen bijdragen tot de erkenning van de misdaad van ecocide in het internationaal verdrags- of gewoonterecht. Anderzijds kan de erkenning van de misdrijf van ecocide worden gezien als symbool van collectieve bewustwording van de aan de gang zijnde milieucrisis. De "expressieve functie" kan inderdaad één van de waarden van de misdaad van ecocide zijn.

Op nationale schaal hebben tot dusver elf landen ecocide opgenomen in hun respectieve interne recht: Georgië (1999), Armenië (2003), Oekraïne (2001), Wit-Rusland (1999), Kazachstan (1997), Kirgizië (1997), Moldavië (2002), Rusland (1996), Tadzjikistan (1998), Vietnam (1990) en Frankrijk (2021). In meerdere Mexicaanse deelstaten (Guerrero, Jalisco, Mexico, Oaxaca, Chiapas), alsook in Brazilië, Ecuador en Guatemala, worden parlementaire

initiatives parlementaires ou des développements de jurisprudence visant sa reconnaissance.

Un certain nombre d'acteurs de doctrine et la société civile ont travaillé de concert depuis des années pour promouvoir la reconnaissance en droit international du crime d'écocide dans une convention spécifique ou dans le Statut de Rome de la Cour pénale internationale en tant que 5e crime contre la paix et la sécurité, au côté du crime de génocide, des crimes contre l'humanité, des crimes de guerre et du crime d'agression.

En juin 2021, un Panel d'experts indépendants, organisé par la Stop Ecocide Foundation, a publié une définition juridique du crime d'écocide, s'inspirant de la structure de l'article 7 du Statut de Rome (crime contre l'humanité) et qui s'entend des "actes illicites ou arbitraires commis en connaissance de la réelle probabilité qu'ils causent à l'environnement des dommages graves qui soient étendus ou durables".

Dans cette même direction, le Parlement européen a validé l'inscription de l'écocide dans la liste d'infractions de la proposition de directive du Parlement européen et du Conseil relative à la protection de l'environnement par le droit pénal et remplaçant la directive 2008/99/CE, en s'inspirant également de la définition proposée par le Panel d'experts indépendants.

L'incrimination de l'écocide en droit interne est envisagée indépendamment de la consécration internationale de cette notion. Toutefois, il paraît opportun que la définition belge du crime d'écocide se rapproche, dans la mesure du possible, du consensus qui semble se dégager autour de ce concept au plan international. Ainsi, en cas d'incorporation ultérieure du crime d'écocide dans le Statut de Rome ou de la consécration de cette notion dans une convention internationale ratifiée par la Belgique, la définition belge pourra plus facilement être alignée sur celle consacrée au plan international.

Le crime d'écocide est inséré dans le titre 1*bis* du Livre II.

Dans son avis du 9 juin 2023, le Conseil d'État a précisé les règles de répartition des compétences dans le domaine de l'environnement:

"Il découle de ce qui précède que les régions sont compétentes pour maintenir la protection de l'environnement sur leur territoire, que ce soit ou non par la voie pénale. Cette compétence inclut, pour le législateur décentralisé et ordonnancier, celle de choisir d'assortir les

initiatieven genomen of evolueert de rechtspraak in de richting van een erkenning van ecocide.

Een aantal rechtsgeleerden en actoren uit het maatschappelijke middenveld hebben sinds jaren gezamenlijk werk gemaakt om de misdaad van ecocide in internationaal recht te laten erkennen in een specifiek verdrag of in het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof als vijfde misdaad tegen de vrede en de veiligheid, naast de misdaad van genocide, misdaden tegen de mensheid, oorlogsmisdaden en agressiemisdaden.

In juni 2021 heeft een panel van onafhankelijke deskundigen, georganiseerd door de *Stop Ecocide Foundation*, een juridische definitie van de misdaad van ecocide, gebaseerd op de structuur van artikel 7 van het Statuut van Rome (misdad tegen de mensheid) gepubliceerd als "wederrechtelijke of willekeurig handelingen wetende dat er een aanzienlijke kans bestaat dat ernstige alsmede omvangrijke dan wel langdurige schade aan het milieu wordt toegebracht door deze handelingen".

In dezelfde richting bekrachtigde het Europees Parlement de opname van ecocide in de lijst van misdrijven van het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht en tot vervanging van Richtlijn 2008/99/EG, eveneens geïnspireerd door de definitie voorgesteld door het panel van onafhankelijke deskundigen.

De strafbaarstelling van ecocide in het nationaal recht wordt los gezien van de internationale aanvaarding van dit begrip. Het komt echter aangewezen voor om de Belgische definitie van de misdaad van ecocide, voor zover mogelijk, te laten aansluiten bij de consensus die lijkt tot stand te komen rond dit concept op internationaal vlak. In het geval van een latere opname van de misdaad van ecocide in het Statuut van Rome of van bekrachtiging van dit begrip in een internationaal verdrag dat door België wordt geratificeerd, zal de Belgische definitie gemakkelijker kunnen worden afgestemd op deze van het internationaal niveau.

De misdaad van ecocide is opgenomen in titel 1*bis* van Boek II.

De Raad van State heeft in haar advies van 9 juni 2023 de bevoegdheidsverdelende regels op scherp gesteld op vlak van milieu:

"Uit wat voorafgaat vloeit voort dat de gewesten bevoegd zijn om de bescherming van het leefmilieu op hun grondgebied te handhaven, al dan niet via strafrechtelijke weg. Deze bevoegdheid houdt de bevoegdheid voor de decreet- en ordonnantiegever in om ervoor te kiezen om

dispositions qu'il adopte de sanctions pénales sur la base de l'article 11 de la loi spéciale du 8 août 1980, de renoncer à celles-ci, de choisir d'autres mesures ou d'habiliter les autorités locales à infliger des sanctions administratives.

Par conséquent se pose la question de la compétence de l'autorité fédérale à prévoir le crime d'écocide.”

Cette question trouve une réponse claire dans le même avis du Conseil d'État:

“Par conséquent, dans la mesure où il incrimine tout fait illégal délibérément commis qui cause des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement, le régime en projet ne peut pas se concrétiser.

(...)

Si les auteurs de l'avant-projet souhaitent maintenir le régime en projet dans sa forme actuelle en prévoyant l'incrimination du crime d'écocide, il conviendra de limiter son champ d'application afin qu'il puisse s'inscrire dans le cadre de la compétence de l'autorité fédérale.”

C'est pour cette raison qu'un ajout est apporté à la criminalisation de l'écocide, à savoir la délimitation aux réglementations fédérales et aux règlements internationaux qui lient le gouvernement fédéral. On évite ainsi un excès de compétence.

L'avis du Conseil d'État définit clairement dans quelle mesure l'autorité fédérale est compétente pour incriminer le nouveau crime d'écocide:

“Ainsi, il appartient à l'autorité fédérale d'édicter la réglementation relative à la protection contre les radiations ionisantes, en ce compris les déchets radioactifs. Cette compétence implique une limitation des compétences des régions en matière d'environnement et de politique de l'eau. Sur cette base, l'autorité fédérale peut incriminer l'écocide résultant de radiations ionisantes et de déchets radioactifs. Il est toutefois requis qu'un tel régime se limite aux faits illégaux causant des dommages environnementaux dus à des radiations ionisantes ou des déchets radioactifs.

Sur la base de la compétence résiduelle qu'elle exerce dans les espaces marins belges en ce qui concerne les matières de l'environnement et de la politique de l'eau, l'autorité fédérale peut en outre incriminer les infractions

de bepalingen die hij aanneemt, gepaard te laten gaan met strafrechtelijke sancties op grond van artikel 11 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, om ervan af te zien, om andere maatregelen te kiezen of om de lokale overheden ertoe te machtigen administratieve sancties op te leggen.

Bijgevolg rijst de vraag naar de bevoegdheid van de federale overheid om in het misdrijf van ecocide te voorzien.”

Die vraag wordt in duidelijke bewoordingen beantwoord in hetzelfde advies van de Raad van State:

“Bijgevolg kan de ontworpen regeling, in zoverre ze het opzettelijk plegen van elke illegale handeling strafbaar stelt die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt, geen doorgang vinden.

(...)

Indien de stellers van het voorontwerp de ontworpen regeling in haar huidige vorm wensen te behouden door in de strafbaarstelling van de misdaad ecocide te voorzien, moet het toepassingsgebied ervan worden beperkt zodat ze in de bevoegdheid van de federale overheid kan worden ingepast.”

Het is om die reden dat er een toevoeging wordt aangebracht in de strafbaarstelling ecocide, met name de afbakening tot de federale regelgeving en de internationale regelgeving die de federale overheid bindt. Op die manier wordt een bevoegdheids-overschrijding vermeden.

Het advies van de Raad van State bakent immers heel duidelijk af in welke mate de federale overheid wel bevoegd is voor strafbaar stellen van de nieuwe misdaad ecocide:

“Zo komt het aan de federale overheid toe om regelgeving uit te vaardigen met betrekking tot de bescherming tegen ioniserende stralingen, met inbegrip van het radioactief afval. Die bevoegdheid houdt een beperking in van de bevoegdheden van de gewesten inzake leefmilieu en waterbeleid. Op grond hiervan kan de federale overheid ecocide ten gevolge van ioniserende stralingen en radioactief afval strafbaar stellen. Wel is vereist dat een dergelijke regeling zich beperkt tot illegale handelingen die milieuschade veroorzaken door ioniserende stralingen of radioactief afval.

De federale overheid vermog tevens op basis van de residuaire bevoegdheid die deze uitoefent in de Belgische zeegebieden wat betreft de aangelegenheden leefmilieu en waterbeleid het plegen van misdrijven die kwalificeren

qualifiées d'“écocide” commises dans les espaces marins belges. Cette compétence résiduelle permet en effet à l'autorité fédérale de prendre des mesures de prévention et de répression de la pollution marine en profondeur ou en surface, ainsi que dans l'espace aérien au-dessus de la mer, pour autant qu'il ne soit pas porté atteinte aux compétences expressément attribuées aux entités fédérées dans les espaces marins belges, à l'exercice par les entités fédérées de leur pleine compétence sur leur territoire respectif (en ce compris, également, la zone de plage et les eaux intérieures) ou à l'exercice des compétences matérielles des entités fédérées dans le cadre de la coopération internationale.

Plus généralement, l'autorité fédérale peut ériger en infraction le crime d'écocide en l'absence de critère de localisation situant le fait illégal dans l'aire de compétence territoriale d'une région déterminée, bien qu'il soit porté atteinte aux compétences des régions en matière de protection de l'environnement et de politique de l'eau. Tel serait par exemple le cas pour des infractions commises en Antarctique, comme c'était le cas pour la loi du 21 juillet 2017 sur laquelle la Cour constitutionnelle a rendu l'arrêt n° 57/2020, ou dans l'espace extra-atmosphérique. Ainsi qu'il a été indiqué (observation 22.3), il ne suffit toutefois pas que les conséquences d'une activité illégale s'étendent au-delà de la compétence territoriale des régions. Lorsque des activités illégales qualifiées d'écocide se déroulent sur le territoire belge, elles relèvent en principe de la compétence des régions en ce qui concerne la protection de l'environnement, même lorsque les conséquences dépassent leur territoire et s'étendent, par exemple, à l'espace extra-atmosphérique.”

Concrètement, il existe donc trois cas de figure dans lesquels l'autorité fédérale est compétente pour criminaliser l'écocide:

- pour les dommages résultant de radiations ionisantes ou de déchets radioactifs;
- pour les dommages causés dans ou sur la mer du Nord;
- pour les actes qui ne peuvent pas être localisés en Belgique.

Cette dernière possibilité dépend d'une réglementation fédérale concrète concernant des dommages environnementaux à l'étranger. Entre-temps, il est nécessaire de s'appuyer sur la législation fédérale déjà existante, notamment telle que décrite dans les deux premiers scénarios ou telle que la loi précitée du 21 juillet 2017

als “ecocide” in de Belgische zeegebieden strafbaar te stellen. Op grond van die residuaire bevoegdheid vermag de federale overheid immers maatregelen te treffen ter voorkoming en bestraffing van verontreiniging in of op de zee, en in het luchtruim boven de zee, voor zover geen afbreuk wordt gedaan aan de aan de deelstaten toegewezen bevoegdheden in de Belgische zeegebieden, aan de uitoefening door de deelstaten van hun volle bevoegdheid op hun respectieve grondgebied (waaronder o.m. ook de strandzone en de binnenwateren) of aan de uitoefening van de materiële bevoegdheden van de deelstaten in het kader van de internationale samenwerking.

Meer in het algemeen vermag de federale overheid het misdrijf van ecocide strafbaar te stellen wanneer er geen localisatiecriterium voorhanden is dat de illegale handeling binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van een bepaald gewest situeert, ook al wordt geraakt aan de bevoegdheden van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu en het waterbeleid. Dat zou bijvoorbeeld het geval zijn voor misdrijven gepleegd op Antarctica, zoals het geval was voor de wet van 21 juli 2017 waaromtrent het Grondwettelijk Hof het voormelde arrest nr. 57/2020 heeft gegeven, of in de kosmische ruimte. Zoals vermeld (opmerking 22.3) volstaat het echter niet dat de gevolgen van een illegale activiteit zich uitstrekken tot buiten de territoriale bevoegdheid van de gewesten. Wanneer illegale activiteiten die als ecocide worden gekwalificeerd zich voordoen op het Belgische grondgebied, vallen ze in beginsel onder de bevoegdheid van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu, zelfs wanneer de gevolgen zich uitstrekken tot buiten hun grondgebied en bijvoorbeeld tot de kosmische ruimte.”

Concreet zijn er dus drie concrete scenario's waarbij de federale overheid bevoegd is om ecocide strafbaar te stellen:

- voor schade als gevolg van ioniserende stralingen of radioactief afval;
- voor schade in of op de Noordzee;
- voor handelingen die niet gelokaliseerd kunnen worden in België.

Die laatste piste is afhankelijk van concrete, federale regelgeving betreffende milieuschade in het buitenland. In afwachting hiervan moet gesteund worden op de reeds bestaande federale wetgeving, onder andere zoals hierboven beschreven in de eerste twee scenario's of zoals de voormelde wet van 21 juli 2017 betreffende de

relative à la protection de l'environnement et à la régulation des activités menées sous juridiction belge en Antarctique.

Ceci a également été traduit au niveau législatif dans le projet de loi modifié après avis du Conseil d'État.

Ceci peut être considéré comme un premier pas, ce qui n'empêche pas qu'après l'adoption d'une législation fédérale spécifique incriminant les atteintes à l'environnement en dehors de la Belgique et définissant ainsi ce qui constitue un acte illégal, la délimitation juridique soit étendue sur la base de cette compétence fédérale résiduelle. Dans ce cas, et si les conditions de l'effet extraterritorial du crime d'écocide au sens des articles 7, § 1, 10 et 12 TPCPP. sont réunies, l'autorité fédérale est compétente pour poursuivre le crime d'écocide lorsque l'acte est commis à l'étranger.

L'avis du Conseil d'État est donc pleinement suivi, limitant effectivement le champ d'application de la nouvelle incrimination fédérale aux compétences fédérales attribuées et/ou résiduelles, avec cette nuance, apportée par le Conseil d'État, que les actes qui ne peuvent pas du tout être localisés en Belgique peuvent également relever de la compétence résiduelle du gouvernement fédéral, même si les compétences des régions en matière de protection de l'environnement de politique de l'eau sont affectées. Cela tient compte de toutes les observations formulées par le Conseil d'État.

L'ajout de la phrase "ou pour autant que l'acte ne puisse être localisé en Belgique" est conforme à l'avis du Conseil d'État et a surtout une signification symbolique. En l'absence de localisation sur le territoire belge, et donc dans une région déterminée, toute infraction est soumise à la compétence fédérale résiduelle pour autant que les règles d'extraterritorialité soient respectées. C'est le cas même sans cet ajout spécifique.

Il convient néanmoins de souligner qu'il ne faut pas en déduire l'application d'une compétence universelle.

Le comportement incriminé par la présente disposition est défini, sur le plan matériel, par différents éléments:

— le terme "acte" vise les actes illégaux. Il peut s'agir d'un acte isolé ou d'actes cumulatifs si ceux-ci sont pris par la même personne ou par le même ensemble de personnes identifiées.

milieubeschermining en de regulering van de activiteiten op Antarctica onder de rechtsbevoegdheid van België.

Dit werd wetgevend ook zo vertaald in de aangepaste wetsontwerp na advies van de Raad van State.

Dit kan als eerste stap beschouwd worden die niet belet dat na aanneming van specifieke federale wetgeving die milieuschade buiten België strafbaar stelt en aldus definieert wat een illegale handeling uitmaakt, de wettelijke afbakening uitgebreid wordt op basis van die residuaire federale bevoegdheid. In dat geval, en indien de voorwaarden voor de extraterritoriale werking van de misdaad van ecocide in de zin van artikelen 7, § 1, 10 en 12 V.T.Sv. vervuld zijn, is de federale overheid bevoegd om de misdaad van ecocide te vervolgen wanneer de handeling wordt gepleegd in het buitenland.

Het advies van de Raad van State wordt dus volledig gevolgd, waarbij het toepassingsgebied van de nieuwe, federale strafbaarstelling effectief beperkt wordt tot de federale toegewezen en/of residuaire bevoegdheden met die nuance, aangebracht door de Raad van State, dat ook handelingen die helemaal niet gelokaliseerd kunnen worden in België onder de residuaire bevoegdheid van de federale overheid kunnen vallen, ook al wordt geraakt aan de bevoegdheden van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu en het waterbeleid. Dit met inachtneming van alle kanttekeningen zoals door de Raad van State toegelicht.

De toevoeging van de zinsnede "of zover de handeling niet in België kan gelokaliseerd worden" ligt in de lijn van het advies van de Raad van State en heeft vooral een symbolische betekenis. Bij gebrek aan lokalisatie binnen het Belgische grondgebied, en dus binnen een bepaald gewest, geldt voor elk misdrijf de residuaire federale bevoegdheid voor zover de regels van de extraterritorialiteit vervuld zijn. Ook zonder die specifieke toevoeging.

Er dient evenwel te worden beklemtoond dat dit niet impliceert dat een universele rechtsmacht kan worden toegepast.

De bij deze bepaling strafbaar gestelde gedraging wordt uit materieel oogpunt door verschillende elementen gedefinieerd:

— het woord "handeling" slaat op illegale handelingen. Het kan betrekking hebben op een alleenstaande handeling en evenzeer op cumulatieve handelingen voor zover deze uitgaan van dezelfde persoon of van dezelfde groep van identificeerbare personen.

— l'acte doit être illégal. Le terme "illégal" se réfère à tout comportement qui serait en infraction avec le droit international ou le droit interne. En s'inspirant de la proposition de directive relative à la protection de l'environnement par le droit pénal et remplaçant la directive 2008/99/CE, il convient également de préciser que l'acte est réputé illégal même s'il est exercé sur autorisation d'une autorité compétente de l'État lorsque l'autorisation a été obtenue frauduleusement ou par corruption, extorsion ou contrainte.

Il a, par ailleurs, été choisi de limiter l'incrimination aux atteintes effectives à l'environnement.

Des précisions sont également apportées quant à certains termes utilisés dans la définition:

— le crime d'écocide ne vise que l'acte causant des dommages "graves" à l'environnement, c'est-à-dire selon le panel dirigé par Philippe Sands, s'inspirant de la convention de 1976 sur l'interdiction d'utiliser des techniques de modification de l'environnement à des fins militaires ou toutes autres fins hostiles ("convention ENMOD", ratifiée par la Belgique le 12 juillet 1982), "des dommages qui entraînent des modifications négatives, des perturbations ou des dégâts très sérieux à tout élément de l'environnement, y compris des impacts graves sur la vie humaine ou les ressources naturelles, culturelles ou économiques". L'utilisation de l'expression "ressources culturelles" a pour but mettre en évidence la valeur culturelle des composantes de l'environnement, en particulier pour les populations autochtones. Dans la version française, le caractère durable du dommage est qualifié d'"à long terme" car ces mots traduisent mieux l'expression en anglais de "*long-term*" et permet d'éviter la confusion avec la signification du mot durable en matière d'environnement. Par "à long terme", on entend que les dommages ont des conséquences irréversibles ou qui ne peuvent être corrigées par régénération naturelle dans un délai raisonnable;

— les dommages causés à l'environnement comprennent tant les atteintes causées aux écosystèmes pour eux-mêmes que les atteintes aux services rendus par ces écosystèmes (préjudices collectifs). Cela inclut également les atteintes à la santé humaine (et non uniquement à la vie) ainsi qu'à la biodiversité;

— les dommages doivent être graves, étendus et à long terme. Les textes internationaux de référence utilisent différentes conjonctions pour relier ces critères, avec pour conséquence une variation dans le champ d'application. Par exemple, le droit international humanitaire coutumier (codifié par l'article 8, 2), b), iv), du

— de handeling moet illegaal zijn. De term "illegaal" verwijst naar elk gedrag dat in strijd is met het internationale of nationale recht. Geïnspireerd door het voorstel voor een richtlijn inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht en ter vervanging van Richtlijn 2008/99/EG, moet ook worden gespecificeerd dat de handeling wordt ook onwettig geacht indien, daarvoor een vergunning is verleend door een bevoegde instantie in een lidstaat en die vergunning op frauduleuze wijze of door middel van corruptie, afpersing of dwang is verkregen.

Voorts, werd er ervoor gekozen om de strafbaarstelling te beperken tot de effectieve aantasting van het leefmilieu.

Nog enkele verduidelijkingen bij een aantal woorden die in de definitie worden gebruikt:

— de misdaad van ecocide doelt enkel op handeling die "ernstige" schade toebrengen aan het milieu, waarmee het panel onder leiding van Philippe Sands, zich inspirerend op het Verdrag van 1976 inzake het verbod op militair of ander vijandig gebruik van technieken voor milieumodificatie ("ENMOD-Verdrag, geratificeerd door België op 12 juli 1982) bedoelt "schade die een bijzonder ernstige negatieve verandering, verstoring of nadeel aan enigerlei onderdeel van het milieu behelst, met inbegrip van ernstige effecten op het menselijk leven dan wel natuurlijke, culturele of economische hulpbronnen". Het gebruik van de uitdrukking "culturele hulpbronnen" is bedoeld om de culturele waarde van de milieucomponenten, inzonderheid voor inheemse volkeren, te benadrukken. In het Frans versie wordt de langdurige aard van de schade bestempeld als "à long terme" want dit geeft beter de Engelse uitdrukking "*long-term*" weer en voorkomt verwarring met de betekenis van het woord "duurzaam" op het gebied van leefmilieu. "Langdurig" betekent dat de schade onomkeerbare gevolgen heeft of niet binnen een redelijke termijn door natuurlijke regeneratie kan worden hersteld;

— de aan het milieu toegebrachte schade betreft zowel de schade aan de eigenlijke ecosystemen als de schade aan de diensten die door deze ecosystemen worden geleverd (collectieve schade). Dit omvat eveneens de aantasting van de menselijke gezondheid (niet enkel van het menselijk leven) en van de biodiversiteit;

— de schade moet ernstig, grootschalig en langdurig zijn. De internationale teksten waarnaar verwezen wordt gebruiken verschillende voegwoorden om deze criteria aan elkaar te koppelen, met als gevolg dat het toepassingsgebied varieert. Bijvoorbeeld het internationaal humanitair gewoonterecht (gecodeerd door artikel 8,

Statut de Rome) érige en crimes de guerre les actes de destruction de l'environnement lorsqu'ils atteignent un seuil à la fois de gravité, d'étendue géographique et de durée dans le temps. Toutefois, la convention ENMOD utilise l'expression "effet étendus, durables ou graves" faisant ainsi de ces seuils des conditions alternatives. Le Protocole I additionnel aux Conventions de Genève du 12 août 1949 et l'article 8, 2), b), iv), du Statut de Rome ont, eux, recours aux critères cumulatifs ce qui restreint très fortement le champ de l'interdiction.

Afin de ne pas étendre considérablement le champ d'application, il est choisi de rendre les trois critères cumulatifs.

Par conséquent, il s'agit ici de réprimer les auteurs d'actes illégaux avec des dommages environnementaux graves, qui doivent, en outre, être étendus et à long terme. Il y a donc un caractère doublement exceptionnel lié à la répression du crime d'écocide, qu'il s'agira pour le juge de déterminer *in casu*, notamment à la lumière des limites planétaires déterminées par la science.

L'élément moral

Compte tenu de la gravité de cette infraction, il est opté pour suivre l'avis de la Commission pour la réforme du droit pénal qui avait proposé de réserver l'incrimination d'écocide aux seuls comportements intentionnels requérant un dol général, c'est-à-dire "l'intention d'adopter en connaissance de cause le comportement incriminé par la loi". Il faut prouver qu'un acte intentionnel a causé des dommages graves, étendus et à long terme, en connaissance que cet acte cause de tels dommages.

Le seuil de gravité faisant déjà partie de l'élément matériel du crime d'écocide, l'élément de gravité n'est pas appelé au niveau de l'élément moral.

Le crime d'écocide étant considéré comme un crime grave, il doit être passible des peines élevées. Dans la nouvelle échelle des peines, il s'agit d'une peine de niveau 6.

Dès lors que le Livre Ier consacre la responsabilité des personnes morales de droit privé comme de droit public, ces personnes pourront également faire l'objet de poursuites du chef de crime d'écocide. De même, les peines accessoires prévues dans le Livre Ier (confiscation, amende ou peine pécuniaire fixée en fonction du profit espéré ou obtenu de l'infraction, interdiction professionnelle, fermeture d'établissement, ...) seront applicables à ce crime.

2), b), iv), van het Statuut van Rome, stelt daden van milieuvernietiging strafbaar wanneer zij een drempel bereiken, zowel wat de ernst, de geografische omvang als de duur in de tijd betreft. Hoe dan ook, het ENMOD-verdrag gebruikt de term "grootschalige, langdurige of ernstige gevolgen" waardoor deze drempels alternatieve voorwaarden worden. Het aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en artikel 8,2), b), iv), van het statuut van Rome maken gebruik van cumulatieve criteria, waardoor de reikwijdte van het verbod sterk wordt beperkt.

Om het toepassingsgebied niet aanzienlijk uit te breiden, is ervoor gekozen om de drie criteria cumulatief te maken.

Bijgevolg gaat het hier om vervolging van de daders van illegaal handelen, met ernstige milieuschade, die bovendien grootschalig en langdurig, moet zijn. Er is dus een dubbel uitzonderlijk karakter verbonden aan de repressie van de misdaad ecocide, dat de rechter *in casu* zal moeten bepalen, in het licht van de door de wetenschap vastgestelde planetaire grenzen.

Het moreel bestanddeel

Gezien de ernst van deze misdaad wordt besloten het advies van de Commissie voor de hervorming van het strafrecht te volgen, die had voorgesteld de strafbaarstelling van ecocide voor te behouden aan opzettelijke gedragingen die algemeen opzet vereisen, d.w.z. "het voornemen om met kennis van zaken het door de wet strafbaar gestelde gedrag aan te nemen". Er moet worden bewezen dat een opzettelijke handeling ernstige, langdurige en grootschalige schade heeft veroorzaakt, wetende dat die handeling dergelijke schade zal veroorzaken.

Vermits de graad van ernst al deel uitmaakt van het materieel bestanddeel van de misdaad van ecocide, wordt er niet terug gekomen op het element "ernst" in het morele bestanddeel.

Aangezien de misdaad van ecocide wordt beschouwd als een zwaar misdrijf, moet zij worden bestraft met zware straffen. In de nieuwe straffenschaal gaat het om de straf van niveau 6.

Aangezien Boek I voorziet in de aansprakelijkheid van zowel privaatrechtelijke als publiekrechtelijke rechtspersonen, zullen deze personen eveneens kunnen worden vervolgd voor de misdaad van ecocide. Ook de bijkomende straffen waarin Boek I voorziet (verbeurdverklaring, geldboete of geldstraf in verhouding tot het profijt dat uit het misdrijf werd verwacht of gehaald, beroepsverbod, sluiting van een inrichting) zullen toepasselijk zijn op deze misdaad.

À la suite de l'avis du Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023), une correction d'ordre linguistique est apportée dans cette disposition.

TITRE 2

Les infractions contre la personne

Art. 95

Champ d'application

Cette disposition définit qui il convient de considérer comme une personne susceptible d'être victime des infractions définies sous ce titre.

De par leur nature, les personnes physiques sont visées par les infractions regroupées dans ce titre. La question se pose cependant de savoir à partir de quand on peut être considéré comme une personne (physique). Le premier alinéa de l'article en projet codifie donc la jurisprudence de la Cour de cassation à cet égard¹⁷⁴, qui repose sur la définition de l'infanticide visée à l'article 396 du Code pénal.

Par naissance, on entend l'accouchement, à savoir la période entre les premiers signes indiquant que l'accouchement a commencé¹⁷⁵ et la coupe du cordon ombilical.¹⁷⁶ Les autres cas, comme la césarienne,

¹⁷⁴ Cass. 11 février 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, n° 350, p. 783. Voir pour plus de détails J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 19-24, n° 23-24 et les références y citées.

¹⁷⁵ Cass. 3 décembre 1941, *Pas.* 1941, I, 441. À cet égard, on prend normalement en compte les douleurs (Chambre du conseil de Bruges 1er décembre 2004, *T. Gez.* 2005-06, 408, note de N. Colette-Basecqz et N. Hautenne.), mais ce critère est critiqué en tant que point de départ parce que ce moment change d'un accouchement à l'autre et n'annonce pas nécessairement un accouchement imminent, et surtout parce que ce moment entraîne des difficultés en termes de preuve (F. Kefer, "La protection pénale de l'enfant à naître" (note sous Cass. 11 février 1987), *JT* 1987, 741.). Pour cette raison, il est proposé de déterminer cela *in concreto* sur la base de la nature des douleurs, de la dilatation du col de l'utérus, de la rupture des membranes, ... (T. Vansweevelt, "Abortus", *Comm. Strafr.*, 82, n° 151).

¹⁷⁶ Liège 10 janvier 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gand 26 mars 1997, *AJT* 1997-98, 463, note de C. Coudron; Liège 25 juin 1986, *Pas.* 1986, II, 164; Corr. Anvers 24 novembre 2000, *RW* 2000-01, 1423, note de C. Desmet; J.J. André, "De bescherming van de fysieke integriteit van het kind in utero bij de geboorte" (note sous Cass. 11 février 1987), *VI.T.Gez.* 1987-88, 48; J. Constant, *Manuel de droit pénal*, II, Liège, Imp. des Invalides, 1960, 179, n° 1039; D. Lybaert, "Het begrip "menselijk persoon" in het Belgische strafrecht", *Panopticon* 1993, 396; J.S.G. Nypels et J. Servais, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 626, n° 5; *Pandectes belges*, v° infanticide, n° 16; M. Peytier, note sous Pol. Tongres 8 mai 1973, *RW* 1973-74, 1513; J.-M. Poupert, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. Screvens et A. Meeùs (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 9, n° 6609 et 27, n° 6690.

Naar aanleiding van het advies van het College van procureurs-generaal (advies van 26 januari 2023) is een taalkundige correctie aangebracht in deze bepaling.

TITEL 2

Misdrijven tegen de persoon

Art. 95

Toepassingsgebied

Deze bepaling definieert wie als een persoon moet worden beschouwd die slachtoffer kan zijn van de misdrijven omschreven in deze titel.

Uit hun aard worden met de in deze titel gegroepeerde misdrijven natuurlijke personen geviséerd. De vraag rijst evenwel vanaf wanneer men als een (natuurlijke) persoon kan worden beschouwd. Het eerste lid van het ontworpen artikel codificeert daarom de rechtspraak van het Hof van Cassatie op dit punt¹⁷⁴, die is gebaseerd op de omschrijving van kindermoord onder artikel 396 van het Strafwetboek.

Met de geboorte wordt de bevalling bedoeld, m.a.w. de periode tussen de eerste tekenen dat de bevalling is begonnen¹⁷⁵ en het doorknippen van de navelstreng.¹⁷⁶ Andere gevallen, zoals de keizersnede, moeten hiermee

¹⁷⁴ Cass. 11 februari 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 350, p. 783. Zie uitgebreid J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 19-24, nr. 23-24 en de verwijzingen aldaar.

¹⁷⁵ Cass. 3 december 1941, *Pas.* 1941, I, 441. Hiervoor kijkt men normaliter naar de barensweeën (Rk. Brugge 1 december 2004, *T.Gez.* 2005-06, 408, noot N. COLETTE-BASECQZ en N. HAUTENNE.), doch dit wordt als uitgangspunt bekritiseerd omdat dit moment varieert van bevalling tot bevalling en niet noodzakelijk een nakende geboorte aankondigt en vooral omdat dit moment moeilijkheden schept op het vlak van de bewijsvoering (F. KEFER, "La protection pénale de l'enfant à naître" (noot onder Cass. 11 februari 1987), *JT* 1987, 741.). Daarom wordt voorgesteld dit *in concreto* uit te maken op basis van de aard van de weeën, de ontsluiting van de baarmoedermond, het breken van de vliezen, ... (T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm.Strafr.*, 82, nr. 151.).

¹⁷⁶ Luik 10 januari 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gent 26 maart 1997, *AJT* 1997-98, 463, noot C. COUDRON; Luik 25 juni 1986, *Pas.* 1986, II, 164; Corr. Antwerpen 24 november 2000, *RW* 2000-01, 1423, noot C. DESMET; J.J. ANDRÉ, "De bescherming van de fysieke integriteit van het kind in utero bij de geboorte" (noot onder Cass. 11 februari 1987), *VI.T.Gez.* 1987-88, 48; J. CONSTANT, *Manuel de droit pénal*, II, Luik, Imp. des Invalides, 1960, 179, nr. 1039; D. LYBAERT, "Het begrip "menselijk persoon" in het Belgische strafrecht", *Panopticon* 1993, 396; J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 626, nr. 5; *Pandectes belges*, v° infanticide, nr. 16; M. PEYTIER, noot onder Pol. Tongeren 8 mei 1973, *RW* 1973-74, 1513; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs en A. MEEÛS (eds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 9, nr. 6609 en 27, nr. 6690.

doivent y être assimilés.¹⁷⁷ À cet égard, peu importe que l'enfant ait vécu indépendamment de la mère.¹⁷⁸ Il n'est pas davantage exigé qu'il soit viable à la naissance.¹⁷⁹ En conséquence de ce critère, un enfant mort-né n'est pas considéré comme une personne¹⁸⁰, de même qu'un enfant à naître.¹⁸¹

Avant la naissance, le fœtus est indirectement protégé par le droit pénal par les dispositions relatives à la perte de grossesse (articles 214 à 216 inclus).

Le second alinéa de la disposition en projet concerne la personne morale. En effet, beaucoup d'infractions reprises sous ce titre ne peuvent, par définition, être commises contre une personne morale (ex. les infractions contre la vie, la torture, le traitement inhumain et dégradant, les infractions contre l'intégrité sexuelle et le droit à l'auto-détermination sexuelle, ...). Cependant, pour un certain nombre de dispositions pénales, plus spécifiquement la calomnie¹⁸², la dénonciation calomnieuse, la dénonciation calomnieuse contre un subordonné, l'injure¹⁸³, la divulga-

gelijk worden gesteld.¹⁷⁷ Het maakt daarbij geen verschil of het kind los van de moeder heeft geleefd.¹⁷⁸ Er wordt evenmin levensvatbaarheid bij de geboorte vereist.¹⁷⁹ Een doodgeboren kind wordt ten gevolge van dit criterium niet als een persoon beschouwd¹⁸⁰, net zomin als een ongeboren kind.¹⁸¹

Voorafgaand aan de geboorte wordt de vrucht indirect beschermd door het strafrecht door de bepalingen in verband met zwangerschapsverlies (artikelen 214 t.e.m. 216).

Het tweede lid van de ontworpen bepaling heeft dan betrekking op de rechtspersoon. Veel van de onder deze titel opgenomen misdrijven kunnen immers per definitie niet worden gepleegd tegen een rechtspersoon (bijvoorbeeld misdrijven tegen het leven, foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling, misdrijven tegen de seksuele integriteit en het seksueel zelfbeschikkingsrecht, ...). Voor een aantal strafbepalingen, meer bepaald laster¹⁸², lasterlijke aangifte, lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte, belediging¹⁸³,

¹⁷⁷ A. Delannay, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 201, n° 127.

¹⁷⁸ Cass. 11 février 1987, *Arr. Cass.* 1987, n° 350, p. 783; Liège 10 janvier 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gand 1er février 1882, *Pas.* 1882, II, 242; J.J. André "De bescherming van de fysieke integriteit van het kind in utero bij de geboorte" (note sous Cass. 11 février 1987), *VI.T.Gez.* 1987-88, 48; F. Kefer, "La protection pénale de l'enfant à naître" (note sous Cass. 11 février 1987), *JT* 1987, 741; *Pandectes belges*, v° infanticide, n° 19; M. Peytier, note sous Pol. Tongres 8 mai 1973, *RW* 1973-74, 1513; J.-M. Poupert, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. Screvens et A. Meeüs (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 27, n° 6690. Contre: Corr. Verviers 11 avril 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Bruxelles 27 décembre 1967, *RDPC* 1967-68, 748.

¹⁷⁹ Rapport fait au nom de la Commission de la Chambre, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 277, n° 6; Liège 10 janvier 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gand 26 mars 1997, *AJT* 1997-98, 463, note de C. Coudron; A. Chauveau et F. Hélie, *Théorie du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1858, 724, n° 2400; C. Hennau-Hublet, "La protection pénale du fœtus en droit belge face aux expérimentations bio-médicales", *JT* 1983, 339; J.S.G. Nypels et J. Servais, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 627, n° 8; T. Vansweevelt, "Abortus", *Comm.Strafr.*, 19-20, n° 25. Contre: Gand 25 mars 1980, *De Verz.* 1980, 483; Corr. Verviers 11 avril 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Turnhout 17 novembre 1961, *RW* 1961-62, 1065.

¹⁸⁰ Corr. Verviers 11 avril 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Turnhout 17 novembre 1961, *RW* 1961-62, 1065; J.S.G. Nypels et J. Servais, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 627, n° 8.

¹⁸¹ Corr. Louvain 27 avril 1966, *RGAR* 1967, n° 7844; Corr. Liège 20 mars 1957, *JT* 1957, 541; Pol. Tongres 8 mai 1973, *RW* 1973-74, 1511, note de M. Peytier.

¹⁸² Cass. 18 décembre 1899, *Pas.* 1900, I, 69; Cass. 5 février 1990, *Pas.* 1900, I, 141;

¹⁸³ Corr. Brugge, 18 avril 2001, *RW* 2002-03, 551 met noot A. VANDEPLAS; Rb. Antwerpen 21 décembre 2000, *RW* 2000-2001, 1460.

¹⁷⁷ A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 201, nr. 127.

¹⁷⁸ Cass. 11 februari 1987, *Arr.Cass.* 1987, nr. 350, p. 783; Luik 10 januari 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gent 1 februari 1882, *Pas.* 1882, II, 242; J.J. ANDRÉ "De bescherming van de fysieke integriteit van het kind in utero bij de geboorte" (noot onder Cass. 11 februari 1987), *VI.T.Gez.* 1987-88, 48; F. KEFER, "La protection pénale de l'enfant à naître" (noot onder Cass. 11 februari 1987), *JT* 1987, 741; *Pandectes belges*, v° infanticide, nr. 19; M. PEYTIER, noot onder Pol. Tongeren 8 mei 1973, *RW* 1973-74, 1513; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVEVS en A. MEEÛS (eds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 27, nr. 6690. Contra: Corr. Verviers 11 april 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Brussel 27 december 1967, *RDPC* 1967-68, 748.

¹⁷⁹ Verslag namens de Kamercommissie, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 277, nr. 6; Luik 10 januari 2008, *JLMB* 2008, 1421; Gent 26 maart 1997, *AJT* 1997-98, 463, noot C. COUDRON; A. CHAUVEAU en F. HÉLIE, *Théorie du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1858, 724, nr. 2400; C. HENNAU-HUBLET, "La protection pénale du fœtus en droit belge face aux expérimentations bio-médicales", *JT* 1983, 339; J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 627, nr. 8; T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm.Strafr.*, 19-20, nr. 25. Contra: Gent 25 maart 1980, *De Verz.* 1980, 483; Corr. Verviers 11 april 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Turnhout 17 november 1961, *RW* 1961-62, 1065.

¹⁸⁰ Corr. Verviers 11 april 1978, *JL* 1978, 275; Corr. Turnhout 17 november 1961, *RW* 1961-62, 1065; J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 627, nr. 8.

¹⁸¹ Corr. Leuven 27 april 1966, *RGAR* 1967, nr. 7844; Corr. Luik 20 maart 1957, *JT* 1957, 541; Pol. Tongeren 8 mei 1973, *RW* 1973-74, 1511, noot M. PEYTIER.

¹⁸² Cass. 18 décembre 1899, *Pas.* 1900, I, 69; Cass. 5 février 1990, *Pas.* 1900, I, 141;

¹⁸³ Corr. Brugge, 18 april 2001, *RW* 2002-03, 551 met noot A. VANDEPLAS; Rb. Antwerpen 21 décembre 2000, *RW* 2000-2001, 1460.

tion malveillante et la menace¹⁸⁴, il est aujourd'hui admis que les personnes morales puissent également en être des victimes. Cette situation actuelle est maintenue et codifiée par la disposition en projet.

En outre, il convient de constater qu'un certain nombre de dispositions pénales qui aujourd'hui ne relèvent pas des "infractions contre les personnes" sont maintenant incluses dans ce titre. Il convient également de constater que certaines de ces infractions peuvent être commises à l'encontre des personnes morales. Ces infractions sont aussi reprises dans la liste. Cela concerne les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres visées à la section 1 du chapitre 9, la violation de lieux servant d'habitation visée à la section 2 du chapitre 9 et la violation du secret professionnel visée à la section 3 du chapitre 9. Cette énumération offre à la personne morale la sécurité juridique nécessaire.

Le Conseil d'État constate que le fœtus avant la naissance est indirectement protégé par le droit pénal à travers les dispositions relatives à l'interruption de grossesse (désormais: perte de grossesse sans consentement) (articles 214 à 216). La mention de la perte de grossesse due à une atteinte à l'intégrité physique ou à la santé, en tant qu'atteinte à l'intégrité du troisième degré (article 79, 17°) peut également être considérée comme une forme particulière de protection.

Il peut être répondu à l'avis du Conseil d'État comme suit. Plusieurs dispositions relatives aux actes de violences protègent de manière indirecte l'enfant à naître. Ainsi, l'article 200 punit les actes de violence commis sur une personne en situation de vulnérabilité. Cette disposition permet de sanctionner plus gravement les coups et blessures commis sur une femme enceinte.

L'article 142 sanctionne les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dans une situation de vulnérabilité. Cet article permet de sanctionner plus gravement les actes à caractère sexuels commis sur une femme enceinte.

La grossesse constitue un des critères qui définit le mobile discriminatoire. Plusieurs dispositions du projet de Code pénal font du mobile discriminatoire un élément aggravant. Ce mobile est un facteur aggravant pour toutes les infractions. Ainsi, l'article 199 sanctionne plus gravement les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire.

kwaadwillige ruchtbaarmaking en bedreiging¹⁸⁴, aanvaardt men vandaag echter dat ook de rechtspersoon slachtoffer kan zijn. Deze bestaande toestand wordt door de ontworpen bepaling bestendigd en gecodificeerd.

Daarnaast moet worden vastgesteld dat een aantal strafbaarstellingen die vandaag niet onder de "misdrijven tegen personen" vallen nu wel onder deze titel worden ondergebracht. Ook voor enkele van deze misdrijven moet worden vastgesteld dat zij tegen een rechtspersoon kunnen worden gepleegd. Deze misdrijven worden eveneens opgenomen in de opsomming. Het gaat om de misdrijven met betrekking tot het communicatiegeheim, private gegevens in een informaticasysteem en het briefgeheim, zoals bedoeld in afdeling 1 van hoofdstuk 9; de woonstschennis, zoals bedoeld in afdeling 2 van hoofdstuk 9 en de schending van het beroepsgeheim, zoals bedoeld in afdeling 3 van hoofdstuk 9. Via deze opsomming wordt aan de rechtspersoon de nodige rechtszekerheid geboden.

De Raad van State stelt vast dat de vrucht voorafgaand aan de geboorte indirect beschermd is door het strafrecht door de bepalingen in verband met zwangerschapsafbreking (voortaan zwangerschapsverlies) (artikelen 214 tot 216). Ook de vermelding van het zwangerschapsverlies ten gevolge van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid als integriteitsaantasting van de derde graad (artikel 79, 17°) kan als bijzondere vorm van bescherming worden beschouwd.

Er kan als volgt worden geantwoord aan de Raad van State. Verschillende bepalingen met betrekking tot gewelddaden beschermen indirect het ongeboren kind. Zo straft artikel 200 gewelddaden tegen een persoon in een kwetsbare situatie. Deze bepaling maakt het mogelijk om de slagen en verwondingen van een zwangere vrouw zwaarder te bestraffen.

Artikel 142 bestraft niet-consensuele seksuele handelingen ten nadele van een persoon in een kwetsbare toestand. Dit artikel maakt het mogelijk om daden van seksuele aard tegen een zwangere vrouw zwaarder te bestraffen.

Zwangerschap is een van de criteria die discriminerende drijfveer definieert. Verschillende bepalingen van het ontwerp van Strafwetboek maken van de discriminerende drijfveer een verzwarende factor. Dit motief is een verzwarende factor voor alle misdrijven. Zo straft artikel 199 zwaarder gewelddaden gepleegd met een discriminerende drijfveer.

¹⁸⁴ Zie bijvoorbeeld art. 331bis Sw.

¹⁸⁴ Zie bijvoorbeeld art. 331bis Sw.

CHAPITRE 1

Infractions contre la vie

Section 1re*L'homicide commis avec intention de donner la mort*

Sous cette section sont reprises les différentes formes d'homicide volontaire. Il est question de meurtre (infraction de base), d'assassinat, de meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction, de meurtre commis avec un mobile discriminatoire, de meurtre commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité et de meurtre intrafamilial (formes aggravées de meurtre)

Le Conseil supérieur de la Justice observe que parfois (comme en cas d'homicide), une disposition spécifique est prévue par élément aggravant tandis que pour d'autres incriminations (comme l'incitation au suicide), les éléments aggravants sont repris en un seul article¹⁸⁵. Ce recours à l'une ou l'autre technique a été fait en fonction du besoin de visibilité ou d'identification de l'élément aggravant. Ainsi "l'assassinat" est un terme qui est profondément ancré dans notre culture juridique et il convient dès lors d'en faire une qualification distincte. Pour la nouvelle infraction d'"incitation au suicide", ce même besoin n'est pas présent. Par définition, un tel choix reste évidemment dépendant d'une appréciation en opportunité mais, à notre avis, cela ne porte pas préjudice à la lisibilité du texte.

Les autres formes de meurtre

Les formes d'homicide volontaire retenues dans ce projet ne sont évidemment pas les seules d'un point de vue criminologique ou sociologique. Mais un code n'est pas un ouvrage de criminologie ou de sociologie, qui doit reprendre de façon explicite toutes les différentes formes que peut revêtir une infraction déterminée. La loi a pour objectif de régir de façon générale un nombre indéterminé de cas. Ce n'est que lorsque le législateur estime qu'une forme déterminée doit être punie d'une autre manière qu'une intervention explicite est nécessaire, soit par le biais d'un élément aggravant ou d'un facteur aggravant, soit par le biais d'une cause d'excuse atténuante. La seule existence d'un contexte criminologique spécifique¹⁸⁶.

¹⁸⁵ Conseil supérieur de la Justice, Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 6.

¹⁸⁶ Comme, par exemple, mentionné à propos de l'empoisonnement par A. DELANNAY durant le colloque *Un nouveau Code pénal pour le futur?* qui s'est tenu le 3 mai 2019 à l'Université Saint-Louis Bruxelles.

HOOFDSTUK 1

Misdrijven tegen het leven

Afdeling 1

Doden met het oogmerk om te doden

Onder deze afdeling worden de verschillende vormen van doodslag opgenomen. Het gaat om doodslag (het basismisdrijf), moord, doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf, doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer, doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand en intrafamiliale doodslag (verzwaarde vormen van doodslag).

De Hoge Raad voor de Justitie merkt op dat soms (zoals bij de doodslag) per verzwarend bestanddeel in een aparte bepaling werd voorzien, terwijl voor andere strafbaarstellingen (zoals het aanzetten tot zelfdoding) de verzwarende bestanddelen in één artikel worden opgesomd.¹⁸⁵ Deze vaststelling kan alleen worden bijgetreden. De keuze voor de ene of de andere techniek werd gemaakt op basis van de nood aan zichtbaarheid en herkenbaarheid van het verzwarend bestanddeel. Zo is "moord" een term die diep geworteld is in onze juridische cultuur en het is dan ook gepast hiervan een aparte kwalificatie te maken. Voor het nieuwe misdrijf "aanzetten tot zelfdoding" bestaat dezelfde nood niet. Uit zijn aard blijft dergelijke keuze uiteraard afhankelijk van een opportuiniteitsoordeel, maar dit doet o.i. geen afbreuk aan de leesbaarheid van de tekst.

Andere vormen van doodslag

Uiteraard zijn de in dit ontwerp opgenomen vormen van doodslag niet de enig denkbare vanuit criminologisch of sociologisch oogpunt. Een wetboek is evenwel geen handboek criminologie of sociologie, dat alle verschillende vormen van een bepaald misdrijf expliciet moet opnemen. De wet heeft als doelstelling een onbepaald aantal gevallen op algemene wijze te regelen. Slechts indien de wetgever van oordeel is dat een bepaalde vorm op een andere wijze moet worden bestraft is een uitdrukkelijk ingrijpen nodig, hetzij via een verzwarend bestanddeel of verzwarende factor, hetzij via een strafverminderende verschoningsgrond. Het louter aanwezig zijn van een specifieke criminologische context¹⁸⁶ volstaat volgens de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht dus in principe niet om te voorzien in een aparte kwalificatie.

¹⁸⁵ Hoge Raad voor de Justitie, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 6.

¹⁸⁶ Zoals bijvoorbeeld Aangehaald met betrekking tot de vergiftiging door A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

Deux formes d'homicide ne sont pas reprises par rapport au Code pénal actuel: l'infanticide (article 396 C.P.) et l'empoisonnement (article 397 C.P.).

En ce qui concerne l'infanticide, il convient de remarquer que cette disposition a perdu sa fonction propre depuis l'abrogation du troisième et du quatrième alinéa, qui prévoyaient une cause d'excuse atténuante pour l'infanticide commis par une mère sur son enfant illégitime.¹⁸⁷ Ces faits sont en effet punis de la même manière que le meurtre ou l'assassinat selon qu'il y a préméditation ou non. Il n'est donc pas nécessaire de reprendre cette disposition pour la répression de ces faits. Depuis l'arrêt de cassation du 11 février 1987¹⁸⁸, la seule fonction restante de cette disposition est de fournir un critère pour déterminer le moment à partir duquel il est question d'une personne qui est protégée par les criminalisations visées au titre VIII du C.P. Le projet de loi résout ce problème dans son article 95.

En ce qui concerne l'empoisonnement, il n'est pas non plus nécessaire de maintenir cette qualification distincte. L'introduction de cette circonstance aggravante en cas d'homicide était principalement motivée par le fait que la préméditation est jugée inhérente à ce mode exécutoire du délit d'homicide, le même taux de la peine (réclusion à perpétuité) devant dès lors être prévu.¹⁸⁹ Dans les cas exceptionnels où l'utilisation de poison ne serait pas assortie de préméditation, on pourrait résoudre ce problème (de façon insuffisante) lors de la fixation de la peine en appliquant des circonstances atténuantes.¹⁹⁰ Comme la préméditation constitue un élément aggravant dans le projet et permet donc de sanctionner plus lourdement l'homicide dans de tels cas, une même sanction reste possible pour les faits

Ten opzichte van het huidige Strafwetboek zijn er twee vormen van doodslag niet hernomen: de kindermoord (artikel 396 Sw.) en de vergiftiging (artikel 397 Sw.).

Wat kindermoord betreft, moet worden opgemerkt dat deze bepaling zijn eigenlijke functie heeft verloren sinds de opheffing van het derde en vierde lid die een strafverminderende verschoningsgrond inhielden voor de kindermoord door een moeder op haar onwettig kind.¹⁸⁷ Deze feiten worden immers op dezelfde manier bestraft als doodslag of moord, afhankelijk van de vraag of de feiten met voorbedachtheid zijn gepleegd of niet. Voor de bestraffing van deze feiten is een herneming van deze bepaling dus niet nodig. De enige resterende functie van deze bepaling is sinds het cassatiearrest van 11 februari 1987¹⁸⁸ het aanbrengen van een criterium om het ogenblik te bepalen vanaf wanneer er sprake is van een persoon die beschermd wordt door de strafbaarstellingen van titel VIII Sw. Dit wordt in het wetsontwerp ondervangen door artikel 95.

Wat de vergiftiging betreft is het behoud van deze afzonderlijke kwalificatie ook niet langer nodig. Deze verzwarende omstandigheid bij doodslag werd bij de invoering voornamelijk gemotiveerd door het feit dat de voorbedachtheid inherent wordt geacht aan deze uitvoeringswijze van het misdrijf doodslag, waardoor hiervoor dezelfde strafmaat (levenslange opsluiting) moest worden voorzien.¹⁸⁹ In de uitzonderlijke gevallen waarin het gebruik van vergif niet samen zou gaan met voorbedachtheid, zou hier bij de straftoemeting (op onvoldoende wijze) aan kunnen worden geredigeerd door de toepassing van verzachtende omstandigheden.¹⁹⁰ Aangezien de voorbedachtheid in het ontwerp een verzwarend bestanddeel uitmaakt, en dus een zwaardere bestraffing van de doodslag in dergelijke

¹⁸⁷ A. Delannay, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 196, n° 121.

¹⁸⁸ Cass. 11 février 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, n° 350, p. 783.

¹⁸⁹ J.J. Haus, "Exposé des motifs", in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 207, n° 23; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht* (publié en français sous le titre "Initiation au droit pénal spécial"), Malines, Kluwer, 2010, 200, n° 247; D. Dewandeleer, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. Chomé, A. Lorent, F. Roggen et J.-P. Collin (éd.), *Droit pénal et procédure pénale*, Malines, Kluwer, 2001, 72, n° 173; J.-P. Doucet, *La protection pénale de la personne humaine*, Marcinelle, Imprimerie Nouvelle Maison d'Édition, 1979, 141; J.S.G. Nypels et J. Servais, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1897, 633, n° 4; *RPDB*, v° Homicide, n° 75.

¹⁹⁰ J.J. Haus, "Exposé des motifs", in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 207, n° 23; Rapport fait au nom de la Commission du Sénat, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 383, n° 6.

¹⁸⁷ A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 196, nr. 121.

¹⁸⁸ Cass. 11 februari 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 350, p. 783.

¹⁸⁹ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 207, nr. 23; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 200, nr. 247; D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", in P. CHOMÉ, A. LORENT, F. ROGGEN en J.-P. COLLIN (eds.), *Droit pénal et procédure pénale*, Mechelen, Kluwer, 2001, 72, nr. 173; J.-P. DOUCET, *La protection pénale de la personne humaine*, Marcinelle, Imprimerie Nouvelle Maison d'Édition, 1979, 141; J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, II, Brussel, Bruylant, 1897, 633, nr. 4; *RPDB*, v° Homicide, nr. 75.

¹⁹⁰ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 207, nr. 23; Verslag namens de Senaatscommissie, in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 383, nr. 6.

d'empoisonnement dans le projet sans qu'un élément aggravant distinct ne soit nécessaire à cet effet.

En outre, et contrairement au système actuel, il n'est pas nécessaire d'appliquer artificiellement des circonstances atténuantes pour fixer une peine adéquate en l'absence de préméditation étant donné que la peine prévue pour l'homicide sert alors de point de départ. De plus, l'attention particulière accordée à l'empoisonnement et la crainte qu'il suscitait au 19e siècle, notamment compte tenu de l'état de la médecine de l'époque, qui ont justifié l'attention particulière du législateur, n'est plus de mise aujourd'hui¹⁹¹; les dispositions relatives au meurtre et à l'homicide peuvent suffire. Par ailleurs, il convient de souligner que le droit comparé n'apporte pas non plus d'arguments en faveur du maintien d'un tel élément aggravant.¹⁹²

Dans l'arrêté ministériel du 22 décembre 2020, il a été également demandé à la Commission de réforme du droit pénal de donner un avis sur l'introduction ou non d'une infraction spécifique de féminicide.

La définition du féminicide¹⁹³

Féminicide (en néerlandais aussi appelé: “vrouwenmoord”) est communément défini comme le fait de tuer une femme parce qu'elle est une femme¹⁹⁴. Ainsi tout meurtre ou assassinat commis sur une femme ne doit pas nécessairement être considéré comme un féminicide; il est exigé que la femme soit visée par l'auteur en raison de son genre.

¹⁹¹ J.-M. Poupart, “Homicide et lésions corporelles volontaires”, in R. Screvens et A. Meeüs (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 28, n° 6702.

¹⁹² Voir à ce sujet J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 539-540, n° 581. Le fait que cela figure encore dans le Code pénal français ne peut pas apporter d'arguments en faveur du maintien de l'empoisonnement comme qualification dans le droit pénal belge: en vertu du droit belge, l'empoisonnement n'est en effet pas une infraction formelle comme en France et sa fonction consiste à aggraver la peine par rapport à l'infraction de base d'homicide, alors qu'il n'a pas (ou seulement de façon très restreinte) cette fonction en France.

¹⁹³ Ce point est largement inspiré du récent rapport rédigé par le Conseil des femmes sur la problématique: VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, <http://www.vrouwenraad.be/file?file=57.934&ssn=>,

¹⁹⁴ Nous n'abordons pas ici la différence qui est faite entre “féminicide” et “féminicide” où le premier terme désigne l'homicide d'une femme parce qu'elle est femme, tandis que dans le second terme, une dimension politique est également ajoutée en mettant l'accent sur le manque de réaction de l'État face à de telles situations ainsi que sur le non-respect d'obligations internationales, dont celle d'enquêter sur de tels cas et de punir les auteurs (cf. VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, op. cit., p. 5-6.).

gevallen mogelijk maakt, blijft onder het ontwerp een zelfde bestraffing voor feiten van vergiftiging mogelijk, zonder dat hiervoor een afzonderlijk verzwarend bestanddeel noodzakelijk is.

Bovendien is er dan, in tegenstelling tot onder het huidige systeem, geen artificiële toepassing van verzachtende omstandigheden nodig om tot een gepaste straf te komen wanneer er geen voorbedachtheid aanwezig is, aangezien de straf gesteld op de doodslag dan het uitgangspunt is. Ook de bijzondere aandacht en angst voor vergiftiging die bestond in de 19de eeuw, o.a. gelet op de toenmalige stand van de medische wetenschap, die resulteerde in de bijzondere aandacht van de wetgever, bestaat vandaag niet meer¹⁹¹; de bepalingen met betrekking tot moord en doodslag kunnen volstaan. Overigens moet worden opgemerkt dat de rechtsvergelijking ook geen argumenten biedt voor het behoud van een dergelijk verzwarend bestanddeel.¹⁹²

In het ministerieel besluit van 22 december 2020 wordt de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht daarnaast gevraagd om advies uit te brengen omtrent het al dan niet invoeren van een afzonderlijk misdrijf féminicide.

Definitie van féminicide¹⁹³

Féminicide (in het Nederlands ook: “vrouwenmoord”) wordt veelal omschreven als het doden van een vrouw omdat ze een vrouw is.¹⁹⁴ Niet elke doodslag/moord op een vrouw moet dus als féminicide worden beschouwd; vereist is dat de vrouw wordt geviséerd door de dader vanwege haar geslacht.

¹⁹¹ J.-M. POUPART, “Homicide et lésions corporelles volontaires”, in R. SCREVEVS en A. MEEÛS (eds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 28, nr. 6702.

¹⁹² Zie hierover J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 539-540, nr. 581. Het feit dat dit in Frankrijk nog wel is opgenomen in de Code pénal kan geen argumenten aanbrengen voor het behoud van de vergiftiging als kwalificatie in het Belgische strafrecht: naar Belgisch recht is de vergiftiging immers geen formeel misdrijf zoals in Frankrijk en bestaat de functie uit een strafverhoging t.o.v. het basismisdrijf doodslag, terwijl het deze functie niet (of slechts in zeer beperkte mate) heeft in Frankrijk.

¹⁹³ Hierbij wordt veel gebruik gemaakt van een recent rapport van de Vrouwenraad omtrent de problematiek: VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, <http://www.vrouwenraad.be/file?file=57.934&ssn=>,

¹⁹⁴ Hierbij wordt niet ingegaan op het verschil dat soms wordt gemaakt tussen “féminicide” en “féminicide”, waarbij de eerste term betrekking zou hebben op het doden van een vrouw omdat ze vrouw is, terwijl bij de laatste term ook een politieke betekenis wordt toegevoegd die erop gericht is het gebrek aan reactie van de staat in dergelijke gevallen aan de kaak te stellen, evenals het niet-nakomen van de internationale verplichtingen, waaronder de plicht om de zaak te onderzoeken en de dader te bestraffen (cf. VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, l.c., p. 5-6.).

Le lien est souvent établi ici avec un sentiment de supériorité de l'auteur vis-à-vis des femmes ou avec l'idée qu'il dispose de certains droits (de propriété) envers une femme. Dès lors, les faits se situent souvent dans le cadre d'une relation familiale ou entre partenaires ou s'accompagnent d'atteinte à l'intégrité sexuelle de la victime.

L'Organisation mondiale de la Santé indique que le féminicide se différencie d'autres formes de meurtre en ce que les faits sont commis entre partenaires ou ex-partenaires et sont la suite d'un parcours de violences conjugales, de menaces, d'intimidations, de violences sexuelles ou de situations où des femmes disposent de moins de pouvoir ou de moyens que leur partenaire.¹⁹⁵ Le Conseil des femmes (De Vrouwenraad) souligne à bon droit qu'il ne s'agit pas de cas de violences isolés, sporadiques ou épisodiques; ils dénotent plutôt une situation structurelle et un phénomène social et culturel qui est profondément ancré dans les habitudes et les modes de pensée.¹⁹⁶

Les faits de crime d'honneur sont aussi rangés sous ce vocable. Il s'agit par exemple d'assassinats par des membres de la famille au motif d'une violation avérée ou supposée d'une morale sexuelle ou comportementale défendue par l'auteur (adultère, relation sexuelle ou grossesse en dehors du mariage, ...).

Certaines définitions sont encore plus larges et comprennent, par exemple, les assassinats à la suite d'accusation de sorcellerie, le meurtre de fillettes à la naissance, les assassinats ciblés dans le cadre d'un conflit armé, le meurtre systématique de femmes indigènes, ...

Lorsque l'on souhaite faire du féminicide une infraction distincte ou un facteur aggravant¹⁹⁷, il y a lieu cependant d'aboutir à une définition claire et applicable qui satisfait aux exigences du principe de légalité, et plus particulièrement, du principe de *lex certa*. La recherche de l'*United Nations Office on Drugs and Crime* concernant les définitions qui sont retenues dans les pays qui ont fait du féminicide une infraction distincte ou une circonstance aggravante (surtout en Amérique latine), nous apprend que ces définitions visent les phénomènes suivants¹⁹⁸:

– l'homicide avec violence de femmes;

¹⁹⁵ https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10.665/77.421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf;jsessionid=901DF8C2E93DDD67A7782608229D6871?sequence=1

¹⁹⁶ VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, op. cit., p. 6.

¹⁹⁷ Ou dans la systématique du projet de nouveau Code pénal: un élément aggravant.

¹⁹⁸ https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/events-files/presentation_femicide_wave_unodc.pdf

Dit wordt vaak in verband gebracht met gevoelens bij de dader van superioriteit ten aanzien van vrouwen of de idee bepaalde (eigendoms)rechten te kunnen laten gelden over een vrouw. De feiten worden derhalve vaak gekaderd in een familiale- of partnerrelatie tussen dader en slachtoffer of gaan gepaard met inbreuken op de seksuele integriteit van het slachtoffer.

De Wereldgezondheidsorganisatie stelt dan ook dat feminicide verschilt van andere vormen van doodslag doordat de feiten meestal worden gepleegd door partners of ex-partners en voortvloeien uit een geschiedenis van partnergeweld, bedreigingen en intimidatie, seksueel geweld of situaties waarin vrouwen minder macht of middelen hebben dan hun partner.¹⁹⁵ De Vrouwenraad benadrukt terecht dat het niet gaat om geïsoleerde, sporadische of episodische gevallen van geweld; ze vertegenwoordigen eerder een structurele situatie en een sociaal en cultureel fenomeen dat diep geworteld is in gewoonten en denkwijzen.¹⁹⁶

Ook feiten van eremoord worden onder deze noemer gebracht. Het gaat dan bijvoorbeeld om moorden door familieleden wegens een werkelijke of veronderstelde "inbreuk" op de door de dader gehanteerde seksuele of gedragsmatige moraal (overspel, geslachtsgemeenschap of zwangerschap buiten het huwelijk, ...).

Sommige definities gaan nog ruimer en incorporeren bijvoorbeeld moorden op beschuldiging van hekserij, het vermoorden van meisjes bij de geboorte, gerichte moorden in het kader van een gewapend conflict, het systematisch doden van inheemse vrouwen, ...

Wanneer men van feminicide een afzonderlijk misdrijf of verzwarende factor¹⁹⁷ wil maken, moet men evenwel tot een duidelijke, toepasbare definitie komen die voldoet aan de vereisten van het legaliteitsbeginsel, in het bijzonder het *lex certa*-principe. Onderzoek van het *United Nations Office on Drugs and Crime* naar de definities die worden gehanteerd in de landen die van feminicide een afzonderlijk misdrijf of verzwarende omstandigheid hebben gemaakt (voornamelijk in Latijns-Amerika), leert dat deze definities de volgende verschijningsvormen van feminicide viseren¹⁹⁸:

– het gewelddadig doden van vrouwen;

¹⁹⁵ https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10.665/77.421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf;jsessionid=901DF8C2E93DDD67A7782608229D6871?sequence=1

¹⁹⁶ VROUWENRAAD, *Femi(ni)cide*, l.c., p. 6.

¹⁹⁷ Of in de systematiek van het ontwerp van nieuw Strafwetboek: een verzwarend bestanddeel.

¹⁹⁸ https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/events-files/presentation_femicide_wave_unodc.pdf

- le meurtre d’une femme par son partenaire ou son ex-partenaire;
- le meurtre d’une femme par un membre de la famille;
- le meurtre d’une femme en présence de ses enfants;
- le meurtre d’une femme précédé de violences sexuelles ou de mutilation corporelle;
- le meurtre d’une femme enceinte;
- le meurtre d’une femme après un ensemble de violences physiques, psychiques et/ou sexuelles infligées par l’auteur.

Cette recherche démontre aussi que l’introduction d’une incrimination spécifique ou un facteur aggravant ne débouche pas automatiquement sur une prévention plus large ou une plus grande répression du féminicide.

L’approche de la problématique dans la proposition de nouveau Code pénal

Le projet de nouveau Code pénal ne contient pas d’incrimination distincte de “féminicide” mais entend rencontrer la problématique sous ses différents aspects par l’introduction de plusieurs nouveautés:

- une approche plus sévère du meurtre sur le partenaire;
- des adaptations apportées au meurtre commis avec un mobile discriminatoire et une assimilation de certaines notions au mobile fondé sur le “sexe”;
- une approche plus sévère du meurtre perpétré dans le cadre de la commission d’une autre infraction;
- une approche plus sévère de la violence d’un partenaire envers l’autre;
- une approche plus sévère de la torture et du traitement inhumain et dégradant commis par un partenaire;
- une approche plus sévère des violences sexuelles commises dans le cadre d’une relation;
- l’extension de la notion de partenaire.

Il y a aussi une série d’autres propositions faites dans le cadre du droit pénal général et du droit pénal spécial qui peuvent avoir un effet utile dans la lutte contre le féminicide.

- het doden van een vrouw door een partner of ex-partner;
- het doden van een vrouw door een familielid;
- het doden van een vrouw in het bijzijn van haar kinderen;
- het doden van een vrouw die werd onderworpen aan seksueel geweld of lichamelijke verminking voorafgaand aan het doden;
- het doden van een zwangere vrouw;
- het doden van een vrouw na een geheel van fysiek, psychisch en/of seksueel geweld door de dader.

Dit onderzoek toonde verder aan dat het invoeren van een aparte strafbaarstelling of verzwarende factor niet automatisch leidt tot een grotere mate van preventie of vervolging van feminicide.

Benadering van de problematiek in het voorstel van nieuw Strafwetboek

Het ontwerp van nieuw Strafwetboek bevat geen afzonderlijke strafbaarstelling van “féminicide”, maar wil deze problematiek aanpakken in zijn verschillende aspecten via talrijke nieuwigheden:

- strengere aanpak van partnerdoding;
- aanpassingen aan de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer en gelijkschakeling van bepaalde noties met de discriminatiegrond “geslacht”;
- strengere aanpak van doodslag in het kader van een ander misdrijf;
- strengere aanpak van partnergeweld;
- strengere aanpak van foltering, onmenselijke en ontorende behandeling door partner;
- strengere aanpak van seksueel geweld binnen een relatie;
- uitbreiding van het partner-begrip.

Ook zijn er een aantal andere voorstellen, gedaan in het kader van het algemeen en bijzonder strafrecht, die een nuttig effect kunnen hebben in de bestrijding van feminicide.

Nous aborderons ci-dessous de façon succincte les nouveautés concrètes que le projet de nouveau Code pénal introduit sur ce plan. Il ne sera pas question ici des mécanismes protecteurs déjà existants qui sont repris dans le projet de nouveau Code pénal, comme, par exemple, le prise en compte de l'état de grossesse pour la définition de personne en situation de vulnérabilité pour certaines incriminations et les aggravations y afférentes.

Par ailleurs, il y a lieu de rappeler de façon générale que les approches plus sévères qui seront évoquées n'impliquent pas par définition que le juge devra toujours infliger une peine plus sévère dans une affaire concrète. Dans le projet de nouveau Code pénal également, le juge conserve une marge d'appréciation importante pour déterminer la peine adéquate compte tenu de tous les éléments de la cause.

1° L'approche plus sévère du meurtre sur le partenaire

L'article 101 du projet introduit une nouvelle forme (aggravée) de meurtre: le meurtre intrafamilial. Le meurtre intrafamilial est défini comme le meurtre sur un partenaire ou sur un parent en ligne directe ascendante ou descendante. Ainsi, la forme ultime de violences envers le partenaire est reprise de façon explicite dans le Code pénal, ce qui n'est pas le cas à l'heure actuelle. La peine est aggravée par rapport au Code pénal actuel dès lors qu'une peine privative de liberté à perpétuité peut être prononcée alors qu'aujourd'hui, cela n'est le cas que lorsque l'auteur a agi avec préméditation ou avec un mobile discriminatoire. Si ce n'est pas le cas (ce qui est fréquent dans le contexte de violences envers le partenaire), la peine maximum est de 20 à 30 ans de réclusion (art. 393 C. pén.).

2° Adaptations apportées au meurtre commis avec un mobile discriminatoire et assimilation de certaines notions au mobile fondé sur le "sexe"

Le Code pénal actuel contient déjà une circonstance aggravante lorsqu'un des mobiles du meurtre est la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne en raison (notamment) de son sexe. Le meurtre sur une femme motivée par la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard des femmes, est donc déjà explicitement visé par le Code pénal et puni d'une peine de réclusion à perpétuité (art. 405*quater*, 1°, C. pén.).

Cette disposition jouit de peu de visibilité en raison du fait qu'elle n'est pas incorporée dans la section qui concerne le meurtre (section 1re du chapitre 1er du titre VIII du Livre II du Code pénal) mais bien dans celle qui

Hieronder zal kort worden ingegaan op de concrete vernieuwingen die het ontwerp van nieuw Strafwetboek op dit vlak brengt. Er wordt niet ingegaan op de reeds bestaande beschermingsmechanismen die werden hernomen in het ontwerp van nieuw Strafwetboek, zoals bijvoorbeeld het beschouwen van een zwangere vrouw als een persoon in een kwetsbare toestand voor bepaalde strafbaarstellingen en de daarbij horende strafverzwaring.

Verder moet algemeen in herinnering worden gebracht dat de aangehaalde verstrengingen niet per definitie impliceren dat de rechter in een concrete zaak steeds een zwaardere straf moet opleggen. Ook in het ontwerp van nieuw Strafwetboek behoudt de rechter een belangrijke appreciatiemarge om tot een gepaste bestraffing te komen, rekening houdend met alle elementen van de zaak.

1° Strengere aanpak van partnerdoding

Artikel 101 van het ontwerp voert een nieuwe (verzwaarde) vorm van doodslag in: de intrafamiliale doodslag. De intrafamiliale doodslag wordt gedefinieerd als een doodslag op een partner of in de rechte neerdalende of opgaande lijn. Op deze manier wordt de ultieme vorm van partnergeweld expliciet opgenomen in het Strafwetboek, wat vandaag niet het geval is. De straf wordt verhoogd in vergelijking met het huidige Strafwetboek, doordat een levenslange vrijheidsberovende straf kan worden opgelegd, terwijl dit vandaag enkel kan indien de dader heeft gehandeld met voorbedachten rade of vanuit een discriminerende drijfveer. Is dat niet het geval (wat vaak zo zal zijn in de context van partnergeweld), is de maximumstraf vandaag 20 tot 30 jaar opsluiting (art. 393 Sw.).

2° Aanpassingen aan de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer en gelijkschakeling van bepaalde noties met de discriminatiegrond "geslacht"

Het huidige Strafwetboek bevat reeds een verzwarende omstandigheid voor het geval een van de drijfveren voor de doodslag bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens (onder meer) diens geslacht. De doodslag op een vrouw, ingegeven door de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen vrouwen, is dus vandaag al expliciet gevisieerd door het Strafwetboek en deze wordt steeds bestraft met levenslange opsluiting (art. 405*quater*, 1°, Sw.).

Deze bepaling is weinig zichtbaar doordat ze niet is ondergebracht in de afdeling met betrekking tot doodslag (afdeling I van hoofdstuk I, van titel VIII van Boek II Sw.), maar in die met betrekking tot opzettelijk doden,

concerne l'homicide volontaire non qualifié meurtre et des lésions corporelles volontaires. Le projet de nouveau Code pénal introduit le meurtre commis avec un mobile discriminatoire dans une disposition spécifique (art. 99) dans le chapitre "Les infractions contre la vie", section 1re "Les homicides commis avec l'intention de donner la mort".

La définition de ce qu'il faut entendre par mobile discriminatoire, uniformisée pour toutes les infractions, est reprise à l'article 29 du projet de loi introduisant le Livre I.

3° Approche plus sévère du meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction

Le projet de nouveau Code pénal contient une nouvelle forme (aggravée) de meurtre, à savoir le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction (art. 98 de la proposition). La peine prévue pour le meurtre est portée à la réclusion à perpétuité lorsque le meurtre est commis en vue de faciliter l'exécution ou la tentative d'une autre infraction ou d'en assurer l'impunité ou encore comme conséquence de la résistance opposée par la victime ou un tiers.

Cette nouvelle disposition vise, par exemple, l'auteur d'un viol ou d'une atteinte à l'intégrité sexuelle qui tue sa victime pour qu'elle ne puisse pas le dénoncer ou le reconnaître. Cette façon de procéder permet de rencontrer la cause venant en second ordre du féminicide, à savoir le meurtre dans le cadre d'un délit sexuel commis contre une femme.

4° Approche plus sévère de la violence physique exercée envers le partenaire

Le Code pénal actuel prévoit une aggravation du minimum de la peine lorsque les faits de coups ou blessures volontaires ou l'administration de substances nuisibles sont commis sur un partenaire; une aggravation du maximum de la peine est seulement prévue pour la forme la plus légère de coups et blessures (art. 398, al. 1er, C. pén.).

Dans le projet de nouveau Code pénal, le fait que les violences soient commises à l'égard d'un partenaire constitue un élément aggravant (art. 201 de la proposition), ce qui entraîne un rehaussement du niveau de peine, et ce pour toutes les gradations des violences (violences n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité, celles entraînant une atteinte à l'intégrité de premier degré, de deuxième degré ou de troisième degré ou encore la mort). Cette plus grande sévérité a un effet non seulement en ce qui concerne l'homicide d'une femme par son partenaire

niet doodslag genoemd, en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel. Het ontwerp van nieuw Strafwetboek brengt de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer onder in een afzonderlijke bepaling (art. 99), in het hoofdstuk "Misdrijven tegen het leven", afdeling I "Doden met het oogmerk om te doden".

De definitie van wat als een discriminerende drijfveer moet worden beschouwd is, uniform voor alle misdrijven, opgenomen in artikel 29 van het wetsonwerp tot invoering van Boek I.

3° Strengere aanpak van doodslag in het kader van een ander misdrijf

Het ontwerp van nieuw Strafwetboek bevat een nieuwe (verzwaarde) vorm van doodslag, met name de doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf (artikel 98 van het voorstel). Het verhoogt de strafmaat gesteld op doodslag tot een levenslange gevangenisstraf indien de doodslag werd gepleegd om het plegen van een ander misdrijf of de poging daartoe te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren dan wel als gevolg van de weerstand die werd geboden door het slachtoffer of een derde.

Deze nieuwe bepaling viseert bijvoorbeeld de dader van verkrachting of aantasting van de seksuele integriteit die zijn slachtoffer doodt om er voor te zorgen dat zij hem niet zou kunnen aangeven of herkennen. Op die manier wordt dus tegemoet gekomen aan de tweede veel voorkomende oorsprong van feminicide, nl. de doodslag in het kader van een seksueel delict tegen een vrouw.

4° Strengere aanpak van fysiek partnergeweld

Het huidige Strafwetboek voorziet in een verhoging van de minimumstraf indien feiten van opzettelijke slagen of verwondingen of het opzettelijk toedienen van schadelijke stoffen worden gepleegd op een partner; er is enkel voorzien in een verhoging van de maximumstraf voor de lichtste vorm van slagen of verwondingen (artikel 398, eerste lid, Sw.).

In het ontwerp van nieuw Strafwetboek wordt het feit dat gewelddaden werden gepleegd ten aanzien van een partner een verzwarend bestanddeel (artikel 201 van het voorstel), waardoor de straf met een niveau stijgt en dit voor alle gradaties van gewelddaden (gewelddaden zonder integriteitsaantasting tot gevolg, met een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad of de dood tot gevolg). Deze verstrenging heeft dus niet alleen effect voor wat betreft de doding van een vrouw door haar partner zonder dat die het oogmerk had om

sans intention de la tuer mais aussi sur les formes non mortelles de violences physiques commises sur le partenaire, qui sont dans certains cas les prémices d'un délit ultérieur à l'issue fatale.

5° Une approche plus sévère de la torture et du traitement inhumain ou dégradant commis par un partenaire

Le Code actuel ne prévoit pas pour les infractions de torture et de traitement inhumain ou dégradant d'aggravation de peine lorsque les faits sont commis sur un partenaire. Or, force est de constater que ces infractions, et plus particulièrement, le traitement dégradant, se déroulent dans un contexte familial.

Ainsi en est-il par exemple lorsqu'un homme insulte ou humilie sa partenaire et la soumet à un régime despotique où elle doit satisfaire tous ses caprices si elle veut éviter d'encourir une sanction.¹⁹⁹ Ces infractions constituent donc souvent déjà une indication d'une escalade dangereuse dans les violences entre partenaires. Le projet comble cette lacune en prévoyant un élément aggravant pour ces infractions (respectivement les articles 117, 125 et 130 du projet. À la différence de la situation actuelle, le projet prévoit également un facteur aggravant lorsque les faits sont commis avec un mobile discriminatoire.

6° Une approche plus sévère des violences sexuelles commises au sein d'une relation

Le projet de nouveau Code pénal reprend la réécriture en profondeur du droit pénal sexuel qui a été réalisée dans le projet de loi apportant des modifications au Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Pour ce qui touche la problématique du féminicide, il y a lieu de renvoyer plus particulièrement vers l'élément aggravant nouveau retenu pour les actes à caractère sexuel non consentis commis dans la sphère intrafamiliale (art. 146 du projet) au terme de laquelle l'atteinte à l'intégrité sexuelle, le voyeurisme et le viol sont plus sévèrement réprimés lorsque l'auteur est le (ex-) partenaire de la victime.

7° L'élargissement de la notion de partenaire

On peut renvoyer ici à l'exposé des motifs de l'article 79, 3°, de ce projet.

Modifications dans le droit pénal général et spécial

Le projet de nouveau Code pénal réécrit le droit pénal général de façon profonde. Cela peut offrir certaines

¹⁹⁹ Liège, 4 juin 2009, cité dans D. VANDERMEERSCH, "La torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant", X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2020, 593.

te tuer, mais aussi sur les formes non mortelles de violences physiques commises sur le partenaire, qui sont dans certains cas les prémices d'un délit ultérieur à l'issue fatale.

5° Strengere aanpak van foltering, onmenselijke en ontterende behandeling door partner

Het huidige Strafwetboek voorziet voor de misdrijven foltering, onmenselijke en ontterende behandeling niet in een strafverzwaring indien de feiten werden gepleegd op een partner. Nochtans moet worden vastgesteld dat deze misdrijven, en in het bijzonder de ontterende behandeling, veelal in familiale context gebeuren.

Zo valt hier bijvoorbeeld onder een man die zijn partner beledigt en vernedert en haar onderwerpt aan een despotisch regime waarbij ze aan al zijn wensen moest voldoen indien ze wil vermijden hiervoor te worden gestraft.¹⁹⁹ Deze misdrijven kunnen aldus vaak al een indicatie zijn van een verregaande escalatie van partnergeweld. Het ontwerp komt tegemoet aan deze lacune en voorziet in een verzwarend bestanddeel voor deze misdrijven (resp. art. 117, 125 en 130 van het ontwerp). Daarnaast voorziet het ontwerp, anders dan vandaag, ook in een verzwarende factor voor het geval de feiten werden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

6° Strengere aanpak van seksueel geweld binnen een relatie

Het ontwerp van nieuw Strafwetboek herneemt de grondige hertekening van het seksueel strafrecht die werd ingediend in het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht. Binnen de thematiek van de feminicide moet evenwel in het bijzonder worden verwezen naar een nieuw verzwarend bestanddeel van niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen (artikel 146 van het ontwerp), waardoor aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme en verkrachting strenger kunnen worden bestraft wanneer de dader de (ex-)partner is van het slachtoffer.

7° Uitbreiding van het partner-begrip

Hiervoor kan worden verwezen naar de memorie van toelichting bij artikel 79, 3°, van dit ontwerp.

Ingrepen in het algemeen en bijzonder strafrecht

Het algemeen strafrecht wordt in het ontwerp van nieuw Strafwetboek grondig herzien. Ook dit biedt tal

¹⁹⁹ Luik 4 juni 2009, geciteerd in D. VANDERMEERSCH, "La torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2020, 593.

opportunités dans le combat contre le féminicide. On peut mentionner ici:

— l'introduction de la peine de traitement sous privation de liberté qui permet de mieux investir dans le traitement par exemple de troubles paraphiliques;

— la suppression de la condition relative aux antécédents pour le sursis qui doit permettre de rencontrer une problématique d'agressivité, ce qui n'est pas possible actuellement en cas d'antécédents important de vol aggravé;

— la nouvelle peine de suivi prolongé, qui rend aussi possibles un accompagnement et un traitement pour les détenus qui (de leur propre chef ou non) vont à fond de peine;

— la possibilité plus large d'imposer une interdiction de résidence ou de contact comme peine accessoire;

— l'avis d'un service spécialisé dans la guidance ou le traitement de délinquants sexuels;

— l'interdiction professionnelle comme peine accessoire pour quiconque a abusé gravement de sa profession pour commettre l'infraction;

— les nouvelles règles en matière de concours d'infractions qui permettent d'appliquer une peine d'un niveau supérieur lorsque plusieurs faits sont soumis ensemble au juge du fond (à l'heure actuelle, seule la peine prévue pour l'infraction la plus grave est retenue en cas d'unité d'intention);

— ...

En droit pénal spécial, on peut mentionner ce qui suit:

— la suppression de l'exigence d'un ordre ou d'une condition pour l'incrimination de menaces verbales;

— l'introduction d'un facteur aggravant lorsque le harcèlement vise à accomplir ou faire accomplir un acte sexuel non consensuel sur la personne de la victime;

— ...

Questions à propos de l'introduction d'une incrimination spécifique

van mogelijkheden in de strijd tegen feminicide. Zo kan bijvoorbeeld worden gewezen op:

— de invoering van de straf van de behandeling onder vrijheidsberoving, die het mogelijk maakt meer in te zetten op de behandeling van bijvoorbeeld parafiele stoornissen;

— het afschaffen van de precedentenvereiste voor probatie-uitstel, waardoor toch nog kan ingezet worden op een agressieproblematiek, waar dit vandaag na bijvoorbeeld een verleden van zware diefstallen niet meer mogelijk is;

— de nieuwe straf van de verlengde opvolging, die ook begeleiding en behandeling mogelijk maakt voor gedetineerden die (al dan niet op eigen initiatief) hun gevangenisstraf volledig uitzitten;

— de ruimere mogelijkheid om een woon- of contactverbod op te leggen als bijkomende straf;

— het advies van een dienst gespecialiseerd in de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten;

— het beroepsverbod als bijkomende straf voor iedereen die ernstig misbruikt heeft gemaakt van zijn beroep om het misdrijf te plegen;

— de nieuwe regels inzake meerdaadse samenloop, die het mogelijk maken om een straf van een hoger niveau op te leggen wanneer meerdere feiten tegelijk worden voorgelegd aan de rechter (waar vandaag enkel de straf gesteld op het zwaarste misdrijf kan worden opgelegd bij eenheid van opzet);

— ...

In het bijzonder strafrecht kan daarnaast onder meer nog worden gewezen op:

— de schrapping van de voorwaarde van een bevel of voorwaarde voor de strafbaarheid van mondelinge bedreigingen;

— invoering van een verzwarende factor indien de belaging erop gericht is een niet-consensuele seksuele handeling te stellen of te laten stellen op de persoon van het slachtoffer;

— ...

Problemen bij de invoering van een afzonderlijk misdrijf

— Incompatibilité avec le postulat de départ de la neutralité de genre

La neutralité de genre et la diversité de genre ne sont pas des antipodes dans le droit pénal spécial. Bien plus, ces principes sont indissociablement liés. Pour une disposition neutre sur le plan du genre, il est attendu que tous les sexes (M/F/non binaire) sans distinction soient visés et ce, tant du point de vue de la victime que de celui d'auteur. Ce n'est que lorsqu'il existe un motif justifié que le législateur pourra s'écarter du principe de base de la neutralité de genre.²⁰⁰ La neutralité de genre constitue d'ailleurs un des postulats de départ de ce projet (cf. introduction du Livre II). En France également, la Commission nationale consultative des droits de l'homme (C.N.C.D.H.) a retenu ce principe parmi les motifs dans son avis en défaveur d'une incrimination spécifique du féminicide.²⁰¹

— Mise en relation difficile avec les principes d'égalité et de non-discrimination

Les principes d'égalité et de non-discrimination, consacrés entre autres par l'article 14 C.E.D.H. (en combinaison avec le protocole additionnel n° 12), les articles 2 et 26 du Pacte international des droits civils et politiques, l'article 2 de la Déclaration universelle des Droits de l'homme, l'article 21 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne et les articles 10 et 11 de la Constitution, sont considérés comme des acquis indissociables l'un de l'autre.²⁰² Ils s'appliquent dans tous les secteurs de la société²⁰³, en ce compris le droit pénal. Un traitement inégal de situations semblables ou un traitement identique de situations différentes sont, en principe, prohibés, indépendamment du critère distinctif. Il n'est toutefois question de discrimination prohibée que lorsque le traitement (in-)égal ne trouve pas de justification raisonnable.²⁰⁴

Pour vérifier s'il y a une justification raisonnable du traitement inégal de situations identiques ou du contraire, il y a lieu, suivant la jurisprudence de la Cour européenne

— Strijdigheid met het uitgangspunt van genderneutraliteit

Genderneutraliteit en genderdiversiteit zijn geen tegenvoeters in het bijzonder strafrecht. Meer nog, de voornoemde principes zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Van een genderneutrale strafbepaling wordt immers verwacht dat alle seksen (M/V/non-binair) zonder onderscheid worden gevisieerd en dit zowel vanuit slachtoffer- als vanuit daderperspectief. Slechts wanneer er een gerechtvaardigde verantwoording kan worden gegeven, zal de strafwetgever het uitgangspunt van genderneutraliteit naast zich neer mogen leggen.²⁰⁰ Genderneutraliteit van de teksten is dan ook een van de uitgangspunten van dit ontwerp (zie inleiding bij Boek II). Ook in Frankrijk werd dit door de Commission nationale consultative des droits de l'homme (C.N.C.D.H.) aangehaald als een van de redenen om te adviseren tegen een afzonderlijke strafbaarstelling van feminicide.²⁰¹

— Gespannen verhouding met het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel

De beginselen van gelijkheid en non-discriminatie verankerd in o.m. artikel 14 EVRM (in combinatie met aanvullend protocol nr. 12), de artikelen 2 en 26 IVBPR, artikel 2 UVRM, artikel 21 van het Europees Handvest van de Grondrechten en de artikelen 10 en 11 Gw. zijn onlosmakelijk met elkaar verweven.²⁰² Ze gelden voor alle gebieden van de samenleving²⁰³, inclusief het strafrecht. Een ongelijke behandeling van gelijke gevallen of een gelijke behandeling van ongelijke gevallen, is daarbij in principe verboden, ongeacht het criterium van onderscheid. Er is evenwel slechts sprake van een verboden discriminatie indien deze (on)gelijke behandeling niet redelijk te verantwoorden valt.²⁰⁴

Om na te gaan of er al dan niet een redelijke verantwoording bestaat voor de ongelijke behandeling van gelijke gevallen of voor haar tegenpool, dient er krachtens de rechtspraak van

²⁰⁰ J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", à paraître.

²⁰¹ Voy., à ce sujet, S. WATTIER, "La reconnaissance juridique du féminicide: quel apport en matière de protection des droits des femmes?", *Rev.trim.Dr.H.* 2019, 337.

²⁰² C.A., 8 juillet 1997, n°. 37/97; M. VAN DAMME, *Overzicht van het grondwettelijk recht*, Bruges, Die Keure, 2015, 349; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk recht*, Anvers, Intersentia, 2016, 405.

²⁰³ Y. LEJEUNE, *Droit constitutionnel belge*, Bruxelles, Larcier, 2017, 182.

²⁰⁴ Jurisprudence constante: par exemple, C.A., 7 février 2001, n°. 10/2001, B.4.4.; C. const., 6 novembre 2014, n°. 162/2014, B.4.2.

²⁰⁰ J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", te verschijnen.

²⁰¹ Zie hierover S. WATTIER, "La reconnaissance juridique du féminicide: quel apport en matière de protection des droits des femmes?", *Rev.trim.Dr.H.* 2019, 337.

²⁰² Arbitragehof 8 juli 1997, nr. 37/97; M. VAN DAMME, *Overzicht van het grondwettelijk recht*, Brugge, Die Keure, 2015, 349; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 405.

²⁰³ Y. LEJEUNE, *Droit constitutionnel belge*, Brussel, Larcier, 2017, 182.

²⁰⁴ Vaste rechtspraak: bijvoorbeeld Arbitragehof 7 februari 2001, nr. 10/2001, B.4.4.; GwH 6 november 2014, nr. 162/2014, B.4.2.

des droits de l'homme²⁰⁵ (suivie en cela par celle de la Cour constitutionnelle²⁰⁶), de raisonner par étapes. En premier lieu d'abord, il y a lieu d'effectuer le test de comparabilité. Ensuite, la différence dans le traitement doit poursuivre un objectif légitime. Enfin, la différence de traitement doit reposer sur un critère objectif et doit, en plus, être pertinente et proportionnelle.

Dans une affaire pénale en lien avec le genre, la Cour constitutionnelle a déjà jugé qu'il revient au législateur de déterminer sa politique et que par conséquent, toute différence sur la base du genre ne viole pas *ipso facto* les articles 10 et 11 de la Constitution. Ce serait seulement le cas si la différence est opérée sans justification raisonnable.^{207/208} Il résulte de ce qui précède qu'une dérogation à la neutralité de genre est envisageable, mais uniquement avec la plus grande prudence, et que les dispositions légales en ce sens comportent le risque de se voir annulées par la cour constitutionnelle.

De plus, de telles dispositions, indépendamment du fait qu'elles soient considérées ou non contraire aux principes d'égalité et de non-discrimination, sont souvent accueillies avec scepticisme. L'attention particulière que l'on veut donner, à tort ou à raison, à des problématiques fondées sur le genre, suscite, par définition, la question de savoir pourquoi on ne prévoit pas une approche ou une incrimination similaire pour une problématique (certes moins courante) concernant les personnes d'un autre sexe.

On peut renvoyer ici à la problématique des mutilations génitales féminines à propos desquelles d'aucuns posent la question de savoir si la limitation aux mutilations génitales féminines ne constitue pas une discrimination et si par exemple, la castration ou d'autres formes de mutilations génitales chez un homme ne méritent pas d'être réprimées?²⁰⁹ La critique est également émise quant au fait que l'on met tous les comportements dans

het Europees Hof voor de Rechten van de Mens²⁰⁵ (overgenomen door het Belgische Grondwettelijk Hof²⁰⁶) trapsgewijs getoetst te worden. Meer bepaald voert men in de eerste plaats een vergelijkbaarheidstest uit. Vervolgens dient het onderscheid in behandeling een legitieme doelstelling na te streven. Ten slotte behoort het verschil in behandeling te berusten op een objectief criterium, en moet het daarenboven pertinent en proportioneel zijn.

In een gendergerelateerde strafrechtelijke casus oordeelde het Grondwettelijk Hof eerder al dat het aan de strafwetgever toekomt om het beleid te bepalen en dat daarom differentiatie op basis van gender niet *ipso facto* strijdig is met de artikelen 10 en 11 Gw. Dit wordt het alleen wanneer een onderscheid wordt gemaakt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat.^{207/208} Hieruit blijkt opnieuw dat afwijking van de genderneutraliteit kan, maar dat dit met de grootste omzichtigheid moet gebeuren en bepalingen in die zin steeds het risico in zich dragen vernietigd te worden door het Grondwettelijk Hof.

Bovendien worden dergelijke bepalingen, ongeacht of ze strijdig worden geacht met het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel of niet, vaak sceptisch onthaald. De bijzondere aandacht die men, al dan niet terecht, wil geven aan een bepaalde gendergerelateerde problematiek, doet per definitie de vraag rijzen waarom niet voorzien wordt in een gelijkaardig beleid of strafbaarstelling voor een (zij het mogelijk veel minder voorkomende) problematiek voor personen met een ander geslacht.

Zo kan bijvoorbeeld gewezen worden op de bepalingen inzake vrouwelijke genitale verminking, waarbij vanuit verschillende hoek de vraag wordt gesteld of de beperking tot vrouwelijke slachtoffers geen discriminatie uitmaakt en bijvoorbeeld de castratie of andere vormen van genitale verminking van een man niet even strafwaardig zijn?²⁰⁹ Verder wordt ook daar de kritiek geuit dat alle gedragingen op een hoop worden gegooid, terwijl

²⁰⁵ Cour eur. D.H., 22 mars 2012, *Konstantin Markin/Rusland*, § 125; Cour eur. D.H., 7 juillet 2011, *Stummer/Oostenrijk*, § 87; Cour eur. D.H., 15 septembre 2011, *Vistins & Perepjolkins/Letland*, § 100.

²⁰⁶ C.A., 13 juillet 1989, n°. 21/89, B.4.5.b.; C.A., 14 juin 2000, n°. 71/2000, B.3.; P. POPELIER, *Procederen voor het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 103.

²⁰⁷ C.A., 10 novembre 1999, nr. 116/99, n°. B.1.4 concernant l'ancien article 370 C. pén.

²⁰⁸ J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", à paraître.

²⁰⁹ Voy. par exemple. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 272-278, n°. 283-286; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht. Afbrokkende hoeksteen van de samenleving?*, Mechelen, Kluwer, 2018, 347-348, n°. 476 et 464-471, n°. 658-664; J. ROZIE, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in S. DEWULF (Ed.), *la [CVDW]. Liber amicorum Chris Van den Wyngaert*, Antwerpen, Maklu, 2017, 409-411; C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME et P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Oud-Turnhout, Gompel & Svacina, 2019, 100.

²⁰⁵ EHRM 22 maart 2012, *Konstantin Markin/Rusland*, § 125; EHRM 7 juli 2011, *Stummer/Oostenrijk*, § 87; EHRM 15 september 2011, *Vistins & Perepjolkins/Letland*, § 100.

²⁰⁶ Arbitragehof 13 juli 1989, nr. 21/89, B.4.5.b.; Arbitragehof 14 juni 2000, nr. 71/2000, B.3.; P. POPELIER, *Procederen voor het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 103.

²⁰⁷ Arbitragehof 10 november 1999, nr. 116/99, nr. B.1.4 m.b.t. het voormalige artikel 370 Sw.

²⁰⁸ J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", te verschijnen.

²⁰⁹ Zie bijvoorbeeld J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 272-278, nr. 283-286; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht. Afbrokkende hoeksteen van de samenleving?*, Mechelen, Kluwer, 2018, 347-348, nr. 476 en 464-471, nr. 658-664; J. ROZIE, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in S. DEWULF (ed.), *la [CVDW]. Liber amicorum Chris Van den Wyngaert*, Antwerpen, Maklu, 2017, 409-411; C. VAN DEN WYNGAERT, S. VANDROMME en P. TRAEST, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Oud-Turnhout, Gompel & Svacina, 2019, 100.

le même sac alors que la problématique des mutilations génitales est complexe et mérite une approche diversifiée.

Si le législateur devait estimer faire du féminicide une incrimination spécifique, il y aura lieu de prévoir une motivation développée et claire qui indique clairement en quoi ce crime se distingue du meurtre commis sur un homme en raison de son sexe, quel but légitime est poursuivi par l'établissement de cette distinction et s'il s'agit bien d'un critère objectif (suffit-il d'être enregistrée comme femme dans l'état civil pour être considérée comme femme pour cette incrimination ou va-t-on exiger des caractéristiques biologiques ou physiques? Qu'en sera-t-il des personnes qui s'identifient comme non binaires?), et si la différence de traitement est pertinente et proportionnelle.

En tout cas, la doctrine est divisée quant à savoir s'il existe une justification objective suffisante.²¹⁰

— Mise en relation difficile avec l'article 405*quater* du Code pénal/ articles 29 et 99 du projet

L'article 405*quater* contient déjà aujourd'hui une circonstance aggravante pour le meurtre motivé par la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne en raison de son sexe (= art. 99 du projet). Le meurtre d'une femme, commis parce qu'elle est femme, fait donc déjà l'objet d'une circonstance aggravante (neutre sur le plan du genre) et constitue ainsi (avec le crime de base de meurtre) une qualification spécifique des faits. La Commission n'entrevoit pas comment une incrimination spécifique de féminicide est conciliable avec cette disposition si la définition du féminicide est limitée au meurtre d'une femme en raison de son état de femme.

La suppression du critère de "sexe" de l'article 405*quater* (ou de la définition du mobile discriminatoire à l'article 29 de ce projet) ne paraît pas offrir une piste envisageable pour y apporter un remède: cela aurait pour effet de priver les hommes et les personnes non binaires de la protection particulière (sous la forme d'une aggravation de la peine) dont ils bénéficient contre la violence mortelle discriminatoire; de plus, il n'y aurait plus de circonstance aggravante prévue pour les coups et blessures volontaires ou l'administration de substances nocives lorsque le mobile des faits est inspiré par la discrimination fondée sur le sexe (et pour aucune infraction dans le projet, vu la définition générale de l'article 29);

²¹⁰ Pro: S. WATTIER, "La reconnaissance juridique du féminicide: quel apport en matière de protection des droits des femmes?", *Rev. trim.Dr.H.* 2019, 343-347; Contra: A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2020, 267, n°. 159bis; J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", à paraître.

de problematiek van de genitale verminking zeer divers is en een gediversifieerde aanpak vereist.

Indien de wetgever aldus zou menen dat feminicide een apart misdrijf moet uitmaken, zal hiervoor een uitgebreide en duidelijke motivering nodig zijn die duidelijk maakt waarin dit misdrijf verschilt van de moord op een man vanwege diens geslacht, welk legitiem doel wordt nagestreefd met het maken van dit onderscheid, of er hier sprake is van een objectief criterium (Volstaat het dat men zich als vrouw laat registreren bij de burgerlijke stand om voor deze strafbaarstelling als vrouw te worden beschouwd of gaat men ook biologische of lichamelijke kenmerken vereisen? Wat met personen die zich als non-binair identificeren?) en of het verschil in behandeling pertinent en proportioneel is.

De rechtsleer is in ieder geval verdeeld over het bestaan van een voldoende objectieve verantwoording.²¹⁰

— Gespannen verhouding met artikel 405*quater* Sw./ artikelen 29 en 99 van het ontwerp

Artikel 405*quater* Sw. bevat vandaag reeds een verzwarende omstandigheid voor de doodslag gepleegd vanuit de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon vanwege diens geslacht (= art. 99 van het ontwerp). De doodslag op een vrouw, gepleegd omdat ze een vrouw is, maakt vandaag dus al het voorwerp uit van een (genderneutrale) verzwarende omstandigheid en vormt zo (samen met het basismisdrijf doodslag) een afzonderlijke kwalificatie van de feiten. De Commissie ziet niet in hoe een afzonderlijke strafbaarstelling van feminicide nog verzoenbaar is met deze bepaling indien de definitie van feminicide beperkt wordt tot de doodslag op een vrouw vanwege haar vrouw-zijn.

Het weghalen van het criterium "geslacht" uit artikel 405*quater* Sw. (of de omschrijving van de discriminerende drijfveer in artikel 29 van het ontwerp) lijkt daarbij absoluut geen te bewandelen piste om hieraan te verhelpen: op die manier zou aan mannen en non-binaire personen de bijzondere bescherming (onder de vorm van een strafverhoging) tegen discriminerend dodelijk geweld worden afgenomen, zou in het huidige Strafwetboek niet langer voorzien zijn in een verzwarende omstandigheid voor opzettelijke slagen en verwondingen of toediening van schadelijke stoffen voor feiten ingegeven door discriminatie op basis van geslacht (en in het ontwerp, gelet op de algemene omschrijving in artikel 29, voor

²¹⁰ Pro: S. WATTIER, "La reconnaissance juridique du féminicide: quel apport en matière de protection des droits des femmes?", *Rev. trim.Dr.H.* 2019, 343-347; Contra: A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2020, 267, nr. 159bis; J. ROZIE, "Gender in het bijzonder strafrecht", te verschijnen.

enfin, une nouvelle discrimination serait introduite dans le Code pénal par le fait de retenir partout le sexe comme critère de discrimination sauf pour le crime le plus grave, à savoir le meurtre.

— La poursuite d'une plus grande efficacité à travers des règles lisibles et cohérentes

Un des principaux motifs ayant conduit à l'illisibilité de notre Code pénal actuel est à rechercher dans la tendance du législateur (compréhensible sur le plan sociétal, mais à éviter sur le plan légistique) d'instaurer une nouvelle incrimination ou une circonstance aggravante pour tout phénomène sociétal ou criminologique qui mérite une attention particulière ou qui requiert une approche spécifique. Cela a pour effet que le Code pénal se lit difficilement et que le droit pénal, malgré les bonnes intentions, devient de plus en plus difficile à appliquer. Les symboles peuvent être importants mais sur le plan de la loi pénale, c'est surtout la précision, la cohérence et la simplicité qui doivent prévaloir pour la réalisation des objectifs sociétaux poursuivis par le législateur. De plus, le Code pénal actuel est entre-temps surchargé de symboles avec comme risque l'affaiblissement de la force symbolique relative de chaque disposition.

L'introduction du féminicide comme incrimination spécifique risque à son tour de contribuer à l'illisibilité et l'incohérence du Code pénal. Comme exposé ci-dessus, il s'agit d'une problématique complexe et difficile à cerner de manière uniforme qui recoupe en grande partie des incriminations existantes (en particulier, le meurtre commis avec un mobile discriminatoire fondé sur le sexe de la victime) ou d'autres problématiques plus larges qui méritent une appréhension d'ensemble (plus particulièrement, le meurtre par un partenaire).

Par ailleurs, le terme générique comporte le risque de rendre moins visible certains aspects de la problématique. En regroupant sous le même chapeau toutes les formes de meurtre commis sur des femmes qui, d'une ou l'autre manière, sont en lien avec l'état de femme, sans établir, par exemple, de distinction entre le meurtre par un partenaire, le meurtre par une autre personne commis avec un mobile discriminatoire ou le meurtre commis dans le cadre d'une agression sexuelle, on risque d'occulter les diverses problématiques sous-jacentes qui requièrent chacune une réponse sociétale particulière (des faits de violences dans le cadre d'une relation répondent à une dynamique différente et requièrent une autre réaction que celle pour des faits basés sur un mépris général à l'égard des femmes ou des faits de prédation sexuelles).

geen enkel misdrijf) en zou een nieuwe incoherentie in het Strafwetboek worden ingevoerd door overal het geslacht als discriminatiecriterium te vermelden, maar niet bij het zwaarste misdrijf, de doodslag.

— Het streven naar meer doeltreffendheid door leesbare en coherente regels

Een van de belangrijke redenen van het onleesbaar karakter van het huidige Strafwetboek is de (vanuit maatschappelijk oogpunt begrijpelijke, maar vanuit legistiek oogpunt te vermijden) neiging van de wetgever om aan elk maatschappelijk of criminologisch fenomeen dat bijzondere aandacht verdient of een afzonderlijk beleid nodig heeft ook een afzonderlijke strafbaarstelling of verzwarende omstandigheid te koppelen. Dit zorgt er voor dat het Strafwetboek moeilijker leesbaar wordt en, ondanks alle goede bedoelingen, het strafrecht ook moeilijker toepasbaar wordt. Symbolen kunnen hun belang hebben, maar op het vlak van strafwetgeving moet vooral accuraatheid, coherentie en eenvoud worden nagestreefd binnen de realisatie van de maatschappelijke doelstellingen die met de wetgeving worden nagestreefd. Bovendien is het huidige Strafwetboek ondertussen overladen met symbolen, waardoor het risico bestaat dat de symbolische kracht van elke bepaling ook afneemt.

Het invoeren van feminicide als afzonderlijk misdrijf dreigt op zijn beurt bij te dragen tot de onleesbaarheid en incoherentie in het Strafwetboek. Zoals geschetst gaat het om een diverse, moeilijk eenduidig te omschrijven problematiek die daarnaast in zeer belangrijke mate overlapt met reeds bestaande strafbaarstellingen (in het bijzonder de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer gebaseerd op het geslacht van het slachtoffer) of andere, ruimere problematieken die in hun geheel aandacht verdienen (in het bijzonder de partnerdoding).

Daarnaast draagt de overkoepelende term het risico in zich dat een deel van de problematiek net minder zichtbaar wordt. Door alle vormen voor doodslag of moord op vrouwen die op een of andere manier samenhangen met hun vrouw-zijn op één hoop te gooien, zonder bijvoorbeeld een onderscheid te maken tussen doding door een partner, doding door een andere persoon vanuit discriminerende drijfveer en doding in het kader van een seksueel misdrijf, dreigt men minder zicht te hebben op de diverse onderliggende problematieken, die elk een ander maatschappelijk antwoord vereisen (geweld in relaties kent een andere dynamiek en moet veelal op een andere manier worden bestreden dan feiten gebaseerd op een algemeen misprijzen tegen vrouwen of vanuit een seksueel roofdiergedrag).

C'est pourquoi, afin de lutter plus efficacement contre la problématique grave et complexe des violences, parfois allant jusqu'à l'homicide, commises à l'égard des femmes, la Commission de réforme du droit pénal a opté, dans son travail de réécriture du Code pénal, pour une diversification des incriminations avec des aggravations de peine là où cela se justifiait.

Examen des arguments invoqués à l'appui de l'introduction d'une incrimination spécifique de féminicide

Un premier argument qui est invoqué pour justifier l'incrimination spécifique du féminicide (et non seulement un facteur aggravant) est la question de la preuve qui, lorsqu'il s'agit d'un facteur aggravant, se focalise davantage sur l'infraction de base. La proposition 55-0835/001 met en avant le fait que la situation actuelle où le meurtre sur une personne en raison de son sexe constitue une circonstance aggravante et non un crime à part entière, empêche que le crime soit puni en tant que tel. Cette approche ne nous paraît pas pouvoir être approuvée, d'autant plus que la proposition 55-0835/001 se borne à renvoyer pour les peines aux incriminations de base de meurtre et d'assassinat.

Il nous semble que la nouvelle systématique du projet de nouveau Code pénal offre une réponse adéquate à cette question. En effet, les infractions aggravées se voient attribuer, dans le projet de nouveau code, une dénomination spécifique et une distinction est dorénavant faite entre les éléments aggravants (entraînant un rehaussement du niveau de peine) et les facteurs aggravants. Les éléments aggravants font partie intégrante de la qualification de l'infraction. Dans le projet, la discrimination à l'égard de la victime fondée entre autres sur son sexe constitue un élément (aggravant) du crime de "meurtre commis avec un mobile discriminatoire". Il en va de même du fait que le meurtre a été commis sur la personne du partenaire, qui constitue un élément (aggravant) du meurtre intrafamilial.

La raison principale en faveur d'une incrimination spécifique qui apparaît dans de nombreux textes est aussi le manque de visibilité de cette forme de criminalité et l'absence de politique et de chiffres fiables y relatifs²¹¹. Mais comme déjà exposé, la qualification des faits sous une forme de crime aggravé doit permettre une meilleure identification du phénomène. De plus, l'introduction d'une nouvelle incrimination distincte n'est pas une condition *sine qua non* pour pallier ces manques:

— le législateur peut aussi imposer à la police et/ou au parquet des obligations en matière d'enregistrement

²¹¹ Voy. entre autres *Doc. Parl.*, Chambre, S.O. 2019/2020, n° 55-0846/001.

Om aldus meer doeltreffend te kunnen strijden tegen de ernstige en complexe problematiek van (soms gaande tot dodelijk) geweld tegen vrouwen, heeft de Commissie tot hervorming van het strafrecht in het kader van het herschrijven van het Strafwetboek ervoor geopteerd om meer diversificatie te brengen in de strafbaarstellingen, met strafverzwaring waar dit gepast is.

Onderzoek van de argumenten ingeroepen voor de introductie van een afzonderlijk misdrijf voor feminicide

Een eerste argument dat wordt aangehaald om van feminicide een afzonderlijk misdrijf te maken (en niet louter een verzwarende factor) is de focus van het bewijs, die bij een verzwarende factor eerder ligt bij het basismisdrijf. In het wetsvoorstel 55-0835/001 wordt hieromtrent gesteld dat de huidige situatie, waarin de moord op een persoon wegens diens geslacht een verzwarende omstandigheid vormt en geen volwaardig misdrijf, waardoor het niet mogelijk is om dat misdrijf als dusdanig te bestraffen. Deze stelling kan niet worden bijgetreden, in het bijzonder aangezien het voorstel 55-0835/001 zich beperkt tot verwijzing naar de straffen voor de misdrijven doodslag en moord.

Mogelijk biedt de nieuwe systematiek van het ontwerp van nieuw Strafwetboek hier een antwoord op. Ook verzwaarde misdrijven krijgen in het ontwerp een afzonderlijke naam en er wordt voortaan een onderscheid gemaakt tussen verzwarende bestanddelen (die een stijging van het strafniveau tot gevolg hebben) en verzwarende factoren. Verzwarende bestanddelen maken integraal deel uit van de kwalificatie van het misdrijf. In het ontwerp wordt de discriminatie van het slachtoffer op grond van o.a. haar geslacht een (verzwarend) bestanddeel van het misdrijf "doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer". Hetzelfde geldt voor het feit dat de doodslag werd gepleegd op een partner, wat een (verzwarend) bestanddeel uitmaakt van het misdrijf "intrafamiliale doodslag".

De hoofdreden voor een aparte strafbaarstelling die in vele teksten terugkomt is evenwel de onzichtbaarheid van deze criminaliteitsvorm en het daarbij horende gebrek aan betrouwbare cijfers en beleid.²¹¹ Zoals reeds uiteengezet zal de kwalificatie van de feiten onder de vorm van een verzwaard misdrijf reeds toestaan het fenomeen beter te identificeren. Daarnaast is het creëren van een nieuwe, afzonderlijke strafbaarstelling echter geen *conditio sine qua non* om aan deze verzuchting tegemoet te komen:

— de wetgever kan aan politie en/of parket ook verplichtingen opleggen inzake de registratie van feiten die aan

²¹¹ Zie o.a. *Parl.St.* Kamer 2019/2020, nr. 55-0846/001.

des faits qui répondent aux critères de féminicide, sans qu'il soit nécessaire de disposer d'une incrimination spécifique. La proposition de loi 55-0846/001 déposée prévoit d'ailleurs une telle obligation.

Un tel enregistrement rendrait le problème plus visible et permettrait la mise en place d'une politique (de prévention et de poursuite) adaptée ainsi qu'une évaluation périodique de cette politique par le Parlement. Lors de son audition en Commission de la Justice le 17 septembre 2019, le président du Collège des procureurs généraux s'est déclaré d'ailleurs prêt à élaborer des circulaires sur le phénomène des féminicides;

— les parquets, cours et tribunaux pourraient faire davantage usage des possibilités offertes par les règles relatives au concours idéal d'infractions par unité d'intention.

À l'heure actuelle, l'occultation d'une problématique (même lorsqu'il existe une incrimination ou une circonstance aggravante à ce sujet) résulte du fait que les parquets et/ou les tribunaux donnent la préférence à une autre qualification. On peut évoquer ici la qualification de meurtre. Lorsque le meurtre est commis avec préméditation et avec un mobile discriminatoire, l'auteur sera souvent poursuivi uniquement sous la qualification d'assassinat, en telle sorte que la circonstance du mobile discriminatoire ne reçoit plus de visibilité dans la qualification.

Or, rien n'empêche les parquets de poursuivre les faits sous les deux qualifications, après quoi la juridiction de jugement pourrait prononcer une peine unique, la plus grave, pour l'ensemble des faits par application de l'article 65 du Code pénal. Une telle façon de procéder pourrait faciliter l'action des institutions comme UNIA ou l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes qui sont actuellement tributaires de la qualification des faits pour se constituer partie civile;

— l'introduction d'un nouveau Code pénal va requérir les adaptations nécessaires pour les qualifications à introduire dans le système MACH. Cela peut constituer une opportunité pour prendre en compte l'objectif d'obtenir de meilleures statistiques à partir du système.

On peut ainsi penser à l'introduction d'un code de qualification spécifique par incrimination (en ce compris pour les infractions aggravées) ou par mobile discriminatoire ce qui permettrait d'obtenir facilement des statistiques pour les violences commises envers les femmes avec un mobile discriminatoire fondé sur le sexe. Il pourrait

de criteria van feminicide voldoen, zonder dat hiervoor een afzonderlijke strafbaarstelling noodzakelijk is. Het hangende voorstel 55-0846/001 voorziet overigens in dergelijke verplichting.

Dergelijke registratie zou het probleem zichtbaarder maken en een aangepast (vervolgings- en preventie-) beleid mogelijk maken, net als een periodieke evaluatie door het Parlement van dit beleid. Tijdens de hoorzitting in de commissie voor de Justitie op 17 september 2019 heeft de voorzitter van het College van procureurs-generaal zich overigens bereid getoond specifieke omzendbrieven over vrouwenmoord uit te werken;

— parketten, hoven en rechtbanken, zouden meer gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die de regels inzake eendaadse samenloop bieden.

Vandaag wordt soms de onzichtbaarheid van een problematiek (zelfs indien er een strafbaarstelling of verzwarende omstandigheid voor bestaat) aangekaart indien de parketten en/of hoven en rechtbanken makkelijker kiezen voor een andere kwalificatie. Hiervoor kan bijvoorbeeld worden verwezen naar de tenlastelegging doodslag. Wanneer de doodslag is gepleegd met voorbedachten rade en vanuit een discriminerende drijfveer werd gepleegd, zal vaak enkel worden vervolgd voor de kwalificatie moord, waardoor de discriminerende drijfveer niet meer zichtbaar is in de kwalificatie.

Niets verhindert de parketten evenwel om de feiten onder beide kwalificaties te vervolgen, waarna het rechtscollege waaraan de feiten worden voorgelegd op basis van artikel 65 Sw. slechts één straf zal opleggen, die gesteld op het zwaarste misdrijf. Een dergelijke benadering zou ook de werkzaamheden van instellingen zoals UNIA en het instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen kunnen vergemakkelijken, nu zij afhankelijk zijn van de kwalificatie van de feiten om zich burgerlijke partij te stellen;

— de invoering van een nieuw Strafwetboek zal de nodige aanpassingen vereisen aan de kwalificaties zoals die zijn opgenomen in het MACH-systeem. Dit kan een opportuniteit zijn om rekening te houden met de doelstelling betere statistieken te kunnen trekken op basis van dit systeem.

Zo kan men bijvoorbeeld denken aan het opnemen van een aparte kwalificatiecode per discriminatiegrond en per misdrijf (inclusief verzwaarde misdrijven), waardoor bijvoorbeeld makkelijk statistieken te trekken zouden zijn voor gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer op basis van het geslacht, waarbij een

en aller de même pour l'enregistrement des meurtres commis dans le cadre d'une autre infraction.

Une telle adaptation n'est même pas nécessaire si l'on décide de mener une politique criminelle à cet égard: des possibilités existent déjà dans le système actuel. La réponse du ministre de la Justice à une question parlementaire indique que la banque de données du Collège des procureurs généraux contient des codes spécifiques pour les violences domestiques.²¹² Un code pour le féminicide est dès lors envisageable;

— dans le but d'une plus grande conscientisation de la problématique, l'on peut songer à introduire un module consacré au féminicide dans la formation obligatoire imposée récemment aux magistrats en matière de violences sexuelles.

Conclusions en ce qui concerne le féminicide

La Commission de réforme du droit pénal estime offrir, par les nouvelles incriminations aggravées qu'elle prévoit, une réponse adéquate à la problématique grave des féminicides sans devoir pour autant introduire une incrimination spécifique de féminicide. En effet, l'inquiétude justifiée des partisans d'une telle incrimination peut être rencontrée par le nouveau dispositif d'ensemble proposé par la Commission qui tend à offrir une réponse lisible, précise et cohérente au phénomène décrit, notamment par les incriminations aggravées de meurtre commis avec un mobile discriminatoire, de meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction et de meurtre intrafamilial.

Par ailleurs, dès lors que le féminicide est souvent précédé d'autres comportements infractionnels comportant des caractéristiques identiques quant à l'état d'esprit animant l'auteur, la Commission a eu le souci de prévoir des éléments aggravants similaires pour toutes les autres formes de violences (sexuelles, physiques ou psychiques) infligées aux femmes.

L'absence d'une incrimination portant l'étiquette de "féminicide" en tant que telle n'empêche nullement qu'une politique spécifique sur cette problématique puisse être menée à tous les niveaux concernés dans le but de renforcer la prise de conscience de la société concernant ce phénomène et d'offrir une réaction adéquate de la part des autorités, tant sur le plan préventif que répressif. L'instauration d'incriminations uniquement

vrouw slachtoffer is. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de registratie van doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf.

Deze aanpassing blijkt zelf niet nodig indien men besluit tot het voeren van enig beleid hieromtrent; ook binnen het huidig systeem bestaan er mogelijkheden. Uit het antwoord van de minister van Justitie op een parlementaire vraag blijkt dat de databank van het College van procureurs-generaal specifieke codes bevat inzake huiselijk geweld.²¹² Een code voor feminicide zou dan ook tot de mogelijkheden moeten behoren;

— met het oog op de verhoogde bewustwording van de problematiek kan worden gedacht aan de introductie van een component omtrent feminicide in de recent voor alle magistraten verplicht gestelde opleiding inzake seksueel geweld.

Besluit i.v.m. feminicide

De Commissie tot Hervorming van het Strafrecht meent door middel van de nieuwe (verzwaaarde) strafbaarstellingen een adequaat antwoord te bieden aan de ernstige problematiek van feminicide, zonder hiervoor een aparte strafbaarstelling van feminicide te moeten invoeren. De terechte bezorgdheid van de voorstanders van dergelijke strafbaarstelling kan worden beantwoord door het nieuwe geheel aan bepalingen voorgesteld door de Commissie dat erop gericht is een leesbaar, accuraat en coherent antwoord te bieden aan deze problematiek, in het bijzonder via de strafbaarstellingen van de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer, de doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf en de intrafamiliale doodslag.

Aangezien feminicide vaak wordt voorafgegaan door ander crimineel gedrag met gelijkaardige kenmerken met betrekking tot de drijfveer van de dader, heeft de Commissie ook de noodzaak gevoeld om te voorzien in gelijkaardige verzwarende bestanddelen voor alle andere vormen van geweld (seksueel, fysiek of psychisch) gepleegd op vrouwen.

Het ontbreken van een strafbaarstelling met het etiket "feminicide" verhindert geenszins dat op alle betrokken niveaus een afzonderlijk beleid kan worden gevoerd omtrent deze problematiek teneinde hieromtrent het maatschappelijk bewustzijn te versterken en een aangepaste reactie te bieden vanuit de overheid, zowel preventief als repressief. Het creëren van strafbaarstellingen louter met het oog op zichtbaarheid en het verzamelen van

²¹² Compte-rendu succinct, Commission de la Justice, 2 décembre 2020, *Doc. parl.* 2020-21 CRABV 55 COM 308, p. 18.

²¹² Beknopt verslag commissie voor Justitie 2 december 2020, *Parl. St.* 2020-21 CRABV 55 COM 308, p. 18.

dans le but d'une visibilité et de meilleures statistiques est de nature à entraver la cohérence et la lisibilité du Code pénal.

Si l'on estime que le féminicide doit malgré tout recevoir une consécration légale, la Commission estime préférable d'adopter une loi dans laquelle la notion se trouve définie sans associer cette définition à une incrimination spécifique²¹³. Une telle loi pourrait reprendre différentes choses, tels qu'une obligation de faire rapport, la faculté offerte à des associations pour ester en justice et des mesures jugées utiles dans la lutte contre le féminicide qui garantissent qu'une recherche sérieuse soit menée sur de tels faits.²¹⁴

Art. 96

Le meurtre

Cette disposition reprend l'actuel article 393 C.P. Conformément à l'article 6 du projet, cette infraction peut être commise tant par action que par omission.

La question se pose de savoir si une disposition relative à l'élément moral de cette infraction doit être prévue en lien avec l'erreur sur la personne (c'est-à-dire une erreur dans le chef de l'auteur concernant l'identité de la victimes comme actuellement prévu par l'article 392 C.P.) et en cas d'*aberratio ictus* (c'est-à-dire le fait de ne pas atteindre la victime visée mais bien une autre personne; actuellement, cette situation n'est pas réglée de façon explicite mais elle est assimilée à l'erreur sur la personne par la jurisprudence de la Cour de cassation).²¹⁵²¹⁶

²¹³ Cette définition ne serait ainsi pas davantage liée à la systématique du Code pénal, ce qui permettrait, si c'est souhaitable, d'y inclure l'homicide commis sans intention de donner la mort.

²¹⁴ Voir la loi sur la prévention et la lutte contre les féminicides, les homicides fondés sur le genre et les violences qui les précèdent. Comme déjà prévu dans les cas où l'article 410 C. pén. peut trouver à s'appliquer (art. 7 loi du 24 novembre 1997 tendant à combattre la violence entre partenaires) ou lorsque les faits sont commis avec un mobile discriminatoire (UNIA, Institut pour l'égalité entre les femmes et les hommes et d'autres personnes morales qui remplissent les conditions visées par l'article 30 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discriminations).

²¹⁵ Cass. 22 avril 2014, NC 2014, 313, avec la note critique de J. DE HERDT, "De benadering van de aberratio ictus: een misslag?" (note sous Cass. 22 avril 2014), NC 2014, 314-318

²¹⁶ Remarque de A. DELANNAY durant le colloque *Un nouveau Code pénal pour le futur?* qui s'est tenu le 3 mai 2019 à l'Université Saint-Louis Bruxelles

statistische gegevens ondergraaft de coherentie en leesbaarheid van het Strafwetboek.

Indien men feminicide toch een afzonderlijk wet-
telijk kader wil bezorgen, acht de Commissie het meer
gepast een wet aan te nemen waarin een definitie aan
het begrip wordt gegeven, zonder hieraan een aparte
strafbaarstelling te koppelen.²¹³ In deze wet zouden
verder zaken kunnen worden opgenomen zoals een
rapporteringsverplichting, een mogelijkheid voor veren-
gingen om in rechte op te treden en andere maatregelen
die men nuttig zou achten in de strijd tegen feminicide
en die verzekeren dat er een degelijk onderzoek wordt
gevoerd naar dergelijke feiten.²¹⁴

Art. 96

Doodslag

Deze bepaling herneemt het huidig artikel 393 Sw.
Overeenkomstig artikel 6 van het ontwerp kan dit misdrijf
zowel door een handelen als door een nalaten worden
gepleegd.

De vraag rijst of met betrekking tot het moreel be-
standdeel van dit misdrijf een bepaling moet worden
opgenomen in verband met de *error in personam* (d.i.
een vergissing in hoofde van de dader omtrent de iden-
titeit van het slachtoffer; vandaag geregeld door art. 392
Sw.) en de *aberratio ictus* (d.i. het niet-treffen van het
beoogde slachtoffer, maar het wel treffen van een andere
persoon; vandaag niet uitdrukkelijk geregeld maar door
de rechtspraak van het Hof van Cassatie²¹⁵ met de *error
in personam* gelijkgeschakeld).²¹⁶

²¹³ Deze definitie zou daardoor ook niet gebonden zijn aan de
systematiek van het Strafwetboek waardoor, indien gewenst,
ook het doden zonder het oogmerk te doden onder de definitie
kan worden gebracht.

²¹⁴ Zie wet inzake de preventie en de bestrijding van feminicides,
gendergerelateerde dodingen en het geweld dat daar aan
voorafgaat. Zoals reeds voorzien is voor het geval artikel 410
Sw. kan worden toegepast (art. 7 Wet van 24 november 1997
strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan) of
wanneer de feiten werden gepleegd vanuit een discriminerende
drijfveer (UNIA, INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN
en andere rechtspersonen die voldoen aan de vereisten gesteld
door art. 30 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van
bepaalde vormen van discriminatie).

²¹⁵ Cass. 22 april 2014, NC 2014, 313. Bekritiseerd in J. DE HERDT,
"De benadering van de aberratio ictus: een misslag?" (noot onder
Cass. 22 april 2014), NC 2014, 314-318.

²¹⁶ Opmerking van A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een
nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de
Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

Eu égard à la réglementation générale de l'élément moral à l'article 7 du projet de loi introduisant le Livre I, une telle disposition est actuellement superflue. Dans cet article, il est question de l'intention délibérée d'adopter le comportement incriminé relativement à une conséquence visée par l'intention spéciale, lorsqu'une personne entend causer cette conséquence ou est consciente que celle-ci adviendra dans le cours normal des événements. Cette exigence est rencontrée en cas d'erreur sur la personne: l'auteur atteint la personne qu'il voulait toucher, le fait qu'il se trompe sur l'identité de la personne étant indifférent.

En ce qui concerne l'*aberratio ictus*, il sera question de meurtre par rapport à la personne effectivement atteinte, qui n'était pas visée par l'auteur, si le fait d'atteindre une autre personne se situait également dans la ligne du cours normal des événements. Ainsi, par exemple, on se rend également coupable de meurtre à l'égard de la personne B lorsqu'on tire vers A que l'on rate mais en touchant B qui se trouvait à ses côtés.

Le fait que l'intention était fonction de la réalisation d'une condition déterminée ou qu'on n'avait pas de victime spécifique en vue mais qu'on voulait atteindre la personne qu'on rencontrerait (par hasard) (= les autres situations qui figurent actuellement à l'article 392 C.P.) ne doit pas davantage être repris dans les nouvelles dispositions.

La circonstance que l'on passe seulement à l'exécution de son intention lorsqu'une condition particulière est remplie (par exemples, le prononcé de certaines paroles par la victime, le fait de la trouver en présence d'une personne déterminée...) ne déroge d'aucune manière au comportement intentionnel de l'auteur ni à son intention de tuer lorsqu'il passe effectivement à l'acte. Il en va de même pour le suicide qui implique une victime au hasard.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour des infractions punissables, aux termes de la loi, d'une peine de niveau 7 ou 8, même en cas d'admission de circonstances atténuantes. Toutefois, il est ici choisi de déroger à cette règle pour la tentative de meurtre, qui est punissable d'une peine de niveau 6 conformément aux règles relatives à la tentative punissable. Cela correspond à la situation actuelle.

Gelet op de algemene regeling van het moreel bestanddeel in artikel 7 van het ontwerp tot invoering van Boek I lijkt een dergelijke bepaling thans overbodig. Overeenkomstig deze bepaling is er sprake van het opzettelijk aannemen van het strafbaar gestelde gedrag met betrekking tot een gevolg beoogd door het bijzonder opzet, indien deze persoon dit gevolg wil veroorzaken of zich ervan bewust is dat dit gevolg in de lijn ligt van het normale verloop van de gebeurtenissen. Aan deze vereiste is voldaan in het geval van de *error in personam*: de dader treft het individu dat hij wilde raken, het feit dat hij zich vergiste omtrent diens identiteit is niet relevant.

Voor wat betreft de *aberratio ictus* zal er sprake zijn van doodslag ten aanzien van de daadwerkelijk getroffen persoon, die niet geviseerd werd door de dader, indien het raken van die derde persoon ook in de lijn lag van het normale verloop van de gebeurtenissen. Zo zal men zich bijvoorbeeld ook schuldig maken aan doodslag t.a.v. persoon B wanneer men schiet op persoon A maar deze mist en persoon B, die naast hem staat, treft.

Het feit dat het opzet afhankelijk was van de realisatie van een bepaalde voorwaarde of men geen specifiek slachtoffer voor ogen had maar de persoon wilde treffen die men (toevallig) zou aantreffen (= de andere situaties die thans zijn opgenomen in artikel 392 Sw.) moet evenmin expliciet hernomen worden in de nieuwe bepalingen.

Het feit dat men pas overgaat tot uitvoering van zijn opzet wanneer een bepaalde voorwaarde vervuld is (bijvoorbeeld het doen van bepaalde uitspraken door het slachtoffer, het aantreffen van het slachtoffer in aanwezigheid van een bepaalde persoon, ...) doet immers op geen enkele manier afbreuk aan het opzettelijk handelen van de dader, dan wel het oogmerk om te doden, wanneer hij daadwerkelijk overgaat tot het plegen van het misdrijf. Hetzelfde geldt voor het zelfdodeit dat men lukraak een slachtoffer kiest.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor de misdrijven die krachtens de wet strafbaar zijn met een straf van niveau 7 of 8, zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden. Hier wordt echter gekozen om van deze regel af te wijken voor poging tot moord, waarop volgens de regels voor strafbare poging een straf van niveau 6 staat. Dit ligt ook in de lijn van de huidige situatie.

Art. 97

L'assassinat

Cette disposition reprend l'article 394 C.P. La préméditation, qui constitue un élément aggravant, est définie dans le titre préliminaire.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 98

Le meurtre commis dans le cadre
d'une autre infraction

Cette disposition contient un élément aggravant pour le cas où le meurtre est commis en vue de faciliter l'exécution ou la tentative d'une autre infraction ou d'en assurer l'impunité ou comme conséquence de la résistance opposée par la victime ou un tiers.

Une circonstance aggravante en ce sens est reprise dans l'actuel Code pénal en cas de vol et d'extorsion (article 475 C.P., souvent appelé "meurtre pour faciliter le vol") et de destruction ou de dégât de biens mobiliers (article 532 C.P.). Le projet de loi en étend le champ d'application à toutes les infractions.²¹⁷ En effet, la *ratio legis* s'applique à toute infraction. Ces faits dénotent un mépris particulier pour la vie d'autrui: l'autre personne est réduite à un obstacle à éliminer pour exécuter l'infraction ou en assurer l'impunité pour ces faits.

De plus, cela démontre aussi la dangerosité sociale particulière de l'auteur.

En outre, cela peut être considéré comme une sorte de "préméditation *a posteriori*". Ces éléments justifient une punition plus sévère de l'auteur, au même titre que, par exemple, le violeur qui tue sa victime pour éviter qu'elle ne le reconnaisse ultérieurement et peut être puni d'une peine de niveau 8, même en l'absence de préméditation (alors qu'actuellement, la peine est limitée dans ce cas à un maximum de 30 années de réclusion à l'article 376 C.P.).

²¹⁷ Les mots "une autre infraction" doivent être interprétés selon les faits. Il peut donc aussi s'agir d'un homicide commis pour assurer l'impunité d'un autre homicide, par exemple.

Art. 97

Moord

Deze bepaling herneemt artikel 394 Sw. De voorbedachtheid, die een verzwarend bestanddeel uitmaakt, wordt gedefinieerd in de voorafgaande titel.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf is uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 98

Doodslag gepleegd in het kader
van een ander misdrijf

Deze bepaling bevat een verzwarend bestanddeel voor die situatie waarin de doodslag wordt gepleegd om het plegen van een ander misdrijf of de poging daartoe te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren, dan wel gepleegd als gevolg van de weerstand die werd geboden door het slachtoffer of een derde.

Een verzwarende omstandigheid in deze zin is in het huidige Strafwetboek opgenomen bij diefstal en afpersing (artikel 475 Sw., vaak "roofmoord" genoemd) en de vernieling of beschadiging van roerende goederen (artikel 532 Sw.). Het wetsontwerp breidt het toepassingsgebied hiervan uit tot elk misdrijf.²¹⁷ De *ratio legis* ervan geldt immers voor elk misdrijf. Uit deze feiten blijkt een bijzondere minachting voor het leven van een ander persoon: de andere persoon wordt gereduceerd tot een uit de weg te ruimen obstakel op de weg naar het plegen van het misdrijf of het straffeloos blijven van die feiten.

Bovendien toont dit ook de bijzondere maatschappelijke gevaarlijkheid van de dader aan.

Daarnaast kan dit worden beschouwd als een soort van "voorbedachtheid *a posteriori*". Deze elementen verantwoorden een strengere bestraffing van de dader. Zo zal bijvoorbeeld de verkrachter die zijn slachtoffer doodt om te vermijden dat ze hem achteraf zou herkennen met een straf van niveau 8 kunnen worden bestraft, ook wanneer er geen voorbedachtheid aanwezig is (terwijl de straf vandaag in dergelijk geval beperkt is tot maximaal 30 jaar opsluiting in artikel 376 Sw.).

²¹⁷ De woorden "een ander misdrijf" moeten feitelijk worden opgevat. Het kan dus bijvoorbeeld ook gaan om een doodslag, gepleegd om de straffeloosheid van een andere doodslag te verzekeren.

À la suite de la suggestion d'A. DELANNAY²¹⁸, on a ajouté ici, par comparaison à la précédente version du texte, l'hypothèse du meurtre commis en conséquence de la résistance opposée par la victime ou un tiers. Cela peut constituer une plus-value, par exemple, lors du jugement d'un meurtre commis sur la victime d'un viol.

L'inclusion de cet élément aggravant dans les infractions contre la vie répond également à un vœu pertinent de la doctrine juridique souhaitant déplacer cet élément dans le Code pénal et de mieux respecter ainsi la hiérarchie des valeurs protégées par le droit pénal: le crime principal est désormais l'homicide et non plus l'autre infraction (par exemple, contre des biens) dont on veut, par l'homicide, faciliter l'exécution ou assurer l'impunité. De cette façon, la protection de la vie du citoyen est clairement placée en premier lieu.²¹⁹

Cette nouvelle disposition plus générale constitue aussi un instrument important dans la lutte contre le féminicide, parce que par exemple, un meurtre lié à une infraction sexuelle peut également tomber sous cette dénomination.

Enfin, il est à signaler qu'un règlement similaire est prévu en France (article 221-2 du Code pénal) et aux Pays-Bas (article 288 Sr.).

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 99

Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire

Cette disposition reprend l'article 405*quater*, 1°, C.P. Pour une description du mobile discriminatoire, il est renvoyé à l'article 29 du Livre I du code pénal en projet.

Cette disposition constitue aussi un instrument important dans la lutte contre le féminicide, parce que par

²¹⁸ Remarque de A. DELANNAY durant le colloque *Un nouveau Code pénal pour le futur?* qui s'est tenu le 3 mai 2019 à l'Université Saint-Louis Bruxelles. Voyez aussi A. DELANNAY, "Le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction: Une réhabilitation souhaitable" (note sous Cass. 17 oktober 2018), *RDPC* 2019, 519-536).

²¹⁹ F. GORLÉ, "De strafrechtelijke bescherming van privaateigendom", *RW* 1983-84, 2465.

In navolging van de suggestie door A. DELANNAY²¹⁸ wordt hier, in vergelijking met een eerdere versie van de tekst, de hypothese aan toegevoegd van de doodslag als gevolg van de weerstand die werd geboden door het slachtoffer of een derde. Dit kan een toegevoegde waarde bieden, bijvoorbeeld bij de beoordeling van een doodslag op het slachtoffer van een verkrachting.

Met de opname van dit verzwarend bestanddeel bij de misdrijven tegen het leven wordt daarnaast ook gevolg gegeven aan een terechte oproep uit de rechtsleer om dit te element te verplaatsen in het Strafwetboek en zo de hiërarchie van de door het strafrecht beschermde waarden beter te respecteren: het kernmisdrijf is voortaan de doodslag en niet langer het andere misdrijf (bijvoorbeeld tegen goederen) waarvan men het plegen wil vergemakkelijken of de straffeloosheid wil verzekeren door de doodslag. Op die manier wordt de bescherming van het leven van de burger duidelijk op de eerste plaats gesteld.²¹⁹

Deze nieuwe, algemenere, bepaling biedt ook een belangrijk instrument in de strijd tegen feminicide, doordat ook bijvoorbeeld een doodslag gelinkt aan een seksueel misdrijf onder deze noemer kan worden gebracht.

Ten slotte kan er op worden gewezen dat in Frankrijk (artikel 221-2 Code pénal) en Nederland (artikel 288 Sr.) in een gelijkaardige regeling is voorzien.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf is uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 99

Doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Deze bepaling herneemt artikel 405*quater*, 1°, Sw. Voor een omschrijving van de discriminerende drijfveer kan worden verwezen naar artikel 29 van Boek I van het ontworpen Strafwetboek..

Deze bepaling biedt ook een belangrijk instrument in de strijd tegen feminicide, doordat bijvoorbeeld een

²¹⁸ Opmerking van A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Université Saint-Louis Bruxelles. Zie ook A. DELANNAY, "Le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction: Une réhabilitation souhaitable" (noot onder Cass. 17 oktober 2018), *RDPC* 2019, 519-536).

²¹⁹ F. GORLÉ, "De strafrechtelijke bescherming van privaateigendom", *RW* 1983-84, 2465.

exemple, un meurtre d'une femme motivé en raison de son sexe ou de son genre peut également tomber sous cette dénomination.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 100

Le meurtre commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

Dans le Code pénal actuel, la peine est alourdie pour presque tous les actes de violence commis à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité, à l'exception de l'homicide. Vu la vulnérabilité particulière de ces personnes face aux actes de violence et donc aussi face au crime avec violence ultime que constitue l'homicide, il convient de recommander d'appliquer aussi cette aggravation de la peine à cette infraction. Cela renforce également la cohérence à l'intérieur du Code pénal.

Le deuxième alinéa contient encore comme facteur aggravant la circonstance aggravante reprise actuellement par exemple à l'article 405ter C.P. pour les coups et blessures volontaires, résidant dans le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ou collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci ou en a la garde, ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec la victime. La seule modification est qu'aujourd'hui une aggravation de la peine est prévue jusqu'au 4e degré. Compte tenu de la tendance sociale de percevoir la famille de manière limitée, on fait le choix de la limiter aux membres de la famille du troisième degré.

Les alliés du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité en ligne directe ou collatérale jusqu'au troisième degré y sont ajoutés. Si l'on part du principe qu'un mineur est particulièrement vulnérable face à la violence commise par son oncle ou sa tante en raison de la plus grande confiance qu'il leur accorde, peu importe que le mineur soit un parent ou un allié de cet oncle ou de cette tante. Il en va de même pour la personne âgée malade vis-à-vis de ses beaux-enfants.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

doodslag gepleegd op een vrouw vanwege haar geslacht of gender onder deze noemer kan worden gebracht.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 100

Doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

In het huidige Strafwetboek wordt de straf voor zo goed als alle geweldsmisdrijven gepleegd tegen een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand verhoogd. De doodslag is hierop een uitzondering. Gelet op de bijzondere kwetsbaarheid van deze personen voor geweldsmisdrijven, en dus ook het ultieme geweldsdelict doodslag, verdient het aanbeveling deze strafverhoging ook op dit misdrijf van toepassing te maken. Dit verhoogt ook de coherentie binnen het Strafwetboek.

In het tweede lid is nog als verzwarende factor de verzwarende omstandigheid opgenomen, zoals die vandaag bijvoorbeeld in artikel 405ter Sw. is terug te vinden voor opzettelijke slagen en verwondingen, dat de dader de vader, de moeder of een andere bloedverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont. Enige wijziging is dat vandaag een strafverzwaring is voorzien tot in de vierde graad. Gelet op de maatschappelijke tendens om de familie beperkter op te vangen, wordt ervoor gekozen om dit te beperken tot familieleden in de derde graad.

Hieraan worden de aanverwanten van de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad toegevoegd. Wanneer men er van uit gaat dat bijvoorbeeld een minderjarige bijzonder kwetsbaar is voor geweld gepleegd door zijn oom of tante gelet op de grotere mate van vertrouwdeheid, maakt het immers geen verschil of de minderjarige nu een bloedverwant dan wel een aanverwant van deze oom of tante is. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de zieke ouderling t.a.v. zijn of haar schoonkinderen.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 101

Le meurtre intrafamilial

Cette disposition comporte un élément aggravant lorsque la victime est un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées.

En incluant un élément aggravant pour l'homicide commis dans le cadre d'une relation entre partenaires, on veille à ce qu'un alourdissement de la peine soit aussi prévu pour la forme ultime de violence conjugale (et non plus seulement pour les coups et blessures volontaires ou l'administration de substances nocives). La *ratio legis* de cet alourdissement de la peine, fondée entre autres sur la vulnérabilité particulière face à la violence au sein d'une relation dans laquelle on doit normalement se sentir protégé, s'applique en effet aussi à ces faits.

Cela ressort également des statistiques: en Europe, 28 % des faits d'homicide sont commis dans le cadre d'une relation entre partenaires ou dans le contexte familial et un peu plus de la moitié des cas concernent un homicide par le partenaire (ou l'ancien partenaire).²²⁰

En ce qui concerne la Flandre et Bruxelles, une étude de VERMASSEN montre qu'il existe une relation entre l'auteur et la victime dans plus de 63 % des cas. Dans près de 40 % de ces cas, l'auteur est un (ancien) partenaire de la victime.²²¹ De plus, cet élément aggravant répond à la préoccupation particulière, que ce soit à l'échelon national ou international, concernant la problématique de la violence conjugale. Cette disposition constitue donc également un nouvel instrument important dans la lutte contre le féminicide.

En outre, nous savons par l'enquête que les faits de violence physique intrafamiliaux constituent une infraction liée au genre. Dans ce cadre, nous renvoyons à la définition de violence fondée sur le genre figurant dans la Convention d'Istanbul selon laquelle "la violence fondée sur le genre à l'égard des femmes" renvoie à la violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée. L'enquête nous apprend en effet qu'une femme sur quatre a été victime de violence physique et/ou sexuelle dans le cadre d'une relation (24 % en Belgique contre 22 % en Europe) (La violence à l'égard des femmes: une enquête

²²⁰ United Nations Offices of Drugs and Crime, *Global study on homicide*, 2013, https://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf, p. 50 et 53.

²²¹ J. Vermassen, *Moordenaars en hun motieven*, Anvers, Meulenhoff-Manteau, 2004, 617.

Art. 101

Intrafamiliale doodslag

Deze bepaling heeft een verzwarend bestanddeel indien het slachtoffer bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen is.

Het opnemen van een verzwarend bestanddeel voor doodslag gepleegd binnen een partnerrelatie, zorgt ervoor dat ook voor de ultieme vorm van partnergeweld in een strafverzwaring wordt voorzien (en niet langer alleen voor opzettelijke slagen en verwondingen of het toedienen van schadelijke stoffen). De *ratio legis* van deze strafverzwaring, o.a. gelegen in de bijzondere kwetsbaarheid voor geweld die er bestaat binnen een relatie waarin men zich normaliter beschermd moet weten, geldt immers ook voor deze feiten.

Dit blijkt ook uit de statistieken: in Europa worden 28 % van de feiten van doodslag gepleegd binnen een partnerrelatie of familiale context, in iets meer dan de helft van de gevallen gaat het om doodslag door een (ex-)partner.²²⁰

Voor wat Vlaanderen en Brussel betreft blijkt uit een onderzoek van Vermassen dat in meer dan 63 % van de gevallen er een relatie bestaat tussen dader en slachtoffer. In bijna 40 % van die gevallen is de dader een (ex-)partner van het slachtoffer.²²¹ Bovendien beantwoordt dit verzwarend bestanddeel aan de bijzondere bezorgdheid, zowel op nationaal als internationaal niveau, voor de problematiek van het partnergeweld. Deze bepaling biedt dan ook een belangrijk nieuw instrument in de strijd tegen feminicide.

Bovendien weten we uit onderzoek dat intrafamiliale fysieke gewelddaden een gendergerelateerd misdrijf uitmaken. In dit kader verwijzen we naar de definitie van gendergerelateerd geweld zoals die werd opgenomen in de Verdrag van Istanbul, waarbij "gendergerelateerd geweld tegen vrouwen" verwijst naar geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft. Onderzoek leert ons namelijk dat één vrouw op vier slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie (24 % in België, tegenover 22 % in Europa) (Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie

²²⁰ UNITED NATIONS OFFICES OF DRUGS AND CRIME, *Global study on homicide*, 2013, https://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf, p. 50 en 53.

²²¹ J. VERMASSEN, *Moordenaars en hun motieven*, Antwerpen, Meulenhoff-Manteau, 2004, 617.

à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>).

La dimension du genre est inhérente à cette problématique. D'après l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes, menée par la FRA (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>), en Belgique, 44 % des femmes et 11 % des hommes ont été victimes de violence de la part d'un membre de la famille ou d'un parent. Les femmes sont plus souvent victimes de violence entre partenaires "grave" ou "très grave" que les hommes et subissent plus souvent des lésions corporelles (Les expériences des femmes et des hommes en matière de violence psychologique, physique et sexuelles (2010), Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_FR.pdf. Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, (<https://rm.coe.int/1680084840>); http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-eeen-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

Le droit pénal français prévoit une aggravation similaire de la peine (art. 221-4 C.P.).

Dans la mesure où cette disposition prévoit un alourdissement de la peine pour un homicide commis sur un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitée, elle reprend la qualification de parricide tirée de l'actuel article 395 C.P. Toutefois, il convient également de recommander d'appliquer aussi l'élément aggravant lorsque l'auteur est le père, la mère ou un autre ascendant de la victime.

L'alourdissement de la peine visé à l'actuel article 395 du Code pénal est notamment fondé sur le respect particulier que les descendants sont censés avoir envers la vie et l'intégrité physique de leurs ascendants. Dans le rapport de la Commission de la Chambre, dans le cadre de la discussion concernant le Code pénal actuel, le parricide a été décrit comme la violation d'un devoir

pour de grondrechten, 2014, (<https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>).

De genderdimensie is inherent aan deze problematiek. Volgens de enquête over misdaad, veiligheid en de rechten van slachtoffers, uitgevoerd door het FRA (<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/crime-safety-and-victims-rights-summary-fundamental-rights-survey>), is in België 44 % van de vrouwelijke en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld geworden van een familielid of een naast familielid. Vrouwen zijn vaker het slachtoffer van "ernstig" of "zeer ernstig" partnergeweld dan mannen en lopen vaker een fysiek letsel op (Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld (2010). Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/ervaringen_van_vrouwen_en_mannen_met_psychologisch_fysiek_en_seksueel_geweld. Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, (<https://rm.coe.int/1.680.462.530>); (http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-eeen-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

Een gelijkaardige strafverzwaring is bepaald in het Franse strafrecht (art. 221-4 C.P.).

In zoverre deze bepaling in een strafverhoging voorziet voor een doodslag gepleegd op een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen, herneemt het de kwalificatie oudermoord uit het huidige artikel 395 Sw. Het verdient echter aanbeveling het verzwarend bestanddeel ook uitwerking te laten vinden wanneer de dader de vader, moeder of andere ascendent is van het slachtoffer.

De strafverzwaring uit het huidige artikel 395 Sw. is mede gebaseerd op het bijzondere respect dat afstammelingen geacht worden te hebben voor het leven en de fysieke integriteit van hun ascendenten. In het verslag van de Kamercommissie werd oudermoord bij de bespreking van het huidige Strafwetboek omschreven als de schending van een heilige plicht, die het verlaten

sacré, qui implique l'abandon des sentiments naturels les plus fondamentaux.²²² Lorsque cette obligation de respect est piétinée de la manière la plus fondamentale, en tuant intentionnellement l'ascendant, cela mérite selon le Code pénal actuel une augmentation du taux de la peine jusqu'à la peine maximale prévue par le Code.

D'après les auteurs du projet, dans le contexte actuel, cette obligation de respect s'applique toutefois dans les deux sens: on peut aussi s'attendre à un respect particulier pour la vie et l'intégrité physique de ses propres descendants. C'est pourquoi il est proposé d'appliquer l'élément aggravant au lien de parenté tant en ligne ascendante que descendante.

À la connaissance des auteurs, on ne dispose d'aucune statistique pour la Belgique en ce qui concerne le nombre d'homicides au sein de cette relation mais selon le *Centraal Bureau voor de Statistiek* néerlandais, entre 2010 et 2014, l'auteur était le parent de la victime dans environ 10 % des cas.²²³

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 102

Meurtre commis sur une personne qui exerce une fonction sociétale

Dans la proposition initiale de la Commission de réforme du droit pénal, la circonstance que le meurtre était commis sur une personne exerçant une fonction sociétale à l'occasion de l'exercice de ces fonctions était reprise comme un facteur aggravant. Dans le présent projet, on en fait un élément aggravant, et ce, à la demande de nombreux acteurs de terrain, parmi lesquels la police.

L'aggravation des peines vise en effet à lutter plus efficacement contre les violences envers la police et contre les violences que subissent les autres personnes exerçant une fonction sociétale et qui entrent en contact avec le public du fait de leur profession.

²²² Rapport fait au nom de la Commission de la Chambre, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 276, n° 5. Pour de plus amples informations à ce sujet, voir J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 415, n° 444, 417-418, n° 447 et 424-425, n° 457-458.

²²³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/35/ruim-helft-van-vermoorde-vrouwen-door-ex-of-partner-omgebracht>

van de meest fundamentele natuurlijke gevoelens impliceert.²²² Wanneer deze verplichting tot respect op de meest fundamentele wijze met de voeten wordt getreden, door het doden van de ascendent met het oogmerk hem te doden, verdient dit volgens het huidige Strafwetboek een verhoging van de strafmaat tot de zwaarste straf waarin het Wetboek voorziet.

Volgens de auteurs van het ontwerp geldt deze verplichting tot respect in een hedendaagse context echter in beide richtingen: men mag ook een bijzonder respect verwachten voor het leven en de fysieke integriteit van zijn eigen afstammelingen. Vandaar dat wordt voorgesteld het verzwarend bestanddeel van toepassing te laten zijn op een band van bloedverwantschap in zowel de opgaande als de neerdalende lijn.

Voor België zijn er, voor zover de auteurs bekend, geen statistieken beschikbaar over het aantal dodingen binnen deze relatie, maar volgens het Nederlandse Centraal Bureau voor de Statistiek was in ongeveer 10 % van de gevallen de dader de ouder van het slachtoffer in de periode 2010-2014.²²³

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 102

Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

In het oorspronkelijke voorstel van de Commissie tot hervorming van het Strafrecht was het feit dat de doodslag werd gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie opgenomen als een verzwarend factor. In het thans voorliggende ontwerp wordt hiervan een verzwarend bestanddeel gemaakt. Dit op vraag van tal van actoren op het terrein, onder meer van de politie.

Het doel van het verhogen van de straffen is om geweld tegen de politie effectiever te bestrijden, evenals het geweld tegen andere mensen die een sociale functie vervullen en door hun beroep in contact komen met het publiek.

²²² Verslag namens de Kamercommissie, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 276, nr. 5. Zie hierover uitgebreider J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 415, nr. 444, 417-418, nr. 447 en 424-425, nr. 457-458.

²²³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/35/ruim-helft-van-vermoorde-vrouwen-door-ex-of-partner-omgebracht>

Le 10 novembre 2022, la Belgique a été confrontée à une agression violente envers un jeune officier de police qui a mené au décès de celui-ci. Cette agression, qui a suscité l'émoi de tout un peuple et l'indignation des collègues d'officier de police, démontre une fois de plus que la violence envers les officiers de police est une réalité contre laquelle le gouvernement entend réagir.

Le métier d'un officier de police est extrêmement stressant et difficile. En effet, ces dernières années, les officiers de police n'ont pas été épargnés: terrorisme, attaques directes, violence gratuite lorsqu'ils sont en intervention, ... Il est cependant essentiel de permettre à ces officiers de police d'exercer leur métier en toute sécurité, avec le respect qu'ils méritent.

Dans l'accord du gouvernement, la majorité s'est déjà engagée en septembre 2020 à lutter contre les violences envers la police et les secouristes par une politique de tolérance zéro: "L'auteur de toute forme de violence à l'égard de la police ou des secouristes doit être poursuivi dans les plus brefs délais devant les juridictions pénales. En cas de violence physique grave, le dossier ne peut pas être classé sans suite pour motifs d'opportunité."

Le ministre de la Justice a également affirmé son intention de donner priorité à la lutte contre la violence contre la police et les services d'urgence dans sa note de politique générale présentée devant la chambre des représentants (Note de politique générale – Justice – présentée à la Chambre des représentants le 28 octobre 2022, *Doc. parl.*, Chambre, sess. ord., 2022-2023, DOC 55 2934/013).

La crise liée au Corona a démontré une fois de plus que les personnes qui sont visées par l'appellation "personne exerçant une fonction sociétale" sont souvent confrontées à des situations fort pénibles, des frustrations et de l'incompréhension de la part des personnes à l'égard desquelles elles doivent exercer ces fonctions essentielles. Il convient de lier l'aggravation de la peine au fait que la victime a été tuée spécialement en raison de sa fonction, ce afin de protéger les personnes concernées. Cette aggravation de peine est aussi cohérente avec l'aggravation de la peine qui est prévue par exemple pour les actes de violence (art. 202 du projet; également, entre autres, les articles 280 et 410bis C.P. actuel).

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclues pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Op 10 november 2022 werd België geconfronteerd met een gewelddadige aanval op een jonge politieambtenaar met de dood tot gevolg. Deze aanval, die voor veel beroering heeft gezorgd bij de bevolking en tot grote verontwaardiging heeft geleid bij de collega's van de politieambtenaar, toont nog maar eens aan dat geweld tegen politieambtenaren een realiteit is waartegen de regering wil reageren.

Het beroep van politieambtenaar is uiterst stresserend en moeilijk. Politieambtenaren bleven de afgelopen jaren immers niet gespaard: terrorisme, rechtstreekse aanvallen, zinloos geweld wanneer ze op interventie zijn, ... Het is echter van essentieel belang om politieambtenaren in staat te stellen hun beroep in alle veiligheid uit te oefenen, met het respect dat ze verdienen.

In het regeerakkoord hebben de meerderheidspartijen zich er in september 2020 reeds toe verbonden om geweld tegen politie en hulpverleners te bestrijden met een nultolerantiebeleid: "De pleger van elke vorm van geweld tegen politie en hulpverleners dient zo snel als mogelijk voor de strafrechter te verschijnen. Bij ernstig fysiek geweld kan het dossier niet worden afgehandeld middels een opportuniteitssepot."

In zijn algemene beleidsnota die voor de Kamer van volksvertegenwoordigers werd voorgesteld (Algemene beleidsnota – Justitie – voorgesteld aan de Kamer van volksvertegenwoordigers op 28 oktober 2022, *Gedr. St.*, Kamer, gewone zitting, 2022-2023, DOC 55 2934/013), heeft de minister van Justitie tevens zijn voornemen bevestigd om prioriteit te geven aan de strijd tegen geweld ten aanzien van politie en hulpverleners.

De coronacrisis heeft nog maar eens duidelijk gemaakt dat de personen geviséerd onder de noemer "persoon met een maatschappelijke functie" vaak geconfronteerd worden met zeer moeilijke situaties, frustraties en onbegrip bij de personen ten aanzien van wie zij deze essentiële functie moeten uitvoeren. Het is gepast om een strafverzwaring te koppelen aan het feit dat het slachtoffer specifiek gedood wordt vanwege zijn of haar functie; dit ter bescherming van de betrokken personen. Dergelijke strafverzwaring is ook coherent met de strafverzwaring die bijvoorbeeld is voorzien voor gewelddaden (art. 202 van het ontwerp; alsook in o.a. de huidige artikelen 280 en 410bis Sw.).

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 103

Le meurtre provoqué

Cette disposition reprend la cause d'excuse atténuante de l'actuel article 411 C.P. Étant donné que dans le projet de loi, les infractions contre la vie constituent un chapitre distinct, par souci de clarté et de cohérence, il convient de mentionner la provocation séparément ici aussi.

La formulation de cette cause d'excuse a été profondément remaniée mais sans aucune modification quant au fond. Cette reformulation a uniquement pour objectif de refléter dans le texte de la loi les modalités d'application développées par la jurisprudence et la doctrine.

Premièrement, il est indiqué explicitement que tant la violence physique que psychique peut être à la base de la provocation. Alors qu'initialement, seule la violence physique était prise en compte pour parler de provocation au sens de l'article 411 C.P.²²⁴, la jurisprudence et la doctrine ont évolué en ce sens que la violence psychique peut aussi être à la base de la provocation.²²⁵ Par conséquent, comme il est déjà mentionné dans la loi, la violence doit être dirigée contre des personnes. La victime de violence peut être la personne qui invoque la provocation ou un tiers.

Deuxièmement, la violence doit être grave. Il s'agit d'une nouvelle formulation du critère actuel de violences "graves". La Cour de cassation a jugé que la gravité des violences qui constituent la provocation ne doit pas être mesurée uniquement sur l'intensité de la réaction qu'elles ont entraînées, mais également sur leur intensité matérielle comparée à la gravité de l'infraction provoquée. Les violences doivent être de nature à amoindrir le libre arbitre d'une personne normale et raisonnable.²²⁶

En outre, il est admis dans la jurisprudence que la violence à la base de la provocation doit être intentionnelle²²⁷ et avoir un caractère direct; autrement dit, elle

²²⁴ J.J. Haus, "Exposé des motifs", in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 227, n° 60; Rapport fait au nom de la Commission de la Chambre, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Bruxelles, Bruylant, 1867-1870, 280, n° 25.

²²⁵ Cass. 22 avril 2015, AR P.15.0118.F; Cass. 21 novembre 2012, AR P.12.1557.F; Cass. 22 juin 2011, *T.Strafr.* 2012, 320, note D. De Wolf. Pour de plus amples informations sur cette évolution, voir: J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 772-775, n° 852-854.

²²⁶ Cass. 21 novembre 2012, AR P.12.1557.F; Cass. 22 juin 2011, *T.Strafr.* 2012, 320, note D. De Wolf.

²²⁷ Cass. 19 novembre 2014, AR P.14.1320.F.

Art. 103

Uitgelokte doodslag

Deze bepaling herneemt de strafverminderende verschoningsgrond uit het huidige artikel 411 Sw. Aangezien de misdrijven tegen het leven in het wetsontwerp een afzonderlijk hoofdstuk uitmaken, is het met het oog op de duidelijkheid en de coherentie gepast om de uitlokking hier ook afzonderlijk te vermelden.

De formulering van deze verschoningsgrond is grondig gewijzigd, maar zonder dat hierdoor inhoudelijk enige wijziging werd aangebracht. De doelstelling van de herformulering is enkel om de door de rechtspraak en de rechtsleer ontwikkelde toepassingsvoorwaarden hun neerslag te doen vinden in de tekst van de wet.

Ten eerste wordt uitdrukkelijk vermeld dat zowel fysiek als psychisch geweld aan de basis van de uitlokking kunnen liggen. Waar oorspronkelijk enkel fysiek geweld in aanmerking werd genomen om van uitlokking te spreken in de zin van artikel 411 Sw.²²⁴, zijn de rechtspraak en rechtsleer geëvolueerd naar het standpunt dat ook psychisch geweld aan de basis van uitlokking kan liggen.²²⁵ Hieruit volgt ook, zoals vandaag reeds wordt vermeld in de wet, dat het geweld moet gericht zijn tegen personen. Het slachtoffer van het geweld kan de persoon zijn die zich op de uitlokking beroept of een derde.

Ten tweede moet het geweld ernstig zijn. Dit is een herformulering van de huidige vereiste "zware" gewelddaden. Het Hof van Cassatie heeft geoordeeld dat de ernst van de gewelddaden die de uitlokking uitmaken niet alleen moet worden afgemeten aan de intensiteit van de reactie die ze veroorzaakten, maar ook aan hun materiële intensiteit vergeleken met het uitgelokte misdrijf. De gewelddaden moeten van aard zijn de vrije wil van een normaal en redelijk persoon te kunnen verminderen.²²⁶

Verder is in de rechtspraak aangenomen dat het geweld dat aan de basis ligt van de uitlokking opzettelijk moet zijn gepleegd²²⁷ en een ogenblikkelijk karakter moet

²²⁴ J.J. Haus, "Exposé des motifs", in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 227, nr. 60; Verslag namens de Kamercommissie, in J.S.G. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, III, Brussel, Bruylant, 1867-1870, 280, nr. 25.

²²⁵ Cass. 22 april 2015, AR P.15.0118.F; Cass. 21 november 2012, AR P.12.1557.F; Cass. 22 juni 2011, *T.Strafr.* 2012, 320, noot D. De Wolf. Zie uitgebreider over deze evolutie: J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 772-775, nr. 852-854.

²²⁶ Cass. 21 november 2012, AR P.12.1557.F; Cass. 22 juni 2011, *T.Strafr.* 2012, 320, noot D. De Wolf.

²²⁷ Cass. 19 november 2014, AR P.14.1320.F.

doit être imminente, en cours d'exécution ou terminée. La violence doit donc avoir un caractère réel, des violences purement hypothétiques ne suffisant pas.

Dans son avis (n° 38), le Conseil d'État se pose la question de savoir si l'intention requise du comportement provocateur est un critère suffisamment pertinent pour justifier la différence dans la répression. À cet égard, il évoque la situation où une personne pense à tort que celui qui provoquait agissait intentionnellement. Les auteurs du projet estiment que ce critère est bien pertinent. La provocation est une cause d'excuse atténuante qui définit une circonstance où le législateur témoigne d'une certaine compréhension à l'égard du recours à la violence comme réaction. Il est justifié de limiter cette notion aux situations où le comportement provoquant est adopté intentionnellement.

Lorsqu'il s'agit seulement d'un accident, le législateur peut attendre du citoyen davantage de maîtrise et, dès lors, exclure la cause d'excuse dans un tel cas. De plus, il faut souligner que, dans une telle hypothèse, l'intéressé peut toujours encore invoquer des circonstances atténuantes pour obtenir une répression moins sévère. Dans l'exemple cité où une personne pense à tort que celui qui provoquait agissait intentionnellement, la cause d'excuse pourra être malgré tout retenue si l'erreur de l'intéressé quant au caractère intentionnel du comportement provocateur était invincible.

Ensuite, la violence doit être injuste. Si le "provocateur" avait le droit de se comporter comme il l'a fait, la personne provoquée avait l'obligation de subir ce comportement.²²⁸

hebben, d.w.z. nakend zijn, in uitvoering zijn of beëindigd zijn. Het geweld moet dus een reëel karakter hebben, louter hypothetisch geweld volstaan niet.

In zijn advies (nr. 38) formuleert de Raad van State de vraag of het vereiste opzet van het uitlokkend gedrag een voldoende pertinent criterium is om het verschil in bestrafning te verantwoorden. Daarbij wordt verwezen naar de situatie waarin iemand er ten onrechte van uitgaat dat de uitlokker opzettelijk handelde. Volgens de auteurs van het ontwerp is dit criterium wel degelijk pertinent. De uitlokking is een strafverminderende verschoningsgrond die een omstandigheid omschrijft waarin de wetgever een zekere mate van begrip heeft voor het gebruik van geweld als reactie. Het is verantwoord dit begrip te beperken tot situaties waarin de uitlokkende gedraging opzettelijk werd gesteld.

Wanneer het slechts gaat om een ongeluk, mag de wetgever meer zelfbeheersing verwachten van de burger en de verschoningsgrond daarom uitsluiten in dergelijk geval. Bovendien moet worden benadrukt dat de betrokkene in dergelijk geval nog altijd een beroep kan doen op verzachtende omstandigheden om tot een lagere bestrafning te komen. In de aangehaalde situatie waarbij iemand er ten onrechte van uitgaat dat de uitlokker opzettelijk handelde, zal de verschoningsgrond daarenboven toch kunnen worden toegepast indien de dwaling van de betrokkene over het opzettelijk karakter van de uitlokkingshandeling onoverwinnelijk was.

Vervolgens wordt vereist dat het geweld wederrechtelijk is. Indien de "uitlokker" het recht had om zich te gedragen zoals hij heeft gedaan, dan had de uitgelokte persoon de plicht om dit te ondergaan.²²⁸

²²⁸ O. Bastyns, "La provocation: évolution jurisprudentielle et doctrinale d'une cause d'excuse", in F. Roggen, F. Kuty et O. Bastyns (éd.), *Actualités du droit pénal*, in *UB³/Barreau de Bruxelles*, Bruxelles, Bruylant, 2009, 100; J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antvers, Intersentia, 2014, 784, n° 864.

²²⁸ O. BASTYNS, "La provocation: évolution jurisprudentielle et doctrinale d'une cause d'excuse", in F. ROGGEN, F. KUTY en O. BASTYNS (eds.), *Actualités du droit pénal*, in *UB³/Barreau de Bruxelles*, Brussel, Bruylant, 2009, 100; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 784, nr. 864.

Enfin, une exigence d'immédiateté est également posée. Elle implique que l'agent doit avoir agi sous l'influence des émotions suscitées par la violence grave: la personne concernée n'a pas eu le temps nécessaire pour libérer totalement sa volonté de l'influence des violences. Le critère d'immédiateté ne doit donc pas être interprété de façon trop stricte: l'influence des faits déclencheurs peut en effet durer encore un certain temps après que ces actes ont été commis, étant entendu que cette influence diminue avec le temps.²²⁹

Il n'est pas nécessaire de reprendre la situation de provocation tirée de l'article 412 C.P. (provocation par effraction d'un immeuble habité commise pendant le jour). Cette situation est en effet seulement un cas d'application de la provocation par des "violences graves", pour autant que l'auteur a pu croire à une agression contre les personnes²³⁰. Eu égard à l'impact que de tels faits peuvent avoir sur une personne, il convient de les considérer comme une forme de violence psychique grave, qui constitue une forme de provocation. En outre, cette disposition faisait pendant à la présomption de légitime défense en cas d'effraction nocturne (article 417 C.P.), qui a été supprimée dans le projet de Livre I. Par souci de cohérence, cette disposition doit aussi être supprimée.

Le taux de la peine fixé pour le meurtre provoqué (une peine de niveau 3) correspond, pour ce qui est de la peine maximale, au taux de la peine prévue aujourd'hui par l'article 411 C.P. Cette réduction de peine s'applique à toute forme d'homicide: tant à l'infraction principale (article 96) que lorsqu'un élément aggravant s'ajoute à l'homicide (articles 97 à 101 inclus). S'il l'estime nécessaire, le juge peut encore contourner cet alourdissement de la peine minimale qui découle de cette division en niveaux de peine en acceptant des circonstances atténuantes.

L'actuelle exclusion de la peine de surveillance électronique, de la peine de travail et de la peine de probation pour de tels faits (art. 37ter, § 1er, alinéa 3, 3°, art. 37quinquies, § 1, deuxième alinéa, 4°, C.P. et art. 37octies, § 1, quatrième alinéa, 4°, C.P.), n'est pas reprise. Bien que ces peines soient jugées, en principe insuffisamment lourdes pour des faits qui consistent en un homicide intentionnel sur une autre personne, il ne convient pas d'exclure qu'une telle peine ne puisse, malgré tout,

Ten slotte wordt ook een onmiddellijkheidsvereiste gesteld. Deze impliceert dat de dader moet hebben gehandeld onder invloed van de emoties die werden opgewekt door het ernstig geweld: de betrokkene heeft niet de tijd gehad die noodzakelijk was om zijn wil volledig terug vrij te maken van de invloed van het geweld. De onmiddellijkheidsvereiste moet dus niet te strikt worden geïnterpreteerd: de invloed van de uitlokkingsdaden kan immers nog enige tijd duren nadat deze daden werden gesteld, waarbij moet worden aangenomen dat deze invloed afneemt met de tijd.²²⁹

Er is geen nood aan het hernemen van de uitlokkingssituatie uit artikel 412 Sw. (uitlokking door inbraak in een bewoond pand, overdag gepleegd). Deze situatie is immers slechts een toepassingsgeval van uitlokking door "ernstig geweld", voor zover de dader kon geloven aan een aanranding van personen²³⁰. Gelet op de impact die dergelijke feiten kunnen hebben op een persoon, moet dit worden beschouwd als een vorm van ernstig psychisch geweld, die een vorm van uitlokking uitmaakt. Bovendien was deze bepaling een tegenhanger van het vermoeden van wettige verdediging ingeval van een inbraak bij nacht (artikel 417 Sw.), dat werd opgeheven in het ontwerp van Boek I. De coherentie vereist dan dat ook deze bepaling wordt opgeheven.

De op de uitgelokte doodslag gestelde strafmaat (een straf van niveau 3) stemt overeen qua maximumstraf met de strafmaat die vandaag is voorgeschreven door artikel 411 Sw. Deze strafvermindering is van toepassing op elke vorm van doodslag: zowel op het basismisdrijf (artikel 96) als wanneer aan de doodslag een verzwarend bestanddeel wordt toegevoegd (artikelen 97 t.e.m. 101). De verhoging van de minimumstraf die het gevolg is van deze indeling in strafniveaus kan de rechter indien hij dit nodig acht nog opzij zetten door het aannemen van verzachtende omstandigheden.

De huidige uitsluiting van de straf onder elektronisch toezicht, de werkstraf en de probatiestraf voor deze feiten (art. 37ter, § 1, derde lid, 3°, Sw., art. 37quinquies, § 1, tweede lid, 4°, Sw. en art. 37octies, § 1, vierde lid, 4°, Sw.) werd niet hernomen. Hoewel deze straffen principieel als onvoldoende zwaar kunnen worden beschouwd voor feiten die bestaan uit het doden van een ander persoon met het oogmerk die persoon te doden, valt niet uit te sluiten dat een dergelijke straf toch gepast

²²⁹ J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 788-789, n° 870; A. Delannay, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 356, n° 342; J.S.G. Nypels et J. Servais, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, III, Bruxelles, Bruylant, 1898, 49-50, n° 2.

²³⁰ Précision apportée en fonction du n° 39 de l'avis du Conseil d'État.

²²⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 788-789, nr. 870; A. DELANNAY, "Les homicides et les lésions corporelles volontaires", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 356, nr. 342; J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, III, Brussel, Bruylant, 1898, 49-50, nr. 2.

²³⁰ Verduidelijkt in functie van nr. 39 van het advies van de Raad van State.

être adéquate. Ainsi, on peut penser, par exemple, à la situation d'une personne qui tue son partenaire après avoir été terrorisée par lui des années durant et pour laquelle le tribunal ou la cour d'assises estimerait que la meilleure répression de ces faits consisterait dans le suivi d'une psychothérapie dans le cadre d'une peine de probation.

Conformément à la suggestion de A. DELANNAY²³¹, le deuxième alinéa de cet article a été quelque peu reformulé pour souligner qu'il s'agit ici, comme dans le cas d'un excès de légitime défense, d'une cause d'excuse atténuante qui ne modifie pas la nature de l'infraction (il ne s'agit pas d'une qualification autonome).

Art. 104

Les peines accessoires

En ce qui concerne la peine consistant en la publication de la décision de condamnation, cette disposition reprend la peine qui découlait précédemment de l'article 18 du Code pénal pour ces faits, en cas de condamnation à la réclusion à perpétuité ou à une réclusion de vingt à trente ans.

En outre, il est apparu nécessaire de donner la possibilité au législateur d'imposer une interdiction de résidence ou de contact à l'auteur afin de protéger la victime d'une tentative d'homicide ou d'éviter aux proches d'une victime d'homicide d'être confrontés à l'auteur.

Ces peines accessoires sont facultatives. Cette disposition ne porte bien entendu pas préjudice aux peines accessoires qui peuvent ou doivent être prononcées pour ces faits en vertu d'autres dispositions.

Art. 105

Les facteurs aggravants

Ici aussi, afin d'améliorer la concordance entre les critères de sanction des différentes formes de violence à l'égard d'une personne et par analogie avec ce qui est déjà prévu aujourd'hui pour les coups et blessures volontaires, un facteur aggravant est prévue dans le cas où le meurtre est commis à l'encontre de certaines victimes. La *ratio legis* des dispositions relatives aux actes de violence qui ne constituent pas un homicide

²³¹ Zie tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

is. Zo kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de situatie waarin een persoon zijn/haar partner doodt na jarenlang geterroriseerd te zijn en waarbij de rechtbank of het hof van assisen van oordeel is dat de beste bestraffing hiervoor bestaat in het volgen van een psychotherapie in het kader van een probatiestraf.

Het tweede lid van dit artikel werd, in navolging van een suggestie van A. DELANNAY²³¹, enigszins geherformuleerd om te benadrukken dat het hier, net als bij noodweerexces, gaat om een strafverminderende verschoningsgrond, die de aard van het misdrijf niet wijzigt (en niet om een autonome kwalificatie).

Art. 104

Bijkomende straffen

Wat de straf van de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling betreft, herneemt deze bepaling de straf die voorheen voortvloeide uit artikel 18 Sw. voor deze feiten, indien er levenslange opsluiting of opsluiting van 20 tot 30 jaar werd opgelegd.

Daarnaast wordt het nuttig geacht de wetgever de mogelijkheid te geven een woon- of contactverbod op te leggen aan de dader, teneinde het slachtoffer van een poging tot doodslag of de nabestaanden van een slachtoffer van doodslag een confrontatie met de dader te besparen.

Deze bijkomende straffen zijn facultatief. Deze bepaling doet uiteraard geen afbreuk aan de bijkomende straffen die op basis van andere bepalingen kunnen of moeten worden uitgesproken voor deze feiten.

Art. 105

Verzwarende factoren

Teneinde de overeenstemming in de bestraffingsmaatstaven tussen de verschillende vormen van geweld op een persoon te verbeteren, wordt hier, naar analogie met wat vandaag reeds is bepaald voor opzettelijke slagen en verwondingen, voorzien in een verzwarende factor voor het geval de doodslag is gepleegd ten aanzien van bepaalde slachtoffers. De *ratio legis* voor deze bepalingen met betrekking tot gewelddaden die geen

²³¹ Zie tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

s'applique en effet *a fortiori* à l'homicide intentionnel de ces personnes.

Pour les deux premiers groupes cités, à savoir les arbitres, les patrouilleurs et les parents en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, il s'agit également d'un facteur aggravant (et non d'un élément aggravant) pour les actes de violence physique qui ne constituent pas un homicide. Contrairement à l'homicide commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité (article 100), ce dernier facteur aggravant n'est pas étendue aux alliés. La vulnérabilité particulière qui découle de cette relation pour les mineurs ou personnes en situation de vulnérabilité ne s'applique pas aux personnes qui ne se trouvent pas dans cette situation.

En cas de parenté par alliance, la nature de la relation entre l'auteur et la victime n'est pas la même qu'en cas de parenté biologique et le juge ne doit dès lors pas être obligé d'en tenir compte pour fixer la peine et le taux de la peine. Il va de soi que le juge est libre de le faire malgré tout dans tous les cas où la parenté par alliance entre l'auteur et la victime est, selon lui, de nature à influencer le taux de la peine. Cela est laissé toutefois à sa libre appréciation.

À ceci, s'ajoute la situation dans laquelle l'auteur vit occasionnellement ou habituellement avec la victime. En effet, vivre ensemble fait que l'on devient particulièrement vulnérable à de tels faits, non seulement par les conflits que cela peut entraîner mais surtout parce que l'auteur peut abuser des multiples circonstances pour porter atteinte à sa victime, par exemple dans son sommeil. Le lien de confiance qui fait qu'on partage une habitation avec quelqu'un, a été abusé pour commettre une infraction. Cela vise par exemple les situations de "cohousing", d'amis qui partagent une habitation de vacances ensemble, etc.

Les situations d'autorité et de garde ne sont pas reprises ici, étant donné qu'elles ne peuvent concerner que les mineurs et les personnes en situation de vulnérabilité et ont donc déjà été incluses comme facteur aggravant dans l'article concerné.

Par comparaison avec une version antérieure du projet, la circonstance que le meurtre est commis par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions est reprise comme facteur aggravant, ceci par analogie avec ce qui est déjà prévu pour les actes de violence. De plus, il convient que le juge soit obligé de prendre en considération ce facteur étant donné qu'il s'agit de faits qui heurtent de

doodslag uitmaken, geldt immers *a fortiori* voor het doden van dergelijke persoon met het oogmerk om die persoon te doden.

Voor de twee eerst vermelde groepen, nl. de scheidsrechters en seingeverers en de bloedverwanten in de zijlijn tot de derde graad, geldt ook voor de fysieke gewelddaden die geen doodslag uitmaken dat zij een verzwarende factor zijn (en geen verzwarend bestanddeel). In tegenstelling tot bij de doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand (artikel 100) wordt deze laatste verzwarende factor niet uitgebreid tot aanverwanten. De bijzondere kwetsbaarheid die uit deze relatie voortvloeit voor minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand, geldt niet voor personen die niet in dergelijke situatie verkeren. de vrije appreciatie van de rechter.

De aard van de relatie tussen dader en slachtoffer is in geval van aanverwantschap anders van aard dan wanneer er sprake is van bloedverwantschap, wat maakt dat de rechter niet verplicht moet worden hiermee rekening te houden bij het bepalen van de straf en strafmaat. Het staat de rechter uiteraard wel vrij om dit wel te doen in alle gevallen waarin de aanverwantschap tussen dader en slachtoffer volgens hem van aard moet zijn de strafmaat te beïnvloeden. Dit wordt echter overgelaten aan zijn vrije beoordeling

Hieraan wordt nog de situatie toegevoegd waarin de dader occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenleeft. Het samenwonen maakt immers dat men bijzonder kwetsbaar wordt voor dergelijke feiten, niet alleen door de conflicten die dit met zich mee kan brengen maar vooral doordat de dader misbruik kan maken van de uitgebreidere gelegenheden om zijn slachtoffer te treffen, bijvoorbeeld in de slaap. De vertrouwensband die maakt dat men een woning deelt met iemand, werd misbruikt om het misdrijf te plegen. Hiermee worden bijvoorbeeld situaties van cohousing geïllustreerd, vrienden die samen een vakantiewoning delen, ...

De situaties van gezag en bewaring worden hier niet hernomen, aangezien zij enkel betrekking kunnen hebben op minderjarigen en personen in een kwetsbare toestand en dus reeds als verzwarende factor in het betreffende artikel werden opgenomen.

In vergelijking met een eerdere versie van dit ontwerp werd ook de situatie van een doodslag gepleegd door een persoon met een openbare functie, gepleegd in het kader van de uitoefening van deze functie, als verzwarende factor opgenomen. Dit naar analogie met wat reeds was bepaald voor gewelddaden. Het is bovendien gepast dat de rechter verplicht in overweging moet nemen met deze factor, aangezien het gaat om omstandigheden die

cette manière la confiance que la société doit absolument avoir dans les personnes exerçant de telles fonctions.

L'article 105 reprend, parmi les facteurs aggravants, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, doc. n° 55-2408/001).

Cette proposition de loi vise à considérer la présence d'enfants mineurs lors de la commission d'actes de violence entre partenaires comme une circonstance aggravante. Son but est d'accroître la prise de conscience des conséquences et de l'impact de la violence intra-familiale sur les enfants, mais aussi faire en sorte que les enfants témoins de ces faits soient automatiquement reconnus comme étant des victimes supplémentaires.

La proposition de loi s'appuie sur l'accord du gouvernement du 30 septembre 2020, qui s'est engagé à garantir une approche coordonnée à part entière de la maltraitance des enfants, et des violences intrafamiliales et sexuelles, et sur la résolution du 22 avril 2021 sur la violence intrafamiliale, en particulier à l'égard des femmes et des enfants (55-1844/004). Elle fait à cet égard référence aux auditions organisées au sein du Comité d'avis pour l'Émancipation sociale sur la thématique de la "violence intrafamiliale, en particulier à l'égard des femmes et des enfants" au cours de l'année 2020.

Dans un point 1, la résolution demande au gouvernement de reconnaître que, dans la définition de la violence intrafamiliale, les enfants sont victimes de la violence intrafamiliale, même lorsqu'ils sont témoins d'actes de violence au sein de la famille.

La résolution demande aussi au gouvernement d'accorder une attention particulière aux enfants, qui sont à la fois directement et indirectement victimes de la violence intrafamiliale, dans le cadre de la politique relative à la prévention, à la gestion et au suivi de cette problématique (point 3 de la résolution).

Pour répondre à la demande, le projet de loi prévoit d'alourdir les peines qui sanctionnent les faits d'homicide volontaire ou les coups et blessures volontaires entre partenaires lorsqu'ils sont commis en présence d'un mineur. Pour ce faire, l'article 410 du Code pénal consacré à la violence intrafamiliale est adapté.

Il a été décidé ici de reprendre la disposition et d'en faire un facteur que le juge peut prendre en lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci. Celles-ci relèvent du pouvoir d'appréciation du juge

het vertrouwen dat de samenleving noodzakelijk moet kunnen hebben in de beoefenaars van deze functies op die manier wordt geschokt.

Artikel 105 herneemt bij de verzwarende factoren een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (*Parl. St.*, Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

Dit wetsvoorstel beoogt de aanwezigheid van minderjarige kinderen bij het plegen van gewelddaden tussen partners als een verzwarende omstandigheid te beschouwen. Het doel is om het bewustzijn van de gevolgen en impact van huiselijk geweld op kinderen te vergroten, maar ook om ervoor te zorgen dat kinderen die getuige zijn van deze gebeurtenissen automatisch worden herkend als bijkomende slachtoffers.

Het wetsvoorstel bouwt voort op het akkoord van de regering van 30 september 2020, dat zich engageerde tot een volledig gecoördineerde aanpak van kindermishandeling, huiselijk en seksueel geweld, en de resolutie van 22 april 2021 over huiselijk geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen (55-1844/004). In dit verband verwijst zij naar de hoorzittingen die in 2020 binnen de Adviescommissie Sociale Emancipatie zijn georganiseerd over het thema "huiselijk geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen".

In punt 1 van de resolutie wordt de regering opgeroepen te erkennen dat kinderen in de definitie van huiselijk geweld het slachtoffer zijn van huiselijk geweld, zelfs wanneer zij getuige zijn van geweld binnen het gezin.

De resolutie roept de regering ook op om bijzondere aandacht te besteden aan kinderen, die zowel direct als indirect het slachtoffer zijn van huiselijk geweld, als onderdeel van het beleid inzake preventie, de aanpak en de opvolging van dit probleem (punt 3 van de resolutie).

In antwoord op de vraag voorziet het wetsontwerp in een verhoging van de straffen voor opzettelijke doodslag of opzettelijke mishandeling tussen partners wanneer deze worden gepleegd in het bijzijn van een minderjarige. Daartoe wordt artikel 410 van het Strafwetboek over huiselijk geweld, aangepast.

Er werd beslist om de bepaling hier te hernemen en er een factor van de maken waarmee de rechter rekening kan houden bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte daarvan. Deze vallen onder de

lors de la détermination de la peine. Si le juge décide de retenir ces facteurs, il ne peut prononcer une peine supérieure à la peine maximale prévue pour l'infraction.

Contrairement à la proposition de loi, le facteur aggravant n'entraîne pas de rehaussement de peine.

Cette attention portée aux enfants témoins de violences entre partenaires n'est pas nouvelle. La recommandation 1905 (2010) du Conseil de l'Europe sur les enfants témoins de violences domestiques stipule au point 2.2:

"2.2. provide children concerned, in the respective articles of the future convention, with a veritable status of "secondary victims" in order to appropriately consider, having regard to the gender dimension, the impact that situations of domestic violence can have on them;"

La Convention d'Istanbul elle-même a élaboré cela par le biais de l'article 46 d), relatif aux circonstances aggravantes:

"Article 46 – Circonstances aggravantes

Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires afin que les circonstances suivantes, pour autant qu'elles ne relèvent pas déjà des éléments constitutifs de l'infraction, puissent, conformément aux dispositions pertinentes de leur droit interne, être prises en compte en tant que circonstances aggravantes lors de la détermination des peines relatives aux infractions établies conformément à la présente Convention:

...

d l'infraction a été commise à l'encontre ou en présence d'un enfant;

..."

Le terme "puissent" signifie que les parties contractantes doivent prévoir que les tribunaux peuvent tenir compte de ces circonstances aggravantes dans la détermination de la peine, mais qu'elles ne sont pas tenues de les appliquer.

La récente proposition de directive du Parlement européen et du Conseil relative à la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, définit, à l'article 4, la notion de "victime" comme suit: "toute

appreciatiebevoegdheid van de rechter bij het bepalen van de straf. Indien de rechter beslist deze factoren te weerhouden, kan hij geen hogere straf opleggen dan de voor het misdrijf gestelde maximumstraf.

In tegenstelling tot het wetsvoorstel leidt de verzwarende factor niet tot een verhoging van de straf.

Dergelijke aandacht voor kinderen, getuige van partnergeweld is niet nieuw. De aanbeveling 1905 (2010) inzake kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld van de Raad van Europa stelt in punt 2.2.:

"2.2. provide children concerned, in the respective articles of the future convention, with a veritable status of "secondary victims" in order to appropriately consider, having regard to the gender dimension, the impact that situations of domestic violence can have on them;"

Het Verdrag van Istanbul zelf heeft dit uitgewerkt via het artikel 46, d) betreffende de verzwarende omstandigheden:

"Artikel 46 – Strafverzwarende omstandigheden

De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende omstandigheden, voor zover deze niet reeds tot de bestanddelen van het strafbare feit behoren, in aanmerking kunnen worden genomen, overeenkomstig de relevante bepalingen van het nationale recht, als strafverzwarende omstandigheden bij het bepalen van de straf met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten:

...

d het strafbare feit is gepleegd tegen of in de aanwezigheid van een kind;

..."

De term "kunnen" betekent dat de Verdragspartijen moeten voorzien dat de rechters rekening kunnen houden met die verzwarende omstandigheden bij de veroordeling, maar dat ze niet verplicht zijn deze toe te passen.

Het recente voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld definieert in artikel 4 de notie "slachtoffer" als: "elke persoon, ongeacht geslacht

personne, quel que soit son sexe ou son genre, sauf indication contraire, qui a subi un préjudice directement causé par des actes de violence visés par la présente directive, y compris les enfants témoins de tels actes de violence”.

La proposition de directive reprend la même disposition que celle prévue par la convention d'Istanbul dans un article 13.

L'inclure comme facteur aggravant est donc conforme aux textes de droit international, bien qu'ils n'exigent pas qu'il y ait une augmentation effective de la peine, mais que les juges puissent en tenir compte. Le fait de rester dans la fourchette des peines semble répondre à cela.

La protection apportées aux mineurs est plus large ici étant donné qu'elle est intégrée, comme facteur aggravant, dans le chapitre 1er qui rassemble les infractions contre la vie (art. 105, 108 et 111), dans le chapitre 2 qui incrimine la torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant (art. 131), pour les actes à caractère sexuel non consentis (art. 150) et dans la section 1re du chapitre 4 qui regroupe les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique. Il s'agit des actes de violence commis avec un mobile discriminatoire (art. 199), les actes de violence intrafamiliale (art. 201), des mutilations génitales féminines (art. 206) et une perte de grossesse sans consentement (art. 214).

Pour rappel, l'article 46 de la Convention d'Istanbul prévoit des circonstances pour les infractions prévues par la Convention. Les infractions prévues par ladite convention sont: violence psychologique (art. 33), harcèlement (art. 34), violence physique (art. 35), violence sexuelle (art. 36), mariages forcés (art. 37), mutilation génitale féminine (art. 38), avortement et stérilisation forcés (art. 39), harcèlement sexuel (art. 40).

Les textes en projet ont le mérite de se rapprocher de ce que la Convention d'Istanbul prévoit.

Pour le surplus, la circonstance que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert et l'usage d'une arme ou la menace à l'aide d'une arme ont été ajoutés conformément à l'article 46, e et g de la Convention d'Istanbul.

À titre de compensation de la disparition de la forme aggravée de meurtre que constituait l'empoisonnement, il fut suggéré de prévoir un facteur aggravant résultant

of gender, tenzij anders bepaald, die schade heeft geleden die rechtstreeks is veroorzaakt door onder deze richtlijn vallende daden van geweld, met inbegrip van minderjarige getuigen van dergelijk geweld”.

Het voorstel van richtlijn herneemt onder artikel 13 dezelfde bepaling als voorzien in het Verdrag van Istanbul.

Het opnemen als verzwarende factor ligt dus in de lijn van de internationaalrechtelijke teksten, hoewel die niet vereisen dat er een effectieve strafverzwaring moet zijn, maar dat rechters er wel rekening mee kunnen houden. Het feit dat men binnen de strafvork blijft, lijkt hieraan tegemoet te komen.

De bescherming van minderjarigen is hier ruimer aangezien zij, als verzwarende factor, is opgenomen in hoofdstuk 1, dat betrekking heeft op de misdrijven tegen het leven (art. 105, 108 en 111), in hoofdstuk 2, dat foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling strafbaar stelt (art. 131), voor de niet-consensuele seksuele handelingen (art. 150) en in afdeling 1 van hoofdstuk 4, dat betrekking heeft op opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit. Het gaat om gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer (art. 199), de intrafamiliale gewelddaden (art. 201), de vrouwelijke genitale verminking (art. 206) en zwangerschapsverlies zonder toestemming (art. 214).

Ter herinnering, artikel 46 van de Overeenkomst van Istanboel geeft de omstandigheden aan van de in de Overeenkomst bedoelde strafbare feiten. De misdrijven waarin het Verdrag voorziet zijn: psychisch geweld (art. 33), belaging (art. 34), fysiek geweld (art. 35), seksueel geweld (art. 36), gedwongen huwelijken (art. 37), genitale verminking bij vrouwen (art. 38), gedwongen abortus en sterilisatie (art. 39), seksuele belaging (art. 40).

De ontwerp teksten hebben de verdienste dat zij dichter in de buurt komen van wat in het Verdrag van Istanbul is bepaald.

Verder werden ook de situaties van het plegen van het misdrijf door twee of meer personen die gezamenlijk handelen en het gebruik van of handelen onder bedreiging van een wapen opgenomen, in navolging van artikel 46, e en g van de Conventie van Istanbul.

Er werd gesuggereerd om, ter compensatie van het verdwijnen van de vergiftiging als afzonderlijke verzwarende vorm van doodslag, een verzwarende factor

du caractère perfide du meurtre²³². Ce facteur aggravant aurait pu comprendre, outre l'empoisonnement, d'autres circonstances telles que l'envoi d'un colis piégé ou le sabotage d'un parachute. Le choix en revient bien entendu au législateur. Le Commission de réforme du droit pénal n'a pas repris cette circonstance comme facteur aggravant parce qu'à défaut de davantage de précision, cela suscitait des questions sur le plan du principe de légalité.

Section 2

La mort par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Art. 106

La mort par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Cette disposition reprend le principe visé à l'article 419, premier alinéa, du C.P., à ceci près que le champ d'application de l'incrimination est limité aux situations dans lesquelles la mort est la conséquence d'un défaut grave de prévoyance ou de précaution. Cette restriction découle du choix fait dans le cadre de la définition de l'élément moral à l'article 7 du nouveau Livre Ier du Code pénal. Pour la motivation de ce choix, on peut aussi renvoyer à l'exposé des motifs de cette disposition.

Dans le cadre de la nouvelle échelle des peines, il a été choisi d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 2 (comme transposition de la peine actuelle, qui consiste en un emprisonnement de 3 mois à 2 ans et en une amende de 50 à 1000 euros).

Art. 107

L'accident de roulage mortel

Cette disposition reprend l'article 419, deuxième alinéa, C.P.

Le Conseil supérieur de la Justice estime que cette aggravation de peine requiert une réflexion approfondie.²³³ À notre sens, le maintien de cet élément aggravant peut se justifier vu la grande responsabilité que l'on prend en

²³² Voir l'intervention d'A. DELANNAY lors du colloque *Un nouveau Code pénal pour le futur?* qui s'est tenu le 3 mai 2019 à l'Université Saint-Louis Bruxelles.

²³³ Conseil supérieur de la Justice, Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 8.

op te nemen met betrekking tot het perfide karakter van de doodslag.²³² Deze verzwarende factor zou, naast de vergiftiging, ook andere hypothesen kunnen omvatten zoals bijvoorbeeld het opsturen van een bompakket of de sabotage van een parachute. De keuze hieromtrent berust uiteraard bij de wetgever. De Commissie tot Hervorming van het Strafrecht heeft dit evenwel niet hernomen als verzwarende factor omdat, zonder verdere precisering, vragen kunnen rijzen over de verzoenbaarheid ervan met het legaliteitsbeginsel.

Afdeling 2

Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. 106

Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Deze bepaling herneemt het principe uit artikel 419, eerste lid, Sw., behoudens dat het toepassingsgebied van de strafbaarstelling wordt beperkt tot situaties waarin de dood het gevolg is van een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid. Deze beperking is het gevolg van de keuze die werd gemaakt in het kader van de omschrijving van het moreel bestanddeel in artikel 7 van het nieuwe Boek I Strafwetboek. Voor de motivering van deze keuze kan dan ook naar de memorie van toelichting bij deze bepaling worden verwezen.

Er wordt voor gekozen om in het kader van de nieuwe straffenschaal een straf van niveau 2 op dit misdrijf te stellen (als omzetting van de huidige straf, die bestaat uit een gevangenisstraf van 3 maanden tot 2 jaar en een geldboete van 50 tot 1000 euro).

Art. 107

Dodelijk verkeersongeval

Deze bepaling herneemt artikel 419, tweede lid, Sw.

De Hoge Raad voor de Justitie meent dat deze strafverzwaring een grondige reflectie behoeft.²³³ O.i. kan een behoud van dit verzwarend bestanddeel worden verantwoord gelet op de grote verantwoordelijkheid die

²³² Zie tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Université Saint-Louis Bruxelles.

²³³ Hoge Raad voor de Justitie, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 8.

décidant de participer au trafic. Plus particulièrement, lorsque l'on se déplace avec un véhicule, son propre comportement a un impact potentiel important sur la vie et l'intégrité physique des autres usagers de la route. Il est justifié de rappeler cette responsabilité particulière aux citoyens par le biais d'une aggravation de la peine. Dans un arrêt du 30 septembre 2021 (n° 123/2021), la Cour constitutionnelle a également établi que cette différence de traitement n'est pas contraire aux articles 10 et 11 de la Constitution.

Art. 108

Le facteur aggravant

L'article 108 reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (Doc. parl., Chambre, 2021-2022, doc. n° 55-2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Section 3

L'incitation au suicide

En Belgique, on enregistre en moyenne 2.000 suicides par an. Pour obtenir le nombre de tentatives de suicide, il y a lieu de multiplier ce chiffre par 10 à 15. En outre, il faut encore tenir compte d'un nombre inconnu de tentatives de suicide étant donné que l'on ne connaît que les cas dans lesquels la personne concernée a ensuite été soumise à un traitement médical.²³⁴ Le droit pénal ne joue bien sûr aucun rôle vis-à-vis de la personne qui décide de se suicider et qui s'ôte la vie ou tente de le faire. Une intervention pénale dans ce sens irait d'ailleurs à l'encontre de l'article 8 de la Convention européenne des droits de l'homme. Dans l'arrêt Haas/Suisse, la Cour européenne des droits de l'homme a déclaré: "La Cour estime que le droit d'un individu de décider de quelle manière et à quel moment sa vie doit prendre fin, à condition qu'il soit en mesure de forger librement sa propre volonté à ce propos et d'agir en conséquence, est l'un des aspects du droit au respect de sa vie privée au sens de l'article 8 de la Convention".²³⁵ Il est donc essentiel que la personne concernée prenne sa décision librement et indépendamment et la mette elle-même

²³⁴ B. Demyttenaere, *De last van het leven. Zelfmoord in België en Nederland*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2012, 30.

²³⁵ CEDH, Haas/Suisse, 20 janvier 2011.

men opneemt wanneer men beslist deel te nemen aan het verkeer. In het bijzonder wanneer men zich met een voertuig verplaatst, heeft het eigen gedrag een potentieel grote impact op het leven en de fysieke integriteit van de andere verkeersdeelnemers. Het is verantwoord om de burgers, door middel van deze strafverzwaring, op deze bijzondere verantwoordelijkheid te wijzen. Het Grondwettelijk Hof heeft bij arrest van 30 september 2021 (nr. 123/2021) overigens vastgesteld dat dit verschil in behandeling niet in strijd is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Art. 108

Verzwarende factor

Artikel 108 herneemt, als verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (Parl. St., Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Afdeling 3

Aanzetten tot zelfdoding

In België worden jaarlijks gemiddeld 2.000 zelfdodingen geregistreerd. Om tot het aantal pogingen tot zelfdoding te komen moet dit getal met een multiplicator van 10 à 15 worden vermenigvuldigd. Daarbij moet nog rekening worden gehouden met een *dark number* van pogingen tot zelfdoding, aangezien alleen de gevallen gekend zijn waarbij de betrokkene achteraf aan een medische behandeling werd onderworpen.²³⁴ Het strafrecht heeft uiteraard geen rol te spelen ten aanzien van de persoon die besluit tot zelfdoding en zich van het leven berooft of tracht dit te doen. Een strafrechtelijk ingrijpen in deze zin zou overigens op gespannen voet staan met artikel 8 EVRM. In het arrest Haas t/ Zwitserland overwoog het EHRM: "La Cour estime que le droit d'un individu de décider de quelle manière et à quel moment sa vie doit prendre fin, à condition qu'il soit en mesure de forger librement sa propre volonté à ce propos et d'agir en conséquence, est l'un des aspects du droit au respect de sa vie privée au sens de l'article 8 de la Convention".²³⁵ Essentieel is dus dat de betrokkene vrij en zelfstandig tot zijn besluit komt en dit zelf ten uitvoer kan brengen.

²³⁴ B. DEMYTTENAERE, *De last van het leven. Zelfmoord in België en Nederland*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2012, 30.

²³⁵ EHRM, Haas t/ Zwitserland, 20 januari 2011.

à exécution. Au travers de cette section, le projet de loi veut protéger la vie de la personne concernée en sanctionnant pénalement les personnes qui en incitent d'autres à (tenter de) se suicider.

On répond de cette manière à une lacune actuelle dans le Code pénal et on donne suite à une recommandation, non encore suivie d'effet, de la commission d'enquête parlementaire, en vue de l'élaboration d'une politique de lutte contre les pratiques illégales des sectes et contre les dangers qu'elles impliquent pour la société et l'individu, et en particulier pour les mineurs²³⁶. Par ailleurs, l'incitation au suicide est d'ores et déjà inscrite dans le droit pénal nombreux systèmes juridiques européens (France, Pays-Bas, Autriche, Bulgarie, Danemark, Espagne, Grèce, Irlande, Italie, Norvège, Portugal, Roumanie, Suisse et Pologne).²³⁷

Ces dispositions ne portent naturellement aucunement préjudice aux règles légales régissant les décisions médicales relatives à la fin de vie, comme l'euthanasie. De tels actes relèvent en effet de la cause de justification de l'autorisation de la loi (article 12 du nouveau Livre I) et ne constituent donc pas une infraction. Pour les mêmes raisons, ces incriminations n'empêchent pas que le législateur puisse élaborer à l'avenir un cadre légal concernant l'aide au suicide.

Art. 109

L'incitation au suicide

Cette incrimination vise l'incitation au suicide d'une ou de plusieurs personnes concrètes. La diffusion générale d'informations sur des techniques permettant de s'ôter la vie, par exemple, ne tombe donc pas sous cette incrimination.

L'incitation peut être de nature tant psychique que matérielle. Elle sera par exemple psychique lorsque l'on convainc quelqu'un que le suicide est la solution à ses problèmes; elle sera par exemple matérielle lorsque l'on sait que quelqu'un pense au suicide et que l'on met une arme à sa disposition à cet effet pour le convaincre que c'est une possibilité réelle. Il appartient toujours au juge de fond de vérifier si le comportement est de nature à inciter une personne présentant les mêmes caractéristiques et placée dans les mêmes circonstances à s'ôter la vie.

²³⁶ Rapport, *Doc. parl.* Chambre 1995-96, n° 313/8, p. 225.

²³⁷ J. Rozie, "Zelfdoding en strafrecht: het taboe doorbroken", *RW* 2013-14, (282) 291, n° 31 et la référence y citée.

Met deze afdeling wil het wetsontwerp het leven van de betrokkene beschermen door personen die iemand aanzetten tot het plegen van (een poging tot) zelfdoding wel strafrechtelijk te sanctioneren.

Op die manier wordt een antwoord geboden aan een vandaag bestaande lacune in het Strafwetboek en wordt gevolg gegeven aan een nog steeds niet uitgevoerde aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie met het oog op de beleidsvorming ter bestrijding van de onwettige praktijken van de sekten en van de gevaren ervan voor de samenleving en voor het individu, inzonderheid voor de minderjarigen²³⁶. Een strafbaarstelling van de aanzetting tot zelfdoding is overigens aanwezig in tal van Europese rechtstelsels (Frankrijk, Nederland, Oostenrijk, Bulgarije, Denemarken, Spanje, Griekenland, Ierland, Italië, Noorwegen, Portugal, Roemenië, Zwitserland en Polen).²³⁷

Uiteraard doen deze bepalingen op geen enkele manier afbreuk aan de wettelijke regelingen omtrent medische beslissingen aan het levenseinde, zoals euthanasie. Dergelijke handelingen vallen immers onder de rechtvaardigingsgrond van de toelating van de wet (artikel 12 van het nieuwe Boek I) en maken dus geen misdrijf uit. Om dezelfde reden sluiten deze strafbaarstellingen niet uit dat de wetgever in de toekomst een wettelijk kader omtrent de hulp bij zelfdoding zou uitwerken.

Art. 109

Aanzetting tot zelfdoding

Deze strafbaarstelling viseert het aanzetten tot zelfdoding van één of meer concrete personen. Algemene verspreiding van bijvoorbeeld informatie over technieken om zichzelf van het leven te beroven vallen dus niet onder deze strafbaarstelling.

De aanzetting kan zowel psychisch als materieel van aard zijn. Ze zal psychisch zijn wanneer men bijvoorbeeld op iemand blijft inpraten om hem ervan te overtuigen dat zelfmoord een oplossing is voor zijn problemen; ze zal materieel zijn bijvoorbeeld wanneer men weet dat iemand eraan denkt om zelfmoord te plegen en men hem een wapen daartoe ter beschikking stelt om hem ervan te overtuigen dat dit weldegelijk een mogelijkheid is. Het komt steeds aan de feitenrechter toe om na te gaan of de gestelde gedraging van aard is om een persoon, met dezelfde eigenschappen en in dezelfde omstandigheden als het slachtoffer ertoe aan te zetten zichzelf van het leven te beroven.

²³⁶ Verslag, *Parl. St.* Kamer 1995-96, nr. 313/8, p. 225.

²³⁷ J. Rozie, "Zelfdoding en strafrecht: het taboe doorbroken", *RW* 2013-14, (282) 291, nr. 31 en verwijzing aldaar.

Le contexte est en effet essentiel pour pouvoir vérifier si l'acte constitue une incitation ou non. De nombreux actes seront seulement de nature à amener la victime à se donner la mort en raison de la situation dans laquelle se trouve celle-ci ou de son état (d'esprit).

La doctrine cite comme cas d'application possible de cette nouvelle incrimination: l'incitation au suicide via l'internet ou les médias sociaux en harcelant la victime ou en imposant des défis totalement insensés qui se terminent par une mission de suicide, en se référant à la problématique du "*Blue Whale Challenge*"^{238, 239}.

Dans tous les cas, l'incitation requiert toujours un acte; l'absence d'acte ne doit pas être considérée comme de l'incitation mais plutôt comme du "laisser faire" dans le chef de la personne concernée. De tels faits peuvent néanmoins éventuellement être considérés comme de la non-assistance à personne en danger (articles 300 et suiv. du projet).

Afin de ne pas trop élargir le champ d'application de cette incrimination, il est exigé pour que l'incitation au suicide soit punissable qu'elle ait entraîné le suicide de la victime ou une tentative à cet effet.

L'élément moral de cette infraction réside dans le caractère délibéré de l'incitation. L'auteur doit donc vouloir adopter le comportement en sachant que celui-ci est de nature à inciter la personne à s'ôter la vie.

L'hypothèse où le suicidaire aurait demandé lui-même de l'aide pour se suicider et a pris la décision lui-même de se donner la mort après mûre réflexion n'entre pas dans le champ d'application. Dans un tel cas, il n'est en effet pas question d'incitation au suicide mais seulement d'aide au suicide. Or il a été décidé de ne pas ériger l'aide au suicide en infraction.

Quelle peine convient-il de prévoir pour cette nouvelle infraction? À cet égard, on peut s'inspirer du droit comparé. Aux Pays-Bas, l'incitation au suicide est punie d'un emprisonnement de maximum 3 ans. De plus, une amende pouvant s'élever à 20.500 euros peut aussi être infligée pour les deux infractions. En France, de

²³⁸ Le *Blue Whale Challenge* est un "jeu" sur les médias sociaux où les participant reçoivent des missions chaque fois plus audacieuses et où la mission ultime est de se donner soi-même la mort. Depuis plus ou moins 2016, cela a conduit à plusieurs drames mortels.

²³⁹ A. DELANNAY, "Les homicides et lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2020, p. 183, nr. 74.

Deze context is immers essentieel om na te kunnen gaan of de handeling een aanzetting uitmaakt of niet. Tal van handelingen zullen slechts door de omstandigheden waarin het slachtoffer zich bevindt of de (mentale) toestand waarin het slachtoffer verkeert van aard zijn om hem of haar aan te zetten zich van het leven te beroven.

In de rechtsleer wordt als mogelijk toepassingsgeval van deze nieuwe strafbaarstelling aangehaald: het aanzetten tot zelfdoding via internet of sociale media door het slachtoffer te belagen of volstrekt onzinnige uitdagingen op te leggen die eindigen in een opdracht tot zelfdoding, waarbij wordt verwezen naar de problematiek van de "*Blue Whale Challenge*"^{238, 239}.

Het aanzetten vereist in ieder geval steeds een handelen; niet-handelen is niet als aanzetten te beschouwen maar eerder als het "laten doen" van de betrokken persoon. Dergelijke feiten kunnen eventueel wel als schuldig verzuim (artikelen 300 e.v. van het ontwerp) worden beschouwd.

Teneinde het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling niet te ruim te maken, wordt voor de strafbaarheid wel vereist dat het slachtoffer van de aanzetting is overgegaan tot zelfdoding of een poging daartoe heeft ondernomen.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf bestaat erin dat de aanzetting tot zelfdoding opzettelijk moet gebeuren. De dader moet de handeling dus willen stellen, in de wetenschap dat deze van aard is om de persoon ertoe aan te zetten zichzelf van het leven te beroven.

De hypothese dat de suïcidant zelf om hulp bij zelfdoding zou hebben gevraagd en zelf, weloverwogen de beslissing heeft genomen de hand aan zichzelf te slaan, valt niet onder het toepassingsgebied. In dergelijk geval is er immers geen sprake van aanzetting tot zelfdoding, maar slechts van hulpverlening daarbij. Er wordt voor geopteerd om de hulpverlening bij zelfdoding niet strafbaar te stellen.

Welke straf is gepast voor dit nieuwe misdrijf? Hiervoor kan inspiratie worden gezocht in de rechtsvergelijking. In Nederland wordt de aanzetting tot zelfdoding bestraft met een gevangenisstraf van maximum 3 jaar. Voor beide misdrijven kan daarnaast ook een geldboete worden opgelegd tot 20.500 euro. In Frankrijk worden

²³⁸ De *Blue Whale Challenge* is een "spel" op sociale media, waarbij de deelnemers steeds verdergaande opdrachten krijgen en de ultieme opdracht is om zichzelf van het leven te beroven. Dit leidde tot meerdere dodelijke slachtoffers sinds +/- 2016.

²³⁹ A. DELANNAY, "Les homicides et lésions corporelles volontaires", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2020, p. 183, nr. 74.

tels faits sont punis d'un emprisonnement de maximum 3 ans et d'une amende de 40.500 euros. La peine est portée à 5 ans d'emprisonnement et à une amende de 75.000 euros si la victime est un mineur de moins de 15 ans (art. 223-13 C.P.). En Autriche, la peine maximale est de 5 ans d'emprisonnement (§ 78 StGB). C'est aussi le cas en Suisse (art. 115 C.P.).

À la lumière des niveaux de peine qui sont introduits par le projet de nouveau Livre I, il est par conséquent proposé de sanctionner l'infraction de base d'une peine de niveau 2. Une telle sanction est appropriée compte tenu du caractère répréhensible des faits et des conséquences potentielles très graves pour la victime et ses proches.

Art. 110

L'incitation au suicide aggravée

Cette disposition prévoit avant tout d'augmenter le taux de la peine si les faits ont été commis à l'encontre de personnes que l'on peut estimer plus sensibles à l'incitation au suicide en raison de la résistance moindre qu'elles peuvent opposer à l'auteur de l'incitation compte tenu de leur vulnérabilité particulière ou de leur jeune âge. Le choix de telles victimes rend les faits encore plus répréhensibles, ce qui justifie une aggravation du taux de la peine.

En outre, cela est conforme à la protection particulière très large dont jouissent les mineurs et les personnes en situation de vulnérabilité contre les actes de violence au travers d'une sanction plus lourde des auteurs.

Par ailleurs, à l'instar de l'homicide, on part du principe que le caractère répréhensible de ces faits augmente lorsque l'on choisit ses victimes sur la base d'un mobile discriminatoire.

Enfin, par analogie avec l'homicide intrafamilial, un élément aggravant est prévu lorsque l'auteur est le partenaire ou le parent dans l'infraction commise sur un partenaire en ligne directe ascendante ou descendante. Compte tenu de la relation étroite entre l'auteur et la victime, cela rend les faits particulièrement condamnables.

Dans son avis 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 29), le Conseil d'État indique que si une analogie complète est voulue avec l'article 103, article 110, 3° doit être modifié; l'article viserait alors "un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille". Le choix a été fait de distinguer les

dergelijke feiten bestraft met een gevangenisstraf tot 3 jaar en een geldboete van 45.000 euro. De straf wordt opgetrokken tot 5 jaar gevangenisstraf en een geldboete van 75.000 euro indien het slachtoffer een minderjarige beneden de 15 jaar is (art. 223-13 C.P.). In Oostenrijk ligt de maximumstraf op 5 jaar gevangenisstraf (§ 78 StGB). Ook in Zwitserland is dit het geval (art. 115 C.P.).

In het licht van de strafniveaus die worden geïntroduceerd door het ontwerp van nieuw Boek I wordt daarom voorgesteld het basismisdrijf te bestraffen met een straf van niveau 2. Een dergelijke bestraffing is gepast, gelet op het laagbaar karakter van de feiten en de mogelijk zeer ernstige gevolgen voor het slachtoffer en zijn naasten.

Art. 110

Verzwaarde aanzetting tot zelfdoding

Deze bepaling voorziet in eerste instantie in een verhoging van de strafmaat voor het geval de feiten zijn gepleegd tegen personen die geacht kunnen worden meer vatbaar te zijn voor aanzetting tot zelfdoding gelet op de mindere weerstand die zij kunnen hebben ten aanzien van de aanzetter die voortvloeit uit hun bijzondere kwetsbaarheid of jeugdige leeftijd. Het kiezen van dergelijke slachtoffers, maakt de feiten extra verwerpelijk, wat een verhoging van de strafmaat verantwoordt.

Bovendien stemt dit overeen met de zeer ruime bijzondere bescherming die minderjarigen en personen in een kwetsbare toestand genieten tegen gewelddaden door de zwaardere bestraffing van de daders.

Daarnaast wordt ervan uitgegaan dat de verwerpelijkheid van deze feiten, net als voor doodslag, toeneemt wanneer men zijn slachtoffer uitkiest op basis van een discriminerende drijfveer.

Ten slotte wordt, naar analogie met de intrafamiliale doodslag, voorzien in een verzwaard bestanddeel indien de dader de partner of een bloedverwant in de gepleegd op een partner in de rechte opgaande of neerdalende lijn is. Gelet op de nauwe relatie tussen dader en slachtoffer, maakt dit de feiten extra verwerpelijk.

In het advies 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 29) duidt de Raad van State aan dat indien een volledige analogie wordt gewild met artikel 103, artikel 110, 3° moet worden aangepast; het artikel zou alsdan beogen "een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of iedere andere persoon die een soortgelijke positie heeft in het

catégories des proches en fonction de leur proximité. Compte tenu du caractère particulier de l'infraction d'incitation au suicide, l'analogie ne doit pas nécessairement est totale.

Art. 111

Les facteurs aggravants

Cette disposition reprend les mêmes facteurs aggravants que celles qui sont reprises pour le meurtre (article 105), avec l'ajout du facteur aggravant de l'article 100 qui s'applique lorsque la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

L'article reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (Doc. parl., Chambre, 2021-2022, doc. n° 55-2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Suivant le Conseil supérieur de la Justice, il n'est pas clair de savoir si on a affaire à une circonstance aggravante (facteur aggravant) ou un élément aggravant lorsque le parent incite l'enfant au suicide²⁴⁰.

Le questionnement semble perdre de vue qu'un élément aggravant peut s'appliquer de façon cumulative avec un facteur aggravant. Lorsque le parent incite son enfant au suicide, l'élément aggravant visé à l'article 110 trouve à s'appliquer. Lorsque la victime est en outre soit un mineur d'âge, soit une personne en situation de vulnérabilité, le facteur aggravant visé à l'article 111, 2°, s'appliquera en plus de l'élément aggravant.

CHAPITRE 2

De la torture, du traitement inhumain et du traitement dégradant

Dans ce chapitre, les dispositions sont tirées reprises de la section du même nom de l'actuel Code pénal qui comprend les articles 417/1 à 417/4 et ont fait l'objet de modifications limitées. Ces infractions ont été intégrées dans un chapitre distinct compte tenu de leur gravité

²⁴⁰ Conseil supérieur de la Justice, Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 8.

gezin". De keuze is gemaakt om de categorieën van naasten te onderscheiden in functie van hun nabijheid. Rekening houdend met het bijzonder karakter van het misdrijf aanzetten tot zelfdoding moet de analogie niet noodzakelijk volledig zijn.

Art. 111

Verzwarende factoren

Deze bepaling herneemt dezelfde verzwarende factoren als deze die werden opgenomen bij de doodslag (artikel 105), met de toevoeging van de verzwarende factor uit artikel 100 die van toepassing is indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is.

Artikel herneemt, als de verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (Parl.St., Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Volgens de Hoge Raad voor de Justitie is niet duidelijk of men te maken heeft met een verzwarende omstandigheid (verzwarende factor) dan wel een verzwarend bestanddeel wanneer een ouder zijn kind aanzet tot zelfdoding.²⁴⁰

Deze vraag lijkt voorbij te gaan aan het feit dat een verzwarend bestanddeel en een verzwarende factor cumulatief kunnen worden toegepast. Indien een ouder zijn kind aanzet tot zelfdoding, geldt het verzwarend bestanddeel uit artikel 110. Indien het slachtoffer evenwel een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is geldt bovenop dit verzwarend bestanddeel ook nog eens de verzwarende factor uit artikel 111, 2°.

HOOFDSTUK 2

Foltering, onmenselijke behandeling en onterende behandeling

In dit hoofdstuk worden de bepalingen uit de gelijknamige afdeling uit het huidige Strafwetboek, die de artikelen 417/1 t.e.m. 417/4 omvat, hernomen met enkele beperkte wijzigingen. Deze misdrijven werden in een apart hoofdstuk opgenomen gelet op hun uitzonderlijke

²⁴⁰ Hoge Raad voor de Justitie, Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II, p. 8.

exceptionnelle et du fait qu'elles peuvent viser à la fois l'intégrité sexuelle, physique et psychique.

Contrairement à ce que l'on pouvait éventuellement attendre, aucune analogie n'a été recherchée dans les éléments aggravants et les facteurs aggravants pour ces infractions et ces actes de violence et ce, vu les peines déjà élevées qui sanctionnent ces faits.

Dans son avis, le Conseil supérieur de la Justice se pose la question de savoir si tous les éléments aggravants ne peuvent pas être regroupés en un article pour toutes les infractions de ce chapitre²⁴¹. À notre sens, un tel regroupement ne favoriserait pas la lisibilité du texte. L'élément aggravant entraîne une autre qualification des faits et il est dès lors plus cohérent de reprendre ces autres qualifications immédiatement après l'infraction de base.

Section 1

La torture

Art. 112

La torture

Le Comité contre la torture des Nations Unies²⁴² et le Comité des droits de l'homme des Nations Unies²⁴³ ont déjà critiqué à maintes reprises l'actuelle définition de la torture prévue à l'article 417/1 du Code pénal en ce qu'elle ne contient pas tous les éléments énumérés à l'article 1er, § 1er, de la convention du 10 décembre 1984 contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants²⁴⁴ qui définit la torture comme étant "tout acte par lequel une douleur ou des souffrances aiguës, physiques ou mentales, sont intentionnellement infligées à une personne aux fins notamment d'obtenir d'elle ou d'une tierce personne des renseignements ou des aveux, de la punir d'un acte qu'elle ou qu'une tierce personne a commis ou est soupçonné d'avoir commis, de l'intimider ou de faire pression sur elle ou d'intimider ou de faire pression sur une tierce personne, ou pour tout autre motif fondé sur une forme de discrimination quelle qu'elle soit, lorsqu'une telle douleur ou de telles souffrances sont infligées par un agent de la fonction

ernst en het feit dat zij zowel tegen de seksuele, fysieke als psychische integriteit kunnen zijn gericht.

Anders dan men eventueel zou kunnen verwachten, werd geen analogie nagestreefd in de verzwarende bestanddelen en verzwarende factoren bij deze misdrijven en deze bij de gewelddaden. Dit gelet op de reeds hoge straffen gesteld op deze feiten.

De Hoge Raad voor de Justitie stelt in zijn advies de vraag of de verschillende verzwarende bestanddelen voor alle misdrijven uit dit hoofdstuk niet gegroepeerd kunnen worden in één artikel.²⁴¹ O.i. zou dergelijke ingreep evenwel de leesbaarheid van de tekst niet ten goede komen. Verzwarende bestanddelen zorgen voor een andere kwalificatie van de feiten en het is dan ook coherenter deze andere kwalificaties onmiddellijk na het basismisdrijf op te nemen.

Afdeling 1

Foltering

Art. 112

Foltering

De huidige definitie van foltering in artikel 417/1 Sw. werd al herhaaldelijk bekritiseerd door het VN-Comité tegen foltering²⁴² en het VN-Mensenrechtencomité²⁴³ in die zin dat de huidige definitie niet alle elementen bevat die worden aangehaald in artikel 1, § 1 van het Verdrag van 10 december 1984 tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing²⁴⁴, dat foltering omschrijft als "iedere handeling waardoor opzettelijk hevige pijn of hevig leed, lichamelijk dan wel geestelijk, wordt toegebracht aan een persoon met zulke oogmerken als om van hem of van een derde inlichtingen of een bekentenis te verkrijgen, hem te bestraffen voor een handeling die hij of een derde heeft begaan of waarvan hij of een derde wordt verdacht deze te hebben begaan, of hem of een derde te intimideren of ergens toe te dwingen dan wel om enigerlei reden gebaseerd op discriminatie van welke aard ook, wanneer zulke pijn of zulk leed wordt toegebracht door of op aanstichten van dan wel met de instemming of gedogen van een

²⁴¹ Conseil supérieur de la Justice, Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 7.

²⁴² Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique (2014), CAT/C/BEL/CO/3, § 8; Observations finales du Comité contre la torture: Belgique (2009), CAT/C/BEL/CO/2, § 14.

²⁴³ Liste de points établie avant la soumission du sixième rapport périodique de la Belgique, CCPR/C/BEL/QPR/6, § 13.

²⁴⁴ *Moniteur belge* du 28 octobre 1999.

²⁴¹ Hoge Raad voor de Justitie, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 7.

²⁴² Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique (2014), CAT/C/BEL/CO/3, § 8; Observations finales du Comité contre la torture: Belgique (2009), CAT/C/BEL/CO/2, § 14.

²⁴³ Liste de points établie avant la soumission du sixième rapport périodique de la Belgique, CCPR/C/BEL/QPR/6, § 13.

²⁴⁴ *Belgisch Staatsblad* van 28 oktober 1999.

publique ou toute autre personne agissant à titre officiel ou à son instigation ou avec son consentement exprès ou tacite”.

Il ne peut être souscrit à la critique formulée en ce qui concerne la mention “par un agent de la fonction publique ou toute autre personne agissant à titre officiel ou à son instigation ou avec son consentement exprès ou tacite”. Le législateur a délibérément choisi de ne pas poser cette exigence²⁴⁵, permettant que des actes de torture n'impliquant aucune autorité publique relèvent également de cette incrimination. Cette dérogation à la définition est autorisée puisque l'article 1er, § 2, de la convention dispose que la définition contenue dans la convention est sans préjudice de tout instrument international ou de toute loi nationale qui contient ou peut contenir des dispositions de portée plus large. L'implication d'une personne liée à l'autorité constitue même un élément aggravant (article 114 en projet).²⁴⁶

En outre, les motifs qui peuvent pousser l'auteur à agir ne sont pas énumérés directement dans la définition actuelle (mais bien indirectement, par le biais du renvoi à la notion de “traitement inhumain”). Ce point a également été critiqué dans la doctrine. Du point de vue du droit international, un motif spécifique dans le chef de l'auteur est effectivement requis dans le cas de la torture alors qu'il ne l'est pas expressément dans le cas du traitement inhumain. Il semblerait donc que le législateur ait confondu les deux infractions.²⁴⁷

overheidsfunctionaris of andere persoon die in een officiële hoedanigheid handelt”.

Wat betreft de vermelding “door of op aanstichten van dan wel met de instemming of gedogen van een overheidsfunctionaris of andere persoon die in een officiële hoedanigheid handelt” kan de geleverde kritiek niet worden bijgetreden. Het was een bewuste keuze van de wetgever om deze vereiste niet te stellen²⁴⁵, waardoor ook foltering buiten enige overheidsbetrokkenheid om onder deze strafbaarstelling kan vallen. Deze afwijking van de definitie is toegestaan, nu artikel 1, § 2, van het verdrag bepaalt dat de definitie uit het verdrag internationale akten of nationale wetgevingen die bepalingen met een ruimere werkingssfeer omvatten of kunnen omvatten onverlet laat. Het betrokken zijn van een persoon die verbonden is met de overheid maakt zelfs een verzwarend bestanddeel uit (ontworpen artikel 114).²⁴⁶

Daarnaast bevat de huidige definitie niet rechtstreeks de opsomming van beweegredenen van waaruit de dader kan handelen (hoewel wel indirect, door de verwijzing naar “onmenselijke behandeling”). Dit punt is ook in de rechtsleer op kritiek onthaald. Internationaalrechtelijk wordt immers net bij de foltering een bijzondere beweegreden in hoofde van de dader vereist en uitdrukkelijk niet bij de onmenselijke behandeling. Het lijkt dus alsof de wetgever beide misdrijven heeft omgewisseld.²⁴⁷

²⁴⁵ Projet de loi de mise en conformité du droit belge avec la convention contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants, faite à New York le 10 décembre 1984, *Doc. parl.*, Chambre, session 2000-2001, n° 50-1387/001, pp. 7-8, n° 15.

²⁴⁶ Afin de mieux répondre aux observations des Nations Unies sans porter atteinte au choix effectué par le législateur de conférer un champ d'application plus large à l'incrimination, une phrase pourrait éventuellement être ajoutée à la définition, rédigée comme suit: “par un agent de la fonction publique ou toute autre personne agissant ou non à titre officiel ou à son instigation ou avec son consentement exprès ou tacite”.

²⁴⁷ S. DEWULF, “De “animus torquendi” – het moreel bestanddeel van het misdrijf foltering zoals omschreven in artikel 417bis, 1°, Sw.” (note sous Cass., 1er décembre 2010), *N.C.*, 2011, p. 195, n° 3; S. Dewulf, “Foltering als misdrijf in het Belgische strafrecht: bevestiging en afwijking van de internationaalrechtelijke principes”, (note sous Cass., 4 février 2009), *R.W.*, 2009-2010, pp. 1127-1128, n° 4; C. Van den Wyngaert, en collaboration avec S. Vandromme et B. De Smet, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, p. 318, note de bas de page 1316.

²⁴⁵ Wetsontwerp houdende overeenstemming van het Belgische recht met het verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, aangenomen te New York op 10 december 1984, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 50-1387/001, 7-8, nr. 15.

²⁴⁶ Eventueel zou men, om meer tegemoet te komen aan de opmerkingen van de VN zonder afbreuk te doen aan de keuze van de wetgever om aan de strafbaarstelling een ruimer toepassingsgebied te geven, een zin kunnen toevoegen aan de voorgestelde definitie die luidt “al dan niet door of op aanstichten van of met de instemming of gedogen van een overheidsfunctionaris of andere persoon die in een officiële hoedanigheid handelt”.

²⁴⁷ S. DEWULF, “De “animus torquendi” – het moreel bestanddeel van het misdrijf foltering zoals omschreven in artikel 417bis, 1°, Sw.” (noot onder Cass. 1 december 2010), *NC* 2011, 195, nr. 3; S. DEWULF, “Foltering als misdrijf in het Belgische strafrecht: bevestiging en afwijking van de internationaalrechtelijke principes”, (noot onder Cass. 4 februari 2009), *RW* 2009-10, 1127-1128, nr. 4; C. VAN DEN WYNGAERT, m.m.v. S. VANDROMME en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 318, voetnoot 1316.

C'est la raison pour laquelle l'énumération des motifs est à nouveau intégrée dans la définition de la torture dans les dispositions en projet et supprimée en ce qui concerne le traitement inhumain. De surcroît, il convient de répondre à la critique selon laquelle la mention de "tout autre motif fondé sur une forme de discrimination quelle qu'elle soit" fait défaut dans l'énumération actuelle et doit dès lors être ajoutée à la définition en projet.

Enfin, la jurisprudence existante selon laquelle la torture requiert²⁴⁸ le dol général générale (c'est-à-dire "délibéré") est codifiée.

Art. 113

La torture entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 417/2, alinéa 2, 2°, du Code pénal.

Art. 114

La torture pratiquée par une personne exerçant une fonction publique

Cette disposition reprend l'actuel article 417/2, alinéa 2, 1°, a), du Code pénal.

Art. 115

La torture envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

L'alinéa premier de cette disposition reprend l'actuel article 417/2, alinéa 2, 1°, b) et c), du Code pénal.

L'alinéa 2 introduit une nouvelle aggravation de la peine, en ce sens que l'actuel article 417/2 du Code pénal ne tient pas compte de la gravité des conséquences des actes de torture lorsque la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité. C'est dorénavant le cas dans la disposition en projet, lorsque la torture entraîne une atteinte à l'intégrité du troisième degré. Une telle augmentation de la peine n'est pas prévue pour les actes de torture ayant entraîné la mort, eu égard à la différence fondamentale avec le meurtre, ce qui doit également se traduire dans le taux de la peine.

Le troisième alinéa instaure la possibilité d'imposer une interdiction de résidence ou de contact comme

²⁴⁸ Cass., 1er décembre 2010, *N.C.*, 2011, note S. Dewulf.

Vandaa dat de opsomming van beweegredenen opnieuw in de definitie van foltering wordt opgenomen in de ontworpen bepalingen, en geschrapt met betrekking tot de onmenselijke behandeling. Daarenboven moet worden ingegaan op de kritiek dat in de huidige opsomming de vermelding van "enigerlei reden gebaseerd op discriminatie van welke aard ook" ontbreekt en moet dit dan ook worden toegevoegd aan de ontworpen definitie.

Ten slotte wordt de bestaande rechtspraak dat de foltering een algemeen opzet vereist²⁴⁸ (d.i. "opzettelijk") gecodificeerd.

Art. 113

Foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/2, tweede lid, 2° Sw.

Art. 114

Foltering door een persoon met een openbare functie

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/2, tweede lid, 1°, a), Sw.

Art. 115

Foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Het eerste lid van deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/2, tweede lid, 1°, b) en c), van het Strafwetboek.

Het tweede lid voert een nieuwe strafverzwaring in, in die zin dat het huidige artikel 417/2 Sw. geen rekening houdt met de ernst van de gevolgen van de foltering indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is. Dit is in de ontworpen bepaling wel het geval, indien de foltering een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft. Voor de foltering met de dood tot gevolg werd niet in dergelijke bijkomende strafverhoging voorzien, gelet op het fundamentele verschil met de doodslag dat ook in de strafmaat 'ot uiting moet komen.

In het derde lid wordt de mogelijkheid van een woon- of contactverbod als straf geïntroduceerd. Dit kan worden

²⁴⁸ Cass. 1 december 2010, *NC* 2011, noot S. DEWULF.

peine. Cette mesure peut se justifier par la vulnérabilité particulière de la victime et par le fait que celle-ci ne peut souvent pas décider elle-même de son propre lieu de domicile.

Dans le quatrième et dernier alinéa, la circonstance aggravante prévue à l'actuel article 417/2, alinéa 3, 1°, du Code pénal est maintenue comme facteur aggravant. Le juge est ainsi obligé de tenir compte de la relation particulière de l'auteur avec le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité. Les alliés du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré sont ajoutés à la liste figurant dans l'actuel article.

Si l'on part du principe que, par exemple, un mineur est particulièrement vulnérable aux actes de torture commis par son oncle ou sa tante eu égard au degré élevé d'intimité, le fait que le mineur soit un parent ou un allié de cet oncle ou de cette tante ne fait en effet aucune différence. En outre, la limitation aux parents en ligne directe ascendante est supprimée, de sorte que les parents en ligne descendante tombent également sous le champ d'application. Dans ce cas, il s'agit, par exemple, d'actes de torture commis sur des parents âgés et malades par leurs enfants.

Le partenaire est également ajouté à cette liste, vu l'assimilation dans le projet de loi du partenaire avec le parent en ligne directe et vu le fait que le lien de relation de partenaire n'est pas considéré comme un élément aggravant.

Contrairement à la disposition actuelle, il est décidé de faire de cette relation entre l'auteur et la victime un facteur aggravant, et non un élément aggravant lorsqu'elle s'ajoute à l'état de minorité ou de vulnérabilité de la victime. Ce choix est plus cohérent à la lumière des autres incriminations pour lesquelles ce facteur est jugé pertinent en vue de la détermination de la peine. Par ailleurs, cela est compensé dans une certaine mesure par le deuxième alinéa, qui prévoit une nouvelle aggravation de la peine lorsque les actes de torture commis envers le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité entraînent une atteinte à l'intégrité du troisième degré.

Art. 116

La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale

Cet article insère une nouvelle aggravation de la peine pour la torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale. Si l'infraction est commise à

responsabilité vanuit de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer en het feit dat het slachtoffer vaak zelf niet kan beslissen over zijn eigen woonplaats.

In het vierde en laatste lid wordt als verzwarende factor de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 417/2 derde lid, 1°, Sw. hernomen. De rechter is aldus verplicht rekening te houden met de bijzondere relatie van de dader met het minderjarige of kwetsbare slachtoffer. Aan de lijst uit het huidige artikel worden de aanverwanten van de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad toegevoegd.

Wanneer men er van uit gaat dat bijvoorbeeld een minderjarige bijzonder kwetsbaar is voor foltering gepleegd door zijn oom of tante gelet op de grotere mate van vertrouwdsheid, maakt het immers geen verschil of de minderjarige nu een bloedverwant dan wel een aanverwant van deze oom of tante is. Daarnaast wordt ook de beperking tot bloedverwanten in de rechte opgaande lijn opgeheven, zodat ook bloedverwanten in de neerdalende lijn onder het toepassingsgebied vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld om foltering van zieke bejaarde ouders door hun kinderen.

De partner wordt eveneens aan deze lijst toegevoegd, gelet op de gelijkschakeling doorheen het wetsontwerp van de partner met bloedverwanten in de rechte lijn en gelet op het feit dat de band partnerrelatie niet als een verzwarend bestanddeel wordt beschouwd.

In tegenstelling tot de huidige bepaling, wordt ervoor geopteerd van deze relatie tussen dader en slachtoffer een verzwarende factor te maken en geen verzwarend bestanddeel indien ze bovenop de minderjarigheid of kwetsbare toestand van het slachtoffer komt. Dit is meer coherent in het licht van de andere strafbaarstellingen waarbij deze factor relevant wordt geacht voor het bepalen van de straf. Bovendien wordt dit in zekere mate gecompenseerd door het tweede lid, waardoor in een bijkomende strafverhoging is voorzien indien de foltering van de minderjarige of de persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft.

Art. 116

Foltering van een persoon met een maatschappelijke functie

Dit artikel voegt een nieuwe strafverzwaring in voor foltering van een persoon met een maatschappelijke functie. Als het misdrijf gepleegd is bij de uitoefening

l'occasion de l'exercice de cette fonction elle est punie d'une peine de niveau 6.

L'aggravation des peines vise à lutter plus efficacement contre les violences envers la police et contre les violences que subissent les autres personnes exerçant une fonction sociétale et qui entrent en contact avec le public du fait de leur profession. Il est renvoyé ici à la justification qui est reprise à l'article 102 incriminant le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale.

Art. 117

Torture intrafamiliale

Afin de renforcer la cohérence avec les incriminations en matière d'homicide, d'actes de violence et d'actes sexuels non consentis, il est prévu, comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 37), de prévoir également pour la torture un élément aggravant lorsque la victime est un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées. De cette manière, cette disposition peut constituer aussi un instrument important dans la lutte contre le féminicide.

En outre, nous savons par l'enquête que les faits de violence physique intrafamiliaux constituent une infraction liée au genre. Dans ce cadre, nous renvoyons à la définition de violence fondée sur le genre figurant dans la Convention d'Istanbul selon laquelle "la violence fondée sur le genre à l'égard des femmes" renvoie à la violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée. L'enquête nous apprend en effet qu'une femme sur quatre a été victime de violence physique et/ou sexuelle dans le cadre d'une relation (24 % en Belgique contre 22 % en Europe) (La violence à l'égard des femmes: une enquête à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, <https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>).

La dimension du genre est inhérente à cette problématique. D'après l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes, menée par la FRA (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>), en Belgique, 44 % des femmes et 11 % des hommes ont été victimes de violence de la part d'un membre de la famille ou d'un parent. Les femmes sont plus souvent victimes de violence entre partenaires "grave" ou

van deze functie wordt het gestraft met een straf van niveau 6.

De verhoging van de straffen is bedoeld om geweld tegen de politie en geweld tegen andere personen die een maatschappelijke functie vervullen en uit hoofde van hun beroep in contact komen met het publiek, doeltreffender te bestrijden. In dit verband wordt verwezen naar de rechtvaardiging in artikel 102, waarin doodslag op een persoon met een maatschappelijke functie, strafbaar wordt gesteld.

Art. 117

Intrafamiliale foltering

Teneinde de coherentie te verhogen met de strafbaarstellingen inzake doodslag, gewelddaden en niet-consensuele seksuele handelingen wordt, in navolging van het advies van de Raad van State (nr. 37) ook voor de foltering voorzien in een verzwarend bestanddeel indien het slachtoffer bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen is. Deze bepaling kan op die manier ook een belangrijk instrument zijn in de strijd tegen feminicide.

Bovendien weten we uit onderzoek dat intrafamiliale fysieke gewelddaden een gendergerelateerd misdrijf uitmaken. In dit kader verwijzen we naar de definitie van gendergerelateerd geweld zoals die werd opgenomen in de Verdrag van Istanbul, waarbij "gendergerelateerd geweld tegen vrouwen" verwijst naar geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft. Onderzoek leert ons namelijk dat één vrouw op vier slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie (24 % in België, tegenover 22 % in Europa) (Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>).

De genderdimensie is inherent aan deze problematiek. Volgens de enquête over misdaad, veiligheid en de rechten van slachtoffers, uitgevoerd door het FRA (<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/crime-safety-and-victims-rights-summary-fundamental-rights-survey>), is in België 44 % van de vrouwelijke en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld geworden van een familielid of een naast familielid. Vrouwen zijn vaker het slachtoffer van "ernstig" of "zeer ernstig" partnergeweld dan mannen

“très grave” que les hommes et subissent plus souvent des lésions corporelles (Expériences des femmes et des hommes en matière de violence psychologique, physique et sexuelle (2010). Institut pour l'égalité des genres, <https://igvm-iefh.belgium.be/fr/publications/expériences-des-femmes-et-des-hommes-avec-la-violence-psychologique-physique-et-sexuelle>. Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, <https://rm.coe.int/1.680.462.530>).

Art. 118

La torture entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 417/2, alinéa 3, 2°, du Code pénal. La peine est portée au niveau 7, vu le caractère atroce des faits.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 119

Exclusion de causes de justification

Cette disposition reprend l'actuel article 417/2, alinéas 4 et 5, du Code pénal, mais étend le champ d'application à toutes les causes de justification. En effet, les autres causes de justification (légitime défense, ordre ou autorisation de la loi et résistance légitime en cas d'abus de l'autorité) n'entrent pas non plus en ligne de compte pour justifier la torture.

Section 2

Du traitement inhumain

Art. 120

Le traitement inhumain

Cette disposition reprend l'actuel article 417/1, 2°, du Code pénal, moyennant les adaptations suivantes:

— les motifs potentiels de l'auteur n'ont pas été repris (et ont été déplacés dans la description de la torture) pour les raisons citées dans l'exposé de l'article 112 en projet;

en lopen vaker een fysiek letsel op (Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld (2010). Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/ervaringen-van-vrouwen-en-mannen-met-psychologisch-fysiek-en-seksueel-geweld>. Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, <https://rm.coe.int/1.680.462.530>).

Art. 118

Foltering met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/2, derde lid, 2°, Sw. De straf wordt op niveau 7 gebracht, gelet op het gruwelijke karakter van de feiten.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 119

Uitsluiting van rechtvaardigingsgronden

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/2, vierde en vijfde lid Sw. maar breidt het toepassingsgebied uit tot alle rechtvaardigingsgronden. De overige rechtvaardigingsgronden (wettige verdediging, bevel of toelating van de wet en het wettig verzet in geval van misbruik door de overheid) komen immers evenmin in aanmerking om de foltering te rechtvaardigen.

Afdeling 2

Onmenselijke behandeling

Art. 120

Onmenselijke behandeling

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/1, 2°, Sw. met de volgende aanpassingen:

— de potentiële beweegredenen van de dader werden niet hernomen (en verplaatst naar de omschrijving van foltering), om de onder de toelichting van het ontworpen artikel 112 aangehaalde redenen;

— le dol général comme élément moral a été explicitée.

Art. 121

Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 417/3, alinéa 2, 2°, du Code pénal.

Art. 122

Le traitement inhumain pratiqué par une personne exerçant une fonction publique

Cette disposition reprend l'actuel article 417/3 alinéa 2, 1°, a), du Code pénal.

Art. 123

Le traitement inhumain envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

L'alinéa premier de cette disposition reprend l'actuel article 417/3, alinéa 2, 1°, b) et c), du Code pénal.

L'alinéa 2 introduit une nouvelle aggravation de la peine, en ce sens que l'actuel article 417/3 du Code pénal ne tient pas compte de la gravité des conséquences du traitement inhumain lorsque la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité. C'est toutefois le cas dans la disposition en projet, lorsque le traitement inhumain entraîne une atteinte à l'intégrité du troisième degré. Par analogie avec la torture, une telle nouvelle augmentation de la peine n'a pas été prévue pour le traitement inhumain ayant entraîné la mort.

Le troisième alinéa instaure la possibilité d'imposer une interdiction de résidence ou de contact comme peine. Cette mesure peut se justifier par la vulnérabilité particulière de la victime et par le fait que celle-ci ne peut souvent pas décider elle-même de son propre lieu de domicile.

Dans le quatrième et dernier alinéa, la circonstance aggravante prévue à l'actuel article 417/3, alinéa 3, 1°, du Code pénal est maintenue comme facteur aggravant. Le juge est ainsi obligé de tenir compte de la relation particulière de l'auteur avec le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité. Les alliés du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité en ligne directe

— het algemeen opzet als moreel bestanddeel werd geëxpliciteerd.

Art. 121

Onmenselijke behandeling met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/3, tweede lid, 2°, Sw.

Art. 122

Onmenselijke behandeling door een persoon met een openbare functie

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/3, tweede lid, 1°, a), Sw.

Art. 123

Onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Het eerste lid van deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/3, tweede lid, 1°, b) en c).

Het tweede lid voert een nieuwe strafverzwaring in, in die zin dat het huidige artikel 417/3 Sw. geen rekening houdt met de ernst van de gevolgen van de onmenselijke behandeling indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is. Dit is in de ontworpen bepaling wel het geval, indien de onmenselijke behandeling een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft. Voor de onmenselijke behandeling met de dood tot gevolg werd niet in dergelijke bijkomende strafverhoging voorzien, naar analogie met de foltering.

In het derde lid wordt de mogelijkheid van een woon- of contactverbod als straf geïntroduceerd. Dit kan worden verantwoord vanuit de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer en het feit dat het slachtoffer vaak zelf niet kan beslissen over zijn eigen woonplaats.

In het vierde en laatste lid wordt als verzwarende factor de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 417/3, derde lid, 1°, Sw. hernomen. De rechter is aldus verplicht rekening te houden met de bijzondere relatie van de dader met het minderjarige of kwetsbare slachtoffer. Aan de lijst uit het huidige artikel worden de aanverwanten van de minderjarige of persoon in een

ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré sont ajoutés à la liste figurant dans l'actuel article.

Si l'on part du principe que, par exemple, un mineur est particulièrement vulnérable au traitement inhumain infligé par son oncle ou sa tante eu égard au degré élevé d'intimité, le fait que le mineur soit un parent ou un allié de cet oncle ou de cette tante ne fait en effet aucune différence. En outre, la limitation aux ascendants en ligne directe est supprimée, de sorte que les descendants tombent également sous le champ d'application. Dans ce cas, il s'agit, par exemple, d'un traitement inhumain que des enfants infligent à leurs parents âgés et malades.

Le partenaire est également ajouté à cette liste, vu l'assimilation, dans le projet de loi, du partenaire avec le parent en ligne directe et vu le fait que le lien de relation de partenaire n'est pas considéré comme un élément aggravant.

Contrairement à la disposition actuelle, il est décidé de faire de cette relation entre l'auteur et la victime un facteur aggravant, et non un élément aggravant lorsqu'elle s'ajoute à l'état de minorité ou de situation de vulnérabilité de la victime. Ce choix est plus cohérent à la lumière des autres incriminations pour lesquelles ce facteur est jugé pertinent en vue de la détermination de la peine. Par ailleurs, cela est compensé dans une certaine mesure par le deuxième alinéa, qui prévoit une nouvelle aggravation de la peine lorsque le traitement inhumain infligé au mineur ou à la personne en situation de vulnérabilité entraîne une atteinte à l'intégrité du troisième degré.

Art. 124

Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale

Cet article insère une nouvelle aggravation de la peine pour le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale. Si l'infraction est commise à l'occasion de l'exercice de cette fonction elle est punie d'une peine de niveau 5.

L'aggravation des peines vise à lutter plus efficacement contre les violences envers la police et contre les violences que subissent les autres personnes exerçant une fonction sociétale et qui entrent en contact avec le public du fait de leur profession. Il est renvoyé ici à la justification qui est reprise à l'article 102 incriminant le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale.

kwetsbare toestand in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad toegevoegd.

Wanneer men er van uit gaat dat bijvoorbeeld een minderjarige bijzonder kwetsbaar is voor onmenselijke behandeling gepleegd door zijn oom of tante gelet op de grotere mate van vertrouwdheid, maakt het immers geen verschil of de minderjarige nu een bloedverwant dan wel een aanverwant van deze oom of tante is. Daarnaast wordt ook de beperking tot bloedverwanten in de rechte opgaande lijn opgeheven, zodat ook bloedverwanten in de neerdalende lijn onder het toepassingsgebied vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld om onmenselijke behandeling van zieke bejaarde ouders door hun kinderen.

De partner wordt eveneens aan deze lijst toegevoegd, gelet op de gelijkschakeling doorheen het wetsontwerp van de partner met bloedverwanten in de rechte lijn en gelet op het feit dat de band partnerrelatie niet als een verzwarend bestanddeel wordt beschouwd.

In tegenstelling tot de huidige bepaling, wordt ervoor geopteerd van deze relatie tussen dader en slachtoffer een verzwarend factor te maken en geen verzwarend bestanddeel voor het geval deze omstandigheid bovenop de minderjarigheid of kwetsbare toestand van het slachtoffer komt. Dit is meer coherent in het licht van de andere strafbaarstellingen waarbij deze factor relevant wordt geacht voor het bepalen van de straf. Bovendien wordt dit in zekere mate gecompenseerd door het tweede lid, waardoor in een bijkomende strafverhoging is voorzien indien de onmenselijke behandeling van de minderjarige of de persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft.

Art. 124

Onmenselijke behandeling van een persoon met een maatschappelijke functie

Dit artikel voegt een nieuwe strafverzwaring in voor de onmenselijke behandeling gepleegd ten aanzien van een persoon met een maatschappelijke functie. Als het misdrijf gepleegd is bij de uitoefening van deze functie wordt het gestraft met een straf van niveau 5.

De verhoging van de straffen is bedoeld om geweld tegen de politie en geweld tegen andere personen die een maatschappelijke functie vervullen en uit hoofde van hun beroep in contact komen met het publiek, doeltreffender te bestrijden. In dit verband wordt verwezen naar de rechtvaardiging in artikel 102, waarin doodslag op een persoon met een maatschappelijke functie, strafbaar wordt gesteld.

Art. 125

Le traitement inhumain intrafamilial

Afin de renforcer la cohérence avec les incriminations en matière d'homicide, d'actes de violence et d'actes sexuels non consentis, il est prévu, comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 37), de prévoir également pour le traitement inhumain un élément aggravant lorsque la victime est un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées. De cette manière, cette disposition peut constituer aussi un instrument important dans la lutte contre le féminicide.

En outre, nous savons par l'enquête que les faits de violence physique intrafamiliaux constituent une infraction liée au genre. Dans ce cadre, nous renvoyons à la définition de violence fondée sur le genre figurant dans la Convention d'Istanbul selon laquelle "la violence fondée sur le genre à l'égard des femmes" renvoie à la violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée. L'enquête nous apprend en effet qu'une femme sur quatre a été victime de violence physique et/ou sexuelle dans le cadre d'une relation (24 % en Belgique contre 22 % en Europe) (La violence à l'égard des femmes: une enquête à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, <https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>).

La dimension du genre est inhérente à cette problématique. D'après l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes, menée par la FRA (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>), en Belgique, 44 % des femmes et 11 % des hommes ont été victimes de violence de la part d'un membre de la famille ou d'un parent. Les femmes sont plus souvent victimes de violence entre partenaires "grave" ou "très grave" que les hommes et subissent plus souvent des lésions corporelles (Les expériences des femmes et des hommes en matière de violence psychologique, physique et sexuelles (2010), Institut pour l'égalité des hommes et des femmes, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_FR.pdf. Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, (<https://rm.coe.int/1680084840>); http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-eeen-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

Art. 125

Intrafamiliale onmenselijke behandeling

Teneinde de coherentie te verhogen met de strafbaarstellingen inzake doodslag, gewelddaden en niet-consensuele seksuele handelingen wordt, in navolging van het advies van de Raad van State (nr. 37) ook voor de onmenselijke behandeling voorzien in een verzwarend bestanddeel indien het slachtoffer een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen is. Deze bepaling kan op die manier ook een belangrijk instrument zijn in de strijd tegen feminicide.

Bovendien weten we uit onderzoek dat intrafamiliale fysieke gewelddaden een gendergerelateerd misdrijf uitmaken. In dit kader verwijzen we naar de definitie van gendergerelateerd geweld zoals die werd opgenomen in de Verdrag van Istanbul, waarbij "gendergerelateerd geweld tegen vrouwen" verwijst naar geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft. Onderzoek leert ons namelijk dat één vrouw op vier slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie (24 % in België, tegenover 22 % in Europa) (Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>).

De genderdimensie is inherent aan deze problematiek. Volgens de enquête over misdaad, veiligheid en de rechten van slachtoffers, uitgevoerd door het FRA (<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/crime-safety-and-victims-rights-summary-fundamental-rights-survey>), is in België 44 % van de vrouwelijke en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld geworden van een familielid of een naast familielid. Vrouwen zijn vaker het slachtoffer van "ernstig" of "zeer ernstig" partnergeweld dan mannen en lopen vaker een fysiek letsel op (Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld (2010). Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/ervaringen_van_vrouwen_en_mannen_met_psychologisch_fysiek_en_seksueel_geweld. Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, <https://rm.coe.int/1.680.462.530>); http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-eeen-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

Art. 126

Le traitement inhumain entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 417/3, alinéa 3, 2°, du Code pénal. La peine est portée au niveau 6, vu le caractère atroce des faits.

Art. 127

Cause de justification exclue

Cette disposition reprend l'actuel article 417/3, dernier alinéa, du Code pénal. Compte tenu de l'interprétation de plus en plus large que la CEDH donne à la notion de "traitement inhumain", cela pourrait déboucher sur des solutions non souhaitables si, par analogie avec la torture, toutes les causes de justification étaient exclues.

Section 3

Le traitement dégradant

Art. 128

Le traitement dégradant

Cette disposition reprend l'actuel article 417/1, 3°, du Code pénal, en expliquant que le dol général constitue l'élément moral de l'infraction.

Art. 129

Le traitement dégradant envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

L'actuel article 417/4, alinéa 2, du Code pénal contient uniquement une augmentation de la peine minimale lorsque la victime est une personne en situation de vulnérabilité. En vue d'assurer la cohérence entre les différentes incriminations pour lesquelles cela doit être considéré comme un élément devant avoir une influence sur la peine, il est cependant décidé d'en faire un élément aggravant (et non pas un facteur aggravant) dans le projet et de l'appliquer également à la victime mineure²⁴⁹.

Par analogie avec la torture et le traitement inhumain, l'interdiction de résidence ou de contact est également reprise comme peine accessoire (alinéa 2) et la relation

²⁴⁹ VOY. ÉGALEMENT J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, p. 238, n° 329.

Art. 126

Onmenselijke behandeling met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/3, derde lid, 2°, Sw. De straf wordt op niveau 6 gebracht, gelet op het gruwelijke karakter van de feiten.

Art. 127

Uitgesloten rechtvaardigingsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/3, laatste lid, Sw. Gelet op de steeds ruimere invulling die het EHRM geeft aan de notie "onmenselijke behandeling" zou het immers tot ongewenste situaties kunnen leiden indien men hier, naar analogie met de foltering, alle rechtvaardigingsgronden zou uitsluiten.

Afdeling 3

Onterende behandeling

Art. 128

Onterende behandeling

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 417/1, 3°, Sw., met de explicitering van het algemeen opzet als moreel bestanddeel van het misdrijf.

Art. 129

Onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Het huidige artikel 417/4, tweede lid, Sw. bevat slechts een verhoging van de minimumstraf indien het slachtoffer een persoon in een kwetsbare toestand is. Om de coherentie te verhogen tussen de verschillende strafbaarstellingen waarbij de kwetsbare toestand van het slachtoffer als een omstandigheid wordt beschouwd die invloed moet hebben op de straf, wordt er evenwel voor gekozen om van deze kwetsbaarheid in het ontwerp een verzwarend bestanddeel te maken (en dus geen verzwarende factor) en daarenboven die strafverzwaring ook van toepassing te maken op minderjarige slachtoffers.²⁴⁹

Naar analogie met de foltering en de onmenselijke behandeling wordt ook hier het woon- of contactverbod als bijkomende straf opgenomen (tweede lid), wordt van

²⁴⁹ Zie ook J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 238, nr. 329.

particulière entre l'auteur et la victime est érigée en facteur aggravant et le partenaire est aussi ajouté ici (alinéa 3).

Art. 130

Le traitement dégradant intrafamilial

Afin de renforcer la cohérence avec les incriminations en matière d'homicide, d'actes de violence et d'actes sexuels non consentis, il est prévu, comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 37), de prévoir également pour le traitement dégradant un élément aggravant lorsque la victime est un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitée. De cette manière, cette disposition peut constituer aussi un instrument important dans la lutte contre le féminicide.

En outre, nous savons par l'enquête que les faits de violence physique intrafamiliaux constituent une infraction liée au genre. Dans ce cadre, nous renvoyons à la définition de violence fondée sur le genre figurant dans la Convention d'Istanbul selon laquelle "la violence fondée sur le genre à l'égard des femmes" renvoie à la violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée. L'enquête nous apprend en effet qu'une femme sur quatre a été victime de violence physique et/ou sexuelle dans le cadre d'une relation (24 % en Belgique contre 22 % en Europe) (La violence à l'égard des femmes: une enquête à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, <https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>).

La dimension du genre est inhérente à cette problématique. D'après l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes, menée par la FRA (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>), en Belgique, 44 % des femmes et 11 % des hommes ont été victimes de violence de la part d'un membre de la famille ou d'un parent. Les femmes sont plus souvent victimes de violence entre partenaires "grave" ou "très grave" que les hommes et subissent plus souvent des lésions corporelles (http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-eeen-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

de bijzondere relatie tussen de dader en het slachtoffer een verzwarende factor gemaakt en wordt ook de partner hier aan toegevoegd (derde lid).

Art. 130

Intrafamiliale onterende behandeling

Teneinde de coherente te verhogen met de strafbaarstellingen inzake doodslag, gewelddaden en niet-consensuele seksuele handelingen wordt, in navolging van het advies van de Raad van State (nr. 37) ook voor de onterende behandeling voorzien in een verzarend bestanddeel indien het slachtoffer een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen is. Deze bepaling kan op die manier ook een belangrijk instrument zijn in de strijd tegen feminicide.

Bovendien weten we uit onderzoek dat intrafamiliale fysieke gewelddaden een gendergerelateerd misdrijf uitmaken. In dit kader verwijzen we naar de definitie van gendergerelateerd geweld zoals die werd opgenomen in de Verdrag van Istanbul, waarbij "gendergerelateerd geweld tegen vrouwen" verwijst naar geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft. Onderzoek leert ons namelijk dat één vrouw op vier slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie (24 % in België, tegenover 22 % in Europa) (Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>).

De genderdimensie is inherent aan deze problematiek. Volgens de enquête over misdaad, veiligheid en de rechten van slachtoffers, uitgevoerd door het FRA (<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/crime-safety-and-victims-rights-summary-fundamental-rights-survey>), is in België 44 % van de vrouwelijke en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld geworden van een familielid of een naast familielid. Vrouwen zijn vaker het slachtoffer van "ernstig" of "zeer ernstig" partnergeweld dan mannen en lopen vaker een fysiek letsel op (Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld (2010). Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/ervaringen_van_vrouwen_en_mannen_met_psychologisch_fysiek_en_seksueel_geweld, Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, <https://rm.coe.int/1.680.462.530.p>, p. 22 tot 25).

Section 4**Disposition commune****Art. 131****Le facteur aggravant**

L'article reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (Doc. parl., Chambre, 2021-2022, doc. n° 55-2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Les situations de la commission de l'infraction par plusieurs personnes agissant de concert et de l'usage ou la menace d'une arme ont été intégrées comme facteur aggravant conformément à l'article 46, e et g, de la Convention d'Istanbul.

Enfin, l'article comprend aussi le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur". Cette précision répond à une remarque que le Conseil d'État soulève dans son avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 5.2). Cette préoccupation est partagée par le Collège des Procureurs généraux dans son avis du 26 janvier 2023.

CHAPITRE 3**Infractions portant atteinte à l'intégrité sexuelle, au droit à l'autodétermination sexuelle et aux bonnes mœurs**

Les dispositions relatives aux infractions à caractère sexuelle figurent actuellement sous le titre VIII "Des crimes et des délits contre les personnes" du Code pénal actuel.

Ces dispositions ont récemment fait l'objet d'une réforme par la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Le projet entend donc reprendre fidèlement ces dispositions.

Ce chapitre est divisé en plusieurs sections:

Afdeling 4**Gemeenschappelijke bepaling****Art. 131****Verzwarende factoren**

Dit artikel herneemt, als verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (Parl.St., Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

De situaties van het plegen van het misdrijf door twee of meer personen die gezamenlijk handelen en het gebruik van of handelen onder bedreiging van een wapen werden opgenomen als verzwarende factor, in navolging van artikel 46, e en g, van de Conventie van Istanbul.

Tot slot omvat dit artikel ook het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer". Deze verduidelijking komt tegemoet aan een opmerking van de Raad van State in zijn advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 5.2). Deze bezorgdheid wordt gedeeld door het College van procureurs-generaal in zijn advies van 26 januari 2023.

HOOFDSTUK 3**Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden**

De bepalingen inzake seksuele misdrijven staan in titel VIII "Misdaden en wanbedrijven tegen personen" van het huidige Strafwetboek.

Deze bepalingen zijn onlangs hervormd bij de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksuele strafrecht. Het is derhalve de bedoeling deze bepalingen in het ontwerp getrouw weer te geven.

Het hoofdstuk wordt onderverdeeld in een aantal afdelingen:

— section 1re: De l'atteinte à l'intégrité sexuelle, du voyeurisme, de la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel et du viol;

— section 2: De l'exploitation sexuelle de mineurs;

— section 3: De l'outrage public aux bonnes mœurs;

— section 4: Dispositions communes.

Les dispositions en projet ont donc uniquement pour objet d'adapter les règles en fonction du livre Ier, de transposer les peines sur la base de la nouvelle répartition des peines en niveaux, en tenant compte de la situation après correctionnalisation. Par ailleurs, certains éléments qui constituent une répétition de ce qui est déjà repris dans le Livre I, sont supprimés dès lors que leur application résulte déjà du nouveau Livre I.

À la suite de l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 31), les mots "ou un adoptant" ont été retirés de l'article 133, § 3, 1°, et de l'article 176, alinéa 3, 3e tiret. Ceux-ci sont superflus. En effet, l'article 81 du projet de Livre II stipule que les "parents" visent aussi les adoptants, les adoptés, et les parents des adoptants dans les cas où la loi établit la parenté.

Sur la base du même avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 31), l'article 146, alinéa 3 est supprimé. Cette disposition propose une définition du parent. Cet alinéa fait double emploi avec la définition reprise à l'article 81 du projet de Livre II. Le dernier alinéa de l'article 146 est aussi supprimé. Il comporte une définition du mot "partenaire". Or, celle-ci se retrouve à l'article 79, 3°, du projet de Livre II.

Sur la base du même avis, la définition du terme "partenaire" est supprimée car elle figure déjà à l'article 79. Le Collège des procureurs généraux partage cet avis.

À la suite du même avis 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 32), l'énumération des caractéristiques discriminatoires dans l'article 147 relatif aux actes à caractère sexuel non consentis commis avec un mobile discriminatoire est remplacé par un renvoi vers l'article 29 (Livre Ier) relatif au facteur aggravant portant sur le mobile discriminatoire.

À la suite de l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 31), une erreur matérielle est corrigée aux articles 160 et 169.

— afdeling 1: Aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting;

— afdeling 2: Seksuele uitbuiting van minderjarigen;

— afdeling 3: Openbare zedenschennis;

— afdeling 4: Gemeenschappelijke bepalingen.

De voorgestelde bepalingen zijn derhalve alleen bedoeld om de regels aan te passen aan boek I, om de straffen om te zetten op basis van de nieuwe indeling van de straffen in niveaus, rekening houdend met de situatie na correctionalisering. Verder worden bepaalde elementen die louter een herhaling zijn van wat nu in het ontwerp van Boek I is opgenomen verwijderd, aangezien de toepassing ervan reeds voortvloeit uit het nieuwe Boek I.

Ingevolge het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 31) werden de woorden "of een adoptant" geschrapt uit artikel 133, § 3, 1°, en uit artikel 176, derde lid, derde streep. Deze woorden zijn overbodig. Artikel 81 van het ontwerp van Boek II bepaalt immers dat "bloedverwant" de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant begrepen in de gevallen waarin de wet verwantschap doet ontstaan.

Op basis van hetzelfde advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 31) wordt artikel 146, lid 3, geschrapt. In deze bepaling wordt een definitie van bloedverwant voorgesteld. Dit lid overlapt de definitie in artikel 81 van ontwerpboek 2. Het laatste lid van artikel 146 wordt ook geschrapt. Het bevat een definitie van het woord "partner". Deze definitie staat echter in artikel 79, 3°, van het ontwerp van Boek II.

Op basis van hetzelfde advies wordt de definitie van de term "partner" geschrapt zoals die al voorkomt in artikel 79. Het College van procureurs-generaal deelt deze mening.

Ingevolge het advies van de Raad van State 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 32) is de opsomming van de discriminerende kenmerken in artikel 147 met betrekking tot niet-consensuele seksuele handelingen vervangen door een verwijzing naar artikel 29 (Boek I) met betrekking tot de verzwarende factor van de discriminerende drijfveer.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 31) is een materiële fout gecorrigeerd in artikelen 160 et 169.

Conformément au projet de loi introduisant un Livre Ier du Code pénal et afin de répondre Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023), la notion de “libération anticipée” est remplacée par “la période pendant laquelle la peine est exécutée sous la modalité de la surveillance électronique et des périodes de libération conditionnelle ou provisoire”.

Il convient de noter que les incriminations prévues aux articles 172 à 174 en projet couvrent également les poupées ou robots sexuels à l'image d'enfants (mieux connus sous le nom de “*Childlike Sex Dolls/Robots*”). Il s'agit d'objets anatomiquement corrects, dotés des traits d'un mineur ou des traits qui lui ressemblent, et destinés à être utilisés pour des actes sexuels. Ces objets sont visés par l'article 170, 1er tiret, en projet, qui se réfère à “tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit, un mineur se livrant à un comportement sexuellement explicite, réel ou simulé, ou représentant les organes sexuels d'un mineur à des fins principalement sexuelles”.

Par ailleurs une sous-section 4 est ajoutée dans la section 2. Elle porte sur les contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur.

La fabrication de “manuels pédopornographiques” et leur diffusion sur internet est un phénomène rencontré dans plusieurs pays d'Europe depuis plus d'une dizaine d'années. Il s'agit de contenus dans lesquels des conseils sont donnés pour faciliter ou promouvoir des pratiques d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle sur des mineurs.

Actuellement, en Europe, seuls l'Allemagne, et le Royaume-Uni ont une législation qui restreint la possession et la distribution de manuels d'instructions pour pédophiles sur l'internet (ouvert et le dark web).

Aux Pays-Bas, une proposition de loi du ministre de la Justice et de la sécurité est discutée au parlement (au 11 août 2022); elle sera soumise à la plénière début septembre 2022²⁵⁰.

Le ministre a décrit le type de “manuels” qu'il entend interdire comme suit:

“Les textes contenant des instructions qui circulent en ligne contiennent non seulement des conseils sur la manière d'abuser sexuellement d'un enfant mais également sur la manière de créer l'opportunité de le faire. Il

²⁵⁰ Modification du Code pénal relative à l'incrimination indépendante des actes préparatoires en vue de commettre des abus sexuels sur des enfants.

In overeenstemming met het wetsontwerp tot invoering van Boek I van het Strafwetboek en om tegemoet te komen aan het advies van het College van procureurs-generaal (26 januari 2023), is het begrip “de periode gedurende dewelke de straf wordt uitgevoerd onder de modaliteit van het elektronisch toezicht en periodes van voorwaardelijke of voorlopige invrijheidstelling”.

Er zij op gewezen dat de strafbaarstellingen in de ontwerp-artikelen 172 tot 174 ook betrekking hebben op kinderlijke sekspoppen of -robots (beter bekend als “kinderlijke sekspoppen/robots”). Dit zijn anatomisch correcte voorwerpen met de kenmerken van een minderjarige of kenmerken die op een minderjarige lijken en die bedoeld zijn om voor seksuele handelingen te worden gebruikt. Deze voorwerpen vallen onder het ontwerp-artikel 170, eerste streepje, waarin wordt verwezen naar “elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een minderjarige die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van een minderjarige voor primair seksuele doeleinden”.

Daarnaast is in afdeling 2 een onderafdeling 4 toegevoegd. Het betreft de inhoud die bedoeld is om het plegen van een misdrijf van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen.

Het vervaardigen van zogenaamde “pedohandleidingen” en de verspreiding ervan via Internet is sinds meer dan een decennium een verschijnsel dat gekend is in verschillende Europese landen. Het betreft inhoud waarin advies wordt gegeven om daden van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van minderjarigen te vergemakkelijken of te bevorderen.

In Europa hebben actueel alleen Duitsland, en het Verenigd Koninkrijk wetgeving die het bezit en de verspreiding van pedofiele instructieboeken op het internet (open en dark web) aan banden legt.

In Nederland is een wetsvoorstel van de minister van Justitie en Veiligheid besproken in het Parlement (op 11 augustus 2022). Begin september 2022 wordt het voorgelegd aan de plenaire vergadering.²⁵⁰

De minister heeft het soort “handleidingen” dat ze wenst te verbieden als volgt omschreven:

“De instructieve teksten die online circuleren bevatten niet alleen adviezen over hoe een kind seksueel te misbruiken, maar ook over hoe gelegenheid daartoe te creëren. Het gaat bijvoorbeeld om informatie over hoe

²⁵⁰ Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen.

s'agit, par exemple, d'informations sur la manière dont un homme "en chasse" peut aller à la rencontre d'enfants, plus concrètement sur les "bons" endroits ou moments pour aborder des enfants, sur la manière d'inviter un enfant ou de le sélectionner comme victime, sur la manière de séduire un enfant, de gagner sa confiance ou sur la manière de lui faire garder des secrets. De telles instructions, diffusées avec, par exemple, des instructions sur la manière de faire adopter certains comportements sexuels à un enfant tombent également dans le champ d'application de la présente proposition de loi²⁵¹.

Cette problématique devrait être abordée dans le cadre des initiatives législatives annoncées par la Commission européenne pour renforcer la lutte contre la maltraitance des enfants. Le type de contenus en ligne destinés aux pédophiles constitue en effet une réelle menace pour les mineurs.

En droit belge comme aux Pays-Bas, si plusieurs incriminations du Code pénal peuvent être utiles dans la lutte contre cette pratique, elles ont cependant leurs limites quand aucun passage à l'acte n'a été entrepris ou aucune démarche en vue d'une rencontre (grooming) ou si ces supports ne comportent pas d'images d'abus sexuels de mineurs ou de contenus extrêmement violents. C'est la raison pour laquelle trois incriminations inspirées de celles prévues en matière d'images d'abus sexuels de mineurs ont été prévues dans le présent projet pour punir la fabrication et la diffusion de ces supports, leur possession ainsi que l'accès à ces contenus.

Le terme "contenu" est préféré au terme "matériel" pour se démarquer de l'ancienne expression encore couramment utilisée de "matériel pédopornographique" qui est plus restreinte car elle ne vise que des représentations visuelles d'abus sexuels de mineurs. À l'inverse, le terme "contenus" a une portée générale; il vise tant les contenus écrits, oraux ou visuels (schémas, images) sur tout type de support (support imprimé, numérique...). Tous les contenus imprimés, diffusés en direct ou non sur internet ou les réseaux sociaux, sur une radio privée ou enregistrés sur des CD par exemple, sont donc couverts.

En réponse à l'avis du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 35 et 36), des modifications d'ordre matérielle sont apportées aux articles 177 et 179.

²⁵¹ NOTE FAISANT SUITE AU RAPPORT reçu le 16 mai 2022, Deuxième Chambre, année parlementaire 2021–2022, 35.991, n° 6, p. 5.

men "op jacht" kan gaan naar kinderen, meer concreet over plaatsen en of tijdstippen die "geschikt" zijn om kinderen te benaderen, over hoe een kind uit te lokken of te selecteren als slachtoffer, over hoe een kind te verleiden, het vertrouwen van een kind te winnen of over hoe een kind geheimen te laten bewaren. Dergelijke aanwijzingen, verstrekt in samenhang met bijvoorbeeld instructies voor het verrichten van bepaalde seksuele handelingen bij een kind vallen ook onder de reikwijdte van dit wetsvoorstel²⁵¹.

Deze kwestie zou moeten worden besproken in het kader van aangekondigde wetgevingsinitiatieven door de Europese Commissie om de strijd tegen kindermisbruik op te voeren. Het soort online inhoud die voor pedofielen bestemd is, vormt inderdaad een reële bedreiging voor minderjarigen

Hoewel in het Belgisch recht, net als in Nederland, verschillende strafbaarstellingen van het Strafwetboek weliswaar nuttig kunnen zijn in de strijd tegen deze praktijk, zijn deze echter beperkt indien er geen handeling is verricht of geen stappen zijn ondernomen met het oog op een ontmoeting (grooming) of wanneer dit materiaal geen beelden bevat van seksueel misbruik van minderjarigen of een uiterst gewelddadige inhoud. Dit is de reden waarom drie strafbare feiten, geïnspireerd op die voor afbeeldingen van seksueel misbruik van minderjarigen, worden voorzien ter bestraffing van het vervaardigen en het verspreiden van dergelijke inhoud, het bezit ervan evenals de toegang ertoe.

De voorkeur wordt gegeven aan de term "inhoud" in plaats van "materiaal" om afstand te nemen van de nog vaak gebruikte oude uitdrukking "kinderpornografisch materiaal", die beperkter is omdat ze enkel visuele weergaven van seksueel misbruik van minderjarigen beoogt. De term "inhoud" is daarentegen van algemene strekking; hij verwijst zowel naar schriftelijke, mondelinge als visuele (schetsen, beelden) inhoud op elk type drager (afgedrukt, digitaal...). Daaronder valt dus bijvoorbeeld alle afgedrukte, al dan niet rechtstreeks op het internet of de sociale netwerken of via private radio verspreide of op cd's opgeslagen inhoud.

In antwoord op het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nrs. 35 en 36) zijn materiële wijzigingen aangebracht in de artikelen 177 en 179.

²⁵¹ NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG, ontvangen 16 mei 2022, Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 35.991, nr. 6, p. 5.

Le contenu incriminé est parfois accompagné d'images d'abus sexuels de mineurs, définies à l'article 170 du Code pénal.

En réponse au Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 34) qui considère que l'utilisation du terme "illégal" est superflu dans les articles 178 (La détention ou l'acquisition illégales de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur) et 179 (L'accès illégal à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur), le terme est retiré dès lors que le dol spécial indiqué (dans l'intention de commettre une infraction visée dans la section, au préjudice d'un mineur) révèle le caractère illégal du comportement. Le cas échéant, si la loi autorise l'accès, par exemple, à la police dans la recherche des infractions, il y aura une cause de justification.

Pour respecter la liberté d'expression et la légalité des incriminations, une intention particulière (un dol spécial) est cependant requise pour chacune des infractions en projet, à l'instar des infractions terroristes prévues aux articles 140*quater*, 140*quinquies* et 140*septies* du Code pénal actuel.

Il peut être rappelé qu'en 2015, la Cour constitutionnelle a validé les articles 140*quater* et 140*quinquies* au niveau de la légalité des incriminations²⁵²:

"B.41.1. L'exposé des motifs du projet de loi qui est à l'origine de l'article 140*quater* du Code pénal présente cette disposition comme suit:

"L'article 6 du projet de loi insère un nouvel article [...] qui incrimine la fourniture de savoir-faire en ayant pour but de commettre ou de contribuer à la commission d'une infraction terroriste.

Cette incrimination vise uniquement la personne qui donne des instructions, à savoir le formateur.

La formation visée par cet article [...] recouvre non seulement le fait de donner des instructions pour des méthodes et techniques propres à être utilisées à des fins terroristes, y compris pour la fabrication d'armes ou substances nocives ou dangereuses, mais également d'autres méthodes ou techniques, telles que, par exemple, des cours de conduite ou de pilotage ou de hacking de site internet.

²⁵² https://www.stradalex.com/fr/sl_src_publ_jur_be/document/cconst_2015-9

De strafbaar gestelde inhoud gaat soms gepaard met beelden van seksueel misbruik van minderjarigen, zoals gedefinieerd in artikel 170 van het Strafwetboek.

In antwoord op de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 34), die het gebruik van de term "wederrechtelijk" in de artikelen 178 (wederrechtelijk bezitten en verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen) en 179 (zich wederrechtelijk toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen) overbodig acht, wordt de term geschrapt. Doordat uit de aangegeven bijzondere intentie (met de bedoeling een in de afdeling genoemd strafbaar feit te plegen, ten nadele van een minderjarige) de onwettige aard van het gedrag blijkt. In voorkomend geval, indien de wet toegang toestaat, bijvoorbeeld aan de politie in het onderzoek naar strafbare feiten, zal er reden zijn voor een rechtvaardigingsgrond.

Om de vrijheid van meningsuiting en de wettigheid van de strafbaarstellingen te eerbiedigen, is echter voor elk van de voorgestelde misdrijven een bijzonder opzet vereist, naar analogie met de terroristische misdrijven zoals bedoeld in de artikelen 140*quater*, 140*quinquies* en 140*septies* van het huidige Strafwetboek.

Er kan erop worden gewezen dat het Grondwettelijk Hof in 2015 de artikelen 140*quater* en 140*quinquies* heeft bekrachtigd voor wat de wettigheid van de strafbaarstellingen betreft.²⁵²

"B.41.1. In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat aan de oorsprong van artikel 140*quater* van het Strafwetboek ligt, wordt die bepaling als volgt voorgesteld:

"Artikel 6 van het ontwerp van wet voegt een nieuw artikel [...] in, dat het verschaffen van kennis van zaken met het oogmerk een terroristisch misdrijf te plegen of bij te dragen tot het plegen ervan, strafbaar stelt.

Deze strafbaarstelling slaat alleen op de persoon die de opleiding geeft[,] namelijk de opleider.

Onder de opleiding bedoeld in [dat] artikel [...] wordt niet alleen verstaan het geven van onderrichtingen voor specifiek voor terroristische doeleinden gebruikte methoden en technieken, daaronder begrepen voor de vervaardiging van wapens of schadelijke of gevaarlijke substanties, maar ook andere methoden of technieken zoals vlieg- of rijlessen of hacking van websites.

²⁵² https://www.stradalex.com/fr/sl_src_publ_jur_be/document/cconst_2015-9

(...).

Le champ d'application relativement large de cette nouvelle infraction est cependant restreint par la nécessité d'un dol spécial. Il n'y a infraction que lorsque le formateur sait que la formation est dispensée avec l'intention de commettre l'une des infractions visées à l'article 137, à l'exception de celles prévues par l'article 137, § 3, 6° (Doc. parl., Chambre, 2012- 2013, DOC 53 2502/001, p. 15).

B.41.2. À l'instar de l'article 3, paragraphe 1, c), de la décision-cadre 2002/475/JAI, le texte de l'article 140*quater* du Code pénal ne vise que les instructions ou la formation relatives à des "méthodes et techniques spécifiques", c'est-à-dire des méthodes et des techniques qui sont propres à la commission d'infractions terroristes.

Le commentaire de cette disposition législative indique certes que celle-ci vise non seulement les "instructions pour des méthodes et techniques propres à être utilisées à des fins terroristes", mais aussi "d'autres méthodes ou techniques".

Toutefois, en se référant à la fabrication ou à l'utilisation d'explosifs, d'armes à feu ou d'autres armes ou de substances nocives ou dangereuses ou d'autres méthodes et techniques spécifiques en vue de commettre les infractions qu'il vise, le législateur a adopté des termes qui sont suffisamment précis et clairs pour permettre à chacun de savoir quel est le comportement passible de la peine prévue.

(...)

B.41.4. Il ressort de ce qui précède que l'élément matériel et l'élément moral de l'infraction créée par l'article 140*quater* du Code pénal sont définis dans des termes suffisamment clairs et précis pour mettre chacun en mesure de savoir si son comportement constitue une infraction au sens de cette disposition législative.

(...)

B.49. L'article 140*quinquies* du Code pénal est justifié par la volonté "logique et opérationnelle" d'incriminer la "personne qui bénéficie du savoir-faire fourni par le formateur" incriminé par l'article 140*quater* du Code pénal (Doc. parl., Chambre, 2012- 2013, DOC 53 2502/001, p. 16). Ces deux dispositions législatives sont dès lors indissociablement liées.

(...).

Het relatief ruime toepassingsgebied van dit nieuwe misdrijf wordt evenwel beperkt doordat bijzonder opzet vereist is. Er is alleen sprake van een misdrijf wanneer de opleider weet dat de opleiding wordt gegeven met het oogmerk een van de misdrijven te plegen bedoeld in artikel 137, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in artikel 137, § 3, 6° (Parl. St., Kamer, 2012-2013, DOC 53 2502/001, p. 15).

B.41.2. In navolging van artikel 3, lid 1, onder c), van het kaderbesluit 2002/475/JBZ beoogt de tekst van artikel 140*quater* van het Strafwetboek enkel de onderrichtingen of de opleiding met betrekking tot "specifieke methoden en technieken", met andere woorden methoden en technieken die eigen zijn aan het plegen van terroristische misdrijven.

In de bespreking van die wetsbepaling wordt weliswaar aangegeven dat die niet enkel betrekking heeft op "onderrichtingen voor specifiek voor terroristische doeleinden gebruikte methoden en technieken", maar ook op "andere methoden of technieken".

Door te verwijzen naar de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen of andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen van de door hem bedoelde misdrijven, heeft de wetgever evenwel bewoordingen aangenomen die voldoende nauwkeurig en duidelijk zijn om eenieder in staat te stellen te weten wat het met de beoogde straf strafbare gedrag is.

(...)

B.41.4. Uit het voorafgaande blijkt dat het materiële element en het morele element van het bij artikel 140*quater* van het Strafwetboek in het leven geroepen misdrijf in voldoende duidelijke en nauwkeurige bewoordingen worden omschreven om eenieder in staat te stellen te weten of zijn gedrag een misdrijf in de zin van die wetsbepaling vormt.

(...)

B.49. Artikel 140*quinquies* van het Strafwetboek wordt verantwoord door de "[operationele] en [logische]" wil om de "persoon strafbaar te [stellen] die de kennis van zaken opdoet die verschaft is door de opleider" die bij artikel 140*quater* van het Strafwetboek strafbaar is gesteld (Parl. St., Kamer, 2012-2013, DOC 53 2502/001, p. 16). Die twee wetsbepalingen zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden.

L'élément matériel de l'infraction créée par l'article 140quinquies du Code pénal est, entre autres, défini par une référence aux instructions et à la formation "visées à l'article 140quater" du Code pénal. Comme il est dit en B.41.2 et B.41.4, l'élément matériel de l'infraction créée par cette dernière disposition a été défini dans des termes suffisamment clairs et précis."

Pour l'infraction de fabrication ou de diffusion, il faudra établir l'intention de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction d'abus sexuel ou d'exploitation sexuelle sur des mineurs. Le risque qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises est volontairement créé par l'auteur de la fabrication ou de la diffusion.

Pour les infractions de possession ou d'accès, il faut démontrer l'intention de commettre un acte d'abus sexuel ou d'exploitation sexuelle sur un mineur. Pour cela, il faudra prouver l'existence d'actes matériels préparatoires tels que ceux recommandés dans le manuel.

À la demande du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 37), la réponse apportée par le délégué sur l'élément moral, à propos des articles 178 et 179 est ajoutée:

"Sur base de l'exposé des motifs, l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur doit être comprise comme l'exigence d'un acte matériel préparatoire tel que ce qui serait recommandé dans un manuel (le texte français est plus clair). Par exemple, le fait de se procurer du matériel de contention du même type que celui préconisé dans le manuel, et de le préparer comme cela est conseillé.

En matière de grooming, la proposition de rencontre doit avoir été suivie d'actes matériels pouvant conduire à ladite rencontre (par ex. l'achat d'un billet de train pour se rendre au rendez-vous fixé avec le mineur). Là, c'est un élément matériel de l'infraction à établir.

Par contre, ici, on peut se contenter de la preuve que l'auteur a posé des questions d'éclaircissement sur le forum où les contenus ont été placés, d'une manière caractérisée qui permet de comprendre que l'auteur se prépare à la commission d'une infraction sexuelle à l'encontre d'un mineur. L'exposé des motifs p. 80 se réfère à la législation anti terroriste validée par la Cour constitutionnelle. L'objectif du gouvernement est de

Het materiële element van het bij artikel 140quinquies van het Strafwetboek in het leven geroepen misdrijf wordt onder meer gedefinieerd door te verwijzen naar de onder-richtingen en naar de opleiding "die worden bedoeld in artikel 140quater" van het Strafwetboek. Zoals in B.41.2 en B.41.4 is gesteld, is het materiële element van het bij die laatste bepaling in het leven geroepen misdrijf in voldoende duidelijke en nauwkeurige bewoordingen omschreven."

Voor het strafbare feit van het vervaardigen of verspreiden moet worden aangetoond dat het de bedoeling is het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van minderjarigen te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen. Het risico dat een of meer van deze strafbare feiten worden gepleegd, wordt bewust gecreëerd door de pleger van de vervaardiging of verspreiding.

Voor strafbare feiten inzake bezit of toegang moet worden aangetoond dat er een voornemen bestaat om een daad van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van een minderjarige te plegen. Hiertoe is het bewijs vereist van voorbereidende materiële handelingen aanbevolen in het handboek.

Op vraag van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 37), is het aangebrachte antwoord van de gemachtigde inzake het moreel element met betrekking tot de artikelen 178 en 179 toegevoegd:

"Op basis van de memorie van toelichting moet het "voornemen om een in dit hoofdstuk bedoeld misdrijf te plegen ten nadele van een minderjarige" worden begrepen als de vereiste van een voorbereidende materiële handeling zoals die zou worden aanbevolen in een handleiding (de Franse tekst is duidelijker). Bijvoorbeeld het verkrijgen van bevestigingsmateriaal van hetzelfde type als aanbevolen in de handleiding, en deze voorbereiden zoals aanbevolen.

In het geval van grooming moet het voorstel tot ontmoeting gevolgd zijn door materiële handelingen die tot de ontmoeting kunnen leiden (bijvoorbeeld de aankoop van een treinkaartje om naar de met de minderjarige afgesproken ontmoeting te gaan). Dit is een materieel element van het misdrijf dat moet worden vastgesteld.

In dit geval is het echter voldoende om te bewijzen dat de dader verduidelijkende vragen stelde op het forum waar de inhoud werd gepost, op een manier die duidelijk maakt dat de dader voorbereidingen trof om een seksueel misdrijf tegenover een minderjarige te plegen. De toelichting op p. 80 verwijst naar de antiterrorismewetgeving die door het Grondwettelijk Hof is bekrachtigd. Het doel van de regering is om de vrijheid

respecter la liberté d'expression et de définir l'infraction dans des termes suffisamment clairs et précis pour mettre chacun en mesure de savoir si son comportement constitue une infraction.”.

Les peines proposées pour les trois infractions sont reprises des articles relatifs aux images d'abus sexuels sur mineurs, eu égard aux risques que créent ces manuels pour l'intégrité des mineurs (art. 417/44, 417/46 et 417/47 du Code pénal).

Enfin, en réponse au Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 34), une cause de justification est prévue pour les manuels pédopornographiques dans une nouvelle disposition. Il n'est cependant pas opportun de prévoir un agrément spécifique. Cela donnera la possibilité à un organisme reconnu par le Roi en application de l'article 175 d'également recevoir des signalements portant sur ce contenu, d'analyser leur contenu et son origine et transmettre ces signalements aux services de police et aux autorités judiciaires.

À l'article 140, il est prescrit que le juge ne peut pas prononcer de peine de surveillance électronique, de probation ou de travail en cas des actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave.

CHAPITRE 4

Les infractions contre l'intégrité physique ou psychique

Suivant l'exemple du Code pénal français (Livre II, titre II, chapitre II), cette partie traite des infractions contre l'intégrité physique ou psychique. En effet, outre les conséquences corporelles, les infractions citées ici sont de nature à entraîner aussi, par exemple, des affections psychiques.

Section 1re

Les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique

Sous-section 1re

Les actes de violence

Dans le Code pénal actuel, la violence est érigée en infraction à plusieurs titres. Les principaux chefs d'incrimination sont les coups et blessures volontaires

van meningsuiting te respecteren en het strafbare feit te definiëren in termen die voldoende duidelijk en nauwkeurig zijn, zodat iedereen kan weten of zijn gedrag een strafbaar feit vormt.”.

De voorgestelde straffen voor de drie misdrijven zijn hernomen van de artikelen met betrekking tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen, gelet op de risico's die deze handboeken inhouden voor de integriteit van minderjarigen (art. 417/44, 417/46 en 417/47 van het Strafwetboek).

Ten slotte, in antwoord op het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 34), wordt een rechtvaardigingsgrond in een aparte bepaling voorzien voor de pedohandleidingen. Het is niet opportuun om een specifieke erkenning te voorzien. Dit geeft de mogelijkheid dat een door de Koning in toepassing van artikel 175 erkende organisatie eveneens de meldingen over die inhoud te ontvangen, de inhoud van de meldingen en hun oorsprong te analyseren en de meldingen over te maken aan de politiediensten en gerechtelijke autoriteiten.

In artikel 140 wordt voorgeschreven dat de rechter straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf niet kan uitspreken in geval van niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld.

HOOFDSTUK 4

Misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Naar het voorbeeld van het Franse Strafwetboek (Boek II, titel II, hoofdstuk II) is hier sprake van misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit. De hier vermelde misdrijven hebben immers naast lichamelijke gevolgen ook de mogelijkheid in zich om bijvoorbeeld te resulteren in psychische aandoeningen.

Afdeling 1

Opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Onderafdeling 1

Gewelddaden

In het huidige Strafwetboek is geweld het voorwerp van verscheidene strafbaarstellingen. De belangrijkste zijn opzettelijke slagen en verwondingen (art. 398 e.v.

(art. 398 et suiv. C.P.), l'administration volontaire de substances nocives (art. 402 et suiv. C.P.) et les voies de fait et violences légères (art. 563, 3° C.P.). Afin de renforcer la cohérence et de simplifier le système, ces différentes formes de violence sont érigées en infraction dans une catégorie unique: les actes de violence.

Les voies de fait et violences légères constituent actuellement une contravention. À la lumière des principes du projet, il convient d'examiner si ces faits ne peuvent pas être dépénalisés ou décriminalisés. Ce n'est pas le cas. Comme la limite entre les coups, d'une part, et les voies de fait et violences légères, d'autre part, a toujours fait l'objet de discussion, il apparaît approprié de les regrouper sous une incrimination de niveau 1.

Il est clair qu'il existe un lien conceptuel entre les deux incriminations. Or la présence d'un lien conceptuel entre des incriminations existantes semble être un indicateur important pour le maintien d'un traitement pénal. Ainsi, selon le législateur néerlandais, un lien entre différentes infractions est considéré comme un élément essentiel pour l'application d'un même moyen de répression.²⁵³ De plus, la description de l'infraction consiste en une atteinte à l'intégrité physique ou psychique d'une personne.

Les comportements entraînant une atteinte à l'intégrité de l'individu constituent des infractions qui comportent une certaine gravité et ont toujours été déterminants pour l'application du droit pénal. C'est pourquoi cette donnée est considérée comme un indicateur déterminant dans l'"instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable du comportement visé par l'infraction", instrument élaboré par le Service de la Politique criminelle.²⁵⁴

De par son intégration dans une incrimination globale des actes de violence, l'infraction décrite à l'article 563, 3°, C.P. sera dès lors (en grande partie) érigée en infraction

Sw.), het opzettelijk toedienen van schadelijke stoffen (art. 402 e.v. Sw.) en feitelikheden en lichte geweldsdaden (art. 563, 3° Sw.). Met het oog op het verhogen van de coherentie en het vereenvoudigen van het systeem, worden deze verschillende vormen van geweld samengevoegd in één strafbaarstelling: geweldsdaden.

Feitelikheden en lichte geweldsdaden zijn vandaag een overtreding. In het licht van de uitgangspunten van het voorstel, moet daarom worden overwogen of deze feiten niet mogen worden gedepenaliseerd of gecriminaliseerd. Dit is niet het geval. Omdat er altijd wat discussie is geweest over de grenslijn tussen slagen enerzijds en feitelikheden en lichte geweldsdaden anderzijds, lijkt een samenvoeging in een strafbaarstelling van niveau 1 aangewezen.

Het is duidelijk dat er een conceptueel verband bestaat tussen beide strafbaarstellingen. Het bestaan van een conceptueel verband tussen bestaande strafbaarstellingen blijkt een belangrijke indicator te zijn voor het behoud van een strafrechtelijke afhandeling. Zo wordt een verband tussen verschillende inbreuken volgens de Nederlandse wetgever gezien als een essentieel element voor de toepassing van eenzelfde handhavingsmiddel.²⁵³ Bovendien maakt de beschrijving van de inbreuk een aantasting uit van de fysieke of psychische integriteit van een persoon.

Gedragingen waarbij schade wordt toegebracht aan de integriteit van het individu vormen inbreuken die een zekere ernst inhouden en zijn steeds bepalend geweest voor het inzetten van het strafrecht. Daarom wordt dit gegeven als een doorslaggevende indicator beschouwd in het "Taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven" ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.²⁵⁴

Via de integratie in een globale strafbaarstelling van geweldsdaden zal daarom het misdrijf omschreven in het artikel 563, 3°, Sw. (in belangrijke mate) worden

²⁵³ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2016, 49, qui renvoie au courrier du ministre de la Justice au président de la Première Chambre des États généraux du 31 octobre 2008, note de cabinet sur les principes présidant au choix d'un système de sanction, Première Chambre des Pays-Bas, année parlementaire 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

²⁵⁴ SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE, en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Bruxelles, Service Public Fédéral Justice, 2016, 45.

²⁵³ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2016, 49 die verwijst naar Brief van de minister van Justitie aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 31 oktober 2008, Kabinetsnota over de uitgangspunten bij de keuze van een sanctiestelsel, Eerste Kamer Nederland, vergaderjaar 2008-2009, 31.700 VI., D., 7.

²⁵⁴ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2016, 45.

punissable d'un niveau de sanction correctionnel. Une intervention comparable a déjà eu lieu en 1863 en France.

En ce qui concerne l'administration de substances nocives, il y a lieu de constater que ces faits pourraient déjà être sanctionnés aujourd'hui sous la qualification de coups et blessures volontaires. Alors que l'incrimination distincte de l'administration de substances nocives devait initialement permettre de rendre également punissable le fait d'infliger des lésions uniquement internes (étant donné que celles-ci n'étaient initialement pas considérées comme une blessure au sens de l'article 398 C.P.), elle a perdu cette fonction depuis le changement de la jurisprudence de la Cour de Cassation à cet égard, les lésions internes²⁵⁵ et les maladies²⁵⁶ étant aussi considérées comme une blessure.

À la suite de cette modification de la jurisprudence, l'incrimination distincte a donc perdu en grande partie sa valeur ajoutée et le système peut être simplifié par le biais d'un regroupement dans une définition plus générale de l'infraction, commune aux coups et blessures et aux voies de fait et violences légères.

En effet, le résultat reste le même pour la victime et la société, que l'on inflige la lésion physique à l'aide d'une substance nocive ou par un autre moyen. Dans le cas d'une incrimination générale, il est possible de tenir suffisamment compte du caractère secret du moyen utilisé dans la marge offerte par le législateur pour la fixation de la peine, surtout si l'on garde à l'esprit que dans la majorité des cas d'administration de substances nocives, il y aura également préméditation.

Dans le Code pénal actuel, les infractions contre l'intégrité physique sont en grande partie rattachées aux notions de "coups" et "blessures". Ces deux notions ont été précisées par la jurisprudence. Un coup est décrit comme "un choc ou un heurt contre un corps humain, par lequel il entre brusquement en contact avec un autre objet dur".²⁵⁷ Il y est parfois ajouté que ce contact entre le corps et un autre objet doit avoir eu la possibilité en soi de provoquer une ecchymose, une commotion ou une lésion.²⁵⁸

Une blessure est "toute lésion externe ou interne, si légère soit-elle, apportée au corps humain, de l'extérieur,

opgewaardeerd tot een misdrijf strafbaar met een correctioneel sanctieniveau. Een vergelijkbare ingreep vond reeds in 1863 plaats in Frankrijk.

Wat de toediening van schadelijke stoffen betreft, moet worden vastgesteld dat deze feiten vandaag reeds onder de kwalificatie opzettelijke slagen en verwondingen zouden kunnen worden bestraft. Waar de aparte strafbaarstelling van de toediening van schadelijke stoffen het oorspronkelijk mogelijk moest maken ook het toebrengen van louter interne letsels strafbaar te stellen (aangezien deze origineel niet werden beschouwd als een verwonding in de zin van artikel 398 Sw.), heeft ze deze functie verloren sinds de wijziging van de rechtspraak van het Hof van Cassatie op dit vlak, waardoor ook interne letsels²⁵⁵ en ziektes²⁵⁶ als een verwonding worden beschouwd.

Door deze wijziging in de rechtspraak heeft de aparte strafbaarstelling dus in belangrijke mate zijn toegevoegde waarde verloren en kan het systeem worden vereenvoudigd door het, samen met de slagen en verwondingen en feitelikheden en lichte gewelddaden, onder te brengen in een meer algemene misdrijfschrijving.

Immers, het resultaat voor het slachtoffer en de samenleving blijft hetzelfde ongeacht of men het fysiek letsel toebrengt door middel van een schadelijke stof, dan wel door een ander middel. Met het heimelijk karakter van het gebruikte middel, kan binnen de ruimte die de wetgever biedt voor de straftoemeting bij een globale strafbaarstelling voldoende rekening worden gehouden, zeker wanneer men voor ogen houdt dat in het merendeel van de gevallen van het toedienen van schadelijke stoffen er ook sprake zal zijn van voorbedacht.

In het huidige Strafwetboek zijn de misdrijven tegen de fysieke integriteit in belangrijke mate opgehangen aan de begrippen "slagen" en "verwondingen". Beide begrippen hebben hun invulling gekregen via de rechtspraak. Een slag wordt omschreven als "een schok of een stoot tegen een menselijk lichaam, waardoor dit in bruuske aanraking komt met een ander voorwerp van een harde aard".²⁵⁷ Hieraan wordt soms toegevoegd dat dit contact tussen het lichaam en een ander voorwerp de mogelijkheid in zich moet hebben gehad een kneuzing, schudding of letsel te veroorzaken.²⁵⁸

Een verwonding is "ieder uitwendig of inwendig letsel, hoe licht ook, dat aan het menselijk lichaam van buiten

²⁵⁵ Depuis Cass. 27 février 1933, *Pas.* 1933, I, 141.

²⁵⁶ Depuis Cass. 24 avril 1972, *RDPC* 1971-72, 920.

²⁵⁷ Cass. 7 février 2017, P.15.1096.N; Cass. 27 février 2002, *RDPC* 2002, 956, note; Cass. 28 novembre 1932, *Pas.* 1933, I, 31.

²⁵⁸ Cass. 7 octobre 2009, P.09.0723.F; Cass. 27 février 2002, *RDPC* 2002, 956, note.

²⁵⁵ Sinds Cass. 27 februari 1933, *Pas.* 1933, I, 141.

²⁵⁶ Sinds Cass. 24 april 1972, *RDPC* 1971-72, 920.

²⁵⁷ Cass. 7 februari 2017, P.15.1096.N; Cass. 27 februari 2002, *RDPC* 2002, 956, noot; Cass. 28 november 1932, *Pas.* 1933, I, 31.

²⁵⁸ Cass. 7 oktober 2009, P.09.0723.F; Cass. 27 februari 2002, *RDPC* 2002, 956, noot.

par une cause mécanique ou chimique, agissant sur l'état physique".²⁵⁹ Outre une cause mécanique ou chimique, la négligence est également admise comme cause de la blessure.²⁶⁰ La portée de la notion de "blessure" a été constamment élargie au fil du temps: si elle était initialement limitée aux lésions externes, les lésions internes et maladies physiques ont été aussi réunies sous cette qualification.²⁶¹

Eu égard à cette large interprétation, la notion de "blessure" ne correspond plus à la réalité. La notion de "coup" n'est pas davantage utile compte tenu du regroupement évoqué plus haut de cette infraction avec celle des voies de fait et violences légères. Pour cette raison, il est décidé de regrouper désormais les diverses formes de violence sous le terme "actes de violence". Cela correspond également mieux à l'approche adoptée dans nos pays voisins, où une définition uniforme est aussi utilisée pour de tels faits (en France "violences" (art. 222-7 et suiv. C.P.), aux Pays-Bas "mishandeling" (art. 300 Sr.), en Allemagne "Körperverletzung" (§ 223 StGB)).

Art. 193

Définition des actes de violence

Dans cette disposition, les actes de violence sont décrits comme des comportements accomplis délibérément qui consistent à:

1° recourir à la force ou à la contrainte physiques envers autrui qui, par leur nature, sont susceptibles de provoquer une lésion ou une douleur corporelle, voire une atteinte à la santé, ou;

2° infliger, de quelque manière que ce soit, une lésion corporelle à autrui ou porter atteinte à sa santé.

Les comportements qui seraient définis comme des coups, des voies de fait ou des violences légères au titre du Code pénal actuel relèvent pour l'essentiel du premier volet de la définition.

²⁵⁹ Cass. 18 février 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, n° 359, 803; *RDPC* 1987, 689; Cass. 7 octobre 1986, *Pas.* 1987, I, 144; Cass. 12 avril 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, n° 433, 952; Cass. 24 avril 1972, *RDPC* 1971-72, 920. Variantes antérieures dans: Cass. 23 avril 1969, *RGAR* 1969, 8294; Cass. 27 janvier 1964, *RDPC* 1963-64, 775; Cass. 28 novembre 1949, *Arr. Cass.* 1950, 180; Cass. 5 février 1935, *Pas.* 1935, I, 144.

²⁶⁰ Cass. 3 décembre 2014, P.13.1976.F; Cass. 23 janvier 1991, *RGAR* 1992, 11.940, note C. Hennau-Hublet; *RDPC* 1992, 315, concl. du Jardin, note C. Hennau-Hublet.

²⁶¹ Pour un aperçu de cette évolution, voir: J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 128-132, n° 127-130.

uit wordt toegebracht door een mechanische of chemische oorzaak, die op de lichaamsgesteltenis inwerkt".²⁵⁹ Naast de mechanische of chemische oorzaak wordt ook een verzuim aanvaard als oorzaak van de verwonding.²⁶⁰ De draagwijdte het begrip "verwonding" is doorheen de tijd gestaag uitgebreid: waar het oorspronkelijk beperkt was tot uitwendige letsels, werden later ook interne letsels en fysieke ziekten onder deze noemer gebracht.²⁶¹

Gelet op deze ruime invulling, is het begrip "verwonding" niet langer een vlag die de lading dekt. Ook het begrip "slag" kan niet langer dienst doen, gelet op de hoger aangehaalde samenvoeging van deze strafbaarstelling met die van feitelijkheden en lichte gewelddaden. Daarom wordt ervoor gekozen de verschillende vormen van geweld voortaan samen te brengen onder de term "gewelddaden". Dit sluit ook meer aan bij de benadering in de ons omringende landen, waar voor dergelijke feiten ook een eenvormige omschrijving wordt gehanteerd (in Frankrijk "violences" (art. 222-7 e.v. C.P.), in Nederland "mishandeling" (art. 300 Sr.), in Duitsland "Körperverletzung" (§ 223 StGB)).

Art. 193

Definitie van gewelddaden

Gewelddaden worden in deze bepaling omschreven als alle opzettelijk gestelde gedragingen die bestaan in:

1° het aanwenden van fysieke kracht of macht tegen een ander persoon en die uit hun aard de mogelijkheid hebben te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid, of;

2° het op eender welke wijze toebrengen aan een ander persoon van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid.

Onder het eerste luik van de definitie vallen in belangrijke mate de gedragingen die onder het huidige Strafwetboek als slagen, feitelijkheden of lichte gewelddaden zouden worden omschreven.

²⁵⁹ Cass. 18 februari 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, nr. 359, 803; *RDPC* 1987, 689; Cass. 7 oktober 1986, *Pas.* 1987, I, 144; Cass. 12 april 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, nr. 433, 952; Cass. 24 april 1972, *RDPC* 1971-72, 920. Vroegere varianten in: Cass. 23 april 1969, *RGAR* 1969, 8294; Cass. 27 januari 1964, *RDPC* 1963-64, 775; Cass. 28 november 1949, *Arr. Cass.* 1950, 180; Cass. 5 februari 1935, *Pas.* 1935, I, 144.

²⁶⁰ Cass. 3 december 2014, P.13.1976.F; Cass. 23 januari 1991, *RGAR* 1992, 11.940, noot C. HENNAU-HUBLET; *RDPC* 1992, 315, concl. DU JARDIN, noot C. HENNAU-HUBLET.

²⁶¹ Voor een overzicht van deze evolutie, zie: J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 128-132, nr. 127-130.

Le recours à la force physique peut, par exemple, consister en le fait de frapper quelqu'un, de le pousser, de lancer ou de tirer un projectile sur la victime, etc.

Le recours à la contrainte physique peut, par exemple, consister en le fait d'exciter des chiens contre la victime puis de les lâcher, d'envoyer une légère décharge électrique dans le corps de quelqu'un, etc.

Comme il s'agit en l'espèce d'un comportement qui ne résulte pas nécessairement réellement en une lésion corporelle ou une atteinte à la santé, ne sont punissables que les cas dans lesquels le comportement consiste en un comportement positif (à savoir le recours à la force ou à la contrainte physiques). L'omission ne relève pas de cette catégorie d'actes de violence. Par contre, si l'omission entraîne une lésion corporelle ou une atteinte à la santé, elle est punissable au titre de la deuxième catégorie d'actes de violence.

Compte tenu de l'augmentation du taux de la peine pour les faits qui étaient précédemment considérés comme des voies de fait et des violences légères, la limite de l'incrimination est quelque peu relevée étant donné qu'il est exigé que le comportement puisse, par sa nature, provoquer une lésion ou une douleur corporelle, ou une atteinte à la santé.

Cette possibilité d'entraîner une lésion ou une douleur corporelle ou une atteinte à la santé doit être évaluée à la lumière de la mesure dans laquelle un tel comportement est de nature à provoquer une telle conséquence chez une personne moyenne comparable placée dans les mêmes circonstances. De cette manière, la différence dans le seuil de la douleur ou de la vulnérabilité exceptionnelle de la victime ne sont pas mises à charge de l'auteur. En revanche, il est possible de tenir compte de l'âge de la victime, par exemple.

La possibilité d'entraîner une lésion ou douleur corporelle ou une atteinte à la santé suffit. Il n'est pas requis que ce résultat se produise aussi réellement. Il peut par exemple s'agir de pousser une personne qui peut encore s'agripper à un objet pour se maintenir afin de ne pas tomber.

De cette manière, l'incrimination est limitée aux comportements qui sont de nature à porter atteinte à l'intégrité physique ou psychique. Les comportements qui sont uniquement incommodes sans pouvoir entraîner une telle conséquence soit ne répondent pas aux exigences pour être punissables soit ils le sont au titre d'une autre infraction.

Het aanwenden van fysieke kracht kan bijvoorbeeld bestaan uit het slagen van een persoon, het geven van een duw, het werpen of afvuren van een projectiel tegen het slachtoffer, ...

Het aanwenden van fysieke macht kan bijvoorbeeld bestaan uit het ophitsen van honden tegen het slachtoffer en deze vervolgens op hem loslaten, het door iemands lichaam jagen van een lichte stroomstoot, ...

Aangezien het hier gaat om een gedraging die niet noodzakelijk daadwerkelijk resulteert in een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid, is de strafbaarheid beperkt tot de gevallen waarin de gedraging bestaat uit een positieve gedraging (nl. het aanwenden van fysieke kracht of macht). Een nalaten valt niet onder deze groep van gewelddaden. Indien een nalaten wel resulteert in een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid, is deze wel strafbaar onder de tweede groep van gewelddaden.

Gelet op de stijging van de strafmaat voor de feiten die voorheen werden beschouwd als feitelijkheden en lichte gewelddaden, wordt de grens van de strafbaarheid wel enigszins opgetrokken door te vereisen dat de handeling uit zijn aard de mogelijkheid moet hebben gehad om een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid te veroorzaken.

Deze mogelijkheid om te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid moet worden beoordeeld in het licht van de mate waarin een dergelijke gedraging van aard is om dergelijk gevolg teweeg te kunnen brengen bij een gemiddeld vergelijkbaar persoon in dezelfde omstandigheden. Op die manier wordt het verschil in pijngrens of uitzonderlijke kwetsbaarheid van het slachtoffer niet aan de dader toegerekend. Er kan daarbij wel rekening worden gehouden met bijvoorbeeld de leeftijd van het slachtoffer.

De mogelijkheid om te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid volstaat. Het is niet vereist dat dit resultaat zich ook daadwerkelijk voordoet. Het kan bijvoorbeeld gaan om het duwen van een persoon, die zich nog kan vastgrijpen aan een voorwerp om zich staande te houden waardoor hij geen val maakt.

Op die manier wordt de strafbaarheid dus beperkt tot gedragingen die van aard zijn om de fysieke of psychische integriteit te kunnen schaden. Gedragingen die louter hinderlijk zijn zonder dat zij een dergelijk gevolg kunnen hebben, voldoen ofwel niet aan de vereisten van strafwaardigheid ofwel zijn zij strafbaar onder een andere strafbaarstelling.

Ainsi, le fait de souiller les vêtements de la victime ou de tirer dessus peut, dans certaines circonstances, être considéré comme la détérioration de biens mobiliers. Le fait de mettre en désordre la coiffure de quelqu'un ou de toucher une personne sans lui demander sa permission (d'une façon qui ne constitue pas un attentat à la pudeur) n'est pas suffisamment grave pour justifier une poursuite pénale.

Les comportements qui seraient définis comme des blessures ou l'administration de substances nocives au titre du Code pénal actuel relèvent du deuxième volet de la définition.

Comme déjà évoqué plus haut, la notion de "blessure" dans le Code pénal actuel ne correspond plus à la réalité eu égard à son élargissement aux lésions internes et aux maladies dans la jurisprudence de la Cour de Cassation.

La notion de "lésion corporelle" dans le projet de disposition concerne tant les lésions corporelles internes qu'externes chez autrui, quelle que soit la gravité de la lésion. L'automutilation n'est pas punissable au titre de cette disposition.

La notion d'"atteinte à la santé" désigne les maladies mais aussi d'autres formes d'atteinte à la santé comme les nausées, les vomissements, les maux de tête, etc. La présence d'une maladie (qui semble guérissable ou inguérissable) constitue en effet un élément aggravant (articles 195 et 196). En se référant à la discussion relative à la notion d'"atteinte à l'intégrité du deuxième degré" (article 79, 16°), il convient de souligner que les maladies visées ici peuvent être des maladies tant physiques que psychiques.

En effet, le fait que l'on n'utilise plus les termes de "coups et blessures", qui impliquent une composante physique, ouvre cette possibilité. Le nouveau cadre des définitions permet d'éviter, comme cela s'est passé en France avant l'introduction du nouveau *Code pénal*, de devoir appliquer une interprétation de plus en plus large des notions de "lésion corporelle" ou de "blessure".²⁶²

Les notions de "lésion corporelle" et d'"atteinte à la santé" impliquent donc une atteinte à l'intégrité (du premier, deuxième ou troisième degré).

L'utilisation du terme "infliger" indique que la cause de la lésion corporelle ou de l'atteinte à la santé doit être externe à la victime, comme c'est déjà le cas aujourd'hui dans la définition jurisprudentielle des "blessures".

²⁶² Cf. J. Pradel et M. Danti-Juan, *Droit pénal spécial*, Paris, Editions Cujas, 2007, 105, n° 83. On est alors allé encore plus loin que les syndromes psychiques en regroupant aussi sous cette dénomination les sentiments d'angoisse, par exemple.

Zo kan het bevuilen van of trekken aan de kleding van het slachtoffer onder bepaalde omstandigheden worden beschouwd als een beschadiging van roerende goederen. Het in de war brengen van iemands kapsel of een persoon ongevraagd aanraken (op een manier die geen aanranding van de eerbaarheid uitmaakt) is anderzijds niet voldoende ernstig om nog een strafvervolgning te verantwoorden.

Onder het tweede luik van de definitie vallen de gedragingen die onder huidige Strafwetboek als verwondingen of het toedienen van schadelijke stoffen zouden worden omschreven.

Zoals reeds werd aangehaald, dekt het begrip "verwonding" uit het huidige Strafwetboek niet langer de lading, gelet op de uitbreiding ervan in de rechtspraak van het Hof van Cassatie tot interne letsels en ziektes.

Het begrip "lichamelijk letsel" in de ontworpen bepaling betreft zowel inwendige als uitwendige lichamelijke letsels bij een andere persoon, ongeacht de ernst van het letsel. Zelfverminking is niet strafbaar onder deze bepaling.

Het begrip "schade aan de gezondheid" duidt op ziektes, maar ook op andere vormen van schade aan de gezondheid zoals bijvoorbeeld misselijkheid, braken, hoofdpijn, ... De aanwezigheid van een (geneeslijke dan wel ongeneeslijk lijkende) ziekte maakt immers een verzwarend bestanddeel uit (artikelen 195 en 196). Onder verwijzing naar de bespreking van het begrip "integriteitsaantasting van de tweede graad" (artikel 79, 16°) moet worden benadrukt dat de hier bedoelde ziektes zowel fysieke als psychische ziektes kunnen zijn.

Dit is mogelijk door niet langer de begrippen "slagen en verwondingen" te hanteren, die een fysieke component vereisen. Door het nieuwe begrippenkader wordt vermeden dat, zoals dit in Frankrijk is gebeurd voor de invoering van de nieuwe *Code pénal*, een steeds verder uitdijende interpretatie van de begrippen "lichamelijk letsel" of "verwonding" zou moeten worden gehanteerd.²⁶²

De begrippen "lichamelijk letsel" en "schade aan de gezondheid" impliceren dus een integriteitsaantasting (van de eerste, tweede of derde graad).

Het gebruik van de term "toebrengen" duidt erop dat de oorzaak van het veroorzaakte lichamelijke letsel of de schade aan de gezondheid extern moet zijn aan het slachtoffer, zoals ook vandaag in de jurisprudentiële definitie van "verwondingen".

²⁶² Zie J. PRADEL en M. DANTI-JUAN, *Droit pénal spécial*, Parijs, Editions Cujas, 2007, 105, nr. 83. Daar ging men zelfs nog verder dan psychische ziektebeelden door bijvoorbeeld ook angstgevoelens, ... onder deze noemer te brengen.

Ce fait d'infliger peut revêtir les formes les plus diverses. Il inclut donc toutes les causes externes possibles, qui peuvent consister tant en une action qu'en une absence d'action et peuvent être de nature tant chimique que mécanique. À cet égard, la deuxième catégorie d'actes de violence diffère de la première, qui requiert l'utilisation de la force ou de la contrainte physiques. Les deux catégories se chevauchent donc en grande partie mais certainement pas complètement.

Il est exigé que l'infliction soit faite délibérément.

Enfin, il est naturellement requis qu'il existe un lien de causalité entre le comportement (action ou absence d'action) et la conséquence (la lésion corporelle ou l'atteinte à la santé).

En ce qui concerne la peine, les actes de violence sont subdivisés en catégories sur la base de la gravité des conséquences pour l'intégrité physique et psychique de la victime. Cette subdivision est comparable dans une large mesure avec celle appliquée dans le Code pénal actuel (cf. art. 398-401 C.P.). Dans certains cas, la peine est alourdie. Cela peut toutefois se justifier par le fait que l'administration de substances nocives (qui relève actuellement d'une incrimination distincte et qui est sanctionnée plus lourdement que les coups et blessures volontaires) est intégrée à la notion d'actes de violence et par l'importance croissante que la société attache à la protection de l'intégrité physique et psychique contre la violence.

Dans son avis (n° 50), le Conseil d'État se pose des questions quant aux conséquences de cette définition sur la fessée dite pédagogique et les coups qui sont infligés dans le cadre de la pratique du sport. Il peut être répondu sur ce point que la définition d'actes de violence n'emporte aucune modification sur ce point par rapport à la situation actuelle.

Actuellement déjà, de tels comportements sont en principe punissables mais il est admis dans certaines circonstances qu'il est question d'une cause de justification fondée sur l'autorisation implicite de la loi. Des critères à ce sujet ont été dégagés par la jurisprudence et la doctrine²⁶³. Cela permet à la norme d'évoluer en fonction de l'évolution sociétale comme cela peut être constaté en ce moment à propos la fessée pédagogique.

²⁶³ Pour l'exercice d'activités sportives, voy.: DE HERDT en S. VERHELST, "De aanpak van strafrechtelijke problemen in de sport door private organisaties: de Koninklijke Belgische Voetbalbond als casestudy", *NC* 2012, 26-32 et les renvois qui y sont faits. Pour la fessée pédagogique, voy.: B. DE SMET en K. DEKONINCK, "Reflectie: de aanslepende controverse over het ouderlijke kastijdingsrecht", *TJK* 2009, 24-34.

Dit toebrengen kan op eender welke wijze gebeuren. Dit omvat dus elke mogelijke externe oorzaak, die zowel uit een handelen als een niet-handelen kan bestaan en zowel chemisch als mechanisch van aard kan zijn. Hierin verschilt de tweede categorie van gewelddaden met de eerste, die het aanwenden van fysieke kracht of macht vereisen. Beide categorieën overlappen dus in belangrijke mate, maar zeker niet volledig.

Vereist is wel dat het toebrengen opzettelijk gebeurt.

Ten slotte is uiteraard vereist dat er een causaal verband bestaat tussen de gestelde gedraging (handelen of niet-handelen) en het ingetreden gevolg (het lichamelijk letsel of de schade aan de gezondheid).

Voor wat de bestraffing betreft, worden de gewelddaden opgedeeld in categorieën op basis van de ernst van de gevolgen voor de fysieke of psychische integriteit van het slachtoffer. Deze indeling is in zeer belangrijke mate vergelijkbaar met de indeling in het huidige Strafwetboek (cf. art. 398-401 Sw.). In sommige gevallen komt dit neer op een strafverzwaring. Deze kan echter worden verantwoord door het feit dat de toediening van schadelijke stoffen (die vandaag een afzonderlijke strafbaarstelling uitmaakt en zwaarder wordt bestraft dan opzettelijke slagen en verwondingen) geïntegreerd is in het begrip van de gewelddaden en het toegenomen belang dat door de samenleving wordt gehecht aan de bescherming van de fysieke en psychische integriteit tegen geweld.

In zijn advies (nr. 50) stelt de Raad van State zich vragen omtrent de gevolgen van deze definitie op de zgn. pedagogische tik en de slagen die worden toegebracht in het kader van de sportbeoefening. Hierop kan worden geantwoord dat de definitie van gewelddaden op dit punt geen enkele wijziging met zich meebrengt in vergelijking met de huidige situatie.

Ook vandaag zijn dergelijke gedragingen principieel strafbaar, maar wordt er in bepaalde gevallen aangenomen dat er sprake is van een rechtvaardigingsgrond, bestaande uit een impliciete toelating door de wet. In de rechtspraak en rechtsleer werden hieromtrent criteria uitgewerkt.²⁶³ Dit maakt het mogelijk dat de norm evolueert in functie van de maatschappelijke evolutie, zoals die momenteel kan worden ontwaard met betrekking tot de pedagogische tik.

²⁶³ Voor de sportbeoefening, zie: J. DE HERDT en S. VERHELST, "De aanpak van strafrechtelijke problemen in de sport door private organisaties: de Koninklijke Belgische Voetbalbond als casestudy", *NC* 2012, 26-32 en de verwijzingen aldaar. Voor de pedagogische tik, zie: B. DE SMET en K. DEKONINCK, "Reflectie: de aanslepende controverse over het ouderlijke kastijdingsrecht", *TJK* 2009, 24-34.

Art. 194

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité

Cette disposition comprend une catégorie résiduelle d'actes de violence: il s'agit des actes de violence qui n'entraînent pas d'atteinte à l'intégrité ou qui entraînent une atteinte à l'intégrité du premier degré.

Concrètement, cela concerne donc les actes de violence ayant des conséquences assez bénignes en ce sens qu'ils n'entraînent pas d'incapacité à effectuer un travail personnel, de maladie ni de conséquences encore plus graves. Par conséquent, ils sont sanctionnés d'une peine du niveau le plus bas.

Art. 195

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

Conformément au projet d'article 79, 16°, une atteinte à l'intégrité du deuxième degré consiste en tout dommage corporel ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité à effectuer un travail personnel pendant un maximum de quatre mois ou une maladie qui semble guérissable. Il s'agit donc des conséquences définies actuellement dans l'article 399 du Code pénal.

En ne considérant plus la maladie comme une forme aggravée de "blessure" mais comme une forme aggravée d'atteinte à la santé, on supprime l'obstacle qui empêche actuellement d'attribuer aussi aux maladies psychiques un caractère aggravant en termes de peine. Cet aspect a également été abordé plus en détail dans l'explication de l'article 79, 16°.

Art. 196

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Conformément au projet d'article 79, 17°, l'atteinte à l'intégrité du troisième degré consiste en tout dommage corporel ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité à effectuer un travail personnel pendant plus de quatre mois, une maladie qui semble incurable, la perte totale d'un organe ou d'une fonction corporelle, une mutilation grave, ou une perte de grossesse sans que l'auteur ait eu l'intention de provoquer une perte de grossesse.

Art. 194

Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg

Deze bepaling omvat een restcategorie van gewelddaden: het zijn die gewelddaden die geen integriteitsaantasting tot gevolg hebben of resulteren in een integriteitsaantasting van de eerste graad.

Concreet gaat het dus om gewelddaden die eerder lichte gevolgen hebben, in die zin dat zij niet resulteren in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk, een ziekte of een nog ernstiger gevolg. Zij worden bijgevolg bestraft met een straf van het laagste niveau.

Art. 195

Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg

Overeenkomstig het ontworpen artikel 79, 16° bestaat een integriteitsaantasting van de tweede graad uit elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van maximum vier maanden of een geneeslijk lijkende ziekte. Het gaat dus om de gevolgen vandaag omschreven in artikel 399 Sw.

Door een ziekte niet langer als een verzwaarde vorm van een "verwonding" te beschouwen, maar als een verzwaarde vorm van schade aan de gezondheid, verdwijnt het vandaag bestaande obstakel om ook aan psychische ziekten een strafverzwarend karakter toe te kennen. Hierop werd ook nader ingegaan in de toelichting van artikel 79, 16°.

Art. 196

Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Overeenkomstig het ontworpen artikel 79, 17°, bestaat een integriteitsaantasting van de derde graad uit elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van meer dan vier maanden, een ongeneeslijk lijkende ziekte, het volledig verlies van een orgaan of een lichaamsfunctie, een zware verminking, dan wel een zwangerschapsverlies zonder dat de dader het oogmerk had een zwangerschapsverlies te veroorzaken.

Il ressort de cette énumération que, moyennant quelques adaptations expliquées dans l'exposé des motifs de l'article 79, 17°, cela concerne les conséquences que l'on retrouve aujourd'hui à l'article 400 du Code pénal. Toutefois, la perte de grossesse est un ajout important par rapport à la situation actuelle. Dans le Code pénal actuel, le fait de causer, délibérément, un avortement par des violences, sans que l'auteur ait l'intention de le produire, fait l'objet d'une incrimination distincte (article 349 C.P.).

Dans un but de simplification et pour renforcer la cohérence du système, ce n'est plus le cas et ces faits sont considérés comme une atteinte à l'intégrité du troisième degré. Par ailleurs, il y a lieu de rappeler que le législateur avait décidé de sanctionner séparément cet avortement par la violence (sans que l'auteur ait eu l'intention de le provoquer) parce que, lors de l'élaboration du Code pénal, la notion de "blessure" concernait uniquement les lésions externes.

Un avortement ne pouvait dès lors pas (toujours) être considéré comme une "blessure". Dans l'interprétation actuelle de la notion de "blessure" et *a fortiori* à la lumière du projet de définition des "actes de violence", ce problème n'existe plus et il n'est plus nécessaire de prévoir une sanction distincte.

La clarification qui est apportée par rapport à la législation actuelle et à son interprétation divergente dans la jurisprudence, en intégrant non seulement la perte totale d'un organe mais aussi celle d'une fonction corporelle, permet clairement de réprimer aussi la stérilisation forcée²⁶⁴ sous cette incrimination (mais aussi, suivant les circonstances, sous la qualification de torture avec une atteinte à l'intégrité de troisième degré). La stérilisation peut, en effet, être considérée comme un acte de violence, qui a pour conséquence que la victime perd la fonction de procréation.

Art. 197

Les actes de violence entraînant la mort

Cette disposition vise les actes de violence entraînant la mort, sans que l'auteur ait agi avec l'intention de la donner (étant donné que dans le cas contraire, on parle d'homicide).

²⁶⁴ Ce qui devrait être punissable selon la loi belge en application de l'article 39 de la Convention d'Istanbul.

Uit deze opsomming blijkt dat het, met enkele aanpassingen die worden toegelicht in de memorie van toelichting bij artikel 79, 17°, gaat om de gevolgen die vandaag zijn terug te vinden in artikel 400 Sw. Een belangrijke toevoeging in vergelijking met de huidige situatie is echter de zwangerschapsverlies. In het huidige Strafwetboek maakt het opzettelijk door geweld veroorzaken van een vruchtafdrijving zonder dat de dader het oogmerk had de vruchtafdrijving te veroorzaken, het voorwerp uit van een aparte strafbaarstelling (artikel 349 Sw.).

Met het oog op de vereenvoudiging en het verhogen van de coherentie van het systeem, is dit niet langer het geval en wordt dit beschouwd als een integriteitsaantasting van de derde graad. Overigens moet worden vastgesteld dat de reden van de wetgever om van deze vruchtafdrijving door geweld (zonder dat de dader het oogmerk had de vruchtafdrijving te veroorzaken) een afzonderlijke strafbaarstelling te maken, was dat het begrip "verwondingen" bij de totstandkoming van het Strafwetboek slechts betrekking had op uitwendige letsels.

Een vruchtafdrijving kon dan ook niet (steeds) als een "verwonding" worden beschouwd. Onder de huidige invulling van het begrip "verwonding" en *a fortiori* in het licht van het ontworpen begrip "gewelddaden" bestaat dit probleem niet langer en is er niet langer nood aan een afzonderlijke strafbaarstelling.

De verduidelijking die wordt aangebracht in vergelijking met de huidige wetgeving en uiteenlopende interpretatie ervan in de rechtspraak door niet alleen het volledig verlies van een orgaan maar ook van een lichaamsfunctie op te nemen, zorgt er voor dat ook gedwongen sterilisatie²⁶⁴ duidelijk strafbaar is onder deze strafbaarstelling (dan wel, afhankelijk van de omstandigheden, onder foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg). De sterilisatie kan immers worden beschouwd als een gewelddaad, die tot gevolg heeft dat het slachtoffer de lichaamsfunctie van de voortplanting verliest.

Art. 197

Gewelddaden met de dood tot gevolg

In deze bepaling worden de gewelddaden gevisieerd die de dood tot gevolg hebben, zonder dat de dader het oogmerk had te doden (aangezien er in het andere geval sprake is van doodslag).

²⁶⁴ Die strafbaar moet zijn onder het Belgische recht in uitvoering van artikel 39 Verdrag van Istanbul.

Art. 198

Les actes de violence prémédités

Tout comme dans le Code pénal actuel et à l'instar de l'homicide, la préméditation constitue un élément aggravant pour les différentes catégories d'actes de violence. La peine applicable est toujours augmentée d'un niveau.

Pour la signification de la notion de "préméditation", il est renvoyé au projet d'article 79, 20°.

Art. 199

Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire

Tout comme dans le Code pénal actuel et à l'instar de l'homicide, le mobile discriminatoire constitue un élément aggravant pour les différentes catégories d'actes de violence (actuel article 405*quater* du Code pénal). La peine applicable est toujours augmentée d'un niveau.

Un cumul des éléments aggravants n'est pas prévu. En effet, dans ce cas, on s'enliserait à nouveau rapidement dans une accumulation d'aggravations des peines, actuellement souvent critiquée dans la doctrine. De plus, il y a lieu de faire remarquer qu'en cas de récidive ou de concours, le juge peut toujours prononcer une peine de niveau supérieur. Par le biais de ces instruments, la possibilité de sanctionner lourdement les personnes violentes est suffisamment assurée.

Pour la signification de la notion de "mobile discriminatoire", il est renvoyé au projet d'article 29 du projet de loi introduisant le Livre 1er du Code pénal.

L'article reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (Doc. parl., Chambre, 2021-2022, doc. n° 55-2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Art. 198

Voorbedachte gewelddaden

Net als in het huidige Strafwetboek en zoals bij de doodslag, maakt de voorbedachtheid een verzwarend bestanddeel uit bij de verschillende categorieën van gewelddaden. De toepasselijke straf stijgt steeds met 1 niveau.

Voor de betekenis van het begrip "voorbedachtheid" kan worden verwezen naar het ontworpen artikel 79, 20°.

Art. 199

Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Net als in het huidige Strafwetboek en zoals bij doodslag, maakt de discriminerende drijfveer een verzwarend bestanddeel uit bij de verschillende categorieën van gewelddaden (vandaag artikel 405*quater* Sw.). De toepasselijke straf stijgt steeds met 1 niveau.

Er wordt niet voorzien in een cumulatie van verzwarende bestanddelen. In dat geval zou men immers al te snel opnieuw verzanden in de opstapeling van strafverzwaringen, die vandaag vaak bekritiseerd wordt in de rechtsleer. Bovendien moet worden opgemerkt dat in geval van herhaling of samenloop de rechter ook steeds een straf van een hoger niveau kan opleggen. Via deze instrumenten wordt afdoende verzekerd dat gewelddadige personen streng kunnen worden bestraft.

Voor de betekenis van het begrip "discriminerende drijfveer" kan worden verwezen naar het ontworpen artikel 29 van het wetsontwerp tot invoering van Boek 1 van het Strafwetboek.

Artikel herneemt, als verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (Parl.St., Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Art. 200

Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Tout comme dans le Code pénal actuel et à l'instar de l'homicide, le fait que les actes de violence ont été commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité constitue un élément aggravant pour les différentes catégories d'actes de violence (actuel article 405*bis* du Code pénal). La peine applicable est toujours augmentée d'un niveau.

Un cumul des éléments aggravants n'est pas prévu. En effet, dans ce cas, on s'enliserait à nouveau rapidement dans une accumulation d'aggravations des peines, actuellement souvent critiquée dans la doctrine. De plus, il y a lieu de faire remarquer qu'en cas de récidive ou de concours, le juge peut toujours prononcer une peine de niveau supérieur. Par le biais de ces instruments, la possibilité de sanctionner lourdement les personnes violentes est suffisamment assurée.

Pour la signification de la notion de "mineur" et de "personne en situation de vulnérabilité", il est renvoyé au projet d'article 79, 1°-2°.

Au deuxième alinéa, la possibilité d'une interdiction de résidence ou de contact est introduite en tant que peine. Cela peut se justifier en raison de la vulnérabilité particulière de la victime et du fait que la victime ne peut souvent pas décider elle-même de son propre domicile.

Le troisième alinéa reprend, en tant que facteur aggravant, la circonstance aggravante de l'actuel article 405*ter* du Code pénal. La seule modification est qu'aujourd'hui une aggravation de la peine est prévue jusqu'au 4e degré. Compte tenu de la tendance sociale de percevoir la famille de manière limitée, c'est un choix politique de la limiter aux membres de la famille jusqu'au troisième degré. Le juge est donc obligé de tenir compte de la relation particulière de l'auteur avec le mineur ou la victime vulnérable. À la liste reprise de l'actuel article 405*ter* du Code pénal sont ajoutés les alliés du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité en ligne directe ou collatérale jusqu'au troisième degré.

Si l'on part du principe qu'un mineur est particulièrement vulnérable face aux actes de violence commis par son oncle ou sa tante en raison de la plus grande confiance qu'il leur accorde, peu importe que le mineur soit un parent plutôt qu'un allié de cet oncle ou de cette tante. Il en va de même pour la personne âgée malade vis-à-vis de ses beaux-enfants.

Art. 200

Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Net als in het huidige Strafwetboek en zoals bij doodslag, maakt het feit dat de gewelddaden werden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand een verzwarend bestanddeel uit bij de verschillende categorieën van gewelddaden (vandaag artikel 405*bis* Sw.). De toepasselijke straf stijgt steeds met 1 niveau.

Er wordt niet voorzien in een cumulatie van verzwarende bestanddelen. In dat geval zou men immers al te snel opnieuw verzanden in de opstapeling van strafverzwaringen, die vandaag vaak bekritiseerd wordt in de rechtsleer. Bovendien moet worden opgemerkt dat in geval van herhaling of samenloop de rechter ook steeds een straf van een hoger niveau kan opleggen. Via deze instrumenten wordt afdoende verzekerd dat gewelddadige personen streng kunnen worden bestraft.

Voor de betekenis van het begrip "minderjarige" en "persoon in een kwetsbare toestand" kan worden verwezen naar het ontworpen artikel 79, 1°-2°.

In het tweede lid wordt de mogelijkheid van een woon- of contactverbod als straf geïntroduceerd. Dit kan worden verantwoord vanuit de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer en het feit dat het slachtoffer vaak zelf niet kan beslissen over zijn eigen woonplaats.

In het derde lid wordt als verzwarende factor de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 405*ter* Sw. hernomen. Enige wijziging is dat vandaag een strafverzwaring is voorzien tot in de vierde graad. Gelet op de maatschappelijke tendens om de familie beperkter op te vangen, is het een politieke keuze dit te beperken tot familieleden in de derde graad. De rechter is aldus verplicht rekening te houden met de bijzondere relatie van de dader met het minderjarige of kwetsbare slachtoffer. Aan de lijst uit het huidige artikel 405*ter* Sw. worden de aanverwanten van de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad toegevoegd.

Wanneer men er van uit gaat dat bv. een minderjarige bijzonder kwetsbaar is voor gewelddaden gepleegd door zijn oom of tante gelet op de grotere mate van vertrouwdeheid, maakt het immers geen verschil of de minderjarige nu een bloedverwant dan wel een aanverwant van deze oom of tante is. Hetzelfde geldt voor de zieke ouderling ten aanzien van zijn of haar schoonkinderen.

Art. 201

Les actes de violence intrafamiliale

Dans le Code pénal actuel, la peine minimale n'est alourdie pour les faits de coups ou blessures volontaires et l'administration de substances nocives que si les faits ont été commis sur un partenaire, le père, la mère ou d'autres parents en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré. Afin de permettre l'application de la détention préventive, la peine maximale pour la forme la plus légère des coups et blessures (article 398, alinéa premier, C.P.) est toutefois portée à 1 an d'emprisonnement. Néanmoins, dans le projet, il a été décidé de faire de la relation familiale ou entre partenaires existant entre l'auteur et la victime un élément aggravant. Ce choix se fonde sur la vulnérabilité particulière face à la violence au sein de ces relations, dans lesquelles on doit normalement se sentir protégé. Cela ressort également des statistiques: une étude de l'Institut pour l'Égalité des Femmes et des Hommes de 2010 a montré qu'au cours des 12 mois précédant les faits, 12,5 % des personnes interrogées avaient été victimes de violences conjugales.²⁶⁵ De cette manière, cette disposition peut aussi constituer un instrument important de lutte contre le féminicide.

En outre, nous savons par l'enquête que les faits de violence physique intrafamiliaux constituent une infraction liée au genre. Dans ce cadre, nous renvoyons à la définition de violence fondée sur le genre figurant dans la Convention d'Istanbul selon laquelle "la violence fondée sur le genre à l'égard des femmes" renvoie à la violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée. L'enquête nous apprend en effet qu'une femme sur quatre a été victime de violence physique et/ou sexuelle dans le cadre d'une relation (24 % en Belgique contre 22 % en Europe) (La violence à l'égard des femmes: une enquête à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, <https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>).

La dimension du genre est inhérente à cette problématique. D'après l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes, menée par la FRA (<https://fra.europa.eu/fr/publication/2021/criminalite-securite-et-droits-des-victimes-resume-enquete-relative-aux-droits>),

²⁶⁵ J. Pieters, P. Italiano, A. Offermans et S. Hellemans, *Les expériences des femmes et des hommes en matière de violence psychologique, physique et sexuelle*, Bruxelles, Institut pour l'Égalité des Femmes et des Hommes, 2010, 73, http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_FR.pdf.

Art. 201

Intrafamiliale geweldsdaden

In het huidige Strafwetboek geldt voor feiten van opzettelijke slagen of verwondingen en het toedienen van schadelijke stoffen enkel een verhoging van de minimumstraf indien de feiten werden gepleegd op een partner, de vader, moeder of andere bloedverwanten in de rechte opgaande lijn of in de zijlijn tot de derde graad. Met het oog op het mogelijk maken van het toepassen van voorlopige hechtenis wordt evenwel de maximumstraf voor de lichtste vorm van slagen en verwondingen (artikel 398, eerste lid Sw.) verhoogd tot 1 jaar gevangenisstraf. Desondanks wordt er in het ontwerp voor gekozen van de partnerrelatie of familiale relatie tussen dader en slachtoffer een verzwarend bestanddeel te maken. Deze keuze past binnen de bijzondere kwetsbaarheid voor geweld die er bestaat binnen deze relaties, waarbinnen men zich normaliter beschermd moet weten. Dit blijkt ook uit de statistieken: onderzoek van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen uit 2010 toonde aan dat in de 12 maanden voorafgaand aan de feiten 12,5 % van de respondenten slachtoffer werd van partnergeweld.²⁶⁵ Deze bepaling kan op die manier dan ook een belangrijk instrument zijn in de strijd tegen feminicide.

Bovendien weten we uit onderzoek dat intrafamiliale fysieke geweldsdaden een gendergerelateerd misdrijf uitmaken. In dit kader verwijzen we naar de definitie van gendergerelateerd geweld zoals die werd opgenomen in de Verdrag van Istanbul, waarbij "gendergerelateerd geweld tegen vrouwen" verwijst naar geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft. Onderzoek leert ons namelijk dat één vrouw op vier slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie (24 % in België, tegenover 22 % in Europa) (Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>).

De genderdimensie is inherent aan deze problematiek. Volgens de enquête over misdaad, veiligheid en de rechten van slachtoffers, uitgevoerd door het FRA (<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/crime-safety-and-victims-rights-summary-fundamental-rights-survey>), is in België

²⁶⁵ J. PIETERS, P. ITALIANO, A. OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2010, 73, http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_NL.pdf.

en Belgique, 44 % des femmes et 11 % des hommes ont été victimes de violence de la part d'un membre de la famille ou d'un parent. Les femmes sont plus souvent victimes de violence entre partenaires "grave" ou "très grave" que les hommes et subissent plus souvent des lésions corporelles (http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-een-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25).

À l'échelon international également, on accorde de plus en plus d'attention à cette forme de violence, jusqu'à la sanctionner pénalement.²⁶⁶ En France aussi, cet élément entraîne une aggravation de la peine maximale (articles 222-8, 222-10, 222-12 et 222-13 C.P.), tout comme aux Pays-Bas (article 304, 1° Sr.).

Contrairement à la situation actuelle, l'aggravation de la peine en ligne directe s'applique tant en ligne directe ascendante que descendante (et pas uniquement en ligne ascendante). En effet, il n'est plus justifiable que seule la violence à l'égard des parents soit sanctionnée plus lourdement et non la violence utilisée par les parents à l'égard de leurs enfants (majeurs).²⁶⁷

Un cumul des éléments aggravants n'est pas prévu. En effet, dans ce cas, on s'enliserait à nouveau rapidement dans une accumulation d'aggravations des peines, actuellement souvent critiquée dans la doctrine. De plus, il y a lieu de faire remarquer qu'en cas de récidive ou de concours, le juge peut toujours prononcer une peine de niveau supérieur. Par le biais de ces instruments, la possibilité de sanctionner lourdement les personnes violentes est suffisamment assurée. Par ailleurs, il convient de souligner que dans de nombreux cas, l'aggravation de la peine minimale n'est aujourd'hui prévue que pour les actes de violence intrafamiliale. En faisant de cette relation un élément aggravant, les peines sont donc déjà considérablement aggravées.

L'article reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence

44 % van de vrouwelijke en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld geworden van een familielid of een naast familielid. Vrouwen zijn vaker het slachtoffer van "ernstig" of "zeer ernstig" partnergeweld dan mannen en lopen vaker een fysiek letsel op (Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld (2010). Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/ervaringen_van_vrouwen_en_mannen_met_psychologisch_fysiek_en_seksueel_geweld). Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, <https://rm.coe.int/1680462530>).

Ook internationaal gaat er meer en meer aandacht naar deze vorm van geweld, inclusief de strafrechtelijke sanctionering ervan.²⁶⁶ Ook in Frankrijk heeft dit een verhoging van de maximumstraf tot gevolg (artikelen 222-8, 222-10, 222-12 en 222-13 C.P.), net als in Nederland (artikel 304, 1° Sr.).

In tegenstelling tot de huidige situatie is de strafverzwaring in de rechte lijn zowel van toepassing in de opgaande als de neerdalende rechte lijn (en niet enkel in de opgaande lijn). Het valt immers niet langer te verantwoorden dat enkel geweld ten aanzien van de ouders zwaarder wordt bestraft en niet het geweld dat ouders tegen hun (meerderjarige) kinderen gebruiken.²⁶⁷

Er wordt niet voorzien in een cumulatie van verzwarende bestanddelen. In dat geval zou men immers al te snel opnieuw verzanden in de opstapeling van strafverzwaringen, die vandaag vaak bekritiseerd wordt in de rechtsleer. Bovendien moet worden opgemerkt dat in geval van herhaling of samenloop de rechter ook steeds een straf van een hoger niveau kan opleggen. Via deze instrumenten wordt afdoende verzekerd dat gewelddadige personen streng kunnen worden bestraft. Daarnaast moet worden opgemerkt dat in vele gevallen er vandaag slechts sprake is van een verhoging van de minimumstraf bij intrafamiliale gewelddaden. Door dit om te vormen tot een verzwarend bestanddeel worden de straffen dus reeds aanzienlijk verhoogd.

Artikel herneemt, als de verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid

²⁶⁶ Cf. par exemple la Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, faite à Istanbul le 11 mai 2011, ETS n° 210.

²⁶⁷ S'il s'agit de violence des parents à l'égard de leurs enfants mineurs, on parle d'actes de violence contre mineurs, avec le facteur aggravant que les faits ont été commis par les parents.

²⁶⁶ Zie bv. Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanbul 11 mei 2011, ETS n° 210.

²⁶⁷ Indien het gaat om geweld van ouders tegen hun minderjarige kinderen is er sprake van gewelddaden tegen minderjarigen, met de verzwarende factor dat de feiten werden gepleegd door de ouders.

d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, DOC 55 2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

En outre, compte tenu du lien entre l'auteur et la victime, il est jugé utile de donner au juge la possibilité d'imposer une interdiction de résidence ou de contact.

Art. 202

Les actes de violence commis sur une personne investie d'une fonction sociétale

Dans le Code pénal actuel, les actes de violence commis sur des personnes particulièrement vulnérables aux actes de violence en raison de la nature de leur fonction et du contact avec le public qui y est associé font l'objet d'approches très diverses. Les taux de la peine sont très différents entre eux ainsi que le champ d'application matériel des aggravations de la peine applicables. Concrètement, il existe des régimes de protection différents pour:

- les ministres du culte (art. 145-146 C.P.);
- les parlementaires, les ministres, les membres de la Cour constitutionnelle, les magistrats et les officiers de la force publique en service actif (art. 278-279bis C.P.);
- les officiers ministériels, les agents dépositaires de l'autorité ou de la force publique, et toute autre personne ayant un caractère public (art. 280, C.P.);
- les témoins et jurés (art. 282, C.P.);
- les personnes qui remplissent une mission de service public fonctionnel ou d'intérêt général et qui sont contraintes d'être en contact avec le public, les personnes actives dans un établissement d'enseignement ou un institut médico-pédagogique (article 410bis C.P.);
- les arbitres et les signaleurs de manifestations sportives (art. 410ter C.P.).

Non seulement la délimitation entre les différents groupes manque parfois de clarté (cf. l'exposé des motifs concernant la définition des fonctions protégées utilisée dans le projet de disposition) mais les taux de la peine applicables ne sont pas non plus cohérents: en ce qui concerne les formes de violence plus légères, le taux de la peine est le plus élevé pour les faits commis sur

van een minderjarig kind (*Parl.St.*, Kamer, 2021-2022, DOC 55 2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Daarnaast wordt het, gelet op de band tussen dader en slachtoffer, nuttig geacht de rechter de mogelijkheid te geven een woon- of contactverbod op te leggen aan de dader.

Art. 202

Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

Doorheen het huidige Strafwetboek worden gewelddaden op personen die bijzonder kwetsbaar zijn voor gewelddaden gelet op de aard van hun functie en het contact met het publiek dat ermee samenhangt op zeer verschillende manieren benaderd. De strafmaten zijn onderling erg verschillend alsook het materieel toepassingsgebied van de strafverzwaringen die kunnen worden toegepast. Concreet zijn er verschillende beschermingsregimes voor:

- bedienaren van de eredienst (art. 145-146 Sw.);
- parlementsleden, ministers, leden van het Grondwettelijk Hof, magistraten en officieren van de openbare macht in actieve dienst (art. 278-279bis Sw.);
- ministeriële ambtenaren, agenten die drager zijn van het openbaar gezag of de openbare macht en elke andere persoon met een openbare hoedanigheid bekleed (art. 280 Sw.);
- getuigen en juryleden (art. 282 Sw.);
- personen die een opdracht van functionele openbare dienst of een opdracht van algemeen belang vervullen en verplicht zijn contact te hebben met het publiek, personen actief in een onderwijsinstelling of een medisch-pedagogisch instituut (artikel 410bis Sw.);
- scheidsrechters en seingevers bij sportwedstrijden (art. 410ter Sw.).

Niet alleen is de afbakening van de verschillende groepen soms onduidelijk (zie ook de memorie van toelichting met betrekking tot de in de ontworpen bepaling gebruikte omschrijving van de beschermde functies), ook de toepasselijke strafmaten zijn niet consequent: voor de lichtere vormen van geweld is de strafmaat voor feiten gepleegd op personen uit artikel 278 Sw. het

les personnes visées à l'article 278 du Code pénal alors que pour les faits plus graves, il est le plus élevé pour les faits commis sur les personnes visées aux articles 280 et 410*bis* et pour les faits les plus graves, il est le plus élevé pour les faits commis sur les personnes visées à l'article 410*bis* du Code pénal.²⁶⁸

Pour remédier à ce manque de cohérence, le projet opte pour un règlement harmonisé d'aggravation des peines.²⁶⁹ Seuls les actes commis à l'encontre des arbitres et des signaleurs lors des manifestations sportives ne sont pas repris dans ce règlement étant donné qu'aujourd'hui, ils n'entraînent à juste titre qu'un alourdissement de la peine minimale. Par conséquent, ces faits font l'objet, dans le projet, d'un facteur aggravante (article 204).

En ce qui concerne les fonctions protégées, on peut renvoyer aux développements à ce sujet dans le titre préliminaire (article 79, 4°,...).

Pour que l'élément aggravant puisse s'appliquer, les faits doivent avoir été commis dans le cadre de l'exercice de la fonction protégée. Par le biais de ce critère (expliqué plus en détail sous l'article 79, 14°), on remédie également à l'incohérence qui existe actuellement entre les différentes aggravations de la peine, où l'on parle parfois de "dans l'exercice de ses fonctions" ou de "à l'occasion de l'exercice de ses fonctions".

La circonstance aggravante selon laquelle les faits sont commis à la séance d'une des Chambres ou à l'audience d'une cour ou d'un tribunal (art. 278, deuxième alinéa, C.P.) n'a pas été retenue. Le caractère aggravant qui peut être lié à ce critère est déjà suffisamment pris en compte par l'exigence que les faits soient commis à l'occasion de l'exercice de la fonction protégée.

L'aggravation des peines vise à lutter plus efficacement contre les violences envers la police et contre les violences que subissent les autres personnes exerçant une fonction sociétale et qui entrent en contact avec le public du fait de leur profession. Il est renvoyé ici à la justification qui est reprise à l'article 102 incriminant le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale.

²⁶⁸ Pour un aperçu, voir le tableau dans J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 331, n° 353.

²⁶⁹ Une exception est toutefois prévue pour les faits commis à l'égard de chefs d'État et de diplomates étrangers (étant donné qu'ici, ce n'est pas tant le fonctionnement de la société belge qui est protégé que les relations internationales), ainsi que du chef de l'État et de l'héritier de la couronne probable (eu égard au caractère propre de la fonction et conformément aux exemples étrangers).

hoogste, voor zwaardere feiten die voor feiten gepleegd op personen uit artikel 280 en 410*bis* Sw. en voor de allerzwaarste feiten die voor feiten gepleegd op personen uit artikel 410*bis* Sw.²⁶⁸

Om een einde te maken aan deze incoherentie, wordt in het ontwerp geopteerd voor een eenvormige regeling van strafverzwaring.²⁶⁹ Alleen feiten tegen de scheidsrechters en seingeverers bij sportwedstrijden worden niet opgenomen in deze regeling aangezien deze, terecht, vandaag slechts aanleiding geven tot verhoging van de minimumstraf. Bijgevolg zijn deze feiten in het ontwerp voorwerp van een verzwarende factor (artikel 204).

Voor wat de beschermde functies betreft, kan worden verwezen naar de toelichting daarbij in de voorafgaande titel (artikel 79, 4°,...).

Opdat het verzwarend bestanddeel toepassing zou kunnen vinden, is vereist dat de feiten werden gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van de beschermde functie. Via dit criterium (dat verder wordt toegelicht onder artikel 79, 14°) wordt ook komaf gemaakt met de vandaag bestaande incoherentie tussen de verschillende strafverzwaring, waar soms sprake is van "in de uitoefening van deze bediening" en soms van "ter gelegenheid van de uitoefening van deze bediening".

De huidige verzwarende omstandigheid dat de feiten worden gepleegd in de vergadering van een der Kamers of op de terechtzitting van een hof of een rechtbank (art. 278, tweede lid, Sw.) werd niet weerhouden. Het verzwarend karakter dat hiermee mogelijk samenhangt wordt reeds voldoende ondervangen door het vereiste dat de feiten moeten zijn gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van de beschermde functie.

De verhoging van de straffen is bedoeld om geweld tegen de politie en geweld tegen andere personen die een maatschappelijke functie vervullen en uit hoofde van hun beroep in contact komen met het publiek, doeltreffender te bestrijden. In dit verband wordt verwezen naar de rechtvaardiging in artikel 102, waarin doodslag op een persoon met een maatschappelijke functie, strafbaar wordt gesteld.

²⁶⁸ Voor een overzicht, zie de tabel in J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 331, nr. 353.

²⁶⁹ Er wordt evenwel een uitzondering gemaakt voor feiten gepleegd t.a.v. buitenlandse staatshoofden en diplomaten (aangezien hier niet zozeer het functioneren van de Belgische maatschappij wordt beschermd maar wel de internationale betrekkingen), alsook het staatshoofd en de vermoedelijke troonopvolger (gelet op de eigenheid van de functie en in lijn met buitenlandse voorbeelden).

Art. 203

Les actes de violence provoqués

Cette disposition reprend en grande partie les articles 411 à 414 du Code pénal. Pour de plus amples explications, nous renvoyons à l'exposé des motifs du projet d'article 103.

Les alinéas 2, 3 et 4 de cet article ont été quelque peu reformulés, sur la suggestion de A. DELANNAY²⁷⁰, pour mettre l'accent qu'il s'agit ici, à l'instar de l'excès de légitime défense, d'une cause d'excuse atténuante (et non d'une qualification autonome).

À la suite de l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°39), une erreur de traduction est corrigée dans l'article 203. En outre, en réponse à ce même avis et afin de résoudre un problème de cohérence dans le projet, il est prévu que lorsque les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 2, cette peine est remplacée par une peine de niveau 1 lorsqu'ils ont été provoqués. Auparavant, la peine était remplacée par une peine de même niveau.

Art. 204

Les facteurs aggravants

Cette disposition reprend l'article 410ter ainsi que l'article 410, premier alinéa, du Code pénal dans la mesure où cela concerne les parents en ligne collatérale jusqu'au troisième degré. Étant donné que la confiance attachée aux relations familiales, qui accroît la vulnérabilité face aux actes de violence, est également présente dans une certaine mesure chez les alliés, ceux-ci sont ajoutés dans ce facteur aggravant.

En ce qui concerne les arbitres et les signaleurs, il y a en outre lieu de souligner qu'à l'actuel article 410ter du Code pénal, seule la peine minimale est aussi alourdie, en telle sorte qu'une application du mécanisme de conversion entraîne également une conversion en facteur aggravant.

En outre, la circonstance aggravante de l'actuel article 257 est reprise pour le cas où une personne exerçant une fonction publique recourt sans raison légale, à la force dans le cadre de l'exercice de ses fonctions. Vu que cette circonstance aggravante ne prévoit aujourd'hui aussi qu'une augmentation de la peine minimum, il est

²⁷⁰ Zie tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

Art. 203

Uitgelokte gewelddaden

Deze bepaling is in belangrijke mate een herneming van de artikelen 411-414 Sw. Voor een verdere toelichting kan worden verwezen naar de memorie van toelichting bij het ontworpen artikel 103.

Het tweede, derde en vierde lid van dit artikel werd, in navolging van een suggestie van A. DELANNAY²⁷⁰, enigszins geherformuleerd om te benadrukken dat het hier, net als bij noodweerexcès, gaat om een strafverminderende verschoningsgrond, (en niet om een autonome kwalificatie).

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 39) is in artikel 203 een vertaalfout gecorrigeerd. Daarnaast wordt, naar aanleiding van hetzelfde advies en om een probleem van coherentie in het ontwerp op te lossen, bepaald dat daar waar op gewelddaden een straf van niveau 2 is gesteld, deze vervangen worden door een straf van niveau 1 wanneer zij zijn uitgelokt. Voorheen werd de straf vervangen door een straf van hetzelfde niveau.

Art. 204

Verzwarende factoren

Deze bepaling herneemt artikel 410ter Sw., alsook artikel 410, eerste lid, Sw. in zoverre dit betrekking heeft op de bloedverwanten in de zijlijn tot de derde graad. Aangezien de vertrouwdheid die samenhangt met de familiale relatie, waardoor ook de kwetsbaarheid voor gewelddaden toeneemt, in zekere mate ook aanwezig is bij aanverwanten, worden deze toegevoegd aan deze verzwarende factor.

Wat de scheidsrechters en seingevers betreft moet overigens worden benadrukt dat in het huidige artikel 410ter Sw. ook enkel de minimumstraf wordt verhoogd, waardoor een toepassing van het conversiemechanisme ook leidt tot een omzetting naar een verzwarende factor.

Verder wordt de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 257 Sw. hernomen voor het geval een persoon met een openbare functie zonder wettige reden geweld gebruikt in het kader van de uitoefening van zijn functie. Aangezien deze verzwarende omstandigheid ook vandaag slechts zorgt voor een verhoging van de

²⁷⁰ Zie tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

décidé d'en faire un facteur aggravant dans le cadre de la nouvelle distinction entre facteurs aggravants et éléments aggravants.

En comparaison avec la version antérieure de ce texte, les situations de la commission de l'infraction par plusieurs personnes agissant de concert et de l'usage ou la menace d'une arme ont été intégrées conformément à l'article 46, e et g de la Convention d'Istanbul.²⁷¹

Art. 205

Peine accessoire

Cette disposition permet au juge de condamner l'auteur à l'indignité successorale à l'égard de la victime. Cette peine accessoire (déjà prévue à l'article 46 actuel du Code pénal) est prononcée sans préjudice de la sanction obligatoire prévue en application de l'article 4.6, § 1, 1° du Code civil lorsque l'infraction a conduit à la mort de la victime.

Sous-section 2

Les mutilations génitales féminines

L'exécution de mutilations génitales féminines constitue par essence une forme d'actes de violence. Vu l'attention internationale particulière accordée à ce problème, la définition plus large de l'infraction (à savoir en considérant aussi le fait de faciliter ou d'encourager ces mutilations comme une forme de participation à cette infraction) et l'incrimination de la publicité pour ces faits, il se justifie d'ériger ces faits en une infraction distincte.

Le choix a été fait de ne plus parler de "mutilations génitales" mais de "mutilations génitales féminines". De cette manière, la désignation de l'infraction montre déjà clairement que seules les mutilations des organes génitaux féminins relèvent du champ d'application et l'on se rapproche de la définition internationale de ces faits (les Nations unies les dénomment toujours *female genital mutilation* ou FGM).

Actuellement, les mutilations génitales féminines sont traitées dans un seul article, à savoir l'article 409 du Code pénal. Compte tenu de la systématique du Code pénal, où l'on choisit en principe de consacrer

²⁷¹ Voyez aussi l'intervention d'A. DELANNAY durant le colloque *Un code pénal pour le futur?* qui s'est tenu le 3 mai 2019 à l'Université Saint-Louis Bruxelles.

minimumstraf, wordt ervoor gekozen om er in het kader van het nieuwe onderscheid tussen verzwarende factoren en verzwarende bestanddelen een verzwarende factor van te maken.

In vergelijking met een eerdere versie van deze tekst werden ook de situaties van het plegen van het misdrijf door twee of meer personen die gezamenlijk handelen en het gebruik van of handelen onder bedreiging van een wapen opgenomen, in navolging van artikel 46, e en g van de Conventie van Istanbul.²⁷¹

Art. 205

Bijkomende straf

Deze bepaling biedt de rechter de mogelijkheid de dader onwaardig te verklaren te erven van het slachtoffer. Deze bijkomende straf is (zoals in het huidige artikel 46 Sw.) enkel voorzien voor de gevallen waarin het misdrijf niet leidt tot de dood van het slachtoffer. In het andere geval is deze sanctie van rechtswege van toepassing ten gevolge van artikel 4.6, § 1, 1° Burgerlijk Wetboek.

Onderafdeling 2

Vrouwelijke genitale verminking

De uitvoering van vrouwelijke genitale verminking maakt in essentie een vorm van gewelddaden uit. Gelet op de bijzondere internationale aandacht voor deze problematiek, de ruimere omschrijving van het misdrijf (nl. door ook het vergemakkelijken of bevorderen ervan als een vorm van daderschap aan dit misdrijf te beschouwen) en de strafbaarstelling van het reclame maken voor deze feiten is het verantwoord hier een aparte strafbaarstelling van te maken.

Er wordt voor geopteerd niet langer van "genitale verminking" te spreken maar van "vrouwelijke genitale verminking". Op die manier wordt reeds door de benaming van het misdrijf duidelijk dat enkel de verminking van de vrouwelijke genitaliën onder het toepassingsgebied valt en wordt aansluiting gezocht bij de internationale omschrijving van deze feiten (de Verenigde Naties omschrijven dit steeds als *female genital mutilation* of FGM).

Vandaag wordt de vrouwelijke genitale verminking geregeld in één artikel, nl. artikel 409 Sw. Vanuit de systematiek van het Strafwetboek, waarbij er principieel voor wordt geopteerd om verzwarende bestanddelen het

²⁷¹ Zie ook tussenkomst A. DELANNAY tijdens het colloquium *Naar een nieuw Strafwetboek?* dat op 3 mei 2019 plaatsvond aan de Universiteit Saint-Louis Bruxelles.

une disposition distincte aux éléments aggravants, il a cependant été décidé de traiter désormais cette matière dans différentes dispositions. Pour souligner le lien entre ces dispositions, elles sont regroupées dans une sous-section intitulée “Mutilations génitales féminines”.

Cette violence se produit dans un contexte défini par des traditions et la domination des hommes sur les femmes (http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-een-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 à 25). Il s'agit d'une infraction fondée sur le genre pour laquelle la Convention d'Istanbul sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique requiert une incrimination spécifique (article 38). La violence à l'égard des femmes fondée sur le genre est une violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée.

Selon la dernière étude relative à l'estimation de la prévalence des filles et femmes ayant subi ou à risque de subir une mutilation génitale féminine vivant en Belgique, au 31 décembre 2016 séjournaient dans notre pays 70.576 filles et femmes d'un pays où sont pratiquées les mutilations génitales sur les femmes. Parmi elles, il y en a, selon l'estimation, 25.917 qui – en raison de leur origine – sont effectivement concernées par la pratique des mutilations génitales féminines (déjà excisées ou risquant de l'être), dont 9.164 mineures (de moins de 18 ans).

Art. 206

Les mutilations génitales féminines

Cette disposition reprend l'actuel article 409, § 1er, premier alinéa, du Code pénal.

L'article 38 de la Convention d'Istanbul²⁷² impose d'ériger aussi en infraction pénale le fait de contraindre une fille ou une femme à subir une mutilation génitale féminine ou de les y inciter. Aucun amendement du texte n'est requis à cet effet. Ces comportements peuvent être considérés comme le fait de faciliter ou d'encourager les mutilations génitales féminines.

Le libellé de l'incrimination est quelque peu adapté en ne parlant plus de “organes génitaux d'une femme” mais de “organes génitaux féminins”. Cette adaptation est nécessaire compte tenu du fait que, depuis l'entrée en vigueur de la loi du 25 juin 2017 réformant des régimes

²⁷² Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique, faite à Istanbul le 11 mai 2011, ETS n° 210.

pourwerp te laten uitmaken van een aparte bepaling, werd er echter voor gekozen deze materie voortaan in verschillende bepalingen te regelen. Om de samenhang tussen deze bepalingen te benadrukken, worden zij gegroepeerd in een onderafdeling “vrouwelijke genitale verminking”.

Dit geweld speelt zich af in een context die wordt bepaald door tradities en de overheersing van mannen over vrouwen (http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/VGV-een-aantal-mythes-onder-de-loep_web.pdf, p. 22 tot 25). Het betreft een gendergerelateerd misdrijf waarvoor het Verdrag van Istanbul inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, een specifieke strafbaarstelling vereist (artikel 38). Gendergerelateerd geweld tegen vrouwen betreft geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft.

Volgens de laatste studie over de schatting van de prevalentie van in België wonende meisjes en vrouwen die vrouwelijke genitale verminking ondergingen of het risico lopen om verminkt te worden verbleven op 31 december 2016 in ons land 70.576 meisjes en vrouwen uit een land waar genitale verminking van vrouwen wordt uitgeoefend. Daarvan zijn er naar schatting 25.917 die effectief – door hun afkomst – te maken hebben met de praktijk van vrouwelijke genitale verminking (al besneden of in gevaar), waaronder 9.164 minderjarigen (jonger dan 18 jaar).

Art. 206

Vrouwelijke genitale verminking

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 409, § 1, eerste lid Sw.

Artikel 38 van het Verdrag van Istanbul²⁷² verplicht om ook het dwingen van een meisje of vrouw om een vrouwelijke genitale verminking te ondergaan of hen hiertoe te bewegen strafbaar te stellen. Hiervoor is geen tekstwijziging nodig. Deze handelwijzen kunnen worden beschouwd als het vergemakkelijken of bevorderen van de vrouwelijke genitale verminking.

De formulering van de strafbaarstelling wordt enigszins aangepast door niet langer te spreken van “de genitaliën van een vrouw” maar van “vrouwelijke genitaliën”. Deze aanpassing is noodzakelijk, gelet op het feit dat sinds de inwerkingtreding van de wet van 25 juni 2017

²⁷² Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanbul 11 mei 2011, ETS n° 210.

relatifs aux personnes transgenres en ce qui concerne la mention d'une modification de l'enregistrement du sexe dans les actes de l'état civil et ses effets²⁷³, une personne transgenre ne doit plus satisfaire aux conditions médicales pour changer de sexe.

Il est donc possible que quelqu'un qui est enregistré comme homme a des organes génitaux féminins, tout comme une personne qui est enregistrée comme femme peut avoir des organes génitaux masculins. Cette modification indique clairement que c'est la mutilation d'organes génitaux féminins qui est visée, peu importe le sexe légal de la victime.

Art. 207

Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre

Cette disposition reprend une partie de l'actuel article 409, § 2, du Code pénal.

Art. 208

Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 409, § 3, C.P.

Art. 209

Les mutilations génitales féminines ayant entraîné la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 409, § 4, C.P.

Art. 210

Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Cette disposition est basée sur l'actuel article 409, § 5, C.P.

Le facteur aggravant d'une relation entre l'auteur et la victime a été quelque peu adapté dans le projet de loi en ce sens qu'un parent en ligne descendante directe relève également du champ d'application, au même

²⁷³ *Moniteur Belge* du 10 juillet 2017.

tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft²⁷³ een transgender persoon niet langer aan medische voorwaarden moet voldoen om van geslacht te veranderen.

Het is daardoor mogelijk dat iemand die geregistreerd staat als man over vrouwelijke genitaliën beschikt, net als een persoon die geregistreerd staat als vrouw kan beschikken over mannelijke genitaliën. Door de wijziging wordt duidelijk dat het de verminking is van vrouwelijke genitaliën die wordt geviseerd, ongeacht het juridische geslacht van het slachtoffer.

Art. 207

Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winstoogmerk

Deze bepaling herneemt een deel van het huidige artikel 409, § 2 Sw.

Art. 208

Vrouwelijke genitale verminking met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 409, § 3 Sw.

Art. 209

Vrouwelijke genitale verminking met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 409, § 4 Sw.

Art. 210

Vrouwelijke genitale verminking gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Deze bepaling is gebaseerd op het huidige artikel 409, § 5 Sw.

De verzwarende factor van een relatie tussen dader en slachtoffer werd in het wetsontwerp enigszins aangepast in die zin dat ook een bloedverwant in de rechte neerdalende lijn onder het toepassingsgebied

²⁷³ *Belgisch Staatsblad* van 10 juli 2017.

titre que les ascendants et les alliés en ligne collatérale jusqu'au troisième degré. La formulation est ainsi harmonisée avec ce qui s'applique aux autres formes d'actes de violence.

En outre, il est justifié que, par exemple, la tante qui soumet une jeune nièce à une mutilation génitale soit aussi sanctionnée plus lourdement. Les incohérences soulignées dans la doctrine en ce qui concerne les sanctions prévues pour cette infraction²⁷⁴ découlant de l'article 409, § 5, du Code pénal, sont supprimées du fait de la transformation en élément aggravant. En outre, le partenaire est ajouté.

L'aggravation de la peine qui accompagne la minorité est également élargie en ce sens qu'il est tenu compte de la gravité des conséquences.

De plus, l'aggravation de la peine associée à la minorité est étendue aux personnes en situation de vulnérabilité. Cela augmente la cohérence de l'ensemble étant donné que les mineurs et les personnes en situation de vulnérabilité sont traités de la même manière dans tout le projet de loi (comme c'est déjà le cas aujourd'hui dans la grande majorité des cas).

Art. 211

Encourager ou promouvoir la pratique de mutilations génitales féminines

Actuellement, le fait d'encourager et de promouvoir les mutilations génitales féminines figure dans le même article que l'exécution proprement dite de ces mutilations. Vu la nature différente des actes posés, il convient toutefois de reprendre ces faits dans une infraction distincte.

L'incitation aux mutilations génitales féminines doit être explicitement maintenue dans la disposition l'érigeant en infraction pénale malgré le nouvel article 10, § 2 du projet de Livre I du Code pénal. En effet, comme les mutilations génitales féminines sont punies d'une peine de niveau 3, elles ne relèvent pas du champ d'application de cette disposition générale.

Compte tenu de l'impact majeur de l'incitation à cette infraction, il a été décidé de maintenir une peine de niveau 2.

²⁷⁴ J. De Herdt, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 259-260, n° 267.

vallen, net als bloed- en aanverwanten in de zijlijn tot de derde graad. Op die manier wordt de formulering in overeenstemming gebracht met wat geldt voor andere vormen van geweldsdaden.

Bovendien is het verantwoord dat bv. ook de tante die een nichtje onderwerpt aan genitale verminking zwaarder wordt bestraft. De in de rechtsleer gesignaleerde incoherenties met betrekking tot de straffen die op dit misdrijf zijn gesteld²⁷⁴ ten gevolge van artikel 409, § 5 Sw. verdwijnen ook door de omvorming tot een verzwarend bestanddeel. Daarnaast wordt ook de partner toegevoegd.

De strafverhoging die samenhangt met de minderjarigheid wordt ook uitgebreid in die zin dat rekening wordt gehouden met de ernst van de ingetreden gevolgen.

Verder werd de strafverzwaring die samenhangt met de minderjarigheid uitgebreid tot personen in een kwetsbare toestand. Dit verhoogt de coherentie van het geheel, aangezien minderjarigen en personen in een kwetsbare toestand doorheen het hele wetsontwerp (zoals vandaag reeds in het overgrote deel van de gevallen) op gelijke voet worden behandeld.

Art. 211

Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking

De aanzetting tot en het reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking staat vandaag in hetzelfde artikel als het eigenlijke uitvoeren van dergelijke verminking. Gelet op de verschillende aard van de gestelde handelingen, is het echter gepast deze feiten onder te brengen in een aparte strafbaarstelling.

De aanzetting tot vrouwelijke genitale verminking moet uitdrukkelijk behouden blijven in de strafbaarstelling, ondanks het nieuwe artikel 10, § 2 in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek. Aangezien vrouwelijke genitale verminking bestraft wordt met een straf van niveau 3 valt het immers buiten het toepassingsgebied van deze algemene bepaling.

Gelet op de grote impact van het aanzetten tot dit misdrijf, werd gekozen voor het behoud van een straf van niveau 2.

²⁷⁴ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 259-260, nr. 267.

Art. 212

Le facteur aggravant

L'article 212 reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, DOC 55 2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Art. 213

Peine accessoire

Cette disposition permet au juge de condamner l'auteur à l'indignité successorale à l'égard de la victime. Cette peine accessoire (déjà prévue à l'article 46 actuel du Code pénal) est prévue sans préjudice de la sanction obligatoire applicable en vertu de l'article 4.6, § 1, 1° du Code civil lorsque l'infraction a conduit à la mort de la victime.

Sous-section 3

La perte de grossesse sans consentement

L'intitulé de cette sous-section est nouveau par rapport au Code pénal actuel, où il est question d'"avortement". Au sens strict, "avortement" n'est en effet pas le terme le plus précis pour décrire le comportement érigé en infraction. Une perte de grossesse ira généralement, mais pas nécessairement, de pair avec un avortement du fœtus à naître. On parle de perte de grossesse en cas de destruction volontaire d'un embryon ou fœtus dans le corps d'une personne enceinte, indépendamment des moyens utilisés à cet effet. Les conditions sont donc remplies dès que l'embryon ou le fœtus est détruit, même sans qu'il ait été expulsé du corps de la personne enceinte.²⁷⁵

Aujourd'hui, les faits d'avortement (lisez: de perte de grossesse) sont repris sous le titre "Des crimes et des délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique". Si cette place peut s'expliquer d'un point de vue historique, elle ne correspond plus à la perception sociale de ces faits.

²⁷⁵ T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm. Strafr.*, n° 4 et les références y citées.

Art. 212

Verzwarende factor

Artikel 212 herneemt, als de verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (*Parl. St.*, Kamer, 2021-2022, doc. DOC 55 2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Art. 213

Bijkomende straf

Deze bepaling biedt de rechter de mogelijkheid de dader onwaardig te verklaren te erven van het slachtoffer. Deze bijkomende straf is (zoals in het huidige artikel 46 Sw.) enkel voorzien voor de gevallen waarin het misdrijf niet leidt tot de dood van het slachtoffer. In het andere geval is deze sanctie van rechtswege van toepassing ten gevolge van artikel 4.6, § 1, 1° Burgerlijk Wetboek.

Onderafdeling 3

Zwangerschapsverlies zonder toestemming

Het opschrift van deze onderafdeling is een vernieuwing in vergelijking met het huidige Strafwetboek, waar sprake is van "vruchtafdrijving". Strikt genomen is "vruchtafdrijving" immers niet de meest accurate term om het strafbaar gestelde gedrag mee te omschrijven. Een zwangerschapsverlies zal meestal gepaard gaan met een uitdrijving of afdrijving van de ongeboren vrucht, maar niet noodzakelijk. Er is sprake van zwangerschapsverlies bij de opzettelijke vernietiging van een embryo of foetus in het lichaam van een zwangere persoon, ongeacht de daarvoor gebruikte middelen. Aan de vereisten is dus voldaan zodra het embryo of de foetus is vernietigd, zelfs zonder dat de vrucht uit het lichaam van de zwangere persoon werd gedreven.²⁷⁵

Vandaag zijn feiten van vruchtafdrijving (lees: zwangerschapsverlies) ondergebracht in de titel "misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid". Deze plaats mag historisch dan wel te verklaren zijn, zij strookt niet langer met de maatschappelijke perceptie van dergelijke feiten.

²⁷⁵ T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm. Strafr.*, nr. 4 en verwijzingen aldaar.

À cet égard, il convient de renvoyer à la Recommandation du Comité des ministres du Conseil de l'Europe dans laquelle il est indiqué que les parties contractantes doivent faire en sorte que leur législation pénale prévoit que tout acte de violence sexuelle à l'égard d'une personne constitue une atteinte à la liberté et à l'intégrité physique, psychologique et/ou sexuelle de cette personne, et ne se fonde pas uniquement sur des atteintes à la morale, à l'honneur ou à la décence.²⁷⁶ C'est la raison pour laquelle la perte de grossesse figure désormais dans le chapitre relatif aux infractions contre l'intégrité physique ou psychique.

De manière générale, il convient de noter que si les dispositions actuelles parlent toujours d'une "femme enceinte" dans le présent projet, elles sont rendues neutres sur le plan du genre. Cette adaptation est nécessaire, vu que depuis l'entrée en vigueur de la loi du 25 juin 2017 concernant la réforme du régime sur les transgenres au niveau de la possibilité de modifier l'enregistrement du sexe dans les actes d'état civil et ses conséquences²⁷⁷, une personne transgenre n'a plus à se soumettre à des conditions médicales pour changer de sexe. Il est dès lors possible qu'une personne inscrite en tant qu'homme soit enceinte. La personne enceinte doit être également protégée par le code pénal dans ce cas.

Il s'agit d'une infraction fondée sur le genre pour laquelle la Convention d'Istanbul sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique requiert une incrimination spécifique (article 39). La violence à l'égard des femmes fondée sur le genre est une violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée.

Art. 214

La perte de grossesse sans consentement

Cette disposition est inspirée de l'actuel article 348, C.P.

À cet égard, la précision "médecin ou non" a été supprimée car elle n'ajoute rien au texte. La dernière phrase de l'article 348 du Code pénal ne devait pas davantage être reprise étant donné que la tentative d'infraction est toujours punissable en vertu du projet d'article 9.

²⁷⁶ Conseil de l'Europe, Comité des ministres, *Recommandation Rec (2002)5 sur la protection des femmes contre la violence*, 30 avril 2002, § 34.

²⁷⁷ *Moniteur belge* du 10 juillet 1997.

In dit verband moet worden gewezen op de Aanbeveling van het Comité van ministers van de Raad van Europa waarin werd geponeerd dat de Verdragsstaten moeten verzekeren dat hun strafrecht seksueel geweld beschouwt als een schending van de fysieke, psychologische en/of seksuele vrijheid en integriteit van de persoon en niet louter als een schending van de moraliteit, de eer of het fatsoen.²⁷⁶ Vandaar dat zwangerschapsverlies nu wordt ondergebracht in het hoofdstuk met betrekking tot de misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit.

Algemeen moet nog worden opgemerkt dat waar de huidige bepalingen steeds spreken van een "zwangere vrouw" worden ze in het voorliggende ontwerp gender-neutraal gemaakt. Deze aanpassing is noodzakelijk, gelet op het feit dat sinds de inwerkingtreding van de wet van 25 juni 2017 tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft²⁷⁷ een transgender persoon niet langer aan medische voorwaarden moet voldoen om van geslacht te veranderen. Het is daardoor mogelijk dat iemand die geregistreerd staat als man zwanger is. Ook in dergelijk geval moet de zwangere persoon worden beschermd door de strafwet.

Het betreft een gendergerelateerd misdrijf waarvoor het Verdrag van Istanbul inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, een specifieke strafbaarstelling vereist (artikel 39). Gendergerelateerd geweld tegen vrouwen betreft geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft.

Art. 214

Zwangerschapsverlies zonder toestemming

Deze bepaling is geïnspireerd op het huidige artikel 348 Sw.

Hierbij werd wel de precisering "al dan niet geneesheer" verwijderd, aangezien zij niets toevoegt aan de tekst. De laatste zin van artikel 348 Sw. diende evenmin te worden hernomen, nu de poging tot misdrijf steeds strafbaar is ten gevolge van het ontworpen artikel 9.

²⁷⁶ Raad van Europa, Comité van ministers, *Aanbeveling Rec (2002)5 inzake de bescherming van vrouwen tegen geweld*, 30 april 2002, § 34.

²⁷⁷ *Belgisch Staatsblad* van 10 juli 2017.

Il est plus important d'expliquer l'élément moral de l'infraction. En application du Code pénal actuel, il est communément admis que pour l'avortement au sens de l'article 348, un dol général (à savoir agir délibérément) suffit²⁷⁸, même si certains défendent aussi une intention particulière²⁷⁹. La disposition en projet impose une intention particulière consistant en l'intention de causer une perte de grossesse. Le fait de provoquer une perte de grossesse sans que l'auteur ait eu l'intention de causer un avortement fait en effet déjà l'objet de l'infraction d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré (article 196, lu conjointement avec la définition de l' "atteinte à l'intégrité du troisième degré" à l'article 79, 17°). Cela correspond également à la situation actuelle, dans laquelle l'article 349 du Code pénal érige en infraction l'avortement causé par des violences exercées volontairement, mais sans intention de le produire.

Cette nouvelle formulation explique également qu'en ce qui concerne le taux de la peine, il a été choisi de déroger au mécanisme de conversion et d'imposer une peine de niveau 4 au lieu d'une peine de niveau 3. Par conséquent, il convient aussi d'imposer une peine du niveau supérieur lorsque l'auteur était effectivement animé de cette intention particulière. La gravité de ces faits et leurs répercussions sur la victime justifient également ce taux de la peine.

L'avortement forcé, que l'article 39 de la Convention d'Istanbul impose d'ériger en infraction, relève du champ d'application de cette disposition.

Art. 215

La perte de grossesse sans consentement
ayant entraîné la mort

Cette disposition est basée sur l'actuel article 352, C.P.

²⁷⁸ Cass. 22 décembre 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1462; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht* (publié en français sous le titre "Initiation au droit pénal"), Malines, Kluwer, 2010, 132; T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm. Strafr.*, n° 7.

²⁷⁹ J. DU JARDIN, "Crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique – Titre I. Avortement" in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles - droit pénal*, III, Bruxelles, Larquier, 1972, 375, n° 5766; M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, V, Bruxelles, Bruylant, 1968, 155; *RPDB*, v° Avortement, n° 6.

Belangrijker is dat het moreel bestanddeel van het misdrijf wordt geëxpliciteerd. Onder het huidige Strafwetboek wordt veelal aangenomen dat voor de vruchtafdrijving in de zin van artikel 348 Sw. een algemeen opzet (d.i. opzettelijk handelen) volstaat²⁷⁸, al wordt door sommigen ook een bijzonder opzet verdedigd²⁷⁹. De ontworpen bepaling schrijft een bijzonder opzet voor, bestaande uit het oogmerk een zwangerschapsverlies te veroorzaken. Het veroorzaken van een zwangerschapsverlies, zonder dat de dader het oogmerk had een vruchtafdrijving te veroorzaken, zal immers reeds het voorwerp zijn van het misdrijf gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg (artikel 196, samengelezen met de definitie van "integriteitsaantasting van de derde graad" in artikel 79, 17°). Dit ligt ook in de lijn van de huidige situatie, waar artikel 349 Sw. de vruchtafdrijving veroorzaakt door opzettelijk geweld maar zonder het oogmerk om de vruchtafdrijving te veroorzaken strafbaar stelt.

Deze heromschrijving verklaart verder dat wat de strafmaat betreft, er voor wordt geopteerd af te wijken van het conversiemechanisme en in plaats van een straf van niveau 3 een straf van niveau 4 voor te schrijven. Het is dan ook gepast om, wanneer de dader wel handelde met dit bijzonder opzet, een straf van een niveau hoger op te leggen. Ook de ernst van deze feiten en de impact op het slachtoffer verantwoordt deze strafmaat.

De gedwongen abortus, waarvan de strafbaarstelling verplicht wordt gesteld door artikel 39 Verdrag van Istanbul, valt onder het toepassingsgebied van deze bepaling.

Art. 215

Zwangerschapsverlies zonder
toestemming met de dood tot gevolg

Deze bepaling is gebaseerd op het huidige artikel 352 Sw.

²⁷⁸ Cass. 22 december 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1462; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 132; T. VANSWEEVELT, "Abortus", *Comm. Strafr.*, nr. 7.

²⁷⁹ J. DU JARDIN, "Crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique – Titre I. Avortement" in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles - droit pénal*, III, Brussel, Larquier, 1972, 375, nr. 5766; M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, V, Brussel, Bruylant, 1968, 155; *RPDB*, v° Avortement, nr. 6.

Art. 216

Le facteur aggravant

L'article 216 reprend, comme facteur aggravant, une disposition prescrite par la proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, DOC 55 2408/001).

La justification qui a été développée sous l'article 105 peut être reprise ici.

Section 2

L'atteinte à l'intégrité physique ou psychique due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

Cette section reprend l'actuel article 420 du Code pénal, avec deux différences.

Premièrement, en conséquence de l'article 7 en projet, l'élément moral ne consiste plus en un défaut de prévoyance ou de précaution mais en un défaut grave de prévoyance ou de précaution. Pour de plus amples explications, on peut renvoyer à cette disposition.

Ensuite, comme en ce qui concerne les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique, les notions de "coups" et "blessures" ne sont plus utilisées pour les mêmes raisons que celles exposées dans les développements relatifs au projet d'article 193. Elles sont remplacées par "la provocation d'une atteinte à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré". Il s'agit donc d'infliger une lésion corporelle ou une atteinte à la santé. Ces termes apparaissent aussi dans la définition des "actes de violence" (article 193) et doivent être interprétés de la même manière.

La différence avec la définition des actes de violence est qu'ici, l'apparition d'une certaine conséquence (à savoir une atteinte à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré) est exigée alors qu'outre cette possibilité, on parle aussi d'actes de violence en cas de recours à la force ou à la contrainte physiques envers autrui qui, par leur nature, sont susceptibles de provoquer une lésion ou une douleur corporelle, voire une atteinte à la santé. Cette même extension n'est pas reprise ici compte tenu de la différence en termes d'élément moral.

En effet, s'il est justifié de sanctionner pénalement les comportements accomplis délibérément qui sont de nature à pouvoir entraîner une lésion ou douleur

Art. 216

Verzwarende factor

Artikel 216 herneemt, als de verzwarende factor, een bepaling over die is voorgeschreven in het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (*Parl. St.*, Kamer, 2021-2022, doc. DOC 55 2408/001).

De toelichting die in het kader van artikel 105 is ontwikkeld, kan hier worden herhaald.

Afdeling 2

Aantasting van de fysieke of psychische integriteit door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Deze afdeling herneemt het huidige artikel 420 Sw, met twee verschillen.

Ten eerste bestaat, ten gevolge van het ontworpen artikel 7, het moreel bestanddeel niet langer uit een gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid, maar uit een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid. Voor een verdere toelichting kan naar deze bepaling worden verwezen.

Daarnaast worden, zoals bij de opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit, niet langer de begrippen "slagen" en "verwondingen" gebruikt om dezelfde redenen als deze die werden uiteengezet in de toelichting bij het ontworpen artikel 193. Zij worden vervangen door "het veroorzaken van een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad". Het gaat dus om het toebrengen van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid. Deze begrippen komen ook voor in de definitie van "gewelddaden" (artikel 193) en moeten op dezelfde wijze worden geïnterpreteerd.

Het verschil met de definitie van gewelddaden is dat hier het intreden van enig gevolg (nl. integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad) vereist is, terwijl naast deze mogelijkheid er ook sprake is van gewelddaden bij het aanwenden van fysieke kracht of macht tegen een ander persoon die uit zijn aard de mogelijkheid heeft te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid. Eenzelfde uitbreiding wordt hier niet opgenomen, gelet op het verschil in moreel bestanddeel.

Waar het strafwaardig is om opzettelijk gestelde gedragingen die van aard zijn te kunnen resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid

corporelle, ou une atteinte à la santé (sans nécessairement entraîner cette conséquence), cela ne s'applique pas aux comportements qui découlent d'un défaut grave de prévoyance ou de précaution n'ayant entraîné aucune lésion ni atteinte à la santé (et qui, par exemple, ne résultent donc même pas en une égratignure, une bosse, une ecchymose, etc.). Dans ce cas, les conséquences pour la victime sont tellement limitées qu'une sanction pénale ne s'impose pas, eu égard en outre à l'absence d'intention dans le chef de l'auteur. Dès que la victime encourt une atteinte à son intégrité, les faits sont sanctionnés.

Cette nouvelle définition rend superflue la définition de l'infraction visée à l'article 421 du Code pénal (l'administration non intentionnelle de substances nocives) étant donné qu'elle peut être entièrement comprise sous les nouvelles notions (cf. les développements relatifs à l'article 193).

Art. 217

L'atteinte à l'intégrité par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Cette disposition reprend l'actuel article 420, premier alinéa, du Code pénal (compte tenu des adaptations évoquées plus haut).

Art. 218

L'atteinte à l'intégrité dans le cadre d'un accident de la route

Cette disposition reprend l'actuel article 420, deuxième alinéa, du Code pénal (compte tenu des adaptations évoquées plus haut).

Le Conseil supérieur de la Justice estime que cette aggravation de peine requiert une réflexion approfondie.²⁸⁰ À notre sens, le maintien de cet élément aggravant peut se justifier vu la grande responsabilité que l'on prend en décidant de participer au trafic. Plus particulièrement, lorsque l'on se déplace avec un véhicule, son propre comportement a un impact potentiel important sur la vie et l'intégrité physique des autres usagers de la route. Il est justifié d'insister sur cette responsabilité particulière par le biais d'une aggravation de la peine.

²⁸⁰ Conseil supérieur de la Justice, Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II, p. 8.

(zonder dat zij dit gevolg noodzakelijk hebben), geldt dit niet voor gedragingen die voortkomen uit een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid die geen enkel letsel of geen enkele schade aan de gezondheid hebben veroorzaakt (en dus bv. zelfs niet resulteren in een schram, buil, bloeduitstorting,...). De gevolgen voor het slachtoffer zijn dan dermate beperkt en gelet op het gebrek aan opzet in hoofde van het slachtoffer, is een strafrechtelijke sanctie hier niet nodig. Zodra het slachtoffer wel een integriteitsaantasting ondervindt, worden de feiten wel bestraft.

Door deze nieuwe omschrijving wordt de misdrijfomschrijving van artikel 421 Sw. (het onopzettelijk toedienen van schadelijke stoffen) overbodig, aangezien zij volledig onder de nieuwe begrippen kan worden begrepen (zie ook de toelichting bij artikel 193).

Art. 217

Veroorzaken van een integriteitsaantasting door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 420, eerste lid Sw. (rekening houdend met de hoger aangehaalde aanpassingen).

Art. 218

Veroorzaken van een integriteitsaantasting in een verkeersongeval

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 420, tweede lid Sw. (rekening houdend met de hoger aangehaalde aanpassingen).

De Hoge Raad voor de Justitie meent dat deze strafverzwaring een grondige reflectie behoeft.²⁸⁰ O.i. kan een behoud van dit verzwarend bestanddeel worden verantwoord gelet op de grote verantwoordelijkheid die men opneemt wanneer men beslist deel te nemen aan het verkeer. In het bijzonder wanneer men zich met een voertuig verplaatst, heeft het eigen gedrag een potentieel grote impact op het leven en de fysieke integriteit van de andere verkeersdeelnemers. Het is verantwoord om de burgers, door middel van deze strafverzwaring, op deze bijzondere verantwoordelijkheid te wijzen.

²⁸⁰ Hoge Raad voor de Justitie, Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II, p. 8.

CHAPITRE 5

Des crimes contre la liberté individuelle

Ce chapitre regroupe les infractions contre la liberté individuelle, qui sont actuellement dispersées dans le Code pénal (articles 347*bis*, 428 et suivants et 434 et suivants du Code pénal).

Par liberté individuelle, l'on vise ici principalement la liberté d'aller et venir, telle qu'elle est notamment protégée par l'article 12 de la Constitution, l'article 5 de la CEDH et l'article 9 du PIDCP. Les infractions consistant à soustraire des mineurs ou des personnes en situation de vulnérabilité à l'autorité exercée à leur égard sont également rangées sous cette catégorie. En effet, elles ont souvent le même résultat et il s'agit en outre dans ce cas également d'une violation de la liberté d'aller et venir, à moins que le mineur ou certaines personnes en situation de vulnérabilité disposent de cette liberté sous l'autorité d'un tiers (parent, tuteur, etc.).

Section 1re*La privation de liberté***Art. 219***La privation de liberté*

La privation de liberté est décrite comme tout comportement adopté délibérément, par lequel une personne est privée de sa liberté d'aller et venir ou est retenue, en la maîtrisant, en l'enfermant ou en faisant usage de tout autre entrave.

La privation de liberté d'aller et venir renvoie plutôt à l'"arrestation" visée à l'actuel article 434 du Code pénal, tandis que la "rétention" fait référence à la situation dans laquelle une personne a déjà été privée de sa liberté, mais où l'on empêche la victime de recouvrer cette liberté, ce qui correspond plutôt à l'actuelle notion de "détention".

Cette privation ou rétention de liberté d'aller et venir (c'est-à-dire la liberté d'aller et venir où l'on veut dans les limites de l'espace public et des espaces privés auxquels l'on a accès) peut avoir lieu de quelque manière que ce soit. Dès lors, l'énumération contenue dans la définition est citée simplement à titre exemplatif et désigne les formes les plus courantes de privation de liberté. Ce caractère exemplatif ressort de la formulation "en faisant usage de tout autre entrave". Par "entrave", il y a lieu d'entendre toute forme de contrainte ayant pour résultat que la personne est privée de sa liberté d'aller et

HOOFDSTUK 5

Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid

Dit hoofdstuk groepeerde de misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid, die vandaag verspreid zijn over het Strafwetboek (artikelen 347*bis*, 428 e.v. en 434 e.v. Sw.).

Met de persoonlijke vrijheid wordt hier voornamelijk bedoeld op de vrijheid van komen en gaan, zoals die beschermd wordt door onder meer artikel 12 Grondwet, artikel 5 EVRM en artikel 9 IVBPR. Ook de misdrijven die bestaan in het onttrekken van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand aan het gezag dat over het wordt uitgeoefend, worden hier ondergebracht. Zij hebben vaak immers hetzelfde resultaat en bovendien gaat het in dat geval ook om een inbreuk op de vrijheid van komen en gaan, zij het dat de minderjarige of bepaalde personen in een kwetsbare toestand deze uitoefent onder het gezag van een derde (ouder, voogd,...).

Afdeling 1*Vrijheidsberoving***Art. 219***Vrijheidsberoving*

De vrijheidsberoving wordt omschreven als elke opzettelijk gestelde gedraging waardoor men een persoon zijn vrijheid van komen en gaan ontnemt of onthoudt door hem te overmeesteren, op te sluiten of enige andere hindernis op te werpen.

Het ontnemen van de vrijheid van komen en gaan verwijst eerder naar het "aanhouden" uit het huidige artikel 434 Sw., terwijl het "onthouden" verwijst naar de toestand waarin iemand reeds zijn vrijheid is ontnomen maar men verhindert dat het slachtoffer deze vrijheid herwint, wat eerder overeenstemt met het huidige "gevangen houden".

Dit ontnemen of onthouden van de vrijheid van komen en gaan (d.i. de vrijheid om te gaan en staan waar men wil binnen de grenzen van de publieke ruimte en de private ruimten waar men toegang toe heeft) kan op eender welke wijze gebeuren. De opsomming in de definitie is dan ook louter exemplatief en duidt de meest voorkomende vormen van vrijheidsberoving aan. Dit exemplatief karakter blijkt uit de formulering "of enige andere hindernis op te werpen". Als "hindernis" moet worden beschouwd elke vorm van dwanguitoefening die als resultaat heeft dat een persoon zijn vrijheid van

venir. Il ne doit pas nécessairement y avoir eu de contact physique direct ou indirect. Il suffit, par exemple, qu'en raison de l'attitude des auteurs, la victime pouvait croire que, si elle avait tenté de recouvrer sa liberté, elle se serait heurtée à une opposition violente.²⁸¹ Une autre possibilité consiste, par exemple, à endormir sa victime, à enlever la chaise roulante d'une personne moins valide, etc. La privation de liberté peut également consister en une omission. Ainsi, il sera notamment question de rétention de liberté d'aller et venir lorsque l'on sait qu'une personne a été privée de sa liberté et que l'on souhaite faire perdurer cette situation en n'entretenant rien.²⁸²

Il est toutefois requis que le comportement de l'auteur soit en lien avec la liberté d'aller et venir d'une personne. Lorsque le juge constate que le prévenu a seulement fermé une porte afin d'empêcher que des biens ne soient enlevés de son terrain et qu'il ressort des circonstances qu'il aurait autorisé le propriétaire de ces biens à quitter le terrain si celui-ci n'avait pas essayé d'emmener ces biens avec lui, il n'est pas question de privation de liberté.²⁸³

Le caractère "arbitraire" de la privation de liberté que l'on retrouve aujourd'hui dans l'article 434 du Code pénal n'a pas été repris. Cette notion a suscité une confusion et une discussion dans la doctrine en ce qui concerne l'élément moral requis pour cette infraction: doit-il être question ici d'une intention particulière ou générale?²⁸⁴ Dans la disposition en projet, il est clairement établi qu'un dol général suffit. En effet, pour que le fait soit punissable, il suffit qu'on prive délibérément et illégalement une personne de sa liberté. D'ailleurs, ce point de vue semble également correspondre à la jurisprudence de la Cour de cassation la plus récente en la matière.²⁸⁵

Le fait de "faire" arrêter ou de "faire" détenir n'a pas non plus été repris dans la nouvelle qualification, car les objectifs de cet élargissement sont concrétisés par le biais des nouvelles dispositions du Livre I en projet. L'objectif était effectivement, par dérogation à la règle générale visée à l'article 66 du Code pénal, de veiller à ce qu'un simple mandat suffise déjà pour satisfaire à cette condition.²⁸⁶ Par "simple mandat", il y a lieu d'entendre

komen en gaan wordt ontnomen. Er moet niet noodzakelijk rechtstreeks of onrechtstreeks fysiek contact geweest zijn. Het volstaat bv. wanneer het slachtoffer door de gedragingen van de daders kon geloven dat wanneer hij pogingen zou ondernemen om zijn vrijheid te herwinnen hij hierbij op gewelddadig verzet zou stuiten.²⁸¹ Een andere mogelijkheid is bv. het verdoven van zijn slachtoffer, het afnemen van de rolstoel van een andersvalide,... De vrijheidsberoving kan ook uit een ommissie bestaan. Zo zal er bv. sprake zijn van het onthouden van de vrijheid van komen en gaan wanneer men weet dat een persoon van zijn vrijheid is beroofd en men deze toestand wil laten verder duren door niets te ondernemen.²⁸²

Vereist is wel dat de gedraging van de dader betrekking moet hebben op de vrijheid van komen en gaan van een persoon. Wanneer de rechter tot de vaststelling komt dat de beklaagde een poort slechts heeft afgesloten om te verhinderen dat goederen van zijn terrein zouden worden verwijderd en uit de omstandigheden blijkt dat hij de eigenaar van die goederen zou hebben toegestaan om het terrein te verlaten wanneer deze die goederen niet met zich mee zou proberen te nemen, is er geen sprake van een vrijheidsberoving.²⁸³

Het "willekeurig" karakter van de vrijheidsberoving, dat vandaag in artikel 434 Sw. is terug te vinden, werd niet hernomen. Dit begrip heeft aanleiding gegeven tot onduidelijkheid en discussie in de rechtsleer omtrent het voor dit misdrijf vereiste moreel bestanddeel: moet hier sprake zijn van een bijzonder of een algemeen opzet?²⁸⁴ In de ontworpen bepaling wordt duidelijk gemaakt dat een algemeen opzet volstaat: om strafwaardig te zijn volstaat het immers dat men opzettelijk en wederrechtelijk iemand van zijn vrijheid berooft. Dit lijkt overigens ook aan te sluiten bij de recentste cassatierechtspraak ter zake.²⁸⁵

Het "laten" aanhouden of gevangenhouden wordt evenmin hernomen in de nieuwe misdrijfomschrijving. De doelstellingen van deze uitbreiding worden immers via de nieuwe bepalingen van het ontworpen Boek I gerealiseerd. De doelstelling was immers om, in afwijking van de algemene regel uit artikel 66 Sw., er voor te zorgen dat "een eenvoudige opdracht" reeds volstaat om aan deze voorwaarde te voldoen.²⁸⁶ Onder dergelijke "eenvoudige

²⁸¹ Liège, 11 mars 1925, *J.L.*, 1925, p. 138.

²⁸² J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, p. 153, n° 152.

²⁸³ Corr. Arlon, 29 novembre 1872, *Pas.*, 1874, III, p. 296.

²⁸⁴ Voy., par exemple, à ce sujet B. SPRIET et C. D'HAESE, "Het misdrijf van wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving" (note sous Cass., 26 septembre 1990), *R.W.*, 1991-1992, pp. 188-191.

²⁸⁵ Cass., 25 avril 2012, P.11.1339.F.

²⁸⁶ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", dans J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., III, p. 255, n° 133.

²⁸¹ Luik 11 maart 1925, *JL* 1925, 138.

²⁸² J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 153, nr. 152.

²⁸³ Corr. Aarlen 29 november 1872, *Pas.* 1874, III, 296.

²⁸⁴ Zie hierover bv. B. SPRIET en C. D'HAESE, "Het misdrijf van wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving" (noot onder Cass. 26 september 1990), *RW* 1991-92, 188-191.

²⁸⁵ Cass. 25 april 2012, P.11.1339.F.

²⁸⁶ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., III, 255, nr. 133.

un mandat non accompagné de dons, de promesses, de menaces, d'abus d'autorité, d'abus de pouvoir ou de machinations.²⁸⁷ Dans le cadre des nouvelles dispositions relatives à la participation, un tel "simple" mandat relève de la provocation directe à la commission de l'infraction (article 19 en projet, alinéa 1er, 3°).

Il en va de même pour l'autre situation dans laquelle cet élargissement a été jugé pertinent dans la doctrine, à savoir la possibilité de punir l'auteur moral lorsque l'exécutant matériel n'est pas pénalement responsable de ses actes parce qu'il a été utilisé à son insu ou contre sa volonté comme instrument pour commettre l'infraction.²⁸⁸ En pareil cas, il est effectivement question de perpétration en tant qu'auteur, comme décrit à l'article 17, alinéa 1er, 2°, en projet.

Dans les actuels articles 434, 435 et 436 du Code pénal, une distinction est opérée au niveau de la répression sur la base de la durée de la privation de liberté. Cette répartition entre trois dispositions a été abandonnée: la peine infligée à l'infraction s'applique quelle que soit la durée de la privation de liberté. Par analogie avec ce qui avait déjà été déterminé pour l'enlèvement et la prise d'otages, une cause d'excuse atténuante est prévue lorsque la victime est libérée dans les cinq jours (cf. article 229).

Cette approche explique également pourquoi il a été opté pour une peine de niveau 3 en vue de réprimer l'infraction de base. En outre, il convient de faire remarquer qu'il s'agit ici de la protection d'un droit fondamental du citoyen, qui est également protégé par des conventions en matière de droits de l'homme, et que toute violation de ce droit est également sévèrement réprimée dans les pays voisins.²⁸⁹

Art. 220

La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité

Actuellement, le fait que la victime soit une personne mineure ou une personne en situation de vulnérabilité ne constitue pas une circonstance aggravante. Cette disposition permet de réparer cette lacune. En effet, l'incrimination de l'enlèvement (article 223) ne rend pas

²⁸⁷ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", dans J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., I, p. 141, n° 327. Cass., 16 mars 1920, *Pas.*, 1920, I, p. 90.

²⁸⁸ T. DENYS, "Onrechtmatige en willekeurige vrijheidsberoving: strafsancties", *I.c.*, p. 5, n° 7.

²⁸⁹ Jusqu'à 8 ans d'emprisonnement aux Pays-Bas (article 282, § 1er, Sr.), 20 ans en France (article 224-1 C.P.), 5 ans en Allemagne (§ 239 StGB).

opdracht" moet worden verstaan een opdracht die niet gepaard gaat met giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag, machtsmisbruik of machinaties.²⁸⁷ Dergelijke "eenvoudige" opdracht valt in het kader van de nieuwe bepalingen met betrekking tot de deelneming onder het rechtstreeks aanzetten tot het plegen van het misdrijf (ontworpen artikel 19, eerste lid, 3°).

Ook de andere situatie waarin deze uitbreiding relevant werd geacht in de rechtsleer, met name het kunnen bestraffen van de morele dader wanneer de materiële uitvoerder niet strafrechtelijk verantwoordelijk is voor zijn gedragingen omdat hij buiten zijn weten of tegen zijn wil is gebruikt als een werktuig om het misdrijf te plegen.²⁸⁸ In dergelijk geval is er immers sprake van daderschap, zoals omschreven in het ontworpen artikel 17, eerste lid, 2°.

In de huidige artikelen 434, 435 en 436 Sw. wordt een onderscheid gemaakt in de bestraffing op basis van de duur van de vrijheidsberoving. Deze driedeling wordt verlaten: de op het misdrijf gestelde straf is van toepassing ongeacht de duur van de vrijheidsberoving. Naar analogie met wat reeds was bepaald voor de ontvoering en de gijzeling, wordt wel voorzien in een strafverminderende verschoningsgrond indien het slachtoffer binnen de vijf dagen wordt vrijgelaten (zie artikel 229).

Deze benadering verklaart mee waarom werd gekozen voor een straf van niveau 3 als bestraffing van het basismisdrijf. Bovendien moet worden opgemerkt dat het hier gaat om de bescherming van een fundamenteel recht van de burger, dat ook door de mensenrechtenverdragen wordt beschermd, en dat ook in onze buurlanden streng wordt bestraft.²⁸⁹

Art. 220

Vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Vandaag maakt de minderjarigheid van het slachtoffer of het feit dat het slachtoffer in een kwetsbare toestand verkeert geen verzwarende omstandigheid uit. Aan deze lacune wordt tegemoet gekomen door deze bepaling. De strafbaarstelling van ontvoering (artikel 223) maakt

²⁸⁷ J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., I, 141, nr. 327. Zie ook Cass. 16 maart 1920, *Pas.* 1920, I, 90.

²⁸⁸ T. DENYS, "Onrechtmatige en willekeurige vrijheidsberoving: strafsancties", *I.c.*, 5, nr. 7.

²⁸⁹ In Nederland tot 8 jaar gevangenisstraf (art. 282, § 1 Sr.), 20 jaar in Frankrijk (art. 224-1 C.P.), 5 jaar in Duitsland (§ 239 StGB).

cet élément aggravant superflu. L'infraction de privation de liberté peut effectivement aussi être commise à leur égard, sans qu'il ne soit question d'enlèvement. En ce qui concerne le mineur, il s'agit par exemple de son enfermement par une personne ayant autorité sur lui (et qui ne se rend donc pas coupable d'enlèvement).

Bien entendu, cela ne porte pas préjudice au fait que la personne exerçant l'autorité peut limiter la liberté d'aller et venir du mineur dans les limites de sa compétence d'éducation (ce qui est une application de la cause de justification de l'autorisation par la loi). L'imposition de l'assignation à résidence comme sanction n'est ainsi donc aucunement visée. Par contre, si les limites de ce qui est acceptable dans le cadre de l'éducation sont dépassées, le comportement est punissable.

Pour les personnes en situation de vulnérabilité, cet élément aggravant est encore plus important. Comme l'infraction d'enlèvement consiste à soustraire ou à maintenir le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité hors de l'autorité exercée sur lui/elle, elle n'est pas applicable à beaucoup de personnes en situation de vulnérabilité. En effet, ce n'est pas parce qu'une personne est, par exemple, gravement malade ou enceinte qu'elle est placée sous l'autorité d'un tiers. Cependant, la vulnérabilité particulière de ces personnes justifie une aggravation de la peine en cas de privation de liberté, notamment dans le cadre de la lutte contre la maltraitance des parents.

Art. 221

La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Contrairement à l'enlèvement et à la prise d'otages, le Code pénal actuel ne prévoit aucune aggravation de la peine lorsque la victime subit une atteinte à l'intégrité du troisième degré à la suite de la privation de liberté. Le projet de loi remédie à cette situation. La peine qui en découle est la même que pour les actes de violence commis avec préméditation et ayant eu une même conséquence.

Art. 222

La privation de liberté entraînant la mort

Contrairement à l'enlèvement et à la prise d'otages, le Code pénal actuel ne prévoit aucune aggravation de la peine lorsque la victime décède à la suite de la privation

dit verzwarend bestanddeel immers niet overbodig. Het misdrijf van vrijheidsberoving kan immers ook tegenover hen worden gepleegd, zonder dat er sprake is van ontvoering. Voor de minderjarige gaat het bv. om het opsluiten van de minderjarige door een persoon die het gezag over hem of haar heeft (en die zich dus niet schuldig maakt aan ontvoering).

Dit doet uiteraard geen afbreuk aan het feit dat de persoon die gezag uitoefent de vrijheid van komen en gaan van de minderjarige kan beperken binnen de grenzen van zijn bevoegdheid tot opvoeding (wat een toepassing is van de rechtvaardigingsgrond van de toelating door de wet). Het opleggen van huisarrest als sanctie wordt hierdoor dus geenszins geviséerd. Indien de grenzen van wat aanvaardbaar is binnen het kader van de opvoeding worden overschreden, wordt het gedrag wel strafbaar.

Voor de personen in een kwetsbare toestand is dit verzwarend bestanddeel nog belangrijker. Aangezien het misdrijf ontvoering bestaat uit het onttrekken of onttrokken houden van de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand aan het gezag dat over hem wordt uitgeoefend, is dit niet van toepassing op vele personen in een kwetsbare toestand. Het is immers niet omdat men bv. zwaar ziek of zwanger is, dat men onder het gezag van een derde wordt geplaatst. De bijzondere kwetsbaarheid van deze personen maakt wel dat een strafverzwaring bij de vrijheidsberoving gepast is, bv. in het kader van de strijd tegen oudermishandeling.

Art. 221

Vrijheidsberoving met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

In tegenstelling tot bij de ontvoering en de gijzeling, is er in het huidige Strafwetboek geen strafverzwaring bepaald indien het slachtoffer een integriteitsaantasting van de derde graad ondergaat ten gevolge van de vrijheidsberoving. Hieraan wordt door het wetsontwerp geredigeerd. De straf die dit tot gevolg heeft, is dezelfde als voor gewelddaden, gepleegd met voorbedachtheid, die eenzelfde gevolg hebben gehad.

Art. 222

Vrijheidsberoving met de dood tot gevolg

In tegenstelling tot bij de ontvoering en de gijzeling, is er in het huidige Strafwetboek geen strafverzwaring bepaald indien het slachtoffer overlijdt ten gevolge van

de liberté. Le projet de loi remédie à cette situation. La peine qui en découle est la même que pour les actes de violence commis avec préméditation et ayant eu une même conséquence.

Section 2

L'enlèvement

Art. 223

L'enlèvement

La Cour constitutionnelle (anciennement la Cour d'arbitrage) a défini l'enlèvement "comme tout acte qui a pour but de soustraire [le mineur d'âge] à l'autorité exercée sur [lui] par les personnes chargées de sa garde ou par les personnes qui exercent sur [lui] de façon régulière une autorité de fait".²⁹⁰ La disposition en projet intègre cette définition dans le texte de loi.

En 2011, le législateur a élargi le champ d'application aux personnes en situation de vulnérabilité. À la lumière de cette définition, il doit être admis qu'il s'agit de personnes en situation de vulnérabilité dont la liberté d'aller et venir a été limitée ou qui en ont été privées dans leur propre intérêt ou dans l'intérêt de la (sécurité de la) société. En ce qui concerne ces personnes, l'enlèvement est le fait de les soustraire à la surveillance exercée sur elles dans ce cadre.

Contrairement à ce que prévoient les dispositions actuelles, il est décidé d'assimiler ces personnes en situation de vulnérabilités à des mineurs de moins de 12 ans (au lieu de mineurs âgés de 12 ans au moins). Lorsqu'une personne adulte est placée sous l'autorité d'un tiers, on peut en effet partir du principe que ses facultés lui permettant de décider librement d'aller et venir sont à ce point atteintes (handicap mental grave, etc.) qu'elle doit également être protégée contre un enlèvement si elle suit volontairement son ravisseur (ce qui n'est pas le cas en vertu des dispositions actuelles, puisque, pour une personne en situation de vulnérabilité et un mineur âgé de 12 ans au moins, l'utilisation de la violence, de la menace ou de la ruse est requise).

Dans la définition proposée, l'idée actuelle de "garder" le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité que l'on sait avoir été enlevé est intégrée par l'insertion de l'expression "être soustrait".

²⁹⁰ C.C., 10 novembre 1999, n° 116/99, B.1.5.

de vrijheidsberoving. Hieraan wordt door het wetsontwerp geremedieerd. De straf die dit tot gevolg heeft, is dezelfde als voor gewelddaden, gepleegd met voorbedachtheid, die eenzelfde gevolg hebben gehad.

Afdeling 2

Ontvoering

Art. 223

Ontvoering

Het Grondwettelijk Hof (toen Arbitragehof) definieerde de ontvoering als "om het even welke handeling die tot doel heeft [de minderjarige] te onttrekken aan het gezag dat wordt uitgeoefend door de personen belast met de bewaring ervan of die op regelmatige wijze het feitelijk gezag over de minderjarige uitoefenen".²⁹⁰ De ontworpen bepaling integreert deze definitie in de wettekst.

In 2011 heeft de wetgever het toepassingsgebied uitgebreid tot personen in een kwetsbare toestand. In het licht van deze definitie moet worden aangenomen dat het gaat om personen in een kwetsbare toestand waarvan de vrijheid van komen en gaan is beperkt of ontnomen in hun eigen belang of in het belang van de (veiligheid van de) maatschappij. De ontvoering is voor deze personen het hen onttrekken aan het toezicht dat op hen wordt uitgeoefend in dit kader.

In tegenstelling tot onder de huidige bepalingen, wordt ervoor gekozen deze personen in een kwetsbare toestand gelijk te stellen met een minderjarige beneden de 12 jaar (i.p.v. met een minderjarige vanaf 12 jaar). Wanneer een volwassen persoon onder het gezag van een derde wordt geplaatst, mag er immers vanuit worden gegaan dat zijn mogelijkheden om vrij te beslissen over zijn komen en gaan dermate zijn aangetast (zwarte mentale handicap,...), dat hij ook moet worden beschermd tegen een ontvoering indien hij vrijwillig zijn ontvoerder volgt (wat onder de huidige bepalingen niet het geval is, nu voor een persoon in een kwetsbare toestand en een minderjarige vanaf 12 jaar het gebruik van geweld, bedreiging of list vereist is).

In de voorgestelde definitie wordt ook het huidige "bij zich houden" van de minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand waarvan men weet dat die ontvoerd is, geïntegreerd door de woorden "onttrokken houden" op te nemen.

²⁹⁰ GWH 10 november 1999, nr. 116/99, ro. B.1.5.

Pour le reste, cette disposition reprend l'actuel article 428, §§ 1er à 2, et l'article 429 du Code pénal.

Le taux de la peine est aligné sur celui de la privation de liberté, à savoir un niveau supérieur.

Art. 224

L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 428, § 4, du Code pénal.

Art. 225

L'enlèvement entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 428, § 5, du Code pénal.

Section 3

La prise d'otages

Art. 226

La prise d'otages

Cette disposition reprend l'actuel article 347*bis*, §§ 1er et 2, alinéa 1er, du Code pénal, étant entendu que la définition de la prise d'otages est quelque peu raccourcie à la suite de la suppression, dans le texte actuel, de l'énumération d'exemples. Ceux-ci n'apportent aucune valeur ajoutée. Pour être complet, il faut préciser qu'en principe, il sera question d'un tiers qui, par la prise d'otage de la victime, sera mis sous pression pour donner suite à l'ordre ou à la condition.

En ce qui concerne le taux de la peine, il est proposé de le réduire. En comparaison avec celui imposé pour la privation de liberté et l'enlèvement, une peine de niveau 7 serait en effet disproportionnée.

Art. 227

La prise d'otages aggravée

Cette disposition reprend l'actuel article 347*bis*, § 2, alinéa 2, et § 4, du Code pénal (à l'exception de l'aggravation de la peine basée sur la mort de la victime reprise à l'article 228), compte tenu du fait que le taux de la

Voor het overige herneemt deze bepaling het huidige artikel 428, § 1-2 en artikel 429 Sw.

De strafmaat wordt afgesteld op deze van de vrijheidsberoving, nl. 1 niveau hoger.

Art. 224

Ontvoering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 428, § 4 Sw.

Art. 225

Ontvoering met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 428, § 5 Sw.

Afdeling 3

Gijzeling

Art. 226

Gijzeling

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 347*bis*, § 1 en § 2, eerste lid Sw., met dien verstande dat de definitie van de gijzeling enigszins wordt ingekort door de opsomming van voorbeelden uit de huidige tekst te schrappen. Zij bieden geen toegevoegde waarde. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het in principe een derde zal zijn die door de gijzeling van het slachtoffer onder druk wordt gezet om aan het bevel of de voorwaarde te voldoen.

Wat de strafmaat betreft, wordt voorgesteld deze te milderen. In vergelijking met deze gesteld op de vrijheidsberoving en de ontvoering, zou een straf van niveau 7 immers buiten elke verhouding zijn.

Art. 227

Verzwaarde gijzeling

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 347*bis*, § 2, tweede lid en § 4 Sw. (met uitzondering van de strafverzwaring op basis van de dood van het slachtoffer, die is hernomen onder artikel 228), rekening houdend met het

peine a été adapté en fonction de la diminution de la peine appliquée à l'infraction de base.

Art. 228

La prise d'otages entraînant la mort

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 347*bis*, § 4, du Code pénal, compte tenu du fait que le taux de la peine a été adapté à la diminution de la peine appliquée à l'infraction de base. Bien entendu, cela ne porte pas atteinte à la possibilité d'imposer une peine de niveau 8 à l'auteur s'il tue la victime avec l'intention de donner la mort avec préméditation, puisque, dans ce cas, il y a un concours idéal avec l'assassinat.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Section 4

Dispositions communes

Art. 229

La cause d'excuse atténuante

Cette disposition est basée sur les actuels articles 347*bis*, § 3, et 430 du Code pénal, ainsi que sur le relèvement du taux de la peine pour la privation de liberté en fonction de sa durée dans les articles 434 à 436 du Code pénal. Elle vise à inciter l'auteur à mettre rapidement fin à l'infraction qu'il a commise, afin de mettre ainsi les victimes plus vite en sécurité et d'éviter les conséquences néfastes d'une privation de liberté ou d'un enlèvement de longue durée.

Comme cet objectif ne peut plus être réalisé si la victime subit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou si la mort est provoquée, ces situations ont été exclues du champ d'application. En ce qui concerne la prise d'otages, les mêmes principes s'appliquent lorsque la victime a été soumise à des actes de torture. Naturellement, il ne peut pas non plus être question d'une réduction de peine si la prise d'otages a eu l'effet escompté par l'auteur, à savoir qu'il a été répondu à l'ordre ou à la condition.

Étant donné qu'il s'agit d'une cause d'excuse atténuante, celle-ci vaut uniquement *in personam* et donc seulement pour les personnes qui ont (également) veillé

fait dat de strafmaat werd aangepast aan de verlaging van de straf gesteld op het basismisdrijf.

Art. 228

Gijzeling met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 347*bis*, § 4 Sw., rekening houdend met het feit dat de strafmaat werd aangepast aan de verlaging van de straf gesteld op het basismisdrijf. Dit doet uiteraard geen afbreuk aan de mogelijkheid om de dader een straf van niveau 8 op te leggen indien hij het slachtoffer doodt met het oogmerk te doden met voorbedachtheid, aangezien er in dat geval eendaadse samenloop is met moord.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Afdeling 4

Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 229

Strafverminderende verschoningsgrond

Deze bepaling is gebaseerd op de huidige artikelen 347*bis*, § 3 en 430 Sw. en de verhoging van de strafmaat voor de vrijheidsberoving op basis van de duur ervan in de artikelen 434 t.e.m. 436 Sw. Het bevat een aansporing voor de dader om snel een einde te maken aan het door hem gepleegde misdrijf, om zo de slachtoffers sneller in veiligheid te brengen en de kwalijke gevolgen van een langdurige vrijheidsberoving of ontvoering te vermijden.

Aangezien deze doelstelling niet langer kan worden gerealiseerd indien het slachtoffer een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg heeft, werden deze situaties uitgesloten van het toepassingsgebied. Voor wat de gijzeling betreft, geldt hetzelfde voor het geval waarin het slachtoffer is onderworpen aan foltering. Uiteraard kan er ook geen sprake zijn van strafvermindering indien de gijzeling het door de dader beoogde effect heeft gehad, nl. dat aan het bevel of de voorwaarde werd voldaan.

Aangezien het om een strafverminderende verschoningsgrond gaat, geldt deze slechts *in personam* en dus enkel voor die personen die er (mee) voor hebben

à ce qu'il soit mis fin à la privation de liberté, à l'enlèvement ou à la prise d'otages.

Art. 230

Les facteurs aggravants

Cet article reprend, aux 1° et 2°, l'actuel article 437 du Code pénal. La seule adaptation réside dans le fait que les signes distinctifs et la qualité ont été ajoutés aux vêtements et au nom des agents de l'autorité publique. Ces notions peuvent déjà actuellement relever du champ d'application²⁹¹, mais, à la lumière d'une législation claire et précise, il est recommandé de les expliciter. Bien que, selon le Code pénal actuel, cela donne lieu à une augmentation de la peine maximale, il a été décidé ici d'en faire un facteur aggravant (et non un élément aggravant).

Que l'on utilise les formes de ruse spécifiquement décrites ici afin de priver la victime de liberté ou tout autre moyen n'a pas d'incidence directe sur la gravité de l'infraction ou sur les conséquences pour la victime. Il convient toutefois de conserver cet élément comme facteur aggravant, car le fait de se faire passer pour un représentant de l'ordre public peut ébranler la confiance dans l'autorité et la menace de mort peut accroître l'angoisse de la victime. En outre, il est à noter que, dans la pratique, cela a peu de répercussions sur le taux réel de la peine, puisque cette circonstance aggravante est aujourd'hui neutralisée par la correctionnalisation quasi systématique de ces faits.

Cet article reprend, au 3°, l'actuel article 438*bis* du Code pénal. Cette disposition augmente uniquement les peines minimales. La conversion en fait donc un facteur aggravant (et non un élément aggravant), ce qui correspond également à l'avis d'UNIA en la matière.²⁹²

En outre, dans un souci de simplification et de cohérence du Code pénal, il a été choisi de prendre comme facteur aggravant le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de cette fonction. Dans l'actuel Code pénal, cela constitue une incrimination distincte (article 147 du Code pénal). Quand nous transposons les peines prévues aux nouveaux niveaux de peines, il doit être constaté que cela entraîne les mêmes peines

²⁹¹ Voy. J.J. HAUS, "Exposé des motifs", dans J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., III, p. 256, n° 136.

²⁹² UNIA, *Bemerkingen van Unia inzake de hervorming van het Strafwetboek*, p. 26.

gezorgd dat de vrijheidsberoving, ontvoering of gijzeling een einde nam.

Art. 230

Verzwarende factoren

Dit artikel herneemt onder 1° en 2° het huidige artikel 437 Sw. Enige aanpassing is dat aan de kledij en de naam van de agenten van het openbaar gezag ook de herkenningstekens en de hoedanigheid worden toegevoegd. Deze begrippen kunnen vandaag reeds onder het toepassingsgebied vallen²⁹¹, maar in het licht van een duidelijke en accurate wetgeving verdient het aanbeveling dit te expliciteren. Hoewel onder het huidige Strafwetboek dit aanleiding geeft tot een stijging van de maximumstraf, werd ervoor geopteerd hier een verzwarende factor van te maken (en geen verzwarend bestanddeel).

Of men de hier specifiek omschreven vormen van list gebruikt om het slachtoffer van zijn vrijheid te beroven, dan wel of men een ander middel gebruikt, heeft geen directe impact op de ernst van het misdrijf of de gevolgen voor het slachtoffer. Het is wel gepast dit te behouden als verzwarende factor, omdat het zich voordoen als deel van het openbaar gezag het vertrouwen in de overheid kan ondermijnen en het bedreigen met de dood de angst bij het slachtoffer groter kan maken. Bovendien moet worden opgemerkt dat dit in de praktijk weinig gevolgen heeft voor de daadwerkelijke strafmaat, aangezien deze verzwarende omstandigheid vandaag geneutraliseerd wordt door de quasisystematische correctionalisering van deze feiten.

Dit artikel herneemt onder 3° het huidige artikel 438*bis* Sw. Deze bepaling verhoogt alleen de minimumstraffen. In het kader van de conversie, wordt hier dus een verzwarende factor van gemaakt (en geen verzwarend bestanddeel). Dit stemt ook overeen met het advies van UNIA ter zake.²⁹²

Verder wordt met het oog op de vereenvoudiging en de coherentie van het Strafwetboek ervoor gekozen om het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie hier opgenomen als een verzwarende factor. In het huidige Strafwetboek maakt dit een afzonderlijke strafbaarstelling uit (artikel 147 Sw.). Wanneer we de daarin bepaalde strafmaten omzetten naar de nieuwe strafniveaus, moet echter worden vastgesteld dat

²⁹¹ Zie J.J. HAUS, "Exposé des motifs", in J.S.G. NYPELS, *Législation criminelle*, o.c., III, 256, nr. 136.

²⁹² UNIA, *Bemerkingen van Unia inzake de hervorming van het Strafwetboek*, p. 26.

que lorsque cette infraction est commise par une autre personne. La valeur ajoutée d'une telle disposition a donc disparu.

Cependant, eu égard à l'intérêt symbolique et à la responsabilité des personnes exerçant une fonction publique de ne pas abuser de cette fonction pour porter atteinte à la liberté individuelle des citoyens, il est opté de la maintenir comme facteur aggravant, dont le juge doit tenir compte dans son choix de la peine et du taux de peine.

Actuellement, ces différentes circonstances aggravantes sont uniquement décrites dans le cadre de l'arrestation et de la détention. Compte tenu des similitudes avec l'enlèvement et la prise d'otages, il a toutefois été décidé de rendre ces circonstances aggravantes (désormais facteurs aggravants) également applicables à ces infractions.

CHAPITRE 6

Les infractions contre la tranquillité personnelle et l'intégrité morale

Le présent chapitre couvre plusieurs sections:

- section 1re: la menace;
- section 2: le harcèlement;
- section 3: la calomnie et l'injure;
- section 4: l'outrage;

Comme cela a déjà été abordé, le principe de base du Titre 2 "Les infractions contre la personne" est qu'il concerne des infractions qui sont commises contre la personne physique. Ceci résulte de la nature même de ces infractions (par ex. les infractions contre la vie; la torture, le traitement inhumain et le traitement humiliant; les infractions contre l'intégrité sexuelle et le libre arbitre sur le plan sexuel...).

Bien qu'il n'existe pas d'interprétation univoque sur ce point, la jurisprudence dominante admet qu'il faille interpréter l'article 442*bis* du Code pénal de manière à

dit tot dezelfde straffen leidt als wanneer dit misdrijf door een andere persoon wordt gepleegd. De toegevoegde waarde van dergelijke bepaling is dus verdwenen.

Gelet echter op het symbolische belang ervan en de verantwoordelijkheid van personen met een openbare functie om deze functie niet te misbruiken om een inbreuk te maken op de persoonlijke vrijheid van de burgers, wordt ervoor geopteerd dit wel te behouden als een verzwarende factor, waarmee de rechter rekening moet houden bij zijn keuze van de straf en de strafmaat.

Vandaag zijn deze verschillende verzwarende omstandigheden enkel omschreven in het kader van de aanhouding en gevangenhouding. Gelet op de gelijkenissen met de ontvoering en de gijzeling, werd er echter voor geopteerd deze verzwarende omstandigheden (voortaan verzwarende factoren) ook op die misdrijven van toepassing te maken.

HOOFDSTUK 6

Misdrijven tegen de persoonlijke rust en de morele integriteit

Dit hoofdstuk overkoepelt een aantal afdelingen:

- afdeling 1: bedreiging;
- afdeling 2: belaging;
- afdeling 3: laster en belediging;
- afdeling 4: smaad;

Zoals reeds werd aangekaart, heeft Titel 2 "Misdrijven tegen de persoon" als uitgangspunt dat het misdrijven betreft die worden gepleegd tegen de natuurlijke persoon. Dit volgt uit de aard zelf van deze misdrijven (bv. misdrijven tegen het leven; foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling; misdrijven tegen de seksuele integriteit en het seksueel zelfbeschikkingsrecht,...).

Hoewel hierover geen eenduidigheid bestaat, aanvaardt de heersende rechtspraak dat ook het artikel 442*bis* Sw. zo moet worden geïnterpreteerd dat het enkel de

ce qu'il protège uniquement la personne physique et non la personne morale contre le harcèlement.²⁹³

Toutefois, pour plusieurs dispositions pénales incluses dans le présent chapitre (comme celles relatives à la calomnie²⁹⁴, à la dénonciation calomnieuse, aux imputations calomnieuses contre un subordonné, à l'injure²⁹⁵, à la divulgation malveillante, à la menace²⁹⁶), on accepte que la personne morale également puisse être une victime. Ces principes de base ne seront pas modifiés. L'article 95 énumère les "infractions contre la personne" qui peuvent être commises également contre la personne morale.

Concernant plusieurs infractions (cf. art. 450 du Code pénal et art. 275, dernier alinéa, du Code pénal), la plainte est une condition requise. Dans l'introduction de l'exposé des motifs, il a déjà été évoqué que la figure juridique de l'infraction poursuivie sur plainte est abandonnée dans le projet de loi.

Section 1

La menace

La présente section inclut les actuels articles 327 à 331*bis* du Code pénal.

La menace *stricto sensu* est actuellement mentionnée aux articles 327, 329 et 330 du Code pénal. Ces dispositions ne répondent pas aux prémisses "d'exactitude, de cohérence et de simplicité". Non seulement les taux de peine divergent, mais le législateur de 1867 part également du principe, par exemple, que la menace par un écrit est plus grave que la menace verbale (cf. art. 327, alinéa 2, du Code pénal). Les menaces par gestes ou emblèmes sont d'ailleurs également considérées, dans une certaine hypothèse, plus graves que la menace verbale qui n'est même pas incriminée (cf. art. 329 du Code pénal). Actuellement, sont incriminées:

²⁹³ C.C. 10 mai 2007, NC 2007, 278. Voir également A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 510; M. DE RUE, "Le harcèlement", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 733; Voir par ailleurs P. DE HERT, J. MILLEN et A. GROENEN, "Het delict belaging in wetgeving en rechtspraak. Bijna tot redelijke proporties gebracht", *T. Strafr.* 2008, 3-9; F. PARREIN, "Kan een rechtspersoon worden gestalkt? Enkele bedenkingen over het privéleven en de rust van een rechtspersoon", *TRV* 2007, 344.

²⁹⁴ Cass. 18 décembre 1899, *Pas.*1900, I, 69; Cass. 5 février 1990, *Pas.*1900, I, 141;

²⁹⁵ Corr. Bruges, 18 avril 2001, RW 2002-03, 551 avec note d'A. VANDEPLAS; Trib. Anvers 21 décembre 2000, RW 2000-2001, 1460.

²⁹⁶ Voir par ex. l'art. 331*bis* du Code pénal.

natuurlijke persoon en niet de rechtspersoon tegen belaging beschermt.²⁹³

Voor een aantal strafbepalingen geherbergd in dit hoofdstuk (zoals laster²⁹⁴, lasterlijke aangifte, lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte, belediging²⁹⁵, kwaadwillige ruchtbaarmaking, bedreiging²⁹⁶) aanvaardt men echter dat ook de rechtspersoon slachtoffer kan zijn. Aan deze uitgangspunten zal niet worden geraakt. In het artikel 95 wordt er geïnventariseerd welke "mis-drijven tegen de persoon" ook tegen de rechtspersoon kunnen worden gepleegd.

Voor een aantal misdrijven (cf. art. 450 Sw. en art. 275, laatste lid Sw.) geldt de klachtvereiste. In de inleiding van de memorie van toelichting werd reeds aangestipt dat de rechtsfiguur van het klachtmisdrijf wordt verlaten in dit wetsontwerp.

Afdeling 1

Bedreiging

Deze afdeling overkoepelt de huidige artikelen 327 t.e.m. 331*bis* Sw.

De bedreiging *stricto sensu* staat thans verspreid in de artikelen 327, 329 en 330 Sw. Deze bepalingen beantwoorden niet aan de premissen "accuuraat, coherent en eenvoudig". De strafmaten divergeren niet alleen, maar de wetgever anno 1867 gaat er bv. ook van uit dat bedreiging d.m.v. een geschrift erger is dan de mondelinge bedreiging (cf. art. 327, tweede lid Sw.). Bedreigingen d.m.v. gebaren of zinnebeelden worden trouwens in een bepaalde hypothese ook erger beschouwd dan de mondelinge evenknie die zelfs niet strafbaar wordt gesteld (cf. art. 329 Sw.). Thans wordt strafbaar gesteld:

²⁹³ GwH 10 mei 2007, NC 2007, 278. Zie ook A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 510; M. DE RUE, "Le harcèlement", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 733; Zie evenwel P. DE HERT, J. MILLEN en A. GROENEN, "Het delict belaging in wetgeving en rechtspraak. Bijna tot redelijke proporties gebracht", *T. Strafr.* 2008, 3-9; F. PARREIN, "Kan een rechtspersoon worden gestalkt? Enkele bedenkingen over het privéleven en de rust van een rechtspersoon", *TRV* 2007, 344.

²⁹⁴ Cass. 18 december 1899, *Pas.*1900, I, 69; Cass. 5 februari 1990, *Pas.*1900, I, 141;

²⁹⁵ Corr. Brugge, 18 april 2001, RW 2002-03, 551 met noot A. VANDEPLAS; Rb. Antwerpen 21 december 2000, RW 2000-2001, 1460.

²⁹⁶ Zie bv. art. 331*bis* Sw.

— la menace (faite verbalement ou par écrit), avec ordre ou sous condition, d'un attentat contre les personnes ou les biens, qui est punissable d'une peine criminelle (emprisonnement de six mois à cinq ans et amende de cent à cinq cents euros) (art. 327, alinéa 1er du Code pénal);

— la menace (faite par écrit), sans ordre ou condition, d'un attentat contre les personnes ou les biens, qui est punissable d'une peine criminelle (emprisonnement de trois mois à deux ans et amende de cinquante à trois cents euros) (art. 327, alinéa 2, du Code pénal);

— la menace (par gestes ou emblèmes) d'un attentat contre les personnes ou les biens, qui est punissable d'une peine criminelle (emprisonnement de huit jours à trois mois et amende de vingt-six à cent euros) (art. 329 du Code pénal);

— la menace (faite verbalement ou par écrit), avec ordre ou sous condition, d'un attentat contre les personnes ou les biens, qui est punissable d'une peine d'emprisonnement d'au moins trois mois (emprisonnement de huit jours à trois mois et amende de vingt-six à cent euros) (art. 330 du Code pénal).

La différence de traitement du *modus operandi* ne se justifie plus aujourd'hui, à une époque où l'utilisation de moyens de télécommunication est monnaie courante. La doctrine demande d'ailleurs une modification de la loi afin de remédier au déséquilibre.²⁹⁷ Il y a lieu de souligner qu'en France, une telle distinction concernant le *modus operandi* n'est pas reprise dans les dispositions pénales en cause.

La réglementation française (art. 222-17 et 222-18 du Code pénal)²⁹⁸ peut tout à fait servir de source d'inspiration. La *ratio legis* des dispositions pénales existantes peut, pour le reste, être préservée. Ainsi, il est justifié d'établir une distinction entre, d'une part, les menaces avec ordre ou sous condition et, d'autre part, les menaces

— bedreiging (mondeling of schriftelijk) onder een bevel of onder een voorwaarde met een aanslag op personen of op eigendommen waarop een criminele straf is gesteld (gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar en geldboete van honderd tot vijfhonderd euro) (art. 327, eerste lid Sw.);

— bedreiging (schriftelijk) zonder een bevel of een voorwaarde met een aanslag op personen of op eigendommen waarop een criminele straf is gesteld (gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en geldboete van vijftig euro tot driehonderd euro) (art. 327, tweede lid Sw.);

— bedreiging (gebaren of zinnebeelden) met een aanslag op personen of op eigendommen waarop een criminele straf is gesteld (gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot honderd euro) (art. 329 Sw.);

— bedreiging (mondeling of schriftelijk) onder een bevel of een voorwaarde met een aanslag op personen of op eigendommen waarop een gevangenisstraf van ten minste drie maanden is gesteld (gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot honderd euro) (art. 330 Sw.).

Het verschil in behandeling van *modus operandi* valt de dag van vandaag in tijden waar het hanteren van telecommunicatiemiddelen schering en inslag is, niet langer meer te verantwoorden. De rechtsleer is trouwens vragende partij voor een wetwijziging teneinde het onevenwicht te herstellen.²⁹⁷

Het moet worden benadrukt dat in Frankrijk dergelijk onderscheid in *modus operandi* niet is opgenomen in de kwetsieuze strafbepalingen. De Franse regelgeving (art. 222-17 en 222-18 Code pénal)²⁹⁸ kan wel degelijk als inspiratiebron gelden. De *ratio legis* van de bestaande strafbepalingen kan voor het overige behouden blijven.

²⁹⁷ I. DE LA SERNA, "Les menaces", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 55.

²⁹⁸ L'art. 222-17 C.P. dispose: "La menace de commettre un crime ou un délit contre les personnes dont la tentative est punissable est punie de six mois d'emprisonnement et de 7.500 euros d'amende lorsqu'elle est, soit réitérée, soit matérialisée par un écrit, une image ou tout autre objet. La peine est portée à trois ans d'emprisonnement et à 45.000 euros d'amende s'il s'agit d'une menace de mort". L'art. 222-18 C.P. dispose: "La menace, par quelque moyen que ce soit, de commettre un crime ou un délit contre les personnes, est punie de trois ans d'emprisonnement et de 45.000 euros d'amende lorsqu'elle est faite avec l'ordre de remplir une condition. La peine est portée à cinq ans d'emprisonnement et à 75.000 euros d'amende s'il s'agit d'une menace de mort".

²⁹⁷ I. DE LA SERNA, "Les menaces", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 55.

²⁹⁸ Art. 222-17 C.P. bepaalt: "La menace de commettre un crime ou un délit contre les personnes dont la tentative est punissable est punie de six mois d'emprisonnement et de 7.500 euros d'amende lorsqu'elle est, soit réitérée, soit matérialisée par un écrit, une image ou tout autre objet. La peine est portée à trois ans d'emprisonnement et à 45.000 euros d'amende s'il s'agit d'une menace de mort". Art. 222-18 C.P. bepaalt: "La menace, par quelque moyen que ce soit, de commettre un crime ou un délit contre les personnes, est punie de trois ans d'emprisonnement et de 45.000 euros d'amende lorsqu'elle est faite avec l'ordre de remplir une condition. La peine est portée à cinq ans d'emprisonnement et à 75.000 euros d'amende s'il s'agit d'une menace de mort".

sans ordre ou condition (comme c'est également le cas en France).

En outre, il peut être justifié de différencier les taux de peine en fonction du type de menace d'attentat contre les personnes ou biens.

Actuellement, le critère de la menace d'un attentat contre les personnes ou les biens punissable d'une peine criminelle est mis en avant. Ceci peut être conservé (ceci constitue, après transposition, des infractions punies d'une peine de niveau 4 à 8, autrement dit la peine privative de liberté de plus de cinq ans). L'autre critère (cf. art. 330 du Code pénal) qui est actuellement utilisé concerne la menace d'un attentat avec menace ou sous condition contre les personnes ou les biens punissable d'une peine d'emprisonnement d'au moins trois mois. Les menaces ne sont donc pas toutes punissables.

Ce principe de base peut être préservé. Il est proposé d'appliquer, après transposition, le seuil minimum des infractions punissables d'une peine de niveau 2 ou 3. Ainsi, il sera clairement établi que les menaces n'entrent pas toutes dans le champ d'application (donc pas la peine de niveau 1). Par souci de cohérence, le même système est utilisé pour la menace et la menace aggravée (autrement dit il y a toujours une distinction selon que la menace concerne un attentat punissable d'une peine de niveau 4 à 8 ou bien que la menace concerne un attentat punissable d'une peine de niveau 2 à 3).

Pour ce qui est de la définition légale de la menace d'un attentat contre les personnes ou les biens, il est décidé d'y intégrer l'interprétation par la jurisprudence et la doctrine. En soi, cette interprétation ne change rien à l'interprétation de la disposition pénale. La disposition sera seulement plus précise. Ainsi, il doit exister une crainte sérieuse d'un attentat contre les personnes ou les biens, la menace doit être connue par la personne menacée ou au moins avoir été de nature telle qu'elle aurait pu être connue par celle-ci, et un dol général est requis.²⁹⁹ Lorsque la menace n'est pas connue par la personne menacée ou qu'elle n'est pas de nature telle qu'elle aurait pu être connue par celle-ci, il n'y a pas de menace punissable. Cela pourrait être le cas si la menace a été exprimée en l'absence de la victime et en présence

Zo valt het te verantwoorden een onderscheid te maken tussen enerzijds de bedreigingen onder een bevel of onder een voorwaarde en anderzijds deze zonder bevel of voorwaarde (zoals dit ook in Frankrijk het geval is).

Ook kan het worden verantwoord te differentiëren in strafmaat naargelang het type bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen.

Thans wordt de maatstaf naar voren geschoven van de bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen waarop een criminele straf is gesteld. Dit kan worden behouden (dit wordt na vertaling misdrijven met een straf van niveau 4 t.e.m. 8, m.a.w. de vrijheidsstraf van meer dan vijf jaar). De andere maatstaf (cf. art. 330 Sw.) die thans wordt gehanteerd betreft de bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen onder een bevel of een voorwaarde waarop een gevangenisstraf van ten minste drie maanden is gesteld. Niet alle bedreigingen worden dus strafbaar gesteld.

Dit uitgangspunt kan behouden blijven. Er wordt voorgesteld om na vertaling de minimumdrempel te hanteren van misdrijven strafbaar met een straf van niveau 2 of 3. Zo wordt duidelijk gemaakt dat niet alle bedreigingen onder het toepassingsveld vallen (dus niet de straf van niveau 1). Omwille van de coherentie wordt dezelfde systematiek gehanteerd voor de bedreiging en de verzwaarde bedreiging (m.a.w. steeds een onderscheid naargelang het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 t.e.m. 8 is gesteld, dan wel een bedreiging met een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld).

Voor de wettelijke omschrijving van de bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen wordt ervoor geopteerd om de invulling door rechtspraak en rechtsleer te integreren in de wettelijke omschrijving. Op zich verandert dit niets aan de interpretatie van de strafbepaling. De bepaling wordt alleen accurater. Zo moet er sprake zijn van een ernstige vrees voor een aanslag op personen of op eigendommen, moet de bedreiging door de bedreigde persoon worden gekend of ten minste van zulke aard geweest zijn dat ze door hem had kunnen worden gekend en is er een algemeen opzet vereist.²⁹⁹ Indien de bedreiging door de bedreigde persoon niet is gekend of niet van zulke aard is geweest dat deze door hem had kunnen worden gekend, is er geen strafbare bedreiging. Dit zou het geval kunnen

²⁹⁹ Cass. 19 septembre 1879, *Pas.* 1879, I, 394; A. DE NAUW, *"Inleiding tot het bijzonder strafrecht"*, Malines, Kluwer, 2010, 118; I. DE LA SERNA, "Les menaces", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 50-51.

²⁹⁹ Cass. 19 september 1879, *Pas.* 1879, I, 394; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 118; I. DE LA SERNA, "Les menaces", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 50-51.

des personnes qui sont complètement étrangères à la victime. Cela devra être apprécié *in concreto*.

Cependant, il n'est pas exigé que l'auteur ait l'intention de mettre ses menaces à exécution³⁰⁰. Il faut souligner que la menace d'attentat contre des personnes ou les biens, peut être un attentat contre quelqu'un d'autre que la personne menacée, comme sur le partenaire ou l'enfant de celle-ci.³⁰¹

Les actuels articles 328, 328*bis* et 331*bis* du Code pénal peuvent être conservés. Il est proposé, pour des raisons de cohérence, de remplacer dans l'article 328 du Code pénal les mots "soit verbalement, soit par écrit anonyme ou signé, soit par agissement quelconque" par les mots "par un moyen quelconque".

Par souci de cohérence, une distinction est également faite selon qu'il s'agit d'un faux message sur l'existence d'un risque d'une attaque contre les personnes ou contre les biens passibles d'une peine de niveau 4 à 8, ou un faux message sur l'existence d'un risque d'une attaque contre les personnes ou les biens passibles d'une peine de niveau 2 ou 3. Dans l'article 328*bis* du Code pénal, le seuil de la peine d'emprisonnement d'au moins deux ans est transposé à une infraction punissable d'une peine de niveau 2 au moins (pour la cohérence avec les menaces *stricto sensu*).

Pour toutes les infractions énumérées dans la présente section, le dol général ("délibéré") est requis en tant qu'élément moral.

L'article 330*bis* du Code pénal prévoit seulement un facteur aggravant si la menace concerne une victime vulnérable. Il est justifié d'étendre le facteur aggravant à la victime mineure.

Un règlement spécifique relatif à l'interdiction de certains droits civils et politiques (cf. art. 331 du Code pénal) n'est plus nécessaire vu le nouvel article 47 du Code pénal.

zijn indien de bedreiging is geuit in afwezigheid van het slachtoffer en in aanwezigheid van personen die volledig vreemd zijn aan het slachtoffer. Dit zal *in concreto* moeten worden beoordeeld.

Er wordt evenwel niet vereist dat de dader het voornemen zou hebben zijn bedreigingen ten uitvoer te leggen.³⁰⁰ Het moet worden benadrukt dat de aanslag op personen of op eigendommen waarmee gedreigd wordt, een aanslag kan zijn op een ander persoon dan de bedreigde, zoals op de partner of het kind van de bedreigde.³⁰¹

De huidige artikelen 328, 328*bis* en 331*bis* Sw. kunnen worden behouden. In het artikel 328 Sw. wordt om redenen van coherentie voorgesteld de woorden "hetzij mondeling, hetzij bij een naamloos of een ondertekend geschrift, hetzij door welke gedraging ook" te vervangen door "met welk middel ook".

Omwille van de coherentie wordt ook een onderscheid gemaakt naargelang het een vals bericht betreft over het bestaan van gevaar voor een aanslag op personen of op eigendommen waarop een straf van niveau 4 t.e.m. 8 is gesteld, dan wel een vals bericht over het bestaan van gevaar voor een aanslag op personen of op eigendommen waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld. In het artikel 328*bis* Sw. wordt de drempel van gevangenisstraf van ten minste twee jaar vertaald naar een misdrijf waarop een straf van ten minste niveau 2 is gesteld (om coherent te zijn met de bedreigingen *stricto sensu*).

Voor alle misdrijven in deze afdeling is als moreel bestanddeel het algemeen opzet vereist ("opzettelijk").

In het artikel 330*bis* Sw. wordt alleen in een verzwarende factor voorzien indien het een kwetsbaar slachtoffer betreft. Het valt te rechtvaardigen de verzwarende factor open te trekken t.a.v. het minderjarig slachtoffer.

Een specifieke regeling m.b.t. de ontzetting uit bepaalde burgerlijke en politieke rechten (cf. art. 331 Sw.) is niet meer nodig gelet op het nieuwe artikel 47 Sw.

³⁰⁰ Bruxelles 29 juin 1973, *Pas.* 1974, II, 27.

³⁰¹ I. DE LA SERNA, "Les menaces", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 51.

³⁰⁰ Brussel 29 juni 1973, *Pas.* 1974, II, 27.

³⁰¹ I. DE LA SERNA, "Les menaces", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 51.

Section 2

Le harcèlement

La présente section correspond à l'actuel chapitre IV*bis* "Le harcèlement", et plus précisément aux articles 442*bis* et 442*ter* du Code pénal.

Sous réserve de la transposition au niveau de peine correspondant, plusieurs modifications de fond sont proposées.

Il ne faut pas perdre de vue que le harcèlement a souvent lieu dans la pratique à l'aide de moyens de télécommunication, ce qui est punissable par l'article 145 § 3*bis* de la loi du 13 juin 2005 sur la communication électronique.³⁰² Par le passé, on a constaté une violation du principe d'égalité due à la différence entre les taux de peine légale.³⁰³ La Cour Constitutionnelle a renouvelé sa position dans les arrêts du 14 juin 2006³⁰⁴, du 28 mars 2007³⁰⁵ et du 18 avril 2007³⁰⁶, ce qui a finalement abouti à l'article 189 de la loi du 25 avril 2007³⁰⁷ qui a assimilé la peine prévue à l'article 145 § 3*bis* de la loi du 13 juin 2005 à la peine prévue à l'article 442*bis* du Code pénal.

Bien que la Cour Constitutionnelle reconnaisse qu'il s'agit de dispositions pénales similaires, d'autres éléments constitutifs sont mis en avant. Ainsi, l'élément moral du harcèlement électronique est d'un plus haut degré, puisqu'il doit exister l'intention d'importuner le correspondant. En outre, selon la jurisprudence, les comportements en cas de nuisance électronique ne doivent pas présenter un caractère répétitif, et il n'est pas estimé que la tranquillité du correspondant doit être réellement perturbée.

Cependant, le principe de base selon lequel le harcèlement de droit commun et le harcèlement électronique sont repris dans des dispositions pénales distinctes avec une interprétation différente des éléments constitutifs ne concorde pas avec les prémisses "d'exactitude, de

³⁰² MB du 20 juin 2005. L'article dispose: "Est punie d'une amende de 20 EUR à 300 EUR et d'un emprisonnement de quinze jours à deux ans ou d'une de ces peines seulement la personne qui utilise un réseau ou un service de communications électroniques ou d'autres moyens de communications électroniques afin d'importuner son correspondant ou de provoquer des dommages ainsi que la personne qui installe un appareil quelconque destiné à commettre l'infraction susmentionnée, ainsi que la tentative de commettre celle-ci".

³⁰³ Cour d'arbitrage 10 mai 2006, n°71/2006.

³⁰⁴ Cour d'arbitrage 14 juin 2006, n°98/2006.

³⁰⁵ Cour d'arbitrage 28 mars 2007, n°55/2007.

³⁰⁶ Cour d'arbitrage 18 avril 2007, n°64/2007.

³⁰⁷ Loi du 25 avril 2007 portant diverses dispositions (IV), MB du 8 mai 2007.

Afdeling 2

Belaging

Deze afdeling stemt overeen met het huidige hoofdstuk IV*bis* Belaging en meer bepaald de artikelen 442*bis* en 442*ter* Sw.

Behoudens de vertaalslag naar het overeenstemmende strafniveau, worden er een aantal inhoudelijke wijzigingen voorgesteld.

Er mag niet uit het oog worden verloren dat belaging in de praktijk vaak geschiedt aan de hand van telecomcommunicatiemiddelen wat strafbaar wordt gesteld door artikel 145 § 3*bis* van de wet van 13 juni 2005 op de elektronische communicatie.³⁰² In het verleden werd een schending van het gelijkheidsprincipe vastgesteld omwille van het verschil in wettelijke straffen.³⁰³ Het Grondwettelijk Hof heeft zijn standpunt herhaald in de arresten van 14 juni 2006³⁰⁴, 28 maart 2007³⁰⁵ en 18 april 2007³⁰⁶ wat uiteindelijk heeft geresulteerd in het artikel 189 van de wet van 25 april 2007³⁰⁷ waardoor de straf in het artikel 145 § 3*bis* van de wet van 13 juni 2005 werd gelijkgesteld met de in het artikel 442*bis* Sw. bepaalde straf.

Hoewel het Grondwettelijk Hof erkent dat het om soortgelijke strafbepalingen gaat, worden er toch andere constitutieve bestanddelen naar voren geschoven. Zo is het moreel bestanddeel bij elektronische belaging van een hogere graad, daar er sprake moet zijn van de intentie om de correspondent overlast te bezorgen. Ook is er bij elektronische overlast volgens de rechtspraak geen repetitief karakter van de gedragingen vereist en wordt niet vooropgesteld dat de rust van de correspondent daadwerkelijk moet zijn verstoord.

Het uitgangspunt dat de gemeenrechtelijke belaging en het cyberpesten in onderscheiden strafbepalingen zijn opgenomen met een andere invulling van de constitutieve bestanddelen, strookt echter niet met de premissen van "accuraat, coherent en eenvoudig". Het artikel 442*bis*

³⁰² BS 20 juni 2005. Het artikel bepaalt: "Met een geldboete van 50 EUR tot 300 EUR en met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar of met één van die straffen alleen worden gestraft de persoon, die een elektronische-communicatienetwerk of -dienst of andere elektronische communicatiemiddelen gebruikt om overlast te veroorzaken aan zijn correspondent of schade te berokkenen alsook de persoon die welk toestel dan ook opstelt dat bestemd is om de voorgaande inbreuk te begaan, alsook een poging om deze te begaan".

³⁰³ Arbitragehof 10 mei 2006, nr. 71/2006.

³⁰⁴ Arbitragehof 14 juni 2006, nr. 98/2006.

³⁰⁵ Arbitragehof 28 maart 2007, nr. 55/2007.

³⁰⁶ Arbitragehof 18 april 2007, nr. 64/2007.

³⁰⁷ Wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV), BS, 8 mei 2007.

cohérence et de simplicité”. L'article 442*bis* du Code pénal n'exclut aucun *modus operandi*. Le harcèlement électronique au sens de l'article 145, § 3*bis*, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques peut, en d'autres termes, parfaitement entrer dans le champ d'application.

Il est vrai que la disposition de droit commun ne précise pas que la tranquillité de la personne visée doit être perturbée réellement et gravement, mais dans la pratique, ce critère de contrôle est également appliqué au harcèlement électronique. Ainsi, le juge du fond a estimé que l'envoi dans un court laps de temps d'un nombre important de sms à toutes heures constitue un harcèlement au sens de l'article 145, § 3*bis*, de la loi du 13 juin 2005, puisque l'auteur devait savoir qu'il perturbait gravement la tranquillité de la victime vu le nombre et la fréquence des messages.³⁰⁸

Dans la doctrine³⁰⁹, l'autre formulation de l'élément moral ne semble pas représenter un obstacle et l'argument défendu est que s'il n'y a aucune autre opinion concernant la condition requise du caractère répétitif, le harcèlement électronique doit être considéré comme la *lex specialis*.

Bien que la loi elle-même soit silencieuse³¹⁰, la jurisprudence dominante et la doctrine ont évolué de sorte que le harcèlement de droit commun au sens de l'article 442*bis* du Code pénal suppose un caractère répétitif³¹¹, contrairement au harcèlement électronique au sens de l'article 145, § 3*bis*, de la loi du 13 juin 2005³¹².

L'option choisie est de ne pas non plus le préciser dans la loi, puisque le critère décisif est le fait que la tranquillité d'une personne a été ou non réellement perturbée. *De facto*, cela supposera souvent un caractère répétitif des comportements en cause (il n'est pas si

Sw. sluit geen *modus operandi* uit. Cyberpesten in de zin van artikel 145, § 3*bis* van de wet van 13 juni 2005 op de elektronische communicatie kan m.a.w. perfect onder het toepassingsgebied ressorteren.

In de gemeenrechtelijke bepaling wordt weliswaar niet geëxpliciteerd dat de rust van de geïsoleerde persoon daadwerkelijk ernstig moet zijn verstoord, maar in de praktijk wordt dit toetsingscriterium evenzeer toegepast op het cyberpesten. Zo oordeelde de feitenrechter dat het in korte tijdspanne versturen van een aanzienlijk aantal sms-berichten op alle mogelijke uren belaging uitmaakt in de zin van artikel 145, § 3*bis* van de wet van 13 juni 2005 omdat de dader moest weten dat hij gelet op het aantal en de frequentie van de berichten de rust van het slachtoffer ernstig verstoort.³⁰⁸

In de rechtsleer³⁰⁹ lijkt men de andere formulering van het moreel bestanddeel geen struikelblok te vinden en wordt verdedigd dat mocht er geen andere zienswijze zijn m.b.t. de vereiste van het repetitief karakter, de elektronische belaging als *lex specialis* moet worden beschouwd.

Hoewel de wet zelf stilzwijgend is³¹⁰, zijn de heersende rechtspraak en rechtsleer zo geëvolueerd dat gemeenrechtelijke belaging in de zin van artikel 442*bis* Sw. een repetitief karakter veronderstelt³¹¹, i.t.t. het cyberpesten in de zin van artikel 145, § 3*bis* van de wet van 13 juni 2005³¹².

De optie wordt genomen dit nu ook niet in de wet te expliciteren. Doorslaggevend criterium is immers of de rust van een persoon daadwerkelijk werd verstoord of niet. *De facto* zal dit vaak een repetitief karakter van de kwetsieuze gedragingen veronderstellen (het is niet zo

³⁰⁸ Anvers, 22 janvier 2014, NC 2014, 327.

³⁰⁹ A. DE NAUW, "Inleiding tot het bijzonder strafrecht", Malines, Kluwer, 2010, 267.

³¹⁰ Dans la proposition de loi initiale, la notion de (caractère) "répétitif" était prévue (Doc. parl. Chambre 1996-97, n°1046/1, 1-3; n°1046/3, 1; n°1046/5, 1).

³¹¹ Cour d'arbitrage 10 mai 2006, n°71/2006, B.6.2.; Cass. 21 février 2007, JT 2007, 262 avec note de L. MISONNE. A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 507; Voir toutefois par rapport à C. MEUNIER, "La répression du harcèlement", *Rev. dr. pén.* 1999, 745; L. STEVENS, "Stalking strafbaar. Commentaar bij de wet van 30 oktober 1998 tot invoering van een artikel 442*bis* in het Strafwetboek houdende de strafbaarstelling van belaging", *RW* 1998-99, 1378; Liège 22 juin 2004, *JLMB* 2004, 1781; Corr. Gand 21 juin 2002, *TGR* 2003, 169.

³¹² M. DE RUE, "Le harcèlement", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 743; N. BANNEX et L. KERZMANN, "Le mal-nommé 'harcèlement téléphonique': chronique des tribulations législatives d'une infraction moderne", *RTDI* 2009, n°34, 36-37.

³⁰⁸ Antwerpen 22 januari 2014, NC 2014, 327.

³⁰⁹ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 267.

³¹⁰ In het oorspronkelijke wetsvoorstel was de notie "herhaaldelijk" wel voorzien (*Parl. St.* Kamer 1996-97, nr.1046/1, 1-3; nr.1046/3, 1; nr.1046/5, 1).

³¹¹ Arbitragehof 10 mei 2006, nr. 71/2006, B.6.2.; Cass. 21 februari 2007, JT 2007, 262 met noot L. MISONNE. A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 507; Zie echter contra C. MEUNIER, "La répression du harcèlement", *Rev. dr. pén.* 1999, 745; L. STEVENS, "Stalking strafbaar. Commentaar bij de wet van 30 oktober 1998 tot invoering van een artikel 442*bis* in het Strafwetboek houdende de strafbaarstelling van belaging", *RW* 1998-99, 1378; Luik 22 juni 2004, *JLMB* 2004, 1781; Corr. Gent 21 juni 2002, *TGR* 2003, 169.

³¹² M. DE RUE, "Le harcèlement", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 743; N. BANNEX en L. KERZMANN, "Le mal-nommé 'harcèlement téléphonique': chronique des tribulations législatives d'une infraction moderne", *RTDI* 2009, nr. 34, 36-37.

évident d'importuner son correspondant ou de provoquer des dommages quand il n'est question que d'un fait isolé). Cependant, le caractère répétitif ne doit pas être interprété comme une condition-couperet.

Il faut d'ailleurs souligner que la Cour de cassation se montre aussi plus nuancée dans sa jurisprudence. Ainsi, la Cour de cassation³¹³ a estimé qu'un seul comportement qui, par sa nature, a des conséquences continues ou récurrentes affectant gravement la vie privée d'une personne, peut également donner lieu à l'infraction de harcèlement.

Dans un autre arrêt, la Cour de cassation³¹⁴ a estimé que chaque acte de harcèlement implique en soi une répétition des faits. La Cour constitutionnelle³¹⁵ (qui était encore la Cour d'arbitrage à l'époque) reconnaît également que l'intervalle de temps entre les actes répétés peut être court. Enfin, il y a lieu de noter qu'on ne présuppose pas non plus un caractère répétitif pour les autres "infractions relatives à l'expression".

Particulièrement, en ce qui concerne la disposition pénale du harcèlement électronique, il est également renvoyé à la *lex specialis*, plus spécifiquement, à l'article 145, § 3bis, de la loi du 13 juin 2005.

La formulation actuelle de l'article 442bis du Code pénal peut être conservée. Cependant, le terme "délibérément" est ajouté pour ce qui concerne l'élément moral.

Dans son avis (n° 54), le Conseil d'État observe que dans un souci de sécurité juridique, il est préférable de mentionner explicitement dans le texte de loi que le fait de perturber gravement la tranquillité est punissable, "même s'il s'agit d'une seule fois ou que cela résulte d'un seul acte". À la suite de cet avis, la disposition a été clarifiée en ce sens.

Dans l'exposé des motifs relatif aux infractions contre l'intégrité sexuelle et le libre arbitre sur le plan sexuel, il a déjà été évoqué que ces infractions ne visent pas la violence verbale à connotation sexuelle. Cette hypothèse peut entrer dans le cadre des dispositions relatives au harcèlement et/ou au sexisme. Plus généralement,

voor de hand liggend om overlast te veroorzaken aan zijn correspondent of schade te berokkenen wanneer er slechts sprake is van een geïsoleerd feit). Het repetitief karakter moet echter niet als een hakbijvoorwaarde worden geïnterpreteerd.

Het moet trouwens worden opgemerkt dat ook het Hof van Cassatie genuanceerder wordt in zijn rechtspraak. Zo oordeelde het Hof van Cassatie³¹³ dat ook één enkele gedraging die door haar aard niet-aflatende of steeds terugkerende gevolgen heeft waardoor iemands persoonlijke levenssfeer ernstig wordt aangetast, het misdrijf belaging kan opleveren.

In een ander arrest oordeelde het Hof van Cassatie³¹⁴ dat iedere daad van pesterijen op zich een herhaling van feiten inhoudt. Ook het Grondwettelijk Hof³¹⁵ (toen nog Arbitragehof) erkent dat de periode tussen de herhaalde handelingen van korte duur kan zijn. Tot slot moet worden opgemerkt dat voor de andere "uitingsmisdrijven" er evenmin een repetitief karakter wordt vooropgesteld.

Specifiek wat betreft de strafbaarstelling van het cyberpesten wordt ook gewezen op de *lex specialis*, met name het artikel 145, § 3bis, van de wet van 13 juni 2005.

De huidige formulering van het artikel 442bis Sw. kan behouden blijven. M.b.t. het moreel bestanddeel worden evenwel de woorden "opzettelijk" eraan toegevoegd.

De Raad van State merkt in zijn advies (nr. 54) op dat het omwille van de rechtszekerheid beter is uitdrukkelijk te stipuleren in de wettekst dat het ernstig verstoren van de rust wordt bestraft "zelfs al is het éénmalig of het bestaat uit één enkele handeling". In navolging van het advies van de Raad van State wordt de wetsbepaling dan ook verduidelijkt.

In de memorie van toelichting m.b.t. de misdrijven tegen de seksuele integriteit en het seksueel zelfbeschikkingsrecht werd reeds aangekaart dat deze misdrijven niet het verbaal seksueel geweld viseren. Deze hypothese kan ressorteren onder de bepalingen m.b.t. belaging en/of seksisme. Meer algemeen wordt gelet op

³¹³ Cass. 29 octobre 2013, *JT* 2014, 391; *T. Strafr.* 2014, 142 avec note de J. VRIELINK; Cass. 3 octobre 2017, *NC* 2017, 587.

³¹⁴ Cass. 9 décembre 2015, R.G. P.15.0578.F. Cet arrêt concernait l'article 32ter de la loi du 4 août 1996 relative au bien-être des travailleurs lors de l'exécution de leur travail, qui définit le harcèlement morale au travail comme un ensemble de plusieurs conduites abusives similaires ou différentes. Concernant le harcèlement sexuel au travail défini dans l'article 32ter, 3° de la loi précitée, aucun caractère répétitif n'est requis.

³¹⁵ Cour d'arbitrage 10 mai 2006, n°71/2006, B.6.2.

³¹³ Cass. 29 oktober 2013, *JT* 2014, 391; *T. Strafr.* 2014, 142 met noot J. VRIELINK; Cass. 3 oktober 2017, *NC* 2017, 587.

³¹⁴ Cass. 9 december 2015, A.R. P.15.0578.F. Dit arrest had betrekking op artikel 32ter van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk waar de pesterijen op het werk worden gedefinieerd als een onrechtmatig geheel van meerdere gelijkaardige of uiteenlopende gedragingen. Voor het ongewenst seksueel gedrag op het werk omschreven in het artikel 32ter, 3° van voornoemde wet is sowieso geen repetitief karakter vereist.

³¹⁵ Arbitragehof 10 mei 2006, nr.71/2006, B.6.2.

compte tenu de la portée importante du harcèlement, le harcèlement à des fins sexuelles est également visé comme, par exemple, l'envoi de contenus sexuels non désirés, la menace de diffuser des contenus sexuels ou le refus de retirer des contenus sexuels à la demande de la personne dépeinte ou de son représentant légal.

Aussi, une incrimination distincte telle que celle existant en France (cf. art. 222-33 du Code pénal – harcèlement sexuel) ne doit pas être expressément prévue. Il peut toutefois être justifié de prévoir un facteur aggravant lorsque la paix de la victime est gravement perturbée dans le but de commettre ou de laisser commettre un acte à caractère sexuel non consensuel. Cette définition est cohérente avec la définition utilisée dans la disposition pénale relative à l'atteinte à l'intégrité sexuelle. Il est décidé de retenir un facteur aggravant et non un élément aggravant, puisque l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 3. Il ne serait pas cohérent de prévoir le même niveau de peine si l'acte à caractère sexuel non consensuel n'a pas eu lieu. Si une atteinte à l'intégrité sexuelle a bien eu lieu, il y a concours d'infractions.

L'article 32ter de la loi du 4 août 1996 relative au bien-être des travailleurs lors de l'exécution de leur travail³¹⁶ peut toutefois être conservé. Le harcèlement au travail et le harcèlement sexuel au travail se distinguent fondamentalement du harcèlement de droit commun, puisque les faits ont lieu dans un cadre professionnel, c'est-à-dire dans le cadre de la relation hiérarchique qui se crée lors de l'exécution du travail.³¹⁷

Dans la situation actuelle, il est prévu des circonstances aggravantes qui n'auraient pas d'impact sur le niveau de peine lors de la transposition. Cela concerne le harcèlement commis contre une personne en situation de vulnérabilité (art. 442bis, alinéa 2 du Code pénal) et le harcèlement commis avec un mobile discriminatoire (art. 442ter du Code pénal). Actuellement, aucune circonstance aggravante n'est prévue lorsque les faits sont commis sur un mineur ou que la personne se trouve dans une position d'autorité ou de confiance vis-à-vis de la victime. Il peut être justifié de le prévoir aujourd'hui.

Suite à l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 27.1-27.2) du Conseil d'État et conformément à l'article 46.d. de la Convention d'Istanbul, un facteur aggravant est prévu si l'infraction a été commise en présence d'un enfant.

Pour des raisons de cohérence avec l'infraction "abus de la situation de faiblesse des personnes" (art. 307) et

de la ruine draagwijdte van belaging ook de belaging met seksuele doeleinden geviséerd, zoals bijvoorbeeld het ongewenst versturen van seksuele inhoud, het dreigen met het verspreiden van seksuele inhoud of het weigeren om seksuele inhoud te verwijderen op vraag van de afgebeelde persoon of diens rechtsvertegenwoordiger.

Een aparte strafbaarstelling zoals in Frankrijk het geval is (cf. art. 222-33 Code pénal – "*harcèlement sexuel*") moet dus niet uitdrukkelijk worden voorzien. Het kan wel worden gerechtvaardigd om te voorzien in een verzwarende factor wanneer het ernstig verstoren van de rust van het slachtoffer erop gericht is een niet-consensuele seksuele handeling te stellen of te laten stellen. Deze omschrijving is coherent met de omschrijving gehanteerd in de strafbepaling m.b.t. de aantasting van de seksuele integriteit. Er wordt geopteerd voor een verzwarende factor en niet voor een verzarend bestanddeel, omdat de aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 3. Het zou niet coherent zijn te voorzien in hetzelfde strafniveau als de niet-consensuele seksuele handeling niet heeft plaatsgevonden. Indien er wel sprake is geweest van aantasting van de seksuele integriteit, is er sprake van samenloop.

Het artikel 32ter van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk³¹⁶ kan echter worden behouden. Pesterijen op het werk en ongewenst seksueel gedrag op het werk zijn wezenlijk te onderscheiden van de gemeenrechtelijke belaging, omdat de feiten zich binnen een werksituatie voordoen, nl. n.a.v. de hiërarchische verhouding die bij de uitoefening van het werk wordt aangegaan.³¹⁷

In de huidige stand van zaken zijn er verzwarende omstandigheden voorzien die in de vertaalslag geen impact zouden hebben op het strafniveau. Het betreft de belaging gepleegd op een persoon in een kwetsbare toestand (art. 442bis, tweede lid Sw.) en de belaging gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer (art. 442ter Sw.). Er wordt thans geen verzwarende omstandigheid voorzien wanneer de feiten gepleegd worden op een minderjarige of wanneer de persoon zich bevindt in een gezags- of vertrouwenspositie ten opzichte van het slachtoffer. Het valt te rechtvaardigen dit nu wel te voorzien.

In navolging van het advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 27.1-27.2) van de Raad van State en in overeenstemming met artikel 46.d. van het Verdrag van Istanbul wordt in een verzwarende factor voorzien indien het misdrijf gepleegd werd in het bijzijn van een minderjarige.

Omwille van de coherentie met het misdrijf "misbruik van de zwakke toestand van personen" (art. 307) en

³¹⁶ *Moniteur belge* du 18 septembre 1996.

³¹⁷ Voir dans le même sens Cass. 9 décembre 2015, R.G. P.15.0578.F.

³¹⁶ *Belgisch Staatsblad* van 18 september 1996.

³¹⁷ Zie in dezelfde zin Cass. 9 december 2015, A.R. P.15.0578.F.

vu l'impact que le harcèlement peut avoir sur les victimes, il est décidé de prévoir un facteur aggravant lorsque l'infraction est commise sur une personne en situation de vulnérabilité ou mineure ou quand l'auteur se trouve dans une position d'autorité ou de confiance vis-à-vis de la victime³¹⁸, il est décidé de créer un élément aggravant (au lieu d'un facteur aggravant) dans l'hypothèse d'une victime en situation de vulnérabilité ou mineure ou quand l'auteur se trouve dans une position d'autorité ou de confiance vis-à-vis de la victime (cela devient alors du "harcèlement aggravé"). Une peine de niveau 3 est donc déterminée par analogie à l'abus aggravé de la situation de faiblesse des personnes.

Lorsque l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes, cette circonstance constitue également un élément aggravant. Cet élément aggravant s'inspire de l'article 222-33-2-2 b) du Code pénal français et de la proposition de loi de modification de l'article 442*bis* du Code pénal afin de combattre le harcèlement collectif³¹⁹. Le développement des médias sociaux s'accompagne souvent ces dernières années de l'apparition du phénomène du "harcèlement collectif".

On a déjà insisté dans la définition générale sur le fait qu'un seul agissement pouvait aussi constituer du harcèlement. Un harcèlement par deux ou plusieurs personnes peut causer un dommage maximum à la victime. Ces agissements sont aussi souvent en lien avec la violence sexuelle. Il est même parfois question de "doxing", ce qui implique la publication de données personnelles de la victime. Étant donné que les dispositions relatives à la participation criminelle n'offrent pas de solution lorsqu'il n'y a pas eu de concert entre les auteurs, il convient de prévoir ici un élément aggravant.

Il faut noter que des faits de "doxing" peuvent tomber également sous la qualification de harcèlement.

La peine complémentaire d'interdiction de résidence ou de contact est prévue. Cette disposition permet d'apporter à la victime de harcèlement une protection complémentaire contre l'auteur en imposant à celui-ci une interdiction de résidence ou de contact. Ceci peut se justifier par la vulnérabilité particulière de la victime et/ou l'énorme impact que les faits de harcèlement peuvent avoir sur la victime.

gelet op de impact die belaging kan hebben wordt ervoor geopteerd een verzwarende factor te voorzien wanneer het misdrijf is op een persoon in een kwetsbare toestand of een minderjarige of wanneer de dader zich bevindt in een gezags- of vertrouwenspositie ten opzichte van het slachtoffer³¹⁸, wordt ervoor geopteerd een verzwarend bestanddeel (in plaats van een verzwarende factor) te creëren in de hypothese van een minderjarig slachtoffer of een slachtoffer in een kwetsbare toestand of wanneer de dader zich bevindt in een gezags- of vertrouwenspositie ten opzichte van het slachtoffer (dit wordt dan de "verzwaarde belaging"). Naar analogie met het verzaamd misbruik van de zwakke toestand van personen wordt dan een straf van niveau 3 bepaald.

Wanneer het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen, levert dit eveneens een verzwarend bestanddeel op. Dit verzwarend bestanddeel is geïnspireerd op het artikel 222-33-2-2 b) van de Franse Code pénal en het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 442*bis* van het Strafwetboek, teneinde collectief stalken tegen te gaan³¹⁹. De opkomst van de sociale media gaat de jongste jaren soms gepaard met de opgang van het fenomeen "collectief stalken".

Er wordt reeds benadrukt in de algemene definitie dat een enkele handeling ook belaging kan uitmaken. Door met twee of meer personen te belagen, kan er maximale schade worden aangericht aan het slachtoffer. Deze handelingen houden ook vaak verband met seksueel geweld. Er is zelfs soms sprake van "doxing", wat het openbaar maken van de persoonlijke gegevens van het slachtoffer impliceert. Aangezien de bepalingen van de strafbare deelneming geen soelaas bieden wanneer er geen sprake is geweest van onderling overleg tussen de daders, strekt het tot aanbeveling te voorzien in een verzwarend bestanddeel.

Het dient te worden benadrukt dat feiten van "doxing" ook onder de strafbaarstelling van belaging kunnen ressorteren.

De bijkomende straf van woon- of contactverbod wordt voorzien. Deze bepaling maakt het mogelijk om het slachtoffer van belaging bijkomend te beschermen tegen de dader door het opleggen van een woon- of contactverbod. Dit kan worden verantwoord vanuit de bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer en/of de enorme impact die de feiten van belaging op het slachtoffer kan hebben.

³¹⁸ Voir par ex. K. VAN CLEEMPUT, E. LIEVENS et S. PABIAN, "Een empirisch en juridisch perspectief op cyberpesten: naar een holistische aanpak", *TJK* 2016, 6-22.

³¹⁹ *Doc. Parl., Chambre*, 2019-2020, n° 738/001.

³¹⁸ Zie bv. K. VAN CLEEMPUT, E. LIEVENS en S. PABIAN, "Een empirisch en juridisch perspectief op cyberpesten: naar een holistische aanpak", *TJK* 2016, 6-22.

³¹⁹ *Parl. St. Kamer* 2019-2020, nr. 738/001.

Dans les travaux parlementaires préparatoires³²⁰ qui ont précédé la loi du 30 octobre 1998 incriminant le harcèlement³²¹, on lit effectivement que le harcèlement peut entraîner des conséquences très graves pour la victime.

Ainsi, par exemple, le fait de poursuivre ou d'espionner, de harceler (notamment par téléphone et par écrit) et d'attendre la victime à la sortie du travail peut être gênant, puis inquiétant et finalement angoissant pour la victime. Finalement, les actes dégénéreront en un véritable cauchemar pour la victime. La victime sera parfois poussée à changer de travail ou à déménager. Sa vie sociale devient très limitée, car la victime commence parfois à se méfier de son propre environnement. Parfois, il y aura même une atteinte physique résultant d'un harceleur violent.³²² Les effets psychologiques ne doivent pas être sous-estimés.³²³

Section 3

La calomnie et l'injure

La présente section inclut les actuels articles 443 à 452 du Code pénal. Lesdits articles portent sur la calomnie (art. 443 du Code pénal), la diffamation (art. 443 du Code pénal), la dénonciation calomnieuse (art. 445, alinéa 1er, du Code pénal), les imputations calomnieuses contre un subordonné (art. 445, alinéa 2, du Code pénal), l'injure (art. 448 du Code pénal) et la divulgation malveillante (art. 449 du Code pénal).

Ces dispositions ne répondent plus aux prémisses "d'exactitude, de cohérence et de simplicité".

Ainsi, la distinction entre calomnie et diffamation se caractérise par des niveaux de preuve différents (dans le cas de la diffamation, la preuve de l'imputation d'un fait déterminé n'est pas permise) et, dans le cadre de la calomnie, les personnes ayant un caractère public sont soumises à un régime différent compte tenu des faits liés à leur fonction (cf. art. 447, alinéas 1er et 2, du

In de parlementaire voorbereidingen³²⁰ die de wet van 30 oktober 1998 tot strafbaarstelling van belaging³²¹ zijn voorafgegaan lezen we inderdaad dat belaging zeer verregaande gevolgen voor het slachtoffer met zich kan meebrengen.

Zo zal bv. het achtervolgen of het bespieden, het belagen (onder meer telefonisch en schriftelijk) en het opwachten na het werk als hinderlijk worden ervaren, vervolgens als verontrustend en uiteindelijk als kwellend. Uiteindelijk zullen de handelingen ontaarden in een ware nachtmerrie voor het slachtoffer. Het slachtoffer zal er soms toe worden gedreven van werk te veranderen of te verhuizen. Het sociale leven wordt sterk beknot, omdat het slachtoffer soms de eigen omgeving begint te wantrouwen. Af en toe zal er zelfs sprake zijn van een lichamelijk letsel ten gevolge van een gewelddadige belager.³²² De psychologische effecten mogen niet worden onderschat.³²³

Afdeling 3

Laster en belediging

Deze afdeling overkoepelt de huidige artikelen 443 t.e.m. 452 Sw. Deze artikelen hebben betrekking op laster (art. 443 Sw.), eerroof (art. 443 Sw.), lasterlijke aangifte (art. 445, eerste lid Sw.), lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte (art. 445, tweede lid Sw.), belediging (art. 448 Sw.) en kwaadwillige ruchtbaarmaking (art. 449 Sw.).

Deze bepalingen beantwoorden niet langer meer aan de premissen van "accuraat, coherent en eenvoudig".

Zo wordt het onderscheid tussen laster en eerroof gekenmerkt door een verschillende bewijsstandaard (bij eerroof wordt het bewijs van de aantijging van een bepaald feit niet toegelaten) en worden in het raam van laster personen met een openbare hoedanigheid bekleed n.a.v. feiten in verband met hun bediening aan een ander regime onderworpen (cf. art. 447, eerste en tweede lid,

³²⁰ "Toelichting bij het wetsvoorstel tot invoeging van een artikel 460ter in het Strafwetboek houdende de strafbaarstelling van stalking", *Doc. parl. Chambre* 1996-97, n°1046/1, 2.

³²¹ Loi du 30 octobre 1998 qui insère un article 442bis dans le Code pénal en vue d'incriminer le harcèlement, *MB* du 17 décembre 1998.

³²² A. GROENEN, *Stalking: risicofactoren voor fysiek geweld*, Anvers, Maklu, 2006, 39.

³²³ P. DE HERT, J. MILLEN et A. GROENEN, "Het delict belaging in wetgeving en rechtspraak. Bijna tot redelijke proporties gebracht", *T. Strafr.* 2008, 7. Voir également J. ROZIE, "Zelfdoding en strafrecht: het taboe doorbroken", *RW* 2013-14, 297.

³²⁰ "Toelichting bij het wetsvoorstel tot invoeging van een artikel 460ter in het Strafwetboek houdende de strafbaarstelling van stalking", *Parl. St. Kamer* 1996-97, nr.1046/1, 2.

³²¹ Wet van 30 oktober 1998 die een artikel 442bis in het Strafwetboek invoegt met het oog op de strafbaarstelling van belaging, *BS* 17 december 1998.

³²² A. GROENEN, *Stalking: risicofactoren voor fysiek geweld*, Antwerpen, Maklu, 2006, 39.

³²³ P. DE HERT, J. MILLEN et A. GROENEN, "Het delict belaging in wetgeving en rechtspraak. Bijna tot redelijke proporties gebracht", *T. Strafr.* 2008, 7. Zie ook J. ROZIE, "Zelfdoding en strafrecht: het taboe doorbroken", *RW* 2013-14, 297.

Code pénal). La doctrine belge considère la distinction entre les modes d'approche injustifiée.³²⁴

Une analyse de droit comparé montre qu'il n'existe pas de niveaux de preuve différents et complexes dans de nombreux pays et que la distinction entre calomnie et diffamation n'est pas toujours faite. En outre, la divulgation malveillante est souvent intégrée dans la disposition générale. Mais il est possible d'ajouter la dénonciation calomnieuse. En résumé, l'approche belge n'est généralement pas reprise.

Ainsi, en France, il est uniquement question de "dénonciation calomnieuse" (art. 226-10 C.P.). On connaît aussi la contravention "diffamation non publique envers une personne". La véracité de l'imputation peut être prouvée conformément aux dispositions légales en matière de liberté de la presse (art. R621-1). L'injure ("injure non publique") est visée aux articles R621-2 et R625-8-1.

Aux Pays-Bas, toute personne qui porte intentionnellement atteinte à l'honneur ou à la réputation d'autrui en lui imputant un fait déterminé dans l'intention manifeste d'y donner de la publicité est coupable de diffamation (art. 261 du Code pénal). Si elle sait que le fait imputé ne correspond pas à la vérité, il s'agit de "calomnie" (art. 262 du Code pénal). Si la personne offensée a été déclarée définitivement coupable du fait imputé par une décision judiciaire, la condamnation pour calomnie est exclue (art. 265 du Code pénal). L'autre catégorie d'injure est visée à l'article 266 du Code pénal, et la fausse plainte ou fausse déclaration relève de l'article 268 du Code pénal.

En Suisse, il est établi une distinction entre la diffamation et la calomnie, mais la dichotomie repose sur d'autres critères de distinction. Si l'auteur sait que l'imputation est fausse, il s'agit de "calomnie" (art. 174.1 du Code pénal suisse) et, dans le cas contraire, il s'agit de "diffamation" (art. 173.1 du Code pénal suisse). Lorsqu'il s'agit de "diffamation", la preuve contraire peut être apportée par tous les moyens de droit. La bonne foi est également une échappatoire possible. Cependant, la preuve contraire ne peut pas être apportée si un fait déterminé est imputé dans l'intention de nuire sans une quelconque raison à l'intérêt public ou privé.

On peut justifier la conservation d'une seule disposition relative à la calomnie qui couvre l'infraction actuelle de calomnie, de diffamation et de divulgation malveillante.

³²⁴ P. MAGNIEN, "Les atteintes portées à l'honneur et à la considération des personnes", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 751 ("une injustice criante").

Sv.). In de Belgische doctrine wordt het onderscheid in benaderingswijzen als onrechtvaardig bestempeld.³²⁴

Een rechtsvergelijkende analyse leert dat de complexe uiteenlopende bewijsstandaard in vele landen onbestaande is en dat er niet altijd een onderscheid wordt gemaakt tussen laster en eerroof. Ook wordt de kwaadwillige ruchtbaarmaking vaak geïntegreerd in de algemene bepaling. Wel is er ruimte voor de lasterlijke aangifte. Kortom de Belgische benadering kent niet veel navolging.

Zo is er in Frankrijk enkel sprake van "dénonciation calomnieuse" (art. 226-10 C.P.). Als overtreding kent men ook de "diffamation non publique envers une personne". De waarachtigheid van de aantijging kan worden bewezen overeenkomstig de wettelijke bepalingen inzake persvrijheid (art. R621-1). De belediging ("injure non publique") wordt gevisieerd in de artikelen R621-2 en R625-8-1.

In Nederland is hij die opzettelijk iemands eer of goede naam aanrandt door tenlastelegging van een bepaald feit, met het kennelijke doel om daaraan ruchtbaarheid te geven schuldig aan "smaad" (art. 261 Sr.). Wanneer hij weet dat het ten laste gelegde feit in strijd is met de waarheid, is er sprake van "laster" (art. 262 Sr.). Indien de beledigde aan het te laste gelegde feit bij rechterlijk gewijsde onherroepelijk is schuldig verklaard, is veroordeling wegens laster uitgesloten (art. 265 Sr.). De restcategorie van belediging wordt gevisieerd in het artikel 266 Sr. en een valse klacht of aangifte valt onder artikel 268 Sr.

In Zwitserland wordt nog een onderscheid gemaakt tussen laster ("diffamation") en eerroof ("calomnie"), maar de tweedeling berust op andere onderscheidingscriteria. Wanneer de dader weet dat de aantijging vals is, is er sprake van "calomnie" (art. 174.1 Code pénal suisse) anders van "diffamation" (art. 173.1 Code pénal suisse). Wanneer er sprake is van "diffamation" kan het tegenbewijs worden geleverd met alle middelen van recht. Ook goede trouw is een ontsnappingsmogelijkheid. Tegenbewijs kan evenwel niet worden geleverd wanneer de aantijging van een bepaald feit geschiedt is met het oogmerk om te schaden zonder enige reden van openbaar of privaat belang.

Het valt te rechtvaardigen één bepaling m.b.t. laster te behouden die zowel de huidige laster, eerroof als de kwaadwillige ruchtbaarmaking overkoepelt. De

³²⁴ P. MAGNIEN, "Les atteintes portées à l'honneur et à la considération des personnes", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 751 ("une injustice criante").

La condition de caractère public prévue par l'article 444 du Code pénal doit être conservée. Étant donné que cette notion est précisée dans le titre préliminaire, il peut être suffisant d'utiliser les termes "en public".

La possibilité de la preuve contraire doit aussi être formulée d'une manière plus précise et plus simple. Cela signifie aussi qu'un certain nombre de dispositions du Décret du 20 juillet 1831 sur la presse doivent être supprimées. Le règlement suisse sert de source d'inspiration à cet égard. Il faut toutefois procéder avec prudence. La victime d'une infraction peut en effet être la partie succombante pour diverses raisons. Ainsi, le moindre doute profite au prévenu. Ceci peut entraîner des conséquences déraisonnables (par ex. dans le cadre d'infractions à caractère sexuel) si la victime de l'infraction est poursuivie pour calomnie à la suite l'acquiescement du prévenu.

Par conséquent, il est établi comme principe de base qu'il n'y a pas de calomnie si la personne accusée de calomnie rend plausible par un quelconque moyen le caractère de vraisemblance du fait imputé. Cette *ratio legis* formait la base de la loi du 2 avril 2014 modifiant l'article 162 du Code de procédure pénale³²⁵.

Actuellement, la partie civile *peut* être condamnée à la totalité ou à une partie des frais exposés par l'État et par le prévenu lorsqu'elle est à l'origine de la citation directe ou qu'une enquête a été ouverte à la suite de son intervention en tant que partie civile. Selon l'ancienne disposition, la partie civile succombante était systématiquement condamnée aux dépens à l'égard de l'État et à l'égard du prévenu lorsqu'une enquête était ouverte à la suite de son action comme partie civile, et ce indépendamment de la raison pour laquelle la partie civile était déboutée de sa demande.³²⁶

Cependant, la preuve contraire de la calomnie ne peut pas être apportée si un fait déterminé est imputé dans l'intention de nuire sans une quelconque raison d'intérêt public ou privé. Ce dernier point renvoie à l'incrimination de la divulgation malveillante (autrement dit, même si la preuve contraire pouvait être apportée, l'auteur ne resterait pas impuni). Les règles relatives à la suspension des poursuites pour calomnie peuvent être conservées.

Il subsiste la nécessité d'une incrimination distincte de la déclaration calomnieuse et des imputations calomnieuses faites contre son subordonné et adressées à un

openbaarheidsvereiste van artikel 444 Sw. kan worden behouden. Gelet op het feit dat deze notie wordt geëxpliciteerd in de voorafgaande titel, kan worden volstaan de termen "in het openbaar" te gebruiken.

Ook moet de mogelijkheid van tegenbewijs accurater en eenvoudiger worden geformuleerd. Dit betekent ook dat een aantal bepalingen van het Decreet van 20 juli 1831 op de drukpers moet worden opgeheven. De Zwitserse regeling geldt hier als inspiratiebron. Toch moet er omzichtig te werk worden gegaan. Het slachtoffer van een misdrijf kan immers om uiteenlopende redenen in het ongelijk worden gesteld. Zo moet de minste twijfel in het voordeel spelen van de beklaagde. Dit kan tot onbillijke gevolgen leiden (bv. in het raam van seksuele misdrijven) mocht het slachtoffer van het misdrijf worden vervolgd wegens laster bij vrijspraak van de beklaagde.

Daarom wordt er als uitgangspunt geformuleerd dat er geen laster is indien de van laster betichte persoon door enig middel geloofwaardig maakt dat het ten laste gelegde feit aannemelijk is. Dezelfde *ratio legis* lag ten grondslag van de wet van 2 april 2014 tot wijziging van artikel 162 van het Wetboek van strafvordering³²⁵.

Thans *kan* de burgerlijke partij worden veroordeeld in alle, dan wel een deel van de kosten door de Staat en door de beklaagde gemaakt, wanneer zij het initiatief tot de rechtstreekse dagvaarding heeft genomen of wanneer een onderzoek is geopend ten gevolge van haar optreden als burgerlijke partij. Volgens de oude regeling werd de burgerlijke partij die in het ongelijk werd gesteld automatisch veroordeeld in de kosten jegens de Staat en jegens de beklaagde wanneer een onderzoek was geopend ten gevolge van haar optreden als burgerlijke partij en dit ongeacht de reden waarom de burgerlijke partij niet was geslaagd in haar vordering.³²⁶

Het tegenbewijs van laster kan evenwel niet worden geleverd wanneer de aantijging van een bepaald feit geschied is met het oogmerk om te schaden zonder enige reden van openbaar of privaat belang. Dit laatste refereert aan de strafbaarheid van kwaadwillige ruchtbaarmaking (zelfs indien het tegenbewijs zou kunnen worden geleverd, is de dader m.a.w. niet straffeloos). De regels m.b.t. de schorsing van vervolging wegens laster kunnen behouden blijven.

Er is wel nog nood aan een afzonderlijke strafbaarstelling inzake lasterlijke aangifte en lasterlijke aantijgingen toegestuurd aan een persoon tegen zijn ondergeschikte

³²⁵ *Moniteur belge* du 30 avril 2014. Voir aussi la proposition de loi en vue de la modification de l'article 162 du Code de procédure pénale, *Doc. parl.* Chambre 2012-2013, n° 2675/001.

³²⁶ Cass. 4 juin 2013, R.G. P.12.1680.N.

³²⁵ *Belgisch Staatsblad* van 30 april 2014. Zie ook wetsvoorstel tot wijziging van artikel 162 van het Wetboek van strafvordering, *Parl.St.* Kamer 2012-2013, nr. 2675/001.

³²⁶ Cass. 4 juni 2013, A.R. P.12.1680.N.

tiers (puisque, en l'occurrence, il n'y a pas la condition de caractère public). Le caractère écrit lors de l'incrimination des "imputations calomnieuses contre son subordonné adressées à une personne" est toutefois abandonné. La condition préalable du caractère écrit ne se justifie plus à une époque où l'utilisation de moyens de télécommunication est devenue ordinaire. Pour ces raisons, il est fait mention des termes "par quelque moyen que ce soit".

Il faut également conserver une disposition relative à l'injure punissable (puisque'il ne s'agit pas ici de l'imputation d'un fait déterminé). Aucune modification n'a été apportée à l'interprétation de la notion d' "injure". La jurisprudence reste à cet égard entièrement valable. Toutefois, aucune distinction ne sera faite selon le caractère de la personne injuriée. Une distinction selon la qualité de la personne injuriée ne peut plus subsister. La loi du 17 juin 2004 a déjà dépenalisé les injures verbales contre les particuliers.

À l'heure actuelle, les insultes verbales ne sont punissables que lorsque l'injurié est "détenteur de l'autorité publique ou du pouvoir public ou qui revêt un caractère public dans l'exercice de cette fonction" (cf. art. 448 du Code pénal). Il est proposé de dépenaliser les injures verbales, peu importe la personne visée. Lorsque les injures verbales présentent un caractère répétitif, on peut parler de harcèlement. Le cas échéant, on peut aussi retomber dans la définition de l'infraction d'outrage.

À la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 7), les canaux répréhensibles par lesquels l'injure est exprimée ont été adaptés en fonction de l'évolution technologique.

Lorsque les faits sont commis contre une personne en situation de vulnérabilité ou un mineur, un facteur aggravant s'applique afin de garantir la cohérence avec les autres dispositions pénales du présent chapitre.

Section 4

L'outrage

La présente section englobe les actuels articles 145, 275, 276, 277 et 282 du Code pénal.

L'outrage doit être dirigé contre la personne protégée par la loi.

Concrètement, il existe des régimes de protection différents pour:

(immers hier geen openbaarheidsvereiste). Het schriftelijk karakter bij de strafbaarstelling van "lasterlijke aantijgingen toegestuurd aan een persoon tegen zijn ondergeschikte" wordt evenwel verlaten. De premisse van schriftelijk karakter valt niet langer meer te verantwoorden in tijden waar het hanteren van telecommunicatiemiddelen de regel is geworden. Om deze redenen wordt er gewag gemaakt van de omschrijving "met welk middel ook".

Ook moet er een bepaling m.b.t. strafbare belediging behouden blijven (het gaat hier immers niet om de aantijging van een bepaald feit). Er werd niets gewijzigd aan de invulling van het begrip "belediging". De jurisprudentie blijft in dit verband volledig overeind. Er wordt wel geen onderscheid gemaakt naargelang de hoedanigheid van de beledigde persoon. Een onderscheid naargelang de hoedanigheid van de beledigde persoon kan niet meer standhouden. Met de wet van 17 juni 2004 werden de verbale beledigingen lastens particulieren reeds gedepenaliseerd.

Thans zijn verbale beledigingen enkel strafbaar wanneer de beledigde "drager is van het openbaar gezag of van de openbare macht of die met een openbare hoedanigheid is bekleed in zijn hoedanigheid of bediening" (cf. art. 448 van het Strafwetboek). Er wordt voorgesteld verbale beledigingen ongeacht de geviseerde persoon te depenaliseren. Indien verbale beledigingen een repetitief karakter vertonen, kan er sprake zijn van belaging. Desgevallend kan ook worden teruggevallen op de misdrijfomschrijving van smaad.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 7) worden de strafbare middelen waarmee de belediging wordt geuit aangepast aan de technologische ontwikkeling.

Wanneer de feiten gepleegd worden op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand geldt er een verzwarende factor om coherent te zijn met de andere strafbepalingen uit dit hoofdstuk.

Afdeling 4

Smaad

Deze afdeling overkoepelt de huidige artikelen 145, 275, 276, 277 en 282 Sw.

Smaad moet gericht zijn tegen de door de wet beschermde persoon.

Concreet zijn er verschillende beschermingsregimes voor:

— les ministres des cultes (art. 145 du Code pénal);

— les parlementaires, les ministres, les membres de la Cour Constitutionnelle, les magistrats et les officiers de la force publique en service actif (art. 275 du Code pénal);

— les officiers ministériels, les agents dépositaires de l'autorité ou de la force publique et toute autre personne ayant un caractère public (art. 276 du Code pénal);

— les témoins et les jurés (art. 282 du Code pénal).

Compte tenu de la définition dans le titre préliminaire, ces personnes protégées peuvent être qualifiées de ministre ou de secrétaire d'État, de parlementaire, de magistrat, de collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, de personne ayant une fonction publique, de témoin, de juré, de ministre du culte ou d'officiant de cérémonies célébrant une conception philosophique non confessionnelle.

L'outrage requiert une intention particulière: l'*animus iniurandi* ou l'intention de ridiculiser la personne protégée ou de se montrer irrespectueux envers elle.³²⁷ Cet élément moral est précisé.

L'infraction est punie par une peine de niveau 1. Cette peine est cohérente avec la répression prévue au titre 2, chapitre 9 (Les infractions contre la vie privée des personnes) – section 4 “Les infractions relatives à l'exercice de la liberté religieuse” dans lequel une partie de l'article 145 du Code pénal est intégrée.

Ceci concerne également la transposition du taux de peine actuel. Ce n'est que lorsque l'outrage a lieu “à la séance d'une des Chambres ou à l'audience d'une cour ou d'un tribunal” qu'une peine d'emprisonnement maximale de deux ans peut être prononcée actuellement, ce qui reviendrait à une peine de niveau 2. Il est toutefois décidé d'abandonner toute distinction.

Le facteur aggravant s'applique si l'outrage est commis à la séance d'une des Chambres ou à l'audience d'une cour ou d'un tribunal.

— bedienaren van de eredienst (art. 145 Sw.);

— parlementsleden, ministers, leden van het Grondwettelijk Hof, magistraten en officieren van de openbare macht in actieve dienst (art. 275 Sw.);

— ministeriële ambtenaren, agenten die drager zijn van het openbaar gezag of de openbare macht en elke andere persoon met een openbare hoedanigheid bekleed (art. 276 Sw.);

— getuigen en juryleden (art. 282 Sw.).

Deze beschermde personen kunnen gelet op de definiëring in de voorafgaande titel worden omschreven als een minister of staatssecretaris, een parlements lid, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie, een persoon met een openbare functie, een getuige, een jury lid, een bedienaar van de eredienst een bedienaar van de eredienst of een voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing.

Smaad vereist een bijzonder opzet: de *animus iniurandi* of het opzet hebben de beschermde persoon belachelijk te maken of tegenover hem oneerbiedig te zijn.³²⁷ Dit moreel bestanddeel wordt geëxpliciteerd.

Het misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Deze straf is coherent met de bestraffing voorzien in titel 2 hoofdstuk 9 (Misdrijven tegen de persoonlijke levenssfeer) – afdeling 4 “Misdrijven m.b.t. de uitoefening van de godsdienstvrijheid” waarin een deel van het artikel 145 Sw. wordt geïntegreerd.

Dit betreft ook de vertaalslag van de huidige strafmaat. Het is alleen wanneer de smaad wordt gepleegd “in de vergadering van een der Kamers of op de terechtzitting van een hof of een rechtbank” dat thans een maximale gevangenisstraf van twee jaar kan worden uitgesproken, wat zou neerkomen op een straf van niveau 2. De optie wordt evenwel genomen niet meer te differentiëren.

Er geldt een verzwarende factor indien de smaad gepleegd wordt in de vergadering van een der Kamers of op de terechtzitting van een hof of van een rechtbank (cf. art. 275 Sw.).

³²⁷ Cass. 23 avril 1934, *Pas.* 1934, I, 252; Gand 21 mars 1958, *RW* 1958-59, 1505; Anvers 5 septembre 1984, *RW* 1984-85, 2212.

³²⁷ Cass. 23 april 1934, *Pas.* 1934, I, 252; Gent 21 maart 1958, *RW* 1958-59, 1505; Antwerpen 5 september 1984, *RW* 1984-85, 2212.

CHAPITRE 7

**Les atteintes à la dignité humaine et
l'abus de la position vulnérable
de la victime**

Section 1

*Les infractions relatives la répression de la discrimination,
des incitations à la haine et du négationnisme*

Dans un souci de cohérence et de clarté, la présente section entend reprendre et regrouper les incriminations existantes figurant dans les différentes lois relatives à la répression du racisme, de la discrimination et du négationnisme. Comme l'a rappelé le Conseil d'État (avis, n° 4), le projet de Livre II du Code pénal porte sur la réaction de la collectivité face aux infractions qui constituent une atteinte aux valeurs et biens juridiques les plus essentiels dans notre société. C'est pourquoi les promoteurs du projet de loi estiment que ces incriminations trouvent leur place dans le Livre II.

Il s'agit des lois suivantes:

- la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie;
- la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale;
- la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination;
- la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes;
- la loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination.

Comme la formulation des incriminations dans ces différentes lois est la plupart du temps identique, seuls les critères protégés étant différents, il est possible de les regrouper ce qui conduit à une plus grande lisibilité et cohérence d'ensemble.

Dans la mesure du possible, l'échelle des peines prévues actuellement a été adaptée à la nouvelle échelle des peines réparties en niveaux.

HOOFDSTUK 7

**Schendingen van de persoonlijke
waardigheid en misbruik van de kwetsbare
positie van het slachtoffer**

Afdeling 1

*Misdrijven inzake de bestraffing van de discriminatie,
de aanzetting tot haat en het negationisme*

Met het oog op de samenhang en duidelijkheid beoogt deze afdeling de bestaande strafbaarstellingen uit de verschillende wetten inzake de bestraffing van het racisme, de discriminatie en het negationisme te hernemen en te hergroeperen. Zoals de Raad van State herinnert in zijn advies (nr. 4) heeft het ontwerp van Boek II van het Strafwetboek betrekking op de reactie van de gemeenschap op de misdrijven die een inbreuk uitmaken op de meest essentiële waarden en rechtsgoederen van de samenleving. Het is om die reden dat de auteurs van het wetsontwerp menen dat deze misdrijven op hun plaats zijn in Boek II.

Het gaat om de volgende wetten:

- de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden;
- de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd;
- de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie;
- de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen;
- de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen.

Aangezien de formulering van de strafbaarstellingen in die verschillende wetten voor het merendeel identiek is, en enkel de beschermde criteria verschillen, is het mogelijk om die te hergroeperen wat leidt tot een betere leesbaarheid en samenhang van het geheel.

In de mate van het mogelijk werd de huidige strafschalen aangepast aan de nieuwe straffenschaal verdeeld in niveaus.

Afin de répondre au souci exprimé par la Commission d'évaluation de la législation fédérale relative à la lutte contre les discriminations (§ 73, rapport février 2017), il est précisé qu'en cas de discriminations multiples, les règles relatives aux concours d'infractions trouveront à s'appliquer.

Sur recommandation du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°40 et 41), les articles 250 à 258 ont été modifiés par le projet de loi portant modification de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

Les articles font désormais référence aux nouvelles formes de discrimination que met en place ce projet de loi. Les critères protégés sont également adaptés. Dans le même avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°42 et 43), le Conseil d'État recommande de faire une adaptation de terminologie ainsi qu'un changement technique. Enfin, le Conseil d'État suggère de compléter l'article 251 avec la nouvelle incrimination prescrite par l'article 20, 5°, de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°45).

Pour le Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°8.3.1. et suivants) il ressort de la jurisprudence de la Cour constitutionnelle et de la pratique consultative correspondante de la section de législation que les incriminations de formes de "discours de haine" constituent une restriction de la liberté d'expression qui n'est, en principe, compatible avec la liberté d'expression et le principe de légalité en matière pénale que si les infractions envisagées requièrent une intention particulière.

Il ressort de ce qui précède que les infractions visées aux articles 250 à 258 ne sont acceptables que si elles requièrent une intention particulière.

Par conséquent, le mot "intentionnellement" dans ces articles devrait être supprimé à chaque fois.

Art. 250

Définition de la discrimination

Cette disposition énumère les différentes formes que peut revêtir la discrimination punissable. Il s'agit de la reprise de l'article 19 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la

Om tegemoet te komen aan de bezorgdheid van de Evaluatiecommissie van de federale wetgeving ter bestrijding van discriminatie (§ 73 rapport februari 2017) wordt gepreciseerd dat in geval van meervoudige discriminatie de regels inzake samenloop van toepassing zijn.

Op aanbeveling van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nrs. 40 en 41) werden de artikelen 250 tot 258 gewijzigd door het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

De artikelen verwijzen nu naar de nieuwe vormen van discriminatie die door dit wetsontwerp worden geïntroduceerd. Ook de beschermde criteria zijn aangepast. In hetzelfde advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nrs. 42 en 43) beveelt de Raad van State aan om de terminologie aan te passen en een technische wijziging door te voeren. Tot slot stelt de Raad van State voor om artikel 251 aan te vullen met het nieuwe misdrijf voorgeschreven door artikel 20, 5°, van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van sommige door racisme of xenofobie ingegeven daden (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 45).

Voor de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 8.3.1. en volgende) volgt uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de ermee overeenstemmende adviespraktijk van de afdeling Wetgeving dat strafbaarstellingen van vormen van "haatdiscours" een beperking van de vrijheid van meningsuiting inhouden die in beginsel slechts verenigbaar zijn met de vrijheid van meningsuiting en het legaliteitsbeginsel in strafzaken indien de beoogde misdrijven een bijzonder opzet vereisen.

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat de strafbaarstellingen van de misdrijven bedoeld in de artikelen 250 tot 258 OSw slechts aanvaardbaar zijn als ze een bijzonder opzet vereisen.

Daarom moet het woord "opzettelijk" in deze artikelen telkens worden geschrapt.

Art. 250

Definitie van discriminatie

Deze bepaling is een opsomming van de verschillende vormen die de strafbare discriminatie kan aannemen. Het gaat hier om de herneming van artikel 19 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door

xénophobie, de l'article 21 de la loi 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de l'article 26 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

En outre, l'alinéa 2 reprend, en les regroupant les différents critères protégés visés dans ces trois lois. Il s'agit des critères suivants:

— la discrimination envers une personne en raison de sa nationalité, de sa prétendue race, de sa couleur de peau, de son ascendance ou de son origine nationale ou ethnique (art. 3 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie);

— la discrimination envers une personne en raison de son âge, son orientation sexuelle, son état civil, sa naissance, sa fortune, sa conviction religieuse ou philosophique, sa conviction politique, sa conviction syndicale, sa langue, son état de santé actuel ou futur³²⁸, son handicap, une caractéristique physique ou génétique ou son origine (ou condition³²⁹) sociale (art. 3 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination);

— la discrimination envers une personne en raison de son sexe; y sont assimilées la discrimination en raison d'une distinction directe fondée sur la grossesse, l'accouchement ou la maternité, d'une distinction directe fondée sur le changement de sexe ou d'une distinction directe fondée sur l'identité de genre ou l'expression de genre (art. 3 et 4 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes).

À la demande du Conseil d'État dans son avis 72.477/3 du 9 juin 2023, la terminologie utilisée est adaptée aux versions les plus récentes de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes telle que modifiée récemment par la loi du 15 novembre 2022 portant modification de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes, et de la loi du 16 décembre 2002 portant création de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes et la loi de 23 novembre 2023 portant modification de la

racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 21 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en artikel 26 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

Bovendien herneemt het tweede lid de verschillende criteria beoogd in die drie wetten door ze samen te brengen. Deze criteria zijn:

— de discriminatie jegens een persoon op grond van zijn nationaliteit, zijn zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming (art. 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden);

— de discriminatie jegens een persoon op grond van zijn leeftijd, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn vermogen, zijn geloof of levensbeschouwing, zijn politieke overtuiging, zijn syndicale overtuiging, zijn taal, zijn huidige of toekomstige³²⁸ gezondheidstoestand, zijn handicap, een fysieke of genetische eigenschap of zijn sociale afkomst (of positie³²⁹) (art. 3 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie);

— de discriminatie jegens een persoon op grond van zijn geslacht; daaraan worden gelijkgesteld de discriminatie op grond van een rechtstreeks onderscheid op basis van zwangerschap, bevalling of moederschap, een rechtstreeks onderscheid op basis van de wijziging van geslacht of een rechtstreeks onderscheid gebaseerd op de genderidentiteit of genderexpressie (art. 3 en 4 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen).

Op vraag van de Raad van State in het advies 72.477/3 van 9 juni 2023 wordt de gehanteerde terminologie aangepast aan de meest recente versies van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, zoals recent gewijzigd door de bij wet van 15 november 2022 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen en van de wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de wet van 22 juni 2023 houdende wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde

³²⁸ Faisant suite à la recommandation de la Commission d'évaluation de la législation fédérale relative à la lutte contre les discrimination (§ 121, rapport février 2017), les termes "actuel ou futur" ont été supprimés.

³²⁹ Afin de répondre au souci exprimé par la Commission d'évaluation de la législation fédérale relative à la lutte contre les discrimination (§ 121, rapport février 2017), les termes "origine sociale" ont été remplacés par "origine ou condition sociale".

³²⁸ In navolging van de aanbeveling van de Evaluatiecommissie van de federale wetgeving ter bestrijding van discriminatie (§ 121, rapport februari 2017), werden de termen "huidige of toekomstige" geschrapt.

³²⁹ Teneinde tegemoet te komen aan de bezorgdheid van de Evaluatiecommissie van de federale wetgeving ter bestrijding van discriminatie (§ 121, rapport februari 2017) worden de begrippen "sociale afkomst" vervangen door "sociale afkomst of positie".

loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

Art. 251

Incitation à la discrimination et à la haine raciale

Il s'agit de la reprise des incriminations visées à l'article 20 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, à l'article 22 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de l'article 27 du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

La formulation de ces incriminations qui ont pu être regroupées grâce à la référence générale aux critères protégés visés à l'article 250, a été adaptée en vue de son incorporation dans le Livre II du code.

Plutôt qu'un renvoi aux circonstances visées dans l'incrimination de calomnie prévue par l'actuel article 444 du Code pénal, il est renvoyé à la notion "en public" telle que définie dans le titre préliminaire du Livre II contenant les définitions communes.

Art. 252

La diffusion d'idées raciales

Cette disposition reprend l'article 21 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie.

door racisme of xenofobie ingegeven daden, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

Art. 251

Aanzetting tot discriminatie of rassenhaat

Het gaat hier om de herneming van de strafbaarstellingen beoogd in artikel 20 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 22 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en artikel 27 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

De formulering van die strafbaarstellingen, die konden worden samengebracht dankzij de algemene verwijzing naar de beschermde criteria in artikel 250, werd aangepast met het oog op de integratie ervan in Boek II van het wetboek.

In plaats van te verwijzen naar de omstandigheden beoogd in de strafbaarstelling van laster bepaald in het huidige artikel 444 van het Strafwetboek wordt er verwezen naar de notie "in het openbaar" zoals omschreven in de voorafgaande titel van Boek II houdende de gemeenschappelijke definities.

Art. 252

Verspreiding van raciale denkbbeelden

Deze bepaling herneemt artikel 21 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

Il s'agit d'une incrimination qui découle de la Convention des Nations unies du 7 mars 1966 sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale³³⁰.

Si pour les victimes, il n'est pas toujours aisé de comprendre pourquoi la loi incrimine la diffusion d'idées racistes et non celle d'idées homophobes ou islamophobes³³¹, il est proposé de ne pas élargir cette incrimination aux autres formes de discrimination. L'incrimination de la diffusion d'idées véhiculant toute autre forme de discrimination risque d'être fort large et trop floue, de nature à hypothéquer la bonne fin des poursuites mais aussi dans certains cas à porter une atteinte non justifiée à la liberté d'expression.

Art. 253

L'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation

Cette disposition reprend, en ce qui concerne le racisme et la xénophobie, l'article 22 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie. Il s'agit également d'une

³³⁰ L'article 4 de cette Convention dispose que:
Les États parties condamnent toute propagande et toutes organisations qui s'inspirent d'idées ou de théories fondées sur la supériorité d'une race ou d'un groupe de personnes d'une certaine couleur ou d'une certaine origine ethnique, ou qui prétendent justifier ou encourager toute forme de haine et de discrimination raciales; ils s'engagent à adopter immédiatement des mesures positives destinées à éliminer toute incitation à une telle discrimination, ou tous actes de discrimination, et, à cette fin, tenant compte des principes formulés dans la Déclaration universelle des droits de l'homme et des droits expressément énoncés à l'art. 5 de la présente Convention, ils s'engagent notamment:

a) à déclarer délits punissables par la loi toute diffusion d'idées fondées sur la supériorité ou la haine raciale, toute incitation à la discrimination raciale, ainsi que tous actes de violence, ou provocation à de tels actes, dirigés contre toute race ou tout groupe de personnes d'une autre couleur ou d'une autre origine ethnique, de même que toute assistance apportée à des activités racistes, y compris leur financement;

b) à déclarer illégales et à interdire les organisations ainsi que les activités de propagande organisée et tout autre type d'activité de propagande qui incitent à la discrimination raciale et qui l'encouragent et à déclarer délit punissable par la loi la participation à ces organisations ou à ces activités;

c) à ne pas permettre aux autorités publiques ni aux institutions publiques, nationales ou locales, d'inciter à la discrimination raciale ou de l'encourager.

³³¹ Rapport d'évaluation d'UNIA sur la loi du 10 mai 2007 modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie et la du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, 2016, p. 81.

Het gaat om een strafbaarstelling die voortvloeit uit het verdrag van de Verenigde Naties van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie³³⁰.

Hoewel het voor de slachtoffers niet altijd gemakkelijk is om te begrijpen waarom de wet de verspreiding van racistische denkbeelden strafbaar stelt en niet die van homofobe of islamofobe denkbeelden³³¹, wordt voorgesteld om die strafbaarstelling niet uit te breiden naar de andere vormen van discriminatie. De strafbaarstelling van de verspreiding van denkbeelden waarin enige andere vorm van discriminatie wordt opgenomen, dreigt te ruim en te vaag te zijn, zodat het goede verloop van de vervolgingen in gedrang wordt gebracht, maar ook dat in bepaalde gevallen de vrijheid van meningsuiting ongerechtvaardigd wordt geschonden.

Art. 253

Deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt

Deze bepaling herneemt, wat racisme en xenofobie betreft, artikel 22 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden. Het gaat eveneens om een strafbaarstelling die

³³⁰ In artikel 4 van het verdrag is bepaald dat:
De Staten die partij zijn bij dit Verdrag veroordelen alle propaganda en alle organisaties die berusten op denkbeelden of theorieën die uitgaan van de superioriteit van een bepaald ras of een groep personen van een bepaalde huidskleur of etnische afstamming, of die trachten rassenhaat en rassendiscriminatie in enige vorm te rechtvaardigen of te bevorderen, en nemen de verplichting op zich onverwijld positieve maatregelen te nemen die erop zijn gericht aan elke vorm van aanzetting tot of aan elke uiting van een zodanige discriminatie een einde te maken, en met het oog daarop, met inachtneming van de beginselen vervat in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en van de rechten die uitdrukkelijk worden genoemd in artikel 5 van dit Verdrag, onder andere:

a) strafbaar bij de wet te verklaren het verspreiden, op welke wijze ook, van denkbeelden die zijn gegrond op rassuperioriteit of rassenhaat, aanzetting tot rassendiscriminatie, zomede alle daden van geweld of aanzetting daartoe, die zijn gericht tegen een ras of een groep personen van een andere huidskleur of etnische afstamming, alsook het verlenen van steun aan tegen bepaalde rassen gerichte activiteiten, waaronder begrepen de financiering daarvan;

b) organisaties, alsook georganiseerde en alle andere propaganda-activiteiten die rassendiscriminatie in de hand werken en daartoe aanzetten, onwettig te verklaren en te verbieden, en deelneming aan zodanig organisaties of activiteiten als strafbaar bij de wet aan te merken;

c) niet toe te staan dat overheidsorganen of overheidsinstellingen, hetzij op nationaal, hetzij op plaatselijk niveau, rassendiscriminatie bevorderen of daartoe aanzetten.

³³¹ Evaluatieverslag van UNIA over de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 2016, blz. 82.

incrimination qui découle de la Convention des Nations unies du 7 mars 1966 sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale³³².

Comme il s'agit d'une incrimination qui est intimement liée à celle d'incitation à la discrimination et à la haine raciale, il est proposé d'en calquer le champ d'application sur celui de l'article 2, en l'élargissant aux autres formes de discrimination.

La disposition vise la participation ou le concours à toute forme d'association ou de groupement, sans qu'il soit exigé que ces derniers revêtent une forme juridique quelconque. Il peut s'agir de groupement ou d'association de fait.

Il s'agit d'une infraction autonome qui ne requiert pas, dans le chef de son auteur, la preuve de l'adoption d'un comportement discriminatoire ou racial mais il suffit d'établir que le groupement ou l'association a prôné, en public et de manière manifeste et répétée, la discrimination ou la ségrégation³³³. Il n'est pas exigé que le groupement lui-même fasse l'objet des poursuites (d'ailleurs, s'il ne s'agit pas d'une personne morale, de telles poursuites ne sont pas envisageables).

À la suite de l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 45), le terme "racisme" est remplacé par celui de "ségrégation" dans le dispositif. Cela correspond à l'explication apportée dans l'exposé des motifs mais aussi à l'actuel article 22 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie.

Art. 254

La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique ou commise en son nom au moyen d'une fausse signature

Cette disposition reprend les incriminations visées à l'article 23 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, à l'article 23 de la loi 10 du mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et à l'article 28 du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

Pour la notion de "personne exerçant une fonction publique", il est renvoyé à cette même notion telle que

³³² Cf. ci-dessus.

³³³ Cass., 9 novembre 2004, RG P.04.0849.F, *Pas.*, 2004, n° 539.

voortvloeit uit het verdrag van de Verenigde Naties van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie³³².

Aangezien het gaat om een strafbaarstelling die nauw verbonden is met die van aanzetting tot discriminatie of rassenhaat, wordt voorgesteld om het toepassingsgebied te baseren op dat van artikel 2 door het uit te breiden naar de andere vormen van discriminatie.

De bepaling beoogt de deelneming of medewerking aan enige vorm van vereniging of groep, zonder dat er wordt vereist dat die laatste eender welke rechtsvorm bekleden. Het kan gaan om een feitelijke groep of vereniging.

Het gaat om een autonoom misdrijf dat in hoofde van de dader ervan niet het bewijs van aanneming van discriminerend of racistisch gedrag vereist, maar waarbij het volstaat om vast te stellen dat de groep of de vereniging kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie heeft verkondigd³³³. Het is niet vereist dat de groep zelf wordt vervolgd (bovendien zijn dergelijke vervolgingen niet mogelijk wanneer het niet om een rechtspersoon gaat).

Naar aanleiding van advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 45) wordt de term "racisme" vervangen door die van "segregatie" in de bepaling. Dit stemt overeen met de uitleg in de memorie van toelichting, maar ook met het huidige artikel 22 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

Art. 254

Discriminatie gepleegd door een persoon die een openbare functie uitoefent of in zijn naam gepleegd door middel van een valse handtekening

Deze bepaling herneemt de strafbaarstellingen beoogd in artikel 23 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 23 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en artikel 28 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen.

Voor de notie "persoon die een openbaar ambt uitoefent" wordt verwezen naar dezelfde notie zoals

³³² Cf. *supra*.

³³³ Cass., 9 november 2004, AR P.04.0849.N, *Pas.*, 2004, nr. 539.

définie dans le titre préliminaire du Livre II contenant les définitions communes³³⁴.

Le premier paragraphe regroupe les deux premiers alinéas des dispositions précitées des lois du 30 juillet 1981 et des 10 mai 2007.

Le deuxième paragraphe reprend la cause d'excuse procédant de l'ordre illégal du supérieur.

Le troisième paragraphe reprend le 4ème alinéa des dispositions précitées des lois du 30 juillet 1981 et des 10 mai 2007.

Enfin, le quatrième paragraphe reprend l'incrimination visant celui qui a imité la signature d'un fonctionnaire public ou a fait un usage frauduleux du faux pour commettre la discrimination visée au premier paragraphe.

Art. 255

La discrimination commise dans l'accès aux biens et aux services

Actuellement, la discrimination commise dans l'accès aux biens et services et la fourniture de biens et services à la disposition du public n'est incriminée que lorsqu'elle repose sur la race (art. 24 de la loi du 30 juillet 1981) et sur le genre (art. 28/1 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes inséré par la loi du 22 mai 2014).

Dans son rapport, Unia demande que soit examinée la nécessité d'élargir cette incrimination aux autres formes de discrimination (par exemple, certaines discriminations fondées sur la conviction religieuse sont très proches des discriminations raciales)³³⁵.

Dans un souci d'égalité et de non-discrimination, il paraît opportun d'aligner l'incrimination sur toutes les formes de discrimination en se référant de façon générale aux critères protégés énumérés à l'article 250, alinéa 2.

³³⁴ Le législateur de 1999 avait déjà remplacé à l'article 240 du Code pénal la terminologie de "fonctionnaire ou officier public, dépositaire ou agent de l'autorité ou de la force publique" par celle de "personne exerçant une fonction publique (Voy. C. De Valkeneer, "Les infractions en matière d'écoutes, de prise de connaissance et d'enregistrement de communications ou télécommunications", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 408.

³³⁵ Rapport d'évaluation d'UNIA sur la loi du 10 mai 2007 modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie et la du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, 2016, p. 79-80.

gedefinieerd in de voorafgaande titel van het Boek II houdende de gemeenschappelijke bepalingen³³⁴.

De eerste paragraaf brengt de twee eerste leden van de voormelde bepalingen van de wetten van 30 juli 1981 en 10 mei 2007 samen.

De tweede paragraaf herneemt de verschoningsgrond die voortvloeit uit het illegale bevel van de meerdere.

De derde paragraaf herneemt het vierde lid van de voormelde bepalingen van de wetten van 30 juli 1981 en 10 mei 2007.

Tot slot herneemt de vierde paragraaf de strafbaarstelling van degene die de handtekening van een ambtenaar heeft vervalst of bedrieglijk gebruik heeft gemaakt van valsheid om de in de eerste paragraaf beoogde discriminatie te plegen.

Art. 255

Discriminatie bij de toegang tot goederen en diensten

Thans wordt de discriminatie gepleegd bij de toegang tot goederen en diensten en de levering van goederen en diensten die publiekelijk beschikbaar zijn, enkel strafbaar gesteld wanneer die berust op het ras (art. 24 van de wet van 30 juli 1981) en op het geslacht (art. 28/1 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen ingevoegd bij wet van 22 mei 2014).

In het verslag vraagt Unia dat wordt onderzocht of die strafbaarstelling moet worden uitgebreid naar de andere vormen van discriminatie (bijvoorbeeld, sommige discriminaties op grond van geloof sluiten nauw aan bij raciale discriminaties)³³⁵.

Met het oog op gelijkheid en niet-discriminatie lijkt het wenselijk om de strafbaarstelling in overeenstemming te brengen met alle vormen van discriminatie door op algemene wijze te verwijzen naar de beschermde criteria opgesomd in artikel 250, tweede lid.

³³⁴ In 1999 had de wetgever in artikel 240 van het Strafwetboek de terminologie van "openbaar ambtenaar of officier, drager of agent van het openbaar gezag of de openbare macht" vervangen door "persoon die een openbaar ambt uitoefent" (zie C. De Valkeneer, "Les infractions en matière d'écoutes, de prise de connaissance et d'enregistrement de communications ou télécommunications", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, blz. 408).

³³⁵ Evaluatieverslag van UNIA over de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestrafing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 2016, blz. 80-81.

Pour le surplus, le libellé de l'infraction reprend, en les regroupant, les deux alinéas des articles 24 de la loi du 30 juillet 1981 et 28/1 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

Art. 256

La discrimination commise dans le domaine des relations de travail

Actuellement, la situation est identique que pour la disposition précédente: la discrimination commise dans le domaine des relations de travail n'est incriminée que lorsqu'elle repose sur la race (art. 25 de la loi du 30 juillet 1981) et sur le genre (art. 28/2 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes inséré par la loi du 22 mai 2014).

Dans son rapport, Unia demande également que soit examinée la nécessité d'élargir cette incrimination aux autres formes de discrimination (par exemple, certaines discriminations fondées sur la conviction religieuse sont très proches des discriminations raciales)³³⁶.

Dans un souci d'égalité et de non-discrimination, il paraît opportun d'aligner également cette incrimination sur toutes les formes de discrimination en se référant de façon générale aux critères protégés énumérés à l'article 250, alinéa 2.

Pour le surplus, ici également, le libellé de l'infraction reprend, en les regroupant, les deux alinéas des articles 25 de la loi du 30 juillet 1981 et 28/2 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes.

Art. 257

Le négationnisme

Actuellement, un avant-projet de loi de modification de la loi du 30 juillet 1981 est à l'étude en vue de l'implémentation du protocole du 28 janvier 2003 additionnel à la Convention européenne du 23 novembre 2001 sur la cybercriminalité, relatif à l'incrimination d'acte de nature raciste et xénophobe commis par le biais de systèmes informatiques et la décision cadre du Conseil de l'Union européenne du 28 novembre 2008 (2008/913/JAI) sur

³³⁶ Rapport d'évaluation d'Unia sur la loi du 10 mai 2007 modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie et la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, 2016, p. 79-80.

Voor het overige herneemt het opschrift van het misdrijf de twee leden van de artikelen 24 van de wet van 30 juli 1981 en 28/1 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen door ze samen te brengen.

Art. 256

Discriminatie binnen de arbeidsrelatie

Thans is de situatie identiek aan die voor de voorgaande bepaling: de discriminatie gepleegd in het domein van de arbeidsbetrekkingen wordt strafbaar gesteld wanneer die berust op het ras (art. 25 van de wet van 30 juli 1981) en op het geslacht (art. 28/2 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen ingevoegd bij wet van 22 mei 2014).

In het verslag vraagt Unia eveneens dat wordt onderzocht of die strafbaarstelling moet worden uitgebreid naar de andere vormen van discriminatie (bijvoorbeeld, sommige discriminaties op grond van geloof sluiten nauw aan bij raciale discriminaties)³³⁶.

Met het oog op gelijkheid en niet-discriminatie lijkt het wenselijk om die strafbaarstelling eveneens in overeenstemming te brengen met alle vormen van discriminatie door op algemene wijze te verwijzen naar de beschermde criteria opgesomd in artikel 250, tweede lid.

Voor het overige herneemt het opschrift van het misdrijf hier eveneens de twee leden van de artikelen 25 van de wet van 30 juli 1981 en 28/2 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen door ze samen te brengen.

Art. 257

Negationisme

Thans wordt een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 bestudeerd teneinde uitvoering te geven aan het Aanvullend Protocol van 28 januari 2003 bij het Europees Verdrag inzake computercriminaliteit van 23 november 2001, betreffende de strafbaarstelling van handelingen van racistische of xenofobische aard verricht via computersystemen en aan het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 28 november 2008

³³⁶ Evaluatieverslag van Unia over de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 2016, blz. 80-81.

la lutte contre certaines formes et manifestations de racisme et de xénophobie au moyen du droit pénal.

Il est proposé de maintenir l'incrimination actuelle dans l'attente de l'élaboration de cet avant-projet. Le cas échéant, il peut être envisagé de maintenir cette incrimination spécifique dans une loi particulière.

Art. 258

Le sexisme

Cette disposition intègre dans le Livre II les articles 2 et 3 de la loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination.

Cette incrimination a fait l'objet de multiples critiques pertinentes dans la doctrine³³⁷, notamment quant au contenu de l'élément moral et au caractère imprécis des termes utilisés et en raison du possible double emploi que constitue la nouvelle incrimination avec d'autres incriminations existantes (telles que le harcèlement, la calomnie et la diffamation, l'injure, la menace et l'incitation à la haine, à la discrimination ou à la violence fondée sur l'orientation sexuelle). Ces éléments pourraient justifier sa suppression mais comme il s'agit d'une législation qui a été votée récemment, cette disposition est reprise dans le projet de loi.

Le mot "essentiellement" a été omis du texte légal afin de se conformer à l'arrêt de la Cour constitutionnelle n° 72/2016 du 25 mai 2016.

Pour le surplus, le contenu de l'incrimination reste identique.

(2008/913/JBZ) betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht.

Er wordt voorgesteld om de huidige strafbaarstelling te behouden in afwachting van de uitwerking van dat voorontwerp. In voorkomend geval kan worden beoogd om deze specifieke strafbaarstelling te behouden in een bijzondere wet.

Art. 258

Seksisme

Deze bepaling neemt de artikelen 2 en 3 van de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen op in Boek II.

Deze strafbaarstelling was het onderwerp van verschillende relevante kritieken in de rechtsleer³³⁷, inzonderheid met betrekking tot de inhoud van het morele element en het onduidelijke karakter van de gebruikte bewoordingen en wegens een mogelijke overlap die de nieuwe strafbaarstelling vormt met andere bestaande strafbaarstellingen (zoals de pesterijen, de laster en eerroof, de belediging, de bedreiging en de aanzetting tot haat, discriminatie of geweld op grond de seksuele geaardheid). Die elementen zouden de schrapping ervan kunnen rechtvaardigen, maar aangezien het om een wetgeving gaat die recent werd gestemd, wordt die bepaling opgenomen in het wetsontwerp.

Het woord "essentiellement" werd weggelaten uit de wettekst teneinde in overeenstemming te zijn met het arrest van het Grondwettelijk Hof nr. 72/2016 van 25 mei 2016.

Voor het overige blijft de inhoud van de strafbaarstelling identiek.

³³⁷ J. Vrielink et S. Van Dyck, "Seksismeverbod in de strafwet. Baat niet, schaad wel", *NjW.*, 2015, pp. 770-793 et 834-843; F. Kutý, "L'incrimination de sexisme", *R.D.P.C.*, 2015, pp. 41 à 60; J. Rozie, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in *Liber Amicorum C. Van den Wyngaert*, Antwerpen, Maklu, 2017, à paraître.

³³⁷ J. Vrielink et S. Van Dyck, "Seksismeverbod in de strafwet. Baat niet, schaad wel", *NjW.*, 2015, blz. 770-793 en 834-843; F. Kutý, "L'incrimination de sexisme", *R.D.P.C.*, 2015, blz. 41 tot 60; J. Rozie, "Genderneutraliteit in het strafrecht: utopie of realiteit?", in *Liber Amicorum C. Van den Wyngaert*, Antwerpen, Maklu, 2017, te verschijnen.

Section 2

La traite et le trafic des êtres humains

Dans un souci de cohérence et de simplification, la présente section entend reprendre et regrouper les incriminations existantes de traite des êtres humains figurant aux articles 433*quinquies* à 433*novies* du Code pénal et celles de trafic des êtres humains figurant aux articles 77*bis* à 77*sexies* de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers.

En effet, ces incriminations présentent de nombreuses similitudes notamment quant aux circonstances aggravantes et aux peines applicables. De plus, il n'est pas rare que les problématiques relatives à la traite et au trafic d'êtres humains se recoupent.

Il ressort du rapport 2020 de Myria relatif à la traite des êtres humains que les femmes sont principalement victimes d'exploitation sexuelle alors que les hommes sont principalement victimes d'exploitation économique (Myria, Rapport d'évaluation 2020 – traite et trafic des êtres humains, p. 113, https://www.myria.be/files/MYRIA_Rapport_d%C3%A9valuation_2020_Traite_et_trafic_des_%C3%AAtres_humains.pdf).

Art. 259

La traite des êtres humains

Cette disposition reprend l'incrimination de traite des êtres humains telle qu'elle figure à l'article 433*quinquies* du Code pénal dans sa version actuelle.

En prévoyant que la traite des êtres humains est punie d'une peine de niveau 3, la nouvelle disposition s'aligne sur la peine prévue précédemment.

La tentative de commettre l'infraction est punissable en vertu de la disposition générale figurant au Livre Ier (article 9).

Comme c'est déjà le cas à l'heure actuelle, il est également prévu que l'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Afdeling 2

Mensenhandel en mensensmokkel

Met het oog op de coherentie en vereenvoudiging herneemt en groepeerde deze afdeling de bestaande strafbaarstellingen inzake mensenhandel uit de artikelen 433*quinquies* tot 433*novies* van het Strafwetboek evenals de strafbaarstellingen inzake mensensmokkel uit de artikelen 77*bis* tot 77*sexies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Die strafbaarstellingen vertonen immers tal van gelijkenissen, meer bepaald wat de verzwarende omstandigheden en de toepasselijke straffen betreft. Voorts komt het vaak voor dat de problematieken betreffende mensenhandel en mensensmokkel elkaar overlappen.

Uit het rapport van Myria met betrekking tot mensenhandel van 2020 volgt dat voornamelijk vrouwen het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting, terwijl voornamelijk mannen het slachtoffer zijn van economische uitbuiting (Myria, Rapport d'évaluation 2020 – traite et trafic des êtres humains, p. 113, https://www.myria.be/files/MYRIA_Rapport_d%C3%A9valuation_2020_Traite_et_trafic_des_%C3%AAtres_humains.pdf).

Art. 259

Mensenhandel

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling van mensenhandel, in haar huidige versie, uit artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek.

Doordat mensenhandel bestraft wordt met een straf van niveau 3 is de nieuwe bepaling in lijn met de voorheen vastgestelde straf.

De poging tot het misdrijf is strafbaar krachtens de algemene bepaling uit Boek I (artikel 9).

Zoals nu reeds het geval is, wordt tevens bepaald dat de geldboete als bijkomende straf, waarin voorzien is bij artikel 52, zo veel keer kan worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 260

Le trafic des êtres humains

Cette disposition incorpore dans le Code pénal l'incrimination de trafic des êtres humains qui figure à l'article 77*bis* de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers.

La peine de niveau 3 correspond au taux de la peine actuelle.

La tentative de commettre l'infraction est punissable en vertu de la disposition générale figurant au Livre Ier (article 9).

Ici également, il est prévu que l'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 261

La traite et le trafic des êtres humains aggravés

Le paragraphe premier de la disposition reprend les circonstances aggravants identiques au nombre de huit qui étaient prévues, pour la traite des êtres humains, à l'article 433*septies* du Code pénal et, pour le trafic des êtres humains, à l'article 77*quater* de la loi du 15 décembre 1980. En raison de sa pertinence, le mobile discriminatoire y est ajouté. Ces circonstances aggravantes sont reprises ici à titre d'éléments aggravants qui ont pour effet que la peine applicable est une peine de niveau 4.

Comme les peines prévues par les dispositions de la section 2 du chapitre 3 relatives à "L'exploitation sexuelle des mineurs" sont en règle plus sévères, un second alinéa vient préciser que lorsque la traite des êtres humains à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle a été commise à l'égard d'un mineur, les dispositions de la section 2 du chapitre 3 trouvent à s'appliquer.

Le deuxième paragraphe reprend, quant à lui, les deux éléments aggravants prévus respectivement aux articles 433*octies* du Code pénal actuel et 77*quinquies* de la loi du 15 décembre 1980. La peine prévue dans ce cas est une peine de niveau 5.

Par souci de cohérence et en réponse à l'avis du Conseil d'État (n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 46), la notion de déficience est supprimée. Celle est comprise

Art. 260

Mensensmokkel

Deze bepaling integreert in het Strafwetboek de strafbaarstelling van mensensmokkel, vermeld in artikel 77*bis* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De straf van niveau 3 stemt overeen met de huidige strafmaat.

De poging tot het plegen van dit misdrijf is strafbaar krachtens de algemene bepaling uit Boek I (artikel 9).

Ook hier wordt bepaald dat de geldboete als bijkomende straf, waarin voorzien is bij artikel 52, zo veel keer kan worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 261

Verzwaarde mensenhandel en mensensmokkel

De eerste paragraaf van de bepaling herneemt de acht identieke verzwarende omstandigheden waarin was voorzien, wat mensenhandel betreft, bij artikel 433*septies* van het Strafwetboek en, wat mensensmokkel betreft, bij artikel 77*quater* van de wet van 15 december 1980. Deze verzwarende omstandigheden worden hier overgenomen als verzwarende bestanddelen die hebben tot gevolg dat de toepasselijke straf een straf van niveau 4 is.

Aangezien de straffen omschreven in de strafbepalingen van afdeling 2 van hoofdstuk 3 betreffende de "seksuele uitbuiting van minderjarigen" strenger zijn, wordt verduidelijkt dat bij mensenhandel met het oog op de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting ten aanzien van een minderjarige de bepalingen van afdeling 2 van hoofdstuk 3 van toepassing zijn.

De tweede paragraaf herneemt de twee verzwarende omstandigheden waarin respectievelijk voorzien is bij de artikelen 433*octies* van het huidige Strafwetboek en 77*quinquies* van de wet van 15 december 1980. De straf is in dat geval een straf van niveau 5.

Omwille van de coherentie en naar aanleiding van het advies van de Raad van State (nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 46) wordt het begrip onvolwaardigheid

dans la notion d'infirmité, comme expliqué dans le titre préliminaire.

Art. 262

Les facteurs aggravants de la traite et du trafic des êtres humains

Les circonstances aggravantes prévues actuellement aux articles 433*sexies* du Code pénal actuel et 77*ter* de la loi du 15 décembre 1980 avaient pour effet de porter la peine à une peine de réclusion de cinq à dix ans qui, à la suite de la correctionnalisation, ne pouvait dépasser cinq d'emprisonnement. C'est pourquoi ces circonstances aggravantes sont reprises dans le projet de loi à titre de facteurs aggravants et non d'éléments aggravants.

Art. 263

La confiscation de l'instrument de l'infraction

Le régime de la confiscation de l'instrument de l'infraction de traite ou de trafic des êtres humains se distingue à deux égards du droit commun applicable à la confiscation (telle que régie par l'article 53 du Livre Ier).

D'abord, par dérogation à l'article 53, § 1er, 2°, du présent Code, la confiscation portera sur ces choses même si elles n'appartiennent pas au condamné. À l'instar d'autres infractions qui offrent une telle possibilité, il est prévu que cette peine ne peut porter atteinte aux droits que des tiers peuvent légitimement faire valoir sur ces choses. La façon dont les tiers pourront faire valoir leurs droits (référé pénal, intervention devant le juge du fond) est une question qui relève de la procédure.

Ensuite, comme l'article 53, § 1er, alinéa 4, du Livre Ier, en prévoit la possibilité, la confiscation sera également appliquée, dans les mêmes conditions, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Il s'agit en réalité de la reprise du régime actuel de la confiscation applicable à la traite et au trafic des êtres humains.

geschrapd. Dit valt onder het begrip gebrek, zoals uiteengezet in de voorafgaande titel.

Art. 262

Verzwarende factoren van mensenhandel en mensensmokkel

De verzwarende omstandigheden waarin thans voorzien is bij de artikelen 433*sexies* van het huidige Strafwetboek en 77*ter* van de wet van 15 december 1980, hadden tot gevolg dat de straf gebracht werd op een straf van vijf jaar tot tien jaar opsluiting die, na de correctionalisering, niet meer mocht bedragen dan vijf jaar gevangenisstraf. Om die reden worden zij in het wetsontwerp overgenomen als verzwarende factoren, en niet als verzwarende bestanddelen.

Art. 263

Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

De regeling inzake verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf van mensenhandel of mensensmokkel onderscheidt zich in twee opzichten van het gemeen recht dat geldt voor de verbeurdverklaring (zoals geregeld bij artikel 53 van Boek I).

Ten eerste zal, in afwijking van artikel 53, § 1, 2°, van dit wetboek, de verbeurdverklaring ook betrekking hebben op die zaken als zij niet toebehoren aan de veroordeelde. Naar analogie met andere misdrijven die in een dergelijke mogelijkheid voorzien, wordt bepaald dat die straf geen aantasting mag inhouden van de rechten die derden op wettige wijze kunnen laten gelden op die zaken. De wijze waarop derden hun rechten zullen kunnen invoeren (strafrechtelijk kort geding, optreden voor de feitenrechter) is een procedurele kwestie.

Vervolgens, aangezien artikel 53, § 1, vierde lid, van Boek I in de mogelijkheid daartoe voorziet, zal de verbeurdverklaring eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

In feite wordt aldus de huidige regeling inzake verbeurdverklaring die van toepassing is op mensenhandel en mensensmokkel hernomen.

Art. 264

Les interdictions spécifiques en cas de condamnation du chef de traite des êtres humains

Le paragraphe premier de la disposition en projet reprend les interdictions d'exploitation de certains établissements prévues actuellement à l'article 433*novies*, § 2, du Code pénal (qui renvoie aux interdictions prévues à l'article 382, § 2). Sur la suggestion du Collège des procureurs généraux, les mots "ou encore d'exercer une autre activité commerciale" ont été ajoutés afin de ménager au juge une plus grande flexibilité et de ne pas limiter les activités pouvant être interdites.

Le deuxième paragraphe reprend les interdictions visées par les articles 382*bis* et 433*novies*, § 2, du Code pénal.

A l'instar des interdictions professionnelles régies par l'article 48 du Livre Ier, les interdictions visées au présent article prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement se trouve exécutée à l'exception de la période de libération anticipée.

La sanction pénale à prévoir en cas de non-respect de l'interdiction sera prévue dans le cadre du chapitre 5 du titre 7 consacré aux infractions contre l'administration de la justice.

La fermeture d'établissement prévue actuellement par l'article 433*novies*, § 4, est reprise à l'article 298.

Art. 265

La cause d'excuse d'exemption de peine au profit de la victime de traite des êtres humains

Cette disposition reprend la cause d'excuse d'exemption de peine instituée par la loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains (*Moniteur belge*, 21 juin 2019) et figurant à l'article 433*quinquies*, § 5, du Code pénal de 1867.

Cette cause d'excuse d'exemption de peine sera applicable aux infractions prévues dans le Code pénal (usage de faux documents, vol, ...), dans le Code pénal social (notamment le travail non déclaré visé à l'article 183/1) et dans les lois particulières (par exemple, la vente de stupéfiants, les infractions prévues dans la loi du 15 décembre 1980 sur les étrangers). Il est cependant

Art. 264

Specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel

De eerste paragraaf van de ontworpen bepaling herneemt de verboden inzake de uitbating van bepaalde inrichtingen, als bedoeld in artikel 433*novies*, § 2, van het Strafwetboek (dat verwijst naar de verboden bedoeld in artikel 382, § 2). Op voorstel van het College van procureurs-generaal werden de woorden "alook enige andere commerciële activiteit uit te oefenen" toegevoegd om zo de rechter een grotere flexibiliteit te bieden door de potentieel te verbieden activiteiten niet te beperken.

De tweede paragraaf herneemt de verboden, bedoeld in de artikelen 382*bis* en 433*novies*, § 2, van het Strafwetboek.

Naar analogie met de beroepsverboden, geregeld bij artikel 48 van Boek I, nemen de verboden in dit artikel een aanvang op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt niettemin verlengd voor de duur dat de gevangenisstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode van vervroegde invrijheidstelling.

De straf in geval van niet-naleving van het verbod zal worden bepaald in het kader van hoofdstuk 5 van titel 7, dat gewijd is aan de misdrijven tegen de rechtsbedeling.

De sluiting van de inrichting die thans is opgenomen in artikel 433*novies*, § 4, is hernomen onder artikel 298.

Art. 265

Strafuitsluitende verschoningsgrond ten gunste van het slachtoffer van mensenhandel

Deze bepaling herneemt de strafuitsluitende verschoningsgrond ingevoerd door de wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel (*Belgisch Staatsblad*, 21 juni 2019) en nu terug te vinden is in artikel 433*quinquies*, § 5 van het Strafwetboek van 1867.

Deze strafuitsluitende verschoningsgrond zal van toepassing zijn op de misdrijven bedoeld in het Strafwetboek (gebruik van valse stukken, diefstal ...), in het Sociaal Strafwetboek (inzonderheid niet-aangegeven werk zoals bedoeld in artikel 183/1) en in de bijzondere wetten (bijvoorbeeld de verkoop van verdovende middelen, de misdrijven bedoeld in de vreemdelingenwet van 1980).

proposé de l'exclure pour les infractions punissables d'une peine de niveau 7 ou de niveau 8; dans ce dernier cas, seule la contrainte (force irrésistible) visée à l'article 22 du Livre Ier en projet pourra, le cas échéant, être retenue.

Par souci de cohérence avec l'entière du projet et à la suite de l'avis du Conseil d'État (72.477/3 du 9 juin 2023, n° 48), la version néerlandaise du projet est corrigée. Le mot "strafuitsluitende" est ajouté.

Section 2bis

De l'abus de prostitution

Les infractions relatives à l'abus de prostitution figurent actuellement dans le titre VIII, chapitre IIIbis/1 du Code pénal actuel. Ces dispositions ont été récemment introduites par la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Les corrections apportées par la loi du 30 juillet 2022 visant à rendre la justice plus humaine, plus rapide et plus ferme II ont été reprises. Le projet entend donc reprendre fidèlement ces dispositions.

Les dispositions en projet ont donc uniquement pour objet d'adapter les règles en fonction du Livre Ier et de transposer les peines sur la base de la nouvelle répartition des peines en niveaux, en tenant compte de la situation après correctionnalisation. Par ailleurs, certains éléments qui constituent une répétition de ce qui est déjà repris dans le Livre I, sont supprimés dès lors que leur application résulte déjà du nouveau Livre I.

L'article 266, alinéa 3, est adapté suite à l'avis du Conseil d'État (n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 49). En effet, cette disposition comporte une règle de multiplication de l'amende alors que l'incrimination est assortie d'une peine de niveau 3 qui ne comporte pas d'amende. Il faut donc faire référence aux peines accessoires.

Par souci de cohérence et en réponse à l'avis du Conseil d'État (n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 46), la notion de déficience est supprimée à l'article 269. Celle est comprise dans la notion d'infirmité, comme expliqué dans le titre préliminaire.

En réponse à ce même avis du Conseil d'État (n° 50), les modifications nécessaires sont apportées à l'article concernant l'évaluation multidisciplinaire, et plus particulièrement la périodicité de celle-ci. Ainsi, il n'est pas nécessaire de mentionner la première évaluation

Er wordt evenwel voorgesteld de verschoningsgrond uit te sluiten voor de misdrijven strafbaar met een straf van niveau 7 of 8; in dat laatste geval zal enkel dwang (onweerstaanbare macht) zoals bedoeld in artikel 22 van ontworpen Boek I, in voorkomend geval, in aanmerking worden genomen.

Omwille van de coherentiesamenhang met het volledige ontwerp en naar aanleiding van het advies van de Raad van State (72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 48) is de Nederlandse versie van het ontwerp gecorrigeerd. Het woord "strafuitsluitende" wordt toegevoegd.

Afdeling 2bis

Misbruik van prostitutie

De bepalingen inzake het misbruik van prostitutie staan in titel VIII, hoofdstuk IIIbis/1 van het huidige Strafwetboek. Deze bepalingen zijn onlangs ingevoerd bij de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksuele strafrecht. De verbeteringen van de wet van 30 juli 2022 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken II zijn hernomen. Het is derhalve de bedoeling deze bepalingen in het ontwerp getrouw weer te geven.

De voorgestelde bepalingen zijn derhalve alleen bedoeld om de regels aan te passen aan Boek I, om de straffen om te zetten op basis van de nieuwe indeling van de straffen in niveaus, rekening houdend met de situatie na correctionalisering. Verder worden bepaalde elementen die louter een herhaling zijn van wat nu in het ontwerp van Boek I is opgenomen verwijderd, aangezien de toepassing ervan reeds voortvloeit uit het nieuwe Boek I.

Artikel 266, derde lid, is gewijzigd naar aanleiding van het advies van de Raad van State (nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 49). Dit bepaling bevat een regeling voor de vermenigvuldiging van de geldboete, terwijl op het feit een straf van niveau 3 staat die geen geldboete omvat. Er moet dus worden verwezen naar bijkomende straffen.

Omwille van de coherentie en in antwoord op het advies van de Raad van State (nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 46) wordt het begrip onvolwaardigheid geschrapt in artikel 269. Dit valt onder het begrip gebrek, zoals uiteengezet in de voorafgaande titel.

In antwoord op hetzelfde advies van de Raad van State (nr. 50) worden de nodige wijzigingen aangebracht aan het artikel over de multidisciplinaire evaluatie, en meer bepaald de periodiciteit hiervan. Het is dus niet nodig om de eerste evaluatie te vermelden, aangezien

puisque celle-ci aura lieu avant l'entrée en vigueur de ce projet. La périodicité de l'évaluation ne peut par ailleurs être faite sur la base de l'entrée en vigueur de ce projet de loi.

Section 3

La vente d'enfants

Le 17 mars 2006, la Belgique a ratifié le Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants, signé à New York le 25 mai 2000.

L'article premier du protocole dispose que les États parties interdisent la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants conformément aux dispositions du présent Protocole.

Les articles 2 et 3 du Protocole obligent les États parties à veiller notamment à ce que la vente d'enfants, telle que définie par le protocole, soit incriminée, que cette infraction soit commise au plan interne ou transnational, par un individu ou de façon organisée.

Par ailleurs, le manuel UNICEF³³⁸ d'application du protocole facultatif concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants considère que les États doivent incriminer la vente d'enfants comme telle³³⁹. Il souligne que "si la plupart des actes définis comme relevant de la vente répondent également aux caractéristiques de la traite, il existe des situations de vente qui ne relèvent pas de la traite et vice versa"³⁴⁰.

Le projet tend à satisfaire à cette obligation internationale contractée par la Belgique en introduisant dans le Code pénal l'incrimination spécifique de vente d'enfants. Même si à certains égards, cette incrimination peut recouper d'autres incriminations telles que la traite des êtres humains ou les infractions relatives à l'exploitation sexuelle des enfants, il est apparu utile, eu égard à la gravité de l'infraction et à la nécessité de protéger les mineurs d'âge contre cette forme de criminalité, de prévoir une incrimination spécifique.

³³⁸ https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/optional_protocol_fre.pdf.

³³⁹ Voy. notamment Manuel Unicef, p. 19.

³⁴⁰ Manuel Unicef, p. 15.

deze zal plaatsvinden vóór de inwerkingtreding van dit ontwerp. Bovendien kan de periodiciteit van de evaluatie niet worden gemaakt op basis van de inwerkingtreding van dit wetsontwerp.

Afdeling 3

Verkoop van kinderen

Op 17 maart 2006 bekrachtigde België het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, ondertekend te New York op 25 mei 2000.

Artikel 1 van het protocol bepaalt dat de Staten die partij zijn de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie verbieden overeenkomstig de bepalingen van dit protocol.

De artikelen 2 en 3 van het protocol verplichten de Staten die partij zijn erop toe te zien dat de verkoop van kinderen, zoals omschreven door het protocol, strafbaar gesteld wordt, ongeacht of dit strafbare feit in eigen land dan wel grensoverschrijdend, individueel dan wel in georganiseerd verband wordt gepleegd.

Overigens stelt het UNICEF-handboek over de toepassing van het facultatief protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderporno³³⁸ dat de Staten de verkoop van kinderen als dusdanig strafbaar moet stellen.³³⁹ Er wordt onderlijnd dat zelfs als het merendeel van de beschreven gedragingen beantwoorden aan de kenmerken van mensenhandel, er nog steeds situaties van kinderverkoop zijn die niet onder mensenhandel vallen en vice versa.³⁴⁰

Het ontwerp strekt ertoe aan die door België aangegane internationale verplichting te voldoen met de invoering, in het Strafwetboek, van de specifieke strafbaarstelling van de verkoop van kinderen. Ofschoon die strafbaarstelling in bepaalde opzichten een overlapping kan inhouden met andere strafbaarstellingen, zoals mensenhandel of de strafbare feiten met betrekking tot seksuele uitbuiting van kinderen, lijkt het nuttig om te voorzien in een specifieke strafbaarstelling, gezien de ernst van het strafbare feit en de noodzaak van bescherming van minderjarigen tegen die vorm van criminaliteit.

³³⁸ https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/optional_protocol_fre.pdf.

³³⁹ Zie onder meer Handboek Unicef, p. 19.

³⁴⁰ Handboek Unicef, p. 15.

Art. 274

La vente d'enfants

Cette disposition introduit dans le Code pénal l'incrimination de vente d'enfants telle que définie par les articles 2 et 3 du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants. Par cette disposition, on entend réprimer pénalement toute vente d'enfant quel que soit le motif ou le mobile. À cet égard, il y a eu de rappeler que l'article 35 de la Convention relative aux droits de l'enfant impose aux États de prendre toutes les mesures appropriées pour empêcher la vente d'enfants, à quelque fin que ce soit et sous quelque forme que ce soit.

L'article 2.a, du Protocole³⁴¹ dispose que la vente d'enfants s'entend comme "tout acte ou toute transaction en vertu desquels un enfant est remis par toute personne ou de tout groupe de personnes à une autre personne ou un autre groupe contre rémunération ou tout autre avantage. L'enfant doit être compris comme étant "tout être humain âgé de moins de dix-huit ans" (art. 1er de la Convention relative aux droits de l'enfant).

L'article 3 oblige, quant à lui, les États parties à incriminer dans le cadre de la vente d'enfants le fait d'offrir, de remettre, ou d'accepter un enfant, quel que soit le moyen utilisé, aux fins d'exploitation sexuelle de l'enfant, de transfert d'organe de l'enfant à titre onéreux ou de soumettre l'enfant au travail forcé.

Se fondant sur ces dispositions, la disposition en projet définit la vente d'enfants comme consistant à proposer, promettre, remettre ou accepter un mineur d'âge³⁴², quel que soit le moyen utilisé, contre un profit ou tout autre avantage comparable. La notion de profit ou d'avantage comparable est entendue de façon très large (on peut se référer ici à la définition de cette notion donnée dans le cadre du trafic d'organes – cf. ci-après). Par cette notion, on entend notamment tout paiement, toute rémunération mais aussi plus largement toute forme d'avantage direct ou indirect dont la contrepartie

³⁴¹ Article 2

Aux fins du présent Protocole:

a) on entend par vente d'enfants tout acte ou toute transaction en vertu desquels un enfant est remis par toute personne ou de tout groupe de personnes à une autre personne ou un autre groupe contre rémunération ou tout autre avantage; (...).

³⁴² Il s'agit du mineur d'âge tel que défini dans le titre préliminaire du Livre II.

Art. 274

Verkoop van kinderen

Deze bepaling behelst de invoering van de strafbaarstelling van de verkoop van kinderen in het Strafwetboek, zoals omschreven in de artikelen 2 en 3 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind. Deze bepaling beoogt de strafrechtelijke bestrafing van elke verkoop van kinderen, ongeacht het motief of de beweegreden. In dat verband moet eraan herinnerd worden dat de Staten, op grond van artikel 35 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, alle passende maatregelen moeten nemen ter voorkoming van de verkoop van kinderen, voor welk doel of in welke vorm dan ook.

Artikel 2.a van het protocol³⁴¹ bepaalt dat onder de verkoop van kinderen verstaan wordt: "iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding". Met kind wordt bedoeld: "ieder mens jonger dan achttien jaar" (art. 1 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind).

Artikel 3 verplicht de Staten die partij zijn, in het kader van de verkoop van kinderen, tot het strafbaar stellen van het aanbieden, afleveren of aanvaarden van een kind, ongeacht op welke wijze, met als doel de seksuele uitbuiting van het kind, de overdracht met winstoogmerk van organen van het kind en het onderwerpen van een kind aan gedwongen arbeid.

Op grond van die bepalingen omschrijft de ontworpen bepaling de verkoop van kinderen als het afleveren of aanvaarden van een minderjarige³⁴², ongeacht op welke wijze, tegen een profijt of een vergelijkbaar voordeel. De notie van profijt of vergelijkbaar voordeel wordt zeer ruim geïnterpreteerd (hierbij kan worden verwezen naar de definitie van deze notie gegeven in het kader van de handel in organen – cf. *infra*). Onder deze notie wordt begrepen elke betaling, elke vergoeding maar ook ruimer elke vorm van direct of indirect voordeel dat de tegenprestatie uitmaakt voor het kind. De ongeoorloofde

³⁴¹ Artikel 2

Voor de toepassing van dit protocol wordt verstaan onder:

a) de verkoop van kinderen: iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding; (...).

³⁴² Het gaat om de minderjarige zoals omschreven in de voorafgaande titel van Boek II.

serait l'enfant. Les avantages octroyés indûment à des tiers en contrepartie de l'enfant constituent également de tels avantages.

En revanche, les frais administratifs pour une adoption ou le remboursement de certains frais liés à l'entretien de l'enfant durant une telle procédure échappent à cette notion. Dans son avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 53), le Conseil d'État demande d'insérer dans le projet de loi l'exception relative à ces frais à la lumière de l'article 32 de la Convention sur la protection des enfants et la coopération en matière d'adoption internationale conclue à La Haye le 29 mai 1993 et compte tenu du principe de légalité dans les affaires pénales. Un alinéa 2 est dès lors inséré dans l'article 274.

Dans le même avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 52), le Conseil d'État observe que, dans l'incrimination relative à la vente d'enfants, la formulation ne permet pas de savoir exactement ce qu'il faut entendre par "proposer" un mineur contre un profit ou un avantage comparable et en quoi cela diffère des mots "offrir" ou "promettre". Le Conseil d'État recommande de se demander si le terme "proposer" a une signification particulière par rapport à "offrir" ou "promettre". Si ce n'est pas le cas, il est préférable d'omettre ce terme.

Il peut être répondu à la remarque du Conseil d'État comme suit. Les termes de proposer et de promettre sont inspirés de l'article 246, § 2, du Code pénal et du Rapport explicatif de la Convention pénale sur la corruption (STE n° 173) du Conseil de l'Europe, et de la Convention. En matière de corruption, les éléments matériels de l'infraction sont le fait de promettre, d'offrir ou de donner, directement ou indirectement, un avantage indu à l'agent lui-même ou à un tiers.

Dans ce cadre, le terme promettre peut, par exemple, correspondre à des situations où le corrupteur s'engage à donner un avantage indu ultérieurement – en général, une fois seulement que l'acte qu'il a demandé à l'agent public a été accompli – ou lorsque le corrupteur et le corrompu se sont entendus pour que le corrupteur fournisse l'avantage indu ultérieurement. Le fait d'offrir peut correspondre à des situations où le corrupteur manifeste qu'il est décidé à donner l'avantage indu à tout moment. Enfin, le fait de donner peut correspondre à des situations où il remet l'avantage indu en main ou l'a mis à la disposition de la personne (par exemple une enveloppe a été glissée dans le manteau de la personne

voordelen die aan derden worden gegeven als tegenpartij voor het kind zijn ook dergelijke voordelen.

De administratieve kosten voor een adoptie of de vergoeding van bepaalde kosten voor het onderhoud van het kind tijdens een dergelijke procedure vallen hier niet onder. In zijn advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 53) heeft de Raad van State gevraagd om de uitzondering met betrekking tot deze kosten in het wetsontwerp op te nemen in het licht van artikel 32 van het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie dat op 29 mei 1993 in Den Haag is gesloten, en rekening houdend met het legaliteitsbeginsel in strafzaken. Derhalve wordt in artikel 274 een tweede lid ingevoegd.

In hetzelfde advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 52) merkt de Raad van State op dat de formulering van de tenlastelegging met betrekking tot de verkoop van kinderen niet toelaat om precies te weten wat bedoeld wordt met "voorstellen" van een minderjarige voor een vergelijkbare winst of voordeel en hoe dit verschilt van de woorden "aanbieden" of "beloven". De Raad van State beveelt aan zich af te vragen of de term "voorstellen" een speciale betekenis heeft in relatie tot "aanbod" of "belofte". Zo niet, dan is het aangewezen deze term weg te laten.

De opmerking van de Raad van State kan als volgt worden beantwoord. De termen voorstellen en beloven zijn geïnspireerd op artikel 246, § 2, van het Strafwetboek en het Toelichtingsrapport bij het Verdrag inzake strafrechtelijke bestrijding van corruptie (ETS nr. 173) van de Raad van Europa, en het Verdrag. Inzake corruptie zijn de materiële elementen van het misdrijf het feit van het direct of indirect beloven, aanbieden of geven van een onrechtmatig voordeel aan de functionaris zelf of aan een derde.

In deze context kan de term beloven bijvoorbeeld overeenkomen met situaties waarin de omkoper zich ertoe verbindt om later een onrechtmatig voordeel te geven – in het algemeen pas nadat de handeling die hij van de overheidsfunctionaris heeft gevraagd is volbracht – of waarin de omkoper en de omgekochte zijn overeengekomen dat de omkoper later het onverschuldigde voordeel zal verschaffen. De handeling van het aanbieden kan overeenkomen met situaties waarin de omkoper laat zien dat hij vastbesloten is om op elk moment het onrechtmatige voordeel te geven. Tot slot kan de handeling van geven overeenkomen met situaties waarin hij het onrechtmatige voordeel in zijn handen

pendu au vestiaire et elle pourra l'emporter discrètement quand elle quittera le restaurant).

Dès lors, pour essayer de simplifier le libellé, il peut être proposé de supprimer le mot “offrir” car cela évoque un cadeau qu'on voit souvent dans la matière de la corruption. Il faut que ce soit clair qu'on vise notamment le seul fait de proposer un enfant, même si l'autre partie n'a rien demandé et que finalement, elle ne l'accepte pas.

Dans le même avis (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°54), le Conseil d'État souligne qu' “aucune mention n'est faite dans l'exposé des motifs des conséquences possibles des dispositions relatives à la vente d'enfants sur la gestation pour autrui. Il n'existe actuellement aucune réglementation légale concernant la maternité de substitution. Cela signifie que le droit pénal commun doit être appliqué.

En fait, cela signifie que la gestation pour autrui dite commerciale est sanctionnée sur la base d'autres dispositions du Code pénal. Au vu du libellé de l'article 274, la maternité de substitution semble relever de l'application de cette disposition.” [Traduction libre.] Cette préoccupation est partagée par le Collège des procureurs généraux dans son avis du 26 janvier 2023: la maternité de substitution ne semble pas être visée avec cette incrimination.

Le législateur tient à préciser que la gestation pour autrui fait l'objet d'une discussion globale au Parlement dans le cadre d'une proposition de loi qui définit si des dispositions pénales spécifiques sont nécessaires. L'intention est donc de maintenir le statu quo en attendant. La gestation pour autrui altruiste, en revanche, ne peut pas être couverte, puisqu'il s'agit uniquement du remboursement des frais de la mère porteuse.

Il est proposé de sanctionner la vente d'enfants (sans élément aggravant) d'une peine de niveau 3, ce compte tenu des peines applicables en cas de vente d'enfants aggravée.

La tentative de commettre l'infraction est punissable en vertu de la disposition générale figurant au Livre Ier (article 9).

Comme pour la traite des êtres humains, il est prévu que l'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

legt of aan de persoon ter beschikking heeft gesteld (er werd bijvoorbeeld een envelop in de jas van de persoon geschoven die in de garderobe hing en deze kan deze discreet wegnemen wanneer deze het restaurant verlaat).

Om de formulering te vereenvoudigen, kan daarom worden voorgesteld om het woord “aanbieden” te schrappen, omdat het een geschenk oproept wat we vaak zien inzake corruptie. Het moet duidelijk zijn dat we vooral mikken op het enkele feit dat we een kind voorstellen, ook al heeft de andere partij nergens om gevraagd en accepteert ze het uiteindelijk niet.

In hetzelfde advies (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 54) benadrukt de Raad van State dat er “In de memorie van toelichting geen melding wordt gemaakt van de eventuele gevolgen van de ontworpen bepalingen op het draagmoederschap. Inzake het draagmoederschap bestaat er vooralsnog geen wettelijke regeling. Dit betekent dat toepassing moet worden gemaakt van het gemeen strafrecht.

In de feiten betekent dit dat het zogenaamde commercieel draagmoederschap op grond van andere bepalingen uit het Strafwetboek wordt gesanctioneerd. Gelet op de formulering van artikel 274 lijkt het draagmoederschap als dusdanig onder de toepassing van deze bepaling te ressorteren.” Deze bezorgdheid wordt gedeeld door het College van procureurs-generaal in zijn advies van 26 januari 2023: draagmoederschap wordt niet beoogd met deze strafbaarstelling.

De wetgever wenst te verduidelijken dat draagmoederschap onderwerp is van een algemene bespreking in het parlement in het kader van een wetsvoorstel dat bepaalt of specifieke strafbepalingen nodig zijn. Het is dus de bedoeling om in de tussentijd de status quo te handhaven. Altruïstisch draagmoederschap kan er daarentegen niet onder vallen, gezien daarbij enkel de onkosten van de draagmoeder worden vergoed.

Er wordt voorgesteld de verkoop van kinderen (zonder verzwarend bestanddeel) te bestraffen met een straf van niveau 3, rekening houdend met de toepasselijke straffen in geval van verkoop van kinderen als verzaamd misdrijf.

Poging tot het misdrijf is strafbaar krachtens de algemene bepaling uit Boek I (artikel 9).

Net als bij mensenhandel wordt bepaald dat de boete als bijkomende straf, waarin voorzien is bij artikel 52, zo veel keer kan worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 275

La vente d'enfants aggravée

Afin d'établir le parallélisme avec la répression de la traite des êtres humains commise à l'égard d'un mineur d'âge, la vente d'enfants est sanctionnée d'une peine de niveau 4 lorsqu'elle est pratiquée:

1° à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle;

2° à des fins d'exploitation de la mendicité;

3° à des fins de travail ou de services, dans des conditions contraires à la dignité humaine;

4° à des fins d'exploitation par le prélèvement d'organes ou de matériel corporel;

5° ou afin de faire commettre par cette personne une infraction, contre son gré.

Le cas échéant, l'infraction aggravée de vente d'enfant constituera également des faits de traite des êtres humains ou de trafic d'organes (concours d'infractions constitué d'un seul fait).

Cette incrimination aggravée englobe celle définie par l'article 3 du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants^{343 344}.

Enfin, comme pour la traite des êtres humains, une peine de niveau 5 est applicable lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner

³⁴³ Article 3

1. Chaque État partie veille à ce que, au minimum, les actes et activités suivants soient pleinement couverts par son droit pénal, que ces infractions soient commises au plan interne ou transnational, par un individu ou de façon organisée:

a) dans le cadre de la vente d'enfants telle que définie à l'article 2:

i) le fait d'offrir, de remettre, ou d'accepter un enfant, quel que soit le moyen utilisé, aux fins:

- a. d'exploitation sexuelle de l'enfant;
- b. de transfert d'organe de l'enfant à titre onéreux;
- c. de soumettre l'enfant au travail forcé;

ii) le fait d'obtenir indûment, en tant qu'intermédiaire, le consentement à l'adoption d'un enfant, en violation des instruments juridiques internationaux relatifs à l'adoption; (...)

³⁴⁴ L'incrimination du fait d'obtenir indûment, en tant qu'intermédiaire, le consentement à l'adoption d'un enfant, en violation des instruments juridiques internationaux relatifs à l'adoption (art. 3.1.a.ii du Protocole) est reprise dans les infractions relatives à l'adoption.

Art. 275

Verzwaarde verkoop van kinderen

Teneinde een gelijkaardige bestraffing te bekomen als de bestraffing van mensenhandel ten aanzien van een minderjarige, wordt de verkoop van kinderen bestraft met een straf van niveau 4 wanneer dit gebeurt met als doel:

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal, of;

5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen.

In voorkomend geval zal de verzwaarde verkoop van kinderen ook mensenhandel of handel in organen uitmaken (eendaadse samenloop).

Deze verzwaarde strafbaarstelling stemt overeen met deze omschreven in artikel 3 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.^{343 344}

Tot slot is, net als voor mensenhandel, een straf van niveau 5 van toepassing ingeval het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder het oogmerk

³⁴³ Artikel 3

1. Iedere Staat die partij is, waarborgt dat zijn strafrecht volledig van toepassing is op ten minste de volgende handelingen en gedragingen, ongeacht of deze strafbare feiten in eigen land dan wel grensoverschrijdende, of individueel dan wel in georganiseerd verband worden gepleegd:

a) in het kader van de verkoop van kinderen als omschreven in artikel 2:

i) het aanbieden, afleveren of aanvaarden van een kind, ongeacht op welke wijze, met als doel:

- a. de seksuele uitbuiting van het kind;
 - b. de overdracht met winstoogmerk van organen van het kind;
 - c. het onderwerpen van het kind aan gedwongen arbeid;
- ii) het als tussenpersoon ongerechtmatig verkrijgen van toestemming voor de adoptie van een kind in strijd met toepasselijke internationale juridische instrumenten inzake adoptie; (...).

³⁴⁴ De strafbaarstelling van het als tussenpersoon ongerechtmatig verkrijgen van toestemming voor de adoptie van een kind in strijd met toepasselijke internationale juridische instrumenten inzake adoptie (art. 3.1.a.ii van het protocol) wordt overgenomen bij de strafbare feiten met betrekking tot adoptie.

ou lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant. Ces éléments aggravants s'appliquent indépendamment de l'existence ou non d'un ou de plusieurs des éléments aggravants visés au paragraphe premier.

Art. 276

Les facteurs aggravants de la vente d'enfants

Les circonstances aggravantes prévues actuellement aux articles 433*sexies* du Code pénal actuel (traite des êtres humains) et 77*ter* de la loi du 15 décembre 1980 (trafic des êtres humains) sont applicables également à la vente d'enfants.

Section 4

Le trafic d'organes humains

Cette section reprend les nouvelles incriminations relatives au trafic d'organes humains telles qu'elles ont été introduites par la loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains (*Moniteur belge*, 21 juin 2019). Ces dispositions sont reprises actuellement dans le chapitre III*ter*/1 du titre VIII du Livre II du Code pénal de 1867.

Les termes utilisés dans la section sur le trafic d'organes humains sont expliqués dans la justification des amendements publiée dans le document DOC 54 3537/002, à partir de la page 22.

Comme il s'agit d'une législation qui a été récemment approuvée par le législateur, le projet entend ici reprendre, en règle, fidèlement ces incriminations en y apportant les adaptations rendues nécessaires par les nouvelles dispositions du Livre I (notamment à la suite de la nouvelle répartition des peines en niveaux).

Art. 277

Le prélèvement illégal d'un organe humain

L'article 277 incrimine le prélèvement illégal d'un organe. Il s'agit du prélèvement pratiqué sans le consentement du donneur ou sans autorisation de la loi (pour le don *post mortem*), du prélèvement d'un organe obtenu contre un profit illicite ou un avantage comparable,

te doden of ingeval het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet. Deze verzwarende bestanddelen zijn van toepassing ongeacht het al dan niet bestaan van één of meer van de verzwarende bestanddelen uit paragraaf 1.

Art. 276

Verzwarende factoren van de verkoop van kinderen

De verzwarende omstandigheden waarin thans is voorzien in de artikelen 433*sexies* van het huidige Strafwetboek (mensenhandel) en 77*ter* van de wet van 15 december 1990 (mensensmokkel) zijn eveneens van toepassing op de verkoop van kinderen.

Afdeling 4

Handel in menselijke organen

Deze afdeling herneemt de nieuwe strafbaarstellingen met betrekking tot de handel in menselijke organen zoals die werden geïntroduceerd door de wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel (*Belgisch Staatsblad*, 21 juni 2019). Deze bepalingen zijn momenteel opgenomen in hoofdstuk III*ter*/1 an titel VIII van Boek II van het Strafwetboek van 1867.

De begrippen gehanteerd in de afdeling die gewijd is aan de handel in menselijke organen worden toegelicht in de verantwoording van de amendementen gepubliceerd in document DOC 54 3537/002, vanaf bladzijde 22.

Aangezien het gaat om wetgeving die recent werd aangenomen door de wetgever, strekt het ontwerp ertoe om deze strafbaarstellingen hier getrouw aan deze tekst over te nemen met enkele noodzakelijke aanpassingen in functie van de nieuwe bepalingen van Boek I (in het bijzonder de indeling van de straffen in niveaus).

Art. 277

Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan

Artikel 277 behelst de strafbaarstelling van de illegale wegneming van een orgaan. Het gaat om de wegneming zonder de toestemming vanwege de donor of zonder machtiging door de wet (voor orgaandonatie *post mortem*), de wegneming van een orgaan in ruil

ou du prélèvement réalisé hors du cadre légal. Cette disposition reprend le texte de l'article 433*novies*/2 du Code actuel et une peine de niveau 4 a été retenue pour garder l'alignement sur l'infraction de coups et blessures volontaires commis avec préméditation et entraînant la perte d'un organe (art. 185 en projet).

Art. 278

La transplantation ou l'utilisation illégales d'un organe humain

Cette disposition reprend le texte de l'article 433*novies*/3 du Code actuel.

L'alinéa 2 de l'article 433*novies*/3 est repris à l'article 286 du texte en projet.

L'expression "délibérément" reprise dans la disposition renvoie notamment à la connaissance de l'illégalité du prélèvement pratiqué en Belgique ou de la non-compatibilité du prélèvement pratiqué à l'étranger au regard des standards éthiques belges. Dans ce cadre, l'agent peut présumer s'il ne dispose pas d'éléments en sens contraire que les organes prélevés en Belgique ou dans un autre État membre de l'Union européenne n'ont pas été prélevés illégalement ou dans l'un des trois circonstances fixées à l'article 277, s'ils ont été alloués par une organisation à but non lucratif, publique ou privée, se consacrant aux échanges nationaux et transfrontaliers d'organes.

L'incrimination visée au 2° ne requiert comme élément moral que le socle commun de l'élément moral (infraction dite réglementaire) ce qui signifie que le praticien est tenu, avant la transplantation, de vérifier si les autorisations requises ont bien été obtenues.

Afin de ne pas risquer d'entraver inutilement les échanges d'organes prélevés en Belgique ou dans les États membres de l'Union européenne et alloués par des organisations nationales ou interétatiques, une présomption réfragable de légalité du prélèvement, a été explicitement prévue à l'article 286 du projet de loi (cf. *infra*).

Les peines sont ici identiques à celles prévues en cas de prélèvement illégal d'un organe (article 277 du projet), afin de sanctionner sévèrement tous les acteurs de la chaîne criminelle.

voor een ongeoorloofd profijt of een onterecht voordeel, of de wegneming die gebeurd is buiten het wettelijke kader om. Deze bepaling herneemt de tekst van het artikel 433*novies*/2 van het huidige Strafwetboek en wordt een straf van niveau 4 weerhouden om de afstemming te behouden met het misdrijf van opzettelijke slagen met voorbedachten rade en met verlies van een orgaan tot gevolg (ontworpen artikel 185).

Art. 278

Illegaal transplanteren of gebruiken van een menselijk orgaan

Deze bepaling herneemt de tekst van het huidige artikel 433*novies*/3 Strafwetboek.

Het tweede lid van artikel 433*novies*/3 is hernomen in artikel 286 van dit ontwerp.

De uitdrukking "opzettelijk", vermeld onder 1° van de bepaling, verwijst inzonderheid naar de kennis inzake de illegaliteit van de in België verrichte wegneming of inzake de onverenigbaarheid van de in het buitenland verrichte wegneming ten aanzien van de Belgische ethische standaarden. In dat verband mag het subject, indien hij niet over andersluidende elementen beschikt, aannemen dat de organen die weggenomen zijn in België of in een andere lidstaat van de Europese Unie niet zijn weggenomen op illegale wijze of onder een van de drie omstandigheden bedoeld in artikel 277, wanneer zij werden toegewezen door een openbare of private non-profitorganisatie die zich bezighoudt met nationale en grensoverschrijdende orgaanuitwisselingen.

Voor het onder 2° bedoelde strafbare feit is alleen de gemeenschappelijke basis van het psychische element vereist (het zogenaamde reglementaire strafbare feit), hetgeen betekent dat de arts verplicht is om vóór de transplantatie na te gaan of de vereiste toelatingen zijn verkregen.

Om te voorkomen dat de uitwisselingen van organen die zijn weggenomen in België of in de lidstaten van de Europese Unie en toegewezen zijn door nationale of tussenstatelijke organisaties onnodig zouden worden gehinderd, voorziet artikel 286 van het wetsontwerp uitdrukkelijk in een weerlegbaar vermoeden van rechtmatigheid van de wegneming (cf. *infra*).

De straffen stemmen overeen met de straffen waarin is voorzien in geval van illegale wegneming van een orgaan (artikel 277 van het ontwerp), teneinde alle actoren van de criminele keten streng te straffen.

Art. 279

La gestion illégale d'organes humains

Cette disposition reprend le texte de l'article 433*novies*/4 du Code actuel.

L'alinéa 2 de l'article 433*novies*/4 est repris à l'article 286 du texte en projet.

Art. 280

Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains

Cette disposition reprend le texte de l'article 433*novies*/5 du Code actuel.

L'élément moral est ici l'intention spéciale, à savoir l'intention d'obtenir, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour lui-même ou pour un tiers.

La peine prévue ici est également identique à celle applicable au prélèvement illégal ou à la transplantation illégale d'organes humains.

Art. 281

L'infraction aggravée de prélèvement illégal, de transplantation illégale, d'utilisation illégale, de gestion illégale et de démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains

Des éléments aggravants sont prévus pour les infractions visées aux articles 277 à 280. Ces éléments aggravants sont empruntés, d'une part, à l'article 13 de la Convention du Conseil de l'Europe contre le trafic d'organes humains, ouverte à signature à Saint-Jacques-de-Compostelle le 25 mars 2015 et, d'autre part, sont calqués sur ceux prévus en matière de traite des êtres humains.

Par rapport à l'actuel article 433*novies*/9, le mobile discriminatoire a été ajouté.

Art. 282

La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains

Cet article reprend l'incrimination visée à l'article 433*novies*/6 actuel.

Art. 279

Illegaal beheren van menselijke organen

Dit artikel herneemt de tekst van het huidige artikel 433*novies*/4 Strafwetboek.

Het tweede lid van artikel 433*novies*/4 is hernomen onder artikel 265 van het ontwerp.

Art. 280

Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

Deze bepaling herneemt de tekst van het huidige artikel 433*novies*/5 Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel is hier het bijzondere oogmerk, namelijk het oogmerk rechtstreeks of onrechtstreeks een profijt of een onterecht voordeel voor zichzelf of voor een derde te verkrijgen.

De beoogde straf hier is eveneens identiek aan de straf voor de illegale wegneming of illegale transplantatie van menselijke organen.

Art. 281

Verzwaard illegaal wegnemen, transplanteren, gebruiken of beheren en ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

Er wordt voorzien in verzwarende bestanddelen voor de misdrijven bedoeld in de artikelen 277 tot en met 280. Die verzwarende bestanddelen zijn enerzijds ontleend aan artikel 13 van het Verdrag van de Raad van Europa tegen de handel in menselijke organen, opgesteld voor ondertekening te Santiago de Compostella op 25 maart 2015 en zijn anderzijds geënt op de desbetreffende bestanddelen in het kader van mensenhandel.

In vergelijking met het huidige artikel 433*novies*/9 werd de discriminerende drijfveer toegevoegd.

Art. 282

Faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen

Dit artikel herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 433*novies*/6 Sw.

La peine est alignée sur celle prévue pour la traite des êtres humains simple.

Art. 283

L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain

Cet article reprend l'incrimination visée à l'article 433*novies*/7 actuel.

Comme c'est le cas actuellement, la tentative de commettre l'infraction n'est pas punissable.

Art. 284

L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

Cet article reprend l'incrimination visée à l'article 433*novies*/8 actuel.

L'élément moral requis est celui d'avoir délibérément.

Comme c'est le cas actuellement, la tentative de commettre l'infraction n'est pas punissable. Dès lors que la promesse, l'offre et la sollicitation sont déjà incriminées, l'incrimination de la tentative de commettre une telle infraction n'apparaît pas nécessaire.

Art. 285

L'infraction aggravée de facilitation ou de diffusion de pratiques illégales et d'offre ou d'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

Les mêmes éléments aggravants que ceux prévus à l'article 281 ci-dessus sont prévus pour l'infraction de facilitation ou la diffusion de pratiques illégales (art. 282) et celle d'offre ou d'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains (art. 284).

De straf wordt afgestemd op de straf voor gewone mensenhandel.

Art. 283

Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan

Dit artikel herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 433*novies*/7.

Zoals vandaag het geval is, is de poging tot het plegen van dit misdrijf niet strafbaar.

Art. 284

Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

Dit artikel herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 433*novies*/8 Sw.

Als moreel bestanddeel is het opzettelijk handelen vereist.

Zoals vandaag het geval is, is de poging tot het plegen van dit misdrijf niet strafbaar. Aangezien de belofte, het aanbod en de benadering reeds strafbaar gesteld zijn, lijkt de strafbaarstelling van de poging tot het plegen van zulk misdrijf niet noodzakelijk.

Art. 285

Verzwaard faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

Er wordt voorzien in dezelfde verzwarende bestanddelen als bedoeld in voormeld artikel 281 voor het misdrijf van het faciliteren of verspreiden van illegale praktijken (art. 282) en het misdrijf van het aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen (art. 284).

Art. 286

Présomption quant à l'origine licite des organes humains prélevés au sein de l'Union européenne

Cette disposition reprend la présomption figurant aux articles 433*novies*/3, alinéa 2, 433*novies*/4, alinéa 2 et 433*novies*/7, alinéa 2, du Code pénal actuel.

Art. 287

La confiscation de l'instrument de l'infraction

Un régime de confiscation de l'instrument de l'infraction similaire à celui prévu en matière de traite ou de trafic des êtres humains est instauré ici.

Art. 288

Interdiction spécifique en cas de condamnation du chef de trafic d'organes humains

Cette disposition reprend l'interdiction prévue à l'article 433*novies*/11, § 2, du Code pénal de 1867.

La fermeture d'établissement prévue à l'article 433*novies*/11, § 3, du Code pénal de 1867 est reprise à l'article 298.

Section 5

L'exploitation de la mendicité

Art. 289

L'exploitation de la mendicité

Cette disposition reprend textuellement l'incrimination actuellement prévue à l'article 433*ter* du Code pénal.

L'incrimination couvre notamment le fait pour une personne de faire mendier un enfant. En effet, une personne qui fait mendier un enfant l'incite à mendier ou à continuer de le faire. Par ailleurs, en récoltant l'argent de la mendicité faite par l'enfant, il exploite la mendicité de celui-ci. Il convient de souligner que la disposition suivante prévoit comme élément aggravant la circonstance que l'exploitation de la mendicité est commise à l'égard d'un mineur d'âge.

L'élément moral consiste, selon le cas, soit en un dol général, soit en une intention spéciale ("en vue de

Art. 286

Vermoeden omtrent de wettige oorsprong van de menselijke organen die weggenomen zijn binnen de Europese Unie

Deze bepaling herneemt het vermoeden uit het huidige artikel 433*novies*/3, tweede lid, 433*novies*/4, tweede lid en 433*novies*/7, tweede lid, van het huidige Strafwetboek.

Art. 287

Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

Hierbij wordt een soortgelijke regeling inzake verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf ingesteld als voor mensenhandel of mensensmokkel.

Art. 288

Specifiek verbod in geval van veroordeling voor handel in menselijke organen

Deze bepaling herneemt het specifieke verbod uit artikel 433*novies*/11, § 2, van het Strafwetboek van 1867.

De sluiting van de inrichting opgenomen in artikel 433*novies*/11, § 3 van het Strafwetboek van 1867 is hernomen onder artikel 298.

Afdeling 5

Uitbuiting van bedelarij

Art. 289

Uitbuiting van bedelarij

Deze bepaling neemt de strafbaarstelling, bedoeld in artikel 433*ter* van het huidige Strafwetboek, letterlijk over.

Deze strafbaarstelling omvat het feit van een kind te doen bedelen. Het doen bedelen van een kind impliceert immers het aanzetten tot bedelen of om hiermee verder te gaan. Daarenboven, door het geld op te halen dat de minderjarige door het bedelen heeft verkregen, worden de bedelarij uitgebuit. Hierbij moet onderstreept worden dat de volgende bepaling in een verzwarend bestanddeel voorziet voor het geval het misdrijf is gepleegd tegen een minderjarige.

Het moreel bestanddeel bestaat, al naargelang het geval, in het algemeen opzet, ofwel in een bijzonder

la livrer à la mendicité” ou “afin qu’il s’en serve pour susciter la commisération publique”).

La peine de niveau 2 correspond au taux actuel de la peine.

Art. 290

L'exploitation de la mendicité aggravée

Les circonstances aggravantes prévues actuellement par l'article 433*quater* sont élevées au rang d'éléments aggravants ayant pour effet de porter la peine applicable à une peine de niveau 3.

Au niveau des *modi operandi*, le libellé de l'article 290, 3°, est harmonisé sur celui de l'article 261, 3°, relatif à la traite, pour la cohérence.

Par souci de cohérence et en réponse à l'avis du Conseil d'État (n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 46), la notion de déficience est supprimée. Celle-ci est comprise dans la notion d'infirmité, comme expliqué dans le titre préliminaire.

Section 6

Les pratiques abusives des marchands de sommeil

La loi du 10 août 2005 modifiant diverses dispositions en vue de renforcer la lutte contre la traite des êtres humains et contre la pratique des marchands de sommeil a introduit dans le Code pénal un nouveau chapitre intitulé “De l'abus de la vulnérabilité d'autrui en vendant, louant ou mettant à disposition des biens en vue de réaliser un profit anormal”.

La présente section reprend les incriminations prévues dans ce chapitre mais en se référant de façon explicite aux termes “marchands de sommeil” en telle sorte que la dénomination de l'infraction permet de mieux l'identifier.

Art. 291

L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil

Il s'agit de la reprise de l'incrimination figurant à l'article 433*decies* du Code pénal.

oogmerk (“teneinde hem over te leveren aan de bedelarij” of “opdat deze laatste zich van hem bedient om het openbaar medelijden op te wekken”).

De straf van niveau 2 stemt overeen met de huidige strafmaat.

Art. 290

Verzwaarde uitbuiting van bedelarij

De verzwarende omstandigheden bedoeld in artikel 433*quater* worden verhoogd tot de rang van verzwarende bestanddelen, met als gevolg dat de straf gebracht wordt op een straf van niveau 3.

Wat de *modi operandi* betreft, is de formulering van artikel 290, lid 3, met het oog op de samenhang in overeenstemming gebracht met die van artikel 261, lid 3, inzake mensenhandel.

Omwille van de coherentie en naar aanleiding van het advies van de Raad van State (nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 46) wordt het begrip onvolwaardigheid geschrapt. Dit valt onder het begrip gebrek, zoals uiteengezet in de voorlopige titel.

Afdeling 6

Wanpraktijken van huisjesmelkers

De wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, heeft in het Strafwetboek een nieuw hoofdstuk ingevoerd, met als opschrift: “Misbruik van andermans bijzonder kwetsbare positie door de verkoop, verhuur of terbeschikkingstelling van goederen met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren”.

Deze afdeling neemt de strafbaarstellingen uit dat hoofdstuk over, maar met uitdrukkelijke verwijzing naar de term “huisjesmelker”, zodat deze beter kan worden geïdentificeerd aan de hand van de benaming van het misdrijf.

Art. 291

Huisjesmelkerij

Hierbij wordt de strafbaarstelling uit artikel 433*decies* van het Strafwetboek overgenomen.

Dans un souci de clarification, les termes “une chambre ou un autre espace visé à l’article 479 du Code pénal” ont été remplacés par la terminologie plus générale de “tout autre lieu servant d’habitation”.

L’incrimination requiert toujours une intention particulière, à savoir l’intention de réaliser un profit anormal.

Par parallélisme à la situation actuelle, la peine prévue est une peine de niveau 2 et l’amende à titre de peine accessoire peut être prononcée autant de fois qu’il y a de victimes.

Par souci de cohérence et en réponse à l’avis du Conseil d’État (n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n°46), la notion de déficience est supprimée. Celle est comprise dans la notion d’infirmité, comme expliqué dans le titre préliminaire.

Art. 292

L’exploitation abusive d’autrui par un marchand de sommeil aggravée

Les articles 433*undecies* et 433*duodecies* actuels contiennent des circonstances aggravantes qui sont reprises ici à titre d’éléments aggravants justifiant, dans une même mesure, une majoration de la peine applicable.

Art. 293

La confiscation de l’instrument de l’infraction

Comme c’est déjà le cas actuellement, un régime de confiscation analogue à celui prévu en matière de traite et de trafic d’êtres humains est prévu ici (cf. ci-dessus).

Les articles 433*quaterdecies* (saisie des meubles et des immeubles) et 433*quinquiesdecies* (relogement des victimes) sont des dispositions qui relèvent de la procédure et non du droit pénal matériel et ne sont, par conséquent, plus reprises ici.

In een streven naar duidelijkheid zijn de bewoordingen “een kamer of een andere in artikel 479 bedoelde ruimte” vervangen door de meer algemene terminologie “elke andere gelegenheid die tot woning dient”.

De strafbaarstelling vereist steeds een bijzonder oogmerk, namelijk het oogmerk om een abnormaal profijt te realiseren.

Naar analogie met de huidige situatie wordt voorzien in een straf van niveau 2 en kan de boete als bijkomende straf zo veel keer worden uitgesproken als er slachtoffers zijn.

Omwille van de coherentie en naar aanleiding van het advies van de Raad van State (nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 46) wordt het begrip onvolwaardigheid geschrapt. Dit valt onder het begrip gebrek, zoals uiteengezet in de voorlopige titel.

Art. 292

Verzwaarde huisjesmelkerij

De huidige artikelen 433*undecies* en 433*duodecies* omvatten verzwarende omstandigheden, die hier worden overgenomen als verzwarende bestanddelen die, in eenzelfde mate, een vermeerdering van de toepasselijke straf rechtvaardigen.

Art. 293

Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

Aangezien dat nu reeds het geval is, wordt hierbij voorzien in een analoge regeling voor verbeurdverklaring als bij mensenhandel en mensensmokkel (zie *supra*).

De artikelen 433*quaterdecies* (inbeslagneming van roerende en onroerende goederen) en 433*quinquiesdecies* (huisvesting van slachtoffers) zijn bepalingen die vallen onder de procedure en niet onder het materieel strafrecht, en worden bijgevolg hier niet overgenomen.

Section 7*Le mariage forcé et la cohabitation légale forcée***Art. 294****Le mariage forcé**

Il s'agit de la reprise à l'identique de l'article 391^{sexies} du Code pénal, le niveau de la peine taux de la peine étant calqué sur le taux actuel.

Il s'agit d'une infraction fondée sur le genre pour laquelle la Convention d'Istanbul sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique requiert une incrimination spécifique (article 37). La violence à l'égard des femmes fondée sur le genre est une violence faite à l'égard d'une femme parce qu'elle est une femme ou affectant les femmes de manière disproportionnée.

Les mariages forcés montrent que le corps des femmes est toujours sujet à des restrictions et à une appropriation qui sont une entrave à leur liberté et à leur dignité. Les hommes peuvent également être victimes de mariages forcés. Les conséquences d'un mariage forcé ne sont toutefois pas les mêmes pour un homme. Les femmes sont plus exposées à la violence physique et sexuelle et aux risques associés à une grossesse précoce ou à une interruption prématurée de la scolarité.

Art. 295**La cohabitation légale forcée**

Ici aussi, il s'agit de la reprise à l'identique de l'article 391^{septies} du Code pénal, le niveau de la peine taux de la peine étant calqué sur le taux actuel.

Art. 296**Le facteur aggravant**

Suite à l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 27.1-27.2) du Conseil d'État et conformément à l'article 46.d. de la Convention d'Istanbul, un facteur aggravant est prévu si l'infraction de mariage forcé ou de cohabitation légale forcée a été commise en présence d'un enfant.

Afdeling 7*Gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning***Art. 294****Gedwongen huwelijk**

Het betreft een letterlijke weergave van artikel 391^{sexies} van het Strafwetboek, met de strafmaat geënt op de huidige strafmaat.

Het betreft een gendergerelateerd misdrijf waarvoor het Verdrag van Istanbul inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, een specifieke strafbaarstelling vereist (artikel 37). Gendergerelateerd geweld tegen vrouwen betreft geweld gericht tegen een vrouw omdat ze een vrouw is of geweld dat vrouwen buitenproportioneel treft.

Gedwongen huwelijken illustreren dat het lichaam van vrouwen nog steeds onderhevig is aan beperkingen en toe-eigening die hun vrijheid en waardigheid in de weg staan. Mannen kunnen ook slachtoffer zijn van gedwongen huwelijken. De gevolgen van een gedwongen huwelijk voor een man zijn echter niet dezelfde. Vrouwen staan meer bloot aan fysiek en seksueel geweld en aan de risico's die gepaard gaan met een vroege zwangerschap of bij vroegtijdig schoolverlaten.

Art. 295**Gedwongen wettelijke samenwoning**

Het betreft ook hier een letterlijke weergave, van artikel 391^{septies} van het Strafwetboek, met de strafmaat geënt op de huidige strafmaat.

Art. 296**Verzwarende factor**

In navolging van het advies 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 27.1-27.2) van de Raad van State en in overeenstemming met artikel 46.d. van het Verdrag van Istanbul wordt in een verzwarende factor voorzien indien het misdrijf van gedwongen huwelijk of van gedwongen wettelijke samenwoning gepleegd werd in het bijzijn van een minderjarige.

Art. 297

L'annulation du mariage ou
de la cohabitation légale

L'article 391octies prévoit la possibilité pour le juge pénal qui déclare l'infraction établie de prononcer également la nullité du mariage ou de la cohabitation légale à la demande du procureur du Roi ou de toute autre partie ayant un intérêt à la cause.

Dans un souci d'économie procédurale, cette faculté offerte au juge répressif de prononcer une telle annulation qui s'apparente à une mesure de sûreté doit être maintenue.

Sur avis du Collège des procureurs généraux, les formalités relatives à la communication du jugement en vue de l'inscription du jugement à la banque de données des actes de l'état civil (BAEC) et au registre de la population sont maintenues. Le Collège estime que, s'il n'est effectivement pas nécessaire de décrire à l'article 297 la procédure de mise à la cause des époux ou cohabitant légaux, les dispositions relatives à la BAEC et à la communication de la décision à l'officier de l'état civil compétent doivent être maintenues. L'annulation est en effet une mesure civile et, par conséquent, les règles associées doivent être préservées, en particulier la préservation de la base juridique pour la communication et la mention dans la BAEC et dans le registre de la population.

Section 8

Dispositions communes

Art. 298

La fermeture d'établissement

Comme c'est déjà le cas à l'heure actuelle en cas de condamnation du chef de traite des êtres humains, il apparaît opportun de permettre au juge de prononcer, pour toutes les infractions prévues dans le présent chapitre, la fermeture d'établissement à titre de peine accessoire conformément à l'article 59 du Livre Ier. Il peut donc s'agir de l'établissement sous le couvert duquel notamment la vente d'enfants, le trafic d'organes, la traite des êtres humains ou encore l'exploitation de la mendicité a été organisé. Une correction dans la référence au Livre Ier du Code pénal est apportée à la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 5.3).

Art. 297

Nietigverklaring van het huwelijk of
de wettelijke samenwoning

Artikel 391octies voorziet in de mogelijkheid voor de strafrechter die het misdrijf bewezen verklaart om ook de nietigheid van het huwelijk of van de wettelijke samenwoning uit te spreken op vordering van de procureur des Konings of van enige in het geding belanghebbende partij.

In een streven naar proceseconomie moet deze mogelijkheid voor de strafrechter om dergelijke nietigverklaring uit te spreken, die verwant is met een veiligheidsmaatregel, behouden blijven.

Op advies van het College van procureurs-generaal blijven de formaliteiten met betrekking tot de mededeling van het vonnis met het oog op de vermelding van het vonnis in de Databank Akten Burgerlijke Stand (DABS) en het bevolkingsregister behouden. Het College is van mening dat waar het niet noodzakelijk is om in artikel 297 de procedure voor het in het geding roepen van de echtgenoten of wettelijk samenwonenden te beschrijven, de bepalingen met betrekking tot de DABS en de mededeling van de beslissing aan de ambtenaar van de burgerlijke stand wel behouden moeten blijven. De nietigverklaring is inderdaad een burgerlijke maatregel en bijgevolg moeten de daaraan verbonden regels behouden blijven, met name het behoud van de wettelijke basis voor mededeling en opname in DABS en bevolkingsregister.

Afdeling 8

Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 298

Sluiting van de inrichting

Zoals vandaag al het geval is bij een veroordeling voor menshandel of mensensmokkel, lijkt het opportuun de rechter toe te laten voor alle misdrijven omschreven in dit hoofdstuk de sluiting van de inrichting uit te spreken als bijkomende straf overeenkomstig artikel 59 van Boek I. Het kan dus gaan om de inrichting die wordt gebruikt voor de organisatie van de verkoop van kinderen, orgaanhandel, mensenhandel of uitbuiting van de bedelarij. Een correctie in de verwijzing naar Boek I van het Strafwetboek vindt plaats naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 5.3).

Ainsi en cas de condamnation, le juge pourra ordonner la fermeture définitive complète ou partielle de l'entreprise dans laquelle une des infractions reprises dans le présent chapitre a été commise, et ce, sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant. Sur ce dernier point, le régime applicable déroge à l'article 59 du présent code mais afin de limiter le champ d'application de cette mesure de sûreté, il est prévu que lorsque le condamné n'est ni l'exploitant, ni le propriétaire, ni le locataire, ni le gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige et après avoir entendu le propriétaire, l'exploitant, le locataire ou le gérant de l'établissement.

Art. 299

Interdictions spécifiques et déchéances

Dès lors que les infractions visées au présent chapitre concernent en premier ordre des victimes vulnérables, il est proposé de reprendre ici les interdictions spécifiques et les déchéances qui sont applicables aux infractions sexuelles.

CHAPITRE 8

Les infractions en rapport avec la mise en danger de personnes

Ce chapitre regroupe les infractions qui peuvent constituer un danger pour une ou plusieurs personnes, sans donner nécessairement réellement lieu à des conséquences préjudiciables pour ces personnes.

Section Ire

L'abstention d'aide

Art. 300

L'abstention coupable

Cette disposition reprend l'actuel article 422*bis*, alinéa 1er, du Code pénal.

Art. 301

Le non-respect d'un ordre de porter secours

Cette disposition reprend l'actuel article 422*ter* du Code pénal tout en actualisant plusieurs notions.

Zo kan de rechter in geval van veroordeling de definitieve, volledige of gedeeltelijke, sluiting bevelen van de onderneming waarin een van de misdrijven uit dit hoofdstuk is gepleegd en dit, zonder acht te slaan op de hoedanigheid van de natuurlijke persoon of rechtspersoon als uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder. Op dit vlak wijkt de toepasselijke regeling af van artikel 59 van dit wetboek maar teneinde het toepassingsgebied van deze maatregel te beperken, wordt erin voorzien dat wanneer de veroordeelde niet de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, de sluiting slechts kan worden uitgesproken indien de ernst van de concrete omstandigheden dit vereist en na de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting te hebben gehoord.

Art. 299

Specifieke verboden en ontzettingen

Aangezien de strafbaarstellingen uit dit hoofdstuk in eerste instantie betrekking hebben op kwetsbare personen, wordt voorgesteld hier de specifieke verboden en ontzettingen te hernemen die ook van toepassing zijn op de seksuele misdrijven.

HOOFDSTUK 8

Misdrijven met betrekking tot het in gevaar brengen van personen

Onder dit hoofdstuk worden de misdrijven gegroepeerd die een gevaar kunnen opleveren voor een of meer personen, zonder dat dit noodzakelijk daadwerkelijk resulteert in een schadelijk gevolg voor deze personen.

Afdeling 1

Hulpverzuim

Art. 300

Schuldig verzuim

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 422*bis*, eerste lid, Sw.

Art. 301

Niet-naleving van een bevel tot hulpverlening

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 422*ter* Sw., met een modernisering van enkele begrippen.

La question se pose ici de savoir si les personnes qui, par une curiosité morbide, malsaine ou déplacée, prennent des photos ou des vidéos de victimes d'accident ou d'agression, blessées ou mortes, et qui les diffusent, peuvent être poursuivies du chef de cette incrimination.

Lorsque la victime est en détresse et qu'il y aurait lieu de lui porter secours au lieu de la photographier ou de la filmer, l'auteur de ces photographies ou de ces films peut se voir poursuivre du chef d'abstention coupable. On peut également considérer que la prise et la diffusion de telles images ou vidéos peuvent constituer l'infraction de production ou diffusion de contenus à caractère extrêmement violent visée à l'article 182 dès lors que cette infraction vise tout contenu à ce point violent qu'il est de nature à induire, chez une personne normale et raisonnable, des effets traumatisants ou d'autres conséquences dommageables sur le plan psychique. Si la personne est malheureusement décédée au moment des prises de vue, il pourrait être question de violation de profanation de cadavres visée à l'article 372 (cf. *infra*).

Enfin, ces comportements peuvent également tomber sous des incriminations de roulage lorsqu'ils sont adoptés par des personnes au volant d'un véhicule.

Art. 302

L'abstention d'aide entraînant la mort

L'actuel Code pénal ne tient pas compte des conséquences de l'infraction, contrairement à de nombreuses autres infractions.³⁴⁵ L'absténant peut néanmoins avoir une responsabilité importante quant au fait que cette conséquence finit par se produire. C'est la raison pour laquelle il est proposé de considérer comme élément aggravant le fait que l'abstention a entraîné la mort. Il y a bien entendu lieu d'établir le lien causal entre l'abstention d'aide et la mort de la victime. On peut penser, par exemple, à des cas de délit de fuite.

Il n'est pas prévu d'élément aggravant pour les autres conséquences, étant donné qu'en pareil cas, le taux de la peine établi pour l'infraction de base peut suffire, certainement lorsqu'on le compare avec les peines prévues pour les actes de violence.

³⁴⁵ Ce que critique la doctrine: J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 630, n° 685; J. LECLERCQ, "L'omission de porter secours, un projet de loi à remanier", *RDP* 1957-58, 190-191, n° 33-36.

Hier rijst de vraag of personen die uit morbide, ongezonde of misplaatste nieuwsgierigheid foto's of video-opnamen van gewonde of dode slachtoffers van een ongeval of agressie maken en verspreiden, kunnen worden vervolgd op grond van deze strafbaarstelling.

Wanneer het slachtoffer in nood is en hem hulp zou moeten worden geboden in plaats van hem te fotograferen of te filmen, kan de maker van die foto's of filmopnamen worden vervolgd wegens het schuldig verzuim. Er kan ook worden gesteld dat het maken en verspreiden van dergelijke beelden of video-opnamen het misdrijf van het vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem gewelddadige aard bedoeld in artikel 182 kan vormen, aangezien dat misdrijf betrekking heeft op elke inhoud die dermate gewelddadig is dat zij van aard is om bij een normaal en redelijk persoon traumatiserende of andere psychisch schadelijke gevolgen te weeg te brengen. Indien de persoon helaas overleden is op het moment dat de beelden worden gemaakt, zou er sprake kunnen zijn van lijkschennis zoals bedoeld in artikel 372 (cf. *infra*).

Tot slot kunnen die gedragingen tevens vallen onder verkeersmisdrijven wanneer ze worden gesteld door personen aan het stuur van een voertuig.

Art. 302

Hulpverzuim met de dood tot gevolg

In het huidige Strafwetboek wordt, in tegenstelling tot bij vele andere misdrijven, geen rekening gehouden met de gevolgen van het misdrijf.³⁴⁵ Nochtans kan de verzuimer een belangrijke verantwoordelijkheid hebben in het uiteindelijk intreden van dit gevolg. Daarom wordt voorgesteld een verzwarend bestanddeel te maken van het feit dat het verzuim de dood tot gevolg heeft gehad. Uiteraard moet dan wel het causaal verband worden aangetoond tussen het hulpverzuim en de dood van het slachtoffer. Men kan daarbij bv. denken aan situaties van vluchtmisdrijf.

Voor de andere gevolgen wordt niet voorzien in een verzwarend bestanddeel, aangezien de op het basismisdrijf gestelde strafmaat in dergelijk geval kan volstaan, zeker wanneer men dit vergelijkt met de straffen gesteld op gewelddaden.

³⁴⁵ Bekritiseerd in de rechtsleer: J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 630, nr. 685; J. LECLERCQ, "L'omission de porter secours, un projet de loi à remanier", *RDP* 1957-58, 190-191, nr. 33-36.

Art. 303

La cause de justification

Cette disposition reprend l'actuel article 422*bis*, alinéa 2, première phrase, du Code pénal, ainsi qu'une mention similaire de l'article 422*ter* du même Code.

Art. 304

La cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend l'actuel article 422*bis*, alinéa 2, deuxième phrase, du Code pénal.

Art. 305

Les facteurs aggravants

Cette disposition reprend les actuels articles 422*bis*, alinéa 3, du Code pénal, et 422*quater* du même Code.

L'augmentation de la peine de l'article 422*bis*, alinéa 3, du Code pénal reste dans les limites de la conversion au niveau 2 et est dès lors convertie en facteur aggravant (et non en élément aggravant).

L'article 422*quater* du Code pénal augmente uniquement les peines minimales. La conversion en fait donc un facteur aggravant (et non un élément aggravant), ce qui correspond également à l'avis d'UNIA en la matière.³⁴⁶

Art. 306

Peine accessoire

Cette disposition reprend la possibilité d'infliger la peine accessoire d'indignité successorale prévue à l'article 46 du Code pénal actuel.

Section 2

L'abus de la situation de faiblesse de personnes

L'infraction d'abus de la situation de faiblesse de personnes figure aujourd'hui dans un chapitre distinct du Code pénal, qui ne comprend que l'article 442*quater* du même Code. L'un des éléments constitutifs de l'infraction (dont la description figure à l'article 307 en

³⁴⁶ Unia, Bemerkingen van Unia inzake de hervorming van het Strafwetboek, p. 26.

Art. 303

Rechtvaardigingsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 422*bis*, tweede lid, eerste zin Sw., alsook een gelijkaardige vermelding uit artikel 422*ter* Sw.

Art. 304

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 422*bis*, tweede lid, tweede zin Sw.

Art. 305

Verzwarende factoren

Deze bepaling herneemt de huidige artikelen 422*bis*, derde lid, Sw. en 422*quater* Sw.

De strafverhoging uit artikel 422*bis*, derde lid, Sw. blijft binnen de grenzen van conversie naar niveau 2 en wordt daarom omgezet naar een verzwarende factor (en geen verzwarend bestanddeel).

Artikel 422*quater* Sw. verhoogt alleen de minimumstraffen. In het kader van de conversie, wordt hier dus een verzwarende factor van gemaakt (en geen verzwarend bestanddeel). Dit stemt ook overeen met het advies van UNIA ter zake.³⁴⁶

Art. 306

Bijkomende straf

Deze bepaling herneemt de mogelijkheid tot het opleggen van de bijkomende straf van onwaardigheid om te erven uit het huidige artikel 46 Sw.

Afdeling 2

Misbruik van de zwakke toestand van personen

Het misdrijf misbruik van de zwakke toestand van personen is vandaag terug te vinden in een afzonderlijk hoofdstuk van het Strafwetboek, dat enkel artikel 442*quater* Sw. bevat. Een van de constitutieve bestanddelen van het misdrijf (omschreven in het ontworpen artikel 307)

³⁴⁶ Unia, Bemerkingen van Unia inzake de hervorming van het Strafwetboek, p. 26.

projet) est que l'abus de la situation de faiblesse doit avoir conduit la victime à un acte ou à une abstention portant gravement atteinte à son intégrité physique ou mentale ou à son patrimoine. Pour l'incrimination, il est donc requis que cet acte ou cette abstention soient effectifs; la simple possibilité en ce sens ne suffit pas.³⁴⁷

En dépit du fait qu'une certaine conséquence préjudiciable soit requise, l'infraction a néanmoins sa place dans le chapitre relatif aux infractions en rapport avec la mise en danger de personnes. C'est en effet la victime qui pose elle-même l'acte ou adopte l'abstention préjudiciable; le comportement ici incriminé consiste en ce que l'auteur met en danger la victime en la conduisant à adopter un tel comportement, en vue d'abuser de la situation de faiblesse de la victime. Le comportement visé concerne dès lors plutôt la mise en danger de la victime.

Art. 307

L'abus de la situation de faiblesse de personnes

Cette disposition reprend l'actuel article 422^{quater}, § 1er, du Code pénal.

L'élément moral consiste en une intention particulière, qui est exprimée dans l'incrimination par le terme "frauduleusement". Il s'agit de l'intention particulière de conduire la victime à un acte ou à une abstention portant gravement atteinte à son intégrité physique ou mentale ou à son patrimoine.³⁴⁸ Il en découle implicitement que l'auteur avait connaissance du fait que l'acte ou l'abstention auquel il conduit la victime allait porter gravement atteinte à l'intégrité physique ou mentale ou au patrimoine de la victime.³⁴⁹

Art. 308

L'abus aggravé de la situation de faiblesse de personnes

Cette disposition reprend l'actuel article 442^{quater}, § 2, du Code pénal, avec une adaptation. La disposition en projet mentionne, outre le mineur, la personne en

is dat het misbruik van de zwakheid ertoe geleid moet hebben dat het slachtoffer ertoe werd gebracht een handeling te stellen of zich te onthouden van een handeling en deze daardoor zijn fysieke of geestelijke integriteit of zijn vermogen ernstig aantast. Voor de strafbaarheid is dus vereist dat deze handeling of onthouding effectief is gesteld of aangenomen; de loutere mogelijkheid daartoe volstaat niet.³⁴⁷

Ondanks het feit dat een bepaald schadelijk gevolg wordt vereist, is het misdrijf toch op zijn plaats in het hoofdstuk inzake de misdrijven met betrekking tot het in gevaar brengen van personen. Het is immers het slachtoffer dat zelf de schadelijke handeling of onthouding stelt; het hier strafbaar gestelde gedrag bestaat erin dat de dader het slachtoffer in gevaar brengt door hem of haar ertoe te brengen dergelijk gedrag aan te nemen, teneinde misbruik te maken van de zwakheid van het slachtoffer. Het geviseerde gedrag betreft dan ook veeleer het in gevaar brengen van het slachtoffer.

Art. 307

Misbruik van de zwakke toestand van personen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 422^{quater}, § 1 Sw.

Het moreel bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet, dat in de strafbaarstelling wordt uitgedrukt via de term "bedrieglijk". Het gaat om het bijzonder opzet het slachtoffer te brengen tot een handeling of onthouding die de fysieke of geestelijke integriteit of zijn vermogen ernstig aantast.³⁴⁸ Impliciet vloeit hieruit voort dat de dader kennis had van het feit dat de handeling of onthouding waartoe hij het slachtoffer brengt de fysieke of geestelijke integriteit of het vermogen van het slachtoffer ernstig aantast.³⁴⁹

Art. 308

Verzwaard misbruik van de zwakke toestand van personen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 442^{quater}, § 2 Sw., met één aanpassing. Naast de minderjarige wordt in de ontworpen bepaling ook de persoon in een

³⁴⁷ J. DE HERDT, "Commentaar bij artikel 442^{quater} Sw." in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Guiding Strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 533; F. KUTY, "L'abus de la situation de faiblesse d'autrui (article 442^{quater} du Code pénal)", *RDPC* 2012, 982-983.

³⁴⁸ F. KUTY, "L'abus de la situation de faiblesse d'autrui (article 442^{quater} du Code pénal)", *RDPC* 2012, 982-983.

³⁴⁹ *Doc. parl.*, Chambre, 2008-2009, n° 52-493/2, 11.

³⁴⁷ J. DE HERDT, Commentaar bij artikel 442^{quater} Sw. in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Guiding Strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 533; F. KUTY, "L'abus de la situation de faiblesse d'autrui (article 442^{quater} du Code pénal)", *RDPC* 2012, 982-983.

³⁴⁸ F. KUTY, "L'abus de la situation de faiblesse d'autrui (article 442^{quater} du Code pénal)", *RDPC* 2012, 982-983.

³⁴⁹ *Parl. St.* Kamer 2008-09, nr. 52-493/2, 11.

situation de vulnérabilité, là où elle n'est actuellement pas mentionnée, et ce, dans le but d'améliorer la cohérence du Code pénal en traitant sur un pied d'égalité le mineur et la personne en situation de vulnérabilité lorsque c'est possible.

Il y a lieu par ailleurs de souligner que le champ d'application de l'infraction "abus de la situation de faiblesse des personnes" est plus large que la liste de personnes pouvant être considérées comme des "personnes en situation de vulnérabilité" pour l'application de ce Code. Il s'agit ici d'un critère ouvert non limitatif (contrairement à la liste limitative des personnes qui peuvent être considérées comme personnes en situation de vulnérabilité), par lequel le législateur a souhaité donner aux parquets et aux juges la plus grande latitude possible pour évaluer la situation de faiblesse d'une personne.³⁵⁰ L'intégration du caractère vulnérable de la victime comme élément aggravant n'est donc pas la répétition d'une condition qui est déjà posée pour l'infraction de base.

Art. 309

L'abus de la situation de faiblesse
de personnes entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 442^{quater}, § 3, du Code pénal.

Art. 310

La peine accessoire (article 310)

Cette disposition reprend l'actuel article 442^{quater}, § 5, du Code pénal. Le maintien de cette peine accessoire est utile. De cette manière, par exemple, une plus grande publicité peut être donnée aux techniques qui sont utilisées ou à l'identité de la personne (légale) qui abuse de l'état de faiblesse de la personne, pour réduire le risque de nouvelles victimes et limiter la récidive.

L'actuel article 442^{quater}, § 4, du Code pénal prévoit l'interdiction des droits comme peine accessoire. Cette disposition est devenue superflue, à la suite de l'article 47, en projet, du Livre Ier, qui permet de manière générale d'imposer l'interdiction de certains droits civils et politiques, en fonction du niveau de peine qui est d'application pour la peine principale.

³⁵⁰ Doc. parl., Chambre, 2010-2011, n° 53-80/7, 23.

kwetsbare toestand vermeld, waar die nu ontbreekt. Dit knoopt aan bij de doelstelling de coherentie in het Strafwetboek te verhogen door, waar mogelijk, de minderjarige en de persoon in een kwetsbare toestand op gelijke wijze te behandelen.

Daarnaast moet worden benadrukt dat het toepassingsgebied van het misdrijf "misbruik van de zwakke toestand van personen" ruimer is dan het lijstje van personen die voor de toepassing van dit wetboek als "personen in een kwetsbare toestand" kunnen worden beschouwd. Het gaat hier om een open, niet-limitatief criterium (in tegenstelling tot de limitatieve lijst van wie als persoon in een kwetsbare toestand kan worden beschouwd), waarmee de wetgever aan de parketten en de rechters een zo groot mogelijke bewegingsvrijheid wilde geven om de toestand van zwakte van een persoon in te schatten.³⁵⁰ Het opnemen van het kwetsbaar karakter van het slachtoffer als een verzwarend bestanddeel, is dus geen herhaling van een vereiste die reeds aan het basismisdrijf wordt gesteld.

Art. 309

Misbruik van de zwakke toestand
van personen met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 442^{quater}, § 3 Sw.

Art. 310

Bijkomende straf

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 442^{quater}, § 5 Sw. Het behoud van deze bijkomende straf is nuttig. Op die manier kan bv. meer ruchtbaarheid worden gegeven aan de technieken die werden gebruikt of de identiteit van de (rechts)persoon die misbruik maakt van de zwakke toestand van de persoon, om zo het risico op nieuwe slachtoffers in de toekomst en op recidive te beperken.

Het huidige artikel 442^{quater}, § 4 Sw. voorziet in de ontzetting uit de rechten als bijkomende straf. Deze bepaling is overbodig geworden, ten gevolge van het ontworpen artikel 47 van Boek I, dat het opleggen van de ontzetting uit bepaalde burgerlijke en politieke rechten op algemene wijze mogelijk maakt, afhankelijk van het strafniveau dat geldt voor de hoofdstraf.

³⁵⁰ Parl.St. Kamer 2010-11, nr. 53-80/7, 23.

Section 3

*Les pratiques de conversion***1. Définition et portée du concept de “pratiques de conversion”**

La Belgique joue depuis des décennies déjà un rôle de pionnier dans la lutte pour l'égalité des droits pour les membres de la communauté LGBTQI+. Aussi, la Belgique tend depuis longtemps vers une société inclusive où chaque personne est traitée de manière égale et équivalente, quelles que soient l'expression de genre, l'identité de genre ou l'orientation sexuelle.

Dans ce cadre, la Belgique souscrit aux Principes de Yogyakarta plus 10, en particulier aux obligations additionnelles de l'État relatives au Principe 10, qui appelle les États à “interdire toute pratique, abroger toutes les lois et mettre fin à toutes les politiques qui permettent les traitements irréversibles et portant atteinte à l'intégrité du patient sur la base de l'orientation sexuelle, de l'identité de genre, de l'expression de genre ou des caractéristiques sexuelles, y compris les actes de chirurgie génitale reconstructive forcés, de stérilisation non-volontaire, les expérimentations contraires à l'éthique, l'affichage médical, les thérapies “de réparation” ou “de conversion”, lorsqu'ils sont imposés ou administrés sans le consentement libre, préalable et éclairé de la personne concernée” (Principes de Yogyakarta plus 10).

Pour l'application de la présente loi, on entend par:

1° orientation sexuelle:

La capacité de chacun et chacune à ressentir une profonde attirance émotionnelle, affective et sexuelle envers des individus du sexe opposé, de même sexe ou de plus d'un sexe, et d'entretenir des relations intimes et sexuelles avec ces individus.

Certaines autres législations utilisent le terme “*seksuele geaardheid*” en néerlandais. Toutefois, ce terme est dépassé et il est préférable de ne plus l'utiliser. En effet, le terme “*geaardheid*” suggère que l'orientation sexuelle d'une personne est immuable et ne tient donc pas compte de la fluidité potentielle de l'expérience sexuelle. C'est pourquoi cette loi utilise le terme “*seksuele oriëntatie*”.

2° identité de genre:

La conviction intime et profonde ainsi que le vécu individuel de chacun par rapport à son propre genre, qui correspond ou non au sexe assigné à la naissance, y compris le vécu corporel.

Afdeling 3

*Conversiepraktijken***1. Definitie en draagwijdte van het begrip “conversiepraktijken”**

België vervult al decennialang een voortrekkersrol in de strijd voor gelijke rechten voor de leden van de LGBTQI+-gemeenschap. België streeft dan ook al lang naar een inclusieve samenleving waar iedere persoon gelijk en gelijkwaardig wordt behandeld, ongeacht genderexpressie, genderidentiteit of seksuele oriëntatie.

In dit kader onderschrijft België de Yogyakartaprincipes plus 10, in het bijzonder de bijkomende verplichtingen van de Staat met betrekking tot Principe 10 dat staten oproept om “alle praktijken te verbieden, alle wetten in te trekken en elk beleid weg te werken dat onomkeerbare ingrepen op basis van seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie of seksekenmerken, inclusief gedwongen normaliserende chirurgische ingrepen, onvrijwillige sterilisatie, onethische experimenten, medische weergave, en “herstellende” of “conversie-therapieën” die een inbreuk vormen op de integriteit van de patiënt toelaten, wanneer die opgedwongen of toegediend worden zonder vrije, voorafgaandelijke en geïnformeerde toestemming van de persoon in kwestie” (Yogyakartaprincipes plus 10).

Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder:

1° seksuele oriëntatie:

Het vermogen van personen om zich diep emotioneel, affectief en seksueel aangetrokken te voelen tot, en intieme en seksuele relaties te hebben met personen van het andere geslacht, hetzelfde geslacht of meer dan één geslacht.

Bepaalde andere wetgeving gebruikt de term “*seksuele geaardheid*”. Dit is echter een verouderd begrip en wordt beter niet meer gebruikt. “*Geaardheid*” doet namelijk vermoeden dat de seksuele voorkeur van een persoon onveranderlijk is en miskent daarmee de mogelijke fluiditeit van de seksuele beleving. Om die reden wordt in deze wet de term “*seksuele oriëntatie*” gebruikt.

2° genderidentiteit:

De diepe innerlijke overtuiging en individuele beleving van eenieder van het eigen gender, dat al dan niet overeenkomt met het geslacht dat bij geboorte werd toegewezen, met inbegrip van de eigen lichaamsbeleving.

3° expression de genre:

La manière dont les personnes donnent forme (notamment au moyen des vêtements, du langage et du comportement) à leur identité de genre et à la manière dont celle-ci est perçue par les autres. Généralement, les personnes essaient de faire correspondre leur expression de genre à leur(s) identité(s) de genre, indépendamment du sexe qui leur a été assigné à la naissance. L'expression de genre englobe également les formes occasionnelles ou temporaires d'expression données au genre.

La définition de ces termes est basée sur les définitions données dans les principes de Yogyakarta plus 10 et correspond à celle utilisée dans le nouveau droit pénal sexuel.

La Belgique le fait avec succès, car elle figure à la troisième place du *Rainbow Index* d'ILGA-Europe, l'indice qui classe les pays européens sur la base de la protection et des droits dont jouissent les personnes LGBTQI+.

Pour autant, la bataille pour l'égalité des droits pour les personnes LGBTQI+ n'est pas encore gagnée. Une disparité entre l'égalité juridique et l'égalité *de facto* subsiste dans tous les secteurs de la vie sociale.

Certaines personnes croient en outre que l'orientation sexuelle, l'identité de genre, l'expression de genre ou la transidentité sont des propriétés pouvant "être guéries", et que les personnes concernées peuvent subir des pratiques de conversion à cette fin.

Les "pratiques de conversion" sont un terme générique pour tout "traitement" dont l'auteur croit ou prétend qu'il a pour but de modifier, réprimer ou gommer l'orientation sexuelle, l'identité de genre ou l'expression de genre de personnes LGBTQI+ afin que la personne concernée se conforme à la norme sociale cisgenre, hétérosexuelle et binaire.

Il existe différentes formes de pratiques de conversion:

Ces pratiques peuvent être réalisées tant par une ou un professionnel de la santé que par une personne sans formation médicale ou thérapeutique, avec ou sans le consentement de la victime, gratuitement ou contre paiement.

Les pratiques de conversion peuvent entre autres faire usage d'une pression psychique en jouant sur le sentiment de honte de la personne concernée, en signalant systématiquement les conséquences négatives de son identité pour la personne concernée, par des pratiques

4° genderexpressie:

De manier waarop mensen (onder meer door kledij, spraak en manier van gedragen) vorm geven aan hun genderidentiteit, en de manier waarop deze gepercipieerd wordt door anderen. Gewoonlijk trachten mensen hun genderexpressie in overeenstemming te brengen met hun genderidentiteit, of genderidentiteiten, ongeacht het geslacht dat hen werd toegewezen bij de geboorte. Genderexpressie omvat eveneens occasionele, of tijdelijke vormen van uitdrukking geven aan gender.

De definiëring van deze begrippen is gebaseerd op de definities gegeven in de Yogyakarta principes en stemt overeen met degene die gebruikt werkt in het nieuwe seksuele strafrecht.

België doet dit met succes want, het staat op de derde plaats van de *Rainbow Index* van ILGA-Europe, de index die Europese landen rangschikt op basis van de bescherming en de rechten die LGBTQI+-personen genieten.

Toch is de strijd voor gelijke rechten voor LGBTQI+-personen nog niet gestreden. Een discrepantie tussen wettelijke gelijkheid en feitelijke gelijkheid blijft bestaan in alle sectoren van het maatschappelijke leven.

Sommige personen geloven bovendien dat de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit, de genderexpressie of de transidentiteit "te genezen" eigenschappen zijn, en dat de betrokkenen daarvoor conversiepraktijken kunnen ondergaan.

"Conversiepraktijken" is een overkoepelende term voor elke "behandeling" waarvan de dader gelooft of beweert dat die bedoeld is om de seksuele gerichtheid, genderidentiteit of genderexpressie van LGBTQI+-personen te veranderen, te onderdrukken of uit te wissen, zodat het individu zich voegt naar de cisgender, heteroseksuele, binaire sociale norm.

Er bestaan verschillende vormen van conversiepraktijken:

Deze praktijken kunnen zowel uitgevoerd worden door een professionele gezondheidszorgbeoefenaar als door een persoon zonder medische of therapeutische achtergrond, met of zonder instemming van het slachtoffer, kosteloos of tegen een vergoeding.

Conversiepraktijken kunnen onder meer gebruikmaken van psychische druk door in te spelen op het schaamtegevoel van de betrokkene, door systematisch te wijzen op de negatieve gevolgen van diens identiteit voor de betrokkene, door praktijken waarbij de fysieke integriteit

ne nuisant pas à l'intégrité physique de la personne concernée (par exemple un exorcisme sans composante physique). Une telle pression psychique sape l'image de soi de la personne concernée et peut entraîner de graves troubles mentaux et physiques.

Les pratiques de conversion peuvent également prendre une forme pseudo-médicale. Ainsi, il existe des pratiques où la victime doit prendre des traitements ou médicaments illicites ou non (comme des antidépresseurs), ou des pratiques dans le cadre desquelles la victime doit subir une thérapie EMDR ou une électroconvulsivothérapie (des chocs électriques étant par exemple administrés sur les organes génitaux tandis que des stimuli homoérotiques sont montrés).

Les pratiques de conversion peuvent également impliquer une atteinte à l'intégrité physique. Les victimes peuvent être soumises à des coups et des blessures, à des traitements dégradants (par exemple lors d'un exorcisme où elles sont contraintes de se dévêtir ou dans le cadre duquel la nourriture leur est refusée), et même à des "viols correctifs".

Les victimes peuvent décéder par suite des pratiques de conversion. Il y a aussi déjà eu des victimes décédées en Belgique (Voir par exemple le décès de Layla Achichi en 2009).

2. Prévalence et conséquences

Il existe dans le monde, en Europe également, encore beaucoup de personnes et de communautés qui considèrent une orientation sexuelle, une identité de genre ou une expression de genre ne répondant pas à la norme comme une maladie guérissable. Cette vision subsiste notamment dans certaines communautés conservatrices, radicales ou très religieuses.

Il ressort d'une étude récente de rapports publics disponibles que des pratiques de conversion se produisent encore dans au moins 68 pays dans le monde (*International Rehabilitation Council for Torture Victims, "It's torture not therapy: a global overview of conversion therapy: practices, perpetrators, and the role of States", 2020*).

Il n'existe aucune base scientifique pour ces pratiques de conversion. Au contraire, il existe un consensus pour dire que ces pratiques sont particulièrement dommageables pour la santé mentale et physique de la victime, et qu'elles sont en outre stigmatisantes et discriminatoires.

Une étude du Conseil des droits de l'homme des Nations unies de 2020 a révélé que 98 % des 940

van de betrokkene niet wordt geschaad (bijvoorbeeld een duiveluitdrijving zonder fysieke component). Een dergelijke psychische druk ondermijnt het zelfbeeld van de betrokkene en kan voor ernstige mentale en fysieke klachten zorgen.

Conversiepraktijken kunnen ook een pseudo-medische vorm aannemen. Zo zijn er praktijken waarbij het slachtoffer al dan niet illegale middelen of medicatie (zoals antidepressiva) moet innemen, of waarbij het slachtoffer EMDR-therapie of elektroshocktherapie (waarbij bijvoorbeeld elektrische schokken worden toegediend op de geslachtsorganen terwijl homo-erotische stimuli worden getoond) moet ondergaan.

Conversiepraktijken kunnen ook bestaan uit een aantasting van de fysieke integriteit. Slachtoffers kunnen worden onderworpen aan slagen en verwondingen, aan mensonterende behandelingen (bijvoorbeeld tijdens een duiveluitdrijving waarbij ze zich gedwongen moeten ontkleden of waarbij hen voeding onzegd wordt), en zelfs aan "corrigerende verkrachtingen".

Slachtoffers kunnen overlijden ten gevolge van conversiepraktijken. Ook in België vielen er al dodelijke slachtoffers (Zie bijvoorbeeld het overlijden van Layla Achichi in 2009).

2. Prevalentie en gevolgen

Wereldwijd, ook in Europa, zijn er nog heel wat personen en gemeenschappen die een seksuele oriëntatie, genderidentiteit of genderexpressie die niet beantwoordt aan de norm beschouwen als een te genezen ziekte. Deze visie blijft met name in stand bij sommige conservatieve, radicale of zeer religieuze gemeenschappen.

Uit recent onderzoek van beschikbare openbare rapporten blijkt dat conversiepraktijken nog in ten minste 68 landen wereldwijd voorkomen (*International Rehabilitation Council for Torture Victims, "It's torture not therapy: a global overview of conversion therapy: practices, perpetrators, and the role of States", 2020*).

Er is geen wetenschappelijke basis voor deze conversiepraktijken. Er geldt integendeel een consensus dat deze praktijken bijzonder schadelijk zijn voor de mentale en fysieke gezondheid van het slachtoffer, en bovendien stigmatiserend en discriminerend zijn.

Uit een onderzoek van de VN-Mensenrechtenraad van 2020 bleek dat 98 % van de 940 respondenten die

répondants qui ont indiqué avoir subi une pratique de conversion, ont ainsi subi un préjudice: 4,5 % d'entre eux ont eu des pensées suicidaires et 2,9 % d'entre eux ont fait une tentative de suicide. 1,8 % des victimes ont subi un dommage physique, 5,9 % ont signalé une dépression, 6,3 % de l'anxiété, 6,1 % de la honte et 4,1 % de la haine pour soi-même (*UN Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity, "Report on version therapy", 1 mai 2020*).

Une étude au Royaume-Uni a démontré que 5 % des 10.000 LGBTQI+ se sont vu proposer une pratique de conversion et que 2 % y ont donné suite. Bien que les personnes transgenres ne représentaient qu'une petite partie des répondants, 9 % des hommes transgenres se sont vu proposer une pratique de conversion et 4 % ont réellement subi une telle pratique (Government Equalities Office, "*National LGBT survey: summary report*", juillet 2018). Les personnes transgenres sont donc touchées de manière disproportionnée par les pratiques de conversion.

3. Réactions internationales, européennes et législatives

Les institutions internationales et européennes luttent contre les pratiques de conversion. Le rapport de l'expert-e indépendant-e des Nations unies sur l'orientation sexuelle et l'identité de genre (*UN Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity, "Report on version therapy", 1 mai 2020*), ou la Résolution de 2016 du Parlement européen encourageant les États membres à interdire les pratiques de conversion en sont des exemples (Résolution du Parlement européen du 1er mars 2018 sur la situation des droits fondamentaux dans l'Union européenne en 2016 (2017/2125(INI), point 65). En 2020, soixante parlementaires européens ont déclaré que les pratiques de conversion étaient discriminatoires (*The European Parliament's LGBTI Intergroup, "MEPs inquire the European Commission regarding so-called "conversion therapy" practices and the need for an EU-wide ban", 9 octobre 2020*). En 2021, le Parlement européen a rappelé à ses États membres son appel antérieur à bannir les pratiques de conversion (Résolution du Parlement européen du 11 mars 2021 sur la déclaration de l'Union européenne en tant que zone de liberté pour les personnes LGBTIQ (2021/2557(RSP)), point K).

Différents pays ont déjà introduit une interdiction légale des pratiques de conversion, dont Malte (loi n° LV du 9 décembre 2016), l'Allemagne (loi du 12 juin 2020, *Bgbl.* 2020, I, n° 28, 23 juin 2020, p. 1285- 1286) et la France (loi n° 2022-92 du 31 janvier 2022). En Angleterre

aangaven een conversiepraktijk te hebben ondergaan, hierdoor schade hebben geleden: 4.5 % van hen had zelfmoordgedachten en 2.9 % van hen ondernam een zelfmoordpoging. 1.8 % van de slachtoffers leed fysieke schade, 5,9 % vermeldde depressie, 6,3 % angst, 6,1 % schaamte, 4,1 % en zelfhaat (*UN Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity, "Report on version therapy", 1 mei 2020*).

Een onderzoek uit het Verenigd Koninkrijk toonde aan dat 5 % van de 10.000 LGBTQI+-respondenten een conversiepraktijk aangeboden kreeg en 2 % daar ook op inging. Hoewel de trans personen maar een klein deel uitmaakten van de respondenten, bleek 9 % van de trans mannen een conversiepraktijk aangeboden te hebben gekregen en onderging 4 % daadwerkelijk een dergelijke conversiepraktijk (Government Equalities Office, "*National LGBT survey: summary report*", juli 2018). Trans personen worden dus disproportioneel getroffen door conversiepraktijken.

3. Internationale, Europese en wetgevende reacties

Internationale en Europese instellingen strijden tegen conversiepraktijken. Voorbeelden zijn het rapport van de onafhankelijke VN-expert inzake seksuele oriëntatie en genderidentiteit (*UN Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity, "Report on version therapy", 1 mei 2020*), of de Resolutie van 2016 van het Europees parlement waarin lidstaten worden aangemoedigd om conversiepraktijken te verbieden (Resolutie van het Europees Parlement van 1 maart 2018 over de situatie van de grondrechten in de EU in 2016 (2017/2125(INI)), punt 65). In 2020 verklaarden 60 Europarlementsleden dat conversiepraktijken discriminerend zijn (*The European Parliament's LGBTI Intergroup, "MEPs inquire the European Commission regarding so-called "conversion therapy" practices and the need for an EU-wide ban", 9 oktober 2020*). In 2021 bracht het Europees Parlement hun eerdere oproep aan de lidstaten om conversiepraktijken te verbannen in herinnering (Resolutie van het Europees Parlement van 11 maart 2021 over het uitroepen van de EU tot vrijheidszone voor LGBTIQ-personen (2021/2557(RSP)), punt K).

Verschillende landen voerden reeds een wettelijke verbod op conversiepraktijken in, waaronder Malta (wet nr. LV van 9 december 2016), Duitsland (wet van 12 juni 2020, *Bgbl.* 2020, I, nr. 28, 23 juni 2020, p. 1285-1286) en Frankrijk (wet nr. 2022-92 van 31 januari 2022). In

et le Pays de Galles, des initiatives législatives sont en discussion qui voulaient d'abord uniquement interdire les pratiques ayant trait à l'orientation sexuelle, de sorte que les pratiques de conversion pour les personnes transgenres pouvaient continuer d'exister. Il en a résulté une grande résistance au sein de la communauté LGBTQI+. Comme nous l'avons déjà signalé, les personnes transgenres sont touchées de manière disproportionnée par les pratiques de conversion.

4. Situation en Belgique – nécessité d'une incrimination distincte

En Belgique, il n'existe à ce jour aucune interdiction légale explicite des pratiques de conversion. Dans certaines situations, la pratique peut être punissable par le biais de dispositions pénales de droit commun comme des coups et blessures ou des actes dégradants, avec application ou non de la circonstance aggravante pour orientation sexuelle ou prétendu changement de sexe, mais tous les cas ne sont pas punissables.

Les dispositions de droit commun ne sanctionnent que les excès les plus extrêmes des pratiques de conversion.

Par exemple, le viol rituel sera puni par le droit pénal sexuel en vigueur.

Cela ne s'applique cependant pas à toutes les formes que peuvent prendre les pratiques de conversion. Quelques exemples:

— Le chef religieux qui pratique des “exorcismes” traumatisants sur une lesbienne mineure, sans commettre d'infractions de droit commun telles que des coups et blessures.

— Les parents qui envoient leur fils homosexuel dans un “camp de rééducation” contre son gré pour “guérir” son homosexualité.

Ce sont précisément ces formes moins extrêmes de pratiques de conversion qui sont les plus courantes en Belgique (comme démontré dans CPCP | Les “thérapies de conversion” en Belgique | Étude n° 37). Le présent projet de loi est donc nécessaire pour mettre fin à ces pratiques dans le contexte belge.

Deuxièmement, une incrimination distincte entraîne un assouplissement de la charge de preuve. La preuve qu'une pratique de conversion a été exécutée, a été préparée, a été promue ou qu'une victime a été incitée à la subir est suffisante.

Troisièmement, une incrimination distincte revêt aussi une valeur symbolique importante. En effet, une telle

Engeland en Wales worden er wetgevende initiatieven besproken die allereerst enkel praktijken wilden verbieden die betrekking hebben op de seksuele oriëntatie, waardoor conversiepraktijken voor trans personen konden blijven bestaan. Dit leidde tot grote weerstand binnen de LGBTQI+- gemeenschap. Zoals reeds aangehaald werd, worden trans personen immers disproportioneel getroffen door conversiepraktijken.

4. Situatie in België – nood aan een aparte strafbaarstelling

In België bestaat er op heden geen expliciet wettelijk verbod op conversiepraktijken. In bepaalde situaties kan de praktijk strafbaar gesteld worden via gemeenrechtelijke strafbepalingen zoals slagen en verwondingen of mensonterende handelingen, al dan niet met toepassing van de verzwarende omstandigheid voor seksuele oriëntatie of zogenaamde geslachtsverandering, maar niet alle gevallen zijn strafbaar.

De gemeenrechtelijke bepalingen bestraffen enkel de meest extreme uitwassen van conversiepraktijken.

Zo bijvoorbeeld zal het ritueel verkrachten strafbaar zijn onder het vigerend seksueel strafrecht.

Dit geldt echter niet voor alle vormen die conversiepraktijken kunnen aannemen. Enkele voorbeelden:

— De religieuze leider die traumatiserende “duivels-uitdrijvingen” uitvoert op een lesbische minderjarige, zonder dat daarbij gemeenrechtelijke misdrijven worden gepleegd zoals slagen en verwondingen.

— De ouders die hun homoseksuele zoon tegen zijn wil naar een “heropvoedingskamp” sturen om zijn homoseksualiteit “te genezen”.

Het zijn net deze minder extreme vormen van conversiepraktijken die in België het vaakst voorkomen (zoals aangetoond in CPCP | Les “thérapies de conversion” en Belgique | Étude n° 37). Voorliggend wetsontwerp is dan ook noodzakelijk om een einde te stellen aan deze praktijken in de Belgische context.

Ten tweede zorgt een aparte strafbaarstelling voor een versoepeling van de bewijsvoering. Het bewijs dat een conversiepraktijk werd uitgevoerd, werd voorbereid, werd gepromoot of dat een slachtoffer werd aangezet om deze te ondergaan volstaat.

Ten derde heeft een aparte strafbaarstelling ook een belangrijke symbolische waarde. Een dergelijk verbod

interdiction vaut comme une reconnaissance sociale que de telles pratiques sont absolument inadmissibles et que les personnes LGTBQI+ doivent être protégées contre celles-ci.

5. Initiatives législatives

L'actuel projet de loi ne fait que reprendre le projet de loi visant à modifier le Code pénal en vue d'incriminer les pratiques de conversion (*Doc. parl.*, Chambre, DOC 55 3429/003,), en l'adaptant à la structure du projet de Code pénal. Il peut donc être répondu aux remarques du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023 n°5.2) et du Collège des procureurs généraux qu'une infraction distincte est créée concernant les pratiques de conversion. L'exposé des motifs est adapté en ce sens.

Art. 311

Pratiques de conversion

Cet article définit les pratiques de conversion. Il s'agit d'une pratique qui est organisée avec une intervention physique ou une pression psychique, dont l'auteur croit ou prétend qu'elle vise à réprimer ou à modifier l'orientation sexuelle, l'identité de genre ou l'expression de genre réelle ou présumée d'une personne. Il est donc question d'une intention spéciale étant donné que l'on souhaite réprimer ou que l'on essaie de modifier l'orientation sexuelle, l'identité de genre ou l'expression de genre de la victime au moyen de la pratique en question.

L'intervention physique est tout acte qui touche au corps de la victime et constitue une atteinte à l'intégrité physique de la victime. Il s'agit par exemple de l'administration de médicaments, du viol, de l'aspersion d'eau lors d'un exorcisme, etc.

La pression psychique est tout acte (circonstance, propos, mise en scène, etc.) visant à influencer la victime pour qu'elle "change", réprime ou dissimule son orientation sexuelle, son identité de genre ou son expression de genre. Par exemple, la maltraitance verbale d'une victime par une communauté religieuse lors d'un "exorcisme", la menace de lui retirer certains droits et libertés (par exemple, choix des vêtements, loisirs, nourriture, etc.) si la victime ne change pas ou ne réprime pas son orientation sexuelle, son identité de genre ou son expression de genre.

geldt immers als een maatschappelijke erkenning dat dergelijke praktijken absoluut ontoelaatbaar zijn en dat LGTBQI+-personen hiertegen beschermd moeten worden.

5. Wetgevende initiatieven

Het huidige wetsontwerp herneemt enkel het wetsontwerp tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van conversiepraktijken (*Parl. st.*, Kamer, DOC 55 3429/003) en wordt aangepast aan de structuur van het wetsontwerp van het Strafwetboek. Op de opmerkingen van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023 nr. 5.2) en van het College van procureurs-generaal kan dus worden geantwoord dat er een apart misdrijf wordt gecreëerd inzake conversiepraktijken. De memorie van toelichting wordt in die zin aangepast.

Art. 311

Conversiepraktijken

Dit artikel definieert conversiepraktijken. Het gaat om een praktijk die georganiseerd wordt met een fysieke interventie of psychische druk, waarvan door de dader wordt aangenomen of voorgehouden dat die erop gericht is om de werkelijke of vermeende seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of de genderexpressie van een persoon te onderdrukken of te wijzigen. Er is dus sprake van een bijzonder opzet daar men met de praktijk de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of genderexpressie van het slachtoffer wenst te onderdrukken of probeert te veranderen.

De fysieke interventie is elke handeling die raakt aan het lichaam van het slachtoffer en een aantasting van de fysieke integriteit van het slachtoffer uitmaakt. Voorbeelden zijn het toedienen van medicatie, het verkrachten, het besprenkelen met water tijdens een duiveluitdrijving, etc.

De psychische druk is elke handeling (omstandigheid, uitspraak, encenering, ...) die tot doel heeft het slachtoffer te beïnvloeden om de seksuele oriëntatie, genderidentiteit of -expressie te "veranderen", te onderdrukken of te verzwijgen. Bijvoorbeeld het verbaal mishandelen van een slachtoffer door de geloofsgemeenschap in een "duivelsuitdrijving", of het dreigen met het wegnemen van bepaalde rechten en vrijheden (bv. kledingkeuze, vrijetijdsbesteding, voeding,...) als het slachtoffer de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of -expressie niet wijzigt of onderdrukt.

Le consentement de la victime ne peut justifier le crime.

L'Organisation mondiale de la Santé (OMS) a officiellement retiré l'homosexualité de la liste des maladies mentales en 1990, et la transsexualité en 2019. L'homosexualité et la transsexualité n'étant pas des pathologies, il n'y a donc aucune raison de pratiquer un traitement médical pour les soigner, les modifier ou les réprimer, et toute tentative en ce sens constitue une tromperie à l'égard de la victime.

En outre, la *World Psychiatric Association* a déclaré en 2016 qu'il n'existe aucune preuve scientifique que l'orientation sexuelle innée puisse être modifiée. Cette déclaration a reçu le soutien de nombreuses associations professionnelles à travers le monde. Par contre, il est scientifiquement prouvé que ces thérapies ont des effets néfastes sur la santé mentale des patients. La pathologisation et l'effacement de l'identité de l'individu conduisent à une haine de soi qui va de la dépression aux tentatives de suicide et pensées suicidaires.

En outre, l'intégrité physique des "patients" est mise en danger, car ces thérapies ou traitements de conversion sont souvent effectués par des personnes extérieures au monde médical, et généralement motivés par des raisons religieuses ou "éthiques".

Ainsi, il n'existe aucune preuve scientifique que les pratiques de conversion peuvent effectivement modifier l'orientation sexuelle ou l'identité de genre d'une personne, alors qu'il existe de nombreuses preuves démontrant les conséquences négatives de ces pratiques. Néanmoins, les personnes qui proposent ces pratiques prétendent le contraire, trompant ainsi les personnes qui se soumettent volontairement ou non à ces pratiques. Ces personnes doivent être protégées contre cette tromperie, et contre les conséquences néfastes que les pratiques entraînent. À cet égard, il n'est pas exceptionnel que la législation pénalise des pratiques pseudo-médicales dommageables.

Par exemple: lorsqu'une personne est convaincue à tort qu'elle souffre d'une maladie cardiaque et que son ou sa médecin demande une opération, le ou la médecin ne sera pas autorisé à pratiquer cette opération, malgré la demande et le consentement du "patient", simplement parce que celui ou celle-ci n'est pas malade.

En outre, les personnes soumises à des pratiques de conversion subissent souvent des pressions particulièrement fortes de la part de leur environnement familial, social ou religieux afin de ne pas accepter, mais au contraire de combattre, leur orientation sexuelle ou leur identité de genre. Cela peut les amener à consentir

De toestemming van het slachtoffer kan het misdrijf niet rechtvaardigen.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft homoseksualiteit in 1990 officieel van de lijst van geestesziekten geschrapt en transseksualiteit in 2019. Aangezien homoseksualiteit en transseksualiteit geen pathologieën zijn, is er dus geen enkele reden voor een medische behandeling om ze te genezen, te wijzigen of te onderdrukken, en is elke poging daartoe een misleiding van het slachtoffer.

Bovendien verklaarde de *World Psychiatric Association* in 2016 dat er geen wetenschappelijk bewijs is dat aangeboren seksuele oriëntatie kan worden veranderd. Deze verklaring heeft de steun gekregen van vele beroepsverenigingen over de hele wereld. Integendeel, er is wetenschappelijk bewijs dat deze therapieën nadelige gevolgen hebben voor de geestelijke gezondheid van patiënten. Het pathologiseren en uitwissen van de identiteit van het individu leidt tot zelfhaat, variërend van depressies tot zelfmoordpogingen en -gedachten.

Daarnaast wordt de lichamelijke integriteit van de "patiënten" in gevaar gebracht, aangezien deze therapieën of bekeringsbehandelingen vaak worden uitgevoerd door mensen van buiten de medische wereld en meestal worden ingegeven door religieuze of "ethische" redenen.

Er bestaat dus geen enkel wetenschappelijk bewijs dat conversiepraktijken effectief de seksuele oriëntatie of genderidentiteit van de betrokkene kunnen wijzigen, terwijl er veel bewijs voorhanden is dat de negatieve gevolgen van de praktijken aantoonbaar zijn. Desondanks beweren de aanbieders van de praktijken het tegenovergestelde. Op die manier misleiden ze de personen die al dan niet vrijwillig de praktijken ondergaan. Deze personen dienen beschermd te worden tegen deze misleiding, en tegen de nadelige gevolgen die de praktijken teweegbrengen. Het is in dat opzicht geen uitzondering dat wetgeving schadelijke pseudomedische praktijken strafbaar stelt.

Bijvoorbeeld: wanneer een persoon er verkeerdelijk van overtuigd is een hartaandoening te hebben en diens arts vraagt om een operatie, zal de arts deze ingreep niet mogen uitvoeren, ondanks de vraag hiertoe en de toestemming van de "patiënt", omdat deze simpelweg niet ziek is.

Bovendien ervaren personen die de conversiepraktijken ondergaan vaak bijzonder hoge druk van hun familiale, sociale of religieuze omgeving om de seksuele oriëntatie of genderidentiteit niet te aanvaarden, maar juist te bestrijden. Dit kan ervoor zorgen dat zij vrijwillig instemmen met conversiepraktijken, d.w.z. zonder expliciete

volontairement à des pratiques de conversion, c'est-à-dire sans contrainte explicite, alors qu'ils ou elles ne le feraient pas dans d'autres circonstances.

Enfin, la pénalisation de ces pratiques, même lorsque la victime y consent, est également nécessaire pour protéger la société dans son ensemble. Si une victime consent à se soumettre à des pratiques de conversion, une autre personne pourrait ressentir une pression supplémentaire la poussant à se soumettre également à ces pratiques. D'autre part, si une personne ne consent pas à se soumettre à des pratiques de conversion alors que la possibilité existe sur le plan légal, cette personne pourrait être encore plus marginalisée par sa propre communauté.

Le fait d'autoriser les pratiques de conversion avec consentement jettera en outre un doute sur la scientificité et l'efficacité de ces pratiques, ce qui conduira à des abus et augmentera le nombre de victimes.

L'ingérence limitée dans la vie privée ou l'intégrité physique de ces personnes est donc justifiée.

Pour les mêmes raisons, par exemple dans le cas de l'interdiction des mutilations génitales féminines, le consentement de la personne concernée ne signifie pas que le caractère punissable de l'acte cesse d'exister. Tout comme, pour protéger l'individu et l'ordre public, une personne ne peut pas non plus consentir à subir des coups et blessures ou d'autres pratiques préjudiciables.

La pratique peut être réalisée de différentes manières. Il s'agit de pratiques où est exercée une pression psychique ou physique, dont l'administration forcée de médicaments et tout acte sexuel dans le cadre d'une pratique de conversion.

La relation entre l'auteur et la victime n'est pas déterminante pour pouvoir parler ou non de pratiques de conversion: il peut s'agir d'un membre de la famille, d'un représentant d'une communauté religieuse, d'une personne avec une formation (pseudo-)médicale, d'un professionnel, etc. Peu importe que la pratique ait été réalisée gratuitement ou contre un avantage financier ou tout autre avantage, comme un avantage en nature ou le fait de faire ou ne pas faire quelque chose à la demande de l'exécutant.

En revanche, l'aide et l'assistance régulières offertes dans le cadre des soins de santé mentale ou physique, dont les actes s'inscrivent dans la transition sociale ou médicale aux fins de traitement de l'incongruence de genre, ne relèveront jamais de l'incrimination.

dwang, hoewel zij dit in andere omstandigheden niet zouden doen.

Tot slot is de bestraffing van dergelijke praktijken, zelfs indien het slachtoffer toestemt, ook nodig ter bescherming van de bredere maatschappij. Als een bepaald slachtoffer de instemt met het ondergaan van conversiepraktijken, dan zou een andere persoon bijkomende druk kunnen voelen om de praktijk ook te ondergaan. Anderzijds, wanneer een bepaalde persoon niet instemt met het ondergaan van conversiepraktijken terwijl daartoe wel wettelijk de mogelijkheid bestaat, dan zou deze persoon nog meer gemarginaliseerd kunnen worden door de eigen gemeenschap.

Conversiepraktijken toelaten mits toestemming zal daarnaast ook zorgen voor twijfel over de wetenschappelijkheid en effectiviteit van de praktijken en dus leiden tot misbruik en bijkomende slachtoffers.

De beperkte inmenging in de persoonlijke levenssfeer of lichamelijke integriteit van deze personen is dan ook gerechtvaardigd.

Om dezelfde redenen geldt bijvoorbeeld ook voor het verbod op vrouwelijke genitale verminking dat de toestemming van de betrokken persoon niet betekent dat de strafbare aard van de handeling ophoudt te bestaan. Net zoals, ter bescherming van het individu en van de openbare orde, een persoon ook niet kan instemmen met het ondergaan van slagen en verwondingen of andere schadelijke praktijken.

De praktijk kan op verschillende manieren uitgevoerd worden. Het gaat zowel om de praktijken waarbij er psychische of fysieke druk wordt uitgeoefend, waaronder ook het verplicht toedienen van medicijnen en elke seksuele handeling in het kader van een conversiepraktijk.

De relatie tussen de dader en het slachtoffer is niet bepalend om al dan niet te kunnen spreken van conversiepraktijken: dit kan een familielid zijn, een vertegenwoordiger van een geloofsgemeenschap, een persoon met een (pseudo-)medische opleiding, een beroepsbeoefenaar enz. Het maakt ook niet uit of de praktijk kosteloos werd uitgevoerd, dan wel tegen een financieel voordeel of eender welk ander voordeel, zoals een voordeel in natura of het iets doen of niet doen op vraag van de uitvoerder.

Daarentegen kan de reguliere hulp- en dienstverlening van de geestelijke of fysieke gezondheidszorg, waaronder ook de handelingen die kaderen in de sociale of medische transitie ter behandeling van genderincongruentie, nooit onder de strafbaarstelling vallen.

Le projet d'article 442quinquies du Code pénal actuel prévoit deux exceptions qui ont été ajoutées pour éviter que le présent projet de loi empêche ou complique une prise en charge régulière légitime.

— “L'aide et l'assistance offertes dans le cadre des soins de santé mentale et physique en rapport avec l'exploration et le développement de l'orientation sexuelle, de l'identité de genre ou de l'expression de genre d'une personne.”

Cette exception vise entre autres à inclure l'accompagnement thérapeutique par un ou une médecin, psychologue ou psychiatre de la personne qui lutte avec l'acceptation de sa propre identité. L'interprétation concrète de l'aide et l'assistance relève de la liberté thérapeutique du médecin ou de la médecin ou psychologue, mais peut, par exemple, prendre la forme d'un entretien avec le médecin généraliste ou de séances de thérapie avec un psychologue.

Seuls les soins ou l'accompagnement psychologique qui suggèrent que la personne peut être “guérie” de son identité de genre ou de son orientation sexuelle sont punissables.

— “Les traitements ou interventions dans le cadre d'une transition sociale ou médicale fournis par des professionnels de la santé dans le cadre des soins de santé, conformément aux conditions et dans le cadre de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient.”

Dans ce contexte, les soins de santé sont définis à l'article 2, 3° de la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, à savoir: “services dispensés par un praticien professionnel au sens de la présente loi coordonnée, en vue de promouvoir, de déterminer, de conserver, de restaurer ou d'améliorer l'état de santé d'un patient, de modifier son apparence corporelle à des fins principalement esthétiques ou de l'accompagner en fin de vie”.

Cette exception vise les actes accomplis par les personnes transgenres dans le cadre de leur transition.

Une transition est le processus par lequel une personne transgenre commence à vivre selon son identité de genre et non plus (purement) selon le genre qui lui a été attribué à la naissance. Dans le cas d'une transition sociale, cela se fait de manière non médicale, par exemple en adoptant un nouveau nom, en adaptant l'expression du genre et en changeant de pronom.

Ontworpen artikel 442quinquies van het huidig Strafwetboek voorziet twee uitzonderingen die werden toegevoegd om te vermijden dat voorliggend wetsontwerp legitieme reguliere zorg onmogelijk maakt of bemoeilijkt.

— “De hulp- en dienstverlening aangeboden in het kader van de geestelijke en fysieke gezondheidszorg in verband met de verkenning en ontplooiing van de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of de genderexpressie van een persoon.”

Deze uitzondering beoogt onder meer de therapeutische begeleiding door een arts, psycholoog of psychiater van de persoon die worstelt met de aanvaarding van de eigen identiteit. De concrete invulling van de hulp- en dienstverlening valt binnen de therapeutische vrijheid van de arts of psycholoog, maar kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een gesprek met de huisarts, of therapie sessies bij een psycholoog.

Alleen de zorg of psychologische counseling die suggereert dat de persoon kan worden “genezen” van de genderidentiteit of de seksuele oriëntatie is strafbaar.

— “De behandelingen of ingrepen in het kader van een sociale of medische transitie die worden aangeboden door beroepsbeoefenaars in het kader van de gezondheidszorg, overeenkomstig de voorwaarden en binnen het kader van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt.”

De gezondheidszorg wordt in dit kader gedefinieerd zoals in art. 2, 3° van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, namelijk: “diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet, met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen of om de patiënt bij het sterven te begeleiden”.

Deze uitzondering beoogt de handelingen die transgender personen ondergaan in het kader van hun transitie.

Een transitie is het proces waarbij een trans persoon begint te leven volgens de genderidentiteit en niet langer (louter) volgens het geslacht dat werd toegewezen bij de geboorte. Bij een sociale transitie gebeurt dat op een niet-medische manier, zoals door het aannemen van een nieuwe naam, het aanpassen van de genderexpressie en het wijzigen van de voornaam.

En dehors des cas décrits dans ces deux exceptions, des personnes peuvent aussi toujours chercher de l'aide en dehors de l'aide ou de l'assurances régulières, par exemple dans le cercle familial ou au sein de la communauté religieuse. Il n'est donc pas interdit, dans le cadre du présent projet de loi, de parler de l'orientation sexuelle ou de l'identité de genre et des difficultés éventuelles à l'accepter ou à la développer dans ces contextes. Au contraire, de nombreuses personnes trouveront justement un soutien important dans les cercles familiaux ou religieux.

Ce qui est interdit, en revanche, c'est que ces tiers exercent une pression psychique sur la personne pour qu'elle modifie ou réprime son identité, ou qu'ils ou elles l'incitent à se soumettre à des pratiques de conversion.

Art. 312

La réalisation des pratiques de conversion

L'article 312 régit les peines pour l'infraction de base.

Art. 313

Les facteurs aggravants

L'article 313 prévoit les facteurs aggravants suivants:

— l'infraction a été commise par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur;

— l'infraction a été commise sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Il n'est pas nécessaire de reprendre les règles relatives à la tentative puisque le Livre Ier règle les peines pour la tentative de commettre une infraction punissable d'une peine de niveau 1, ce qui n'est pas le cas des articles 52 et 53 du Code pénal actuel.

Art. 314

Le fait de proposer des pratiques de conversion

L'article 314 régit le fait de proposer des pratiques de conversion.

Personen kunnen buiten de gevallen beschreven in deze twee uitzonderingen ook steeds hulp zoeken buiten de reguliere hulp- of dienstverlening, bijvoorbeeld in familiale kring of in de geloofsgemeenschap. Het is onder voorliggend wetsontwerp dan ook niet verboden om in deze contexten te praten over de seksuele oriëntatie of genderidentiteit en over eventuele moeilijkheden bij de aanvaarding of ontplooiing ervan. Integendeel, veel personen zullen in familiale of religieuze kring net belangrijke steun vinden.

Wel verboden is het wanneer deze derden psychische druk zouden uitoefenen op de betrokkene om de identiteit te wijzigen of te onderdrukken, of die zouden aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan.

Art. 312

Het uitvoeren van conversiepraktijken

Artikel 312 bestraft het basismisdrijf.

Art. 313

Verzwarende factoren

Artikel 313 voorziet volgende verzwarende factoren:

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige bevindt;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Het is niet nodig om de regels met betrekking tot poging te herhalen, aangezien Boek I de straffen regelt voor de poging tot het plegen van een strafbaar feit waarop een straf van niveau 1 staat, wat niet het geval is voor artikelen 52 en 53 van het huidige Strafwetboek.

Art. 314

Het aanbieden van conversiepraktijken

Artikel 314 bestraft het aanbieden van conversiepraktijken.

Art. 315

L'incitation à se soumettre à des pratiques de conversion, l'incitation à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion

L'article 315 régit l'incitation à se soumettre ou à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion et le fait de faire de la publicité pour de telles pratiques.

L'incitation a pour but de pousser d'autres personnes à subir une pratique de conversion.

L'incitation peut prendre la forme de matraquage verbal destiné à convaincre une personne du fait que son orientation sexuelle, son identité de genre ou son expression de genre peut être modifiée par ces pratiques de conversion. Cela peut inclure également le fait d'adresser la personne à un tiers ou à une instance qui pratique de telles interventions. Les parents peuvent également "inciter à" des pratiques de conversion lorsqu'ils mettent leur enfant sous pression pour qu'il se soumette à des pratiques de conversion. Les personnes qui se rendent coupables de discours de haine ou de toute autre forme d'expression publique ou privée de mépris à l'égard de personnes pouvant être la victime de pratiques de conversion et qui les exhortent à se soumettre à des pratiques de conversion relèvent également de cette disposition pénale.

Un autre exemple concerne le fait d'envoyer une personne à l'étranger pour y subir une pratique de conversion.

L'incitation de personnes à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, vise la situation où une certaine personne incite d'autres personnes à faire subir des pratiques de conversion à une personne de leur entourage.

Un exemple d'incitation à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion est la situation courante où un chef religieux fait pression sur les membres de la famille de la victime pour que celle-ci soit soumise à des pratiques de conversion.

L'article régit également les peines pour le fait de faire, de publier, de distribuer ou de diffuser de la publicité pour une offre de pratiques de conversion, par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, de façon directe ou indirecte. Par publicité, on entend tout message destiné à promouvoir les pratiques de conversion ou à

Art. 315

Het aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan, het aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het maken van reclame voor conversiepraktijken

Artikel 315 bestraft het aanzetten om te ondergaan van of om een persoon conversiepraktijken te doen ondergaan en het reclame maken voor het ondergaan van conversiepraktijken.

Aanzetten tot het ondergaan of om andere personen er toe aan te sporen een conversiepraktijk te laten ondergaan.

De aanzetting kan bestaan uit het blijven inpraten op iemand om die ervan te overtuigen dat diens seksuele oriëntatie, genderidentiteit of genderexpressie kan gewijzigd worden door conversiepraktijken. Hieronder wordt eveneens het doorverwijzen naar een derde persoon of instantie die deze conversiepraktijken uitoefent bedoeld. Ouders kunnen eveneens "aanzetten tot" conversiepraktijken wanneer ze hun kind onder druk zetten om conversiepraktijken te ondergaan. Ook personen die zich schuldig maken aan haatspraak of enige andere vorm van publieke of private uiting van misprijzen tegenover personen die slachtoffer kunnen zijn van conversiepraktijken en die oproepen om conversiepraktijken te ondergaan vallen onder deze strafbepaling.

Een ander voorbeeld betreft het sturen van een persoon naar het buitenland om daar een conversiepraktijk te ondergaan.

Het aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan, betreft de situatie waarin een bepaalde persoon anderen aanspoort om een persoon uit hun omgeving conversiepraktijken te doen ondergaan.

Een voorbeeld van het aanzetten van een persoon tot het doen ondergaan van conversiepraktijken is de vaak voorkomende situatie waarin een religieuze leider de familieleden van een slachtoffer onder druk zet om het slachtoffer de conversiepraktijk te doen ondergaan.

Het artikel bestraft eveneens het met welk middel ook op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van conversiepraktijken. Met reclame wordt bedoeld elke maatregel die er toe strekt om conversiepraktijken te promoten of te doen geloven in hun effectiviteit, onder

faire croire en leur efficacité, notamment via internet, par voie d'affichage, par diffusion de tracts, par promotion verbale, etc.

Les infractions punies dans les articles 311 à 316 sont ajoutées à la liste des infractions de l'article 356, qui stipule que les personnes qui seraient tenues au secret professionnel dans des circonstances normales peuvent, dans certains cas, rompre ce secret professionnel à l'égard du procureur du Roi. Il s'agit plus particulièrement des situations dans lesquelles il existe un danger grave et imminent pour l'intégrité physique ou psychique d'un mineur ou d'une personne vulnérable qui ne peut protéger cette intégrité seul ou avec l'aide de tiers, ou lorsqu'il existe des indices d'un danger sérieux et réel que d'autres mineurs ou personnes vulnérables soient victimes des infractions visées aux articles précités et qu'ils ne peuvent protéger leur intégrité seul ou avec l'aide de tiers.

Art. 316

L'incitation aggravée à se soumettre à des pratiques de conversion ou à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion aggravé

Dans le cas où les actes susmentionnés entraînent effectivement la commission de l'infraction visée à l'article 312, à savoir la réalisation de pratiques de conversion, les infractions sont punies plus sévèrement.

Art. 317

Interdiction spécifique

Cet article prévoit la possibilité pour les tribunaux d'interdire l'exercice d'une activité professionnelle ou sociale liée aux infractions punies dans cette section, pour une durée maximale de cinq ans.

Une activité professionnelle ou sociale peut être liée aux infractions punies dans ce chapitre lorsque les faits ont été commis dans le cadre de l'exercice de cette activité professionnelle ou sociale ou lorsque la nature de l'activité professionnelle ou sociale confère une fausse légitimité aux pratiques de conversion.

Cela concerne, par exemple, le psychiatre qui se rend coupable de la réalisation de pratiques de conversion

meer door middel van internet, affichering, strooibriefjes, mondelinge promotie, enz.

De misdrijven bestraft in de artikelen 311 tot 316 worden toegevoegd aan lijst van misdrijven in artikel 356 dat bepaalt dat personen die onder normale omstandigheden gebonden zouden zijn aan beroepsgeheim, dit beroepsgeheim in bepaalde gevallen mogen verbreken ten aanzien van de procureur des Konings. Het betreft meer bepaald situaties waarin er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of een kwetsbare persoon die deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en zij hun integriteit niet zelf of met hulp van anderen kunnen beschermen.

Art. 316

Het verzwaard aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan of om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het verzwaard maken van reclame voor conversiepraktijken

In het geval dat de hierboven vernoemde handelingen effectief leiden tot het plegen van het misdrijf bedoeld in artikel 312, nl. het uitvoeren van conversiepraktijken, worden de misdrijven zwaarder bestraft.

Art. 317

Specifiek verbod

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid voor de rechtbanken om een verbod tot het uitoefenen van een beroepsactiviteit of een sociale activiteit die verband houdt met de in deze afdeling strafbaar gestelde feiten op te leggen, voor een maximale duur van vijf jaar.

Een beroepsactiviteit of een sociale activiteit kan verband houden met de in dit hoofdstuk strafbaar gestelde feiten als de feiten gepleegd werden in het kader van de uitoefening van die beroepsactiviteit of die sociale activiteit of als de aard van de beroepsactiviteit of de sociale activiteit een valse legitimiteit verleent aan de conversiepraktijken.

Het betreft bijvoorbeeld de psychiater die zich in het kader van hulpverlening aan een persoon schuldig maakt

dans le cadre de l'assistance à une personne, ou l'animateur actif au sein d'une organisation de jeunesse ayant une affiliation religieuse qui, dans le cadre de son activité d'animateur de jeunesse, incite des jeunes à se soumettre à des pratiques de conversion.

Section 4

L'entrave à la circulation

Les infractions relatives à l'entrave à la circulation figurent aux articles 406 à 408 du Code pénal actuel. Elles se trouvent dans la section relative à l'homicide volontaire non qualifié meurtre et aux lésions corporelles volontaires. Ce n'est pas l'endroit approprié pour ces infractions, dès lors qu'elles n'impliquent pas nécessairement une atteinte à l'intégrité physique. Ces incriminations visent à maintenir l'ordre public, ainsi qu'à protéger la liberté d'aller et de venir, et les personnes et les biens qui sont transportés.³⁵¹ Les principales valeurs qui sont ainsi protégées sont dès lors celles qui sont liées aux personnes qui prennent part à la circulation (leur vie, intégrité physique et mentale, leur liberté d'aller et de venir). C'est la raison pour laquelle il est choisi de déplacer ces infractions dans le titre relatif aux infractions contre la personne.³⁵² Étant donné qu'une atteinte à l'intégrité personnelle n'est pas requise pour ces infractions, elles sont intégrées avec les infractions qui entraînent un danger pour les personnes.

Art. 318

L'entrave à la circulation

Cette disposition remplace l'actuel article 406, alinéas 2 et 3, du Code pénal, et vise à simplifier ces incriminations. Grâce à la classification des peines en niveaux de peine, la différence de taux de peine disparaît avec une simple conversion de ces dispositions. Toutes deux sont punies d'une peine de niveau 1. Il n'est dès lors plus nécessaire d'établir une distinction entre les situations visées selon que l'auteur a recouru ou non à un objet pour commettre l'infraction. En outre, la distinction entre la circulation déjà en cours ou non (qui n'est

³⁵¹ D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", *I.c.*, 143, n° 415-416; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 56, n° 6833.

³⁵² Et non, comme le propose DELANNAY, avec les atteintes aux biens (A. DELANNAY, "Les entraves méchantes à la circulation", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 425-427, n° 3.).

aan het uitvoeren van conversiepraktijken, of de jeugdwerker werkzaam bij een jongerenorganisatie met een religieuze affiliatie die in het kader van diens jeugdwerk jongeren aanzet om conversiepraktijken te ondergaan.

Afdeling 4

Verkeersbelemmering

De misdrijven inzake verkeersbelemmering zijn in het huidige Strafwetboek terug te vinden in de artikelen 406 t.e.m. 408 Sw. Zij bevinden zich in de afdeling met betrekking tot opzettelijk doden, niet doodslag genoemd, en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel. Dit is geen geschikte plaats voor deze misdrijven, aangezien zie niet noodzakelijk een inbreuk op de fysieke integriteit impliceren. Deze strafbaarstellingen zijn bedoeld om de openbare orde te handhaven, alsook om de vrijheid van komen en gaan en de personen en goederen die worden vervoerd te beschermen.³⁵¹ De belangrijkste waarden die op die manier worden beschermd zijn dan ook deze gelinkt aan de personen die aan het verkeer deelnemen (hun leven, fysieke en psychische integriteit, hun vrijheid van komen en gaan). Vandaar dat er geopteerd wordt om deze misdrijven onder te brengen in de titel met betrekking tot de misdrijven tegen de persoon.³⁵² Aangezien een aantasting van de persoonlijke integriteit niet wordt vereist voor deze misdrijven, worden zij hier ondergebracht bij de misdrijven die een gevaar voor personen veroorzaken.

Art. 318

Verkeersbelemmering

Deze bepaling vervangt het huidige artikel 406, tweede en derde lid Sw. en beoogt een vereenvoudiging van deze strafbaarstellingen. Dankzij de indeling van de straffen in strafniveaus, valt bij een eenvoudige conversie van deze bepalingen reeds het onderscheid in strafmaat weg. Beide worden bestraft met een straf van niveau 1. Het is dan ook niet langer nodig een onderscheid te maken tussen de daar geviseerde situaties op basis van het feit of de dader voor het plegen van het misdrijf al dan niet gebruik heeft gemaakt van een voorwerp.

³⁵¹ D. DEWANDELEER, "Homicide volontaire et lésions corporelles volontaires", *I.c.*, 143, nr. 415-416; J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 56, nr. 6833.

³⁵² En niet, zoals door DELANNAY voorgesteld, bij de misdrijven tegen goederen (A. DELANNAY, "Les entraves méchantes à la circulation", in X (éd.), *Les infractions – Volume 2: Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 425-427, nr. 3.).

actuellement pas exigée par l'article 406, alinéa 2, du Code pénal, mais bien par l'alinéa 3) est abandonnée. Cette distinction présente peu de valeur ajoutée par rapport à l'objectif de l'incrimination: qu'il y ait entrave en cours de circulation ou entrave pour prendre part à la circulation, il y a dans les deux cas entrave au libre déplacement.

Enfin, il est également mis fin à la distinction qui existe actuellement pour le champ d'application concernant les flux de circulation. À l'heure actuelle, l'article 406, alinéa 3, du Code pénal, ne s'applique pas, sans que cela paraisse justifié, à la circulation fluviale ou maritime. Grâce à la disposition en projet, tous les flux de circulation sont protégés de la même manière. Contrairement à aujourd'hui³⁵³, la circulation piétonne est elle aussi protégée par la disposition en projet, dès lors que l'usage d'un moyen de transport n'est plus requis désormais. Le trafic aérien demeure exclu, compte tenu du régime distinct qui s'y applique dans le cadre de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne (*Moniteur belge* du 26 juillet 1937).

Pour parler d'entrave à la circulation, une intention particulière est requise (à savoir actuellement une intention méchante). Cet élément moral n'est pas clair et est source de confusion. Il est dès lors proposé de remplacer le terme "méchamment" par les mots "à dessein de nuire" pour marquer la différence par rapport à l'interprétation actuelle. Ces mots indiquent que l'infraction doit être commise avec "l'intention de faire mal, de porter atteinte aux droits de la société ou des particuliers ou de nuire à autrui" (Cass., 15 décembre 1947 auquel se réfèrent A. de Nauw et F. Kutty).

Le caractère immédiat ou continu de cette infraction fait actuellement débat dans la doctrine. Sur la base de la *ratio legis* de cette incrimination, il y a lieu d'admettre qu'il s'agit d'une infraction continue, qui persiste tant que la circulation est entravée.³⁵⁴

Verder wordt het onderscheid tussen al dan niet reeds aan de gang zijnde verkeer (vandaag niet vereist door artikel 406, tweede lid Sw., wel door het derde lid) verlaten. Dit onderscheid biedt weinig toegevoegde waarde in het licht van de doelstelling van de strafbaarstelling: ongeacht of men gehinderd wordt tijdens de deelname aan het verkeer dan wel dat men gehinderd wordt om te gaan deelnemen aan het verkeer, in beide gevallen wordt men gehinderd in het zich vrij verplaatsen.

Ten slotte wordt ook komaf gemaakt met het vandaag bestaande onderscheid met betrekking tot het toepassingsgebied wat de verkeersstromen betreft. Vandaag is artikel 406, derde lid Sw., zonder gegronde reden, niet van toepassing op het verkeer op de binnenwateren of op zee. De ontworpen bepaling maakt dat alle verkeersstromen op gelijke wijze worden beschermd. Anders dan vandaag³⁵³ wordt ook het voetgangersverkeer door de ontworpen bepaling beschermd, nu niet langer het gebruik van een vervoermiddel wordt vereist. Het vliegverkeer blijft uitgesloten, gelet op de afzonderlijke regeling daarvan in het kader van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 1919, betreffende de regeling der luchtvaart (*Belgisch Staatsblad* 26 juli 1937).

Om van verkeersbelemmering te spreken wordt, zoals vandaag, een bijzonder opzet (nu: kwaad opzet) vereist. Dit morele schuldbestanddeel is onduidelijk en geeft aanleiding tot verwarring. Daarom wordt voorgesteld het woord "kwaadwillig" te vervangen door de woorden "met het oogmerk om te schaden" om het verschil met de huidige interpretatie aan te duiden. Deze woorden geven aan dat het misdrijf moet worden gepleegd met het oogmerk schade te berokkenen, de rechten van de maatschappij of van personen te schenden of anderen te schaden (Cass., 15 december 1947, waarnaar A. de Nauw en F. Kutty verwijzen).

Vandaag bestaat in de rechtsleer discussie over het onmiddellijk of voortdurend karakter van dit misdrijf. Vanuit de *ratio legis* van deze strafbaarstelling moet worden aangenomen dat het gaat om een voortdurend misdrijf, dat blijft duren zolang het verkeer wordt belemmerd.³⁵⁴

³⁵³ Cass., 26 mai 1999, *Arr.Cass.* 1999, n° 308.

³⁵⁴ Voy. J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 568, n° 617; F. VAN VOLSEM, "Het misdrijf kwaadwillige belemmer van het verkeer: een niet-geslaagd vangnet bij de vervolging van een niet langer vergunde afsluiting van een buurtweg" (note sous corr., Termonde, 16 octobre 2006), *RABG* 2007, 425, n° 9.2.

³⁵³ Cass. 26 mei 1999, *Arr.Cass.* 1999, nr. 308.

³⁵⁴ Zie J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 568, nr. 617; F. VAN VOLSEM, "Het misdrijf kwaadwillige belemmer van het verkeer: een niet-geslaagd vangnet bij de vervolging van een niet langer vergunde afsluiting van een buurtweg" (noot onder Corr. Dendermonde 16 oktober 2006), *RABG* 2007, 425, nr. 9.2.

Art. 319

L'entrave dangereuse à la circulation

Cet article remplace l'actuel article 406, alinéa 1er, du Code pénal. La nouvelle formulation de l'entrave à la circulation de l'article 318 en projet permet de définir cette situation comme élément aggravant.

La terminologie est actualisée par l'abandon des termes "voies de communication", "ouvrages d'art" ou "matériel" et l'utilisation du terme général "infrastructure de transport"³⁵⁵, sans que cela ait le moindre impact sur la portée de la disposition.

L'expression "dans la circulation" vise les flux de circulation mentionnés dans l'incrimination de "l'entrave à la circulation" (article 318). Il s'agit de la circulation sur la route, le rail, les voies navigables intérieures ou en mer.

La condition que l'entrave à la circulation peut rendre dangereuse la circulation ou provoquer des accidents lors de la circulation implique uniquement qu'une situation dangereuse apparaît; un accident ne doit pas nécessairement s'être produit pour que cette incrimination puisse s'appliquer.

Eu égard à la structure des dispositions de cette section (à savoir une aggravation graduelle de l'impact des faits), il est décidé d'augmenter à chaque fois les peines d'un niveau.

Art. 320

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

Cette disposition reprend la première phrase de l'actuel article 407 du Code pénal.

Cette forme d'entrave à la circulation est (tout comme celle des deux articles suivants) par définition une "entrave dangereuse à la circulation" visée à l'article 319. Vu cette évidence, le caractère "dangereux" n'est pas repris dans la dénomination de l'infraction.

³⁵⁵ La formulation française a été adaptée, sur suggestion de A. DELANNAY ("Les entraves méchantes à la circulation", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 524, nr. 12), en comparaison avec la version antérieure où il était question d' "infrastructure routière". Ce terme pourrait donner la fausse impression que cette disposition ne s'applique qu'à l'infrastructure routière".

Art. 319

Gevaarlijke verkeersbelemmering

Dit artikel vervangt het huidige artikel 406, eerste lid Sw. De nieuwe formulering van de verkeersbelemmering uit het ontworpen artikel 318 maakt het mogelijk deze situatie als een verzwarend bestanddeel te omschrijven.

De terminologie wordt gemoderniseerd, door niet langer te spreken van "verkeerswegen, kunstwerken of het materieel", maar de algemene term "verkeersinfrastructuur"³⁵⁵ te gebruiken, zonder dat dit enige impact heeft op de draagwijdte van de bepaling.

Met de vermelding "in het verkeer" wordt bedoeld op de verkeersstromen vermeld in de strafbaarstelling van "verkeersbelemmering" (artikel 318). Het gaat dus om het verkeer op de weg, de spoorweg, de binnenwateren of op zee.

Het vereiste dat de verkeersbelemmering het zich verplaatsen in het verkeer gevaarlijk kan maken of ongevallen kan veroorzaken bij het deelnemen aan het verkeer impliceert slechts dat er een gevaarsituatie ontstaat; er moet zich niet noodzakelijk een ongeval hebben voorgedaan opdat deze strafbaarstelling toepassing zou kunnen vinden.

Gelet op de opbouw van de bepalingen van deze afdeling (nl. een stapsgewijze verergering van de impact van de feiten), wordt ervoor gekozen de straffen steeds met 1 niveau te doen stijgen.

Art. 320

Verkeersbelemmering met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt de eerste zin van het huidige artikel 407 Sw.

Deze vorm van verkeersbelemmering is (net als die uit de volgende twee artikelen) per definitie een "gevaarlijke verkeersbelemmering" in de zin van artikel 319. Gelet op die evidentie wordt het "gevaarlijke" karakter niet hernomen in de benaming van het misdrijf.

³⁵⁵ De Franstalige term werd, op suggestie van A. DELANNAY ("Les entraves méchantes à la circulation", in X (ed.), *Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 524, nr. 12), aangepast in vergelijking met een eerdere versie van deze tekst, waar sprake was van "infrastructure routière". Die term zou onterecht de indruk kunnen wekken dat de bepaling enkel betrekking heeft op de weginfrastructuur.

Art. 321

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend la deuxième phrase de l'actuel article 407 du Code pénal.

Art. 322

L'entrave à la circulation entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 408 du Code pénal.

Art. 323

Clause de protection des droits et libertés fondamentaux

Aucune disposition de cette section n'est applicable aux diverses actions qui sont menées par les citoyens dans le cadre de l'exercice de leurs droits et libertés. On pense ici aux parents qui bloquent la rue d'une école pour demander une rue sans voiture, aux citoyens qui font des pique-niques sur la rue pour demander un élargissement du piétonnier ou aux cyclistes qui participe à un "*Critical Mass Bike Ride*" pour demander plus de place pour des cyclistes en ville. Bien souvent, ces citoyens occupent la voie publique de manière brève pour donner plus de poids à leurs revendications. Il s'agit ici d'entraves normales à la circulation.

Il est important aussi de prévoir explicitement que les personnes qui exercent leurs droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion, la liberté d'association, etc. ne peuvent pas être poursuivies sur la base des dispositions précitées. C'est la raison pour laquelle une clause de protection des libertés et droits fondamentaux est insérée ici. Les droits auxquels cette clause se réfèrent ne sont pas absolus mais peuvent être soumis à des restrictions notamment justifiées par la nécessité d'assurer le respect d'autres droits fondamentaux concurrents.

Le juge exercera ainsi la mise en balance des droits fondamentaux en présence. Cette clause ne peut d'aucune manière être interprétée comme une extension ou une restriction des droits d'action ou de poursuite existants. Elle est inscrite pour préciser que certes l'entrave ordinaire à la circulation est définie de manière large et inclut tout comportement, mais qu'il est en même temps expressément prévu que l'intention de nuire doit être présente. Il ne s'agit pas d'une simple entrave à la

Art. 321

Verkeersbelemmering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt de tweede zin van het huidige artikel 407 Sw.

Art. 322

Verkeersbelemmering met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 408 Sw.

Art. 323

Clausule inzake de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden

Geen enkele bepaling uit deze afdeling is van toepassing op de verschillende handelingen die door burgers worden verricht in het kader van de uitoefening van hun rechten en vrijheden. We denken hierbij aan ouders die de straat van een school blokkeren om een autovrije straat te vragen, aan burgers die op straat picknicken om een verbreding van de voetgangerszone te vragen of aan fietsers die deelnemen aan een "*Critical Mass Bike Ride*" om meer ruimte voor fietsers in de stad te vragen. Deze burgers bezetten vaak kortstondig de openbare weg om hun eisen meer gewicht te geven. Dit zijn normale verkeersbelemmeringen.

Het is ook van belang duidelijk te maken dat mensen die hun grondrechten uitoefenen, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering, de vrijheid van vereniging, enz. niet kunnen worden vervolgd op grond van de bovengenoemde bepalingen. Daarom is hier een clausule ter bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden ingevoegd. De rechten waarop deze clausule betrekking heeft, zijn niet absoluut, maar kunnen aan beperkingen worden onderworpen die met name gerechtvaardigd zijn door de noodzaak om de eerbiediging van andere concurrerende grondrechten te waarborgen.

De rechter zal dus de betrokken grondrechten tegenover elkaar afwegen. Deze clausule kan op geen enkele wijze gelezen worden als een verruiming of inperking van bestaande vorderings- of vervolgingsrechten. Zij is ingeschreven om te verduidelijken dat gewone verkeersbelemmering weliswaar ruim omschreven is en elke gedraging omvat, maar er is tegelijk uitdrukkelijk bepaald dat er een oogmerk om te schaden aanwezig moet zijn. Het gaat niet om een gewone verkeersbelemmering

circulation de personnes bloquant la rue parce qu'elles veulent une piste cyclable dans leur rue, par exemple.

Les droits visés par cette clause ne sont pas absolus mais peuvent être soumis à des restrictions et sont soumis à l'appréciation du juge pénal. Nous ne suivons pas entièrement l'avis de l'Institut fédéral des droits de l'homme (n° 1/2023 du 9 janvier 2023), ni l'avis de la Commission de réforme du Code pénal, car nous souhaitons préserver la similitude avec la clause déjà existante sur le terrorisme (article 141ter du Code pénal), dont cette disposition s'inspire.

On suit la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme.

Section 5

La mise en danger de la santé publique

Art. 324

L'atteinte aux denrées alimentaires

Cette disposition reprend l'actuel article 454 du Code pénal. Il est indiqué de la reprendre ici, étant donné qu'il s'agit d'une disposition remplissant une fonction préventive: la mise en danger de la santé publique suffit, sans qu'il soit requis qu'une personne ait réellement subi des effets dommageables de cette infraction.

On entend par denrées alimentaires toutes les denrées alimentaires destinées à la consommation humaine. L'eau du robinet entre elle aussi dans cette catégorie étant donné que cette eau potable est destinée à la consommation humaine.

L'actuelle disposition parle uniquement de denrées alimentaires destinées à être vendues ou débitées. Dès lors que le but est de protéger la santé publique, l'incrimination est étendue à la mise à disposition des denrées alimentaires au public. Ce faisant, la distribution gratuite des denrées alimentaires en question est visée.

Cette disposition ne porte bien entendu pas préjudice à d'autres incriminations. Si les substances qui peuvent donner la mort sont mêlées aux aliments dans l'intention de donner la mort au consommateur qui en fait usage, il est question de (tentative de) meurtre. Lorsque l'auteur souhaite, en mêlant aux aliments les substances qui peuvent nuire gravement à la santé, administrer cette substance à une personne, il est question d'actes de violence. S'il ne s'agit pas de ces cas, par exemple

van mensen die de straat blokkeren, omdat ze bv. een fietspad in hun straat willen.

De rechten waarop deze clausule betrekking heeft, zijn niet absoluut, maar kunnen aan beperkingen worden onderworpen en behoren toe aan de beoordeling van de strafrechter. We volgen niet integraal het advies van het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (n° 1/2023 van 9 januari 2023), noch het advies van de Commissie tot hervorming van het Strafwetboek, aangezien we de gelijkenis met de reeds bestaande clausule inzake terrorisme (artikel 141ter Sw.), waarop deze bepaling is geïnspireerd, wensen te behouden.

We volgen de rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens.

Afdeling 5

Het in gevaar brengen van de volksgezondheid

Art. 324

Aantasting van voedingsmiddelen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 454 Sw. Het is gepast ze hier op te nemen, aangezien het gaat om een bepaling met een preventieve functie: het in gevaar brengen van de volksgezondheid volstaat, zonder dat vereist is dat iemand daadwerkelijk schadelijke gevolgen van dit misdrijf heeft ondervonden.

Onder voedingsmiddelen worden alle voedingsmiddelen bedoeld voor menselijke consumptie begrepen. Ook leidingwater valt onder deze noemer, aangezien dit drinkwater bedoeld is voor menselijke consumptie.

In de huidige bepaling is slechts sprake van voedingsmiddelen bestemd om verkocht of gesleten te worden. Gelet op de doelstelling van de bescherming van de volksgezondheid wordt de strafbaarheid uitgebreid tot het ter beschikking stellen van het publiek. Op die manier wordt ook de kosteloze verspreiding van de voedingsmiddelen in kwestie geviséerd.

Deze bepaling doet uiteraard geen afbreuk aan andere strafbaarstellingen. Indien de stoffen die de dood teweeg kunnen brengen onder de voeding worden gemengd met het oogmerk de consument die er gebruik van maakt te doden, is er sprake van (poging tot) doodslag. Wanneer de dader met het mengen van de stoffen die de gezondheid zwaar kunnen schaden onder de voeding deze stof wilde toedienen aan een persoon, is er sprake van geweldsdelicten. Wanneer dit alles niet

parce que l'auteur souhaitait seulement se procurer un avantage illégal en mêlant la substance aux aliments, il est question d'atteinte aux denrées alimentaires.³⁵⁶

Le fait de faire mêler les substances aux denrées alimentaires n'est pas repris. Il y est remédié par les dispositions en projet relatives à la perpétration en tant qu'auteur et la participation dans le Livre Ier.

La falsification de denrées alimentaires avec d'autres substances est punie par les articles 481 et 422 en projet.

Art. 325

La vente de denrées alimentaires ou de substances affectées

Cette disposition reprend l'actuel article 455 du Code pénal.

Art. 326

Le stockage de denrées alimentaires affectées

Cette disposition reprend l'actuel article 456 du Code pénal.

Art. 327

Les peines accessoires

Cette disposition reprend le dernier alinéa de l'actuel article 457 du Code pénal en prévoyant comme peine accessoire la publication de la décision de condamnation.

Les autres alinéas de l'actuel article 457 du Code pénal ne doivent pas être repris ici, étant donné que ces peines accessoires sont déjà d'application sur la base des dispositions du Livre Ier, en projet, du Code pénal.

En outre, une nouvelle peine accessoire est associée à cette infraction, à savoir la fermeture de l'établissement.

³⁵⁶ Cf. P. MORLET, "Mélange, à des denrées alimentaires, de substances de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1989, n° 7619; N. VAN DER ECKEN, "Le mélange, à des denrées alimentaires, de substances de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé", in X (éd.), *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, 821.

het geval is, bv. omdat de dader met het mengen van de stof onder de voeding zich slechts een illegaal voordeel wilde verschaffen, is er sprake van aantasting van voedingsmiddelen.³⁵⁶

Het doen mengen van de stoffen onder voedingsmiddelen wordt niet hernomen. Dit wordt ondervangen door de ontworpen bepalingen in verband met daderschap en deelneming in Boek I.

Het vervalsen van voedingsmiddelen met andere stoffen wordt bestraft door de ontworpen artikelen 481 en 482.

Art. 325

Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen of van stoffen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 455 Sw.

Art. 326

Opslag van aangetaste voedingsmiddelen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 456 Sw.

Art. 327

Bijkomende straffen

Deze bepaling herneemt het laatste lid van het huidige artikel 457 Sw. door te voorzien in de bijkomende straf van de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling.

De overige leden van het huidige artikel 457 Sw. moeten hier niet worden hernomen, aangezien deze bijkomende straffen reeds van toepassing zijn op basis van de bepalingen van het ontworpen Boek I Sw.

Daarnaast wordt een nieuwe bijkomende straf aan dit misdrijf gekoppeld, met name de sluiting van de inrichting.

³⁵⁶ Cf. P. MORLET, "Mélange, à des denrées alimentaires, de substances de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé", in R. SCREVENs en A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1989, nr. 7619; N. VAN DER ECKEN, "Le mélange, à des denrées alimentaires, de substances de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé", in X (éd.), *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 821.

Il est utile que le juge puisse infliger cette peine en vue de la protection de la santé publique.

Art. 328

La dissémination malveillante d'agents pathogènes

L'incrimination d'atteintes à l'intégrité physique, tant dans l'actuel Code pénal que dans les dispositions en projet relatives aux actes de violence, sont en grande partie dirigée contre le fait de causer certaines conséquences dommageables pour la santé, telles qu'une maladie. Il s'ensuit qu'il est parfois difficile de qualifier sur le plan pénal certaines atteintes à l'intégrité physique qui n'entraînent qu'à long ou moyen terme une maladie, une incapacité de travail personnel, etc. La position généralement défendue est que ces faits peuvent être qualifiés de coups et blessures volontaires (article 398 du Code pénal). Le dol général suffit à cet effet et même une simple lésion interne entre en ligne de compte. Il ne doit dès lors pas encore être question de symptômes de maladie.³⁵⁷

Dans les dispositions en projet relatives aux actes de violence, il s'agirait d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré, étant donné que grâce à l'état actuel de la médecine, il est possible de freiner le développement de la maladie. Ces faits sont punissables d'une peine de niveau 1. Cette peine paraît trop légère compte tenu de l'impact considérable que ces faits peuvent avoir pour la victime. C'est la raison pour laquelle ces faits sont ici sanctionnés par une peine de niveau 3.

Si l'agent pathogène a réellement entraîné une maladie (atteinte à l'intégrité du deuxième ou troisième degré) ou la mort, une sanction appropriée de ces faits est possible par le biais des différentes qualifications des actes de violence (en combinaison avec l'application des règles en matière de concours). C'est particulièrement le cas, compte tenu du fait que pour la dissémination malveillante d'agents pathogènes, l'intention méchante est requise, de sorte que si cette infraction a entraîné une maladie ou la mort, les faits peuvent être considérés comme

³⁵⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 524-526, n° 564-565; B. KETELS, "De strafrechtelijke context van risicovol seksueel gedrag", *T.Strafr.* 2008, 366, n° 30; H. NYS, "Recht en aids. Besmetting, opsporing en preventie strafrechtelijk en gezondheidsrechtelijk beschouwd", *Panopticon* 1988, 11; T. VANSWEEVELT, *Aids en recht. Een aansprakelijkheids- en verzekeringsrechtelijke studie*, in *Reeks Aansprakelijkheidsrecht*, Anvers, Maklu, 1989, 105, n° 106. Voy. également P. MANDOUX, "La transmission des M.S.T. et plus particulièrement du virus du sida. Responsabilité pénale", in M. VINCINEAU, P. KLEIN, P. MARY et C. PETIAUX (éds.), *Le sida. Un défi aux droits*, Bruxelles, Bruylant, 1991, 275-276.

Met het oog op de bescherming van de volksgezondheid is het nuttig dat de rechter deze straf kan opleggen.

Art. 328

Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers

De strafbaarstelling van aantastingen van de fysieke integriteit, zowel onder het huidige Strafwetboek als in de ontworpen bepalingen met betrekking tot gewelddaden, zijn in belangrijke mate gericht op het veroorzaken van bepaalde schadelijke gevolgen voor de gezondheid, zoals een ziekte. Dit maakt sommige aantastingen van de fysieke integriteit die pas op lange of middellange termijn resulteren in een ziekte, ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk,... soms moeilijk strafrechtelijk te kwalificeren zijn. Meestal wordt verdedigd dat deze feiten kunnen worden gekwalificeerd als opzettelijke slagen en verwondingen (artikel 398 Sw.). Hiervoor volstaat algemeen opzet en ook een louter intern letsel komt in aanmerking. Er moet dan ook nog geen sprake zijn van ziektesymptomen.³⁵⁷

Onder de ontworpen bepalingen met betrekking tot gewelddaden, zou het gaan om gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad tot gevolg, aangezien het dankzij de actuele stand van de geneeskunde mogelijk is om de ontwikkeling van de ziekte af te remmen. Deze feiten zijn strafbaar met een straf van niveau 1. Deze straf komt al te licht over, gelet op de verregaande impact die deze feiten kunnen hebben voor het slachtoffer. Daarom wordt op deze feiten een straf van niveau 3 gesteld.

Indien de ziekteverwekker daadwerkelijk een ziekte (integriteitsaantasting van de tweede of de derde graad) of de dood veroorzaakt hebben, is een gepaste bestraffing van deze feiten mogelijk via de verschillende kwalificaties van gewelddaden (in combinatie met de toepassing van de regels inzake samenloop). Dit is in het bijzonder het geval gelet op het feit dat voor de kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers kwaad opzet wordt vereist, waardoor indien dit misdrijf een ziekte of de dood tot gevolg heeft de feiten kunnen worden beschouwd als

³⁵⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 524-526, nr. 564-565; B. KETELS, "De strafrechtelijke context van risicovol seksueel gedrag", *T.Strafr.* 2008, 366, nr. 30; H. NYS, "Recht en aids. Besmetting, opsporing en preventie strafrechtelijk en gezondheidsrechtelijk beschouwd", *Panopticon* 1988, 11; T. VANSWEEVELT, *Aids en recht. Een aansprakelijkheids- en verzekeringsrechtelijke studie*, in *Reeks Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Maklu, 1989, 105, nr. 106. Zie ook P. MANDOUX, "La transmission des M.S.T. et plus particulièrement du virus du sida. Responsabilité pénale", in M. VINCINEAU, P. KLEIN, P. MARY et C. PETIAUX (éds.), *Le sida. Un défi aux droits*, Brussel, Bruylant, 1991, 275-276.

des actes de violence, commis avec préméditation et la peine atteint donc un niveau supplémentaire.

Il convient de souligner que l'hypothèse selon laquelle une personne qui se sait séropositive et qui transmet le virus lors de rapports sexuels non protégés, n'est en principe pas visée. En effet, dans ce cas, l'élément moral de l'infraction (absence d'intention malveillante) n'est pas rempli.

Il n'a pas été jugé adéquat de prévoir une sanction en passant par la tentative de perpétration d'actes de violence, étant donné qu'il s'agit ici d'une infraction qui est consommée: l'agent pathogène a été disséminé. Qui plus est, l'approche par le biais de la tentative de perpétration d'actes de violence donnerait lieu à une sanction bien trop faible par rapport aux conséquences d'un tel comportement.

Conformément à l'article 9, la tentative de commettre l'infraction est également punissable. Il serait ainsi par exemple question de cette infraction pour les "cracheurs de corona", situation où l'auteur ne sait pas s'il est ou non contaminé par le virus, mais cela n'est pas invraisemblable vu la situation épidémiologique et la nature du virus en telle sorte que l'auteur utilise le crachat comme moyen de répandre potentiellement le virus.³⁵⁸

Des incriminations comparables sont par exemple trouvées dans le droit pénal suisse (article 231 du Code pénal) et le droit pénal autrichien (§ 178-179 du Strafgesetzbuch).

Art. 329

Les facteurs aggravants

Cet article établit en facteur aggravant le fait que les mineurs ou personnes en situation de vulnérabilité sont visés par l'infraction.

³⁵⁸ Sur les autres qualifications qui peuvent être utilisées *de lege lata*, voyez J. ROZIE et L. CLAES, "Hoe coronaproof is het bijzonder strafrecht", NC 2020, 223-232.

gewelddaden, gepleegd met voorbedachtheid en de straf dus een bijkomend niveau stijgt.

Er zij op gewezen dat de hypothese dat iemand die weet dat hij/zij Hiv-positief is, maar toch het virus overdraagt door onveilige seks, in principe niet wordt geviséerd. In dit geval is niet voldaan aan het morele element van het delict (afwezigheid van kwade opzet).

Een bestraffing via de poging tot het plegen van gewelddaden werd niet gepast geacht, aangezien het hier gaat om een gelukt misdrijf: de ziekteverwekker werd verspreid. Bovendien zou de benadering via de poging tot het plegen van gewelddaden tot een veel te lage bestraffing leiden in vergelijking met de gevolgen van deze gedraging.

Overeenkomstig artikel 9 is ook de poging tot het plegen van dit misdrijf strafbaar. Hiervan zou bv. sprake kunnen zijn bij de zgn. "coronaspuwers", waarbij de dader niet weet of hij besmet is met het virus maar dit, gelet op de epidemiologische situatie en de aard van het virus, niet onwaarschijnlijk is en de dader het spuwen gebruikt als middel om het virus potentieel te verspreiden.³⁵⁸

Vergelijkbare strafbaarstellingen zijn bv. terug te vinden in het Zwitserse (artikel 231 Code pénal) en Oostenrijkse (§ 178-179 Strafgesetzbuch) strafrecht.

Art. 329

Verzwarende factoren

Dit artikel maakt een verzwarende factor van het feit dat de minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand werden geviséerd met dit misdrijf.

³⁵⁸ Over de andere kwalificaties die hiervoor, naar huidig recht, worden gebruikt, zie J. ROZIE en L. CLAES, "Hoe coronaproof is het bijzonder strafrecht", NC 2020, 223-232.

Section 6

*La mise en danger de mineurs ou de personnes
en situation de vulnérabilité*

Sous-section 1re

Du délaissement ou de l'abandon dans le besoin

Art. 330**Le délaissement de personnes**

Cette disposition reprend l'actuel article 423, § 1er, du Code pénal.

Quelques modifications sont néanmoins apportées à la formulation. Tout d'abord, le membre de phrase "dans un lieu quelconque" est supprimé. Il a déjà été avancé, à juste titre, dans la doctrine que cet ajout était superflu.³⁵⁹

Ensuite, les mots "ou fait délaisser" sont supprimés. Il y est remédié par les dispositions en projet relatives à la perpétration en tant qu'auteur et la participation dans le Livre Ier.

Il a en outre été ajouté à la notion de personne en situation de vulnérabilité, l'exigence que la personne ne puisse pas être à même de pourvoir à son entretien. De par sa nature, cette infraction ne peut en effet être commise qu'à l'égard d'une personne qui ne peut pourvoir à son entretien et, partant, a besoin d'une surveillance et de soins permanents.

Enfin, il est exposé ce qu'il y a lieu d'entendre par "délaissement" afin de rendre l'incrimination plus accessible et plus claire. Il s'agit du délaissement "de sorte qu'il y a interruption de la surveillance ou des soins dont la victime a besoin". C'est une codification de l'interprétation existante.³⁶⁰

³⁵⁹ A. MASSET, "Le délaissement et l'abandon d'enfants ou d'incapables dans le besoin", in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER (eds.), *Les infractions. Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 374-375, n° 4.

³⁶⁰ A. MASSET, "Le délaissement et l'abandon d'enfants ou d'incapables dans le besoin", in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER (eds.), *Les infractions. Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 373-374, n° 2. *RPDB*, v° *Crimes et délits envers l'enfant*, n° 93.

Afdeling 6

*Het in gevaar brengen van minderjarigen of personen
in een kwetsbare toestand*

Onderafdeling 1

Verlaten of in een behoeftige toestand achterlaten

Art. 330**Verlating van personen**

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 423, § 1 Sw.

Aan de formulering worden evenwel enkele wijzigingen aangebracht. Ten eerste wordt de zinsnede "op om het even welke plaats" geschrapt. In de rechtsleer werd reeds, terecht, aangehaald dat deze toevoeging overbodig is.³⁵⁹

Ten tweede wordt het "doen verlaten" geschrapt uit de formulering. Dit wordt ondervangen door de ontworpen bepalingen in verband met daderschap en deelneming in Boek I.

Verder wordt aan de notie van persoon in een kwetsbare toestand de vereiste toegevoegd dat het moet gaan om een persoon die niet in staat is in zijn onderhoud te voorzien. Dit misdrijf kan uit zijn aard immers alleen worden gepleegd ten aanzien van een persoon die niet in zijn onderhoud kan voorzien en daardoor voortdurende zorgen of toezicht nodig heeft.

Ten slotte wordt, met het oog op het toegankelijker en duidelijker maken van de strafbaarstelling verduidelijkt wat onder "verlaten" moet worden verstaan. Het gaat om het verlaten "waardoor er een onderbreking is van het toezicht of de zorgen die het slachtoffer nodig heeft". Dit is een codificatie van de bestaande interpretatie.³⁶⁰

³⁵⁹ A. MASSET, "Le délaissement et l'abandon d'enfants ou d'incapables dans le besoin", in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER (eds.), *Les infractions. Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 374-375, nr. 4.

³⁶⁰ A. MASSET, "Le délaissement et l'abandon d'enfants ou d'incapables dans le besoin", in H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER (eds.), *Les infractions. Volume 3: Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 373-374, nr. 2. *RPDB*, v° *Crimes et délits envers l'enfant*, nr. 93.

Art. 331

Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 423, § 2, du Code pénal.

Art. 332

Le délaissement de personnes entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 423, § 3, du Code pénal, mais avec une adaptation du taux de la peine. Une simple conversion donnerait lieu à une peine de niveau 3. Compte tenu toutefois de la logique du système, selon lequel un délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est déjà sanctionné d'une peine de niveau 3, une aggravation de la peine au niveau 4 est appropriée. Il est en outre adéquat d'avoir une sanction plus sévère que celle prévue pour l'abstention d'aide entraînant la mort (article 302) suite au rôle plus actif que l'auteur joue ici: il crée lui-même la situation de danger, alors qu'en cas d'abstention coupable, on constate la situation de danger existante.

Art. 333

Le facteur aggravant

Cette disposition reprend l'actuel article 427 du Code pénal, qui peut être simplifié par la suppression du terme "adoptant", dès lors que les adoptants sont le père ou la mère de l'adopté.

L'incohérence provenant du fait que des parents autres que le père ou la mère sont l'objet, en tant que victimes, du facteur aggravant, et ne le sont pas en tant qu'auteurs lorsqu'ils commettent des faits envers leurs descendants, est supprimée. En outre, il est aussi prévu un facteur aggravant lorsque l'auteur est le partenaire de la victime.

Le dernier alinéa de l'article 427 du Code pénal relatif à l'interdiction des droits devient superflu compte tenu des dispositions en projet du Livre Ier.

Art. 331

Verlating van personen met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 423, § 2 Sw.

Art. 332

Verlating van personen met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 423, § 3 Sw., zij het met een aanpassing in de strafmaat. Een eenvoudige conversie zou resulteren in een straf van niveau 3. Gelet echter op de logica van het systeem, waarbij een verlating van personen met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg reeds wordt bestraft met een straf van niveau 3, is een strafverzwaring tot niveau 4 gepast. De zwaardere bestraffing dan die voor hulpverzuim met de dood tot gevolg (artikel 302) is bovendien gepast door de actievare rol die de dader hier heeft: hij creëert zelf de gevaarsituatie, terwijl men bij schuldig verzuim de bestaande gevaarsituatie vaststelt.

Art. 333

Verzwarende factor

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 427 Sw., waarbij de bepaling kan worden vereenvoudigd door de term "adoptant" niet te hernemen, aangezien de adoptanten vader of moeder zijn van de geadopteerde.

De incoherentie dat andere bloedverwanten in de rechte lijn dan de vader of moeder wel als slachtoffer het voorwerp uitmaken van de verzwarende factor, maar niet als dader wanneer zij de feiten plegen ten aanzien van hun bloedverwanten in neerdalende lijn, wordt weggewerkt. Daarnaast wordt ook voorzien in een verzwarende factor indien de dader de partner is van het slachtoffer.

Het laatste lid van artikel 427 Sw. i.v.m. de ontzetting uit de rechten is overbodig geworden door de ontworpen bepalingen van Boek I.

Art. 334

L'abandon de personnes dans le besoin

Cette disposition reprend l'actuel article 424, alinéas 1er et 2, du Code pénal. Ceux-ci sont regroupés dans un même texte, dès lors qu'ils se recoupent. Afin d'explicitier la portée de la disposition, il est expressément fait mention de l'obligation d'entretien dont l'incrimination entend garantir le respect, obligation visée aux articles 203 et 205 de l'ancien Code civil.

Le dernier alinéa ne doit pas être repris, étant donné qu'il est déjà possible, au sein du niveau 1, de doubler le taux de la peine qui sanctionne actuellement l'infraction. En outre, le projet prévoit une disposition plus large en matière de récidive.

*Sous-section 2**Le défaut d'aliments ou de soins*

Art. 335

La privation d'aliments ou de soins

Cette disposition reprend l'article 425, § 1er, du Code pénal. À l'instar de l'exemple allemand (§ 171 StGB), il n'est plus uniquement question dans la disposition en projet que la privation d'aliments ou de soins compromette la santé du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité, mais également que cette privation porte atteinte à son développement physique ou mental. Certaines formes de négligence intentionnelle envers un enfant n'ont en effet pas directement d'influence sur sa santé, mais bien sur son développement. Un tel comportement n'est pas moins punissable, eu égard aux conséquences potentiellement lourdes pour la victime.

En ce qui concerne le champ d'application de cette incrimination, on déduit actuellement de l'usage du terme "priver" que pour pouvoir commettre cette infraction, il doit y avoir l'obligation naturelle, légale ou conventionnelle, de répondre au besoin en aliments ou en soins du mineur.³⁶¹ Il ne s'agit donc pas ici d'une obligation générale, mais de la sanction pénale de devoirs qui étaient sanctionnés auparavant sur le plan civil uniquement.³⁶² Cette définition n'est pas suffisamment claire par rapport

³⁶¹ J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Bruxelles, Larcier, 1991, 50, n° 6806.

³⁶² C. VAN DEN WYNGAERT en collaboration avec S. VANDROMME et B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Anvers, Maklu, 2014, 217.

Art. 334

In behoeftige toestand achterlaten van personen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 424, eerste en tweede lid Sw. Deze worden daarbij in één tekst geïntegreerd, gelet op de overlap die hiertussen bestaat. Om de strekking van de bepaling duidelijker te maken, wordt uitdrukkelijk melding gemaakt van de onderhoudsplicht waarvan de strafbaarstelling de naleving wil verzekeren, nl. deze uit de artikelen 203 en 205 Oud Burgerlijk Wetboek.

Het laatste lid moet niet worden hernomen, aangezien binnen niveau 1 reeds een verdubbeling van de strafmaat die vandaag op het misdrijf is gesteld mogelijk is. Bovendien voorziet het ontwerp in een ruimere bepaling inzake herhaling.

*Onderafdeling 2**Onthouden van voedsel of verzorging*

Art. 335

Onthouding van voedsel of verzorging

Deze bepaling herneemt artikel 425, § 1 Sw. Naar Duits voorbeeld (§ 171 StGB) is in de ontworpen bepaling echter niet langer alleen sprake van het in het gedrang brengen van de gezondheid van de minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand, maar ook wanneer het slachtoffer door de onthouding van voedsel of verzorging wordt geschaad in zijn lichamelijke of geestelijke ontwikkeling. Bepaalde vormen van opzettelijke verwaarlozing van een kind hebben immers niet direct een invloed op zijn gezondheid, maar wel op zijn ontwikkeling. Dergelijk gedrag is niet minder strafwaardig, gelet op de mogelijk verregaande gevolgen voor het slachtoffer.

Wat het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling betreft, wordt vandaag uit het gebruik van de term "onthouden" afgeleid dat men om dit misdrijf te kunnen plegen de natuurlijke, wettelijke of conventionele verplichting moet hebben om de nood aan voedsel of verzorging van de minderjarige te lenigen.³⁶¹ Het gaat hier dus niet om een algemene verplichting, maar om het strafrechtelijk sanctioneren van plichten die voordien slechts burgerrechtelijk werden gesanctioneerd.³⁶² In

³⁶¹ J.-M. POUPART, "Homicide et lésions corporelles volontaires", in R. SCREVENs et A. MEEÛS (éds.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, IV, Brussel, Larcier, 1991, 50, nr. 6806.

³⁶² C. VAN DEN WYNGAERT m.m.v. S. VANDROMME en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 217.

au principe de légalité et de connaissance de la loi. La notion d' "obligation naturelle" pose surtout problème en la matière.³⁶³ Il semble dès lors plus précis de définir plus clairement le champ d'application personnel des incriminations dans la loi même, comme c'est le cas en France (art. 227-15 C.P.). Cette définition s'inscrit dans le cadre de l'actuel article 405ter du Code pénal et de sa transposition dans l'article 200 en projet.

Le partenaire et les personnes qui ont une obligation conventionnelle de prendre soin du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité, telles qu'un médecin, sont ajoutés à la liste. Cela donne lieu à la description suivante des auteurs potentiels: le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, le partenaire, une personne qui a autorité sur la victime, en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle, ou une personne sur laquelle repose une obligation conventionnelle de prendre soin de la victime.

Le fait que l'existence de cette relation entre l'auteur et la victime représente un élément constitutif de l'infraction n'empêche pas que l'existence de certaines de ces relations puisse également constituer un facteur aggravant. Il demeure en effet possible que le législateur considère la perpétration de ces faits dans le cadre de certaines des relations énumérées comme particulièrement répréhensible, de sorte que le juge doive en tenir compte particulièrement pour déterminer la peine et le taux de la peine.

Une sanction plus sévère que celle prévue pour l'absent coupable est appropriée. Il s'agit ici de personnes ayant une responsabilité particulière à l'égard de la victime, le danger est décrit ici de manière plus spécifique et l'auteur joue un rôle plus actif dans la création ou l'aggravation (délibéré) de la situation de danger.

Art. 336

La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend l'actuel article 425, § 2, du Code pénal.

³⁶³ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 428-429, n° 461.

het licht van het legaliteitsbeginsel en de kenbaarheid van de wet is deze omschrijving niet voldoende duidelijk. Vooral het begrip "natuurlijke verbintenis" is problematisch op dit vlak.³⁶³ Het komt het dan ook accurater voor het personele toepassingsgebied van de strafbaarstellingen duidelijker te omschrijven in de wet zelf, zoals dit ook in Frankrijk (art. 227-15 C.P.) het geval is. Voor deze omschrijving wordt aansluiting gezocht bij het huidige artikel 405ter Sw. en de omzetting ervan in het ontworpen artikel 200.

Hieraan worden de partner en de personen die een conventionele plicht hebben om zorg te dragen voor de minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand, zoals bv. een arts, aan het lijstje toegevoegd. Dit resulteert in volgende omschrijving van potentiële daders: de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, de partner, een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont, dan wel door een persoon op wie een conventionele plicht rust om zorg te dragen voor het slachtoffer.

Het feit dat het bestaan van deze relatie tussen dader en slachtoffer een constitutief bestanddeel van het misdrijf uitmaakt, verhindert niet dat het bestaan van bepaalde van deze relaties ook een verzwarende factor kan uitmaken. Het blijft immers mogelijk dat de wetgever het plegen van deze feiten binnen bepaalde van de opgesomde relaties als bijzonder verwerpelijk beschouwd, waardoor de rechter hiermee in het bijzonder rekening moet houden bij het bepalen van de straf en de strafmaat.

Een strengere bestraffing dan deze voor schuldig verzuim is gepast. Het gaat hier om personen met een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van het slachtoffer, het gevaar is hier specifiek omschreven en de dader heeft een actieve rol in het (opzettelijk) doen ontstaan of verergeren van de gevaarsituatie.

Art. 336

Onthouding van voedsel of verzorging met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 425, § 2 Sw.

³⁶³ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 428-429, nr. 461.

Art. 337

La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 425, § 3, du Code pénal.

Art. 338

Le défaut d'entretien

Cette disposition reprend l'actuel article 426, § 1er, du Code pénal. Le membre de phrase "sans préjudice, s'il y a lieu, de l'application de dispositions pénales plus sévères" n'est pas repris dès lors qu'il est superflu. Si un même comportement peut correspondre à plusieurs incriminations, les règles en matière de concours idéal sont en effet d'application. Le principe *lex specialis derogat lege generali* s'applique uniquement si le législateur a entendu instaurer un régime pénal complet et exclusif avec la *lex specialis*.³⁶⁴ Ce n'est clairement pas le cas en l'occurrence.

En ce qui concerne l'élément moral, la faute la plus légère ne suffit plus par rapport à la situation actuelle pour donner lieu à une incrimination. Conformément au Livre Ier en projet, un défaut grave de prévoyance ou de précaution est requis. Cette adaptation est appropriée, étant donné que le caractère punissable requis n'est pas présent en pareil cas.

Pour le reste, la formulation a été adaptée par analogie à la privation d'aliments ou de soins (article 335 en projet).

Art. 339

Le défaut d'entretien entraînant la mort

Cette disposition reprend l'actuel article 426, § 2, du Code pénal.

³⁶⁴ B. SPRIET, "Samenloop tussen gemeenrechtelijke misdrijven en misdrijven uit het bijzonder ondernemingsstrafrecht (bv. sociaal, fiscaal of economisch strafrecht) of *lex specialis*-/*lex generalis*-regel", in B. TILLEMANS (éd.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 221-222.

Art. 337

Onthouding van voedsel of verzorging met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 425, § 3 Sw.

Art. 338

Nalaten van onderhoud

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 426, § 1 Sw. De zinsnede "onverminderd, indien daartoe grond bestaat, de toepassing van strengere strafbepalingen" wordt niet hernomen aangezien ze overbodig is. Indien een zelfde gedraging onder meerdere strafbaarstellingen kan worden gebracht, gelden immers de regels inzake eendaadse samenloop. Het principe *lex specialis derogat lege generali* geldt enkel indien de wetgever een volledige en exclusieve strafregeling in het leven heeft willen roepen met de *lex specialis*.³⁶⁴ Dat is *in casu* duidelijk niet het geval.

Wat het moreel bestanddeel betreft, volstaat in vergelijking met de huidige situatie niet langer de lichtste fout om tot strafbaarheid te leiden. Conform het ontworpen Boek I wordt een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid vereist. Deze aanpassing is gepast, aangezien de vereiste strafwaardigheid in dergelijk geval niet aanwezig is.

Voor het overige werd de formulering aangepast naar analogie met de onthouding van voedsel of verzorging (ontworpen artikel 335).

Art. 339

Nalaten van onderhoud met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 426, § 2 Sw.

³⁶⁴ B. SPRIET, "Samenloop tussen gemeenrechtelijke misdrijven en misdrijven uit het bijzonder ondernemingsstrafrecht (bv. sociaal, fiscaal of economisch strafrecht) of *lex specialis*-/*lex generalis*-regel", in B. TILLEMANS (éd.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 221-222.

Art. 340

Le facteur aggravant

Cette disposition reprend l'actuel article 427 du Code pénal, qui peut être simplifié par la suppression du terme "adoptant", dès lors que les adoptants sont le père ou la mère de l'adopté.

L'incohérence provenant du fait que des parents autres que le père ou la mère sont l'objet, en tant que victimes, du facteur aggravant, et ne le sont pas en tant qu'auteurs lorsqu'ils commettent des faits envers leurs descendants, est supprimée. Le partenaire est aussi ajouté à la liste.

Le dernier alinéa de l'article 427 du Code pénal relatif à l'interdiction des droits devient superflu compte tenu des dispositions en projet du Livre Ier.

Sous-section 3

L'utilisation ou le leurre en vue de commettre une infraction

Art. 341

L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction

Cette disposition reprend l'actuel article 433, alinéa 1er, du Code pénal.

La réserve pour l'application de l'incrimination de la traite des êtres humains n'est pas reprise. Si un même comportement peut correspondre à plusieurs incriminations, les règles en matière de concours idéal sont en effet d'application. Le principe *lex specialis derogat lege generali* s'applique uniquement si le législateur a entendu instaurer un régime pénal complet et exclusif avec la *lex specialis*.³⁶⁵ Ce n'est clairement pas le cas en l'occurrence.

En ce qui concerne le taux de la peine, le principe existant qui consiste à reprendre la peine sanctionnant l'infraction pour laquelle le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité a été utilisé, est repris. L'aggravation du minimum de la peine n'est toutefois pas reprise, étant donné qu'elle est inconciliable avec la classification des peines en niveaux. L'utilisation d'une

³⁶⁵ B. SPRIET, "Samenloop tussen gemeenrechtelijke misdrijven en misdrijven uit het bijzonder ondernemingsstrafrecht (bv. sociaal, fiscaal of economisch strafrecht) of *lex specialis* / *lex generalis* regel", in B. TILLEMANS (éd.), *Ondernemingsstrafrecht*, Bruges, die Keure, 1999, 221-222.

Art. 340

Verzwarende factor

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 427 Sw., waarbij de bepaling kan worden vereenvoudigd door de term "adoptant" niet te hernemen, aangezien de adoptanten vader of moeder zijn van de geadopteerde.

De incoherentie dat andere bloedverwanten in de rechte lijn dan de vader of moeder wel als slachtoffer het voorwerp uitmaken van de verzwarende factor, maar niet als dader wanneer zij de feiten plegen ten aanzien van hun bloedverwanten in neerdalende lijn, wordt weg-gewerkt. Ook wordt de partner aan het lijstje toegevoegd.

Het laatste lid van artikel 427 Sw. i.v.m. de ontzetting uit de rechten is overbodig geworden door de ontworpen bepalingen van Boek I.

Onderafdeling 3

Gebruik of lokken met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 341

Gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 433, eerste lid Sw.

Het voorbehoud voor de toepassing van de strafbaarstelling van mensenhandel wordt niet hernomen. Indien een zelfde gedraging onder meerdere strafbaarstellingen kan worden gebracht, gelden immers de regels inzake eendaadse samenloop. Het principe *lex specialis derogat lege generali* geldt enkel indien de wetgever een volledige en exclusieve strafregeling in het leven heeft willen roepen met de *lex specialis*.³⁶⁵ Dat is *in casu* duidelijk niet het geval.

Wat de strafmaat betreft, wordt het bestaande principe van de overname van de straf gesteld op het misdrijf waarvoor de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand werd gebruikt, overgenomen. De strafverzwaring wat de minimumstraf betreft wordt echter niet hernomen, aangezien zij niet te verzoenen is met de indeling van de straffen in niveaus. Er kan ook geen autonome

³⁶⁵ B. SPRIET, "Samenloop tussen gemeenrechtelijke misdrijven en misdrijven uit het bijzonder ondernemingsstrafrecht (bv. sociaal, fiscaal of economisch strafrecht) of *lex specialis* / *lex generalis* regel", in B. TILLEMANS (éd.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 221-222.

personne en vue de commettre une infraction est une infraction autonome, qui ne peut dès lors être reprise comme facteur aggravant autonome. Les circonstances aggravantes de l'actuel article 433, alinéa 2, du Code pénal sont en revanche maintenues comme facteur aggravant dans l'article 343 en projet.

Dès lors que le Livre Ier en projet ne distingue plus les crimes, les délits et contraventions comme c'est le cas actuellement, il n'est plus nécessaire de spécifier ces catégories d'infractions.

Art. 342

Le leurre technologique de personnes
en vue de commettre une infraction

Cette disposition reprend l'actuel article 433bis/1, du Code pénal, étant entendu qu'il est ainsi proposé d'étendre le champ d'application aux personnes en situation de vulnérabilité. Des méthodes comparables peuvent en effet avoir un résultat identique lorsque les faits sont commis envers une personne majeure présentant une déficience mentale, par exemple.

Art. 343

Les facteurs aggravants

Cette disposition reprend l'actuel article 433, alinéa 2, du Code pénal, mais en élargit le champ d'application au leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction, étant donné que la *ratio legis* y afférente vaut pour les deux infractions.

Dans un but de cohérence avec les autres délits qui protègent les valeurs juridiques similaires, le fait que l'auteur est le partenaire de la victime est ajouté comme facteur aggravant.

Section 7

Disposition commune

Art. 344

La peine accessoire

Cette disposition permet d'apporter à la victime des infractions des sections 2 (De l'abus de la situation de faiblesse de personnes) ou 5 (De la mise en danger de mineurs ou de personnes en situation de vulnérabilité) une protection supplémentaire par rapport à l'auteur

verzwarende factor van worden gemaakt, aangezien het gebruik van een persoon met het oog op het plegen van een misdrijf een autonoom misdrijf is. De verzwarende omstandigheden uit het huidige artikel 433, tweede lid Sw. worden wel weerhouden als verzwarende factor in het ontworpen artikel 343.

Gelet op het feit dat het ontworpen Boek I geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen zoals vandaag, is het niet langer nodig deze categorieën van misdrijven te specificeren.

Art. 342

Technologisch lokken van personen
met het oog op het plegen van een misdrijf

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 433bis/1 Sw., met dien verstande dat daarbij wordt voorgesteld het toepassingsgebied uit te breiden tot personen in een kwetsbare toestand. Vergelijkbare methoden kunnen immers eenzelfde resultaat hebben wanneer de feiten worden gepleegd ten aanzien van bv. een meerderjarige persoon met een mentale beperking.

Art. 343

Verzwarende factoren

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 433, tweede lid Sw., maar breidt het toepassingsgebied ervan uit tot het technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf aangezien de *ratio legis* ervan opgaat voor beide misdrijven.

Met het oog op de coherentie met andere misdrijven die gelijkaardige rechtsgoederen beschermen, wordt het feit dat de dader de partner is van het slachtoffer toegevoegd als verzwarende factor.

Afdeling 7

Gemeenschappelijke bepaling

Art. 344

Bijkomende straf

Deze bepaling maakt het mogelijk om het slachtoffer van de misdrijven uit de afdelingen 2 (misbruik van de zwakke toestand van personen) of 5 (het in gevaar brengen van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand) bijkomend te beschermen tegen de dader

par l'imposition d'une interdiction de résidence ou de contact. Cela peut se justifier par la vulnérabilité particulière de ces personnes et aussi à l'égard de nouveaux faits commis par le même auteur qui peut abuser du fait que lui et la victime se connaissent.

CHAPITRE 9

Les infractions contre la vie privée des personnes

Ce chapitre regroupe différentes infractions qui portent atteinte à la vie privée des personnes et qui se trouvent actuellement disséminées dans le Code pénal. Il est subdivisé en cinq sections:

- section 1. Les infractions relatives au secret des communications et des données privées d'un système informatique;
- section 2. La violation de lieux servant d'habitation;
- section 3. La protection de la violation du secret professionnel;
- section 4. Les infractions relatives au libre exercice des cultes;
- section 5. La protection de la vie privée des mineurs d'âge dans le cadre des procédures judiciaires.

Section 1

Les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres

À l'heure actuelle, les incriminations relatives au secret des communications et des données d'un système informatique figurent dans des dispositions distinctes à savoir l'article 259*bis* du Code pénal applicable à certains fonctionnaires et l'article 314*bis* du même code applicable aux particuliers. La terminologie de ces dispositions a été encore revue récemment dans le cadre de la loi du 25 décembre 2016 portant des modifications diverses au Code d'instruction criminelle et au Code pénal, en vue d'améliorer les méthodes particulières de recherche et certaines mesures d'enquête concernant Internet, les communications électroniques et les

door het opleggen van een woon- of contactverbod. Dit kan worden verantwoord door de bijzondere kwetsbaarheid van deze personen, ook ten aanzien van nieuwe feiten gepleegd door dezelfde dader die misbruik kan maken van de bekendheid die er bestaat tussen dader en slachtoffer.

HOOFDSTUK 9

Misdrijven tegen het privéleven

In dit hoofdstuk worden verschillende misdrijven samengebracht die het privéleven schenden en die momenteel verspreid zijn over het hele Strafwetboek. Het bestaat uit vijf afdelingen:

- afdeling 1. Misdrijven betreffende het geheim van communicatie, privégegevens van een informaticasysteem en brieven;
- afdeling 2. Schending van plaatsen die tot woning dienen;
- afdeling 3. Bescherming van het beroepsgeheim;
- afdeling 4. Misdrijven betreffende de vrije uitoefening van de eredienssten;
- afdeling 5. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer van minderjarigen in het kader van gerechtelijke procedures.

Afdeling 1

Misdrijven betreffende het geheim van privécommunicatie, privégegevens van een informaticasysteem en brieven

Momenteel zijn de strafbaarstellingen betreffende het geheim van communicatie en gegevens van een informaticasysteem opgenomen in afzonderlijke bepalingen, namelijk artikel 259*bis* van het Strafwetboek dat geldt voor bepaalde ambtenaren en artikel 314*bis* van hetzelfde wetboek dat geldt voor particulieren. De terminologie van deze bepalingen werd onlangs nog herzien door de wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot het internet

télécommunications et créant une banque de données des empreintes vocales³⁶⁶.

Dans un souci de lisibilité et de simplification, les infractions relatives au secret des communications et des données d'un système informatique reprises dans ces deux articles différents ont été regroupées dès lors que les infractions et les peines prévues sont fort similaires. Un élément aggravant est prévu toutefois dans le cas de l'utilisation frauduleuse, par une personne exerçant une fonction publique, d'un enregistrement légalement effectué (cf. ci-dessous).

Art. 345

La violation du secret des communications privées et des données d'un système informatique

Cette disposition reprend les incriminations actuelles visées à l'article 259*bis*, § 1er (applicables à certains fonctionnaires) et à l'article 314*bis*, § 1er, (applicables aux particuliers).

Comme c'est déjà le cas actuellement, l'infraction vise les communications, en ce compris les communications électroniques, ayant un caractère privé, c'est-à-dire, non accessibles au public. Elle couvre également les données non accessibles au public figurant dans un système informatique.

La violation du secret des communications privées et des données d'un système informatique consiste ainsi pour une personne (que ce soit un particulier ou un fonctionnaire) à:

1° délibérément, à l'aide d'un appareil quelconque, intercepter, prendre connaissance, enregistrer des communications non accessibles au public, auxquelles elle ne prend pas part, sans le consentement de tous les participants à ces communications;

2° dans l'intention de commettre une des infractions mentionnées ci-dessus au 1°, installer un appareil quelconque;

3° délibérément, détenir, révéler ou divulguer à une autre personne le contenu de communications non accessibles au public ou de données non accessibles au public d'un système informatique illégalement interceptées ou enregistrées, ou dont il a pris connaissance illégalement, ou utiliser d'une manière quelconque une information obtenue de cette façon.

³⁶⁶ *Moniteur belge* du 17 janvier 2017.

en elektronische en telecomcommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken³⁶⁶.

Met het oog op de leesbaarheid en vereenvoudiging werden de misdrijven betreffende het geheim van communicatie en gegevens van een informaticasysteem, die in deze twee verschillende artikelen staan, gegroepeerd, aangezien de misdrijven en de voorziene straffen zeer gelijkaardig zijn. In geval van bedrieglijk gebruik door een persoon met een openbare functie van een rechtmatig uitgevoerde registratie wordt echter in een verzwarend bestanddeel voorzien (zie hieronder).

Art. 345

Schending van het geheim van privécommunicatie en -gegevens van een informaticasysteem

In deze bepaling zijn de huidige strafbaarstellingen uit artikel 259*bis*, § 1 (van toepassing op bepaalde ambtenaren) en artikel 314*bis*, § 1 (van toepassing op particulieren) hernomen.

Zoals vandaag reeds het geval is, heeft het misdrijf betrekking op communicatie, met inbegrip van elektronische communicatie, van private aard, d.w.z. niet toegankelijk voor het publiek. Deze bepaling betreft ook gegevens van een informaticasysteem die niet voor het publiek toegankelijk zijn.

De schending van het geheim van privécommunicatie en -gegevens van een informaticasysteem bestaat voor een persoon (hetzij een particulier, hetzij een ambtenaar) aldus in:

1° het opzettelijk met behulp van enig toestel onderscheppen, kennis nemen van of opnemen van niet voor publiek toegankelijke communicatie waaraan men zelf niet deelneemt, zonder de toestemming van alle deelnemers aan die communicatie;

2° het opstellen of doen opstellen van enig toestel met het oogmerk een van de hierboven in 1° omschreven misdrijven te plegen;

3° het opzettelijk onder zich houden, aan een andere persoon onthullen of verspreiden of enig gebruik maken van de inhoud van niet voor het publiek toegankelijke communicatie of van niet voor het publiek toegankelijke gegevens van een informaticasysteem die onwettig onderschept of opgenomen zijn of waarvan onwettig kennis genomen is.

³⁶⁶ *Belgisch Staatsblad* van 17 januari 2017.

Compte tenu de la définition de la qualité d'auteur reprise à l'article 17 du projet et des dispositions relatives à la participation reprises à l'article 19 (cf. Livre Ier), il n'est plus nécessaire de préciser que commet également l'infraction celui qui *fait* intercepter, qui *fait* prendre connaissance, etc.

Les incriminations figurant aux 1° et 2° ne visent que les communications privées et non les données d'un système informatique dès lors que ces dernières sont déjà visées par l'infraction de "hacking" reprise actuellement à l'article 550*bis* du Code pénal³⁶⁷ (art. 495 et s. du projet).

Pour les infractions visées aux 1° et 3°, l'élément moral consiste en le dol général tandis que le 2° requiert une intention spéciale ("dans l'intention de commettre une des infractions mentionnées ci-dessus au 1°").

La version originale des articles 259*bis*, § 1er, 1°, et 314*bis*, § 1er, 1°, introduits par la loi du 30 juin 1994 relative à la protection de la vie privée contre les écoutes, la prise de connaissance et l'enregistrement de communications et de télécommunications privées, contenait les mots "pendant leur transmission": "soit, intentionnellement, à l'aide d'un appareil quelconque, écoute ou fait écouter, prend connaissance ou fait prendre connaissance, enregistre ou fait enregistrer, pendant leur transmission, des communications ou des télécommunications privées, auxquelles il ne prend pas part, sans le consentement de tous les participants à ces communications ou télécommunications".

Ainsi, la *ratio legis* de la loi était que l'incrimination s'appliquait à l'écoute, à la prise de connaissance ou à l'enregistrement pendant que la communication avait lieu ou était en transmission. Exemple évident: une conversation téléphonique. Il en va de même pour les articles 90*ter* et suivants du Code d'instruction criminelle: le juge d'instruction ne pouvait intercepter les communications que "pendant leur transmission".

Ces mots ont été supprimés par la loi du 25 décembre 2016 portant des modifications diverses au Code d'instruction criminelle et au Code pénal, en vue d'améliorer les méthodes particulières de recherche et certaines mesures d'enquête concernant Internet, les communications électroniques et les télécommunications et créant une banque de données des empreintes vocales, car, en raison de l'évolution technologique, il n'est plus toujours possible de déterminer si une certaine communication est "en transmission": voyez, par exemple, un courriel non lu: est-il encore en transit ou est-il arrivé, même si le destinataire ne l'a pas encore lu?

³⁶⁷ Doc. parl., Chambre, S.O. 2015-2016, Doc 54-1966/001, p. 75.

Gezien de definitie van de hoedanigheid van dader opgenomen in artikel 17 van het ontwerp en de bepalingen inzake deelneming uit artikel 19 van het ontwerp (zie Boek I), is het niet langer nodig te specificeren dat het misdrijf ook gepleegd kan worden door degene die *laat* onderscheppen, die kennis *laat* nemen, enz.

De strafbaarstellingen onder 1° en 2° zijn enkel van toepassing op privécommunicatie en niet op gegevens van een informaticasysteem, aangezien deze reeds vallen onder het misdrijf "hacking" dat momenteel is opgenomen in artikel 550*bis* van het Strafwetboek³⁶⁷ (artikel 495 e.v. van het ontwerp).

Voor de misdrijven bedoeld in 1° en 3° bestaat het moreel bestanddeel uit het algemeen opzet, terwijl voor 2° een bijzonder opzet vereist is ("met het opzet om een van de hierboven in 1° vermelde misdrijven te plegen").

De oorspronkelijke versie van de artikelen 259*bis*, § 1, 1°, en 314*bis*, § 1, 1°, ingevoerd door de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennisnemen en openen van privécommunicatie en -telecommunicatie bevatte de woorden "tijdens de overbrenging ervan": "ofwel, opzettelijk, met behulp van enig toestel privécommunicatie of -telecommunicatie, waaraan hij niet deelneemt, tijdens de overbrenging ervan, af luistert of doet af luisteren, er kennis van neemt of doet van nemen, opneemt of doet opnemen, zonder de toestemming van alle deelnemers aan die communicatie of telecommunicatie".

De *ratio legis* van de wet was dus dat de strafbaarstelling van toepassing was op het af luisteren, kennisnemen of opnemen terwijl de communicatie plaatsvond, of onderweg was. Voor de hand liggend voorbeeld: een telefoongesprek. Hetzelfde was van toepassing op de artikelen 90*ter* en volgende van het Wetboek van strafvordering: de onderzoeksrechter kon slechts communicatie onderscheppen "tijdens de overbrenging ervan".

Deze woorden zijn geschrapt door de wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrucken, omdat door de technologische evolutie niet altijd meer uitgemaakt kan worden of bepaalde communicatie "in overbrenging" is: zie bijvoorbeeld een ongelezen email: is die nog onderweg of is die aangekomen, zelfs al heeft de bestemming hem nog niet gelezen?

³⁶⁷ Parl. St. Kamer 2015-16, nr. 54-1966/001, p. 75.

La suppression des mots “pendant sa transmission” pourrait prêter à confusion en ce qui concerne *la prise de connaissance* prévue au § 1er, 1°: alors que pour l’interception et l’enregistrement de communications non accessibles au public, il est clair que ces actes ont lieu pendant que la communication a lieu, la prise de connaissance pourrait également être interprétée comme la prise de connaissance a posteriori de communications qui ont déjà eu lieu. Cependant, ce n’est pas le cas: même pour le comportement de prise de connaissance, la ratio legis de la loi reste la même que dans sa version originale, et ce comportement n’est donc punissable que lorsqu’il se produit de manière directe, c’est-à-dire pendant que la communication a lieu.

En effet, la prise de connaissance ultérieure de communications légalement enregistrées ou interceptées et non accessibles au public est sanctionnée par les articles 259*bis*, § 2 et 314*bis*, § 2, et dans le projet actuel par les articles 347 et 348. Ces articles sanctionnent l’utilisation frauduleuse d’enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d’un système informatique et nécessitent donc une intention spéciale.

Ces infractions sont punies d’une peine de niveau 2 (ce qui correspond grosso modo aux taux de peine actuels applicables).

Art. 346

La violation aggravée du secret
des communications privées ou des données
privées d’un système informatique

Dès lors que les personnes exerçant une fonction publique peuvent avoir plus facilement accès aux appareils d’enregistrement de communication privée et à l’instar de l’aggravation de peine prévue ci-dessous pour l’utilisation frauduleuse d’enregistrement, une aggravation de la peine (niveau 3) est prévue lorsque l’infraction est commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l’exercice de ses fonctions.

Art. 347

L’utilisation frauduleuse d’enregistrements
légalement effectués de communications privées
ou de données privées d’un système informatique

Cette disposition reprend les incriminations actuelles visées à l’article 259*bis*, § 2, (applicables à certains

De schrapping van de woorden “tijdens de overbrenging ervan” zou tot verwarring kunnen leiden m.b.t. het *kennisnemen* voorzien in § 1, 1°: daar waar het voor het onderscheppen en het opnemen van niet voor publiek toegankelijke communicatie duidelijk is dat deze gedragingen plaatsvinden terwijl de communicatie plaatsvindt, zou het kennisnemen ook geïnterpreteerd kunnen worden als het achteraf kennisnemen van communicatie die al plaatsgevonden heeft. Dit is echter niet het geval: ook voor de gedraging kennisnemen blijft de ratio legis van de wet hetzelfde als in de oorspronkelijke versie ervan, en is deze gedraging dus enkel strafbaar wanneer dit direct gebeurt, dus terwijl de communicatie plaatsvindt.

Het kennisnemen achteraf van wettig opgenomen of onderschepte niet voor het publiek toegankelijke communicatie wordt immers bestraft door de artikelen 259*bis*, § 2 en 314*bis*, § 2, en in huidig ontwerp door de artikelen 347 en 348. Deze artikelen bestraffen het bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van communicatie of gegevens van een informaticasysteem die niet toegankelijk zijn voor het publiek en vereisen dus een bijzonder opzet.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 2 (wat ongeveer overeenstemt met de huidige strafmaten).

Art. 346

Verzwaarde schending van het geheim
van privécommunicatie of privégegevens
van een informaticasysteem

Aangezien personen met een openbare functie gemakkelijker toegang kunnen krijgen tot apparatuur voor de registratie van privécommunicatie en, net als bij de hieronder voorziene verzwaring van de straf voor bedrieglijk gebruik van de registratie, wordt er in een verzwaring van de straf (niveau 3) voorzien wanneer het misdrijf wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Art. 347

Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte
opnamen van privécommunicatie of
privégegevens van een informaticasysteem

In deze bepaling zijn de huidige strafbaarstellingen uit artikel 259*bis*, § 2 (van toepassing op bepaalde

fonctionnaires) et à l'article 314*bis*, § 2, (applicables aux particuliers).

Il est question ici d'utilisation frauduleuse d'enregistrements de communications privées ou de données informatiques non accessibles au public qui ont été légalement effectués. Ce n'est donc pas l'enregistrement lui-même qui est visé ici puisqu'il est légal mais bien son utilisation frauduleuse ou à dessein de nuire (intention spéciale).

Bien entendu, il ne saurait être question d'utilisation frauduleuse lorsque l'utilisation est autorisée par la loi. Ainsi lorsqu'elle poursuit un but légitime, l'utilisation d'un enregistrement régulier par un participant à la communication est autorisée dans le respect du droit à un procès équitable³⁶⁸. Il a été jugé que l'utilisation d'un enregistrement par une personne qui participe à la communication, même à l'insu de son interlocuteur, est légale lorsqu'un tel enregistrement est utilisé à des fins probatoires par la personne qui, apprenant l'existence d'une infraction, s'acquitte de l'obligation d'en faire la dénonciation au procureur du Roi³⁶⁹.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 348

L'utilisation frauduleuse aggravée d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique

À l'instar de la situation actuelle, une aggravation de la peine (niveau 3) est prévue lorsque l'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique est commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Art. 349

La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute

Cette disposition reprend les incriminations actuelles visées à l'article 259*bis*, § 2*bis*, (applicables à certains

ambtenaren) en artikel 314*bis*, § 2 (van toepassing op particulieren) hernomen.

Het gaat hier om bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem die niet toegankelijk zijn voor het publiek. Het gaat hier dus niet om de opname zelf, die wettig is, maar om het bedrieglijke gebruik ervan of het gebruik met de bedoeling om schade toe te brengen (bijzonder opzet).

Van bedrieglijk gebruik kan natuurlijk geen sprake zijn als het gebruik wettelijk is toegestaan. Wanneer dus een legitiem doel wordt nagestreefd, is het gebruik van een rechtmatige opname door een deelnemer aan de communicatie toegestaan overeenkomstig het recht op een eerlijk proces³⁶⁸. Er werd geoordeeld dat het gebruik van een opname door een persoon die deelneemt aan de communicatie, zelfs zonder medeweten van zijn gesprekspartner, rechtmatig is wanneer een dergelijke opname wordt gebruikt voor bewijsdoeleinden door de persoon die, het bestaan vernemend van een misdrijf, voldoet aan de verplichting om dit te melden aan de procureur des Konings³⁶⁹.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 348

Verzwaard bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Net als in de huidige situatie is voorzien in een verzwaring van de straf (niveau 3) wanneer het bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Art. 349

Onwettig bezit of onwettige terbeschikkingstelling van afluistermateriaal

Deze bepaling herneemt de huidige strafbaarstellingen uit artikel 259*bis*, § 2*bis*, (van toepassing op

³⁶⁸ M.-A. BEERNAERT, H.-D. BOSLY et D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Bruxelles, La Charte, 8e éd., 2017, p. 797.

³⁶⁹ Cass., 8 janvier 2014, RG P.13.1935, *Pas.*, 2014, n° 12, avec concl. M.P.

³⁶⁸ M.-A. BEERNAERT, H.-D. BOSLY et D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Brussel, La Charte, 8e éd., 2017, p. 797.

³⁶⁹ Cass. 8 januari 2014, AR P.13.1935, *Pas.*, 2014, nr. 12, met concl. M.P.

fonctionnaires) et à l'article 314*bis*, § 2*bis*, du Code pénal (applicables aux particuliers).

Par parallélisme à la situation actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Comme la loi incrimine déjà la possession ou la mise à disposition illégale de matériel d'écoute, il ne paraît pas nécessaire de prévoir des règles spécifiques en ce qui concerne la tentative de commettre l'infraction, celle-ci étant régie par le droit commun.

Art. 350

La violation du secret des lettres

Cette disposition regroupe les articles 460 et 460*bis* du Code pénal actuel. Même si les envois postaux se font plus rares, il importe de maintenir cette incrimination. Par ailleurs, il faut noter ici que la protection du contenu des messages électroniques (courriels, SMS...) est garantie par l'incrimination de violation du secret des communications privées et des données d'un système informatique (cf. *supra*).

Comme une lettre d'huissier peut être déposée par l'huissier directement dans la boîte aux lettres du destinataire sans l'intervention d'un opérateur postal, il importe d'inclure également dans l'incrimination la protection de tels courriers.

Au regard du taux de peine actuel, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 2

La violation de lieux servant d'habitation

À l'heure actuelle, la violation de domicile ou d'un lieu servant d'habitation est régie, d'une part, par l'article 148 du Code pénal (pour certains fonctionnaires) et par les articles 439 à 442/1 du Code pénal (pour les particuliers). Ces dernières dispositions ont été encore revues récemment par la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui.

Le projet propose de regrouper ces dispositions. En effet, de façon apparemment peu logique, la violation de domicile par un fonctionnaire est réprimée par une peine plus légère (emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de vingt-six euros à deux cents

bepaalde ambtenaren) en artikel 314*bis*, § 2*bis*, van het Strafwetboek (van toepassing op particulieren).

Naar analogie met de huidige situatie is dit misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2.

Aangezien het onwettig bezit of onwettige terbeschikkingstelling van afluistermateriaal reeds strafbaar is gesteld, lijkt het niet nodig in specifieke regels te voorzien voor de poging tot het plegen van het misdrijf, die onder het gemene recht valt.

Art. 350

Schending van het briefgeheim

Deze bepaling verenigt de artikelen 460 en 460*bis* van het huidige Strafwetboek. Hoewel postzendingen alsmaar zeldzamer worden, is het belangrijk deze strafbaarstelling te behouden. Voorts dient te worden opgemerkt dat de bescherming van de inhoud van elektronische berichten (e-mails, sms'en, enz.) wordt gewaarborgd door de strafbaarstelling van de schending van het geheim van privécommunicatie en -gegevens van een informaticasysteem (cf. *supra*).

Aangezien een brief van een gerechtsdeurwaarder zonder tussenkomst van een postoperator door de gerechtsdeurwaarder rechtstreeks in de brievenbus van de ontvanger kan worden gedeponed, is het ook van belang de bescherming van dergelijke post in de strafbaarstelling op te nemen.

Rekening houdend met huidige strafniveau wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 2

Schending van woonplaatsen die tot woning dienen

Momenteel wordt de schending van een woon- of verblijfplaats enerzijds geregeld door artikel 148 van het Strafwetboek (voor bepaalde ambtenaren) en anderzijds door de artikelen 439 tot 442/1 van het Strafwetboek (voor particulieren). Deze laatste bepalingen werden onlangs herzien bij de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed.

In het ontwerp wordt voorgesteld deze bepalingen te groeperen. De schending van de woonplaats door een ambtenaar wordt immers op een schijnbaar onlogische wijze bestraft met een lichtere straf (gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van

euros) que celle prévue pour les particuliers (emprisonnement de quinze jours à deux ans et d'une amende de vingt-six euros à trois cents euros). Dans un tel cas de figure, il n'existe toutefois aucun motif justifiant de considérer que la qualité de fonctionnaire constituerait une circonstance justifiant une peine inférieure en telle sorte que la distinction ne sera pas retenue.

Art. 351

La violation de domicile ou d'un lieu habité

Cette disposition reprend les incriminations visées aux articles 439 et 442 du Code pénal actuel.

Le notion de domicile est à entendre ici au sens que lui a donné la Cour européenne des droits de l'homme dans son interprétation de l'article 8 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. Par domicile ou lieux protégés par l'article 8 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, il y a lieu d'entendre les lieux avec leurs annexes qui ne sont pas publics et qui servent de logement, de résidence (permanente ou temporaire) ou de lieu d'activités à une personne (physique ou morale) qui y abrite une sphère de sa vie privée³⁷⁰

Par souci de clarté, le projet propose de retenir également la notion récemment introduite de lieu habité ("une maison, un appartement, une chambre ou un logement habités par autrui"), dès lors que la protection du domicile couvre tous les lieux habités, en ce compris les lieux où une personne n'est pas domiciliée et que l'intrusion dans ces lieux par des tiers, sans le consentement des habitants, se trouve sanctionnée pénalement.

Il faut que les lieux soient occupés, peu importe que ce soit de manière permanente, temporaire ou intermittente, par celui qui y a droit ou de son consentement. Il n'est pas exigé que les lieux soient habités en permanence:

³⁷⁰ M.-A. BEERNAERT, H.-D. BOSLY et D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Bruxelles, La Charte, 8e éd., 2017, p. 467.

zesentwintig euro tot tweehonderd euro) dan de straf die voor particulieren geldt (gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en geldboete van zesentwintig euro tot driehonderd euro). In een dergelijk geval is er echter geen reden om aan te nemen dat de hoedanigheid van ambtenaar een omstandigheid zou vormen die een lagere straf rechtvaardigt, zodat het onderscheid niet zal worden gehandhaafd.

Art. 351

Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats

In deze bepaling worden de in de artikelen 439 en 442 van het huidige Strafwetboek bepaalde misdrijven hernomen.

Het begrip "woonplaats" moet hier worden opgevat in de zin die het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aan dit begrip heeft gegeven in zijn interpretatie van artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden. Met woonplaats of door artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele vrijheden beschermde plaatsen worden niet-openbare plaatsen en hun aanhorigheden bedoeld, die dienen als huisvesting, (permanente of tijdelijke) verblijfplaats of plaats waar een (natuurlijke of rechtspersoon) persoon activiteiten uitoefent en waar zijn privéleven zich afspeelt³⁷⁰.

Omwille van de duidelijkheid wordt in het ontwerp ook voorgesteld het onlangs geïntroduceerde begrip van een bewoonde plaats ("een door een ander bewoond huis, appartement, kamer of verblijf") te behouden, aangezien de bescherming van de woonplaats alle bewoonde plaatsen omvat, met inbegrip van plaatsen waar een persoon niet gedomicilieerd is en het binnendringen in deze plaatsen door derden, zonder toestemming van de bewoners, strafrechtelijk wordt beteugeld.

De plaatsen moeten permanent, tijdelijk of met tussenpozen worden bewoond door de rechthebbende of met diens toestemming. Het is niet vereist dat de plaatsen permanent bewoond zijn: het binnendringen

³⁷⁰ M.-A. BEERNAERT, H.-D. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Brussel, La Charte, 8e ed., 2017, p. 467.

ainsi l'intrusion dans une seconde résidence "habitée" tombe sous l'incrimination.

Bien entendu, lorsque la loi permet l'entrée dans les lieux et que les formes éventuelles qu'elle prévoit ont été respectées, il n'y a pas d'infraction (conformément d'ailleurs à l'article 12 du Livre Ier).

L'infraction requiert comme élément moral le fait d'avoir agi délibérément. Ainsi, la personne qui occupe le lieu de bonne foi parce qu'elle pense être le légitime locataire, n'est pas punissable en vertu de cette disposition.

S'agissant d'une atteinte à un droit constitutionnellement protégé, la peine prévue est une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction est réprimée conformément à l'article 9 du Code pénal.

Art. 352

La violation de domicile ou d'un lieu habité aggravée

Cette disposition reprend pour partie les circonstances aggravantes prévues par l'article 440 du Code pénal. En ce qui concerne l'élément aggravant résultant de la possession d'une arme, il n'est plus exigé en sus que l'auteur ait agi la nuit et avec une ou plusieurs personnes.

Ainsi, la violation de domicile ou d'un lieu habité est punie d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° les faits ont été commis à l'aide de menaces ou de violences;

2° si le fait a été commis, soit sur un faux ordre de l'autorité publique, soit avec le costume, soit sous le nom d'un de ses agents;

3° l'auteur ou un des auteurs était porteur d'une arme.

in een "bewoond" tweede verblijf valt dus onder de strafbaarstelling.

Uiteraard is er geen sprake van een misdrijf wanneer de wet de toegang toestaat tot die plaatsen en wanneer de eventuele vormvoorschriften waarin de wet voorziet worden gerespecteerd (overeenkomstig artikel 12 van Boek I).

Om van een misdrijf te spreken, is het moreel bestanddeel van het opzettelijk handelen vereist. Zo is een persoon die te goeder trouw de plaats binnendringt omdat hij denkt dat hij de wettige huurder is, dus niet strafbaar op grond van deze bepaling.

Aangezien het om een inbreuk op een grondwettelijk beschermd recht gaat, is de voorziene straf een straf van niveau 2.

De poging tot het plegen van het misdrijf is strafbaar op grond van artikel 9 van het Strafwetboek.

Art. 352

Verzwaarde huisvredebreuk of verzwaarde schending van een bewoonde plaats

Deze bepaling neemt de verzwarende omstandigheden van artikel 440 van het Strafwetboek ten dele over. Wat betreft het verzwarend bestanddeel dat voortvloeit uit het bezit van een wapen, is het niet langer vereist dat de dader 's nachts en met één of meer personen heeft gehandeld.

Zo is de schending van een woonplaats of een bewoonde plaats strafbaar met een straf van niveau 3 wanneer:

1° de feiten werden gepleegd met behulp van bedreiging of geweld;

2° het feit werd gepleegd door zich te beroepen op een vals bevel van het openbaar gezag of door gebruik te maken van de kledij, herkenningstekens, de naam of hoedanigheid van een agent van het openbaar gezag;

3° de dader of een van de daders een wapen bij zich had.

Art. 353

L'occupation illicite d'un lieu non habité

La protection de lieux non occupés ou abandonnés se pose en d'autres termes dès lors qu'à la différence des lieux habités, ils ne bénéficient pas directement d'une protection constitutionnelle. La disposition pénale visée à l'article 442/1 du Code pénal a été introduite récemment par la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui.

Étant donné que la figure juridique de l'infraction sur plainte est abandonnée de manière générale dans le nouveau Code pénal, cette condition est supprimée et, conformément avec le taux de la peine actuelle, une infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 354

Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion

La protection de lieux non occupés ou abandonnés se pose en d'autres termes dès lors qu'à la différence des lieux habités, ils ne bénéficient pas directement d'une protection constitutionnelle. La question qui se pose ici est de savoir si l'occupation d'un tel lieu doit être incriminée de prime abord ou si cette incrimination ne doit pas intervenir dans un second temps, après qu'un ordre d'évacuation ou d'expulsion ait été pris.

Il y a lieu de prendre ici en compte les critères figurant dans "l'instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable du comportement visé par l'infraction" développé par le Service de la Politique criminelle³⁷¹.

Le maintien de l'incrimination de l'occupation simple d'un immeuble non habité ne saurait se justifier au regard des critères développés par l'instrument d'évaluation:

³⁷¹ SERVICE DE POLITIQUE CRIMINELLE, avec la collaboration de C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, Développement d'un l'instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable du comportement visé par l'infraction, Bruxelles, Service public justice, 2017, 225 p.; DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.

Art. 353

Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats

De bescherming van onbewoonde of verlaten plaatsen wordt anders geregeld omdat ze, in tegenstelling tot bewoonde plaatsen, geen rechtstreekse grondwettelijke bescherming genieten. Deze strafbaarstelling uit artikel 442/1 van het Strafwetboek werd pas recent ingevoerd door de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed.

Aangezien de rechtsfiguur van het klachtmisdrijf op algemene wijze, wordt verlaten in het nieuwe Strafwetboek, vervalt deze vereiste en wordt het, in overeenstemming met de huidige strafmaat, een misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 354

Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting

De bescherming van onbewoonde of verlaten plaatsen wordt op een andere wijze geregeld omdat ze, in tegenstelling tot bewoonde plaatsen, geen rechtstreeks grondwettelijke bescherming genieten. De vraag rijst of het bezetten van een dergelijke plaats op het eerste gezicht strafbaar moet worden gesteld of dat dit niet in tweede instantie moet gebeuren, nadat een evacuatie- of uitzettingsbevel is uitgevaardigd.

Hierbij dient rekening gehouden te worden met de criteria in het "evaluatie-instrument om de strafbaarheid te bepalen van de gedraging waarop het misdrijf is gericht", ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid³⁷¹.

De handhaving van de strafbaarstelling van het louter betrekken van een leegstaand gebouw kan niet worden gerechtvaardigd in het licht van de door het evaluatie-instrument ontwikkelde criteria:

³⁷¹ SERVICE DE POLITIQUE CRIMINELLE, avec la collaboration de C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, Développement d'un instrument d'évaluation afin de déterminer le caractère punissable du comportement visé par l'infraction, Bruxelles, Service public justice, 2017, 225 p.; DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIM, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie*, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.

— il n'y a pas de norme hiérarchique supérieure prescrivant la sanction pénale du comportement en question;

— la description de l'infraction ne contient pas d'atteinte au "noyau dur" des droits fondamentaux;

— une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle ou psychique d'une personne ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage matériel ne fait pas partie de la description de l'infraction. En effet, lorsqu'elle n'est pas accompagnée de destruction ou de dégradation, la simple occupation d'un bien abandonné ou non occupé ne cause pas de dommage matériel; au contraire, dans certains cas, elle contribue à la conservation du bien;

— le dommage causé à l'État ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à la vie en communauté dans notre société ne fait pas partie de la description de l'infraction. En effet, la simple occupation d'un immeuble abandonné ou non occupé ne cause pas de préjudice à la vie en communauté. Les pouvoirs publics développent d'ailleurs des politiques tendant à lutter contre les immeubles laissés à l'abandon;

— l'incrimination du comportement n'est pas recommandée par une organisation internationale;

— l'infraction n'est pas en relation avec ou ne dépend pas d'une autre infraction à traiter pénalement;

— il existe une réponse non pénale au comportement décrit par l'infraction. En effet, l'ordonnance d'évacuation visée à l'article 12, § 1er, de la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui ou l'expulsion visée à l'article 1344*decies* du Code judiciaire constituent des instruments efficaces pour mettre fin à l'occupation sans titre ni droit, et ce d'autant plus que le refus d'obtempérer à ces décisions reste, quant à lui, sanctionné pénalement.

Les enjeux ici sont moins prioritaires puisque l'immeuble était inoccupé. Ce qui importe pour le propriétaire,

— er is geen hogere hiërarchische norm die de strafrechtelijke sanctie van de betrokken gedraging voorschrijft;

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen inbreuk op de "harde kern" van fundamentele rechten;

— een aantasting van de fysieke, seksuele of psychologische integriteit van een persoon maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf. Wanneer het gebruik van een verlaten of leegstaand onroerende zaak niet gepaard gaat met vernietiging of aantasting, veroorzaakt dit immers geen materiële schade; integendeel, in sommige gevallen draagt het bij tot het behoud van de onroerende zaak;

— de aan de Staat toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de economie toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de omgeving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan het gemeenschapsleven in onze samenleving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf. Het louter betrekken van een verlaten of leegstaand gebouw doet immers geen afbreuk aan het gemeenschapsleven. De overheid ontwikkelt trouwens beleidslijnen om achtergelaten gebouwen te bestrijden;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— het misdrijf houdt geen verband met of is niet afhankelijk van een ander misdrijf dat strafrechtelijk moet worden vervolgd;

— er is een niet-strafrechtelijke reactie op de gedraging die door het misdrijf wordt beschreven. Het bevel tot ontruiming bedoeld in artikel 12, § 1, van de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed of de uithuiszetting zoals bedoeld in artikel 1344*decies* van het Gerechtelijk Wetboek, zijn immers doeltreffende instrumenten om een einde te maken aan de bezetting zonder titel noch recht, te meer daar de weigering om deze beslissingen na te leven, strafrechtelijk gesanctioneerd wordt.

De belangen hier zijn minder prioritair aangezien het gebouw onbezet was. Voor de eigenaar is het belangrijk

c'est de pouvoir disposer d'un moyen efficace pour obtenir rapidement la libération des lieux. Ce n'est pas tellement la menace pénale mais plutôt l'ordre d'évacuation ou la décision d'expulsion qui peut assurer l'effectivité de la libération des lieux. Comme le choix des promoteurs du nouveau Code a été d'abandonner la notion de délit sur plainte, la plainte ou réaction du propriétaire légitime se traduit par la démarche auprès du procureur du Roi ou du juge de paix en vue d'obtenir une décision d'évacuation ou d'expulsion.

En revanche, en cas de non-respect d'un ordre d'évacuation ou d'expulsion auquel l'occupant n'aurait pas donné suite, le comportement se trouve sanctionné.

Ainsi, le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion consiste à, délibérément, ne pas donner suite, dans le délai fixé, à l'ordonnance d'évacuation visée à l'article 12, § 1er, de la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui ou à l'expulsion visée à l'article 1344^{decies} du Code judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1, un emprisonnement ne saurait se justifier pour une telle infraction, les autres réponses pénales devant être privilégiées.

Section 3

La protection du secret professionnel

Cette section consacrée aux incriminations en relation avec la protection du secret professionnel reprend les articles 458 à 458^{quater} actuels du Code. Il est proposé d'abroger l'article 459 du Code pénal qui vise une situation relevant d'une époque largement révolue (les dépôts au mont-de-piété)³⁷².

Art. 355

La violation du secret professionnel

La disposition en projet reprend pratiquement dans les mêmes termes l'incrimination de la violation du

³⁷² Comme les employés de banque et de société de crédit, les employés ou agents du mont-de-piété sont tenu à un devoir de discrétion et le non-respect de ce devoir devrait donner lieu, le cas échéant, à des sanctions civiles ou disciplinaires, sans que la menace d'une sanction pénale soit nécessaire.

om over een effectief middel te beschikken om snel de vrijgave van het pand te verkrijgen. De doeltreffendheid van de vrijgave van de plaatsen kan niet zozeer worden gegarandeerd door de strafrechtelijke dreiging als wel door het ontruimings- of uitzettingsbevel. Aangezien de auteurs van het nieuwe wetboek ervoor hebben gekozen om het begrip klachtmisdrijf te verlaten, wordt de klacht of reactie van de rechtmatige eigenaar vertaald in de stappen ondernomen bij de procureur des Konings of het vrederecht om een ontruimings- of uitzettingsbevel te verkrijgen.

Als degene die de plaats bezet daarentegen een ontruimings- of uitzettingsbevel niet opvolgt, wordt de gedraging bestraft.

De weigering om een evacuatie- of uitzettingsbevel na te leven, bestaat dus in het opzettelijk nalaten om binnen de gestelde termijn gevolg te geven aan het ontruimingsbevel bedoeld in artikel 12, § 1, van de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed of de uithuiszetting bedoeld in artikel 1344^{decies} van het Gerechtelijk Wetboek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1, aangezien een gevangenisstraf voor een dergelijk misdrijf niet kan worden gerechtvaardigd; andere strafrechtelijke reacties verdienen de voorkeur.

Afdeling 3

Bescherming van het beroepsgeheim

Deze afdeling over strafbaarstellingen betreffende de bescherming van het beroepsgeheim neemt de huidige artikelen 458 tot 458^{quater} van het Strafwetboek over. Voorgesteld wordt om artikel 459 van het Strafwetboek op te heffen, aangezien dat betrekking heeft op een situatie uit een grotendeels vervlogen tijdperk (inpandgevingen bij de berg van barmhartigheid)³⁷².

Art. 355

Schending van het beroepsgeheim

In de ontworpen bepaling wordt de strafbaarstelling van de schending van het beroepsgeheim, zoals vervat

³⁷² Net als werknemers van banken en kredietbedrijven zijn bedienden of agenten van de berg van barmhartigheid gebonden aan een discretieplicht en wanneer deze plicht niet wordt nagekomen, moeten er, indien nodig, civielrechtelijke of tuchtrechtelijke sancties worden opgelegd, zonder dat er een strafrechtelijke sanctie nodig is.

secret professionnel figurant à l'article 458 du Code pénal actuel. Toutefois, elle ne reprend pour la définition des dépositaires du secret professionnel que la catégorie générique de ces dépositaires dès lors que "les médecins, chirurgiens, officiers de santé, pharmaciens, sages-femmes" sont assurément des "personnes dépositaires, par état ou par profession, des secrets qu'on leur confie". Le terme "loi" vise ici tant les lois que les décrets et les ordonnances (cf. définition du terme "loi" dans le titre préliminaire).

L'élément moral de cette infraction est le dol général. Lorsque la violation du secret professionnel résulte d'une négligence ou d'un manque d'attention du dépositaire, celui-ci n'est donc pas coupable d'une violation du secret professionnel³⁷³; il peut éventuellement être poursuivi dans le cadre d'une procédure disciplinaire en raison d'une faute déontologique ou être condamné à verser une indemnité à la victime.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 conformément à la peine applicable actuellement, telle qu'elle a été aggravée par la loi du 6 juillet 2017.

Art. 356

Déroptions au secret professionnel

Cette disposition reprend et regroupe les articles 458*bis*, 458*ter* et 458*quater* du Code actuel. Elle vise certaines situations où la loi autorise le dépositaire à révéler des éléments tombant sous le secret professionnel tout en en fixant le cadre ainsi que les conditions strictes.

L'article 458*bis* a été introduit dans le Code par la loi du 28 novembre 2000 relative à la protection pénale des mineurs et a fait l'objet par la suite de plusieurs modifications législatives, dont celle opérée par la loi du 30 novembre 2011 modifiant la législation en ce qui concerne l'amélioration de l'approche des abus sexuels et des faits de pédophilie dans une relation d'autorité et la dernière à la suite du vote de la loi du 31 mai 2016.

³⁷³ T. MOREAU, "La violation du secret professionnel", in *Les infractions. Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 700

in artikel 458 van het huidige Strafwetboek, vrijwel in dezelfde bewoordingen hernomen. Wat de definitie van houders van een beroepsgeheim betreft bevat ze echter alleen de algemene categorie van deze houders, aangezien "geneesheren, heelkundigen, andere officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen" in elk geval "uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd". De term "wet" verwijst hier naar zowel wetten als decreten en ordonnances (zie de definitie van de term "wet" in de voorlopige titel).

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet. Wanneer de schending van het beroepsgeheim het gevolg is van nalatigheid of onoplettendheid van de houder, maakt deze laatste zich bijgevolg niet schuldig aan een schending van het beroepsgeheim³⁷³; hij kan eventueel vervolgd worden in het kader van een tuchtprocedure wegens een deontologische fout of worden veroordeeld tot betaling van schadevergoeding aan het slachtoffer.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2 conform de momenteel geldende straf, zoals verzwaaard door de wet van 6 juli 2017.

Art. 356

Afwijkingen van het beroepsgeheim

Deze bepaling herneemt de artikelen 458*bis*, 458*ter* en 458*quater* van het huidige Strafwetboek en voegt ze samen. Ze heeft betrekking op bepaalde situaties waarin de wet de houder toestaat onder het beroepsgeheim vallende gegevens bekend te maken, waarbij het kader en de strikte voorwaarden worden vastgesteld.

Artikel 458*bis* werd in het Strafwetboek opgenomen door de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen en werd vervolgens meermaals gewijzigd, onder meer door de wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft en de laatste als gevolg van de goedkeuring van de wet van 31 mei 2016.

³⁷³ T. MOREAU, "La violation du secret professionnel", in *Les infractions. Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 700

Une proposition de loi relative aux mutilations génitales (Doc. 54-1799/1)³⁷⁴ a été déposée en 2016 tendant à élargir le champ d'application de l'article 458*bis* pour mieux couvrir les situations de risque de mutilations génitales féminines en autorisant les praticiens à révéler des informations couvertes pour le secret professionnel afin de prévenir la commission de nouvelles infractions.

La proposition de loi est justifiée notamment par les considérations suivantes:

“Il est assurément encore possible d’optimiser l’efficacité de la réglementation actuelle relative à la lutte contre les MGF et à leur répression. En vertu de la loi pénale belge, le secret professionnel ne peut actuellement être rompu que lorsqu’il s’agit de l’infraction de mutilation génitale commise sur “un mineur ou sur une personne qui est vulnérable en raison de son âge, d’un état de grossesse, de la violence entre partenaires, d’une maladie, d’une infirmité ou d’une déficience physique ou mentale. S’agissant de la mutilation génitale, cette description n’est pas suffisamment explicite, est imprécise et trop limitée. Nous considérons qu’un praticien professionnel qui constate, dans le cadre de l’exercice de sa profession, qu’une mutilation génitale féminine a été pratiquée, favorisée ou facilitée par une personne, et ce, indépendamment de l’âge de la personne assise en face de lui, doit toujours pouvoir en informer le procureur du Roi.

La présente proposition de loi précise et élargit les cas dans lesquels un praticien professionnel peut parler de l’infraction de mutilation génitale dont il a pris connaissance dans l’exercice de sa profession. La loi proposée étend le champ d’application à toute victime de mutilation génitale quel que soit son âge. Dans l’état actuel des choses, lorsqu’il s’agit d’un femme majeure, le praticien professionnel doit évaluer s’il s’agit d’une personne vulnérable. La présente proposition de loi prévoit que le praticien professionnel ne doit plus procéder à cette évaluation et qu’il a le droit de parler dès qu’il a connaissance, dans l’exercice de sa profession, du fait qu’une mutilation génétique a été pratiquée, favorisée ou facilitée sous quelque forme que ce soit. Nous avançons différents arguments à cet effet.

Tout d’abord, l’incrimination visée à l’article 409 concerne tant les victimes majeures que mineures. Cela

³⁷⁴ Un amendement déposé (*Doc. parl.* Chambre, S.O. 2016-17, Doc. 54-1799-008) propose de remplacer l’intitulé de la proposition de loi par “Proposition de loi relative à la lutte contre les actes de violence perpétrés au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu “honneur”, y compris les mutilations génitales”.

Een wetsvoorstel betreffende de genitale verminking (Nr. 54-1799/1)³⁷⁴ werd in 2016 ingediend om het toepassingsgebied van artikel 458*bis* uit te breiden tot situaties waarin het risico van vrouwelijke genitale verminking bestaat, door beroepsbeoefenaars toe te staan onder het beroepsgeheim vallende informatie openbaar te maken om te voorkomen dat nieuwe misdrijven worden gepleegd.

Het wetsvoorstel wordt met name door de volgende overwegingen gerechtvaardigd:

“Het is zeker nog mogelijk om de doeltreffendheid van de huidige regelgeving met betrekking tot de bestrijding van genitale verminking en de repressie daarvan te optimaliseren. Volgens het Belgische strafrecht kan het beroepsgeheim momenteel enkel worden geschonden wanneer het gaat om het misdrijf van genitale verminking begaan tegen “een minderjarige of een persoon die kwetsbaar is omwille van leeftijd, zwangerschap, geweld tussen partners, ziekte, handicap of lichamelijke of geestelijke handicap. Wat genitale verminking betreft, is deze beschrijving niet expliciet genoeg, onnauwkeurig en te beperkt. Wij zijn van mening dat een beroepsbeoefenaar die in de uitoefening van zijn beroep constateert dat een genitale verminking van vrouwen werd uitgevoerd, bevordert of vergemakkelijkt, ongeacht de leeftijd van de persoon die tegenover hem zit, altijd de mogelijkheid moet hebben de procureur des Konings op de hoogte te stellen.

Dit wetsvoorstel verduidelijkt en verruimt de omstandigheden waarin een beroepsbeoefenaar mag spreken over het misdrijf van genitale verminking waarvan hij in de uitoefening van zijn beroep kennis heeft gekregen. De voorgestelde wet breidt het toepassingsgebied uit tot alle slachtoffers van genitale verminking, ongeacht hun leeftijd. Zoals de zaken er nu voorstaan, moet een beoefenaar van een beroep, wanneer het om een meerderjarige vrouw gaat, beoordelen of ze een kwetsbaar persoon is. Dit wetsvoorstel bepaalt dat de beroepsbeoefenaar deze beoordeling niet meer hoeft uit te voeren en dat hij het recht heeft te spreken zodra hij in de uitoefening van zijn beroep kennis krijgt van het feit dat genitale verminking, in welke vorm dan ook, werd uitgevoerd, bevordert of vergemakkelijkt. Wij hebben in die zin verschillende argumenten naar voren gebracht.

Ten eerste heeft de in artikel 409 bedoelde strafbaarstelling zowel betrekking op meerderjarige als op

³⁷⁴ Een ingediend amendement (*Parl. St.* Kamer 2016-17, nr. 54-1799/008) stelt voor om de titel van het wetsvoorstel te vervangen door “Wetsvoorstel betreffende de aanpak van geweld omwille van cultuur, gewoonte, religie, traditie of de zogenaamde ‘eer’, met inbegrip van de genitale verminking”.

ressort également de la pratique. Après l'accouchement, la coutume de certains pays veut que la femme subisse à nouveau ces mutilations. Dans certaines communautés, ces mutilations sont répétées si l'on estime que l'excision n'a pas été effectuée correctement la première fois, pour guérir la fille (ou la femme) d'une maladie (attribuée à une excision incomplète ou mal effectuée) ou si la femme perd son mari et doit se remarier. Des témoignages confirment que certains médecins en Belgique ont également déjà reçu plusieurs demandes de réinfibulation après un accouchement de femmes soumises à la pression de leur famille. La réinfibulation est l'acte qui consiste à refermer l'orifice génital de la femme après l'accouchement. La réinfibulation constitue une infraction visée à l'article 409 du Code pénal. Les médecins généralistes peuvent également avoir affaire à des femmes leur demandant de procéder à l'excision de jeunes filles qui souhaitent se marier. Ces demandes peuvent également être signalées.”.

À la suite de l'avis du Conseil d'État n° 61.556/3 du 20 juin 2017, un amendement a été déposé afin de mettre la proposition de loi et, par conséquent, le Code pénal en conformité avec la convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique en vue de lutter contre toutes les formes de violence perpétrée au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu “honneur”. L'amendement propose l'option d'un élargissement du droit de signalement des professionnels à toutes les infractions énumérées à l'article 458*bis* du Code pénal, en ce compris la mutilation génitale féminine définie à l'article 409 du même Code. Suivant les auteurs de l'amendement, l'insertion “d'actes de violence perpétrés au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu “honneur”” dans l'article 458*bis* du Code pénal doit être interprétée comme une précision contextuelle des circonstances rendant des personnes vulnérables³⁷⁵. Le texte en projet intègre cette proposition de modification.

Les articles 458*ter* et 458*quater* ont été introduits encore plus récemment par la loi du 6 juillet 2017 portant simplification, harmonisation, informatisation et modernisation de dispositions de droit civil et de procédure civile ainsi que du notariat, et portant diverses mesures en matière de justice.

Dès lors que ces dispositions résultent de choix récents opérés par le législateur, les promoteurs du projet de loi ont estimé inopportun de rouvrir à nouveau le débat, et ce afin de ne pas rallonger le délai d'examen de l'ensemble des dispositions du Code en projet.

minderjarige slachtoffers. Dat blijkt ook uit de praktijk. In sommige landen is het na de bevalling gebruikelijk dat de vrouw deze verminkingen opnieuw ondergaat. In sommige gemeenschappen worden deze verminkingen herhaald als men vindt dat de uitsnijding de eerste keer niet correct is uitgevoerd, om het meisje (of de vrouw) te genezen van een ziekte (toegeschreven aan onvolledige of slecht uitgevoerde uitsnijding) of als de vrouw haar man verliest en moet hertrouwen. Getuigenissen bevestigen dat sommige artsen in België ook al verschillende verzoeken om herinfibulatie na de bevalling hebben ontvangen van vrouwen die onder druk van hun familie staan. Herinfibulatie is het opnieuw hechten van de genitale opening van de vrouw na de bevalling. Herinfibulatie is een misdrijf in de zin van artikel 409 van het Strafwetboek. Huisartsen hebben mogelijk ook te maken met vrouwen die hen vragen om een uitsnijding uit te voeren bij jonge meisjes die willen trouwen. Dergelijke verzoeken kunnen ook worden gemeld.”.

Naar aanleiding van advies nr. 61.556/3 van de Raad van State van 20 juni 2017 werd een amendement ingediend om het wetsvoorstel en bijgevolg het Strafwetboek in overeenstemming te brengen met het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld met het oog op de bestrijding van alle vormen van geweld omwille van cultuur, gewoonte, religie, traditie of de zogenaamde “eer”. In dit amendement wordt voorgesteld het recht van beroepsbeoefenaars om aangifte te doen uit te breiden tot alle in artikel 458*bis* van het Strafwetboek genoemde misdrijven, met inbegrip van vrouwelijke genitale verminking zoals gedefinieerd in artikel 409 van datzelfde wetboek. Volgens de auteurs van het amendement moet de opname van “geweld omwille van cultuur, gewoonte, religie, traditie of de zogenaamde “eer”” in artikel 458*bis* van het Strafwetboek worden geïnterpreteerd als een contextuele verduidelijking van omstandigheden die personen kwetsbaar maken³⁷⁵. In de ontwerp tekst is dit voorstel tot wijziging verwerkt.

De artikelen 458*ter* en 458*quater* werden nog recenter ingevoerd door de wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie.

Aangezien deze bepalingen het resultaat zijn van recente keuzes van de wetgever, hebben de initiatiefnemers van het wetsontwerp het niet opportuun geacht het debat opnieuw te openen om de termijn voor de bespreking van alle bepalingen van het voorontwerp van het Strafwetboek niet te verlengen.

³⁷⁵ Doc. parl. Chambre, S.O. 2016-17, DOC. 54 1799/008.

³⁷⁵ Parl. St. Kamer 2016-17, DOC 54 1799/008.

Dans un souci de précision, le terme “délit” figurant dans la version française a été remplacé par le terme “infraction” qui correspond à la terminologie (“*misdrif*”) utilisée dans la version néerlandaise actuelle.

Section 4

Les infractions relatives au libre exercice des cultes

Art. 357

L'atteinte au libre exercice d'un culte

Cette disposition reprend les articles 142 à 145 actuels du Code pénal.

Les incriminations se retrouvent reprises dans un même article de loi subdivisé en trois points.

Au regard du taux de peine actuel, l'infraction d'atteinte au libre exercice d'un culte est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 358

Le facteur aggravant de l'atteinte au libre exercice d'un culte

Cette disposition reprend la circonstance aggravante prévue à l'article 142, alinéa 2, du Code pénal (infraction commise à l'égard d'une personne en situation de vulnérabilité). Dans un souci de cohérence avec les autres incriminations, la qualité de mineur d'âge a été ajoutée à celle de personne en situation de vulnérabilité.

Les circonstances aggravantes de coups donnés à un ministre du culte prévues aux articles 145, alinéa 2, et 146 ne sont pas reprises ici dès lors qu'elles tombent déjà, en tant que telles, sous les dispositions réprimant les infractions volontaires contre l'intégrité physique ou psychique d'une personne.

Omwille van de duidelijkheid is de term “*délit*” in de Franse versie vervangen door de term “*infraction*”, die overeenkomt met de terminologie (“*misdrif*”) die in de huidige Nederlandse versie wordt gebruikt.

Afdeling 4

Misdrijven betreffende de vrije uitoefening van de erediensten

Art. 357

Aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

In deze bepaling zijn de huidige artikelen 142 tot en met 145 van het Strafwetboek hernomen.

De strafbaarstellingen zijn in eenzelfde wetsartikel opgenomen, verdeeld over drie punten.

Rekening houdend met huidige strafmaat is het misdrijf van aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst strafbaar met een straf van niveau 1.

Art. 358

Verzwarende factor bij de aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

In deze bepaling wordt de verzwarende omstandigheid zoals voorzien in artikel 142, tweede lid, van het Strafwetboek hernomen (een misdrijf gepleegd tegen een persoon in een kwetsbare toestand). Met het oog op de coherentie met de andere strafbaarstellingen is de hoedanigheid van minderjarige toegevoegd aan die van persoon in een kwetsbare toestand.

De verzwarende omstandigheden van slagen aan een bedienaar van een eredienst zoals bedoeld in de artikelen 145, tweede lid, en 146 worden hier niet hernomen, omdat zij als zodanig reeds vallen onder de bepalingen die opzettelijke inbreuken op de fysieke of psychische integriteit van een persoon bestraffen.

Section 5

*La protection de la vie privée des mineurs
dans le cadre des procédures judiciaires*

Art. 359

**L'atteinte à la vie privée
des mineurs**

Cette disposition reprend l'incrimination prévue actuellement à l'article 433*bis* du Code pénal. La terminologie a été revue afin de prendre en compte les compétences des entités fédérées en matière de protection de la jeunesse et de bien viser, d'une part, la personne poursuivie d'un fait qualifié infraction commis à un moment où elle était mineure³⁷⁶ et, d'autre part, la personne qui fait l'objet d'une mesure protectionnelle décidée par le tribunal de la jeunesse ou par la chambre de la jeunesse de la cour d'appel.

À la suite de l'avis du Collège des procureurs généraux (26 janvier 2023), les messages audios sont insérés dans le 2° afin d'aligner la formulation à celle de la protection de l'identité des victimes dans le cadre du droit pénal sexuel.

Par correspondance avec la peine actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 6

Disposition commune

Art. 360

La cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend la cause d'excuse d'exemption de peine entraînant une exemption de peine pour le subordonné qui exécute un ordre de son supérieur qui n'est pas manifestement illégal (obéissance à l'ordre hiérarchique illégal - cf. art. 152 et 260 du Code pénal actuel). Dans ce cas, seul le subordonné bénéficie de la cause d'excuse, le supérieur hiérarchique pouvant être poursuivi et condamné.

³⁷⁶ La personne, mineure au moment des faits, mais entretemps devenue majeure est également protégée contre toute forme de publicité (J. Put, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Bruges, Die Keure, 2010, p. 370).

Afdeling 5

*De bescherming van de persoonlijke levenssfeer van
minderjarigen in het kader van gerechtelijke procedures*

Art. 359

**Schending van de persoonlijke levenssfeer
van minderjarigen**

In deze bepaling wordt de huidige strafbaarstelling van artikel 433*bis* van het Strafwetboek hernomen. De terminologie werd herzien om rekening te houden met de bevoegdheden van de gefedereerde entiteiten op het vlak van jeugdbescherming en om zich te richten op enerzijds de persoon die vervolgd wordt voor een als misdrijf omschreven feit gepleegd op een ogenblik dat hij minderjarig was³⁷⁶ en anderzijds de persoon tegen wie een beschermingsmaatregel werd genomen door de jeugdrechtbank of de jeugdkamer van het hof van beroep.

In navolging van het advies van het College van procureurs-generaal (26 januari 2023), worden de geluidsfragmenten in 2° ingevoegd om de formulering af te stemmen op die van de bescherming van de identiteit van slachtoffers in het kader van het seksueel strafrecht.

Rekening houdend met de huidige straf is dit misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2.

Afdeling 6

Gemeenschappelijke bepaling

Art. 360

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling omvat de strafuitsluitende verschoningsgrond voor een ondergeschikte die een niet-manifest onrechtmatig bevel van zijn meerdere uitvoert (gehoorzaamheid aan een onrechtmatig bevel van zijn meerdere – zie de artikelen 152 en 260 van het huidige Strafwetboek). In dit geval kan alleen de ondergeschikte een beroep doen op de verschoningsgrond en kan zijn meerdere worden vervolgd en veroordeeld.

³⁷⁶ De persoon die ten tijde van de gebeurtenissen minderjarig was, maar inmiddels meerderjarig is, is ook beschermd tegen alle vormen van openbaarheid (J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, p. 370).

CHAPITRE 10

Les infractions contre l'état civil des personnes

Le présent chapitre couvre plusieurs sections:

- section 1re: Les infractions relatives à la preuve de l'état civil des enfants;
- section 2: Les infractions relatives à l'adoption;
- section 3: Les infractions relatives au mariage;
- section 4: Les dispositions communes.

L'actuel titre IV "Les crimes et délits contre l'ordre public, commis par des personnes qui exercent une fonction publique ou par des ministres des cultes dans l'exercice de leur ministère" – Chapitre VII "Quelques délits relatifs à la tenue des actes de l'état civil" (art. 263-265 C. pénal) est désormais inclus dans le titre 7 – Les infractions contre l'État et son fonctionnement – chapitre 4 – Les infractions de forfaiture.

Section 1re*Les infractions relatives à la preuve de l'état civil des enfants*

Cette section correspond à l'actuel titre VII "Les crimes et les délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique" – chapitre III "Les crimes et les délits tendant à empêcher ou à détruire la preuve de l'état civil de l'enfant", et plus précisément aux articles 361 à 363 du Code pénal.

Sous réserve de la transposition au niveau de peine correspondant, il n'y a pas lieu d'apporter des modifications de fond (prenant en compte les modifications de la loi du 18 juin 2018 portant dispositions diverses en matière de droit civil et des dispositions en vue de promouvoir des formes alternatives de résolution des litiges).

L'actuel article 361 du Code pénal couvre plusieurs infractions: la non-déclaration de la naissance d'un enfant et la non-notification d'un accouchement. Lesdites infractions seront désormais reprises dans un article distinct.

L'article 362 du Code pénal concerne le défaut de notification d'un enfant trouvé. Le deuxième alinéa mentionne une cause d'excuse absolutoire. La cause

HOOFDSTUK 10

Misdrijven tegen de burgerlijke staat van personen

Dit hoofdstuk overkoepelt een aantal afdelingen:

- afdeling 1: Misdrijven met betrekking tot het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen;
- afdeling 2: Misdrijven met betrekking tot de adoptie;
- afdeling 3: Misdrijven met betrekking tot het huwelijk
- afdeling 4: Gemeenschappelijke bepalingen.

De huidige titel IV "Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare orde, gepleegd door personen die een openbaar ambt uitoefenen of door bedienaren der erediens ten in de uitoefening van hun bediening" – Hoofdstuk VII "Enige wanbedrijven betreffende het houden van akten van de burgerlijke stand" (art. 263-265 Sw.) wordt voortaan geherbergd in titel 7 – Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren – hoofdstuk 4 – Ambtsmisdrijven.

Afdeling 1*Misdrijven met betrekking tot het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen*

Deze afdeling stemt overeen met de huidige titel VII "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid" – hoofdstuk III "Misdaden en wanbedrijven strekkende tot het verhinderen of vernietigen van het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen" en meer bepaald de artikelen 361 t.e.m. 363 Sw.

Behoudens de vertaalslag naar het overeenstemmende strafniveau, moeten er geen inhoudelijke wijzigingen worden aangebracht (rekening houdend met de wijzigingen van de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve voren van geschillenoplossing).

Het huidige artikel 361 Sw. overkoepelt een aantal misdrijven: de niet-aangifte van de geboorte van een kind en de niet-kennisgeving van een bevalling. Deze misdrijven zullen voortaan in een afzonderlijk artikel worden opgenomen.

Het artikel 362 Sw. heeft betrekking op de niet-kennisgeving van een vondeling. In het tweede lid wordt gewag gemaakt van een strafuitsluitende verschoningsgrond.

d'excuse est désormais reprise dans un article distinct. Il est également précisé qu'il s'agit d'une cause d'excuse absolutoire.

L'actuel article 363 du Code pénal couvre plusieurs infractions: la substitution d'un enfant et l'obstruction relative à la preuve de l'état civil d'un enfant. Lesdites infractions seront désormais reprises dans un article distinct. Le troisième alinéa de l'article 363 du Code pénal ("la même peine sera appliquée à ceux qui auront donné la mission de commettre les faits mentionnés aux alinéas précédents, si cette mission a reçu son exécution") est devenu inutile vu les dispositions relatives à la qualité d'auteur et à la participation.

Section 2

Les infractions relatives à l'adoption

Cette section correspond à l'actuel titre VII "Les crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique" – chapitre X "Les crimes et délits en matière d'adoption", et plus précisément aux articles 391*quater* et 391*quinquies* du Code pénal.

Sous réserve de la transposition au niveau de peine correspondant, il n'y a pas lieu d'apporter des modifications de fond.

L'actuel article 391*quater* du Code pénal prévoit un règlement particulier en cas de récidive. Il est proposé de le supprimer et d'appliquer la disposition commune relative à la récidive.

Section 3

Les infractions relatives au mariage

Cette section correspond à l'actuel titre VII "Les crimes et les délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique" – chapitre VIII – "La bigamie", et plus précisément à l'article 391 du Code pénal.

Sous réserve de la transposition au niveau de peine correspondant, il n'y a pas lieu d'apporter des modifications fondamentales. La notion de "bigamie" est conservée. À des fins de lisibilité et de précision, il est décidé de supprimer les termes "étant engagé dans les liens du mariage" et de les remplacer par l'indication que le mariage contracté précédemment est un mariage légal. Il résulte de la doctrine que la nullité du mariage contracté précédemment, y compris si la nullité n'était pas encore prononcée au moment du deuxième mariage, empêche la réalisation de l'infraction, puisque l'annulation

De verschoningsgrond wordt voortaan in een afzonderlijk artikel opgenomen. Ook wordt er geëxpliciteerd dat het een strafuitsluitende verschoningsgrond betreft.

Het huidige artikel 363 Sw. overkoepelt een aantal misdrijven: het onderschuiven van een kind en de obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind. Deze misdrijven zullen voortaan in een afzonderlijk artikel worden opgenomen. Het derde lid van artikel 363 Sw. ("dezelfde straf wordt toegepast op hen die opdracht geven om de in de vorige leden vermelde feiten te plegen, indien die opdracht is uitgevoerd") is overbodig geworden gelet op de bepalingen inzake daderschap en deelneming.

Afdeling 2

Misdrijven met betrekking tot de adoptie

Deze afdeling stemt overeen met de huidige titel VII "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid" – hoofdstuk X "Misdaden en wanbedrijven inzake adoptie" en meer bepaald de artikelen 391*quater* en 391*quinquies* Sw.

Behoudens de vertaalslag naar het overeenstemmende strafniveau, moeten er geen inhoudelijke wijzigingen worden aangebracht.

Het huidige artikel 391*quater* Sw. voorziet in een bijzondere herhalingsregeling. Er wordt voorgesteld deze af te schaffen en de gemeenschappelijke bepaling m.b.t. recidive toe te passen.

Afdeling 3

Misdrijven met betrekking tot het huwelijk

Deze afdeling stemt overeen met de huidige titel VII "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid" – hoofdstuk VIII – "Dubbel huwelijk" en meer bepaald het artikel 391 Sw.

Behoudens de vertaalslag naar het overeenstemmende strafniveau, moeten er geen fundamentele inhoudelijke wijzigingen worden aangebracht. De notie "dubbel huwelijk" wordt evenwel vervangen door de notie "bigamie". Om redenen van leesbaarheid en accuraatheid wordt ervoor geopteerd de termen "door de banden van het huwelijk verbonden" weg te laten en te vervangen door het gegeven dat het eerder aangegane huwelijk een wettig huwelijk betreft. Uit de doctrine volgt dat de nietigheid van het eerder aangegane huwelijk, zelfs al was de nietigheid nog niet uitgesproken op het ogenblik van

s'applique *ex tunc*.³⁷⁷ La notion “un autre mariage” vise le mariage avec une autre personne.

Les dispositions relatives au mariage forcé et à la cohabitation légale forcée sont reprises dans le titre II “Les infractions contre la personne” - chapitre VII “Les infractions contre la dignité humaine et l’abus de la position vulnérable de la victime”.

L’infraction de consécration d’un mariage religieux avant la célébration d’un mariage civil (art. 267 du Code pénal) n’a pas été reprise. Un tel comportement ne présente pas suffisamment d’enjeu pénal dès lors que le mariage religieux n’emporte aucune conséquence juridique et n’a donc pas d’impact important sur la société.³⁷⁸

Section 4

Les dispositions communes

L’actuel article 391*quater* du Code pénal prévoit un règlement particulier en cas de récidive. Il est proposé de le supprimer et d’appliquer la disposition commune relative à la récidive.

Il convient aussi de plaider pour qu’un facteur aggravant soit prévu si l’infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l’exercice de cette fonction. Dans la situation actuelle, on peut aussi s’appuyer, selon le cas, sur la circonstance aggravante de l’article 266 du Code pénal (“Hors le cas où la loi règle spécialement les peines encourues pour crimes ou pour délits commis par les fonctionnaires ou officiers publics, ceux d’entre eux qui se seront rendus coupables d’autres crimes ou d’autres délits qu’ils étaient chargés de prévenir, de constater, de poursuivre ou de réprimer, seront condamnés aux peines attachées à ces crimes ou à ces délits, dont le minimum sera doublé, s’il s’agit de l’emprisonnement, et élevé de deux ans, s’il s’agit de la réclusion ou de la détention de quinze ans à vingt ans ou un terme inférieur”).³⁷⁹ Vu que, actuellement, seule la peine minimale est augmentée en cas de peines correctionnelles et que le niveau de peine

het tweede huwelijk, de totstandkoming van het misdrijf verhindert. De nietigverklaring werkt immers *ex tunc*.³⁷⁷ De notie “een ander huwelijk” viseert het huwelijk met een andere persoon.

De bepalingen m.b.t. gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning zijn opgenomen in titel II “Misdrijven tegen de persoon” - hoofdstuk VII “Misdrijven tegen de menselijke waardigheid en misbruik van de kwetsbare positie van het slachtoffer”.

Het misdrijf van het inzegenen van een religieus huwelijk voor de voltrekking van een burgerlijk huwelijk (art. 267 Sw.) werd niet hernomen. Dergelijk gedrag heeft niet voldoende strafwaardigheid, aangezien het religieus huwelijk geen enkel juridisch gevolg heeft en dus geen grote impact heeft op de samenleving.³⁷⁸

Afdeling 4

Gemeenschappelijke bepalingen

Het huidige artikel 391*quater* Sw. voorziet in een bijzondere herhalingsregeling. Er wordt voorgesteld deze af te schaffen en de gemeenschappelijke bepaling m.b.t. recidive toe te passen.

Het valt ook te bepleiten te voorzien in een verzwarende factor wanneer het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie. In de huidige stand van zaken kan, naargelang de casus, ook worden gesteund op de verzwarende omstandigheid van het artikel 266 Sw. (“Buiten het geval dat de wet de straffen wegens misdaden of wanbedrijven door openbare officieren of ambtenaren gepleegd in het bijzonder regelt, worden degenen onder hen die zich schuldig maken aan andere misdaden of aan andere wanbedrijven welke zij gelast waren te voorkomen, vast te stellen, te vervolgen of te straffen, veroordeeld tot de op deze misdaden of op deze wanbedrijven gestelde straffen, waarvan het minimum wordt verdubbeld indien het gevangenisstraf betreft, en met twee jaar verhoogd indien het opsluiting of hechtenis van vijftien jaar tot twintig jaar of gedurende een kortere tijd betreft”).³⁷⁹ Gelet op het feit dat thans alleen de mini-

³⁷⁷ RPDB, v° *Bigamie*, I, Bruxelles, Bruylant, 1949, 721; M.-A. BEERNAERT, “La bigamie”, dans *Les infractions – Volume 3 Les infractions contre l’ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 301.

³⁷⁸ Cet ajout a été apporté en réponse à l’avis du Conseil d’État (n° 8, note de bas de page 15).

³⁷⁹ D. VANDERMEERSCH, “Les infractions en matière d’adoption”, dans *Les infractions – Volume 3 Les infractions contre l’ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Bruxelles, Larcier, 2011, 346.

³⁷⁷ RPDB, v° *Bigamie*, I, Brussel, Bruylant, 1949, 721; M.-A. BEERNAERT, “La bigamie”, in *Les infractions – Volume 3 Les infractions contre l’ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 301.

³⁷⁸ Toegevoegd in antwoord op het advies van de Raad van State (nr. 8, voetnoot 15).

³⁷⁹ D. VANDERMEERSCH, “Les infractions en matière d’adoption”, in *Les infractions – Volume 3 Les infractions contre l’ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Brussel, Larcier, 2011, 346.

3 n'est pas dépassé dans ce chapitre, il est justifié de créer un facteur aggravant et non un élément aggravant.

CHAPITRE 11

Les infractions contre les cadavres et les sépultures

Dans le Code pénal actuel, les infractions contre les cadavres et les sépultures sont dispersées dans un certain nombre de titres/chapitres/articles, à savoir:

— article 315 du Code pénal relatif aux infractions aux lois sur les inhumations (titre V: Des crimes et des délits contre l'ordre public commis par des particuliers – chapitre IX: De quelques autres infractions à l'ordre public);

— article 340 du Code pénal relatif au recel de cadavres (titre VI: Des crimes et des délits contre la sécurité publique – chapitre IV: De la rupture de ban et de quelques recèlements);

— article 453 du Code pénal relatif à la violation de tombeaux ou de sépulture (titre VIII: Des crimes et des délits contre les personnes – chapitre V: Des atteintes portées à l'honneur ou à la considération des personnes);

— article 526 du Code pénal relatif à la destruction ou la dégradation de tombeaux (titre IX: Crimes et délits contre les propriétés – chapitre III: Destructures, dégradations, dommages – section III: De la destruction ou dégradation des tombeaux, monuments, objets d'art, titres, documents ou autres papiers).

Les principes de précision et de cohérence impliquent qu'il est préférable de regrouper plusieurs de ces infractions sous un nouveau titre et un nouveau chapitre, à savoir le titre 2: "Des infractions contre la personne – chapitre 11: Des infractions contre les cadavres et les sépultures".

Aux Pays-Bas, toutes les infractions "se rapportant aux cadavres" ont été rassemblées sous le titre V "*Misdrijven tegen de openbare orde*" du Code pénal néerlandais. Il s'agit des articles 148 à 151 dudit Code.

En France, un certain nombre de dispositions ont été hébergées sous le "titre II: Des atteintes à la vie de la personne – chapitre V: Des atteintes à la dignité de la personne – section 4: des atteintes au respect dû aux morts", à savoir les articles 225-17 à 225-18-1 du Code pénal français, qui concernent tant "Toute atteinte à

mumstraf wordt verhoogd bij correctionele straffen en in dit hoofdstuk strafniveau 3 niet wordt overschreden, valt het te rechtvaardigen er een verzwarende factor van te maken en geen verzwarend bestanddeel.

HOOFDSTUK 11

Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging

In het huidige Strafwetboek staan de misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging verspreid over een aantal titels/hoofdstukken/artikels, m.n.:

— art. 315 Sw. m.b.t. de overtreding van de begrafeniswetten (titel V: Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare orde door bijzondere personen gepleegd – hoofdstuk IX: Enige andere misdrijven tegen de openbare orde);

— art. 340 Sw. m.b.t. de lijkverberging (titel VI: Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare veiligheid – hoofdstuk IV: Banbreuk en enige andere gevallen van verberging);

— art. 453 Sw. m.b.t. grafschennis (titel VIII: Misdaden en wanbedrijven tegen personen – hoofdstuk V: aanranding van de eer of de goede naam van personen);

— art. 526 Sw. m.b.t. vernieling of beschadiging van graven (titel IX: Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen – hoofdstuk III: Vernieling, beschadiging, aanrichting van schade – afdeling III: Vernieling of beschadiging van graven, monumenten, kunstvoorwerpen, titels, bescheiden of andere papieren).

De premissen van accuraatheid en coherentie impliceren dat een aantal van deze misdrijven beter wordt ondergebracht in een nieuwe titel en hoofdstuk, m.n. titel 2: "Misdrijven tegen de persoon – hoofdstuk 11: Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging".

In Nederland werden alle "lijk-gerelateerde" misdrijven ondergebracht in titel V "Misdrijven tegen de openbare orde" van het Wetboek van Strafrecht. Het betreft de artikelen 148 t.e.m. 151 Sr.

In Frankrijk werden een aantal bepalingen geherbergd onder "*titre II: Des atteintes à la vie de la personne – chapitre V: Des atteintes à la dignité de la personne – section 4: des atteintes au respect dû aux morts*", m.n. de artikelen 225-17 t.e.m. 225-18-1 Code pénal die zowel betrekking hebben op "*Toute atteinte à l'intégrité*

l'intégrité du cadavre par quelque moyen que ce soit" que "la violation ou la profanation, par quelque moyen que ce soit, de tombeaux, de sépultures, d'urnes cinéraires ou de monuments édifîés à la mémoire des morts".

Il peut être préconisé de regrouper l'ensemble des articles précités sous le nouveau titre "Des infractions contre la personne – chapitre 11: Des infractions contre les cadavres et les sépultures". Dans le Code pénal néerlandais, l'article relatif au recel de cadavres (article 151 Sr.) vient après les articles relatifs à la profanation de tombeaux ou de sépulture (articles 149 à 150 Sr.). Toutefois, il serait encore mieux répondu au principe de cohérence en plaçant la qualification relative au recel de cadavres dans un chapitre traitant des "atteintes à l'administration de la justice", eu égard à la réglementation similaire concernant le "recel de la personne poursuivie" (actuel article 339 du Code pénal).

Une argumentation analogue pourrait être employée pour la destruction ou la dégradation de tombeaux (une partie de l'actuel art. 526 C.P.), compte tenu du chapitre distinct consacré aux infractions relatives à la dégradation et la destruction de biens. À présent, la notion de "sépulture" fait l'objet d'une interprétation plus large (l'art. 453 C.P. protège aussi bien la sépulture au sens littéral du terme que le cadavre, mais uniquement à partir du moment où celui-ci a été mis en bière), de sorte qu'un même comportement peut éventuellement relever soit de l'incrimination de violation de tombeaux ou de sépulture (art. 453 C.P.), soit de la destruction ou de la dégradation de tombeaux (art. 526 C.P.), mais en donnant lieu à un autre taux de la peine. Cette situation doit être évitée. Le critère distinctif, à savoir que l'article 453 C.P. implique que le comportement est de nature à offenser ou à blesser la mémoire du défunt, doit être énoncé clairement dans le nouvel article. L'actuelle lacune, qui consiste à ce que la profanation de cadavres demeure impunie dans certains cas, doit être corrigée. Dans cette optique, il vaut mieux s'inspirer de la réglementation française, où la profanation de cadavres et de sépultures sont intégrées dans une même disposition.

L'article 225-17 du Code pénal français (l'article 225-18 traite du comportement commis avec un mobile discriminatoire; l'article 225-18-1 fixe le taux de la peine à l'égard de l'auteur personne morale) dispose ce qui suit:

"Toute atteinte à l'intégrité du cadavre, par quelque moyen que ce soit, est punie d'un an d'emprisonnement et de 15.000 euros d'amende.

La violation ou la profanation, par quelque moyen que ce soit, de tombeaux, de sépultures, d'urnes cinéraires ou de monuments édifîés à la mémoire des morts est

du cadavre par quelque moyen que ce soit" als op "la violation ou la profanation, par quelque moyen que ce soit, de tombeaux, de sépultures, d'urnes cinéraires ou de monuments édifîés à la mémoire des morts".

Er kan worden bepleit om alle voornoemde artikelen onder de nieuwe titel "Misdrijven tegen de persoon – hoofdstuk 11: Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging" te brengen. In Nederland komt bv. het artikel m.b.t. lijkverberging (art. 151 Sr.) na de artikels m.b.t. grafschennis (art. 149-150 Sr.). Aan de premisse van coherentie wordt echter nog beter beantwoord wanneer de delictsomschrijving m.b.t. lijkverberging wordt geplaatst in een Hoofdstuk m.b.t. de "Misdrijven tegen de rechtsbedeling", gelet op de soortgelijke regeling m.b.t. de "verberging van de vervolgte persoon" (het huidige artikel 339 Sr.).

Een soortgelijke argumentatie zou kunnen worden gehanteerd voor de vernieling of beschadiging van graven (een deel van het huidige art. 526 Sw.), gelet op het afzonderlijke hoofdstuk van misdrijven m.b.t. de beschadiging en vernieling van goederen. Thans wordt aan de notie "graf" een ruime invulling gegeven (art. 453 Sw. biedt zowel bescherming aan het graf in de letterlijke betekenis van het woord als aan het lijk, maar slechts van zodra het lijk is opgebaard), zodat eenzelfde gedraging mogelijks zowel onder de strafbaarstelling van grafschennis (art. 453 Sw.) als van vernieling of beschadiging van graven (art. 526 Sw.) kan vallen, doch met een andere strafmaat tot gevolg. Dit moet worden vermeden. Het onderscheidingscriterium, m.n. dat artikel 453 Sw. impliceert dat de gedraging van die aard is dat de nagedachtenis van de overledene wordt beledigd of gekwetst, moet duidelijk tot uiting komen in het nieuwe artikel. Ook de huidige lacune, m.n. dat lijkschennis in bepaalde gevallen straffeloos blijft, moet worden rechtgezet. Vanuit die optiek moet men zich beter spiegelen aan de Franse regeling waar lijk- en grafschennis in eenzelfde bepaling worden geïntegreerd.

Het art. 225-17 Code pénal bepaalt (art. 225-18 heeft betrekking op de gedraging die vanuit een discriminerende drijfveer wordt gepleegd; art. 225-18-1 bepaalt de strafmaat t.a.v. de dader-rechtspersoon):

"Toute atteinte à l'intégrité du cadavre, par quelque moyen que ce soit, est punie d'un an d'emprisonnement et de 15.000 euros d'amende.

La violation ou la profanation, par quelque moyen que ce soit, de tombeaux, de sépultures, d'urnes cinéraires ou de monuments édifîés à la mémoire des morts est

punie d'un an d'emprisonnement et de 15.000 euros d'amende.

La peine est portée à deux ans d'emprisonnement et à 30.000 euros d'amende lorsque les infractions définies à l'alinéa précédent ont été accompagnées d'atteinte à l'intégrité du cadavre."

Comme déjà indiqué plus haut, l'article 453 du Code pénal n'englobe pas tous les cas de profanation de cadavres.

Au sujet de la violation de tombeaux ou de sépulture, l'actuel article 453 du Code pénal énonce que:

"Sera puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de vingt-six euros à deux cents euros, quiconque se sera rendu coupable de violation de tombeaux ou de sépulture."

L'article 453*bis* du Code pénal dispose en outre que:

"Dans les cas prévus par le présent chapitre, le minimum des peines correctionnelles portées par ces articles peut être doublé, lorsqu'un des mobiles du délit est la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne en raison de sa prétendue race, de sa couleur de peau, de son ascendance, de son origine nationale ou ethnique, de sa nationalité, de son sexe, de son orientation sexuelle, de son état civil, de sa naissance, de son âge, de sa fortune, de sa conviction religieuse ou philosophique, de son état de santé actuel ou futur, d'un handicap, de sa langue, de sa conviction politique, de sa conviction syndicale, d'une caractéristique physique ou génétique ou de son origine sociale."

Il est frappant de constater que la notion de "violation de tombeaux ou de sépulture" n'est, en tant que telle, pas définie plus avant dans la disposition légale. Pour ce faire, il convient de se baser sur la jurisprudence et la doctrine.

Il convient de considérer comme violation de tombeaux ou de sépulture tout acte perceptible volontairement accompli, dirigé contre le tombeau d'un défunt ou contre l'endroit où il repose, offensant ou outrageant ainsi sa mémoire.³⁸⁰

De cette définition découlent un certain nombre d'éléments constitutifs:

— un acte matériel commis volontairement;

³⁸⁰ Cass., 5 octobre 1999, *T. straf.*, 2000, p. 14, note J. ROZIE; voir également Anvers (mis. acc.), 3 juin 1999, *R.W.*, 2000-2001, p. 14, note P. ARNOU.

punie d'un an d'emprisonnement et de 15.000 euros d'amende.

La peine est portée à deux ans d'emprisonnement et à 30.000 euros d'amende lorsque les infractions définies à l'alinéa précédent ont été accompagnées d'atteinte à l'intégrité du cadavre."

Zoals hierboven reeds aangekaart, overkoepelt het artikel 453 Sw. niet alle gevallen van lijkschennis.

Het huidig artikel 453 Sw. m.b.t. grafschennis bepaalt:

"Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro wordt gestraft hij die zich schuldig maakt aan grafschennis."

Artikel 453*bis* Sw. bepaalt verder:

"In de gevallen bepaald in dit hoofdstuk kan het minimum van de correctionele straffen worden verdubbeld, wanneer een van de drijfveren van het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn nationaliteit, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, zijn geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, zijn taal, zijn politieke overtuiging, zijn syndicale overtuiging, een fysieke of genetische eigenschap of zijn sociale afkomst."

Het valt op dat de notie "grafschennis" als zodanig niet verder in de wettelijke bepaling wordt gedefinieerd. Hiervoor moet men terugvallen op de rechtspraak en de rechtsleer.

Als grafschennis moet worden beschouwd elke opzettelijk gepleegde uitwendig waarneembare daad die gericht is tegen het graf of de rustplaats van de overledene waardoor de nagedachtenis van de dode wordt beledigd of gekwetst.³⁸⁰

Uit deze definitie volgt een aantal constitutieve bestanddelen:

— een opzettelijk gepleegde materiële daad;

³⁸⁰ Cass. 5 oktober 1999, *T. Strafr.* 2000, 14 met noot J. ROZIE; Zie ook KI Antwerpen 3 juni 1999, *RW* 2000-01, 14 met noot P. ARNOU.

— dirigé contre le tombeau du défunt ou l'endroit où il repose;

— offensant ou outrageant ainsi la mémoire du défunt.

Il n'est pas requis que l'acte matériel commis volontairement porte matériellement atteinte au tombeau ou à l'endroit où le défunt repose. Ainsi, la réalisation de photographies et de films du défunt peut relever de ce champ d'action.³⁸¹ Cependant, le principe d'un acte matériel exclut uniquement les termes offensants.³⁸² Le cas échéant, il peut être question ici de calomnie ou de diffamation.

La sépulture que la loi protège contre toute profanation commence dès la mise en bière.³⁸³ À partir de la mise en bière, tous les lieux successifs où repose le défunt constituent une sépulture. La mise en bière est le fait de placer le corps sur un lit ou une table funéraire et ce, dans l'attente de la fermeture du cercueil ou de l'enterrement, peu importe qu'elle s'accompagne ou non d'un quelconque ornement ou appareil.³⁸⁴

Dès la mise en bière, tous les lieux successifs où le corps est conservé sont protégés. Il peut s'agir d'une morgue, d'un funérarium, d'une chambre froide, d'une chambre au domicile de la famille ou du défunt, d'un cercueil, de la tombe au cimetière, de l'urne dans laquelle les cendres sont conservées après l'incinération, etc.³⁸⁵

La Cour de cassation fait explicitement état d'un acte matériel commis volontairement contre le tombeau ou la sépulture du défunt. Elle ne parle pas, en termes généraux, d'actes matériels commis volontairement à l'égard du défunt.³⁸⁶ Le fait que les actes commis sur un

— gericht tegen het graf of de rustplaats van de overledene;

— waardoor de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst.

Het is niet vereist dat de opzettelijk gepleegde materiële daad het graf of de rustplaats van de overledene zelf materieel beroert. Zo kan het fotograferen of het filmen van de overledene onder de actieradius vallen.³⁸¹ De premisse van een materiële daad sluit echter louter beledigende bewoordingen uit.³⁸² Desgevallend kan hier sprake zijn van laster of eerroof.

Elke plaats waar het lijk ten ruste wordt gelegd en dit vanaf de opbaring geniet bescherming.³⁸³ Vanaf de opbaring is elke opeenvolgende rustplaats een graf. De opbaring is het plaatsen van het lijk op een rustbed of – tafel en dit in afwachting van de kisting of de begravenis, waarbij het zonder belang is of de opbaring al dan niet gepaard gaat met enige versiering of praalvertoon.³⁸⁴

Vanaf de opbaring geniet elke opeenvolgende plaats waar het lijk wordt bewaard bescherming. Het kan gaan om een mortuarium, een funérarium, een koelkamer, een kamer bij de familie of de overledene thuis, een lijkst, het graf op het kerkhof, de urne waarin de as na lijkverbranding wordt bewaard, ...³⁸⁵

Het Hof van Cassatie maakt uitdrukkelijk gewag van een opzettelijk gepleegde materiële daad tegen het graf of tegen de rustplaats van de overledene. Het Hof spreekt niet in algemene termen van opzettelijk gepleegde materiële daden tegen de overledene.³⁸⁶

³⁸¹ Cass., 5 octobre 1999, *T. straf.*, 2000, p. 14, note J. ROZIE; voir également Anvers (mis. acc.), 3 juin 1999, *R.W.*, 2000-2001, p. 14, note P. ARNOU. Par contre, la production dans le dossier répressif de photographies de l'autopsie ne viole ni le droit de l'inculpé au procès équitable ni les droits de la défense de ce dernier, car il n'est pas satisfait au principe selon lequel la mémoire du défunt est bafouée (cf. Mons, 15 avril 1994, *Rev. dr. pén.*, 1995, p. 84). La mémoire du défunt n'est pas non plus outragée lorsqu'un photographe réalise des photos d'art de pierres tombales dans un cimetière (Corr. Nivelles, 4 février 1993, *J.L.M.B.*, 1993, p. 1067); T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", dans T. VANSWEEVELT et F. DEWALLENS (éds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Anvers, Intersentia, 2014, p. 1563.

³⁸² Cass., 26 juin 1890, *Pas.*, 1890, I, p. 234, concl. A. MELOT; J. ROZIE, "Grafschennis ruim bekeken", *T. straf.*, 2000, p. 18.

³⁸³ Cass., 29 juin 1926, *Pas.*, 1927, I, p. 32.

³⁸⁴ P. ARNOU, "Graf- en kerkhofschennis", dans *Comm. Straf.*, Anvers, Kluwer, 1995, p. 5.

³⁸⁵ T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", dans T. VANSWEEVELT et F. DEWALLENS (éds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Anvers, Intersentia, 2014, p. 1562.

³⁸⁶ Cass., 5 octobre 1999, *T. straf.*, 2000, p. 14, note J. ROZIE.

³⁸¹ Cass. 5 oktober 1999, *T. Strafr.* 2000, 14 met noot J. ROZIE; Zie ook KI Antwerpen 3 juni 1999, *RW* 2000-01, 14 met noot P. ARNOU. De opname in het straf dossier van foto's van de autopsie schendt daarentegen noch het recht op een eerlijk proces, noch het recht op verdediging van de beklaagde omdat er niet voldaan is aan de premisse dat de nagedachtenis van de overledene gekrenkt is (cf. Bergen 15 april 1994, *Rev. dr. pén.* 1995, 84. De nagedachtenis van de overledene is evenmin geschonden wanneer een fotograaf op een kerkhof kunstfoto's van grafzerken neemt (Corr. Nijvel 4 februari 1993, *JLMB* 1993, 1067); T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", in T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS (éds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 1563.

³⁸² Cass. 26 juni 1890, *Pas.* 1890, I, 234 met concl. A. MELOT; J. ROZIE, "Grafschennis ruim bekeken", *T. Strafr.* 2000, 18.

³⁸³ Cass. 29 juni 1926, *Pas.* 1927, I, 32.

³⁸⁴ P. ARNOU, "Graf- en kerkhofschennis", in *Comm. Straf.*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 5.

³⁸⁵ T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", in T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS (éds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 1562.

³⁸⁶ Cass. 5 oktober 1999, *T. Strafr.* 2000, 14 met noot J. ROZIE.

cadavre avant la mise en bière ne soient pas réprimés pénalement constitue donc une lacune. Il s'agit, par exemple, d'actes de violence/de mutilations perpétrés après la survenance du décès mais avant la mise en bière, d'actes de nécrophilie avant la mise en bière³⁸⁷ ou d'actes commis sur un cadavre en attendant une autopsie. Selon une certaine doctrine, les actes commis durant la toilette mortuaire – c'est-à-dire le moment où le cadavre est lavé et habillé – ne constituent pas non plus une violation de tombeaux ou de sépulture.³⁸⁸ Dans la doctrine dominante, cette forme d'impunité a suscité de nombreuses critiques.³⁸⁹ Uniquement selon une tendance minoritaire dans la doctrine, l'article 453 du Code pénal englobe toutes les voies de fait commises à l'égard du cadavre et ce, dès le décès.³⁹⁰

Il va de soi que la législation doit être claire, ce qui n'est actuellement pas le cas.

De manière générale, on peut considérer que l'article 453 du Code pénal vise la violation de tombeaux ou de sépulture au sens strict du terme (mais uniquement lorsque la mémoire du défunt a été offensée ou blessée; dans le cas contraire, l'article 526 du Code pénal est d'application, ainsi que la profanation de cadavres, mais seulement à partir de la mise en bière). Une disposition générale relative à la profanation de cadavres *stricto sensu* fait défaut dans le droit pénal belge. Dès lors, il semble indiqué de développer la qualification. Toute atteinte à l'intégrité d'un cadavre en vue d'offenser ou de blesser la mémoire du défunt devrait relever du champ d'application de la loi pénale. De cette manière, toute discussion quant à la notion de "sépulture" est également exclue.

Comme indiqué ci-dessus, la réalisation de photographies et de films du défunt peut relever du champ d'application de l'incrimination de profanation de cadavre lorsque cela est de nature à offenser ou à blesser la mémoire du défunt. Ainsi, en serait-il de personnes qui, par esprit morbide ou malveillant, photographieraient ou

Een lacune is dus dat daden gepleegd op een lijk vóór de opbaring niet strafrechtelijk worden betoegeld. Het betreft bv. gewelddaden/verminkingen gepleegd na het intreden van de dood maar vóór de opbaring, daden van necrofilie vóór de opbaring³⁸⁷ of daden gepleegd op een lijk in afwachting van een lijkschouwing. Ook daden gepleegd tijdens de aflegging – dit is het wassen en het aankleden van het lijk – leveren volgens een bepaalde doctrine geen grafschennis op.³⁸⁸ Deze vorm van strafeloosheid wordt in de heersende rechtsleer op veel kritiek onthaald.³⁸⁹ Slechts volgens een minderheidsstrekking in de rechtsleer omarmt het artikel 453 Sw. alle feitelikheden op het lijk en dit vanaf het overlijden.³⁹⁰

Het spreekt voor zich dat wetgeving duidelijk moet zijn, wat nu niet het geval is.

Algemeen kan men stellen dat met het artikel 453 Sw. grafschennis in de strikte betekenis van het woord wordt geïmagineerd (maar alleen in de gevallen wanneer de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst; anders is het artikel 526 Sw. van toepassing, alsook de lijkschennis doch slechts vanaf de opbaring van het lijk). Een algemene bepaling m.b.t. lijkschennis *stricto sensu* ontbreekt in het Belgisch strafrecht. Een uitbreiding van de delictomschrijving lijkt dan ook aangewezen. Elke inbreuk op de integriteit van een lijk met het oog op het beledigen of het kwetsen van de nagedachtenis van de overledene zou onder de reikwijdte van de strafwet moeten vallen. Elke discussie omtrent het begrip "graf" wordt op die manier eveneens uitgesloten.

Zoals hierboven vermeld, kan het maken van foto's en filmopnamen van de overledene vallen onder het toepassingsgebied van de strafbaarstelling van lijkschennis wanneer dat van die aard is dat de nagedachtenis van de overledene wordt beledigd of gekwetst. Dat zou het geval zijn voor personen die uit morbide of kwaadwillige

³⁸⁷ Dans le cas de la nécrophilie, il ne peut pas non plus être question de viol au sens juridique du terme, car, pour parler de viol, il doit y avoir eu une pénétration sexuelle sur une personne vivante qui n'y a pas consenti.

³⁸⁸ P. ARNOU, "Graf- en kerkhofschennis", dans *Comm. Straf.*, Anvers, Kluwer, 1995, p. 6.

³⁸⁹ J. ROZIE, "Grafschennis ruim bekeken", *T. straf.*, 2000, p. 17; J.C., "La protection de l'être humain post mortem", *Rev. dr. pén.*, 2004, p. 1064; A. DELANNAY, "Les homicides et lésions corporelles volontaires", dans *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Bruxelles, Larcier, 2010, p. 160; T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", dans T. VANSWEEVELT et F. DEWALLENS (eds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Anvers, Intersentia, 2014, p. 1562.

³⁹⁰ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 591.

³⁸⁷ Bij necrofilie kan er evenmin sprake zijn van verkrachting in de juridische zin, omdat er voor verkrachting sprake moet zijn van een seksuele penetratie op een levend persoon die daar niet in toestemt.

³⁸⁸ P. ARNOU, "Graf- en kerkhofschennis", in *Comm. Straf.*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 6.

³⁸⁹ J. ROZIE, "Grafschennis ruim bekeken", *T. Strafr.* 2000, 17; J.C., "La protection de l'être humain post mortem", *Rev. dr. pén.* 2004, 1064; A. DELANNAY, "Les homicides et lésions corporelles volontaires", in *Les infractions. Volume 2. Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 160; T. VANSWEEVELT, "Het juridisch statuut van het lijk", in T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS (eds.), *Handboek Gezondheidsrecht, volume II (Rechten van patiënten: van embryo tot lijk)*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 1562.

³⁹⁰ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 591.

filmeraient des personnes décédées lors d'accidents ou d'agressions et en assureraient la diffusion.

Une partie de l'actuel article 526 du Code pénal porte sur la destruction ou la dégradation de sépultures, à savoir "la destruction, la démolition, la mutilation ou la dégradation de tombeaux, de signes commémoratifs ou de pierres sépulcrales".

Le principe de précision suppose, d'une part, une modernisation de la terminologie et, d'autre part, une extension du champ d'application. Doivent ainsi être visées la destruction, la démolition ou la dégradation de sépultures³⁹¹, de signes commémoratifs créés à la mémoire des défunts, d'urnes funéraires et d'aires de dispersion des cendres. Cependant, dans le nouveau Titre relatif aux infractions contre les cadavres et les sépultures, seules les destructions, démolitions ou dégradations de nature à avoir offensé ou blessé la mémoire du défunt seront visées (cette condition découle de la jurisprudence concernant la violation de tombeaux ou de sépulture). Si cette condition fait défaut, il pourra être recouru au chapitre consacré aux infractions relatives à la dégradation et la destruction de biens.

Une peine de niveau 2 est indiquée pour la profanation de cadavres et de sépultures. Ce sont des faits qui sont considérés comme particulièrement choquants socialement. La profanation de cadavres peut aussi concerner des faits de nécrophilie en les mutilations graves sur un cadavre. La profanation de sépultures doit être considérée comme une forme aggravante de vandalisme. Le vandalisme a pour peine de départ une peine de niveau 1. Ce serait illogique de prévoir une peine de niveau 1 pour la profanation de sépultures. Dans tous les cas, des circonstances atténuantes peuvent encore être prises en compte, de sorte que qu'on peut descendre à une peine de niveau 1. Dans la récente proposition de loi du 15 mars 2018 modifiant le Code pénal³⁹², le taux de peine est d'ailleurs augmenté à deux ans d'emprisonnement. Dans la proposition de loi, l'augmentation de la peine est applicable pour la profanation de cadavres et de sépultures.

L'incrimination de l'article 315 du Code pénal (infractions aux lois sur les inhumations) doit encore être adaptée, puisque cette matière a été principalement

overwegingen personen die bij ongevallen of gevallen van agressie zijn overleden, zouden fotograferen of filmen en de beelden zouden verspreiden.

Een gedeelte van het huidige artikel 526 Sw. heeft betrekking op de vernieling of beschadiging van graven, m.n. "de vernieling, neerhaling, verminking of beschadiging van grafsteden, gedenktekens en grafstenen".

De premisse van accuraatheid veronderstelt dat enerzijds de terminologie wordt gemoderniseerd en dat anderzijds het toepassingsgebied wordt uitgebreid. Zo moet de vernieling, neerhaling of beschadiging worden gevisieerd van graven³⁹¹, gedenktekens opgericht ter nagedachtenis van de overledenen, funeraire urnen en asverspreidingsweiden. In de nieuwe Titel m.b.t. de misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging zullen evenwel enkel de vernielingen, neerhalingen, of beschadigingen worden gevisieerd die van die aard zijn dat de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst (deze voorwaarde volgt uit de rechtspraak m.b.t. grafschennis). Ontbreekt deze voorwaarde, dan zal er kunnen worden teruggevallen op het hoofdstuk m.b.t. de misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen.

Een straf van niveau 2 is aangewezen voor lijk- of grafschennis. Het betreft feiten die maatschappelijk gezien als bijzonder schokkend worden ervaren. Lijkschennis kan ook betrekking hebben op daden van necrofilie en zware verminkingen op een lijk. Grafschennis moet als een verzwarende vorm van vandalisme worden beschouwd. Vandalisme kent als uitgangsstraf een straf van niveau 1. Het zou onlogisch zijn om voor grafschennis ook een straf van niveau 1 te voorzien. Hoe dan ook kunnen er steeds verzachtende omstandigheden worden aangenomen, zodat kan worden gezakt naar een straf van niveau 1. In het recente wetsvoorstel van 15 maart 2018 tot wijziging van het Strafwetboek³⁹² wordt de strafmaat trouwens ook verhoogd tot twee jaar gevangenisstraf. In het wetsvoorstel is de strafverhoging van toepassing op lijk- en grafschennis.

Aan de strafbaarstelling van het artikel 315 Sw. misdrijven m.b.t. de overtreding van begrafenismetten moet er worden gesleuteld, aangezien deze materie hoofdzakelijk

³⁹¹ En ajoutant la notion générale de "sépultures", les chambres froides et les cercueils pourront, par exemple, également être visés. Le terme "sépulture" implique également la notion de "tombeaux" et de "pierres sépulcrales" employée à l'article 526 du Code pénal.

³⁹² Doc. Parl. Chambre 2017-2018, n° 2995/001.

³⁹¹ Door de toevoeging van de algemene notie "graven" kunnen bv. ook koelkamers en lijkkisten worden gevisieerd. De term "graven" impliceert ook de notie "grafsteden" en "grafstenen" gehanteerd in het artikel 526 Sw.

³⁹² Parl.St. Kamer 2017-18, nr. 2995/001.

déconfédéralisée et que l'autorité fédérale n'est, en tant que telle, plus compétente à cet égard.

La partie qui peut être maintenue est l'article 315, alinéa 1er, du Code pénal qui vise à incriminer le fait de procéder ou de faire procéder à une inhumation sans l'autorisation préalable de l'officier public. Les mots "faire procéder" sont abandonnés, car ils sont englobés par la nouvelle définition de la qualité d'auteur et de la participation. Il est recommandé d'ajouter la notion de "crémation" dans l'incrimination.

L'article 315, alinéa 2, du Code pénal ("Ceux qui auront contrevenu, de quelque manière que ce soit, aux règlements relatifs aux lieux de sépulture et aux inhumations précipitées") doit être retiré du Code pénal. Il s'agit principalement d'une matière déconfédéralisée. À cet égard, il peut être renvoyé à l'article 29 du décret de la Communauté flamande du 16 janvier 2004 sur les funérailles et sépultures (*Moniteur belge* du 10 février 2004), l'article L1232-32 du décret de la Communauté française du 6 mars 2009 modifiant le chapitre II du titre III du Livre II de la première partie du Code de la démocratie locale et de la décentralisation relatif aux funérailles et sépultures (*Moniteur belge* du 26 mars 2009) et l'article 31 du décret de la Communauté germanophone du 14 février 2011 sur les funérailles et sépultures (*Moniteur belge* du 28 mars 2011). Quoi qu'il en soit, ces décrets devront être adaptés, puisque, en ce qui concerne la répression, il est renvoyé, en des termes généraux, aux articles 315, 340, 453 et 526 du Code pénal, ce qui paraît en outre étrange compte tenu de la divergence entre les peines dans les dispositions précitées.

L'application de cette disposition présuppose que la première condamnation doit avoir un caractère définitif (passée en force de chose jugée) au moment de la commission de la nouvelle infraction.

TITRE 3

Les infractions contre la sécurité publique

CHAPITRE 1

Le terrorisme

La matière du terrorisme a pris au fil de ces dernières années une importance sans précédent et la lutte contre le terrorisme est devenue une priorité tant sur le plan national que sur le plan international.

Les dispositions de droit interne relatives aux incriminations de terrorisme figurent au titre I^{ter} du Livre II

gedefederaliseerd is en de federale overheid als zodanig niet meer bevoegd is.

Wat overeen kan blijven, is het artikel 315, eerste lid Sw. dat ertoe strekt strafbaar te stellen het zonder voorafgaande toestemming van de openbare ambtenaar een begraving verrichten of doen verrichten. De woorden "doen verrichten" worden weggelaten gelet op de nieuwe definitie van ouderschap en deelneming die dit overkoepelt. Het strekt tot aanbeveling de notie "crematie" toe te voegen aan de strafbaarstelling.

Het artikel 315, tweede lid Sw. ("Zij die op enigerlei wijze de wetten en verordeningen betreffende de begraafplaats en de vervroegde begravingen overtreden") dient uit het Strafwetboek te worden gehaald. Dit betreft een gedefederaliseerde materie. Hiervoor kan worden gewezen op het artikel 29 van het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (*Belgisch Staatsblad* 10 februari 2004), het artikel L1232-32 van het Decreet van de Franse Gemeenschap van 6 maart 2009 tot wijziging van hoofdstuk II van titel III van Boek II van deel 1 van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie betreffende de begraafplaatsen en de lijkbezorging (*Belgisch Staatsblad* 26 maart 2009) en het artikel 31 van het Decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 14 februari 2011 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (*Belgisch Staatsblad* 28 maart 2011). Deze decreten zullen hoe dan ook moeten worden aangepast aangezien er in algemene termen voor de bestraffing wordt verwezen naar de artikelen 315, 340, 453 en 526 Sw., wat bovendien vreemd lijkt gelet op de divergerende straffen in de voornoemde bepalingen.

De toepassing van die bepaling vooronderstelt dat de eerste veroordeling een definitief karakter moet hebben (in kracht van gewijsde is gegaan) op het tijdstip van het plegen van het nieuwe misdrijf.

TITEL 3

Misdrijven tegen de openbare veiligheid

HOOFDSTUK 1

Terrorisme

In de voorbije jaren is het onderwerp van het terrorisme belangrijker geworden dan ooit tevoren en is de terrorismebestrijding een prioriteit geworden op zowel nationaal als internationaal niveau.

De interne bepalingen met betrekking tot de strafbaarstelling van terrorisme zijn terug te vinden in titel I^{ter} van

du Code pénal actuel. Elles ont subi de nombreuses modifications durant la dernière décennie.

Si de nombreuses questions à propos de ces incriminations restent en suspens, les promoteurs du projet de loi estiment que, vu les enjeux et leur actualité, ces questions méritent un débat distinct et spécifique qui ne peut être conduit dans le cadre de la présente réforme.

Dès lors, les dispositions en projet ont comme seule ambition d'adapter les règles existantes en fonction des nouvelles dispositions du Livre Ier et de s'aligner sur la nouvelle présentation des dispositions.

Les dispositions en projet intègrent aussi les modifications apportées par la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social. Cette loi a, entre autres, transposé la directive (UE) 2017/541 du Parlement européen et du Conseil du 15 mars 2017 relative à la lutte contre le terrorisme et remplaçant la décision-cadre 2002/475/JAI du Conseil et modifiant la décision 2005/671/JAI du Conseil en droit belge.

Enfin, l'article 390, relatif au champ d'application du chapitre 1, constitue une adaptation de l'actuel article 141*bis*. Cette modification, suggérée par la Commission interministérielle de droit humanitaire en réponse à une demande d'avis adressée par le ministre de la Justice, vise à clarifier la relation entre les règles du droit international humanitaire et les dispositions relatives à la répression pénale du terrorisme.

Art. 374

L'infraction terroriste

Cette disposition reprend la définition de l'infraction terroriste telle qu'elle figure à l'article 137 du Code pénal actuel.

L'infraction terroriste requiert comme élément matériel non seulement la commission d'une des infractions visées au § 2 ou l'adoption d'un des comportements énumérés au § 3 mais également un élément supplémentaire, à savoir que les faits puissent de par leur nature ou leur contexte, porter gravement atteinte à un pays ou à une organisation internationale.³⁹³

³⁹³ I. DE LA SERNA, "Des infractions terroristes", in M.-A. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Tome V. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 117-181.

Boek II van het huidige Strafwetboek. In de afgelopen tien jaar hebben ze talrijke wijzigingen ondergaan.

Hoewel nog veel vragen in verband met deze strafbaarstellingen hangende zijn, zijn de opstellers van het wetsontwerp van mening dat deze vraagstukken, gezien hun uitdagingen en hun actualiteitswaarde, een afzonderlijk en specifiek debat verdienen dat niet in het kader van deze hervorming kan worden gevoerd.

De ontwerpbevestigingen hebben dan ook als enige ambitie de bestaande regels aan te passen aan de nieuwe bepalingen van Boek I en de nieuwe presentatie van de bepalingen te volgen.

Deze ontwerpbevestigingen integreren ook de aanpassingen aangebracht door de wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediens, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek. Deze wet heeft o.a. Richtlijn 2017/541 van het Europese Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad omgezet in Belgisch recht.

Tenslotte is artikel 390, dat betrekking heeft op het toepassingsgebied van hoofdstuk 1, een aanpassing van het huidige artikel 141*bis*. Deze wijziging, die is voorgesteld door de Interministeriële Commissie voor Humanitair Recht in antwoord op een adviesaanvraag van de minister van Justitie, beoogt de relatie tussen de regels van het internationaal humanitair recht en de bepalingen inzake de strafrechtelijke bestraffing van terrorisme te verduidelijken.

Art. 374

Terroristisch misdrijf

Deze bepaling herneemt de definitie van terroristisch misdrijf zoals vermeld in artikel 137 van het huidige Strafwetboek.

Als materieel bestanddeel vereist een terroristisch misdrijf niet alleen het plegen van een van de in § 2 bedoelde misdrijven of het aannemen van een van de in § 3 opgesomde gedragingen, maar eveneens een bijkomend bestanddeel, namelijk dat de feiten door hun aard of hun context een land of een internationale organisatie ernstig kunnen schaden³⁹³.

³⁹³ I. DE LA SERNA, "Des infractions terroristes", in M.-A. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Tome V. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 117-181.

Par ailleurs, cette infraction nécessite comme élément moral une intention particulière, à savoir “dans le but d’intimider gravement une population ou de contraindre indûment des pouvoirs publics ou une organisation internationale à accomplir ou à s’abstenir d’accomplir un acte, ou de gravement déstabiliser ou détruire les structures fondamentales politiques, constitutionnelles, économiques ou sociales d’un pays ou d’une organisation internationale”.

Le deuxième paragraphe reprend la liste des infractions visées à l’article 137, § 2, du Code pénal actuel, tout en adaptant les numéros des articles du Code pénal auxquels il renvoie. Il s’agit de comportements déjà incriminés en droit belge indépendamment du caractère terroriste ou non de l’infraction. Suite à l’avis du Conseil d’État (72.477/3 du 9 juin 2023, n° 56 et 57), les articles auxquels le paragraphe 2 renvoie sont mis à jour. Ainsi, la référence à l’article 28 de loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime est remplacée par l’article 2.4.5.6 du Code belge de la Navigation. La terminologie est également adaptée à celle utilisée dans le projet de loi.

Pour la détermination de la peine applicable à cette catégorie d’infractions terroristes, le caractère terroriste de l’infraction a l’effet, à l’instar de la situation actuelle, d’un élément aggravant entraînant une peine plus grave, la répartition des peines en niveaux entraînant une simplification de cette majoration: le caractère terroriste de l’infraction entraîne l’application d’une peine du niveau immédiatement supérieur à celui applicable à l’infraction “simple”, sauf bien entendu lorsque cette infraction est déjà punissable d’une peine de niveau 8.

Pour la peine applicable à la tentative d’infraction terroriste visée au 13° de l’alinéa premier du paragraphe, il est prévu dans le Code actuel en ce qui concerne les délits terroristes, que le maximum de la peine prévue pour l’infraction consommée sera diminué d’un an. Une telle réduction ne cadre pas avec la catégorisation des peines par niveaux. Il est proposé donc qu’en cas de tentative, le droit commun, à savoir l’article 9, § 1er, alinéa 4, s’applique (peine du niveau de peine immédiatement inférieur à celui prévu pour l’infraction consommée). Étant donné que le caractère terroriste de l’infraction entraîne l’application d’une peine du niveau immédiatement supérieur à celui applicable à l’infraction “simple”, et que la tentative a pour effet l’application de la peine de niveau de peine immédiatement inférieur à celui prévu pour l’infraction consommée, cela signifie que la

Verder vereist dit misdrijf als moreel bestanddeel een specifieke intentie, namelijk “met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen, of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen”.

De tweede paragraaf neemt de in artikel 137, § 2, van de in het huidige Strafwetboek bedoelde lijst van misdrijven over, met een aanpassing van de nummers van de artikelen van het Strafwetboek waarnaar verwezen wordt. Het gaat om gedragingen die reeds strafbaar zijn in de Belgische wetgeving, los van het al dan niet terroristische karakter van het misdrijf. Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (72.477/3 van 9 juni 2023, nrs. 56 en 57) worden de artikelen waarnaar paragraaf 2 verwijst geactualiseerd. Zo wordt de verwijzing naar artikel 28 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij vervangen door artikel 2.4.5.6 van het Belgische Scheepvaartwetboek. Ook de terminologie wordt aangepast aan die van het wetsontwerp.

Voor de bepaling van de straf die van toepassing is op deze categorie van terroristische misdrijven, heeft het terroristische karakter van een misdrijf het effect, zoals in de huidige situatie, van een verzwarend bestanddeel die aanleiding geeft tot een zwaardere straf, waarbij de indeling van de straffen in niveaus deze strafverhoging vereenvoudigt: het terroristische karakter van het misdrijf leidt tot het opleggen van een straf van het niveau onmiddellijk boven het strafniveau dat op het basismisdrijf van toepassing is, behalve uiteraard als dat misdrijf reeds strafbaar is met een straf van niveau 8.

Voor de straf die van toepassing is op de poging tot terroristische misdrijven zoals bedoeld in 13° van het eerste lid van de paragraaf, wordt in het huidige Wetboek bepaald dat voor terroristische wanbedrijven de maximumstraf voor het voltooide misdrijf met een jaar verminderd zal worden. Een dergelijke vermindering komt niet overeen met de indeling van straffen in niveaus. Indien het om een poging gaat, wordt dus voorgesteld het gemene recht toe te passen, met name artikel 9, § 1, lid 4 (straf op het strafniveau onmiddellijk onder het voor het voltooide misdrijf bepaalde strafniveau). Aangezien het terroristisch karakter van het misdrijf leidt tot het opleggen van een straf van het niveau onmiddellijk boven het strafniveau dat op het basismisdrijf van toepassing is, en de poging tot gevolg heeft dat de straf op het strafniveau onmiddellijk onder het voor het voltooide

tentative d'infraction terroriste sera punie ici de la même peine que celle prévue pour l'infraction consommée.

Le troisième paragraphe de la disposition reprend les comportements listés à l'article 137, § 3, du Code pénal actuel. Il s'agit de faits qui, en règle, ne font pas l'objet d'une incrimination en tant que telle sauf lorsque l'élément contextuel et l'intention spécifique de l'infraction terroriste sont réunis³⁹⁴.

La menace de commettre une infraction terroriste est punie en fonction de la gravité de l'infraction qui constitue l'objet de la menace: elle est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 2³⁹⁵ ou 3 et d'une peine de niveau 4, lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 4 ou plus.

Par souci de maintien du taux des peines actuellement applicable, les infractions visées aux 1°, 2° et 5° sont punies d'une peine de niveau 5 et les infractions visées aux 3° et 4° sont punies d'une peine de niveau 8.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour les faits punis du niveau 8 même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 375

La définition du groupe terroriste

Cette disposition reprend littéralement la définition du groupe terroriste figurant à l'article 139 du Code pénal actuel, en ce compris la précision apportée à l'alinéa 2: le groupe terroriste est ainsi l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, et qui agit de façon concertée en vue de commettre des infractions terroristes visées à l'article précédent.

³⁹⁴ I. DE LA SERNA, "Des infractions terroristes", in M.-A. Beernaert et crts, *Les infractions. Tome V. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 180.

³⁹⁵ Il n'est pas nécessaire de viser ici le niveau 1 étant donné qu'aucune infraction terroriste n'est punie, aux termes de la loi, d'une peine de niveau 1.

misdrijf bepaalde strafniveau wordt gelegd, betekent dit dat hier op een poging tot terroristische misdrijven dezelfde straf staat als de straf die voorzien is voor het voltooide misdrijf.

De derde paragraaf van de bepaling neemt de in artikel 137, § 3 van het huidige Strafwetboek vermelde gedragingen over. Het betreft feiten die in regel niet als zodanig strafbaar zijn, behalve indien het contextuele aspect samengaat met het bijzonder opzet voor een terroristisch misdrijf³⁹⁴.

De dreiging met het plegen van een terroristisch misdrijf wordt bestraft naargelang van de ernst van het misdrijf dat het voorwerp van de dreiging uitmaakt: hierop staat een straf van niveau 3 wanneer de bedreiging betrekking heeft op een misdrijf dat strafbaar is met een straf van niveau 2³⁹⁵ of 3, en een straf van niveau 4 wanneer de bedreiging betrekking heeft op een misdrijf dat strafbaar is met een straf van niveau 4 of hoger.

Met het oog op het behoud van de momenteel toepasselijke strafniveaus, worden de in 1°, 2° en 5° bedoelde misdrijven bestraft met een straf van niveau 5 en de in 3° en 4° bedoelde misdrijven met een straf van niveau 8.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor strafbare feiten van niveau 8 zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 375

Definitie van terroristische groep

Deze bepaling herneemt letterlijk de definitie van terroristische groep die vermeld wordt in artikel 139 van het huidige Strafwetboek, inclusief de in het tweede lid aangebrachte specificering: een terroristische groep is dus iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die sinds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen, als bedoeld in het vorige artikel.

³⁹⁴ I. DE LA SERNA, "Des infractions terroristes", in M.-A. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Tome V. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 180.

³⁹⁵ Het is niet noodzakelijk niveau 1 te beogen, gezien krachtens de wet geen enkel terroristisch misdrijf strafbaar is met een straf van niveau 1.

Art. 376

La participation à un groupe terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination de participation à une activité d'un groupe terroriste telle que prévue à l'article 140, § 1er, du Code pénal actuel.

Si la définition de groupe terroriste inclut une visée terroriste ("en vue de commettre des infractions terroristes visées à l'article 345"), l'élément moral de l'infraction de participation à un groupe terroriste est la volonté délibérée d'adopter le comportement incriminé (participation à un groupe terroriste), sous la seule réserve que le législateur a précisé ici en quoi consistait l'élément de connaissance. Il n'est donc pas exigé que le participant ait lui-même l'intention de commettre des infractions terroristes visées à l'article 374 mais il suffit qu'il participe délibérément au groupe terroriste. Mais l'élément de connaissance est précisé ici en ce qu'il inclut également ce qu'on appelle l'ignorance crasse (du latin *crassus*: grossier, épais, inexcusable) quant au fait que la participation de l'auteur pouvait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste. Lorsqu'il est établi que, délibérément, l'auteur n'a pas voulu en savoir plus alors que tout indiquait qu'il s'agissait d'un groupe terroriste et que sa participation pouvait contribuer à la commission d'une infraction par ce groupe, c'est que précisément il sait déjà ce qu'il prétend ne pas vouloir savoir ou qu'il a conscience de l'élément qu'il prétend ignorer. Afin d'être explicite à cet égard, la disposition maintient les termes "en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste".

Il convient de rappeler ici que l'infraction en question vise n'importe quelle infraction commise par le groupe terroriste.³⁹⁶

Une adaptation technique est apportée au projet de loi suite à l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 58).

³⁹⁶ "Le paragraphe 1er incrimine la participation à toute activité d'un groupe terroriste, y compris la diffusion de données et la contribution au financement du groupe terroriste. Il faut que la personne punissable sache que sa participation contribue à la perpétration de crimes ou de délits par le groupe terroriste. Les crimes et délits sont, en premier lieu, les infractions terroristes mais peuvent comprendre d'autres infractions. On sait que les groupes terroristes se rendent souvent coupables d'autres infractions telles que le blanchiment de capitaux afin de recueillir les fonds nécessaires à leurs activités." (*Doc. parl.* Chambre, S.O. 2003, 51_258/001, p. 13).

Art. 376

Deelname aan een terroristische groep

Deze bepaling neemt de strafbaarstelling over van deelname aan de activiteit van een terroristische groep zoals voorzien in artikel 140, § 1, van het huidige Strafwetboek.

Hoewel de definitie van een terroristische groep een terroristische doelstelling ("om terroristische misdrijven te plegen, als bedoeld in artikel 345") omvat, is het moreel bestanddeel van deelname aan een terroristische groep het opzettelijk aannemen van de strafbaar gestelde gedraging (deelname aan een terroristische groep), met als enige voorbehoud dat de wetgever hier gepreciseerd heeft waaruit het kenniselement bestaat. Het is dus niet vereist dat de deelnemer zelf de intentie had om terroristische misdrijven te plegen bedoeld in artikel 374 maar het volstaat dat hij opzettelijk deelneemt aan een terroristische groep. Het kenniselement is hier gepreciseerd in die zin dat het ook de zogenaamde grove onwetendheid (in het Frans ontleend aan het Latijn *crassus*: grof, dik, onvergeeflijk) omvat ten aanzien van het feit dat de deelname van de dader kon bijdragen tot het plegen van een misdrijf door de terroristische groep. Wanneer vastgesteld wordt dat de dader opzettelijk er niet meer over wenste te weten, terwijl alles erop wees dat het om een terroristische groep ging en dat zijn deelname kon bijdragen tot het plegen van een misdrijf door de groep, is dat net omdat hij al wist wat hij beweert niet te willen weten of omdat hij zich bewust was van het bestanddeel dat hij beweert niet te kennen. Om dit te verduidelijken, handhaaft de bepaling de termen "terwijl hij wist of moest weten dat deze deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door de terroristische groep".

In dit verband moet eraan herinnerd worden dat het betrokken misdrijf om het even welk door de terroristische groep gepleegde misdrijf betreft.³⁹⁶

Het wetsontwerp is technisch aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 58).

³⁹⁶ "Naar luid van de eerste paragraaf wordt de deelname aan enige activiteit van een terroristische groep, waaronder het verstrekken van gegevens en de bijdrage in de financiering van de terroristische groep, strafbaar gesteld. Er wordt vereist dat de strafbare persoon weet dat zijn deelname bijdraagt aan het plegen van misdaden of wanbedrijven door de terroristische groep. Deze misdaden en wanbedrijven zijn in de eerste plaats terroristische misdrijven, maar kunnen tevens andere misdrijven omvatten. Het is geweten dat terroristische groepen zich vaak schuldig maken aan andere misdrijven zoals het witwassen van geld teneinde de nodige fondsen voor hun activiteiten te verzamelen." (*Parl. St.* Kamer, G.Z. 2003, nr. 51/258/001, p. 13).

Art. 377

La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination introduite à l'article 140, § 1er/1 du Code pénal par la loi du 5 mai 2019.

Comme pour la disposition précédente, l'élément moral de l'infraction est la volonté délibérée et en connaissance de cause (délibérément) d'adopter le comportement incriminé (participer à la prise de décision dans le cadre des activités du groupe terroriste), sous la seule réserve que la législateur a précisé ici en quoi consiste l'élément de connaissance ("en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste").

Une adaptation technique est apportée au projet de loi suite à l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 58).

Art. 378

La participation aggravée à un groupe terroriste

La qualité de dirigeant d'un groupe terroriste figurant à l'article 140, § 2, du Code pénal actuel est l'élément constitutif de l'infraction de participation aggravée à un groupe terroriste.

Par comparaison au taux actuel de peine, la participation à un groupe terroriste en qualité de dirigeant du groupe est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 379

L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme

Cette disposition reprend, d'une part, l'incrimination d'incitation à la commission d'infractions terroristes telle que prévue à l'article 140bis du Code actuel.

Toutefois, il y a lieu de prendre en compte l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 15 mars 2018 (arrêt n° 31/2018) qui annule l'article 2, 3°, de la loi du 3 août 2016 portant des dispositions diverses en matière de lutte contre le terrorisme. Par conséquent, la disposition en projet réintègre dans l'article de loi les mots "lorsqu'un tel comportement, qu'il préconise directement ou non la

Art. 377

Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling die werd ingevoegd in artikel 140, § 1/1 van het Strafwetboek door de wet van 5 mei 2019.

Zoals voor de voorgaande bepaling, bestaat het moreel bestanddeel voor dit misdrijf uit het opzettelijk aannemen van het strafbaar gestelde gedrag (deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep), met dien verstande dat de wetgever hier heeft gepreciseerd waaruit het kenniselement bestaat ("terwijl men weet of moest weten dat deze deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door deze terroristische groep").

Het wetsontwerp is technisch aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 58).

Art. 378

Verzwaarde deelname aan een terroristische groep

De hoedanigheid van leidend persoon van een terroristische groep, zoals vermeld in artikel 140, § 2, van het huidige Strafwetboek, is het bestanddeel van het misdrijf van verzwaard deelnemen aan een terroristische groepering.

Vergeleken met de huidige strafmaat wordt de deelname aan een terroristische groep als leidend persoon bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 379

Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme

Deze bepaling neemt ten eerste de strafbaarstelling over voor het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven zoals voorzien in artikel 140bis van het huidige Wetboek.

Er moet evenwel rekening gehouden worden met het arrest van het Grondwettelijk Hof van 15 maart 2018 (arrest nr. 31/2018), dat artikel 2, 3° vernietigt van de wet van 3 augustus 2016 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme. De ontwerpbeepaling neemt dan ook in het wetsartikel opnieuw de woorden op "indien dergelijk gedrag, ongeacht of het al dan niet

commission d'infractions terroristes, crée le risque qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises".

En réponse à la remarque du Conseil d'État (avis n° 64/126/1, n° 74), les promoteurs du projet considèrent que l'extension de l'incrimination au-delà des exigences européennes (en l'espèce, l'extension de l'incrimination à l'incitation de participation à une groupe terroriste) relève d'un choix politique.

L'élément moral de l'infraction requiert une intention spéciale, à savoir l'intention d'inciter à la commission d'une des infractions visées aux articles 374 et 385, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°.

D'autre part, les promoteurs du projet font le choix de définir spécifiquement l'apologie du terrorisme dans le Code pénal en s'inspirant de la proposition de loi 55K1847 de M. Ducarme et consorts.

Afin de ne pas porter atteinte à la liberté d'expression qui est un fondement essentiel de notre société démocratique, cette incrimination est strictement circonscrite. En effet, d'une part, le fait de nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver une infraction terroriste doit être commis en public (il peut être fait référence à la définition prévue à l'article 79, 21°). D'autre part, ce comportement doit avoir pour conséquence de créer un risque sérieux et réel qu'une infraction terroriste puisse être commise. Ce risque sera déterminé *in concreto* par le juge en fonction de l'auteur, du destinataire, de la nature du message ainsi que le contexte dans lequel il est formulé.

rechtstreeks aanstuurt op het plegen van terroristische misdrijven, het risico oplevert dat één of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd".

In antwoord op het advies van de Raad van State (advies nr. 64/126/1, nr. 74) menen de opstellers van het ontwerp dat een uitbreiding van de strafbaarstelling die verder gaat dan de Europese vereisten (in het bijzonder de uitbreiding van de strafbaarstelling tot het aanzetten tot deelneming aan een terroristische groep) een politieke keuze uitmaakt.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf vereist een bijzonder opzet, namelijk het oogmerk aan te zetten tot het plegen van één van de in de artikelen 374 en 385, bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, bepaalde misdrijf.

Daarnaast kiezen de opstellers van het ontwerp ervoor om het verheerlijken van terrorisme specifiek in het Strafwetboek te omschrijven, waarbij ze inspiratie halen uit wetsvoorstel 55K1847 van de heer Ducarme c.s.

Om geen afbreuk te doen aan de vrijheid van meningsuiting, die een essentiële pijler van onze democratische samenleving is, wordt die strafbaarstelling strikt afgebakend. Enerzijds moet het ontkennen, schromelijk minimaliseren, trachten te rechtvaardigen of goedkeuren van een terroristisch misdrijf in het openbaar worden gepleegd (waarbij verwezen kan worden naar de definitie voorzien in artikel 79, 21°). Anderzijds moet dat gedrag een ernstig en reëel risico opleveren dat een of meer van die misdrijven mogelijk worden gepleegd. Dat risico zal *in concreto* door de rechter worden vastgesteld naargelang de dader, de ontvanger, de aard van de boodschap en de context waarin de boodschap is geformuleerd.

Suite à l'avis du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n°5.3), une correction d'ordre rédactionnelle est apportée à la version néerlandaise du texte.

Dans le même avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n°8.2 et n°8.4.2.), le Conseil d'État constate que, dans l'exposé des motifs, il est précisé que la composante morale de l'infraction requiert une intention spéciale. Or, l'infraction d'apologie du terrorisme fait référence au fait de "nier délibérément, de minimiser grossièrement, de tenter de justifier ou d'approuver" les crimes terroristes.

Pour faire suite à cette remarque, il est prévu de reprendre, dans l'infraction d'apologie du terrorisme, le même élément moral que celui que l'on retrouve dans l'infraction relative à l'incitation à la commission d'infractions terroriste. Les mots "et que ce comportement a été commis dans cette intention" sont insérés à l'alinéa 2 de l'article 379.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle portent sur une infraction terroriste passible d'une peine de niveau 2 ou plus, ou de niveau 4 lorsqu'elles portent sur une infraction terroriste passible d'une peine de niveau 5 ou plus.

Art. 380

L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme envers un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

La disposition en projet va plus loin que la directive en ce qui concerne l'application de circonstances aggravantes (art. 15.4 de la directive) et prévoit également une aggravation des peines lorsque la diffusion ou la mise à disposition du public de toute autre manière d'un message, avec l'intention d'inciter à la commission d'une infraction terroriste vise spécifiquement des mineurs ou des personnes en situation de vulnérabilité. Le terme "spécifiquement" ne signifie pas "exclusivement". Le message diffusé doit être de nature à toucher plus particulièrement des mineurs/personnes vulnérables. Il peut s'agir par exemple d'images de propagande mettant en scène des mineurs ou des jeunes adultes. Ce type de message s'adresse à tous mais sera plus susceptible d'attirer des mineurs.

Ainsi, l'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme sont punies d'une peine

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 5.3) wordt een redactionele correctie aangebracht aan de Nederlandse versie van de tekst.

In hetzelfde advies (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 8.2 en nr. 8.4.2) stelt de Raad van State vast dat in de memorie van toelichting er gepreciseerd wordt dat het moreel bestanddeel van het misdrijf een bijzonder opzet vereist. Nochtans verwijst de delictomschrijving van het verheerlijken van terrorisme naar het "opzettelijk ontkennen, schromelijk minimaliseren, trachten te rechtvaardigen of goedkeuren" van terroristische misdrijven.

Om gevolg te geven aan deze opmerking is wordt voorzien om voor het misdrijf verheerlijken van terrorisme hetzelfde moreel element te hernemen als in het misdrijf dat betrekking heeft op het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven. In artikel 379, tweede lid, worden de woorden "en dat dit gedrag met deze bedoeling is gepleegd" ingevoegd.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2 of meer of niveau 4 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 380

Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De ontwerpbeëindiging gaat verder dan de richtlijn voor de toepassing van verzwarende omstandigheden (art. 15.4 van de richtlijn) en voorziet ook in een verhoging van de straffen wanneer het verspreiden of het op een andere manier ter beschikking stellen aan het publiek van een bericht met de bedoeling aan te zetten tot het plegen van een terroristisch misdrijf zich specifiek richt op minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand. De term "specifiek" heeft niet de betekenis van "exclusief". Het verspreide bericht moet van zodanige aard zijn dat het met name minderjarigen/kwetsbare personen treft. Het zou bijvoorbeeld propagandabeelden met minderjarigen of jongvolwassen kunnen betreffen. Dit soort berichten zijn tot iedereen gericht maar zullen veeleer minderjarigen aantrekken.

Het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en het verheerlijken van terrorisme worden bijgevolg

de niveau 5 lorsqu'elles s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 381

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination de recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste telle que prévue à l'article 140ter du Code pénal actuel.

Outre le but de commettre une infraction terroriste, l'article 6 de la directive demande aux États membres d'incriminer l'infraction visée en vue de la contribution à la commission d'une infraction terroriste. En droit belge, cette finalité n'était pas explicitement reprise à l'article 140ter du Code pénal actuel car le fait de contribuer à la commission d'une infraction terroriste pouvait le cas échéant être couvert par l'incrimination visée à l'article 140 du Code pénal actuel relatif à la participation aux activités d'un groupe terroriste ou par les dispositions de droit commun relatives à la participation criminelle. Toutefois, dans l'article 141 du Code pénal actuel relatif au financement du terrorisme, tel que remplacé par la loi du 14 décembre 2016, la référence à la contribution à commettre une infraction terroriste existe, l'objectif étant à l'époque de s'aligner sur la directive terrorisme en cours de négociation (DOC 54 1579/007, p. 5). Par souci de cohérence et pour assurer une sécurité juridique, il convient d'adapter également notre droit pour se référer au fait de contribuer à commettre une infraction terroriste dans la présente disposition (recrutement).

L'élément moral de l'infraction requiert ici la preuve d'une intention spéciale à savoir que l'auteur a opéré le recrutement en vue de commettre l'une des infractions terroristes visées par la disposition.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable avant correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

gestraft met een straf van niveau 5 indien zij zich specifiek richten tot een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 381

Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling van het aanwerven voor het plegen van een terroristisch misdrijf zoals omschreven in artikel 140ter van het huidige Strafwetboek.

Behalve het doel een terroristisch misdrijf te plegen, verzoekt artikel 6 van de richtlijn de lidstaten om ook het misdrijf van het aansporen tot het bijdragen aan het plegen van een terroristisch misdrijf strafbaar te stellen. In de Belgische wetgeving werd deze doelstelling niet expliciet overgenomen in artikel 140ter van het huidige Strafwetboek, omdat de bijdrage aan het plegen van een terroristisch misdrijf eventueel kan vallen onder de in artikel 140 van het huidige Strafwetboek bedoelde strafbaarstelling met betrekking tot de deelname aan de activiteiten van een terroristische groep of onder de bepalingen van het gemeene recht betreffende de strafbare deelneming. Toch verwijst artikel 141 van het huidige Strafwetboek betreffende de financiering van terrorisme, zoals vervangen door de wet van 14 december 2016, naar het bijdragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf, aangezien men de wet wilde afstemmen op de terrorismerichtlijn waarover toen werd onderhandeld (DOC 54 1579/007, p. 5). Met het oog op de coherentie en het garanderen van rechtszekerheid, dient onze wetgeving eveneens aangepast te worden om in deze bepaling (werving) te verwijzen naar het bijdragen aan het plegen van een terroristisch misdrijf.

Hier vereist het moreel bestanddeel van het misdrijf het bewijs van een bijzonder opzet, namelijk dat de dader de werving heeft verricht met het oog op het plegen van een van de in de bepaling bedoelde terroristische misdrijven.

Gelijklopend met de huidige strafmaat, voor correctionalisering, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 382

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne vulnérable

L'article 15 de la directive vise les sanctions à l'encontre des personnes physiques. Au-delà de ce qui était prévu dans la décision-cadre 2002/475 JAI, cette disposition impose en son paragraphe 4 d'introduire dans la législation nationale, en tant que circonstance aggravante, le fait que la personne recrutée au terrorisme soit un mineur. Une telle circonstance aggravante n'existe pas dans notre droit.

Dès lors, le recrutement en vue de la commission ou de la contribution à la commission d'une infraction terroriste est puni d'une peine de niveau 5 lorsque le recrutement s'adresse spécifiquement à un mineur ou une personne vulnérable.

Art. 383

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination prévue aux articles 140*quater* et 140*quinquies* du Code actuel: il s'agit de rendre punissable le fait de donner ou de recevoir des instructions ou une formation pour la fabrication ou l'utilisation d'explosifs, d'armes à feu ou d'autres armes ou de substances nocives ou dangereuses, ou pour d'autres méthodes et techniques spécifiques en vue de la commission d'une infraction terroriste.

Comme déjà évoqué dans le cadre du recrutement en vue de la commission ou de la contribution à la commission d'une infraction terroriste, les articles 7 (Dispenser un entraînement au terrorisme) et 8 (Recevoir un entraînement au terrorisme) de la directive demandent aux États membres d'incriminer les infractions visées en vue de la contribution à la commission d'une infraction terroriste, à l'exception de la menace.

L'article 8 de la directive ne limite pas l'incrimination de recevoir un entraînement au terrorisme au fait qu'elle soit dispensée par une autre personne. En effet, par rapport à la décision-cadre 2008/919/JAI, par la suppression des termes "*from another person*", les formes d'apprentissage, par le biais essentiellement d'Internet, sont également visées. Le considérant 11 précise que cela englobe le "fait d'acquérir des connaissances, de la documentation ou des compétences pratiques, y compris au moyen de l'internet ou par la consultation

Art. 382

Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of een kwetsbare persoon

Artikel 15 van de richtlijn betreft de sancties tegen natuurlijke personen. Afgezien van wat in kaderbesluit 2002/475 JBZ voorzien werd, vereist paragraaf 4 van deze bepaling het opnemen als verzwarende omstandigheid in de nationale wetgeving van het feit dat de voor terrorisme geworven persoon een minderjarige is. Een dergelijke verzwarende omstandigheid bestaat niet in onze wetgeving.

Het aanwerven met het oog op het plegen van of bijdragen aan het plegen van een terroristisch misdrijf wordt bijgevolg bestraft met een straf van niveau 5 wanneer het aanwerven specifiek gericht is op een minderjarige of een kwetsbare persoon.

Art. 383

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Deze bepaling herneemt de in artikelen 140*quater* en 140*quinquies* van het huidige Strafwetboek voorziene strafbaarstelling: het gaat om de strafbaarstelling van het geven of ontvangen van onderrichtingen of een opleiding voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf.

Zoals reeds aangehaald in het kader van de aanwerving met het oog op het plegen van of bijdragen aan het plegen van een terroristisch misdrijf, verzoeken de artikelen 7 (Geven van training voor terrorisme) en 8 (Ontvangen van training voor terrorisme) van de richtlijn dat de lidstaten de misdrijven strafbaar stellen met het oogmerk om bij te dragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf, met uitzondering van de bedreiging.

Artikel 8 van de Richtlijn beperkt de strafbaarstelling van het ontvangen van training voor terrorisme niet tot het feit dat de training door een andere persoon wordt verstrekt. Door het schrappen van de bewoording "*from another person*", die in het kaderbesluit 2008/919/JBZ voorkwam, doelt men immers ook op autodidactische methoden, voornamelijk door middel van het internet. Overweging 11 specificeert dat dit "het verkrijgen van kennis, documentatie of praktische vaardigheden" omvat, "onder meer via internet of raadpleging van andere

d'autres matériels didactiques. Il ne s'agit pas pour autant d'incriminer la simple visite d'un site de manière occasionnelle ou à des fins académiques."

En droit belge, la formulation de l'article 140quinquies du Code pénal actuel et de l'exposé des motifs ne mentionnent pas explicitement l'incrimination des formes "d'auto-apprentissage" ("self study"). L'article 140quinquies quant à lui vise ceux qui se font donner des instructions ou suivent une formation, ce qui implique nécessairement l'intervention d'un formateur et ne peut donc pas viser une personne qui se forme seule via internet par exemple.

La disposition en projet punit dès lors toute personne qui, en Belgique ou à l'étranger, acquiert des connaissances par elle-même ou se forme elle-même à la fabrication ou l'utilisation d'explosifs, d'armes à feu ou d'autres armes ou de substances nocives ou dangereuses, ou d'autres méthodes et techniques spécifiques, en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 374, à l'exception de la menace.

Comme déjà indiqué, la consultation occasionnelle ou à des fins académiques d'un site internet par exemple n'est pas suffisante pour incriminer un individu sur cette base. En outre, il doit s'agir d'une démarche active et consciente de l'auteur. Il faudra ainsi pouvoir démontrer que cette "auto-formation" a lieu "en vue de commettre ou de contribuer à commettre" une attaque terroriste.

L'élément moral de l'infraction requiert ici la preuve d'une intention spéciale à savoir que l'auteur a agi en vue de commettre l'une des infractions terroristes visées par la disposition.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable avant correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 384

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne vulnérable

L'article 15 de la directive vise les sanctions à l'encontre des personnes physiques. Au-delà de ce qui était prévu dans la décision-cadre 2002/475 JAI, cette disposition impose en son paragraphe 4 d'introduire dans la législation nationale, en tant que circonstance aggravante, le fait que la personne faisant l'objet de l'entraînement

leermiddelen". Het "louter bezoeken van websites of het verzamelen van materiaal voor legitieme doeleinden, zoals academische of onderzoeksdoeleinden" wordt echter niet strafbaar gesteld.

In de Belgische wetgeving maken de formulering van artikel 140quinquies van het huidige Strafwetboek en de toelichtingen niet expliciet gewag van de strafbaarstelling van "autodidactische" methoden ("self study"). Artikel 140quinquies doelt op personen die zich laten onderrichten of een opleiding volgen waarvoor noodzakelijkerwijs de tussenkomst van een opleider vereist is, en dus niet op een persoon die zichzelf opleidt, bijvoorbeeld via het internet.

De ontworpen bepaling straft bijgevolg alle personen die, in België of in het buitenland, door zichzelf kennis verwerven of zichzelf vormen in het vervaardigen of gebruiken van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, of in andere specifieke methoden of technieken met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in artikel 374 bedoelde misdrijven, met uitzondering van de bedreiging.

Zoals reeds aangegeven, is bijvoorbeeld het raadplegen op incidentele basis of voor academische doeleinden van een website niet voldoende om een persoon op deze basis strafbaar te stellen. Er is bovendien een actieve en bewuste aanpak van de dader vereist. Men moet kunnen aantonen dat de "zelfstudie" plaatsvindt "met het oog op het plegen van of het bijdragen tot het plegen van" een terroristische aanslag.

Hier vereist het moreel bestanddeel van het misdrijf het bewijs van een bijzonder opzet, namelijk dat de dader handelde met het oog op het plegen van een van de in de bepaling bedoelde terroristische misdrijven.

Gelijklopend met de huidige strafmaat, voor correctionalisering, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 384

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of kwetsbare persoon

Artikel 15 van de Richtlijn beoogt sancties tegen natuurlijke personen. Afgezien van wat in kaderbesluit 2002/475 JBZ voorzien werd, vereist paragraaf 4 van deze bepaling het opnemen als verzwarende omstandigheid in de nationale wetgeving van het feit dat de persoon die de opleiding voor terrorisme ontvangt een minderjarige

au terrorisme soit un mineur. Une telle circonstance aggravante n'existe pas dans notre droit.

L'instruction ou la formation en vue de la commission ou de la contribution à la commission d'une infraction terroriste visée au 1° de l'article précédent (art. 383) sont punies d'une peine de niveau 5 lorsque les instructions ou la formation s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne vulnérable.

Art. 385

L'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste et l'organisation et autres facilitations de voyages à des fins terroristes

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'article 140sexies du Code actuel, introduite par la loi du 20 juillet 2015. Elle rend punissable le fait d'entrer dans le territoire national ou de le quitter dans l'intention de commettre une infraction terroriste.

Comme déjà évoqué précédemment, l'article 9 de la directive demande aux États membres d'incriminer l'infraction visée en vue de la contribution à la commission d'une infraction terroriste, à l'exception de la menace.

L'élément moral de l'infraction requiert également ici la preuve d'une intention spéciale à savoir que l'auteur a agi en vue de commettre l'une des infractions terroristes visées par la disposition.

L'article 10 de la directive européenne vise aussi l'incrimination de l'organisation ou la facilitation de voyages avec une intention terroriste. Bien qu'un tel comportement puisse constituer une forme de participation à l'entrée ou à la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste, il est proposé, à la suite de la suggestion du Collège des procureurs généraux, de viser de façon explicite l'incrimination d'un tel comportement. Suite à l'avis du Conseil d'État (avis 72.477/3 du 9 juin 2023, n°60), il est prévu de placer l'incrimination de l'organisation ou la facilitation de voyage dans un second alinéa. Le Conseil d'État considère en effet qu'il est préférable que cette disposition fasse l'objet d'un article distinct, plutôt que d'être incluse dans l'infraction consistant à entrer sur le territoire national ou à le quitter dans le but de commettre une infraction terroriste et ce, dans un souci de clarté et de cohérence réglementaire.

is. Een dergelijke verzwarende omstandigheid bestaat niet in onze wetgeving.

Het in 1° van het vorige artikel (art. 383) bedoelde onderrichten of opleiden met het oog op het plegen of bijdragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5 wanneer het onderricht of de opleiding specifiek gericht is op een minderjarige of een kwetsbaar persoon.

Art. 385

Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf en het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van reizen met terroristisch oogmerk

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 140sexies van het huidige Strafwetboek, ingevoerd door de wet van 20 juli 2015. Ze stelt het binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf strafbaar.

Zoals reeds eerder aangehaald, verzoekt artikel 9 van de richtlijn dat de lidstaten het misdrijf strafbaar stellen met het oogmerk om bij te dragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf, met uitzondering van de bedreiging.

Hier vereist het moreel bestanddeel voor het misdrijf eveneens het bewijs van een bijzonder opzet, namelijk dat de dader handelde met het oog op het plegen van een van de in de bepaling bedoelde terroristische misdrijven.

Artikel 10 van de Europese richtlijn viseert ook de strafbaarstelling van de organisatie of het vergemakkelijken van reizen met een terroristisch oogmerk. Hoewel dergelijk gedrag een vorm van deelneming kan uitmaken aan het betreden of verlaten van het grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf, wordt voorgesteld om, in navolging van de suggestie door het College van procureurs-generaal, dit gedrag expliciet op te nemen in de strafbaarstelling. Ingevolge het advies van de Raad van State (advies 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 60) is voorzien om de strafbaarstelling van het organiseren of faciliteren van reizen in een tweede lid. De Raad van State overweegt dat het raadzaam is dat deze bepaling het voorwerp uitmaakt van een afzonderlijk artikel, eerder dan als onderdeel van het misdrijf van binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf en dit vanuit de nood aan duidelijkheid en coherentie in de regelgeving.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable avant correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 386

La préparation de la commission d'une infraction terroriste

Cette incrimination figurant à l'article 140septies du Code pénal actuel a été introduite récemment par la loi du 14 décembre 2016. La préparation de la commission d'une infraction terroriste vise à incriminer des comportements antérieurs à la commission de l'infraction qui ne tombent pas nécessairement sous la notion de tentative qui requiert que la résolution de commettre l'infraction se soit manifestée par un commencement d'exécution de l'infraction tentée.

La définition de cette infraction est inspirée de l'alinéa premier de l'article 140septies: elle consiste à, délibérément, préparer la commission d'une infraction visée à l'article 374, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°, et de celles punissables d'une peine de niveau 2.

La préparation d'une infraction terroriste punissable d'une peine de niveau 2 n'est pas incriminée car elle viserait une infraction de très peu d'importance puisqu'il s'agirait d'une infraction qui, sans l'élément aggravant de terrorisme, serait punissable d'une peine de niveau 1. On peine d'ailleurs à trouver parmi la liste des infractions visées à l'article 374 des infractions punissables d'une peine de niveau 1 qui pourraient recevoir la qualification d'infraction terroriste.

L'élément moral est le dol général (cf. art. 7 du projet de loi).

Par parallélisme aux peines antérieurement prévues, cette infraction est punie:

— d'une peine de niveau 3 si l'infraction préparée est punie d'un niveau 3 ou d'un niveau 4;

— d'une peine de niveau 4 si l'infraction préparée est punie d'un niveau 5 ou d'un niveau 6;

— d'une peine de niveau 5 si l'infraction préparée est punie d'un niveau 7 ou d'un niveau 8.

Gelijklopend met de huidige strafmaat, voor correctionalisering, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 386

Vorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf

Deze strafbaarstelling die wordt vermeld in artikel 140septies van het huidige Strafwetboek werd onlangs ingevoerd door de wet van 14 december 2016. Ze beoogt het strafbaar stellen van de aan het plegen van het misdrijf voorafgaande gedragingen die niet noodzakelijk vallen onder het begrip "poging", dat vereist dat de beslissing het misdrijf te plegen tot uiting komt door een begin van uitvoering van de poging tot misdrijf.

De definitie van dit misdrijf is geïnspireerd door het eerste lid van artikel 140septies: het gaat om het opzettelijk voorbereiden van het plegen van een in artikel 374 bedoeld misdrijf, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, bedoelde misdrijf en deze strafbaar met een straf van niveau 2.

De voorbereiding van een terroristisch misdrijf dat wordt bestraft met een straf van niveau 2 is niet strafbaar aangezien dit betrekking heeft op een misdrijf van gering belang nu het gaat om een misdrijf dat, zonder het verzwarend bestanddeel van terrorisme, bestraft zou worden met een straf van niveau 1. Het is overigens moeilijk om in de lijst van strafbare feiten in artikel 374 misdrijven te vinden waarop een straf van niveau 1 is gesteld en die als terroristische misdrijf zouden kunnen worden aangemerkt.

Het moreel bestanddeel is het algemeen opzet (zie art. 7 van het wetsontwerp).

Gelijklopend met de voorgaande voorziene straffen, wordt dit misdrijf bestraft:

— met een straf van niveau 3 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 of van niveau 4;

— met een straf van niveau 4 indien het voorbereide misdrijf bestraft wordt met een straf van niveau 5 of van niveau 6;

— met een straf van niveau 5 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7 of van niveau 8.

Le deuxième paragraphe de la disposition reprend les précisions apportées par l'article 140septies, § 2, du Code pénal actuel quant à la notion de "préparer".

Art. 387

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 141, 1°, du Code pénal actuel qui a été également introduite dans notre droit par la loi du 14 décembre 2016.

Toutefois, en vue de donner suite à la suggestion du Collège des procureurs généraux, il est proposé de viser non seulement les moyens matériels mais également la fourniture d'informations, à l'instar de l'article 140, aliéna 1er, du Code pénal actuel qui vise "la fourniture d'informations et de moyens matériels".

Elle consiste à fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, des informations ou des moyens matériels, y compris une aide financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, en vue de commettre ou de contribuer à une infraction visée à l'article 374 ou aux articles 379 à 386.

Cette infraction intentionnelle requiert une intention spécifique ou un élément de connaissance spécifique, à savoir l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés en vue de commettre ou de contribuer à une infraction visée à l'article 374 ou aux articles 379 à 386.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 388

La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 141, 2°, du Code pénal actuel qui a été également introduite dans notre droit par la loi du 14 décembre 2016.

De tweede paragraaf van de bepaling neemt de specificaties over die aangebracht werden door artikel 140septies, § 2, van het huidige Wetboek inzake het begrip "voorbereiden".

Art. 387

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen ter ondersteuning van een terroristische activiteit

Deze bepaling herneemt de in artikel 141 van het huidige Strafwetboek voorziene strafbaarstelling, die eveneens in onze wetgeving werd ingevoerd door de wet van 14 december 2016.

Om gevolg te geven aan de suggestie van het College van procureurs-generaal wordt voorgesteld niet enkel materiële middelen te viseren, maar ook het verschaffen van gegevens, zoals het huidige artikel 140, eerste lid, van het Strafwetboek betrekking heeft op "het verstrekken van gegevens of materiële middelen".

Ze bestaat in het op enigerlei wijze, direct of indirect verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt om een misdrijf als bedoeld in artikel 374 of in de artikelen 379 tot en met 386 te plegen of eraan bij te dragen.

Dit opzettelijk misdrijf vereist een specifiek opzet of een specifiek kenniselement, namelijk het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij zullen worden gebruikt om een misdrijf zoals bedoeld in artikel 374 of in de artikelen 379 tot en met 386 te plegen of ertoe bij te dragen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 388

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 141, 2°, van het huidige Strafwetboek, die ook door de wet van 14 december 2016 in ons recht werd ingevoerd.

Elle consiste à fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, des informations ou des moyens matériels, y compris une aide financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, par une autre personne lorsque la personne qui fournit ou réunit les informations ou les moyens matériels sait que cette autre personne commet ou va commettre une infraction visée à l'article 374.

Ici aussi, il s'agit d'une infraction intentionnelle qui requiert une intention spécifique ou un élément de connaissance spécifique, à savoir l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 389

La fourniture aggravée d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste ou à une personne terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste telle que visée à l'article 387, ou à une personne terroriste telle que visée à l'article 388, est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur, ou de niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur, lorsque la fourniture ou la réunion des moyens matériels a lieu avec l'intention qu'ils soient utilisés en tout ou en partie par un mineur ou une personne vulnérable en vue de commettre ou de contribuer à commettre une infraction visée à l'article 374.

Le projet va plus loin que la directive en ce qui concerne l'application de circonstances aggravantes (art. 15.4 de la directive) et prévoit également une aggravation des peines dans le cas du financement du terrorisme à l'égard d'un mineur ou d'une personne vulnérable.

Het misdrijf bestaat in het, op enigerlei wijze, direct of indirect, verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt, door een andere persoon wanneer de persoon die de gegevens of materiële middelen verstrekt of inzamelt weet dat die andere persoon een misdrijf als bedoeld in artikel 374 pleegt of zal plegen.

Ook hier gaat het om een opzettelijk misdrijf dat een specifieke intentie of een specifiek kenniselement vereist, namelijk "het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij [...] zullen worden gebruikt".

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 389

Verzwaard ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristisch persoon

Het ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf zoals bedoeld in artikel 387, of aan een terroristisch persoon zoals bedoeld in artikel 388, wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager, of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer, indien de materiële middelen worden verstrekt of verzameld opdat ze geheel of gedeeltelijk zouden worden gebruikt door een minderjarige of een kwetsbaar persoon om een terroristisch misdrijf zoals bedoeld in artikel 374 te plegen of ertoe bij te dragen.

Het ontwerp gaat verder dan de richtlijn voor de toepassing van verzwarende omstandigheden (art. 15.4 van de richtlijn) en voorziet ook een verhoging van de straffen in het geval van financiering van terrorisme ten aanzien van een minderjarige of een kwetsbaar persoon.

Art. 390

Champ d'application

1. Introduction

Cette disposition est rédigée sur la base d'un avis demandé par le ministre de la Justice à la Commission interministérielle de droit humanitaire (ci-après également "la Commission"), organe consultatif du gouvernement en matière d'application du droit international humanitaire (ci-après également "le DIH") au plan national.

Elle vise à apporter une solution à l'ensemble des problèmes d'application et d'interprétation qu'a rencontré jusqu'à présent l'article 141*bis* de l'actuel Code pénal et qui ont remis en question l'existence même de l'article, pour certains.

L'ensemble des départements et autorités, représentés à la Commission, parmi lesquels les plus concernés par la matière, ont activement participé à la rédaction de l'avis, rendu par ladite Commission en date du 12 mai 2022, et de la proposition de modification de l'article 141*bis* du CP qui y est formulée. Il s'agit notamment, mais pas exclusivement, du SPF Justice, du SPF Affaires étrangères, du Parquet fédéral (la section chargée du droit international humanitaire et la section chargée de la lutte contre le terrorisme), du Ministère de la Défense et des deux sections de la Société nationale de la Croix-Rouge, ainsi que des membres du corps académique spécialisés dans la matière.

Le ministre de la Justice a décidé de rendre public cet avis en le mettant à la disposition du Parlement.

Le texte présenté par le gouvernement vise à clarifier la relation entre les règles du droit international humanitaire et les dispositions relatives à la répression pénale du terrorisme, son libellé est le suivant:

"§ 1. Le présent chapitre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent chapitre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces

Art. 390

Toepassingsgebied

1. Inleiding

Deze bepaling is opgesteld op grond van een advies waarom de minister van Justitie heeft verzocht bij de Interministeriële Commissie voor Humanitair Recht (hierna eveneens "de commissie"), adviesorgaan van de regering op het stuk van de toepassing van het internationaal humanitair recht (hierna ook "het IHR") op nationaal vlak.

Ze beoogt een oplossing aan te reiken voor alle problemen inzake de toepassing en de interpretatie van artikel 141*bis* van het huidige Strafwetboek die zich tot op heden hebben voorgedaan en waardoor voor sommigen het bestaan van het artikel ter discussie werd gesteld.

Alle departementen en autoriteiten die in de commissie vertegenwoordigd zijn, waaronder die welke het meest bij de materie betrokken zijn, hebben actief meegewerkt aan de opmaak van het advies, dat door de voornoemde commissie is verstrekt op 12 mei 2022, en van het voorstel tot wijziging van artikel 141*bis* Sw. dat erin wordt geformuleerd. Het gaat onder meer maar niet uitsluitend om de FOD Justitie, de FOD Buitenlandse Zaken, het federaal parket (de sectie belast met het internationaal humanitair recht en de sectie belast met de bestrijding van terrorisme), het Ministerie van Landsverdediging en de twee afdelingen van de nationale vereniging van het Rode Kruis, alsook om leden van het academisch korps die gespecialiseerd zijn in de materie.

De minister van Justitie heeft besloten dit advies openbaar te maken door het ter beschikking van het parlement te stellen.

De door de regering voorgestelde tekst beoogt de relatie tussen de regels van het internationaal humanitair recht en de bepalingen inzake de strafrechtelijke bestrafing van terrorisme te verduidelijken. De formulering ervan luidt als volgt:

"§ 1. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Dit hoofdstuk is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de

armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles."

Ce texte a l'avantage de rappeler et d'assurer, en cas de conflit de normes, la primauté du DIH en situation de conflit armé et de préserver le principe de l'égalité entre les belligérants dans la mesure où les faits strictement conformes au DIH ne pourront pas faire l'objet de poursuites en application de la législation antiterroriste. Dans le même temps, le nouvel article 390 affermirait l'action des autorités judiciaires en clarifiant la possibilité d'un cumul des poursuites pour crimes de guerre et pour infractions terroristes lorsque les faits visés ne sont pas conformes au DIH.

Ce faisant, on renforce l'incitant au respect du DIH, la clause de sauvegarde du DIH jouant pleinement son rôle face à des actes conformes à ce droit.

Ensuite, il est précisé que le nouvel article 390 du CP ne s'applique pas à ce qui n'est pas couvert par le DIH, tels, notamment, le recrutement, le financement, la participation à un groupe armé illégal, qualifié ou non de terroriste, l'incitation au terrorisme, le voyage en vue de commettre des actes terroristes ou l'entraînement.

Enfin, le gouvernement a jugé pertinent de maintenir dans un second paragraphe du nouvel article 390 une clause d'exclusion de l'application de la législation antiterroriste pour les actes menés, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles, conformément aux textes internationaux.

Avant d'examiner en détails, dans le commentaire de l'article, les deux paragraphes du nouvel article 390, les développements ci-dessous portent, dans un premier temps, sur l'origine de l'actuel article 141bis du Code pénal, qui trouve son fondement dans la clause de sauvegarde du DIH en droit pénal international anti-terroriste (point 2). Ensuite, les différentes sources internationales dans lesquelles cette clause a été reproduite sont présentées (point 3). Suit la présentation de l'interprétation belge et internationale qui a été faite de la clause internationale (point 4). Puis, les liens entre le DIH et l'interdiction du terrorisme sont explicités (point 5). Viennent ensuite la présentation de l'actuel article 141bis du CP à proprement parler (point 6) et l'interprétation qui en est donnée par la jurisprudence des cours et tribunaux belges (point 7). Enfin, les objectifs du nouvel article 390 sont exposés (point 8).

strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken."

Deze tekst biedt als voordeel dat, in geval van conflicterende normen, het primaat van het IHR in een situatie van gewapend conflict in herinnering wordt gebracht en wordt gewaarborgd en dat het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen wordt gevrijwaard, aangezien feiten die strikt in overeenstemming zijn met het IHR niet kunnen worden vervolgd met toepassing van de antiterrorismewetgeving. Tezelfdertijd zou het nieuwe artikel 390 het optreden van de gerechtelijke autoriteiten versterken door te verduidelijken dat het mogelijk is om de vervolging wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren wanneer de beoogde feiten niet in overeenstemming zijn met het IHR.

Zodoende wordt de stimulans om het IHR te eerbiedigen versterkt, aangezien de vrijwaringsclausule van het IHR zijn rol ten aanzien van daden die in overeenstemming zijn met dat recht ten volle vervult.

Vervolgens wordt verduidelijkt dat het nieuwe artikel 390 Sw. niet van toepassing is op wat niet onder het IHR valt, zoals inzonderheid de rekrutering, de financiering, de deelname aan een – al dan niet als terroristisch gekwalificeerde – illegale gewapende groep, het aanzetten tot terrorisme, het afreizen met het oog op het plegen van terreurdaden of de training.

Tot slot achtte de regering het relevant om in een tweede paragraaf van het nieuwe artikel 390 een uitsluitingsclausule te behouden met betrekking tot de toepassing van de antiterrorismewetgeving voor de daden, buiten het kader van een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken, overeenkomstig de internationale teksten.

Alvorens beide paragrafen van het nieuwe artikel 390 in detail te bestuderen in de bespreking van het artikel, wordt hieronder ten eerste de oorsprong van het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek, dat zijn grondslag vindt in de vrijwaringsclausule van het IHR in het internationaal antiterrorismestrafrecht, toegelicht (punt 2). Vervolgens worden de verschillende internationale bronnen weergegeven waarin deze clausule werd opgenomen (punt 3). Daarna wordt de Belgische en internationale interpretatie van de internationale clausule uiteengezet (punt 4). Vervolgens worden de verbanden tussen het IHR en het verbod op terrorisme nader verklaard (punt 5). Daarna worden het huidige artikel 141bis Sw. in eigenlijke zin (punt 6) en de interpretatie die eraan wordt gegeven in de rechtspraak van de Belgische hoven en rechtbanken (punt 7), toegelicht. Tot slot worden de doelstellingen van het nieuwe artikel 390 uiteengezet (punt 8).

2. Origine de l'actuel article 141bis du Code pénal

L'actuel article 141bis du CP trouve son origine dans ce que l'on appelle communément la "clause droit international humanitaire" (également appelée "clause d'exclusion" ou "clause de sauvegarde du DIH") en matière de droit pénal international anti-terroriste.

La première fois qu'une convention internationale – considérée aujourd'hui comme réprimant le terrorisme international, bien que ne se référant pas explicitement à ce concept – reprend une "clause DIH" dans son texte est la Convention internationale contre la prise d'otages du 17 décembre 1979.

Plus précisément, son article 12 prévoit que:

"Dans la mesure où les Conventions de Genève de 1949 pour la protection des victimes de la guerre ou les Protocoles additionnels à ces Conventions sont applicables à un acte de prise d'otages particulier, et dans la mesure où les États parties à la présente Convention sont tenus, en vertu desdites Conventions, de poursuivre ou de livrer l'auteur de la prise d'otages, la présente Convention ne s'applique pas à un acte de prise d'otages commis au cours de conflits armés au sens des Conventions de Genève de 1949 et des Protocoles y relatifs, (...)."

En application de cette clause, la Convention ne s'applique pas aux faits qui peuvent être poursuivis en application des Conventions de Genève et des Protocoles additionnels.

Cette clause ne crée donc aucune zone d'impunité dans le fonctionnement complémentaire des conventions internationales, puisqu'une personne suspectée d'avoir commis une prise d'otages incriminée par la Convention de 1979 doit être poursuivie de ce chef pour infraction terroriste, sauf si ces mêmes faits tombent également dans le champ d'application des crimes de guerre définis par les Conventions de Genève et des Protocoles additionnels. Dans ce cas, la Convention de 1979 s'efface au profit des conventions de DIH.

La question de l'articulation entre le corpus du DIH et les règles conventionnelles internationales relatives à la répression des infractions terroristes s'est posée avec plus d'acuité dans le cadre des travaux relatifs à la Convention internationale pour la répression des

2. Oorsprong van het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek

Het huidige artikel 141bis Sw. vindt zijn oorsprong in wat doorgaans de "clausule internationaal humanitair recht" (of ook de "uitsluitingsclausule" of "vrijwaringsclausule van het IHR") wordt genoemd op het gebied van het internationaal antiterrorismestrafrecht.

De eerste keer dat er in de tekst van een internationaal verdrag – waarvan vandaag de dag wordt beschouwd dat het het internationaal terrorisme bestraft, hoewel er niet uitdrukkelijk naar dat concept wordt verwezen – een "IHR-clausule" wordt opgenomen, is het Internationaal Verdrag van 17 december 1979 tegen het nemen van gijzelaars.

Meer bepaald voorziet artikel 12 daarvan in het volgende:

"Voor zover de Verdragen van Genève van 1949 inzake de bescherming van oorlogsslachtoffers of de Aanvullende Protocollen bij deze Verdragen van toepassing zijn op een bepaalde gijzelingshandeling en voor zover de Staten die partij zijn bij dit Verdrag krachtens deze Verdragen zijn gehouden degene die zich schuldig heeft gemaakt aan bedoelde gijzelingshandeling, te vervolgen of over te dragen, is dit Verdrag niet van toepassing op een gijzelingshandeling die is gepleegd tijdens gewapende conflicten [...] als omschreven in de Verdragen van Genève van 1949 en de Protocollen daarbij".

Overeenkomstig deze clausule is dit verdrag niet van toepassing op feiten die kunnen worden vervolgd overeenkomstig de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen.

Deze clausule schept dus geen zone van straffeloosheid in de aanvullende werking van de internationale verdragen, aangezien iemand die wordt verdacht een door het verdrag van 1979 strafbaar gestelde gijzelning te hebben gepleegd, uit dien hoofde moet worden vervolgd wegens terroristisch misdrijf, tenzij diezelfde feiten eveneens binnen het toepassingsgebied van de door de Verdragen van Genève en de Aanvullende Protocollen gedefinieerde oorlogsmisdaden vallen. In dat geval krijgen de IHR-verdragen voorrang op het verdrag van 1979.

Het vraagstuk van de samenhang tussen het IHR-corpus en de internationale verdragsregels inzake de bestraffing van terroristische misdrijven werd prangender in het kader van de werkzaamheden met betrekking tot het Internationaal Verdrag inzake de bestrijding van

attentats terroristes à l'explosif (New York, 15 décembre 1997) (ci-après, "la Convention anti-terrorisme de 1997").

Afin d'éviter un conflit entre ces deux corps de règles et d'assurer que l'égalité mise en place par le DIH entre tous les belligérants à un conflit armé ne soit mise à mal par une application des règles relatives à la répression du terrorisme aux situations de conflits armés, la Belgique a proposé, et obtenu, l'insertion d'une clause de préservation du DIH dans la Convention susmentionnée.

Ainsi, pendant les négociations relatives à cette Convention, la Belgique a déposé, le 23 septembre 1997, une première proposition d'amendement visant à insérer dans la Convention un article prévoyant que celle-ci ne s'applique pas quand le fait visé entre "dans le champ d'application de l'article 2 commun aux quatre Conventions de Genève du 12 août 1949 ou des articles I du Protocole I et du Protocole II additionnels à ces Conventions et que ce fait ne constitue pas une violation d'une obligation de droit international humanitaire" (nous soulignons). (Document publié sous la cote A/C.6/52/WG.1/CRP.11, en date du 23 septembre 1997.).

Cette proposition a été affinée deux jours plus tard, en cours de négociation, dans un texte suggérant d'insérer dans la Convention la disposition suivante:

"1. Sans préjudice des obligations qui incombent aux États en vertu du droit international notamment du droit international humanitaire, la présente Convention ne s'applique pas aux activités menées par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles;

2. La présente Convention ne s'applique pas non plus aux activités menées, en période de conflit armé, par d'autres forces armées, couvertes par le droit international humanitaire et agissant en conformité avec celui-ci" (nous soulignons). (Document publié sous la cote A/C.6/52/WG.1/CRP.29, en date du 25 septembre 1997.)

L'objectif poursuivi par la Belgique en insérant cette clause était bien d'empêcher la poursuite pour terrorisme de faits régis par le DIH et strictement conformes à celui-ci; il ne s'agissait cependant pas d'empêcher le cumul des poursuites lorsqu'un même fait est constitutif à la fois d'infraction terroriste et de crime de guerre, ni la poursuite à titre d'infractions terroristes d'actes non régis ou couverts par les règles du DIH.

terroristische bomaanslagen (New York, 15 december 1997) (hierna "het Antiterrorismeverdrag van 1997").

Teneinde enig conflict tussen beide corpora van regels te voorkomen en te verzekeren dat de gelijkheid tussen alle oorlogvoerende partijen bij een gewapend conflict, ingevoerd door het IHR, niet wordt ondermijnd door de regels inzake de bestrafing van terrorisme in situaties van gewapend conflict toe te passen, heeft België voorgesteld – en bewerkstelligd – dat er een clausule tot behoud van het IHR in het voornoemde verdrag werd ingevoegd.

Aldus heeft België tijdens de onderhandelingen over dat verdrag op 23 september 1997 een eerste voorstel tot wijziging ingediend teneinde in het verdrag een artikel in te voegen waarin wordt bepaald dat het verdrag niet van toepassing is wanneer het beoogde feit binnen het toepassingsgebied valt van het gemeenschappelijke artikel 2 van de vier Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 of van artikel I van de Aanvullende Protocolen I en II bij die verdragen en dit feit geen schending inhoudt van een verplichting van het internationaal humanitair recht (eigen onderlijning). (Document gepubliceerd met referentienummer A/C.6/52/WG.1/CRP.11 op 23 september 1997.).

Dit voorstel werd twee dagen later, tijdens de onderhandeling, nauwkeuriger uitgewerkt in een tekst met als voorstel in het verdrag de volgende bepaling in te voegen:

1. Onverminderd de verplichtingen die op de Staten rusten krachtens het internationaal recht, inzonderheid het internationaal humanitair recht, is dit verdrag niet van toepassing op de handelingen gesteld door de strijdkrachten van een Staat bij de uitoefening van hun officiële taken;

2. Dit verdrag is evenmin van toepassing op de handelingen gesteld tijdens een gewapend conflict door andere strijdkrachten, die vallen onder het internationaal humanitair recht en ermee in overeenstemming handelen (vertaling). (Document gepubliceerd met referentienummer A/C.6/52/WG.1/CRP.29 op 25 september 1997.)

Door deze clausule in te voegen beoogde België wel te verhinderen dat men kan worden vervolgd wegens terrorisme voor feiten die door het IHR zijn geregeld en daarmee strikt in overeenstemming zijn; het was niet het opzet cumulatief van vervolging te verhinderen wanneer eenzelfde feit zowel een terroristisch misdrijf als een oorlogsmisdad uitmaakt, noch vervolging te verhinderen wegens terroristische misdrijven voor daden die niet door de bepalingen van het IHR worden geregeld noch eronder vallen.

Ces suggestions ont mené à l'adoption de l'article 19, § 2, de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l'explosif du 15 décembre 1997, fruit d'un compromis, qui stipule que:

“2. Les activités des forces armées en période de conflit armé, au sens donné à ces termes en droit international humanitaire, qui sont régies par ce droit ne sont pas régies par la présente Convention, et les activités menées par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles, en tant qu'elles sont régies par d'autres règles de droit international, ne sont pas non plus régies par la présente Convention.”

La version finale de l'article 19, § 2, de la Convention anti-terrorisme de 1997 ne reprend pas le critère de conformité au droit international humanitaire prévu dans les propositions belges susmentionnées parce que le champ de cette disposition a été étendu aux activités des forces armées étatiques en temps de paix. Les négociateurs ne souhaitent pas que la Convention puisse couvrir des actes tels que définis à son article 2 (livrer, poser, faire exploser ou détoner un engin explosif ou un autre engin meurtrier) qui seraient commis par des forces étatiques dans le cadre de leurs fonctions officielles.

On peut citer à titre d'exemple la destruction en Nouvelle-Zélande en juillet 1985, au moyen d'engins explosifs, du navire *Rainbow Warrior* de Greenpeace par des services de renseignements étrangers agissant dans le cadre de leurs fonctions.

Cette clause porte sur le DIH au sens de ces termes en droit international, elle ne concerne donc que la question du cumul des poursuites pour infractions terroristes et crimes de guerre, à l'exclusion des autres crimes internationaux les plus graves, notamment les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide, ceux-ci n'étant pas nécessairement associés à un conflit armé.

Il est par conséquent toujours possible de poursuivre un individu à la fois pour des faits de terrorisme et pour crimes contre l'humanité et/ou crimes de génocide.

3. Textes internationaux reproduisant la clause

Cette disposition a ensuite été reproduite dans une série de textes internationaux anti-terroristes, dont plusieurs lient la Belgique, notamment:

Naar aanleiding van die suggesties werd artikel 19, lid 2, van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 – het resultaat van een compromis aangenomen, en daarin wordt het volgende bepaald:

“2. De handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict als gedefinieerd in en onderworpen aan het internationaal humanitair recht vallen niet onder dit Verdrag, evenmin als de handelingen ondernomen door de strijdkrachten van een Staat bij de uitoefening van hun officiële taken, [voor zover] onderworpen aan andere bepalingen van internationaal recht.”

In de eindversie van artikel 19, lid 2, van het Anti-terrorismeverdrag van 1997 werd het criterium van conformiteit met het internationaal humanitair recht, voorzien in de bovenvermelde Belgische voorstellen, niet hernomen omdat het toepassingsgebied van deze bepaling werd uitgebreid naar de handelingen van statelijke strijdkrachten in vredetijd. De onderhandelaars wilden niet dat het verdrag van toepassing kon zijn op zulke daden als die waarin in artikel 2 ervan werd voorzien (een springstof of ander dodelijk instrument afleveren, plaatsen, tot ontlading of ontplofing brengen) die zouden worden gepleegd door statelijke strijdkrachten in het kader van hun officiële taken.

We kunnen het voorbeeld aanhalen van het schip *Rainbow Warrior* van Greenpeace, dat in juli 1985 in Nieuw-Zeeland door buitenlandse inlichtingendiensten in het kader van de uitoefening van hun taken door middel van springstoffen werd vernield.

Deze clausule heeft betrekking op het IHR in de zin van het internationaal recht en dus enkel op de cumulatieve vervolging wegens terroristische misdrijven en oorlogsmisdaden, met uitsluiting van de andere zwaarste internationale misdaden, inzonderheid de misdaden tegen de mensheid en de misdaden van genocide, aangezien die niet noodzakelijkerwijs verband houden met een gewapend conflict.

Het is bijgevolg nog steeds mogelijk om een individu te vervolgen voor zowel terroristische feiten als misdaden tegen de mensheid en/of misdaden van genocide.

3. Internationale teksten waarin de clausule is opgenomen

Deze bepaling werd vervolgens opgenomen in een reeks internationale antiterroristische teksten, waarvan er verschillende België binden, namelijk:

— considérant 11 de la décision-cadre 2002/475 du Conseil de l'Union européenne du 13 juin 2002 relative à la lutte contre le terrorisme, devenu le considérant 37 de la directive 2017/541 du 15 mars 2017 remplaçant la décision-cadre 2002/475;

— article 4, paragraphe 2, de la Convention internationale pour la répression des actes de terrorisme nucléaire du 13 avril 2005;

— article 26, paragraphe 5, de la Convention du Conseil de l'Europe pour la prévention du terrorisme du 5 mai 2005 (non ratifiée par la Belgique);

— article VI du Protocole additionnel à la Convention pour la répression de la capture illicite d'aéronefs du 10 septembre 2010 (non ratifié par la Belgique);

— article 6, paragraphe 2, de la Convention sur la répression des actes illicites dirigés contre l'aviation civile internationale du 10 septembre 2010 (non ratifiée par la Belgique).

Il convient de noter que la Convention internationale pour la répression du financement du terrorisme du 9 décembre 1999 contient une clause de DIH à l'article 2, § 1, b), qui permet le cumul des poursuites pour infraction terroriste et crime de guerre lorsqu'il s'agit du financement de "tout (...) acte destiné à tuer ou blesser grièvement un civil, ou toute autre personne qui ne participe pas directement aux hostilités dans une situation de conflit armé, lorsque, par sa nature ou son contexte, cet acte vise à intimider une population ou à contraindre un gouvernement ou une organisation internationale à accomplir ou à s'abstenir d'accomplir un acte quelconque".

En outre, les autres actes dont le financement est réprimé sont définis par renvoi aux incriminations reprises par les autres conventions internationales antiterroristes, sans tenir compte de la clause de DIH.

La possibilité du cumul des poursuites pour infraction terroriste et crime de guerre est aussi l'interprétation que donne de cette matière la Cour de Justice de l'Union européenne dans l'affaire C-158/14 par son arrêt du 14 mars 2017 (CJUE, aff. C-158/14, 14 mars 2017).

En effet, l'objectif de la clause de DIH est d'assurer le respect du principe de l'égalité des belligérants, non de créer une zone d'impunité pour les actes contraires au DIH ou les actes non couverts par ce droit, et parmi

— overweging 11 van kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad van de Europese Unie van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding, thans overweging 37 van richtlijn 2017/541 van 15 maart 2017 ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475;

— artikel 4, lid 2 van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van daden van nucleair terrorisme van 13 april 2005;

— artikel 26, lid 5, van het Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme van 5 mei 2005 (niet geratificeerd door België);

— artikel VI van het Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot bestrijding van het wederrechtelijk in zijn macht brengen van luchtvaartuigen van 10 september 2010 (niet geratificeerd door België);

— artikel 6, lid 2, van het Verdrag tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen betreffende de burgerluchtvaart van 10 september 2010 (niet geratificeerd door België).

Er dient te worden opgemerkt dat artikel 2, lid 1, onder b), van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme van 9 december 1999 een IHR-clausule bevat die het mogelijk maakt vervolgingen wegens terroristisch misdrijf en oorlogsmisdrijf te cumuleren wanneer het gaat om de financiering van "enige [...] handeling bedoeld om de dood van of ernstig lichamelijk letsel te veroorzaken bij een burger, of een ander persoon die niet actief deelneemt aan de vijandelijkheden in een situatie van gewapend conflict, wanneer het doel van die handeling, door haar aard of context, is om een bevolking te intimideren of een regering of internationale organisatie te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling".

Voorts wordt voor de andere handelingen waarvan de financiering wordt bestraft verwezen naar de strafbaarstellingen die zijn opgenomen in de andere internationale antiterroristische verdragen, zonder rekening te houden met de IHR-clausule.

De mogelijkheid om vervolgingen wegens terroristisch misdrijf en oorlogsmisdrijf te cumuleren is ook de interpretatie die het Hof van Justitie van de Europese Unie ter zake geeft in zijn arrest van 14 maart 2017 in de zaak C-158/14 (HvJ, zaak C-158/14, 14 maart 2017).

De IHR-clausule strekt er immers toe om de inachtneming van het beginsel van de gelijkheid van de oorlogvoerende partijen te verzekeren en niet om straffeloosheid te creëren voor de handelingen die strijdig zijn met het

eux le financement d'une violence conduisant à des actes de terreur.

4. *Interprétation de la clause DIH*

La Belgique a donné son interprétation d'autorité à cette clause à l'occasion de la ratification de certains de ces instruments internationaux.

Ainsi, l'exposé des motifs de la loi d'assentiment à la Convention précitée de 1997 (Doc. parl., Sénat 3-965/1 – 2004/2005, page 15, para.60) précise que:

“La Belgique a joué un rôle déterminant en cours de négociation pour établir la neutralité de la Convention à l'égard du droit international humanitaire et pour placer sur un pied d'égalité les forces armées gouvernementales et les autres forces armées, dont le statut est reconnu par le droit international humanitaire, en particulier les Protocoles additionnels aux Conventions de Genève.” (Nous soulignons.).

Quant à l'exposé des motifs du projet de loi relatif aux infractions terroristes (Doc. parl., Ch. repr., sess. ord. 2003-2004, n° 51-0258/001, p.16) qui transpose en droit belge la décision-cadre précitée de 2002, il précise, au sujet de ce qui est devenu l'article 141bis du CP, que:

“(…), des règles particulières de droit international liant la Belgique régissent ces situations. Parmi celles-ci, on peut citer à titre d'exemple l'article 1er, § 4, du Protocole additionnel I de Genève, du 8 juin 1977, qui assimile aux conflits armés internationaux “les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l'occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l'exercice du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes (…)”. Les actes commis par ces mouvements seront régis par le droit international humanitaire. Il en va de même des faits commis lors de conflits armés couverts par le deuxième Protocole additionnel à la Convention de Genève, dans la mesure où ces faits sont visés par des incriminations spécifiques en droit interne.”.

Outre l'interprétation donnée par la Belgique à la clause de DIH, il convient de souligner l'interprétation donnée lors des travaux des Nations Unies sur les conventions anti-terroristes modernes par le Comité internationale de la Croix-Rouge (ci-après, “le CICR”). En effet, au cours des travaux devant aboutir au texte de la Convention

IHR of de handelingen die niet onder het internationaal humanitair recht vallen, waaronder de financiering van geweld dat leidt tot terreurdaden.

4. *Interpretatie van de IHR-clausule*

België heeft zijn gezaghebbende interpretatie van deze clausule gegeven bij de ratificatie van een aantal van deze internationale instrumenten.

Zo is in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende instemming met het voornoemde verdrag van 1997 (*Parl.St.*, Senaat, gewone zitting 2007-2005, nr. 3-965/1, blz. 15, paragraaf 60) het volgende vermeld:

“In de loop van de onderhandelingen heeft België een beslissende rol gespeeld om de neutraliteit van het Verdrag vast te leggen ten aanzien van het internationaal humanitair recht en de gelijkheid te onderstrepen tussen regeringsstrijdkrachten en andere strijdkrachten, waarvan het statuut is erkend krachtens het internationaal humanitair recht, met name in de Aanvullende Protocollen bij de Verdragen van Genève.” (Onderstreping van auteur.).

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven (*Parl.St.*, Kamer, gewone zitting 2003-2004, nr. 51-0258/001, blz.16), dat het voornoemde kaderbesluit van 2002 omzet in het Belgische recht, is met betrekking tot wat artikel 141bis van het Strafwetboek is geworden, het volgende vermeld:

“Bijzondere regels van internationaal recht die bindend zijn voor België, regelen [...] dergelijke gevallen. Bij wijze van voorbeeld kan gewag worden gemaakt van artikel 1, § 4, van het Aanvullende Protocol I van Genève, van 8 juni 1977, waarin als internationaal gewapende conflicten worden beschouwd “de gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking (...)”. De handelingen gepleegd door dergelijke bewegingen worden beheerst door het internationaal humanitair recht. Zulks geldt eveneens voor de feiten gepleegd tijdens gewapende conflicten vervat in het Tweede Aanvullende Protocol bij het Verdrag van Genève, voor zover het nationaal recht voor deze feiten in bijzondere strafbaarstellingen voorziet.”.

Naast de interpretatie die België geeft aan de IHR-clausule, dient de aandacht ook te worden gevestigd op de interpretatie die het Internationale Rode Kruiscomité (hierna ook ‘het ICRK’) heeft gegeven tijdens de werkzaamheden van de Verenigde Naties in het kader van de moderne anti-terrorismeverdragen. Tijdens de

pour la répression des actes de terrorisme nucléaire du 13 avril 2005, le CICR déclare:

“(…), it would be very useful to introduce a clause stating more specifically that situations of armed conflict shall be governed by humanitarian law only, thus excluding the application of the Convention. Such a clause can already be found in the first part of Article 19, para. 2 of the 1997 Convention [c’est-à-dire la convention précitée sur les attentats terroristes à l’explosifs]. We believe that during armed conflicts priority should be given to the very elaborate provisions of humanitarian law, which is binding on State authorities as well as armed opposition groups. This would be a coherent and balanced solution, which would also avoid having to apply two different sets of rules.

The Belgium proposal in Working paper 6 goes into that direction, basing itself on article 19, para. 2 of the 1997 Convention. It may however be possible to simplify the wording of the beginning of that provision. We would like to share with you some alternatives, chosen among several possibilities:

(…) “In situations of armed conflict, the parties to the conflict shall be governed by international humanitarian law, and this Convention shall therefore not apply.”

(…) It can be added here that humanitarian law contains several rules which prohibit acts of terrorism in international, as well as in internal, armed conflicts.” (International Committee of the Red Cross – Statement before the Ad hoc Committee on the Establishment of an International Convention on the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, New York, 26 February 1998).

La dernière partie de cette citation est essentielle. Elle renvoie aux dispositions du DIH qui se réfèrent à l’interdiction des actes de terrorisme et qui confirment le caractère restrictif qu’il convient de réserver à la clause DIH. On s’y attardera au point 5 ci-dessous.

5. Les références à l’interdiction des actes de terrorisme en DIH

Le DIH conventionnel contient, par le biais de quatre dispositions, l’interdiction de commettre vis à vis de personnes protégées par le droit international humanitaire des actes de terrorisme ou pouvant répandre la terreur. Il convient d’en rappeler la portée pour établir leur impact éventuel sur la rédaction du nouvel article 390, avant de se pencher sur le droit coutumier.

werkzaamheden ter voorbereiding van de tekst van het Internationaal Verdrag betreffende de bestrijding van daden van nucleair terrorisme van 13 april 2005 verklaart het ICRK het volgende:

“[…], it would be very useful to introduce a clause stating more specifically that situations of armed conflict shall be governed by humanitarian law only, thus excluding the application of the Convention. Such a clause can already be found in the first part of Article 19, para. 2 of the 1997 Convention (het voornoemde verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen, red.). We believe that during armed conflicts priority should be given to the very elaborate provisions of humanitarian law, which is binding on State authorities as well as armed opposition groups. This would be a coherent and balanced solution, which would also avoid having to apply two different sets of rules.

The Belgium proposal in Working paper 6 goes into that direction, basing itself on article 19, para. 2 of the 1997 Convention. It may however be possible to simplify the wording of the beginning of that provision. We would like to share with you some alternatives, chosen among several possibilities:

[…] “In situations of armed conflict, the parties to the conflict shall be governed by international humanitarian law, and this Convention shall therefore not apply.”

[…] It can be added here that humanitarian law contains several rules which prohibit acts of terrorism in international, as well as in internal, armed conflicts.” (International Committee of the Red Cross – Statement before the Ad hoc Committee on the Establishment of an International Convention on the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, New York, 26 February 1998).

Het laatste deel van dit citaat is van wezenlijk belang. Het verwijst naar de bepalingen van het IHR die verwijzen naar het verbod op daden van terrorisme en het restrictieve karakter bevestigen dat dient te worden voorbehouden aan de IHR-clausule. Hierover wordt verder uitgeweid in het volgende punt 5.

5. Verwijzingen naar het verbod op daden van terrorisme in het IHR

Het internationaal humanitair verdragsrecht bevat in vier bepalingen het verbod om ten aanzien van personen die door het internationaal humanitair recht zijn beschermd, daden van terrorisme of mogelijkere angstaanjagende daden te plegen. Vooraleer het gewoonterecht aan bod te laten komen, moet worden herinnerd aan de strekking van die bepalingen teneinde de eventuele impact ervan op de formulering van het nieuwe artikel 390 te bepalen.

Pour le droit conventionnel, il s'agit de l'article 33, alinéa 1, de la 4e Convention de Genève (5.i.), de l'article 51 du Protocole additionnel I (5.ii) et des articles 4, paragraphe 1 et 2, d), et 13, § 2, du Protocole additionnel II (5.iii). Pour le droit coutumier, il s'agit notamment de la Règle 2 de l'étude du CICR sur le DIH coutumier (5.iv).

5.i. Article 33, alinéa 1, de la Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre (dite 4e Convention de Genève)

L'article 33 de la 4e Convention de Genève énonce des interdictions visant à protéger les populations civiles contre certains comportements des parties au conflit, en cas de conflit armé international.

“Article 33. Aucune personne protégée ne peut être punie pour une infraction qu'elle n'a pas commise personnellement. Les peines collectives, de même que toute mesure d'intimidation ou de terrorisme, sont interdites.” (Nous soulignons.)

Le Commentaire Pictet de la Convention, datant de 1958, n'ajoute rien à ces considérations. (Jean S. PICTET (s.l.d.), *Commentaire – La Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre*, Genève, CICR, 1958, p. 243)

5.ii. Article 51 du Protocole additionnel I aux Conventions de Genève

“Article 51 — Protection de la population civile

1. La population civile et les personnes civiles jouissent d'une protection générale contre les dangers résultant d'opérations militaires. En vue de rendre cette protection effective, les règles suivantes, qui s'ajoutent aux autres règles du droit international applicable, doivent être observées en toutes circonstances.

2. Ni la population civile en tant que telle ni les personnes civiles ne doivent être l'objet d'attaques. Sont interdits les actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile, (...).” (Nous soulignons.)

Le paragraphe 1940 du Commentaire de 1987 (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 632, § 1940) du Protocole additionnel I précise, au sujet du paragraphe 2 de la disposition précitée que:

Wat het verdragsrecht betreft, gaat het om artikel 33, lid 1, van het Vierde Verdrag van Genève (5.i.), artikel 51 van het Aanvullend Protocol I (5.ii) en de artikelen 4, lid 1 en 2, d), en 13, lid 2, van het Aanvullend Protocol II (5.iii). Wat het gewoonterecht betreft, gaat het inzonderheid om Regel 2 van de studie van het ICRK inzake het internationaal humanitair gewoonterecht (5.iv).

5.i. Artikel 33, lid 1, van het Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (het zogenaamde 4de Verdrag van Genève)

Artikel 33 van het 4e Verdrag van Genève bevat de verbodsbepalingen met het oog op het beschermen van de burgerbevolking tegen bepaalde gedragingen van de partijen bij het conflict, in geval van een internationaal gewapend conflict.

“Artikel 33. Geen beschermd persoon mag worden gestraft voor een vergrijp dat hij niet persoonlijk heeft begaan. Collectieve straffen, evenals alle maatregelen van vreesaanjaging of terrorisme, zijn verboden.” (Onderstreping van auteur.)

De Commentaar van het Verdrag door Pictet, uit 1958, voegt niets toe aan deze beschouwingen. (Jean S. PICTET (red.), *Commentaire – La Convention de Genève relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre*, Genève, ICRK, 1958, blz. 243)

5.ii. Artikel 51 van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève

“Artikel 51 – Bescherming van de burgerbevolking

1. De burgerbevolking en de burgers genieten algemene bescherming tegen uit militaire operaties voortvloeiende gevaren. Om deze bescherming te verwezenlijken dienen de volgende regels, die een aanvulling vormen op de andere van toepassing zijnde regels van het internationaal recht, onder alle omstandigheden in acht te worden genomen.

2. Noch de burgerbevolking als zodanig, noch de burgers mogen het voorwerp van een aanval vormen. Daden van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden. [...]” (Onderstreping van auteur.)

Paragraaf 1940 van de Commentaar van 1987 (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI en Bruno ZIMMERMAN (red.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, ICRC, 1987, blz. 632, § 1940) van het Aanvullend Protocol I verduidelijkt, met betrekking tot lid 2 van de voornoemde bepaling (vertaling):

“Dans la seconde phrase, la Conférence a voulu marquer que l’interdiction vise les actes qui provoquent intentionnellement la terreur; il est certain que les actes de violence liés à l’état de guerre créent presque toujours une certaine terreur parmi la population et parfois aussi parmi les forces armées. Il arrive également que les attaques contre les forces armées soient menées avec une brutalité intentionnelle, de manière à intimider les soldats ennemis et les amener à se rendre. Ce n’est pas ce genre de terreur que l’on a visé. Ce que l’on a voulu prohiber, ce sont les actes de violence qui, sans présenter de valeur militaire importante, ont pour objet principal de semer la terreur parmi la population civile. Il est intéressant de noter que la menace de tels actes est également prohibée. On se rappellera certaines proclamations qui naguère menaçaient d’anéantissement des populations civiles.”

Le paragraphe 1941 du même Commentaire (*Ibidem*, p. 632, § 1941) rappelle en conséquence que l’article 85, paragraphe 3, alinéa a), dudit Protocole a érigé en infraction grave le fait de soumettre intentionnellement la population civile ou des personnes civiles à une attaque, lorsqu’il en résulte la mort ou des atteintes graves à l’intégrité physique ou à la santé. D’autres dispositions du DIH peuvent également prévoir la répression de tels actes de terreur.

5. iii. Article 4, paragraphes 1 et 2, d), et article 13, paragraphe 2, du Protocole additionnel II aux Conventions de Genève

“Article 4. Garanties fondamentales

1. Toutes les personnes qui ne participent pas directement ou ne participent plus aux hostilités, qu’elles soient ou non privées de liberté, ont droit au respect de leur personne, de leur honneur, de leurs convictions et de leurs pratiques religieuses. Elles seront en toutes circonstances traitées avec humanité, sans aucune distinction de caractère défavorable.

Il est interdit d’ordonner qu’il n’y ait pas de survivants.

2. Sans préjudice du caractère général des dispositions qui précèdent, sont et demeurent prohibés en tout temps et en tout lieu à l’égard des personnes visées au paragraphe 1:

a) (...);

d) les actes de terrorisme; (...).” (Nous soulignons.)

In de tweede zin wilde de conferentie aangeven dat het verbod de daden beoogt die opzettelijk angst veroorzaken; het staat vast dat daden van geweld die verband houden met de oorlogstoestand vrijwel altijd een zekere angst onder de bevolking en soms eveneens onder de strijdkrachten teweegbrengen. Aanvallen tegen de strijdkrachten verlopen soms ook opzettelijk hardhandig teneinde de vijandelijke soldaten te intimideren zodat ze zich zouden overgeven. Het is niet dat soort angst dat wordt beoogd. Wat men wilde verbieden, zijn de daden van geweld die tot voornaamste doel hebben angst te zaaien onder de burgerbevolking, zonder dat ze belangrijke militaire waarde hebben. Het is interessant om op te merken dat ook de bedreiging met dergelijke daden verboden is. Zo werd er in het verleden soms gedreigd met de vernietiging van burgerbevolkingen.

Paragraaf 1941 van dezelfde Commentaar (*Ibidem*, blz. 632, § 1941) wijst er bijgevolg op dat artikel 85, lid 3, a), van het voornoemde protocol het opzettelijk plegen van aanvallen op de burgerbevolking of individuele burgers tot ernstige inbreuken verheft, wanneer die de dood of ernstig lichamelijk letsel met zich brengen dan wel de gezondheid in ernstige mate benadelen. Andere bepalingen van het IHR kunnen eveneens voorzien in de bestraffing van dergelijke terreurdaden.

5. iii. Artikel 4, leden 1 en 2, d), en artikel 13, lid 2, van het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève

“Artikel 4. Fundamentele waarborgen

1. Allen die niet rechtstreeks deelnemen of niet meer deelnemen aan de vijandelijkheden maken, ongeacht of zij van hun vrijheid zijn beroofd of niet, aanspraak op eerbiediging van hun persoon, eer, overtuigingen en het uitoefenen van hun godsdienst. Zij moeten onder alle omstandigheden menselijk worden behandeld, zonder enig nadelig onderscheid.

Het is verboden het bevel te geven dat niemand mag overleven.

2. Onverminderd het algemene karakter van de voorgaande bepalingen zijn en blijven de volgende daden, gericht tegen de in de eerste paragraaf bedoelde personen, te allen tijde en op iedere plaats verboden:

a) [...];

d) daden van terrorisme; [...].” (Onderstreping van auteur.)

Le paragraphe 4538 du Commentaire de 1987 (*Ibidem*, p. 1399, § 4538) du Protocole additionnel II indique que:

“L’interdiction des actes de terrorisme s’inspire de l’article 33 de la IVe Convention. Le projet du CICR prévoyait l’interdiction des ‘actes de terrorisme sous forme d’actes de violence dirigés contre elles’ (à savoir, les personnes protégées). La formule finalement adoptée, plus simple et plus générale, étend la portée de l’interdiction. En effet, la prohibition des actes de terrorisme, sans autre mention, couvre non seulement des actes dirigés contre des personnes, mais aussi des actes dirigés contre des installations (aériennes par exemple) et qui provoqueraient incidemment des victimes. Il convient de relever que les actes ou menaces de violence qui auraient pour but de terroriser la population civile constituent une forme particulière de terrorisme et font l’objet d’une interdiction spécifique à l’article 13 (“Protection de la population civile”), paragraphe 2.”

“Article 13. Protection de la population civile

1. La population civile et les personnes civiles jouissent d’une protection générale contre les dangers résultant d’opérations militaires. En vue de rendre cette protection effective, les règles suivantes seront observées en toutes circonstances.

2. Ni la population civile en tant que telle ni les personnes civiles ne devront être l’objet l’attaques.

Sont interdits les actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile. (...)” (Nous soulignons.)

Les paragraphes 4785 et 4786 du Commentaire de 1987 (*Ibidem*, pp. 1474 et 1475, §§ 4785 et 4786) indiquent que:

“(…) Les attaques visant à terroriser constituent un type d’attaques parmi d’autres, mais elles sont particulièrement condamnables. On a cherché de longue date à interdire ce type d’attaques, dont la pratique est courante et qui infligent des souffrances particulièrement cruelles à la population civile. Ainsi, le projet de règles sur la guerre aérienne, préparé à La Haye en 1922, prévoyait déjà leur interdiction. Les bombardements aériens ont été souvent utilisés pour terroriser la population, mais ce ne sont pas les seules méthodes; c’est pourquoi le texte contient une expression beaucoup plus large, à savoir “actes ou menaces de violence”, pour couvrir toutes les éventualités.

Paragraaf 4538 van de Commentaar van 1987 (*Ibidem*, blz. 1399, § 4538) van het Aanvullend Protocol II vermeldt (vertaling):

Het verbod op daden van terrorisme is gebaseerd op artikel 33 van het IVe Verdrag. Het ontwerp van het ICRK voorzag in het verbod op daden van terrorisme in de vorm van daden van geweld ten aanzien van hen (te weten de beschermde personen). De – eenvoudigere en meer algemene – formulering die uiteindelijk werd goedgekeurd, breidt de draagwijdte van het verbod uit. Het verbod op daden van terrorisme zonder meer, bestrijkt namelijk niet alleen daden ten aanzien van personen, maar ook daden ten aanzien van installaties (bijvoorbeeld in de lucht) die bijkomende slachtoffers zouden veroorzaken. Er moet worden opgemerkt dat daden van geweld of bedreiging met geweld die tot doel zouden hebben de burgerbevolking angst aan te jagen een bijzondere vorm van terrorisme vormen en het onderwerp zijn van een specifiek verbod in artikel 13 (“Bescherming van de burgerbevolking”), lid 2.

“Artikel 13. Bescherming van de burgerbevolking

1. De burgerbevolking en de burgers genieten algemene bescherming tegen de uit militaire operaties voortvloeiende gevaren. Om deze bescherming te verwezenlijken dienen de volgende regels onder alle omstandigheden in acht genomen te worden.

2. Noch de burgerbevolking als zodanig, noch de burgers mogen het voorwerp van een aanval worden.

Daden van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden. [...]” (Onderstreping van auteur.).

De paragrafen 4785 en 4786 van de Commentaar van 1987 (*Ibidem*, blz. 1474 en 1475, §§ 4785 en 4786) vermelden (vertaling):

“[...] Aanvallen met het oogmerk angst aan te jagen vormen een van de vele soorten aanvallen, maar zijn in het bijzonder te veroordelen. Er is geruime tijd gestreefd naar een verbod op dat soort aanvallen, die vaak voorkomen en de burgerbevolking bijzonder gruwelijk leed berokkenen. Aldus voorzag het ontwerp van regels inzake de luchtoorlog, voorbereid te Den Haag in 1922, reeds in het verbod daarop. Luchtbombardementen werden vaak ingezet om de bevolking angst aan te jagen, maar dat zijn niet de enige methoden; daarom bevat de tekst een veel ruimere omschrijving, namelijk “daden van geweld of bedreiging met geweld”, zodat alle mogelijkheden worden bestreken.

Toute attaque est susceptible de terroriser la population civile. Ici sont donc visés les actes ou les menaces dont le but principal est de répandre la terreur. On a voulu interdire l'intention de terroriser, ainsi que l'a exprimé un délégué au cours des débats de la Conférence."

Toutefois, le Protocole additionnel II ne crée pas pour ces faits d'incriminations complémentaires, au titre de crime de guerre, par rapport à ce qui a été déjà précisé pour le Protocole additionnel I.

5.iv. Le droit coutumier

L'interdiction des actes de terrorisme en DIH relève également du droit international coutumier. On se référera en particulier à la Règle 2 de l'étude du CICR sur le droit international humanitaire coutumier selon laquelle "[L]es actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile sont interdits." (Jean-Marie HENCKAERTS et Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, Vol. 1, Bruxelles, Bruylant, 2006, Règle 2, pp. 10-15).

Le CICR précise que selon la pratique des États, cette règle constitue une norme de droit international coutumier applicable dans les conflits armés tant internationaux que non internationaux.

Les exemples d'actes de violence cités dans la pratique comme tombant sous le coup de l'interdiction définie par cette règle comprennent l'appui offensif ou les opérations de frappe ayant pour objet de répandre la terreur parmi la population civile, les bombardements aveugles et systématiques et les bombardements réguliers des villes, mais aussi les cas de violence, de viols, de sévices et de tortures de femmes et d'enfants et les massacres.

Ces actes sont notamment incriminés en droit belge comme crime de guerre par l'article 136^{quater}, § 1er, 1°, 3°, 5°, 16°, 17°, 20°, 21°, 22°, 23° et 24° du Code pénal, tant en cas de conflit armé international que de conflit armé n'ayant pas ce caractère.

En conclusion, le droit international humanitaire invite à la répression des actes de terreur commis contre les personnes protégées par ce droit.

6. L'actuel article 141bis du Code pénal proprement dit

L'actuel article 141bis du CP a été introduit en droit belge par le projet de loi relatif aux infractions terroristes

Elke aanval kan de burgerbevolking angst aanjagen. Hier worden derhalve de daden of bedreigingen beoogd waarvan het belangrijkste oogmerk is angst aan te jagen. Men wilde de bedoeling om angst aan te jagen verbieden, zoals een afgevaardigde het stelde tijdens de debatten van de conferentie."

Het Aanvullend Protocol II voert evenwel geen aanvullende strafbaarstellingen in voor die feiten onder de noemer oorlogsmisdaad, ten opzichte van wat reeds werd verduidelijkt voor het Aanvullend Protocol I.

5.iv. Het gewoonterecht

Het verbod op daden van terrorisme in het IHR valt eveneens onder het internationaal gewoonterecht. Er wordt in het bijzonder verwezen naar Regel 2 van de studie van het ICRK over het internationaal humanitair gewoonterecht waarin het volgende wordt gesteld: "Daden van geweld of bedreiging met geweld, met als hoofddoel de burgerbevolking angst aan te jagen, zijn verboden." (Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, vol. 1, Brussel, Bruylant, 2006, Règle 2, blz. 10-15)

Het ICRK verduidelijkt dat die regel volgens de Statenpraktijk een norm van internationaal gewoonterecht vormt die zowel van toepassing is in internationale als in niet-internationale gewapende conflicten.

De daden van geweld die in de praktijk worden aangehaald als voorbeelden die onder het verbod vallen dat door die regel wordt omschreven, omvatten offensieve steun of aanvalsoperaties die tot doel hebben de burgerbevolking angst aan te jagen, stelselmatige blinde bombardementen en regelmatige bombardementen van steden, maar ook geweld, verkrachting, mishandeling en foltering van vrouwen en kinderen en moordpartijen.

Die daden worden in het Belgisch recht inzonderheid strafbaar gesteld als oorlogsmisdaden bij artikel 136^{quater}, § 1, 1°, 3°, 5°, 16°, 17°, 20°, 21°, 22°, 23° en 24°, van het Strafwetboek, zowel in het geval van een internationaal gewapend conflict als in het geval van een gewapend conflict dat niet van die aard is.

Er kan worden geconcludeerd dat het internationaal humanitair recht aanmaant om de terreurdaden ten aanzien van de door dat recht beschermde personen te bestraffen.

6. Het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek zelf

Het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek werd in het Belgische recht ingevoerd bij het aannemen van het

(Doc. parl., Chambre. repr., sess. ord. 2003-2004, n° 51-0258/001), adopté dans le cadre de la transposition en droit national de la décision-cadre précitée de 2002. Son texte est le suivant:

“Le présent titre ne s’applique pas aux activités des forces armées en période de conflit armé, tels [sic] que définis [sic] et régis [sic] par le droit international humanitaire, ni aux activités menées par les forces armées d’un État dans l’exercice de leurs fonctions officielles, pour autant qu’elles soient régies par d’autres règles de droit international.”

Cette disposition se réfère au Titre I^{er}ter du Livre II du Code actuel, intitulé “Des infractions terroristes”.

Il s’agit d’une légère reformulation de la “*clause DIH*”, sans en modifier le sens.

L’exposé des motifs du projet précise (p. 16) au sujet de ce qui est devenu l’article 141*bis* du CP:

“(…), des règles particulières de droit international liant la Belgique régissent ces situations. Parmi celles-ci, on peut citer à titre d’exemple l’article 1er, § 4, du Protocole additionnel I de Genève, du 8 juin 1977, qui assimile aux conflits armés internationaux ‘les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l’occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l’exercice du droit des peuples à disposer d’eux-mêmes (...)’. Les actes commis par ces mouvements seront régis par le droit international humanitaire. Il en va de même des faits commis lors de conflits armés couverts par le deuxième Protocole additionnel à la Convention de Genève, dans la mesure où ces faits sont visés par des incriminations spécifiques en droit interne.”

L’article est donc une simple transposition du droit international en droit interne et doit donc être interprété de la même manière.

Comme souligné au point 2 ci-dessus, l’actuel article 141*bis* du CP ne porte que sur la relation entre le droit international antiterroriste et le droit international humanitaire, au sens attribué à ces termes en droit international public, c’est-à-dire “l’ensemble des règles qui, pour des raisons humanitaires, cherchent à limiter les effets des conflits armés. [II] protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux combats et restreint les moyens et méthodes de guerre.” (Services consultatifs du CICR, Fiches techniques, *Qu’est-ce que le droit international humanitaire?*, juillet 2004). Les violations

wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven (*Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2003-2004, nr. 51-0258/001) in het kader van de omzetting van het voornoemde kaderbesluit van 2002 in het nationaal recht. De tekst ervan luidt als volgt:

“Deze titel is niet van toepassing op handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict als gedefinieerd in en onderworpen aan het internationaal humanitair recht, noch op de handelingen van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken, voorzover die handelingen onderworpen zijn aan andere bepalingen van internationaal recht.”

Deze bepaling verwijst naar titel I^{ter} “Terroristische misdrijven” van Boek II van het huidige Strafwetboek.

Het gaat om een lichte herformulering van de ‘IHR-clausule’, die de zin ervan niet wijzigt.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp is met betrekking tot wat artikel 141*bis* van het Strafwetboek is geworden, het volgende vermeld:

“Bijzondere regels van internationaal recht die bindend zijn voor België, regelen [...] dergelijke gevallen. Bij wijze van voorbeeld kan gewag worden gemaakt van artikel 1, § 4, van het Aanvullende Protocol I van Genève, van 8 juni 1977, waarin als internationaal gewapende conflicten worden beschouwd “de gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking (...)”. De handelingen gepleegd door dergelijke bewegingen worden beheerst door het internationaal humanitair recht. Zulks geldt eveneens voor de feiten gepleegd tijdens gewapende conflicten vervat in het Tweede Aanvullende Protocol bij het Verdrag van Genève, voor zover het nationaal recht voor deze feiten in bijzondere strafbaarstellingen voorziet.”

Het artikel is dus een loutere omzetting van het internationale recht in het nationale recht en moet dus op dezelfde wijze worden geïnterpreteerd.

Zoals benadrukt in het bovenstaande punt 2, heeft het huidige artikel 141*bis* Sw. enkel betrekking op de relatie tussen het internationaal antiterrorismerecht en het internationaal humanitair recht, als gedefinieerd in het internationaal publiek recht, namelijk: “een geheel van regels die, om humanitaire redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop ze worden gevoerd en beperkt oorlogsmiddelen en -methoden.” ((vertaling) Adviesdiensten van het ICRC, technische

les plus graves de ces règles constituent des crimes de guerre.

Il ne concerne donc que la question du cumul des poursuites pour terrorisme et crimes de guerre, à l'exclusion des autres crimes internationaux les plus graves, notamment les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide, ceux-ci n'étant pas nécessairement associés à un conflit armé.

Il est donc toujours possible pour le ministère public de poursuivre un individu à la fois pour des faits de terrorisme et pour crimes contre l'humanité et/ou crimes de génocide, tant en l'état de l'article 141bis du CP que tel qu'il est proposé de le modifier.

7. Jurisprudence des cours et tribunaux belges

La mise en œuvre de l'actuel article 141bis du CP par les cours et tribunaux belges a donné lieu à une jurisprudence contrastée et contestée, parfois surprenante, en ce qui concerne la définition, l'interprétation et l'application de certains concepts clés du droit international humanitaire (Voyez notamment les articles suivants, analysant une série de décisions (souvent inédites) relatives à des affaires dans lesquelles l'article 141bis était invoqué: Marine WERY, "La jurisprudence relative à la clause d'exclusion prévue à l'article 141bis du Code pénal: la difficile application du droit international humanitaire par les cours et tribunaux belges", *Revue de droit militaire et de droit de la guerre*, volume 57, 2018-2019; Tom RUYS et Sebastiaan VAN SEVEREN, "Art. 141bis SW. – Vervolging tussen hamer en aambeeld van terreurbestrijding en internationaal humanitaire recht", *Rechtskundig Weekblad*, nr. 14, 2018-2019, pp. 523-541; Philippe JACQUES et Raphaël VAN STEENBERGHE, "L'article 141bis du Code pénal: première application dans l'affaire du PKK – À propos de l'interaction entre la législation antiterroriste et le droit international humanitaire", *J.T.*, 2019, pp. 178-181).

En effet, l'analyse de décisions rendues par les juridictions belges dans différentes affaires dans lesquelles l'application de cet article était invoquée met en évidence des difficultés dans l'interprétation et l'application de notions fondamentales du droit international humanitaire (Voir en particulier l'article de Marine WERY précité), telles que celles de "conflit armé international", de "conflit armé n'ayant pas un caractère international" (communément appelé "conflit armé non international" ou "conflit interne"), de "forces armées" ou "groupes

fiches, *Qu'est-ce que le droit international humanitaire?*, juli 2004). De meest ernstige schendingen van die regels houden oorlogsmisdaden in.

Het heeft dus enkel betrekking op de cumulatie van vervolging wegens terrorisme en oorlogsmisdaden, met uitsluiting van de andere zwaarste internationale misdaden, inzonderheid de misdaden tegen de mensheid en de misdaden van genocide, aangezien die niet noodzakelijkerwijs verband houden met een gewapend conflict.

Het openbaar ministerie kan een individu dus nog steeds vervolgen voor zowel terroristische feiten als misdaden tegen de mensheid en/of misdaden van genocide, zowel op grond van het oorspronkelijke artikel 141bis Sw. als op grond van het artikel zoals ter aanpassing voorgesteld.

7. Rechtspraak van de Belgische hoven en rechtbanken

De tenuitvoerlegging van het huidige artikel 141bis van het Strafwetboek door de Belgische hoven en rechtbanken heeft geleid tot uiteenlopende, omstreden en soms verrassende rechtspraak met betrekking tot de omschrijving, de interpretatie en de toepassing van bepaalde kernbegrippen uit het internationaal humanitair recht (Zie inzonderheid de volgende artikelen waarin een reeks (vaak niet-gepubliceerde) beslissingen worden geanalyseerd die zijn genomen in zaken waarin artikel 141bis werd aangevoerd: Marine WERY, "La jurisprudence relative à la clause d'exclusion prévue à l'article 141bis du Code pénal: la difficile application du droit international humanitaire par les cours et tribunaux belges", *Tijdschrift voor militair recht en oorlogsrecht*, volume 57, 2018-2019; Tom RUYS en Sebastiaan VAN SEVEREN, "Art. 141bis SW. – Vervolging tussen hamer en aambeeld van terreurbestrijding en internationaal humanitaire recht", *Rechtskundig Weekblad*, nr. 14, 2018-2019, blz. 523-541; Philippe JACQUES en Raphaël VAN STEENBERGHE, "L'article 141bis du Code pénal: première application dans l'affaire du PKK – À propos de l'interaction entre la législation antiterroriste et le droit international humanitaire", *J.T.*, 2019, blz. 178-181).

Uit de analyse van de beslissingen die de Belgische gerechten hebben gewezen in verschillende zaken waarin de toepassing van artikel 141bis werd aangevoerd, blijken immers moeilijkheden met de interpretatie en de toepassing van fundamentele begrippen uit het internationaal humanitair recht (Zie in het bijzonder het voormelde artikel van Marine WERY), waaronder "internationaal gewapend conflict", "gewapend conflict van niet-internationale aard" (gewoonlijk "niet-internationaal conflict" of "intern conflict" genoemd), "strijdkrachten" en

armés organisés”. Les confusions portent notamment sur la distinction entre les deux catégories de conflits et sur l’analyse des critères permettant de qualifier une situation et de déterminer l’existence d’un conflit armé international et/ou non-international, impliquant l’applicabilité du DIH (par opposition aux situations de troubles et tensions internes qui ne relèvent pas du DIH).

S’il est vrai que la Cour de cassation a apporté des précisions et éclaircissements utiles par un arrêt du 28 janvier 2020 dans une affaire opposant le ministère public à des militants du P.K.K., il apparaît nécessaire, dans le cadre de la rédaction du nouvel article 390, de préciser en détails les contours de ces concepts centraux en droit international humanitaire, afin de mieux éclairer le magistrat sur les conditions d’application et la portée précise de la clause révisée.

8. L’article 390 nouveau du CP

Vu les éléments développés ci-dessus, étant donné que les objectifs recherchés par le nouveau texte sont:

— de permettre un cumul des poursuites pour crimes de guerre et infractions terroristes, comme c’est le cas dans plusieurs pays européens dont le droit ne contient pas de disposition similaire à l’article 141bis du CP (voyez le rapport à ce sujet publié en mai 2020 par le secrétariat du *Réseau européen de points de contact concernant les personnes responsables de génocide, de crimes contre l’humanité et de crimes de guerre* intitulé *Cumulative prosecution of foreign terrorist fighters for core international crimes and terrorism-related offences*);

— d’empêcher l’impunité d’individus responsables d’infractions terroristes; et

— de limiter les difficultés juridiques dans les procédures pénales lancées pour des faits considérés comme terroristes par le ministère public, difficultés dues notamment à l’interprétation et l’application des concepts utilisés à l’article 141bis du CP;

Tenant compte de l’origine de la clause telle que proposée par la Belgique (en dates des 23 et 25 septembre 1997) lors des négociations qui ont mené à l’adoption de la Convention anti-terroriste du 15 décembre 1997 (cf. les textes repris au point III.1 ci-dessus), et son objectif spécifique qui était d’exclure du champ d’application de la Convention les: “activités menées, en période de conflit armé, par d’autres forces armées, couvertes par

“georganiseerde gewapende groeperingen”. De verwarring betreft inzonderheid het onderscheid tussen de twee categorieën van conflicten en de analyse van de criteria om een situatie te kwalificeren en te bepalen of er sprake is van een internationaal en/of niet-internationaal gewapend conflict waarop het IHR van toepassing is (in tegenstelling tot de gevallen van interne onlusten en spanningen waarop het IHR niet van toepassing is).

Ondanks het gegeven dat het Hof van Cassatie nuttige verduidelijkingen en ophelderingen heeft verschaft in een arrest van 28 januari 2020 in een zaak van het openbaar ministerie tegen militanten van de P.K.K., blijkt het noodzakelijk – in het kader van de formulering van het nieuwe artikel 390 – om deze kernbegrippen uit het internationaal humanitair recht nauwkeurig te omschrijven, zulks teneinde de magistratuur meer informatie te bieden over de toepassingsvoorwaarden en de precieze strekking van de herziene bepaling.

8. Het nieuwe artikel 390 van het Strafwetboek

Gelet op de hierboven besproken elementen en gelet op het gegeven dat de doelstellingen van de nieuwe tekst de volgende zijn:

— het mogelijk maken vervolgingen wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren, zoals dat mogelijk is in verschillende Europese landen waarvan het recht geen aan artikel 141bis Sw. gelijkaardige bepaling bevat (zie verslag ter zake dat in mei 2020 werd gepubliceerd door het secretariaat van het *Europees netwerk van aanspreekpunten inzake personen die verantwoordelijk zijn voor genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven* met als titel *Cumulative prosecution of foreign terrorist fighters for core international crimes and terrorism-related offences*);

— straffeloosheid van individuen die verantwoordelijk zijn voor terroristische misdrijven voorkomen; en

— de juridische moeilijkheden in de strafrechtelijke procedures voor feiten die door het openbaar ministerie als terroristisch worden beschouwd, beperken – moeilijkheden die inzonderheid te wijten zijn aan de interpretatie en de toepassing van de in artikel 141bis Sw. gebruikte begrippen.

Rekening houdend met de oorsprong van de bepaling zoals die door België (op 23 en 25 september 1997) werd voorgesteld tijdens de onderhandelingen die hebben geleid tot de goedkeuring van het Verdrag inzake de bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 (cf. de teksten vermeld in punt III.1 hierboven) en het specifieke doel ervan, namelijk de “handelingen gesteld tijdens een gewapend conflict door

le droit international humanitaire et agissant en conformité avec celui-ci”;

Tenant compte également de la nécessité d'éviter que le droit antiterroriste ne se substitue, en droit pénal, au droit international humanitaire en rendant illicites des actes de violence conformes au DIH, ôtant tout intérêt pénal pour les membres de groupes armés non étatiques de respecter le DIH;

Tenant compte enfin du fait que la clause finalement adoptée concerne le champ d'application de la Convention concernée, mais que le DIH, en tant que tel, invite à la répression des actes de terrorisme commis à l'encontre de personnes protégées par le DIH, et n'interdit donc pas le cumul des poursuites en droit pénal national;

Il est proposé de rédiger le nouvel article 390 du CP d'une manière telle qu'elle permette le cumul des poursuites pour crimes de guerre et infractions terroristes, d'éviter l'impunité d'individus responsables d'infractions terroristes, de protéger l'application du DIH et de sauvegarder, en cas de contradiction avec d'autres législations, la primauté du DIH dans les situations de conflit armé.

Le gouvernement propose de remplacer l'actuel article 141*bis* du CP par le texte qui suit:

“§ 1er. Le présent chapitre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent chapitre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles.”

L'article 390 est divisé en deux paragraphes qui sont examinés successivement ci-dessous.

a. Article 390, § 1

L'article 390, § 1er, stipule que: “§ 1er. Le présent chapitre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne

andere strijdkrachten, die vallen onder het internationaal humanitair recht en ermee in overeenstemming handelen (vertaling) uit te sluiten van het toepassingsgebied van het Verdrag;

Tevens rekening houdend met de noodzaak om te voorkomen dat de antiterrorismewetgeving in het strafrecht in de plaats treedt van het internationaal humanitair recht, door gewelddaden die in overeenstemming zijn met het IHR ongeoorloofd te maken en er aldus voor te zorgen dat de leden van niet-statelijke gewapende groeperingen er op strafrechtelijk gebied geen enkel belang meer bij hebben om het IHR in acht te nemen;

Tot slot rekening houdend met het gegeven dat de bepaling die uiteindelijk werd aangenomen betrekking heeft op het toepassingsgebied van het betrokken verdrag, maar het IHR als dusdanig de bestraffing beoogt van de daden van terrorisme die ten aanzien van door het IHR beschermde personen worden gepleegd en het cumuleren van de vervolgingen op grond van het nationale strafrecht niet verbiedt;

Er wordt voorgesteld het nieuwe artikel 390 Sw. dusdanig te formuleren dat het mogelijk is de vervolgingen wegens oorlogsmisdaden en terroristische misdrijven te cumuleren, straffeloosheid van individuen die verantwoordelijk zijn voor terroristische misdrijven te voorkomen, de toepassing van het IHR te vrijwaren en, in geval van tegenstrijdigheid met andere wetgevingen, het primaat van het IHR te bewaren in situaties van gewapend conflict.

De regering stelt voor het huidige artikel 141*bis* Sw. te vervangen door de volgende tekst:

“§ 1. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Dit hoofdstuk is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.”

Artikel 390 bestaat uit twee paragrafen die hieronder achtereenvolgens worden besproken.

a. Artikel 390, § 1

Artikel 390, § 1, bepaalt: “§ 1. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend

présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.”.

Après une remarque générale relative à la préservation du DIH et sa primauté sur le droit pénal antiterroriste (point 1), sont successivement examinées les notions de droit international humanitaire (point 2), de conflit armé international ou n'ayant pas ce caractère (point 3), de forces armées d'une partie au conflit (point 4), d'égalité des belligérants et de privilège du combattant (point 5) et d'actes couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et conformes à celles-ci (point 6). Enfin, le champ d'application territoriale du nouveau paragraphe 1 est abordé (point 7).

I. La préservation du DIH et sa primauté sur le droit pénal antiterroriste

L'objectif de l'article nouveau est de maintenir la primauté du DIH sur le droit pénal antiterroriste de manière à ce que le droit pénal antiterroriste ne rende pas illicite un acte conforme au droit international humanitaire.

En effet, l'absence d'une “clause DIH” conduirait à la criminalisation d'actes qui ne sont pas prohibés en DIH, ce qui aurait pour effet d'entraîner un conflit de normes entre le droit pénal antiterroriste et le DIH. Ce serait par exemple le cas des attaques dirigées, dans le cadre d'un conflit armé, contre des objectifs militaires ou des personnes qui ne sont pas protégées en DIH contre une attaque directe (soit, les membres des forces armées étatiques, les membres d'un groupe armé organisé ou des civils qui participent directement aux hostilités de manière épisodique – en ce qui concerne les civils qui participent directement aux hostilités de manière sporadique, la perte de la protection n'intervient que pendant la période où ils participent directement aux hostilités): lorsqu'elles sont conformes au DIH elles resteraient illicites en droit pénal antiterroriste en l'absence d'une “clause DIH”.

Le DIH régleme la conduite des hostilités, notamment en limitant les moyens et méthodes de combat, et assure la protection des personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités. En vertu de ce droit, certains actes de violence ne sont pas passibles de poursuites lorsqu'ils sont commis dans le cadre d'un conflit armé.

conflit van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.”.

Eerst volgt een algemene opmerking in verband met de vrijwaring van het IHR en het primaat ervan op het antiterrorismestrafrecht (punt 1), waarna achtereenvolgens de begrippen “internationaal humanitair recht” (punt 2), “internationaal gewapend conflict of gewapend conflict van niet-internationale aard” (punt 3), “strijdkrachten van een partij bij het conflict” (punt 4), “gelijkheid van de oorlogvoerende partijen” en “voorrecht van de strijder” (punt 5) en “dadens die vallen onder en overeenstemmen met de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht” (punt 6) worden onderzocht. Tot slot komt het territoriaal toepassingsgebied van de nieuwe paragraaf 1 aan bod (punt 7).

I. Vrijwaring van het IHR en het primaat ervan op het antiterrorismestrafrecht

Het nieuwe artikel heeft tot doel het primaat van het IHR op het antiterrorismestrafrecht in stand te houden, opdat een daad die overeenstemt met het internationaal humanitair recht, krachtens het antiterrorismestrafrecht niet ongeoorloofd zou zijn.

Het ontbreken van een “IHR-clausule” zou namelijk leiden tot criminalisering van dadens die in het IHR niet verboden zijn, hetgeen zou uitmonden in een normenconflict tussen het antiterrorismestrafrecht en het IHR. Dat zou bijvoorbeeld het geval zijn bij aanvallen, in het kader van een gewapend conflict, gericht tegen militaire doelwitten of tegen personen die door het IHR niet beschermd zijn tegen een rechtstreekse aanval (met andere woorden leden van statelijke strijdkrachten, leden van een georganiseerde gewapende groep of burgers die sporadisch rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden – burgers die sporadisch rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden verliezen enkel bescherming in de periode waarbinnen ze rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden): wanneer die in overeenstemming zijn met het IHR, zouden ze bij ontstaan van een “IHR-clausule” ongeoorloofd blijven in het antiterrorismestrafrecht.

Het IHR reglementeert de wijze waarop de vijandelijkheden worden gevoerd, met name door gevechtsmiddelen en -methoden te beperken, en beschermt hen die niet (meer) deelnemen aan de vijandelijkheden. Krachtens dit recht kan geen vervolging worden ingesteld tegen bepaalde gewelddaden wanneer ze worden gepleegd in het kader van een gewapend conflict.

L'absence d'une telle clause aurait par ailleurs pour effet de rendre caduc, pour les parties au conflit, l'incitant au respect du DIH. Or, ceci est essentiel pour assurer la protection effective des personnes protégées par le DIH. Si une partie au conflit pense que toute violence commise dans le cadre du conflit, y compris celle exercée conformément aux règles du DIH, est incriminée par le droit pénal antiterroriste, il perd tout intérêt à respecter les règles du DIH.

II. Le droit international humanitaire

Le droit international humanitaire, au sens de ces termes en droit international public, est un ensemble de règles qui, pour des raisons humanitaires, cherchent à limiter les effets des conflits armés. Il protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités et réglemente la conduite des hostilités notamment en restreignant les moyens et méthodes de guerre. Le DIH est également appelé "droit de la guerre" ou "droit des conflits armés". (Services consultatifs du CICR, fiche "Qu'est-ce que le droit international humanitaire?", juillet 2004).

Le DIH ne régit pas la licéité du recours (ni de la menace du recours) à la force armée (*ius ad bellum*). Il s'applique exclusivement aux situations de conflit armé et fixe les limites aux parties belligérantes quant à la manière de conduire les hostilités, et le traitement des personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités (*ius in bello*).

Les règles du DIH sont prévues par des traités, en particulier les quatre Conventions de Genève de 1949 et leurs deux Protocoles additionnels de 1977 qui en contiennent les principes de base. Elles sont aussi fixées par la coutume internationale. Le CICR a publié en 2005 une étude qui répertorie 161 règles de DIH qu'il considère comme revêtant un caractère coutumier sur la base de la pratique des États.

Dans sa dimension répressive, il érige certains comportements ayant un lien substantiel avec les conflits armés en crimes de guerre, par le biais du droit pénal international conventionnel et coutumier.

L'appellation de "violations graves du droit international humanitaire", utilisée au Titre premier du nouveau Code pénal, comme dans le titre *lbis* du Livre II de l'actuel Code pénal, est une appellation générique strictement belge, couvrant les articles définissant à la fois les crimes de guerre, les crimes contre l'humanité et les crimes de génocide. Ceci n'a aucune portée sur la notion de "droit

Voorts zou het ontbreken van een dergelijke clause de stimulans, voor de partijen bij het conflict, om het IHR te eerbiedigen, tenietdoen. Dat is echter essentieel om te verzekeren dat de door het IHR beschermde personen daadwerkelijk worden beschermd. Indien een partij bij het conflict meent dat alle geweld gepleegd in het kader van het conflict, met inbegrip van geweld overeenkomstig de regels van het IHR, strafbaar zou zijn krachtens het antiterrorismestrafrecht, raakt ze alle belangstelling kwijt om de regels van het IHR na te leven.

II. Het internationaal humanitair recht

Het internationaal humanitair recht is, in de zin van het internationaal publiekrecht, een geheel van regels die, om humanitaire redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop de vijandelijkheden worden gevoerd, met name door middelen en -methoden van oorlogsvoering te beperken. Het IHR wordt ook "oorlogsrecht" of "recht van de gewapende conflicten" genoemd. (Vertaling.) (Adviesdiensten van het ICRC, fiche "Qu'est-ce que le droit international humanitaire?", juli 2004).

Het IHR regelt niet de rechtmatigheid van het (dreigen met het) beroep op gewapend geweld (*ius ad bellum*). Het is uitsluitend van toepassing op situaties van gewapend conflict, en het bepaalt welke beperkingen gelden ten aanzien van de oorlogvoerende partijen over de wijze waarop ze de vijandelijkheden voeren en de behandeling van personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen (*ius in bello*).

De regels van het IHR zijn vastgelegd in verdragen, in het bijzonder de vier Verdragen van Genève van 1949 en hun twee Aanvullende Protocolen van 1977, waarin de basisbeginselen zijn opgenomen. Ook worden ze vastgelegd door het internationaal gewoonterecht. Het ICRC heeft in 2005 een onderzoek gepubliceerd waarin 161 IHR-regels worden opgesomd waarvan het ICRC meent dat ze een gewoonterechtelijk karakter hebben op grond van statenpraktijk.

In zijn repressieve dimensie, stelt het bepaalde gedragingen met een substantiële link met gewapende conflicten tot oorlogsmisdaden via het verdrags- en gewoonterechtelijke internationaal strafrecht.

De bewoording "ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht" die wordt gebruikt in titel I van het nieuwe Strafwetboek en in titel *lbis* van Boek II van het huidige Strafwetboek, is een algemene, strikt Belgische bewoording die de artikelen behelst die bepalen wat oorlogsmisdaden, misdaden tegen de mensheid en misdaden van genocide uitmaken. Ze houdt geen

international humanitaire” telle que définie ci-dessus par le droit international et utilisée par ailleurs par le Code pénal belge, par exemple à l’actuel article 141*bis* du CP. Cette dernière ne concerne que les crimes de guerre. Elle ne concerne pas les notions de crimes contre l’humanité ou de crimes de génocide qui peuvent être perpétrés en dehors des situations de conflit armé (Il arrive que la doctrine belge intègre les crimes contre l’humanité et les crimes de génocide dans la notion de violations graves du droit international humanitaire, comme le fait l’intitulé du titre *Ibis* du Code pénal (par ex., Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6e éd., Précis de la faculté de droit de l’Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Bruylant, 2019, §§ 4.238a et ss.). Il convient toutefois de noter que des mêmes faits peuvent être à la fois constitutifs de crimes de guerre et de crimes contre l’humanité ou de crimes de génocide quand ils répondent aux critères de ces incriminations.

III. La notion de conflit armé international ou n’ayant pas ce caractère

Le droit international humanitaire (DIH) distingue deux types de conflits armés différents:

— le conflit armé international (CAI), qui oppose deux États ou plus, et

— le conflit armé non international (CANI), qui oppose les forces gouvernementales à des groupes armés non gouvernementaux, ou des groupes armés entre eux.

a. Les “conflits armés internationaux”

L’art. 2 commun aux Conventions de Genève de 1949 dispose que: “(…), la présente Convention s’appliquera en cas de guerre déclarée ou de tout autre conflit armé surgissant entre deux ou plusieurs des Hautes Parties contractantes [= États], même si l’état de guerre n’est pas reconnu par l’une d’elles. La Convention s’appliquera également dans tous les cas d’occupation de tout ou partie du territoire d’une Haute Partie contractante [= État], même si cette occupation ne rencontre aucune résistance militaire.”

Il y a donc conflit armé international (CAI) dès que deux ou plusieurs États recourent à la force armée entre eux, quelle que soit l’intensité du conflit ou son origine. Il n’est pas nécessaire qu’existent des hostilités ouvertes puisqu’un simple état d’occupation suffit pour qu’il y ait un tel conflit. En outre, aucune déclaration de

verband met het begrip “internationaal humanitair recht” zoals hierboven door het internationaal recht gedefinieerd en voorts door het Belgisch Strafwetboek gehanteerd, zoals in het huidige artikel 141*bis* Sw. Dat laatste artikel heeft louter betrekking op oorlogsmisdaden en niet op de begrippen “misdaden tegen de mensheid” of “misdaden van genocide”, die buiten situaties van gewapend conflict om kunnen worden gepleegd (Soms brengt de Belgische rechtsleer misdaden tegen de mensheid en misdaden van genocide onder in het begrip “ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht”, zoals in de titel van titel *Ibis* van het Strafwetboek (zie bijvoorbeeld Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, zesde uitgave, Précis de la faculté de droit de l’Université Libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2019, §§ 4.238a e.v.). Evenwel moet worden opgemerkt dat eenzelfde feit zowel een oorlogsmisdaad als een misdaad tegen de mensheid of een misdaad van genocide kan uitmaken wanneer het voldoet aan de criteria voor die strafbaarstelling.

III. Begrip “internationaal gewapend conflict of gewapend conflict van niet-internationale aard”

Het internationaal humanitair recht (IHR) maakt een onderscheid tussen twee verschillende gewapende conflicten:

— internationale gewapende conflicten (IGC’s), die een confrontatie zijn tussen twee of meer staten, en

— niet-internationale gewapende conflicten (NIGC’s), die een confrontatie zijn tussen de regeringstrijdkrachten en één of meer niet-statelijke gewapende groeperingen of tussen niet-statelijke gewapende groeperingen onderling.

a. Internationale gewapende conflicten

In het gemeenschappelijk artikel 2 van de Verdragen van Genève van 1949 is het volgende bepaald: “[...], is dit Verdrag van toepassing ingeval een oorlog is verklaard of bij ieder ander gewapend conflict dat ontstaat tussen twee of meer van de Hoge Verdragsluitende Partijen (= staten, red.), zelfs indien de oorlogstoestand door één van de Partijen niet wordt erkend. Het Verdrag is eveneens van toepassing in alle gevallen van gehele of gedeeltelijke bezetting van het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij (= staat, red.), zelfs indien deze bezetting geen gewapende tegenstand ontmoet.”

Er is dus sprake van een internationaal gewapend conflict (IGC) zodra twee of meer staten een beroep doen op gewapend geweld tussen hen onderling, ongeacht de intensiteit van het conflict of de oorzaak ervan. Openlijke vijandelijkheden zijn niet noodzakelijk, aangezien louter een bezetting volstaat om van een dergelijk conflict te

guerre formelle ou reconnaissance de la situation n'est nécessaire.

De plus, l'article 1, paragraphe 4, du Protocole additionnel I aux Conventions de Genève de 1977, ci-après également le "PA I", (auquel la Belgique est partie, comme 173 autres États) étend la notion de conflit armé international à ce qui est communément appelé les "guerres de libération nationale", à savoir:

"(...) les conflits armés dans lesquels les peuples luttent contre la domination coloniale et l'occupation étrangère et contre les régimes racistes dans l'exercice du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, consacré dans la Charte des Nations unies et dans la Déclaration relative aux principes du droit international touchant les relations amicales et la coopération entre les États conformément à la Charte des Nations unies."

Le DIH applicable aux CAI réside essentiellement dans les dispositions des quatre Conventions de Genève de 1949 (universellement ratifiées), le PA I (pour les États qui l'ont ratifié, dont la Belgique), les autres conventions de DIH applicables et les règles du DIH coutumier.

b. Les "conflits armés n'ayant pas un caractère international" (communément appelés "conflits armés non internationaux" ou "guerre civile"):

Les traités de DIH font une distinction entre le conflit armé non international (CANI) au sens de l'art. 3 commun aux Conventions de Genève de 1949 et celui qui relève de la définition figurant à l'art. 1 du Protocole additionnel II aux Conventions de Genève, ci-après également le "PA II".

À l'inverse, le DIH ne s'applique pas "aux situations de tensions internes, de troubles intérieurs, comme les émeutes, les actes isolés et sporadiques de violence et autres actes analogues", qui ne sont pas considérés comme des conflits armés, tel que le dispose l'article 1, paragraphe 2, du PA II et le confirme l'article 8, paragraphe 2, d) et f), du Statut de Rome de la Cour pénale internationale, ci-après "la CPI").

Les règles de DIH régissant les CANI sont essentiellement contenues à l'art. 3 commun aux Conventions de Genève, dans le PA II (pour les États qui l'ont ratifié, dont la Belgique, et pour autant que ses critères d'application soient remplis, cfr. (ii) ci-dessous), les autres

kunnen spreken. Voorts is een formele oorlogsverklaring of een erkenning van de oorlogstoestand niet noodzakelijk.

Bovendien werd door artikel 1, lid 4, van het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 1977, hierna ook "AP I", (waarbij België samen met 173 andere staten partij is) het begrip "internationaal gewapend conflict" uitgebreid tot wat doorgaans "nationale bevrijdingsoorlogen" worden genoemd, namelijk:

"[...] gewapende conflicten waarin volkeren vechten tegen koloniale overheersing en vreemde bezetting en tegen racistische regimes, in de uitoefening van hun recht op zelfbeschikking zoals neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties en in de Verklaring betreffende de beginselen van het internationaal recht inzake vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de Staten overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties."

Het IHR dat toepasselijk is op de IGC's is voornamelijk vervat in de bepalingen van de vier Verdragen van Genève van 1949 (die universeel zijn geratificeerd), AP I (voor de staten die het hebben geratificeerd, waaronder België), andere toepasselijke verdragen van IHR en de regels van het internationaal humanitair gewoonterecht.

b. "Gewapende conflicten van niet-internationale aard" (gewoonlijk "niet-internationale gewapende conflicten" of "burgeroorlogen" genoemd):

De verdragen van internationaal humanitair recht maken een onderscheid tussen het niet-internationale gewapende conflict (NIGC) in de zin van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 1949 en het niet-internationale gewapende conflict die valt onder de definitie opgenomen in artikel 1 van het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève, hierna ook "AP II".

Het IHR is daarentegen niet van toepassing "op situaties van interne ongeregeldheden en spanningen, zoals rellen, op zichzelf staande en sporadisch voorkomende daden van geweld en andere handelingen van soortgelijke aard", die niet te beschouwen zijn als gewapende conflicten, zoals bepaald in artikel 1, lid 2, van AP II en bevestigd in artikel 8, lid 2, onder d) en f), van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof, hierna "het ISH".

De regels van IHR die van toepassing zijn op de NIGC's zijn voornamelijk vervat in het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève, in AP II (voor de staten die het hebben geratificeerd, waaronder België, en voor zover is voldaan aan de criteria voor

conventions de DIH applicables et les règles du DIH coutumier applicables aux CANI.

i. Le conflit armé non international tel que défini par l'art. 3 commun

L'article 3 commun aux Conventions de Genève s'applique: "en cas de conflit armé ne présentant pas un caractère international et surgissant sur le territoire de l'une des Hautes Parties contractantes", c'est-à-dire sur le territoire de n'importe quel État, puisque les Conventions de Genève sont universellement ratifiées.

La définition du CANI au sens de l'art. 3 commun couvre tant les situations où s'affrontent des forces armées gouvernementales et des groupes armés organisés que les situations où s'affrontent des groupes armés organisés entre eux. Cela a été confirmé dans l'arrêt "Le Procureur contre Tadic" du Tribunal pénal international pour l'ex-Yougoslavie (ci-après, le "TPIY"), lequel considère le CANI comme étant "un conflit armé prolongé entre les autorités gouvernementales et des groupes armés organisés ou entre de tels groupes au sein d'un État" (TPIY, *Le Procureur c/Dusko Tadic*, Arrêt relatif à l'appel de la défense concernant l'exception préjudicielle d'incompétence, IT-94-1-A, 2 octobre 1995, § 70).

Par ailleurs, deux critères, dégagés par la "jurisprudence Tadic" (TPIY, *Le Procureur c/ Dusko Tadic*, Jugement, IT-94-1-T, 7 mai 1997, par. 561-568), permettent de distinguer un CANI d'une autre situation de violence (n'atteignant pas le seuil d'un conflit armé), à savoir:

— premièrement, les hostilités doivent atteindre un *niveau minimal d'intensité*. Ce peut être le cas, par exemple, lorsque les hostilités ont un caractère collectif ou lorsque le gouvernement est obligé d'avoir recours à la force militaire contre les insurgés, plutôt qu'aux simples forces de police;

— deuxièmement, les groupes armés non étatiques impliqués dans le conflit, pour pouvoir être qualifiés de "parties au conflit", doivent disposer de forces armées organisées. Cela suppose, que ces forces doivent être soumises à une certaine structure de commandement et qu'elles doivent avoir la capacité de mener des opérations militaires durables. (Comité International de la Croix-Rouge, Comment le terme "conflit armé" est-il défini en droit international humanitaire?, Mars 2008, p.3).

de toepassing ervan, cf. (ii) hieronder), in de andere toepasselijke verdragen van IHR en in de regels van het internationaal humanitair gewoonterecht die van toepassing zijn op de NIGC's.

i. Niet-internationale gewapende conflicten zoals omschreven in het gemeenschappelijk artikel 3

Het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève is van toepassing: "[i]n geval van een gewapend conflict op het grondgebied van één van de Hoge Verdragsluitende Partijen, hetwelk geen internationaal karakter draagt", met andere woorden op het grondgebied van welke staat ook, aangezien de Verdragen van Genève universeel zijn geratificeerd.

De omschrijving van een NIGC in de zin van het gemeenschappelijk artikel 3 omvat zowel de situaties waarin er een confrontatie is tussen regeringsstrijdkrachten en georganiseerde gewapende groeperingen als de situaties waarin er een confrontatie is tussen gewapende groeperingen onderling. Dat werd bevestigd in het arrest "Aanklager tegen Tadic" van het Internationaal Straftribunaal voor voormalig Joegoslavië (hierna "het ISTJ"), dat een NIGC beschouwt als een langdurig gewapend conflict tussen de regeringsautoriteiten en georganiseerde gewapende groepen of tussen dergelijke groepen onderling binnen een staat (ISTJ, *Aanklager v. Dusko Tadic*, arrest betreffende het door de verdediging ingestelde hoger beroep betreffende de prejudiciële onbevoegdheid, IT-94-1-A, 2 oktober 1995, paragraaf 70).

Voorts maken twee criteria die voortkomen uit de "rechtspraak Tadic" (ISTJ, *Aanklager v. Dusko Tadic*, uitspraak, IT-94-1-T, 7 mei 1997, paragrafen 561-568) het mogelijk om een NIGC te onderscheiden van een andere geweldssituatie (die niet de drempel van een gewapend conflict bereikt), namelijk:

— ten eerste moeten de vijandelijkheden een *minimumintensiteit* bereiken. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de vijandelijkheden een collectief karakter hebben of wanneer de regering genoodzaakt is strijdkrachten in te zetten tegen de oproerlingen in plaats van gewone politie;

— ten tweede moeten de niet-statelijke gewapende groeperingen die bij het conflict zijn betrokken over georganiseerde strijdkrachten beschikken om te kunnen worden gekwalificeerd als 'partijen bij het conflict'. Dat onderstelt dat de strijdkrachten in kwestie onderworpen moeten zijn aan een zekere commandostructuur en dat ze in staat moeten zijn om langdurige militaire operaties te voeren. (Internationale Rode Kruiscomité, Comment le terme "conflit armé" est-il défini en droit international humanitaire?, maart 2008, blz. 3).

Ces critères ont été examinés plus en détails et développés par la jurisprudence des juridictions pénales internationales, en particulier le TPIY (voir notamment l'examen jurisprudentiel auquel se livre le Tribunal dans l'affaire *Le Procureur c. Ramush Haradinaj et consorts*, jugement, 3 avril 2008, pp. 22-33, §§ 39-50 et l'analyse effectuée dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts*, jugement, 30 novembre 2005, §§ 94-134) et la CPI (CPI, *Le Procureur c. Jean-Pierre Bemba Gombo*, jugement du 21 mars 2016, § 128; CPI, *Le Procureur c. Germain Katanga*, jugement du 7 mars 2014, §§ 1172 et suivants; CPI, *Le Procureur c. Thomas Lubanga Dyilo*, jugement du 14 mars 2012, §§ 531 et suivants).

D'une part, le critère d'intensité est rencontré lorsque les combats atteignent un degré de violence relativement élevé qui dépasse les simples confrontations sporadiques ou ponctuelles. Il s'agit d'une évaluation factuelle à laquelle les juridictions procèdent sur la base d'une série d'indicateurs identifiés par la jurisprudence internationale. (Dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts* précitée, le Tribunal, s'agissant des opérations menées par l'Armée de libération du Kosovo (UCK), procède à un examen minutieux de l'escalade de la violence qui mène la situation de troubles à dégénérer en conflit armé. Il souligne notamment que la police étant dépassée, l'armée régulière a dû intervenir.

Dans l'affaire *Le Procureur c. Ljube Boskoski et Johan Tarculovski*, jugement du 10 juillet 2008, § 177, le Tribunal cite une série d'indices utiles pour l'évaluation de l'intensité des hostilités: "Pour apprécier l'intensité d'un conflit, les Chambres de première instance ont pris en compte divers éléments symptomatiques, tels que la gravité des attaques et la multiplication des affrontements armés, la propagation des affrontements sur un territoire et une période donnés, le renforcement et la mobilisation des forces gouvernementales, et l'intensification de l'armement des deux parties au conflit, ainsi que la question de savoir si le Conseil de sécurité de l'ONU s'est intéressé au conflit et a adopté des résolutions le concernant. Elles ont également pris en compte le nombre de civils qui ont été forcés de fuir les zones de combat; le type d'armes utilisées, en particulier le recours à l'armement lourd et à d'autres équipements militaires, tels que les chars et autres véhicules lourds; le blocus ou le siège de villes et leur pilonnage intensif; l'ampleur des destructions et le nombre de victimes causées par les bombardements ou les combats; le nombre de soldats ou d'unités déployés; l'existence de lignes de front entre les parties et le déplacement de ces lignes de front; l'occupation d'un territoire, de villes et de villages; le déploiement de forces gouvernementales dans la zone de crise; la fermeture de routes; l'existence

Deze criteria werden meer in detail onderzocht en verder uitgewerkt in de rechtspraak van de internationale straftribunalen, inzonderheid het ISTJ (zie inzonderheid de analyse van de rechtspraak die het Tribunaal maakt in de zaak *Aanklager v. Ramush Haradinaj en consorten*, uitspraak, 3 april 2008, blz. 22-33, paragrafen 39-50, en de analyse die werd gemaakt in de zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten*, uitspraak, 30 november 2005, paragrafen 94-134) en het ISH (ISH, *Aanklager v. Jean-Pierre Bemba Gombo*, uitspraak van 21 maart 2016, paragraaf 128; ISH, *Aanklager v. Germain Katanga*, uitspraak van 7 maart 2014, paragraaf 1172 e.v.; ISH, *Aanklager v. Thomas Lubanga Dyilo*, uitspraak van 14 maart 2012, paragraaf 531 e.v.).

Eenzijds wordt aan het criterium van intensiteit voldaan wanneer de gevechten een relatief hoge graad van geweld bereiken die verder gaat dan louter sporadische of eenmalige confrontaties. Het betreft een feitelijke beoordeling door de gerechten op grond van een reeks indicatoren die in de internationale rechtspraak zijn geïdentificeerd. (In de voornoemde zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten* maakt het Tribunaal met betrekking tot de operaties van het bevrijdingsleger van Kosovo (UÇK) een zorgvuldige analyse van de escalatie van het geweld die ertoe heeft geleid dat de onrust is ontaard in een gewapend conflict. Het onderstreept in het bijzonder dat het reguliere leger moest ingrijpen omdat de politie de situatie niet meer meester was.

In de zaak *Aanklager v. Ljube Boskoski en Johan Tarculovski*, uitspraak van 10 juli 2008, paragraaf 177, vermeldt het Tribunaal een reeks nuttige aanwijzingen met het oog op de beoordeling van de intensiteit van de vijandelijkheden (vertaling): "Om de intensiteit van een conflict te beoordelen, hebben de Kamers van Eerste Aanleg diverse symptomatische elementen in aanmerking genomen, waaronder de ernst van de aanvallen en de toename van het aantal gewapende confrontaties, de uitbreiding van de confrontaties over een bepaald grondgebied tijdens een en bepaalde periode, de versterking en de mobilisatie van de regeringsstrijdkrachten en de intensivering van de bewapening van de beide partijen bij het conflict, evenals met de vraag of de VN Veiligheidsraad aandacht heeft gehad voor het conflict en resoluties heeft aangenomen die er betrekking op hadden. Ze hebben ook rekening gehouden met het aantal burgers dat gedwongen werd de gevechtszones te ontvluchten; het soort wapens dat werd gebruikt, in het bijzonder zware wapens en andere militaire uitrusting, zoals tanks en andere zware voertuigen; de blokkade of belegering van steden en de intensieve beschieting ervan; de omvang van de vernielingen en het aantal slachtoffers als gevolg van de bombardementen of de gevechten; het aantal ingezette soldaten of eenheden; het bestaan van frontlijnen tussen de partijen en de

d'ordres ou d'accords de cessez-le-feu et les efforts des représentants d'organisations internationales pour obtenir et faire respecter des accords de cessez-le-feu.”).

D'autre part, pour satisfaire au critère d'organisation et être qualifié de “partie au conflit”, un groupe armé doit disposer d'un commandement responsable et identifiable, qui peut répondre des actes commis par ses forces (Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6e éd., Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Bruylant, 2019, pp. 149-152, §§ 1.76-1.79). Cet aspect fait également l'objet d'une analyse au cas par cas par les juridictions sur la base d'un faisceau d'indices (À nouveau, dans l'affaire *Le Procureur c. Fatmir Limaj et consorts* précitée, le Tribunal procède à un examen approfondi de la structure de l'Armée de libération du Kosovo (UCK) et constate qu'elle correspond à une structure militaire classique).

Les facteurs à prendre en compte pour apprécier le degré d'organisation d'un groupe armé ont été classés par le TPIY, dans l'affaire *Haradinaj et al.*, en cinq catégories “à savoir:

- les facteurs dénotant l'existence d'une structure de commandement;
- les facteurs dénotant la capacité du groupe armé à mener des opérations organisées;
- les facteurs dénotant l'existence d'un certain niveau de logistique;
- les facteurs servant à déterminer si le groupe armé avait le niveau de discipline et la capacité nécessaires pour faire respecter les obligations fondamentales définies à l'article 3 commun;
- les facteurs dénotant la capacité du groupe armé à s'exprimer d'une seule voix.” (TPIY, 29 novembre 2012, *Haradinaj et al.*, aff IT-04-84bis-T, § 395. Voy. également les § 199 et suivants du jugement rendu par le TPIY le 10 juillet 2008 dans l'affaire *Le Procureur c. Ljube Boskoski et Johan Tarculovski* précitée).

De même, la CPI a procédé à une analyse similaire dans plusieurs affaires dont elle était saisie. Ainsi, dans l'affaire *Katanga et Ngudjolo Chui*, pour qualifier certains

verplaatsing van die frontlijnen; de bezetting van een grondgebied, van steden en van dorpen; de inzet van regeringstrijdkrachten in het crisisgebied; de afsluiting van wegen; het bestaan van staakt-het-vurenbevelen of -akkoorden en de inspanningen van de vertegenwoordigers van internationale organisaties om deze staakt-het-vurenakkoorden te bereiken en te doen respecteren.”).

Anderzijds moet, om te voldoen aan het organisatie-criterium en te worden gekwalificeerd als “partij bij het conflict”, een gewapende groep beschikken over een verantwoordelijke en identificeerbare bevelstructuur die kan instaan voor daden begaan door zijn strijdkrachten (Eric DAVID, *Principes de droit des conflits armés*, 6de ed., Précis de la faculté de droit de l'Université Libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2019, blz. 149-152, §§ 1.76-1.79). Dit aspect vormt evenzeer het voorwerp van een geval-per-geval analyse door de gerechten op basis van een reeks aanwijzingen (Opnieuw, in de voornoemde zaak *Aanklager v. Fatmir Limaj en consorten* gaat het Hof over tot een nader onderzoek van de structuur van het Bevrijdingsleger van Kosovo (UCK) en komt het tot de vaststelling dat die beantwoordt aan een klassieke militaire structuur).

De factoren waarmee rekening moet worden gehouden bij de beoordeling van de graad van organisatie van een gewapende groep werden door het ISTJ, in het kader van de zaak *Haradinaj et al.*, gerangschikt in vijf categorieën, “namelijk:

- de factoren die wijzen op het bestaan van een bevelstructuur;
- de factoren die wijzen op de capaciteit van de gewapende groep om georganiseerde operaties uit te voeren;
- de factoren die wijzen op het bestaan van een bepaald logistiek niveau;
- de factoren ter bepaling of de gewapende groep het niveau van tucht en de capaciteit bezat die vereist zijn om de fundamentele verplichtingen zoals omschreven in gemeenschappelijk artikel 3 te doen naleven;
- de factoren die wijzen op de capaciteit van de gewapende groep om zich uit te drukken met een enkele stem.” (ISTJ, 29 november 2012, *Haradinaj et al.*, zaak IT-04-84bis-T, § 395. Zie ook § 199 ev. van het vonnis gewezen door het ISTJ op 10 juli 2008 in de voornoemde zaak *Aanklager v. Ljube Boskoski en Johan Tarculovski*).

Evenzo is het ISH overgegaan tot een soortgelijke analyse in verscheidene zaken die bij het Hof aanhangig waren gemaakt. Aldus stelt het Hof, in de zaak *Katanga*

groupes de “groupes armés organisés”, elle relève que ceux-ci:

“i) étaient organisés dans une certaine mesure, puisqu’ils agissaient sur les ordres d’un commandement responsable et disposaient d’un système de discipline interne opérationnel; et

ii) disposaient de la capacité de planifier et de mener des opérations militaires soutenues et concertées, puisqu’ils contrôlaient des parties du territoire du district d’Ituri” (CPI, 30 septembre 2008, Katanga et Ngudjolo Chui, aff. ICC-01/04-01/07, § 239).

ii. Le conflit armé non international au sens de l’article 1er du Protocole additionnel II

L’article 1, paragraphe 1, du PA II (auquel la Belgique est partie, comme 168 autres États) donne une définition plus restrictive du conflit armé non international. En effet, le PA II s’applique

“(…) aux conflits armés qui se déroulent sur le territoire d’une Haute Partie contractante entre ses forces armées et des forces armées dissidentes ou des groupes armés organisés qui, sous la conduite d’un commandement responsable, exercent sur une partie de son territoire un contrôle tel qu’il leur permette de mener des opérations militaires continues et concertées et d’appliquer le présent Protocole.”

Contrairement à l’article 3 commun, le PA II s’applique uniquement aux CANI opposant des forces armées de l’État à des forces armées dissidentes ou des groupes armés organisés (et non des groupes armés non étatiques entre eux), et pour autant que les parties non gouvernementales exercent un contrôle territorial qui “leur permette de mener des opérations militaires continues et concertées et d’appliquer le présent Protocole”.

Cette définition restrictive du CANI ne concerne que l’application du PA II.

Par la suite, le droit coutumier a étendu la notion de CANI. Cette évolution de la notion de CANI a été codifiée par le Statut de la CPI, dans son article 8, § 2, f), qui précise que les violations prévues à l’article 8, § 2, e), à savoir les autres violations graves des lois et coutumes applicables aux conflits armés ne présentant pas un caractère international, s’appliquent aux:

“conflits armés qui opposent de manière prolongée sur le territoire d’un État les autorités du gouvernement

en Ngudjolo Chui, ter kwalificering van bepaalde groepen als “georganiseerde gewapende groepen”, dat zij:

“i) in zekere mate georganiseerd waren, vermits zij handelden volgens de bevelen van een verantwoordelijk bevel en beschikten over een operationeel intern tuchtstelsel; en

ii) zij beschikten over de capaciteit om aanhoudende en overlegde militaire operaties te plannen en uit te voeren, vermits zij delen van het grondgebied van het Ituri-district controleerden” (ISH, 30 september 2008, Katanga en Ngudjolo Chui, zaak ICC-01/04-01/07, § 239).

ii. Het niet-internationaal gewapend conflict in de zin van artikel 1 van het Aanvullend Protocol II

Artikel 1, lid 1, van het AP II (waarvan België, samen met nog 168 andere Staten, partij is) omvat een meer restrictieve definitie van het niet-internationaal gewapend conflict. Het AP II is immers van toepassing

“(…) op alle gewapende conflicten (…) die plaatsvinden op het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij tussen de strijdkrachten van die Partij en dissidente strijdkrachten of georganiseerde gewapende groepen die, staande onder een verantwoordelijk bevel, het grondgebied van die Partij gedeeltelijk onder controle hebben op een zodanige wijze dat zij in staat zijn aanhoudende en samenhangende militaire operaties uit te voeren en de bepalingen van dit Protocol toe te passen.”

In tegenstelling tot het gemeenschappelijk artikel 3, is het AP II enkel van toepassing op de NIGC’s waarin strijdkrachten van de Staat tegenover dissidente strijdkrachten of georganiseerde gewapende groepen staan (en dus niet: niet-statelijke gewapende groepen onderling), en voor zover de niet-statelijke partijen een territoriale controle uitoefenen waardoor zij “in staat zijn aanhoudende en samenhangende militaire operaties uit te voeren en de bepalingen van dit Protocol toe te passen”.

Deze restrictieve definitie van het NIGC betreft enkel de toepassing van het AP II.

Nadien heeft het gewoonterecht het concept van NIGC verruimd. Deze evolutie van het concept van NIGC werd gecodificeerd door het Statuut van het ISH, in artikel 8, § 2, f), dat preciseert dat de schendingen bedoeld in artikel 8, § 2, e), namelijk de andere ernstige schendingen van de wetten en gewoonten die toepasselijk zijn in gewapende conflicten die niet internationaal van aard zijn, van toepassing zijn in:

“gewapende conflicten die plaatsvinden op het grondgebied van een Staat in het geval van een langdurig

de cet État et des groupes armés organisés ou des groupes armés organisés entre eux”.

Toutefois, cette évolution coutumière n’a pas transformé toutes les règles applicables du PA II en droit coutumier.

IV. Les notions de forces armées d’une partie au conflit

Par le terme “forces armées d’une partie au conflit”, il y a lieu d’entendre, dans le cadre d’un conflit armé international, les forces armées d’un État (et les forces ou personnes y assimilées) ou les membres d’un mouvement organisé de libération nationale (dans le cadre de l’article 1, § 4, du PA I) et, dans le cadre d’un conflit armé n’ayant pas un caractère international, les forces armées gouvernementales d’un État, les forces armées dissidentes ou les forces armées d’un groupe armé non étatique.

Ces différentes notions sont détaillées ci-après:

— Forces armées d’un État

En application du droit international humanitaire, les forces armées visées ici englobent à la fois:

— “Les forces armées d’une Partie à un conflit [qui] se composent de toutes les forces, tous les groupes et toutes les unités armés et organisés qui sont placés sous un commandement responsable de la conduite de ses subordonnés devant cette Partie, même si celle-ci est représentée par un gouvernement ou une autorité non reconnue par une Partie adverse. Ces forces armées doivent être soumises à un régime de discipline interne qui assure, notamment, le respect des règles du droit international applicable dans les conflits armés.” (Article 43 du PA I).

— “La population d’un territoire non occupé qui, à l’approche d’un État ennemi, prend spontanément les armes pour combattre les troupes d’invasion sans avoir eu le temps de se constituer en forces armées régulières, pour autant qu’elle porte ouvertement les armes et qu’elle respecte le DIH” (Article 4, A. 6), de la 3e Convention de Genève).

À l’exclusion du personnel médical et religieux, les membres des forces armées visées ci-dessus sont des combattants, c’est-à-dire qu’ils ont le droit de prendre part aux hostilités et, dans le cadre d’un conflit armé

gewapend conflict tussen de officiële autoriteiten en georganiseerde gewapende groepen of tussen deze groepen onderling”.

Die gewoonterechtelijke evolutie heeft evenwel niet alle toepasselijke regels van het PA II omgevormd tot gewoonterecht.

IV. Begrip “strijdkrachten van een partij bij het conflict”

Onder de term “strijdkrachten van een partij bij het conflict” moet, in het kader van een internationaal gewapend conflict, worden verstaan, de strijdkrachten van een Staat (en de ermee gelijkgestelde krachten of personen) of de leden van een georganiseerde nationale vrijheidsbeweging (in het kader van artikel 1, lid 4, van AP I) en, in het kader van een gewapend conflict van niet-internationale aard, de regeringsstrijdkrachten van een Staat, de dissidente strijdkrachten of de strijdkrachten van een niet-statelijke gewapende groep.

Deze verschillende begrippen worden hierna nader uiteengezet.

— Strijdkrachten van een Staat

Met toepassing van het internationaal humanitair recht omvatten de strijdkrachten die hier worden beoogd:

— “[d]e strijdkrachten van een Partij bij een conflict [die] bestaan uit alle georganiseerde strijdkrachten, alle georganiseerde en gewapende groepen en eenheden die onder een bevel staan dat tegenover die Partij verantwoordelijk is voor het gedrag van zijn ondergeschikten, zelfs indien die Partij wordt vertegenwoordigd door een niet door een Tegenpartij erkende regering of autoriteit. Deze strijdkrachten dienen te zijn onderworpen aan een intern krijgstuuchtelijk systeem, dat onder andere de nakoming van de regels van het volkenrecht, toepasselijk in geval van gewapende conflicten, dient te verzekeren.” (Artikel 43 van AP I).

— “De bevolking van een niet-bezet gebied die, bij het naderen van de vijand, uit eigen beweging de wapens opneemt om de invallende troepen te bestrijden, zonder tijd gehad te hebben zich tot geregelde gewapende eenheden te organiseren, mits zij de wapens openlijk draagt en de wetten en gebruiken van de oorlog eerbiedigt” (Artikel 4, A., onder 6, van het Derde Verdrag van Genève).

Uitgezonderd medisch en geestelijk personeel zijn de hierboven beoogde leden van strijdkrachten strijders, wat wil zeggen dat ze het recht hebben deel te nemen aan de vijandelijkheden en dat ze, in het kader van

international, bénéficiant du statut de prisonnier de guerre en cas de capture par la partie adverse.

— Forces armées dissidentes

La notion de forces armées dissidentes se retrouve à l'article 1, § 1er, du PA II qui vise spécifiquement "l'hypothèse où une partie de l'armée gouvernementale se soulève" et devient partie à un conflit armé non-international l'opposant aux forces armées gouvernementales (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 1375, § 4460).

— Forces armées d'un groupe armé non étatique

Pour pouvoir être considéré comme une partie à un conflit armé n'ayant pas un caractère international, un groupe armé non étatique doit satisfaire au critère d'organisation tel que visé à l'article 1, § 1er, du PA II et à l'article 8, § 2, f), du Statut de Rome et décrit dans la jurisprudence des cours et tribunaux internationaux (voir le point 3,b) ci-dessus).

Lorsqu'il est établi qu'un conflit armé n'ayant pas un caractère international existe, il n'est plus nécessaire de procéder à des vérifications complémentaires pour démontrer le caractère organisé du groupe armé.

En outre, la qualification ou dénomination d'un groupe armé comme groupe "terroriste" n'a pas d'influence sur la qualification du conflit armé, ni sur la qualification d'un groupe armé comme "partie au conflit". Inversement, la qualification d'un groupe armé comme "partie au conflit" n'empêche pas sa qualification ou dénomination comme groupe "terroriste". Tout dépend des actes commis.

V. "Principe de l'égalité des belligérants" et "Privilege du combattant"

Les règles du DIH s'appliquent à toutes les parties à un conflit armé "sans aucune distinction défavorable fondée sur la nature ou l'origine du conflit armé ou sur les causes soutenues par les parties au conflit, ou attribuées à celles-ci" (Cinquième paragraphe du préambule du premier Protocole additionnel de 1977). Ce principe régissant l'application des règles du DIH est parfois appelé "principe de l'égalité des belligérants". En application de ce principe, le DIH impose les mêmes

een internationaal gewapend conflict, het statuut van krijgsgevangene genieten ingeval ze in de handen van de tegenpartij vallen.

— Dissidente strijdkrachten

Het begrip "dissidente strijdkrachten" komt aan bod in artikel 1, lid 1, van AP II, waarin specifiek de hypothese wordt beoogd waarbij een deel van het regeringsleger in opstand komt en partij wordt bij een niet-internationaal gewapend conflict als tegenstander van de regeringsstrijdkrachten (Claude PILLOUD, Yves SANDOZ, Christophe SWINARSKI et Bruno ZIMMERMAN (Eds.) – *Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949*, Genève, CICR, 1987, p. 1375, § 4460).

— Strijdkrachten van een niet-statelijke gewapende groep

Om te kunnen worden aangemerkt als partij bij een gewapend conflict van niet-internationale aard, dient een niet-statelijke gewapende groep te voldoen aan het organisatiecriterium zoals bedoeld in artikel 1, lid 1, van AP II en in artikel 8, lid 2, onder f), van het Statuut van Rome en zoals omschreven in de rechtspraak van de internationale hoven en rechtbanken (zie punt 3,b) hierboven).

Wanneer wordt vastgesteld dat er een gewapend conflict van niet-internationale aard bestaat, is het niet langer nodig over te gaan tot aanvullende controles om het georganiseerde karakter van de gewapende groep aan te tonen.

Voorts heeft de kwalificatie of aanduiding van een gewapende groep als "terroristische" groep geen invloed op de kwalificatie van het gewapend conflict, noch op die van een gewapende groep als "partij bij het conflict". Omgekeerd staat de kwalificatie van een gewapende groep als "partij bij het conflict" de kwalificatie of aanduiding ervan als "terroristische" groep niet in de weg. Alles hangt af van de gepleegde daden.

V. "Beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen" en "Voorrecht van de strijder"

De regels van het IHR zijn van toepassing op alle partijen bij een gewapend conflict "zonder enig nadelig onderscheid gebaseerd op de aard of de oorsprong van het gewapende conflict of op de motieven van of toegeschreven aan de partijen bij het conflict" (Lid 5 van de preambule van het eerste aanvullend Protocol van 1977). Dit beginsel, dat de toepassing van de regels van het IHR regelt, wordt soms het "beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen" genoemd. Met toepassing

obligations à toutes les parties à un conflit armé indépendamment, notamment, du caractère licite ou illicite, légitime ou illégitime, du recours à la force qui est à l'origine du conflit armé.

Le principe de l'égalité des belligérants s'applique aussi bien aux conflits armés internationaux que non-internationaux.

Par ailleurs, le DIH applicable aux conflits armés internationaux prévoit que les membres des forces armées d'une partie au conflit "sont des combattants, c'est-à-dire ont le droit de participer directement aux hostilités" (article 43, § 2, du PA I). Ce "droit de participer directement aux hostilités", appelé parfois "privilège du combattant", a comme corollaire l'immunité de poursuites pénales des combattants pour les actes posés au cours des hostilités pourvu que les actes en question soient conformes aux règles du DIH. En vertu du principe de l'égalité des belligérants, ce "privilège du combattant" s'applique aux combattants de toutes les parties à un conflit armé international indépendamment de la question de savoir si l'État dont ils relèvent a violé le droit international public ou pas en recourant à la force armée contre son adversaire (par exemple, par un acte d'agression). En d'autres termes, les membres des forces armées des deux États bénéficient du "privilège du combattant" et ne peuvent pas être poursuivis pour des actes commis dans le cadre du conflit qui sont conformes aux règles du DIH. Dans le même ordre d'idées, les combattants de toutes les parties à un conflit armé international, quand ils tombent au pouvoir de l'ennemi, ont droit au statut de prisonnier de guerre et à la protection prévue par la troisième Convention de Genève, qui régit ce statut, indépendamment de la question de savoir si les opérations militaires de l'État dont ils relèvent violent le droit international public ou pas.

À l'inverse, dans les conflits armés non-internationaux, le "privilège du combattant" n'existe pas. Seules les forces armées gouvernementales sont autorisées à recourir à la force armée dans les limites de leurs règles d'engagement et du droit applicable. Le recours à la force armée par un groupe armé non-étatique contre les forces gouvernementales d'un État sera constitutif de violations du droit national de l'État en question et les membres du groupe armé pourront être passibles de poursuites même pour les actes commis pendant les hostilités qui ne constituent pas des violations du DIH (par exemple, l'attaque contre un membre des forces armées gouvernementales ou contre un objectif militaire appartenant à l'État). Le fait qu'un acte soit

van dit beginsel legt het IHR dezelfde verplichtingen op aan alle partijen bij een gewapend conflict, los van met name het geoorloofde of ongeoorloofde, rechtmatige of onrechtmatige karakter van het gebruik van geweld dat aan de basis van het gewapend conflict ligt.

Het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen geldt in zowel internationale als niet-internationale gewapende conflicten.

Voorts bepaalt het IHR, dat van toepassing is op internationale gewapende conflicten, dat de leden van de strijdkrachten van een partij bij het conflict, "strijders [zijn] en derhalve het recht [hebben] om rechtstreeks aan de vijandelijkheden deel te nemen" (artikel 43, § 2, van het AP I). Dit "recht om rechtstreeks aan de vijandelijkheden deel te nemen", soms "voorrecht van de strijder" genoemd, heeft de strafrechtelijke immunititeit voor strijders voor handelingen die gesteld zijn tijdens de vijandelijkheden als consequentie, mits de handelingen in kwestie in overeenstemming zijn met de regels van het IHR. Krachtens het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen is dat "voorrecht van de strijder" van toepassing op de strijders van alle partijen bij een internationaal gewapend conflict, los van de vraag of de Staat waartoe zij behoren al dan niet het internationaal publiek recht heeft geschonden door gebruik van wapengeweld tegen zijn tegenstander (bijvoorbeeld door een daad van agressie). Met andere woorden, de leden van de strijdkrachten van de twee Staten genieten "het voorrecht van de strijder" en kunnen niet worden vervolgd voor daden gepleegd in het kader van het conflict die in overeenstemming zijn met de regels van het IHR. In diezelfde zin hebben de strijders van alle partijen bij een internationaal gewapend conflict, wanneer zij in handen van de vijand vallen, recht op het statuut van krijgsgevangene en op de bescherming waarin is voorzien in het derde Verdrag van Genève, waarbij dat statuut is geregeld, los van de vraag of de militaire operaties van de Staat waartoe zij behoren al dan niet het internationaal publiek recht schenden.

Omgekeerd bestaat het "voorrecht van de strijder" niet in niet-internationale gewapende conflicten. Enkel de regeringsstrijdkrachten mogen gewapend geweld gebruiken binnen de perken van hun inzetregels en van het toepasselijk recht. Het gebruik van geweld door een niet-statelijke gewapende groep tegen de regeringsstrijdkrachten van een Staat zal een schending van het nationaal recht van de Staat in kwestie zijn, en tegen de leden van de gewapende groep zal vervolging kunnen worden ingesteld, zelfs voor daden gepleegd tijdens vijandelijkheden die geen schendingen van het IHR uitmaken (bijvoorbeeld de aanval op een lid van de regeringsstrijdkrachten of op een militair doel behorend tot de Staat). Het feit dat een daad ongeoorloofd is in

illicite à la lumière du droit national de l'État concerné n'implique pas qu'il soit également illicite à la lumière du DIH: même si le fait de diriger une attaque contre un soldat des forces gouvernementales est passible de poursuites en vertu du droit national de l'État en cause, cette attaque reste conforme aux règles du DIH puisqu'elle respecte le principe de distinction prévu dans le DIH coutumier (règle 1 de la liste des règles coutumières du droit international humanitaire établie par le CICR). Par ailleurs, en vertu du DIH (Article 6, § 5, du PA II et Règle 159 de l'étude du CICR sur le droit international humanitaire coutumier), les autorités gouvernementales doivent s'efforcer d'accorder la plus large amnistie possible aux personnes ayant pris part à un CANI à l'exception des personnes accusées d'avoir commis des crimes de guerre. Si l'amnistie ne constitue pas en soi une obligation absolue, les autorités gouvernementales ont le devoir de considérer cette mesure avec beaucoup d'attention afin d'encourager les efforts de paix et de réconciliation à la fin des hostilités (Jean-Marie HENCKAERTS et Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, Vol. 1, Bruxelles, Bruylant, 2006, Règle 159, pp. 811-815).

Cela ne signifie pas pour autant que le principe de l'égalité des belligérants ne s'applique pas aux conflits armés non-internationaux. Les obligations énoncées dans les règles du DIH applicables aux conflits armés non-internationaux s'appliquent de la même manière à toutes les parties à un conflit armé non-international. Ainsi, les règles concernant le traitement des personnes détenues dans le cadre d'un conflit armé non-international (voy., par exemple, les obligations relatives au traitement humain des personnes détenues énoncées dans les articles 4-6 du Deuxième Protocole additionnel de 1977) s'appliquent aussi bien aux forces gouvernementales qu'aux groupes armés non-étatiques. De même, l'interdiction des "actes ou menaces de violence dont le but principal est de répandre la terreur parmi la population civile", énoncée dans l'article 13, § 2, du PA II, s'applique tant aux opérations militaires des groupes armés non-étatiques qu'aux opérations militaires des forces armées gouvernementales. Ceci est confirmé par le texte de l'article 3 commun aux Conventions de Genève qui stipule que "chacune des parties au conflit sera tenue d'appliquer" les dispositions de l'article, une formulation qui est "fondée sur le principe d'égalité des parties au conflit" (Knut DOERMAN, Liesbeth LIJNZAAD, Marco SASSOLI et Philippe SPOERRI (Eds.) – *Commentaire de la première Convention de Genève*, Genève, CICR, 2020, § 504). La Belgique a affirmé son adhésion au principe de l'égalité des belligérants et à la nécessité d'éviter toute discrimination entre forces

het licht van het nationaal recht van de desbetreffende Staat impliceert niet dat zij ook ongeoorloofd is in het licht van het IHR: ook al is het leiden van een aanval op een soldaat van de regeringssrijdkrachten vervolgbaar krachtens het nationaal recht van de Staat in kwestie, dan blijft die aanval alsnog in overeenstemming met de regels van het IHR, vermits daarbij het beginsel van onderscheid zoals voorzien in het internationaal humanitair gewoonterecht, in aanmerking is genomen (regel 1 van de lijst van de gewoonterechtelijke regels van het internationaal humanitair recht, opgesteld door het ICRC). Voorts dienen de overheidsautoriteiten, krachtens het IHR (Artikel 6, § 5, van AP II en Regel 159 van de studie van het ICRC naar het internationaal humanitair gewoonterecht), ernaar te streven op de grootst mogelijke schaal amnestie te verlenen aan personen die hebben deelgenomen aan een NIGC, met uitzondering van degenen die oorlogsmisdaden hebben gepleegd. Ofschoon amnestie op zich geen absolute verplichting inhoudt, hebben de overheidsautoriteiten de plicht om veel aandacht te schenken aan die maatregel teneinde de inspanningen voor vrede en verzoening bij het einde van de vijandelijkheden te bevorderen (Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier*, Vol. 1, Brussel, Bruylant, 2006, Regel 159, blz. 811-815).

Dat betekent evenwel niet dat het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen niet van toepassing is op niet-internationale gewapende conflicten. De verplichtingen die worden uiteengezet in de regels van het IHR die van toepassing zijn op niet-internationale gewapende conflicten, zijn op dezelfde wijze van toepassing op alle partijen bij een niet-internationaal gewapend conflict. Aldus zijn de regels inzake de behandeling van gedetineerden in het kader van een niet-internationaal gewapend conflict (zie bijvoorbeeld de verplichtingen inzake de menswaardige behandeling van gedetineerden zoals bedoeld in de artikelen 4 tot 6 van het Tweede Aanvullend Protocol van 1977) van toepassing op zowel regeringssrijdkrachten als niet-statelijke gewapende groepen. Evenzo is het verbod op "daden van geweld of bedreiging met geweld, waarvan het belangrijkste oogmerk is de burgerbevolking angst aan te jagen", zoals bedoeld in artikel 13, lid 2, van AP II, van toepassing op zowel militaire operaties van niet-statelijke gewapende groepen als militaire operaties van regeringssrijdkrachten. Dat wordt bevestigd door de tekst van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève, waarin wordt bepaald dat "ieder der Partijen bij het conflict gehouden" is de bepalingen van het artikel toe te passen, hetgeen *stoelt op het beginsel van gelijkheid van de partijen bij het conflict* (Knut DOERMAN, Liesbeth LIJNZAAD, Marco SASSOLI en Philippe SPOERRI (red.) – *Commentaire de la première Convention de Genève*, Genève, ICRC,

gouvernementales et non-gouvernementales dans le cadre des conflits armés non-internationaux dans la déclaration formulée lors de la ratification du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés:

“Le gouvernement du Royaume de Belgique ne donnera pas suite à une demande de coopération judiciaire lorsque celle-ci aboutirait à créer une discrimination entre forces gouvernementales et non gouvernementales en violation du principe de droit international humanitaire d'égalité des parties au conflit, y compris en cas de conflit armé n'ayant pas un caractère international.” (*Doc. parl.*, Sén., sess. ord., 2001-2002, n°2-1005/1, p. 8).

VI. La notion “d’actes couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et conformes à celles-ci”

— “Actes couverts par les règles applicables du DIH”

Comme indiqué au point 2 ci-dessus, le droit international humanitaire “est un ensemble de règles qui, pour des raisons humanitaires, cherchent à limiter les effets des conflits armés. Il protège les personnes qui ne participent pas ou plus aux hostilités et réglemente la conduite des hostilités notamment en restreignant les moyens et méthodes de guerre.”

Il s'applique exclusivement aux situations de conflit armé, y compris d'occupation, et aux actes ayant un lien substantiel (*nexus*) avec ces situations.

La “clause DIH” ne s'applique donc pas aux actes non couverts par le DIH comme, par exemple, les faits tels que la participation à un groupe terroriste, le financement, le recrutement, l'incitation ou encore la formation au terrorisme et le voyage, etc. qui restent punissables en droit pénal antiterroriste.

— “Actes conformes aux règles applicables du DIH”

En application de l'article nouveau, le cumul des poursuites sur la base de la législation antiterroriste et du DIH sera possible dans les cas où les faits visés ont été commis en violation du DIH et constituent des crimes de guerre. Des actes pourront donc être poursuivis à la fois pour crime de guerre et pour infraction terroriste

2020, § 504). België heeft bij de bekrachtiging van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, onderschreven in te stemmen met het beginsel van gelijkheid van de oorlogvoerende partijen en met de noodzaak elke discriminatie tussen regeringsstrijdkrachten en niet-gouvernementele strijdkrachten in het kader van niet-internationale gewapende conflicten te voorkomen:

“De regering van het Koninkrijk België geeft geen gevolg aan een verzoek om gerechtelijke samenwerking wanneer die zou leiden tot discriminatie tussen regeringsstrijdkrachten en niet-gouvernementele strijdkrachten in strijd met het beginsel uit het internationaal humanitair recht inzake gelijkheid van de partijen bij het conflict, daaronder begrepen in geval van een gewapend conflict dat niet internationaal van aard is.” (Vertaling.) (*Gedr. St.*, Senaat, gewone zitting, 2001-2002, nr. 2-1005/1, blz. 8).

V. Begrip “daden die vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen”

“Daden die vallen onder de toepasselijke regels van het IHR”

Zoals aangegeven onder punt 2 *supra*, is het internationaal humanitair recht “een geheel van regels die, om humanitaire redenen, de gevolgen van gewapende conflicten trachten te beperken. Het beschermt personen die niet (langer) aan de vijandelijkheden deelnemen en regelt de wijze waarop ze worden gevoerd, met name door oorlogsmiddelen en -methoden te beperken.”

Het is uitsluitend van toepassing op situaties van gewapend conflict, waaronder bezetting, en op daden die een substantiële samenhang (*nexus*) met die situaties vertonen.

De “IHR-clausule” is dus niet van toepassing op daden die niet onder het IHR vallen, bijvoorbeeld feiten zoals deelname aan een terroristische groep, financiering, rekrutering, aanzetten, opleiding tot terrorisme en afreizen, enz.; ze blijven strafbaar volgens de antiterrorismestrafwetgeving.

— “Daden die overeenstemmen met de toepasselijke regels van het IHR”

Met toepassing van het nieuwe artikel, zal de cumulatie van de vervolgingen op grond van de antiterrorismewetgeving en van het IHR mogelijk zijn in de gevallen waar de bedoelde feiten gepleegd zijn in strijd met het IHR en ze oorlogsmisdaden inhouden. Daden zullen dus tegelijk als oorlogsmisdaad en als terroristisch misdrijf

si les éléments constitutifs respectifs de ces infractions sont réunis. Seuls les actes strictement conformes au DIH ne pourraient pas être poursuivis comme infractions terroristes.

L'insertion d'un critère de conformité au droit international humanitaire dans la "clause DIH" correspond à la proposition formulée à l'origine par la Belgique lors des négociations de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l'explosif de 1997 qui avait précisément pour objet d'éviter que soit incriminé comme terroriste un acte strictement conforme au DIH (voy. le point 2 de l'exposé général, ci-dessus).

VI. Champ d'application territorial

S'agissant de l'application territoriale du nouveau paragraphe 1er, il convient de souligner que celui-ci vise les "actes commis dans le cadre d'un conflit armé" et concerne uniquement les actes perpétrés sur le(s) territoire(s) où se déroule le conflit armé.

b. Article 390, § 2

Le paragraphe 2 de l'article 390 précise que le chapitre 1 du titre 3 sur le terrorisme ne régit pas non plus les activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles.

Ce paragraphe s'inspire d'un texte établi en droit international conventionnel (cf. l'article 19, § 2, *in fine* de la Convention internationale pour la répression des attentats terroristes à l'explosif du 15 décembre 1997 et les dispositions similaires d'autres instruments internationaux cités au point 2 de l'exposé général ci-dessus).

Pour la Belgique, il y a lieu d'entendre sous les termes "forces armées d'un État", l'ensemble du personnel militaire ainsi que les membres du personnel civil de la Défense, notamment ceux qui peuvent être amenés "à participer à des exercices ou opérations auprès des militaires, en Belgique ou à l'étranger" en vertu de l'arrêté royal du 4 juillet 2014 fixant le statut de certains agents civils du département d'état-major renseignement et sécurité des forces armées (art. 3, § 5, 2) (*Moniteur belge*, 18 juillet 2014).

Les activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans l'exercice de leurs fonctions officielles ne pourront faire l'objet de poursuites au titre de la législation anti-terroriste. Cette clause n'exclut

kunnen worden vervolgd indien de respectieve bestanddelen van die misdrijven aanwezig zijn. Enkel daden die strikt in overeenstemming zijn met het IHR zouden niet als terroristische misdrijven kunnen worden vervolgd.

De invoeging van een criterium van conformiteit met het internationaal humanitair recht in de "IHR-clausule" stemt overeen met het voorstel dat aanvankelijk door België was geformuleerd tijdens de onderhandelingen over het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen van 1997, precies om te voorkomen dat een daad die in strikte overeenstemming is met het IHR strafbaar zou worden gesteld als terrorisme (zie punt 2 van de algemene bespreking, *supra*).

VI. Territoriaal toepassingsgebied

Met betrekking tot de territoriale toepassing van de nieuwe paragraaf 1 dient te worden onderstreept dat deze doelt op "daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict" en enkel betrekking heeft op daden gepleegd op het (de) grondgebied(en) waar het gewapend conflict zich afspeelt.

b. Artikel 390, § 2

Paragraaf 2 van artikel 390 preciseert dat hoofdstuk 1 van titel III betreffende het terrorisme evenmin de handelingen, buiten het kader van een gewapend conflict om, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken regelt.

Deze paragraaf is gebaseerd op een tekst die is opgesteld binnen het internationaal verdragsrecht (cf. artikel 19, § 2, *in fine* van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen van 15 december 1997 en soortgelijke bepalingen uit andere internationale instrumenten, aangehaald onder punt 2 van de algemene bespreking *supra*).

Volgens België moet onder de bewoordingen "strijdkrachten van een Staat" worden verstaan: het voltallige militaire personeel alsook de leden van het burgerpersoneel van Defensie, met name degenen die ertoe gebracht kunnen worden om "aan oefeningen en operaties bij de militairen, in België of in het buitenland, deel te nemen" krachtens het koninklijk besluit van 4 juli 2014 tot vaststelling van het statuut van bepaalde burgerlijke ambtenaren van het stafdepartement inlichtingen en veiligheid van de Krijgsmacht (art. 3, § 5, 2) (*Belgisch Staatsblad*, 18 juli 2014).

Tegen de handelingen, buiten het kader van een gewapend conflict om, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken zal geen vervolging kunnen worden ingesteld op

pas, en cas de commission d'une infraction de la part des forces armées, l'exercice de poursuites sur la base d'autres dispositions pénales applicables. Par ailleurs, des poursuites pour infractions terroristes sont possibles si les faits commis par les forces armées d'un État l'ont été en dehors de l'exercice de leurs fonctions officielles ou dans le cadre d'un conflit armé.

Art. 391

Clause de protection des libertés et droits fondamentaux

Cette disposition reprend la clause de protection des libertés et droits fondamentaux figurant à l'article 141ter du Code actuel: Aucune disposition du présent chapitre ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des libertés ou droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d'association, y compris le droit de fonder avec d'autres des syndicats et de s'y affilier pour la défense de ses intérêts, et le droit de manifester qui s'y rattache, la liberté d'expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d'expression dans d'autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

CHAPITRE 2

Les attentats et complots contre la paix civile

Il s'agit d'infractions qui mettent en danger la cohabitation pacifique de la population, d'où le terme d'attentats ou de complots contre la paix civile (ce terme a été préféré à celui de sécurité civile qui se réfère davantage à la sécurité privée).

Les notions d' "attentat" et de "complot" se trouvent définies aux articles 105 et 110 du Code pénal actuel. Ces définitions sont reprises et complétées dans le titre préliminaire du Livre II en raison du fait qu'elles sont utilisées également dans d'autres titres ou chapitres.

grond van de antiterrorismewetgeving. Deze clausule sluit niet uit, ingeval een misdrijf wordt gepleegd door de strijdkrachten, dat vervolging wordt ingesteld op grond van andere toepasselijke strafrechtelijke bepalingen. Overigens is vervolging wegens terroristische misdrijven mogelijk indien de feiten gepleegd door de strijdkrachten van een Staat zich hebben afgespeeld buiten het kader van de uitoefening van hun officiële taken of in het kader van een gewapend conflict.

Art. 391

Vrijwaringsclausule van de fundamentele rechten en vrijheden

Deze bepaling neemt de in artikel 141ter van het huidige Strafwetboek vermelde clausule ter bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden over: Geen enkele bepaling van dit hoofdstuk kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van fundamentele rechten of vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich erbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

HOOFDSTUK 2

Aanslag op en samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Het gaat hier om misdrijven die het vredevol samenwonen van de bevolking in gevaar brengen, vandaar de term aanslag op en samenspanning tegen de burgerlijke vrede (deze term werd verkozen boven die van de civiele veiligheid, die meer verwijst naar de private veiligheid.).

De begrippen "aanslag en "samenspanning" worden gedefinieerd in de artikelen 105 en 110 van het huidige Strafwetboek. Deze definities worden overgenomen en aangevuld in de voorafgaande titel van Boek II aangezien deze ook gebruikt worden in andere titels of hoofdstukken.

Art. 392

L'attentat contre la paix civile

Cette disposition reprend les incriminations d'attentat visées à l'article 124, alinéa 1er et 125, alinéa 1er, du Code pénal actuel.

L'attentat contre la paix civile consiste à:

1° armer ou à amener les citoyens à s'armer les uns contre les autres dans le but de provoquer la guerre civile;

2° commettre un attentat dans le but de provoquer la dévastation, le massacre ou le pillage dans une ou plusieurs localités (le terme plus général de "localité" a été préféré à celui de commune).

Cette infraction requiert comme élément moral une intention particulière, à savoir "le but de provoquer la guerre civile" ou "le but de provoquer la dévastation, le massacre ou le pillage".

Afin de faire correspondre la peine au taux actuel après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 393

Le complot contre la paix civile

Cette disposition reprend les incriminations de complot visées à l'article 124, alinéa 2 et 125, alinéa 2, du Code pénal actuel.

Le complot contre la paix civile consiste à former un complot en vue de commettre un attentat contre la paix civile.

Comme pour l'attentat, cette infraction nécessite comme élément moral une intention particulière.

Si l'on opère purement la correspondance au taux de peine actuel de cinq à dix ans de réclusion en tenant compte de la correctionnalisation de ce type d'infractions, cette infraction devrait être punie d'une peine de niveau 3. Mais, il a été choisi de rehausser la peine à un niveau 4.

Art. 392

Aanslag op de burgerlijke vrede

Deze bepaling herneemt de strafbaarstellingen van aanslag bedoeld in artikel 124, eerste lid en 125, eerste lid, van het huidige Strafwetboek.

De aanslag op de burgerlijke vrede is:

1° het wapenen van de burgers of het aanzetten van de burgers om zich te wapenen tegen elkaar met het oogmerk een burgeroorlog uit te lokken;

2° het plegen van een aanslag met het oogmerk een verwoesting, massamoord of een plundering op een of meer plaatsen aan te richten (er werd geopteerd voor de meer algemene term "plaats" in plaats van gemeente).

Dit misdrijf vereist als moreel bestanddeel een bijzonder opzet, met name "het oogmerk een burgeroorlog uit te lokken" of "het oogmerk een verwoesting, een massamoord of een plundering aan te richten".

Om de straf te laten overeenkomen met de huidige strafmaat na correctionalisering wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 393

Samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Deze bepaling neemt de strafbaarstellingen van samenspanning over vermeld in artikel 124, tweede lid, en 125, tweede lid, van het huidige Strafwetboek.

Samenspanning tegen de burgerlijke vrede is elke samenspanning met het oogmerk een aanslag op de burgerlijke vrede te plegen.

Net zoals voor de aanslag is voor dit misdrijf als moreel bestanddeel een bijzonder opzet vereist.

Indien men louter de overeenstemming met de huidige strafmaat van vijf tot tien jaar opsluiting zou nastreven, rekening houdend met de correctionalisering van dit type misdrijven, zou dit misdrijf bestraft moeten worden met een straf van niveau 3. Er wordt echter voor gekozen om de straf te verhogen tot een straf van niveau 4.

Art. 394

La préparation d'un attentat
contre la paix civile

Cette disposition entend reprendre la distinction faite sur le plan de la peine par l'article 124, alinéa 2, du Code pénal actuel.

Ainsi, le complot contre la paix civile est puni d'une peine d'un niveau immédiatement supérieur lorsqu'un acte quelconque a été commis pour en préparer l'exécution.

Art. 395

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend la cause d'excuse d'exemption de peine prévue à l'article 136 du Code pénal actuel (voyez aussi l'article 562 du projet de loi).

À la suite de la remarque du Conseil d'État (avis n° 64/126/1, n° 78), il est précisé que l'intéressé doit communiquer à l'autorité non seulement l'existence de l'infraction mais aussi l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction.

CHAPITRE 3

La constitution de groupes armés et
la participation à de tels groupes

Ce chapitre reprend les articles 126 à 135ter du Code pénal³⁹⁷ et, dans un souci de cohérence, intègre également la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées³⁹⁸. Toutefois, le projet de loi n'intègre pas l'article 2bis de la loi du 29 juillet 1934 qui vise le port d'arme ou le port d'un objet dangereux lors de manifestations³⁹⁹. Cette question se trouve en effet réglée par la loi du 8 juin 2006

³⁹⁷ Les articles 135^{quater} et 135^{quinquies} du Code pénal font l'objet de l'incrimination visée à l'article 599.

³⁹⁸ *Moniteur belge* du 7 août 1934.

³⁹⁹ Art. 2bis. *Sont punis d'un emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de 26 francs à 200 francs, ou d'une de ces peines seulement, ceux qui au cours d'une manifestation ou à l'occasion d'une manifestation, au cours d'une réunion ou à l'occasion d'une réunion, sont trouvés porteurs d'un objet dangereux pour la sécurité publique. Si l'objet est une arme, l'emprisonnement sera de deux mois à un an et l'amende de 200 francs à 5.000 francs.*

L'objet est saisi et la confiscation en est prononcée, même s'il n'appartient pas au condamné.

Art. 394

Voorbereiding van een aanslag
op de burgerlijke vrede

Deze bepaling beoogt het onderscheid dat in artikel 124, tweede lid, van het huidige Strafwetboek wordt gemaakt op het vlak van de straf te hernemen.

Aldus wordt de samenspanning tegen de burgerlijke vrede bestraft met een straf van het onmiddellijk hogere niveau wanneer een gedraging werd aangenomen om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Art. 395

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling neemt de strafuitsluitende verschoningsgrond over voorzien in artikel 136 van het huidige Strafwetboek (zie ook artikel 562 van het wetsontwerp).

In navolging van de opmerking van de Raad van State (advies nr. 64/126/1, nr. 78) wordt gepreciseerd dat de betrokkene aan de overheid niet alleen het bestaan van het misdrijf moet meedelen, maar ook het geheel van de informatie waarover hij beschikt met betrekking tot de omstandigheden en de daders van het misdrijf.

HOOFDSTUK 3

Vorming van gewapende groepen en
deelneming aan dergelijke groepen

Dit hoofdstuk herneemt de artikelen 126 tot 135ter van het huidige Strafwetboek³⁹⁷ en integreert voor de coherentie ook de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden³⁹⁸. Het wetsontwerp integreert echter niet het artikel 2bis van de wet van 29 juli 1934 dat gericht is op het dragen van een wapen of van een gevaarlijk voorwerp tijdens manifestaties³⁹⁹. Deze kwestie

³⁹⁷ De artikelen 135^{quater} en 135^{quinquies} van het Strafwetboek zijn het onderwerp van de strafbaarstelling bedoeld in artikel 599.

³⁹⁸ *Belgisch Staatsblad* van 7 augustus 1934.

³⁹⁹ Art. 2bis. *Worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een geldboete van 26 frank tot 200 frank, of enkel een van beide straffen, zij die tijdens een betoging of naar aanleiding van een betoging, tijdens een vergadering of naar aanleiding van een vergadering, in het bezit worden bevonden van een voor de openbare veiligheid gevaarlijk voorwerp. Indien het voorwerp een wapen is, bedraagt de gevangenisstraf twee maanden tot een jaar en de boete van 200 frank tot 5.000 frank.*

Het voorwerp wordt in beslag genomen en de verbeurdverklaring ervan wordt uitgesproken, zelfs indien het voorwerp niet aan de veroordeelde toebehoort.

réglant des activités économiques et individuelles avec des armes et plus particulièrement par les articles 3 et 8 de cette loi relatifs aux armes prohibées (l'article 3, 17° reprend notamment parmi les armes prohibées "les objets et les substances qui ne sont pas conçus comme armes, mais qui ont été transformés, modifiés ou mélangés pour être utilisés comme armes et dont il apparaît clairement, étant donné les circonstances concrètes, que celui qui les détient, porte ou transporte entend manifestement les utiliser aux fins de menacer ou de blesser physiquement des personnes").

Le caractère armé d'un groupe se réfère à la définition du terme "armes" qui en est donnée dans le titre préliminaire du présent livre.

Art. 396

La levée illégale de troupes armées

Cette disposition reprend l'article 126 du Code pénal actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Afin de faire correspondre la peine au taux actuellement prévu après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 397

La participation à une milice privée

La présente disposition intègre dans le Code pénal l'incrimination de participation à une milice privée.

La définition de la milice privée est empruntée à l'article 1er de la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées ("Sont interdites toutes milices privées ou toute autre organisation de particuliers dont l'objet est de recourir à la force, ou de suppléer l'armée ou la police, de s'immiscer dans leur action ou de se substituer à elles.").

L'article 1er, alinéa 2, précise que cette interdiction ne s'applique pas aux entreprises et aux services visés par la loi réglementant la sécurité privée. Comme d'autres dispositions légales peuvent réglementer des activités de sociétés ou de groupements assurant certaines fonctions de protection et de sécurité, la disposition en

wordt geregeld door de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens en meer in het bijzonder door de artikelen 3 en 8 van deze wet betreffende de verboden wapens (artikel 3, 17° beschouwt als verboden wapens onder meer "voorwerpen en stoffen die niet als wapen zijn ontworpen, maar die werden omgevormd, gewijzigd of vermengd om als wapen te worden gebruikt en waarvan, gegeven de concrete omstandigheden, duidelijk is dat diegene die ze voorhanden heeft, draagt of vervoert, ze wenst te gebruiken voor het toebrengen van lichamelijk letsel aan of het bedreigen van personen").

Het gewapende karakter van een groep verwijst naar de definitie van de term "wapens" die eraan wordt gegeven in de voorlopige titel van onderhavig boek.

Art. 396

Onwettige lichte van gewapende krijgsmannen

Deze bepaling herneemt artikel 126 van het huidige Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet.

Om de straf in overeenstemming te brengen met de huidige strafmaat na correctionalisering wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 397

Deelneming aan een private militie

Deze bepaling integreert de strafbaarstelling van de deelneming aan een private militie in het Strafwetboek.

De definitie van private militie is ontleend aan artikel 1 van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden ("Elke private militie of elke andere organisatie van private personen waarvan het oogmerk is geweld te gebruiken of het leger of de politie te vervangen, zich met dezer actie in te laten of in hun plaats op te treden, is verboden.").

Artikel 1, tweede lid, preciseert dat dit verbod niet van toepassing is op de ondernemingen en diensten bedoeld in de wet tot regeling van de private veiligheid. Zoals andere wettelijke bepalingen de activiteiten kunnen reglementeren van ondernemingen of groeperingen die bepaalde veiligheids- en beveiligingsfuncties verzekeren,

projet prévoit une formulation plus générale par l'ajout des mots "en dehors des cas prévus par la loi".

Ainsi, la participation à une milice privée consiste à, délibérément, faire partie, lorsqu'elle est créée en dehors des cas prévus par la loi, d'une milice privée ou de toute autre organisation de particuliers dont l'objet est de recourir à la force, ou de suppléer l'armée ou la police, de s'immiscer dans leur action ou de se substituer à elles.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Alors que la disposition actuelle réprime de la même façon "ceux qui créent une milice ou une organisation en violation de l'article 1er", "ceux qui leur prêtent un concours" et "ceux qui en font partie", la disposition en projet propose de faire une distinction entre ceux qui dirigent une milice privée et ceux qui se bornent à en faire partie.

Le projet prévoit de rendre punissable d'une peine de niveau 2 (peine immédiatement inférieure à celle applicable à celui qui dirige une milice – cf. *infra*) celui qui, délibérément, fait partie d'une milice privée.

Art. 398

La participation aggravée à une milice privée

Ce comportement est également incriminé par la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées mais comme indiqué ci-dessus, la disposition en projet entend faire dorénavant une distinction entre ceux qui dirigent la milice privée et ceux qui en sont de simples membres.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Par parallélisme à l'incrimination de levée illégale de troupes, l'infraction de participation à une milice privée en qualité de dirigeant est punie d'une peine de niveau 3.

voorziet de bepaling van het ontwerp in een algemenere formulering door de toevoeging van de woorden "buiten de gevallen bepaald in de wet".

De deelneming aan een private militie is het opzettelijk deelnemen aan een private militie of elke andere organisatie van private personen, opgericht buiten de gevallen in de wet bepaald, waarvan het doel is geweld te gebruiken of het leger of de politie te vervangen, zich met hun werking in te laten of in hun plaats op te treden.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

Aangezien de huidige bepaling "diegenen die een militie of organisatie vormen in overtreding van artikel 1", "zij die hun steun verlenen" en "zij die er deel van uitmaken" op dezelfde wijze bestraft, stelt de ontworpen bepaling voor om een onderscheid te maken tussen diegenen die een private militie leiden en diegenen die er gewoon deel van uitmaken.

Het ontwerp voorziet in een straf van niveau 2 (de straf die onmiddellijk lager is aan deze die is bepaald voor een leidend persoon in een private militie – cf. *infra*) voor diegene die opzettelijk deel uitmaakt van een private militie.

Art. 398

Verzwaarde deelneming aan een private militie

Deze gedraging wordt ook bestraft door de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden, maar zoals hierboven vermeld, wil de ontworpen bepaling voortaan een onderscheid maken tussen diegenen die de private militie leiden en diegenen die er enkel lid van zijn.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet.

In overeenstemming met de strafbaarstelling van de onwettige lichte van gewapende krijgsmannen, wordt de deelneming aan een private militie in de hoedanigheid van leidend persoon bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 399

L'exhibition illégale d'un groupe
ayant l'apparence militaire

Cette disposition reprend l'incrimination érigée par les articles *1bis*, alinéa 1er, 1° et 2° de la loi du 29 juillet 1934 ainsi que les exceptions visées aux alinéas 2 et 3 de l'article *1bis*. En ce qui concerne la seconde exception, il est proposé d'ajouter les groupes qui poursuivent *exclusivement* un but culturel à ceux qui poursuivent un but charitable.

À la suite de la remarque du Conseil d'État (avis n° 64/126/1, n° 79), il est précisé ici qu'il suffit que l'exercice soit exclusivement exécuté dans le cadre d'un sport reconnu par une des autorités compétentes pour que le comportement ne soit pas punissable.

La notion "en public" doit être comprise dans le sens de la définition qui en est donnée dans le titre préliminaire du Livre II.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Il est proposé de punir cette infraction d'une peine de niveau 1 étant donné qu'elle présente une gravité moindre que l'infraction d'entraînement collectif à la violence (cf. ci-dessous).

Art. 400

L'entraînement collectif à la violence

Cette disposition reprend l'incrimination érigée par les articles *1bis*, alinéa 1er, 2° et 2 de la loi du 29 juillet 1934 ainsi que les exceptions visées à l'alinéa 2 de l'article *1bis*.

À la suite de la remarque du Conseil d'État (avis n° 64/126/1, n° 79), il est précisé ici qu'il suffit que l'exercice soit exclusivement exécuté dans le cadre d'un sport reconnu par une des autorités compétentes pour que le comportement ne soit pas punissable.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Il est proposé d'assortir cette incrimination d'une peine de niveau 2 par équivalence à la peine prévue pour la participation à une milice privée.

Art. 399

Onwettig optreden van een groep
met militair voorkomen

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit de artikelen *1bis*, eerste lid, 1° en 2° van de wet van 29 juli 1934 en de uitzonderingen bedoeld in het tweede en derde lid van het artikel *1bis*. Wat de tweede uitzondering betreft, wordt voorgesteld om de groepen die *uitsluitend* een cultureel doel nastreven toe te voegen aan de groepen die een liefdadig doel nastreven.

In navolging van de opmerking van de Raad van State (advies nr. 64/126/1, nr. 79), wordt gepreciseerd dat het volstaat dat de oefening uitsluitend kadert in de beoefening van een sport die door een van de bevoegde overheden is erkend opdat het gedrag niet strafbaar zou zijn.

De notie "in het openbaar" moet begrepen worden in de zin van de definitie die eraan wordt gegeven in de inleidende titel van Boek II.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet.

Er wordt voorgesteld om dit misdrijf te straffen met een straf van niveau 1 gegeven dat het minder ernstig is dan het misdrijf van collectieve geweldstraining (zie hierna).

Art. 400

Collectieve geweldstraining

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit de artikelen *1bis*, eerste lid, 2° en tweede lid van de wet van 29 juli 1934 en de uitzonderingen bedoeld in het tweede lid van het artikel *1bis*.

In navolging van de opmerking van de Raad van State (advies nr. 64/126/1, nr. 79), wordt gepreciseerd dat het volstaat dat de oefening uitsluitend kadert in de beoefening van een sport die door een van de bevoegde overheden is erkend opdat het gedrag niet strafbaar zou zijn.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet.

Er wordt voorgesteld om aan dit misdrijf een straf van niveau 2 toe te kennen, in overeenstemming met de straf bepaald voor de deelneming aan een private milite.

Art. 401

L'exercice illégal d'un commandement militaire

Cette disposition reprend fidèlement les trois comportements incriminés à l'article 127 du Code pénal actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Si l'on opère purement la correspondance au taux de peine actuel de cinq à dix ans de réclusion en tenant compte de la correctionnalisation de ce type d'infractions, cette infraction devrait être punie d'une peine de niveau 3. Mais, il a été choisi de rehausser la peine à un niveau 4.

Art. 402

La direction et l'organisation
d'une bande armée séditionnelle

Cette disposition reprend les incriminations visées aux articles 128, 129 et 130 du Code pénal actuel en les synthétisant dès lors qu'il n'y a plus lieu de faire ici une distinction sur le plan de la peine entre le caractère politique ou non de l'infraction.

L'infraction requiert comme élément moral une intention spéciale, à savoir l'une des intentions visées aux 1° et 2° de l'alinéa premier.

Afin de faire correspondre la peine au taux actuellement prévu après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 403

La participation à une bande armée séditionnelle

Cette disposition reprend l'incrimination de participation à une bande armée séditionnelle sans y exercer aucun commandement ni emploi figurant à l'article 132 du Code pénal actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Comme c'est le cas actuellement, la peine prévue est celle immédiatement inférieure à celle applicable au commandant.

Art. 401

Onwettige militaire bevelvoering

Deze bepaling herneemt getrouw de drie strafbare gedragingen uit artikel 127 van het huidige Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel is het algemeen opzet.

Indien men louter overeenstemming zou nastreven met de huidige strafmaat van vijf tot tien jaar opsluiting, rekening houdend met de correctionalisering van dit soort misdrijven, zou dit misdrijf moeten worden bestraft met een straf van niveau 3. Er wordt echter voor gekozen om de straf te verhogen tot een straf van niveau 4.

Art. 402

Leiding over en organisatie
van een oproerige gewapende bende

Deze bepaling herneemt de strafbaarstellingen uit de artikelen 128, 129 en 130 van het huidige Strafwetboek en vat ze zo samen dat er niet langer een onderscheid dient te worden gemaakt wat de straf betreft tussen het al dan niet politieke karakter van het misdrijf.

Het misdrijf vereist als moreel bestanddeel een bijzonder opzet, met name een van de oogmerken bedoeld in punten 1° en 2° van het eerste lid.

Om de straf te laten overeenkomen met de huidige geldende strafmaat na correctionalisering wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 403

Deelneming aan een oproerige gewapende bende

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling van deelneming aan een oproerige gewapende bende zonder daarin enig bevel te voeren of enige bediening uit te oefenen vermeld in artikel 132 van het huidige Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

Zoals momenteel het geval is, is de opgenomen straf de onmiddellijk lagere straf dan de straf die van toepassing is op de bevelvoerder.

Art. 404

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend la cause d'excuse d'exemption de peine prévue à l'article 134 du Code pénal actuel.

Art. 405

La fourniture de logement
à une bande armée séditionnelle

Pareillement à ce qui est prévu par l'article 133 du Code pénal actuel et dans le projet de loi, à l'article 562 en ce qui concerne les complots et les attentats, cette disposition incrimine dans les mêmes termes la fourniture de logement à une bande armée séditionnelle.

L'élément moral de l'infraction est le dol général mais avec un élément de connaissance particulier, celui de connaître le but ou le caractère desdites bandes.

Par correspondance au taux actuel de peine après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

CHAPITRE 4

**L'association en vue de commettre
une infraction et l'organisation criminelle**

Ce chapitre intègre le chapitre 1er du titre VI du Code pénal actuel qui contient les dispositions incriminant l'association de malfaiteurs et l'organisation criminelle. Ces incriminations suscitent un certain nombre de critiques de la part de la doctrine mais les promoteurs du projet de loi estiment que ces questions méritent un débat distinct et spécifique qui ne peut être conduit dans le cadre de la présente réforme.

Section 1

L'association en vue de commettre une infraction

Art. 406

La définition de l'association de malfaiteurs

La disposition en projet reprend la définition de l'association de malfaiteurs figurant à l'article 322 du Code pénal actuel.

Art. 404

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt de strafuitsluitende verschoningsgrond uit artikel 134 van het huidige Strafwetboek.

Art. 405

Verschaffen van onderdak
aan een oproerige gewapende bende

In overeenstemming met wat bepaald is in artikel 133 van het Strafwetboek en in het wetsontwerp in artikel 562 betreffende de samenspanning en aanslag, bestraft deze bepaling in dezelfde termen het verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet maar met een bijzonder kennisement, namelijk het kennen van het doel of de aard van die bendes.

Om de straf te laten overeenkomen met de huidige strafmaat na correctionalisering wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

HOOFDSTUK 4

**Vereniging met het oog op het plegen
van een misdrijf en criminele organisatie**

Dit hoofdstuk integreert hoofdstuk 1 van titel VI van het huidige Strafwetboek, dat de bepalingen bevat die de bendevorming en criminele organisatie bestraffen. Deze strafbaarstellingen roepen kritiek op vanwege de rechtsleer maar de auteurs van het wetsontwerp zijn van mening dat deze kwesties een afzonderlijk en specifiek debat verdienen dat niet gevoerd kan worden in het kader van de huidige hervorming.

Afdeling 1

Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 406

Definitie van vereniging van misdadigers

Deze bepaling van het ontwerp herneemt de definitie van de vereniging van misdadigers opgenomen in artikel 322 van het huidige Strafwetboek.

Suivant la Cour de cassation, les éléments constitutifs de cette infraction sont l'existence d'un groupe de personnes organisé dans le but de commettre des attentats contre des personnes ou des propriétés, qualifiés crimes ou délits, et de faire partie, délibérément, d'un tel groupe organisé. L'objet de cette infraction est l'association en soi et non les infractions visées par l'association qui sont distinctes⁴⁰⁰.

Le législateur n'a pas déterminé le nombre d'individus requis pour constituer une association de malfaiteurs, laissant au juge le soin d'apprécier cette question. Se fondant sur la volonté du législateur⁴⁰¹, la doctrine considère de façon majoritaire qu'un nombre minimum de trois personnes est exigé⁴⁰². Toutefois, dans une affaire de stupéfiants, la Cour de cassation a considéré que, contrairement à l'organisation criminelle, une association de malfaiteurs, au sens des articles 322 du Code pénal et 2bis, § 3, b, de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances stupéfiantes, peut n'être composée que de deux personnes, si le groupement ainsi constitué est pourvu d'une organisation démontrant l'existence d'une résolution délictueuse prête à être mise à exécution au moment propice⁴⁰³.

Dans un souci de sécurité juridique et de précision de la loi pénale, il est proposé de fixer, comme pour l'organisation criminelle et le groupement terroriste, à trois individus ("plus de deux individus") le nombre minimum de personnes requis pour constituer une association de malfaiteurs.

En réponse à la remarque du Conseil supérieur de la Justice (avis, point 2.3.1.), les promoteurs du projet estiment que le législateur doit être, à tout le moins, explicite sur ce point (seuil de 2 ou 3 participants). Il s'agit bien entendu d'un choix à opérer par le législateur mais les options plus récentes que ce dernier a suivi lors de l'introduction des incriminations d'organisation criminelle et de groupement terroriste plaident pour "plus de deux individus".

On peut également se référer à l'explication de l'article 409 concernant les organisations criminelles, plus particulièrement en ce qui concerne la suppression du régime de protection prévu à l'ancien article 324bis, alinéa 2, pour les organisations dont l'objet réel est

Volgens het Hof van Cassatie zijn de constitutieve bestanddelen van deze overtreding het bestaan van een groep personen die zich organiseren met het doel om aanslagen te plegen tegen personen of eigendommen, als misdaden of wanbedrijven omschreven, en die opzettelijk deel uitmaken van een dergelijke georganiseerde groep. Het voorwerp van dit misdrijf is de vereniging op zich en niet de door de vereniging beoogde misdrijven, die hiervan te onderscheiden zijn⁴⁰⁰.

De wetgever heeft het aantal personen vereist voor het vormen van een vereniging van misdadigers niet vastgelegd en laat aan de rechter de taak om over deze kwestie te oordelen. Zich baserend op de wil van de wetgever⁴⁰¹, oordeelt een meerderheid van de rechtsleer dat een minimumaantal van drie personen vereist is⁴⁰². In een druggerelateerde zaak was het Hof van Cassatie echter van oordeel dat in tegenstelling tot de criminele organisatie, een vereniging van misdadigers, in de zin van de artikelen 322 van het Strafwetboek en 2bis, § 3, b, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van verdovende middelen, uit slechts twee personen kan bestaan, indien de aldus samengestelde groep beschikt over een organisatie die wijst op een misdadig opzet dat klaar is om op het geëigende ogenblik ten uitvoer te worden gelegd⁴⁰³.

In het belang van de rechtszekerheid en de duidelijkheid van de strafwet wordt voorgesteld om, zoals voor de criminele organisatie en de terroristische groepering, het minimumaantal personen vereist voor het vormen van een vereniging van misdadigers vast te leggen op drie personen ("meer dan twee personen").

In antwoord op het advies van de Hoge Raad voor de Justitie (nr. 2.3.1.) menen de auteurs van het ontwerp dat de wetgever minstens expliciet moet zijn wat dit punt betreft (minimumgrens van 2 of 3 deelnemers). Het gaat uiteraard om een keuze die de wetgever moet maken, maar de recent gemaakte keuzes bij de introductie van de strafbaarstellingen van criminele organisatie en terroristische groep pleiten ervoor te kiezen voor "meer dan twee individuen".

Er kan ook verwezen worden naar de uitleg bij artikel 409 omtrent de criminele organisatie, meer bepaald voor wat betreft de schrapping van het beschermingsregime dat in het oude artikel 324bis, tweede lid, voorzien was voor organisaties waarvan het feitelijke oogmerk

⁴⁰⁰ Cass., 24 juin 2008, RG P.08.0408.N, *Pas.*, 2008, n° 394.

⁴⁰¹ J. Nypels, *Commentaires et complément du Code pénal belge*, t. II, Bruxelles, Bruylant, 1870, p. 784.

⁴⁰² M.-L. Cesoni, "L'association de malfaiteurs", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 557-558; A. De Nauw et F. Kuty, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 173.

⁴⁰³ Cass., 14 septembre 2011, RG P.11.1040.F, *Pas.*, 2011, n° 468.

⁴⁰⁰ Cass. 24 juni 2008, AR P.08.0408.N, *Pas.*, 2008, nr. 394.

⁴⁰¹ J. NYPELS, *Commentaires et complément du Code pénal belge*, II, Brussel, Bruylant, 1870, p. 784.

⁴⁰² M.-L. CESONI, "L'association de malfaiteurs", in *Les infractions 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 557-558; A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 173.

⁴⁰³ Cass. 14 september 2011, AR P.11.1040.F, *Pas.* 2011, nr. 468.

exclusivement d'ordre politique, syndical, philanthropique, philosophique ou religieux ou qui poursuivent exclusivement tout autre but légitime. En son temps, le Conseil d'État avait déjà considéré que cette précision pour les organisations criminelles était soit inutile, soit vidait le projet de loi de sa substance⁴⁰⁴. Il est donc évidemment aussi inutile de prévoir ce régime de protection pour l'association de malfaiteurs.

Art. 407

La participation à une association de malfaiteurs

Cette disposition reprend l'article 324 du Code pénal actuel qui punit les simples membres et les "complices qualifiés"⁴⁰⁵ d'une association de malfaiteurs.

Ainsi, la participation à une association de malfaiteurs consiste à, délibérément:

1° faire partie d'une association de malfaiteurs;

2° fournir à celle-ci ou à une partie de celle-ci des armes⁴⁰⁶, du matériel en vue de commettre des infractions, un logement ou un lieu de retraite ou de réunion.

L'élément moral de l'infraction est le dol général⁴⁰⁷.

Afin de respecter la hiérarchie dans les peines en fonction de la qualité de dirigeant ou non et de la gravité des infractions en vue desquelles l'association est constituée, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 5 ou d'un niveau supérieur. Elle est punie d'une peine de niveau 2 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 4 ou d'un niveau inférieur.

⁴⁰⁴ Doc. parl., Chambre, S.O. 1996-1997, doc. 954/24, p. 2.

⁴⁰⁵ Voy. M.-L. Cesoni, "L'association de malfaiteurs", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 568-569.

⁴⁰⁶ La définition de la notion d'arme donnée dans le titre préliminaire comprend les minutions.

⁴⁰⁷ "L'élément moral de l'infraction dans le chef des personnes qui appartiennent à l'association formée dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés ou qui la provoquent, est le fait de faire partie, sciemment et volontairement, de l'association ou de la provoquer quels qu'en soient les motifs. La volonté de faire partie de cette association ou de la provoquer, tout en ayant conscience du fait que celle-ci est formée dans le but de commettre des attentats, est requise, et non pas l'intention personnelle de chaque membre de l'association ou de son provocateur de commettre une infraction au sein de l'association." (Cass., 24 juin 2008, RG p. 08.0408.N, Pas., 2008, n° 394).

uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend elk ander rechtmatig oogmerk nastreeft. De Raad van State was destijds al van mening dat deze verduidelijking voor criminele organisaties hetzij overbodig was, hetzij het wetsontwerp van zijn inhoud ontdeed⁴⁰⁴. Het is dus uiteraard ook onnodig om dit beschermingsregime te voorzien voor de vereniging van misdadigers.

Art. 407

Deelneming aan een vereniging van misdadigers

Deze bepaling herneemt het artikel 324 van het huidige Strafwetboek, dat de gewone leden en de "gekwalificeerde medeplichtigen"⁴⁰⁵ van een vereniging van misdadigers bestraft.

De deelneming aan een vereniging van misdadigers is aldus het opzettelijk:

1° deel uitmaken van een vereniging van misdadigers;

2° verschaffen van wapens⁴⁰⁶, materiaal voor het plegen van misdrijven, onderdak, een schuilplaats of een vergaderplaats aan die vereniging of een deel ervan.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf is het algemeen opzet⁴⁰⁷.

Om de hiërarchie tussen de straffen te respecteren in functie van het al dan niet bezitten van de hoedanigheid van leidend persoon en van de ernst van de misdrijven met het oog waarop de vereniging gevormd is, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 5 of een straf van een hoger niveau. Het wordt bestraft met een straf van niveau 2 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 4 of een straf van een lager niveau.

⁴⁰⁴ Parl. St., Kamer, 1996-1997, doc. 954/24, p. 2.

⁴⁰⁵ Zie M.-L. CESONI, "L'association de malfaiteurs", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 568-569.

⁴⁰⁶ De definitie van het begrip "wapen" gegeven in de inleidende titel omvat de munitie.

⁴⁰⁷ "Voor de personen die van een vereniging met het oogmerk om een aanslag te plegen op personen of op eigendommen deel uitmaken of aanstoker zijn, bestaat het morele bestanddeel van het misdrijf derhalve in de bewuste wil, welke ook de beweegredenen daartoe mogen zijn, van de bende lid te zijn of daarvan aanstoker te zijn. Vereist is de wil om lid te zijn van die bende of daarvan aanstoker te zijn, terwijl men bewust is van het feit dat die gevormd is om aanslagen te plegen, zonder dat vereist is dat ieder bendelid of aanstoker de persoonlijke intentie heeft om binnen de vereniging een misdrijf te plegen." (Cass. 24 juni 2008, AR P.08.0408.N, Pas. 2008, nr. 394).

À la suite de l'avis du Conseil supérieur de la Justice (point 2.3.1.) qui se demandait si le taux de la peine pour sanctionner l'association de malfaiteurs ne devrait pas être au moins d'un niveau supérieur à celui du délit de base lorsqu'un délit de base commis par l'association peut être démontré, les promoteurs du projet soulignent que c'est déjà le cas puisqu'en application des nouvelles règles relatives au concours, le juge peut prononcer une peine principale du niveau immédiatement supérieur (art. 63, § 3, du projet).

Art. 408

La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant

Comme c'est le cas actuellement, des peines plus graves sont prévues lorsque la participation à une association de malfaiteurs a lieu en qualité de dirigeant. Il s'agit de la reprise de l'article 323 du Code pénal actuel avec une adaptation des peines (peine respectivement de niveau 4 et niveau 3 pour le dirigeant en lieu et place de niveau 3 et niveau 2 pour le simple membre).

Section 2

L'organisation criminelle

Art. 409

La définition de l'organisation criminelle

Cette disposition reprend littéralement la définition de l'organisation criminelle figurant à l'article 324*bis* du Code pénal actuel.

Afin de se conformer au champ d'application actuel, la définition se réfère à une peine de niveau 3 ou d'un niveau supérieur (voir avis du Conseil supérieur de la Justice, n° 2.3.2).

Les promoteurs du projet de loi estiment qu'il n'est pas nécessaire de reprendre pour l'organisation criminelle la précision apportée à l'alinéa 2 de l'article 324*bis* du Code pénal actuel aux termes duquel "[u]ne organisation dont l'objet réel est exclusivement d'ordre politique, syndical, philanthropique, philosophique ou religieux ou qui poursuit exclusivement tout autre but légitime ne peut, en tant que telle, être considérée comme une organisation criminelle au sens de l'alinéa 1er". En effet, comme l'incrimination vise l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, en vue de commettre de façon concertée, des crimes et

In het advies van de Hoge Raad voor de Justitie (nr. 2.3.1.) wordt de vraag gesteld of de strafmaat voor de bendevoorming niet minstens één niveau hoger moet zijn dan dat gesteld op het basismisdrijf wanneer het misdrijf gepleegd door de bende kan worden aangetoond. De auteurs van het ontwerp benadrukken dat dit reeds het geval is, aangezien in toepassing van de nieuwe regels inzake samenloop de rechter een hoofdstraf van het onmiddellijk hogere niveau kan uitspreken (art. 63, § 3 van het ontwerp).

Art. 408

Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon

Zoals momenteel het geval is, wordt in zwaardere straffen voorzien wanneer de deelneming aan een vereniging van misdadigers plaatsvindt in de hoedanigheid van leidend persoon. Dit is een overname van artikel 323 van het huidige Strafwetboek met een aanpassing van de straffen (straf respectievelijk van niveau 4 en niveau 3 voor de leidende persoon in plaats van niveau 3 en niveau 2 voor een gewoon lid).

Afdeling 2

Criminele organisatie

Art. 409

Definitie van criminele organisatie

Deze bepaling herneemt letterlijk de definitie van criminele organisatie vermeld in artikel 324*bis* van het huidige Strafwetboek.

Om ze in overeenstemming te brengen met het huidige toepassingsgebied, verwijst de definitie naar een straf van niveau 3 of van een hoger niveau (zie advies Hoge Raad voor de Justitie, nr. 2.3.2).

De auteurs van het wetsontwerp zijn van mening dat het niet nodig is de verduidelijking die in het tweede lid van artikel 324*bis* van het huidige Strafwetboek is aangebracht voor criminele organisaties, namelijk dat "[e]en organisatie waarvan het feitelijke oogmerk uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend elk ander rechtmatig oogmerk nastreeft, als zodanig niet beschouwd kan worden als een criminele organisatie zoals omschreven in het eerste lid", over te nemen. Aangezien de strafbaarstelling immers is gericht tegen een gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die duurt in de

délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave, pour obtenir, directement ou indirectement, des avantages patrimoniaux, une telle organisation ne saurait jamais avoir un objet réel exclusivement d'ordre politique, syndical, philanthropique, philosophique ou religieux et, bien entendu, ne poursuit pas exclusivement un but légitime.

En son temps, le Conseil d'État avait déjà considéré que cette précision pour les organisations criminelles était soit inutile, soit vidait le projet de loi de sa substance⁴⁰⁸. Dans le même sens, la doctrine considère cet alinéa comme superflu "puisque une organisation criminelle ne devient criminelle que lorsque les conditions cumulatives de la définition sont réunies"⁴⁰⁹.

Art. 410

La participation à une organisation criminelle

Le projet de loi entend opérer la distinction entre les incriminations visées aux paragraphes 1er et 2 de l'article 324ter du Code pénal actuel de celles visées aux paragraphes 3 et 4 qui constituent des formes aggravées de participation à une organisation criminelle et qui, par conséquent, font l'objet de dispositions distinctes.

À l'instar de la situation actuelle, la simple appartenance à une organisation criminelle ("faire partie") n'est punissable que lorsque l'organisation criminelle utilise certaines méthodes particulières: l'intimidation, la menace, la violence, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou encore le recours à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions. Il faut donc prouver l'existence d'un de ces *modus operandi* dans le cadre de l'organisation pour pouvoir sanctionner celui qui en fait partie délibérément⁴¹⁰.

L'élément moral de l'infraction est le dol général. Mais, pour pouvoir retenir l'appartenance, il faut que l'auteur sache non seulement qu'il s'agit d'une organisation criminelle, c'est-à-dire une organisation qui poursuit un objectif de profit en recourant à la commission

tijd, met als oogmerk het in onderling overleg plegen van misdaden en wanbedrijven die strafbaar zijn met gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf, om direct of indirect vermogensvoordelen te verkrijgen, kan een dergelijke organisatie nooit een reëel doel hebben dat uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is, en uiteraard niet uitsluitend een rechtmatig oogmerk nastreven.

De Raad van State was destijds al van mening dat deze verduidelijking voor criminele organisaties ofwel overbodig was, ofwel het wetsontwerp van zijn inhoud ontleed⁴⁰⁸. In dezelfde zin beschouwt de doctrine dit lid als overbodig "aangezien een criminele organisatie pas crimineel wordt wanneer aan de cumulatieve voorwaarden van de definitie is voldaan"⁴⁰⁹.

Art. 410

Deelneming aan een criminele organisatie

Het wetsontwerp wil het onderscheid maken tussen de strafbaarstellingen bedoeld in paragrafen 1 en 2 van artikel 324ter van het huidige Strafwetboek en die bedoeld in paragrafen 3 en 4 die verzwarende vormen zijn van deelneming aan een criminele organisatie en die bijgevolg het voorwerp uitmaken van afzonderlijke bepalingen.

In navolging van de huidige situatie, is het loutere lidmaatschap van een criminele organisatie ("het deel uitmaken van") enkel strafbaar wanneer de criminele organisatie bepaalde bijzondere methodes gebruikt: intimidatie, bedreiging, geweld, listige kunstgrepen of omkoping of nog commerciële of andere structuren aanwenden om het plegen van misdrijven te verbergen of vergemakkelijken. Men moet dus het bestaan aantonen van een van deze *modus operandi* in het kader van de organisatie om diegene te kunnen straffen die er opzettelijk deel van uitmaakt⁴¹⁰.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet. Maar om van lidmaatschap te kunnen spreken, is het nodig dat de dader niet alleen weet dat het gaat om een criminele organisatie, met andere woorden een organisatie die een doelstelling van winst nastreeft

⁴⁰⁸ Doc. parl., Chambre, S.O. 1996-1997, doc. 954/24, p. 2.

⁴⁰⁹ A. De Nauw et F. Kutty, Manuel de droit pénal spéciale, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 178.

⁴¹⁰ M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 597.

⁴⁰⁸ Parl. St. Kamer, 1996-1997, doc. 954/24, p. 2.

⁴⁰⁹ A. De Nauw et F. Kutty, Manuel de droit pénal spéciale, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 178.

⁴¹⁰ M.-L. CESONI, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 597.

d'infractions, mais aussi que celle-ci recourt à l'une des méthodes visées ci-dessus⁴¹¹.

Le 2° de la disposition reprend l'incrimination de participation à la préparation ou à la réalisation de toute activité licite de l'organisation criminelle, alors que l'auteur sait que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci (art. 324ter, § 2, du Code pénal actuel). Il s'agit ici de pouvoir sanctionner les personnes qui, sans être membres, participent aux activités légales de l'organisation criminelle dès lors que ces personnes constituent la base socio-économique permettant à l'organisation de se développer⁴¹².

L'élément moral de l'infraction est le dol général, étant entendu qu'il doit être établi que l'auteur savait, en plus de la nature criminelle de l'organisation, que sa participation contribue aux objectifs de l'organisation⁴¹³.

Par correspondance à la peine actuellement prévue, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

À la suite de l'avis du Conseil supérieur de la Justice (point 2.3.2.) qui se demandait si le taux de la peine pour sanctionner l'organisation criminelle ne devrait pas être au moins d'un niveau supérieur à celui du délit de base lorsqu'un délit de base commis par l'association peut être démontré, les promoteurs du projet soulignent que c'est déjà le cas puisqu'en application des nouvelles règles relatives au concours, le juge peut prononcer une peine principale du niveau immédiatement supérieur (art. 65, § 3, du projet).

Art. 411

La participation à une organisation criminelle
en tant que preneur de décision

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 324ter, § 3, du Code pénal actuel. Il s'agit de sanctionner plus sévèrement les personnes qui prennent des décisions dans le cadre des activités d'une organisation criminelle même si ces décisions ne sont pas en lien direct avec la réalisation d'infraction. Il n'est pas requis que la personne qui contribue à la prise de décision soit membre de l'organisation, ni que la

⁴¹¹ D. Dewandeleer, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 19; M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 603-604.

⁴¹² M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 605.

⁴¹³ D. Dewandeleer, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 20.

door het plegen van misdrijven, maar ook dat ze een beroep doet op een van bovenvermelde methodes⁴¹¹.

Punt 2° van de bepaling herneemt de strafbaarstelling van deelneming aan de voorbereiding of de uitvoering van enige geoorloofde activiteit van de criminele organisatie, terwijl de dader weet dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen ervan (art. 324ter, § 2, van het huidige Strafwetboek). Het gaat hier om het kunnen straffen van personen die, zonder lid te zijn, deelnemen aan legale activiteiten van de criminele organisatie wanneer deze personen de socio-economische basis vormen die de organisatie in staat stelt zich te ontwikkelen⁴¹².

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet, met dien verstande dat moet worden vastgesteld dat de dader wist, naast het criminele karakter van de organisatie, dat zijn deelneming bijdroeg tot de doelstellingen van de organisatie⁴¹³.

In overeenstemming met de huidige straf wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

In het advies van de Hoge Raad voor de Justitie (nr. 2.3.1.) wordt de vraag gesteld of de strafmaat voor de criminele organisatie niet minstens één niveau hoger moet zijn dan dat gesteld op het basismisdrijf wanneer het misdrijf gepleegd door de criminele organisatie kan worden aangetoond. De auteurs van het ontwerp benadrukken dat dit reeds het geval is, aangezien in toepassing van de nieuwe regels inzake samenloop de rechter een hoofdstraf van het onmiddellijk hogere niveau kan uitspreken (art. 65, § 3 van het ontwerp).

Art. 411

Deelneming aan een criminele
organisatie als beslissingsnemer

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 324ter, § 3, van het huidige Strafwetboek. Het gaat om het strenger straffen van personen die beslissingen nemen in het kader van de activiteiten van een criminele organisatie, zelfs indien deze beslissingen niet rechtstreeks verband houden met de realisatie van het misdrijf. Het is niet vereist dat de persoon die bijdraagt aan het nemen van een beslissing lid is van

⁴¹¹ D. DEWANDELEER, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 19; M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 603-604.

⁴¹² M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 605.

⁴¹³ D. DEWANDELEER, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 20.

prise de décision concerne des activités illégales de l'organisation. La prise de décision peut être également purement occasionnelle ou exceptionnelle⁴¹⁴.

L'élément moral de l'infraction est le dol général, étant entendu qu'il doit être établi que l'auteur savait, en plus de la nature criminelle de l'organisation, que sa participation contribue aux objectifs de l'organisation⁴¹⁵.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 412

La participation à une organisation criminelle en qualité de dirigeant

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 324ter, § 4, du Code pénal actuel. On vise ici indifféremment le dirigeant de droit ou de fait⁴¹⁶.

L'élément moral de l'infraction est le dol général, en ce sens que l'auteur exerce délibérément une activité de direction de l'organisation, en connaissant le caractère d'organisation criminelle de celle-ci⁴¹⁷.

Art. 413

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend la cause d'excuse absolutoire de dénonciation à l'autorité prévue par l'article 326 du Code pénal actuel.

Les termes "avant toute poursuite" qui ont été préférés à l'expression "avant toutes poursuites commencées" sont empruntés à l'article 6, alinéa 2, de la loi du 24 février 1921 sur les stupéfiants et ont la même portée. De même, dans un souci de précision, les termes "commandants en chef ou en sous-ordre" ont été remplacés par "personnes y exerçant une fonction de commandement".

⁴¹⁴ Doc.parl., Chambre, 1996-97, n° 954/1, p. 7-8; D. Dewandeleer, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁵ D. Dewandeleer, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁶ D. Dewandeleer, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁷ M.-L. Cesoni, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 611.

de l'organisation, noch dat het nemen van de beslissing betrekking heeft op de illegale activiteiten van de organisatie. Het nemen van een beslissing kan ook puur occasioneel of uitzonderlijk zijn⁴¹⁴.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet, met dien verstande dat vastgesteld moet worden dat de dader wist dat, naast het crimineel karakter van de organisatie, zijn deelname bijdroeg aan de doelstellingen van de organisatie⁴¹⁵.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 412

Deelneming aan een criminele organisatie als leidend persoon

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 324ter, § 4, van het huidige Strafwetboek. Men bedoelt hier zonder onderscheid de wettelijke of feitelijke bestuurder⁴¹⁶.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet in die zin dat de dader opzettelijk een activiteit uitvoert van het leiden van de organisatie, met kennis van het criminele karakter ervan⁴¹⁷.

Art. 413

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt de strafuitsluitende verschoningsgrond voor aangifte aan de overheid uit artikel 326 van het huidige Strafwetboek.

De termen "vóór enige vervolging", die verkozen werden boven de uitdrukking "vóór enig begin van vervolging", werden ontleend aan artikel 6, tweede lid, van de wet van 24 februari 1921 over de verdovende middelen en hebben dezelfde draagwijdte. Evenzo werden voor de duidelijkheid de termen "hoofdbevelvoerders of ondergeschikte bevelvoerders" vervangen door "personen die een bevelvoerende functie uitoefenen".

⁴¹⁴ *Parl.St.* Kamer, 1996-97, nr. 954/1, p. 7-8; D. DEWANDELEER, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁵ D. DEWANDELEER, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁶ D. DEWANDELEER, "Organisations criminelles", *D.P.P.P.*, suppl. 2016, p. 21.

⁴¹⁷ M.-L. CESONI, "L'organisation criminelle", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 611.

À la suite de la remarque du Conseil d'État (avis n° 64/126/1, n° 78), il est précisé que l'intéressé doit communiquer à l'autorité non seulement l'existence de l'infraction mais aussi l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances de l'infraction et les noms des personnes y exerçant une fonction de commandement.

Art. 414

Confiscation

En réponse à l'avis du Conseil d'État concernant le Livre I⁴¹⁸, il fut proposé de ne plus se référer dans le Livre I à la confiscation du patrimoine dont dispose une organisation criminelle, déjà prévue par l'article 43^{quater}, § 4, du Code pénal. Par conséquent, une réglementation spécifique est donc élaborée ici dans le cadre du Livre II, comme cela est également le cas pour la confiscation en cas de blanchiment. Un régime dérogatoire concernant l'organisation criminelle s'impose étant donné qu'il s'agit d'une structure de fait qui dispose d'un patrimoine de fait constitué globalement d'actifs appartenant à ses membres (personnes physiques ou morales) composés de biens tant d'origine légale qu'illégale. La confiscation des actifs provenant des activités illégales est déjà prévue à titre d'avantage patrimonial tiré de l'infraction. Le régime dérogatoire prévoit donc la confiscation des biens dont dispose une organisation criminelle et pour lesquels il est établi qu'ils ont été utiles pour contribuer à l'activité criminelle imputée à l'organisation.

CHAPITRE 5

La protection physique des matières nucléaires et des autres matières radioactives

Ce chapitre reprend le chapitre *Ibis* du titre IX du Code pénal actuel consacré à la protection physique des matières nucléaires et des autres matières radioactives. Il tend à compléter les incriminations en matière de terrorisme et celles de vols et extorsions de matières nucléaires.

En raison du risque particulier que peuvent présenter les matières ou installations concernées, le choix a été fait de placer dorénavant ce chapitre dans les infractions contre la sécurité publique.

⁴¹⁸ Avis du Conseil d'État, n° 187.

In navolging van de opmerking van de Raad van State (advies nr. 64/126/1, nr. 78) wordt gepreciseerd dat de betrokkene aan de overheid niet alleen het bestaan van het misdrijf moet meedelen, maar ook het geheel van de informatie waarover hij beschikt met betrekking tot de omstandigheden van het misdrijf en de personen die hierin een bevelvoerende functie uitoefenen.

Art. 414

Verbeurdverklaring

In antwoord op het advies van de Raad van State met betrekking tot Boek I⁴¹⁸ werd gesteld dat in Boek I niet langer zal worden gerefereerd aan de verbeurdverklaring van het vermogen in het bezit van een criminele organisatie, waarin thans voorzien is bij artikel 43^{quater}, § 4, van het Strafwetboek. Bijgevolg wordt een specifieke regeling hier uitgewerkt in het raam van Boek II, net zoals dit ook zal geschieden voor de verbeurdverklaring bij witwassen. Een afwijkende regeling m.b.t. de criminele organisatie is noodzakelijk gelet op het feit dat het een feitelijke structuur betreft met een feitelijk vermogen dat *in globo* zal bestaan uit het eigen vermogen van de onderscheiden leden (natuurlijke of rechtspersonen) dat bestaat uit zowel legale als illegale vermogenscomponenten. De verbeurdverklaring van de activa gegenereerd uit illegale activiteiten is reeds gekend onder de noemer van verbeurdverklaring van vermogensvoordelen die uit het misdrijf zijn verkregen. Het afwijkend regime voorziet dus in de verbeurdverklaring van de goederen waarover een criminele organisatie beschikt en waarvan is aangetoond dat ze nuttig zijn geweest om bij te dragen aan de criminele activiteiten van de organisatie.

HOOFDSTUK 5

Externe beveiliging van kernmateriaal en ander radioactief materiaal

In dit hoofdstuk wordt hoofdstuk *Ibis* van titel IX van het huidige Strafwetboek, betreffende de externe beveiliging van kernmateriaal en ander radioactief materiaal, overgenomen. Het strekt ertoe de strafbaarstellingen inzake terrorisme en inzake diefstal en afpersing van kernmateriaal aan te vullen.

Wegens het bijzondere risico dat het betrokken materiaal of de betrokken installaties kan of kunnen opleveren, werd ervoor gekozen om dit hoofdstuk bij de misdrijven tegen de openbare veiligheid onder te brengen.

⁴¹⁸ Advies Raad van State, nr. 187.

Récemment, cette matière a été revue de façon approfondie par la loi du 23 mai 2013 modifiant le Code pénal afin de le mettre en conformité avec la Convention internationale pour la répression des actes de terrorisme nucléaire, faite à New York, le 14 septembre 2005, et avec l'Amendement de la Convention sur la protection physique des matières nucléaires, adopté à Vienne le 8 juillet 2005 par la Conférence des États parties à la Convention.

Dès lors, le projet de loi se contente de reprendre, tout en les adaptant en fonction des nouvelles dispositions du Livre I, les articles 488*bis* à 488*quinqüies* du Code pénal.

En réponse à la remarque du Conseil d'État (n° 82), il est rappelé ici que la question de la compétence extraterritoriale du juge belge est avant tout une question de droit procédural qui doit être traitée dans le cadre des règles de procédure pénale (voy. le commentaire de l'article 3 du Livre Ier).

Art. 415

La manipulation sans habilitation de matières nucléaires

Cette disposition reprend de façon fidèle l'incrimination visée à l'article 488*bis*, § 1er, du Code actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 416

La manipulation aggravée sans habilitation de matières nucléaires

Cette disposition reprend à titre d'éléments aggravants les deux circonstances aggravantes prévues aux paragraphes 2 et 3 de l'article 488*bis*.

Les taux de peine prévus correspondent aux taux de peine actuels applicables après correctionnalisation.

Deze aangelegenheid werd recentelijk nog grondig herzien in het kader van de wet van 23 mei 2013 tot wijziging van het Strafwetboek om het in overeenstemming te brengen met het Internationaal Verdrag betreffende de bestrijding van daden van nucleair terrorisme, gedaan te New York op 14 september 2005, en met de Wijziging van het Verdrag inzake externe beveiliging van kernmateriaal, aangenomen te Wenen op 8 juli 2005 door de Conferentie van de Staten die partij zijn bij het Verdrag.

Derhalve beperkt het wetsontwerp zich tot het overnemen van de artikelen 488*bis* tot 488*quinqüies* van het Strafwetboek en het aanpassen ervan in het licht van de nieuwe bepalingen van Boek I.

In antwoord op de opmerking van de Raad van State (nr. 82) wordt er hier aan herinnerd dat de vraag naar de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische rechter eerst en vooral een vraag is van procedurele aard die moet worden behandeld in het kader van de regels inzake de strafprocedure (zie hieromtrent de commentaar bij artikel 3 van Boek I).

Art. 415

Behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

In deze bepaling wordt de strafbaarstelling bedoeld in artikel 488*bis*, § 1, van het huidige Strafwetboek getrouw overgenomen.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

Naar analogie met de huidige strafmaat na correctionalisering, wordt dit misdrijf gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 416

Verzwaarde behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

Deze bepaling neemt de twee verzwarende omstandigheden waarin is voorzien in de paragrafen 2 en 3 van artikel 488*bis* over als verzwarende bestanddelen.

De strafmaten waarin wordt voorzien, stemmen overeen met de huidige strafmaten na correctionalisering.

Art. 417

Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires

L'article 488*bis*, § 4, du Code pénal actuel sanctionne divers actes dirigés contre des matières nucléaires ou des installations en lien avec de telles matières. On vise ici ce que l'on appelle communément le "sabotage" de telles matières ou installations, de même que les actes qui en perturbent le fonctionnement⁴¹⁹.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

La disposition en projet reprend, sans la modifier, l'incrimination existante et prévoit une peine de niveau 5 par correspondance au taux actuel de peine après correctionnalisation.

Art. 418

La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs

Cette disposition reprend la première incrimination visée à l'article 488*ter* du Code pénal actuel qui vise les comportements de détention, de fabrication et d'utilisation. Elle vise les matières radioactives autres que nucléaires et les engins radioactifs.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 419

Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs

Il s'agit ici de la seconde incrimination visée à l'article 488*ter* du Code actuel qui vise le sabotage de matières radioactives autres que nucléaires ou d'engins radioactifs.

Cette infraction est également punie d'une peine de niveau 4.

⁴¹⁹ M. De Rue, "Les vols et extorsions en matières nucléaires", in M.-A. Beernaert et crts, *Les infractions. Tome I. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 197.

Art. 417

Sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties

Artikel 488*bis*, § 4, van het huidige Strafwetboek bestraft diverse handelingen die gericht zijn tegen kernmateriaal of tegen installaties die verband houden met soortgelijk materiaal. Er wordt hier beoogd wat doorgaans "sabotage" van soortgelijk materiaal of van soortgelijke installaties wordt genoemd, evenals de handelingen die de werking ervan verstoren⁴¹⁹.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

In de ontworpen bepaling wordt de bestaande strafbaarstelling ongewijzigd overgenomen en wordt voorzien in een straf van niveau 5, naar analogie met de huidige strafmaat na correctionalisering.

Art. 418

Illegaal bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

In deze bepaling wordt de eerste strafbaarstelling bedoeld in artikel 488*ter* van het huidige Strafwetboek, die het bewaren, vervaardigen en gebruiken beoogt, overgenomen. Zij beoogt het radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

Naar analogie met de huidige strafmaat na correctionalisering, wordt dit misdrijf gestraft met een straf van niveau 4.

Art. 419

Sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

Het betreft hier de tweede strafbaarstelling bedoeld in artikel 488*ter* van het huidige Strafwetboek, die de sabotage van radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten beoogt.

Dit misdrijf wordt eveneens gestraft met een straf van niveau 4.

⁴¹⁹ M. DE RUE, "Les vols et extorsions en matières nucléaires", in M.-A. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Tome I. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, blz. 197.

Art. 420

Le recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires

Il s'agit de la reprise de l'incrimination visée à l'article 488*quater* du Code pénal actuel.

Par parallélisme au taux actuel de peine applicable après correctionnalisation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 421

L'intrusion illicite dans une installation nucléaire

Cette disposition reprend de façon littérale l'incrimination visée à l'article 488*quinquies* du Code actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2, ce qui correspond *grosso modo* au taux de peine actuel.

CHAPITRE 6

La violation de zones portuaires ou l'intrusion dans un véhicule

Cette section reprend la section 8*bis* du chapitre III du titre IX du Code pénal actuel ("De l'intrusion dans des zones portuaires") introduite par la loi du 20 mai 2016 modifiant le Code pénal en vue d'incriminer l'entrée ou l'intrusion de toute personne non habilitée ou non autorisée dans une installation portuaire ou dans un bien immobilier ou mobilier situé à l'intérieur du périmètre d'un port.

Art. 422

L'intrusion dans une zone portuaire

Cette disposition reprend l'incrimination visée à l'article 546/1 du Code pénal actuel.

L'intrusion dans une zone portuaire consiste à, délibérément, entrer ou faire intrusion, sans y avoir été habilité ni autorisé, dans une installation portuaire visée à

Art. 420

Gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties

Het betreft de overname van de strafbaarstelling bedoeld in artikel 488*quater* van het huidige Strafwetboek.

Naar analogie met de huidige strafmaat na correctie-onalisering, wordt dit misdrijf gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 421

Wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie

In deze bepaling wordt de strafbaarstelling bedoeld in artikel 488*quinquies* van het huidige Strafwetboek letterlijk overgenomen.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 2, hetgeen *grosso modo* overeenstemt met de huidige strafmaat.

HOOFDSTUK 6

Schending van havengebieden of binnendringen van een voertuig

Deze afdeling neemt afdeling 8*bis* over van hoofdstuk III van titel IX van het huidige Strafwetboek ("Over het binnendringen in havengebieden") ingevoegd door de wet van 20 mei 2016 tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van het zonder machtiging of toestemming binnenkomen of binnendringen in een havenfaciliteit of onroerend dan wel roerend goed binnen de grenzen van een haven.

Art. 422

Binnendringing in een havengebied

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 546/1 van het huidige Strafwetboek.

Binnendringing in een havengebied is het opzettelijk binnenkomen of binnendringen, zonder hiertoe gemachtigd of toegelaten te zijn, in een havenfaciliteit

l'article 2.5.2.2, 3° et 4° du Code belge de la navigation, ou dans un bien immobilier ou mobilier situé à l'intérieur du périmètre du port au sens de la même loi.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Par correspondance au taux de peine actuel, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 423

L'intrusion aggravée dans une zone portuaire

La disposition en projet reprend les circonstances aggravantes visées à l'article 546/2 du Code pénal actuel qui sont considérées comme éléments aggravants puisqu'il est proposé que la peine applicable soit une peine de niveau 2.

Ainsi, l'intrusion dans une zone portuaire est punie d'une peine de niveau 2:

1° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

2° si elle a été commise pendant la nuit;

3° si elle a été commise par deux personnes ou plus;

4° si elle a été commise avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire;

5° si elle a été commise à l'aide de violences ou de menaces;

6° si la personne est entrée ou a fait intrusion dans une infrastructure critique au sens de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques.

Les articles 424 et 425 reprennent, moyennant quelques adaptations, les articles de la proposition de loi modifiant le Code pénal en vue d'incriminer l'entrée ou l'intrusion de toute personne non habilitée ou non autorisée dans un véhicule, un navire, un wagon, un conteneur, une semi-remorque ou un avion (*Doc. parl., Chambre, sess. ord., 2020-2021, DOC 55 1729/001*).

À l'heure actuelle, il n'existe aucune base légale pour punir les grimpeurs en dehors du port. Cela concerne l'escalade dans les parkings, les zones industrielles, ... Tout comme dans le port de Zeebrugge, les mêmes personnes de retour sont arrêtées dans d'autres points

bedoeld in artikel 2.5.2.2, 3° en 4° van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of in een onroerend dan wel roerend goed binnen de grenzen van een haven in de zin van dezelfde wet.

Het moreel bestanddeel is het algemeen opzet.

In overeenstemming met de huidige strafmaat wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 423

Verzwaarde binnendringing in een havengebied

De ontworpen bepaling herneemt de verzwarende omstandigheden uit artikel 546/2 van het huidige Strafwetboek die beschouwd worden als verzwarende bestanddelen aangezien er voorgesteld wordt dat de toepasbare straf een straf zou zijn van niveau 2.

Zo wordt het binnendringen in een havengebied bestraft met een straf van niveau 2:

1° indien van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

2° indien het bij nacht werd gepleegd;

3° indien het werd gepleegd door twee of meer personen;

4° indien het werd gepleegd met een bedrieglijk opzet of het oogmerk te schaden;

5° indien het werd gepleegd door middel van geweld of bedreigingen;

6° indien de dader binnengegaan is of binnengedrongen is in een kritieke infrastructuur in de zin van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren.

De artikelen 424 en 425 hernemen, met enkele aanpassingen, de artikelen van het wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van het zonder machtiging of toestemming binnenkomen of binnendringen van een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig (*Parl.St., Kamer, 2020-2021, DOC 55 1729/001*).

Op dit moment bestaat geen juridische grond om inklimmers buiten de haven te bestraffen. Het gaat hier om inklimming op parkings, industriezones, ... Net zoals in de haven van Zeebrugge, worden er op andere hotspots dezelfde terugkerende personen staande gehouden.

chauds. Cette disposition légale permettra d'établir là aussi un certain moyen de dissuasion. Les nuisances causées par les grimpeurs sont abordées. La disposition pénale est également dissuasive pour les passeurs qui devront ajuster leurs stratégies.

Plus la police et le pouvoir judiciaire auront d'occasions d'agir, plus l'effet dissuasif sera important. Il est remédié à une lacune de la loi. Cette nouvelle disposition pénale s'inscrit dans un modèle de barrière qui devrait être mis en place pour décourager les passeurs d'utiliser les parkings et les zones industrielles comme points d'embarquement. Maintenant, rien n'existe et les organisations criminelles le savent aussi. Les migrants, par exemple, sont identifiés puis relâchés. Ce n'est plus souhaitable. Si la possibilité de détection par des représailles est incluse dans une disposition pénale, cela aura également des conséquences sur le "modèle économique" des passeurs.

La proposition cible également les cas où il n'y a pas de violence. Dans ces cas aussi, il doit être possible d'agir.

La proposition s'adresse à tout le monde, pas seulement aux transmigrants. Il ne fait pas de discrimination et ne cible pas un groupe particulier.

À ce jour, la police ne peut agir de manière efficace et efficiente sans disposition pénale. Ce qu'ils peuvent éventuellement faire, c'est arrêter administrativement avec pour résultat que les auteurs sont de retour dans la rue en un rien de temps et réessayent. Outre le renforcement des contrôles sur les parkings et les routes d'approvisionnement, la police doit également avoir la possibilité d'intervenir sur la base d'une infraction pénale présumée.

Dans le projet de Code pénal, l'intitulé du chapitre 6 du titre 3 du code pénal en projet est modifié. L'intitulé qui est proposé est formulé de manière plus simple en faisant référence uniquement "aux véhicules".

Art. 424

L'intrusion dans un véhicule

Pour plus de précision et de clarté, un article spécifique incrimine l'intrusion dans les véhicules. La définition de l'incrimination est uniformisée sur celle de l'intrusion dans une zone portuaire avec la description de son élément matériel et de son élément moral.

Dans le projet de loi, la peine qui est prescrite est celle de l'article 546/1. Cet article est puni d'un emprisonnement

Deze wetsbepaling zal het mogelijk maken om ook daar een zekere afschrikking op punt te stellen. Overlast door inklimmers wordt aangepakt. De strafbepaling is tevens een afschrikkingmiddel naar de mensensmokkelaars die hun strategieën zullen moeten aanpassen.

Hoe meer mogelijkheden politie en gerecht hebben om op te treden, hoe groter het afschrikkingseffect zal worden. Een lacune in de wet wordt verholpen. Deze nieuwe strafbepaling maakt deel uit van een barrièremodel dat dient opgezet te worden om mensensmokkelaars te ontraden om de parkings en industrieterreinen te gebruiken als opstapplaatsen. Nu bestaat er niets en de criminele organisaties weten dat ook. Migrants worden bijvoorbeeld geïdentificeerd en dan weer los gelaten. Dit is niet langer wenselijk. Indien de mogelijkheid tot detectie met een vergelding in een strafbepaling wordt opgenomen zal dit tevens gevolgen hebben voor het "businessmodel" van de mensensmokkelaars.

Het voorstel viseert ook de gevallen waar er van geweld geen sprake is. Ook in die gevallen moet men kunnen optreden.

Het voorstel viseert eenieder, dus niet enkel transmigranten. Het discrimineert niet en viseert niet één bepaalde groep.

Zonder strafbepaling kan tot op heden niet effectief en efficiënt worden opgetreden door de politie. Wat ze eventueel kunnen doen, is bestuurlijk aanhouden met als gevolg dat de daders binnen de kortste keren weer op straat staan en het opnieuw proberen. Er moet bijkomend aan verhoogde controles op parkings en aanvoerwegen ook de mogelijkheid aan de politie worden geboden om op basis van een vermeende strafrechtelijke inbreuk in te grijpen.

In het ontwerp van Strafwetboek wordt hoofdstuk 6 van titel 3 gewijzigd. De voorgestelde titel is eenvoudiger geformuleerd door alleen te verwijzen naar "voertuigen".

Art. 424

Binnendringen in een voertuig

Voor meer precisie en duidelijkheid stelt een specifiek artikel het binnendringen in voertuigen strafbaar. De definitie van het strafbare feit is uniform met die van de binnendringen in een havengebied met de beschrijving van het materiële element en het morele element ervan.

In het wetsontwerp is de straf die wordt opgelegd die van artikel 546/1. Op dit artikel staat een gevangenisstraf

de huit jours à six mois et/ou d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros. Dans le projet de Code pénal, l'article 424 est assorti d'une peine de niveau 1 ce qui correspond à la peine actuelle et au niveau repris dans l'article 422 du projet de Code pénal.

En réponse à l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 du Conseil d'État (n° 64) ainsi qu'à celui du Collège des procureurs généraux du 26 janvier 2023, qui considère que la portée de la phrase "[d]ans le contexte des infractions visées aux articles 259 à 291" est très floue, il peut être précisé que l'objectif de cette phrase est de fournir une cause d'excuse d'exemption de peines aux victimes de trafic d'êtres humains qui sont obligées de monter dans un conteneur. Ils ne pourront pas être punis s'ils peuvent prouver qu'ils ont été forcés par des passeurs à entrer dans un véhicule.

Art. 425

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cet article introduit une cause d'excuse au bénéfice des victimes de traite des êtres humains et de trafic des êtres humains qui s'introduisent dans des zones portuaires ou des véhicules sous la contrainte.

Si l'auteur est victime de traite, l'article 265 lui est également applicable. En réponse à l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 63) ainsi qu'à celui du Collège des procureurs généraux du 26 janvier 2023, il peut être rappelé que la cause d'exemption de peine s'applique pour les victimes de trafic des êtres humains. En effet, lorsque l'auteur est victime de traite, il bénéficie de la clause générale prévue à l'article 265.

L'objectif d'une telle clause est de préserver les droits humains de ces victimes privées de leur libre arbitre, de prévenir de nouvelles victimisations, et d'établir une relation de confiance pour qu'elles acceptent de collaborer à l'enquête pénale à l'encontre des auteurs.

L'existence de la contrainte et du lien direct entre celle-ci et la commission des infractions perpétrées par la victime, relèvera de l'appréciation souveraine du parquet et au final du juge. Il convient de souligner que le bénéfice de la clause sera personnel à la victime et ne pourra porter sur les éventuels complices (à moins qu'ils n'aient eux-mêmes agi sous la contrainte). S'il s'avère pendant l'enquête que les éléments sérieux permettant

van acht dagen tot zes maanden en/of een boete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro. In het ontwerp van Strafwetboek gaat artikel 424 vergezeld van een straf van niveau 1, die overeenstemt met de huidige straf en het niveau bepaald in artikel 422 van het ontwerp van Strafwetboek.

Naar aanleiding van het advies n° 72.477/3 van 9 juni 2023 van de Raad van State (nr. 64) en dat van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023, waarin men stelt dat de draagwijdte van de zinsnede "[i]n de context van de misdrijven voorzien in de artikelen 259 tot 291" hoogst onduidelijk is, kan worden verduidelijkt dat de bedoeling is een strafuitsluitende verschoningsgrond te voorzien voor slachtoffers van mensensmokkel die gedwongen worden om in een container in te klimmen. Zij zullen niet gestraft kunnen worden als ze kunnen aantonen dat ze gedwongen werden door mensensmokkelaars om in een voertuig binnen te dringen.

Art. 425

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Dit artikel introduceert een verschoningsgrond voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel die onder dwang havengebieden of voertuigen betreden.

Indien de dader slachtoffer is van mensenhandel is artikel 265 ook van toepassing. Naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 63) en dat van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023, kan eraan worden herinnerd dat verschoningsgrond geldt voor slachtoffers van mensensmokkel. Wanneer de dader het slachtoffer is van mensenhandel, kan hij zich immers beroepen de algemene clausule die reeds voorzien is in artikel 265.

Het doel van een dergelijke clausule is om de mensenrechten van deze slachtoffers die van hun vrije wil zijn beroofd te beschermen, om verdere slachtofferschap te voorkomen en om een vertrouwensrelatie tot stand te brengen, zodat ze ermee instemmen mee te werken aan het strafrechtelijk onderzoek tegen de daders.

Het bestaan van dwang en het rechtstreeks verband tussen dwang en het plegen van de door het slachtoffer gepleegde strafbare feiten zal een zaak zijn voor de soevereine beoordeling van het openbaar ministerie en uiteindelijk van de rechter. Er moet worden benadrukt dat het voordeel van de clausule persoonlijk zal zijn voor het slachtoffer en geen betrekking kan hebben op mogelijke medeplichtigen (tenzij zij zelf onder dwang

de considérer la personne comme une victime de traite ou de trafic aggravé ne sont pas réunis, des poursuites pourront être engagées contre la personne sur base de l'infraction commise.

La cause d'excuse est limitée aux infractions prévues au présent chapitre.

CHAPITRE 7

L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public

Art. 426

L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public

Cette disposition reprend l'article 563*bis*, alinéa 1er du Code pénal.

L'actuel article 563*bis* du Code pénal impose un emprisonnement d'un à sept jours et/ou une amende de 15 à 25 euros. Vu le taux de peine actuel, cette infraction est punie d'une peine du niveau le plus bas, soit une peine de niveau 1.

Art. 427

Cause de justification

Cette disposition reprend l'article 563*bis*, alinéa 2, du Code pénal.

TITRE 4

Les faux

Le titre III du Code pénal actuel traite des crimes et des délits contre la foi publique. Le législateur a rassemblé sous ce titre une série d'infractions qui se commettent au moyen de l'altération de la vérité et qui portent atteinte à la confiance que le public accorde à certains signes,

hebben gehandeld). Indien tijdens het onderzoek blijkt dat niet is voldaan aan de ernstige elementen om de persoon als slachtoffer van mensenhandel of verzwaarde mensensmokkel te beschouwen, kan tegen de persoon vervolging worden ingesteld op grond van het gepleegde strafbare feit.

De verschoningsgrond is beperkt tot de in dit hoofdstuk voorziene misdrijven.

HOOFDSTUK 7

Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte

Art. 426

Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 563*bis*, eerste lid, van het Strafwetboek.

Het huidige artikel 563*bis* van het Strafwetboek. stelt een gevangenisstraf van een dag tot zeven dagen en/of een geldboete van 15 tot 25 euro voorop. Gelet op de actuele strafmaat wordt dit misdrijf gestraft met een straf van het laagste niveau, dus een straf van niveau 1.

Art. 427

Rechtvaardigingsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 563*bis*, tweede lid van het Strafwetboek.

TITEL 4

Valsheden

Titel III van het huidige Strafwetboek handelt over de misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw. De wetgever heeft onder deze titel een reeks misdrijven verzameld die gepleegd worden door middel van een wijziging van de waarheid en die afbreuk doen aan het

marques et formes extérieures auxquels le pouvoir et les particuliers ont recours pour garantir l'authenticité et la loyauté dans les rapports sociaux⁴²⁰.

Dans le nouveau Livre II, il est proposé de reprendre plusieurs dispositions rassemblées dans le titre III du Code pénal sous un nouveau titre 4 intitulé "Les faux".

Ce titre comprend trois chapitres.

Le chapitre premier reprend les dispositions en matière de faux-monnayage intitulé "La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques".

Les infractions de faux monnayage constituent des atteintes "(...) à la confiance que la société accorde aux monnaies officielles en raison des garanties extérieures de leur sincérité. Elles constituent des infractions contre la foi publique. (...) L'essence du crime de faux monnayage est de chercher à faire croire à une attestation de valeur qui n'existe pas, au moyen des signes de la monnaie véritable"⁴²¹.

Il comprend une première section comportant une définition de quelques termes utilisés dans le chapitre.

Ce chapitre traite ensuite:

— de la protection de la monnaies, des titres, du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres et des dispositifs de sécurité (section 2);

— de la mise en circulation illicite de la monnaie et la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules imitant de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs et des autres timbres (section 3);

— de la protection du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine (section 4);

— de la protection des marques du bureau de garantie (section 5);

— de la protection des sceaux, des timbres et des marques des autorités et des particuliers (section 6);

⁴²⁰ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in Les infractions, Les infractions contre la foi publique, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 7 à 44.

⁴²¹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Les crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952, p. 282.

vertrouwen dat het publiek hecht aan bepaalde tekens, merken en uiterlijke vormen waarop de staatsmachten en particulieren zich beroepen om de authenticiteit en betrouwbaarheid in de maatschappelijke verhoudingen te verzekeren⁴²⁰.

Voor het nieuwe Boek II wordt voorgesteld verschillende bepalingen die samengebracht werden onder titel III van het Strafwetboek over te nemen onder een nieuwe titel 4, "Valsheden" genaamd.

Deze titel bevat drie hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk herneemt de bepalingen op het gebied van valsemunterij, getiteld "Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken".

Misdrijven op het gebied van valsemunterij vormen een schending "(...) van het vertrouwen dat de maatschappij toekent aan de officiële munten, als gevolg van de externe garanties van hun authenticiteit. Het zijn misdrijven tegen de openbare trouw. (...) De essentie van het misdrijf van valsemunterij is het beogen te doen geloven in een waarde-attest dat niet bestaat, door middel van de tekens van echte munten"⁴²¹.

Het bevat een eerste afdeling die een definitie van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen inhoudt.

Vervolgens behandelt dit hoofdstuk:

— bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken (afdeling 2);

— illegaal in omloop brengen van de munt en vervaardigen en in omloop brengen van de drukwerken of formulieren die een munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels nabootsen (afdeling 3);

— bescherming van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina (afdeling 4);

— bescherming van de keurmerken van het waarborgkantoor (afdeling 5);

— bescherming van zegels, de stempels en de merken van de overheden en van particulieren (afdeling 6);

⁴²⁰ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 7-44.

⁴²¹ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952, 282.

— de la protection des timbres-poste adhésifs et des autres timbres (section 7);

— de la protection du nom du fabricant et de la raison commerciale d'une fabrique (section 8).

Ce chapitre termine avec quelques dispositions communes (section 9).

Le deuxième chapitre traite du faux en écritures ou sur d'autres supports durables et de l'usage de faux.

Le chapitre trois reprend les infractions d'usurpation de fonctions, de titres ou de noms.

CHAPITRE 1ER

La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques

Ce chapitre englobe les infractions qui visent à lutter contre le faux monnayage. Il rassemble les articles 160 à 192ter du Code pénal et reprend l'incrimination que comporte la loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires.

Le Code pénal comporte plusieurs dispositions anciennes marquées par le régime monétaire existant au moment de sa rédaction. Ces dispositions font par exemple la distinction entre le "faux monnayage métallique" et le "faux monnayage papier"⁴²². Le Code pénal comporte également des dispositions différentes pour protéger les monnaies d'or ou d'argent ainsi que les monnaies d'autre métal. Ces caractéristiques n'ont plus de lien avec le régime monétaire actuel. D'autres dispositions du Code pénal ont été actualisées sous

— bescherming van plakpostzegels en andere zegels (afdeling 7);

— bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek (afdeling 8).

Dit hoofdstuk eindigt met een aantal gemeenschappelijke bepalingen (afdeling 9).

Het tweede hoofdstuk behandelt valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken.

Het derde hoofdstuk herneemt de misdrijven inzake aanmatiging van functies, titels of een naam.

HOOFDSTUK 1

Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken

Dit hoofdstuk betreft de misdrijven die de bestrijding van valsemunterij beogen. Het brengt de artikelen 160 tot en met 192ter van het Strafwetboek samen en herneemt de strafbaarstelling van de wet van 11 juni 1889 met betrekking tot drukwerken of formulieren die het voorkomen van bankbiljetten of andere papieren waarden hebben.

Het Strafwetboek bevat verschillende verouderde bepalingen gekenmerkt door het monetaire regime dat bestond op het moment dat dit werd opgesteld. Deze bepalingen maken bijvoorbeeld een onderscheid tussen "valsemunterij in geldstukken" en "valsemunterij in biljetten"⁴²². Het Strafwetboek hanteert ook verschillende bepalingen voor de bescherming van gouden of zilveren munten, evenals munten uit andere metalen. Deze kenmerken houden niet langer verband met het huidige monetaire regime. Andere bepalingen van het

⁴²² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 186.

⁴²² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 186.

l'influence de plusieurs normes européennes et internationales⁴²³. Le Code pénal a notamment été modifié par la loi du 4 avril 2001 relative au renforcement de la protection contre le faux monnayage en vue de la mise en circulation de l'euro⁴²⁴. Ce qui signifie que les dispositions relatives au faux monnayage sont hétéroclites, complexes et difficilement compréhensibles.

Le projet de loi propose de simplifier et de clarifier ces dispositions. Cette réforme s'inspire du Code pénal luxembourgeois qui a été modifié récemment par la loi du 28 juillet 2017 modifiant le Code pénal et le Code de procédure pénale, en vue de transposer la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil. Le législateur luxembourgeois a profité des modifications qui s'imposent suite à l'adoption de la directive pour restructurer et réorganiser les articles relatifs au faux monnayage⁴²⁵.

La loi du 18 octobre 2017 transposant la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil⁴²⁶ a également modifié notre Code pénal. Cette loi incrimine certaines pratiques spécifiques et augmente le niveau de certaines peines. Cette directive a en effet introduit un cadre plus répressif en vue de lutter contre le faux

Strafwetboek werden geactualiseerd onder invloed van verschillende Europese en internationale regels⁴²³. Het Strafwetboek werd vooral gewijzigd door de wet van 4 april 2001 ter versterking van de bescherming tegen valsemunterij met het oog op het in omloop brengen van de euro⁴²⁴. Hierdoor zijn de bepalingen in verband met valsemunterij uiteenlopend, complex en moeilijk te begrijpen.

In het wetsontwerp wordt voorgesteld deze bepalingen te vereenvoudigen en te verduidelijken. Deze hervorming werd geïnspireerd door het Luxemburgse Strafwetboek, dat onlangs gewijzigd werd door de wet van 28 juli 2017 tot wijziging van het Strafwetboek en het Wetboek van strafvordering, met het oog op het omzetten van Richtlijn 2014/62/EU van het Europese Parlement en de Raad van 15 mei 2014 met betrekking tot de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsmunterij en ter vervanging van kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad. De Luxemburgse wetgever maakte gebruik van de wijzigingen die opgelegd werden als gevolg van het aannemen van de richtlijn om de artikelen inzake valsmunterij te herstructureren en herorganiseren⁴²⁵.

De wet van 18 oktober 2017 die de Richtlijn 2014/62/EU van het Europese Parlement en de Raad van 15 mei 2014 met betrekking tot de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsmunterij en ter vervanging van kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad⁴²⁶ omzet, heeft ons Strafwetboek eveneens gewijzigd. Deze wet maakt bepaalde specifieke praktijken strafbaar en verhoogt het niveau van bepaalde straffen. Deze richtlijn heeft essentieel een meer repressief kader

⁴²³ Au plan international, la Convention internationale pour la répression du faux monnayage signée à Genève le 20 avril 1929 accompagnée de son protocole constitue l'instrument de base de la protection pénale contre le faux monnayage. Au niveau européen, le Conseil a adopté en 1999 une résolution visant à renforcer le cadre pénal pour la protection contre le faux monnayage en vue de la mise en circulation de l'euro, afin que la monnaie unique soit protégée de façon appropriée par des mesures pénales efficaces avant le 1er janvier 2002, date de la mise en circulation de l'euro. La décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil du 29 mai 2000 visant à renforcer par des sanctions pénales et autres la protection contre le faux monnayage en vue de la mise en circulation de l'euro visait à compléter les dispositions de la convention internationale pour la répression du faux monnayage. La décision-cadre précitée a ensuite été complétée par la décision-cadre 2001/888/JAI du Conseil de l'Union européenne, du 6 décembre 2001, visant à renforcer par des sanctions pénales et autres la protection contre le faux monnayage en vue de la mise en circulation de l'euro. Le législateur européen a ensuite adopté un nouvel instrument, la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil.

⁴²⁴ *Moniteur Belge* du 23 juin 2001.

⁴²⁵ Dossier parl. n° 6997, commentaire des articles, p. 7.

⁴²⁶ *Moniteur Belge* du 3 novembre 2017.

⁴²³ Op internationaal niveau vormt het Internationaal Verdrag inzake de bestrijding van de valsmunterij ondertekend te Genève op 20 april 1929 samen met het protocol ervan het basisinstrument voor de strafrechtelijke bescherming tegen valsmunterij. Op Europees niveau heeft de Raad in 1999 een besluit aangenomen ter versterking van het strafrechtelijk kader voor de bescherming tegen valsmunterij met het oog op het in omloop brengen van de euro, opdat de eenheidsmunt op afdoende wijze beschermd zou zijn door middel van doeltreffende strafrechtelijke maatregelen vóór 1 januari 2002, de datum waarop de euro in omloop gebracht werd. Kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad van 29 mei 2000 voor het versterken van de bescherming tegen valsmunterij door middel van strafrechtelijke en andere sancties met het oog op het in omloop brengen van de euro beoogde de bepalingen van het Internationaal Verdrag inzake de bestrijding van de valsmunterij te vervolledigen. Het bovenvermelde kaderbesluit werd vervolgens aangevuld door kaderbesluit 2001/888/JBZ van 6 december 2001 van de Raad van de Europese Unie, voor het versterken van de bescherming tegen valsemunterij door middel van strafrechtelijke en andere sancties met het oog op het in omloop brengen van de euro. De Europese wetgever nam vervolgens een nieuw instrument aan, Richtlijn 2014/62/EU van het Europese Parlement en de Raad van 15 mei 2014 met betrekking tot de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsmunterij en ter vervanging van kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad.

⁴²⁴ *Belgisch Staatsblad* van 23 juni 2001.

⁴²⁵ Parl. dossier nr. 6997, commentaar bij artikelen, blz. 7.

⁴²⁶ *Belgisch Staatsblad* van 3 november 2017.

monnayage. Le projet de texte doit tenir compte des niveaux de sanctions exigés par cet instrument européen.

Le projet adapte les peines prescrites par les dispositions en matière de faux monnayage avec les niveaux de peines définis dans le projet de Livre premier du Code pénal. La plupart des infractions sont punies de peines criminelles. Certaines sont réprimées de peines correctionnelles. Ces peines sont toutes assorties d'une amende accessoire. En effet, l'article 214 du Code pénal dispose que, dans les cas prévus aux chapitres Ier à IV du présent titre et pour lesquels aucune amende n'est spécialement portée, il sera prononcé une amende de vingt-six euros à deux mille euros. Le projet de Livre premier du Code pénal prescrit également des peines d'amende accessoires. L'article 52 du Livre premier du Code pénal définit le montant de ces amendes. Ces peines sont facultatives et le montant de celles-ci dépend du niveau de la peine principale prononcée. C'est la raison pour laquelle le projet de loi ne reprend pas les amendes accessoires dans la définition de ses incriminations mais se réfère aux taux des peines d'amende accessoires tels que prévus à l'article 54, § 1er, alinéa 2.

La réforme propose une structure des dispositions relatives au faux monnayage beaucoup plus cohérente. Celles-ci débutent par une série de définitions qui visent à simplifier le libellé des incriminations et à mieux comprendre leur portée.

Les dispositions qui protègent la monnaie, les titres, le matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres et les dispositifs de sécurité sont décrites en premier lieu. Ce sont les infractions les plus importantes en terme de gravité. Viennent ensuite les infractions relatives aux actes préparatoires du faux monnayage les plus importants tels que le sceau de l'État, les timbres nationaux et les poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine. Les autres sceaux, timbres, poinçons et marques sont sanctionnés par la suite. La plupart des incriminations sont présentées de la même manière: les faits de contrefaçon et de falsification sont d'abord réprimés. Les actes d'usage (la mise en circulation, le transfert, l'usage préjudiciable, etc.) sont ensuite sanctionnés.

Section 1re

Définition de quelques termes utilisés dans ce chapitre

La section première intitulée "Définition de quelques termes utilisés dans ce chapitre" comporte un article qui rassemble plusieurs définitions.

ingevoerd met het oog op de bestrijding van valsmunterij. De ontwerptekst moet rekening houden met de door dit Europese instrument vereiste strafniveaus.

Het ontwerp past de voor valsmunterij voorgeschreven straffen aan in functie van de strafniveaus die beschreven staan in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek. Op de meeste misdrijven staan criminele straffen. Op enkele ervan staan correctionele straffen. Al deze straffen gaan gepaard met een bijkomende geldboete. Artikel 214 van het Strafwetboek bepaalt immers dat in de gevallen omschreven in de hoofdstukken I tot IV van deze titel en waarvoor geen geldboete in het bijzonder bepaald is, een geldboete van zesentwintig euro tot tweeduizend euro wordt uitgesproken. Het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek schrijft eveneens aanvullende geldboetes voor. Artikel 52 van Boek I van het Strafwetboek specificiert het bedrag van de geldboetes. Deze boetes zijn facultatief en het bedrag ervan hangt af van het niveau van de uitgesproken hoofdstraf. Daarom neemt het wetsontwerp niet de aanvullende geldboetes over in de definitie van de strafbaarstellingen, maar wordt er gerefereerd aan de bedragen van de bijkomende geldboetes zoals voorzien in artikel 54, § 1, tweede lid.

Voor de bepalingen inzake valsmunterij stelt de hervorming een structuur voor die veel coherenter is. Deze begint met een reeks definities die gericht is op een vereenvoudiging van de bewoording van de strafbaarstellingen en een beter begrip van hun draagwijdte.

De bepalingen ter bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken staan eerst beschreven. Inzake ernst zijn dit de belangrijkste misdrijven. Vervolgens komen de misdrijven betreffende de belangrijkste voorbereidende handelingen inzake valsmunterij, net als van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina. De sancties voor andere zegels, stempels, keurstempels en merken worden daarna besproken. De meeste strafbaarstellingen worden op dezelfde wijze gepresenteerd: de strafbaarstellingen voor namaking en vervalsing worden eerst uiteengezet. De gebruikshandelingen (het in omloop brengen, de overdracht, het nadelige gebruik, enz.) worden vervolgens besproken.

Afdeling 1

Betekenis van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen

De eerste afdeling met als titel "Betekenis van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen" bevat een artikel dat verschillende definities samenbrengt.

Art. 428

Définitions

L'article 428 définit plusieurs notions:

1° le texte en projet définit ce qu'il faut entendre par "titres" en se basant sur les articles 173 à 175 du Code pénal. La loi du 14 décembre 2005 portant suppression des titres au porteur⁴²⁷ a abrogé les billets au porteur émis par le Trésor public. Ceux-ci ne sont donc pas repris dans la définition. Cette définition reprend les obligations et les coupons d'intérêts y afférents, les bons, les chèques ou les virements. Tous ces titres sont émis par le Trésor public. Le projet de texte vise également les obligations de la dette publique d'un autre État (article 174 du Code pénal) ainsi que les titres émis dans un autre État (article 175 du Code pénal). À cet égard, le texte en projet propose une modification de terminologie en précisant que les billets peuvent être émis dans un "autre État" et non plus "à l'étranger". La définition porte enfin sur les titres publics ou privés autres que les titres d'État et les coupons d'intérêt ou de dividendes afférentes à ces titres;

2° le matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres répond également à une définition qui se base sur les objets ou moyens de fabrication de la monnaie et des titres visés aux articles 180, 185*bis*, 186, 187 et 187*bis* du Code pénal. Cette définition a l'avantage de viser tout objet ou procédé, matériel ou non, permettant la contrefaçon, l'altération et la falsification. Sont donc également visés, le matériel informatique;

3° l'article 428 indique quels sont les timbres-poste adhésifs et les autres timbres visés par le projet de texte en s'appuyant sur les articles 188 à 190*bis* du Code pénal.

Dans son avis (point 84), le Conseil d'État indique qu'il faut veiller à ce que la définition reprise au point 4° soit suffisamment large pour prendre en compte les timbres et les documents émis par bpost, ainsi que les timbres et les documents provenant du courrier d'autres États et d'entreprises privées offrant des services postaux. Le Conseil d'État fait référence à cet égard à l'article 7 de la directive 2008/6/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 février 2008 modifiant la directive 97/67/CE en ce qui concerne l'achèvement du marché intérieur des

⁴²⁷ *Moniteur belge* du 23 décembre 2005.

Art. 428

Definities

Artikel 428 definieert verschillende begrippen:

1° de ontwerptekst definieert wat verstaan dient te worden onder "effecten" door zich te baseren op de artikelen 173 tot en met 175 van het Strafwetboek. De wet van 14 december 2005, die betrekking heeft op de afschaffing van effecten aan toonder⁴²⁷, heeft de door de Staatskas uitgegeven biljetten aan toonder afgeschaft. Deze werden dus niet in de definitie overgenomen. Deze definitie groepeerde de obligaties en interestcoupons, de bons, de cheques en de overschrijvingen. Al deze titels zijn uitgegeven door de Staatskas. De ontwerptekst richt zich eveneens op de schuldbrieven aan toonder van de openbare schuld van een andere Staat (artikel 174 van het Strafwetboek), evenals effecten uitgegeven in een andere Staat (artikel 175 van het Strafwetboek). In dit opzicht stelt de ontwerptekst een wijziging van de terminologie voor door te specificeren dat de uitgifte van de biljetten plaatsgehad kan hebben in een "andere Staat" in plaats van "in het buitenland". De definitie heeft ten slotte betrekking op de titels, zowel publieke als private, andere dan de titels die uitgaan van de Staat en de interestcoupons of dividenden die samenhangen met deze titels;

2° het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten voldoet ook aan een definitie die gebaseerd is op voorwerpen of middelen die dienen voor het vervaardigen van de munt en effecten zoals bedoeld in artikelen 180, 185*bis*, 186, 187 en 187*bis* van het Strafwetboek. Deze definitie heeft het voordeel dat ze alle voorwerpen of procedés beoogt, al dan niet materieel, die het namaken, veranderen en vervalsen mogelijk maken. Ook informaticamateriaal wordt beoogd;

3° artikel 428 geeft aan welke de plakpostzegels en de andere zegels zijn die door de ontwerptekst bedoeld worden, door zich te verlaten op de artikelen 188 tot en met 190*bis* van het Strafwetboek.

De Raad van State geeft in zijn advies (punt 84) aan dat er dient over gewaakt te worden dat de in punt 4° hernomen definitie ruim genoeg dient te zijn om rekening te houden met de zegels en de documenten die bpost uitgeeft, alsook met de zegels en de documenten die uitgaan van de post van andere staten en van private bedrijven voor postdiensten. De Raad van State verwijst dienaangaande naar artikel 7 van de Richtlijn 2008/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 februari 2008 tot wijziging van Richtlijn 97/67/EG

⁴²⁷ *Belgisch Staatsblad* van 23 december 2005.

services postaux de la Communauté. Cette disposition interdit aux États membres d'accorder ou de maintenir en vigueur des droits exclusifs ou spéciaux pour la mise en place et la prestation de services postaux. C'est la raison pour laquelle le Conseil d'État propose de modifier l'article 428, 3° afin que la définition vise également les autres timbres adhésifs nationaux ou étrangers, les timbres qui sont imprimés sur les documents émis par bpost ou la poste d'un autre État ainsi que timbres qui sont imprimés sur les documents et sur des valeurs d'affranchissement représentée par des empreintes de machines ou par des symboles émis ou reconnus par une entreprise offrant des services postaux;

4° enfin, cet article définit les dispositifs de sécurité en se référant à la directive 2014/62/UE. Il s'agit des hologrammes, des filigranes et des autres éléments servant à protéger la monnaie contre la contrefaçon ou la falsification.

Ces définitions permettent de simplifier le libellé des incriminations. Celles-ci ne comportent plus une énumération des différents titres, des différents objets ou moyens de fabrication de la monnaie et des titres, etc. mais elles s'appuient sur la terminologie proposée dans l'article 428 ce qui permet de couvrir tous les termes utilisés dans le Code pénal actuel.

L'article 428 proposait une définition de la monnaie. Dans son avis⁴²⁸, le Conseil d'État suggère de retirer cette définition du titre 4 et de l'intégrer dans le titre préliminaire car la monnaie est une notion qui est également utilisée dans le titre 5. En effet, l'article 448, qui incrimine la tromperie sur la valeur de la monnaie, fait référence à la notion de monnaie telle que définie à l'article 428. La notion de monnaie se trouve désormais définie dans l'article 79, 26°.

Section 2

*La protection de la monnaie, des titres,
du matériel de fabrication de la monnaie ou
des titres et des dispositifs de sécurité*

À l'heure actuelle, les incriminations portant sur les pièces, les billets de banque et les titres se recoupent largement. Les infractions concernant le matériel de fabrication de la monnaie et des titres et les dispositifs

wat betreft de volledige voltooiing van de interne markt voor postdiensten in de Gemeenschap. Deze bepaling verbiedt het de nationale overheden om exclusieve of bijzondere rechten voor het vestigen of aanbieden van postdiensten te verlenen of in stand te houden. Om die reden stelt de Raad van State voor om het artikel 428, 3° te wijzigen zodat ook de andere nationale en buitenlandse plakzegels, de zegels die gedrukt worden op de documenten die bpost of de post van een andere staat uitgeeft evenals de zegels die gedrukt worden op de documenten en de frankeerwaarde die vertegenwoordigd worden door afdrucken van machines of door symbolen die uitgegeven worden of erkend worden door een onderneming die postdiensten aanbiedt, onder de definitie vallen;

4° tenslotte definieert dit artikel de veiligheidskenmerken door te refereren aan de Richtlijn 2014/62/EU. Het gaat over hologrammen, watermerken of andere muntbestanddelen die worden gebruikt om de munt tegen namaking of vervalsing te beveiligen.

Door deze definities kunnen de bewoordingen van de strafbaarstellingen vereenvoudigd worden. Deze bevatten geen opsomming meer van de verschillende effecten, van de verschillende voorwerpen of middelen die dienen voor het vervaardigen van munten en effecten, enz., maar zijn gebaseerd op de in artikel 428 voorgestelde terminologie waaronder alle in het huidige Strafwetboek gehanteerde termen kunnen vallen.

Het artikel 428 stelde een definitie voor van de munt. In zijn advies⁴²⁸ suggereert de Raad van State om deze uit de titel 4 te halen en te integreren in de voorafgaande titel want de munt is een begrip die ook gebruikt wordt in titel 5. Het artikel 448 die de bedriegerij omtrent de waarde van de munt strafbaar stelt verwijst naar het begrip munt zoals gedefinieerd in artikel 428. Het begrip munt wordt vanaf nu gedefinieerd in artikel 79, 26°.

Afdeling 2

*Bescherming van de munt, van de effecten,
van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of
de effecten en van de veiligheidskenmerken.*

Momenteel overlappen de strafbare feiten die betrekking hebben op muntstukken, bankbiljetten en effecten elkaar grotendeels. De misdrijven inzake het materiaal voor het vervaardigen van de munt en van de effecten

⁴²⁸ Avis du Conseil d'État n° 64.121/1, n° 22.

⁴²⁸ Advies van de Raad van State n° 64.121/1, nr. 22.

de sécurité sont également analogues⁴²⁹. Or, ces dispositions se trouvent dans des chapitres distincts du Code pénal. En conséquence, les dispositions de faux monnayage manquent d'uniformité et de clarté.

Pour améliorer la lisibilité et la cohérence de ces dispositions, le projet de texte propose de les rassembler dans une seule section⁴³⁰. Les incriminations sont également simplifiées et plus compréhensibles puisqu'elles se réfèrent uniquement aux termes "monnaie", "titre", et "matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres".

Ainsi, la section 2 incrimine les comportements suivants:

— la contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres (article 430);

— la mise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres (article 431);

— le transfert de fausse monnaie ou de faux titres (article 432);

— le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité (article 433);

— la remise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres reçus de bonne foi (article 434).

La section 2 débute avec une disposition commune.

en veiligheidskenmerken zijn eveneens vergelijkbaar⁴²⁹. Toch staan deze bepalingen in aparte hoofdstukken van het Strafwetboek. De bepalingen inzake valsmunterij zijn derhalve niet uniform en niet duidelijk genoeg.

Om de leesbaarheid en coherentie van deze bepalingen te verbeteren, stelt de ontwerptekst voor ze onder één enkele afdeling samen te brengen⁴³⁰. De strafbare feiten worden eveneens vereenvoudigd en verduidelijkt doordat ze enkel verwijzen naar de termen "munt", "effect", en "materiaal voor het vervaardigen van de munten en van de effecten".

Zo maakt afdeling 2 de volgende gedragingen strafbaar:

— namaking en vervalsing van de munt, van de effecten, en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de effecten (artikel 430);

— in omloop brengen van valse munten of valse effecten (artikel 431);

— overdracht van valse munten of valse effecten (artikel 432);

— overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken (artikel 433);

— weer in omloop brengen van de valse munt of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn (artikel 434).

Afdeling 2 begint met een gemeenschappelijke bepaling.

⁴²⁹ La contrefaçon et la falsification du matériel destiné à la fabrication de la monnaie sont inscrites dans le chapitre III du titre II du Livre II du Code pénal consacré aux actes préparatoires du faux monnayage. Mais le projet de texte propose de les intégrer aux dispositions qui sanctionnent la contrefaçon, l'altération et la falsification de la monnaie et des titres dès lors que toutes ces dispositions sont étroitement liées.

⁴³⁰ Ces incriminations rassemblent les dispositions pénales prescrites par le chapitre Ier du titre III du Livre II du Code pénal consacré à la fausse monnaie (articles 160, 161, 162, 163, 168, 169 et 170 du Code pénal) et du chapitre II de ce même titre portant sur la contrefaçon des effets publics, des actions, des obligations, des coupons d'intérêt et des billets de banque autorisés par la loi (articles 173, 174, 175, 176, 177 et 178 du Code pénal). Elle reprend également quelques incriminations inscrites dans le chapitre III visant la contrefaçon ou la falsification des timbres, poinçons, marques, etc. (articles 180, alinéas 3 et 4, 186, alinéas 3 et 4, 185bis, 187bis du Code pénal).

⁴²⁹ Namaking en vervalsing van gereedschap voor het vervaardigen van munten staan beschreven in hoofdstuk III van titel II van Boek II van het Strafwetboek dat gewijd is aan de voorbereidende handelingen op het gebied van valsemunterij. De ontwerptekst stelt echter voor deze op te nemen in de bepalingen die de namaak, verandering en vervalsing van munten en effecten strafbaar stellen, aangezien al deze bepalingen nauw met elkaar samenhangen.

⁴³⁰ Deze strafbare feiten groeperen de strafbepalingen die omschreven worden in hoofdstuk I van titel III van Boek II van het Strafwetboek dat gewijd is aan valse munten (artikelen 160, 161, 162, 163, 168, 169 en 170 van het Strafwetboek) en in hoofdstuk II van dezelfde titel met betrekking tot het namaken van openbare effecten, aandelen, schuldbrieven, rentebewijzen en bij de wet toegelaten bankbiljetten (artikelen 173, 174, 175, 176, 177 en 178 van het Strafwetboek). Een aantal strafbare feiten worden overgenomen uit hoofdstuk III, gericht op het namaken of vervalsen van stempels, keurstempels, merken, enz. (artikelen 180, leden 3 en 4, 186, leden 3 en 4, 185bis, 187bis van het Strafwetboek).

Art. 429

Disposition commune

L'article 429 est un article commun aux dispositions de la section 2 consacrée à la protection de la monnaie, des titres, du matériel de fabrication de la monnaie et des titres et des dispositifs de sécurité. Cette disposition reprend, dans une alinéa 1er, les articles 170*bis* et 177*bis* du Code pénal qui ont été introduits dans le Code pénal par la loi du 18 octobre 2017 transposant la directive 2014/62/UE.

Cet alinéa vise à protéger la monnaie avant que celle-ci soit officiellement mise en circulation⁴³¹. Les travaux préparatoires de la loi du 18 octobre 2017 stipule que les articles 170*bis* et 177*bis* concernent les contrefacteurs qui, avant la mise en circulation des billets et des pièces, disposent des éléments d'information leur permettant de copier les futures monnaies⁴³².

Dans un alinéa 2, l'article 429 dispose que les peines prévues pour les infractions concernant l'euro décrites dans la section 2 sont applicables aux mêmes infractions commises à l'égard de la monnaie n'ayant plus cours légal ou dont l'émission n'est plus autorisée suite à l'introduction ou l'adoption de l'euro fiduciaire.

Cette disposition reprend l'article 192*bis* qui a été inséré dans le Code pénal par la loi précitée du 4 avril 2001. Le projet de Code pénal améliore la rédaction de la disposition afin que celle-ci soit plus claire. Cet article évite que les contrefacteurs fabriquent des fausses pièces et faux billets de banque libellés en ancienne monnaie pour tenter de les échanger contre des euros⁴³³.

Art. 430

La contrefaçon et la falsification
de la monnaie, des titres et du matériel destiné
à la fabrication de la monnaie ou des titres

L'article 430 regroupe dans une seule disposition les infractions relatives à la contrefaçon et à la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres.

⁴³¹ Considérant 12 de la directive 2014/62/UE.

⁴³² *Doc. parl.*, Chambre, sess. ord., 2016-2017, DOC 54 2589/001, p. 21.

⁴³³ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 202 et 203.

Art. 429

Gemeenschappelijke bepaling

Artikel 429 is een gemeenschappelijk artikel voor de bepalingen van afdeling 2 dat gewijd is aan de bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken. Het eerste lid van deze bepaling herneemt de artikelen 170*bis* en 177*bis* van het Strafwetboek die in het Strafwetboek opgenomen werden door de wet van 8 oktober 2017 tot omzetting van Richtlijn 2014/62/EU.

Dit lid is gericht op de beveiliging van de munt vóór deze officieel in omloop gebracht wordt⁴³¹. De voorbereidende werken van de wet van 18 oktober 2017 bepalen dat de artikelen 170*bis* en 177*bis* betrekking hebben op vervalsers die, voordat biljetten en munten in omloop komen, over bepaalde informatie beschikken waardoor ze toekomstige munten kunnen kopiëren⁴³².

Het tweede lid van artikel 429 bepaalt dat de straffen die voorzien zijn voor de misdrijven met betrekking tot de euro die beschreven staan in afdeling 2, ook gelden voor dezelfde misdrijven die gepleegd worden ten overstaan van de munt die niet wettelijk gangbaar meer is of waarvan de uitgifte niet meer toegelaten is ingevolge de introductie of de aanneming van de chartale euro.

Deze bepaling herneemt artikel 192*bis* dat aan het Strafwetboek toegevoegd werd door de bovenvermelde wet van 4 april 2001. Het ontwerp van Strafwetboek verbetert de formulering van de bepaling om deze duidelijker te maken. Dit artikel voorkomt het vervaardigen door namakers van valse muntstukken en valse bankbiljetten uitgedrukt in een oude munteenheid om te proberen deze uit te wisselen tegen euro's⁴³³.

Art. 430

Namaking en vervalsing van de munt,
van de effecten en van het materiaal bestemd
tot het vervaardigen van de munt of van de effecten

Artikel 430 brengt de misdrijven in verband met namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munten of van de effecten samen onder één bepaling.

⁴³¹ Overweging 12 van Richtlijn 2014/62/EU.

⁴³² *Parl. doc.*, Kamer, gewone zitting, 2016-2017, DOC 54 2589/001, blz. 21.

⁴³³ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 202 en 203.

Le nouvel article ne se réfère plus à l'acte d'altération de monnaies visés par les articles 161 et 163 du Code pénal. L'altération consiste à diminuer, dans une intention frauduleuse, la valeur intrinsèque des pièces de monnaie par la modification de leur poids ou de leur substance. Cet agissement se recoupe avec l'acte de falsification. Cette notion a donc perdu toute utilité et c'est la raison pour laquelle le projet de loi ne retient que l'hypothèse de la falsification. Pour la doctrine, la falsification est aux titres et aux billets ce que l'altération est aux pièces de monnaie. La suppression de ce terme vise à simplifier et uniformiser les dispositions en matière de faux monnayage. Cette modification est en lien avec l'article 79, 26°, du projet consacré à la définition de la monnaie laquelle englobe les notions de billets et de pièces de monnaie.

Le paragraphe 1er de l'article 430 définit ces infractions (1°). Ce paragraphe précise en outre quel est l'élément moral exigé pour la réalisation de ces infractions (2°). Le paragraphe 2 détermine quel est le niveau de peines sanctionnant ces infractions (3°).

1° Définitions:

L'article 430, § 1er, définit la contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres en se basant sur les définitions que comporte la circulaire n° 1/2013 du Collège des procureurs généraux relative à la lutte contre le faux monnayage⁴³⁴.

L'alinéa 1er du paragraphe 1er est relatif à la contrefaçon de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres. Celle-ci consiste dans le chef de son auteur à imiter, dans une intention frauduleuse, de la monnaie, des titres ou du matériel véritables par la fabrication de monnaies, de titres ou de matériel non authentiques. Cette disposition rassemble les incriminations décrites aux articles 160, 162, 173, 174, 175, 180, alinéas 3 et 4 et 186, alinéas 3 et 4, du Code pénal. La contrefaçon suppose la création de monnaie, de titres, de matériel nouveaux et doit imiter les caractères essentiels de la monnaie, des billets, etc. Par exemple, l'empreinte apposée sur les pièces de

Het nieuwe artikel verwijst niet langer naar het veranderen van munten zoals bedoeld in artikelen 161 en 163 van het Strafwetboek. Verandering bestaat uit het met bedrieglijk opzet verminderen van de intrinsieke waarde van muntstukken door wijziging van hun gewicht of substantie. Deze handeling komt overeen met vervalsing. Omdat dit begrip dus geen enkel nut meer heeft, behoudt het wetsontwerp enkel nog de term "vervalsing". Voor de rechtsleer is vervalsing van effecten en biljetten hetzelfde als wat verandering is voor muntstukken. De opheffing van deze term is gericht op het vereenvoudigen en uniformiseren van de bepalingen op het gebied van valsemunterij. Deze wijziging is verwant met artikel 79, 26° van het ontwerp gewijd aan de definitie van de munt, die de begrippen biljetten en muntstukken inhoudt.

Paragraaf 1 van artikel 430 definieert de misdrijven (1°). Deze paragraaf specificeert bovendien wat het vereiste moreel bestanddeel is voor het plegen van deze misdrijven (2°). Paragraaf 2 bepaalt welk strafniveau op deze misdrijven staat (3°).

1° Definities:

Artikel 430, § 1 definieert namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten op basis van de definities omvat in de omzendbrief nr. 1/2013 van het College van procureurs-generaal inzake de bestrijding van valsemunterij⁴³⁴.

Het eerste lid van paragraaf 1 behandelt het namaken van de munt, van de effecten en van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten. Dit bestaat uit het met bedrieglijk opzet namaken, door de dader, van de echte munt, effecten of materiaal bestemd tot het vervaardigen van niet-authentieke munten, effecten of gereedschappen. Deze bepaling brengt de strafbare feiten samen die beschreven staan in de artikelen 160, 162, 173, 174, 175, 180, derde en vierde lid, en 186, derde en vierde lid, van het Strafwetboek. Namaking veronderstelt het vervaardigen van de munt, de effecten, of nieuw materiaal en moet de essentiële kenmerken imiteren van de munten, biljetten, enz. Bijvoorbeeld, de

⁴³⁴ Circulaire n° 1/2013 du Collège des procureurs généraux près les Cours d'appel du 15 janvier 2013 – Circulaire commune du ministre de l'Intérieur, du ministre de la Justice et du Collège des procureurs généraux, relative à la lutte contre le faux monnayage (de l'euro). La circulaire reprend les définitions que comporte l'ouvrage de M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Les crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952.

⁴³⁴ Omzendbrief nr. 1/2013 van het College van Procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 15 januari 2013 – Gezamenlijke circulaire van de minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal, inzake de bestrijding van valsmunterij (van de euro). De omzendbrief neemt de definities over uit het naslagwerk van M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952.

monnaie qui en garantit l'authenticité doit être imitée⁴³⁵ pour constituer une contrefaçon.

L'alinéa 2 porte sur la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres. Ce fait consiste dans le chef de son auteur à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, à la vraie monnaie, aux vrais titres ou au vrai matériel avec une intention frauduleuse pour leur faire subir des modifications. Cette infraction vise à reprendre les articles 161, 163, 173, 174, 175, 180, alinéas 3 et 4 et 186, alinéas 3 et 4, du Code pénal. La définition de la falsification couvre la notion d'altération de monnaie qui ne se retrouve plus dans le projet de texte. Une falsification d'un billet de banque pourrait être, par exemple, la modification de son numéro d'ordre⁴³⁶. La falsification peut également consister à modifier la matière qui constitue la pièce en remplaçant l'or ou l'argent par un autre métal ou modifier le signe indiquant la valeur de la pièce⁴³⁷.

La distinction essentielle entre la contrefaçon et la falsification repose sur la matière même du délit⁴³⁸. La contrefaçon vise la création de nouvelles pièces de monnaie, de nouveaux titres, etc. alors que la falsification portent sur des pièces de monnaie, des billets de banques, des titres, etc. déjà existants.

2° L'élément moral

Les infractions de contrefaçon et de falsification de monnaie, de titres et de matériel destiné à la fabrication de monnaie et de titres requièrent un élément moral même si les dispositions légales qui incriminent ces faits ne le prévoient pas explicitement. La fausse monnaie est considérée comme un faux et nécessite un dol spécial comme le faux en écriture⁴³⁹. Partant, la contrefaçon et la falsification doivent être réalisée avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, soit que l'auteur ait cherché à se procurer à lui-même ou

afdruk die aangebracht wordt op de muntstukken en die de authenticiteit ervan garandeert, moet nagemaakt worden⁴³⁵ opdat er van namaking sprake kan zijn.

Het tweede lid heeft betrekking op het vervalsen van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten. Dit bestaat uit het met bedrieglijk opzet schenden, door de dader, van de echte munt, van de effecten of van het materiaal, teneinde hieraan wijzigingen aan te brengen. Door dit misdrijf worden de artikelen 161, 163, 173, 174, 175, 180, derde en vierde lid, en 186, derde en vierde lid, van het Strafwetboek hernomen. De definitie van vervalsing omvat het begrip van verandering van munten dat niet langer in de ontwerp tekst te vinden is. De vervalsing van een bankbiljet zou bijvoorbeeld het wijzigen van het serienummer ervan kunnen zijn⁴³⁶. Vervalsing kan eveneens bestaan uit het wijzigen van het materiaal waaruit de munt bestaat door het vervangen van goud of zilver door een ander metaal of het wijzigen van het geldteken dat de waarde van de munt aangeeft⁴³⁷.

Het essentiële onderscheid tussen namaking en vervalsing berust op het voorwerp van het strafbare feit zelf⁴³⁸. Namaking is gericht op het vervaardigen van nieuwe muntstukken, nieuwe effecten, enz., terwijl vervalsing betrekking heeft op reeds bestaande muntstukken, bankbiljetten, effecten, enz.

2° Het moreel bestanddeel

De misdrijven van namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en van de effecten vereisen een moreel bestanddeel, zelfs indien de wettelijke bepalingen die deze feiten strafbaar stellen dit niet expliciet voorschrijven. Valse munten worden beschouwd als een vervalsing en vereisen een bijzonder opzet, zoals bij valsheid in geschriften⁴³⁹. Bijgevolg moeten namaak en vervalsing gepleegd worden met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, doordat de dader

⁴³⁵ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Le crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952, p. 290; J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 18.

⁴³⁶ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 26.

⁴³⁷ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 18.

⁴³⁸ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Le crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952, p. 295.

⁴³⁹ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 375 et sv., J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 21.

⁴³⁵ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952, 290; J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, blz. 18.

⁴³⁶ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 26.

⁴³⁷ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 18.

⁴³⁸ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952, 295.

⁴³⁹ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 375 e.v., J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 21.

à autrui un bénéfice illicite, soit qu'il ait tenté de porter atteinte à la confiance publique, soit qu'il ait poursuivi tout autre motif criminel. Il s'agit d'un dol spécial implicite qui résulte du fait lui-même⁴⁴⁰.

C'est pourquoi le projet de texte propose de clarifier les dispositions pénales définies au paragraphe 1er en intégrant un élément moral dans la description des incriminations. Les infractions doivent être commises "dans une intention frauduleuse".

3° Le niveau de peines

Le paragraphe 2 de l'article 430 détermine les peines sanctionnant les faits de contrefaçon et de falsification.

À l'heure actuelle, la plupart des infractions de faux monnayage sont punies de peines criminelles. La contrefaçon des monnaies d'or ou d'argent est punie d'une peine de réclusion de dix ans à quinze ans alors que la contrefaçon des monnaies d'autre métal ou des monnaies libellées en euro est assortie d'une peine de réclusion de cinq ans à dix ans. Par contre, la réclusion de cinq ans à dix ans vient sanctionner l'altération des différents métaux. Par ailleurs, le Code pénal punit la contrefaçon et la falsification des billets et des titres de la réclusion de cinq à dix ans, dix à quinze ans ou de quinze à vingt ans. La contrefaçon et la falsification du matériel destiné à la fabrication de monnaie sont assorties de la réclusion de cinq à dix ans. Une amende obligatoire de 26 à 2.000 euros doit être appliquée en vertu de l'article 214 du Code pénal.

Le projet de texte propose de punir la contrefaçon de la monnaie et des titres et la falsification de la monnaie et des titres d'une même peine étant donné qu'il s'agit d'incriminations fort proches protégeant le même intérêt. Les textes en projet prévoient d'assortir ces faits d'une peine de niveau 4 qui est constituée d'un emprisonnement de plus cinq ans à dix ans au plus.

Ce niveau de peines répond au prescrit de l'article 5.3. de la directive 2014/62/UE qui demande aux États membres de prendre les mesures nécessaires pour s'assurer que les faits frauduleux de fabrication ou d'altération de monnaie soient passibles d'une peine maximale d'emprisonnement d'au moins huit ans.

La contrefaçon et la falsification du matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres doivent être punies moins sévèrement que la contrefaçon et la

zichzelf of een ander een onrechtmatig voordeel trachtte te verschaffen, doordat hij probeerde het openbare vertrouwen te ondermijnen, of doordat hij enig ander crimineel motief nastreefde. Het gaat om een impliciet bijzonder opzet dat voortvloeit uit het feit zelf⁴⁴⁰.

Daarom stelt de ontwerptekst voor de in paragraaf 1 gedefinieerde strafbepalingen te verduidelijken door een moreel bestanddeel op te nemen in de beschrijving van de strafbaarstellingen. De misdrijven dienen gepleegd te worden "met bedrieglijk opzet".

3° Het niveau van de straffen

Paragraaf 2 van artikel 430 bepaalt de straffen die op namaking en vervalsing staan.

Momenteel worden de meeste misdrijven inzake valsemunterij bestraft met criminele straffen. Het namaken van gouden of zilveren munten is strafbaar met een staf van tien tot vijftien jaar opsluiting, terwijl het namaken van munten van een ander metaal of munten uitgedrukt in euro strafbaar is met een straf van vijf tot tien jaar opsluiting. Het veranderen van de verschillende metalen is daarentegen strafbaar met een straf van vijf tot tien jaar opsluiting. Het Strafwetboek maakt namaking en vervalsing van biljetten en effecten daarenboven strafbaar met een straf van vijf tot tien jaar, tien tot vijftien jaar, of vijftien tot twintig jaar opsluiting. Namaking en vervalsing van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt is strafbaar met een straf van vijf tot tien jaar opsluiting. Krachtens artikel 214 van het Strafwetboek is een verplichte geldboete van 26 euro tot 2.000 euro van toepassing.

De ontwerptekst stelt voor om de namaking van de munt en van de effecten en de vervalsing van de munt en van de effecten op dezelfde manier te bestraffen gezien het gaat om bijzonder gelijkaardige strafbaarstellingen die dezelfde belangen beschermen. De ontwerptekst beoogt deze feiten strafbaar te maken met een straf van niveau 4, die bestaat uit maximaal vijf tot tien jaar gevangenisstraf.

Dit strafniveau beantwoordt aan wat voorgeschreven wordt door artikel 5.3. van Richtlijn 2014/62/EU, dat de lidstaten verzoekt maatregelen te treffen ter verzekering dat het op bedrieglijke wijze vervaardigen of veranderen van munten strafbaar gesteld wordt met een maximumstraf van ten minste acht jaar gevangenisstraf.

Namaking en vervalsing van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en van de effecten dient minder streng bestraft te worden dan het namaken en

⁴⁴⁰ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 195.

⁴⁴⁰ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 195.

falsification de la monnaie ou des titres eux-mêmes. Ces faits sont sanctionnés d'une peine de niveau 4. C'est pourquoi il est proposé d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 3.

Art. 431

La mise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres

Cet article sanctionne la mise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres. L'alinéa 1er de l'article 431 définit cette infraction comme suit: la mise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés. La mise en circulation est donc la diffusion de la monnaie et des titres dans le circuit des échanges économiques⁴⁴¹.

Cette disposition se fonde sur les articles 168, 169, alinéa 1er, 176 et 177, alinéa 1er, du Code pénal. Les articles 168 et 176 du Code pénal punissent les tiers qui, de concert avec les faussaires ou leurs complices, participent à la mise en circulation de la fausse monnaie ou de faux titres ainsi que l'importation de fausse monnaie et de faux titres sur le territoire belge. Les articles 169, alinéa 1er, et 177, alinéa 1er, sanctionnent les tiers qui se procurent de la fausse monnaie ou des faux titres avec connaissance et qui mettent ceux-ci en circulation. Dans cette hypothèse, les tiers n'ont pas agi de concert avec les faussaires ou leurs complices.

Le Code pénal incrimine la mise en circulation de fausse monnaie uniquement lorsqu'elle est le fait d'une autre personne que le faussaire. Lorsque l'émission est l'œuvre du faussaire, le législateur l'a considéré comme le complément de la contrefaçon ou de l'altération et ne l'a donc pas réprimée en tant que telle.

Ces dispositions sont peu aisées à lire dès lors qu'elles font une distinction portant sur le concert préalable et qu'elles comportent deux références à la participation punissable. Le projet de texte propose de remplacer ces infractions par une disposition générale qui punit la mise en circulation dans le chef de toute personne ce qui allège le libellé de l'incrimination et rend sa lecture plus aisée.

Désormais toute personne est pénalement punissable en cas de mise en circulation de fausse monnaie et de faux titres. La faussaire est visé par l'infraction. Dans ce cas-ci, il y aura concours d'infraction avec l'infraction qui punit la contrefaçon et la falsification.

⁴⁴¹ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions*, Les infractions contre la foi publique, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 18.

vervalsen van de munt of van de effecten zelf. Deze feiten worden bestraft met een straf van niveau 4. Daarom wordt voorgesteld dit misdrijf strafbaar te maken met een straf van niveau 3.

Art. 431

In omloop brengen van valse munten of valse effecten

Dit artikel maakt het in omloop brengen van valse munten of valse effecten strafbaar. Het eerste lid van artikel 431 definieert dit misdrijf als volgt: het in omloop brengen van valse munten of valse effecten is het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten. Het in omloop brengen is dus de verspreiding van de munt en effecten in het economische verkeer⁴⁴¹.

Deze bepaling berust op de artikelen 168, 169, eerste lid, 176 en 177, eerste lid, van het Strafwetboek. De artikelen 168 en 176 van het Strafwetboek bestraffen derde partijen die, in overleg met de vervalsers en hun medeplichtigen, deelnemen aan het in omloop brengen van valse munten of valse effecten, evenals het invoeren op Belgisch grondgebied van valse munten en valse effecten. Artikelen 169, eerste lid, en 177, eerste lid, leggen straffen op voor derden die wetens valse munten of valse effecten aanschaffen en deze in omloop brengen. In dit geval hebben derden niet in overleg met de vervalsers of hun medeplichtigen gehandeld.

Het Strafwetboek maakt het in omloop brengen van valse munten enkel strafbaar wanneer dit gedaan wordt door een ander persoon dan de vervalser. Indien de uitgifte het werk is van de vervalser, beschouwde de wetgever dit als een aanvulling op de namaking of verandering en heeft het dus niet als zodanig gesanctioneerd.

Deze bepalingen zijn moeilijk leesbaar vermits ze een onderscheid maken met betrekking tot het voorafgaand overleg en ze twee verwijzingen inhouden naar strafbare deelneming. De ontwerp tekst stelt voor deze strafbaarstellingen te vervangen door een algemene bepaling die het in omloop brengen door ieder persoon strafbaar maakt, waardoor de bewoording van de strafbaarstelling vereenvoudigd wordt en deze vlotter leesbaar wordt.

Voortaan wordt ieder persoon strafbaar in geval van het in omloop brengen van valse munten of valse effecten. De vervalser wordt ook geviserd door de strafbaarstelling. In dit geval is er een samenloop van misdrijven met het misdrijf dat namaking en vervalsing strafbaar stelt.

⁴⁴¹ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions*, *Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 18.

Les tiers sont également visés par la disposition pénale, que ceux-ci aient agi de concert avec les faussaires ou leurs complices ou bien sans concert avec ceux-ci. L'infraction existe quel que soit la manière dont le tiers se procure les pièces fausses. Le projet de texte ne reprend donc plus la condition selon laquelle l'auteur de l'infraction doit se procurer les fausses pièces de monnaie ou les faux billets et titres avant de les mettre en circulation dans l'hypothèse de la mise en circulation sans concert préalable (articles 169, alinéa 1er et 177, alinéa 1er, du Code pénal).

Le projet de texte propose de ne plus faire référence au mot "émission" mais d'utiliser plutôt les termes de "mise en circulation" dans l'article 431. Le Code pénal fait référence au mot "émission" ou utilise les termes "mise en circulation" de manière arbitraire. La directive 2014/62/UE fait uniquement référence à la mise en circulation. C'est la raison pour laquelle le texte en projet procède de la même manière. Cette précision permet d'uniformiser les dispositions pénales de faux monnayage et de faciliter la lecture de celles-ci.

Le projet de texte propose également de ne plus viser l'acte d'"altération" puisque cette notion est couverte par la falsification (cf. article 430 du projet).

Les articles 168 et 176 du Code pénal punissent également le fait d'introduire de la fausse monnaie et les faux titres sur le territoire belge. Ce fait est visé par l'article 432 du projet de texte portant sur le transfert de fausse monnaie et de faux titres. C'est la raison pour laquelle il ne reprend pas cette incrimination ici.

Le texte incrimine également la mise en circulation de la monnaie ou des titres endommagés. Cet ajout est conforme au règlement (UE) n° 1210/2010 du Parlement européen et du Conseil du 15 décembre 2010 concernant l'authentification des pièces en euros et le traitement des pièces en euros impropres à la circulation.

Pour toutes les pièces endommagées présentées à la Banque Nationale de Belgique, il existe une procédure commune selon laquelle le déposant doit fournir des informations sur l'origine et la cause du dommage. Sur la base de ces informations et après inspection des pièces, un rapport est établi sur le remboursement éventuel. En cas de dossiers suspects, la police fédérale est également informée et une procédure pénale peut être engagée.

À l'instar de l'article 430, le texte en projet intègre un élément moral dans la description de l'infraction. Cet élément moral découle de l'article 213 du Code

Deze strafbepaling is ook gericht tegen derde partijen, ongeacht of deze al dan niet in overleg met de vervalsers of hun medeplichtigen handelden. Het misdrijf werd gepleegd, ongeacht de wijze waarop de derde partij zich de valse munt verschaft. De ontwerptekst herneemt dus niet de voorwaarde die stelt dat de dader van het misdrijf de valse muntstukken of biljetten en effecten moet aanschaffen vóór hij ze in omloop brengt, in geval van het in omloop brengen zonder voorafgaand overleg (artikelen 169, eerste lid en 177, eerste lid, van het Strafwetboek).

De ontwerptekst stelt voor niet langer te verwijzen naar het woord "uitgifte", maar eerder de bewoordingen "in omloop brengen" te gebruiken in artikel 431. Het Strafwetboek verwijst naar het woord "uitgifte" of gebruikt de bewoordingen "in omloop brengen" op willekeurige wijze. Richtlijn 2014/62/EU verwijst enkel naar het in omloop brengen. Daarom volgt de ontwerptekst dezelfde benadering. Deze precisering creëert meer uniformiteit in de strafbepalingen inzake valsmunterij en maakt deze vlotter leesbaar.

De ontwerptekst stelt eveneens voor niet langer het "veranderen" te vermelden, omdat dit begrip al gedekt wordt onder de term vervalsing (zie artikel 430 van het ontwerp).

De artikelen 168 en 176 van het Strafwetboek maken het eveneens strafbaar valse munten en valse effecten in te voeren op Belgisch grondgebied. Dit wordt behandeld door artikel 432 van het ontwerp, dat betrekking heeft op de overdracht van valse munten of valse effecten. Daarom wordt deze strafbaarstelling hier niet hernomen.

De tekst stelt ook het in omloop brengen van beschadigde munten of waardepapieren strafbaar. Deze toevoeging is in overeenstemming met Verordening (EU) nr. 1210/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 15 december 2010 betreffende de echtheidscontrole van euromunten en de behandeling van euromunten die ongeschikt zijn voor circulatie.

Bij alle beschadigde munten die worden aangeboden via de Nationale Bank van België, is er een gezamenlijk uitgewerkte procedure waarbij de deposant informatie moet geven over de herkomst en oorzaak van beschadiging. Op basis van deze informatie en na controle van de munten, wordt een rapport over de eventuele terugbetaling opgemaakt. Bij verdachte dossiers wordt ook de federale politie op de hoogte gebracht en kan hier een strafrechtelijke zaak van komen.

Zoals in artikel 430, neemt de ontwerptekst een moreel bestanddeel op in de beschrijving van het misdrijf. Dit schuldbestanddeel vloeit voort uit artikel 213 van

pénal qui stipule que l'application des peines portées contre ceux qui auront fait usage des monnaies, effets, coupons, billets, sceaux, timbres, poinçons, marques, dépêches télégraphiques et écrits contrefaits, fabriqués ou falsifiés, n'aura lieu qu'autant que ces personnes auront fait usage de la chose fausse, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire. Ainsi, il est précisé que la mise en circulation doit se produire dans une intention frauduleuse.

Dans le Code pénal, la mise en circulation de fausses pièces de monnaie par des tiers en cas de concert avec les faussaires ou leurs complices est punie comme les contrefaçons et les altérations concernées. Il en va de même pour les billets et les titres. La mise en circulation de fausses pièces de monnaie sans concert préalable est punie d'un emprisonnement d'un mois à trois ans. Pour les billets et les titres, la peine est un emprisonnement d'un an à cinq ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal.

La mise en circulation consiste dans l'usage de la fausse monnaie ou des faux titres. Ce comportement est moins grave que la contrefaçon et la falsification qui sont punies d'une peine de niveau 4. C'est pourquoi, la disposition en projet prévoit d'assortir l'incrimination de mise en circulation de fausse monnaie et de faux titres d'une peine de niveau 3 qui est constituée d'un emprisonnement de plus trois ans à cinq ans.

Ce niveau de peine répond à l'article 5.4. de la directive 2014/62/UE qui demande aux États membres de prendre les mesures nécessaires pour s'assurer que la mise en circulation frauduleuse de fausse monnaie soit passible d'une peine maximale d'emprisonnement d'au moins cinq ans.

Les articles 168, 169, 176 et 177 du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément constitutif consiste en une intention spéciale ou en l'adoption délibérée du comportement incriminé et ce, sauf disposition contraire.

Art. 432

Le transfert de fausse monnaie ou de faux titres

Le transfert de fausse monnaie ou de faux titres consiste à importer, exporter, transporter, recevoir ou se procurer de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés

het Strafwetboek dat bepaalt dat de toepassing van de straffen, gesteld tegen hen die gebruik maken van de munten, effecten, rente- of dividendbewijzen, biljetten, zegels, stempels, merken, telegrammen en geschriften welke nagemaakt, valselijk opgemaakt of vervalst zijn, slechts plaatsheeft voor zover die personen van de valse zaak gebruik maken met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden. Er wordt dus gespecificeerd dat het in omloop brengen moet plaatshebben met bedrieglijk opzet.

In het Strafwetboek wordt het in omloop brengen van valse muntstukken door derden in overleg met de vervalsers of hun medeplichtigen bestraft zoals de gereleerde namaking of veranderingen. Dit geldt ook voor biljetten en effecten. Het in omloop brengen van valse muntstukken zonder voorafgaand overleg is strafbaar met een gevangenisstraf van een maand tot drie jaar. Voor biljetten en effecten is dit een gevangenisstraf van één tot vijf jaar. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zeventwintig euro tot tweeduizend euro.

Het in omloop brengen bestaat uit het gebruik van valse munten of valse effecten. Deze gedraging is minder erg dan namaking en vervalsing, waarop een straf van niveau 4 staat. Daarom schrijft de ontwerp-bepaling voor om het in omloop brengen van valse munten en valse effecten strafbaar te maken met een straf van niveau 3, die bestaat uit een gevangenisstraf van meer dan drie jaar tot vijf jaar.

Dit strafniveau beantwoordt aan artikel 5.4. van Richtlijn 2014/62/EU dat de lidstaten verzoekt maatregelen te treffen ter verzekering dat het op bedrieglijke wijze in omloop brengen van valse munten strafbaar gesteld wordt met een maximumstraf van ten minste vijf jaar gevangenisstraf.

De artikelen 168, 169, 176 en 177 van het Strafwetboek zijn expliciet gericht op de poging. De ontwerp-tekst verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging in feite altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het constitutieve bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit het opzettelijk aannemen van het strafbare gedrag, voor zover niet anders is bepaald.

Art. 432

Overdracht van valse munten of valse effecten

De overdracht van valse munten of valse effecten is het invoeren, uitvoeren, vervoeren, ontvangen of zich aanschaffen, van nagemaakte, vervalste of beschadigde

ou endommagés dans le but de les mettre en circulation. Cette disposition se calque sur les articles 169, alinéa 2, et 177, alinéa 2, du Code pénal qui ont été modifiés récemment par la loi précitée du 18 octobre 2017 transposant la directive 2014/62/UE. La modification apportée par cette loi avait pour but d'également viser l'acte consistant dans l'importation, l'exportation et le transport de la fausse monnaie dès lors que ces actions sont spécifiquement reprises par la directive.

Le simple fait de se procurer ou d'avoir reçu de la fausse monnaie ou des faux titres ou d'avoir importé de la fausse monnaie ou des faux titres sur le territoire belge est pénalement punissable pour autant que le but de ces actions est de mettre la monnaie et les titres en circulation.

Suite à l'avis 64.126 / 1 du Conseil d'État, il a été décidé d'utiliser la terminologie "*zich aanschaffen*" comme équivalent néerlandais pour "*se procurer*". Les articles 433 et 448 ont été adaptés au terme "*aanschaffen*".

Le texte incrimine également le transfert de la monnaie ou des titres endommagés. Cet ajout est conforme au règlement (UE) n° 1210/2010 du Parlement européen et du Conseil du 15 décembre 2010 concernant l'authentification des pièces en euros et le traitement des pièces en euros impropres à la circulation.

Pour toutes les pièces endommagées présentées à la Banque Nationale de Belgique, il existe une procédure commune selon laquelle le déposant doit fournir des informations sur l'origine et la cause du dommage. Sur la base de ces informations et après inspection des pièces, un rapport est établi sur le remboursement éventuel. En cas de dossiers suspects, la police fédérale est également informée et une procédure pénale peut être engagée.

Le projet de texte n'apporte pas de précision spécifique en ce qui concerne l'élément moral étant donné que les articles 169 et 177 sont suffisamment clairs sur ce point. Une intention spéciale est requise pour la réalisation de l'infraction. Cet élément moral découle des mots "dans le but de les mettre en circulation".

Le projet de texte est assorti du même niveau de peine que celui qui réprime la mise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres (article 431). Le commentaire développé à cet article peut être repris ici. De plus, le droit pénal européen place ces deux comportements à un même niveau du point de vue de la répression. La directive 2014/62/UE demande en effet que la mise en circulation frauduleuse de fausse monnaie et le fait

munt of effecten, met het oogmerk om deze in omloop te brengen. Deze bepaling is gebaseerd op de artikelen 169, tweede lid, en 177, tweede lid, van het Strafwetboek, die onlangs gewijzigd werden door de bovenvermelde wet van 18 oktober 2017 ter omzetting van Richtlijn 2014/62/EU. De door deze wet aangebrachte wijziging was bedoeld om zich eveneens te richten op het invoeren, uitvoeren en vervoeren van valse munten, vermits deze handelingen specifiek worden overgenomen door de richtlijn.

Het zich eenvoudigweg verschaffen of het ontvangen hebben van de valse munt of valse effecten of het ingevoerd hebben van de valse munt of valse effecten op het Belgisch grondgebied is strafbaar zolang deze handelingen erop gericht zijn de munt en de effecten in omloop te brengen.

In navolging van het advies 64.126/1 van de Raad van State werd geopteerd gebruik te maken van de terminologie "*zich aanschaffen*" als de Nederlandse equivalent voor "*se procurer*". De artikelen 433 en 448 werden aangepast aan de term "*zich aanschaffen*".

De tekst stelt ook de overdracht van beschadigde munten of waardepapieren strafbaar. Deze toevoeging is in overeenstemming met Verordening (EU) nr. 1210/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 15 december 2010 betreffende de echtheidscontrole van euromunten en de behandeling van euromunten die ongeschikt zijn voor circulatie.

Bij alle beschadigde munten die worden aangeboden via de Nationale Bank van België, is er een gezamenlijk uitgewerkte procedure waarbij de deposant informatie moet geven over de herkomst en oorzaak van beschadiging. Op basis van deze informatie en na controle van de munten, wordt een rapport over de eventuele terugbetaling opgemaakt. Bij verdachte dossiers wordt ook de federale politie op de hoogte gebracht en kan hier een strafrechtelijke zaak van komen.

Het ontwerp geeft geen bijzondere precisering in verband met het moreel bestanddeel, gezien de artikelen 169 en 177 voldoende duidelijk zijn op dit punt. Een bijzonder opzet is vereist voor het plegen van het misdrijf. Dit schuldbestanddeel vloeit voort uit de woorden "met het oogmerk deze in omloop te brengen".

Het ontwerp voorziet hetzelfde strafniveau als het niveau dat van toepassing is op het in omloop brengen van valse munten of valse effecten (artikel 431). Het commentaar dat bij dit artikel werd gegeven, kan hier overgenomen worden. Het Europese strafrecht plaatst deze twee gedragingen bovendien op hetzelfde niveau wat de bestraffing betreft. Richtlijn 2014/62/EU verzoekt het op bedrieglijke wijze in omloop brengen van valse

d'importer, d'exporter, de transporter, de recevoir ou de se procurer de la fausse monnaie dans le but de la mettre en circulation et en sachant qu'elle est fausse soit passibles d'une peine maximale d'emprisonnement d'au moins cinq ans.

Les articles 169, et 177 du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément constitutif consiste en une intention spéciale ou en l'adoption délibérée du comportement incriminé et ce, sauf disposition contraire.

Art. 433

Le transfert de matériel destiné
à la fabrication de la monnaie ou
des dispositifs de sécurité

Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité consiste à recevoir, se procurer et posséder dans une intention frauduleuse du matériel contrefait ou falsifié destiné à la fabrication de la monnaie, du vrai matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des dispositifs de sécurité. Cette disposition se base sur les articles 185*bis* et 187*bis* du Code pénal.

Le transfert suppose de recevoir, se procurer ou posséder du matériel de fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité servant à protéger la monnaie. Les actes consistant dans l'importation, l'exportation et le transport ne sont pas visés ici contrairement à l'article 432 sanctionnant le transfert de fausse monnaie et de faux titres. Ils ne sont en effet pas visés par l'incrimination actuelle.

L'incrimination porte à la fois sur le matériel contrefait ou falsifié ou le vrai matériel de fabrication de la monnaie. La monnaie étrangère est également protégée étant donné que la définition du terme "monnaie" vise aussi les billets ayant cours légal dans un autre État ou dont l'émission est autorisée par une loi d'un autre État ainsi que les pièces de monnaie ayant cours légal dans un autre État. La disposition porte également sur les dispositifs de sécurité servant à

munten en het invoeren, uitvoeren, vervoeren, ontvangen of zich verschaffen van valse munten met het oog op het in omloop brengen ervan in de wetenschap dat ze vals zijn, strafbaar te stellen met een maximumstraf van minstens vijf jaar gevangenisstraf.

De artikelen 169 en 177 van het Strafwetboek viseren uitdrukkelijk de poging. Het ontwerp verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging in feite altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het constitutieve bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit het opzettelijk aannemen van het strafbare gedrag, voor zover niet anders is bepaald.

Art. 433

Overdracht van materiaal bestemd
tot het vervaardigen van de munt of
van de veiligheidskenmerken

De overdracht van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken is het met bedrieglijk opzet ontvangen, zich verschaffen en of in bezit hebben van hetzij het nagemaakte of vervalste materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt, hetzij het echte materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en van veiligheidskenmerken. Deze bepaling is gebaseerd op de artikelen 185*bis* en 187*bis* van het Strafwetboek.

De overdracht veronderstelt het ontvangen, zich verschaffen of in bezit hebben van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken om de munt te beveiligen. Handelingen die bestaan uit het invoeren, uitvoeren en vervoeren worden hier niet bedoeld, in tegenstelling tot in artikel 432, dat de overdracht van valse munten en valse effecten strafbaar maakt. Ze worden dus niet beoogd door de huidige strafbaarstelling.

De strafbaarstelling heeft zowel betrekking op nagemaakt of vervalst materiaal als op het echte materiaal voor de vervaardiging van de munt. Buitenlandse munten worden eveneens beschermd, aangezien de definitie van de term "munt" ook biljetten beoogt die wettelijk gangbaar zijn in een ander land of waarvan de uitgifte is toegelaten door een wet van een ander land, evenals muntstukken die wettelijk gangbaar zijn in een ander land. De bepaling heeft eveneens betrekking op

protéger la monnaie⁴⁴². L'incrimination protégeant les dispositifs de sécurité sanctionne l'action de fabriquer des dispositifs⁴⁴³. Ce fait n'est pas repris dans le projet de texte car il est visé par le fait de posséder. Celui qui fabrique un dispositif de sécurité le possède.

Les articles 185*bis* et 187*bis* du Code pénal indiquent expressément que la personne doit avoir agi dans une intention frauduleuse pour être poursuivi et sanctionné. Cet élément moral est repris dans le projet de texte.

À l'heure actuelle ces dispositions sont punies d'un emprisonnement de huit jours à un an. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des dispositifs de sécurité doit être puni moins sévèrement que le transfert de fausse monnaie ou de faux titres qui est puni d'une peine de niveau 3. C'est pourquoi il est proposé d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 2.

Art. 434

La remise en circulation de fausse monnaie
ou de faux titres reçus de bonne foi

La remise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres reçus de bonne foi consiste à remettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés, reçus pour bons mais dont on a vérifié les vices après réception. La disposition en projet correspond aux articles 170 et 178 du Code pénal.

Le texte incrimine également la remise en circulation de la monnaie ou des titres endommagés. Cet ajout est conforme au règlement (UE) n° 1210/2010 du Parlement européen et du Conseil du 15 décembre 2010 concernant l'authentification des pièces en euros et le traitement des pièces en euros impropres à la circulation.

Pour toutes les pièces endommagées présentées à la Banque Nationale de Belgique, il existe une procédure commune selon laquelle le déposant doit fournir

⁴⁴² Article 7, 2°, de la loi du 18 octobre 2017 transposant la directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil.

⁴⁴³ Article 185*bis*, alinéa 4, du Code pénal.

veiligheidskenmerken om munten te beveiligen⁴⁴². De strafbaarstelling die veiligheidskenmerken beschermt, maakt het strafbaar deze kenmerken te vervaardigen⁴⁴³. Dit wordt niet in het ontwerp hernomen, aangezien dit gedekt wordt door het in bezit hebben. Een persoon die een veiligheidskenmerk vervaardigt, heeft dit immers in bezit.

De artikelen 185*bis* en 187*bis* van het Strafwetboek wijzen er uitdrukkelijk op dat de persoon met bedrieglijk opzet diende te handelen om vervolgd en bestraft te worden. Dit moreel bestanddeel wordt hernomen in het ontwerp.

Momenteel staat op deze bepalingen een gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zeventwintig euro tot tweeduizend euro. De overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en veiligheidskenmerken moet minder streng bestraft worden als de overdracht van valse munten of valse effecten, waarop een straf van niveau 3 staat. Daarom wordt voorgesteld dit misdrijf strafbaar te maken met een straf van niveau 2.

Art. 434

Weer in omloop brengen van de valse munt of
valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn

Het weer in omloop brengen van de valse munt of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn, is het met bedrieglijk opzet weer in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munten of effecten, die voor goede ontvangen zijn maar waarvan men de ondeugdelijkheid na ontvangst heeft vastgesteld. Deze bepaling komt overeen met de artikelen 170 en 178 van het Strafwetboek.

De tekst stelt ook het opnieuw in omloop brengen van beschadigde munten of waardepapieren strafbaar. Deze toevoeging is in overeenstemming met Verordening (EU) nr. 1210/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 15 december 2010 betreffende de echtheidscontrole van euromunten en de behandeling van euromunten die ongeschikt zijn voor circulatie.

Bij alle beschadigde munten die worden aangeboden via de Nationale Bank van België, is er een gezamenlijk

⁴⁴² Artikel 7, 2°, van de wet van 18 oktober 2017 houdende de omzetting van Richtlijn 2014/62/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsemunterij en ter vervanging van Kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad.

⁴⁴³ Artikel 185*bis*, vierde lid, van het Strafwetboek.

des informations sur l'origine et la cause du dommage. Sur la base de ces informations et après inspection des pièces, un rapport est établi sur le remboursement éventuel. En cas de dossiers suspects, la police fédérale est également informée et une procédure pénale peut être engagée.

Cette infraction vise le contrevenant qui n'a pas connaissance de la fausseté de la monnaie ou des titres au moment où il reçoit ceux-ci et qui les remet dans le circuit des échanges économiques en sachant qu'ils sont faux. L'auteur de cette infraction commet une fraude car, en remettant de la fausse monnaie ou des faux titres en circulation, il cause un dommage à celui qui reçoit la fausse monnaie ou les faux titres. L'auteur doit avoir agi avec une intention frauduleuse au moment de la remise en circulation.

Suivant l'article 5.5. de la directive 2014/62/UE, les États membres peuvent instaurer des sanctions différentes telles que des peines d'amende ou d'emprisonnement pour la mise en circulation de la fausse monnaie dans le cas où la fausse monnaie a été reçue sans savoir qu'elle était fausse mais a été transmise en sachant qu'elle l'était. L'amende de vingt-six euros à mille euros qui sanctionne le comportement décrit à l'article 170 est donc tout à fait conforme au prescrit de la directive. Par ailleurs, la doctrine considère que cette infraction est sans grande gravité vu la bonne foi du tiers au moment de la réception des monnaies⁴⁴⁴. C'est pourquoi le projet de texte prévoit d'assortir ces faits d'une peine de niveau 1 même si l'article 178 qui porte sur les billets et les titres punit l'infraction de remise en circulation de billets et de titres reçus de bonne foi d'une peine d'emprisonnement d'un mois à un an et/ou d'une peine d'amende de 50 à 1.000 euros.

Les articles 170, et 178 du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément constitutif consiste en une intention spéciale ou en l'adoption délibérée du comportement incriminé et ce, sauf disposition contraire.

Le Conseil d'État a émis une remarque de terminologie sur l'article 434 (point 85). L'article a été adapté dans ce sens.

uitgewerkte procedure waarbij de deposant informatie moet geven over de herkomst en oorzaak van beschadiging. Op basis van deze informatie en na controle van de munten, wordt een rapport over de eventuele terugbetaling opgemaakt. Bij verdachte dossiers wordt ook de federale politie op de hoogte gebracht en kan hier een strafrechtelijke zaak van komen.

Deze strafbaarstelling viseert een overtreder die er geen kennis van heeft dat de munten of effecten vals zijn op het moment dat hij ze ontvangt, en ze weer in het economische verkeer brengt terwijl hij weet dat ze vals zijn. De dader van dit misdrijf pleegt fraude, aangezien hij door het weer in omloop te brengen van de valse munten of valse effecten nadeel veroorzaakt voor de persoon die de valse munten of valse effecten ontvangt. De dader dient met bedrieglijk opzet gehandeld te hebben op het moment van het weer in omloop brengen.

Overeenkomstig artikel 5.5. van Richtlijn 2014/62/EU, kunnen de lidstaten verschillende sancties invoeren, zoals geld- of gevangenisstraffen voor het in omloop brengen van vals geld in geval het valse geld ontvangen werd zonder dat men wist dat het vals was, maar verder doorgegeven werd terwijl men dit wist. De geldboete van zesentwintig euro tot tweeduizend euro waarmee het in artikel 170 beschreven gedrag bestraft wordt, is dus volledig in overeenstemming met wat de richtlijn voorschrijft. De rechtsleer acht dit misdrijf trouwens niet zeer ernstig, gezien de goede trouw op het moment van ontvangst van de munten⁴⁴⁴. Daarom voorziet de ontwerp-tekst deze feiten strafbaar te maken met een straf van niveau 1, ook al bestraft artikel 178, dat betrekking heeft op biljetten en effecten, het misdrijf van het weer in omloop brengen van te goeder trouw ontvangen biljetten en effecten met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en/of een geldboete van 50 tot 1.000 euro.

De artikelen 170 en 178 van het Strafwetboek viseren uitdrukkelijk de poging. Het ontwerp verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging in feite altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het constitutieve bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit het opzettelijk aannemen van het strafbare gedrag, voor zover niet anders is bepaald.

De Raad van State heeft een opmerking gemaakt over de terminologie van artikel 434 (punt 85). Het artikel is op deze manier gewijzigd.

⁴⁴⁴ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 195.

⁴⁴⁴ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 195.

Dispositions particulières

Les monnaies métalliques fabriquées ne sont mises en circulation qu'après vérification de leur titre⁴⁴⁵ et de leur poids. Ces opérations de vérifications sont faites par les fonctionnaires de l'administration des Monnaies⁴⁴⁶. Le Code pénal sanctionne la fraude dans le choix des échantillons destinés à la vérification du poids et du titre de la monnaie à la fin du chapitre consacré à la fausse monnaie métallique.

L'article 171 du Code pénal sanctionne la fraude dans le choix des échantillons de monnaie d'or ou d'argent. Cette infraction est assortie d'une peine de réclusion de quinze à vingt ans. L'article 172 du Code pénal punit la fraude dans le choix des échantillons des monnaies d'autre métal d'une peine de réclusion de cinq à dix ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal.

Il est proposé de ne pas reprendre ces infractions dans le projet de Code pénal étant donné qu'elles ne trouvent pas à s'appliquer dans la pratique. La création de la Banque centrale européenne et les processus européens de sécurité attachés à la fabrication de l'euro sont des facteurs qui tendent à la disparition de cette infraction⁴⁴⁷. De plus, le champ d'application de celles-ci est très limité puisque l'auteur ne peut être que parmi ceux qui ont accès aux échantillons.

Section 3

La mise en circulation illicite de la monnaie et la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules imitant de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

La section 3 rassemble deux dispositions qui sont définies dans des normes différentes mais qui peuvent se rapprocher. Ces dispositions ne constituent pas vraiment des infractions de faux monnayage. Elles portent sur la mise en circulation de monnaie non autorisée ou d'imprimés ou formules ayant l'apparence d'une monnaie, sans intention frauduleuse. Le Code pénal protège

⁴⁴⁵ Le titre est la proportion de métal précieux dans un alliage: J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in Les infractions, Les infractions contre la foi publique, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 21.

⁴⁴⁶ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Les crimes et délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution – Les crimes et délits contre la foi publique*, II, Bruxelles, Bruylant, 1952, p. 315.

⁴⁴⁷ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in Les infractions, Les infractions contre la foi publique, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 21, A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 199.

Bijzondere bepalingen

Vervaardigde muntstukken zullen enkel in omloop gebracht worden na het vaststellen van hun gehalte⁴⁴⁵ en van hun gewicht. Deze keuringen worden uitgevoerd door de ambtenaren van de administratie van de Munt⁴⁴⁶. Het Strafwetboek maakt bedrog strafbaar bij de keuze van de monsters bestemd om het gehalte en het gewicht van munten te keuren, aan het einde van het hoofdstuk dat gewijd is aan valse muntstukken.

Artikel 171 van het Strafwetboek maakt bedrog bij de keuze van de monsters van gouden en zilveren munten strafbaar. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van vijftien tot twintig jaar opsluiting. Artikel 172 van het Strafwetboek bestraft bedrog bij de keuze van de monsters van munten in ander metaal met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro.

Er wordt voorgesteld deze misdrijven niet te herneemen in het ontwerp van Strafwetboek, aangezien ze in de praktijk niet worden toegepast. De oprichting van de Europese Centrale Bank en de Europese veiligheidsprocessen die gepaard gaan met het maken van de euro zijn factoren die bijdragen tot het verdwijnen van dit misdrijf⁴⁴⁷. Het toepassingsgebied ervan is trouwens zeer beperkt gezien de dader tot de personen moet behoren die toegang hebben tot de monsters.

Afdeling 3

Illegaal in omloop brengen van de munt en vervaardigen en in omloop brengen van de drukwerken of formulieren die een munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels nabootsen

Afdeling 3 brengt twee bepalingen samen die onder verschillende noemers gedefinieerd worden, maar met elkaar in verband kunnen worden gebracht. Deze bepalingen zijn in feite geen misdrijven op het gebied van valsmunterij. Ze hebben betrekking op het in omloop brengen van een niet-geautoriseerde munt of drukwerken of formulieren die een gelijkenis vertonen met de munt,

⁴⁴⁵ Het gehalte is de hoeveelheid edelmetaal in een legering: J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 21.

⁴⁴⁶ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, Brussel, Bruylant, 1952, 315.

⁴⁴⁷ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 21, A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 199.

surtout le citoyen qui peut être induit en erreur par ces pratiques. Cette section reprend l'article 178*bis* du Code pénal qui se situe dans un chapitre II*bis* consacré à la protection des signes monétaires ayant cours légal ainsi que l'incrimination prescrite par la loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires.

Art. 435

La mise en circulation illicite d'une monnaie

L'article 435 du projet de texte punit la mise en circulation illicite d'un signe monétaire. Cette infraction consiste à émettre, délibérément, un signe monétaire destiné à circuler dans le public comme moyen de paiement sans y avoir été habilité par l'autorité compétente.

Cette disposition se fonde sur l'article 178*bis* du Code pénal qui a été introduite dans le Code pénal par la loi du 10 décembre 2001 concernant le passage définitif à l'euro⁴⁴⁸. Ce comportement ne constitue pas une infraction de faux monnayage en tant que tel mais une pratique, commise sans intention méchante, qui tend à faire circuler un autre moyen de paiement que l'euro et qui induit donc le public en erreur. Cette incrimination vise donc à éviter la prolifération de signes monétaires non autorisés par la loi⁴⁴⁹. C'est la raison pour laquelle le texte en projet précise que l'infraction doit avoir été commise délibérément.

Dans son avis (point 86), le Conseil d'État constate tout d'abord que l'article 435 sanctionne la mise en circulation d'une "monnaie" alors que l'article 178*bis* du Code pénal actuel incrimine la mise en circulation d'un "signe monétaire". Cette modification est donc en contradiction avec la notion de monnaie définie dans l'article 79, 26°: la monnaie vise les billets ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger, les billets libellés en euros, les billets dont l'émission est autorisée par une loi ou en vertu d'une loi ou par une loi d'un autre État ou en vertu d'une disposition y ayant force de loi ainsi que les pièces de monnaie ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger et les pièces de monnaie libellées en euro.

⁴⁴⁸ *Moniteur belge* du 20 décembre 2001.

⁴⁴⁹ *Doc. parl.*, Chambre, sess. ord., 2001-2002, DOC 55 1460/001, p. 15; J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 29; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 199.

zonder bedrieglijk opzet. Het Strafwetboek beschermt vooral burgers die misleid kunnen worden door deze praktijken. Deze afdeling herneemt 178*bis* van het Strafwetboek dat zich in hoofdstuk II*bis* bevindt en gewijd is aan de bescherming van geldtekens die wettige betaalmiddelen zijn, evenals de door de wet van 11 juni 1889 voorgeschreven strafbaarstelling met betrekking tot drukwerken of formulieren die het voorkomen hebben van bankbiljetten of andere papieren waarden.

Art. 435

Illegaal in omloop brengen van een munt

Artikel 435 van de ontwerptekst bestraft het op illegale wijze in omloop brengen van een geldteken. Dit is het opzettelijk uitgeven van het geldteken bestemd om in het publiek te circuleren als betaalmiddel zonder hiertoe gemachtigd te zijn door de bevoegde overheid.

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 178*bis* van het Strafwetboek dat in het Strafwetboek opgenomen werd door de wet van 10 december 2001 betreffende de definitieve omschakeling op de euro⁴⁴⁸. Deze gedraging vormt geen misdrijf van valsmunterij als zodanig, maar een zonder kwaad opzet begane praktijk waardoor een ander betaalmiddel dan de euro in omloop gebracht wordt en waardoor het publiek dus misleid kan worden. Deze strafbaarstelling beoogt derhalve de verspreiding te vermijden van geldtekens die niet wettelijk toegestaan zijn⁴⁴⁹. Daarom preciseert de ontwerptekst dat het misdrijf opzettelijk gepleegd dient te worden.

De Raad van State stelt in zijn advies eerst vast (punt 86) dat het artikel 435 het in omloop brengen van "de munt" sanctioneert terwijl het artikel 178*bis* van het huidig Strafwetboek het in omloop brengen van een "geldteken" strafbaar stelt. Deze wijziging is dus in tegenspraak met het begrip munt gedefinieerd in artikel 79, 26°: de munt heeft betrekking op de in België of in het buitenland wettelijk gangbare biljetten, de biljetten uitgedrukt in euro, de biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door of krachtens een wet of door een wet van een andere Staat of op grond van een bepaling die in die andere Staat kracht van wet heeft, alsook de in België of in het buitenland wettelijk gangbare muntstukken en de muntstukken uitgedrukt in euro.

⁴⁴⁸ *Belgisch Staatsblad* van 20 december 2001.

⁴⁴⁹ *Parl. St. Kamer* 2001-02, DOC 55 1460/001, blz. 15; J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 29; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 199.

Le Conseil d'État indique ensuite que la mise en circulation de la crypto-monnaie peut être sanctionnée sur la base de l'article 178*bis*. Selon, Karel De Smet, la crypto-monnaie peut être considérée comme un signe monétaire. Les travaux préparatoires de la loi du 23 décembre 1988 définissent ce qu'il faut entendre par "signe monétaire". Il s'agit d'un "objet mobilier corporel, pièce ou billet, libellé dans une unité monétaire, officielle ou de fantaisie, et destiné à circuler comme moyen de paiement"⁴⁵⁰. La crypto-monnaie est donc visée par l'article 178*bis* qui sanctionne la mise en circulation de signe monétaire comme moyen de paiement sans avoir été habilité par l'autorité compétente.⁴⁵¹

Dans notre ordre juridique, la crypto-monnaie ne constitue donc pas une monnaie visée par la définition donnée au point 26° de l'article 79. La fabrication, etc. de bitcoins ne tombe pas sous le coup des dispositions pénales sur la monnaie contenues dans le projet de loi. C'est la raison pour laquelle il est proposé de modifier la disposition de telle manière à ce que celle-ci fasse référence à la notion de "signe-monétaire" comme c'est le cas dans l'actuel article 178*bis* du Code pénal.

Dans le cas de la crypto-monnaie, la mise en circulation vise les transactions au cours desquelles le signe monétaire est échangé via des plateformes en ligne.

L'article 178*bis* du Code pénal est assorti d'un emprisonnement d'un mois à un an et/ou d'une amende de 50 à 10.000 euros. Le projet de Code pénal prévoit de sanctionner cette infraction légère d'une peine de niveau 1.

Art. 436

La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

L'article 436 punit la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres. Ce comportement consiste à fabriquer, à vendre, à colporter ou à distribuer, délibérément, des imprimés ou des formules qui, par leur forme extérieure, présentent avec la monnaie, les titres et les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres une ressemblance

⁴⁵⁰ Doc. parl., Sénat, 1988-1989, n° 499-2, p. 26.

⁴⁵¹ K. DE SMET, "Betalen met Bitcoin: wat met artikel 178*bis* Sw.?", NC 2018, 249-257.

De Raad van State geeft vervolgens aan dat het in omloop brengen van cryptomunten gesanctioneerd kan worden op grond van artikel 178*bis*. Volgens Karel De Smet kan de cryptomunt beschouwd worden als een geldteken. De voorbereidende werken van de wet van 23 december 1988 definiëren wat er dient te worden verstaan onder een "geldteken". Het gaat om een lichamelijk roerend voorwerp, een stuk of een biljet, uitgedrukt in een munteenheid die officieel is of verzonnen en bestemd om in het publiek als betaalmiddel te circuleren.⁴⁵⁰ De cryptomunt valt bijgevolg onder het artikel 178*bis* die het in omloop brengen sanctioneert van een geldteken als betaalmiddel zonder daartoe te zijn gemachtigd door de bevoegde overheid.⁴⁵¹

In onze rechtsorde is de cryptomunt geen munt die onder de definitie in artikel 79, 26° valt. Het vervaardigen enz. van bitcoins valt niet binnen het toepassingsgebied van de strafbepalingen over de munt zoals begrepen in het wetsontwerp. Dat is de reden dat er wordt voorgesteld om de bepaling op zo een manier te wijzigen zodat deze een verwijzing maakt naar het begrip van het "geldteken" zoals dit geval is in het huidige artikel 178*bis* van het Strafwetboek.

In het geval van de cryptomunt heeft het in omloop brengen betrekking op de transacties waarbij het geldteken uitgewisseld wordt via online platformen.

Artikel 178*bis* van het Strafwetboek schrijft een gevangenisstraf voor van één maand tot één jaar en/of een geldboete van 50 tot 10.000 euro. Het ontwerp van het Strafwetboek voorziet voor dit geringe misdrijf in een straf van niveau 1.

Art. 436

Vervaardigen en in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben

Artikel 436 bestraft het vervaardigen en in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben. Deze gedraging is het opzettelijk vervaardigen, verkopen, colporteren of verspreiden van drukwerken of formulieren, die door hun uiterlijke vorm een gelijkenis vertonen met de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels die van zodanige aard is dat zij het aannemen

⁴⁵⁰ Parl. St. Senaat, 1988-89, nr. 499-2, p. 26.

⁴⁵¹ K. DE SMET, "Betalen met Bitcoin: wat met artikel 178*bis* Sw.?", NC 2018, 249-257.

de nature à faciliter l'acceptation des imprimés ou des formules à la place de la monnaie, des titres ou des timbres imités.

Cette infraction reprend l'article 1er de la loi du 11 juin 1889. À l'instar de l'article 435 en projet, cette disposition ne constitue pas une infraction de faux monnayage. Cette disposition a pour objet les réclames commerciales ou autres imprimés diffusés sans méchanceté dans le public mais qui peuvent faire l'objet d'abus ou de malentendu. Le législateur a voulu ainsi protéger le public contre les risques de confusion⁴⁵².

Le texte en projet apporte quelques améliorations au texte de la loi du 1889:

— il punit la fabrication et la mise en circulation des imprimés, etc. Les mots "mise en circulation" ont été choisis car ils sont suffisamment généraux pour englober la vente, le colportage ou la diffusion;

— il simplifie l'énumération des billets et des titres visés par la loi de 1889 en se basant sur les définitions que propose le Code pénal en projet. Le texte vise spécifiquement "la monnaie, les titres et les timbres-poste adhésifs et les autres timbres" à la place "des billets au porteur émis par le Trésor public ou avec les billets de banque, les titres de rente et timbres des postes ou des télégraphes, les actions, obligations, parts d'intérêts, coupons de dividende ou intérêts y afférents et généralement avec les valeurs fiduciaires émises, en Belgique ou à l'étranger, par les États, les provinces ou départements, les communes ou établissements publics, les sociétés, compagnies ou entreprises privées";

— il précise que l'infraction doit être commise délibérément.

L'article 2 de la loi du 11 juin 1889 punit l'infraction visée à l'article 1er d'une peine d'emprisonnement de huit jours à trois mois et/ou d'une amende de 26 euros à 1.000 euros. La peine d'emprisonnement prescrite par cette disposition est très légère. C'est la raison pour laquelle le projet de texte prévoit d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 1. Ce niveau est également cohérent avec la sanction choisie à l'article 435.

van die drukwerken of formulieren in de plaats van de nagebootste munt, effecten of zegels vergemakkelijk.

Dit misdrijf herneemt artikel 1 van de wet van 11 juni 1889. Net zoals ontwerpartikel 435, vormt deze bepaling geen misdrijf van valsmunterij. Deze bepaling is gericht op commerciële advertenties of andere drukwerken die zonder kwaad opzet aan het publiek worden verspreid, maar het voorwerp kunnen uitmaken van misbruik en misverstanden. De wetgever wilde het publiek beschermen tegen het risico van verwarring⁴⁵².

De ontwerptekst voegt een aantal verbeteringen toe aan de wettekst van 1889:

— de tekst bestraft de vervaardiging en het in omloop brengen van drukwerken, enz. De bewoording "in omloop brengen" werd gekozen omdat deze algemeen genoeg is om het verkopen, colporteren of verspreiden in te houden;

— de tekst vereenvoudigt de opsomming van biljetten en effecten zoals bedoeld door de wet van 1889, door zich te baseren op de door het ontwerp van Strafwetboek voorgestelde definities. De tekst is specifiek gericht op "de munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels" in plaats van "toonderbiljetten uitgegeven door de Staatskas of met de bankbiljetten, de rentebewijzen en de post- of telegramzegels, de aandelen, schuldbrieven, participatiebewijzen, ermede verband houdende dividend- of rentecoupons en, over het algemeen, met de papieren waarden uitgegeven in België of in het buitenland door de Staten, de provinciën of departementen, de gemeenten of openbare inrichtingen, de vennootschappen, verenigingen of private ondernemingen";

— er wordt gepreciseerd dat het misdrijf opzettelijk gepleegd dient te worden.

Artikel 2 van de wet van 11 juni 1889 bestraft het in artikel 1 bedoelde misdrijf met een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en/of een geldboete van 26 euro tot 1.000 euro. De door deze bepaling voorgeschreven gevangenisstraf is zeer gering. Het ontwerp voorziet derhalve in een straf van niveau 1 voor dit misdrijf. Dit niveau is ook in overeenstemming met de in artikel 435 gekozen straf.

⁴⁵² R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 386.

⁴⁵² R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 386.

Section 4

La protection du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine

Le Code pénal rassemble plusieurs dispositions qui incriminent les actes préparatoires du faux monnayage dans le chapitre III du titre III du Livre II du Code pénal. Ces articles forment un ensemble hétéroclite et difficilement compréhensible. Le projet de texte propose de regrouper ces différents actes et d'en faire des sections différentes.

La section 4 comporte ainsi les actes en lien avec le sceau de l'État, les timbres nationaux et les poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine. Ces dispositions nécessitent une protection particulière vu leur importance.

Afin de prendre en compte l'arrêté royal du 18 janvier 1990 portant modalités d'exécution de la loi du 11 août 1987 relative à la garantie des ouvrages en métaux précieux, les dispositions visent les poinçons visant à marquer non seulement les matières d'or et d'argent mais également la matière de platine⁴⁵³.

Ainsi, la section 4 incrimine les comportements suivants:

— la contrefaçon, la falsification ou l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine (article 437);

⁴⁵³ L'article 1er, § 1er, de l'arrêté royal du 18 janvier 1990 dispose, en effet, ce qui suit:

Les ouvrages tombant sous l'application de la loi du 11 août 1987 relative à la garantie des ouvrages en métaux précieux, sont:
1° tous ouvrages en or, en argent ou en platine destinés au commerce ou à la fabrication de bijoux, d'horloges et d'orfèvrerie, y compris les décorations, médailles et insignes en ces métaux précieux; 2° les ouvrages visés au 1° quel que soit leur degré d'achèvement et pour autant qu'ils soient exposés en vue de la vente, offerts en vente ou vendus en tant qu'ouvrages en or, en argent, en platine; 3° sont assimilés aux ouvrages prévus aux 1° et 2°, tout autre ouvrage en or, en argent ou en platine servant d'ornement, exclusivement ou partiellement, par eux-mêmes ou par leur assemblage avec d'autres objets, à l'exclusion des monnaies; 4° tous les ouvrages en or, en argent, ou en platine exposés comme tels en vente publique, ainsi qu'en vente organisée par les caisses publiques de prêts ou institutions analogues. Si ces ouvrages ne sont pas poinçonnés selon les dispositions de la loi du 11 août 1987 relative à la garantie des ouvrages des métaux précieux en vigueur, ils devront porter l'empreinte du poinçon spécial d'un essayeur du commerce agréé par la Monnaie Royale Belgique. L'usage de ce poinçon spécial est assimilé à celui du poinçon-signature.

Afdeling 4

Bescherming van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina

Het Strafwetboek bevat verschillende bepalingen die voorbereidende handelingen op het gebied van valsemunterij strafbaar maken in hoofdstuk III van titel III van Boek II van het Strafwetboek. Deze artikelen vormen een uiteenlopend geheel dat moeilijk te begrijpen valt. De ontwerp tekst stelt voor deze verschillende handelingen te hergroeperen in verschillende afdelingen.

Zo bevat afdeling 4 de handelingen in verband met 's Lands zegel, rijksstempels en keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina. Gezien hun belang, verdienen deze bepalingen een bijzondere bescherming.

Teneinde rekening te houden met het koninklijk besluit van 18 januari 1990 houdende de uitvoeringsmodaliteiten van de wet van 11 augustus 1987 houdende waarborg van werken uit edele metalen, viseren de bepalingen met betrekking tot de keurstempels niet alleen het goud en het zilver als materiaal, maar ook het platina.⁴⁵³

Afdeling 4 stelt de volgende gedragingen strafbaar:

— namaking, vervalsing of gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina (artikel 437);

⁴⁵³ Artikel 1, § 1 van het koninklijk besluit van 18 januari 1990 bepaalt inderdaad als volgt:

De werken die onder toepassing vallen van de wet van 11 augustus 1987 houdende waarborg van werken uit edele metalen, zijn:
1° alle werken uit goud, uit zilver of uit platina bestemd voor de handel in of de fabricage van juwelen, uurwerken, goud- en zilversmeedwerk, daarin begrepen eretekens, medailles en insignes uit deze edele metalen; 2° de in 1° bedoelde werken, welke ook hun graad van afwerking zijn en in zover ze als werken uit goud, uit zilver, uit platina, voor de verkoop tentoongesteld, te koop geboden of verkocht worden; 3° worden gelijkgesteld met de in 1° en 2° bedoelde werken, alle andere werken uit goud, uit zilver of uit platina uitsluitend of gedeeltelijk dienend tot sieraad, op zichzelf of door samenvoeging met andere voorwerpen, met uitzondering van de munten; 4° al de goud-, zilver- of platinawerken, die als dusdanig bij openbare verkoop of bij door openbare leenkassen of dergelijke instellingen georganiseerde verkoop, worden te koop gesteld. Indien deze werken niet overeenkomstig de vigerende wettelijke bepalingen gemerkt zijn, moeten zij van het bijzonder stempelteken van een door de Koninklijke Munt van België erkende handelskeurmeester voorzien zijn. Het gebruik van dit bijzonder stempelteken wordt gelijkgesteld met dat van de stempelhandtekening.

— l'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine (article 438);

— le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié (article 439);

— l'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié (article 440).

Art. 437

La contrefaçon, la falsification ou l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine

L'article 437 est divisé en trois paragraphes:

— le paragraphe 1er porte sur la contrefaçon et la falsification des sceaux, timbres, poinçons (1°);

— le paragraphe 2 vise les faits d'usage des sceaux, timbres, poinçons (2°);

— et le paragraphe 3 a pour objet les sceaux, timbres, poinçons appartenant à d'autres États (3°).

Cette disposition s'appuie sur les articles 179, 180, alinéas 1er et 2, et 186, alinéa 1er, du Code pénal.

1° La contrefaçon et la falsification des sceaux, timbres, poinçons

Le paragraphe 1er comporte tout d'abord une définition de la contrefaçon et de la falsification du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine. Cette définition se calque sur l'article 430 du projet de Code pénal qui porte sur la contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres.

Ce paragraphe stipule ainsi que la contrefaçon du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, le vrai sceau de l'État, les timbres nationaux véritables ou les véritables poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine par la fabrication d'un sceau, de timbres ou de poinçons non authentiques.

— nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina (artikel 438);

— handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met nagemaaft of vervalste zegel of keurstempel (artikel 439);

— gebruik van het papier, gemerkt met een nage-maakte of vervalste zegel (artikel 440).

Art. 437

Namaking, vervalsing of gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina

Artikel 437 wordt opgedeeld in drie paragrafen:

— paragraaf 1 heeft betrekking op het namaken en vervalsen van zegels, stempels, keurstempels (1°);

— paragraaf 2 richt zich op het gebruiken van zegels, stempels, keurstempels (2°);

— en paragraaf 3 beoogt zegels, stempels, keurstempels van andere Staten (3°).

Deze bepaling berust op de artikelen 179, 180, eerste en tweede lid, en 186, eerste lid van het Strafwetboek.

1° Namaking en vervalsing van zegels, stempels, keurstempels

Paragraaf 1 bevat vooreerst een definitie van namaking en vervalsing van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina. Deze definitie is gebaseerd op artikel 430 van het ontwerp van Strafwetboek dat betrekking heeft op het namaken en vervalsen van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van munten en effecten.

Zo bepaalt deze paragraaf dat het namaken van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina het met bedrieglijk opzet nabootsen is van 's Lands echte zegel, de echte rijksstempels of de echte keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina, door het vervaardigen van een niet-authentieke zegel, van niet-authentieke stempels of van niet-authentieke keurstempels.

Il prescrit également que la falsification du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine, consiste à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, au sceau de l'État, aux timbres nationaux ou aux poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine pour leur faire subir des modifications.

Les modifications que propose le projet de texte sont les suivantes:

— les définitions proposées correspondent aux définitions de la contrefaçon et de la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres (article 430);

— il est précisé que les faits de contrefaçon et de falsification doivent être commis dans une intention frauduleuse alors que les articles 179 et 180 du Code pénal actuel ne déterminent pas quel est l'élément moral requis par l'infraction;

— le projet de texte punit la contrefaçon et la falsification du sceau de l'État. Ces éléments visent également le sceau de l'État même si l'article 179 du Code pénal ne réprime que la contrefaçon du sceau de l'État.

Ces changements uniformisent les infractions en matière de faux monnayage et apportent plus de clarté et de précision aux dispositions pénales.

Ensuite, le paragraphe définit le niveau de peines sanctionnant la contrefaçon et la falsification des sceaux, timbres et poinçons. À l'heure actuelle, la contrefaçon du sceau de l'État est puni de la réclusion de dix à quinze ans. La contrefaçon et la falsification des timbres et poinçons sont assorties de la réclusion de cinq à dix ans.

En terme de gravité, cette infraction se rapproche de l'infraction de contrefaçon et de falsification du matériel de fabrication de la monnaie et des titres. C'est pourquoi le projet de texte propose d'assortir les faits de contrefaçon et de falsification d'une peine de niveau 3.

2° L'usage des sceaux, timbres, poinçons

Le paragraphe 2 définit tout d'abord l'infraction d'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine. Suivant le projet, ce comportement consiste, dans une intention frauduleuse, à utiliser le sceau, les timbres ou les poinçons contrefaits ou falsifiés. En ce qui concerne le sceau, cette infraction comprend non

Ook wordt gesteld dat het vervalsen van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina het met bedrieglijk opzet aantasten is van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina, teneinde er wijzigingen in aan te brengen.

De ontwerptekst stelt de volgende wijzigingen voor:

— de voorgestelde definities komen overeen met de definities van namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de effecten (artikel 430);

— er wordt gepreciseerd dat de namaking en vervalsing gepleegd moeten worden met bedrieglijk opzet, terwijl de artikelen 179 en 180 van het huidige Strafwetboek niet bepalen wat het voor het misdrijf vereiste moreel bestanddeel uitmaakt;

— de ontwerptekst bestraft het namaken en vervalsen van 's Lands zegel. Deze aspecten beogen eveneens 's Lands zegel, ook al maakt artikel 179 van het Strafwetboek het namaken van 's Lands zegel niet strafbaar.

Deze wijzigingen uniformiseren de misdrijven van valsmunterij en maken de strafbepalingen duidelijker en specifiek.

Vervolgens definieert de paragraaf het niveau van de straffen waarmee het namaken en vervalsen van zegels, stempels en keurstempels bestraft worden. Het namaken van 's Lands zegel wordt momenteel bestraft met tien tot vijftien jaar opsluiting. Het namaken en vervalsen van stempels en keurstempels wordt bestraft met vijf tot tien jaar opsluiting.

Qua ernst sluit dit misdrijf aan bij het misdrijf van namaking en vervalsing van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en van de effecten. Daarom stelt de ontwerptekst voor om het namaken en vervalsen strafbaar te maken met een straf van niveau 3.

2° Gebruik van zegels, stempels, keurstempels

Paragraaf 2 definieert vooreerst het misdrijf van het gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina. Volgens het ontwerp bestaat deze gedraging uit het met bedrieglijk opzet gebruiken van het zegel, van de stempels, of van de keurstempels die nagemaakt of vervalst werden. Wat het zegel betreft,

seulement l'application du sceau contrefait mais encore l'usage de l'acte revêtu du sceau contrefait.

Le projet de texte précise que l'auteur de l'usage doit avoir agi dans une intention frauduleuse. Cet élément se déduit de l'article 213 du Code pénal actuel.

Le Code pénal punit l'usage des mêmes peines que celles qui sanctionnent la contrefaçon et la falsification des sceaux, timbre, poinçons. Ainsi, l'usage du sceau de l'État est puni de la réclusion de dix à quinze ans. L'usage des timbres et poinçons est assorti de la réclusion de cinq à dix ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte propose d'également choisir le même niveau de peines que celui qui réprime la contrefaçon et la falsification (peine de niveau 3).

3° Les sceaux, timbres, poinçons appartenant à d'autres États

Le paragraphe 3 précise que les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon, à la falsification et à l'usage du sceau, des timbres ou des poinçons appartenant à d'autres États. Cette disposition correspond à l'article 186, alinéa 1er, du Code pénal qui punit la contrefaçon, la falsification des sceaux, timbres, poinçons appartenant à d'autres États ainsi que l'usage de ces sceaux, timbres, poinçons de la réclusion de cinq ans à dix ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte propose de protéger ces éléments de la même manière que les sceaux, timbres, poinçons de l'État belge.

Art. 438

L'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine

Le paragraphe 1er de l'article 438 définit, dans un alinéa 1er, l'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine. Cette disposition reprend l'article 185 du Code pénal. Cet acte consiste à se procurer indûment les vrais sceaux, timbres ou poinçons et à en faire, délibérément, une application ou un usage préjudiciable aux droits et aux intérêts de l'État, d'une autorité quelconque ou d'un particulier.

houdt dit misdrijf niet enkel het aanwenden van het nagemaakte zegel in, maar ook het gebruik van de akte waarop het zegel werd aangebracht.

De ontwerptekst preciseert dat de dader gehandeld dient te hebben met bedrieglijk opzet. Dit aspect wordt afgeleid uit artikel 213 van het huidige Strafwetboek.

Het Strafwetboek bestraft het gebruik van zegels, stempels en keurstempels met dezelfde straffen als de straffen die staan op het namaken en vervalsen ervan. Zo wordt het gebruik van 's Lands zegel bestraft met tien tot vijftien jaar opsluiting. Het gebruik van de stempels en van de keurstempels wordt bestraft met vijf tot tien jaar opsluiting. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. De ontwerptekst stelt voor om ook hetzelfde strafniveau te kiezen als het strafniveau dat op namaking en vervalsing staat (straf van niveau 3).

3° Zegels, stempels, keurstempels die toebehoren aan andere Staten

Paragraaf 3 preciseert dat de in de paragrafen 1 en 2 voorziene straffen eveneens van toepassing zijn op het namaken, vervalsen en gebruiken van zegels, van de stempels of van de keurstempels die toebehoren aan andere Staten. Deze bepaling komt overeen met artikel 186, eerste lid, van het Strafwetboek, dat namaking en vervalsing van zegels, stempels, en keurstempels die toebehoren aan andere Staten, evenals het gebruik van deze zegels, stempels, en keurstempels bestraft met vijf tot tien jaar opsluiting. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro voor. De ontwerptekst stelt voor deze elementen op dezelfde wijze te beschermen als de zegels, stempels, en keurstempels van de Belgische Staat.

Art. 438

Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina

Paragraaf I van artikel 438 definieert in het eerste lid het nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina. Deze bepaling herneemt artikel 185 van het Strafwetboek. Deze handeling bestaat uit het zich onrechtmatig verschaffen van echte zegels, stempels of keurstempels en het opzettelijk aanwenden of gebruiken op een wijze die de rechten en belangen van de Staat, van enige overheid of van een particulier benadeelt.

L'infraction suppose que la personne se soit procuré indûment les vrais sceaux, timbres ou poinçons et qu'il ait fait un usage préjudiciable de ces sceaux, timbres et poinçons. Il suffit que le préjudice puisse atteindre l'État, une autorité quelconque ou un particulier.

Le projet de texte précise quel est l'élément moral requis pour que l'infraction se réalise. Il suffit que l'usage se fasse délibérément. L'auteur sait qu'il n'a pas le droit de posséder les vrais sceaux, timbres ou poinçons et en fait délibérément un usage de ceux-ci. Si l'usage n'est pas préjudiciable, il n'y a pas d'infraction. Aucune intention frauduleuse n'est donc requise.

L'article 185 du Code pénal est assorti d'une peine d'emprisonnement de deux mois à trois ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte propose d'assortir cette infraction de peu de gravité d'une peine de niveau 1.

Le paragraphe 2 reprend l'article 187 du Code pénal qui porte sur les vrais sceaux, timbres ou poinçons appartenant à d'autres États. Le texte en projet précise que la peine prévue au paragraphe 1er est également applicable à l'usage préjudiciable du sceau, des timbres nationaux ou des poinçons appartenant à d'autres États.

Les articles 185 et 187 du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément constitutif consiste en une intention spéciale ou le dol général.

Art. 439

Le commerce des papiers ou des matières d'or,
d'argent ou de platine marqués
d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié

Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié consiste à vendre ou à mettre en vente, délibérément, des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié.

Cette disposition reprend l'article 181 du Code pénal. Un changement est apporté par le projet de texte. L'article 181 fait uniquement référence à l'exposition en vente et ne mentionne pas la vente comme telle. Le

Het misdrijf veronderstelt dat de persoon zich de echte zegels, stempels en keurstempels onrechtmatig verschaft en dat hij op nadelige wijze gebruik maakte van deze zegels, stempels of keurstempels. Het volstaat dat het nadeel de Staat, enige overheid of een particulier kan treffen.

De ontwerptekst specificceert waaruit het moreel bestanddeel bestaat dat vereist is voor het plegen van dit misdrijf. Het volstaat dat het gebruik opzettelijk gebeurt. De dader weet dat hij niet gerechtigd is de echte zegels, stempels of keurstempels te bezitten en maakt er opzettelijk gebruik van. Indien het gebruik niet nadelig is, is er geen sprake van een misdrijf. Bedrieglijk opzet is dus niet vereist.

Artikel 185 van het Strafwetboek voorziet in een gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. De ontwerptekst stelt voor dit minder zware misdrijf te bestraffen met een straf van niveau 1.

Paragraaf 2 herneemt artikel 187 van het Strafwetboek dat betrekking heeft op de echte zegels, stempels of keurstempels van andere Staten. De ontwerptekst preciseert dat de in paragraaf 1 beschreven straf eveneens van toepassing is op het nadelige gebruik van het zegel, de rijksstempels of keurstempels van andere Staten.

Artikelen 185 en 187 van het Strafwetboek viseren uitdrukkelijk de poging. De ontwerptekst verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging in feite altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het constitutieve bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit het algemeen opzet, voor zover niet anders is bepaald.

Art. 439

Handel in papier of goud, zilver of platina,
gemerkt met een nagemaakte of
vervalste zegel of keurstempel

Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel is het opzettelijk verkopen of te koop stellen van het papier of van het goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel.

Deze bepaling herneemt artikel 181 van het Strafwetboek. De ontwerptekst voegt een wijziging toe. Artikel 181 verwijst enkel naar het te koop stellen zonder melding te maken van de eigenlijke verkoop.

projet de texte propose d'élargir le champ d'application de l'incrimination à l'acte de vente⁴⁵⁴.

L'article 181 C.P. requiert un élément moral. Cette disposition fait référence à la notion de "sciemment". Le projet de texte reprend cet élément et précise que l'infraction doit être commise délibérément.

La peine prescrite par l'article actuelle est la réclusion de cinq à dix ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. À l'instar de l'article 437, § 2, du Code pénal en projet qui punit l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine, le texte prévoit d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 3.

Art. 440

L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié

L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié consiste à faire usage, dans une intention frauduleuse, d'un papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié qu'il s'est procuré.

Cette disposition reprend l'article 183 du Code pénal. Le projet de texte précise quel est l'élément moral requis par l'infraction, conformément à l'article 213 du Code pénal. L'auteur de l'infraction doit avoir agi avec une intention frauduleuse. Le texte ne détermine plus que l'auteur doit s'être procuré du papier avec connaissance.

Une peine d'emprisonnement de huit jours à six mois est définie à l'article 183 C.P. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte prescrit une peine de niveau 1.

Section 5

La protection des marques du bureau de garantie

Cette section protège les marques du bureau de garantie. Elle reprend l'article 182 du Code pénal. Dans un souci de lisibilité, cet article est divisé en deux dispositions. Le projet de texte n'apporte pas beaucoup de changement au prescrit du Code pénal.

⁴⁵⁴ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 388.

De ontwerptekst stelt voor het toepassingsgebied uit te breiden met de strafbaarstelling van de verkoop⁴⁵⁴.

Artikel 181 Sw. vereist een moreel bestanddeel. Deze bepaling verwijst naar het begrip "wetens". De ontwerptekst neemt dit bestanddeel over en preciseert dat het misdrijf opzettelijk gepleegd dient te worden.

Het huidige artikel schrijft een straf voor van vijf tot tien jaar opsluiting. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. Net zoals artikel 437, § 2, van het ontwerp van Strafwetboek dat het gebruik bestraft van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina, het ontwerp in een straf van niveau 3 voor dit misdrijf.

Art. 440

Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel

Het gebruik van papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel is het met bedrieglijk opzet gebruik maken van een papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel dat men zich heeft aangeschaft.

Deze bepaling herneemt artikel 183 van het Strafwetboek. De ontwerptekst preciseert wat het voor het misdrijf vereiste moreel bestanddeel uitmaakt, in overeenstemming met artikel 213 van het Strafwetboek. De dader van het misdrijf dient gehandeld te hebben met bedrieglijk opzet. De tekst bepaalt niet langer dat de dader zich het papier wetens heeft aangeschaft.

Artikel 183 Sw. bepaalt een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. Het ontwerp schrijft een straf voor van niveau 1.

Afdeling 5

Bescherming van de keurmerken van het waarborgkantoor

Deze afdeling beschermt de keurmerken van het waarborgkantoor. Ze herneemt artikel 182 van het Strafwetboek. Omwille van de duidelijkheid wordt dit artikel in twee bepalingen opgedeeld. De ontwerptekst verandert slechts weinig aan wat het Strafwetboek voorschrijft.

⁴⁵⁴ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 388.

Art. 441

L'application frauduleuse des marques
apposées par le bureau de garantie

L'article 441 porte sur l'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie. Cette infraction consiste à appliquer, dans une intention frauduleuse, les marques apposées par le bureau de garantie sur d'autres objets.

L'intention frauduleuse est expressément indiquée dans l'article 182 du Code pénal. Le projet de texte reprend cette intention dans le libellé de l'incrimination.

À l'heure actuelle, cette infraction est punie d'une peine d'emprisonnement de six mois à cinq ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Cette infraction n'a pas la même gravité que les faits de contrefaçon et de falsification du matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres, de mise en circulation de fausses monnaie ou de faux titres, par exemple. Or, ces faits sont assortis du niveau 3. C'est pourquoi le projet de texte prévoit de sanctionner cette infraction du niveau 2.

Art. 442

La contrefaçon des marques apposées par le
bureau de garantie ou de l'empreinte d'un timbre

Pour l'article 442 du Code pénal en projet, la contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l'empreinte d'un timbre consiste à contrefaire, dans une intention frauduleuse, ces marques ou cette empreinte sans emploi d'un poinçon ou d'un timbre contrefait.

Le commentaire développé à l'article 441 en ce qui concerne l'élément moral et le niveau de peine peut être repris ici.

Section 6

*La protection des sceaux, des timbres et des marques
des autorités et des particuliers*

Cette section comporte une seule disposition portant sur la contrefaçon et l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier. Elle reprend le contenu des articles 184, alinéa 3, et 186, alinéa 5, du Code pénal.

Art. 441

Bedrieglijk aanbrengen van door het
waarborgkantoor geplaatste keurmerken

Artikel 441 heeft betrekking op het bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken. Dit misdrijf is het met bedrieglijk opzet aanbrengen van een door het waarborgkantoor geplaatst keurmerk op andere voorwerpen.

Artikel 182 van het Strafwetboek vermeldt uitdrukkelijk het bedrieglijk opzet. De ontwerptekst neemt dit opzet over in de bewoording van de strafbaarstelling.

Dit misdrijf wordt momenteel bestraft met een straf van zes maanden tot vijf jaar opsluiting. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zeventig euro tot tweeduizend euro. Dit misdrijf is niet even ernstig als het namaken of vervalsen van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt en van de effecten, het in omloop brengen van valse munten of van valse effecten. Deze feiten worden bestraft met een straf van niveau 3. Daarom schrijft het ontwerp voor dit misdrijf een straf van niveau 2 voor.

Art. 442

Namaking van de door het waarborgkantoor
geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk

Voor artikel 442 van het ontwerp van Strafwetboek is namaking van door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk het met bedrieglijk opzet namaken van deze keurmerken of deze zegelafdruk zonder van een nagemaakt keurstempel of zegel gebruik te maken.

Het bij artikel 441 gevoegde commentaar in verband met het moreel bestanddeel en het strafniveau kan hier worden overgenomen.

Afdeling 6

*Bescherming van de zegels, de stempels en de merken
van de overheden en van particulieren*

Deze afdeling bevat één enkele bepaling met betrekking tot het namaken en gebruik maken van het zegel, de stempel of het merk, hetzij van enige overheid, hetzij van een private inrichting, hetzij van een particulier. Ze herneemt de inhoud van artikelen 184, derde lid, en 186, vijfde lid, van het Strafwetboek.

Art. 443

La contrefaçon ou l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier

L'article 443 est divisé en trois paragraphes:

— le paragraphe 1er porte sur la contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier (1°);

— le paragraphe 2 porte sur l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier (2°);

— et le paragraphe 3 a pour objet le sceau, le timbre ou la marque d'une autorité étrangère quelconque (3°).

1° *La contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque*

Le paragraphe premier contient tout d'abord une définition de la contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier. Ce comportement consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, le sceau, le timbre ou la marque véritables d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier par la fabrication d'un sceau, d'un timbre ou d'une marque non authentiques. Cet alinéa se fonde sur l'article 430 du projet de Code pénal qui porte sur la contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres.

“Par sceaux, timbres et marques, on comprend d'une manière aussi générale que possible tout ce qui est apposé comme un signe distinctif à un point de vue quelconque”⁴⁵⁵. Il s'agit, par exemple, des timbres apposés par le notaire sur les expéditions ou encore le sceau du procureur du Roi ou du juge d'instruction sur un mandat d'arrêt européen, le cachet d'une banque qui est apposé lors de la réception ou de l'envoi d'un courrier⁴⁵⁶. Mais il peut s'agir aussi de façon plus large de toute marque apposée comme signe distinctif telle que les indications imprimées sur les sacs poubelles d'une commune ou d'une région afin d'en déterminer l'usage réservé et payant.

Le projet de Code pénal n'apporte pas de changement à l'article 184, alinéa 3, du Code pénal. Il propose de clarifier l'élément moral requis par l'infraction. Il est

⁴⁵⁵ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, T. II, 1967, p. 392.

⁴⁵⁶ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 34 et 35.

Art. 443

Namaking of gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier

Artikel 443 wordt ingedeeld in drie paragrafen:

— paragraaf 1 heeft betrekking op de namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier (1°);

— paragraaf 2 heeft betrekking op het gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier (2°);

— en paragraaf 3 betreft het zegel, de stempel of het merk van enige vreemde overheid (3°).

1° *Namaking van het zegel, de stempel of het merk*

De eerste paragraaf bevat vooreerst een definitie van namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier. Deze gedraging is het met bedrieglijk opzet namaken van het echte zegel, de echte stempel of het echte merk hetzij van enige overheid, hetzij van een private inrichting, hetzij van een particulier, door het vervaardigen van een niet-authentieke zegel, een niet-authentieke stempel of een niet-authentiek merk. Dit lid is gebaseerd op artikel 430 van het ontwerp van Strafwetboek dat betrekking heeft op namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van munten of effecten.

“Door zegels, stempels en merken wordt zo algemeen mogelijk alles bedoeld dat als onderscheidend kenmerk wordt toegevoegd vanuit enig oogpunt”⁴⁵⁵. Het gaat bij voorbeeld om stempels die door de notaris op verzendingen geplaatst worden of het zegel van de procureur des Konings of van de onderzoeksrechter op een Europees aanhoudingsbevel, de stempel van een bank die aangebracht wordt bij het ontvangen of verzenden van post⁴⁵⁶. Maar het kan ook ruimer verwijzen naar elk merk dat als onderscheidingsteken is aangebracht, zoals de aanduidingen die op de vuilniszakken van een gemeente of een gewest zijn gedrukt, om het voorbehouden en betalende gebruik ervan te bepalen.

Het ontwerp van Strafwetboek brengt geen wijzigingen aan in artikel 184, derde lid, van het Strafwetboek. Het stelt voor het voor het misdrijf vereiste moreel bestanddeel

⁴⁵⁵ R. DECLERQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 392.

⁴⁵⁶ J. MOINIL, “Le faux-monnayage”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 34 en 35.

précisé que la contrefaçon doit être commise dans une intention frauduleuse.

Ensuite, le paragraphe définit le niveau de peines sanctionnant la contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier. À l'heure actuelle, cette infraction est assortie d'une peine d'emprisonnement de trois mois à trois ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Ce comportement est moins grave que les faits qui touchent au sceau de l'État, aux timbres nationaux et aux poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent ou de platine sanctionnés d'un niveau 3. C'est la raison pour laquelle le projet de texte prévoit de les assortir d'une peine de niveau 2.

2° L'usage du sceau, du timbre ou de la marque

Le paragraphe 2 définit l'infraction d'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier. Suivant le projet, ce comportement consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, le sceau, le timbre ou la marque contrefaite.

Le projet de texte précise que l'auteur de l'usage doit avoir agi dans une intention frauduleuse. Cet élément se déduit de l'article 213 du Code pénal.

Le Code pénal punit l'usage des mêmes peines que celles qui sanctionnent la contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier. Le projet de texte propose de sanctionner les faits d'usage d'une peine de niveau 2.

3° Le sceau, le timbre ou la marque d'une autorité étrangère quelconque

Le paragraphe 3 précise que les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon et à l'usage des sceaux, des timbres ou marques d'une autorité étrangère. Ce paragraphe se base sur l'article 186, alinéa 5, du Code pénal. Singulièrement, les peines prescrites par cet article sont plus sévères que celles-visées à l'article 184, alinéa 3. En effet, la contrefaçon et l'usage des sceaux, des timbres ou marques d'une autorité étrangère sont réprimés de la réclusion de cinq ans à dix ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte propose de protéger ces éléments de la même manière que les sceaux, timbres, poinçons de l'État belge à l'instar de ce que l'article 437 prévoit.

te verduidelijken. Er wordt gepreciseerd dat de namaking met bedrieglijk opzet gepleegd dient te worden.

Vervolgens definieert de paragraaf het strafniveau waarmee de namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier bestraft wordt. Dit misdrijf wordt momenteel bestraft met een straf van drie maanden tot drie jaar gevangenisstraf. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. Deze gedraging is minder ernstig dan aantastingen van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver of platina en die met een straf van niveau 3 bestraft worden. Daarom stelt het ontwerp voor deze feiten te bestraffen met een straf van niveau 2.

2° Gebruik van het zegel, de stempel of het merk

Paragraaf 2 definieert het misdrijf van gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier. Volgens het ontwerp bestaat deze gedraging uit het met bedrieglijk opzet gebruik maken van het nagemaakte zegel, de nagemaakte stempel of het nagemaakt merk.

Het ontwerp preciseerd dat de dader gehandeld moet hebben met bedrieglijk opzet. Dit bestanddeel wordt afgeleid uit artikel 213 van het Strafwetboek.

Het Strafwetboek straft het gebruik met dezelfde straffen die van toepassing zijn op de namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier. Het ontwerp stelt voor de feiten van gebruik te bestraffen met een straf van niveau 2.

3° Het zegel, de stempel of het merk van enige vreemde overheid

Paragraaf 3 preciseerd dat de in paragrafen 1 en 2 beschreven straffen eveneens van toepassing zijn op de namaking en het gebruik van zegels, stempels of merken van een vreemde overheid. Deze paragraaf is gebaseerd op artikel 186, vijfde lid, van het Strafwetboek. Het is opmerkelijk dat de door dit artikel voorgeschreven straffen strenger zijn dan deze die in artikel 184, derde lid, zijn opgenomen. De namaking en het gebruik van zegels, stempels of merken van een vreemde overheid worden immers bestraft met vijf tot tien jaar opsluiting. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. Het ontwerp stelt voor deze zaken op dezelfde manier te beschermen als de zegels, stempels en keurstempels van de Belgische Staat, zoals voorzien in artikel 437.

Les articles 184, alinéa 3 et 186, alinéa 5, du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément constitutif consiste en une intention spéciale ou en le dol général, sauf disposition contraire.

Section 7

La protection des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

Les dispositions de la section 7 visent à apporter une protection aux timbres-poste adhésifs et aux autres timbres comme la prévoit les articles 188 à 190*bis* du Code pénal.

Ces dispositions s'appliquent aux divers timbres qui sont apposés ou destinés à être apposés sur les enveloppes, les cartes postales et autres correspondances, de même que sur les objets à transporter. Les timbres fiscaux sont également visés⁴⁵⁷. La protection ne vaut que pour une période limitée: pendant la durée où les timbres ont une valeur légale et peuvent servir à l'affranchissement postal.

Le projet de Code pénal se réfère aux termes relatifs aux "timbres-poste adhésifs et aux autres timbres" pour désigner les timbres visés par le Code pénal. Cette notion est expliquée dans la section première consacrée aux définitions. L'article 188 du Code pénal vise les timbres-poste ou autres timbres adhésifs nationaux ou étrangers.

Art. 444

La contrefaçon ou l'usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

Dans un paragraphe 1er, l'article 444 punit la contrefaçon des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres en se référant aux définitions de la contrefaçon de la monnaie et des titres visée à l'article 430.

Ce comportement consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou autres timbres véritables par la fabrication de timbres non authentiques.

⁴⁵⁷ R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, p. 393; J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 32.

De artikelen 184, derde lid, en 186, vijfde lid, van het Strafwetboek viseren uitdrukkelijk de poging. De ontwerp tekst verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging in feite altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het constitutieve bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit een algemeen opzet, voor zover niet anders is bepaald.

Afdeling 7

Bescherming van plakpostzegels en andere zegels

De bepalingen van afdeling 7 beogen een bescherming van plakpostzegels en andere postzegels, zoals thans voorzien in artikelen 188 tot en met 190*bis* van het Strafwetboek.

Deze bepalingen zijn van toepassing op de verschillende zegels die aangebracht worden of bestemd zijn om aangebracht te worden op briefomslagen, postkaarten en andere correspondentie, evenals op voor vervoer bestemde goederen. Fiscale zegels worden eveneens beoogd⁴⁵⁷. De bescherming geldt enkel voor een beperkte periode: gedurende de periode dat deze stempels rechtsgeldig zijn en voor frankering gebruikt kunnen worden.

Het ontwerp van Strafwetboek verwijst naar de termen die betrekking hebben op "plakpostzegels en andere zegels" om de door het Strafwetboek bedoelde zegels aan te duiden. Dit begrip wordt uitgelegd in de eerste afdeling die gewijd is aan de definities. Artikel 188 van het Strafwetboek beoogt nationale of vreemde postzegels of andere plakzegels.

Art. 444

Namaking of gebruik van plakpostzegels of andere zegels

Paragraaf 1 van artikel 444 bestraft namaking van plakpostzegels of andere zegels door te verwijzen naar de definities van namaking van de munt en van de effecten als bedoeld in artikel 430.

Deze gedraging is het met bedrieglijk opzet namaken van de echte plakpostzegels of andere zegels door het vervaardigen van niet-authentieke zegels.

⁴⁵⁷ R. DECLERCQ, in *Les Nouvelles, Les infractions*, II, 1967, blz. 393; J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, blz. 32.

La peine prescrite par l'article 188 du Code pénal est un emprisonnement de deux mois à trois ans. Le projet de texte prévoit d'assortir la contrefaçon ou l'usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres d'une peine de niveau 2 étant donné que cette infraction se rapproche de l'incrimination relative à la contrefaçon et l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier, elle-même assortie d'une peine de niveau 2.

L'article 444, § 2 sanctionne l'usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres qui consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres contrefaits que l'auteur s'est procuré. Ce paragraphe reprend l'article 189 du Code pénal qui punit l'usage d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un mois. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. C'est la raison pour laquelle le projet de texte propose d'assortir cette incrimination d'une peine de niveau 1.

Cette infraction se rapproche de l'incrimination de remise en circulation de fausse monnaie ou de faux titres reçus de bonne foi. L'auteur a reçu des timbres-poste de bonne foi mais les utilise ensuite de manière frauduleuse en sachant que les timbres sont contrefaits.

Les articles 188 du Code pénal visent expressément la tentative. Mais le projet de texte ne fait plus référence à cette notion. En effet, en vertu de l'article 9 du projet de Livre Ier du Code pénal, la tentative est toujours punissable pour les infractions dont l'élément moral consiste en une intention spéciale ou en le dol général et ce, sauf disposition contraire.

Art. 445

La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits

Suivant l'article 445 du Code pénal en projet, la mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres contrefaits.

Cette disposition se base sur l'article 188 du Code pénal qui punit celui qui expose en vente ou met en circulation des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres contrefaits. Le projet de texte fait uniquement référence à la mise en circulation étant donné que ces termes sont assez généraux pour englober l'exposition en vente. De plus le projet de Code pénal prévoit de

Artikel 188 van het Strafwetboek schrijft een gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar voor. De ontwerptekst voorziet in een straf van niveau 2 voor de namaking of het gebruik van plakpostzegels of andere zegels, aangezien dit misdrijf nauw aansluit bij de strafbaarstelling voor de namaking en het gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting, of van een particulier, waarop eveneens een straf van niveau 2 staat.

Artikel 444, § 2 bestraft het gebruik van plakpostzegels of andere zegels dat bestaat uit het met bedrieglijk opzet gebruiken van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels die de dader zich heeft verschaft. Deze paragraaf herneemt artikel 189 van het Strafwetboek dat het gebruik bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zesentwintig euro tot tweeduizend euro. Daarom stelt de ontwerptekst een straf voor van niveau 1 voor dit misdrijf.

Deze strafbaarstelling sluit nauw aan bij het weer in omloop brengen van te goeder trouw ontvangen valse munt of valse effecten. De dader heeft deze postzegels te goeder trouw ontvangen, maar gebruikt ze vervolgens met bedrieglijk opzet in de wetenschap dat ze nagemaakt werden.

Artikel 188 van het Strafwetboek viseert uitdrukkelijk de poging. Het ontwerp verwijst echter niet langer naar dit begrip. Krachtens artikel 9 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, is de poging altijd strafbaar voor misdrijven waarvan het moreel bestanddeel bestaat uit een bijzonder opzet of uit het algemeen opzet, voor zover niet anders is bepaald.

Art. 445

In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels

Volgens artikel 445 van het ontwerp van Strafwetboek is het in omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels.

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 188 van het Strafwetboek dat personen bestraft die nagemaakte plakpostzegels of andere zegels te koop stellen of in omloop brengen. Het ontwerp verwijst enkel naar het in omloop brengen, gezien deze term voldoende algemeen is om ook het te koop stellen te omvatten. Het ontwerp van Strafwetboek voorziet bovendien in het preciseren

préciser l'élément moral qui fait partie des éléments constitutifs de l'infraction. Celle-ci doit être commise dans une intention frauduleuse.

La peine prescrite par l'article 188 du Code pénal est un emprisonnement de deux mois à trois ans. Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Cependant la mise en circulation est une infraction qui doit être punie plus légèrement que la contrefaçon. C'est la raison pour laquelle le projet de Code pénal propose d'assortir cette infraction d'une peine de niveau 1.

Section 8

La protection du nom du fabricant et de la raison commerciale d'une fabrique

L'article 191 du Code pénal octroie une protection au nom du fabricant et à la raison commerciale d'une fabrique. Le projet de Code pénal prévoit de faire deux dispositions de cet article.

Le nom que la loi protège est le nom employé pour l'identification des produits industriels. Il ne vise que les personnes physiques. Il s'agit du nom patronymique du fabricant. Pour les personnes morales, la loi protège la raison commerciale c'est-à-dire la dénomination que les personnes morales prennent dans leur relation juridique.

Art. 446

L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques

L'article 446 du projet de Code pénal incrimine l'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques. Ce comportement consiste à apposer, dans une intention frauduleuse, par addition, retranchement ou par une altération quelconque, sur des objets fabriqués le nom d'un fabricant autre que celui qui en est l'auteur ou la raison commerciale d'une fabrique autre que celle de la fabrication.

Cette disposition reprend l'infraction prescrite par l'alinéa 1er de l'article 191 du Code pénal en précisant qu'elle requiert un élément moral particulier. Son auteur doit avoir agi dans une intention frauduleuse.

van het moreel bestanddeel dat deel uitmaakt van de constitutieve bestanddelen van het misdrijf. Dit dient met bedrieglijk opzet gepleegd te worden.

Artikel 188 van het Strafwetboek schrijft een gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar voor. Artikel 214 van het Strafwetboek schrijft ook een geldboete voor van zeventig euro tot tweeduizend euro. Het in omloop brengen is echter een misdrijf dat minder ernstig bestraft dient te worden dan de namaking. Daarom stelt het ontwerp van Strafwetboek voor dit misdrijf te bestraffen met een straf van niveau 1.

Afdeling 8

Bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek

Artikel 191 van het Strafwetboek verleent bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek. Het ontwerp van Strafwetboek stelt voor om van dit artikel twee bepalingen te maken.

De naam die wettelijke bescherming geniet, is de naam die gebruikt wordt voor de identificatie van industrieproducten. Deze beoogt enkel natuurlijke personen. Het gaat om de achternaam van de fabrikant. Voor rechtspersonen daarentegen is het de handelsnaam van een fabriek die wettelijke bescherming geniet, waarmee de benaming bedoeld wordt die rechtspersonen aannemen in hun rechtsverhouding.

Art. 446

Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek

Artikel 446 van het ontwerp van Strafwetboek maakt het aanbrengen strafbaar van de naam van een fabrikant of de handelsnaam van een fabriek die niet authentiek zijn. Deze gedraging is het met bedrieglijk opzet door bijvoeging, wegneming of om het even welke verandering plaatsen op fabricaten van de naam van een andere fabrikant dan de producent, of van de handelsnaam van een andere fabriek dan die, welke de goederen gemaakt heeft.

Deze bepaling herneemt het in het eerste lid van artikel 191 van het Strafwetboek beschreven misdrijf met de specificatie dat een welbepaald moreel bestanddeel vereist is. De dader ervan dient met bedrieglijk opzet gehandeld te hebben.

Puisque l'article 191 du Code pénal punit cette infraction d'une peine d'emprisonnement d'un mois à six mois et d'une amende de vingt-six à deux mille euros, le projet de Code pénal propose d'assortir celle-ci d'une peine de niveau 1.

Art. 447

La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale

L'article 447 sanctionne la mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale. Ce comportement consiste dans le chef d'un marchand, d'un commissionnaire ou d'un débitant quelconque de mettre, délibérément, en circulation des objets visés à l'article 446.

Cette infraction s'appuie sur l'article 191, alinéa 2, du Code pénal qui ne vise que le marchand, le commissionnaire ou le débitant. L'article punit ceux-ci s'ils mettent en circulation des objets dont le nom du fabricant ou la raison commerciale d'une fabrique est usurpé. Le projet de Code pénal reprend cette incrimination avec son élément moral: la simple connaissance de la fausseté suffit.

Puisque l'article 191 du Code pénal punit cette infraction d'une peine d'emprisonnement d'un mois à six mois et d'une amende de vingt-six à deux mille euros, le projet de Code pénal propose d'assortir celle-ci d'une peine de niveau 1.

Section 9

Disposition commune

La section 9 est consacrée à la disposition qui est commune aux sections 2 à 8. Cette section clôt le chapitre traitant du faux monnayage.

Elle contient un article prévoyant une cause d'excuse entraînant une exemption de peine.

Art. 448

Cause d'excuse d'exemption de peine

L'article 192 du Code pénal prévoit une cause d'excuse absolutoire pour les personnes coupables de certaines infractions limitativement énumérées si, avant toute émission de monnaie contrefaite, falsifiée ou endommagée elles en ont donné connaissance et révélé les

Gezien artikel 191 van het Strafwetboek dit misdrijf bestraft met een gevangenisstraf van één tot zes maanden en een geldboete van zeventig tot tweehonderd euro, stelt het ontwerp van Strafwetboek voor er een straf van niveau 1 aan toe te kennen.

Art. 447

In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen

Artikel 447 bestraft het in omloop brengen van goederen die gemerkt werden met een valse naam of handelsnaam. Deze gedraging is het opzettelijk in omloop brengen van de in artikel 446 bedoelde goederen, door enige handelaar, commissionair of kleinhandelaar.

Dit misdrijf is gebaseerd op artikel 191, tweede lid, van het Strafwetboek, dat enkel gericht is op de handelaar, commissionair of kleinhandelaar. Het artikel bestraft deze indien ze goederen in omloop brengen waarbij de naam van de fabrikant of handelsnaam van de fabriek misbruikt werd. Het ontwerp van Strafwetboek neemt deze strafbaarstelling over met het moreel bestanddeel ervan: de kennis van valsheid alleen volstaat.

Omdat artikel 191 van het Strafwetboek dit misdrijf bestraft met een gevangenisstraf van één tot zes maanden en een geldboete van zeventig tot tweehonderd euro, stelt het ontwerp van Strafwetboek voor er een straf van niveau 1 aan toe te kennen.

Afdeling 9

Gemeenschappelijke bepaling

Afdeling 9 wordt gewijd aan de bepaling die afdelingen 2 tot en met 8 gemeenschappelijk hebben. Deze afdeling sluit het hoofdstuk inzake valsmunterij af.

Ze bevat een artikel dat in een strafuitsluitende verschoningsgrond voorziet.

Art. 448

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Artikel 192 van het Strafwetboek voorziet in een strafuitsluitende verschoningsgrond voor personen die zich schuldig gemaakt hebben aan bepaalde limitatief opgesomde misdrijven indien zij, vóór enige uitgifte van nagemaakte, vervalste of beschadigde munten,

auteurs à l'autorité. Cette cause d'excuse doit permettre le démantèlement des organisations de faussaires et d'entraver l'émission de fausse monnaie⁴⁵⁸.

Le projet de Code pénal reprend cette cause d'excuse absolutoire en la modifiant quelque peu:

— le projet en fait une cause d'excuse plus générale. Toutes les dispositions du chapitre consacré au faux monnayage peuvent entraîner l'application de la cause d'excuse;

— le projet de loi ne fait plus référence à l'émission mais à la mise en circulation. C'est ce terme qui a été choisi dans la description des incriminations.

Suite aux avis n° 64.121/1 du 23 novembre 2018 (n° 78) et 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 65) du Conseil d'État, le texte en projet a été adapté.

Dispositions qui ne sont pas reprises dans le chapitre Ier du nouveau titre IV

Les articles 178ter, 184, alinéa 2 et 190 sont couvertes par les dispositions consacrées aux faux et à l'usage de faux (nouveau chapitre 2 du titre 4). Il est renvoyé au commentaire portant sur ces dispositions.

CHAPITRE 2

Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

Les dispositions consacrées aux faux commis en écritures, en informatique et dans les dépêches télégraphiques forment le chapitre IV du titre III du Code pénal intitulé "Des crimes et délits contre la foi publique". Ce chapitre contient les articles 193 à 212 du Code pénal. Ces infractions portent atteinte à la foi publique car elles mettent en péril la confiance que le pouvoir et les particuliers accordent aux formes et aux signes employés dans les relations sociales pour garantir l'authenticité et la sincérité des actes et des faits qu'ils recouvrent⁴⁵⁹.

⁴⁵⁸ J. MOINIL, *Le faux-monnayage*, in *Les infractions*, Les infractions contre la foi publique, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 36.

⁴⁵⁹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 25; G.-F. RANERI, *L'usurpation de fonction, de titres ou de noms*, in *Les infractions*, *Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 368; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 184.

de overheid hiervan op de hoogte brengen en de daders bekend gemaakt werden. Deze strafuitsluitende verschoningsgrond beoogt organisaties van valsmunters te ontmantelen en de uitgifte van valse munten te belemmeren⁴⁵⁸.

Het ontwerp van Strafwetboek herneemt deze strafuitsluitende verschoningsgrond met een geringe wijziging ervan:

— het ontwerp maakt de strafuitsluitende verschoningsgrond meer algemeen. Alle bepalingen van het aan valsmunterij gewijde hoofdstuk kunnen leiden tot de toepassing van de strafuitsluitende verschoningsgrond;

— het wetsontwerp verwijst niet langer naar de uitgifte, maar naar het in omloop brengen. Deze term werd immers ook gekozen in de beschrijving van de strafbare feiten.

Ingevolge het advies nr. 64.121/1 van 23 november 2018 (nr. 78) en 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 65) van de Raad van State, werd de ontwerptekst gewijzigd.

Bepalingen die niet hernomen worden in hoofdstuk I van de nieuwe titel IV

De artikelen 178ter, 184, tweede lid en 190 worden behandeld door de bepalingen die gewijd zijn aan valsheden en het gebruik van valsheden (nieuw hoofdstuk 2 van titel 4). Er wordt verwezen naar het commentaar in verband met deze bepalingen.

HOOFDSTUK 2

Valsheid in geschriften of andere duurzame dragers en gebruik van valse stukken

De bepalingen betreffende valsheid in geschriften, in informatica en in telegrammen vormen hoofdstuk IV van titel III van het Strafwetboek, getiteld "Misdrijven en wanbedrijven tegen de openbare trouw". Dit hoofdstuk omvat de artikelen 193 tot 212 van het Strafwetboek. Deze misdrijven schaden het openbaar vertrouwen omdat ze het vertrouwen aantasten dat de overheid en particulieren stellen in de vormen en tekens gebruikt in het maatschappelijk verkeer om de authenticiteit en de waarachtigheid van akten en de feiten waarop deze betrekking hebben te waarborgen⁴⁵⁹.

⁴⁵⁸ J. MOINIL, "Le faux-monnayage", in X (ed.), *Les infractions*, *Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 36.

⁴⁵⁹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 25; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in *Les infractions*, *Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 368; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 184.

Parmi ces formes et signes, l'écriture occupe une place importante. Elle est l'instrument de consignation des actes, des opérations et des pensées que l'homme considère comme dignes d'être retenus, matérialisés ou précisés⁴⁶⁰. La confiance dans l'écrit porte sur la sincérité des écrits dressés pour perpétuer les déclarations de volonté ainsi que les constatations de faits, de causes, etc.⁴⁶¹ Celle-ci est donc essentielle. S'il est porté atteinte à cette confiance, l'action du pouvoir et des relations sociales peuvent être compromises⁴⁶².

Dans le Code pénal actuel, le chapitre IV débute par une disposition générale qui spécifie l'élément moral requis par les infractions de faux (article 193). Quatre sections suivent cet article. La première section a pour objet les faux en écritures authentiques et publiques, en écritures de commerce ou de banque et en écritures privées. Elle rassemble les articles 194 à 197 qui constituent des règles de droit commun. Les deux premières dispositions rendent punissable le faux commis par un fonctionnaire ou un officier public dans l'exercice de ses fonctions (articles 194 et 195). La disposition suivante vise le faux commis par d'autres personnes ou par un fonctionnaire ou un officier public en dehors de l'exercice de ses fonctions (article 196). La section se termine par l'incrimination de l'usage de faux en écritures (article 197).

La deuxième section réunit les faux commis dans les passeports, ports d'armes, livrets, feuilles de route et certificats (articles 198 à 210). La section IIbis sanctionne le faux en informatique et l'usage de fausses données informatiques (article 210bis). Enfin, la troisième section a trait aux faux commis dans les dépêches télégraphiques (articles 211 et 212).

Le chapitre se termine par les articles 213 et 214⁴⁶³. Ces dispositions portent sur l'élément moral requis en cas d'usage ainsi que sur l'amende.

Les dispositions relatives aux faux et à l'usage de faux datent de 1867. Ces articles sont anciens et parfois

Het schrift neemt een belangrijke plaats in binnen deze vormen en tekens. Het is het instrument voor het optekenen van akten, van verrichtingen en van gedachten die de mens de moeite waard vindt om bij te houden, te materialiseren of te verduidelijken⁴⁶⁰. Het vertrouwen in geschriften slaat op de waarheidsgetrouwheid van geschriften opgesteld om wilsuitingen, vaststellingen van feiten, oorzaken, enz. te laten voortleven.⁴⁶¹ Dit is dus essentieel. Als dit vertrouwen geschaad wordt, kan het optreden van de overheid en het maatschappelijk verkeer in het gedrang komen⁴⁶².

In het huidige Stafwetboek begint hoofdstuk IV met een algemene bepaling die het moreel bestanddeel specificeert dat vereist is voor misdrijven van valsheid (artikel 193). Dit artikel wordt gevolgd door vier afdelingen. De eerste afdeling betreft valsheid in authentieke en openbare geschriften, in handels- of bankgeschriften en in private geschriften. Ze omvat de artikelen 194 tot 197, die de regels van gemeen recht vormen. De twee eerste bepalingen stellen de valsheid strafbaar gepleegd door een openbaar officier of ambtenaar in de uitoefening van zijn functies (artikelen 194 en 195). De volgende bepaling heeft betrekking op de valsheid gepleegd door andere personen of door een openbaar officier of ambtenaar buiten de uitoefening van zijn functies (artikel 196). De afdeling wordt afgesloten met de strafbaarstelling van het gebruik van valsheid in geschriften (artikel 197).

De tweede afdeling betreft de valsheid in reispassen, machtigingen om wapens te dragen, arbeidsboekjes, reisorders en getuigenschappen (artikelen 198 tot 210). Afdeling IIbis bestraft de valsheid in informatica en het gebruik van valse informaticagegevens (artikel 210bis). De derde afdeling ten slotte heeft betrekking op de valsheid in telegrammen (artikelen 211 en 212).

Het hoofdstuk wordt afgesloten met de artikelen 213 en 214⁴⁶³. Deze bepalingen hebben betrekking op het moreel bestanddeel vereist in geval van gebruik en op de boete.

De bepalingen betreffende valsheid en gebruik van valse stukken dateren van 1867. Deze artikelen zijn oud

⁴⁶⁰ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 25.

⁴⁶¹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206.

⁴⁶² M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 25.

⁴⁶³ Ces articles sont des dispositions communes aux articles 193 à 212 ainsi qu'aux dispositions relatives au faux monnayage, lesquelles sont reprises, dans le projet de Code pénal, sous un chapitre 1er du présent titre, intitulé "La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques".

⁴⁶⁰ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 25.

⁴⁶¹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206.

⁴⁶² M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 25.

⁴⁶³ Deze artikelen zijn van toepassing op artikelen 193 tot 212 en op de bepalingen inzake valse munt, die in het ontwerp van Strafwetboek zijn opgenomen in hoofdstuk 1 van deze titel, met als titel "Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken".

désuets. Ils ne sont plus adaptés aux réalités actuelles⁴⁶⁴. Par ailleurs, l'articulation des articles du chapitre IV est compliquée ce qui rend la lecture des dispositions difficile.

1° Le manque de cohérence et de clarté des dispositions actuelles

Au niveau formel, les difficultés suivantes sont à noter:

— le Code pénal comporte une disposition particulière portant sur la description de l'élément moral des infractions de faux (article 193) et sur la sanction de l'usage de faux (article 213). L'agencement des dispositions du chapitre IV est étrange étant donné que celles-ci débutent par une disposition globale consacrée à l'élément moral des infractions qui suivent cette disposition et elles terminent par une disposition générale similaire portant sur l'usage des faux décrits plus avant. Par conséquent, les éléments constitutifs des infractions sont dispersées dans des dispositions distinctes. Il en va de même du faux et de l'usage de faux qui sont incriminés dans des articles différents;

— ce Code pénal comporte une aggravation de peine lorsque les faits de faux sont commis par les fonctionnaires et les officiers publics dans l'exercice de leur fonction (articles 194 et 195). Or, la disposition générale relative aux faux est présentée après ces dispositions spécifiques, ce qui manque de clarté et de cohérence;

— le faux informatique et l'usage de faux informatique ont été introduits dans le Code pénal par la loi du 28 novembre 2000 relative à la criminalité informatique⁴⁶⁵. Ces incriminations forment l'article 210*bis*, séparé des autres dispositions. Or, la seule différence entre ces faux réside dans le fait que le support visé par l'infraction comporte des données informatiques;

— les sections 2 et suivantes du chapitre IV comporte un grand nombre de dispositions dérogatoires pour des documents particuliers (articles 198 et suivants). Certains écrits protégés par ces articles ne sont plus utilisés ou sont tombés en désuétude. Par ailleurs, ces dispositions sont assorties de peines plus légères alors que les faux visés aux articles 194 à 197 sont punies de peines criminelles. Cette distinction est dépassée et n'est plus appliquée car trop complexe et confuse. À

en soms in onbruik geraakt. Ze zijn niet meer aangepast aan de huidige realiteit⁴⁶⁴. Daarnaast is de opbouw van de artikelen van hoofdstuk IV complex, wat de lezing van de bepalingen bemoeilijkt.

1° Het gebrek aan samenhang en duidelijkheid van de huidige bepalingen

Op vormelijk vlak dient gewezen te worden op de volgende moeilijkheden:

— het Strafwetboek bevat een bijzondere bepaling betreffende het moreel bestanddeel van misdrijven van valsheid (artikel 193) en betreffende de bestraffing van het gebruik van valse geschriften (artikel 213). De schikking van de bepalingen van hoofdstuk IV is vreemd, aangezien ze beginnen met een algemene bepaling betreffende het moreel bestanddeel van de misdrijven die deze bepaling volgen en ze eindigen met een gelijkaardige algemene bepaling betreffende het gebruik van de hoger beschreven valse geschriften. Bijgevolg zijn de constitutieve bestanddelen van de misdrijven verspreid over verschillende bepalingen. Hetzelfde geldt voor valsheid en het gebruik van valse geschriften, die strafbaar gesteld worden in verschillende artikelen;

— dit Strafwetboek voorziet in een strafverzwaring als de valsheid gepleegd wordt door ambtenaren en openbare officieren in de uitoefening van hun functie (artikelen 194 en 195). De algemene bepaling betreffende valsheid komt evenwel na deze specifieke bepalingen, wat zorgt voor een gebrek aan duidelijkheid en samenhang;

— valsheid in informatica en het gebruik van valse informaticagegevens werden in het Strafwetboek ingevoerd door de wet van 28 november 2000 inzake informaticacriminaliteit⁴⁶⁵. Deze strafbaarstellingen zijn vervat in artikel 210*bis*, afzonderlijk van de andere bepalingen. Het enige verschil tussen deze valsheden is echter het feit dat de drager waarop het misdrijf betrekking heeft informaticagegevens bevat;

— afdelingen 2 en volgende van hoofdstuk IV bevatten een groot aantal afwijkende bepalingen voor bijzondere documenten (artikel 198 en volgenden). Bepaalde geschriften die door deze artikelen beschermd worden, worden niet meer gebruikt of zijn in onbruik geraakt. Daarnaast voorzien deze bepalingen in lichtere straffen terwijl de valsheid waarvan sprake in de artikelen 194 tot 197 bestraft wordt met criminele straffen. Dit onderscheid is voorbijgestreefd en wordt niet meer toegepast omdat

⁴⁶⁴ Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat., 2013-14, n° 5-2360/1, p. 1.

⁴⁶⁵ Loi du 28 novembre 2000 relative à la criminalité informatique, *Moniteur Belge* du 3 février 2001.

⁴⁶⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV van het Strafwetboek met betrekking tot valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften, *Parl. St. Senaat*, 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 1.

⁴⁶⁵ Wet van 28 november 2000 inzake informaticacriminaliteit, *Belgisch Staatsblad* van 3 februari 2001.

l'heure actuelle, les faux "criminels" sont presque toujours correctionnalisés. Or les dispositions générales relatives aux faux sont celles qui sont le plus souvent appliquées en pratique étant donné que les écrits visés par ces articles sont interprétés de manière très large;

— l'amende fait également l'objet d'une disposition autonome. En effet, l'article 214 du Code pénal dispose que, dans les cas prévus aux chapitres Ier à IV du titre III du Code pénal, et pour lesquels aucune amende n'est spécialement portée, il sera prononcé une amende de vingt-six euros à deux mille euros. Cette disposition rend la lecture et la compréhension des dispositions pénales plus complexe.

2° Nécessité d'une réforme

Le projet de loi propose de simplifier et de clarifier les dispositions en matière de faux en tenant compte des observations soulevées ci-dessus. La réforme proposée s'inspire de la thèse de doctorat réalisée par Sylvia Van Dyck en 2006 et intitulée "Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht"⁴⁶⁶. Les lignes de force mises en avant par cette thèse ont été reprises dans une proposition modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux dont il est également fait référence dans le présent texte⁴⁶⁷.

Dans le nouveau Livre II, il est proposé de reprendre plusieurs dispositions rassemblées dans le titre III du Code pénal sous un nouveau titre 4 intitulé "Les faux". Les dispositions relatives au faux et à l'usage de faux forment le chapitre 2 du titre 4.

Le projet propose un nouvel agencement des incriminations. Il rassemble le faux et l'usage de faux dans deux paragraphes différents d'une même disposition. Cette disposition générale est placée en début de chapitre. L'article qui sanctionne les faux et l'usage de faux commis par les personnes exerçant une fonction publique, qui constitue un élément aggravant dans le projet, doit en toute logique suivre la disposition générale.

Le libellé des incriminations est modifié. Chaque infraction est assortie d'un titre et d'une définition. La

het te complex en verwarrend is. Momenteel wordt "criminele" valsheid bijna steeds gecorrectionaliseerd. De algemene bepalingen betreffende valsheid zijn degene die in de praktijk het meest gebruikt worden, aangezien de geschriften waarop deze artikelen betrekking hebben zeer ruim worden geïnterpreteerd;

— de boete maakt eveneens het voorwerp uit van een aparte bepaling. Artikel 214 van het Strafwetboek bepaalt dat, in de gevallen bepaald in hoofdstuk I tot IV van titel III van het Strafwetboek, waarvoor niet in een specifieke boete voorzien wordt, een boete van zes-entwintig tot tweeduizend euro zal worden opgelegd. Deze bepaling bemoeilijkt de lezing en het begrip van de strafbepalingen.

2° Noodzaak van een hervorming

Het wetsontwerp stelt voor de bepalingen inzake valsheid te vereenvoudigen en te verduidelijken, rekening houdend met bovenstaande opmerkingen. De voorgestelde hervorming baseert zich op het proefschrift van Sylvia Van Dyck uit 2006, met als titel "Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht"⁴⁶⁶. De krachtlijnen die in deze thesis naar voor geschoven worden, zijn opgenomen in een voorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften waarnaar in deze tekst eveneens verwezen wordt⁴⁶⁷.

Er wordt voorgesteld om in het nieuwe Boek II meerdere bepalingen vermeld in titel III van het Strafwetboek over te nemen onder een nieuwe titel 4, "Valsheden". De bepalingen betreffende valsheid en het gebruik van valse geschriften vormen hoofdstuk 2 van titel 4.

Het ontwerp stelt een nieuwe schikking van de strafbaarstellingen voor. Het groepeerde valsheid en het gebruik van valse stukken in twee afzonderlijke paragrafen van eenzelfde bepaling. Deze algemene bepaling komt aan het begin van het hoofdstuk. Het artikel dat valsheid en het gebruik van valse stukken bestraft gepleegd door personen die een openbare functie uitoefenen, wat een verzwarend bestanddeel in het ontwerp vormt, moet dan in alle logica volgen op de algemene bepaling.

De benaming van de strafbaarstellingen wordt gewijzigd. Elk misdrijf krijgt een titel en een definitie. Vervolgens

⁴⁶⁶ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, 527p

⁴⁶⁷ Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1.

⁴⁶⁶ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, 527p

⁴⁶⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat, 2013-14, nr. 5-2360/1.

peine est ensuite déterminée à la fin de l'article. Les éléments constitutifs des infractions sont réunis dans une seule et même disposition.

Le projet propose d'adapter les peines prescrites avec les niveaux de peines définis dans le projet de Livre premier du Code pénal et de sanctionner le faux et l'usage de faux de peines délictuelles.

Le projet de Code pénal propose un système d'infractions déterminées en fonction de la gravité de celles-ci. Ce système rassemble ainsi une disposition générale incriminant le faux assortie d'une peine de niveau 3 et comporte également plusieurs facteurs aggravants permettant de sanctionner certains faux spécifiques d'une peine aggravée dans la fourchette prescrite. Dans ces hypothèses, la peine est celle du niveau 3.

Ces facteurs aggravants sont les suivantes:

— le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux (article 449);

— le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux aggravés (article 450).

Le projet supprime les dispositions qui peuvent être couvertes par l'incrimination générale de faux et d'usage de faux et simplifie les règles particulières qu'il y a lieu de maintenir. Il ne retient que les infractions suivantes:

— la cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité (article 451);

— le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu (article 452).

Dans ce système, l'amende accessoire est régie par l'article 52 du projet de Livre premier du Code pénal.

Le projet de texte apporte également de véritables changements portant sur le fond des incriminations. Ceux-ci sont expliqués dans les commentaires des articles.

wordt de straf bepaald aan het einde van het artikel. De constitutieve bestanddelen van de misdrijven worden samengebracht in één en dezelfde bepaling.

Het ontwerp stelt voor om de voorgeschreven straffen aan te passen aan de strafmaat vastgelegd in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek en valsheid en het gebruik van valse stukken te bestraffen met correctionele straffen.

Het ontwerp van Strafwetboek stelt een systeem voor waarbij de misdrijven worden omschreven in functie van hun zwaarte. Dit systeem omvat zo een algemene bepaling die valsheid strafbaar stelt met een straf van niveau 3, evenals meerdere verzwarende factoren die het mogelijk maken bepaalde specifieke valsheden te bestraffen met een zwaardere straf binnen de voorgeschreven vork. In deze gevallen wordt een straf van niveau 3 opgelegd.

Deze verzwarende factoren zijn:

— valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en gebruik van valse stukken (artikel 449);

— verzwaarde valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en verzaamd gebruik van valse stukken (artikel 450).

Het ontwerp schrapt bepalingen die kunnen vallen onder de algemene strafbaarstelling van valsheid en gebruik van valse stukken en vereenvoudigt de bijzondere regels die behouden dienen te blijven. Het ontwerp behoudt slechts de volgende misdrijven:

— overdracht van een reis- of identiteitsdocument (artikel 451);

— niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document (artikel 452).

In dit systeem wordt de geldboete als bijkomende straf geregeld door artikel 52 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek.

Het ontwerp brengt eveneens echte veranderingen aan de kern van de strafbaarstellingen aan. Deze veranderingen worden uitgelegd in de commentaar bij de artikelen.

Art. 449

Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

L'article 449 regroupe dans une seule disposition les infractions relatives au faux, à l'usage de faux ainsi qu'aux faux informatiques et son usage.

Le paragraphe 1er de l'article 449 donne une définition du faux en écriture ou sur d'autres supports durables. Ce paragraphe détermine également quel est le niveau de peine sanctionnant l'infraction de faux (I). Le paragraphe 2 propose une définition de l'usage de faux en écriture ou sur d'autres supports durables et précise également quelle peine doit sanctionner l'usage (II).

I – Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables (§ 1er)

L'article 449, § 1er, incrimine le faux en écriture ou sur d'autres supports durable. Ce comportement consiste à fabriquer un faux ou falsifier l'expression d'une pensée dans tout écrit ou tout autre support durable pouvant faire preuve en relation avec un fait pertinent en droit, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

Pour comprendre la portée de cette disposition, il y a lieu de rappeler quels sont les éléments constitutifs du faux en écriture défini par le Code pénal actuel (1°). Il est également utile d'analyser l'incrimination de faux informatique ainsi que l'usage de ce faux (2°). Le projet de texte sera ensuite expliqué (3°).

1° Le faux en écriture défini par le Code pénal actuel

Le texte en projet se base sur les articles 193 et 196 du Code pénal. L'article 193 exige que le faux en écriture soit commis avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire. L'article 196 sanctionne les particuliers ou les fonctionnaires et officiers publics en dehors de l'exercice de leur fonctions qui auront commis un faux en écritures authentiques et publiques, et toutes personnes qui auront commis un faux en écritures de commerce, de banque ou en écritures privées, soit par fausses signatures, soit par contrefaçon ou altération d'écritures ou de signatures, soit par fabrication de conventions, dispositions, obligations ou décharges ou par leur insertion après coup dans les actes, soit par addition ou altération de

Art. 449

Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en gebruik van valse stukken

Artikel 449 groepeerde de misdrijven betreffende valsheid in geschriften, het gebruik van valse geschriften en valsheid in informatica en het gebruik ervan in één enkele bepaling.

Paragraaf 1 van artikel 449 geeft een definitie van valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers. Deze paragraaf bepaalt eveneens welke strafmaat wordt opgelegd voor het misdrijf van valsheid (I). Paragraaf 2 stelt een definitie van het gebruik van de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers voor en verduidelijkt eveneens welke straf moet opgelegd worden voor dit gebruik (II).

I – Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers (§ 1)

Artikel 449, § 1 maakt valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers strafbaar. Dit gedrag bestaat uit het opmaken van een vals stuk of het vervalsen van de uitdrukking van een gedachte in een geschrift of op elke andere duurzame drager die als bewijs kan dienen en betrekking heeft op een rechtens relevant feit, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

Om de draagwijdte van deze bepaling te begrijpen, dient herinnerd te worden aan de constitutieve bestanddelen van valsheid in geschriften zoals vastgelegd in het huidige Strafwetboek (1°). Het is eveneens nuttig de strafbaarstelling van valsheid in informatica en het gebruik van deze valsheid te onderzoeken (2°). Vervolgens zal de ontwerptekst nader toegelicht worden (3°).

1° Valsheid in geschriften omschreven in het huidige Strafwetboek

De ontwerptekst baseert zich op de artikelen 193 en 196 van het Strafwetboek. Artikel 193 vereist dat de valsheid in geschriften gepleegd wordt met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden. Artikel 196 bestraft particulieren of openbare officieren en ambtenaren buiten de uitoefening van hun functie die valsheid in authentieke en openbare geschriften plegen en alle personen die valsheid in handels- of bankgeschriften of in private geschriften gepleegd hebben, hetzij door valse handtekeningen, hetzij door namaking of vervalsing van geschriften of handtekeningen, hetzij door overeenkomsten, beschikkingen, verbintenissen of schuldbevrijdingen valselijk op te maken of achteraf in de

clauses, de déclarations ou de faits que ces actes avaient pour objet de recevoir ou de constater.

L'article 196 énonce les procédés répréhensibles par lesquels le faux peut être commis mais il ne définit pas le faux⁴⁶⁸. Son champ d'application n'est donc pas clair. Il peut ainsi englober n'importe quelle altération de la vérité, ce qui est beaucoup trop large. C'est pourquoi la Cour de cassation a formulé une définition du faux dans un arrêt du 18 juin 1985 en s'appuyant sur la doctrine⁴⁶⁹. Par la suite, la Cour de cassation a rappelé cette définition en la précisant quelque peu. Ainsi, l'arrêt du 25 octobre 2017 stipule que "le faux en écriture consiste en une altération de la vérité réalisée avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, d'une manière prévue par la loi, dans un écrit protégé par celle-ci, d'où il peut résulter un préjudice"⁴⁷⁰.

Cette définition rassemble un élément matériel et un élément moral.

1.1. L'élément matériel requiert la réunion de quatre conditions:

- a) un écrit protégé par la loi;
 - b) une altération de la vérité ou un mensonge;
 - c) un des modes légaux d'altération de la vérité;
 - d) un préjudice possible ou éventuel.
- a) Un écrit protégé par la loi:

Le faux doit porter sur un écrit protégé par la loi. La notion d'écrit n'est pas définie par la Code pénal. La doctrine et la jurisprudence⁴⁷¹ en ont donné une définition. Il ressort de cette définition que quatre éléments

akten in te voegen, hetzij door toevoeging of vervalsing van bedingen, verklaringen of feiten die deze akten ten doel hadden op te nemen of vast te stellen.

Artikel 196 vermeldt de laakbare procedés met behulp waarvan de valsheid gepleegd kan worden maar definieert de valsheid niet⁴⁶⁸. Het toepassingsgebied ervan is dus niet duidelijk. Het kan elke waarheidsvermomming omvatten, wat veel te ruim is. Daarom heeft het Hof van Cassatie in een arrest van 18 juni 1985 een definitie van valsheid geformuleerd op basis van de rechtsleer⁴⁶⁹. Vervolgens heeft het Hof van Cassatie deze definitie herhaald en enigszins verfijnd. Zo bepaalt het arrest van 25 oktober 2017 dat "valsheid in geschrifte erin bestaat de waarheid te vermommen met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden, op een bij de wet bepaalde wijze, in een door de wet beschermd geschrift, waaruit een nadeel kan ontstaan"⁴⁷⁰.

Deze definitie omvat een materieel bestanddeel en een moreel bestanddeel.

1.1. Voor het materieel bestanddeel dient aan vier voorwaarden voldaan te worden:

- a) een door de wet beschermd geschrift;
 - b) een waarheidsvermomming of leugen;
 - c) een van de door de wet bepaalde wijzen van waarheidsvermomming;
 - d) een mogelijk of eventueel nadeel.
- a) Een door de wet beschermd geschrift:

De valsheid moet betrekking hebben op een door de wet beschermd geschrift. Het begrip geschrift wordt niet omschreven in het Strafwetboek. De rechtsleer en de rechtspraak⁴⁷¹ hebben er een definitie aan gegeven.

⁴⁶⁸ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 15.

⁴⁶⁹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206 qui cite Cass., 18 juin 1985, *Pas.* 1985, I, p. 1335: "Pour la Cour de cassation, le faux en écriture consiste en ce que, avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, la réalité est dissimulée, d'une manière déterminée par la loi, dans un écrit protégé par la loi, alors qu'il peut en résulter un préjudice".

⁴⁷⁰ Cass. 25 octobre 2017, R.G. n° P.17.0277.F/3.

⁴⁷¹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206 qui cite Cass., 24 juin 1981, *Pas.* 1981, I, p. 1242: Selon la Cour de cassation, il y a écriture au sens des articles 193 et suivants du Code pénal lorsque des signes graphiques figurent sur un support matériel pour constater un acte ou un fait juridique et que le public peut considérer cet acte ou ce fait juridique comme vrai.

⁴⁶⁸ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 15.

⁴⁶⁹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206 dat Cass. 18 juni 1985, *Pas.* 1985, I, p. 1335, citeert: "Volgens het Hof van Cassatie bestaat valsheid in geschrifte erin de werkelijkheid te verbergen, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden, op een bij de wet bepaalde wijze, in een door de wet beschermd geschrift, waaruit een nadeel kan ontstaan".

⁴⁷⁰ Cass. 25 oktober 2017, AR P.17.0277.F.

⁴⁷¹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 206, dat Cass. 24 juni 1981, *Pas.* 1981, I, p. 1242, citeert: Volgens het Hof van Cassatie is er een geschrift in de zin van de artikelen 193 en volgende van het Strafwetboek wanneer schrifttekens op een materiële drager voorkomen op een zodanige wijze dat ze een rechtshandeling of rechtsfeit uitdrukken en dat de gemeenschap die rechtshandeling of dat rechtsfeit als waar mag beschouwen.

sont nécessaires pour que l'écrit soit protégé par les articles 193 et suivants du Code pénal⁴⁷².

Il faut tout d'abord une écriture matérielle, c'est-à-dire, un système graphique ou de signes pouvant être lus et compris par des tiers⁴⁷³. Il faut ensuite que l'écriture soit l'expression d'une pensée "de manière relativement durable"⁴⁷⁴. La pensée exprimée doit pouvoir avoir des effets juridiques. L'écrit doit constater l'existence ou la réalité d'un acte ou d'un fait juridique⁴⁷⁵. Il faut enfin que l'écrit bénéficie de la confiance publique.

La Cour de cassation a décidé que les écrits protégés par la loi sont les écrits qui peuvent faire preuve dans une certaine mesure, c'est-à-dire qui s'imposent à la confiance publique, de sorte que les autorités et les particuliers qui en prennent connaissance ou auxquels ils sont présentés peuvent être convaincu de la réalité de l'acte ou du fait juridique constaté par ces écrits ou sont en droit de leur accorder foi⁴⁷⁶.

Pour la doctrine, l'écrit est "un acte ou un fait juridiquement relevant constaté par un système de signes

Uit deze definitie blijkt dat vier elementen noodzakelijk zijn opdat het geschrift beschermd zou zijn krachtens de artikelen 193 en volgende van het Strafwetboek⁴⁷².

Eerst en vooral is er een materieel geschrift nodig, dit wil zeggen een grafisch systeem of tekens die gelezen en begrepen kunnen worden door derden⁴⁷³. Vervolgens moet het geschrift een gedachte uitdrukken op "relatief duurzame wijze"⁴⁷⁴. De uitgedrukte gedachte moet rechtsgevolgen kunnen hebben. Het geschrift moet het bestaan of de waarachtigheid van een rechtshandeling of rechtsfeit vastleggen⁴⁷⁵. Ten slotte moet het geschrift het openbaar vertrouwen genieten.

Het Hof van Cassatie heeft besloten dat door de wet beschermde geschriften die geschriften zijn die in zekere mate tot bewijs kunnen strekken, dit wil zeggen die zich aan het openbaar vertrouwen opdringen, zodat de overheid of particulieren die ervan kennis nemen of aan wie ze voorgelegd worden, overtuigd kunnen worden van de waarachtigheid van de akte of het juridisch feit in die geschriften vastgelegd of het recht hebben daaraan geloof te hechten⁴⁷⁶.

Voor de rechtsleer is het geschrift "een juridisch relevante handeling of feit, vastgelegd door een systeem

⁴⁷² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

⁴⁷³ Pour A. Weyembergh et L. Kennes, l'écrit est protégé et ce peu importe la forme, le graphisme, la langue, le support, les moyens de production du document, le fait qu'il soit en papier, en carton, en textile, en bois ou qu'il soit imprimé, manuscrit, dactylographié, photocopié, etc. (A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 208).

⁴⁷⁴ Pour M. Rigaux et P.-E. Trousse, la doctrine et la jurisprudence ne distingue pas suivante le caractère de l'écrit. Le texte vise toute espèce de graphisme; l'écriture latine, gothique ou arabe, comme l'écriture idéographique, phonétique ou alphabétique, l'écriture se rattachant à un système connu comme l'écriture purement conventionnelle (M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Le faux en écritures*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 61).

⁴⁷⁵ A. WEYEMBERGH, L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

⁴⁷⁶ Par exemple, les étiquettes attachées aux objets en vente dans les magasins et indiquant le prix de vente, un code de barre sur l'emballage d'un produit mis en vente, etc.

⁴⁷⁷ Par exemple, les testaments, les livres de commerce, les actes sois seing privés au sens des articles 1322 et suivants du Code civil, etc.

⁴⁷⁸ Si l'écrit est reçu sous bénéfice de vérification, son caractère mensonger ne peut le transformer en faux (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 39). Il n'y a pas de faux en écriture lorsqu'une facture, contenant des fausses indications, est adressée son destinataire car celui-ci peut en contrôler les mentions. Il n'est pas tenu de l'accepter comme telle. La facture n'acquerra force probante qu'après son contrôle et son acceptation.

⁴⁷⁹ Cass. 18 juin 1985, *Pas.*, 1985, I, p. 1335; Cass., 25 octobre 2017, R.G. n° P.17.0277.F.

⁴⁷² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

⁴⁷³ Volgens A. Weyembergh et L. Kennes is het geschrift beschermd, ongeacht de vorm, het schrift, de taal, de drager, de productiemiddelen van het document, en ongeacht het feit of het in papier, karton, textiel of hout is, en of het gedrukt, handgeschreven, getypt, gekopieerd, enz. is (A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 208).

⁴⁷⁴ Volgens M. Rigaux et P.-E. Trousse maken de rechtsleer en de rechtspraak geen onderscheid op basis van de aard van het schrift. De tekst betreft elk soort schrift: het Latijns, Gotisch of Arabisch schrift, evenals het ideografisch, fonetisch of alfabetisch schrift, waarbij het schrift past in een gekend systeem, zoals het louter conventionele geschrift (M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal, Le faux en écritures*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 61).

⁴⁷⁵ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

⁴⁷⁶ Bijvoorbeeld: de etiketten op voorwerpen die in winkels te koop aangeboden worden en de verkoopprijs weergeven, een streepjescode op een te koop aangeboden product, etc.

⁴⁷⁷ Bijvoorbeeld: testaments, handelsboeken, onderhandse akten in de zin van artikel 1322 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, etc.

⁴⁷⁸ Als het geschrift in ontvangst genomen wordt onder voorbehoud van controle, maakt het leugenachtige karakter ervan het nog niet tot een vals stuk (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 39). Er is geen valsheid in geschriften als een factuur met foute vermeldingen aan haar geadresseerde gericht wordt, omdat deze laatste de vermeldingen erop kan controleren. Hij dient deze factuur niet als dusdanig te aanvaarden. De factuur krijgt pas bewijskracht na controle en aanvaarding ervan.

⁴⁷⁹ Cass. 18 juni 1985, *Pas.* 1985, I, p. 1335; Cass. 25 oktober 2017, AR P.17.0277.F.

graphiques, lisibles et compréhensibles, qui exprime une pensée de manière relativement durable et dont l'authenticité et la sincérité s'imposent à quiconque en prend connaissance dans la vie sociale normale.⁷⁴⁸⁰

Le Code pénal distingue plusieurs sortes d'écrits protégés par la loi. La première catégorie concerne tout d'abord les écrits protégés par des peines criminelles (articles 194 à 197). Ceux-ci rassemblent les écritures authentiques et publiques dressées par un fonctionnaire ou un officier public dans l'exercice de ses fonctions⁴⁸¹. Ces dispositions portent également sur les écritures de commerce ou de banque qui ont pour objet de constater une opération que la loi répute acte de commerce⁴⁸² et concernent les écritures privées qui forment une catégorie résiduaire^{483 484}. La seconde catégorie vise les écritures protégées par des peines correctionnelles rassemblées aux articles 198 et suivants du Code pénal. Ces écrits sont les passeports, les documents visés par la loi sur les armes, les livrets, les feuilles de route, les certificats, les registres de logeurs et d'aubergistes, le faux en informatique et les dépêches télégraphiques.

b) Une altération de la vérité ou un mensonge:

Le faux requiert une altération de la vérité ou un mensonge. Pour A. De Nauw, "l'altération de la vérité est essentielle. Sans cette altération, il n'y a pas de faux."⁷⁴⁸⁵ L'altération de la vérité et le mensonge peuvent prendre deux formes différentes: le faux matériel et le faux intellectuel. Dans le faux matériel, il y a contrefaçon ou altération d'écritures, de signes graphiques par grattage, surcharge, juxtaposition, effacement, imitation d'une

van leesbare en begrijpelijke grafische tekens, dat een gedachte op relatief duurzame manier uitdrukt en waarvan de authenticiteit en de waarachtigheid gerespecteerd dienen te worden door iedereen die er in het normaal maatschappelijk verkeer kennis van neemt.⁷⁴⁸⁰

Het Strafwetboek onderscheidt meerdere soorten door de wet beschermde geschriften. De eerste categorie betreft eerst en vooral geschriften beschermd door criminele straffen (artikelen 194 tot 197). Deze hebben betrekking op authentieke geschriften en openbare geschriften opgesteld door een ambtenaar of openbaar officier in de uitoefening van zijn functies⁴⁸¹. Deze bepalingen hebben eveneens betrekking op handels- of bankgeschriften die tot doel hebben een verrichting vast te leggen die de wet als een handelsverrichting beschouwt⁴⁸² en op private geschriften die een restcategorie vormen^{483 484}. De tweede categorie beoogt de geschriften beschermd door correctionele straffen, gebundeld in de artikelen 198 en volgende van het Strafwetboek. Deze geschriften zijn paspoorten, documenten beoogd in de wapenwet, arbeidsboekjes, reisorders, getuigenschriften, registers van logementhouders en herbergiers, valsheid in informatica en telegrammen.

b) Een waarheidsvermomming of een leugen:

Valsheid vereist een waarheidsvermomming of een leugen. Volgens A. De Nauw is "de waarheidsvermomming" essentieel. "Zonder deze waarheidsvermomming is er geen valsheid."⁷⁴⁸⁵ De waarheidsvermomming en de leugen kunnen twee verschillende vormen aannemen: materiële valsheid en intellectuele valsheid. Bij materiële valsheid is er namaking of vervalsing van geschriften of schrifttekens door doorstreping, overdruk, juxtapositie,

⁴⁸⁰ A. WEYEMBERGH, L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 208.

⁴⁸¹ Par exemple, les actes politiques, les actes de l'autorité administrative, les registres publics et leurs extraits, les écritures en matière de comptabilité publique, les actes de l'administration de la justice et les écritures des officiers ministériels, etc. (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 43).

⁴⁸² Par exemple, les lettres de change, les écritures d'assurance, les bilans, les bordereaux d'achat, les chèques, la requête en concordat judiciaire, les actes de société, etc. (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 45).

⁴⁸³ Les écritures privées ne sont ni authentiques, ni publiques, ni commerciales, ni bancaires. Il s'agit par exemple, des documents servant à l'ouverture d'un compte bancaire, ou d'une déclaration de sinistre que l'assuré doit adresser à l'assureur (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 46).

⁴⁸⁴ Pour A. Weyembergh et L. Kennes, cette catégorie résiduaire est très largement interprétée par la jurisprudence ce qui la conduit à appliquer de moins en moins les articles 198 et suivants du Code pénal (A. WEYEMBERGH, L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 211).

⁴⁸⁵ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 55.

⁴⁸⁰ A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 208.

⁴⁸¹ Bijvoorbeeld: politieke akten, akten van de bestuurlijke overheid, openbare registers en hun uittreksels, geschriften betreffende overheidsboekhouding, akten van de rechtsbedeling en geschriften van deurwaarders (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 43).

⁴⁸² Bijvoorbeeld: wisselbrieven, verzekeringsgeschriften, balansen, aankoopboderellen, cheques, verzoek tot gerechtelijk akkoord, akten van vennootschappen, etc (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 45).

⁴⁸³ Private geschriften zijn geschriften die geen authentieke, openbare, handels- of bankgeschriften zijn. Het gaat bijvoorbeeld om documenten die dienen voor de opening van een bankrekening, of een aangifte van een schadegeval die de verzekerde moet overmaken aan de verzekeraar (A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 46).

⁴⁸⁴ Volgens A. Weyembergh en L. Kennes wordt deze restcategorie door de rechtspraak zeer ruim geïnterpreteerd zodat de artikelen 198 en volgende van het Strafwetboek steeds minder toegepast worden (A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 211).

⁴⁸⁵ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 55.

signature, etc. Dans cette hypothèse, l'*instrumentum* est faux. Le faux intellectuel, quant à lui, consiste dans le fait qu'un document, qui n'a pas subi de modifications matérielles, constate des faits et des actes contraires à la vérité⁴⁸⁶. L'*instrumentum* est ici intact.

c) Un des modes légaux d'altération de la vérité:

Les formes de l'altération de la vérité sont visées par les articles 194 et suivants du Code pénal. Ces articles recouvrent cinq modes d'altération de la vérité: la fausse signature ou le faux paraphe, la contrefaçon ou l'altération d'écritures, la supposition de personnes, la fabrication ou l'insertion de conventions, dispositions, obligations ou décharges, l'addition ou l'altération de clauses, de déclarations, ou de faits que ces actes avaient pour objet de recevoir ou de constater⁴⁸⁷.

d) Un préjudice possible ou éventuel:

Le Code pénal ne comporte aucune mention relative au préjudice. C'est la doctrine et la jurisprudence qui font du préjudice un élément constitutif du faux en écriture. Cet élément doit répondre à plusieurs caractéristiques. Pour A. Weyembergh et L. Kennes, l'infraction de faux exige un préjudice à la foi publique. En outre, "il est requis qu'une personne physique ou morale ait été lésée ou ait pu être lésée"⁴⁸⁸. Il suffit d'un préjudice possible ou éventuel. C'est au moment de la commission du faux qu'il faut se placer pour apprécier s'il est susceptible de causer un préjudice. Enfin, le préjudice peut être matériel ou moral. Il peut affecter un intérêt collectif ou public, individuel ou privé.

1.2. L'élément moral est défini par l'article 193 du Code pénal:

Suivant cette disposition, le faux en écriture exige une intention frauduleuse ou un dessein de nuire. L'intention frauduleuse est "l'intention de procurer à soi-même ou à autrui un profit ou un avantage illicite, c'est-à-dire un profit ou un avantage que l'on aurait pas obtenu si la

uitwissen, namaken van een handtekening, enz. In dit geval is het *instrumentum* vals. Intellectuele valsheid bestaat erin dat een document dat geen materiële wijzigingen ondergaan heeft, feiten en handelingen vaststelt die in strijd zijn met de waarheid⁴⁸⁶. Hier is het *instrumentum* intact.

c) Een van de door de wet bepaalde wijzen van waarheidsvermomming:

De wijzen van waarheidsvermomming worden behandeld in de artikelen 194 en volgende van het Strafwetboek. Deze artikelen bespreken vijf wijzen van waarheidsvermomming: valse handtekening of valse paraaf, namaking of vervalsing van geschriften, onderschuiving van personen, het valselijk opmaken van overeenkomsten, beschikkingen, verbintenissen of schuldbevrijdingen, de toevoeging of vervalsing van bedingen, verklaringen of feiten die deze akten tot doel hadden op te nemen of vast te stellen⁴⁸⁷.

d) Een mogelijk of eventueel nadeel:

Het Strafwetboek bevat geen enkele vermelding betreffende het nadeel. Het zijn de rechtsleer en de rechtspraak die van het nadeel een constitutief bestanddeel van de valsheid in geschriften maken. Dit bestanddeel moet aan meerdere kenmerken voldoen. Volgens A. Weyembergh en L. Kennes is voor het misdrijf van valsheid een afbreuk aan het openbaar vertrouwen vereist. Daarnaast "moet er een natuurlijke of rechtspersoon benadeeld geweest zijn of kunnen geweest zijn"⁴⁸⁸. Een mogelijk of eventueel nadeel is voldoende. Het is het ogenblik waarop de valsheid gepleegd wordt dat in aanmerking genomen moet worden om te beoordelen of deze mogelijk nadeel kan berokkenen. Ten slotte kan het nadeel materieel of moreel zijn. Het kan een collectief of openbaar, individueel of privaat belang aantasten.

1.2. Het moreel bestanddeel wordt omschreven in artikel 193 van het Strafwetboek:

Volgens deze bepaling is voor valsheid in geschrifte een bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden vereist. Bedrieglijk opzet is "het opzet zichzelf of een ander een onrechtmatig voordeel te verschaffen; er is bedrieglijk opzet zodra de dader enig voordeel of enige

⁴⁸⁶ A. WEYEMBERGH, L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 213 qui citent Cass., 21 juin 1994, Pas., I, 1994, p. 633.

⁴⁸⁷ Pour plus de détails sur ces modes légaux d'altération de la vérité: A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 55 et suivants.

⁴⁸⁸ A. WEYEMBERGH, L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 216.

⁴⁸⁶ A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 213 die Cass. 21 juni 1994, Pas. 1994, I, p. 633 citeren.

⁴⁸⁷ Voor meer details over deze in de wet vastgelegde wijzen voor waarheidsvermomming: A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 55 e.v.

⁴⁸⁸ A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 216.

vérité ou l'intégrité des écrits avait été respectée.⁴⁸⁹ Le dessein de nuire "est la volonté de nuire, de faire du tort à une personne physique ou morale déterminée, soit matériellement, soit moralement."⁴⁹⁰

2° Le faux en informatique défini par le Code pénal

Avant 2000, la jurisprudence et la doctrine hésitaient à appliquer les dispositions incriminant le faux et l'usage de faux aux données informatiques. La question se posait effectivement de savoir si la notion d'écrit pouvait également viser les données informatiques. Afin de mettre un terme à cette incertitude, la loi du 28 novembre 2000 relative à la criminalité informatique a introduit un article 210bis incriminant le faux informatique et son usage.

L'incrimination de faux informatique requiert un élément matériel et un élément moral.

En ce qui concerne l'élément matériel, il faut:

— une altération de la vérité par les différents modes légaux d'altération de la vérité énumérés dans l'article 210bis: l'introduction, la modification ou l'effacement de données qui sont stockées, transmises ou traitées par un système informatique ou par la modification, par tout moyen technologique, de l'utilisation possible des données dans un système informatique;

— une modification de la portée juridique de données informatiques. Celles-ci doivent donc avoir une portée juridique;

— une intention frauduleuse ou un dessein de nuire (article 193).

La question se pose de savoir si le préjudice est un élément constitutif du faux informatique. Les travaux préparatoires indiquent que ce faux requiert la réalisation effective d'un inconvénient spécifique⁴⁹¹. La doctrine considère que c'est le cas étant donné que

winst beoogt, die hij niet zou hebben behaald indien hij het waarheidsgetrouw karakter van het geschrift had geëerbiedigd.⁴⁸⁹ Het oogmerk om te schaden "is de wil om te schaden, om materieel of moreel nadeel te berokkenen aan een bepaalde natuurlijke persoon of een bepaalde rechtspersoon."⁴⁹⁰

2° Valsheid in informatica omschreven in het Strafwetboek

Voor 2000 aarzelden de rechtspraak en de rechtsleer om de bepalingen die valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften strafbaar stelden, toe te passen op informaticagegevens. Het was immers de vraag of het begrip geschrift eveneens betrekking kon hebben op informaticagegevens. Om een einde te maken aan deze onzekerheid voerde de wet van 28 november 2000 inzake informaticacriminaliteit een artikel 210bis in, dat valsheid in informatica en het gebruik ervan strafbaar stelde.

Voor de strafbaarstelling van valsheid in informatica is een materieel en een moreel bestanddeel vereist.

Voor wat het materieel bestanddeel betreft, moet er:

— een waarheidsvermomming zijn door de verschillende door de wet vastgelegde wijzen van waarheidsvermomming opgesomd in artikel 210bis: de invoering, de wijziging of het wissen van gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een informaticasysteem of de wijziging, met gelijk welk technologisch middel, van de mogelijke aanwending van gegevens in een informaticasysteem;

— een wijziging van de juridische draagwijdte van informaticagegevens. Deze gegevens moeten dus een juridische draagwijdte hebben;

— een bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden (artikel 193).

De vraag rijst of het nadeel een constitutief bestanddeel is van de valsheid in informatica. De voorbereidende werkzaamheden geven aan dat er voor deze valsheid inderdaad een specifiek nadeel moet verwezenlijkt zijn⁴⁹¹. De rechtsleer is van mening dat dit het geval is

⁴⁸⁹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 217.

⁴⁹⁰ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Tome 1, Limal, Anthemis, 2011, p. 217.

⁴⁹¹ *Doc. Parl.*, Chambre, 1999-2000, DOC 50 213/001, p. 14; A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 51.

⁴⁸⁹ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 217.

⁴⁹⁰ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 217.

⁴⁹¹ *Parl.St. Kamer* 1999-2000, DOC 50 213/001, p. 14; A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 51.

l'incrimination requiert une modification de la portée juridique des données⁴⁹².

3° Le projet de loi

Le projet de texte comporte une définition de l'incrimination de faux. La définition est précise et claire. Son champ d'application est limité et se base sur la thèse de Sylvia Van Dyck ainsi que sur les acquis de la doctrine et de la jurisprudence et notamment de l'arrêt de la Cour de cassation du 25 octobre 2017⁴⁹³.

1.1. L'élément matériel de la nouvelle infraction

Pour rappel, l'article 449, § 1er, incrimine le faux en écriture ou sur d'autres supports durables. Ce comportement consiste à fabriquer un faux ou falsifier l'expression d'une pensée dans tout écrit ou tout autre support durable pouvant faire preuve en relation avec un fait pertinent en droit, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

a) La "fabrication d'un faux" ou la "falsification" de l'expression d'une "pensée"

L'altération est un des modes d'exécution du faux visés à l'article 196 du Code pénal actuel. Cette notion est également une des conditions de l'élément matériel que comporte la définition que la Cour de cassation donne, encore actuellement, du faux en écriture. Cette notion est donc consacrée de manière générale par la jurisprudence et la doctrine. Or, ce terme n'est cependant pas suffisamment clair et précis. Sylvia Van Dyck souligne en outre que la vérité n'est pas une notion graduelle. Quelque chose est vrai ou pas, selon une certaine norme de vérité. Il est dès lors difficile d'affirmer que la vérité est altérée par le contenu de l'écriture. En outre, le mot altération semble indiquer que seuls les faux dans des écrits existants sont punissables alors que l'incrimination porte également sur la fabrication d'une fausse écriture⁴⁹⁴.

Le projet de texte propose tout d'abord de remplacer la notion d'altération de la vérité par les mots "fabriquer un faux" et "falsifier l'expression d'une pensée". Le texte en projet ne reprend pas non plus les différentes formes de l'altération de la vérité énoncées par les articles 194

aangezien de strafbaarstelling de wijziging van de juridische draagwijdte van de gegevens vereist⁴⁹²;

3° Het wetsontwerp

Het tekstontwerp bevat een definitie van de strafbaarstelling van valsheid. De definitie is precies en duidelijk. Het toepassingsgebied ervan is beperkt en is gebaseerd op het proefschrift van Sylvia Van Dyck, op de verworvenheden van de rechtsleer en de rechtspraak en in het bijzonder op het arrest van het Hof van Cassatie van 25 oktober 2017⁴⁹³.

1.1. Het materieel bestanddeel van het nieuwe misdrijf

Ter herinnering: artikel 449, § 1, stelt de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers strafbaar. Dit gedrag bestaat uit het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden produceren van valse stukken of het vervalsen van de uiting van een gedachte in enig geschrift of op enige andere duurzame drager die, in samenhang met een rechtens relevant feit, tot bewijs kan dienen.

a) Het "het valselijk produceren" of het "vervalsen" van de uiting van "een gedachte"

Vervalsing is een van de wijzen voor het plegen van valsheid beoogd in artikel 196 van het huidige Strafwetboek. Dit begrip is eveneens een van de voorwaarden van het materieel bestanddeel in de definitie van valsheid in geschriften die het Hof van Cassatie tot op heden gebruikt. Deze notie wordt dus in het algemeen erkend door de rechtspraak en de rechtsleer. Deze term is echter niet voldoende duidelijk en precies. Daarnaast benadrukt Sylvia Van Dyck dat de waarheid geen gradueel begrip is. Iets is waar of niet waar, volgens een bepaalde waarheidsnorm. Het is dan ook moeilijk te verklaren dat de waarheid vervalst wordt door de inhoud van het geschrift. Daarenboven lijkt het woord vervalsing aan te geven dat enkel valsheid in bestaande geschriften strafbaar is terwijl de strafbaarstelling eveneens betrekking heeft op het opmaken van een vals geschrift⁴⁹⁴.

Het ontwerp stelt voor om eerst en vooral het begrip waarheidsvermomming te vervangen door de woorden "valselijk produceren" en de uitdrukking van "een gedachte vervalsen": De ontwerptekst neemt evenmin de verschillende wijzen van waarheidsvermomming over

⁴⁹² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 228.

⁴⁹³ Cass. 25 octobre 2017, R.G. n° P.17.0277.F.

⁴⁹⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 247

⁴⁹² A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 228.

⁴⁹³ Cass. 25 oktober 2017, AR P.17.0277.F.

⁴⁹⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 247

et suivants du Code pénal. Cette énumération et l'interprétation que la jurisprudence a donné de ces différents modes d'exécution sont peu lisibles.

Les mots "fabrication" et "falsification" sont plus précis et plus complets. En effet, ils visent tant le faux par la création d'un nouvel écrit ou d'un nouveau support que le faux dans un écrit ou un support qui existe déjà. Les mots "fabrication" et "falsification" ont donc une portée globale et visent toute "contrevérité possible, sans aucune exclusion"⁴⁹⁵. La "fabrication" renvoie au faux matériel et la "falsification" concerne le faux intellectuel. Enfin, ces notions existent; elles se retrouvent dans le chapitre du Code pénal consacré aux faux en écriture⁴⁹⁶. Enfin, ce mot est en phase avec les changements que le projet de Code pénal apporte au faux monnayage étant donné que celui-ci supprime la notion d'altération de monnaie métallique pour se référer au terme "falsification de la monnaie".

Le texte requiert la fabrication d'un faux et la falsification d'une pensée. Le mot "faux" renvoie aux développements jurisprudentiels et doctrinaux précisant quelle est la portée de ce terme. Le faux en écriture doit être l'expression d'une pensée. Cette condition est requise par la définition que la jurisprudence et la doctrine donnent du faux.

b) Une écriture ou de tout autre support durable

Ensuite, la nouvelle disposition protège tout écrit ou tout autre support durable d'expression de la pensée. À l'heure actuelle, le faux doit porter sur un écrit protégé par la loi. La doctrine et la jurisprudence ont défini la notion d'écrit (*cf. infra*). Il s'agit notamment d'une écriture qui est l'expression d'une pensée. En effet, pour que l'écriture soit fautive, elle doit exprimer une pensée. La doctrine considère également que l'écrit doit être suffisamment durable pour qu'une pensée soit exprimée⁴⁹⁷. Ces éléments sont repris dans le texte en projet: l'écrit et le support doivent être durables pour assurer

die zijn opgesomd in de artikelen 194 en volgende van het Strafwetboek. Deze opsomming en de interpretatie die de rechtspraak aan deze verschillende wijzen van uitvoering heeft gegeven zijn moeilijk leesbaar.

De woorden "produceren" en "vervalsing" zijn duidelijker en vollediger. Ze hebben immers zowel betrekking op de valsheid door het creëren van een nieuw geschrift of een nieuwe drager als op valsheid in een reeds bestaand geschrift of een reeds bestaande drager. De woorden "produceren" en "vervalsing" hebben een allesomvattend karakter en vieren elke "mogelijke onwaarheid, zonder enige uitzondering"⁴⁹⁵. Het "produceren" verwijst naar de materiële valsheid en de "vervalsing" betreft de intellectuele valsheid. Overigens bestaan deze begrippen al; ze bevinden zich in het hoofdstuk van het Strafwetboek betreffende valsheid in geschriften⁴⁹⁶. Ten slotte ligt deze term in de lijn van de veranderingen die het ontwerp van Strafwetboek aanbrengt aan de valsmunterij, aangezien het begrip verandering van munten geschrapt wordt en wordt vervangen door de term "vervalsing van de munt".

De tekst vereist het valselijk produceren en de vervalsing van een gedachte. Voor het woord "valselijk" wordt verwezen naar de uiteenzettingen in de rechtspraak en de rechtsleer, die verduidelijken wat de draagwijdte van deze term is. Valsheid in geschriften moet de uitdrukking van een gedachte zijn. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor de definitie die de rechtspraak en de rechtsleer geven van valsheid.

b) Een geschrift of enige andere duurzame drager

Ten slotte beschermt de nieuwe bepaling enig geschrift of enige andere duurzame drager van een uiting van een gedachte. Momenteel moet valsheid betrekking hebben op een door de wet beschermd geschrift. De rechtspraak en de rechtsleer hebben het begrip geschrift omschreven (*cf. infra*). Het gaat met name om een geschrift dat de uiting is van een gedachte. Opdat een geschrift vals zou zijn, moet het immers een gedachte uitdrukken. De rechtsleer is eveneens van mening dat het geschrift voldoende duurzaam moet zijn om een gedachte te kunnen uitdrukken⁴⁹⁷. Deze elementen

⁴⁹⁵ Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1, p. 19.

⁴⁹⁶ Ce chapitre sanctionne en effet la contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie et des titres et la contrefaçon, la falsification et l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or et d'argent.

⁴⁹⁷ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

⁴⁹⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 19.

⁴⁹⁶ Dit hoofdstuk bestraft immers het namaken en vervalsen van geld, titels en materiaal bestemd voor het maken van geld en titels en het namaken, vervalsen en gebruik van 's Lands zegel, rijksstempels en keurstempels die dienen voor het merken van goud of zilver.

⁴⁹⁷ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 209.

la pérennité de l'information; celle-ci doit pouvoir être consultée plusieurs fois dans le temps.

La plupart des faits réprimés par les articles 194 à 196 requièrent les mêmes éléments constitutifs de l'infraction. Même si le niveau de peines diffère quelques peu, ces faits sont punis de peines criminelles. Cette distinction n'a plus raison d'être; "elle est le seul vestige d'une gradation historique du taux des peines mais ne correspond plus à une distinction de régime des peines."⁴⁹⁸ Le projet protège toute écriture et sanctionne les atteintes à celle-ci d'une même peine.

Conformément à ce que Sylvia Van Dyck prescrit dans sa thèse, le projet de texte propose également d'inclure le faux informatique dans la nouvelle incrimination. L'élément matériel du faux en écriture et du faux informatique se recoupent largement. La seule distinction porte sur le support de l'information. Le faux en écriture protège une écriture matérielle alors que le faux informatique concerne des données informatiques même si, dans les deux hypothèses, l'écriture et les données informatiques supposent un support de quelque chose qui exprime une certaine pensée. Dans ce cadre, les "écritures" et les "données informatiques" requièrent une certaine matérialisation, la première étant matérielle et la seconde informatisée. Alors que le faux en écriture a pour objet une écriture matérielle, le faux informatique englobe non seulement les représentations informatisées de la langue écrite, mais également celles de l'image et de la parole⁴⁹⁹. L'incrimination du faux informatique a donc un champ d'application plus large que le faux en écriture⁵⁰⁰⁵⁰¹.

La notion de support durable est une notion qui est déjà connue dans notre ordre juridique. Dans sa thèse, Sylvia Van Dyck donne l'exemple de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information qui assimilait déjà l'écriture et les données informatiques dans une définition actualisée de l'écriture. Cette loi définissait l'écrit comme étant une suite de

zitten vervat in de ontwerptekst: het geschrift en de drager moeten duurzaam zijn om het blijvend karakter van de informatie te verzekeren: deze moet meermaals geraadpleegd kunnen worden in de loop der tijd.

Voor de meeste feiten die in de artikelen 194 tot 196 strafbaar gesteld worden, zijn dezelfde constitutieve bestanddelen vereist. Deze feiten worden bestraft met criminele straffen, ook al verschilt de strafmaat enigszins. Dit onderscheid heeft geen bestaansreden meer; "het is het enige restant van een historische strafmaatgradatie, maar correspondeert niet langer met een verschil in bestraffingsregime."⁴⁹⁸ Het ontwerp beschermt elk geschrift en bestraft de aantasting ervan met eenzelfde straf.

Overeenkomstig de aanbevelingen uit het proefschrift van Sylvia Van Dyck stelt het tekstontwerp eveneens voor valsheid in informatica op te nemen in de nieuwe strafbaarstelling. Het materieel bestanddeel van valsheid in geschriften en dat van valsheid in informatica overlappen elkaar grotendeels. Het enige verschil betreft de informatiedrager. Valsheid in geschriften beschermt een materieel geschrift terwijl valsheid in informatica informaticagegevens betreft, ook al zijn in beide gevallen het geschrift en de informaticagegevens een drager van iets dat een bepaalde gedachte uitdrukt. In dit kader vereisen "geschriften" en "informaticagegevens" een bepaalde materialisatie, aangezien de eerste materieel zijn en de tweede geïnformatiseerd. Terwijl de valsheid in geschriften een materieel geschrift betreft, omvat valsheid in informatica niet enkel geïnformatiseerde voorstellingen van geschreven taal, maar ook van beeld en spraak⁴⁹⁹. De strafbaarstelling van valsheid in informatica heeft dus een ruimer toepassingsgebied dan die van valsheid in geschriften⁵⁰⁰⁵⁰¹.

Het begrip duurzame drager is reeds gekend in onze rechtsorde. In haar proefschrift vermeldt Sylvia Van Dyck het voorbeeld van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, waarin geschriften en informaticagegevens reeds gelijk werden gesteld in een geactualiseerde definitie van het geschrift. Deze

⁴⁹⁸ Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1, p. 22.

⁴⁹⁹ Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1, p. 21.

⁵⁰⁰ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 160

⁵⁰¹ Exemple de la photo papier, Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1, p. 21.

⁴⁹⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 22.

⁴⁹⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 21.

⁵⁰⁰ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 160

⁵⁰¹ Voorbeeld van de papieren foto, Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 21.

signes intelligibles et accessibles pour être consultés ultérieurement, quels que soient leur support et leurs modalités de transmission⁵⁰².

Les travaux préparatoires de la loi indiquent que l'exigence de l'écrit ne s'identifie plus au papier: l'écrit peut désormais être fixé ou transmis sur tout type de support (papier, document figurant dans tout système informatique, CD-R, CD-RW, DVD, carte à puce, etc.), à condition toutefois qu'il puisse être intelligible et accessible pour être consulté ultérieurement. L'écrit doit donc pouvoir être lisible et compréhensible par l'homme, soit directement, soit indirectement à l'aide d'un ordinateur, d'un logiciel ad-hoc et éventuellement d'un logiciel de décryptage. Il doit, en outre, présenter une stabilité suffisante, le rendant accessible pour une consultation ultérieure⁵⁰³.

Le Code de droit économique reprend également, à plusieurs reprises dans différents chapitres, une définition de la notion de "supports durables". Suivant ce Code, il s'agit de "tout instrument permettant au consommateur ou à la personne exerçant une profession libérale de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter ultérieurement pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées".⁵⁰⁴ Cette définition provient de la directive 2011/83 relative aux droits des consommateurs⁵⁰⁵.

Pour D. Mougenot, le support durable constitue une autre appellation de la définition moderne de l'écrit. Le support durable partage les mêmes éléments que l'écrit: la durabilité et la faculté de reproduction à l'identique, donc l'intégrité des données. Selon cet auteur, un

wet definieerde een geschrift als een opeenvolging van verstaanbare tekens die toegankelijk zijn voor een latere raadpleging, welke ook de drager en de transmissiemodaliteiten ervan zijn⁵⁰².

De voorbereidende werkzaamheden van de wet geven aan dat de vereiste van een geschrift zich niet meer met een papieren document vereenzelvigt: het geschrift kan voortaan worden vastgelegd of doorgestuurd door middel van elk soort drager (papier, document opgenomen in om het even welk informaticasysteem, CD-R, CD-RW, DVD, chipkaart, enz.), op voorwaarde echter dat het verstaanbaar en voor latere raadpleging toegankelijk is. Het geschrift moet dus, rechtstreeks of onrechtstreeks, voor de mens leesbaar en begrijpelijk zijn met behulp van een computer, daartoe bestemde software en eventueel een decoderingsprogramma. Bovendien moet het voldoende bestendig zijn om het toegankelijk te maken voor een latere raadpleging⁵⁰³.

Het Wetboek van economisch recht geeft eveneens in verschillende hoofdstukken meermaals een definitie van het begrip "duurzame dragers". Volgens dit Wetboek gaat het om "ieder hulpmiddel dat de consument of de beoefenaar van een vrij beroep in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is aangepast aan het doel waarvoor de informatie is bestemd, en die een ongewijzigde weergave van de opgeslagen informatie mogelijk maakt".⁵⁰⁴ Deze definitie is afkomstig van Richtlijn 2011/83 betreffende consumentenrechten⁵⁰⁵.

Volgens D. Mougenot vormt de duurzame drager een andere benaming van de moderne definitie van het geschrift. De duurzame drager heeft dezelfde kenmerken als het geschrift: de duurzaamheid en de mogelijkheid tot identieke reproductie, dus de integriteit van

⁵⁰² Art. 16, § 2, de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, *Moniteur belge* du 17 mars 2003. Cette loi a été abrogée par la loi du 26 décembre 2013 portant insertion de l'article XII.5 dans le Livre XII, "Droit de l'économie électronique" du Code de droit économique.

⁵⁰³ *Doc. parl.*, Chambre, 2002-03, DOC 50 2100/001, p. 44.

⁵⁰⁴ Article I.8, 17°, chapitre 5, du Code de droit économique, inséré par la loi du 15 mai 2014 portant insertion du Livre XIV "Pratiques du marché et protection du consommateur relatives aux personnes exerçant une profession libérale" dans le Code de droit économique et portant insertion des définitions propres au Livre XIV et des dispositions d'application au Livre XIV, dans les livres I et XV du Code de droit économique, *Moniteur belge* du 31 mai 2014.

⁵⁰⁵ Directive 2011/83 du Parlement et du Conseil du 25 octobre 2011 relative aux droits des consommateurs, modifiant la directive 93/13/CEE du Conseil et la directive 1999/44/CE du Parlement européen et du Conseil et abrogeant la directive 85/577/CEE du Conseil et la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil.

⁵⁰² Art. 16, § 2, van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, *Belgisch Staatsblad* van 17 maart 2003. Deze wet werd opgeheven door de wet van 26 december 2013 houdende invoeging van artikel XII.5 in het Boek XII, "Recht van de elektronische economie" van het Wetboek van economisch recht.

⁵⁰³ *Parl. St.* Kamer 2002-03, DOC 50 2100/001, p. 44.

⁵⁰⁴ Artikel I.8, 17°, hoofdstuk 5, van het Wetboek van economisch recht, ingevoegd bij de wet van 15 mei 2014 houdende invoeging van boek XIV "Marktpraktijken en consumentenbescherming betreffende de beoefenaars van een vrij beroep" in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek XIV en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek XIV, in de boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *Belgisch Staatsblad* van 31 mei 2014.

⁵⁰⁵ Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en van de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en van de Raad.

document enregistré sur un disque dur, une clef USB ou un CD-Rom, ou encore un message électronique adressé au consommateur répondent à l'exigence d'un support durable. D. Mougenot ajoute que "une page web pourra plus difficilement correspondre à la définition, dès lors qu'elle est susceptible de modification ou est appelée à disparaître rapidement. Ce n'est que si la page web est imprimée sur papier ou enregistrée sur le disque dur de l'ordinateur du consommateur que les conditions seront remplies"⁵⁰⁶.

C'est pourquoi le texte en projet propose de suivre une des pistes proposées par Sylvia Van Dyck dans sa thèse en élargissant la définition du faux. L'incrimination porterait ainsi sur tout écrit ou tout autre support durable. Cette proposition s'inspire du Code pénal français. L'article 441-1 dispose ce qui suit: Constitue un faux toute altération frauduleuse de la vérité, de nature à causer un préjudice et accomplie par quelque moyen que ce soit, dans un écrit ou tout autre support d'expression de la pensée qui a pour objet ou qui peut avoir pour effet d'établir la preuve d'un droit ou d'un fait ayant des conséquences juridiques⁵⁰⁷.

Les termes "tout autre support d'expression de la pensée" visent les formes modernes de matérialisation de la pensée telles que les disquettes informatiques ou les autres supports informatiques, les films, les enregistrements sonores ou audiovisuels sur bandes magnétiques, etc.

Pour Sylvia Van Dyck, l'extension du champ d'application de l'incrimination de faux signifie que, non seulement, les supports informatiques relatifs à la parole et à l'image seront protégés mais l'infraction de faux portera également sur ces supports même non informatisés⁵⁰⁸.

c) L'écrit ou les autres supports durables doivent être en relation avec un fait pertinent en droit:

Pour la Cour de cassation, l'écrit doit constater "un acte ou un fait juridique"⁵⁰⁹. L'écrit doit donc avoir une portée juridique. Cette notion vise les faits qui, seuls ou en relation avec d'autres éléments, peuvent déterminer la naissance, la modification, l'extinction ou la constatation

de gegevens. Volgens deze auteur beantwoordt een document dat opgeslagen wordt op een harde schijf, een USB-stick of een cd-rom, of een e-mailbericht dat aan de consument wordt gericht aan de vereiste van een duurzame drager. D. Mougenot voegt eraan toe dat "een webpagina moeilijker onder de definitie valt, omdat ze kan gewijzigd worden of snel kan verdwijnen. Het is pas als de webpagina afgedrukt wordt op papier of opgeslagen wordt op de harde schijf van de computer van de consument dat de voorwaarden vervuld zijn"⁵⁰⁶.

Daarom stelt de ontwerp tekst voor een van de door Sylvia Van Dyck in haar proefschrift voorgestelde pistes te volgen en de definitie van valsheid uit te breiden. De strafbaarstelling zou zo betrekking hebben op enig geschrift of enige andere duurzame drager. Dit voorstel is gebaseerd op het Franse Strafwetboek. Artikel 441-1 hiervan luidt als volgt: Elke bedrieglijke waarheidsvermomming die een nadeel kan berokkenen, ongeacht het middel waarmee ze gepleegd wordt, in een geschrift of op elke andere drager die een gedachte uitdrukt en die het bewijs van een recht of een feit met rechtsgevolgen tot voorwerp heeft of als gevolg kan hebben, vormt een valsheid⁵⁰⁷.

De term "elke andere drager die een gedachte uitdrukt" beoogt moderne materialisatievormen van de gedachte zoals diskettes of andere informatiedragers, films, geluidsopnames of audiovisuele opnames op magneetbanden, enz.

Volgens Sylvia Van Dyck betekent de uitbreiding van het toepassingsgebied van de strafbaarstelling van valsheid niet alleen dat informatiedragers voor spraak en beeld beschermd worden maar ook dat het misdrijf van valsheid eveneens betrekking zal hebben op deze dragers, zelfs al ze niet-geïnformatiseerd zijn⁵⁰⁸.

c) Het geschrift of de andere duurzame dragers moeten betrekking hebben op een rechtens relevant feit:

Volgens het Hof van Cassatie moet het geschrift "een rechtshandeling of rechtsfeit vaststellen"⁵⁰⁹. Het geschrift moet dus juridische draagwijdte hebben. Dit begrip heeft betrekking op feiten die alleen of in relatie met andere elementen het ontstaan, de wijziging, de uitdoving of de

⁵⁰⁶ D. MOUGENOT, "Le support durable", *Rép. not.*, IV, Les obligations, Livre II, Preuve, Bruxelles, Larcier, 2012, n° 83-4.

⁵⁰⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/>

⁵⁰⁸ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 163

⁵⁰⁹ Cass., 25 octobre 2017, P.17.0277.F.

⁵⁰⁶ D. MOUGENOT, "Le support durable", *Rép. not.*, IV, Les obligations, Boek 2, Bewijs, Brussel, Larcier, 2012, nr. 83-4.

⁵⁰⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/>

⁵⁰⁸ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 163

⁵⁰⁹ Cass. 25 oktober 2017, P.17.0277.F.

d'un droit⁵¹⁰. Certains écrits tels que les testaments par exemple, ont pour "destination" de constater l'existence ou la réalité de l'acte ou du fait juridique. D'autres écrits ou supports "peuvent, accidentellement, contenir la relation d'un fait pouvant avoir des conséquences juridiques et qui, pour cette raison, peuvent être propre à faire preuve"⁵¹¹.

Pour couvrir ces hypothèses, le projet de texte propose d'indiquer que l'écrit ou les autres supports doivent être en relation avec un fait pertinent en droit. En effet, un écrit ou un support a une portée juridique quand il concerne un fait pertinent en droit, qui peut changer quelque chose dans la réalité juridique et ainsi produire des effets juridiques⁵¹².

d) L'écrit ou le support doit pouvoir faire preuve:

Pour la Cour de cassation, l'écrit doit s'imposer à la confiance publique c'est-à-dire qu'il doit faire preuve dans une certaine mesure de manière à ce que l'autorité ou les particuliers qui prennent connaissance de l'écrit ou auxquels il est présenté peuvent se convaincre de la réalité de l'acte ou du fait juridique constaté par cet écrit. Le projet reprend cet élément en indiquant que l'écrit ou le support doivent pouvoir faire preuve. Il suffit que l'écrit puisse dans une certaine mesure servir de preuve de la pensée qui y est exprimée. La disposition en projet sanctionne non seulement les atteintes à la confiance publique mais également à la fonction probante des écrits et la confiance dans ces écrits⁵¹³.

Enfin, le projet de texte reprend de manière explicite la condition relative au préjudice possible et éventuel exigé par la doctrine et la jurisprudence. Il n'est pas nécessaire de le prévoir car il fait double emploi avec d'autres éléments constitutifs du faux. Sylvia Van Dyck affirme en effet que, lorsque la vérité est dissimulée dans un écrit protégé par la loi, qui a une portée juridique et qui a force probante, et que ce faux est accompagné d'une intention spéciale, la condition de la possibilité

vaststelling van een recht kunnen bepalen⁵¹⁰. Bepaalde geschriften, zoals testaments bijvoorbeeld, hebben als "bestemming" het vaststellen van het bestaan of de werkelijkheid van de rechtshandeling of het rechtsfeit. Andere geschriften of dragers "kunnen toevallig het relaas bevatten van een feit dat rechtsgevolgen kan hebben en kunnen om die reden bewijskrachtig zijn"⁵¹¹.

Om deze hypothesen in te sluiten, stelt het tekstontwerp voor te vermelden dat het geschrift of de andere dragers verband moeten houden met een rechtens relevant feit. Een geschrift of een drager heeft immers juridische draagwijdte als ze betrekking hebben op een rechtens relevant feit, dat iets kan veranderen aan de juridische realiteit en aldus rechtsgevolgen heeft⁵¹².

d) Het geschrift of de drager moet bewijskracht kunnen hebben:

Volgens het Hof van Cassatie moet het geschrift zich aan het openbare vertrouwen opdringen, dit wil zeggen dat het in zekere mate tot bewijs moet kunnen strekken, zodat de overheid of particulieren die ervan kennis nemen of aan wie het voorgelegd wordt, kunnen overtuigd worden van de waarachtigheid van de akte of het juridisch feit in die geschriften vastgelegd. Het ontwerp neemt dit element over door te vermelden dat het geschrift of de drager bewijskracht moeten kunnen hebben. Het volstaat dat het geschrift in zekere mate kan dienen als bewijs voor de gedachte die erin uitgedrukt wordt. De ontwerp-bepaling bestraft niet enkel de aantasting van het openbaar vertrouwen maar eveneens van de bewijsfunctie van de geschriften en het vertrouwen in deze geschriften⁵¹³.

Ten slotte neemt het tekstontwerp uitdrukkelijk de voorwaarde over met betrekking tot het mogelijke en eventuele nadeel zoals vereist door de rechtsleer en de rechtspraak. Het is niet nodig dit vast te leggen omdat dit overlapt met de andere constitutieve bestanddelen van valsheid. Sylvia Van Dyck bevestigt inderdaad dat, als de waarheid verborgen wordt in een door de wet beschermd geschrift met juridische draagwijdte en bewijskracht en deze valsheid vergezeld is van een bijzonder opzet, de

⁵¹⁰ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 67.

⁵¹¹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Bruxelles, Bruylant, 1957, p. 68.

⁵¹² Proposition de loi modifiant le Livre II, titre III, chapitre IV, du Code pénal en matière de faux en écriture et d'usage de faux, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-14, n° 5-2360/1, p. 23.

⁵¹³ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 207.

⁵¹⁰ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 67.

⁵¹¹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les faux en écriture*, III, Brussel, Bruylant, 1957, p. 68.

⁵¹² Wetsvoorstel tot wijziging van Boek II, titel III, hoofdstuk IV, van het Strafwetboek inzake valsheid in geschriften en het gebruik van valse geschriften, *Parl. St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2360/1, p. 23.

⁵¹³ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 207.

d'un préjudice est *ipso facto* remplie⁵¹⁴. À notre avis, l'exigence de l'intention spéciale relative au dessein de nuire se recoupe avec la possibilité d'un préjudice.

1.2. L'élément moral de la nouvelle infraction

Enfin, l'infraction de faux requiert un élément moral. Cet élément est actuellement défini par l'article 193 de manière autonome. Le projet de texte propose de reprendre l'intention spéciale dans la disposition qui incrimine le faux. C'est pourquoi le projet de texte prescrit que le faux doit être réalisé dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

1.3. La peine

Les articles 196 et 214 du Code pénal punissent le faux en écritures authentiques et publiques, en écritures de commerce, de banque ou en écritures privées commis par des particuliers ou des fonctionnaires ou officiers publics en dehors de l'exercice de leurs fonctions de la réclusion de cinq ans à dix ans et d'une amende de vingt-six euros à deux mille euros. Cependant, dans la majorité des cas, l'infraction de faux fait l'objet d'une correctionnalisation par l'admission de circonstances atténuantes.

Le projet de texte prévoit de sanctionner le faux en écriture ou sur d'autres supports durables d'une peine délictuelle. L'infraction de faux se rapproche de l'escroquerie qui requiert également des manœuvres frauduleuses dans le but de s'approprier frauduleusement une chose appartenant à autrui. Dans le projet de Code pénal, l'escroquerie est assortie d'une peine de niveau 3. C'est la raison pour laquelle, le faux est également puni d'une peine de niveau 3. Dans un même souci de cohérence, il est prévu de sanctionner les fausses déclarations d'une peine de niveau 3 (article 623).

II – L'usage de faux en écritures ou sur d'autre supports durable (§ 2)

L'article 449, § 2, sanctionne l'usage de faux en écritures ou sur d'autres supports durables. Ce comportement consiste à utiliser le faux en écriture ou sur d'autres supports durables dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

Cette disposition se base sur l'article 197 du Code pénal qui porte sur les faux en écriture prévus aux

voorwaarde van een mogelijk nadeel *ipso facto* vervuld is⁵¹⁴. Naar onze mening vormt de eis van een bijzonder opzet met betrekking tot het oogmerk om te schaden een overlapping met het mogelijke nadeel.

1.2. Het moreel bestanddeel van het nieuwe misdrijf

Ten slotte is voor het misdrijf van valsheid een moreel bestanddeel vereist. Dit bestanddeel wordt momenteel op autonome wijze omschreven door artikel 193. Het ontwerp stelt voor het bijzonder opzet op te nemen in de bepaling die de valsheid strafbaar stelt. Daarom bepaalt de ontwerp tekst dat de valsheid gepleegd moet worden met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

1.3. De straf

De artikelen 196 en 214 van het Strafwetboek bestraffen valsheid in authentieke en openbare geschriften en in handels-, bank- of private geschriften, gepleegd door particulieren of openbare officieren of ambtenaren buiten de uitvoering van hun functie met opsluiting van vijf tot tien jaar en een boete van zesentwintig tot tweeduizend euro. In de meeste gevallen wordt het misdrijf van valsheid echter gecorrectionaliseerd door verzachtende omstandigheden te aanvaarden.

Het ontwerp voorziet in de bestraffing van valsheid in geschriften of andere duurzame dragers met een correctionele straf. Het misdrijf van valsheid lijkt op het misdrijf van oplichting, dat eveneens bedrieglijke manoeuvres vereist om zich bedrieglijk een zaak van een ander toe te eigenen. In het ontwerp van Strafwetboek wordt oplichting bestraft met een straf van niveau 3. Daarom wordt valsheid eveneens bestraft met een straf van niveau 3. In eenzelfde streven naar coherentie wordt vastgelegd dat valse verklaringen bestraft worden met een straf van niveau 3 (artikel 623).

II – Het gebruik van valse geschriften of op andere duurzame dragers (§ 2)

Artikel 449, § 2, bestraft het gebruik van valse geschriften of op andere duurzame dragers. Dit gedrag bestaat erin de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers te gebruiken met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden.

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 197 van het Strafwetboek dat betrekking heeft op de valsheid

⁵¹⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 386

⁵¹⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>, p. 386

articles 194 à 196 du Code pénal. Cette disposition prévoit que celui qui aura fait usage de l'acte faux ou de la pièce fautive sera puni comme s'il était l'auteur du faux.

1° *L'usage de faux en écriture défini par le Code pénal*

L'usage de faux requiert un élément matériel et un élément moral. Les conditions de l'élément matériel sont les suivantes:

— le fait doit constituer un usage. Cette notion n'est pas définie par le Code pénal. Pour la doctrine, cette notion désigne tout procédé par lequel on se sert, on utilise, on emploie le faux⁵¹⁵;

— l'usage doit porter sur un faux en écriture au sens de la loi pénale. Il y lieu de se reporter à l'élément matériel du faux en écriture;

— le faux doit causer un préjudice ou être la source d'un préjudice potentiel.

L'usage de faux exige également un élément moral. Celui-ci- est visé par l'article 213 qui stipule que l'application des peines portées contre ceux qui auront fait usage des monnaies, effets, coupons, billets, sceaux, timbres, poinçons, marques, dépêches télégraphiques et écrits contrefaits, fabriqués ou falsifiés, n'aura lieu qu'autant que ces personnes auront fait usage de la chose fautive, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

2° *Le projet de loi*

Le projet de texte propose tout d'abord de modifier la structure de l'incrimination de l'usage de faux. Le Code pénal actuel prescrit une incrimination distincte de l'usage. Pour améliorer la lisibilité et la cohérence de ces dispositions, le projet de texte propose de les rassembler dans une seule disposition. L'usage de faux forme donc le second paragraphe de l'article 449.

Le Code pénal en projet apporte également des changements portant sur le fond de l'incrimination. La disposition en projet définit l'usage de faux, ce que ne fait pas le Code pénal actuel.

Dans cette définition, le projet de texte reprend l'élément matériel et l'élément moral de l'usage de faux visé

⁵¹⁵ A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 222.

in geschriften uit de artikelen 194 tot 196 van het Strafwetboek. Deze bepaling bepaalt dat degene die gebruikt maakt van de valse akte of het valse stuk gestraft zal worden alsof hij de dader van de valsheid was.

1° *Het gebruik van valse geschriften omschreven door het Strafwetboek*

Het gebruik van valse geschriften vereist een materieel en een moreel bestanddeel. De voorwaarden voor het materieel bestanddeel zijn:

— het feit moet een gebruik uitmaken. Dit begrip wordt niet gedefinieerd in het Strafwetboek. Volgens de rechtsleer omvat dit begrip elk procedé waarmee men de valsheid gebruikt of er zich van bedient⁵¹⁵;

— het gebruik moet betrekking hebben op een valsheid in geschriften in de zin van de strafwet. Hierbij dient verwezen te worden naar het materieel bestanddeel van de valsheid in geschriften;

— de valsheid moet een nadeel veroorzaken of aan de bron liggen van een mogelijk nadeel.

Voor het gebruik van valse geschriften is eveneens een moreel bestanddeel vereist. Dit wordt beoogd in artikel 213 dat bepaalt dat de toepassing van de straffen, gesteld tegen hen die gebruik maken van de munten, effecten, rente- of dividendbewijzen, biljetten, zegels, stempels, merken, telegrammen en geschriften welke nagemaakt, valselijk opgemaakt of vervalst zijn, slechts plaats heeft voor zover die personen van de valse zaak gebruik maken met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

2° *Het wetsontwerp*

De ontwerptekst stelt eerst en vooral voor de structuur van de strafbaarstelling van het gebruik van valse geschriften te wijzigen. Het huidig Strafwetboek bevat een afzonderlijke strafbaarstelling van het gebruik. Om de leesbaarheid en de samenhang van deze bepalingen te verbeteren, stelt de ontwerptekst voor deze te bundelen in één enkele bepaling. Het gebruik van valse geschriften vormt dus de tweede paragraaf van artikel 449.

Het ontwerp van Strafwetboek brengt eveneens inhoudelijke wijzigingen aan in de strafbaarstelling. De ontworpen bepaling omschrijft het gebruik van valse geschriften, wat het huidige Strafwetboek niet doet.

In deze definitie neemt de ontwerptekst het materieel bestanddeel en het moreel bestanddeel van het gebruik

⁵¹⁵ A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 222.

par le Code pénal actuel. Ainsi, la proposition de texte prévoit que le fait incriminé doit constituer un usage. Ce fait d'usage doit porter sur la faux en écriture ou sur d'autres supports durables tels que définis par le § 1er. Enfin, l'infraction de l'usage de faux requiert un élément moral. Cet élément est actuellement défini par l'article 213 de manière autonome. Le projet de texte propose de reprendre cette intention spéciale dans la disposition qui incrimine le faux. C'est pourquoi le projet de texte prescrit que le faux doit être réalisé avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.

Le Code pénal punit l'usage des mêmes peines que celles qui sanctionnent le faux. C'est ce qui découle de l'article 197 du Code pénal. C'est la peine de réclusion qui vient donc sanctionner les faits d'usage. Celle-ci diffère en fonction du type d'écrit dont il est fait usage (*cf. infra*). Une peine d'amende de vingt-six euros à deux mille euros est également prescrite par l'article 214 du Code pénal. Le projet de texte propose d'également de choisir le même niveau de peines que celui qui réprime le faux (peine de niveau 3).

Art. 450

Les facteurs aggravants du faux en écritures
ou sur d'autres supports durables
et de l'usage de faux

L'article 450 reprend la circonstance aggravante prévue par les articles 194 et 195 du Code pénal. Le projet de texte prévoit d'assortir cette disposition d'un autre facteur aggravant (art. 450). Ces éléments complètent le système d'infractions et de sanctions en matière de faux de deux nouvelles circonstances aggravantes, à savoir le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux commis par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de ses fonctions.

1° Le faux et l'usage de faux sont commis par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de ses fonctions.

Le point 1 sanctionne le faux et l'usage de faux lorsque ces faits sont commis par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de ses fonctions. Cette disposition se base sur les articles 194 et 195 du Code pénal qui protègent les écritures authentiques ou publiques. Deux conditions sont requises pour qu'une écriture soit authentique ou publique:

van valse stukken over zoals vermeld in het huidige Strafwetboek. Aldus bepaalt het voorstel van tekst dat het strafbaar gestelde feit een gebruik moet vormen. Dit feit van gebruik moet betrekking hebben op de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers zoals omschreven in § 1. Ten slotte vereist het misdrijf van het gebruik van een valsheid een moreel bestanddeel. Momenteel wordt dit bestanddeel afzonderlijk omschreven in artikel 213. Het ontwerp stelt voor dit bijzondere opzet op te nemen in de bepaling die de valsheid strafbaar stelt. Daarom bepaalt het tekstone ontwerp dat de valsheid gepleegd moet worden met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden.

Het Strafwetboek bestraft het gebruik met dezelfde straffen als voor valsheid. Dit vloeit voort uit artikel 197 van het Strafwetboek. Feiten van gebruik worden dus bestraft met opsluiting. Deze opsluiting verschilt naargelang het soort geschrift waarvan gebruik gemaakt wordt (*cf. infra*). Artikel 214 van het Strafwetboek legt eveneens een boete op van zesentwintig tot tweeduizend euro. Het ontwerp stelt eveneens voor dezelfde strafmaat te kiezen als voor de bestraffing van valsheid (straf van niveau 3).

Art. 450

De verzwarende factoren bij de valsheid
in geschriften of op andere duurzame dragers
en het gebruik van valse stukken

Artikel 450 herneemt de verzwarende omstandigheid vastgelegd in artikels 194 en 195 van het Strafwetboek. De ontwerptekst wil deze bepaling koppelen aan een ander verzwarende factor (art. 450). Deze bestanddelen vullen het systeem van de strafbaarstellingen en straffen inzake valsheid in geschriften aan met twee nieuwe verzwarende omstandigheden, namelijk valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

1° De valsheid en het gebruik van valse stukken worden gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Punt 1 bestraft valsheid en het gebruik van valse stukken indien deze feiten gepleegd worden door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie. Deze bepaling is gebaseerd op de artikelen 194 en 195 van het Strafwetboek, die authentieke of openbare geschriften beschermen. Er zijn twee voorwaarden om een geschrift te beschouwen als authentiek of openbaar:

— l'écriture doit être dressée par un fonctionnaire ou un officier public;

— l'écriture doit être celle que le fonctionnaire devait ou pouvait dresser dans l'exercice de ses fonctions, pour attester la vérité du contenu de l'écrit.

La doctrine définit le fonctionnaire comme suit "la personne investie, à un titre quelconque, d'une parcelle, si minime soit-elle, de la puissance ou de l'autorité publique". L'officier public est défini de la manière suivante: "le titulaire d'un office public, c'est-à-dire d'une charge instituée par la loi"⁵¹⁶.

Le fonctionnaire ou l'officier public est punissable s'il commet un faux pendant ses fonctions ou à l'occasion de celles-ci ainsi que dans l'exercice de ses fonctions. Si ce n'est pas le cas, le faux est réputé être commis par un particulier et sera sanctionné sur la base de l'article 196 du Code pénal.

Le projet de texte apporte plusieurs changements aux dispositions actuelles. Une amélioration portant sur la structure des textes est tout d'abord proposée. Les articles 194 et 196 constituent une aggravation de peine lorsque le faux et son usage est commis par un fonctionnaire ou un officier public. Or, ces dispositions sont présentées avant la disposition générale concernant le faux ce qui manque de clarté et de cohérence. C'est pourquoi, dans le projet de texte, l'incrimination du faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux commis par une personne exerçant une fonction publique vient après la disposition générale du faux.

Comme le texte en projet ne reprend pas les distinctions que le Code pénal fait actuellement entre les différentes écritures protégées (authentique, publiques, etc.), l'incrimination est désormais liée à la qualité de l'auteur de l'infraction et non à la sorte d'écriture protégée par la loi.

Le texte en projet apporte également des modifications portant sur le fond de l'incrimination. Ces améliorations sont les suivantes:

— l'article 450 se calque sur la nouvelle disposition sanctionnant le faux en écriture ou sur d'autres support durables et l'usage de faux;

— le projet de texte ne reprend pas les notions de "fonctionnaire" et d'"officier public" visées par l'article 232.

⁵¹⁶ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 43.

— het geschrift moet opgesteld zijn door een openbaar officier of ambtenaar;

— het geschrift moet hetgene zijn dat de ambtenaar moest of kon opstellen tijdens de uitoefening van zijn functies, om de waarheid van de inhoud van het geschrift te bekrachtigen.

De rechtsleer omschrijft de ambtenaar als "de persoon die, met gelijk welke titel, bekleed is met een deel, hoe klein dan ook, van de openbare macht of het openbaar gezag". De openbaar officier wordt als volgt omschreven: "de titularis van een openbaar ambt, dit wil zeggen een door de wet gecreëerde functie"⁵¹⁶.

De ambtenaar of openbaar officier is strafbaar als hij valsheid pleegt tijdens zijn functies of naar aanleiding ervan en bij de uitoefening van zijn functies. Als dit niet het geval is, wordt de valsheid geacht te zijn gepleegd door een particulier en wordt ze bestraft op basis van artikel 196 van het Strafwetboek.

Het ontwerp brengt meerdere wijzigingen aan de huidige bepalingen aan. Eerst en vooral wordt een verbetering van de tekststructuur voorgesteld. De artikelen 194 en 196 vormen een vormen een verzwarende als de valsheid en het gebruik van valse geschriften gepleegd worden door een openbaar officier of ambtenaar. Deze bepalingen komen echter vóór de algemene bepaling inzake valsheid, wat leidt tot een gebrek aan duidelijkheid en coherentie. Daarom komt in het tekstonwerp de strafbaarstelling van de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken gepleegd door een persoon met een openbare functie na de algemene bepaling inzake de valsheid.

Aangezien het ontwerp het onderscheid dat het Strafwetboek momenteel maakt tussen de verschillende beschermde geschriften (authentiek, openbaar, enz.) niet overneemt, wordt de strafbaarstelling voortaan gekoppeld aan de hoedanigheid van de dader van het misdrijf en niet langer aan het soort door de wet beschermd geschrift.

Het ontwerp brengt eveneens wijzigingen aan met betrekking tot de inhoud van de strafbaarstelling. Deze verbeteringen zijn:

— artikel 450 neemt de nieuwe bepaling over die de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken bestraft;

— de ontwerptekst neemt de begrippen "ambtenaar" en "openbaar officier" vermeld in artikel 232 niet over.

⁵¹⁶ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 43.

Celles-ci sont remplacées par les mots “personne exerçant une fonction publique”. Ces mots sont définis dans le titre préliminaire du nouveau Livre II du Code pénal. Ce terme et la définition proposée permettent d’uniformiser plusieurs notions similaires qui reviennent à plusieurs reprises dans les incriminations du Code pénal.

Le Code pénal prévoit une peine plus élevée lorsque le faux et l’usage de faux sont commis par des fonctionnaires ou des officiers publics. Ainsi, le faux en écriture authentiques et publiques commis par des fonctionnaires ou officiers publics dans l’exercice de leur fonction est puni d’une peine de réclusion de dix à quinze ans.

Dans le projet de loi, l’article 450 constitue un facteur aggravant.

2° Le faux et l’usage de faux portent sur un écrit ou un support authentique ou sur un écrit ou un support délivré par une autorité publique.

Le point 2 prévoit un facteur aggravant lorsque le faux et l’usage de faux portent sur un écrit ou un support authentique ou délivré par une autorité publique.

Ce facteur aggravant s’intègre dans le système de gradation des infractions et des peines en matière de faux. Cette disposition porte sur les écritures et les autres support authentiques. La doctrine et la jurisprudence ont délimité ce qu’il fallait entendre par les mots “écriture authentique” visés par le point 1. Les définitions qui existent valent pour le point 2. Cette disposition permet de sanctionner toutes les personnes qui commettent un faux dans les écritures et les supports authentiques ou le fonctionnaire qui n’a pas agi dans l’exercice de ses fonctions.

Cet article sanctionne les faux et les usages de faux portant sur un écrit ou un support authentique ou sur un écrit ou un support délivré par une autorité publique. Cet élément vise les faux qui sont actuellement visés par les articles 198 et suivants du Code pénal. Il s’agit par exemple des documents de transports et d’identité, tels

Deze worden vervangen door de woorden “persoon met een openbare functie”. Deze term wordt omschreven in de voorafgaande titel van het nieuwe Boek II van het Strafwetboek. Deze term en de voorgestelde definitie maken het mogelijk meerdere gelijkaardige begrippen die meermaals voorkomen in de strafbaarstellingen van het Strafwetboek te uniformiseren.

Het Strafwetboek voorziet in een zwaardere straf als de valsheid en het gebruik van valse stukken gepleegd worden door openbare ambtenaren of officieren. Zo wordt valsheid in authentieke en openbare geschriften gepleegd door ambtenaren of openbare officieren in de uitoefening van hun functie bestraft met opsluiting van tien tot vijftien jaar.

In het wetsontwerp vormt artikel 450 een verzwarende factor.

2° Valsheid of het gebruik van valse stukken die betrekking heeft op een authentiek geschrift of een authentieke drager of op een geschrift of drager afgegeven door een overheidsinstantie.

Punt 2 voorziet een verzwarende factor wanneer de valsheid en het gebruik van valse stukken betrekking hebben op een geschrift of drager betreffen die authentiek zijn of werden afgeleverd door een overheidsinstantie.

Dit verzwarende factor past in het gradatiesysteem van misdrijven en straffen inzake valsheid. Deze bepaling heeft betrekking op geschriften en andere authentieke dragers. De rechtsleer en de rechtspraak hebben afgebakend wat verstaan moet worden onder de term “authentiek geschrift” bedoeld in punt 1. De bestaande definities gelden voor punt 2. Deze bepaling maakt het mogelijk alle personen die valsheid in authentieke geschriften of dragers plegen of de ambtenaar die niet gehandeld heeft in de uitoefening van zijn functies te bestraffen.

Dit artikel bestraft de valsheid of het gebruik van valse stukken die betrekking heeft op een authentiek geschrift of een authentieke drager of op een geschrift of drager afgegeven door een overheidsinstantie eveneens. Dit bestanddeel heeft betrekking op de valsheden die momenteel behandeld worden in de artikelen 198 en

que le passeport, la carte d'identité et les documents similaires. Ces documents présentent en effet la caractéristique similaire d'être délivrés par les autorités.⁵¹⁷ Bien souvent, les écrits ou les supports délivrés par une autorité publique sont des écrits ou des supports authentiques.

Art. 451

La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité

À la suite de l'avis du Conseil d'État⁵¹⁸, le terme "document de transport" est remplacé par celui de "titre de voyage" tant dans l'intitulé de l'article que dans son contenu. Ce qui permet une harmonisation avec le terme "reisdocument" utilisé dans la version néerlandaise. L'article 451 incrimine l'utilisation, la procuration à un tiers ou l'obtention d'un tiers d'un titre de voyage ou d'un document d'identité. Ce comportement consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, utiliser, procurer à un tiers ou obtenir d'un tiers, un passeport, un titre de voyage, une carte d'identité ou un document en tenant lieu, ainsi que les formulaires qui servent à leur délivrance, ou à ne pas respecter les interdictions et les restrictions qui y sont imposées.

Cette disposition reprend en partie l'article 199*bis* du Code pénal. Celui-ci incrimine d'une part l'utilisation frauduleuse d'un titre de voyage ou d'un document d'identité et d'autre part le non-respect d'une décision de retrait.⁵¹⁹ L'article 451 ne reprend que la première incrimination.

La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité vise la cession d'un vrai document ce qui justifie que l'incrimination soit maintenue dans une disposition distincte du régime général qui lui vise les documents falsifiés.

L'article 199*bis* du Code pénal requiert l'intention frauduleuse. La disposition reprend cet élément moral.

⁵¹⁷ D. DILLENBOURG, Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 269.

⁵¹⁸ Avis du Conseil d'État n° 64.121/1, n° 17.

⁵¹⁹ D. DILLENBOURG, Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 280.

volgende van het Strafwetboek. Het gaat bijvoorbeeld om vervoers- en identiteitsdocumenten, zoals paspoorten, identiteitskaarten en gelijkaardige documenten. Deze documenten hebben immers als gemeenschappelijk kenmerk dat ze afgeleverd worden door de overheid.⁵¹⁷ Geschriften of dragers afgeleverd door een overheid zijn vrij vaak authentieke geschriften of dragers.

Art. 451

Overdracht van een reis- of identiteitsdocument

Ingevolge het advies van de Raad van State⁵¹⁸, werd de term "reisdocument" vervangen door deze van "*titre de voyage*" [in de Franse tekst] zowel in het opschrift van het artikel als in het artikel zelf. Het stemt op deze manier beter overeen met de term "reisdocument" die wordt gebruikt in Nederlandstalige versie. Het artikel 451 stelt het gebruiken, verschaffen aan een derde of verkrijgen van een derde van een reisdocument strafbaar. Deze gedraging bestaat erin om met het bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebruiken, verschaffen aan een derde of verkrijgen van een derde, van een paspoort, een reisdocument, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document, alsook van de formulieren die voor de afgifte ervan dienen, of het niet eerbiedigen van de daarin opgelegde verboden en beperkende voorwaarden.

Deze bepaling neemt deels artikel 199*bis* van het Strafwetboek over. Dit artikel stelt enerzijds het bedrieglijk gebruik van een reis- of identiteitsdocument en anderzijds het niet-respecteren van een beslissing tot intrekking strafbaar.⁵¹⁹ Artikel 451 neemt enkel de eerste strafbaarstelling over.

Het verschaffen van een vervoers- of identiteitsdocument beoogt het afstaan van een echt document, wat het behoud van de strafbaarstelling in een afzonderlijke bepaling rechtvaardigt, apart van het algemeen stelsel dat vervalste documenten betreft.

Artikel 199*bis* van het Strafwetboek vereist een bedrieglijk opzet. De bepaling neemt dit moreel bestanddeel over.

⁵¹⁷ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 269.

⁵¹⁸ Advies Raad van State nr. 61.121/1, nr. 17.

⁵¹⁹ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 280.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier du Code pénal. L'article 199*bis* prévoit un emprisonnement de huit jours à six mois et une amende de 26 euros à 500 euros. La cession d'un titre de voyage s'applique, par exemple, à la personne qui cède son abonnement STIB, De Lijn, SNCB, TEC, à un tiers. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

Art. 452

Le non-respect d'une décision de retrait
d'un passeport, d'une carte d'identité
ou d'un document en tenant lieu

L'article 452 sanctionne le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu. Ce comportement consiste à, délibérément, ne pas donner suite dans le délai imparti à une décision, prise par l'autorité compétente, de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu.

Cette disposition reprend l'article 199*bis*, 2° du Code pénal qui incrimine le défaut d'obtempérer à une décision de retrait d'un passeport.

La disposition reprend également l'article 7 de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population, aux cartes d'identité, aux cartes d'étranger et aux documents de séjour et modifiant la loi du 8 août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques qui incrimine, notamment, la violation de l'article 6, § 10, de la même loi. Ce dernier prévoit la possibilité pour le ministre de l'Intérieur de retirer la carte d'identité d'un individu en cas d'indices fondés et très sérieux que celui-ci souhaite se rendre sur un territoire où des groupes terroristes sont actifs dans des conditions telles qu'il peut présenter à son retour en Belgique une menace sérieuse d'infraction terroriste, ou que cet individu souhaite commettre hors du territoire national des infractions terroristes.⁵²⁰

Depuis le 5 janvier 2016, une décision de retrait d'une carte d'identité par le ministre de l'Intérieur entraîne automatiquement la décision de retrait du passeport de la personne concernée par le ministre des Affaires

⁵²⁰ M.A. BEERNAERT, "Renforcement de l'arsenal législatif anti-terroriste: entre symboles et prévention", *J.T.*, 2015, p. 835.

Ten slotte past het wetsontwerp de door het Strafwetboek opgelegde straf aan aan de strafniveaus omschreven in het ontwerp van het Boek I van het Strafwetboek. Artikel 199*bis* voorziet in een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maand en een boete van 26 euro tot 500 euro. Het afstaan van een vervoersdocument is bijvoorbeeld van toepassing op een persoon die zijn abonnement van de MIVB, De Lijn, de NMBS, TEC, afstaat aan een derde. Daarom stelt het wetsontwerp voor deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

Art. 452

Niet-eerbiediging van een beslissing tot
intrekking van een paspoort, een identiteitskaart
of een als zodanig geldend document

Artikel 452 bestraft het niet-eerbiedigen van een beslissing tot intrekking van een paspoort, identiteitskaart of een als zodanig geldend document. Dit gedrag is het opzettelijk geen gevolg te geven aan een door de bevoegde overheid genomen beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als dusdanig geldend document binnen de opgelegde termijn.

Deze bepaling herneemt artikel 199*bis*, 2° van het Strafwetboek, dat het geen gevolg geven aan een beslissing tot intrekking van een paspoort bestraft.

Deze bepaling neemt eveneens artikel 7 over van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, dat onder meer de schending van artikel 6, § 10 van dezelfde wet strafbaar stelt. Deze paragraaf voorziet in de mogelijkheid voor de minister van Binnenlandse Zaken om de identiteitskaart van een persoon in te trekken wanneer er gegronde en zeer ernstige aanwijzingen bestaan dat deze persoon zich naar een gebied wenst te begeven waar terroristische groepen actief zijn, in zulke omstandigheden dat hij bij zijn terugkeer in België een ernstige dreiging van terroristische misdrijven kan vertegenwoordigen, of dat deze persoon buiten het nationale grondgebied terroristische misdrijven wil plegen.⁵²⁰

Sinds 5 januari 2016 leidt een beslissing tot intrekking van een identiteitskaart door de minister van Binnenlandse Zaken automatisch tot een beslissing tot intrekking van het paspoort van de betreffende persoon door de

⁵²⁰ M.A. BEERNAERT, "Renforcement de l'arsenal législatif anti-terroriste: entre symboles et prévention", *JT* 2015, p. 835.

étrangères.⁵²¹⁵²² L'incrimination dans le projet de loi du non-respect d'une décision de retrait d'une carte d'identité est nécessaire en raison du lien existant entre les deux procédures de retrait précitées.

La décision de retrait d'un passeport ou d'une carte d'identité n'est pas nécessairement une décision judiciaire. Cela justifie que la disposition relative au non-respect d'une décision de retrait se retrouve dans le chapitre 2 du titre 4 du projet de loi et non dans le chapitre 5 du titre 7 relatif aux infractions contre l'État et son fonctionnement, dans lequel sont rassemblées les dispositions portant sur l'administration de la justice.

L'élément moral de l'infraction est le dol général. L'article 421 reprend le dol général prévu à l'article 199bis. L'article 452 se distingue des autres articles du titre 4 relatif aux faux car il ne requiert pas comme élément moral une intention frauduleuse. Le fait de ne pas remettre les documents à l'autorité compétente constitue en soi l'infraction sans qu'il soit nécessaire de rechercher un but de lucre ou une intention frauduleuse.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier du Code pénal. L'article 199bis prévoit un emprisonnement de huit jours à six mois et une amende de 26 euros à 500 euros et l'article 7 de la loi du 19 juillet 1991 prévoit la même amende. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

Dispositions dépenalisées ou non reprises

L'exposé des motifs du projet de Livre Ier du Code pénal souligne qu'il est important de déterminer si les règles de droit sont en adéquation avec l'objectif poursuivi. Cette démarche signifie "qu'il faut vérifier si le droit pénal propose bien dans tous les cas un mécanisme répressif adapté". Dans ce cadre, plusieurs infractions, telles que les contraventions, peuvent être décriminalisées ou dépenalisées. L'exposé des motifs précise que, "de manière plus générale, il faut également prévoir une place pour d'autres mécanismes de sanction (sanctions

minister van Buitenlandse Zaken.⁵²¹⁵²² De strafbaarstelling in het wetsontwerp van het niet-eerbiedigen van een beslissing tot intrekking van een identiteitskaart is noodzakelijk wegens het verband tussen de twee voormelde intrekkingprocedures.

De beslissing tot intrekking van een paspoort of een identiteitskaart is niet noodzakelijkerwijs een gerechtelijke beslissing. Dit rechtvaardigt het feit dat de bepaling betreffende het niet-eerbiedigen van een beslissing tot intrekking zich in hoofdstuk 2 van titel 4 van het wetsontwerp bevindt en niet in hoofdstuk 5 van titel 7 betreffende misdrijven tegen de staat en zijn functioneren, waarin de bepalingen betreffende de rechtsbedeling zijn opgenomen.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet. Artikel 421 neemt het algemeen opzet over uit artikel 199bis. Artikel 452 onderscheidt zich van de andere artikelen van titel 4 inzake valsheid omdat het geen bedrieglijk opzet vereist als moreel bestanddeel. Het niet-overhandigen van de documenten aan de bevoegde overheid vormt op zich het misdrijf, zonder dat het nodig is winstbejag na te streven of er een bedrieglijk opzet moet zijn.

Ten slotte past het wetsontwerp de door het Strafwetboek opgelegde straf aan aan de strafniveaus omschreven in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek. Artikel 199bis voorziet in een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een boete van 26 euro tot 500 euro en artikel 7 van de wet van 19 juli 1991 voorziet in dezelfde boete. Daarom stelt het wetsontwerp voor deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

Gedepenaliseerde of niet-hernomen bepalingen

De memorie van toelichting bij het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek benadrukt dat het belangrijk is te bepalen of de rechtsregels in overeenstemming zijn met het nagestreefde doel. Dit betekent dat "nagegaan dient te worden of het strafrecht wel degelijk in alle gevallen een aangepast sanctiemechanisme is". In dit kader kunnen meerdere misdrijven, zoals overtredingen, gedepenaliseerd of gedecriminaliseerd worden. De memorie van toelichting verduidelijkt dat "meer in het algemeen ook plaats moet worden geboden aan andere

⁵²¹ M.A. BEERNAERT, "Renforcement de l'arsenal législatif anti-terroriste: entre symboles et prévention", J.T., 2015, p. 836.

⁵²² Article 65/2 du Code consulaire, inséré par l'article 5 de la loi du 10 août 2015 portant modification du Code consulaire, et entré en vigueur le 5 janvier 2016 suite à l'arrêté royal du 16 décembre 2015 fixant la date de l'entrée en vigueur de l'article 5 de la loi du 10 août 2015 portant modification du Code consulaire.

⁵²¹ M.A. BEERNAERT, "Renforcement de l'arsenal législatif anti-terroriste: entre symboles et prévention", JT 2015, p. 836.

⁵²² Artikel 65/2 van het Consulair Wetboek, ingevoegd door artikel 5 van de wet van 10 augustus 2015 tot wijziging van het Consulair Wetboek, in werking getreden op 5 januari 2016 naar aanleiding van het koninklijk besluit van 16 december 2015 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van artikel 5 van de wet van 10 augustus 2015 tot wijziging van het Consulair Wetboek.

administratives, ordre de paiement émanant du parquet, règlement au civil, etc.)”.

Afin de déterminer dans quelle mesure une infraction peut être dépenalisée ou décriminalisée, il doit être recouru à l’ “instrument de taxation afin de déterminer le caractère punissable des infractions”, développé par le service de la Politique criminelle.

L’utilisation de l’instrument de taxation fait apparaître que plusieurs dispositions consacrées aux faux en écritures peuvent être dépenalisées ou décriminalisées. Ainsi, l’article 202, alinéa 1er, ne doit pas sanctionnée dans le projet de Code pénal. L’instrument de taxation ne permet en effet pas de trouver d’indicateur déterminant allant dans le sens d’un traitement pénal obligatoire:

— il n’existe pas de norme hiérarchique supérieure prescrivant la sanction pénale du comportement en question;

— la description de l’infraction ne constitue pas une atteinte au “noyau dur des droits fondamentaux”;

— la description de l’infraction ne constitue pas une atteinte à l’intégrité physique, sexuelle, psychique d’une personne;

— le dommage matériel ne fait pas partie de la description de l’infraction;

— le dommage causé à l’État ne fait pas partie de la description de l’infraction;

— le dommage causé à l’économie ne fait pas partie de la description de l’infraction;

— le dommage causé à l’environnement physique ne fait pas partie de la description de l’infraction;

— le dommage causé à la vie en communauté dans notre société ne fait pas partie de la description de l’infraction;

— l’incrimination du comportement n’est pas recommandée par une organisation internationale;

— l’infraction n’est pas en rapport ou ne dépend pas d’une autre infraction pénale à traiter.

Il existe déjà une réponse non pénale à l’infraction. Les sanctions disciplinaires offrent effectivement une réponse plus adéquate que la réaction pénale au comportement décrit par l’infraction.

bestraffingsmechanismen (administratieve sancties, betalingsbevel uitgaande van het parket, burgerlijke schikking, enz.)”.

Om te bepalen in welke mate een misdrijf gedepenaliseerd of gedecriminaliseerd kan worden, dient een beroep gedaan te worden op “het taxatie-instrument om de strafwaardigheid van misdrijven te bepalen”, ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid.

Uit het gebruik van dit taxatie-instrument blijkt dat meerdere bepalingen inzake valsheid in geschrifte gedepenaliseerd of gedecriminaliseerd kunnen worden. Zo moet het gedrag omschreven in artikel 202, eerste lid, niet bestraft worden in het ontwerp van Strafwetboek. Het taxatie-instrument maakt het immers niet mogelijk een bepalende indicator te vinden voor een verplichte strafrechtelijke behandeling:

— er bestaat geen hogere hiërarchische norm die de strafrechtelijke bestraffing van het gedrag in kwestie oplegt;

— de omschrijving van het misdrijf vormt geen aantasting van de “harde kern van fundamentele rechten”;

— de omschrijving van het misdrijf vormt geen aantasting van de “fysieke, seksuele of psychische integriteit van een persoon”;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de omschrijving van het misdrijf;

— de aan de Staat toegebrachte schade maakt geen deel uit van de omschrijving van het misdrijf;

— de aan de economie toegebrachte schade maakt geen deel uit van de omschrijving van het misdrijf;

— de aan de fysieke omgeving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de omschrijving van het misdrijf;

— de aan het gemeenschapsleven in onze maatschappij toegebrachte schade maakt geen deel uit van de omschrijving van het misdrijf;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aangeraden door een internationale organisatie;

— het misdrijf staat niet in verband met of hangt niet af van een ander te behandelen strafrechtelijk misdrijf.

Er bestaat reeds een niet-strafrechtelijk antwoord op dit misdrijf. Tucht sancties bieden inderdaad een beter antwoord dan een strafrechtelijke reactie op het door het misdrijf beschreven gedrag.

Les articles 211 et 212 peuvent en outre être décriminalisés. Ces dispositions visent le faux commis dans les dépêches télégraphiques et l'usage de ces faux. Ces dispositions ne sont plus appliquées car les dépêches télégraphiques ont disparu face à l'évolution des moyens de communication⁵²³.

Les articles 203 à 210 du Code pénal

Comme mentionné dans le préliminaire du chapitre sur les faux, les promoteurs du projet proposent une toute autre structure de ce chapitre, qui a pour objectif de répondre aux difficultés rencontrées dans la pratique de ce chapitre à la lumière de l'esprit du Code pénal, qui se veut cohérent et simple.

Dès lors, les différentes dispositions spécifiques de la section 2 ne sont pas reprises, excepté l'article 199*bis* actuel repris dans les articles 451 et 452.

Le législateur avait à l'époque décidé de faire un régime spécifique pour certains faux, qui présentaient un degré de gravité moindre que les faux de droit commun.

Aussi, mis à part les faux certificats publics visés par l'article 208, ces faux sont punis de peines correctionnelles.

Cette classification telle qu'elle est dans le code actuel n'est plus défendable, la subdivision est pratiquement effacée dans la pratique,⁵²⁴ et ce pour différentes raisons.

Tout d'abord, il y a une correctionnalisation généralisée des faux criminels, ce qui réduit considérablement l'échelle des peines, et l'intérêt pratique de qualifier les faux⁵²⁵.

En outre, pour éviter des constats d'incompétence ou des règlements des juges, les parquets et juridictions

⁵²³ D. DILLENBOURG, Faux commis dans les dépêches télégraphiques et usage de ces faux, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 322.

⁵²⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*: <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>

⁵²⁵ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 257. A. Marchal et J.-P. Jaspar écrivaient: "la correctionnalisation massive permet d'effacer ou d'écraser les problèmes d'une interprétation devenue pratiquement inutile dans l'immense majorité des cas".

Daarnaast kunnen de artikelen 211 en 212 gedecriminaliseerd worden. Deze bepalingen betreffen de valsheid in telegrammen en het gebruik van deze valsheid. Deze bepalingen worden niet meer toegepast aangezien telegrammen verdwenen zijn door de evolutie van de communicatiemiddelen⁵²³.

De artikelen 203 tot 210 van het Strafwetboek

Zoals vermeld in de inleiding bij het hoofdstuk inzake valsheid in geschriften, stellen de auteurs van het ontwerp voor om een volledig andere structuur te hanteren voor dit hoofdstuk, die tot doel heeft een antwoord te bieden aan de moeilijkheden die in de praktijk zijn gerezen met betrekking tot dit hoofdstuk, in het licht van de doelstelling van een coherent en eenvoudig Strafwetboek.

Bijgevolg werden verscheidene specifieke bepalingen uit afdeling 2 niet hernomen, behoudens het huidige artikel 199*bis*, dat werd hernomen in de artikelen 451 en 452.

De wetgever besliste destijds een bijzondere regeling op te nemen voor bepaalde valsheden, die minder ernstig waren dan de gemeenrechtelijke valsheden.

Deze valsheden, behalve die inzake openbare getuigenschappen uit artikel 208, worden ook bestraft met correctionele straffen.

De indeling zoals ze vandaag is terug te vinden in het Strafwetboek is niet langer verdedigbaar. De onderverdeling is in de praktijk zo goed als uitgewist⁵²⁴, en dit om verschillende redenen.

Ten eerste bestaat er een veralgemeende correctionalisering van de criminele valsheden, wat de hiërarchie van straffen en het praktisch nut van de kwalificaties van de valsheden aanzienlijk vermindert.⁵²⁵

Daarenboven lijken de parketten en onderzoeksgerechten, om vaststellingen van onbevoegdheid en regelingen

⁵²³ D. DILLENBOURG, "Faux commis dans les dépêches télégraphiques et usage de ces faux", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 322.

⁵²⁴ S. VAN DYCK, *Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften*: <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/1979/412/2/vandyck.pdf>

⁵²⁵ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 257. A. Marchal en J.-P. Jaspar schreven: "de massieve correctionalisering maakt het mogelijk de interpretatieproblemen die in het overgrote deel van de gevallen overbodig zijn geworden uit te wissen".

d'instructions semblent réticents à qualifier les faux correctionnels et prennent la précaution de viser une prévention passible de peines criminelles.

Dans certaines hypothèses, les peines prévues pour les faux dits correctionnels sont inférieures à celles applicables aux crimes correctionnalisés alors que dans d'autres cas, la peine minimale est supérieure à celle prévue en cas de correctionnalisation du crime⁵²⁶.

Par ailleurs, le concept "d'écritures privées" dans le faux criminel est interprété largement⁵²⁷, de nombreux documents entrent dans ce champ d'application, ce qui peut poser certaines questions quant à la démarcation entre les faux criminels et certains faux correctionnels.

À titre d'illustration, il a été jugé que la déclaration de sinistre que l'assuré doit adresser à son assureur est un faux criminel bien que cet écrit constate des faits matériels *post factum*⁵²⁸.

Une autre raison de l'effacement dans la pratique des dispositions dérogoires est la complexité des distinctions à opérer entre le régime de droit commun et les dispositions dérogoires, qui peut en outre entraîner des incohérences:

— Les hypothèses visées par les articles 203 et 204 sur les faux certificats médicaux ou d'infirmité sont par exemple un état d'incapacité de travail en vue de la dispense d'un service ou encore la délivrance de faux certificat pour justifier l'absence scolaire^{529,530}.

Par contre, si la maladie ou l'infirmité n'est pas de nature à entraîner la dispense d'un service dû légalement, le faux certificat est susceptible de tomber sous le régime commun, c'est par exemple le cas d'un faux

van rechtsgebied te vermijden, terughoudend te zijn om zaken als een correctionele valsheid te kwalificeren en zij nemen de voorzorgsmaatregel om te kiezen voor een strafbaarstelling strafbaar met een criminele straf.

In bepaalde gevallen zijn de straffen bepaald voor de zogenaamde correctionele valsheden lager dan deze gesteld op de gecorrectionaliseerde misdaden, terwijl in andere gevallen de minimumstraf hoger is dan deze die is voorzien in geval van correctionalisering van de misdaad.⁵²⁶

Het begrip "private geschriften" inzake de criminele valsheden wordt overigens ruim geïnterpreteerd⁵²⁷, waardoor vele documenten binnen het toepassingsgebied vallen, wat vragen doet rijzen over de afbakening tussen criminele valsheden en bepaalde correctionele valsheden.

Zo werd bijvoorbeeld geoordeeld dat de schadeaangifte die de verzekerde moet richten aan zijn verzekeraar een criminele valsheid uitmaakt, hoewel dit geschrift materiële feiten *post factum* vaststelt.⁵²⁸

Een andere reden voor het uitwissen van de afwijkende bepalingen in de praktijk is de complexiteit van het onderscheid tussen het gemeenrechtelijk regime en de afwijkende bepalingen, wat aanleiding kan geven tot incoherenties:

— De hypotheses uit de artikelen 203 en 204 over de valse getuigschriften van ziekte of gebrek hebben bijvoorbeeld betrekking op de staat van arbeidsongeschiktheid met het oog op vrijstelling van een dienst of nog de aflevering van een vals getuigschrift om de afwezigheid op school te rechtvaardigen.^{529,530}

Wanneer de ziekte of het gebrek daarentegen niet van aard is dispensatie te verlenen voor een wettelijk verschuldigde dienst, valt het vals getuigschrift onder het gemeenrechtelijk regime, zoals bijvoorbeeld wanneer

⁵²⁶ D. DILLENBOURG, Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 257.

⁵²⁷ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 46: "il est sans importance que la pièce ne forme pas un titre. Il suffit que l'écrit puisse faire preuve dans une certaine mesure."

⁵²⁸ Cass. 22 mars 1954, *Pas.* 1954, I, 640; *RW.* 1954-1955, 364; Cass. 20 septembre 2005, *Pas.* 2005, n° 442; *Bull. Ass.* 2006, 407.

⁵²⁹ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, pg 49

⁵³⁰ Un autre exemple de faux certificat médicaux tombant sous l'article 204 CP est le médecin qui certifie qu'il a examiné une personne et administré un médicament dans le but de justifier des raisons médicales d'un délit de fuite.

⁵²⁶ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 257.

⁵²⁷ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 46: "het is zonder belang dat het stuk geen titel vormt. Het volstaat dat het geschrift in zekere mate tot bewijs kan strekken."

⁵²⁸ Cass. 22 maart 1954, *Pas.* 1954, I, 640; *RW.* 1954-55, 364; Cass. 20 september 2005, *Pas.* 2005, nr. 442; *Bull. Ass.* 2006, 407.

⁵²⁹ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 49.

⁵³⁰ Een ander voorbeeld van een vals medisch getuigschrift dat onder artikel 204 Sw. valt is de arts die attesteert dat hij een persoon heeft onderzocht en een medicijn heeft toegediend met het doel de medische redenen voor een vluchtmisdrijf te rechtvaardigen.

certificat en vue d'obtenir le paiement de dommage et intérêt⁵³¹.

Vu l'intention spécifique demandée par les articles 203 et 204, il y a finalement très peu de cas d'application. Certains certificats médicaux relatifs au droit du travail ou de la sécurité sociale sont également susceptibles d'être punis en vertu de l'article 232 du Code pénal social.

— Un extrait du casier judiciaire falsifié par un particulier en substituant la mention “néant” à celle qui relatait une condamnation pour viol et produit ce document à l'appui d'une candidature à un emploi de chauffeur scolaire a été puni en vertu de l'article 205 concernant les faux certificats de bienveillance.

Par contre, la cour d'appel de Liège a condamné du chef de faux en écritures au sens des articles 193 et 196 C.P., le directeur qui avait établi une attestation affirmant faussement le nombre et la durée des prestations d'une enseignante dans le but d'obtenir une priorité en matière de nomination⁵³².

Cette subtilité dans les distinctions à opérer concerne également l'article 210 sur les registres d'hôtel. Malgré l'emploi du terme “sciemment” dans l'article 210, il est unanimement admis que pour être passible des peines prévues par cette disposition, l'auteur ait eu en vue la soustraction d'une personne à la surveillance de la police. Selon M. Dillenbourg, le logeur qui a poursuivi un autre but, comme par exemple ternir la réputation d'une personne en instance en divorce, rejoint les prévisions de l'article 196 du Code pénal. Le registre d'hôtel constitue en effet une écriture et est susceptible de faire preuve dans une certaine mesure⁵³³.

een vals getuigschrift wordt gegeven met het oog op de betaling van een schadevergoeding.⁵³¹

Gelet op het bijzonder opzet vereist door de artikelen 203 en 204, zijn er ten slotte bijzonder weinig toepassingsgevallen. Bepaalde medische getuigschriften met betrekking tot het arbeidsrecht of de sociale zekerheid zijn eveneens van aard te worden bestraft in toepassing van artikel 232 van het Sociaal Strafwetboek.

— Een uittreksel uit het strafregister dat wordt vervalst door een particulier door de vermelding “niets” aan te brengen in de plaats van de vermelding van een veroordeling voor verkrachting en dit document voorleggen ter ondersteuning van een kandidatuur voor een betrekking als chauffeur voor een school, werd bestraft in toepassing van artikel 205 betreffende de valse getuigschriften van welwillendheid.

Het hof van beroep van Luik heeft daarentegen de directeur die een valse verklaring opstelde van het aantal en de duur van de prestaties van een onderwijzeres met het oogmerk voorrang te krijgen met het oog op een benoeming, veroordeeld wegens valsheid in geschriften in de zin van de artikelen 193 en 196 Sw.⁵³²

Deze subtiliteit in het onderscheid dat moet worden gemaakt, betreft ook artikel 210 over de hotelregisters. Ondanks het gebruik van de term “wetens” in artikel 210 wordt algemeen aanvaard dat om te kunnen worden bestraft met de straffen uit deze bepaling de dader het oogmerk moet hebben gehad een persoon te onttrekken aan het politietoezicht. Volgens Dillenbourg valt de casus waarbij de hoteluitbater die een ander doel nastreeft, zoals bijvoorbeeld het bezoedelen van de reputatie van een persoon in het kader van een echtscheiding, onder artikel 196 van het Strafwetboek. Het hotelregister maakt inderdaad een geschrift uit en is van aard in zekere mate tot bewijs te dienen.⁵³³

⁵³¹ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, pg 50. À titre d'illustration, des autres cas qui de faux certificats médicaux qui ont été punis selon l'article 196 du CP: un certificat établi par un médecin qui atteste d'une incapacité de travail alors que le médecin n'a pas examiné l'intéressé ou le fait pour un particulier de photocopier des certificats médicaux et en modifiant le contenu mais en n'altérant pas le nom et la qualité du médecin qui avait rédigé l'original.

⁵³² D. DILLENBOURG, “Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 230; Cass. 13 octobre 1999, *Pas.* 1999, I, p. 256.

⁵³³ D. DILLENBOURG, “Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 314.

⁵³¹ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 50. Ten titel van voorbeeld, enkele andere gevallen van valse medische getuigschriften die worden bestraft overeenkomstig artikel 196 Sw: een getuigschrift opgesteld door een arts die de arbeidsongeschiktheid attesteert hoewel de arts de betrokkene niet heeft onderzocht of het feit voor een particulier van het fotokopiëren van medische getuigschriften waarbij de inhoud wordt aangepast maar zonder de naam en de hoedanigheid van de arts die het origineel heeft opgesteld te wijzigen.

⁵³² D. DILLENBOURG, “Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 230; Cass. 13 oktober 1999, *Pas.* 1999, I, p. 256.

⁵³³ D. DILLENBOURG, “Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 314.

Seul l'exploitant de l'établissement d'hébergement peut être l'auteur de l'infraction.

Le voyageur qui s'inscrit sous un faux nom dans un registre d'hôtel ou dans les fiches de contrôles de voyageurs et signe faussement ces écrits dans le but de tromper la police tombe sous l'article 196 du code pénal actuel⁵³⁴, tandis que pour le voyageur qui agit de concert avec le logeur, les règles de la participation seront applicables⁵³⁵.

Enfin, un autre élément de la rareté de l'application des incriminations spécifiques, c'est d'une part le caractère désuet de certaines incriminations telles que les livrets (art. 198 et 199), les feuilles de route (art. 200 et 201), ou la diminution du recours aux témoins (art. 202), et d'autre part, l'importance accrue d'autres documents comme le passeport (art. 198 et 199).

Eu égard aux raisons évoquées ci-dessus, ainsi que pour renforcer la cohérence et simplifier le chapitre sur les faux, les dispositions de la section 2 ne sont pas reprises, excepté l'article 199*bis* actuel (voir articles 451 et 452) qui n'est pas de la même nature que le faux de droit commun.

Vu le choix d'une peine de niveau 2 pour l'incrimination de base de faux en écritures ou sur supports durables, la *ratio legis* de la plupart des dispositions 202 à 210, qui est de punir moins sévèrement n'est plus.

Ces incriminations spécifiques, qui ont les mêmes éléments constitutifs que le faux en écritures ou sur supports durables "commun", doivent également être punies d'une peine de niveau 2 que ce soit via le système de conversion des peines ou dans un souci de cohérence des taux de peine.

Les certificats "publics", qui sont actuellement punis d'une peine criminelle et les passeports tombent sous l'infraction aggravée du faux en écritures ou supports durables, et sont dès lors punis d'une peine de niveau 3.

Enkel de uitbater van een logement kan dader zijn van dit misdrijf.

De reiziger die zich onder een valse naam inschrijft in het hotelregister of op de controlefiches voor reizigers en deze geschriften valselyk ondertekent met het doel de politie te misleiden, valt onder artikel 196 van het Strafwetboek⁵³⁴, terwijl ten aanzien van de reiziger die handelt in samenspraak met de uitbater van een logement, de regels inzake deelneming van toepassing zijn.⁵³⁵

Ten slotte is een andere reden voor de uitzonderlijke toepassing van de bijzondere strafbaarstellingen het feit dat bepaalde documenten volledig in onbruik zijn geraakt zoals het arbeidsboekje (art. 198 en 199), reisorders (art. 200 en 201), of de afname van het beroep op getuigen (art. 202), en anderzijds de toename van het belang van andere documenten zoals het paspoort (art. 198 en 199).

Rekening houdend met de voorgaande redenen, alsook om de coherentie te vergroten en het hoofdstuk inzake de valsheid in geschriften te vereenvoudigen, worden de bepalingen uit afdeling 2 niet hernomen, behoudens het huidige artikel 199*bis* (zie de artikelen 451 en 452) dat niet van dezelfde aard is als de gemeenrechtelijke valsheid.

Gelet op de keuze voor een straf van niveau 2 voor het basismisdrijf van valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers, is de *ratio legis* van het merendeel van de artikelen 202 tot 210, die erin bestaat deze feiten minder zwaar te bestraffen, niet langer aanwezig.

Deze bijzondere strafbaarstellingen, die dezelfde constitutieve bestanddelen hebben als de gemeenrechtelijke valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers, moeten ook worden bestraft met een straf van niveau 2, ongeacht of men werkt via het conversiesysteem van de straffen of vanuit een bezorgdheid voor de coherentie in de strafmaten.

De "openbare" getuigenschappen, die vandaag worden bestraft met een criminele straf, en de paspoorten vallen onder het misdrijf van verzwaarde valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers, en zijn derhalve strafbaar met een straf van niveau 3.

⁵³⁴ A. DE NAUW *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 100; Anvers 23 avril, RW 1976-77, 1387.

⁵³⁵ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", X (ed.), in *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 313.

⁵³⁴ A. DE NAUW, *Initiation au droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 100; Antwerpen 23 april, RW 1976-77, 1387.

⁵³⁵ D. DILLENBOURG, "Des faux commis dans les passeports, documents visés par la loi sur les armes, livrets, feuilles de route, certificats et registres d'hôtels", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 313.

CHAPITRE 3

L'usurpation de fonctions, de titres ou de nom

Le chapitre consacré à l'usurpation de fonctions, de titres ou de nom est le dernier chapitre du titre III du Code pénal intitulé "Des crimes et délits contre la foi publique". Ce chapitre contient les articles 227 à 232 du Code pénal. Ces infractions portent atteinte à la foi publique car elles mettent en péril le crédit que les citoyens accordent à certains éléments de la vie en société et elles causent un trouble dans les relations entre le pouvoir et les individus ou dans les relations entre les individus⁵³⁶.

Le projet de Livre II du Code pénal reprend ces dispositions avec le même intitulé sous un nouveau titre 4 consacré aux "Faux". Elles forment le chapitre 3 de ce titre. Ces articles constituent une forme de faux étant donné que ce qui est incriminé, c'est une fausse apparence créée au niveau de l'identité d'un individu, de sa fonction, de son nom, de la qualité ou du titre qu'il endosse, ou encore sur le plan matériel⁵³⁷.

Ces infractions requièrent l'existence d'un élément matériel et d'un élément moral. Certaines parties de l'élément matériel sont propres à chacune des infractions. La publicité est cependant un élément qui est commun à celles-ci⁵³⁸. Les textes ne précisent pas le mode de réalisation de la publicité. Une publicité absolue n'est pas nécessaire pour que l'infraction soit constituée. Une publicité relative suffit. Cette question relève de l'appréciation en fait du juge. Cette condition de l'élément matériel est visé par le mot "en public". Ces mots sont définis dans le titre préliminaire du nouveau Livre II du Code pénal. Ces termes et la définition proposée permettent d'uniformiser plusieurs notions similaires qui reviennent à plusieurs reprises dans les incriminations du Code pénal.

Le présent commentaire énumère les éléments matériels des infractions reprises dans le nouveau

HOOFDSTUK 3

Aanmatiging van functies, titels of een naam

Het hoofdstuk over de aanmatiging van ambten, titels of een naam is het laatste hoofdstuk van titel III van het Strafwetboek, getiteld "Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw". Dit hoofdstuk bevat de artikelen 227 tot en met 232 van het Strafwetboek. Deze misdrijven ondermijnen de openbare trouw omdat ze het geloof van burgers in bepaalde elementen van het leven in de samenleving in gevaar brengen en ze een verstoring veroorzaken in de relaties tussen de openbare macht en individuen of in de relaties tussen individuen⁵³⁶.

Het ontwerp van Boek II van het Strafwetboek neemt deze bepalingen met hetzelfde opschrift over onder een nieuwe titel 4 gewijd aan "Valsheden". Samen vormen ze hoofdstuk 3 van deze titel. Deze artikelen betreffen een vorm van valsheid, aangezien het hier gaat om een valse schijn die wordt gecreëerd wat betreft iemands identiteit, functie, naam, hoedanigheid of titel, of zelfs op materieel vlak⁵³⁷.

Voor deze misdrijven is het bestaan van zowel een materieel als een moreel bestanddeel vereist. Sommige delen van het materieel bestanddeel zijn eigen aan elk van de misdrijven. Openbaarheid is echter een element dat ze gemeen hebben⁵³⁸. De teksten preciseren de manier van openbaarmaking niet. Een absolute openbaarheid is niet vereist om een misdrijf op te leveren. Een relatieve openbaarheid volstaat. Deze kwestie valt onder de feitelijke beoordeling van de rechter. Deze voorwaarde van het materieel bestanddeel wordt bedoeld met de woorden "in het openbaar". Deze woorden zijn gedefinieerd in een de voorafgaande titel van het nieuwe Boek II van het Strafwetboek. Deze termen en de voorgestelde definitie maken het mogelijk om een aantal gelijksoortige begrippen te standaardiseren die meermaals in de strafbaarstellingen van het Strafwetboek voorkomen.

In de onderhavige commentaar worden de materiële bestanddelen van de misdrijven opgesomd die in het

⁵³⁶ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction", de titres ou de noms, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 368; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 184.

⁵³⁷ PIRET, J.-M., "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, II, 1967, p. 651; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 368.

⁵³⁸ À l'exception de l'usurpation de fonctions publiques et de l'attribution illégale de noms ou de titres de noblesse.

⁵³⁶ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 368; A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, p. 184.

⁵³⁷ J.-M. PIRET, "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, II, 1967, p. 651; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 368.

⁵³⁸ Met uitzondering van de aanmatiging van openbare ambten en het zich onrechtmatig toekennen van namen of adellijke titels.

chapitre 3 mais ne les développent pas étant donné qu'aucune modification n'est apportée à ceux-ci.

Les dispositions actuelles ne comportent pas de mention relative à l'élément moral. En principe, ces infractions supposent le dol général. En effet, les infractions contenues dans le Livre II du Code pénal relèvent de la catégorie des infractions commises délibérément, sauf si le législateur a prévu un autre élément moral (intention spéciale ou défaut grave de prévoyance ou de précaution). Cependant, cette question est controversée. Pour une partie de la doctrine et de la jurisprudence, les infractions doivent être commises avec une intention frauduleuse⁵³⁹.

Le projet de texte prévoit de préciser à chaque fois quel est l'élément moral requis par l'infraction. Cette mention permet de répondre aux principes de précision et de cohérence du droit pénal. Les auteurs du projet proposent d'assortir l'ensemble des infractions d'usurpation de fonctions, de titres ou de nom d'une intention frauduleuse. Ces dispositions supposent en effet l'intention de faire croire à une qualité spéciale par l'usage d'un titre ou d'un grade ou de faire croire que l'auteur a la qualité permettant de porter un costume, une uniforme ou une décoration, etc.

Le projet de texte s'appuie sur la jurisprudence de la Cour de cassation qui a décidé que les délits prévus aux articles 227ter et 228 sanctionnant l'usurpation du titre d'avocat et l'usurpation de costume, d'uniforme, de décoration, de ruban ou autres insignes d'un ordre exigeaient le dol spécial (cf. art. 424 et 425). Le projet de texte étend cette exigence à toutes les incriminations du nouveau chapitre 3. De cette manière, les personnes qui se déguisent en prêtre, etc. pour participer à un carnaval ne peuvent pas être condamnées sur la base de ces dispositions puisqu'elles ne sont pas animées par l'intention de se faire passer pour un prêtre. Il en va de même des personnes travaillant dans le secteur du spectacle tels que les humoristes qui prennent publiquement un nom qui ne leur appartient pas, etc.

Le chapitre 3 reprend les articles 227, 227bis, § 1er, 227ter, 227quater, 228, 230, et 231 dans l'ordre dans lequel ces dispositions sont présentées dans le Code pénal. Le projet de texte n'apporte pas de véritables changements portant sur le fond des incriminations.

⁵³⁹ Pour plus de développement au sujet de cette question controversée: A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Collection Criminalis de l'ULB, Limal, Anthemis, 2011, p. 242 et sv.

nouveaux chapitres 3 et 4 ont été ajoutés, mais le chapitre 3 n'a pas été modifié, car il n'y avait pas de modifications à apporter.

In de huidige bepalingen wordt niet verwezen naar het moreel bestanddeel. In principe gaat men bij deze misdrijven uit van een algemeen opzet. De misdrijven die in Boek II van het Strafwetboek zijn opgenomen, behoren immers tot de categorie van opzettelijk gepleegde misdrijven, tenzij de wetgever in een ander moreel bestanddeel (bijzonder opzet of ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid) heeft voorzien. Deze kwestie is echter controversieel. Volgens een deel van de rechtsleer en de rechtspraak moeten de misdrijven met een bedrieglijk opzet worden gepleegd⁵³⁹.

In de ontwerptekst is er voor gezorgd dat het voor het misdrijf vereiste moreel bestanddeel telkens wordt gespecificeerd. Deze vermelding maakt het mogelijk te voldoen aan de beginselen van nauwkeurigheid en consistentie van het strafrecht. De auteurs van het ontwerp stellen voor dat elk misdrijf van het type aanmatiging van functies, van titels of van een naam gepaard moet gaan met een bedrieglijk opzet. Deze bepalingen veronderstellen immers dat het de bedoeling is te doen geloven in een bijzondere hoedanigheid door het gebruik van een titel of graad, of te doen geloven dat de dader de hoedanigheid heeft waardoor het dragen van een kostuum, uniform of ereteken, enz. toegestaan is.

De ontwerptekst is gebaseerd op de rechtspraak van het Hof van Cassatie, dat heeft geoordeeld dat de in de artikelen 227ter en 228 genoemde misdrijven, die de aanmatiging van de titel van advocaat en de aanmatiging van een kostuum, een uniform, een ereteken, een lint of andere onderscheidingstekens van een orde bestraffen, een bijzonder opzet vereisen (cf. art. 424 en 425). De ontwerptekst breidt deze eis uit tot alle strafbaarstellingen van het nieuwe hoofdstuk 3. Zo kunnen mensen die zich vermommen als priester, enz. om deel te nemen aan een carnaval niet op grond van deze bepalingen worden veroordeeld, omdat zij niet de bedoeling hebben te doen geloven dat ze priester zijn. Hetzelfde geldt voor mensen die in de entertainmentindustrie werken, zoals komieken die publiekelijk een naam aannemen die hun niet toekomt, enz.

In hoofdstuk 3 zijn de artikelen 227, 227bis, § 1, 227ter, 227quater, 228, 230 en 231 hernomen in de volgorde waarin deze bepalingen in het Strafwetboek staan. De ontwerptekst brengt geen echte inhoudelijke wijzigingen aan in de strafbaarstellingen. In dit hoofdstuk

⁵³⁹ Voor meer toelichting over deze controversiële kwestie: A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Collection Criminalis van de ULB, Limal, Anthemis, 2011, p. 242 e.v.

Ce chapitre reprend l'élément matériel des infractions. Il ne reprend pas les articles 227*bis*, § 2, 229 et 232.

Les autres modifications qu'apporte le texte en projet sont mineures et portent, en premier lieu, sur le libellé des incriminations. Chaque article est assorti d'un titre. L'infraction reprise sous l'article comporte une définition. La peine est ensuite déterminée à la fin de l'article. Les changements concernent ensuite la définition de la peine. Celle-ci est adaptée aux niveaux de peines définis dans le projet de Livre premier du Code pénal. Le niveau 1 et le niveau 2 se retrouvent dans ce chapitre dès lors que les infractions relatives à l'usurpation de fonctions, de titres ou de nom sont de peu de gravité. Par ailleurs, l'amende accessoire est réglée par l'article 52 du projet de Livre premier du Code pénal.

Le chapitre 3 rassemble 7 infractions:

- l'usurpation de fonctions publiques (article 453);
- l'usurpation de titre ou de grade public (article 454);
- l'usurpation du titre d'avocat (article 455);
- l'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur (article 456);
- l'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre (article 457);
- l'usurpation des titres de noblesse (article 458);
- l'usurpation du nom (article 459).

Art. 453

L'usurpation de fonctions publiques

L'article 453 reprend l'article 227 du Code pénal qui incrimine l'usurpation de fonction publique, communément appelée l'immixtion dans les fonctions publiques. Cette infraction consiste à s'immiscer, dans une intention frauduleuse, dans des fonctions publiques, civiles ou militaires.

Le projet de texte ne modifie pas cette incrimination. Ceci permet de maintenir la jurisprudence qui s'est prononcée sur les termes utilisés par cette disposition et de se référer à la doctrine qui a commenté cet article. Par ailleurs, celle-ci donne également de nombreux exemples de fonctions publiques protégées par l'incrimination

komt het materieel bestanddeel van de misdrijven aan bod. De artikelen 227*bis*, § 2, 229 en 232 zijn er niet in overgenomen.

De overige wijzigingen in de ontwerptekst zijn beperkt en hebben in eerste instantie betrekking op de formulering van de strafbaarstellingen. Elk artikel heeft een titel. Het misdrijf wordt in het artikel gedefinieerd. Aan het eind van het artikel wordt vervolgens de straf bepaald. De wijzigingen hebben verder betrekking op de definitie van de straf. Deze is aangepast aan de strafniveaus die zijn gedefinieerd in het ontwerp van het Boek I van het Strafwetboek. Niveau 1 en niveau 2 zijn in dit hoofdstuk terug te vinden aangezien de misdrijven met betrekking tot de aanmatiging van functies, van titels of van een naam geen heel grote impact hebben. Daarnaast wordt de bijbehorende boete vastgelegd door artikel 52 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek.

Hoofdstuk 3 verenigt 7 misdrijven:

- aanmatiging van openbare functies (artikel 453);
- aanmatiging van een openbare titel of graad (artikel 454);
- aanmatiging van de titel van advocaat (artikel 455);
- aanmatiging van de functie of de titel van bemiddelaar (artikel 456);
- aanmatiging van kleding of tekens van een orde (artikel 457);
- aanmatiging van adellijke titels (artikel 458);
- de aanmatiging van een naam (artikel 459).

Art. 453

Aanmatiging van openbare functies

In artikel 453 is artikel 227 van het Strafwetboek hernomen dat de aanmatiging van een openbaar ambt strafbaar stelt, algemeen bekend als inmenging in een openbaar ambt. Dit misdrijf bestaat uit inmenging in openbare ambten, hetzij burgerlijke of militaire, met een bedrieglijk opzet.

De ontwerptekst verandert niets aan deze strafbaarstelling. Op die manier kan de rechtspraak die zich over de in deze bepaling gebruikte termen heeft uitgesproken, worden gehandhaafd en kan worden verwezen naar de rechtsleer die dit artikel becommentarieert. Ook worden talrijke voorbeelden gegeven van openbare functies die

ainsi que des cas d'application⁵⁴⁰. Ces commentaires participent également à l'interprétation de la disposition. Le projet de Code pénal ne revient pas sur ceux-ci étant donné que le texte proposé ne modifie pas l'incrimination du Code pénal.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur n'est pas un élément constitutif de l'infraction. L'incrimination peut être commise par toute personne, belge ou étrangère. Cette personne peut être un particulier ou un fonctionnaire;

— l'usurpation de fonctions publiques implique une immixtion. L'immixtion pénalement punissable peut avoir lieu de deux manières. Pour la Cour de cassation, ce comportement consiste "soit dans l'exécution, sans titre, d'un acte déterminé d'une fonction publique, soit dans le recours à des manœuvres ou à une mise en scène qui, sans constituer des actes de fonction publique, sont cependant de nature à faire croire que leur auteur a les pouvoirs attribués par la loi à un fonctionnaire ou officier public"⁵⁴¹;

— il doit s'agir d'une immixtion dans des fonctions publiques, civiles ou militaires. Pour la Cour de cassation, les fonctions publiques sont celles qui, par une délégation médiate ou immédiate de la loi belge confèrent à ceux qui en sont revêtus, une portion de la puissance publique⁵⁴².

L'incrimination requiert également l'existence d'un élément moral. Le projet de texte prévoit d'indiquer clairement que l'incrimination d'usurpation de fonctions publiques doit être commise dans une intention

door strafbaarstelling worden beschermd en enkele concrete situaties⁵⁴⁰. Deze opmerkingen dragen ook bij tot de interpretatie van de bepaling. In het ontwerp van het Strafwetboek worden ze niet opnieuw behandeld, aangezien de voorgestelde tekst de strafbaarstelling van het Strafwetboek niet wijzigt.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland. Deze persoon kan een particulier of een ambtenaar zijn;

— de aanmatiging van openbare functies impliceert een inmenging. Strafbare inmenging kan op twee manieren plaatsvinden. Voor het Hof van Cassatie bestaat deze gedraging in "het verrichten, zonder titel, van een bepaalde handeling van een openbaar ambt, dan wel in het gebruiken van manoeuvres of ensceneringen die, zonder handelingen van een openbaar ambt te vormen, niettemin de indruk kunnen wekken dat de dader ervan de bevoegdheden bezit die bij wet aan een ambtenaar of openbaar officier zijn toegekend"⁵⁴¹;

— het moet gaan om inmenging in openbare functies, hetzij burgerlijke of militaire. Voor het Hof van Cassatie zijn openbare ambten functies die, door middel van een rechtstreekse of onrechtstreekse delegatie van de Belgische wet, een deel van de openbare macht toekennen aan degenen die eraan onderworpen zijn⁵⁴².

Voor strafbaarstelling is ook het bestaan van een moreel bestanddeel vereist. In de ontwerp tekst wordt duidelijk aangegeven dat het misdrijf van aanmatiging van openbare functies met bedrieglijk opzet moet worden

⁵⁴⁰ Nous pouvons citer les fonctions suivantes: Roi, législateur, fédéral ou fédéré, ministres, fédéraux ou fédérées, magistrat de l'ordre judiciaire, de la Cour constitutionnelle ou du Conseil d'État, bourgmestre, échevin, conseiller communal, notaire, etc.: M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p. 98; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 382.

⁵⁴¹ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p. 96; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 375, qui cite Cass. 18 juin 1941, *Pas.*, 1941, I, p. 240 et Cass. 21 juin 1976, *Pas.*, 1976, I, p. 1145.

⁵⁴² Répertoire pratique du droit belge, T.16°, v° *Usurpation de fonctions*, Bruxelles, Bruylant, 1961, p. 1 et sv; Cass. 19 juin 1944, *Pas.*, 1944, I, 392.

⁵⁴⁰ We kunnen de volgende ambten noemen: Koning, wetgever, federaal of gefedereerd, ministers, federaal of gefedereerd, magistraat van de rechterlijke orde, het Grondwettelijk Hof of de Raad van State, burgemeester, schepenen, gemeenteraadslid, notaris, enz.: M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE *Les crimes et les délits du Code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, p. 98; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 382.

⁵⁴¹ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Brussel, Bruylant, 1963, p. 96; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 375, die Cass. 18 juni 1941, *Pas.*, 1941, I, p. 240 en Cass. 21 juni 1976, *Pas.*, 1976, I, p. 1145 citeert.

⁵⁴² *RPDB*, v° *Usurpation de fonctions*, p. 1 e.v.; Cass. 19 juni 1944, *Pas.* 1944, I, 392.

frauduleuse. L'usurpateur doit vouloir s'immiscer dans une fonction publique en sachant qu'il est dépourvu de titre et doit avoir l'intention de faire croire que l'auteur est habilité à poser des actes de fonctions publique⁵⁴³.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L'article 227 est assorti d'une peine d'emprisonnement d'un mois à deux ans. Parmi les dispositions sanctionnant l'usurpation, cette peine est la plus sévère. C'est pourquoi le projet de texte propose de garder la possibilité pour le juge de prononcer une peine d'emprisonnement. Une peine de niveau 2 vient donc sanctionner l'usurpation de fonctions publiques.

Art. 454

L'usurpation de titre ou de grade public

Cette disposition réprime l'usurpation de titre ou de grade public. Ce comportement consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, sans droit et publiquement le titre ou le grade appartenant, comme titulaire ou suppléant, à des personnes participant à l'exercice d'un pouvoir public ou exerçant une fonction publique, civile ou militaire.

Cette infraction se base sur la définition actuelle prescrite par l'article 227bis, § 1er, du Code pénal. L'article 454 reprend tous les éléments matériels de l'infraction et apporte une précision en ce qui concerne l'élément moral. La reprise de cette définition permet de conserver les développements jurisprudentiels et doctrinaux précisant quelle est la portée de cette incrimination.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur n'est pas un élément constitutif de l'infraction. L'incrimination peut être commise par toute personne, belge ou étrangère;

— le port du titre ou du grade doit être illégal: la personne doit s'attribuer un titre ou un grade dont elle n'est pas ou plus titulaire;

— le port du titre ou du grade doit avoir un caractère public;

⁵⁴³ J.-M. PIRET, "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, T. II, 1967, p. 658.

gepleegd. De aanmatiger moet zich willen mengen in een openbare functie, in de wetenschap dat hij hier niet toe gerechtigd is, en moet de schijn willen wekken dat hij bevoegd is om handelingen van openbare dienst te verrichten⁵⁴³.

Ten slotte past het wetsontwerp de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus. Artikel 227 voorziet in een gevangenisstraf van een maand tot twee jaar. Van de bepalingen die aanmatiging bestraffen, is deze straf de strengste. Daarom wordt in de ontwerp tekst voorgesteld de mogelijkheid voor de rechter te behouden om een gevangenisstraf op te leggen. Voor het aanmatigen van openbare functies wordt dus een straf van niveau 2 voorgeschreven.

Art. 454

Aanmatiging van een openbare titel of graad

Deze bepaling bestraft het wederrechtelijk aannemen van een openbare titel of graad. Deze gedraging is het met bedrieglijk opzet, wederrechtelijk en in het openbaar, aannemen van de titel of de graad die toebehoort aan de personen die deelnemen aan de uitoefening van de openbare macht dan wel een burgerlijke of militaire openbare functie uitoefenen.

Deze strafbaarstelling is gebaseerd op de huidige definitie uit artikel 227bis, § 1, van het Strafwetboek. Artikel 454 bevat alle materiële bestanddelen van het misdrijf en verduidelijkt het moreel bestanddeel. De opname van deze definitie maakt het mogelijk de ontwikkelingen uit de rechtspraak en rechtsleer te behouden die de reikwijdte van deze strafbaarstelling specificeren.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland;

— het dragen van de titel of graad moet onwettig zijn: de betrokkene moet zichzelf een titel of graad toe-eigenen waarvan hij geen houder (meer) is;

— het dragen van de titel of graad moet van openbare aard zijn;

⁵⁴³ J.-M., PIRET, "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, II, Brussel, Larcier, 1967, p. 658.

— le titre ou le grade doit appartenir à des personnes participant à l'exercice d'un pouvoir public ou exerçant une fonction publique. Les pouvoirs publics visé par cette disposition constituent l'un des pouvoirs prévus au titre III de la Constitution. La notion de "fonction publique" est la même que celle visée à l'article 227 du Code pénal⁵⁴⁴. La fonction publique peut être civile ou militaire.

La doctrine précise encore que l'article 227bis protège les titres ou les grades belges. Il doit également s'agir d'un titre ou d'un grade actif portés par le titulaire et par le suppléant. De plus, la circulaire n° 14/77 du 18 mars 1977 du procureur général près la cour d'appel de Bruxelles, V. Van Honsté, doit être lue avec l'incrimination. La circulaire apporte des précision quant au champ d'application de la disposition. Pour le procureur général, l'incrimination inclut le militaire réserviste lequel est légalement appelé à accomplir des périodes de service actif pendant lesquelles il exerce une fonction publique militaire⁵⁴⁵.

L'incrimination requiert également l'existence d'un élément moral. L'auteur de l'infraction doit être animé par une intention frauduleuse. Celui-ci doit s'être attribué un titre ou un grade qu'il sait ne pas lui appartenir et doit avoir l'intention de faire croire à une qualité spéciale par l'usage d'un titre ou d'un grade⁵⁴⁶. Le projet de texte reprend clairement cet élément moral parmi les éléments constitutifs de l'infraction.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L'article 227bis, § 1er, est assorti d'une amende de deux cents euros à mille euros. Cette incrimination n'est donc pas assortie d'une peine d'emprisonnement. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

— de titel of graad moet toekomen aan personen die deelnemen aan de uitoefening van de openbare macht of die een openbare functie uitoefenen. De in deze bepaling bedoelde openbare machten zijn de in titel III van de Grondwet bedoelde machten. Het begrip "openbare functie" is hetzelfde als dat bedoeld in artikel 227 van het Strafwetboek⁵⁴⁴. De openbare functie kan burgerlijk of militair zijn.

Volgens de rechtsleer beschermt artikel 227bis de Belgische titels of graden. Het moet bovendien om een actieve titel of graad gaan gedragen door een titularis of plaatsvervanger. Bovendien moet omzendbrief nr. 14/77 van 18 maart 1977 van de procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel, V. Van Honsté, worden gelezen bij de strafbaarstelling. De omzendbrief verduidelijkt het toepassingsgebied van de bepaling. Voor de procureur-generaal omvat de strafbaarstelling de militaire reservist die wettelijk geroepen is om actieve dienstjaren te vervullen waarin hij een militair openbaar ambt uitoefent⁵⁴⁵.

Voor de strafbaarstelling is ook het bestaan van een schuldbestandeel vereist. De dader moet een bedrieglijk opzet hebben. Hij moet een titel of graad hebben aangenomen waarvan hij weet dat die hem niet toekomt, en moet voornemens zijn te doen geloven in een bijzondere hoedanigheid door het gebruik van een titel of graad⁵⁴⁶. In de ontwerp tekst is dit moreel bestanddeel duidelijk opgenomen in de constitutieve bestanddelen van het misdrijf.

Ten slotte past het ontwerp de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus aan. In artikel 227bis, § 1 is in een geldboete van tweehonderd tot duizend euro voorzien. Dit misdrijf gaat dus niet gepaard met een gevangenisstraf. Daarom wordt in het wetsontwerp voorgesteld deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

⁵⁴⁴ Cf. Cass., 19 juin 1944, *Pas.*, 1944, I, 392.

⁵⁴⁵ Le procureur général près la cour d'appel de Bruxelles considère qu'il est contraire à l'esprit de la loi de ne pas inclure le militaire réserviste dès lors que la disposition vise le suppléant éventuellement jamais appelé à participer à l'exercice du pouvoir public ou de la fonction publique: G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 402.

⁵⁴⁶ La Cour de cassation l'a indiqué dans un arrêt du 22 mai 1987: Cass. 22 mai 1987, RG 1199, *Pas.* 1987, I, n° 569.

⁵⁴⁴ Cf. Cass. 19 juni 1944, *Pas.* 1944, I, 392.

⁵⁴⁵ De procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel is van oordeel dat het in strijd is met de geest van de wet om de militaire reservist niet op te nemen zolang de bepaling betrekking heeft op de plaatsvervanger die ooit kan worden opgeroepen om deel te nemen aan de uitoefening van het openbaar ambt: G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 402.

⁵⁴⁶ Het Hof van Cassatie heeft dit in een arrest van 22 mei 1987 aangegeven: Cass. 22 mei 1987, AR 1199, *Pas.* 1987, I, nr. 569.

Art. 455

L'usurpation du titre d'avocat

L'article 455 punit l'usurpation du titre d'avocat. Ce comportement consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, publiquement soit le titre d'avocat, sans être inscrit au tableau de l'Ordre ou sur une liste de stagiaires, soit le titre d'avocat honoraire, sans posséder l'autorisation visée à l'article 436 du Code judiciaire.

Cet article reprend les différents éléments matériels de l'infraction. En effet, le texte en projet ne modifie pas cette disposition afin de conserver l'interprétation que la jurisprudence a donné à l'article 227ter ainsi que les commentaires de la doctrine.

Ainsi, l'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur n'est pas un élément constitutif de l'infraction. L'incrimination peut être commise par toute personne, belge ou étrangère;

— le port du titre d'avocat ou d'avocat honoraire doit être illégal. Ce caractère illégal doit résulter, pour le titre d'avocat, de l'absence d'inscription au tableau de l'Ordre ou sur une liste de stagiaires et, pour le titre d'avocat honoraire, du défaut d'autorisation visée à l'article 436 du Code judiciaire;

— enfin, l'auteur doit s'être attribué le titre publiquement.

La modification que le projet de texte apporte à l'article 227ter porte sur l'élément moral. Cet élément n'est pas exprimé par la disposition légale. Le projet de loi propose de prévoir explicitement que l'usurpation du titre d'avocat doit être commise dans une intention frauduleuse. Le texte en projet se conforme ainsi à la jurisprudence de la Cour de cassation qui considère que le délit visé à l'article 227ter du Code pénal exige un dol spécial⁵⁴⁷. Dans un arrêt du 12 mai 1981, la Cour de cassation se fonde sur les travaux préparatoires de la loi

⁵⁴⁷ Cass., 12 mai 1981, RG 6124, *Pas.*, 1981, I, p. 1045 avec note A.T.; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 415; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Tome 1, Limal, Anthemis, 2011, p. 243.

Art. 455

Aanmatiging van de titel van advocaat

Artikel 455 bestraft het aanmatigen van de titel van advocaat. Deze gedraging is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van de titel van advocaat, zonder ingeschreven te zijn op het tableau van de Orde of op een lijst van stagiairs, of van de titel van ereadvocaat, zonder in bezit te zijn van de in artikel 436 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde machtiging.

In dit artikel worden de verschillende materiële bestanddelen van het misdrijf hernoemen. De ontwerptekst wijzigd deze bepaling immers niet teneinde de interpretatie die de rechtspraak aan artikel 227ter heeft gegeven en de opmerkingen van de rechtsleer te behouden.

Zo vereist het misdrijf de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland;

— het dragen van de titel van advocaat of ereadvocaat moet onwettig zijn. Dit onwettige karakter moet voor de titel van advocaat voortvloeien uit het ontbreken van inschrijving op het tableau van de Orde of op een lijst van stagiairs, en voor de titel van ereadvocaat uit het ontbreken van de in artikel 436 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde machtiging;

— ten slotte moet de dader zichzelf de titel in het openbaar hebben toegeëigend.

De wijziging die de ontwerptekst aanbrengt in artikel 227ter heeft betrekking op het moreel bestanddeel. Dit bestanddeel komt niet tot uiting in de wettelijke bepaling. In het wetsontwerp wordt voorgesteld om uitdrukkelijk te bepalen dat de aanmatiging van de titel van advocaat met een bedrieglijk opzet moet worden gepleegd. De ontwerptekst is dus in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof van Cassatie, dat van oordeel is dat het in artikel 227ter van het Strafwetboek bedoelde misdrijf een bijzonder opzet vereist⁵⁴⁷. In een arrest van

⁵⁴⁷ Cass. 12 mei 1981, AR 6124, *Pas.* 1981, I, p. 1045 met noot A.T.; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 415; A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthemis, 2011, 243.

du 30 août 1931 réglementant le port du titre d'avocat⁵⁴⁸ et sur une partie de la doctrine se prononçant pour l'intention frauduleuse⁵⁴⁹. La Cour s'appuie également sur l'arrêt qu'elle a rendu le 1er mai 1893 concernant l'article 228 du Code pénal (*cf. supra*)⁵⁵⁰.

La Cour établit que, comme l'incrimination visée par la loi de 1931, celle prescrite par l'article 227ter exige une intention frauduleuse consistant dans l'intention de faire croire ou de laisser croire que l'auteur de l'infraction possède le titre qu'il s'attribue sans y avoir droit. En protégeant le titre d'avocat ou d'avocat honoraire, le législateur de 1931 souhaitait "(...) empêcher que l'on ne s'attribue le titre dans le but d'impressionner le public ou de capter sa confiance; c'est atteindre pénalement les moyens employés pour réaliser ce but; peu importe le mode d'exécution employé (...)"⁵⁵¹.

Le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L'article 227ter est assorti d'une amende de deux cents euros à mille euros. Cette incrimination n'est donc pas assortie d'une peine d'emprisonnement. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

Art. 456

L'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'article 227^{quater} du Code pénal, introduite par la loi du 18 juin 2018 portant dispositions diverses en matière de droit civil et des dispositions en vue de promouvoir des formes alternatives de résolution des litiges.

⁵⁴⁸ *Moniteur belge* du 25 octobre 1913. L'infraction de l'article 227ter est semblable à celle qui existait dans la loi du 30 août 1913. Cette loi a été abrogée par l'article 5 des dispositions abrogatoires figurant à l'article 2 de la loi du 10 octobre 1967 contenant le Code judiciaire (*Moniteur belge* du 31 octobre 1967).

⁵⁴⁹ J.-M. PIET, "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, T. II, 1967, p. 669; Cf. A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Tome 1, Limal, Anthémis, 2011, p. 243.

⁵⁵⁰ Cass., 1er mai 1893, *Pas.*, 1893, *Pas.*, 1893, I, p. 208.

⁵⁵¹ Proposition de loi réglementant le port du titre d'avocat, Rapport au nom de la Commission de la Justice, *Doc. parl.*, Chambre, Séance du 29 mai 1913, n° 274, p. 4.

12 mei 1981 heeft het Hof van Cassatie zich gebaseerd op de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 30 augustus 1931 tot regeling van het voeren van de titel van advocaat⁵⁴⁸ en op een deel van de rechtsleer die zich over het bedrieglijk opzet uitspreekt⁵⁴⁹. Het Hof beroept zich ook op het arrest van 1 mei 1893 betreffende artikel 228 van het Strafwetboek (zie hierboven)⁵⁵⁰.

Het Hof stelde vast dat, net als bij de strafbaarstelling bedoeld in de wet van 1931, de strafbaarstelling voorgeschreven in artikel 227ter een bedrieglijk opzet vereist, bestaande in de bedoeling te doen geloven of de indruk te wekken dat de dader van het misdrijf de titel bezit die hij zichzelf toe-eigent zonder daartoe gerechtigd te zijn. Door de titel van advocaat of ereadvocaat te beschermen, wilde de wetgever van 1931 "(...) beletten dat men zich den titel van advocaat toeëigene om indruk te maken op het publiek of om zich in dezes vertrouwen te dringen, en waar men deze middelen aanwendt tot bereiking van dat doel, willen wij op die middelen, welke ook de wijze van verwezenlijking zij, eene straf stellen (...)"⁵⁵¹.

Het wetsontwerp past de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus aan. In artikel 227ter is een boete tussen tweehonderd en duizend euro voorzien. Dit misdrijf gaat dus niet gepaard met een gevangenisstraf. Daarom wordt in het wetsontwerp voorgesteld deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

Art. 456

Aanmatiging van de functie of de titel van erkend bemiddelaar

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling van artikel 227^{quater} van het Strafwetboek, ingevoegd door de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing.

⁵⁴⁸ *Belgisch Staatsblad* van 25 oktober 1913. Het misdrijf van artikel 227ter is gelijkaardig aan het misdrijf dat bestond in de wet van 30 augustus 1931. Deze wet werd ingetrokken bij artikel 5 van de intrekkingbepalingen vervat in artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek (*Belgisch Staatsblad* van 31 oktober 1967).

⁵⁴⁹ J.-M. PIET, "Usurpations de fonctions, de titres ou de nom", in X (ed.), *Les Nouvelles, Droit pénal, Les infractions*, II, 1967, p. 669; Cf. A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, I, Limal, Anthémis, 2011, 243.

⁵⁵⁰ Cass. 1 mei 1893, *Pas.* 1893, I, p. 208.

⁵⁵¹ Wetsvoorstel tot regeling van het voeren van de titel van advocaat, Verslag namens de Commissie van Justitie, *Parl. St. Kamer*, Zitting van 29 mei 1913, nr. 274, p. 4.

Il s'agit de protéger ici la profession de médiateur et le titre de médiateur agréé (*Doc. parl.*, Chambre, S.O. 2017-2018, DOC 54 2919, p. 264-265).

Dès lors que l'alinéa 3 de l'actuel article 227^{quater} du Code pénal vise une forme de participation punissable⁵⁵², il n'y a pas lieu de reprendre cette disposition, le comportement visé étant déjà compris dans les formes de participation punissable prévues dans le Livre Ier.

L'article 227^{quater} du Code pénal prévoit une amende de deux cents euros à vingt mille euros. Cette incrimination n'est donc pas assortie d'une peine d'emprisonnement. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

Art. 457

L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre

L'article 457 sanctionne l'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre. Ce comportement consiste à porter, dans une intention frauduleuse, en public, un costume, un uniforme, une décoration, un ruban ou autres insignes d'un ordre qui ne lui appartient pas.

Cette disposition se base sur l'article 228 du Code pénal actuel. Afin de ne pas perdre l'interprétation que la jurisprudence a donné à cette disposition ainsi que les commentaires que la doctrine a développé sur cette infraction, le projet de loi prévoit de reprendre les éléments matériels de l'infraction tels quels.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur n'est pas un élément constitutif de l'infraction. L'infraction peut être commise par toute personne, belge ou étrangère;

— le port du costume, d'un uniforme, d'une décoration, d'un ruban ou d'un autre insigne d'un ordre doit être illégal: la personne porte des objets qui ne lui

⁵⁵² À propos de cette disposition, les travaux parlementaires indique "Est également punie la complicité dans l'exercice illégal de l'activité de médiateur. Ainsi une personne qui collaborerait avec un tiers ou prêterait son nom à tiers pour contourner les sanctions applicables à l'exercice illégal de la médiation serait punie de la même manière" (*Doc. parl.*, Chambre, S.O. 2017-2018, DOC 54 2919, p. 266).

De opzet is de bescherming van het beroep van bemiddelaar en de titel van erkend bemiddelaar (*Parl. St. Kamer*, B.Z. 2017-2018, DOC 54 2919, p. 264-265).

Aangezien het derde lid van het huidig artikel 227^{quater} van het Strafwetboek. refereert aan een vorm van strafbare deelneming⁵⁵², dient deze bepaling die reeds wordt gevisieerd in de vormen van strafbare deelneming voorzien in Boek I, niet te worden hernomen.

Artikel 227^{quater} van het Strafwetboek schrijft een geldboete van tweehonderd euro tot twintigduizend euro voor. Deze strafbaarstelling kent dus geen gevangenisstraf. Dit is dan ook de reden waarom het wetsontwerp voor deze bepaling een straf van niveau 1 voorstelt.

Art. 457

Aanmatiging van kleding of tekens van een orde

Artikel 457 bestraft het aanmatigen van kleding of tekens van een orde. Dit gedrag is het met bedrieglijk opzet, in het openbaar, dragen van een kledingstuk, een uniform, een ereteken, een lint of andere onderscheidingstekens van een orde die de betrokken persoon niet toekomt.

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 228 van het huidige Strafwetboek. Om de interpretatie die de rechtspraak aan deze bepaling heeft gegeven en de opmerkingen die de rechtsleer over dit misdrijf heeft gemaakt, niet te verliezen, voorziet het wetsontwerp in de herneming van de materiële bestanddelen van het misdrijf in hun huidige vorm.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland;

— het dragen van een kledingstuk, een uniform, een ereteken, een lint of andere onderscheidingstekens van een orde moet onwettig zijn; de persoon draagt

⁵⁵² Met betrekking tot deze bepaling, luiden de parlementaire werkzaamheden: "Ook de medeplichtigheid bij de illegale uitoefening van de activiteit van bemiddelaar wordt bestraft. Zo zou een persoon die zijn medewerking zou verlenen aan een derde of hem zijn naam leent met het doel hem te onttrekken aan de straffen waarmee de onwettige bemiddeling wordt gestraft, op dezelfde manier worden gestraft" (*Parl. St. Kamer*, B.Z. 2017-2018, DOC 54 2919, 266).

appartiennent pas⁵⁵³. Ainsi, l'usurpation crée une fausse apparence matérielle;

— la doctrine décrit abondamment ce qu'il faut entendre par "costume" et "uniforme". Celle-ci précise que "le costume ou l'uniforme doit être le signe extérieur d'une fonction publique ou d'un ministère reconnu par la puissance publique et être réglé ou reconnu par une loi ou un règlement. L'habillement usurpé doit avoir un caractère officiel."⁵⁵⁴ De même, les décorations protégées "sont celles – et uniquement celles – qui ont un caractère officiel, soit *mutatis mutandis* celles qui sont réglées, instituées ou approuvées par une loi ou un règlement."⁵⁵⁵ D'autres commentaires de la doctrine indiquent que le mot "ordre" doit être compris de manière large. Ce mot vise les distinctions honorifiques en général et pas uniquement les ordres de chevalerie⁵⁵⁶;

— enfin, le port du costume, d'un uniforme, d'une décoration, d'un ruban ou d'un autre insigne d'un ordre doit être public.

La modification que le projet de texte apporte à l'article 228 porte sur l'élément moral. En effet, à l'heure actuelle, la disposition légale ne reprend pas expressément cet élément. Le projet de loi propose de prévoir explicitement que l'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre doit être commise dans une intention frauduleuse. Le texte en projet se conforme ainsi à la jurisprudence de la Cour de cassation.

Pour la Cour de cassation, l'article 228 du Code pénal exige un dol spécial. La Cour précise "qu'au fait matériel du port public d'un costume, d'un uniforme ou d'une décoration, qui n'appartient pas à l'auteur, se joigne l'intention de celui-ci de faire croire qu'il exerce

voorwerpen die hem niet toekomen⁵⁵³. Zo creëert de aanmatiging een materiële valse schijn;

— de rechtsleer beschrijft uitgebreid wat bedoeld wordt met "kledingstuk" en "uniform". Ze bepaalt dat "het kledingstuk of uniform het uiterlijke teken moet zijn van een openbaar ambt of van een functie erkend door de overheid en gereguleerd of erkend door een wet of regelgeving. De aangemateerde kleding moet een officieel karakter hebben."⁵⁵⁴ Evenzo zijn beschermde eretekens "eretekens – en uitsluitend die eretekens – die een officieel karakter hebben, of *mutatis mutandis* de eretekens die bij wet of regelgeving zijn geregeld, ingesteld of goedgekeurd."⁵⁵⁵ Andere commentaren in de rechtsleer wijzen erop dat het woord "orde" in ruime zin moet worden begrepen. Dit woord verwijst naar onderscheidingen van eer in het algemeen en niet alleen naar ridderordes⁵⁵⁶;

— ten slotte moet het dragen van een kledingstuk, uniform, ereteken, lint of andere onderscheidingstekens van een orde openbaar zijn.

De wijziging die de ontwerp tekst aanbrengt in artikel 228 heeft betrekking op het moreel bestanddeel. Op heden is dit bestanddeel namelijk niet uitdrukkelijk opgenomen in de wetbepaling. In het wetsontwerp wordt voorgesteld om expliciet te bepalen dat het aanmatigen van kleding of tekens van een orde met bedrieglijk opzet moet worden gepleegd. De ontwerp tekst is dus in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof van Cassatie.

Voor het Hof van Cassatie vereist artikel 228 van het Strafwetboek een bijzonder opzet. Het Hof verklaarde "dat aan het materiële feit van het dragen van een kostuum, een uniform of een ereteken in het openbaar, dat niet aan de dader toekomt, de bedoeling van de dader

⁵⁵³ L'usurpation vise deux situations: La première situation concerne l'auteur qui n'a pas le droit de porter le costume, l'uniforme ou la décoration car il n'occupe pas la fonction à laquelle le costume, l'uniforme et la décoration sont réservés. La seconde est celle où l'auteur commet un abus de costume ou de décoration sans être étranger à la situation dont il a adopté l'apparence extérieure (G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 422 et 423).

⁵⁵⁴ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p1 15.

⁵⁵⁵ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 421 et sv.

⁵⁵⁶ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p. 114 et sv; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.) *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 419 et sv.

⁵⁵³ De aanmatiging is gericht op twee situaties: De eerste situatie betreft de dader die niet het recht heeft om het kostuum, uniform of ereteken te dragen, omdat hij niet de functie bekleedt waarvoor het kostuum, uniform en ereteken zijn voorbehouden. De tweede is wanneer de dader een misbruik van kostuum of ereteken begaat zonder vreemd te zijn aan de situatie waarvan hij de uiterlijke schijn heeft gecreëerd (G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 422 en 423).

⁵⁵⁴ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 115.

⁵⁵⁵ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 421 e.v.

⁵⁵⁶ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal* IV, Brussel, Bruylant, 1963, 114 e.v.; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 419 e.v.

réellement les fonctions ou qu'il a la qualité permettant de porter le costume, l'uniforme, le ruban, ou les autres insignes dont il s'agit.". La Cour de cassation a confirmé sa jurisprudence dans l'arrêt qu'elle a rendu le 12 mai 1981 au sujet de l'article 227ter du Code pénal (*cf. supra*)⁵⁵⁷.

Le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre est punie d'une amende de deux cents euros à mille euros. Cette incrimination n'est donc pas assortie d'une peine d'emprisonnement. C'est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1.

Art. 458

L'usurpation des titres de noblesse

L'article 458 sanctionne l'usurpation des titres de noblesse. Cette infraction consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, publiquement des titres de noblesse qui ne lui appartiennent pas.

Cette disposition reprend les éléments constitutifs de l'infraction décrite à l'article 230 du Code pénal. Les termes utilisés par cette disposition ont donné lieu à une jurisprudence qu'il est important maintenir. Il est également opportun de pouvoir se référer aux développements que la doctrine a donné sur cette incrimination. C'est pourquoi le projet de texte ne modifie par l'infraction.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur n'est pas un élément constitutif de l'infraction. L'incrimination peut être commise par toute personne, belge ou étrangère;

— l'article 230 protège tous les titres de noblesses. Le port illégal d'un seul titre nobiliaire suffit;

— le port des titres de noblesse doit être illégal. L'auteur doit porter un titre qui ne lui appartient pas. La doctrine précise que les mots "qui ne lui appartient pas" signifient

wordt toegevoegd om te doen blijken dat hij daadwerkelijk de functies uitoefent of de hoedanigheid bezit om het kostuum, het uniform, het lint of de andere onderscheidingstekens in kwestie te dragen.". Het Hof van Cassatie bevestigde zijn rechtspraak in zijn arrest van 12 mei 1981 betreffende artikel 227ter van het Strafwetboek (zie hierboven)⁵⁵⁷.

Het wetsontwerp past de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus aan. Het aanmatigen van kleding of tekens van een orde wordt bestraft met een boete van tweehonderd euro tot duizend euro. Dit misdrijf gaat dus niet gepaard met een gevangenisstraf. Daarom wordt in het wetsontwerp voorgesteld deze bepaling te sanctioneren met een straf van niveau 1.

Art. 458

Aanmatiging van adellijke titels

Artikel 458 bestraft het aanmatigen van adellijke titels. Dit misdrijf is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van een adellijke titel die hem niet toekomt.

Deze bepaling herneemt de constitutieve bestanddelen van het misdrijf beschreven in artikel 230 van het Strafwetboek. De in deze bepaling gebruikte termen hebben aanleiding gegeven tot een rechtspraak, die in stand moet worden gehouden. Het is ook passend om te kunnen verwijzen naar de ontwikkelingen die de rechtsleer aan deze strafbaarstelling heeft gegeven. De ontwerp tekst wijzigt het misdrijf derhalve niet.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële betanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland;

— artikel 230 beschermt alle adellijke titels. Het onwettig gebruik van één adellijke titel is voldoende;

— het dragen van adellijke titels moet onwettig zijn. De dader moet een titel voeren die hem niet toekomt. De rechtsleer bepaalt dat de woorden "die hem niet

⁵⁵⁷ Cass. 1er mai 1893, *Pas.* 1893, *Pas.* 1893, I, p. 208; Cass. 12 mai 1981, RG 6124, *Pas.* 1981, I, p. 1045 avec note A.T.

⁵⁵⁷ Cass. 1 mei 1893, *Pas.* 1893, *Pas.* 1893, I, p. 208; Cass. 12 mei 1981, AR 6124, *Pas.* 1981, I, p. 1045 met nota A.T.

“qu’il n’a pas droit de le porter”⁵⁵⁸. L’article 230 punit celui qui porte un titre de noblesse alors qu’il n’est pas noble. Il sanctionne celui qui porte un titre de noblesse différent de celui qu’il possède réellement. Cette disposition vise également l’auteur qui s’est vu interdire, à perpétuité ou temporairement, le droit de porter un titre de noblesse à la suite d’une condamnation pénale (cf. article 47 du projet de Livre premier du Code pénal);

— le port illégal du titre de noblesse doit être public.

L’infraction requiert également l’existence d’un élément moral. Le projet de texte propose de préciser clairement que l’auteur de l’infraction doit agir dans une intention frauduleuse. C’est-à-dire que l’auteur doit porter un titre de noblesse en sachant qu’il n’a pas le droit de le porter et en voulant faire croire qu’il possède le titre de noblesse qu’il porte.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L’article 230 est punit d’une amende de d’une amende de deux cents euros à mille euros. Cette incrimination n’est donc pas assortie d’une peine d’emprisonnement. C’est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d’une peine de niveau 1.

Art. 459

L’usurpation du nom

L’article 459 réprime l’usurpation du nom. Ce comportement consiste à prendre, dans une intention frauduleuse, publiquement un nom qui ne lui appartient pas.

Cette disposition reprend les éléments constitutifs de l’infraction décrite à l’article 231 du Code pénal. En ne modifiant pas ces éléments, le projet de texte permet de conserver l’interprétation que la jurisprudence a donné à cette disposition ainsi que les commentaires que la doctrine a développé sur l’article 231.

L’infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

⁵⁵⁸ G.-F. RANERI, “L’usurpation de fonction, de titres ou de noms”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, vol. 4, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 439.

toekomst” betekenen “dat hij niet het recht heeft om het te dragen”⁵⁵⁸. Artikel 230 straft degenen die een adellijke titel dragen wanneer ze niet van adel zijn. Het sanctioneert degene die een andere adellijke titel draagt dan die hij werkelijk bezit. Deze bepaling is eveneens van toepassing op de dader aan wie het ingevolge een strafrechtelijke veroordeling, levenslang of tijdelijk, verboden is een adellijke titel te dragen (zie artikel 47 van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek);

— het onwettig dragen van de adellijke titel moet openbaar zijn.

Voor het misdrijf is ook het bestaan van een moreel bestanddeel vereist. In de ontwerp tekst wordt voorgesteld duidelijk te maken dat de dader met een bedrieglijk opzet moet handelen. Dat wil zeggen dat de dader een adellijke titel moet voeren in de wetenschap dat hij niet het recht heeft om deze titel te voeren en hij wil doen geloven dat hij de adellijke titel bezit die hij draagt.

Ten slotte past het wetsontwerp de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus aan. Artikel 230 wordt bestraft met een boete tussen tweehonderd en duizend euro. Dit misdrijf gaat dus niet gepaard met een gevangenisstraf. Daarom wordt in het wetsontwerp voorgesteld deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

Art. 459

Aanmatiging van een naam

Artikel 459 bestraft de aanmatiging van een naam. Dit gedrag is het met bedrieglijk opzet, in het openbaar aannemen van een naam die hem niet toekomt.

Deze bepaling herneemt de constitutieve bestanddelen van het misdrijf beschreven in artikel 231 van het Strafwetboek. Door deze bestanddelen niet te wijzigen, maakt de ontwerp tekst het mogelijk de interpretatie te behouden die de rechtspraak aan deze bepaling heeft gegeven en de opmerkingen die de rechtsleer over artikel 231 heeft ontwikkeld.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

⁵⁵⁸ G.-F. RANERI, “L’usurpation de fonction, de titres ou de noms”, in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, 439.

— la qualité de l’auteur n’est pas un élément constitutif de l’infraction. L’incrimination peut être commise par toute personne, belge ou étrangère;

— l’article protège le nom patronymique;

— l’auteur doit porter un nom qui ne lui appartient pas. Ce port doit être personnel et constituer un acte positif de la part de l’auteur;

— le port d’un faux nom doit être public.

L’infraction requiert également l’existence d’un élément moral. Le projet de texte prévoit de préciser expressément que l’auteur de l’infraction a agi dans une intention frauduleuse. Il doit ainsi avoir l’intention de faire croire que le faux nom est réellement son nom.

Enfin, le projet de loi adapte la peine prescrite par le Code pénal aux niveaux de peines définis par le projet de Livre premier de Code pénal. L’article 231 C.P. est réprimé d’un emprisonnement de huit jours à trois mois et d’une amende de vingt-cinq euros à trois cents euros. Cette incrimination est assortie d’une légère peine d’emprisonnement. C’est la raison pour laquelle le projet de loi propose de sanctionner cette disposition d’une peine de niveau 1.

Dispositions qui ne sont pas reprises dans le projet de loi

L’exposé des motifs du projet de Livre Ier du Code pénal souligne qu’il est important de déterminer si les règles de droit sont en adéquation avec l’objectif poursuivi. Cette démarche signifie “qu’il faut vérifier si le droit pénal propose bien dans tous les cas un mécanisme répressif adapté”. Dans ce cadre, plusieurs infractions, telles que les contraventions, peuvent être décriminalisées ou dépénalisées. L’exposé des motifs précise que, “de manière plus générale, il faut également prévoir une place pour d’autres mécanismes de sanction (sanctions administratives, ordre de paiement émanant du parquet, règlement au civil, etc.)”.

Afin de déterminer dans quelle mesure une infraction peut être dépénalisée ou décriminalisée, il doit être recouru à l’ “instrument de taxation afin de déterminer le caractère punissable des infractions”, développé par le service de la Politique criminelle⁵⁵⁹.

⁵⁵⁹ C. DE CRAIM, A. DELADRIERE, C. DEFEVER, E. DEVEUX, R. PARRONDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Développement d’un instrument d’évaluation afin de déterminer le caractère punissable du comportement visé par l’infraction*, Rapport à l’intention du ministre, 2015, 219p.

— de hoedanigheid van de dader is geen constitutief bestanddeel van het misdrijf. Het misdrijf kan worden gepleegd door om het even welke persoon, in België of in het buitenland;

— het artikel beschermt de familienaam;

— de dader moet een naam dragen die hem niet toekomt. Dit dragen moet persoonlijk zijn en een positieve daad van de dader vormen;

— het dragen van een valse naam moet openbaar zijn.

Voor het misdrijf is ook het bestaan van een moreel bestanddeel vereist. De ontwerp tekst bevat de uitdrukkelijke verduidelijking dat de dader met bedrieglijk opzet heeft gehandeld. Hij moet dus van plan zijn om de schijn te wekken dat de valse naam werkelijk zijn naam is.

Ten slotte past het wetsontwerp de door het Strafwetboek voorgeschreven straf aan de in het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek bepaalde strafniveaus aan. Op het misdrijf uit artikel 231 Sw. staat een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en een geldboete tussen vijftientig euro en driehonderd euro. Dit misdrijf gaat gepaard met een lichte gevangenisstraf. Daarom wordt in het wetsvoorstel voorgesteld deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1.

Bepalingen die niet worden hernomen in de ontwerp tekst

De toelichting van het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek benadrukt dat het belangrijk is om na te gaan of de rechtsregels in overeenstemming zijn met het nagestreefde doel. Deze benadering betekent “dat moet worden nagegaan of het strafrecht in alle gevallen een passend sanctioneringsmechanisme biedt”. In dit kader kunnen verschillende misdrijven, zoals overtredingen, worden gedecriminaliseerd of gedepenaliseerd. In de toelichting wordt gesteld dat “meer in het algemeen ook in andere sanctiemechanismen moet worden voorzien (administratieve sancties, betalingsbevelen van het parket, burgerlijke schikkingen, enz.)”.

Om te bepalen in welke mate een misdrijf kan worden gedepenaliseerd of gedecriminaliseerd, moet gebruik worden gemaakt van het “taxatie-instrument om de strafwaardigheid van misdrijven vast te stellen” dat werd ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid⁵⁵⁹.

⁵⁵⁹ C. DE CRAIM, A. DELADRIERE, C. DEFEVER, E. DEVEUX, R. PARRONDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het huidige strafbaar gesteld gedrag*, Verslag ter attentie van de minister, 2015, 219p.

Dans le chapitre consacré à l'usurpation de fonctions, de titres ou de nom, il y a lieu de prendre en compte les critères figurant dans cet instrument d'évaluation. L'examen porte sur le paragraphe 2 de l'article 227bis du Code pénal (1°), l'article 229 du Code pénal (2°) et l'article 232 du Code pénal (3°).

1° Le paragraphe 2 de l'article 227bis du Code pénal

Cette disposition sanctionne les officiers de réserve, les officiers pensionnés, les officiers et officiers de réserve titulaires d'un grade honoraire qui auront porté publiquement le titre d'officier ou celui de leur grade sans le faire suivre, suivant le cas, de la mention "réserve", "pensionné", "honoraire", "de réserve, honoraire".

Ainsi, l'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— du grade de l'officier en service actif. L'infraction ne peut en effet être commise que par les officiers de réserve, les officiers pensionnés, les officiers et officiers de réserve titulaires d'un grade honoraire;

— l'infraction protège le titre ou le grade d'officier en service actif. L'officier ne peut en effet plus porter le titre ou son grade d'activité une fois qu'il devient "pensionné", "honoraire", "de réserve" ou "de réserve, honoraire"⁵⁶⁰;

— le port du titre ou du grade doit avoir un caractère public.

L'infraction exige également le dol général.

Le maintien de cette incrimination ne saurait se justifier au regard des critères précités:

— il n'existe pas de norme hiérarchique supérieure prescrivant la sanction pénale du comportement en question;

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte au "noyau dur des droits fondamentaux";

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle, psychique d'une personne;

⁵⁶⁰ Celui qui fait suivre son titre ou son grade de la mention "de réserve", "pensionné", "honoraire", "de réserve honoraire" atteste qu'il n'appartient plus aux cadres actifs et n'est donc pas visé par l'article 227bis, § 2.

In het hoofdstuk over aanmatiging van ambten, van titels of van een naam moet rekening worden gehouden met de criteria van dit evaluatie-instrument. Het onderzoek heeft betrekking op de tweede paragraaf van artikel 227bis van het Strafwetboek (1°), artikel 229 van het Strafwetboek (2°) en artikel 232 van het Strafwetboek (3°).

1° Paragraaf 2 van artikel 227bis van het Strafwetboek

Deze bepaling bestraft reserveofficieren, gepensioneerde officieren, officieren en reserveofficieren, houders van een eregraad, die de titel van officier of die van hun graad in het openbaar hebben gevoerd, zonder die, al naar het geval, te doen voorafgaan door de vermelding "reserve-", "gepensioneerd", "ere-", "erereserve-".

Het misdrijf vereist dus de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is een bestanddeel van het misdrijf van aanmatiging van de titel of graad van de actieve officier. Het misdrijf kan alleen worden gepleegd door reserveofficieren, gepensioneerde officieren, officieren en reserveofficieren die houder zijn van een eregraad;

— het misdrijf beschermt de titel of de graad van de actieve officier. De officier mag niet langer de titel of graad van activiteit dragen zodra hij "gepensioneerd", "ere-", "reserve-" of "erereserve-" wordt⁵⁶⁰;

— het dragen van de titel of graad moet van openbare aard zijn.

Het misdrijf vereist ook een algemeen opzet.

Het behoud van deze strafbaarstelling kan niet worden gerechtvaardigd in het licht van de bovengenoemde criteria:

— er is geen hogere hiërarchische norm die een strafrechtelijke sanctie voor de betrokken gedraging voorschrijft;

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen inbreuk op de "harde kern van fundamentele rechten";

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen aantasting van de fysieke, seksuele, psychische integriteit van een persoon;

⁵⁶⁰ Eenieder die zijn titel of graad laat volgen door de woorden "reserve-", "gepensioneerd", "ere-" of "erereserve", verklaart dat hij niet langer tot de actieve officieren behoort en dus niet onder artikel 227bis, § 2 valt.

— le dommage matériel ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'État ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement physique ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à la vie en communauté dans notre société ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— l'incrimination du comportement n'est pas recommandée par une organisation internationale;

— l'infraction n'est pas en rapport ou ne dépend pas d'une autre infraction pénale à traiter.

Cette disposition n'est plus appliquée car elle ne correspond plus à l'usage. Dans la pratique, l'officier ou tout autre personne ayant exercé une profession peut porter le titre ou un grade d'activité sans faire suivre celui-ci de la mention "pensionné", "honoraire", "de réserve" ou "de réserve, honoraire".

2° L'article 229 du Code pénal

Cette disposition punit le belge qui aura publiquement porté la décoration, le ruban ou autres insignes d'un ordre étranger avant d'en avoir obtenu l'autorisation du Roi.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur est un élément constitutif de l'infraction de port illégal de décoration, de ruban ou autres insignes d'un ordre étranger. Pour que la disposition pénale puisse s'appliquer, l'infraction doit être commise par un auteur de nationalité belge;

— l'article 229 exige le port d'une décoration, d'un ruban ou d'un insigne des véritables ordres étrangers. Le mot "ordre" doit être pris au sens strict, contrairement à l'article 228 du Code pénal. Il vise les ordres de chevaleries conférés par des souverains ou des chefs

— de matériële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de Staat toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de economie toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de omgeving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan het gemeenschapsleven in onze samenleving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— het misdrijf houdt geen verband met of is niet afhankelijk van een ander misdrijf dat strafrechtelijk moet worden vervolgd.

Deze bepaling wordt niet langer toegepast omdat zij niet langer overeenkomt met het gebruik. In de praktijk kan de officier of iedere andere persoon die een beroep heeft uitgeoefend de titel of een activiteitsgraad dragen zonder deze te doen volgen door de woorden "gepensioneerd", "ere-", "reserve-" of "erereserve-".

2° Artikel 229 van het Strafwetboek

Deze bepaling straft de Belg die het ereteken, het lint of andere onderscheidingstekens van een vreemde orde in het openbaar heeft gedragen alvorens daartoe van de Koning verlof te hebben gekregen.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële elementen:

— de hoedanigheid van de dader is een constitutief element van het misdrijf van het onwettig dragen van eretekens, linten of andere onderscheidingstekens van een vreemde orde. Voor de toepassing van de strafbepaling is vereist dat het misdrijf wordt gepleegd door een dader met de Belgische nationaliteit;

— artikel 229 vereist het dragen van een ereteken, lint of onderscheidingsteken van vreemde ordes. Het woord "orde" moet in strikte zin worden opgevat, in tegenstelling tot in artikel 228 van het Strafwetboek. Het beoogt de ridderordes van buitenlandse vorsten of

d'État étrangers. Ce mot comprend également les ordres pontificaux⁵⁶¹. Dans ce cadre, l'auteur de l'infraction doit avoir reçu la décoration, le ruban ou l'insigne de l'autorité étrangère de manière régulière;

— l'infraction vise le port d'une décoration, d'un ruban ou d'un insigne sans avoir obtenu l'autorisation du Roi⁵⁶²;

— enfin, le port de la décoration, du ruban ou de l'insigne doit être public.

L'infraction exige également le dol général.

Le maintien de cette incrimination ne saurait se justifier au regard des critères précités:

— il n'existe pas de norme hiérarchique supérieure prescrivant la sanction pénale du comportement en question;

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte au "noyau dur des droits fondamentaux";

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle, psychique d'une personne;

— le dommage matériel ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'État ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement physique ne fait pas partie de la description de l'infraction;

staatschoufden. Dit woord omvat ook pauselijke ordes⁵⁶¹. In dit kader moet de dader van het misdrijf het ereteken, het lint of het onderscheidingsteken van de buitenlandse autoriteit rechtmatig hebben ontvangen;

— het misdrijf betreft het dragen van een ereteken, lint of onderscheidingsteken zonder toestemming van de Koning⁵⁶²;

— ten slotte moet het dragen van het ereteken, het lint of onderscheidingsteken openbaar zijn.

Het misdrijf vereist ook een algemeen opzet.

Het behoud van deze strafbaarstelling kan niet worden gerechtvaardigd in het licht van de bovengenoemde criteria:

— er is geen hogere hiërarchische norm die de strafrechtelijke bestraffing van de betrokken gedraging voorschrijft;

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen inbreuk op de "fundamentele grondrechten";

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen aantasting van de fysieke, seksuele, psychische integriteit van een persoon;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de Staat toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de economie toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de omgeving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

⁵⁶¹ Ce point ne fait pas l'unanimité. Certains considèrent que l'article 229 protège toutes les décorations officielles étrangères: M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Les crimes et les délits contre la foi publique – Les crimes et les délits contre l'ordre public, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p. 124; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 433.

⁵⁶² Pour la doctrine, l'autorisation royale s'explique par le fait que la décoration, le ruban ou l'insigne peuvent servir de récompense à des services rendus aux gouvernements étrangers, au détriment des intérêts nationaux ou de la dignité de la patrie: M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *o.c.*, p. 125; G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 433.

⁵⁶¹ Over dit punt bestaat geen eensgezindheid. Sommigen zijn van mening dat artikel 229 alle vreemde officiële eretekens beschermt: M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du Code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 124; G.-F. RANER, "Usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 433.

⁵⁶² Voor de rechtsleer is de koninklijke toestemming te verklaren door het feit dat het ereteken, het lint of het onderscheidingsteken kan worden gebruikt als beloning voor diensten verleend aan buitenlandse regeringen, ten nadele van nationale belangen of de waardigheid van het vaderland: M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *o.c.*, p. 125; G.-F. RANERI, "Usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 433.

— le dommage causé à la vie en communauté dans notre société ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— l'incrimination du comportement n'est pas recommandée par une organisation internationale;

— l'infraction n'est pas en rapport ou ne dépend pas d'une autre infraction pénale à traiter.

La seule hypothèse visée par cette disposition concerne le Belge qui porte en Belgique une décoration étrangère qui lui appartient, sans l'autorisation du Roi. Cette infraction n'est pas appliquée en pratique. Le comportement qu'elle sanctionne ne n'est pas suffisamment important au niveau sociétal pour justifier une incrimination.

3° L'article 232 du Code pénal

Cet article punit tout fonctionnaire, tout officier public qui, dans ses actes, attribuera aux personnes y dénommées des noms ou des titres de noblesse qui ne leur appartiennent pas.

L'infraction requiert la réunion des éléments matériels suivants:

— la qualité de l'auteur est un élément constitutif de l'infraction. Le fonctionnaire ou l'officier public doit avoir commis l'infraction en élaborant un acte qu'il a pour mission de dresser dans le cadre de ses fonctions. L'acte ne doit pas être public. Ce qui signifie que l'infraction ne requiert aucune publicité⁵⁶³;

— la disposition pénale porte sur l'attribution de noms et de titres de noblesse⁵⁶⁴;

— l'infraction réprime l'attribution illégale d'un nom ou d'un titre de noblesse qui n'appartient pas à la personne dénommée dans l'acte dressé par la personne exerçant une fonction publique.

L'infraction est pénalement punissable en cas de connivence.

Le maintien de cette incrimination ne saurait se justifier au regard des critères précités:

⁵⁶³ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Bruxelles, Larcier, 2012, p. 478.

⁵⁶⁴ Cf. article 230 et 231 du Code pénal.

— de aan het gemeenschapsleven in onze samenleving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— het misdrijf houdt geen verband met of is niet afhankelijk van een ander misdrijf dat strafrechtelijk moet worden vervolgd.

De enige hypothese waarop deze bepaling betrekking heeft, betreft de Belg die in België een buitenlands ereteken draagt dat hem toebehoort, zonder toestemming van de Koning. Dit misdrijf wordt in de praktijk niet toegepast. Het gedrag dat ze sanctioneert is op maatschappelijk vlak niet belangrijk genoeg om een strafbaarstelling te rechtvaardigen.

3° Artikel 232 van het Strafwetboek

Dit artikel straft ieder ambtenaar, ieder openbaar officier die in zijn akten aan de daarin vermelde personen namen of adellijke titels geeft die hun niet toekomen.

Het misdrijf vereist de combinatie van de volgende materiële bestanddelen:

— de hoedanigheid van de dader is een constitutief bestanddeel van het misdrijf. De ambtenaar of openbaar officier moet het misdrijf hebben gepleegd door een akte uit te werken die hij in de uitoefening van zijn functie wil uitvaardigen. De akte hoeft niet openbaar te zijn. Dit betekent dat het misdrijf geen openbaarheid vereist⁵⁶³;

— de strafbepaling betreft de toekenning van namen en adellijke titels⁵⁶⁴;

— de bepaling bestraft de onwettige toekenning van een naam of adellijke titel die niet toekomt aan de persoon die wordt genoemd in de akte die is opgesteld door de persoon die een openbaar ambt uitoefent.

Het misdrijf wordt strafrechtelijk bestraft in geval van geheime verstandhouding.

Het behoud van deze strafbaarstelling kan niet worden gerechtvaardigd in het licht van de bovengenoemde criteria:

⁵⁶³ G.-F. RANERI, "L'usurpation de fonction, de titres ou de noms", in X (ed.), *Les infractions, Les infractions contre la foi publique*, IV, Brussel, Larcier, 2012, p. 478.

⁵⁶⁴ Zie artikelen 230 en 231 van het Strafwetboek.

— il n'existe pas de norme hiérarchique supérieure prescrivant la sanction pénale du comportement en question;

— la description de l'infraction ne constitue pas une atteinte au "noyau dur des droits fondamentaux";

— le description de l'infraction ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique, sexuelle, psychique d'une personne;

— le dommage matériel ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'État ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'économie ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à l'environnement physique ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— le dommage causé à la vie en communauté dans notre société ne fait pas partie de la description de l'infraction;

— l'incrimination du comportement n'est pas recommandée par une organisation internationale;

— l'infraction n'est pas en rapport ou ne dépend pas d'une autre infraction pénale à traiter.

Il existe déjà une réponse non pénale à l'infraction. Les sanctions disciplinaires offrent effectivement une réponse plus adéquate que la réaction pénale au comportement décrit par l'infraction (cf. le chapitre 4 du titre 7 portant sur les infractions contre l'État et son fonctionnement). Le cas échéant, le fonctionnaire ou l'officier public peut être sanctionné sur la base de sa participation à l'article 458.

TITRE 5

Les infractions contre les biens

Le titre IX du Code pénal actuel traite des crimes et des délits contre les propriétés.

Dans le nouveau Livre II, il est proposé de reprendre un titre analogue sous la dénomination générale "Les infractions contre les biens".

Ce titre comprend trois chapitres:

— er is geen hogere hiërarchische norm die de strafrechtelijke sanctionering voor de betrokken gedraging voorschrijft;

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen inbreuk op de "fundamentele grondrechten";

— de beschrijving van het misdrijf vormt geen aantasting van de fysieke, seksuele, psychische integriteit van een persoon;

— de materiële schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de Staat toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de economie toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan de omgeving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de aan het gemeenschapsleven in onze samenleving toegebrachte schade maakt geen deel uit van de beschrijving van het misdrijf;

— de strafbaarstelling van het gedrag wordt niet aanbevolen door een internationale organisatie;

— het misdrijf houdt geen verband met of is niet afhankelijk van een ander misdrijf dat strafrechtelijk moet worden vervolgd.

Er bestaat al een niet-strafrechtelijke reactie op het misdrijf. Tuchtmaatregelen bieden inderdaad een adequatere reactie dan de strafrechtelijke reactie op de in het misdrijf beschreven gedragingen (zie hoofdstuk 4 van titel 7 over misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren). In voorkomend geval kan de ambtenaar of de openbaar officier worden gestraft op grond van zijn deelneming aan artikel 458.

TITEL 5

Misdrijven tegen het vermogen

Titel IX van het huidige Strafwetboek behandelt de misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen.

In het nieuwe Boek II wordt voorgesteld om een analoge titel op te nemen onder de algemene benaming "Misdrijven tegen het vermogen".

Deze titel omvat drie hoofdstukken:

— le chapitre premier intitulé “Les infractions relative à l'appropriation frauduleuse de biens” traite des vols et extorsions (section 1), des fraudes (section 2) et du recel et blanchiment (section 3);

— le deuxième chapitre traite des infractions relatives à la dégradation et la destruction de biens. Il est subdivisé en trois sections: les infractions qui font naître un danger social (section 1), le vandalisme (section 2) et une disposition commune (section 3);

— le troisième chapitre traite des infractions relatives aux systèmes informatiques.

CHAPITRE 1ER

Les infractions relatives à l'appropriation frauduleuse de biens

Ce chapitre englobe les infractions qui visent à s'approprier frauduleusement des biens appartenant à autrui ou, plus généralement, des avantages illégitimes.

L'incrimination figurant à l'article 488 du Code pénal (contrefaçon ou altération de clefs) n'est plus reprise dès lors qu'un tel comportement est déjà répréhensible s'il constitue une forme de participation à la commission de l'infraction.

Les immunités familiales

De façon générale, dans le cadre de ce chapitre, il y a lieu de se poser la question du maintien ou non des immunités familiales consacrées par les articles 462.

Aux termes de l'article 462, alinéa 1er, du Code pénal, “Ne donneront lieu qu'à des réparations civiles, les vols commis par des époux au préjudice de leurs conjoints; par un veuf ou une veuve, quant aux choses qui avaient appartenu à l'époux décédé; par des descendants au préjudice de leurs ascendants, par des ascendants au préjudice de leurs descendants, ou par des alliés aux mêmes degrés”.

En vertu des articles 492 et 504 du Code pénal, cette immunité familiale s'applique également aux délits d'abus de confiance, d'escroquerie et de tromperie. Il semble également résulter de la formulation de l'alinéa 3 de l'article 462 du Code pénal (“toute autre personne qui aura participé à ces vols ou recelé tout ou partie des

— het eerste hoofdstuk met de titel “Misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen” behandelt de diefstal en afpersing (afdeling 1), het bedrog (afdeling 2) en de heling en het witwassen (afdeling 3);

— het tweede hoofdstuk behandelt de misdrijven inzake de beschadiging en vernieling van goederen. Het wordt onderverdeeld in drie afdelingen: de misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan (afdeling 1), vandalisme (afdeling 2) en een gemeenschappelijke bepaling (afdeling 3);

— het derde hoofdstuk behandelt de misdrijven betreffende informaticasystemen.

HOOFDSTUK 1

Misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen

Dit hoofdstuk omvat de misdrijven die het zich op onrechtmatige wijze toe-eigenen van goederen die aan een ander toebehoren of, meer algemeen, onrechtmatige voordelen beogen.

De strafbaarstelling in artikel 488 van het Strafwetboek (namaken of vervalsen van sleutels) wordt niet meer hernomen, omdat dergelijk gedrag reeds strafbaar is indien het een vorm van deelneming aan het plegen van het misdrijf vormt.

Familiale immuniteiten

Algemeen rijst in het kader van dit hoofdstuk de vraag of de familiale immuniteiten uit artikel 462 al dan niet moeten worden behouden.

Volgens de bewoordingen van art. 462, eerste lid, van het Strafwetboek “[geven] diefstallen gepleegd door een gehuwde ten nadele van zijn echtgenoot, door een weduwnaar of een weduwe wat zaken betreft die aan de overleden echtgenoot hebben toebehoord, door afstammelingen ten nadele van hun bloedverwanten in de opgaande lijn, door bloedverwanten in de opgaande lijn ten nadele van hun afstammelingen, of door aanverwanten in dezelfde graden, [...] alleen aanleiding tot burgerrechtelijke vergoeding”.

Krachtens de artikelen 492 en 504 van het Strafwetboek is die familiale immuniteit ook van toepassing op wanbedrijven van misbruik van vertrouwen, oplichting en bedriegerij. Het lijkt eveneens voort te vloeien uit de formulering van artikel 462, derde lid, van het Strafwetboek (“Ieder ander persoon die aan deze diefstallen deelneemt of die

objets volés sera punie comme si l'alinéa 1er n'existait pas"), que le bénéfice de l'alinéa 1er, s'applique également à l'auteur du recel⁵⁶⁵.

Récemment, la Cour de cassation a considéré que l'article 462 du Code pénal ne s'applique pas à l'infraction de fraude informatique commise au préjudice d'un ascendant⁵⁶⁶.

La *ratio legis* de cette immunité semble résider dans la nécessité de ne point compromettre l'unité morale et patrimoniale de la famille⁵⁶⁷. Le législateur a voulu préserver la paix des familles en évitant de "provoquer des peines dont l'effet ne se bornerait pas à répandre la consternation parmi tous les membres de la famille mais (serait) une source éternelle de division et de haine"⁵⁶⁸.

Au-delà de la controverse sur le caractère des immunités familiales⁵⁶⁹, on peut se poser la question de l'opportunité du maintien de ces immunités compte tenu notamment de la complexité croissante des relations familiales et d'alliance. A. Lorent estime que la pratique a démontré que le défaut de répression entre proches parents présente, sur le plan social, plus d'avantages que d'inconvénients⁵⁷⁰.

Si l'on décide de maintenir l'immunité familiale, il convient toutefois d'en redéfinir le champ d'application

de gestolen voorwerpen of een gedeelte ervan heeft, wordt gestraft alsof het eerste lid niet bestond") dat het voordeel van het eerste lid eveneens van toepassing is op de dader van de heling⁵⁶⁵.

Onlangs was het Hof van Cassatie van oordeel dat artikel 462 van het Strafwetboek niet van toepassing is op het misdrijf van informaticabedrog gepleegd ten nadele van een bloedverwant in de opgaande lijn⁵⁶⁶.

De *ratio legis* van die immunititeit lijkt te berusten bij de noodzaak om de morele en vermogensrechtelijke eenheid van de familie geenszins in gedrang te brengen⁵⁶⁷. De wetgever wenste de familiale vrede te bewaren door te voorkomen dat "straffen zouden worden uitgelokt waarvan het effect niet alleen zou zijn consternatie te veroorzaken bij alle leden van de familie, maar die ook een eeuwige bron van tweedracht en haat zou zijn"⁵⁶⁸.

Naast de controverse over het karakter van de familiale immunititeiten⁵⁶⁹ is het de vraag of het wenselijk is die immunititeiten te behouden, inzonderheid rekening houdend met de groeiende complexiteit van de familiale relaties en aanverwantschapsbanden. A. Lorent is van oordeel dat de praktijk heeft aangetoond dat het gebrek aan bestraffing tussen naaste familieleden op sociaal vlak meer voordelen biedt dan nadelen⁵⁷⁰.

Indien er wordt besloten om de familiale immunititeit te behouden, moet evenwel het toepassingsgebied ervan

⁵⁶⁵ Cass., 23 février 1903, *Pas.*, I, p. 118; M.L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.D. BOSLY et Ch. DE VALKENEEER (dir.), *Les infractions*, t. I, *Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 608. En effet, comment peut-on justifier une différence de traitement entre l'individu qui volerait une chose à ses parents et son frère qui accepterait de receler cette chose volée.

⁵⁶⁶ Cass., 26 avril 2017, RG P.16.0924.F, *Pas.*, 2017, à sa date, avec les concl. M.P.; J.L.M.B., 2017, p. 1104 avec la note de F. KUTY.

⁵⁶⁷ A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *Rev. dr. pén. crim.*, 2000, p. 144. Lors des discussions parlementaires du Code pénal de 1810, un des orateurs avait considéré que "la pudeur publique aurait trop à souffrir si ces soustractions domestiques pouvaient devenir l'objet d'une procédure criminelle, et montrer à un auditoire étonné l'époux accusateur de son épouse, le père poursuivant son fils, ou même le ministère public exerçant cette poursuite en leur nom" (LOCRE, *Législation civile, commerciale et criminelle*, Bruxelles, t. XV, 1837, 550).

⁵⁶⁸ J.J. HAUS, *Législation criminelle de la Belgique*, tome III, Bruxelles, Bruylant, 1868, p. 491; A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, p. 693.

⁵⁶⁹ D'aucuns classent les immunités familiales parmi les exceptions au caractère pénal d'un comportement incriminé (immunité pénale), d'autres les considèrent comme des excuses absolutoires (Voy., à ce propos, A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *Rev. dr. pén. crim.*, 2000, pp. 135-187).

⁵⁷⁰ A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *Rev. dr. pén. crim.*, 2000, p. 187.

⁵⁶⁵ Cass. 23 februari 1903, *Pas.* 1903, I, 118; M.L. CESONI en D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.D. BOSLY en C. DE VALKENEEER (eds.), *Les infractions*, dl. I, *Les infractions contre les biens*, 2e éd., Brussel, Larcier, 2016, 608. Hoe kan immers een verschil in behandeling tussen de persoon die een zaak van zijn ouders steelt en zijn broer die aanvaardt die gestolen zaak te helen, worden gerechtvaardigd?

⁵⁶⁶ Cass. 26 april 2017, AR P.16.0924.F, *Pas.* 2017, op de datum ervan met de concl. OM; *JLMB* 2017, blz. 1104, noot F. KUTY.

⁵⁶⁷ A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *RDPC* 2000, 144. Bij de parlementaire besprekingen van het Strafwetboek van 1810 was een van de sprekers van oordeel dat "la pudeur publique aurait trop à souffrir si ces soustractions domestiques pouvaient devenir l'objet d'une procédure criminelle, et montrer à un auditoire étonné l'époux accusateur de son épouse, le père poursuivant son fils, ou même le ministère public exerçant cette poursuite en leur nom" (LOCRE, *Législation civile, commerciale et criminelle*, Brussel, dl. XV, 1837, 550).

⁵⁶⁸ J.J. HAUS, *Législation criminelle de la Belgique*, III, Brussel, Bruylant, 1868, 491; A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Wolters Kluwer, 2014, 693.

⁵⁶⁹ Sommigen delen de familiale immunititeiten in bij de uitzonderingen op het strafrechtelijke karakter van een strafbaar gesteld gedrag (strafrechtelijke onschendbaarheid), andere beschouwen ze als strafuitsluitende verschoningsgronden (zie in dat verband A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *RDPC* 2000, 135-187).

⁵⁷⁰ A. LORENT, "L'immunité familiale en matière d'atteintes à la propriété", *RDPC* 2000, 187.

afin de tenir compte de l'évolution des compositions familiales et de la plus grande précarité des "liens d'alliance".

D'abord, dans un souci de cohérence et de non-discrimination, l'immunité familiale devrait s'appliquer à toutes les infractions relatives à l'appropriation frauduleuse de biens mais on devrait en exclure les infractions commises avec violences ou menace (vol avec violence ou menace et extorsion). De même, elle ne s'appliquerait pas lorsque les faits sont commis à l'encontre d'une personne en situation de vulnérabilité (mais tout membre d'une famille ne se trouve-t-il pas toujours en situation vulnérable vis-à-vis d'un autre membre de sa famille, lorsqu'il s'agit de protéger ses biens?).

Ensuite, l'immunité serait réservée aux proches parents liés par un lien de parenté direct: ascendants et descendants en ligne directe. Compte tenu des différents formes, précaires ou plus durables, du "lien d'alliance" qui peut s'établir entre deux personnes (mariage, cohabitation légale, cohabitation de fait...), il est proposé d'exclure dorénavant toute forme de lien d'alliance du bénéfice de cette disposition⁵⁷¹.

Un autre tempérament pourrait être trouvé en subordonnant l'exercice des poursuites à une plainte du parent victime mais le choix a été opéré de ne plus retenir la catégorie de délit sur plainte.

Compte tenu des questions et des difficultés que soulève le maintien de cette immunité ou cause d'excuse, il est proposé, dans un souci de simplification, de la supprimer dès lors que le ministère public jouit d'un large pouvoir d'appréciation pour juger de l'opportunité des poursuites.

Le montant des amendes accessoires

Dans son avis (point 2.4.2), le Conseil supérieur de la Justice a relevé que pour plusieurs infractions de type économique ou en matière de fraude, le taux de l'amende accessoire tel que prévu à l'article 52 de le projet de loi différerait sensiblement des montants des peines accessoires prévues dans le Code actuel. Cette remarque est pertinente mais dans l'exposé des motifs de l'article 52, il a été relevé que les montants actuels

⁵⁷¹ Il est paradoxal de reconnaître une immunité à un conjoint séparé de fait depuis plusieurs années mais non encore divorcé qui commet un vol au préjudice de son (futur ex-) conjoint.

worden geherdefinieerd teneinde rekening te houden met de evolutie van de gezinssamenstellingen en de onzekerheid van de "aanverwantschapsbanden".

Met het oog op coherentie en non-discriminatie zou de familiale immunititeit van toepassing moeten zijn op alle misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen, mits uitsluiting van de misdrijven gepleegd met geweld of bedreiging (diefstal met geweld of bedreiging en afpersing). Tegelijkertijd zou de immunititeit niet van toepassing zijn indien de feiten worden gepleegd ten aanzien van een persoon in een kwetsbare toestand (maar bevinden familieleden zich niet steeds in een kwetsbare positie ten aanzien van een ander familielid, wanneer het gaat om de bescherming van hun goederen?).

Vervolgens zou de immunititeit moeten worden voorbehouden aan de naaste familieleden die verbonden zijn door een rechtstreeks bloedverwantschap: bloedverwanten in de rechte opgaande lijn of rechtstreekse afstammelingen. Gelet op de verschillende, precare of duurzamere, vormen van "aanverwantschapsband" die kunnen worden gesloten tussen twee personen (huwelijk, wettelijke samenwoning, feitelijke samenwoning...), wordt voorgesteld om voortaan enige vorm van aanverwantschapsband uit te sluiten van het voordeel van deze bepaling⁵⁷¹.

Een andere tussenoplossing zou zijn om het instellen van vervolging te doen afhangen van een klacht van de bloedverwant die slachtoffer is, maar er werd voor geopteerd om de categorie klachtmisdrijf niet meer te behouden.

Gelet op de vragen en problemen die het behoud van deze immunititeit of verschoningsgrond oplevert, wordt, met het oog op vereenvoudiging, voorgesteld om deze te schrappen aangezien het openbaar ministerie een ruime beoordelingsbevoegdheid geniet om de opportuniteit van de vervolgingen te beoordelen.

Het bedrag van de bijkomende geldboete

In zijn advies (punt 2.4.2) haalt de Hoge Raad voor de Justitie aan dat voor verscheidene misdrijven in de economische sfeer of inzake fraude, de hoogte van de bijkomende geldboete zoals die is bepaald in artikel 52 van het wetsontwerp gevoelig afwijkt van de bedragen van de bijkomende straffen in het huidige wetboek. Deze opmerking is pertinent, maar in de memorie van toelichting bij artikel 52 wordt aangegeven dat de huidige

⁵⁷¹ Het is paradoxaal om een immunititeit toe te kennen aan een partner die reeds verschillende jaren feitelijk gescheiden is, maar nog niet uit de echt gescheiden is, en die een diefstal pleegt ten nadele van zijn (toekomstige ex-) partner.

varient fortement suivant les infractions, sans grande cohérence et que par conséquent, il fallait rechercher des règles plus simples et plus uniformes.

Pour les infractions qui peuvent générer des bénéfices financiers importants pour leur auteur (notamment par exemple, en cas d'infractions liées à l'état de faillite, de faux informatique, de l'exploitation de la prostitution de mineurs, de traite des êtres humains, d'abus de biens sociaux...) le projet introduit déjà la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou retiré de l'infraction (art. 55 du projet). Cette peine vient s'ajouter à la peine de confiscation et peut s'élever jusqu'à trois fois le montant de la valeur des avantages patrimoniaux escomptés ou obtenus. Cette nouvelle peine permet comme une "peine en miroir" de l'infraction de sanctionner l'auteur sur le plan financier en proportion des avantages qu'il a retirés ou qu'il espérait retirer de l'infraction (le cas échéant, ce montant peut être supérieur au montant actuel de l'amende).

Si le législateur estime qu'il faut prévoir, malgré tout, des montants plus importants, il peut déroger, là où il l'estime nécessaire, dans le Livre II ou dans les lois particulières, aux montants d'amende maxima et minima prévus comme peine accessoire par l'article 52 en projet.

Section 1re

Le vol et l'extorsion

D'un point de vue sociétal mais aussi sur le plan quantitatif, les infractions de vol et d'extorsion occupent une place de première importance dans la répression des infractions.

La multiplication et le croisement des circonstances aggravantes rendent la qualification des faits forts complexes et pèsent sur le travail des acteurs judiciaires.

L'introduction de la distinction faite dans le Livre Ier entre "Éléments aggravants" et "Facteurs aggravants" offre l'occasion de réexaminer l'ensemble des circonstances aggravantes afin de les classer en élément aggravant ou en facteur aggravant tout en veillant à rendre l'ensemble plus cohérent et lisible. Ainsi, les éléments aggravants du vol et de l'extorsion feront l'objet de dispositions distinctes tandis que les facteurs aggravants seront regroupés en une disposition.

En raison de la dangerosité particulière liée à ces matières, les infractions relatives aux matières nucléaires sont traitées dans une sous-section distincte.

bedragen sterk variëren afhankelijk van het misdrijf, zonder veel coherentie, en dat bij gevolg moest worden gezocht naar meer eenvoudige en eenvormige regels.

Voor de misdrijven die belangrijke financiële voordelen kunnen opleveren voor de dader (in het bijzonder bijvoorbeeld de misdrijven gelinkt aan de staat van faillissement, informaticafraude, uitbuiting van prostitutie van minderjarigen, mensenhandel, misbruik van vennootschapsgoederen, ...) introduceert het ontwerp reeds de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel (artikel 55 van het ontwerp). Deze straf komt naast de verbeurdverklaring en kan oplopen tot het drievoud van het patrimoniaal voordeel dat men verwachte of verkreeg. Deze nieuwe straf maakt het mogelijk, als een "spiegelstraf", de dader op financieel vlak te bestraffen in verhouding tot de voordelen die hij uit het misdrijf heeft gehaald of hoopte eruit te halen (in voorkomend geval kan dit bedrag hoger zijn dan het huidige bedrag van de geldboete).

Indien de wetgever meent dat het desondanks nodig is om hogere boetebedragen te voorzien, kan hij van de in artikel 52 voorziene minima en maxima voor de geldboete als bijkomende straf afwijken waar hij dit nodig acht, in Boek II of in een bijzondere strafwet.

Afdeling 1

Diefstal en afpersing

Vanuit een maatschappelijk oogpunt, maar ook op kwantitatief vlak nemen de misdrijven diefstal en afpersing een prominente plaats in bij de bestrafing van misdrijven.

De vermenigvuldiging en het samenvallen van de verzwarende omstandigheden maken de kwalificatie van de feiten zeer complex, wat weegt op het werk van de gerechtelijke actoren.

De invoering van het onderscheid in Boek I tussen "verzwarende bestanddelen" en "verzwarende factoren" biedt de gelegenheid om alle verzwarende omstandigheden opnieuw te onderzoeken teneinde ze als verzwarend bestanddeel of verzwarende factor te classificeren terwijl erop wordt toegezien dat het geheel coherenter en beter leesbaar is. Zo zijn de verzwarende bestanddelen van diefstal en afpersing het voorwerp van afzonderlijke bepalingen terwijl de verzwarende factoren worden samengebracht onder één bepaling.

Gelet op het bijzondere gevaar ter zake worden misdrijven met betrekking tot kernmateriaal behandeld in een afzonderlijke onderafdeling.

*Sous-section 1re**Définitions*

La première sous-section définit ce qu'il faut entendre par les incriminations de vol et d'extorsion.

Art. 460

Le vol

Cette disposition reprend la définition du vol telle qu'elle figure à l'article 461 du Code pénal actuel. Comme les termes utilisés ont donné lieu à une jurisprudence abondante et constante, le projet de loi propose de maintenir la terminologie actuelle.

Comme la frontière entre le vol simple et le vol d'usage n'est pas toujours aisée à tracer, la définition du vol retenue inclut également l'usage momentané de la chose à l'insu ou contre la volonté du propriétaire.

Art. 461

L'extorsion

La disposition en projet entend reprendre la définition actuelle de l'extorsion figurant à l'article 470 du Code pénal.

À cet égard, la Cour de cassation considère que les éléments constitutifs de l'extorsion sont, d'une part, l'appropriation du bien d'autrui ou d'un avantage illégitime au préjudice d'autrui et, d'autre part, une contrainte tout aussi illégitime dès lors qu'elle consiste à vicier par violence ou menace le consentement de la victime⁵⁷². Elle a précisé qu'un avantage ne cessait pas d'être illégitime par la seule circonstance que l'auteur des faits estimait que cet avantage lui est dû⁵⁷³.

Toutefois, plutôt que de recourir à une énumération exemplative des objets actuels de l'extorsion, il est proposé de recourir aux notions génériques de "biens" et d'"avantages illicites" qui couvrent l'ensemble des termes actuellement utilisés (fonds, valeurs, objets mobiliers, obligations, billets, promesses, quittances, soit la signature

⁵⁷² Cass., 17 février 2016, RG P.15.1593.F, *Pas.*, 2016, à sa date.

⁵⁷³ Cass., 16 juin 2016, RG P.16.0010.F, *Pas.*, 2016, à sa date.

*Onderafdeling 1**Definities*

De eerste onderafdeling definieert hetgeen moet worden verstaan onder de strafbaarstellingen van diefstal en afpersing.

Art. 460

Diefstal

Deze bepaling herneemt de definitie van diefstal zoals die staat in artikel 461 van het huidige Strafwetboek. Aangezien de gebruikte bewoordingen aanleiding hebben gegeven tot een overvloedige en standvastige rechtspraak, stelt het wetsontwerp voor om de huidige terminologie te behouden.

Aangezien het niet altijd gemakkelijk is om de grens te trekken tussen een gewone diefstal en een gebruiks-diefstal, omvat de gekozen definitie eveneens het kortstondige gebruik van de zaak zonder medeweten of tegen de wil van de eigenaar in.

Art. 461

Afpersing

De ontworpen bepaling beoogt de huidige definitie van afpersing in artikel 470 van het Strafwetboek te hernemen.

In dat verband oordeelt het Hof van Cassatie dat de constitutieve bestanddelen van afpersing bestaan in, enerzijds, het zich toe-eigenen van andermans goed of van een onrechtmatig voordeel ten nadele van een ander en, anderzijds, een al even onrechtmatige dwang aangezien deze erin bestaat de toestemming van het slachtoffer door geweld of bedreiging ongeldig te maken⁵⁷². Het Hof heeft verduidelijkt dat een voordeel niet ophoudt onrechtmatig te zijn enkel omdat de dader van de feiten meent dat dit voordeel hem verschuldigd is⁵⁷³.

Eerder dan over te gaan tot een exemplarische opsomming van de huidige voorwerpen van de afpersing, wordt evenwel voorgesteld om gebruik te maken van de algemene begrippen "goederen" en "ongeoorloofde voordelen" die alle termen die thans worden gebruikt, dekken (gelden, waarden, roerende voorwerpen, schuldbrieven,

⁵⁷² Cass. 17 februari 2016, AR P.15.1593.F, *Pas.* 2016, op de datum ervan.

⁵⁷³ Cass. 16 juni 2016, AR P.16.0010.F, *Pas.* 2016, op de datum ervan.

ou la remise d'un document quelconque contenant ou opérant obligation, disposition ou décharge).

En réponse à la remarque du Conseil d'État (n° 88), le terme "bien" comprend tant les biens corporels que les biens incorporels. Par ailleurs il apparaît opportun de conserver les termes "avantages illicites" afin de couvrir l'ancienne notion de "signature ou remise d'un document quelconque contenant ou opérant obligation, disposition ou décharge".

Il convient de préciser ici que la définition retenue couvre également les cas de *sextortion*. Il s'agit ici de l'extorsion sexuelle de mineurs ou de majeurs. Dans ce cadre, les auteurs entraînent leurs victimes à réaliser de courtes vidéos connotées sexuellement, à poser des actes à connotation sexuelle devant la webcam ou d'envoyer des photos via des applications spécifiques. Par la suite, sous la menace de la diffusion de ces vidéos ou photos, les victimes se voient exiger d'envoyer des photos ou vidéos encore plus compromettantes ou de l'argent. La référence à la notion générale d'"avantage illicite" permet de considérer que lorsque l'auteur exige des photos ou vidéos plus compromettantes et non de l'argent, il s'agit également d'un fait d'extorsion. Dès lors, une nouvelle incrimination spécifique de *sextortion* est superflue.⁵⁷⁴

L'élément moral de l'extorsion est le dol général. Comme les promoteurs du projet de loi ont pris comme ligne de conduite d'indiquer de façon explicite l'élément moral, il est mentionné ici même s'il tombe sous le sens que le fait d'extorquer est toujours commis de façon délibérée et en connaissance de cause.

Sous-section 2

Le vol commis sans violences ni menaces

Il apparaît essentiel de conserver une distinction nette entre, d'une part, les vols commis sans violences ni menaces et, d'autre part, les vols commis avec violences ou menaces et les extorsions. En effet, lorsque des violences ou des menaces sont exercées, l'impact sur les victimes et le traumatisme subi risquent d'être beaucoup plus conséquent.

⁵⁷⁴ Voyez en ce sens A. DIERICKX, "Noopt nieuwe seksuele criminaliteit tot nieuwe seksuele misdrijven?", *NC* 2017, p. 238.

biljetten, promessen, kwijtingen, hetzij de ondertekening of de afgifte van enig stuk dat een verbintenis, beschikking of schuldbevrijding inhoudt of teweegbrengt).

In antwoord op de opmerking van de Raad van State (nr. 88) kan worden gesteld dat de term "goed" zowel lichamelijke als onlichamelijke goederen omvat. Het leek daarenboven opportuun de termen "ongeoorloofd voordeel" te behouden teneinde de oude notie "de ondertekening of de afgifte van enig stuk dat een verbintenis, beschikking of schuldbevrijding inhoudt of teweegbrengt" volledig af te dekken.

Hier moet worden verduidelijkt dat de gekozen definitie eveneens de gevallen van *sextortion* dekt. Het gaat hier om de seksuele afpersing van minder- of meerderjarigen. In dat kader halen de daders hun slachtoffers over om korte films met een seksuele connotatie te maken, handelingen met seksuele connotatie voor de webcam uit te voeren of foto's te versturen via specifieke applicaties. Onder bedreiging van de verspreiding van die films of foto's, worden de slachtoffers vervolgens gedwongen om nog meer compromitterende foto's of films of geld te verzenden. Door de verwijzing naar het algemene begrip "ongeoorloofd voordeel" kan in aanmerking worden genomen dat, wanneer de dader meer compromitterende foto's of films maar geen geld eist, het eveneens gaat om een feit van afpersing. Een nieuwe specifieke strafbaarstelling van *sextortion* is dan ook overbodig.⁵⁷⁴

Het moreel bestanddeel van afpersing is het algemeen opzet. Daar de promotoren van het wetsontwerp als gedragslijn hebben aangenomen om steeds het moreel bestanddeel expliciet te vermelden, wordt het hier duidelijk vermeld zelfs als het afpersen steeds "opzettelijk" gebeurt.

Onderafdeling 2

Diefstal zonder geweld of bedreiging

Het lijkt van wezenlijk belang om een duidelijk onderscheid te behouden tussen, enerzijds, de diefstallen gepleegd zonder geweld of bedreiging en, anderzijds, de diefstallen gepleegd met geweld of bedreiging en de afpersingen. Wanneer geweld of bedreiging wordt gebruikt, riskeert de weerslag op de slachtoffers en het ondergane trauma immers veel groter te zijn.

⁵⁷⁴ Zie in die zin A. DIERICKX, "Noopt nieuwe seksuele criminaliteit tot nieuwe seksuele misdrijven?", *NC* 2017, 238.

Art. 462

Le vol commis sans violences ni menaces

Il s'agit ici du vol commis sans violences ni menaces mais aussi celui qui n'a pas été commis dans un lieu privé habité.

Afin de pouvoir hiérarchiser les différents vols et de distinguer le vol commis sans violences ni menaces de celui commis dans un lieu privé habité ou commis avec violences ou menaces, il est proposé de prévoir pour le vol commis sans violences ni menaces une peine de niveau 2. Il faut noter qu'en cas de récidive ou de concours de plusieurs vols, une peine de niveau 3 pourra être prononcée.

En application de l'article 52, § 1er, alinéa 2, du Livre Ier, du présent Code, une amende peut être prononcée à titre de peine accessoire.

Art. 463

Le vol commis sans violences ou menaces aggravé

Cette disposition tend d'abord à introduire un nouvel élément aggravant, consistant pour l'auteur du vol à s'introduire dans un lieu non accessible au public alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes au moment du vol.

De façon téméraire, de plus en plus de voleurs n'hésitent pas à s'introduire dans une habitation alors qu'ils peuvent présumer que ses habitants s'y trouvent, étant prêts à prendre le risque d'une confrontation directe à eux, confrontation qui, le cas échéant, peut dégénérer en violences ou menaces ou même des faits plus graves. De plus, il est particulièrement traumatisant pour les victimes de savoir que des voleurs se sont introduits dans leur habitation alors qu'elles s'y trouvaient ou plus grave, d'être confrontées physiquement à des voleurs à l'œuvre dans leur espace privé. C'est pourquoi il est proposé de réprimer plus sévèrement ce type de vol sans qu'il faille exiger en plus que des violences ou des menaces aient été effectivement exercées. Cet élément aggravant vient se substituer à la circonstance aggravante actuelle d'effraction, d'escalade ou de fausses clés.

Elle retient également trois autres circonstances comme éléments aggravants du vol commis sans violences ni menaces, à savoir lorsque le vol a été commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité ou si les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité ou qu'ils ont allégué un

Art. 462

Diefstal zonder geweld of bedreiging

Het gaat hier om diefstal gepleegd zonder geweld of bedreiging, maar die ook niet werd gepleegd in een private bewoonde ruimte.

Teneinde de verschillende diefstallen te kunnen rangschikken en de diefstal zonder geweld of bedreiging te onderscheiden van degene gepleegd in een private bewoonde ruimte of gepleegd met geweld of bedreiging, wordt voorgesteld om voor de diefstal zonder geweld of bedreiging in een straf van niveau 2 te voorzien. Er moet worden opgemerkt dat in geval van herhaling of samenloop van verschillende diefstallen een straf van niveau 3 kan worden uitgesproken.

Krachtens artikel 52, § 1, tweede lid, van Boek I van dit wetboek kan een geldboete worden uitgesproken als bijkomende straf.

Art. 463

Verzwaarde diefstal zonder geweld of bedreiging

Deze bepaling strekt ten eerste ertoe een nieuw verzwarend bestanddeel in te voeren dat erin bestaat dat de dader van de diefstal een niet voor het publiek toegankelijke plaats binnendringt, terwijl hij moest vermoeden dat zich aldaar een of meer personen bevonden.

Op vermetele wijze aarzelen dieven steeds minder vaak om binnen te dringen in een woning terwijl zij kunnen vermoeden dat de bewoners zich aldaar bevinden, waarbij zij bereid zijn om het risico te nemen dat zij een rechtstreekse confrontatie met hen aangaan die, in voorkomend geval, kan ontaarden in geweld of bedreiging of zelfs ernstigere feiten. Bovendien is het bijzonder traumatiserend voor de slachtoffers om te weten dat dieven zijn binnengedrongen in hun woning terwijl zij zich aldaar bevonden, of erger, om fysiek te worden geconfronteerd met dieven aan het werk in hun privé-ruimte. Daarom wordt voorgesteld om dat soort diefstal strenger te bestraffen zonder bovendien te vereisen dat effectief geweld of dreiging zou zijn gebruikt. Dat verzwarend bestanddeel vervangt de huidige verzwarende omstandigheid van braak, inklimming of valse sleutels.

De bepaling behoudt eveneens drie andere omstandigheden als verzwarende bestanddelen van de diefstal gepleegd zonder geweld of bedreiging, te weten wanneer de diefstal wordt gepleegd jegens een minderjarige persoon of een persoon in een kwetsbare toestand of indien de daders of een van hen een valse identiteit of valse

faux ordre de l'autorité publique. Le choix a été fait de ne pas se limiter au titre de fonctionnaire public mais de viser toute (fausse) qualité ou identité qui est de nature à tromper la confiance de la victime (par exemple, une personne se faisant passer pour un faux employé de la compagnie des eaux). La fausse qualité peut résulter de l'usage d'uniformes ou d'insignes que porte l'auteur des faits.

Ensuite il est aussi choisi par analogie avec l'incendie que la circonstance que le vol a été commis durant la nuit (définition de la nuit telle que donnée dans le titre préliminaire) constitue aussi un élément aggravant du vol sans violences ou menaces.

La peine prévue est une peine de niveau 3. Il faut noter qu'en cas de récidive ou de concours de plusieurs vols de ce type, une peine de niveau 4 pourra être prononcée.

Sous-section 3

Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion

Art. 464

Le vol commis avec violences ou menaces

L'exercice de violences ou de menaces accompagnant la commission du vol constitue assurément un élément aggravant du vol.

Dans un souci de simplification, le fait que les violences ou les menaces soient exercées antérieurement, concomitamment ou postérieurement à la soustraction frauduleuse du bien d'autrui doit être considéré sans incidence: il suffit que les violences ou les menaces soit en lien avec la commission de l'infraction ou sa consommation. Cela comprend donc la situation où des violences ou des menaces sont utilisées pour se maintenir en possession des objets soustraits ou pour assurer la fuite dans un temps immédiatement voisin du délit.

C'est la raison pour laquelle la terminologie a été légèrement adaptée: "vol commis avec violences ou menaces" et non plus "vol commis à l'aide de violences ou de menaces" et que la disposition contenue à l'article 469 du Code pénal est supprimée.

Les violences doivent être entendues comme les actes de contrainte physique ou psychique exercés sur les personnes. Les menaces doivent être entendues

hoedanigheid hebben aangenomen of wanneer zij een vals bevel van het openbaar gezag invoeren. De keuze werd gemaakt om zich niet te beperken tot de titel van openbaar ambtenaar, maar om enige (valse) hoedanigheid of identiteit te beogen die van die aard is dat het vertrouwen van het slachtoffer wordt misleid (bijvoorbeeld een persoon die zich uitgaat voor een werknemer van de watermaatschappij). De valse hoedanigheid kan het gevolg zijn van het gebruik van uniformen of insignes die de dader van de feiten draagt.

Daarnaast wordt er ook voor gekozen om naar analogie met de brandstichting de omstandigheid dat de diefstal bij nacht werd gepleegd (zoals gedefinieerd in de voorafgaande titel) een verzwarend bestanddeel te laten uitmaken bij de diefstal zonder geweld of bedreiging.

De straf waarin is voorzien is een straf van niveau 3. Er moet worden opgemerkt dat in geval van herhaling of samenloop van verschillende diefstallen van dat soort een straf van niveau 4 kan worden uitgesproken.

Onderafdeling 3

Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing

Art. 464

Diefstal met geweld of bedreiging

Het gebruik van geweld of bedreiging bij het plegen van de diefstal houdt zeker een verzwarend bestanddeel van de diefstal in.

Met het oog op vereenvoudiging moet het feit dat geweld of bedreiging wordt gebruikt voor, tijdens of na het bedrieglijk wegnemen van het goed van een ander als zonder invloed worden beschouwd: het volstaat dat het geweld of de bedreiging in lijn ligt met het plegen van het misdrijf of de voltooiing ervan. Dat omvat dan ook de situatie waarin geweld of bedreiging wordt gebruikt om in het bezit te blijven van weggenomen voorwerpen of om de vlucht te verzekeren onmiddellijk na het wanbedrijf.

Daarom werd de terminologie licht aangepast: "diefstal met geweld of bedreiging" en niet meer "diefstal *door middel van* geweld of bedreiging" en wordt de bepaling in artikel 469 van het Strafwetboek geschrapt.

Geweld moet worden verstaan als handelingen van fysieke of psychische dwang op personen. Bedreiging moet worden verstaan als "alle middelen van morele

comme tous les moyens de contrainte morale par la crainte d'un mal imminent (comme définie au titre préliminaire du Livre II).

Le vol commis avec violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 3. En outre, une peine d'amende peut être prononcée à titre de peine accessoire en application de l'article 52, § 1er, alinéa 2, du Livre Ier, du présent Code.

Art. 465

L'extorsion

Comme c'est le cas actuellement, l'extorsion est punie de la même peine (niveau 3) que celle prévue pour le vol avec violences ou menaces.

Art. 466

Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion aggravés

Différentes circonstances qui sont considérées actuellement comme circonstances aggravantes du vol avec violences ou menaces ou de l'extorsion doivent être retenues comme éléments aggravants justifiant l'application d'une peine d'un niveau supérieur. Les autres circonstances visées actuellement dans les dispositions relatives aux vols et aux extorsions seront reprises à titre de facteurs aggravants (cf. *infra*).

La disposition en projet classe les éléments aggravants pouvant grever les vols avec violences ou menaces ou l'extorsion selon le degré d'aggravation de la peine prévue. L'aggravation actuelle de la peine prévue en cas de cumul de circonstances aggravantes telles que celles visées à l'article 471 du Code pénal est abandonnée, dès lors que cette aggravation ne se justifie souvent pas sur le plan pratique.

Ainsi une peine de niveau 4 est prévue lorsque le vol avec violences ou menaces ou l'extorsion a été commis:

- par les auteurs ou l'un d'eux qui ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou qui ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;
- la nuit;
- par deux ou plusieurs personnes;

dwang waardoor vrees voor een dreigend kwaad wordt verwekt" (zoals bepaald in de voorlopige titel van Boek II).

Diefstal met geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3. Daarnaast kan een geldboete worden uitgesproken als bijkomende straf krachtens artikel 52, § 1, tweede lid, van Boek I van dit wetboek.

Art. 465

Afpersing

Zoals thans het geval is, wordt de afpersing bestraft met dezelfde straf (niveau 3) als degene waarin is voorzien voor de diefstal met geweld of bedreiging.

Art. 466

Verzwaarde diefstal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing

Verschillende omstandigheden die thans als verzwarende omstandigheden van de diefstal met geweld of bedreiging of afpersing worden beschouwd, moeten worden behouden als verzwarende bestanddelen die de toepassing van een straf van een hoger niveau rechtvaardigen. De andere omstandigheden die thans worden beoogd in de bepalingen inzake diefstallen en afpersingen worden hernomen als verzwarende factoren (cf. *infra*).

De ontworpen bepaling klasseert de verzwarende bestanddelen die de diefstallen met geweld of bedreiging of de afpersing kunnen verzwaren, volgens de graad van verzwarende van de straf waarin is voorzien. Er wordt afgezien van de huidige verzwarende van de straf waarin is voorzien in geval van cumulatie van verzwarende omstandigheden zoals degene beoogd in artikel 471 van het Strafwetboek, aangezien die verzwarende vaak niet gerechtvaardigd is op praktisch vlak.

Zo wordt in een straf van niveau 4 voorzien wanneer de diefstal met geweld of bedreiging of de afpersing werd gepleegd:

- door daders of een van hen die een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;
- bij nacht;
- door twee of meer personen;

— au préjudice d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité.

Une peine de niveau 5 vient sanctionner le vol avec violences ou menaces ou l'extorsion commis dans l'une des situations suivantes:

— si des armes ou des objets qui y ressemblent ont été employés ou montrés, ou si le coupable a fait croire qu'il était armé⁵⁷⁵;

— si le coupable a fait usage de substances inhibitives ou toxiques pour commettre l'infraction ou assurer sa fuite;

— si les violences ou les menaces ont causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré (une telle atteinte est définie dans le titre préliminaire du Livre II).

Enfin, une peine de niveau 6 est prévue lorsque le vol avec violences ou menaces et l'extorsion ou la tentative de commettre ces infractions a été commis avec l'un des éléments aggravants suivants:

— si la personne a été soumise à la torture⁵⁷⁶ (la peine de niveau 6 est applicable quelles que soient les autres circonstances qui accompagnent le vol avec violence ou l'extorsion);

— si les violences ou les menaces exercées ont causé la mort sans intention de la donner.

En présence de tels éléments aggravants, la tentative de vol est assimilée à l'infraction consommée comme c'est déjà prévu actuellement par l'article 476 actuel du Code pénal.

Dans tous ces cas, le juge peut prononcer également une peine d'amende à titre de peine accessoire (art. 52, § 1er, alinéa 2, du Livre Ier, du présent Code).

Il convient de noter ici que le meurtre commis pour faciliter le vol ou l'extorsion, soit pour en assurer l'impunité, est traité dorénavant dans les infractions contre les personnes (infractions attentatoires à la vie).

— ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Een straf van niveau 5 bestraft de diefstal met geweld of bedreiging of de afpersing gepleegd onder één van de volgende situaties:

— indien wapens of op wapens gelijkende voorwerpen worden gebruikt of getoond, of indien de schuldige deed geloven dat hij gewapend was⁵⁷⁵;

— indien de schuldige, om het misdrijf te plegen of zijn vlucht te verzekeren, gebruik maakte van weerloos makende of giftige stoffen;

— indien het geweld of de bedreiging een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt (een dergelijke aantasting wordt gedefinieerd in de voorafgaande titel van Boek II).

Tot slot wordt in een straf van niveau 6 voorzien wanneer de diefstal met geweld of bedreiging, de afpersing en de poging om die misdrijven te plegen, werd gepleegd onder één van de volgende verzwarende bestanddelen:

— indien de persoon aan foltering werd onderworpen⁵⁷⁶ (de straf van niveau 6 is van toepassing ongeacht de andere omstandigheden waarmee de diefstal met geweld of afpersing gepaard gaat);

— indien het geweld of de bedreiging de dood tot gevolg heeft, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk om te doden.

Indien deze verzwarende bestanddelen aanwezig zijn, wordt de poging tot diefstal gelijkgesteld aan het voltooide misdrijf, zoals thans reeds is bepaald in het huidige artikel 476 van het Strafwetboek.

In al die gevallen kan de rechter eveneens een geldboete uitspreken als bijkomende straf (art. 52, § 1, tweede lid, Boek I, van dit wetboek).

Er moet worden opgemerkt dat de doodslag gepleegd om de diefstal of de afpersing te vergemakkelijken of om de straffeloosheid ervan te verzekeren, voortaan wordt behandeld bij de misdrijven tegen de personen (misdrijven tegen het leven).

⁵⁷⁵ La notion d'arme correspond à la définition donnée à l'article 79, 24°.

⁵⁷⁶ Pour la définition de la torture, il est renvoyé à la définition de cette notion reprise dans le titre préliminaire du Livre II.

⁵⁷⁵ Het begrip wapen stemt overeen met de in artikel 79, 24°, gegeven definitie

⁵⁷⁶ Voor de definitie van de foltering wordt verwezen naar de definitie van dat begrip opgenomen in de voorafgaande titel van Boek II.

Sous-section 4

Le vol et l'extorsion de matières nucléaires

Comme c'est déjà le cas actuellement dans le Code pénal (section 2*bis* du chapitre 1er du titre IX), le vol et l'extorsion de matières nucléaires font l'objet de dispositions particulières: les matières nucléaires et radioactives doivent faire l'objet d'une attention particulière en raison principalement des dangers qu'elles sont susceptibles de présenter⁵⁷⁷ et des obligations internationales contractées par la Belgique à la suite de la ratification d'instruments internationaux⁵⁷⁸. Les articles 477 à 477*sexies* sont ainsi issus des articles 7 et 8 de la Convention sur la protection physique des matières nucléaires⁵⁷⁹.

Les auteurs du projet entendent faire ici le parallélisme entre les dispositions applicables aux vols et extorsions de droit commun et celles applicables aux vols et extorsions de matières nucléaires, à la différence près que les peines se trouvent aggravées pour la seconde catégorie. En application de l'article 52, § 1er, alinéa 2, du Livre Ier, du présent Code, une amende comme peine accessoire peut également être infligée.

Suite à la remarque du Conseil d'État (n° 90), il est rappelé ici que la question de la compétence extraterritoriale du juge belge est avant tout une question de droit procédural qui doit être traitée dans le cadre des règles de procédure pénale.

Les différentes définitions en relation aux matières nucléaires et radioactives figurant à l'article 487*bis* du Code pénal actuel ont été incorporées dans les définitions figurant dans le titre préliminaire du Livre II étant donné qu'elles s'appliquent non seulement aux vols et extorsions de matières nucléaires mais aussi à la menace d'attentat nucléaire et aux infractions en relation avec la protection physique des matières nucléaires. Comme ces définitions contiennent des spécificités techniques et ne paraissent pas avoir suscité des difficultés dans la pratique, il est proposé de les reprendre telles quelles.

⁵⁷⁷ Des peines plus sévères sont dès lors prévues.

⁵⁷⁸ M. DE RUE, "Les vols et extorsions de matières nucléaires ainsi que la protection physique des matières nucléaires et autres matières radioactives", in *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 190.

⁵⁷⁹ Ibidem, p. 191.

Onderafdeling 4

Diefstal en afpersing van kernmateriaal

Zoals thans reeds het geval is in het Strafwetboek (titel IX, hoofdstuk 1, afdeling 2*bis*) maken de diefstal en de afpersing van kernmateriaal het voorwerp uit van bijzondere bepalingen wegens het feit dat aan kernmateriaal en radioactief materiaal bijzondere aandacht moet worden besteed voornamelijk wegens het gevaar dat zij kunnen vormen⁵⁷⁷ en de internationale verplichtingen die België is aangegaan naar aanleiding van de ratificatie van internationale instrumenten⁵⁷⁸. De artikelen 477 tot 477*sexies* zijn zo voortgekomen uit de artikelen 7 en 8 van het Verdrag inzake externe beveiliging van kernmateriaal⁵⁷⁹.

De auteurs van het ontwerp willen hier een parallel trekken tussen de bepalingen die van toepassing zijn op de diefstallen en afpersingen van gemeen recht en degene die van toepassing zijn op de diefstallen en afpersingen van kernmateriaal, met het verschil dat de straffen voor de tweede categorie zwaarder zijn. Krachtens artikel 52, § 1, tweede lid, van Boek I van dit wetboek kan eveneens een geldboete worden opgelegd als bijkomende straf.

Ten gevolge van het advies van de Raad van State (nr. 90) wordt er hier aan herinnerd dat de vraag naar de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische rechter vooreerst een vraag is van procedurerecht die behandeld moet worden in het kader van de regels van de strafprocedure.

De verschillende definities in verband met radioactief materiaal en kernmateriaal van artikel 487*bis* van het huidige Strafwetboek werden opgenomen in de definities van de voorafgaande titel van Boek II, aangezien zij niet alleen op de diefstallen en afpersingen van toepassing zijn, maar ook op de dreiging van een aanslag met kernmateriaal en op de misdrijven in verband met de externe beveiliging van kernmateriaal. Aangezien die definities technische bijzonderheden bevatten en in de praktijk niet tot problemen blijken te hebben geleid, wordt voorgesteld om ze als dusdanig over te nemen.

⁵⁷⁷ Er wordt dan ook in strengere straffen voorzien.

⁵⁷⁸ M. DE RUE, "Les vols et extorsions de matières nucléaires ainsi que la protection physique des matières nucléaires et autres matières radioactives", in X (ed.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, p. 190.

⁵⁷⁹ Ibidem, blz. 191.

Art. 467

Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces

Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces est puni d'une peine de niveau 3. Il s'agit donc d'un niveau de peine immédiatement supérieur à celui prévu pour le vol d'autres choses. C'est aussi le taux de peine actuellement prévu après correctionnalisation. Comme pour le vol de droit commun, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire en application de l'article 52, § 1er, alinéa 2, du Livre premier, du présent Code.

Art. 468

Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menaces aggravé

Comme pour le vol sans violences ou menaces de droit commun, une aggravation de peine est prévue:

1° si l'auteur s'est introduit dans un lieu non accessible au public pour commettre le vol alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes (cet élément aggravant se substitue à la circonstance aggravante d'effraction);

2° si les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique.

En revanche, la circonstance que le vol a été commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité n'est pas retenue ici dès lors qu'il est peu probable que des matières nucléaires soient placées sous la garde de mineurs ou de personnes en situation de vulnérabilité.

Art. 469

Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires

Le vol de matières nucléaires commis avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires sont punis d'une peine de niveau 4 (au lieu de 3 pour les extorsions et vols de droit commun).

Art. 467

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3. Het gaat dan ook om een onmiddellijk hoger strafniveau dan hetgeen voorzien is voor de diefstal van andere zaken. Het is daarenboven de huidige strafmaat waarin is voorzien na correctionalisering. Zoals voor de gemeenrechtelijke diefstal kan de rechter bovendien een geldboete uitspreken als bijkomende straf krachtens artikel 52, § 1, tweede lid, Boek I, van dit Wetboek.

Art. 468

Verzwaarde diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Zoals voor de gemeenrechtelijke diefstal zonder geweld of bedreiging is in een strafverzwaring voorzien indien:

1° de dader een niet voor het publiek toegankelijke plaats is binnengedrongen om de diefstal te plegen, terwijl hij moest vermoeden dat zich daar een of meer personen bevonden (dit verzwarend bestanddeel vervangt de verzwarende omstandigheid van braak);

2° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen.

De omstandigheid dat de diefstal werd gepleegd jegens een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt hier echter niet behouden, aangezien het weinig waarschijnlijk is dat kernmateriaal wordt geplaatst onder de hoede van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand.

Art. 469

Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal

De diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en de afpersing van kernmateriaal worden bestraft met een straf van niveau 4 (in plaats van 3 voor de afpersingen en diefstallen van gemeen recht).

Art. 470

Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires aggravés

Cette disposition retient les mêmes éléments aggravants⁵⁸⁰ que ceux prévus pour les vols et extorsion de choses de droit commun. Les peines aggravées retenues s'élèvent jusqu'au niveau 6 afin de ne pas excéder le taux maximum actuel de la peine après correctionnalisation.

Il convient de rappeler ici que le meurtre commis pour faciliter le vol ou l'extorsion, soit pour en assurer l'impunité, est traité dorénavant dans les infractions contre les personnes (infractions attentatoires à la vie).

Suite de l'avis du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 5.3), une correction d'ordre rédactionnelle est apportée dans la version néerlandaise du texte.

*Sous-section 5**Dispositions communes*

Art. 471

Les facteurs aggravants du vol et de l'extorsion

Comme indiqué ci-dessus, les circonstances aggravantes pouvant grever les vols et les extorsions qui ne sont pas retenues comme éléments aggravants sont reprises ici comme facteurs que le juge prend en compte lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci.

Il s'agit des facteurs suivants:

- l'infraction a été commise par l'auteur envers son employeur;
- l'infraction a été commise par un fonctionnaire public dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;
- si l'auteur a utilisé un véhicule ou tout autre engin motorisé ou non pour faciliter l'infraction ou pour assurer sa fuite;

⁵⁸⁰ À l'exception de la circonstance que le vol a été commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 470

Verzwaarde diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing van kernmateriaal

Deze bepaling behoudt dezelfde verzwarende bestanddelen⁵⁸⁰ als degene waarin is voorzien voor de gemeenrechtelijke diefstallen en afpersing van zaken. De behouden verzwaarde straffen gaan tot niveau 6 om de huidige maximale strafmaat na correctionalisering niet te overschrijden.

Er moet worden opgemerkt dat de doodslag gepleegd om de diefstal of de afpersing te vergemakkelijken of om de straffeloosheid ervan te verzekeren, voortaan wordt behandeld bij de misdrijven tegen de personen (misdrijven tegen het leven).

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 5.3) wordt een redactionele correctie aangebracht aan de Nederlandse versie van de tekst.

*Onderafdeling 5**Gemeenschappelijke bepalingen*

Art. 471

Verzwarende factoren van diefstal en afpersing

Zoals hierboven vermeld worden de verzwarende omstandigheden die diefstal en afpersing kunnen verzwaren, maar niet zijn behouden als verzwarende bestanddelen, hier opgenomen als factoren waarmee de rechter rekening moet houden bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan.

Het gaat om de volgende factoren:

- het misdrijf werd gepleegd ten nadele van de werkgever van de dader;
- het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;
- de dader een voertuig of enig ander al dan niet met een motor aangedreven tuig heeft gebruikt, om het misdrijf te vergemakkelijken of zijn vlucht te verzekeren;

⁵⁸⁰ Met uitzondering van de omstandigheid waarbij de diefstal werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

— l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

Dans un souci de simplification, la circonstance aggravante que le vol a été commis à l'aide d'effraction, d'escalade ou de fausses clés⁵⁸¹ est abandonnée et remplacée, pour le vol sans violences ou menaces, par l'élément aggravant consistant à s'introduire dans un lieu privé habité (cf. ci-dessus).

Section 2

Les fraudes

Cette section entend reprendre les différentes formes de fraude visant l'appropriation de biens ou de valeurs appartenant à autrui. Ces incriminations forment le chapitre II du titre IX actuel du Code pénal (articles 489 à 504*quater*).

Les incriminations actuelles de détournement d'une pièce produite en justice (art. 495 Code pénal) et de destruction d'un document dont la production en justice a été ordonnée (art. 495*bis* Code pénal) seront traitées dans le Chapitre consacré aux infractions contre l'administration de la justice. Il en va de même de la destruction ou de détournement d'objet saisis et de non-respect de décisions de justice (art. 507 et 507*bis* Code pénal).

Sous-section 1re

Les abus de la confiance ou de la vulnérabilité d'autrui

Art. 472

L'abus de confiance

La disposition en projet reprend la définition actuelle de l'abus de confiance mais en se bornant à donner une définition générique de l'objet de l'infraction en lieu et place de l'énumération actuelle.

L'abus de confiance est une infraction contre la propriété d'autrui qui consiste pour son auteur à détourner ou

⁵⁸¹ L'incrimination de falsification ou d'altération de clé figurant à l'article 488 du Code pénal est abandonnée dès lors que celui qui, en connaissance de cause, fournit une aide au vol doit être considéré comme participant à ce vol.

— het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

Met het oog op vereenvoudiging wordt afgezien van de verzwarende omstandigheid dat de diefstal werd gepleegd door middel van braak, inklimming of valse sleutels⁵⁸¹ en wordt die voor de diefstal zonder geweld of bedreiging vervangen door het verzwarende bestanddeel dat bestaat uit de binnendringing in een private bewoonde ruimte (cf. *supra*).

Afdeling 2

Bedrog

Deze afdeling beoogt de verschillende vormen van bedrog te hernemen die gericht zijn op de toe-eigening van andermans goederen of waarden. Deze strafbaarstellingen vormen het hoofdstuk II van de huidige titel IX van het Strafwetboek (artikelen 489 tot 504*quater*).

De huidige strafbaarstellingen van verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd (art. 495 Strafwetboek) en van de vernietiging van een stuk waarvan de overlegging in rechte bij een vonnis wordt bevolen (art. 495*bis* Strafwetboek) zullen behandeld worden in het hoofdstuk gewijd aan de misdrijven tegen de rechtsbedeling. Hetzelfde geldt voor de vernietiging of verduistering van een in beslag genomen voorwerp en van het niet naleven van de rechterlijke beslissingen (art. 507 en 507*bis* Strafwetboek).

Onderafdeling 1

Misbruik van vertrouwen of andermans kwetsbare toestand

Art. 472

Misbruik van vertrouwen

De voorgestelde bepaling herneemt de huidige definitie van het misbruik van vertrouwen maar beperkt zich tot het geven van een algemene definitie van het voorwerp van het misdrijf in plaats van de huidige opsomming.

Het misbruik van vertrouwen is een misdrijf tegen de eigendom van anderen dat erin bestaat dat de dader

⁵⁸¹ Van de strafbaarstelling van vervalsen of namaken van sleutels in artikel 488 van het Strafwetboek wordt afgezien aangezien degene die, met kennis van zaken, hulp biedt bij een diefstal, wordt beschouwd als deelnemer aan die diefstal.

dissiper frauduleusement un bien qui lui a été remis à la condition de le rendre ou d'en faire un usage déterminé⁵⁸².

Le délit d'abus de confiance requiert, notamment, une remise translatrice de la possession précaire de l'objet à l'auteur par son propriétaire ou par un tiers agissant pour son compte⁵⁸³. L'abus de confiance se distingue du vol en ce qu'il implique un transfert volontaire de la possession précaire d'un objet visé à l'article 491 du Code pénal à l'auteur par ou au nom de son propriétaire, ainsi que l'intention de l'auteur de s'approprier la chose lui ayant été confiée ou de la soustraire au propriétaire et d'en disposer ainsi en cette qualité⁵⁸⁴.

Les objets sur lesquels peut porter l'abus de confiance sont énumérés à l'heure actuelle de façon limitative à l'article 491 du Code pénal ("des effets, deniers, marchandises, billets, quittances, écrits de toute nature contenant ou opérant obligation ou décharge"). Cette liste est fort large et vise en réalité tout bien meuble présentant une valeur économique⁵⁸⁵. Jusqu'à présent, on considérait que seuls des biens mobiliers corporels pouvaient faire l'objet d'un abus de confiance⁵⁸⁶. Le projet propose de prendre en compte l'évolution des réalités économiques et technologiques qui voient de plus en plus de valeurs ou biens dématérialisés et numérisés en incluant dans l'objet de l'abus de confiance tant les biens meubles corporels qu'incorporels. Dès lors, il est proposé de remplacer la liste des biens meubles par une dénomination générique "bien mobilier ayant une valeur économique", peu importe donc que le bien meuble soit corporel ou incorporel.

Les infractions prévues aux articles 478 à 480 du Code pénal portant sur la tromperie sur la valeur de la monnaie, la tromperie sur le bien vendu et la tromperie

een goed dat hem werd overhandigd op voorwaarde het terug te geven of het voor een bepaald doel te gebruiken, bedrieglijk verduistert of verspillt⁵⁸².

Het misdrijf van misbruik van vertrouwen vereist met name een overdracht van het precaire bezit van het voorwerp aan de dader door de eigenaar of door een derde die voor diens rekening handelt⁵⁸³. Het misbruik van vertrouwen onderscheidt zich van diefstal door het feit dat het een vrijwillige overdracht inhoudt van het precaire bezit van een voorwerp bedoeld in artikel 491 van het Strafwetboek aan de dader door of in naam van zijn eigenaar, alsook de intentie van de dader om zich het voorwerp dat hem werd toevertrouwd toe te eigenen of het te onttrekken aan de eigenaar en er in die hoedanigheid over te beschikken⁵⁸⁴.

De voorwerpen waarop het misbruik van vertrouwen betrekking kan hebben worden momenteel limitatief opgesomd in artikel 491 van het Strafwetboek ("goederen, gelden, koopwaren, biljetten, kwijtingen, geschriften van om het even welke aard, die een verbintenis of een schuldbevrijding inhouden"). Deze lijst is zeer uitgebreid en beoogt in werkelijkheid elk roerend goed met economische waarde⁵⁸⁵. Tot op heden werd aangenomen dat enkel materiële roerende goederen het voorwerp konden uitmaken van een misbruik van vertrouwen⁵⁸⁶. Het ontwerp stelt voor om de evolutie van de economische en technologische realiteit waarin meer en meer gedematerialiseerde en gedigitaliseerde waarden of goederen voorkomen in overweging te nemen door zowel de materiële als de immateriële roerende goederen op te nemen als voorwerp van het misbruik van vertrouwen. Er wordt daarom voorgesteld om de lijst met roerende goederen te vervangen door een algemene benaming "roerend goed met een economische waarde", waarbij het dus niet uitmaakt of het roerend goed materieel of immaterieel is.

De in de artikelen 478 tot en met 480 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feiten betreffende bedriegerij omtrent de waarde van de munt, bedriegerij

⁵⁸² H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, "L'abus de confiance", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 248.

⁵⁸³ Cass., 9 février 2015.

⁵⁸⁴ Cass., 3 juin 2014, RG P.13.0283.N, *Pas.*, 2014, n° 397.

⁵⁸⁵ Suivant la Cour de cassation, l'abus de confiance porte sur des choses mobilières qui constituent une marchandise ou ont une valeur patrimoniale (Cass., 29 novembre 2000, RG P.00.1098.F).

⁵⁸⁶ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 793; H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, "L'abus de confiance", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, pp. 252-253; voy. aussi Cass., 9 décembre 2009, RG P.09.1304.F, *Pas.*, 2009, n° 732 et les conclusions du ministère public avant Cass., 31 mai 2006, RG P.06.0238.F, *Pas.*, 2006, n° 299).

⁵⁸² H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, "L'abus de confiance", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (eds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 248.

⁵⁸³ Cass. 9 februari 2015.

⁵⁸⁴ Cass. 3 juni 2014, AR P.13.0283.N, *Pas.* 2014, nr. 397.

⁵⁸⁵ Volgens het Hof van Cassatie heeft het misbruik van vertrouwen betrekking op de roerende zaken die een koopwaar of een vermogenswaarde uitmaken (Cass. 29 november 2000, AR P.00.1098.F).

⁵⁸⁶ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 793; H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, "L'abus de confiance", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (eds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 252-253; zie ook Cass. 9 december 2009, AR P.09.1304.F, *Pas.* 2009, nr. 732 en de conclusies van het openbaar ministerie voor het Hof; Cass. 31 mei 2006, AR P.06.0238.F, *Pas.* 2006, nr. 299).

dans le louage d'ouvrage rentrent également dans le champ d'application de cette disposition.

L'élément moral du délit d'abus de confiance consiste en l'intention de l'auteur de s'approprier de façon frauduleuse la chose remise ou d'en dépouiller celui à qui elle appartient et, dès lors, d'en disposer en tant que propriétaire⁵⁸⁷.

Art. 473

L'abus de biens sociaux

L'incrimination d'abus de biens sociaux a été introduite dans notre droit par l'article 142 la loi du 8 août 1997 sur les faillites. Ce faisant, le législateur a voulu punir pénalement le dirigeant d'une personne morale qui, frauduleusement, emploie des biens sociaux ou le crédit de la personne morale non dans l'intérêt de celle-ci, mais dans son propre intérêt et porte ainsi préjudice aux intérêts patrimoniaux de cette personne morale et de ses créanciers et associés⁵⁸⁸.

Comme il s'agit d'une incrimination relativement récente, il est proposé de reprendre la définition actuelle de l'infraction afin de conserver les acquis jurisprudentiels et doctrinaux sur la portée et l'interprétation de cette incrimination.

Le réseau d'expertise du collège des procureurs généraux a émis la suggestion de supprimer dans la disposition le mot "significativement" au motif que cette exigence d'atteinte préjudiciable significative au patrimoine ou aux intérêts des créanciers est floue et fort dépendante de l'appréciation subjective de chaque juge. La Commission de réforme du droit pénal estime toutefois qu'il n'y a pas lieu de donner suite à cette suggestion car le champ d'application du droit pénal doit être réservé aux comportements qui méritent une sanction pénale; il serait excessif de criminaliser tout usage préjudiciable quel que soit son impact sur le patrimoine de la personne morale (ainsi, le dirigeant de fait ou de droit qui, à des fins privées, ferait des copies

omtrent het verkochte goed en bedriegerij omtrent de huur van werk vallen ook onder deze bepaling.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf van misbruik van vertrouwen bestaat in de bedoeling van de dader om zich met bedrieglijk opzet de hem toevertrouwde zaak toe te eigenen of ze te onttrekken aan wie ze toebehoort en er aldus als eigenaar over te beschikken⁵⁸⁷.

Art. 473

Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon

De strafbaarstelling van misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon werd in ons recht geïntroduceerd door artikel 142 van de faillissementswet van 8 augustus 1997. Hiermee wou de wetgever de bestuurder van een rechtspersoon straffen die met bedrieglijk opzet de vennootschapsgoederen of het krediet van de rechtspersoon niet gebruikt in het belang van deze laatste maar in zijn eigen belang en op die manier nadeel berokkent aan de vermogensbelangen van deze rechtspersoon en van die van zijn schuldeisers en vennoten⁵⁸⁸.

Aangezien het gaat om een relatief recente strafbaarstelling, wordt voorgesteld om de huidige definitie van het misdrijf over te nemen met het oog op het behoud van de verworvenheden uit de rechtspraak en rechtsleer betreffende de draagwijdte en de interpretatie van deze strafbaarstelling.

Het expertisenetwerk van het College van procureurs-generaal heeft voorgesteld om de bewoording "op betekenisvolle wijze" te schrappen met de motivering dat deze vereiste van benadeling van de vermogensbelangen van de rechtspersoon en van die van zijn schuldeisers vaag en sterk afhankelijk is van de subjectieve beoordeling van de individuele rechter. De Commissie tot hervorming van het strafrecht is evenwel van oordeel geen gevolg te moeten geven aan het voornoemde voorstel, aangezien de actieradius van het strafrecht moet worden voorbehouden aan deze gedragingen die een strafrechtelijke sanctie vereisen; het zou buitensporig zijn om elk nadelig gebruik strafrechtelijk te handhaven ongeacht de impact op het vermogen van de rechtspersoon (zo zou de

⁵⁸⁷ Voy. Cass., 6 septembre 1995, RG P.95.0379.F, Pas., 1995, I, n° 367; Cass., 25 juin 2008, RG P.07.1873.F, Pas., 2008, n° 396; Cass., 22 septembre 2015, RG P.15.0143.N, Pas., 2015, n° 542.

⁵⁸⁸ v(s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 274

⁵⁸⁷ Zie Cass., 06 september 1995, AR P.95.0379.F, Pas., 1995, I, n° 367; Cass., 25 juni 2008, AR P.07.1873.F, Pas., 2008, n° 396; Cass., 22 september 2015, AR P.15.0143.N, Pas., 2015, n° 542.

⁵⁸⁸ H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, *L'abus de biens sociaux*, in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens De misdrijven tegen de goederen*, Brussel, Larcier, 2016, p. 274

ou imprimerait des documents au sein de l'entreprise pourrait tomber sous une telle incrimination plus large).

À la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 92) et afin d'éviter toute discrimination injustifiée, il est proposé d'étendre le champ d'application de l'incrimination à toutes les personnes morales de droit privé, en ce compris les asbl, aisbl et les fondations.

Comme c'est déjà le cas à l'heure actuelle, l'abus de biens sociaux est puni de la même peine principale que l'abus de confiance. Comme c'est déjà le cas actuellement, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire mais le montant maximum de l'amende est plus réduit en raison des limites fixées par l'article 52, § 1er, alinéa 2, du nouveau Livre Ier. Ceci étant, le condamné pourra également être condamné à la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction prévue par l'article 55 du nouveau Livre Ier.

Art. 474

L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable

Cette incrimination vise à protéger les personnes particulièrement vulnérables (mineurs d'âge et personnes en situation de vulnérabilité telles que définies dans l'article 79, 1°-2°) de manœuvres de personnes mal intentionnées visant à abuser de leur état de vulnérabilité pour leur faire souscrire des engagements ou des décharges qui leur sont préjudiciables. L'article 493 du Code pénal a été modifié dernièrement par la loi du 26 novembre 2011 modifiant et complétant le Code pénal en vue d'incriminer l'abus de la situation de faiblesse des personnes et d'étendre la protection pénale des personnes vulnérables contre la maltraitance. Cette incrimination est à mettre ainsi en relation avec l'incrimination plus générale d'abus de la situation de faiblesse de personnes.

Le projet de loi reprend la formulation de l'incrimination figurant à l'article 493 du Code pénal actuel en adoptant un terme générique "toute forme d'engagement juridique ou de décharge" en lieu et place de l'énumération actuelle. Ce terme recouvre donc les notions actuelles d'"obligations, quittances, décharges, effets de commerce ou tous autres effets obligatoires".

L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable est puni d'une peine de niveau 3.

bestuurder in feite of in rechte die voor privédoeleinden in het bedrijf documenten kopieert of afdruckt onder de ruimere strafbaarstelling kunnen ressorteren).

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 92) en om elke ongerechtvaardigde discriminatie te vermijden, wordt voorgesteld het toepassingsgebied van de strafbaarstelling uit te breiden tot alle privaatrechtelijke rechtspersonen, hierin begrepen en de vzw's, ivzw's en de stichtingen.

Zoals dit nu al het geval is, wordt het misbruik van vennootschapsgoederen bestraft met dezelfde straf als het misbruik van vertrouwen. Zoals dit nu al het geval is, kan de rechter onder meer een boete uitspreken bij wijze van bijkomende straf maar het maximumbedrag van de boete is lager wegens de limieten vastgelegd door artikel 52, § 1, tweede lid, van het nieuwe Boek I. Dit gezegd zijnde, zal de beschuldigde ook kunnen veroordeeld worden tot een geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel voorzien door artikel 55 van het nieuwe Boek I.

Art. 474

Misbruik van andermans kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen

Deze strafbaarstelling is erop gericht om de personen te beschermen die bijzonder kwetsbaar zijn (minderjarigen en personen in een kwetsbare toestand zoals bepaald in artikel 79, 1°-2°) tegen handelingen van personen met slechte bedoelingen die hun kwetsbaarheid willen misbruiken door hen verbintenissen of schuldbevrijdingen te laten tekenen die nadelig voor hen zijn. Artikel 493 van het Strafwetboek werd laatst gewijzigd door de wet van 26 november 2011 tot wijziging en vervollediging van het Strafwetboek met het oog op het bestraffen van het misbruik van de kwetsbare situatie van personen en om de strafrechtelijke bescherming van kwetsbare personen tegen misbruik uit te breiden. Deze strafbaarstelling is dus gerelateerd aan de meer algemene strafbaarstelling van het misbruik van de zwakke toestand van personen.

Het wetsontwerp neemt de formulering van de strafbaarstelling over vermeld in artikel 493 van het huidige Strafwetboek door het invoeren van een algemene term "elke vorm van juridische verbintenis of schuldbevrijding" in plaats van de huidige opsomming. Deze term omvat dus de huidige begrippen van "verbintenissen, kwijtingen, schuldbevrijdingen, handelspapieren of enig ander verbindend papier".

Het misbruik van de kwetsbaarheid met het oog op het doen tekenen van een nadelige akte wordt bestraft

Comme c'est déjà le cas actuellement, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire (art. 52, § 1er, alinéa 2, du nouveau Livre Ier).

Art. 475

L'usure

L'usure consiste essentiellement dans le fait de retirer un profit illicite d'un prêt d'argent, en abusant de la situation de l'emprunteur, que ce soit par abus de ses faiblesses, de ses passions, de ses besoins ou de son ignorance⁵⁸⁹.

Dans le souci de restreindre l'intervention pénale au strict nécessaire et de prendre en compte les réalités économiques, il est proposé de limiter l'incrimination aux situations où un intérêt ou d'autres avantages manifestement excessifs sont stipulés. Les autres situations pourront être régulées et les abus, sanctionnés par des dispositions non pénales de droit économique et de protection du consommateur.

Actuellement, l'usure est un délit d'habitude qui implique donc une répétition des faits incriminés. Ceci peut poser des difficultés en termes d'appréciation et de preuve. Certains considèrent à cet égard que trois faits d'usure suffisent, d'autres deux⁵⁹⁰. Par ailleurs, lorsqu'un seul préjudicié porte plainte, il n'est pas toujours aisé pour lui d'établir qu'il n'est pas la seule victime. Si l'incrimination entend protéger avant tout l'emprunteur plus vulnérable d'agissements abusifs, il n'y a pas de raison d'attendre la preuve d'une multiplicité de faits pour justifier l'intervention des autorités répressives. C'est pourquoi il est proposé d'abandonner l'exigence de la preuve du caractère habituel de l'abus.

Par parallélisme à la peine applicable à l'abus de la situation de faiblesse d'une personne (art. 307), l'usure est punie d'une peine de niveau 2.

met een straf van niveau 3. Zoals dit momenteel al het geval is, kan de rechter onder meer een boete uitspreken als bijkomende straf (art. 52, § 1, tweede lid, van het nieuwe Boek I).

Art. 475

Woeker

Woeker bestaat hoofdzakelijk in het feit van een onrechtmatige winst te halen uit het lenen van geld, door misbruik te maken van de situatie van de ontlenaar, hetzij door misbruik van zijn zwakheden, hartstochten, behoeften of onwetendheid.⁵⁸⁹

Teneinde de strafrechtelijke interventie te beperken tot het strikt noodzakelijke en rekening te houden met de economische realiteit, wordt voorgesteld om de strafbaarstelling te beperken tot situaties waarin een belang of andere voordelen manifest bovenmatig bedongen zijn. De andere situaties zullen geregeld kunnen worden en de misbruiken bestraft door niet-strafrechtelijke bepalingen van het economisch recht en het recht van bescherming van de consument.

Momenteel is woeker drijven een gewoontemisdrijf dat een herhaling van de strafbare feiten impliceert. Dit kan moeilijkheden opleveren in het kader van de bewijswaardering. Sommigen zijn in dit verband van oordeel dat drie feiten van woeker volstaan, anderen twee.⁵⁹⁰ Wanneer een benadeelde klacht indient, is het voor hem bovendien niet altijd gemakkelijk om vast te stellen dat hij niet het enige slachtoffer is. Aangezien de strafbaarstelling vooral de meer kwetsbare ontlenaar wil beschermen tegen onrechtmatige handelingen, is er geen reden om het bewijs af te wachten van een veelheid aan feiten om de interventie van de handhavingsinstanties te rechtvaardigen. Daarom wordt voorgesteld om de vereiste van het bewijs van het gebruikelijke karakter van het misbruik te verlaten.

In overeenstemming met de straf die opgelegd wordt voor het misbruik van de zwakke toestand van een persoon (art. 307), wordt woeker bestraft met een straf van niveau 2.

⁵⁸⁹ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 410

⁵⁹⁰ Voy. J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 413.

⁵⁸⁹ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 410.

⁵⁹⁰ Zie J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 413.

Sous-section 2

L'escroquerie et les tromperies

Art. 476

L'escroquerie

L'escroquerie consiste à se faire remettre ou délivrer une des choses visées à l'article 496 du Code pénal, soit en faisant usage de faux noms ou de fausses qualités, soit en employant des manœuvres frauduleuses, dans le but de s'approprier une chose appartenant à autrui⁵⁹¹. L'infraction d'escroquerie comporte trois éléments constitutifs: le but de s'approprier frauduleusement un bien appartenant à autrui, l'emploi de moyen frauduleux à cette fin, suivis de la remise ou la livraison du bien que la personne lésée n'aurait pas remise ou délivrée sans l'usage des moyens frauduleux⁵⁹².

La nouvelle disposition entend reprendre la définition de l'escroquerie telle qu'elle figure à l'article 496 du Code pénal actuel mais en l'uniformisant avec celle de la fraude informatique (cf. ci-dessous) et en simplifiant l'objectif poursuivi par l'emploi des moyens frauduleux. Suivant la Cour de cassation, les manœuvres frauduleuses constitutives du délit d'escroquerie doivent avoir été employées dans le but de surprendre la confiance d'une autre personne⁵⁹³. Dès lors, les termes "pour persuader l'existence de fausses entreprises, d'un pouvoir ou d'un crédit imaginaire, pour faire naître l'espérance ou la crainte d'un succès, d'un accident ou de tout autre événement chimérique, ou pour abuser autrement de la confiance ou de la crédulité"⁵⁹⁴ sont remplacés par la formule plus simple "pour surprendre la confiance d'autrui".

Faisant suite à la suggestion faite par le Conseil d'État dans son avis (n° 7), il est proposé ici d'uniformiser les définitions de l'escroquerie et de la fraude informatique: ainsi, pour l'escroquerie, il sera également question dorénavant de "chercher à se procurer, pour soi-même ou pour autrui, avec une intention frauduleuse, un avantage économique illégal, soit en faisant usage de faux noms ou

⁵⁹¹ Cass., 4 décembre 2012, RGP.12.0781.N, *Pas.*, 2012, n° 660, *T. Strafr.*, 2013, p. 189; Cass., 17 février 2015, RG P.14.1526.N, *Pas.*, 2015, n° 123.

⁵⁹² Cass., 20 novembre 2001, RG P.00.0548.N, *Pas.*, 2001, n° 631; A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 822.

⁵⁹³ Cass., 6 octobre 2010, RG P.1.0723.F, *Pas.*, 2010, n° 579.

⁵⁹⁴ Cette liste n'est qu'exemplative (A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 829).

Onderafdeling 2

Oplichting en bedriegerij

Art. 476

Oplichting

De oplichting is het zich doen afgeven of leveren van een van de zaken bedoeld in artikel 496 van het Strafwetboek, hetzij door gebruik te maken van valse namen of valse hoedanigheden, hetzij door het aanwenden van listige kunstgrepen met het oogmerk zich een zaak toe te eigenen die toebehoort aan een ander.⁵⁹¹ Het misdrijf van oplichting bestaat uit drie constitutieve bestanddelen: het oogmerk om zich op bedrieglijke wijze een goed dat toebehoort aan een ander toe te eigenen, het gebruik van bedrieglijke middelen voor dit doel, gevolgd door de overdracht of levering van het goed dat de benadeelde persoon niet zou hebben overgedragen of geleverd zonder gebruik van bedrieglijke middelen⁵⁹².

De nieuwe bepaling voorziet erin om de definitie van oplichting over te nemen zoals vermeld in artikel 496 van het huidige Strafwetboek maar waarbij ze in overeenstemming wordt gebracht met deze van informaticabedrog (zie *infra*) en met de vereenvoudiging van het nagestreefde doel door het gebruik van bedrieglijke middelen. Volgens het Hof van Cassatie moeten de constitutieve bedrieglijke handelingen van het misdrijf van oplichting gebruikt zijn met het doel om misbruik te maken van andermans vertrouwen⁵⁹³. Daarom worden de termen "om het bestaan van valse ondernemingen, van een denkbeeldige macht of van een denkbeeldig krediet, om een goede afloop, een ongeval of enige andere hersenschimmige gebeurtenis te doen verwachten of te doen vrezen of om op andere wijze misbruik te maken van het vertrouwen of de lichtgelovigheid"⁵⁹⁴ vervangen door de eenvoudigere formule "misbruik maken van andermans vertrouwen".

Gevolg gevend aan de suggestie van de Raad van State in zijn advies (nr. 7), wordt voorgesteld om hier de definities van oplichting en informaticabedrog met elkaar in overeenstemming te brengen. Bijgevolg zal er voor oplichting voortaan sprake zijn van "het met bedrieglijk opzet beogen te verwerven van een onrechtmatig economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander,

⁵⁹¹ Cass. 4 december 2012, AR P.12.0781.N, *Pas.* 2012, nr. 660, *T. Strafr.* 2013, 189; Cass. 17 februari 2015, AR P.14.1526.N, *Pas.* 2015, nr. 123.

⁵⁹² Cass. 20 november 2001, AR P.00.0548.N, *Pas.* 2001, nr. 631; A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 822.

⁵⁹³ Cass. 6 oktober 2010, AR P.1.0723.F, *Pas.* 2010, nr. 579.

⁵⁹⁴ Deze lijst dient enkel als voorbeeld (A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 829).

de fausses qualités, soit en employant des manœuvres frauduleuses pour surprendre la confiance d'autrui". La notion "d'avantage économique illégal" empruntée à la définition de la fraude informatique couvre tant les biens corporels que les biens incorporels. La nouvelle définition implique que la remise d'un bien n'est plus une condition requise pour l'incrimination; il suffira que l'auteur ait cherché à se procurer un avantage économique illégal en recourant à l'un des moyens décrits dans la loi.

Les infractions prévues aux articles 478 à 480 du Code pénal portant sur la tromperie sur la valeur de la monnaie, la tromperie sur le bien vendu et la tromperie dans le louage d'ouvrage rentrent également dans le champ d'application de cette disposition.

En ce qui concerne la peine applicable, les auteurs du projet estiment que le fait que l'escroquerie soit commise au préjudice d'une personne en situation de vulnérabilité (telle que définie dans le titre préliminaire du Livre II) doit constituer un élément aggravant justifiant une peine d'un niveau supérieur. Une telle escroquerie est punie d'une peine de niveau 4 (ce qui correspond au taux actuel) tandis que l'escroquerie simple est réprimée d'une peine de niveau 3.

En cas de concours d'infractions constitué de plusieurs faits (par exemple, escroqueries multiples), la peine pourra être rehaussée d'un niveau en application de l'article 63, § 3, alinéa 1er.

Comme c'est déjà le cas actuellement, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire mais le montant maximum de l'amende est plus réduit en raison des limites fixées par l'article 52, § 1er, alinéa 2, du nouveau Livre Ier. Ceci étant, le coupable pourra également être condamné à la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction prévue par l'article 55 du nouveau Livre Ier.

Art. 477

L'escroquerie aggravée

Cette disposition prévoit un élément aggravant pour l'escroquerie: lorsqu'elle est commise au préjudice d'un mineur d'âge ou d'une personne en situation de vulnérabilité, l'escroquerie est punie d'une peine de niveau 4.

hetzij door gebruik te maken van valse namen of valse hoedanigheden, hetzij door listige kunstgrepen aan te wenden om andermans vertrouwen op slinkse wijze te winnen". De notie "onrechtmatig economisch voordeel", dat wordt ontleend aan de definitie van informaticabedrog, omvat zowel lichamelijke als onlichamelijke goederen. De nieuwe definitie impliceert dat de overhandiging van een goed niet langer een constitutief bestanddeel van het misdrijf uitmaakt; het zal volstaan dat de dader beoogde een onrechtmatig economisch voordeel te verwerven door gebruik te maken van een van de in wet omschreven middelen.

De in de artikelen 478 tot en met 480 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feiten betreffende bedriegerij omtrent de waarde van de munt, bedriegerij omtrent het verkochte goed en bedriegerij omtrent de huur van werk vallen ook onder deze bepaling.

Wat de toe te passen straf betreft, zijn de auteurs van het ontwerp van mening dat het feit dat de oplichting gepleegd werd ten koste van een persoon in een kwetsbare toestand (zoals bepaald in de voorlopige titel van Boek II) een verzwarend bestanddeel moet vormen dat een straf van een hoger niveau rechtvaardigt. Een dergelijke oplichting wordt bestraft met een straf van niveau 4 (wat overeenkomt met de huidige strafmaat) terwijl een eenvoudige oplichting bestraft wordt met een straf van niveau 3.

In geval van meerdaadse samenloop (bijvoorbeeld verschillende oplichtingen), zal de straf in toepassing van artikel 63, § 3, eerste lid met één niveau kunnen worden verhoogd.

Zoals dit momenteel al het geval is, kan de rechter onder meer een geldboete uitspreken als bijkomende straf maar het maximumbedrag van de geldboete is lager wegens de limieten bepaald door artikel 52, § 1, tweede lid, van het nieuwe Boek I. Dit gezegd zijnde, zal de schuldige ook kunnen veroordeeld worden tot een geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel zoals bepaald door artikel 55 van het nieuwe Boek I.

Art. 477

Verzwaarde oplichting

Deze bepaling voorziet een verzwarend bestanddeel voor oplichting: wanneer ze gepleegd wordt ten nadele een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand, wordt oplichting bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 478

La tromperie sur la valeur de la monnaie

Cette disposition reprend et regroupe les articles 497 et 497bis du Code pénal actuel.

La notion de monnaie se trouve désormais définie dans l'article 79, 26°.

Dans un souci de simplification, il est proposé de réprimer les différentes formes de tromperie sur la valeur de la monnaie de la même peine, à savoir une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction est incriminée conformément à l'article 9 du nouveau livre 1er.

Art. 479

La tromperie sur le bien vendu

Cette disposition regroupe les trois formes de la tromperie sur le bien vendu qui figurent aux articles 498 et 499, 1° du Code pénal sans en modifier les conditions. Cette incrimination s'applique tant à la vente qu'à l'échange de choses⁵⁹⁵.

Ainsi, la tromperie sur la chose vendue peut prendre trois formes:

— tromper frauduleusement l'acheteur sur l'identité du bien vendu, en livrant une chose autre que l'objet déterminé sur lequel a porté la transaction;

— tromper frauduleusement l'acheteur sur la nature ou l'origine du bien vendu en vendant ou en livrant un bien semblable en apparence à celui qu'il a acheté ou qu'il a cru acheter;

— tromper par des manœuvres frauduleuses l'acheteur ou le vendeur sur la quantité des biens vendus.

⁵⁹⁵ Cass., 25 janvier 1984, Pas., 1984, I, p. 565; H.-D. BOSLY et D. DILLENBOURG, "La tromperie", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 343.

Art. 478

Bedriegerij omtrent de waarde van de munt

Deze bepaling herneemt de artikelen 497 en 497bis van het huidige Strafwetboek en hergroepeert ze.

Het begrip munt wordt gedefinieerd in artikel 79, 26°.

Met het oog op een vereenvoudiging wordt voorgesteld om de verschillende vormen van bedrog over de waarde van de munt te straffen met dezelfde straf, met name een straf van niveau 2.

De poging om het misdrijf te plegen wordt bestraft overeenkomstig artikel 9 van het nieuwe Boek I.

Art. 479

Bedriegerij omtrent het verkochte goed

Deze bepaling groepeert de drie vormen van bedrog over het verkochte goed die vermeld worden in artikelen 498 en 499, 1° van het Strafwetboek zonder er de voorwaarden van te wijzigen. Deze strafbaarstelling is zowel van toepassing op de verkoop als op de uitwisseling van zaken⁵⁹⁵.

Zo kan het bedrog over de verkochte zaak drie vormen aannemen:

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de identiteit van het verkochte goed, door een ander goed te leveren dan het bepaalde voorwerp waarop de overeenkomst betrekking had;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de aard of de oorsprong van het verkochte goed, door een goed te verkopen of te leveren dat in voorkomen gelijkaardig is aan dat welke hij heeft gekocht of heeft gemeend te kopen;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper of de verkoper omtrent de hoeveelheid van de verkochte goederen, door het gebruiken van listige kunstgrepen.

⁵⁹⁵ Cass. 25 januari 1984, Pas. 1984, I, 565; H.-D. BOSLY en D. DILLENBOURG, "La tromperie", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENNEER (eds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 343.

L'élément moral de cette infraction est constitué de la volonté de tromper accompagnée d'une intention frauduleuse⁵⁹⁶.

La tromperie sur le bien vendu est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 480

La tromperie dans le louage d'ouvrage

Cette disposition reprend fidèlement l'incrimination figurant à l'article 499, 2° du Code pénal.

Comme la tromperie sur la chose vendue, la tromperie dans le louage d'ouvrage est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 481

La falsification de denrées alimentaires

Cette disposition reprend la première et la troisième incriminations visées à l'article 500 du Code pénal.

Il n'est question ici que d'altération de denrées alimentaires destinées à être commercialisées par des substances non susceptibles de donner la mort ou d'altérer gravement la santé⁵⁹⁷ (cf. art. 324 du projet).

La falsification de denrées alimentaires est punie d'une peine de niveau 1. La disposition en projet propose de maintenir la peine accessoire facultative de publication de la décision de condamnation.

Art. 482

La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées

Cette disposition reprend la deuxième incrimination visée à l'article 500 du Code pénal actuel (vente ou exposition à la vente) et celle prévue à l'article 501 du même Code (détention en vue de la vente) et prévoit une peine identique que celle prévue pour la falsification de denrées.

⁵⁹⁶ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 857.

⁵⁹⁷ J. Spreutels, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 978.

Het moreel bestanddeel van dit misdrijf bestaat uit de wil om te bedriegen samen met een bedrieglijk opzet⁵⁹⁶.

De bedriegerij omtrent het verkochte goed wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 480

Bedriegerij omtrent de huur van werk

Deze bepaling neemt getrouw de strafbaarstelling over vermeld in artikel 499, 2° van het Strafwetboek.

Net als de bedriegerij omtrent de verkochte zaak wordt de bedriegerij omtrent de huur van werk bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 481

Vervalsing van voedingsmiddelen

Deze bepaling herneemt de eerste en de derde strafbaarstelling voorzien in artikel 500 van het Strafwetboek.

Het gaat hier enkel over de wijziging van voedingsmiddelen bestemd om op de markt te worden gebracht door stoffen die niet tot de dood leiden of de gezondheid geen ernstige schade toebrengen⁵⁹⁷ (cf. art. 324 van het ontwerp).

De vervalsing van voedingsmiddelen wordt bestraft met een straf van niveau 1. De ontworpen bepaling stelt voor om de facultatieve bijkomende straf van bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling te behouden.

Art. 482

Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen

Deze bepaling herneemt de tweede strafbaarstelling vermeld in artikel 500 van het huidige Strafwetboek (verkoop of uitstalling met het oog op verkoop) en de strafbaarstelling vermeld in artikel 501 van hetzelfde Wetboek (bezit met het oog op verkoop) en voorziet een identieke straf als de straf voorzien voor de vervalsing van voedingsmiddelen.

⁵⁹⁶ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 857.

⁵⁹⁷ J. Spreutels, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, p. 978.

Il est proposé de ne plus incriminer la mise en vente de denrées falsifiées lorsque l'auteur n'a pas agi délibérément (art. 501*bis* du Code pénal actuel).

La disposition contenue dans l'article 503 du Code pénal actuel n'est plus reprise dès lors qu'il s'agit d'une disposition de procédure pénale qui doit trouver sa place dans le Code d'instruction criminelle.

Art. 483

L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce

Cette disposition reprend l'incrimination visée à l'article 533 du Code pénal actuel. Il apparaît plus logique de traiter de cette incrimination dans la section consacrée aux différentes formes de fraude.

Par parallélisme à la peine prévue pour la falsification de denrées alimentaires ou pour le vandalisme, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 3

La corruption privée

Art. 484

La corruption privée active et passive

La répression de la corruption privée a été introduite dans notre Code pénal par la loi du 10 février 1999 relative à la répression de la corruption.

La valeur sociale qu'entend protéger cette incrimination est l'intégrité et la probité des relations entre mandataires et préposés d'une personne morale, d'une part, et mandants et donneurs d'ordres, d'autre part, ainsi que le respect dû aux intérêts légitimes de ces derniers⁵⁹⁸. La corruption privée est ainsi conçue comme une infraction portant atteinte aux biens d'autrui à la différence de la corruption de personnes qui exercent une fonction publique qui relève des infractions portant atteinte à l'État et à son fonctionnement (cf. *infra*).

La disposition en projet reprend les définitions actuelles de la corruption privée passive et de la corruption privée active (art. 504*bis* Code pénal).

⁵⁹⁸ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 864

Er wordt voorgesteld om de verkoop van vervalste voedingsmiddelen niet meer te bestraffen wanneer de dader niet opzettelijk heeft gehandeld (art. 501*bis* van het huidige Strafwetboek).

De bepaling vermeld in artikel 503 van het huidige Strafwetboek wordt niet meer opgenomen aangezien het gaat om een bepaling van strafprocedure die zijn plaats moet krijgen in het Wetboek van Strafvordering.

Art. 483

Bedrieglijke aantasting van handelsgoederen

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling voorzien in artikel 533 van het huidige Strafwetboek. Het lijkt logischer om deze strafbaarstelling te behandelen in de afdeling gewijd aan de verschillende vormen van bedrog.

In overeenstemming met de vervalsing van voedingsmiddelen of voor vandalisme wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 3

Private omkoping

Art. 484

Actieve en passieve private omkoping

De bestraffing van de private omkoping werd in ons Strafwetboek geïntroduceerd door de wet van 10 februari 1999 betreffende de bestraffing van corruptie.

De maatschappelijke waarde die deze strafbaarstelling wil beschermen is de integriteit en de betrouwbaarheid van de relaties tussen de mandaathouders en aangestelden van een rechtspersoon enerzijds en lastgevers en opdrachtgevers anderzijds alsook de naleving van de legitieme belangen van deze laatsten⁵⁹⁸. De private omkoping wordt op die manier opgevat als een misdrijf dat schade berokkent aan andermans goederen in tegenstelling tot de omkoping van personen die een openbare functie uitoefenen die valt onder de misdrijven die schade berokkenen aan de Staat en zijn werking (cf. *infra*).

De bepaling in het ontwerp herneemt de huidige definities van private passieve omkoping en van private actieve omkoping (art. 504*bis* Strafwetboek).

⁵⁹⁸ A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 864.

L'infraction existe même en l'absence de tout pacte corrupteur puisqu'elle peut consister en une proposition de corruption même non acceptée par le corrompu virtuel ou en une sollicitation du corrompu même non suivie d'une proposition du corrupteur éventuel. Dès lors que la loi incrimine le seul fait de proposer ou de solliciter l'acte constitutif de corruption indépendamment de la suite qui y est réservée, la tentative d'une telle infraction ne se conçoit pas. Par conséquent, l'article 10 du nouveau Livre Ier relatif à la tentative punissable n'est pas applicable à l'incrimination de corruption privée.

La corruption privée active ou passive est punie d'une peine de niveau 2. Comme c'est déjà le cas actuellement, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire mais le montant maximum de l'amende est plus réduit en raison des limites fixées par l'article 52, § 1er, alinéa 2, du nouveau Livre Ier. Ceci étant, le coupable pourra également être condamné à la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction prévue par l'article 55 du nouveau Livre Ier.

Comme l'infraction de corruption active ou passive même non suivie d'effet est déjà punie d'une peine de niveau 2, il est proposé de ne plus retenir la circonstance aggravante déduite du pacte de corruption (infraction aggravée qui est actuellement réprimée d'une peine d'emprisonnement de six mois à trois ans). Cela simplifiera la tâche du juge et de la partie poursuivante; en effet, l'administration de la preuve de l'existence d'un pacte souvent oral, parfois même tacite, pouvait susciter des difficultés⁵⁹⁹.

En application de l'article 48 du nouveau Livre Ier du Code pénal, le coupable pourra se voir condamner à l'interdiction professionnelle.

Sous-section 4

La fraude à l'aide d'un système informatique

Art. 485

La fraude informatique

L'incrimination de fraude informatique a été introduite dans notre droit par la loi du 28 novembre 2000 relative à la criminalité informatique. Il s'agissait de combler une

⁵⁹⁹ Voy. D. FLORE, "La corruption", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 413.

Het misdrijf bestaat zelfs bij afwezigheid van elke omkopingsovereenkomst, aangezien ze kan bestaan in een voorstel tot corruptie dat zelfs niet aanvaard wordt door de virtueel omgekochte persoon of in een verzoek van de omgekochte persoon dat zelfs niet gevolgd wordt door een voorstel van de eventuele omkoper. Aangezien de wet dus het enkele feit van het voorstellen of verzoeken van de constitutieve handeling van omkoping bestraft onafhankelijk van het gevolg dat er aan gegeven wordt, is de poging tot een dergelijk misdrijf ondenkbaar. Als gevolg hiervan is artikel 10 van het nieuwe Boek I inzake de strafbare poging niet van toepassing op de strafbaarstelling van private omkoping.

De private actieve of passieve omkoping wordt bestraft met een straf van niveau 2. Zoals momenteel al het geval is, kan de rechter onder meer een geldboete uitspreken als bijkomende straf, maar het maximumbedrag van de geldboete zal lager zijn wegens de limieten bepaald door artikel 52, § 1, tweede lid, van het nieuwe Boek I. Dit gezegd zijnde, zal de schuldige ook veroordeeld kunnen worden tot een geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel voorzien door artikel 55 van het nieuwe Boek I.

Aangezien de strafbaarstelling van actieve of passieve omkoping die zonder gevolg blijft al bestraft wordt met een straf van niveau 2, wordt voorgesteld niet langer de verzwarende omstandigheid in aanmerking te nemen die afgeleid wordt uit de omkopingsovereenkomst (verzwarende inbreuk die momenteel bestraft wordt met een gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar). Dit zal de taak van de rechter en van de vervolgende partij vergemakkelijken; de bewijsvoering van het bestaan van een vaak mondelinge overeenkomst, soms zelf stilzwijgend, kon inderdaad moeilijkheden opleveren⁵⁹⁹.

In toepassing van artikel 48 van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek kan de schuldige zich veroordeeld zien tot een beroepsverbod.

Onderafdeling 4

Bedrog met behulp van een informaticasysteem

Art. 485

Informaticabedrog

De strafbaarstelling van het informaticabedrog werd in ons recht geïntroduceerd door de wet van 28 november 2000 inzake computercriminaliteit. Het ging om het

⁵⁹⁹ Zie D. FLORE, "La corruption", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENNEER (eds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 413.

lacune dans le Code pénal dès lors que l'escroquerie classique qui vise essentiellement des actes frauduleux qui trompent la confiance de personnes ne couvrirait pas les fraudes commises à l'aide de manipulations illicites de données informatiques⁶⁰⁰.

Le législateur entend réprimer par cette incrimination la manipulation de données informatiques en vue de se procurer pour soi-même ou pour autrui un avantage économique illégal⁶⁰¹.

La disposition en projet reprend la définition actuelle de l'incrimination de fraude informatique (art. 504^{quater} Code pénal).

Dans un souci de parallélisme avec d'autres incriminations fort proches telles que l'escroquerie, la fraude informatique est punie d'une peine de niveau 3. Comme c'est déjà le cas actuellement, le juge peut prononcer en outre une peine d'amende à titre de peine accessoire mais le montant maximum de l'amende est plus réduit en raison des limites fixées par l'article 52, § 1er, alinéa 2, du nouveau Livre Ier. Ceci étant, le condamné pourra également être condamné à la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction prévue par l'article 55 du nouveau Livre Ier.

Sous-section 5

Les infractions liées à l'insolvabilité des entreprises

Les infractions liées à l'état de faillite et/ou d'insolvabilité sont de nature technique et se caractérisent par le recours à des notions empruntées au droit commercial. En effet, la qualité de commerçant ou de dirigeant de fait ou de droit d'une société commerciale et l'état de faillite, qui constituent des éléments constitutifs de la plupart de ces infractions, sont des notions qui relèvent du droit commercial. On peut dès lors légitimement se poser la

opvullen van een lacune in het Strafwetboek aangezien de klassieke oplichting die hoofdzakelijk betrekking heeft op bedrieglijke handelingen die het vertrouwen van personen misbruiken, niet het bedrog dekte dat werd gepleegd met behulp van de ongeoorloofde manipulatie van computergegevens⁶⁰⁰.

De wetgever wil met deze strafbaarstelling de manipulatie bestraffen van computergegevens om voor zichzelf of voor een ander een onrechtmatig economisch voordeel te verwerven⁶⁰¹.

De ontworpen bepaling herneemt de huidige definitie van de strafbaarstelling van informaticabedrog (art. 504^{quater} Strafwetboek).

Om in overeenstemming te zijn met de andere strafbaarstellingen die er nauw verwant mee zijn zoals de oplichting, wordt het informaticabedrog bestraft met een straf van niveau 3. Zoals dit momenteel al het geval is, kan de rechter onder meer een geldboete uitspreken bij wijze van bijkomende straf, maar het maximumbedrag van de geldboete is lager wegens de limieten vastgelegd door artikel 52, § 1, tweede lid, van het nieuwe Boek I. Dit gezegd zijnde, kan de veroordeelde ook veroordeeld worden tot een geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel, voorzien door artikel 55 van het nieuwe Boek I.

Onderafdeling 5

Misdrijven die verband houden met de insolventie van ondernemingen

De misdrijven die verband houden met de staat van faillissement en/of insolventie zijn van technische aard en worden gekenmerkt door de hantering van begrippen die ontleend zijn aan het handelsrecht. De hoedanigheid van handelaar of van bestuurder, in rechte of in feite, van een handelsvennootschap evenals de staat van faillissement, die bestanddelen zijn van het merendeel van deze misdrijven, zijn immers begrippen afkomstig

⁶⁰⁰ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, p. 887.

⁶⁰¹ O. LEROUX, "La criminalité informatique", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 467. "Par fraude informatique, on entend la fraude réalisée sur ordinateur. Exemples: l'utilisation d'une carte de crédit volée pour retirer de l'argent d'un distributeur automatique, le dépassement illicite du crédit octroyé par sa propre carte de crédit, l'introduction d'instructions de programmation permettant d'obtenir à la suite de certaines transactions d'autres résultats en vue d'un avantage financier illicite, le détournement à des fins lucratives de fichiers ou de programmes informatiques confiés dans un but spécifique." (Doc. parl., Ch., S.O. 1999-2000, n° 213/4, p. 5).

⁶⁰⁰ A. DE NAUW et F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer, 2014, 887.

⁶⁰¹ O. LEROUX, "La criminalité informatique", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER (seds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 467. "Met computerfraude wordt bedoeld de fraude gerealiseerd op de computer. Voorbeelden: het gebruik van een gestolen kredietkaart om geld uit een automatische biljettenverdelers te halen, het onrechtmatig overschrijden van het krediet van zijn eigen kredietkaart, het inbrengen van programma-instructies waardoor bepaalde verrichtingen een ander resultaat opleveren met het oog op het verkrijgen van een onrechtmatig financieel voordeel, het verduisteren met winstbejag van bestanden of programma's die men enkel voor een welbepaald doel heeft toevertrouwd gekregen." (*Parl.St.* Kamer 1999-2000, nr. 213/4, p. 5).

question de l'opportunité de maintenir ces infractions dans le Livre II du Code pénal plutôt que de les insérer dans le Code de droit économique. Mais, encore tout récemment, la loi du 11 août 2017⁶⁰² a apporté des modifications aux articles 489 à 490 du Code pénal et a inséré dans le Livre II du Code pénal les incriminations visées aux articles 72 et 73 de la loi du 31 janvier 2009 relative à la continuité des entreprises (nouveaux articles 490ter et 490^{quater} Code pénal). C'est pourquoi l'option actuellement retenue est de maintenir ces dispositions dans le Livre II du Code pénal⁶⁰³.

Art. 486

L'état de faillite

Cette disposition reprend l'article 489^{quater} du Code pénal actuel. Elle vise à articuler les actions des juridictions commerciales et des juridictions répressives en relation à l'état de faillite.

Art. 487

La banqueroute simple

Cette disposition regroupe les incriminations visées aux articles 489 et 489bis du Code pénal actuel. Le texte en projet reprend le terme de "banqueroute" dont la suppression et son remplacement par l'expression "infraction liée à l'état de faillite" avaient été critiquées par la doctrine⁶⁰⁴. Même si l'on peut faire preuve d'une certaine mansuétude à l'égard de l'homme d'affaires confronté aux difficultés de son entreprise et animé

uit het handelsrecht. De vraag rijst dan ook of het opportuun is om die misdrijven te handhaven in Boek II van het Strafwetboek of om ze veeleer in te voegen in het Wetboek van economisch recht. Maar recentelijk nog zijn op grond van de wet van 11 augustus 2017⁶⁰² wijzigingen aangebracht in de artikelen 489 tot 490 van het Strafwetboek en zijn tevens de strafbaarstellingen, bedoeld in de artikelen 72 en 73 van de wet 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen, ingevoegd in Boek II van het Strafwetboek (nieuwe artikelen 490ter en 490^{quater} Sw.). Daarom wordt thans geopteerd voor de handhaving van die bepalingen in Boek II van het Strafwetboek⁶⁰³.

Art. 485

Staat van faillissement

Deze bepaling herneemt artikel 489^{quater} van het huidige Strafwetboek. Zij doelt op de afstemming van de vorderingen van de rechtbanken van koophandel en de strafrechtbanken met betrekking tot de staat van faillissement.

Art. 487

Eenvoudige bankbreuk

Deze bepaling groepeerde de strafbaarstellingen bedoeld in de artikelen 489 en 489bis van het huidige Strafwetboek. De ontworpen tekst herneemt de term "bankbreuk", aangezien de schrapping en de vervanging ervan door de uitdrukking "misdrijf dat verband houdt met de staat van faillissement" onderhevig waren aan kritiek vanuit de rechtsleer⁶⁰⁴. Ofschoon enig begrip kan opgebracht worden voor de zakenman die af te rekenen krijgt met moeilijkheden binnen zijn onderneming en die wordt gedreven door de wil om haar te redden,

⁶⁰² Loi du 11 août 2017 portant insertion du Livre XX "Insolvabilité des entreprises", dans le Code de droit économique, et portant insertion des définitions propres au Livre XX, et des dispositions d'application au Livre XX, dans le Livre I du Code de droit économique, *Moniteur belge* du 11 septembre 2017.

⁶⁰³ La loi du 8 août 1997 avait fait le choix de regrouper dans le Code pénal tous les textes réprimant la banqueroute (J. Spreutels, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 1117).

⁶⁰⁴ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 1118-1119.

⁶⁰² Wet van 11 augustus 2017 houdende invoeging van het Boek XX "Insolventie van ondernemingen", in het Wetboek van economisch recht, en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek XX en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek XX in het Boek I van het Wetboek van economisch recht, *Belgisch Staatsblad* van 11 september 2017.

⁶⁰³ In het kader van de wet van 8 augustus 1997 was de keuze gemaakt om alle teksten betreffende de bestraffing van bankbreuk te groeperen in het Strafwetboek (J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 1117).

⁶⁰⁴ J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 1118-1119.

du désir de sauver celle-ci, la dépenalisation de ces comportements ne paraît pas se justifier⁶⁰⁵.

Par “dirigeant”, on vise tous les dirigeants de droit ou de fait auxquels les faits sont imputables.

Souvent dictée par un mobile honorable ou une situation désespérante, la banqueroute simple ne doit être punie que d’une peine de niveau 1 (ce qui correspond au taux actuel après conversion).

La tentative de commettre l’infraction visée dans le présent article n’est pas punissable.

Art. 488

La banqueroute frauduleuse

Cette disposition reprend l’incrimination prévue à l’article 489ter du Code pénal actuel.

La Commission de réforme du Code pénal avait fait le choix de limiter cette infraction à la dissimulation, jugeant que le détournement d’actifs pouvait rentrer dans le champ d’application des infractions de droit commun que constituent l’abus de confiance et l’abus de biens sociaux. À la suite de l’avis du Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023), il a été décidé de réintégrer le détournement, tel qu’il est aujourd’hui repris à l’article 489ter du Code pénal actuel. Le Collège des procureurs généraux considère que “Par rapport à la notion d’abus de biens sociaux, le détournement d’actif ne requiert pas la condition de préjudice significatif. La notion de détournement d’actif est plus large que les deux autres notions. Ce qui paraît logique vu la situation de cessation de paiement”. Pour ces raisons, le détournement est repris au 1°.

Comme la loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises a été abrogée mais ses dispositions ont été incorporées dans le Code de droit économique au chapitre II du Livre III dudit Code (intitulé “Comptabilité des entreprises” – art. III.82 et s.), il y a lieu de prendre en compte cette modification.

⁶⁰⁵ M. DELMAS-MARTY et G. GIUDICELLI-DELAGE, *Droit pénal des affaires*, 4e éd., Paris, 2000, p. 189 et 390 cités par J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 1115.

lijkt een depenalisering van die gedragingen toch niet gerechtvaardigd⁶⁰⁵.

Met de notie “bestuurder” worden alle bestuurders in feite of in rechte begrepen aan wie de feiten kunnen worden toegerekend.

Gelet op het feit dat de eenvoudige bankbreuk vaak wordt gepleegd vanuit een achtenswaardige drijfveer of een hopeloze situatie, moet dit misdrijf slechts bestraft worden met een straf van niveau 1 (wat overeenkomt met de huidige strafmaat na conversie).

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is dus niet strafbaar.

Art. 488

Bedrieglijke bankbreuk

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling bedoeld in artikel 489ter van het huidige Strafwetboek.

De Commissie tot Hervorming van het Strafwetboek had ervoor gekozen dit misdrijf te beperken tot de verbergings, omdat zij oordeelde dat de verduistering van activa zou kunnen vallen onder het toepassingsgebied van de misdrijven van gemeen recht, zijnde misbruik van vertrouwen en misbruik van vennootschapsgoederen. Naar aanleiding van het advies van het College van procureurs-generaal (advies van 26 januari 2023) werd beslist tot reïntegratie van verduistering, zoals nu opgenomen in artikel 489ter van het huidige Strafwetboek. Het College van procureurs-generaal is van mening dat “vergeleken met het concept van misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon, vereist verduistering van activa niet de voorwaarde van aanzienlijke schade. Het begrip verduistering van activa is ruimer dan de andere twee begrippen. Wat logisch lijkt gezien de situatie van staking van betaling” (vrije vertaling). Om deze redenen is de verduistering opgenomen in 1°.

Aangezien de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen is opgeheven, maar de bepalingen ervan wel zijn opgenomen in het Wetboek van economisch recht in hoofdstuk II van Boek III (getiteld “Boekhouding van de ondernemingen” – art. III.82 ev.), moet die wijziging in aanmerking worden genomen.

⁶⁰⁵ M. DELMAS-MARTY en G. GIUDICELLI DELAGE, *Droit pénal des affaires*, 4e éd., Parijs, 2000, blz. 189 en 390 geciteerd door J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 1115.

À l'instar du détournement et de l'abus de biens sociaux, la banqueroute frauduleuse est punie d'une peine de niveau 3.

Conformément à l'article 48 du nouveau Livre Ier et dans les conditions prévues par cet article, l'interdiction professionnelle peut être prononcée pour les infractions de banqueroute.

Art. 489

L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 489^{quinquies} du Code pénal actuel.

Par parallélisme avec la banqueroute frauduleuse, l'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée dans le présent article n'est pas punissable.

Art. 490

La malversation dans la gestion de la curatelle

Cette disposition reprend l'incrimination prévue à l'article 489^{sexies} du Code pénal actuel.

Toutefois, à la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 95), le formulation de l'incrimination a été revue, la notion de malversation n'étant pas définie à l'heure actuelle dans la législation. Suivant la doctrine, la malversation implique une atteinte frauduleuse aux intérêts de la masse, une négligence intéressée et recouvre tous les agissements aux termes desquels le curateur aura disposé à son profit de tout ou partie de la masse⁶⁰⁶. Suivant la Cour de cassation, "la malversation, qui n'est pas autrement définie par la loi s'identifie, comme dans le langage courant, à la faute inspirée par l'intérêt personnel ou la cupidité, commise dans l'exercice d'une charge, d'un emploi ou d'un mandat; en incriminant la malversation commise par le curateur dans la gestion de la faillite, le législateur a entendu réprimer les agissements du curateur, répondant à la définition précitée, qui porte atteinte

⁶⁰⁶ C. DE VALKENEEER, "Des infractions liées à l'état de faillite" in M.-A. Beernaert et crts, *Les infractions. Tome 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 233-234; J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, pp. 1154-1155.

Naar analogie met de verduistering en het misbruik van vennootschapsgoederen wordt bedrieglijke bankbreuk bestraft met een straf van niveau 3.

Overeenkomstig artikel 48 van het nieuwe Boek I en onder de voorwaarden bedoeld in dat artikel, kan het beroepsverbod worden uitgesproken voor de misdrijven van bankbreuk.

Art. 489

Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling bedoeld in artikel 489^{quinquies} uit het huidige Strafwetboek.

Naar analogie met de bedrieglijke bankbreuk wordt de bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het plegen van het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 490

Ontrouw in het beheer van het faillissement

Deze bepaling herneemt het strafbare feit bedoeld in artikel 489^{sexies} uit het huidige Strafwetboek.

Evenwel werd, in navolging van het advies van de Raad van State (nr. 95) de formulering van de strafbaarstelling herzien gelet op het feit dat de notie "ontrouw" op dit moment niet is gedefinieerd in de wetgeving. Volgens de rechtsleer impliceert de ontrouw het met bedrieglijk opzet aantasten van de belangen van de massa en behelst alle gedragingen waarbij de curator in zijn eigen voordeel heeft beschikt over het geheel of een deel van de massa.⁶⁰⁶ Het Hof van Cassatie oordeelde dat "de door de wet niet nader omschreven ontrouw samenvalt, zoals in de omgangstaal, met de fout die uit eigenbelang of hebzucht wordt begaan in de uitoefening van een ambt, betrekking of taak; dat de wetgever, door ontrouw van de curator in het beheer van de failliete boedel als een misdrijf aan te merken, de curator heeft willen straffen die, door daden welke aan bovenstaande omschrijving

⁶⁰⁶ C. DE VALKENEEER, "Des infractions liées à l'état de faillite" in M.-A. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Tome 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, p. 233-234; J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, pp. 1154-1155.

aux intérêts que l'institution de la faillite a pour objet de protéger, entre autres les intérêts des créanciers"⁶⁰⁷.

Comme la notion de "malversation" couvre non seulement les détournements mais aussi toutes les autres formes d'agissements frauduleux commis par le curateur au préjudice des intérêts de l'institution de la faillite, l'incrimination de détournement par un personne exerçant une fonction publique (art. 633) ne fait pas double emploi avec la présente incrimination.

Ainsi, la malversation dans la gestion de la curatelle peut être définie comme consistant pour le curateur, dans l'exercice de sa charge, à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, aux intérêts que l'institution de la faillite a pour objet de protéger. L'incrimination requiert une intention spéciale, à savoir l'intention frauduleuse⁶⁰⁸.

En raison de la confiance publique résultant du mandat judiciaire confié au curateur et de la plus grande responsabilité qui en découle, la malversation dans la gestion de la curatelle est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 491

L'atteinte par le débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire

Cette disposition correspond à l'incrimination visée à l'article 490ter du Code pénal actuel inséré par la loi du 11 août 2017⁶⁰⁹, qui a son tour n'a fait que reprendre le contenu de l'article 72 de la loi du 31 janvier 2009 relative à la continuité des entreprises.

⁶⁰⁷ Voy. Cass., 9 décembre 1987, RG 6028, *Bull.*, 1988, I, n° 216; Cass., 10 septembre 1996, RG P.95.0849.N, *Pas.*, 1996, n° 299, A.C., 1996, n° 299.

⁶⁰⁸ Voy. Cass., 10 septembre 1996, RG P.95.0849.N, *Pas.*, 1996, n° 299, A.C., 1996, n° 299.

⁶⁰⁹ Loi du 11 août 2017 portant insertion du Livre XX "Insolvabilité des entreprises", dans le Code de droit économique, et portant insertion des définitions propres au Livre XX, et des dispositions d'application au Livre XX, dans le Livre I du Code de droit économique, *Moniteur belge* du 11 septembre 2017.

beantwoorden, gehandeld heeft in strijd met de belangen die het instituut van het faillissement tot doel heeft te beschermen, zoals onder meer de belangen van de schuldeisers"⁶⁰⁷.

Aangezien de notie "ontrouw" niet enkel de verduistering omvat, maar ook alle andere vormen van frauduleuze handelingen begaan door de curator ten nadele van de belangen van die door het instituut van het faillissement worden beschermd, maakt deze strafbaarstelling geen dubbel gebruik uit met het misdrijf verduistering door een persoon met een openbare functie (art. 633).

Aldus kan ontrouw in het beheer van het faillissement worden gedefinieerd als het, met bedrieglijk opzet, aantasten van de belangen die door het instituut van het faillissement moeten worden beschermd door een curator in het kader van de uitoefening van deze functie. Het misdrijf vereist een bijzonder opzet, nl. het bedrieglijk opzet.⁶⁰⁸

Wegens het publieke vertrouwen resulterend uit het gerechtelijk mandaat dat is toevertrouwd aan de curator alsook wegens de aanzienlijke verantwoordelijkheid die daaruit voortvloeit, wordt ontrouw in het beheer van de curatele bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 491

Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar

Deze bepaling stemt overeen met de strafbaarstelling bedoeld in artikel 490ter van het huidige Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017⁶⁰⁹, die op zijn beurt louter de inhoud van artikel 72 van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen heeft overgenomen.

⁶⁰⁷ Zie Cass. 9 december 1987, AR 6028, *Bull.*, 1988, I, n° 216; Cass. 10 september 1996, AR P.95.0849.N, *Pas.* 1996, nr. 299, *Arr.Cass.* 1996, nr. 299.

⁶⁰⁸ Zie Cass. 10 september 1996, AR P.95.0849.N, *Pas.* 1996, nr. 299, *Arr.Cass.* 1996, nr. 299.

⁶⁰⁹ Wet van 11 augustus 2017 houdende invoeging van het Boek XX "Insolventie van ondernemingen", in het Wetboek van economisch recht, en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek XX en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek XX in het Boek I van het Wetboek van economisch recht, *Belgisch Staatsblad* van 11 september 2017.

Il convient de préciser ici l'élément moral: comme ces comportements sont adoptés délibérément dans le but d'influencer la procédure de réorganisation judiciaire, l'élément moral retenu est l'intention spécifique d'obtenir ou de faciliter la procédure de réorganisation judiciaire.

L'atteinte frauduleuse par le débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire est punie d'une peine de niveau 2.

Comme l'incrimination vise, avant tout, à obtenir que les règles du jeu de la réorganisation judiciaire ne soient faussées, la tentative n'est pas punissable.

Art. 492

L'atteinte frauduleuse par un tiers
à la procédure de réorganisation judiciaire

Il s'agit aussi ici de la reprise de l'incrimination visée à l'article 490^{quater} du Code pénal tel qu'inséré par la loi du 11 août 2017⁶¹⁰ (reprise de l'article 73 de la loi du 31 janvier 2009 relative à la continuité des entreprises).

L'élément moral retenu ici est l'intention frauduleuse.

À nouveau ici, par parallélisme avec l'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie, l'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire est punie d'une peine de niveau 2. Ici aussi, la tentative n'est pas punissable.

Sous-section 6

Les autres formes de fraude

Il convient de rappeler ici que les incriminations actuelles de destruction ou de détournement d'objet saisis et de non-respect de décisions de justice (art. 507 et 507bis Code pénal) seront traitées dans le chapitre consacré aux infractions contre l'administration de la justice.

⁶¹⁰ Loi du 11 août 2017 portant insertion du Livre XX "Insolvabilité des entreprises", dans le Code de droit économique, et portant insertion des définitions propres au Livre XX, et des dispositions d'application au Livre XX, dans le Livre I du Code de droit économique, *Moniteur belge* du 11 septembre 2017.

Hier moet het moreel bestanddeel worden verduidelijkt: aangezien die gedragingen opzettelijk aangenomen zijn met het oog op beïnvloeding van de procedure van gerechtelijke reorganisatie, wordt het bedrieglijk opzet om de procedure van gerechtelijke reorganisatie te verkrijgen of te vergemakkelijken in aanmerking genomen als moreel bestanddeel.

De bedrieglijke schending van procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Aangezien de strafbaarstelling voornamelijk beoogt dat de spelregels van de gerechtelijke reorganisatie worden nageleefd, is de poging niet strafbaar.

Art. 492

Bedrieglijke schending van de procedure
van gerechtelijke reorganisatie door derden

Ook hier wordt de strafbaarstelling, bedoeld in artikel 490^{quater} van het Strafwetboek zoals ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017⁶¹⁰ hernomen (herneming van artikel 73 van de wet 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen).

Hier wordt het bedrieglijk opzet als moreel bestanddeel in aanmerking genomen.

Ook hier, naar analogie met de bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon, wordt de bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie vanwege een derde bestraft met een straf van niveau 2. Ook hier is de poging niet strafbaar.

Onderafdeling 6

Overige vormen van bedrog

Hier dient men eraan te herinneren dat de huidige strafbaarstellingen voor de vernietiging of het verduisteren van in beslag genomen voorwerpen en het niet-naleven van de rechterlijke beslissingen (art. 507 en 507bis Strafwetboek) behandeld zullen worden in het hoofdstuk gewijd aan de misdrijven tegen de rechtsbedeling.

⁶¹⁰ Wet van 11 augustus 2017 houdende invoeging van het Boek XX "Insolventie van ondernemingen", in het Wetboek van economisch recht, en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek XX en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek XX in het Boek I van het Wetboek van economisch recht, *Belgisch Staatsblad* van 11 september 2017.

Il est proposé de renoncer aux incriminations visées aux articles 509 et 509ter qui ne sont plus appliqués dans la pratique.

Enfin, l'infraction de paiement direct d'expert paraît pouvoir être dépénalisée dès lors que ce comportement peut être sanctionné de façon adéquate non pénalement notamment par la radiation de l'expert du registre national des experts judiciaires.

Art. 493

L'organisation frauduleuse d'insolvabilité

L'organisation frauduleuse d'insolvabilité nécessite la réunion de deux éléments matériels, l'inexécution des obligations et l'organisation de l'insolvabilité et un élément moral particulier, l'intention frauduleuse⁶¹¹.

Étrangère à la matière des faillites, cette incrimination est dorénavant reprise dans la sous-section consacrée aux autres formes de fraude.

La disposition en projet reprend en substance l'article 490bis du Code pénal actuel.

L'organisation frauduleuse d'insolvabilité est punie d'une peine de niveau 2. En cas de récidive, une peine de niveau 3 pourra être infligée (cf. *infra*).

Comme l'objectif de l'incrimination est de veiller à éviter que l'auteur se soustraie à ses obligations, la tentative d'organisation frauduleuse d'insolvabilité ne doit pas être punissable, ce que prévoit le paragraphe 3 de la disposition.

Art. 494

La cause d'excuse d'exemption de peine

Cette article reprend sous la forme d'une cause d'excuse absolutoire la cause d'extinction de l'action publique⁶¹² résultant du "repentir actif"⁶¹³ du tiers participant qui restitue les biens qui lui avait été remis.

⁶¹¹ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 420.

⁶¹² Il était peu logique de qualifier cette circonstance de cause d'extinction de l'action publique.

⁶¹³ Voy. à ce sujet J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 432-433.

Er wordt voorgesteld te verzaken aan de strafbaarstellingen vermeld in artikel 509 en 509ter die in de praktijk niet meer van toepassing zijn.

De inbreuk van directe deskundigenbetaling lijkt te kunnen worden gedepenaliseerd aangezien dit gedrag op passende wijze niet-strafrechtelijk bestraft kan worden met name door het schrappen van de deskundige uit het nationaal register voor gerechtsdeskundigen.

Art. 493

Bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen

Voor het organiseren van bedrieglijk onvermogen is het nodig dat twee materiële bestanddelen samen optreden, nl. het niet uitvoeren van de verplichtingen en het organiseren van onvermogen, en een bijzonder moreel bestanddeel, het bedrieglijk opzet⁶¹¹.

Deze strafbaarstelling wordt voortaan opgenomen in de onderafdeling gewijd aan de overige vormen van bedrog aangezien ze niet tot de materie van de faillissementen behoort.

De ontworpen bepaling herneemt in wezen het artikel 490bis van het huidige Strafwetboek.

Het organiseren van bedrieglijk onvermogen wordt bestraft met een straf van niveau 2. In het geval van herhaling zal een straf van niveau 3 kunnen worden opgelegd (cf. *infra*).

Aangezien de doelstelling van de strafbaarstelling is om erover te waken dat de dader zijn verplichtingen niet ontduikt, moet de poging tot het organiseren van bedrieglijk onvermogen niet strafbaar zijn, wat voorzien wordt in paragraaf 3 van de bepaling.

Art. 494

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Dit artikel neemt in de vorm van een strafuitsluitende verschoningsgrond de oorzaak van verval van strafvordering⁶¹² over voortvloeiend uit het "actieve berouw"⁶¹³ van de derde deelnemer die de hem overhandigde goederen teruggeeft.

⁶¹¹ J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 420.

⁶¹² Het was weinig logisch om deze omstandigheid te kwalificeren als reden tot verval van strafvordering.

⁶¹³ Zie over dit onderwerp J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 432-433.

Art. 495

Le cel frauduleux

La disposition en projet reprend les deux formes de cel frauduleux, à savoir le cel d'une chose mobilière appartenant à autrui et le fait de s'approprier illicitement un trésor⁶¹⁴. Les conditions de l'incrimination restent inchangées.

Le cel frauduleux est puni d'une peine de niveau 2.

La tentative de cel frauduleux n'est pas punissable comme c'est le cas actuellement.

Art. 496

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché

On est de plus en plus confronté à diverses formes de criminalité organisée (liée à la drogue). Cela est dû à plusieurs facteurs: la situation centrale dans l'Euregio, la présence de bandes de motards criminels, ainsi que la proximité des ports de Bruges-Anvers et de Rotterdam. Les organisations criminelles sont toujours à la recherche de nouveaux moyens de dissimuler leurs pratiques illégales. C'est un phénomène de société que les criminels utilisent plus fréquemment un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport équipé d'un compartiment caché. Le but de l'aménagement et/ou de la présence d'un compartiment caché est de transporter à l'abri des regards des objets interdits tels que des drogues, de grosses sommes d'argent ou des armes interdites ou soumises à autorisation. De nombreux compartiments cachés sont souvent extrêmement difficiles à trouver. Ils sont de plus en plus ingénieusement intégrés dans le siège arrière, le tableau de bord ou la console centrale, par exemple. Pour déverrouiller le compartiment, il faut appuyer sur un aimant, un certain bouton ou une combinaison de boutons. Une formation et une expertise sont nécessaires pour les découvrir et les ouvrir.

Sur la base des incriminations existantes, il est difficile de s'attaquer à ce phénomène.

Les chiffres de la police, de la Direction centrale de la lutte contre la criminalité grave et organisée (DJSOC), de 2021 montrent que 107 véhicules ont été récupérés avec un compartiment caché professionnel. Des

⁶¹⁴ M.-A. BEERNAERT, "Les fraudes", in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENEER (s.l.d.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 664.

Art. 495

Bedrieglijke verberging

De ontworpen bepaling herneemt de twee vormen van bedrieglijke verberging, namelijk van een roerend goed dat toebehoort aan een ander en het feit van zich onrechtmatig een schat toe te eigenen⁶¹⁴. De voorwaarden van strafbaarstelling blijven ongewijzigd.

De bedrieglijke verberging wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot bedrieglijke verberging is niet strafbaar, zoals ook vandaag het geval is.

Art. 496

Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Men wordt meer en meer geconfronteerd met diverse vormen van georganiseerde (drugs-) criminaliteit. Dit is te wijten aan meerdere factoren: de centrale ligging in de Euregio, de aanwezigheid van criminele motorbendes, alsook de nabijheid van de havens van Brugge-Antwerpen en Rotterdam. Criminele organisaties zijn steeds op zoek naar nieuwe manieren om hun illegale praktijken aan het zicht te onttrekken. Het is een maatschappelijk verschijnsel dat criminelen vaker gebruik maken van voer-, vaar- of vliegtuig of een ander vervoermiddel uitgerust met een verborgen ruimte. Het aanbrengen en/of het hebben van een verborgen ruimte is bedoeld om ongezien verboden zaken zoals drugs, grote sommen cash geld of verboden en vergunningsplichtige wapens te vervoeren. Veel bergplaatsen zijn vaak uiterst moeilijk te vinden. Ze worden steeds ingenieuzer ingebouwd in bijvoorbeeld de achterbank, het dashboard of de middenconsole. Om de ruimte te ontgrendelen moet een magneet, een bepaalde knop, of een combinatie van knoppen worden ingedrukt. Er is enige opleiding en expertise nodig om ze te ontdekken en te openen.

Op basis van de bestaande strafbaarstellingen is het moeilijk om dit fenomeen aan te pakken.

De politionele cijfers, van de Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC), van 2021 tonen aan dat er 107 voertuigen zijn teruggevonden met een professionele verborgen

⁶¹⁴ M.-A. BEERNAERT, "Les fraudes", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENEER (eds.), *Les infractions – Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 664.

marchandises illégales ont été trouvées dans 58 % des véhicules à compartiments cachés. Aucun de ces véhicules n'avait de raison légitime d'avoir ce compartiment caché installé. Les chiffres de 2022 montrent jusqu'à présent un ratio d'un tiers avec le contenu et, ici aussi, aucun des plus de 30 véhicules trouvés avec un compartiment caché "de bonne foi". Il est donc avéré que les "compartiments cachés installés par des professionnels" ne servent qu'à soustraire des biens punissables à la vue du public.

Aux Pays-Bas, un groupe de travail spécifique a été créé par la police à cette fin et une proposition de modification de la loi a été élaborée par le ministère de la Justice et de la Sécurité. Ce projet va dans le même sens.

L'article 496 érige en infraction pénale le fait de délibérément équiper un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport d'un compartiment non conçus en usine pour la possession secrète ou pour transporter secrètement des objets illégaux, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Le terme de possession présuppose un contrôle effectif de l'objet. Un compartiment caché est généralement un compartiment installé par un professionnel, qui n'est pas de nature industrielle et qui est construit artificiellement de telle sorte qu'il ne peut pas être facilement retrouvé. Les termes "non conçus en usine" et "installé artificiellement" expriment le fait qu'un compartiment caché diffère d'un compartiment (de stockage) installé par un constructeur dans un véhicule en vue d'une utilisation licite – contrairement à un compartiment caché. Par "équiper", on entend l'action proprement dite, qui comprend toute forme d'installation d'un tel compartiment dans le moyen de transport. L'infraction intentionnelle implique une intention de construire un compartiment caché dans le véhicule. L'incrimination est prévue pour tout véhicule, navire, avion ou autre moyen de transport.

Dans son avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 66.2), le Conseil d'État indique que le commentaire qui porte sur l'article 496 manque de clarté et ne correspond pas tout à fait à ce qui est inscrit dans le texte en projet. La question se pose de savoir si l'infraction de possession d'un véhicule équipé d'un espace dissimulé exige uniquement que l'auteur ait connaissance du fait que le moyen de transport est équipé d'un espace dissimulé ou bien que cette infraction nécessite aussi de savoir ou de devoir savoir que l'espace dissimulé est utilisé à des fins criminelles. Il peut être répondu à cette observation comme suit. L'exposé des motifs doit être modifié pour refléter le projet de texte. Il est dès lors proposé de supprimer la phrase qui stipule que La commission de l'infraction n'exige pas l'intention du but (criminel) pour

ruimte. In 58 % procent van de voertuigen met verborgen ruimtes zijn er illegale goederen gevonden. Geen enkel van deze voertuigen had een legitieme reden om deze verborgen ruimte ingebouwd te hebben. Cijfers 2022 tonen tot nu een verhouding 1/3 met inhoud en hier ook geen enkel van de meer dan 30 aangetroffen voertuigen met een "bonafide" verborgen ruimte. Het is dus een feit dat "professioneel aangebrachte verborgen ruimten" enkel dienen om strafbare goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken.

In Nederland werd daartoe een specifieke werkgroep opgericht door de politie en werd er een voorstel tot wetwijziging uitgewerkt door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit ontwerp sluit daar bij aan.

Artikel 496 stelt het opzettelijk uitrusten van een voer-, vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel met een niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst strafbaar. Het begrip bezitten veronderstelt het hebben van feitelijke zeggenschap over het voorwerp. Een verborgen ruimte betreft veelal een professioneel aangebrachte niet fabriekseigen en kunstmatig aangelegde ruimte die op zodanige wijze is aangebracht dat deze niet eenvoudig is terug te vinden. Door de terminologie "niet fabriekseigen" en "kunstmatig aangebracht" wordt tot uitdrukking gebracht dat een verborgen ruimte zich onderscheidt van een door een fabrikant in een vervoermiddel aangebrachte (opslag) ruimte, met het oog op – anders dan een verborgen ruimte – een legale toepassing. Met "uitrusten" wordt bedoeld op het feitelijk handelen, dit omvat iedere vorm van het inbouwen van een dergelijke ruimte in het vervoermiddel. Het opzettelijk misdrijf houdt een gerichtheid in op het inbouwen van een verborgen ruimte in het voertuig. De strafbaarstelling wordt voorzien voor elk voer- vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel.

In zijn advies (advies n° 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 66.2) wijst de Raad van State erop dat de bespreking bij artikel 496 onduidelijk is en niet geheel overeenkomt met wat er in de ontwerptekst staat. De vraag rijst of voor de strafbaarstelling van het in bezit hebben van een voertuig dat is uitgerust met een verborgen ruimte alleen vereist is dat de dader weet dat het vervoermiddel is uitgerust met een verborgen ruimte, of dat voor deze strafbaarstelling ook kennis of de noodzaak vereist is om te weten dat de verborgen ruimte voor criminele doeleinden wordt gebruikt. Deze opmerking kan als volgt worden beantwoord. De memorie van toelichting moet worden aangepast aan de ontwerptekst. Daarom wordt voorgesteld de zin te schrappen waarin staat dat voor het plegen van het misdrijf het opzet op het (criminele)

lequel l'espace dissimulé peut être utilisé. L'infraction dépend en effet du but visé, car par exemple, un bijoutier qui utilise le compartiment caché pour stocker ses bijoux en toute sécurité ne tombe pas dans le champ d'application de l'infraction pénale.

Un compartiment caché au sens de cet article est donc un compartiment ou un espace non conçu en usine et manipulé/artificiellement construit avec des mécanismes de déconnexion (multiples) de nature mécanique ou électronique qui s'effectuent par l'intermédiaire de relais magnétiques, d'une télécommande, d'un pôle plus-moins ou d'une combinaison.

Art. 497

Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché

L'article 497 rend punissable quiconque qui délibérément possède un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport qui est équipé d'un compartiment non conçus en usine qui sert à la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illégaux, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Cela concerne à la fois le propriétaire, au nom duquel le véhicule est enregistré, et le possesseur ou détenteur du véhicule, qui a le pouvoir effectif de disposer du véhicule, comme le conducteur du véhicule. Un passager ne satisfait pas à cette exigence; toutefois, il peut être pénalement responsable de sa participation à la possession ou au transport d'objets illégaux dans le compartiment caché. Pour être punissable en vertu de cette disposition, l'auteur doit également avoir su que le moyen de transport était équipé d'un compartiment caché. Ceci peut être déduit des faits et des circonstances.

Art. 498

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché aggravé

L'article 498 prévoit une aggravation pour ceux qui prennent l'habitude ou en font une activité professionnelle d'équiper un véhicule avec un compartiment caché non conçu en usine pour la possession secrète ou pour le transport secret des objets illégaux, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale. Par "habitude", on entend une pluralité d'actes qui ne se succèdent pas par hasard mais qui sont liés entre eux, tant du point de vue de la nature (objective) des actes que de l'orientation (subjective) de l'auteur: la propension de l'auteur à commettre l'acte encore et

doel waarvoor de verborgen ruimte kan worden gebruikt niet vereist is. Het misdrijf hangt wel degelijk af van het beoogde doel, want bijvoorbeeld een juwelier die de verborgen ruimte gebruikt om zijn juwelen veilig op te bergen, valt niet onder de strafbaarstelling.

Een verborgen ruimte in de zin van dit artikel betreft bijgevolg een niet fabriekseigen en gemanipuleerde/kunstmatig aangelegde ruimte met (meerdere) ontkoppelingsmechanismen van mechanische- of elektronische aard die via magneetrelais, afstandsbediening, plus-min pool of een combinatie plaatsvinden.

Art. 497

Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte

Artikel 497 stelt strafbaar degene die opzettelijk een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel in bezit heeft dat is uitgerust met een niet-fabriekseigen ruimte die wordt gebruikt voor heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst. Dit betreft zowel de eigenaar, op wiens naam het voertuig is geregistreerd, als de bezitter of houder van het voertuig, die feitelijk de beschikkingsmacht heeft over het voertuig, zoals de bestuurder van het voertuig. Een passagier voldoet niet aan dit vereiste; wel kan een passagier strafrechtelijk aansprakelijk zijn voor de betrokkenheid bij het voorhanden hebben of vervoeren van illegale voorwerpen in de verborgen ruimte. Voor strafbaarheid op grond van deze bepaling is voorts vereist dat de pleger kennis heeft van het feit dat het vervoermiddel is uitgerust met een verborgen ruimte. Dit kan uit feiten en omstandigheden worden afgeleid.

Art. 498

Verzwaard uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Artikel 498 voorziet in een strafverzwaring voor degene die van het uitrusten van een voertuig met een verborgen niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst een beroep of gewoonte maakt. Onder "gewoonte" wordt verstaan een pluraliteit van feiten die niet slechts toevallig op elkaar volgen, maar onderling in zeker verband staan, zowel wat betreft de (objectieve) aard van de feiten als wat betreft de (subjectieve) gerichtheid van de dader: de neiging van de

encore. La pluralité des faits distingue l'“habitude” de la “profession”. Sa caractéristique ne réside pas dans la répétition, mais dans l'intention de répéter, afin d'obtenir une source de revenus. Ainsi, la “profession” implique l'intention de commettre systématiquement le même acte dans un but lucratif ou pour subvenir à ses besoins. À cette fin, un seul acte peut suffire, à condition qu'il indique une ferme intention de commettre à nouveau le même acte à des fins lucratives.

Art. 499

La grivèlerie

Comme c'est déjà le cas à l'heure actuelle, la disposition en projet distingue la grivèlerie de boissons, d'aliments, de logement ou de transport et la grivèlerie de carburants en conservant les mêmes définitions. En ce qui concerne la grivèlerie de carburants, le terme “énergie” a été ajouté afin d'y inclure l'approvisionnement d'autres énergies motrices telles que l'électricité.

La grivèlerie est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative de grivèlerie n'est pas punissable comme c'est le cas actuellement.

Art. 500

L'émission de chèque sans provision

La disposition en projet reprend en les regroupant les incriminations figurant à l'heure actuelle à l'article 509*bis* du Code pénal (chèque postal) et à l'article 61 de la loi du 1er mars 1961 concernant l'introduction dans la législation nationale de la loi uniforme sur le chèque et sa mise en vigueur.

L'émission de chèque sans provision est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative d'émission de chèque sans provision n'est pas punissable comme c'est le cas actuellement.

Section 3

Le recel et le blanchiment

Les infractions de recel et de blanchiment sont des infractions secondaires en ce sens qu'elles viennent se greffer sur une infraction primaire préexistante qui a procuré des biens ou des avantages patrimoniaux.

dader om het feit steeds weer te begaan. De pluraliteit van feiten onderscheidt de “gewoonte” van het “beroep”. Het kenmerkende dáárvan ligt niet in de herhaling, maar in het oogmerk om te herhalen, teneinde zich aldus een bron van inkomsten te verschaffen. Bij “beroep” gaat het dus om de wil om eenzelfde feit stelselmatig te begaan uit winstbejag of om in het onderhoud te voorzien. Daarvoor kan één daad voldoende zijn, op voorwaarde dat dit wijst op het vaste voornemen hetzelfde feit nogmaals te begaan met het oog op financieel gewin.

Art. 499

Afzetterij

Zoals momenteel al het geval is, onderscheidt de ontworpen bepaling de afzetterij van dranken, voedingsmiddelen, logies of vervoer en het niet-betalen van getankte brandstof en behoudt dezelfde definities. Wat de niet-betaling van getankte brandstof betreft, werd de term “energie” toegevoegd om de bevoorrading met andere types drijfkracht op te nemen zoals elektriciteit.

Afzetterij wordt bestraft met een straf van niveau 1.

De poging tot afzetterij wordt niet bestraft zoals momenteel het geval is.

Art. 500

Uitgifte van cheques zonder dekking

De ontworpen bepaling herneemt en groepeert de strafbaarstellingen die momenteel zijn opgenomen in artikel 509*bis* van het Strafwetboek (postcheque) en artikel 61 van de wet van 1 maart 1961 betreffende het invoeren in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de cheque en de inwerkingtreding van deze wet.

Het uitgeven van ongedekte cheques wordt bestraft met een straf van niveau 1.

De poging tot het uitgeven van ongedekte cheques is niet strafbaar, zoals ook momenteel het geval is.

Afdeling 3

Heling en witwassen

Heling- en witwasmisdrijven zijn secundaire misdrijven, in die zin dat zij zich voegen bij een reeds bestaand oorspronkelijk misdrijf dat goederen of vermogensvoordelen heeft verschaft. Het witwasmisdrijf wordt echter

Toutefois, l'infraction de blanchiment est de plus en plus conçue comme une infraction autonome puisque la jurisprudence n'exige pas, pour une condamnation de ce chef, que le tribunal identifie l'infraction à l'aide duquel les avantages patrimoniaux ont été obtenus⁶¹⁵.

Dans un souci de clarté, il est proposé de distinguer, d'une part, le recel qui vise la prise de possession des biens produits directement par l'infraction et, d'autre part, le blanchiment qui concerne les opérations ultérieures portant sur ces biens et sur les biens qui s'y sont substitués.

Art. 501

Le recel

Le recel consiste en l'entrée en possession d'un bien obtenu à l'aide d'une infraction commise par un tiers avec la connaissance préexistante ou concomitante à la prise de possession ou à la détention de l'origine illicite de l'objet. La possession peut consister en l'usage ou le co-usage de l'objet⁶¹⁶.

Le recel consiste à entrer en possession, délibérément, d'un bien obtenu à l'aide d'une infraction commise par une autre personne. Il en résulte qu'on ne peut être à la fois auteur de l'infraction de base et receleur des choses obtenues à l'aide de celle-ci⁶¹⁷.

La disposition en projet maintient le caractère instantané du délit⁶¹⁸ dès lors qu'elle limite l'incrimination à l'entrée en possession: à la différence du blanchiment, le recel est ainsi une infraction instantanée qui est consommée dès que le receleur est entré en possession, en

steeds meer als een autonoom misdrijf geconcipieerd aangezien de rechtspraak voor een veroordeling op dit vlak niet eist dat de rechtbank het misdrijf identificeert waaruit men de vermogensvoordelen heeft bekomen⁶¹⁵.

Voor de duidelijkheid wordt voorgesteld om een onderscheid te maken tussen enerzijds heling, doelend op de inbezitneming van de goederen die rechtstreeks voortkomen uit het misdrijf, en anderzijds witwassen, dat betrekking heeft op de latere verrichtingen die verband houden met die goederen en met de goederen die daarvan in de plaats zijn gesteld.

Art. 501

Heling

Heling is het in bezit komen van een goed dat verkregen werd door middel van een misdrijf begaan door een derde, met de voorafgaande of gelijktijdige kennis van de illegale herkomst van het voorwerp bij het in bezit nemen of in bezit houden ervan. Het bezit kan bestaan in het gebruik of medegebruik van het voorwerp⁶¹⁶.

Heling is het opzettelijk in bezit nemen van een goed dat verkregen is door middel van een misdrijf dat begaan is door een andere persoon. Daaruit volgt dat iemand niet tegelijk dader van het basismisdrijf en heler van de zaken verkregen door middel van dat misdrijf kan zijn⁶¹⁷.

De ontworpen bepaling handhaaft het aflopend karakter van het wanbedrijf⁶¹⁸ vermits zij de strafbaarstelling beperkt tot het in bezit komen: in tegenstelling tot witwassen is heling aldus een aflopend misdrijf dat voltooid is zodra de heler, wetens, in het bezit is gekomen van het goed

⁶¹⁵ Cass., 21 juin 2000, RG P.99.1285.F, *Pas.*, 2000, n° 387; Cass., 3 avril 2012, RG P10.2021.N, *Pas.*, 2012, n° 213.

⁶¹⁶ Voy. Cass., 4 juin 1996, RG P.95.0778.N, *Pas.*, 1996, n° 208.

⁶¹⁷ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 452.

⁶¹⁸ En France, le recel est considéré comme une infraction continue (Cass. fr., 31 août 1922, *D.*, 1922, I, p. 218; L. LARGUIER, v° Recel, *Encycl. Dalloz*, n° 47). Comme la loi belge du 10 mai 2007 reconnaît à certains comportements tombant sous l'incrimination de blanchiment un caractère continu, on peut se demander si le recel simple n'aurait pas dû également se voir reconnaître un tel caractère continu, dès lors que cette dernière infraction peut également recevoir la qualification de blanchiment (recel élargi) visée par l'article 505, alinéa 1er, 2°, du Code pénal (voy. note 56). Le Conseil d'État avait demandé que cette ambiguïté soit levée en suggérant que si un caractère continu était retenu pour le recel élargi (blanchiment), un tel caractère soit également reconnu au recel ordinaire (*Doc. parl.*, Sénat, sess. ord. 2005-2006, 1610/2, pp. 5, 7, 8 et 9).

⁶¹⁵ Cass. 21 juni 2000, AR P.99.1285.F, *Pas.* 2000, nr. 387; Cass. 3 april 2012, AR P.10.2021.N, *Pas.* 2012, nr. 213.

⁶¹⁶ Zie Cass. 4 juni 1996, AR P.95.0778.N, *Pas.* 1996, nr. 208.

⁶¹⁷ J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 452.

⁶¹⁸ In Frankrijk wordt heling beschouwd als een voortdurend misdrijf (Cass. Fr. 31 augustus 1922, *D.* 1922, I, p. 218; L. LARGUIER, v° Recel, *Encycl. Dalloz*, n° 47). Aangezien de Belgische wet van 10 mei 2007 een voortdurend karakter verbindt aan bepaalde gedragingen die vallen onder de strafbaarstelling van witwassen, luidt de vraag of aan gewone heling niet evenzeer een voortdurend karakter had moeten worden toegekend, vermits dit misdrijf eveneens kan voorzien worden van de kwalificatie witwassen (verruimde heling), zoals bedoeld in artikel 505, eerste lid, 2°, van het Strafwetboek (zie noot 56). De Raad van State had gevraagd om een eind te maken aan die ambiguïteit, door te opperen dat indien een voortdurend karakter verbonden wordt aan verruimde heling (wiswassen), zulks ook het geval zou moeten zijn voor gewone heling (*Parl. St.* Senaat 2005-06, nr. 1610/2, blz. 5, 7, 8 en 9).

connaissance de cause, du bien d'origine délictueuse⁶¹⁹. Si la personne reste ultérieurement en possession dudit bien, l'utilise, le gère ou procède à son aliénation, elle commet l'infraction de blanchiment (cf. *infra*).

À l'heure actuelle, on considère que l'objet du recel porte non seulement sur les biens qui ont été obtenus directement par la commission de l'infraction mais englobe également les biens qui en proviennent ou ceux qui ont été obtenus "à l'aide" de l'infraction, comme le prix de vente de l'objet volé ou la chose acquise avec l'argent ou le produit du vol⁶²⁰. Afin de distinguer davantage le blanchiment du recel, il est proposé de limiter l'incrimination de recel aux biens obtenus ou produits directement par l'infraction et non sur les biens qui s'y sont substitués.

Comme suite à la remarque du Conseil d'État (n° 88), il est recouru ici au terme "bien" pour comprendre tant les biens corporels que les biens incorporels.

L'élément moral de l'infraction est le dol général: la prise de possession du bien doit être volontaire et en connaissance de cause de son origine illicite, c'est-à-dire qu'elle implique la volonté de le soustraire à son légitime propriétaire⁶²¹. Cet élément doit être apprécié au moment de l'entrée en possession de la chose d'origine illicite. La personne qui apprend ultérieurement que la chose qu'elle a acquise est une chose volée ne commet donc pas de recel. Mais si elle conserve le bien de mauvaise foi et pose des actes de gestion à son égard, elle se rend coupable de blanchiment (cf. *infra*).

L'existence de l'élément moral peut résulter d'un ensemble de présomptions jugées suffisamment graves, précises et concordantes⁶²². Cet élément relève de l'appréciation souveraine en fait du juge du fond⁶²³. Le juge peut déduire la connaissance de l'origine illicite de la chose recelée de toutes les circonstances de

van criminele herkomst⁶¹⁹. Indien de persoon naderhand in het bezit blijft van dat goed, het gebruikt, het beheert of overgaat tot de vervreemding ervan, begaat hij het witwasmisdrijf (zie *infra*).

Thans wordt ervan uitgegaan dat het voorwerp van heling niet alleen betrekking heeft op de goederen die rechtstreeks verkregen zijn door het begaan van het misdrijf, maar ook de goederen omvat die daaruit voortkomen of die verkregen zijn "door middel van" het misdrijf, zoals de verkoopprijs van het gestolen voorwerp of de zaak die verkregen is met het geld of met de opbrengst van de diefstal⁶²⁰. Teneinde witwassen nog duidelijker te onderscheiden van heling, wordt voorgesteld om de strafbaarstelling van heling te beperken tot de goederen die rechtstreeks verkregen of voortgekomen zijn uit het misdrijf, en niet te laten slaan op de goederen die daarvoor in de plaats zijn gesteld.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 88) wordt hier de term "goed" gebruikt om zowel de lichamelijke als onlichamelijke goederen te ondervangen.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet: de inbezitneming van het goed moet willens en met kennis van de illegale herkomst van het goed gebeuren, dat wil zeggen dat zij gepaard gaat met de wil om het goed te onttrekken aan de rechtmatige eigenaar ervan⁶²¹. Dat bestanddeel moet beoordeeld worden op het tijdstip van het in bezit komen van de zaak van illegale herkomst. De persoon die naderhand verneemt dat de zaak die hij verkregen heeft een gestolen zaak is, doet dus niet aan heling. Maar indien hij het goed te kwader trouw bewaart en daden met betrekking tot het beheer ervan stelt, maakt hij zich schuldig aan witwassen (zie *infra*).

Het bestaan van het moreel bestanddeel kan voortvloeien uit een geheel van vermoedens die als voldoende ernstig, nauwkeurig en overeenstemmend worden beoordeeld⁶²². Dat bestanddeel is een zaak van de feitelijke soevereine beoordeling van de feitenrechter⁶²³. De rechter kan de kennis van de illegale herkomst van de

⁶¹⁹ Cass., 2 août 1880, *Pas.*, 1880, I, p. 281; Cass., 4 mars 1997, *Pas.*, 1997, I, n° 108; J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 451. Voy. aussi Corr. Bruxelles, 8 juin 2000, *Rev. dr. pén.*, 2000, p. 1096.

⁶²⁰ Cass., 17 décembre 2004, R.G. n° P.04.1168.N, *Pas.*, à sa date; J. Spreutels, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 447.

⁶²¹ Cass., 17 août 1982, *Pas.*, 1982, I, p. 1322; M.-L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment" in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 577.

⁶²² Cass., 18 décembre 1991, *Pas.*, 1992, I, n° 209.

⁶²³ Cass., 13 novembre 1984, *Pas.*, 1985, I, p. 323; Cass., 5 octobre 1999, *Pas.*, 1999, n° 504; Cass., 20 octobre 2002, *Pas.*, 2002, n° 675.

⁶¹⁹ Cass., 2 augustus 1880, *Pas.* 1880, I, 281; Cass. 4 maart 1997, *Pas.* 1997, I, nr. 108; J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 451. Zie ook Corr. Brussel 8 juni 2000, *RDPC* 2000, 1096.

⁶²⁰ Cass. 17 december 2004, AR P.04.1168.N, *Pas.* 2004, op datum ervan; J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 447.

⁶²¹ Cass. 17 augustus 1982, *Pas.* 1982, I, 1322; M.-L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENNEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 577.

⁶²² Cass. 18 december 1991, *Pas.* 1992, I, nr. 209.

⁶²³ Cass. 13 november 1984, *Pas.* 1985, I, 323; Cass. 5 oktober 1999, *Pas.* 1999, nr. 504; Cass. 20 oktober 2002, *Pas.* 2002, nr. 675.

fait qui doivent nécessairement éveiller la méfiance de celui qui en prend possession⁶²⁴. Il en résulte que le ministère public ne doit pas apporter la preuve de la connaissance absolue, mais qu'il suffit que la mauvaise foi de l'auteur soit établie au vu des circonstances de l'affaire. Pour pouvoir invoquer l'erreur, le prévenu doit être de bonne foi⁶²⁵.

Suite à l'avis du Collège des procureurs généraux du 26 janvier 2023, le deuxième alinéa de cet article rétablit la dernière partie du deuxième alinéa de l'article 505, qui prévoit que l'infraction de recel existe même lorsque l'infraction qui en est à l'origine a été commise à l'étranger et ne peut être poursuivie en Belgique.

En raison des exigences posées par le droit européen (cf. *infra*) et par équivalence avec la peine prévue pour le blanchiment, le recel est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 502

Le blanchiment

Le texte actuel de l'article 505 du Code pénal est particulièrement complexe et peu lisible. Il a donné lieu à de nombreuses discussions doctrinales. Le projet de loi propose d'en simplifier la rédaction de façon significative sans en modifier la substance.

L'article 505, alinéa 1er, 2°, 3° et 4°, de l'actuel Code pénal énumère les comportements qui sont incriminés en relation avec les avoirs d'origine illicite. Ces comportements sont censés recouvrir les trois catégories d'opérations caractérisant le blanchiment: l'injection, l'empilage et l'intégration⁶²⁶.

Ces trois catégories sont reprises dans le projet de loi, bien que formulées de manière légèrement différente. Rien n'est changé en termes de contenu, seule la lisibilité de l'article est améliorée.

⁶²⁴ Cass., 13 septembre 2005, R.G. n° P.05.0372.N., *Pas.*, à sa date; Cass., 9 juin 1999, R.G. n° P.99.0231.F, *Pas.*, 1999, n° 340; Cass., 5 octobre 1999, R.G. n° P.98.0082.N, *Pas.*, 1999, n° 504.

⁶²⁵ J. SPREUTELS, F. ROGGEN et E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, op. cit., p. 459; M.-L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment" in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 577.

⁶²⁶ CFI, 12e Rapport d'activités, 2005, p. 53.

geheelde zaak afleiden uit alle feitelijke omstandigheden die alleszins het wantrouwen moeten wekken bij degene die haar in bezit neemt⁶²⁴. Dat maakt dat het openbaar ministerie niet het bewijs van de volstreekte kennis hoeft te leveren, maar dat het volstaat om de kwade trouw van de dader aan te tonen in het licht van de omstandigheden van de zaak. Om dwaling te kunnen aanvoeren, moet de beklaagde te goeder trouw zijn⁶²⁵.

In navolging van het advies van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023, wordt in het tweede lid van dit artikel het laatste gedeelte van het tweede lid van artikel 505 terug ingevoegd, dat bepaalt dat het misdrijf heling ook bestaat wanneer het misdrijf dat ervan aan de oorsprong ligt in het buitenland gepleegd is en in België niet vervolgd kan worden.

Wegens de eisen van Europees recht (cf. *infra*) en wegens de gelijkstelling met de straf voorzien voor witwassen, wordt de heling bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 502

Witwassen

De huidige tekst van artikel 505 van het Strafwetboek is bijzonder complex en moeilijk leesbaar. Hij heeft aanleiding gegeven tot menige discussie binnen de rechtsleer. In het wetsontwerp wordt voorgesteld om de opmaak ervan aanzienlijk te vereenvoudigen, zonder te raken aan de essentie.

Artikel 505, eerste lid, 2°, 3° en 4°, van het huidige Strafwetboek geeft een opsomming van de gedragingen die strafbaar gesteld worden met betrekking tot activa van illegale herkomst. Die gedragingen moeten de drie categorieën van verrichtingen bestrijken die kenmerkend zijn voor witwassen: de inbreng, de verwerking en de integratie⁶²⁶.

Deze drie categorieën worden hernomen in het wetsontwerp, zij het licht anders geformuleerd. Inhoudelijk wordt er niets gewijzigd, alleen wordt de leesbaarheid van het artikel beter.

⁶²⁴ Cass. 13 september 2005, AR P.05.0372.N., *Pas.* 2005, op datum ervan; Cass. 9 juni 1999, AR P.99.0231.F, *Pas.* 1999, nr. 340; Cass. 5 oktober 1999, AR P.98.0082.N, *Pas.* 1999, nr. 504.

⁶²⁵ J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, 459; M.-L. CESONI en D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 577.

⁶²⁶ CFI, 12e Activiteitenverslag, 2005, blz. 53.

Il convient également de rappeler ici que, pour l'infraction de blanchiment, il n'est pas exigé que l'infraction de base ait été commise en Belgique ou relève de la compétence territoriale du juge belge⁶²⁷.

Toujours conformément à l'avis du Collège des procureurs généraux du 26 janvier 2023, le deuxième alinéa de cet article rétablit la dernière partie du deuxième alinéa de l'article 505, qui prévoit que l'infraction de blanchiment existe, même lorsque l'infraction qui en est à l'origine a été commise à l'étranger et ne peut être poursuivie en Belgique.

L'élément moral de l'infraction est la volonté délibérée et le dol général: la garde, la gestion, le transfert, l'aliénation ou la dissimulation des avoirs d'origine délictueuse ont lieu de mauvaise foi. Il en va notamment ainsi lorsque l'auteur s'est délibérément soustrait à l'obligation de communication d'informations à la Cellule de traitement des informations financières ou en cas de non-respect flagrant des règles nationales et internationales permettant ou favorisant la traçabilité des fonds. Cet élément de connaissance inclut également ce qu'on appelle l'ignorance crasse (du latin *crassus*: grossier, épais, inexcusable) quant à l'origine illicite des fonds. Lorsque délibérément, l'auteur ne veut pas savoir, il est également punissable. D'où la formulation "alors qu'il devait connaître l'origine". Cela signifie qu'il sait ce qu'il prétend ne pas vouloir savoir ou qu'il a conscience de l'élément qu'il prétend ignorer.

À la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023, l'élément de connaissance a été modifié et mis en conformité avec la directive (UE) 2018/1673 du Parlement Européen et du Conseil du 23 octobre 2018 visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal.

La commission de réforme du Code pénal avait envisagé que par équivalence avec le vol sans violences ni menaces et l'abus de confiance non aggravé, le blanchiment (non aggravé) serait puni d'une peine de niveau 2.

Mais le droit européen impose que toutes les infractions de blanchiment soient dorénavant punies d'une peine privative de liberté dont le maximum ne peut être inférieur à quatre ans. Les articles 1 et 2 de la décision-cadre du Conseil du 26 juin 2001 concernant le blanchiment d'argent, l'identification, le dépistage,

Hier dient ook opgemerkt te worden dat voor het misdrijf van het witwassen het niet vereist is dat het basismisdrijf in België gepleegd werd of onder de territoriale bevoegdheid van de Belgische rechter valt⁶²⁷.

Ook hier wordt in navolging van het advies van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023, in het tweede lid van dit artikel het laatste gedeelte van het tweede lid van artikel 505 terug ingevoegd, dat bepaalt dat het misdrijf witwassen ook bestaat, wanneer het misdrijf dat ervan aan de oorsprong ligt in het buitenland gepleegd is en in België niet vervolgd kan worden.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet: het bewaren, beheren, verplaatsen, vreemden of verhelen van activa van delictuele herkomst gebeuren te kwader trouw. Dat is aldus met name het geval wanneer de dader zich bewust onttrokken heeft aan de verplichting tot informatieverstrekking aan de Cel voor financiële informatieverwerking, of in geval van onmiskenbare niet-naleving van de nationale en internationale regels die de opspoorbaarheid van gelden mogelijk maken of bevorderen. Dat kennisbestanddeel omvat ook de zogeheten grove onwetendheid (in het Frans genoemd naar het Latijnse *crassus*: ruw, massief, onverschoonbaar) over de illegale herkomst van gelden. Wanneer de dader bewust niet wil weten, is hij ook strafbaar. Vandaar de bewoordingen "terwijl deze de herkomst moest kennen". Het betekent dat hij weet wat hij beweert niet te willen weten of dat hij besef heeft van hetgeen hij beweert niet te weten.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 werd het kennisbestanddeel aangepast en in overeenstemming gebracht met Richtlijn (EU) 2018/1673 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2018 "inzake de strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld".

De Commissie tot Hervorming van het Strafwetboek heeft geoordeeld dat in overeenstemming met de diefstal zonder geweld of bedreiging en het niet-verzwaard misbruik van vertrouwen, het witwassen (niet-verzwaard) bestraft zou moeten worden met een straf van niveau 2.

Echter, het Europees recht legt op dat alle witwas misdrijven voortaan bestraft zullen moeten worden met een vrijheidsberovende straf waarvan het maximum niet lager mag zijn dan vier jaar. De artikelen 1 en 2 van het Kaderbesluit van de Raad van 26 juni 2001 inzake het witwassen van geld, de identificatie, opsporing, bevrozing,

⁶²⁷ Cass., 21 juin 2000, RG P.99.1285.F, *Pas.*, 2000, n° 387; M.-L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment" in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 565.

⁶²⁷ Cass. 21 juni 2000, AR P.99.1285.F, *Pas.* 2000, nr. 387; M.-L. CESONI en D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENNEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 565.

le gel ou la saisie et la confiscation des instruments et des produits du crime imposent déjà un tel seuil pour les infractions graves de blanchiment⁶²⁸. L'article 5 de la directive (UE) 2018/1673 du Parlement européen et du Conseil du 23 octobre 2018 visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal⁶²⁹ va plus loin en imposant le seuil de quatre ans pour toutes les infractions de blanchiment sans plus faire de distinction selon la gravité de l'infraction. Cela implique donc l'obligation pour les promoteurs du projet de prévoir une peine de niveau 3 pour le blanchiment.

Les règles relatives aux confiscations en matière de blanchiment se distinguent du droit commun en raison du fait que les avantages patrimoniaux tirés directement de l'infraction, des biens et des valeurs qui leur ont été substitués et des revenus de ces avantages investis provenant de l'infraction primaire (visés par l'article 42, 3° C.P.) constituent l'objet du blanchiment (visé par l'article 42, 1°, C.P.). Il en résulte que la confiscation de ces biens blanchis est prononcée, de façon obligatoire dans le chef de chacun des auteurs, coauteurs et complices⁶³⁰, et il est dérogé à la condition de propriété qui est prévue par l'article 42, 1°, du Code pénal.

Par ailleurs, depuis l'entrée en vigueur de la loi du 10 mai 2007, le juge est tenu de prononcer la confiscation par équivalent de l'objet du blanchiment lorsque les biens qui le constituent ne peuvent être retrouvés dans le patrimoine du condamné. Ainsi, lorsque le blanchisseur est un simple intermédiaire, il est fréquent que l'argent sale, dont il n'est pas propriétaire, n'ait fait que passer entre ses mains pour être envoyé vers d'autres destinations. Dans cette hypothèse, la confiscation par équivalent peut venir frapper durement cet intermédiaire (par exemple, un tiers ou un organisme financier qui

inbeslagneming en confiscatie van hulpmiddelen en van opbrengsten van misdrijven leggen reeds een dergelijke drempel op voor de ernstige witwasmisdrijven⁶²⁸. Het artikel 5 van de Richtlijn (EU) 2018/1673 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2018 inzake de strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld⁶²⁹ gaat echter verder door een drempel van vier jaar op te leggen voor alle witwasmisdrijven zonder nog een onderscheid te maken op basis van de ernst van de inbreuk. Dit betekent bijgevolg dat de auteurs van het ontwerp een straf van niveau 3 voorzien voor het witwassen.

De bepalingen inzake verbeurdverklaring bij witwassen zijn te onderscheiden van het gemeen recht omwille van het feit dat de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en de inkomsten uit de belegde voordelen (voorzien door artikel 42, 3° Sw.) het voorwerp van het witwassen uitmaken in de zin van artikel 42, 1° Sw. Dit impliceert dat de verbeurdverklaring van deze witgewassen goederen verplicht is in hoofde van alle daders, mededaders en medeplichtigen⁶³⁰ en dat de eigendomspremissie vooropgesteld in artikel 42, 1° van het Strafwetboek wordt verlaten.

Bovendien is de strafrechter sedert de inwerking-treding van de wet van 10 mei 2007 ertoe gehouden de verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf bij equivalent uit te spreken wanneer de zaken niet in het vermogen van de veroordeelde kunnen worden aangetroffen. Aldus komt het geregeld voor dat de witwasser die een louter tussenpersoon is, het zwart geld waarvan hij geen eigenaar is, slechts door zijn handen laat gaan om het daarna door te sluizen naar andere bestemmingen. In deze hypothese kan de verbeurdverklaring bij equivalent de tussenpersoon

⁶²⁸ Il s'agit ici à tout le moins des formes plus graves de blanchiment. L'article 2 de la Décision-cadre dispose: "Chaque État membre prend les mesures nécessaires, en cohérence avec son système répressif, afin que les infractions visées à l'article 6, paragraphe 1, points a) et b), de la convention de 1990, telles que résultant de l'article 1er, point b), de la présente décision-cadre, soient passibles de peines privatives de liberté dont le maximum de peine encourue ne peut être inférieur à quatre ans." L'article 1er, point b) de la décision-cadre quant à lui vise les infractions graves de blanchiment.

⁶²⁹ "Article 5 – Sanctions applicables aux personnes physiques
1. Chaque État membre veille à ce que le comportement visé aux articles 3 et 4 soit passible de sanctions pénales effectives, proportionnées et dissuasives.
2. Chaque État membre veille à ce que les infractions visées à l'article 3 soient passibles d'une peine d'emprisonnement maximale d'au moins quatre ans."

⁶³⁰ La confiscation a ici un caractère personnel (M. L. Cesoni et D. Vandermeersch, "Le recel et le blanchiment", *Les infractions* vol. 1 *Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 600).

⁶²⁸ Het gaat hier minstens over alle ernstige vormen van witwassen. Het artikel 2 van het Kaderbesluit stelt: "Elke lidstaat treft in samenhang met zijn strafstelsel de maatregelen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat op de in artikel 6, lid 1, onder a) en b), van het Verdrag van 1990 bedoelde strafbare feiten, waarnaar verwezen wordt in artikel 1, onder b), van dit kaderbesluit, een vrijheidsstraf gesteld wordt, waarbij het strafmaximum ten minste vier jaar moet bedragen. Het artikel 1 b) viseert van haar kant de ernstige vormen van witwassen."

⁶²⁹ "Artikel 5 – Straffen voor natuurlijke personen
1. Elke lidstaat zorgt ervoor dat de gedragingen als bedoeld in de artikelen 3 en 4, strafrechtelijk kunnen worden bestraft met doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen.
2. Elke lidstaat zorgt ervoor dat de in artikel 3 bedoelde delicten kunnen worden bestraft met een maximale gevangenisstraf van ten minste vier jaar, althans in ernstige gevallen."

⁶³⁰ De verbeurdverklaring heeft hier een persoonlijk karakter ((M. L. Cesoni en D. Vandermeersch, "Le recel et le blanchiment", *Les infractions* vol. 1 *Les infractions contre les biens*, 2e éd., Brussel, Larcier, 2016, 600).

aurait effectué l'opération alors qu'il connaissait ou devait connaître l'origine illicite des fonds)⁶³¹.

Enfin, lorsqu'une infraction de blanchiment consiste en la conversion d'avantages patrimoniaux illégaux en d'autres biens, les biens obtenus de cette conversion ne constitue pas, suivant la Cour de cassation, l'objet de l'infraction de blanchiment, mais bien un avantage patrimonial tiré de cette infraction tel que visé à l'article 42, 3°, du Code pénal, de sorte que la confiscation d'un tel avantage patrimonial tiré de l'infraction de blanchiment n'est possible que sur la base des articles 42, 3°, et 43bis du Code pénal⁶³².

Il résulte de ce qui précède qu'un même bien ou son équivalent pourrait faire l'objet de confiscations successives. D'abord, il pourrait être confisqué une première fois au titre d'avantages patrimoniaux tirés de l'infraction et, une seconde fois, en tant qu'objet du blanchiment. Ensuite, en cas d'opérations de blanchiment successives accomplies par des personnes différentes, la confiscation de l'objet de l'infraction par équivalent devrait être prononcée dans le chef de chacun des auteurs successifs. Cette situation paraît peu compatible avec le caractère réel que les promoteurs du projet entendent conférer à la confiscation, celle-ci ayant pour objectif de mettre fin aux conséquences de l'infraction et à la circulation des biens illicites.

Mais comme il importe que les auteurs de l'infraction de blanchiment, et plus particulièrement les intermédiaires dans de telles opérations, puisse encourir des peines pécuniaires significatives et dissuasives⁶³³, il est proposé que ceux-ci puissent se voir infliger à titre de peine complémentaire une amende dont le montant correspond au taux actuel ou pourrait s'élever jusqu'à une somme équivalente à la valeur des biens blanchis. À la différence de la situation actuelle où la confiscation par équivalent de l'objet du blanchiment est obligatoire dans le chef de chacun des auteurs sous réserve des tempéraments prévu à l'article 505, alinéas 6 et 7, l'amende a ici un caractère facultatif et son montant sera

hard treffen (bijvoorbeeld een derde of een financiële instelling die de kwestieuze operatie heeft uitgevoerd hoewel hij kennis had of moest hebben van de illegale herkomst van de fondsen).⁶³¹

Ten slotte, wanneer het witwasmisdrijf erin bestaat illegale vermogensvoordelen te converteren naar andere goederen, bepaalt het Hof van Cassatie dat het goed dat door de witwasoperatie is verkregen, niet het voorwerp van het misdrijf witwassen uitmaakt, maar een vermogensvoordeel dat voortkomt uit dat misdrijf als bedoeld in artikel 42, 3°, van het Strafwetboek, zodat de verbeurdverklaring van een dergelijk uit het witwasmisdrijf verkregen vermogensvoordeel enkel mogelijk is op grond van de artikelen 42, 3°, en 43bis van het Strafwetboek.⁶³²

Voorgaande impliceert dat eenzelfde goed of zijn equivalent het voorwerp kan uitmaken van opeenvolgende verbeurdverklaringen. Ten eerste kan het worden verbeurdverklaard ten titel van vermogensvoordeel rechtstreeks uit het misdrijf verkregen en ten tweede als voorwerp van het witwasmisdrijf. In de hypothese van opeenvolgende witwashandelingen, zou de verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf bij equivalent vervolgens moeten worden uitgesproken in hoofde van alle opeenvolgende daders. Deze gang van zaken lijkt niet echt verenigbaar te zijn met het reële karakter dat de promotoren van het ontwerp aan de verbeurdverklaring wensen toe te schrijven en dat ertoe strekt de gevolgen van het misdrijf en het in omloop laten van illegale goederen te doen beëindigen.

Aangezien het evenwel belangrijk is dat de daders van het witwasmisdrijf, en meer bepaald de tussenpersonen bij witwasoperaties, een doeltreffende en afschrikkende vermogensstraf kunnen oplopen⁶³³, wordt er voorgesteld dat betrokkenen ten titel van bijkomende straf een geldboete kunnen opgelegd krijgen waarvan de omvang overeenstemt met de huidige drempels of waarvan de omvang kan worden verhoogd tot het equivalent van de waarde van de witgewassen goederen. In afwijking van de huidige situatie waar de verbeurdverklaring bij equivalent van het witwasmisdrijf verplicht is in hoofde van alle daders onder voorbehoud van matigingen voorzien in artikel 505, leden 6 en 7, heeft de geldboete hier een

⁶³¹ FR. LUGENTZ et D. VANDERMEERSCH, "Saisie et confiscation en matière pénale", coll. *R.P.D.B.*, Bruxelles, Bruylant, 2015, p. 43.

⁶³² Cass., 12 janvier 2010 RG P.09.1458.N, *Pas.*, 2010, n° 22, Cass., 27 avril 2010, RG P.10.0104.N, *Pas.*, 2010, n° 287; Cass., 23 février 2016, RG P.15.1326.N, *Pas.*, 2016, n° 133.

⁶³³ La peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction qui se basera sur la commission touchée par le blanchisseur, peut se révéler insuffisante lorsque le blanchiment porte sur des montants astronomiques.

⁶³¹ FR. LUGENTZ et D. VANDERMEERSCH, "Saisie et confiscation en matière pénale", coll. *R.P.D.B.*, Brussel, Bruylant, 2015, 43.

⁶³² Cass. 12 januari 2010, A.R. P.09.1458.N, *Pas.*, 2010, n° 22; Cass. 27 april 2010, A.R. P.10.0104.N, *Pas.*, 2010, n° 287; Cass. 23 februari 2016, A.R. P.15.1326.N, *Pas.*, 2016, n° 133.

⁶³³ De geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel die gebaseerd zal zijn op de door het witwassen opgestreken commissie, kan onvoldoende blijken wanneer het witwassen betrekking heeft op astronomische bedragen.

souverainement déterminé par le juge dans les limites légales ainsi fixées.

Il résulte des considérations qui précèdent que le régime des confiscations prévu à l'article 53 du Livre premier du nouveau Code pénal s'applique à l'infraction de blanchiment. Ainsi, tant l'objet du blanchiment⁶³⁴ que les avantages patrimoniaux tirés de l'infraction⁶³⁵ entrent en ligne de compte pour la confiscation étant entendu qu'en raison de son caractère réel, la confiscation directe ou par équivalent d'une même bien ne peut être opérée qu'une fois.

Par dérogation au § 2, premier alinéa, 1°, de cette disposition et à l'instar de la situation actuelle, aucune condition de propriété n'est requise pour la confiscation de l'objet du blanchiment⁶³⁶ (comme il s'agit d'avantages patrimoniaux tirés d'une infraction de base, la confiscation de l'objet du blanchiment revêt également le caractère d'une mesure de sûreté puisqu'il y a lieu de mettre fin à la circulation de "l'argent sale"). Dans ce cas, tout tiers prétendant droit sur la chose confisquée pourra faire valoir ce droit comme c'est prévu à l'article 53, § 9, du nouveau Livre Ier. Cette réserve tend uniquement à sauvegarder les droits que ceux-ci pourront faire valoir sur la chose en vertu de leur possession légitime, mais n'interdit pas au juge, sauf l'exercice de ces droits, de confisquer l'objet du délit là où il se trouve⁶³⁷.

⁶³⁴ Comme c'est déjà le cas aujourd'hui, l'objet du blanchiment est constitué des biens blanchis, à savoir les avantages patrimoniaux tirés d'une infraction, des biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis.

⁶³⁵ Suivant la Cour de cassation, lorsqu'une opération de blanchiment débouche sur une substitution de biens, les avoirs originaux blanchis constituent l'objet du blanchiment tandis que le résultat de l'opération constitue les avantages patrimoniaux tirés de l'infraction de blanchiment (Cass., 12 janvier 2010, *Pas.*, 2010, p. 80; Cass., 27 avril 2010, *Pas.*, 2010, p. 1292, *T. Strafr.*, 2010, p. 281 et la note de D. LIBOTTE intitulée "De verplichte verbeurdverklaring van het witgewassen vermogensvoordeel: een verdachte eenvoud"; Cass., 29 novembre 2011, A.C., 2011n° 650 avec les concl. M.P.).

⁶³⁶ Comme l'objet du blanchiment coïncide avec les choses pouvant faire l'objet d'une confiscation en application de l'article 52, § 1er, 4°, ces choses peuvent être soumises à un double régime de confiscation si l'infraction primaire fait également l'objet de poursuites en sus de celles du chef de blanchiment (Cass., 12 janvier 2010, *Pas.*, 2010, p. 80; Cass., 27 avril 2010, *Pas.*, 2010, p. 1292, *T. Strafr.*, 2010, p. 281 et la note de D. LIBOTTE intitulée "De verplichte verbeurdverklaring van het witgewassen vermogensvoordeel: een verdachte eenvoud"; Cass., 29 novembre 2011, A.C., 2011, à sa date avec les concl. M.P.; F. VAN VOLSEM, "Witwassen: de sancties", *Tijdschrift voor strafrecht.*, 2011, p. 409. Cass., 9 septembre 2014, *R.A.G.B.*, 2015, p. 17).

⁶³⁷ Cass., 14 janvier 2004, R.G. n° P.03.1185.F, *Pas.*, 2004, n° 20.

facultatief karakter en zal zijn omvang binnen de wettelijk vastgestelde grenzen soeverein worden bepaald door de strafrechter.

Uit voorgaande overwegingen volgt dat de regeling inzake verbeurdverklaringen, bedoeld in artikel 53 van Boek I van het nieuwe Strafwetboek, van toepassing is op het witwasmisdrijf. Aldus komen zowel het voorwerp van de witwaspraktijk⁶³⁴ als de vermogensvoordelen die verkregen zijn uit het misdrijf⁶³⁵ in aanmerking voor verbeurdverklaring, met dien verstande dat omwille van het reëel karakter de verbeurdverklaring (rechtstreeks of bij equivalent) van eenzelfde goed slechts één keer kan worden doorgevoerd.

In afwijking op § 2, eerste lid, 1°, van deze bepaling en naar analogie met de huidige situatie is geen enkele eigendomsvoorwaarde vereist voor de verbeurdverklaring van het voorwerp van de witwaspraktijk⁶³⁶ (aangezien het gaat om vermogensvoordelen verkregen uit een basismisdrijf, heeft de verbeurdverklaring van het voorwerp van de witwaspraktijk ook het karakter van een beveiligingsmaatregel vermits een einde moet gesteld worden aan de omloop van het "bezoedeld geld"). In dat geval kan iedere derde die beweert recht te hebben op de verbeurd verklaarde zaak dat recht invoeren, zoals bedoeld in artikel 53, § 9, van het nieuwe Boek I. Dat voorbehoud strekt enkel tot het vrijwaren van de rechten die zij kunnen invoeren op de zaak krachtens hun wettig bezit, maar verbiedt de rechter niet, behoudens de uitoefening van die rechten, het voorwerp van het misdrijf verbeurd te verklaren daar waar het zich bevindt⁶³⁷.

⁶³⁴ Zoals dit thans reeds het geval is, omvat het voorwerp van het witwassen de witgewassen goederen, met name de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en de inkomsten uit de belegde voordelen.

⁶³⁵ Volgens het Hof van Cassatie, wanneer een witwasverrichting resulteert in een indeplaatsstelling van goederen, vormen de oorspronkelijke witgewassen activa het voorwerp van de witwaspraktijk, terwijl het resultaat van de verrichting bestaat in de vermogensvoordelen die verkregen zijn uit het witwasmisdrijf (Cass. 12 januari 2010, *Pas.* 2010, 80; Cass. 27 april 2010, *Pas.* 2010, 1292, *T. Strafr.* 2010, 281 en de noot van D. LIBOTTE, getiteld "De verplichte verbeurdverklaring van het witgewassen vermogensvoordeel: een verdachte eenvoud"; Cass. 29 november 2011, *Arr.Cass.* 2011, nr. 650 met concl. OM.).

⁶³⁶ Aangezien het voorwerp van de witwaspraktijk samenvalt met de zaken die kunnen verbeurd verklaard worden met toepassing van artikel 52, § 1, 4°, kunnen die zaken onderworpen worden aan een dubbele regeling inzake verbeurdverklaring indien tegen het oorspronkelijke misdrijf eveneens vervolging ingesteld wordt naast de vervolging wegens witwassen (Cass. 12 januari 2010, *Pas.* 2010, 80; Cass. 27 april 2010, *Pas.* 2010, 1292, *T. Strafr.* 2010, 281 en de noot van D. LIBOTTE, getiteld "De verplichte verbeurdverklaring van het witgewassen vermogensvoordeel: een verdachte eenvoud"; Cass. 29 november 2011, *Arr.Cass.* 2011, op datum ervan, met concl. O.M.; F. VAN VOLSEM, "Witwassen: de sancties", *T. Strafr.* 2011, 409; Cass. 9 september 2014, *RABG* 2015, 17).

⁶³⁷ Cass. 14 januari 2004, AR P.03.1185.F, *Pas.* 2004, nr. 20.

La restitution au tiers de mauvaise foi des avantages patrimoniaux tirés de l'infraction, des biens et valeurs de substitution et des revenus des avantages investis, visés aux articles 42, 3°, 43bis et 43quater du Code pénal, est d'emblée exclue. En effet, celui-ci serait malvenu de revendiquer ces biens dès lors qu'étant de mauvaise foi, il connaissait ou devait connaître leur origine délictueuse et aurait pu ou dû lui-même faire l'objet de poursuites du chef de blanchiment⁶³⁸.

En revanche, pour le tiers de bonne foi, il y a lieu de faire la distinction entre celui qui est entré en possession du bien contre le paiement d'une contrepartie (par exemple, vente d'un véhicule moyennant un prix payé avec de l'argent sale) et celui qui a reçu la chose à titre gratuit ou sans contrepartie véritable. Dans la première hypothèse, il est logique que le tiers reste en possession de l'avantage patrimonial tiré de l'infraction puisqu'il y a eu subrogation entre les biens: en réalité, à la suite de la cession à titre onéreux des avantages patrimoniaux constituant originellement l'objet du blanchiment, il y a eu substitution de biens, l'objet de la confiscation devant se reporter sur "les biens et valeurs qui leur ont été substitués". Dans la seconde hypothèse, on ne peut laisser le tiers en possession de l'objet de blanchiment; en effet, dès lors que l'enquête aura révélé leur origine délictueuse, ce tiers sera informé de la situation en telle sorte qu'à l'avenir, toute opération qu'il effectuerait à propos desdits biens serait à considérer comme un acte de blanchiment, l'intéressé ne pouvant plus soutenir qu'il ne connaissait pas ou n'était pas censé connaître leur origine⁶³⁹.

D'ailleurs, la possession des choses blanchies, à savoir les avantages patrimoniaux tirés d'une infraction, des biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis, doit être considérée

De teruggave, aan de malafide derde, van de vermogensvoordelen verkregen uit het misdrijf, van de indeplaatsgestelde goederen en waarden en van de inkomsten uit de belegde voordelen, bedoeld in de artikelen 42, 3°, 43bis en 43quater van het Strafwetboek, wordt alvast uitgesloten. Hij zou immers het recht niet mogen hebben om die goederen terug te vorderen aangezien hij, te kwader trouw zijnde, de delictuele herkomst ervan kende of moest kennen, en tegen hemzelf vervolging zou kunnen of moeten worden ingesteld wegens witwassen⁶³⁸.

Wat de bonafide derde betreft, moet daarentegen het onderscheid gemaakt worden tussen degene die in het bezit van het goed gekomen is tegen betaling van een tegenprestatie (bijvoorbeeld de verkoop van een voertuig tegen een prijs betaald met bezoodeld geld) en degene die de zaak om niet of zonder daadwerkelijke tegenprestatie ontvangen heeft. In het eerste geval is het logisch dat de derde in het bezit blijft van het vermogensvoordeel dat verkregen is uit het misdrijf, vermits er een subrogatie tussen de goederen heeft plaatsgevonden: in werkelijkheid, ingevolge de afstand onder bezwarende titel van de vermogensvoordelen die oorspronkelijk het voorwerp van de witwaspraktijk zijn, is er indeplaatsstelling van goederen geweest, waarbij het voorwerp van de verbeurdverklaring betrekking moet hebben op "de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld zijn". In het tweede geval mag de derde niet in het bezit gelaten worden van het voorwerp van de witwaspraktijk; aangezien de delictuele herkomst ervan gebleken is uit het onderzoek, zal die derde op de hoogte gebracht worden van de situatie zodanig dat iedere verrichting die hij zou doen met betrekking tot die goederen beschouwd moet worden als een daad van witwassen, aangezien de betrokkene niet langer kan volhouden dat hij de herkomst ervan niet kende of niet geacht was die te kennen⁶³⁹.

Trouwens, het bezit van witgewassen goederen, met name de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, de goederen en waarden die in de plaats ervan gesteld en de inkomsten uit de belegde

⁶³⁸ M.-L. CESONI et D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment" in H.-D. BOSLY et C. DE VALKENEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, 2e éd., Bruxelles, Larcier, 2016, p. 604.

⁶³⁹ Ibidem, p. 605.

⁶³⁸ M.-L. CESONI en D. VANDERMEERSCH, "Le recel et le blanchiment", in H.-D. BOSLY en C. DE VALKENEER, *Les infractions. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 604.

⁶³⁹ Ibidem, blz. 605.

comme contraire à l'ordre public au sens de l'article 70 (relatif à la confiscation à titre de mesure de sûreté)⁶⁴⁰.

À la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 5.3, 69 et 70), les références au Livre 1er du Code pénal en projet sont adaptées et la notion de coauteur est supprimée étant donné qu'il n'est plus question que d'auteurs et de participants conformément au Livre 1er du Code pénal en projet.

Dans son avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 66.2), le Conseil d'État constate que, pour l'infraction de blanchiment, le projet de texte prévoit une augmentation importante des amendes accessoires par rapport à ce que prévoit le projet de Livre premier (art. 52). Le Conseil d'État indique que, l'amende maximale passe de 10.000 euros à 2.000.000 euros. La question se pose de savoir si cette évolution est compatible avec les principes qui sous-tendent le projet de Livre I du code pénal, et notamment la possibilité d'infliger la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction (art. 55).

Pour répondre à cette observation, il est important de rappeler ce qui est déjà précisé dans le commentaire de la disposition relative au blanchiment. Les amendes accessoires sont importantes car elles visent à sanctionner pécuniairement l'auteur de l'infraction proportionnellement à l'enjeu financier de l'infraction. Il est important de rappeler que l'amende a un caractère facultatif. Par ailleurs, la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction, qui se basera sur la commission touchée par le blanchisseur, peut se révéler insuffisante lorsque le blanchiment porte sur des montants astronomiques. Cette peine a aussi un caractère facultatif. Elles font donc partie d'un éventail de sanctions mis à disposition du juge afin de lui permettre d'adapter la peine aux faits qui lui sont soumis. De plus, il est important de noter que, pour éviter un cumul excessif de peines à caractère patrimonial accessoires pour une même infraction, la peine pécuniaire peut

voordelen, moet worden beschouwd als strijdig met de openbare orde in de zin van artikel 70 (met betrekking tot de verbeurdverklaring als beveiligingsmaatregel).⁶⁴⁰

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 5.3, 69 en 70) worden de verwijzingen naar het ontworpen Boek I van het Strafwetboek aangepast en wordt het begrip mededader geschrapt aangezien het niet kwestie van daders en deelnemers conform van het ontworpen Boek I van het Strafwetboek.

De Raad van State stelt in zijn advies (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 66.2) vast dat de ontwerp tekst voor het misdrijf witwassen voorziet in een forse verhoging van de bijkomende geldboetes ten opzichte van wat is voorzien in Boek I van het ontwerp (art. 52). De Raad van State geeft aan dat de maximum van de boete omhoog gaat van euro 10.000 naar euro 2.000.000. De vraag rijst of deze evolutie verenigbaar is met de beginselen die ten grondslag liggen aan het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek en met name de mogelijkheid om de geldboete op te leggen in functie van de verwachte of behaalde winst van het misdrijf (art. 55).

Om op deze opmerking te reageren, is het belangrijk te herinneren aan wat reeds is gespecificeerd in toelichting bij de bepaling met betrekking tot witwassen. Bijkomende geldboetes zijn belangrijk omdat ze tot doel hebben de dader van het misdrijf financieel te straffen in verhouding tot de financiële belangen van het misdrijf. Het is belangrijk om te onthouden dat de geldboete facultatief is. Bovendien kan de geldboete die wordt vastgesteld op basis van de verwachte of verkregen winst uit het misdrijf, die gebaseerd zal zijn op de commissie die de witwasser ontvangt, ontoereikend blijken wanneer het witwassen om astronomische bedragen gaat. Ook deze geldboete is facultatief. Ze maken dus deel uit van een reeks sancties die de rechter ter beschikking staan om hem in staat te stellen de straf aan te passen aan de hem voorgelegde feiten. Daarnaast is van belang dat ter voorkoming van een te grote cumul van bijkomende geldboeten voor hetzelfde feit, de geldboete kan worden

⁶⁴⁰ Suivant la Cour européenne, même lorsque le prévenu qui était poursuivi du chef de blanchiment a été acquitté de ce chef en raison du fait de l'insuffisance de la preuve de l'origine illégale des fonds, ceci n'empêche pas que le juge pénal le prive des avantages patrimoniaux illégaux lorsque la confiscation a un caractère de mesure. Les États disposent, sur la base des instruments internationaux, de compétences très larges pour retirer du circuit économique les avoirs dont l'origine illégale est établie, à tout le moins lorsqu'il apparaît que celui qui a subi la mesure, a pu se défendre devant un juge national à l'égard d'une réglementation qui était prévisible (Cour eur. D.H., 8 octobre 2019, *Balsamo/San Marino*, NC, 2020, p. 252, note P. Waeterinckx "Voordeelsontneming bij witwassen en rechten van derden").

⁶⁴⁰ Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, belet niets dat de strafrechter de illegale vermogensvoordelen ontnemt van de beklaagde als de verbeurdverklaring het rechtskarakter heeft van een maatregel, zelfs wanneer de beklaagde die werd vervolgd voor witwassen wordt vrijgesproken vanwege het onvoldoende bewijs van de illegale oorsprong. De Verdragsstaten hebben mede op basis van internationale instrumenten zeer ruime bevoegdheden om gelden waarvan het illegaal karakter is vastgesteld uit het economische verkeer te nemen, niet het minst als blijkt dat diegene die de maatregel moet ondergaan, zich heeft kunnen verweren voor de nationale rechter tegen een regeling die voorzienbaar was (EHRM 8 oktober 2019, *Balsamo/San Marino*, NC 2020, 252 met noot P. Waeterinckx, "Voordeelsontneming bij witwassen en rechten van derden").

être prononcée en lieu et place de la peine d'amende accessoire lorsque le juge estime que le montant de cette amende prévu par la loi est insuffisant.

Art. 503

Les facteurs aggravants du recel et du blanchiment

Outre les circonstances aggravantes déjà prévues aux articles 505*bis* et 506 du Code pénal actuel, l'article 6 de la directive (EU) 2018/1673 du Parlement européen et du Conseil du 23 octobre 2018 visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal envisage différentes autres facteurs aggravants aggravantes.

Ainsi la disposition en projet regroupe différentes facteurs aggravants:

(1) en raison de l'implication d'un mineur d'âge ou d'une personne en situation de vulnérabilité dans l'infraction primaire;

La circonstance aggravante prévue actuellement à l'article 505*bis*, à savoir que l'auteur ou le participant avait connaissance qu'un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité a été utilisé pour commettre l'infraction d'où proviennent les avantages patrimoniaux blanchis, est reprise ici à titre de facteur aggravant du recel ou du blanchiment.

(2) en fonction du caractère criminel de l'infraction primaire ayant produit les avantages patrimoniaux illicites;

Il s'agit de la reprise de l'article 506 du Code pénal sous la forme d'un facteur aggravant.

(3) de la circonstance que l'auteur de l'infraction est une entité assujettie.

Il s'agit d'incorporer ici la seconde circonstance aggravante prévue à l'article 6 (b) de la directive du Parlement européen et du Conseil visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal⁶⁴¹.

On vise ici les entités énumérées à l'article 2 de la directive (UE) 2015/849 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2015 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux ou du financement du terrorisme, modifiant

⁶⁴¹ L'article 6 (b) enjoint aux États membres de considérer comme circonstance aggravante le fait que "l'auteur de l'infraction est une entité assujettie au sens de l'article 2 de la directive 2015/849/UE et a commis l'infraction dans l'exercice de ses activités professionnelles".

opgelegd in plaats van de bijkomende geldboete wanneer de rechter oordeelt dat het bedrag van deze geldboete voorzien door de wet onvoldoende is.

Art. 503

Verzwarende factoren van heling en witwassen

Buiten de verzwarende omstandigheden waarin thans voorzien is in de artikelen 505*bis* en 506 van het huidige Strafwetboek, voorziet artikel 6 van Richtlijn (EU) 2018/1673 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2018 ter strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld in andere verzwarende factoren.

Daarom hergroepeert de ontworpen bepaling de verschillende verzwarende factoren:

(1) wegens de betrokkenheid van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand bij het basismisdrijf;

De verzwarende omstandigheid die momenteel voorzien is in artikel 505*bis*, zijnde dat de dader of de deelnemer wist dat een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand werd ingezet voor het plegen van het misdrijf waaruit de witgewassen vermogensvoordelen voortkomen, wordt hier hernomen als een verzwarende factor van heling of witwassen.

(2) in functie van het crimineel karakter van het primair misdrijf dat de illegale vermogensvoordelen opbracht;

Hier gaat het om het hernemen van artikel 506 van het Strafwetboek als een verzwarende factor.

(3) de omstandigheid dat de dader van het misdrijf een meldingsplichtige entiteit is.

Het betreft de tweede verzwarende omstandigheid zoals deze voorzien is door artikel 6(b) van de Richtlijn van het Europees parlement en de Raad ter strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld⁶⁴¹.

Hier wordt bedoeld op de in artikel 2 van de Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening

⁶⁴¹ Artikel 6(b) vraagt dat de lidstaten ervoor zorgen dat de hierna genoemde omstandigheden worden beschouwd als verzwarende omstandigheden wanneer: "de dader een meldingsplichtige entiteit is in de zin van artikel 2 van Richtlijn 2015/849/EU en het strafbare feit heeft gepleegd in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten".

le règlement (UE) n° 648/2012 du Parlement européen et du Conseil et abrogeant la directive 2005/60/CE du Parlement européen et du Conseil et la directive 2006/70/CE de la Commission, établie en Belgique, dans un autre pays de l'Espace économique européen ou dans un pays tiers qui impose des obligations équivalentes à celles prévues par la directive précitée.

La formulation “entité assujettie visée à l'article 2 de la directive (UE) 2015/849 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2015 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux ou du financement du terrorisme, modifiant le règlement (UE) n° 648/2012 du Parlement européen et du Conseil et abrogeant la directive 2005/60/CE du Parlement européen et du Conseil et la directive 2006/70/CE de la Commission, établie en Belgique, dans un autre pays de l'Espace économique européen ou dans un pays tiers qui impose des obligations équivalentes à celles prévues par la directive précitée, et a commis l'infraction dans l'exercice de ses activités professionnelles” est inspirée de l'article 39 de la directive 2015/849⁶⁴² qui a été transposé en droit belge par les articles 55 et 56 de la loi du 18 septembre 2017 relative à la prévention du blanchiment des capitaux et du financement du terrorisme et à la limitation de l'utilisation des espèces⁶⁴³.

Dans ce cas, l'infraction doit avoir été commise dans l'exercice des activités professionnelles comme le prévoit la directive.

L'objectif est d'incriminer les professionnels qui mettent leur savoir-faire et leurs compétences au service d'opérations de blanchiment – quel que soit l'auteur de l'infraction de base. Sont visées plus particulièrement:

— les entités assujetties (personnes physiques ou morales) visées aux articles 4, 18°, et 5, §§ 1er et 4, de la

(EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie opgesomde entiteiten, opgericht in België, in een ander land van de Europese economische ruimte of in een derde land, dat dezelfde verplichtingen oplegt als deze opgelegd door de vermelde Richtlijn.

Het begrip “meldingsplichtige entiteit volgens artikel 2 van de Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, gevestigd in België, in een ander land van de Europese Economische Ruimte of een derde land dat verplichtingen oplegt die gelijkaardig zijn aan die uit de voornoemde Richtlijn en deze het misdrijf heeft gepleegd in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten” vindt zijn voorbeeld in artikel 39 van de Richtlijn 2015/849⁶⁴² dat omgezet werd in Belgisch recht door de artikelen 55 en 56 van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten⁶⁴³.

In dit geval moet het misdrijf gepleegd zijn in het kader van de professionele activiteiten zoals dit ook voorzien is door de Richtlijn.

Het doel is de professionelen die hun kennis en bekwaamheden ten dienste stellen van witwaspraktijken te bestraffen, wie dan ook de dader van het basismisdrijf is. Worden hier in het bijzonder geviséerd:

— de meldingsplichtige entiteiten (natuurlijke personen en rechtspersonen) geviséerd in de artikelen 4, 18° en

⁶⁴² Cet article interdit à l'entité assujettie de révéler au client concerné ou à des tiers que des informations ont été transmises à la cellule de renseignement financier. Il prévoit toutefois des dérogations à l'interdiction de divulgation, notamment entre certaines catégories d'entités assujetties “à condition qu'il s'agisse d'entités d'un État membre, ou d'entités situées dans un pays tiers imposant des obligations équivalentes à celles qui sont prévues dans la présente directive (...)” (article 39.5).

⁶⁴³ L'article 56, § 2, 4°, reprend une formulation similaire, en autorisant la divulgation “entre les personnes visées à l'article 2, paragraphe 1er, 3, a) et b), de la directive 2015/849 (professionnels du chiffre, notaires et avocats) ou entre ces personnes et des personnes exerçant les mêmes professions dans des pays tiers imposant des obligations équivalentes à celles qui sont prévues dans la directive 2015/849”.

⁶⁴² Dit artikel verbiedt aan de meldingsplichtige entiteit om aan de betrokken cliënten of derden te openbaren dat informatie werd meegedeeld aan de cel voor financiële informatieverwerking. Het voorziet desalniettemin in mogelijke afwijkingen van deze geheimhoudingsplicht, nl. tussen bepaalde categorieën van meldingsplichtige entiteiten, “mits dit entiteiten van een lidstaat zijn, of entiteiten van een derde land waarvan de voorschriften gelijkwaardig zijn aan de voorschriften van deze richtlijn,...” (art. 39,5).

⁶⁴³ Het artikel 56, § 2, 4° herneemt een vergelijkbare formulering, door de onthulling toe te laten “4° tussen de personen bedoeld in artikel 2, lid 1, punt 3, a) en b), van Richtlijn 2015/849 of tussen deze personen en personen die hetzelfde beroep uitoefenen in derde landen die verplichtingen opleggen die gelijkwaardig zijn aan deze bepaald in Richtlijn 2015/849”

loi préventive anti-blanchiment du 18 septembre 2017⁶⁴⁴, mais également toute entité relevant des catégories professionnelles visées à l'article 2 de la directive 2015/849, établie dans l'Espace économique européen ou dans un pays tiers. On ne saurait, en effet, tolérer qu'un professionnel étranger qui prête son concours à des opérations de blanchiment commises sur le territoire belge ne subirait pas l'aggravation de peine prévue au seul motif qu'il ne s'agit pas d'une entité assujettie soumise au dispositif préventif belge de lutte contre le blanchiment de capitaux.

Ces professionnels disposent d'une expertise particulière en matière de lutte contre le blanchiment de capitaux. La circonstance qu'un professionnel mette cette expertise au service d'opérations de blanchiment justifie l'application d'une peine plus élevée.

La proposition de directive initiale de la Commission envisageait également comme circonstance aggravante le fait d'avoir une relation contractuelle avec une entité assujettie. Il est apparu dans l'exposé des motifs qu'il s'agissait d'une relation professionnelle, faisant ainsi double emploi avec la circonstance aggravante susmentionnée au point (3). C'est pourquoi elle n'a pas été retenue dans la directive finalement adoptée.

(4) de la circonstance que l'infraction a été commise dans le cadre d'une organisation criminelle;

Il s'agit de l'anticipation de la première circonstance aggravante prévue à l'article 6 (a) de la directive du Parlement européen et du Conseil visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal⁶⁴⁵.

CHAPITRE 2

Les infractions relatives à la dégradation et à la destruction des biens

Le présent chapitre couvre plusieurs sections:

— section 1re: les infractions faisant naître un risque social;

⁶⁴⁴ La loi du 18 septembre 2017 relative à la prévention du blanchiment de capitaux et du financement du terrorisme et à la limitation de l'utilisation des espèces (*Moniteur belge* du 6 octobre 2017), entrée en vigueur le 16 octobre 2017, transpose en droit belge la directive 2015/849.

⁶⁴⁵ L'article 6 (a) enjoint aux États membres de considérer comme circonstance aggravante le fait que "l'infraction a été commise dans le cadre d'une organisation criminelle au sens de la décision-cadre 2008/841".

5, §§ 1 et 4 van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld⁶⁴⁴, maar eveneens elke relevante entiteit van de professionele categorieën zoals gevisieerd in artikel 2 van de Richtlijn 2015/849, gevestigd in de Europese Economische Ruimte of een derde land. Men kan inderdaad niet aanvaarden dat een buitenlandse professioneel die zijn medewerking verleent aan witwaspraktijken op Belgisch grondgebied niet onderworpen zou worden aan de strafverzwaring louter omdat het hier niet om een meldingsplichtige entiteit gaat volgens het Belgisch beleid ter bestrijding van het witwassen van gelden.

Deze professionelen beschikken over een bijzondere expertise aangaande de bestrijding van het witwassen van geld. De omstandigheid waarin een professioneel deze expertise ten dienste stelt aan witwaspraktijken, rechtvaardigt een hogere straf.

In het oorspronkelijke voorstel van Richtlijn van de Commissie werd ook het feit een contractuele relatie te hebben met een meldingsplichtige entiteit als verzwarende omstandigheid beoogd. Uit de toelichting bleek dat men hiermee een professionele relatie beoogde, waardoor er een overlap is met de hoger bedoelde verzwarende omstandigheid onder (3). In de uiteindelijk aangenomen Richtlijn werd deze dan ook niet weerhouden.

(4) de omstandigheid waarin het misdrijf werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie;

Het gaat om de toepassing van de eerste verzwarende omstandigheid voorzien door artikel 6 (a) de Richtlijn van het Europees parlement en de Raad ter strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld⁶⁴⁵.

HOOFDSTUK 2

Misdrijven m.b.t. de beschadiging en vernieling van goederen

Dit hoofdstuk overkoepelt een aantal afdelingen:

— afdeling 1: misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan;

⁶⁴⁴ Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (*Belgisch Staatsblad* van 6 oktober 2017), in werking getreden op 16 oktober 2017, omgezet in Belgisch recht door de Richtlijn 2015/849.

⁶⁴⁵ Dit artikel 6 (a) vraagt de lidstaten ervoor te zorgen dat de hierna genoemde omstandigheid wordt beschouwd als verzwarende omstandigheid: "het delict werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie in de zin van Kaderbesluit 2008/841".

- section 2: le vandalisme;
- section 3: disposition commune.

Section 1re

*Les infractions faisant naître un risque sociétal
(incendie et le fait de causer une explosion ou
une inondation)*

Cette section englobe les articles 510 à 520 du Code pénal (incendie) et les articles 547 à 550 du Code pénal (destructions et dommages causés par les inondations) du titre IX “Les crimes et les délits contre les propriétés” – chapitre III “Destructions, dégradations, dommages”, sections 1re et IX.

Dans la situation actuelle, l’incendie, aussi bien volontaire qu’involontaire, est visé.

S’agissant de l’incendie volontaire, on distingue l’incendie des (a) édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, voitures, wagons, aéronefs ou autres ouvrages d’art, constructions ou véhicules à moteur, si l’auteur a dû présumer qu’il s’y trouvait des personnes (art. 510 du Code pénal); (b) édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, voitures, wagons, aéronefs ou autres ouvrages d’art, constructions ou véhicules à moteur, si l’auteur a dû présumer qu’il ne s’y trouvait aucune personne, et de certains produits de la terre (art. 511, alinéa 1er, du Code pénal); (c) biens mobiliers (art. 512, alinéa 1er, du Code pénal), (d) propriétés et biens mobiliers personnels (art. 511, alinéa 2, du Code pénal et art. 512, alinéa 2, du Code pénal); (e) l’incendie qui se répand (art. 516 et 517 du Code pénal).

L’article 520 du Code pénal assimile l’incendie volontaire à la destruction par l’effet d’une explosion des lieux et des objets énumérés à l’article 510 du Code pénal.

L’incendie involontaire englobe dans l’article 519 du Code pénal plusieurs causes: (a) par la vétusté ou le défaut de réparation ou de nettoyage des fours, cheminées, forges, maisons ou usines à proximité; (b) par des feux allumés dans les champs, à moins de 100 mètres des maisons, édifices, forêts, bruyères, bois, vergers, plantations, haies, meules, tas de grains, pailles, foin, fourrages ou de tout autre dépôt de matières combustibles; (c) par des feux ou lumières portés ou laissés

- afdeling 2: vandalisme;
- afdeling 3: gemeenschappelijke bepaling.

Afdeling 1

*Misdrijven die een maatschappelijk gevaar
doen ontstaan (brandstichting, veroorzaken
van een ontploffing of een overstroming)*

Deze afdeling overkoepelt de artikelen 510 t.e.m. 520 van het Strafwetboek (brandstichting) en de artikelen 547 t.e.m. 550 van het Strafwetboek (vernieling en schade door overstroming veroorzaakt) van titel IX “Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen” – hoofdstuk III, “Vernieling, beschadiging, aanrichting van schade”, afdeling I en IX.

In de huidige stand van zaken wordt zowel de opzettelijke als de onopzettelijke brandstichting geviséerd.

M.b.t. de opzettelijke brandstichting onderscheidt men de brandstichting van (a) gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, rijtuigen, wagons, vliegtuigen of andere kunstwerken, bouwwerken of motorvoertuigen indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar personen bevonden (art. 510 van het Strafwetboek); (b) gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, rijtuigen, wagons, vliegtuigen of andere kunstwerken, bouwwerken of motorvoertuigen indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar geen personen bevonden en van sommige grondproducten (art. 511, eerste lid van het Strafwetboek); (c) roerende goederen (art. 512, eerste lid van het Strafwetboek), (d) eigen eigendommen en roerende goederen (art. 511, tweede lid en art. 512, tweede lid van het Strafwetboek); (e) brand die overslaat (art. 516 en 517 van het Strafwetboek).

Artikel 520 van het Strafwetboek stelt met opzettelijke brandstichting gelijk de vernieling door het veroorzaken van een ontploffing van de plaatsen en voorwerpen die opgesomd zijn in artikel 510 van het Strafwetboek.

De onopzettelijke variant overkoepelt in artikel 519 van het Strafwetboek een aantal oorzaken van brand: (a) door ouderdom of gebrek aan herstelling of reiniging van nabijgelegen ovens, schoorstenen, smederijen, huizen of fabrieken; (b) door het aansteken van vuren op het veld op minder dan 100m afstand van huizen, gebouwen, wouden, heiden, bossen, boomgaarden, beplanting, hagen, mijten, tassen, graan, stro, hooi, voeder of enige ander stapel brandbare stoffen; (c) door

sans précaution suffisante; (d) par des pièces d'artifice allumées ou tirées sans précaution suffisante.

Par ailleurs, il est prévu plusieurs circonstances aggravantes: lorsque l'infraction a été commise pendant la nuit (art. 513 du Code pénal); lorsque l'incendie a causé des blessures ou la mort de plusieurs personnes (art. 518 du Code pénal) et lorsqu'il existe un mobile discriminatoire (art. 514*bis* du Code pénal).

Les niveaux de peine prévus des articles de base sont divers: niveau 1 (art. 519 du Code pénal), niveau 2 (art. 512, alinéa 2, du Code pénal), niveau 3 (art. 511, alinéa 2; art. 512, alinéa 1er, du Code pénal), niveau 4 (art. 511 du Code pénal) et niveau 5 (art. 510 du Code pénal).

La réglementation en place ne répond pas aux prémisses "précision, cohérence et simplicité".

Ainsi, que ce soit en France (art. 322-5 et 322-6 C.P.), aux Pays-Bas (art. 157 et 158 du Code pénal) ou en Suisse (art. 221 et 222 C.P.), l'article de base relatif à l'incendie n'établit pas de distinction entre les types de bien. Contrairement au vandalisme (voir section 2) où l'élément matériel concerne un bien quelconque appartenant à autrui, l'incendie d'un bien personnel comme celui d'un bien d'autrui doit rester punissable (c'est aussi le cas aux Pays-Bas), en raison du caractère potentiellement dangereux du comportement pour la société. La notion de "bien quelconque" vise, autrement dit, aussi bien le bien personnel que le bien d'autrui.

Concernant l'incendie volontaire, un dol général est requis actuellement, contrairement aux articles 511, alinéa 2, et 512, alinéa 2, du Code pénal qui font mention d'une intention méchante ou frauduleuse. Dans le projet de loi, il est décidé d'opter pour un dol général.

Cependant, il faut que l'incendie ait causé des dommages. Peu importe que le feu n'ait causé que des dommages partiels.⁶⁴⁶ Pour des raisons de précision, il est recommandé d'indiquer qu'un dommage doit avoir été causé. Puisque l'incendie est une infraction qui fait (peut faire) naître un risque social, il doit aussi – comme c'est le cas en Suisse⁶⁴⁷ – être inclus dans la définition de l'infraction et mis sur un pied d'égalité avec le critère du dommage.

⁶⁴⁶ Cass. 24 octobre 1892, *Pas.* 1893, I, 5; Anvers 30 janvier 1986, *RW* 1985-86, 2345 avec note de M. DE SWAEF.

⁶⁴⁷ Il est mentionné aux art. 221 et 222 C.P.: "aura ainsi porté préjudice à autrui ou fait naître un danger collectif".

vuur of licht te dragen of te laten staan zonder voldoende voorzorg; (d) door vuurwerk aan of af te steken zonder voldoende voorzorg.

Daarnaast is er voorzien in een aantal verzwarende omstandigheden: wanneer het misdrijf bij nacht werd gepleegd (art. 513 van het Strafwetboek); wanneer de brand verwondingen of de dood van meerdere personen heeft veroorzaakt (art. 518 van het Strafwetboek) en de discriminerende drijfveer (art. 514*bis* van het Strafwetboek).

De voorziene strafmaten van de basisartikelen zijn uiteenlopend: niveau 1 (art. 519 van het Strafwetboek), niveau 2 (art. 512, tweede lid van het Strafwetboek), niveau 3 (art. 511, tweede lid; art. 512, eerste lid van het Strafwetboek), niveau 4 (art. 511 van het Strafwetboek) en niveau 5 (art. 510 van het Strafwetboek).

De vooropgestelde regeling beantwoordt niet aan de premissen van "accuraat, coherent en eenvoudig".

Zo wordt er zowel in Frankrijk (art. 322-5 en 322-6 C.P.), Nederland (art. 157 en 158 Sr.) als in Zwitserland (art. 221 en 222 C.P.) in het basisartikel m.b.t. brandstichting geen onderscheid gemaakt qua type goed. In tegenstelling tot vandalisme (zie afdeling 2) waar het materieel bestanddeel betrekking heeft op enig goed dat aan een ander toebehoort, moet – omwille van de mogelijke maatschappelijke gevaarlijkheid van de gedraging – zowel de brandstichting van eigen als van andermans goed strafbaar blijven (dit is ook zo in Nederland). De notie "enig goed" doelt m.a.w. zowel op eigen als op andermans goed.

M.b.t. de opzettelijke brandstichting is er thans een algemeen opzet vereist, in tegenstelling tot de artikelen 511, tweede lid en 512, tweede lid van het Strafwetboek waar er sprake is van een kwaad of een bedrieglijk opzet. In het wetsontwerp wordt geopteerd voor een algemeen opzet.

Het is wel vereist dat de brandstichting schade heeft veroorzaakt. Het maakt hierbij niet uit of het vuur maar gedeeltelijk schade heeft veroorzaakt.⁶⁴⁶ Omwille van de accuraatheid strekt het tot aanbeveling te vermelden dat schade moet worden veroorzaakt. Omdat brandstichting een misdrijf is dat een maatschappelijk gevaar doet (kan doen) ontstaan, moet dit – zoals dit in Zwitserland⁶⁴⁷ gebeurt – ook in de delictomschrijving worden vernoemd en op voet van gelijkheid komen te staan met het schadecriterium.

⁶⁴⁶ Cass. 24 oktober 1892, *Pas.* 1893, I, 5; Antwerpen 30 januari 1986, *RW* 1985-86, 2345 met noot M. DE SWAEF.

⁶⁴⁷ Art. 221 en 222 C.P. maken gewag van "aura ainsi porté préjudice à autrui ou fait naître un danger collectif".

Ceci nous amène à la définition suivante:

“L’incendie consiste à, délibérément, mettre le feu à un bien quelconque, causant un dommage à autrui ou faisant naître un danger sociétal.”

Est assimilé à l’incendie le fait de mettre le feu à un bien quelconque, placé de manière à le communiquer au bien que l’on veut détruire. Ceci a trait à la transposition de l’article 516 actuel du Code pénal. La transposition de l’article 517 du Code pénal⁶⁴⁸ n’est pas nécessaire étant donné que, dans la nouvelle réglementation, l’acte de vandalisme est puni d’une peine de départ qui n’est pas plus élevée que l’incendie.

La peine de départ qui a été décidée est une peine de niveau 2. Néanmoins, il convient de faire ici une distinction. Pour rester dans la systématique du vandalisme (cf. *infra*), le critère sur lequel on peut s’appuyer est celui des dommages graves. Ici aussi, la Suisse est la source d’inspiration. L’interprétation du critère des dommages graves est laissée à l’appréciation souveraine du juge pénal. Il convient de souligner que dans l’actuel article 512, alinéa 1er, du Code pénal relatif à l’incendie, il est aussi mis en avant que “l’acte est de nature à occasionner à autrui un préjudice sérieux”. Lorsqu’il est question d’un incendie causant des dommages graves, cette circonstance constituant un élément aggravant, une peine de niveau 3 s’applique.

Les actuels articles 510-511 du Code pénal visent l’incendie des “édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, voitures, wagons, aéronefs ou autres ouvrages d’art, constructions ou véhicules à moteur, forêts, bois, taillis ou récoltes sur pied”. Il est prévu une peine de réclusion de dix à quinze ans. Si l’auteur a dû présumer qu’il s’y trouvait une ou plusieurs personnes au moment de l’incendie, la peine est la réclusion de quinze à vingt ans. Toutefois, l’article 510 du Code pénal ne fait pas mention de “forêts, bois, taillis ou récoltes sur pied”.

En premier lieu, il y a lieu de moderniser la terminologie. La *ratio legis* est que le législateur estime nécessaire d’attribuer un statut de protection particulier à certains biens. Les biens visés à l’article 510 du Code pénal peuvent être regroupés sous la dénomination “infrastructure sociétale, ou un moyen de transport”. La

⁶⁴⁸ L’art. 517 du Code pénal dispose: “Lorsque le feu sera communiqué de l’objet que le coupable voulait brûler à un autre objet dont la destruction emporte une peine plus forte, cette dernière peine sera prononcée, si les deux choses étaient placées de manière que l’incendie a dû nécessairement se communiquer de l’une à l’autre”.

Dit brengt ons tot de volgende omschrijving:

“Brandstichting is het opzettelijk stichten van brand op enig goed waardoor schade aan een ander wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat.”

Met brandstichting wordt gelijkgesteld het in brand steken van enig goed, zodanig geplaatst dat de brand zal overslaan op het goed dat men wil vernielen. Dit betreft de omzetting van het huidige artikel 516 van het Strafwetboek. De vertaling van artikel 517 van het Strafwetboek⁶⁴⁸ is niet nodig aangezien de daad van vandalisme in de nieuwe regeling als uitgangsstraf geen hogere straf kent dan brandstichting.

Als uitgangsstraf wordt geopteerd voor een straf van niveau 2. Niettemin moet er worden gedifferentieerd. Om in de systematiek te blijven van vandalisme (cf. *infra*) kan als maatstaf gesteund worden op het criterium van de ernstige schade. Ook hier is Zwitserland de inspiratiebron. De invulling van het criterium van de ernstige schade wordt overgelaten aan de soevereine beoordelingsvrijheid van de strafrechter. Het dient te worden benadrukt dat in het huidige artikel 512, eerste lid van het Strafwetboek m.b.t. de brandstichting ook al naar voren wordt geschoven dat de “daad aan een ander ernstig nadeel kan berokkenen”. Wanneer er sprake is van brandstichting met ernstige schade tot gevolg als verzwarend bestanddeel geldt er een straf van niveau 3.

De huidige artikelen 510-511 van het Strafwetboek viseren de brandstichting van “gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, rijtuigen, wagons, vliegtuigen of andere kunstwerken, bouwwerken of motorvoertuigen, wouden, bossen, schaarhout of vruchten te velde”. Er wordt een straf vooropgesteld van tien tot vijftien jaar opsluiting. Indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden, is de straf vijftien tot twintig jaar opsluiting. In het artikel 510 van het Strafwetboek wordt evenwel geen gewag gemaakt van “wouden, bossen, schaarhout of vruchten te velde”.

Vooreerst moet de terminologie worden gemoderniseerd. De *ratio legis* is dat de wetgever het nodig acht aan bepaalde goederen een bijzonder beschermingsstatuut te geven. De goederen geïndiceerd in het artikel 510 van het Strafwetboek kunnen worden ondergebracht onder de noemer “maatschappelijke infrastructuur of een

⁶⁴⁸ Art. 517 Sw. bepaalt: “Wanneer de brand overslaat van de zaak die de schuldige wilde verbranden, op een andere zaak waarvan de vernieling strafbaar is met een zwaardere straf, wordt deze uitgesproken, indien de twee zaken zodanig geplaatst waren dat de brand noodzakelijk van de ene op de andere moest overslaan”.

notion de moyen de transport a une portée générale. Les moyens de transport non motorisés tombent par conséquent également dans le champ d'application de la disposition. La notion d'“édifice” peut néanmoins couvrir diverses réalités et ne concerne pas nécessairement une “infrastructure sociétale”; c'est pourquoi il est approprié de conserver la notion d'“édifice”. À l'exception des articles 510-511 du Code pénal, il est justifié de viser également l'infrastructure de transport public d'une façon générale compte tenu des dommages potentiels causés à la mobilité publique. Les termes “infrastructure sociétale” doivent donc inclure également l'infrastructure de transport public. Par conséquent, les trains, tramways, métros, bus et les abris de train, de tram ou de bus peuvent entrer dans le champ d'application. La notion d'“infrastructure sociétale” comprend également, par exemple, les biens mobiliers et immobiliers dont l'usage est réservé à l'exercice de l'autorité publique comme par exemple une véhicule de police ou un camion de pompiers, une antenne de police, un commissariat de la zone de police, ... Il comprend également par exemple les infrastructures de plaine de jeu publique. En outre, l'article 511 du Code pénal fait mention de “forêts, bois, taillis ou récoltes sur pied”. Cette terminologie doit être plus précise. Le législateur souhaite attribuer un statut de protection particulier aux bois, aux zones naturelles (à interpréter de manière large (bois, forêts, parcs, etc.) et dans le sens littéral du terme, abstraction faite d'un agrément ou d'une autorisation quelconque), aux vergers et aux champs cultivés. Les taillis ou récoltes sur pied (à moins qu'ils puissent être inclus dans la dénomination de verger ou de champ cultivé) ne seront plus mentionnés.

Dans son avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 71), le Conseil d'État demande de préciser ce qu'il faut entendre par zones naturelles. Ce concept, qui a apparemment une portée qui peut différer de son utilisation dans d'autres dispositions réglementaires, gagne à être clarifié plus en détail, tout en évitant les chevauchements avec les autres biens d'intérêt particulier énumérés.

Pour répondre à cette observation, il peut être précisé ce qui suit. Les réserves naturelles sont des zones où la nature est la fonction principale. Il s'agit de zones dont la gestion est axée sur la restauration, le développement et le maintien de la biodiversité. Un espace naturel peut être reconnu comme réserve naturelle. Les forêts au sens du décret forestier du 13 juin 1990 sont des territoires dont les arbres et la végétation ligneuse et arbustive constituent l'élément principal, auxquels appartiennent une faune et une flore distinctes et qui remplissent une ou plusieurs fonctions.

vervoermiddel”. De notie vervoermiddel heeft een algemene draagwijdte. Ook niet-gemotoriseerde vervoermiddelen vallen dus onder het toepassingsgebied van die bepaling. De notie “gebouw” kan echter verschillende ladingen dekken en heeft niet noodzakelijk betrekking op “maatschappelijke infrastructuur”; vandaar is het aangewezen de notie “gebouw” te behouden. Anders dan in de artikelen 510-511 van het Strafwetboek valt het te rechtvaardigen ook openbare vervoerinfrastructuur in algemene termen te viseren gelet op de mogelijke schade die het maatschappelijk verkeer kan ondervinden. Onder de term maatschappelijke infrastructuur moet dan ook openbaar vervoerinfrastructuur worden begrepen. Daarom kunnen treinen, trams, metro's, bussen en trein-, tram- of bushokjes in het toepassingsgebied worden opgenomen. Het begrip “maatschappelijke infrastructuur” omvat bijvoorbeeld ook roerende en onroerende goederen waarvan het gebruik is voorbehouden aan de uitoefening van het openbaar gezag, zoals een politievoertuig of een brandweerauto, een politiebureau, een politiepost van de politiezone, ... Ook infrastructuur van openbare speelpleinen valt er bijvoorbeeld onder. In het artikel 511 van het Strafwetboek wordt bovendien gewag gemaakt van “wouden, bossen, schaarhout of vruchten te velde”. Deze terminologie moet accurater worden gemaakt. De wetgever wenst een bijzonder beschermingsstatuut te geven aan bossen, natuurgebieden (ruim te interpreteren (bossen, wouden, parken, ...), alsook in de letterlijke betekenis van het woord zonder afhankelijk te zijn van enige erkenning of vergunning), boomgaarden en akkers. Schaarhout of vruchten te velde (tenzij dit onder de noemer boomgaard of akker kan worden begrepen) worden niet langer vernoemd.

In zijn advies (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 71) heeft de Raad van State gevraagd om de definitie van natuurgebieden te verduidelijken. Dit begrip, dat blijkbaar een draagwijdte heeft die kan afwijken van het gebruik ervan in andere regelgevende voorschriften, wordt het best nader verduidelijkt, waarbij tevens de overlap met de overige opgesomde goederen met bijzonder belang dient te worden vermeden.

In reactie op deze opmerking kunnen de volgende preciseringen worden gemaakt. Natuurgebieden zijn gebieden waar de natuur de hoofdfunctie is. Het zijn gebieden die gericht zijn op het beheer in functie van herstel, ontwikkeling en instandhouding van de biodiversiteit. Een natuurgebied kan erkend zijn als natuurreservaat. De bossen overeenkomstig het bosdecreet van 13 juni 1990 zijn grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen.

L'élément aggravant concerne donc l'incendie d'un bien d'une importance particulière.

L'incendie d'un bien d'une importance particulière est l'incendie d'un édifice, d'une infrastructure sociétale, d'un moyen de transport, d'un ou plusieurs arbres, d'un bois, d'une zone naturelle, d'un verger ou d'un champ cultivé. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3. Si l'infraction a entraîné des dommages graves, elle est punie d'une peine de niveau 4.

L'incendie, lorsque l'auteur a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes au moment de l'incendie, sera puni d'une peine de niveau 5. La transposition de l'article 510 du Code pénal impliquerait que seuls les biens d'une importance particulière soient visés. Cette distinction ne se justifie plus. Ainsi le fait de viser un édifice ou celui de viser une tente sont mis sur un pied d'égalité lorsque l'auteur a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes au moment de l'incendie.

Si l'incendie, commis ou non sur un bien d'une importance particulière, a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort sans que l'auteur n'ait eu l'intention de tuer, la peine sera relevée d'un niveau sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 ne puisse être infligée. Ceci a trait à la transposition de l'article 518 du Code pénal. Une transposition pure et simple est néanmoins impossible vu la systématique adoptée par le projet de loi. L'atteinte à l'intégrité du troisième degré est placée sur un pied d'égalité avec la mort, vu l'énorme impact que des brûlures graves peuvent avoir sur la victime.

Si l'incendie est commis pendant la nuit, qu'il soit commis ou non sur un bien d'une importance particulière, la peine indiquée aux articles précédents sera relevée d'un niveau sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 ne puisse être imposée. Ceci concerne la transposition de l'article 513 actuel du Code pénal.

Il est prévu que l'on ne puisse pas dépasser le niveau 6. Ceci signifie que la peine maximale privative de liberté en cas d'incendie est un emprisonnement de 20 ans. Il convient de souligner que l'incendie visé à l'article 513, alinéa 2, du Code pénal peut faire l'objet d'une correctionnalisation lorsque la peine dépasse la réclusion de vingt ans (art. 2 de la loi du 4 octobre 1867), et par conséquent la peine maximale est également un emprisonnement de vingt ans.

Het verzwarend bestanddeel heeft dan betrekking op de brandstichting van een goed met een bijzonder belang.

Brandstichting van een goed met een bijzonder belang is de brandstichting van een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, een vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3. Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 4.

Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden, wordt bestraft met een straf van niveau 5. De omzetting van het artikel 510 van het Strafwetboek zou impliceren dat alleen goederen met een bijzonder belang worden geviséerd. Dit onderscheid valt niet langer meer te verantwoorden. Zo is de hypothese dat een gebouw dan wel een tent worden geviséerd op voet van gelijkheid te plaatsen indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden.

Indien de brandstichting, al dan niet gepleegd op een goed met een bijzonder belang, een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg heeft zonder dat de dader het oogmerk had te doden, wordt de straf met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd. Dit betreft de omzetting van het artikel 518 van het Strafwetboek. Een eenvoudige omzetting is echter onmogelijk gelet op de systematiek van het wetsontwerp. De integriteitsaantasting van de derde graad wordt op voet van gelijkheid geplaatst met de dood, gelet op de enorme impact die ernstige brandwonden op het slachtoffer kunnen hebben.

Indien de brandstichting bij nacht is gepleegd, al dan niet gepleegd op een goed met een bijzonder belang, wordt de straf in de vorige artikelen vermeld met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd. Dit betreft de omzetting van het huidige artikel 513 van het Strafwetboek.

Er wordt vooropgesteld dat boven niveau 6 niet kan worden geklommen. Dit betekent dat de maximum vrijheidsstraf bij brandstichting 20 jaar gevangenisstraf is. Het moet worden benadrukt dat de brandstichting bedoeld in artikel 513, tweede lid van het Strafwetboek vatbaar is voor correctionalisering al gaat de straf de twintig jaar opsluiting te boven (art. 2 wet 4 oktober 1867), waardoor de maximumstraf ook twintig jaar gevangenisstraf is.

Plusieurs facteurs aggravants sont aussi énumérées, car il convient d'être cohérent par rapport au vandalisme (cf. *infra*). Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci pour une infraction décrite dans cette section, le juge tient compte en particulier du fait que:

1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire (cf. art. 514*bis* du Code pénal);

2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité;

3° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus;

4° la victime est une personne ayant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de cette fonction.

L'article 514 du Code pénal relatif à la tentative punissable ne doit pas être repris vu la disposition générale dans l'article 9 du Livre Ier du projet de loi. Ceci vaut également pour l'article 515 du Code pénal relatif à l'interdiction de certains droits civils et politiques (cf. art. 56 du Livre Ier du projet de loi).

Tout comme en France, aux Pays-Bas et en Suisse, l'incendie involontaire doit rester punissable. Il peut être justifié, après l'analyse de droit comparé, d'élargir le champ d'application *ratione materiae* et de ne pas réduire les causes à une liste limitative. Notons bien que l'élément moral requiert désormais un défaut grave de précaution ou de prévoyance (art. 7 du projet de Livre I). Concernant le degré de la peine, il est décidé d'opter pour une peine de niveau 1. Ce niveau correspond à la transposition de l'article 519 actuel du Code pénal. Cette peine est également cohérente avec l'infraction d'atteinte à l'intégrité physique ou psychique par un défaut grave de précaution ou de prévoyance (article 202). Si l'incendie provoqué par un défaut grave de précaution ou de prévoyance a entraîné une atteinte à l'intégrité physique ou psychique, ou la mort, il y aura un concours avec l'infraction de l'article 202 ou 203.

Outre l'incendie, le fait de provoquer une explosion et celui de causer une inondation doivent également être considérées comme des infractions qui font naître un risque social.

Le fait de provoquer une explosion est actuellement prévu à l'article 520 du Code pénal. La disposition vise tant le fait de provoquer volontairement que celui de

Ook worden er een aantal verzwarende factoren geïncorporiseerd. Het is aangewezen hierbij coherent te zijn met vandalisme (cf. *infra*). Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer (cf. art. 514*bis* van het Strafwetboek);

2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is;

3° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd;

4° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Het artikel 514 van het Strafwetboek m.b.t. de strafbare poging moet niet worden hernomen gelet op de algemene bepaling in het artikel 9 Boek I van het wetsontwerp. Dit geldt ook voor het artikel 515 van het Strafwetboek. m.b.t. de ontzetting uit bepaalde burgerlijke en politieke rechten (cf. art. 56 van Boek I het wetsontwerp).

Net zoals in Frankrijk, Nederland en Zwitserland moet de onopzettelijke brandstichting strafbaar blijven. Het kan worden gerechtvaardigd na de rechtsvergelijkende analyse het toepassingsgebied *ratione materiae* te verruimen en niet te verengen tot limitatief opgesomde oorzaken. Merk hierbij wel op dat het moreel bestanddeel voortaan gewag maakt van een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid (art. 7 van het ontwerp van Boek I). Voor de strafmaat wordt er geopteerd voor een straf van niveau 1. Dit niveau stemt overeen met de omzetting van het huidige artikel 519 van het Strafwetboek. Deze straf is ook coherent met het misdrijf van aantasting van de fysieke of psychische integriteit door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid (artikel 202). Heeft het veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid een aantasting van de fysieke of psychische integriteit of de dood tot gevolg gehad zal er een samenloopsituatie zijn met het artikel 202 of 203.

Naast de brandstichting zijn ook het veroorzaken van een ontploffing of van een overstroming te beschouwen als misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan.

Het veroorzaken van een ontploffing is thans voorzien in het artikel 520 van het Strafwetboek. Zowel het opzettelijk als het onopzettelijk veroorzaken van

provoquer involontairement une explosion.⁶⁴⁹ Ceci doit être maintenu. Notons que, selon le projet de loi, l'élément moral dans le cas d'un agissement involontaire est le défaut grave de précaution et de prévoyance. À l'article 520 du Code pénal, le champ d'application *ratione materiae* est toutefois limité. Il est justifié d'élargir le champ d'application en suivant l'exemple des Pays-Bas, où les articles 157-158 du Code pénal visent autant les personnes qui mettent le feu (in)volontairement que les personnes qui provoquent (in)volontairement une explosion ou une inondation.

La destruction par explosion consiste à, soit délibérément, soit par défaut grave de précaution ou de prévoyance, provoquer, une explosion causant des dommages ou faisant naître un risque social. Il est décidé de renvoyer, par analogie à l'incendie, au critère de "causant un dommage ou faisant naître un danger social". Cette infraction sera punie d'une peine telle que fixée aux articles 2 à 7 inclus si l'infraction est commise délibérément et en connaissance de cause. Cette infraction sera punie d'une peine de niveau 1 si l'infraction est commise par défaut grave de précaution ou de prévoyance.

La même *ratio legis* s'applique à l'incrimination de la destruction par inondation. Il s'agit d'une nouvelle incrimination qui se substitue aux articles 547 à 550 du Code pénal, qui sont obsolètes. La destruction par inondation consiste à, soit délibérément, soit par défaut grave de précaution ou de prévoyance, provoquer une inondation causant des dommages ou faisant naître un risque social. Cette infraction sera punie d'une peine telle que visée aux articles 504 à 510 si l'infraction est commise délibérément. Cette infraction sera punie d'une peine de niveau 1 si l'infraction est commise par défaut grave de précaution ou de prévoyance.

Section 2

Le vandalisme

La majorité des dispositions se retrouvent dans le titre IX "Les crimes et les délits contre les propriétés" – chapitre III "Destructions, dégradations, dommages", section II à section VIII. Par ailleurs, il y a deux autres infractions (art. 559, 1°, du Code pénal et art. 563, 1°, du Code pénal) qui concernent la dégradation ou la destruction de certains biens.

⁶⁴⁹ A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", dans *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Bruxelles, Larcier, 2016, 803.

een ontploffing worden gevisieerd.⁶⁴⁹ Dit moet worden behouden. Merk wel op dat het moreel bestanddeel bij de onopzettelijke variant volgens het wetsontwerp het ernstig gebrek aan voorzorg en voorzichtigheid is. Het toepassingsgebied *ratione materiae* is in het artikel 520 van het Strafwetboek evenwel beperkt. Het valt te rechtvaardigen het toepassingsgebied te verruimen naar Nederlands voorbeeld, waar in de artikelen 157-158 Sr. zowel diegene wordt gevisieerd die (on)opzettelijk brand sticht, als hij die (on)opzettelijk een ontploffing of een overstroming teweegbrengt.

Vernieling door ontploffing is het opzettelijk of het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid veroorzaken van een ontploffing waardoor schade wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat. Er wordt geopteerd om naar analogie met de brandstichting te refereren aan de maatstaf van "veroorzaken van schade of het ontstaan van een maatschappelijk gevaar". Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in de artikelen 2 tot en met 7 indien het misdrijf opzettelijk wordt gepleegd. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1 indien het misdrijf wordt gepleegd door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid.

Dezelfde *ratio legis* speelt voor de strafbaarstelling van vernieling door overstroming. Dit is een nieuwe strafbaarstelling die in de plaats komt van de verouderde artikelen 547 t.e.m. 550 van het Strafwetboek. Vernieling door overstroming is het opzettelijk of het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid veroorzaken van een overstroming waardoor schade wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in de artikelen 504 tot en met 510 indien het misdrijf opzettelijk wordt gepleegd. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1 indien het misdrijf wordt gepleegd door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid.

Afdeling 2

Vandalisme

Het gros van de bepalingen is terug te vinden in titel IX "Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen" – hoofdstuk III, "Vernieling, beschadiging, aanrichting van schade", afdeling II t.e.m. afdeling VIII. Daarnaast zijn er nog twee overtredingen (art. 559, 1° van het Strafwetboek en art. 563, 1° van het Strafwetboek) die betrekking hebben op de beschadiging of vernieling van bepaalde goederen.

⁶⁴⁹ A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", in *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Brussel, Larcier, 2016, 803.

Aujourd'hui, on vise un amalgame de comportements. Ainsi, une distinction est faite selon la nature du bien concerné, mais il n'y a pas de principe directeur clair. Parfois l'énumération est la technique suivie (par ex. art. 521, 526, 535, 536, 545 et 563, 2°, du Code pénal), parfois c'est l'indication générale de biens mobiliers et immobiliers qui est utilisée, et lesdits biens sont mis sur un pied d'égalité en termes de répression (par ex. art. 534*bis* du Code pénal); parfois encore, une distinction explicite est opérée entre les propriétés immobilières (art. 534*ter* du Code pénal) et les propriétés mobilières (art. 528, 559, 1°, du Code pénal).

Une distinction est également opérée selon le *modus operandi* ou le résultat atteint. Le législateur tente de les distinguer clairement en définissant l'élément matériel. Il y a ici aussi un manque évident de cohérence sur ce point. L'élément matériel est défini de diverses manières. Ainsi, il est fait mention de dégâts (art. 526, 528, 530, 533, 534*ter*, 559, 1°, 563 du Code pénal), de destruction (art. 521, 523, 526, 528, 530, 533, 537, 545, 559, 1°, du Code pénal), de mise hors d'usage (art. 521, 536 du Code pénal), d'abattement (art. 526 du Code pénal), de mutilation (art. 526, 537 du Code pénal), d'anéantissement (art. 526 du Code pénal), de coupure (art. 534 du Code pénal), de la réalisation de graffitis (art. 534*bis* du Code pénal), de coupe (art. 535 du Code pénal), de dévastation (art. 535 du Code pénal), de rupture (art. 536 du Code pénal), de taille (art. 545 du Code pénal) et d'arrachage (art. 545 du Code pénal). Pourtant, on ne perçoit pas toujours clairement ce qu'il faut inclure dans les différents comportements. En outre, la jurisprudence n'est pas toujours univoque.⁶⁵⁰ Il n'y a pas non plus de logique claire s'agissant de l'élément moral. Ceci n'améliore pas la sécurité juridique. À cela s'ajoute le constat que la terminologie utilisée est souvent obsolète (par ex. art. 521, 535, 536, du Code pénal).⁶⁵¹

Vandaag wordt een amalgaam van gedragingen geïmagineerd. Zo wordt er gedifferentieerd naargelang de aard van het betrokken goed zonder dat er een duidelijke rode draad is. Soms wordt de opsommingstechniek gehanteerd (bijvoorbeeld art. 521, 526, 535, 536, 545 en 563, 2° van het Strafwetboek), soms wordt er algemeen gewezen op onroerende en onroerende goederen en worden deze op het vlak van bestraffing op voet van gelijkheid geplaatst (bijvoorbeeld art. 534*bis* van het Strafwetboek) en soms wordt er een uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tussen onroerende (art. 534*ter* van het Strafwetboek) en roerende eigendommen (art. 528, 559, 1° van het Strafwetboek).

Ook wordt er gedifferentieerd naargelang de *modus operandi* of het bereikte resultaat. Dit tracht de wetgever duidelijk te maken door de omschrijving van het materieel bestanddeel. Ook hier is coherentie ver zoek. Het materieel bestanddeel wordt uiteenlopend gedefinieerd. Zo wordt er gewag gemaakt van beschadigen (art. 526, 528, 530, 533, 534*ter*, 559, 1°, 563 van het Strafwetboek), vernielen (art. 521, 523, 526, 528, 530, 533, 537, 545, 559, 1° van het Strafwetboek), onbruikbaar maken (art. 521, 536 van het Strafwetboek), neerhalen (art. 526 van het Strafwetboek), verminken (art. 526, 537 van het Strafwetboek), vernietigen (art. 526 van het Strafwetboek), doorsnijden (art. 534 van het Strafwetboek), aanbrengen van graffiti (art. 534*bis* van het Strafwetboek), afsnijden (art. 535 van het Strafwetboek), verwoesten (art. 535 van het Strafwetboek), stukbreken (art. 536 van het Strafwetboek), afhakken (art. 545 van het Strafwetboek) en afrukken (art. 545 van het Strafwetboek). Nochtans is het niet altijd duidelijk wat er onder de verschillende gedragingen moet worden begrepen. De rechtspraak is bovendien niet altijd eenduidig.⁶⁵⁰ Ook m.b.t. het moreel bestanddeel is er geen duidelijke lijn te trekken. Dit komt de rechtszekerheid niet ten goede. Daarenboven volgt de vaststelling dat de gehanteerde terminologie ook vaak verouderd is (bijvoorbeeld art. 521, 535, 536 van het Strafwetboek).⁶⁵¹

⁶⁵⁰ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Malines, Kluwer, 2010, 441-442; Y. DELBROUCK, "Vernielen – onbruikbaar maken – beschadigen van voertuigen: één vlag één lading?", *Limb. Rechtsl.* 1992, 149-153; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 580-581.

⁶⁵¹ J. ROZIE, "Het begrip onroerend goed in het licht van de autonomie van het strafrecht", dans J. ROZIE (éd.), *Het onroerend goed in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 15-18.

⁶⁵⁰ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 441-442; Y. DELBROUCK, "Vernielen – onbruikbaar maken – beschadigen van voertuigen: één vlag één lading?", *Limb. Rechtsl.* 1992, 149-153; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 580-581.

⁶⁵¹ J. ROZIE, "Het begrip onroerend goed in het licht van de autonomie van het strafrecht", in J. ROZIE (éd.), *Het onroerend goed in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 15-18.

La doctrine souhaite une révision de ces dispositions.⁶⁵² L'analyse de droit comparé démontre encore plus que le mode d'approche en Belgique n'est pas "précis, cohérent et simple". Ainsi, dans les codes pénaux français, néerlandais et suisse, ni le type de bien, ni le *modus operandi*, ni l'élément moral ne sont différenciés dans la disposition de base relative aux destructions et dégradations. Il ressort de l'analyse de droit comparé que la disposition générale fait mention indifféremment de la destruction, de la dégradation et de la mise hors d'usage (art. 322-1, § 1er, du code pénal français; art. 350 du code pénal néerlandais; art. 144 du code pénal suisse). Le code pénal français fait également mention de la réalisation de graffiti dans la disposition générale (art. 322-1, § 2). Cet ajout peut se justifier. Il est décidé d'utiliser la terminologie existante de l'article 534*bis* du Code pénal "la réalisation de graffiti sans autorisation".

Si les notions de destruction, de dégradation, de mise hors d'usage et de réalisation de graffiti sans autorisation sont employées, tous les comportements matériels sont visés. Il peut être justifié d'utiliser le terme générique de "vandalisme", comme cela a déjà été suggéré précédemment dans la doctrine.⁶⁵³ Pour des raisons de cohérence, il est décidé d'opter pour un dol général pour toutes les infractions.

Comme pour le chapitre des infractions contre l'intégrité physique et psychique (titre 2 chapitre 4) qui commence par une définition générale de la notion d'"actes de violence", il est recommandé d'insérer dans ce chapitre une définition générale de la notion de "vandalisme":

"Le vandalisme consiste à, délibérément, détruire, endommager ou rendre inutilisable un bien quelconque appartenant à autrui, ou à réaliser sans autorisation des graffiti sur ce bien."

Lorsqu'il est fait mention d'un bien qui appartient à autrui, il s'agit également du bien qui appartient en partie à autrui (cf. le vol).

De rechtsleer is vragende partij voor een herziening van deze bepalingen.⁶⁵² Uit de rechtsvergelijkende analyse volgt des te meer dat de Belgische benaderingswijze niet "accuraat, coherent en eenvoudig" is. Zo wordt er in de basisbepaling m.b.t. vernieling en beschadiging in het Franse, Nederlandse en Zwitserse Strafwetboek niet gedifferentieerd in het type goed, *modus operandi* of moreel bestanddeel. Uit de rechtsvergelijkende analyse blijkt dat in de algemene bepaling zowel gewag wordt gemaakt van vernielen, beschadigen en onbruikbaar maken (art. 322-1 § 1 Frans Strafwetboek; art. 350 Nederlands Strafwetboek; art. 144 Zwitsers Strafwetboek). Het Franse Strafwetboek maakt nog bijkomend gewag van het aanbrengen van graffiti in de algemene bepaling (art. 322-1 § 2). De toevoeging valt te rechtvaardigen. Er wordt geopteerd de bestaande terminologie van artikel 534*bis* van het Strafwetboek te hanteren "het aanbrengen van graffiti zonder toestemming".

Indien de noties vernielen, beschadigen, onbruikbaar maken en het zonder toestemming aanbrengen van graffiti worden gebezigd worden alle materiële gedragingen gevisieerd. Het valt te rechtvaardigen om een overkoepelende term "vandalisme" te hanteren, zoals reeds eerder in de doctrine is gesuggereerd.⁶⁵³ Omwille van de coherentie wordt geopteerd voor een algemeen opzet voor alle misdrijven.

Net zoals het hoofdstuk van de misdrijven tegen de fysieke en psychische integriteit (titel 2 hoofdstuk 4) start met een algemene definitie van het begrip "gewelddaden", strekt het tot aanbeveling in dit hoofdstuk een algemene definitie te geven van de notie "vandalisme":

"Vandalisme is alle opzettelijk op enig goed dat aan een ander toebehoort gestelde gedraging die bestaat in het vernielen, het beschadigen, het onbruikbaar maken of het aanbrengen van graffiti zonder toestemming."

Wanneer gewag wordt gemaakt van een goed dat aan een ander toebehoort, heeft dit ook betrekking op het goed dat ten dele aan een ander toebehoort (cf. diefstal).

⁶⁵² Voir par ex. A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", dans *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Bruxelles, Larcier, 2016, 704 et ss.; R. TAHON, "Réflexions sur la répression des destructions, dégradations et dommages", *JT* 1955, 577-580; J. ROZIE, "Het begrip onroerend goed in het licht van de autonomie van het strafrecht", dans J. ROZIE (éd.), *Het onroerend goed in het straf(proces)recht*, Anvers, Intersentia, 2012, 15-18.

⁶⁵³ R. SCREVEENS et B. BULTHE, "Le vandalisme", *Rev. dr. pén.* 1981, 6-8; A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", dans *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Bruxelles, Larcier, 2016, 698; P. LAMBERT, "Vandalisme" dans *Postal Memorialis. Léxique du droit pénal et des lois spéciales*, Waterloo, Kluwer, D/01-15; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 580-581.

⁶⁵² Zie bijvoorbeeld A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", in *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Brussel, Larcier, 2016, 704 e.v.; R. TAHON, "Réflexions sur la répression des destructions, dégradations et dommages", *JT* 1955, 577-580; J. ROZIE, "Het begrip onroerend goed in het licht van de autonomie van het strafrecht", in J. ROZIE (ed.), *Het onroerend goed in het straf(proces)recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 15-18.

⁶⁵³ R. SCREVEENS en B. BULTHE, "Le vandalisme", *Rev. dr. pén.* 1981, 6-8; A. DELANNAY, "Destructions, dégradations, dommages", in *Les infractions contre les biens – 2e édition*, Brussel, Larcier, 2016, 698; P. LAMBERT, "Vandalisme" in *Postal Memorialis. Léxique du droit pénal et des lois spéciales*, Waterloo, Kluwer, D/01-15; E. VAN MUYLEM, "Vandalisme aan voertuigen: vernieling, onbruikbaarmaking of beschadiging?", *AJT* 1994-95, 580-581.

Dans les dispositions actuelles, le degré des peines va en sens divers. De nombreuses dispositions reviennent, après transposition, à une peine de niveau 2 (art. 521, alinéas 2 et 3, 523, 528, 533, 534, 535, 536 et 537 du Code pénal). Toute une série de dispositions indique, après transposition, une peine de niveau 1 (art. 526, 534*bis*, 534*ter*, 538, 539, 540, 541, 545 et 546 du Code pénal). Deux dispositions pénales sont actuellement des contraventions (art. 559, 1° et 563, 2°, du Code pénal). Des sanctions plus lourdes (art. 521, alinéa 1er, 525, 529, 530, 531 et 532 du Code pénal) reviennent, après transposition, à une peine de niveau 3 ou 4. Il convient de noter que l'article 532 du Code pénal ("Le meurtre commis, soit pour faciliter la destruction ou le dégât, soit pour en assurer l'impunité") est inscrit dans le titre 2 chapitre 1er (art. 100) "Meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction" (peine de niveau 8).

Il n'est pas utile de privilégier une seule peine de départ de niveau 2 – comme c'est le cas aux Pays-Bas – vu le fait qu'un trop grand nombre de comportements sont actuellement regroupés dans le niveau 1. Il peut également être difficile de justifier que les contraventions actuelles (art. 559, 1° et 563, 2° du Code pénal) se retrouvent soudainement punies d'une peine de niveau 2. En France, une distinction est faite entre le vandalisme qui a causé des dommages mineurs ("dommage léger") et les autres actes de vandalisme (art. 332-1 et art. R635-1). Le critère de dommage léger est laissé à l'appréciation souveraine du juge pénal.⁶⁵⁴ En Suisse aussi (art. 144 du code pénal suisse), il est établi une distinction selon que le vandalisme a entraîné ou non des dommages importants ("dommage considérable"). Compte tenu de la systématique du Code pénal, il est plus cohérent de ne pas opter pour le modèle français mais pour le modèle suisse. Le dommage grave constitue alors un élément aggravant. D'ailleurs, ceci est aussi cohérent avec les dispositions en matière d'incendie.

Le vandalisme peut être classé sous une peine de niveau 1; les actes de vandalisme entraînant des dommages considérables correspondent à une peine de niveau 2. Il convient de souligner qu'à l'article 512 actuel du Code pénal relatif à l'incendie volontaire des biens mobiliers, le critère de "préjudice sérieux" est également utilisé. Il s'agit d'une appréciation en fait. La réalisation de graffitis sur le bien d'autrui est néanmoins toujours considérée comme un acte entraînant un dommage léger (le niveau de peine 1 correspond à l'article 534*bis* actuel du Code pénal).

De strafmaten gaan in de huidige bepalingen alle kanten op. Vele bepalingen komen na omzetting neer op een straf van niveau 2 (art. 521, tweede en derde lid, 523, 528, 533, 534, 535, 536, 537 van het Strafwetboek). Een ganse reeks geeft na omzetting een straf van niveau 1 (art. 526, 34*bis*, 534*ter*, 538, 539, 540, 541, 545, 546 van het Strafwetboek). Twee strafbepalingen zijn thans overtredingen (art. 559, 1° en 563, 2° van het Strafwetboek). De hogere bestraffingen (art. 521, eerste lid, 525, 529, 530, 531 en 532 van het Strafwetboek) komen na vertaling neer op een straf van niveau 3 of 4. Het dient wel te worden opgemerkt dat het artikel 532 van het Strafwetboek ("Doodslag gepleegd om de vernieling of de beschadiging te vergemakkelijken of om de strafeloosheid ervan te verzekeren") wordt ondergebracht in titel 2 hoofdstuk 1 (art. 100) "Doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf" (straf van niveau 8).

Eén uitgangsstraf van niveau 2 – zoals in Nederland het geval is – valt niet te verkiezen gelet op het feit dat er te veel gedragingen thans onder niveau 1 worden gebracht. Ook valt het moeilijk te rechtvaardigen dat de huidige overtredingen (art. 559, 1° en 563, 2° van het Strafwetboek) plots in niveau 2 terechtkomen. In Frankrijk wordt een onderscheid gemaakt tussen vandalisme die lichte schade heeft veroorzaakt ("*dommage léger*") en andere daden van vandalisme (art. 332-1 en art. R635-1). Het criterium van de lichte schade wordt overgelaten aan de soevereine beoordelingsvrijheid van de strafrechter.⁶⁵⁴ Ook in Zwitserland (art. 144 Zwitsers Strafwetboek) wordt een onderscheid gemaakt ngl. vandalisme al dan niet ernstige schade ("*dommage considérable*") tot gevolg heeft gehad. In het licht van de systematiek van het Strafwetboek is het coherenter niet voor het Franse maar voor het Zwitserse model te kiezen. De ernstige schade betreft dan een verzwarend bestanddeel. Dit is trouwens ook coherent met de bepalingen inzake de brandstichting.

Vandalisme kan worden ondergebracht onder een straf van niveau 1; daden van vandalisme met aanzienlijke schade tot gevolg corresponderen met een straf van niveau 2. Het dient te worden benadrukt dat in het huidige artikel 512 van het Strafwetboek m.b.t. de opzettelijke brandstichting van roerende goederen ook het criterium wordt gehanteerd van "het ernstig nadeel". Het betreft een feitelijke beoordeling. Het aanbrengen van graffiti op andermans goed wordt evenwel geacht steeds lichte schade tot gevolg te hebben (strafniveau 1 stemt overeen met het huidige artikel 534*bis* van het Strafwetboek).

⁶⁵⁴ Crim. 13 mai 1954, D. 1954, 457.

⁶⁵⁴ Crim. 13 mei 1954, D.1954, 457.

Par ailleurs, plusieurs autres éléments aggravants doivent être prévus, en sus de l'élément du dommage considérable.

L'actuel article 521, alinéa 1er, du Code pénal vise la destruction des "édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, aéronefs ou autres ouvrages d'art, ou constructions appartenant à autrui". Il est prévu une peine de réclusion de cinq à dix ans. S'il y a mise hors d'usage, il est prévu un emprisonnement de trois ans et une amende de cinquante à cinq cents euros. Ceci correspond à un niveau de peine 3 et, en cas de dommage léger, à un niveau de peine 2. Par ailleurs, il y a lieu de moderniser la terminologie. Pour être cohérent avec la disposition relative à l'incendie, il est décidé d'attribuer un statut de protection particulière aux mêmes biens. Le vandalisme sur un bien d'une importance particulière est le vandalisme sur un édifice, une infrastructure sociale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ cultivé. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2. Si l'infraction entraîne un dommage grave, elle est punie d'une peine de niveau 3.

Lorsque le vandalisme s'accompagne de violence ou menace, cela constitue un élément aggravant. Le vandalisme est alors puni d'une peine de niveau 2. Le vandalisme entraînant un dommage grave est puni d'une peine de niveau 3. Ceci concerne la transposition des actuels articles 525 et 528 du Code pénal. Si la violence qui a accompagné le vandalisme donne lieu, de par sa nature, à des peines plus élevées, ces peines s'appliquent compte tenu du concours d'infractions.

Le vandalisme avec violence ou menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances est puni d'une peine de niveau 4. Ceci concerne la transposition de l'article 530 actuel du Code pénal. Contrairement à ce qui est prévu à l'article 530 du Code pénal (qui vise en effet uniquement les biens mobiliers), sont visés non seulement les actes de vandalisme avec violence ou menace dans une maison habitée ou ses dépendances, mais aussi ceux commis *sur* une maison habitée ou ses dépendances.

Le vandalisme qui s'accompagne d'actes de violence avec atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 4. Ceci concerne la transposition de l'article 531 du Code pénal. Ceci est aussi cohérent avec la peine en cas d'actes de violence ayant les mêmes conséquences et en cas de préméditation.

Le vandalisme qui s'accompagne d'actes de violence entraînant la mort sans que l'auteur ait eu l'intention

Daarnaast moeten er, naast het bestanddeel van de ernstige schade in een aantal andere verzwarende bestanddelen worden voorzien.

Het huidige artikel 521, eerste lid, van het Strafwetboek viseert de vernieling van "gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, vliegtuigen of andere kunstwerken of bouwwerken die aan een ander toebehoren". Er wordt een straf vooropgesteld van vijf tot tien jaar opsluiting. Is er sprake van onbruikbaarmaking wordt voorzien in een gevangenisstraf van drie jaar en een geldboete van vijftig tot vijfhonderd euro. Dit stemt overeen met strafniveau 3 en bij lichte schade met strafniveau 2. Daarnaast moet de terminologie gemoederniseerd worden. Om coherent te zijn met de bepaling inzake brandstichting wordt ervoor geopteerd aan dezelfde goederen een bijzonder beschermingsstatuut te geven. Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang is het vandalisme aan een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, een vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2. Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 3.

Wanneer vandalisme gepaard gaat met geweld of bedreiging geldt er een verzarend bestanddeel. Vandalisme wordt dan bestraft met een straf van niveau 2. Vandalisme met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 3. Dit betreft de omzetting van de huidige artikelen 525 en 528 van het Strafwetboek. Indien het geweld dat met het vandalisme is gepaard gegaan op zichzelf aanleiding geeft tot hogere straffen, zijn die straffen van toepassing gelet op de samenloop.

Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan wordt bestraft met een straf van niveau 4. Dit betreft de omzetting van het huidige artikel 530 van het Strafwetboek. Anders dan in artikel 530 van het Strafwetboek (hier worden immers alleen de roerende goederen geïnviseerd) worden niet alleen de daden van vandalisme met geweld of bedreiging in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan geïnviseerd, maar ook deze *aan* een bewoond huis of de aanhorigheden ervan.

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad wordt bestraft met een straf van niveau 4. Dit betreft de vertaling van het artikel 531 van het Strafwetboek. Dit is ook coherent met de straf bij gewelddaden met hetzelfde gevolg en bij voorbedachtheid.

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg zonder dat de dader het oogmerk

de donner la mort sera puni d'une peine de niveau 5. Aucune disposition équivalente n'est prévue actuellement. L'article 532 du Code pénal ("Le meurtre commis, soit pour faciliter la destruction ou le dégât, soit pour en assurer l'impunité") qui est inscrit dans le titre 2 chapitre 1 (art. 100) "Meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction" (peine de niveau 8) ne peut pas y être assimilé. Pour être cohérent avec les autres dispositions (par ex. l'entrave à la circulation – voir titre 2 – chapitre 8 et les actes de violence), il est décidé de prévoir l'élément aggravant précité avec un niveau de peine 5 correspondant.

La transposition de l'article 527 du Code pénal, qui concerne la destruction des actes authentiques, des contrats ou des documents publics et est assimilé sur le plan de la répression aux dispositions relatives au vol, ne peut pas être effectuée dans les dispositions génériques relatives au vandalisme. La reprise de l'article dans un article distinct est donc indiquée.

L'article 533 du Code pénal ne peut pas être inscrit sous ce titre. L'infraction visée à l'article 533 du Code pénal est liée à l'article 500 du Code pénal, qui porte sur une forme particulière de fraude.

De plus, plusieurs facteurs aggravants sont énumérés. Ils sont cohérents avec l'incendie mais pas du tout concordants, puisque dans le cas de l'incendie, la nuit constitue un élément aggravant (et non un facteur aggravant). Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci pour une infraction décrite dans cette section, le juge tient compte en particulier du fait que:

1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire (cf. art. 525*bis*, 532*bis*, 534*quater* du Code pénal)

2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité (pour des raisons de cohérence avec les autres dispositions);

3° l'infraction a été commise pendant la nuit (cf. art. 543 du Code pénal);

4° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus (cf. art. 525, 529 et 530 du Code pénal);

5° la victime est une personne ayant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de cette fonction (cf. art. 543 du Code pénal).

had te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 5. Hiervoor is thans geen echt equivalent voorzien. Het artikel 532 van het Strafwetboek ("Doodslag gepleegd om de vernieling of de beschadiging te vergemakkelijken of om de straffeloosheid ervan te verzekeren") dat wordt ondergebracht in titel 2 hoofdstuk 1 (art. 100) "Doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf" (straf van niveau 8) kan hiermee niet worden gelijkgesteld. Om coherent te zijn met andere bepalingen (bijvoorbeeld verkeersbelemmering – zie titel 2 – hoofdstuk 8 en de gewelddaden) wordt ervoor geopteerd te voorzien in voornoemd verzwarend bestanddeel met een corresponderend strafniveau 5.

De omzetting van het artikel 527 van het Strafwetboek dat betrekking heeft op de vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten en op het vlak van bestraffing wordt gelijkgesteld met de bepalingen inzake diefstal, kan niet worden ondergebracht in overkoepelende bepalingen m.b.t. vandalisme. De opname in een afzonderlijk artikel is dan ook aangewezen.

Het artikel 533 van het Strafwetboek kan niet onder deze titel worden onderbracht. Het misdrijf van het artikel 533 Sw. is gelinkt met het artikel 500 van het Strafwetboek dat betrekking heeft op een bijzondere vorm van bedrog.

Ook worden er een aantal verzwarende factoren geïventariseerd. Deze zijn coherent met de brandstichting maar niet helemaal gelijklopend, omdat bij de brandstichting de nacht een verzwarend bestanddeel is (en geen verzwarende factor). Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer (cf. art. 525*bis*, 532*bis*; 534*quater* van het Strafwetboek);

2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is (omwille van de coherentie met andere bepalingen);

3° het misdrijf bij nacht werd gepleegd (cf. art. 543 van het Strafwetboek);

4° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd (cf. art. 525, 529 en 530 van het Strafwetboek);

5° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie (cf. art. 543 van het Strafwetboek).

CHAPITRE 3

Les infractions relatives aux systèmes informatiques

Ce chapitre reprend les infractions d'accès non autorisé dans un système informatique (*hacking*) et de sabotage informatique visées aux articles 550*bis* et 550*ter* du Code pénal actuel.

Afin de reprendre la distinction entre ces deux types d'infractions, le chapitre est divisé en deux sections.

Section 1re

Les accès non autorisés dans un système informatique

L'infraction de *hacking* ou accès non autorisé dans un système informatique a été introduite dans notre droit par la loi du 28 novembre 2000 relative à la criminalité informatique.

Le Code pénal établit la distinction entre le *hacking* interne et le *hacking* externe: le *hacking* interne est le fait d'un individu disposant déjà d'un droit d'accéder au système informatique visé qui excède les limites de son autorisation tandis que le *hacking* externe vise celui réalisé par une personne étrangère au système pris pour cible⁶⁵⁵.

Art. 523

L'accès non autorisé externe dans un système informatique

Il s'agit ici de l'incrimination qui vise le *hacking* externe, à savoir l'accès non autorisé par un tiers non autorisé. Cette incrimination est prévue à l'heure actuelle par l'article 550*bis*, § 1er, du Code pénal.

L'élément moral de l'infraction est le dol général, étant entendu que l'élément de connaissance doit porter également sur le fait que l'auteur sait qu'il n'est pas autorisé à accéder au système informatique visé.

Comme cette infraction est punie à l'heure actuelle d'une peine de deux ans, il est proposé de prévoir pour sa répression une peine de niveau 2. Cela implique qu'il n'y a pas lieu de reprendre l'élément aggravant résultant de

⁶⁵⁵ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 477.

HOOFDSTUK 3

Misdrijven betreffende informaticasystemen

Dit hoofdstuk herneemt het misdrijf ongeoorloofde toegang tot een informaticasysteem (*hacking*) en van computersabotage bedoeld in artikelen 550*bis* en 550*ter* van het huidige Strafwetboek.

Om het onderscheid te maken tussen deze twee soorten misdrijven, bestaat het hoofdstuk uit twee afdelingen.

Afdeling 1

Hacking

Het misdrijf van *hacking* of de ongeoorloofde toegang tot een informaticasysteem werd in ons recht ingevoerd door de wet van 28 november 2000 inzake computercriminaliteit.

Het Strafwetboek maakt het onderscheid tussen interne *hacking* en externe *hacking*: interne *hacking* is het feit van een persoon die al toegangsbevoegdheid heeft tot het bedoelde informaticasysteem en die de grenzen van zijn toegangsbevoegdheid overschrijdt terwijl externe *hacking* betrekking heeft op *hacking* gerealiseerd door een persoon buiten het systeem⁶⁵⁵.

Art. 523

Externe hacking

Het gaat hier om de strafbaarstelling die gericht is op externe *hacking*, namelijk de ongeoorloofde toegang door een niet-gerechtigde derde. Deze strafbaarstelling is op dit moment voorzien door artikel 550*bis*, § 1, van het Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet, gegeven dat het kenniselement ook van toepassing is op het feit dat de dader weet dat hij niet gerechtigd is tot toegang in het bedoelde informaticasysteem.

Aangezien dit misdrijf momenteel wordt bestraft met een straf van 2 jaar, wordt voorgesteld om het te bestraffen met een straf van niveau 2. Dit houdt in dat het niet nodig is om het verzwarend bestanddeel dat volgt

⁶⁵⁵ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 477.

l'intention frauduleuse puisque le maximum de la peine applicable est déjà un emprisonnement de trois ans.

Il est à noter qu'il est nécessaire de prévoir, pour ce type d'infractions, une peine maximale d'au moins trois ans en vue de répondre à l'exigence du seuil de trois ans prévu par la proposition de règlement relatif aux injonctions européennes de production et de conservation de preuves électroniques en matière pénale.

Art. 524

L'accès non autorisé interne dans un système informatique

Il s'agit ici de l'incrimination qui vise le *hacking* interne, à savoir le fait pour une personne d'avoir frauduleusement outrepassé son pouvoir d'accès à un système informatique. Cette incrimination est prévue à l'heure actuelle par l'article 550bis, § 2, du Code pénal.

L'élément moral de l'infraction consiste en une intention spéciale, à savoir celle d'avoir agi avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire.

Par correspondance à la peine actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 525

L'infraction aggravée d'accès non autorisé interne ou externe dans un système informatique

Cette disposition reprend les trois circonstances aggravantes prévues au paragraphe 3 de l'article 550bis du Code pénal qui deviennent des éléments aggravants puisque la peine applicable devient dans ce cas une peine de niveau 3 (ce qui correspond au taux de peine actuel).

Art. 526

La tentative d'accès non autorisé dans un système informatique

Comme c'est déjà prévu actuellement par l'article 550bis, § 4, la tentative de commettre un *hacking* est punie de la même peine que l'infraction consommée et ce, par dérogation à l'article 9, § 1er, alinéa 4.

uit het bedrieglijk opzet over te nemen aangezien de toepasselijke maximumstraf al een gevangenisstraf is van drie jaar.

Het dient te worden opgemerkt dat het noodzakelijk is voor dergelijke misdrijven te voorzien in een maximumstraf van minstens drie jaar om tegemoet te komen aan de vereiste drempel van drie jaar vooropgesteld in het voorstel voor een verordening betreffende het Europees bevel tot verstrekking en het Europees bevel tot bewaring van elektronisch bewijsmateriaal in strafzaken.

Art. 524

Interne hacking

Het gaat hier om de strafbaarstelling die zich richt op interne *hacking*, namelijk het feit dat iemand zijn toegangsrecht op een informaticasysteem bedrieglijk overschreden heeft. Deze strafbaarstelling wordt momenteel voorzien door artikel 550bis, § 2, van het Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf bestaat uit een bijzonder opzet, namelijk gehandeld te hebben met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

In overeenstemming met de huidige straf wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 525

Verzwaarde interne of externe hacking

Deze bepaling herneemt de drie verzwarende omstandigheden, voorzien in paragraaf 3 van artikel 550bis van het Strafwetboek die verzwarende bestanddelen worden aangezien de op te leggen straf in dit een geval een straf is van niveau 3 (wat overeenkomt met de huidige strafmaat).

Art. 526

Poging tot hacking

Zoals momenteel reeds voorzien in artikel 550bis, § 4, wordt de poging tot het plegen van *hacking* op dezelfde manier bestraft als het voltooide misdrijf en dit in afwijking van artikel 9, § 1, vierde lid.

Art. 527

La possession et la mise à disposition
d'un dispositif destiné à permettre
un accès non autorisé dans un système informatique

Cette disposition reprend l'incrimination visée à l'article 550*bis*, § 5, du Code pénal actuel. Il s'agit d'une incrimination distincte et autonome relevant de la catégorie des délits-obstacles. Elle vise celui qui élabore, détient ou communique des *hackertools*, soit des logiciels ou des instructions destinés à faciliter le piratage d'un système informatique⁶⁵⁶.

Comme c'est déjà le cas l'heure actuelle, la détention et la mise à disposition de tels dispositifs par les autorités ou les services dûment autorisés à cette fin ne tombent pas sous l'incrimination, dès lors que la loi les autorise, à tout le moins implicitement, à détenir et/ou à mettre à disposition de tels moyens technologiques pour remplir leurs missions. On songe ici aux matériels technologiques utilisés par les services de police ou les opérateurs requis par les autorités judiciaires pour effectuer des écoutes ou des recherches dans les systèmes informatiques.

L'élément moral de l'infraction est le dol général⁶⁵⁷, en ce sens que l'auteur doit avoir commis l'infraction sciemment et volontairement sachant que le dispositif était principalement conçu ou adapté pour permettre un *hacking*.

Par correspondance à la peine actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Suite à l'avis du Conseil d'État (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 5.3), une correction d'ordre rédactionnelle est apportée à la version néerlandaise du texte.

Art. 528

La provocation à commettre un accès non
autorisé dans un système informatique

Cette disposition intègre l'incrimination de la provocation à commettre un *hacking* visée à l'article 550*bis*, § 6, du Code pénal actuel. Il s'agit d'une incrimination

⁶⁵⁶ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 491.

⁶⁵⁷ Voy. O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 492.

Art. 527

Bezit of terbeschikkingstelling
van een instrument dat hacking mogelijk moet maken

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling beoogd in artikel 550*bis*, § 5, van het huidige Strafwetboek. Het gaat om een afzonderlijke en autonome strafbaarstelling die behoort tot de categorie van de strafbaarstellingen die het plegen van een misdrijf willen belemmeren. Ze is gericht op de persoon die *hackertools* ontwikkelt, bezit of communiceert; dit zijn software of instructies die het hacken van een informaticasysteem vergemakkelijken⁶⁵⁶.

Zoals dit thans reeds het geval is, vallen het bezit en terbeschikkingstelling van dergelijke instrumenten door autoriteiten of diensten naar behoren daartoe gemachtigd niet onder de strafbaarstelling aangezien de wet, minstens impliciet, hen toelaat om dergelijke technologische instrumenten te bezitten of ter beschikking te stellen om hun opdrachten te kunnen uitvoeren. Te denken valt aan de technologische instrumenten gehanteerd door de politiediensten of de operatoren gevat door de gerechtelijke autoriteiten om af luisteroperaties of zoekingen in informaticasystemen uit te voeren.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet⁶⁵⁷, in die zin dat de auteur het misdrijf bewust en vrijwillig moet gepleegd hebben wetende dat de apparatuur in kwestie hoofdzakelijk was ontworpen of aangepast om een *hacking* mogelijk te maken.

In overeenstemming met de huidige straf wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 5.3) wordt een redactionele correctie aangebracht aan de Nederlandse versie van de tekst.

Art. 528

Uitlokking van hacking

Deze bepaling integreert de strafbaarstelling van de aanzetting tot het plegen van *hacking* bedoeld in artikel 550*bis*, § 6, van het huidige Strafwetboek. Het

⁶⁵⁶ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 491.

⁶⁵⁷ Zie O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1.*, Brussel, Larcier, 2016, 492.

autonome qui donne lieu à une sanction plus lourde que le *hacking* lui-même.

L'élément moral de l'infraction est le dol général⁶⁵⁸.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 529

Le recel de données informatiques

Il s'agit ici de l'incrimination de recel de données obtenues à la suite d'un *hacking*. Cette incrimination est visée à l'heure actuelle à l'article 550bis, § 7, du Code pénal.

L'élément moral de l'infraction est le dol général, en ce sens que l'auteur doit avoir commis l'infraction sciemment et volontairement sachant que les données en question avaient été obtenue à la suite d'un *hacking*⁶⁵⁹.

Par correspondance à la peine actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2

Les atteintes à l'intégrité d'un système informatique

Art. 530

Le sabotage informatique

Cette disposition reprend l'incrimination visée à l'article 550ter, § 1er, du Code pénal actuel.

Cette incrimination vise l'atteinte à l'intégrité d'un système informatique ou des données qu'il contient, stocke ou transmet⁶⁶⁰.

L'élément moral de l'infraction est le dol général⁶⁶¹.

gaat om een autonome strafbaarstelling die aanleiding geeft tot een zwaardere sanctie dan de *hacking* zelf.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.⁶⁵⁸

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 529

Heling van informaticagegevens

Het gaat om de strafbaarstelling van heling van gegevens verkregen ten gevolge van *hacking*. Deze strafbaarstelling wordt op dit moment beoogd in artikel 550bis, § 7, van het Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet in die zin dat de dader het misdrijf bewust en vrijwillig moet gepleegd hebben wetende dat de gegevens in kwestie verkregen werden ten gevolge van een *hacking*⁶⁵⁹.

In overeenstemming met de huidige straf wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2

Aantasting van de integriteit van een informaticasysteem

Art. 530

Informaticasabotage

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling beoogd in artikel 550ter, § 1, van het huidige Strafwetboek.

Deze strafbaarstelling viseert de verstoring van een informaticasysteem of van gegevens die het bevat, opslaaf of overdraagt⁶⁶⁰.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet⁶⁶¹.

⁶⁵⁸ Voy. O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 495.

⁶⁵⁹ Voy. O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 498.

⁶⁶⁰ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 501.

⁶⁶¹ Voy. O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, p. 495.

⁶⁵⁸ Zie O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 495.

⁶⁵⁹ Zie O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 498.

⁶⁶⁰ O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 501.

⁶⁶¹ Zie O. LEROUX, "Criminalité informatique", in *Les infractions – Vol. 1. Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 495.

Par correspondance à la peine actuelle, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Le dernier alinéa reprend la disposition figurant à l'article 550ter, dernier alinéa, qui prévoit que la tentative de commettre cette infraction est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 531

Le sabotage informatique aggravé

Cette disposition reprend les circonstances aggravantes prévues à l'article 550ter, § 1er, alinéas 2 et 3 et § 2 et § 3 qui constituent des éléments aggravants puisque la peine applicable devient dans ce cas une peine de niveau 3 (ce qui correspond au taux de peine actuel).

Il s'agit de l'un des quatre éléments suivants:

1° l'auteur agit avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire;

2° l'infraction est commise contre un système informatique d'une infrastructure critique comme visée dans l'article 3, 4°, de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques;

3° l'auteur cause, à la suite du sabotage informatique, un dommage à des données dans le système informatique concerné ou dans tout autre système informatique;

4° l'auteur empêche, totalement ou partiellement, à la suite du sabotage informatique, le fonctionnement correct du système informatique concerné ou de tout autre système informatique.

Art. 532

La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique

Il s'agit de la reprise de l'incrimination prévue à l'article 550ter, § 4, du Code pénal actuel.

L'élément moral de l'infraction est le dol général, en ce sens que l'auteur doit avoir commis l'infraction sciemment et volontairement sachant que le dispositif était principalement conçu ou adapté pour perpétrer un sabotage informatique.

Par correspondance au taux actuel de peine, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

In overeenstemming met de huidige straf wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

De laatste alinea herneemt de bepaling vermeld in artikel 550ter, laatste lid, die voorziet dat de poging tot het begaan van dit misdrijf bestraft wordt met dezelfde straf als het voltooide misdrijf

Art. 531

Verzwaarde informaticasabotage

Deze bepaling herneemt de verzwarende omstandigheden uit artikel 550ter, § 1, tweede en derde lid en § 2 en § 3 die verzwarende bestanddelen worden aangezien de op te leggen straf in dit geval een straf wordt van niveau 3 (wat overeenkomt met de actuele strafmaat).

Het betreft een van de volgende vier bestanddelen:

1° de dader handelt met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden;

2° het misdrijf wordt gepleegd op een informaticasysteem van een kritieke infrastructuur zoals bedoeld in artikel 3, 4°, van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren;

3° de dader berokkent, ten gevolge van de informaticasabotage, schade aan gegevens in het desbetreffend informaticasysteem of in enig ander informaticasysteem;

4° de dader verhindert, geheel of gedeeltelijk, ten gevolge van de informaticasabotage, de correcte werking van het desbetreffend informaticasysteem of van enig ander informaticasysteem.

Art. 532

Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken

Het gaat hier om de overname van de strafbaarstelling uit artikel 550ter, § 4, van het huidige Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet, in die zin dat de dader het misdrijf bewust en vrijwillig moet begaan hebben in de wetenschap dat de apparatuur hoofdzakelijk ontworpen was of aangepast om informaticasabotage te plegen.

Overeenkomstig de huidige strafmaat wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

TITRE 6

Les infractions économiques

Ce titre concerne, d'une part, les infractions aux lois et règlements sur les loteries, les maisons de prêt sur gage et, d'autre part, les infractions relatives à l'industrie, au commerce et aux enchères publiques, figurant respectivement aux chapitres VII et VIII du titre V ("Des crimes et des délits contre l'ordre public commis par des particuliers") du Livre II du Code pénal actuel.

Compte tenu de la spécificité de ces infractions, les promoteurs du projet ont fait le choix de présenter ces infractions dans un titre particulier.

Certaines infractions, devenues désuètes ou sans pertinence, sont abandonnées. Ainsi est-il des articles 307 et 308 du Code pénal actuel.

D'autres incriminations ont été reprises et précisées dans des lois plus récentes. Ainsi, les articles 311 et 312 du Code pénal ne sont plus appliqués depuis l'entrée en vigueur de la loi du 18 juillet 1924 sur la spéculation illicite en matière de denrées et de marchandises, papiers et effets publics. L'article 1er de cette loi punit "Ceux qui, par des moyens frauduleux quelconques, auront opéré ou tenté d'opérer, maintenu ou tenté de maintenir la hausse ou la baisse du prix des denrées ou des marchandises ou des papiers et effets publics" et "ceux qui, même sans l'emploi de moyens frauduleux, auront volontairement opéré, maintenu ou tenté de maintenir sur le marché national la hausse ou la baisse anormale du prix des denrées ou marchandises ou des papiers et effets publics, soit par des interdictions ou des conventions ayant pour objet la détermination de prix minima ou maxima de vente, soit par des restrictions à la production ou à la libre circulation des produits". Comme la peine prévue par cette disposition (quinze jours à cinq ans d'emprisonnement) est plus élevée que celle prévue aux articles 311 et 312 du Code pénal, seule cette dernière disposition est encore appliquée⁶⁶². Compte tenu du caractère spécifique et technique de cette matière, il est proposé de la réglementer dans une loi particulière.

Le projet propose de ne plus reprendre l'incrimination de troubles de l'ordre public dans les marchés et les halles visée à l'article 313 du Code pénal. Il faut savoir que cette disposition n'a connu que peu de cas d'application en raison d'abord de la perte d'importance, sur

⁶⁶² C. DE VALKENEEER, "Les infractions relatives à l'industrie et au commerce", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 504.

TITEL 6

Economische misdrijven

Deze titel betreft enerzijds de overtreding van de wetten en verordeningen op loterijen pandhuizen en anderzijds de misdrijven betreffende nijverheid, koophandel en openbare veilingen, die respectievelijk opgenomen zijn in hoofdstuk VII en VIII van titel V ("Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare orde gepleegd door particulieren") van het huidige Boek II Sw.

Rekening houdend met de specifieke aard van deze misdrijven hebben de auteurs van het wetsontwerp ervoor gekozen deze misdrijven onder te brengen in een aparte titel.

Sommige misdrijven, die verouderd zijn of irrelevant zijn geworden, worden geschrapt. Dit is het geval voor de artikelen 307 en 308 van het huidige Strafwetboek.

Andere strafbaarstellingen werden overgenomen en verduidelijkt in recentere wetten. Zo worden de artikelen 311 en 312 van het Strafwetboek niet meer toegepast sinds de inwerkingtreding van de wet van 18 juli 1924 op de wederrechtelijke speculatie inzake levensmiddelen en koopwaren, handelspapieren en -effecten. Artikel 1 van deze wet bestraft "Zij die, door gelijk welke bedrieglijke middelen, de stijging of de daling van de prijzen der levensmiddelen of koopwaren of van de handelspapieren en -effecten bewerken of pogen te bewerken, handhaven of pogen te handhaven" en "zij die, zelfs zonder bedrieglijke middelen aan te wenden, op de binnenlandse markt de abnormale stijging of daling van de prijzen der levensmiddelen of koopwaren of van de handelspapieren en -effecten vrijwillig bewerken, handhaven of pogen te handhaven, hetzij door verbod of overeenkomst, de vaststelling van minima- of maxima-verkoopprijzen ten doel hebbende, hetzij door beperking van de voortbrenging of van den vrijen omloop der producten". Aangezien de in deze bepaling vastgelegde straf (vijftien dagen tot vijf jaar gevangenisstraf) hoger is dan de straf vastgelegd in de artikelen 311 en 312 van het Strafwetboek, wordt enkel deze laatste bepaling nog toegepast⁶⁶². Rekening houdend met de specifieke en technische aard van deze materie wordt voorgesteld deze in een bijzondere wet te regelen.

Het ontwerp stelt voor de strafbaarstelling van het verstoren van de openbare orde op markten of in graanhallen, zoals bedoeld in artikel 313 van het Strafwetboek, niet te hernemen. Deze bepaling werd immers slechts zelden toegepast, in de eerste plaats omdat markten

⁶⁶² C. DE VALKENEEER, "Les infractions relatives à l'industrie et au commerce", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 504.

le plan économique, des marchés et halles et ensuite des éléments constitutifs de l'infraction particulièrement restrictifs ("trouble à l'ordre public dans les marchés ou les halles aux grains" exécuté "par attroupement et violences ou menaces" "dans le dessein de provoquer le pillage ou de forcer les vendeurs à se dessaisir de leurs denrées à un prix inférieur à celui qui résulterait de la libre concurrence")⁶⁶³.

Dans son avis (nos 100-101), le Conseil d'État soulève la question de la nécessité de regrouper ensemble les infractions de loterie illicite et celles de jeux de hasard et paris illégaux.

Jusqu'à l'adoption de la loi du 7 mai 1999 sur les jeux de hasard, les paris, les établissements de jeux de hasard et la protection des joueurs, le Code pénal contenait un article 305 relatif à la tenue de maison de jeux de hasard. Cet article a été abrogé par la loi de 1999 qui regroupe l'ensemble des dispositions pénales relatives aux jeux de hasard. Par conséquent, seules les dispositions pénales concernant les loteries sont restées dans le Code pénal.

Par ailleurs, l'article 3bis de la loi de 1999 précise que la loi ne s'applique pas aux loteries au sens de la loi du 31 décembre 1851 sur les loteries, et des articles 301, 302, 303 et 304 du Code pénal, ni aux loteries publiques et concours visés à l'article 3, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 19 avril 2002 relative à la rationalisation du fonctionnement et de la gestion de la Loterie Nationale.

Une refonte des lois du 7 mai 1999 et du 31 décembre 1851 dans une loi nouvelle sera effectivement l'occasion de regrouper de façon cohérente l'ensemble de ces incriminations mais dans cette attente, il est proposé de maintenir dans le Code pénal les incriminations qui y figurent encore.

CHAPITRE 1

Les infractions aux lois sur les loteries et sur les maisons de prêt sur gage

Art. 533

La définition de la loterie illicite

Cette disposition reprend la définition donnée de la loterie par l'article 301 du Code pénal actuel. Elle est

⁶⁶³ C. DE VALKENEER, "Les infractions relatives à l'industrie et au commerce", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 506.

en graanhallen economisch gezien aan belang hebben ingeboet en in de tweede plaats door de bijzonder restrictieve constitutieve bestanddelen van het misdrijf ("verstoring van de openbare orde op markten of in graanhallen", uitgevoerd "door samenscholing en door geweld of bedreiging" "met het oogmerk om plundering uit te lokken, of alleen maar om de verkopers te dwingen hun waren van de hand te doen tegen een lagere prijs dan die welke uit vrije mededinging zou ontstaan")⁶⁶³.

In zijn advies (nr. 100-101) werpt de Raad van State de vraag op naar de noodzakelijkheid om de strafbaarstellingen inzake illegale loterijen te hergroeperen met die inzake de illegale kansspelen en weddenschappen.

Tot de aanneming van de wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers, bevatte het Strafwetboek een artikel 305 met betrekking tot kansspelinrichtingen. Dit artikel werd opgeheven door de wet van 1999 die de strafbepalingen inzake kansspelen hergroepeert. Bijgevolg bleven enkel de strafbaarstellingen met betrekking tot de loterijen over in het Strafwetboek.

Overigens preciseert artikel 3bis van de wet van 1999 dat deze wet niet van toepassing is op loterijen in de zin van de wet van 31 december 1851 op de loterijen en de artikelen 301, 302, 303 en 304 van het Strafwetboek, noch op de publieke loterijen en wedstrijden bedoeld in artikel 3, § 1, eerste lid, van de wet van 19 april 2002 tot rationalisering van de werking en het beheer van de Nationale Loterij.

Een herwerking van de wetten van 7 mei 1999 en 31 december 1851 in een nieuwe wet zou overigens de gelegenheid zijn om op een coherente wijze het geheel van de strafbaarstellingen te hergroeperen, maar in afwachting daarvan wordt voorgesteld de bepalingen in het Strafwetboek te behouden die er nog in zijn opgenomen.

HOOFDSTUK 1

Overtreding van de wetten op de loterijen en op de pandhuizen

Art. 533

Definitie van een illegale loterij

Deze bepaling neemt de definitie van loterij over zoals vermeld in artikel 301 van het huidige Strafwetboek. Deze

⁶⁶³ C. DE VALKENEER, "Les infractions relatives à l'industrie et au commerce", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 506.

composée de deux éléments: d'une part, une opération offerte au public et, d'autre part, la possibilité d'obtenir un gain par la voie du sort⁶⁶⁴.

En outre, la disposition précise que pour tomber sous l'interdit légal, la loterie ne doit pas avoir été autorisée par la loi ou en vertu de la loi (cf. avis du Conseil d'État, n° 103).

Art. 534

La participation à l'organisation d'une loterie illicite

Cette disposition entend réprimer la participation à l'organisation d'une loterie illicite dans les mêmes termes que l'article 302 du Code pénal.

L'élément moral de l'infraction est le dol général.

Par correspondance à la peine actuellement prévue, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Le régime général de la confiscation instauré au Livre Ier est applicable à cette infraction en telle sorte que des dispositions dérogatoires ne sont pas nécessaires. De plus, l'infraction pourra donner lieu à l'application de la peine pécuniaire fixée en fonction du profit obtenu ou escompté de l'infraction.

Art. 535

La distribution de billets de loterie illicite

Cette incrimination vise la distribution de billets de loterie visée à l'article 303, alinéa 2, du Code pénal actuel (les mots "placé, colporté ou distribué" ont été remplacés par les termes "distribuer ou vendre").

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 536

La publicité en faveur d'une loterie illicite

Cette disposition réprime la publicité en faveur d'une loterie illicite telle que déjà incriminée par l'article 303, alinéa 3, du Code pénal. L'expression "en public" doit être comprise dans le sens large qui lui est donné par

⁶⁶⁴ C. DE VALKENNEER, "Les infractions aux lois et règlements sur les loteries", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, pp. 488-489.

bestaat uit twee elementen: enerzijds een verrichting die aan het publiek wordt aangeboden en anderzijds de mogelijkheid winst te bekomen door middel van het lot⁶⁶⁴.

Bovendien preciseert de bepaling dat om onder het wettelijk verbod te vallen, de loterij niet mag zijn toegestaan door de wet of krachtens de wet (cf. advies Raad van Staten n° 103).

Art. 534

Deelneming aan de organisatie van een illegale loterij

Deze bepaling wil de deelname aan de organisatie van een illegale loterij op dezelfde wijze bestraffen als artikel 302 van het Strafwetboek.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf is het algemeen opzet.

In overeenstemming met de momenteel bepaalde straf, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Het algemeen stelsel van de verbeurdverklaring ingevoerd in Boek I is van toepassing op dit misdrijf zodat afwijkende bepalingen niet nodig zijn. Daarnaast kan het misdrijf aanleiding geven tot het opleggen van een geldstraf op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel.

Art. 535

Verspreiding van briefjes van een illegale loterij

Deze strafbaarstelling viseert de verspreiding van loterijbriefjes zoals bedoeld in artikel 303, lid 2, van het huidig Strafwetboek (de woorden "plaatsen, venten of verspreiden" werden vervangen door de termen "verspreiden of verkopen").

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 536

Reclame maken voor een illegale loterij

Deze bepaling bestraft de publiciteit ten voordele van een illegale loterij, zoals reeds strafbaar gesteld door artikel 303, derde lid, van het Strafwetboek. De uitdrukking "in het openbaar" moet in de ruime zin van het woord

⁶⁶⁴ C. DE VALKENNEER, "Les infractions aux lois et règlements sur les loteries", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, pp. 488-489.

la définition de cette notion dans le titre préliminaire du Livre II.

Cette infraction est également punie d'une peine de niveau 1.

Comme les incriminations qui précèdent requièrent dans le chef de leur auteur la circonstance d'avoir agi délibérément, il n'y a pas lieu de maintenir la cause d'excuse absolutoire de l'article 304 en faveur des "crieurs" et des "afficheurs". Le cas échéant, le parquet jugera de l'opportunité de poursuivre les petits "exécutants" de mauvaise foi.

Art. 537

L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage

Le projet de loi se limite dorénavant à incriminer l'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage visée à l'article 306 du Code pénal. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Il ressort de la jurisprudence de la Cour de cassation que: "Tombe sous l'application de l'article 306, la maison de prêt sur gages ou nantissement tenue sans autorisation, sans distinguer si les prêts se font sur marchandises ou sur d'autres objets, ou si la maison fait emploi de warrants".⁶⁶⁵

La doctrine ajoute que: "la notion de maison renvoie à une activité habituelle et non à des actes isolés".⁶⁶⁶ De plus, l'usage de ce concept n'implique ni une activité organisée au travers d'une structure élaborée, ni une quelconque forme de publicité.⁶⁶⁷

Par ailleurs, Christian De Valkeneer précise: "il y a prêt sur gage ou nantissement dès qu'il y a remise d'une chose mobilière pour sûreté d'une dette. Par chose mobilière, il faut entendre les objets divers et les marchandises. Toutefois, les titres, créances et effets de commerce ne sont pas visés en telle sorte que des prêts consentis sur la base d'un nantissement d'actions ne tombent pas sous le coup d'une activité de prêt sur gage. Par contre, il a été jugé que le recours par le prêteur à l'émission d'un warrant ne le faisait pas échapper à l'article 306 du Code pénal."⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Cass., 5 juin 1895, *Pas.*, 1895, p. 209.

⁶⁶⁶ J. NYPELS et J. SERVAIS, *Le Code pénal belge interprété*, t. II, Bruxelles, Bruylant, 1897, p. 300.

⁶⁶⁷ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, t. IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, p. 582.

⁶⁶⁸ C. DE VALKENEER, 'Des infractions aux lois et règlements sur les loteries, les maisons de jeu et les maisons de prêt sur gage', in *Les infractions – Volume 5 Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 493.

begrepen worden, overeenkomstig de definitie van dit begrip in de voorafgaande titel van Boek II.

Dit misdrijf wordt eveneens bestraft met een straf van niveau 1.

Aangezien de voorgaande strafbaarstellingen in hoofde van de dader vereisen dat deze opzettelijk gehandeld heeft, dient de strafuitsluitende verschoningsgrond van artikel 304 ten gunste van "omroepers" en "aanplakkers" niet behouden te blijven. Desgevallend kan het parket nog steeds oordelen over de wenselijkheid om kleine "uitvoerders" te kwader trouw te vervolgen.

Art. 537

Illegale exploitatie van een pandhuis

Het wetsontwerp beperkt zich voortaan tot het strafbaar stellen van de onwettige exploitatie van een pandhuis zoals bedoeld in artikel 306 van het Strafwetboek. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie volgt: "Onder de toepassing van artikel 306 vallen de pandhuizen gehouden zonder toestemming, zonder onderscheid of het pand is gebaseerd op producten of op andere goederen, of dat gebruik wordt gemaakt van warrants".⁶⁶⁵

De rechtsleer voegt hieraan toe: "de notie huis verwijst naar een gewoonlijke activiteit en niet naar geïsoleerde handelingen".⁶⁶⁶ Daarenboven impliceert het gebruik van dit concept geen georganiseerde activiteit via een uitgewerkte structuur, noch enige vorm van publiciteit.⁶⁶⁷

Verder preciseert Christian De Valkeneer: "er is sprake van pand zodra een roerend goed wordt afgegeven als zekerheid voor een schuld. Als roerend goed moet worden beschouwd de zaken en de producten. In ieder geval zijn titels, schuldvorderingen en handelseffecten niet bedoeld aangezien de leningen toegestaan op basis van het pand op aandelen niet onder het toepassingsgebied van pand vallen. Daarentegen werd geoordeeld dat de toevlucht van de lener tot de uitgifte van een warrant hem niet deed ontsnappen aan de toepassing van artikel 306 van het Strafwetboek".⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Cass. 5 juni 1895, *Pas.* 1895, 209.

⁶⁶⁶ J. NYPELS et J. SERVAIS, *Le Code pénal belge interprété*, II, Brussel, Bruylant, 1897, p. 300.

⁶⁶⁷ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, p. 582.

⁶⁶⁸ C. DE VALKENEER, "Des infractions aux lois et règlements sur les loteries, les maisons de jeu et les maisons de prêt sur gage", in X (ed.), *Les infractions – Volume 5 Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 493.

Comme il n'existe plus de maisons de prêt sur gage autorisées depuis la loi du 30 avril 1848 qui a fait des monts-de-piété un monopole communal⁶⁶⁹, les incriminations visées aux articles 307 et 308 ont perdu dans la pratique toute pertinence et le non-respect des règles éventuelles doit trouver sa sanction en interne dans les monts-de-piété.

CHAPITRE 2

Les infractions relatives à l'industrie et au commerce

Art. 538

La divulgation de secret de fabrication

Cette disposition incrimine la divulgation de secret de fabrication déjà visée à l'article 309 du Code pénal actuel.

La Cour de cassation a défini le secret de fabrique ou de fabrication comme étant "un fait technique qui, contribuant à la réalisation des opérations mises en œuvre pour obtenir un produit déterminé, est de nature à procurer au fabriquant des avantages techniques et à lui assurer sur ses concurrents une supériorité d'une nature telle qu'il y a pour lui un avantage d'ordre économique à ce qu'il ne soit pas connu de ses concurrents"⁶⁷⁰. Il faut en outre que les informations relatives à la technique de fabrication aient un caractère secret, c'est-à-dire qu'elles ne soient pas aisément accessibles au public ni même aux personnes actives dans le secteur considéré⁶⁷¹.

La notion de secret de fabrication couvre également les procédés techniques liés aux nouvelles technologies ou un service recourant à une méthode ou une méthodologie originale puisque dans ces cas, il s'agit également de procédés techniques qui procurent au fabricant ou au prestataire de services des avantages techniques et qui assurent à son détenteur une supériorité sur ses concurrents d'une nature telle qu'il y a pour lui un avantage d'ordre économique à ce qu'il ne soit pas connu de ses concurrents.

La notion de secret de fabrique doit être distinguée de celle de secret d'affaires visée dans la loi du 30 juillet 2018

⁶⁶⁹ Voy. C. DE VALKENNEER, "Les infractions aux lois et règlements sur les loteries", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, p. 494.

⁶⁷⁰ Cass., 20 septembre 1943, Pas. I, 1943, p. 360; J. SPREUTELS, Fr. ROGGEN et E. ROGER-FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 520.

⁶⁷¹ J. SPREUTELS, Fr. ROGGEN et E. ROGER-FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Bruxelles, Bruylant, 2005, p. 520.

Aangezien er geen vergunde pandhuizen meer zijn sinds de wet van 30 april 1848 die de gemeenten een monopolie gaf op bergen van barmhartigheid⁶⁶⁹, hebben de strafbaarstellingen vermeld in de artikelen 307 en 308 in de praktijk alle relevantie verloren. Overtredingen van eventuele regels dienen intern in de bergen van barmhartigheid gesanctioneerd te worden.

HOOFDSTUK 2

Misdrijven betreffende nijverheid en koophandel

Art. 538

Onthulling van fabricatiegeheimen

Deze bepaling stelt de onthulling van fabricatiegeheimen strafbaar, die reeds opgenomen was in artikel 309 van het huidige Strafwetboek.

Het Hof van Cassatie heeft het fabrieksgeheim of fabricatiegeheim omschreven als "een technisch gegeven dat bijdraagt tot de realisatie van handelingen in een fabriek om een bepaald product te bekomen en van aard is om aan de fabrikant een technisch voordeel op te leveren en om hem tegenover de concurrentie een superioriteit te garanderen van die aard dat hij er een economisch voordeel bij heeft dat het niet door de concurrenten gekend zou zijn"⁶⁷⁰. Daarnaast moet de informatie betreffende de fabricatietechnieken geheim zijn, dit wil zeggen niet gemakkelijk toegankelijk voor het publiek of zelfs voor de personen die binnen de sector in kwestie actief zijn⁶⁷¹.

Het begrip "fabricatiegeheim" dekt tevens de technische processen die gelinkt zijn aan nieuwe technologieën of diensten die gebruik maken van een originele methode of methodiek aangezien het in deze gevallen eveneens gaat over technische processen die aan de fabrikant of de dienstverlener technische voordelen verschaffen en die aan zijn houder een overwicht ten aanzien van zijn concurrenten verschaft die van die aard is dat het hem een economisch voordeel oplevert doordat dit niet gekend is bij zijn concurrenten.

De notie van fabricatiegeheim moet worden onderscheiden van die van bedrijfsgeheim in de wet van

⁶⁶⁹ Zie C. DE VALKENNEER, "Les infractions aux lois et règlements sur les loteries", in *Les infractions – Vol. 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, p. 494.

⁶⁷⁰ Cass. 20 september 1943, Pas. 1943, I, p. 360; J. SPREUTELS, F. ROGGEN en E. ROGER-FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, p. 520.

⁶⁷¹ J. SPREUTELS, Fr. ROGGEN en E. ROGER-FRANCE, *Droit pénal des affaires*, Brussel, Bruylant, 2005, p. 520.

relative à la protection des secrets d'affaires qui a pour objet la transposition de la directive européenne 2016/943⁶⁷². La notion de secret d'affaires telle que définie à l'article 2 de la directive 2016/643 est beaucoup plus large que celle de secret de fabrication puisque le "secret d'affaires" couvre toute information ayant un caractère secret et représentant, par conséquent, une valeur commerciale.

Les auteurs du projet estiment que le remplacement de la notion "secret de fabrication" par celle de "secret d'affaires" n'est pas une simple question de terminologie mais aurait pour conséquence une extension significative de l'incrimination. Avant de procéder à une telle extension de l'incrimination, il faut en peser les implications et les conséquences et une telle réflexion ne doit pas être menée dans le cadre limité de la réécriture du Livre II mais mérite un débat spécifique et autonome.

Or, lors de la transposition de la directive, le choix a été fait de ne pas modifier l'article 309 du Code pénal et de réserver la solution pénale à certains cas précis de manière plus restrictive que le droit civil (commercial). En effet, compte tenu du caractère autonome du droit pénal, les notions peuvent être dissociées

Par ailleurs, la question de la répression du vol ou de la divulgation illicite de données qui ne constituent pas un secret de fabrication (listing de clients, etc.) est rencontrée notamment par les incriminations d'abus de confiance et les infractions informatiques.

Jusqu'à présent, l'infraction était limitée aux employés et ex-employés. Compte tenu de la multiplication des interventions de sociétés externes de consultance ou d'audit, il importe d'englober dans l'incrimination toute personne qui a acquis la connaissance d'un secret de fabrication dans l'exercice de sa profession et de ne plus faire de différences entre les catégories de personnel dans l'entreprise.

L'élément moral de l'infraction consiste en une intention spéciale, à savoir celle d'avoir agi méchamment ou avec une intention frauduleuse.

Par correspondance à la peine actuellement prévue, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

⁶⁷² Directive (UE) 2016/943 du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2016 sur la protection des savoir-faire et des informations commerciales non divulgués (secrets d'affaires) contre l'obtention, l'utilisation et la divulgation illicites.

30 juli 2018 betreffende de bescherming van bedrijfsgeheimen die tot doelstelling heeft de Europese Richtlijn 2016/943⁶⁷² om te zetten. De notie van bedrijfsgeheim, zoals gedefinieerd in artikel 2 van de Richtlijn 2016/943 is veel ruimer dan die van het fabricatiegeheim aangezien het bedrijfsgeheim alle informatie omvat die een geheim karakter heeft en daardoor een handelswaarde bezit.

De auteurs van het ontwerp menen dat de vervanging van de notie "fabricatiegeheim" door "bedrijfsgeheim" niet louter een vraag met betrekking tot terminologie is maar een significante uitbreiding van het toepassingsgebied van de strafbaarstelling tot gevolg zou hebben. Vooraleer over te gaan tot een dergelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van de strafbaarstelling moeten de gevolgen ervan worden afgewogen en dergelijke denkoefening moet niet worden gemaakt in het beperkte kader van het herschrijven van Boek II maar verdient een specifiek afzonderlijk debat.

Overigens, bij de omzetting van de richtlijn werd de keuze gemaakt artikel 309 van het Strafwetboek niet te wijzigen en de strafrechtelijke weg voor te behouden aan enkele specifieke gevallen, die beperkter zijn dan die waarvoor een toevlucht kan worden genomen tot het burgerlijk recht (handelsrecht). Gelet op het autonoom karakter van het strafrecht, kunnen deze noties inderdaad van elkaar worden onderscheiden.

Daarenboven wordt het punt van de beteugeling van de diefstal of de onrechtmatige onthulling van gegevens die geen fabricatiegeheim uitmaken (klantenlijsten, enz.), gedekt door de strafbaarstelling van het misbruik van vertrouwen en de informaticamisdrijven.

Tot op heden was het misdrijf enkel van toepassing op werknemers en ex-werknemers. Rekening houdend met de sterke toename van interventies van externe consultancy- of auditbedrijven, is het aangewezen in de strafbaarstelling elke persoon op te nemen die tijdens de uitoefening van zijn beroep kennis heeft gekregen van een fabricatiegeheim en niet langer onderscheid te maken tussen de personeelscategorieën binnen de onderneming.

Het moreel bestanddeel van het misdrijf bestaat uit een bijzonder opzet, namelijk het kwaadwillig of met bedrieglijk oogmerk te hebben gehandeld.

In overeenstemming met de momenteel bepaalde straf, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

⁶⁷² Richtlijn (EU) 2016/943 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende de bescherming van niet-openbaar gemaakte knowhow en bedrijfsinformatie (bedrijfsgeheimen) tegen het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken daarvan.

Art. 539

L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication

Afin de renforcer la protection des secrets de fabrication, il convient d'incriminer non seulement les personnes qui divulguent des secrets de fabrication mais également ceux qui les obtiennent et/ou en font usage dans une intention frauduleuse.

Comme pour la divulgation d'un secret de fabrication, l'élément moral de l'infraction consiste en une intention spéciale, à savoir celle d'avoir agi avec une intention frauduleuse

Par correspondance à la peine prévue pour la divulgation d'un secret de fabrication, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 540

L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères ou des soumissions

Par l'incrimination d'entrave ou de trouble à la liberté des enchères ou des soumissions, le législateur a voulu garantir tant la liberté d'enchérir ou de soumissionner que le droit à l'égalité de traitement entre enchérisseurs ou soumissionnaires⁶⁷³.

L'article 314 du Code pénal actuel punit de peines correctionnelles les personnes qui, dans les adjudications de la propriété, de l'usufruit ou de la location de choses mobilières ou immobilières, d'une entreprise, d'une fourniture, d'une exploitation ou d'un service quelconque, auront entravé ou troublé la liberté des enchères ou des soumissions, par violences ou par menaces, par dons ou promesses ou par tout autre moyen frauduleux.

La Cour de cassation a rappelé que le principe de l'égalité de traitement des soumissionnaires, fondé sur le principe d'égalité déduit des articles 10 et 11 de la Constitution, est inhérent à la réglementation relative à l'attribution des marchés publics⁶⁷⁴. Suivant la Cour, l'article 314 du Code pénal sanctionne les personnes qui faussent les conditions normales de la concurrence pour un marché public déterminé⁶⁷⁵.

⁶⁷³ F. KUTY, "Le délit d'entrave ou de trouble à la liberté des enchères et des soumissions", in *Les infractions*, Vol. 5, *Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier 2013, p. 510.

⁶⁷⁴ Cass., 17 décembre 2009, RG C.08.0514.N, *Pas.*, 2009, n° 762.

⁶⁷⁵ Cass., 22 mai 2012, RG P.11.1723.N, *Pas.*, 2012, p. 1135, R.W., 2012-2013, p. 819, avec concl. M.P.

Art. 539

Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim

Met het oog op de versterking van de bescherming van fabricatiegeheimen, dienen niet enkel de personen die de fabricatiegeheimen onthullen maar ook zij die deze verkrijgen en/of gebruiken met een bedrieglijk opzet bestraft te worden.

Net zoals bij de onthulling van een fabricatiegeheim, is het moreel bestanddeel van dit misdrijf een bijzonder opzet, zijnde het hebben gehandeld met een bedrieglijk opzet.

In overeenstemming met de straf die voorzien is voor de onthulling van een fabricatiegeheim, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 540

Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving

Door de strafbaarstelling van de belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving wou de wetgever zowel de vrijheid van opbod als van inschrijving waarborgen, alsook het recht op gelijke behandeling van alle bidders en inschrijvers⁶⁷³.

Artikel 314 van het huidig Strafwetboek bestraft met correctionele straffen de personen die bij toewijzingen van de eigendom, van het vruchtgebruik of van de huur van roerende of onroerende goederen, van een aanneming, van een levering, van een uitbating of van enige dienst, de vrijheid van opbod of van inschrijving door geweld of bedreiging of door schenkingen of beloften of door gelijk welk ander bedrieglijk middel belemmeren of verstoren.

Het Hof van Cassatie heeft eraan herinnerd dat het principe van gelijke behandeling van de inschrijvers, gebaseerd op het gelijkheidsbeginsel dat voortvloeit uit de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, inherent is aan de reglementering betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten⁶⁷⁴. Volgens het Hof bestraft artikel 314 van het Strafwetboek personen die de normale mededingingsvoorwaarden voor een bepaalde overheidsopdracht vervalsen⁶⁷⁵.

⁶⁷³ F. KUTY, "Le délit d'entrave ou de trouble à la liberté des enchères et des soumissions", in *Les infractions*, Vol. 5, *Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier 2013, p. 510.

⁶⁷⁴ Cass. 17 december 2009, AR C.08.0514.N, *Pas.* 2009, nr. 762.

⁶⁷⁵ Cass. 22 mei 2012, AR P.11.1723.N, *Pas.* 2012, p. 1135, R.W. 2012.213, p. 819, met conclusie O.M.

L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions consiste notamment à rompre l'égalité de traitement entre soumissionnaires, à faire obstacle à la concurrence loyale. Ces notions doivent être tenues pour synonymes. Le législateur, en recourant à ces deux termes, a entendu envisager toutes les situations qui ont pour but et pour effet de fausser les conditions normales de la concurrence⁶⁷⁶.

Mais il y a lieu de prendre en compte ici l'évolution législative en matière de réglementation des marchés publics. Jusqu'à un passé relativement récent, la matière était régie par la loi du 24 décembre 1993 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fournitures et de services. Cette loi a été abrogée et remplacée par la loi du 15 juin 2006 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fournitures et de services qui est entrée en vigueur le 1er juillet 2013⁶⁷⁷. À son tour, cette dernière loi a été abrogée et remplacée par la loi du 17 juin 2016 relative aux marchés publics dont l'entrée en vigueur sera fixée par arrêté royal⁶⁷⁸.

La disposition en projet entend se référer notamment aux dispositions de la loi du 17 juin 2016 et plus particulièrement aux principes généraux qu'elle énonce et au champ d'application couvert par ces principes. L'incrimination vise ainsi non seulement de façon générale les entraves à la liberté des enchères et des soumissions mais aussi de façon plus spécifique, tout agissement frauduleux ayant pour objet de fausser les règles normales de la concurrence.

Par les termes "lors de la passation d'un marché public", la disposition de loi en projet se réfère à la définition donnée par l'article 2, 37°, de la loi du 17 juin 2016 sur les marchés publics aux termes duquel la passation est la procédure de lancement d'un marché public, qui, le cas échéant, inclut les aspects suivants: la consultation préalable du marché, la publication, la sélection, l'attribution et la conclusion du marché.

La disposition se réfère également au champ d'application défini par l'article 3 de la loi du 17 juin 2016. Cet article dispose que les principes généraux s'appliquent aussi bien aux marchés publics relevant du champ d'application du titre 2 ("Marchés publics dans les secteurs classiques") qu'aux marchés publics relevant du

De belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of inschrijving bestaat er ook in de gelijke behandeling tussen inschrijvers te verbreken en de loyale mededinging te belemmeren. Deze begrippen moeten als synoniem worden beschouwd. De wetgever heeft een beroep gedaan op deze twee termen om alle situaties te omvatten die als doel en tot gevolg hebben dat de normale mededingingsvoorwaarden vervalst worden⁶⁷⁶.

Hierbij dient echter rekening gehouden te worden met de ontwikkeling van de wetgeving inzake reglementering van overheidsopdrachten. Tot vrij recent werd deze materie beheerst door de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten. Deze wet werd opgeheven en vervangen door de wet van 15 juni 2006 op de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten, die in werking trad op 1 juli 2013⁶⁷⁷. Deze laatste wet werd op haar beurt opgeheven en vervangen door de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten, waarvan de inwerkingtreding bij koninklijk besluit zal worden bepaald⁶⁷⁸.

De ontwerpbeplanning wil met name verwijzen naar de bepalingen van de wet van 17 juni 2016 en meer bepaald naar de algemene beginselen ervan en het toepassingsgebied dat door deze beginselen gedekt wordt. De strafbaarstelling heeft aldus niet enkel betrekking op de verstoring van de vrijheid van opbod en inschrijving in het algemeen maar ook meer specifiek op elke bedrieglijke handeling met als doel de normale mededingingsvoorwaarden te vervalsen.

Met de term "bij de plaatsing van een overheidsopdracht" verwijst de ontworpen wetsbepaling naar de definitie uit artikel 2, 37°, van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten volgens dewelke de plaatsing de procedure is voor het uitschrijven van een overheidsopdracht, die in voorkomend geval de volgende aspecten omvat: de voorafgaande marktconsultatie, de bekendmaking, de selectie, de gunning en de sluiting van de opdracht.

De bepaling verwijst eveneens naar het toepassingsgebied omschreven in artikel 3 van de wet van 17 juni 2016. Dit artikel bepaalt dat de algemene beginselen zowel van toepassing zijn op overheidsopdrachten die vallen onder het toepassingsgebied van titel 2 ("Overheidsopdrachten in klassieke sectoren")

⁶⁷⁶ F. KUTY, "Le délit d'entrave ou de trouble à la liberté des enchères et des soumissions", *Les infractions*, Vol. 5, *Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, pp. 509-530, spéc. p. 512.

⁶⁷⁷ Voy. V. TRUILLET, note sous Cass., 9 mars 2016, *Dr. pén. entr.*, 2016, p. 254-255.

⁶⁷⁸ *Moniteur belge* du 14 juillet 2016.

⁶⁷⁶ F. KUTY, "Le délit d'entrave ou de trouble à la liberté des enchères et des soumissions", *Les infractions*, Vol. 5, *Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, pp. 509-530, in het bijzonder p. 512.

⁶⁷⁷ Zie V. TRUILLET, noot onder Cass. 9 maart 2016, *Dr. pén. entr.* 2016, p. 254-255.

⁶⁷⁸ *Belgisch Staatsblad* van 14 juli 2016.

champ d'application du titre 3 ("Des marchés publics de travaux, de fournitures et de services dans les secteurs de l'eau, de l'énergie, des transports et des services postaux"). Il ajoute que la notion de marché public englobe également les accords-cadres et les concours. La notion de marché public est définie par l'article 2, 17°, de la loi du 17 juin 2016 relative aux marchés publics⁶⁷⁹ comme "le contrat à titre onéreux conclu entre un ou plusieurs opérateurs économiques et un ou plusieurs adjudicateurs et ayant pour objet l'exécution de travaux, la fourniture de produits ou la prestation de services, en ce compris les marchés passés en application du titre 3 par les entreprises publiques visées au 2° et les personnes bénéficiant de droits spéciaux ou exclusifs, visées au 3°".

La notion de passation d'un marché public est ici plus large que la notion d'adjudication figurant à l'article 314 du Code pénal telle qu'interprétée par la Cour de cassation. Dans un arrêt du 9 mars 2016⁶⁸⁰, la Cour avait jugé que, dès lors que la concurrence requise par l'article 314 du Code pénal devait jouer entre personnes qui s'étaient manifestées ensuite d'un appel public, l'infraction d'entrave ou de trouble de la liberté des enchères et des soumissions ne concerne que l'attribution des marchés publics selon les procédures ouvertes ou restreintes; elle est, par contre, étrangère aux marchés publics conclus par procédure négociée, quelles que soient la concurrence instaurée entre les candidats pressentis par l'adjudicateur, la possibilité de surenchère et les mesures de publicité qui entourent la conclusion du contrat.

Dans son arrêt du 11 mars 2021⁶⁸¹, la Cour constitutionnelle a jugé que l'article 314 du Code pénal, interprété comme excluant les marchés conclus avec l'État ou avec une personne de droit public selon la procédure négociée sans publicité, ne viole pas les articles 10 et 11 de la Constitution tout en précisant immédiatement que "cette conclusion ne porte pas atteinte à la possibilité pour le législateur d'examiner s'il est opportun de modifier l'incrimination visée à l'article 314 du Code pénal, en considération notamment de l'évolution législative en matière de réglementation des marchés publics".

als op overheidsopdrachten die vallen onder het toepassingsgebied van titel 3 ("Overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten in de sectoren water, energie, vervoer en postdiensten"). Het voegt hieraan toe dat het begrip overheidsopdracht eveneens raamovereenkomsten en prijsvragen omvat. Het begrip overheidsopdracht wordt omschreven door artikel 2, 17°, van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten⁶⁷⁹ als "de overeenkomst onder bezwarende titel die wordt gesloten tussen een of meer ondernemers en een of meer aanbesteders en die betrekking heeft op het uitvoeren van werken, het leveren van producten of het verlenen van diensten, met inbegrip van de opdrachten die worden geplaatst in toepassing van titel 3 door overheidsbedrijven als bedoeld in 2° en personen die genieten van bijzondere of exclusieve rechten bedoeld in 3°".

Het begrip plaatsing van een overheidsopdracht is hier ruimer dan het begrip toewijzing vermeld in artikel 314 van het Strafwetboek zoals geïnterpreteerd door het Hof van Cassatie. In een arrest van 9 maart 2016⁶⁸⁰ was het Hof van oordeel dat, als de door artikel 314 van het Strafwetboek vereiste mededinging moest spelen tussen personen die gereageerd hebben op een openbare oproep tot mededinging, het misdrijf van belemmering of versterking van de vrijheid van opbod of inschrijving enkel het plaatsen betreft van overheidsopdrachten volgens de open of beperkte procedure. Het is daarentegen niet van toepassing op overheidsopdrachten gesloten middels onderhandelingsprocedure, ongeacht de mededinging tussen de kandidaten die de aanbesteder gepolst heeft, de mogelijkheid tot hoger bod en de bekendmakingsmaatregelen met betrekking tot het sluiten van de overeenkomst.

In zijn arrest van 11 maart 2021 heeft het Grondettelijk Hof⁶⁸¹ geoordeeld dat het artikel 314 Sw. aldus geïnterpreteerd dat het de opdrachten gesloten met de Staat of een publiekrechtelijke persoon volgens de onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking uitsluit, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt, met de toevoeging dat "dit besluit geen afbreuk doet aan de mogelijkheid voor de wetgever om na te gaan of het opportuun is de strafbaarstelling bedoeld in artikel 314 Sw. te wijzigen, met name rekening houdend met de ontwikkeling van de wetgeving inzake de reglementering van de overheidsopdrachten".

⁶⁷⁹ À l'heure actuelle, cette loi n'est pas encore entrée en vigueur. Elle doit entrer en vigueur à une date fixée par le Roi (art. 193).

⁶⁸⁰ Cass., 9 mars 2016, RG P.16.0103.F, AC 2016, n° 169. À la suite de cet arrêt, le rapport législatif établi par le procureur général près la Cour de cassation a suggéré de revoir l'article 314 du Code pénal.

⁶⁸¹ C. const., 11 mars 2021, arrêt n° 42/2021

⁶⁷⁹ Momenteel is deze wet nog niet in werking getreden. Ze moet in werking treden op een door de Koning bepaalde datum (art. 193).

⁶⁸⁰ Cass. 9 maart 2016, AR P.16.0103.F, Arr.Cass. 2016, nr. 169. Naar aanleiding van dit arrest suggereerde de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie om artikel 314 van het Strafwetboek te herzien.

⁶⁸¹ GwH 11 maart 2021, nr. 42/2021.

Afin de prendre en compte cette évolution législative en matière de réglementation des marchés publics, l'incrimination comprend dorénavant toutes les formes de marchés publics quelle que soit la procédure suivie (procédure ouverte, procédure restreinte, procédure concurrentielle avec négociation, procédure négociée avec mise en concurrence préalable, procédure négociée sans publication préalable, procédure négociée sans mise en concurrence préalable...).

À la suite de la remarque du Conseil d'État (n° 107) qui considère que le raisonnement qui précède s'applique aussi aux contrats de concession, le champ d'application de la disposition est étendu à ces contrats.

L'incrimination se fonde notamment sur l'article 4 de la loi du 17 juin 2016⁶⁸² qui pose le principe d'égalité, de non-discrimination, de transparence et de proportionnalité dans l'adjudication des marchés publics et sur l'article 5, § 1er, de la même loi qui interdit, d'une part, à tout adjudicateur de concevoir un marché public dans l'intention de le soustraire au champ d'application de la loi du 17 juin 2016 ou de limiter artificiellement la concurrence et, d'autre part, à tout opérateur économique de poser un acte, de conclure une convention ou entente de nature à fausser les conditions normales de la concurrence⁶⁸³. Par référence à ces dispositions, le comportement incriminé consiste notamment à limiter artificiellement la concurrence ou à fausser les conditions normales de la concurrence par violences ou menaces ou par tout autre moyen frauduleux.

⁶⁸² Principe d'égalité, de non-discrimination, de transparence et de proportionnalité

Art. 4. Les adjudicateurs traitent les opérateurs économiques sur un pied d'égalité et sans discrimination et agissent d'une manière transparente et proportionnée.

Dans la mesure où les annexes 1, 2, 4 et 5 et les notes générales relatives à l'Union européenne de l'appendice I de l'Accord sur les Marchés Publics du 15 avril 1994 ainsi que d'autres conventions internationales liant l'Union européenne le prévoient, les adjudicateurs accordent aux travaux, aux fournitures, aux services et aux opérateurs économiques des signataires de ces conventions un traitement qui n'est pas moins favorable que celui accordé aux travaux, aux fournitures, aux services et aux opérateurs économiques de l'Union européenne.

⁶⁸³ Soustraction au champ d'application et limitation artificielle de la concurrence.

Art. 5. § 1er. Un adjudicateur ne peut concevoir un marché public dans l'intention de le soustraire au champ d'application de la présente loi ou de limiter artificiellement la concurrence. La concurrence est considérée comme artificiellement limitée lorsqu'un marché est conçu dans l'intention de favoriser ou de défavoriser indûment certains opérateurs économiques.

Les opérateurs économiques ne posent aucun acte, ne concluent aucune convention ou entente de nature à fausser les conditions normales de la concurrence.

Teneinde rekening te houden met de ontwikkelingen op wetgevingsterrein gerelateerd aan de reglementering van overheidsopdrachten, omvat de strafbaarstelling voortaan alle soorten van overheidsopdrachten, ongeacht de gevolgde procedure (open procedure, beperkte procedure, mededingingsprocedure met onderhandeling, onderhandelingsprocedure met voorafgaande oproep tot mededinging, onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande oproep tot mededinging, ...).

In navolging van de opmerking van de Raad van State (nr. 107) die stelt dat de voorgaande redenering ook van toepassing is op concessieovereenkomsten, wordt het toepassingsgebied uitgebreid tot dergelijke contracten.

De strafbaarstelling is met name gebaseerd op artikel 4 van de wet van 17 juni 2016⁶⁸² dat het beginsel van gelijkheid, niet-discriminatie, transparantie en proportionaliteit bij de toewijzing van overheidsopdrachten vastlegt en op artikel 5, § 1 van dezelfde wet, dat enerzijds elke aanbesteder verbiedt een overheidsopdracht op te stellen met het doel om deze uit te sluiten van het toepassingsgebied van de wet van 17 juni 2016 of om de mededinging op artificiële wijze te beperken en anderzijds elke ondernemer verbiedt handelingen te stellen, overeenkomsten te sluiten of afspraken te maken die de normale mededingingsvoorwaarden kunnen vertekenen⁶⁸³. Met verwijzing naar deze bepalingen bestaat de strafbaar gestelde gedraging er met name in de mededinging artificieel te beperken of de normale mededingingsvoorwaarden te vertekenen door geweld, bedreigingen of gelijk welk ander bedrieglijk middel.

⁶⁸² Beginsel van gelijkheid, niet-discriminatie, transparantie en proportionaliteit

Art. 4. De aanbesteders behandelen de ondernemers op voet van gelijkheid en zonder onderscheid en handelen transparant en proportioneel.

Voor zover bijlagen 1, 2, 4 en 5 en de algemene opmerkingen betreffende de Europese Unie bij aanhangsel I bij de overeenkomst inzake overheidsopdrachten van 15 april 1994, evenals andere internationale overeenkomsten die de Unie binden dit vastleggen, geven aanbesteders aan werken, leveringen, diensten en ondernemers van de ondertekenende partijen van deze overeenkomsten geen minder gunstige behandeling dan die welke zij aan werken, leveringen, diensten en ondernemers van de Europese Unie geven.

⁶⁸³ Uitsluiting van het toepassingsgebied en kunstmatige beperking van de mededinging.

Art. 5. § 1. Een aanbesteder stelt geen overheidsopdracht op met het doel om deze uit te sluiten van het toepassingsgebied van deze wet of om de mededinging op kunstmatige wijze te beperken. De mededinging wordt geacht kunstmatig te zijn beperkt indien de overheidsopdracht is ontworpen met het doel bepaalde ondernemers ten onrechte te bevoordelen of te benadelen.

Ondernemers stellen geen handelingen, sluiten geen overeenkomsten of maken geen afspraken die de normale mededingingsvoorwaarden kunnen vertekenen.

Par l'adjudication de droits sur des choses mobilières ou immobilières, on vise toutes les formes de droits sur des choses mobilières ou immobilières, corporelles ou incorporelles, qui peuvent faire l'objet d'une adjudication.

La notion de "tout moyen frauduleux" inclut la notion antérieure de "don ou promesse".

Le choix a été fait de retenir ici comme élément moral un dol spécial, à savoir l'intention frauduleuse ou celle de nuire afin de ne pas viser dans l'incrimination des comportements qui se justifieraient par des raisons légitimes (par exemple, des motifs de sécurité nationale).

Par parallélisme à la répression de la corruption, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Suite à l'avis du Collège des procureurs généraux du 26 janvier 2023, les alinéas 2 et 3 de l'article 314 du Code pénal actuel, introduits par la loi du 28 février 2022 transposant la directive (UE) 2019/1 du Parlement européen et du Conseil du 11 décembre 2018 visant à doter les autorités de concurrence des États membres des moyens de mettre en œuvre plus efficacement les règles de concurrence et à garantir le bon fonctionnement du marché intérieur, ont également été réintroduits ici.

TITRE 7

Les infractions contre l'État et son fonctionnement

Ce titre regroupe sept chapitres:

- le chapitre 1 concerne les infractions contre la structure de l'État et les pouvoirs de l'État;
- le chapitre 2 concerne les infractions contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique;
- le chapitre 3 concerne les infractions contre les relations internationales;
- le chapitre 4 concerne les forfaitures;
- le chapitre 5 concerne les infractions contre l'administration de la justice;
- le chapitre 6 concerne l'entrave aux travaux publics;
- le chapitre 7 concerne les fraudes aux subsides.

Met "toewijzing van rechten op roerende of onroerende goederen" worden alle soorten rechten op roerende of onroerende, lichamelijke of onlichamelijke goederen bedoeld die het voorwerp van een toewijzing kunnen uitmaken.

Het begrip "elk bedrieglijk middel" omvat het vorig begrip "gift of belofte".

Er werd voor geopteerd als moreel bestanddeel een bijzonder opzet te weerhouden, nl. het bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden teneinde geen gedragingen te viseren die kunnen worden gerechtvaardigd door legitieme motieven (bijvoorbeeld motieven met betrekking tot de nationale veiligheid).

Naar analogie met de bestraffing voor corruptie, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

In navolging van het advies van het College van procureurs-generaal van 26 januari 2023 werden de leden 2 en 3 van artikel 314 van het huidige Strafwetboek, ingevoerd door de wet van 28 februari 2022 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/1 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 tot toekenning van bevoegdheden aan de mededingingsautoriteiten van de lidstaten voor een doeltreffendere handhaving en ter waarborging van de goede werking van de interne markt, hier ook opnieuw ingevoerd.

TITEL 7

Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

Deze titel groepeerde zeven hoofdstukken:

- hoofdstuk 1 betreffende de misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten;
- hoofdstuk 2 betreffende de misdrijven tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België;
- hoofdstuk 3 betreffende de misdrijven tegen de internationale betrekkingen;
- hoofdstuk 4 betreffende de ambtsmisdrijven;
- hoofdstuk 5 betreffende de misdrijven ten de rechtsbedeling;
- hoofdstuk 6 betreffende de misdrijven inzake de belemmering van openbare werken;
- hoofdstuk 7 betreffende subsidiefraude.

Les “crimes et délits des fournisseurs” (articles 292-298 C. pén.) devraient également pouvoir être considérés comme des infractions contre l’État et son fonctionnement (ou éventuellement comme des infractions contre la défense nationale). Il est cependant proposé de dépenaliser ces infractions. Ces infractions, qui datent de la période napoléonienne et qui ont à peine été appliquées, ont un champ d’application très limité. Elles ne visent que les fournitures, entreprises ou travaux pour lesquels un contrat a été conclu avec une personne ou une entreprise qui exécute le marché pour l’armée. Les réquisitions militaires ne relèvent pas de ces infractions étant donné que le refus d’y donner suite tombe sous le coup des incriminations de la loi du 12 mai 1927⁶⁸⁴. L’autorité dispose de moyens suffisants du droit civil pour faire respecter un contrat conclu au profit de l’armée, par exemple en insérant des pénalités dans la convention. Le recours au droit pénal, qui doit être l’*ultimum remedium*, n’est dès lors pas opportun.

CHAPITRE 1ER

Les infractions contre la structure de l’État et les pouvoirs de l’État

Ce chapitre regroupe les infractions qui sont directement dirigées contre (le fonctionnement de) l’État, ses organes constitutionnels et les assemblées législatives ainsi que le Roi en particulier. Il s’agit dans une large mesure de dispositions qui correspondent aux actuels articles 101 à 112 du Code pénal, complétées par les incriminations existantes prévues dans:

- le décret du 20 juillet 1831 sur la presse⁶⁸⁵;
- la loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi;
- la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution.

⁶⁸⁴ C. DE VALKENEEER, “Des crimes et des délits des fournisseurs” in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l’ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 444-445; A. WEYEMBERGH et L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Limal, Anthemis, 2011, 365-366, n° 710-711.

⁶⁸⁵ L’intégration de ces dispositions a déjà été envisagée lors d’une révision précédente du Code pénal. L’idée a été abandonnée sur la base de l’article 139 de la Constitution (avant la coordination en 1994), entre-temps abrogé, dont il a été déduit que la presse devait faire l’objet d’un règlement séparé (*Pand.B.*, v° *Délit de presse*, n° 17). Toutefois, cette objection ne s’applique plus depuis l’abrogation de cette disposition.

Ook de “misdaden en wanbedrijven van leveranciers” (artikelen 292-298 Sw.) zouden kunnen worden beschouwd als misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren (of eventueel misdrijven tegen de landsverdediging). Er wordt echter voorgesteld om deze misdrijven te depenaliseren. Deze misdrijven, die dateren uit de Napoleontische periode en amper werden toegepast, hebben een erg beperkt toepassingsgebied. Zij viseren slechts de leveringen, aannemingen of werken waaromtrent een overeenkomst is gesloten met een persoon of onderneming die de opdracht uitvoert voor het leger. Militaire opeisingen vallen hier niet onder, aangezien het weigeren hieraan gevolg te geven onder de strafbaarstellingen van de wet van 12 mei 1927 valt.⁶⁸⁴ De overheid beschikt over voldoende middelen uit het burgerlijk recht om de naleving van een overeenkomst die ten behoeve van het leger worden gesloten af te dwingen, bijvoorbeeld door boetebedingen op te nemen in de overeenkomst. Het toevlucht nemen tot het strafrecht, dat de *ultimum remedium* moet zijn, is dan ook niet gepast.

HOOFDSTUK 1

Misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten

Dit hoofdstuk groepeerde de misdrijven die rechtstreeks gericht zijn tegen de (werking van de) Staat, zijn grondwettelijke organen en de wetgevende vergaderingen en de Koning in het bijzonder. Het betreft in belangrijke mate bepalingen die overeenstemmen met de huidige artikelen 101 t.e.m. 112 Sw., aangevuld met bestaande strafbaarstellingen uit:

- het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers;⁶⁸⁵
- de wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning;
- de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en bejegening der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten.

⁶⁸⁴ C. DE VALKENEEER, “Des crimes et des délits des fournisseurs” in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l’ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 444-445; A. WEYEMBERGH en L. KENNES, *Droit pénal spécial*, Limal, Anthemis, 2011, 365-366, nr. 710-711.

⁶⁸⁵ De integratie van deze bepalingen werd reeds overwogen bij een eerdere herziening van het Strafwetboek. Daarvan werd afgezien op grond van het ondertussen opgeheven artikel 139 van de Grondwet (voor de coördinatie van 1994), waaruit werd afgeleid dat de drukpers het voorwerp moest zijn van een afzonderlijke regeling (*Pand.B.*, v° *Délit de presse*, nr. 17). Dit bezwaar geldt evenwel niet meer sinds de opheffing van deze bepaling.

À titre préliminaire, notons que les actuels articles 105 et 110 comprennent des parties des définitions d’“attentat” et de “complot”. Celles-ci sont reprises et complétées dans le titre préliminaire étant donné que ces notions sont également employées dans d’autres chapitres.

Section 1re

Les infractions contre la structure de l’État

Art. 541

L’attentat contre la structure de l’État

Cette disposition reprend l’article 104 du Code pénal. La terminologie de cette disposition est cependant quelque peu modernisée.

La notion de “forme du gouvernement” est remplacée par celle de “structure constitutionnelle de l’État”. Elle correspond mieux à la réalité. Alors que “forme du gouvernement” fait surtout penser au choix entre, par exemple, une monarchie et une république, la notion de “structure constitutionnelle de l’État” porte plus clairement sur toutes les caractéristiques fondamentales de la structure de l’État telle qu’elle est formulée dans la Constitution. À cet égard, on peut penser, par exemple au remplacement de la démocratie représentative par un régime dictatorial ou au remplacement de l’État fédéral par un État unitaire. Naturellement, il ne s’agit ici que d’actes qui sortent du cadre du débat démocratique. Ne sont pas non plus concernées les affaires qui ne touchent pas aux caractéristiques fondamentales de la structure de l’État, mais qui consistent uniquement en la tentative d’influer sur le fonctionnement de l’État dans le cadre de ces principes (par exemple, la tentative visant à faire démissionner un ministre, à imposer une modification de loi, etc.)⁶⁸⁶. Cette notion correspond d’ailleurs à l’interprétation que la doctrine donne aujourd’hui déjà à la notion de “forme du gouvernement”⁶⁸⁷.

La notion de “Chambres législatives” est remplacée par “assemblée législative”. Cela permet également d’inclure dans le champ d’application, par le biais de la définition à l’article 79, 25°, les parlements des Communautés et des Régions. Cette extension est appropriée car ces parlements ont repris une part importante de la compétence législative des chambres fédérales, sont élus de

Voorafgaand kan worden gesteld dat de huidige artikelen 105 en 110 delen bevatten van de definities van “aanslag” en “samenspanning”. Deze worden hernomen en aangevuld in de voorafgaande titel aangezien deze begrippen ook in andere hoofdstukken worden gebruikt.

Afdeling 1

Misdrijven tegen de staatsordening

Art. 541

Aanslag op de staatsordening

Deze bepaling herneemt artikel 104 Sw. De terminologie van deze bepaling wordt evenwel enigszins gemoderniseerd.

Het begrip “regeringsvorm” wordt vervangen door “de grondwettelijke staatsordening”. Deze vlag dekt de lading beter. Waar “regeringsvorm” vooral doet denken aan de keuze tussen bijvoorbeeld een monarchie of een republiek, heeft het begrip “grondwettelijke staatsordening” duidelijker betrekking op alle fundamentele kenmerken van de staatsordening zoals die in de Grondwet vorm krijgt. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het vervangen van de representatieve democratie door een dictatoriaal staatsbestel of het vervangen van de Federale Staat door een unitaire staat. Uiteraard gaat het hier slechts om handelingen die vallen buiten het democratisch debat. Ook zaken die niet de fundamentele kenmerken van de staatsordening treffen, maar slechts bestaan in de het trachten te beïnvloeden van de werking van de Staat binnen deze principes (bijvoorbeeld door te trachten een minister tot ontslag te brengen, een wetswijziging af te dwingen, ...) vallen hier niet onder.⁶⁸⁶ Dit begrip stemt overigens overeen met de invulling die in de rechtsleer vandaag reeds aan de notie “regeringsvorm” wordt gegeven.⁶⁸⁷

De notie “Wetgevende Kamers” wordt vervangen door de term “wetgevende vergadering”. Op die manier worden ook, via de definitie in artikel 79, 25°, de parlementen van Gemeenschappen en Gewesten onder het toepassingsgebied gebracht. Deze uitbreiding is gepast nu zij een belangrijk deel van de wetgevende bevoegdheid van de federale kamers hebben overgenomen, op een

⁶⁸⁶ M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1950, 56-57.

⁶⁸⁷ Voy. par exemple J. DE HERDT, Commentaire de l’article 104 du Code pénal, in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 159; J.J. HAUS, “Exposé des motifs”, in J.S.G. NYPELS (éd.), *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, I, Bruxelles, Bruylant, 1869, 12, n° 13.

⁶⁸⁶ M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 56-57.

⁶⁸⁷ Zie bijvoorbeeld J. DE HERDT, Commentaar bij artikel 104 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 159; J.J. HAUS, “Exposé des motifs”, in J.S.G. NYPELS (éd.), *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, I, Brussel, Bruylant, 1869, 12, nr. 13.

manière comparable et exercent un contrôle vis-à-vis du pouvoir exécutif.

Enfin, “l’autorité royale” est remplacée par “l’autorité constitutionnelle”. Il y a plusieurs raisons à cela. Par “autorité royale”, on vise l’empêchement de l’exercice d’un droit constitutionnel par le Roi. Bien que constitutionnellement, la notion de “Roi” renvoie en principe au Roi, couvert politiquement par un ministre, il arrive plus souvent aujourd’hui qu’on ne parle plus de l’autorité royale, mais bien de l’autorité constitutionnelle et qu’on vise expressément le gouvernement de cette manière. De plus, les gouvernements des Régions et des Communautés sont ainsi également protégés par ces incriminations. La résistance envers des représentants de l’autorité publique qui veulent procéder à l’exécution d’une décision de l’autorité n’entre pas dans le champ d’application. En pareil cas, il n’est question que de rébellion (article 643)⁶⁸⁸.

Cette infraction constitue par définition un délit politique et doit donc être jugée par un jury, conformément à l’article 150 de la Constitution.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d’admission de circonstances atténuantes.

Art. 542

Le complot contre la structure de l’État

Cet article reprend l’actuel article 109 du Code pénal en ce qui concerne la situation où aucun acte préparatoire n’a été posé. Pour le contenu de la notion de “complot”, on peut renvoyer à la définition donnée à l’article 80, 2°. Il peut s’agir par exemple de discussions au terme desquelles des personnes arrivent ensemble à la résolution de commettre un coup d’état, sans qu’il soit exigé qu’elles aient par exemple élaboré un plan concret, se soient procuré des armes, ... Il suffit que sur la base du contenu, du contexte et de la nature de l’ensemble des discussions, il soit clair que l’on ait effectivement décidé ensemble de commettre un attentat contre la structure de l’État.

⁶⁸⁸ J.S.G. NYPELS et J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, I, Bruxelles, Bruylant, 1896, 345, n° 5.

vergelijkbare wijze worden verkozen en een controlebevoegdheid hebben ten aanzien van de uitvoerende macht.

Ten slotte wordt het “koninklijk gezag” vervangen door “het grondwettelijk gezag”. Hiervoor zijn verschillende redenen. Met “koninklijk gezag” wordt bedoeld op het verhinderen van de uitoefening van een grondwettelijk recht door de Koning. Hoewel grondwettelijk met “de Koning” in principe wordt gewezen op de Koning, onder politieke dekking van een minister, komt het meer hedendaags voor hier niet meer van het koninklijk gezag te spreken, maar van het grondwettelijk gezag en op die manier ook uitdrukkelijk de regering te viseren. Bovendien worden op deze manier ook de regeringen van Gemeenschappen en Gewesten beschermd door deze strafbaarstellingen. Verzet tegen vertegenwoordigers van het openbaar gezag die willen overgaan tot uitvoering van een beslissing van de overheid, valt hier niet onder. In dergelijk geval is er slechts sprake van weerspannigheid (artikel 643).⁶⁸⁸

Dit misdrijf is per definitie een politiek misdrijf en moet dus, conform artikel 150 Grondwet, worden beoordeeld door de jury.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanname van verzachtende omstandigheden.

Art. 542

Samenspanning tegen de staatsordening

Dit artikel herneemt het huidige artikel 109 Sw., voor wat de situatie betreft waarin geen voorbereidingshandelingen werden gesteld. Voor de invulling van het begrip “samenspanning” kan worden verwezen naar de definitie in artikel 80, 2°. Het kan bijvoorbeeld gaan om gesprekken waarin personen gezamenlijk tot het besluit komen een staatsgreep te plegen, zonder dat vereist is dat zij bijvoorbeeld een concreet plan hebben uitgewerkt, wapens hebben aangeschaft, ... Het volstaat dat op basis van de inhoud, de context en de aard van het geheel aan gesprekken duidelijk is dat men daadwerkelijk gezamenlijk besluit om een aanslag tegen de staatsordening te plegen.

⁶⁸⁸ J.S.G. NYPELS en J. SERVAIS, *Le code pénal belge interprété, principalement au point de vue de la pratique*, I, Brussel, Bruylant, 1896, 345, nr. 5.

Art. 543

La préparation
d'un attentat contre la structure de l'État

Cet article reprend au 1° l'actuel article 109 du Code pénal, en ce qui concerne la situation où des actes préparatoires ont été posés.

Le 2° comporte une nouveauté par rapport à l'actuel Code pénal. L'actuel article 112 du Code pénal prévoit l'incrimination de "Quiconque aura formé seul la résolution de commettre un attentat contre la vie ou contre la personne du Roi, de l'héritier présomptif de la couronne, des membres de la Famille royale énumérés en l'article 103, du régent ou des ministres exerçant les pouvoirs constitutionnels du Roi". De cette manière, les différents biens juridiques visés dans ce chapitre sont protégés, à l'exception de ceux visés à l'actuel article 104 du Code pénal. Ce n'est pas cohérent, car les biens juridiques de la structure de l'État doivent être protégés au moins autant que les personnes précitées. L'argument avancé par le législateur en 1867 selon lequel le trouble dans la société est limité⁶⁸⁹ en pareil cas n'est pas suffisant ici. Il convient dès lors de recommander de placer ces biens juridiques sur le même pied et d'incriminer également les actes préparatoires individuels en vue de commettre un attentat contre la structure de l'État.

Art. 544

La proposition de complot contre la structure de l'État

Pour ce qui est de cette disposition, le même commentaire que celui donné ci-dessus concernant l'article 543, 2°, en projet est valable. Le fait que l'incrimination, prévue à l'actuel article 111 du Code pénal, de la proposition de complot ne concerne que les attentats "contre la vie ou contre la personne du Roi, de l'héritier présomptif de la couronne, des membres de la Famille royale énumérés en l'article 103, du régent, ou des ministres exerçant les pouvoirs constitutionnels du Roi" et non les attentats contre la structure de l'État ne peut se justifier objectivement. D'où l'ajout de cette incrimination.

Cette disposition est nécessaire compte tenu de la gravité des faits et des conséquences pour l'État. La règle de droit commun prévu à l'article 9, § 2, en projet, ne peut suffire ici, car la peine sanctionnant le complot est une

⁶⁸⁹ M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1950, 103 jo. 120 et les renvois qui y figurent.

Art. 543

Voorbereiding
van een aanslag op de staatsordening

Dit artikel herneemt onder 1° het huidige artikel 109 Sw., voor wat de situatie betreft waarin voorbereidingshandelingen werden gesteld.

Onder 2° is een nieuwigheid terug te vinden in vergelijking met het huidige Strafwetboek. Het huidige artikel 112 Sw. voorziet in de strafbaarstelling van een persoon die "heel alleen het besluit neemt om een aanslag te plegen op het leven of op de persoon van de Koning, van de vermoedelijke troonopvolger, van de in artikel 103 genoemde leden van de koninklijke familie, van de Regent of van de ministers die de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen". Hiermee worden dus de verschillende beschermde rechtsgoederen uit dit hoofdstuk beschermd, met uitzondering van deze uit het huidige artikel 104 Sw. Dit is niet coherent, aangezien de rechtsgoederen uit de staatsordening minstens even beschermenswaardig is als de voornoemde personen. Het in 1867 door de wetgever gehanteerde argument dat in dergelijk geval de maatschappelijke onrust beperkt is⁶⁸⁹, weegt hier niet tegen op. Het verdient dan ook aanbeveling deze rechtsgoederen op dezelfde hoogte plaatsen en ook de individuele voorbereidingshandelingen tot het plegen van een aanslag tegen de staatsordening strafbaar te stellen.

Art. 544

Voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening

Voor wat deze bepaling betreft, geldt hetzelfde als hierboven werd uiteengezet met betrekking tot het ontworpen artikel 543, 2°. Het feit dat de strafbaarstelling uit het huidige artikel 111 Sw. van het doen van een voorstel tot samenspanning slechts betrekking heeft op aanslagen op "het leven of op de persoon van de Koning, van de vermoedelijke troonopvolger, van de in artikel 103 genoemde leden van de koninklijke familie, van de Regent of van de ministers die de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen", maar niet op aanslagen tegen de staatsordening kan niet objectief worden verantwoord. Vandaar de toevoeging van deze strafbaarstelling.

Deze bepaling is noodzakelijk gelet op de ernst van de feiten en gevolgen voor de Staat. De gemeenschappelijke regeling uit het ontworpen artikel 9, § 2 kan hier niet volstaan, aangezien de straf gesteld op de samenspanning

⁶⁸⁹ M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 103 jo. 120 en de verwijzingen aldaar.

peine de niveau 3; par conséquent, cette réglementation de droit commun de la proposition de commettre une infraction n'est pas d'application (puisque'elle requiert une peine de niveau 5 minimum). La gravité évoquée des faits et des conséquences explique également pourquoi il est prévu une peine d'un niveau inférieur à celui de la peine sanctionnant l'infraction consommée de complot, au lieu d'une peine de deux niveaux inférieurs comme dans la règle de droit commun. Une peine de niveau 1 ne suffirait pas pour ces faits.

Art. 545

L'acceptation d'une aide extérieure pour saper l'État

Le présent article reprend l'actuel article 135*bis* du Code pénal, avec quelques adaptations.

Cet article vise toute personne qui contribue activement à influencer illégalement et clandestinement les processus décisionnels qui portent atteinte à la sécurité intérieure belge, à l'ordre démocratique et constitutionnel, à la sécurité extérieure et aux relations internationales ainsi qu'au potentiel économique ou scientifique.

— “Activement” veut dire qu'il doit y avoir des actes, et pas seulement un soupçon d'ingérence. Mais ces actes peuvent être directs (une aide reçue directement pour commettre l'infraction) ou indirects (une aide reçue via un tiers mais où il est connu de celui qui l'accepte qu'il agit au profit de l'acteur étranger dans le but de nuire aux intérêts précités);

— “illégalement” exclut donc les activités légales telles que la diplomatie et le lobbying;

— “l'intention méchante” est l'élément clé dans cette infraction, dans le sens où c'est le fait que l'ingérence soit effectuée clandestinement, de manière secrète et détournée des autorités belges, afin de porter atteinte aux intérêts essentiels nationaux qui rend l'ingérence punissable.

À *contrario*, le financement étranger pour soutenir officiellement des institutions qui émanent d'un État étranger, sans porter atteinte aux intérêts essentiels nationaux, n'entre pas dans le champ d'application de cet article.

Le champ d'application matériel est étendu aux intérêts essentiels de l'État. Il s'agit de biens juridiques et

een straf van niveau 3 is en bijgevolg deze gemeenrechtelijke regeling van het voorstellen tot het plegen van een misdrijf niet van toepassing is (aangezien hiervoor minimaal een straf van niveau 5 is vereist). De aangehaalde ernst van de feiten de gevolgen verantwoord ook waarom hier een straf van één niveau lager dan op het voltooide misdrijf van samenspanning wordt gesteld in plaats van een straf van twee niveaus lager zoals in de gemeenrechtelijke regeling. Een straf van niveau 1 zou niet volstaan voor deze feiten.

Art. 545

Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de Staat

Dit artikel herneemt het huidige artikel 135*bis* Sw., met enkele aanpassingen.

Dit artikel beoogt iedere persoon die actief ertoe bijdraagt de beslissingsprocessen onwettig en clandestien te beïnvloeden, en die daardoor de Belgische inwendige veiligheid, de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid en de internationale betrekkingen, evenals het wetenschappelijk of economisch potentieel aantast.

— “Actief” wil zeggen dat er sprake moet zijn van handelingen en niet enkel van een vermoeden van inmenging. Die handelingen kunnen evenwel rechtstreeks zijn (rechtstreeks ontvangen steun om het misdrijf te plegen) of onrechtstreeks (steun ontvangen via een derde, maar waarbij degene die de steun aanvaardt weet dat hij handelt ten bate van de buitenlandse actor met het oogmerk de voormelde belangen te schaden);

— met “onwettig” worden derhalve wettige activiteiten als diplomatie en lobbying uitgesloten;

— “kwaad opzet” is het sleutelement van dit misdrijf, in die zin dat het gegeven dat de inmenging clandestien, in het geheim en buiten de Belgische overheid om gebeurt, met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële nationale belangen, die inmenging strafbaar maakt.

Buitenlandse financiering om instellingen die uitgaan van een vreemde Staat officieel te ondersteunen, zonder afbreuk te doen aan de essentiële nationale belangen, valt daarentegen niet onder het toepassingsgebied van dit artikel.

Het materieel toepassingsgebied wordt uitgebreid tot de essentiële belangen van de Staat. Het gaat om die

l'atteinte portée à ces droits compromet l'existence et le fonctionnement essentiel de l'État.

Il s'agit de l'ordre démocratique et constitutionnel, de la souveraineté et de l'indépendance du Royaume, de la sûreté de l'État, de la défense du Royaume, des relations internationales, du potentiel économique ou scientifique du pays, de la sécurité des Belges à l'étranger ou du fonctionnement des organes décisionnels de l'État. La notion de "sûreté de l'État" vise tant la sûreté intérieure qu'extérieure. Celle-ci comprend également la sécurité de la population (des Belges et des personnes résidant sur le territoire belge) en Belgique.

En outre, la sûreté extérieure de l'État vise la sauvegarde de l'intégrité du territoire national, de la souveraineté et de l'indépendance de l'État.

En ce qui concerne la notion de "relations internationales", le Conseil d'État demande dans son avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 (n° 112.6.3) une plus grande clarification. Il est exact qu'on ne vise évidemment pas par là toute critique sur la politique étrangère de la Belgique. Le Conseil d'État se demande s'il peut être question de cette incrimination lorsque la propagande conduit à la rupture des relations diplomatiques entre la Belgique et un autre pays. C'est effectivement le cas. Mais attention, il ne sera question d'une telle infraction que lorsque les faits sont commis dans l'intention de nuire aux relations internationales entre la Belgique et cet État et lorsque des moyens en provenance de l'étranger y sont également destinés.

Par ailleurs, il est précisé que les relations internationales visent les atteintes à des organisations internationales dont la Belgique fait partie comme l'OTAN ou l'Union européenne puisque le fait de porter atteinte à ces organisations internationales aboutit aussi à porter atteinte aux intérêts belges.

En outre, le fait d'influer ou de tenter d'influer sur un processus décisionnel démocratique est expressément prévu. Cette adaptation vise par exemple la situation où des campagnes sont lancées ou d'autres démarches entreprises avec une aide étrangère afin d'influer sur le résultat des élections. Le Conseil d'État observe dans son avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 (n° 111) que cette nouvelle définition ne comprend pas les campagnes électorales qui sont menées avec une aide étrangère pour autant que la réglementation en matière de limite de dépenses électorales et de financement des partis soit respectée. Ce constat peut être approuvé et correspond d'ailleurs à l'intention des auteurs du projet. Il serait en effet contradictoire d'aller à l'encontre de ces

rechtsgoederen waarvan de aantasting het bestaan en de essentiële werking van de Staat in gevaar brengt.

Het gaat om de democratische en grondwettelijke orde, de soevereiniteit of onafhankelijkheid van het Rijk, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het Rijk, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat. Met notie "veiligheid van de Staat" wordt zowel de inwendige als uitwendige veiligheid bedoeld. Deze omvat ook de veiligheid van de bevolking (Belgen en personen die op Belgisch grondgebied verblijven) in België.

Voorts beoogt de uitwendige veiligheid van de Staat de bescherming van de integriteit van het nationaal grondgebied, de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van de Staat.

Wat de notie "internationale betrekkingen" betreft vraagt de Raad van State in zijn advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van 23 november 2018 (nr. 112.6.3) een verdere verduidelijking. Het klopt dat hiermee uiteraard niet elke kritiek op het Belgisch buitenlands beleid wordt bedoeld. De Raad vraagt zich af of er sprake kan zijn van dit misdrijf wanneer de propaganda ertoe leidt dat de diplomatieke betrekkingen tussen België en een ander land worden verbroken. Dit is inderdaad het geval. Let wel, er zal alleen sprake zijn van dergelijk misdrijf wanneer de feiten werden gepleegd met het oogmerk om de internationale betrekkingen tussen België en dat land te schaden en wanneer de uit het buitenland afkomstige middelen ook daartoe bestemd waren.

Verder wordt verduidelijkt dat met internationale betrekkingen aantastingen van internationale organisaties waarvan België deel uitmaakt, zoals de NAVO of de Europese Unie, worden beoogd, aangezien de aantasting van die internationale organisaties ook leidt tot de aantasting van de Belgische belangen.

Daarnaast wordt expliciet voorzien in het beïnvloeden of trachten te beïnvloeden van een democratisch beslissingsproces. Hiermee wordt bijvoorbeeld de situatie geïllustreerd waarin men met buitenlandse steun campagnes opzet of andere stappen onderneemt om de uitkomst van de verkiezingen te beïnvloeden. De Raad van State wijst er in zijn advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van 23 november 2018 (nr. 111) op dat onder deze nieuwe omschrijving niet vallen de verkiezingscampagnes die met buitenlandse steun worden gevoerd voor zover daarbij de regelgeving inzake de beperking van de verkiezingsuitgaven en de partijfinanciering wordt nageleefd. Deze vaststelling kan worden bijgetreden en behoort ook tot de bedoeling van de opstellers van het ontwerp. Het

règles dans le Code pénal. L'adoption de cette incrimination modifiée peut toutefois inciter le législateur à examiner à nouveau les règles en matière de dépenses électorales et de financement des partis dans le cadre de l'actualité internationale.

Par ailleurs, on peut également adhérer à l'avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 du Conseil d'État (n° 112.5) lorsqu'il considère que l'extension de l'incrimination est, en principe, conciliable avec la liberté d'opinion consacrée par les articles 19 de la Constitution et 10 CEDH. Ceci étant donné que les dons ou avantages doivent être offerts par la personne étrangère pour les activités de propagande en question. De plus, il est précisé que cette infraction requiert une intention spéciale.

Par le biais de cette modification, nous tentons de nous aligner sur les intérêts énumérés à l'article 3 de la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité (*Moniteur belge* du 7 mai 1999). Comme suite à l'avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 du Conseil d'État, la notion de "la sécurité des Belges à l'étranger" n'a cependant pas été reprise (n° 112.6.1).

Pour répondre au point 112.6.2 de l'avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 du Conseil d'État, la sauvegarde du "potentiel économique ou scientifique du pays" a été définie en 2007 par le Comité ministériel du Renseignement et de la Sécurité (l'actuel Conseil National de Sécurité). Il vise la sauvegarde des éléments essentiels qui sous-tendent la pérennité et le développement optimal du modèle socio-économique:

- a) la souveraineté économique de l'État;
- b) la sécurité de l'infrastructure critique;
- c) les produits de la recherche scientifique ainsi que de la recherche et du développement (R&D);
- d) un environnement libre, sûr et équitable pour les acteurs économiques.

Le champ d'application personnel a également été élargi. Sont visés non seulement les États étrangers, mais également les personnes, entreprises ou organisations provenant de l'étranger ou contrôlées par un État étranger ou une personne, entreprise ou organisation

zou immers tegenstrijdig zijn om in het Strafwetboek in te gaan tegen deze regels. Het aannemen van deze gewijzigde strafbaarstelling kan de wetgever er evenwel toe aanzetten om de regels inzake verkiezingsuitgaven en partijfinanciering opnieuw tegen het licht te houden in het kader van de internationale actualiteit.

Verder kan ook het advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van 23 november 2018 van de Raad van State (nr. 112.5) worden bijgetreden waarin wordt gesteld dat de uitbreiding van de strafbaarstelling principieel bestaanbaar is met de vrijheid van meningsuiting uit de artikelen 19 Grondwet en 10 EVRM. Dit aangezien de giften of het voordeel door de buitenlandse persoon moeten zijn gegeven voor de bewuste activiteiten of propaganda. Bovendien wordt geëxpliciteerd dat voor dit misdrijf een bijzonder opzet wordt vereist.

Door deze wijziging wordt aansluiting gezocht bij de belangen opgesomd in artikel 3 van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen (*Belgisch Staatsblad* van 7 mei 1999). In navolging van het advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van 23 november 2018 van de Raad van State werd evenwel de notie "de veiligheid van de Belgen in het buitenland" niet hernomen (nr. 112.6.1).

Om punt 112.6.2 van het advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van 23 november 2018 van de Raad van State te beantwoorden, werd de bescherming van het "wetenschappelijk of economisch potentieel van het land" in 2007 omschreven door het Ministerieel Comité voor inlichting en veiligheid (de huidige Nationale Veiligheidsraad). Het betreft de bescherming van de essentiële elementen die de basis vormen van het voortbestaan en de optimale ontwikkeling van het sociaal-economisch model:

- a) de economische soevereiniteit van de Staat;
- b) de veiligheid van kritieke infrastructuur;
- c) de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en van onderzoek en ontwikkeling (R&D);
- d) een vrije, veilige en eerlijke omgeving voor de economische actoren.

Ook het personeel toepassingsgebied wordt verruimd. Niet alleen vreemde Staten worden gevisieerd maar ook personen, ondernemingen of organisaties uit het buitenland, dan wel onder controle van een vreemde Staat of van een persoon, onderneming of organisatie

provenant de l'étranger⁶⁹⁰. Il convient en effet de constater qu'à l'heure actuelle un État étranger choisit parfois de ne pas opérer de manière directe, mais par le biais de personnes, d'entreprises ou d'organisations qui se trouvent sous son contrôle. Il en va de même pour des personnes, entreprises ou organisations étrangères qui disposent des moyens nécessaires pour tenter d'influer sur le processus décisionnel démocratique ou de porter atteinte aux intérêts essentiels (comme le potentiel économique et scientifique) de l'État belge.

Par ailleurs, il convient de préciser que les termes "des activités" au point 2° de cet article incluent notamment la propagande qui porte atteinte aux intérêts nationaux essentiels.

Vu l'application de la théorie de l'ubiquité, cette infraction peut être localisée en Belgique dès qu'un des éléments constitutifs peut être situé en Belgique. Ce sera également le cas lorsque la conséquence de l'infraction se produit en Belgique, bien que les faits (par exemple, par des applications informatiques) se soient produits pour le reste à l'étranger.

Art. 546

L'atteinte méchante à l'autorité de l'État

Dans le droit actuel, il existe plusieurs dispositions qui incriminent l'atteinte à l'autorité de l'État. L'article 2 du décret du 20 juillet 1831 incrimine l'attaque méchante ou publique de la force obligatoire des lois et la provocation directe à y désobéir. L'article 3 du même décret incrimine l'attaque méchante ou publique de l'autorité constitutionnelle du Roi, de l'inviolabilité de sa personne, des droits constitutionnels de sa dynastie, et des droits ou de l'autorité des Chambres. L'article 268 du Code pénal sanctionne les ministres d'un culte qui, dans l'exercice de leur ministère, par des discours prononcés en assemblée publique, auront directement attaqué le gouvernement, une loi, un arrêté royal ou tout autre acte de l'autorité publique.

Ces incriminations imposent une restriction à la liberté d'expression. Elles ne peuvent dès lors être maintenues que si elles satisfont aux exigences posées par l'article 10, paragraphe 2, de la CEDH: elles doivent être prévues par une loi et nécessaires à la sécurité nationale, à l'intégrité territoriale ou à la sûreté publique,

⁶⁹⁰ La notion "provenant de l'étranger ou contrôlées par un État étranger ou une personne, entreprise ou organisation provenant de l'étranger" a trait à la fois aux personnes, aux entreprises et aux organisations.

uit het buitenland⁶⁹⁰. Er moet immers worden vastgesteld dat vandaag de dag een vreemde Staat er soms voor kiest niet rechtstreeks te opereren, maar via personen, ondernemingen of organisaties die onder haar controle staan. Hetzelfde geldt voor buitenlandse personen, ondernemingen of organisaties die over de nodige middelen beschikken om te trachten het democratisch besluitvormingsproces te beïnvloeden of de essentiële belangen van de Belgische Staat (zoals het economisch en wetenschappelijk potentieel) aan te tasten.

Voorts moet worden verduidelijkt dat de term "activiteiten" in punt 2° van dit artikel inzonderheid propaganda die afbreuk doet aan de essentiële nationale belangen omvat.

Gelet op de toepassing van de ubiquiteitstheorie kan dit misdrijf in België worden gelokaliseerd zodra een van de constitutieve bestanddelen in België kan worden gelokaliseerd. Dit is ook het geval wanneer het gevolg van het misdrijf zich in België voordoet, hoewel de feiten (bijvoorbeeld via informatietoepassingen) zich voor het overige in het buitenland hebben voltrokken.

Art. 546

Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag

Naar huidig recht zijn er verscheidene bepalingen die het aantasten van het overheidsgezag strafbaar stellen. Artikel 2 van het decreet van 20 juli 1831 stelt strafbaar het kwaadwillig en in het openbaar aanranden van de bindende kracht der wetten en het rechtstreeks aanzetten om ze niet na te komen. Artikel 3 van hetzelfde decreet stelt strafbaar het kwaadwillig en in het openbaar aanranden van het grondwettelijk gezag van de Koning, de onschendbaarheid van zijn persoon, de grondwettelijke rechten van zijn stamhuis, en de rechten of het gezag van de Kamers. Artikel 268 Sw. bestraft de bedienaren van de eredienst die in de uitoefening van hun bediening door woorden, in openbare vergadering gesproken, de regering, een wet, een koninklijk besluit of enige andere handeling van het openbaar gezag rechtstreeks aanvallen.

Deze strafbaarstellingen leggen een beperking op aan de vrijheid van meningsuiting. Zij kunnen bijgevolg slechts behouden blijven indien zij voldoen aan de vereisten gesteld door artikel 10, § 2 EVRM: zij moeten bij wet zijn voorzien en noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, de territoriale integriteit of de

⁶⁹⁰ De notie "uit het buitenland of onder controle van een vreemde Staat of van een persoon, onderneming of organisatie uit het buitenland" heeft betrekking op zowel personen, ondernemingen als organisaties.

à la défense de l'ordre et à la prévention du crime, à la protection de la santé ou de la morale, à la protection de la réputation ou des droits d'autrui, pour empêcher la divulgation d'informations confidentielles ou pour garantir l'autorité et l'impartialité du pouvoir judiciaire.

C'est la deuxième condition qui peut susciter des problèmes. C'est la raison pour laquelle le champ d'application de l'incrimination est limité. Tout d'abord, le champ d'application est restreint du fait qu'une intention particulière (à savoir une intention méchante) est requise. L'auteur doit donc avoir eu la volonté d'amener ses auditeurs ou lecteurs à méconnaître la force obligatoire des lois ou l'autorité des institutions constitutionnelles ou à ne pas respecter la législation qui touche à l'ordre public. Le fait de critiquer les institutions constitutionnelles, la politique gouvernementale ou une loi, aussi sévèrement que ce soit, ne relève donc pas de cette incrimination⁶⁹¹, pas plus que le fait de tenir des propos qui ont pour but de dénoncer des pratiques abusives... Sont uniquement visés ici les propos qui visent à porter atteinte à l'autorité de l'État en essayant d'atteindre le but évoqué.

Ensuite, le champ d'application est limité à l'atteinte méchante à la force obligatoire de la loi et à l'autorité des institutions constitutionnelles et à la provocation directe à désobéir à une loi qui touche à l'ordre public.

L'expression "autorité des institutions constitutionnelles" remplace l'actuelle énumération "de l'autorité constitutionnelle du Roi, de l'inviolabilité de sa personne, des droits constitutionnels de sa dynastie, et des droits ou de l'autorité des Chambres". Il convient d'entendre ici, tout comme pour la disposition précédente, les assemblées législatives, les gouvernements et les juridictions. De cette manière, la présente disposition est plus adaptée à la réalité de la société d'aujourd'hui, puisque l'accent posé sur la fonction royale est remplacé par l'autorité gouvernementale (tant du gouvernement fédéral que des gouvernements des Régions et Communautés) et que les assemblées parlementaires des Régions et Communautés sont également visées.

Pour ce qui est de la provocation directe à désobéir à une loi, le champ d'application était, dans le projet initial, limité, en comparaison avec la situation actuelle, aux lois qui touchent à l'ordre public. Il s'agit des règles de droit qui concernent les intérêts essentiels de l'État ou de la communauté ou qui établissent, en droit privé, les bases

openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.

Het is de tweede voorwaarde die problemen kan doen rijzen. Vandaar dat het toepassingsgebied van de strafbaarstelling beperkt is. In de eerste plaats wordt het toepassingsgebied beperkt doordat een bijzonder opzet (nl. kwaad opzet) wordt vereist. De dader moet dus de wil hebben gehad zijn toehoorders of lezers ertoe te brengen de bindende kracht van de wetten of het gezag van de grondwettelijke instellingen te miskennen of de wet die de openbare orde raakt niet na te leven. Kritiek op de grondwettelijke instellingen, het regeringsbeleid of een wet, hoe ernstig ook, valt dus niet onder deze strafbaarstelling⁶⁹¹, net zo min als uitspraken die als doelstelling hebben om wanpraktijken aan de kaak te stellen, ... Geviseerd wordt slechts de uitspraken die erop gericht zijn het staatsgezag aan te tasten, door te trachten het aangehaalde doel te bereiken.

Daarnaast wordt het toepassingsgebied beperkt tot de bindende kracht van de wet, het gezag van de grondwettelijke instellingen en het rechtstreeks aanzetten een wet die de openbare orde raakt niet na te komen.

De term "het gezag van de grondwettelijke instellingen" vervangt de huidige opsomming "het gezag van de Koning, de onschendbaarheid van de Koning, de grondwettelijke rechten van zijn stamhuis of de rechten of het gezag van de Kamers". Net als onder de vorige bepaling moet hieronder worden begrepen de wetgevende vergaderingen, de regeringen en rechtscolleges. Op deze manier wordt deze bepaling meer aangepast aan de hedendaagse maatschappelijke realiteit, waarbij de focus op de koninklijke functie wordt vervangen door het regeringsgezag (zowel van de federale regering als die van de Gemeenschappen en Gewesten) en ook de wetgevende vergaderingen van de Gemeenschappen en Gewesten worden geviseerd.

Wat het rechtstreeks aanzetten om een wet niet na te komen betreft, werd in vergelijking met de huidige toestand het toepassingsgebied in het oorspronkelijke voorstel beperkt tot de wetten die de openbare orde raken. Dit zijn de rechtsregels die de wezenlijke belangen van de Staat of van de gemeenschap betreffen of die, in

⁶⁹¹ Il en va de même bien entendu pour la critique qui consiste à devoir écarter l'application de la loi compte tenu de la priorité du droit européen ou international d'application directe. En effet, cette critique demande précisément le respect de la force obligatoire de la norme juridique supérieure.

⁶⁹¹ Hetzelfde geldt uiteraard voor de kritiek die erin bestaat dat de wet buiten toepassing moet worden gelaten gelet op de voorrang van het Europees of internationaal recht met rechtstreekse werking. Deze kritiek vraagt immers net om de bindende kracht van de hogere rechtsnorm na te leven.

juridiques sur lesquelles l'ordre économique ou moral repose⁶⁹². C'est pour ces lois uniquement qu'il peut être admis qu'une provocation directe à y désobéir mérite suffisamment une répression⁶⁹³. En effet, ce n'est que dans ces cas que les faits dépassent l'intérêt individuel de la personne touchée par le non-respect éventuel de la loi, mais il est porté atteinte à l'intérêt général.

Le Conseil d'État observe que la définition des "lois qui touchent l'ordre public" n'est pas suffisamment prévisible (n° 114.1) et propose de remplacer cette notion par celle de "loi" en relation avec la menace d'une des valeurs à protéger mentionnées à l'article 10, alinéa 2, CEDH (n° 114.2).

Enfin, la cohérence est accrue par la limitation de la notion de "en public" aux mêmes situations que celles visées dans d'autres incriminations (et telles qu'elles sont définies dans le titre préliminaire à l'article 79, 21°).

Le délai de prescription particulier de trois mois prévu à l'article 12 du décret du 20 juillet 1831 ne doit pas être repris. Le droit commun peut s'appliquer sur ce point.

L'incrimination de la provocation directe à désobéir à une loi ne porte pas préjudice à la disposition relative à l'incitation à commettre une infraction punissable par une peine de niveau 5 ou supérieure (article 9, § 2, en projet).

Dans son avis (n° 114.2), le Conseil d'État manifeste son inquiétude quant à la proportionnalité de la peine. Celui-ci observe que la disposition en projet a pour conséquence que l'incitation à ne pas se conformer à une loi est, de cette manière, réprimée plus sévèrement dans de nombreuses situations que le non-respect lui-même de la loi en question.

Cette remarque ne peut être suivie. La peine de niveau 2 peut être justifiée tant pour l'incitation à des violations de la loi qui sont par elles-mêmes punissables que pour l'incitation à des non-respects de la loi qui ne sont pas punissables, étant donné qu'ici la fonction de la loi, à savoir la régulation de la vie sociale, se trouve atteinte aussi par le caractère public de l'infraction. Le fait d'appeler publiquement à ne pas respecter une loi essentielle, peut avoir un impact important sur la vie

het privaatrecht, de juridische grondslagen vastleggen waarop de economische of morele orde van de maatschappij berust.⁶⁹² Enkel voor deze wetten kan worden aangenomen dat een rechtstreekse aanzetting om ze niet na te komen voldoende strafwaardig is.⁶⁹³ Slechts in die gevallen overstijgen de feiten immers het individueel belang van de persoon die geraakt wordt door de eventuele niet-naleving van de wet, maar wordt het algemeen belang geschaad.

De Raad van State stelde dat de omschrijving "wetten die de openbare orde raken" onvoldoende voorspelbaar is (nr. 114.1) en stelde voor dit begrip te vervangen door de notie "wet" te koppelen aan het bedreigen van een in artikel 10, tweede lid, EVRM vermeld te beschermen rechtsgoed (nr. 114.2). Op deze suggestie werd ingegaan.

Ten slotte wordt meer coherentie bekomen door het begrip "in het openbaar" te beperken tot dezelfde situaties als deze in andere strafbaarstellingen (en zoals omschreven in de voorafgaande titel onder artikel 79, 21°).

De bijzondere verjaringstermijn van drie maanden uit artikel 12 van het decreet van 20 juli 1831 moet niet worden hernomen. Het gemeen recht kan hierop van toepassing zijn.

De strafbaarstelling van het rechtstreeks aanzetten om een wet niet na te leven, doet geen afbreuk aan de bepaling met betrekking tot de aanzetting tot het plegen van een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of hoger (ontworpen artikel 9, § 2).

De Raad van State uit in zijn advies (nr. 114.2) zijn bezorgdheid omtrent de proportionaliteit van de bestrafing. De Raad stelt dat de ontworpen bepaling tot gevolg heeft dat het aanzetten om een wet niet na te komen op die manier in vele gevallen strenger wordt bestraft dan de niet-naleving van de betrokken wet zelf.

Deze opmerking kan niet worden bijgetreden. De straf van niveau 2 kan worden verantwoord, zowel voor het aanzetten tot overtredingen die zelf strafbaar zijn als voor het aanzetten tot overtredingen van de wet die niet eens strafbaar zijn, omdat hier mede door het openbaar karakter van het misdrijf de functie van de wet wordt aangetast, zijnde het regelen van het maatschappelijk leven. Het in het openbaar oproepen om een essentiële wet niet na te leven, kan een grote impact hebben op het

⁶⁹² Voy., p. ex., Cass., 9 décembre 1948, *Arr.Cass.* 1948, 615; Cass., 10 mars 1994, *Arr.Cass.* 1994, 236, n° 114.

⁶⁹³ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Bruxelles, Bruylant, 1901, 835-836, n° 21; C. LAURENT, *Études sur les délits de presse*, Bruxelles, Bruylant, 1871, 135; *Pand.b.*, v° *Attaque contre les lois*, n° 9.

⁶⁹² Zie bijvoorbeeld Cass. 9 december 1948, *Arr.Cass.* 1948, 615; Cass. 10 maart 1994, *Arr.Cass.* 1994, 236, nr. 114.

⁶⁹³ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge. Le code pénal et les lois pénales spéciales*, Brussel, Bruylant, 1901, 835-836, nr. 21; C. LAURENT, *Etudes sur les délits de presse*, Brussel, Bruylant, 1871, 135; *Pand.b.*, v° *Attaque contre les lois*, nr. 9.

sociale. Cela justifie une peine de niveau 2, même lorsque la violation de la loi n'est pas en elle-même punissable ou seulement punissable d'une peine de niveau 1 ou 2.

De même, on ne peut suivre la remarque du Conseil d'État suivant laquelle la CEDH se montre sévère quant aux limitations au débat politique. Un tel débat n'est en effet pas visé par cette incrimination dès lors qu'une incitation directe est exigée.

L'actuel article 268 du Code pénal contient une incrimination séparée pour les ministres d'un culte qui, dans l'exercice de leur ministère, par des discours prononcés en assemblée publique, auront directement attaqué le gouvernement, une loi, un arrêté royal ou tout autre acte de l'autorité publique. Cette incrimination n'est pas reprise ici étant donné qu'elle constitue une violation trop importante de la liberté de culte et de la liberté d'expression⁶⁹⁴. De plus, le comportement punissable (comme le fait de prêcher que les lois belges ne sont pas contraignantes lorsqu'elles vont à l'encontre du dogme ou que le gouvernement n'a aucune autorité sur les croyants) est suffisamment sanctionné par la disposition en projet relative à l'atteinte méchante à l'autorité de l'État.

Section 2

Les infractions contre une assemblée législative

Cette section reprend les incriminations qui figurent actuellement dans la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution⁶⁹⁵ (ci-après: loi du 2 mars 1954). Il convient de placer ces infractions dans le Code pénal dans un souci de cohérence avec les autres infractions contre la structure de l'État et les pouvoirs de l'État. Il serait donc illogique de ne pas intégrer ici les infractions contre le plus haut pouvoir de l'État, à savoir le pouvoir législatif.

La définition de ce qu'il faut considérer comme une assemblée législative et qui figure à l'actuel article 1er, alinéa 1er, de la loi du 2 mars 1954 a été intégrée dans le titre préliminaire.

Les seules dispositions qui restent dans la loi du 2 mars 1954 sont l'article 1er, alinéa 1er (qui énumère

maatschappelijk verkeer. Dit verantwoord een straf van niveau 2, ook al is de eigenlijke overtreding van de wet niet strafbaar of strafbaar met een straf van niveau 1 of 2.

Ook de opmerking van de Raad dat het EHRM streng is op beperkingen aan het politieke debat kan niet worden bijgetreden. Het politieke debat wordt immers niet gevisieerd door deze strafbaarstelling, aangezien een rechtstreeks aanzetten wordt vereist.

Het huidige artikel 268 Sw. bevat een afzonderlijke strafbaarstelling voor bedienaren van een erediens die in de uitoefening van hun bediening door woorden, in openbare vergadering gesproken, de regering, een wet, een koninklijk besluit of enige andere handeling van het openbaar gezag rechtstreeks aanvallen. Deze strafbaarstelling wordt hier niet hernomen, aangezien deze een te verregaande inbreuk vormt op de vrijheid van erediens en de vrijheid van meningsuiting.⁶⁹⁴ Bovendien wordt door de ontworpen bepaling van de kwaadwillige aantasting van het overheidsgedrag voldoende het strafwaardig gedrag (zoals bijvoorbeeld het verkondigen dat de Belgische wetten niet bindend zijn wanneer zij ingaan tegen de geloofsleer of dat de regering geen gezag heeft over de gelovigen) bestraft.

Afdeling 2

Misdrijven tegen een wetgevende vergadering

Onder deze afdeling worden de strafbaarstellingen hernomen die thans zijn terug te vinden in de Wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten⁶⁹⁵ (hierna: Wet van 2 maart 1954). Het is gepast deze misdrijven in het Strafwetboek onder te brengen, gelet op de samenhang met de andere misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten. Het zou dan incoherent zijn om de misdrijven tegen de hoogste staatsmacht, de wetgevende macht, hier niet bij op te nemen.

De definitie van wat als een wetgevende vergadering moet worden beschouwd uit het huidige artikel 1, eerste lid wet van 2 maart 1954 werd opgenomen in de voorafgaande titel.

De enige bepalingen die behouden blijven in de Wet van 2 maart 1954 zijn artikel 1, eerste lid (dat de

⁶⁹⁴ Voy. F. VAN VOLSEM, Commentaar bij artikel 268 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding Strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 328, n° 2 et les renvois qui y figurent.

⁶⁹⁵ *Moniteur belge* du 19 mars 1954.

⁶⁹⁴ Zie F. VAN VOLSEM, Commentaar bij artikel 268 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding Strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 328, nr. 2 en de verwijzingen aldaar.

⁶⁹⁵ *Belgisch Staatsblad* van 19 maart 1954.

les assemblées législatives), et l'article 1er/1 (qui concerne le contrôle d'accès au parlement).

Art. 547

La perturbation des travaux parlementaires

Cette disposition reprend le délit prévu à l'article 1er, alinéa 2, et à l'article 2 de la loi du 2 mars 1954. Dans ce cadre, la description "de se livrer à tous faits, gestes, paroles ou agissements quelconques de nature à troubler les travaux parlementaires" est simplifiée pour devenir "adopter un comportement de nature à troubler les travaux parlementaires".

L'attention a déjà été attirée plus haut sur le principe retenu par le projet de ne plus fonctionner avec des infractions sur plainte. L'exigence d'une plainte par le président de l'assemblée législative est dès lors supprimée.

La contravention prévue dans ces dispositions n'est pas reprise. Il s'agit du fait de pénétrer sans motif légitime dans les locaux d'une assemblée législative qui sont réservés aux membres et aux services de cette assemblée (passible d'un emprisonnement de un à sept jours et d'une amende (après application des décimes additionnels) de 40 à 160 euros ou d'une de ces peines seulement). Il ne semble pas nécessaire de maintenir cette incrimination. En effet, à partir du moment où le fait de pénétrer dans ces locaux peut troubler les travaux parlementaires, il s'agit de l'infraction reprise ici de perturbation des travaux parlementaires.

Ensuite, si la situation le requiert, cela pourra également être considéré comme la tentative de pénétrer irrégulièrement dans les alentours d'une assemblée législative à un moment où l'accès à celle-ci est interdit ou comme les infractions aux arrêtés, règlements ou ordonnances spécialement pris en vue du maintien de la tranquillité et de l'ordre aux alentours d'une assemblée législative (article 547, alinéa 1er, 2° et 3°, en projet). Hormis ces cas, l'impact sur les travaux parlementaires ou leur sécurité est à ce point limité que le niveau de peine requis n'est pas atteint pour justifier une procédure pénale classique.

Art. 548

La manifestation aux alentours d'une assemblée législative

Cette disposition reprend les actuels articles 3, alinéa 1er, et 4 de la loi du 2 mars 1954.

wetgevende vergaderingen opsomt) en artikel 1/1 (dat betrekking heeft op de toegangscontrole bij het parlement).

Art. 547

Verstoring van parlementaire werkzaamheden

Deze bepaling herneemt het wanbedrijf uit artikel 1, tweede lid en artikel 2 wet van 2 maart 1954. De omschrijving "zich te buiten gaan aan om het even welke daden, gebaren, woorden of handelingen die de parlementaire werkzaamheden kan storen" werd daarbij vereenvoudigd tot "het aannemen van een gedraging die van aard is de parlementaire werkzaamheden te verstoren".

Hoger werd reeds gewezen op het uitgangspunt van het ontwerp om niet langer te werken met klachtmisdrijven. Het vereiste van een klacht door de voorzitter van de wetgevende vergadering wordt bijgevolg geschrapt.

De overtreding uit deze bepalingen wordt niet hernoemen. Het gaat om het zonder wettige reden betreden van de lokalen van een wetgevende vergadering die uitsluitend bestemd zijn voor de leden en de diensten van die vergadering (bestraft met een gevangenisstraf van één tot zeven dagen en een geldboete van (na toepassing van de opdecimen) 40 tot 160 euro of één van die straffen alleen. Het behoud van deze strafbaarstelling lijkt niet noodzakelijk. Zodra het betreden van deze lokalen de parlementaire werkzaamheden kan verstoren, is er immers sprake van het hier hernomen misdrijf van verstoring van parlementaire werkzaamheden.

Daarnaast zal, indien de toestand dit vereist, dit ook kunnen worden beschouwd als het op onregelmatige wijze trachten te betreden van de buurt van een wetgevende vergadering op een moment waarop de toegang daartoe verboden is of als het overtreden van de besluiten, reglementen of verordeningen die in het bijzonder werden genomen met het oog op de handhaving van de rust en de orde in de buurt van een wetgevende vergadering (ontworpen artikel 547, eerste lid, 2° en 3°). Buiten deze gevallen is de impact op de parlementaire werkzaamheden of de veiligheid ervan dermate beperkt dat niet het vereiste niveau van strafwaardigheid wordt bereikt om een klassieke strafprocedure te verantwoorden.

Art. 548

Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering

Deze bepaling herneemt de huidige artikelen 3, eerste lid en 4 Wet van 2 maart 1954.

Dans son avis (n° 115), le Conseil d'État se pose la question de savoir si cette disposition n'est pas trop restrictive à la lumière de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. Pour rencontrer cette inquiétude, il est proposé d'exiger dorénavant pour cette infraction une intention spéciale qui consiste à commettre l'infraction dans le but de faire pression illégalement sur les parlementaires ou de perturber le fonctionnement normal d'une assemblée parlementaire. De cette manière, on respecte la *ratio legis* de l'incrimination, sans limiter de façon excessive la liberté d'expression.

Art. 549

Cause de justification

Cette disposition reprend l'actuel article 3, alinéa 2, de la loi du 2 mars 1954.

Section 3

Des infractions contre la monarchie

Le droit pénal actuel prévoit une protection pénale particulière des personnes suivantes:

— le Roi (art. 101, 106, 111 et 112 du Code pénal, art. 1er de la loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi);

— l'héritier présomptif de la couronne (art. 102, 107, 111 et 112 du Code pénal);

— la Reine (art. 103, 108, 111 et 112);

— les parents et alliés du Roi en ligne directe ayant la qualité de Belges (art. 103, 108, 111 et 112 du Code pénal);

— les frères du Roi ayant la qualité de Belge (art. 103, 108, 111 et 112 du Code pénal);

— le régent (art. 103, 108, 111 et 112 du Code pénal);

— les ministres exerçant, dans les cas prévus par la Constitution, les pouvoirs constitutionnels du Roi (art. 103, 108, 111 et 112 du Code pénal);

— les membres de la famille royale (art. 2 de la loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi).

Le droit comparé nous apprend que ce cercle de personnes protégées est très large. Aux Pays-Bas,

In zijn advies (nr. 115) stelt de Raad van State de vraag of deze bepaling niet al te beperkend is in het licht van de rechtspraak van het EHRM. Om aan deze bezorgdheid tegemoet te komen wordt voorgesteld voortaan een bijzonder opzet te vereisen voor dit misdrijf, dat erin bestaat dat het misdrijf moet zijn gepleegd met het oogmerk om ongeoorloofde druk uit te oefenen op de parlementsleden of de normale werking van een wetgevende vergadering te verstoren. Op die manier wordt de *ratio legis* van de strafbaarstelling gehandhaafd, zonder de vrije meningsuiting al te verregaand te beperken.

Art. 549

Rechtvaardigingsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 3, tweede lid Wet van 2 maart 1954.

Afdeling 3

Misdrijven tegen de monarchie

Het huidige strafrecht voorziet in een bijzondere strafrechtelijke bescherming van:

— de Koning (art. 101, 106, 111 en 112 Sw., art. 1 wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning);

— de vermoedelijke troonopvolger (art. 102, 107, 111 en 112 Sw.);

— de Koningin (art. 103, 108, 111 en 112 Sw.);

— de bloed- en aanverwanten in de rechte lijn van de Koning die de staat van Belg hebben (art. 103, 108, 111 en 112 Sw.);

— de broers van de Koning die de staat van Belg hebben (art. 103, 108, 111 en 112 Sw.);

— de Regent (art. 103, 108, 111 en 112 Sw.);

— de ministers die, in de gevallen bij de Grondwet bepaald, de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen (art. 103, 108, 111 en 112 Sw.);

— leden van de koninklijke familie (art. 2 wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning).

De rechtsvergelijking leert dat deze kring van beschermde personen erg ruim is. In Nederland wordt

outre le Roi, son conjoint et l'héritier présomptif de la couronne, seul le conjoint de l'héritier présomptif de la couronne fait l'objet d'une protection pénale particulière contre les attentats (art. 108 et 110 du Code de droit pénal néerlandais). En Angleterre, il n'est prévu en outre qu'une protection contre les violences sexuelles envers l'épouse de l'héritier présomptif de la couronne et de la fille aînée célibataire du roi (et de la reine)⁶⁹⁶, mais pas contre les violences physiques.

De plus, force est de constater que ces dispositions sont quelque peu dépassées depuis que la loi dite salique a été abrogée en 1991, à la suite de quoi une femme peut accéder au trône. Sous cet angle, cela n'a pas de sens de sanctionner en particulier les attentats contre les frères du Roi, mais pas ceux contre les sœurs du Roi qui occupent un rang plus élevé dans l'ordre de successibilité au trône.

Le projet tend à limiter le cercle de personnes protégées au chef de l'État et à son conjoint ainsi qu'à l'héritier présomptif de la couronne et à son conjoint. De cette manière, le projet veut limiter les dispositions pénales aux personnes qui présentent un intérêt direct pour le fonctionnement de la monarchie et être en phase avec l'air du temps⁶⁹⁷.

À cet égard, il est utile de préciser que cette disposition ne porte pas préjudice à l'objectif du projet de formuler les incriminations de la manière la plus neutre possible sur le plan du genre. La Constitution ne connaît en effet que le terme "Roi" pour décrire le chef de l'État, même si c'est une femme qui exerce cette fonction. Afin d'éviter toute confusion entre l'épouse du Roi (la reine qui ne règne pas) et la femme chef d'État (la reine régnante), il est décidé de s'aligner sur la terminologie employée dans la Constitution.

Bien que d'autres intitulés, comme "Des infractions contre la dynastie" et "Des infractions contre la famille royale", aient été possibles, le choix s'est malgré tout porté sur "Des infractions contre la monarchie". En effet, les attentats contre le régent et les ministres exerçant, dans les cas prévus par la Constitution, les pouvoirs constitutionnels du Roi relèvent également de cette définition. Ce sont donc les personnes qui constituent le cœur de la forme du gouvernement de la monarchie qui sont protégées, y compris les dépositaires temporaires des pouvoirs constitutionnels du Roi qui doivent veiller à ce que ce régime puisse continuer à fonctionner dans l'attente du rétablissement de la situation normale. En outre, le régent n'est pas nécessairement un membre de la famille royale (art. 94 de la Constitution) et les

naast de Koning, de echtgenoot van de Koning en de vermoedelijke troonopvolger enkel nog de echtgenoot van de vermoedelijke troonopvolger bijzonder strafrechtelijk beschermd tegen aanslagen (artikel 108 en 110 Sr.). In Engeland is er verder enkel nog een bescherming tegen seksueel geweld van de echtgenote van de vermoedelijke troonopvolger en de oudste dochter van de koning die ongehuwd is (en de koningin)⁶⁹⁶, maar niet tegen fysiek geweld.

Bovendien moet worden vastgesteld dat deze bepalingen enigszins achterhaald zijn door de afschaffing van de zgn. Salische wet in 1991, waardoor ook vrouwen de troon kunnen bestijgen. In dat licht is het zinloos aanslagen tegen de broers van de Koning bijzonder te bestraffen, maar niet deze tegen de zussen van de Koning die mogelijk hoger staan in de volgorde van de troonsopvolging.

Het ontwerp wil de kring van beschermde personen beperken tot het staatshoofd, zijn echtgeno(o)t(e) en de vermoedelijke troonopvolger en diens echtgeno(o)t(e). Op die manier wil het ontwerp de strafrechtelijke bepalingen beperken tot de personen die van rechtstreeks belang zijn voor de werking van de monarchie en wil het aansluiting vinden bij de tijdsgeest.⁶⁹⁷

Het is hierbij nuttig aan te stippen dat deze bepaling geen afbreuk doet aan de doelstelling van het ontwerp om de strafbaarstellingen zoveel als mogelijk genderneutraal te formuleren. De Grondwet kent immers alleen de omschrijving "Koning" voor het staatshoofd, ook indien een vrouw deze functie uitoefent. Om geen verwarring te creëren tussen de echtgenote van de Koning (de niet-regerende koningin) en het vrouwelijke staatshoofd (de regerende koningin), wordt er voor gekozen aan te sluiten bij de terminologie uit de Grondwet.

Hoewel ook andere opschriften zoals "Misdriven tegen de dynastie" en "Misdriven tegen de koninklijke familie" mogelijk waren geweest, werd toch gekozen voor "Misdriven tegen de monarchie". Ook aanslagen op de regent en op de ministers die, in de gevallen bij de Grondwet bepaald, de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen vallen immers onder deze omschrijving. Het zijn dus de personen die de kern van de regeringsvorm van de monarchie uitmaken die worden beschermd, ook de tijdelijke waarnemers ervan die ervoor moeten zorgen dat deze staatsvorm verder kan functioneren in afwachting van het herstel van de normale toestand. Bovendien is de regent niet noodzakelijk een lid van de koninklijke familie (artikel 94 Grondwet) en zijn ministers dit per definitie niet (artikel 98 Grondwet),

⁶⁹⁶ Treason Act 1842.

⁶⁹⁷ Pour plus de détails, voy.: J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 280-288, n° 289-308.

⁶⁹⁶ Treason Act 1842.

⁶⁹⁷ Zie uitgebreider: J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 280-288, nr. 289-308.

ministres ne le sont pas par définition (art. 98 de la Constitution), de sorte que les expressions “dynastie” et “famille royale” ne conviennent pas non plus.

Pour être complet, il convient d’indiquer que les incriminations prévues dans cette section ne portent pas préjudice à l’applicabilité d’autres dispositions pénales qui pourraient entraîner une sanction plus sévère de ces faits. En effet, le législateur ne peut nourrir l’intention de sanctionner les infractions contre la vie, l’intégrité et la liberté du chef de l’État, de l’héritier de la couronne et de leurs conjoints moins sévèrement que les mêmes faits commis à l’encontre d’autres Belges.

Art. 550

L’attentat contre la vie du Roi ou de l’héritier présomptif de la couronne

Cette disposition reprend les actuels articles 101, alinéa 1er (dans la mesure où il s’agit d’un attentat contre la vie), et 102, alinéa 1er, du Code pénal. Un attentat contre la vie est un attentat commis avec l’intention de tuer le Roi ou l’héritier présomptif de la couronne. La distinction avec l’attentat contre la personne réside donc dans l’intention que poursuit l’auteur. Un attentat commis dans l’intention de tuer le Roi, mais sans atteindre un quelconque résultat, reste donc un attentat contre la vie du Roi. Un attentat sans intention de tuer mais qui a eu la mort comme conséquence demeure par conséquent un attentat contre la personne⁶⁹⁸.

L’héritier présomptif est le premier à accéder au trône⁶⁹⁹.

L’alignement du Roi et de l’héritier présomptif en ce qui concerne l’attentat contre la vie (qui existe aussi aujourd’hui) est justifié vu le fait que la vie de ces deux personnes est essentielle pour le fonctionnement de la monarchie. En effet, l’essence de la monarchie est qu’au décès du chef d’État, la succession est tout de suite garantie pour qu’il n’existe aucune ambiguïté sur qui montera sur le trône. Cette nécessité d’alignement n’existe pas pour l’attentat contre la personne, étant donné que l’attentat contre la personne du Roi a un plus grand impact sur le fonctionnement de la monarchie. En effet, seul le Roi a une fonction définie par la Constitution.

⁶⁹⁸ J.J. HAUS, “Exposé des motifs”, in J.S.G. NYPELS (ed.), *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, II, Brussel, Bruylant, 1869, p. 11, nr. 10; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 281, nr. 291.

⁶⁹⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Anvers, Intersentia, 2014, 285, nr. 301.

waardoor de termen “dynastie” en “koninklijke familie” dus ook niet geschikt zijn.

Volledigheidshalve moet worden vermeld dat de strafbaarstellingen uit deze afdeling geen afbreuk doen aan de toepasselijkheid van andere strafbepalingen die tot een strengere bestraffing van deze feiten zouden kunnen leiden. Het kan immers niet de bedoeling van de wetgever zijn misdrijven tegen het leven, de integriteit en de vrijheid van het staatshoofd, de troonopvolger en hun echtgenoten minder streng te bestraffen dan dezelfde feiten gepleegd tegen andere Belgen.

Art. 550

Aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 101, eerste lid (in zoverre het betrekking heeft op een aanslag op het leven), en 102, eerste lid Sw. Een aanslag op het leven is een aanslag gepleegd met het oogmerk de Koning of vermoedelijke troonopvolger te doden. Het onderscheid met een aanslag op de persoon ligt dus bij het oogmerk dat de dader nastreeft. Een aanslag gepleegd met het oogmerk de Koning te doden, maar zonder enig resultaat, blijft dus een aanslag op het leven van de Koning. Een aanslag zonder het oogmerk te doden, maar met de dood tot gevolg, blijft bijgevolg een aanslag op de persoon.⁶⁹⁸

De vermoedelijke troonopvolger is de eerste in lijn voor de troonopvolging.⁶⁹⁹

De gelijkschakeling van de Koning en de vermoedelijke troonopvolger voor wat de aanslag op het leven betreft (die ook vandaag bestaat) is verantwoord gelet op het feit dat het leven van beide personen essentieel is voor de werking van de monarchie. De essentie van de monarchie is immers dat bij overlijden van het staatshoofd, de erfopvolging meteen is gegarandeerd waardoor er geen onduidelijkheid bestaat over wie de troon zal bestijgen. Deze noodzaak tot gelijkschakeling bestaat niet voor de aanslagen op de persoon, aangezien de aanslag op de persoon van de Koning een grotere impact heeft op de werking van de monarchie. Enkel de Koning heeft immers een door de Grondwet omschreven functie.

⁶⁹⁸ J.J. HAUS, “Exposé des motifs”, in J.S.G. NYPELS (ed.), *Législation criminelle de la Belgique. Commentaire et complément du code pénal belge*, II, Brussel, Bruylant, 1869, p. 11, nr. 10; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 281, nr. 291.

⁶⁹⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 285, nr. 301.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 551

L'attentat contre la personne du Roi

Cette disposition reprend l'actuel article 101, alinéa 2, du Code pénal. Cependant, la logique du système actuel est inversée. Alors qu'aujourd'hui, l'attentat contre la personne du Roi est sanctionné par une peine correspondant à une peine de niveau 8, sauf s'il n'a pas eu pour résultat de porter atteinte à la liberté du Roi et s'il ne lui a causé ni effusion de sang, ni blessure, ni maladie, auquel cas l'attentat contre sa personne est sanctionné par une peine correspondant à une peine de niveau 7, le projet prévoit de sanctionner l'infraction de base par une peine inférieure et d'ériger l'apparition de certaines conséquences en élément aggravant (article 552). Cette approche correspond mieux à la formulation des autres incriminations prévues dans la Code pénal.

Par ailleurs, l'option est prise d'abaisser les peines d'un niveau en comparaison avec les taux actuels de la peine. De cette manière, la hiérarchie entre les différents attentats contre le Roi devient plus claire: la peine la plus élevée (niveau 8) est prévue pour les attentats dirigés contre la vie du Roi et la peine la plus basse (niveau 6) pour les attentats contre sa personne, avec un élément aggravant si cet attentat entraîne une atteinte à son intégrité du troisième degré, la mort ou une privation de liberté (niveau 7, article 525 en projet).

Art. 552

L'attentat grave contre la personne du Roi

Cette disposition reprend l'actuel article 101, alinéa 1er, du Code pénal (dans la mesure où il s'agit d'un attentat contre la personne). Cependant, son champ d'application est limité. À l'heure actuelle, la peine la plus lourde est prévue pour un attentat contre la personne du Roi si cet attentat a pour résultat de porter atteinte à sa liberté ou de lui causer une effusion de sang, une blessure ou une maladie. Vu la gravité de la peine, il n'est toutefois pas justifié d'imposer celle-ci dès que le Roi a reçu la plus légère des blessures. C'est la raison pour laquelle il est proposé de limiter le champ d'application de l'élément aggravant aux cas où l'attentat contre sa personne a pour résultat soit une atteinte à son intégrité du troisième grade ou la mort, soit une privation de liberté. Dans ces cas seulement, les conséquences pour le

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aan-neming van verzachtende omstandigheden.

Art. 551

Aanslag op de persoon van de Koning

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 101, twee-de lid Sw. De logica van het huidige systeem wordt echter omgedraaid. Waar vandaag de aanslag op de persoon van de Koning wordt bestraft met een straf die overeenkomt met een straf van niveau 8, tenzij deze geen schending van zijn vrijheid ten gevolge heeft en hem noch bloed-storting, noch verwonding, noch ziekte veroorzaakt en bestraft wordt met een straf die overeenkomt met een straf van niveau 7, wordt er in het ontwerp voor gekozen het basismisdrijf met de lagere straf te bestraffen en van het intreden van bepaalde gevolgen een verzwarend bestanddeel te maken (artikel 552). Deze benadering stemt beter overeen met de vormgeving van de andere strafbaarstellingen in het Strafwetboek.

Daarnaast wordt ervoor gekozen de straffen met één niveau te verlagen in vergelijking met de huidige strafmaten. Op die manier wordt de hiërarchie tussen de verschillende aanslagen op de Koning duidelijker: de hoogste straf (niveau 8) is bedoeld voor de aansla-gen die gericht zijn tegen het leven van de Koning en de laagste straf (niveau 6) voor de aanslagen op zijn persoon, met een verzwarend bestanddeel indien die aanslag een integriteitsaantasting van de derde graad, de dood, dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft (niveau 7, ontworpen artikel 525).

Art. 552

Zware aanslag op de persoon van de Koning

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 101, eer-ste lid Sw. (in zoverre het betrekking heeft op een aanslag op de persoon). Het toepassingsgebied ervan wordt evenwel beperkt. Vandaag geldt de zwaardere straf voor een aanslag op de persoon van de Koning indien de aanslag een schending van zijn vrijheid, een bloed-storting, verwonding of ziekte tot gevolg heeft. Gelet op de zwaarte van de straf is het echter niet verantwoord deze straf toe te passen zodra de Koning ook maar het lichtste letsel heeft opgelopen. Daarom wordt voorgesteld het toepassingsgebied van het verzwarend bestanddeel te beperken tot de gevallen waarin de aanslag op zijn persoon een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft. Slechts in die gevallen zijn de gevolgen dermate

fonctionnement de la monarchie sont tellement graves que la peine peut se justifier.

De cette manière, on tend d'ailleurs ainsi à se rapprocher de la situation aux Pays-Bas, où l'application de l'article 92 du Code de droit pénal est limitée aux attentats qui visent à donner la mort au roi ou à la reine régnante ou à les priver de liberté ou à les rendre incapables de régner.

Comme indiqué dans le commentaire relatif à la disposition précédente, la peine est abaissée d'un niveau afin de traduire également dans le taux de la peine la différence de gravité avec un attentat contre la vie.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 553

L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne

Cette disposition reprend l'actuel article 102, alinéa 3, du Code pénal. En toute logique, la même modification que celle apportée dans les articles 551 en 552 en projet a été effectuée dans la formulation de la disposition en projet et de la suivante.

Art. 554

L'atteinte grave à la personne de l'héritier présomptif de la couronne

Cette disposition reprend l'actuel article 102, alinéa 2, du Code pénal. L'option prise est d'abaisser la peine d'un niveau pour faire en sorte que les conséquences de l'attentat aient le même résultat que lorsque cet attentat est commis envers le Roi, à savoir l'augmentation de la peine d'un niveau. Cela permet d'accroître la cohérence.

Art. 555

L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale

Cette disposition reprend l'actuel article 103, alinéas 1er et (en partie) 2 du Code pénal. Pour ce qui est des membres de la famille royale, le champ d'application a été limité comme défini plus haut au début de cette

ernstig voor de werking van de monarchie, dat de straf kan worden verantwoord.

Op die manier wordt overigens ook meer aansluiting gezocht bij de situatie in Nederland, waar de toepassing van artikel 92 Sr. beperkt is tot aanslagen om de Koning of de regerende Koningin van het leven of de vrijheid te beroven of tot het regeren ongeschikt te maken.

Zoals toegelicht onder de vorige bepaling, wordt de straf met een niveau verlaagd om het verschil in ernst met een aanslag op het leven ook tot uitdrukking te brengen in de strafmaat.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanmerking van verzachtende omstandigheden.

Art. 553

Aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 102, derde lid Sw. In de formulering van de ontworpen bepaling, alsook van de volgende, werd dezelfde wijziging in logica doorgevoerd als deze in de ontworpen artikelen 551 en 552.

Art. 554

Zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 102, tweede lid Sw. Er wordt voor gekozen de straf met één niveau te verlagen om zo de gevolgen van de aanslag hetzelfde resultaat te laten hebben als wanneer deze aanslag wordt gepleegd op de Koning, nl. het stijgen van de straf met één niveau. Op die manier wordt de coherentie verhoogd.

Art. 555

Aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 103, eerste en (gedeeltelijk) tweede lid Sw. Het toepassingsgebied werd, wat de leden van de koninklijke familie betreft, beperkt zoals hoger omschreven bij het begin van deze

section. Dans ce cadre, il n'est plus question de "reine" dans le texte afin d'exclure toute confusion avec une reine régnante (qui, selon la Constitution, est le Roi; pour plus de détails, cf. l'introduction de cette section). Comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 116), il est question ici dans le texte néerlandais de "echtgenoot of echtgenote".

En toute logique, la même modification que celle apportée dans les articles 551 en 552 en projet a été effectuée dans la formulation de la disposition en projet et de la suivante.

Les taux de la peine pour cette infraction et l'atteinte grave à ces personnes augmentent un peu étant donné qu'une simple conversion conduirait dans un certain nombre de cas à une sanction inférieure à celle de l'infraction de base, ce qui ne peut être l'objectif. Pour le taux de la peine, il est opté pour la peine d'un niveau inférieur à celle prévue pour des faits analogues commis envers l'héritier présomptif de la couronne. C'est justifié vu que le régent, par exemple, peut également être à la tête du pouvoir exécutif pendant la période de régence.

En tout cas, comme nous l'avons déjà indiqué plus haut, le règlement relatif au concours idéal peut être appliqué si les dispositions de droit commun concernant, par exemple, des actes de violence entraînent une peine plus lourde que les dispositions mentionnées ici.

Art. 556

L'atteinte grave au conjoint du Roi
ou de l'héritier de la couronne
ou à des dépositaires de la fonction royale

Cette disposition reprend en partie l'actuel article 103, alinéa 2, du Code pénal. L'option prise est de faire en sorte que les conséquences de l'attentat aient le même résultat que lorsque cet attentat est commis envers le Roi ou l'héritier de la couronne, à savoir l'augmentation de la peine d'un niveau. Cela permet d'accroître la cohérence.

Dans son avis (n° 117), le Conseil d'État observe que les champs d'application personnels des articles 555 en 556 ne correspondent pas et que l'intitulé ne révèle pas que cela ait été la volonté des auteurs. Suivant le Conseil d'État, la définition des personnes visées dans l'article 556 doit être reprise dans la présente disposition. Cette remarque ne peut être suivie. Dans cette disposition, on a recours à la même technique que celle utilisée dans d'autres dispositions qui ajoutent un élément aggravant à l'infraction de base, à savoir la reprise de l'intitulé de l'infraction de base (en l'occurrence, "le conjoint du Roi

afdeling. Er wordt daarbij niet langer gesproken van "Koningin" in de tekst, om verwarring uit te sluiten met een regerende koningin (die volgens de Grondwet Koning is; zie hierover uitgebreider de inleiding bij deze afdeling). In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 116) wordt steeds gesproken in de Nederlandse tekst van de "echtgenoot of echtgenote".

In de formulering van de ontworpen bepaling, alsook van de volgende, werd dezelfde wijziging in logica doorgevoerd als deze in de ontworpen artikelen 551 en 552.

De strafmaten voor dit misdrijf en de zware aanslag op deze personen worden enigszins opgetrokken, aangezien een loutere omzetting in een aantal gevallen tot een lagere bestraffing zou leiden dan het basismisdrijf, wat niet de bedoeling kan zijn. Voor de hoogte van de strafmaat wordt gekozen voor de straf van een niveau lager dan deze voor gelijkaardige feiten gepleegd op de vermoedelijke troonopvolger. Dit is verantwoord, gelet op het feit dat bijvoorbeeld de regent ook het hoofd van de uitvoerende macht is tijdens de periode van regentschap.

In ieder geval kan, zoals hoger reeds werd aangehaald, de regeling inzake eendaadse samenloop worden toegepast wanneer de gemeenrechtelijke bepalingen inzake bijvoorbeeld gewelddaden tot een zwaardere straf zouden leiden dan de hier vermelde bepalingen.

Art. 556

Zware aanslag op de echtgenoot
of echtgenote van de Koning
of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers
van de koninklijke functie

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 103, tweede lid Sw. Er wordt voor gekozen de gevolgen van de aanslag hetzelfde resultaat te laten hebben als wanneer deze aanslag wordt gepleegd op de Koning of de troonopvolger, nl. het stijgen van de straf met één niveau. Op die manier wordt de coherentie verhoogd.

In zijn advies (nr. 117) merkt de Raad van State op dat het personele toepassingsgebied van artikel 555 en 556 niet overeenstemmen en dat uit het opschrift blijkt dat dit niet de bedoeling van de auteurs is. Volgens de Raad moet de omschrijving van geviseerde personen uit artikel 556 in deze bepaling worden hernomen. Deze opmerking kan niet worden bijgetreden. In deze bepaling wordt dezelfde techniek gebruikt als is alle andere bepalingen die een verzwarend bestanddeel toevoegen aan een basismisdrijf, nl. de herneming van de benaming van het basismisdrijf (*in casu* "aanslag op de echtgenoot

ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale”) suivi de l'élément aggravant (en l'occurrence, une atteinte à l'intégrité de troisième degré, etc.).

Par la reprise de l'intitulé de l'infraction de base, il est renvoyé à la définition de cette infraction à l'article 556 ce qui implique cette disposition est applicable aux mêmes personnes: le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne, contre le régent ou contre les ministres qui exercent les pouvoirs constitutionnels du Roi dans les cas prévus dans la Constitution.

Art. 557

Le complot contre la monarchie

Cette disposition reprend en partie les actuels articles 106, 107 et 108 du Code pénal. La fusion de ces articles est possible grâce à la définition de ces différents attentats dans les dispositions précédentes en projet.

Cependant, le taux de la peine pour le complot en vue de commettre un attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale est abaissé par rapport à l'incrimination actuelle. Alors que les articles 106 et 107 du Code pénal établissent une distinction de la peine sur la base de la question de savoir si le complot est suivi d'actes préparatoires ou non, cette distinction ne vaut pas pour l'article 108 du Code pénal. La disposition en projet répare cette incohérence. C'est pourquoi le taux de la peine pour complot en vue de commettre un attentat contre le conjoint du Roi ou l'héritier de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale est abaissé d'un niveau et la conversion de la peine actuelle prévue à l'article 558 a été reprise pour le cas où le complot est suivi d'actes préparatoires.

Art. 558

La préparation d'un attentat contre la monarchie

Cette disposition reprend en partie les actuels articles 106 et 107 du Code pénal ainsi que l'actuel article 112 du même Code. De cette manière, la préparation individuelle d'un tel attentat est fusionnée avec la préparation après complot. Les taux de la peine retenus sont ceux prévus aux articles 106 et 107 du Code pénal, complétés par le taux de la peine prévu à l'article 108 du même Code sur la base des considérations exposées

of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie”) gevolgd door het verzwarend bestanddeel (*in casu* “de integriteitsaantasting van de derde graad”, etc.).

Door de herneming van de benaming van het basismisdrijf, wordt verwezen naar de definitie van dit misdrijf in artikel 556, waardoor de bepaling dus van toepassing is op dezelfde personen: de echtgenoot of echtgenote van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger, de regent of de ministers die, in de gevallen bij de Grondwet bepaald, de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen.

Art. 557

Samenspanning tegen de monarchie

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk de huidige artikelen 106, 107 en 108 Sw. De samenvoeging van deze artikelen is mogelijk door de definiëring van deze verschillende aanslagen in de voorgaande ontworpen bepalingen.

De strafmaat voor samenspanning met het oogmerk om een aanslag te plegen op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie wordt evenwel verlaagd in vergelijking met de huidige strafbaarstelling. Waar de artikelen 106 en 107 Sw. een onderscheid maken in de straf op basis van de vraag of op de samenspanning voorbereidingshandelingen zijn gevolgd of niet, geldt dit niet voor artikel 108 Sw. aan deze incoherentie wordt tegemoetgekomen door de ontworpen bepaling. Vandaar dat de strafmaat voor samenspanning met het oogmerk om een aanslag te plegen op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie met een niveau verlaagd wordt en de omzetting van de huidige straf in artikel 558 werd opgenomen voor het geval op de samenspanning voorbereidingshandelingen zijn gevolgd.

Art. 558

Vorbereiding van een aanslag tegen de monarchie

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk de huidige artikel 106 en 107 Sw., alsook artikel 112 Sw. Op die manier wordt de individuele voorbereiding van dergelijke aanslag samengevoegd met de voorbereiding na samenspanning. De weerhouden strafmaten zijn deze uit de artikelen 106 en 107 Sw., aangevuld met de strafmaat uit artikel 108 Sw. op grond van de onder de vorige bepaling aangehaalde overwegingen. Deze gelijkschakeling is verantwoord,

concernant la disposition précédente. Cet alignement se justifie vu l'impact analogue sur le bien juridique protégé. Le fait que cet acte préparatoire soit posé par un individu ou par (un membre d') un groupe n'a pas d'importance.

Art. 559

La proposition de complot contre la monarchie

Cette disposition reprend l'actuel article 111 du Code pénal moyennant une adaptation en ce sens que le taux de la peine et le champ d'application matériel sont limités.

Tout d'abord, la peine est ramenée d'une peine de niveau 3 (qui serait obtenue par simple application du mécanisme de conversion) à une peine de niveau 2, afin de pouvoir encore établir une distinction suffisante avec la peine prévue pour le complot contre la monarchie. Un autre abaissement de la peine à une peine de niveau 1 (pour ce qui est des faits à l'encontre de l'héritier de la couronne) n'est pas opportun, car ce niveau de peine peut être considéré comme trop bas vu la nature des faits.

Il résulte de ce taux de la peine que le champ d'application matériel doit également être limité au complot contre la vie ou la personne du Roi ou de l'héritier de la couronne. En effet, le complot en vue de commettre un attentat contre le conjoint du Roi ou des héritiers de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale est sanctionné par une peine de niveau 2. Il ne serait pas cohérent de sanctionner la proposition de complot par la même peine que le complot effectif. De plus, cette différence de traitement peut être motivée par le fait que le Roi et l'héritier de la couronne sont les figures les plus essentielles pour le fonctionnement d'une monarchie héréditaire et qu'il est par conséquent justifié également de les protéger à un stade plus précoce de l'*iter criminis* (c'est-à-dire à partir de la proposition de complot) que ce qui prévaut pour les autres personnes mentionnées.

Cette disposition est nécessaire compte tenu de la gravité des faits et des conséquences pour l'État et en vue de la cohérence avec la disposition relative à la proposition de complot contre la structure de l'État (article 544 en projet). La règle de droit commun prévu à l'article 9, § 2, en projet, ne peut suffire ici étant donné que la peine sanctionnant le complot est une peine inférieure à une peine de niveau 5; par conséquent, cette règle de droit commun de la proposition de commettre une infraction n'est pas d'application (puisque une peine de niveau 5 au minimum est requise).

gelet op de gelijkaardige impact op het beschermde rechtsgoed. Het is niet relevant of die voorbereidingshandeling door een individu, dan wel door (een lid van) een groep wordt gesteld.

Art. 559

Voorstel tot samenspanning tegen de monarchie

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 111 Sw., met een aanpassing in die zin dat de strafmaat en het materieel toepassingsgebied worden beperkt.

Ten eerste wordt de straf gereduceerd van een straf van niveau 3 (die zou worden bekomen bij een eenvoudige toepassing van het conversiemechanisme) tot een straf van niveau 2. Dit om nog een voldoende verschil te kunnen maken met de straf gesteld op de samenspanning tegen de monarchie. Een verdere verlaging van de straf tot een straf van niveau 1 (voor wat de feiten tegen de troonopvolger betreft) is niet opportuun aangezien dit strafniveau als te licht kan worden beschouwd gelet op de aard van de feiten.

Uit deze strafmaat volgt dat ook het materieel toepassingsgebied moet worden beperkt tot de samenspanning tegen het leven of de persoon van de Koning of de troonopvolger. De samenspanning om een aanslag te plegen op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of troonopvolgers of op waarnemers van de koninklijke functie wordt immers bestraft met een straf van niveau 2. Het zou niet coherent zijn het voorstel tot samenspanning te bestraffen met dezelfde straf als de effectieve samenspanning. Bovendien kan dit verschil in behandeling worden gemotiveerd door het feit dat de Koning en de troonopvolger de meest essentiële figuren zijn voor de werking van een erfelijke monarchie en het bijgevolg ook verantwoord is om hen in een vroeger stadium van de *iter criminis* te beschermen (nl. vanaf het voorstel tot samenspanning) dan wat geldt voor de andere aangehaalde personen.

Deze bepaling is noodzakelijk gelet op de ernst van de feiten, gevolgen voor de Staat en met het oog op de coherentie met de bepaling inzake het voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening (ontworpen artikel 544). De gemeenrechtelijke regeling uit het ontworpen artikel 9, § 2 kan hier niet volstaan, aangezien de straf gesteld op de samenspanning een straf is die lager is dan een straf van niveau 5 is en bijgevolg deze gemeenrechtelijke regeling van het voorstellen tot het plegen van een misdrijf niet van toepassing is (aangezien hiervoor minimaal een straf van niveau 5 is vereist).

Art. 560

La lèse-majesté

À l'heure actuelle, le Code pénal ne contient pas de disposition relative à la lèse-majesté. Ces faits relèvent de la loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi. Il convient d'intégrer cette infraction dans le Code pénal, tout en veillant à l'adapter notamment à la lumière de l'arrêt n° 157/2021 rendu par la Cour constitutionnelle en date du 28 octobre 2021.

Dans cet arrêt, la Cour constitutionnelle a jugé que ni l'irresponsabilité du Roi ni la position de symbole qu'Il occupe dans l'État ne sauraient justifier que la réputation du Roi soit davantage protégée que la réputation d'autres personnes (§ B.18.3) et que, tant en ce qui concerne la portée de l'infraction que le taux de la peine, la disposition en cause prévoit une protection de la réputation de la personne du Roi plus large que la protection de la réputation d'autres personnes en telle sorte que la disposition en cause n'est pas compatible avec l'article 19 de la Constitution, lu en combinaison avec l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme (§§ B.20 et B.21).

Afin de répondre aux préoccupations de juge constitutionnel, le texte en projet prévoit plusieurs modifications.

D'abord, le libellé de l'incrimination est calqué sur celui de l'outrage prévu à l'article 248 protégeant notamment des personnes dépositaires de l'autorité publique et/ou exerçant des fonctions publiques.

La notion d'outrage qui y est définie est moins large que le concept d'offense qui donnait lieu à une interprétation (trop) large à l'infraction (voy. § B.9.2 de l'arrêt 157/2021).

À la différence de l'incrimination antérieure qui ne requerrait qu'un dol général (voy. § B.9.3. de l'arrêt 157/2021), l'incrimination de lèse-majesté requiert dorénavant, comme pour l'outrage, une intention particulière: l'*animus iniurandi* ou l'intention de ridiculiser la personne protégée ou de se montrer irrespectueux envers elle. Cet élément moral est précisé.

Enfin, l'infraction de lèse-majesté n'est plus susceptible de donner lieu à une peine d'emprisonnement puisqu'elle est punie d'une peine de niveau 1. Il s'agit de

Art. 560

Majesteitschennis

Thans bevat het Strafwetboek geen bepaling inzake majesteitsschennis. Deze feiten vallen onder de wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning. Dit misdrijf dient te worden opgenomen in het Strafwetboek, zij het met de nodige aanpassingen in het licht van inzonderheid arrest nr. 157/2021, gewezen door het Grondwettelijk Hof op 28 oktober 2021.

In dat arrest heeft het Grondwettelijk Hof geoordeeld dat noch de onverantwoordelijkheid van de Koning, noch de symbolische positie die Hij inneemt in de Staat, een verantwoording kunnen vormen voor het installeren van een bescherming van de reputatie van de Koning die verder gaat dan de bescherming van de reputatie van andere personen (§ B.18.3) en dat, zowel op het vlak van de draagwijdte van het misdrijf als op het vlak van de strafmaat, de in het geding zijnde bepaling voorziet in een bescherming van de reputatie van de persoon van de Koning die verder gaat dan de bescherming van de reputatie van anderen, zodat de in het geding zijnde bepaling niet bestaanbaar is met artikel 19 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 10 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (§§ B.20 en B.21).

Teneinde tegemoet te komen aan de bezorgdheid van de grondwettelijk rechter, voorziet de ontworpen tekst in verscheidene wijzigingen.

Ten eerste is de formulering van de strafbaarstelling ontleend aan de formulering van smaad, bedoeld in artikel 248, met het oog op bescherming van personen die drager zijn van het openbaar gezag en/of die een openbare bediening uitoefenen.

Het begrip smaad, zoals het daarin omschreven staat, is minder ruim dan het concept van belediging, dat aanleiding gaf tot een (al te) ruime interpretatie van het misdrijf (zie § B.9.2 van arrest 157/2021).

In tegenstelling tot de vroegere strafbaarstelling, die enkel een algemeen opzet vereiste (zie § B.9.3 van arrest 157/2021), vereist de strafbaarstelling van majesteitschennis voortaan, zoals voor smaad, een bijzonder opzet: de *animus iniurandi*, ofwel de intentie om de beschermde persoon belachelijk te maken of tegenover hem oneerbiedig te zijn. Dit moreel bestanddeel wordt verduidelijkt.

Tot slot kan het misdrijf van majesteitsschennis niet langer aanleiding geven tot een gevangenisstraf, aangezien het wordt gestraft met een straf van niveau 1. Het

la même peine que celle prévue pour l'outrage (art. 234), la calomnie (art. 227) et l'injure (art. 231).

Enfin, avec la suppression, dans le nouveau Code de la notion de délit sur plainte, le régime des poursuites pour la lèse-majesté, l'outrage, la calomnie et l'injure est identique, les poursuites n'étant pas subordonnées à l'existence d'une plainte.

Dans le cadre de l'exercice des poursuites et du jugement pour des faits de lèse-majesté, d'outrage, de calomnie ou d'injure, les autorités judiciaires devront veiller le droit à la liberté d'expression consacré par l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme et l'article 19 de la Constitution, qui reconnaît la liberté de manifester ses opinions en toute matière.

À cet égard, la Cour constitutionnelle a considéré dans son arrêt du 28 octobre 2021 qu'il ressort des termes de l'article 10, paragraphe 2, de la Convention européenne des droits de l'homme, l'exercice de la liberté d'expression implique néanmoins certaines obligations et responsabilités (CEDH, 4 décembre 2003, *Gündüz c. Turquie*, § 37), notamment le devoir de principe de ne pas franchir certaines limites "tenant notamment à la protection de la réputation et aux droits d'autrui" (CEDH, 24 février 1997, *De Haes et Gijssels c. Belgique*, § 37; 21 janvier 1999, *Fressoz et Roire c. France*, § 45; 15 juillet 2003, *Ernst e.a. c. Belgique*, § 92). La liberté d'expression peut, en vertu de l'article 10, paragraphe 2, de la Convention européenne des droits de l'homme, être soumise, sous certaines conditions, à certaines formalités, conditions, restrictions ou sanctions, en vue, notamment, de la protection de la réputation ou des droits d'autrui. Les exceptions dont elle est assortie appellent toutefois "une interprétation étroite, et le besoin de la restreindre doit se trouver établi de manière convaincante" (CEDH, grande chambre, 20 octobre 2015, *Pentikäinen c. Finlande*, § 87) (§ B.12.2).

Bien que l'incrimination soit libellée dans les mêmes termes de celle d'outrage visée à l'article 248 et puni de la même peine, le projet fait le choix de maintenir une disposition distincte en raison du statut constitutionnel du Roi, tel qu'il est actuellement réglé aux articles 88 et 106 de la Constitution et de la position de symbole qu'il occupe au sein de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

gaat om dezelfde straf als die waarin is voorzien voor smaad (art. 234), laster (art. 227) en belediging (art. 231).

Met de schrapping, in het nieuwe Wetboek, van het begrip van klachtmisdrijf, ten slotte, is het regime inzake vervolging wegens majesteitsschennis, smaad, laster en belediging identiek, vermits vervolging niet onderworpen is aan het bestaan van een klacht.

In het kader van de uitoefening van vervolging en van het vonnis voor feiten van majesteitsschennis, smaad, laster of belediging zullen de rechterlijke autoriteiten moeten waken over het recht op vrije meningsuiting, bekrachtigd bij artikel 10 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, en bij artikel 19 van de Grondwet, dat de vrijheid erkent om op elk gebied zijn mening te uiten.

In dat verband heeft het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 28 oktober 2021 gesteld dat de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting, zoals blijkt uit de bewoordingen van artikel 10, lid 2, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, bepaalde plichten en verantwoordelijkheden met zich mee[brengt] (EHRM, 4 december 2003, *Gündüz t. Turkije*, § 37), onder meer de principiële plicht bepaalde grenzen "die meer bepaald de bescherming van de goede naam en de rechten van anderen nastreven" niet te overschrijden (EHRM, 24 februari 1997, *De Haes en Gijssels t. België*, § 37; 21 januari 1999, *Fressoz en Roire t. Frankrijk*, § 45; 15 juli 2003, *Ernst e.a. t. België*, § 92). De vrijheid van meningsuiting kan, krachtens artikel 10, lid 2, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, onder bepaalde voorwaarden worden onderworpen aan formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, met het oog op, onder meer, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen. De uitzonderingen waarmee zij gepaard gaat, dienen echter "eng te worden geïnterpreteerd, en de noodzaak om haar te beperken moet op overtuigende wijze worden aangetoond" (EHRM, grote kamer, 20 oktober 2015, *Pentikäinen t. Finland*, § 87) (§ B.12.2).

Hoewel de strafbaarstelling geformuleerd is in dezelfde bewoordingen als die van smaad, bedoeld in artikel 248, en bestraft wordt met dezelfde straf, is in het ontwerp ervoor geopteerd om een afzonderlijke bepaling te behouden vanwege de constitutionele status van de Koning, zoals die thans is geregeld in de artikelen 88 en 106 van de Grondwet, en de symbolische positie die Hij inneemt in de Staat.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 4

Dispositions communes

Cette section contient quelques dispositions qui sont communes aux sections précédentes. L'actuel article 131 du Code pénal (commission par une bande d'un attentat contre l'une des personnes ou l'un des biens juridiques mentionnés aux articles 101 à 104 du même Code) devrait pouvoir figurer dans cette section. Toutefois, l'objectif de cette disposition était d'éviter au juge de devoir se pencher sur la question de savoir si le prévenu ou l'accusé était un auteur, un coauteur ou un complice des faits pour pouvoir déterminer la peine adéquate⁷⁰⁰. Avec les dispositions en projet concernant la perpétration en tant qu'auteur et la participation, la différence du taux légal de la peine entre les auteurs et les participants à l'infraction a disparu, ce qui signifie que l'objectif de cette disposition a disparu également. Elle ne doit dès lors pas être reprise dans le projet.

Art. 561

La fourniture de logement à des comploteurs
ou à des auteurs d'attentat

Cet article reprend l'actuel article 133 du Code pénal. Il est précisé en outre que cette disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 19. Cela signifie que lorsque la fourniture d'un abri aux auteurs d'un attentat après les faits résulte d'une concertation préalable, il est question de participation à l'attentat et non d'infraction autonome de fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat.

Le champ d'application de cette incrimination est donc limité à la situation où des personnes fournissent, après commission de l'attentat, de la préparation ou du complot, en connaissance de cause et sans concertation préalablement aux faits, un logement aux auteurs de ces faits. Vu ce champ d'application plus restreint, il est jugé également opportun de sanctionner cette infraction par une peine de niveau 2 (et non de niveau 3, comme cela résulterait d'une simple conversion du taux actuel de la peine).

Art. 562

La cause d'excuse d'exemption de peine

Cet article reprend l'actuel article 136 du Code pénal, dans le but que les projets d'attentat visés au présent

⁷⁰⁰ M. RIGAUX et P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, Bruxelles, Bruylant, 1950, I, 544-547.

Afdeling 4

Gemeenschappelijke bepalingen

Deze afdeling bevat enkele bepalingen die gemeenschappelijk zijn aan de voorgaande afdelingen. Het huidige artikel 131 Sw. (m.b.t. het in bende plegen van een aanslag op een van de personen of rechtsgoederen in de artikelen 101 t.e.m. 104 Sw.) zou onder deze afdeling kunnen worden hernomen. De doelstelling van deze bepaling was echter dat de rechter zich niet zou moeten beraden over de vraag of de beklaagde of beschuldigde een dader, mededader of medeplichtige is aan de feiten om zo de gepaste straf te kunnen bepalen.⁷⁰⁰ Door de ontworpen bepalingen in verband met het daderschap en de deelneming is het verschil in wettelijke strafmaat tussen daders en deelnemers aan het misdrijf evenwel verdwenen waardoor ook de doelstelling van deze bepaling is verdwenen. Zij dient dan ook niet te worden hernomen in het ontwerp.

Art. 561

Onderdak verschaffen aan samenspanners
of aanslagplegers

Dit artikel herneemt het huidige artikel 133 Sw. Hieraan wordt toegevoegd dat deze bepaling de toepassing van het ontworpen artikel 19 onverlet laat. Dit betekent dat wanneer het verschaffen van een schuilplaats aan de aanslagplegers na de feiten het resultaat is van voorafgaand overleg, er sprake is van deelneming aan de aanslag en niet van het autonoom misdrijf van het onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers.

Het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling is dus beperkt tot de situatie waarin personen nadat de aanslag, voorbereiding of samenspanning werd gepleegd met kennis van zaken en zonder overleg voorafgaand aan de feiten onderdak aan de daders van die feiten verschaffen. Gelet op dit beperktere toepassingsgebied wordt het ook gepast geacht dit misdrijf te bestraffen met een straf van niveau 2 (en niet van niveau 3, zoals een eenvoudige omzetting van de huidige strafmaat zou opleveren).

Art. 562

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Dit artikel herneemt het huidige artikel 136 Sw., vanuit de doelstelling dat de plannen voor een aanslag als

⁷⁰⁰ M. RIGAUX en P.-E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, Brussel, Bruylant, 1950, I, 544-547.

chapitre soient découverts le plus rapidement possible et puissent être déjoués lorsque c'est possible.

CHAPITRE 2

Les infractions contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique

On constate dans la doctrine qu'une révision des articles 113 à 123^{decies} du Code pénal s'impose à la lumière du changement de contexte politique et social.⁷⁰¹ Les incriminations actuelles ont largement évolué depuis leur publication, essentiellement à la suite des première et seconde Guerres mondiales. Depuis, nous jouissons d'une période de paix jusque-là inconnue sur le territoire belge qui fait que la grande majorité de la population ne peut s'imaginer l'impact d'une guerre sur la vie de chacun et les incriminations nécessaires pour guider la population en temps de guerre. Les incriminations actuelles ont été jugées pertinentes en cette période et la commission estime dès lors que dans la rédaction de ce chapitre, plus que dans d'autres, elle doit faire preuve de modestie et de retenue en ce qui concerne le contenu des incriminations.

Le projet n'entend pas perturber le délicat équilibre qui, à la suite de ces périodes dramatiques, s'est développé dans la législation et la jurisprudence, par simple désir d'innovation. Ce n'est que là où cela s'avère nécessaire qu'une modification est apportée ou que la jurisprudence élaborée est codifiée. Pour cela, une contribution a aussi été obtenue auprès de la Défense nationale, du SGRS et la sûreté de l'État. Sur la base de cette contribution, le champ d'application de certaines incriminations relatives à certaines informations militaires ainsi qu'au secret d'État tel que défini à l'article 563 a été élargi. Cette extension génère dans une certaine mesure un recoupement avec la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité.⁷⁰²

Les peines prévues dans le projet sont souvent beaucoup plus lourdes. Cela se justifie par le contexte dans lequel elles s'inscrivent (transmission à un État étranger ou ennemi, commis en temps de guerre, ...). Dans de tels cas, les règles relatives au concours idéal d'infractions s'appliquent et la peine la plus lourde (c'est-à-dire le

⁷⁰¹ H. BERKMOES, Commentaire sous le chapitre II. Des crimes et des délits contre la sûreté extérieure de l'État, dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 164, n° 1; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique. Les infractions du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1975, 19, n° 3.

⁷⁰² *Moniteur belge* du 7 mai 1999.

bedoeld in dit hoofdstuk zo snel mogelijk aan het licht komen en waar mogelijk kunnen worden vrijgesteld.

HOOFDSTUK 2

Misdrijven tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België

In de rechtsleer wordt opgemerkt dat een herziening van de artikelen 113 tot 123^{decies} Sw. zich opdringt in het licht van de gewijzigde sociale en politieke context.⁷⁰¹ De huidige strafbaarstellingen zijn in belangrijke mate geëvolueerd sinds de afkondiging ervan, vooral naar aanleiding van de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Sindsdien genieten we van een ongeziene periode van vrede op het Belgisch grondgebied, die maakt dat het overgrote deel van de bevolking zich niet kan voorstellen welke impact een oorlog heeft op ieders leven en de strafbaarstellingen die nodig zijn om de samenleving in een oorlogsperiode te sturen. De huidige strafbaarstellingen werden relevant geacht in dergelijke periode en de commissie meent dan ook dat zij bij de redactie van dit hoofdstuk, meer dan in andere hoofdstukken, zich bescheiden en terughoudend moet opstellen wat de inhoud van de strafbaarstellingen betreft.

Het ontwerp wil het delicate evenwicht dat naar aanleiding van deze dramatische periodes is gegroeid in de wetgeving en de rechtspraak niet verstoren, louter vanuit een drang tot innovatie. Slechts waar nodig wordt een wijziging aangebracht of de ontwikkelde rechtspraak gecodificeerd. Hiervoor werd ook de input verkregen van Landsverdediging, de ADIV en de VSSE. Op basis van deze input werd het toepassingsgebied van bepaalde strafbaarstellingen uitgebreid van bepaalde militaire informatie en tot staatsgeheimen, zoals gedefinieerd in artikel 563. Door deze uitbreiding ontstaat er in zekere mate een overlap met de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen.⁷⁰²

De in dit ontwerp voorziene strafmaten zijn daarbij vaak een stuk zwaarder. Dit wordt verantwoord door de context waarin ze plaatsvinden (overdracht aan een vreemde Staat of de vijand, gepleegd in oorlogstijd, ...). In dergelijk geval gelden de regels inzake eendaadse samenloop van misdrijven en wordt dus de zwaarste

⁷⁰¹ H. BERKMOES, Commentaar onder Hoofdstuk II. Misdaden en wanbedrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat, in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 164, nr. 1; A. MARCHAL en J.P. JASPAR, *Droit criminel. Traité théorique et pratique. Les infractions du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1975, 19, nr. 3.

⁷⁰² *Belgisch Staatsblad* van 7 mei 1999.

plus souvent celle prévue dans le Code pénal) devient le niveau de peine applicable.

La structure des dispositions est toutefois adaptée en profondeur afin d'améliorer la lisibilité du texte. On s'est, pour ce faire, appuyé en grande partie sur les études de BOSLY⁷⁰³ et de GILISSEN, CASSIERS et DEBOUX.⁷⁰⁴ Les taux de peine ont également été revus ici et là. En effet, il convient de constater que dans les dispositions actuelles, il est particulièrement fréquent de voir la réclusion à perpétuité reprise comme peine. C'est la raison pour laquelle, afin de restaurer une certaine hiérarchie dans les incriminations, cette peine est réduite dans un certain nombre de cas. Il est en outre pris pour principe de ne réserver les peines criminelles qu'aux infractions qui ont un impact sur le droit à la vie des citoyens, les intérêts essentiels de l'État ou de ses alliés, ou sur les chances de succès de l'ennemi.

D'un point de vue général, il est également proposé de supprimer la mesure civile⁷⁰⁵ de la déchéance des actuels articles 123sexies à 123nonies du Code pénal. L'histoire a montré que cette mesure, qu'il convient indéniablement de considérer comme une peine au sens de l'article 6 de la CEDH, est souvent ressentie comme disproportionnée. Par ailleurs, on peut s'interroger fortement sur la compatibilité de cette peine avec les articles 3, 8, 10 ou 11 de la CEDH, notamment. En effet, il s'agit d'une exclusion souvent à perpétuité de nombreux droits à laquelle il ne peut être remédié durant l'exécution de la peine. Des personnes se voient également exclure par exemple l'accès à certains canaux de communication, ce qui semble contraire à la liberté d'expression. En outre, de nombreux objectifs de cette mesure peuvent également être atteints par la déchéance des droits de droit commun, l'interdiction professionnelle ou la fermeture de l'établissement.

Enfin, l'avant-projet introduisait dans ce chapitre une cause de justification pour les militaires qui, dans le cadre de leur mission, ont recours à la contrainte ou à la force en conformité avec le droit international et pour autant que cela soit nécessaire pour l'exécution de leur mission. Le Conseil d'État observe cependant dans son avis (n° 119) qu'il ne s'agit pas de l'endroit le plus indiqué pour l'insertion d'une cause de justification

straf (nl. meestal deze in het Strafwetboek) het toepasselijke strafniveau.

Wel wordt de structuur van de bepalingen grondig aangepast om de leesbaarheid de tekst te vergroten. Hiervoor wordt in grote mate gesteund op de studies van BOSLY⁷⁰³ en van GILISSEN, CASSIERS en DEBOUX.⁷⁰⁴ Ook de strafmaten werden hier en daar herzien. Het moet immers worden vastgesteld dat in de huidige bepalingen bijzonder vaak een levenslange opsluiting is opgenomen als straf. Om opnieuw enige hiërarchie in de strafbaarstellingen te brengen, wordt daarom deze straf in een aantal gevallen verlaagd. Daarbij wordt als uitgangspunt gehanteerd de criminele straffen slechts voor te behouden voor die misdrijven die een impact hebben op het recht op leven van burgers, de essentiële belangen van de Staat of zijn bondgenoten, dan wel de strijdkansen van de vijand.

Algemeen wordt ook voorgesteld de burgerlijke maatregel⁷⁰⁵ van de vervallenverklaring uit de huidige artikelen 123sexies tot 123nonies Sw. af te schaffen. De geschiedenis heeft aangetoond dat deze maatregel, die ongetwijfeld als een straf moet worden beschouwd in de zin van artikel 6 EVRM, vaak als disproportioneel wordt gevoeld. Bovendien kunnen ernstige vragen worden gesteld over de verzoenbaarheid van deze straf met o.a. de artikelen 3, 8, 10 of 11 EVRM. Het gaat immers om een vaak levenslange uitsluiting van tal van rechten waaraan niet kan worden geredigeerd in de loop van de uitvoering. Het sluit personen ook uit van bijvoorbeeld bepaalde communicatiekanalen, wat in strijd lijkt te zijn met de vrijheid van meningsuiting. Bovendien kunnen vele van de doelstellingen van deze maatregel ook worden bereikt via de gemeenrechtelijke ontzetting uit de rechten, het beroepsverbod of de sluiting van de inrichting.

Ten slotte werd door het voorontwerp in dit hoofdstuk een rechtvaardigingsgrond ingevoerd voor militairen die in het kader van opdracht dwang of geweld gebruiken in overeenstemming met het internationaal recht en voor zover dit nodig is voor de uitvoering van hun opdracht. De Raad van State stelde in zijn advies (nr. 119) evenwel dat dit niet de meest geschikte plaats was voor een dergelijke ruime rechtvaardigingsgrond. Vandaar dat deze

⁷⁰³ H.D. BOSLY, "Les crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans X (éd.), *Les infractions – Volume 5: les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 47-74.

⁷⁰⁴ J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 149-293.

⁷⁰⁵ J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 272, n° 822; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1950, 453.

⁷⁰³ H.D. BOSLY, "Les crimes et délits contre la sûreté de l'État", in X (éd.), *Les infractions – Volume 5: les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 47-74.

⁷⁰⁴ J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 149-293.

⁷⁰⁵ J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 272, nr. 822; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 453.

aussi large. Dès lors, cette disposition fut transférée dans les dispositions transitoires qui insèrent cette cause de justification dans le Code pénal militaire.

Art. 563

Définitions

Cette disposition reprend sous 1° la définition d'allié de l'actuel article 117, alinéa 2, du Code pénal. Cette définition est complétée par la précision suivante: "à moins que la Belgique soit également en guerre avec ce premier État". Est visée ici la situation dans laquelle la Belgique serait en guerre avec l'État A et avec l'État B, sachant que l'État A et l'État B se livrent également une guerre mutuelle. Le fait que l'État B soit en guerre avec l'État A ne fait cependant pas de l'État B un allié, compte tenu de la situation de guerre qui prévaut entre la Belgique et l'État B.

Selon le droit actuel, un ennemi est tout État avec lequel la Belgique est en état de guerre. Cet état de guerre peut exister *de iure* ou *de facto*. L'état de guerre existe *de facto* dès qu'il y a hostilités; il existe un état de guerre *de iure* après une déclaration de guerre ou un ultimatum accompagnant une déclaration de guerre conditionnelle.⁷⁰⁶

Outre un État, la disposition en projet vise également toutes les organisations, toutes les sociétés et tous les particuliers de cet État dont les activités participent aux efforts de cet État dans le cadre du conflit armé. Cet ajout est une codification de la jurisprudence de la Cour de cassation.⁷⁰⁷

Le point 3° insère une définition du "secret d'État". Il s'agit d'objets, de plans, de documents ou de renseignements (au sens usuel du terme, donc vise tout type d'informations) qui doivent être tenus secrets étant donné que leur divulgation est de nature à compromettre la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel, la sûreté de l'État, la défense du territoire, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays, la sécurité des Belges à l'étranger ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État.

⁷⁰⁶ H. BERKMOES, Commentaire de l'article 117 du Code pénal, dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 168-169; J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 158, n° 181.

⁷⁰⁷ Cass. 20 décembre 1948, Arr.Cass. 1948, 653.

bepaling werd overgebracht naar de wijzigingsbepalingen, waardoor deze rechtvaardigingsgrond wordt ingevoerd in het Militair Strafwetboek.

Art. 563

Definities

Deze bepaling herneemt onder 1° de definitie van bondgenoot uit het huidige artikel 117, tweede lid Sw. Hieraan wordt de precisering toegevoegd "tenzij België ook met de eerste Staat in oorlog is". Hiermee wordt bedoeld op de situatie waarin België in oorlog is met Staat A en met Staat B, waarbij Staat A en Staat B ook onderling in oorlog zijn verwikkeld. Het feit dat Staat B in oorlog is met Staat A maakt van Staat B dan nog geen bondgenoot, gelet op de oorlogssituatie tussen België en Staat B.

Een vijand is naar huidig recht elke Staat waarmee België in staat van oorlog is. Deze staat van oorlog kan zowel *de iure* als *de facto* bestaan. De staat van oorlog bestaat *de facto* zodra er vijandelijkheden zijn; *de iure* is er een staat van oorlog na een oorlogsverklaring of een ultimatum met voorwaardelijke oorlogsverklaring.⁷⁰⁶

Naast een Staat worden door de ontworpen bepaling ook gevisieerd: alle organisaties, vennootschappen en particulieren uit deze Staat van wie de activiteiten ertoe bijdragen de inspanningen van die Staat in het kader van het gewapende conflict te helpen. Deze toevoeging is een codificatie van de rechtspraak van het Hof van Cassatie.⁷⁰⁷

Onder 3° wordt een definitie van "staatsgeheim" ingevoegd. Het gaat om voorwerpen, plannen, documenten of inlichtingen (in de gebruikelijke zin van het woord, dus alle soorten informatie) die geheim moeten worden gehouden aangezien hun bekendmaking van aard is het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het grondgebied, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van de Staat, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten.

⁷⁰⁶ H. BERKMOES, Commentaar bij artikel 117 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (éds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 168-169; J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 158, nr. 181.

⁷⁰⁷ Cass. 20 december 1948, Arr.Cass. 1948, 653.

Ces intérêts s'entendent au sens de la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité.

Ainsi, conformément à l'article 8, 2°, a) de cette loi, "la sûreté intérieure de l'État et la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel" visent la sécurité des institutions de l'État et la sauvegarde de la continuité du fonctionnement régulier de l'État de droit, des institutions démocratiques, des principes élémentaires propres à tout État de droit, ainsi que des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

Par ailleurs, "doivent être tenus secrets" veut dire que ces informations ne sont pas destinées à être rendues publiques, et non "secret" au sens de la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité.

La notion de "sûreté de l'État" comprend à la fois la sûreté intérieure et extérieure de l'État, la sécurité des personnes sur le territoire belge et la protection des infrastructures critiques.

La défense du territoire comprend également de tels secrets provenant d'États avec lesquels la Belgique est unie par un accord international en vue d'une défense commune. Lorsque la défense du territoire est effectivement assurée par le biais d'une coopération internationale en la matière (p. ex. dans le cadre de l'OTAN), les infractions commises à l'encontre de secrets dans le cadre de cette coopération portent également atteinte à la défense du territoire belge. La présente disposition reprend, en ce sens, l'actuel article 120octies du Code pénal.

Par ailleurs, la notion de "relations internationales" englobe également les relations de la Belgique avec les organisations internationales telles que l'OTAN et l'Union européenne.

En outre, la sauvegarde du "potentiel économique ou scientifique du pays" a été définie en 2007 par le Comité ministériel du Renseignement et de la Sécurité (l'actuel Conseil National de Sécurité). Il vise la sauvegarde des éléments essentiels qui sous-tendent la pérennité et le développement optimal du modèle socio-économique:

- a) la souveraineté économique de l'État;
- b) la sécurité de l'infrastructure critique;

Die belangen moeten worden begrepen in de zin van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Aldus beogen "de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde" overeenkomstig artikel 8, 2°, a), van deze wet de veiligheid van de instellingen van de Staat en het vrijwaren van de continuïteit van de regelmatige werking van de rechtsstaat, de democratische instellingen, de elementaire beginselen die eigen zijn aan iedere rechtsstaat, alsook de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

Voorts betekent "geheim moeten worden gehouden" dat die informatie niet bestemd is om openbaar te worden gemaakt, en niet "geheim" in de zin van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen.

Het begrip "veiligheid van de Staat" omvat zowel de interne als externe veiligheid van de Staat, de veiligheid van de personen op Belgisch grondgebied en de bescherming van de kritieke infrastructuur.

De verdediging van het grondgebied omvat ook dergelijke geheimen afkomstig van een Staat waarmee België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een internationaal akkoord is verbonden. Wanneer de verdediging van het grondgebied immers verzekerd wordt door middel van een internationale samenwerking ter zake (bijvoorbeeld in het kader van de NAVO), tasten misdrijven ten aanzien van geheimen in het kader van deze samenwerking ook de verdediging van het Belgische grondgebied aan. In die zin herneemt deze bepaling het huidige artikel 120octies Sw.

Voorts omvat het begrip "internationale betrekkingen" ook de betrekkingen van België met internationale organisaties zoals de NAVO en de Europese Unie.

Voorts werd de bescherming van het "wetenschappelijk of economisch potentieel van het land" in 2007 omschreven door het Ministerieel Comité voor inlichting en veiligheid (de huidige Nationale Veiligheidsraad). Het betreft de bescherming van de essentiële elementen die de basis vormen van het voortbestaan en de optimale ontwikkeling van het sociaal-economisch model:

- a) de economische soevereiniteit van de Staat;
- b) de veiligheid van kritieke infrastructuur;

c) les produits de la recherche scientifique ainsi que de la recherche et du développement (R&D);

d) un environnement libre, sûr et équitable pour les acteurs économiques.

Ainsi, on vise les informations secrètes susceptibles d'être utilisées par un État étranger ou un groupe armé pour livrer une guerre économique à la Belgique. Cela concerne, par exemple, des informations secrètes relatives à la solvabilité de l'État, ou encore des informations permettant de rendre inopérante l'infrastructure de communication du pays, ...

Section 1re

Du déclenchement ou des causes de la guerre

Art. 564

Le déclenchement de la guerre

Cette disposition reprend l'incrimination de l'actuel article 114 du Code pénal. Dans le texte néerlandais, le terme "kuiperijen" est remplacé par le synonyme "machinatie", aujourd'hui plus courant.

Vu l'utilisation de la notion de "guerre", le champ d'application de cette incrimination est limité à un conflit avec un État étranger et ne s'applique donc pas aux conflits avec des groupes armés.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 565

Le déclenchement abouti de la guerre

Cette disposition reprend la circonstance aggravante de l'actuel article 114 du Code pénal *in fine*.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 566

L'exposition à la menace de guerre

Cette disposition reprend l'incrimination de l'actuel article 123 du Code pénal. En ce qui concerne le taux

c) de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en van onderzoek en ontwikkeling (R&D);

d) een vrije, veilige en eerlijke omgeving voor de economische actoren.

Aldus wordt bedoeld op de geheime informatie die een vreemde Staat of een gewapende groep kan gebruiken om aan economische oorlogsvoering te doen tegen België. Het betreft bijvoorbeeld geheime informatie omtrent de kredietwaardigheid van de Staat of informatie die het mogelijk maakt de communicatie-infrastructuur van het land buiten werking te kunnen stellen, ...

Afdeling 1

Uitlokken of veroorzaken van oorlog

Art. 564

Oorlogsuitlokking

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 114 Sw. In de Nederlandse tekst, wordt de term "kuiperijen" vervangen door het vandaag nog meer gangbare synoniem "machinatie".

Gelet op het gebruik van de notie "oorlog" is het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling beperkt tot een conflict met een vreemde Staat, en is het dus niet van toepassing op conflicten met gewapende groepen.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aan-neming van verzachtende omstandigheden.

Art. 565

Geslaagde oorlogsuitlokking

Deze bepaling herneemt de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 114 Sw. *in fine*.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aan-neming van verzachtende omstandigheden.

Art. 566

Blootstelling aan oorlogsdreiging

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 123 Sw. Wat de strafmaat betreft, wordt

de la peine, il a été décidé de déroger à la conversion standard et de se référer au taux de la peine actuel avant correctionnalisation. Cette dérogation peut se justifier par la gravité des faits et les conséquences éventuelles (et effectives dans le cas de l'article 567 en projet).

Art. 567

L'exposition à la menace de guerre entraînant des hostilités

Cette disposition reprend la circonstance aggravante de l'actuel article 123 du Code pénal *in fine*. En ce qui concerne le taux de la peine, il est fait référence, pour les motifs évoqués à l'article précédent, au taux de la peine actuel avant correctionnalisation.

Section 2

De la collaboration militaire

Art. 568

Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié

Cette disposition reprend l'actuel article 113 du Code pénal ainsi que l'extension de son champ d'application à l'article 117, alinéa 1er, du Code pénal.

La définition de cette incrimination est modernisée par l'utilisation de la définition "participation directe aux hostilités". Cette notion provient du droit international et doit être interprétée dans le même sens. Ce sont des personnes qui accomplissent des actes pour soutenir l'une des parties à un conflit armé en causant directement un préjudice à l'autre partie (en causant directement la mort, des blessures ou la destruction) ou pour nuire directement aux opérations militaires ou à la capacité militaire d'une autre partie. Cela peut se faire par une cyber-attaque.

Bien que la commission de cette infraction par un individu ait un impact limité sur les intérêts essentiels de l'État et les chances de succès de l'ennemi, il est justifié de conserver ici la peine la plus lourde étant donné qu'elle constitue une forme particulièrement extrême de haute trahison. Pour les mêmes raisons, il convient également d'étendre le champ d'application de l'infraction aux personnes disposant d'un titre de séjour pour la Belgique. En effet, ces personnes ont commis une infraction à l'égard du pays dont elles ont abusé

ervoor gekozen af te wijken van de standaardconversie en aan te knopen bij de huidige strafmaat voorafgaand aan de correctionalisering. Deze afwijking kan worden verantwoord door de ernst van de feiten en de mogelijke (en in het geval van het ontworpen artikel 567 gereali-seerde) gevolgen.

Art. 567

Blootstelling aan oorlogsdreiging met vijandelijkheden tot gevolg

Deze bepaling herneemt de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 123 Sw. *in fine*. Wat de strafmaat betreft, wordt aangeknoopt bij de huidige strafmaat voorafgaand aan de correctionalisering, om de redenen onder het vorige artikel aangehaald.

Afdeling 2

Militaire collaboratie

Art. 568

Opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 113 Sw., alsook de uitbreiding van het toepassingsgebied ervan uit artikel 117, eerste lid Sw.

De omschrijving van deze strafbaarstelling wordt gemoderniseerd door gebruik te maken van de omschrijving "direct deelnemen aan de vijandelijkheden". Dit begrip is afkomstig uit het internationaal recht en moet in dezelfde zin worden geïnterpreteerd. Het betreft personen die handelingen stellen om een van de partijen in een gewapend conflict te ondersteunen door direct nadeel te veroorzaken voor de andere partij (door het direct veroorzaken van dood, verwonding of vernieling) of direct de militaire operaties of militaire capaciteit van een andere partij te benadelen. Dit kan bijvoorbeeld ook via een cyberaanval.

Hoewel de impact op de essentiële belangen van de Staat en de strijdkansen van de vijand door het plegen van dit misdrijf door een individu beperkt is, wordt het toch verantwoord geacht hier de zwaarste straf te behouden aangezien dit een zeer verregaande vorm van landverraad uitmaakt. Om diezelfde reden is het ook gepast het toepassingsgebied van het misdrijf uit te breiden tot personen met een verblijfstitel voor België. Deze personen hebben immers een misdrijf gepleegd ten aanzien van het land waarvan zij de gastvrijheid op

de l'hospitalité de la manière la plus extrême. Elles ont la possibilité d'abuser de la liberté de mouvement dont elles disposent sur le territoire belge pour engager des actions militaires contre la Belgique.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 569

La facilitation de la progression de l'ennemi

Cette disposition reprend l'actuel article 115, § 1er, alinéas 1er à 3 et 6, du Code pénal ainsi que l'extension de son champ d'application à l'article 117, alinéa 1er, du Code pénal.

Le terme "livrer" ne renvoie pas au fait de laisser entrer l'ennemi qui assiège un lieu après avoir fait tout ce qu'il était possible de faire pour le défendre mais bien à une forme de trahison par laquelle on favorise l'ennemi.⁷⁰⁸

Bien sûr, on n'est pas puni s'il est question de contrainte irrésistible ou de réquisition.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Section 3

La collaboration économique

Art. 570

La fourniture de main d'œuvre ou de biens à l'ennemi

Cette disposition reprend l'actuel article 115, § 1er, alinéas 4 et 6, du Code pénal ainsi que l'extension de son champ d'application à l'article 117, alinéa 1er, du Code pénal.

Bien sûr, on n'est pas puni s'il est question de contrainte irrésistible ou de réquisition.

Vu l'impact potentiel sur les chances de succès de l'ennemi, il a été décidé de conserver le taux de la peine actuel. La peine de surveillance électronique, la peine de

⁷⁰⁸ Voir J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'état", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 183, n° 287; M. RIGAUX et P. E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1950, 199.

de meest verregaande vorm hebben misbruikt. Zij kunnen de vrijheid van beweging waarover zij beschikken op Belgisch grondgebied dan immers misbruiken om militaire acties te ondernemen tegen België.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aan-neming van verzachtende omstandigheden.

Art. 569

Vergemakkelijken van de opmars van de vijand

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 115, § 1, eerste tot derde en zesde lid Sw., alsook de uitbreiding van het toepassingsgebied ervan uit artikel 117, eerste lid Sw.

Het "overleveren" betreft niet het toelaten van de vijand die een plaats belegert nadat men al het mogelijke heeft gedaan om deze te verdedigen, maar wel een vorm van verraad, waardoor men de vijand bevoordeelt.⁷⁰⁸

Uiteraard wordt men niet bestraft indien er sprake is van onweerstaanbare dwang of opeising.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aan-neming van verzachtende omstandigheden.

Afdeling 3

Economische collaboratie

Art. 570

Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 115, § 1, eerste, vierde en zesde lid Sw., alsook de uitbreiding van het toepassingsgebied ervan uit artikel 117, eerste lid Sw.

Uiteraard wordt men niet bestraft indien er sprake is van onweerstaanbare dwang of opeising.

Gelet op de potentiële impact op de krijgskansen van de vijand wordt ervoor gekozen de huidige straf-maat te behouden. De straf onder elektronisch toezicht,

⁷⁰⁸ Zie J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'état", in R. SCREVEN (ed.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 183, nr. 287; M. RIGAUX en P. E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 199.

probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 571

La conclusion ou exécution d'une convention avec l'ennemi

Cette disposition intègre dans le Code pénal l'arrêté-loi du 10 avril 1941 relatif à l'interdiction des relations économiques avec l'ennemi.

Le champ d'application de cette incrimination est très large, vu que celle-ci vise l'ensemble des conventions et des ressortissants, et donc également celles et ceux qui, par essence, sont plutôt non coupables. Ce large champ d'application se justifie par l'objectif visant à ne soutenir d'aucune manière l'économie de l'ennemi. Cela est compensé par la possibilité d'obtenir l'autorisation pour tout de même conclure ou exécuter la convention.

L'obligation actuelle de recourir à un arrêté royal qui établit les territoires contrôlés par l'ennemi n'est pas reprise, vu qu'il s'agit d'un élément de fait dont l'administration de la preuve revient au ministère public. De cette manière, il est laissé davantage de marge de manœuvre pour pouvoir s'adapter aux modifications factuelles en matière d'exercice du contrôle sur des parties déterminées d'un territoire. Pour les personnes assimilées à des ressortissants de l'ennemi, l'obligation de recourir à un arrêté royal est toutefois maintenue, vu que cela s'avère nécessaire au regard du principe de légalité.

La remarque du Collège des procureurs généraux suivant laquelle des questions pourraient émerger quant à l'opportunité de faire dépendre une partie de l'incrimination d'un arrêté royal, peut être partiellement partagée. Mais comme il s'agit ici de procéder à l'alignement de groupes de personnes dans un conflit déterminé, pour lequel on ne peut donner au juge des instruments suffisants pour déterminer lui-même de quelles personnes il s'agit et dans le cadre duquel il faut parfois jouer serré vu la dynamique du conflit armé, la commission estime malgré tout opportun d'arrêter ce processus par arrêté royal.

La disposition relative à la nullité de la convention n'est pas reprise étant donné qu'une convention dont la conclusion est interdite par le Code pénal est toujours nulle.

La compétence des tribunaux est réglée par le Code d'instruction criminelle.

probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 571

Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand

Deze bepaling integreert de besluitwet van 10 april 1941 betreffende het verbod van economische betrekkingen met den vijand in het Strafwetboek.

Het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling is erg ruim, aangezien zij alle overeenkomsten en onderdanen viseert, dus ook diegenen die eerder onschuldig van aard zijn. Dit ruime toepassingsgebied is verantwoord vanuit de doelstelling om de economie van de vijand op geen enkele manier te ondersteunen. Dit wordt gecompenseerd door de mogelijkheid om machtiging te krijgen om de overeenkomst toch te sluiten of uit te voeren.

De huidige vereiste van een KB dat de door de vijand gecontroleerde gebieden vaststelt wordt niet hernomen, aangezien dit een feitelijk element is waarvan de bewijslevering kan worden overgelaten aan het openbaar ministerie. Op die manier wordt meer ruimte gelaten om meteen in te spelen op de feitelijke wijzigingen inzake de uitoefening van controle over bepaalde stukken van een grondgebied. Voor personen die met onderdanen van de vijand worden gelijkgesteld, wordt de vereiste van een koninklijk besluit wel behouden aangezien dit noodzakelijk is in het licht van het legaliteitsbeginsel.

De opmerking van het College van procureurs-generaal dat vragen kunnen rijzen bij de opportuniteit van een deel van de strafbaarstelling te laten afhangen van een koninklijk besluit, kan gedeeltelijk worden bijgetreden. Aangezien het hier evenwel gaat om een gelijkschakeling van groepen personen in een bepaald conflict, waarbij aan de rechter onvoldoende instrumenten kunnen worden gegeven om zelf te bepalen om welke personen het gaat en waarbij soms kort op de bal moeten kunnen worden gespeeld gelet op de dynamiek van een gewapend conflict, acht de commissie het toch opportuun de werkwijze via koninklijk besluit aan te houden.

De bepaling met betrekking tot de nietigheid van de overeenkomst wordt niet hernomen, aangezien een overeenkomst waarvan het sluiten verboden is door de strafwet steeds nietig is.

De bevoegdheid van de rechtbanken wordt geregeld door het Wetboek van strafvordering.

Section 4*La collaboration politique et intellectuelle***Art. 572**

Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 118*bis*, alinéa 1er, du Code pénal.

La peine est toutefois réduite d'un niveau par rapport à la situation actuelle, de sorte que cette infraction est punie de la même façon qu'un attentat contre la structure de l'État (article 541 en projet). Les deux infractions sont en effet très similaires quant à leurs buts. Par ailleurs, cette infraction ne fait naître aucun danger pour l'intégrité physique.

Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

En réponse à l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 7.3) et par souci de cohérence, l'élément moral est adapté. Les termes "sciemment et volontairement" sont remplacés par "délibérément".

Art. 573

L'ébranlement de la fidélité envers l'État

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 118*bis*, alinéa 1er, ainsi que l'article 115, § 1er, alinéas 1er, 5 et 6, du Code pénal ainsi que l'extension du champ d'application de cette dernière disposition à l'article 117, alinéa 1er, du Code pénal.

Aujourd'hui, on parle de fidélité envers l'État et le Roi dans ces incriminations. Cette dernière notion est remplacée par "institutions constitutionnelles". Il s'agit de préciser que ce n'est pas la personne du Roi qui est visée mais les institutions constitutionnelles telles que les différents gouvernements du pays, les parlements et le pouvoir judiciaire.

Compte tenu de l'impact limité sur l'intégrité physique, il est proposé de réduire la peine à une peine de niveau 6 (alors qu'une simple conversion conduirait à une peine de niveau 8).

Afdeling 4*Politieke en intellectuele collaboratie***Art. 572**

Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 118*bis*, eerste lid Sw.

De straf wordt evenwel met één niveau verlaagd in vergelijking met de huidige situatie, zodat dit misdrijf op dezelfde wijze wordt bestraft als een aanslag op de staatsordening (ontworpen artikel 541). Beide misdrijven zijn immers qua doelstellingen zeer gelijkaardig. Bovendien doet dit misdrijf geen gevaar ontstaan voor de persoonlijke integriteit.

Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

In antwoord op het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 7.3) en omwille van de coherentie wordt het moreel element aangepast. De woorden "wetens en willens" worden vervangen door "opzettelijk".

Art. 573

Aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 118*bis*, eerste lid, alsook artikel 115, § 1, eerste, vijfde en zesde lid Sw., en de uitbreiding van het toepassingsgebied van deze laatste bepaling uit artikel 117, eerste lid Sw.

Vandaag is in deze strafbaarstellingen sprake van de trouw aan de Staat en de Koning. Deze laatste notie wordt vervangen door de "grondwettelijke instellingen". Dit om duidelijk te maken dat niet de persoon van de Koning wordt bedoeld, maar de grondwettelijke instellingen zoals de verschillende regeringen van het land, de parlementen of de rechterlijke macht.

Gelet op de beperkte impact op de persoonlijke integriteit, wordt voorgesteld de straf te verlagen tot een straf van niveau 6 (waar een eenvoudige conversie zou leiden tot een straf van niveau 8).

Art. 574

La propagande contre la résistance

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 118*bis*, alinéa 2, du Code pénal.

Compte tenu de l'impact limité sur l'intégrité physique, il est proposé de réduire la peine à une peine de niveau 6 (alors qu'une simple conversion conduirait à une peine de niveau 8).

Section 5

Les infractions concernant les informations relatives à la défense nationale ou à la sûreté de l'État

Art. 575

La transmission de secret d'État à un État étranger ou un groupe armé

Cette disposition reprend l'actuel article 118, alinéa 1er, du Code pénal.

Le champ d'application est toutefois quelque peu élargi par la définition du "secret d'État" dans le projet d'article 563, 3°.

Cela implique aussi de maintenir des contacts en vue du transfert d'un secret d'État à un État ou à un groupe armé étrangers. De cette manière, la tentative et la préparation de tels faits sont également visées, ce qui est justifié compte tenu de la nature essentielle des secrets protégés.

Vu la nouvelle définition de "secret d'État" (art. 537), cette infraction vise notamment l'hypothèse où des informations sensibles, sans qu'elles soient nécessairement classifiées, sont transmises à un État étranger ou à une personne agissant dans l'intérêt d'un État étranger, qui sont de nature à nuire gravement à la continuité du fonctionnement normal de l'État de droit et de ses institutions.

La participation punissable (comme par exemple, faciliter des contacts en vue de commettre une transmission d'un secret d'État) est bien entendu applicable à la présente disposition.

En outre, une personne, peu importe sa nationalité, qui entretient des contacts, pour un État étranger ou un groupe armé, en vue d'obtenir un ou des secrets d'État

Art. 574

Propaganderen tegen het verzet

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 118*bis*, tweede lid Sw.

Gelet op de beperkte impact op de persoonlijke integriteit, wordt voorgesteld de straf te verlagen tot een straf van niveau 6 (waar een eenvoudige conversie zou leiden tot een straf van niveau 8).

Afdeling 5

Misdrijven met betrekking tot informatie aangaande de landsverdediging of de veiligheid van de Staat

Art. 575

Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 118, eerste lid Sw.

Het toepassingsgebied wordt evenwel enigszins verruimd door de definitie van "staatsgeheim" in het ontworpen artikel 563, 3°.

Hieraan wordt nog het onderhouden van contacten met het oog op de overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde staat of een buitenlandse gewapende groep. Op die manier wordt ook de poging en de voorbereiding van dergelijke feiten gevisieerd, wat verantwoord is gelet op het essentieel karakter van de beschermde geheimen.

Gelet op de nieuwe definitie van "staatsgeheim" (art. 537) beoogt dit misdrijf inzonderheid het geval waarin gevoelige informatie, zonder dat die noodzakelijkerwijs geclassificeerd is, wordt overgedragen aan een vreemde Staat of een persoon die in het belang van een vreemde Staat handelt, en die informatie de continuïteit van de normale werking van de rechtsstaat en de instellingen ervan ernstig kan schaden.

Strafbare deelneming (zoals het faciliteren van contacten met het oog op het plegen van overdracht van een staatsgeheim) is uiteraard van toepassing op deze bepaling.

Voorts is een persoon die, ongeacht zijn nationaliteit, voor een vreemde Staat of een gewapende groep contacten onderhoudt teneinde een of meer staatsgeheimen

dans le but de nuire aux intérêts nationaux essentiels est punissable dans le cadre de cet article.

Cela exclut donc la personne qui entretient des contacts dans le cadre d'une bonne collaboration entre pays et qui ne le fait pas dans le but de nuire à l'État belge.

Cet article s'applique sans préjudice de l'application de la loi organique des services de renseignement et de sécurité du 30 novembre 1998 qui autorise les services de renseignement et de sécurité à collaborer avec des services étrangers.

Ainsi, les fonctionnaires et les agents des services de renseignement d'États étrangers qui collaborent avec les autorités et les services de renseignement belges, (agissant dans le cadre de leurs missions prévues par la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité), ne tombent pas sous le champ d'application de cette disposition.

Vu l'application de la théorie de l'ubiquité, ce fait peut être localisé en Belgique dès qu'un des éléments constitutifs peut être situé en Belgique. Ce sera également le cas lorsque la conséquence de l'infraction se produit en Belgique, bien que les faits (par exemple, par des applications informatiques) se soient produits pour le reste à l'étranger.

Dans son avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 72), le Conseil d'État indique que, pour les articles 575 à 579, les versions françaises et néerlandaise ne correspondent pas toujours. Par exemple, le texte néerlandais ne mentionne pas toujours qu'il s'agit d'un groupe armé "étranger". Dans le texte néerlandais de l'article 575, les mots "*die controle heeft over een grondgebied of een persoon*" doivent être omis. Ces remarques sont suivies et le texte légal a été adapté.

Art. 576

La transmission
d'un secret d'État à un État étranger
ou un groupe armé par des particuliers

Cette disposition reprend l'actuel article 118, alinéa 2, du Code pénal.

Vu la nouvelle définition de "secret d'État" (article 563), cette infraction vise notamment l'hypothèse où des informations sensibles, sans qu'elles soient nécessairement classifiées, sont transmises par un fonctionnaire à un

te verkrijgen met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële nationale belangen strafbaar in het kader van dit artikel.

Iemand die contacten onderhoudt in het kader van een goede samenwerking tussen landen en niet met het oogmerk de Belgische Staat te schaden, is dus uitgesloten van het toepassingsgebied van dit artikel.

Dit artikel is van toepassing onverminderd de toepassing van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, die de inlichtingen- en veiligheidsdiensten machtigt om samen te werken met buitenlandse diensten.

Ambtenaren en agenten van de inlichtingendiensten van vreemde Staten die samenwerken met de Belgische overheid en inlichtingendiensten (en die handelen in het kader van hun opdrachten waarin de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten voorziet) vallen aldus niet onder het toepassingsgebied van deze bepaling.

Gelet op de toepassing van de ubiquiteitstheorie kan dit feit in België worden gelokaliseerd zodra een van de constitutieve bestanddelen in België kan worden gelokaliseerd. Dit is ook het geval wanneer het gevolg van het misdrijf zich in België voordoet, hoewel de feiten (bijvoorbeeld via informatietoepassingen) zich voor het overige in het buitenland hebben voltrokken.

In zijn advies (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023, nr. 72) stelt de Raad van State dat voor de artikelen 575 tot en met 579 de Franse en Nederlandse versie niet altijd overeenstemmen. Zo wordt in de Nederlandse tekst niet steeds verwezen naar het feit dat het een "buitenlandse" gewapende groep betreft. In de Nederlandse tekst van artikel 575 Sw moeten de woorden "die controle heeft over een grondgebied of een persoon" worden weggelaten. Deze opmerkingen zijn gevolgd en de wettekst is aangepast.

Art. 576

Overdracht van een staatsgeheim
aan een vreemde Staat
of gewapende groep door bijzondere personen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 118, tweede lid Sw.

Gelet op de nieuwe definitie van "staatsgeheim" (artikel 563) beoogt dit misdrijf inzonderheid het geval waarin gevoelige informatie, zonder dat die noodzakelijkerwijs geclassificeerd is, door een ambtenaar wordt

État étranger ou à une personne agissant dans l'intérêt d'un État étranger, qui sont de nature à nuire gravement à la continuité du fonctionnement normal de l'État de droit et de ses institutions.

Comme pour l'article 575, cet article s'applique sans préjudice de l'application de la loi organique des services de renseignement et de sécurité du 30 novembre 1998 qui autorise les services de renseignement et de sécurité à collaborer avec des services étrangers.

Ainsi, les fonctionnaires et les agents des services de renseignement étrangers qui collaborent avec les autorités et les services de renseignement belges, (agissant dans le cadre de leurs missions prévues par la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité), ne tombent pas sous le champ d'application de cette disposition.

Comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 120), le texte néerlandais a été adapté au texte français de cette disposition.

Comme suite à l'avis du Conseil d'État (n° 121), il est précisé ici qu'il faut comprendre par "gouvernement" tant le gouvernement fédéral que le gouvernement d'une entité fédérée. C'est pourquoi, la formulation a été adaptée dans le texte en évoquant "un gouvernement belge". La mission en question ne doit pas provenir d'un membre du gouvernement mais peut aussi émaner d'une institution qui en dépend.

Art. 577

La transmission
d'un secret d'État à un État étranger
ou un groupe armé en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de l'actuel article 120sexies, alinéa 2, du Code pénal.

Par rapport à la situation actuelle, la peine est réduite à une peine de niveau 6 (niveau 8 actuellement). Cela permet de restaurer la hiérarchie des peines qui, compte tenu de l'impact, doit exister entre la transmission de secrets militaires à un État étranger en temps de guerre et la transmission de secrets militaires (article 580 en projet).

overgedragen aan een vreemde Staat of een persoon die in het belang van een vreemde Staat handelt, en die informatie de continuïteit van de normale werking van de rechtsstaat en de instellingen ervan ernstig kan schaden.

Net als artikel 575 is dit artikel van toepassing onverminderd de toepassing van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, die de inlichtingen- en veiligheidsdiensten machtigt om samen te werken met buitenlandse diensten.

Ambtenaren en agenten van de buitenlandse inlichtingendiensten die samenwerken met de Belgische overheid en inlichtingendiensten (en die handelen in het kader van hun opdrachten waarin de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten voorziet) vallen aldus niet onder het toepassingsgebied van deze bepaling.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 120) werd de Nederlandse tekst van deze bepaling aangepast aan de Franse.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 121) wordt hier verduidelijkt dat met "regering" zowel de federale regering als een deelstaatregering wordt bedoeld. Daarom wordt de formulering in de tekst aangepast naar "een Belgische regering". De opdracht in kwestie moet niet komen van een regeringslid in persoon, maar kan ook uitgaan van een instelling die daarvan afhangt.

Art. 577

Overdracht van een staatsgeheim
aan een vreemde Staat
of gewapende groep in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 120sexies, tweede lid Sw.

De straf wordt in vergelijking met de huidige situatie verlaagd tot een straf van niveau 6 (nu niveau 8). Op die manier wordt de hiërarchie in straffen hersteld die er gelet op de impact moet bestaan tussen de overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde staat in oorlogstijd en de overdracht van een staatsgeheim aan de vijand (ontworpen artikel 580).

Art. 578

Cause d'excuse d'exemption de peine

Le présent article introduit une cause d'excuse d'exemption de peine pour la personne qui n'a pas encore transmis de secret d'État à un État ou groupe armé étrangers, mais a toutefois entretenu les contacts nécessaires à cet effet. En pareil cas, la sûreté de l'État ou les autres biens juridiques protégés n'ont pas encore subi de préjudice effectif, vu qu'aucun secret n'a encore été transmis. En pareil cas, l'État a un intérêt à pouvoir obtenir les informations nécessaires concernant les personnes, les procédés... utilisés pour prendre connaissance des secrets d'État. Cette cause d'excuse est prévue afin d'encourager les personnes concernées à aider l'État dans ce domaine. Il va de soi que l'autorité à laquelle les faits sont notifiés est une autorité belge.

Art. 579

Cause d'excuse atténuante

Contrairement à la situation décrite à l'article précédent, un secret d'État a, en l'occurrence, bel et bien été transmis. Dans ce cas également, l'État peut toutefois encore tirer avantage de la collaboration de l'auteur, même si les poursuites ont déjà été entamées. De cette manière, il est en effet possible de savoir de quelles informations l'État étranger ou le groupe armé étranger dispose, par le biais de quelles personnes, de quels canaux ou de quels procédés s'est effectuée la transmission... Afin de persuader l'auteur de collaborer, une cause d'excuse atténuante est en l'occurrence prévue, qui a pour effet de réduire la peine d'un niveau. Il va de soi que l'autorité à laquelle les faits sont notifiés est une autorité belge.

Art. 580

La transmission de secret d'État à l'ennemi

Cette disposition reprend l'actuel article 116 du Code pénal ainsi que l'extension du champ d'application de cette dernière disposition à l'article 117, alinéa 1er, du Code pénal et l'assimilation de la tentative à l'actuel article 120^{quater} du Code pénal.

Le champ d'application est toutefois quelque peu élargi par la définition du "secret d'État" dans le projet d'article 563, 3°.

Art. 578

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Dit artikel voert een strafuitsluitende verschoningsgrond in voor de persoon die nog geen staatsgeheim heeft overgedragen aan een vreemde Staat of gewapende groep maar hiervoor wel de nodige contacten onderhield. In dergelijk geval is er nog geen daadwerkelijke schade aangebracht aan de veiligheid van de Staat of de andere beschermde rechtsgoederen, aangezien er nog geen geheim werd overgedragen. In dergelijk geval heeft de Staat er wel belang bij de nodige informatie te kunnen verwerven over de personen, handelwijzen, ... die worden gebruikt om staatsgeheimen aan de weet te komen. Om de betrokkenen ertoe aan te moedigen de Staat hierbij te helpen, is voorzien in deze verschoningsgrond. Het is vanzelfsprekend dat de overheid aan wie de feiten ter kennis worden gebracht een Belgische overheid is.

Art. 579

Strafverminderende verschoningsgrond

Anders dan in de situatie omschreven in het vorige artikel, is er hier wel degelijk een staatsgeheim overgedragen. Ook in dat geval kan de Staat evenwel nog baat hebben bij medewerking van de dader, zelfs indien de vervolging reeds is begonnen. Op die manier kan men immers aan de weet komen over welke informatie de vreemde Staat of gewapende groep beschikt, langs welke personen, kanalen of handelwijzen de overdracht is gebeurd, ... Om de dader hiertoe te overhalen, wordt hier voorzien in een strafverminderende verschoningsgrond waardoor de straf met één niveau daalt. Het is vanzelfsprekend dat de overheid aan wie de feiten ter kennis worden gebracht een Belgische overheid is.

Art. 580

Overdracht van een staatsgeheim aan de vijand

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 116 Sw., alsook de uitbreiding van het toepassingsgebied van deze laatste bepaling uit artikel 117, eerste lid Sw. En de gelijkschakeling met de poging uit het huidige artikel 120^{quater} Sw.

Het toepassingsgebied wordt evenwel enigszins verruimd door de definitie van "staatsgeheim" in het ontworpen artikel 563, 3°.

Il est proposé de sanctionner cette infraction d'une peine de niveau 7 (au lieu d'une peine de niveau 8) afin de porter le taux de la peine au même niveau que pour le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi (article 572 en projet). Vu l'impact potentiel sur les intérêts essentiels de l'État et les chances de succès de l'ennemi, il est toujours opté pour une peine criminelle. Il est rappelé que la peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Art. 581

La reproduction, divulgation ou transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées

La présente disposition, de même que les deux articles suivants reprennent l'actuel article 119 du Code pénal ainsi que l'assimilation faite avec la tentative contenue dans l'actuel article 120*quater* du Code pénal, mais elle opère une plus grande distinction en fonction du secret protégé et de l'intention de l'auteur.

Le champ d'application du présent article est plus large que celui de l'actuel article 119 du Code pénal, en raison de la définition du "secret d'État" insérée dans l'article 563, 3°, en projet. Par ailleurs, le champ d'application est davantage limité en raison du fait qu'une intention particulière (dol spécial) est requise. Cette dernière justifie également le fait que la peine soit du niveau supérieur à celle qui résulterait d'une simple conversion de la situation actuelle.

Par ailleurs, cet article s'applique sans préjudice de l'application de la loi organique des services de renseignement et de sécurité du 30 novembre 1998.

Art. 582

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État

La présente disposition s'inscrit dans le droit fil de l'actuel article 119 du Code pénal, vu qu'un dol général est requise et que le champ d'application est limité aux secrets en matière de défense du territoire ou de sûreté extérieure de l'État.

Voorgesteld wordt om op dit misdrijf een straf van niveau 7 te stellen (in plaats van een straf van niveau 8), om de strafmaat op hetzelfde niveau te brengen als de steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand (ontworpen artikel 572). Gelet op de potentiële impact op de essentiële belangen van de Staat en de krijgskansen van de vijand, wordt nog wel voor een criminele straf gekozen. Er wordt aan herinnerd dat de straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanneming van verzachtende omstandigheden.

Art. 581

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim

Deze bepaling, alsook de twee volgende artikelen hernemen het huidige artikel 119 Sw. en de gelijkschakeling met de poging uit het huidige artikel 120*quater* Sw., maar brengt meer onderscheid aan in functie van het beschermde geheim en het opzet van de dader.

Het toepassingsgebied van dit artikel is ruimer dan het huidige artikel 119 Sw. door de definitie van "staatsgeheim" in het ontworpen artikel 563, 3°. Anderzijds is het toepassingsgebied beperkter, door het vereisen van een bijzonder opzet. Dit laatste verantwoord ook dat de straf één niveau hoger is dan datgene dat zou voortvloeien uit een eenvoudige conversie van de huidige situatie.

Voorts is dit artikel van toepassing onverminderd de toepassing van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Art. 580

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Deze bepaling sluit het nauwst aan bij het huidige artikel 119 Sw., aangezien een algemeen opzet wordt vereist en de toepassing beperkt is tot geheimen inzake de verdediging van het grondgebied of van de uitwendige veiligheid van de Staat.

Par rapport à la situation actuelle, la peine est portée à une peine de niveau 4, vu l'importance particulière des secrets.

Art. 583

La reproduction, la divulgation
ou la transmission aggravée
de secrets d'État à des personnes
non autorisées concernant la défense
du territoire ou la sûreté extérieure de l'État

La présente disposition contient un élément aggravant pour l'infraction décrite à l'article précédent. L'aggravation de la peine est justifiée par l'intention particulière requise.

Art. 584

La reproduction, la divulgation
ou la transmission de secret d'État
à des personnes non autorisées en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de l'actuel article 120sexies, alinéa 2, du Code pénal.

Par rapport à la situation actuelle, la peine est réduite à une peine de niveau 6 (niveau 8 actuellement). Cela permet de restaurer la hiérarchie des peines qui, compte tenu de l'impact, doit exister entre la transmission de secret d'État à des personnes non autorisées en temps de guerre et la transmission de secret d'État à l'ennemi (article 580 en projet).

Art. 585

La réception non autorisée de secret d'État

Cette disposition reprend l'actuel article 120 du Code pénal et l'assimilation de la tentative à l'actuel article 120quater du Code pénal.

Le champ d'application est toutefois quelque peu élargi par la définition du "secret d'État" dans le projet d'article 563, 3°.

Par ailleurs, cet article s'applique sans préjudice de l'application de la loi organique des services de renseignement et de sécurité du 30 novembre 1998.

La tentative est mentionnée expressément dans cet article afin de punir l'infraction tentée de la même manière

De straf wordt, in vergelijking met de huidige situatie, verhoogd tot een straf van niveau 4 gelet op het bijzondere belang van de geheimen.

Art. 583

Verzwaarde reproductie, bekendmaking
of overdracht aan onbevoegden
van een staatsgeheim met betrekking
tot de verdediging van het grondgebied
of de uitwendige veiligheid van de Staat

Deze bepaling bevat een verzwarend bestanddeel bij het misdrijf omschreven in het vorige artikel. De strafverzwaring wordt verantwoord door het bijzonder opzet dat wordt vereist.

Art. 584

Reproductie, bekendmaking
of overdracht aan onbevoegden
van een staatsgeheim in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 120sexies, tweede lid Sw.

De straf wordt in vergelijking met de huidige situatie verlaagd tot een straf van niveau 6 (nu niveau 8). Op die manier wordt de hiërarchie in straffen hersteld die er gelet op de impact moet bestaan tussen de overdracht van staatsgeheim aan onbevoegden in oorlogstijd en de overdracht van staatsgeheim aan de vijand (ontworpen artikel 580).

Art. 585

Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120 Sw., alsook de gelijkstelling met de poging uit het huidige artikel 120quater Sw.

Het toepassingsgebied wordt evenwel enigszins verruimd door de definitie van "staatsgeheim" in het ontworpen artikel 563, 3°.

Voorts is dit artikel van toepassing onverminderd de toepassing van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De poging wordt uitdrukkelijk vermeld in dit artikel om het gepoogde misdrijf op dezelfde wijze te bestraffen

que l'infraction accomplie (et donc pas, comme le prévoit le Livre Ier, avec une peine d'un niveau inférieur).

La version néerlandaise de cette disposition a été corrigée conformément à l'avis n° 64.121/1 et 64.126/1 du 23 novembre 2018 du Conseil d'État (n° 122).

Art. 586

La réception non autorisée de secret d'État en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de l'actuel article 120*sexies*, alinéa 2, du Code pénal.

Par rapport à la situation actuelle, la peine est réduite à une peine de niveau 6 (niveau 8 actuellement). Cela permet de restaurer la hiérarchie des peines qui, compte tenu de l'impact, doit exister entre la transmission de secret d'État à des personnes non autorisées en temps de guerre et la transmission de secret d'État à l'ennemi (article 580 en projet).

Art. 587

Le recueil ou la transmission de renseignements militaires

Cette disposition reprend l'actuel article 120*bis* du Code pénal et l'assimilation de la tentative à l'actuel article 120*quater* du Code pénal.

La terminologie a été légèrement modernisée, comme dans le projet d'article 590 et 591.

Au point 1°, l'intention générale actuelle est remplacée par une intention spéciale, consistant dans l'intention de recueillir des informations, afin de mieux correspondre au but de l'incrimination.

Au point 4°, une nouvelle définition est ajoutée pour protéger explicitement les systèmes militaires de communications et d'informations.

Art. 588

Le recueil ou la transmission de renseignements militaires en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de l'actuel article 120*sexies*, alinéa 2, du Code pénal.

als het voltooide misdrijf (en dus niet, zoals bepaald in Boek I, met een straf van één niveau lager).

De Nederlandse versie van deze bepaling werd verbeterd overeenkomstig het advies nr. 64.121/1 en 64.126/1 van de Raad van State (nr. 122).

Art. 586

Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 120*sexies*, tweede lid Sw.

De straf wordt in vergelijking met de huidige situatie verlaagd tot een straf van niveau 6 (nu niveau 8). Op die manier wordt de hiërarchie in straffen hersteld die er gelet op de impact moet bestaan tussen onbevoegd ontvangen van staatsgeheim in oorlogstijd en de overdracht van staatsgeheim aan de vijand (ontworpen artikel 580).

Art. 587

Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120*bis* Sw. en de gelijkschakeling met de poging uit het huidige artikel 120*quater* Sw.

De terminologie werd enigszins gemoderniseerd, zoals ook in het ontworpen artikel 590 en 591.

Onder 1° wordt het huidige algemeen opzet vervangen door een bijzonder opzet, bestaande in het oogmerk inlichtingen te vergaren, teneinde meer aansluiting te vinden bij de doelstelling van de strafbaarstelling.

Onder 4° wordt een nieuwe omschrijving toegevoegd, om zo ook expliciet militaire communicatie- en informatiesystemen te beschermen.

Art. 588

Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 120*sexies*, tweede lid Sw.

Par rapport à la situation actuelle, la peine est réduite à une peine de niveau 6 (niveau 8 actuellement). Cela permet de restaurer la hiérarchie des peines qui, compte tenu de l'impact, doit exister entre la transmission de secrets militaires à un État étranger en temps de guerre et la transmission de secrets militaires (article 580 en projet).

Art. 589

L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives au secret d'État

Cette disposition reprend l'actuel article 120septies du Code pénal ainsi que l'extension du champ d'application de cette dernière disposition sur la base de l'article 120octies du Code pénal.

Cet article vise à punir l'aide à une infraction apportée après la commission de l'infraction et sans qu'il y ait eu une connaissance préalable de l'infraction ou une consultation préalable (contrairement à la participation punissable visée au Livre Ier du Code pénal).

Ainsi, cette infraction énumère les hypothèses de manière limitative et est d'interprétation restrictive car elle constitue une dérogation à la règle générale.

Art. 590

Les prises de vue, les mesurages et la diffusion d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires

Cette disposition reprend l'actuel article 120ter du Code pénal et l'assimilation de la tentative à l'actuel article 120quater du Code pénal. Étant donné qu'après l'avis du Conseil d'État (sur le Livre I), la peine prévue pour la tentative a été abaissée, l'ajout de l'assimilation de la tentative à l'infraction consommée sur le plan de la peine est bien nécessaire (voy. avis du Conseil d'État, n° 132).

Afin de le préciser, le champ d'application est limité à l'infrastructure ayant une composante clairement militaire. La terminologie a été simplifiée et modernisée.

De straf wordt in vergelijking met de huidige situatie verlaagd tot een straf van niveau 6 (nu niveau 8). Op die manier wordt de hiërarchie in straffen hersteld die er gelet op de impact moet bestaan tussen de overdracht van militaire geheimen aan een vreemde staat in oorlogstijd en de overdracht van militaire geheimen aan de vijand (ontworpen artikel 580).

Art. 589

Hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot staatsgeheim

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120septies Sw., alsook de uitbreiding van het toepassingsgebied van deze laatste bepaling uit artikel 120octies Sw.

Dit artikel beoogt de bestraffing van de hulp verschaft aan een misdrijf nadat het misdrijf is gepleegd en zonder voorafgaande kennis van het misdrijf of voorafgaand overleg (in tegenstelling tot de strafbare deelneming als bedoeld in Boek I van het Strafwetboek).

Dit misdrijf somt de gevallen aldus limitatief op en moet op beperkende wijze worden geïnterpreteerd, aangezien het een afwijking van de algemene regel vormt.

Art. 590

Opnames of opmetingen maken of verspreiden van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120ter, 1°, Sw. en de gelijkstelling met de poging uit het huidige artikel 120quater Sw. Gelet op het feit dat na het advies van de Raad van State (over Boek I) de strafmaat gesteld op de poging werd verlaagd, is de toevoeging van de gelijkstelling van de poging met het voltooide misdrijf op het vlak van de strafmaat wel degelijk noodzakelijk (cf. advies Raad van State, nr. 123).

Het toepassingsgebied wordt beperkt tot infrastructuur met een duidelijke militaire component, teneinde het toepassingsgebied te verduidelijken. De terminologie werd daarbij vereenvoudigd en gemoderniseerd.

Il est également précisé qu'un dol général est requis pour que ce comportement soit punissable, alors qu'aujourd'hui on défend la position selon laquelle aucun dol n'est requis.⁷⁰⁹ Dans le cas contraire, un tel comportement n'est en effet pas punissable.

Sur proposition du collège des procureurs généraux, en comparaison avec une version précédente de ce texte, et après consultation du ministère de la Défense, l'hypothèse de l'enregistrement et de la diffusion de communications relatives à l'exécution d'opérations ou d'exercices militaires a été ajoutée à cette disposition.

Art. 591

La pénétration dans une installation ou un domaine militaires

La présente disposition reprend l'actuel article 120ter, 2°, du Code pénal ainsi que l'assimilation avec la tentative contenue dans l'actuel article 120quater du Code pénal. Étant donné qu'après l'avis du Conseil d'État (sur le Livre I), la peine prévue pour la tentative a été abaissée, l'ajout de l'assimilation de la tentative à l'infraction consommée sur le plan de la peine est bien nécessaire (voy. avis du Conseil d'État, n° 123).

Le champ d'application est limité à l'infrastructure ayant une composante clairement militaire, afin de préciser le champ d'application. À cet égard, la terminologie a été simplifiée et modernisée, en concertation avec la Défense.

Il est également précisé qu'un dol général est requis pour que ce comportement soit punissable, alors qu'aujourd'hui on défend la position selon laquelle aucune intention n'est requise.⁷¹⁰ Dans le cas contraire, un tel comportement n'est en effet pas punissable.

Afin de maintenir une cohérence avec l'article 590 modifié suivant la suggestion du Collège des procureurs généraux et après consultation du ministère de la Défense, cette disposition fait désormais référence à tout lieu où s'exécutent des opérations et exercices militaires.

⁷⁰⁹ Voir J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 224, n° 552.

⁷¹⁰ Voir J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 224, n° 552.

Ook wordt verduidelijkt dat algemeen opzet vereist is opdat deze gedraging strafbaar zou zijn, waar vandaag wordt verdedigd dat er geen opzet wordt vereist.⁷⁰⁹ In het andere geval is dergelijke gedraging immers niet strafwaardig.

Op voorstel van het College van procureurs-generaal wordt in vergelijking met een eerdere versie van deze tekst en na overleg met het ministerie van Defensie de hypothese van de registratie en verspreiding van communicatie met betrekking tot de uitvoering van militaire operaties of oefeningen toegevoegd aan deze bepaling.

Art. 591

Betreden van een militaire installatie of domein

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120ter, 2°, Sw. en de gelijkschakeling met de poging uit het huidige artikel 120quater Sw. Gelet op het feit dat na het advies van de Raad van State (over Boek I) de strafmaat gesteld op de poging werd verlaagd, is de toevoeging van de gelijkschakeling van de poging met het voltooide misdrijf op het vlak van de strafmaat wel degelijk noodzakelijk (cf. advies Raad van State, nr. 123).

Het toepassingsgebied wordt beperkt tot infrastructuur met een duidelijke militaire component, teneinde het toepassingsgebied te verduidelijken. De terminologie werd daarbij, in overleg met Landsverdediging, vereenvoudigd en gemoderniseerd.

Ook wordt verduidelijkt dat algemeen opzet vereist is opdat deze gedraging strafbaar zou zijn, waar vandaag wordt verdedigd dat er geen opzet wordt vereist⁷¹⁰. In het andere geval is dergelijke gedraging immers niet strafwaardig.

Om consistent te blijven met artikel 590, gewijzigd naar aanleiding van de suggestie van het College van procureurs-generaal en na overleg met het ministerie van Defensie, verwijst deze bepaling nu naar elke plaats waar militaire operaties en oefeningen worden uitgevoerd.

⁷⁰⁹ Zie J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 224, nr. 552.

⁷¹⁰ Zie J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVEN (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 224, nr. 552.

Art. 592

La pénétration dans une installation
ou un domaine militaires ou les prises de vue
ou le mesurage d'une installation ou d'un domaine
militaires ou de communications militaire
ou la diffusion de telles informations
en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de
l'actuel article 120*sexies*, alinéa 3, du Code pénal.

Dans son avis (avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023, n° 73),
le Conseil d'État relève que l'article 592 ne fait pas
référence aux communications militaires alors que cette
disposition est un élément aggravant de l'article 590 qui
renvoie à cette notion. Le texte légal de l'article 592 est
adapté pour répondre à cette observation.

Afin de maintenir une cohérence avec l'article 590
modifié suivant la suggestion du collège des procu-
reurs généraux et après consultation du ministère de la
Défense, cette disposition fait désormais référence aux
communications relatives à l'exécution d'opérations ou
d'exercices militaires.

Art. 593

L'utilisation fautive de secret d'État

Cette disposition reprend l'actuel article 120*quinquies*
du Code pénal.

Il a toutefois été décidé de créer davantage de cohé-
rence vis-à-vis de l'élément moral en exigeant toujours un
défaut grave de prévoyance ou de précaution. En effet,
il ne s'agit en aucun cas de faits commis intentionnel-
lement (vu qu'en pareil cas, une des autres infractions
de cette section a été commise); par ailleurs, il convient
d'admettre que le simple fait de ne pas respecter des
règlements ne peut suffire à incriminer ce comportement.

En outre, le champ d'application est quelque peu
élargi par la définition du "secret d'État" dans le projet
d'article 563, 3°.

Art. 592

Betreden van of opnames
of opmetingen maken van een militaire installatie
of domein of van militaire communicatie
of het verspreiden ervan in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het
huidige artikel 120*sexies*, derde lid Sw.

In zijn advies (advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023,
nr. 73) wijst de Raad van State erop dat artikel 592
geen melding maakt van militaire communicatie, hoe-
wel deze bepaling een verzwarende omstandigheid is
in artikel 590, dat naar dit begrip verwijst. De wettekst
van artikel 592 is aangepast om aan deze opmerking
tegenmoet te komen.

Om coherentie te behouden met artikel 590 gewijzigd
naar aanleiding van de suggestie van het college van
parketten en na overleg met het ministerie van Defensie,
verwijst deze bepaling nu naar mededelingen in verband
met de uitvoering van militaire operaties of oefeningen.

Art. 593

Foute omgang met staatsgeheim

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 120*quin-
quies* Sw.

Evenwel wordt ervoor gekozen meer coherentie te
creëren met betrekking tot het moreel bestanddeel door
steeds een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtig-
heid te vereisen. Het gaat immers in ieder geval niet
om opzettelijk gepleegde feiten (aangezien in dergelijk
geval een van de andere misdrijven uit deze afdeling is
gepleegd), maar anderzijds moet ook worden aangenomen
dat een louter niet naleven van verordeningen niet
kan volstaan om deze gedraging strafbaar te stellen.

Anderzijds wordt het toepassingsgebied enigszins
verruimd door de definitie van "staatsgeheim" in het
ontworpen artikel 563, 3°.

Art. 594

L'utilisation fautive de secret d'État
en temps de guerre

Cette disposition reprend l'aggravation de peine de l'actuel article 120sexies, dernier alinéa, du Code pénal.

Art. 595

La communication d'informations
essentiels erronées

Les précédents articles ont trait à la communication à des tiers d'informations essentielles sur la Belgique, alors qu'une incrimination fait actuellement défaut pour la situation inverse: communiquer aux autorités belges de fausses informations dans le but de les induire en erreur et dans le but de porter atteinte aux intérêts nationaux essentiels. La présente disposition tente de combler cette lacune.

Les intérêts protégés par la présente disposition sont les mêmes que ceux protégés par les autres dispositions de cette section, par le biais de la définition du "secret d'État" dans l'article 563, 3°, en projet.

La commission de cette infraction requiert une intention frauduleuse. On évite ainsi d'avoir un champ d'application trop large et notamment aussi que la présente disposition porte atteinte au droit au silence.

À la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 125), la notion de "l'autorité belge" a été remplacée par "une autorité belge".

Section 6

La dénonciation à l'ennemi

Art. 596

La dénonciation à l'ennemi

Cette disposition reprend l'actuel article 121bis, alinéa 1er, du Code pénal.

Art. 594

Foute omgang
met staatsgeheim in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 120sexies, laatste lid Sw.

Art. 595

Verstrekken
van foute essentiële informatie

De voorgaande artikelen hebben betrekking op het bezorgen van essentiële informatie over België aan derden, terwijl vandaag een strafbaarstelling ontbreekt voor de omgekeerde situatie: het verstrekken van valse informatie aan de Belgische overheid met het oogmerk haar te misleiden en afbreuk te doen aan de essentiële nationale belangen. Deze bepaling beoogt deze leemte op te vullen.

De door deze bepaling beschermde belangen zijn dezelfde als deze die door de andere bepalingen van deze afdeling worden beschermd via de definitie van "staatsgeheim" in het ontworpen artikel 563, 3°.

Opdat dit misdrijf zou worden gepleegd is bedrieglijk opzet vereist. Op die manier wordt een al te ruim toepassingsgebied vermeden en wordt bijvoorbeeld ook vermeden dat deze bepaling afbreuk zou doen aan het zwijgrecht.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 125) werd de notie "de Belgische overheid" vervangen door "een Belgische overheid".

Afdeling 6

Aangifte aan de vijand

Art. 596

Aangifte aan de vijand

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121bis, eerste lid Sw.

Art. 597

Dénonciation à l'ennemi ayant entraîné une privation de liberté de longue durée

Cette disposition reprend l'actuel article 121*bis*, alinéa 2, du Code pénal.

L'incrimination est toutefois quelque peu limitée par le fait qu'une intention particulière (à savoir une intention méchante ou le dessein de soutenir l'ennemi) est requise. Un dol général conduirait effectivement à un champ d'application trop large de cette incrimination. Conformément à l'article 43 de la convention du 29 juillet 1899 concernant les lois et coutumes de la guerre sur terre, l'occupant est, en effet, tenu de rétablir et d'assurer, autant qu'il est possible, l'ordre et la vie publics en respectant les lois en vigueur dans le pays. Conformément à l'article 64 de la Convention de Genève du 12 août 1949 relative à la protection des personnes civiles en temps de guerre, la législation pénale du territoire occupé demeure également en vigueur, sauf dans la mesure où elle peut être abrogée ou suspendue par la Puissance occupante, et les tribunaux continuent à fonctionner pour toutes les infractions prévues par cette législation.

Toute dénonciation à l'ennemi n'est donc pas nécessairement problématique. Par exemple: lorsque l'on est témoin ou victime d'un viol durant une occupation et que l'on dénonce l'auteur auprès d'un service de police qui se trouve sous les ordres de l'ennemi, il n'est pas nécessaire de sanctionner une telle dénonciation. La volonté n'est effectivement pas de soumettre irrégulièrement la personne concernée à l'ennemi, mais uniquement de permettre le maintien de l'ordre public. Si toutefois, l'on dénonce quelqu'un dans le but de soumettre cette personne à l'ennemi ou avec le dessein de soutenir ce dernier, ce comportement est, quant à lui, bel et bien punissable. C'est notamment le cas lorsque l'on dénonce des membres de la résistance pour des actes de résistance afin de soutenir l'ennemi ou lorsque l'on dénonce une personne à l'ennemi en l'accusant d'un fait spécifique dans le but de se débarrasser d'elle.

Art. 598

La dénonciation à l'ennemi ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 121*bis*, alinéa 3, du Code pénal.

Il est toutefois proposé d'adapter quelque peu la peine afin de la faire correspondre davantage à la gravité des

Art. 597

Aangifte aan de vijand met langdurige vrijheidsberoving tot gevolg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121*bis*, tweede lid Sw.

De strafbaarstelling wordt evenwel enigszins beperkt door een bijzonder opzet (nl. een kwaad opzet of het oogmerk de vijand te ondersteunen) te vereisen. Een algemeen opzet leidt immers tot een al te ruim toepassingsgebied van deze strafbaarstelling. Overeenkomstig artikel 43 van het verdrag van 29 juli 1899 nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land is de bezetter er immers toe gehouden zoveel mogelijk de openbare orde en het openbaar leven te herstellen en te verzekeren, met eerbiediging van de in het land geldende wetten. Overeenkomstig artikel 64 van het Verdrag van Genève van 12 augustus 1949 betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd blijft de strafwetgeving van het bezette land ook van kracht, behoudens voor zover zij mag worden ingetrokken of opgeschort door de bezettende mogendheid, en blijven de rechtbanken hun werkzaamheden met betrekking tot die misdrijven verrichten.

Niet elke aangifte aan de vijand is dus noodzakelijk problematisch. Bijvoorbeeld: wanneer men tijdens de bezetting getuige of slachtoffer is van een verkrachting en men de dader gaat aangeven bij een politiedienst die onder bevel staat van de vijand, hoeft dit niet strafbaar te zijn. Men wil immers niet de betrokken persoon onrechtmatig onderwerpen aan de vijand, maar slechts de handhaving van de openbare orde mogelijk maken. Indien men echter iemand gaat aangeven met de bedoeling dat die persoon zou worden onderworpen aan de vijand of met het oogmerk de vijand te ondersteunen, is de gedraging wel strafwaardig. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer men leden van het verzet aangeeft voor verzetsdaden om zo de vijand te ondersteunen of wanneer men, om van een persoon af te geraken, deze bij de vijand gaat betichten van een bepaald feit.

Art. 598

Aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 121*bis*, derde lid Sw.

Er wordt echter voorgesteld de straf enigszins aan te passen om zo meer aansluiting te vinden bij de ernst van

conséquences et aux taux de peine sanctionnant les actes de violence au titre 2, chapitre 4. Pour la même raison, une distinction est établie entre la dénonciation à l'ennemi ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré et celle ayant entraîné la mort (article 599 en projet).

L'erreur de rédaction relevée par le Conseil d'État (n° 126) a été rectifiée.

Art. 599

Dénonciation à l'ennemi ayant entraîné la mort

Cette disposition reprend partiellement l'actuel article 121*bis*, alinéa 3, du Code pénal.

Il est toutefois proposé d'adapter quelque peu la peine afin de la faire correspondre davantage à la gravité des conséquences et aux taux de peine sanctionnant les actes de violence au titre 2, chapitre 4. Pour la même raison, une distinction est établie entre la dénonciation à l'ennemi ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré (article 598 en projet) et celle ayant entraîné la mort.

Dans un souci de clarté, il est explicité ici qu'il s'agit de faits commis sans intention de tuer. Cette disposition ne porte en effet pas préjudice aux dispositions relatives à la participation (article 19 en projet). De ce fait, on peut être auteur d'un meurtre ou participant à celui-ci lorsque, dans le but de tuer la victime, on dénonce quelqu'un à l'ennemi sachant que cela entraînera la mort de la victime. À la lumière de ces éléments, l'abaissement du taux de la peine est, comme expliqué plus haut, également justifié. En effet, au travers des dispositions relatives au meurtre et à l'assassinat, il reste possible dans les cas les plus graves de parvenir à une peine de niveau 7 ou 8.

Section 7

Le recel d'ennemis ou d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Art. 600

Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéas 4 et 5, du Code pénal. Quelques adaptations sont toutefois proposées, par analogie avec l'infraction de fournir un logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat

de gevolgen en de strafmaten gesteld op gewelddaden in titel 2, hoofdstuk 4. Om dezelfde reden wordt ook een opsplitsing gemaakt tussen aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg en deze met de dood tot gevolg (ontworpen artikel 599).

De redactionele fout waarop werd gewezen door de Raad van State (advies nr. 126) werd rechtgezet.

Art. 599

Aangifte aan de vijand met de dood tot gevolg

Deze bepaling herneemt gedeeltelijk het huidige artikel 121*bis*, derde lid Sw.

Er wordt echter voorgesteld de straf enigszins aan te passen om zo meer aansluiting te vinden bij de ernst van de gevolgen en de strafmaten gesteld op gewelddaden in titel 2, hoofdstuk 4. Om dezelfde reden wordt ook een opsplitsing gemaakt tussen aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg (ontworpen artikel 598) en deze met de dood tot gevolg.

Voor de duidelijkheid wordt ook hier geëxpliciteerd dat het gaat om feiten gepleegd zonder het oogmerk om te doden. Deze bepaling laat immers de regels inzake de deelneming (ontworpen artikel 19) onverlet, waardoor men dader of deelnemer kan zijn aan een doodslag wanneer men, met het oogmerk het slachtoffer te doden, iemand aangeeft bij de vijand waarbij men weet dat dit de dood van het slachtoffer tot gevolg zal hebben. In dit licht is de verlaging van de strafmaat, zoals hoger uiteengezet ook verantwoord. Via de bepalingen inzake doodslag en moord is het in de meest ernstige gevallen immers nog steeds mogelijk om tot een straf van niveau 7 of 8 te komen.

Afdeling 7

Verberging van vijanden of plegers van misdrijven tegen de landsverdediging

Art. 600

Verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, vierde en vijfde lid Sw. Er worden evenwel enkele wijzigingen voorgesteld, naar analogie met het misdrijf onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers

(article 561 en projet). En effet, fournir un logement à l'auteur d'une infraction peut être considéré, par la codification de la jurisprudence de la Cour de cassation en la matière, comme une forme de participation à l'infraction commise s'il y a eu concertation préalablement aux faits.

Le champ d'application de l'incrimination est donc limité à la situation où il n'y a pas eu de concertation préalable et où l'auteur ne porte donc aucune responsabilité quant à l'infraction commise contre la défense nationale. Par conséquent, en pareil cas, une peine de niveau 2 peut suffire (au lieu de la peine actuelle correspondant à une peine de niveau 5 après conversion).

Une correction d'ordre technique est apportée en réponse à l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 6). Conformément à l'article 17 du Livre Ier du Code pénal en projet, la notion d'auteur comprend aussi celle de participant de sorte qu'il n'est pas nécessaire de faire référence au participant.

Art. 601

Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéa 1er, du Code pénal.

Elle codifie le contenu donné à la notion de "soldats ennemis qu'il aura connus comme tels".⁷¹¹ Ces exigences ne s'appliquent évidemment pas aux espions puisque, de par leur nature, ils agissent en secret.

Le taux de la peine est quelque peu réduit, compte tenu de l'importance de l'impact sur les chances de succès de l'ennemi. Par ailleurs, dans le droit actuel, la différence de taux de peine est particulièrement importante entre le fait de receler des espions ou éclaireurs ennemis et celui de receler des agents ou soldats ennemis (article 602 en projet).

À la suite de l'avis du Conseil d'État (n° 127), il est précisé ce qu'il faut comprendre par "les lignes de l'armée belge". Il faut entendre par là le système d'ouvrages de défense qui a pour but de fermer pour l'ennemi l'accès à un territoire déterminé.

⁷¹¹ H.D. BOSLY, "Les crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans X (éd.), *Les infractions – Volume 5: les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 54; J. GILISSEN, P. CASSIERS et F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", dans R. SCREVENs (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Bruxelles, Larcier, 1967, 262, n° 752; M. RIGAUX et P. E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Bruxelles, Bruylant, 1950, 380.

(ontworpen artikel 561). Het onderdak verschaffen aan de daders van een misdrijf kan, door de codificatie van de cassatierechtspraak ter zake, immers worden beschouwd als een vorm van deelneming aan het gepleegde misdrijf indien hierover voorafgaand aan de feiten overleg werd gepleegd.

Het toepassingsgebied van de strafbaarstelling is dus beperkt tot de situatie waarin er geen voorafgaand overleg is geweest en de dader dus geen verantwoordelijkheid draagt ten aanzien van het gepleegde misdrijf tegen de landsverdediging. In dergelijk geval kan dan ook een straf van niveau 2 volstaan (in plaats van de huidige straf, die na conversie een straf van niveau 5 is).

Naar aanleiding van advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 6) wordt een technische correctie aangebracht. Conform artikel 17 van het ontworpen Boek I van het Strafwetboek omvat het begrip dader ook het begrip deelnemer, zodat niet hoeft te worden verwezen naar de deelnemer.

Art. 601

Verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, eerste lid Sw.

Het codificeert de invulling die werd gegeven aan het begrip "vijandelijke soldaten, die hem als zodanig bekend zijn".⁷¹¹ Voor spionnen gelden deze vereisten uiteraard niet, aangezien zij uit hun aard heimelijk handelen.

De strafmaat wordt enigszins verlaagd, gelet op de omvang van de impact op de oorlogskansen van de vijand. Bovendien is naar huidig recht het verschil in strafmaat buitengewoon groot tussen het verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners en het verbergen van vijandelijke agenten of soldaten (ontworpen artikel 602).

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 127) wordt verduidelijkt wat moet worden begrepen onder "linies van het Belgische leger". Hieronder dient te worden verstaan het stelsel van verdedigingswerken die tot doel hebben de toegang tot een bepaald gebied af te sluiten voor de vijand.

⁷¹¹ H.D. BOSLY, "Les crimes et délits contre la sûreté de l'État", in X (éd.), *Les infractions – Volume 5: les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 54; J. GILISSEN, P. CASSIERS en F. DEBOUX, "Crimes et délits contre la sûreté de l'État", in R. SCREVENs (éd.), *Les Nouvelles – Droit pénal*, II, Brussel, Larcier, 1967, 262, nr. 752; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, I, Brussel, Bruylant, 1950, 380.

Art. 602

Le recel d'agents ou de soldats ennemis

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéa 2, première phrase, du Code pénal.

Art. 603

Le recel d'agents ou de soldats ennemis en état de siège

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéa 2, dernière phrase, du Code pénal.

Le taux de la peine est adapté étant donné qu'un relèvement de la peine de 3 niveaux en cas d'état de siège dépasse les limites de la proportionnalité et qu'à cet égard, un parallèle peut être établi avec la peine sanctionnant le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis (article 601 en projet). D'ailleurs, actuellement, l'état de siège ne prévoit (après conversion) qu'un relèvement de la peine à un niveau se rapportant au recel de ressortissants de l'ennemi (article 604 en projet).

Art. 604

Le recel de ressortissants de l'ennemi

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéa 3, première phrase, du Code pénal.

Le champ d'application actuel est extrêmement large. C'est pourquoi il est proposé de le limiter aux ressortissants de l'ennemi qui sont concernés dans le cadre de la Défense nationale, à savoir les ressortissants qui participent directement ou indirectement aux hostilités ou qui présentent un risque pour la sûreté nationale.

En réponse à l'avis du Conseil d'État 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 7.3) et par souci de cohérence, l'élément moral est adapté. Les termes "sciemment et volontairement" sont remplacés par "délibérément".

Art. 605

Le recel de ressortissants de l'ennemi en état de siège

Cette disposition reprend l'actuel article 121, alinéa 3, dernière phrase, du Code pénal.

Art. 602

Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, tweede lid, eerste zin Sw.

Art. 603

Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten bij staat van beleg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, tweede lid, laatste zin Sw.

De strafmaat wordt aangepast, aangezien een verhoging van de straf met 3 niveaus bij de staat van beleg de grenzen van de proportionaliteit overstijgt en hierbij de parallel kan worden getrokken met de straf gesteld op het verbergen van vijandelijke spionnen of verkeners (ontworpen artikel 601). De staat van beleg zorgt (na conversie) overigens vandaag ook slechts voor een stijging van de straf met een niveau voor wat het verbergen van onderdanen van de vijand betreft (ontworpen artikel 604).

Art. 604

Verbergen van onderdanen van de vijand

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, derde lid, eerste zin Sw.

Het huidige toepassingsgebied is extreem ruim. Vandaar dat wordt voorgesteld het te beperken tot die onderdanen van de vijand die relevant zijn in het kader van de landsverdediging, met name de onderdanen direct of indirect deelnemen aan de vijandelikheden of een risico uitmaken voor de nationale veiligheid.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 7.3) en omwille van de coherentie wordt het moreel element aangepast. De woorden "wetens en willens" worden vervangen door "opzettelijk".

Art. 605

Verbergen van onderdanen van de vijand bij staat van beleg

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 121, derde lid, laatste zin Sw.

Section 8*De la destruction ou de l'incendie
contre la défense nationale*

Cette section ne contient qu'une seule incrimination. Toutefois, afin d'accroître la cohérence et d'éviter des incriminations superflues, il est également proposé dans le cadre de ce projet d'abroger l'arrêté-loi du 20 août 1915 relatif à la destruction et la dégradation des dispositifs de défense établis par l'armée. Ces comportements tombent en effet déjà sous les dispositions de droit commun relatives à la destruction et à la dégradation figurant au chapitre 2 du titre 5 du présent projet, pour autant qu'il s'agisse d'actes intentionnels. Dans la mesure où cet arrêté-loi incrimine également les destructions ou dégradations par négligence, il manque de cohérence vu que l'on ne peut justifier que la négligence punissable se limite à la surveillance d'animaux. Il convient en outre de constater que cette disposition date d'une époque où la société avait un caractère bien plus rural.

Art. 606**La destruction
ou l'incendie au profit de l'ennemi**

Cette disposition reprend l'actuel article 122 du Code pénal.

La peine de surveillance électronique, la peine de probation et la peine de travail sont exclus pour ces faits, même en cas d'admission de circonstances atténuantes.

Section 9*Le complot contre la défense nationale***Art. 607****Le complot en vue de soutenir l'ennemi**

Cette disposition est une reprise partielle de l'article 115, § 1er, alinéa 7, du Code pénal.

Art. 608**La préparation du soutien à l'ennemi**

Cette disposition est une reprise partielle de l'article 115, § 1er, alinéa 7, du Code pénal.

Afdeling 8*Vernieling of brandstichting in strijd
met de landsverdediging*

Deze afdeling bevat slechts één strafbaarstelling. Met het oog op de verhoging van de coherentie en het vermijden van overbodige strafbaarstellingen, wordt in het kader van dit ontwerp evenwel ook voorgesteld de Besluitwet van 20 augustus 1915 met betrekking tot de vernietiging of beschadiging van door het leger opgerichte verdedigingswerken op te heffen. Deze gedragingen vallen immers reeds onder de gemeenrechtelijke bepalingen inzake vernielingen en beschadigingen in hoofdstuk 2 van titel 5 van dit ontwerp in zoverre het opzettelijke gedragingen betreft. In zoverre deze besluitwet ook vernielingen of beschadigingen door onachtzaamheid strafbaar stelt, is zij niet coherent aangezien het niet te verantwoorden is dat de strafbare onachtzaamheid beperkt wordt tot het toezicht op dieren. Bovendien moet worden vastgesteld dat deze bepaling dateert uit een tijd waarin de samenleving een veel meer ruraal karakter had.

Art. 606**Vernieling of brandstichting
ter bevoordeling van de vijand**

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 122 Sw.

De straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf zijn uitgesloten voor deze feiten zelfs bij aanmerking van verzachtende omstandigheden.

Afdeling 9*Samenspanning tegen de landsverdediging***Art. 607****Samenspanning ter ondersteuning van de vijand**

Deze bepaling is de gedeeltelijke overname van artikel 115, § 1, zevende lid Sw.

Art. 608**Voorbereiding van de ondersteuning van de vijand**

Deze bepaling is de gedeeltelijke overname van artikel 115, § 1, zevende lid Sw.

La peine est toutefois réduite (en comparaison avec la peine obtenue après conversion) afin qu'elle soit inférieure à la peine sanctionnant l'infraction consommée.

Art. 609

Le complot en vue d'une infraction pouvant entraver la défense nationale

Cette disposition reprend l'article 123*quater*, alinéa 1er, du Code pénal.

Art. 610

Le complot en vue d'une infraction pouvant entraver la défense nationale en temps de guerre

Cette disposition reprend l'article 123*quater*, alinéa 2, du Code pénal.

Art. 611

La cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend l'article 123*quater*, alinéa 2, du Code pénal.

Une correction d'ordre technique est apportée en réponse à l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 6). Conformément à l'article 17 du Livre Ier du Code pénal en projet, la notion d'auteur comprend aussi celle de participant de sorte qu'il n'est pas nécessaire de faire référence au participant.

Section 10

L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale

Cette section ne contient qu'une seule incrimination. Toutefois, afin d'accroître la cohérence et d'éviter des incriminations superflues, il est également proposé dans le cadre de ce projet d'abroger la loi du 12 décembre 1817 établissant des peines contre ceux qui, n'étant pas soumis à la juridiction militaire, favorisent la désertion d'individus appartenant aux armées de terre ou de mer. Cette loi, qui date encore de l'époque néerlandaise, a un large champ d'application et constitue une violation extrême de la liberté d'expression. Elle pourrait même viser les mouvements pacifistes, par exemple. C'est la

De straf wordt evenwel verlaagd (in vergelijking met de straf die na conversie wordt bekomen) om ervoor te zorgen dat deze lager is dan de straf gesteld op het voltooide misdrijf.

Art. 609

Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren

Deze bepaling herneemt artikel 123*quater*, eerste lid Sw.

Art. 610

Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren in oorlogstijd

Deze bepaling herneemt artikel 123*quater*, tweede lid Sw.

Art. 611

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 136 Strafwetboek.

Naar aanleiding van advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 6) wordt een technische correctie aangebracht. Conform artikel 17 van het ontworpen Boek I van het Strafwetboek omvat het begrip dader ook het begrip deelnemer, zodat niet hoeft te worden verwezen naar de deelnemer.

Afdeling 10

Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging

Deze afdeling bevat slechts één strafbaarstelling. Met het oog op de verhoging van de coherentie en het vermijden van overbodige strafbaarstellingen, wordt in het kader van dit ontwerp evenwel ook voorgesteld de wet van 12 december 1817 houdende bepaling van straffen tegen de genen, die niet aan den militairen rechtsdwang onderworpen, de desertie van het krijgsvolk begunstigen op te heffen. Deze wet, die nog dateert uit de Nederlandse tijd, heeft een te ruim toepassingsgebied en vormt een verregaande inbreuk op de vrijheid van meningsuiting. Zij zou bijvoorbeeld zelfs vredesbewegingen kunnen

raison pour laquelle il est proposé de dépenaliser ces comportements.

Il convient en outre de constater que certains de ces comportements (par exemple celui de l'article 3 de la loi) sont punissables dans le cadre de l'incrimination du recrutement de mercenaires (article 621 en projet). Si le Parlement estime toutefois que ces dispositions doivent être maintenues, cette loi doit être reprise dans le Code pénal sous cette section, l'incrimination et le taux de la peine (qui, en ce qui concerne l'amende, est toujours exprimé en florins et contient un régime dérogatoire de la peine d'emprisonnement subsidiaire) pouvant être adaptés aux dispositions du Livre I en projet.

Art. 612

L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale

Cette disposition reprend l'actuel article 123*bis* du Code pénal, étant entendu que la condition relative à l'incitation est mise en parallèle avec celle de l'article 9, § 2, du Code pénal en projet. Ce, en vue d'accroître la cohérence dans le Code pénal mais également de définir plus clairement l'incrimination. Le taux de la peine est également mis en parallèle avec celui de l'article 9, § 2, en projet. Malgré le caractère similaire, cette disposition est encore utile vu que l'application de la disposition de droit commun est limitée aux infractions sanctionnées d'une peine de niveau 5 ou supérieur, tandis que la disposition en projet ici s'applique aux infractions sanctionnées d'une peine de niveau 3 ou supérieur. Cette extension par rapport au droit commun est justifiée par l'importance de la défense nationale pour le pays et tous ses habitants.

La condition selon laquelle il doit s'agir d'une infraction sanctionnée au moins par une peine de niveau 3 découle du fait que la peine à infliger est une peine inférieure de deux niveaux à celle sanctionnant l'infraction consommée. Pour que la disposition puisse être appliquée dans la pratique, une peine de niveau 3 au moins est donc requise pour l'infraction consommée.⁷¹²

Il convient en outre de souligner que cette disposition n'affecte pas l'application de l'article relatif à la participation. Si les conditions de la participation sont remplies, l'incitation pourra donc être punie de la même peine que celle pouvant être infligée aux auteurs.

⁷¹² Du fait de cette restriction, il n'est d'ailleurs pas nécessaire de reprendre les exceptions actuelles de l'article 123*bis* du Code pénal puisqu'elles sont punies d'une peine inférieure.

viseren. Daarom wordt voorgesteld deze gedragingen te depenaliseren.

Bovendien moet worden vastgesteld dat sommige van deze gedragingen (nl. deze uit artikel 3 van de wet) strafbaar zijn in het kader van de strafbaarstelling van het werven van huurlingen (ontworpen artikel 621). Mocht het Parlement de mening zijn toegedaan dat deze bepalingen toch behouden moeten worden, dient deze wet onder deze afdeling te worden opgenomen in het Strafwetboek, waarbij de strafbaarstelling en de strafmaat (die wat de geldboete betreft nog is uitgedrukt in gulden en een afwijkend regime van de boetevervangende gevangenisstraf bevat) kunnen worden aangepast aan de bepalingen van het ontworpen Boek I.

Art. 612

Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 123*bis* Sw., met dien verstande dat de vereiste omtrent het aanzetten gelijklopend worden gemaakt aan deze uit het ontworpen artikel 9, § 2 Sw. Dit met het oog op het verhogen van de coherentie in het Strafwetboek, maar ook om de strafbaarstelling duidelijker te omschrijven. Ook de strafmaat wordt gelijklopend gemaakt aan deze uit het ontworpen artikel 9, § 2. Ondanks het gelijklopende karakter, is deze bepaling toch nog nuttig aangezien de toepassing van de gemeenrechtelijke bepaling beperkt is tot misdrijven waarop een straf van niveau 5 of hoger is gesteld, terwijl de hier ontworpen bepaling van toepassing is op misdrijven waarop een straf van niveau 3 of hoger is gesteld. Deze uitbreiding ten opzichte van het gemeen recht is verantwoord gelet op het belang van de landsverdediging voor het land en al zijn inwoners.

De vereiste dat het moet gaan om een misdrijf waarop minstens een straf van niveau 3 is gesteld vloeit voort uit het feit dat de op te leggen straf een straf van twee niveaus lager is dan deze gesteld op het voltooide misdrijf. Om de bepaling praktisch te kunnen toepassen is dus minstens een straf van niveau 3 vereist voor het voltooide misdrijf.⁷¹²

Daarnaast moet erop worden gewezen dat deze bepaling de toepassing van het artikel inzake de deelneming onverlet laat. Indien aan de voorwaarden van de deelneming is voldaan, zal de aanzetting dus kunnen worden bestraft met dezelfde straf als deze die aan de daders kan worden opgelegd.

⁷¹² Door deze beperking is het overigens niet nodig de huidige uitzonderingen uit artikel 123*bis* Sw. te hernemen, aangezien zij met een lagere straf worden bestraft.

CHAPITRE 3

Les infractions contre les relations internationales

Contrairement à certains codes pénaux étrangers (notamment les codes suisse, néerlandais et allemand), notre Code pénal actuel ne comporte aucun chapitre relatif aux infractions contre les relations internationales. Cette matière est actuellement régie par des lois pénales particulières, savoir:

— la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales, *Moniteur belge* du 14 mars 1858;

— la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, *Moniteur belge* du 24 août 1979.

Dans le cadre de la révision globale du Code pénal, il a été opté pour l'intégration de ces lois dans le Code pénal. Là aussi, la contribution nécessaire des Affaires étrangères a été obtenue.

Il convient de signaler préalablement que l'article 11 de la loi du 12 mars 1858 précitée prévoit des règles de procédure et de prescription dérogatoires lorsque l'infraction a été commise par la voie de la presse. Comme déjà argumenté pour d'autres incriminations, il y a également lieu d'indiquer ici qu'une telle dérogation à la procédure de droit commun n'est désormais ni nécessaire ni souhaitée. Si le Parlement ne partage pas cet avis, de telles règles ne doivent pas figurer dans le Code pénal, mais dans le Code d'instruction criminelle.

Section 1re

*L'attentat contre un État étranger
ou un chef d'État étranger*

Art. 613

L'attentat contre la personne
d'un chef d'État étranger

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'actuel article 1er de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales.

La définition d'un attentat figurant à l'article 2 ne doit pas reprise ici puisque la définition reprise dans le titre préliminaire s'applique en l'occurrence.

HOOFDSTUK 3

Misdrijven tegen de internationale betrekkingen

In tegenstelling tot enkele buitenlandse strafwetboeken (zoals bijvoorbeeld het Zwitserse, Nederlandse en Duitse), bevat ons huidige Strafwetboek geen hoofdstuk met betrekking tot de misdrijven tegen de internationale betrekkingen. Deze materie wordt vandaag geregeld in bijzondere strafwetten, met name:

— wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen, *Belgisch Staatsblad* 14 maart 1858;

— wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt, *Belgisch Staatsblad* 24 augustus 1979.

In het kader van de globale herziening van het Strafwetboek wordt ervoor geopteerd deze wetten te integreren in het Strafwetboek. Hierbij werd ook de nodige input bekomen van Buitenlandse Zaken.

Voorafgaand moet worden opgemerkt dat artikel 11 van de voornoemde wet van 12 maart 1858 voorziet in afwijkende procedure- en verjaringsregels indien het misdrijf werd gepleegd door middel van de drukpers. Zoals ook bij andere strafbaarstellingen reeds werd verdedigd, moet ook hier worden gesteld dat een dergelijke afwijking van de gemeenrechtelijke procedure niet langer noodzakelijk of gewenst is. Mocht het Parlement een andere mening zijn toegedaan, moeten dergelijke regels niet worden opgenomen in het Strafwetboek maar in het Wetboek van strafvordering.

Afdeling 1

*Aanslag tegen een vreemde staat
of buitenlands staatshoofd*

Art. 613

Aanslag op de persoon
van een buitenlands staatshoofd

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 1 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen.

De definitie van een aanslag uit het tweede lid moet hier niet worden hernomen, aangezien hiervoor de definitie uit de voorafgaande titel geldt.

Dans l'incrimination actuelle, il est assez curieusement fait mention de deux peines possibles, à savoir une réclusion de quinze à vingt ans ou de dix à quinze ans). Eu égard à ces deux taux de peine et à la correctionnalisation systématique, il est opté pour une peine de niveau 5, ce qui revient à une réclusion de dix à quinze ans.

La mention “sans préjudice des peines plus fortes, s'il y a lieu, d'après les dispositions du Code pénal” n'est pas reprise. Cela découle en effet déjà des règles en matière de concours constitué d'un seul fiat et la volonté n'est pas de régir cette matière exclusivement dans le cadre de cette incrimination. Le principe *lex specialis* ne s'applique donc pas.

Art. 614

La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'actuel article 2 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales. La formulation est harmonisée avec celle d'incriminations semblables figurant au chapitre 1 de ce titre.

La définition du “complot” figurant à l'article 4 ne doit pas être reprise ici puisqu'elle figure dans le titre préliminaire.

Art. 615

La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'actuel article 3 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales. La formulation est harmonisée avec celle d'incriminations semblables figurant au chapitre 1 de ce titre.

La définition du “complot” de l'article 4 ne doit pas être reprise ici puisqu'elle figure dans le titre préliminaire.

In de huidige strafbaarstelling wordt eigenaardig genoeg melding gemaakt van twee mogelijke straffen, nl. opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar of van tien jaar tot vijftien jaar. Gelet op deze beide strafmaten en de systematische correctionalisering wordt gekozen voor een straf van niveau 5, wat neerkomt op een gevangenisstraf van tien tot vijftien jaar.

De vermelding “onverminderd zwaardere straffen, zoo daartoe gronden zijn, overeenkomstig de bepalingen van het Strafwetboek” wordt niet hernomen. Dit vloeit immers reeds voor uit de regels inzake eendaadse samenloop en het niet de bedoeling is deze materie exclusief te regelen in deze strafbaarstelling, waardoor het *lex specialis*-principe niet van toepassing is.

Art. 614

Vorbereitung van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 2 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen. De formulering wordt gelijkkluidend gemaakt aan deze van gelijkaardige strafbaarstellingen uit hoofdstuk 1 van deze titel.

De definitie van “samenspanning” uit artikel 4 moet hier niet worden hernomen, aangezien zij is opgenomen in de voorafgaande titel.

Art. 615

Vorbereitung van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 3 van de Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen. De formulering wordt gelijkkluidend gemaakt aan deze van gelijkaardige strafbaarstellingen uit hoofdstuk 1 van deze titel.

De definitie van “samenspanning” uit artikel 4 moet hier niet worden hernomen, aangezien zij is opgenomen in de voorafgaande titel.

Art. 616

Les causes d'excuse d'exemption de peine

Le premier alinéa de cette disposition reprend la cause d'excuse d'exemption de peine de l'actuel article 5 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales. La formulation est harmonisée avec celle d'incriminations semblables figurant aux chapitres 1 et 2 de ce titre.

Le deuxième alinéa reprend l'actuel article 12 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales. Cette disposition est toutefois adaptée au fait que le principe *ne bis in idem* ne se limite plus aux décisions de juridictions belges, mais s'applique également, sur la base de l'article 54 de la Convention d'application de l'Accord de Schengen, aux décisions judiciaires de l'espace Schengen. Dans ce cas, la décision étrangère donne lieu à l'extinction de l'action publique et l'application d'une cause d'excuse d'exemption de peine n'est dès lors pas nécessaire.

Section 2

Les infractions contre des représentants diplomatiques et consulaires d'États étrangers

Art. 617

Les actes de violence commis
sur un agent diplomatique ou consulaire

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'actuel article 7 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales et la possibilité, figurant à l'article 8 de la même loi, d'infliger des peines plus lourdes sur la base du Code pénal.

Deux modifications sont proposées à cet égard.

Il est tout d'abord proposé d'étendre le champ d'application aux agents diplomatiques accrédités auprès d'une organisation de droit international public établie en Belgique eu égard à l'importance de Bruxelles dans la diplomatie internationale en raison de la présence en Belgique de notamment l'Union européenne et de l'OTAN.

Il a aussi été proposé d'étendre le champ d'application aux agents consulaires. Ceci, afin de mieux répondre aux obligations de la Convention sur la prévention et la

Art. 616

Strafuitsluitende verschoningsgronden

Het eerste lid van deze bepaling herneemt de strafuitsluitende verschoningsgrond uit het huidige artikel 5 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen. De formulering wordt gelijklopend gemaakt aan deze van gelijkaardige strafbaarstellingen uit hoofdstuk 1 en 2 van deze titel.

Het tweede lid herneemt het huidige artikel 12 van de Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen. Deze bepaling wordt echter aangepast aan het feit dat het *ne bis in idem*-beginsel niet langer beperkt is tot uitspraken van Belgische rechtscollages, maar op grond van artikel 54 Schengen-Uitvoeringsovereenkomst ook van toepassing is op rechterlijke beslissingen uit de Schengenruimte. In dergelijk geval geeft de buitenlandse uitspraak aanleiding tot verval van de strafvordering en is er dus geen nood aan de toepassing van een strafuitsluitende verschoningsgrond.

Afdeling 2

Misdrijven tegen diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van vreemde staten

Art. 617

Gewelddaden gepleegd
op een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 7 van de Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen en de mogelijkheid om strengere straffen op te leggen op grond van het Strafwetboek uit artikel 8 van dezelfde wet.

Hierbij worden twee wijzigingen voorgesteld.

Ten eerste wordt voorgesteld het toepassingsgebied uit te breiden tot diplomatieke ambtenaren die geaccrediteerd zijn bij een internationale publiekrechtelijke organisatie die in België is gevestigd. Dit gelet op het belang van Brussel in de internationale diplomatie ten gevolge van de aanwezigheid van onder meer de Europese Unie en de NAVO in België.

Ook wordt voorgesteld het materieel toepassingsgebied uit te breiden tot consulaire ambtenaren. Dit om nog beter tegemoet te komen aan de verplichtingen uit het Verdrag

répression des infractions contre les personnes jouissant d'une protection internationale, y compris les agents diplomatiques, faite à New York le 14 décembre 1973.

Ensuite, il est proposé d'adapter le taux de la peine. *De lege lata*, il est prévu une peine plus lourde que les peines de droit commun pour les coups portés à ces personnes. Il en va de même pour les coups ayant occasionné une effusion de sang, des blessures ou une maladie. Il est tout d'abord proposé de faire dépendre le taux de la peine des mêmes subdivisions que celles qui s'appliquent aux autres personnes et de procéder à un classement basé sur les différents degrés d'atteinte à l'intégrité. Il est en outre proposé d'aligner l'augmentation de la peine sur celle qui s'applique aux personnes investies d'une fonction sociétale définies au titre 2, chapitre 4. Cela rend la fixation de la peine plus simple et plus cohérente puisqu'une peine claire est prévue pour toutes les sortes d'atteintes à l'intégrité, sans qu'il faille procéder à une comparaison entre différents régimes pour déterminer la peine à appliquer.

En outre, il peut être argumenté que l'importance que revêt la diplomatie pour la Belgique justifie cette aggravation de la peine et l'alignement avec les personnes investies d'une fonction sociétale. Il est toutefois décidé de ne pas faire figurer les diplomates étrangers sur la liste des personnes investies d'une fonction sociétale puisqu'ils n'exercent pas cette fonction au profit de la société belge, mais au profit de leur État d'origine et que, du point de vue belge, les actes de violence à leur égard constituent essentiellement aussi un préjudice supplémentaire en raison de leur impact éventuel sur les relations internationales. L'obligation positive de protéger les diplomates et les locaux diplomatiques, y compris le contenu, découlant de la Convention sur les relations diplomatiques faite à Vienne le 18 avril 1961, est d'une importance cruciale non seulement en droit international public mais aussi en droit interne et ne doit pas être compromise.

Art. 618

L'outrage à un agent diplomatique ou consulaire

Cette disposition reprend l'incrimination figurant à l'actuel article 6 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales et la possibilité, figurant à l'article 8 de la même loi, d'infliger des peines plus lourdes sur la base du Code pénal.

inzake de voorkoming en bestraffing van misdrijven tegen internationaal beschermde personen, met inbegrip van diplomaten, gedaan te New York op 14 december 1973.

Ten tweede wordt voorgesteld om de strafmaat aan te passen. *De lege lata* is voorzien in een zwaardere straf voor slagen toegebracht aan deze personen dan de gemeenrechtelijke straffen. Hetzelfde geldt voor het geval waarin de slagen een bloedstorting, verwonding of ziekte tot gevolg hebben gehad. Voorgesteld wordt om, ten eerste, de strafmaat te laten hangen van dezelfde onderverdelingen als deze die gelden voor andere personen en dit dus te classificeren aan de hand van de verschillende graden van integriteitsaantasting. Daarnaast wordt voorgesteld de strafverhoging gelijke tred te laten houden met deze die geldt voor personen met een maatschappelijke functie, zoals omschreven in titel 2, hoofdstuk 4. Dit maakt de straftoemeting eenvoudiger en meer coherent doordat er voor alle soorten van integriteitsaantasting in een duidelijke straf wordt voorzien, zonder dat een vergelijking tussen verscheidene regimes moet worden gemaakt om de toepasselijke straf te bepalen.

Daarenboven kan worden verdedigd dat het belang van de diplomatie voor België deze strafverzwaring en de gelijkschakeling met personen met een maatschappelijke functie verantwoordt. Er wordt evenwel geopteerd om buitenlandse diplomaten niet op te nemen in de lijst van personen met een maatschappelijke functie, aangezien zij deze functie niet ten bate van de Belgische samenleving maar ten bate van hun zendstaat uitoefenen en de gewelddaden tegen hen, vanuit Belgisch oogpunt gezien, voornamelijk ook extra schadelijk zijn door de mogelijke impact ervan op de internationale betrekkingen. De positieve verplichting tot het beschermen van diplomaten en de diplomatieke gebouwen, inclusief inboedel, die voortvloeit uit het Verdrag inzake diplomatiek verkeer, gedaan te Wenen op 18 april 1961, is van cruciaal belang. Niet alleen in het internationale publiekrecht maar ook in het interne recht mag dit niet in het gedrang komen.

Art. 618

Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 6 van de Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen en de mogelijkheid om strengere straffen op te leggen op grond van het Strafwetboek uit artikel 8 van dezelfde wet.

En vue de l'élaboration d'un cadre pénal cohérent, il est décidé de renvoyer à la définition de l'outrage figurant au titre 2 de ce livre pour la qualification de l'infraction. Le régime distinct peut être justifié en l'occurrence par les mêmes raisons que celles avancées dans le commentaire de l'article précédent.

Comme pour l'article précédent, il est proposé d'étendre le champ d'application aux agents diplomatiques ou consulaires accrédités auprès d'une organisation de droit international public établie en Belgique.

Art. 619

L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire et le vandalisme commis sur celle-ci

Outre la protection de la personne des agents diplomatiques ou consulaires, la Convention sur la prévention et la répression des infractions contre les personnes jouissant d'une protection internationale, y compris les agents diplomatiques, faite à New York le 14 décembre 1973 prévoit également une protection spéciale pour les locaux officiels, le domicile privé ou les moyens de transport des personnes protégées. La présente disposition répond à cette obligation internationale.

Cette protection spéciale est réalisée en assimilant l'incendie ou la destruction par explosion ou inondation de ces biens, ou le vandalisme commis sur ceux-ci, aux infractions commises sur un bien ayant un intérêt particulier. Par analogie avec le choix effectué plus haut en matière d'actes de violence, il a été décidé de ne pas mentionner expressément ces biens dans la liste de biens ayant un intérêt particulier, vu que les biens présentent essentiellement un intérêt particulier pour l'État d'origine et que l'atteinte qui y est portée, pour la Belgique, a principalement un impact sur les relations internationales de la Belgique. De surcroît, la protection spéciale des missions diplomatiques et consulaires est ainsi également regroupée au sein d'une seule section, ce qui met en exergue le respect des obligations internationales en la matière.

Enfin, l'assimilation avec les biens ayant un intérêt particulier est également justifiée sur le fond, compte tenu de l'importance des relations diplomatiques et consulaires pour la position internationale de la Belgique.

Met het oog op het construeren van een coherent strafrechtelijk kader wordt ervoor geopteerd om voor de misdrijfomschrijving te verwijzen naar de definitie van smaad in titel 2 van dit boek. De afzonderlijke behandeling hier kan worden verantwoord op grond van dezelfde redenen als deze aangehaald onder de toelichting van het voorgaande artikel.

Net als onder het vorige artikel wordt voorgesteld het toepassingsgebied uit te breiden tot diplomatieke ambtenaren die geaccrediteerd zijn bij een internationale publiekrechtelijke organisatie die in België is gevestigd en tot consulaire ambtenaren.

Art. 619

Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming en vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur

Naast de bescherming van de persoon van de diplomatieke of consulaire ambtenaren voorziet het Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van misdrijven tegen internationaal beschermde personen, met inbegrip van diplomaten, gedaan te New York op 14 december 1973, ook, in een bijzondere bescherming voor officiële gebouwen, de particuliere woning of het vervoermiddel van de beschermde personen. Deze bepaling komt tegemoet aan deze internationale verplichting.

Deze bijzondere bescherming wordt gerealiseerd door de brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming of het vandalisme gepleegd op deze goederen gelijk te stellen met deze misdrijven gepleegd op een goed met een bijzonder belang. Er wordt, naar analogie met de keuze die hoger werd gemaakt inzake gewelddaden, ervoor geopteerd om deze goederen niet uitdrukkelijk op te nemen in de lijst van goederen met een bijzonder belang, aangezien de goederen voornamelijk van bijzonder belang zijn voor de zendstaat en de aantasting ervan, voor België, voornamelijk impact heeft op de internationale betrekkingen van België. Bovendien wordt de bijzondere bescherming van de diplomatieke en consulaire zendingen zo ook gegroepeerd in één afdeling, wat de zichtbaarheid van het naleven van de internationale verplichtingen daaromtrent verhoogt.

De gelijkstelling met goederen met een bijzonder belang is inhoudelijk ten slotte ook verantwoord gelet op het belang van de diplomatieke en consulaire betrekkingen voor de internationale positie van België.

Section 3

Le mercenariat

Cette section reprend les dispositions de la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger.⁷¹³ Il convient de faire figurer cette disposition ici, car l'engagement de Belges dans une armée étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger ou le recrutement en Belgique à cet effet peuvent avoir un impact négatif sur les relations internationales de la Belgique.

Compte tenu de la cohérence avec ces dispositions, il est également proposé de transférer les actuels articles 135^{quater} et 135^{quinquies} du Code pénal vers cette section.

La différence entre le mercenariat et la participation à un groupe terroriste (ainsi qu'entre le recrutement respectivement pour l'un ou l'autre) se situe dans la circonstance que dans le cadre du mercenariat, il s'agit de servir dans une armée ou une troupe étrangère dans le cadre d'un conflit armé, tel que défini dans le droit international tandis que pour un groupe terroriste, il est question d'un groupe qui est constitué pour commettre des infractions terroristes (comme défini ci-dessus). Lorsqu'une situation se produirait où les deux caractéristiques se confondent, il y aura lieu d'appliquer les règles du concours.

Art. 620

Le mercenariat

Cette disposition reprend l'incrimination de l'article 2, alinéa 1er, de la loi du 1er août 1979 précitée, ainsi que son extension à la tentative figurant à l'article 3 de cette loi.

Étant donné l'impact important sur des conflits locaux et l'importance du règlement des conflits dans le cadre des Nations Unies, il est opté pour une augmentation du taux de la peine d'un niveau par rapport à la peine qui serait obtenue à la suite d'une simple conversion

⁷¹³ *Moniteur belge* du 24 août 1979.

Afdeling 3

Huurlingschap

Deze afdeling herneemt de bepalingen van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt.⁷¹³ Het is gepast deze bepaling hier op te nemen, aangezien het dienstnemen door Belgen in een vreemd leger dat zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt of de werving daarvoor in België een negatieve impact kan hebben op de internationale betrekkingen van België.

Gelet op de samenhang met deze bepalingen wordt ook voorgesteld de huidige artikelen 135^{quater} en 135^{quinquies} Sw. naar deze afdeling over te brengen.

Het onderscheid tussen huurlingschap en de deelname aan een terroristische groep (alook het respectievelijke werven hiervoor) ligt hierin dat het in het kader van huurlingschap gaat om het dienst nemen in een vreemd leger of troep in het kader van een gewapend conflict, zoals begrepen in het internationaal recht, terwijl het bij een terroristische groep gaat om een groep die erop gericht is terroristische misdrijven (zoals hoger gedefinieerd) te plegen. Indien zich een situatie zou voordoen waarbij beide hoedanigheden zich vermengen, moet toepassing worden gemaakt van de regels inzake samenloop.

Art. 620

Huurlingschap

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 2, eerste lid, van voornoemde wet van 1 augustus 1979, samen met de uitbreiding ervan tot de poging door artikel 3 van deze wet.

Gelet op de grote impact op lokale conflicten en het belang dat conflicten worden geregeld binnen het kader van de Verenigde Naties, wordt ervoor geopteerd de strafmaat hier met één niveau op te trekken in vergelijking met de straf die zou worden bekomen bij een eenvoudige conversie.

⁷¹³ *Belgisch Staatsblad* van 24 augustus 1979.

Art. 621

Le recrutement de mercenaires

Cette disposition reprend l'incrimination de l'article 1, alinéa 1er, de la loi précitée du 1er août 1979, ainsi que son extension à la tentative figurant à l'article 3.

Étant donné l'impact important sur des conflits locaux et l'importance du règlement des conflits dans le cadre des Nations Unies, il est opté pour une augmentation du taux de la peine d'un niveau par rapport à la peine qui serait infligée à la suite d'une simple conversion.

Pour être complet, il est rappelé à cet égard que les opérations de maintien de la paix menées dans le cadre des Nations Unies relèvent des "opérations de police" mentionnées dans cette disposition.

Art. 622

L'exclusion de l'incrimination

Cette disposition reprend l'énumération des circonstances dans lesquelles le mercenariat et le recrutement de mercenaires n'est pas punissable, en application de l'article 1er, alinéa 2, et de l'article 2, alinéa 2, de la loi du 1er août 1979 précitée.

Art. 623

Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère

Cette disposition reprend l'incrimination de l'actuel article 135^{quater} du Code pénal ainsi que l'extension à la tentative figurant à l'article 135^{quinquies} du Code pénal.

La disposition en projet ne mentionne plus l'accord du curateur, car la curatelle n'est pas une institution investie de l'autorité sur le mineur, mais un régime d'assistance du mineur pour un certain nombre d'actes de droit patrimonial. Elle n'a donc aucun rapport avec la décision de s'engager à servir dans une armée étrangère.

Le maintien de cette incrimination particulière est justifié, car pour la protection du mineur, il n'est pas requis que l'armée en question se trouve sur le territoire d'un État étranger.

Compte tenu de la nécessité de la protection des mineurs, le taux de la peine est augmenté d'un niveau

Art. 621

Werven van huurlingen

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit artikel 1, eerste lid, van voornoemde wet van 1 augustus 1979, samen met de uitbreiding ervan tot de poging door artikel 3 van deze wet.

Gelet op de grote impact op lokale conflicten en het belang dat conflicten worden geregeld binnen het kader van de Verenigde Naties, wordt ervoor geopteerd de strafmaat hier met één niveau op te trekken in vergelijking met de straf die zou worden bekomen bij een eenvoudige conversie.

Volledigheidshalve wordt hier in herinnering gebracht dat onder de "politieoperaties" vermeld in deze bepaling de vredesoperaties in het kader van de Verenigde Naties vallen.

Art. 622

Uitsluiting van strafbaarheid

Deze bepaling herneemt de opsomming van omstandigheden waarin huurlingschap en het werven van huurlingen niet strafbaar is, in toepassing van artikel 1, tweede lid en artikel 2, tweede lid, van voornoemde wet van 1 augustus 1979.

Art. 623

Werven van een minderjarige voor een vreemd leger

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 135^{quater} Sw., alsook de uitbreiding tot de poging uit artikel 135^{quinquies} Sw.

In de ontworpen bepaling wordt niet langer melding gemaakt van de toestemming van de curator aangezien de curatele geen gezagsinstelling is over de minderjarige, maar een regime van bijstand van de minderjarige bij een aantal vermogensrechtelijke handelingen. Zij heeft dus geen betrekking op de beslissing dienst te nemen in een vreemd leger.

Het behoud van deze afzonderlijke strafbaarstelling is verantwoord, aangezien ter bescherming van de minderjarige niet wordt vereist dat het leger in kwestie zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt.

De strafmaat wordt met één niveau verhoogd in vergelijking met de straf die zou worden bekomen bij een

par rapport à la peine qui serait infligée à la suite d'une simple conversion du taux de la peine figurant dans les dispositions actuelles.

Pour être complet, il est signalé que cette disposition ne porte aucunement préjudice à l'incrimination au titre de crime de guerre de l'utilisation d'enfants de moins de 15 ans figurant à l'article 136^{quater}, 7°, du Code pénal, reprise à l'article 88, § 1, 1°, b en projet).

CHAPITRE 4

Les forfaitures

Ce chapitre rassemble les malversations commises par des fonctionnaires dans le cadre de l'exercice de leurs fonctions. Elles sont actuellement dispersées dans le Code pénal sous diverses catégories et sont regroupées ici sous un même chapitre. Les faits punissables définis dans ce chapitre sont les abus de fonction, ce qui implique que les fonctionnaires agissent en leur qualité et dans leurs fonctions.

Classiquement, les infractions à l'ordre public commises par des personnes appartenant à la fonction publique font l'objet de sanctions plus sévères, compte tenu de la confiance particulière dont elles bénéficient. Les abus commis dans le cadre de leurs fonctions sapent en effet la confiance des citoyens en l'État.

Le regroupement de ces infractions sous un même chapitre s'inscrit donc dans le cadre d'une démarche logique, car elles présentent la caractéristique commune d'être commises par des fonctionnaires publics dans l'exercice de leurs fonctions. Le champ d'application *ratione personae* se limite donc aux auteurs qui exercent une fonction publique.

Le présent chapitre utilise systématiquement le terme "personnes investies d'une fonction publique" comme indiqué dans le titre préliminaire de ce projet, sauf si une qualité spécifique est visée. Par "personnes investies d'une fonction publique" il convient d'entendre "toute personne qui sur la base d'une loi, d'un décret ou d'une ordonnance, d'un arrêté ou d'une décision de justice a pour mission de faire respecter l'ordre public, de contrôler le respect de certaines normes ou décisions d'une autorité ou de les faire respecter, ou qui est chargée d'une mission consistant en l'exercice d'un service ou d'un mandat public dans le cadre duquel ses actes sont définis et réglementés par une loi, un décret, une ordonnance, un arrêté ou une décision de justice".

eenvoudige conversie van de strafmaat uit de huidige bepalingen, gelet op de nood aan bescherming van de minderjarigen.

Volledigheidshalve wordt erop gewezen dat deze bepaling geenszins afbreuk doet aan de strafbaarstelling van het inzetten van kinderen onder de 15 jaar als oorlogsmisdaad onder het huidige artikel 136^{quater}, 7°, Sw., hernomen in het ontworpen artikel 88, § 1, 1°, b).

HOOFDSTUK 4

Ambtsmisdrijven

Dit hoofdstuk groepeert de misdrijven die door ambtenaren gepleegd worden in het kader van de uitoefening van hun ambt. Ze zijn momenteel verspreid over het Strafwetboek onder diverse hoofdingen en worden hier onder één hoofdstuk gebracht. De strafbare feiten bepaald in dit hoofdstuk zijn misbruiken van het ambt, wat impliceert dat de ambtenaren in hun hoedanigheid en hun functie optreden.

Klassiek worden inbreuken tegen de openbare orde door personen die deel uitmaken van het overheidsapparaat zwaarder bestraft, gezien het bijzonder vertrouwen dat deze personen genieten. Misbruiken van hun ambt tasten immers het vertrouwen van de burgers in de Staat aan.

Het is logisch deze misdrijven onder één hoofdstuk te plaatsen, aangezien ze als gezamenlijk kenmerk hebben dat ze door personen met een openbare functie in het kader van de uitoefening van hun functie gepleegd worden. Het toepassingsgebied *ratione personae* is dus beperkt tot daders die een openbare functie uitoefenen.

Doorheen het hoofdstuk zal, behalve indien een specifieke hoedanigheid gevisieerd wordt, systematisch gebruik gemaakt worden van de term "personen met een openbare functie" zoals bepaald in de voorafgaande titel van dit ontwerp. Als "persoon met een openbare functie" wordt beschouwd, "iedere persoon die op basis van een wet, decreet of ordonnantie, een besluit of een rechterlijke beslissing de opdracht heeft om de openbare orde te handhaven, de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan te controleren of af te dwingen, dan wel belast is met een opdracht die bestaat uit de uitoefening van een openbare dienst of opdracht waarbij zijn handelingen zijn bepaald en gereguleerd door een wet, decreet, ordonnantie, besluit of rechterlijke beslissing".

Il s'agit en premier lieu, par exemple, de fonctionnaires de police, de gardes champêtres et de gardes forestiers, de membres de l'inspection du travail, de l'inspection des impôts et de l'inspection environnementale, d'agents pénitentiaires, de membres du corps de sécurité du Service public fédéral Justice, etc. Il peut également s'agir de fonctionnaires d'une organisation internationale à laquelle la Belgique a cédé certains pouvoirs conformément à l'article 34 de la Constitution.

La deuxième partie de la description se rapporte par exemple aux militaires, aux officiers ministériels, aux experts judiciaires, aux conseillers communaux, aux diplomates belges, aux curateurs de faillite, etc.

Cette description vise notamment à remplacer les notions actuelles d'"agent dépositaire de l'autorité" (qui concerne toute personne exerçant une part de l'autorité publique dans l'intérêt général, par une délégation directe ou indirecte de la part d'un gouvernement) et de "personne ayant un caractère public".

Les notions d'"agents de la force publique" et d'"officiers de la force publique" tirées entre autres des actuels articles 269 et 275 du Code pénal, qui portent sur l'armée, ne doivent pas être reprises, car elles figurent entièrement dans la nouvelle définition.

Le présent chapitre fait régulièrement référence aux pierres angulaires du droit pénal, comme défini dans le Livre Ier, à savoir que le droit pénal doit être précis, simple et cohérent.

En matière de sanction, une application de l'article 52 du projet de Livre Ier du Code pénal est toujours possible, mais il n'y est pas fait explicitement référence dans les dispositions pénales. Le même principe s'applique pour l'application de la confiscation et de la destitution. Pour celles-ci, le présent chapitre renvoie donc aux dispositions générales du Livre Ier.

Section 1re

La violation des droits fondamentaux des citoyens

Art. 624

Le défaut d'intervention contre une détention illégale

La détention illégale et arbitraire par des personnes investies d'une fonction publique, comme le définit actuellement l'article 147 du Code pénal, est traitée dans l'article 230, 3°.

Het gaat in eerste instantie om bijvoorbeeld politieambtenaren, veld- en boswachters, leden van de arbeidsinspectie, belastinginspectie, milieu-inspectie, penitentiaire beambten, leden van het veiligheidskorps van de FOD Justitie, ... Het kan ook gaan om ambtenaren van een internationale organisatie, waaraan België conform artikel 34 GW bepaalde machten heeft overgedragen.

De tweede helft van de omschrijving heeft betrekking op bijvoorbeeld militairen, ministeriële ambtenaren, een gerechtsdeskundige, een gemeenteraadslid, een Belgische diplomaat, een faillissementscurator, ...

Met deze omschrijving wordt o.a. beoogd de huidige begrippen "agent die drager is van het openbaar gezag" (dat iedere persoon die in het algemeen belang, door rechtstreekse of onrechtstreekse delegatie door een regering, een deel van het overheidsgezag uitoefent omvat) en "persoon met een openbare hoedanigheid bekleed" te vervangen.

De begrippen "agenten van de openbare macht" en "officieren van de openbare macht" uit o.a. de huidige artikelen 269 en 275 Sw., die betrekking hebben op het leger, dienen niet te worden hernomen, aangezien deze volledig onder de nieuwe omschrijving vallen.

Doorheen het hoofdstuk wordt geregeld gerefereerd aan de hoekstenen van het Strafrecht, zoals in Boek I bepaald, zijnde dat het strafrecht accuraat, eenvoudig en coherent moet zijn.

Qua strafmaat is een toepassing van artikel 52 van het ontwerp Boek I Strafwetboek steeds mogelijk, maar wordt hier in de strafbepalingen niet expliciet naar verwezen. Hetzelfde geldt voor de toepassing van de verbeurdverklaring en de ontzetting. Hiervoor wordt dus naar de algemene bepalingen van Boek I verwezen.

Afdeling 1

Schending van fundamentele rechten van de burgers

Art. 624

Verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving

De willekeurige en wederrechtelijke vrijheidsberoving door personen met een openbare functie, zoals momenteel in artikel 147 Sw. bepaald wordt, wordt behandeld in artikel 230, 3°.

Conformément à l'article 5 de la Convention européenne des droits de l'homme, toute personne a droit à la liberté et à la sûreté et nul ne peut être privé de sa liberté, sauf dans certains cas et selon les voies légales. L'article 12 de la Constitution stipule que la liberté de la personne est garantie.

Cette disposition traite du défaut, dans le chef d'une personne investie d'une fonction publique, de constater, de dénoncer ou d'interrompre une détention illégale.

Cette infraction est commise avec un dol général. Elle peut même être considérée comme une forme de participation à l'infraction de base.

Les actuels articles 155 et 156 du Code pénal sont, pour des raisons de simplicité, placés dans une disposition pénale, car la question de la compétence ou de la non-compétence ne joue aucun rôle dans la réunion des éléments constitutifs pour commettre l'infraction de base.

Le comportement est jugé illégal lorsque l'élément matériel et l'élément moral sont remplis. Si une cause de justification est présente, il n'y a pas d'illégalité⁷¹⁴.

L'infraction doit être commise par une personne qui exerce une fonction publique. Cette notion se base sur le terme général décrit dans le titre préliminaire de ce projet de Code pénal.

Art. 625

L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux

Cette disposition transpose l'actuel article 151 du Code pénal. Cela concerne tout autre acte arbitraire et attentatoire aux libertés et aux droits garantis par la Constitution qui n'est pas incriminé dans d'autres dispositions du Livre II du Code pénal.

Section 2

Les comportements visant à déstabiliser le service public

Dans cette section, l'intention qui va de pair avec ces infractions est une intention particulière qui ne réside pas tant dans le fait de commettre un attentat que dans la désorganisation du service public par une paralysie

⁷¹⁴ Voir Exposé des motifs Projet de Code pénal, Livre Ier.

Volgens artikel 5 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, heeft eenieder recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon en mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen, behalve in bepaalde gevallen en overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure. Artikel 12 van de Grondwet stelt dat de vrijheid van de persoon gewaarborgd is.

Deze bepaling handelt over het verzuim door een persoon met een openbare functie een wederrechtelijke vrijheidsberoving vast te stellen, aan te geven of te beëindigen.

Dit misdrijf wordt met een algemeen opzet gepleegd. Het kan zelfs als een vorm van deelneming aan het basismisdrijf worden beschouwd.

De huidige artikelen 155 Sw. en 156 Sw. worden om redenen van eenvoud in één strafbepaling geplaatst, aangezien het al dan niet bevoegd zijn geen rol speelt in het verenigen van de constitutieve elementen om het basismisdrijf te plegen.

De gedraging wordt geacht wederrechtelijk te zijn wanneer het materieel bestanddeel en het moreel bestanddeel vervuld zijn. Indien er een rechtvaardigingsgrond aanwezig is, is er geen wederrechtelijkheid⁷¹⁴.

Het misdrijf moet gepleegd worden door een persoon die een openbare functie uitoefent. Hier wordt teruggegrepen naar de overkoepelende term die in de voorafgaande titel bij dit ontwerp van wetboek omschreven werd.

Art. 625

Willekeurige inbreuk op de grondrechten

Deze bepaling zet het huidige artikel 151 Sw. om. Het betreft elke andere daad van willekeur die inbreuk maakt op de door de Grondwet gewaarborgde vrijheden en rechten, die niet in andere bepalingen van Boek II Strafwetboek strafbaar gesteld worden.

Afdeling 2

Gedragingen met het oog op het ontwrichten van de openbare dienst

In deze afdeling is het opzet dat met deze misdrijven gepaard gaat een bijzonder opzet dat er niet zozeer in gelegen is een aanslag te plegen, maar wel de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan

⁷¹⁴ Zie Memorie van Toelichting Ontwerp van Strafwetboek, Boek I.

de son fonctionnement normal. Ce qui explique le titre de cette section. La désorganisation du service public n'est pas un résultat à atteindre et ne représente donc pas un élément constitutif de ces infractions.

Art. 626

La planification de mesures contraaires aux normes en vigueur

Cette disposition transpose l'actuel article 233 du Code pénal.

La disposition pénale vise ici la prise active de normes et mesures contradictoires.

Les normes en vigueur font référence aux "lois" et aux "arrêtés d'exécution". Par "loi", il faut entendre une loi au sens tant formel que matériel, ainsi que les lois fédérales tout comme les décrets et ordonnances des entités fédérées. Par "arrêtés d'exécution", il faut entendre les arrêtés du pouvoir exécutif, qui doivent définir la forme concrète sous laquelle la loi, les décrets ou les ordonnances seront mis en œuvre. Ces arrêtés peuvent être contestés devant le Conseil d'État.

Pour des raisons de clarté et afin de consolider la jurisprudence existante, une intention particulière est prévue, en d'autres termes, il doit y avoir une collusion visant à désorganiser le service public par une paralysie de son fonctionnement normal⁷¹⁵, ou avec une intention méchante.

Le choix se porte sur un niveau de pénalité 3 pour des raisons de cohérence avec le niveau de peine prévu pour l'infraction relative à la violation de domicile.

Art. 627

L'entrave à l'exécution des normes en vigueur

Cette disposition transpose l'actuel article 234 du Code pénal.

La disposition pénale vise ici, contrairement à l'article précédent, uniquement l'entrave à l'exécution des normes en vigueur.

⁷¹⁵ Bruxelles 12 mars 1992, *Rev.dr. pén.* 1993, 457, note; E. GILLET, note sous Corr. Bruxelles 25 octobre 1990, *J.dr.jeun.* 1991, liv. 106, 37; N. VANDEREECKEN, "De la coalition des fonctionnaires et de l'empiétement des autorités administratives et judiciaires", in M. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2012, 295-314, Cass. 18 juin 2014, *R.W.* 2015-2016, 429-430.

lam te leggen. Dit verklaart de titel van deze afdeling. Het ontwrichten van de openbare dienst dient niet als een resultaat bereikt te worden en is bijgevolg geen constitutief bestanddeel van deze misdrijven.

Art. 626

Beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen

Deze bepaling zet het huidige artikel 233 Sw. om.

De strafbepaling viseert hier het actief aannemen van strijdige normen en maatregelen.

De geldende normen verwijzen naar "wetten" en "uitvoeringsbesluiten". Met de term "wet" wordt bedoeld een wet in zowel de formele als de materiële zin, alsook federale wetten, als de decreten en ordonnances van de deelstaten. Met de term "uitvoeringsbesluiten" worden de besluiten van de uitvoerende macht bedoeld, die moeten bepalen onder welke concrete vorm de wet, decreten of die ordonnances ten uitvoer zullen worden gelegd. Deze besluiten kunnen worden aangevochten bij de Raad van State.

Er wordt, om redenen van duidelijkheid en om de bestaande rechtspraak te consolideren, in een bijzonder opzet voorzien, nl. dat de samenspanning dient te gebeuren met het doel de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen⁷¹⁵ of met kwaad opzet.

Er wordt gekozen voor een strafniveau 3, met het oog op coherentie met het niveau van bestraffing voor het misdrijf inzake woonstschennis.

Art. 627

Verhinderen van de uitvoering van de geldende

Deze bepaling zet het huidige artikel 234 Sw. om.

De strafbepaling viseert hier, in tegenstelling tot het vorige artikel louter het verhinderen van de uitvoering van bestaande normen.

⁷¹⁵ Brussel 12 maart 1992, *Rev.dr.pén.* 1993, 457, noot; E. GILLET, noot onder Corr. Brussel 25 oktober 1990, *J.dr.jeun.* 1991, afl. 106, 37; N. VANDEREECKEN, "De la coalition des fonctionnaires et de l'empiétement des autorités administratives et judiciaires", in M. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2012, 295-314, Cass. 18 juni 2014, *R.W.* 2015-2016, 429-430.

Les normes en vigueur font référence aux “lois” et aux “arrêtés d’exécution”. Par “loi”, il faut entendre une loi au sens tant formel que matériel, ainsi que les lois fédérales tout comme les décrets et ordonnances des entités fédérées. Par “arrêtés d’exécution”, il faut entendre les arrêtés du pouvoir exécutif, qui doivent définir la forme concrète sous laquelle la loi, les décrets ou les ordonnances seront mis en œuvre. Ces arrêtés peuvent être contestés devant le Conseil d’État.

Pour des raisons de clarté et afin de consolider la jurisprudence existante, une intention particulière est prévue, en d’autres termes, il doit y avoir une collusion visant à désorganiser le service public par une paralysie de son fonctionnement normal⁷¹⁶ ou avec une intention malveillante.

Le complot entre les autorités civiles et les corps militaires, tel que défini au dernier alinéa de l’actuel article 234 du Code pénal, n’est pas repris ici, parce que la distinction en raison de la circonstance aggravante qui est faite dans cet article a perdu sa pertinence et que cette infraction fait de toute façon systématiquement l’objet d’une correctionnalisation. La différence de sanction a donc disparu *de facto*.

Section 3

L’usurpation de pouvoir

Art. 628

L’usurpation de pouvoir
par des magistrats ou des fonctionnaires de police

Cette disposition transpose l’actuel article 237 du Code pénal.

En ce qui concerne le champ d’application personnel, le choix s’est porté sur l’utilisation du terme générique de “magistrats”. Conformément à l’article 79, 8° du titre préliminaire de ce projet, il faut entendre par “magistrat”: “un juge au Conseil d’État, un conseiller ou un juge dans une cour ou un tribunal de l’ordre judiciaire, un membre du ministère public, un magistrat suppléant ou un magistrat de complément, un membre du Conseil d’État ou de l’auditorat près le Conseil d’État, un membre de la Cour des comptes, un membre d’une juridiction administrative

⁷¹⁶ Bruxelles 12 mars 1992, *Rev.dr. pén.* 1993, 457, note; E. GILLET, note sous Corr. Bruxelles 25 octobre 1990, *J.dr.jeun.* 1991, liv. 106, 37; N. VANDEREECKEN, “De la coalition des fonctionnaires et de l’empiétement des autorités administratives et judiciaires”, in M. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l’ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2012, 295-314, Cass. 18 juin 2014, *R.W.* 2015-2016, 429-430.

De geldende normen verwijzen naar “wetten” en “uitvoeringsbesluiten”. Met de term “wet” wordt bedoeld een wet in zowel de formele als de materiële zin, alsook federale wetten, als de decreten en ordonnances van de deelstaten. Met de term “uitvoeringsbesluiten” worden de besluiten van de uitvoerende macht bedoeld, die moeten bepalen onder welke concrete vorm de wet, decreten of die ordonnances ten uitvoer zullen worden gelegd. Deze besluiten kunnen worden aangevochten bij de Raad van State.

Er wordt, om redenen van duidelijkheid en om de bestaande rechtspraak te consolideren, in een bijzonder opzet voorzien, nl. dat de samenspanning dient te gebeuren met het doel de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen⁷¹⁶ of kwaad opzet.

De samenspanning tussen de burgerlijke overheden en de militaire korpsen, zoals in het laatste lid van het huidige artikel 234 Sw. bepaald, wordt niet hernomen, aangezien het onderscheid wegens de verzwarende omstandigheid dat in dat artikel gemaakt wordt, niet meer relevant is en er toch gebruik gemaakt wordt van een systematische correctionalisering. Er is dus *de facto* geen verschil in strafmaat meer.

Afdeling 3

Aanmatiging van macht

Art. 628

Aanmatiging van macht
door magistraten of politie-ambtenaren

Deze bepaling zet het huidige artikel 237 Sw. om.

Qua personeel toepassingsgebied wordt ervoor gekozen de generieke term “magistraten” te gebruiken. Volgens artikel 79, 8° van de voorafgaande titel van dit ontwerp wordt onder “magistraat” verstaan: “een rechter in het Grondwettelijk Hof, een raadsheer of rechter in een hof of rechtbank van de rechterlijke orde, een lid van het openbaar ministerie, een plaatsvervangende of toegevoegde magistraat, een lid van de Raad van State of het auditoraat bij de Raad van State, een lid van het Rekenhof, een lid van een administratief rechtscollege

⁷¹⁶ Brussel 12 maart 1992, *Rev.dr.pén.* 1993, 457, noot; E. GILLET, noot onder Corr. Brussel 25 oktober 1990, *J.dr.jeun.* 1991, afl. 106, 37; N. VANDEREECKEN, “De la coalition des fonctionnaires et de l’empiétement des autorités administratives et judiciaires”, in M. BEERNAERT e.a., *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l’ordre public*, Brussel, Larcier, 2012, 295-314, Cass. 18 juni 2014, *R.W.* 2015-2016, 429-430.

ou un membre d'une juridiction administrative internationale dont la Belgique fait partie.”.

Le terme d’“officier de police judiciaire” est remplacé par le terme plus général de “membre d’un service de police”.

Le dol général et l’illégalité sont mentionnés explicitement dans la loi.

En ce qui concerne l’empiétement par le pouvoir judiciaire, il peut également être fait référence à l’article 159 de la Constitution qui stipule que “Les cours et tribunaux n’appliqueront les arrêtés et règlements généraux, provinciaux et locaux, qu’autant qu’ils seront conformes aux lois”. Ce “contrôle de légalité” reste bien sûr en vigueur.

La présente disposition ne porte pas non plus préjudice à la compétence du Conseil d’État ni à celle de la Cour constitutionnelle de suspendre ou d’annuler des lois.

Art. 629

L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs

Cette disposition transpose l’actuel article 239 du Code pénal. Les termes “gouverneurs de province, commissaires d’arrondissements, bourgmestres et membres des corps administratifs” sont regroupés dans l’intitulé sous un même terme général, à savoir “membres du pouvoir exécutif local ou d’organes administratifs”. Dans la disposition proprement dite, l’énumération de l’actuel article 239 du Code pénal est toutefois conservée.

Le dol général et l’illégalité sont mentionnés explicitement dans la loi.

À la suite de l’avis du Conseil d’État (n° 128), l’intitulé de cette disposition a été complété par la notion “ou d’organes administratifs” afin de préciser que la disposition n’est pas seulement d’application aux membres des pouvoirs locaux.

of een lid van een internationaal rechtscollege waarbij België partij is.”.

De term “officier van de gerechtelijke politie” wordt vervangen door de ruimere term van “lid van een politiedienst”.

Het algemeen opzet en de wederrechtelijkheid worden expliciet in de wet vermeld.

Wat de aanmatiging van macht door de rechterlijke macht betreft, kan evenwel gewezen worden op artikel 159 van de Grondwet dat stelt dat “De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toe als ze met de wetten overeenstemmen”. Deze “wettigheidscontrole” blijft uiteraard onverkort bestaan.

Ook raakt deze bepaling niet aan de bevoegdheid van de Raad van State, net zoals het niet raakt aan de bevoegdheid van het Grondwettelijk Hof om wetten te schorsen en te vernietigen.

Art. 629

Aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen

Deze bepaling zet het huidige artikel 239 Sw. om. De termen “provinciegouverneurs, arrondissementscommissarissen, burgemeesters en leden van bestuurslichamen” worden in het opschrift in één overkoepelende term gezet, nl. “leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen”. In de bepaling zelf wordt wel de opsomming van het huidig artikel 239 Sw. behouden.

Het algemeen opzet en de wederrechtelijkheid worden expliciet in de wet vermeld.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 128) werd het opschrift van deze bepaling aangevuld met de notie “of bestuurslichamen” om te verduidelijken dat de bepaling niet alleen van toepassing is op lokale bestuurslichamen.

Section 4*L'abus d'autorité***Art. 630**

La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public

Cette disposition transpose l'actuel article 254 du Code pénal.

Par "force publique", il faut entendre les "personnes qui ont pour mission d'assurer, par des actions contraignantes, le respect des lois et des ordres des autorités administratives ou judiciaires, soit en ordonnant ces actions soit en les effectuant elles-mêmes". Les notions de "loi" et d'"arrêté d'exécution" sont traitées ci-dessus dans la partie consacrée à la collusion.

Le dol général est explicitement mentionné dans la loi.

Pour des raisons de cohérence avec d'autres dispositions pénales, notamment celle sur la privation de liberté par des personnes investies d'une fonction publique, le choix s'est porté sur un niveau de peine inférieur à celui qui est mentionné dans l'actuel article 254 du Code pénal.

Le même article transpose l'actuel article 256 du Code pénal, qui stipule que si les ordres ou réquisitions mentionnés au premier paragraphe sont la cause directe d'autres crimes punissables de peines plus fortes que celles qui sont exprimées au premier paragraphe, ces peines plus fortes seront appliquées. Ce qui peut constituer une forme de complicité ou de concours et donc entraîner une même peine.

Art. 631

Le fait de donner suite
à une réquisition ou un ordre illégal

Cette disposition transpose l'actuel article 255 du Code pénal.

Le dol général est mentionné explicitement dans la loi.

Pour des raisons de cohérence avec d'autres dispositions pénales, notamment celle sur la privation de liberté par des personnes investies d'une fonction publique, le choix s'est porté sur un niveau de peine inférieur à celui qui est mentionné dans l'actuel article 255 du Code pénal. On a prévu une peine de niveau 2 parce que cette infraction peut être considéré comme une

Afdeling 4*Misbruik van gezag***Art. 630**

Onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht

Deze bepaling zet het huidige artikel 254 Sw. om.

Onder de term "openbare macht" wordt begrepen "personen die de opdracht hebben om met dwingende acties de eerbied voor de wetten en bevelen van de administratieve en rechtelijke overheid te verzekeren, ofwel door die acties te bevelen, of door ze zelf te ondernemen". De begrippen "wet" en "uitvoeringsbesluit" worden *supra* onder het deel betreffende de samenwerking behandeld.

Het algemeen opzet wordt expliciet in de wet vermeld.

Om redenen van coherentie met andere strafbepalingen, zoals o.a. deze rond de vrijheidsberoving door personen met een openbare functie, wordt hier gekozen voor een lager strafniveau dan hetgeen in het huidige artikel 254 Sw. is vermeld.

In hetzelfde artikel wordt het huidige artikel 256 Sw. omgezet, dat stelt dat als de in de eerste paragraaf vermelde bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdaden, strafbaar met zwaardere straffen dan in de eerste paragraaf bepaald, die zwaardere straffen dan worden toegepast. Dit kan ook een vorm van mededaderschap en samenloop opleveren en bijgevolg een zelfde straf opleveren.

Art. 631

Gevolg geven
aan de onwettige vordering of bevel

De eerste paragraaf van deze bepaling zet het huidige artikel 255 Sw. om.

Het algemeen opzet wordt expliciet in de wet vermeld.

Om redenen van coherentie met andere strafbepalingen, zoals o.a. deze rond de vrijheidsberoving door personen met een openbare functie, wordt hier gekozen voor een lager strafniveau dan hetgeen in het huidige artikel 255 Sw. is vermeld. Er wordt voorzien in een straf van niveau 2 aangezien dit misdrijf ook kan worden opgevat als een strafbare deelneming aan het misdrijf

participation punissable à l'infraction de l'article 630 pour lequel une peine identique, à savoir une peine de niveau 2 est prévue.

Le même article transpose l'actuel article 256 du Code pénal, qui stipule que si les ordres ou réquisitions mentionnés au premier paragraphe sont la cause directe d'autres crimes punissables de peines plus fortes que celles qui sont exprimées au premier paragraphe, ces peines plus fortes seront appliquées.

Section 5

Le déni de justice

Art. 632

Le déni de justice

Cette disposition transpose l'actuel article 258 du Code pénal.

Cette disposition ne vise pas le ministère public qui ne peut pas commettre cette infraction. Dès lors, en réponse à l'avis du Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023), il est proposé de limiter cette infraction au juge, à un conseiller ou toute autre personne chargée de la fonction de juger et de ne pas reprendre la notion de magistrat telle qu'elle est formulée dans le titre préliminaire.

Le dol général est mentionné explicitement dans la loi.

La phrase "sous quelque prétexte que ce soit" fait également référence au silence ou au manque de précision de la loi.

Section 6

Le détournement, la concussion et la prise d'intérêt

Art. 633

Le détournement par une personne exerçant une fonction publique

Cette disposition transpose l'actuel article 240 du Code pénal.

Le terme "détournement" est désormais explicité dans la loi et défini comme suit: "tout comportement par lequel une personne investie d'une fonction publique s'approprie illégalement des biens meubles corporels et incorporels qu'elle détient du fait de sa fonction publique

uit artikel 630 waarvoor ook een straf van niveau 2 is bepaald.

In hetzelfde artikel wordt het huidige artikel 256 Sw. omgezet, dat stelt dat als de in de eerste paragraaf vermelde bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdaden, strafbaar met zwaardere straffen dan in de eerste paragraaf bepaald, die zwaardere straffen dan worden toegepast.

Afdeling 5

Rechtsweigerings

Art. 632

Rechtsweigerings

Deze bepaling zet het huidige artikel 258 Sw. om.

Deze bepaling is niet van toepassing op het openbaar, die dit misdrijf niet kan plegen. Bijgevolg wordt, in antwoord op het advies van het College van procureurs-generaal (advies van 26 januari 2023), voorgesteld om dit misdrijf te beperken tot de rechter, de raadsheer of enige andere persoon belast met een rechtsprekende functie en het begrip magistraat, zoals geformuleerd in de voorlopige titel, niet op te nemen.

Het algemeen opzet wordt expliciet in de wet vermeld.

Met de zinsnede "onder enig voorwendsel" wordt ook verwezen naar het stilzwijgen of de onduidelijkheid van de wet.

Afdeling 6

Verduistering, knevelarij en belangenenneming

Art. 633

Verduistering door een persoon met een openbare functie

Deze bepaling zet het huidige artikel 240 Sw. om.

De term "verduistering" wordt nu wettelijk geëxpliciteerd en als volgt gedefinieerd: "elke gedraging waarbij een persoon met een openbare functie zich met het oog op het verschaffen voor zichzelf of voor een ander van een onrechtmatig voordeel, lichamelijke en onlichamelijke

en vue de se procurer à soi-même ou de procurer à autrui un avantage illicite”. Dans la jurisprudence, le détournement est défini comme un abus de confiance avec circonstance aggravante, laquelle découle de la qualité de l’auteur⁷¹⁷.

En réponse à l’avis du Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023), il est précisé que cette infraction concerne tant les personnes morales que les personnes physiques.

La jurisprudence exige en outre une intention particulière⁷¹⁸ et celui-ci figure donc dans la nouvelle disposition légale.

Art. 634

La suppression ou la soustraction
d’actes officiels, de documents ou d’objets

Cette disposition transpose l’actuel article 241 du Code pénal.

Les termes “actes ou titres” sont remplacés par “actes, pièces ou effets officiels”, qui font principalement référence aux pièces ou aux actes de la procédure judiciaire, soit à d’autres papiers, registres, supports informatiques, actes ou effets.

À la suite de l’avis du Conseil d’État (n° 129), le texte a été complété avec les mots “, qui lui ont été confiés ou auxquels il a eu accès en raison de sa fonction” pour correspondre totalement avec l’actuel article 241 du Code pénal.

Art. 635

La concussion

Cette disposition transpose l’actuel article 241 du Code pénal.

La concussion est désormais définie explicitement dans la loi: “tout comportement par lequel une personne investie d’une fonction publique donne délibérément l’ordre de percevoir des droits ou des deniers, ou de les réclamer ou de les recevoir en sachant qu’ils ne sont pas dus ou qu’ils excèdent ce qui était dû”. Par “droits ou deniers”, il faut entendre “droits, taxes, contributions, deniers, revenus ou intérêts, salaires ou traitements”.

⁷¹⁷ Liège 12 mai 1960, *JT* 1961, 209.

⁷¹⁸ Voir Cass. 7 avril 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 981-986, *Pas.* 1982, I 925.

roerende goederen die hij wegens zijn openbare functie onder zich heeft, wederrechtelijk toe eigent”. Verduistering wordt in de rechtspraak opgevat als een misbruik van vertrouwen met de verzwarende omstandigheid, vloeiend uit de hoedanigheid van de dader⁷¹⁷.

In antwoord op het advies van het College van procureurs-generaal (advies van 26 januari 2023) wordt verduidelijkt dat dit misdrijf zowel rechtspersonen als natuurlijke personen betreft.

Daarenboven vereist de rechtspraak een bijzonder opzet⁷¹⁸ en wordt dit derhalve in de nieuwe wettelijke bepaling opgenomen.

Art. 634

Vernietigen of wegmaken
van officiële akten, stukken of voorwerpen

Deze bepaling zet het huidige artikel 241 Sw. om.

De termen “akten of titels” wordt vervangen door “officiële akten, stukken of voorwerpen”, waarmee voornamelijk verwezen wordt naar officiële gerechtelijke procesakten, stukken, papieren, registers, geïnformatiseerde dragers, akten of voorwerpen.

In navolging van het advies van de Raad van State (nr. 129) wordt de tekst aangevuld met de woorden “die hem zijn bezorgd of waartoe hij uit hoofde van zijn ambt toegang heeft gehad” om volledige overeenstemming met het huidige artikel 241 Sw. te bereiken.

Art. 635

Knevelarij

Deze bepaling zet het huidige artikel 241 Sw. om.

“Knevelarij” wordt nu expliciet in de wet gedefinieerd als: “elke gedraging waarbij een persoon met een openbare functie opzettelijk bevel geeft om rechten of gelden te innen of die te vorderen of te ontvangen wetende dat zij niet verschuldigd zijn of het verschuldigde te boven gaan”. Met “rechten of gelden” worden “rechten, taksen, belastingen, gelden, inkomsten of interesten, lonen of wedden” bedoeld.

⁷¹⁷ Luik 12 mei 1960, *JT* 1961, 209.

⁷¹⁸ Zie Cass. 7 april 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 981-986, *Pas.* 1982, I 925.

Le dernier paragraphe, à savoir la concussion commise à l'aide de violences ou de menaces, n'est plus retenu, puisque dans le droit pénal actuel, elle entraîne une correctionnalisation systématique et que l'article 635 prévoit de toute façon une peine de niveau 3. De plus, cette disposition peut déjà être reliée à d'autres infractions, notamment les dispositions pénales relatives au vol et au chantage.

Art. 636

La prise d'intérêt

Cette disposition transpose l'actuel article 245 du Code pénal.

Le dol général est mentionné explicitement dans la disposition légale. La jurisprudence stipule en effet que pour l'infraction "prise d'intérêt" aucune intention particulière n'est exigée⁷¹⁹.

Le deuxième paragraphe peut être considéré comme une cause d'excuse d'exemption de peine spécifique. Pour ce faire, quelques conditions doivent s'appliquer de manière cumulative. D'une part, la personne remplissant la fonction publique doit agir ouvertement⁷²⁰. Cette exigence de loyauté et de transparence est essentielle pour l'exemption de peine⁷²¹. De plus, la Cour de cassation a jugé que le deuxième paragraphe de l'actuel article 245 du Code pénal ne correspondait pas aux objectifs réels du législateur⁷²².

Il est donc toujours possible qu'une décision ait été prise dans l'intérêt général tout en servant également un intérêt privé. Un intérêt général peut en effet se confondre avec un intérêt privé, et il arrive en outre que l'intérêt public n'en subisse aucun préjudice. Pour toutes ces raisons, le deuxième paragraphe de l'art. 245 du Code pénal a été adapté dans la nouvelle proposition de disposition à l'actuelle jurisprudence de la Cour de cassation.

De laatste paragraaf, namelijk de knevelarij met behulp van geweld of bedreiging wordt niet meer weerhouden, aangezien deze in het huidige strafrecht toch leidt tot een systematische correctionalisering en artikel 635 toch al in een straf van niveau 3 voorziet. Daarenboven kan deze bepaling reeds gelinkt worden aan andere inbreuken, zoals de strafrechtelijke bepalingen rond diefstal en afpersing.

Art. 636

Belangenneming

Deze bepaling zet het huidige artikel 245 Sw. om.

Het algemeen opzet wordt expliciet in de wetsbepaling opgenomen. De rechtspraak stelt immers dat er bij het misdrijf belangenneming geen bijzonder opzet vereist is⁷¹⁹.

De tweede paragraaf kan gezien worden als een specifieke strafuitsluitende verschoningsgrond. Hiervoor dienen enkele voorwaarden cumulatief van toepassing te zijn. Enerzijds moet de persoon met de openbare functie openlijk handelen⁷²⁰. Deze eis van loyaliteit en transparantie is essentieel voor de strafverschoning⁷²¹. Daarenboven heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat de tweede paragraaf van het huidige artikel 245 Sw. niet de in de lijn lag van de werkelijke bedoelingen van de wetgever⁷²².

Zo is het steeds mogelijk dat er een beslissing in het openbaar belang genomen werd die tegelijkertijd ook een privaat belang behartigt. Een algemeen belang kan immers samenvallen met een privaat belang en daarenboven komt het ook voor dat het openbaar belang hierbij geen enkel nadeel ondervindt. Om die redenen werd de tweede paragraaf van art. 245 Sw. in het nieuwe voorstel van bepaling aan de huidige casatierechtspraak aangepast.

⁷¹⁹ Cass. 24 octobre 1974, *Arr.Cass.* 1975, 255

⁷²⁰ Gand 27 mai 2014, *T. Strafr.* 2014.

⁷²¹ Cass., 26 octobre 2011, *Pas.*, 2011, p. 2349.

⁷²² Cass., 4 mars 1879, *Pas.*, 1879, I, p. 159.

⁷¹⁹ Cass. 24 oktober 1974, *Arr.Cass.* 1975, 255.

⁷²⁰ Gent 27 mei 2014, *T. Strafr.* 2014.

⁷²¹ Cass., 26 octobre 2011, *Pas.*, 2011, p. 2349.

⁷²² Cass., 4 mars 1879, *Pas.*, 1879, I, p. 159.

Section 7

La corruption publique

Dans le cadre de son Troisième Cycle d'Évaluation⁷²³ sur le thème des incriminations, le Groupe d'États contre la corruption (GRECO) du Conseil de l'Europe a formulé une recommandation à l'intention la Belgique pour l'inciter à prendre les mesures requises (circulaire, texte interprétatif ou formations) afin de rappeler que la "réception" intentionnelle d'un avantage, au sens de la Convention pénale sur la corruption (ETS 173), est punissable du chef de différentes infractions de corruption passive⁷²⁴. Cet article reprend les définitions de l'actuel article 246 et mentionne donc expressément la "réception".

La modification de l'actuel article 246 du Code pénal devrait éviter toute confusion éventuelle à l'avenir: la réception d'un avantage pour adopter un des comportements visés à l'actuel article 247 (corruption publique) est effectivement punissable dans la législation belge. La réception est bien sûr punissable uniquement lorsque l'élément moral du comportement corrupteur visé est constaté.

Art. 637

La corruption publique

Cette disposition transpose les actuels articles 246 et 247 du Code pénal.

Comme terme pour le champ d'application personnel, le choix se porte toujours sur "une personne investie d'une fonction publique". Le dol général figure lui aussi explicitement dans la disposition légale.

L'article 637, § 2, 1° porte sur la corruption publique ayant pour objet l'accomplissement par la personne qui exerce une fonction publique d'un acte juste, mais non sujet à salaire qui concerne sa fonction. Cette disposition transpose donc l'art. 247 § 1 du Code pénal. Pour des raisons de simplicité, il a été décidé de ne pas transposer l'art. 247 § 1, alinéa 2 (le mixte entre la corruption publique active et passive), étant donné que cela est en effet indépendant de la volonté de l'auteur et que le niveau de sanction ne change de toute façon

⁷²³ Conseil de l'Europe, Groupe d'états contre la corruption, Troisième Cycle d'Évaluation, Deuxième Rapport de conformité relatif à la Belgique, Strasbourg, 18 mars 2016, GrecoRC3 (2016) 2, 16 p.

⁷²⁴ Voir art. 21 de la loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice, MB 19/02/2016.

Afdeling 7

Publieke omkoping

De Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) van de Raad van Europa heeft, in het kader van haar Derde Evaluatiecyclus⁷²³ met als thema de strafbaarstellingen, een aanbeveling aan België geformuleerd om de noodzakelijke maatregelen te nemen (circulaire, interpretatieve tekst of opleidingen) om eraan te herinneren dat het opzettelijk "ontvangen" van een voordeel, in de zin van het verdrag inzake de strafrechtelijke bestrijding van corruptie (ETS 173) strafbaar wordt gesteld uit hoofde van verschillende misdrijven van passieve omkoping⁷²⁴. Deze bepaling neemt de definities uit het huidige 246 over en vermeldt derhalve uitdrukkelijk het "ontvangen".

De wijziging van de artikel 246 Sw. moest alle mogelijke verwarring in de toekomst vermijden: de ontvangst van een voordeel om een van de in huidig artikel 247 bedoelde gedragingen aan te nemen (publieke corruptie) is wel degelijk strafbaar gesteld in de Belgische wetgeving. De ontvangst is uiteraard enkel strafbaar wanneer het morele element van het beoogde corruptief gedrag vastgesteld.

Art. 637

Publieke omkoping

Deze bepaling zet de huidige artikelen 246 en 247 Sw. om.

Als term voor het personeel toepassingsgebied wordt steeds voor "een persoon met een openbare functie" gekozen. Ook het algemeen opzet wordt expliciet in de wetsbepaling opgenomen.

Artikel 637, § 2, 1° betreft de publieke omkoping met als doel een persoon met een openbare functie een rechtmatige, maar niet aan betaling onderworpen handeling die betrekking heeft op zijn functie te laten verrichten. Deze bepaling zet derhalve art. 247 Sw. § 1 om. Er werd, om redenen van eenvoud, voor gekozen om het tweede lid van art. 247 § 1 niet om te zetten (de vermenging tussen de passieve en de actieve publieke omkoping), aangezien dit immers onafhankelijk is van de wil van de dader en het strafniveau toch niet wijzigt.

⁷²³ Raad van Europa, Groupe d'états contre la corruption, Derde evaluatiecyclus, Tweede Conformiteitsverslag over België, Straatsburg, 18 maart 2016, GrecoRC3(2016)2, 16 p.

⁷²⁴ Zie art. 21 wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 19/02/2016.

pas. La même remarque s'applique à la transposition aux points 2 à 4 de l'article 637, § 2.

L'article 637, § 2, 2° porte sur la corruption publique dans le but d'abuser de l'influence réelle ou supposée en vue d'obtenir un acte d'une autorité ou d'une administration publique ou l'abstention d'un tel acte. Cette disposition transpose l'art. 247, § 4 du Code pénal.

L'article 637, § 2, 3°, porte sur la corruption publique ayant pour objet l'accomplissement d'un acte injuste à l'occasion de l'exercice de la fonction publique ou l'abstention de faire un acte qui rentrait dans l'ordre des devoirs. Cette disposition transpose l'article 247, § 2 du Code pénal.

L'article 637, § 2, 4° porte sur la corruption publique dans le but de commettre ou de faire commettre une infraction dans le cadre de la fonction publique.

L'article 3 de la convention de l'OCDE⁷²⁵ et l'article 19 de la Convention du Conseil de l'Europe⁷²⁶ stipulent que les sanctions frappant la corruption publique doivent être efficaces, proportionnées et dissuasives, mais aussi suffisamment élevées⁷²⁷ pour permettre une extradition. Vu l'augmentation récente des peines prévues pour ces faits par la loi du 17 février 2021 contenant des dispositions diverses en matière de justice pour transposer ainsi la directive (EU) 2017/1371 du Parlement européen et du Conseil du 5 juillet 2017 relative à la lutte contre la fraude portant atteinte aux intérêts financiers de l'Union au moyen du droit pénal, une peine de niveau 3 a été prévue.

Art. 638

Peine accessoire

L'augmentation récente des peines prévues pour la corruption publique réalisée par la loi du 17 février 2021 contenant des dispositions diverses en matière de justice (aux termes de laquelle une peine maximale de quatre ans d'emprisonnement est prévue pour l'infraction de base et le maximum est porté à cinq ans d'emprisonnement en cas de circonstance aggravante), a pour effet

⁷²⁵ Convention de l'OCDE du 17 décembre 1997 sur la lutte contre la corruption d'agents publics étrangers dans les transactions commerciales internationales, URL: http://www.oecd.org/fr/daf/anti-corruption/ConvCombatBribery_FR.pdf

⁷²⁶ Convention du Conseil de l'Europe du 27 janvier 1999 sur la corruption, STE 173, URL: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f3f8>

⁷²⁷ Voir aussi la Convention des Nations Unies contre la corruption, URL: https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/tools_and_publications/UN-convention-against-corruption.html

Dezelfde opmerking geldt voor de omzetting in punten 2 tot en met 4 van artikel 637, § 2.

Artikel 637, § 2, 2° betreft de publieke omkoping met als doel de echte of vermeende invloed te laten misbruiken, om een handeling van een openbare overheid of een openbaar bestuur of het nalaten van die handeling te verkrijgen. Deze bepaling zet art. 247, § 4 Sw. om.

Artikel 637, § 2, 3° betreft de publieke omkoping met als doel een onrechtmatige handeling naar aanleiding van de uitoefening van de openbare functie of het nalaten ervan te laten verrichten. Deze bepaling zet artikel 247, § 2 van het Strafwetboek om.

Artikel 637, § 2, 4° betreft de publieke omkoping met als doel een misdrijf naar aanleiding van de openbare functie te plegen of te laten plegen.

Artikel 3 van het OESO-verdrag⁷²⁵ en artikel 19 van het Verdrag van de Raad van Europa⁷²⁶ stellen dat de sancties op de publieke omkoping voldoende doeltreffend, proportioneel en dissuasief dienen te zijn en voldoende hoog⁷²⁷ om een uitlevering mogelijk te maken. Gelet op de recente verhoging van de straffen gesteld op deze feiten door de wet van 17 februari 2021 houdende diverse bepalingen inzake justitie, om zo Richtlijn (EU) 2017/1371 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juli 2017 betreffende de strafrechtelijke bestrijding van fraude die de financiële belangen van de Unie schaadt om te zetten, wordt voorzien in een straf van niveau 3.

Art. 638

Bijkomende straf

De recente verhoging van de straffen gesteld op feiten van publieke omkoping door de wet van 17 februari 2021 houdende diverse bepalingen inzake justitie (waardoor een maximumstraf van vier jaar gevangenisstraf wordt gesteld op het basismisdrijf en de maximumstraf wordt opgetrokken tot een gevangenisstraf van vijf jaar indien er een verzwarende omstandigheid aanwezig is) maakt

⁷²⁵ OESO-Verdrag van 17 december 1997 inzake de bestrijding van corruptie van buitenlandse ambtenaren in internationale handelstransacties, URL: http://www.oecd.org/fr/daf/anti-corruption/ConvCombatBribery_FR.pdf

⁷²⁶ Verdrag van de Raad van Europa van 27 januari 1999 inzake de strafrechtelijke bestrijding van corruptie, ETS 173, URL: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f3f8>

⁷²⁷ Zie ook the United Nations Convention against Corruption, URL: https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/tools_and_publications/UN-convention-against-corruption.html

qu'il n'y a plus, en ce qui concerne la peine principale, de différence entre les deux situations lorsque la peine est convertie en niveau de peine comme prévue dans le Livre I en projet: dans les deux cas, il s'agit d'une peine de niveau 3. Il serait disproportionné de rehausser davantage le niveau de peine dans de tels cas. Il subsiste cependant une différence importante en ce qui concerne le montant de l'amende qui est actuellement prévue dans le projet de nouveau Code pénal.

Cette disposition ajoute dans un deuxième alinéas quelques éléments aggravants de la corruption publique qui entraînent une augmentation du montant maximum de l'amende.

Il s'agit des éléments aggravants suivants:

1° l'exercice effectif de l'influence dont dispose l'auteur du chef de sa fonction;

2° l'accomplissement d'acte illicite ou l'abstention d'accomplir un acte entrant dans les devoirs de la fonction;

3° le fait que les comportements susmentionnés soient accomplis par un fonctionnaire de police, un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction administrative ou du ministère public ou un membre du jury;

4° la corruption publique transnationale.

L'article 638, 1° transpose le dernier paragraphe de l'actuel article 247, § 4 du Code pénal.

L'article 638, 2° transpose le dernier alinéa de l'actuel article 274, § 2 du Code pénal.

L'article 638, 3° transpose l'actuel article 248 et l'article 249 du Code pénal. À cet égard, décision a été prise d'abandonner le terme "officier de police judiciaire" et d'utiliser le terme plus général "fonctionnaire de police".

L'article 638, 4° transpose l'actuel article 250 du Code pénal. Il est justifié de sanctionner plus lourdement la corruption publique d'une personne investie d'une fonction publique dans un État étranger ou dans un organisme public de droit international. La demande en a par ailleurs été faite au législateur belge dans le cadre des recommandations de l'OCDE. L'article 22 de la loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice⁷²⁸ a modifié les sanctions dans l'actuel article 250 du Code pénal. Cette modification avait pour but de transposer en droit belge deux recommandations de

dat wat de hoofdstraf betreft er geen onderscheid meer bestaat tussen beide situaties wanneer de straf wordt omgezet naar de strafniveaus voorzien in het ontworpen Boek I: in beide gevallen gaat het om een straf van niveau 3. Het zou disproportioneel zijn om het strafniveau in dergelijke gevallen nog verder op te trekken. Er blijft wel een belangrijk verschil bestaan wat betreft het bedrag van de geldboete, dat thans wordt overgenomen in het ontwerp van nieuw Strafwetboek.

Deze bepaling voert in een tweede lid daarom enkele verzwarende bestanddelen bij de publieke omkoping in, die een stijging van het maximumbedrag van de geldboete tot gevolg hebben.

Het betreft de volgende verzwarende bestanddelen:

1° het effectief aanwenden van de invloed waarover de dader uit hoofde van zijn functie beschikt;

2° het effectief verrichten of nalaten van de onrechtmatige handeling die tot de ambtsplichten behoort;

3° het feit dat bovenstaande gedragingen door een politieambtenaar, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie of een jurylid worden verricht;

4° de transnationale publieke omkoping.

Artikel 638, 1° zet de laatste paragraaf van het huidige artikel 247, § 4 Sw. om.

Artikel 638, 2° zet de laatste alinea van het huidige artikel 274, § 2 Sw. om.

Artikel 638, 3° zet het huidige artikel 248 en artikel 249 Sw. om. Hierbij wordt ervoor gekozen de term "officier van de gerechtelijke politie" te verlaten en van de ruimere term "politieambtenaar" te spreken.

Artikel 638, 4° zet het huidige artikel 250 Sw. om. Het is noodzakelijk de publieke omkoping van een persoon met een openbaar ambt in een vreemde staat of een internationaalrechtelijke publieke instelling zwaarder te bestraffen. Dit werd trouwens ook aan de Belgische wetgever gevraagd in het kader van de aanbevelingen van de OESO. Het artikel 22 van de wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie⁷²⁸ heeft de straffen in het huidige artikel 250 Sw. gewijzigd. Dit had tot doel twee aanbevelingen van de OESO, vermeld in het Rapport (fase 3) van 2013 over de toepassing door België

⁷²⁸ Voir art. 22 de la loi du 5 février 2016 modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice, *Moniteur belge* du 19/02/2016.

⁷²⁸ Zie art. 22 Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Belgisch Staatsblad* van 19/02/2016.

l'OCDE, citées dans le Rapport (phase 3) de 2013 sur l'application par la Belgique de la Convention de 1997 sur la lutte contre la corruption d'agents publics étrangers dans les transactions commerciales internationales et de la Recommandation de 1997 sur la lutte contre la corruption dans les transactions commerciales internationales.

L'OCDE recommande d'augmenter le niveau des sanctions applicables, et en particulier les amendes qui sont trop peu dissuasives. Au moment de l'élaboration de la loi du 5 février 2016, le législateur a décidé de ne pas attendre la révision du Code pénal qui doit créer la cohérence requise entre les sanctions (en particulier les peines privatives de liberté) et a proposé de multiplier par trois le minimum et par cinq le maximum des amendes si la corruption visée aux articles 246 à 249 concerne une personne investie d'une fonction publique dans un État étranger ou dans un organisme public de droit international. La nouvelle disposition proposée 615, 4° entend répondre aux recommandations de l'OCDE en rehaussant le niveau de pénalité d'un cran et de considérer la "corruption publique transnationale" comme un élément aggravant dans le cas d'une infraction de corruption publique.

Si dans une situation concrète, le juge estime que le montant de l'amende n'est pas assez élevé, il dispose encore de la possibilité de prononcer une peine pécuniaire fixée en fonction de l'avantage escompté ou tiré de l'infraction (voir article 55 de l'avant-projet de Livre 1er du Code pénal).

Vu le renvoi dans la disposition à l'article 52, il est clair qu'il s'agit ici des montants maximaux d'amende prononcée comme peine accessoire. Cette disposition ne déroge pas aux dispositions instituant la subdivision des peines principales en niveaux. Cela signifie que lorsque le juge n'accepte pas de circonstances atténuantes et inflige donc une peine de niveau 3, il inflige à la personne morale condamnée une peine d'amende comme peine principale et, en outre, il peut prononcer une peine d'amende (facultative) à titre de peine accessoire, dont le montant maximum est fixé par le présent article. Les deux peines peuvent donc être cumulée, même s'il s'agit dans les deux cas d'une amende, dès lors qu'il s'agit, d'une part, d'une peine principale et d'autre part, d'une peine accessoire. En juger autrement reviendrait à créer une différence de traitement injustifiée entre les personnes physiques et les personnes morales.

Les références au livre 1er du Code pénal en projet sont adaptées à la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 5.3 et 74). Le Conseil d'État recommande aussi de remplacer les mots "fonctionnaire

van het Verdrag van 1997 inzake de bestrijding van de omkoping van buitenlandse ambtenaren in internationale zakelijke transacties en van de Aanbeveling van 1997 inzake de bestrijding van de omkoping in internationale zakelijke transacties, in het Belgisch recht om te zetten.

De OESO beveelt aan om het niveau van de toepasbare straffen op te voeren, inzonderheid de boetes die als weinig afschrikwekkend overkomen. Ten tijde van de totstandkoming van de wet van 5 februari 2016 werd geoordeeld niet te wachten op de herziening van het Strafwetboek die de noodzakelijke coherentie tussen de straffen moet teweegbrengen (in het bijzonder de vrijheidsbenemende straffen), en werd een verdrievoudiging van het minimum en een verviervoudiging van het maximum van de geldboetes voorgesteld indien de in de artikelen 246 tot 249 bepaalde omkoping een persoon betreft die een openbaar ambt uitoefent in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie. De nieuwe voorgestelde bepaling 615, 4° wil voldoen aan de aanbevelingen van de OESO door het strafniveau met een niveau op te trekken en de "transnationale publieke omkoping" als een verzwarend element bij het misdrijf publieke omkoping op te nemen.

Indien in een concreet geval de rechter van oordeel zou zijn dat het bedrag van de geldboete niet hoog genoeg is, beschikt hij nog over de mogelijkheid om de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel op te leggen.

Gelet op de verwijzing naar artikel 52 in de wetsbepaling, is het duidelijk dat het hier de maximale boetebedragen betreft voor de geldboete als bijkomende straf. Deze bepaling doet geen afbreuk aan de bepalingen omtrent de indeling in strafniveaus van de hoofdstraffen. Dit betekent dat wanneer de rechter geen verzachtende omstandigheden aanneemt en aldus een straf van niveau 3 oplegt, hij aan de veroordeelde rechtspersoon als hoofdstraf een geldboete oplegt en daarnaast (facultatief) ook een geldboete als bijkomende straf, waarvan het maximum bepaald is in het hier besproken artikel. Beide straffen kunnen dus worden gecumuleerd, ook al gaat het in beide gevallen om een geldboete, aangezien het respectievelijk om een hoofd- en een bijkomende straf gaat. Er anders over oordelen zou een onverantwoorde ongelijke behandeling uitmaken tussen natuurlijke personen en rechtspersonen.

De verwijzingen naar het ontworpen Boek I van het Strafwetboek zijn aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 5.3 en 74). De Raad van State beveelt ook aan

de police” par les mots “membres des services de police” compte tenu de l’article 79, 4°, du projet de Livre II.

Section 8

Les infractions relatives à la tenue des actes de l’état civil

Les infractions de l’actuel art. 263 du Code pénal se rattachent à l’obligation pour l’officier de l’état civil d’établir des actes et d’apposer des mentions marginales chaque fois que la loi l’impose et de la manière dont la loi l’impose. L’officier de l’état civil est donc supposé faire ce pour quoi sa fonction a été créée, sous peine d’amende.

L’actuel art. 264 du Code pénal fait référence à l’art. 45 du Code civil qui concerne la délivrance d’actes de l’état civil et la question de savoir à qui l’officier de l’état civil peut délivrer ces copies. Toute irrégularité est ici aussi prescrite à peine d’amende.

L’actuel art. 265 du Code pénal porte sur les autorisations qui doivent être présentes pour célébrer un mariage. L’officier de l’état civil doit s’assurer de l’existence de ces autorisations à la célébration d’un mariage. L’officier de l’état civil ne peut en effet pas célébrer un mariage nul. Ceci est aussi prescrit à peine d’amende.

La fonction d’officier de l’état civil est cruciale pour l’enregistrement correct de tout ce qui concerne l’état de la personne. Le ministère public contrôle les registres de l’état civil (art. 40 du Code civil). Si le ministère public doit contrôler les registres de l’état civil et constate des irrégularités, il doit disposer d’une base légale pour réprimander l’officier de l’état civil et le faire condamner à une amende par exemple.

Pour toutes ces raisons, le choix s’est porté sur une modification des actuelles dispositions pénales et non sur une dépenalisation.

om in het licht van artikel 79, 4° van het ontwerp van Boek II de woorden “politieambtenaar” te vervangen door de woorden “lid van de politiediensten”.

Afdeling 8

Misdrijven met betrekking tot het houden van de akten van de burgerlijke stand

De misdrijven van het huidige artikel 263 Sw. houden verband met de verplichting voor de ambtenaar van de burgerlijke stand om akten op te maken en randmeldingen aan te brengen telkens wanneer de wet zulks vereist en op de wijze waarop de wet dit vereist. De ambtenaar van de burgerlijke stand wordt dus geacht te doen waarvoor zijn functie in het leven is geroepen, op straffe van een geldboete.

Huidig artikel 264 Sw. verwijst naar artikel 29, 1°, Burgerlijk Wetboek dat betrekking heeft op het afleveren van afschriften van akten van de burgerlijke stand en op de vraag aan wie de ambtenaar van de burgerlijke stand deze afschriften mag uitreiken. Onregelmatigheden zijn ook hier op straffe van een geldboete voorgeschreven.

Huidig art. 265 Sw. gaat over de toestemmingen die aanwezig moeten zijn om een huwelijk te voltrekken. De ambtenaar van de burgerlijke stand moet zich vergewissen van het voorhanden zijn van deze toestemmingen bij het voltrekken van een huwelijk. De ambtenaar van de burgerlijke stand mag immers geen nietig huwelijk voltrekken. Ook dit is op straffe van een geldboete voorgeschreven.

De functie van ambtenaar van de burgerlijke stand is cruciaal voor de correcte registratie van alles wat de staat van de persoon betreft. Het openbaar ministerie houdt toezicht op de registers van de burgerlijke stand (art. 40 Burgerlijk Wetboek). Als het openbaar ministerie toezicht moet houden op de registers van de burgerlijke stand en onregelmatigheden vaststelt, moet het wel over een wettelijke basis beschikken om de ambtenaar van de burgerlijke stand terecht te wijzen en bijvoorbeeld tot een geldboete te doen veroordelen.

Om deze redenen werd ervoor gekozen de huidige strafbepalingen om te zetten en niet de depenaliseren.

Art. 639

L'infraction aux obligations formelles
de l'officier de l'état civil

Cette disposition transpose les actuels articles 263 et 264 du Code pénal

Il fait référence aux obligations formelles de l'officier de l'état civil et aux articles concernés du Code civil. Ces actes peuvent être considérés comme des obligations formelles pour l'officier de l'état civil.

Le dol général est mentionné explicitement dans la disposition légale.

Vu la modification du Code civil par la loi du 18 juin 2018 portant dispositions diverses en matière de droit civil et des dispositions en vue de promouvoir des formes alternatives de résolution des litiges⁷²⁹, la remarque 130 de l'avis du Conseil d'État n'est plus d'actualité. L'article 40 du Code civil, qui impose dorénavant au procureur du Roi de rechercher et de poursuivre les infractions que l'officier de l'état civil a commises dans l'exercice de sa fonction, ne fait plus mention d'une amende.

Art. 640

La célébration d'un mariage
sans consentement préalable

Cette disposition transpose l'actuel article 265 du Code pénal. Ici aussi, le dol général est mentionné explicitement.

Art. 641

La célébration du mariage religieux
ou du mariage non-confessionnel
avant la célébration du mariage civil

L'obligation de faire précéder la bénédiction nuptiale par le mariage civil est inscrite à l'article 21, alinéa 2, de la Constitution. Cette disposition est sanctionnée par l'article 267 du Code pénal qui punit d'une peine d'amende de cinquante euros à cinq cent euros tout ministre d'un culte qui procède à la bénédiction nuptiale avant la célébration du mariage civil sauf en cas de mariage in extremis.

⁷²⁹ *Moniteur belge* du 2 juillet 2018.

Art. 639

Inbreuk op de formele verplichtingen
van de ambtenaar van de burgerlijke stand

Deze bepaling zet de huidige artikelen 263 en 264 Sw. om.

Er wordt verwezen naar de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand en de desbetreffende artikelen uit het Burgerlijk wetboek. Deze handelingen kunnen aanzien worden als formele verplichtingen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Het algemeen opzet wordt expliciet in de wetsbepaling vermeld.

Gelet op de wijziging van het Burgerlijk Wetboek door de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing⁷²⁹ is de opmerking 130 uit het advies van de Raad van State achterhaald. Artikel 40 oud Burgerlijk Wetboek, dat voortaan aan de procureur des Konings oplegt de inbreuken te onderzoeken en te vervolgen die de ambtenaar van de burgerlijke stand in de uitoefening van zijn functie heeft gepleegd, maakt niet langer melding van een geldboete.

Art. 640

Votrekking van een huwelijk
zonder voorafgaande toestemming

Deze bepaling zet het huidige artikel 265 Sw. om. Ook hier wordt het algemeen opzet expliciet vermeld.

Art. 641

Votrekking van het religieuze huwelijk
of van het niet-confessionele huwelijk
vóór de votrekking van het burgerlijk huwelijk

De verplichting de huwelijksinzegening te doen voorafgaan door het burgerlijk huwelijk staat in artikel 21, tweede lid, van de Grondwet. Deze bepaling wordt bekrachtigd in artikel 267 van het Strafwetboek, naar luid waarvan iedere bediende van een eredienst die een huwelijk inzegt vóór de votrekking van het burgerlijk huwelijk, wordt gestraft met geldboete van vijftig tot vijfhonderd euro, tenzij het een huwelijk in extremis betreft.

⁷²⁹ *Belgisch Staatsblad* van 2 juli 2018.

Pour le Service des cultes et de la laïcité, de mariages religieux en Belgique sont conclus sans qu'il soit précédé par un mariage civil. D'autres sont conclus sans mariage civil. C'est la raison pour laquelle il est opportun de reprendre cette disposition dans le projet de réforme du Code pénal.

La notion de bénédiction nuptiale vise tout type de mariage religieux. Pour la Cour de cassation, le mariage religieux est défini comme un mariage célébré par un ministre du culte (Cass., 26 décembre 1876, Pas., I, p. 46). Le mariage non-confessionnel n'est pas visé par l'article 267 du Code pénal. Dans un souci d'égalité et de non-discrimination, conformément l'article 11 de la Constitution et l'article 14 CEDH il est proposé d'élargir la disposition au mariage non-confessionnel.

Étant donné que le ministre des cultes n'est pas habilité à célébrer le mariage non-confessionnel, la disposition pénale prévoit d'incriminer le délégué qui offre une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle. Ce délégué a été institué par la loi du 21 juin 2002 relative au Conseil central des Communautés philosophiques non confessionnelles de Belgique, aux délégués et aux établissements chargés de la gestion des intérêts matériels et financiers des communautés philosophiques non confessionnelles reconnue. Celui-ci est habilité à célébrer les mariage non-confessionnels.

Étant donné que l'article 267 se réfère à la célébration du mariage civil, l'amendement propose de remplacer la bénédiction nuptiale par les mots de "célébration du mariage religieux".

L'article 267, alinéa 1er, est assorti d'une amende de cinquante euros à cinq cents euros. Cette incrimination n'est donc pas assortie d'une peine d'emprisonnement. C'est la raison pour laquelle l'amendement propose de sanctionner cette disposition d'une peine de niveau 1. Le projet de texte ne reprend pas la cause d'excuse absolutoire inscrite à l'article 267, alinéa 2, du Code pénal. Cet alinéa stipule que cette disposition ne sera pas applicable lorsque l'une des personnes qui ont reçu la bénédiction nuptiale était en danger de mort, et que tout retard apporté à cette cérémonie eût pu avoir effet de la rendre impossible.

Pour le Conseil d'État, cette justification était pertinente avant la promulgation de l'article 267 du code pénal. La question se pose de savoir si cette justification est encore suffisante pour justifier l'incrimination des ministres du culte qui bénissent un mariage religieux avant que le

Volgens de dienst Erediensten en Vrijzinnigheid worden er in België religieuze huwelijken gesloten zonder dat daaraan een burgerlijk huwelijk voorafgaat. Andere worden zonder burgerlijk huwelijk gesloten. Daarom is het opportuun deze bepaling op te nemen in het ontwerp tot hervorming van het Strafwetboek.

Het begrip "huwelijksinzegening" beoogt elke soort van religieus huwelijk. Volgens het Hof van Cassatie wordt het religieuze huwelijk gedefinieerd als een huwelijk ingezegend door een bedienaar van de eredienst (Cass., 26 december 1876, Pas., I, blz. 46). Het niet-confessionele huwelijk wordt niet beoogd door artikel 267 van het Strafwetboek. Met het oog op gelijkheid en niet-discriminatie overeenkomstig artikel 11 van de Grondwet en artikel 14 EVRM wordt voorgesteld om de bepaling uit te breiden naar het niet-confessionele huwelijk.

Aangezien de bedienaar van de eredienst niet gemachtigd is om een niet-confessioneel huwelijk te voltrekken, voorziet de strafbepaling in de strafbaarstelling van de afgevaardigde die morele diensten verleent op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing. Die afgevaardigde werd aangesteld bij de wet van 21 juni 2002 betreffende de Centrale Raad der niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen van België, de afgevaardigden en de instellingen belast met het beheer van de materiële en financiële belangen van de erkende niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen. Hij is gemachtigd om niet-confessionele huwelijken te voltrekken.

Aangezien in artikel 267 wordt verwezen naar de voltrekking van het burgerlijk huwelijk, wordt in het amendement voorgesteld om de huwelijksinzegening te vervangen door de woorden "voltrekking van het religieuze huwelijk".

Artikel 267, eerste lid, gaat gepaard met een boete van vijftig tot vijfhonderd euro. Deze strafbaarstelling gaat dus niet gepaard met een gevangenisstraf. Daarom wordt in het amendement voorgesteld om deze bepaling te bestraffen met een straf van niveau 1. In de ontwerp-tekst is de strafuitsluitende verschoningsgrond waarin artikel 267, tweede lid, van het Strafwetboek voorziet, niet opgenomen. In dat lid is bepaald dat deze bepaling niet van toepassing is wanneer een van de personen die de huwelijksinzegening ontvangen hebben, in levensgevaar verkeerde, en elk uitstel die plichtigheid onmogelijk had kunnen maken.

Voor de Raad van State, was deze verantwoording pertinent voor het uitvaardigen van artikel 267 van het Strafwetboek. De vraag rijst of deze verantwoording nog volstaat om de strafbaarstelling te verantwoorden van de bedienaren van de eredienst die een religieus

mariage civil n'ait eu lieu. En tout état de cause, elle ne peut servir de base à l'extension de l'incrimination aux délégués fournissant des services moraux fondés sur une philosophie de vie non confessionnelle qui célèbrent un mariage non confessionnel.

Le Conseil d'État recommande de justifier l'ingérence dans la liberté de pensée, de conscience et de religion qu'elle entraîne à la lumière des conditions sociales actuelles. Cette justification doit être pertinente tant pour le mariage religieux que pour le mariage non confessionnel. En tout état de cause, si une telle justification peut être apportée, il apparaît au Conseil d'État que l'excuse punitive existante constitue une exception justifiée à l'incrimination.

Il peut être répondu à l'avis du Conseil d'État comme suit. La CEDH accepte que les États membres imposent des restrictions aux libertés protégées par la Convention et ses protocoles additionnels, y compris la liberté de pensée, de conscience et de religion (article 9 de la CEDH), dans la mesure où elles sont nécessaires dans une société démocratique "dans l'intérêt de la sécurité publique, pour la protection de l'ordre public, de la santé ou de la morale, ou pour la protection des droits et libertés d'autrui". En outre, les restrictions doivent être proportionnées à l'objectif de la mesure envisagée, cet objectif doit être clairement défini et la restriction doit être appliquée de manière non discriminatoire au groupe cible visé, qui est clairement défini et identifiable. Les restrictions proposées satisfont aux exigences de la CEDH pour les raisons exposées ci-dessous.

L'inclusion d'une disposition constitutionnelle imposant la conclusion d'un mariage civil avant la consécration religieuse du mariage soulignait son importance dans la Constitution de 1830. À tel point que la violation de l'article 21, § 2 GW, a été assimilée à une infraction pénale. Cette justification est toujours pertinente et plus que jamais d'actualité.

La liberté de religion et la liberté des philosophies non confessionnelles sont protégées par la Constitution. Tant qu'ils fonctionnent dans le respect des principes de l'État de droit, de la démocratie et des droits et libertés internationalement protégés, il n'y a aucun problème.

Malheureusement, de nombreuses religions ont également des tendances radicales et non démocratiques, ce qui est inacceptable dans un État de droit concernant dans l'exécution des mariages, la suprématie de la loi

huwelijkelijk inzegenen vóór het burgerlijk huwelijk heeft plaats gevonden. Ze kan in ieder geval niet de grondslag bieden voor het uitbreiden van de strafbaarstelling tot afgevaardigden die morele diensten verlenen op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing die een niet-confessioneel huwelijk voltrekken.

De Raad van State beveelt aan om de inmenging in de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst die eruit voortvloeit, te kunnen verantwoorden in het licht van de actuele maatschappelijke omstandigheden. Deze verantwoording moet pertinent zijn, zowel voor het religieuze als het niet-confessionele huwelijk. Indien die verantwoording kan worden geboden, komt het de Raad van State in ieder geval voor dat de bestaande strafuitsluitende verschoningsgrond een verantwoorde uitzonderingsgrond vormt op de strafbaarstelling.

Op het advies van de Raad van State kan als volgt worden gereageerd. Het EVRM aanvaardt dat lidstaten beperkingen opleggen op het in het Verdrag en de aanvullende Protocolen beschermde vrijheden, waaronder de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (art. 9 EVRM) in zoverre deze noodzakelijk zijn in een democratische samenleving "in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen". Verder dienen de beperkingen proportioneel te zijn met het doel van de beoogde maatregel, dit doel moet duidelijk zijn omschreven en de beperking dient op een niet-discriminatoire wijze worden toegepast op de beoogde doelgroep, die duidelijk omschreven en identificeerbaar is. De vooropgestelde beperkingen voldoen aan de door het EVRM gestelde vereisten om de hierna volgende redenen.

De opname van een Grondwettelijke bepaling dat het afsluiten van het burgerlijk huwelijk voorafgaandelijk aan het religieuze huwelijksinzegeningen verplicht onderlijnde het belang ervan voor de grondwetgever van 1830. Dermate zelfs dat de overtreding van artikel 21, § 2 GW werd gekoppeld aan een strafbaarstelling. Deze verantwoording is nog steeds pertinent en meer dan ooit actueel.

Vrijheid van religie en vrijheid van niet-confessionele levensbeschouwelijke filosofieën zijn grondwettelijk beschermd. Tot zolang deze opereren binnen de principes van de rechtstaat, democratie en internationaal beschermde rechten en vrijheden worden gerespecteerd is er geen enkel probleem.

Helaas hebben vele religies ook radicale, niet – democratische strekkingen, die onaanvaardbaar zijn in een rechtstaat. M.b.t. het sluiten van huwelijken blijft de suprematie van het civiele boven het religieuze recht

civile sur la loi religieuse reste évidente à travers son applicabilité pénale. Il s'agit d'une règle de droit fondamentale par laquelle il bénéficie d'une protection en tant que droit fondamental protégé par la Constitution. Le maintien de la pénalisation envoie le signal que les lois et règles religieuses sont subordonnées au droit civil.

Les interprétations radicales des lois religieuses violent et restreignent les droits des filles et des femmes en termes de conditions de mariage (après enlèvement, mineures, sans consentement, relation incestueuse,) ainsi que de statut marital ultérieur.

La suppression de la criminalisation pourrait être mal interprétée et créer un afflux de bénédictions de mariages religieux sans aucune garantie de l'accomplissement d'un mariage civil par la suite. Elle porte atteinte à l'institution du mariage civil par laquelle l'officier d'état civil habilité informe les fidèles des droits et obligations liés à l'état matrimonial.

Si aucun mariage civil n'a précédé un mariage religieux ni l'inverse n'a eu lieu, les droits et libertés protégés par le droit civil et leur opposabilité devant les cours et tribunaux compétents ne s'appliquent pas non plus. Lors de la conclusion d'un mariage purement religieux, les parties impliquées ne restent que des tierces parties l'une à l'autre en vertu du droit civil.

La menace d'une sanction lorsque la bénédiction ou la consommation d'un mariage religieux ou non confessionnel est effectuée avant, ou même sans, la conclusion d'un mariage civil constitue un moyen de dissuasion pour ceux qui auraient l'intention de contracter un mariage en contournant les interdictions prévues par le droit belge. Il s'agit notamment du mariage de partenaires multiples (polygamie) et des mariages entre une ou plusieurs personnes qui ne remplissent pas les conditions d'âge ou autres. Il n'y a aucune raison de conserver l'exception à l'application pénale de toute façon. Après tout, la conclusion d'un mariage, qu'il soit civil ou religieux, a pour but d'établir un état civil avec des droits et des obligations, ce qui n'est pas le cas lorsque l'un des mariés décède peu après la cérémonie.

La remarque du Conseil d'État concernant la confusion (les gens pensaient que s'ils étaient mariés "pour l'église", ils étaient aussi *ipso facto* mariés "pour la loi") est toujours pertinente et importante. Ceci est particulièrement vrai en ce qui concerne les conséquences sur la filiation: un mariage religieux sans mariage civil a pour conséquence que la filiation paternelle à l'égard de l'enfant ne sera pas établie si elle n'a pas été reconnue.

clairement par la sanction juridique de l'absence de mariage. C'est une règle fondamentale de droit par laquelle il bénéficie d'une protection en tant que droit fondamental protégé par la Constitution. Le maintien de la pénalisation envoie le signal que les lois et règles religieuses sont subordonnées au droit civil.

Par l'interprétation radicale des lois religieuses, les droits des filles et des femmes en termes de conditions de mariage (après enlèvement, mineures, sans consentement, relation incestueuse,) ainsi que de statut marital ultérieur.

La suppression de la criminalisation pourrait être mal interprétée et créer un afflux de bénédictions de mariages religieux sans aucune garantie de l'accomplissement d'un mariage civil par la suite. Elle porte atteinte à l'institution du mariage civil par laquelle l'officier d'état civil habilité informe les fidèles des droits et obligations liés à l'état matrimonial.

Si aucun mariage civil n'a précédé un mariage religieux ni l'inverse n'a eu lieu, les droits et libertés protégés par le droit civil et leur opposabilité devant les cours et tribunaux compétents ne s'appliquent pas non plus. Lors de la conclusion d'un mariage purement religieux, les parties impliquées ne restent que des tierces parties l'une à l'autre en vertu du droit civil.

La menace d'une sanction lorsque la bénédiction ou la consommation d'un mariage religieux ou non confessionnel est effectuée avant, ou même sans, la conclusion d'un mariage civil constitue un moyen de dissuasion pour ceux qui auraient l'intention de contracter un mariage en contournant les interdictions prévues par le droit belge. Il s'agit notamment du mariage de partenaires multiples (polygamie) et des mariages entre une ou plusieurs personnes qui ne remplissent pas les conditions d'âge ou autres. Il n'y a aucune raison de conserver l'exception à l'application pénale de toute façon. Après tout, la conclusion d'un mariage, qu'il soit civil ou religieux, a pour but d'établir un état civil avec des droits et des obligations, ce qui n'est pas le cas lorsque l'un des mariés décède peu après la cérémonie.

La remarque du Conseil d'État concernant la confusion (les gens pensaient que s'ils étaient mariés "pour l'église", ils étaient aussi *ipso facto* mariés "pour la loi") est toujours pertinente et importante. Ceci est particulièrement vrai en ce qui concerne les conséquences sur la filiation: un mariage religieux sans mariage civil a pour conséquence que la filiation paternelle à l'égard de l'enfant ne sera pas établie si elle n'a pas été reconnue.

La présomption de paternité ne joue alors pas. Et si les “époux” pensent qu’il suffit d’être mariés religieusement, ils ne reconnaîtront pas. Il est donc dans l’intérêt de l’enfant que le mariage civil soit consommé. La pénalisation reste importante à cet égard.

Section 9

Disposition commune

Art. 642

La cause d’excuse d’exemption de peine

Les actuels articles 152 et 260 du Code pénal traitent de l’ordre illégitime. Dans le présent projet, ceux-ci sont transposés comme une cause d’excuse d’exemption de peine qui est applicable à toutes les dispositions du titre 7 – chapitre 4, à savoir les forfaitures.

Une importante condition d’application est que l’ordre ne peut pas être manifestement illégal⁷³⁰. On estime aujourd’hui à juste titre que les subordonnés ont non seulement le droit, mais aussi le devoir de refuser d’exécuter les ordres manifestement illégaux. À cet effet, des dispositions ont été introduites dans le statut policier comme dans les statuts de l’armée, lesquelles stipulent qu’une lourde sanction disciplinaire intervient si des policiers ou des soldats exécutent sciemment un ordre illégal. La terminologie du nouvel article a été modifiée en ce sens.

Les actuels articles 152 et 260 du Code pénal exigent que le fonctionnaire subalterne ait exécuté un ordre qui portait sur des matières relevant de la compétence de son supérieur, qu’il ait été exécuté correctement, que concernant cet ordre, il y ait eu un lien de subordination entre le supérieur qui l’a donné et le fonctionnaire qui l’a exécuté, que cet ordre n’ait pas été manifestement illégal et que le fonctionnaire ait agi sous l’influence d’une contrainte ou d’une erreur, qui n’était pas fautive⁷³¹.

Il y a un grand désaccord au niveau de la jurisprudence et de la doctrine quant à la nature de la figure juridique de l’ordre illégitime.

L’ordre donné par des supérieurs fournit un motif de justification uniquement pour autant qu’il soit légitime (art. 70 du Code pénal, nouvel article 12 projet de Code pénal). Un ordre illégitime peut tomber, si les conditions sont remplies, dans la catégorie des causes d’exemption de culpabilité que sont la contrainte et l’erreur. Pour les

⁷³⁰ Voir Corr. Hasselt, 13 février 2007, NC 2007, liv. 6, 438

⁷³¹ Cass. 13 décembre 1978, Pas. 1979, I, 437.

is. Het vermoeden van vaderschap speelt dan niet. En indien “echtgenoten” denken dat het volstaat om religieus gehuwd te zijn, zullen ze niet erkennen. Het is dus in het belang van het kind dat het burgerlijk huwelijk wordt voltrokken. De strafbaarstelling blijft daarbij belangrijk.

Afdeling 9

Gemeenschappelijke bepaling

Art. 642

Strafuitsluitende verschoningsgrond

De huidige artikelen 152 en 260 Sw. handelen over het onrechtmatig hoger bevel. Deze worden in dit ontwerp omgezet als een strafuitsluitende verschoningsgrond die toepasbaar is op alle bepalingen van titel 7 – hoofdstuk 4, zijnde de ambtsmisdrijven.

Een belangrijke toepassingsvoorwaarde is dat het bevel niet manifest onwettig mag zijn⁷³⁰. Vandaag wordt immers terecht aangenomen dat ondergeschikten niet enkel het recht, maar tevens de plicht hebben de uitvoering van manifest onwettelijke bevelen te weigeren. Hiervoor werden in zowel het politiestatuut als in de statuten van het leger bepalingen ingevoerd die duidelijk stellen dat er een zware tuchtsanctie volgt indien ze een kennelijk onwettig bevel uitvoeren. De terminologie in het nieuwe artikel werd in die zin aangepast.

De huidige artikelen 152 en 260 Sw. vereisen dat de ondergeschikte ambtenaar een bevel heeft uitgevoerd dat betrekking had op aangelegenheden die tot de bevoegdheid van zijn meerdere behoorden, dat dit bevel correct werd uitgevoerd, dat er met betrekking tot dit bevel een band van ondergeschiktheid bestond tussen de meerdere die het bevel heeft gegeven en de ambtenaar die het heeft uitgevoerd, dat dit bevel niet manifest onwettig was en dat hij gehandeld heeft onder invloed van dwang of dwaling, die niet foutief was⁷³¹.

Er is veel onenigheid in de rechtspraak en rechtsleer over de natuur van de juridische figuur van het onrechtmatig hoger bevel.

Het hoger bevel levert slechts een rechtvaardigingsgrond op voor zover het rechtmatig is (art. 70 Sw., nieuw artikel 12 ontwerp van Strafwetboek). Een onrechtmatig hoger bevel kan, als de voorwaarden daartoe vervuld zijn onder de schuldonthefingsgronden dwang en dwaling ondergebracht worden. Voor ondergeschikten die

⁷³⁰ Zie Corr. Hasselt 13 februari 2007, NC 2007, afl. 6, 438

⁷³¹ Cass. 13 december 1978, Pas. 1979, I, 437.

subordonnés qui se trouvent dans un lien hiérarchique, deux dispositions distinctes ont cependant été inscrites dans le Code pénal (les actuels articles 152 et 260 du Code pénal). Ceux-ci sont considérés comme une cause d'excuse d'exemption de peine par une partie de la doctrine.

Il est généralement admis que l'art. 260 a un champ d'application étendu et qu'il concerne toutes les infractions commises par les fonctionnaires, tandis que l'art. 152 du Code pénal concerne la violation des droits et libertés garantis.

L'article 642 introduit une cause d'excuse d'exemption de peine. L'ordre illégitime ne peut jamais fournir un motif de justification, car l'une des conditions à l'application de l'ordre donné par des supérieurs comme motif de justification consiste en la légalité de l'ordre. Le législateur a choisi de réinscrire l'actuelle réglementation dans la loi et de prévoir clairement une cause d'excuse d'exemption de peine s'appliquant aux personnes investies d'une fonction publique qui se trouvent dans un lien hiérarchique et qui dans ce cadre sont tenues de faire preuve d'obéissance et obéissent de cette manière aux ordres apparemment légitimes. L'infraction subsiste, seule la peine est exemptée pour ceux qui ont obéi à ces ordres dans ces circonstances. La notion "non manifeste" est expressément mentionnée dans le texte de loi.

Dispositions du chapitre 4 qui sont dépenalisées et/ou qui ne sont pas transposées

L'exposé des motifs du projet de Livre Ier du Code pénal souligne que les règles de droit doivent être proportionnées à l'objectif poursuivi. Cela signifie entre autres qu'il faut vérifier si le droit pénal propose bien un mécanisme de contrôle adapté dans tous les cas de figure. L'argument selon lequel des infractions doivent être dépenalisées/décriminalisées dans certains cas est ainsi avancé. De manière plus générale, il y a lieu aussi de laisser une certaine latitude pour d'autres mécanismes de sanction. En vue de la prise de ces décisions, il est fait usage de l' "instrument de taxation afin de déterminer le caractère punissable des infractions"⁷³² conçu par le Service de la Politique criminelle. Cet instrument de taxation a été développé sur la base de critères scientifiques objectifs afin d'offrir une légitimation et un appui pour répondre à

in hiërarchisch verband werken echter, werden echter twee aparte bepalingen in het Strafwetboek opgenomen (huidige artikelen 152 en 260 Sw.). Die worden door een deel van de rechtsleer als strafuitsluitende verschoningsgrond beschouwd.

Doorgaans wordt aangenomen dat art. 260 een ruim toepassingsgebied heeft en op alle door de ambtenaren gepleegde misdrijven slaat, terwijl art. 152 Sw. op de schending van de gewaarborgde rechten en vrijheden slaat.

Artikel 642 voert een strafuitsluitende verschoningsgrond in. Het onrechtmatig hoger bevel kan nooit een rechtvaardigingsgrond opleveren, aangezien één van de voorwaarden voor de toepassing van het hoger bevel als rechtvaardigingsgrond erin bestaat dat het bevel zelf rechtmatig moet zijn. Er werd voor gekozen de huidige regeling opnieuw wettelijk vast te leggen en duidelijk te voorzien in een strafuitsluitende verschoningsgrond, die van toepassing is op de personen met een openbare functie die in hiërarchisch verband werken en in dat kader gehoorzaamheid verschuldigd zijn en op die manier schijnbaar rechtmatige bevelen opvolgen. Het misdrijf blijft bestaan, enkel de straf wordt opgeheven ten aanzien van hen die deze bevelen hebben opgevolgd in die omstandigheden. De notie "niet-manifest" wordt uitdrukkelijk in de wettekst vermeld.

Bepalingen uit hoofdstuk 4 die gedepenaliseerd worden en/of niet omgezet worden

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp van Boek I van het Strafwetboek wordt benadrukt dat rechtsregels evenredig moeten zijn met het nagestreefde doel. Dit betekent o.m. dat moet worden nagegaan of het strafrecht wel in alle gevallen een gepast handhavingsmechanisme aanreikt. Zo wordt beargumenteerd dat overtredingen in bepaalde gevallen gedepenaliseerd/gedecriminaliseerd moeten worden. Meer algemeen moet ook ruimte worden gelaten voor andere sanctioneringsmechanismen. Met het oog op het nemen van deze beslissingen wordt gebruik gemaakt van het "taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van misdrijven"⁷³² ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid. Dit taxatie-instrument werd op

⁷³² SERVICE DE LA POLITIQUE CRIMINELLE en collaboration avec C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie, Bruxelles, Service public fédéral Justice, 2017, 225 p.*

⁷³² DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID m.m.v. C. DE CRAIN, C. DEFEVER, A. DELADRIÈRE, E. DEVEUX, R. PARRANDO RAMOS, H. VAN DER LINDEN, *Ontwikkeling van een taxatie-instrument ter bepaling van de strafwaardigheid van het gedrag omschreven in de inbreuk. Eindrapport ter attentie van de minister van Justitie, Brussel, Federale Overheidsdienst Justitie, 2017, 225p.*

la question de savoir si le droit pénal doit être appliqué ou non pour punir une infraction spécifique.

Comme indiqué dans la partie relative aux infractions du Livre II du Code pénal, les termes décriminalisation et dépenalisation n'ont pas la même portée et le travail de réflexion porte uniquement sur la question de savoir si certaines infractions du Livre II du Code pénal peuvent encore justifier un traitement pénal, ce qui signifie en d'autres termes qu'on vérifie si elles doivent être dépenalisées.

Dans ce chapitre sur les forfaitures, plusieurs dispositions pénales actuelles sont dépenalisées ou ne sont pas transposées. Il s'agit des actuels articles 153, 154, 157, 158, 159, 235, 236, 238, 242, 259, 261, 262 et 266 du Code pénal.

En ce qui concerne les actuels articles 157 et 158 du Code pénal, on peut se référer à l'incrimination générale du 601. L'infraction est donc déjà liée à une autre infraction punissable pénalement. Il existe en outre une réponse non pénale au comportement incriminé par la loi, à savoir une réponse disciplinaire⁷³³.

En ce qui concerne l'actuel article 159 du Code pénal, on peut également souligner qu'il relève déjà de l'incrimination générale de l'article 625 et est donc lié à une autre infraction punissable pénalement. On peut en outre faire référence à l'infraction relative au "traitement dégradant". Il existe en outre une réponse non pénale au comportement incriminé par la loi, à savoir une réponse disciplinaire⁷³⁴.

L'actuel article 153 du Code pénal n'est pas non plus retenu dans le projet de loi, car il peut être considéré comme une cause d'exemption de culpabilité, c'est-à-dire une erreur invincible de droit (voir article 23 du projet de Livre Ier du Code pénal). En outre, les personnes qui ont contrefait la signature de la personne concernée pourront être poursuivies sur la base de l'infraction pénale "faux en écritures" que prévoit le chapitre 2 du titre 4 de le projet de Livre II du Code pénal. De même, l'actuel article 154 du Code pénal n'est pas retenu dans l'actuel projet de loi, car sur la base de l'instrument de taxation, on peut affirmer qu'il est d'ores et déjà lié à

basis van objectieve wetenschappelijke criteria ontwikkeld om ondersteunend en legitimerend te werken bij de beantwoording van de vraag of het strafrecht al dan niet moet worden ingezet om een bepaalde inbreuk te handhaven.

Zoals in het deel betreffende de overtredingen uit Boek II Strafwetboek gesteld dekken de termen de-criminalisering en depenalisering niet dezelfde lading en wordt enkel de denkoefening gemaakt of bepaalde misdrijven uit Boek II Sw. nog een strafrechtelijke afhandeling kunnen rechtvaardigen, m.a.w. wordt nagegaan of deze moeten worden gedepenaliseerd.

Binnen dit hoofdstuk rond de ambtsmisdrijven worden verscheidene huidige strafbepalingen gedepenaliseerd of niet omgezet. Het gaat om de huidige artikelen 153, 154, 157, 158, 159, 235, 236, 238, 242, 259, 261, 262 en 266 Sw.

Wat het huidig artikelen 157 en 158 Sw. betreft kan gewezen worden op de algemene strafbaarstelling 601. De inbreuk hangt dus al samen met een andere strafrechtelijk te handhaven inbreuk. Daarenboven bestaat er een niet-penaal antwoord op het strafbaar gesteld gedrag, nl. een mogelijk disciplinair antwoord⁷³³.

Wat het huidig artikel 159 Sw. betreft, kan er tevens op gewezen worden dat dit reeds onder de algemene strafbaarstelling uit artikel 625 valt en dus al samen hangt met een andere strafrechtelijk te handhaven inbreuk. Tevens kan hier gewezen worden op het misdrijf aangaande de "onterende behandeling". Daarenboven bestaat er een niet-penaal antwoord op het strafbaar gesteld gedrag, nl. een mogelijk disciplinair antwoord⁷³⁴.

Het huidig artikel 153 Sw. wordt ook niet meer in het wetsontwerp weerhouden, aangezien dit als een schuldontheftingsgrond, zijnde een onoverkomelijke dwaling in rechte (zie artikel 23 van het ontwerp van Boek I Strafwetboek) kan aanzien worden. Daarenboven zullen de personen die de handtekening van de betrokkene nagemaakt hebben, kunnen vervolgd worden op grond van de strafrechtelijke inbreuk "valsheid in geschrifte" zoals bepaald in hoofdstuk 2 van titel 4 van het ontwerp Boek II Strafwetboek. Ook het huidige artikel 154 Sw. wordt in het huidige wetsontwerp niet weerhouden aangezien, op grond van het Taxatie-instrument kan

⁷³³ Arrêté royal du 2 octobre 1937 portant le statut des agents de l'État, *Moniteur belge* du 8 octobre 1937.

⁷³⁴ Loi du 13 mai 1999 portant le statut disciplinaire des membres du personnel des services de police, *Moniteur belge* du 16/06/1999.

⁷³³ Zie het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel, *Belgisch Staatsblad* van 8 oktober 1937.

⁷³⁴ Wet van 13 mei 1999 betreffende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten, *Belgisch Staatsblad* van 16/06/1999.

une autre infraction punissable pénalement, à savoir le “faux en écriture”.

En ce qui concerne l'actuel article 235 du Code pénal, on peut faire référence à l'incrimination générale de l'article 542 qui transpose l'actuel article 109 du Code pénal. L'infraction est donc déjà liée à une autre infraction punissable pénalement (voir instrument de taxation).

L'actuel article 236 du Code pénal vise la démission d'une personne investie d'une fonction publique dans le but d'empêcher ou de suspendre l'administration de la justice ou l'accomplissement d'un service légal. En se basant à nouveau sur l'instrument de taxation, la Commission de réforme du droit pénal est d'avis qu'une telle disposition pénale est contraire à la vision actuelle de la société. Chacun a ainsi le droit de démissionner et le travail forcé est interdit.

L'actuel article 238 du Code pénal, qui traite en résumé de la réquisition ou du prononcé anticipé d'un jugement dans un litige portant sur des affaires sociales ou commerciales impliquant une autorité administrative, n'est pas non plus retenu dans le nouveau projet de Code pénal Livre II, compte tenu du fait qu'en se basant sur l'instrument de taxation, une réponse non pénale peut être apportée au comportement incriminé par la loi, à savoir une réponse disciplinaire.

En ce qui concerne l'actuel article 259 du Code pénal, qui porte sur le refus de faire intervenir la force publique après avoir été requis légalement par le gouvernement, on peut souligner que l'infraction peut déjà être liée à d'autres infractions punissables pénalement, surtout si le refus de faire intervenir la force publique provoque des conséquences (destructions, coups et blessures, etc.). Il existe en outre une réponse non pénale au comportement incriminé par la loi, à savoir une réponse disciplinaire.

En ce qui concerne les actuels articles 261 et 262 du Code pénal, qui traitent de l'exercice de l'autorité publique illégalement anticipé ou prolongé, on peut souligner en se basant sur l'instrument de taxation que ces infractions peuvent déjà être liées à d'autres infractions punissables pénalement comme les infractions relatives à l'usurpation de fonctions, de titres ou de nom. En outre, une réponse non pénale est possible.

L'actuel article 242 du Code pénal, qui porte sur la conservation négligente d'actes, pièces ou effets officiels, peut également être lié à une autre infraction punissable

gesteld worden dat dit reeds gelinkt is aan een andere strafrechtelijk te handhaven inbreuk, zijnde “valsheid in geschrifte”.

Wat het huidige artikel 235 Sw. betreft kan gewezen worden op de algemene strafbaarstelling uit artikel 542 die het huidige artikel 109 Sw. omzet. De inbreuk hangt dus al samen met een andere strafrechtelijk te handhaven inbreuk.

Huidig artikel 236 Sw. viseert het ontslag nemen door een persoon met een openbare functie met het oogmerk de rechtsbedeling of de uitoefening van een wettelijke dienst te verhinderen of te schorsen. Zich wederom baserend op het Taxatie-instrument is de Commissie Hervorming Strafrecht van oordeel dat een dergelijke strafbepaling in strijd is met de huidige maatschappijvisie. Zo heeft eenieder het recht om ontslag te nemen en bestaat er een verbod op dwangarbeid.

Het huidige artikel 238 van het Strafwetboek, dat kortweg betrekking heeft op het voortijdig vorderen of wijzen van een vonnis in een geschil van sociale zaken of handelszaken waarbij een administratieve overheid betrokken is, wordt tevens niet meer in het nieuwe ontwerp van Strafwetboek Boek II weerhouden, rekening houdende met het feit dat er, zich baserende op het Taxatie-instrument, een niet-penaal antwoord bestaat op het strafbaar gesteld gedrag, nl. een mogelijk disciplinair antwoord.

Wat het huidige artikel 259 van het Strafwetboek betreft, dat betrekking heeft op het weigeren van het doen optreden van de openbare macht na wettelijk door de overheid te zijn gevorderd, kan er op gewezen worden dat deze inbreuk al samen kan hangen met andere strafrechtelijk te handhaven inbreuken, voornamelijk als het weigeren om de openbare macht te doen optreden bepaalde gevolgen met zich meebrengt (bvb. vernielingen, slagen en verwondingen enz...). Daarenboven bestaat er een niet-penaal antwoord op het strafbaar gesteld gedrag, nl. een mogelijk disciplinair antwoord.

Ook voor wat de huidige artikelen 261 en 262 Sw. betreft, die handelen over de onwettige vervroegde of verlengde uitoefening van het openbaar gezag, kan, zich steunende op het Taxatie-instrument, er op gewezen worden dat deze inbreuken al samen kunnen hangen met andere strafrechtelijk te handhaven inbreuken, zoals de inbreuken betreffende de aanmatiging van ambten, titel en namen. Daarenboven is een mogelijk niet-penaal antwoord mogelijk.

Het huidige artikel 242 van het Strafwetboek, dat betrekking heeft op de nalatige bewaring van officiële akten, stukken of voorwerpen, kan ook al samen hangen

pénalement comme indiqué dans l'article 635. Il existe en outre une réponse non pénale au comportement incriminé par la loi, à savoir une réponse disciplinaire.

L'article 266 Code pénal n'est pas non plus transposé, car dans tout le projet de Code pénal, il peut figurer comme un élément aggravant ou comme un facteur aggravant dans les dispositions mêmes. En outre, l'actuel article 266 du Code pénal est sans objet, parce que la sanction correspond au double du minimum et qu'en cas d'application de circonstances atténuantes, cette disposition est donc neutralisée.

CHAPITRE 5

Les infractions contre l'administration de la justice

Dans le Code pénal actuel, les infractions contre l'administration de la justice sont éparpillées dans l'ensemble du Code pénal et dans les lois pénales spéciales car elles peuvent couvrir un large éventail de domaines, allant de la rébellion à l'inexécution de la décision du tribunal relative au paiement des aliments. Le projet vise à mettre un terme à cette situation, en les regroupant en un seul chapitre, comme cela a été fait dans d'autres pays (par exemple la France, l'Autriche et la Suisse). Le présent chapitre sera inclus dans le titre relatif aux infractions contre l'État et à son fonctionnement, étant donné que l'organisation de l'administration de la justice est l'une des tâches essentielles d'un état démocratique.

Ce regroupement est également utilisé pour transférer dans le Code pénal les incriminations qui se trouvent actuellement dans le Code d'instruction criminelle et qui, par leur nature même, n'ont pas leur place dans le Code d'instruction criminelle. De cette manière, un certain nombre d'infractions importantes sont immédiatement adaptées aux nouvelles lignes directrices du présent projet de code.

Tout comme les autres dispositions du Code pénal actuel, toutes les infractions sont examinées à la lumière de leur caractère punissable. Cela conduit à la dépenalisation d'un certain nombre de qualifications. Lorsque ces propositions de dépenalisation sont liées à d'autres infractions, le lien est expliqué à l'endroit spécifique dans le présent exposé des motifs. Certaines infractions pouvant être dépenalisées n'ont aucun lien avec d'autres infractions et leur dépenalisation est justifiée ci-après.

met een andere strafrechtelijk te handhaven inbreuk, zoals bepaald in artikel 635. Daarenboven bestaat er een niet-penaal antwoord op het strafbaar gesteld gedrag, nl. een mogelijk disciplinair antwoord.

Artikel 266 Sw. wordt tevens niet omgezet omdat dit doorheen het ontwerp van strafwetboek als een verzwarende bestanddelen of een verzwarende factor bij de bepalingen zelf kan opgenomen worden. Daarenboven is het huidige artikel 266 Sw. zonder voorwerp, omdat de strafmaat het dubbele van het minimum is en bij toepassing van verzachtende omstandigheden, deze bepaling bijgevolg geneutraliseerd wordt.

HOOFDSTUK 5

Misdrijven tegen de rechtsbedeling

In het huidige Strafwetboek zijn de misdrijven die gericht zijn tegen de rechtsbedeling verspreid over het hele Strafwetboek en bijzondere strafwetten aangezien zij op tal van domeinen betrekking kunnen hebben, gaande van weerspannigheid tot het niet-naleven van de rechterlijke beslissing inzake de betaling van onderhoudsgeld. Het ontwerp wil hier komaf mee maken en naar buitenlands voorbeeld (bijvoorbeeld Frankrijk, Oostenrijk en Zwitserland) en deze groeperen in één hoofdstuk. Dit hoofdstuk wordt ondergebracht in de titel met betrekking tot de misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren, aangezien de organisatie van de rechtsbedeling één van de essentiële opdrachten is van een democratische rechtstaat.

Van deze hergroepering wordt ook gebruik gemaakt om de strafbaarstellingen die vandaag terug te vinden zijn in het Wetboek van Strafvordering, en daar uit hun aard niet thuis horen, over te brengen naar het Strafwetboek. Op die manier worden meteen ook een aantal belangrijke inbreuken aangepast aan de nieuwe uitgangspunten van dit ontwerp van wetboek.

Net als de andere bepalingen van het huidige Strafwetboek, worden al de strafbaarstellingen tegen het licht van de strafwaardigheid gehouden. Dit leidt tot de depenalisering van enkele misdrijfomschrijvingen. Waar deze voorstellen tot depenalisering samenhangt met andere misdrijven, wordt dit op die plaats toegelicht in deze memorie van toelichting. Voor enkele van de misdrijven die gedepenaliseerd kunnen worden bestaat er echter geen link met een ander misdrijf, en wordt hier de depenalisering gemotiveerd.

Une première infraction pouvant être dépenalisée est l'acceptation d'un paiement direct par un expert, actuellement réprimée par l'article 509*quater* du Code pénal. Depuis l'entrée en vigueur de la loi du 10 avril 2014 modifiant diverses dispositions en vue de la création d'un registre national d'experts judiciaires et d'un registre national des traducteurs, interprètes et traducteurs assermentés⁷³⁵ au 1er décembre 2016, l'expert dont le paiement direct est interdit en vertu de l'article 991*bis*, dernier paragraphe, du Code judiciaire peut être sanctionné conformément à l'article 991*septies* du Code judiciaire, en le suspendant en tant qu'expert ou en radiant temporairement ou définitivement son nom du registre national. Cette sanction a un effet suffisamment dissuasif compte tenu de l'impact possible sur les revenus futurs de la personne concernée. Il est plus que probable que cet effet soit plus important que celui de la disposition pénale actuelle, dont on peut s'attendre à ce qu'elle n'ait qu'une faible priorité en matière de poursuites.

Dans le cadre du Code d'instruction criminelle, il existe également un certain nombre d'infractions pouvant faire l'objet d'une dépenalisation. Cela vaut en particulier pour les infractions visées aux articles 77, 448 à 450 et 463 du Code d'instruction criminelle. Elles sanctionnent pénalement l'inexécution de certaines exigences formelles. Une amende de 50 euros (majorée des décimes additionnels) peut être infligée au greffier ou au fonctionnaire. Le juge, quant à lui, peut faire l'objet d'une procédure de prise à partie. Une sanction pénale n'est pas indispensable dans ce cas. Dans ces cas, des mesures disciplinaires peuvent être prises d'une manière plus efficace que par la voie pénale. Le juge peut toujours faire l'objet d'une procédure de prise à partie en vertu des articles 1140 et suivants du Code judiciaire.

Aux fins du présent chapitre, les infractions sont regroupées en trois sections, selon l'étape à laquelle l'infraction peut se trouver au sein de l'administration de la justice:

- section 1re: l'entrave aux actes d'instruction et aux mesures de sécurisation ou de conservation;
- section 2: l'entrave à la décision judiciaire;
- section 3: l'entrave à l'exécution ou à l'inexécution d'une décision judiciaire.

Cette classification n'est pas parfaite, dans le sens où les actes d'instruction et les mesures de sécurisation ou de conservation peuvent découler d'une décision

Een eerste misdrijf dat gedepenaliseerd kan worden is de aanvaarding van rechtstreekse betaling door een deskundige, vandaag strafbaar gesteld door artikel 509*quater* Sw. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 10 april 2014 tot wijziging van verschillende bepalingen met het oog op de oprichting van een nationaal register voor gerechtsdeskundigen en tot oprichting van een nationaal register voor beëdigd vertalers, tolken en vertalers-tolken⁷³⁵ op 1 december 2016 kan de deskundige die het verbod tot rechtstreekse betaling uit artikel 991*bis*, laatste lid, Ger. W. gesanctioneerd worden overeenkomstig artikel 991*septies* Ger. W. door hem als deskundige te schorsen of door zijn naam tijdelijk of definitief uit het nationaal register te schrappen. Deze sanctie heeft een voldoende afschrikwekkend effect gelet op de mogelijk impact op het toekomstig inkomen van de betrokkene. Meer dan waarschijnlijk is dit effect groter dan dat van de huidige strafbepaling, waarvan kan worden vermoed dat deze een lage vervolgingsprioriteit zal kennen.

Ook in het kader van het Wetboek van strafvordering zijn er enkele misdrijven die in aanmerking komen voor depenalisering. Het gaat meer bepaald om de misdrijven omschreven in de artikelen 77, 448 t.e.m. 450, 453 en 463 Sv. Het betreft de strafrechtelijke sanctionering van het niet-naleven van bepaalde vormvereisten. Aan de griffier of ambtenaar kan een geldboete van 50 euro (te vermeerderen met de opdecimen) worden opgelegd; voor de rechter wordt verwezen naar de procedure van verhaal op de rechter. Een strafsancie is in dergelijk geval niet noodzakelijk. Er kan tuchtrechtelijk worden ingegrepen in deze gevallen, op een meer efficiënte wijze dan langs de strafrechtelijke weg. Tegen de rechter blijft daarenboven ook nog altijd de mogelijkheid van een procedure van verhaal op de rechter op grond van artikel 1140 e.v. Ger. W.

Binnen dit hoofdstuk worden de misdrijven gegroepeerd in drie afdelingen, afhankelijk van de fase van de rechtsbedeling waarin het misdrijf kan worden gesitueerd:

- afdeling 1: belemmering van onderzoeksdaden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen;
- afdeling 2: belemmering van de rechterlijke uitspraak;
- afdeling 3: belemmering van de uitvoering of niet-naleving van een rechterlijke beslissing.

Deze indeling is niet perfect, in die zin dat onderzoeksdaden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen kunnen voortvloeien uit een rechterlijke beslissing. Gelet

⁷³⁵ *Moniteur belge* du 19 décembre 2014

⁷³⁵ *Belgisch Staatsblad* van 19 december 2014.

judiciaire. Toutefois, afin d'assurer la cohérence et de prévenir la récidive, il a été décidé de regrouper les infractions relatives aux actes d'instruction et aux mesures de sécurisation et de conservation dans la première section.

Section 1re

L'entrave aux actes d'instruction et aux mesures de sûreté ou de détention

En comparaison avec une version précédente de ce texte, le présent projet ne contient plus de section relative au non-respect de l'interdiction de résidence. Récemment⁷³⁶, ces dispositions ont été revues et intégrées dans la loi du 15 mai 2012 concernant l'interdiction temporaire de résidence en cas de violence domestique, là où elles sont également à la bonne place.

Sous-section 1re

La rébellion

Le 10 novembre 2022, la Belgique a été confrontée à une agression violente envers un jeune officier de police qui a mené au décès de celui-ci. Cette agression, qui a suscité l'émotion de tout un peuple et l'indignation des collègues d'officier de police, démontre une fois de plus que la violence envers les officiers de police est une réalité contre laquelle le gouvernement entend réagir.

Le métier d'un officier de police est extrêmement stressant et difficile. En effet, ces dernières années, les officiers de police n'ont pas été épargnés: terrorisme, attaques directes, violence gratuite lorsqu'ils sont en intervention, Il est cependant essentiel de permettre à ces officiers de police d'exercer leur métier en toute sécurité, avec le respect qu'ils méritent.

Dans l'accord du gouvernement, la majorité s'est déjà engagée en septembre 2020 à lutter contre les violences envers la police et les secouristes par une politique de tolérance zéro: "L'auteur de toute forme de violence à l'égard de la police ou des secouristes doit être poursuivi dans les plus brefs délais devant les juridictions pénales. En cas de violence physique grave, le dossier ne peut pas être classé sans suite pour motifs d'opportunité."

⁷³⁶ Par la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social, *Moniteur belge* du 24 mai 2019.

op de coherentie en het vermijden van herhaling, wordt er echter voor geopteerd om de misdrijven inzake onderzoeksdaaden en beveiligings- en bewaringsmaatregelen te groeperen onder de eerste afdeling.

Afdeling 1

Belemmering van onderzoeksdaaden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen

In vergelijking met een eerdere versie van deze tekst, bevat het huidige ontwerp geen afdeling meer met betrekking tot de overtreding van het tijdelijk huisverbod. Deze bepalingen werden recent⁷³⁶ herzien en ondergebracht in de wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, waar zij ook op hun plaats zijn.

Onderafdeling 1

Weerspannigheid

Op 10 november 2022 werd België geconfronteerd met een gewelddadige aanval op een jonge politieambtenaar met de dood tot gevolg. Deze aanval, die voor veel beroering heeft gezorgd bij de bevolking en tot grote verontwaardiging heeft geleid bij de collega's van de politieambtenaar, toont nog maar eens aan dat geweld tegen politieambtenaar een realiteit is waartegen de regering wil reageren.

Het beroep van politieambtenaar is uiterst stresserend en moeilijk. Politieambtenaren bleven de afgelopen jaren immers niet gespaard: terrorisme, rechtstreekse aanvallen, zinloos geweld wanneer ze op interventie zijn, Het is echter van essentieel belang om politieambtenaren in staat te stellen hun beroep in alle veiligheid uit te oefenen, met het respect dat ze verdienen.

In het regeerakkoord hebben de meerderheidspartijen zich er in september 2020 reeds toe verbonden om geweld tegen politie en hulpverleners te bestrijden met een nultolerantiebeleid: "De pleger van elke vorm van geweld tegen politie en hulpverleners dient zo snel als mogelijk voor de strafrechter te verschijnen. Bij ernstig fysiek geweld kan het dossier niet worden afgehandeld middels een opportuniteitssepot."

⁷³⁶ Door de wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensdiensten, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek, *Belgisch Staatsblad* van 24 mei 2019.

Le ministre de la Justice a également affirmé son intention de donner priorité à la lutte contre la violence contre la police et les services d'urgence dans sa note de politique générale présentée devant la chambre des représentants (Note de politique générale – Justice – Présentée à la Chambre des représentants le 28 octobre 2022, *Doc. parl.*, Chambre, sess. ord., 2022-2023, DOC 55 2934/013).

Pour réaliser cet objectif, il est proposé d'insérer deux nouvelles dispositions dans la section consacrée à la rébellion. Ces articles prévoient un alourdissement des peines (comme infraction aggravée ou comme facteur aggravant) en cas de rébellion avec incapacité de travail.

Art. 643

La rébellion

Cette disposition reprend l'actuel article 269 du Code pénal.

Toutefois, la définition de la notion de "membre de l'administration publique" (projet d'article 79, 5°) dans le titre précédent, permet de simplifier de manière très significative le libellé de cette infraction, ce qui en facilite la lecture. Cela étend dans une certaine mesure le champ d'application personnel de l'incrimination de rébellion (par exemple aux agents pénitentiaires), mais se justifie par la nature des tâches confiées aux personnes visées et par le fait que l'incrimination nécessite le recours à l'agression, à la violence ou à la menace. De plus, il ne serait plus nécessaire d'introduire des dispositions particulières dans les lois spéciales pour protéger les membres de certains services d'inspection contre la rébellion, ce qui améliorerait une fois de plus la cohérence du droit pénal.

La limitation actuelle du champ d'application aux cas où les personnes protégées agissent en application des lois, ordres ou ordonnances de l'autorité publique ou des décisions judiciaires est maintenue et n'est pas remplacée par la définition plus large de "à la suite de l'exercice de cette fonction". En effet, ces infractions seront déjà couvertes par l'incrimination des actes de violence à l'encontre de personnes ayant une fonction sociétale (projet d'article 202).

Dans le cadre de l'incrimination actuelle, on suppose déjà qu'elle s'applique également aux faits commis à l'encontre de particuliers qui assistent des personnes

In zijn algemene beleidsnota die voor de Kamer van volksvertegenwoordigers werd voorgesteld (algemene beleidsnota – Justitie – voorgesteld aan de Kamer van volksvertegenwoordigers op 28 oktober 2022, *Gedr. St.*, Kamer, gewone zitting, 2022-2023, DOC 55 2934/013), heeft de minister van Justitie tevens zijn voornemen bevestigd om prioriteit te geven aan de strijd tegen geweld ten aanzien van politie en hulpverleners.

Om dit doel te bereiken, wordt voorgesteld twee nieuwe bepalingen op te nemen in de afdeling die aan weerspanning is gewijd. Die artikelen voorzien in een verzwaring van de straffen (als verzaamd misdrijf of als verzwarende factor) in geval van weerspanning met ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid tot gevolg.

Art. 643

Weerspanning

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 269 Sw.

De formulering van deze strafbaarstelling kan echter in zeer belangrijke mate worden vereenvoudigd dankzij de definitie van het begrip "persoon met een openbare functie" (ontworpen artikel 79, 5°) in de voorafgaande titel, wat de leesbaarheid van de strafbaarstelling ten goede komt. Dit zorgt in zekere mate voor een uitbreiding van het personele toepassingsgebied van de strafbaarstelling van de weerspanning (bijvoorbeeld naar gevangenisbewaarders), maar deze is verantwoord gelet op de aard van de opdrachten waarmee de geviseerde personen zijn belast en het feit dat voor de strafbaarheid het gebruik van een aanval, geweld of bedreigingen is vereist. Bovendien is het op die manier niet langer noodzakelijk afzonderlijke bepalingen op te nemen in bijzondere wetten om leden van bepaalde inspectiediensten ook te beschermen tegen weerspanning, wat opnieuw de coherentie van het strafrecht ten goede komt.

De huidige beperking van het toepassingsgebied tot de gevallen waarin de beschermde personen handelen ter uitvoering van de wetten, de bevelen of de beschikkingen van het openbaar gezag of van rechterlijke beslissingen blijft behouden en wordt niet vervangen door de ruimere omschrijving "naar aanleiding van de uitoefening van deze functie". Dergelijke feiten zullen immers reeds onder de strafbaarstelling van gewelddaden tegen personen met een maatschappelijke functie (ontworpen artikel 202) vallen.

Onder de huidige strafbaarstelling wordt reeds aangenomen dat zij ook van toepassing is voor feiten gepleegd tegen particulieren die bijstand verlenen aan beschermde

protégées, même si la personne visée à l'article 269 du Code pénal n'est pas présente, puisque, dans ce cas, la rébellion est réputée avoir été commise contre l'agent de l'autorité requérante.⁷³⁷ Cela comprend, par exemple, le serrurier qui a été réquisitionné lors d'une perquisition. Compte tenu du principe de légalité, cette interprétation est codifiée dans l'incrimination.

Cette incrimination n'affecte pas la cause de justification de résistance légitime aux abus l'autorité (projet d'article 15).

Dans le Code pénal actuel, il est établi, en ce qui concerne le niveau des peines, une distinction en fonction de deux critères: si des armes sont fournies ou non, et si ces faits sont ou ne sont pas commis par plusieurs personnes.

Lorsque le fait est commis par un individu, l'infraction est passible d'une peine pouvant aller jusqu'à 6 mois d'emprisonnement si l'infraction a été commise sans arme et jusqu'à 2 ans d'emprisonnement dans l'autre cas (art. 271 C.P.). Le projet de loi propose de conserver cette distinction.

La rébellion qui entraîne une incapacité de travail relève de "la tolérance zéro". C'est pourquoi le projet de loi propose de renforcer cet ensemble de peines en incriminant la rébellion qui provoque une incapacité de travail d'au moins un jour. Le jour où la rébellion a eu lieu ne compte pas comme un jour d'incapacité de travail. L'article relatif à la rébellion entraînant une incapacité de travail ne s'applique que dès qu'un jour d'incapacité de travail est attesté le lendemain de l'incident. Si le fait a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, la rébellion commise sans armes est punie d'une peine de niveau 2. Si la rébellion est commise avec armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 644

La rébellion collective

Cette disposition reprend l'actuel article 272 du Code pénal.

⁷³⁷ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Malines, Kluwer, 2010, 91; B. RAMAN, Commentaar bij artikel 269 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 331; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, 429-430,

personen, zelfs indien de in artikel 269 Sw. genoemde persoon niet aanwezig is, aangezien de weerspannigheid in dat geval wordt geacht te zijn gepleegd ten aanzien van de vorderende overheidspersoon.⁷³⁷ Het gaat dan bijvoorbeeld om de slotenmaker die bij een huiszoeking werd opgevorderd. Met het oog op het legaliteitsbeginsel, wordt deze interpretatie gecodificeerd in de strafbaarstelling.

Deze strafbaarstelling doet geen afbreuk aan de rechtvaardigingsgrond van het wettig verzet tegen misbruiken door de overheid (ontworpen artikel 15).

In het huidige Strafwetboek wordt wat de strafmaat betreft een onderscheid gemaakt op basis van twee criteria: het al dan niet voorzien zijn van wapens en het al dan niet met meerdere personen plegen van deze feiten.

Indien het feit door een individu wordt gepleegd, wordt het misdrijf bestraft met maximaal 6 maanden gevangenisstraf indien het feit zonder wapens werd gepleegd en met maximaal 2 jaar gevangenisstraf in het andere geval (art. 271 Sw.). In het wetsontwerp wordt voorgesteld dit onderscheid te behouden

Weerspannigheid met ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid tot gevolg valt onder de "nultolerantie". Daarom stelt het wetsontwerp voor om dit geheel van straffen te verstrengen door weerspannigheid met een ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid van minstens één dag tot gevolg strafbaar te stellen. De dag waarop de weerspannigheid plaatsvond, telt niet mee als één dag arbeidsongeschiktheid. Het artikel weerspannigheid met arbeidsongeschiktheid tot gevolg is slechts van toepassing zodra er 1 dag arbeidsongeschiktheid geattesteerd wordt daags na het incident. Indien het feit een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft, wordt weerspannigheid, gepleegd zonder wapens, bestraft met een straf van niveau 2. Indien weerspannigheid met wapens wordt gepleegd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 644

Collectieve weerspannigheid

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 272 Sw.

⁷³⁷ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 91; B. RAMAN, Commentaar bij artikel 269 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 331; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 429-430,

L'option choisie est de conserver l'aggravation de la peine résultant du fait que l'infraction est commise par plusieurs personnes. Le fait de s'unir (avec ou sans accord préalable) augmente la probabilité de porter atteinte à l'acte ou à la mesure d'instruction ordonnée et augmente également le risque de porter atteinte à l'intégrité physique des fonctionnaires. Cela justifie donc d'augmenter la peine d'un niveau.

L'exigence du fait de se réunir exclut cependant l'application de la composante aggravante si l'on s'en prend à plusieurs uniquement par hasard, sans aucune forme d'association, contre le même fonctionnaire.

Il est inséré un facteur aggravant pour la rébellion commise par commise par deux ou plusieurs personnes qui, après concert préalable ou non, s'associent à cette fin et qui a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel. Pour le régime applicable il est fait référence à l'article 78*bis* du Code pénal.

Art. 645

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reprend l'actuel article 273 du Code pénal.

Sous-section 2

Le faux témoignage, la fausse déclaration et le faux serment

Cette sous-section reproduit en grande partie le chapitre V ("Du faux témoignage et du faux serment") du titre III ("Des crimes et des délits contre la foi publique") de l'actuel Livre II du Code pénal. Ces dispositions pourraient, si nécessaire, être également incluses dans la structure du présent projet de loi sous le titre IV, qui regroupe les contrefaçons. Toutefois, il a été décidé d'inclure ces infractions dans le champ d'application des infractions contre l'administration de la justice, puisque l'objectif premier de ces infractions est d'assurer la bonne administration de la justice. L'intention est de révéler la vérité plutôt que de punir la contrefaçon en soi. Cela ressort également, par exemple, de la cause d'excuse d'exemption de peine considérée dans le projet d'article 649.

En ce qui concerne les dispositions actuelles, les articles 221*bis* et 223*bis* C.P. n'ont cependant pas été repris. Ces dispositions ont été introduites lors de la

Er wordt voor gekozen de strafverzwaring te behouden die voortvloeit uit het feit dat het misdrijf wordt gepleegd door meerdere personen. Door zich te verenigen (al dan niet na voorafgaande afspraak) groeit immers de kans dat men een inbreuk kan maken op de bevolen onderzoeksdaad of de maatregel en doet men ook het risico voor de fysieke integriteit van de aangevallen personen met een openbare functie stijgen. Dit verantwoordt dan ook de verhoging van de straf met één niveau.

De vereiste van het zich verenigen sluit wel de toepassing van het verzwarend bestanddeel uit indien men louter toevallig, zonder enige vorm van vereniging, zich tegen dezelfde persoon met een openbare functie richt.

Er wordt een verzwarende factor ingevoegd voor de weerspannigheid gepleegd door twee of meer personen die zich, al dan niet na een voorafgaande afspraak, daartoe verenigen, en die een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft. Voor het toepasselijke regime wordt verwezen naar artikel 78*bis* van het Strafwetboek.

Art. 645

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 273 Sw.

Onderafdeling 2

Valse getuigenis, valse verklaring en meeneed

Deze onderafdeling herneemt in belangrijke mate het hoofdstuk V ("Valse getuigenis en meeneed") van titel III ("Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw") uit het huidige Boek II Sw. Deze bepalingen zouden in de structuur van het voorliggende wetsontwerp eventueel ook kunnen worden ondergebracht onder titel IV, dat de valsheden groepeerde. Er wordt evenwel geopteerd om deze feiten onder te brengen bij de misdrijven tegen de rechtsbedeling, aangezien het goed verloop van de rechtsbedeling de primaire doelstelling is van deze strafbaarstellingen. Het is de bedoeling de waarheid aan het licht te laten komen, veeleer dan de valsheid *an sich* te bestraffen. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit de strafuitsluitende verschoningsgrond die is opgenomen in het ontworpen artikel 649.

Wat de huidige bepalingen betreft, worden de artikelen 221*bis* en 223*bis* Sw. evenwel niet hernomen. Deze bepalingen werden ingevoerd bij de totstandkoming van

création du Code judiciaire en 1967 et sont le pendant pénal de l'article 952 du Code judiciaire. Cet article concerne l'enregistrement mot à mot d'une audition de témoins par des personnes habilitée agissant sous serment, selon des procédés reconnus. Les principales cibles étaient les sténographes. Pour être exécutoire, le Roi devait encore déterminer les règles de reconnaissance, ainsi que les procédés autorisés. Cela ne s'est pas produit jusqu'à présent, plus de 50 ans plus tard, et ne semble pas se produire.⁷³⁸ Il est donc recommandé de supprimer ces dispositions du Code pénal.

Les actuels articles 222 et 224 C.P. ne devraient pas non plus être repris. Ils sont devenus superflus à la suite du projet de dispositions du Livre Ier, en particulier la disposition générale relative à la déchéance de certains droits et de la peine pécuniaire établie en fonction de l'avantage escompté ou obtenu de l'infraction.

Art. 646

Le faux témoignage

Cette disposition regroupe et uniformise les actuels articles 215, 216, 218, 219, 220 et 220, premier paragraphe, du Code pénal.

En outre, l'interprétation donnée à ce crime dans la jurisprudence est largement codifiée.

Tout d'abord, il est établi une distinction entre les déclarations faites sous serment (punissables en tant que "faux témoignage") et les déclarations faites en dehors du serment (punissables en tant que "fausse déclaration"). C'est l'interprétation qui est déjà donnée, aujourd'hui, au terme "témoignage" aux articles 215, 218 et 219 du Code pénal en vertu de l'article 155 du Code d'instruction criminelle. La prestation du serment, qui attire l'attention de l'intéressé sur son obligation de dire la vérité, permet de le distinguer d'une déclaration faite en dehors du serment, qui est punie d'une peine d'un niveau inférieur.

La nouveauté réside cependant dans le fait que toute intervention d'un expert ou d'un interprète devant un juge d'instruction ou une juridiction de jugement, qui, avec une intention frauduleuse ou avec l'intention de nuire, déforme la vérité d'une manière qui peut se traduire par un avantage ou un préjudice pour l'une des parties à la procédure, est considérée comme un faux témoignage. L'impact de cet amendement est limité, car en principe, ces personnes prêtent toujours serment.

⁷³⁸ M.-A. BEERNAERT, "Du faux témoignage et du faux serment", in X (ed.), *Les infractions contre la foi publique*, Bruxelles, Larcier, 2012, 353, n° 82.

het Gerechtelijk Wetboek in 1967 en zijn de strafrechtelijke tegenhanger van artikel 952 Ger. W. Dit artikel betreft de woordelijk opname van een getuigenverhoor door erkende personen die handelen onder eed, via erkende procedés. Hierbij werden vooral stenografen beoogd. Om uitvoerbaar te zijn, moest de Koning nog de regels voor de erkenning bepalen, alsook de geoorloofde procedés. Dit is tot op vandaag, meer dan 50 jaar later, niet gebeurd en lijkt zich ook niet aan te dienen.⁷³⁸ Het verdient dan ook aanbeveling deze bepalingen te schrappen uit het Strafwetboek.

De huidige artikelen 222 en 224 Sw. moeten evenmin worden overgenomen. Zij zijn overbodig geworden door de ontworpen bepalingen van Boek I, met name de algemene bepaling inzake ontzetting uit de rechten en de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel.

Art. 646

Valse getuigenis

Deze bepaling hergroepeert en uniformiseert de huidige artikelen 215, 216, 218, 219, 220 en 221, eerste lid, Sw.

Daarnaast wordt de invulling die dit misdrijf heeft gekregen in de rechtspraak in belangrijke mate gecodificeerd.

In eerste instantie wordt een onderscheid gemaakt tussen verklaringen afgelegd onder eed (strafbaar als "valse getuigenis") en deze buiten eed (strafbaar als "valse verklaring"). Dit is de invulling die vandaag reeds aan het begrip "getuigenis" wordt gegeven in de artikelen 215, 218 en 219 Sw. op grond van artikel 155 Sv. Het afleggen van de eed, die de betrokkene extra wijst op zijn verplichting de waarheid te vertellen, maakt het verantwoord een onderscheid te maken met een verklaring afgelegd buiten eed, die met een straf van een niveau lager wordt bestraft.

Nieuw is evenwel dat elk optreden van een deskundige of tolk tegenover een onderzoeksrechter of een vonnisgerecht waarbij, met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden, de waarheid wordt verdraaid op een manier die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de partijen in het geding als een valse getuigenis wordt beschouwd. De impact van deze wijziging is gering, aangezien zij in principe steeds de eed afleggen.

⁷³⁸ M.-A. BEERNAERT, "Du faux témoignage et du faux serment", in X (ed.), *Les infractions contre la foi publique*, Brussel, Larcier, 2012, 353, nr. 82.

L'actuel article 221, deuxième paragraphe, du Code pénal prévoit toutefois une réduction de la peine pour une déclaration faite en dehors du serment par un expert en affaires pénales. Le maintien de cette réduction de peine n'est pas approprié puisque, de par la nature des fonctions qu'ils exercent, l'interprète et l'expert se voient rappeler leur responsabilité particulière. Après tout, le juge peut, dans une large mesure, sur la base de leurs déclarations (sous serment ou non), se faire une idée de la situation et fonder sa décision. Il est donc approprié de toujours punir d'une peine de niveau 3 la déformation frauduleuse ou intentionnelle de la vérité par ces personnes.

Un deuxième changement par rapport à la situation actuelle est que le champ d'application de l'incrimination est étendu en ce qui concerne les juges devant lesquels le témoignage est déposé. Aujourd'hui, l'on suppose que l'incrimination ne s'applique qu'aux témoignages à l'égard de la juridiction de jugement. Il est proposé de l'étendre au témoignage devant le juge d'instruction. Là aussi, les témoignages sont faits sous serment. Il est également très important de prévoir une sanction en cas de faux témoignage, car ce faux témoignage peut déterminer le déroulement de l'enquête et peut donc avoir un impact considérable sur les droits fondamentaux des citoyens (par la délivrance d'un mandat d'arrêt, d'un mandat de perquisitions, etc. qui seraient basés sur ce faux témoignage).

Ici aussi, comme dans le cas des juridictions de jugement, la préoccupation première du législateur doit bien entendu être d'établir la vérité plutôt que de punir le faux témoignage. Par conséquent, il est également prévu une clause d'excuse d'exemption de peine pour les faux témoignages devant un juge d'instruction (projet d'article 649).

Le projet de disposition codifie la jurisprudence de cassation en ce sens que le faux témoignage doit avoir pu causer un préjudice.⁷³⁹ Elle doit être de nature à pouvoir influencer l'appréciation judiciaire.⁷⁴⁰ Une influence effective n'est pas nécessaire, la possibilité de le faire est suffisante pour être punissable.⁷⁴¹

Het huidige artikel 221, tweede lid, Sw. voorziet echter in een strafvermindering voor een verklaring die een deskundige buiten eed aflegt in criminele zaken. Het behoud van deze strafvermindering is niet gepast, aangezien de tolk en de deskundige uit de aard van de functie die zij op zich nemen gewezen worden op hun bijzondere verantwoordelijkheid. De rechter is immers in belangrijke mate van hun verklaringen (al dan niet onder eed afgelegd) afhankelijk om zich een beeld te kunnen vormen van de situatie en een gefundeerde beslissing te nemen. Het is dan ook gepast dat het met bedrieglijk opzet of het oogmerk te schaden verdraaien van de waarheid door deze personen steeds wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Een tweede verandering ten opzichte van de huidige situatie, is dat het toepassingsgebied van de strafbaarstelling wordt uitgebreid wat de rechters betreft ten overstaan van wie de getuigenis wordt afgelegd. Vandaag wordt aangenomen dat de strafbaarstelling alleen geldt voor getuigenissen afgelegd ten aanzien van de vonnisrechter. Voorgesteld wordt om dit uit te breiden tot getuigenis voor de onderzoeksrechter. Ook daar worden getuigenissen onder eed afgelegd. Het voorzien in een strafdreiging in geval van valse getuigenis is ook daar van groot belang, aangezien deze valse getuigenis de loop van het onderzoek kan bepalen en op die manier eveneens een verregaande impact kan hebben op de fundamentele rechten van burgers (via een bevel tot aanhouding, huiszoekingen, ... die wordt gebaseerd op deze valse getuigenis).

Uiteraard geldt ook hier, zoals voor de vonnisgerechten, dat het achterhalen van de waarheid de eerste zorg moet zijn van de wetgever en niet zozeer het bestraffen van de valse getuigenis. Vandaar dat ook voor de valse getuigenis afgelegd voor een onderzoeksrechter in een strafuitsluitende verschoningsgrond wordt voorzien (ontworpen artikel 649).

De ontworpen bepaling codificeert de cassatierechtpraak dat de valse getuigenis een nadeel moet hebben kunnen berokkenen.⁷³⁹ Ze moet van aard geweest zijn een invloed te kunnen uitoefenen op de rechterlijke beoordeling.⁷⁴⁰ Een effectieve beïnvloeding is niet vereist; de mogelijkheid daartoe volstaat om strafbaar te zijn.⁷⁴¹

⁷³⁹ Cass. 27 janvier 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, n° 321.

⁷⁴⁰ Cass. 25 avril 1960, *Arr.Cass.* 1960, 762; Cass. 9 juin 1993, *Arr.Cass.* 1993, n° 276.

⁷⁴¹ Cass. 21 février 1955, *Arr.Cass.* 1955, 519; Cass. 24 octobre 2007, *RW* 2010-11, 280; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 276; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, 20.

⁷³⁹ Cass. 27 januari 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 321.

⁷⁴⁰ Cass. 25 april 1960, *Arr.Cass.* 1960, 762; Cass. 9 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, nr. 276.

⁷⁴¹ Cass. 21 februari 1955, *Arr.Cass.* 1955, 519; Cass. 24 oktober 2007, *RW* 2010-11, 280; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 276; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 20.

L'élément moral consiste en une intention frauduleuse ou à dessein de nuire. Cette intention particulière est une codification de la jurisprudence de cassation existante, même s'il convient de souligner que la Cour a statué à cet égard que lorsqu'un témoin sous serment viole délibérément la vérité sur un fait pertinent et que le juge peut être influencé par ce faux témoignage, le témoin agit automatiquement avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire.⁷⁴²

En droit actuel, on suppose que le faux témoignage est une infraction instantanée, mais avec un "caractère propre d'infraction "instantanée""⁷⁴³: l'infraction n'est commise qu'une fois son caractère irrévocable établi. L'infraction n'existe donc pas tant que le témoignage peut encore être retiré, c'est à dire jusqu'à la clôture des débats dans la juridiction pour laquelle le faux témoignage a été donné, jusqu'à la suspension des débats en vue de l'enquête sur une éventuelle poursuite pour faux témoignage ou pour "délit d'audience" en application de l'article 181 du Code d'instruction criminelle. C'est également le point de départ du délai de prescription.⁷⁴⁴

Le projet de loi propose de mettre fin au caractère propre d'"infraction instantanée" de l'infraction et d'en faire une infraction instantanée commise dès que le faux témoignage a été déposé. Toutefois, l'objectif du système actuel est maintenu: permettre à l'auteur de revenir sur son faux témoignage tant qu'il a un effet utile. En effet, l'objectif d'incriminer les faux témoignages et les fausses déclarations est de faire en sorte que la vérité soit révélée. Dans le projet, cet objectif est réalisé d'une manière plus "claire" sur le plan de la systématique pénale en introduisant une cause d'excuse d'exemption de peine dans le projet d'article 649 au cas où l'auteur retire son faux témoignage ou sa fausse déclaration à un moment utile.

Alors qu'il existe aujourd'hui une grande diversité dans les niveaux de pleine applicables, il a été choisi d'appliquer dans ce projet la même peine, à savoir une peine de niveau 3. Dans tous les cas, le comportement

Het moreel bestanddeel bestaat uit het bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden. Dit bijzonder opzet is een codificatie van de bestaande cassatierechtspraak, al moet worden benadrukt dat het Hof hierover oordeelde dat wanneer een getuige onder eed over een relevant gegeven de waarheid opzettelijk geweld aandoet en de rechter door die valse getuigenis kan worden beïnvloed, deze getuige automatisch met een bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden handelt.⁷⁴²

Onder het huidig recht wordt aangenomen dat de valse getuigenis een aflopend misdrijf is, maar met een "eigenaardig "aflopend" karakter"⁷⁴³: het misdrijf is slechts voltooid eenmaal de onherroepbaarheid ervan vaststaat. Het misdrijf bestaat dus nog niet zolang het getuigenis nog kan worden ingetrokken, d.i. tot de sluiting van de debatten bij het rechtscollège waarvoor het valse getuigenis werd afgelegd, tot de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens valse getuigenis, of tot de bestraffing als "zittingsmisdrijf" bij toepassing van artikel 181 Sv.

Dit is ook het aanvangspunt van de verjaring.⁷⁴⁴ Het wetsontwerp stelt voor een einde te maken aan het "eigenaardig aflopend karakter" van het misdrijf en er een gewoon aflopend misdrijf van te maken, dat voltrokken is zodra de valse getuigenis is afgelegd. Evenwel wordt de doelstelling van het huidige systeem gehandhaafd: nl. de dader de mogelijkheid geven nog terug te komen op zijn valse getuigenis zolang dit nog een nuttig effect heeft. De doelstelling van de strafbaarstelling van valse getuigenis en valse verklaring is immers ervoor te zorgen dat de waarheid aan het licht komt. In het ontwerp wordt deze doelstelling, op een "zuiverdere" manier wat betreft de strafrechtelijke systematiek, gerealiseerd door de introductie van een strafuitsluitende verschooningsgrond in het ontworpen artikel 649 voor het geval de dader op een nuttig moment zijn valse getuigenis of verklaring intrekt.

Waar er vandaag een grote diversiteit bestaat in de toepasselijke strafmaten, wordt er in het ontwerp voor gekozen steeds dezelfde straf voor te schrijven, nl. een straf van niveau 3. In alle gevallen is de verwerpelijke

⁷⁴² Cass. 7 septembre 1964, *Pas.* 1965, I, 8.

⁷⁴³ L. ARNOU, "Het vals getuigen: een misdrijf onder opschortende voorwaarde", *T.Strafr.* 2000, 156; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 276.

⁷⁴⁴ Cass. 26 novembre 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, n° 208; Cass. 25 février 1889, *Pas.* 1889, I, 131; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 276; M. RIGAUX et P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, 24; A. VANDEPLAS, "De intrekking van een vals getuigenis", *RW* 1985-86, 2228, n° 9.

⁷⁴² Cass. 7 september 1964, *Pas.* 1965, I, 8.

⁷⁴³ L. ARNOU, "Het vals getuigen: een misdrijf onder opschortende voorwaarde", *T.Strafr.* 2000, 156; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 276.

⁷⁴⁴ Cass. 26 november 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, nr. 208; Cass. 25 februari 1889, *Pas.* 1889, I, 131; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 276; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 24; A. VANDEPLAS, "De intrekking van een vals getuigenis", *RW* 1985-86, 2228, nr. 9.

répréhensible est le même: on ment sous serment, ou en tant qu'expert ou interprète devant un juge ou une juridiction. La nature de la procédure (pénale ou civile)⁷⁴⁵ ou la peine finalement infligée sont moins pertinentes pour évaluer la nature infractionnelle de la conduite. Pour cette raison, toutes ces variantes seront incluses dans une incrimination unique.

Art. 647

La fausse déclaration

Cette disposition reprend les actuels articles 217 et 221, deuxième paragraphe, du Code pénal, mais rend leur portée parallèle à celle du faux témoignage.

Les éléments constitutifs de cette infraction sont les mêmes que ceux qui s'appliquent au faux témoignage, sauf qu'il ne s'agit pas d'un témoignage sous serment mais d'une déclaration, faite en dehors du serment, qui n'a qu'une valeur de renseignement. Cette différence justifie que la fausse déclaration soit punie d'une peine d'un niveau immédiatement inférieur.

Art. 648

Subordination de témoignage ou de fausse déclaration

Cette disposition reprend l'actuel article 223 du Code pénal.

Le maintien de cette disposition est approprié, en plus des dispositions relatives à la participation au projet du Livre Ier, car elle couvre toutes les formes de provocation, y compris celles qui ne relèvent pas du champ d'application de la participation.⁷⁴⁶ En outre, le projet d'article 9, paragraphe 2, ne s'applique pas en l'espèce, car la sanction infligée pour l'infraction de base ne répond pas aux exigences qui y sont énoncées.

⁷⁴⁵ La doctrine souligne également qu'il n'y a pas de différence substantielle entre les faux témoignages en matière pénale et civile (par ex. B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 275).

⁷⁴⁶ M.-A. BEERNAERT, "Du faux témoignage et du faux serment", dans X (ed.), *Les infractions contre la foi publique*, Bruxelles, Larcier, 2012, 354, n° 85.

gedraging immers dezelfde: men liegt onder eed, dan wel als deskundige of tolk voor een rechter of rechtscollege. De aard van de procedure (strafzaak of burgerlijke zaak)⁷⁴⁵ of de uiteindelijk opgelegde straf zijn minder relevant om het crimineel karakter van de gedraging te beoordelen. Vandaar dat al deze varianten in één strafbaarstelling worden ondergebracht.

Art. 647

Valse verklaring

Deze bepaling herneemt de huidige artikelen 217 en 221, tweede lid, Sw., maar maakt het toepassingsgebied ervan gelijklopend aan dat van de valse getuigenis.

De constitutieve bestanddelen van dit misdrijf zijn dezelfde als deze die gelden voor de valse getuigenis, behalve dat het hier niet gaat om een getuigenis onder ede maar om een verklaring, afgelegd buiten eed, die slechts als inlichting geldt. Dit verschil verantwoordt dat de valse verklaring met een straf van één niveau lager wordt bestraft.

Art. 648

Verleiding tot valse getuigenis of valse verklaring

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 223 Sw.

Het behoud van deze bepaling is gepast, naast de bepalingen inzake deelneming uit het ontworpen Boek I, aangezien hier alle vormen van uitlokking worden gevisieerd, ook diegenen die buiten het toepassingsgebied van de deelneming vallen.⁷⁴⁶ Bovendien vindt het ontworpen artikel 9, § 2 hier geen toepassing, aangezien de straf gesteld op het basismisdrijf niet aan de daar gestelde vereisten voldoet.

⁷⁴⁵ In de rechtsleer wordt overigens ook benadrukt dat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen een valse getuigenis in strafzaken en burgerlijke zaken (bijvoorbeeld B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 275).

⁷⁴⁶ M.-A. BEERNAERT, "Du faux témoignage et du faux serment", in X (ed.), *Les infractions contre la foi publique*, Brussel, Larcier, 2012, 354, nr. 85.

Art. 649

Les causes d'excuse d'exemption de peine

Lors de la discussion de l'infraction de faux témoignage (projet d'article 646), il a été mentionné qu'en droit actuel, le faux témoignage est présumé être une infraction instantanée mais avec un caractère "instantané" propre⁷⁴⁷: l'infraction n'est accomplie qu'une fois son caractère irrévocable établi. L'infraction n'existe donc pas tant que le témoignage peut encore être retiré, c'est-à-dire jusqu'à la clôture des débats dans la juridiction pour laquelle le faux témoignage a été donné, jusqu'à la suspension des débats en vue de l'enquête sur une éventuelle poursuite pour faux témoignage ou pour "délit d'audience" conformément à l'article 181 du Code d'instruction criminelle. C'est également le point de départ du délai de prescription.⁷⁴⁸

Le projet de loi propose de mettre fin au "caractère instantané" propre de cette infraction, ainsi qu'à l'infraction de fausse déclaration (projet d'article 647) et d'en faire simplement des infractions instantanées commises dès que le faux témoignage ou la fausse déclaration est déposé. Toutefois, l'objectif du système actuel, à savoir permettre à l'auteur de revenir sur son faux témoignage tant qu'il a un effet utile, est maintenu. En effet, l'objectif de l'incrimination des faux témoignages et fausses déclarations est de faire en sorte que la vérité soit révélée.

Dans le projet, cet objectif est atteint plus "clairement" sur le plan de la systématique pénale, par l'introduction d'une cause d'exemption de peine dans la disposition discutée ici, au cas où l'auteur retire son faux témoignage ou sa fausse déclaration à un moment utile. Le choix de la cause d'exemption de peine a également un effet supplémentaire utile, dans le sens où le retrait du faux témoignage ou de la fausse déclaration n'affecte pas l'existence de l'infraction (il/elle n'est simplement pas punissable) et peut donc toujours servir de base à l'octroi d'une indemnisation de la victime. Cela pourrait, par exemple, être utile pour une personne qui, à la suite

⁷⁴⁷ L. ARNOU, "Het vals getuigen: een misdrijf onder opschortende voorwaarde", *T.Strafr.* 2000, 156; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 276.

⁷⁴⁸ Cass. 26 novembre 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, n° 208; Cass. lundi 25 février 1889, *Pas.* 1889, 131; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", dans M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 276. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Bruxelles, Bruylant, 1963, 24; A. VANDEPLAS, "De intrekking van een vals getuigenis", *RW* 1985-86, 2228, n° 9.

Art. 649

Strafuitsluitende verschoningsgronden

Bij de bespreking van het misdrijf valse getuigenis (ontworpen artikel 646) werd reeds aangehaald dat onder het huidige recht wordt aangenomen dat de valse getuigenis een aflopend misdrijf is, maar met een "eigenaardig "aflopend" karakter"⁷⁴⁷: het misdrijf is slechts voltooid eenmaal de onherroepbaarheid ervan vaststaat. Het misdrijf bestaat dus nog niet zolang het getuigenis nog kan worden ingetrokken, d.i. tot de sluiting van de debatten bij het rechtcollege waarvoor het valse getuigenis werd afgelegd, tot de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens valse getuigenis, of tot de bestraffing als "zittingsmisdrijf" bij toepassing van artikel 181 Sv. Dit is ook het aanvangspunt van de verjaring.⁷⁴⁸

Het wetsontwerp stelt voor een einde te maken aan het "eigenaardig aflopend karakter" van dit misdrijf, alsook van het misdrijf valse verklaring (ontworpen artikel 647) en er gewoon aflopende misdrijven van te maken, die voltrokken zijn zodra de valse getuigenis of verklaring is afgelegd. Evenwel wordt de doelstelling van het huidige systeem gehandhaafd: nl. de dader de mogelijkheid geven nog terug te komen op zijn valse getuigenis zolang dit nog een nuttig effect heeft. De doelstelling van de strafbaarstelling van valse getuigenis en valse verklaring is immers ervoor te zorgen dat de waarheid aan het licht komt.

In het ontwerp wordt deze doelstelling, op een "zuiverdere" manier wat betreft de strafrechtelijke systematiek, gerealiseerd door de introductie van een strafuitsluitende verschoningsgrond in de hier besproken bepaling voor het geval de dader op een nuttig moment zijn valse getuigenis of verklaring intrekt. De keuze voor de figuur van een strafuitsluitende verschoningsgrond heeft daarenboven nog een nuttig bijkomend effect, in die zin dat het intrekken van het valse getuigenis of de valse verklaring geen afbreuk doet aan het bestaan van het misdrijf (het wordt enkel niet bestraft), waardoor het nog wel als basis kan dienen voor het toekennen van een

⁷⁴⁷ L. ARNOU, "Het vals getuigen: een misdrijf onder opschortende voorwaarde", *T.Strafr.* 2000, 156; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 276.

⁷⁴⁸ Cass. 26 november 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, nr. 208; Cass. 25 februari 1889, *Pas.* 1889, I, 131; B. MEGANCK, "Valse getuigenis en meened", in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 276; M. RIGAUX en P.E. TROUSSE, *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, Brussel, Bruylant, 1963, 24; A. VANDEPLAS, "De intrekking van een vals getuigenis", *RW* 1985-86, 2228, nr. 9.

d'un faux témoignage, est injustement mise en détention provisoire depuis un certain temps.

Sous le point 1°, la situation actuelle est reprise, autrement dit le faux témoignage ou la fausse déclaration devant la juridiction de jugement.

Sous le point 2°, les principes en vigueur aujourd'hui sont étendus aux faux témoignages ou fausses déclarations faits devant le juge d'instruction, toujours dans le but de faire remonter la vérité à la surface. À la possibilité de retirer le faux témoignage ou la fausse déclaration devant la juridiction s'ajoute la possibilité de retrait devant le juge d'instruction, qui s'applique jusqu'à ce que le juge d'instruction soit dessaisi.

Enfin, sous le point 3°, l'actuel article 225 du Code pénal est repris, étant entendu que la cause d'excuse d'exemption de peine pour des enfants de moins de 16 ans n'est pas reprise. Dans le modèle du projet de Livre Ier, la minorité est, après tout, une cause de non-imputabilité qui doit être appréciée par le juge avant la cause d'excuse d'exemption de peine. Par conséquent, une peine visée au Code pénal ne peut jamais être infligée aux mineurs de moins de 16 ans pour de tels faits. Étant donné qu'il n'est pas possible de procéder au dessaisissement qu'à partir de 16 ans, cette disposition ne peut pas non plus avoir d'effet utile via ce mécanisme. C'est pourquoi il est nécessaire de l'abolir.

Art. 650

Le faux serment

Cette disposition reprend l'actuel article 226, premier paragraphe, du Code pénal. Elle clarifie la portée de l'infraction en codifiant son élément

Art. 651

Le faux serment

lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire

Cette disposition reprend l'actuel article 226, deuxième paragraphe, du Code pénal.

Contrairement au Code pénal actuel, il a été décidé de placer cette infraction dans une disposition distincte. Ceci est justifié par le fait que l'élément moral de cette

schadevergoeding aan het slachtoffer. Dit kan bijvoorbeeld nuttig zijn voor iemand die ten gevolge van een valse getuigenis een zekere tijd onterecht in voorlopige hechtenis heeft gezeten.

Onder 1° wordt de huidige situatie hernomen, nl. de valse getuigenis of verklaring voor het vonnisgerecht.

Onder 2° worden de vandaag geldende principes uitgebreid tot de valse getuigenis of verklaring afgelegd voor de onderzoeksrechter, opnieuw vanuit de doelstelling de waarheid alsnog naar boven te laten komen. Aan de mogelijkheid tot intrekking van het valse getuigenis of de valse verklaring voor de vonnisrechter wordt de mogelijkheid tot intrekking voor de onderzoeksrechter toegevoegd, die geldt tot zolang de onderzoeksrechter niet ontlast wordt.

Onder 3°, ten slotte, wordt het huidige artikel 225 Sw. hernomen, met dien verstande dat de strafuitsluitende verschoningsgrond voor kinderen beneden de 16 jaar niet wordt hernomen. In de systematiek van het ontworpen Boek I is de minderjarigheid immers een grond van niet-toerekeningsvatbaarheid, die door de rechter moet worden beoordeeld voorafgaand aan de strafuitsluitende verschoningsgronden. De minderjarige kan beneden de 16 jaar kan bijgevolg nooit een straf uit het Strafwetboek krijgen voor dergelijke feiten. Aangezien de uithandengeving ook pas vanaf de leeftijd van 16 jaar mogelijk is, kan deze bepaling ook niet via die omweg nog een nuttig gevolg kennen. Vandaar dat de opheffing zich opdringt.

Art. 650

Meineed

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 226, eerste lid Sw. Zij verduidelijkt de draagwijdte van dit misdrijf door de bestaande invulling ervan te codificeren.

Art. 651

Valse eed

bij verzegeling of boedelbeschrijving

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 226, tweede lid Sw.

In afwijking van het huidige Strafwetboek, wordt ervoor gekozen dit misdrijf in een aparte bepaling onder te brengen. Dit wordt verantwoord door het feit dat het

incrimination est différent de celui du parjure: un dol général est suffisant.⁷⁴⁹

Sous-section 3

Le refus de coopérer à l'enquête

Il a déjà été souligné que les incriminations actuellement contenues dans le Code d'instruction criminelle sont transférées dans le Code pénal, étant donné que ces dispositions n'ont pas leur place dans des règles de procédure et que, de plus, la visibilité de l'incrimination individuelle ainsi que le système dans son ensemble s'en trouvent améliorés. La présente sous-section regroupe certaines de ces qualifications.

Art. 652

La fuite du lieu de l'enquête

Cette disposition reproduit l'incrimination visée à l'actuel article 34 du Code d'instruction criminelle.

Art. 653

Le défaut de se conformer à une citation à comparaître comme témoin

Cette disposition reprend les incriminations visées aux actuels articles 80, 157, 189 et 317, deuxième alinéa, du Code d'instruction criminelle. Bien que le comportement criminel soit le même, qu'il soit commis à l'égard du juge d'instruction, du tribunal de police, du tribunal correctionnel ou de la Cour d'assise, l'incrimination est aujourd'hui fragmentée. Le projet de disposition réunit ces différentes situations.

Art. 654

La violation de l'obligation de coopérer à l'enquête

Pour l'exécution de certaines mesures d'enquête, telles que l'obtention de données téléphoniques, le juge d'instruction et/ou le procureur du Roi dépend de la coopération de tiers. Une obligation légale de coopérer à la mise en œuvre de ces mesures d'enquête est donc prévue à certains endroits du Code d'instruction criminelle. Leur incrimination est souvent la même et les peines

moreel bestanddeel voor dit misdrijf anders is dan voor meened: een algemeen opzet volstaat.⁷⁴⁹

Onderafdeling 3

Weigeren van medewerking aan het onderzoek

Hoger werd reeds aangehaald dat de strafbaarstellingen die vandaag terug te vinden zijn in het Wetboek van Strafvordering verplaatst worden naar het Strafwetboek, aangezien dergelijk bepalingen geen plaats hebben in een procedureregeling en bovendien de zichtbaarheid van de individuele strafbaarstelling alsook de algehele systematiek op die manier verbeterd wordt. Onder deze onderafdeling zijn enkele van deze misdrijfomschrijvingen samengebracht.

Art. 652

Ontvluchten van de plaats van het onderzoek

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 34 Sv.

Art. 653

Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige

Deze bepaling herneemt de strafbaarstellingen uit de huidige artikelen 80, 157, 189 en 317, tweede lid, Sv. Hoewel de strafbare gedraging dezelfde is of zij nu wordt gepleegd ten aanzien van de onderzoeksrechter, de politierechtbank, de correctionele rechtbank of het hof van assisen, is de strafbaarstelling vandaag dus versnipperd. De ontworpen bepaling brengt deze verschillende situaties samen.

Art. 654

Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Voor de uitvoering van bepaalde onderzoeksmaatregelen, zoals bijvoorbeeld het verkrijgen van telefoniegegevens, is de onderzoeksrechter en/of de procureur des Konings afhankelijk van de medewerking van derden. Op een aantal plaatsen in het Wetboek van strafvordering wordt daarom voorzien in een wettelijke verplichting om mee te werken aan de uitvoering van

⁷⁴⁹ Cass. 5 décembre 2006, P.06.1132.N.

⁷⁴⁹ Cass. 5 december 2006, P.06.1132.N.

sont du même ordre de grandeur. C'est pourquoi, ces incriminations (énoncées aux articles 39ter, § 3, dernier paragraphe, 46bis, § 1er, dernier paragraphe, 46bis/1, § 2, dernier, 46ter, § 2, dernier paragraphe, 46quater, § 3, dernier paragraphe, 88bis, § 4, dernier paragraphe, 88 quater, § 3, 90quater, § 2, 90quater, § 4, 464/13, § 2, dernier paragraphe et 464/24, § 3, du Code d'instruction criminelle) ont été regroupées dans un seul article.

La formulation est uniforme et couvre toutes les situations couvertes par les dispositions actuelles (parfois avec des formulations différentes). En conséquence de cette définition générale, si le législateur introduit une nouvelle obligation de coopérer à l'enquête à l'avenir, il n'aura pas à adapter l'incrimination décrite ici.

Compte tenu de la grande importance de la coopération pour le succès de l'enquête, le montant maximal de l'amende actuellement fixé est maintenu (les décimes additionnels sont fixées à 0) et s'applique à toutes les mesures d'enquête. Il est donc ici dérogé aux montants des amendes prévus dans le projet d'article 52. Le niveau de ces montants peut être justifié par le fait que ces incriminations visent souvent des entreprises de technologie ou de communication particulièrement grandes, ce qui signifie que les sanctions devraient être suffisamment élevées pour exiger leur coopération lors de l'enquête dans les cas où le législateur a rendu cette coopération obligatoire.

En outre, il convient de souligner que, selon le projet d'article 52, paragraphe 2, il appartient au juge de veiller à ce que, pour une personne physique, le montant de l'amende soit déterminé en fonction de sa situation financière et sociale; dans le cas d'une personne morale, le montant de l'amende est déterminé en fonction de sa situation financière, de son chiffre d'affaires et de sa taille.

Bien entendu, cette incrimination n'affecte ni la validité des causes de justification et des causes d'exemption de culpabilité, ni le droit de garder le silence.

Art. 655

La violation aggravée de l'obligation de coopérer à l'enquête

La loi du 25 décembre 2016 portant des modifications diverses au Code d'instruction criminelle et au Code pénal, en vue d'améliorer les méthodes particulières de recherche et certaines mesures d'enquête concernant l'internet, les communications électroniques et les

deze onderzoeksmaatregelen. De strafbaarstelling ervan is vaak gelijklopend en de strafmaten liggen in dezelfde orde van grote. Vandaar dat ervoor wordt geopteerd deze strafbaarstellingen (uit de artikelen 39ter, § 3, laatste lid, 46bis, § 1, laatste lid, 46bis/1, § 2, laatste lid, 46ter, § 2, laatste lid, 46quater, § 3, laatste lid, 88bis, § 4, laatste lid, 88quater, § 3, 90quater, § 2, 90quater, § 4, 464/13, § 2, laatste lid, en 464/24, § 3 Sv.) samen te brengen in één artikel.

Daarbij wordt geopteerd voor een uniforme formulering, die alle situaties omvat die in de huidige bepalingen (via soms afwijkende formuleringen) worden gevisieerd. Door deze algemene omschrijving moet de wetgever indien hij in de toekomst een nieuwe plicht tot medewerking aan het onderzoek invoert de hier omschreven strafbaarstelling niet aanpassen.

Gelet op het grote belang van de medewerking voor het welslagen van het onderzoek, wordt het huidig bepaalde hoogste boetebedrag behouden (waarbij de opdecimes op 0 worden gezet) en van toepassing gemaakt op alle onderzoeksmaatregelen. Hier wordt dus afgeweken van de boetebedragen uit het ontworpen artikel 52. De hoogte van deze bedragen kan worden verantwoord door het feit dat door deze strafbaarstellingen vaak bijzondere grote technologie- of communicatiebedrijven worden gevisieerd, wat maakt dat de straffen voldoende hoog moeten zijn om hun medewerking aan het onderzoek af te dwingen in de gevallen waarin de wetgever deze medewerking verplicht heeft gesteld.

Daarenboven moet worden benadrukt dat conform het ontworpen artikel 52, § 2 de rechter ervoor moet zorgen dat voor de natuurlijke persoon het bedrag van de geldboete wordt vastgesteld in verhouding tot zijn financiële draagkracht en zijn sociale toestand; voor de rechtspersoon wordt het bedrag van de geldboete vastgesteld in verhouding tot zijn financiële draagkracht, zijn omzet en zijn omvang.

Uiteraard doet deze strafbaarstelling geen afbreuk aan de gelding van rechtvaardigingsgronden en schuldsluitingsgronden of het zwijgrecht.

Art. 655

Verzwaarde miskennen van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Door de Wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische

télécommunications et créant une banque de données des empreintes vocales⁷⁵⁰, a introduit une circonstance aggravante à l'article 88^{quater}, § 3, deuxième paragraphe, du Code d'instruction criminelle, qui consiste à porter les peines à un à cinq ans d'emprisonnement et à une amende de cinq cent à cinquante mille euros lorsque la coopération obligatoire est susceptible d'empêcher la commission d'un crime ou d'un délit, ou d'en limiter les conséquences, et que la coopération n'est pas fournie.

Le projet de loi propose d'étendre l'application de cette circonstance aggravante (en tant qu'élément aggravant dans la systématique du projet de loi) aux autres mesures d'enquête, puisque les objectifs de cette aggravation des peines peuvent également s'appliquer à ces mesures d'enquête. En ce qui concerne la sévérité de la peine, comme dans le cas de l'infraction de base, on peut souligner le fait qu'elle vise souvent des entreprises de technologie ou de communication particulièrement grandes, ce qui signifie que les peines doivent être suffisamment élevées pour les obliger à coopérer à l'enquête dans les cas où le législateur a rendu cette coopération obligatoire.

En outre, il convient de souligner que, selon le projet d'article 52, paragraphe 2, il appartient au juge de veiller à ce que, pour la personne physique, le montant de l'amende soit déterminé en fonction de sa situation financière et sociale; dans le cas d'une personne morale, le montant de l'amende est déterminé en fonction de sa situation financière, de son chiffre d'affaires et de sa taille.

Sous-section 4

Le recel d'une personne poursuivie ou de cadavre

Art. 656

Le recel d'une personne poursuivie

Cette disposition reproduit l'actuel article 339 du Code pénal. Toutefois, en raison de la modification de la portée du terme "crime" dans le projet de Livre Ier, le libellé de cette incrimination doit être adapté en se référant à une infraction punissable d'une peine de niveau 4 à 8. Le maintien de la situation actuelle (et non la réduction du champ d'application à des infractions punissables d'une peine de niveau 7 ou 8) peut se justifier à la lumière, entre autres, de la lutte contre le terrorisme. De cette

en telecommunicatie en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken⁷⁵⁰ werd in artikel 88^{quater}, § 3, tweede lid, Sv. een verzwarende omstandigheid ingevoerd die erin bestaat dat wanneer de verplichte medewerking de uitvoering van een misdaad of een wanbedrijf kan verhinderen, of de gevolgen ervan kan beperken, en deze medewerking niet verleend wordt, de straffen worden verhoogd tot een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd tot vijftigduizend euro.

In het wetsontwerp wordt voorgesteld de toepassing van deze verzwarende omstandigheid (in de systematiek van het wetsontwerp als een verzwarend bestanddeel) uit te breiden tot de andere onderzoeksmaatregelen, aangezien de doelstellingen van deze strafverzwaring ook voor die onderzoeksmaatregelen kunnen gelden. Voor wat de zwaarte van de straf betreft kan, zoals voor het basismisdrijf, worden gewezen op het feit dat deze strafbaarstelling vaak bijzondere grote technologie- of communicatiebedrijven viseert, wat maakt dat de straffen voldoende hoog moeten zijn om hun medewerking aan het onderzoek af te dwingen in de gevallen waarin de wetgever deze medewerking verplicht heeft gesteld.

Daarenboven moet worden benadrukt dat conform het ontworpen artikel 23, § 2 de rechter ervoor moet zorgen dat voor de natuurlijke persoon het bedrag van de geldboete wordt vastgesteld in verhouding tot zijn financiële draagkracht en zijn sociale toestand; voor de rechtspersoon wordt het bedrag van de geldboete vastgesteld in verhouding tot zijn financiële draagkracht, zijn omzet en zijn omvang.

Onderafdeling 4

Verberging van een vervolgd persoon of een lijk

Art. 656

Verberging van een vervolgd persoon

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 339 Sw. Door het schrappen van het onderscheid tussen misdaden en wanbedrijven in het ontworpen Boek I, moet echter de formulering van deze strafbaarstelling worden aangepast door te verwijzen naar een misdrijf dat strafbaar is met een straf van niveau 4 tot en met 8. Dit behoud van de huidige situatie kan worden verantwoord in het licht van o.a. de strijd tegen het terrorisme. Op die manier is deze strafbaarstelling overigens ook in overeenstemming met

⁷⁵⁰ *Moniteur belge* du 17 janvier 2017.

⁷⁵⁰ *Belgisch Staatsblad* van 17 januari 2017.

manière, cette incrimination est également conforme à celle de la menace d'une attaque contre des personnes ou des biens (projet d'article 231).

Art. 657

Le recel de cadavre

Cette disposition reproduit l'actuel article 340 du Code pénal, avec deux adaptations.

Premièrement les termes "fait receler" ou "fait dissimuler" ne sont plus mentionnés, car ils sont couverts par les dispositions en projet dans le Livre Ier relatives à l'auteur et à la participation.

Deuxièmement, il est proposé d'étendre le champ d'application de l'incrimination de recel ou de dissimulation du cadavre d'une personne décédée à la suite d'un crime. Aujourd'hui, cela se limite au recel d'un cadavre après un homicide ou de coups et blessures intentionnels. Cette limitation ne semble plus justifiable. Pourquoi ne devrait-elle pas s'appliquer au recel de cadavre d'une victime décédée à la suite d'un viol ou d'un acte de torture ayant entraîné la mort?

Art. 658

La dissimulation d'une preuve

Cette disposition qui a été suggérée à la Commission pour les services de police, s'appuie sur l'article 189 du Code pénal néerlandais. Cet article comble une lacune concernant les comportements qui entravent l'enquête sur des faits infractionnels mais aussi en rendant punissable le fait de soustraire des choses qui n'ont pas encore fait l'objet d'une saisie. Cette disposition peut contribuer à la manifestation de la vérité dans l'intérêt de la société, des victimes et éventuellement de suspects innocents. Il est aussi cohérent de prévoir une telle disposition dès lors que le droit actuel incrimine déjà entre autres le recel de cadavre, le bris de scellés et l'atteinte aux biens qui font déjà l'objet d'une mesure.

En comparaison avec la disposition néerlandaise, la soustraction ou la dissimulation d'avantages patrimoniaux illégaux ne sont pas reprises dans le textes. En effet, ces comportements tombent déjà sous l'incrimination de blanchiment.

die van bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen (ontworpen artikel 231).

Art. 657

Lijkverberging

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 340 Sw., met twee aanpassingen.

Ten eerste wordt het "doen verbergen" en "doen wegmaken" niet langer vermeld, aangezien dit wordt ondervangen door de in Boek I ontworpen bepalingen inzake daderschap en deelneming.

Ten tweede wordt voorgesteld het toepassingsgebied van de strafbaarstelling uit te breiden tot het verbergen of wegmaken van het lijk van iemand die ten gevolge van een misdrijf is overleden. Vandaag is dit beperkt tot het verbergen van een lijk na doodslag of opzettelijke slagen en verwondingen. Deze beperking lijkt niet langer te verantwoorden. Waarom zou zij immers niet van toepassing moeten zijn op het verbergen van het lijk van een slachtoffer dat is overleden ten gevolge van een verkrachting of foltering met de dood tot gevolg?

Art. 658

Verberging van bewijs

Deze bepaling, die aan de Commissie werd gesuggereerd door de politiediensten, is gebaseerd op het Nederlandse artikel 189 Sr. Het artikel vult een lacune op met betrekking tot gedragingen die het onderzoek naar strafbare feiten bemoeilijken, door ook in strafbaarheid te voorzien voor het wegmaken van zaken waarop nog geen beslag is gelegd. Deze bepaling kan bijdragen tot de waarheidsvinding in het belang van de samenleving, de slachtoffers en eventueel onschuldige verdachten. Het is verder ook coherent een dergelijke bepaling op te nemen, wanneer wordt vastgesteld dat naar huidig recht o.a. de lijkverberging, de zegelverbreking en de aantasting van goederen waarop een maatregel rust reeds strafbaar zijn.

In vergelijking met de Nederlandse bepaling werd de situatie van het verbergen of wegmaken van het wederrechtelijk vermogensvoordeel niet opgenomen in de tekst. Dit valt immers reeds onder de strafbaarstelling van witwassen.

Cette disposition n'empêche nullement l'application d'autres qualifications. Ainsi, on peut penser par exemple à un concours d'infractions avec un vol.

Art. 659

Cause d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reproduit l'actuel article 341 du Code pénal.

Une mise à jour du texte est proposée, à savoir le remplacement de la formule “conjoints”, même après le divorce, par “partenaire”. À cet égard, on peut se reporter à la définition du titre préliminaire. Elle répond ainsi aux différentes formes que peut prendre aujourd'hui une relation susceptible de susciter des sentiments qui justifient l'exclusion de la peine, comme c'est le cas entre conjoints et ex-conjoints en vertu du Code pénal actuel.

Selon le titre préliminaire, cette définition du partenaire inclut également “la personne avec laquelle l'auteur a été marié ou a eu une relation affective et sexuelle durable si les infractions se rapportent à ce mariage dissous ou à la relation rompue”. L'expression “si l'infraction se rapporte à ce mariage dissous ou à la relation rompue” doit être comprise dans ce contexte comme signifiant qu'il y avait encore une certaine affection ou un certain lien entre les ex-partenaires, ce qui rend plausible que la personne concernée dissimulerait un évadé ou recèlerait un cadavre pour aider son ex-partenaire.

En outre, le champ d'application de cette cause d'excuse est étendu à la nouvelle infraction de dissimulation d'une preuve.

Une correction d'ordre technique est apportée en réponse à l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 6). Conformément à l'article 17 du Livre Ier du Code pénal en projet, la notion d'auteur comprend aussi celle de participant de sorte qu'il n'est pas nécessaire de faire référence au participant.

Deze bepaling doet uiteraard op geen enkele wijze afbreuk aan andere strafbaarstellingen. Zo is het bijvoorbeeld denkbaar dat er sprake is van eendaadse samenloop met een diefstal.

Art. 659

Strafuitsluitende verschoningsgrond

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 341 Sw.

Er wordt hierbij één actualisering van de tekst voorgesteld, nl. de vervanging van de formule “echtgenoten, zelfs na echtscheiding” door “partner”. Hiervoor kan worden verwezen naar de definitie in de voorafgaande titel. Op deze manier wordt ingespeeld op de verschillende vormen die een relatie vandaag kan aannemen die van aard is om gevoelens met zich mee te brengen die strafuitsluiting verantwoorden, zoals dit volgens het huidige Strafwetboek geacht wordt het geval te zijn tussen echtgenoten en ex-echtgenoten.

Onder deze definitie van partner vallen volgens de voorafgaande titel ook “de persoon waarmee dader gehuwd is geweest of een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft gehad indien de strafbare feiten verband houden met dit ontbonden huwelijk of de beëindigde relatie”. De zinsnede “indien de strafbare feiten verband houden met dit ontbonden huwelijk of de beëindigde relatie” moet in deze context worden begrepen als dat er nog een bepaalde genegenheid of verbondenheid bestond tussen de ex-partners die het aannemelijk maakt dat de betrokkene de verberging van een vervolgte persoon of lijkverberging zou plegen om zijn ex-partner te helpen.

Verder wordt het toepassingsgebied van deze verschoningsgrond uitgebreid naar het nieuwe misdrijf van verberging van bewijs.

Naar aanleiding van advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 6) wordt een technische correctie aangebracht. Conform artikel 17 van het ontworpen Boek I van het Strafwetboek omvat het begrip dader ook het begrip deelnemer, zodat niet hoeft te worden verwezen naar de deelnemer.

Sous-section 5

*Les infractions contre des actes de procédure
ou les biens faisant l'objet d'une mesure*

Art. 660

Le détournement d'un document
produit dans une affaire judiciaire

Cette disposition reprend l'actuel article 495 du Code pénal.

Cette disposition garantit aux parties à la procédure en cours que tous les documents soumis au cours de la procédure resteront également soumis au débat jusqu'à la conclusion du règlement définitif, même s'ils sont restitués aux parties dans l'intervalle, à la suite de la réouverture de la procédure.⁷⁵¹

Art. 661

L'atteinte aux biens faisant l'objet d'une mesure

Cette disposition reprend aux points 1° et 2° l'actuel article 507 du Code pénal.

Au point 1°, le terme "objets" est cependant remplacé par "biens meubles". Ceci codifie la jurisprudence majoritaire existante de la doctrine.⁷⁵²

En outre, cette disposition intègre également dans le Code pénal l'article 464/12, § 3, deuxième paragraphe, deuxième phrase, du Code d'instruction criminelle. Cette disposition renvoie déjà aujourd'hui à l'article 507 du Code pénal pour la peine, ce qui rend cohérente la fusion des deux dispositions.

*Sous-section 6**Le bris des scellés*

Cette sous-section rétablit les incriminations visée par le chapitre III du titre V ("Des crimes et des délits contre l'ordre public par des personnes spéciales") du même nom, qui figure actuellement dans le Code pénal. Toutefois, il est proposé que la négligence ne soit plus punissable dans le contexte de bris des scellés visée aux articles 283 et 285 du Code pénal en raison de l'absence de motifs justifiant le caractère punissable.

⁷⁵¹ Cass. 1er juin 1999, *Arr.Cass.* 1999, n° 323.

⁷⁵² M.-A. BEERNAERT, "Les fraudes", dans X (ed.), *Les infractions contre les biens*, Bruxelles, Larcier, 2016, 655; P. TRAEST, "Ontdraging van in beslag genomen goederen", *Comm.Strafr.*, n° 5.

Onderafdeling 5

*Misdrijven tegen procedurestukken
of goederen waarop een maatregel rust*

Art. 660

Verduistering van een stuk
dat in een rechtsgeding werd overgelegd

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 495 Sw.

Deze bepaling waarborgt de partijen in een hangend geding dat alle stukken die in de loop ervan worden ingebracht ook in het debat blijven tot na de definitieve beslechting, zelfs indien zij tussentijds ingevolge een heropening der debatten terug aan de partijen worden gegeven.⁷⁵¹

Art. 661

Aantasting van goederen waarop een maatregel rust

Deze bepaling herneemt onder 1° en 2° het huidige artikel 507 Sw.

Onder 1° wordt het begrip "voorwerpen" evenwel vervangen door "roerende goederen". Dit is de codificatie van de bestaande meerderheidsstrekking in de rechtsleer.⁷⁵²

Daarnaast integreert deze bepaling ook artikel 464/12, § 3, tweede lid, tweede zin, Sv. in het Strafwetboek. Deze bepaling verwijst voor zijn bestraffing vandaag reeds naar artikel 507 Sw., waardoor het coherent voorkomt beide bepalingen samen te voegen.

*Onderafdeling 6**Zegelverbreking*

Deze onderafdeling herneemt de strafbaarstellingen uit het gelijknamige hoofdstuk III van titel V ("Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare orde door bijzondere personen gepleegd") uit het huidige Strafwetboek. Evenwel wordt voorgesteld de nalatigheid in het kader van de zegelverbreking uit de artikelen 283 en 285 Sw. niet langer als strafbaarstelling te weerhouden bij gebrek

⁷⁵¹ Cass. 1 juni 1999, *Arr.Cass.* 1999, nr. 323

⁷⁵² M.-A. BEERNAERT, "Les fraudes", in X (ed.), *Les infractions contre les biens*, Brussel, Larcier, 2016, 655; P. TRAEST, "Ontdraging van in beslag genomen goederen", *Comm.Strafr.*, nr. 5.

Si le gardien est une personne occupant une fonction publique, des mesures disciplinaires sont possibles. Dans les autres cas, des sanctions au civil sont possibles, car cette négligence constitue une faute donnant lieu à une responsabilité civile. Il convient également de noter que la “négligence intentionnelle”, c’est-à-dire la négligence délibérée permettant le bris des scellés, constitue une forme de participation au bris des scellés et peut donc être punissable.

Art. 662

Le bris des scellés

Cette disposition reprend l’actuel article 284 du Code pénal, dans la mesure où cet article décrit l’infraction de base. La circonstance aggravante de la qualité de l’auteur est reprise dans le projet d’article 663 sous forme d’élément aggravant.

Pour que l’incrimination soit applicable, il suffit que les scellés aient été posés sur ordre de l’autorité publique. Cette mise sous scellés peut prendre différentes formes; il n’est pas nécessaire que celle-ci contienne un sceau de l’État. Ainsi, une mise sous scellé à l’aide d’un ruban policier tombe dans le champ d’application de l’incrimination. Il est suffisant que le prévenu devait savoir, vu la nature de la mise sous scellés, que ceux-ci étaient posés sur ordre de l’autorité publique.

Cette infraction sera passible d’une peine de niveau 2, conformément à la situation actuelle. Il s’agit également du niveau approprié de la peine, étant donné les similitudes avec, par exemple, l’abus de confiance.

L’amende prévue à l’article 288 du Code pénal ne doit pas être reprise, compte tenu du projet d’article 52 du Livre Ier, qui contient une disposition générale sur l’amende.

Art. 663

Le bris des scellés aggravé

Cet article reprend la circonstance aggravante prévue à l’article 284 de l’actuel Code pénal, ainsi que les articles 286 et 287 du même Code. Il est toutefois proposé d’introduire une certaine rationalisation, résultant de l’utilisation des niveaux des peines visés dans le projet de Livre Ier et de l’abandon du recours à une distinction entre crimes et délits.

aan strafwaardigheid. Indien de bewaarder een persoon met een openbare functie was, is een tuchtrechtelijke bestraffing mogelijk. In de andere gevallen is sanctiëring langs de burgerlijke weg mogelijk, aangezien deze nalatigheid een fout uitmaakt die aanleiding geeft tot burgerlijke aansprakelijkheid. Bovendien moet worden opgemerkt dat de “opzettelijke nalatigheid”, d.i. opzettelijk nalatig zijn om het mogelijk te maken dat de zegelverbreking plaats zou vinden, een vorm van deelneming aan de eigenlijke zegelverbreking uitmaakt en op die manier kan worden bestraft.

Art. 662

Zegelverbreking

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 284 Sw., in zoverre dit artikel het basismisdrijf omschrijft. De verzwarende omstandigheid van de hoedanigheid van de dader is hernomen in het ontworpen artikel 663 als verzwarende factor.

Opdat de strafbaarstelling van toepassing zou zijn, volstaat het dat de zegels werden gelegd op bevel van het openbaar gezag. Deze verzegeling kan verschillende vormen aannemen; het is niet noodzakelijk dat deze het zegel van de Staat bevat. Zo valt bijvoorbeeld de verzegeling door middel van een politielint onder het toepassingsgebied van de strafbaarstelling. Het volstaat dat de beklaagde gelet op de aard van de verzegeling moest weten dat deze was aangebracht op bevel van het openbaar gezag.

Dit misdrijf wordt, naar analogie met de huidige situatie, bestraft met een straf van niveau 2. Dit is ook het gepaste strafniveau, gelet op de gelijkenissen met bijvoorbeeld het misbruik van vertrouwen.

De geldboete uit artikel 288 Sw. moet niet worden hernomen, gelet op het ontworpen artikel 52 van Boek I, dat een algemene bepaling inzake de geldboete bevat.

Art. 663

Verzwaarde zegelverbreking

Dit artikel herneemt de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 284 Sw., alsook de artikelen 286 en 287 Sw. Er wordt evenwel voorgesteld hierin enige rationalisering aan te brengen, die voortvloeit uit het gebruik van de strafniveaus uit het ontworpen Boek I en het niet langer maken van een onderscheid tussen misdaden en wanbedrijven.

Une simple “transposition” de la situation actuelle aurait pour effet que le bris des scellés commis par le gardien de la chose scellée ou du fonctionnaire qui a ordonné ou exécuté le scellement n’aurait un effet sur le niveau de la peine que si les scellés avaient été apposés sur les choses d’un inculpé, prévenu ou accusé d’un crime ou d’une personne qui a été condamnée à une peine criminelle (article 286 du Code pénal). L’aggravation de la peine pour d’autres bris de scellés visée à l’article 284 du Code pénal se situe entièrement dans le cadre du niveau 2 de la peine, qui est fixé sur la base de l’infraction de base.

Il semblerait plus cohérent d’appliquer cette aggravation de la peine dans tous les cas, quel que soit le type d’affaire dans laquelle le scellement a eu lieu. Après tout, le comportement criminel est le même dans tous les cas. De plus, cette aggravation plus générale des peines reflète la responsabilité particulière du gardien des biens scellés ou du fonctionnaire qui a ordonné ou exécuté la mise sous scellés, par rapport à la chose scellée.

Sous-section 7

Les violations du secret des enquêtes criminelles

Art. 664

L’abus du droit de consultation d’un dossier judiciaire

Cette disposition reprend l’actuel article 460ter du Code pénal. Il convient de préciser que le droit de consultation dans le cadre de l’exécution des peines ou les dossiers devant les chambres de protection sociale (matière d’internement) peut également faire l’objet d’abus.

Art. 665

La violation du secret de l’enquête

Le caractère secret des enquêtes préliminaires au procès demeure l’un des éléments fondamentaux de notre procédure pénale. Ce secret est souvent nécessaire pour garantir l’efficacité des enquêtes criminelles. Le Code d’instruction criminelle actuel fait référence à ce principe en de nombreux endroits (tantôt de manière générale, tantôt dans le cadre d’enquêtes spécifiques) et le lie toujours à la même peine. C’est le cas des articles 28quinquies, § 1er, 39ter, § 3, 46bis, § 2, 46bis/1, § 2, 46ter, § 2, 46quater, § 3, 47bis, § 6, 8), 56bis, 57bis, § 1er, 62, § 1er, 88bis, §§ 3 et 4, 88quater, § 4, 90quater,

Een loutere “vertaling” van de huidige situatie zou voor gevolg hebben dat de omstandigheid dat de zegelverbreking wordt gepleegd door de bewaarder van de verzegelde zaak of de persoon met een openbare functie die de verzegeling heeft gelast of verricht enkel een effect heeft op de strafmaat indien de zegels waren gelegd op zaken van iemand die verdacht, beklaagd of beschuldigd was van een misdaad of van iemand die tot een criminele straf was veroordeeld (artikel 286 Sw.). De strafverzwaring voor andere zegelverbrekingen uit artikel 284 Sw. valt immers geheel binnen het strafniveau 2, dat op het basismisdrijf is gesteld.

Het komt coherenter voor deze strafverzwaring steeds toe te passen, ongeacht in wat voor zaak de verzegeling plaatsvond. Het strafbare gedrag is immers in alle gevallen hetzelfde. Bovendien beantwoordt deze algemenere strafverzwaring aan de bijzondere verantwoordelijkheid die de bewaarder van de verzegelde zaak of de persoon met een openbare functie die de verzegeling heeft gelast of verricht, heeft ten aanzien van de verzegelde zaak.

Onderafdeling 7

Inbreuken op het geheim karakter van het strafrechtelijk onderzoek

Art. 664

Misbruik van het inzagerecht in een gerechtelijk dossier

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 460ter Sw. Er zij ook op gewezen dat ook misbruik kan gemaakt worden van het inzagerecht in een strafuitvoeringsdossier of een KBM-dossier (interneringszaken).

Art. 665

Schending van het geheim van het onderzoek

Het geheim karakter van het strafrechtelijk vooronderzoek is nog steeds een van de basiselementen van ons strafprocesrecht. Dit geheime karakter is vaak ook noodzakelijk om de efficiëntie van een strafrechtelijke onderzoek te waarborgen. In het huidige Wetboek van Strafvordering wordt op tal van plaatsen (soms op algemene wijze, soms met betrekking tot specifieke onderzoeksdaaden) naar dit principe verwezen en wordt hieraan steeds dezelfde straf gekoppeld. Dit is het geval in de artikelen 28quinquies, § 1, 39ter, § 3, 46bis, § 2, 46bis/1, § 2, 46ter, § 2, 46quater, § 3, 47bis, § 6, 8),

§§ 2 et 4, 90octies, § 2, 464/1, § 5, 464/12, § 4, 464/13, § 3, 464/24, § 4, 464/25, § 3 et 524bis, § 3, du Code d'instruction criminelle.

La protection de ce caractère secret de l'enquête préliminaire serait encore renforcée et un statut plus clair serait accordé si toutes ces infractions étaient regroupées en une seule incrimination. C'est également l'objectif de la disposition en projet.

Le niveau de la peine proposé est une peine de niveau 2, comme c'est le cas pour le secret professionnel.

Cette incrimination n'affecte évidemment pas les cas où la loi permet de briser le secret de l'enquête. Dans ce cas, la cause de justification de l'autorisation ou de l'obligation de la loi s'applique (projet d'article 12).

Art. 666

La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police

Cette disposition reproduit l'incrimination visée à l'actuel article 112undecies du Code d'instruction criminelle.

Sous-section 8

La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine

Les articles actuel 299 et 300 du Code pénal sont reproduits dans cette sous-section. Il s'agit d'une mesure préventive⁷⁵³ pour éviter de commettre des délits d'opinion de manière anonyme, afin que les autorités et la victime sachent contre qui se retourner dans les procédures pénales ou civiles. En ce sens, cette infraction peut être considérée comme une infraction contre l'administration de la justice.

Une correction d'ordre matérielle est apportée à la suite de l'avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 78) du Conseil d'État.

⁷⁵³ Cass. 3 novembre 1879, *Pas.* 1879, I, 414.

56bis, 57bis, § 1, 62, § 1, 88bis, §§ 3 en 4, 88quater, § 4, 90quater, §§ 2 en 4, 90octies, § 2, 464/1, § 5, 464/12, § 4, 464/13, § 3, 464/24, § 4, 464/25, § 3 en 524bis, § 3, van het Wetboek van strafvordering.

De bescherming van dit geheim karakter van het vooronderzoek zou nog versterkt worden en een duidelijker statuut krijgen wanneer al deze inbreuken zouden worden gegroepeerd in één strafbaarstelling. Dit is ook de doelstelling van de ontworpen bepaling.

De voorgestelde strafmaat is een straf van niveau 2, zoals die ook geldt voor het beroepsgeheim.

Deze strafbaarstelling doet uiteraard geen afbreuk aan de gevallen waarin de wet toelaat het geheim van het onderzoek te doorbreken. In dergelijk geval geldt de rechtvaardigingsgrond van de toelating of het gebod bij de wet (ontworpen artikel 12).

Art. 666

Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar

Deze bepaling herneemt de strafbaarstelling uit het huidige artikel 112undecies Sv.

Onderafdeling 8

Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong

Onder deze onderafdeling worden de huidige artikelen 299 en 300 Sw. hernomen. Het betreft een preventieve maatregel⁷⁵³ om het anoniem begaan van uitingsdelicten te vermijden, zodat de overheid en het slachtoffer weten tegen wie zij zich kunnen richten met de strafvordering of de burgerlijke vordering. In die zin kan dit misdrijf worden beschouwd als een misdrijf tegen de rechtsbedeling.

Naar aanleiding van advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 78) van de Raad van State wordt een materiële correctie aangebracht.

⁷⁵³ Cass. 3 november 1879, *Pas.* 1879, I, 414.

Art. 667

La publication ou la distribution d'écrits
sans indication de l'origine

Cette disposition reproduit l'actuel article 299 du Code pénal.

Dans le prolongement de ce qu'écrit F. KUTY, il est proposé de limiter la portée de cette incrimination aux cas où l'imprimé contiendrait une opinion, une pensée ou une information punissable. Cela garantirait que l'objectif de l'incrimination soit atteint, sans toutefois couvrir toutes les formes d'imprimés. Une lecture stricte de l'incrimination actuelle signifierait que, par exemple, les cartes à jouer, un faire-part de décès, une invitation, les copies d'un exercice qu'un enseignant distribuerait, ... tomberaient dans le champ d'application de l'incrimination.⁷⁵⁴

Art. 668

Les causes d'excuse d'exemption de peine

Cette disposition reproduit l'actuel article 300 du Code pénal.

Section 2

L'obstacle à la décision judiciaire

Après les actes d'enquête et les mesures de sécurisation ou de conservation, la section 2 se focalise sur la prise de décision judiciaire. Dans la pratique, ce sont là quelques-unes des infractions qui empêchent le déroulement du procès devant la cour d'assises.

Une autre infraction qui pourrait trouver sa place ici est celle du déni de justice. Toutefois, en raison de l'option retenue dans le projet de loi de regrouper toutes les infractions qui ne peuvent être commises que par des personnes exerçant une certaine fonction, dans le chapitre "Les forfaitures", il a été décidé d'inclure cette infraction dans ce chapitre.

⁷⁵⁴ F. KUTY, "La publication ou la distribution d'écrits imprimés sans indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur" in X (ed.), *Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 460.

Art. 667

Uitgeven of verspreiden van geschriften
zonder vermelding van de oorsprong

Dit artikel herneemt het huidige artikel 299 Sw.

In navolging van wat F. Kuty schrijft, wordt voorgesteld het toepassingsgebied van deze strafbaarstelling te beperken tot die gevallen waarin het drukwerk een strafbare mening, gedachte of informatie bevat. Op die manier wordt immers de doelstelling van de strafbaarstelling nog steeds gerealiseerd, zonder dat evenwel alle vormen van drukwerk er onder vallen. Een strikte lezing van de huidige strafbaarstelling zou immers voor gevolg hebben dat bijvoorbeeld ook speelkaarten, een overlijdensbericht, een uitnodiging, gekopieerde bladzijden met oefeningen die een leraar uitdeelt, ... onder het toepassingsgebied van de strafbaarstelling vallen.⁷⁵⁴

Art. 668

Strafuitsluitende verschoningsgronden

Dit artikel herneemt het huidige artikel 300 Sw.

Afdeling 2

Belemmering van de rechterlijke uitspraak

Na de onderzoeksdaden en beveiligings- of bewaarsmaatregelen, viseert de afdeling 2 de fase van het totstandkomen van de rechterlijke uitspraak. In de praktijk gaat het om enkele misdrijven die de juryrechtspraak door het hof van assisen verhinderen.

Een ander misdrijf dat hier op zijn plaats zou zijn, is dat van rechtsweigeren. Vanuit de optie die in het wetsontwerp wordt genomen om alle misdrijven die slechts kunnen worden gepleegd door personen die een bepaald ambt vervullen te groeperen in het hoofdstuk "Ambtsmisdrijven" werd er echter voor geopteerd dat misdrijf in dat hoofdstuk onder te brengen.

⁷⁵⁴ F. KUTY, "La publication ou la distribution d'écrits imprimés sans indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur" in X (ed.), *Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 460.

Art. 669

L'obstacle à l'établissement
de la liste des membres du jury

Cette disposition reproduit l'actuel article 316 du Code pénal.

Art. 670

La révocation de la fonction de membre du jury

Cette disposition reproduit l'actuel article 316*bis* du Code pénal.

Art. 671

La violation de l'isolement du jury

Cet article reprend l'incrimination visée à l'article 328, dernier paragraphe, du Code d'instruction criminelle.

Section 3

*L'entrave à l'exécution ou à l'inexécution
de la décision judiciaire*

La dernière section des infractions contre l'administration de la justice comprend les infractions qui consistent à entraver l'exécution de la décision judiciaire ou à ne pas exécuter la décision judiciaire.

Bien que les infractions d'abandon familial et de non-représentation d'enfants puissent également avoir un impact sur le développement de l'enfant, il a été décidé d'inclure ces infractions dans les infractions contre l'administration de la justice car (compte tenu de leurs éléments constitutifs), elles devraient plutôt être considérées comme une forme d'"outrage au tribunal".⁷⁵⁵

*Sous-section 1re**L'abandon de famille*

Cette sous-section reprend l'infraction existante d'abandon de famille. L'article 391*ter* du Code pénal prévoit aujourd'hui une procédure de conciliation distincte pour cette infraction. Toutefois, cette disposition est devenue obsolète. Là où elle était obligatoire à l'origine, elle était déjà devenue facultative parce qu'elle répondait pas aux

⁷⁵⁵ Cf. B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen door vader of moeder", *Comm. Strafr.*, 3, n° 5.

Art. 669

Belemmering van de samenstelling
van de lijst van juryleden

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 316 Sw.

Art. 670

Onttrekking aan het ambt van jurylid

Dit artikel herneemt het huidige artikel 316*bis* Sw.

Art. 671

Schending van de afzondering van de jury

Dit artikel herneemt de strafbaarstelling uit artikel 328, laatste lid, Sv.

Afdeling 3

*Belemmering van de uitvoering of niet-naleving
van de rechterlijke beslissing*

Als laatste afdeling binnen de misdrijven tegen de rechtsbedeling zijn de misdrijven opgenomen die bestaan in de belemmering van de uitvoering of niet-naleving van de rechterlijke beslissing.

Hoewel de misdrijven familieverlating en niet-afgeven van kinderen ook hun weerslag kunnen hebben op de ontwikkeling van het kind, wordt ervoor gekozen om deze misdrijven toch onder te brengen bij de misdrijven tegen de rechtsbedeling aangezien zij (gelet op de constitutieve bestanddelen) eerder als een vorm van "*contempt of court*" moeten worden beschouwd.⁷⁵⁵

*Onderafdeling 1**Familieverlating*

Deze onderafdeling herneemt het bestaande misdrijf verlating van familie. Artikel 391*ter* Sw. voorziet vandaag in een afzonderlijke verzoeningsprocedure voor dit misdrijf. Deze bepaling is echter achterhaald. Waar zij oorspronkelijk verplicht was, werd zij reeds facultatief gemaakt omdat zij de verwachtingen niet inlost.

⁷⁵⁵ Cf. B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen door vader of moeder", *Comm. Strafr.*, 3, nr. 5.

attentes. Aujourd'hui, nous constatons que cette procédure n'est plus que peu utilisée.⁷⁵⁶ Il est donc proposé dans la doctrine de supprimer cette procédure du Code pénal.⁷⁵⁷ Si le Parlement estime que cette procédure doit néanmoins être maintenue, il faudrait envisager de la transférer du juge de paix au tribunal de la famille, plutôt que de la réglementer dans le Code pénal.

Dans son avis, le Conseil supérieur de la Justice s'est rangé à la suggestion de supprimer cette procédure⁷⁵⁸.

Art. 672

L'abandon de famille

Cette disposition reprend l'actuel article 391*bis* du Code pénal. La lisibilité de cette disposition est améliorée par l'attribution d'un numéro distinct aux diverses obligations.

Toutefois, le dernier paragraphe de cet article, qui contient la peine accessoire de déchéance du droit de conduire, n'est pas repris. Compte tenu du point de départ de la "peine miroir"⁷⁵⁹, le projet de Livre Ier prévoit cette peine dans les cas où un véhicule à moteur servait ou était destiné à servir à commettre l'infraction ou pour assurer la fuite. Ce point de départ n'a pas été appliqué dans le cas du crime d'abandon de famille. Il s'agit plutôt de détourner l'instrument de son objectif réel.

Il convient également de noter que, en classant l'infraction dans les niveaux de peines, le tribunal dispose d'un éventail plus large de peines, ce qui lui permet d'apporter une réponse appropriée au problème. En outre, la critique justifiée de la doctrine rappelle que la disposition actuelle peut donner lieu à une peine disproportionnée en raison de la longue période durant laquelle la déchéance peut être prononcée et de la charge administrative qu'elle inflige aux parquets.⁷⁶⁰

⁷⁵⁶ Voir G. MARLIER, *Familiale misdrijven*, Malines, Kluwer, 2016, 65-66 et références.

⁷⁵⁷ B. DE SMET, "Familieverlating", *Comm.Strafr.*, 79, n° 147. L'auteur se demande également si cette disposition n'avait pas déjà été implicitement abrogée (B. DE SMET, "Familieverlating", *Comm.Strafr.*, 79, n° 147/a).

⁷⁵⁸ Conseil supérieur de la Justice, *Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II*, p. 16.

⁷⁵⁹ Voir plus de détails à ce sujet dans l'introduction de l'exposé des motifs du projet de Livre Ier.

⁷⁶⁰ B. DE SMET, "Geen onderhoudsgeld betalen, rijbewijs inleveren", *RW* 2014-15, 397-398.

Vandaag wordt vastgesteld dat deze procedure nog nauwelijks wordt gebuikt.⁷⁵⁶ In de rechtsleer wordt dan ook voorgesteld deze procedure te schrappen uit het Strafwetboek.⁷⁵⁷ Indien het Parlement zou oordelen dat een behoud van deze procedure toch gewenst is, moet worden overwogen deze procedure niet langer voor de vrederechter maar voor de familierechtbank te laten verlopen en deze niet in het Strafwetboek te regelen.

In zijn advies heeft de Hoge Raad voor de Justitie zich aangesloten bij de suggestie om deze procedure af te schaffen.⁷⁵⁸

Art. 672

Familieverlating

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 391*bis* Sw. De leesbaarheid van deze bepaling wordt verhoogd, door de verschillende geviseerde verplichtingen apart te nummeren.

Het laatste lid van dit artikel, dat de bijkomende straf van het verval van het recht tot sturen bevat, wordt evenwel niet hernomen. Gelet op het uitgangspunt van de "spiegelbestrafing"⁷⁵⁹, werd in het ontworpen Boek I deze straf voorzien in die gevallen waarin een motorrijtuig gediend heeft of bestemd was tot het plegen van het misdrijf of tot het verzekeren van de vlucht. Dit uitgangspunt is niet gerealiseerd bij het misdrijf familieverlating. Het gaat eerder om het afwenden van het instrument van zijn eigenlijk doel.

Bovendien moet worden vastgesteld dat door de indeling van het misdrijf in de strafniveaus, de rechter over een ruimere strafvork beschikt, wat een gepast antwoord op deze problematiek mogelijk maakt. Daarnaast kan de terechte kritiek uit de rechtsleer in herinnering gebracht worden dat de huidige bepaling aanleiding kan geven tot disproportionele bestrafing door de lange periode waarvoor het verval kan worden uitgesproken en de administratieve overlast die deze creëert op de parketten.⁷⁶⁰

⁷⁵⁶ Zie G. MARLIER, *Familiale misdrijven*, Mechelen, Kluwer, 2016, 65-66 en verwijzingen aldaar.

⁷⁵⁷ B. DE SMET, "Familieverlating", *Comm.Strafr.*, 79, nr. 147. Deze auteur vraagt zich overigens af of deze bepaling niet reeds impliciet werd opgeheven (B. DE SMET, "Familieverlating", *Comm.Strafr.*, 79, nr. 147/a.).

⁷⁵⁸ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 16.

⁷⁵⁹ Zie hierover meer in de inleiding van de memorie van toelichting bij het ontworpen Boek I.

⁷⁶⁰ B. DE SMET, "Geen onderhoudsgeld betalen, rijbewijs inleveren", *RW* 2014-15, 397-398.

Le Conseil supérieur de la Justice propose toutefois d'évaluer l'effectivité de cette peine avant de la supprimer⁷⁶¹.

Sous-section 2

La non-représentation d'enfants

Art. 673

La non-représentation d'enfant

Cette disposition reproduit l'actuel article 431, premier paragraphe, du Code pénal. Toutefois, la limitation actuelle du champ d'application aux mineurs de moins de 12 ans est supprimée. Cette incrimination vise par exemple l'éducateur qui refuse de représenter l'enfant aux parents. Ce comportement est tout aussi punissable pour un mineur de plus de 12 ans. En outre, de cette manière, une ligne de démarcation est tracée pour la non-représentation d'enfants par les parents.

Cela n'affecte évidemment pas la possibilité d'invoquer, par exemple, une justification telle que l'état de nécessité.

Cette disposition n'est pas applicable aux parents du mineur. S'ils commettent de tels faits, ils tombent sous l'article en projet 675.

Dans son avis, le Conseil supérieur de la Justice se pose la question de savoir si le projet ne peut pas être amélioré sur le plan de la non-représentation d'enfant par les parents, en incorporant dans cette incrimination aussi les personnes qui sont responsables de l'éducation de l'enfant autres que le père ou la mère⁷⁶². À notre sens, il est cependant plus clair de procéder à l'extension de l'incrimination proposée par le Conseil supérieur dans l'incrimination plus large qui est applicable aux autres personnes que les parents.

Par cette extension, l'effectivité de l'intervention du juge de la jeunesse (en ce compris aussi du tribunal de la jeunesse) se trouve renforcée comme proposé par la Conseil supérieur. En cela, une réponse est apportée aux situations où une aide contrainte mais nécessaire est empêchée par le fait que les personnes chargées de l'éducation entravent de façon non justifiée les mesures d'aide et qu'il peut y être remédié par la menace d'une

De Hoge Raad voor de Justitie stelt evenwel voor de effectiviteit van deze straf te evalueren vooraleer ze af te schaffen.⁷⁶¹

Onderafdeling 2

Niet-afgeven van kinderen

Art. 673

Niet-afgeven van kinderen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 431, eerste lid Sw. De huidige beperking van het toepassingsgebied tot minderjarigen beneden de leeftijd van 12 jaar wordt evenwel geschrapt. Deze strafbaarstelling viseert bijvoorbeeld de opvoedster die weigert het kind af te geven aan de ouders. Dit gedrag is even strafwaardig bij een minderjarige boven de 12 jaar. Bovendien wordt op die manier dezelfde grens getrokken als voor het niet-afgeven van kinderen door ouders.

Dit doet uiteraard geen afbreuk aan de mogelijkheid om zich te beroepen op bijvoorbeeld een rechtvaardigingsgrond, zoals de noodtoestand.

Deze bepaling is niet van toepassing op de ouders van de minderjarige. Indien zij dergelijke feiten plegen vallen zij onder het ontworpen artikel 675.

In zijn advies stelde de Hoge Raad voor de Justitie de vraag of het ontwerp niet kan worden verbeterd op het vlak van het niet-afgeven van kinderen door ouders, door ook personen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van het kind, andere dan de vader of moeder, ook te laten vallen onder de strafbaarstelling van het niet-afgeven van kinderen door ouders.⁷⁶² O.i. is het evenwel helderder de door de Hoge Raad voorgestelde uitbreiding van de strafbaarstelling op te nemen in de ruimere strafbaarstelling die van toepassing is op andere personen dan de ouders.

Door deze uitbreiding wordt, zoals de Hoge Raad stelt, de effectiviteit van het optreden van de jeugdrechter (hieronder ook begrepen de jeugdrechtbank) verhoogd. Hieronder wordt een antwoord geboden aan situaties waarin gedwongen maar noodzakelijke hulpverlening geen kans krijgt doordat opvoedingsfiguren ongerechtvaardigd tegenwerken en waaraan geremedieerd kan worden door de dreiging met een strafbaarstelling,

⁷⁶¹ Conseil supérieur de la Justice, *Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II*, p. 16.

⁷⁶² Conseil supérieur de la Justice, *Avis sur l'avant-projet de Code pénal – Livre II*, p. 17.

⁷⁶¹ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 16.

⁷⁶² HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II*, p. 17.

sanction pénale, ce qui permettrait d'éviter des formes plus intrusives d'aide.

Art. 674

La non-représentation d'enfants aggravée

Cette disposition reprend l'actuel article 431, deuxième paragraphe, du Code pénal.

Art. 675

La non-représentation d'enfants par les parents

Cette disposition reprend l'actuel article 432, § 1er, du Code pénal

Dans l'actuel article 432 du Code pénal, il y a lieu d'établir une distinction entre deux situations.

Le § 1er vise le défaut de se conformer aux décisions prises dans le contexte de la protection de la jeunesse ou de l'aide à la jeunesse à la suite de procédures contre l'enfant ou les parents⁷⁶³. Le § 2 contient, quant à lui, les circonstances aggravantes.

La deuxième situation est celle prévue au § 3 et concerne les décisions relatives à la garde du mineur prises soit au cours de la procédure, soit à la suite d'une procédure de divorce ou de séparation de corps, soit dans d'autres circonstances prévues par la loi. À cela est ajouté la situation du paragraphe 4, en ce qui concerne l'inexécution de l'accord conclu à l'issue de la procédure de divorce avec consentement mutuel.

Dans la disposition proposée, ces situations sont réglementées par des dispositions particulières afin d'améliorer la lisibilité et la cohérence.

Comme pour les autres dispositions, l'expression "fait enlever" n'est pas reprise car elle n'est plus nécessaire en raison des descriptions générales des notions d'auteur et de participation visées dans le projet de Livre Ier

waardoor meer ingrijpende vormen van hulpverlening kunnen worden vermeden.

Art. 674

Verzwaard niet-afgeven van kinderen

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 431, tweede lid Sw.

Art. 675

Niet-afgeven van kinderen door ouders

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 432, § 1 Sw.

In het huidige artikel 432 Sw. moet een onderscheid worden gemaakt tussen twee situaties.

In § 1 wordt het niet naleven van beslissingen genomen in het kader van de jeugdbescherming of de jeugdbijstand naar aanleiding van een procedure tegen het kind of de ouders geïllustreerd⁷⁶³; § 2 bevat de verzwarende omstandigheden hierbij.

De tweede situatie is die uit § 3, die beslissingen betreft over de bewaring van de minderjarige genomen hetzij gedurende het verloop of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, hetzij in andere bij de wet bepaalde omstandigheden. Hiermee is verbonden de situatie uit § 4, met betrekking tot de niet-naleving van de overeenkomst gesloten naar aanleiding van de procedure van een echtscheiding met onderlinge toestemming.

In de ontworpen bepaling worden deze situaties, met het oog op het verhogen van de leesbaarheid en de coherentie, geregeld door afzonderlijke bepalingen.

Zoals bij andere bepalingen, wordt het "doen ontvoeren" niet hernomen, aangezien dit niet langer nodig is door de algemene omschrijvingen van ouderschap en deelneming in het ontworpen Boek I.

⁷⁶³ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Malines, Kluwer, 2010, 243, n° 306; B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen door vader of moeder", *Comm. Strafr.*, 3, n° 6; G. MARLIER, *Familiale misdrijven*, Malines, Kluwer, 2016, 107.

⁷⁶³ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 243, nr. 306; B. DE SMET, "Niet-afgifte van kinderen door vader of moeder", *Comm. Strafr.*, 3, nr. 6; G. MARLIER, *Familiale misdrijven*, Mechelen, Kluwer, 2016, 107.

Art. 676

La non-représentation
d'enfants par les parents aggravée

Cette disposition reprend l'actuel article 432, § 2, du Code pénal.

Art. 677

Le non-respect de l'organisation du droit de visite

Cette disposition reprend l'actuel article 432, §§ 3 et 4, du Code pénal.

Comme pour les autres dispositions, l'expression "fait enlever" n'est pas reprise car elle n'est plus nécessaire en raison des descriptions générales des notions d'auteur et de participation visées dans le projet de Livre Ier.

Art. 678

Le facteur aggravant

Cette disposition reprend la circonstance aggravante visée par l'actuel article 432, §§ 1er et 2, derniers alinéas.

*Sous-section 3**L'inexécution
des conditions de levée d'une mesure d'enquête
ou d'investigation*

Art. 679

L'inexécution des conditions
de levée d'une mesure d'enquête
ou d'investigation

Cette disposition reprend l'actuel article 507*bis* du Code pénal. Toutefois, il est proposé de supprimer la référence aux articles 28*sexies* et 61*quater* du Code d'instruction criminelle. De cette manière, l'incrimination vise également la situation, souvent rencontrée dans la pratique, dans laquelle le juge d'instruction, en dehors de ces procédures, reçoit une demande gracieuse de levée d'une mesure (par exemple, la saisie d'un véhicule) et l'accepte en imposant un certain nombre de conditions (par exemple, en ce qui concerne son utilisation).

Art. 676

Verzwaard niet-afgeven
van kinderen door ouders

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 432, § 2 Sw.

Art. 677

Niet-naleving van de regeling
omtrent het omgangsrecht

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 432, § 3 en § 4 Sw.

Zoals bij andere bepalingen, wordt het "doen ontvoeren" niet hernomen, aangezien dit niet langer nodig is door de algemene omschrijvingen van ouderschap en deelneming in het ontworpen Boek I.

Art. 678

Verzwarende factor

Deze bepaling herneemt de verzwarende omstandigheid uit het huidige artikel 432, § 1 en 2, telkens laatste lid.

*Onderafdeling 3**Niet-naleving van de voorwaarden
bij de opheffing
van een opsporings- of onderzoekshandeling*

Art. 679

Niet-naleving van de voorwaarden
bij de opheffing van een opsporings-
of onderzoekshandeling

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 507*bis* Sw. Er wordt evenwel voorgesteld de verwijzing naar de artikelen 28*sexies* en 61*quater* van het Wetboek van strafvordering hier te schrappen. Op die manier wordt door de strafbaarstelling ook de, in de praktijk vaak voorkomende, situatie ondervangen waarin de onderzoeksrechter buiten deze procedures om een willig verzoek krijgt tot opheffing van een maatregel (bijvoorbeeld het beslag op een voertuig) en deze hierop ingaat met het opleggen van een aantal voorwaarden (bijvoorbeeld inzake het gebruik ervan).

*Sous-section 4**L'entrave à l'exécution ou
à l'inexécution d'une peine*

Art. 680

L'aide à l'évasion de détenus

Notre droit pénal actuel ne fait pas de l'évasion de détenus une incrimination. Ne font l'objet d'incriminations que l'aide à l'évasion d'un détenu et la négligence des personnes chargées de leur garde (articles 332-337 du Code pénal). Dans d'autres pays, l'évasion est souvent punissable. Dans notre pays, des propositions de loi ont été introduites en vue de sanctionner un tel comportement.

Sur proposition du Collège des procureurs généraux, une telle incrimination avait été incluse dans une version précédente du projet. Le principal argument avancé à ce sujet était de pouvoir donner au ministère public une base pour poser ou solliciter des actes d'instruction, tels que par exemple, une écoute téléphonique, dans le cadre de la recherche de personnes en fuite. Mais entre-temps, la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social a offert une autre solution à cette problématique par l'insertion d'un chapitre "Recherche de personnes qui se sont soustraites à l'exécution de peines d'emprisonnement à titre principal, de réclusions ou d'internements" (articles 520*bis* – 520*septies* C.i.cr.).

À la lumière de cette nouvelle législation, la Commission de réforme du droit pénal a estimé opportun de maintenir la situation actuelle dans le nouveau Code pénal, au terme de laquelle l'évasion d'une prison sans violence n'est pas punissable. Ce choix correspond à la logique du projet de ne pas prévoir de peine subsidiaire en cas de non-exécution de peines qui sont susceptibles de faire l'objet d'une exécution forcée, comme c'est le cas pour la peine d'emprisonnement.

Bien entendu, comme c'est le cas aujourd'hui, si l'évasion s'accompagne d'actes de violence contre, par exemple, un agent pénitentiaire ou un membre de la police, les actes de violence seront punis comme tels et il sera souvent question de préméditation et/ou d'élément aggravant résultant de la circonstance que les faits ont été commis à l'encontre d'une personne exerçant une fonction sociale. De même, lorsque la personne évadée commet, durant son évasion ou après, d'autres infractions, elle pourra bien entendu être poursuivie et punie

*Onderafdeling 4**Belemmering van de uitvoering
of niet-naleving van een straf*

Art. 680

Hulp bij de ontsnapping van gevangenen

Ons huidige strafrecht kent geen strafbaarstelling van de ontsnapping van gevangenen. Er zijn enkel strafbaarstellingen terug te vinden voor het hulp verlenen aan de ontsnapping van gevangenen en nalatigheid van de personen aangesteld voor de bewaking (artikelen 332-337 Sw.). In andere landen is de ontsnapping vaak wel strafbaar gesteld. Ook in ons land werden, ook wetsvoorstellen ingediend om dergelijke gedrag te sanctioneren

Op voorstel van het College van procureurs-generaal werd in een eerdere versie van dit ontwerp ook dergelijke strafbaarstelling opgenomen. De belangrijkste beweegreden hiertoe was om aan het Openbaar Ministerie een grondslag te geven om onderzoekshandelingen te stellen of te vragen, zoals bijvoorbeeld telefoontap, in het kader van de zoektocht naar de ontvluchte persoon. Ondertussen werd echter door de Wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensten, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek een andere oplossing gegeven aan deze problematiek door de invoering van een hoofdstuk "Opsporing van personen die zich onttrokken hebben aan de uitvoering van hoofdgevangenisstraffen, opsluitingen of interneringen" (artikelen 520*bis*-520*septies* Sv.).

In dit licht acht de Commissie tot hervorming van het strafrecht het gepast om in het kader van het nieuwe Strafwetboek de huidige situatie te bestendigen waarin het geweldloos ontsnappen uit de gevangenis niet strafbaar wordt gesteld. Deze keuze past binnen de logica van het ontwerp dat niet in een vervangende straf moet worden voorzien voor de niet-uitvoering van straffen die in aanmerking komen voor dwanguitvoering, zoals de gevangenisstraf.

Uiteraard zullen, zoals vandaag, indien geweld wordt gebruikt bij de ontsnapping tegen bijvoorbeeld een penitentiair beambte of de politie de gewelddaden als dusdanig wel worden bestraft, waarbij er vaak sprake zal zijn van voorbedachtheid en/of het verzwarend bestanddeel dat de feiten werden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie. Ook indien de ontsnapte persoon tijdens de ontsnapping zelf of nadien andere misdrijven pleegt, kunnen deze uiteraard onder de gepaste kwalificatie worden vervolgd en bestraft. Daarnaast

pour ces faits sous la qualification adéquate. Il ne faut aussi pas perdre de vue que la personne évadée qui est retrouvée par après, peut aussi être sanctionnée sur le plan disciplinaire. En effet, l'évasion ou la participation à une évasion, de même que la tentative, sont définies comme des infractions disciplinaires aux articles 129 et 131 de la loi du 12 janvier 2005 concernant l'administration pénitentiaire ainsi que le statut juridique des détenus.

Les dispositions actuelles (articles 332-337 C. pén.) sont très peu lisibles avec les nombreuses distinctions y figurant, qui, dans la pratique, n'ont pas ou très peu d'impact sur la peine et qui ne sont pas toujours fondées sur un critère pertinent. Le projet actuel veut donc simplifier de façon significative cette incrimination.

D'abord, l'aide par négligence par des personnes qui sont préposées à l'encadrement ou à la garde de détenus n'est plus punissable lorsqu'il s'agit seulement d'un défaut de précaution. Dans un tel cas, il est seulement question d'une faute professionnelle à l'égard de laquelle une intervention disciplinaire est préférable. Dès qu'il est question d'aide intentionnelle (aussi une négligence intentionnelle en concertation ou non avec l'intéressé), le comportement tombe sous l'incrimination.

En outre, toute forme d'aide est ici visée. Par-là, on entend tout acte ou abstention adopté délibérément qui contribue à l'évasion (ou à sa tentative). Il peut s'agir de la fourniture d'informations ou d'une arme, le fait de laisser volontairement une porte ouverte...

L'évasion peut porter sur la soustraction de la personne à une peine d'emprisonnement, à une détention préventive ou à toute autre forme de peine ou de mesure privatives de liberté (internement, traitement imposé).

Pour que la personne qui apporte son aide soit punissable, il n'est pas exigé que la tentative d'évasion soit couronnée de succès. L'aide à une tentative d'évasion est suffisante.

Art. 681

L'aide à l'évasion de détenus aggravée

La peine est aggravée jusqu'à un niveau 3 dans deux cas.

C'est d'abord le cas lorsque l'auteur occupe une fonction publique et qu'il a commis l'infraction dans l'exercice de cette fonction. Cette aggravation de peine se justifie en raison de la responsabilité que l'intéressé

mag niet uit het oog worden verloren dat de ontsnapte persoon die nadien wordt gevat ook nog tuchtrechtelijk kan worden gesanctioneerd. Ontsnapping of deelname aan ontsnapping, alsook de poging daartoe zijn immers omschreven als tuchtinbreuk in artikelen 129 en 131 wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden.

De bestaande bepalingen (artikelen 332-337 Sw.) zijn erg moeilijk leesbaar door de vele onderscheiden die daarin worden gemaakt, die in de praktijk geen of slechts een zeer beperkte impact hebben op de straf en die niet steeds gebaseerd zijn op een pertinent criterium. Het thans voorliggende voorstel wil deze strafbaarstelling dan ook aanzienlijk vereenvoudigen.

Vooreerst wordt de hulp door nalatigheid van de personen die zijn aangesteld om de gevangene te begeleiden of te bewaken niet langer strafbaar gesteld indien het slechts gaat om een onachtzaamheid. In dergelijk geval is er slechts sprake van een professionele fout, waartegen beter op tuchtrechtelijk vlak kan worden opgetreden. Zodra er sprake is van een opzettelijke hulp (ook een opzettelijke nalatigheid, al dan niet in overleg met betrokkene), valt de hulp wel onder de strafbaarstelling.

Verder wordt elke vorm van hulp gevisieerd. Hiermee wordt elke opzettelijk gestelde handeling of onthouding die bijdraagt tot (de poging tot) het ontsnappen bedoeld. Het kan gaan om het aanleveren van informatie of een wapen, het bewust open laten van een deur, ...

De ontsnapping kan betrekking hebben op het zich onttrekken aan een gevangenisstraf, een voorlopige hechtenis of elke andere vrijheidsberovende straf of maatregel (internering, opgelegde behandeling).

Opdat de persoon die hulp verleent strafbaar zou zijn, is niet vereist dat de ontsnaptingspoging succesvol is. Het hulp verlenen bij een poging tot ontsnapping volstaat.

Art. 681

Verzwaarde hulp bij de ontsnapping van gevangenen

De straf wordt in twee gevallen verhoogd tot een straf van niveau 3.

Dit is vooreerst het geval wanneer de dader een openbare functie heeft en hij dit misdrijf heeft gepleegd in het kader van de uitoefening van deze functie. Deze strafverzwaring is verantwoord, gelet op de verantwoordelijkheid

porté dans le cadre de la protection de la société à l'égard des personnes privées de liberté et de l'abus qu'il a fait des possibilités que lui offrait sa fonction.

En outre, la peine est aggravée lorsque l'auteur savait que lors de l'évasion (ou de sa tentative), il serait recouru à la violence ou à des menaces, par exemple parce qu'il a fourni une arme. Cette aggravation de peine se justifie en raison du fait que l'auteur était conscient de cette manière qu'un danger pour des tiers pouvait survenir dans le cadre de l'évasion. Cette disposition ne déroge d'ailleurs d'aucune manière aux règles applicables en matière de corréité et de participation criminelle: lorsqu'on procure, par exemple, une arme à une personne qui veut s'évader avec la connaissance que cette personne va utiliser cette arme pour tuer ses gardiens, on se rend aussi coupable d'assassinat et conformément aux règles applicables au concours, la peine prévue pour l'assassinat sera appliquée.

Art. 682

Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction

Dans le projet de Livre Ier du Code pénal, qui avait été soumis au Conseil d'État précédemment lors de la présente législature, il était déjà prévu pour certaines peines que la violation de l'interdiction que comporte cette peine soit sanctionnée par une peine de niveau 2. C'était notamment le cas de l'interdiction d'exercer une activité faisant partie de l'objet social de la société, de l'interdiction d'exercer une activité professionnelle, de l'interdiction de conduire et de l'interdiction de cohabitation ou de communiquer.

Comme indiqué à l'époque, par souci de cohérence du texte, les incriminations ne trouvent pas leur place dans le Livre Ier du Code pénal, qui contient les règles générales du droit pénal. Il a donc été décidé de supprimer ces infractions du projet de Livre Ier et de les rassembler dans le Livre II dans le cadre des infractions commises contre l'administration de la justice, plus particulièrement dans la section relative à l'entrave à l'exécution de la décision judiciaire ou au non-respect de la décision judiciaire.

En outre, il convient de noter que le projet de Livre II prévoit dans certains cas des dispositions dérogatoires en ce qui concerne l'interdiction professionnelle ou l'interdiction de cohabitation ou de communiquer, par exemple en ce qui concerne les professions visées ou leur durée. L'intention est que la violation de ces

die de betrokkene draagt in het kader van de bescherming van de maatschappij tegen de van zijn vrijheid beroofde persoon en gelet op het misbruik dat hij maakt van de mogelijkheden die zijn functie hem biedt.

Daarnaast wordt de straf verhoogd indien de dader wist dat er geweld of bedreiging zou worden gebruikt bij de (poging tot) ontsnapping, bijvoorbeeld omdat hij een wapen heeft bezorgd. Deze strafverzwaring is verantwoord doordat de dader zich op die manier bewust was van het gevaar dat voor derden zou kunnen ontstaan in het kader van de ontsnapping. Deze bepaling doet overigens op geen enkele manier afbreuk aan de regels inzake daderschap en deelneming: indien men bijvoorbeeld een vuurwapen bezorgt aan een persoon die wil ontsnappen in de wetenschap dat die persoon dit wapen zal gebruiken om zijn begeleiders dood te schieten, maakt men zich ook schuldig aan moord en zal men conform de regels inzake samenloop met de straf gesteld op moord worden bestraft.

Art. 682

Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod

In het ontwerp van Boek I van het Strafwetboek, dat eerder deze legislatuur werd voorgelegd aan de Raad van State, werd reeds bij sommige straffen bepaald dat de overtreding van het verbod dat die straf inhoudt, wordt bestraft met een straf van niveau 2. Dit was meer bepaald het geval voor het verbod om een activiteit die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel uit te oefenen, het beroepsverbod, het verval van het recht tot sturen en het woon- of contactverbod.

Zoals toen reeds aangegeven, zijn met het oog op de coherentie van de tekst strafbaarstellingen niet op hun plaats in Boek I van het Strafwetboek, dat de algemene regels van het strafrecht bevat. Daarom wordt ervoor geopteerd deze strafbaarstellingen te schrappen in het ontwerp van Boek I en ze onder te brengen in Boek II in het kader van de misdrijven tegen de rechtsbedeling, meer bepaald in de afdeling met betrekking tot de belemmering van de uitvoering of niet-naleving van de rechterlijke beslissing.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat in het ontwerp van Boek II in bepaalde gevallen voorzien is in afwijkende bepalingen inzake het beroepsverbod of het woon- of contactverbod, bijvoorbeeld wat de geviseerde beroepen betreft of de duur ervan. Het is de bedoeling dat de overtreding van deze "bijzondere" verboden strafbaar

interdictions “particulières” soit punissable en vertu de la même disposition que l’interdiction professionnelle de droit commun et l’interdiction de résidence ou de communiquer.

En ce qui concerne le niveau des peines, il reste toujours indiqué de considérer qu’une peine de niveau 2 est appropriée puisqu’il s’agit d’une soustraction manifeste et délibérée à l’exécution d’une peine imposée par un tribunal, ce qui peut être considéré comme une forme d’“outrage au tribunal”. En outre, en ce qui concerne l’interdiction de résidence ou de communiquer, il peut être nécessaire, dans des cas exceptionnels, de priver la personne concernée de sa liberté afin d’atteindre l’objectif de cette peine et de protéger ses victimes.

Dans son avis n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 30), le Conseil d’État constate que les articles 417/60 et 417/61 du Code pénal actuel ne sont pas repris. Il y a lieu de compléter l’article 682 du projet avec un 5° renvoyant à la fermeture d’établissement et aux interdictions visés aux articles 179quinquies mais également celles visés aux articles 252sexies et 275. Ceci répond également à une question du Collège des procureurs généraux (avis du 26 janvier 2023). Sur cette question, le délégué avait répondu au Conseil d’État en ces termes:

“Effectivement, il y a lieu de compléter l’article 656 [682] du projet avec un 5° renvoyant à la fermeture d’établissement et aux interdictions visés aux articles 179quinquies, 179sexies et 179septies.

L’article 417/61 est une disposition qui se trouve, à titre provisoire, dans la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Les travaux préparatoires de cette loi indiquent ce qui suit:

L’article 65, alinéa 1er, du Code pénal dispose que “lorsqu’un même fait constitue plusieurs infractions ou lorsque différentes infractions soumises simultanément au même juge du fond constituent la manifestation successive et continue de la même intention délictueuse, la peine la plus forte sera seule prononcée”.

La Cour de cassation considère que dans cette hypothèse, l’absorption par la peine la plus forte est complète et le régime prévu pour les incriminations moins sévères doit être complètement écarté quand bien même ce régime comprendrait une sanction accessoire plus rigoureuse que celle pouvant accompagner la peine absorbante (A. De Nauw, “Chronique semestrielle de jurisprudence: 1re partie: Principes généraux de droit pénal”, Rev. dr. pén. crim., 2010, p. 568; Cass., 9 février 2011, RG P.10.1831.F, Rev. dr. pén. crim., 2011, p. 890; Cass., 25 janvier 2012, RG P.11.1821.F, Pas., 2012, n° 68; Cass.,

is onder dezelfde bepaling als het gemeenrechtelijk beroepsverbod en woon- of contactverbod.

Wat de strafmaat betreft, blijven de overwegingen gelden dat een straf van niveau 2 gepast is aangezien het hier gaat om een manifeste en opzettelijke onttrekking aan een door een rechter opgelegde straf, wat als een vorm van “contempt of court” kan worden beschouwd. Bovendien kan het, voor wat het woon- of contactverbod betreft, in uitzonderlijke gevallen noodzakelijk zijn de betrokken persoon van zijn vrijheid te beroven om de doelstelling van deze straf te realiseren en zijn slachtoffers te beschermen.

In zijn advies nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 30) stelt de Raad van State vast dat de artikelen 417/60 en 417/61 van het huidige Strafwetboek niet zijn opgenomen. Artikel 682 van het ontwerp moet worden aangevuld met een 5° verwijzing naar de sluiting van inrichtingen en de verbodsbepalingen bedoeld in de artikelen 179quinquies maar ook die bedoeld in de artikelen 252sexies en 275. Dit beantwoordt ook aan een vraag van het College van procureurs-generaal (advies van 26 januari 2023). Op deze vraag had de afgevaardigde de Raad van State als volgt geantwoord:

“Effectivement, il y a lieu de compléter l’article 656 [682] du projet avec un 5° renvoyant à la fermeture d’établissement et aux interdictions visés aux articles 179quinquies, 179sexies et 179septies.

L’article 417/61 est une disposition qui se trouve, à titre provisoire, dans la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Les travaux préparatoires de cette loi indiquent ce qui suit:

L’article 65, alinéa 1er, du Code pénal dispose que “lorsqu’un même fait constitue plusieurs infractions ou lorsque différentes infractions soumises simultanément au même juge du fond constituent la manifestation successive et continue de la même intention délictueuse, la peine la plus forte sera seule prononcée”.

La Cour de cassation considère que dans cette hypothèse, l’absorption par la peine la plus forte est complète et le régime prévu pour les incriminations moins sévères doit être complètement écarté quand bien même ce régime comprendrait une sanction accessoire plus rigoureuse que celle pouvant accompagner la peine absorbante (A. De Nauw, “Chronique semestrielle de jurisprudence: 1re partie: Principes généraux de droit pénal”, Rev. dr. pén. crim., 2010, p. 568; Cass., 9 février 2011, RG P.10.1831.F, Rev. dr. pén. crim., 2011, p. 890; Cass., 25 janvier 2012, RG P.11.1821.F, Pas., 2012, n° 68;

19 septembre 2017, RG P.15.1379.N, Pas., 2017, à sa date), sauf si une disposition spécifique l'y autorise (Cass., 9 mai 2018, RG P.18.0330.F, Pas., 2018, à sa date): le juge doit appliquer les peines prévues pour l'infraction la plus sévèrement réprimée et il ne peut infliger des peines principales ou accessoires prévues pour les incriminations moins sévères (Cass., 13 janvier 1999, RG P.98.1521.F, Pas., 1999, n° 21; Cass., 2 septembre 2009, RG P.09.0391.F, Pas., 2009, n° 467).

Faisant application de ces principes, la Cour de cassation a jugé dans un arrêt du 5 janvier 2021 (RG P.20.1095.N) que le juge ne pouvait infliger, pour des faits d'incitation à la débauche et de tenue de maison de débauche (art. 380, § 1er, 1° et 2° C. pén.), les interdictions de droit prévues par l'article 382, § 1er, C. pén. dès lors que ces infractions formaient une infraction collective avec celle d'organisation criminelle qui est punissable d'une peine plus grave.

Il semble qu'un raisonnement analogue doit être appliqué aux interdictions de droit prévues à l'article 382, § 2 et 382bis du Code pénal (voir les conclusions de l'avocat général Bart De Smet dans l'affaire P.20.1189.N). Les nouvelles règles en matière de concours prévues par le nouveau Code pénal visent à permettre le cumul des peines accessoires ce qui résoudra la question. À titre transitoire, il est proposé de prévoir, pour les infractions sexuelles visées dans le chapitre en question, la possibilité de prononcer les interdictions même en cas de concours.”

En raison des nouvelles règles applicables au concours (cumul des peines accessoires en cas de concours), l'article 417/61 n'a plus de raison d'être dans le nouveau Code pénal.”

À la suite des modifications apportées, l'article 252novies concernant le non-respect d'une peine consistant en une interdiction est supprimé car il fait double-emploi avec cette disposition. Les interdictions spécifiques qui y sont visées sont comprises dans le 2° concernant les interdictions professionnelles.

Des corrections au niveau des références au Livre Ier du Code pénal en projet sont adaptées à la suite de l'avis du Conseil d'État n° 72.477/3 du 9 juin 2023 (n° 5.3).

Cass., 19 septembre 2017, RG P.15.1379.N, Pas., 2017, à sa date), sauf si une disposition spécifique l'y autorise (Cass., 9 mai 2018, RG P.18.0330.F, Pas., 2018, à sa date): le juge doit appliquer les peines prévues pour l'infraction la plus sévèrement réprimée et il ne peut infliger des peines principales ou accessoires prévues pour les incriminations moins sévères (Cass., 13 janvier 1999, RG P.98.1521.F, Pas., 1999, n° 21; Cass., 2 septembre 2009, RG P.09.0391.F, Pas., 2009, n° 467).

Faisant application de ces principes, la Cour de cassation a jugé dans un arrêt du 5 janvier 2021 (RG P.20.1095.N) que le juge ne pouvait infliger, pour des faits d'incitation à la débauche et de tenue de maison de débauche (art. 380, § 1er, 1° et 2° C. pén.), les interdictions de droit prévues par l'article 382, § 1er, C. pén. dès lors que ces infractions formaient une infraction collective avec celle d'organisation criminelle qui est punissable d'une peine plus grave.

Il semble qu'un raisonnement analogue doit être appliqué aux interdictions de droit prévues à l'article 382, § 2 et 382bis du Code pénal (voir les conclusions de l'avocat général Bart De Smet dans l'affaire P.20.1189.N). Les nouvelles règles en matière de concours prévues par le nouveau Code pénal visent à permettre le cumul des peines accessoires ce qui résoudra la question. À titre transitoire, il est proposé de prévoir, pour les infractions sexuelles visées dans le chapitre en question, la possibilité de prononcer les interdictions même en cas de concours.”

En raison des nouvelles règles applicables au concours (cumul des peines accessoires en cas de concours), l'article 417/61 n'a plus de raison d'être dans le nouveau Code pénal.”

Als gevolg van de aangebrachte wijzigingen wordt artikel 252novies betreffende het niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod geschrapt, aangezien het een dubblure vormt met deze bepaling. De specifieke verbodsbepalingen waarnaar daarin wordt verwezen, zijn opgenomen in 2° betreffende de beroepsverbod.

Correcties op de verwijzingen naar het ontworpen Boek I van het Strafwetboek zijn aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van State nr. 72.477/3 van 9 juni 2023 (nr. 5.3).

Sous-section 5

*Les jets d'objets au-dessus des murs
ou des grillages d'une prison, d'une section
ou d'un établissement de défense sociale*

Art. 683

Les jets d'objets
au-dessus des murs ou des grillages d'une prison,
d'une section
ou d'un établissement de défense sociale

La question des jets d'objets dans les prisons n'est pas nouvelle et cela arrive souvent par jets par-dessus les murs d'enceinte, par largage à partir d'un drone ou même par hélicoptère...

Le phénomène des jets d'objets au-dessus des murs de la prison s'est accentué ces derniers mois. Des objets sont de plus en plus fréquemment lancés au-dessus des murs d'enceinte, par exemple dans une balle de tennis ou de foot ou même largués avec des drones.

Ce sont souvent des stupéfiants et des téléphones portables qui sont lancés au-dessus des murs d'enceinte de la prison. Mais il arrive que des armes, de l'argent etc. soient également lancés. Ces jets peuvent mettre en danger les détenus et le personnel car ils peuvent ensuite donner lieu à des agressions (entre détenus ou sur le personnel) ou à des tentatives d'évasion. En outre, ils permettent aux détenus de poursuivre des trafics à l'intérieur et à l'extérieur de la prison. De même, les jets d'objets augmentent l'insécurité pour les personnes qui habitent à côté de la prison. Plus qu'avant, ils provoquent des rassemblements de personnes, un afflux de voitures autour de la prison et des nuisances sonores. Ces jets augmentent la charge de travail du personnel pénitentiaire car il doit, par exemple, effectuer beaucoup plus de rondes pour récupérer ce qui a été lancé.

L'introduction de stupéfiants et d'armes au sein de la prison est déjà punissable sur base de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes et de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes.

Onderafdeling 5

*Het overgooien van voorwerpen over de muren
of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling
of een inrichting tot bescherming van de maatschappij*

Art. 683

Het overgooien van voorwerpen
over de muren of afsluitingen
van een gevangenis, een afdeling
of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

Het overgooien van voorwerpen in de gevangenis-
sen is niet nieuw en gebeurt vaak door het overgooien
van voorwerpen over de gevangenis- en gevangenis-
muren, vanaf een drone of zelfs vanuit een helikopter, ...

Het gooien van voorwerpen over de gevangenis-
muren treedt de laatste maanden als fenomeen nadrukkelijker
naar voren. Voorwerpen worden steeds vaker over de
gevangenis- en gevangenis- muren gegooid bijvoorbeeld in een tennis- of
voetbal of worden zelfs met drones gedropt.

Vaak gaat het dan om verdovende middelen of smart-
phones die over de ommuring van de gevangenis wor-
den gegooid. Maar soms gebeurt dat ook met wapens,
geld, enz. Het gooien van voorwerpen kan een gevaar
opleveren voor de gedetineerden en voor het personeel,
aangezien het vervolgens aanleiding kan geven tot
agressie (onder gedetineerden of op het personeel) of
tot ontvluchttingspogingen. Voorts worden gedetineerden
daarmee in staat gesteld om verder te gaan met zwarte
handel binnen en buiten de gevangenis. Ook brengt
het gooien van voorwerpen meer onveiligheid te weeg
voor mensen die naast de gevangenis wonen. Meer
dan ooit geeft het gooien van voorwerpen aanleiding
tot samenscholingen, een toestroom van voertuigen
rond de gevangenis en geluidsoverlast. Het gooien van
voorwerpen zorgt voor bijkomende werklast voor het
gevangenis- en gevangenis- personeel, aangezien men dan bijvoorbeeld
veel meer rondes moet organiseren om al wat gegooid
is te recupereren.

Het binnenbrengen van verdovende middelen en van
wapens binnen de gevangenis is reeds strafbaar op
grond van de wet van 24 februari 1921 betreffende het
verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdo-
vende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen
en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt
worden voor de illegale vervaardiging van verdovende
middelen en psychotrope stoffen, en op grond van de
wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische
en individuele activiteiten met wapens.

Le fait de jeter dans la prison des objets qui ne sont pas légalement interdits dans le monde extérieur n'est en soi pas punissable dans notre pays.

Dans de telles conditions, il est dès lors opportun de clarifier le cadre légal et d'incriminer le fait de jeter des objets au-dessus des murs ou des grillages de la prison. Ce sont les jets au-dessus des murs qui sont punis en tant que tel. La nouvelle disposition pénale vise également à soutenir les agents de surveillance pénitentiaire dans leur tâche de maintien de l'ordre au sein de la prison. Grâce à ce cadre, une suite pourra être donnée à leur mission de contrôle. Il faut également voir en cette infraction un outil à la disposition de la police et de la magistrature pour poursuivre des faits qui ne font l'objet d'aucune mesure à l'heure actuelle alors qu'elles présentent de réels risques pour la sécurité des établissements pénitentiaires et pour le maintien de l'ordre public en particulier aux abords des établissements pénitentiaires.

Le projet de texte propose de punir toute personne qui aura sciemment et volontairement jeté des objets, directement ou indirectement, de quelque manière que ce soit, au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section de défense sociale ou d'un établissement de défense sociale.

La nouvelle disposition pénale nécessite la réunion de plusieurs éléments matériels (I) et d'un élément moral (II). Elle est assortie d'une peine d'emprisonnement (III).

I. Les éléments matériels sont les suivants:

— l'incrimination peut être commise par toute personne (1°);

— les objets visés par l'incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit (2°);

— la disposition pénale sanctionne le fait de jeter les objets, directement ou indirectement, de quelque manière que ce soit au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale (3°);

— les établissements visés par l'infraction sont la prison, la section de défense sociale ou l'établissement de défense sociale (4°).

1° L'incrimination peut être commise par toute personne

Het binnengooien van voorwerpen in de gevangenis die in de buitenwereld niet wettelijk verboden zijn is op zich in ons land niet strafbaar gesteld.

In dergelijke omstandigheden is het derhalve opportuun om het wettelijk kader te verduidelijken en het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van de gevangenis strafbaar te stellen. De nieuwe strafbepaling beoogt ook de penitentiaire bewakingsassistenten ondersteuning te bieden in het kader van de ordehandhaving in de gevangenis. Dankzij dit kader zal een vervolg kunnen worden gegeven aan hun controletaak. Die strafbaarstelling moet ook gezien worden als een instrument dat ter beschikking staat van de politie en de magistratuur voor het vervolgen van feiten die thans onder geen enkele maatregel vallen terwijl ze reële risico's inhouden voor de veiligheid in de gevangenissen en voor het handhaven van de openbare orde, in het bijzonder in de omgeving van gevangenissen.

De ontwerptekst beoogt om elkeen te straffen die in een gevangenis, in een afdeling voor de bescherming van de maatschappij of in een inrichting voor de bescherming van de maatschappij opzettelijk voorwerpen, op directe of indirecte wijze overgoot.

De nieuwe strafbepaling vereist de aanwezigheid van meerdere materiële bestanddelen (I) en van een moreel bestanddeel (II). Zij gaat gepaard met een gevangenisstraf (III).

I. De materiële bestanddelen zijn de volgende:

— het strafbaar feit kan worden gepleegd door eender welke persoon (1°);

— de voorwerpen beoogd door het strafbaar feit kunnen van om het even welke aard zijn (2°);

— de strafbepaling straft het overgooien van voorwerpen, op directe of indirecte wijze, over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij (3°);

— de inrichtingen beoogd door het misdrijf zijn de gevangenis, de afdeling tot bescherming van de maatschappij of de inrichting tot bescherming van de maatschappij (4°).

1° Het strafbaar feit kan worden gepleegd door eender welke persoon

L'auteur de l'infraction ne doit pas avoir de qualité particulière. La disposition pénale vise les personnes qui n'entrent pas dans l'établissement mais qui font parvenir les objets aux détenus par divers procédés

2° Les objets visés par l'incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit

Les objets visés par l'incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit. Ce sont, par exemple, les objets légalement interdits comme la drogue ou les armes. Mais la disposition pénale concerne aussi les objets qui ne sont pas interdits en dehors de la prison, comme les téléphones portables, mais dont la possession est interdite en prison car ils peuvent porter atteinte à l'ordre et la sécurité de la prison. La disposition pénale vise aussi tous les autres objets comme de l'argent, des CD, des denrées alimentaires, des outils, etc. En effet, l'incrimination vise essentiellement à interdire les jets d'objets au-dessus des murs de la prison.

Les objets visés par l'incrimination peuvent être de quelque nature que ce soit. L'incrimination en effet vise tant les objets légalement interdits (stupéfiants et armes) que les objets sont interdits en prison car ils forment un danger pour l'ordre et la sécurité (comme par exemple les téléphones portables, les clés USB, l'argent, les objets endommagés qui peuvent s'utiliser comme arme) et que tous les autres objets, en ce compris même les objets qui ne sont pas interdits dans la prison. Ces objets font également l'objet d'une incrimination car, par exemple, ils peuvent être utilisés pour cacher des objets interdits (par exemple, des stupéfiants cachés dans des aliments ou dans une balle de tennis).

C'est pour cette raison qu'il est choisi d'incriminer le jet de tous les objets au-dessus des murs d'une prison.

3° La disposition pénale sanctionne le fait de jeter des objets directement ou indirectement, de quelque manière que ce soit au-dessus des murs ou grillages d'une prison, une section ou une l'établissement de défense sociale

Les mots "jeter, directement ou indirectement, de quelque manière que ce soit" désignent le fait de jeter toutes sortes d'objets au-dessus des murs ou des grillages de la prison par tous les moyens. Ces mots permettent de viser les différents procédés pour y parvenir comme le fait de lancer les objets au-dessus des murs de la prison avec un ballon ou une balle de tennis. Ils visent aussi le fait d'apporter ces objets au moyen de drones,

De dader van het misdrijf hoeft geen bijzondere hoedanigheid te bezitten. De strafbepaling beoogt personen die de inrichting niet betreden, maar de voorwerpen laten terechtkomen bij de gedetineerden via diverse methoden.

2° De voorwerpen beoogd door het strafbaar feit kunnen van om het even welke aard zijn

De voorwerpen beoogd door de strafbaarstelling kunnen van om het even welke aard zijn. Het zijn, bijvoorbeeld, voorwerpen die wettelijk verboden zijn, zoals drugs of wapens. Maar de strafbepaling heeft ook betrekking op voorwerpen die niet verboden zijn buiten de gevangenis, zoals draagbare telefoons, maar waarvan het bezit verboden is in de gevangenis omdat zij de orde en de veiligheid in de gevangenis in het gedrang kunnen brengen. De strafbepaling heeft ook betrekking op alle andere voorwerpen zoals geld, cd's, levensmiddelen, gereedschappen, enz. De strafbaarstelling is in wezen gericht op het verbieden van het overgooien van voorwerpen over de gevangensmuren.

De voorwerpen waarop de strafbaarstelling betrekking heeft, kunnen van welke aard dan ook zijn. De strafbaarstelling heeft betrekking op zowel wettelijk verboden voorwerpen (verboden middelen en wapens), voorwerpen die in de gevangnissen verboden zijn omdat ze een gevaar vormen voor de orde en veiligheid (bijvoorbeeld GSM, USB-stick, geld, beschadigde voorwerpen die een wapen kunnen vormen, ...) en alle andere voorwerpen, met inbegrip zelfs van voorwerpen die op zich in de gevangenis niet verboden zijn. Deze voorwerpen ressorteren eveneens onder de strafbaarstelling omdat ze bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden om verboden voorwerpen te verstoppert (bijvoorbeeld verdovende middelen die verstopt zijn in voedingswaren of in een tennisbal).

Om deze reden is de strafbaarstelling in wezen gericht op het verbieden van het overgooien van alle voorwerpen over de gevangensmuren.

3° De strafbepaling straft het overgooien, op directe of indirecte wijze, van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

De bewoordingen "overgooien, op directe of indirecte wijze" verwijzen naar het overgooien van allerlei soorten voorwerpen over de muren of afsluitingen van de gevangenis, met alle mogelijke middelen. Met die bewoordingen kunnen de verschillende methoden daartoe, zoals het lanceren van voorwerpen over de gevangensmuren met een bal of tennisbal, worden beoogd. Zij beogen ook het overgooien van zulke voorwerpen met drones,

etc. Les mots “directement ou indirectement” permettent de préciser les jets classiques ainsi que les largage fait par drone ou par un autre moyen.

4° Les établissements visés par l’infraction sont la prison, la section de défense sociale ou l’établissement de défense sociale

La nouvelle disposition pénale sanctionne les jets d’objets dans les établissements relevant de l’administration pénitentiaire.

II. La nouvelle disposition pénale comporte également un élément moral.

L’infraction exige le dol général. Celle-ci doit avoir été commise sciemment et volontairement. Le projet de texte prévoit de préciser cet élément dans l’incrimination. Cette mention permet de répondre aux principes de précision et de cohérence du droit pénal.

III. La disposition pénale est assortie d’une peine de niveau 1.

Sous-section 6

L’inexécution de la décision de produire une pièce

Art. 684

L’inexécution de la décision de produire une pièce

Cette disposition reproduit l’actuel article 495bis du Code pénal.

CHAPITRE 6

Les entraves aux travaux publics

L’incrimination des actuels articles 289 à 291 C. pén. est reprise sous ce chapitre. L’article 291 C. pén. ne doit pas recevoir de disposition équivalente dans le projet étant donné que cette disposition ne règle que l’amende et est rendue superflue par l’article 52 en projet qui règle l’amende en tant que peine accessoire.

een katapult enz. De woorden “op directe of indirecte wijze” worden gebruikt om het klassieke overgooien, evenals het gooien met een drone of andere middelen, te preciseren.

4° De inrichtingen beoogd door het misdrijf zijn de gevangenis, de afdeling tot bescherming van de maatschappij of van de inrichting tot bescherming van de maatschappij

De nieuwe strafbepaling straft het overgooien van voorwerpen in de inrichtingen die ressorteren onder de bevoegdheid van het gevangeniswezen.

II. De nieuwe strafbepaling omvat ook een moreel bestanddeel.

Het misdrijf vereist een algemeen opzet. Het moet wetens en willens gepleegd zijn. De ontwerp tekst voorziet om dat element te preciseren in de strafbaarstelling. Dat laat toe om tegemoet te komen aan de beginselen inzake nauwkeurigheid en coherentie in het strafrecht.

III. De strafbepaling gaat gepaard met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 6

Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Art. 684

Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 495bis Sw.

HOOFDSTUK 6

Belemmering van openbare werken

Onder dit hoofdstuk wordt de strafbaarstelling uit de huidige artikelen 289 tot en met 291 Sw. hernomen. Artikel 291 Sw. moet geen equivalente bepaling krijgen in het ontwerp, aangezien deze bepaling slechts de geldboete regelt en overbodig is geworden door het ontworpen artikel 52, dat de geldboete als bijkomende straf regelt.

Art. 685

Les entraves aux travaux publics

Cette disposition reprend l'actuel article 289 C. pén. La disposition en projet intègre également une série d'interprétations de notions existantes de la jurisprudence et de la doctrine dans le texte de la loi afin de les clarifier.

Tout d'abord, la dénomination de l'infraction "entraves à l'exécution des travaux publics" change en "entraves aux travaux publics". Cela découle du fait qu'il est admis que tant l'exécution des travaux que leur préparation (p. ex., l'élaboration de plans, le mesurage du terrain, etc.) relèvent de l'incrimination⁷⁶⁴. Pour toute clarté, cela est également explicité dans la définition de l'incrimination.

Par ailleurs, le dol général est explicité comme élément moral de l'infraction.

Enfin, la notion de "voies de fait" est remplacée par une définition qui clarifie la nature du comportement requis, à savoir tout acte matériel tendant à empêcher ou interrompre les travaux⁷⁶⁵. Il peut s'agir, par exemple, de destructions de matériel, de comportements à l'égard des personnes qui exécutent les travaux, etc. L'utilisation de voies de recours contre les travaux n'en relève évidemment pas.

Art. 686

Les entraves aux travaux publics
par violences ou menaces

Cette disposition reprend l'aggravation de la peine de l'actuel article 290 C. pén., mais adapte le champ d'application.

L'actuelle aggravation de la peine découle du fait que l'on s'oppose aux travaux par attroupement et

⁷⁶⁴ C. DE VALKENEEER, "Entraves apportées à l'exécution des travaux publics", in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 438; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel*, II, Bruxelles, Larcier, 1976, 114-115, n° 1826; F. VAN VOLSEM, Commentaar bij art. 289 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 340, n° 6.

⁷⁶⁵ C. DE VALKENEEER, "Entraves apportées à l'exécution des travaux publics", in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Bruxelles, Larcier, 2013, 439; F. VAN VOLSEM, Commentaar bij art. 289 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Bruxelles, Larcier, 2015, 339, n° 3.

Art. 685

Belemmering van openbare werken

Deze bepaling herneemt het huidige artikel 289 Sw. De ontworpen bepaling integreert evenwel een aantal interpretaties of invullingen van bestaande begrippen uit de rechtspraak en rechtsleer in de tekst van de wet teneinde deze duidelijker te maken.

Vooreerst wijzigt de benaming van het misdrijf van "belemmering van de uitvoering van openbare werken" naar "belemmering van openbare werken". Dit volgt uit het feit dat aangenomen wordt dat zowel de uitvoering van de werken als de voorbereiding ervan (bijvoorbeeld het opstellen van plannen, opmeting van het terrein, ...) onder de strafbaarstelling vallen.⁷⁶⁴ Voor de duidelijkheid wordt dit ook geëxpliciteerd in de omschrijving van de strafbaarstelling.

Verder wordt het algemeen opzet geëxpliciteerd als moreel bestanddeel van het misdrijf.

Ten slotte wordt het begrip "feitelijkheden" vervangen door een omschrijving die duidelijker de aard van de vereiste gedraging omschrijft, nl. enige materiële handeling die ertoe strekt de werken te verhinderen of te onderbreken.⁷⁶⁵ Het kan bijvoorbeeld gaan om vernielingen van materiaal, gedragingen gesteld ten aanzien van de personen die de werken uitoefenen, ... Het aanwenden van rechtsmiddelen tegen de werken valt hier uiteraard niet onder.

Art. 686

Belemmering van openbare werken
door geweld of bedreiging

Deze bepaling herneemt de strafverzwaring uit het huidige artikel 290 Sw., maar past het toepassingsgebied aan.

De huidige strafverzwaring vloeit voort uit het feit dat men zich tegen de werken verzet door middel van

⁷⁶⁴ C. DE VALKENEEER, "Entraves apportées à l'exécution des travaux publics", in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 438; A. MARCHAL et J.P. JASPAR, *Droit criminel*, II, Brussel, Larcier, 1976, 114-115, nr. 1826; F. VAN VOLSEM, Commentaar bij art. 289 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 340, nr. 6.

⁷⁶⁵ C. DE VALKENEEER, "Entraves apportées à l'exécution des travaux publics", in X (éd.), *Les infractions. Volume 5. Les infractions contre l'ordre public*, Brussel, Larcier, 2013, 439; F. VAN VOLSEM, Commentaar bij art. 289 Sw., in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN et J. VERBIST (eds.), *Duiding strafrecht 2015*, Brussel, Larcier, 2015, 339, nr. 3.

ce, à la condition que cet attroupement recoure à des violences, voies de fait ou menaces. La disposition en projet propose d'adapter le champ d'application de l'aggravation de la peine et de mieux l'aligner sur celui retenu pour d'autres incriminations. Conformément à la disposition en projet, la peine de niveau 1 passe au niveau 2 lorsque les entraves aux travaux publics ont lieu à l'aide de violences ou de menaces. Il n'est donc plus requis que ces violences ou menaces aient lieu dans le cadre d'un attroupement. Cela peut se justifier par le fait qu'à partir du moment où des violences ou menaces sont utilisées, l'intégrité physique ou psychique des personnes et leur tranquillité sont compromises, ce qui justifie une augmentation de la peine.

D'autre part, le simple fait que les entraves aux travaux publics ont lieu dans le cadre d'un attroupement (étant donné que des voies de fait sont également requises pour l'infraction de base) n'est plus jugé suffisant pour relever la peine d'un niveau étant donné que l'impact sur le bien juridique protégé et les personnes concernées n'est pas fondamental.

CHAPITRE 7

La fraude aux subsides

Art. 687

La fraude aux subsides

Dans leur avis à propos d'une version antérieure de ce projet, les services de police ont suggéré d'insérer l'infraction de fraude aux subsides dans le Code pénal, dès lors que cette infraction se situe actuellement à un endroit quelque peu perdu et peu accessible, et ce malgré le fait que cela concerne encore et toujours une incrimination importante et actuelle.

On peut adhérer à ce point de vue. La fraude aux subsides est actuellement réglementée par l'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions et allocations, qui trouve son fondement légal dans la loi du 17 mai 1933 qui donne compétence au gouvernement pour prendre certaines mesures en vue du rétablissement financier et la réalisation d'un équilibre budgétaire. Il est opportun de reprendre dans un ensemble plus clair et plus accessible cette incrimination qui possède un champ d'application large et qui constitue aussi la transposition de la directive (UE) 2017/1371 du Parlement européen et du Conseil du 5 juillet 2017 relative à la lutte contre la fraude portant

une samenscholing en dit op voorwaarde dat deze samenscholing gebruik maakt van geweld, feitelijkeheden of bedreigingen. De ontworpen bepaling stelt voor het toepassingsgebied van de strafverzwaring aan te passen en meer in overeenstemming te brengen met deze bij andere strafbaarstellingen. Conform de ontworpen bepaling stijgt de straf van niveau 1 naar niveau 2 wanneer de belemmering van openbare werken gebeurt door middel van geweld of bedreiging. Er wordt dus niet langer vereist dat dit geweld of die bedreiging gebeurt in het kader van een samenscholing. Dit kan worden verantwoord door het feit dat vanaf het moment dat er geweld of bedreigingen worden gebruikt de fysieke of psychische integriteit van personen en hun rust in het gedrang wordt gebracht, wat een strafverhoging verantwoordt.

Anderzijds wordt het louter feit dat de belemmering van openbare werken gebeurt in het kader van een samenscholing (aangezien feitelijkeheden ook vereist worden voor het basismisdrijf) niet langer voldoende geacht om de straf met een niveau te verhogen aangezien de impact hiervan op het beschermde rechtsgoed en de daarbij betrokken personen niet fundamenteel is.

HOOFDSTUK 7

Subsidiefraude

Art. 687

Subsidiefraude

In hun advies omtrent een eerdere versie van dit ontwerp, suggereerden de politiediensten om het misdrijf subsidiefraude onder te brengen in het Strafwetboek, omdat het nu op een wat vergeten en minder toegankelijke plaats in het recht is opgenomen. Dit ondanks het feit dat het nog steeds een belangrijke en actuele strafbaarstelling betreft.

Deze stelling kan worden bijgetreden. De subsidiefraude wordt thans geregeld door het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen, dat zijn rechtsbasis vindt in de wet van 17 mei 1933 waarbij aan de regering bevoegdheid wordt toegekend zekere maatregelen te treffen met het oog op het financieel herstel en het verwezenlijken van het begrotingsevenwicht. Het is gepast om deze strafbaarstelling, die een ruim toepassingsgebied kent en thans ook de omzetting uitmaakt van de Richtlijn (EU) 2017/1371 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juli 2017 betreffende de strafrechtelijke bestrijding van fraude die de financiële

atteinte aux intérêts financiers de l'Union au moyen du droit pénal.

La disposition en projet n'a d'autre ambition que d'intégrer dans le Code pénal les dispositions existantes de l'arrêté royal (pour autant que de besoin à la lumière du Livre I en projet). Les peines prévues sont la traduction des peines actuelles, qui ont été récemment adaptées aux exigences de la directive (EU) 2017/1371 par la loi du 17 février 2021 contenant des dispositions diverses en matière de justice.

La disposition concernant la restitution figurant à l'article 3 de l'arrêté royal ne doit pas être reprise. Conformément à l'article 68, le juge peut d'office ordonner la restitution.

La disposition concernant le caractère obligatoire de la confiscation (en ce compris la confiscation des avantages patrimoniaux⁷⁶⁶) figurant à l'article 4, alinéa 2, de l'arrêté royal, n'a pas été reprise pour éviter ainsi l'application obligatoire d'une peine disproportionnée. En effet, le régime de droit commun de la confiscation s'applique ici, ce qui est conforme avec les exigences de la directive européenne. En outre, il y a lieu de se référer encore à la possibilité pour le juge de prononcer la peine pécuniaire fixée en fonction du projet escompté ou obtenu de l'infraction.

CHAPITRE 3

Dispositions modificatives

Comme dans le projet de loi introduisant le Livre Ier du Code pénal (*Doc. parl.*, chambre, 55-3374), les dispositions modificatives, abrogatoires et d'entrée en vigueur concernant spécifiquement le Livre II du Code pénal sont intégrées dans ce projet, et ce conformément à l'avis du Conseil d'État (avis n° 71.935/1 du 3 avril 2023) rendu sur le Livre Ier.

Section 1re

Modification du Code pénal militaire

Art. 3

Cette disposition vise à adapter les références au Code pénal à l'article 14^{quater} du Code pénal militaire.

⁷⁶⁶ Cass. 13 mars 2018, RG P.17.0083.N.

belangen van de Unie schaadt, in een duidelijker en toegankelijker geheel op te nemen.

De ontworpen bepaling heeft slechts tot doelstelling de thans bestaande bepalingen uit het koninklijk besluit (voor zover als nodig in het licht van het ontworpen Boek I Sw.) te integreren in het Strafwetboek. De voorziene strafmaten zijn de omzetting van de huidige strafmaten, die recent werden aangepast aan de vereisten gesteld in de Richtlijn (EU) 2017/1371 door de wet van 17 februari 2021 houdende diverse bepalingen inzake justitie.

De bepaling omtrent de teruggave in artikel 3 van het koninklijk besluit dient niet hernomen te worden. Overeenkomstig het ontworpen artikel 68 kan de rechter ambtshalve de teruggave bevelen.

De bepaling omtrent het verplicht karakter van de verbeurdverklaring (inclusief de verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen⁷⁶⁶) in artikel 4, tweede lid van het koninklijk besluit wordt niet hernomen om zo het verplicht opleggen van een disproportionele straf te vermijden. Uiteraard geldt wel het gemeenrechtelijk regime inzake verbeurdverklaring, dat ook in overeenstemming is met de vereisten gesteld door de Europese richtlijn. Verder wordt nog gewezen op de mogelijkheid voor de rechtbank om de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel op te leggen.

HOOFDSTUK 3

Wijzigingsbepalingen

Evenals in het wetsvoorstel tot invoering van Boek I van het Strafwetboek (*Parl. doc.*, kamer, 55-3374) zijn in dit wetsvoorstel de wijzigings-, intrekings- en inwerkingtredingsbepalingen die specifiek betrekking hebben op Boek II van het Strafwetboek, opgenomen. overeenkomstig het advies van de Raad van State (advies nr. 71.935/1 van 3 april 2023) uitgebracht op Boek I.

Afdeling 1

Wijziging van het Militair Strafwetboek

Art. 3

Deze bepaling strekt ertoe de verwijzingen naar het Strafwetboek aan te passen aan artikel 14^{quater} van het Militair Strafwetboek.

⁷⁶⁶ Cass. 13 maart 2018, AR P.17.0083.N.

Art. 4 à 10

Dans ces dispositions, le renvoi aux infractions concernées est remplacé par la numérotation conformément au Livre II en projet du Code pénal. Le champ d'application n'est pas modifié par rapport à la situation actuelle.

Section 2

*Modifications du titre préliminaire
du Code d'instruction criminelle*

Art. 11

Le renvoi à l'infraction concernée est remplacée par la numérotation conformément au Livre II en projet du Code pénal.

Art. 12 à 20

Ces dispositions visent à adapter les références au Code pénal dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

Section 3

Modifications du Code d'instruction criminelle

Art. 21 22, 24, 26 à 36, 38 à 42, 44, 46 à 51, 53 à 59, 60, 60 et 64 à 73

Ces dispositions visent à adapter les références au Code pénal dans le Code d'instruction criminelle.

Art. 23, 25, 37, 43, 45, 52, 62 et 63

Dans le cadre de l'introduction de l'infraction "méconnaissance de l'obligation d'apporter son concours à l'enquête" à l'article 630 en projet du Livre II du Code pénal, l'obligation d'apporter son concours est rendue encore plus explicite dans un certain nombre de dispositions afin d'écarter tout doute à cet égard. Cela n'enlève rien au fait que l'obligation de coopérer résulte déjà du simple fait que le procureur du Roi ou le juge d'instruction peut demander le concours de ces personnes. C'est (également) l'objectif des articles 23, 25, 37, 43, 45, 52, 62 et 63. L'article 23 reprend également l'obligation actuelle de confidentialité de l'article 39ter, § 3 CIC.

Art. 4 tot 10

In deze bepalingen wordt de verwijzing naar de relevante misdrijven vervangen door de omschrijving overeenkomstig het ontworpen Boek II van het Strafwetboek. Aan het toepassingsgebied wordt niets gewijzigd in vergelijking met de huidige situatie.

Afdeling 2

*Wijziging van de voorafgaande titel
van het Wetboek van strafvordering*

Art. 11

In deze bepaling wordt de verwijzing naar de relevante misdrijf vervangen door de omschrijving overeenkomstig het ontworpen Boek II van het Strafwetboek.

Art. 12 tot 20

Deze bepalingen streken ertoe de verwijzingen naar het Strafwetboek aan te passen aan de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering.

Afdeling 3

Wijzigingen van het Wetboek van strafvordering

Art. 21 22, 24, 26 tot 36, 38 tot 42, 44, 46 tot 51, 53 tot 59, 60, 60 en 64 tot 73

Deze bepalingen strekken tot aanpassing van de verwijzingen naar het wetboek van strafvordering in het wetboek van strafvordering.

Art. 23, 25, 43, 45, 52, 62 en 63

In het kader van de introductie van het misdrijf "miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek" in het ontworpen artikel 630 van Boek II van het Strafwetboek wordt in enkele bepalingen de verplichting tot medewerking nog verder geëxpliciteerd om elke twijfel hieromtrent uit te kunnen sluiten. Dit neemt niet weg dat de plicht tot medewerking reeds voortvloeit uit het loutere feit dat de procureur des Konings of onderzoeksrechter de medewerking van deze personen kan vorderen. Dit is (mede) de doelstelling van de artikelen 23, 25, 43, 45, 52, 62 en 63. In artikel 23 wordt ook de huidige verplichting tot geheimhouding uit artikel 39ter, § 3 Sv. hernomen.

Les articles 43 et 52 modifient la description des articles 80 et 157 CIC, puisque l'incrimination qui figure dans ces dispositions a été transférée vers l'article 629 en projet du Livre II du Code pénal.

Section 4

Modifications du Code judiciaire

Art. 74 à 100

Ces dispositions vise à adapter les références au Code pénal dans le Code judiciaire.

Le projet de Code pénal ne retient pas l'infraction contenue à l'article 262 de l'actuel Code pénal. Or, les articles 530, 546 et 548 du Code judiciaire y renvoient pour ce qui concerne la sanction. Les articles 94 à 96 intègrent donc cette sanction dans le Code judiciaire même.

Section 5

Modification du Code de la nationalité belge

Art. 101

Cette disposition vise à adapter les références au Code pénal dans le Code de la nationalité belge.

Section 6

Modification du Code pénal social

Art. 102 à 104

Ces dispositions visent à adapter les références au Code pénal dans le Code pénal social.

De artikelen 43 en 52 wijzigen de omschrijving van de artikelen 80 en 157 Sv., aangezien de strafbaarstelling die in deze bepalingen is terug te vinden werd verplaatst naar het ontworpen artikel 629 van Boek II van het Strafwetboek.

Afdeling 4

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 74 tot 100

Deze bepalingen strekken tot aanpassing van de verwijzingen naar het wetboek van strafvordering in het Gerechtelijk Wetboek.

Het ontwerp van Strafwetboek bevat niet het strafbare feit dat in artikel 262 van het huidige Strafwetboek is opgenomen. De artikelen 530, 546 en 548 van het Gerechtelijk Wetboek verwijzen er evenwel naar wat de sanctie betreft. In de artikelen 94 tot en met 96 wordt deze sanctie dus in het Gerechtelijk Wetboek zelf opgenomen.

Afdeling 5

Wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit

Art. 101

Dit bepaling strekt tot aanpassing van de verwijzingen naar het wetboek van strafvordering in het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

Afdeling 6

Wijzigingen van het Sociaal strafwetboek

Art. 102 tot 104

Deze bepalingen streken ertoe de verwijzingen naar het Strafwetboek aan te passen aan het Sociaal Strafwetboek.

Section 7

*Modification de la loi du 17 mai 2006
relative au statut juridique externe
des personnes condamnées à une peine privative
de liberté et aux droits reconnus à la victime
dans le cadre des modalités d'exécution de la peine*

Art. 105 à 113

Ces dispositions visent à adapter les références au Code pénal dans la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine.

Section 8

Modifications du Code de droit économique

Art. 114 à 121

Ces dispositions visent à adapter les références au Code pénal dans le Code de droit économique.

Section 9

*Modifications de divers textes
rendues nécessaires par la réforme du Code pénal*

Art. 122

Étant donné que les dispositions pénales de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie sont transférées par ce projet au Code pénal, à l'exception de l'article 26, qui concerne le non-respect d'un jugement ou d'un arrêt en matière d'action en cessation conformément à l'article 18 de cette loi, il convient d'aligner également cette dernière incrimination sur la nouvelle systématique du droit pénal et plus précisément la répartition des sanctions en niveaux. Dans ce cadre, il a été choisi de remplacer la sanction actuelle ("un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement") par une sanction de niveau 1. C'est cohérent avec les articles 255 et 256 en projet, qui reprennent les articles 24 et 25 de la loi du 30 juillet 1981. Les infractions visées par ces dispositions sont passibles de la même sanction.

Afdeling 7

*Wijziging aan de wet van 17 mei 2006
betreffende de externe rechtspositie
van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf
en de aan het slachtoffer toegekende rechten
in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten*

Art. 105 tot 113

Deze bepalingen streken ertoe de verwijzingen naar het Strafwetboek aan te passen aan de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

Afdeling 8

Wijzigingen van het Wetboek van economisch recht

Art. 114 tot 121

Deze bepalingen streken ertoe de verwijzingen naar het Strafwetboek aan het Wetboek van economisch recht.

Afdeling 9

*Wijzigingen van verscheidene teksten
die nodig zijn wegens de hervorming van het Strafwetboek*

Art. 122

Aangezien de strafbepalingen van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xénophobie ingegeven daden door dit ontwerp worden overgebracht naar het Strafwetboek, met uitzondering van artikel 26, dat betrekking heeft op het niet-naleven van een vonnis of arrest inzake een vordering tot staking overeenkomstig artikel 18 van die wet, is het gepast ook deze laatste strafbaarstelling in overeenstemming te brengen met de nieuwe systematiek van het strafrecht en meer bepaald de indeling van straffen in niveaus. Daarbij wordt ervoor geopteerd de huidige straf ("gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen") vervangen door een straf van niveau 1. Dit is coherent met de ontworpen artikelen 242 en 243, die de artikelen 24 en 25 van de wet van 30 juli 1981 hernemen.

Dans les dispositions en projet, cette sanction est convertie en une sanction de niveau 1. Il est dès lors logique de convertir cette sanction ici aussi en une sanction de niveau 1.

Art. 123

Cette disposition remplace l'article 7 de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population, aux cartes d'identité, aux cartes d'étranger et aux documents de séjour et modifiant la loi du 8 août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques. Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document de remplacement est déjà sanctionné par l'article 452 en projet. Par conséquent, la violation de l'article 6, § 10, de cette loi doit être exclue du champ d'application de l'incrimination de cette loi.

Ce faisant, la peine est immédiatement adaptée à la répartition des peines en niveaux, et l'actuel alinéa 2 est abrogé, puisque, en vertu de l'article 77 du Livre Ier en projet du Code pénal, toutes les dispositions du Livre Ier s'appliquent aux lois pénales particulières.

Art. 124

Étant donné que l'incrimination en vertu de l'article 1er de la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la Seconde Guerre mondiale est transférée par le projet vers le Code pénal, il convient également d'adapter l'article 4 de cette loi. Selon cette disposition, le Centre interfédéral pour l'Égalité des chances et la lutte contre le racisme et les discriminations ainsi que toute association qui, au moment des faits, jouissait de la personnalité juridique depuis au moins cinq ans et qui se propose, sur la base de ses statuts, de défendre les intérêts moraux et l'honneur de la résistance ou des déportés, peuvent ester en justice dans les litiges auxquels l'application de la présente loi peut donner lieu.

Par le présent article, cet article reprend une référence à l'article 257 en projet, afin de maintenir ainsi la situation actuelle.

Op de misdrijven uit die bepalingen werd dezelfde straf gesteld. In de ontworpen bepalingen wordt deze straf omgezet in een straf van niveau 1. Het is dan ook logisch deze straf ook hier om te zetten in een straf van niveau 1.

Art. 123

Deze bepaling vervangt artikel 7 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen. Het niet-naleven van een beslissing tot intrekking van een paspoort, identiteitskaart of een vervangend document wordt reeds strafbaar gesteld door het ontworpen artikel 452. Vandaar dat de overtreding van artikel 6, § 10 van deze wet uitgesloten moet worden van het toepassingsgebied van de strafbaarstelling uit deze wet.

Meteen wordt hierdoor ook de straf aangepast aan de indeling van straffen in niveaus en wordt het huidige tweede lid opgeheven, aangezien ten gevolge van artikel 77 van het ontworpen Boek I van het Strafwetboek alle bepalingen van Boek I van toepassing zijn op bijzondere strafwetten.

Art. 124

Aangezien de strafbaastelling uit artikel 1 van de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd door het ontwerp naar het Strafwetboek wordt overgeheveld, dient ook artikel 4 van deze wet te worden aangepast. Die bepaling maakt het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme, alsmede iedere vereniging die op het ogenblik van de feiten ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid geniet, en die zich, op grond van haar statuten, tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen, bevoegd om in rechte op te treden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding kan geven.

Door het voorliggende artikel wordt in dit artikel een verwijzing opgenomen naar het ontworpen artikel 257, om zo de huidige toestand te handhaven.

Art. 125

Étant donné que les dispositions pénales de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination sont transférés par ce projet vers le Code pénal, à l'exception de l'article 24, qui concerne le non-respect d'un jugement ou d'un arrêt en matière d'action en cessation conformément à l'article 20 de la loi, il convient d'aligner également cette dernière incrimination sur la nouvelle systématique du droit pénal et plus précisément la répartition des sanctions en niveaux. Dans ce cadre, il a été choisi de remplacer la sanction actuelle ("un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement") par une sanction de niveau 1. C'est cohérent avec les dispositions de l'article 16 en relation avec la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie.

Art. 126

Étant donné que les dispositions pénales de la loi du 10 mai tendant à lutter contre certaines formes de discrimination sont transférés par ce projet vers le Code pénal, à l'exception de l'article 29, qui concerne le non-respect d'un jugement ou d'un arrêt en matière d'action en cessation conformément à l'article 25 de la loi, il convient d'aligner également cette dernière incrimination sur la nouvelle systématique du droit pénal et plus précisément la répartition des sanctions en niveaux. Dans ce cadre, il a été choisi de remplacer la sanction actuelle ("un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement") par une sanction de niveau 1. C'est cohérent avec les dispositions de l'article 16 en relation avec la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie.

CHAPITRE 4

Dispositions abrogatoires

Art. 127

Le Livre II en projet du Code pénal remplace l'actuel Livre II du Code pénal et regroupe également un certain nombre d'infractions dans le Code pénal. Il en résulte l'abrogation d'un nombre important de lois et de dispositions pénales particulières.

Sous 1°, l'actuel Code pénal est abrogé. Les dispositions du présent Code sont reprises (sous un fond ou

Art. 125

Aangezien de strafbepalingen van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie door dit ontwerp worden overgebracht naar het Strafwetboek, met uitzondering van artikel 24, dat betrekking heeft op het niet-naleven van een vonnis of arrest inzake een vordering tot staking overeenkomstig artikel 20 van die wet, is het gepast ook deze laatste strafbaarstelling in overeenstemming te brengen met de nieuwe systematiek van het strafrecht en meer bepaald de indeling van straffen in niveaus. Daarbij wordt ervoor geopteerd de huidige straf ("gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen") vervangen door een straf van niveau 1. Dit is coherent met wat in het kader van artikel 16 werd bepaald in verband met de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

Art. 126

Aangezien de strafbepalingen van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie door dit ontwerp worden overgebracht naar het Strafwetboek, met uitzondering van artikel 29, dat betrekking heeft op het niet-naleven van een vonnis of arrest inzake een vordering tot staking overeenkomstig artikel 25 van die wet, is het gepast ook deze laatste strafbaarstelling in overeenstemming te brengen met de nieuwe systematiek van het strafrecht en meer bepaald de indeling van straffen in niveaus. Daarbij wordt ervoor geopteerd de huidige straf ("gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen") vervangen door een straf van niveau 1. Dit is coherent met wat in het kader van artikel 16 werd bepaald in verband met de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

HOOFDSTUK 4

Opheffingsbepalingen

Art. 127

Het ontworpen Boek II van het Strafwetboek vervangt het huidige Boek II van het Strafwetboek en hergroepeert daarnaast ook een aantal misdrijven in het Strafwetboek. Dit resulteert in de opheffing van een belangrijk aantal bijzondere strafwetten en strafbepalingen.

Onder 1° wordt het huidige Strafwetboek opgeheven. De bepalingen uit dit wetboek worden (onder vormelijk of

une forme adaptée) dans le projet. Si elles ne sont pas reprises, un commentaire sera placé dans l'exposé des motifs.

Un certain nombre d'articles peuvent également être abrogés dans le Code d'instruction criminelle. Ils sont regroupés sous 2°. Ces abrogations sont souvent le résultat du choix de transférer les incriminations figurant dans le Code d'instruction criminelle vers le Code pénal, où elles sont davantage à leur place.

Sous a), c) et h), des dispositions concernant l'incrimination relative à certaines obligations de confidentialité sont abrogées. Ces faits sont désormais pénalement punissables au titre d'une violation du secret de l'instruction par l'article 665 en projet du Livre II du Code pénal.

L'incrimination au titre de l'article 34, dernier alinéa (sous b)) est reprise sous l'infraction "Fuite du lieu de l'instruction" dans l'article 628 en projet.

Sous d), e), f), g), j), k), w) (dans la mesure où cela concerne l'article 464/12, § 3, alinéa 2) et w), des dispositions relatives à l'incrimination du défaut de coopération à une enquête pénale sont abrogées. Ces faits sont désormais pénalement punissables au titre de la méconnaissance de l'obligation d'apporter son concours à l'enquête prévue par l'article 630 en projet du Livre II du Code pénal.

Sous i), r), s), t), u) et v), des dispositions sanctionnant le non-respect de certaines exigences de forme sont abrogées. Les dispositions à abroger imposent au greffier ou au fonctionnaire une amende de 50 euros (à multiplier par les décimes additionnels); pour le juge, il est fait référence à la procédure de prise à partie. Dans un tel cas, une sanction pénale n'est pas nécessaire. Dans ces cas, la prise de mesures disciplinaires peut être plus efficace que par la voie pénale. Par ailleurs, il reste toujours la possibilité d'une procédure de prise à partie en vertu des articles 1140 et suivants du Code judiciaire contre le juge. Le droit pénal devant être l'*ultimum remedium*, il est donc proposé d'abroger ces incriminations.

Sous l) la disposition qui rend punissable la divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police est abrogée. Elle est désormais reprise à l'article 641 en projet du Livre II du Code pénal.

Dans le Code d'instruction criminelle, les articles 163, alinéas 3 et 4, 195, alinéa 6, doivent être abrogés ainsi que la phrase "Lorsqu'il condamne à une peine d'amende, il tient compte pour la détermination de son montant,

inhoudelijk aangepaste vorm) hernomen in het ontwerp. Indien zij niet worden hernomen, wordt dit toegelicht in de memorie van toelichting.

Ook in het Wetboek van strafvordering kunnen een aantal artikelen worden opgeheven. Deze zijn gegroepeerd onder 2°. Deze opheffingen zijn veelal het gevolg van de keuze die werd gemaakt om de strafbaarstellingen die het Wetboek van strafvordering bevat over te brengen naar het Strafwetboek, waar zij meer op hun plaats zijn.

Onder a), c) en h) worden bepalingen opgeheven die betrekking hebben op de strafbaarstelling van bepaalde geheimhoudingsverplichtingen. Deze feiten worden voortaan strafbaar gesteld als schending van het geheim van het onderzoek door het ontworpen artikel 665 van Boek II van het Strafwetboek.

De strafbaarstelling uit artikel 34, laatste lid (onder b)) werd hernomen als het misdrijf "ontvluchten van de plaats van het onderzoek" in het ontworpen artikel 628.

Onder d), e), f), g), j), k), w) (in zoverre dit betrekking heeft op artikel 464/12, § 3, tweede lid) en w) worden bepalingen opgeheven die betrekking hebben op de strafbaarstelling van het niet meewerken aan een strafrechtelijk onderzoek. Deze feiten worden voortaan strafbaar gesteld als miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek door het ontworpen artikel 630 van Boek II van het Strafwetboek.

Onder i), r), s), t), u) en v) worden bepalingen opgeheven die het niet-naleven van bepaalde vormvereisten sanctioneren. De op te heffen bepalingen leggen aan de griffier of ambtenaar een geldboete van 50 euro (te vermeerderen met de opdecimen) op; voor de rechter wordt verwezen naar de procedure van verhaal op de rechter. Een strafsancie is in dergelijk geval niet noodzakelijk. Er kan tuchtrechtelijk worden ingegrepen in deze gevallen, op een meer efficiënte wijze dan langs de strafrechtelijke weg. Tegen de rechter blijft daarenboven ook nog altijd de mogelijkheid van een procedure van verhaal op de rechter op grond van artikel 1140 e.v. Ger. W. Aangezien het strafrecht de *ultimum remedium* moet zijn, wordt dan ook de opheffing van de strafbaarstellingen voorgesteld.

Onder l) wordt de bepaling opgeheven die de onthulling van de identiteit van een politieambtenaar strafbaar stelt. Dit wordt voortaan hernomen onder het ontworpen artikel 641 van Boek II van het Strafwetboek.

In het Wetboek van strafvordering dienen artikel 163, derde en vierde lid, en artikel 195, zesde lid, alsook de zin "Wanneer hij veroordeelt tot een geldboete houdt hij voor de vaststelling van het bedrag ervan rekening met

des éléments invoqués par le prévenu eu égard à sa situation sociale” à l’article 195, alinéa 2, supprimée. La règle suivant laquelle le juge doit tenir compte de la situation sociale du prévenu et la faculté dont il dispose de prononcer une amende en dessous du minimum légal si le prévenu apporte la preuve de sa situation financière précaire sont dorénavant reprises à l’article 52 du projet.

Sous p), la disposition qui rend punissable le non-respect d’une citation à comparaître en tant que témoin devant le tribunal d’assises est abrogée. Elle est désormais reprise à l’article 653 en projet du Livre II du Code pénal.

L’incrimination qui est abrogée sous q) est reprise comme l’infraction “violation de l’isolement du jury” à l’article 671 en projet du Livre II du Code pénal.

Enfin, sous le point w) (dans la mesure où cela concerne l’article 464/12, § 3, alinéa 3), une incrimination est abrogée. Elle est reprise comme infraction “atteinte aux biens soumis à une mesure”, à l’article 636 en projet du Livre II du Code pénal.

Troisièmement, la loi du 12 décembre 1817 établissant des peines contre ceux qui, n’étant pas soumis à la juridiction militaire, favorisent la désertion d’individus appartenant aux armées de terre ou de mer est abrogée. Cette loi, qui remonte à l’époque néerlandaise, a une portée trop large et constitue une atteinte profonde à la liberté d’expression. Elle pourrait, par exemple, viser des mouvements pacifistes. C’est la raison pour laquelle il est proposé de dépenaliser ces comportements.

Il convient également de noter que certains de ces comportements (c’est-à-dire ceux visés par l’article 3 de la loi) sont punissables dans le cadre de l’incrimination du recrutement de mercenaires (article 597 en projet). Si le Parlement est d’avis que ces dispositions devraient néanmoins être maintenues, cette loi devrait être incluse dans la section 10 du chapitre 2 du titre 7 du Livre II en projet du Code pénal. Il conviendrait à tout le moins d’adapter l’incrimination et la peine infligée (qui est toujours exprimée en florins en ce qui concerne l’amende et contient un régime différent de peine d’emprisonnement subsidiaire) aux dispositions du Livre Ier en projet.

Dans le décret du 20 juillet 1831 sur la presse, (sous 4°) les articles qui ont trait aux incriminations concrètes sont abrogés. L’intégration de ces dispositions a déjà été envisagée lors d’une précédente révision du Code pénal. À l’époque, il y avait été renoncé sur la base de l’article 139 de la Constitution (pour la coordination de 1994), et il en a été déduit que la presse devait faire

de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand.” in artikel 195, tweede lid, te worden opgeheven. De regel dat de rechter rekening moet houden met de sociale toestand van de beklaagde en een boete beneden het wettelijk minimum kan opleggen indien de beklaagde zijn precare financiële toestand bewijst is voortaan opgenomen in artikel 52 van het ontwerp.

Onder p) wordt de bepaling opgeheven die het geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige voor het hof van assisen strafbaar stelt. Dit wordt voortaan hernomen onder het ontworpen artikel 653 van Boek II van het Strafwetboek.

De strafbaarstelling die onder q) wordt opgeheven, wordt hernomen als het misdrijf “schending van de afzondering van de jury” in het ontworpen artikel 671 van Boek II van het Strafwetboek.

Ten slotte wordt onder w) (in zoverre dit betrekking heeft op artikel 464/12, § 3, derde lid) een strafbaarstelling opgeheven die is hernomen als het misdrijf “aantasting van goederen waarop een maatregel rust”, in het ontworpen artikel 636 van Boek II van het Strafwetboek.

Ten derde wordt de wet van 12 december 1817 houdende bepaling van straffen tegen de genen, die niet aan den militairen rechtsdwang onderworpen, de desertie van het krijgsvolk begunstigen opgeheven. Deze wet, die nog dateert uit de Nederlandse tijd, heeft een te ruim toepassingsgebied en vormt een verregaande inbreuk op de vrijheid van meningsuiting. Zij zou bijvoorbeeld zelfs vredesbewegingen kunnen viseren. Daarom wordt voorgesteld deze gedragingen te depenaliseren.

Bovendien moet worden vastgesteld dat sommige van deze gedragingen (nl. deze uit artikel 3 van de wet) strafbaar zijn in het kader van de strafbaarstelling van het werven van huurlingen (ontworpen artikel 597). Mocht het Parlement de mening zijn toegedaan dat deze bepalingen toch behouden moeten worden, dient deze wet te worden hernomen onder afdeling 10 van hoofdstuk 2 van titel 7 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek. Minstens moet daarbij de strafbaarstelling en de strafmaat (die wat de geldboete betreft nog is uitgedrukt in gulden en een afwijkend regime van de boetevervangende gevangenisstraf bevat) worden aangepast aan de bepalingen van het ontworpen Boek I.

In het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers worden (onder 4°) de artikelen opgeheven die betrekking hebben op concrete strafbaarstellingen. De integratie van deze bepalingen werd reeds overwogen bij een eerdere herziening van het Strafwetboek. Daarvan werd destijds afgezien op grond van het ondertussen opgeheven artikel 139 van de Grondwet (voor de coördinatie

l'objet d'une réglementation distincte.⁷⁶⁷ Toutefois, cette objection ne s'applique plus depuis l'abrogation de cette disposition.

Les incriminations des articles 2 et 3 (visés sous a) et b) du présent décret ont été reprises (avec quelques modifications) sous l'infraction "atteinte avec une intention malveillante à l'autorité publique" dans le projet d'article 519 du Livre II du Code pénal.

Les dispositions des articles 4 à 8 (visés aux points c) et d) du présent décret, qui concernent certaines formes de diffamation, doivent être abrogées en raison de la nouvelle réglementation en matière de diffamation dans le Livre II en projet du Code pénal, qui introduit, entre autres, une réglementation uniforme en matière de preuve contraire, qui doit également s'appliquer aux formes de diffamation visées ici. Les comportements en question sont donc désormais punissables en vertu des dispositions du titre 2, chapitre 5, section 3 du Livre II en projet du Code pénal en matière de diffamation et d'injures.

Sous e), l'article 10 de ce décret est abrogé, car cette disposition concerne également la diffamation et l'insulte, et le projet supprime la figure du délit sur plainte.

En raison de l'abrogation des dispositions susmentionnées, les articles 12 et 15 (visés aux points f) et g)) du décret deviennent également superflus et devraient être abrogés.

La loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi peut être abrogée (sous 5°), compte tenu de l'intégration de l'infraction de "lèse-majesté" dans l'infraction d'outrage.

La loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales peut être abrogée (sous 6°), compte tenu de l'intégration dans les sections 1er et 2 du chapitre 3 du titre 7 du Livre II en projet du Code pénal.

La loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires peut être abrogée (sous 7°), compte tenu de son intégration dans le Code pénal via l'article 405 en projet.

L'arrêté-loi du 20 août 1915 concernant la destruction et dégradation des dispositifs de défense établis par l'armée peut être abrogé (sous 8°). Les comportements

van 1994), waaruit werd afgeleid dat de drukpers het voorwerp moest zijn van een afzonderlijke regeling.⁷⁶⁷ Dit bezwaar geldt evenwel niet meer sinds de opheffing van deze bepaling.

De strafbaarstellingen uit de artikelen 2 en 3 (vermeld onder a) en b)) van dit decreet zijn (met enkele aanpassingen) hernomen als het misdrijf "kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag" in het ontworpen artikel 519 van Boek II van het Strafwetboek.

De bepalingen uit de artikelen 4 tot met 8 (vermeld onder c) en d)) van dit decreet, die betrekking hebben op bepaalde vormen van laster, dienen opgeheven te worden ten gevolge van de nieuwe regeling van laster in het ontworpen Boek II van het Strafwetboek, waarbij o.a. een uniforme regeling inzake tegenbewijs wordt ingevoerd die ook op de hier geviseerde vormen van laster van toepassing dient te zijn. De hier geviseerde gedragingen zijn dus voortaan strafbaar onder de bepalingen van titel 2, hoofdstuk 5, afdeling 3 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek inzake laster en beledigingen.

Onder e) wordt het artikel 10 van dit decreet opgeheven, aangezien ook deze bepaling betrekking heeft op laster en beledigingen en dit ontwerp komaf maakt met de figuur van het klachtmisdrijf.

Door de opheffing van de voornoemde bepalingen, worden ook de artikelen 12 en 15 (vermeld onder f) en g)) van het decreet overbodig en dienen deze ook te worden opgeheven.

De wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning kan worden opgeheven (onder 5°), gelet op de integratie via het misdrijf "majesteitschennis" in het misdrijf "smaad".

De wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen kan worden opgeheven (onder 6°), gelet op de integratie in de afdelingen 1 en 2 van hoofdstuk 3 van titel 7 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek.

De wet van 11 juni 1889 betreffende de drukwerken en formulieren die het voorkomen van bankbiljetten of andere papieren waarden hebben kan worden opgeheven (onder 7°), gelet op de integratie in het Strafwetboek via het ontworpen artikel 405.

De besluitwet van 20 augustus 1915 met betrekking tot de vernietiging of beschadiging van door het leger opgerichte verdedigingswerken kan worden opgeheven

⁷⁶⁷ *Pand.B.*, v° *Délit de presse*, n° 17.

⁷⁶⁷ *Pand.B.*, v° *Délit de presse*, nr. 17.

passibles de sanctions en vertu de cette loi sont en effet déjà couverts par les dispositions du droit commun en matière de destruction et de dégradation du chapitre 2 du titre 5 du Livre II en projet du Code pénal dans la mesure où cela concerne des comportements intentionnels. Dans la mesure où cet arrêté-loi incrimine également les destructions ou les dégradations consécutives à une négligence, cette incrimination n'est pas cohérente, puisqu'il ne peut être justifié que la négligence criminelle se limite à la surveillance des animaux. Il convient également de noter que cette disposition date d'une époque où la société avait un caractère beaucoup plus rural. Une abrogation s'impose donc.

L'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions et allocations peut aussi être abrogé (sous le 10°), étant donné que les dispositions de cet arrêté royal sont reprises dans les articles 664 et 665 en projet du Code pénal.

La loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées peut être abrogée (sous 11°), étant donné que ces dispositions (avec adaptations) sont reprises au chapitre 3 du titre 3 du Livre II en projet du Code pénal.

L'arrêté-loi du 10 avril 1941 concernant l'interdiction de relations économiques avec l'ennemi peut être abrogé (sous 12°), étant donné qu'elle est reprise sous l'infraction "conclusion d'un accord ou intelligence avec l'ennemi" à l'article 545 en projet du Livre II du Code pénal.

Les incriminations figurant dans la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution peuvent être abrogées (sous 13°), étant donné que ces infractions sont reprises à la section 2 du chapitre 1 du titre 7 du Livre II en projet du Code pénal.

La loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger peut être abrogée (sous 14°), étant donné ces dispositions (avec adaptations) sont reprises à la section 3 du chapitre 3 du titre 7 du Livre II en projet du Code pénal.

Les articles 77bis à 77sexies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers ont trait à l'infraction "trafic d'êtres humains". Compte tenu des similitudes avec la traite des êtres humains, cette infraction est reprise à la section 2 du chapitre 7 du titre 2 du Livre II en projet

(sous 8°). De door deze wet strafbaar gestelde gedragingen vallen immers reeds onder de gemeenrechtelijke bepalingen inzake vernielingen en beschadigingen in hoofdstuk 2 van titel 5 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek in zoverre het opzettelijke gedragingen betreft. In zoverre deze besluitwet ook vernielingen of beschadigingen door onachtzaamheid strafbaar stelt, is zij niet coherent aangezien het niet te verantwoorden is dat de strafbare onachtzaamheid beperkt wordt tot het toezicht op dieren. Bovendien moet worden vastgesteld dat deze bepaling dateert uit een tijd waarin de samenleving een veel meer ruraal karakter had. Een opheffing dringt zich dan ook op.

Het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen kan eveneens worden opgeheven (onder 10°), aangezien de bepalingen van dit koninklijk besluit werden hernomen in de ontworpen artikelen 664 en 665 van het Strafwetboek.

De wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden kan worden opgeheven (onder 11°), aangezien deze bepalingen (met aanpassingen) worden hernomen onder hoofdstuk 3 van titel 3 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek.

De besluitwet van 10 april 1941 betreffende het verbod van economische betrekkingen met den vijand kan worden opgeheven (onder 12°), aangezien deze wordt opgenomen als het misdrijf "overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand" in het ontworpen artikel 545 van Boek II van het Strafwetboek.

De strafbaarstellingen uit de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten kunnen worden opgeheven (onder 13°), aangezien deze misdrijven worden hernomen onder afdeling 2 van hoofdstuk 1 van titel 7 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek.

De wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt kan worden opgeheven (onder 14°), aangezien deze bepalingen (met aanpassingen) worden hernomen onder afdeling 3 van hoofdstuk 3 van titel 7 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek.

De artikelen 77bis tot en met 77sexies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen hebben betrekking op het misdrijf mensensmokkel. Dit misdrijf wordt, gelet op de gelijkenissen met mensenhandel, hernomen onder afdeling 2 van

du Code pénal. Par conséquent, ils doivent aussi être abrogés dans la loi du 15 décembre 1980 (sous 15°).

Dans la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie, les dispositions suivantes peuvent être abrogées (sous 19°). Les articles 19 à 25 sont repris dans les articles 237 à 243 inclus du Livre II en projet. L'incrimination en vertu de l'article 25 de la loi du 30 juillet 1981 doit être conservée dans cette loi.

Dans la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la Seconde Guerre mondiale, les articles 1er à 3 inclus sont abrogés (sous 17°) étant donné que l'incrimination de cette loi est reprise à l'article 244 en projet du Code pénal.

Sous 18°, le § 3bis de l'article 145 de la loi relative aux communications électroniques est abrogé. Cette incrimination vise le harcèlement par des moyens de communication électroniques. Dans l'exposé des motifs accompagnant la section 2 du chapitre 6 du titre 2 du Livre II du Code pénal, il a déjà été largement expliqué que ces comportements sont également passibles de sanctions en vertu de l'incrimination générale de harcèlement (article 223 en projet). Le lien étroit entre les deux incriminations ressort également de la jurisprudence de la Cour constitutionnelle qui y est citée. Il est donc bénéfique pour la cohérence du droit pénal de faire en sorte que ces comportements fassent l'objet d'une seule incrimination dans le Code pénal.

Dans la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, les articles 21, 22 et 23 peuvent être abrogés (sous 19°), étant donné que ces comportements passibles de sanctions sont repris dans les articles 237, 238 et 241 en projet. L'incrimination en vertu de l'article 24 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination doit être conservée dans la loi.

Dans la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes, les articles 26, 27 et 28 peuvent être abrogés (sous 20°), étant donné que ces comportements passibles de sanctions sont repris respectivement aux articles 237, 238 et 241. Les incriminations en vertu des articles 28/1 et 28/2 sont reprises respectivement aux articles 242 et 243. L'incrimination en vertu de l'article 29 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes doit être conservée dans cette loi.

hoofdstuk 7 van titel 2 van het ontworpen Boek II van het Strafwetboek. Zij moeten dan ook worden opgeheven in de wet van 15 december 1980 (onder 15°).

In de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden kunnen volgende bepalingen worden opgeheven (onder 19°). De artikelen 19 tot en met 25 werden hernomen in de artikelen 237 t.e.m. 243 van het ontworpen Boek II. De strafbaastelling uit artikel 25 van de wet van 30 juli 1981 dient in deze wet behouden te blijven.

In de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, kunnen de artikelen 1 t.e.m. 3 worden opgeheven (onder 17°) aangezien de strafbaastelling uit deze wet wordt hernomen in het ontworpen artikel 244 van het Strafwetboek.

Onder 18° wordt § 3bis van artikel 145 van de wet betreffende de elektronische communicatie opgeheven. Deze strafbaastelling viseert de belaging via elektronische communicatiemiddelen. In de memorie van toelichting bij de ontworpen afdeling 2 van hoofdstuk 6 van titel 2 van Boek II van het Strafwetboek werd reeds uitgebreid toegelicht dat deze gedragingen ook strafbaar zijn onder de algemene strafbaastelling van belaging (ontworpen artikel 223). De nauwe band tussen beide strafbaastellingen blijkt ook uit de daar geciteerde rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. Het komt de coherentie van het strafrecht dan ook ten goede deze gedragingen onder één strafbaastelling te brengen in het Strafwetboek.

In de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie kunnen de artikelen 21, 22 en 23 worden opgeheven (onder 19°), aangezien deze strafbare gedragingen worden hernomen in resp. de ontworpen artikelen 237, 238 en 241. De strafbaastelling uit artikel 24 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie dient in die wet behouden te blijven.

In de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen kunnen de artikelen 26, 27 en 28 worden opgeheven (onder 20°), aangezien deze strafbare gedragingen worden hernomen in resp. de ontworpen artikelen 237, 238 en 241. De strafbaastellingen uit de artikelen 28/1 en 28/2 zijn hernomen in resp. de ontworpen artikelen 242 en 243. De strafbaastelling uit artikel 29 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen dient in die wet behouden te blijven.

La loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination peut être abrogée (sous 21°), étant donné que les dispositions de cette loi sont reprises dans l'article 245 en projet.

CHAPITRE 5

Disposition d'entrée en vigueur

Art. 128

La présente loi entre en vigueur en même temps que les dispositions du projet de loi introduisant le Livre Ier du Code pénal, c'est-à-dire deux ans après la publication au *Moniteur belge*.

Le ministre de la Justice,

Vincent Van Quickenborne

De wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen kan worden opgeheven (onder 21°), aangezien de bepalingen van deze wet worden hernomen in het ontworpen artikel 245.

HOOFDSTUK 5

Inwerkingtredingsbepaling

Art. 128

Deze wet treedt tegelijk met de bepalingen van het wetsontwerp tot invoering van Boek I van het Strafwetboek in werking, namelijk twee jaar na publicatie in het *Belgisch Staatsblad*.

De minister van Justitie,

Vincent Van Quickenborne

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

PROJET DE LOI

introduisant le Livre II du Code pénal

WETSONTWERP

tot invoering van Boek II van het Strafwetboek

PARTIE 2

DEEL 2

Sommaire

Pages

Résumé	3
Exposé des motifs	5
Avant-projet de loi	655
Analyse d'impact	831
Avis du Conseil d'État	851
Projet de loi	904
Tableau de correspondance	1142
Coordination des articles	1228

Inhoud

Blz.

Samenvatting	3
Memorie van toelichting	5
Voorontwerp van wet.....	655
Impactanalyse	841
Advies van de Raad van State	851
Wetsontwerp	904
Concordantietabel	1184
Coördinatie van de artikelen	1341

Voir:

Doc 55 **3518/ (2022/2023)**:
001: Projet de loi – Partie 1.

Zie:

Doc 55 **3518/ (2022/2023)**:
001: Wetsontwerp – Deel 1.

AVANT-PROJET DE LOI

soutmis à l'avis du Conseil d'État

**Avant-projet de loi portant réforme du livre 2
du Code pénal****LIVRE 2. LES INFRACTIONS DE DROIT COMMUN ET
LEURS PEINES****Titre préliminaire.****Dispositions communes****Art. 79. Définitions générales**

Pour l'application du présent code, on entend par:

1° mineur:

toute personne qui n'a pas encore atteint l'âge de dix-huit ans;

2° personne en situation de vulnérabilité:

toute personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale était apparente ou connue de l'auteur;

3° partenaire:

la personne avec laquelle l'auteur est marié ou entretient une relation affective et physique intime durable, ainsi que la personne avec laquelle l'auteur a été marié ou a entretenu une relation affective et physique intime durable si les faits incriminés ont un lien quelconque avec ce mariage dissous ou cette relation terminée;

4° personne exerçant une fonction sociétale:

- un parlementaire;
- un ministre ou secrétaire d'État;
- un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, un membre d'un jury ou un témoin;
- un gouverneur de province, un membre d'une députation, un commissaire d'arrondissement, un bourgmestre ou un échevin, un membre du conseil communal ou du conseil provincial;
- un membre des services de police tels que visés à l'article 3, 1° de la loi organique du 18 juillet 1991 du contrôle des services de police et de renseignements et de l'Organe de coordination pour l'analyse de la menace, un membre du

VOORONTWERP VAN WET

onderworpen aan het advies van de Raad van State

**Voorontwerp van wet tot hervorming van boek 2
van het Strafwetboek****BOEK 2. DE GEMEENRECHTELIJKE MISDRIJVEN EN
HUN STRAFFEN****Voorafgaande titel.****Gemeenschappelijke bepalingen****Art. 79. Algemene definities**

Voor de toepassing van dit wetboek wordt verstaan onder:

1° minderjarige:

elke persoon die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt;

2° persoon in een kwetsbare toestand:

elke persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was;

3° partner:

de persoon waarmee de dader is gehuwd of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft, alsook de persoon waarmee de dader gehuwd is geweest of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft gehad indien de strafbare feiten enigszins verband houden met dit ontbonden huwelijk of de beëindigde relatie;

4° persoon met een maatschappelijke functie:

- een parlamentslid;
- een minister of staatssecretaris;
- een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollege of het Openbaar Ministerie, een jurylid of een getuige;
- een provinciegouverneur, een lid van een deputatie, een arrondissementscommissaris, een burgemeester of schepen, een lid van de gemeente- of provincieraad;
- een lid van de politiediensten, zoals bedoeld in artikel 3, 1° van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, een personeelslid door de Federale

personnel du Service Public Fédéral Justice employé dans un établissement pénitentiaire ou toute autre personne exerçant une fonction publique;

— un membre des pompiers, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel d'accueil au service d'urgence des établissements de soins et un assistant social;

— un membre du personnel ou de la direction d'un établissement d'enseignement, une personne chargée de la prise en charge des élèves dans un institut médico-pédagogique organisé ou subventionné par une communauté, ou un intervenant extérieur chargé par les autorités communautaires de prévenir et de résoudre les problèmes de violence scolaire;

— un facteur;

— un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d'un exploitant d'un réseau de transport public;

— un ministre d'un culte ou un officiant lors de cérémonies d'une obédience philosophique non confessionnelle;

— un journaliste;

5° personne exerçant une fonction publique:

a) une personne qui, en vertu d'une loi, d'un arrêté ou d'une décision judiciaire,

— doit maintenir l'ordre public,

— doit contrôler le respect de certaines normes ou décisions d'un organisme public;

— doit faire respecter certaines normes ou décisions d'un organisme public;

b) une personne qui exerce une mission ou un service publics dans le cadre duquel ses actes sont déterminés et réglementés par une loi, un arrêté ou une décision judiciaire;

6° parlementaire:

un membre de la Chambre des représentants, un sénateur, un membre d'un parlement d'une Communauté ou d'une Région ou un membre du Parlement européen;

7° ministre ou secrétaire d'État:

un membre du gouvernement fédéral ou du gouvernement d'une Communauté ou d'une Région;

8° magistrat:

un juge près la Cour constitutionnelle, un conseiller ou un juge près une cour ou un tribunal de l'ordre judiciaire, un

Overheidsdienst Justitie tewerkgesteld in een penitentiaire inrichting of enige andere persoon met een openbare functie;

— een lid van de brandweer, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, een personeelslid voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen en een maatschappelijk werker;

— een lid van het personeel of van de directie van een onderwijsinstelling, een persoon die de opvang van leerlingen verzorgt in een medisch-pedagogisch instituut dat door een gemeenschap wordt ingericht of gesubsidieerd, of een externe actor die door de gemeenschapsoverheden belast is met het voorkomen en het oplossen van geweld op school;

— een postbode;

— een chauffeur, begeleider, controleur of loketbediende van een uitbater van een netwerk van openbaar vervoer;

— een bedienaar van een eredienst of een voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing;

— een journalist;

5° persoon met een openbare functie:

a) een persoon die op basis van een wet, een besluit of een rechterlijke beslissing:

— de openbare orde moet handhaven;

— de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet controleren;

— de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet afdwingen;

b) een persoon die een openbare dienst of opdracht uitoefent waarbij zijn handelingen zijn bepaald en gereguleerd door een wet, besluit of rechterlijke beslissing;

6° parlamentslid:

een lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers, een senator, een lid van een parlement van een Gemeenschap of een Gewest of een lid van het Europees Parlement;

7° minister of staatssecretaris:

een lid van de federale regering, van een regering van een Gemeenschap of een Gewest;

8° magistraat:

een rechter in het Grondwettelijk Hof, een raadsheer of rechter in een hof of rechtbank van de rechterlijke orde, een

membre du ministère public, un magistrat suppléant ou de complément, un membre du Conseil d'État ou de l'auditorat du Conseil d'État, un membre de la Cour des Comptes, un membre d'une juridiction administrative ou un membre d'une juridiction internationale à laquelle la Belgique est partie;

9° collaborateur juridique d'une juridiction ou du Ministère public:

Un magistrat en formation, un candidat magistrat, un juriste de parquet tel que visé à l'article 162, paragraphe 2, troisième alinéa du Code judiciaire, ou un greffier;

10° membre du jury:

membre du jury de la cour d'assises;

11° témoin:

personne qui est entendue par un juge sans être partie à la cause ni suspectée d'avoir commis une infraction;

12° arbitre ou signaleur lors d'une compétition sportive:

toute personne qui est désignée pour prendre des décisions lors des compétitions déclarées auprès des fédérations sportives officielles et chaque personne qui agit comme un signaleur sur la voie publique lors d'une compétition sportive;

13° dans le cadre de l'exercice de ses fonctions:

situation dans laquelle l'auteur commet l'infraction pendant l'exercice de ses fonctions ou en se servant de ses fonctions;

14° à l'occasion de l'exercice de ses fonctions:

situation dans laquelle le motif de l'infraction réside dans un acte que la victime a accompli, accomplit ou accomplira et qui fait partie de l'exercice de ses fonctions;

15° atteinte à l'intégrité du premier degré:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui n'entraîne pas une atteinte à l'intégrité du deuxième degré, une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort;

16° atteinte à l'intégrité du deuxième degré:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité de travail personnel pendant un maximum de quatre mois ou une maladie paraissant curable qui n'a pas entraîné plus de quatre mois d'incapacité de travail personnel;

17° atteinte à l'intégrité du troisième degré:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité de travail personnel pendant plus de quatre mois, une maladie paraissant incurable, la perte totale d'un

lid van het openbaar ministerie, een plaatsvervangende of toegevoegde magistraat, een lid van de Raad van State of het auditoraat bij de Raad van State, een lid van het Rekenhof, een lid van een administratief rechtscollege of een lid van een internationaal rechtscollege waarbij België partij is;

9° juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie:

Een magistraat in opleiding, een kandidaat magistraat, een parketjurist als bedoeld in artikel 162, § 2, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek of een griffier;

10° jurylid:

lid van de jury in het hof van assisen;

11° getuige:

persoon die door een rechter wordt gehoord, zonder dat hij partij is in het betrokken geding of verdacht wordt van het plegen van het strafbaar feit;

12° scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd:

elke persoon die is aangesteld om beslissingen te nemen in het kader van de bij de officiële sportfederaties aangegeven wedstrijden en iedere persoon die optreedt als seingever bij een sportwedstrijd op de openbare weg;

13° in het kader van de uitoefening van deze functie:

situatie waarin de dader het misdrijf pleegt tijdens de uitoefening van zijn functie of met gebruikmaking van deze functie;

14° naar aanleiding van de uitoefening van deze functie:

situatie waarin de aanleiding voor het misdrijf ligt in een handeling die het slachtoffer heeft gesteld, stelt of zal stellen en die deel uitmaakt van de uitoefening van zijn functie;

15° integriteitsaantasting van de eerste graad:

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die niet resulteert in een integriteitsaantasting van de tweede graad, een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood;

16° integriteitsaantasting van de tweede graad:

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van maximum vier maanden of een geneeslijk lijkende ziekte die niet meer dan vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk heeft veroorzaakt;

17° integriteitsaantasting van de derde graad:

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van meer dan vier maanden, een ongeneeslijk lijkende

organe ou d'une fonction corporelle, une mutilation grave, ou une fausse couche;

18° sexe:

le sexe d'une personne. La grossesse, l'accouchement, l'allaitement, la maternité, la paternité, la comaternité, l'adoption, la procréation, médicalement assisté, le changement de sexe, l'identité de genre, l'expression de genre et la possession de certaines caractéristiques sexuelles sont assimilés au sexe;

19° menace:

tous les moyens de contrainte morale par la crainte d'un mal imminent;

20° torture:

les agissements décrits à l'article 112;

21° préméditation:

situation dans laquelle l'auteur, dans une disposition mentale suffisamment stable et de manière réfléchie et planifiée, décide de commettre une infraction et dans laquelle un temps suffisant s'écoule entre la décision et l'exécution de sorte que l'auteur pouvait revenir sur sa décision;

22° en public:

- soit dans des réunions ou des lieux publics;
- soit en présence de plusieurs individus, dans un lieu non public, mais ouvert à un certain nombre de personnes ayant le droit de s'y assembler ou de le fréquenter;
- soit dans un lieu quelconque, en présence de la personne visée et devant un tiers;
- soit par des écrits imprimés ou non, des images ou des emblèmes affichés, distribués ou vendus, mis en vente ou exposés aux regards du public;
- soit par des écrits, des images ou des emblèmes non rendus publics, mais adressés ou communiqués à plusieurs personnes;

23° arme:

tout objet dont on se sera saisi pour tuer, blesser, frapper ou menacer ainsi que toute arme interdite visée à l'article 3 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec les armes;

24° nuit:

ziekte, het volledig verlies van een orgaan of een lichaamsfunctie, een zware verminking, dan wel een zwangerschapsverlies;

18° geslacht:

de sekse van een persoon. Zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, moederschap, vaderschap, meemoederschap, adoptie, medisch begeleiding voortplanting, geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie en het hebben van bepaalde sekse-kenmerken worden gelijkgesteld met geslacht;

19° bedreiging:

alle middelen van morele dwang waardoor vrees voor een dreigend kwaad wordt verwekt;

20° foltering:

de gedraging omschreven in artikel 112;

21° voorbedachtheid:

situatie waarbij de dader, in een voldoende stabiele geemoedsgesteltenis en op een overwogen en geplande wijze, besluit tot het plegen van een misdrijf en er een voldoende tijdsverloop is tussen het besluit en de uitvoering ervan opdat de dader op zijn besluit zou kunnen terugkomen;

22° in het openbaar:

- hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen;
- hetzij in aanwezigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken;
- hetzij om het even welke plaats, in aanwezigheid van de geïsoleerde persoon en voor een derde;
- hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden;
- hetzij door geschriften, prenten of zinnebeelden, die niet openbaar worden gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden;

23° wapen:

ieder voorwerp dat ter hand wordt genomen om te doden, te verwonden of te slaan of daarmee te dreigen, alsook ieder verboden wapen zoals bedoeld in artikel 3 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens;

24° nacht:

la période qui s'étend après neuf heures du soir et avant cinq heures du matin;

25° loi:

la loi, le décret ou l'ordonnance;

26° assemblée législative:

la Chambre des représentants, le Sénat, un parlement régional ou communautaire, l'Assemblée réunie de la Commission communautaire commune, l'Assemblée de la Commission communautaire française ou l'Assemblée de la Commission communautaire flamande;

27° monnaie:

les billets ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger, les billets libellés en euros, les billets dont l'émission est autorisée par une loi ou en vertu d'une loi ou par une loi d'un autre État ou en vertu d'une disposition y ayant force de loi ainsi que les pièces de monnaie ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger et les pièces de monnaie libellées en euro;

28° matières radioactives:

toute matière nucléaire ou autre substance radioactive contenant des nucléides qui se désintègrent spontanément, processus accompagné de l'émission d'un ou plusieurs types de rayonnements ionisants tels que les rayonnements alpha, bêta, gamma et neutron, et qui pourraient, du fait de leurs propriétés radiologiques ou fissiles, causer la mort, des dommages corporels graves ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

29° matières nucléaires:

le plutonium à l'exception du plutonium dont la concentration isotopique en plutonium 238 dépasse 80 %, l'uranium 233, l'uranium enrichi en uranium 235 ou 233, l'uranium contenant le mélange d'isotopes qui se trouve dans la nature autrement que sous forme de minerai ou de résidu de minerai, et toute matière contenant un ou plusieurs des éléments ou isotopes ci-dessus. Par "uranium enrichi en uranium 235 ou 233", il faut entendre ici l'uranium contenant soit de l'uranium 235, soit de l'uranium 233, soit ces deux isotopes, en quantité telle que le rapport entre la somme de ces deux isotopes et l'isotope 238 soit supérieur au rapport entre l'isotope 235 et l'isotope 238 dans l'uranium naturel;

30° engin nucléaire:

a) tout dispositif explosif nucléaire ou;

b) tout engin à dispersion de matières radioactives ou tout engin émettant des rayonnements qui, du fait de ses propriétés radiologiques, cause la mort des dommages corporels graves ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

de periode na negen uur 's avonds en voor vijf uur 's morgens;

25° wet:

de wet, het decreet of de ordonnantie;

26° wetgevende vergadering:

de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat, een gewest- of gemeenschapsparlement, de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vergadering van de Franse Gemeenschapscommissie of de Vergadering van de Vlaamse Gemeenschapscommissie;

27° munt:

de in België of in het buitenland wettelijk gangbare biljetten, de biljetten uitgedrukt in euro, de biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door of krachtens een wet of door een wet van een andere Staat of op grond van een bepaling die in die andere Staat kracht van wet heeft, alsook de in België of in het buitenland wettelijk gangbare muntstukken en de muntstukken uitgedrukt in euro;

28° radioactief materiaal:

alle kernmateriaal of andere radioactieve stoffen met nucleïden die spontaan worden gespleten, proces dat gepaard gaat met de emissie van een of meer soorten ioniserende straling, zoals alfa-, bèta-, gamma- en neutronenstraling, en die wegens de radiologische of splijtbare eigenschappen ervan de dood, ernstig lichamelijk letsel of aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu zouden kunnen veroorzaken;

29° kernmateriaal:

plutonium, met uitzondering van plutonium waarvan de concentratie aan de isotoop plutonium 238 hoger is dan 80 procent, uranium 233, uranium verrijkt in de isotopen 235 of 233, uranium dat het mengsel van isotopen bevat in de natuur aanwezig onder andere vorm dan erts of ertsresidu, en iedere stof die één of meer van de hierboven genoemde isotopen bevat. Hierbij moet onder "uranium verrijkt in de isotopen 235 of 233" worden begrepen: uranium dat hetzij de isotoop 233 bevat, dan wel deze beide isotopen in een zodanige hoeveelheid dat de verhouding tussen de som van beide isotopen en de isotoop 238 groter is dan de verhouding tussen de isotoop 235 en de isotoop 238 in natuurlijk uranium;

30° nucleair instrument:

a) alle nucleaire explosiemiddelen; of

b) alle instrumenten ter verspreiding van radioactief materiaal of alle instrumenten die straling uitzenden en die, wegens de radiologische eigenschappen ervan, de dood, ernstig lichamelijk letsel of aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu veroorzaken;

31° installation nucléaire:

a) tout réacteur nucléaire, y compris un réacteur embarqué à bord d'un navire, d'un véhicule, d'un aéronef ou d'un engin spatial comme source d'énergie servant à propulser ledit navire, véhicule, aéronef ou engin spatial, ou à toute autre fin;

a) tout dispositif ou engin de transport aux fins de produire, stocker, retraiter ou transporter des matières radioactives;

32° exploitant d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement:

toute personne physique ou morale qui assume la responsabilité d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement;

33° personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement:

la personne physique qui n'est pas liée, directement ou non, par un contrat d'emploi, une convention de stage ou de formation ou un contrat de prestation de travaux ou de services, à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement;

Art. 80. Définitions spécifiques

Pour l'application du chapitre 2 du titre 3 et des chapitres 1er à 3 du titre 7, on entend par:

1° attentat:

tout acte matériel posé délibérément qui consiste en ou s'accompagne de violence ou de menace de violence, qui constitue au moins un commencement d'exécution et qui est posé afin de porter atteinte ou détruire le bien juridique déterminé par la loi;

2° complot:

toute résolution d'agir, arrêtée délibérément entre plusieurs personnes, pour commettre un attentat au sens du 1°;

Art. 81. Adoption

Pour l'application de ce présent code, on entend aussi par "parents" les adoptants, les adoptés, et les parents des adoptants dans les cas où la loi établit la parenté.

31° nucleaire installatie:

a) alle kernreactoren, daaronder begrepen een reactor aan boord van een vaartuig, van een voertuig, van een luchtvaartuig of van een ruimtevaartuig als energiebron die dient om voornoemd vaartuig, voertuig, luchtvaartuig of ruimtevaartuig voort te stuwten, of voor enig ander doeleinde;

b) alle apparatuur of vervoersinstrumenten om radioactief materiaal te vervaardigen, op te slaan, op te werken of te vervoeren;

32° exploitant van een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen:

elke natuurlijke of rechtspersoon die verantwoordelijk is voor een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld opgeslagen of definitief geborgen;

33° persoon die extern is aan installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen:

de natuurlijke persoon die niet rechtstreeks of onrechtstreeks door een arbeidsovereenkomst, een stage- of opleidingsovereenkomst of een contract voor de uitvoering van werken of diensten verbonden is aan een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen wordt;

Art. 80. Bijzondere definities

Voor de toepassing van hoofdstuk 2 van titel 3 en de hoofdstukken 1 tot en met 3 van titel 7 wordt verstaan onder:

1° aanslag:

elke opzettelijk gestelde materiële handeling die bestaat uit of gepaard gaat met geweld of de bedreiging met geweld, die minstens een begin van uitvoering uitmaakt en die wordt gesteld teneinde het door de wet bepaalde rechtsgoed aan te tasten of te vernietigen;

2° samenspanning:

elk opzettelijk gezamenlijk genomen besluit van verscheidene personen om een aanslag in de zin van 1° te plegen;

Art. 81. Adoptie

Voor de toepassing van dit wetboek worden onder "bloedverwant" ook de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant begrepen in de gevallen waarin de wet verwantschap doet ontstaan.

Art. 82. Règle de conversion

Sauf si la loi le prévoit autrement, dans les dispositions légales faisant référence pour leur application à un seuil de peine d'une peine d'emprisonnement minimal d'un an, cette référence doit être lue comme visant une peine d'emprisonnement de niveau 2 au moins, telle que prévue par l'article 36.

TITRE PREMIER. Les violations graves du droit international humanitaire**Art. 82. Le crime de génocide**

Constitue un crime de droit international et est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, le crime de génocide, tel que défini ci-après, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre. Conformément à la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide du 9 décembre 1948, et sans préjudice des dispositions pénales applicables aux infractions commises par négligence, le crime de génocide s'entend de l'un des actes ci-après, commis dans l'intention de détruire, en tout ou en partie, un groupe national, ethnique, racial ou religieux comme tel:

1° meurtre de membres du groupe;

2° atteinte grave à l'intégrité physique ou mentale de membres du groupe;

3° soumission intentionnelle du groupe à des conditions d'existence devant entraîner sa destruction physique totale ou partielle;

4° mesures visant à entraver les naissances au sein du groupe;

4° transfert forcé d'enfants du groupe à un autre groupe.

Ce crime est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 83. Le crime contre l'humanité

Constitue un crime de droit international et est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, le crime contre l'humanité, tel que défini ci-après, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre. Conformément au Statut de la Cour pénale internationale, le crime contre l'humanité s'entend de l'un des actes ci-après commis délibérément dans le cadre d'une attaque généralisée ou systématique lancée contre une population civile et en connaissance de cette attaque:

1° meurtre;

2° extermination;

2° réduction en esclavage;

Art. 82. Omzettingsregel

Behoudens indien de wet anders bepaalt, moet in de wettelijke bepalingen die voor hun toepassing verwijzen naar een strafdrempel van een gevangenisstraf van minimum één jaar, deze verwijzing worden gelezen als een verwijzing naar een gevangenisstraf van niveau 2, zoals bepaald door artikel 36.

TITEL I Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht**Art. 82. Misdaad van genocide**

De misdaad van genocide, zoals hierna omschreven, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd, is een internationaalrechtelijke misdaad en wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel. In overeenstemming met het Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide en onverminderd de strafrechtelijke bepalingen die van toepassing zijn op misdrijven door nalatigheid, wordt onder de misdaad van genocide verstaan een van de volgende handelingen, gepleegd met het oogmerk om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, etnische of godsdienstige groep of rassengroep uit te roeien, en wel door het:

1° doden van leden van de groep;

2° toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;

3° opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden bedoeld om de lichamelijke vernietiging van de gehele groep of van een gedeelte ervan te veroorzaken;

4° opleggen van maatregelen bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;

5° gewelddadig overbrengen van kinderen van een groep naar een andere groep.

Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 83. Misdaad tegen de mensheid

De misdaad tegen de mensheid, zoals hierna omschreven, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd, is een internationaalrechtelijke misdaad en wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel. In overeenstemming met het Statuut van het Internationaal Strafhof wordt onder misdaad tegen de mensheid verstaan een van de volgende opzettelijke handelingen gepleegd in het kader van een veralgemeende of stelselmatige aanval op de burgerbevolking en met kennis van bedoelde aanval:

1° doodslag;

2° uitroeijing;

3° verlaging tot slavernij;

4° déportation ou transfert forcé de population;

5° emprisonnement ou autre forme de privation grave de liberté physique en violation des dispositions fondamentales du droit international;

6° torture;

7° viol, esclavage sexuel, prostitution forcée, grossesse forcée, stérilisation forcée et toute autre forme de violence sexuelle de gravité comparable;

8° persécution de tout groupe ou de toute collectivité identifiable pour des motifs d'ordre politique, racial, national, ethnique, culturel, religieux ou sexiste ou en fonction d'autres critères universellement reconnus comme inadmissibles en droit international, en corrélation avec tout acte visé dans les articles 83 à 89;

9° disparitions forcées de personnes;

10° crime d'apartheid;

11° autres actes inhumains de caractère analogue causant intentionnellement de grandes souffrances ou des atteintes graves à l'intégrité physique ou à la santé physique ou mentale.

Ce crime est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 84. Les crimes de guerre

Les crimes de guerre sont des crimes de droit international et sont réprimés conformément aux dispositions du présent titre, sans préjudice des dispositions pénales applicables aux infractions commises par négligence.

Ils sont divisés en quatre catégories en fonction de la peine qui leur est applicable.

Art. 85. Les crimes de guerre de catégorie 1

Les crimes de guerre de catégorie 1 sont:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) l'homicide intentionnel;

4° gedwongen deportatie of overbrenging van bevolking;

5° gevangenneming of elke andere vorm van ernstige beroving van de lichamelijke vrijheid met schending van de fundamentele bepalingen van het internationaal recht;

6° foltering;

7° verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld met een vergelijkbare ernst;

8° vervolging van enige groep of van enige identificeerbare collectiviteit wegens politieke, raciale, nationale, etnische, culturele, godsdienstige of seksistische redenen of wegens andere universeel als onaanvaardbaar erkende criteria voor het internationaal recht, in samenhang met iedere handeling bedoeld in de artikelen 83 tot en met 89;

9° gedwongen verdwijningen van personen;

10° apartheid;

11° andere onmenselijke handelingen van vergelijkbare aard waardoor opzettelijk ernstig lijden of ernstig lichamelijk letsel of schade aan de geestelijke of lichamelijke gezondheid wordt veroorzaakt.

Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 84. Oorlogsmisdaden

De oorlogsmisdaden zijn internationaalrechtelijke misdaden en worden overeenkomstig de bepalingen van deze titel bestraft, onverminderd de strafbepalingen die van toepassing zijn op de uit nalatigheid gepleegde misdrijven.

Zij worden onderverdeeld in vier categorieën op grond van de straf die erop van toepassing is.

Art. 85. Oorlogsmisdaden van categorie 1

De oorlogsmisdaden van categorie 1 zijn:

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) opzettelijke doodslag;

b) la torture ou les autres traitements inhumains, y compris les expériences biologiques;

c) le fait de lancer des attaques délibérées contre les bâtiments, le matériel, les unités et les moyens de transport sanitaires, et le personnel utilisant, conformément au droit international, les signes distinctifs prévus par le droit international humanitaire;

d) le fait de lancer des attaques délibérées contre le personnel, les installations, le matériel, les unités ou les véhicules employés dans le cadre d'une mission humanitaire ou de maintien de la paix conformément à la Charte des Nations unies, pour autant qu'ils aient droit à la protection que le droit international des conflits armés garantit aux civils et aux biens de caractère civil;

e) le fait de soumettre à une attaque délibérée la population civile ou des personnes civiles qui ne prennent pas directement part aux hostilités;

e) le fait de lancer une attaque délibérée contre des lieux où des malades et des blessés sont rassemblés pour autant que ces lieux ne soient pas des objectifs militaires;

g) le fait de lancer une attaque délibérée en sachant que celle-ci causera des pertes en vies humaines, des blessures aux personnes civiles ou des dommages aux biens de caractère civil ou des dommages étendus, durables et graves à l'environnement naturel, qui seraient excessifs par rapport à l'avantage militaire concret et direct attendu, sans préjudice de la criminalité de l'attaque dont les effets dommageables, même proportionnés à l'avantage militaire attendu, seraient incompatibles avec les principes du droit des gens, tels qu'ils résultent des usages établis, des principes de l'humanité et des exigences de la conscience publique;

h) le fait de lancer une attaque contre des ouvrages ou installations contenant des forces dangereuses, en sachant que cette attaque causera des pertes en vies humaines, des blessures aux personnes civiles ou des dommages aux biens de caractère civil, qui seraient excessifs par rapport à l'avantage militaire concret et direct attendu, sans préjudice de la criminalité de l'attaque dont les effets dommageables même proportionnés à l'avantage militaire attendu seraient incompatibles avec les principes du droit des gens, tels qu'ils résultent des usages établis, des principes de l'humanité et des exigences de la conscience publique;

i) le fait de soumettre à une attaque ou de bombarder, par quelque moyen que ce soit, des zones démilitarisées ou des villes, villages, habitations ou bâtiments non défendus qui ne sont pas des objectifs militaires;

j) le fait de soumettre une personne à une attaque en la sachant hors de combat à la condition que cette attaque entraîne la mort ou des blessures;

b) foltering of andere onmenselijke behandeling, met inbegrip van biologische experimenten;

c) opzettelijk richten van aanvallen op gebouwen, materieel, medische eenheden en transporten, alsmede op personeel dat overeenkomstig het internationaal recht gebruik maakt van de emblemen van het internationaal humanitair recht;

d) opzettelijk richten van aanvallen op personeel, installaties, materieel, eenheden of voertuigen betrokken bij humanitaire opdrachten of vredesmissies overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties, voor zover deze recht hebben op de bescherming die aan burgers of goederen van burgerlijke aard wordt verleend krachtens het internationaal recht inzake gewapende conflicten;

e) opzettelijk aanvallen van de burgerbevolking of van individuele burgers die niet rechtstreeks deelnemen aan de vijandelikheden;

f) opzettelijk richten van aanvallen op plaatsen waar zieken en gewonden worden samengebracht, voor zover deze plaatsen geen militaire doelen zijn;

g) opzettelijk richten van een aanval in de wetenschap dat een dergelijke aanval verliezen aan mensenlevens, verwondingen van burgers of schade aan goederen van burgerlijke aard zal veroorzaken of grote, langdurige en ernstige schade aan natuur en milieu zal aanrichten, die buitensporig is in verhouding tot het te verwachten concrete en rechtstreeks militaire voordeel, onverminderd het misdadig karakter van de aanval waarvan de schadelijke gevolgen, zelfs in evenredigheid tot het te verwachten militaire voordeel, onverenigbaar zouden zijn met de beginselen van het volkenrecht die voortvloeien uit de gevestigde gebruiken, de beginselen van menselijkheid en de eisen van het collectieve rechtsbewustzijn;

h) uitvoeren van een aanval op werken of installaties die gevaarlijke krachten bevatten, in de wetenschap dat een dergelijke aanval verliezen aan mensenlevens, verwondingen van burgers of schade aan goederen van burgerlijke aard zal veroorzaken, die buitensporig is in verhouding tot het te verwachten concrete en rechtstreeks militaire voordeel, onverminderd het misdadig karakter van de aanval waarvan de schadelijke gevolgen, zelfs in evenredigheid tot het te verwachten militaire voordeel, onverenigbaar zouden zijn met de beginselen van het volkenrecht die voortvloeien uit de gevestigde gebruiken, de beginselen van menselijkheid en de eisen van het collectieve rechtsbewustzijn;

i) aanvallen of bombarderen met wat voor middelen ook van gedemilitariseerde zones of van steden, dorpen, woningen of gebouwen, die niet worden verdedigd en geen militaire doelen zijn;

j) aanvallen van een persoon in de wetenschap dat hij buiten gevecht verkeert, op voorwaarde dat zulks de dood of ernstig lichamelijk letsel ten gevolge heeft;

k) le fait de tuer ou blesser par trahison des individus appartenant à la nation ou à l'armée ennemie ou un adversaire combattant;

l) le fait de déclarer qu'il ne sera pas fait de quartier;

2° les violations graves de l'article 3 commun des Conventions signées à Genève le 12 août 1949, en cas de conflit armé défini par cet article 3 commun, consistant en des atteintes à la vie et à l'intégrité corporelle, notamment le meurtre sous toutes ses formes, les mutilations, les traitements cruels et la torture, lorsque ces violations délibérées portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par ces Conventions.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 8.

Art. 86. Les crimes de guerre de catégorie 2

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 2 sont les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de causer intentionnellement de grandes souffrances ou de porter des atteintes graves à l'intégrité physique ou à la santé;

b) le viol, l'esclavage sexuel, la prostitution forcée, la grossesse forcée, la stérilisation forcée ou toute autre forme de violence sexuelle constituant une infraction grave aux Conventions de Genève ou une violation grave de l'article 3 commun à ces Conventions;

c) le fait d'affamer délibérément des civils comme méthode de guerre, en les privant de biens indispensables à leur survie, y compris en empêchant intentionnellement l'envoi des secours prévus par les Conventions de Genève;

d) le fait d'utiliser la présence d'un civil ou d'une autre personne protégée par le droit international humanitaire pour éviter que certains points, zones ou forces militaires ne soient la cible d'opérations militaires;

e) sauf s'ils sont justifiés légalement ou justifiés par l'état de santé de ces personnes et conformes aux règles de l'art médical généralement reconnues, les actes consistant à pratiquer sur les personnes protégées par le droit international humanitaire, même avec leur consentement, des mutilations physiques, des expériences médicales ou scientifiques ou des

k) op verraderlijke wijze doden of verwonden van personen die behoren tot de vijandige natie of het vijandige leger of van een vijandelijke strijder;

l) verklaren dat geen kwartier zal worden verleend;

2° de ernstige schendingen van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals gedefinieerd in voornoemd artikel 3, bestaande uit inbreuken gericht tegen het leven en de lichamelijke integriteit inzonderheid alle vormen van doodslag, verminkingen, wrede behandeling en foltering, wanneer die opzettelijke schendingen door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan personen is gewaarborgd door die Verdragen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 86. Oorlogsmisdaden van categorie 2

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 2 zijn de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, indien die opzettelijke handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) moedwillig veroorzaken van hevig lijden of toebrengen van ernstig lichamelijk letsel dan wel van ernstige schade aan de gezondheid;

b) verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld, die een ernstige schending van de Verdragen van Genève of een ernstige schending van het gemeenschappelijke artikel 3 van die Verdragen oplevert;

c) opzettelijk gebruik maken van uithongering van burgers als methode van oorlogvoering door hun voorwerpen te onthouden die onontbeerlijk zijn voor hun overleving, daaronder begrepen het opzettelijk belemmeren van de aanvoer van hulpgoederen waarin is voorzien in de Verdragen van Genève;

d) gebruik maken van de aanwezigheid van een burger of van een andere persoon beschermd door het internationaal humanitair recht teneinde bepaalde punten, gebieden of strijdkrachten te vrijwaren van militaire operaties;

e) behalve als ze gerechtvaardigd zijn door de gezondheidstoestand van die personen of in overeenstemming zijn met de algemeen aanvaarde geneeskundige normen, de handelingen die erin bestaan aan de personen beschermd door het internationaal humanitair recht, zelfs met hun toestemming, lichamelijke verminkingen toe te brengen, op hen

prélèvements de tissus ou d'organes pour des transplantations, à moins qu'il s'agisse de dons de sang en vue de transfusions ou de dons de peau destinée à des greffes, pour autant que ces dons soient volontaires, consentis et destinés à des fins thérapeutiques;

f) le fait d'utiliser du poison ou des armes empoisonnées;

g) le fait d'utiliser des gaz asphyxiants, toxiques ou assimilés et tous liquides, matières ou engins analogues;

h) le fait d'utiliser des balles qui se dilatent ou s'aplatissent facilement dans le corps humain, telles que des balles dont l'enveloppe dure ne recouvre pas entièrement le centre ou est percée d'entailles;

i) le fait d'employer des armes, projectiles, matières et méthodes de guerre de nature à causer des maux superflus ou des souffrances inutiles ou à frapper sans discrimination en violation du droit international des conflits armés, à condition que ces armes, projectiles, matières et méthodes de guerre fassent l'objet d'une interdiction générale et qu'ils soient inscrits dans une annexe au Statut de la Cour pénale internationale;

j) le fait d'utiliser perfidement le signe distinctif de la croix rouge ou du croissant rouge ou d'autres signes protecteurs reconnus par le droit international humanitaire, à la condition que ce fait entraîne une incapacité du troisième degré;

k) le fait d'utiliser indûment le pavillon parlementaire, le drapeau ou les insignes militaires et l'uniforme de l'ennemi ou de l'Organisation des Nations unies, à la condition que ce fait entraîne une incapacité du troisième degré;

l) le fait d'utiliser des armes qui utilisent des agents microbiens ou autres agents biologiques, ainsi que des toxines, quels qu'en soient l'origine ou le mode de production;

m) le fait d'utiliser des armes ayant comme principal effet de blesser par des éclats qui ne sont pas localisables par rayons X dans le corps humain;

n) le fait d'utiliser des armes à laser spécifiquement conçues de telle façon que leur seule fonction de combat ou une de leurs fonctions de combat fût de provoquer la cécité permanente chez des personnes dont la vision est non améliorée, c'est-à-dire qui regardent à l'œil nu ou qui portent des dispositifs de correction de la vue.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 7.

§ 2. Les infractions visées au paragraphe 1er sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

geneeskundige of wetenschappelijke experimenten uit te voeren of bij hen weefsels of organen weg te nemen voor transplantatie, tenzij het gaat om het geven van bloed voor transfusie of het afstaan van huid voor transplantatie, mits zulks vrijwillig en zonder enige dwang of overreding en voor therapeutische doeleinden geschiedt;

f) gebruiken van gif of giftige wapens;

g) gebruiken van verstikkende, giftige of andere gasen en soortgelijke vloeistoffen, materialen of apparaten;

h) gebruiken van kogels die in het menselijk lichaam gemakkelijk in omvang toenemen of platter en breder worden, zoals kogels met een harde mantel die de kern gedeeltelijk onbedekt laat of die is voorzien van inkepingen;

i) gebruiken van wapens, projectielen, materieel en wijzen van oorlogvoering die van die aard zijn om overbodig letsel of nodeloos lijden te veroorzaken of zonder onderscheid te treffen in strijd met het internationaal recht inzake gewapende conflicten, voor zover dergelijke wapens, projectielen, materieel en wijzen van oorlogvoering vallen onder een algemeen verbod en zijn opgenomen in een bijlage bij het Statuut van het Internationaal Strafhof;

j) perfide gebruik van het embleem van het rode kruis of de rode halve maan of van andere beschermende emblemen erkend door het internationaal humanitair recht, op voorwaarde dat zulks een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft;

k) op ongepaste wijze gebruik maken van een witte vlag, een vlag of de militaire onderscheidingstekens en het uniform van de vijand of van de Verenigde Naties, op voorwaarde dat zulks een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft;

l) gebruiken van wapens die werken met microbiologische of andere biologische agentia of toxines, ongeacht hun oorsprong of wijze van vervaardiging;

m) gebruiken van wapens waarvan de voornaamste uitwerking is dat ze een letsel toebrengen door middel van deeltjes die niet met röntgenstralen in het menselijk lichaam kunnen worden ontdekt;

n) gebruiken van laserwapens die dusdanig zijn ontworpen dat zij in de strijd worden ingezet met als enig doel of onder meer als doel blijvende blindheid te veroorzaken bij personen zonder geassisteerd zicht, met andere woorden personen die met het blote oog kijken of corrigerende lenzen dragen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 7.

§ 2. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1 worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 87. Les crimes de guerre de catégorie 3

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 3 sont:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de détruire ou de saisir les biens de l'ennemi, en cas de conflit armé international, ou d'un adversaire, en cas de conflit armé n'ayant pas un caractère international, sauf dans les cas où ces destructions ou saisies seraient impérieusement commandées par les nécessités militaires;

b) la destruction et l'appropriation de biens, non justifiées par des nécessités militaires telles qu'admissibles par le droit des gens et exécutées sur une grande échelle de façon illicite et arbitraire;

c) le fait de lancer des attaques délibérées contre des biens de caractère civil, c'est-à-dire des biens qui ne sont pas des objectifs militaires;

d) le pillage d'une ville ou d'une localité, même prise d'assaut;

2° les violations graves définies à l'article 15 du Deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, adopté à La Haye le 26 mars 1999, commises en cas de conflit armé, tel que défini à l'article 18, §§ 1er et 2, de la Convention de La Haye de 1954 et à l'article 22 du Deuxième Protocole précité, et énumérées ci-après, lorsque ces infractions portent atteinte, par action ou omission, à la protection des biens garantie par ces Convention et Protocole:

a) faire d'un bien culturel sous protection renforcée l'objet d'une attaque;

b) utiliser un bien culturel sous protection renforcée ou ses abords immédiats à l'appui d'une action militaire;

c) détruire ou s'approprier sur une grande échelle des biens culturels protégés par la Convention et le Deuxième Protocole;

d) faire d'un bien culturel couvert par la Convention et le Deuxième Protocole l'objet d'une attaque;

Art. 87. Oorlogsmisdaden van categorie 3

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 3 zijn:

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) vernietigen of in beslag nemen van eigendommen van de vijand in geval van een internationaal gewapend conflict, of van een tegenstander in geval van een gewapend conflict dat niet van internationale aard is, tenzij deze vernietiging of inbeslagneming dringend vereist is als gevolg van dwingende militaire noodzaak;

b) vernieling en de toe-eigening van goederen, niet gerechtvaardigd door militaire noodzaak zoals aanvaard in het volkenrecht en uitgevoerd op grote schaal en op onrechtmatige en willekeurige wijze;

c) opzettelijk richten van aanvallen op burgerdoelen, die geen militaire doelen zijn;

d) plunderen van een stad of plaats, ook wanneer deze bij een aanval wordt ingenomen;

2° de ernstige schendingen gedefinieerd in artikel 15 van het Tweede Protocol inzake het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, goedgekeurd te 's-Gravenhage op 26 maart 1999, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals omschreven in artikel 18, §§ 1 en 2, van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 en in artikel 22 van voornoemd Tweede Protocol, die door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan goederen is gewaarborgd door dit Verdrag en Protocol:

a) een aanval richten op een cultureel goed onder versterkte bescherming;

b) een cultureel goed onder versterkte bescherming of de onmiddellijke omgeving ervan aanwenden ter ondersteuning van een militaire actie;

c) de door het Verdrag en het Tweede Protocol beschermde culturele goederen op grote schaal vernietigen of zich toe-eigenen;

d) een aanval richten op een cultureel goed beschermd door het Verdrag en het Tweede Protocol;

e) le vol, le pillage ou le détournement de biens culturels protégés par la Convention, et les actes de vandalisme dirigés contre des biens culturels protégés par la Convention.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5.

§ 2. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1° sont punies d'une peine de niveau 7 si elles ont eu pour conséquence une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

§ 3. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1° sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Art. 88. Les crimes de guerre de catégorie 4

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 4 sont:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de contraindre à servir dans les forces armées ou groupes armés de la puissance ennemie ou de la partie adverse un prisonnier de guerre, une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ce même égard par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949;

b) le fait de procéder à la conscription ou à l'enrôlement d'enfants de moins de 15 ans dans des forces armées ou dans des groupes armés, ou de les faire participer activement à des hostilités;

c) le fait de priver un prisonnier de guerre, une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ce même égard, par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949, de son droit d'être jugé régulièrement et impartialement selon les prescriptions de ces instruments;

d) la déportation, le transfert ou le déplacement illicites, la détention illicite d'une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ces mêmes égards

e) de diefstal, de plundering of de verduistering van culturele goederen beschermd door het Verdrag en daden van vandalisme tegen de culturele goederen beschermd door het Verdrag.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5.

§ 2. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, worden bestraft met een straf van niveau 7 indien zij een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben.

§ 3. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 88. Oorlogsmisdaden van categorie 4

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 4 zijn:

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) dwingen van een krijgsgevangene, van een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of van een persoon die in hetzelfde opzicht beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, om te dienen bij de strijdkrachten of bij gewapende groepen van de vijandelijke mogendheid of van de tegenpartij;

b) onder de wapenen roepen of het in militaire dienst nemen van kinderen beneden de leeftijd van vijftien jaar bij de strijdkrachten of gewapende groepen of hen gebruiken voor actieve deelname aan vijandelijkheden;

c) onthouden aan een krijgsgevangene, aan een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of aan een persoon die in hetzelfde opzicht beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, van het recht op een regelmatige en onpartijdige berechting overeenkomstig de voorschriften van die bepalingen;

d) onrechtmatige deportatie, overbrenging of verplaatsing, de onrechtmatige gevangenhouding van een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of van een persoon die in dezelfde

par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949;

e) la prise d'otages;

f) le transfert, direct ou indirect, dans un territoire occupé d'une partie de la population civile de la puissance occupante, dans le cas d'un conflit armé international, ou de l'autorité occupante dans le cas d'un conflit armé non international;

g) les autres atteintes à la dignité humaine, notamment les traitements humiliants et dégradants;

h) le fait de retarder sans justification le rapatriement des prisonniers de guerre ou des civils;

i) le fait de se livrer aux pratiques de l'apartheid ou à d'autres pratiques inhumaines ou dégradantes fondées sur la discrimination raciale et donnant lieu à des outrages à la dignité personnelle;

j) le fait de diriger des attaques contre les monuments historiques, les œuvres d'art ou les lieux de culte clairement reconnus qui constituent le patrimoine culturel ou spirituel des peuples et auxquels une protection spéciale a été accordée en vertu d'un arrangement particulier alors qu'il n'existe aucune preuve de violation par la partie adverse de l'interdiction d'utiliser ces biens à l'appui de l'effort militaire, et que ces biens ne sont pas situés à proximité immédiate d'objectifs militaires;

k) le fait de lancer des attaques délibérées contre des bâtiments consacrés à la religion, à l'enseignement, à l'art, à la science ou à l'action caritative, des monuments historiques ou des hôpitaux, pour autant que ces bâtiments ne soient pas des objectifs militaires;

l) les actes et omissions, non légalement justifiés, qui sont susceptibles de compromettre la santé et l'intégrité physique ou mentale des personnes protégées par le droit international humanitaire, notamment tout acte médical qui ne serait pas justifié par l'état de santé de ces personnes ou ne serait pas conforme aux règles de l'art médical généralement reconnues;

m) le fait de déclarer éteints, suspendus ou non recevables en justice les droits et actions des personnes appartenant à la partie adverse;

2° les violations graves de l'article 3 commun des Conventions signées à Genève le 12 août 1949, en cas de conflit armé défini par cet article 3 commun, et énumérées ci-après, lorsque ces violations portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par ces Conventions:

a) les atteintes à la dignité de la personne, notamment les traitements humiliants et dégradants;

opzichten beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949;

e) nemen van gijzelaars;

f) rechtstreeks of onrechtstreeks overbrengen naar een bezet gebied van gedeelten van de burgerbevolking van de bezettende mogendheid in geval van een internationaal gewapend conflict, of van gedeelten van de burgerbevolking van de bezettende autoriteit in geval van een niet-internationaal gewapend conflict;

g) andere schendingen van de persoonlijke waardigheid, in het bijzonder vernederende en onterende behandeling;

h) ongerechtvaardigd vertragen van de repatriëring van krijgsgevangenen of burgers;

i) aanwenden van praktijken van apartheid of van andere onmenselijke of onterende praktijken, die op rassendiscriminatie gebaseerd zijn en een aanval op de menselijke waardigheid vormen;

j) aanvallen van duidelijk als zodanig herkenbare historische monumenten, kunstwerken of plaatsen van eredienst die het culturele of spirituele erfgoed van de volkeren vormen en waaraan bijzondere bescherming is verleend door een speciale regeling, wanneer er geen bewijs bestaat van schending door de tegenpartij van het verbod die goederen te gebruiken om het militaire optreden te ondersteunen, en wanneer die goederen niet in de onmiddellijke nabijheid van militaire doelen zijn gelegen;

k) opzettelijk richten van aanvallen op gebouwen gewijd aan godsdienst, onderwijs, kunst, wetenschap of caritatieve doeleinden, historische monumenten of ziekenhuizen, voor zover deze geen militaire doelen zijn;

l) onrechtmatige handelingen en nalatigheden die de gezondheid en de fysieke of psychische integriteit van de personen beschermd door het internationaal humanitair recht in gevaar kunnen brengen, in het bijzonder alle geneeskundige handelingen die niet gerechtvaardigd zijn door de gezondheidstoestand van die personen of niet in overeenstemming zijn met de algemeen aanvaarde geneeskundige normen;

m) gerechtelijk vervallen verklaren, schorsen of niet-ontvankelijk verklaren van de rechten en handelingen van de personen die tot de vijandige partij behoren;

2° de ernstige schendingen van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals gedefinieerd in voornoemd artikel 3, die door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan personen is gewaarborgd door die Verdragen:

a) aantasting van de persoonlijke waardigheid, inzonderheid vernederende en onterende behandeling;

b) les condamnations prononcées et les exécutions effectuées sans un jugement préalable, rendu par un tribunal régulièrement constitué, assorti des garanties judiciaires généralement reconnues comme indispensables;

c) les prises d'otages.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 4, sans préjudice, pour les infractions définies sous les 1°, g à k et 2°, de l'application des dispositions pénales plus sévères réprimant les atteintes graves à la dignité de la personne.

§ 2. L'infraction visée au paragraphe 1er, 1°, l, est punie d'une peine de niveau 5 si elle a entraîné des conséquences graves pour la santé publique.

§ 3. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1°, a à f et au paragraphe 1er, 2°, c, sont punies d'une peine de niveau 7 si elles ont eu pour conséquence une atteinte à l'intégrité physique de troisième degré.

§ 4. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1°, a à f et au paragraphe 1er, 2°, c, sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Art. 89. La disparition forcée

La disparition forcée consiste en l'arrestation, la détention, l'enlèvement délibéré ou toute autre forme de privation de liberté délibérée par des agents de l'État ou par des personnes ou des groupes de personnes qui agissent avec l'autorisation, l'appui ou l'acquiescement de l'État, suivi du déni de la reconnaissance de la privation de liberté ou de la dissimulation du sort réservé à la personne disparue ou du lieu où elle se trouve, la soustrayant à la protection de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 90. La cause d'excuse atténuante

La disparition forcée est punie d'une peine de niveau 4 si dans les cinq jours de la privation de liberté, la personne responsable de la disparition forcée libère volontairement la victime.

Art. 91. La disparition forcée aggravée

La disparition forcée est punie d'une peine de niveau 7:

1° lorsque l'infraction aura causé la mort;

2° lorsque la personne privée de liberté a été soumise à des actes de torture;

b) uitspreken van veroordelingen en ten uitvoer leggen van executies zonder voorafgaand vonnis uitgesproken door een op regelmatige wijze samengesteld rechtscollege dat alle gerechtelijke waarborgen biedt die algemeen als onmisbaar worden erkend;

c) nemen van gijzelaars.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 4, onverminderd, voor de misdrijven gedefinieerd onder 1°, g tot k, en 2°, de toepassing van de strengere strafbepalingen tot bestraffing van ernstige schendingen van de waardigheid van de persoon.

§ 2. Het misdrijf bedoeld in paragraaf 1, 1°, l, wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien het heeft geleid tot ernstige gevolgen voor de volksgezondheid.

§ 3. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, a tot f, en in paragraaf 1, 2°, c, worden bestraft met een straf van niveau 7 indien zij een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben.

§ 4. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, a tot f, en in paragraaf 1, 2°, c, worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 89. Gedwongen verdwijning

De gedwongen verdwijning is de opzettelijke arrestatie, gevangenhouding, ontvoering of elke andere vorm van opzettelijke vrijheidsontneming door vertegenwoordigers van de staat of door personen of groepen personen die optreden met de machtiging of steun van of bewilliging door de staat, gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of door verhulling van het feit zelf of van de verblijfplaats van de verdwenen persoon, waardoor deze buiten de bescherming van de wet geplaatst wordt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 90. Strafverminderende verschoningsgrond

De gedwongen verdwijning wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien de persoon verantwoordelijk voor de gedwongen verdwijning het slachtoffer terug in vrijheid stelt binnen de vijf dagen na de vrijheidsberoving.

Art. 91. De verzwaarde gedwongen verdwijning

De gedwongen verdwijning wordt bestraft met een straf van niveau 7:

1° indien het misdrijf de dood heeft veroorzaakt;

2° Indien de persoon wiens vrijheid werd ontnomen, werd onderworpen aan foltering;

2° lorsqu'elle aura été commise envers un mineur ou envers une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 92. Les actes préparatoires

Ceux qui délibérément fabriquent, détiennent ou transportent un instrument, engin ou objet quelconque, érigent une construction ou transforment une construction existante, sachant que l'instrument, l'engin, l'objet, la construction ou la transformation est destiné à commettre l'une des infractions prévues au présent titre ou à en faciliter la perpétration, sont punis de la peine prévue pour l'infraction dont ils ont permis ou facilité la perpétration.

Art. 93. La tentative punissable

La tentative de commettre une des infractions visées dans le présent titre est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 94. La participation criminelle et la responsabilité du supérieur

Sont punis de la peine prévue pour l'infraction consommée:

1° l'ordre, même non suivi d'effet, de commettre l'une des infractions prévues aux articles précédents du présent titre;

2° la proposition ou l'offre de commettre une telle infraction et l'acceptation de pareille proposition ou offre;

3° la provocation à commettre une telle infraction, même non suivie d'effet;

4° la participation, au sens de l'article 20, à une telle infraction, même non suivie d'effet;

5° l'omission d'agir dans les limites de leur possibilité d'action de la part de ceux qui avaient connaissance d'ordres donnés en vue de l'exécution d'une telle infraction ou de faits qui en commencent l'exécution, et pouvaient en empêcher la consommation ou y mettre fin.

Art. 95. L'exclusion de justification et d'excuse

§ 1er. Sans préjudice des exceptions énoncées à l'article 86, 1°, g et h, et à l'article 89, § 1er, 1°, l, aucun intérêt, aucune nécessité de nature politique, militaire ou nationale ne peut justifier les infractions définies au présent titre, même si celles-ci sont commises à titre de représailles.

§ 2. Le fait que l'agent ait agi sur ordre de son gouvernement ou d'un supérieur ne l'exempt pas de sa responsabilité si, dans les circonstances données, l'ordre pouvait clairement entraîner la commission d'une des infractions visées dans le présent titre.

3° ingeval de gedwongen verdwijning werd gepleegd jegens een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 92. Voorbereidende handelingen

Zij die opzettelijk een werktuig, een toestel of enig voorwerp voortbrengen, onder zich houden of vervoeren, een bouwwerk oprichten of een bestaand bouwwerk veranderen, in de wetenschap dat het werktuig, het toestel, het voorwerp, het bouwwerk of de verandering bestemd is om een van de in deze titel genoemde misdrijven te plegen of het plegen ervan te vergemakkelijken, worden gestraft met de straf bepaald voor het misdrijf waarvan zij het plegen hebben mogelijk gemaakt of vergemakkelijkt.

Art. 93. Strafbare poging

De poging om een van de in deze titel bedoelde misdrijven te plegen wordt bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

Art. 94. Strafbare deelneming en aansprakelijkheid van de meerdere

Worden met de op het voltooide misdrijf gestelde straf bestraft:

1° het bevel, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad, om een van de misdrijven bedoeld in de voorgaande artikelen van deze titel te plegen;

2° het voorstel of het aanbod om een dergelijk misdrijf te plegen en het aanvaarden van zulk een voorstel of aanbod;

3° het aanzetten tot het plegen van een dergelijk misdrijf, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad;

4° de deelneming in de zin van artikel 20 van dit Wetboek aan een dergelijk misdrijf, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad;

5° het verzuim gebruik te maken van de mogelijkheid tot handelen vanwege hen die kennis hebben van bevelen, gegeven met het oog op de uitvoering van een dergelijk misdrijf, of van feiten die een begin van uitvoering hiervan vormen, ofschoon zij de voltooiing ervan konden verhinderen of konden doen ophouden.

Art. 95. Uitsluiting van de rechtvaardiging en verschoning

§ 1. Onverminderd de in artikel 86, 1°, g en h, en artikel 89, § 1, 1°, l, genoemde uitzonderingen kan geen enkel belang, geen enkele noodzaak van politieke, militaire of nationale aard de in deze titel omschreven misdrijven, zelfs bij wijze van represaille gepleegd, rechtvaardigen.

§ 2. Het feit dat de betrokkene heeft gehandeld op bevel van zijn regering of van een meerdere, ontslaat hem niet van zijn verantwoordelijkheid indien, in de gegeven omstandigheden, het bevel duidelijk het plegen van een van de misdrijven bedoeld in deze titel ten gevolge kon hebben.

TITRE 1bis Crime d'écocide**Art. 96. Le crime d'écocide**

§ 1er. Le crime d'écocide, tel que défini ci-après, constitue un crime de droit international et est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre.

Le crime d'écocide consiste à commettre délibérément un fait illégal causant des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement en sachant que ces actes causent de tels dommages.

Aux fins de l'alinéa précédent, on entend par:

a. "dommage grave": les dommages qui entraînent des changements négatifs, perturbations ou atteintes hautement préjudiciables à une quelconque composante de l'environnement, y compris des répercussions graves sur la vie ou la santé humaine, sur la biodiversité ou sur les ressources naturelles, culturelles ou économiques pour la société;

b. "dommage étendu": les dommages qui s'étendent au-delà d'une zone géographique limitée, qui traversent les frontières d'une région ou d'un État ou qui sont subis par un écosystème entier ou une espèce entière ou un nombre important d'êtres humains;

c. "dommage à long terme": les dommages qui sont irréversibles ou qui ne peuvent être réparés par régénération naturelle dans un délai raisonnable;

d. "environnement": la terre, ses écosystèmes, sa biosphère, sa cryosphère, sa lithosphère, son hydrosphère, son atmosphère, ainsi que l'espace extra-atmosphérique.

§ 2. Ce crime est puni d'une peine de niveau 6.

TITRE 2. Les infractions contre la personne**Art. 97. Champ d'application**

Peuvent être considérées comme victimes des infractions visées au présent titre toutes les personnes physiques à compter du moment où elles naissent vivantes.

Les personnes physiques peuvent être victimes de toutes les infractions visées au présent titre. Les personnes morales peuvent être victimes des infractions suivantes visées au présent titre:

1° la menace, comme prévue à la section 1 du chapitre 6;

2° la calomnie et l'injure, comme prévues à la section 3 du chapitre 6;

3° les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres, comme prévues à la section 1 du chapitre 9;

TITEL 1bis Misdaad van ecocide**Art. 96. Misdaad van ecocide**

§ 1. De misdaad van ecocide, zoals hierna omschreven, is een internationaalrechtelijke misdaad en wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd.

Ecocide is het opzettelijk plegen van een illegale handeling, die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt, wetende dat deze handelingen dergelijke schade toebrengen.

Voor de toepassing van het vorige lid wordt verstaan onder:

a. "ernstige schade": schade die leidt tot ernstige negatieve veranderingen, verstoringen of nadelen aan enigerlei onderdeel van het milieu, met inbegrip van ernstige gevolgen voor het leven of de gezondheid van de mens, op de biodiversiteit of op natuurlijke, culturele of economische hulpbronnen voor de samenleving;

b. "grootschalige schade": schade die zich uitstrekt tot buiten een beperkt geografisch gebied, die de grenzen van een regio of een staat overschrijdt of die wordt geleden door een volledig ecosysteem of een volledige soort of door een aanzienlijk aantal mensen;

c. "langdurige schade": schade die onomkeerbaar is of niet binnen een redelijke termijn door natuurlijke regeneratie kan worden hersteld;

d. "milieu": de aarde, haar ecosystemen, haar biosfeer, haar cryosfeer, haar lithosfeer, haar hydrosfeer en haar atmosfeer alsmede de kosmische ruimte.

§ 2. Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 6.

TITEL 2. Misdrijven tegen de persoon**Art. 97. Toepassingsgebied**

Als slachtoffer van de misdrijven uit deze titel kunnen worden beschouwd alle natuurlijke personen vanaf hun geboorte als levend wezen.

Natuurlijke personen kunnen slachtoffer zijn van alle misdrijven uit deze titel. Rechtspersonen kunnen slachtoffer zijn van volgende misdrijven uit deze titel:

1° bedreiging, zoals bedoeld in afdeling 1 van hoofdstuk 6;

2° laster en belediging, zoals bedoeld in afdeling 3 van hoofdstuk 6;

3° misdrijven met betrekking tot het communicatiegeheim, private gegevens in een informaticasysteem en het briefgeheim, zoals bedoeld in afdeling 1 van hoofdstuk 9;

4° la violation de lieux servant d'habitation, comme prévue à la section 2 du chapitre 9;

5° la violation du secret professionnel, comme prévue à la section 3 du chapitre 9°.

CHAPITRE 1ER – LES INFRACTIONS CONTRE LA VIE

Section 1re. Les homicides commis avec intention de donner la mort

Art. 98. Le meurtre

Le meurtre est l'homicide d'une autre personne commis dans l'intention de la tuer.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Le juge ne peut pas prononcer de peine de surveillance électronique, de probation ou de travail en cas de tentative de meurtre.

Art. 99. L'assassinat

L'assassinat est le meurtre commis avec préméditation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 100. Le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction

Le meurtre commis en vue de faciliter l'exécution ou la tentative d'une autre infraction ou d'en assurer l'impunité, ou encore comme conséquence de la résistance opposée par la victime ou par un tiers est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 101. Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire

Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 102. Le meurtre commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Le meurtre commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 8.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite ou a cohabité occasionnellement ou habituellement avec elle.

4° woonstschennis, zoals bedoeld in afdeling 2 van hoofdstuk 9;

5° schending van het beroepsgeheim, zoals bedoeld in afdeling 3 van hoofdstuk 9.

CHAPITRE 1 – MISDRIJVEN TEGEN HET LEVEN

Afdeling 1. Doden met het oogmerk om te doden

Art. 98. Doodslag

Doodslag is het doden van een ander persoon met het oogmerk om hem te doden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

De rechter kan geen straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf uitspreken in geval van poging van doodslag.

Art. 99. Moord

Moord is doodslag gepleegd met voorbedachtheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 100. Doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf

De doodslag gepleegd om het plegen van een ander misdrijf of de poging daartoe te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren, dan wel gepleegd als gevolg van de weerstand die werd geboden door het slachtoffer of een derde, wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 101. Doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

De doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 102. Doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, dan wel een bloed- of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 103. Le meurtre intrafamilial

Le meurtre commis sur un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitée est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 103bis. Le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale

Le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale est puni d'une peine de niveau 8 lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 104. Le meurtre provoqué

Le meurtre est provoqué s'il a été commis sous l'influence directe de violences physiques ou psychiques intentionnelles, injustes, graves et instantanées envers sa personne ou un tiers.

Si le meurtre a été provoqué, la peine prévue pour l'infraction est remplacée par une peine de niveau 3.

Art. 105. Les peines accessoires

Sans préjudice d'autres dispositions légales, en cas de condamnation pour une infraction décrite dans la présente section, le juge peut, à l'exception du meurtre provoqué, également prononcer les peines accessoires suivantes:

- 1° la publication de la décision de condamnation;
- 2° l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 106. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération:

- 1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré de la victime ou qu'il cohabite occasionnellement ou habituellement avec la victime;
- 2° le fait que le meurtre a été commis sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;
- 3° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions
- 4° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

Art. 103. Intrafamiliale doodslag

De doodslag gepleegd op een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 103bis. Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van niveau 8 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 104. Uitgelokte doodslag

De doodslag is uitgelokt indien deze werd gepleegd onder de onmiddellijke invloed van opzettelijk gepleegd, onrechtmatig, ernstig en ogenblikkelijk fysiek of psychisch geweld tegen zijn persoon of tegen een derde.

Indien de doodslag werd uitgelokt, wordt de op het misdrijf gestelde straf vervangen door een straf van niveau 3.

Art. 105. Bijkomende straffen

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven onder deze afdeling, met uitzondering van de uitgelokte doodslag, ook de volgende bijkomende straffen uitspreken;

- 1° de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling;
- 2° een verblijfs-, plaats- of contactverbod.

Art. 106. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen:

- 1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;
- 2° het feit dat de doodslag werd gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;
- 3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;
- 4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

5° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

6° le fait que l'infraction a été commise à l'aide ou sous la menace d'une arme;

7° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 2. L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Art. 107. L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution

L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution est puni d'une peine de niveau 2

Art. 108. L'accident de roulage mortel

L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution dans le cadre d'un accident de roulage est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 108/1. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 107 et 108, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Section 3. L'incitation au suicide

Art. 109. L'incitation au suicide

L'incitation au suicide est l'accomplissement, délibérément, d'un acte de nature à amener une personne à se donner la mort. L'incitation au suicide est punissable uniquement si elle a entraîné le suicide de la victime ou une tentative à cet effet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 110. L'incitation au suicide aggravée

L'incitation au suicide est punie d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° les faits ont été commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité;

2° les faits ont été commis avec un mobile discriminatoire.

3° l'auteur est le partenaire ou un parent en ligne directe ascendante ou descendante de la victime.

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

7° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 2. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. 107. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 108. Dodelijk verkeersongeval

Het doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid in het kader van een verkeersongeval wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 108/1. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 107 en 108 bedoelde misdrijven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Afdeling 3. Aanzetting tot zelfdoding

Art. 109. Aanzetting tot zelfdoding

Aanzetting tot zelfdoding is het opzettelijk stellen van een handeling die van aard is om een persoon ertoe te brengen zichzelf van het leven te beroven. De aanzetting tot zelfdoding is slechts strafbaar indien zij een zelfdoding door het slachtoffer of een poging daartoe tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 110. Verzwaaarde aanzetting tot zelfdoding

Aanzetting tot zelfdoding wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer:

1° de feiten gepleegd zijn op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° de feiten gepleegd zijn vanuit een discriminerende drijfveer;

3° de dader de partner of een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn is van het slachtoffer.

Art. 111. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction définie dans cette section, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré de la victime ou qu'il cohabite occasionnellement ou habituellement avec la victime;

2° lorsque la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité, le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle;

3° le fait que l'infraction a été commise sur une personne exerçant une fonction sociétale, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

5° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

6° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

CHAPITRE 2 – LA TORTURE, LE TRAITEMENT INHUMAIN ET LE TRAITEMENT DÉGRADANT

Section 1re. La torture

Art. 112. La torture

La torture consiste à, délibérément, infliger une douleur aiguë ou de très graves et cruelles souffrances, physiques ou mentales, à une personne, notamment dans le but d'obtenir d'elle ou d'un tiers des renseignements ou des aveux, de la punir elle ou des tiers, de faire pression sur elle ou des tiers ou d'intimider cette personne ou des tiers, ou pour quelque raison de nature discriminatoire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 113. La torture entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La torture ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 114. La torture commise par une personne exerçant une fonction publique

Art. 111. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen:

1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

2° indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is, het feit dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

HOOFDSTUK 2 – FOLTERING, ONMENSELIJKE BEHANDELING EN ONTERENDE BEHANDELING

Afdeling 1. Foltering

Art. 112. Foltering

Foltering is elke opzettelijke gedraging waarmee hevige pijn of ernstig en vreselijk lichamelijk of geestelijk lijden wordt veroorzaakt bij een persoon, onder meer om van hem of van derde inlichtingen te verkrijgen of bekentenissen af te dwingen of om hem of derden te straffen, of om druk op hem of op derden uit te oefenen, of hem of derden te intimideren, dan wel om eender welke reden van discriminatoire aard.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 113. Foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De foltering die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 114. Foltering door een persoon met een openbare functie

La torture commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 115. La torture envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

La torture commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est punie d'une peine de niveau 5.

La torture commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 6.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 115/1 La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale

La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale est punie d'une peine de niveau 5 lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 116. La torture intrafamiliale

La torture commise envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 5.

Lorsque la torture telle que définie à l'alinéa 1er a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 117. La torture ayant entraîné la mort

La torture ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 7.

De foltering gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 115. Foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Indien de foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 6.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 115/1 Foltering van een persoon met een maatschappelijke functie

Foltering gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Indien de foltering van een persoon met een maatschappelijke functie een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 116. Intrafamiliale foltering

De foltering van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Indien de foltering zoals gedefinieerd in lid 1 een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 6.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 117. Foltering met de dood tot gevolg

De foltering die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 118. L'exclusion des causes de justification

La torture ne peut être justifiée par aucune cause de justification.

Section 2. Le traitement inhumain**Art. 119. Le traitement inhumain**

Le traitement inhumain consiste à, délibérément, infliger de graves souffrances mentales ou physiques.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 120. Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 121. Le traitement inhumain commis par une personne exerçant une fonction publique

Le traitement inhumain commis par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 122. Le traitement inhumain envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

Le traitement inhumain commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 4.

Le traitement inhumain commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 122/1. Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale

Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale est puni d'une peine de niveau 4 lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 118. Uitsluiting van rechtvaardigingsgronden

De foltering kan door geen enkele rechtvaardigingsgrond worden gerechtvaardigd.

Afdeling 2. Onmenselijke behandeling**Art. 119. Onmenselijke behandeling**

Onmenselijke behandeling is elke opzettelijke gedraging waarmee ernstig geestelijk of lichamelijk leed wordt toegebracht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 120. Onmenselijke behandeling met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De onmenselijke behandeling die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 121. Onmenselijke behandeling door een persoon met een openbare functie

De onmenselijke behandeling gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 122. Onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Indien de onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 5.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 122/1 Onmenselijke behandeling van een persoon met een maatschappelijke functie

Onmenselijke behandeling gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Le traitement inhumain commis sur une personne exerçant une fonction sociétale entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 123. Le traitement inhumain intrafamilial

Le traitement inhumain commis envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, par un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 4.

Lorsque le traitement inhumain tel que défini à l'alinéa 1er a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 124. Le traitement inhumain ayant entraîné la mort

Le traitement inhumain ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 125. L'exclusion d'une cause de justification

Le traitement inhumain ne peut être justifié par l'ordre de l'autorité.

Section 3. Le traitement dégradant

Art. 126. Le traitement dégradant

Le traitement dégradant consiste à, délibérément, soumettre une personne à un traitement qui lui cause, aux yeux d'autrui ou aux siens, une humiliation ou un avilissement graves.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 127. Le traitement dégradant envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

Le traitement dégradant commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 3.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de

Indien de onmenselijke behandeling van een persoon met een maatschappelijke functie een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 123. Intrafamiliale onmenselijke behandeling

De onmenselijke behandeling van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Indien de onmenselijke behandeling zoals gedefinieerd in lid 1 een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 5.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 124. Onmenselijke behandeling met de dood tot gevolg

De onmenselijke behandeling die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 125. Uitgesloten rechtvaardigingsgrond

De onmenselijke behandeling kan niet worden gerechtvaardigd door het bevel van de overheid.

Afdeling 3. Onterende behandeling

Art. 126. Onterende behandeling

Onterende behandeling is het opzettelijk onderwerpen van een persoon aan een behandeling die in de ogen van het slachtoffer of van derden een ernstige krenking of aantasting van de menselijke waardigheid uitmaakt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 127. Onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het

la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 128. Le traitement dégradant intrafamilial

Le traitement inhumain commis envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 3.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Section 4. Disposition commune

Art. 129. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour une infraction définie dans ce chapitre, le juge doit prendre en considération;

1° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

2° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

3° le fait que l'infraction a été commise à l'aide ou sous la menace d'un arme;

4° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

CHAPITRE 3 – LES INFRACTIONS PORTANT ATTEINTE À L'INTÉGRITÉ SEXUELLE, AU DROIT À L'AUTODÉTERMINATION SEXUELLE ET AUX BONNES MŒURS

Section 1re. De l'atteinte à l'intégrité sexuelle, du voyeurisme, de la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel et du viol

Sous-section 1re. Du consentement en matière de droit à l'autodétermination sexuelle

Art. 131. La définition du consentement en matière de droit à l'autodétermination sexuelle

Le consentement suppose que celui-ci a été donné librement. Ceci est apprécié au regard des circonstances de l'affaire. Le consentement ne peut pas être déduit de la simple absence de résistance de la victime. Le consentement peut être retiré à tout moment avant ou pendant l'acte à caractère sexuel.

slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 128. Intrafamiliale onterende behandeling

De onterende behandeling van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs- plaats- of contactverbod opleggen.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 129. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in dit hoofdstuk moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

2° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

3° het feit dat het misdrijf is gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

HOOFDSTUK 3 – MISDRIJVEN TEGEN DE SEKSUELE INTEGRITEIT, HET SEKSUELE ZELFBESCHIKKINGSRECHT EN DE GOEDE ZEDEN

Afdeling 1. Aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting

Onderafdeling 1. Toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht

Art. 131. Definitie van toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht

Toestemming veronderstelt dat deze uit vrije wil is gegeven. Dit wordt beoordeeld in het licht van de omstandigheden van de zaak. De toestemming kan niet worden afgeleid uit de loutere ontstentenis van verweer van het slachtoffer. De toestemming kan worden ingetrokken op elk ogenblik voor of tijdens de seksuele handeling.

Il n'y a pas de consentement lorsque l'acte à caractère sexuel a été commis en profitant de la situation de vulnérabilité de la victime due notamment à un état de peur, à l'influence de l'alcool, de stupéfiants, de substances psychotropes ou de toute autre substance ayant un effet similaire, à une maladie ou à une situation de handicap, altérant le libre arbitre.

En tout état de cause, il n'y a pas de consentement si l'acte à caractère sexuel résulte d'une menace, de violences physiques ou psychologiques, d'une contrainte, d'une surprise, d'une ruse ou de tout autre comportement punissable.

En tout état de cause, il n'y a pas de consentement lorsque l'acte à caractère sexuel a été commis au préjudice d'une victime inconsciente ou endormie.

Art. 132. Les restrictions à la faculté de consentir du mineur

§ 1er. Sous réserve du paragraphe 2, un mineur qui n'a pas atteint l'âge de seize ans accomplis n'est pas réputé avoir la possibilité d'exprimer librement son consentement.

§ 2. Un mineur qui a atteint l'âge de quatorze ans accomplis mais pas l'âge de seize ans accomplis, peut consentir librement si la différence d'âge avec l'autre personne n'est pas supérieure à trois ans.

Il n'y pas d'infraction entre mineurs ayant atteint l'âge de quatorze ans accomplis qui agissent avec consentement mutuel lorsque la différence d'âge entre ceux-ci est supérieure à trois ans.

§ 3. Un mineur n'est jamais réputé avoir la possibilité d'exprimer librement son consentement si:

1° l'auteur est un parent ou un allié en ligne directe ascendante, ou un adoptant, ou un parent ou un allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne qui occupe une position similaire au sein de la famille, ou toute personne cohabitant habituellement ou occasionnellement avec le mineur et qui a autorité sur lui, ou si

2° l'acte a été rendu possible en raison de l'utilisation, dans le chef de l'auteur, d'une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur, ou si

3° l'acte est considéré comme un acte de débauche ou un acte de prostitution visé dans la section 2, sous-section 2, intitulée "De l'exploitation sexuelle de mineurs à des fins de prostitution".

Sous-section 2. Des infractions de base

Art. 133. L'atteinte à l'intégrité sexuelle

L'atteinte à l'intégrité sexuelle consiste à délibérément accomplir un acte à caractère sexuel sur une personne qui n'y consent pas, avec ou sans l'aide d'un tiers qui n'y consent pas, ou à faire exécuter un acte à caractère sexuel par une

Toestemming is er niet wanneer de seksuele handeling is gepleegd door gebruik te maken van de kwetsbare toestand van het slachtoffer ten gevolge van onder meer angst, invloed van alcohol, verdovende middelen, psychotrope stoffen of enige andere substantie met een soortgelijke uitwerking, een ziekte of een handicapsituatie, waardoor de vrije wil is aangetast.

Toestemming is er in ieder geval niet indien de seksuele handeling het gevolg is van een bedreiging, fysiek of psychisch geweld, dwang, verrassing, list of van enige andere strafbare gedraging.

Toestemming is er in ieder geval niet wanneer de seksuele handeling is gepleegd ten nadele van een bewusteloos of slapend slachtoffer.

Art. 132. Bepalingen aan de mogelijkheid tot toestemming door de minderjarige

§ 1. Onder voorbehoud van paragraaf 2 wordt een minderjarige die de volle leeftijd van zestien jaar niet heeft bereikt, niet geacht uit vrije wil te kunnen toestemmen.

§ 2. Een minderjarige die de volle leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, maar niet de volle leeftijd van zestien jaar, kan uit vrije wil toestemmen indien het leeftijdsverschil met de andere persoon niet meer dan drie jaar bedraagt.

Er is geen misdrijf tussen minderjarigen die de volle leeftijd van veertien jaar hebben bereikt en die met wederzijdse toestemming handelen wanneer het onderlinge leeftijdsverschil meer dan drie jaar bedraagt.

§ 3. Een minderjarige kan nooit uit vrije wil toestemmen indien:

1° de dader een bloedverwant of aanverwant is in de rechte opgaande lijn of een adoptant of een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot en met de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin of ongeacht welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met de minderjarige samenwoont en die over die minderjarige gezag heeft, of

2° de daad mogelijk is gemaakt doordat de dader gebruik heeft gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige, of

3° de daad wordt beschouwd als een daad van ontucht of prostitutie als bedoeld in afdeling 2, onderafdeling 2, luidende "Seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie".

Onderafdeling 2. Basismisdrijven

Art. 133. Aantasting van de seksuele integriteit

Aantasting van de seksuele integriteit is het opzettelijk stellen van een seksuele handeling op een persoon die daar niet in toestemt, al dan niet met behulp van een derde persoon die daar niet in toestemt, dan wel het laten stellen van een

personne qui n'y consent pas. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Est assimilé à l'atteinte à l'intégrité sexuelle le fait de faire assister délibérément une personne qui n'y consent pas à des actes à caractère sexuel ou à des abus sexuels, même sans qu'elle doive y participer.

L'atteinte existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 134. Le voyeurisme

Le voyeurisme consiste à observer ou faire observer délibérément une personne ou réaliser ou faire réaliser délibérément un enregistrement visuel ou audio de celle-ci,

— directement ou par un moyen technique ou autre;

— sans le consentement de cette personne ou à son insu;

— alors que cette personne est dénudée ou se livre à une activité sexuelle explicite; et

— alors que cette personne se trouve dans des circonstances où elle peut raisonnablement considérer qu'elle est à l'abri des regards indésirables.

Par personne dénudée, on entend la personne qui, sans son consentement ou à son insu, montre une partie de son corps, laquelle, en raison de son intégrité sexuelle, aurait été gardée cachée si cette personne avait su qu'elle était observée ou faisait l'objet d'un enregistrement visuel ou audio.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Le voyeurisme existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 135. La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel

La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel consiste à montrer, rendre accessible ou diffuser délibérément du contenu visuel ou audio d'une personne dénudée ou d'une personne qui se livre à une activité sexuelle explicite sans son accord ou à son insu, même si cette personne a consenti à leur réalisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

seksuele handeling door een persoon die daar niet in toestemt. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Wordt met aantasting van de seksuele integriteit gelijkgesteld het opzettelijk bewerkstelligen dat een persoon die daarmee niet instemt, getuige is van seksuele handelingen, of van seksueel misbruik, ook zonder dat deze daaraan hoeft deel te nemen.

Aantasting bestaat zodra er een begin van uitvoering is.

Art. 134. Voyeurisme

Voyeurisme is het opzettelijk observeren of doen observeren van een persoon of opzettelijk van deze persoon een beeld- of geluidsopname maken of doen maken,

— rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel;

— zonder de toestemming van die persoon of buiten zijn medeweten;

— terwijl die persoon ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt; en

— terwijl die persoon zich in omstandigheden bevindt, waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn voor ongewenste blikken.

Onder ontblote persoon wordt begrepen de persoon die zonder toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuuld zou zijn gebleven indien die persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Voyeurisme bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 135. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud is het opzettelijk tonen, toegankelijk maken of verspreiden van visuele of geluidsinhoud van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 136. La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel

La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel consiste à montrer, rendre accessible ou diffuser, avec une intention méchante ou dans un but lucratif, du contenu visuel ou audio d'une personne dénudée ou d'une personne qui se livre à une activité sexuelle explicite sans son accord ou à son insu, même si cette personne a consenti à leur réalisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 137. Le viol

On entend par viol tout acte délibéré qui consiste en ou se compose d'une pénétration sexuelle de quelque nature et par quelque moyen que ce soit, commis sur une personne ou avec l'aide d'une personne qui n'y consent pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Sous-section 3. Des infractions aggravées

Art. 138. Les actes à caractère sexuel non consentis entraînant la mort

Les actes à caractère sexuel non consentis entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 7;

— le viol est puni d'une peine de niveau 7.

Art. 139. Les actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave

Les actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Le juge ne peut pas prononcer de peine de surveillance électronique, de probation ou de travail en cas des actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave.

Art. 136. Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud

Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud is het met kwaadwillig opzet of uit winstbejag tonen, toegankelijk maken of verspreiden van visuele of geluids inhoud van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 137. Verkrachting

Verkrachting is elke opzettelijk gestelde daad die bestaat of mede bestaat uit een seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon of met behulp van een persoon die daar niet in toestemt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Onderafdeling 3. Verzwaarde misdrijven

Art. 138. Niet-consensuele seksuele handelingen met de dood tot gevolg

Niet-consensuele seksuele handelingen die de dood tot gevolg hebben, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 7;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 139. Niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld

Niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of met zwaar geweld die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De rechter kan geen straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf uitspreken in geval van niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld.

Art. 140. Les actes à caractère sexuel non consentis commis sous la menace d'une arme ou d'un objet qui y ressemble ou après administration de substances inhibitives ou désinhibitives

Les actes à caractère sexuel non consentis commis sous la menace d'une arme ou d'un objet qui y ressemble ou après administration de substances inhibitives ou désinhibitives sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 141. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dans une situation de vulnérabilité

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 6

Art. 142. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de moins de seize ans accomplis

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de moins de seize ans accomplis sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 140. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloosmakende of remmingsverlagende stoffen

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloosmakende of remmingsverlagende stoffen worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 141. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 142. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud is

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud is, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— niet-consensuele verspreiding met kwaadwillig opzet of uit winstbejag van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 143. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de plus de seize ans accomplis

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de plus de seize ans accomplis sont punis comme suit:

- l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;
- le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;
- la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 144. L'inceste

On entend par inceste les actes à caractère sexuel commis au préjudice d'un mineur par un parent ou allié ascendant en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées.

L'inceste est puni comme suit:

- l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;
- le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;¹⁶³
- la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;
- la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;
- le viol est puni d'une peine de niveau 6

Par parent, on entend également l'adoptant, l'adopté et les parents de l'adoptant.

Art. 145. Les actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis

On entend par actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis les actes à caractère sexuel non consentis commis par un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, par un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées.

Art. 143. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar worden als volgt bestraft:

- aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;
- niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 144. Incest

Onder incest wordt begrepen de seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige door een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande lijn, door een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen.

Incest wordt als volgt bestraft:

- aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;
- voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;
- niet-consensuele verspreiding met kwaadwillig opzet of uit winstbejag van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;
- verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Onder bloedverwant wordt ook de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant begrepen.

Art. 145. Niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen

Onder niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen worden begrepen de niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, door een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, door een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen.

Les actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

On entend par partenaire la personne avec laquelle la victime est mariée ou entretient une relation affective et physique intime durable, ainsi que la personne avec laquelle la victime a été mariée ou a entretenu une relation affective et physique intime durable si les faits incriminés ont un lien avec ce mariage dissous ou cette relation terminée.

Art. 146. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec un mobile discriminatoire

Les actes à caractère sexuel non consentis dont l'un des mobiles visés à l'article 29 est la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne en raison de sa prétendue race, de sa couleur de peau, de son ascendance, de son origine nationale ou ethnique, de sa nationalité, de son sexe, de sa grossesse, de son accouchement, de son allaitement, de sa procréation médicalement assistée, de sa parentalité, de son prétendu changement de sexe, de son identité de genre, de son expression de genre, de ses caractéristiques sexuelles, de son orientation sexuelle, de son état civil, de sa naissance, de son âge, de son patrimoine, de sa conviction religieuse ou philosophique, de son état de santé, d'un handicap, de sa langue, de sa conviction politique, de sa conviction syndicale, d'une caractéristique physique ou génétique ou de son origine et de sa condition sociale, que cette caractéristique soit présente de manière effective ou seulement supposée par l'auteur, sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Onder partner wordt begrepen de persoon waarmee het slachtoffer is gehuwd of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft, alsook de persoon waarmee het slachtoffer gehuwd is geweest of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft gehad indien de strafbare feiten enigszins verband houden met dit ontbonden huwelijk of de beëindigde relatie.

Art. 146. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Niet-consensuele seksuele handelingen waarvan een van de drijfveren bedoeld in artikel 29 bestaat uit de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, medisch begeleide voortplanting, ouderschap, zogenaamde geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Les mêmes peines sont infligées lorsque l'un des mobiles de l'auteur réside en un lien ou un lien supposé entre la victime et une personne à l'égard de laquelle il nourrit de la haine, du mépris ou de l'hostilité pour une ou plusieurs des caractéristiques réelles ou supposées énoncées à l'alinéa 1er.

Art. 147. Les actes à caractère sexuel non consentis commis par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance à l'égard de la victime

Les actes à caractère sexuel non consentis commis par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur la victime sont punis comme suit:

- l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;
- le voyeurisme est puni de d'une peine de niveau 3;
- la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 148. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec l'aide ou en présence d'une ou de plusieurs personnes

Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec l'aide ou en présence d'une ou de plusieurs personnes sont punis comme suit:

- l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;
- le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;
- la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;
- le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Sous-section 4. Disposition générale

Art. 149. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour des faits constitutifs d'actes à caractère sexuel non consentis, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

Dezelfde straffen worden opgelegd wanneer een van de drijfveren van de dader erin bestaat dat het slachtoffer een band of vermeende band heeft met een persoon ten aanzien van wie hij haat, misprijzen of vijandigheid koestert wegens een of meer van de in het eerste lid aangehaalde werkelijke of vermeende kenmerken.

Art. 147. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten aanzien van het slachtoffer

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van het slachtoffer bevindt, worden als volgt bestraft:

- aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;
- niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 148. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd met de hulp of in aanwezigheid van een of meer personen

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd met de hulp of in aanwezigheid van een of meer personen worden als volgt bestraft:

- aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;
- niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;
- verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Onderafdeling 4. Algemene bepaling

Art. 149. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die niet-consensuele seksuele handelingen uitmaken, houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— l’auteur est un parent ascendant ou descendants en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu’au troisième degré ou un allié en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu’au troisième degré de la victime, qu’il a autorité sur celle-ci, qu’il en a la garde ou cohabite ou a cohabité occasionnellement ou habituellement avec elle;

— l’infraction a été commise par une personne investie d’une fonction publique dans le cadre de l’exercice de ladite fonction;

— l’infraction a été commise par un médecin ou un autre professionnel de la santé dans l’exercice de sa fonction;

— l’infraction a été commise sur un mineur de moins de dix ans accomplis;

— l’infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l’auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

— l’infraction a été commise en présence d’un mineur;

— l’infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu “honneur”.

Section 2. De l’exploitation sexuelle de mineurs

Sous-section 1re. De l’approche d’un mineur à des fins sexuelles

Art. 150. L’approche d’un mineur à des fins sexuelles

L’approche d’un mineur à des fins sexuelles consiste à proposer, par quelque moyen que ce soit, une rencontre à un mineur dans l’intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, si cette proposition a été suivie d’actes matériels pouvant conduire à ladite rencontre.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 3.

Sous-section 2. De l’exploitation sexuelle de mineurs à des fins de prostitution

Art. 151. L’incitation d’un mineur à la débauche ou à la prostitution

L’incitation d’un mineur à la débauche ou à la prostitution consiste à délibérément susciter, favoriser ou faciliter la débauche ou la prostitution d’un mineur.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 4.

— de dader een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende of in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, dan wel een aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont of heeft samengewoond;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een arts of een andere gezondheidswerker in de uitoefening van zijn functie;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van tien jaar;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voorafgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk op een later tijdstip de in deze afdeling bepaalde feiten te plegen;

— het misdrijf werd gepleegd in aanwezigheid van een minderjarige;

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde “eer”.

Afdeling 2. Seksuele uitbuiting van minderjarigen

Onderafdeling 1. Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden

Art. 150. Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden

Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden is het aan een minderjarige een voorstel tot ontmoeting doen, op welke manier dan ook, met het oogmerk om een misdrijf te plegen bedoeld in dit hoofdstuk, voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting kunnen leiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onderafdeling 2. Seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie

Art. 151. Bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie

Bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie is opzettelijk de ontucht of de prostitutie van een minderjarige opwekken, begunstigen of vergemakkelijken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 152. L'incitation d'un mineur de moins de seize ans accomplis à la débauche ou à la prostitution

L'incitation d'un mineur de moins de seize ans accomplis à la débauche ou à la prostitution est punie de niveau 5.

Art. 153. Le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution

Le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution consiste, sans préjudice des cas visés à l'article 246, à embaucher, entraîner, détourner ou retenir délibérément, soit directement soit par un intermédiaire, un mineur en vue de la débauche ou de la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 154. Le recrutement d'un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution

Sans préjudice des cas visés à l'article 246, le recrutement d'un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution est puni d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 155. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution

La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution consiste à délibérément tenir, soit directement soit par un intermédiaire, une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 156. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur de moins de seize ans accomplis se livre à la débauche ou à la prostitution

La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur de moins de seize ans accomplis se livre à la débauche ou à la prostitution est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 152. Bewegen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar tot het plegen van ontucht of prostitutie

Bewegen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar tot het plegen van ontucht of prostitutie, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 153. Werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie

Werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie is het, onverminderd de in artikel 246 bedoelde gevallen, rechtstreeks of via een tussenpersoon, opzettelijk aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een minderjarige met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie.

Dit misdrijf wordt bestraft een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 154. Werven van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar voor ontucht of prostitutie

Onverminderd de in artikel 246 bedoelde gevallen wordt het werven van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar voor ontucht of prostitutie bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 155. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt

Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt, is het opzettelijk, rechtstreeks of via een tussenpersoon, houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 156. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar ontucht of prostitutie pleegt

Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar ontucht of prostitutie pleegt, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 157. La mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution

La mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution consiste à vendre, louer ou mettre à la disposition d'un mineur une chambre ou tout autre local dans l'intention de permettre la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 158. La mise à disposition d'un local à un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution

La mise à disposition d'un local à un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 159. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur

L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur consiste, sans préjudice des cas visés à l'article 433^{quinquies}, à délibérément exploiter de quelque manière que ce soit, la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 160. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis

Sans préjudice des cas visés à l'article 246, l'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 161. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur

L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur consiste à délibérément obtenir par la remise, l'offre ou la promesse d'un avantage matériel ou financier, la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 157. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie

Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie is het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een kamer of enige andere ruimte aan een minderjarige met het oogmerk de ontucht of prostitutie van een minderjarige mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 158. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar met het oog op ontucht of prostitutie

Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar met het oog op ontucht of prostitutie wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 159. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige

Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige is het, onverminderd de in artikel 433^{quinquies} bedoelde gevallen, opzettelijk op welke manier ook, exploiteren van de ontucht of prostitutie van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 160. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar

Onverminderd de in artikel 246 bedoelde gevallen wordt exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 161. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige

Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige is het opzettelijk verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 162. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis

L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 163. Organisation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur en association

Lorsqu'une infraction définie à l'alinéa 2 est commise comme un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant de cette association, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

L'alinéa 1er s'applique à:

— l'incitation d'un mineur à la débauche ou à la prostitution visée aux articles 151 et 152;

— le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution visé aux articles 153 et 154;

— la tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution visée aux articles 155 et 156;

— la mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution visée aux articles 157 et 158;

— l'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur visée aux articles 159 et 160; et

— l'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur visée aux articles 161 et 162.

Art. 164. Le fait d'assister à la débauche ou à la prostitution d'un mineur

Le fait d'assister à la débauche ou à la prostitution d'un mineur consiste à délibérément assister en direct, y compris au moyen des technologies de l'information et de la communication, à la débauche ou à la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 162. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar

Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 163. Organisatie van ontucht of prostitutie van een minderjarige in vereniging

Indien een in het tweede lid bepaald misdrijf wordt gepleegd als daad van deelneming aan de hoofdbedrijvigheid of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft in deze vereniging of niet, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Het eerste lid is van toepassing op:

— het bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 151 en 152;

— het werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 153 en 154;

— het houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt zoals bedoeld in de artikelen 155 en 156;

— het ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 157 en 158;

— de exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige zoals bedoeld in de artikelen 159 en 160; en

— het verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige zoals bedoeld in de artikelen 161 en 162.

Art. 164. Bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige

Bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige is het rechtstreeks, inbegrepen door middel van informatie- en communicatietechnologie, opzettelijk bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 165. La publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur

La publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur consiste à:

— par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, délibérément faire, publier, distribuer ou diffuser de la publicité, de façon directe ou indirecte, même en dissimulant la nature sous des artifices de langage, pour une offre de services à caractère sexuel, lorsque cette publicité s'adresse spécifiquement à un mineur ou lorsqu'elle fait état de services proposés soit par un mineur, soit par une personne prétendue telle;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, délibérément faire connaître qu'un mineur se livre à la prostitution, que l'on facilite la prostitution d'un mineur ou que l'on désire entrer en relation avec un mineur se livrant à la débauche.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 166. La publicité aggravée pour la débauche ou la prostitution d'un mineur

Lorsque la publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur a pour but ou pour conséquence de faciliter, de façon directe ou indirecte, la débauche ou la prostitution d'un mineur ou son exploitation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 167. L'incitation à la débauche ou à l'exploitation de la prostitution d'un mineur en public ou par un moyen quelconque de publicité

L'incitation à la débauche ou à l'exploitation de la prostitution d'un mineur en public ou par un moyen quelconque de publicité consiste à:

— inciter délibérément en public, par quelque moyen que ce soit, le mineur à la débauche;

— inciter délibérément par un moyen quelconque de publicité, implicitement ou explicitement, à l'exploitation de la prostitution d'un mineur, ou utiliser une telle publicité à l'occasion d'une offre de services.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 168. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 55, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre les infractions décrites dans la présente sous-section sont confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans que cette confiscation ne porte toutefois préjudice aux droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces biens.

Art. 165. Reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige

Reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige is:

— het met welk middel ook op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard, indien die reclame specifiek gericht is op een minderjarige of indien zij gewag maakt van diensten aangeboden door een minderjarige of door een persoon van wie wordt beweerd dat hij minderjarig is, zelfs indien het aanbod wordt verhuld onder bedekte bewoordingen;

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk kenbaar maken dat een minderjarige zich aan prostitutie overgeeft, dat men de prostitutie van een minderjarige vergemakkelijkt of dat men wenst in contact te komen met een minderjarige die zich aan ontucht overgeeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 166. Verzwaard reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige

Indien het reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige tot doel of tot gevolg heeft, direct of indirect, dat ontucht of prostitutie van een minderjarige of zijn exploitatie wordt vergemakkelijkt, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 167. Aanzetten tot het plegen van ontucht of tot exploitatie van de prostitutie van een minderjarige in het openbaar of door enig reclamemiddel

Aanzetten tot het plegen van ontucht of tot exploitatie van de prostitutie van een minderjarige in het openbaar of door enig reclamemiddel is:

— het met welk middel ook in het openbaar de minderjarige opzettelijk tot ontucht aanzetten;

— het door enig reclamemiddel, impliciet of expliciet, opzettelijk aanzetten tot de exploitatie van de prostitutie van een minderjarige, of gebruik maken van zulke reclame naar aanleiding van een aanbod van diensten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 168. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 55, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van de misdrijven omschreven in deze onderafdeling verbeurd verklaard, ook al zijn ze geen eigendom van de veroordeelde, zonder dat deze verbeurdverklaring evenwel afbreuk doet aan de rechten die derden kunnen laten gelden op die goederen.

La confiscation est également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Elle peut également être appliquée à la contre-valeur de ces meubles ou immeubles aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive.

Sous-section 3. Des images d'abus sexuels de mineurs

Art. 169. La définition d'images d'abus sexuels de mineurs

On entend par images d'abus sexuels de mineurs:

— tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit, un mineur se livrant à un comportement sexuellement explicite, réel ou simulé, ou représentant les organes sexuels d'un mineur à des fins principalement sexuelles;

— tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit, une personne qui paraît être un mineur se livrant à un comportement sexuellement explicite, réel ou simulé, ou représentant les organes sexuels de cette personne, à des fins principalement sexuelles;

— des images réalistes représentant un mineur qui n'existe pas, se livrant à un comportement sexuellement explicite, ou représentant les organes sexuels de ce mineur à des fins principalement sexuelles.

Art. 170. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs

La production ou la diffusion d'images d'abus sexuels de mineurs consiste à délibérément exposer, offrir, vendre, louer, transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer des images d'abus sexuels d'un mineur, par quelque moyen que ce soit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 171. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs en association

Lorsque la production ou la diffusion d'images d'abus sexuels de mineurs constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association et ce, que l'auteur ait ou non la qualité de dirigeant, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

De verbeurdverklaring wordt eveneens toegepast, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Ze kan ook worden toegepast op de tegenwaarde van deze roerende of onroerende goederen die werden vervreemd tussen het tijdstip waarop het misdrijf werd gepleegd en de definitieve rechterlijke beslissing.

Onderafdeling 3. Beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Art. 169. Definitie van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Onder beelden van seksueel misbruik van minderjarigen moet worden begrepen:

— elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een minderjarige die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van een minderjarige voor primair seksuele doeleinden;

— elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een persoon die er als een minderjarige uitziet en die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van deze persoon voor primair seksuele doeleinden;

— realistische afbeeldingen die de weergave behelzen van een niet-bestaande minderjarige die deelneemt aan expliciete seksuele gedragingen, of die de weergave behelzen van de geslachtsorganen van deze minderjarige voor primair seksuele doeleinden.

Art. 170. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het opzettelijk tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van beelden van seksuele misbruik van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 171. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen in vereniging

Indien het vervaardigen of het verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de dader de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 172. La détention et l'acquisition d'images d'abus sexuels de mineurs

La détention et l'acquisition d'images d'abus sexuels de mineurs consistent à délibérément détenir ou acquérir des images d'abus sexuels de mineurs pour un tiers ou non.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 173. L'accès à des images d'abus sexuels de mineurs

L'accès à des images d'abus sexuels de mineurs consiste à délibérément accéder à des images d'abus sexuels de mineurs par le biais des technologies de l'information et de la communication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 174. La cause de justification concernant la réception de droit, l'analyse et la transmission d'images d'abus sexuels de mineurs

Une organisation agréée par le Roi peut de droit recevoir des signalements susceptibles de contenir des images d'abus sexuels de mineurs, analyser leur contenu et leur origine et les transmettre aux services de police et autorités judiciaires.

Dans ce but, cette organisation exécute la mission qui lui est confiée, selon les modalités fixées par le Roi et ayant trait plus particulièrement:

- à l'obligation d'être membre d'une association internationale de hotlines Internet luttant contre les images d'abus sexuels de mineurs;

- à la transmission des signalements précités aux services de police et autorités judiciaires;

- à la transmission des signalements précités qui sont relatifs à des images hébergées à l'étranger, à l'association internationale précitée;

- au contrôle des personnes chargées de la réception des signalements, de l'analyse de leur contenu et de leur origine et de leur transmission, et de celle des personnes chargées du contrôle de ces tâches au sein de l'organisation, en faisant présenter par ces personnes un extrait du casier judiciaire conformément à l'article 596, alinéa 2, du Code d'Instruction criminelle et en recueillant des informations sur la moralité de ces personnes;

- à la transmission annuelle d'un rapport d'activités au ministre de la Justice;

- à l'interdiction de constituer une banque de données à partir des images qui lui ont été signalées.

Art. 172. Bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het opzettelijk bezitten of verwerven, al dan niet voor een derde, van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 173. Zich toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Zich toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het zich opzettelijk toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen door middel van informatie- en communicatietechnologie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 174. Rechtvaardigingsgrond inzake het rechtens ontvangen, analyseren en verzenden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Een door de Koning erkende organisatie kan rechtens meldingen die beelden van seksueel misbruik van minderjarigen zouden kunnen bevatten, ontvangen, de inhoud en de herkomst ervan analyseren en ze aan de politiediensten en gerechtelijke overheden verzenden.

Met het oog daarop voert die organisatie de haar toevertrouwde opdracht uit volgens de nadere regels bepaald door de Koning inzonderheid met betrekking tot:

- de verplichting lid te zijn van een internationale vereniging van internet hotlines ter bestrijding van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen;

- de verzending van de voormelde meldingen aan de politiediensten en gerechtelijke overheden;

- de verzending van de voormelde meldingen met betrekking tot de in het buitenland gehoste beelden, aan de voornoemde internationale vereniging;

- het toezicht op de personen belast met de ontvangst van de meldingen, met de analyse van de inhoud en van de herkomst ervan en met de verzending ervan, alsmede op die van de personen belast met de controle van die taken in de organisatie, via het laten voorleggen van een uittreksel uit het strafregister overeenkomstig artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering door deze personen en het inwinnen van inlichtingen omtrent de moraliteit van deze personen;

- de jaarlijkse verzending van een activiteitenverslag aan de minister van Justitie;

- het verbod een gegevensbank op te richten op grond van de beelden die haar werden gemeld.

Le Roi détermine la procédure d'octroi et de retrait de l'agrément.

Art. 175. La cause de justification concernant la réalisation consentie, la possession et la transmission mutuelle de contenus à caractère sexuel

Il n'y a pas d'infraction lorsque des mineurs de plus de seize ans accomplis réalisent leurs propres contenus à caractère sexuel avec leur consentement mutuel, s'envoient ces contenus à caractère sexuel réalisés par eux-mêmes et les possèdent.

Le consentement mutuel est nécessaire pour la réalisation, la possession et la transmission mutuelle de ces contenus.

Cette cause de justification ne s'applique pas si:

— les contenus à caractère sexuel sont montrés ou distribués à un tiers;

— un tiers tente d'obtenir les contenus à caractère sexuel;

— l'auteur est un parent ou un allié en ligne directe ascendante, ou un adoptant, ou un parent ou un allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne qui occupe une position similaire au sein de la famille, ou toute personne cohabitant habituellement ou occasionnellement avec le mineur et qui a autorité sur lui, ou si;

— l'acte a été rendu possible en raison de l'utilisation, dans le chef de l'auteur, d'une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur.

Sous-section 3/1. Des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

Art. 175/1. La production ou la diffusion de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

La production ou la diffusion de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction sexuelle ou d'une infraction d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur consiste à exposer, offrir, vendre, louer, transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer, par quelque moyen que ce soit, des contenus dans le but de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction visée au présent chapitre au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 175/2. La détention ou l'acquisition illégales de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

La détention ou l'acquisition illégales de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur consiste

De Koning bepaalt de procedure voor de toekenning en de intrekking van de erkenning.

Art. 175. Rechtvaardigingsgrond inzake het consensueel maken, bezitten en onderling delen van seksueel getinte inhoud

Er is geen misdrijf wanneer minderjarigen boven de volle leeftijd van zestien jaar met wederzijdse toestemming zelf seksueel getinte inhoud maken en deze zelf gemaakte seksueel getinte inhoud onderling delen en in bezit houden.

Wederzijdse toestemming is nodig zowel voor het maken, het bezitten en het onderling delen van deze inhoud.

Deze rechtvaardigingsgrond geldt niet indien:

— de seksueel getinte inhoud wordt getoond of verspreid aan een derde;

— een derde de seksueel getinte inhoud tracht te bekomen,

— de dader een bloedverwant of aanverwant is in de rechte opgaande lijn of een adoptant of een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin of onverschillig welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met de minderjarige samenwoont en die over die minderjarige gezag heeft, of;

— de daad mogelijk is gemaakt doordat de dader gebruik heeft gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige.

Onderafdeling 3/1. Inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Art. 175/1. Vervaardigen of verspreiden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Vervaardigen of verspreiden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen is het tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van inhoud om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 175/2. Wederrechtelijk bezitten en verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Het wederrechtelijk bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige

à détenir ou acquérir des contenus destinés à promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction sexuelle ou d'une infraction d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur, dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 175/3. L'accès illégal à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

L'accès illégal à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur consiste à accéder, par le biais des technologies de l'information et de la communication, à des matériels destinés à promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction sexuelle ou d'une infraction d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur, dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 4. Disposition générale

Art. 176. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

— l'infraction a été commise par une personne investie d'une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ladite fonction;

— l'infraction a été commise par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de dix ans accomplis;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l'auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

— l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 3. De l'outrage public aux bonnes mœurs

Art. 177. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent

te bevorderen, is het bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen, met het oogmerk om ten nadele van een minderjarige een strafbaar feit te plegen als bedoeld in dit hoofdstuk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 175/3. Zich wederrechtelijk toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Zich wederrechtelijk toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen, is het zich toegang verschaffen tot materiaal dat bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige door middel van informatie- en communicatietechnologie te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen, met het oogmerk een in dit hoofdstuk bedoeld strafbaar feit ten nadele van een minderjarige te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 4. Algemene bepaling

Art. 176. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige bevindt;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van tien jaar;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voorafgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk om op een later tijdstip de in die afdeling bepaalde feiten te plegen;

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 3. Openbare zedenschennis

Art. 177. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard

La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent consiste à délibérément exposer, offrir, vendre, louer, transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer des contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent, par quelque moyen que ce soit.

On entend par extrêmement tout contenu à ce point pornographique ou violent qu'il est de nature à induire, chez une personne normale et raisonnable, des effets traumatisants ou d'autres conséquences dommageables sur le plan psychique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 178. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent adressé à un mineur ou une personne dans une situation de vulnérabilité

La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent adressé à un mineur ou une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur, est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 179. L'exhibitionnisme

L'exhibitionnisme consiste à délibérément imposer à la vue d'autrui ses propres organes génitaux dénudés ou un acte à caractère sexuel dans un lieu public, ou accessibles aux regards publics.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 179bis. L'exhibitionnisme en présence d'un mineur ou d'une personne dans une situation de vulnérabilité

L'exhibitionnisme en présence d'un mineur ou d'une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur, est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 179ter. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

— l'infraction a été commise par une personne investie d'une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ladite fonction;

— l'infraction a été commise par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance par rapport à la victime;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis;

Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard is het opzettelijk tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard.

Onder extreem wordt begrepen elke inhoud die dermate pornografisch of gewelddadig is dat zij van aard is om bij een normaal en redelijk persoon traumatiserende of andere psychisch schadelijke gevolgen te weeg te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 178. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard gepleegd tegenover een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard gepleegd tegenover een minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 179. Exhibitionisme

Exhibitionisme is het opzettelijk opdringen aan andermans zicht van de eigen ontbloete geslachtsdelen of van een seksuele daad op een openbare plaats of op een plaats die zichtbaar is voor het publiek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 179bis. Exhibitionisme in aanwezigheid van een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Exhibitionisme in aanwezigheid van een minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 179ter. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten opzichte van het slachtoffer;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l'auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

— l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 4. Dispositions communes

Art. 179quater. Le refus de prêter son concours technique à la suppression de certaines images à caractère sexuel ou à caractère extrêmement pornographique ou violent

Le refus de prêter son concours technique à la suppression d'images à caractère sexuel faisant l'objet d'une diffusion non consentie, d'images d'abus sexuel de mineurs et d'images à caractère extrêmement pornographique ou violent consiste à délibérément refuser de prêter son concours technique:

— aux injonctions orales ou écrites du procureur du Roi prises conformément à l'article 39bis, § 6, alinéa 6, du Code d'instruction criminelle dans les délais et selon les conditions précisés dans ces réquisitions;

— à l'exécution de la décision contenue dans l'ordonnance du tribunal de première instance visée à l'article 584, alinéa 5, 7°, du Code judiciaire dans les délais et selon les conditions qu'elle définit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 179quinquies. La fermeture de l'établissement

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant, ordonner la fermeture de l'établissement dans lequel les infractions ont été commises, pour une durée d'un mois à trois ans.

Lorsque le condamné n'est ni propriétaire, ni exploitant, ni locataire, ni gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige, et ce, pour une durée de deux ans au plus, après citation sur requête du ministère public, du propriétaire, de l'exploitant, du locataire ou du gérant de l'établissement.

La citation devant le tribunal est transcrite au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale de la situation du bien à la diligence de l'huissier de justice auteur de l'exploit.

La citation contient les données de l'immeuble concerné visées à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voorafgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk om op een later tijdstip de in deze afdeling bepaalde feiten te plegen;

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 179quater. Weigering tot verlening van technische medewerking aan de verwijdering van bepaalde seksueel getinte en extreem pornografische en gewelddadige beelden

Weigering tot verlening van technische medewerking aan de verwijdering van niet-consensueel verspreide seksueel getinte beelden, van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen en van extreem pornografische en gewelddadige beelden is het opzettelijk weigeren technische medewerking te verlenen:

— aan de mondelinge of schriftelijke bevelen die de procureur des Konings uitvaardigt overeenkomstig artikel 39bis, § 6, zesde lid, van het Wetboek van strafvordering, binnen de termijnen en volgens de voorwaarden die worden aangegeven in die vorderingen;

— aan de uitvoering van de beslissing die is vervat in de beschikking van de rechtbank van eerste aanleg, bedoeld in artikel 584, vijfde lid, 7°, van het Gerechtelijk Wetboek, binnen de termijnen en volgens de voorwaarden die in die beschikking zijn bepaald.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 179quinquies. Sluiting van de inrichting

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen, ongeacht de hoedanigheid van natuurlijke- of rechtspersoon, van de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder, de sluiting van de inrichting bevelen waar de inbreuken werden gepleegd, voor een termijn van één maand tot drie jaar.

Wanneer de veroordeelde niet de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting slechts worden bevolen indien de ernst van de specifieke omstandigheden dit vereist, en dit voor een periode van ten hoogste twee jaar, na dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, de eigenaar, de uitbater, de huurder of de zaakvoerder van de inrichting.

De dagvaarding voor de rechtbank wordt op verzoek van de gerechtsdeurwaarder die de dagvaarding heeft uitgebracht, overgeschreven in het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de plaats waar het goed zich bevindt.

De dagvaarding bevat de gegevens van het betrokken onroerend goed bedoeld in artikel 141 van de Hypotheekwet

1851 et les données d'identification de son propriétaire telles que prévues aux articles 139 et 140 de la loi hypothécaire.

Toute décision rendue en la cause est mentionnée en marge de la transcription du procès-verbal de la citation selon la procédure prévue par l'article 84 de la loi hypothécaire. Le greffier de la juridiction fait parvenir au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale les extraits et la déclaration selon laquelle aucun recours n'est introduit.

La fermeture de l'établissement implique l'interdiction d'y exercer toute activité liée à celle qui a conduit à la commission de l'infraction. La fermeture prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. À défaut de fermeture volontaire, celle-ci s'effectue à l'initiative du ministère public aux frais du condamné.

Art. 179sexies. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, imposer au condamné, pour une durée d'un an à vingt ans au plus, l'interdiction du droit d'habiter, de résider ou de se tenir dans la zone déterminée par le juge ou d'entrer en contact avec les personnes qu'il désigne individuellement.

L'imposition de cette peine doit être spécialement motivée et tenir compte de la gravité des faits et de la capacité de réinsertion du condamné.

L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine privative de liberté se trouve exécutée, à l'exception de la période de libération anticipée.

S'il y a lieu, le tribunal de l'application des peines peut décider de modifier une condamnation passée en force de chose jugée d'interdiction de résidence, de lieu ou de contact, en diminuant la durée ou l'étendue de l'interdiction, en adaptant les modalités ou les conditions de l'interdiction, en la suspendant ou en y mettant fin.

Art. 179septies. Les interdictions spécifiques et déchéances

§ 1er. Dans les cas prévus par le présent chapitre, les coupables sont condamnés à l'interdiction des droits visés à l'article 49, alinéa 1er.

§ 2. Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, à terme ou à titre perpétuel, d'exploiter directement ou indirectement une maison de repos, un home, une seigneurie ou toute autre structure d'hébergement collectif de personnes en situation de vulnérabilité, ou de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire

van 16 december 1851 en de identificatiegegevens van de eigenaar ervan zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 van de Hypotheekwet.

Elke beslissing wordt op de kant van de overschrijving van het proces-verbaal van de dagvaarding vermeld overeenkomstig de procedure van artikel 84 van de Hypotheekwet. De griffier van het gerecht zendt de uittreksels en de verklaring dat geen hoger beroep werd ingesteld toe aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

De sluiting van de inrichting houdt het verbod in hierin enige activiteit uit te oefenen die verband houdt met diegene die geleid heeft tot het plegen van het misdrijf. De sluiting gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. Bij gebreke aan vrijwillige sluiting gebeurt deze op initiatief van het openbaar ministerie op kosten van de veroordeelde.

Art. 179sexies. Verblijfs-, plaats- of contactverbod

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde, voor een termijn van een jaar tot ten hoogste twintig jaar, de ontzetting opleggen van het recht te wonen, te verblijven of zich op te houden in het door de rechter bepaalde gebied of contact te hebben met de personen die hij individueel aanwijst.

De oplegging van deze straf moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de veroordeelde.

Het verblijfs-, plaats- of contactverbod gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de vrijheidsstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode van vervroegde invrijheidstelling.

Indien daartoe grond bestaat, kan de strafuitvoeringsrechtbank beslissen een in kracht van gewijsde getreden veroordeling waarbij een verblijfs-, plaats- of contactverbod is opgelegd, te wijzigen teneinde de duur of de omvang van het verbod te beperken, de nadere regels of de voorwaarden ervan aan te passen, het op te schorten of het te beëindigen.

Art. 179septies. Specifieke verboden en ontzettingen

§ 1. In de gevallen omschreven in dit hoofdstuk worden de schuldigen veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 49, eerste lid.

§ 2. Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde verbieden tijdelijk of levenslang, rechtstreeks of onrechtstreeks een rusthuis, een home, een bejaardenverblijf of elke andere structuur voor gemeenschappelijk verblijf van personen in een kwetsbare toestand uit te baten, of als vrijwilliger, contractueel of statutair personeelslid dan wel als lid van de bestuurs- en

ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute institution ou association dont l'activité concerne à titre principal des personnes en situation de vulnérabilité.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, pour des faits commis au préjudice d'un mineur ou avec sa participation, prononcer pour une période d'un à vingt ans l'interdiction du droit:

— de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

— de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel, ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal les mineurs;

— d'être affecté à une activité qui place le condamné en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait.

§ 3. Les interdictions et les déchéances visées au présent article prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement ou la réclusion se trouve exécutée, à l'exception de la période de libération anticipée.

Art. 179decies. La transmission d'une décision judiciaire

Dans les cas visés au présent chapitre, lorsque l'auteur est en contact, en raison de son état ou de sa profession, avec des mineurs et qu'un employeur, une personne morale ou une autorité qui exerce le pouvoir disciplinaire sur lui est connu, le juge peut ordonner la transmission de la partie pénale du dispositif de la décision judiciaire à cet employeur, cette personne morale ou ce pouvoir disciplinaire.

Cette mesure est prise soit d'office, soit à la demande de la partie civile ou du ministère public dans une décision judiciaire spécialement motivée en raison de la gravité des faits, de la capacité de réinsertion ou du risque de récidive.

Art. 179undecies. La protection de l'identité de la victime

§ 1er. La publication et la diffusion par le livre, la presse, la cinématographie, la radiophonie, la télévision ou par quelque autre manière, de textes, de dessins, de photographies, d'images quelconques ou de messages audio de nature à révéler l'identité de la victime d'une infraction visée au présent chapitre sont interdites, sauf si cette dernière a donné

beheersorganen deel uit te maken van enige instelling of vereniging waarvan de hoofdactiviteit gericht is op personen in een kwetsbare toestand.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen wegens feiten gepleegd ten nadele van een minderjarige of met zijn deelneming, de ontzetting uitspreken van het recht om, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar:

— in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

— deel uit te maken, als vrijwilliger, lid van het statutair of contractueel personeel dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen gericht is;

— een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst, als vrijwilliger, lid van het statutair of contractueel personeel dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging.

§ 3. De verboden en ontzettingen bedoeld in dit artikel gaan in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de gevangenisstraf of de opsluiting wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode van vervroegde invrijheidstelling.

Art. 179decies. Overzending van een rechterlijke beslissing

De rechter kan in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de overzending bevelen van het strafrechtelijk gedeelte van het beschikkend gedeelte van de rechterlijke beslissing aan de desbetreffende werkgever, rechtspersoon of tuchtrechtelijke overheid wanneer de dader wegens zijn hoedanigheid of beroep contact heeft met minderjarigen en er een werkgever, rechtspersoon of een overheid die over hem het tuchtrechtelijk gezag uitoefent, bekend is.

Die maatregel wordt hetzij ambtshalve genomen, hetzij op verzoek van de burgerlijke partij of van het openbaar ministerie, bij een met bijzondere redenen omklede rechterlijke beslissing wegens de ernst van de feiten, het vermogen tot reclasserings of het risico op recidive.

Art. 179undecies. Bescherming van de identiteit van het slachtoffer

§ 1. Het publiceren en verspreiden door middel van boeken, pers, film, radio, televisie of op enige andere wijze, van teksten, tekeningen, foto's, enigerlei beelden of geluidsfragmenten waaruit de identiteit kan blijken van het slachtoffer van een in dit hoofdstuk bedoeld misdrijf zijn verboden, tenzij met schriftelijke toestemming van het slachtoffer of met toestemming,

son accord écrit ou si le procureur du Roi ou le magistrat chargé de l'instruction a donné son accord pour les besoins de l'information ou de l'instruction.

Ni la victime mineure, ni les personnes auxquelles l'autorité parentale sur celle-ci a été confiée ne peuvent donner leur accord.

§ 2. Le fait de violer le présent article est puni d'une peine de niveau 2.

CHAPITRE 4 LES INFRACTIONS CONTRE L'INTÉGRITÉ PHYSIQUE OU PSYCHIQUE

Section 1re. Les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique

Sous-section 1re. Les actes de violence

Art. 180. La définition d'actes de violence

Les actes de violence sont tous les comportements accomplis délibérément qui consistent à :

1° recourir à la force physique ou à la contrainte envers autrui et qui, par leur nature, sont susceptibles de provoquer une lésion ou une douleur corporelle, voire une atteinte à la santé;

2° infliger, de quelque manière que ce soit, une lésion corporelle à autrui ou porter atteinte à sa santé.

Art. 181. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré, ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité, sont punis d'une peine de niveau 1.

Art. 182. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 2.

Art. 183. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 184. Les actes de violence ayant entraîné la mort

Les actes de violence ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, sont punis d'une peine de niveau 4.

ten behoeve van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek, van de procureur des Konings of van de met het onderzoek belaste magistraat.

Indien het slachtoffer minderjarig is, kan deze, noch de personen aan wie het ouderlijk gezag over de betrokkene is toevertrouwd, toestemming geven.

§ 2. Het overtreden van dit artikel wordt bestraft met een straf van niveau 2.

HOOFDSTUK 4 – MISDRIJVEN TEGEN DE FYSIEKE OF PSYCHISCHE INTEGRITEIT

Afdeling 1. Opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Onderafdeling 1. Gewelddaden

Art. 180. Definitie van gewelddaden

Gewelddaden zijn alle opzettelijk gestelde gedragingen die bestaan in:

1° het aanwenden van fysieke kracht of macht tegen een ander persoon en die uit hun aard de mogelijkheid hebben te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid, of;

2° het op eender welke wijze toebrengen aan een ander persoon van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid.

Art. 181. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de eerste graad tot gevolg hebben, dan wel niet resulteren in een integriteitsaantasting, worden bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 182. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg hebben, worden bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 183. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben, worden bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 184. Gewelddaden met de dood tot gevolg

Gewelddaden die de dood tot gevolg hebben, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 185. Les actes de violence prémédités

Les actes de violence commis avec préméditation sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Art. 186. Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire

Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Art. 187. Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Art. 185. Voorbedachte gewelddaden

Gewelddaden gepleegd met voorbedachtheid worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 186. Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Art. 187. Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés dans la présente disposition, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 188. Les actes de violence intrafamiliale

Les actes de violence commis sur un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés dans la présente disposition, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 189. Les actes de violence commis sur une personne investie d'une fonction sociétale

Les actes de violence commis sur une personne exerçant une fonction sociétale, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 188. Intrafamiliale geweldsdaden

Gewelddaden gepleegd op een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 189. Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie worden, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie, als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Art. 190. Les actes de violence provoqués

Les actes de violence sont provoqués s'ils ont été commis sous l'influence directe de violences physiques ou psychiques intentionnelles, injustes, graves et instantanées envers la personne de l'auteur ou un tiers.

Si les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 5, 4, 3 ou 2, cette peine est remplacée par une peine de niveau 2 lorsqu'ils ont été provoqués.

Si les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 1, cette peine peut être remplacée par une peine accessoire prévue pour l'infraction lorsqu'ils ont été provoqués.

Art. 191. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour des faits constitutifs d'actes de violence, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, voire un allié en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, qu'il a autorité sur la victime, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

1° le fait que les actes de violence ont été commis sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si les actes de violence ont été commis à l'occasion de l'exercice de ses fonctions.

2° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

3° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

4° le fait que l'infraction a été commise avec l'aide ou sous la menace d'une arme;

6° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Art. 191bis. Peine accessoire

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'interdiction successorale pour toutes les formes d'actes de violence visées dans cette sous-section, sauf pour les actes de violence ayant causé la mort.

4° geweldddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 190. Uitgelokte geweldddaden

De geweldddaden zijn uitgelokt indien deze werden gepleegd onder de onmiddellijke invloed van opzettelijk gepleegd, onrechtmatig, ernstig en ogenblikkelijk fysiek of psychisch geweld tegen zijn persoon of tegen een derde.

Indien op de geweldddaden een straf van niveau 5, 4, 3 of 2 is gesteld, wordt deze verminderd tot een straf van niveau 2 wanneer zij zijn uitgelokt.

Indien op de geweldddaden een straf van niveau 1 is gesteld, kan deze straf worden vervangen door een op het misdrijf gestelde bijkomende straf wanneer zij zijn uitgelokt.

Art. 191. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die geweldddaden uitmaken moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen:

1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, dan wel een aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

2° het feit dat de geweldddaden werden gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien de geweldddaden zijn gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie.

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Art. 191bis. Bijkomende straf

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor alle vormen van geweldddaden bedoeld in deze onderafdeling, behoudens de geweldddaden die de dood tot gevolg hebben gehad.

Sous-section 2. Les mutilations génitales féminines

Art. 192. Les mutilations génitales féminines

On entend par “mutilations génitales féminines” les mutilations faites, délibérément, de quelque manière que ce soit, aux organes génitaux féminins, avec ou sans le consentement de la victime, ainsi que le fait de faciliter ou de favoriser de telles mutilations.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 193. Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre

Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 194. Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 195. Les mutilations génitales féminines entraînant la mort

Les mutilations génitales féminines entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punies d'une peine de niveau 5.

Art. 196. Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité sont punies d'une peine de niveau 4. Les faits entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont toutefois punis d'une peine de niveau 5. Les faits entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 6.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 197. L'incitation à la pratique de mutilations génitales féminines et sa promotion

L'incitation à la pratique de mutilations génitales féminines et sa promotion consiste à, délibérément, directement ou indirectement, de manière orale ou écrite, inciter à ou promouvoir la pratique de mutilations génitales féminines ou éditer, partager ou diffuser une telle publicité.

Onderafdeling 2. Vrouwelijke genitale verminking

Art. 192. Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijke genitale verminking is het opzettelijk op eender welke wijze verminken van de vrouwelijke genitaliën, met of zonder toestemming van het slachtoffer, alsook het vergemakkelijken of bevorderen hiervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 193. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winstoogmerk

Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winstoogmerk wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 194. Vrouwelijke genitale verminking met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de vrouwelijke genitale verminking een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 195. Vrouwelijke genitale verminking met de dood tot gevolg

Indien de vrouwelijke genitale verminking de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 196. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Indien de vrouwelijke genitale verminking op een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand wordt gepleegd, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 4. Indien de feiten een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben, worden zij evenwel bestraft met een straf van niveau 5. Indien de feiten de dood tot gevolg hebben, worden zij bestraft met een straf van niveau 6.

De rechter moet bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, haar onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 197. Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking

Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking is het opzettelijk direct of indirect, schriftelijk of mondeling aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking of het uitgeven, verdelen of verspreiden van dergelijke reclame.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 197/1. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 192 à 196, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Art. 197bis. Peine accessoire

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'interdiction successorale pour toutes les formes de mutilations génitales féminines visées dans cette sous-section à l'exception des mutilations génitales féminines entraînant la mort.

Sous-section 3. L'interruption de grossesse sans consentement

Art. 198. L'interruption de grossesse sans consentement

L'interruption de grossesse pratiquée par quelque moyen que ce soit, dans le but de causer celle-ci, chez une personne qui n'y a pas consenti, est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 199. L'interruption de grossesse sans consentement entraînant la mort

L'interruption de grossesse pratiquée par quelque moyen que ce soit, dans le but de causer celle-ci, chez une personne qui n'y a pas consenti, est punie d'une peine de niveau 5 si ces faits ont entraîné la mort.

Art. 200. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 198 et 199, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Section 2. L'atteinte à l'intégrité physique ou psychique due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

Art. 202. L'atteinte à l'intégrité due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

L'atteinte, de quelque manière que ce soit, à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré commise sur une autre personne en conséquence d'un défaut grave de prévoyance et de précaution, est punie d'une peine de niveau 1.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 197/1. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 192 tot en met 196 bedoelde misdrijven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Art. 197bis. Bijkomende straf

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor alle vormen van vrouwelijke genitale verminking bedoeld in deze onderafdeling, behoudens de vrouwelijke genitale verminking die de dood tot gevolg heeft gehad.

Onderafdeling 3. Zwangerschapsafbreking zonder toestemming

Art. 198. Zwangerschapsafbreking zonder toestemming

Het, met het oogmerk een zwangerschapsafbreking te veroorzaken, door welk middel dan ook veroorzaken van een zwangerschapsafbreking bij een persoon die daarin niet heeft toegestemd, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 199. Zwangerschapsafbreking zonder toestemming met de dood tot gevolg

Het, met het oogmerk een zwangerschapsafbreking te veroorzaken, door welk middel dan ook veroorzaken van een zwangerschapsafbreking bij een persoon die daarin niet heeft toegestemd, wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien deze feiten de dood tot gevolg hebben.

Art. 200. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 198 en 199 bedoelde misdrijven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Afdeling 2. Aantasting van de fysieke of psychische integriteit door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. 202. Veroorzaken van een integriteitsaantasting door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het op eender welke wijze veroorzaken van een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad bij een ander persoon door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 203. L'atteinte à l'intégrité dans le cadre d'un accident de la route

L'atteinte, de quelque manière que ce soit, à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré commise sur une autre personne en conséquence d'un défaut grave de prévoyance et de précaution dans le cadre d'un accident de la route, est punie d'une peine de niveau 2.

CHAPITRE 5 – LES CRIMES CONTRE LA LIBERTÉ INDIVIDUELLE

Section 1re. La privation de liberté

Art. 204. La privation de liberté

La privation de liberté est tout comportement adopté délibérément, par lequel une personne est illégalement privée de sa liberté d'aller et venir ou est retenue, en la maîtrisant, en l'enfermant ou en faisant usage de tout autre entrave.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 205. La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité

La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 206. La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 207. La privation de liberté entraînant la mort

La privation de liberté entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 5.

Section 2. L'enlèvement

Art. 208. L'enlèvement

L'enlèvement est tout comportement adopté délibérément, par lequel un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est soustrait(e) à ou est maintenu(e) hors de l'autorité qu'exercent sur lui ou sur elle les personnes chargées de sa garde ou qui exercent régulièrement l'autorité de fait sur le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité. Sauf si la victime est un mineur de moins de douze ans ou une personne en situation de vulnérabilité, l'enlèvement n'est punissable que s'il a été fait usage de violence, de menace ou de ruse.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 203. Veroorzaken van een integriteitsaantasting in een verkeersongeval

Het op eender welke wijze veroorzaken van een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad bij een ander persoon door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid in het kader van een verkeersongeval wordt bestraft met een straf van niveau 2.

HOOFDSTUK 5 – MISDRIJVEN TEGEN DE PERSOONLIJKE VRIJHEID

Afdeling 1. Vrijheidsberoving

Art. 204. Vrijheidsberoving

De vrijheidsberoving is elke opzettelijk gestelde gedraging waardoor men een persoon wederrechtelijk zijn vrijheid van komen en gaan ontnemt of onthoudt door hem te overmeesteren, op te sluiten of enige andere hindernis op te werpen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 205. Vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 206. Vrijheidsberoving met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de vrijheidsberoving een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt zij bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 207. Vrijheidsberoving met de dood tot gevolg

Indien de vrijheidsberoving de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt zij bestraft met een straf van niveau 5.

Afdeling 2. Ontvoering

Art. 208. Ontvoering

Ontvoering is elke opzettelijk gestelde gedraging waardoor men een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand onttrekt of onttrokken houdt aan het gezag dat over hem wordt uitgeoefend door de personen belast met de bewaring ervan of die op regelmatige wijze het feitelijke gezag over de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand uitoefenen. Behoudens indien het slachtoffer een minderjarige beneden de leeftijd van twaalf jaar of een persoon in een kwetsbare toestand is, is de ontvoering slechts strafbaar indien hierbij gebruik werd gemaakt van geweld, bedreiging of list.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 209. L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 210. L'enlèvement entraînant la mort

L'enlèvement entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 6.

Section 3. La prise d'otages**Art. 211. La prise d'otages**

La prise d'otages est la privation de liberté ou l'enlèvement commis dans le but que la victime réponde de l'exécution d'un ordre ou d'une condition.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 212. La prise d'otages aggravée

La prise d'otages est punie d'une peine de niveau 6 si:

1° la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° les faits entraînent une atteinte à l'intégrité du troisième degré;

3° la victime a été soumise à des actes de tortures.

Art. 213. La prise d'otages entraînant la mort

La prise d'otages entraînant la mort, sans que l'auteur ait eu l'intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 7.

Section 4. Dispositions communes**Art. 214. Les causes d'excuses atténuantes**

L'auteur qui libère volontairement la victime ou la ramène sous l'autorité exercée à l'égard de celle-ci dans les cinq jours à compter du début de la privation de liberté, de l'enlèvement ou de la prise d'otages, est puni d'une peine du niveau immédiatement inférieur. Cette réduction de peine ne s'applique pas si les faits ont entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort. En outre, en cas de prise d'otages, cette réduction de peine s'applique uniquement dans la mesure où il n'a pas été répondu à l'ordre ou à la condition et où la victime n'a pas été soumise à des actes de torture.

Art. 209. Ontvoering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de ontvoering een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt zij bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 210. Ontvoering met de dood tot gevolg

Indien de ontvoering de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt zij bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 3. Gijzeling**Art. 211. Gijzeling**

Gijzeling is de vrijheidsberoving of ontvoering gepleegd met het oogmerk het slachtoffer borg te doen staan voor de voldoening aan een bevel of voorwaarde.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 212. Verzwaarde gijzeling

De gijzeling wordt bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

2° de feiten een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben;

3° het slachtoffer werd onderworpen aan foltering.

Art. 213. Gijzeling met de dood tot gevolg

De gijzeling die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen**Art. 214. Strafverminderende verschoningsgrond**

De dader die het slachtoffer vrijwillig vrijlaat of terugbrengt onder het gezag dat over hem wordt uitgeoefend binnen de vijf dagen na aanvang van de vrijheidsberoving, ontvoering of gijzeling, wordt bestraft met een straf van het onmiddellijk lagere niveau. Deze strafvermindering is niet van toepassing indien de feiten een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg hebben gehad. In geval van gijzeling geldt deze strafvermindering bovendien slechts voor zover niet aan het bevel of de voorwaarde werd voldaan en het slachtoffer niet aan foltering werd onderworpen.

Art. 215. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans le présent chapitre, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur a commis l'infraction en alléguant un faux ordre de l'autorité publique ou en faisant usage de vêtements, de signes distinctifs, du nom ou de la qualité d'un agent de l'autorité publique;

2° le fait que l'auteur a menacé la victime de mort;

3° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

CHAPITRE 6 – LES INFRACTIONS CONTRE LA TRANQUILLITÉ PERSONNELLE ET L'INTÉGRITÉ MORALE

Section 1re. La menace

Art. 217. La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés

La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés consiste à, délibérément, causer, par quelque moyen que ce soit, une crainte sérieuse d'attentat contre les personnes ou les propriétés qui soit connue de la personne menacée ou du moins qui ait été de nature telle que celle-ci aurait pu la connaître.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8. Elle est punie d'une peine de niveau 1 s'il s'agit d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 218. La menace aggravée d'attentat contre les personnes ou contre les propriétés

La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés avec ordre ou sous condition est punie:

1° d'une peine de niveau 3 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8;

2° d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 219. La menace à l'aide de matières radioactives, de matières nucléaires et d'armes biologiques ou chimiques

Art. 215. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in dit hoofdstuk moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen:

1° het feit dat de dader het misdrijf heeft gepleegd door zich te beroepen op een vals bevel van het openbaar gezag of door gebruik te maken van de kledij, herkenningstekens, de naam of hoedanigheid van een agent van het openbaar gezag;

2° het feit dat de dader het slachtoffer met de dood heeft bedreigd;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

HOOFDSTUK 6 – MISDRIJVEN TEGEN DE PERSOONLIJKE RUST EN DE MORELE INTEGRITEIT

Afdeling 1. Bedreiging

Art. 217. Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen

Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen is het met welk middel ook opzettelijk veroorzaken van een ernstige vrees voor een aanslag op personen of op eigendommen die door de bedreigde persoon is gekend of minstens van zulke aard is geweest dat deze door hem had kunnen worden gekend.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 t.e.m. 8 is gesteld. Betreft het een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld, wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 218. Verzwaarde bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen

Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen onder een bevel of onder een voorwaarde wordt bestraft:

1° met een straf van niveau 3 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 t.e.m. 8;

2° met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld.

Art. 219. Bedreiging met behulp van radioactief materiaal, kernmateriaal en biologische of chemische wapens

La menace à l'aide de matières radioactives, de matières nucléaires et d'armes biologiques ou chimiques consiste à:

1° menacer d'utiliser des matières ou engins radioactifs ou de commettre un acte dirigé contre une installation nucléaire ou de perturber le fonctionnement d'une telle installation, dans le but de causer la mort ou des blessures graves à autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

2° menacer de commettre un vol de matières nucléaires dans le but de contraindre une personne physique ou une personne morale, une organisation internationale ou un État, à faire ou à s'abstenir de faire un acte;

3° délibérément, menacer d'utiliser des armes ou des produits biologiques ou chimiques en vue d'un attentat contre des personnes, des propriétés, des personnes morales, des organisations internationales ou un État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 220. La communication d'une fausse information

La communication d'une fausse information consiste à, délibérément, par quelque moyen que ce soit, donner une fausse information concernant l'existence d'un danger d'attentat contre les personnes ou les propriétés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8. Elle est punie d'une peine de niveau 1 s'il s'agit d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 221. La diffusion de substances apparemment dangereuses

La diffusion de substances apparemment dangereuses consiste à, délibérément, diffuser, de quelque manière que ce soit, des substances qui, ne présentant en soi aucun danger, donnent l'impression d'être dangereuses, et dont on sait ou doit savoir qu'elles peuvent inspirer de vives craintes d'attentat contre les personnes ou les propriétés passible d'une peine de niveau 2 au moins.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 222. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité et le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Bedreiging met behulp van radioactief materiaal, kernmateriaal en biologische of chemische wapens is:

1° met het oogmerk de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu te veroorzaken, dreigen radioactief materiaal of radioactieve instrumenten te gebruiken of een gerichte handeling te begaan tegen een nucleaire installatie of de werking van zo'n installatie te verstoren;

2° met het oogmerk een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, een internationale organisatie of een Staat dwingen iets te doen of na te laten, dreigen diefstal van kernmateriaal te zullen plegen;

3° opzettelijk dreigen biologische of chemische wapens of producten te zullen gebruiken voor een aanslag op personen, op eigendommen, op rechtspersonen, op internationale organisaties of op een Staat.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 220. Het geven van een vals bericht

Het geven van een vals bericht is het met welk middel ook opzettelijk geven van een vals bericht over het bestaan van gevaar voor een aanslag op personen of op eigendommen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 t.e.m. 8. is gesteld. Betreft het een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld, wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 221. Het verspreiden van ogenschijnlijke gevaarlijke stoffen

Het verspreiden van ogenschijnlijke gevaarlijke stoffen is het op om het even welke wijze opzettelijk verspreiden van stoffen die, zonder op zichzelf gevaar in te houden, de indruk geven gevaarlijk te zijn en waarvan men weet of moet weten dat hierdoor ernstige gevoelens van vrees kunnen worden teweeggebracht voor een aanslag op personen of op eigendommen waarop een straf van ten minste niveau 2 is gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 222. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is en dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Section 2. Le harcèlement

Art. 223. Le harcèlement

Le harcèlement consiste à, délibérément, perturber la tranquillité d'une personne, même s'il s'agit d'une seule fois ou que cela résulte d'un seul acte, alors qu'on savait ou aurait dû savoir qu'on affecterait gravement par ce comportement la tranquillité de la personne visée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 224. Le harcèlement aggravé

Le harcèlement est puni d'une peine de niveau 3 si:

1° la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° l'infraction a été commise par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance par rapport à la victime.

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes. même agissant en dehors de tout concert.

Art. 225. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'infraction consiste à poser ou à faire poser un acte sexuel non consensuel sur la personne de la victime;

2° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Art. 226. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans la présente section, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Section 3. La calomnie et des injures

Art. 227. La calomnie

La calomnie consiste à, en public et méchamment, imputer à une personne un fait précis qui est de nature à porter atteinte à l'honneur de cette personne ou à l'exposer au mépris public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Il n'y a pas de calomnie si la personne prévenue de calomnie rend crédible, par quelque moyen que ce soit, que le fait imputé est plausible. Tel ne peut être le cas lorsque l'imputation

Afdeling 2. Belaging

Art. 223. Belaging

Belaging is het opzettelijk ernstig verstoren van de rust van een persoon zelfs al is het eenmalig of bestaat het uit een enkele handeling terwijl men wist of had moeten weten dat men door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 224. Verzwaaarde belaging

Belaging wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

2° het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten opzichte van het slachtoffer.

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen. zelfs al hebben die geen onderling overleg gepleegd.

Art. 225. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf erop gericht is een niet-consensuele seksuele handeling te stellen of te laten stellen op de persoon van het slachtoffer;

2° het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Art. 226. Verblijfs-, plaats- of contactverbod

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze afdeling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Afdeling 3. Laster en belediging

Art. 227. Laster

Laster is het in het openbaar met kwaadwillig opzet aan een persoon een bepaald feit ten laste leggen dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Er is geen laster indien de van laster betichte persoon door enig middel geloofwaardig maakt dat het ten laste gelegde feit aannemelijk is. Dit kan niet wanneer de aantijging van

d'un certain fait est effectuée dans le but de nuire sans motif d'intérêt public ou privé.

Art. 228. La suspension des poursuites pour calomnie

Si le fait imputé est l'objet d'une poursuite répressive ou d'une dénonciation sur laquelle il n'a pas été statué, l'action en calomnie sera suspendue jusqu'au jugement définitif ou jusqu'à la décision définitive de l'autorité compétente.

Dans le cas où l'action publique ou l'action disciplinaire relative au fait imputé est éteinte, le dossier concernant cette action est joint au dossier de l'action en calomnie et l'action en calomnie est reprise.

Dans le cas d'une décision de classement sans suite ou de non-lieu quant à l'action relative au fait imputé, l'action en calomnie est reprise, sans préjudice d'une suspension de cette action si l'enquête relative au fait imputé connaît de nouveaux développements judiciaires.

Art. 229. La dénonciation calomnieuse

La dénonciation calomnieuse consiste à, méchamment et par écrit, faire une dénonciation calomnieuse à l'autorité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 230. L'imputation calomnieuse contre un subordonné

L'imputation calomnieuse contre un subordonné consiste à, méchamment et par quelque moyen que ce soit, communiquer à une personne des imputations calomnieuses contre son subordonné.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 231. L'injure

L'injure consiste à, méchamment et par quelque moyen que ce soit injurier une personne déterminée en public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 232. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 233. Le motif particulier d'immunité

Ne donneront lieu à aucune poursuite répressive les discours prononcés ou les écrits produits devant les tribunaux, lorsque ces discours ou ces écrits sont relatifs à la cause ou aux parties.

een bepaald feit geschied is met het oogmerk om te schaden zonder enige reden van openbaar of privaat belang.

Art. 228. Schorsing vervolging wegens laster

Indien het ten laste gelegde feit het voorwerp is van een strafvervolging of een aangifte waarover nog geen uitspraak is gedaan, wordt de vordering wegens laster geschorst tot het definitief vonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid.

Zo de strafvordering of de tuchtvordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit vervallen is, wordt het betrokken dossier bij het dossier van het geding wegens laster gevoegd en wordt de vordering wegens laster hervat.

In geval van een beslissing van seponering of buitenvervolginstelling betreffende de vordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit, wordt de vordering wegens laster hervat, onverminderd een schorsing van deze vordering wanneer het onderzoek met betrekking tot het ten laste gelegde feit een nieuwe gerechtelijke ontwikkeling kent.

Art. 229 Lasterlijke aangifte

Lasterlijke aangifte is het met kwaadwillig opzet schriftelijk een lasterlijke aangifte indienen bij de overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 230. Lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte

Lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte is het met kwaadwillig opzet met welk middel ook melden aan een persoon van lasterlijke aantijgingen tegen zijn ondergeschikte.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 231. Belediging

Belediging is het met kwaadwillig opzet en met welk middel ook in het openbaar beledigen van een bepaald persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 232. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is.

Art. 233. Bijzondere grond van onschendbaarheid

Vóór de rechtbank gesproken woorden of aan de rechtbank overlegde geschriften, geven geen aanleiding tot strafvervolging wanneer die woorden of die geschriften op de zaak of op de partijen betrekking hebben.

Les imputations calomnieuses ou injurieuses étrangères à la cause ou aux parties pourront donner lieu soit à l'action publique, soit à l'action civile des parties ou de tiers.

Section 4. L'outrage

Art. 234. L'outrage

L'outrage consiste à, dans le but de ridiculiser la personne protégée, outrager, par faits, paroles, gestes ou menaces, un ministre ou secrétaire d'État, un parlementaire, un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, une personne exerçant une fonction publique, un témoin, un juré, un ministre du culte ou un guide de cérémonie d'une conception philosophique non confessionnelle, lorsque l'infraction est commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 235. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise dans une assemblée législative ou à l'audience d'une cour ou d'un tribunal.

CHAPITRE 7 – LES ATTEINTES À LA DIGNITÉ HUMAINE ET L'ABUS DE LA POSITION VULNÉRABLE DE LA VICTIME

Section 1. Les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationnisme

Art. 237. La définition de la discrimination

Pour l'application du présent chapitre, la discrimination s'entend de toute forme de discrimination directe délibérée, de discrimination indirecte délibérée, d'injonction de discriminer ou de harcèlement, fondée sur un critère protégé visé à l'alinéa 2, ainsi que le refus de mettre en place les aménagements raisonnables pour une personne handicapée.

Les critères protégés sont: la prétendue race, la couleur de peau, l'ascendance, l'origine nationale ou ethnique, la nationalité, le sexe, la grossesse, l'accouchement, l'allaitement, la procréation médicalement assistée, la parentalité, le prétendu changement de sexe, l'identité de genre, l'expression de genre, les caractéristiques sexuelles, l'orientation sexuelle, l'état civil, la naissance, l'âge, le patrimoine, la conviction religieuse ou philosophique, l'état de santé, le handicap, la langue, la conviction politique, la conviction syndicale, la caractéristique physique ou génétique ou l'origine et la condition sociale, que cette caractéristique soit présente de manière effective ou seulement supposée par l'auteur.

Lasterlijke of beledigende tenlasteleggingen die aan de zaak of aan de partijen vreemd zijn, kunnen aanleiding geven hetzij tot een strafvordering hetzij tot burgerlijke rechtsvordering van de partijen of van derden.

Afdeling 4. Smaad

Art. 234. Smaad

Smaad is het met het oogmerk de beschermde persoon belachelijk te maken, smaden door daden, woorden, gebaren of bedreigingen van een minister of staatssecretaris, een parlementslid, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollege of het Openbaar Ministerie, een persoon met een openbare functie, een getuige, een jurylid, een bedienaar van de eredienst of een voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 235. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in een wetgevende vergadering of op de terechtzitting van een hof of van een rechtbank.

HOOFDSTUK 7 – SCHENDINGEN VAN DE PERSOONLIJKE WAARDIGHEID EN MISBRUIK VAN DE KWETSBARE POSITIE VAN HET SLACHTOFFER

Afdeling 1. Misdrijven inzake de bestraffing van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme

Art. 237. Definitie van discriminatie

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder discriminatie verstaan elke vorm van rechtstreekse opzettelijke discriminatie, onrechtstreekse opzettelijke discriminatie, opdracht tot discriminatie of intimidatie op grond van een beschermd criterium bedoeld in het tweede lid, alsook de weigering om de redelijke aanpassingen uit te voeren voor een gehandicapte persoon.

De beschermde criteria zijn: zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, medisch begeleide voortplanting, ouderschap, zogenaamde geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader.

Il en va de même lorsque l'un des mobiles de l'auteur consiste en un lien ou un lien supposé entre la victime et une personne à l'égard de laquelle il nourrit de la haine, du mépris ou de l'hostilité pour une ou plusieurs des caractéristiques réelles ou supposées énoncées à l'alinéa 1er.

Art. 238. L'incitation à la discrimination ou à la haine raciale

L'incitation à la discrimination ou à la haine raciale consiste à, délibérément, adopter, en public, un des comportements suivants:

1° inciter à la discrimination à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2;

2° inciter à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2;

3° inciter à la discrimination ou à la ségrégation à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2;

4° inciter à la haine ou à la violence à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des à l'article 237, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 239. La diffusion d'idées raciales

La diffusion d'idées raciales consiste à, délibérément, diffuser en public des idées fondées sur la supériorité ou la haine raciale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 240. L'adhésion à un groupement raciste ou prônant la discrimination

L'adhésion à un groupement raciste ou prônant la discrimination consiste à, délibérément, faire partie d'un groupement ou d'une association ou de lui prêter son concours alors que que ce groupement ou cette association prône, en public et de manière manifeste et répétée, la discrimination ou la ségrégation fondée sur l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 241. La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique ou commise en son nom au moyen d'une fausse signature

§ 1er. La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, commettre dans le cadre de l'exercice de ses fonctions une discrimination à

Hetzelfde geldt in paragraaf 1 wanneer een van de drijfveren van de dader erin bestaat dat het slachtoffer een band of vermeende band heeft met een persoon ten aanzien van wie hij haat, misprijzen of vijandigheid koestert wegens een of meer van de in het eerste lid aangehaalde werkelijke of vermeende kenmerken.

Art. 238. Aanzetting tot discriminatie of rassenhaat

De aanzetting tot discriminatie of rassenhaat is het opzettelijk aannemen van een van de volgende gedragingen in het openbaar:

1° aanzetten tot discriminatie jegens een persoon op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid;

2° aanzetten tot haat of geweld jegens een persoon op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid;

3° aanzetten tot discriminatie of segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid;

4° aanzetten tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 239. Verspreiding van raciale denkbbeelden

De verspreiding van raciale denkbbeelden is het opzettelijk in het openbaar verspreiden van denkbbeelden gegrond op rassenhaat of rassuperioriteit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 240. Deelneming aan een groepering die racisme of discriminatie verkondigt

De deelneming aan een groepering die racisme of discriminatie verkondigt, is het opzettelijk behoren tot een groepering of een vereniging, dan wel er medewerking aan verlenen, terwijl die groepering of vereniging kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie verkondigt in het openbaar op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 241. Discriminatie gepleegd door een persoon die een openbare functie uitoefent of in zijn naam gepleegd door middel van een valse handtekening

§ 1. De discriminatie gepleegd door een persoon die een openbare functie uitoefent is het opzettelijk plegen van een discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een van de criteria bedoeld in

l'égard d'une personne, d'un groupe, d'une communauté et de leurs membres, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. Si l'auteur justifie qu'il a agi par ordre de ses supérieurs pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique, les peines sont appliquées seulement aux supérieurs qui ont donné l'ordre.

§ 3. Si des personnes exerçant une fonction public prévenus d'avoir ordonné, autorisé ou facilité les actes arbitraires susmentionnés prétendent que leur signature a été surprise, ils sont tenus en faisant, le cas échéant, cesser l'acte, de dénoncer le coupable; sinon, ils sont poursuivis personnellement.

§ 4. Si l'un des actes arbitraires susmentionnés est commis au moyen de la fausse signature d'une personne exerçant une fonction publique, les auteurs du faux et ceux qui, méchamment ou frauduleusement, en font usage sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 242. La discrimination commise dans l'accès aux biens ou aux services

La discrimination commise dans l'accès aux biens ou aux services consiste à, délibérément, commettre, dans l'accès aux biens ou services et la fourniture de biens ou services à la disposition du public, une discrimination à l'égard d'une personne d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 243. La discrimination commise dans le domaine des relations de travail

La discrimination commise dans le domaine des relations de travail consiste à, délibérément, commettre, dans le domaine des relations de travail, une discrimination à l'égard d'une personne, d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres, en raison de l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 244. Le négationnisme

Le négationnisme consiste à, délibérément, nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver, en public, le génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

En outre, le juge peut ordonner également la publication de la décision conformément à l'article 58.

artikel 237, tweede lid, door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Indien de dader bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hun als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen enkel toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

§ 3. Indien personen met een openbare functie ervan beticht worden een van voormelde daden van willekeur te hebben bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt, en zij beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij in voorkomend geval verplicht de daad van willekeur te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

§ 4. Indien een van voormelde daden van willekeur wordt gepleegd door middel van de valse handtekening van een persoon met een openbare functie, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 242. Discriminatie bij de toegang tot goederen of diensten

Discriminatie bij de toegang tot goederen of diensten is het opzettelijk bij de toegang tot goederen of diensten en het aanbod van goederen of diensten die publiekelijk beschikbaar zijn, plegen van discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 243. Discriminatie binnen de arbeidsrelaties

Discriminatie binnen de arbeidsrelaties is het opzettelijk binnen de arbeidsrelaties, plegen van discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 244. Negationisme

Negationisme is het opzettelijk ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren, in het openbaar, van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaalsocialistische regime is gepleegd

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De rechter kan bovendien de bekendmaking van de beslissing bevelen overeenkomstig artikel 58.

Pour l'application de l'alinéa premier, le terme génocide s'entend au sens de l'article 2 de la Convention internationale du 9 décembre 1948 pour la prévention et la répression du crime de génocide.

Art. 245. Le sexisme

Le sexisme consiste à, délibérément, adopter en public tout geste ou comportement qui, a manifestement pour objet d'exprimer un mépris à l'égard d'une personne, en raison de son appartenance sexuelle, ou de la considérer, pour la même raison, comme inférieure ou comme réduite à sa dimension sexuelle et qui entraîne une atteinte grave à sa dignité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. La traite et le trafic des êtres humains

Art. 246. La traite des êtres humains

§ 1er. La traite des êtres humains consiste à recruter, à transporter, à transférer, à héberger, à accueillir une personne, à prendre ou à transférer le contrôle exercé sur elle:

1° à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle;

2° à des fins d'exploitation de la mendicité

3° à des fins de travail ou de services, dans des conditions contraires à la dignité humaine;

4° à des fins d'exploitation par le prélèvement d'organes ou de matériel corporel humain;

5° afin de faire commettre par cette personne une infraction, contre son gré.

Sauf dans le cas visé au 5°, le consentement de la personne visée à l'alinéa 1er à l'exploitation envisagée ou effective est indifférent.

§ 2. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 247. Le trafic des êtres humains

§ 1er. Le trafic des êtres humains consiste à contribuer, de quelque manière que ce soit, soit directement, soit par un intermédiaire, à permettre l'entrée, le transit ou le séjour d'une personne non ressortissante d'un État membre de l'Union européenne sur ou par le territoire d'un tel État ou d'un État partie à une convention internationale relative au franchissement des frontières extérieures et liant la Belgique, en violation de la législation de cet État, en vue d'obtenir, directement ou indirectement, un avantage patrimonial.

Voor de toepassing van het eerste lid wordt de term genocide begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestrafing van genocide.

Art. 245. Seksisme

Seksisme is het opzettelijk in het openbaar aannemen van elk gebaar of handeling die klaarblijkelijk bedoeld is om minachting uit te drukken jegens een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie, en die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Mensenhandel en mensensmokkel

Art. 246. Mensenhandel

§ 1. Mensenhandel is het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten, opvangen van een persoon, alsook het nemen of overdragen van de controle over een persoon met als doel:

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal;

5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen.

Behalve in het in 5° bedoelde geval is de toestemming van de in het eerste lid bedoelde persoon met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang.

§ 2. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 247. Mensensmokkel

§ 1 Mensensmokkel is het, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, ertoe bijdragen dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of er verblijft, in strijd met de wetgeving van deze staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel.

§ 2. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 248. La traite et le trafic des êtres humains aggravés

§ 1er. La traite et le trafic des êtres humains sont punis d'une peine de niveau 4:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsque l'infraction a été commise en abusant de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale, de manière telle que la personne n'a en fait pas d'autre choix véritable et acceptable que de se soumettre à cet abus;

3° lorsque l'infraction a été commise en faisant usage, de façon directe ou indirecte, de manœuvres frauduleuses, de violence, de menaces ou d'une forme quelconque de contrainte ou en recourant à l'enlèvement, à l'abus de l'autorité ou à la tromperie;

4° lorsque l'infraction a été commise au moyen de l'offre ou de l'acceptation de paiements ou d'avantages quelconques pour obtenir le consentement d'une personne ayant autorité sur la victime;

5° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibéré ou par négligence grave;

6° lorsque l'infraction a causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré;

7° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

8° lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;

9° lorsque l'infraction constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Lorsque la traite des êtres humains à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle a été commise à l'égard d'un mineur, les dispositions de la section 2 du chapitre 3 sont appliquées.

§ 2. La traite et le trafic des êtres humains sont punis d'une peine de niveau 5:

§ 2. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 248. Verzwaarde mensenhandel en mensensmokkel

§ 1. Mensenhandel en mensensmokkel worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minderjarige of een personen in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precare administratieve toestand, zijn precare sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, zodanig dat de betrokken persoon in feite geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken;

3° het misdrijf is gepleegd door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige vorm van dwang, of door ontvoering, machtsmisbruik of bedrog;

4° het misdrijf is gepleegd door het aanbieden of aanvaarden van betalingen of om het even welk voordeel om de toestemming te verkrijgen van een persoon die gezag heeft over het slachtoffer;

5° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

6° het misdrijf een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt;

7° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

8° het misdrijf werd gepleegd met een discriminerende drijfveer;

9° het misdrijf een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een bende betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Indien de mensenhandel met als doel de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting werd gepleegd ten aanzien van een minderjarige, zijn de bepalingen van afdeling 2 van hoofdstuk 3 van toepassing.

§ 2. Mensenhandel en mensensmokkel worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 249. Les circonstances aggravantes de la traite et du trafic des êtres humains

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise:

1° par une personne qui a autorité sur la victime, ou par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

2° par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Art. 250. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 55, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre une des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 55, § 2, alinéa 2.

Art. 251. Les interdictions spécifiques en cas de condamnation du chef de traite des êtres humains

§ 1er En cas de condamnation du chef de traite des êtres humains, le juge peut interdire, pour un terme d'un an à vingt ans, au condamné d'exploiter, soit par lui-même, soit par personne interposée, un débit de boissons, un bureau de placement, une entreprise de spectacles, une agence de location ou de vente de supports visuels, un hôtel, une agence de location de chambres, une agence de voyage, une entreprise de courtage matrimonial, une institution d'adoption, un établissement à qui l'on confie la garde des mineurs, une entreprise qui assure le transport d'élèves et de groupements de jeunesse, un établissement de loisirs ou de vacances, ou tout établissement proposant des soins corporels ou

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 249. Verzwarende omstandigheden van mensenhandel en mensensmokkel

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd:

1° door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer of door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de mogelijkheden die zijn functies hem verschaffen;

2° door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Art. 250. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 55, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de misdrijven uit deze afdeling verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 55, § 2, tweede lid.

Art. 251. Specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel

§ 1 Ingeval van veroordeling wegens mensenhandel kan de rechter het verbod uitspreken om gedurende een jaar tot twintig jaar een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een onderneming die vertoningen organiseert, een zaak voor verhuur of verkoop van visuele dragers, een hotel, een bureau voor verhuur van kamers of appartementen, een reisbureau, een huwelijksbureau, een adoptie-instelling, een instelling waaraan de bewaring van minderjarigen wordt toevertrouwd, een bedrijf dat instaat voor het vervoer van leerlingen en jeugdgroepen, een gelegenheid voor ontspanning of vakantie, of een inrichting die lichaamsverzorging of psychologische begeleiding aanbiedt, hetzij persoonlijk,

psychologiques, ou d'y être employé à quelque titre que ce soit., ou encore d'exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission de l'infraction.

§ 2. De même, le juge peut ordonner, pour un terme d'un an à vingt ans, l'interdiction:

1° du droit de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

2° du droit de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel, ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal les mineurs;

3° du droit d'être affecté à une activité qui place le condamné en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait;

4° de résidence, de lieu ou de contact telle que visée à l'article 50.

L'imposition de cette mesure doit être spécialement motivée et tenir compte de la gravité des faits et de la capacité de réinsertion du condamné.

§ 3. Les interdictions visées au présent article prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement se trouve exécutée à l'exception de la période de libération anticipée.

S'il y a lieu, le tribunal de l'application des peines peut décider de modifier une condamnation passée en force de chose jugée d'interdiction professionnelle en diminuant la durée de l'interdiction, en la suspendant ou en y mettant fin.

Art. 252. La cause d'excuse au profit de la victime de traite des êtres humains

La victime de traite des êtres humains qui prend part à des infractions pour lesquelles la loi prévoit une peine de niveau 1, 2, 3, 4, 5 ou 6 en conséquence directe de son exploitation n'encourt aucune peine du chef de ces infractions.

Section 2bis. De l'abus de prostitution

Art. 252bis. Le proxénétisme

Le proxénétisme consiste, sans préjudice de l'application de l'article 246, en l'un des actes suivants commis à l'encontre d'un majeur:

hetzij door bemiddeling van een tussenpersoon, uit te baten of er, in welke hoedanigheid ook, werkzaam te zijn, of een beroepsactiviteit of sociale activiteit verbonden aan het plegen van het misdrijf uit te oefenen.

§ 2. Ook kan de rechter, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar, het verbod uitspreken om:

1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

2° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, deel uit te maken van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen is gericht;

3° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst;

4° zich te verblijven, te plaatsen of contact te hebben zoals bedoeld in artikel 50.

Het opleggen van die maatregel moet bijzonder gemotiveerd worden en er moet in dat verband rekening worden gehouden met de ernst van de feiten en het re-integratievermogen van de veroordeelde.

§ 3. De verboden bedoeld in dit artikel gaan in op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt niettemin verlengd voor de duur dat de gevangenisstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode van vervroegde invrijheidstelling.

Indien daartoe grond bestaat kan de strafuitvoeringsrechtbank beslissen een in kracht van gewijsde getreden veroordeling tot het beroepsverbod te wijzigen door de duur van het verbod te verminderen, het verbod op te schorten of te beëindigen.

Art. 252. Verschoningsgrond ten gunste van het slachtoffer van mensenhandel

Het slachtoffer van mensenhandel dat deelneemt aan misdrijven waarop door de wet een straf van niveau 1, 2, 3, 4, 5 of 6 is gesteld als direct gevolg van zijn uitbuiting wordt niet gestraft voor die misdrijven.

Afdeling 2bis. Misbruik van prostitutie

Art. 252bis. Het pooierschap

Het pooierschap bestaat, onverminderd de toepassing van artikel 246, uit een van de volgende daden gepleegd tegen een meerderjarig persoon:

— organiser la prostitution d'autrui dans le but d'en retirer un avantage, sauf dans les cas prévus par la loi;

— promouvoir, inciter, favoriser ou faciliter la prostitution dans le but de retirer, directement ou indirectement, un avantage anormal économique ou tout autre avantage anormal;

— prendre des mesures pour empêcher ou rendre plus difficile l'abandon de la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

L'amende visée aux alinéas 2 et 3 est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 252ter. La publicité pour la prostitution

§ 1er. Par la publicité pour la prostitution, on entend ce qui suit:

— par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, faire, publier, distribuer ou diffuser délibérément de la publicité, de façon directe ou indirecte, pour une offre de services à caractère sexuel d'une personne majeure, même en dissimulant l'offre sous des artifices de langage;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, faire connaître délibérément qu'un majeur se livre à la prostitution;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, faciliter délibérément la prostitution d'une personne majeure.

§ 2. La publicité pour la prostitution d'un majeur est interdite.

L'interdiction ne s'applique pas:

— à l'égard d'un majeur qui fait de la publicité pour ses propres services sexuels derrière une vitrine dans un lieu qui est destiné spécifiquement à la prostitution;

— à l'égard d'un majeur qui place de la publicité pour ses propres services sexuels sur une plateforme internet ou un autre support ou une partie d'un support, destinés spécifiquement à cet effet;

— à l'égard du fournisseur d'une plateforme internet, de tout autre support ou partie de support, destinés spécifiquement à cet effet, qui diffuse de la publicité pour des services à caractère sexuel ou pour un lieu dédié à l'offre de services à caractère sexuel par des majeurs, lorsqu'il prend des mesures pour protéger le travailleur du sexe et pour éviter l'abus de la prostitution et la traite des êtres humains en signalant immédiatement les éventuels cas d'abus ou d'exploitation aux services de police ou aux autorités judiciaires, et en se conformant aux modalités fixées par le Roi.

— het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel, behalve in de gevallen die de wet bepaalt;

— het bevorderen, ertoe aanzetten, aanmoedigen of vergemakkelijken van prostitutie met als doel het, rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel;

— maatregelen nemen om het verlaten van de prostitutie te verhinderen of te bemoeilijken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De boete bedoeld in het tweede en derde lid wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 252ter. Reclame maken voor prostitutie

§ 1. Reclame maken voor prostitutie is:

— het met welk middel ook, op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard door een meerderjarige, zelfs indien het aanbod wordt verhuuld onder bedekte bewoordingen;

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk kenbaar maken dat een meerderjarige zich laat prostitueren;

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk vergemakkelijken van de prostitutie van een meerderjarige.

§ 2. Reclame maken voor prostitutie van een meerderjarige is verboden.

Het verbod is niet van toepassing:

— ten aanzien van een meerderjarige die reclame maakt voor eigen seksuele diensten achter een raam in een ruimte die specifiek voor prostitutie is bestemd;

— ten aanzien van een meerderjarige die reclame plaatst voor eigen seksuele diensten op een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd;

— ten aanzien van de aanbieder van een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd, die reclame voor diensten van seksuele aard of voor een plaats gewijd aan het aanbieden van diensten van seksuele aard door meerderjarigen publiceert, voor zover hij maatregelen neemt ter bescherming van de sekswerker en ter voorkoming van misbruik van prostitutie en mensenhandel, door mogelijke gevallen van misbruik en uitbuiting onmiddellijk aan de politiediensten of gerechtelijke overheden te melden en door zich te houden aan de nadere regels die door de Koning zijn vastgesteld.

Le Roi détermine ce qu'il y a lieu d'entendre par plateforme internet ou tout autre support ou partie de support, destinés spécifiquement à cet effet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 252^{quater}. L'incitation publique à la prostitution

L'incitation publique à la prostitution consiste à:

— inciter délibérément, implicitement ou explicitement, par tout moyen de publicité, un majeur à se prostituer;

— inciter délibérément en public, par quelque moyen que ce soit, un majeur à se prostituer.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 252^{quinquies}. L'abus aggravé de la prostitution.

L'abus de la prostitution visé aux articles 252bis à 252^{quater}, est aggravé quand l'infraction a été commise à l'encontre d'un majeur en situation de vulnérabilité en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

En cas d'abus de la prostitution visé à l'article 245bis, l'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 252^{sexies}. La fermeture de l'établissement

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant, ordonner la fermeture de l'établissement dans lequel les infractions ont été commises, pour une durée d'un mois à trois ans.

Lorsque le condamné n'est ni propriétaire, ni exploitant, ni locataire, ni gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige, et ce, pour une durée de deux ans au plus, après citation sur requête du ministère public, du propriétaire, de l'exploitant, du locataire ou du gérant de l'établissement.

La citation devant le tribunal est transcrite au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale de la situation du bien à la diligence de l'huissier de justice auteur de l'exploit.

La citation contient les données de l'immeuble concerné visées à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre

De Koning bepaalt wat wordt begrepen onder internetplatform of enig ander medium of onderdeel ervan die specifiek voor dit doel zijn bestemd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 252^{quater}. Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren

Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren is:

— het door enig reclamemiddel, impliciet of expliciet, opzettelijk aanzetten van een meerderjarige tot het zich prostitueren;

— het met welk middel ook, in het openbaar, een meerderjarige opzettelijk aanzetten tot het zich prostitueren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 252^{quinquies}. Verzwaaard misbruik van prostitutie

Misbruik van prostitutie, zoals bedoeld in de artikelen 252bis tot 252^{quater} is verzwaaard indien het misdrijf werd gepleegd tegen een meerderjarige in een kwetsbare toestand ten gevolge van zijn onwettige of precare administratieve toestand, zijn precare sociale toestand, zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

In het geval van misbruik van prostitutie, zoals bedoeld in artikel 245bis, wordt de boete zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 252^{sexies}. Sluiting van de inrichting

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen, ongeacht de hoedanigheid van natuurlijke- of rechtspersoon, van de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder, de sluiting van de inrichting bevelen waar de inbreuken werden gepleegd, voor een termijn van één maand tot drie jaar.

Wanneer de veroordeelde niet de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting slechts worden bevolen indien de ernst van de specifieke omstandigheden dit vereist, en dit voor een periode van ten hoogste twee jaar, na dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting.

De dagvaarding voor de rechtbank wordt op verzoek van de gerechtsdeurwaarder die de dagvaarding heeft uitgebracht, overgeschreven in het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de plaats waar het goed zich bevindt.

De dagvaarding bevat de gegevens van het betrokken onroerend goed bedoeld in artikel 141 van de Hypotheekwet

1851 et les données d'identification de son propriétaire telles que prévues aux articles 139 et 140 de la loi hypothécaire.

Toute décision rendue en la cause est mentionnée en marge de la transcription du procès-verbal de la citation selon la procédure prévue par l'article 84 de la loi hypothécaire. Le greffier de la juridiction fait parvenir au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale les extraits et la déclaration selon laquelle aucun recours n'est introduit.

La fermeture de l'établissement implique l'interdiction d'y exercer toute activité liée à celle qui a conduit à la commission de l'infraction. La fermeture prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. À défaut de fermeture volontaire, celle-ci s'effectue à l'initiative du ministère public aux frais du condamné.

Art. 252septies. Les interdictions spécifiques

Dans les cas visés au présent chapitre, les coupables sont condamnés à l'interdiction des droits visés à l'article 31, 47, alinéa 1er.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, pour un terme de un an à vingt ans, d'exploiter, soit par lui-même, soit par personne interposée, un débit de boissons, un bureau de placement, une entreprise de spectacles, une agence de location ou de vente de supports visuels, un hôtel, une agence de location de meublés, une agence de voyage, une entreprise de courtage matrimonial, une institution d'adoption, un établissement à qui l'on confie la garde des mineurs, une entreprise qui assure le transport d'élèves et de groupements de jeunesse, un établissement de loisirs ou de vacances, ou tout établissement proposant des soins corporels ou psychologiques, ou d'y être employés à quelque titre que ce soit.

Les interdictions visées au présent article prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement ou la réclusion se trouve exécutée, à l'exception de la période de libération anticipée.

Art. 252octies. Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction

Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction est la violation de l'une des peines suivantes:

1° la fermeture de l'établissement, visée à l'article 252sexies;

2° les interdictions spécifiques, visées à l'article 252septies

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

van 16 december 1851 en de identificatiegegevens van de eigenaar ervan zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 van de Hypotheekwet.

Elke beslissing wordt op de kant van de overschrijving van het proces-verbaal van de dagvaarding vermeld overeenkomstig de procedure van artikel 84 van de Hypotheekwet. De griffier van het gerecht zendt de uittreksels en de verklaring dat geen hoger beroep werd ingesteld toe aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

De sluiting van de inrichting houdt het verbod in om hierin enige activiteit uit te oefenen die verband houdt met diegene die geleid heeft tot het plegen van het misdrijf. De sluiting gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. Bij gebreke aan vrijwillige sluiting gebeurt deze op initiatief van het openbaar ministerie op kosten van de veroordeelde.

Art. 252septies. Specifieke verboden

In de gevallen bedoeld in dit hoofdstuk worden de schuldigen veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 31, 47, eerste lid.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde voor de duur van een jaar tot twintig jaar verbieden een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een onderneming van vertoningen, een zaak voor verhuur of verkoop van visuele dragers, een hotel, een bureau voor verhuur van gemeubileerde kamers of appartementen, een reisbureau, een huwelijksbureau, een adoptie-instelling, een instelling waaraan de bewaring van minderjarigen wordt toevertrouwd, een bedrijf dat leerlingen en jeugdgroepen vervoert, een gelegenheid voor ontspanning of vakantie, of elke inrichting die lichaamsverzorging of psychologische begeleiding aanbiedt, hetzij persoonlijk, hetzij door bemiddeling van een tussenpersoon, uit te baten of er, in welke hoedanigheid ook, werkzaam te zijn.

De in dit artikel bedoelde verboden gaan in op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de gevangenisstraf of de opsluiting wordt uitgevoerd, met uitzondering van de termijn voor vervroegde invrijheidstelling.

Art. 252octies. Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod

Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod is het overtreden van een van de volgende straffen:

1° de sluiting van de inrichting, zoals bedoeld in artikel 252sexies;

2° de specifieke verboden, zoals bedoeld in artikel 252septies

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 252novies. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre les infractions décrites dans la présente section sont confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans que cette confiscation ne porte toutefois préjudice aux droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces biens.

La confiscation est également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Elle peut également être appliquée à la contre-valeur de ces meubles ou immeubles aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive.

Article 252decies Évaluation multidisciplinaire

§ 1er. La Chambre des représentants est chargée d'évaluer l'application des dispositions de la présente section, deux ans après leur entrée en vigueur et, par la suite, tous les quatre ans.

L'évaluation est multidisciplinaire et s'appuie notamment sur l'expertise de représentants des acteurs de la justice et de la police, de représentants d'organismes publics spécialisés, de représentants d'organisations de la société civile et d'experts académiques. Les domaines d'expertise représentés par les trois dernières catégories doivent inclure au moins la lutte contre la traite des êtres humains, le soutien aux personnes prostituées, l'égalité entre les femmes et les hommes, la défense des droits économiques et sociaux des travailleurs et l'accès à la santé.

§ 2. La loi fixe, pour le 31 décembre 2022, les modalités de cette évaluation.

Section 3. La vente d'enfants

Art. 253. La vente d'enfants

La vente d'enfants consiste à délibérément proposer, offrir, promettre, remettre ou accepter, sciemment et volontairement, un mineur d'âge, quel que soit le moyen utilisé, contre un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 254. La vente d'enfants aggravée

§ 1er. La vente d'enfants est sanctionnée d'une peine de niveau 4 lorsqu'elle est pratiquée aux fins:

Art. 252novies. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van de misdrijven omschreven in deze afdeling verbeurd verklaard, ook al zijn ze geen eigendom van de veroordeelde, zonder dat deze verbeurdverklaring evenwel afbreuk doet aan de rechten die derden kunnen laten gelden op die goederen.

De verbeurdverklaring wordt eveneens toegepast, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Ze kan ook worden toegepast op de tegenwaarde van deze roerende of onroerende goederen die werden vervreemd tussen het tijdstip waarop het misdrijf werd gepleegd en de definitieve rechterlijke beslissing.

Art. 252decies. Multidisciplinaire evaluatie

§ 1. De Kamer van volksvertegenwoordigers wordt ermee belast de toepassing van de bepalingen van deze afdeling te evalueren, twee jaar na de inwerkingtreding ervan en vervolgens om de vier jaar.

Die evaluatie is multidisciplinair en stoelt in het bijzonder op de expertise van vertegenwoordigers van het gerecht en van de politie, van vertegenwoordigers van openbare gespecialiseerde organen, van vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, alsook van gespecialiseerde academici. De door de drie laatstgenoemde categorieën vertegenwoordigde expertisegebieden moeten minstens de volgende thema's omvatten: de bestrijding van mensenhandel, de steun aan mensen in de prostitutie, de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, de verdediging van de economische en sociale rechten van de werknemers en de toegang tot gezondheid.

§ 2. De wet bepaalt tegen 31 december 2022 de nadere regels van die evaluatie.

Afdeling 3. Verkoop van kinderen

Art. 253. Verkoop van kinderen

Verkoop van kinderen is het opzettelijk voorstellen, aanbieden, beloven, afleveren of aanvaarden van een minderjarige, ongeacht op welke wijze, tegen betaling of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of een ander.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 254. Verzwaarde verkoop van kinderen

§ 1. De verkoop van kinderen wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer deze als doel heeft:

1° d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle;

2° d'exploitation de la mendicité;

3° de travail ou de services, dans des conditions contraires à la dignité humaine;

4° d'exploitation par le prélèvement d'organes ou de matériel corporel;

5° de faire commettre par cette personne une infraction, contre son gré.

§ 2. La vente d'enfants est punie d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

§ 3. Dans ces cas visés au deux paragraphes précédents, l'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 255. Les circonstances aggravantes de la vente d'enfants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération fait que l'infraction a été commise:

1° par une personne qui a autorité sur la victime, ou par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

2° par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ces fonctions.

Section 4. Le trafic d'organes humains

Art. 256. Le prélèvement illégal d'un organe humain

Le prélèvement illégal d'un organe humain consiste à prélever, délibérément, un organe sur une personne dans les cas suivants:

1° lorsque le prélèvement est réalisé sur une personne vivante sans son consentement libre, éclairé et spécifique, ou lorsque le prélèvement est réalisé sur une personne décédée en violation des conditions de consentement ou d'opposition prévues par la loi;

1° lorsqu'en échange du prélèvement de l'organe, cette personne ou un tiers s'est vu proposer, offrir, promettre ou a

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal, of;

5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen.

§ 2. De verkoop van kinderen wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

§ 3. In het geval van beide voorgaande paragrafen kan de geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 255. Verzwarende omstandigheden inzake verkoop van kinderen

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling, moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf gepleegd werd:

1° door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer of door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de mogelijkheden die zijn functies hem verschaffen;

2° door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie.

Afdeling 4. Handel in menselijke organen

Art. 256. Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan

Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan is het opzettelijk wegnemen van een orgaan bij een persoon in de volgende gevallen:

1° wanneer het wegnemen bij een levende gebeurt zonder zijn vrije, geïnformeerde en specifieke toestemming, of wanneer het wegnemen bij een overledene gebeurt in strijd met de in de wet bepaalde voorwaarden inzake toestemming of verzet;

2° wanneer, in ruil voor het wegnemen van het orgaan, die persoon of een derde, rechtstreeks of onrechtstreeks,

obtenue, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable ~~pour soi-même ou pour autrui~~ et ce même si la personne a consenti au prélèvement;

3° lorsque le prélèvement est réalisé par une personne qui n'y est pas autorisée par la loi, ou en dehors d'un établissement de soins autorisé par la loi.

Ne constituent pas "un profit ou un avantage comparable" au sens de l'alinéa 1er, 2°:

1° l'indemnisation des dépenses directes et indirectes, prévue par l'article 4, § 2, de la loi du 13 juin 1986 sur le prélèvement et la transplantation d'organes, et par l'article 6, § 2, de la loi du 19 décembre 2008 relative à l'obtention et à l'utilisation de matériel corporel humain destiné à des applications médicales humaines ou à des fins de recherche scientifique;

2° l'indemnisation de la perte de revenus liée au don d'organe

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 257. La transplantation ou l'utilisation illégales d'un organe humain

La transplantation illégale d'un organe humain consiste:

1° à transplanter délibérément sur une personne un organe humain prélevé en violation de l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité;

2° à, transplanter sur une personne un organe humain sans y être autorisé par la loi ou en dehors d'un établissement de soins autorisé par la loi.

L'utilisation illégale d'un organe humain consiste à, délibérément utiliser à d'autres fins que la transplantation un organe humain prélevé illégalement dans l'une des trois circonstances définies à l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans une de ces mêmes circonstances.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3.

Art. 258. La gestion illégale d'organes humains

La gestion illégale d'organes humains consiste à délibérément:

1° préparer, préserver, stocker, transporter, transférer, réceptionner ou exporter un organe prélevé en violation de l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité;

2° importer ou faire transiter un organe prélevé dans un autre État prélevé dans les conditions visées à l'article 256.

een profijt of een vergelijkbaar voordeel werd voorgesteld, aangeboden, beloofd of hij dit heeft verkregen, zelfs indien de persoon heeft toegestemd in het wegnemen;

3° wanneer het wegnemen gebeurt door een persoon die daartoe niet is gemachtigd door de wet, of buiten een door de wet gemachtigde verzorgingsinstelling.

Vormen geen "profijs of vergelijkbaar voordeel" in de zin van het eerste lid, 2°:

1° de vergoeding van de rechtstreekse en onrechtstreekse kosten, bedoeld in artikel 4, § 2, van de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, en in artikel 6, § 2, van de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek;

2° de vergoeding van de inkomstenderving die met de orgaandonatie verband houdt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 257. Illegaal transplanteren of gebruiken van een menselijk orgaan

Illegaal transplanteren van een menselijk orgaan is:

1° het opzettelijk transplanteren bij een persoon van een menselijk orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 256 of dat is weggenomen in een andere Staat onder de in voornoemd artikel bedoelde voorwaarden,

2° het, transplanteren bij een persoon van een menselijk orgaan zonder daartoe te zijn gemachtigd door de wet of buiten een door de wet gemachtigde verzorgingsinstelling.

Het illegaal gebruik van een menselijk orgaan is het opzettelijk gebruiken van een onder een van de drie omstandigheden omschreven in artikel 256 of in een andere Staat onder een van diezelfde omstandigheden illegaal weggenomen menselijk orgaan voor andere doeleinden dan transplantatie.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 258. Illegaal beheren van menselijke organen

Illegaal beheren van menselijke organen is het opzettelijk:

1° voorbereiden, bewaren, opslaan, vervoeren, overbrengen, ontvangen of exporteren van een orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 256 of dat is weggenomen in een andere Staat onder de in voornoemd artikel bedoelde voorwaarden,

2° invoeren of laten doorvoeren van een orgaan dat illegaal is weggenomen in een andere Staat onder de omstandigheden omschreven in artikel 256.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 259. Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains

Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains consiste à solliciter ou à recruter un candidat donneur d'organes ou receveur, en vue d'obtenir, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour un tiers.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 260. L'infraction aggravée de prélèvement illégal, de transplantation illégale, d'utilisation illégale, de gestion illégale et de démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains

§ 1er. Le prélèvement illégal, la transplantation illégale, l'utilisation illégale, la gestion illégale et le démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains sont punis d'une peine de niveau 4:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsqu'elle a été commise par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

3° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave;

4° lorsque l'infraction a porté gravement atteinte à la santé physique ou mentale de la victime;

5° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

6° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant

7° lorsque l'auteur a déjà été condamné pour une infraction prévue dans la présente section, sous réserve de l'application de l'article 61 du présent code;

8° Lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire

§ 2. Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 259. Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen is het benaderen of werven van een kandidaat-orgaandonor of -ontvanger met het oogmerk, rechtstreeks of onrechtstreeks, een profijt of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of voor een derde te verkrijgen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 260. Verwaard illegaal wegnemen, transplanteren, gebruiken of beheren en ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

§ 1. Het illegaal wegnemen, illegaal transplanteren of gebruiken, illegaal beheren en het ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° het misdrijf is gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen;

3° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

4° het misdrijf de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het slachtoffer ernstig heeft aangetast;

5° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

6° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet;

7° de dader reeds werd veroordeeld voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 61 van dit wetboek;

8° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

§ 2. Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Art. 261. La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains

La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains consiste à, quel qu'en soit le moyen:

1° délibérément, faciliter, favoriser les pratiques visées aux articles 256 à 258, ou inciter à de telles pratiques;

2° délibérément, publier, distribuer ou diffuser de la publicité, de façon directe ou indirecte, en faveur de ces pratiques;

3° rendre public, de façon directe ou indirecte, le besoin ou la disponibilité d'organes dans le but d'offrir ou de rechercher, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour un tiers.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 262. L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain

L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain consiste à, délibérément, accepter pour soi-même, la transplantation d'un organe humain prélevé en violation de l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 263. L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains consiste à, délibérément:

1° promettre, offrir, donner, directement ou par interposition de personnes, à une personne un avantage de toute nature, pour lui-même ou pour un tiers, afin qu'elle prélève, transplante ou utilise un organe en violation des articles 256 à 258, ou qu'elle facilite la commission d'un tel acte;

2° solliciter, accepter ou recevoir, directement ou par interposition de personnes, un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, afin de prélever, de transplanter ou d'utiliser un organe en violation des articles 256 à 258, ou de faciliter la commission d'un tel acte.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 261. Faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen

Het faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen is het , op enerlei wijze:

1° opzettelijk faciliteren of bevorderen van de praktijken bedoeld in de artikelen 256 tot en met 258, of aanzetten tot dergelijke praktijken;

2° opzettelijk, direct of indirect reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor die praktijken;

3° de behoefte aan of de beschikbaarheid van organen rechtstreeks of onrechtstreeks onder de aandacht brengen met het oogmerk, rechtstreeks of onrechtstreeks, een betaling of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of voor een derde aan te bieden of te behalen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 262. Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan

Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan is het opzettelijk voor zichzelf aanvaarden van de transplantatie van een menselijk orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 256 of weggenomen in een andere Staat in de omstandigheden uit voormeld artikel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 263. Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen is het opzettelijk:

1° rechtstreeks of via tussenpersonen beloven, aanbieden of overhandigen aan een persoon van een voordeel van welke aard dan ook, voor zichzelf of voor een derde, opdat hij een orgaan wegneemt, transplanteert of gebruikt in strijd met de artikelen 256 tot en met 258, of het faciliteren van een dergelijke handeling;

2° rechtstreeks of via tussenpersonen vragen, aanvaarden of ontvangen van een voordeel van welke aard dan ook, voor zichzelf of voor een derde, teneinde een orgaan weg te nemen, te transplanteren of te gebruiken in strijd met de artikelen 256 tot en met 258, of het faciliteren van een dergelijke handeling.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 264. L'infraction aggravée de facilitation ou de diffusion de pratiques illégales et d'offre ou d'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

§ 1er. La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales et l'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains sont punis d'une peine de niveau 4:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsqu'elle a été commise par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

3° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave;

4° lorsque l'infraction a porté gravement atteinte à la santé physique ou mentale de la victime;

5° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

6° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant;

7° lorsque l'auteur a déjà été condamné pour une infraction prévue dans la présente section, sous réserve de l'application de l'article 61 du présent code;

8° Lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

§ 2. Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans que l'infraction ait été commise dans l'intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

Art. 265. Présomption quant à l'origine licite des organes humains prélevés au sein de l'Union européenne

Pour l'application des dispositions de la présente section, les organes humains prélevés en Belgique ou dans un autre État membre de l'Union européenne sont présumés, jusqu'à preuve du contraire, ne pas avoir été prélevés illégalement dans l'une des trois circonstances définies à l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans une de ces mêmes circonstances, s'ils ont été alloués par une organisation à but non lucratif, publique ou privée, se consacrant aux échanges nationaux et transfrontaliers d'organes.

Art. 264. Verzwaard faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

§ 1. Het faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en het aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° het misdrijf is gepleegd op een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen;

3° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

4° het misdrijf de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het slachtoffer ernstig heeft aangetast;

5° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

6° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet;

7° de dader reeds werd veroordeeld voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 61 van dit wetboek;

8° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

§ 2. Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Art. 265. Vermoeden omtrent de wettige oorsprong van de menselijke organen die weggenomen zijn binnen de Europese Unie

Voor de toepassing van de bepalingen van deze afdeling worden de organen die zijn weggenomen in België of in een andere lidstaat van de Europese Unie vermoed, tot bewijs van het tegendeel, niet illegaal te zijn weggenomen onder een van de drie omstandigheden bedoeld in artikel 256 of te zijn weggenomen in een andere Staat onder een van diezelfde omstandigheden indien zij werden toegewezen door een openbare of private non-profitorganisatie die zich bezighoudt met nationale en grensoverschrijdende orgaanuitwisselingen.

Art. 266. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 55, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre une des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 55, § 2, alinéa 2.

Art. 266bis. Interdiction spécifique en cas de condamnation du chef de trafic d'organes humains

Le juge peut interdire aux personnes condamnées pour des faits visés à la présente section, pour un terme d'un an à vingt ans, d'exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission de l'une des infractions établies à la présente section.

Les alinéas 3 et 4 de l'article 48 sont applicables à cette interdiction.

Section 5. L'exploitation de la mendicité**Art. 267. L'exploitation de la mendicité**

L'exploitation de la mendicité consiste à:

1° embaucher, entraîner, détourner ou retenir une personne en vue de la livrer à la mendicité;

2° inciter, délibérément, une personne à mendier ou à continuer de le faire;

3° mettre une personne à disposition d'un mendiant afin qu'il s'en serve pour susciter la commisération publique;

4° exploiter délibérément, de quelque manière que ce soit, la mendicité d'autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 268. L'exploitation de la mendicité aggravée

L'exploitation de la mendicité est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle aura été commise:

Art. 266. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 55, § 2, 2°, worden de zaken die geïnd hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de in deze afdeling bedoelde misdrijven verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die geïnd hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 55, § 2, tweede lid.

Art. 266bis. Specifiek verbod in geval van veroordeling voor handel in menselijke organen

De rechter kan de personen die veroordeeld zijn voor feiten bedoeld in deze afdeling, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar, verbieden een beroepsactiviteit of sociale activiteit uit te oefenen die verband houdt met het plegen van een van de in deze afdeling strafbaar gestelde feiten.

Het derde en vierde lid van artikel 48 zijn van toepassing op dit verbod.

Afdeling 5. Uitbuiting van bedelarij**Art. 267. Uitbuiting van bedelarij**

Uitbuiting van bedelarij is het:

1° aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een persoon met als doel hem over te leveren aan bedelarij;

2° opzettelijk aanzetten van een persoon tot bedelen of tot doorgaan met bedelen;

3° ter beschikking stellen van een persoon aan een bedelaar opdat deze laatste zich van hem zou bedienen om het publieke medelijden op te wekken;

4° opzettelijk uitbuiten op welke manier ook, van de bedelarij van een ander persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 268. Verzwaarde uitbuiting van bedelarij

Uitbuiting van bedelarij wordt bestraft met een straf van niveau 3 ingeval zij wordt gepleegd:

1° à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité;

2° en abusant de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale, de manière telle que la personne n'a en fait pas d'autre choix véritable et acceptable que de se soumettre à cet abus;

3° en faisant usage, de façon directe ou indirecte, de manœuvres frauduleuses, de violence, de menaces ou d'une forme quelconque de contrainte, ou en recourant à l'enlèvement, à l'abus de l'autorité ou à la tromperie.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Section 6. Les pratiques abusives des marchands de sommeil

Art. 269. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil

L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil consiste à abuser soit directement, soit par un intermédiaire, de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale, en vendant, louant ou mettant à disposition, dans l'intention de réaliser un profit anormal, un bien meuble, une partie de celui-ci, un bien immeuble ou tout autre lieu servant à habitation dans des conditions incompatibles avec la dignité humaine.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 270. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil aggravée

L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil est punie d'une peine de niveau 3:

1° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 pourra être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

1° ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precare administratieve toestand, zijn precare sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, zodat de persoon in feite geen echte en aanvaardbare andere keuze heeft dan zich te laten misbruiken;

3° door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige vorm van dwang, of door ontvoering, machtsmisbruik of bedrog.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Afdeling 6. Wanpraktijken van huisjesmelkers

Art. 269. Huisjesmelkerij

Huisjesmelkerij is het direct of via een tussenpersoon, misbruiken van de kwetsbare toestand waarin een persoon zich bevindt ten gevolge van zijn onwettige of precare administratieve toestand, zijn precare sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, door de verkoop, verhuur of terbeschikkingstelling van een roerend goed, een deel ervan, een onroerend goed of elke andere locatie die tot woning dient, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 270. Verzwaarde huisjesmelkerij

Huisjesmelkerij wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een bende betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 271. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 54, § 1er, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre un des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 55, § 2, alinéa 2.

Section 7. Le mariage forcé et la cohabitation légale forcée**Art. 272. Le mariage forcé**

Le mariage forcé consiste à, délibérément, contraindre une personne par des violences ou des menaces à contracter un mariage.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 273. La cohabitation légale forcée

La cohabitation légale forcée consiste à, délibérément, contraindre une personne par des violences ou des menaces à contracter une cohabitation légale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 275. L'annulation du mariage ou de la cohabitation légale

Le juge qui déclare établie l'infraction de mariage forcé ou de cohabitation forcée, peut également prononcer la nullité du mariage ou de la cohabitation légale, à la demande du procureur du Roi ou de toute partie ayant un intérêt à la cause.

L'annulation ne peut être prononcée que si les époux ou les cohabitants légaux ont été parties ou appelés à la cause.

Section 8. Dispositions communes**Art. 275. La fermeture d'établissement**

En cas de condamnation du chef d'une infraction visée au présent chapitre, le juge peut ordonner en outre la fermeture définitive complète ou partielle de l'entreprise dans laquelle l'infraction a été commise.

Art. 271. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 54, § 1, 2°, worden de zaken die geïnd hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de in deze afdeling bedoelde misdrijven verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die geïnd hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 55, § 2, tweede lid.

Afdeling 7. Gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning**Art. 272. Gedwongen huwelijk**

Gedwongen huwelijk is iemand opzettelijk, door geweld of bedreiging, dwingen een huwelijk aan te gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 273. Gedwongen wettelijke samenwoning

Gedwongen wettelijke samenwoning is iemand opzettelijk, door geweld of bedreiging, dwingen een wettelijke samenwoning aan te gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 274. Nietigverklaring van het huwelijk of de wettelijke samenwoning

De rechter die het misdrijf van gedwongen huwelijk of van gedwongen wettelijke samenwoning bewezen verklaart, kan ook de nietigheid van het huwelijk of van de wettelijke samenwoning uitspreken op vordering van de procureur des Koninkrijks of van enige in het geding belanghebbende partij.

De nietigverklaring kan enkel worden uitgesproken indien de echtgenoten of de wettelijk samenwonenden in het geding partij zijn geweest of daarin zijn geroepen.

Afdeling 8. Gemeenschappelijke bepalingen**Art. 275. Sluiting van de inrichting**

In geval van veroordeling wegens een in dit hoofdstuk omschreven misdrijf kan de rechter daarenboven de definitieve gehele of gedeeltelijke sluiting bevelen van de onderneming waarin het misdrijf werd gepleegd.

Par dérogation à l'article 60, la fermeture peut être ordonnée sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant.

Lorsque le condamné n'est ni l'exploitant, ni le propriétaire, ni le locataire, ni le gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige et après avoir entendu le propriétaire, l'exploitant, le locataire ou le gérant de l'établissement.

Art. 276. Les interdictions spécifiques et déchéances

§ 1er. Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, à terme ou à titre perpétuel, d'exploiter directement ou indirectement une maison de repos, un home, une seigneurie ou toute structure d'hébergement collectif de personnes en situation de vulnérabilité, ou de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute institution ou association dont l'activité concerne à titre principal des personnes en situation de vulnérabilité.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, pour des faits commis sur un mineur ou avec sa participation, prononcer pour une période d'un à vingt ans l'interdiction du droit:

1° de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

2° de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal des mineurs;

3° d'être affecté à une activité qui place l'intéressé comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou membre des organes d'administration et de gestion de toute personne morale ou association de fait, en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs.

§ 2. Les interdictions et les déchéances visées à cet article, prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement se trouve exécutée à l'exception de la période de libération anticipée.

CHAPITRE 8 – LES INFRACTIONS EN RAPPORT AVEC LA MISE EN DANGER DE PERSONNES

Section 1re. L'abstention d'aide

Art. 277. L'abstention coupable

L'abstention coupable consiste à, délibérément, négliger de venir en aide ou de procurer une aide à une personne

In afwijking van artikel 60 kan de sluiting worden bevolen zonder rekening te houden met de hoedanigheid van de natuurlijke persoon of rechtspersoon als uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder.

Wanneer de veroordeelde niet de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting enkel worden bevolen indien de ernst van de concrete omstandigheden zulks vereist en na de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder van de inrichting te hebben gehoord.

Art. 276. Specifieke verboden en ontzettingen

§ 1. Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk omschreven gevallen de veroordeelde verbieden tijdelijk of levenslang, rechtstreeks of onrechtstreeks een rusthuis, een home, een bejaardenverblijf of elke andere structuur voor gemeenschappelijk verblijf van personen in een kwetsbare toestand uit te baten, of als vrijwilliger, contractueel of statutair personeelslid dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen deel uit te maken van enige instelling of vereniging waarvan de hoofdactiviteit gericht is op personen in een kwetsbare toestand.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk omschreven gevallen wegens feiten gepleegd op een minderjarige of met zijn deelneming, de ontzetting uitspreken van het recht om, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar:

1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

2° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, deel uit te maken van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen gericht is;

3° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging, een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst.

§ 2. De verboden en ontzettingen bedoeld in dit artikel, gaan in op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de tijd waarin de gevangenisstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode van vervroegde invrijheidstelling.

HOOFDSTUK 8 – MISDRIJVEN MET BETREKKING TOT HET IN GEVAAR BRENGEN VAN PERSONEN

Afdeling 1. Hulpverzuim

Art. 277. Schuldig verzuim

Schuldig verzuim is het opzettelijk nalaten hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert

exposée à un péril grave, après que l'absténant a constaté par lui-même cette situation ou après que cette situation lui a été décrite par ceux qui sollicitent son intervention.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 278. Le non-respect d'un ordre de porter secours

Le non-respect d'un ordre de porter secours consiste à, délibérément, refuser ou négliger:

1° de porter secours à une personne en péril, alors que l'absténant a été légalement requis à cet effet;

2° de faire les travaux, le service, ou de porter le secours dont l'absténant aura été requis dans les circonstances d'accidents, d'émeutes, de naufrage, d'inondation, d'incendie ou d'autres calamités, ainsi qu'en cas d'attaque, de destruction, de flagrant délit, de clameur publique ou d'exécution judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 279. L'abstention d'aide entraînant la mort

L'abstention coupable ou le non-respect d'un ordre de porter secours entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 280. La cause de justification

Il n'y a pas d'infraction lorsque l'absténant se mettrait lui-même ou mettrait autrui gravement en danger en venant en aide ou en procurant une aide ou en effectuant les travaux ou le service.

Art. 281. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

L'abstention coupable n'est pas punie si l'absténant n'a pas constaté personnellement le péril auquel se trouvait exposée la personne à assister et lorsque les circonstances dans lesquelles il a été invité à intervenir pouvaient lui faire croire au manque de sérieux de l'appel ou à l'existence de risques.

Art. 282. La circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération que l'infraction a été commise sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 282bis. Peine accessoire

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'indignité successorale pour les infractions visées dans cette section.

nadat de verzuimer deze toestand zelf heeft vastgesteld of nadat die toestand aan hem is beschreven door diegenen die zijn hulp inroepen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 278. Niet-naleving van een bevel tot hulpverlening

De niet-naleving van een bevel tot hulpverlening is het opzettelijk weigeren of nalaten:

1° hulp te bieden aan iemand die in gevaar verkeert, terwijl men hiertoe wettelijk werd opgevorderd;

2° het werk of de dienst te doen of de hulp te verlenen waartoe men wordt opgevorderd bij een ongeval, oproer, schipbreuk, overstroming, brand of andere rampen, alsook in geval van overval, vernieling, ontdekking op heterdaad, vervolging door het openbaar geroep of van gerechtelijke tenuitvoerlegging.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 279. Hulpverzuim met de dood tot gevolg

Het schuldig verzuim of de niet-naleving van een bevel tot hulpverlening met de dood tot gevolg, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 280. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen misdrijf wanneer de verzuimer door hulp te verlenen of te verschaffen of door een werk of een dienst te doen zichzelf of anderen in ernstig gevaar zou hebben gebracht.

Art. 281. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Schuldig verzuim wordt niet bestraft indien de verzuimer het gevaar waarin de hulpbehoevende persoon verkeerde niet persoonlijk heeft vastgesteld en hij op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat dit verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan was verbonden.

Art. 282. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 282bis. Bijkomende straf

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor de misdrijven vermeld in deze afdeling.

Section 2. L'abus de la situation de faiblesse de personnes**Art. 283. L'abus de la situation de faiblesse de personnes**

L'abus de la situation de faiblesse de personnes consiste à, en connaissant la situation de faiblesse physique ou psychique qui altère gravement la capacité de discernement de la victime, frauduleusement abuser de cette faiblesse pour conduire cette personne à un acte ou à une abstention portant gravement atteinte à son intégrité physique ou psychique ou à son patrimoine.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 284. L'abus aggravé de la situation de faiblesse de personnes

L'abus de la situation de faiblesse de personnes est puni d'une peine de niveau 3:

1° si l'acte ou l'abstention résulte d'une mise en état de sujétion physique ou psychologique par l'exercice de pressions graves ou réitérées ou de techniques propres à altérer la capacité de discernement;

2° si la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

3° si l'infraction entraîne une atteinte à l'intégrité du troisième degré;

4° si l'infraction constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association.

Art. 285. L'abus de la situation de faiblesse de personnes entraînant la mort

L'abus de la situation de faiblesse de personnes entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 286. La peine accessoire

Pour une infraction décrite dans la présente section, le juge peut imposer la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

Section 2bis. Les pratiques de conversion**Art. 286bis. Les pratiques de conversion**

Par pratique de conversion, on entend toute pratique consistant en ou incluant une intervention physique ou l'application d'une pression psychologique, dont l'auteur ou la victime croit ou prétend qu'elle vise à réprimer ou à modifier l'orientation sexuelle, l'identité de genre ou l'expression de genre d'une

Afdeling 2. Misbruik van de zwakke toestand van personen**Art. 283. Misbruik van de zwakke toestand van personen**

Misbruik van de zwakke toestand van personen bestaat erin om, met kennis van de fysieke of psychische zwakheid die het oordeelsvermogen van het slachtoffer ernstig verstoort, bedrieglijk misbruik te maken van deze zwakheid om deze persoon ertoe te brengen een handeling te verrichten of zich van een handeling te onthouden, waarbij dit de fysieke of psychische integriteit dan wel het vermogen van het slachtoffer ernstig aantast.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 284. Verzaamd misbruik van de zwakke toestand van personen

Misbruik van de zwakke toestand van personen wordt bestraft met een straf van niveau 3:

1° indien de handeling of onthouding van een handeling voortvloeit uit een toestand van fysieke of psychische onderwerping door aanwending van zware of herhaalde druk of van specifieke technieken om het oordeelsvermogen te verstoren;

2° indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

3° indien het misdrijf een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft;

4° indien het misdrijf een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft.

Art. 285. Misbruik van de zwakke toestand van personen met de dood tot gevolg

Het misbruik van de zwakke toestand van personen met de dood tot gevolg, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 286. Bijkomende straf

De rechter kan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling opleggen als bijkomende straf.

Afdeling 2bis. Conversiepraktijken**Art. 286bis. Conversiepraktijken**

Onder conversiepraktijk wordt begrepen elke praktijk die bestaat of mede bestaat uit een fysieke interventie of het uitoefenen van psychische druk, waarvan door de dader of het slachtoffer wordt aangenomen of voorgehouden dat die erop gericht is de seksuele geaardheid, de genderidentiteit

ou sociale liée à la commission des infractions punies par les articles 286ter à 286quinquies.

Section 3. L'entrave à la circulation

Art. 288. L'entrave à la circulation

L'entrave à la circulation consiste à entraver la circulation routière, ferroviaire, fluviale ou maritime, par tout comportement adopté à dessein de nuire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 289. L'entrave dangereuse à la circulation

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 lorsque l'entrave à la circulation consiste à attenter à l'infrastructure de transport ou lorsque l'entrave à la circulation consiste à entraver la circulation de manière telle que cela puisse rendre les déplacements dans la circulation dangereux ou puisse provoquer des accidents lors de la circulation sur la voie publique.

Art. 290. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 291. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 292. L'entrave à la circulation entraînant la mort

L'entrave à la circulation entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 292bis. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux

Aucune disposition de cette section ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des libertés ou droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d'association, la liberté d'expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d'expression dans d'autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et de la Charte sociale Européenne.

uit te oefenen die verband houdt met het plegen van de in artikelen 286ter tot 286quinquies strafbaar gestelde feiten.

Afdeling 3. Verkeersbelemmering

Art. 288. Verkeersbelemmering

Verkeersbelemmering is elke gedraging die het verkeer op de weg, de spoorweg, de binnenwateren of op zee belemmert, aangenomen met het oogmerk om te schaden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 289. Gevaarlijke verkeersbelemmering

Indien de verkeersbelemmering bestaat uit een aanslag op de verkeersinfrastructuur of indien de verkeersbelemmering het zich verplaatsen in het verkeer gevaarlijk kan maken of ongevallen kan veroorzaken bij het deelnemen aan het verkeer, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 290. Verkeersbelemmering met een integriteits-aantasting van de tweede graad tot gevolg

De verkeersbelemmering die een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 291. Verkeersbelemmering met een integriteits-aantasting van de derde graad tot gevolg

De verkeersbelemmering die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 292. Verkeersbelemmering met de dood tot gevolg

De verkeersbelemmering die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 292bis. Clausule inzake de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden

Geen enkele bepaling uit deze afdeling kan worden geïnterpreteerd in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van fundamentele rechten of vrijheden, samen met anderen vakbonden op te richten en er zich bij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Europees Sociaal Handvest.

Section 4. La mise en danger de la santé publique

Art. 293. L'atteinte aux denrées alimentaires

L'atteinte aux denrées alimentaires consiste à, délibérément, mêler des matières de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé à des substances alimentaires ou des boissons destinées à être vendues ou à être mises à la disposition du public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 294. La vente de denrées alimentaires ou de substances affectées

La vente de denrées alimentaires affectées consiste à, délibérément:

1° vendre ou offrir à la vente des substances alimentaires ou des boissons auxquelles des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé ont été mêlées,

2° vendre ou à offrir à la vente des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé, sachant que celles-ci doivent servir à porter atteinte aux denrées alimentaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 295. Le stockage de denrées alimentaires affectées

Le stockage de denrées alimentaires affectées consiste à, délibérément, conserver des substances alimentaires ou de boissons auxquelles des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé ont été mêlées et qui sont destinées à être vendues.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 296. Les peines accessoires

En cas de condamnation pour une infraction décrite aux articles 293 à 295, le juge peut imposer la publication de la décision de condamnation et la fermeture de l'établissement comme peine accessoire.

Art. 297. La dissémination malveillante d'agents pathogènes

La dissémination malveillante d'agents pathogènes consiste à, dans une intention méchante, propager un virus, une bactérie, un parasite ou une autre substance de nature à influencer négativement la santé de personnes.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 298. La circonstance aggravante

Afdeling 4. Het in gevaar brengen van de volksgezondheid

Art. 293. Aantasting van voedingsmiddelen

Aantasting van voedingsmiddelen is het opzettelijk mengen van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden in voedingsmiddelen of dranken bestemd om te worden verkocht of aan het publiek ter beschikking te worden gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 294. Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen of van stoffen

Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen is het opzettelijk:

1° verkopen of te koop aanbieden van voedingsmiddelen of dranken waaronder stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, werden gemengd

2° verkopen of te koop aanbieden van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, wetende dat zij tot aantasting van voedingsmiddelen moeten dienen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 295. Opslag van aangetaste voedingsmiddelen

Opslag van aangetaste voedingsmiddelen is het opzettelijk bewaren van voedingsmiddelen of dranken waaronder stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, werden gemengd en die bestemd zijn om te worden verkocht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 296. Bijkomende straffen

De rechter kan bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven in de artikelen 293 tot en met 295 de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling en de sluiting van de inrichting opleggen als bijkomende straf.

Art. 297. Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers

Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers is het, met kwaad opzet, verspreiden van een virus, bacterie, parasiet of andere stof die van aard is de gezondheid van personen negatief te beïnvloeden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 298. Verzwarende omstandigheid

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait qu'il s'agit d'une infraction visée des mineurs ou des personnes en situation de vulnérabilité.

Section 5. La mise en danger de mineurs ou de personnes en situation de vulnérabilité

Sous-section 1re. Le délaissement ou l'abandon dans le besoin

Art. 299. Le délaissement de personnes

Le délaissement de personnes consiste à, délibérément, délaisser un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité qui n'est pas à même de pourvoir à son entretien, de sorte qu'il y a interruption de la surveillance ou des soins dont la victime a besoin.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 300. Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 301. Le délaissement de personnes entraînant la mort

Le délaissement de personnes entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 302. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour le délaissement de personnes, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° la victime est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de l'auteur;

2° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de la victime ou qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a une autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde.

Art. 303. L'abandon de personnes dans le besoin

L'abandon de personnes dans le besoin consiste à, délibérément, abandonner dans le besoin une personne à l'égard de laquelle un entretien est dû sur la base de l'article 203 ou 205 de l'ancien Code civil, encore que celle-ci n'ait pas été laissée seule, refuser de reprendre cette personne ou refuser de payer son entretien lorsqu'on l'a confiée à un tiers ou que celle-ci a été confiée à un tiers par décision judiciaire.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand werden gevisieerd.

Afdeling 5. Het in gevaar brengen van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand

Onderafdeling 1. Verlaten of in behoeftige toestand achterlaten

Art. 299. Verlating van personen

Verlating van personen is het opzettelijk verlaten van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand die niet in staat is om in zijn onderhoud te voorzien, waardoor er een onderbreking is van het toezicht of de zorgen die het slachtoffer nodig heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 300. Verlating van personen met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De verlating van personen die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 301. Verlating van personen met de dood tot gevolg

De verlating van personen die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 302. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter voor de verlating van personen in overweging nemen dat:

1° het slachtoffer de vader, moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van de dader;

2° de dader de vader, de moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft.

Art. 303. In behoeftige toestand achterlaten van personen

Het in behoeftige toestand achterlaten van personen is het opzettelijk in behoeftige toestand achterlaten van een persoon ten aanzien van wie men onderhoud is verschuldigd op basis van artikel 203 of 205 van het oud Burgerlijk Wetboek, ook al wordt deze niet alleen gelaten, het weigeren deze persoon weer bij zich te nemen of het weigeren zijn onderhoud te betalen als men hem aan een derde hebben toevertrouwd of als hij bij rechterlijke beslissing aan een derde is toevertrouwd.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 2. Le défaut d'aliments ou de soins

Art. 304. La privation d'aliments ou de soins

La privation d'aliments ou de soins consiste à, délibérément, priver d'aliments ou de soins un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité, au point de compromettre sa santé ou de porter atteinte à son développement physique ou mental, alors que le privant est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, ou le partenaire de la victime, ou est une personne qui a autorité sur la victime, en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle, ou est une personne sur laquelle repose une obligation conventionnelle de prendre soin de la victime.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 305. La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 306. La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort

La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 307. Le défaut d'entretien

Le défaut d'entretien consiste à négliger, par un défaut grave de prévoyance ou de précaution, l'entretien d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité, au point de compromettre sa santé ou de porter atteinte à son développement physique ou mental, par le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, par le partenaire de la victime, par une personne qui a autorité sur la victime, en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle, ou par une personne sur laquelle repose une obligation conventionnelle de prendre soin de la victime.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 308. Le défaut d'entretien entraînant la mort

Le défaut d'entretien entraînant la mort est punie d'une peine de niveau 2.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 2. Gebrek aan voeding of verzorging

Art. 304. Onthouding van voedsel of verzorging

Onthouding van voedsel of verzorging is het opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging aan een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand in die mate dat zijn gezondheid in het gedrang wordt gebracht of zijn lichamelijke of geestelijke ontwikkeling wordt geschaad, door de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, van het slachtoffer, door de partner van het slachtoffer, door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont, dan wel door een persoon op wie een conventionele plicht rust om zorg te dragen voor het slachtoffer.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 305. Onthouding van voedsel of verzorging met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De onthouding van voedsel of verzorging die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 306. Onthouding van voedsel of verzorging met de dood tot gevolg

De onthouding van voedsel of verzorging die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 307. Nalaten van onderhoud

Nalaten van onderhoud is het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid nalaten van het onderhoud van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand in die mate dat hierdoor de gezondheid van het slachtoffer in het gedrang wordt gebracht of zijn lichamelijke of geestelijke ontwikkeling wordt geschaad, door de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, van het slachtoffer, door de partner van het slachtoffer, door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont, dan wel door een persoon op wie een conventionele plicht rust om zorg te dragen voor het slachtoffer.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 308. Nalaten van onderhoud met de dood tot gevolg

Het nalaten van onderhoud dat de dood tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 309. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° la victime est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de l'auteur;

2° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de la victime, ou le partenaire de la victime, ou qu'il a autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde.

Sous-section 3 – L'utilisation ou le leurre en vue de commettre une infraction

Art. 310. L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction

L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction consiste à, opzettelijk, attirer ou utiliser, directement ou par un intermédiaire, un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité en vue de commettre une infraction ou d'y participer.

Cette infraction est punie de la même peine que celle sanctionnant l'infraction pour laquelle le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité est attirée ou utilisée.

Art. 312. Le leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction

Le leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction consiste, pour une personne majeure, à, délibérément, communiquer avec un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité avéré(e) ou supposé(e) par le biais de technologies de l'information et de la communication, en vue de faciliter la perpétration d'une infraction à l'égard de cette victime:

1° si l'auteur a dissimulé ou menti sur son identité ou son âge ou sa qualité;

2° si l'auteur a insisté sur la discrétion à observer quant à leurs échanges;

3° si l'auteur a offert ou fait miroiter un cadeau ou un avantage quelconque;

4° si l'auteur a usé de toute autre manœuvre.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 312. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

Art. 309. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het slachtoffer de vader, moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van de dader;

2° de dader de vader, de moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft.

Onderafdeling 3 – Gebruik of lokken met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 310. Gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf

Het gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf is het opzettelijk, rechtstreeks of via een tussenpersoon, aantrekken of gebruiken van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand om een misdrijf te plegen of hieraan deel te nemen.

Dit misdrijf wordt bestraft met dezelfde straf als deze gesteld op het misdrijf waarvoor de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand wordt aangetrokken of gebruikt.

Art. 312. Technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf

Het technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf is het opzettelijk door een meerderjarige communiceren met een kennelijk of vermoedelijk minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand door middel van informatie- of communicatietechnologieën om het plegen van een misdrijf op dit slachtoffer te vergemakkelijken

1° indien de dader zijn identiteit, leeftijd of hoedanigheid heeft verzwegen of hierover heeft gelogen;

2° indien de dader nadruk heeft gelegd op de in acht te nemen discretie over hun gesprekken;

3° indien de dader enig geschenk of voordeel heeft aangeboden of voorgespiegeld;

4° indien de dader een andere list heeft gebruikt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 312. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter voor een misdrijf omschreven in deze afdeling in overweging nemen dat:

1° le mineur est âgé de moins de seize ans;

2° l'auteur abuse de la position particulièrement vulnérable dans laquelle se trouve le mineur;

3° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne ascendante de la victime, ou le partenaire de la victime, ou qu'il a une autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde;

4° l'action d'utiliser une personne en vue de commettre une infraction constitue une activité habituelle.

Section 6. La disposition commune

Art. 313. La peine accessoire

En cas de condamnation pour une infraction décrite dans les sections 2 ou 5, le juge peut imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact comme peine accessoire.

CHAPITRE 9 LES INFRACTIONS CONTRE LA VIE PRIVÉE DES PERSONNES

Section 1. Les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres

Art. 315. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique

La violation du secret des communications privées et des données privées d'un système informatique consiste à:

1° délibérément, à l'aide d'un appareil quelconque, intercepter, prendre connaissance ou enregistrer des communications non accessibles au public, auxquelles on ne prend pas part, sans le consentement de tous les participants à ces communications;

2° dans l'intention de commettre une des infractions mentionnées ci-dessus au 1°, installer un appareil quelconque;

3° délibérément, détenir, révéler ou divulguer à une autre personne le contenu de communications non accessibles au public ou de données non accessibles au public d'un système informatique illégalement interceptées ou enregistrées, ou dont on a pris connaissance illégalement, ou utiliser d'une manière quelconque une information obtenue de cette façon.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 316. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique aggravée

La violation du secret des communications privées et des données privées d'un système informatique est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle est commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de

1° de minderjarige jonger is dan zestien jaar;

2° de dader gebruik maakt van de bijzonder kwetsbare positie waarin de minderjarige verkeert;

3° de dader de vader, de moeder of een andere bloedverwant in de opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft;

4° een gewoonte wordt gemaakt van het gebruiken van een persoon met het oog op het plegen van een misdrijf.

Afdeling 6. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 313. Bijkomende straf

De rechter kan bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven onder de afdelingen 2 of 5 een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen als bijkomende straf.

HOOFDSTUK 9 MISDRIJVEN TEGEN HET PRIVÉLEVEN

Afdeling 1. Misdrijven betreffende het geheim van communicatie, privégegevens van een informaticasysteem en brieven

Art. 315. Schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Schending van het geheim van privécommunicatie en privégegevens van een informaticasysteem is het:

1° opzettelijk, met behulp van enig toestel, onderscheppen, kennis nemen van of opnemen van niet voor het publiek toegankelijke communicatie, waaraan men zelf niet deelneemt, zonder de toestemming van alle deelnemers aan die communicatie;

2° opstellen van enig toestel met het oogmerk een van de hierboven onder 1° omschreven misdrijven te plegen;

3° opzettelijk onder zich houden, aan een andere persoon onthullen of verspreiden, of enig gebruik maken van de inhoud van niet voor het publiek toegankelijke communicatie of van niet voor het publiek toegankelijke gegevens van een informaticasysteem die onwettig onderschept of opgenomen zijn of waarvan onwettig kennis genomen is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 316. Verzwaarde schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Schending van het geheim van privécommunicatie en privégegevens van een informaticasysteem wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer zij wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van

ses fonctions, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit.

Art. 317. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique

L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique consiste, avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, à utiliser, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit, un enregistrement, légalement effectué, de communications non accessibles au public ou de données non accessibles au public d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 318. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique aggravée

L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle est commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Art. 319. La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute

La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute consiste à, délibérément, indûment, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour permettre la commission d'une infraction de violation du secret des communications privées et des données d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 320. La violation du secret des lettres

La violation du secret des lettres consiste à, délibérément,

– supprimer une lettre confiée à un opérateur postal ou l'ouvrir pour en violer le secret;

– supprimer une lettre d'huissier de justice ou l'ouvrir pour en violer le secret, à moins, dans ce dernier cas, qu'il s'agisse du père ou de la mère de l'enfant mineur concerné, ou du conjoint, du tuteur, de l'administrateur ou du curateur de la personne intéressée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

deze functie, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft.

Art. 317. Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem is het, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden en buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft, gebruik maken van een wettig gemaakte opname van voor het publiek niet toegankelijke communicatie of voor het publiek niet toegankelijke gegevens van een informaticasysteem.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 318. Verzwaard bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer het wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.,

Art. 319. Onwettig bezit of onwettige terbeschikkingstelling van afluistermateriaal

Onwettig bezit of terbeschikkingstelling van afluistermateriaal is het opzettelijk onrechtmatig bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft, van een instrument, met inbegrip van informaticagegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen of aangepast om het misdrijf van schending van het geheim van privécommunicatie en gegevens van een informaticasysteem mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 320. Schending van het briefgeheim

Schending van het briefgeheim is het opzettelijk:

– wegmaken van een aan een postoperator toevertrouwde brief of openen van een zodanige brief om het geheim ervan te schenden;

wegmaken van een brief van een gerechtsdeurwaarder of openen van een zodanige brief, om het geheim ervan te schenden, behalve, in dit laatste geval, wanneer de dader de vader of de moeder is van het betrokken minderjarig kind, ofwel de echtgenoot, de voogd, de bewindvoerder of de curator van de betrokken persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 2. La violation de lieux servant d'habitation

Art. 321. La violation de domicile ou d'un lieu habité

La violation de domicile ou d'un lieu habité consiste à, délibérément, hors les cas prévus par la loi et sans les formalités prescrites par celle-ci, pénétrer dans un domicile, une maison, un appartement, une chambre ou un logement habités par autrui, ou leurs dépendances, occuper ce bien ou y séjourner sans autorisation des habitants.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 322. La violation de domicile ou d'un lieu habité aggravée

La violation de domicile ou d'un lieu habité est punie d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° les faits ont été commis à l'aide de menaces ou de violences;

2° si le fait a été commis en alléguant un faux ordre de l'autorité publique ou en faisant usage de vêtements, de signes distinctifs, du nom ou de la qualité d'un agent de l'autorité publique;

3° l'auteur ou un des auteurs était porteur d'une arme

Art. 322bis. L'occupation illicite d'un lieu non habité

L'occupation illicite d'un lieu non habité consiste à, délibérément, sans ordre de l'autorité ou sans autorisation d'une personne possédant un titre ou un droit qui donne accès au bien concerné ou qui permet de l'utiliser ou de séjourner dans le bien et hors les cas où la loi l'autorise, pénétrer dans la maison, l'appartement, la chambre ou le logement non habité d'autrui, ou leurs dépendances ou tout autre local ou le bien meuble non habité d'autrui pouvant ou non servir de logement, soit l'occuper, soit y séjourner de quelque façon que ce soit, sans être soi-même détenteur du droit ou du titre précité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 323. Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion

Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion consiste à, délibérément, ne pas donner suite, dans le délai fixé, à l'ordonnance d'évacuation visée à l'article 12, § 1er, de la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui ou à l'expulsion visée à l'article 1344decies du Code judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Afdeling 2. Schending van plaatsen die tot woning dienen

Art. 321. Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats

Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats is het opzettelijk binnentreden in een door een ander bewoonde woonplaats, huis, appartement, kamer of verblijf, of in de aanhorigheden ervan, dit goed bezetten of erin verblijven zonder toestemming van de bewoners, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 322. Verzwaarde huisvredebreuk of verzwaarde schending van een bewoonde plaats

Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de feiten werden gepleegd met behulp van bedreiging of geweld;

2° het feit werd gepleegd door zich te beroepen op een vals bevel van het openbaar gezag of door gebruik te maken van de kledij, herkenningstekens, de naam of hoedanigheid van een agent van het openbaar gezag;

3° de dader of een van de daders een wapen bij zich had.

Art. 322bis. Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats

Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats is het opzettelijk, zonder een bevel van de overheid of zonder toestemming van een houder van een titel die of een recht dat toegang verschaft tot de betrokken plaats of gebruik van of verblijf in het betrokken goed toestaat en buiten de gevallen waarin de wet het toelaat, op eender welke manier binnen-dringen in, bezetten van of verblijven in andermans niet bewoonde huis, appartement, kamer of verblijf, of de aanhorigheden ervan, of enige andere niet bewoonde ruimte of andermans roerend goed dat al dan niet als verblijf kan dienen, zonder zelf houder te zijn van voormelde titel of recht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 323. Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting

Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting is het opzettelijk geen gevolg geven, binnen de gestelde termijn, aan het bevel tot ontruiming bedoeld in artikel 12, § 1, van de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed of tot uithuiszetting bedoeld in artikel 1344decies van het Gerechtelijk Wetboek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 3. La protection du secret professionnel

Art. 324. La violation du secret professionnel

La violation du secret professionnel consiste pour une personne dépositaire, par état ou par profession, des secrets qu'on lui confie, qui, hors le cas où elle est appelée à rendre témoignage en justice ou devant une commission d'enquête parlementaire et celui où la loi l'oblige ou l'autorise à faire connaître ces secrets, à révéler, délibérément, ces secrets.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 325. Dérogations au secret professionnel

§ 1er. Toute personne qui, par état ou par profession, est dépositaire de secrets et a de ce fait connaissance d'une infraction prévue aux articles 98 à 103, 132 à 143, 145 à 161, 164 à 166, 181 à 189, 192 à 197, 286*bis* à 286*sexies*, 299 à 301, 304 à 308 et 246, commise sur un mineur, sur une personne en situation de vulnérabilité au sens de l'article 79, 2° ou sur une personne en situation de vulnérabilité en raison de violence entre partenaires ou d'actes de violence perpétrés au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu "honneur", peut, sans préjudice des obligations que lui impose l'article 277, en informer le procureur du Roi lorsqu'une des situations suivantes est présente:

— soit il existe un danger grave et imminent pour l'intégrité physique ou mentale du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité visée, et elle n'est pas en mesure, seule ou avec l'aide de tiers, de protéger cette intégrité,

— soit il y a des indices d'un danger sérieux et réel que d'autres mineurs ou personnes en situation de vulnérabilité telles que visées ci-dessus soient victimes d'une des infractions prévues aux articles précités et elle n'est pas en mesure, seule ou avec l'aide de tiers, de protéger cette intégrité.

§ 2. Il n'y a pas d'infraction lorsqu'une personne qui, par état ou par profession, est dépositaire de secrets, communique ceux-ci dans le cadre d'une concertation organisée soit par ou en vertu d'une loi, soit moyennant une autorisation motivée du procureur du Roi.

Cette concertation peut exclusivement être organisée soit en vue de protéger l'intégrité physique et psychique de la personne ou de tiers, soit en vue de prévenir les infractions terroristes visées au chapitre 1er du titre 3 ou les délits commis dans le cadre d'une organisation criminelle, telle qu'elle est définie à l'article 381.

La loi ou l'autorisation motivée du procureur du Roi, visées à l'alinéa 1er, déterminent au moins qui peut participer à la concertation, avec quelle finalité et selon quelles modalités la concertation aura lieu.

Les participants sont tenus au secret relativement aux secrets communiqués durant la concertation. Toute personne violant

Afdeling 3. Bescherming van het beroepsgeheim

Art. 324. Schending van het beroepsgeheim

Schending van het beroepsgeheim is het opzettelijk door een persoon die uit hoofde van zijn staat of beroep kennis draagt van geheimen die hem zijn toevertrouwd, bekend maken van deze geheimen buiten het geval dat hij geroepen wordt om in rechte of voor een parlementaire onderzoeksc commissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hem verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 325. Afwijkingen van het beroepsgeheim

§ 1. Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 98 tot en met 103, 132 tot en met 143, 145 tot en met 161, 164 tot en met 166, 181 tot en met 189, 192 tot en met 197, 286*bis* tot 286*sexies*, 299 tot en met 301, 304 tot en met 308 en 246, gepleegd op een minderjarige, op een persoon in een kwetsbare toestand in de zin van artikel 79, 2°, of op een persoon in een kwetsbare toestand ten gevolge van partnergeweld of het gebruiken van geweld in naam van culturele drijfveren, gewoontes, religie, tradities of de zogenaamde "eer", kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 277, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings in de volgende gevallen:

— hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde persoon in een kwetsbare toestand en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen;

— hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde personen in een kwetsbare toestand het slachtoffer zouden worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.

§ 2. Er is geen misdrijf wanneer iemand die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen, deze meedeelt in het kader van een overleg dat wordt georganiseerd, hetzij bij of krachtens een wet, hetzij bij een met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings.

Dit overleg kan uitsluitend worden georganiseerd, hetzij met het oog op de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de persoon of van derden, hetzij ter voorkoming van de terroristische misdrijven zoals bepaald in hoofdstuk 1 van titel 3, of van de misdrijven gepleegd in het raam van een criminele organisatie, zoals bepaald in artikel 381.

De in het eerste lid bedoelde wet of de met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings bepalen ten minste wie aan het overleg kan deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten het overleg zal plaatsvinden.

De deelnemers zijn tot geheimhouding verplicht wat betreft de tijdens het overleg meegedeelde geheimen. Eenieder die

ce secret sera punie d'une peine de niveau 2. Les secrets qui sont communiqués pendant cette concertation, ne peuvent donner lieu à la poursuite pénale que des seules infractions pour lesquelles la concertation a été organisée.

§ 3. Les deux paragraphes précédents ne sont pas applicables à l'avocat en ce qui concerne la communication d'informations confidentielles de son client lorsque ces informations sont susceptibles d'exposer son client à des poursuites pénales.

Section 4. Les infractions relatives au libre exercice des cultes

Art. 326. L'atteinte au libre exercice d'un culte

L'atteinte au libre exercice d'un culte consiste à délibérément:

1° par des violences ou des menaces, contraindre ou empêcher une ou plusieurs personnes d'exercer un culte, d'assister à l'exercice de ce culte, de célébrer certaines fêtes religieuses, d'observer certains jours de repos, et, en conséquence, d'ouvrir ou de fermer leurs ateliers, boutiques ou magasins, et de faire ou de quitter certains travaux;

2° par des troubles ou des désordres, empêcher, retarder ou interrompre les exercices d'un culte qui se pratiquent dans un lieu destiné ou servant habituellement au culte ou dans les cérémonies publiques de ce culte;

3° par faits, paroles, gestes ou menaces, aura outragé les objets d'un culte, soit dans les lieux destinés ou servant habituellement à son exercice, soit dans des cérémonies publiques de ce culte.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 327. La circonstance aggravante de l'atteinte au libre exercice d'un culte

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour l'infraction visée au 1° de l'article précédent, le juge doit prendre en considération la circonstance que l'infraction a été commise au préjudice d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité.

Section 5. La protection de la vie privée des mineurs dans le cadre des procédures judiciaires

Art. 328. L'atteinte à la vie privée des mineurs

L'atteinte à la vie privée des mineurs consiste à délibérément:

1° publier ou diffuser, par tout procédé, le compte rendu des débats devant le tribunal de la jeunesse, devant le juge

dit geheim schendt, wordt gestraft met een straf van niveau 2. De geheimen die tijdens dit overleg worden meegedeeld, kunnen slechts aanleiding geven tot de strafrechtelijke vervolging van de misdrijven waarvoor het overleg werd georganiseerd.

§ 3. De twee vorige paragrafen zijn niet van toepassing op de advocaat voor wat betreft het meedelen van vertrouwelijke informatie van zijn cliënt wanneer die zijn cliënt mogelijk aan strafvervolging blootstelt.

Afdeling 4. Misdrijven betreffende de vrije uitoefening van de erediensten

Art. 326. Aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

De aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst is het opzettelijk:

1° door geweld of bedreiging een of meer personen dwingen of verhinderen een eredienst uit te oefenen, de uitoefening van die eredienst bij te wonen, bepaalde godsdienstige feesten te vieren, bepaalde rustdagen te onderhouden en diensgevolge hun werkhuizen, winkels of magazijnen te openen of te sluiten en een bepaalde arbeid te verrichten of te staken;

2° door het verwekken van stoornis of wanorde verhinderen, belemmeren of onderbreken van de uitoefening van een eredienst, gehouden in een plaats die bestemd is of gewoonlijk dient voor de eredienst of bij openbare plechtigheden van die eredienst;

3° door daden, woorden, gebaren of bedreigingen beschimpen van de voorwerpen van een eredienst, hetzij in plaatsen die bestemd zijn of gewoonlijk dienen voor de uitoefening ervan, hetzij bij openbare plechtigheden van die eredienst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 327. Verzwarende omstandigheid bij de aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor het misdrijf bedoeld in het vorige artikel, 1°, moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Afdeling 5. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen in het kader van de gerechtelijke procedures

Art. 328. Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen

Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen is het opzettelijk publiceren of verspreiden, door welk procédé ook, van:

1° het verslag van de debatten voor de jeugdrechtbank, voor de onderzoeksrechter of voor de kamers van het hof

d'instruction ou devant les chambres de la cour d'appel compétentes pour se prononcer sur l'appel introduit contre leurs décisions, les motifs et le dispositif de la décision judiciaire prononcée en audience publique faisant exception à cet égard sous réserve de l'application du 2°;

2° publier ou diffuser, par tout procédé, des textes, dessins, photographies ou images de nature à révéler l'identité d'une personne qui est poursuivie pour avoir commis un fait qualifié infraction alors qu'elle était mineure ou qui fait l'objet d'une mesure protectionnelle prise par une juridiction de la jeunesse.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 6. Disposition commune

Art. 329. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

Les comportements visés dans le présent chapitre ne sont pas punissables si la personne exerçant une fonction publique qui exécute un ordre qui n'est pas manifestement illégal, a agi par ordre de ses supérieurs, pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû une obéissance hiérarchique.

CHAPITRE 10 – LES INFRACTIONS CONTRE L'ÉTAT CIVIL DES PERSONNES

Section 1re – Les infractions relatives à la preuve de l'état civil des enfants

Art. 331. Le défaut de déclaration de naissance d'un enfant

Le défaut de déclaration de naissance d'un enfant consiste, pour une personne à, délibérément, s'abstenir de faire la déclaration prévue à l'article 43 de l'ancien Code civil alors qu'elle y est tenu en vertu de l'article 43, § 1 du même Code.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 333. Le défaut de notification d'accouchement

Le défaut de notification d'accouchement consiste pour une personne à, délibérément, s'abstenir de notifier un accouchement à l'officier de l'état civil alors qu'elle y est tenue en vertu de l'article 42 de l'ancien Code civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 333. Le défaut de notification d'un enfant abandonné

Le défaut de notification d'un enfant abandonné consiste à, délibérément, omettre de déclarer immédiatement un enfant nouveau-né trouvé aux services de secours publics comme le prescrit l'article 45 de l'ancien Code civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

van beroep die bevoegd zijn om over het hoger beroep tegen hun beslissingen te oordelen, uitgezonderd de motieven en het beschikkend gedeelte van de in openbare terechtzitting uitgesproken rechterlijke beslissing onder voorbehoud van de toepassing van 2°;

2° teksten, tekeningen, foto's of beelden waaruit de identiteit kan blijken van een persoon die wordt vervolgd wegens het plegen van een als misdrijf omschreven feit terwijl hij minderjarig was of ten aanzien van wie een beschermingsmaatregel is genomen door een jeugdgerecht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 6. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 329. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De in dit hoofdstuk bedoelde gedragingen kunnen niet worden bestraft indien de persoon met een openbare functie die een niet-manifest onrechtmatig bevel uitvoert, heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij zijn meerdere als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was.

HOOFDSTUK 10 – MISDRIJVEN TEGEN DE BURGERLIJKE STAAT VAN PERSONEN

Afdeling 1 - Misdrijven met betrekking tot het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen

Art. 331. Niet-aangifte van de geboorte van een kind

De niet-aangifte van de geboorte van een kind is het opzettelijk nalaten aangifte te doen overeenkomstig het artikel 43 van het oud Burgerlijk Wetboek door de persoon die krachtens het artikel 43, § 1 van hetzelfde Wetboek gehouden is dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 332. Niet-kennisgeving van een bevalling

De niet-kennisgeving van een bevalling is het opzettelijk nalaten kennisgeving te doen van een bevalling aan de ambtenaar van de burgerlijke stand door de persoon die krachtens artikel 42 van het oud Burgerlijk Wetboek gehouden is dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 333. Niet-kennisgeving van een vondeling

De niet-kennisgeving van een vondeling is het opzettelijk nalaten onmiddellijk kennisgeving te doen van een gevonden pasgeboren kind aan de openbare hulpdiensten, zoals bij artikel 45 van het oud Burgerlijk Wetboek is voorgeschreven.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 334. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

Le défaut de déclaration d'un enfant abandonné n'est pas puni lorsque la personne a consenti à prendre l'enfant à sa charge et a fait, à cet égard, une déclaration devant l'autorité communale du lieu où l'enfant a été trouvé.

Art. 335. La substitution d'enfant

La substitution d'enfant consiste à, délibérément, échanger un enfant avec un autre enfant ou attribuer à une femme un enfant dont elle n'a pas accouché.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 336. L'obstruction à la preuve de l'état civil d'un enfant

L'obstruction à la preuve de l'état civil d'un enfant consiste à, délibérément, détruire la preuve de l'état civil d'un enfant ou en empêcher l'établissement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. – Les infractions relatives à l'adoption

Art. 337. L'adoption illégale pour compte propre

L'adoption illégale pour compte propre consiste à, dans une intention frauduleuse, obtenir ou tenter d'obtenir pour soi, une adoption contraire aux dispositions de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 338 L'adoption illégale commise par un intermédiaire

L'adoption illégale commise par un intermédiaire consiste à, délibérément:

1° intervenir en tant que personne intermédiaire et obtenir ou tenter d'obtenir une adoption pour un tiers sans être membre d'un service d'adoption préalablement agréé à cette fin par la communauté compétente;

2° en tant que membre d'un service d'adoption agréé, obtenir ou tenter d'obtenir pour un tiers une adoption contraire aux dispositions de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Section 3. – Les infractions relatives au mariage

Art. 339. La bigamie

La bigamie consiste à, délibérément, contracter un autre mariage avant la dissolution du mariage légal précédent.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 334. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De niet-afgifte van een vondeling wordt niet bestraft wanneer de persoon erin heeft toegestemd het kind te zijnen laste te nemen en dienaangaande een verklaring heeft afgelegd bij de gemeenteoverheid van de plaats waar het kind is gevonden.

Art. 335. Onderschuiving van een kind

De onderschuiving van een kind is het opzettelijk verwisselen van een kind met een ander kind of het toeschrijven van een kind aan een vrouw die niet van dit kind is bevallen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 336. Obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind

De obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind is het opzettelijk vernietigen of het verhinderen van de opmaak van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2 – Misdrijven met betrekking tot de adoptie

Art. 337. Onwettige adoptie voor eigen rekening

De onwettige adoptie voor eigen rekening is het met bedrieglijk opzet voor zichzelf verkrijgen of proberen te verkrijgen van een adoptie die strijdig is met de bepalingen van de wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 338. Onwettige adoptie door tussenkomst van derden

De onwettige adoptie door tussenkomst van derden is het opzettelijk:

1° optreden als tussenpersoon en voor een derde een adoptie verkrijgen of proberen te verkrijgen zonder lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst;

2° als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie verkrijgen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Afdeling 3 - Misdrijven met betrekking tot het huwelijk

Art. 339. Bigamie

Bigamie is het opzettelijk aangaan van een ander huwelijk vóór de ontbinding van het voorgaande wettige huwelijk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 4 – Dispositions communes

Art. 340. Les circonstances aggravantes

Dans le choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour des faits constitutifs d'infractions contre l'état civil des personnes, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

CHAPITRE 11 – LES INFRACTIONS CONTRE LES CADAVRES ET LES SÉPULTURES

Section 1re – L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable

Art. 341. L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable

L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable consiste à, délibérément, procéder à une inhumation ou à une crémation sans le consentement préalable de l'officier public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 2 – La profanation de cadavres et de sépultures

Art. 342. La profanation de cadavres

La profanation de cadavres est l'atteinte, faite délibérément, à l'intégrité du cadavre, de sorte à offenser ou à blesser la mémoire du défunt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 343. La profanation de sépultures

La profanation de sépultures consiste à, délibérément, détruire, démolir ou dégrader, des tombes, des signes commémoratifs créés à la mémoire des défunts, des urnes funéraires ou des aires de dispersion des cendres, de sorte à offenser ou à blesser la mémoire du défunt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

TITRE 3. Les infractions contre la sécurité publique

CHAPITRE 1 – LE TERRORISME

Art. 345. L'infraction terroriste

§ 1er. L'infraction terroriste consiste à commettre une des infractions prévues aux §§ 2 et 3 qui, de par sa nature ou son contexte, peut porter gravement atteinte à un pays ou à une organisation internationale et est commise intentionnellement dans le but d'intimider gravement une population ou de contraindre indûment des pouvoirs publics ou une organisation internationale à accomplir ou à s'abstenir d'accomplir un acte, ou de gravement déstabiliser ou détruire les structures

Afdeling 4 - Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 340. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die misdrijven tegen de burgerlijke staat van personen uitmaken moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

HOOFDSTUK 11 – MISDRIJVEN TEGEN HET LIJK EN DE LIJKBEZORGING

Afdeling 1 – Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten

Art. 341. Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten

Het zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten is het opzettelijk zonder voorafgaande toestemming van de openbare ambtenaar een begraafing of crematie verrichten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 2 – Lijk- en grafschennis

Art. 342. Lijkschennis

Lijkschennis is het opzettelijk aantasten van de integriteit van het lijk waardoor de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 343. Grafschennis

Grafschennis is het opzettelijk vernielen, neerhalen of beschadigen van graven, gedenktekens opgericht ter nagedachtenis van de overledenen, funeraire urnen of asverspreidingsweiden waardoor de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

TITEL 3. Misdrijven tegen de openbare veiligheid

HOOFDSTUK 1 – TERRORISME

Art. 345. Terroristisch misdrijf

§ 1. Een terroristisch misdrijf is het plegen van een misdrijf bepaald in de §§ 2 en 3 dat door zijn aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kan schaden en opzettelijk gepleegd is met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale

fondamentales politiques, constitutionnelles, économiques ou sociales d'un pays ou d'une organisation internationale.

§ 2. Les infractions suivantes constituent, aux conditions fixées au § 1er, une infraction terroriste:

1° l'homicide volontaire tel que visé au titre 2, chapitre 1, section 1;

2° la torture telle que visée au titre 2, chapitre 2, section 1 et le traitement inhumain tel que visé au titre 2, chapitre 2, section 2;

3° les actes de violence tels que visés au titre 2, chapitre 4, section 1, sous-section 1 et les mutilations des organes génitaux féminins telles que visées au titre 2, chapitre 4, section 1, sous-section 2;

4° les infractions portant atteinte à la liberté individuelle telles que visées au titre 2, chapitre 5;

5° la destruction ou la dégradation massives visées aux articles 483, 485, 486, 487, 497, 3°, 503 et 504, à l'article 15 de la loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime, ainsi qu'à l'article 114, § 4, de la loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques, ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines ou de produire des pertes économiques considérables;

6° l'atteinte illégale à l'intégrité d'un système informatique et l'atteinte illégale à l'intégrité des données dans un système informatique telles que définies aux articles 502 et 503;

7° la capture d'aéronef visée à l'article 30, § 1er, 2°, de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

8° les infractions de piraterie et une infraction assimilée visées à l'article 4.5.2.2 et 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation;

9° les infractions visées par l'arrêté royal du 23 septembre 1958 portant règlement général sur la fabrication, l'emmagasinage, la détention, le débit, le transport et l'emploi des produits explosifs, modifié par l'arrêté royal du 1er février 2000, et punies par les articles 5 à 7 de la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflagrer et aux engins qui en sont chargés;

10° les infractions visées aux articles 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, alinéa 2, ainsi qu'à l'article 2.4.5.5 du Code belge de la Navigation dans les circonstances visées à l'article 4.1.2.17, § 2 du Code belge de la Navigation, ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

11° les infractions visées par la loi du 28 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes;

basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.

§ 2. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1, aangemerkt:

1° het opzettelijk doden zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 1, afdeling 1;

2° de foltering zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 2, afdeling 1 en de onmenselijke behandeling zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 2, afdeling 2;

3° de gewelddaden zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 4, afdeling 1, onderafdeling 1 en de vrouwelijke genitale verminking zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 4, afdeling 1, onderafdeling 2;

4° de misdrijven die een aanslag zijn op de individuele vrijheid zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 5;

5° de grootschalige vernieling of beschadiging bedoeld in de artikelen 483, 485, 486, 487, 497, 3°, 503 en 504, in artikel 15 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij, en in artikel 114, § 4, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;

6° de onrechtmatige verstoring van een informaticasysteem en de onrechtmatige verstoring van de gegevens in een informaticasysteem, zoals bepaald in de artikelen 502 en 503;

7° het kapen van vliegtuigen bedoeld in artikel 30, § 1, 2°, van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919 betreffende de regeling der luchtvaart;

8° de misdrijven van piraterij en daarmee gelijkgestelde misdrijven bedoeld in artikel 4.5.2.2 en 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

9° de misdrijven bedoeld in het koninklijk besluit van 23 september 1958 houdende algemeen reglement betreffende het fabriceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 1 februari 2000, en die strafbaar zijn gesteld door de artikelen 5 tot 7 van de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;

10° de misdrijven bedoeld in de artikelen 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, tweede lid, alsook in artikel 2.4.5.5 van het Belgisch Scheepvaartwetboek in de omstandigheden bedoeld in artikel 4.1.2.17, § 2 van het Belgisch Scheepvaartwetboek, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

11° de misdrijven bedoeld in de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens;

12° les infractions visées à l'article 2, alinéa premier, 2°, de la loi du 10 juillet 1978 portant approbation de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication et du stockage des armes bactériologiques biologiques ou à toxines et sur leur destruction, faite à Londres, Moscou et Washington le 10 avril 1972;

13° la tentative, au sens de l'article 9, § 1er, de commettre une des infractions visées aux 1° à 12° du présent alinéa.

Sauf lorsque l'infraction est punissable d'une peine de niveau 8, les peines prévues aux infractions énumérées à l'alinéa précédent, sont remplacées par une peine du niveau immédiatement supérieur.

§ 3. Les infractions suivantes constituent également, aux conditions fixées au § 1er, une infraction terroriste:

1° la destruction ou la dégradation massives, ou la provocation d'une inondation d'une infrastructure, d'un système de transport, d'une propriété publique ou privée, ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines ou de produire des pertes économiques considérables, autres que celles visées au § 2;

2° la capture d'autres moyens de transport que ceux visés aux 6° et 7° du § 2;

3° la fabrication, la possession, l'acquisition, le transport ou la fourniture d'armes nucléaires, radiologiques ou chimiques, l'utilisation d'armes nucléaires, biologiques, radiologiques ou chimiques, ainsi que la recherche et le développement d'armes radiologiques ou chimiques;

4° la libération de substances dangereuses ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

5° la perturbation ou l'interruption de l'approvisionnement en eau, en électricité ou en toute autre ressource naturelle fondamentale ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

6° la menace de réaliser l'une des infractions énumérées au § 2 ou au présent paragraphe.

Les infractions visées à l'alinéa précédent sont punies comme suit:

1° l'infraction visée au 6° est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 2 ou 3; elle est punissable d'une peine de niveau 4, lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 4 ou plus;

2° les infractions visées aux 1°, 2° et 5° sont punies d'une peine de niveau 5;

3° les infractions visées aux 3° et 4° sont punies d'une peine de niveau 8.

12° de misdrijven bedoeld in artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 10 juli 1978 houdende goedkeuring van het Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens, opgemaakt te Londen, Moskou en Washington op 10 april 1972;

13° de poging, in de zin van artikel 9, paragraaf 1, tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in 1° tot 12° van dit lid.

Behalve indien het misdrijf strafbaar is met een straf van niveau 8, worden de straffen voorzien de misdrijven opgesomd in het voorgaande lid, vervangen door een straf van het onmiddellijk hoger niveau.

§ 3. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1 eveneens aangemerkt:

1° andere dan in § 2 bedoelde grootschalige vernieling of beschadiging, of het veroorzaken van een overstroming van een infrastructurele voorziening, een vervoerssysteem, een publiek of privaat eigendom, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;

2° het kapen van andere transportmiddelen dan bedoeld in het 6° en 7° van § 2;

3° het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren, of leveren van kernwapens, radiologische wapens of chemische wapens, het gebruik van kernwapens, biologische, radiologische of chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek in en het ontwikkelen van radiologische of chemische wapens;

4° het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

5° het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of andere essentiële natuurlijke hulpbronnen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

6° de bedreiging met het plegen van één van de strafbare feiten bedoeld in § 2 of in deze paragraaf.

De misdrijven bedoeld in het vorige lid worden als volgt bestraft:

1° het misdrijf bedoeld in 6° wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de dreiging betrekking heeft op een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2 of 3; het wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de dreiging betrekking heeft op een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of meer;

2° de misdrijven bedoeld in 1°, 2° en 5° worden bestraft met een straf van niveau 5;

3° de misdrijven bedoeld in 3° en 4° worden bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 346. La définition du groupe terroriste

Un groupe terroriste est l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, et qui agit de façon concertée en vue de commettre des infractions terroristes visées à l'article 345.

Une organisation dont l'objet réel est exclusivement d'ordre politique, syndical, philanthropique, philosophique ou religieux ou qui poursuit exclusivement tout autre but légitime ne peut, en tant que telle, être considérée comme un groupe terroriste au sens de l'alinéa 1er.

Art. 347. La participation à un groupe terroriste

La participation à un groupe terroriste consiste à participer délibérément à une activité d'un groupe terroriste, y compris par la fourniture d'informations ou de moyens matériels au groupe terroriste, ou par toute forme de financement d'une activité du groupe terroriste, en ayant ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 347bis. La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste

La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste consiste à délibérément participer à la prise de décision dans le cadre des activités du groupe terroriste, en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 348. La participation à un groupe terroriste aggravée

La participation à un groupe terroriste en qualité de dirigeant du groupe est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 349. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme

Sans préjudice de l'application des articles 347 et 348, l'incitation à la commission d'infractions terroristes consiste à diffuser ou mettre à la disposition du public de toute autre manière un message, avec l'intention d'inciter à la commission d'une des infractions visées aux articles 345 et 355, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°, lorsqu'un tel comportement, qu'il préconise directement ou non la commission d'infractions terroristes, crée le risque qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises.

L'apologie du terrorisme consiste à, en public, délibérément, nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver une des infractions visées aux articles 345 et 355,

Art. 346. Definitie van terroristische groep

Een terroristische groep is iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die sinds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen, als bedoeld in artikel 345.

Een organisatie waarvan het feitelijk oogmerk uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend enig ander rechtmatig oogmerk nastreeft, kan als zodanig niet beschouwd worden als een terroristische groep in de zin van het eerste lid.

Art. 347. Deelname aan een terroristische groep

Deelname aan een terroristische groep is het opzettelijk deelnemen aan enige activiteit van een terroristische groep, onder meer door het verstrekken van gegevens of materiële middelen aan een terroristische groep of door het in enigerlei vorm financieren van enige activiteit van een terroristische groep, terwijl men wist of moest weten dat zijn deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door de terroristische groep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 347bis. Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep

Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep is het opzettelijk deelnemen aan het nemen van een beslissing in het kader van de activiteiten van een terroristische groep, terwijl men weet of moest weten dat deze deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door deze terroristische groep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 348. Verzwaarde deelname aan een terroristische groep

De deelname aan een terroristische groep als leidend persoon wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 349. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme

Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven is, onverminderd de toepassing van de artikelen 347 en 348, het verspreiden of anderszins publiekelijk ter beschikking stellen van een boodschap met het oogmerk aan te zetten tot het plegen van één van de in de artikelen 345 en 355, bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 345, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, indien dergelijk gedrag, ongeacht of het al dan niet rechtstreeks aanstuurt op het plegen van terroristische misdrijven, het risico oplevert dat één of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd.

Verheerlijken van terrorisme is het in het openbaar, opzettelijk ontkennen, schromelijk minimaliseren, trachten te rechtvaardigen of goed te keuren van een van de in de

à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°, lorsqu'un tel comportement crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle portent sur une infraction terroriste passible d'une peine de niveau 2 ou plus, ou de niveau 4 lorsqu'elles portent sur une infraction terroriste passible d'une peine de niveau 5 ou plus.

Art. 350. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme envers un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme sont punies d'une peine de niveau 5 lorsqu'elles s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 351. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à recruter une autre personne pour commettre ou contribuer à commettre l'une des infractions visées aux articles 345, 347, 348 ou 355, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 352. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste est puni d'une peine de niveau 5 lorsque le recrutement s'adresse spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 353. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à:

1° donner des instructions ou une formation pour la fabrication ou l'utilisation d'explosifs, d'armes à feu ou d'autres armes ou de substances nocives ou dangereuses, ou pour d'autres méthodes et techniques spécifiques en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 345, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°;

2° en Belgique ou à l'étranger, se faire donner des instructions ou suivre une formation comme visée au 1°, en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 345, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°;

artikelen 345 en 355 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 345, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, wanneer dit gedrag een ernstig en reëel gevaar oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2 of meer of niveau 4 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer..

Art. 350. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en het verheerlijken van terrorisme worden bestraft met een straf van niveau 5 indien zij zich specifiek richten tot een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 351. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is het aanwerven van een andere persoon met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in de artikelen 345, 347, 348 of 355 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345 § 3, 6°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 352. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand

Het aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5 wanneer het aanwerven zich specifiek richt tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 353. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is:

1° het geven van onderrichtingen of het verschaffen van een opleiding voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in artikel 345, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°;

2° zich in België of in het buitenland onderrichtingen doen geven of een opleiding volgen zoals bedoeld in 1°, met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in artikel 345 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°;

3° en Belgique ou à l'étranger, acquérir des connaissances par soi-même ou se former soi-même aux matières visées au 1° en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 345, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 354. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visée au 1° de l'article précédent est punie d'une peine de niveau 5 lorsque les instructions ou la formation s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 355. L'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste

Sans préjudice de l'application des articles 347 et 348, l'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à:

1° quitter le territoire national en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 345, 347 à 354, 357 à 359, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°;

2° entrer sur le territoire national en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 345, 347 à 354, 357 à 359, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°.

3° organiser ou faciliter de toute autre manière le voyage à partir de la Belgique ou vers ce pays d'une personne en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 345, 347 à 354, 357 à 359, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6°

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 356. La préparation de la commission d'une infraction terroriste

§ 1er. La préparation de la commission d'une infraction terroriste consiste à, préparer délibérément la commission d'une infraction visée à l'article 345, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, 6° et de celles punissables d'une peine de niveau 2.

Cette infraction est punie:

— d'une peine de niveau 3 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 3 ou niveau 4;

3° in België of in het buitenland door zelf kennis verwerven of zichzelf vormen in de materies bedoeld in 1° met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in artikel 345 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 354. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf bedoeld in 1° van het voorgaand artikel wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien de onderrichtingen of de opleiding zich specifiek richten tot een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 355. Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is, onverminderd de toepassing van de artikelen 347 en 348:

1° het nationaal grondgebied verlaten met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 345, 347 tot en met 354, 357 tot en met 359, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°;

2° het binnenkomen van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 345, 347 tot en met 354, 357 à 359, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°.

3° het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van een reis vanuit of naar België voor een persoon met het oog op het, in België of het buitenland, plegen van of het bijdragen tot het plegen van een misdrijf bedoeld in de artikelen 345, 347 tot en met 354 of 357 tot en met 359, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 356. Voorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf

§ 1. Voorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf is het opzettelijk voorbereiden van het plegen van een misdrijf bedoeld in artikel 345, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6° en van de misdrijven bestraft met een straf van niveau 2.

Dit misdrijf wordt bestraft:

— met een straf van niveau 3 indien het voorbereide misdrijf bestraft wordt met een straf van niveau 3 of van niveau 4;

— d'une peine de niveau 4 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 5 ou niveau 6;

— d'une peine de niveau 5 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 7 ou niveau 8.

§ 2. Pour l'application du présent article, on entend par "préparer" notamment:

1° collecter des renseignements concernant des lieux, des événements ou des personnes de manière à pouvoir commettre un acte sur ces lieux ou durant ces événements ou à porter atteinte à ces personnes, et observer ces lieux, ces événements ou ces personnes;

2° détenir, chercher, acquérir, transporter ou fabriquer des objets ou des substances susceptibles de présenter un danger pour autrui ou de provoquer des pertes économiques considérables;

3° détenir, chercher, acquérir, transporter ou fabriquer des moyens financiers ou matériels, des faux documents ou des documents obtenus illégalement, des supports informatiques, des moyens de communication, des moyens de transports;

4° détenir, chercher ou acquérir des locaux pouvant servir de retraite, de lieu de réunion, de lieu de rencontre ou de logement;

5° revendiquer à l'avance, sous quelque forme et par quelque moyen que ce soit, la commission d'une infraction terroriste, à l'exception de l'infraction visée à l'article 345, § 3, 6°.

Art. 357. La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, des informations ou des moyens matériels, y compris une aide financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, en vue de commettre ou de contribuer à une infraction visée aux articles 345 ou 347 à 356.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 358. La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste consiste à délibérément fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, d'informations ou des moyens matériels, y compris une aide

— met een straf van niveau 4 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5 of van niveau 6;

— met een straf van niveau 5 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7 of van niveau 8.

§ 2. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder "voorbereiden" onder meer verstaan:

1° het verzamelen van inlichtingen over locaties, gebeurtenissen, evenementen of personen waardoor het mogelijk is een actie te plegen op die locaties of gedurende deze gebeurtenissen of evenementen of schade toe te brengen aan die personen, en het observeren van die locaties, gebeurtenissen, evenementen of personen;

2° het voorhanden hebben, zoeken, aanschaffen, vervoeren of vervaardigen van voorwerpen of stoffen die van aard zijn dat zij een gevaar kunnen uitmaken voor een ander of aanzienlijke economische schade kunnen aanrichten;

3° het voorhanden hebben, zoeken, aanschaffen, vervoeren of vervaardigen van financiële of materiële middelen, valse of illegaal verkregen documenten, informaticadragers, communicatiemiddelen, transportmiddelen;

4° het voorhanden hebben, zoeken of aanschaffen van ruimten die een schuilplaats, vergaderplaats, ontmoetingsplaats of onderdak kunnen bieden;

5° het voorafgaandelijk opeisen van het plegen van een terroristisch misdrijf, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°, om het even in welke vorm en via welk middel deze opeising plaatsvindt.

Art. 357. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is het, op enigerlei wijze, direct of indirect, verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt, om een misdrijf als bedoeld in de artikelen 345 of 347 tot en met 356 te plegen of eraan bij te dragen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 358. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon is het, op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met

financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, par une autre personne lorsque la personne qui fournit ou réunit les moyens matériels sait que cette autre personne commet ou va commettre une infraction visée à l'article 345.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 359. La fourniture aggravée d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste aggravée ou à une personne terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste ou à une personne terroriste est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur, ou de niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur, lorsque la fourniture ou la réunion d'informations ou des moyens matériels a lieu avec l'intention qu'ils soient utilisés en tout ou en partie par un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité en vue de commettre ou de contribuer à commettre une infraction visée à l'article 345.

Art. 360. Champ d'application

§ 1. Le présent chapitre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent chapitre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans le cadre de l'exercice de leurs fonctions officielles.

Art. 361. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux

Aucune disposition du présent chapitre ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des libertés ou droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d'association, y compris le droit de fonder avec d'autres des syndicats et de s'y affilier pour la défense de ses intérêts, et le droit de manifester qui s'y rattache, la liberté d'expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d'expression dans d'autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

CHAPITRE 2 – LES ATTENTATS ET COMLOTS CONTRE LA PAIX CIVILE

het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt, door een andere persoon wanneer de persoon die de materiële middelen verstrekt of inzamelt weet dat die andere persoon een misdrijf als bedoeld in artikel 345 pleegt of zal plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 359. Verzwaard ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristische persoon

Het ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristisch persoon wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager, of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer, indien het verstrekken of het inzamelen van de gegevens of materiële middelen plaatsvindt met het oogmerk dat ze geheel of gedeeltelijk gebruikt zouden worden door een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf zoals bedoeld in artikel 345.

Art. 360. Toepassingsgebied

§ 1. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Dit hoofdstuk is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.

Art. 361. Vrijwaringsclausule van de fundamentele rechten en vrijheden

Geen enkele bepaling van dit hoofdstuk kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van fundamentele rechten of vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich erbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

HOOFDSTUK 2 – AANSLAG OP EN SAMENSPANNING TEGEN DE BURGERLIJKE VREDE

Art. 363. L'attentat contre la paix civile

L'attentat contre la paix civile consiste à:

1° armer ou à amener les citoyens à s'armer les uns contre les autres dans le but de provoquer la guerre civile;

2° commettre un attentat dans le but de provoquer la dévastation, le massacre ou le pillage dans une ou plusieurs localités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 364. Le complot contre la paix civile

Le complot contre la paix civile consiste à former un complot en vue de commettre un attentat contre la paix civile

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 365. La préparation d'un attentat contre la paix civile

La préparation d'un attentat contre la paix civile consiste à former un complot contre la paix civile suivi d'un acte quelconque adopté délibérément pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 366. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début de toute poursuite, informe l'autorité d'un complot ou d'une préparation d'attentat ainsi que de l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

CHAPITRE 3 – LA CONSTITUTION DE GROUPES ARMES ET LA PARTICIPATION A DE TELS GROUPES**Art. 367. La levée illégale de troupes armées**

La levée illégale de troupes armées consiste à, lever délibérément des troupes armées, engager ou enrôler des soldats ou leur fournir ou leur procurer des armes ou des munitions, sans ordre ni autorisation du gouvernement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 368. La participation à une milice privée

La participation à une milice privée consiste à, délibérément faire partie, lorsqu'elle est créée en dehors des cas prévus par la loi, d'une milice privée ou de toute autre organisation de particuliers dont l'objet est de recourir à la force, ou de

Art. 363. Aanslag op de burgerlijke vrede

Aanslag op de burgerlijke vrede is:

1° het wapenen van de burgers of het aanzetten van de burgers zich te wapenen tegen elkaar, met het oogmerk een burgeroorlog uit te lokken;

2° het plegen van een aanslag met het oogmerk een verwoesting, een massamoord of een plundering op een of meer plaatsen aan te richten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 364. Samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Samenspanning tegen de burgerlijke vrede is elke samenspanning met het oogmerk een aanslag op de burgerlijke vrede te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 365. Voorbereiding van een aanslag op de burgerlijke vrede

Vorbereiding van een aanslag op de burgerlijke vrede is elke samenspanning tegen de burgerlijke vrede die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 366. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die, vóór het plegen van een aanslag en vóór het aanvangen van enige vervolging, een samenspanning of een voorbereiding van een aanslag en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

HOOFDSTUK 3 – VORMING VAN GEWAPENDE GROEPEN EN DEELNEMING AAN DERGELIJKE GROEPEN**Art. 367. Onwettige lichte van gewapende krijgsbenden**

Onwettige lichte van gewapende krijgsbenden is het opzettelijk lichten van gewapende krijgsbenden, aanwerven of ronselen van krijgslieden of het leveren of verschaffen van wapens of munitie aan hen, zonder bevel of toelating van de regering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 368. Deelneming aan een private militie

Deelneming aan een private militie is het opzettelijk deel uitmaken van een private militie of elke andere organisatie van private personen, opgericht buiten de gevallen in de wet bepaald, waarvan het doel is geweld te gebruiken of het leger

suppléer l'armée ou la police, de s'immiscer dans leur action ou de se substituer à elles.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 369. La participation à une milice privée aggravée

La participation à une milice privée en qualité de dirigeant est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 370. L'exhibition illégale d'un groupe ayant l'apparence militaire

L'exhibition illégale d'un groupe ayant l'apparence militaire consiste à, organiser ou participer délibérément à des exhibitions en public de particuliers en groupe qui, soit par les exercices auxquels ils se livrent, soit par l'uniforme ou les pièces d'équipement qu'ils portent, ont l'apparence de troupes militaires.

L'alinéa 1er n'est pas applicable aux groupes qui poursuivent exclusivement un but culturel ou charitable ni aux exercices qui sont exclusivement exécutés dans le cadre d'un sport reconnu par l'autorité compétente, ni aux activités de reconstitution d'événements historiques annoncées préalablement aux autorités locales et organisées légitimement, ni aux organismes de formation agréés à cet effet dans le cadre de la loi réglementant la sécurité privée et particulière.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 371. L'entraînement collectif à la violence

L'entraînement collectif à la violence consiste à organiser ou participer délibérément à des exercices collectifs, avec ou sans armes, destinés à apprendre l'utilisation de la violence à des particuliers.

L'alinéa 1er n'est pas applicable aux exercices qui sont exclusivement exécutés dans le cadre d'un sport reconnu par l'autorité compétente, ni aux activités de reconstitution d'événements historiques annoncées préalablement aux autorités locales et organisées légitimement, ni aux organismes de formation agréés à cet effet dans le cadre de la loi réglementant la sécurité privée et particulière.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 372. L'exercice illégal d'un commandement militaire

L'exercice illégal d'un commandement militaire consiste à, délibérément:

1° prendre, sans droit ni motif légitime, le commandement d'un corps d'armée, d'une troupe, d'un bâtiment de guerre, d'une place forte, d'un poste, d'un port, d'une ville;

of de politie te vervangen, zich met hun werking in te laten of in hun plaats op te treden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 369. Verzwaarde deelneming aan een private militie

Deelneming aan een private militie in de hoedanigheid van leidend persoon wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 370. Onwettig optreden van een groep met militair voorkomen

Onwettig optreden van een groep met militair voorkomen is het opzettelijk organiseren van of deelnemen aan het in het openbaar optreden van private personen in groep die, hetzij door de door hen gehouden oefeningen, hetzij door het uniform of de uitrustingsstukken die zij dragen het voorkomen van militaire troepen hebben.

Het eerste lid is van toepassing noch op groepen die uitsluitend een cultureel of liefdadig doel beogen, noch op oefeningen die uitsluitend uitgevoerd worden in het kader van een door de bevoegde overheid erkende sport, noch op vooraf aan de lokale overheden aangekondigde en wettig georganiseerde activiteiten die bestaan uit de reconstructie van historische gebeurtenissen, noch op in het kader van de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid daartoe erkende opleidingsinstellingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 371. Collectieve geweldstraining

Collectieve geweldstraining is het opzettelijk organiseren van of deelnemen aan collectieve oefeningen, met of zonder wapens, bestemd om particulieren in het gebruik van geweld te onderrichten.

Het eerste lid is van toepassing noch op oefeningen die uitsluitend beoefend worden in het kader van een door de bevoegde overheid erkende sport, noch op vooraf aan de lokale overheden aangekondigde en wettig georganiseerde activiteiten die bestaan uit de reconstructie van historische gebeurtenissen, noch op in het kader van de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid daartoe erkende opleidingsinstellingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 372. Onwettige militaire bevelvoering

Onwettige militaire bevelvoering is het opzettelijk:

1° nemen van het bevel over een legerkorps, een troepen-eenheid, een oorlogsschip, een versterkte vesting, een post, een haven of een stad, zonder daar het recht of een wettige reden toe te hebben;

2° retenir, contre l'ordre du gouvernement, un commandement militaire quelconque;

3° pour un commandant, de tenir son armée ou sa troupe rassemblée, après que le licenciement ou la séparation en auront été ordonnés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 373. La direction et l'organisation d'une bande armée séditionneuse

La direction et l'organisation d'une bande armée séditionneuse consiste à lever, diriger ou organiser une bande armée ou y exercer une fonction ou un commandement quelconque:

1° dans le but soit de s'approprier des biens publics, soit d'envahir des propriétés ou bâtiments publics, soit d'attaquer ou de résister envers la force publique agissant contre les auteurs de ces infractions;

2° dans le but soit de piller ou de partager des propriétés publiques ou celles d'une généralité de citoyens, soit d'attaquer ou de résister envers la force publique agissant contre les auteurs de ces infractions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 374. La participation à une bande armée séditionneuse

La participation à une bande armée séditionneuse consiste à délibérément faire partie d'une bande armée visée à l'article 373 sans y exercer aucun commandement ni emploi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 375. Cause d'excuse d'exemption de peine

Celui qui, ayant fait partie d'une bande armée séditionneuse sans y exercer aucun commandement et sans y remplir aucun emploi ni fonction, se sera retiré au premier avertissement des autorités civiles ou militaires, ou même depuis, lorsqu'il aura été saisi hors des lieux de la réunion séditionneuse, sans opposer de résistance et sans armes, n'encourt aucune peine.

Art. 376. La fourniture de logement à une bande armée séditionneuse

La fourniture de logement à une bande armée séditionneuse consiste à délibérément fournir un logement, ou un lieu de retraite ou de réunion à une bande armée séditionneuse ou à une partie de celle-ci en connaissant le but ou le caractère desdites bandes.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

2° behouden van enig militair bevel, tegen het bevel van de regering;

3° bijeenhouden, door een bevelhebber, van zijn leger of zijn troepeneenheid nadat de afdanking of de ontbinding ervan is gelast.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 373. Leiding over en organisatie van een oproerige gewapende bende

Leiding over en organisatie van een oproerige gewapende bende is het lichten, leiden of organiseren van een gewapende bende of het vervullen van enige functie daarin of voeren van enig bevel daarover:

1° met het oogmerk zich openbare goederen toe te eigenen, openbare eigendommen of gebouwen te overheersen of de openbare macht bij haar optreden tegen de daders van die misdrijven aan te vallen of te weerstaan;

2° met het oogmerk openbare eigendommen of eigendommen van een algemeenheid van burgers te plunderen of te verdelen of de openbare macht bij haar optreden tegen de daders van die misdrijven aan te vallen of te weerstaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 374. Deelneming aan een oproerige gewapende bende

Deelneming aan een oproerige gewapende bende is het opzettelijk deel uitmaken van een gewapende bende bedoeld in het artikel 373 zonder daarin enig bevel te voeren of enige bediening uit te oefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 375. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Diegene die van een oproerige gewapende bende deel uitmaakt zonder daarover enig bevel te voeren en zonder daarin enige bediening of enige functie uit te oefenen en die zich terugtrekt op de eerste waarschuwing van de burgerlijke of de militaire overheid, of zelfs naderhand, wanneer hij buiten de plaats van de oproerige bijeenkomst wordt gevat zonder tegenstand te bieden en zonder wapens, wordt niet gestraft.

Art. 376. Verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende

Verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende is het opzettelijk verschaffen van onderdak, een schuilplaats of een vergaderplaats aan een oproerige gewapende bende of een deel ervan, met kennis van het doel of de aard van die bende.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

CHAPITRE 4 – L'ASSOCIATION EN VUE DE COMMETTRE UNE INFRACTION ET L'ORGANISATION CRIMINELLE

Section 1. L'association en vue de commettre une infraction

Art. 378. La définition de l'association de malfaiteurs

L'association de malfaiteurs est toute association de plus de deux personnes formée dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés, qui existe par le seul fait de l'organisation de la bande.

Art. 379. La participation à une association de malfaiteurs

La participation à une association de malfaiteurs consiste à, délibérément:

1° faire partie d'une association de malfaiteurs;

1° fournir à celle-ci ou à une partie de celle-ci des armes, du matériel en vue de commettre des infractions, un logement ou un lieu de retraite ou de réunion.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 5 ou d'un niveau supérieur.

Elle est punie d'une peine de niveau 2 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 4 ou d'un niveau inférieur.

Art. 380. La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant

La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant consiste à, délibérément, être le provocateur ou le chef d'une association de malfaiteurs ou à y exercer un commandement quelconque.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 5 ou d'un niveau supérieur.

Elle est punie d'une peine de niveau 3 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 4 ou d'un niveau inférieur.

Section 2. L'organisation criminelle

Art. 381. La définition de l'organisation criminelle

Une organisation criminelle est l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, en vue de commettre de façon concertée, des infractions punissables d'une peine de niveau 3 ou d'un niveau supérieur, pour obtenir, directement ou indirectement, des avantages patrimoniaux.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

HOOFDSTUK 4 – VERENIGING MET HET OOG OP HET PLEGEN VAN EEN MISDRIJF EN CRIMINELE ORGANISATIE

Afdeling 1. Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 378. Definitie van vereniging van misdadigers

Een vereniging van misdadigers is elke vereniging van meer dan twee personen met het oogmerk een aanslag te plegen op personen of op eigendommen. Zij bestaat door het enkel feit van het inrichten van de bende.

Art. 379. Deelneming aan een vereniging van misdadigers

Deelneming aan een vereniging van misdadigers is het opzettelijk:

1° deel uitmaken van een vereniging van misdadigers;

2° verschaffen van wapens, materiaal voor het plegen van misdrijven, onderdak, een schuilplaats of een vergaderplaats aan die vereniging of een deel ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 5 of van een hoger niveau.

Het wordt bestraft met een straf van niveau 2 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 4 of van een lager niveau.

Art. 380. Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon

Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon is het opzettelijk de aanstoker of het hoofd zijn van een vereniging van misdadigers of enig bevel daarin voeren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 5 of van een hoger niveau.

Het wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 4 of van een lager niveau.

Afdeling 2. Criminele organisatie

Art. 381. Definitie van criminele organisatie

Een criminele organisatie is iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die duurt in de tijd, met als oogmerk het in onderling overleg plegen van misdrijven die strafbaar zijn met een straf van niveau 3 of van een hoger niveau, om direct of indirect vermogensvoordelen te verkrijgen.

Art. 382. La participation à une organisation criminelle

La participation à une organisation criminelle consiste à, délibérément:

1° faire partie d'une organisation criminelle qui utilise l'intimidation, la menace, la violence, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou recourt à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions, même si l'auteur n'a pas l'intention de commettre une infraction dans le cadre de cette organisation ni de s'y associer d'une des manières prévues par l'article 20;

2° participer à la préparation ou à la réalisation de toute activité licite d'une organisation criminelle, alors que l'auteur sait que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci, tels qu'ils sont prévus à l'article 381.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 383. La participation à une organisation criminelle en tant que preneur de décision

La participation à une organisation criminelle en tant que preneur de décision consiste à participer à toute prise de décision dans le cadre des activités de l'organisation criminelle, alors que l'auteur sait que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci, tels qu'ils sont prévus à l'article 382.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 384. La participation à une organisation criminelle en qualité de dirigeant

La participation à une organisation criminelle est punie d'une peine de niveau 4 lorsque l'auteur est dirigeant de l'organisation criminelle.

Art. 385. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant toute tentative d'un des infractions faisant l'objet de l'association et avant toute poursuite, aura révélé à l'autorité l'existence des organisations visées aux sections 1 et 2 et l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances de l'infraction et les noms des personnes y exerçant une fonction de commandement, n'encourt aucune peine.

Art. 386. Confiscation

Sauf lorsqu'elle aurait pour effet de soumettre le condamné à une peine déraisonnablement lourde, le juge prononce la confiscation des biens dont dispose l'organisation criminelle et pour lesquels il est établi qu'ils ont été utiles pour contribuer à l'activité criminelle imputée à l'organisation.

Art. 382. Deelneming aan een criminele organisatie

Deelneming aan een criminele organisatie is het opzettelijk:

1° deel uitmaken van een criminele organisatie die gebruik maakt van intimidatie, bedreiging, geweld, listige kunstgrepen of omkoping of commerciële of andere structuren aanwendt om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken, ook al heeft de dader niet de bedoeling een misdrijf in het raam van die organisatie te plegen of daaraan deel te nemen op één van de in artikel 20 bedoelde wijzen;

2° deelnemen aan de voorbereiding of de uitvoering van enige geoorloofde activiteit van die criminele organisatie, terwijl de dader weet dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen van deze criminele organisatie, zoals omschreven in artikel 381.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 383. Deelneming aan een criminele organisatie als beslissingsnemer

Deelneming aan een criminele organisatie als beslissingsnemer is het deelnemen aan het nemen van welke beslissing dan ook in het kader van activiteiten van de criminele organisatie, terwijl de dader weet dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen van deze criminele organisatie, zoals omschreven in artikel 382.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 384. Deelneming aan een criminele organisatie als leidend persoon

Deelneming aan een criminele organisatie wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de dader een leidend persoon is in de criminele organisatie.

Art. 385. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die, vóór enige poging tot het plegen van een van de misdrijven die het doel van de vereniging zijn, en vóór enige vervolging, het bestaan van de organisaties bedoeld in de afdelingen 1 en 2 en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden van het misdrijf en de namen van de personen die daarin een bevelvoerende functie uitoefenen aan de overheid kenbaar maakt, wordt niet gestraft.

Art. 386. Verbeurdverklaring

De rechter spreekt de verbeurdverklaring uit van de goederen waarover de criminele organisatie beschikt en waarvan is aangetoond dat ze nuttig zijn geweest om bij te dragen aan de criminele activiteiten die de organisatie ten laste worden gelegd, behoudens wanneer dit voor gevolg zou hebben dat de veroordeelde wordt onderworpen aan een onredelijk zware straf.

L'article 54, § 1er, alinéas 4 à 7, §§ 3 et 4, sont applicables à cette confiscation.

CHAPITRE 5 – LA PROTECTION PHYSIQUE DES MATIÈRES NUCLEAIRES ET DES AUTRES MATIÈRES RADIOACTIVES

Art. 387. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires

La manipulation sans habilitation de matières nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, se faire remettre, acquérir, détenir, utiliser, altérer, céder, abandonner, transporter ou disperser des matières nucléaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 388. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires aggravée

§ 1er La manipulation sans habilitation de matières nucléaires est punie d'une peine de niveau 4 si le fait a entraîné pour autrui:

1° une atteinte à l'intégrité de troisième degré;

2° la destruction en tout ou en partie des édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, aéronefs ou autres ouvrages d'art, ou constructions appartenant à autrui.

§ 2. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires est punie d'une peine de niveau 5 si le fait commis sans intention de donner la mort l'a pourtant causée.

Art. 389. Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires

Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, commettre un acte dirigé contre des matières nucléaires ou contre une installation dans laquelle des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement ou un acte perturbant le fonctionnement d'une telle installation, si, par ces actes et par suite de l'exposition à des rayonnements ou du relâchement de substances radioactives:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement; ou

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Artikel 54, § 1, vierde tot zevende lid, § 3 en § 4 zijn van toepassing op deze verbeurdverklaring.

Hoofdstuk 5 – EXTERNE BEVEILIGING VAN KERNMATERIAAL EN ANDER RADIOACTIEF MATERIAAL

Art. 387. Behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal is dat een persoon opzettelijk en zonder vergunning, verleend door het bevoegd gezag, of niet op de voorwaarden daarin gesteld, zich kernmateriaal laat afgeven, dan wel zodanig materiaal verkrijgt, in zijn bezit houdt, gebruikt, verandert, afstaat, achterlaat, vervoert of verspreidt.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 388. Verzwaarde behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

§ 1. De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal wordt gestraft met een straf van niveau 4, indien het strafbaar feit voor een ander heeft veroorzaakt:

1° een schending van de integriteit van de derde graad;

2° de algemene of gedeeltelijke vernietiging van gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, vliegtuigen of andere kunstwerken of bouwwerken die aan een ander toebehoren.

§ 2. De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal wordt gestraft met een straf van niveau 5, indien het strafbaar feit, gepleegd zonder het oogmerk om te doden, toch de dood heeft veroorzaakt.

Art. 389. Sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties

De sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, een handeling begaat die gericht is tegen kernmateriaal of tegen een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen wordt of een handeling die de werking van een dergelijke installatie verstoort, indien hij door die handelingen en ingevolge blootstelling aan stralingen of vrijlating van radioactieve stoffen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu tot opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken; of

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 5.

Art. 390. La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs

La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, détenir, fabriquer, utiliser de quelque manière que ce soit des matières radioactives autres que nucléaires ou des engins radioactifs si, par ces actes:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 391. Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs

Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, commettre un acte dirigé contre des matières radioactives autres que nucléaires ou des engins radioactifs si, par ces actes:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement; ou

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 392. Le recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires

La recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, exiger la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires en recourant à la menace, dans des circonstances qui la rendent crédible, ou à l'emploi de la force.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 393. L'intrusion illicite dans une installation nucléaire

L'intrusion illicite dans une installation nucléaire consiste pour une personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées,

Art. 390. Illegaal bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

Het illegale bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten op enige wijze bewaart, vervaardigt of gebruikt, indien hij door die handelingen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu met opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken;

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 4.

Art. 391. Sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

De sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, een handeling begaat gericht tegen radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten, indien hij door die handelingen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu met opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken; of

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 4.

Art. 392. Gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties

Het gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties eist door bedreiging, in omstandigheden die deze geloofwaardig maken, of door gebruik van geweld.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 393. Wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie

De wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie is dat een persoon die extern is aan een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld,

entrepasées ou stockées définitivement à, délibérément et sans ordre de l'autorité et hors les cas où la loi le permet, pénétrer ou tenter de pénétrer dans les parties d'une telle installation pour lesquelles l'accès est limité aux personnes visées à l'article 8bis, §§ 1er à 4, de la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité, soit sans y avoir été autorisée par l'exploitant ou son préposé, soit en recourant à des manœuvres frauduleuses de nature à abuser l'exploitant ou son préposé sur sa légitimité à pénétrer dans ces parties de l'installation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

CHAPITRE 6 – LA VIOLATION DE ZONES PORTUAIRES OU L'INTRUSION DANS UN VEHICULE

Art. 395. L'intrusion dans une zone portuaire

L'intrusion dans une zone portuaire consiste à, délibérément, entrer ou faire intrusion, sans y avoir été habilité ni autorisé, dans une installation portuaire visée à l'article 5, 6° et 7°, de la loi du 5 février 2007 relative à la sûreté maritime, ou dans un bien immobilier ou mobilier situé à l'intérieur du périmètre du port au sens de la même loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 396. L'intrusion dans une zone portuaire aggravée

L'intrusion dans une zone portuaire est punie d'une peine de niveau 2:

1° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

2° si elle a été commise pendant la nuit;

3° si elle a été commise par deux personnes ou plus;

4° si elle a été commise avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire;

5° si elle a été commise à l'aide de violences ou de menaces;

6° si l'auteur est entré ou a fait intrusion dans une infrastructure critique au sens de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques.

Art. 396bis. L'intrusion dans un véhicule

Dans le contexte des infractions visées aux articles 246 à 249, l'intrusion dans un véhicule, consiste à, délibérément, entrer ou faire intrusion, sans y avoir été habilité ni autorisé, dans un véhicule, un navire, un wagon, un conteneur, un semi-remorque ou un avion.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

opgeslagen of definitief geborgen wordt, opzettelijk en zonder een bevel van de overheid en buiten de gevallen waarin de wet het toelaat, binnendringt of tracht binnen te dringen in de gedeeltes van een dergelijke installatie waarvan de toegang beperkt is tot de in artikel 8bis, §§ 1 tot 4, van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen bedoelde personen, hetzij zonder hiervoor de toestemming te hebben gekregen van de exploitant of zijn aangestelde, hetzij door gebruik te maken van listige kunstgrepen om de exploitant of zijn aangestelde te misleiden over zijn bevoegdheid om in deze gedeeltes van de installatie binnen te dringen.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 2.

HOOFDSTUK 6 – SCHENDING VAN HAVENGEBIEDEN OF BINNENDRINGEN VAN EEN VOERTUIG

Art. 395. Binnendringing in een havengebied

Binnendringing in een havengebied is het opzettelijk zonder daartoe gemachtigd of toegelaten te zijn, binnenkomen of binnendringen in een havenfaciliteit, zoals bedoeld in artikel 5, 6° en 7°, van de wet van 5 februari 2007 betreffende de maritieme beveiliging, of in een onroerend dan wel roerend goed binnen de grenzen van een haven in de zin van dezelfde wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 396. Verzwaarde binnendringing in een havengebied

Binnendringing in een havengebied wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien:

1° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

2° het misdrijf gepleegd werd bij nacht;

3° het misdrijf gepleegd werd door twee of meer personen;

4° het misdrijf gepleegd werd met bedrieglijk opzet of het oogmerk te schaden;

5° het misdrijf gepleegd werd door middel van geweld of bedreiging;

6° de dader een kritieke infrastructuur in de zin van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuur is binnengegaan of binnengedrongen.

Art. 396bis. Binnendringen in een voertuig

In de context van de misdrijven voorzien in de artikelen 246 tot 249 bestaat het binnendringen in een voertuig in het opzettelijk binnengaan van een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig, zonder daartoe gemachtigd of toegelaten te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 396ter. Cause d'excuse d'exemption de peine

Sous réserve de l'application de l'article 252, les victimes de trafic des êtres humains qui prennent part aux infractions prévues au présent chapitre en conséquence directe de la contrainte exercée sur elles, n'encourent aucune peine du chef de ces infractions.

CHAPITRE 7 – L'INTERDICTION DE SE CACHER LE VISAGE DANS L'ESPACE PUBLIC**Art. 396quater. L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public**

L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public consiste à, délibérément, sauf dispositions légales contraires, se présenter dans des lieux accessibles au public avec le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie, de manière telle qu'on ne soit pas identifiable.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 396quinquies. Cause de justification

Il n'y a pas d'infraction lorsque, ceux qui circulent dans des lieux accessibles au public avec le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie, de manière telle qu'ils ne soient pas identifiables, le font en vertu de règlements de travail ou d'une ordonnance de police à l'occasion de manifestations festives.

TITRE 4. Les faux**CHAPITRE 1ER – LA PROTECTION DE LA MONNAIE, DES TITRES, DES DISPOSITIFS DE SÉCURITÉ ET DES SCEAUX, TIMBRES, POINÇONS ET MARQUES****Section 1re. Définition de quelque termes utilisés dans ce chapitre****Art. 397. Définitions**

Aux fins du présent chapitre, on entend par:

1° "les titres": les obligations et les coupons d'intérêts y afférents, les bons, les chèques ou les virements émis par le Trésor public ainsi que les obligations de la dette publique d'un autre État, les actions, les obligations ou les autres titres légalement émis par les régions, les communautés, les provinces, les communes, les administrations ou les établissements publics, sous quelque dénomination que ce soit, par des sociétés ou des particuliers ainsi que les coupons d'intérêts ou de dividendes afférents à ces différents titres, que ceux-ci soient émis en Belgique ou dans un autre État;

2° "le matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres": les poinçons, coins, carrés, matrices, clichés, planches ou autres objets ou moyens destinés à la fabrication de la monnaie ou des titres;

Art. 396ter. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Behoudens toepassing van artikel 252 worden slachtoffers van mensensmokkel die als rechtstreeks gevolg van de op hen uitgeoefende dwang deelnemen aan de misdrijven bedoeld in dit hoofdstuk, niet gestraft voor die misdrijven.

HOOFDSTUK 7 – VERBOD VAN GEZICHTSBEDEKKING IN DE PUBLIEKE RUIMTE**Art. 396quater. Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte**

Het verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte is het zich opzettelijk, behoudens andersluidende wetsbepalingen, in de voor het publiek toegankelijke plaatsen begeven met het gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodat men niet herkenbaar is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 396quinquies. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen misdrijf wanneer diegenen die zich op plaatsen die voor het publiek toegankelijk zijn begeven met hun gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodanig dat ze niet kunnen worden geïdentificeerd, dit doen op grond van arbeidsreglementen of een politieverordening naar aanleiding van feestactiviteiten.

TITEL 4. Valsheden**HOOFDSTUK 1 – BESCHERMING VAN DE MUNT, VAN DE EFFECTEN, VAN DE VEILIGHEIDSKENMERKEN EN VAN DE ZEGELS, STEMPELS, KEURSTEMPELS EN MERKEN****Afdeling 1. Betekenis van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen****Art. 397. Definities**

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

1° "de effecten": de obligaties en de daartoe behorende rentebewijzen, de kasbonnen, de cheques of de overschrijvingen uitgegeven door de schatkist, alsook de obligaties van de openbare schuld van een andere Staat, de aandelen, de obligaties of de andere effecten die wettig zijn uitgegeven door de gewesten, de gemeenschappen, de provincies, de gemeenten, de openbare besturen of instellingen, onder welke benaming ook, door vennootschappen of particulieren, alsook de rente- of dividendbewijzen behorende tot die verschillende effecten, ongeacht of zij zijn uitgegeven in België of in een andere Staat;

2° "het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten": de muntstempels, muntmatrijzen, giet- of drukvormen, platen of andere voorwerpen of middelen bestemd tot het vervaardigen van de munt of van effecten;

3° “les timbres-poste adhésifs et les autres timbres”: les timbres-poste adhésifs, les autres timbres adhésifs nationaux ou étrangers, les timbres imprimés sur les documents émis par bpost ou par la poste d'un autre État, les valeurs d'affranchissement représentées par des empreintes de machines ou par des symboles agréés par bpost ou par la poste d'un autre État;

Les timbres qui sont imprimés sur les documents et sur des valeurs d'affranchissement représentées par des empreintes de machines ou par des symboles émis ou reconnus par une entreprise offrant des services postaux tombent sous l'application de la présente définition.

4° “les dispositifs de sécurité”: les hologrammes, les filigranes et les autres éléments servant à protéger la monnaie contre la contrefaçon ou la falsification.

Section 2. La protection de la monnaie, des titres, du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres et des dispositifs de sécurité

Art. 398. Disposition commune

Les dispositions de la section 2 s'appliquent indistinctement aux monnaies qui ont déjà été émises et mises en circulation en tant que monnaie ayant cours légal et aux monnaies qui, bien que destinées à être mises en circulation en tant que monnaie ayant cours légal, n'ont pas encore été émises.

Les peines prévues pour les infractions concernant l'euro décrites dans la section 2 sont applicables aux mêmes infractions commises à l'égard de la monnaie n'ayant plus cours légal ou dont l'émission n'est plus autorisée suite à l'introduction ou l'adoption de l'euro fiduciaire.

Art. 399. La contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres

§ 1er. La contrefaçon de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, de la monnaie, des titres ou du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres véritables par la fabrication de monnaies, de titres ou de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres non authentiques.

La falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres consiste à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, à la monnaie, aux titres ou au matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres avec une intention frauduleuse pour leur faire subir des modifications.

§ 2. La contrefaçon et la falsification de la monnaie et des titres sont punies d'une peine de niveau 4.

3° “de plakpostzegels en de andere zegels”: de plakpostzegels, de andere nationale of buitenlandse plakzegels, de zegels die gedrukt worden op de documenten die bpost of de post van een andere staat uitgeeft, de frankeerwaarde die vertegenwoordigd worden door afdrucken van machines of door symbolen die door bpost of door de post van een andere Staat erkend zijn;

De zegels die gedrukt worden op de documenten en de frankeerwaarde die vertegenwoordigd wordt door afdrucken van machines of door symbolen die uitgegeven worden of erkend worden door een onderneming die postdiensten aanbiedt vallen onder toepassing van deze definitie.

4° “de veiligheidskenmerken”: hologrammen, watermerken of andere muntbestanddelen die worden gebruikt om de munt tegen namaking of vervalsing te beveiligen.

Afdeling 2. Bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken

Art. 398. Gemeenschappelijke bepaling

De bepalingen van afdeling 2 zijn zonder onderscheid van toepassing op de munten die reeds zijn uitgegeven en in omloop zijn gebracht als wettig betaalmiddel en op de munten die, hoewel zij bestemd zijn om in omloop te worden gebracht als wettig betaalmiddel, nog niet zijn uitgegeven.

De straffen waarin is voorzien voor de misdrijven betreffende de euro omschreven in afdeling 2 zijn van toepassing op dezelfde misdrijven gepleegd ten overstaan van de munt die niet wettelijk gangbaar meer is of waarvan de uitgifte niet meer toegelaten is ingevolge de introductie of de aanneming van de chartale euro.

Art. 399. Namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten

§ 1. Namaking van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de effecten is het met bedrieglijk opzet nabootsen van de munt, van effecten of van het echte materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten, door het vervaardigen van niet-authentieke munten, niet-authentieke effecten of niet-authentiek materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten.

Vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten is het met bedrieglijk opzet aantasten van de munt, van de effecten of van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten teneinde er wijzigingen in aan te brengen.

§ 2. De namaking en de vervalsing van de munt en van de effecten worden bestraft met een straf van niveau 4.

La contrefaçon et la falsification du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres sont punies d'une peine de niveau 3.

Art. 400. La mise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres

La mise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 401. Le transfert de fausses monnaies ou de faux titres

Le transfert de fausses monnaies ou de faux titres consiste à importer, exporter, transporter, recevoir ou se procurer de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés dans le but de les mettre en circulation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 402. Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité

Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité consiste à recevoir, se procurer ou posséder dans une intention frauduleuse:

- du matériel contrefait ou falsifié destinés à la fabrication de la monnaie;
- du vrai matériel destiné à la fabrication de la monnaie;
- des dispositifs de sécurité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 403. La remise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres reçus de bonne foi

La remise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres reçus de bonne foi consiste à remettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés, reçus pour bons mais dont on a vérifié les vices après réception.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 3. La mise en circulation illicite de la monnaie et la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules imitant de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

De namaking en de vervalsing van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten worden bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 400. In omloop brengen van valse munten of valse effecten

In omloop brengen van valse munten of valse effecten is het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 401. Overdracht van valse munten of valse effecten

Overdracht van valse munten of valse effecten is het invoeren, uitvoeren, vervoeren, ontvangen of zich aanschaffen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten met het oogmerk deze in omloop te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 402. Overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken

Overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken is het met bedrieglijk opzet ontvangen, zich aanschaffen of in bezit hebben van:

- het nagemaakte of vervalste materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt;
- het echte materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt;
- de veiligheidskenmerken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 403. Weer in omloop brengen van de valse munten of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn

Weer in omloop brengen van de valse munten of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn, is het met bedrieglijk opzet weer in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten, die voor echt ontvangen zijn, maar waarvan men de ondeugdelijkheid na ontvangst heeft vastgesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 3. Illegaal in omloop brengen van de munt en vervaardigen en in omloop brengen van de drukwerken of formulieren die een munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels nabootsen

Art. 404. La mise en circulation illicite d'un signe monétaire

La mise en circulation illicite d'un signe monétaire consiste à émettre, délibérément, un signe monétaire destiné à circuler dans le public comme moyen de paiement sans y avoir été habilité par l'autorité compétente.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 405. La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres consiste à fabriquer, à vendre, à colporter ou à distribuer, délibérément, des imprimés ou des formules qui, par leur forme extérieure, présentent avec la monnaie, les titres, les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres une ressemblance de nature à faciliter l'acceptation des imprimés ou des formules à la place de la monnaie, des titres ou des timbres imités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 4. La protection du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

Art. 406. La contrefaçon, la falsification ou l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

§ 1er. La contrefaçon du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine à imiter, dans une intention frauduleuse, le sceau de l'État, les timbres nationaux véritables ou les poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine par la fabrication d'un sceau, de timbres ou de poinçons non authentiques.

La falsification du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, au sceau de l'État, aux timbres nationaux ou aux poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine pour leur faire subir des modifications.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3.

§ 2. L'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste, dans une intention frauduleuse, à utiliser le sceau, les timbres ou les poinçons contrefaits ou falsifiés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. Les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon, à la falsification et à

Art. 404. Illegaal in omloop brengen van een geldteken

Illegaal in omloop brengen van een geldteken is het opzettelijk uitgeven van het geldteken bestemd om in het publiek te circuleren als betaalmiddel zonder hiertoe gemachtigd te zijn door de bevoegde overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 405. Vervaardigen en in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben

Vervaardigen en het in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben, is het opzettelijk vervaardigen, verkopen, colporteren of verspreiden van drukwerken of formulieren die, door hun uiterlijke vorm, een gelijkenis vertonen met de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels, die van zodanige aard is dat zij het aannemen van die drukwerken of formulieren in de plaats van de nagebootste munt, effecten of zegels vergemakkelijkt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 4. Bescherming van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

Art. 406. Namaking, vervalsing of gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

§ 1. Namaking van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet nabootsen van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina door het vervaardigen van een niet-authentiek zegel, van niet-authentieke stempels of van niet-authentieke keurstempels.

Vervalsing van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet aantasten van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina teneinde er wijzigingen in aan te brengen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet gebruiken van het nagemaakte of vervalste zegel, van de nagemaakte of vervalste stempels of van de nagemaakte of vervalste keurstempels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De straffen waarin is voorzien in de paragrafen 1 en 2 zijn tevens van toepassing op de namaking, de vervalsing

l'usage du sceau, des timbres ou des poinçons appartenant à d'autres États.

Art. 407. L'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

§ 1er. L'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste à se procurer indûment les vrais sceau, timbres ou poinçons et à en faire, délibérément, une application ou un usage préjudiciable aux droits et aux intérêts de l'État, d'une autorité quelconque ou d'un particulier.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

§ 2. La peine prévue au paragraphe 1er est également applicable à l'usage préjudiciable du sceau, des timbres nationaux ou des poinçons appartenant à d'autres États.

Art. 408. Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefaits ou falsifiés

Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié consiste à vendre ou à mettre en vente, délibérément, des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 409. L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié

L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié consiste à faire usage, dans une intention frauduleuse, d'un papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié que l'on s'est procuré.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 5. La protection des marques du bureau de garantie

Art. 410. L'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie

L'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie consiste à appliquer, dans une intention frauduleuse, la marque apposée par le bureau de garantie sur un autre objet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

en het gebruik van het zegel, van de stempels of van de keurstempels die aan andere Staten toebehoren.

Art. 407. Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

§ 1. Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het zich onrechtmatig verschaffen van echte zegels, stempels of keurstempels en dit opzettelijk aanwenden of gebruiken op een wijze die de rechten en belangen van de Staat, van enige overheid of van een particulier benadeelt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

§ 2. De straf waarin is voorzien in paragraaf 1 is tevens van toepassing op het nadelig gebruik van het zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die aan andere Staten toebehoren.

Art. 408. Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel

Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel, is het opzettelijk verkopen of te koop stellen van het papier of van het goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 409. Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalst zegel

Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel, is het met bedrieglijk opzet gebruik maken van een papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel, dat men zich heeft aangeschaft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 5. Bescherming van de keurmerken van het waarborgkantoor

Art. 410. Bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken

Bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken is het met bedrieglijk opzet aanbrengen van een door het waarborgkantoor geplaatst keurmerk op een ander voorwerp.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 411. La contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l’empreinte d’un timbre

La contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l’empreinte d’un timbre consiste à contrefaire, dans une intention frauduleuse, les marques apposées par le bureau de garantie ou l’empreinte d’un timbre sans emploi d’un poinçon ou d’un timbre contrefait.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 2.

Section 6. La protection des sceaux, des timbres et des marques des autorités et des particuliers

Art. 412. La contrefaçon ou l’usage du sceau, du timbre ou de la marque d’une autorité quelconque, d’un établissement privé ou d’un particulier

§ 1er. La contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d’une autorité quelconque, d’un établissement privé ou d’un particulier consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, le sceau, le timbre ou la marque d’une autorité quelconque, d’un établissement privé ou d’un particulier par la fabrication d’un sceau, d’un timbre ou d’une marque non authentiques.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 2.

§ 2. L’usage du sceau, du timbre ou de la marque d’une autorité quelconque, d’un établissement privé, ou d’un particulier consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, le sceau contrefait, le timbre contrefait ou la marque contrefaite d’une autorité quelconque, d’un établissement privé ou d’un particulier.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 2.

§ 3. Les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon et à l’usage du sceau, du timbre ou de la marque d’une autorité étrangère quelconque.

Section 7. La protection des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

Art. 413. La contrefaçon ou l’usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

§ 1er. La contrefaçon des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou autres timbres par la fabrication de timbres non authentiques.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 2.

§ 2. L’usage des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres contrefaits qu’il s’est procuré.

Cette infraction est punie d’une peine de niveau 1.

Art. 411. Namaking van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk

Namaking van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk is het met bedrieglijk opzet namaken van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk zonder van een nagemaakte keurstempel of zegel gebruik te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 6. Bescherming van de zegels, de stempels en de merken van de overheden en van particulieren

Art. 412. Namaking of gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier

§ 1. Namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier is het met bedrieglijk opzet nabootsen van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier door het vervaardigen van een niet-authentiek zegel, een niet-authentieke stempel of een niet-authentiek merk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier is het met bedrieglijk opzet gebruiken van het nagemaakte zegel, de nagemaakte stempel of het nagemaakte merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 3. De straffen waarin is voorzien in de paragrafen 1 en 2 zijn tevens van toepassing op de namaking en het gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige vreemde overheid.

Afdeling 7. Bescherming van plakpostzegels en andere zegels

Art. 413. Namaking of gebruik van plakpostzegels of andere zegels

§ 1. Namaking van plakpostzegels of andere zegels is het met bedrieglijk opzet nabootsen van plakpostzegels of andere zegels door het vervaardigen van niet-authentieke zegels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Gebruik van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels is het met bedrieglijk opzet gebruiken van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels die hij zich heeft verschaft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 414. La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits

La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres contrefaits.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 8. La protection du nom du fabricant et de la raison commerciale d'une fabrique

Art. 415. L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques

L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques consiste à apposer dans une intention frauduleuse par addition, retranchement ou par une altération quelconque, sur des objets fabriqués le nom d'un fabricant autre que celui qui en est l'auteur ou la raison commerciale d'une fabrique autre que celle de la fabrication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 416. La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale

La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale consiste, dans le chef d'un marchand, d'un commissionnaire ou d'un débitant quelconque, à mettre en circulation, délibérément, des objets visés à l'article 415.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 9. Disposition commune

Art. 417. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les personnes coupables des infractions mentionnées dans le présent chapitre sont exemptées de peines si, avant toute mise en circulation de monnaie, titre ou timbre contrefaite ou falsifiée ou d'objet marqué d'un faux nom et avant toute poursuite, elles ont porté à la connaissance de l'autorité l'intégralité des informations qu'elles détiennent sur les circonstances et les auteurs de ces infractions.

CHAPITRE 2 – LE FAUX EN ÉCRITURES OU SUR D'AUTRES SUPPORTS DURABLES ET L'USAGE DE FAUX

Art. 418. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

§ 1er. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, fabriquer un faux ou falsifier l'expression d'une pensée

Art. 414. In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels

In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels is het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 8. Bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek

Art. 415. Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek

Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek is het met bedrieglijk opzet, door bijvoeging, wegneming of om het even welke verandering plaatsen op fabricaten van de naam van een andere fabrikant dan de producent, of van de handelsnaam van een andere fabriek dan die, welke de goederen gemaakt heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 416. In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen

In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen is het opzettelijk door enige handelaar, commissionair of kleinhandelaar in omloop brengen van de in artikel 415 bedoelde goederen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 9. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 417. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Personen die schuldig zijn aan een van de misdrijven, omschreven in dit hoofdstuk, worden niet gestraft, indien zij, vóór enig in omloop brengen van de nagemaakte of vervalste munt, zegel of effect of met een valse naam gemerkt goed en vóór enige vervolging, alle informatie waarover zij beschikken omtrent de omstandigheden en daders van die misdrijven ter kennis van de overheid brengen.

HOOFDSTUK 2 – VALSHEID IN GESCHRIFTEN OF OP ANDERE DUURZAME DRAGERS EN HET GEBRUIK VAN VALSE STUKKEN

Art. 418. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

§ 1. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden produceren van valse stukken of vervalsen van de uiting van

dans tout écrit ou tout autre support durable, pouvant faire preuve, en relation avec un fait pertinent en droit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 2. L'usage de faux consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, utiliser le faux en écriture ou sur d'autres supports durables.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 419. Les circonstances aggravantes du faux en écritures ou sur d'autres supports durables et de l'usage de faux

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° le faux ou l'usage de faux est commis par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

2° le faux ou l'usage de faux porte sur un écrit ou un support authentique ou délivré par une autorité publique.

Art. 420. La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité

La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, utiliser, procurer à un tiers ou obtenir d'un tiers, un passeport, un titre de voyage, une carte d'identité ou un document en tenant lieu, ainsi que les formulaires qui servent à leur délivrance, ou à ne pas respecter les interdictions et les restrictions qui y sont imposées.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 421. Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu

Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu consiste à, délibérément, ne pas donner suite dans le délai imparti à une décision, prise par l'autorité compétente, de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

een gedachte in enig geschrift dat of op enige andere duurzame drager die, in samenhang met een rechtens relevant feit, tot bewijs kan dienen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Het gebruik van valse stukken is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebruiken van de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 419. De verzwarende omstandigheden bij de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat:

1° de valsheid of het gebruik van valse stukken wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

2° de valsheid of het gebruik van valse stukken betrekking heeft op een authentiek geschrift of een authentieke dager of op een geschrift of drager afgegeven door een overheidsinstantie.

Art. 420. Overdracht van een reis- of identiteitsdocument

Overdracht van een reis- of identiteitsdocument is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebruiken, verschaffen aan een derde of verkrijgen van een derde, van een paspoort, een reisdocument, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document, alsook van de formulieren die voor de afgifte ervan dienen, of het niet eerbiedigen van de daarin opgelegde verboden en beperkende voorwaarden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 421. Niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document

Niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document is het opzettelijk geen gevolg geven aan een door de bevoegde overheid genomen beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document binnen de opgelegde termijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

CHAPITRE 3 – L'USURPATION DE FONCTIONS, DE TITRES OU DE NOM

Art. 422. L'usurpation de fonctions publiques

L'usurpation de fonctions publiques consiste à s'immiscer, dans une intention frauduleuse, dans des fonctions publiques, civiles ou militaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 423. L'usurpation de titre ou de grade public

L'usurpation de titre ou de grade public consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, sans droit et en public le titre ou le grade appartenant, comme titulaire ou suppléant, à des personnes participant à l'exercice d'un pouvoir public ou exerçant une fonction publique, civile ou militaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 424. L'usurpation du titre d'avocat

L'usurpation du titre d'avocat consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, en public, soit le titre d'avocat, sans être inscrit au tableau de l'Ordre ou sur une liste de stagiaires, soit le titre d'avocat honoraire, sans posséder l'autorisation visée à l'article 436 du Code judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 424bis. L'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé

L'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé consiste à dans une intention frauduleuse:

1° agir professionnellement en tant que médiateur au sens du Code judiciaire, sans figurer sur la liste des médiateurs agréés visée à l'article 1727 et sans être dispensé de l'agrément à l'exception de celui qui agit professionnellement en tant que médiateur au sens du Code judiciaire dans des litiges entre entreprises;

2° sans y être autorisé, s'attribuer publiquement le titre professionnel de médiateur agréé ou porter un titre ou ajouter à celui porté une mention pouvant prêter à confusion avec le titre professionnel de médiateur agréé.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 425. L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre

L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre consiste à porter, dans une intention frauduleuse, en public, un costume, un uniforme, une décoration, un ruban ou autres insignes d'un ordre qui ne lui appartient pas.

HOOFDSTUK 3 – AANMATIGING VAN FUNCTIES, TITELS OF EEN NAAM

Art. 422. Aanmatiging van openbare functies

Aanmatiging van openbare functies is het zich met bedrieglijk opzet inmengen in openbare functies, hetzij burgerlijke of militaire.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 423. Aanmatiging van een openbare titel of graad

Aanmatiging van een openbare titel of graad is het met bedrieglijk opzet wederrechtelijk en in het openbaar, als titularis of plaatsvervanger, aannemen van de titel of de graad die toebehoort aan personen die deelnemen aan de uitoefening van openbare macht dan wel een burgerlijke of militaire openbare functie uitoefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 424. Aanmatiging van de titel van advocaat

Aanmatiging van de titel van advocaat is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van de titel van advocaat zonder ingeschreven te zijn op het tableau van de Orde of op een lijst van stagiaires, of van de titel van ereadvocaat zonder in het bezit te zijn van de in artikel 436 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde machtiging.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 424bis. Aanmatiging van de functie of de titel van erkend bemiddelaar

Aanmatiging van de functie of titel van erkend bemiddelaar is het met bedrieglijk opzet:

1° beroepsmatig bemiddelen in de zin van het Gerechtelijk Wetboek zonder dat hij is opgenomen op de lijst van erkende bemiddelaars bedoeld in artikel 1727 en zonder van erkenning vrijgesteld te zijn met uitzondering van hij die beroepsmatig bemiddelt in de zin van het Gerechtelijk Wetboek in het kader van geschillen tussen ondernemingen;

2° zonder daartoe gemachtigd te zijn, zich openbaar een beroepstitel van erkend bemiddelaar toeëigenen of een titel voeren of aan de beroepstitel die hij voert een vermelding toevoegen welke tot verwarring kan leiden met die van erkend bemiddelaar.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 425. Aanmatiging van kleding of tekens van een orde

Aanmatiging van kleding of tekens van een orde is het met bedrieglijk opzet in het openbaar dragen van een kledingstuk, een uniform, een ereteken, een lint of andere onderscheidings-tekens van een orde die de betrokken persoon niet toekomt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 426. L'usurpation des titres de noblesse

L'usurpation des titres de noblesse consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, en public, des titres de noblesse qui ne lui appartiennent pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 427. L'usurpation du nom

L'usurpation du nom consiste à prendre, dans une intention frauduleuse, en public, un nom qui ne lui appartient pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

TITRE 5. Les infractions contre les biens

CHAPITRE 1ER – LES INFRACTIONS RELATIVES À L'APPROPRIATION FRAUDULEUSE DE BIENS

Section 1. Le vol et l'extorsion

Sous-section 1. Définitions

Art. 429. Le vol

Le vol consiste à soustraire frauduleusement, même de façon momentanée, une chose qui appartient à autrui.

Art. 430. L'extorsion

L'extorsion consiste à, délibérément, obtenir, à l'aide de violences ou de menaces, soit un bien, soit un avantage illicite.

Sous-section 2. Le vol commis sans violences ni menaces

Art. 431. Le vol commis sans violences ni menaces

Le vol commis sans violences ni menaces est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 432. Le vol commis sans violences ou menaces aggravé

Le vol commis sans violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 3 si:

1° l'auteur s'est introduit dans un lieu non accessible au public pour commettre le vol alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes;

2° le vol a été commis au préjudice d'un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 426. Aanmatiging van adellijke titels

Aanmatiging van adellijke titels is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van een adellijke titel die de betrokken persoon niet toekomt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 427. Aanmatiging van een naam

De aanmatiging van een naam is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van een naam die de betrokken persoon niet toekomt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

TITEL 5. Misdrijven tegen het vermogen

HOOFDSTUK 1 – MISDRIJVEN MET BETREKKING TOT DE ONRECHTMATIGE TOE-EIGENING VAN GOEDEREN

Afdeling 1. Diefstal en afpersing

Onderafdeling 1. Definities

Art. 429. Diefstal

Diefstal is het bedrieglijk wegnemen, zelfs kortstondig, van een zaak die aan een ander toebehoort.

Art. 430. Afpersing

Afpersing is het opzettelijk met behulp van geweld of bedreiging verkrijgen van hetzij een goed, hetzij een ongeoorloofd voordeel.

Onderafdeling 2. Diefstal zonder geweld of bedreiging

Art. 431. Diefstal zonder geweld of bedreiging

Diefstal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 432. Verzwaarde diefstal zonder geweld of bedreiging

Diefstal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de dader een niet voor het publiek toegankelijke plaats is binnengedrongen om de diefstal te plegen, terwijl hij moest vermoeden dat zich daar een of meer personen bevonden;

2° de diefstal werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

3° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

4° l'infraction a été commise la nuit.

Sous-section 3. Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion

Art. 433. Le vol commis avec violences ou menaces

Le vol commis avec violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 434. L'extorsion

L'extorsion est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 435. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion aggravés

§ 1er. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion sont punis d'une peine de niveau 4 si:

1° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

2° l'infraction a été commise la nuit;

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes;

4° l'infraction a été commise au préjudice d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité.

§ 2. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion sont punis d'une peine de niveau 5 si:

1° des armes ou des objets qui y ressemblent ont été employés ou montrés, ou si le coupable a fait croire qu'il était armé;

2° le coupable a fait usage de substances inhibitives ou toxiques pour commettre l'infraction ou assurer sa fuite;

3° les violences ou les menaces ont causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

§ 3. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion ou la tentative de commettre ces infractions sont punis d'une peine de niveau 6 si:

1° la personne a été soumise à la torture;

2° les violences ou les menaces exercées ont causé la mort sans intention de la donner.

3° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

4° het misdrijf werd gepleegd bij nacht.

Onderafdeling 3. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing

Art. 433. Diefstal met geweld of bedreiging

Diefstal met geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 434. Afpersing

Afpersing wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 435. Verzwaarde diefstal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing

§ 1. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

2° het misdrijf werd gepleegd bij nacht;

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen;

4° het misdrijf werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

§ 2. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° wapens of op wapens gelijkende voorwerpen werden gebruikt of getoond, of indien de schuldige deed geloven dat hij gewapend was;

2° de schuldige, om het misdrijf te plegen of zijn vlucht te verzekeren, gebruik heeft gemaakt van weerloos makende of giftige stoffen;

3° het geweld of de bedreiging een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt.

§ 3. Diefstal met geweld of bedreiging, afpersing en de poging om die misdrijven te plegen worden bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° de persoon aan foltering werd onderworpen;

2° het geweld of de bedreiging de dood tot gevolg heeft, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk om te doden.

Sous-section 4. Le vol et l'extorsion de matières nucléaires

Art. 436. Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces

Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 437. Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menaces aggravé

Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menace est puni d'une peine de niveau 4 si:

1° l'auteur s'est introduit dans un lieu non accessible au public pour commettre le vol alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes;

2° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique.

Art. 438. Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires

Le vol de matière nucléaire commis avec violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 4. L'extorsion de matières nucléaires est punie de la même peine.

Art. 439. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires aggravés

§ 1er. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires sont punis d'une peine de niveau 5 si:

1° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

2° l'infraction a été commise la nuit;

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes.

§ 2. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires sont punis d'une peine de niveau 6 si:

1° des armes ou des objets qui y ressemblent ont été employés ou montrés, ou si le coupable a fait croire qu'il était armé;

2° le coupable a fait usage de substances inhibitives ou toxiques pour commettre l'infraction ou assurer sa fuite;

3° si les violences ou les menaces ont causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

Onderafdeling 4. Diefstal en afpersing van kernmateriaal

Art. 436. Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 437. Verzwaaarde diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° de dader een niet voor het publiek toegankelijke plaats is binnengedrongen om de diefstal te plegen, terwijl hij moest vermoeden dat zich daar een of meer personen bevonden;

2° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen.

Art. 438. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal

Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 4. Afpersing van kernmateriaal wordt bestraft met dezelfde straf.

Art. 439. Verzwaaarde diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en verzwaaarde afpersing van kernmateriaal

§ 1. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal met wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

2° het misdrijf werd gepleegd bij nacht;

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen.

§ 2. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal met wordt bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° wapens of op wapens gelijkende voorwerpen werden gebruikt of getoond, of indien de schuldige deed geloven dat hij gewapend was;

2° de schuldige, om het misdrijf te plegen of zijn vlucht te verzekeren, gebruik heeft gemaakt van weerloos makende of giftige stoffen;

3° het geweld of de bedreiging een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt.

§ 3. Le vol avec violences ou menaces de matières nucléaires et l'extorsion de matières nucléaires ou la tentative de commettre ces infractions sont également punis d'une peine de niveau 6 si:

1° la personne a été soumise à la torture;

2° les violences ou les menaces exercées ont causé la mort sans intention de la donner.

Sous-section 5. Dispositions communes

Art. 440. Les circonstances aggravantes du vol et de l'extorsion

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération les circonstances suivantes:

1° l'infraction a été commise par l'auteur envers son employeur;

2° l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de ses fonctions;

3° si l'auteur a utilisé un véhicule ou tout autre engin motorisé ou non pour faciliter l'infraction ou pour assurer sa fuite;

4° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

Section 2. Les fraudes

Sous-section 1. Les abus de la confiance ou de la vulnérabilité d'autrui

Art. 442. L'abus de confiance

L'abus de confiance consiste dans le chef de son auteur à détourner ou dissiper frauduleusement au préjudice d'autrui un bien mobilier ayant une valeur économique qui lui avait été remis à la condition de le rendre ou d'en faire un usage ou un emploi déterminé.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 443. L'abus de biens sociaux

L'abus de biens sociaux consiste dans le chef d'un dirigeant de droit ou de fait d'une personne morale de droit privé à faire, avec une intention frauduleuse et à des fins personnelles, directement ou indirectement, des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'il savait significativement préjudiciable aux intérêts patrimoniaux de celle-ci et à ceux de ses créanciers ou associés.

§ 3. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging, afpersing van kernmateriaal met geweld of bedreiging en de poging om die misdrijven te plegen wordt eveneens bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° de persoon aan foltering werd onderworpen;

2° het geweld of de bedreiging de dood tot gevolg heeft, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk om te doden.

Onderafdeling 5. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 440. Verzwarende omstandigheden van diefstal en afpersing

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf werd gepleegd ten nadele van de werkgever van de dader;

2° het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

3° de dader een voertuig of enig ander al dan niet met een motor aangedreven tuig heeft gebruikt, om het misdrijf te vergemakkelijken of zijn vlucht te verzekeren;

4° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

Afdeling 2. Bedrog

Onderafdeling 1. Misbruik van vertrouwen of andermans kwetsbare toestand

Art. 442. Misbruik van vertrouwen

Misbruik van vertrouwen is het met bedrieglijk opzet en ten nadele van een andere persoon verduisteren of verspillen van een roerend goed met economische waarde dat hem overhandigd is onder verplichting om het terug te geven of het voor een bepaald doel te gebruiken of aan te wenden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 443. Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon

Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon is het met bedrieglijk opzet, door een bestuurder, in feite of in rechte, van een privaatrechtelijke rechtspersoon, rechtstreeks of onrechtstreeks gebruik maken van de goederen of van het krediet van de rechtspersoon voor persoonlijke doeleinden, hoewel de dader wist dat dit op betekenisvolle wijze in het nadeel was van de vermogensbelangen van die rechtspersoon en van die van zijn schuldeisers of vennoten.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 444. L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable

L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable consiste à abuser, délibérément, des besoins, des faiblesses, des passions ou de l'ignorance d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité pour lui faire souscrire, à son préjudice, toute forme d'engagement juridique ou de décharge, peu importe la façon dont la négociation a été faite ou déguisée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 445. L'usure

L'usure consiste dans le chef de son auteur à faire promettre, délibérément, pour lui-même ou pour autrui, en raison d'un prêt d'une somme d'argent, contracté sous quelque forme que ce soit, un intérêt ou d'autres avantages excédant manifestement l'intérêt normal et la couverture des risques de ce prêt en abusant des faiblesses, des passions, des besoins ou de l'ignorance de l'emprunteur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Dans les cas prévus au présent article, le juge, à la demande de toute partie lésée, réduit ses obligations conformément à l'article 1907ter du Code civil ancien.

Sous-section 2. L'escroquerie et les tromperies

Art. 446. L'escroquerie

L'escroquerie consiste à chercher à se procurer, pour soi-même ou pour autrui, avec une intention frauduleuse, un avantage économique illégal, soit en faisant usage de faux noms ou de fausses qualités, soit en employant des manœuvres frauduleuses pour surprendre la confiance d'autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 447. L'escroquerie aggravée

Lorsqu'elle est commise au préjudice d'un mineur d'âge ou d'une personne en situation de vulnérabilité, l'escroquerie est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 448. La tromperie sur la valeur de la monnaie

La tromperie sur la valeur de la monnaie consiste à, délibérément,:

— donner à une monnaie l'apparence d'une monnaie de valeur supérieure;

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 444. Misbruik van andermans kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen

Misbruik van de kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen, is het opzettelijk misbruik maken van de behoeften, de zwakheden, de hartstochten of de onwetendheid van een minderjarige of van een persoon in een kwetsbare toestand om hem enige vorm van juridische verbintenis of schuldbevrijding te doen tekenen die voor hem nadelig is, ongeacht de wijze waarop de onderhandeling ook verricht of vermomd mag zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 445. Woeker

Woeker is het opzettelijk doen beloven, voor zichzelf of voor een ander, wegens een op gelijk welke wijze aangegane geldlening, van een interest of andere voordelen die de normale interest en de dekking van het risico van die lening manifest overschrijden, door misbruik te maken van de zwakheden, de hartstochten, de behoeften of de onwetendheid van de lener.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

In de gevallen bedoeld in dit artikel vermindert de rechter, op vordering van een benadeelde partij, haar verplichtingen overeenkomstig artikel 1907ter van het oud Burgerlijk Wetboek.

Onderafdeling 2. Oplichting en bedriegerij

Art. 446. Oplichting

Oplichting is het met bedrieglijk opzet beogen te verwerven van een onrechtmatig economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander, hetzij door gebruik te maken van valse namen of valse hoedanigheden, hetzij door listige kunstgrepen aan te wenden om andermans vertrouwen op slinkse wijze te winnen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 447. Verzwaarde oplichting

Indien zij gepleegd wordt ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand, wordt oplichting bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 448. Bedriegerij omtrent de waarde van de munt

Bedriegerij omtrent de waarde van de munt is het opzettelijk:

— aan een munt het voorkomen geven van een munt van grotere waarde;

— émettre des monnaies auxquelles on a donné l'apparence de monnaies d'une valeur supérieure ou, dans le but de les mettre en circulation, introduire ces monnaies dans le pays;

— dans le but de les mettre en circulation, se procurer ou recevoir des monnaies auxquelles on a donné l'apparence de monnaies d'une valeur supérieure.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 449. La tromperie sur le bien vendu

La tromperie sur le bien vendu consiste à:

— tromper frauduleusement l'acheteur sur l'identité du bien vendu, en livrant un bien autre que l'objet déterminé sur lequel a porté la transaction;

— tromper frauduleusement l'acheteur sur la nature ou l'origine du bien vendu en vendant ou en livrant un bien semblable en apparence à celui qu'il a achetée ou qu'il a cru acheter;

— tromper frauduleusement l'acheteur ou le vendeur sur la quantité des biens vendus en recourant à des manœuvres frauduleuses.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 450. La tromperie dans le louage d'ouvrage

La tromperie dans le louage d'ouvrage consiste à tromper frauduleusement en recourant à des manœuvres frauduleuses les parties engagées dans un contrat de louage d'ouvrage ou l'une d'elles, soit sur la quantité, soit sur la qualité d'ouvrage fourni, lorsque, dans ce second cas, la détermination de la qualité d'ouvrage doit servir pour fixer le montant du salaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 451. La falsification de denrées alimentaires

§ 1er. La falsification de denrées alimentaires consiste à falsifier, délibérément, des denrées alimentaires ou des boissons destinées à être vendues ou à être mises à la disposition du public

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. En outre, le juge peut ordonner la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

§ 2. Les peines prévues au paragraphe 1er sont également applicables à celui qui, par affiches ou par avis, imprimés ou non, aura méchamment ou frauduleusement propagé ou révélé des procédés de falsification des denrées alimentaires ou des boissons.

— munten uitgeven waaraan het voorkomen is gegeven van munten van grotere waarde, of dergelijke munten in het land invoeren met het doel die daar in omloop te brengen;

— zich aanschaffen of ontvangen van munten waaraan het voorkomen is gegeven van munten van grotere waarde, met het doel die in omloop te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 449. Bedriegerij omtrent het verkochte goed

Bedriegerij omtrent het verkochte goed is:

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de identiteit van het verkochte goed, door een ander goed te leveren dan het bepaalde voorwerp waarop de overeenkomst betrekking had;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de aard of de oorsprong van het verkochte goed, door een goed te verkopen of te leveren dat in voorkomen gelijkaardig is aan dat welke hij heeft gekocht of heeft gemeend te kopen;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper of de verkoper omtrent de hoeveelheid van de verkochte goederen, door het gebruiken van listige kunstgrepen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 450. Bedriegerij omtrent de huur van werk

Bedriegerij omtrent de huur van werk is het met bedrieglijk opzet en door het aanwenden van listige kunstgrepen misleiden van de partijen verbonden door een contract van huur van werk, of een van hen, hetzij omtrent de hoeveelheid, hetzij omtrent de hoedanigheid van het geleverde werk indien in dit tweede geval de bepaling van de hoedanigheid van het werk moet dienen om het bedrag van het loon vast te stellen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 451. Vervalsing van voedingsmiddelen

§ 1. Vervalsing van voedingsmiddelen is het opzettelijk vervalsen van voedingsmiddelen of dranken die bestemd zijn om te worden verkocht of aan het publiek ter beschikking te worden gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Daarenboven kan de rechter de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling bevelen als bijkomende straf.

§ 2. De straffen bepaald in paragraaf 1 zijn eveneens van toepassing op de persoon die door aanplakbiljetten of door berichten, al dan niet gedrukt, kwaadwillig of met bedrieglijk opzet het procedé om voedingsmiddelen of dranken te vervalsen, verspreidt of bekendmaakt.

Art. 452. La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées

La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées consiste à, délibérément, détenir en vue de la vente, vendre ou exposer en vente de telles denrées alimentaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. En outre, le juge peut ordonner la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

Art. 453. L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce

L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce consiste à, méchamment ou frauduleusement, altérer ou détériorer des marchandises ou des matières servant à la fabrication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 3. La corruption privée

Art. 454. La corruption privée active et passive

§ 1er. La corruption privée passive consiste pour une personne qui a la qualité d'administrateur ou de gérant d'une personne morale, de mandataire ou de préposé d'une personne morale ou physique, à, délibérément, solliciter, accepter ou recevoir directement ou par interposition de personnes, une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, pour faire ou s'abstenir de faire un acte de sa fonction ou facilité par sa fonction, à l'insu et sans l'autorisation, selon le cas, du Conseil d'administration ou de l'Assemblée générale, du mandant ou de l'employeur.

§ 2. La corruption privée active consiste à, délibérément, proposer, directement ou par interposition de personnes, à une personne qui a la qualité d'administrateur ou de gérant d'une personne morale, de mandataire ou de préposé d'une personne morale ou physique, une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, pour faire ou s'abstenir de faire un acte de sa fonction ou facilité par sa fonction, à l'insu et sans l'autorisation, selon le cas, du Conseil d'administration ou de l'Assemblée générale, du mandant ou de l'employeur.

§ 3. La corruption privée active ou passive est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 4. La fraude à l'aide d'un système informatique

Art. 455. La fraude informatique

La fraude informatique consiste à chercher à se procurer, pour soi-même ou pour autrui, avec une intention frauduleuse, un avantage économique illégal en introduisant dans un système informatique, en modifiant ou effaçant des données qui sont stockées, traitées ou transmises par un système informatique,

Art. 452. Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen

Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen is het opzettelijk in bezit houden met het oog op verkoop, het verkopen of het te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Daarenboven kan de rechter de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling bevelen als bijkomende straf.

Art. 453. Bedrieglijke aantasting van handelsgoederen

De bedrieglijke aantasting van handelsgoederen is het kwaadwillig of met bedrieglijk opzet veranderen of beschadigen van productiegoederen of –grondstoffen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 3. Private omkoping

Art. 454. Actieve en passieve private omkoping

§ 1. Passieve private omkoping is het opzettelijk, door een bestuurder of zaakvoerder van een rechtspersoon of door een lasthebber of aangestelde van een rechtspersoon of van een natuurlijke persoon, rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde, vragen, aannemen of ontvangen van een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook, om zonder medeweten en zonder machtiging van, naar gelang van het geval, de raad van bestuur of de algemene vergadering, de lastgever of de werkgever, een handeling van zijn functie of een door zijn functie vergemakkelijkt handeling te verrichten of na te laten.

§ 2. Actieve private omkoping is het opzettelijk, rechtstreeks of door tussenpersonen, voorstellen aan een bestuurder of zaakvoerder van een rechtspersoon of aan een lasthebber of aangestelde van een rechtspersoon of van een natuurlijke persoon, van een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voor zichzelf of voor een derde, om zonder medeweten en zonder machtiging van, naar gelang van het geval, de raad van bestuur of de algemene vergadering, de lastgever of de werkgever, een handeling van zijn functie of een door zijn functie vergemakkelijkt handeling te verrichten of na te laten.

§ 3. Actieve of passieve private omkoping wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 4. Bedrog met behulp van een informaticasysteem

Art. 455. Informaticabedrog

Informaticabedrog is het met bedrieglijk opzet beogen te verwerven van een onrechtmatig economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander, door het invoeren, wijzigen of wissen van gegevens die zijn opgeslagen, verwerkt of overgedragen in of door een informaticasysteem, of door met enig ander

ou en modifiant par tout moyen technologique l'utilisation normale des données dans un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Sous-section 5. Les infractions liées à l'insolvabilité des entreprises

Art. 456. L'état de faillite

L'action publique du chef de banqueroute est poursuivie indépendamment de toute action qui pourrait être poursuivie devant le tribunal de l'entreprise. L'état de faillite ne pourra néanmoins pas être contesté devant le juge pénal, si cet état a fait l'objet d'une décision du tribunal de l'entreprise ou de la Cour d'appel, passée en force de chose jugée, au terme d'une procédure à laquelle le prévenu a été partie, soit à titre personnel, soit en tant que représentant de l'entreprise faillie.

Art. 457. La banqueroute simple

La banqueroute simple consiste pour une entreprise visée à l'article I.1, alinéa 1er, 1°, du Code de droit économique ou un dirigeant, de droit ou de fait, d'une société ou d'une personne morale en état de faillite, à:

1° avoir contracté délibérément, au profit de tiers, sans contrepartie suffisante, des engagements trop considérables eu égard à la situation financière de l'entreprise;

2° sans empêchement légitime, délibérément, avoir omis d'exécuter les obligations prescrites par l'article XX.146 du Code de droit économique;

3° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, faire des achats pour revendre au-dessous du cours ou s'être livré à des emprunts, circulations d'effets et autres moyens ruineux de se procurer des fonds;

4° avoir supposé, délibérément, des dépenses ou des pertes ou n'ont pu justifier de l'existence ou de l'emploi de tout ou partie de l'actif, tel qu'il apparaît des documents et livres comptables à la date de cessation de paiement et de tous biens de quelque nature que ce soit obtenus postérieurement;

5° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, avoir payé ou favorisé un créancier au préjudice de la masse;

6° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, avoir omis de faire l'aveu de la faillite dans le délai prescrit par l'article XX.102 du Code de droit économique;

7° délibérément, avoir omis de fournir, à l'occasion de l'aveu de la faillite, les renseignements exigés par l'article XX.103 du même Code;

8° délibérément, avoir fourni des renseignements inexacts à l'occasion de l'aveu de la faillite ou ultérieurement aux

technologisch middel de normale aanwending van gegevens in een informaticasysteem te veranderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onderafdeling 5. Misdrijven die verband houden met de insolventie van ondernemingen

Art. 456. Staat van faillissement

De strafvordering wegens bankbreuk wordt gevoerd los van enige vordering die bij de ondernemingsrechtbank mocht zijn ingesteld. De staat van faillissement kan evenwel niet worden betwist voor de strafrechter indien deze is vastgesteld bij een in kracht van gewijsde getreden beslissing van de ondernemingsrechtbank of van het hof van beroep aan het einde van een procedure waarbij de beklaagde partij was, hetzij persoonlijk, hetzij als vertegenwoordiger van de gefailleerde onderneming.

Art. 457. Eenvoudige bankbreuk

Eenvoudige bankbreuk is het door een onderneming bedoeld in artikel I.1, eerste lid, 1°, van het Wetboek van economisch recht of door een bestuurder in rechte of in feite van een vennootschap of van een rechtspersoon in staat van faillissement:

1° opzettelijk, ten behoeve van derden en zonder voldoende tegenprestatie, aangaan van al te aanzienlijke verbintenissen gelet op de financiële toestand van de onderneming;

2° opzettelijk, zonder wettelijk verhinderd te zijn, verzuimen de verplichtingen vastgelegd bij artikel XX.146 van het Wetboek van economisch recht na te leven;

3° doen van aankopen tot wederverkoop beneden de koers of toestemmen in leningen, effectencirculaties en andere al te kostelijke middelen om zich geld te verschaffen, met het oogmerk om de faillietverklaring uit te stellen;

4° opzettelijk verhullen van uitgaven of verliezen of geen verantwoording afleggen over het bestaan of over de aanwending van de activa of een deel ervan, zoals zij uit de boekhoudkundige stukken blijken op de datum van staking van betaling, en van alle goederen van welke aard ook, die zij naderhand zouden hebben verkregen;

5° betalen of bevoordelen van een schuldeiser ten nadele van de boedel met het oogmerk de faillietverklaring uit te stellen;

6° verzuimen om binnen de termijn gesteld bij artikel XX.102 van het Wetboek van economisch recht aangifte te doen van het faillissement, met het oogmerk de faillietverklaring uit te stellen;

7° opzettelijk verzuimen om, naar aanleiding van de aangifte van het faillissement, de inlichtingen vereist bij artikel XX.103 van hetzelfde wetboek, te verstrekken;

8° opzettelijk verstrekken van onjuiste inlichtingen naar aanleiding van de aangifte van het faillissement of naderhand

demandes adressées par le juge-commissaire ou par les curateurs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 458. La banqueroute frauduleuse

La banqueroute frauduleuse consiste pour une entreprise visée à l'article I.1, alinéa 1er, 1°, du Code de droit économique ou un dirigeant, de droit ou de fait, d'une société ou d'une personne morale en état de faillite à, avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire,:

1° avoir dissimulé une partie de l'actif;

2° avoir soustrait, en tout ou en partie, des livres ou documents comptables visés au chapitre 2 du titre 3 du Livre III du Code de droit économique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 459. L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie

L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie consiste pour un tiers à avoir, dans une intention frauduleuse,:

1° dans l'intérêt de l'entreprise faillie même en l'absence d'intervention de cette dernière ou des dirigeants, de droit ou de fait, de cette société ou personne morale, soustrait, dissimulé ou recelé tout ou partie de l'actif;

2° présenté dans la faillite et affirmé, soit en leur nom, soit par interposition de personnes, des créances supposées ou exagérées.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 460. La malversation dans la gestion de la curatelle

La malversation dans la gestion de la curatelle consiste pour le curateur, dans l'exercice de ses fonctions, à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, aux intérêts que l'institution de la faillite a pour objet de protéger.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Il est, en outre, condamné aux restitutions et dommages et intérêts dus la masse des créanciers.

in antwoord op de vragen van de rechter-commissaris of van de curators.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 458. Bedrieglijke bankbreuk

Bedrieglijke bankbreuk is door een onderneming bedoeld in artikel I.1, eerste lid, 1°, van het Wetboek van economisch recht of door een bestuurder, in rechte of in feite, van een vennootschap of van een rechtspersoon in staat van faillissement, het, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden:

1° verbergen van een gedeelte van de activa;

2° geheel of gedeeltelijk doen verdwijnen van de boeken of bescheiden, bedoeld in hoofdstuk 2 van titel 3 van Boek III van het Wetboek van economisch recht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 459. Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon

Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon is het met bedrieglijk opzet door een derde:

1° geheel of ten dele wegnemen, verbergen of helen van de activa in het belang van de gefailleerde onderneming, zelfs zonder de medewerking van deze onderneming of van de bestuurders, in rechte of in feite, van die vennootschap of rechtspersoon;

2° indienen of bevestigen, in eigen naam of door tussenpersonen, van verholde of overdreven schuldvorderingen bij het faillissement.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 460. Ontrouw in het beheer van het faillissement

Ontrouw in het beheer van het faillissement is het, met bedrieglijk opzet, aantasten van de belangen die door het instituut van het faillissement moeten worden beschermd door een curator in het kader van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Hij wordt daarenboven veroordeeld tot teruggave en schadeloosstelling die aan de boedel zijn verschuldigd.

Art. 461. L'atteinte par un débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire

L'atteinte par un débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire consiste pour le débiteur à avoir, dans l'intention d'obtenir ou de faciliter la procédure de réorganisation judiciaire:

1° de quelque manière que ce soit, dissimulé une partie de son actif ou de son passif, ou exagéré cet actif ou minimisé ce passif;

2° fait ou laissé intervenir dans les délibérations un ou plusieurs créanciers supposés ou dont les créances ont été exagérées;

3° omis un ou plusieurs créanciers de la liste des créanciers;

4° fait ou laissé faire au tribunal ou à un mandataire de justice des déclarations inexactes ou incomplètes sur l'état de ses affaires ou sur les perspectives de réorganisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 462. L'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire

L'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire consiste à avoir dans une intention frauduleuse:

1° sans être créanciers, pris part au vote prévu aux articles XX.78 ou XX.83/14 du Code de droit économique;

2° étant créanciers, exagéré leurs créances;

3° stipulé, soit avec le débiteur, soit avec toutes autres personnes, des avantages particuliers pour orienter le sens de leur vote sur le plan de réorganisation ou qui ont conclu un accord particulier en vertu duquel résulterait en leur faveur un avantage à charge de l'actif du débiteur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Sous-section 6. Les autres formes de fraude

Art. 463. L'organisation frauduleuse d'insolvabilité

§ 1er. L'organisation frauduleuse d'insolvabilité consiste pour son auteur à frauduleusement organiser son insolvabilité et à ne pas exécuter les obligations dont il est tenu.

Art. 461. Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar

Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar is het door een schuldenaar, met het oogmerk de procedure van gerechtelijke reorganisatie te verkrijgen of te vergemakkelijken:

1° verbergen van een gedeelte van zijn activa of passiva, de activa overdrijven of de passiva minimaliseren, op welke manier ook;

2° doen of laten optreden bij de beraadslagingen van een of meer vermeende schuldeisers of schuldeisers waarvan de schuldvorderingen overdreven zijn;

3° weglaten van een of meer schuldeisers uit de lijst van schuldeisers;

4° doen of laten doen van onjuiste of onvolledige verklaringen aan de rechtbank of aan een gerechtsmandataris over de staat van zijn zaken of de vooruitzichten van reorganisatie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 462. Bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door derden

Bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door derden is het met bedrieglijk opzet:

1° deelnemen aan de stemming bepaald bij artikel XX.78 of XX.83/14 van het Wetboek van economisch recht, zonder schuldeiser te zijn;

2° als schuldeiser zijn schuldvorderingen overdrijven;

3° hetzij met de schuldenaar, hetzij met enige andere persoon, bijzondere voordelen bedingen om de stemming over het reorganisatieplan in een bepaalde richting te sturen, of een bijzondere overeenkomst sluiten waaruit voor hen een voordeel zou voortvloeien ten laste van de activa van de schuldenaar.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Onderafdeling 6. Overige vormen van bedrog

Art. 463. Bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen

§ 1. Het bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen is het met bedrieglijk opzet bewerkstelligen van zijn onvermogen en het niet voldoen aan de op hem rustende verbintenissen.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. L'organisation de son insolvabilité par le débiteur peut être déduite de toute circonstance de nature à révéler sa volonté de se rendre insolvable.

§ 3. La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 464. La cause d'excuse d'exemption de peine

Le tiers participant à l'organisation frauduleuse d'insolvabilité bénéficie d'une exemption de peine s'il restitue les biens qui lui avaient été remis.

Art. 465. Le cel frauduleux

Le cel frauduleux consiste à s'approprier frauduleusement, par cel ou cession, un bien mobilier appartenant à autrui que l'auteur a trouvée ou obtenue par hasard ou à s'emparer frauduleusement de la totalité d'un trésor qu'il a découvert sur le fond d'autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 465/1. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché consiste à délibérément équiper un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport d'un compartiment non conçus en usine pour la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 465/2. Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché

Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché consiste à délibérément posséder un véhicule, un bateau, un avion ou de tout autre moyen de transport qui est équipé d'un compartiment non conçus en usine qui sert à la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite est punie d'une peine de niveau 2.]

Art. 465/3. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché aggravé

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché non conçus en usine pour la possession secrète ou pour le transport secret des objets illicites, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite est puni

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Dat de schuldenaar zijn onvermogen heeft bewerkstelligt, kan worden afgeleid uit elke omstandigheid waaruit blijkt dat hij zich onvermogen heeft willen maken.

§ 3. Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 464. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De derde die deelneemt aan het bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen wordt niet gestraft indien hij de hem overhandigde goederen teruggeeft.

Art. 465. Bedrieglijke verberging

Bedrieglijke verberging is het zich met bedrieglijk opzet toe-eigenen, door verberging of overdracht, van een roerend goed dat aan een ander toebehoort en dat door de dader is gevonden of bij toeval in zijn bezit is gekomen, alsook het zich met bedrieglijk opzet meester maken van het geheel van een schat die men heeft ontdekt op andermans grond.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 465/1. Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte is het opzettelijk uitrusten van een voer-, vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel met een niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 465/2. Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte

Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte is het opzettelijk in bezit hebben van een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel dat is uitgerust met een niet-fabriekseigen ruimte die wordt gebruikt voor heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst wordt bestraft met een straf van niveau 2.]

Art. 465/3. Verzaamd uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Het uitrusten van een voertuig met een verborgen niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst wordt

d'une peine de niveau 3 lorsque l'activité concernée constitue une profession ou une activité habituelle.

Art. 466. La grivèlerie

La grivèlerie de boissons, d'aliments, de logement ou de transport consiste à, délibérément, se faire servir, dans un établissement à ce destiné, des boissons ou des aliments qu'on y aura consommés en tout ou en partie, séjourner dans un logement payant, utiliser un service de taxi ou prendre en location une voiture de louage alors qu'on sait qu'on est dans l'impossibilité absolue de payer.

La grivèlerie de carburants consiste à se soustraire frauduleusement au paiement immédiat de carburant, d'énergie ou de lubrifiant après en avoir fait approvisionner un véhicule.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 467. L'émission de chèque sans provision

L'émission de chèque sans provision consiste en l'un des actes suivants:

1° délibérément, émettre sans provision suffisante et disponible, un chèque ou tout autre titre assimilé au chèque;

2° céder délibérément un de ces titres, sachant que la provision n'est pas suffisante et disponible;

3° après avoir émis un de ces titres, retirer délibérément tout ou partie de leur provision au cours du délai de présentation;

4° après avoir émis un de ces titres, en rendre ou en retirer, dans une intention frauduleuse ou à dessin de nuire, tout ou partie de la provision indisponible.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Section 3. Le recel et le blanchiment

Art. 469. Le recel

Le recel consiste à prendre possession, délibérément, d'un bien obtenu à l'aide d'une infraction commise par une autre personne.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 470. Le blanchiment

§ 1er. Le blanchiment consiste pour une personne à:

bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de betrokken activiteit een beroep of een gewoonlijke activiteit is.

Art. 466. Afzetterij

Afzetterij van dranken, voeding, logies of vervoer is het zich opzettelijk in een daartoe bestemde inrichting laten opdienen van dranken of voeding die men daar geheel of gedeeltelijk verbruikt, het verblijven in te betalen logies, het gebruik maken van een taxidienst of het huren van een huurrijtuig, wetende dat men in de volstreekte onmogelijkheid verkeert om te betalen.

Afzetterij van brandstof is het zich met bedrieglijk opzet onttrekken aan de onmiddellijke betaling van brandstof, energie of smeerolie na een voertuig daarvan te hebben laten voorzien.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 1.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 467. Uitgifte van cheques zonder dekking

Uitgifte van cheques zonder dekking is een van de volgende gedragingen:

1° het opzettelijk uitgeven van een cheque of enig andere titel die gelijkgesteld is met een cheque, zonder toereikende en beschikbare dekking;

2° het opzettelijk overdragen van een van deze titels, wetende dat de dekking niet toereikend en beschikbaar is;

3° het, na een van deze titels te hebben uitgegeven, opzettelijk geheel of gedeeltelijk afhaken van hun dekking in de loop van de aanbestedingsstermijn;

4° het, na een van deze titels te hebben uitgegeven, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden, geheel of ten dele onbeschikbaar maken of afhaken van de dekking.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Afdeling 3. Heling en witwassen

Art. 469. Heling

Heling is het opzettelijk in bezit nemen van een goed dat verkregen is door middel van een misdrijf dat begaan is door een andere persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 470. Witwassen

§ 1. Witwassen is het:

1° acquérir, garder, gérer et posséder intentionnellement des avantages patrimoniaux tirés d'une infraction, des biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis; ou

2° convertir et transférer des choses visées au 1°, dans le but de dissimuler ou de déguiser leur origine illicite ou d'aider toute personne qui est impliquée dans l'infraction initiale, à échapper aux conséquences juridiques de ses actes; ou

3° dissimuler ou déguiser intentionnellement la nature, l'origine, l'emplacement, la disposition, le mouvement ou la propriété des choses visées au 1°,

alors que l'auteur ou le coauteur connaissaient ou devaient connaître l'origine de ces choses au début de ces opérations.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3. Par dérogation à l'article 52, § 1er, alinéa 2, le juge peut prononcer, à titre de peine accessoire, une amende de 200 euros à 2.000.000 euros ou d'un montant pouvant s'élever jusqu'à une somme équivalente à la valeur des biens blanchis.

Par dérogation à l'article 55, § 1er, 1), les choses qui forment l'objet du blanchiment seront confisquées même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

Art. 471. Les circonstances aggravantes du recel et du blanchiment

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération les circonstances suivantes:

1° l'auteur avait connaissance qu'un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité a été utilisé pour commettre l'infraction d'où proviennent les avantages patrimoniaux blanchis;

2° les avantages patrimoniaux recelés ou blanchis proviennent d'une infraction punissable d'une peine de niveau 7 ou 8 et que l'auteur avait connaissance des éléments auxquels la loi attache une telle peine;

3° l'auteur de l'infraction est une entité assujettie visée à l'article 2 de la directive (UE) 2015/849 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2015 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux ou du financement du terrorisme, modifiant le Règlement (UE) n° 648/2012 du Parlement européen et du Conseil et abrogeant la directive 2005/60/CE du Parlement européen et du Conseil et la directive 2006/70/CE de la Commission, établie en Belgique, dans un autre pays de l'Espace économique européen ou dans un pays tiers qui impose des obligations équivalentes à celles prévues par la directive précitée, et a commis l'infraction dans l'exercice de ses activités professionnelles;

1° opzettelijk verwerven, bewaren, beheren en bezitten van de uit een misdrijf verkregen vermogensvoordelen, van de in de plaats gestelde goederen of waarden of van de inkomsten uit die belegde voordelen; of

2° omzetten en overdragen van de zaken bedoeld in 1°, met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of een persoon betrokken bij het oorspronkelijk misdrijf te helpen ontkomen aan de rechtsgevolgen van zijn daden; of

3° opzettelijk verhelen of verhullen van de aard, de oorsprong, de vindplaats, de vervreemding de verplaatsing of de eigendom van de zaken bedoeld in 1°,

terwijl de dader of mededader de herkomst van de zaken kende of moest kennen op het ogenblik van de aanvang van deze handelingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3. In afwijking op artikel 52, § 1, lid 2, kan de rechter als bijkomende straf een geldboete uitspreken van 200 euro tot 2.000.000 euro of van een omvang die verhoogd kan worden tot het equivalente bedrag van de waarde van de witgewassen goederen.

In afwijking op artikel 55, § 1, 1), worden de zaken die het voorwerp uitmaken van het witwassen verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

Art. 471. Verzwarende omstandigheden van heling en witwassen

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling, moet de rechter in overweging nemen dat:

1° de dader wist dat een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand werd ingezet voor het plegen van het misdrijf waaruit de witgewassen vermogensvoordelen voortkomen;

2° de geheelde of witgewassen vermogensvoordelen voortkomen uit een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 7 of 8 en de dader kennis had van de bestanddelen waaraan de wet een dergelijke straf hecht;

3° de dader van het misdrijf een meldingsplichtige entiteit is volgens artikel 2 van de Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, gevestigd in België, in een ander land van de Europese Economische Ruimte of een derde land dat verplichtingen oplegt die gelijkaardig zijn aan die uit de voornoemde Richtlijn, en deze het misdrijf heeft gepleegd in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten;

4° l'auteur de l'infraction a une relation contractuelle à l'égard d'une entité assujettie telle que définie au 3° et a commis l'infraction dans l'exercice de ses activités professionnelles;

5° l'infraction est commise dans le cadre d'une organisation criminelle.

CHAPITRE 2 – LES INFRACTIONS RELATIVES À LA DÉGRADATION ET LA DESTRUCTION DE BIENS

Section 1re. Les infractions qui font naître un danger sociétal

Art. 473. L'incendie

L'incendie consiste à, délibérément, mettre le feu à un bien quelconque, causant un dommage à autrui ou faisant naître un danger sociétal;

Est assimilé à l'incendie le fait de mettre le feu à un bien quelconque, placé de manière telle que le feu se communiquera au bien qu'on voulait endommager.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 474. L'incendie ayant entraîné un dommage grave

L'incendie ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 475. L'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier

L'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier consiste à incendier un édifice, une infrastructure sociétale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Si l'infraction a entraîné un dommage grave, elle est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 476. L'incendie lorsque l'auteur devait présumer qu'une ou plusieurs personnes se trouvaient sur les lieux au moment de l'incendie

L'incendie lorsque l'auteur devait présumer qu'une ou plusieurs personnes se trouvaient sur les lieux au moment de l'incendie est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 477. L'incendie entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort

Lorsque l'incendie a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième de gré ou la mort sans intention de la donner, la peine visée aux articles précédents est augmentée d'un

4° de dader een contractuele relatie heeft met een meldingsplichtige entiteit zoals gedefinieerd onder 3° en het misdrijf werd gepleegd in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten;

5° Het misdrijf werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie.

HOOFDSTUK 2 – MISDRIJVEN MET BETREKKING TOT DE BESCHADIGING EN Vernieling van goederen

Afdeling 1. Misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan

Art. 473. Brandstichting

Brandstichting is het opzettelijk stichten van brand op enig goed waardoor schade aan een ander wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat.

Met brandstichting wordt gelijkgesteld het in brand steken van enig goed, zodanig geplaatst dat de brand zal overslaan op het goed dat men wil beschadigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 474. Brandstichting met ernstige schade tot gevolg

Brandstichting met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 475. Brandstichting van een goed met een bijzonder belang

Brandstichting van een goed met een bijzonder belang is de brandstichting van een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 476. Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden

Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 477. Brandstichting met een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg

Indien de brandstichting een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg heeft zonder dat de dader het oogmerk had te doden, wordt de straf in de vorige

niveau, sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 puisse être imposée.

Art. 478. L'incendie allumé pendant la nuit

Lorsque l'incendie est commis pendant la nuit, la peine visée aux articles précédents est augmentée d'un niveau, sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 puisse être imposée.

Art. 479. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée aux articles précédents de la présente section, le juge doit prendre en considération les circonstances suivantes:

1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;

2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité;

3° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus;

4° la victime est une personne exerçant une fonction publique, à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 480. Le feu provoqué par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Le feu provoqué, de quelque manière que ce soit, par défaut grave de prévoyance ou de précaution est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 481. La destruction par explosion ou inondation

La destruction par explosion ou inondation consiste à, soit délibérément, soit par défaut grave de prévoyance ou de précaution, provoquer une explosion causant un dommage ou faisant naître un danger social.

Cette infraction est punie d'une peine visée aux articles 473 à 478 si elle est commise délibérément.

Cette infraction est punie d'une peine visée à l'article 480 si elle est commise par défaut grave de prévoyance ou de précaution.

Section 2: Le vandalisme

Art. 483. La définition du vandalisme

Le vandalisme consiste à, délibérément, détruire, endommager ou rendre inutilisable un bien quelconque appartenant à autrui, ou à réaliser sans autorisation des graffitis sur ce bien.

artikelen vermeld met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd.

Art. 478. Brandstichting bij nacht

Indien de brandstichting bij nacht is gepleegd, wordt de straf in de vorige artikelen vermeld met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd.

Art. 479. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in de vorige artikelen van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer;

2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is;

3° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd;

4° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 480. Veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het op eender welke wijze veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 481. Vernieling door ontploffing of overstroming

Vernieling door ontploffing of overstroming is het opzettelijk of het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid veroorzaken van een ontploffing waardoor schade wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in de artikelen 473 tot en met 478 indien het misdrijf opzettelijk wordt gepleegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in het artikel 480 indien het misdrijf wordt gepleegd door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid.

Afdeling 2: Vandalisme

Art. 483. Definitie van vandalisme

Vandalisme is alle opzettelijk op enig goed dat aan een ander toebehoort gestelde gedraging die bestaat in het vernielen, het beschadigen, het onbruikbaar maken of het aanbrengen van graffiti zonder toestemming.

Art. 484. Le vandalisme

Le vandalisme est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 485. Le vandalisme ayant entraîné un dommage grave

Le vandalisme ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 2.

486. Le vandalisme sur un bien ayant un intérêt particulier

Le vandalisme sur un bien ayant un intérêt particulier est le vandalisme causé à un édifice, une infrastructure sociétale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Si l'infraction a entraîné un dommage grave, elle est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 487. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace

Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace est puni comme suit:

1° le vandalisme est puni d'une peine de niveau 2;

2° le vandalisme ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 488. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances

Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 489. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 490. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant la mort

Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant la mort sans intention de la donner est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 491. La destruction d'actes authentiques, de conventions ou de documents administratifs

La destruction d'actes authentiques, de conventions ou de documents administratifs consiste à, méchamment ou avec

Art. 484. Vandalisme

Vandalisme wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 485. Vandalisme met ernstige schade tot gevolg

Vandalisme met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 486. Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang

Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang is het vandalisme aan een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, een vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 487. Vandalisme met geweld of bedreiging

Vandalisme met geweld of bedreiging wordt als volgt bestraft:

1° vandalisme wordt bestraft met een straf van niveau 2;

2° vandalisme met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 488. Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan

Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 489. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 490. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg zonder dat de dader het oogmerk had te doden wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 491. Vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten

Vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten is het kwaadwillig of met bedrieglijk

une intention frauduleuse, détruire des registres, minutes ou actes originaux de l'autorité publique, ou tout document contenant ou opérant obligation, disposition ou décharge. Cette infraction est punie conformément aux dispositions du premier chapitre du présent titre.

Art. 493. Les circonstances aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction décrite dans la présente section, le juge doit prendre en considération les circonstances suivantes:

- 1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;
- 2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité;
- 3° l'infraction a été commise pendant la nuit;
- 4° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus;
- 5° la victime est une personne exerçant une fonction publique, à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

CHAPITRE 3 – LES INFRACTIONS RELATIVES AUX SYSTÈMES INFORMATIQUES

Section 1. Les accès non autorisés dans un système informatique

Art. 495. L'accès non autorisé externe dans un système informatique

L'accès non autorisé externe dans un système informatique consiste, pour une personne sachant qu'elle n'y est pas autorisée, à, délibérément, accéder à un système informatique ou s'y maintenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 496. L'accès non autorisé interne dans un système informatique

L'accès non autorisé interne dans un système informatique consiste pour une personne à, avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire, outrepasser son pouvoir d'accès à un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 497. L'accès non autorisé interne ou externe dans un système informatique aggravée

L'accès non autorisé externe ou interne dans un système informatique est puni d'une peine de niveau 3 lorsque l'auteur:

opzet vernietigen van registers, minuten of originele akten van het openbaar gezag, authentieke akten of enig document dat een verbintenis, beschikking of schuldbevrijding inhoudt of teweegbrengt. Dit misdrijf wordt bestraft overeenkomstig de bepalingen van het eerste hoofdstuk van deze titel.

Art. 493. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

- 1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer;
- 2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is;
- 3° het misdrijf bij nacht werd gepleegd;
- 4° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd;
- 5° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

HOOFDSTUK 3 – MISDRIJVEN BETREFFENDE INFORMATICASYSTEMEN

Afdeling 1. Hacking

Art. 495. Externe hacking

Externe hacking is het zich opzettelijk toegang verschaffen tot een informaticasysteem of zich daarin handhaven, wetende daar niet toe gerechtigd te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 496. Interne hacking

Interne hacking is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, zijn toegangsbevoegdheid tot een informaticasysteem overschrijden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 497. Verzwaaarde interne of externe hacking

Interne of externe hacking wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de dader:

1° reprend, de quelque manière que ce soit, les données stockées, traitées ou transmises par le système informatique;

2° fait un usage quelconque d'un système informatique appartenant à un tiers ou se sert du système informatique pour accéder au système informatique d'un tiers; ou

3° cause un dommage quelconque, même non intentionnellement, au système informatique ou aux données qui sont stockées traitées ou transmises par ce système ou au système informatique d'un tiers ou aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par ce système.

Art. 498. La tentative d'accès non autorisé dans un système informatique

Par dérogation à l'article 10, § 1er, alinéa 4, la tentative de commettre l'une des infractions visées aux articles 495 à 497 est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 499. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à permettre un accès non autorisé dans un système informatique

La possession et la mise à disposition d'un dispositif destiné à permettre un accès non autorisé dans un système informatique consistent à, indûment, délibérément, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour permettre la commission des infractions prévues aux articles 495 à 498.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 500. La provocation à commettre un accès non autorisé dans un système informatique

La provocation à commettre un accès non autorisé dans un système informatique consiste à, délibérément, ordonner la commission d'une des infractions visées aux articles 495 à 499 ou y inciter.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 501. Le recel de données informatiques

Le recel de données informatiques consiste à, délibérément, détenir, révéler à une autre personne ou divulguer des données obtenues par la commission d'une des infractions visées aux articles 495 à 497, ou en faire un usage quelconque alors que l'auteur sait que ces données ont été ainsi obtenues.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

1° de gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van het informaticasysteem op enige manier overneemt;

2° enig gebruik maakt van een informaticasysteem van een derde of zich bedient van het informaticasysteem om toegang te verkrijgen tot een informaticasysteem van een derde; of

3° enige schade, zelfs onopzettelijk, veroorzaakt aan het informaticasysteem of aan de gegevens die door middel van het informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen of aan een informaticasysteem van een derde of aan de gegevens die door middel van het laatstgenoemde informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen.

Art. 498. Poging tot hacking

In afwijking van artikel 10, § 1, vierde lid, wordt de poging tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 495 tot en met 497 bestraft met dezelfde straf als het voltooid misdrijf.

Art. 499. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat hacking mogelijk moet maken

Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat hacking mogelijk moet maken is het onrechtmatig, opzettelijk, bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen van een instrument, met inbegrip van informaticagegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen of aangepast om het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen art. 495 tot en met 498 mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 500. Uitlokking van hacking

Uitlokking van hacking is het opzettelijk de opdracht geven of aanzetten tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 495 tot en met 499.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 501. Heling van informaticagegevens

Heling van informaticagegevens is het opzettelijk, onder zich houden, aan een andere persoon onthullen of verspreiden, of enig gebruik maken van gegevens die verkregen zijn door het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 495 tot en met 497, terwijl de dader weet dat die gegevens aldus verkregen zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Section 2. Les atteintes à l'intégrité d'un système informatique

Art. 502. Le sabotage informatique

Le sabotage informatique consiste, pour une personne sachant qu'elle n'y est pas autorisée, à, délibérément, de façon directe ou indirecte, introduire dans un système informatique, y modifier ou y effacer des données, ou modifier par tout moyen technologique l'utilisation normale de données dans un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Par dérogation à l'article 10, § 1er, alinéa 4, la tentative de commettre cette infraction est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 503. Le sabotage informatique aggravé

Le sabotage informatique est puni d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° l'auteur agit avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire;

2° l'infraction est commise contre un système informatique d'une infrastructure critique comme visée dans l'article 3, 4°, de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques;

3° l'auteur cause, à la suite du sabotage informatique, un dommage à des données dans le système informatique concerné ou dans tout autre système informatique;

4° l'auteur empêche, totalement ou partiellement, à la suite du sabotage informatique, le fonctionnement correct du système informatique concerné ou de tout autre système informatique.

Art. 504. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique

La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique consistent à, indûment, délibérément, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour commettre l'une des infractions visées aux articles 502 et 503 alors que ce dispositif ou ces données peuvent être utilisés pour causer un dommage à des données ou empêcher, totalement ou partiellement, le fonctionnement correct d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Afdeling 2. Aantasting van de integriteit van een informaticasysteem

Art. 502. Informaticasabotage

Informaticasabotage is het opzettelijk, rechtstreeks of onrechtstreeks, in een informaticasysteem invoeren, wijzigen of wissen van gegevens, dan wel met enig ander technologisch middel de normale aanwending van gegevens in een informaticasysteem veranderen, wetende daartoe niet gerechtigd te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

In afwijking van artikel 10, § 1, vierde lid, wordt de poging tot het plegen van dit misdrijf bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

Art. 503. Verzwaarde informaticasabotage

Informaticasabotage wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de dader handelt met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden;

2° het misdrijf wordt gepleegd op een informatiesysteem van een kritieke infrastructuur, zoals bedoeld in artikel 3, 4° van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren;

3° de dader, ten gevolge van de informaticasabotage, schade berokkent aan gegevens in het desbetreffende informaticasysteem of in enig ander informaticasysteem;

4° de dader de correcte werking van het desbetreffende informaticasysteem of van enig ander informaticasysteem geheel of gedeeltelijk verhindert ten gevolge van de informaticasabotage.

Art. 504. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken

Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken is het onrechtmatig, opzettelijk bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen van een instrument, met inbegrip van informaticagegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen of aangepast voor het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 502 en 503, terwijl de betrokkene weet dat dit instrument of deze gegevens aangewend kunnen worden om schade te berokkenen aan gegevens of, geheel of gedeeltelijk, de correcte werking van een informaticasysteem te verhinderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

TITRE 6. Les infractions économiques**CHAPITRE 1 – LES INFRACTIONS AUX LOIS SUR LES LOTERIES ET SUR LES MAISONS DE PRÊT SUR GAGE****Art. 506. La définition de la loterie illicite**

La loterie illicite consiste en toute opération offerte au public et destinée à procurer un gain par la voie du sort qui n'est pas autorisée par la loi ou en vertu de celle-ci.

Art. 507. La participation à l'organisation d'une loterie illicite

La participation à l'organisation d'une loterie illicite consiste à, délibérément, participer à l'organisation d'une loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 508. La distribution de billets de loterie illicite

La distribution de billets de loterie illicite consiste à, délibérément, distribuer ou vendre des billets de loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 509. La publicité en faveur d'une loterie illicite

La publicité en faveur d'une loterie illicite consiste à, délibérément, faire en public des annonces ou de la réclame sur une loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 510. L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage

L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage consiste à, délibérément, tenir sans autorisation préalable une maison de prêt sur gage ou nantissement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

CHAPITRE 2 – LES INFRACTIONS RELATIVES À L'INDUSTRIE ET AU COMMERCE**Art. 511. La divulgation de secret de fabrication**

La divulgation de secret de fabrication consiste pour une personne à, méchamment ou frauduleusement, communiquer à des tiers des secrets de fabrication dont elle a eu connaissance dans l'exercice de sa profession.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

TITEL 6. Economische misdrijven**HOOFDSTUK 1 – OVERTREDING VAN DE WETTEN OP DE LOTERIJEN EN OP DE PANDHUIZEN****Art. 506. Definitie van illegale loterijen**

Illegale loterijen zijn alle verrichtingen die het publiek aangeboden worden en die bestemd zijn om winst te verschaffen door middel van het lot en die niet zijn toegelaten door of krachtens de wet.

Art. 507. Deelneming aan de organisatie van illegale loterijen

Deelneming aan de organisatie van illegale loterijen is het opzettelijk deelnemen aan de organisatie van een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 508. Verspreiding van briefjes van illegale loterijen

Verspreiding van briefjes van illegale loterijen is het opzettelijk verspreiden of verkopen van briefjes van een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 509. Reclame maken voor een illegale loterij

Reclame maken voor een illegale loterij is het opzettelijk in het openbaar verspreiden van aankondigingen of reclame voor een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 510. Illegale exploitatie van een pandhuis

Illegale exploitatie van een pandhuis is het opzettelijk houden van een pandhuis zonder voorafgaande toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

HOOFDSTUK 2 – MISDRIJVEN BETREFFENDE NIJVERHEID EN KOOPHANDEL**Art. 511. Onthulling van fabricatiegeheimen**

Onthulling van fabricatiegeheimen is het met kwaad of bedrieglijk opzet meedelen aan derden van de fabricatiegeheimen waarvan men kennis heeft kunnen nemen bij de uitoefening van zijn beroep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 512. L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication

L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication consiste à, dans une intention frauduleuse, obtenir ou utiliser un secret de fabrication divulgué illicitement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 513. L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions

L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions consiste, à l'occasion de l'adjudication de droits sur des choses mobilières ou immobilières, d'une entreprise, d'une fourniture, d'une exploitation ou d'un service quelconque ou lors de la passation d'un marché public ou d'un contrat de concession, à, frauduleusement ou avec l'intention de nuire, par violences, menaces ou tout moyen frauduleux, limiter artificiellement l'appel à la concurrence ou fausser les conditions normales de la concurrence.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

TITRE 7. Les infractions contre l'État et son fonctionnement

CHAPITRE 1ER – LES INFRACTIONS CONTRE LA STRUCTURE ET LES POUVOIRS DE L'ÉTAT

Section 1re. Les infractions contre la structure de l'État

Art. 514. L'attentat contre la structure de l'État

L'attentat contre la structure de l'État consiste à commettre un attentat dans le but soit de détruire ou de modifier la structure constitutionnelle de l'État ou l'ordre de successibilité au trône, soit de faire prendre les armes contre une assemblée législative ou l'autorité constitutionnelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 515. Le complot contre la structure de l'État

Le complot contre la structure de l'État consiste à former tout complot dans le but de commettre un attentat contre la structure de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 516. La préparation d'un attentat contre la structure de l'État

La préparation d'un attentat contre la structure de l'État consiste:

1° en un complot quelconque contre la structure de l'État, qui est suivi d'un comportement quelconque adopté délibérément pour en préparer l'exécution;

Art. 512. Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim

Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim is het met bedrieglijk opzet verkrijgen of gebruiken van een onrechtmatig onthuld fabricatiegeheim.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 513. Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving

Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving is het bedrieglijk of met het oogmerk om te schadenartificeel beperken van de oproep tot mededinging of het vertekenen van de normale mededingingsvoorwaarden, door middel van geweld, bedreiging of gelijk welk ander bedrieglijk middel, bij het toewijzen van rechten op roerende of onroerende goederen, een aanneming, een levering, een uitbating of enige dienst, dan wel bij de plaatsing van een overheidsopdracht of een concessieovereenkomst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

TITEL 7. Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

HOOFDSTUK 1 – MISDRIJVEN TEGEN DE STAATSORDENING EN DE STAATSMACHTEN

Afdeling 1. Misdrijven tegen de staatsordening

Art. 514. Aanslag op de staatsordening

De aanslag op de staatsordening is elke aanslag gepleegd met het oogmerk om de grondwettelijke staatsordening of de volgorde van de troonopvolging te vernietigen of te wijzigen, dan wel om de wapens te doen opnemen tegen een wetgevende vergadering of het grondwettelijk gezag.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 515. Samenspanning tegen de staatsordening

De samenspanning tegen de staatsordening is elke samenspanning met het oogmerk om een aanslag op de staatsordening te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 516. Voorbereiding van een aanslag op de staatsordening

De voorbereiding van een aanslag op de staatsordening is:

1° elke samenspanning tegen de staatsordening die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden;

2° à adopter, délibérément, tout comportement pour préparer l'exécution d'un attentat contre la structure de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 517. La proposition de complot contre la structure de l'État

La proposition de complot contre la structure de l'État consiste à, délibérément, proposer de former un complot contre la structure de l'État, sans que cette proposition soit agréée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 518. L'acceptation d'une aide étrangère pour saper les intérêts nationaux essentiels

L'acceptation d'une aide étrangère pour saper les intérêts nationaux essentiels consiste à, dans une intention méchante, porter atteinte à l'ordre démocratique et constitutionnel, la souveraineté et l'indépendance du Royaume, la sûreté de l'État, la défense du Royaume, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État, en faveur d'un État étranger ou une personne, entreprise ou organisation étrangères ou sous contrôle d'un État étranger ou d'une personne, entreprise ou organisation étrangères en influençant ou en essayant d'influencer un processus décisionnel démocratique:

1° par des moyens illégaux ou frauduleux;

2° en recevant d'une personne ou d'une organisation étrangères des dons ou autres avantages destinés, en tout ou en partie, à développer dans le royaume des activités de nature à porter atteinte aux intérêts précités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 519. L'atteinte méchante à l'autorité de l'État

L'atteinte méchante à l'autorité de l'État consiste à, dans une intention méchante et en public:

1° porter atteinte à la force obligatoire de la loi ou des droits ou à l'autorité des institutions constitutionnelles,

2° provoquer directement à la désobéissance à une loi causant une menace pour la sécurité nationale, la défense de l'ordre ou la prévention des infractions, la santé publique, la moralité, la bonne réputation ou les droits d'autrui pour empêcher la divulgation d'informations confidentielles ou pour garantir l'autorité et l'impartialité du pouvoir judiciaire, se trouvent menacés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

2° elke opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering van een aanslag op de staatsordening voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 517. Voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening

Het voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening is het opzettelijk voorstellen om samen te spannen tegen de staatsordening, zonder dat dit voorstel wordt aangenomen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 518. Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de essentiële nationale belangen

Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de essentiële nationale belangen is het met kwaad opzet ten dienste van een vreemde Staat of een persoon, onderneming of organisatie, uit het buitenland of onder controle van een vreemde Staat of van een persoon, onderneming of organisatie uit het buitenland, aantasten van de democratische en grondwettelijke orde, de soevereiniteit of onafhankelijkheid van het Rijk, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het Rijk, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat door het beïnvloeden of trachten te beïnvloeden van een democratisch beslissingsproces:

1° door onwettige of frauduleuze middelen;

2° het ontvangen van giften of enig ander voordeel van een buitenlandse persoon of organisatie dat geheel of gedeeltelijk bestemd is om in het Rijk activiteiten die de voormelde belangen kunnen aantasten, te ontplooiën.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 519. Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag

Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag is het met kwaad opzet en in het openbaar:

1° aantasten van de bindende kracht van de wet of van de rechten of het gezag van de grondwettelijke instellingen,

2° het rechtstreeks aanzetten om een wet niet na te komen waardoor de nationale veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de openbare gezondheid, de goede zeden, de goede naam of de rechten van anderen om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht wordt bedreigd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Section 2. Les infractions contre une assemblée législative

Art. 520. La perturbation des travaux parlementaires

La perturbation des travaux parlementaires consiste à, délibérément, adopter dans les locaux de l'assemblée législative un comportement de nature à troubler les travaux parlementaires sans faire partie de cette assemblée ni de ses services.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 521. La manifestation aux alentours d'une assemblée législative

La manifestation aux alentours d'une assemblée législative consiste à, dans le but de faire pression illégalement sur les parlementaires ou de perturber le fonctionnement normal d'une assemblée parlementaire, adopter tout comportement qui constitue:

1° un rassemblement en plein air ou une démonstration individuelle aux alentours d'une assemblée législative;

2° une tentative de pénétrer irrégulièrement dans les alentours d'une assemblée législative au moment où l'accès à celle-ci est interdit;

3° une violation des arrêtés, règlements ou ordonnances spécialement pris en vue du maintien de la tranquillité et de l'ordre aux alentours d'une assemblée législative.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Pour l'application de la présente disposition, sont considérés comme les alentours d'une assemblée législative:

1° la partie du territoire de la capitale comprenant les voies publiques ci-après dénommées: rue Ducale, rue du Nord, (de la rue de Louvain à la place Surlet de Chokier), rue de la Croix-de-Fer, rue Royale (du carrefour des rues de la Croix-de-Fer, de l'Enseignement et du Treurenberg à la place Royale), rue des Colonies (de la rue Royale à la rue du Gentilhomme), place des Palais et rue Brederode, ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

2° la partie du territoire de la ville de Namur comprenant les voies publiques ci-après dénommées: place Kegelman jusqu'à la rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (de la place Kegelman à la rue de la Sarasse) et le côté gauche de l'avenue Baron Louis Huart (de la rue de la Sarasse à la place Kegelman), ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

3° la partie du territoire de la ville d'Eupen comprise dans un périmètre de 200 mètres autour du siège du Parlement de la Communauté germanophone, situé au Platz des Parlaments 1, à Eupen.

Afdeling 2. Misdrijven tegen een wetgevende vergadering

Art. 520. Verstoring van parlementaire werkzaamheden

De verstoring van parlementaire werkzaamheden is het opzettelijk in een lokaal van een wetgevende vergadering aannemen van een gedraging die van aard is de parlementaire werkzaamheden te verstoren, door een persoon die niet tot deze vergadering of haar diensten behoort.

Dit misdrijf is strafbaar met een straf van niveau 1.

Art. 521. Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering

Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering is elke gedraging, gesteld met het oogmerk om ongeoorloofde druk uit te oefenen op de parlementsleden of de normale werking van een wetgevende vergadering te verstoren, die bestaat uit:

1° een samenscholing in open lucht of individuele demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering;

2° het op onregelmatige wijze trachten te betreden van de buurt van een wetgevende vergadering op een moment waarop de toegang daartoe verboden is;

3° het overtreden van de besluiten, reglementen of verordeningen die in het bijzonder werden genomen met het oog op de handhaving van de rust en de orde in de buurt van een wetgevende vergadering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Voor de toepassing van deze bepaling wordt als de buurt van een wetgevende vergadering beschouwd:

1° het gedeelte van het grondgebied van de hoofdstad dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: Hertogstraat, Noordstraat (van de Leuvenseweg tot het Surlet de Chokierplein), IJzerenkruisstraat, Koningsstraat (van het kruispunt van de IJzerenkruisstraat, de Onderrichtsstraat en de Treurenberg tot het Koningsplein), Koloniënstraat (van de Koningsstraat tot de Jonkersstraat), Paleizenplein en Brederodestraat, alsook binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

2° het gedeelte van het grondgebied van de stad Namen dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: place Kegelman tot aan de rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (van het place Kegelman tot de rue de la Sarasse) en de linkerzijde van de avenue Baron Louis Huart (van de rue de la Sarasse tot het place Kegelman), alsook binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

3° in het gedeelte van het grondgebied van de stad Eupen binnen een periméter van 200 meter rond de zetel van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, gelegen op het Platz des Parlaments 1 te Eupen.

Art. 522. Cause de justification

Il n'y a pas de manifestation aux alentours d'une assemblée législative s'il s'agit d'attroupements occasionnés par les nécessités de la circulation, l'exécution d'un service public, les défilés et revues militaires, les cérémonies, fêtes et divertissements organisés par l'autorité publique, les cérémonies funèbres ainsi que les rassemblements spécialement autorisés par arrêté du bourgmestre de la ville de Bruxelles pour la zone visée à l'article 521, alinéa 2, 1°, du bourgmestre de la ville de Namur pour la zone visée à l'article 521, alinéa 2, 2°, ou du bourgmestre de la ville d'Eupen pour la zone visée à l'article 521, alinéa 2, 3°.

Section 3. Les infractions contre la monarchie**Art. 523. L'attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne**

L'attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne consiste à commettre un attentat dirigé contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 524. L'attentat contre la personne du Roi

L'attentat contre la personne du Roi consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne du Roi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 525. L'attentat grave contre la personne du Roi

L'attentat grave contre la personne du Roi est tout attentat contre la personne du Roi entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 526. L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne

L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 527. L'attentat grave contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne

L'attentat grave contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne est tout attentat contre la personne de l'héritier de la couronne entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Art. 522. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen sprake van een demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering indien het gaat om samenkomsten die worden veroorzaakt door de vereisten van het verkeer, de uitvoering van een openbare dienst, de militaire optochten en wapenschouwingen, de plechtigheden, feesten en vermakelijkheden ingericht door de openbare overheid, de begrafenisplechtigheden alsook de bijeenkomsten waartoe een bijzondere machtiging werd verleend bij besluit van de burgemeester van de stad Brussel voor het gebied bedoeld in artikel 521, tweede lid, 1°, van de burgemeester van de stad Namen voor het gebied bedoeld in artikel 521, tweede lid, 2°, of van de burgemeester van de stad Eupen voor het gebied bedoeld in artikel 521, tweede lid, 3°.

Afdeling 3. Misdrijven tegen de monarchie**Art. 523. Aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger**

De aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag die gericht is tegen het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 524. Aanslag op de persoon van de Koning

De aanslag op de persoon van de Koning is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de Koning.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 525. Zware aanslag op de persoon van de Koning

De zware aanslag op de persoon van Koning is elke aanslag op de persoon van de Koning die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 526. Aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

De aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de vermoedelijke troonopvolger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 527. Zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

De zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag op de persoon van de troonopvolger die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 528. L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale

L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne du conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne, contre le régent ou contre les ministres qui exercent les pouvoirs constitutionnels du Roi dans les cas prévus dans la Constitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Tout attentat contre la vie des personnes mentionnées à l'alinéa 1er est puni comme une infraction consommée.

Art. 529. L'attentat grave contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale

L'attentat grave contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale est toute attentat contre la personne du conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 530. Le complot contre la monarchie

Le complot contre la monarchie consiste à former un complot dans le but de commettre un attentat:

1° contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne;

2° contre la personne du Roi;

3° contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne;

4° contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale.

Cette infraction est punie d'une peine

1° de niveau 4 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 1° et 2°;

2° de niveau 3 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 3°;

3° de niveau 2 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 4°.

Art. 531. La préparation d'un attentat contre la monarchie

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 528. Aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie

De aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de echtgenoot of echtgenote van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger, tegen de regent of tegen de ministers die, in de gevallen bij de Grondwet bepaald, de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Elke aanslag op het leven van de in het eerste lid vermelde personen wordt bestraft als een voltooid misdrijf.

Art. 529. Zware aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie

De zware aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie is elke aanslag op de persoon van de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 530. Samenspanning tegen de monarchie

De samenspanning tegen de monarchie is elke samenspanning met het oogmerk om een aanslag te plegen:

1° op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger;

2° op de persoon van de Koning;

3° op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger;

4° op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van

1° niveau 4 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 1° en 2°;

2° niveau 3 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 3°;

3° niveau 2 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 4°.

Art. 531. Voorbereiding van een aanslag tegen de monarchie

La préparation d'un attentat contre la monarchie consiste:

1° en un complot quelconque contre la monarchie, suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution;

2° à adopter, délibérément, tout comportement pour préparer l'exécution d'un attentat contre la monarchie.

Cette infraction est punie d'une peine

1° de niveau 5 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre la personne du Roi;

2° de niveau 4 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne;

3° de niveau 3 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale.

Art. 532. La proposition de complot contre la monarchie

La proposition de complot contre la monarchie consiste à, délibérément, proposer de comploter contre la vie ou la personne du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne, sans que cette proposition soit agréée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 533. La lèse-majesté

La lèse-majesté consiste à, dans le but de ridiculiser la personne protégée, outrager, par faits, paroles, gestes ou menaces, le Roi, l'héritier présomptif de la couronne ou leur époux ou épouse, ou le régent.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1

Section 4. Les dispositions communes

Art. 534. La fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat

La fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat, consiste à, délibérément, fournir un logement, ou un lieu de retraite ou de réunion à des personnes qui complotent ou qui préparent ou ont commis un attentat.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

Art. 535. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début de toute poursuite, informe l'autorité d'un complot,

De voorbereiding van een aanslag tegen de monarchie is

1° elke samenspanning tegen de monarchie die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden;

2° elke opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering van een aanslag tegen de monarchie voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van:

1° niveau 5 indien het gaat om een aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger of op de persoon van de Koning;

2° niveau 4 indien het gaat om een aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger;

3° niveau 3 indien het gaat om een aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie.

Art. 532. Voorstel tot samenspanning tegen de monarchie

Het voorstel tot samenspanning tegen de monarchie is het opzettelijk voorstellen om samen te spannen tegen het leven of de persoon van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger, zonder dat dit voorstel wordt aangenomen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 533. Majesteitsschennis

Majesteitsschennis is het met het oogmerk de beschermde persoon belachelijk te maken, smaden door daden, woorden, gebaren of bedreigingen van de Koning, de vermoedelijke troonopvolger of hun echtgenoot of echtgenote, dan wel de regent.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 534. Onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers

Het onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers is het opzettelijk een onderdak, schuilplaats of vergaderzaal verschaffen aan personen die samenspannen of een aanslag voorbereiden of hebben gepleegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

Art. 535. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die voor het plegen van een aanslag en voor het aanvangen van enige vervolging een samenspanning,

d'une préparation d'attentat ou d'une proposition de complot ainsi que de l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

CHAPITRE 2 – LES INFRACTIONS CONTRE LA DÉFENSE NATIONALE ET LES INTÉRÊTS ESSENTIELS DE LA BELGIQUE

Art. 537. Les définitions

Pour l'application du présent chapitre, il convient d'entendre par les notions suivantes:

1° allié: tout État qui, même indépendamment d'un traité d'alliance, poursuit la guerre contre un État avec lequel la Belgique elle-même est en guerre, à moins que la Belgique soit également en guerre avec ce premier État;

2° ennemi: tout État avec lequel la Belgique se trouve en conflit armé, ainsi que toutes les organisations, toutes les sociétés et tous les particuliers de cet État dont les activités participent aux efforts de cet État dans le cadre de ce conflit armé.

3° secret d'État: objets, plans, documents ou renseignements qui doivent être tenus secrets vu que leur divulgation est de nature à compromettre la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel, la sûreté de l'État, la défense du territoire, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays, la sécurité des Belges à l'étranger ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État.

Section 1re. Le déclenchement ou les causes de la guerre

Art. 538. Le déclenchement de la guerre

Le déclenchement de la guerre consiste en toute machination ou entente avec un État étranger ou une personne agissant dans l'intérêt de cet État, en vue d'engager un État étranger à entreprendre la guerre contre la Belgique, ou de lui en procurer les moyens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 539. Le déclenchement abouti de la guerre

Le déclenchement de la guerre est abouti s'il entraîne des hostilités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 540. L'exposition à la menace de guerre

L'exposition à la menace de guerre consiste à, délibérément, exposer l'État aux hostilités d'un État étranger par des actes hostiles, non approuvés par le gouvernement.

voorbereiding van een aanslag of een voorstel tot samenwerking en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en de daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

HOOFDSTUK 2 – MISDRIJVEN TEGEN DE LANDSVERDEDIGING EN DE ESSENTIËLE BELANGEN Van België

Art. 537. Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk moet onder de volgende begrippen worden begrepen:

1° bondgenoot: elke Staat die, zelfs zonder bondgenootschapsverdrag, oorlog voert tegen een Staat waarmee België zelf in oorlog is, tenzij België ook met de eerste Staat in oorlog is;

2° vijand: elke Staat waarmee België in een gewapend conflict verwickeld is, alsook alle organisaties, vennootschappen en particulieren uit deze Staat van wie de activiteiten ertoe bijdragen de inspanningen van die Staat in het kader van het gewapend conflict te helpen;

3° staatsgeheim: voorwerpen, plannen, documenten of inlichtingen die geheim moeten worden gehouden aangezien hun bekendmaking van aard is het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het grondgebied, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten.

Afdeling 1. Uitlokken of veroorzaken van oorlog

Art. 538. Oorlogsuitlokking

Oorlogsuitlokking is elke machinatie of in verstandhouding treden met een vreemde Staat of een persoon die in het belang van die Staat handelt, gesteld met het oogmerk om een vreemde Staat tot het voeren van oorlog tegen België te bewegen of haar daartoe de middelen te verschaffen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 539. Geslaagde oorlogsuitlokking

Er is geslaagde oorlogsuitlokking indien de oorlogsuitlokking vijandelijkheden tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 540. Blootstelling aan oorlogsdreiging

Blootstelling aan oorlogsdreiging is het opzettelijk blootstellen van de Staat aan vijandelijkheden van een vreemde Staat door het stellen van vijandelijke handelingen die niet door de regering werden goedgekeurd.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 541. L'exposition à la menace de guerre entraînant des hostilités

Lorsque l'exposition à la menace de guerre entraîne des hostilités dans le chef d'un État étranger, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Section 2. La collaboration militaire

Art. 542. Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié

Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié consiste, dans le chef d'un Belge ou une personne ayant un titre de séjour en Belgique, à, délibérément, participer directement aux hostilités, en faveur de l'ennemi. Ce comportement est punissable lorsqu'il a été adopté à l'encontre de la Belgique ou d'un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 543. La facilitation de la progression de l'ennemi

La facilitation de la progression de l'ennemi consiste à, délibérément, faciliter l'entrée de l'ennemi sur le territoire du royaume et lui livrer des villes, forteresses, magasins, arsenaux, vaisseaux ou bâtiments appartenant à la Belgique ou à un allié.

Cette infraction, ainsi que sa tentative, est punie d'une peine de niveau 8.

Section 3. La collaboration économique

Art. 544. La fourniture de main-d'œuvre ou de biens à l'ennemi

La fourniture de main-d'œuvre ou de biens à l'ennemi consiste à, délibérément, fournir des soldats, du personnel, de l'argent, des vivres, des armes ou des munitions, ou tenter de le faire. Ce comportement est punissable lorsqu'il a été adopté à l'encontre de la Belgique ou d'un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Une personne qui réside sur une partie du territoire du Royaume occupée par l'ennemi commet cette infraction seulement si, délibérément:

1° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle aide l'ennemi en fournissant des soldats, des hommes, de l'argent, des vivres destinés au ravitaillement de l'ennemi, du matériel de guerre offensif ou défensif, des munitions de guerre proprement dites, des pièces détachées destinées à la fabrication de matériel de guerre ou de munitions, des effets d'habillement ou d'équipement qu'elle savait à usage militaire, ou si, au profit de l'ennemi, elle a organisé ou dirigé

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 541. Blootstelling aan oorlogsdreiging met vijandelijkheden tot gevolg

Indien de blootstelling aan oorlogsdreiging vijandelijkheden door een vreemde Staat tot gevolg heeft, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Afdeling 2. Militaire collaboratie

Art. 542. Opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot

Het opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot is het opzettelijk door een Belg of een persoon met een verblijfstitel voor België ten voordele van de vijand direct deelnemen aan de vijandelijkheden. Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 543. Vergemakkelijken van de opmars van de vijand

Het vergemakkelijken van de opmars van de vijand is het opzettelijk voor de vijand vergemakkelijken van het betreden van het grondgebied van het Rijk, alsook het aan hem overleveren van steden, vestingen, plaatsen, posten, havens, magazijnen, arsenaal, schepen of vaartuigen, die aan België of een bondgenoot toebehoren.

Dit misdrijf, alsook de poging daartoe, wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Afdeling 3. Economische collaboratie

Art. 544. Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand

Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand is het opzettelijk verschaffen van soldaten, manschappen, geld, levensmiddelen, wapens of munitie aan de vijand, alsook de poging daartoe. Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Een persoon die verblijft in een deel van het grondgebied van het Rijk dat door de vijand is bezet, pleegt dit misdrijf alleen indien hij opzettelijk:

1° hetzij rechtstreeks, hetzij door een tussenpersoon of als tussenpersoon, de vijand helpt door het verschaffen van soldaten, manschappen, geld, levensmiddelen bestemd voor de ravitailering van de vijand, oorlogsmateriaal voor aanval of verdediging, eigenlijke oorlogsmunitie, onderdelen bestemd voor de vervaardiging van oorlogsmateriaal of –munitie, kleding- of uitrustingsstukken waarvan hij weet dat zij voor militair gebruik zijn bestemd of indien hij ten behoeve van

une entreprise de travaux pour l'établissement, l'aménagement ou le camouflage de fortifications, d'aérodromes ou de toutes autres constructions ou installations à destination militaire;

2° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières, des matériaux ou des produits qu'elle savait destinés à la production de matériel de guerre ou de munitions ou d'effets d'habillement ou d'équipement ou à l'exécution des travaux visés au 1°, sauf si elle a fait usage; lors de ces fournitures, de tous moyens à sa disposition pour s'opposer à l'exécution des commandes de l'ennemi;

3° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières ou manufacturées, produits, denrées ou animaux, lorsque cette fourniture a fait suite à des sollicitations ou à des démarches faites auprès de l'ennemi ou d'intermédiaires agissant pour son compte ou lorsqu'elle a nécessité la création, la transformation ou l'agrandissement de l'entreprise ou la modification de sa nature ou de ses méthodes d'exploitation, ou lorsque la production a été maintenue ou portée à un niveau anormal pour satisfaire à ses commandes, ou lorsque le fournisseur a eu recours à son aide pour régler des conflits sociaux ou qu'il a organisé des services de contre-sabotage;

4° elle a mis son activité au service de l'ennemi en vue de rassembler, pour son compte, les matières premières ou manufacturées, produits, vivres ou animaux cités aux 1°, 2° et 3°.

Art. 545. La conclusion ou l'exécution d'une convention avec l'ennemi

La conclusion ou l'exécution d'une convention avec l'ennemi consiste pour un Belge se trouvant hors du territoire de l'ennemi ou du territoire occupé ou contrôlé par lui, à, délibérément, conclure ou exécuter en temps de conflit armé, directement ou par un intermédiaire, sans l'autorisation du ministre compétent, une convention ou tenter de le faire, avec:

1° un ressortissant de l'ennemi ou une personne assimilée;

2° une personne qui se trouve sur le territoire de l'ennemi ou sur le territoire occupé ou contrôlé par lui, ou;

3° une autre personne dont l'auteur savait ou devait savoir que cette convention était, directement ou non, de nature à aider l'ennemi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La liste des personnes assimilées à un ressortissant de l'ennemi est fixée par arrêté royal.

de l'ennemi une entreprise de travaux pour l'établissement, l'aménagement ou le camouflage de fortifications, d'aérodromes ou de toutes autres constructions ou installations à destination militaire;

2° de l'ennemi soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières, des matériaux ou des produits qu'elle savait destinés à la production de matériel de guerre ou de munitions ou d'effets d'habillement ou d'équipement ou à l'exécution des travaux visés au 1°, sauf si elle a fait usage; lors de ces fournitures, de tous moyens à sa disposition pour s'opposer à l'exécution des commandes de l'ennemi;

3° de l'ennemi soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières ou manufacturées, produits, denrées ou animaux, lorsque cette fourniture a fait suite à des sollicitations ou à des démarches faites auprès de l'ennemi ou d'intermédiaires agissant pour son compte ou lorsqu'elle a nécessité la création, la transformation ou l'agrandissement de l'entreprise ou la modification de sa nature ou de ses méthodes d'exploitation, ou lorsque la production a été maintenue ou portée à un niveau anormal pour satisfaire à ses commandes, ou lorsque le fournisseur a eu recours à son aide pour régler des conflits sociaux ou qu'il a organisé des services de contre-sabotage;

4° elle a mis son activité au service de l'ennemi en vue de rassembler, pour son compte, les matières premières ou manufacturées, produits, vivres ou animaux cités aux 1°, 2° et 3°.

Art. 545. Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand

Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand is het opzettelijk, rechtstreeks of door een tussenpersoon, zonder machtiging van de bevoegde minister sluiten of uitvoeren van een overeenkomst tijdens een gewapend conflict of het pogen dit te doen, door een Belg die zich buiten het grondgebied van de vijand of het door hem bezette of gecontroleerde gebied bevindt met:

1° een onderdaan van de vijand of een daarmee gelijkgesteld persoon;

2° een persoon die zich op het grondgebied van de vijand of het door hem bezette of gecontroleerde gebied bevindt, of;

3° een andere persoon waarvan de dader wist of moest weten dat deze overeenkomst van aard was, al dan niet rechtstreeks, hulp te verlenen aan de vijand.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De lijst van met een onderdaan van de vijand gelijkgestelde personen wordt vastgesteld bij koninklijk besluit.

Section 4. La collaboration politique et intellectuelle

Art. 546. Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi

Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi consiste à, sciemment et volontairement, participer à la déformation par l'ennemi des institutions ou organisations légales ou servir la politique ou les objectifs de l'ennemi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 547. L'ébranlement de la fidélité envers l'État

L'ébranlement de la fidélité envers l'État consiste à, délibérément,

1° ébranler la fidélité des citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles en temps de guerre;

2° favoriser la progression de l'ennemi sur le territoire du royaume ou d'un allié ou faire obstacle aux forces armées belges ou alliées en ébranlant la fidélité des officiers, soldats, matelots ou autres citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles.

Cette infraction, ainsi que la tentative de commettre l'infraction mentionnée au 2°, sont punies d'une peine de niveau 6.

Art. 548. La propagande contre la résistance

La propagande contre la résistance consiste à, délibérément, diriger, mener, inciter à, aider ou favoriser toute propagande contre la résistance à l'ennemi ou à ses alliés ou visant à soutenir la politique ou les objectifs de l'ennemi ou susciter l'ébranlement de la fidélité des citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles en temps de guerre.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Section 5. Les infractions concernant les secrets d'État

Art. 549. La transmission de secrets d'État à un État ou un groupe armé étrangers

La transmission de secrets d'État à un État ou un groupe armé étrangers consiste à, délibérément, livrer ou communiquer, en tout ou partie, en original ou en reproduction, à un État ou à un groupe armé étrangers ou à une personne agissant dans l'intérêt d'un État ou d'un tel groupe armé étrangers, un secret d'État ainsi qu'à délibérément entretenir des contacts en vue de commettre une telle transmission de secrets d'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Afdeling 4. Politieke en intellectuele collaboratie

Art. 546. Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand

Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand is het wetens en willen deelnemen aan het vervormen van de wetelijke instellingen of organisaties door de vijand of het dienen van de politiek of de doelstellingen van de vijand.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 547. Aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat

Het aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat is het opzettelijk

1° doen wankelen van de trouw van de burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen in oorlogstijd;

2° bevorderen van de voortgang van de vijand op het grondgebied van het Rijk of een bondgenoot of tegen de Belgische strijdkrachten of die van een bondgenoot door de trouw van officieren, soldaten, matrozen of andere burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen te doen wankelen.

Dit misdrijf, alsook de poging tot het plegen van het misdrijf vermeld onder 2°, wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 548. Propaganderen tegen het verzet

Propaganderen tegen het verzet is het opzettelijk leiden, voeren, uitlokken, helpen of begunstigen van enige propaganda gericht tegen het verzet tegen de vijand of zijn bondgenoten of die ertoe strekt steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand of het doen wankelen van de trouw van de burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen in oorlogstijd te verwekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 5. Misdrijven met betrekking tot staatsgeheimen

Art. 549. Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep

Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep die controle heeft over een grondgebied of een persoon of een persoon die in het belang van een vreemde Staat of dergelijke buitenlandse gewapende groep handelt van een staatsgeheim, alsook het opzettelijk onderhouden van contacten met het oog op het plegen van dergelijke overdracht van staatsgeheim.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 550. La transmission d'un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers par des particuliers

La transmission d'un secret d'État à un État ou groupe armé étrangers par des particuliers consiste à, délibérément, transmettre un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers par une personne exerçant une fonction ou un mandat public ou à qui un gouvernement belge ou un de ses membres a confié une mission ou un travail.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 551. La transmission d'un secret d'État à un État étranger ou un groupe armé en temps de guerre

Lorsque la transmission d'un secret d'État à un État étranger ou groupe armé a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 552. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un secret d'État soit transmis à un État ou un groupe armé étrangers, ou à un tiers en vue de sa transmission ultérieure à un État ou un groupe armé étrangers, informe l'autorité de ses contacts en vue d'une telle transmission n'encourt aucune peine.

Art. 553. Cause d'excuse atténuante

La personne qui communique à l'autorité les éléments essentiels relatifs à la transmission d'un secret d'État qu'il a effectué à un État ou un groupe armé étrangers, ou à un tiers en vue de sa transmission ultérieure à un État ou un groupe armé étrangers est puni d'une peine du niveau immédiatement inférieur.

Art. 554. La transmission d'un secret d'État à l'ennemi

La transmission d'un secret d'État à l'ennemi consiste à, délibérément, livrer ou communiquer, en tout ou partie, en original ou en reproduction, à l'ennemi ou à une personne agissant dans l'intérêt de l'ennemi des objets, un secret d'État, ou tenter de le faire.

Ce comportement est punissable lorsqu'il est posé contre la Belgique ou un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 555. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées consiste à, en tout ou partie,

Art. 550. Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door bijzondere personen

Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door bijzondere personen is het opzettelijk overdragen van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door een persoon met een openbare functie, met een openbaar mandaat of aan wie een Belgische regering of een lid daarvan een opdracht of werk heeft toevertrouwd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 551. Overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep in oorlogstijd

Indien de overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 552. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die vóór dat enige staatsgeheim wordt overgedragen aan een vreemde Staat of gewapende groep of aan een derde met het oog op de latere verdere overdracht aan een vreemde Staat of gewapende groep, zijn contacten met het oog op het plegen van dergelijke overdracht aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Art. 553. Strafverminderende verschoningsgrond

De persoon die de essentiële elementen van de door hem gepleegde overdracht van staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep, dan wel aan een derde met het oog op de latere verdere overdracht aan een vreemde Staat of gewapende groep, ter kennis brengt van de overheid wordt bestraft met een straf van het onmiddellijk lagere niveau.

Art. 554. Overdracht van een staatsgeheim aan de vijand

Overdracht van een staatsgeheim aan de vijand is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan de vijand of een persoon die in het belang van de vijand handelt van een staatsgeheim, alsook de poging om dit te doen.

Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 555. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim is het, geheel of ten dele,

1° remettre ou communiquer, en original ou en reproduction, à une personne non autorisée à les recevoir ou à en prendre connaissance;

2° reproduire, divulguer ou publier, sans l'autorisation de l'autorité compétente;

un secret d'État ou tenter de le faire, en vue de porter atteintes aux intérêts essentiels de la Belgique ou d'un État avec lequel la Belgique est liée par un accord international aux fins d'une défense commune.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 556. La reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État ayant trait à la défense du territoire ou à la sûreté extérieure de l'État

La reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État ayant trait à la défense du territoire ou à la sûreté extérieure de l'État consiste à, délibérément, en tout ou partie,

1° remettre ou communiquer, en original ou en reproduction, à une personne non autorisée à les recevoir ou à en prendre connaissance;

2° reproduire, divulguer ou publier, sans l'autorisation de l'autorité compétente;

un secret d'État dont le caractère secret intéresse la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État, ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 557. La reproduction, la divulgation ou la transmission aggravées à des personnes non autorisées d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État

Si la reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État est commise dans le but de porter atteinte aux intérêts essentiels de la Belgique ou d'un État avec lequel la Belgique est unie par un accord régional de défense commune, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 558. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées en temps de guerre

Lorsque la reproduction, la publication ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

1° in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan een persoon die onbevoegd is om die in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen;

2° zonder toelating van bevoegde overheid reproduceren, openbaar of bekendmaken;

van een staatsgeheim met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële belangen van België of van een Staat waarmee België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een internationale overeenkomst is verbonden, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 556. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of van de uitwendige veiligheid van de Staat is het opzettelijk, geheel of ten dele

1° in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan een persoon die onbevoegd is om die in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen;

2° zonder toelating van bevoegde overheid reproduceren, openbaar of bekendmaken;

van een staatsgeheim dat geheim moeten worden gehouden in het belang van de verdediging van het grondgebied of van de uitwendige veiligheid van de Staat, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 557. Verzwaarde reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Indien de reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat wordt gepleegd met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële belangen van België of van een Staat waarmee België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een regionale regeling is verbonden, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 558. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim in oorlogstijd

Indien de reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 559. La réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État

La réception non autorisée d'un secret d'État consiste à, délibérément, acquérir ou recevoir un secret d'État, en tout ou partie, en original ou en reproduction, sans être autorisé à les recevoir ou à en prendre connaissance ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 560. La réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État en temps de guerre

Lorsque la réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 561. Le recueil ou la transmission de renseignements militaires

Le recueil ou la transmission de renseignements militaires consiste à

1° s'introduire, dans l'intention de recueillir des informations, sous un déguisement ou en dissimulant son identité, sa profession, sa qualité ou sa nationalité, ou à l'aide d'une manœuvre ayant pour but de tromper les agents préposés à la garde ou de déjouer leur surveillance, dans une installation militaire ou un navire, un aéronef ou un bâtiment réquisitionné ou affrété par l'État, de même que les infrastructures où s'exécutent des travaux ou services commandés par la Défense nationale, ou tenter de le faire;

2° délibérément, sous un déguisement ou en dissimulant son identité, sa profession, sa qualité ou sa nationalité, ou à l'aide d'une manœuvre ayant pour but de tromper les agents préposés à la garde ou de déjouer leur surveillance, dresser un plan, reconnaître ou collecter des renseignements sur des voies de communication ou des infrastructures de communication qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État, ou tenter de le faire;

3° d'organiser ou utiliser des canaux de communication en vue de collecter ou de transmettre des renseignements qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État sans y être autorisé, ou tenter de le faire.

4° S'introduire, sans autorisation, dans les systèmes de communications et les systèmes informatiques militaires, en vue de recueillir ou de transférer des informations qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État sans y être autorisé, ou tenter de le faire.

Art. 559. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, aanschaffen of ontvangen, zonder bevoegd te zijn deze in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen, van een staatsgeheim, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 560. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in oorlogstijd

Indien het onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 561. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen

Het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen is het

1° zich, met het oogmerk inlichtingen te vergaren, onder een vermomming of met verhulling van zijn identiteit, beroep, hoedanigheid of nationaliteit dan wel door een handeling die tot doel heeft de voor de bewaking aangestelde personen te misleiden of hun waakzaamheid te omzeilen, toegang verschaffen tot een militaire installatie of een door de Staat opgeëist of bevracht schip, luchtvaartuig of gebouw, alsook de infrastructuur waar werken of diensten in opdracht van Landsverdediging worden uitgevoerd, alsook de poging om dit te doen;

2° opzettelijk, onder een vermomming of met verhulling van zijn identiteit, beroep, hoedanigheid of nationaliteit dan wel door een handeling die tot doel heeft de voor de bewaking aangestelde personen te misleiden of hun waakzaamheid te omzeilen, een plan maken, verkeerswegen of infrastructuur voor communicatie verkennen of inlichtingen inwinnen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat, alsook de poging om dit te doen;

3° organiseren of gebruiken van communicatiekanalen met het oogmerk om inlichtingen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in te winnen of over te maken zonder daartoe bevoegd te zijn, alsook de poging om dit te doen.

4° zonder toestemming militaire communicatie- en informatiesystemen binnendringen met het oogmerk om inlichtingen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in te winnen of over te maken zonder daartoe bevoegd te zijn alsook de poging om dit te doen.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 562. Le recueil ou transmission de renseignements militaires en temps de guerre

Lorsque le recueil ou la transmission de renseignements militaires a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 563. L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives à un secret d'État

L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives à un secret d'État consiste à, délibérément, fournir un logement, une retraite ou un lieu de réunion à des personnes qui ont commis ou tenté de commettre l'infraction de réception non autorisée d'un secret d'État ou de recueil ou transmission de renseignements militaires, de prêter assistance à ces personnes dans leur communication ou la dissimulation de choses qui ont servi ou devaient servir à commettre ces infractions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

Art. 564. Les prises de vue, les mesurages d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires ou leur diffusion

Les prises de vue, les mesurages d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires ou leur diffusion consiste à, délibérément, sans autorisation de l'autorité militaire délivrée selon les conditions fixées par le ministre de la Défense:

1° réaliser des clichés ou d'autres prises de vue, décrire ou effectuer des relevés ou des opérations topographiques d'une installation militaire ou d'un domaine militaire, quel que soit le procédé par lequel ces installations ou domaines sont représentés, enregistrés ou mesurés, ou tenter de le faire;

2° publier, reproduire, éditer, exposer, vendre ou diffuser des prises de vue complètes ou non, des descriptions, des mesures ou d'autres opérations visées sous le 1°, quel que soit le moyen utilisé, ou tenter de le faire.

3° enregistrer ou décrire des communications relatives à l'exécution d'opérations militaires, ainsi que publier, reproduire, éditer, vendre ou diffuser ces enregistrements ou ces descriptifs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 565. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires

La pénétration dans une installation ou un domaine militaires consiste à, délibérément, sans autorisation de l'autorité

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 562. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen in oorlogstijd

Indien het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 563. Hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot een staatsgeheim

Het hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot een staatsgeheim is het opzettelijk een onderdak, schuilplaats of vergaderzaal verschaffen aan personen die de misdrijven van onbevoegd ontvangen van staatsgeheim of het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen hebben gepleegd of hebben gepoogd dit te doen, het hulp bieden aan deze personen bij hun communicatie of het verbergen van de zaken die gediend hebben of moesten dienen voor het plegen van die misdrijven.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

Art. 564. Opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of de verspreiding hiervan

Opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of de verspreiding hiervan is het opzettelijk, zonder vergunning van de militaire overheid afgeleverd onder de voorwaarden bepaald door de minister van Landsverdediging:

1° maken van beeld- of andere opnames, het beschrijven van of doen van topografische of andere opmetingen of verrichtingen van een militaire installatie of een militaire domein, ongeacht het procedé waarmee deze installaties of domeinen worden afgebeeld, geregistreerd of opgemeten, alsook de poging daartoe;

2° publiceren, reproduceren, uitgeven, tentoonstellen, verkopen of verspreiden van al dan niet volledige opnames, beschrijvingen, opmetingen of andere verrichtingen bedoeld in 1°, ongeacht het gebruikte medium, alsook de poging daartoe;

3° maken van opnames of beschrijven van communicatie met betrekking tot de uitvoering van militaire operaties, alsook het publiceren, reproduceren, uitgeven, verkopen of verspreiden van deze opnames of beschrijvingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 565. Betreden van een militaire installatie of domein

Betreden van een militaire installatie of domein is het opzettelijk, zonder vergunning van de militaire overheid

militaire délivrée selon les conditions fixées par le ministre de la Défense, pénétrer dans une installation ou un domaine militaires, dans un navire réquisitionné ou affrété par l'autorité militaire ou dans un bâtiment réquisitionné par elle, ou dans l'infrastructure où s'exécutent des travaux et services pour le compte de la Défense, ou à tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 566. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires ou les prises de vue ou le mesurage d'une installation ou d'un domaine militaires ou la diffusion de telles informations en temps de guerre

Si la pénétration dans une installation ou un domaine militaires, les prises de vue ou les mesurages d'une installation ou d'un domaine militaires ou la diffusion de telles informations ont lieu en temps de guerre, ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5.

Art. 567. L'utilisation fautive d'un secret d'État

L'utilisation fautive d'un secret d'État consiste à, , par un défaut grave de prévoyance ou de précaution et en infraction avec la réglementation:

1° déplacer ou détenir un secret d'État;

2° laisser détruire, soustraire ou enlever, même momentanément, tout ou partie d'un secret d'État ou en laisser prendre connaissance, copie ou reproduction, en tout ou partie.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 568. L'utilisation fautive d'un secret d'État en temps de guerre

Lorsque l'utilisation fautive d'un secret d'État a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 570. La communication d'informations essentielles erronées

La communication d'informations erronées consiste à fournir, dans une intention frauduleuse, des informations erronées ou à transmettre des documents falsifiés ou modifiés à une autorité belge, voire à dissimuler des informations correctes qui sont de nature à compromettre la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel, la sûreté de l'État, la défense du territoire, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays, la sécurité des Belges à l'étranger ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

afgeleverd onder de voorwaarden bepaald door de minister van Landsverdediging, betreden van een militaire installatie of domein of een door de militaire overheid opgeëist bevracht schip, luchtvaartuig of gebouw, alsook de infrastructuur waar werken en diensten in opdracht van defensie worden uitgevoerd, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 566. Betreden van of opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of het verspreiden ervan in oorlogstijd

Indien het betreden van een militaire installatie of domein of het opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of het verspreiden ervan is gepleegd in oorlogstijd, worden deze misdrijven bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 567. Foute omgang met een staatsgeheim

Foute omgang met een staatsgeheim is het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid en in strijd met de geldende regelgeving:

1° verplaatsen of in zijn bezit houden van een staatsgeheim, of;

2° geheel of ten dele laten vernietigen, ontvreemden of wegnemen, zelfs tijdelijk, of geheel of ten dele kennis, afschrift of reproductie laten nemen van een staatsgeheim.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 568. Foute omgang met een staatsgeheim in oorlogstijd

Indien de foute omgang met een staatsgeheim is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 570. Verstrekken van foute essentiële informatie

Verstrekken van foute informatie is het met bedrieglijk opzet verstrekken van foute informatie of overhandigen van vervalste of gewijzigde documenten aan een Belgische overheid, dan wel het verbergen van correcte informatie, die van aard is het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het grondgebied, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten,

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Section 6. La dénonciation à l'ennemi

Art. 571. La dénonciation à l'ennemi

La dénonciation à l'ennemi consiste à, méchamment ou dans le but de soutenir l'ennemi, exposer une personne à des recherches, poursuites ou sanctions de la part de l'ennemi en déclarant un fait réel ou imaginaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 572. La dénonciation à l'ennemi entraînant une privation de liberté de longue durée

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné une privation de liberté de plus d'un mois, sans que celle-ci ait été provoquée par une autre dénonciation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 573. La dénonciation à l'ennemi entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, sans que celle-ci ait été provoquée par une autre dénonciation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 574. La dénonciation à l'ennemi entraînant la mort

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné la mort, sans que celle-ci ait été provoquée par une autre dénonciation et sans que l'auteur ait fait cette dénonciation en vue de provoquer la mort, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Section 7. Le recel d'ennemis ou d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Art. 575. Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale consiste à, délibérément, cacher une personne poursuivie ou condamnée pour une des infractions visées au présent chapitre ou aux articles 17 ou 18 du Code pénal militaire ou d'aider cette personne à se soustraire à la justice.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

Cette disposition n'est pas d'application aux parents ou alliés ascendants ou descendants en ligne directe, aux époux, ou aux parents ou alliés en ligne collatérale jusqu'au deuxième degré des auteurs des ou participants aux infractions visées.

Afdeling 6. Aangifte aan de vijand

Art. 571. Aangifte aan de vijand

Aangifte aan de vijand is het met kwaad opzet of het oogmerk de vijand te ondersteunen, blootstellen van een persoon aan opsporingen, vervolgingen of sanctionering vanwege de vijand, door aangifte van een echt of denkbeeldig feit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 572. Aangifte aan de vijand met langdurige vrijheidsberoving tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand een vrijheidsberoving van meer dan een maand tot gevolg heeft, zonder dat deze is veroorzaakt door een andere aangifte, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 573. Aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, zonder dat deze is veroorzaakt door een andere aangifte, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 574. Aangifte aan de vijand met de dood tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand de dood tot gevolg heeft, zonder dat deze is veroorzaakt door een andere aangifte en zonder dat de dader deze aangifte deed met het oogmerk de dood te veroorzaken, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 7. Verberging van vijanden of plegers van misdrijven tegen de landsverdediging

Art. 575. Verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging

Het verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging is het opzettelijk verbergen van een persoon die vervolgd wordt of veroordeeld is wegens een van de misdrijven uit dit hoofdstuk of de artikelen 17 of 18 van het Militair Strafwetboek of het helpen van deze personen zich aan het gerecht te onttrekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

Deze bepaling is niet van toepassing op bloed- of aanverwanten in opgaande of neerdalende rechte lijn, echtgenoten of bloed- of aanverwanten in de zijlijn tot de tweede graad van de daders van of deelnemers aan de bedoelde misdrijven.

Art. 576. Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis

Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis consiste à, délibérément, receler un espion ou un éclaireur ennemi qui, en uniforme, se déplace dans les lignes de l'armée belge afin de collecter des renseignements pour sa propre armée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 577. Le recel d'agents ou de soldats ennemis

Le recel d'agents ou de soldats ennemis consiste à, délibérément, receler des agents ou des soldats ennemis ou aider ces personnes à se soustraire aux autorités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 578. Le recel d'agents ou de soldats ennemis en état de siège

Lorsque le recel d'agents ou de soldats ennemis est commis en état de siège, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 579. Le recel de ressortissants de l'ennemi

Le recel de ressortissants de l'ennemi consiste à, sciemment et volontairement, receler des ressortissants de l'ennemi ou de ses alliés ou d'aider ces personnes à se soustraire aux autorités, lorsque celles-ci participent ou ont participé directement aux hostilités, fournissent ou ont fourni de la main d'œuvre ou des biens à l'ennemi, ou présentent autrement un risque pour la sûreté nationale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 580. Le recel de ressortissants de l'ennemi en état de siège

Lorsque le recel de ressortissants de l'ennemi est commis en état de siège, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Section 8. La destruction ou l'incendie contre la défense nationale**Art. 581. La destruction ou l'incendie au profit de l'ennemi**

La destruction ou l'incendie au profit de l'ennemi consiste à commettre une infraction définie au chapitre 2 du titre 5 en vue de favoriser l'ennemi.

Cette infraction est punie:

1° d'une peine de niveau 4, si l'infraction consommée du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 1, 2 ou 3;

Art. 576. Verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners

Het verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners is het opzettelijk verbergen van een vijandelijke spion of een vijandelijke verkenner die zich, in uniform, op de linies van het Belgische leger beweegt om inlichtingen te verzamelen voor zijn eigen leger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 577. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten

Het verbergen van vijandelijke agenten of soldaten is het opzettelijk verbergen van vijandelijke agenten of soldaten of het helpen van deze personen om zich aan de overheid te onttrekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 578. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten bij staat van beleg

Indien het verbergen van vijandelijke agenten of soldaten wordt gepleegd bij staat van beleg, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 579. Verbergen van onderdanen van de vijand

Het verbergen van onderdanen van de vijand is het wetens en willen verbergen van een onderdaan van de vijand of zijn bondgenoten of het helpen van deze personen zich aan de overheid te onttrekken, indien zij direct deelnemen of hebben deelgenomen aan de vijandelijkheden, mankracht of goederen aan de vijand verschaffen of hebben verschaft, of anderszins een risico uitmaken voor de nationale veiligheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 580. Verbergen van onderdanen van de vijand bij staat van beleg

Indien het verbergen van onderdanen van de vijand wordt gepleegd bij staat van beleg, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Afdeling 8. Vernieling of brandstichting in strijd met de landsverdediging**Art. 581. Vernieling of brandstichting ter bevoordeling van de vijand**

Vernieling of brandstichting ter bevoordeling van de vijand is het plegen van een misdrijf omschreven in hoofdstuk 2 van titel 5 met het oogmerk hierdoor de vijand te bevoordelen.

De straf gesteld op dit misdrijf wordt als volgt vervangen:

1° indien op dit misdrijf een straf van niveau 1, 2, 3 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 4;

2° d'une peine de niveau 5, si l'infraction consommée du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 4;

3° d'une peine de niveau 6, si l'infraction consommée du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 5;

4° d'une peine de niveau 8, si l'infraction consommée du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 6 ou 7;

La tentative de commettre cette infraction est punie comme l'infraction consommée.

Section 9. Le complot contre la défense nationale

Art. 582. Le complot en vue de soutenir l'ennemi

Le complot en vue de soutenir l'ennemi consiste à comploter en vue de commettre l'une des infractions suivantes:

1° faciliter la progression de l'ennemi;

2° fournir de la main-d'œuvre ou des biens à l'ennemi;

3° ébranler la fidélité envers l'État, en ce qui concerne la situation définie à l'article 547, 2°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 583. La préparation du soutien à l'ennemi

La préparation du soutien à l'ennemi consiste en un complot quelconque en vue de soutenir l'ennemi, qui est suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 584. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale

Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale, consiste à former un complot dans le but de commettre une infraction contre des personnes ou des biens en vue d'entraver, en temps de guerre, la défense du territoire, la mobilisation ou le ravitaillement en armes, munitions ou vivres de l'armée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 585. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale en temps de guerre

Lorsque le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

2° indien op dit misdrijf een straf van niveau 4 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 5;

3° indien op dit misdrijf een straf van niveau 5 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 6;

4° indien op dit misdrijf een straf van niveau 6 of 7 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 8.

De poging tot het plegen van dit misdrijf wordt bestraft zoals het voltooid misdrijf.

Afdeling 9. Samenspanning tegen de landsverdediging

Art. 582. Samenspanning ter ondersteuning van de vijand

De samenspanning ter ondersteuning van de vijand is het samenspannen met het oogmerk een van de volgende misdrijven te plegen:

1° vergemakkelijken van de opmars van de vijand;

2° verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand;

3° aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat, voor wat betreft de situatie omschreven in artikel 547, 2°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 583. Voorbereiding van de ondersteuning van de vijand

Voorbereiding van de ondersteuning van de vijand is de samenspanning ter ondersteuning van de vijand die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 584. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren

De samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren is het samenspannen om een misdrijf tegen personen of goederen te plegen met het oogmerk om in oorlogstijd de verdediging van het grondgebied, de mobilisatie of de wapen-, munitie- of levensmiddelenvoorziening van het leger te belemmeren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 585. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren in oorlogstijd

Indien de samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren wordt gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 586. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant le début de l'exécution d'un projet criminel et avant toutes poursuites informe l'autorité de l'existence d'un complot ou d'une préparation visés dans la présente section ainsi que de leurs auteurs ou de ceux qui y participent, n'encourt aucune peine.

Section 10. L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale**Art. 587. L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale**

L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale consiste à, délibérément, offrir ou à proposer, de façon ferme et certaine, de commettre une infraction visée au présent chapitre et punissable d'une peine de niveau 3 ou plus lorsque cela n'a pas eu d'effet en raison de circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur.

Cette infraction est punie d'une peine du deuxième niveau de peine inférieur à celui qui sanctionne l'infraction consommée.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

CHAPITRE 3 – LES INFRACTIONS CONTRE LES RELATIONS INTERNATIONALES**Section 1. Les attentats contre un État étranger ou un chef d'État étranger****Art. 589. L'attentat contre la personne d'un chef d'État étranger**

L'attentat contre la personne d'un chef d'État étranger consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne d'un chef d'État étranger.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 590. La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger

La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger consiste en un complot contre la vie ou la personne d'un chef d'État étranger, qui est suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 591. La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger

La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger consiste en un complot ourdi en vue de détruire ou de modifier la structure constitutionnelle d'un État étranger

Art. 586. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die voor het begin van uitvoering van een misdadig voornemen en voor enige vervolging een samenspanning of voorbereiding als bedoeld in deze afdeling en hun daders of deelnemers aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Afdeling 10. Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging**Art. 587. Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging**

Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging is het opzettelijk, op vasthoudende en zekere wijze aanbieden of voorstellen om een misdrijf uit dit hoofdstuk strafbaar met een straf van niveau 3 of hoger te plegen, alsook de aanvaarding van dit aanbod of voorstel, terwijl dit geen uitwerking heeft gehad wegens omstandigheden onafhankelijk van de wil van de dader.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van het tweede lagere strafniveau dan datgene gesteld op het voltooide misdrijf.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

HOOFDSTUK 3 – MISDRIJVEN TEGEN DE INTERNATIONALE BETREKKINGEN**Afdeling 1. Aanslagen tegen een vreemde Staat of buitenlands staatshoofd****Art. 589. Aanslag op de persoon van een buitenlands staatshoofd**

De aanslag op de persoon van een buitenlands staatshoofd is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van een buitenlands staatshoofd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 590. Voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd

De voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd is elke samenspanning tegen het leven of de persoon van een buitenlands staatshoofd die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 591. Voorbereiding van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat

De voorbereiding van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat is elke samenspanning met het oogmerk om de grondwettelijke staatsordening van een vreemde

ou d'inciter les habitants d'un autre pays à prendre les armes contre l'autorité constitutionnelle de ce pays, qui est suivi de tout comportement adopté délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 592. Les causes d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début toute poursuite, informe l'autorité d'un complot ou d'une préparation d'attentat contre un chef d'État étranger ou la structure d'un État étranger ainsi que de l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

Sans préjudice des cas où cela donne lieu à une extinction de l'action publique, la personne poursuivie pour un fait mentionné au premier alinéa n'est pas non plus poursuivie lorsque l'inculpé aura déjà été poursuivi et jugé contradictoirement en pays étranger.

Section 2. Les infractions contre des représentants diplomatiques et consulaires d'États étrangers

Art. 593. Les actes de violence commis sur un agent diplomatique ou consulaire

Les actes de violence commis sur un agent diplomatique ou consulaire consiste à commettre des actes de violence visés à l'article 180 sur un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique, dans le cadre de l'exercice de cette fonction.

Cette infraction est punie de la même manière que les actes de violence commis sur une personne exerçant une fonction sociale.

Art. 594. Outrage à un agent diplomatique ou consulaire

L'outrage à un agent diplomatique ou consulaire est l'infraction définie à l'article 234, commise envers un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique, dans le cadre de l'exercice de cette fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 595. L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire et le vandalisme sur celle-ci

L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire ou le vandalisme sur celle-ci consiste à incendier, à détruire par explosion ou inondation ou à vandaliser, au sens où ces actes sont définis

staat te vernietigen of te wijzigen, dan wel om de inwoners van een ander land de wapens te doen opnemen tegen het grondwettelijk gezag van dat land, en die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 592. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De persoon die voor het plegen van een aanslag en voor het aanvangen van enige vervolging een samenspanning of voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd of de staatsordening van een vreemde staat en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en de daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Onverminderd de gevallen waarin dit aanleiding geeft tot verval van de strafvordering, wordt evenmin gestraft de persoon die voor een in het eerste lid vermeld feit wordt vervolgd wanneer de verdachte in het buitenland reeds werd vervolgd en op tegenspraak veroordeeld.

Afdeling 2. Misdrijven tegen diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van vreemde staten

Art. 593. Gewelddaden gepleegd op een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Gewelddaden gepleegd op een diplomatieke of consulaire ambtenaar zijn de in artikel 180 bedoelde gewelddaden gepleegd op een bij de Belgische regering of een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft zoals gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie.

Art. 594. Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar is het misdrijf omschreven in artikel 234, gepleegd op een bij de Belgische regering of een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 595. Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming en vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur

Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming of vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur is het plegen van brandstichting, van vernieling door ontploffing of overstroming of van vandalisme, zoals gedefinieerd in

dans le chapitre 2 du titre 5, les locaux officiels, la demeure privée ou les moyens de transport d'un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique.

Cette infraction est sanctionnée de la même manière que l'incendie, la destruction par explosion ou inondation ou le vandalisme, commis sur un bien ayant un intérêt particulier.

Section 3. Le mercenariat

Art. 596. Le mercenariat

Le mercenariat consiste à, délibérément, s'engager, partir ou transiter, ainsi qu'à tenter de le faire, en vue de servir dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, dans les cas prévus par arrêté royal motivé et délibéré en Conseil des ministres.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 597. Le recrutement de mercenaires

Le recrutement de mercenaires consiste à, délibérément, procéder en dehors de l'assistance technique militaire prêtée par un État à un État étranger et sans préjudice des obligations internationales d'un État ou de sa participation à des opérations de police internationales décidées par des organismes de droit public dont est membre l'État, au recrutement de personnes au profit d'une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger et à poser des actes qui peuvent susciter ou faciliter un tel recrutement ainsi que la tentative en ce sens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 598. L'exclusion de l'incrimination

Les incriminations de cette section ne s'appliquent pas en cas de:

1° recrutement par un État de ses propres ressortissants;

2° recrutement par un État, sur son territoire, d'un étranger en tant que membre régulier des forces armées de cet État, d'une manière autre que dans le cadre de l'assistance technique militaire prêtée par un État à un autre État et sans préjudice des obligations internationales de cet État ou de sa participation à des opérations de police internationales décidées par des organismes de droit public dont il est membre, sans préjudice de l'application de l'article 599.

Art. 599. Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère

Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère consiste à, délibérément, obtenir ou tenter d'obtenir d'un

hoofdstuk 2 van titel 5, ten aanzien van de officiële gebouwen, de particuliere woning of het vervoermiddel van een bij de Belgische regering of bij een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar.

Dit misdrijf wordt bestraft zoals de brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming of vandalisme, gepleegd op een goed met een bijzonder belang.

Afdeling 3. Huurlingschap

Art. 596. Huurlingschap

Huurlingschap is het opzettelijk dienstnemen, vertrekken of doorreizen, alsook de poging daartoe, met het oog op het dienstnemen bij een vreemd leger of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt in de gevallen bepaald in een met redenen omkleed en in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 597. Werven van huurlingen

Werven van huurlingen is het opzettelijk, buiten de militaire technische bijstand die een staat aan een vreemde staat verleent en onverminderd de internationale verplichtingen van een staat of zijn deelneming aan internationale politieoperaties waartoe besloten wordt door publiekrechtelijke instellingen waarvan de staat lid is, aanwerven van personen ten behoeve van een vreemd leger of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt en het stellen van handelingen die zulke aanwerving kunnen uitlokken of vergemakkelijken, alsook de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 598. Uitsluiting van strafbaarheid

De strafbaarstellingen uit deze afdeling zijn niet van toepassing in geval van:

1° aanwerving door een staat van zijn eigen onderdanen; of

2° aanwerving door een staat, op zijn grondgebied, van een vreemdeling als regelmatig lid van de strijdkrachten van die staat, op een andere wijze dan in het kader van militaire technische bijstand die een staat aan een andere staat verleent en onverminderd de internationale verplichtingen van die staat of zijn deelneming aan internationale politieoperaties waartoe besloten wordt door publiekrechtelijke instellingen waarvan het lid is, onverminderd de toepassing van artikel 599.

Art. 599. Werven van een minderjarige voor een vreemd leger

Werven van een minderjarige voor een vreemd leger is het opzettelijk verkrijgen van een minderjarige dat deze dienst

mineur un engagement à servir dans une armée ou une troupe étrangère sans l'autorisation de ses parents ou de son tuteur,.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

CHAPITRE 4 – FORFAITURES

Section 1re. La violation des droits fondamentaux des citoyens

Art. 601. Le défaut d'intervention contre une détention illégale

Le défaut d'intervention contre une détention illégale consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, s'abstenir ou refuser de constater, dénoncer ou mettre fin à une détention illégale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 602. L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux

L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, commettre tout acte arbitraire, qui constitue une violation des droits et libertés garantis par la Constitution ou par des traités ratifiés par la Belgique et qui n'est pas punissable en vertu d'une autre disposition du présent Code.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. Les comportements visant à déstabiliser le service public

Art. 603 La planification de mesures contraires aux normes en vigueur

La planification de mesures contraires aux normes en vigueur consiste pour une personne exerçant une fonction publique à planifier des mesures contraires aux lois en vigueur ou à des arrêtés d'exécution, soit lors de réunions, soit par le biais d'une communication réciproque, dans une intention malveillante ou dans l'intention de déstabiliser le service public en paralysant son fonctionnement normal.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 604. L'entrave à l'exécution des normes en vigueur

L'entrave à l'exécution des normes en vigueur consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, préparer des mesures contraires à l'exécution d'une loi ou d'un arrêté d'exécution soit lors de réunions, soit par le biais d'une communication réciproque, dans une intention malveillante ou dans l'intention de déstabiliser le service public en paralysant son fonctionnement normal.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

neemt in een vreemd leger of een vreemde troep, zonder de toestemming van zijn ouders of voogd, alsook de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

HOOFDSTUK 4 – AMBTSMISDRIJVEN

Afdeling 1. Schending van fundamentele rechten van de burgers

Art. 601. Het verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving

Het verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving is het opzettelijk nalaten of weigeren een wederrechtelijke vrijheidsberoving vast te stellen, aan te geven of te beëindigen door een persoon met een openbare functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 602. De willekeurige inbreuk op de grondrechten

De willekeurige inbreuk op de grondrechten is elke opzettelijk gepleegde daad van willekeur door een persoon met een openbare functie die een inbreuk maakt op de door de grondwet of door België geratificeerde verdragen gewaarborgde rechten en vrijheden en die niet strafbaar is onder een andere bepaling van dit wetboek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Gedragingen met het oog op het ontwrichten van de openbare dienst

Art. 603. Beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen

Het beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen is het beramen van maatregelen in strijd met de vigerende wetten of uitvoeringsbesluiten door een persoon met een openbare functie, hetzij op bijeenkomsten, hetzij via onderlinge communicatie, met kwaad opzet of het oogmerk de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 604. Verhinderen van de uitvoering van de geldende normen

Het verhinderen van de uitvoering van de geldende normen is het beramen van maatregelen tegen de uitvoering van een wet of een uitvoeringsbesluit door personen met een openbare functie hetzij op bijeenkomsten hetzij via onderlinge communicatie met kwaad opzet of het oogmerk de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Section 3. L'usurpation de pouvoir

Art. 605. L'usurpation de pouvoir par des magistrats ou des membres des services de police

L'usurpation de pouvoir par des magistrats ou des membre des services de police consiste pour un magistrat ou un membre d'un service de police à, délibérément, commettre une immixtion illégale dans l'exercice du pouvoir législatif, soit en légiférant, soit en arrêtant ou en suspendant l'exécution des lois, et dans l'exercice du pouvoir exécutif, soit en faisant des règlements, soit en interdisant l'exécution d'ordres administratifs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 606. L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs

L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs consiste pour un gouverneur de province, un commissaire d'arrondissement, un bourgmestre ou un membre d'un corps administratif à, délibérément, commettre une immixtion illégale dans l'exercice du pouvoir législatif soit en légiférant, soit en arrêtant ou en suspendant l'exécution des lois, ou encore en s'arrogeant le droit de prendre des arrêtés visant à édicter un ordre ou une interdiction aux cours ou aux tribunaux.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 4. L'abus d'autorité

Art. 607. La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public

§ 1 La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, réquisitionner ou ordonner l'intervention de la force publique, contre l'exécution d'une loi ou d'un arrêté d'exécution, contre la perception d'un impôt légalement établi ou contre l'exécution d'une ordonnance ou d'un mandat de justice, ou tout autre ordre émanant de l'autorité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2 Si les ordres ou les réquisitions sont la cause directe d'autres infractions punissables d'une peine d'un niveau plus élevés que celui prévu au § 1er, c'est le niveau de peine le plus élevé qui s'applique.

Art. 608. Le fait de donner suite à une réquisition ou un ordre illégal

§ 1 Le fait de donner suite à une réquisition ou un ordre illégal consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, donner suite à la réquisition ou l'ordre illégal de la force publique, contre l'exécution d'une loi ou d'un arrêté royal, contre la perception d'un impôt légalement établi ou contre l'exécution d'une ordonnance ou d'un mandat de justice, ou tout autre ordre émanant de l'autorité.

Afdeling 3. Aanmatiging van macht

Art. 605. Aanmatiging van macht door magistraten of leden van de politiediensten

De aanmatiging van macht door magistraten of leden van de politiediensten is de opzettelijk gepleegde wederrechtelijke inmenging door een magistraat of een lid van een politiedienst in de uitoefening van de wetgevende macht, hetzij door wetten te maken of de uitvoering ervan te stuiten of te schorsen, en in de uitvoerende macht, hetzij door verordeningen te maken, hetzij door de uitvoering van de administratieve bevelen te verbieden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 606. Aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen

De aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen is de opzettelijk gepleegde wederrechtelijke inmenging door een provinciegouverneur, arrondissementscommissaris, burgemeester of lid van een bestuurslichaam in de uitoefening van de wetgevende macht, hetzij door wetten te maken, hetzij door de uitvoering ervan te stuiten of te schorsen, dan wel door zich aan te matigen besluiten te nemen die ertoe strekken een bevel of verbod aan de hoven of rechtbanken uit te vaardigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 4. Misbruik van gezag

Art. 607. Onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht

§ 1 Het onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht is het opzettelijk vorderen of bevelen door een persoon met een openbare functie van het optreden van de openbare macht, tegen de uitvoering van een wet of van een uitvoeringsbesluit, tegen de inning van een wettelijk ingevoerde belasting of tegen de uitvoering van een rechterlijke beschikking of bevel, hetzij enig ander bevel van de overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2 Indien de bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdrijven, strafbaar met een zwaarder strafniveau dan het niveau bepaald in § 1, wordt dat zwaarder strafniveau toegepast.

Art. 608. Gevolg geven aan een onwettige vordering of bevel

§ 1 Het gevolg geven aan een onwettige vordering of bevel is het opzettelijk gevolg geven aan de onwettige vordering of bevel van de openbare macht door een persoon met een openbare functie tegen de uitvoering van een wet of van een koninklijk besluit, tegen de inning van een wettelijk ingevoerde belasting of tegen de uitvoering van een rechterlijke beschikking of bevel, hetzij enig ander bevel van de overheid.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2 Si les ordres ou les réquisitions sont la cause directe d'autres infractions punissables par une peine d'un niveau de peine plus élevé que celui prévu au § 1er, c'est le niveau de peine le plus élevé qui s'applique.

Section 5. Le déni de justice

Art. 609. Le déni de justice

Le déni de justice consiste pour un magistrat ou tout collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public à, délibérément, refuser, sous quelque prétexte que ce soit, de rendre la justice qu'il doit aux parties.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 6. Le détournement, la concussion et la prise d'intérêt

Art. 610. Le détournement par une personne exerçant une fonction publique

Le détournement consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, s'approprier illégalement des biens meubles corporels ou incorporels dont il a la charge publique en vue de procurer pour elle-même ou pour autrui un avantage illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 611. La suppression ou la soustraction d'actes officiels, de documents ou d'objets

La suppression ou la soustraction d'actes officiels, de documents ou d'objets consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, dans une intention frauduleuse, supprimer ou soustraire des actes, des documents ou des objets dont elle était dépositaire en cette qualité, qui lui ont été confiés ou auxquels il a eu accès en raison de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 612. La concussion

La concussion consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, ordonner de percevoir, exiger ou recevoir des droits ou des sommes d'argent en sachant qu'ils ne sont pas dus ou qu'ils excèdent ce qui est dû.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 613. La prise d'intérêt

§ 1 La prise d'intérêt consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, soit directement, soit par interposition de personnes ou par actes simulés, prendre ou accepter quelque intérêt que ce soit dans les actes, adjudications, entreprises ou régies dont elle avait, au temps de

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2 Indien de bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdrijven, strafbaar met een zwaarder strafniveau dan het niveau bepaald in § 1, wordt dat zwaarder strafniveau toegepast.

Afdeling 5. Rechtsweigeren

Art. 609. Rechtsweigeren

Rechtsweigeren is het opzettelijk weigeren door een magistraat of juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie om onder enig voorwendsel het aan de partijen verschuldigde recht te spreken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 6. Verduistering, knevelarij en belangenneming

Art. 610. Verduistering door een persoon met een openbare functie

Verduistering is het zich door een persoon met een openbare functie met het oog op het verschaffen voor zichzelf of voor een ander van een onrechtmatig voordeel, wederrechtelijk toe-eigenen van lichamelijke of onlichamelijke roerende goederen die hij wegens zijn openbare functie onder zich heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 611. Vernietigen of wegmaken van officiële akten, stukken of voorwerpen

Het vernietigen of wegmaken van officiële akten, stukken of voorwerpen is het door een persoon met een openbare functie met bedrieglijk opzet vernietigen of wegmaken van akten, stukken of voorwerpen waarvan hij in de hoedanigheid van zijn functie de bewaarder was, die hem zijn bezorgd of waartoe hij uit hoofde van zijn ambt toegang heeft gehad.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 612. Knevelarij

Knevelarij is het opzettelijk door een persoon met een openbare functie bevel geven om rechten of gelden te innen of die te vorderen of te ontvangen wetende dat zij niet verschuldigd zijn of het verschuldigde te boven gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 613. Belangenneming

§ 1 Belangenneming is het opzettelijk door een persoon met een openbare functie hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenpersonen of door schijnhandelingen enig belang nemen of aanvaarden in de verrichtingen, aanbestedingen, aannemingen of werken in regie waarover hij ten tijde van de handeling

l'acte, en tout ou en partie, l'administration ou la surveillance, ou, ayant mission d'ordonner le paiement ou de faire la liquidation d'une affaire, y prendre un intérêt quelconque.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 2. Cette disposition ne s'applique pas à l'auteur qui, bien qu'il ait promu ses intérêts privés dans le cadre de sa fonction, a agi publiquement et selon les intérêts publics qu'il devait protéger et qui n'a en aucune manière porté atteinte à ces intérêts publics.

Section 7. La corruption publique

Art. 614. La corruption publique

§ 1er. La corruption publique consiste à, délibérément

1° dans le chef d'une personne exerçant une fonction publique, solliciter, accepter ou recevoir, soit directement, soit par interposition de personnes, pour elle-même ou pour un tiers, une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, ou:

2° proposer, soit directement, soit par interposition de personnes, à une personne exerçant une fonction publique une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers.

§ 2 Ce comportement est punissable lorsqu'il est adopté dans le but:

1° d'amener la personne exerçant une fonction publique à accomplir un acte de sa fonction, juste mais non sujet à salaire;

2° d'amener une personne exerçant une fonction publique à abuser de l'influence réelle ou supposée dont elle dispose du fait de sa fonction, afin d'obtenir un acte d'une autorité ou d'une administration publiques ou l'abstention d'un tel acte;

3° d'amener une personne exerçant une fonction publique à accomplir un acte injuste à l'occasion de l'exercice de sa fonction ou à s'abstenir d'accomplir un acte qui relève de ses devoirs;

4° d'amener une personne exerçant une fonction publique à commettre une infraction à l'occasion de l'exercice de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. Pour l'application de cette disposition, est assimilée à une personne exerçant une fonction publique:

1° une personne qui exerce une fonction publique dans un État étranger ou dans une organisation de droit international public;

2° toute personne qui s'est portée candidate à une telle fonction, qui fait croire qu'elle exercera une telle fonction, ou

geheel of deels het beheer of het toezicht had of het, belast met het bevel of de machtiging tot betaling of de vereffening van de zaak, daarin enig belang nemen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Deze bepaling is niet van toepassing op de dader die, hoewel hij in het kader van zijn functie zijn private belangen heeft bevorderd, openlijk handelde en volgens de publieke belangen die hij diende te beschermen en waarbij hij aan deze publieke belangen op geen enkele manier afbreuk deed.

Afdeling 7. Publieke omkoping

Art. 614. Publieke omkoping

§ 1. Publieke omkoping is het opzettelijk

1° door een persoon met een openbare functie rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook vragen, aannemen of ontvangen, of:

2° rechtstreeks of door tussenpersonen aan een persoon met een openbare functie een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voor zichzelf of voor een derde doen.

§ 2 Deze gedraging is strafbaar indien zij wordt gesteld met als doel een persoon met een openbare functie:

1° een rechtmatige maar niet aan betaling onderworpen handeling van zijn functie te laten verrichten;

2° de echte of vermeende invloed waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikt om een handeling van een openbare overheid of een openbaar bestuur of het nalaten van die handeling te verkrijgen te laten misbruiken;

3° een onrechtmatige handeling naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie of het nalaten van een handeling die tot zijn ambtsplichten behoort, te laten verrichten;

4° een misdrijf naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie te laten plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. Voor de toepassing van deze bepaling wordt gelijkgesteld met een persoon met een openbare functie:

1° een persoon met een openbare functie in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie;

2° elke persoon die zich kandidaat heeft gesteld voor een dergelijke functie, die doet geloven een dergelijke functie te

qui, en usant de fausses qualités, fait croire qu'elle exerce une telle fonction;

3° un arbitre.

Art. 615. Peine accessoire

Par dérogation à l'article 54, le montant maximum de l'amende est porté à:

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 1° et 2°: 80.000 euros;

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 3°: 400.000 euros;

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 4°: 600.000 euros.

Le montant maximum de l'amende est encore augmenté lorsque la personne exerçant une fonction publique:

1° a effectivement utilisé de l'influence dont elle disposait du fait de sa fonction;

2° a accompli l'acte injuste ou s'est abstenue de faire un acte qui relève de ses devoirs;

3° est un fonctionnaire de police, un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public ou un membre du jury;

4° est une personne qui exerce une fonction publique dans un État étranger ou dans une organisation de droit international public.

Dans ces cas, le maximum de l'amende est porté à:

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 1° et 2°: 200.000 euros;

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 3°: 600.000 euros;

— pour le faits visé à l'article 614, § 2, 4°: 800.000 euros.

Section 8. Les infractions relatives à la tenue des actes de l'état civil

Art. 616 L'infraction aux obligations formelles de l'officier de l'état civil

L'infraction aux obligations formelles de l'officier de l'état civil consiste pour un officier de l'état civil à, délibérément, violer l'une des dispositions du titre 2 du Livre I de l'ancien Code civil.

zullen uitoefenen of die, door gebruik te maken van valse hoedanigheden, doet geloven een dergelijke functie uit te oefenen;

3° een arbiter.

Art. 615. Bijkomende straf

In afwijking van artikel 54 is het maximumbedrag van de geldboete:

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 1° en 2°: 80.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 3°: 400.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 4°: 600.000 euro.

Het maximumbedrag van de geldboete wordt verder verhoogd indien de persoon met een openbare functie:

1° de invloed waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikte, effectief heeft aangewend;

2° de onrechtmatige handeling heeft verricht of nagelaten heeft een handeling te verrichten die tot zijn ambtsplichten behoort;

3° een politieambtenaar, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollège of het Openbaar Ministerie of een jurylid is;

4° een persoon met een openbare functie in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie is.

In deze gevallen is het maximumbedrag van de geldboete:

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 1° en 2°: 200.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 3°: 600.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 614, § 2, 4°: 800.000 euro.

Afdeling 8. Misdrijven met betrekking tot het houden van de akten van de burgerlijke stand

Art. 616. Inbreuk op de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand

De inbreuk op de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand is elke opzettelijk gepleegde overtreding van een van de bepalingen van titel 2 van Boek I van het oud Burgerlijk Wetboek door een ambtenaar van de burgerlijke stand.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 617. La célébration d'un mariage sans consentement préalable

La célébration d'un mariage sans consentement préalable consiste pour un officier de l'état civil à, délibérément, célébrer un mariage sans s'assurer préalablement du consentement requis.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 617bis. La célébration du mariage religieux ou du mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil

La célébration du mariage religieux ou du mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil consiste pour un ministre des cultes ou pour un délégué qui offre une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle de célébrer, délibérément, le mariage religieux ou le mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 9. La disposition générale

Art. 618. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les comportements du présent chapitre ne sont pas punis si la personne exerçant une fonction publique, qui exécute un ordre qui n'est pas manifestement illégal, a agi sur ordre de ses supérieurs, pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique.

CHAPITRE 5 – LES INFRACTIONS CONTRE L'ADMINISTRATION DE LA JUSTICE

Section 1. L'entrave aux actes d'instruction et aux mesures de sécurisation ou de conservation

Sous-section 1. La rébellion

Art. 619. La rébellion

La rébellion consiste à, délibérément, à l'aide de violence ou de menace, résister à ou à attaquer une personne investie d'une fonction publique agissant pour l'exécution des lois, des ordres ou ordonnances de l'autorité publique ou d'une décision judiciaire ou à commettre ces faits à l'égard de toute personne prêtant assistance à l'exercice de cette fonction.

Si la rébellion est commise sans armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. Si la rébellion est commise avec armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 617. Voltrekking van een huwelijk zonder voorafgaande toestemming

De voltrekking van een huwelijk zonder voorafgaande toestemming is het opzettelijk voltrekken van een huwelijk door een ambtenaar van de burgerlijke stand, zonder dat deze zich voorafgaand vergewist heeft van de vereiste toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 617bis. Voltrekking van het religieuze huwelijk of van het niet-confessionele huwelijk vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk

De voltrekking van het religieuze huwelijk of van het niet-confessionele huwelijk vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk bestaat erin dat een bedienaar van de erediensten of een afgevaardigde die morele diensten verleent op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing het religieuze huwelijk of het niet-confessionele huwelijk opzettelijk voltrekt vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 9. Algemene bepaling

Art. 618. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De gedragingen in dit hoofdstuk worden niet bestraft indien de persoon met een openbare functie die een niet-manifest onrechtmatig bevel uitvoert, heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot zijn functie behoren en waarin hij zijn meerderen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was.

HOOFDSTUK 5 – MISDRIJVEN TEGEN DE RECHTSBEDELING

Afdeling 1. Belemmering van onderzoeksdaden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen

Onderafdeling 1. Weerspannigheid

Art. 619. Weerspannigheid

Weerspannigheid is het zich opzettelijk met geweld of bedreiging verzetten tegen of aanvallen van een persoon met een openbare functie die handelt ter uitvoering van de wetten, de bevelen of de beschikkingen van het openbaar gezag of van een rechterlijke beslissing, dan wel het plegen van deze feiten ten aanzien van iedere persoon die bijstand levert aan de uitoefening van deze functie.

Als de weerspannigheid gepleegd is zonder wapens, dan wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1. Als de weerspannigheid gepleegd is met wapens, dan wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 620. La rébellion collective

Si la rébellion est commise par deux ou plusieurs personnes qui, après concert préalable ou non, s'associent à cette fin, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 621. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui se rend coupable de rébellion collective n'est pas punie si elle n'exerçait pas une fonction dirigeante dans la rébellion et si à la première demande de l'autorité publique elle s'abstient de toute rébellion ultérieure ou, même par après, est saisie sans nouvelle résistance hors du lieu de la rébellion.

Sous-section 2. Faux témoignage, fausse déclaration et faux serment

Art. 622. Le faux témoignage

Le faux témoignage consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire un témoignage sous serment ou à agir en qualité d'interprète ou d'expert, devant un juge d'instruction ou une juridiction de jugement, la vérité étant travestie d'une manière qui peut présenter un avantage ou un inconvénient pour une des autres parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 623. La fausse déclaration

La fausse déclaration consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire une déclaration à titre d'information devant un juge d'instruction ou une juridiction de jugement, la vérité étant travestie et pouvant présenter un avantage ou un inconvénient pour une des autres parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 624. L'incitation au faux témoignage ou à la fausse déclaration

L'incitation au faux témoignage consiste à, délibérément, susciter un faux témoignage ou une fausse déclaration.

Cette infraction est punie de la peine appliquée à l'infraction suscitée.

Art. 625. Les causes d'excuse d'exemption de peine

Les personnes suivantes ne sont pas punies pour faux témoignage ou fausse déclaration:

1° les personnes qui retirent leur faux témoignage ou leur fausse déclaration devant la juridiction devant laquelle elles ont fait ce faux témoignage ou cette fausse déclaration avant la clôture des débats, avant la suspension des débats en vue de l'examen de poursuites éventuelles pour faux témoignage

Art. 620. Collectieve weerspannigheid

Indien de weerspannigheid wordt gepleegd door twee of meer personen die zich, al dan niet na een voorafgaande afspraak, daartoe verenigen, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 621. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die zich schuldig maakt aan collectieve weerspannigheid wordt niet gestraft indien hij geen leidende functie had in de weerspannigheid en hij op het eerste verzoek van het openbaar gezag zich onthoudt van verdere weerspannigheid of, zelfs naderhand, zonder nieuw verzet wordt gevat buiten de plaats waar de weerspannigheid is gepleegd.

Onderafdeling 2. Valse getuigenis, valse verklaring en meeneed

Art. 622. Valse getuigenis

Valse getuigenis is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een getuigenis onder eed of optreden als tolk of deskundige, tegenover een onderzoeksrechter of een vonnisgerecht en waarbij de waarheid wordt verdraaid op een manier die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de andere partijen in het geding.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 623. Valse verklaring

Valse verklaring is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een verklaring als inlichting tegenover een onderzoeksrechter of een vonnisgerecht, waarbij de waarheid wordt verdraaid en die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de andere partijen in het geding.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 624. Verleiding tot valse getuigenis of valse verklaring

Verleiding tot valse getuigenis is het opzettelijk uitlokken van een valse getuigenis, of een valse verklaring.

Dit misdrijf wordt bestraft met de straf gesteld op het uitgelokte misdrijf.

Art. 625. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De volgende personen worden niet gestraft wegens valse getuigenis of valse verklaring:

1° personen die hun valse getuigenis of valse verklaring intrekken ten overstaan van het rechtscollege waarvoor zij deze getuigenis of verklaring hebben afgelegd voor de sluiting van de debatten, voor de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens

ou fausse déclaration ou avant la sanction en application de l'article 181 du Code d'instruction criminelle;

2° les personnes qui ont fait un faux témoignage ou une fausse déclaration devant un juge d'instruction et qui les retirent devant ce juge d'instruction avant son dessaisissement par la juridiction d'instruction ou devant la juridiction qui connaît de l'affaire en première instance avant la clôture des débats, avant la suspension des débats en vue de l'examen de poursuites éventuelles pour faux témoignage ou fausse déclaration ou avant la sanction en application de l'article 181 du Code d'instruction criminelle;

3° les personnes qui en raison de leur parenté ou alliance avec un prévenu ou un accusé sont entendues hors serment, lorsqu'elles ont fait ces déclarations en faveur de ce prévenu ou de cet accusé.

Art. 626. Le faux serment

Le faux serment consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire un faux serment dans le chef d'une personne à laquelle ce serment est déféré ou référé en matière civile, la vérité étant travestie et pouvant présenter un avantage ou un inconvénient pour une des parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 627. Le faux serment lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire

Le faux serment lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire consiste à, délibérément, faire un faux serment lors d'une mise sous scellés ou d'un inventaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 3. Refus de collaboration à l'enquête

Art. 628. La fuite du lieu de l'instruction

La fuite du lieu de l'instruction consiste à, délibérément, quitter le lieu de l'instruction si c'était interdit sur la base de l'article 34 du Code d'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 629. L'absence de suite donnée à une citation en qualité de témoin

L'absence de suite donnée à une citation en qualité de témoin consiste à, délibérément, ne pas satisfaire à l'obligation de comparaître en tant que témoin et de faire un témoignage après citation devant le juge d'instruction ou une juridiction de jugement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

valse getuigenis of valse verklaring of voor de bestraffing bij toepassing van artikel 181 van het Wetboek van Strafvordering;

2° personen die een valse getuigenis of valse verklaring hebben afgelegd voor een onderzoeksrechter en deze intrekken ten overstaan van deze onderzoeksrechter voor zijn ontlasting door het onderzoeksgerecht of ten overstaan van het rechtscollège dat in eerste aanleg kennis neemt van de zaak voor de sluiting van de debatten, voor de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens valse getuigenis of valse verklaring of voor de bestraffing bij toepassing van artikel 181 van het Wetboek van Strafvordering;

3° personen die ten gevolge van hun bloed- of aanverwantschap met een beklaagde of beschuldigde buiten ede worden gehoord, wanneer die verklaringen zijn afgelegd ten voordele van deze beklaagde of beschuldigde.

Art. 626. Meineed

Meineed is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een valse eed door iemand aan wie deze eed in burgerlijke zaken wordt opgedragen of teruggewezen, waarbij de waarheid wordt verdraaid en die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de partijen in de zaak.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 627. Valse eed bij verzegeling of boedelbeschrijving

Valse eed bij verzegeling of boedelbeschrijving is het opzettelijk afleggen van een valse eed bij een verzegeling of boedelbeschrijving.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 3. Weigeren van medewerking aan het onderzoek

Art. 628. Ontvluchten van de plaats van het onderzoek

Ontvluchten van de plaats van het onderzoek is het opzettelijk verlaten van de plaats van het onderzoek indien dit was verboden op grond van artikel 34 van het Wetboek van Strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 629. Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige

Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige is het opzettelijk niet voldoen aan de verplichting te verschijnen als getuige en een getuigenis af te leggen na dagvaarding voor de onderzoeksrechter of een vonnisgerecht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 630. La méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction

La méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction consiste à, délibérément, refuser de collaborer à une mesure d'instruction, à ne pas exécuter cette mesure d'instruction de la manière ou au moment requis, ou à faire disparaître, détruire ou modifier les éléments requis dans les cas où la loi rend obligatoire la collaboration à la mesure d'instruction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2. Par dérogation à l'article 53, l'amende s'élève à titre de peine accessoire à 200 euros au moins et à 160.000 euros au plus.

Art. 631. La méconnaissance aggravée de l'obligation de collaborer à l'instruction

Si la méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction est commise dans une situation où la collaboration requise pouvait empêcher l'exécution d'une infraction ou pouvait en limiter les conséquences, l'infraction est punie d'une peine de niveau 3 et l'amende s'élève à titre de peine accessoire à 200 euros au moins et à 400.000 euros au plus, par dérogation à l'article 53.

Sous-section 4. Le recel d'une personne poursuivie, d'un cadavre ou d'une preuve

Art. 632. Le recel d'une personne poursuivie

Le recel d'une personne poursuivie consiste à, délibérément, cacher une personne poursuivie ou condamnée pour une infraction punissable d'une peine de niveau 4 à 8.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 633. Le recel de cadavre

Le recel de cadavre consiste à, délibérément, cacher ou faire disparaître le cadavre d'une personne qui est décédée à la suite d'une infraction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 633bis. La dissimulation d'une preuve

La dissimulation d'une preuve consiste, dans l'intention d'occulter une infraction commise par un tiers ou d'en empêcher ou d'en rendre plus difficile la recherche, la poursuite ou la répression, à détruire, dissimuler ou soustraire à l'enquête:

1° des objets sur lesquels ou avec lesquels une infraction a été commise ou des autres traces de l'infraction;

2° des objets qui peuvent servir à la manifestation de la vérité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 630. Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek is het opzettelijk weigeren mee te werken aan een onderzoeksmaatregel, deze onderzoeksmaatregel niet uitvoeren op de gevorderde wijze of het gevorderde tijdstip, dan wel de gevorderde gegevens doen verdwijnen, vernietigen of wijzigen, in de gevallen waarin de wet de medewerking aan de onderzoeksmaatregel verplicht stelt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2. In afwijking van artikel 53, bedraagt de geldboete als bijkomende straf ten minste 200 euro en ten hoogste 160.000 euro.

Art. 631. Verzwaarde miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Indien de miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek wordt gepleegd in een situatie waarin de gevorderde medewerking de uitvoering van een misdrijf kon verhinderen of de gevolgen ervan kon beperken, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3 en bedraagt de geldboete als bijkomende straf, in afwijking van artikel 53, ten minste 200 euro en ten hoogste 400.000 euro.

Onderafdeling 4. Verberging van een vervolgte persoon, een lijk of bewijs

Art. 632. Verberging van een vervolgte persoon

Verberging van een vervolgte persoon is het opzettelijk verbergen van een persoon die vervolgd wordt of veroordeeld is wegens een misdrijf dat strafbaar is met een straf van niveau 4 tot en met 8.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 633. Lijkverberging

Lijkverberging is het opzettelijk verbergen of wegmaken van het lijk van iemand die ten gevolge van een misdrijf is overleden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 633bis. Verberging van bewijs

Verberging van bewijs is het met het oogmerk om een door een derde gepleegd misdrijf te verdoezelen of de opsporing, vervolging of bestraffing ervan te beletten of te bemoeilijken, vernietigen, verbergen of aan het onderzoek onttrekken van:

1° voorwerpen waarop of waarmee het misdrijf is gepleegd of van andere sporen van het misdrijf;

2° voorwerpen die kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 634. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les ascendants ou descendants, partenaires, frères ou sœurs ou alliés aux mêmes degrés de la personne recelée ou de l'auteur de ou du participant à l'infraction qui cause la mort du cadavre recelé ou dont la preuve est dissimulée ne sont pas punis pour une infraction définie dans la présente sous-section.

Sous-section 5. Infractions contre les pièces de procédure ou biens sur lesquels repose une mesure

Art. 635. Le détournement d'une pièce produite dans une procédure

Le détournement d'une pièce produite dans une procédure consiste à détourner dans une intention malveillante ou frauduleuse tout titre, toute pièce ou tout mémoire après avoir produit ce document.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. Cette peine est prononcée par la juridiction saisie du litige.

Art. 636. L'atteinte aux biens sur lesquels repose une mesure

L'atteinte aux biens sur lesquels repose une mesure consiste à détruire, à dégrader ou à détourner dans une intention frauduleuse:

1° des choses saisies dans le chef du saisi ou de quiconque qui agit dans son intérêt;

2° des biens meubles qui ont fait l'objet d'une mesure visée à l'article 223 de l'ancien Code civil et aux articles 1253septies, alinéa 2, et 1280 du Code judiciaire dans le chef du conjoint ou de quiconque qui agit dans son intérêt, ou;

3° des biens qui font l'objet d'une mesure visée à l'article 464/12, § 2, du Code d'instruction criminelle dans le chef de quiconque qui garde ou gère ces biens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 6. Bris de scellés

Art. 637. Le bris de scellés

Le bris de scellés consiste à, délibérément, briser les scellés posés sur ordre de l'autorité publique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 638. Le bris de scellés aggravé

Le bris de scellé est puni d'une peine de niveau 3 si:

Art. 634. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Bloedverwanten in de opgaande of neerdalende lijn, partners, broers of zussen of aanverwanten in dezelfde graden van de verborgen persoon of van de dader van of deelnemer aan het misdrijf dat de dood van het verborgen lijk veroorzaakt of waarvan het bewijs wordt verborgen, worden niet gestraft voor een misdrijf omschreven in deze onderafdeling.

Onderafdeling 5. Misdrijven tegen procedurestukken of goederen waarop een maatregel rust

Art. 635. Verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd

Verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd is het met kwaad opzet of bedrieglijk opzet verduisteren van enige titel, enig stuk of enige memorie, na dit document te hebben overgelegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Deze straf wordt uitgesproken door de rechtbank waarbij het geschil aanhangig is.

Art. 636. Aantasting van goederen waarop een maatregel rust

Aantasting van goederen waarop een maatregel rust is het met bedrieglijk opzet vernietigen, beschadigen of wegmaken van:

1° in beslag genomen zaken door de beslagene of eenieder die in zijn belang handelt, of;

2° roerende goederen ten aanzien waarvan een maatregel is uitgevaardigd als bedoeld in artikel 223 van het oud Burgerlijk Wetboek en in de artikelen 1253septies, tweede lid, en 1280 van het Gerechtelijk wetboek door de echtgenoot of eenieder die in zijn belang handelt

3° goederen die het voorwerp uitmaken een in artikel 464/12, § 2 van het Wetboek van strafvordering bedoelde maatregel door eenieder die deze goederen bewaart of beheert.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 6. Zegelverbreking

Art. 637. Zegelverbreking

Zegelverbreking is het opzettelijk verbreken van zegels die gelegd werden op bevel van het openbaar gezag.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 638. Verzwaarde zegelverbreking

De zegelverbreking wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° cette infraction est commise en usant de violence ou de menaces, ou;

2° l'infraction est commise par le gardien de la chose scellée ou par la personne investie d'une fonction publique qui a ordonné ou opéré l'apposition.

Sous-section 7. Infraction au caractère secret de l'enquête pénale

Art. 639. L'abus du droit de consultation d'un dossier judiciaire

L'abus du droit de consultation d'un dossier judiciaire est l'utilisation d'informations obtenues en consultant ou en obtenant copie du dossier, ou en prenant copie des pièces du dossier par ses propres moyens lors de la consultation, en vue d'entraver le cours de l'information ou de l'instruction ou de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens d'une personne citée dans le dossier, pour autant que cette conséquence se concrétise.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 640. La violation du secret de l'instruction

La violation du secret de l'instruction consiste à, délibérément, enfreindre l'obligation de secret imposée par la loi concernant une enquête pénale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 641. La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police

La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police consiste à, délibérément, rendre publique l'identité d'un membre des services de police qui, conformément à la loi, doit être protégée et à, délibérément, accéder illégitimement au registre visé à l'article 112septies du Code d'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 643. La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine

La publication ou distribution d'écrits sans indication de l'origine consiste à, délibérément, publier ou distribuer des imprimés qui renferment des idées, pensées ou informations punissables, dans lesquels ne se trouve pas l'indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur, sauf si les imprimés font partie d'une publication dont l'origine est connue par son parution antérieure.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

1° dit misdrijf wordt gepleegd met gebruik van geweld of bedreigingen, of;

2° het misdrijf wordt gepleegd door de bewaarder van de verzegelde zaak of de persoon met een openbare functie die de verzegeling heeft gelast of verricht.

Onderafdeling 7. Inbreuken op het geheim karakter van het strafrechtelijk onderzoek

Art. 639. Misbruik van het inzage-recht in een gerechtelijk dossier

Misbruik van het inzage-recht in een gerechtelijk dossier is het gebruik van inlichtingen verkregen door inzage in of het nemen van een afschrift van een gerechtelijk dossier of door het met eigen middelen tijdens een inzage gemaakte kopie van stukken van het dossier, met het oogmerk om het verloop van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek te hinderen of inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of de morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon, voor zover dit gevolg ook wordt gerealiseerd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 640. Schending van het geheim van het onderzoek

Schending van het geheim van het onderzoek is het opzettelijk overtreden van een geheimhoudingsplicht die door de wet wordt opgelegd met betrekking tot een strafonderzoek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 641. Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar

Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar is het opzettelijk kenbaar maken van de identiteit van een lid van de politiediensten die overeenkomstig de wet moet worden afgeschermd, alsook het zich opzettelijk onrechtmatig toegang verschaffen tot het register bedoeld in artikel 112septies van het Wetboek van Strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 643. Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong

Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong is het opzettelijk uitgeven of verspreiden van drukwerk dat een strafbare mening, gedachte of informatie bevat, zonder dat daarin de naam en woonplaats van de schrijver of de drukker zijn vermeld, behalve indien het drukwerk deel uitmaakt van een uitgave waarvan de herkomst bekend is door hetgeen daarvan vroeger is verschenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 644. Les causes d'excuse entraînant une exemption de peine

Les personnes suivantes qui ont commis l'infraction visée à l'article 643 ne sont pas punies:

1° ceux qui ont fait connaître l'imprimeur;

2° les crieurs, afficheurs, vendeurs ou distributeurs qui ont fait connaître la personne de laquelle ils tiennent l'écrit imprimé.

Section 2. L'entrave à la décision judiciaire

Art. 645. L'entrave à la constitution de la liste des jurés

L'entrave à la constitution de la liste des jurés consiste à:

1° délibérer, s'abstenir de répondre aux enquêtes ordonnées par l'autorité en vue d'établir les listes des jurés, ou;

2° à faire une déclaration inexacte en vue d'être dispensé de remplir la fonction de juré.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 646. La soustraction à la fonction de juré

La soustraction à la fonction de juré consiste à, délibérément:

1° ne pas se présenter, sans en être dispensé, à la cour d'assises au jour et à l'heure indiqués pour l'ouverture des débats, sur la citation que l'on s'est vu signifier ou sur la convocation que l'on a reçue;

2° se retirer, après avoir répondu à la citation ou à la convocation, sans autorisation du président, avant la fin de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 647. La violation de l'isolement du jury

La violation de l'isolement du jury consiste à, délibérément, enfreindre ou à ne pas faire exécuter un ordre du président de la cour d'assises visée à l'article 328 du Code de l'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 644. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De volgende personen die het misdrijf bedoeld in artikel 643 hebben gepleegd worden niet gestraft:

1° zij die de drukker doen kennen;

2° de omroepers, aanplakkers, verkopers of verspreiders die de persoon doen kennen van wie zij het gedrukte stuk hebben gekregen.

Afdeling 2. Belemmering van de rechterlijke uitspraak

Art. 645. Belemmering van de samenstelling van de lijst van juryleden

Belemmering van de samenstelling van de lijst van juryleden is het:

1° opzettelijk nalaten te antwoorden op de onderzoeken die werden gelast door de overheden met het oog op de samenstelling van de lijsten van juryleden, of;

2° het afleggen van een valse verklaring met het oogmerk om vrijgesteld te worden van de vervulling van het ambt van jurylid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 646. Onttrekking aan het ambt van jurylid

Onttrekking aan het ambt van jurylid is het opzettelijk, als gezwoorene:

1° zich, zonder vrijgesteld te zijn, niet aanmelden bij het hof van assisen op de dag en het uur die voor de opening van de debatten zijn gesteld, op de dagvaarding die hem is betekend of op de oproeping die hij heeft ontvangen;

2° zich, na het beantwoorden van de dagvaarding of de oproeping, terugtrekken zonder verlof van de voorzitter voordat zijn ambt voleindigd is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 647. Schending van de afzondering van de jury

Schending van de afzondering van de jury is het opzettelijk overtreden of niet doen uitvoeren van een bevel van de voorzitter van het hof van assisen bedoeld in artikel 328 van het Wetboek van Strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 3. L'entrave à l'exécution ou non-respect de la décision judiciaire

Sous-section 1. Abandon de famille

Art. 648. L'abandon de famille

L'abandon de famille consiste à, délibérément:

1° être plus de deux mois en défaut de paiement de l'aliment à son conjoint ou à ses descendants ou ascendants, infraction ayant conduit à une condamnation par une décision judiciaire qui ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

2° être plus de deux mois en défaut de satisfaire aux obligations prévues aux articles 203*bis*, 206, 207, 301, 303, 336 et 353-14 de l'ancien Code civil et aux articles 1288, 3° et 4°, du Code judiciaire, infraction ayant conduit à une condamnation par une décision judiciaire qui ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

3° s'être soustrait en tant que conjoint aux effets de l'autorisation accordée par le juge en vertu des articles 203*ter*, 221 et 301, § 11, de l'ancien Code civil et des articles 1253*ter*/5 et 6 du Code judiciaire, si cette autorisation ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

4° négliger en tant que conjoint de remplir les formalités prescrites par la législation sociale, après avoir été condamné à soit une des obligations dont le non-respect est puni aux 1° et 2°, soit conformément aux articles 203*ter*, 221 et 301, § 11, de l'ancien Code civil et 1253*ter*/5 et 6 du Code judiciaire, et avoir de ce fait privé son conjoint ou ses enfants des avantages auxquels ils pouvaient prétendre;

5° négliger en tant que descendant en ligne directe de remplir les formalités prescrites par la législation sociale, après avoir été condamné à l'obligation alimentaire, et avoir de ce fait privé son ascendant en ligne directe des avantages auxquels celui-ci pouvait prétendre;

6° entraver la tutelle sur les prestations familiales ou autres allocations sociales, en négligeant de fournir les documents nécessaires aux organismes chargés de la liquidation de ces allocations en faisant des déclarations fausses ou incomplètes ou en modifiant l'affectation qui leur a été donnée par la personne ou l'autorité désignée à cet effet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 2. Non-représentation d'enfant

Art. 649. La non-représentation d'enfant

La non-présentation d'enfant consiste à, délibérément,

1° ne pas présenter un mineur aux personnes qui ont le droit de le réclamer;

Afdeling 3. Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van de rechterlijke beslissing

Onderafdeling 1. Familieverlating

Art. 648. Familieverlating

Familieverlating is het opzettelijk;

1° meer dan twee maanden in gebreke blijven de uitkering tot onderhoud te betalen aan zijn echtgenoot of aan zijn bloedverwanten in neerdalende of opgaande lijn, waartoe men werd veroordeeld door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of hoger beroep meer open staat;

2° meer dan twee maanden in gebreke blijven te voldoen aan de verplichtingen bepaald in de artikelen 203*bis*, 206, 207, 301, 303, 336 en 353-14 van het oud Burgerlijk Wetboek en in de artikelen 1288, 3° en 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, waartoe men werd veroordeeld door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of hoger beroep meer open staat;

3° zich als echtgenoot onttrekken aan de gevolgen van de machtiging die door de rechter werd verleend krachtens de artikel 203*ter*, 221 en 301, § 11 van het oud Burgerlijk Wetboek en de artikelen 1253*ter*/5 en 6 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer tegen die machtiging geen verzet of hoger beroep meer openstaat;

4° als echtgenoot nalaat de door de sociale wetgeving voorgeschreven formaliteiten te vervullen, na te zijn veroordeeld tot hetzij een van de verplichtingen waarvan de niet-nakoming wordt bestraft onder 1° en 2°, hetzij ingevolge de artikelen 203*ter*, 221 en 301, § 11 van het oud Burgerlijk Wetboek en 1253*ter*/5 en 6, van het Gerechtelijk Wetboek, en daardoor zijn echtgenoot of zijn kinderen berooft van de voordelen waarop zij aanspraak konden maken;

5° als bloedverwant in de rechte neerdalende lijn nalaat de door de sociale wetgeving voorgeschreven formaliteiten te vervullen, na te zijn veroordeeld tot onderhoudsplicht, en daardoor zijn bloedverwant in de opgaande lijn berooft van de voordelen waarop deze aanspraak kon maken;

6° belemmeren van het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen door na te laten de nodige documenten te bezorgen aan de instellingen belast met de vereffening van die uitkeringen door valse of onvolledige aangiften te doen, of door de bestemming te wijzingen die de daartoe aangewezen persoon of overheid eraan gegeven heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 2. Niet-afgeven van kinderen

Art. 649. Niet-afgeven van kinderen

Niet-afgeven van kinderen is het opzettelijk

1° niet afgeven van een minderjarige aan de personen die het recht hebben hem op te eisen;

2° ne pas respecter une décision du juge de la jeunesse, empêcher ou aider à empêcher l'exécution d'une telle décision.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 650. La non-représentation d'enfant aggravée

La non-représentation d'enfant est punie d'une peine de niveau 3 si:

1° le mineur est caché plus de cinq jours à ceux qui ont le droit de le réclamer, ou;

2° le mineur est retenu indûment hors du territoire du Royaume.

Art. 651. La non-présentation d'enfant par les parents

La non-présentation des enfants par les parents consiste pour un père ou une mère à, délibérément,:

1° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la procédure intentée contre cet enfant sur la base de la législation relative à la protection de la jeunesse ou à l'aide à la jeunesse, ou;

2° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la garde des personnes auxquelles l'autorité compétente l'a confié;

3° ne pas présenter l'enfant mineur à celui qui a le droit de le réclamer;

4° enlever l'enfant mineur, même avec son consentement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 652. La non-représentation d'enfant par les parents aggravée

La non-représentation d'enfant par les parents est punie d'une peine de niveau 3 si:

1° l'enfant mineur est caché plus de cinq jours à ceux qui ont le droit de le réclamer, ou;

2° l'enfant mineur est retenu indûment hors du territoire du Royaume.

Art. 653. Le non-respect de l'organisation du droit de visite

Le non-respect de l'organisation du droit de visite consiste pour un parent à, délibérément, ne pas respecter:

2° naast zich neerleggen van een beslissing van de jeugdrechter of de uitvoering ervan verhinderen of helpen te verhinderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 650. Verzwaard niet-afgeven van kinderen

Niet-afgeven van kinderen wordt gestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de minderjarige meer dan vijf dagen verborgen wordt gehouden voor diegenen die het recht hebben hem op te eisen, of;

2° de minderjarige onrechtmatig buiten het grondgebied van het Rijk wordt vastgehouden.

Art. 651. Niet-afgeven van kinderen door ouders

Niet-afgeven van kinderen door ouders is het opzettelijk, door een vader of moeder:

1° onttrekken of pogen te onttrekken van het minderjarig kind aan de rechtsvervolgning die tegen dit kind is ingesteld op basis van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming of de jeugdbijstand, of;

2° onttrekken of pogen te onttrekken van het minderjarig kind aan de bewaring van de personen aan wie de bevoegde overheid hem heeft toevertrouwd;

3° niet-afgeven van het minderjarig kind aan diegene die het recht heeft hem op te eisen;

4° ontvoeren van het minderjarig kind, zelfs met diens toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 652. Verzwaard niet-afgeven van kinderen door ouders

Niet-afgeven van kinderen door ouders wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° het minderjarig kind meer dan vijf dagen verborgen wordt gehouden voor diegenen die het recht hebben hem op te eisen, of;

2° het minderjarig kind onrechtmatig buiten het grondgebied van het Rijk wordt vastgehouden.

Art. 653. Niet-naleving van de regeling omtrent het omgangsrecht

Niet-naleving van de regeling omtrent het omgangsrecht is het opzettelijk door een ouder niet naleven van:

1° la décision judiciaire relative à la garde de l'enfant mineur prise au cours ou à la suite d'une instance en divorce ou en séparation de corps, soit dans d'autres circonstances prévues par la loi, ou;

2° la conciliation préalable à la procédure concernant la garde de l'enfant mineur, à partir de la date de la transcription du divorce par consentement mutuel.

Ce comportement est punissable s'il consiste à:

1° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la garde de ceux à qui il a été confié en vertu de la décision judiciaire ou de la conciliation;

2° ne pas présenter l'enfant mineur à celui qui a le droit de le réclamer, ou;

3° enlever l'enfant mineur, même avec son consentement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 654. Circonstance aggravante

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction décrite dans la présente sous-section, le juge doit prendre en considération le fait que le coupable a été déchu partiellement ou totalement de l'autorité parentale sur l'enfant mineur.

Sous-section 3 – Non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction

Art. 655. Le non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction

Le non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction consiste à, délibérément, ne pas respecter les conditions imposées lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 4. L'entrave à l'exécution ou non-respect d'une peine ou d'une mesure privative de liberté

Art. 655bis. L'aide à l'évasion de détenus

L'aide à l'évasion de détenus consiste à, délibérément, à aider d'une quelconque façon une personne à se soustraire à la détention préventive, à l'emprisonnement ou à une mesure privative de liberté qu'elle s'est vu imposer ou à tenter de s'y soustraire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

1° de rechterlijke beslissing over de bewaring van het minderjarig kind genomen tijdens of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, hetzij in andere bij de wet bepaalde omstandigheden, of;

2° de aan de rechtspleging voorafgaande minnelijke schikking over de bewaring van het minderjarig kind, vanaf de datum van de overschrijving van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

Deze gedraging is strafbaar indien dit gebeurt door:

1° het minderjarig kind te onttrekken aan de bewaring van hen aan wie het krachtens de rechterlijke beslissing of minnelijke schikking is toevertrouwd, of de poging daartoe;

2° het minderjarig kind niet af te geven aan diegene die het recht heeft het op te eisen, of;

3° het minderjarig kind te ontvoeren, zelfs met zijn toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 654. Verzwarende omstandigheid

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze onderafdeling moet de rechter in overweging nemen dat de schuldige geheel of ten dele ontzet is uit het onderlijk gezag over het minderjarig kind.

Onderafdeling 3 – Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling

Art. 655. Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling

Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling is het opzettelijk niet naleven van de opgelegde voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 4. Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van een straf of een vrijheidsbenemende maatregel

Art. 655bis. Hulp bij de ontsnapping van gevangenen

Hulp bij de ontsnapping van gevangenen is het opzettelijk op enigerlei wijze helpen van een persoon bij het zich onttrekken aan de voorlopige hechtenis, gevangenisstraf of vrijheidsberovende maatregel die aan hem werd opgelegd of bij de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 655ter. L'aide à l'évasion de détenus aggravée

L'aide à l'évasion de détenus est punie d'une peine de niveau 3 si:

— l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de cette fonction, ou;

— l'auteur savait que lors de l'évasion ou de sa tentative, il serait recouru à la violence ou à des menaces.

Art. 656. Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction

Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction consiste à, délibérément, enfreindre une des peines suivantes:

1° l'interdiction d'exercer une activité relevant de l'objet social, visée à l'article 44;

2° l'interdiction professionnelle, visée à l'article 57 ou toute autre interdiction professionnelle pouvant être imposée sur la base du présent code;

3° la déchéance du droit de conduire, visée à l'article 61;

4° l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact, visée à l'article 50, ou toute autre interdiction de résidence, de lieu ou de contact pouvant être imposée sur la base du présent code.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 5. Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale

Art. 657. Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale

Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale consiste à, délibérément jeter des objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale,

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 6. Non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce

Art. 659. Le non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce

Le non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce consiste à, dans une intention frauduleuse, détruire, à

Art. 655ter. Verzwaarde hulp bij de ontsnapping van gevangenen

Hulp bij de ontsnapping van gevangenen wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

— het misdrijf wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie, of;

— de dader wist dat bij ontsnapping of de poging daartoe geweld of bedreiging zou worden gebruikt.

Art. 656. Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod

Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod is het opzettelijk overtreden van een van de volgende straffen:

1° het verbod om een activiteit die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel uit te oefenen, zoals bedoeld in artikel 44;

2° het beroepsverbod, zoals bedoeld in artikel 57 of enig ander beroepsverbod dat op basis van dit wetboek kan worden opgelegd;

3° het verval van het recht tot sturen, zoals bedoeld in artikel 61;

4° het verblijfs-, plaats- of contactverbod, zoals bedoeld in artikel 50 of enig ander verblijfs-, plaats- of contactverbod dat op basis van dit wetboek kan worden opgelegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 5. Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

Art. 657. Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij is het opzettelijk overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij, op directe of indirecte wijze.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 6. Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Art. 658. Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk is het met bedrieglijk opzet vernietigen, veranderen of

altérer ou à dissimuler une pièce que l'on détient et dont la production en justice est ordonnée par un jugement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

CHAPITRE 6 – L'ENTRAVE AUX TRAVAUX PUBLICS

Art. 660. L'entrave aux travaux publics

L'entrave aux travaux publics consiste à, délibérément, s'opposer à la préparation ou à l'exécution de travaux ordonnés ou autorisés par l'autorité compétente en posant tout acte matériel visant à empêcher ou interrompre les travaux.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 661. L'entrave aux travaux publics par violence ou menace

Si l'entrave aux travaux publics a lieu par violence ou menace, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2

CHAPITRE 7 – FRAUDE AUX SUBSIDES

Art. 662. La fraude aux subsides

La fraude aux subsides consiste à, délibérément:

1° faire une déclaration inexacte ou incomplète en lien avec une demande d'obtention ou de maintien d'un subside;

2° s'abstenir de prévenir les services concernés du fait que l'on n'a plus droit à un subside ou seulement à une partie de celui-ci et accepter ou conserver un subside ou une partie de celui-ci en sachant que l'on n'y a pas droit ou que l'on n'y a que partiellement droit;

3° utiliser un subside à d'autres fins que celles pour lesquelles il a été alloué.

Pour l'application de cette disposition, est considéré comme subside: tout subside, indemnité ou allocation, qui est, totalement ou partiellement, à charge de l'État, d'une communauté, d'un région ou d'une autre personne de droit public, de l'Union européenne ou d'une autre institution internationale, et qui est constitué, totalement ou partiellement, de deniers publics.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Par dérogation à l'article 54, le montant maximum de l'amende s'élève à:

1° pour les faits visés au 1° de l'alinéa 1er: 400.000 euros; si la déclaration conduit à l'obtention ou au maintien d'un subside, le maximum de la peine d'amende est porté à 800.000 euros;

verbergen van een stuk dat men onder zich heeft en waarvan de overlegging in rechte bij een vonnis wordt bevolen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

HOOFDSTUK 6 – BELEMMERING VAN OPENBARE WERKEN

Art. 660. Belemmering van openbare werken

Belemmering van openbare werken is het zich opzettelijk verzetten tegen de voorbereiding of uitvoering van werken waartoe de bevoegde overheid bevel of machtiging heeft gegeven door het stellen van enige materiële gedraging die ertoe strekt de werken te verhinderen of te onderbreken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 661. Belemmering van openbare werken door geweld of bedreiging

Indien de belemmering van openbare werken gebeurt door geweld of bedreiging, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

HOOFDSTUK 7 – SUBSIDIEFRAUDE

Art. 662. Subsidiefraude

Subsidiefraude is het opzettelijk:

1° afleggen van een onjuiste of onvolledige verklaring in verband met een aanvraag tot het bekomen of behouden van een subsidie;

2° nalaten de betrokken diensten op de hoogte te brengen van het feit dat men geen recht meer heeft op een subsidie of slechts op een deel van dit bedrag en het aanvaarden of behouden van een subsidie of een gedeelte daarvan, wetende dat men daarop geen of slechts gedeeltelijk recht heeft;

3° aanwenden van een subsidie voor andere doelstellingen dan waarvoor ze werd toegekend.

Voor de toepassing van deze bepaling wordt als subsidie beschouwd: elke subsidie, vergoeding of toelage, die geheel of gedeeltelijk ten laste van de Staat, een Gemeenschap, een Gewest of een andere publiekrechtelijke rechtspersoon, van de Europese Unie of een andere internationale instelling is, dan wel geheel of gedeeltelijk bestaat uit openbare gelden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

In afwijking van artikel 54 is de maximale geldboete:

1° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 1°: 400.000 euro; indien deze verklaring leidt tot het ontvangen of behouden van een subsidie wordt de maximale geldboete gebracht op 800.000 euro;

2° pour les faits visés au 2° de l'alinéa 1er: 120.000 euros;

3° pour les faits visés au 3° de l'alinéa 1er: 600.000 euros.

2° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 2°: 120.000 euro;

3° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 3°: 600.000 euro.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 72.477/3 DU 9 JUIN 2023

Le 4 novembre 2022, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le ministre de la Justice et de la Mer du Nord à communiquer un avis dans un délai de soixante jours, sur un avant-projet de loi 'portant réforme du livre 2 du Code pénal'.

L'avant-projet a été examiné par la troisième chambre les 24 et 26 avril 2023. La chambre était composée de Jeroen VAN NIEUWENHOVE, président de chambre, Wouter PAS et Koen MUYLLE, conseillers d'État, Jan VELAERS et Johan PUT, assesseurs, et Annemie GOOSSENS, greffier.

Les rapports ont été présentés par Barbara SPEYBROUCK, premier auditeur, et Lennart NIJS, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Wouter PAS et Koen MUYLLE, conseillers d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 9 juin 2023.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET ET OBJET DE L'EXAMEN

1. L'avant-projet de loi soumis pour avis contient un nouveau livre 2 du Code pénal concernant les infractions de droit commun et leurs peines.

Le livre 2 contenu dans l'avant-projet est une version remaniée d'un avant-projet de livre 2 du Code pénal, sur lequel le Conseil d'État, section de législation, a donné l'avis 64.121/1¹.

Sauf en cas de modification du contexte juridique, le Conseil d'État, section de législation, ne donne en principe pas de nouvel avis sur des dispositions qui ont déjà été examinées précédemment ou qui ont été modifiées à la suite d'observations formulées dans des avis précédents. Seules sont examinées les dispositions nouvelles, en projet, ou les dispositions en projet qui vont au-delà de la prise en compte des observations formulées dans des avis antérieurs, et qui, par conséquent, peuvent être considérées comme nouvelles.

Dès lors, pour bien comprendre l'ensemble des avis donnés par la section de législation sur le nouveau livre 2 du Code pénal, il importe que tous les avis que le Conseil d'État a donnés sur les différentes versions du livre 2 soient intégrés dans le projet de loi qui sera déposé à la Chambre des représentants.

¹ Avis C.E. 64.121/1 du 23 novembre 2018 sur un avant-projet de 'Code pénal – Livre 2'.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 72.477/3 VAN 9 JUNI 2023

Op 4 november 2022 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de minister van Justitie en Noordzee verzocht binnen een termijn van zestig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet 'tot hervorming van boek 2 van het Strafwetboek'.

Het voorontwerp is door de derde kamer onderzocht op 24 en 26 april 2023. De kamer was samengesteld uit Jeroen VAN NIEUWENHOVE, kamervoorzitter, Wouter PAS en Koen MUYLLE, staatsraden, Jan VELAERS en Johan PUT, assesseurs, en Annemie GOOSSENS, griffier.

De verslagen zijn uitgebracht door Barbara SPEYBROUCK, eerste auditeur, en Lennart NIJS, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Wouter PAS en Koen MUYLLE, staatsraden.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 9 juni 2023.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP EN DRAAGWIJDTE
VAN HET ONDERZOEK

1. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet bevat een nieuw boek 2 van het Strafwetboek, dat de gemeenschappelijke misdrijven en hun straffen bevat.

Het in het voorontwerp opgenomen boek 2 betreft een herwerkte versie van een voorontwerp van boek 2 van het Strafwetboek, waarover de Raad van State, afdeling Wetgeving, advies 64.121/1 heeft uitgebracht.¹

De Raad van State, afdeling Wetgeving, verleent, behoudens in geval van wijziging van de juridische context, in de regel geen nieuw advies over bepalingen die al eerder zijn onderzocht of die zijn gewijzigd ten gevolge van in eerdere adviezen gemaakte opmerkingen. Enkel de nieuw ontworpen bepalingen of de ontworpen bepalingen die verder gaan dan het rekening houden met de opmerkingen uit de eerdere adviezen, en bijgevolg als nieuw kunnen worden beschouwd, worden onderzocht.

Voor een goed begrip van het geheel van de door de afdeling Wetgeving uitgebrachte advisering over het nieuwe boek 2 van het Strafwetboek, is het dan ook van belang dat alle adviezen die de Raad van State ten aanzien van verschillende versies van boek 2 heeft uitgebracht, bij het in de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen wetsontwerp worden opgenomen.

¹ Adv.RvS 64.121/1 van 23 november 2018 over een voorontwerp van 'Strafwetboek – Boek 2'.

2. Le livre 2 en projet est structuré comme suit:

- Titre préliminaire (articles 79 à 82)
- Titre premier. Les violations graves du droit international humanitaire (articles 82 à 95)
- Titre 1*bis*. Crime d'écocide (article 96)
- Titre 2. Les infractions contre la personne (articles 97 à 343)
- Titre 3. Les infractions contre la sécurité publique (articles 345 à 396*quinquies*)
- Titre 4. Les faux (articles 397 à 427)
- Titre 5. Les infractions contre les biens (articles 429 à 504)
- Titre 6. Les infractions économiques (articles 506 à 513)
- Titre 7. Les infractions contre l'État et son fonctionnement (articles 514 à 662).

3. La numérotation des articles commence à partir de l'article 79. L'avant-projet ne vise également que les articles en projet du livre 2. Il est dépourvu d'intitulé, de sanction, de formule de salutation et d'article 1er concernant la matière qui est réglée.

Lors de l'examen de l'avant-projet de loi de 'Code pénal', sur lequel il a donné le 3 avril 2023 l'avis 71.935/1², le Conseil d'État a constaté que la volonté des auteurs de remplacer l'ensemble du Code pénal³ et la connexité de cet avant-projet avec l'avant-projet de loi portant réforme du livre 2 du Code pénal ressortent de cet avant-projet.

Il peut s'en déduire que les deux avant-projets doivent être considérés comme formant un tout. L'abréviation PCpén utilisée dans cet avis pour désigner le Code pénal en projet vise dès lors tant le livre 1er en projet, dans la deuxième version qui a été soumise au Conseil d'État et qui a fait l'objet de l'avis 71.935/1, que le livre 2 en projet.

2. Het ontworpen boek 2 is als volgt opgebouwd:

- Voorafgaande titel (artikelen 79 tot 82)
- Titel 1. Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht (artikelen 82 tot 95)
- Titel 1*bis*. Misdaad van ecocide (artikel 96)
- Titel 2. Misdrijven tegen de persoon (artikelen 97 tot 343)
- Titel 3. Misdrijven tegen de openbare veiligheid (artikelen 345 tot 396*quinquies*)
- Titel 4. Valsheden (artikelen 397 tot 427)
- Titel 5. Misdrijven tegen het vermogen (artikelen 429 tot 504)
- Titel 6. Economische misdrijven (artikelen 506 tot 513)
- Titel 7. Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren (artikelen 514 tot 662).

3. De nummering van de artikelen vertrekt vanaf artikel 79. Het voorontwerp vermeldt ook slechts de ontworpen artikelen van boek 2. Het bevat geen opschrift, bekrachtiging, begroeting noch een artikel 1 betreffende de aangelegenheid die wordt geregeld.

Bij het onderzoek van het voorontwerp van wet 'Strafwetboek', waarover de Raad van State op 3 april 2023 advies 71.935/1 heeft uitgebracht², stelde de Raad van State vast dat uit dat voorontwerp de wil blijkt van de stellers om het gehele Strafwetboek te vervangen³, alsook de samenhang van dat voorontwerp met het voorontwerp van wet tot hervorming van boek 2 van het Strafwetboek.

Hieruit kan worden afgeleid dat beide voorontwerpen als één geheel moeten worden beschouwd. De in dit advies gebruikte afkorting OSw voor het ontworpen Strafwetboek verwijst dan ook zowel naar het ontworpen boek 1, in de tweede versie die aan de Raad van State werd voorgelegd en waarover advies 71.935/1 werd uitgebracht, als naar het ontworpen boek 2.

² Avis C.E. 71.935/1 du 3 avril 2023 sur un avant-projet de loi de 'Code pénal' (livre 1er).

³ L'intitulé de l'avant-projet concernant le livre 1er mentionne "Projet de loi de Code pénal". L'article 1er de cet avant-projet dispose que le projet règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution. L'article 2 de cet avant-projet dispose que "[l]es dispositions qui suivent forment le Code pénal". L'article 164, 1°, de cet avant-projet énonce que "le Code pénal du 8 juin 1867 [est abrogé]".

² Adv.RvS 71.935/1 van 3 april 2023 over een voorontwerp van wet 'Strafwetboek' (boek 1).

³ Het opschrift van het voorontwerp over boek 1 vermeldt "Wetsontwerp Strafwetboek". Artikel 1 van dat voorontwerp bepaalt dat een aangelegenheid wordt geregeld als bedoeld bij artikel 74 van de Grondwet. Artikel 2 van dat voorontwerp bepaalt dat "[d]e hierna volgende bepalingen (...) het Strafwetboek [vormen]". Artikel 164, 1°, van dat voorontwerp bepaalt dat "het Strafwetboek van 8 juni 1867 [wordt opgeheven]".

EXAMEN DU TEXTEObservations généralesA. Exhaustivité de l'avant-projet

4. Ainsi qu'il a déjà été observé, l'avant-projet mentionne uniquement les articles en projet du livre 2. Il est dépourvu d'intitulé, de sanction conformément à l'article 3 de la loi du 31 mai 1961 'relative à l'emploi des langues en matière législative, à la présentation, à la publication et à l'entrée en vigueur des textes légaux et réglementaires', de formule de salutation et d'article 1er concernant la matière qui est réglée, comme l'impose l'article 83 de la Constitution. Il ne contient pas non plus de dispositions abrogatoires ni de disposition fixant l'entrée en vigueur.

Il convient d'y remédier.

B. Précision de l'exposé des motifs et de la rédaction du texte

5.1. Comme le Conseil d'État, section de législation, l'a souligné dans l'avis 64.121/1, l'avant-projet de loi soumis pour avis réforme aussi fondamentalement les principes généraux du droit pénal belge, et le Conseil d'État se réjouit de l'approche globale et étayée par des données scientifiques qui a présidé à la réécriture du Code pénal.

Toutefois, compte tenu de la grande importance sociale et juridique de l'avant-projet, il est primordial que tant le texte des dispositions légales en projet que les commentaires qui s'y rapportent soient rédigés avec le plus grand soin.

Bien que le Conseil d'État n'examine pas le texte de l'exposé des motifs accompagnant un avant-projet, il a pu constater que l'exposé des motifs joint à l'avant-projet comporte encore de nombreuses imperfections et imprécisions, en particulier parce que l'exposé des motifs n'a pas été adapté à la dernière version de l'avant-projet. Les auteurs de l'avant-projet veilleront à y remédier.

5.2. À titre purement illustratif, on notera les imperfections suivantes dans l'exposé des motifs.

Ainsi, le commentaire de l'article 126 PCpén indique que la Commission de réforme du droit pénal n'estime pas nécessaire d'instituer une infraction distincte en relation avec les pratiques de conversion, alors que les articles 286*bis* à 286*sexies*, en projet, PCpén contiennent un dispositif concernant la nouvelle infraction relative aux pratiques de conversion.

Le commentaire formulé dans l'exposé des motifs concernant l'article 129 PCpén mentionne qu'en comparaison avec une version antérieure de l'avant-projet, la commission de l'infraction par deux ou plusieurs personnes agissant de concert et l'usage ou la menace d'une arme ont été intégrés comme circonstance aggravante. Il ne ressort pas clairement

ONDERZOEK VAN DE TEKSTAlgemene opmerkingenA. Volledigheid van het voorontwerp

4. Zoals reeds is uiteengezet, vermeldt het voorontwerp slechts de ontworpen artikelen van boek 2. Het bevat geen opschrift, geen bekrachtiging overeenkomstig artikel 3 van de wet van 31 mei 1961 'betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen', noch een begroeting en een artikel 1 betreffende de aangelegenheid die wordt geregeld, zoals verplicht krachtens artikel 83 van de Grondwet. Evenmin bevat het opheffingsbepalingen en een inwerkingtredingsbepaling.

Dit moet worden rechtgezet.

B. Nauwkeurige memorie van toelichting en redactie van de tekst

5.1. Net zoals de Raad van State, afdeling Wetgeving, in advies 64.121/1 heeft benadrukt, betreft ook het om advies voorgelegde voorontwerp van wet een fundamentele hervorming van de algemene beginselen van het Belgische strafrecht, en juicht de Raad van State toe dat gestreefd wordt naar een globale en wetenschappelijk onderbouwde herschrijving van het Strafwetboek.

Gelet op het grote maatschappelijke en juridische belang van het voorontwerp, is het echter van groot belang dat zowel de tekst van de ontworpen wetsbepalingen als de daarbij horende toelichting met de grootste zorg worden opgesteld.

Hoewel de Raad van State niet de tekst van de memorie van toelichting bij een voorontwerp onderzoekt, heeft de Raad wel kunnen vaststellen dat de bij het voorontwerp gevoegde toelichting nog talrijke onvolkomenheden en onnauwkeurigheden bevat, in het bijzonder omdat de memorie van toelichting niet is aangepast aan de laatste versie van het voorontwerp. De stellers van het voorontwerp zullen ervoor moeten zorgen dat dit verholpen wordt.

5.2. Louter bij wijze van voorbeeld kan op de volgende onvolkomenheden in de memorie van toelichting worden gewezen.

Zo wordt in de toelichting bij artikel 126 OSw vermeld dat de Commissie tot hervorming van het strafrecht het niet noodzakelijk acht een apart misdrijf in het leven te roepen met betrekking tot conversiepraktijken, terwijl de ontworpen artikelen 286*bis* tot 286*sexies* OSw een regeling bevatten inzake het nieuwe misdrijf conversiepraktijken.

In de memorie van toelichting bij artikel 129 OSw wordt gesteld dat in vergelijking met een eerdere versie van het voorontwerp als verzwarende omstandigheden worden opgenomen het plegen van het misdrijf door twee of meer personen die gezamenlijk handelen en het plegen van het misdrijf met behulp van een wapen of onder bedreiging van een wapen.

de l'exposé des motifs que le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur et au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu "honneur", a également été intégré dans la disposition en projet comme circonstance aggravante.

À l'article 224 PCpén, qui étend le harcèlement aggravé à sa commission par deux ou plusieurs personnes (le "harcèlement collectif"), le segment de phrase "même agissant en dehors de tout concert" est biffé, alors que l'exposé des motifs y fait référence. Le délégué a déclaré: "Les mots sont supprimés. La circonstance aggravante telle que libellée est suffisante pour sanctionner les personnes qui agissent de concert ou non". Il convient donc d'adapter l'exposé des motifs.

L'article 79, 4°, cinquième tiret, PCpén se réfère à un membre des services de police "tels que visés à l'article 3, 1° de la loi [...] du 18 juillet 1991 du contrôle des services de police et de renseignements et de l'Organe de coordination pour l'analyse de la menace", alors que le commentaire de cet article mentionne "tels que visés à l'article [2] de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police". Il s'impose dès lors d'adapter la référence dans l'exposé des motifs.

5.3. En ce qui concerne la rédaction du livre 2 en projet, il reste encore beaucoup à faire. Outre les observations formulées dans le cadre de l'examen des articles, on peut relever ce qui suit.

Tout d'abord, la numérotation du livre doit être intégralement adaptée, afin qu'elle soit parfaitement continue, qu'il n'y ait pas de numéros doublement employés, et que les mentions "bis", "ter" etc. soient numérotées par un nombre naturel. Ce procédé doit pallier l'absence des articles 130, 179octies, 179nonies, 287, 330, 344, 362, 377, 394, 428, 441, 468, 472, 482, 494 et 505 du Code pénal en projet. Il faut ainsi également trouver une solution pour les articles 82 et 312 PCpén, dont il existe deux occurrences.

Ensuite, les références aux articles du livre 1er du Code pénal seront minutieusement vérifiées. Compte tenu de l'avant-projet de livre 1er tel qu'il a été examiné dans l'avis 71.935/1, plusieurs références devront être adaptées. Ainsi, l'article 250 PCpén visera-t-il l'article 53, § 2, 2°, PCpén. L'article 275 PCpén vise l'article 60 PCpén, alors qu'il doit s'agir de l'article 59. À l'article 470, alinéa 3, PCpén, la référence à l'article 55, § 1er, 1), sera remplacée par une référence à l'article 53, § 2, alinéa 1er, 1°, PCpén. À l'article 615 PCpén, la référence à l'article 54 PCpén n'est pas correcte. À l'article 656 PCpén, les références faites aux points 1°, 2° et 3° ne sont pas justes.

Enfin, l'avant-projet comporte également différentes imperfections rédactionnelles et doit aussi être soumis à un examen approfondi à cet égard. À titre d'exemple, on peut mentionner le texte néerlandais de l'article 349, alinéa 2, PCpén ("goedkeuren" au lieu de "goed te keuren"), de l'article 439, § 2, PCpén ("afpersing van kernmateriaal met wordt"), et de l'article 499 PCpén ("artikelen art. 495 tot en met 498").

Uit de memorie van toelichting blijkt niet duidelijk dat in de ontworpen bepaling ook het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige en omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer" als verzwarende omstandigheden worden opgenomen.

In artikel 224 OSw, dat de verzwaarde belaging uitbreidt naar het plegen ervan door twee of meer personen (zgn. collectief stalken), is de zinsnede "zelfs al hebben die geen onderling overleg gepleegd" doorstreept, terwijl er in de memorie van toelichting naar wordt verwezen. De gemachtigde verklaarde: "Les mots sont supprimés. La circonstance aggravante telle que libellée est suffisante pour sanctionner les personnes qui agissent de concert ou non." De memorie moet dus worden aangepast.

In artikel 79, 4°, vijfde streepje OSw wordt verwezen naar een lid van de politiediensten "zoals bedoeld in artikel 3, 1° van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse", terwijl in de toelichting erbij wordt verwezen naar "zoals bedoeld in artikel 2 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt". De verwijzing in de memorie van toelichting moet dus worden aangepast.

5.3. Aan de redactie van het ontworpen boek 2 is nog heel wat werk. Naast de opmerkingen die gemaakt worden bij de artikelsgewijze bespreking, kan op het volgende gewezen worden.

In de eerste plaats moet de volledige nummering van het boek worden aangepast, zodat deze nummering volledig doorloopt, er geen dubbel gebruik van nummers is, en ook de "bis", "ter" enz. met een natuurlijk getal worden genummerd. Dit moet een oplossing bieden voor het ontbreken van de artikelen 130, 179octies, 179nonies, 287, 330, 344, 362, 377, 394, 428, 441, 468, 472, 482, 494 en 505 van het ontworpen Strafwetboek. Ook moet aldus een oplossing worden geboden voor het dubbel voorkomen van de artikelen 82 en 312 OSw.

Ten tweede zullen de verwijzingen naar artikelen van boek 1 van het Strafwetboek grondig moeten worden nagekeken. Rekening houdend met het voorontwerp van boek 1 zoals dat in advies 71.935/1 werd onderzocht, zullen verschillende verwijzingen moeten worden aangepast. Zo moet in artikel 250 OSw worden verwezen naar artikel 53, § 2, 2°, OSw. In artikel 275 OSw wordt verwezen naar artikel 60 OSw, terwijl dat artikel 59 moet zijn. In artikel 470, derde lid, OSw moet de verwijzing naar artikel 55, § 1, 1), vervangen worden door een verwijzing naar artikel 53, § 2, eerste lid, 1°, OSw. In artikel 615 OSw is de verwijzing naar artikel 54 OSw niet correct. In artikel 656 OSw zijn de verwijzingen onder de punten 1°, 2° en 3° niet correct.

Ten derde bevat het voorontwerp ook diverse redactionele onzuiverheden en dient het ook op dit vlak aan grondig nazicht te worden onderworpen. Bij wijze van voorbeeld kan worden gewezen op de Nederlandse tekst van artikel 349, tweede lid, OSw ("goedkeuren" in plaats van "goed te keuren"), van artikel 439, § 2, OSw ("afpersing van kernmateriaal met wordt"), en van artikel 499 OSw ("artikelen art. 495 tot en met 498").

C. Harmonisation du livre 2 avec le livre 1

6. Outre la numérotation correcte déjà évoquée des références aux articles du livre 1 du Code pénal, il convient de veiller à ce que les dispositions du livre 2 soient conformes aux réformes fondamentales qui découlent du nouveau livre 1.

Ainsi, l'article 470, § 1er, alinéa 1er, PCpén mentionne "l'auteur ou le coauteur". Dès lors que les "coauteurs" relèvent de la définition des auteurs, conformément à l'article 17, en projet, PCpén, il convient de supprimer la référence qui y est faite.

Les articles 575, 586 et 634 PCpén font encore mention du "participant" ou des "participants", tandis que dans le livre 1, l'article 19, alinéa 2, PCpén dispose que "[d]ans le présent code, la notion d'auteur comprend aussi le participant à l'infraction".

7.1. L'article 7 PCpén dispose que toute infraction requiert un élément moral. Cet élément moral implique, pour toutes les infractions, qu'un auteur est en mesure d'agir de manière consciente et de son plein gré.

Pour certaines infractions, la loi peut toutefois fixer des exigences supplémentaires afin qu'il soit satisfait à la condition de l'élément moral. Il s'agit en particulier du "dol", pour les infractions intentionnelles. Le dol peut être général ou spécial. Le dol général consiste en l'intention d'adopter en connaissance de cause le comportement incriminé. Il est question d'adopter le comportement incriminé en connaissance de cause lorsqu'une personne est consciente qu'une circonstance existe ou peut exister dans l'ordre normal des choses ou qu'une conséquence adviendra ou pourrait advenir dans le cours normal des événements. Le dol spécial consiste, outre les exigences requises pour le dol général, soit en la volonté de poursuivre un résultat déterminé par la loi, soit en un état d'esprit particulier, déterminé par la loi, animant l'auteur. Si le dol spécial consiste en la volonté de poursuivre un résultat déterminé, celui-ci est réputé voulu par l'auteur soit qu'il l'ait eu comme but soit qu'il l'ait accepté comme une conséquence devant advenir dans le cours normal des événements.

7.2. L'article 7 PCpén implique que pour les infractions pour lesquelles l'incrimination requiert un dol, le législateur doit l'exprimer expressément dans la définition du délit.

Il a été demandé au délégué comment les dispositions en projet du livre 2 exprimaient la condition selon laquelle l'infraction concernée requiert un dol général et un dol spécial.

Le délégué a répondu ce qui suit:

"Dans le projet de Code, il a été prévu de mettre fin à l'incertitude actuelle relative à l'élément moral par le recours à une terminologie uniforme ou, à tout le moins, univoque pour

C. Afstemming van boek 2 met boek 1

6. Naast de reeds vermelde correcte nummering van de verwijzingen naar artikelen van boek 1 van het Strafwetboek, moet erover gewaakt worden dat de bepalingen van boek 2 in overeenstemming zijn met de fundamentele hervormingen die voortvloeien uit het nieuwe boek 1.

Zo is in artikel 470, § 1, eerste lid, OSw sprake van "de dader of mededader". Aangezien "mededaders" vallen onder de definitie van daders overeenkomstig het ontworpen artikel 17 OSw, moet de verwijzing ernaar geschrapt worden.

In de artikelen 575, 586 en 634 OSw wordt nog verwezen naar "deelnemer" of "deelnemers", terwijl in boek 1 artikel 19, tweede lid, OSw bepaalt dat "[i]n dit wetboek (...) onder het begrip 'dader' ook de deelnemer aan het misdrijf [wordt] begrepen".

7.1. Artikel 7 OSw bepaalt dat elk misdrijf het bestaan van een moreel bestanddeel vereist. Dit moreel bestanddeel houdt voor alle misdrijven in dat een dader in staat is bewust en uit vrije wil te handelen.

De wet kan evenwel voor bepaalde misdrijven bijkomende vereisten bepalen opdat aan het moreel bestanddeel zou zijn voldaan. Dit is in het bijzonder "opzet", voor de opzettelijke misdrijven. Het opzet kan bestaan uit een algemeen opzet of een bijzonder opzet. Het algemeen opzet bestaat uit het voornemen om met kennis van zaken het door de wet strafbaar gestelde gedrag aan te nemen. Er is sprake van het met kennis van zaken aannemen van het gedrag indien een persoon zich er bewust van is dat er een omstandigheid bestaat of kan bestaan in de normale gang van zaken of dat een gevolg zich zal voordoen of zou kunnen voordoen binnen het normale verloop van de gebeurtenissen. Het bijzonder opzet bestaat, naast de vereisten gesteld aan het algemeen opzet, uit het voornemen om het door de wet bepaalde resultaat te bereiken of uit een door de wet bepaalde bijzondere geestesgesteldheid bij de dader. Indien het bijzonder opzet bestaat uit het voornemen om een bepaald resultaat te bereiken, wordt dit resultaat geacht te zijn nagestreefd door de dader wanneer hij dit resultaat als doel van zijn gedrag had of wanneer hij dit heeft aanvaard als een gevolg dat zich zou voordoen binnen het normale verloop van de gebeurtenissen.

7.2. Artikel 7 OSw brengt met zich mee dat voor de misdrijven waarvoor de strafbaarstelling een opzet vereist, de wetgever dit uitdrukkelijk in de delictsomschrijving tot uiting moet brengen.

Aan de gemachtigde is de vraag voorgelegd op welke wijze in de ontworpen bepalingen van boek 2 uiting wordt gegeven aan de voorwaarde dat voor het betrokken misdrijf een algemeen opzet en een bijzonder opzet is vereist.

De gemachtigde heeft het volgende verklaard:

"Dans le projet de Code, il a été prévu de mettre fin à l'incertitude actuelle relative à l'élément moral par le recours à une terminologie uniforme ou, à tout le moins, univoque pour

déterminer l'élément moral de chaque infraction en suivant les directives suivantes:

— comme, suivant l'article 7, § 1er, alinéa 1er, en projet, la conscience d'agir et le libre arbitre constituent le socle commun de l'élément moral pour toutes les infractions, il n'est pas nécessaire de le répéter de façon expresse dans l'incrimination qui ne requiert que cet élément (infractions dites règlementaires);

— en revanche, étant donné qu'aux termes de l'alinéa 2, de cette disposition, la loi peut prévoir, pour une infraction déterminée, des conditions supplémentaires pour satisfaire à l'exigence de l'élément moral, il importe de mentionner ces conditions supplémentaires de manière explicite dans le texte de loi en ayant recours à la terminologie suivante:

° 'délibérément' 'opzettelijk' pour les infractions intentionnelles requérant le dol général;

° l'indication de la volonté de poursuivre un résultat déterminé ou de l'état d'esprit particulier animant l'auteur pour les infractions intentionnelles requérant le dol spécial (par exemple 'dans l'intention de tuer' ou 'frauduleusement');

° 'par défaut grave de prévoyance ou de précaution' pour les infractions non intentionnelles.

Il en résulte que le terme 'opzettelijk' est en principe utilisé pour décrire le dol général tandis que pour le dol spécial, l'indication du 'bijzonder opzet' inclut implicitement par elle-même l'existence d'un dol (général) (cela résulte de la définition du dol spécial qui n'est envisageable que pour les infractions intentionnelles: 'Le dol spécial consiste, outre les exigences requises pour le dol général, soit en la volonté de poursuivre un résultat déterminé, soit en un état d'esprit particulier animant l'auteur.'). Donc pour les infractions requérant le dol spécial, il suffit d'indiquer l'intention particulière sans reprendre explicitement le terme 'opzettelijk' qui sinon créerait à nouveau la confusion avec le dol général".

7.3. Dans l'ensemble du livre 2, en projet, le terme "délibérément" ("opzettelijk") est ainsi ajouté lorsque la condition du dol général est imposée. Là où l'actuel Code pénal ou l'avant-projet 64.121/1 employaient les mots, "sciemment", "sciemment et volontairement" ou "délibérément et en connaissance de cause", entre autres, cette notion est remplacée par la notion "délibérément".

Pour autant que le Conseil d'État ait pu le vérifier, cette opération s'est faite avec cohérence. Il convient juste d'observer que dans les articles 286*bis* à 286*sexies* Pcpén et les articles 546 et 579 PCpén, la notion de "sciemment et volontairement" n'a pas toujours été remplacée par le terme "délibérément".

7.4. Le procédé suivi signifie que pour des infractions requérant un dol spécial, la notion "délibérément" n'est pas ajoutée à la qualification.

déterminer l'élément moral de chaque infraction en suivant les directives suivantes:

— comme, suivant l'article 7, § 1er, alinéa 1er, en projet, la conscience d'agir et le libre arbitre constituent le socle commun de l'élément moral pour toutes les infractions, il n'est pas nécessaire de le répéter de façon expresse dans l'incrimination qui ne requiert que cet élément (infractions dites règlementaires);

— en revanche, étant donné qu'aux termes de l'alinéa 2, de cette disposition, la loi peut prévoir, pour une infraction déterminée, des conditions supplémentaires pour satisfaire à l'exigence de l'élément moral, il importe de mentionner ces conditions supplémentaires de manière explicite dans le texte de loi en ayant recours à la terminologie suivante:

° 'délibérément' 'opzettelijk' pour les infractions intentionnelles requérant le dol général;

° l'indication de la volonté de poursuivre un résultat déterminé ou de l'état d'esprit particulier animant l'auteur pour les infractions intentionnelles requérant le dol spécial (par exemple 'dans l'intention de tuer' ou 'frauduleusement');

° 'par défaut grave de prévoyance ou de précaution' pour les infractions non intentionnelles.

Il en résulte que le terme 'opzettelijk' est en principe utilisé pour décrire le dol général tandis que pour le dol spécial, l'indication du 'bijzonder opzet' inclut implicitement par elle-même l'existence d'un dol (général) (cela résulte de la définition du dol spécial qui n'est envisageable que pour les infractions intentionnelles: 'Le dol spécial consiste, outre les exigences requises pour le dol général, soit en la volonté de poursuivre un résultat déterminé, soit en un état d'esprit particulier animant l'auteur.'). Donc pour les infractions requérant le dol spécial, il suffit d'indiquer l'intention particulière sans reprendre explicitement le terme 'opzettelijk' qui sinon créerait à nouveau la confusion avec le dol général."

7.3. Doorheen het ontworpen boek 2 wordt aldus de term "opzettelijk" ("délibérément") toegevoegd wanneer de voorwaarde van het algemeen opzet wordt opgelegd. Waar in het huidige Strafwetboek of in het voorontwerp 64.121/1 de woorden "wetens en willens" werden gebruikt, wordt dit begrip vervangen door het begrip "opzettelijk".

Voor zover de Raad van State heeft kunnen nagaan, is dit op een coherente wijze gebeurd. Er moet enkel vastgesteld worden dat in de artikelen 286*bis* tot 286*sexies* OSw en in de artikelen 546 en 579 OSw het begrip "wetens en willens" niet steeds vervangen werd door de term "opzettelijk".

7.4. De gevolgde werkwijze betekent dat voor misdrijven waarbij een bijzonder opzet vereist is, het begrip "opzettelijk" niet aan de delictsomschrijving wordt toegevoegd.

La condition requérant la présence de la volonté de poursuivre un résultat déterminé ou l'état d'esprit particulier animant l'auteur doit donc ressortir de la seule formulation de la qualification. Or l'exigence d'un dol spécial suppose toujours également la présence d'un dol général. La mention expresse du caractère délibéré, même pour les infractions requérant un dol spécial, renforcerait la sécurité juridique de manière générale. À condition que les éléments du dol spécial ressortent assez explicitement de la qualification, on ne peut cependant formuler d'objection fondamentale quant au procédé choisi.

Le procédé choisi implique toutefois que le terme "délibérément" ne peut être employé que pour des infractions pour lesquelles un dol général suffit en vue de l'incrimination.

8.1. L'avant-projet contient ainsi quelques dispositions dans lesquelles la notion "délibérément" a été ajoutée à la qualification, clairement parce que les auteurs partent du principe que ces infractions ne requièrent qu'un dol général.

Pour les articles 237 à 245 PCpén, l'exposé des motifs porte ainsi, en ce qui concerne la répression de la discrimination, de l'incitation à la haine et du négationnisme⁴, que "[d]e façon générale, l'élément moral requis pour ces infractions est le dol général". Par analogie, le mot "délibérément" a été ajouté aux incriminations des infractions d'incitation à la discrimination ou la haine raciale, de diffusion d'idées raciales, de négationnisme, de sexisme ...

8.2. Néanmoins, l'avant-projet contient au moins une disposition dans laquelle le terme "délibérément" est employé, alors qu'il ressort de l'exposé des motifs qu'un dol spécial est imposé comme condition.

À propos de l'infraction de l'incitation à la commission d'infractions terroristes et de l'apologie du terrorisme (articles 349 et 350 PCpén), l'exposé des motifs indique que l'élément moral de l'infraction requiert un dol spécial. Or la qualification de l'apologie du terrorisme vise "en public, délibérément, nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver" des infractions terroristes.

⁴ Sous la section "Les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationnisme" sont reproduites les incriminations existantes suivantes: les articles 19 à 28 inclus de la loi du 30 juillet 1981 'tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie'; la loi du 23 mars 1995 'tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale'; la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre certaines formes de discrimination'; la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes' et la loi du 22 mai 2014 'tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination'.

De voorwaarde dat het voornemen om een bepaald resultaat te bereiken of een bepaalde geestesgesteldheid bij de dader aanwezig is, moet aldus enkel blijken uit de formulering van de delictsomschrijving. Nochtans veronderstelt het vereiste van een bijzonder opzet ook steeds de aanwezigheid van een algemeen opzet. De uitdrukkelijke vermelding van het opzettelijke karakter, ook bij misdrijven die een bijzonder opzet vereisen, zou in het algemeen de rechtszekerheid ten goede komen. Op voorwaarde dat de elementen van bijzonder opzet voldoende expliciet blijken uit de delictsomschrijving kan tegen de gekozen werkwijze echter geen fundamenteel bezwaar worden gemaakt.

De gekozen werkwijze houdt wel in dat de term "opzettelijk" enkel kan worden gebruikt voor misdrijven waarvoor een algemeen opzet volstaat voor de strafbaarstelling.

8.1. Het voorontwerp bevat aldus enkele bepalingen waarin aan de delictsomschrijving het begrip "opzettelijk" is toegevoegd, klaarblijkelijk omdat de stellers ervan uitgaan dat deze misdrijven enkel een algemeen opzet vereisen.

Zo vermeldt de memorie van toelichting bij de artikelen 237 tot 245 OSw inzake de bestrafning van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme⁴, dat "[a]lgemeen kan worden gesteld dat het vereiste moreel bestanddeel voor deze misdrijven bestaat in het algemeen opzet". In overeenstemming hiermee is het woord "opzettelijk" toegevoegd bij de strafbaarstellingen van de misdrijven van aanzetten tot discriminatie of rassenhaat, van verspreiding van raciale denkbeelden, van negationisme, van seksisme ...

8.2. Nochtans bevat het voorontwerp minstens één bepaling waarin de term "opzettelijk" gebruikt wordt, terwijl uit de memorie van toelichting blijkt dat een bijzonder opzet als voorwaarde wordt opgelegd.

Ten aanzien van het misdrijf van het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en het verheerlijken van terrorisme (artikelen 349 en 350 OSw) stelt de memorie van toelichting dat het moreel bestanddeel van het misdrijf een bijzonder opzet vereist. Nochtans verwijst de delictsomschrijving van het verheerlijken van terrorisme naar het "opzettelijk ontkennen, schromelijk minimaliseren, trachten te rechtvaardigen of [goedkeuren]" van terroristische misdrijven.

⁴ Onder de afdeling "Misdrijven inzake de bestrafning van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme" worden de volgende bestaande strafbaarstellingen hernomen: de artikelen 19 tot 28 van wet van 30 juli 1981 'tot bestrafning van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden'; de wet van 23 maart 1995 'tot bestrafning van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duits nationaal-socialistische regime is gepleegd'; de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie'; de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen' en de wet van 22 mei 2014 'ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie ten einde de daad van discriminatie te bestraffen'.

8.3.1. Pour répondre à la question de savoir quel dol est requis pour les infractions visées aux articles 237 à 245 PCpén et aux articles 349 et 305 PCpén, et pour savoir comment ce dol devrait être exprimé dans le texte, il convient de tenir compte de ce qui suit.

Il découle de la jurisprudence de la Cour constitutionnelle⁵ et de la législation correspondante de la section de législation⁶ que les incriminations de formes de “discours de haine” impliquent une restriction de la liberté d’expression et ne sont, en principe, compatibles avec la liberté d’expression et avec le principe de légalité en matière pénale que si les infractions visées requièrent un dol spécial⁷.

8.3.2. En ce qui concerne les infractions d’incitation à la discrimination ou à la haine raciale (article 238 PCpén), de diffusion d’idées raciales (articles 239 PCpén), de négationnisme (article 244 PCpén) et de sexisme (article 245 PCpén), on peut citer les exemples suivants.

Ainsi, la Cour constitutionnelle estime, au sujet des infractions visées à l’article 20 de la loi du 30 juillet 1981 ‘tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie’ (incitation à la discrimination, ségrégation, haine ou violence), ce qui suit⁸:

“Cette infraction doit [...] être considérée comme requérant l’existence d’un dol spécial. En raison de la portée qu’il convient de donner aux termes d’incitation, de discrimination, de ségrégation, de haine et de violence, il ne peut s’agir d’une infraction dont l’existence serait présumée dès lors que ses éléments matériels sont réunis. Au contraire, l’infraction exige que soit établi l’élément moral spécifique qu’impliquent les termes mêmes utilisés par la loi.

L’exigence d’une volonté particulière d’inciter à la discrimination, à la ségrégation, à la haine ou à la violence exclut que puissent être incriminés, en l’absence d’une telle incitation, les pamphlets; et il doit en être de même des plaisanteries, des

8.3.1. Om de vraag te beantwoorden welk opzet vereist is voor de misdrijven bedoeld in de artikelen 237 tot 245 OSw en in de artikelen 349 en 305 OSw, en om te weten hoe dit opzet het best tot uiting moet komen in de tekst, moet rekening worden gehouden met het volgende.

Uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof⁵ en de ermee overeenstemmende adviespraktijk van de afdeling Wetgeving⁶ volgt dat strafbaarstellingen van vormen van “haatdiscours” een beperking van de vrijheid van meningsuiting inhouden die in beginsel slechts verenigbaar zijn met de vrijheid van meningsuiting en het legaliteitsbeginsel in strafzaken indien de beoogde misdrijven een bijzonder opzet vereisen.⁷

8.3.2. Ten aanzien van de misdrijven van aanzetting tot discriminatie of rassenhaat (artikel 238 OSw), verspreiding van raciale denkbeelden (artikel 239 OSw), negationisme (artikel 244 OSw) en sexisme (artikel 245 OSw), kunnen de volgende voorbeelden worden aangehaald.

Zo stelt het Grondwettelijk Hof in verband met de overtredingen bedoeld in artikel 20 van de wet van 30 juli 1981 ‘tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden’ (aanzetten tot discriminatie, segregatie, haat of geweld) het volgende:⁸

“[Er] dient (...) te worden [van] uitgegaan dat er sprake moet zijn van bijzonder opzet. Wegens de draagwijdte die moet worden gegeven aan de termen aanzetten, discriminatie, segregatie, haat en geweld, mag het niet gaan om een misdrijf waarvan het bestaan zou worden aangenomen vanaf het ogenblik dat de materiële elementen ervan aanwezig zijn. Integendeel, om te kunnen spreken van een misdrijf dient het specifieke morele element dat vervat is in de termen zelf die in de wet worden gehanteerd, te zijn aangetoond.

Door de vereiste dat er sprake moet zijn van een bijzondere wil aan te zetten tot discriminatie, segregatie, haat of geweld, wordt uitgesloten dat, indien geen sprake is van zulk een aanzetten, het verspreiden van pamfletten strafbaar zou

⁵ Voir la jurisprudence mentionnée ci-après.

⁶ Avis C.E. 52.522/AG du 19 février 2013 sur une proposition de loi ‘modifiant la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées en vue d’interdire les groupements non démocratiques’ (*Doc. parl.*, Chambre, 2010-11, n° 53-809/008); avis C.E. 69.167/AG du 16 juin 2021 sur une proposition de loi ‘visant à renforcer la démocratie contre tout acte effectué en lien avec le nazisme et ses idéologies apparentées’ (*Doc. parl.*, Chambre, 2020-21, n° 55-1637/002); avis C.E. 69.168/AG du 16 juin 2021 sur une proposition de loi ‘modifiant la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l’approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale, concernant l’utilisation d’insignes nazis’ (*Doc. parl.*, Chambre, 2020-21, n° 55-1586/002).

⁷ Voir par exemple C.C., 28 janvier 2015, n° 9/2015, auquel fait référence l’exposé des motifs dans le cadre du commentaire concernant les infractions relatives à des contenus destinés à promouvoir la commission d’une infraction d’abus sexuels ou d’exploitation sexuelle au préjudice d’un mineur (articles 175/1 à 175/3 PCpén).

⁸ C.C., 11 mars 2009, n° 40/2009, B.59.

⁵ Zie de hierna vermelde rechtspraak.

⁶ Adv.RvS 52.522/AV van 19 februari 2013 over een wetsvoorstel ‘tot wijziging van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden, wat het verbod van ondemocratische groeperingen betreft’ (*Parl. St.* Kamer 2010-11, nr. 53-809/008); adv. RvS 69.167/AV van 16 juni 2021 over een wetsvoorstel ‘teneinde de democratie beter te wapenen tegen elke daad die verband houdt met het nazisme en aanverwant ideologisch gedachtegoed’ (*Parl. St.* Kamer 2020-21, nr. 55-1637/002); adv.RvS 69.168/AV van 16 juni 2021 over een wetsvoorstel ‘tot wijziging van de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaalsocialistisch regime is gepleegd, wat het gebruik van nazisymbolen betreft’ (*Parl. St.* Kamer 2020-21, nr. 55-1586/002).

⁷ Zie bijvoorbeeld GwH 28 januari 2015, nr. 9/2015, waarnaar de memorie van toelichting verwijst bij de toelichting bij de misdrijven inzake inhoud die bedoeld is om het plegen van een misdrijf van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen (artikelen 175/1 tot 175/3 OSw).

⁸ GwH, 11 maart 2009, nr. 40/2009, B.59.

caricatures, des opinions et de toute expression qui, faute du dol spécial requis, relève de la liberté d'expression".

Le même arrêt, s'agissant cette fois-ci de l'incrimination de la diffusion d'idées fondées sur la supériorité ou la haine raciale (article 21 de la loi précitée du 30 juillet 1981), énonce ce qui suit:

"Il découle de la circonstance qu'un dol spécial est requis pour cette infraction que l'existence de celle-ci ne peut être admise à partir du moment où seuls les éléments matériels de l'infraction sont présents. Pour qu'il y ait infraction, un élément moral spécifique doit être prouvé. Cet élément moral spécifique, qui est inclus dans les termes 'diffuser', 'haine raciale' et 'supériorité raciale', porte plus précisément sur la volonté de diffuser des idées en vue d'attiser la haine à l'égard d'un groupe de personnes ou en vue de justifier la mise en place, à son égard, d'une politique discriminatoire ou ségrégationniste.

Les propos doivent dès lors avoir une portée méprisante ou haineuse [...] et ils doivent exprimer l'infériorité fondamentale d'un groupe"⁹.

Dans son arrêt n° 45/96 du 12 juillet 1996, la Cour constitutionnelle a également souligné que la compatibilité avec la liberté d'expression des incriminations contenues dans la loi du 23 mars 1995 'tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale', ne pouvait se concevoir sans que la commission de celles-ci soit accompagnée d'un élément moral spécifique:

"Qu'il s'agisse de nier le génocide, de l'approuver, de chercher à le justifier ou de le minimiser grossièrement, les agissements érigés en infraction par la loi présentent ce trait commun qu'il n'est guère concevable de les adopter sans vouloir, ne fût-ce qu'indirectement, réhabiliter une idéologie criminelle et hostile à la démocratie et sans vouloir, par la même occasion, offenser gravement une ou plusieurs catégories d'êtres humains.

La loi ne mentionne pas de telles volontés comme un élément constitutif du délit qu'elle institue, mais il apparaît des travaux préparatoires que si le législateur y a renoncé, c'est en considération de l'extrême difficulté de preuve – révélée par diverses expériences en Belgique et à l'étranger – résultant notamment du recours fréquent à des modes d'expression d'apparence scientifique. Le juge conserve toutefois un pouvoir d'appréciation [...].

Le juge peut déduire de circonstances particulières l'absence, *in concreto*, de la volonté indiquée plus haut"¹⁰.

⁹ *Ibid.*, B.70.2.

¹⁰ C.C., 12 juillet 1996, n° 45/96, B.7.10.

kunnen worden gesteld; hetzelfde moet gelden voor grappen, spottende uitlatingen, meningen en elke uiting die, bij gebrek aan het vereiste bijzondere opzet, behoort tot de vrijheid van meningsuiting."

In hetzelfde arrest wordt, ditmaal in verband met de strafbaarstelling van de verspreiding van denkbepelden die zijn gegrond op rassuperioriteit of rassenhaat (artikel 21 van de voornoemde wet van 30 juli 1981), het volgende gesteld:

"Uit de omstandigheid dat voor het misdrijf een bijzonder opzet is vereist, volgt dat het bestaan van dat misdrijf niet kan worden aangenomen vanaf het ogenblik dat enkel de materiële elementen ervan aanwezig zijn. Opdat sprake kan zijn van een misdrijf, dient een specifiek moreel element te worden aangetoond. Dat specifieke morele element, dat is vervat in de woorden 'verspreiden', 'rassenhaat' en 'rassuperioriteit', betreft meer bepaald de wil om denkbepelden te verspreiden met het oog op het aanwakken van haat ten aanzien van een groep van mensen of met het oog op de totstandkoming van een voor hen discriminerend of op segregatie gericht beleid.

De uitingen moeten derhalve een minachtende of haatdragende strekking hebben, hetgeen uitingen van wetenschap en kunst buiten het verbod plaatst, en zij moeten de fundamentele minderwaardigheid van een groep uitdrukken."⁹

Ook heeft het Grondwettelijk Hof er in arrest nr. 45/96 van 12 juli 1996 op gewezen dat de strafbaarstellingen vervat in de wet van 23 maart 1995 'tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistisch regime is gepleegd', slechts kunnen worden beschouwd als verenigbaar met de vrijheid van meningsuiting indien bij die overtredingen sprake is van een specifiek moreel element:

"Of het nu gaat om het ontkennen, het goedkeuren, het pogen te verantwoorden of het schromelijk minimaliseren van de genocide, de door de wet strafbaar gestelde handelingen hebben met elkaar gemeen dat zij nauwelijks kunnen worden geacht te worden gesteld zonder, zij het onrechtstreeks, een misdadige en de democratie vijandig gezinde ideologie in ere te willen herstellen en daarbij een of verschillende categorieën mensen ernstig te willen beledigen.

De wet vermeldt dergelijke bedoelingen niet als een wezenlijk bestanddeel van het misdrijf dat zij invoert, maar uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever daarvan alleen heeft afgezien omdat het uiterst moeilijk is dergelijke bedoelingen te bewijzen – hetgeen blijkt uit diverse ervaringen in België en in het buitenland –, met name omdat dikwijls schijnbaar wetenschappelijke uitdrukkingswijzen worden gehanteerd. De rechter behoudt niettemin een beoordelingsvrijheid (...).

De rechter vermag uit bijzondere omstandigheden de afwezigheid, *in concreto*, van de voormelde bedoeling af te leiden."¹⁰

⁹ *Ibid.*, B.70.2.

¹⁰ GwH 12 juli 1996, nr. 45/96, B.7.10.

En ce qui concerne les articles 238 et 239 PCpén, on peut également renvoyer à l'arrêt n° 17/2009 dans lequel la Cour constitutionnelle juge ce qui suit¹¹:

“Cette infraction doit par conséquent être considérée comme requérant l'existence d'un dol spécial. En raison de la portée qu'il convient de donner aux termes d'incitation, de discrimination, de ségrégation, de haine et de violence, il ne peut s'agir d'une infraction dont l'existence serait présumée dès lors que ses éléments matériels sont réunis. Au contraire, l'infraction exige que soit établi l'élément moral spécifique qu'impliquent les termes mêmes utilisés par la loi.

L'exigence d'une volonté particulière d'inciter à la discrimination, à la ségrégation, à la haine ou à la violence exclut que puissent être incriminés, en l'absence d'une telle incitation, les pamphlets; et il doit en être de même des plaisanteries, des caricatures, des opinions et de toute expression qui, faute du dol spécial requis, relève de la liberté d'expression.

[...]

Il découle de la circonstance qu'un dol spécial est requis pour cette infraction que l'existence de cette infraction ne peut être admise à partir du moment où seuls les éléments matériels de l'infraction sont présents. Pour qu'il y ait infraction, un élément moral spécifique doit être prouvé. Cet élément moral spécifique, qui est inclus dans les termes 'diffuser', 'haine raciale' et 'supériorité raciale', porte plus précisément sur la volonté de diffuser des idées en vue d'attiser la haine à l'égard d'un groupe humain ou en vue de justifier la mise en place, à son égard, d'une politique discriminatoire ou ségrégationniste”.

Pour l'article 245 PCpén (sexisme), on peut renvoyer à l'arrêt n° 72/2016 dans lequel la Cour constitutionnelle a estimé ce qui suit:

“L'exigence, d'une part, d'un dol spécial et, d'autre part, que l'infraction ait eu pour conséquence d'avoir gravement porté atteinte à la dignité de personnes déterminées exclut que puissent être incriminés, en l'absence d'un tel élément intentionnel ou d'un tel effet à l'égard d'une personne déterminée, les pamphlets, les plaisanteries, les caricatures, les opinions et, singulièrement, les opinions relatives à la place et au rôle différents des personnes en fonction de leur sexe au sein de la société, les publicités et toute expression qui, faute du dol spécial requis, relève de la liberté d'expression”¹².

8.3.3. En ce qui concerne les infractions d'incitation à la commission d'infractions terroristes et de l'apologie du terrorisme (articles 349 et 350 PCpén), on peut fournir les exemples suivants.

¹¹ C.C., 12 février 2009, n° 17/2009, B.67.4 et B.74.5.

¹² C.C., 25 mai 2016, n° 72/2016, B.23.4.

Ten aanzien van de artikelen 238 en 239 OSw kan tevens worden verwezen naar het arrest nr. 17/2009 waarin het Grondwettelijk Hof het volgende heeft gesteld:¹¹

“Bijgevolg dient ervan te worden uitgegaan dat er sprake moet zijn van bijzonder opzet. Wegens de draagwijdte die moet worden gegeven aan de termen aanzetten, discriminatie, segregatie, haat en geweld, mag het niet gaan om een misdrijf waarvan het bestaan zou worden aangenomen vanaf het ogenblik dat de materiële elementen ervan aanwezig zijn. Integendeel, om te kunnen spreken van een misdrijf dient het specifieke morele element dat vervat is in de termen zelf die in de wet worden gehanteerd, te zijn aangetoond.

Door de vereiste dat er sprake moet zijn van een bijzondere wil aan te zetten tot discriminatie, segregatie, haat of geweld, wordt uitgesloten dat, indien geen sprake is van zulk een aanzetten, het verspreiden van pamfletten strafbaar zou kunnen worden gesteld; hetzelfde moet gelden voor grappen, spottende uitlatingen, meningen en elke uiting die, bij gebrek aan het vereiste bijzondere opzet, behoort tot de vrijheid van meningsuiting.

(...)

Uit de omstandigheid dat voor het misdrijf een bijzonder opzet is vereist, volgt dat het bestaan van dat misdrijf niet kan worden aangenomen vanaf het ogenblik dat enkel de materiële elementen ervan aanwezig zijn. Opdat sprake kan zijn van een misdrijf, dient een specifiek moreel element te worden aangetoond. Dat specifieke morele element, dat is vervat in de woorden 'verspreiden', 'rassenhaat' en 'rassuperioriteit', betreft meer bepaald de wil om denkbeelden te verspreiden met het oog op het aanwakkeren van haat ten aanzien van een groep van mensen of met het oog op de totstandkoming van een voor hen discriminerend of op segregatie gericht beleid.”

Voor artikel 245 OSw (seksisme) kan worden verwezen naar het arrest nr. 72/2016 waarin het Grondwettelijk Hof het volgende heeft gesteld:

“Door de vereiste, enerzijds, van een bijzonder opzet en, anderzijds, dat het misdrijf tot gevolg heeft gehad ernstig afbreuk te hebben gedaan aan de waardigheid van welbepaalde personen, wordt uitgesloten dat, indien geen sprake is van zulk een opzettelijk element of van zulk een effect ten aanzien van een welbepaalde persoon, pamfletten, grappen, spottende uitlatingen, meningen en, in het bijzonder, meningen met betrekking tot de verschillende plaats en rol binnen de samenleving van personen naar gelang van hun geslacht, reclame en elke uiting die, bij gebrek aan het vereiste bijzonder opzet, behoort tot de vrijheid van meningsuiting, strafbaar zouden kunnen worden gesteld.”¹²

8.3.3. Ten aanzien van de misdrijven van het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en van het verheerlijken van terrorisme (artikelen 349 en 350 OSw) kunnen de volgende voorbeelden worden aangegeven.

¹¹ GwH 12 februari 2009, nr. 17/2009, B.67.4. en B.74.5.

¹² GwH 25 mei 2016, nr. 72/2016, B.23.4.

Dans les arrêts n°s 9/2015 et 31/2018, la Cour constitutionnelle s'est exprimée quant à l'incrimination de "l'incitation à la commission d'infractions terroristes".

La Cour a affirmé:

"'Inciter' signifie pousser quelqu'un à faire quelque chose (en néerlandais: aanzetten). En conséquence, il ne suffit pas que le message diffusé ou mis à la disposition du public préconise directement ou non la commission d'infractions terroristes et crée le risque qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises. Il faut encore qu'il soit prouvé que la personne qui diffuse le message ou le met à la disposition du public ait eu pour intention de pousser autrui à commettre une infraction terroriste.

Il appartient au juge d'apprécier le dol spécial requis. Il ne peut être fait grief à un texte de portée générale de ne pas donner une définition plus précise de l'intention qu'il exige. Le juge, comme il lui appartient de le faire lorsqu'il doit mesurer la gravité de faits qui lui sont soumis, doit apprécier cette intention non pas en fonction de conceptions subjectives qui rendraient imprévisible l'application de la disposition attaquée mais en considération des éléments objectifs constitutifs de l'infraction, en tenant compte des circonstances propres à chaque affaire"¹³.

Dans l'arrêt n° 31/2018, la Cour devait également apprécier l'incrimination de l'incitation à la commission d'une infraction terroriste, cette fois cependant "que cette diffusion implique ou non un risque qu'une ou plusieurs infractions terroristes puissent être commises". La Cour a estimé qu'en raison de ce membre de phrase, cette disposition n'est pas nécessaire dans une société démocratique et limite la liberté d'expression de manière disproportionnée¹⁴.

8.4.1. Il peut se déduire de ce qui précède que les incriminations des infractions visées aux articles 237 à 245 PCpén ne sont admissibles que si elles requièrent un dol spécial.

Conformément au procédé utilisé par les auteurs, on supprimera par conséquent chaque fois le mot "délibérément" dans ces articles.

8.4.2. Les articles 349 et 350 PCpén requièrent aussi que soit établi un dol spécial. Il convient de noter que, plus encore que l'infraction d'incitation au terrorisme, l'infraction d'"apologie du terrorisme" concerne essentiellement l'expression d'une opinion sur le terrorisme. Ainsi, dans le cadre de cette incrimination, la liberté d'expression est encore davantage en cause. Dès lors qu'un dol spécial est requis pour l'"incitation au terrorisme", tel doit *a fortiori* être le cas pour l'"apologie du terrorisme".

Conformément au procédé utilisé par les auteurs, on supprimera le mot "délibérément" à l'article 349, alinéa 2,

In de arresten nrs. 9/2015 en 31/2018 sprak het Grondwettelijk Hof zich uit over de strafbaarstelling "aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven".

Het Hof stelde:

"'Aanzetten' betekent aansporen (in het Frans: 'inciter'). Bijgevolg volstaat het niet dat de verspreide of publiekelijk ter beschikking gestelde boodschap al dan niet rechtstreeks aanstuurt op het plegen van terroristische misdrijven en het risico oplevert dat een of meer van die misdrijven mogelijk worden gepleegd. Er moet ook worden bewezen dat de persoon die de boodschap verspreidt of publiekelijk ter beschikking stelt, het oogmerk heeft gehad een ander ertoe aan te sporen een terroristisch misdrijf te plegen.

Het staat aan de rechter om het vereiste bijzonder opzet te beoordelen. Aan een tekst met algemene draagwijdte kan niet worden verweten geen preciezere definitie van het opzet te geven dat erin wordt vereist. Zoals het hem betaamt te doen wanneer hij over de ernst van de aan hem voorgelegde feiten moet oordelen, moet de rechter dat opzet beoordelen, niet op grond van subjectieve opvattingen die de toepassing van de bestreden bepaling onvoorzienbaar zouden maken, maar door de objectieve bestanddelen van het misdrijf in overweging te nemen en met de specifieke omstandigheden van elke zaak rekening te houden."¹³

In arrest nr. 31/2018 diende het Hof eveneens de strafbaarstelling van het aanzetten tot het plegen van een terroristisch misdrijf te beoordelen, ditmaal echter "ongeacht of die verspreiding al dan niet een risico inhoudt dat één of meer terroristische misdrijven mogelijk worden gepleegd". Het Hof was van oordeel dat door die zinssnede deze bepaling niet noodzakelijk is in een democratische samenleving en de vrijheid van meningsuiting op onevenredige wijze beperkt.¹⁴

8.4.1. Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat de strafbaarstellingen van de misdrijven bedoeld in de artikelen 237 tot 245 OSw slechts aanvaardbaar zijn als ze een bijzonder opzet vereisen.

Conform de door de stellers gehanteerde werkwijze moet bijgevolg het woord "opzettelijk" in die artikelen telkens worden geschrapt.

8.4.2. Ook de artikelen 349 en 350 OSw vereisen de aanwezigheid van een bijzonder opzet. Daarbij moet worden vastgesteld dat meer nog dan het misdrijf van het aanzetten tot terrorisme het misdrijf "verheerlijken van terrorisme" essentieel betrekking heeft op het uiten van een mening over terrorisme. Bij deze strafbaarstelling is de vrijheid van meningsuiting dus nog meer in het geding. Aangezien een bijzonder opzet vereist is voor het "aanzetten tot terrorisme", dient dit *a fortiori* het geval te zijn voor het "verheerlijken van terrorisme."

Conform de door de stellers gehanteerde werkwijze moet in artikel 349, tweede lid, OSw het woord "opzettelijk" worden

¹³ C.C., 28 janvier 2015, n° 9/2015, B.17.1.

¹⁴ C.C., 15 mars 2018, n° 31/2018.

¹³ GwH 28 januari 2015, nr. 9/2015, B.17.1.

¹⁴ GwH 15 maart 2018, nr. 31/2018.

PCpén. En outre, il y a lieu de mieux exprimer l'exigence du dol spécial dans cette disposition.

L'article 349, alinéa 1er, PCpén requiert un dol spécial pour l'"incitation à la commission d'infractions terroristes" en mentionnant l'intention d'inciter à commettre une infraction terroriste. Cette intention n'est pas exprimée à l'article 349, alinéa 2, PCpén. La disposition en projet exige que l'apologie du terrorisme ait lieu délibérément et en public, et que ce comportement crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises. Selon l'exposé des motifs, "[c]e risque sera déterminé *in concreto* par le juge en fonction de l'auteur, du destinataire, de la nature du message ainsi que [du] contexte dans lequel il est formulé".

Tout comme pour l'"incitation à", l'infraction de l'"apologie de" requiert donc que le comportement "crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises". Toutefois, il ne ressort pas du texte de la disposition qu'une telle apologie délibérée vise le résultat particulier que ce comportement crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises. Or le simple fait que l'apologie du terrorisme crée un risque que des infractions terroristes soient commises ne peut être assimilé au dol et à l'intention de créer, par l'apologie, le risque que de telles infractions soient commises.

Pour être conforme à la liberté d'expression, la disposition en projet doit clarifier l'exigence du dol spécial de telle façon que l'auteur de l'infraction, en faisant l'apologie du terrorisme, vise le risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises¹⁵. L'incrimination pourrait s'énoncer comme suit:

"L'apologie du terrorisme consiste à, en public, nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver une des infractions visées aux articles 345 et 355, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, alinéa premier, 6°, lorsqu'un tel comportement crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises et que ce comportement a été adopté avec cette intention".

Observations particulières

Titre préliminaire – Dispositions communes

Article 79

9. À l'article 79, 17°, PCpén, la "fausse couche" est considérée comme une atteinte à l'intégrité du troisième degré. Par

¹⁵ Voir à cet égard aussi Cour eur. D. H., 23 septembre 20022, *Rouillan c. France*, §§ 70-71, dont il ressort implicitement que la sanction de l'apologie du terrorisme est admissible lorsque cette apologie peut être considérée, dans le cas concret, comme l'incitation indirecte à l'usage de la violence terroriste.

geschrappt. Bovendien moet in die bepaling het vereiste van het bijzonder opzet beter tot uiting worden gebracht.

In artikel 349, eerste lid, OSw wordt een bijzonder opzet vereist voor het "aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven" door de vermelding van het oogmerk om aan te zetten tot het plegen van een terroristisch misdrijf. In artikel 349, tweede lid, OSw komt dit oogmerk niet tot uiting. De ontworpen bepaling vereist dat het verheerlijken van terrorisme opzettelijk en in het openbaar wordt gepleegd, en tevens is vereist dat dit gedrag een ernstig en reëel risico oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd. Volgens de memorie van toelichting zal "[d]at risicico (...) *in concreto* door de rechter worden vastgesteld naargelang de dader, de ontvanger, de aard van de boodschap en de context waarin de boodschap is geformuleerd".

Net als voor het "aanzetten tot", vereist het misdrijf "verheerlijken van" dus dat het gedrag "een ernstig en reëel gevaar oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd". Uit de tekst van de bepaling blijkt echter niet dat met dit opzettelijk verheerlijken het bijzondere resultaat wordt beoogd dat dit gedrag een ernstig en reëel gevaar oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd. Het loutere feit dat het verheerlijken van terrorisme een gevaar oplevert dat terroristische misdrijven worden gepleegd, kan echter niet gelijkgesteld worden met het opzet en het oogmerk om door het verheerlijken het gevaar te creëren dat zulke misdrijven worden gepleegd.

Om in overeenstemming te zijn met de vrijheid van meningsuiting moet in de ontworpen bepaling het vereiste bijzonder opzet dusdanig verduidelijkt worden dat de dader door het verheerlijken van terrorisme aanstuurt op het ernstig en reëel gevaar dat een of meer van de terroristische misdrijven mogelijk worden gepleegd.¹⁵ De strafbaarstelling zou als volgt kunnen luiden:

"Verheerlijken van terrorisme is het in het openbaar ontkenen, schromelijk minimaliseren, trachten te rechtvaardigen of goedkeuren van een van de in de artikelen 345 en 355 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 345, § 3, eerste lid, 6°, bedoelde misdrijf, wanneer dit gedrag een ernstig en reëel gevaar oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd en het gedrag met dat oogmerk werd gepleegd."

Bijzondere opmerkingen

Voorafgaande titel – Gemeenschappelijke bepalingen

Artikel 79

9. In artikel 79, 17°, OSw wordt "zwangerschapsverlies" beschouwd als een integriteitsaantasting van de derde graad.

¹⁵ Zie in dit verband ook EHRM 23 september 2022, *Rouillan t. Frankrijk*, §§ 70-71, waaruit impliciet blijkt dat de bestaande van het verheerlijken van terrorisme aanvaardbaar is wanneer dat verheerlijken in het concrete geval kan worden beschouwd als het indirect aanzetten tot het gebruik van terroristisch geweld.

l'emploi de ce terme¹⁶, comme l'indique l'exposé des motifs, il est donné suite à une observation que le Conseil d'État a formulée dans son avis 64.121/1-64.126/1.

Toutefois, l'avant-projet ne définit plus la notion d' "interruption de grossesse". Les articles 198 à 200 PCpén incriminent néanmoins l'interruption de grossesse sans consentement. L'exposé des motifs de ces articles définit cependant la notion d'interruption de grossesse qui correspond plus ou moins à la définition figurant dans l'avant-projet 64.121/1¹⁷. Ainsi, l'exposé des motifs indique:

"On parle d'interruption de grossesse en cas de destruction volontaire d'un embryon ou fœtus dans le corps d'une personne enceinte, indépendamment des moyens utilisés à cet effet".

Eu égard au principe de légalité en matière pénale qui exige que le législateur indique en des termes suffisamment précis, clairs et offrant la sécurité juridique, quels faits sont sanctionnés, cette définition (sous la forme d'une définition ou non à l'article 79 PCpén) doit figurer dans le texte même de la loi. Toutefois, on rappellera à ce sujet l'observation formulée sur cette définition dans l'avis 64.121/1¹⁸.

10.1. L'article 79, 18°, PCpén définit la notion de "sexe" comme "le sexe d'une personne", l'équivalent néerlandais étant "de sekse van een persoon". Il va sans dire qu'une telle définition n'a guère de sens.

L'intention de la définition donnée à l'article 79, 18°, PCpén est toutefois d'assimiler un certain nombre de caractéristiques au sexe, à savoir la grossesse, l'accouchement, l'allaitement, la maternité, la paternité, la comaternité, l'adoption, la procréation médicalement assistée, le changement de sexe, l'identité de genre, l'expression de genre et la possession de certaines caractéristiques sexuelles.

Cette assimilation prend tout son sens dans le cadre de la lutte contre la discrimination et des incriminations spécifiques corrélatives.

Met het gebruik van deze term¹⁶ wordt, zoals de memorie van toelichting aangeeft, gevolg gegeven aan een opmerking van de Raad van State in advies 64.121/1-64.126/1.

Het voorontwerp bevat evenwel niet langer een definitie van het begrip "zwangerschapsafbreking". De artikelen 198 tot 200 OSw bevatten nochtans strafbaarstellingen van de zwangerschapsafbreking zonder toestemming. In de memorie van toelichting bij deze artikelen wordt wel een omschrijving van het begrip zwangerschapsafbreking gegeven die min of meer overeenstemt met de definitie die in het voorontwerp 64.121/1 was opgenomen¹⁷. De memorie stelt aldus:

"Er is sprake van zwangerschapsafbreking bij de opzettelijke vernietiging van een embryo of foetus in het lichaam van een zwangere persoon, ongeacht de daarvoor gebruikte middelen."

Gelet op het legaliteitsbeginsel in strafzaken dat vereist dat de wetgever in voldoende nauwkeurige, duidelijke en rechtszekerheid biedende bewoordingen bepaalt welke feiten strafbaar worden gesteld, moet deze omschrijving (al dan niet in de vorm van een definitie in artikel 79 OSw) in de wettekst zelf worden opgenomen. Wel moet in dit verband de opmerking over deze omschrijving in advies 64.121/1 in herinnering worden gebracht.¹⁸

10.1. Artikel 79, 18°, OSw definieert "geslacht" als "de sekse van een persoon", hetgeen in het Frans luidt "sexe: le le sexe d'une personne". Zo'n definitie is vanzelfsprekend weinig zinvol.

De bedoeling van de definitie in artikel 79, 18°, OSw bestaat er evenwel in een aantal kenmerken gelijk te stellen met het geslacht, zijnde zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, moederschap, vaderschap, meemoederschap, adoptie, medisch begeleide voortplanting, geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie en het hebben van bepaalde sekse-kenmerken.

Deze gelijkstelling krijgt haar betekenis in het kader van de bestrijding van discriminatie, en de bijzondere strafbaarstellingen die daarmee samenhangen.

¹⁶ Au lieu de la notion d' "interruption de grossesse sans que l'auteur ait eu l'intention de provoquer cette interruption de grossesse" ("zwangerschapsafbreking zonder dat de dader het oogmerk had een zwangerschapsafbreking te veroorzaken").

¹⁷ À l'article VT-1, 18°, en projet.

¹⁸ Voir l'observation 28 de cet avis.

¹⁶ In de plaats van het begrip "zwangerschapsafbreking zonder dat de dader het oogmerk had een zwangerschapsafbreking te veroorzaken" ("interruption de grossesse sans que l'auteur ait eu l'intention de provoquer cette interruption de grossesse").

¹⁷ In het ontworpen artikel VT-1, 18°.

¹⁸ Zie opmerking 28 van dat advies.

À cet égard, il convient de noter que l'avant-projet 71.935/1 du livre 1 contient un article 29 PCpén¹⁹ qui mentionne le mobile discriminatoire comme circonstance aggravante²⁰ s'appliquant à toutes les infractions, sauf dans les cas où la loi fait du mobile discriminatoire un élément aggravant²¹. À l'article 29 PCpén, il est entre autres question "de son sexe, de sa grossesse, de son accouchement, de son allaitement, de sa procréation médicalement assistée, de sa parentalité, de son prétendu changement de sexe, de son identité de genre, de son expression de genre, de ses caractéristiques sexuelles [et] de son orientation sexuelle".

Les assimilations au "sexe" opérées aux articles 29 et 79, 18°, PCpén ne sont donc pas concordantes. Les assimilations figurant à l'article 79, 18°, PCpén ne concordent d'ailleurs pas non plus avec les dispositions de l'article 4 de la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre la discrimination entre

In dit verband moet vastgesteld worden dat voorontwerp 71.935/1 van boek 1 een artikel 29 OSw¹⁹ bevat waarin de discriminerende drijfveer wordt opgenomen als een verzwarende omstandigheid²⁰ die geldt voor alle misdrijven, behoudens in die gevallen waarin de wet van de discriminerende drijfveer een verzwarend bestanddeel²¹ maakt. In artikel 29 OSw is er onder meer sprake van "geslacht, zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, medische begeleide voortplanting, ouderschap, zogenaamde geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken [en] seksuele geaardheid".

De in de artikelen 29 en 79, 18°, OSw gehanteerde gelijkstellingen met "geslacht" stemmen dus niet overeen. De in artikel 79, 18°, OSw opgenomen gelijkstellingen stemmen overigens evenmin overeen met de bepalingen van artikel 4 van de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van discriminatie

¹⁹ "[...]

Une infraction est réputée avoir été commise avec un mobile discriminatoire lorsque l'un des mobiles de l'auteur consiste en la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne en raison de sa prétendue race, de sa couleur de peau, de son ascendance, de son origine nationale ou ethnique, de sa nationalité, de son sexe, de sa grossesse, de son accouchement, de son allaitement, de sa procréation médicalement assistée, de sa parentalité, de son prétendu changement de sexe, de son identité de genre, de son expression de genre, de ses caractéristiques sexuelles, de son orientation sexuelle, de son état civil, de sa naissance, de son âge, de son patrimoine, de sa conviction religieuse ou philosophique, de son état de santé, d'un handicap, de sa langue, de sa conviction politique, de sa conviction syndicale, d'une caractéristique physique ou génétique ou de son origine et de sa condition sociale, que cette caractéristique soit présente de manière effective ou seulement supposée par l'auteur.

Il en va de même lorsque l'un des mobiles de l'auteur consiste en un lien ou un lien supposé entre la victime et une personne à l'égard de laquelle il nourrit de la haine, du mépris ou de l'hostilité pour une ou plusieurs des caractéristiques réelles ou supposées énoncées à l'alinéa 2°.

²⁰ L'article 28 PCpén dispose: "La loi peut prévoir des circonstances aggravantes que le juge doit prendre en considération lorsqu'il fait le choix et détermine le degré de la peine ou de la mesure, sans qu'il puisse imposer une peine d'un niveau plus élevé".

²¹ L'article 8 PCpén dispose: "La loi peut prévoir des éléments, qualifiés d'éléments aggravants, qui ont pour effet que l'infraction est sanctionnée d'une peine d'un ou de plusieurs niveaux plus élevés".

¹⁹ "(...)

Een misdrijf wordt geacht te zijn gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer wanneer een van de drijfveren van de dader bestaat uit de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, medisch begeleide voortplanting, ouderschap, zogenaamde geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader.

Hetzelfde geldt wanneer een van de drijfveren van de dader erin bestaat dat het slachtoffer een band of vermeende band heeft met een persoon ten aanzien van wie hij haat, misprijzen of vijandigheid koestert wegens een of meer van de in het tweede lid aangehaalde werkelijke of vermeende kenmerken."

²⁰ Artikel 28 OSw bepaalt: "De wet kan voorzien in verzwarende omstandigheden die de rechter in overweging moet nemen wanneer hij de straf of de maatregel en de zwaarte ervan kiest, zonder dat hij een straf van een hoger niveau mag opleggen."

²¹ Artikel 8 OSw bepaalt: "De wet kan voorzien in elementen, verzwarende bestanddelen genoemd, die tot gevolg hebben dat het misdrijf met een straf van één of meer niveaus hoger wordt bestraft."

les femmes et les hommes', auquel l'exposé des motifs se réfère expressément²².

10.2. L'exposé des motifs indique que la définition du livre 2 du Code pénal conserve sa fonction, "dès lors qu'elle s'applique tant à l'élément aggravant ou à la circonstance aggravante visés à l'article 81 qu'aux infractions relatives aux discriminations prévues aux articles 237 et suivants²³".

En ce qui concerne les infractions relatives aux discriminations visées aux articles 237 et s. PCpén, l'avant-projet énumère cependant lui-même les critères protégés, plus spécifiquement à l'article 237, alinéa 2, PCpén. Cette liste de critères protégés correspond à la liste des mobiles discriminatoires dressée à l'article 29 PCpén. La définition du sexe à l'article 79, 18°, PCpén, qui, comme indiqué, ne concorde pas avec le procédé prévu à l'article 29 PCpén, ne prête à confusion que si elle doit être appliquée à la référence au "sexe" à l'article 237, alinéa 2, PCpén.

L'infraction de sexisme visée à l'article 245 PCpén se réfère expressément à la notion de "sexe". À la question de savoir si ce terme de la disposition en projet vise la notion figurant au point 18°, en projet, de l'article 79 PCpén, le délégué a répondu:

"Il est exact que si rien n'est spécifié, la notion 'large' de 'geslacht' définie à l'article 79, 18°, est applicable à cette disposition".

tussen vrouwen en mannen', waarnaar de memorie van toelichting uitdrukkelijk verwijst.²²

10.2. In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de definitie in boek 2 van het Strafwetboek haar functie behoudt, "aangezien ze zowel van toepassing is op de omschrijving van het verzwarend bestanddeel of de verzwarende omstandigheid in artikel 81, alsook op de discriminatiemisdrijven in artikel 237 e.v."²³.

Voor de discriminatiemisdrijven bedoeld in de artikelen 237 OSw e.v. bevat het voorontwerp evenwel zelf een opsomming van de beschermde criteria, meer bepaald in artikel 237, tweede lid, OSw. Deze lijst van beschermde criteria stemt overeen met de in artikel 29 OSw opgenomen lijst van discriminerende drijfveren. De definitie van geslacht in artikel 79, 18°, OSw, die zoals gezegd niet overeenstemt met de werkwijze in artikel 29 OSw, schept enkel onduidelijkheid als ze moet worden toegepast op de verwijzing naar "geslacht" in artikel 237, tweede lid, OSw.

Het in artikel 245 OSw bedoelde misdrijf van seksisme verwijst uitdrukkelijk naar het begrip "geslacht". Gevraagd of met deze term in de ontworpen bepaling het begrip wordt bedoeld in het ontworpen punt 18° van artikel 79 OSw, antwoordde de gemachtigde:

"Il est exact que si rien n'est spécifié, la notion 'large' de 'geslacht' définie à l'article 79, 18°, est applicable à cette disposition."

²² L'article 4 de la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes' s'annonçait en ces termes jusqu'à son remplacement par la loi du 15 novembre 2022:

"§ 1er. Pour l'application de la présente loi, une distinction directe fondée sur la grossesse, l'accouchement, l'allaitement, la maternité, l'adoption ou la procréation médicalement assistée est assimilée à une distinction directe fondée sur le sexe.

§ 2. Pour l'application de la présente loi, une distinction directe fondée sur le changement de sexe est assimilée à une distinction directe fondée sur le sexe.

§ 3. Pour l'application de la présente loi, une distinction directe fondée sur l'identité de genre, l'expression de genre ou des caractéristiques sexuelles est assimilée à une distinction directe fondée sur le sexe.

§ 4. Pour l'application de la présente loi, une distinction directe fondée sur la paternité ou la maternité est assimilée à une distinction directe fondée sur le sexe". Après la modification par la loi du 15 novembre 2022, l'article 4 s'énonce en ces termes: "Pour l'application de la présente loi, on entend par critère protégé: le sexe, la grossesse, la procréation médicalement assistée, l'accouchement, l'allaitement, la maternité, les responsabilités familiales, l'identité de genre, l'expression de genre, les caractéristiques sexuelles et le changement de sexe".

²³ Le délégué a déclaré que la référence à l'article 81 "dateert van een eerdere versie van de tekst, toen de discriminerende drijfveer nog geen algemene verzwarende factor was". Il convient d'adapter ce point dans l'exposé des motifs.

²² Artikel 4 van de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen' luidde tot aan de vervanging ervan bij de wet van 15 november 2022:

"§ 1 Voor de toepassing van deze wet wordt een direct onderscheid op grond van zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, moederschap, adoptie of medisch begeleide voortplanting gelijkgesteld met een direct onderscheid op grond van geslacht. § 2 Voor de toepassing van deze wet wordt een direct onderscheid op grond van geslachtsverandering gelijkgesteld met een direct onderscheid op grond van geslacht.

§ 3 Voor de toepassing van deze wet wordt een direct onderscheid op grond van genderidentiteit, genderexpressie of sekse-kenmerken gelijkgesteld met een direct onderscheid op grond van geslacht.

§ 4 Voor de toepassing van deze wet wordt een direct onderscheid op grond van vader- of meemoederschap gelijkgesteld met een direct onderscheid op grond van geslacht." Na de wijziging bij de wet van 15 november 2022 luidt artikel 4: "Voor de toepassing van deze wet verstaat men onder beschermd criterium: geslacht, zwangerschap, medisch begeleide voortplanting, bevalling, geven van borstvoeding, moederschap, gezinsverantwoordelijkheden, genderidentiteit, genderexpressie, seskekenmerken en geslachtsverandering."

²³ De gemachtigde verklaarde dat de verwijzing naar artikel 81 "dateert van een eerdere versie van de tekst, toen de discriminerende drijfveer nog geen algemene verzwarende factor was." Dit moet worden aangepast in de memorie van toelichting.

La définition du sexe et les assimilations qu'elle contient, n'étant utiles que pour l'application de l'article 245 PCpén²⁴, il est recommandé de faire figurer ces assimilations dans cette disposition même, en ayant recours pour ce faire aux assimilations qui correspondent aux critères et formulations employés à l'article 29 PCpén.

11. L'article 79, 4°, PCpén ajoute "un journaliste" comme une "personne exerçant une fonction sociétale".

En conséquence, si certaines infractions sont commises à l'égard de journalistes dans le cadre de l'exercice de leur fonction sociétale, l'auteur sera puni plus sévèrement. Il s'agit des articles 103bis PCpén (meurtre), 115/1 PCpén (torture), 122/1 PCpén (traitement inhumain), et 189 PCpén (actes de violence). Une circonstance aggravante est également prévue à l'article 111, 3°, PCpén (incitation au suicide).

L'exposé des motifs indique:

"Cet ajout est justifié en raison du rôle de 'chien de garde' que les journalistes exercent dans une société démocratique où leur mission peut consister à rendre publiques des données ou à émettre des opinions. Il peut en résulter que des journalistes soient visés par des personnes qui veulent éviter que ces informations soient divulguées, ce qui les rend particulièrement vulnérables aux actes de violence par exemple. Pour contribuer à ne pas décourager les journalistes de remplir leur mission sociétale en raison de la crainte de telles représailles, il convient de les reprendre dans la liste des personnes à fonction sociétale".

L'emploi de la notion de "journaliste" ne répond pas aux exigences du principe de légalité en matière pénale qui requiert que le législateur définisse l'incrimination en des termes suffisamment précis, clairs et offrant la sécurité juridique. Le titre de journaliste n'étant pas un titre protégé, toute personne qui entreprend des activités journalistiques peut se revendiquer journaliste, et il n'est pas non possible de déterminer avec suffisamment de certitude qui doit être considéré comme journaliste.

Si la disposition en projet devait être précisée, par exemple par une référence à la loi du 30 décembre 1963 'relative à la reconnaissance et à la protection du titre de journaliste professionnel', il convient d'attirer l'attention sur le fait qu'elle serait sans doute contraire au principe d'égalité, combiné ou non avec la liberté d'expression et la liberté de la presse²⁵. La liberté d'expression et la liberté de la presse appartiennent à

Aangezien de definitie van geslacht en de daarin vervatte gelijkstellingen enkel nuttig zijn voor de toepassing van artikel 245 OSw,²⁴ verdient het aanbeveling de gelijkstellingen in die bepaling zelf op te nemen, en daarbij gelijkstellingen te hanteren die overeenstemmen met de in artikel 29 OSw gebruikte criteria en formuleringen.

11. In artikel 79, 4°, OSw, wordt "een journalist" toegevoegd als een "persoon met een maatschappelijke functie".

Het gevolg hiervan is dat indien ten aanzien van journalisten bepaalde misdrijven worden gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van hun maatschappelijke functie, in een zwaardere bestraffing van de dader wordt voorzien. Het betreft de artikelen 103bis OSw (doodslag), 115/1 OSw (foltering), 122/1 OSw (onmenselijke behandeling), en 189 OSw (gewelddaden). Ook wordt in een verzwarende omstandigheid voorzien in artikel 111, 3°, OSw (aanzetting tot zelfdoding).

In de memorie van toelichting wordt het volgende aangehaald:

"Deze toevoeging is verantwoord gelet op de rol van 'waakhond' die journalisten hebben in een democratische samenleving, waarbij hun taak kan zijn om gegevens in de openbaarheid te brengen of opinies te formuleren. Dit kan erin resulteren dat journalisten worden gevisieerd door personen die willen vermijden dat deze informatie aan het licht komt, waardoor zij bijzonder kwetsbaar worden voor bv. geweldsmisdrijven. Om er toe bij te dragen dat journalisten niet zouden terugschrikken om hun maatschappelijke opdracht te vervullen uit vrees voor dergelijke represailles is het gepast hen op te nemen in de lijst van personen met een maatschappelijke functie."

Het gebruik van het begrip "journalist" beantwoordt niet aan de vereisten van het legaliteitsbeginsel in strafzaken dat vereist dat wetgever in voldoende nauwkeurige, duidelijke en rechtszekerheid biedende bewoordingen de strafbaarstelling bepaalt. Aangezien de titel van journalist geen beschermde titel is, kan ieder die journalistieke activiteiten onderneemt, zich journalist noemen, en is evenmin met voldoende zekerheid te bepalen wie als journalist moet worden beschouwd.

Indien de ontworpen bepaling zou worden verduidelijkt, bijvoorbeeld door te verwijzen naar de wet van 30 december 1963 'betreffende de erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist', moet erop gewezen worden dat ze wellicht op gespannen voet zou staan met het gelijkheidsbeginsel, al dan niet beschouwd in samenhang met de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid²⁵. De vrijheid van

²⁴ L'article 146 PCpén qui prévoit une aggravation de la peine pour les actes à caractère non consentis commis avec un mobile discriminatoire, mentionne aussi la notion de "sexe". Toutefois, cet article mentionne déjà d'une manière générale "des mobiles visés à l'article 29", puis reprend toutes les caractéristiques qui y sont énumérées (y compris le sexe et les critères devant y être assimilés). Voir l'observation 32 concernant l'article 146 PCpén.

²⁵ Protégées par les articles 19 et 25 de la Constitution et par l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme.

²⁴ In artikel 146 OSw, dat in een zwaardere bestraffing voorziet voor niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer, wordt ook het begrip "geslacht" vermeld. Dit artikel vermeldt echter in het algemeen reeds "de drijfveren bedoeld in artikel 29", waarna alle daarin opgesomde kenmerken (met inbegrip van geslacht en de daarmee gelijk te stellen criteria) worden hernomen. Zie opmerking 32 bij artikel 146 OSw.

²⁵ Beschermd door de artikelen 19 en 25 van de Grondwet en artikel 10 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

tous et excluent que le législateur accorde des monopoles ou des privilèges aux journalistes professionnels²⁶.

Article 82

12. L'article 82 PCpén contient une règle de conversion. Celle-ci implique que dans les dispositions légales qui, pour leur application, font référence à un seuil de peine d'une peine d'emprisonnement minimal d'un an, cette référence doit être lue comme visant une peine d'emprisonnement de niveau 2. Selon l'exposé des motifs, la disposition en projet ajoute une règle de conversion au mécanisme de conversion des peines en lois pénales particulières figurant déjà à l'article 78 PCpén.

Il convient de noter en premier lieu qu'une telle règle de conversion n'a pas sa place dans le livre 2 du Code pénal. En effet, celui-ci contient les infractions de droit commun, punies conformément à la nouvelle division du livre 1.

Il y a lieu d'observer en outre que la portée de la disposition en projet est imprécise.

En faisant référence à "un seuil de peine d'une peine d'emprisonnement minimal d'un an", la disposition en projet semble viser certains effets légaux qui s'appliquent ou doivent être appliqués lorsqu'une infraction est punie d'une peine d'emprisonnement d'un an au moins. Dans la mesure où elle vise certaines dispositions ou effets procéduraux, il convient de noter que cette conversion n'a pas sa place dans le Code pénal.

Si la disposition en projet vise à convertir des peines minimales, il y a lieu de relever qu'on n'aperçoit pas comment un seuil (consistant en une peine d'emprisonnement minimal d'un an) peut être converti en une fourchette (à savoir une peine d'emprisonnement de six mois à trois ans maximum)²⁷.

Les auteurs de l'avant-projet devront expliquer ce que vise la disposition en projet, adapter sa formulation en conséquence et l'inscrire à un endroit adéquat dans la législation (à savoir dans des règles de procédure pénale, ou à l'article 78 PCpén).

Dans la mesure où l'article 82 PCpén complète les règles déjà énoncées à l'article 78 du livre 1 PCpén, il convient de rappeler l'observation 6 formulée dans l'avis 71.935/1. En effet, compte tenu de la constatation qui est faite dans l'observation 3 de cet avis, il faut considérer que l'entrée en

meningsuiting en de persvrijheid komen aan eenieder toe en sluiten uit dat de wetgever aan beroepsjournalisten monopolies of voorrechten toekent.²⁶

Artikel 82

12. Artikel 82 OSw bevat een omzettingsregel. Deze houdt in dat in wettelijke bepalingen die voor hun toepassing verwijzen naar een strafdrempel van een gevangenisstraf van minimum één jaar, deze verwijzing moet worden gelezen als een verwijzing naar een gevangenisstraf van niveau 2. Volgens de memorie van toelichting voegt de ontworpen bepaling een omzettingsregel toe aan het reeds in artikel 78 OSw vervatte conversiemechanisme van straffen in bijzondere strafwetten.

In de eerste plaats moet worden vastgesteld dat zo'n omzettingsregel niet thuishoort in boek 2 van het Strafwetboek. Boek 2 bevat immers de gemeenrechtelijke misdrijven, met een bestraffing overeenkomstig de nieuwe indeling uit boek 1.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat de draagwijdte van de ontworpen bepaling niet duidelijk is.

Door te verwijzen naar "een strafdrempel van een gevangenisstraf van minimum één jaar", lijkt de ontworpen bepaling te verwijzen naar bepaalde wettelijke gevolgen die gelden of toegepast moeten worden wanneer een misdrijf minstens met een gevangenisstraf van één jaar wordt bestraft. In zoverre hiermee bepaalde procedurele bepalingen of gevolgen worden beoogd, moet worden opgemerkt dat deze omzetting niet thuishoort in het Strafwetboek.

Indien de ontworpen bepaling een conversie van minimum-straffen zou beogen, moet worden opgemerkt dat het niet duidelijk is hoe een drempel (bestaande uit een minimumstraf van één jaar gevangenisstraf) kan worden omgezet in een vork (zijnde een gevangenisstraf van zes maanden tot ten hoogste drie jaar).²⁷

De stellers van het voorontwerp moeten toelichten wat ze beogen met de ontworpen bepaling, de formulering ervan dienovereenkomstig aanpassen, en de ontworpen bepaling op een adequate plaats in de wetgeving opnemen (zijnde in regels inzake de strafprocedure, of in artikel 78 OSw).

In zoverre artikel 82 OSw een aanvulling vormt van hetgeen reeds in artikel 78 van boek 1 OSw is opgenomen, moet worden herinnerd aan opmerking 6 van advies 71.935/1. Gelet op de vaststelling in opmerking 3 van dit advies dient immers te worden aangenomen dat de inwerkingtreding van boek 2

²⁶ Voir C.C., 7 juin 2006, n° 91/2006, B.11-B.14. Voir également l'avis C.E. 8046/1 du 11 décembre 1962 sur un avant-projet devenu la loi du 30 décembre 1963 'relative à la reconnaissance et à la protection du titre de journaliste professionnel', *Doc. parl.*, Sénat, 1962-63, n° 167.

²⁷ Un tel procédé pourrait d'ailleurs avoir pour effet de réduire la répression d'infractions, passibles de peines d'emprisonnement élevées, à une peine d'emprisonnement de niveau 2 (à savoir une peine d'emprisonnement de trois ans maximum).

²⁶ Zie GwH 7 juni 2006, nr. 91/2006, B.11-B.14. Zie ook adv.RvS 8046/1 van 11 december 1962 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 30 december 1963 'betreffende de erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist', *Parl.St.* Senaat 1962-63, nr. 167.

²⁷ Zo'n werkwijze zou trouwens tot gevolg kunnen hebben dat de bestraffing van misdrijven waarop hoge gevangenisstraffen zijn gesteld, verlaagd zou kunnen worden tot een gevangenisstraf van niveau 2 (zijnde een gevangenisstraf tot ten hoogste drie jaar).

vigueur du livre 2 coïncide avec celle prévue à l'article 167 de l'avant-projet 71.935/1.

Titre premier – Les violations graves du droit international humanitaire

Article 82

13. Ainsi qu'il a déjà été observé, l'avant-projet compte deux articles 82 PCpén. Toutefois, ce problème semble être résolu si l'on supprime le premier article 82 PCpén qui, comme il est expliqué dans l'observation 12, semble devoir être retiré du livre 2.

Article 83

14. L'article 83, alinéa 1er, 8°, PCpén entend par "crime contre l'humanité" toute persécution de tout groupe ou de toute collectivité identifiable pour des motifs d'ordre politique, racial, national, ethnique, culturel, religieux ou sexiste ou en fonction d'autres critères universellement reconnus comme inadmissibles en droit international, en corrélation avec tout acte visé dans "les articles 83 à 89".

À la question de savoir pourquoi il est fait référence à l'article 89 PCpén en ce qui concerne la disparition forcée, alors que l'article 83, alinéa 1er, 9°, PCpén se réfère déjà aux disparitions forcées, le délégué a répondu:

"L'article 83, 8°, doit effectivement renvoyer aux articles 82 à 88. C'est une erreur de numérotation".

On adaptera le texte en conséquence.

Articles 84 à 88

15. L'article 85, alinéa 1er, PCpén (crimes de guerre de catégorie 1) prévoit expressément au point 1° que les crimes de guerre sont des "crimes commis délibérément" qui portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par les conventions, protocoles, lois et coutumes mentionnés. Un même membre de phrase est inséré dans les articles 86 PCpén (crimes de guerre de catégorie 2), 87 PCpén (crimes de guerre de catégorie 3) et 88 PCpén (crimes de guerre de catégorie 4)²⁸.

À l'article 85, alinéa 1er, 2°, PCpén, il est question de "ces violations délibérées" qui portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par les conventions mentionnées. Ce membre de phrase n'a toutefois pas été inséré dans les articles 87, § 1er, alinéa 1er, 2°, et 88, § 1er, alinéa 1er, 2°, PCpén.

Le délégué a indiqué:

²⁸ Le texte néerlandais des articles 85, 87 et 88 PCpén emploie chaque fois le mot "wanneer", tandis que le texte néerlandais de l'article 86 mentionne le mot "indien". Il est recommandé d'employer le même mot dans ces dispositions.

overeenstemt met die waarin artikel 167 van het voorontwerp 71.935/1 voorziet.

Titel 1 – Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht

Artikel 82

13. Zoals reeds opgemerkt, bevat het voorontwerp twee artikelen 82 OSw. Dit probleem lijkt evenwel te worden opgelost door het schrappen van het eerste artikel 82 OSw dat, zoals in opmerking 12 is uiteengezet, uit boek 2 lijkt te moeten worden verwijderd.

Artikel 83

14. Artikel 83, eerste lid, 8°, OSw verstaat onder "misdaad tegen de mensheid" elke vervolging van enige groep of van enige identificeerbare collectiviteit wegens politieke, raciale, nationale, etnische, culturele, godsdienstige of seksistische redenen of wegens andere universeel als onaanvaardbaar erkende criteria voor het internationaal recht, in samenhang met iedere handeling bedoeld in "de artikelen 83 tot en met 89".

Gevraagd waarom wordt verwezen naar artikel 89 OSw inzake de gedwongen verdwijning, terwijl artikel 83, eerste lid, 9°, OSw reeds verwijst naar de gedwongen verdwijningen, antwoordde de gemachtigde:

"L'article 83, 8°, doit effectivement renvoyer aux articles 82 à 88. C'est une erreur de numérotation."

Dit moet worden aangepast.

Artikelen 84 tot 88

15. In artikel 85, eerste lid, OSw (oorlogsmisdaden van categorie 1) wordt onder punt 1° uitdrukkelijk bepaald dat de oorlogsmisdaden "opzettelijke misdaden" zijn die door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door de vermelde verdragen, protocollen, wetten en gewoonten. Eenzelfde zinsnede wordt ingevoegd in de artikelen 86 OSw (oorlogsmisdaden van categorie 2), 87 OSw (oorlogsmisdaden van categorie 3) en 88 OSw (oorlogsmisdaden van categorie 4).²⁸

In artikel 85, eerste lid, 2°, OSw is sprake van "die opzettelijke schendingen" die door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan personen is gewaarborgd door de vermelde verdragen. Deze zinsnede wordt evenwel niet ingevoegd in de artikelen 87, § 1, eerste lid, 2°, en 88, § 1, eerste lid, 2°, OSw.

De gemachtigde stelde:

²⁸ In de Nederlandse tekst van de artikelen 85, 87 en 88 OSw wordt telkens het woord "wanneer" gebruikt, terwijl in de Nederlandse tekst van artikel 86 het woord "indien" staat. Het is aan te bevelen in deze bepalingen hetzelfde woord te gebruiken.

“La non-reprise de cette formulation dans les articles précités constitue un oubli. Il faut donc modifier l'article 87, § 1er, 2° comme suit: 'lorsque ces violations portent délibérément (opzettelijk) atteinte, par action ou omission, à la protection des biens garantie par ces Conventions et Protocole'.

Il faut donc modifier l'article 88, § 1er, 2°, comme suit: 'lorsque ces violations portent délibérément (opzettelijk) atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par ces Conventions'”.

On peut se rallier à l'adaptation proposée.

Article 95

16. L'article 95, § 1er, PCpén vise les articles 86, 1°, g et h, et 89, § 1er, 1°, l, PCpén. Compte tenu notamment du fait que l'article 95 PCpén reproduit l'actuel article 136octies du Code pénal, il y a lieu d'adapter cette référence et de viser les articles 85, alinéa 1er, 1°, g et h, et 88, § 1er, alinéa 1er, 1°, l, PCpén.

Titre 1^{er}bis – Crime d'écocide

17. Le titre 1^{er}bis ('Crime d'écocide'), en projet, du livre 2 PCpén, qui est constitué de l'article 96, prévoit une nouvelle infraction, dénommée écocide, à savoir “[le fait de] commettre délibérément un fait illégal causant des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement, en sachant que ces actes causent de tels dommages”. L'écocide est puni d'une peine de niveau 6, de sorte qu'une personne physique peut se voir infliger un emprisonnement de quinze à vingt ans ou un traitement sous privation de liberté de onze à seize ans²⁹, et une amende de 200 à 25.000 euros peut être prononcée à titre de peine accessoire³⁰. Pour les personnes morales, la peine de niveau 6 est constituée d'une amende de 1.200.000 à 1.600.000 euros³¹.

Selon l'exposé des motifs, le crime d'écocide “complète [...] les crimes environnementaux 'ordinaires', qui s'inscrivent dans un cadre strictement national, et des [lire: les] crimes 'transnationaux'”; le terme est également “pensé pour qualifier des dégradations environnementales à caractère exceptionnel, qui impactent négativement un grand nombre de personnes, qu'il s'agisse des générations passées, présentes ou futures”.

18. En vertu de l'article 6, § 1er, II, alinéa 1er, de la loi spéciale du 8 août 1980 'de réformes institutionnelles', les régions sont compétentes, en ce qui concerne l'environnement et la politique de l'eau, pour:

“1° [l]a protection de l'environnement, notamment celle du sol, du sous-sol, de l'eau et de l'air contre la pollution et les agressions ainsi que la lutte contre le bruit;

²⁹ Article 36 PCpén.

³⁰ Article 52, § 1er, alinéa 2, PCpén.

³¹ Article 38 PCpén.

“La non-reprise de cette formulation dans les articles précités constitue un oubli. Il faut donc modifier l'article 87, § 1er, 2° comme suit: 'lorsque ces violations portent délibérément (opzettelijk) atteinte, par action ou omission, à la protection des biens garantie par ces Conventions et Protocole'.

Il faut donc modifier l'article 88, § 1er, 2°, comme suit: 'lorsque ces violations portent délibérément (opzettelijk) atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par ces Conventions'”.

Er kan worden ingestemd met de voorgestelde aanpassing.

Artikel 95

16. Artikel 95, § 1, OSw verwijst naar de artikelen 86, 1°, g en h, en 89, § 1, 1°, l, OSw. Mede gelet op het feit dat artikel 95 OSw het huidige artikel 136octies van het Strafwetboek herneemt, moet deze verwijzing worden aangepast en moet worden verwezen naar de artikelen 85, eerste lid, 1°, g en h, en artikel 88, § 1, eerste lid, 1°, l, OSw.

Titel 1bis – Misdaad van ecocide

17. De ontworpen titel 1bis ('Misdaad van ecocide') van boek 2 OSw, dat uit artikel 96 bestaat, voorziet in een nieuw misdrijf, ecocide genaamd, zijnde “het opzettelijk plegen van een illegale handeling, die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt, wetende dat deze handelingen dergelijke schade toebrengen”. Ecocide wordt bestraft met een straf van niveau 6, zodat aan een natuurlijke persoon een gevangenisstraf van vijftien tot twintig jaar of een behandeling onder vrijheidsberoving van elf jaar tot zestien jaar kan worden opgelegd,²⁹ en er een geldboete van 200 tot 25.000 euro als bijkomende straf kan worden uitgesproken.³⁰ Voor rechtspersonen bestaat de straf van niveau 6 uit een geldboete van 1.200.000 tot 1.600.000 euro.³¹

Luidens de memorie van toelichting vormt het misdrijf van ecocide “een aanvulling op de ‘gewone’ milieumisdaden, die binnen een strikt nationaal kader vallen, en op de ‘transnationale’ misdaden”; ook is de term “bedacht als omschrijving van de milieuverloedering van uitzonderlijke aard die een negatieve impact heeft op een groot aantal personen van zowel voorbij, huidige of toekomstige generaties”.

18. Op grond van artikel 6, § 1, II, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen' zijn de gewesten, wat het leefmilieu en het waterbeleid, betreft bevoegd voor:

“1° [d]e bescherming van het leefmilieu, onder meer die van de bodem, de ondergrond, het water en de lucht tegen verontreiniging en aantasting, alsmede de strijd tegen de geluidshinder;

²⁹ Artikel 36 OSw.

³⁰ Artikel 52, § 1, tweede lid, OSw.

³¹ Artikel 38 OSw.

2° [l]a politique des déchets;

3° [l]a police des établissements dangereux, insalubres et incommodes sous réserve des mesures de police interne qui concernent la protection du travail;

4° [l]a protection et la distribution d'eau, en ce compris la réglementation technique relative à la qualité de l'eau potable, l'épuration des eaux usées et l'égouttage;

5° [l]'intervention financière à la suite de dommages causés par des calamités publiques”.

Aux termes de l'article 11, alinéa 1er, de la loi spéciale du 8 août 1980, dans les limites des compétences des communautés et des régions, les décrets peuvent ériger en infraction les manquements à leurs dispositions et établir les peines punissant ces manquements. Les dispositions du livre 1er du Code pénal s'y appliquent, sauf les exceptions qui peuvent être prévues par décret pour des infractions particulières.

Il découle de ce qui précède que les régions sont compétentes pour maintenir la protection de l'environnement sur leur territoire, que ce soit ou non par la voie pénale. Cette compétence inclut, pour le législateur décentralisé et ordonnancier, celle de choisir d'assortir les dispositions qu'il adopte de sanctions pénales sur la base de l'article 11 de la loi spéciale du 8 août 1980, de renoncer à celles-ci, de choisir d'autres mesures ou d'habiliter les autorités locales à infliger des sanctions administratives³².

Par conséquent se pose la question de la compétence de l'autorité fédérale à prévoir le crime d'écocide.

19. Le législateur fédéral dispose de la compétence résiduelle en matière pénale, ce qui implique qu'il peut élaborer des dispositions pénales ayant une portée générale ou des dispositions pénales concernant les matières restées fédérales. Les dispositions pénales générales trouvent alors également à s'appliquer dans des matières relevant de la compétence des communautés et des régions³³, ce qui n'empêche pas les communautés et les régions de prendre elles-mêmes des mesures spécifiques en matière pénale sur la base de leurs compétences³⁴.

L'autorité fédérale ne peut toutefois pas adopter de dispositions pénales relevant exclusivement, ou pour une partie disproportionnée, des compétences des communautés

2° [h]et afvalstoffenbeleid;

3° [d]e politie van de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven onder voorbehoud van de maatregelen van interne politie die betrekking hebben op de arbeidsbescherming;

4° [d]e waterproductie en watervoorziening, met inbegrip van de technische reglementering inzake de kwaliteit van het drinkwater, de zuivering van het afvalwater en de riolering;

5° [d]e financiële tegemoetkoming naar aanleiding van schade veroorzaakt door algemene rampen.”

Naar luid van artikel 11, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 kunnen, binnen de grenzen van de bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten, de decreten de niet-naleving van hun bepalingen strafbaar stellen en de straffen wegens die niet-naleving bepalen. De bepalingen van boek 1 van het Strafwetboek zijn hierop van toepassing, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere inbreuken door een decreet kunnen worden gesteld.

Uit wat voorafgaat vloeit voort dat de gewesten bevoegd zijn om de bescherming van het leefmilieu op hun grondgebied te handhaven, al dan niet via strafrechtelijke weg. Deze bevoegdheid houdt de bevoegdheid voor de decreet- en ordonnantiegever in om ervoor te kiezen om de bepalingen die hij aanneemt, gepaard te laten gaan met strafrechtelijke sancties op grond van artikel 11 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, om ervan af te zien, om andere maatregelen te kiezen of om de lokale overheden ertoe te machtigen administratieve sancties op te leggen.³²

Bijgevolg rijst de vraag naar de bevoegdheid van de federale overheid om in het misdrijf van ecocide te voorzien.

19. De federale wetgever is residuair bevoegd in strafzaken, hetgeen impliceert dat hij strafbepalingen met een algemene draagwijdte kan uitvaardigen, alsmede strafbepalingen met betrekking tot de federaal gebleven aangelegenheden. De algemene strafbepalingen vinden dan eveneens toepassing in aangelegenheden behorende tot de bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten,³³ hetgeen niet verhindert dat de gemeenschappen en de gewesten zelf specifieke strafbepalingen vaststellen op grond van hun bevoegdheden.³⁴

De federale overheid vermag evenwel geen strafbepalingen aan te nemen die uitsluitend, of voor een onevenredig groot gedeelte, betrekking hebben op de bevoegdheden van de

³² C.C., 27 mai 2010, n° 62/2010, B.5.1.

³³ Voir notamment l'avis C.E. 40.689/AG-40.690/AG-40.691/AG du 11 juillet 2006 sur un avant-projet devenu la loi du 10 mai 2007 'modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie', un avant-projet devenu la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes' et un avant-projet devenu la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre certaines formes de discrimination', *Doc. parl.*, Chambre, 2006-07, n° 51-2720/001, p. 92, observations 16-17.

³⁴ C.C., 12 février 2009, n° 17/2009, B.106.1 et B.106.2.

³² GwH 27 mei 2010, nr. 62/2010, B.5.1.

³³ Zie o.m. adv.RvS 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV van 11 juli 2006 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 10 mei 2007 'tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden', een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen', en een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie', *Parl. St. Kamer* 2006-07, nr. 51-2720/001, 92, opmerkingen 16-17.

³⁴ GwH 12 februari 2009, nr. 17/2009, B.106.1 en B.106.2.

et des régions³⁵. Les communautés et les régions disposent en effet de toute la compétence d'édicter les règles propres aux matières qui leur ont été transférées. Le législateur régional est dès lors en principe compétent pour adopter les dispositions, y compris les mesures de maintien nécessaires³⁶, qu'il estime devoir prendre pour mener à bien sa politique dans les matières qui relèvent de sa compétence. La compétence des communautés et des régions d'ériger en infraction des actes qui relèvent de leur sphère de compétences comprend également la compétence de juger du niveau de gravité de l'atteinte à l'ordre public, et d'y assortir une peine adaptée, en ce compris la possibilité de prévoir un règlement administratif³⁷.

Au regard de ces considérations, il faut observer ce qui suit en à propos du régime en projet.

20. On peut déduire de l'article 96, § 1er, alinéa 2, PCpén, que tout fait illégal commis délibérément est érigé en infraction lorsqu'il cause des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement et que son auteur savait que cet acte causerait de tels dommages. Dans la mesure où il est fait mention d'"un fait illégal" et non d'une infraction, il ne semble pas requis qu'il s'agisse d'un acte sanctionné pénalement. La violation de la norme paraît suffire. Selon l'exposé des motifs, il s'agit de "tout comportement qui serait en infraction avec le droit international ou le droit interne (loi[s], décrets, règlements...)".

Bien que, sur la base de ce qui précède, l'on puisse admettre que la disposition pénale en projet ait une portée générale, force est de constater qu'elle concerne quasi exclusivement les compétences des régions en matière d'environnement et de politique de l'eau. En effet, sont uniquement visés les faits illégaux *causant des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement*. Il ne doit certes pas s'agir nécessairement d'infractions à la législation environnementale des régions. Il ressort pourtant de l'exposé des motifs précité que ce sont des infractions en matière d'environnement qui sont essentiellement visées. Ainsi, selon cet exposé des motifs, l'écocide "complète [...] les crimes environnementaux 'ordinaires'". En outre, les infractions environnementales régionales sont généralement formulées en des termes très généraux et en faisant référence aux conséquences de l'acte

gemeenschappen en de gewesten.³⁵ De gemeenschappen en gewesten beschikken immers over de volledige bevoegdheid tot het uitvaardigen van regels die eigen zijn aan de hun toegewezen aangelegenheden. De gewestwetgever is dan ook in beginsel bevoegd om bepalingen, met inbegrip van de nodige handhavingsmaatregelen,³⁶ aan te nemen die hij meent te moeten uitvaardigen om zijn beleid in de aangelegenheden die onder zijn bevoegdheden ressorteren tot een goed einde te brengen. De bevoegdheid van de gemeenschappen en gewesten om handelingen die tot hun bevoegdheidssfeer behoren strafbaar te stellen, behelst tevens de bevoegdheid om te oordelen over de graad van ernst van de verstoring van de openbare orde, en hieraan een gepaste bestraffing te verbinden, met inbegrip van de mogelijkheid om in een administratieve afhandeling te voorzien.³⁷

In het licht hiervan moet het volgende worden opgemerkt over de ontworpen regeling.

20. Uit artikel 96, § 1, tweede lid, OSw kan worden opgemaakt dat elk opzettelijk plegen van een illegale handeling strafbaar wordt gesteld wanneer die handeling ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt en de dader ervan wist dat deze handeling dergelijke schade zou toebrengen. In zoverre gewag wordt gemaakt van "een illegale handeling" en niet van een misdrijf, lijkt het niet vereist dat het om een handeling gaat die strafrechtelijk wordt gesanctioneerd. De overtreding van de norm lijkt te volstaan. Volgens de memorie van toelichting gaat het om "elk gedrag dat in strijd is met het internationale of nationale recht (wetten, decreten, verordeningen, ...)".

Ofschoon op grond hiervan zou kunnen worden aangenomen dat de ontworpen strafbepaling een algemene draagwijdte heeft, moet worden vastgesteld dat ze bijna uitsluitend betrekking heeft op de bevoegdheden van de gewesten inzake leefmilieu en waterbeleid. Er worden immers enkel illegale handelingen geviséerd *die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaken*. Weliswaar moet het niet noodzakelijkerwijs gaan om inbreuken op de milieuwetgeving van de gewesten. Nochtans blijkt uit de hiervoor aangehaalde memorie van toelichting dat in hoofdzaak milieumisdrijven worden geviséerd. Zo vormt ecocide volgens die memorie van toelichting "een aanvulling op de 'gewone' milieumisdaden". Bovendien zijn de gewestelijke milieumisdrijven doorgaans geformuleerd op een zeer algemene wijze en met verwijzing naar de gevolgen van de strafbaar gestelde handeling op

³⁵ Voir l'avis C.E. 43.854/2 du 17 décembre 2007 sur une proposition de loi 'réprimant la location de logements insalubres et modifiant les dispositions relatives à l'inscription aux registres de la population', *Doc. parl.*, Chambre, 2007-08, n° 52-0256/002, pp. 6 et 7, observations 7 et 8.

³⁶ C.C., 28 octobre 2004, n° 168/2004, B.5.2; C.C., 24 février 2011, n° 29/2011, B.6.2 (en ce qui concerne la compétence régionale en matière d'aménagement du territoire et d'environnement). Voir également C.C., 29 juin 1989, n° 18/89, B.8.a.

³⁷ Voir C.C., 27 novembre 2002, n° 170/2002, B.4 à B.6.3.

³⁵ Zie adv.RvS 43.854/2 van 17 december 2007 over een voorstel van wet 'tot beteugeling van de verhuring van onbewoonbare woningen en tot wijziging van de bepalingen betreffende de inschrijving in de bevolkingsregisters', *Parl.St.* Kamer 2007-08, nr. 52-0256/002, 6 en 7, opmerkingen 7 en 8.

³⁶ GwH 28 oktober 2004, nr. 168/2004, B.5.2; GwH 24 februari 2011, nr. 29/2011, B.6.2 (wat de gewestbevoegdheid inzake ruimtelijke ordening en leefmilieu betreft). Zie ook GwH 29 juni 1989, nr. 18/89, B.8.a.

³⁷ Zie GwH 27 november 2002, nr. 170/2002, B.4 tot B.6.3.

incriminé sur l'environnement³⁸, si bien qu'elles pourraient également trouver à s'appliquer dans des cas où le fait illégal visé à l'article 96, § 1er, alinéa 2, en projet, PCpén, constitue également une autre infraction³⁹.

En outre, lorsque les régions sanctionnent le non-respect de la réglementation régionale sur la base de leur compétence en matière d'environnement et de politique de l'eau, en infligeant soit des sanctions administratives, soit des sanctions pénales, le régime en projet implique en tout cas une incrimination supplémentaire pour les mêmes faits si ceux-ci causent des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement. En prévoyant ainsi une sanction supplémentaire – sanction qui ne se concilie pas nécessairement avec les conceptions politiques des régions, qui peuvent par exemple avoir choisi de punir un acte non pas pénalement, mais administrativement – le régime en projet empiète de manière disproportionnée sur la compétence des régions.

21. L'exposé des motifs semble justifier la compétence de l'autorité fédérale par la *gravité des dommages causés à l'environnement* par l'infraction visée. Ainsi, il indique notamment ce qui suit:

“Par conséquent, il s'agit ici de réprimer les auteurs des actes illégaux [lire: illégaux] avec des dommages environnementaux graves, qui doivent, en outre, être étendus et à long terme. Ce double seuil justifie aussi la compétence résiduaire du pouvoir législatif fédéral: il ne s'agit pas de réprimer des infractions aux normes environnementales régionales, ou des pollutions anodines, limitées dans le temps ou l'espace, ou sans implication hautement préjudiciable sur les écosystèmes. Il y a donc un caractère doublement exceptionnel lié à la répression du crime d'écocide, qu'il s'agira pour le juge de déterminer *in casu*, notamment à la lumière des limites planétaires déterminées par la science”.

À cet égard, force est cependant de constater que la gravité des dommages qu'une infraction environnementale – ou toute autre infraction – cause n'est pas pertinente pour déterminer quelle autorité est compétente pour incriminer un acte déterminé. Ainsi, en attribuant les compétences en matière d'environnement et de politique de l'eau aux régions, l'article 6, § 1er, II, de la loi spéciale du 8 août 1980 ne formule nulle part une réserve de compétence au profit de l'autorité fédérale sur la base de la gravité des dommages causés à l'environnement.

³⁸ Voir le titre XVI du décret du 5 avril 1995 'houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid'; les articles D.138, D.151 et D.153, du Livre 1er du Code de l'environnement, coordonné le 17 mars 2005; les articles 31 et 32 du 'Code de l'inspection, la prévention, la constatation et la répression des infractions en matière d'environnement et de la responsabilité environnementale' du 25 mars 1999; l'article 22 de l'ordonnance du 20 juin 2013 'relative à une utilisation des pesticides compatible avec le développement durable en Région de Bruxelles-Capitale' et l'article 75 de l'ordonnance du 5 mars 2009 'relative à la gestion et à l'assainissement des sols pollués'.

³⁹ Par exemple en cas d'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier, au sens de l'article 475, en projet, du livre 2 du Code pénal.

het leefmilieu,³⁸ zodat deze ook toepassing zouden kunnen vinden in gevallen waar de illegale handeling waarvan in het ontworpen artikel 96, § 1, tweede lid, OSw gewag wordt gemaakt, ook een ander misdrijf uitmaakt.³⁹

Daarbij komt nog dat wanneer de gewesten op grond van hun bevoegdheid inzake leefmilieu en waterbeleid de niet-naleving van de gewestelijke regelgeving sanctioneren, hetzij met administratieve sancties, hetzij met strafsancties, de ontworpen regeling er in ieder geval toe leidt dat in een bijkomende strafbaarstelling wordt voorzien voor dezelfde feiten, wanneer deze ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaken. Door op dergelijke wijze in een bijkomende sanctionering te voorzien – sanctionering die niet noodzakelijkerwijs strookt met de beleidsopvattingen van de gewesten, die er bijvoorbeeld kunnen voor gekozen hebben een handeling niet strafrechtelijk maar administratiefrechtelijk te bestraffen – wordt op onevenredige wijze inbreuk gemaakt op de bevoegdheid van de gewesten.

21. In de memorie van toelichting lijkt de bevoegdheid van de federale overheid te worden verantwoord door *de ernst van de milieuschade* die door het geviseerde misdrijf wordt veroorzaakt. Zo wordt onder meer het volgende gesteld:

“Bijgevolg gaat het hier om vervolging van de daders van illegaal handelen, met ernstige milieuschade, die bovendien grootschalig en langdurig, moet zijn. Deze dubbele drempel rechtvaardigt ook de residuele bevoegdheid van de federale wetgevende macht: het gaat niet om de repressie van inbreuken op gewestelijke milieunormen, noch om een in tijd of ruimte beperkte vervuiling of een vervuiling zonder zeer schadelijke gevolgen voor de ecosystemen. Er is dus een dubbel uitzonderlijk karakter verbonden aan de repressie van de misdaad ecocide, dat de rechter *in casu* zal moeten bepalen, in het licht van de door de wetenschap vastgestelde planetaire grenzen.”

Te dien aanzien moet echter worden vastgesteld dat de ernst van de schade die een milieumisdrijf – of enig ander misdrijf – veroorzaakt, niet relevant is om te bepalen welke overheid bevoegd is om een bepaalde handeling strafbaar te stellen. Zo wordt in artikel 6, § 1, II, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 bij de toekenning van de bevoegdheden inzake leefmilieu en waterbeleid aan de gewesten nergens een bevoegdheidsvoorbehoud gemaakt ten behoeve van de federale overheid op basis van de ernst van de milieuschade die wordt veroorzaakt.

³⁸ Zie titel XVI van het decreet van 5 april 1995 'houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid'; de artikelen D.138, D.151 en D.153, van Boek I van de Code de l'environnement, gecoördineerd op 17 maart 2005; de artikelen 31 en 32 van het 'wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven, en milieuaansprakelijkheid' van 25 maart 1999; artikel 22 van de ordonnantie van 20 juni 2013 'betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' en artikel 75 van de ordonnantie van 5 maart 2009 'betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems'.

³⁹ Bijvoorbeeld in geval van brandstichting van een goed met een bijzonder belang, in de zin van het ontworpen artikel 475 van boek 2 van het Strafwetboek.

22.1. Pour justifier la compétence de l'autorité fédérale, l'exposé des motifs relève aussi le caractère transnational de l'infraction visée. Ainsi, selon cet exposé, "le crime d'écocide, de par son caractère intrinsèquement grave, ne peut se confondre avec une infraction environnementale territorialement limitée".

Par ailleurs, il est renvoyé à l'arrêt n° 57/2020 du 7 mai 2020 de la Cour constitutionnelle, dans lequel celle-ci a jugé que la loi du 21 juillet 2017 'relative à la protection de l'environnement et à la régulation des activités menées sous juridiction belge en Antarctique', qui prévoit notamment des sanctions pénales, relève de la compétence résiduelle de l'autorité fédérale en l'absence d'un critère de localisation situant adéquatement le régime dans l'aire de compétence territoriale d'une région ou d'une communauté déterminée, et ce bien que cette loi touche notamment à la compétence en matière de protection de l'environnement, de politique des déchets et de conservation de la nature⁴⁰.

À ce sujet, il faut observer ce qui suit.

22.2. Pour que, conformément au régime en projet, il puisse être fait état d'un écocide, un fait illégal commis délibérément doit causer des dommages graves, étendus, et à long terme à l'environnement. L'article 96, § 1er, alinéa 3, b., PCpén, définit la notion de "dommage étendu" comme suit:

"les dommages qui s'étendent au-delà d'une zone géographique limitée, qui traversent les frontières d'une région ou d'un État ou qui sont subis par un écosystème entier ou une espèce entière ou un nombre important d'êtres humains".

Il semble découler de cette disposition que les dommages en question ne doivent pas nécessairement traverser les frontières d'une région⁴¹ pour qu'il puisse s'agir de "dommages étendus". En effet, le texte néerlandais de l'article 96, § 1er, alinéa 3, b., PCpén fait mention de "schade die de grenzen van een regio of een staat overschrijdt". La notion de "regio" ("région") porte plutôt sur une unité géographique et non sur les régions visées à l'article 3 de la Constitution. Mais même si, en réalité, les frontières d'une région ("gewest") étaient visées⁴², il y a lieu de constater qu'en outre, les dommages qui sont subis par un écosystème entier ou une espèce entière ou un nombre important d'êtres humains sont aussi considérés comme étendus. Il suffit par conséquent qu'un fait illégal cause des dommages à un nombre important d'êtres humains dans une même région pour que l'on puisse parler d'un écocide, bien que ces dommages ne traversent pas les frontières d'une région.

22.3. Même si le champ d'application du régime en projet était limité aux faits illégaux causant des dommages transfrontaliers à l'environnement, à savoir des dommages traversant

22.1. De memorie van toelichting wijst ter verantwoording van de bevoegdheid van de federale overheid ook op het transnationale karakter van het geviseerde misdrijf. Zo kan, volgens die memorie, "de misdaad ecocide, wegens de intrinsieke ernst ervan, niet worden verward met een territoriaal beperkt milieudelict".

Voorts wordt er verwezen naar arrest nr. 57/2020 van 7 mei 2020 van het Grondwettelijk Hof, waarin het Hof heeft geoordeeld dat de wet van 21 juli 2017 'betreffende de milieu-bescherming en de regulering van de activiteiten op Antarctica onder de rechtsbevoegdheid van België', die onder meer in strafsancities voorziet, tot de residuaire bevoegdheid van de federale overheid behoort bij gebrek aan een lokalisatiecriterium dat de regeling op pertinente wijze binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van een bepaald gewest of van een bepaalde gemeenschap situeert, en dit ofschoon die wet onder meer raakt aan de bevoegdheid inzake de bescherming van het leefmilieu, het afvalstoffenbeleid en het natuurbehoud.⁴⁰

Te dien aanzien moet het volgende worden opgemerkt.

22.2. Opdat er overeenkomstig de ontworpen regeling gewag kan worden gemaakt van een ecocide moet een opzettelijke illegale handeling ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaken. Het begrip "grootschalige schade" wordt in artikel 96, § 1, derde lid, b., OSw gedefinieerd als volgt:

"schade die zich uitstrekt tot buiten een beperkt geografisch gebied, die de grenzen van een regio of een staat overschrijdt of die wordt geleden door een volledig ecosysteem of een volledige soort of door een aanzienlijk aantal mensen".

Uit die bepaling lijkt voor te vloeien dat de schade in kwestie niet noodzakelijkerwijs de grenzen van een gewest⁴¹ moet overschrijden, opdat er "grootschalige schade" zou kunnen voorliggen. In de Nederlandse tekst van artikel 96, § 1, derde lid, b., OSw wordt er immers gewag gemaakt van schade die de grenzen van een regio of een staat overschrijdt. Het begrip "regio" slaat veeleer op een geografische eenheid en niet op de gewesten vermeld in artikel 3 van de Grondwet. Maar zelfs indien in werkelijkheid de grenzen van een gewest wordt bedoeld,⁴² moet worden vastgesteld dat daarnaast ook schade die door een volledig ecosysteem of een volledige soort of door een aanzienlijk aantal mensen wordt geleden, als grootschalig wordt beschouwd. Bijgevolg volstaat het dat een illegale handeling schade berokkent aan een groot aantal mensen binnen eenzelfde gewest, opdat er gewag zou kunnen worden gemaakt van een ecocide, ook al overschrijdt die schade de grenzen van een gewest niet.

22.3. Zelfs indien het toepassingsgebied van de ontworpen regeling zou worden beperkt tot illegale handelingen die grensoverschrijdende milieuschade veroorzaken, zijnde

⁴⁰ C.C., 7 mai 2020, n° 57/2020, B.14.2 et B.17.2.

⁴¹ A fortiori celles du Royaume.

⁴² Le texte français de cette disposition en projet mentionne "une région", ce qui peut signifier aussi bien "gewest" que "regio".

⁴⁰ GwH 7 mei 2020, nr. 57/2020, B.14.2 en B.17.2.

⁴¹ Laat staan die van het koninkrijk.

⁴² In de Franse tekst van die ontworpen bepaling wordt gewag gemaakt van "une région", wat ofwel "gewest" ofwel "regio" kan betekenen.

les frontières d'une région, ou du Royaume, cela ne suffirait toujours pas à justifier la compétence de l'autorité fédérale.

Il ressort en effet de l'exposé des motifs que malgré le caractère transnational du crime d'écocide, l'intention n'est pas de prévoir une compétence universelle. Dès lors, conformément à l'article 3 du livre 1er PCpén, le crime d'écocide doit en principe être commis sur le territoire belge, ce qui signifie qu'au moins un des éléments constitutifs ou aggravants doit avoir eu lieu matériellement sur le territoire belge⁴³.

Contrairement au régime qui a donné lieu à l'arrêt n° 57/2020 précité de la Cour constitutionnelle du 7 mai 2020, il existe dès lors, en principe, pour le régime en projet un critère de localisation le situant adéquatement dans l'aire de compétence territoriale d'une région déterminée, à savoir l'endroit où un élément constitutif ou aggravant du fait illégal qui constitue l'infraction a eu lieu. La circonstance que les conséquences de ce fait s'étendent aussi au-delà des frontières d'une région, voire même du Royaume, n'y change rien.

22.4. Il en va de même pour le fait que l'article 96, § 1er, alinéa 1er, PCpén, définit le crime d'écocide comme un crime de droit international. Indépendamment du fait que la portée de cette définition ne soit pas claire (observation 26.1), force est de constater que cette qualification n'est pas pertinente en soi pour justifier la compétence de l'autorité fédérale.

En admettant que l'on vise par cette définition une infraction définie dans une convention internationale⁴⁴, cela ne signifierait pas encore qu'il s'agit d'une infraction relevant de la compétence de l'autorité fédérale. En effet, conformément au principe *in foro interno, in foro externo*, il faut déterminer, sur la base de la répartition interne des compétences, quelle autorité est compétente pour exécuter une telle convention dans l'ordre juridique interne.

Si, par un crime de droit international, on entend un crime dont les conséquences s'étendent au-delà des frontières d'un pays déterminé, cela ne signifie pas encore qu'il ne peut pas relever de la compétence des régions, et ce pour les motifs exposés à l'observation 22.3.

23. Par conséquent, dans la mesure où il incrimine tout fait illégal délibérément commis qui cause des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement, le régime en projet ne peut pas se concrétiser.

24. Ce qui précède n'empêche pas que l'autorité fédérale puisse effectivement être réputée compétente pour

schade die de grenzen van een gewest, of van het koninkrijk, overschrijden, dan nog zou dat niet volstaan om de bevoegdheid van de federale overheid te verantwoorden.

Uit de memorie van toelichting blijkt immers dat ondanks het transnationale karakter van het misdrijf ecocide, het niet de bedoeling is om in een universele rechtsmacht te voorzien. Bijgevolg moet het misdrijf van ecocide overeenkomstig artikel 3 van boek 1 OSw in beginsel op het Belgisch grondgebied worden gepleegd, hetgeen betekent dat minstens één van de constitutieve of verzwarende bestanddelen materieel op het Belgisch grondgebied heeft plaatsgevonden.⁴³

In tegenstelling tot de regeling die aanleiding heeft gegeven tot het hiervoor vermelde arrest nr. 57/2020 van het Grondwettelijk Hof van 7 mei 2020, is er voor de ontworpen regeling derhalve in beginsel een lokalisatiecriterium voorhanden dat die regeling op pertinente wijze binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van een bepaald gewest situeert, namelijk de plaats waar een constitutief of verzarend bestanddeel heeft plaatsgevonden van de illegale handeling die het misdrijf uitmaakt. Het gegeven dat de gevolgen van die handeling zich ook uitstrekken tot buiten de grenzen van een gewest, of zelfs van het koninkrijk, doet hieraan geen afbreuk.

22.4. Hetzelfde geldt voor het gegeven dat de misdaad van ecocide in artikel 96, § 1, eerste lid, OSw wordt omschreven als een internationaalrechtelijke misdaad. Nog los van het gegeven dat de draagwijdte van die omschrijving niet duidelijk is (opmerking 26.1), moet worden vastgesteld dat die kwalificatie op zichzelf beschouwd niet relevant is om de bevoegdheid van de federale overheid te verantwoorden.

Aangenomen dat met die omschrijving wordt bedoeld dat het om een in een internationaal verdrag omschreven misdrijf zou gaan,⁴⁴ zou dit nog niet betekenen dat het om een misdrijf gaat dat tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort. Overeenkomstig het beginsel *in foro interno, in foro externo* moet immers aan de hand van de interne bevoegdheidsverdeling worden bepaald welke overheid bevoegd is om zo'n verdrag uit te voeren in de interne rechtsorde.

Indien met een internationaalrechtelijke misdaad wordt bedoeld dat het om een misdaad gaat waarvan de gevolgen zich uitstrekken tot buiten de grenzen van een welbepaald land, betekent dat nog niet dat het niet tot de bevoegdheid van de gewesten kan behoren, om de redenen uiteengezet in opmerking 22.3.

23. Bijgevolg kan de ontworpen regeling, in zoverre ze het opzettelijk plegen van elke illegale handeling strafbaar stelt die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt, geen doorgang vinden.

24. Het voorgaande neemt niet weg dat de federale overheid wel bevoegd kan worden geacht voor het strafbaar stellen

⁴³ Voir l'article 3, alinéa 3, du livre 1er PCpén.

⁴⁴ Bien qu'il puisse se déduire de l'exposé des motifs que le crime d'écocide n'a pas encore été inscrit dans le Statut de Rome de la Cour pénale internationale ou dans toute autre convention internationale.

⁴³ Zie artikel 3, derde lid, van boek 1 OSw.

⁴⁴ Ofschoon uit de memorie van toelichting kan worden opgemaakt dat de misdaad ecocide nog niet is opgenomen in het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof of in een ander internationaal verdrag.

l'incrimination d'un écocide lié à des matières pour lesquelles cette autorité est compétente.

Ainsi, il appartient à l'autorité fédérale d'édicter la réglementation relative à la protection contre les radiations ionisantes, en ce compris les déchets radioactifs⁴⁵. Cette compétence implique une limitation des compétences des régions en matière d'environnement et de politique de l'eau⁴⁶. Sur cette base, l'autorité fédérale peut incriminer l'écocide résultant de radiations ionisantes et de déchets radioactifs. Il est toutefois requis qu'un tel régime se limite aux faits illégaux causant des dommages environnementaux dus à des radiations ionisantes ou des déchets radioactifs⁴⁷.

Sur la base de la compétence résiduelle qu'elle exerce dans les espaces marins belges en ce qui concerne les matières de l'environnement et de la politique de l'eau, l'autorité fédérale peut en outre incriminer les infractions qualifiées d'"écocide" commises dans les espaces marins belges. Cette compétence résiduelle permet en effet à l'autorité fédérale de prendre des mesures de prévention et de répression de la pollution marine en profondeur ou en surface, ainsi que dans l'espace aérien au-dessus de la mer⁴⁸, pour autant qu'il ne soit pas porté atteinte aux compétences expressément attribuées aux entités fédérées dans les espaces marins belges, à l'exercice par les entités fédérées de leur pleine compétence sur leur territoire respectif (en ce compris, également, la zone de plage et les eaux intérieures) ou à l'exercice des compétences matérielles des entités fédérées dans le cadre de la coopération internationale⁴⁹.

van een ecocide die verband houdt met aangelegenheden waarvoor die overheid bevoegd is.

Zo komt het aan de federale overheid toe om regelgeving uit te vaardigen met betrekking tot de bescherming tegen ioniserende stralingen, met inbegrip van het radioactief afval.⁴⁵ Die bevoegdheid houdt een beperking in van de bevoegdheden van de gewesten inzake leefmilieu en waterbeleid.⁴⁶ Op grond hiervan kan de federale overheid ecocide ten gevolge van ioniserende stralingen en radioactief afval strafbaar stellen. Wel is vereist dat een dergelijke regeling zich beperkt tot illegale handelingen die milieuschade veroorzaken door ioniserende stralingen of radioactief afval.⁴⁷

De federale overheid vermag tevens op basis van de residuaire bevoegdheid die deze uitoefent in de Belgische zeegebieden wat betreft de aangelegenheden leefmilieu en waterbeleid het plegen van misdrijven die kwalificeren als 'ecocide' in de Belgische zeegebieden strafbaar te stellen. Op grond van die residuaire bevoegdheid vermag de federale overheid immers maatregelen te treffen ter voorkoming en bestraffing van verontreiniging in of op de zee, en in het lucht-ruim boven de zee,⁴⁸ voor zover geen afbreuk wordt gedaan aan de aan de deelstaten toegewezen bevoegdheden in de Belgische zeegebieden, aan de uitoefening door de deelstaten van hun volle bevoegdheid op hun respectieve grondgebied (waaronder o.m. ook de strandzone en de binnenwateren) of aan de uitoefening van de materiële bevoegdheden van de deelstaten in het kader van de internationale samenwerking.⁴⁹

⁴⁵ Article 6, § 1er, II, alinéa 2, 2°, de la loi spéciale du 8 août 1980.

⁴⁶ Avis C.E. 37.805/3 du 23 novembre 2004 sur un projet devenu l'arrêté du gouvernement flamand du 10 décembre 2004 'houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage', observation 5.2.

⁴⁷ Voir l'avis C.E. 71.444/3 du 24 juin 2022 sur un avant-projet devenu la loi du 20 novembre 2022 'relative à la gestion des sols contaminés par des substances radioactives', *Doc. parl.*, Chambre, 2021-22, n° 55-2869/001, pp. 51-52, observations 3.1 à 3.3 (en ce qui concerne la pollution du sol par des radiations ionisantes).

⁴⁸ Voir l'avis C.E. 14.667/1 du 7 mai 1982 sur un avant-projet devenu la loi du 19 mai 1983 'portant modification de la loi du 8 février 1978 portant approbation de la Convention pour la prévention de la pollution marine par les opérations d'immersion effectuées par les navires et aéronefs, et des Annexes, faites à Oslo le 15 février 1972', *Doc. parl.*, Chambre, 1981-82, n° 378/1, pp. 2-3; l'avis C.E. 15.593/2 du 19 septembre 1983 sur un avant-projet devenu la loi du 20 décembre 1984 'portant approbation de la Convention sur la prévention de la pollution des mers résultant de l'immersion de déchets, des Annexes, de l'Additif et de l'Appendice, faits à Londres, Mexico, Moscou et Washington le 29 décembre 1972 et modifiés à Londres le 12 octobre 1978, le 1er décembre 1978 et le 1er décembre 1980', *Doc. parl.*, Sénat, 1983-84, n° 679/1, pp. 8-11.

⁴⁹ Voir l'avis C.E. 71.158/1 du 13 mai 2022 sur un avant-projet devenu la loi du 11 décembre 2022 'visant la protection du milieu marin et l'organisation de l'aménagement des espaces marins belges', *Doc. parl.*, Chambre, 2021-22, n° 55-2858/001, pp. 113-114, observation 3.

⁴⁵ Artikel 6, § 1, II, tweede lid, 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

⁴⁶ Adv.RvS 37.805/3 van 23 november 2004 over een ontwerp dat heeft geleid tot het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 'houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage', opmerking 5.2.

⁴⁷ Zie adv.RvS 71.444/3 van 24 juni 2022 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 20 november 2022 'betreffende het beheer van bodems verontreinigd door radioactieve stoffen', *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 55-2869/001, 51-52, opmerkingen 3.1 tot 3.3 (in verband met bodemverontreiniging door ioniserende stralingen).

⁴⁸ Zie adv.RvS 14.667/1 van 7 mei 1982 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 19 mei 1983 'houdende wijziging van de wet van 8 februari 1978 houdende goedkeuring van het Verdrag ter voorkoming van de verontreiniging van de zee tengevolge van het storten, vanaf schepen en luchtvaartuigen, en van de Bijlagen, opgemaakt te Oslo op 15 februari 1972', *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 378/1, 2-3; adv.RvS 15.593/2 van 19 september 1983 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 20 december 1984 'houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de voorkoming van de verontreiniging der zeeën ten gevolge van het storten van afvalstoffen, van de Bijlagen, het addendum en het Bijvoegsel, opgemaakt te Londen, Mexico, Moskou en Washington op 29 december 1972 en gewijzigd te Londen op 12 oktober 1978, 1 december 1978 en 1 december 1980', *Parl.St.* Senaat 1983-84, nr. 679/1, 8-11.

⁴⁹ Zie adv.RvS 71.158/1 van 13 mei 2022 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 11 december 2022 'ter bescherming van het marien milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de Belgische zeegebieden', *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 55-2858/001, 113-114, opmerking 3.

Plus généralement, l'autorité fédérale peut ériger en infraction le crime d'écocide en l'absence de critère de localisation situant le fait illégal dans l'aire de compétence territoriale d'une région déterminée, bien qu'il soit porté atteinte aux compétences des régions en matière de protection de l'environnement et de politique de l'eau. Tel serait par exemple le cas pour des infractions commises en Antarctique, comme c'était le cas pour la loi du 21 juillet 2017 sur laquelle la Cour constitutionnelle a rendu l'arrêt n° 57/2020, ou dans l'espace extra-atmosphérique⁵⁰. Ainsi qu'il a été indiqué (observation 22.3), il ne suffit toutefois pas que les conséquences d'une activité illégale s'étendent au-delà de la compétence territoriale des régions. Lorsque des activités illégales qualifiées d'écocide se déroulent sur le territoire belge, elles relèvent en principe de la compétence des régions en ce qui concerne la protection de l'environnement, même lorsque les conséquences dépassent leur territoire et s'étendent, par exemple, à l'espace extra-atmosphérique.

Si les auteurs de l'avant-projet souhaitent maintenir le régime en projet dans sa forme actuelle en prévoyant l'incrimination du crime d'écocide, il conviendra de limiter son champ d'application afin qu'il puisse s'inscrire dans le cadre de la compétence de l'autorité fédérale.

25. En réduisant sa portée à l'incrimination d'un écocide lié à des matières pour lesquelles l'autorité fédérale est compétente (observation 24), le régime en projet devra être précisé sur les points suivants.

26.1. Selon l'article 96, § 1er, alinéa 1er, en projet, le crime d'écocide constitue un "crime de droit international". La portée de cette définition n'est cependant pas claire.

Soit on entend par là qu'il s'agit d'une infraction définie dans une convention internationale. Indépendamment de la constatation que tel ne semble pas encore être le cas pour l'heure, la question se pose de savoir ce que la mention de cette donnée apporte à l'application du régime en projet.

Soit il est ainsi fait allusion au caractère transnational de l'infraction. À cet égard, il convient toutefois de constater que, pour que le dommage étendu requis soit constitutif d'un écocide, il suffit qu'il affecte un nombre important d'êtres humains, ce qui peut également être le cas lorsque ce dommage ne s'étend pas au-delà des frontières du pays. En outre, même dans cette interprétation, la mention qu'il s'agit d'un crime de droit international n'apporte rien à l'application du régime en projet.

26.2. Selon l'article 96, § 1er, alinéa 2, PCpén, l'écocide consiste à commettre délibérément *un fait illégal*. Selon l'exposé des motifs, il s'agit de "tout comportement qui serait en infraction avec le droit international ou le droit interne (loi[s], décrets, règlements...)". Par conséquent, il ne paraît

⁵⁰ Conformément à l'article 96, § 1er, alinéa 3, d., PCpén, par "environnement", il faut entendre "la terre, ses écosystèmes, sa biosphère, sa cryosphère, sa lithosphère, son hydrosphère, son atmosphère, ainsi que l'espace extra-atmosphérique".

Meer in het algemeen vermag de federale overheid het misdrijf van ecocide strafbaar te stellen wanneer er geen localisatiecriterium voorhanden is dat de illegale handeling binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van een bepaald gewest situeert, ook al wordt geraakt aan de bevoegdheden van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu en het waterbeleid. Dat zou bijvoorbeeld het geval zijn voor misdrijven gepleegd op Antarctica, zoals het geval was voor de wet van 21 juli 2017 waaromtrent het Grondwettelijk Hof het voormelde arrest nr. 57/2020 heeft gegeven, of in de kosmische ruimte.⁵⁰ Zoals vermeld (opmerking 22.3) volstaat het echter niet dat de gevolgen van een illegale activiteit zich uitstrekken tot buiten de territoriale bevoegdheid van de gewesten. Wanneer illegale activiteiten die als ecocide worden gekwalificeerd zich voordoen op het Belgische grondgebied, vallen ze in beginsel onder de bevoegdheid van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu, zelfs wanneer de gevolgen zich uitstrekken tot buiten hun grondgebied en bijvoorbeeld tot de kosmische ruimte.

Indien de stellers van het voorontwerp de ontworpen regeling in haar huidige vorm wensen te behouden door in de strafbaarstelling van de misdaad ecocide te voorzien, moet het toepassingsgebied ervan worden beperkt zodat ze in de bevoegdheid van de federale overheid kan worden ingepast.

25. Bij het terugschroeven van de ontworpen regeling tot het strafbaar stellen van een ecocide die verband houdt met aangelegenheden waarvoor de federale overheid bevoegd is (opmerking 24) moet de ontworpen regeling op de volgende punten worden verduidelijkt.

26.1. Luidens het ontworpen artikel 96, § 1, eerste lid, is de misdaad van ecocide "een internationaalrechtelijke misdaad". De draagwijdte van die omschrijving is echter niet duidelijk.

Ofwel wordt hiermee bedoeld dat het zou gaan om een in een internationaal verdrag omschreven misdrijf. Nog los van de vaststelling dat dit thans nog niet het geval lijkt te zijn, rijst de vraag wat de vermelding van dat gegeven bijdraagt tot de toepassing van de ontworpen regeling.

Ofwel wordt hiermee gealludeerd op het transnationale karakter van het misdrijf. Te dien aanzien moet evenwel worden vastgesteld dat opdat voor de grootschalige schade die is vereist om gewag te maken van ecocide, het volstaat dat die schade een aanzienlijk aantal mensen treft, hetgeen ook het geval kan zijn wanneer die schade zich niet uitstrekt tot buiten de grenzen van het land. Bovendien draagt de vermelding dat het om een internationaalrechtelijke misdaad gaat ook in die lezing niets bij tot de toepassing van de ontworpen regeling.

26.2. Ecocide is luidens artikel 96, § 1, tweede lid, OSw het opzettelijk plegen van *een illegale handeling*. Volgens de memorie van toelichting gaat het om "elk gedrag dat in strijd is met het internationale of nationale recht (wetten, decreten, verordeningen, ...)". Bijgevolg lijkt het niet vereist dat de

⁵⁰ Overeenkomstig artikel 96, § 1, derde lid, d., OSw, moet onder "milieu" worden begrepen "de aarde, haar ecosystemen, haar biosfeer, haar criosphere, haar lithosfeer, haar hydrosfeer en haar atmosfeer alsmede de kosmische ruimte".

pas requis que le fait illégal constitutif d'un écocide soit sanctionné pénalement. Il semble suffire qu'une norme, peu importe laquelle, soit violée. La question se pose de savoir si telle est l'intention des auteurs de l'avant-projet.

Dans l'affirmative, la question se pose en outre de savoir si une faute au sens de l'article 1382 de l'ancien Code civil suffirait pour que l'on puisse faire état d'un écocide.

Il découle de ce qui précède que la portée des mots "fait illégal" doit être précisée.

Titre 2 – Les infractions contre la personne

Observation générale

27.1. Pour certaines infractions contre la personne, les dispositions en projet ajoutent des circonstances aggravantes que le juge doit prendre en considération lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci.

L'exposé des motifs fait référence au point 2.2 de la recommandation 1905(2010) du Conseil de l'Europe 'sur les enfants témoins de violences domestiques' et à l'article 46 de la Convention du Conseil de l'Europe 'sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique' du 11 mai 2011 (Convention d'Istanbul).

L'article 33 de la Convention d'Istanbul dispose:

"Violence psychologique

Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires pour ériger en infraction pénale le fait, lorsqu'il est commis intentionnellement, de porter gravement atteinte à l'intégrité psychologique d'une personne par la contrainte ou les menaces".

L'article 34 de la Convention d'Istanbul dispose:

"Harcèlement

Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires pour ériger en infraction pénale le fait, lorsqu'il est commis intentionnellement, d'adopter, à plusieurs reprises, un comportement menaçant dirigé envers une autre personne, conduisant celle-ci à craindre pour sa sécurité".

L'article 37 de la même Convention dispose:

"Mariages forcés

1. Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires pour ériger en infraction pénale le fait, lorsqu'il est commis intentionnellement, de forcer un adulte ou un enfant à contracter un mariage.

2. Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires pour ériger en infraction pénale le fait, lorsqu'il

illegale handeling die een ecocide uitmaakt, strafrechtelijk wordt gesanctioneerd. Het lijkt te volstaan dat om het even welke rechtsnorm wordt overtreden. De vraag rijst of dit de bedoeling is van de stellers van het voorontwerp.

Indien dit het geval zou zijn, rijst bijkomend de vraag of een onrechtmatige daad in de zin van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek zou volstaan opdat er gewag kan worden gemaakt van een ecocide.

Uit wat voorafgaat vloeit voort dat de draagwijdte van de woorden "illegale handeling" moet worden verduidelijkt.

Titel 2 – Misdrijven tegen de persoon

Algemene opmerking

27.1. Voor bepaalde misdrijven tegen de persoon worden in de ontworpen bepalingen verzwarende omstandigheden toegevoegd die de rechter in overweging moet nemen bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan.

In de memorie van toelichting wordt verwezen naar punt 2.2 van aanbeveling 1905(2010) 'inzake kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld' van de Raad van Europa en naar artikel 46 van het Verdrag van de Raad van Europa 'inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld' van 11 mei 2011 (Verdrag van Istanbul).

Artikel 33 van het Verdrag van Istanbul bepaalt:

"Psychologisch geweld

De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat opzettelijke gedragingen tot het door middel van dwang of bedreiging ernstig beschadigen van de geestelijke integriteit van een ander, strafbaar worden gesteld."

Artikel 34 van het Verdrag van Istanbul bepaalt:

"Stalking

De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat opzettelijke gedragingen tot herhaaldelijke bedreiging van een ander, hetgeen haar of hem doet vrezen voor haar of zijn veiligheid, strafbaar worden gesteld."

Artikel 37 van hetzelfde Verdrag bepaalt:

"Gedwongen huwelijk

1. De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat opzettelijke gedragingen om een volwassene of een kind tot het aangaan van een huwelijk te dwingen, strafbaar worden gesteld.

2. De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat opzettelijke gedragingen

est commis intentionnellement, de tromper un adulte ou un enfant afin de l'emmener sur le territoire d'une Partie ou d'un État autre que celui où il réside avec l'intention de le forcer à contracter un mariage”.

L'article 46 de la même Convention dispose:

“Circonstances aggravantes

Les Parties prennent les mesures législatives ou autres nécessaires afin que les circonstances suivantes, pour autant qu'elles ne relèvent pas déjà des éléments constitutifs de l'infraction, puissent, conformément aux dispositions pertinentes de leur droit interne, être prises en compte en tant que circonstances aggravantes lors de la détermination des peines relatives aux infractions établies conformément à la présente Convention:

[...]

d. l'infraction a été commise à l'encontre ou en présence d'un enfant;

e. l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant ensemble;

g. l'infraction a été commise avec l'utilisation ou la menace d'une arme;

[...]”.

27.2. En ce qui concerne l'infraction de harcèlement, sont notamment considérés comme éléments aggravants le fait qu'elle soit commise sur la personne d'un mineur ou par deux ou plusieurs personnes (article 224 PCpén). En outre, l'article 225 PCpén contient certaines circonstances aggravantes. Aucun élément aggravant, ni aucune circonstance aggravante ne sont prévus pour les infractions de mariage forcé et de cohabitation forcée (articles 272 et 273 PCpén).

Le fait que l'infraction ait été commise en présence d'un mineur n'a donc pas été prévu comme circonstance aggravante pour ces infractions.

Le délégué a déclaré:

“Le choix a été fait de limiter la circonstance relative à la présence d'un mineur, qui ne prévoit pas une augmentation du niveau de peine, aux infractions présentant des violences physiques dans le contexte intrafamilial. La circonstance aggravante n'a donc pas été prévue pour les infractions de harcèlement et de mariage forcé. L'objectif de cette limitation consiste à trouver un équilibre entre la protection des mineurs contre les violences commises dans le contexte intrafamilial, et l'impact d'une telle disposition sur le mineur-même. Dès lors, celle-ci n'est pas prévue pour le harcèlement, le mariage forcé ou la cohabitation légale forcée”.

Il n'est pas certain que les dispositions en projet, en ne prévoyant pas la circonstance aggravante de la présence d'un mineur, soient conformes aux dispositions de la Convention

om een volwassene of een kind te lokken naar het grondgebied van een partij of staat niet zijnde de partij of staat waar hij of zij woont met het oogmerk deze volwassene of dat kind te dwingen tot het aangaan van een huwelijk, strafbaar worden gesteld.”

Artikel 46 van hetzelfde Verdrag bepaalt:

“Strafverzwarende omstandigheden

De partijen nemen de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende omstandigheden, voor zover deze niet reeds tot de bestanddelen van het strafbare feit behoren, in aanmerking kunnen worden genomen, overeenkomstig de relevante bepalingen van het nationale recht, als strafverzwarende omstandigheden bij het bepalen van de straf met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten:

(...)

d. het strafbare feit is gepleegd tegen of in de aanwezigheid van een kind;

e. het strafbare feit is gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optraden;

g. het strafbare feit is gepleegd met behulp van of onder bedreiging met een wapen;

(...)”.

27.2. Voor het misdrijf van belaging worden onder meer het plegen ervan ten aanzien van een minderjarige, of door twee of meer personen als verzwarende bestanddelen beschouwd (artikel 224 OSw). Daarnaast bevat artikel 225 OSw bepaalde verzwarende omstandigheden. Voor de misdrijven van gedwongen huwelijk en gedwongen samenwoning wordt niet in verzwarende bestanddelen, noch in verzwarende omstandigheden voorzien (artikelen 272 en 273 OSw).

Het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige wordt voor deze misdrijven dus niet als verzwarende omstandigheid opgenomen.

De gemachtigde verklaarde:

“Le choix a été fait de limiter la circonstance relative à la présence d'un mineur, qui ne prévoit pas une augmentation du niveau de peine, aux infractions présentant des violences physiques dans le contexte intrafamilial. La circonstance aggravante n'a donc pas été prévue pour les infractions de harcèlement et de mariage forcé. L'objectif de cette limitation consiste à trouver un équilibre entre la protection des mineurs contre les violences commises dans le contexte intrafamilial, et l'impact d'une telle disposition sur le mineur-même. Dès lors, celle-ci n'est pas prévue pour le harcèlement, le mariage forcé ou la cohabitation légale forcée”.

Het is onzeker dat de ontworpen bepalingen, door niet te voorzien in de verzwarende omstandigheid van de aanwezigheid van een minderjarige, in overeenstemming zijn met de

d'Istanbul. Il est recommandé que l'exposé des motifs indique clairement pourquoi les auteurs choisissent de ne pas prévoir cette circonstance aggravante, et comment ce choix s'articule avec les obligations qui résultent de la Convention précitée.

Article 97

28. L'article 97 PCpén définit le champ d'application du titre 2. L'alinéa 2 de cet article dispose que les personnes physiques peuvent être victimes de toutes les infractions visées au titre 2 PCpén. L'alinéa 1er précise le moment à partir duquel les personnes physiques peuvent être considérées comme victimes, plus précisément "à compter du moment où elles naissent vivantes".

Selon l'exposé des motifs, l'alinéa 1er codifie la jurisprudence de la Cour de Cassation, qui repose sur la définition de l'infanticide visée à l'actuel article 396 du Code pénal.

La jurisprudence de la Cour constitutionnelle⁵¹ et la jurisprudence du Conseil d'État, section de législation⁵², constatent qu'il n'existe aucune obligation internationale ni constitutionnelle de traiter de manière identique l'enfant né et l'enfant à naître. Cette jurisprudence et cette légisprudence confirment en revanche le fait que l'obligation de respecter la vie impose au législateur de prendre des mesures pour protéger aussi la vie à naître. Le Conseil d'État renvoie à cet égard au neuvième alinéa du préambule de la Convention 'relative aux droits de l'enfant' du 20 novembre 1989 qui s'énonce comme suit: "Ayant à l'esprit que, comme indiqué dans la Déclaration des droits de l'enfant, 'l'enfant, en raison de son manque de maturité physique et intellectuelle, a besoin d'une protection spéciale et de soins spéciaux, notamment d'une protection juridique appropriée, avant comme après la naissance'".

Bien qu'il n'existe donc aucune obligation juridique de considérer un enfant à naître de la même manière qu'une victime d'infractions contre la personne, le législateur a néanmoins l'obligation de garantir – en définissant les infractions contre les personnes physiques – que l'enfant à naître bénéficie d'une protection suffisante.

Comme l'indique à juste titre l'exposé des motifs, le fœtus avant la naissance est indirectement protégé par le droit pénal par les dispositions relatives à l'interruption de grossesse sans consentement (articles 198 à 200 PCpén). La mention de la fausse couche à la suite d'une lésion corporelle ou atteinte à la santé en tant qu'atteinte à l'intégrité du troisième degré

bepalingen van het Verdrag van Istanbul. Het verdient aanbeveling dat de memorie van toelichting duidelijk uiteenzet waarom de stellers ervoor kiezen deze verzwarende omstandigheid niet op te nemen, en hoe dit zich verhoudt tot de verplichtingen die volgen uit het genoemde verdrag.

Artikel 97

28. Artikel 97 OSw bepaalt het toepassingsgebied van titel 2. Het tweede lid van dat artikel bepaalt dat natuurlijke personen slachtoffer kunnen zijn van alle misdrijven vervat in titel 2 OSw. In het eerste lid wordt bepaald vanaf wanneer natuurlijke personen als slachtoffer kunnen worden beschouwd, meer bepaald "vanaf hun geboorte als levend wezen".

Luidens de memorie van toelichting wordt met het eerste lid de rechtspraak van het Hof van Cassatie gecodificeerd, die is gebaseerd op de omschrijving van kindermoord onder het huidige artikel 396 van het Strafwetboek.

In de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof⁵¹ en de adviespraktijk van de Raad van State, afdeling Wetgeving⁵², is vastgesteld dat er geen internationaalrechtelijke, noch grondwettelijke verplichting bestaat om het geboren en het ongeboren kind op dezelfde wijze te behandelen. Wel bevestigen deze rechtspraak en adviespraktijk het feit dat de verplichting om het menselijk leven te eerbiedigen de wetgever verplicht maatregelen te treffen om ook het ongeboren leven te beschermen. De Raad van State verwijst in dit verband naar het negende lid van de preambule van het Verdrag 'inzake de Rechten van het Kind' van 20 november 1989 dat luidt: "Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, 'het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na de geboorte'".

Hoewel er dus geen juridische verplichting bestaat om een ongeboren kind op gelijke wijze als slachtoffer van misdrijven tegen de persoon te beschouwen, bestaat er wel de verplichting voor de wetgever om te waarborgen dat – door de omschrijving van de misdrijven tegen natuurlijke personen – het ongeboren leven voldoende bescherming geniet.

Zoals de memorie van toelichting terecht aangeeft wordt de vrucht voorafgaand aan de geboorte indirect beschermd door het strafrecht door de bepalingen in verband met de zwangerschapsafbreking zonder toestemming (artikelen 198 tot 200 OSw). Ook de vermelding van het zwangerschapsverlies ten gevolge van een lichamelijk letsel of schade aan

⁵¹ C.C., 24 décembre 2020, n° 122/2020, B.5.1 et C.C., 19 décembre 1991, n° 39/91, 6.B.3.

⁵² Avis C.E. 67.057/AG du 12 novembre 2020 sur une proposition de loi 'modifiant le Code civil en vue d'instaurer une protection juridique prénatale', *Doc. parl.*, Chambre, 2019-20, n° 55-1029/3; l'avis C.E. 66.881/AG du 24 février 2020 sur une proposition de loi 'modifiant diverses dispositions législatives en vue d'assouplir les conditions pour recourir à l'interruption volontaire de grossesse', *Doc. parl.*, Chambre, 2019-20, n° 55-0158/010.

⁵¹ GwH 24 december 2020, nr. 122/2020, B.5.1 en GwH 19 december 1991, nr. 39/91, 6.B.3.

⁵² Adv.RvS 67.057/AV van 12 november 2020 over een wetsvoorstel 'tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op prenatale rechtsbescherming', *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-1029/3; adv. RvS 66.881/AV van 24 februari 2020 over een wetsvoorstel 'tot wijziging van diverse wetsbepalingen teneinde de voorwaarden om tot een vrijwillige zwangerschapsafbreking over te gaan te versoepelen', *Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-0158/010.

(article 79, 17°, PCpén) peut également être considérée comme une forme particulière de protection.

Toutefois, ces formes de protection concernent uniquement l'interruption de grossesse ou la fausse couche.

Il est recommandé que les auteurs de l'avant-projet exposent comment les autres dispositions de l'avant-projet (comme celles relatives aux "infractions contre l'intégrité physique ou psychique" des personnes physiques, et plus précisément "les actes de violence") contiennent des garanties suffisantes pour la protection légale adéquate des enfants à naître.

Article 110

29. L'article 110, 3°, PCpén prévoit un élément aggravant si l'auteur est le partenaire ou un parent en ligne directe ascendante ou descendante de la victime.

L'exposé des motifs indique que l'élément aggravant est prévu, par analogie avec la disposition relative au meurtre intrafamilial. L'article 103 PCpén relatif au meurtre intrafamilial vise le fait que l'infraction a été commise sur "un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées".

Si une analogie complète est envisagée, on adaptera l'article 110, 3°, PCpén en ce sens.

Articles 131 à 175 et 176 à 179undecies

30. Les articles 131 à 175 PCpén, ainsi que les articles 176 à 179undecies PCpén reproduisent les articles 417/5 à 417/59, respectivement les articles 417/62 et 417/63 de l'actuel Code pénal⁵³. Outre quelques modifications mineures, les peines sont converties en niveaux de peine.

⁵³ Ces articles ont été insérés dans le Code pénal par la loi du 21 mars 2022 'modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel' et modifiés par la loi du 30 juillet 2022 'visant à rendre la justice plus humaine, plus rapide et plus ferme II'.

de gezondheid, als integriteitsaantasting van de derde graad (artikel 79, 17°, OSw) kan als bijzondere vorm van bescherming worden beschouwd.

Deze vormen van bescherming hebben evenwel enkel betrekking op de zwangerschapsafbreking of het zwangerschapsverlies.

Het verdient aanbeveling dat de stellers van het voorontwerp uiteenzetten hoe de andere bepalingen van het voorontwerp (zoals die inzake "misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit" van natuurlijke personen, en meer bepaald "de gewelddaden") voldoende waarborgen bevatten voor de geëigende wettelijke bescherming van ongeboren kinderen.

Artikel 110

29. Artikel 110, 3°, OSw voorziet in een verzwarend bestanddeel indien de dader de partner of een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn is van het slachtoffer.

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat in het verzwarend bestanddeel wordt voorzien, naar analogie met de bepaling inzake intrafamiliale doodslag. In artikel 103 OSw inzake intrafamiliale doodslag wordt verwezen naar het feit dat het misdrijf is gepleegd op "een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van de voornoemde personen".

Indien een volledige analogie wordt beoogd, moet artikel 110, 3°, OSw in die zin worden aangepast.

Artikelen 131 tot 175 en 176 tot 179undecies

30. De artikelen 131 tot 175 OSw, alsook de artikelen 176 tot 179undecies OSw hernemen de artikelen 417/5 tot 417/59 respectievelijk de artikelen 417/62 en 417/63 van het huidige Strafwetboek.⁵³ Naast enkele kleinere wijzigingen, worden de straffen omgezet naar strafniveaus.

⁵³ Deze artikelen zijn in het Strafwetboek ingevoegd bij de wet van 21 maart 2022 'houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht' en gewijzigd bij de wet van 30 juli 2022 'om justitie menselijker, sneller en straffer te maken II'.

Les articles 417/60⁵⁴ et 417/61⁵⁵ du Code pénal ne sont pas reproduits. En outre, les articles 179*octies* et 179*novies* font défaut dans le texte en projet, de sorte que l'article 179*septies*, en projet⁵⁶ est suivi par l'article 179*decies*⁵⁷, en projet.

Le délégué a déclaré:

“Effectivement, il y a lieu de compléter l'article 656 du projet avec un 5° renvoyant à la fermeture d'établissement et aux interdictions visés aux articles 179*quinquies*, 179*sexies* et 179*septies*.

L'article 417/61 est une disposition qui se trouve, à titre provisoire, dans la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Les travaux préparatoires de cette loi indiquent ce qui suit:

L'article 65, alinéa 1er, du Code pénal dispose que ‘lorsqu'un même fait constitue plusieurs infractions ou lorsque différentes infractions soumise simultanément au même juge du fond constituent la manifestation successive et continue de la même intention délictueuse, la peine la plus forte sera seule prononcée’.

La Cour de cassation considère que dans cette hypothèse, l'absorption par la peine la plus forte est complète et le régime prévu pour les incriminations moins sévères doit être complètement écarté quand bien même ce régime comprendrait une sanction accessoire plus rigoureuse que celle pouvant accompagner la peine absorbante (A. DE NAUW, ‘Chronique semestrielle de jurisprudence: 1ère partie: Principes généraux de droit pénal’, Rev. dr. pén. crim., 2010, p. 568; Cass., 9 février 2011, RG P.10.1831.F, Rev. dr. pén. crim., 2011, p. 890; Cass., 25 janvier 2012, RG P.11.1821.F, Pas., 2012, n° 68; Cass., 19 septembre 2017, RG P.15.1379.N, Pas., 2017, à sa date), sauf si une disposition spécifique l'y autorise (Cass., 9 mai 2018, RG P.18.0330.F, Pas., 2018, à sa date): le juge doit appliquer les peines prévues pour l'infraction la plus sévèrement réprimée et il ne peut infliger des peines principales ou accessoires prévues pour les incriminations moins sévères (Cass., 13 janvier 1999, RG P.98.1521.F, Pas., 1999, n° 21; Cass., 2 septembre 2009, RG P.09.0391.F, Pas., 2009, n° 467).

Faisant application de ces principes, la Cour de cassation a jugé dans un arrêt du 5 janvier 2021 (RG P.20.1095.N) que le juge ne pouvait infliger, pour des faits d'incitation à

De artikelen 417/60⁵⁴ en 417/61⁵⁵ van het Strafwetboek worden niet hernomen. Bovendien ontbreken in de ontworpen tekst de artikelen 179*octies* en 179*novies* zodat na het ontworpen artikel 179*septies*⁵⁶ het ontworpen artikel 179*decies*⁵⁷ volgt.

De gemachtigde verklaarde:

“Effectivement, il y a lieu de compléter l'article 656 du projet avec un 5° renvoyant à la fermeture d'établissement et aux interdictions visés aux articles 179*quinquies*, 179*sexies* et 179*septies*.

L'article 417/61 est une disposition qui se trouve, à titre provisoire, dans la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel. Les travaux préparatoires de cette loi indiquent ce qui suit:

L'article 65, alinéa 1er, du Code pénal dispose que ‘lorsqu'un même fait constitue plusieurs infractions ou lorsque différentes infractions soumises simultanément au même juge du fond constituent la manifestation successive et continue de la même intention délictueuse, la peine la plus forte sera seule prononcée’.

La Cour de cassation considère que dans cette hypothèse, l'absorption par la peine la plus forte est complète et le régime prévu pour les incriminations moins sévères doit être complètement écarté quand bien même ce régime comprendrait une sanction accessoire plus rigoureuse que celle pouvant accompagner la peine absorbante (A. DE NAUW, ‘Chronique semestrielle de jurisprudence: 1ère partie: Principes généraux de droit pénal’, Rev. dr. pén. crim., 2010, p. 568; Cass., 9 février 2011, RG P.10.1831.F, Rev. dr. pén. crim., 2011, p. 890; Cass., 25 janvier 2012, RG P.11.1821.F, Pas., 2012, n° 68; Cass., 19 septembre 2017, RG P.15.1379.N, Pas., 2017, à sa date), sauf si une disposition spécifique l'y autorise (Cass., 9 mai 2018, RG P.18.0330.F, Pas., 2018, à sa date): le juge doit appliquer les peines prévues pour l'infraction la plus sévèrement réprimée et il ne peut infliger des peines principales ou accessoires prévues pour les incriminations moins sévères (Cass., 13 janvier 1999, RG P.98.1521.F, Pas., 1999, n° 21; Cass., 2 septembre 2009, RG P.09.0391.F, Pas., 2009, n° 467).

Faisant application de ces principes, la Cour de cassation a jugé dans un arrêt du 5 janvier 2021 (RG P.20.1095.N) que le juge ne pouvait infliger, pour des faits d'incitation à

⁵⁴ “Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction est la violation de l'une des peines suivantes:

1° la fermeture de l'établissement, visée à l'article 417/57;
2° l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact visée à l'article 417/58;
3° les interdictions spécifiques et déchéances, visées à l'article 417/59.

Cette infraction est punie d'une peine d'emprisonnement d'un an à trois ans et d'une amende de mille euros à cinq mille euros ou d'une de ces peines seulement”.

⁵⁵ “Les peines prévues aux articles 417/57 et 417/59 peuvent également être prononcées en cas d'application des articles 62 ou 65 entraînant une condamnation sur la base d'infractions concurrentes à celles visées dans le présent chapitre”.

⁵⁶ Qui correspond à l'article 417/59 du Code pénal.

⁵⁷ Qui correspond à l'article 417/62 du Code pénal.

⁵⁴ “Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod is het overtreden van een van de volgende straffen:

1° de sluiting van de inrichting, zoals bedoeld in artikel 417/57;
2° het verblijfs-, plaats- of contactverbod, zoals bedoeld in artikel 417/58;
3° specifieke verboden en ontzettingen, zoals bedoeld in artikel 417/59.

Dit misdrijf wordt bestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met geldboete van duizend euro tot vijfduizend euro of met een van die straffen alleen.”

⁵⁵ “De straffen bedoeld in de artikelen 417/57 en 417/59 kunnen ook worden uitgesproken bij toepassing van de artikelen 62 of 65 wat een veroordeling met zich meebrengt op basis van misdrijven die samenlopen met deze bedoeld in dit hoofdstuk.”

⁵⁶ Dat overeenstemt met artikel 417/59 van het Strafwetboek.

⁵⁷ Dat overeenstemt met artikel 417/62 van het Strafwetboek.

la débauche et de tenue de maison de débauche (art. 380, § 1er, 1° et 2° C. pén.), les interdictions de droit prévues par l'article 382, § 1er, C. pén. dès lors que ces infractions formaient une infraction collective avec celle d'organisation criminelle qui est punissable d'une peine plus grave.

Il semble qu'un raisonnement analogue doit être appliqué aux interdictions de droit prévues à l'article 382, § 2 et 382*bis* du Code pénal (voir les conclusions de l'avocat général Bart De Smet dans l'affaire P.20.1189.N). Les nouvelles règles en matière de concours prévues par le nouveau Code pénal visent à permettre le cumul des peines accessoires ce qui résoudra la question. A titre transitoire, il est proposé de prévoir, pour les infractions sexuelles visées dans le chapitre en question, la possibilité de prononcer les interdictions même en cas de concours.⁵⁸

En raison des nouvelles règles applicables au concours (cumul des peines accessoires en cas de concours), l'article 417/61 n'a plus de raison d'être dans le nouveau Code pénal.

Dès lors, on adaptera l'article 656 PCpén en conséquence et on veillera à ce que la numérotation soit continue dans la version définitive du livre 2.

31. Les articles 132 et 175 PCpén font référence à l'"adoptant".

Cette référence est inutile, dès lors que l'article 81 PCpén dispose que pour l'application de ce code, on entend aussi par "parents" les adoptants, les adoptés et les parents des adoptants.

L'article 144, alinéa 3, PCpén énonce que par "parent", on entend également "l'adoptant, l'adopté et les parents de l'adoptant". Cette disposition est elle aussi superflue.

L'article 145, dernier alinéa, PCpén définit la notion de "partenaire". Cette définition est inutile, eu égard à sa définition reprise à l'article 79, 3°, PCpén.

L'article 159 PCpén fait référence à l'article 433*quinquies*. Cela concerne l'actuel article du Code pénal (traite des êtres humains). Il convient de viser l'article 246 PCpén.

L'article 168 PCpén fait référence à l'article 55, § 2, 2°, en projet, PCpén. Cela concerne toutefois la confiscation des choses qui ont servi ou qui étaient destinées à commettre les infractions concernées. Ce point est réglé à l'article 53, § 2, alinéa 1er, 2°, du livre 1 PCpén⁵⁸.

Article 146

32. L'article 146 PCpén définit les actes à caractère sexuel non consentis commis avec "l'un des mobiles visés à l'article 29" en énumérant toutes les caractéristiques. Eu égard

⁵⁸ Dans le texte de l'avant-projet tel qu'il a été examiné dans l'avis 71.935/1.

la débauche et de tenue de maison de débauche (art. 380, § 1er, 1° et 2° C. pén.), les interdictions de droit prévues par l'article 382, § 1er, C. pén. dès lors que ces infractions formaient une infraction collective avec celle d'organisation criminelle qui est punissable d'une peine plus grave.

Il semble qu'un raisonnement analogue doit être appliqué aux interdictions de droit prévues à l'article 382, § 2 et 382*bis* du Code pénal (voir les conclusions de l'avocat général Bart De Smet dans l'affaire P.20.1189.N). Les nouvelles règles en matière de concours prévues par le nouveau Code pénal visent à permettre le cumul des peines accessoires ce qui résoudra la question. A titre transitoire, il est proposé de prévoir, pour les infractions sexuelles visées dans le chapitre en question, la possibilité de prononcer les interdictions même en cas de concours.⁵⁸

En raison des nouvelles règles applicables au concours (cumul des peines accessoires en cas de concours), l'article 417/61 n'a plus de raison d'être dans le nouveau Code pénal."

Bijgevolg moet artikel 656 OSw dienovereenkomstig worden aangepast, en zal in de definitieve versie van boek 2 gewaakt moeten worden over een doorlopende nummering.

31. In de artikelen 132 en 175 OSw wordt verwezen naar de "adoptant".

Deze verwijzing is overbodig aangezien in artikel 81 OSw wordt bepaald dat voor de toepassing van dit wetboek onder "bloedverwant" ook de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant worden begrepen.

Artikel 144, derde lid, OSw bepaalt dat onder "bloedverwant" ook "de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant" worden begrepen. Ook deze bepaling is overbodig.

In artikel 145, laatste lid, OSw wordt het begrip "partner" gedefinieerd. Deze definitie is overbodig gelet op de definiëring ervan in artikel 79, 3°, OSw.

In artikel 159 OSw wordt verwezen naar artikel 433*quinquies*. Dit betreft het huidige artikel van het Strafwetboek (mensenhandel). Er moet worden verwezen naar artikel 246 OSw.

In artikel 168 OSw wordt verwezen naar het ontworpen artikel 55, § 2, 2°, OSw. Het betreft evenwel de verbeurdverklaring van zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van de betrokken misdrijven. Dit wordt geregeld in artikel 53, § 2, eerste lid, 2°, van boek 1 OSw.⁵⁸

Artikel 146

32. Artikel 146 OSw omschrijft de niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit "de drijfveren bedoeld in artikel 29", waarbij alle kenmerken worden opgesomd. Gelet

⁵⁸ In de tekst van het voorontwerp zoals dat in advies 71.935/1 werd onderzocht.

à l'article 29 PCpén, il suffit d'écrire: "Les actes non consentis commis avec un mobile discriminatoire visé à l'article 29, sont punis comme suit." Ainsi, l'alinéa 2 de l'article 146 PCpén peut lui aussi être omis, dès lors que la discrimination par association est inscrite à l'alinéa 2 de l'article 29 PCpén.

Articles 175/1 à 175/3

33. Les articles en projet figurant dans la sous-section 3/1 visent la "production, la diffusion, la détention, l'acquisition ou l'accès illégal à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur".

Selon l'exposé des motifs, sont ainsi érigés en infraction la fabrication, la diffusion, la détention, l'acquisition et l'accès à des contenus "dans lesquels des conseils sont donnés pour faciliter ou promouvoir des pratiques d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle sur des mineurs", les manuels dits pédopornographiques⁵⁹.

La justification pour cette incrimination autonome réside dans le constat que les autres incriminations dans la lutte contre cette pratique ne sont pas suffisantes "quand aucun passage à l'acte n'a été entrepris ou aucune démarche en vue d'une rencontre (grooming)^[60] ou si ces supports ne comportent pas d'images d'abus sexuels de mineurs ou de contenus extrêmement violents".

34. Les articles 175/2 et 175/3 PCpén ajoutent expressément le terme "illégal[es]" aux actes érigés en infraction.

Le délégué a déclaré à cet égard:

"Le terme 'wederrechtelijk' paraît effectivement superflu et doit être supprimé dans les deux dispositions dès lors que le dol spécial indiqué (dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.) révèle le caractère illégal du comportement. Le cas échéant, si la loi autorise l'accès, par exemple, à la police dans la recherche des infractions, il y aura une cause de justification.

Le but du terme '(détention/acquisition/accès) illégal (de contenus destinés à promouvoir la commission....)' est de distinguer l'acte répréhensible et l'acte réalisé dans un but d'enquête pénale, de recherche ou de formation donnée en matière d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle sur mineurs (des magistrats et policiers par exemple)".

⁵⁹ Selon l'exposé des motifs, il s'agit de "textes contenant des instructions qui circulent en ligne [et qui] contiennent non seulement des conseils sur la manière d'abuser sexuellement d'un enfant mais également sur la manière de créer l'opportunité de le faire, [notamment] les 'bons' endroits ou moments pour aborder des enfants, sur la manière d'inviter un enfant [...] de le sélectionner [...], de le séduire [...], [et] sur la manière de lui faire garder des secrets".

⁶⁰ Cela concerne l'article 150 PCpén (approche de mineurs).

op artikel 29 OSw volstaat het te schrijven: "Niet-consensuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer als bedoeld in artikel 29 worden als volgt bestraft." Aldus kan ook het tweede lid van artikel 146 OSw worden weggelaten, aangezien de discriminatie door associatie vervat ligt in het tweede lid van artikel 29 OSw.

Artikelen 175/1 tot 175/3

33. De ontworpen artikelen onder onderafdeling 3/1 beogen het "vervaardigen, verspreiden, bezitten, verwerven of er zich toegang tot verschaffen van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen".

Luidens de memorie van toelichting wordt daarmee strafbaar gesteld het vervaardigen, verspreiden, bezitten, verwerven en toegang verschaffen tot inhoud "waarin advies wordt gegeven om daden van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van minderjarigen te vergemakkelijken of te bevorderen", de zgn. "pedohandleidingen"⁵⁹.

De verantwoording voor deze autonome strafbaarstelling is gelegen in de vaststelling dat andere strafbaarstellingen in de strijd tegen deze praktijk niet voldoende zijn "indien er geen handeling is verricht of geen stappen zijn ondernomen met het oog op een ontmoeting (grooming)^[60] of wanneer dit materiaal geen beelden bevat van seksueel misbruik van minderjarigen of een uiterst gewelddadige inhoud".

34. In de artikelen 175/2 en 175/3 OSw wordt uitdrukkelijk het begrip "wederrechtelijk" toegevoegd aan de handelingen die strafbaar worden gesteld.

De gemachtigde verklaarde in dit verband:

"Le terme 'wederrechtelijk' paraît effectivement superflu et doit être supprimé dans les deux dispositions dès lors que le dol spécial indiqué (dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.) révèle le caractère illégal du comportement. Le cas échéant, si la loi autorise l'accès, par exemple, à la police dans la recherche des infractions, il y aura une cause de justification.

Le but du terme '(détention/acquisition/accès) illégal (de contenus destinés à promouvoir la commission....)' est de distinguer l'acte répréhensible et l'acte réalisé dans un but d'enquête pénale, de recherche ou de formation donnée en matière d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle sur mineurs (des magistrats et policiers par exemple)".

⁵⁹ Volgens de memorie van toelichting zijn dit "instructieve teksten die online circuleren en die niet alleen adviezen bevatten over hoe een kind seksueel te misbruiken, maar ook over hoe de gelegenheid daartoe te creëren", o.a. geschikte plaatsen en tijdstippen om kinderen benaderen, hoe een kind lokken, selecteren, verleiden, en hoe het kind geheimen te laten bewaren.

⁶⁰ Dit betreft artikel 150 OSw (benaderen van minderjarigen).

Le terme “illégal[es]” semble pouvoir être omis dans les dispositions en projet. Ce mot ne figure pas dans les articles 172 et 173 PCpén alors que la distinction précitée s’y applique également. La cause de justification figurant à l’article 174 PCpén s’applique en revanche aux articles 172 et 173 PCpén. Une cause de justification s’applique à une organisation agréée par le Roi pour recevoir de droit des images d’abus sexuels de mineurs, les analyser et les transmettre. Pour des raisons de clarté et de sécurité juridique, il semble conseillé d’appliquer également cette cause de justification à la fabrication, la diffusion, la détention et l’acquisition de contenus destinés à promouvoir la commission d’une infraction d’abus sexuels ou d’exploitation sexuelle au préjudice d’un mineur, que les articles 175/1 et 175/2 PCpén érigent en infraction. Ainsi, cela permettrait à une organisation agréée par le Roi de recevoir également ces contenus, d’analyser leur contenu ainsi que leur origine et de les transmettre aux services de police et aux autorités judiciaires.

35. Selon l’exposé des motifs, le terme “contenus” est plus étendu que celui de “matériel”⁶¹ et vise tant les contenus écrits, oraux ou visuels sur tout type de support.

Compte tenu de cette explication et pour se conformer aux articles 175/1 et 175/2 PCpén, on remplacera à l’article 175/3 PCpén le mot “matériels” par le mot “contenus”.

36. Les textes français et néerlandais de l’article 175/1 PCpén ne concordent pas.

Selon le texte néerlandais, en ce qui concerne le dol spécial requis, il faut démontrer que le contenu est fabriqué ou diffusé “om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen”. On adaptera ce texte conformément au texte français, en harmonie avec l’exposé des motifs et les articles 175/2 et 175/3 PCpén. Le texte français exige que “la production ou la diffusion de contenus” soit effectuée “dans le but de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d’une infraction visée au présent chapitre au préjudice d’un mineur”. Dans le texte néerlandais, on écrira par conséquent: “van inhoud die bedoeld is om het plegen van een misdrijf bedoeld in dit hoofdstuk ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen”.

37. Pour les infractions visées aux articles 175/2 et 175/3 PCpén, l’exposé des motifs exige qu’il faut démontrer “l’intention de commettre un acte d’abus sexuel ou d’exploitation sexuelle sur un mineur” pour ce qui est du dol spécial de “possession ou d’accès” du ou au contenu visé. Pour cela, il faudra prouver l’existence d’actes matériels préparatoires tels que ceux recommandés dans le manuel”.

À ce propos, le délégué a donné le commentaire suivant:

⁶¹ Qui est employé dans l’article 169 PCpén pour la définition des images d’abus sexuels de mineurs: “tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit”.

Het begrip “wederrechtelijk” lijkt in de ontworpen bepalingen te kunnen worden weggelaten. In de artikelen 172 en 173 OSw wordt dit begrip niet opgenomen terwijl het voormelde onderscheid daar eveneens geldt. Wel geldt voor de artikelen 172 en 173 OSw de rechtvaardigingsgrond uit artikel 174 OSw. Voor een door de Koning erkende organisatie geldt een rechtvaardigingsgrond voor het rechtens ontvangen, analyseren en overzenden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen. Omwille van de duidelijkheid en de rechtszekerheid lijkt het raadzaam deze rechtvaardigingsgrond ook te laten gelden voor het door de artikelen 175/1 en 175/2 OSw strafbaar gestelde vervaardigen, verspreiden, bezitten en verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van minderjarigen te bevorderen. Aldus zou in de mogelijkheid worden voorzien dat een door de Koning erkende organisatie ook die inhoud kan ontvangen, de inhoud en de herkomst ervan kan analyseren en ze aan de politiediensten en gerechtelijke overheden kan overzenden.

35. Luidens de memorie van toelichting is het begrip “inhoud” ruimer dan het begrip “materiaal”⁶¹ en verwijst het naar zowel schriftelijke, mondelinge als visuele inhoud op elk type van drager.

Gelet op deze toelichting en om in overeenstemming te zijn met de artikelen 175/1 en 175/2 OSw dient in artikel 175/3 OSw het woord “materiaal” te worden vervangen door “inhoud”.

36. De Nederlandse en de Franse tekst van artikel 175/1 OSw stemmen niet overeen.

Volgens de Nederlandse tekst moet voor het vereiste bijzondere opzet worden aangetoond dat de inhoud wordt vervaardigd of verspreid “om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen”. Deze tekst moet worden aangepast in overeenstemming met de Franse tekst, in eenklank met de memorie van toelichting en met de artikelen 175/2 en 175/3 OSw. De Franse tekst vereist dat “la production ou la diffusion de contenus” gebeurt “dans le but de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d’une infraction visée au présent chapitre au préjudice d’un mineur”. In de Nederlandse tekst schrijft men bijgevolg: “van inhoud die bedoeld is om het plegen van een misdrijf bedoeld in dit hoofdstuk ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen”.

37. Volgens de memorie van toelichting is voor de in de artikelen 175/2 en 175/3 OSw bedoelde misdrijven vereist dat voor het bijzonder opzet bij het “bezit of toegang” tot de bedoelde inhoud moet worden aangetoond dat “er een voornemen bestaat om een daad van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van een minderjarige te plegen. Hiertoe is het bewijs vereist van voorbereidende materiële handelingen aanbevolen in het handboek [lees: handleiding (manuel)]”.

De gemachtigde lichtte dit toe als volgt:

⁶¹ Dat gebruikt wordt in artikel 169 OSw voor de definitie van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen: “elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst”.

“Sur base de l’exposé des motifs, l’‘intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d’un mineur’ doit être comprise comme l’exigence d’un acte matériel préparatoire tel que ce qui serait recommandé dans un manuel (le texte français est plus clair). Par exemple, le fait de se procurer du matériel de contention du même type que celui préconisé dans le manuel, et de le préparer comme cela est conseillé.

En matière de grooming, la proposition de rencontre doit avoir été suivie d’actes matériels pouvant conduire à ladite rencontre (par ex. l’achat d’un billet de train pour se rendre au rendez-vous fixé avec le mineur). Là, c’est un élément matériel de l’infraction à établir. Par contre, ici, on peut se contenter de la preuve que l’auteur a posé des questions d’éclaircissement sur le forum où les contenus ont été placés, d’une manière caractérisée qui permet de comprendre que l’auteur se prépare à la commission d’une infraction sexuelle à l’encontre d’un mineur. L’exposé des motifs p. 80 se réfère à la législation anti-terroriste validée par la Cour constitutionnelle. L’objectif du gouvernement est de respecter la liberté d’expression et de définir l’infraction dans des termes suffisamment clairs et précis pour mettre chacun en mesure de savoir si son comportement constitue une infraction”.

Les précisions apportées par le délégué peuvent être intégrées dans l’exposé des motifs.

Article 190

38. L’article 190 PCpén concerne les actes de violence provoqués.

Une version antérieure du livre 2, en projet, du Code pénal⁶² prévoyait, entre autres, ce qui suit (article T2C4-11, alinéas 2 et 3): “Lorsqu’ils sont provoqués, les actes de violence punissables d’une peine de niveau 5 ou 4, sont punis d’une peine de niveau 2. Lorsqu’ils sont provoqués, les actes de violence punissables d’une peine de niveau 3 ou 2, sont punis d’une peine de niveau 1”.

L’article 190, alinéa 2, PCpén dispose actuellement:

“Si les actes de violence sont punissables d’une peine de niveau 5, 4, 3 ou 2, cette peine est remplacée par une peine de niveau 2 lorsqu’ils ont été provoqués”.

L’exposé des motifs indique à propos de cette modification ce qui suit:

“Les alinéas 2, 3 et 4 de cet article ont été quelque peu reformulés, sur la suggestion de A. DELANNAY^[...], pour mettre l’accent qu’il s’agit ici, à l’instar de l’excès de légitime défense, d’une cause d’excuse atténuante (et non d’une qualification autonome)”.

⁶² Sur lequel le Conseil d’État a donné l’avis 64.121/1 précité.

“Sur base de l’exposé des motifs, l’‘intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d’un mineur’ doit être comprise comme l’exigence d’un acte matériel préparatoire tel que ce qui serait recommandé dans un manuel (le texte français est plus clair). Par exemple, le fait de se procurer du matériel de contention du même type que celui préconisé dans le manuel, et de le préparer comme cela est conseillé.

En matière de grooming, la proposition de rencontre doit avoir été suivie d’actes matériels pouvant conduire à ladite rencontre (par ex. l’achat d’un billet de train pour se rendre au rendez-vous fixé avec le mineur). Là, c’est un élément matériel de l’infraction à établir. Par contre, ici, on peut se contenter de la preuve que l’auteur a posé des questions d’éclaircissement sur le forum où les contenus ont été placés, d’une manière caractérisée qui permet de comprendre que l’auteur se prépare à la commission d’une infraction sexuelle à l’encontre d’un mineur. L’exposé des motifs p. 80 se réfère à la législation anti-terroriste validée par la Cour constitutionnelle. L’objectif du gouvernement est de respecter la liberté d’expression et de définir l’infraction dans des termes suffisamment clairs et précis pour mettre chacun en mesure de savoir si son comportement constitue une infraction.”

De verduidelijking van de gemachtigde kan worden opgenomen in de memorie van toelichting.

Artikel 190

38. Artikel 190 OSw heeft betrekking op uitgelokte gewelddaden.

In de eerdere versie van het ontworpen boek 2 van het Strafwetboek⁶² werd onder meer het volgende bepaald (artikel T2H4-11, tweede en derde lid): “De gewelddaden waarop een straf van niveau 5 of 4 is gesteld, worden wanneer zij zijn uitgelokt bestraft met een straf van niveau 2. De gewelddaden waarop een straf van niveau 3 of 2 is gesteld, worden wanneer zij zijn uitgelokt bestraft met een straf van niveau 1.”

Artikel 190, tweede lid, OSw bepaalt thans:

“Indien op de gewelddaden een straf van niveau 5, 4, 3 of 2 is gesteld, wordt deze verminderd tot een straf van niveau 2 wanneer zij zijn uitgelokt.”

In de memorie van toelichting wordt over deze wijziging het volgende gesteld:

“Het tweede, derde en vierde lid van dit artikel werd, in navolging van een suggestie van A. DELANNAY^[...], enigszins geherformuleerd om te benadrukken dat het hier, net als bij noodweerexcès, gaat om een strafverminderende verschooningsgrond, (en niet om een autonome kwalificatie).”

⁶² Waarover de Raad van State het reeds genoemde advies 64.121/1 uitbracht.

À la question de savoir pourquoi une réduction au niveau 1 n'est plus prévue pour le niveau 3 ou le niveau 2, en observant que si une peine de niveau 2 est appliquée à une infraction, lorsque celle-ci a été provoquée, la peine n'est pas réduite, le délégué a répondu:

“Par rapport à la version antérieure, la peine est réduite au niveau 2 pour le niveau 3 afin de conserver, la possibilité du prononcé d'une peine d'emprisonnement comme peine réduite. Pour la peine de niveau 2, il n'y a en effet pas de réduction. Il est dès lors proposé de prévoir une réduction vers le niveau 1”.

Il convient d'apporter cette modification.

39. Les versions française et néerlandaise de l'article 190, alinéa 2, PCpén ne correspondent pas tout à fait. Le texte néerlandais prévoit que la peine est “verminderd”, tandis que le texte français mentionne que la peine est “remplacée”. Il y a lieu de remédier à cette discordance.

Articles 237 à 245

40. Sous la section “Les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationnisme” sont reproduites les incriminations existantes suivantes: les articles 19 à 28 inclus de la loi du 30 juillet 1981 ‘tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie’; la loi du 23 mars 1995 ‘tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale’; la loi du 10 mai 2007 ‘tendant à lutter contre certaines formes de discrimination’ (ci-après: la loi anti-discrimination); la loi du 10 mai 2007 ‘tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes’ et la loi du 22 mai 2014 ‘tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination’.

Il y a lieu de relever le projet de loi ‘portant modification de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes’⁶³, dont il ressort que la loi du 30 juillet 1981, la loi anti-discrimination et la loi du 10 mai 2007 ‘tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes’ ont été modifiées sur plusieurs points. Cet avant-projet porte sur les interactions entre les critères protégés existants et vise à en adapter certains (par ex. discrimination multiple, discrimination fondée sur un critère supposé, discrimination par association, condition sociale, transition médicale ou sociale, etc.).

Le cas échéant, il faudra tenir compte de ces modifications dans le texte final de l'avant-projet.

⁶³ Voir *Doc. parl.*, Chambre, 2022-23, n° 55-3366/001.

Gevraagd waarom voor niveau 3 of niveau 2 niet meer wordt voorzien in een vermindering naar niveau 1, waarbij wordt opgemerkt dat indien een straf van niveau 2 op het misdrijf is gesteld bij uitlokking deze straf niet wordt verminderd, antwoordde de gemachtigde:

“Par rapport à la version antérieure, la peine est réduite au niveau 2 pour le niveau 3 afin de conserver, la possibilité du prononcé d'une peine d'emprisonnement comme peine réduite. Pour la peine de niveau 2, il n'y a en effet pas de réduction. Il est dès lors proposé de prévoir une réduction vers le niveau 1.”

Deze aanpassing dient te worden aangebracht.

39. De Nederlandse en de Franse tekst van artikel 190, tweede lid, OSw stemmen niet volledig overeen. De Nederlandse tekst stelt dat de straf “verminderd” wordt, terwijl de Franse tekst vermeldt dat de straf “est remplacée”. Dit moet worden verholpen.

Artikelen 237 tot 245

40. Onder de afdeling “Misdrijven inzake de bestraffing van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme” worden de volgende bestaande strafbaarstellingen hernomen: de artikelen 19 tot en met 28 van wet van 30 juli 1981 ‘tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden’; de wet van 23 maart 1995 ‘tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duits nationaal-socialistische regime is gepleegd’; de wet van 10 mei 2007 ‘ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie’ (hierna: antidiscriminatiewet); de wet van 10 mei 2007 ‘ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen’ en de wet van 22 mei 2014 ‘ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie ten einde de daad van discriminatie te bestraffen’.

Er dient te worden gewezen op het ontwerp van wet ‘houdende wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen’⁶³ waaruit blijkt dat de wet van 30 juli 1981, de antidiscriminatiewet en de wet van 10 mei 2007 ‘ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen’ op meerdere punten worden gewijzigd. Dat voorontwerp heeft betrekking op de wisselwerking tussen de bestaande beschermde criteria en beoogt de aanpassing van sommige ervan (vb. meervoudige discriminatie, discriminatie op basis van een vermeend kenmerk, discriminatie door associatie, sociale toestand, medische of sociale transitie, enz.).

Desgevallend moet met deze wijzigingen rekening worden gehouden bij de uiteindelijke tekst van het voorontwerp.

⁶³ Zie *Parl. St.* Kamer 2022-23, nr. 55-3366/001.

Article 237

41. Dès lors qu'il est envisagé qu'il puisse être question de discrimination multiple⁶⁴, il semble préférable d'écrire à l'article 237, alinéa 1er, PCpén "fondée sur un ou plusieurs critères protégés visés à l'alinéa 2", au lieu de "fondée sur un critère protégé visé à l'alinéa 2".

Là où les articles 238, 240 à 243 PCpén visent "l'un des critères visés à l'article 237, alinéa 2", mieux vaudrait dès lors viser "un ou plusieurs des critères protégés".

42. À l'article 237, alinéa 1er, PCpén, mieux vaudrait remplacer le segment de phrase "le refus de mettre en place les aménagements raisonnables pour une personne handicapée" par les mots "le refus de mettre en place des aménagements raisonnables en faveur d'une personne handicapée" ("de weigering om redelijke aanpassingen te treffen ten voordele van een persoon met een handicap"), à l'instar de la formulation actuelle de l'article 14 de la loi anti-discrimination.

43. À l'article 237, alinéa 3, PCpén, on supprimera les mots "in paragraaf 1" dans le texte néerlandais.

Au même alinéa, il convient de remplacer les mots "à l'alinéa 1er" par les mots "à l'alinéa 2".

Article 238 PCpén

44. L'exposé des motifs indique à propos de l'article 238 PCpén qu'il reproduit les comportements incriminés de l'article 20 de la loi du 30 juillet 1981, l'article 22 de la loi anti-discrimination et l'article 27 de la loi du 10 mai 2007 'tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes'.

Il y a lieu de constater que la disposition de l'article 20, 5°, de la loi du 30 juillet 1981 n'est pas reproduite dans l'avant-projet. Cette disposition s'énonce comme suit:

"Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, nie, minimise grossièrement, cherche à justifier ou approuve des faits correspondant à un crime de génocide, à un crime contre l'humanité ou à un crime de guerre tel que visé à l'article 136^{quater} du Code pénal, établis comme tels par une décision définitive rendue par une juridiction internationale, sachant ou devant savoir que ce comportement risque d'exposer soit une personne, soit un groupe, une communauté ou leurs membres, à la discrimination, à la haine ou à la violence, en raison de l'un des critères protégés ou de la religion, au sens de l'article 1er, § 3, de la décision-cadre du Conseil de l'Union européenne du 28 novembre 2008 sur la lutte contre certaines formes et

⁶⁴ Voir l'exposé des motifs de l'avant-projet qui contient l'article 29 PCpén dans le livre 1 (version 71.935/1): "Enfin, la disposition en projet permet d'identifier une discrimination multiple. C'est la situation dans laquelle une personne est visée par différentes causes de discrimination mentionnées dans cette disposition".

Artikel 237

41. Aangezien wordt beoogd dat er sprake kan zijn van meervoudige discriminatie⁶⁴, lijkt het beter in artikel 237, eerste lid, OSw te schrijven "op grond van een of meer van de beschermde criteria bedoeld in het tweede lid" in plaats van "op grond van een beschermd criterium bedoeld in het tweede lid".

Waar in de artikelen 238, 240 tot 243 OSw wordt verwezen naar "een van de criteria bedoeld in artikel 237, tweede lid" wordt dan ook beter verwezen naar "een of meer van de beschermde criteria".

42. In artikel 237, eerste lid, OSw wordt de zinsnede "de weigering om redelijke aanpassingen uit te voeren voor een gehandicapte persoon" beter vervangen door de woorden "de weigering om redelijke aanpassingen te treffen ten voordele van een persoon met een handicap", ("refus de mettre en place des aménagements raisonnables en faveur d'une personne handicapée"), zoals het thans geformuleerd is in artikel 14 van de antidiscriminatiewet.

43. In artikel 237, derde lid, OSw moeten in de Nederlandse tekst de woorden "in paragraaf 1" worden geschrapt.

In hetzelfde lid moeten de woorden "in het eerste lid" worden vervangen door de woorden "in het tweede lid".

Artikel 238 OSw

44. Over artikel 238 OSw wordt in de memorie van toelichting gesteld dat de strafbare gedragingen zijn overgenomen uit artikel 20 van de wet van 30 juli 1981, artikel 22 van de antidiscriminatiewet en artikel 27 van de wet van 10 mei 2007 'ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen'.

Er dient te worden vastgesteld dat de bepaling van artikel 20, 5°, van de wet van 30 juli 1981 niet wordt hernomen in het voorontwerp. Dit bepaling luidt:

"hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, feiten overeenstemmend met een misdaad van genocide, een misdaad tegen de mensheid of een oorlogsmisdaad zoals bedoeld in artikel 136^{quater} van het Strafwetboek, en als dusdanig vastgesteld door een eindbeslissing van een internationaal gerecht, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt, wetende of verondersteld zijnde te weten dat dit gedrag hetzij een persoon, hetzij een groep, een gemeenschap of leden ervan zou kunnen blootstellen aan discriminatie, haat of geweld wegens een van de beschermde criteria of godsdienst, in de zin van artikel 1, lid 3, van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 28 november 2008 betreffende

⁶⁴ Zie de memorie van toelichting bij het voorontwerp dat artikel 29 OSw in boek 1 (versie 71.935/1) bevat: "Ten slotte maakt de ontworpen bepaling het mogelijk om meervoudige discriminatie te identificeren. Dat is de situatie waarin een persoon wordt gevisieerd op verschillende van de in deze bepaling vermelde discriminatiegronden."

manifestations de racisme et de xénophobie au moyen du droit pénal, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5".

Le délégué a déclaré:

"Cette disposition a été introduite dans la loi du 30 juillet 1981 par la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social. Le projet de Code pénal n'a pas été mis à jour avec cette nouvelle disposition".

La disposition doit dès lors être reproduite (dans une forme adaptée).

Article 240

45. L'article 240 PCpén définit l'infraction d'adhésion à un groupement raciste ou prônant la discrimination et reproduit l'article 22 de la loi du 30 juillet 1981⁶⁵, à la différence que la notion de "racisme" est ajoutée à la désignation du groupement punissable et que l'incrimination est étendue aux autres formes de discrimination.

Concernant l'ajout de la notion de "racisme", l'exposé des motifs ne fournit aucune précision. En outre, l'exposé des motifs mentionne comme intitulé de la disposition en projet: "L'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation" et indique: "Il s'agit d'une infraction autonome qui ne requiert pas, dans le chef de son auteur, la preuve de l'adoption d'un comportement discriminatoire ou racial mais il suffit d'établir que le groupement ou l'association a prôné, en public et de manière manifeste et répétée, la discrimination ou la ségrégation".

Dès lors, la référence à la notion de "racisme" ne paraît pas correcte, et il semble que l'intention est de viser "l'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation" ("de deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt"). En adaptant le texte en ce sens, la discordance entre les textes français et néerlandais est également résolue⁶⁶.

Article 248

46. L'article 248, § 1er, alinéa 1er, 2°, PCpén fait état de "déficience" ("onvolwaardigheid"). Cette notion a toutefois été supprimée à l'article 79, 2°, PCpén, parce que, selon l'exposé

⁶⁵ "Est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement, quiconque fait partie d'un groupement ou d'une association qui, de manière manifeste et répétée, prône la discrimination ou la ségrégation fondée sur l'un des critères protégés dans les circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, ou lui prête son concours".

⁶⁶ Le texte français fait état d'"un groupement raciste ou prônant la discrimination", tandis que le texte néerlandais mentionne "een groepering die racisme of discriminatie verkondigt".

de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen".

De gemachtigde verklaarde:

"Cette disposition a été introduite dans la loi du 30 juillet 1981 par la loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes, et modifiant la loi du 28 mai 2002 relative à l'euthanasie et le Code pénal social. Le projet de Code pénal n'a pas été mis à jour avec cette nouvelle disposition."

De bepaling moet dan ook (in aangepaste vorm) worden hernomen.

Artikel 240

45. Artikel 240 OSw bepaalt het misdrijf van deelneming aan een groepering die racisme of discriminatie verkondigt en herneemt artikel 22 van de wet van 30 juli 1981⁶⁵, met dit verschil dat het begrip "racisme" wordt toegevoegd bij de aanduiding van de strafbare groepering en de strafbaarstelling wordt uitgebreid naar de andere vormen van discriminatie.

Over de toevoeging van het begrip "racisme" wordt in de memorie van toelichting geen verduidelijking verschaft. Bovendien vermeldt de memorie van toelichting als opschrift van de ontworpen bepaling: "Deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt" en wordt gesteld: "Het gaat om een autonoom misdrijf dat in hoofde van de dader ervan niet het bewijs van aanneming van discriminerend of racistisch gedrag vereist, maar waarbij het volstaat om vast te stellen dat de groep of de vereniging kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie heeft verkondigt."

Bijgevolg lijkt de verwijzing naar het begrip "racisme" niet correct te zijn, en lijkt het de bedoeling te zijn te verwijzen naar "de deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt" ("l'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation"). Door de tekst in die zin aan te passen wordt ook de discordantie tussen de Nederlandse en de Franse tekst opgelost.⁶⁶

Artikel 248

46. In artikel 248, § 1, eerste lid, 2°, OSw is sprake van "onvolwaardigheid" ("déficience"). Dit begrip is in artikel 79, 2°, OSw evenwel geschrapt, omdat het, aldus de memorie van

⁶⁵ "Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft, hij die behoort tot een groep of tot een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie wegens een van de beschermde criteria verkondigt in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, dan wel aan zodanige groep of vereniging zijn medewerking verleent."

⁶⁶ De Nederlandse tekst maakt gewag van "een groepering die racisme of discriminatie verkondigt", terwijl de Franse tekst het heeft over "un groupement raciste ou prônant la discrimination".

des motifs, “cette notion est complètement comprise dans le concept d’infirmité physique ou mentale”.

La même observation vaut pour les articles 252*quinquies*, 268 et 269 PCpén.

Articles 251, 252septies et 266bis

47.1. Les dispositions en projet contiennent des interdictions spécifiques en cas de condamnation pour traite des êtres humains (articles 251 PCpén), pour abus de la prostitution (article 252*septies* PCpén) et pour trafic d’organes humains (article 266*bis* PCpén).

Force est de constater que ces dispositions n’ont pas toujours été rédigées de manière uniforme. Il est conseillé de vérifier l’avant-projet sur ce point et de l’adapter si nécessaire. À titre d’exemple, sont reproduites ci-après quelques différences pour lesquelles on n’aperçoit pas s’il existe une justification.

47.2. Les articles 251, § 1er, et 252*septies*, alinéa 2, PCpén sont identiques sur le fond. Toutefois, le segment de phrase “, ou encore d’exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission de l’infraction” est ajouté à l’article 251 PCpén. Eu égard au contenu identique, il paraît conseillé d’insérer également ce segment de phrase dans l’article 252*septies*, alinéa 2, PCpén⁶⁷.

47.3. L’article 251, § 3, PCpén reproduit les dispositions de l’article 48, alinéas 3 et 4, PCpén, issues du livre 1 (l’interdiction professionnelle)⁶⁸. L’article 252*septies* PCpén ne reproduit que l’article 48, alinéa 3, PCpén. L’article 266*bis* en projet fait référence aux alinéas 3 et 4 de l’article 48 PCpén.

À cet égard, on observera également que l’article 286*sexies* PCpén (pratiques de conversion), qui instaure lui aussi une interdiction spécifique d’exercer une activité professionnelle ou sociale en cas de condamnation, ne fait pas référence à l’article 48, alinéas 3 et 4, PCpén.

Les dispositions citées devront être harmonisées ou fusionnées.

47.4. L’article 252*septies* PCpén dispose que les coupables sont condamnés à l’interdiction des droits visés à l’article 47, alinéa 1er, PCpén dans les cas visés “au présent chapitre” (c’est-à-dire “dans la présente section”). Les articles 251 et 266*bis* PCpén ne contiennent pas de disposition similaire. Ici aussi, les auteurs vérifieront la cohérence.

toelichting, “volledig gedekt [wordt] door het begrip ‘lichamelijk of geestelijk gebrek’”.

Dezelfde opmerking geldt voor de artikelen 252*quinquies*, 268 en 269 OSw.

Artikelen 251, 252septies en 266bis

47.1. De ontworpen bepalingen bevatten specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel (artikel 251 OSw), wegens misbruik van prostitutie (artikel 252*septies* OSw) en wegens handel in menselijke organen (artikel 266*bis* OSw).

Er dient te worden vastgesteld dat deze bepalingen niet steeds eenvormig werden opgesteld. Het is aan te raden het voorontwerp op dit punt na te kijken en waar nodig aan te passen. Als voorbeeld worden hierna enkele verschillen weergegeven waarvoor niet duidelijk is of ervoor een verantwoording te vinden is.

47.2. De artikelen 251, § 1, en 252*septies*, tweede lid, OSw hebben dezelfde inhoud. Aan artikel 251 OSw wordt evenwel de zinsnede toegevoegd “, of een beroepsactiviteit of sociale activiteit verbonden aan het plegen van het misdrijf uit te oefenen”. Gelet op de identieke inhoud, lijkt het raadzaam deze zinsnede eveneens in artikel 252*septies*, tweede lid, OSw op te nemen.⁶⁷

47.3. In artikel 251, § 3, OSw worden de bepalingen van artikel 48, derde en vierde lid, OSw uit boek 1 (beroepsverbod) hernomen.⁶⁸ In artikel 252*septies* OSw wordt enkel het bepaalde onder artikel 48, derde lid, OSw hernomen. In het ontworpen artikel 266*bis* wordt verwezen naar het derde en het vierde lid van artikel 48 OSw.

In dit verband kan ook worden opgemerkt dat in artikel 286*sexies* OSw (conversiepraktijken), dat eveneens een specifiek verbod invoert om een beroepsactiviteit of sociale activiteit uit te oefenen bij een veroordeling, niet wordt verwezen naar artikel 48, derde en vierde lid, OSw.

De vermelde bepalingen moeten worden geharmoniseerd of samengevoegd.

47.4. In artikel 252*septies* OSw wordt bepaald dat de schulden worden veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 47, eerste lid, OSw in de gevallen bedoeld “in dit hoofdstuk” (d.i. “in deze afdeling”). Een gelijkaardige bepaling is niet opgenomen in de artikelen 251 en 266*bis* OSw. Ook hier moeten de stellers de coherentie nagaan.

⁶⁷ Une disposition analogue figure également à l’article 266*bis* PCpén, qui reproduit l’article 433*novies*/11, § 2, du Code pénal.

⁶⁸ Lors de la reproduction de l’article 48, alinéa 4, PCpén dans l’article 251, § 3, alinéa 2, PCpén, les termes “interdiction professionnelle” (“beroepsverbod”) semblent effectivement avoir été reproduits à tort, alors qu’il semble que l’on vise une des interdictions visées au présent article.

⁶⁷ Een gelijkaardige bepaling is ook opgenomen in 266*bis* OSw, dat artikel 433*novies*/11, § 2, van het Strafwetboek herneemt.

⁶⁸ Bij het hernemen van artikel 48, vierde lid, OSw in artikel 251, § 3, tweede lid, OSw lijkt wel ten onrechte de term “beroepsverbod” (“interdiction professionnelle”) te zijn hernomen, terwijl “één van de in dit artikel bedoelde verboden” lijkt te zijn beoogd.

Article 252

48. Par souci d'uniformité de l'ensemble du Code pénal, l'intitulé de l'article 252 PCpén doit mentionner qu'il s'agit d'une cause d'excuse "entraînant une exemption de peine".

Article 252bis

49. L'article 252bis, alinéa 3, PCpén fait référence à "l'amende visée aux alinéas 2 et 3...". Ce segment de phrase a été emprunté à l'article 433quater/1 du Code pénal, dont les alinéas 2 et 3 prévoient certaines amendes.

On adaptera cette disposition. À cet égard, il ne suffit pas de supprimer les mots "visée aux alinéas 2 et 3". En effet, l'article 252bis, alinéa 2, PCpén punit l'infraction d'"une peine de niveau 3". Compte tenu de l'article 36 PCpén, une peine de niveau 3 infligée à titre de peine principale à des personnes physiques n'implique pas d'amende. Conformément à l'article 52, § 1er, PCpén, une amende peut cependant être prononcée comme peine accessoire. L'article 252bis, alinéa 3, PCpén doit donc prévoir que si une amende est infligée (à titre de peine accessoire), elle est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes⁶⁹.

Article 252decies

50. L'article 252decies PCpén reproduit, sans appliquer les adaptations nécessaires, l'article 433quater/9 du Code pénal relatif à l'évaluation multidisciplinaire.

Le délégué a déclaré:

"Étant donné que cette disposition prévoit une évaluation tous les quatre ans après la première évaluation, elle demeure pertinente. Néanmoins, le premier paragraphe (portant sur la première évaluation) et le troisième paragraphe (portant sur les modalités d'évaluation fixées par la loi) devront être adaptés, car ils ne seront plus pertinents lors de l'entrée en vigueur du Code pénal".

Ces adaptations devront être opérées.

Articles 253 à 255

51. Les articles 253 à 255 PCpén instaurent une incrimination spécifique pour la vente d'enfants.

L'exposé des motifs indique que les dispositions en projet tendent à satisfaire aux obligations qui découlent du Protocole facultatif 'à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants', signée à New

⁶⁹ Comp. avec les articles 247, § 3, et 248, § 1er, alinéa 2, et § 2, alinéa 2, PCpén.

Artikel 252

48. Omwille van de eenvormigheid doorheen het Strafwetboek, moet in het opschrift van artikel 252 OSw worden vermeld dat het gaat om een "strafuitsluitende" verschoningsgrond.

Artikel 252bis

49. In artikel 252bis, derde lid, OSw wordt verwezen naar "de boete bedoeld in het tweede en derde lid ...". Dit is overgenomen uit artikel 433quater/1 van het Strafwetboek, waar in het tweede en derde lid in bepaalde geldboetes wordt voorzien.

Deze bepaling moet worden aangepast. Daarbij volstaat het niet om de woorden "bedoeld in het tweede en derde lid" te schrappen. Artikel 252bis, tweede lid, OSw bestraft het misdrijf immers met "een straf van niveau 3". Gelet op artikel 36 OSw houdt een straf van niveau 3 als hoofdstraf ten aanzien van natuurlijke personen geen geldboete in. Op grond van artikel 52, § 1, OSw kan een geldboete wel als bijkomende straf worden uitgesproken. In artikel 252bis, derde lid, OSw, moet dus bepaald worden dat indien (als bijkomende straf) een geldboete wordt opgelegd, deze zo veel keer wordt toegepast als er slachtoffers zijn.⁶⁹

Artikel 252decies

50. Artikel 252decies OSw herneemt, zonder de nodige aanpassingen door te voeren, artikel 433quater/9 van het Strafwetboek betreffende de multidisciplinaire evaluatie.

De gemachtigde verklaarde:

"Étant donné que cette disposition prévoit une évaluation tous les quatre ans après la première évaluation, elle demeure pertinente. Néanmoins, le premier paragraphe (portant sur la première évaluation) et le troisième paragraphe (portant sur les modalités d'évaluation fixées par la loi) devront être adaptés, car ils ne seront plus pertinents lors de l'entrée en vigueur du Code pénal."

Deze aanpassingen moeten worden doorgevoerd.

Artikelen 253 tot 255

51. De artikelen 253 tot 255 OSw voeren een specifieke strafbaarstelling in voor de verkoop van kinderen.

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de ontworpen bepalingen ertoe strekken te voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Facultatief Protocol 'inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind', ondertekend te New York op

⁶⁹ Vgl. met de artikelen 247, § 3, en 248, § 1, tweede lid, en § 2, tweede lid, OSw.

York le 25 mai 2000⁷⁰. Il est précisé que, même si l'incrimination peut recouper la répression de la traite des êtres humains ou de l'exploitation sexuelle des enfants, "il est apparu utile, eu égard à la gravité de l'infraction et à la nécessité de protéger les mineurs d'âge contre cette forme de criminalité, de prévoir une incrimination spécifique".

On observera que l'adoption illégale fait également l'objet de dispositions pénales. Il s'agit des articles 391*quater* et 391*quinquies* du Code pénal, qui ont été reproduits dans l'avant-projet aux articles 337 (l'adoption illégale pour compte propre) et 338 (l'adoption illégale commise par un intermédiaire) PCpén.

52. L'article 253 PCpén définit l'infraction de vente d'enfants comme l'acte consistant à "délibérément proposer, offrir, promettre, remettre ou accepter, sciemment et volontairement, un mineur d'âge, quel que soit le moyen utilisé, contre un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour autrui".

Cette formulation ne permet pas de percevoir clairement ce qu'il faut entendre précisément par "proposer" un mineur d'âge contre un profit ou un avantage comparable, ni comment ce terme se distingue des termes "offrir" ou "promettre".

L'exposé des motifs précise que la définition de l'incrimination est identique à celle des articles 2 et 3 du Protocole facultatif et que, se fondant sur ces dispositions, la disposition en projet définit la vente comme consistant à "proposer, offrir, promettre, remettre ou accepter un mineur d'âge".

Or, les articles précités du Protocole facultatif ne font pas référence au fait de "proposer" un enfant.

Les explications fournies par le délégué n'indiquent pas non plus clairement quelle est la signification précise de "proposer" en tant que notion distinctive. Le délégué a déclaré:

"Les termes de proposer et de promettre sont inspirés de l'article 246, § 2, du Code pénal et du Rapport explicatif de la Convention pénale sur la corruption (STE n° 173) du Conseil de l'Europe, et de la Convention ('le fait de proposer, d'offrir ou de donner'):

'36. Les éléments matériels de l'infraction sont le fait de promettre, d'offrir ou de donner, directement ou indirectement, un avantage indu à l'agent lui-même ou à un tiers. Ces trois agissements du corrupteur sont légèrement différents les uns des autres. 'Promettre' peut, par exemple, correspondre à des situations où le corrupteur s'engage à donner un avantage indu ultérieurement – en général, une fois seulement que l'acte qu'il a demandé à l'agent public a été accompli – ou lorsque le corrupteur et le corrompu se sont entendus pour que le corrupteur fournisse l'avantage indu ultérieurement. Le fait d'offrir peut correspondre à des situations où le corrupteur manifeste qu'il est décidé à donner l'avantage indu à tout moment. Enfin, le

⁷⁰ L'article 35 de la Convention 'relative aux droits de l'enfant' prévoit également: "Les États parties prennent toutes les mesures appropriées sur les plans national, bilatéral et multilatéral pour empêcher l'enlèvement, la vente ou la traite d'enfants à quelque fin que ce soit et sous quelque forme que ce soit".

25 mai 2000.⁷⁰ Er wordt aangegeven dat hoewel de strafbaarstelling een overlapping kan inhouden met de bestrafing voor mensenhandel of seksuele uitbuiting van kinderen, "het nuttig lijkt te voorzien in een specifieke strafbaarstelling, gezien de ernst van het strafbare feit en de noodzaak van bescherming van minderjarigen tegen die vorm van criminaliteit".

Er kan worden opgemerkt dat er ook voor illegale adoptie in strafbepalingen is voorzien. Het betreft de artikelen 391*quater* en 391*quinquies* van het Strafwetboek, die in het voorontwerp zijn opgenomen als de artikelen 337 (onwettige adoptie voor eigen rekening) en 338 (onwettige adoptie door tussenkomst van derden) OSw.

52. In artikel 253 OSw wordt het misdrijf van verkoop van kinderen omschreven als "het opzettelijk voorstellen, aanbieden, beloven, afleveren of aanvaarden van een minderjarige, ongeacht op welke wijze, tegen betaling of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of een ander".

Bij deze formulering is het niet duidelijk wat onder het "voorstellen" van een minderjarige tegen betaling of een vergelijkbaar voordeel precies moet worden begrepen, en hoe dit zich onderscheidt van het "aanbieden" of "beloven".

De memorie van toelichting stelt dat de strafbaarstelling wordt omschreven zoals in de artikelen 2 en 3 van het Facultatief Protocol en dat op grond van die bepalingen de ontworpen bepaling de verkoop omschrijft als "het aanbieden, afleveren of aanvaarden van een minderjarige".

Voorname artikelen van het Facultatief Protocol verwijzen evenwel niet naar het "voorstellen" van een kind.

Ook de door de gemachtigde verschaft toelichting maakt niet duidelijk wat de precieze betekenis is van het "voorstellen" als onderscheidend begrip. De gemachtigde stelde:

"Les termes de proposer et de promettre sont inspirés de l'article 246, § 2, du Code pénal et du Rapport explicatif de la Convention pénale sur la corruption (STE n° 173) du Conseil de l'Europe, et de la Convention ('le fait de proposer, d'offrir ou de donner'):

'36. Les éléments matériels de l'infraction sont le fait de promettre, d'offrir ou de donner, directement ou indirectement, un avantage indu à l'agent lui-même ou à un tiers. Ces trois agissements du corrupteur sont légèrement différents les uns des autres. 'Promettre' peut, par exemple, correspondre à des situations où le corrupteur s'engage à donner un avantage indu ultérieurement – en général, une fois seulement que l'acte qu'il a demandé à l'agent public a été accompli – ou lorsque le corrupteur et le corrompu se sont entendus pour que le corrupteur fournisse l'avantage indu ultérieurement. Le fait d'offrir peut correspondre à des situations où le corrupteur manifeste qu'il est décidé à donner l'avantage indu à tout moment. Enfin, le

⁷⁰ Ook in artikel 35 van het Verdrag 'inzake de Rechten van het Kind' wordt bepaald: "De Staten, die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van ontvoering, of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook."

fait de 'donner' peut correspondre à des situations où il remet l'avantage indu. D'ailleurs, l'avantage en question n'est pas nécessairement donné directement à l'agent public: il peut être aussi donné à un tiers tel qu'un membre de sa famille, une organisation à laquelle l'agent public appartient, le parti politique auquel il adhère. Lorsque l'offre, la promesse ou le don est adressé à un tiers, l'agent public doit au moins, à un moment, en avoir eu connaissance. Indépendamment du fait que la personne ayant reçu ou bénéficié de l'avantage indu soit l'agent public lui-même ou un tiers, la transaction peut impliquer un ou plusieurs intermédiaires".

Les auteurs devront vérifier si le terme "proposer", dans la disposition en projet, revêt une signification particulière par rapport à "offrir" ou "promettre". Si tel n'est pas le cas, il vaudrait mieux l'omettre.

53. L'exposé des motifs précise que "les frais administratifs pour une adoption ou le remboursement de certains frais liés à l'entretien de l'enfant durant une telle procédure" échappent à la notion de profit ou tout autre avantage comparable.

Le délégué a déclaré:

"La vente d'enfant peut recouvrir différentes pratiques (par ex. bébé vendu à des couples sans enfant, vente à des fins d'adoption illégale, vente à des fins d'exploitation ...). La précision sur les frais d'adoption légale et sur les indemnités d'entretien avait été donnée pour guider le juge et rassurer les adoptants. Comme l'adoption n'est qu'une hypothèse de vente d'enfant, il a été jugé préférable de le préciser dans l'exposé des motifs".

À la lumière également de l'article 32 de la Convention de La Haye du 29 mai 1993 'sur la protection des enfants et la coopération en matière d'adoption internationale'⁷¹ et compte tenu du principe de légalité en matière pénale, il est recommandé d'inscrire dans le texte législatif l'exception pour frais raisonnables dans le cadre d'une adoption (légale).

54. Le commentaire consacré par l'exposé des motifs aux articles 253 à 255 PCpén ne fait aucune mention des éventuelles conséquences des dispositions en projet sur la maternité de substitution.

⁷¹ L'article 32 s'énonce comme suit:

"1. Nul ne peut tirer un gain matériel indu en raison d'une intervention à l'occasion d'une adoption internationale.
2. Seuls peuvent être demandés et payés les frais et dépenses, y compris les honoraires raisonnables des personnes qui sont intervenues dans l'adoption.
3. Les dirigeants, administrateurs et employés d'organismes intervenant dans une adoption ne peuvent recevoir une rémunération disproportionnée par rapport aux services rendus".

fait de 'donner' peut correspondre à des situations où il remet l'avantage indu. D'ailleurs, l'avantage en question n'est pas nécessairement donné directement à l'agent public: il peut être aussi donné à un tiers tel qu'un membre de sa famille, une organisation à laquelle l'agent public appartient, le parti politique auquel il adhère. Lorsque l'offre, la promesse ou le don est adressé à un tiers, l'agent public doit au moins, à un moment, en avoir eu connaissance. Indépendamment du fait que la personne ayant reçu ou bénéficié de l'avantage indu soit l'agent public lui-même ou un tiers, la transaction peut impliquer un ou plusieurs intermédiaires."

De stellers zullen moeten nagaan of het begrip "voorstellen" in de ontworpen bepaling een bijzondere betekenis heeft in vergelijking met het "aanbieden" of "beloven". Indien dit niet het geval is, wordt het begrip beter weggelaten.

53. In de memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat "de administratieve kosten voor een adoptie of de vergoeding van bepaalde kosten voor het onderhoud van het kind tijdens een dergelijke procedure" niet onder het begrip betaling of een vergelijkbaar voordeel vallen.

De gemachtigde verklaarde:

"La vente d'enfant peut recouvrir différentes pratiques (par ex. bébé vendu à des couples sans enfant, vente à des fins d'adoption illégale, vente à des fins d'exploitation ...). La précision sur les frais d'adoption légale et sur les indemnités d'entretien avait été donnée pour guider le juge et rassurer les adoptants. Comme l'adoption n'est qu'une hypothèse de vente d'enfant, il a été jugé préférable de le préciser dans l'exposé des motifs."

Ook in het licht van artikel 32 van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 'inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie'⁷¹ en rekening houdend met het legaliteitsbeginsel in strafzaken, verdient het aanbeveling de uitzondering voor redelijke kosten in het kader van een (legale) adoptie op te nemen in de wettekst.

54. In de memorie van toelichting bij de artikelen 253 tot 255 OSw wordt geen melding gemaakt van de eventuele gevolgen van de ontworpen bepalingen op het draagmoederschap.

⁷¹ Artikel 32 luidt:

"1. Niemand mag ongerechtvaardigd financieel of ander voordeel trekken uit enig optreden in verband met een interlandelijke adoptie.
2. Uitsluitend kosten en uitgaven, met inbegrip van redelijke honoraria van personen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen in rekening worden gebracht en betaald. 3. Bestuurders, beheerders en werknemers van instellingen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen geen bezoldiging ontvangen die onevenredig hoog is in vergelijking met de verleende diensten."

Il n'existe pas encore de régime légal pour la maternité de substitution⁷². Il en résulte que c'est le droit pénal commun qui doit s'appliquer. En pratique, cela signifie que la maternité dite de substitution à finalité commerciale est sanctionnée sur la base d'autres dispositions du Code pénal⁷³.

Compte tenu de la formulation de l'article 253 PCpén, la maternité de substitution en tant que telle semble relever de l'application de cette disposition.

Le délégué a souligné que telle n'est pas l'intention des auteurs.

“La gestation pour autrui n'est effectivement pas abordée dans le présent projet de loi. Elle fait l'objet d'une discussion globale au Parlement dans le cadre d'une proposition de loi qui définira si des dispositions pénales spécifiques sont nécessaires. Het is dus de bedoeling om in afwachting daarvan de status quo te bewaren”.

Il ne paraît pas résulter de la disposition en projet que le *statu quo* soit maintenu en matière de maternité de substitution. Si cette solution est retenue, il convient, eu égard au principe de légalité en matière pénale, de le préciser explicitement dans la disposition en projet, afin qu'il ne subsiste aucun doute à ce sujet.

Articles 286bis à 286sexies

55. Les articles 286bis à 286sexies PCpén reproduisent les articles 442quinquies et 442sexies, en projet, du Code pénal (pratiques de conversion), issus d'un avant-projet sur lequel le Conseil d'État a donné, le 17 avril 2023, l'avis 72.561/1⁷⁴. On peut se reporter aux observations formulées dans cet avis.

⁷² Plusieurs propositions de loi ont toutefois déjà été déposées à cet effet: proposition de loi 'interdisant la maternité de substitution et le recours aux mères porteuses' (*Doc. parl.*, Sénat, 2005-06, n° 3-1399/1); proposition de loi 'réglementant la maternité de substitution' (*Doc. parl.*, Sénat, 2004-05, n° 3-1230/1); proposition de loi 'complétant le Code pénal en vue d'incriminer la vente d'enfants' (*Doc. parl.*, Chambre, 2019-20, n° 55-0608/001); proposition de loi 'modifiant le Code pénal en ce qui concerne la maternité de substitution à finalité commerciale' (*Doc. parl.*, Chambre, 2019-20, n° 55-0633/001); proposition de loi 'portant organisation des centres de maternité de substitution' (*Doc. parl.*, Chambre, 2019-20, n° 55-0855/001). Voir à ce sujet également l'avis n° 30 du Comité consultatif de bioéthique du 5 juillet 2004 relatif à la maternité pour autrui (mères porteuses).

⁷³ Voir à ce sujet: E. GULDIX et L. OPLINUS, “Medische begeleide voortplanting en draagmoederschap” dans *Handboek gezondheidsrecht*, Volume II, Bruxelles, Intersentia, 2022 et L. PLUYM, *Een familierechtelijk statuut voor draagmoederschap*, Bruxelles, Kluwer, 2015.

⁷⁴ Avis C.E. 72.561/1 du 17 avril 2023 sur un avant-projet de loi 'visant à modifier le Code pénal en vue d'incriminer les pratiques de conversion'.

Inzake het draagmoederschap bestaat er vooralsnog geen wettelijke regeling.⁷² Dit betekent dat toepassing moet worden gemaakt van het gemeen strafrecht. In de feiten betekent dit dat het zogenaamde commercieel draagmoederschap op grond van andere bepalingen uit het Strafwetboek wordt gesanctioneerd.⁷³

Gelet op de formulering van artikel 253 OSw lijkt het draagmoederschap als dusdanig onder de toepassing van deze bepaling te ressorteren.

De gemachtigde wees erop dat dit niet de bedoeling van de stellers is:

“La gestation pour autrui n'est effectivement pas abordée dans le présent projet de loi. Elle fait l'objet d'une discussion globale au Parlement dans le cadre d'une proposition de loi qui définira si des dispositions pénales spécifiques sont nécessaires. Het is dus de bedoeling om in afwachting daarvan de status quo te bewaren.”

Uit de ontworpen bepaling lijkt niet te volgen dat de *status quo* omtrent het draagmoederschap wordt bewaard. Indien daarvoor wordt geopteerd, dient dit, gelet op het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel, uitdrukkelijk te worden verduidelijkt in de ontworpen bepaling, zodat daarover geen twijfel bestaat.

Artikelen 286bis tot 286sexies

55. De artikelen 286bis tot 286sexies OSw hernemen de ontworpen artikelen 442quinquies en 442sexies van het Strafwetboek (conversiepraktijken), uit een voorontwerp waarover door de Raad van State op 17 april 2023 advies 72.561/1 is uitgebracht.⁷⁴ Er kan worden verwezen naar de opmerkingen uit dat advies.

⁷² Er werden daartoe wel al meerdere wetsvoorstellen ingediend: wetsvoorstel 'tot het verbieden van zowel draagmoederschap waarbij de draagmoeder niet genetisch verwant is met het kind als draagmoederschap waarbij die genetische verwantschap wel bestaat' (*Parl. St.* Senaat 2005-06, nr. 3-1399/1); wetsvoorstel 'tot regeling van het draagmoederschap' (*Parl. St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1230/1); wetsvoorstel 'tot aanvulling van het Strafwetboek met het oog op de strafbaarstelling van de verkoop van kinderen' (*Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-0608/001); wetsvoorstel 'tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft het commercieel draagmoederschap' (*Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-0633/001); wetsvoorstel 'houdende organisatie van centra voor draagmoederschap' (*Parl. St.* Kamer 2019-20, nr. 55-0855/001). Zie in dit verband eveneens het advies betreffende zwangerschap voor een ander (draagmoederschap) van het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek van 5 juli 2004, nr. 30.

⁷³ Zie in dit verband: E. GULDIX en L. OPLINUS, “Medische begeleide voortplanting en draagmoederschap” in *Handboek gezondheidsrecht*, Volume II, Brussel, Intersentia, 2022 en L. PLUYM, *Een familierechtelijk statuut voor draagmoederschap*, Brussel, Kluwer, 2015.

⁷⁴ Adv.RvS 72.561/1 van 17 april 2023 over een voorontwerp van wet 'tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van conversiepraktijken'.

Titre 3 – Les infractions contre la sécurité publique

Article 345

56. La référence que l'article 345, § 2, alinéa 1er, 5°, PCpén fait à l'article 15 de la loi du 5 juin 1928 'portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime' est obsolète⁷⁵ et doit être supprimée.

57. L'article 345, § 2, alinéa 1er, 6°, PCpén dispose qu'est susceptible de constituer une infraction terroriste, "l'atteinte illégale à l'intégrité d'un système informatique et l'atteinte illégale à l'intégrité des données dans un système informatique telles que définies aux articles 502 et 503". La disposition de l'actuel article 137, § 2, 4°/1, du Code pénal est ainsi reproduite. Les articles 502 et 503 PCpén reformulent l'actuel article 550ter, §§ 1er à 3, du Code pénal auquel fait référence l'article 137, § 2, 4°/1, du Code pénal et rebaptisent les infractions qui y sont visées 'sabotage informatique'. L'article 345, § 2, alinéa 1er, 6°, PCpén doit s'aligner sur cette nouvelle formulation.

Articles 347 et 347bis

58. Dans un souci d'uniformité de la formulation et afin de se conformer à l'actuel article 140 du Code pénal, on écrira dans le texte français tant de l'article 347 PCpén que de l'article 347bis PCpén "en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance" et dans le texte néerlandais "terwijl men wist of moest weten".

Article 349

59. Il est renvoyé à l'observation 8.4.2.

Article 355

60. L'article 355, alinéa 1er, 3°, PCpén complète l'incrimination de "l'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste" par celle d'"organiser ou faciliter de toute autre manière le voyage à partir de la Belgique ou vers ce pays d'une personne en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 345, 347 à 354, 357 à 359, à l'exception de celle visée à l'article 345, § 3, [alinéa 1er,] 6°".

Est ainsi mis en œuvre l'article 10 de la directive (UE) 2017/541 du Parlement européen et du Conseil du 15 mars 2017 'relative à la lutte contre le terrorisme et remplaçant la décision-cadre 2002/475/JAI du Conseil et modifiant la décision 2005/671/JAI du Conseil', qui prescrit que les États membres prennent les mesures nécessaires pour que soit punissable en tant qu'infraction pénale, lorsqu'il est commis de manière intentionnelle, tout acte visant à organiser ou à faciliter le voyage d'une personne à des fins de terrorisme,

⁷⁵ Cette disposition a été abrogée par l'article 26 de la loi du 8 mai 2019 'introduisant le Code belge de la Navigation'.

Titel 3 – Misdrijven tegen de openbare veiligheid

Artikel 345

56. De verwijzing in artikel 345, § 2, eerste lid, 5°, OSw naar artikel 15 van de wet van 5 juni 1928 'houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisscherij' is achterhaald,⁷⁵ en dient te worden geschrapt.

57. Artikel 345, § 2, eerste lid, 6°, OSw stipuleert dat als terroristisch misdrijf kan worden aangemerkt, de "onrechtmatige verstoring van een informaticasysteem en de onrechtmatige verstoring van de gegevens in een informaticasysteem, zoals bepaald in de artikelen 502 en 503". Daarmee wordt de bepaling van het bestaande artikel 137, § 2, 4°/1, van het Strafwetboek hernomen. De artikelen 502 en 503 OSw herformuleren het bestaande artikel 550ter, §§ 1 tot 3, van het Strafwetboek, waaraan artikel 137, § 2, 4°/1, van het Strafwetboek refereert en herdopen de hierin geviseerde misdrijven tot 'informatica-sabotage'. Artikel 345, § 2, eerste lid, 6°, OSw moet hierop worden afgestemd.

Artikelen 347 en 347bis

58. Omwille van de eenvormigheid van de formulering en de overeenstemming met het huidige artikel 140 van het Strafwetboek, moet zowel in artikel 347 OSw als in artikel 347bis OSw in de Nederlandse tekst geschreven worden "terwijl men wist of moest weten" en in de Franse tekst "en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance".

Artikel 349

59. Er wordt verwezen naar opmerking 8.4.2.

Artikel 355

60. Artikel 355, eerste lid, 3°, OSw vult de strafbaarstelling "binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf" aan met "het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van een reis vanuit of naar België voor een persoon met het oog op het, in België of [in] het buitenland, plegen van of (...)bijdragen tot het plegen van een misdrijf bedoeld in de artikelen 345, 347 tot en met 354 of 357 tot en met 359, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, [eerste lid,] 6°".

Daarmee wordt uitvoering gegeven aan artikel 10 van richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 'inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad', dat voorschrijft dat de lidstaten de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat iedere handeling van organisatie of facilitering waarbij een persoon wordt geholpen bij het reizen met terroristisch oogmerk, in de wetenschap dat de aldus

⁷⁵ Deze bepaling werd opgeheven bij artikel 26 van de wet van 8 mei 2019 'tot invoering van het Belgisch Scheepvaartwetboek'.

en sachant que l'aide ainsi apportée a pour but de servir à la réalisation d'un tel objectif.

Dans un souci de clarté et de cohérence de la réglementation, il paraît indiqué d'intégrer l'organisation ou la facilitation de voyages à des fins de terrorisme dans un article distinct, et non comme un élément de l'infraction de l'entrée dans le territoire national ou la sortie du territoire national en vue de la commission d'une infraction terroriste⁷⁶.

Article 386

61. L'article 386, alinéa 2, PCpén fait référence à l'article 54, § 1er, alinéas 4 à 7, § 3 et § 4, et rend celui-ci applicable à la confiscation. Ces références devront être vérifiées et adaptées à la numérotation finale du livre 1 du Code pénal.

Article 395

62. La référence que fait l'article 395 PCpén à l'article 5, 6° et 7°, de la loi du 5 février 2007 'relative à la sûreté maritime' est obsolète⁷⁷. En lieu et place, il faut plutôt renvoyer aux définitions de 'port' et d'installation portuaire' figurant à l'article 2.5.2.3, 4° et 5°, de la loi du 8 mai 2019 'introduisant le Code belge de la Navigation'.

Articles 396bis et 396ter

63. L'article 396bis PCpén prévoit une infraction 'l'intrusion dans un véhicule', lorsque l'intrusion intervient dans le contexte des infractions de traite des êtres humains et de trafic des êtres humains. L'article 396ter PCpén prévoit pour les victimes de trafic des êtres humains une éventuelle cause d'excuse d'exemption de peine pour cette infraction.

64. La portée du membre de phrase "[d]ans le contexte des infractions visées aux articles 246 à 249" (article 396bis PCpén) est fort nébuleuse.

L'actuelle formulation de l'article en projet semble avoir pour conséquence que l'intrusion dans un véhicule n'est punissable que s'il est question d'un concours avec les infractions de traite des êtres humains et de trafic des êtres humains. Compte tenu du fait que ces infractions sont punies de peines d'un niveau supérieur au niveau 1 et eu égard aux règles en matière de sanction en cas de concours constitué de plusieurs faits (article 62 PCpén dans le livre 1), on n'aperçoit pas si le but envisagé par les auteurs est ainsi atteint. En effet, il ressort de l'exposé des motifs que l'objectif est de créer une base légale pour aborder les nuisances causées par les "grimpeurs" et

verstreckte hulp dat doel dient, strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.

Het lijkt, ter wille van de duidelijkheid en de coherentie van de regelgeving, raadzaam om het organiseren of faciliteren van reizen met terroristisch oogmerk in een afzonderlijk artikel onder te brengen, en niet als een onderdeel van het misdrijf van het binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf.⁷⁶

Artikel 386

61. Artikel 386, tweede lid, OSw verwijst naar artikel 54, § 1, vierde tot zevende lid, § 3 en § 4, en verklaart deze van toepassing op de verbeurdverklaring. Deze verwijzingen dienen te worden nagekeken en te worden aangepast aan de uiteindelijke nummering van boek 1 van het Strafwetboek.

Artikel 395

62. De verwijzing in artikel 395 OSw naar artikel 5, 6° en 7°, van de wet van 5 februari 2007 'betreffende de maritieme beveiliging' is achterhaald.⁷⁷ In de plaats daarvan dient verwezen te worden naar de definities van 'havenfaciliteit' en 'haven' in artikel 2.5.2.3, 4° en 5°, van de wet van 8 mei 2019 'tot invoering van het Belgisch Scheepvaartwetboek'.

Artikelen 396bis en 396ter

63. Artikel 396bis OSw voorziet in een misdrijf 'binnendringen in een voertuig', wanneer het binnendringen gebeurt in de context van de misdrijven van mensenhandel en mensensmokkel. Artikel 396ter OSw voorziet voor slachtoffers van mensensmokkel in een mogelijke strafuitsluitende verschoningsgrond voor dit misdrijf.

64. De draagwijdte van de zinsnede "[i]n de context van de misdrijven voorzien in de artikelen 246 tot 249" (artikel 396bis OSw) is hoogst onduidelijk.

De huidige formulering van het ontworpen artikel lijkt tot gevolg te hebben dat het binnendringen in een voertuig enkel strafbaar is wanneer er sprake is van een samenloop met de misdrijven mensenhandel en mensensmokkel. Gelet op het feit dat deze misdrijven bestraft worden met straffen van een hoger niveau dan niveau 1 en gelet op de regels inzake de bestraffing bij meerdaadse samenloop (artikel 62 OSw) in boek 1) is het niet duidelijk of hiermee het door de stellers beoogde doel wordt bereikt. Uit de memorie van toelichting blijkt immers dat beoogd wordt een juridische grond te creëren om overlast door zogenaamde "inklimmers" aan te pakken en

⁷⁶ Comp. avec la directive (UE) 2017/541, qui règle l'incrimination de 'voyager à des fins de terrorisme' à l'article 9 et celle d'organiser ou faciliter de quelque autre manière des voyages à des fins de terrorisme' à l'article 10.

⁷⁷ La loi du 5 février 2007 a été abrogée par l'article 117 de la loi du 8 mai 2019 'introduisant le Code belge de la Navigation'.

⁷⁶ Vgl. met richtlijn (EU) 2017/541, dat de strafbaarstelling van 'reizen met terroristisch oogmerk' onder artikel 9 regelt, en de strafbaarstelling van het 'organiseren of anderszins faciliteren van reizen met terroristisch oogmerk' onder artikel 10.

⁷⁷ De wet van 5 februari 2007 werd opgeheven bij artikel 117 van de wet van 8 mei 2019 'tot invoering van het Belgisch Scheepvaartwetboek'.

dissuader ceux-ci, la disposition pénale devant “également” être dissuasive pour les trafiquants d’être humains⁷⁸.

Titre 4 – Les faux

65. L’article 417 PCpén (cause d’excuse d’exemption de peine) doit également viser la monnaie “endommagée”.

Titre 5 – Les infractions contre les biens

Articles 465/1 à 465/3

66.1. Les articles 465/1 à 465/3 PCpén instaurent des incriminations pour le fait d’équiper délibérément un véhicule avec un compartiment caché et la possession délibérée d’un tel véhicule.

66.2. Selon l’exposé des motifs, les faits démontrent que les “compartiments cachés installés par des professionnels” ne servent qu’à soustraire des biens punissables à la vue du public”. L’exposé des motifs indique ainsi que “l’intention sur le but (criminel) pour lequel le compartiment caché peut être utilisé n’est pas requise” pour commettre l’infraction consistant à équiper un véhicule d’un compartiment caché (article 465/1 PCpén).

Le commentaire consacré à l’article 465/2 PCpén indique également que l’infraction de la possession d’un véhicule équipé d’un compartiment caché exige que “l’auteur doit également avoir su que le moyen de transport était équipé d’un compartiment caché”, sans indiquer qu’il serait requis de savoir ou de devoir savoir que ledit compartiment est utilisé à des fins criminelles.

Toutefois, le texte des dispositions en projet mentionne chaque fois expressément qu’un compartiment caché est un compartiment non conçu en usine qui sert à “la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l’argent d’origine illicite”. Le texte français de l’article 465/2 PCpén énonce, en s’écartant quelque peu des autres dispositions, que le compartiment “sert à” la possession secrète ou à transporter secrètement (et le texte néerlandais que le compartiment “wordt gebruikt”).

Contrairement à ce qu’indique l’exposé des motifs, ces formulations soulignent que l’incrimination dépend de la finalité (ou de l’utilisation effective?)⁷⁹ de la présence du compartiment caché dans le véhicule.

Les auteurs de l’avant-projet devront faire ressortir clairement la portée précise des incriminations envisagées dans le texte des articles en projet.

⁷⁸ La proposition de loi que l’exposé des motifs indique reproduire ne contient d’ailleurs aucune limitation de l’incrimination au “contexte des infractions” de traite des êtres humains et de trafic des êtres humains (voir *Doc. parl.*, Chambre, 2020-21, n° 55-1729/001).

⁷⁹ L’utilisation effective ne résulte que du texte néerlandais de l’article 465/2 PCpén.

af te schrikken, waarbij de strafbepaling “tevens” een afschrikingsmiddel voor mensensmokkelaars moet zijn.⁷⁸

Titel 4 – Valsheden

65. In artikel 417 Osw (strafuitsluitende verschoningsgrond) moet ook worden verwezen naar de “beschadigde” munt.

Titel 5 – Misdrijven tegen het vermogen

Artikelen 465/1 tot 465/3

66.1. De artikelen 465/1 tot 465/3 Osw voeren strafbaarstellingen in voor het opzettelijk uitrusten en het opzettelijk bezit van een voertuig met een verborgen ruimte.

66.2. Volgens de memorie van toelichting blijkt uit de feiten dat “professioneel aangebrachte verborgen ruimten” enkel dienen om strafbare goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken”. De memorie stelt aldus dat voor het plegen van het misdrijf van het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte (artikel 465/1 Osw) “het opzet op het (criminele) doel waarvoor de verborgen ruimte kan worden gebruikt niet vereist [is]”.

Ook de toelichting bij artikel 465/2 Osw stelt dat voor het misdrijf van het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte vereist is “dat de pleger kennis heeft van het feit dat het vervoermiddel is uitgerust met een verborgen ruimte”, zonder aan te geven dat het vereist zou zijn te weten of te moeten weten dat de verborgen ruimte met een crimineel doel wordt gebruikt.

De tekst van de ontworpen bepalingen vermeldt evenwel telkens uitdrukkelijk dat een verborgen ruimte een niet-fabriekseigen ruimte is “voor het heimelijk in bezit hebben of [het heimelijk] vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst”. In artikel 465/2 Osw luidt het, enigszins afwijkend van de andere bepalingen, in de Nederlandse tekst dat de ruimte “wordt gebruikt” voor (en in de Franse tekst dat de ruimte “sert à”) het heimelijke bezit of heimelijke vervoer.

Deze formuleringen wijzen erop, in tegenstelling tot wat de memorie van toelichting stelt, dat de strafbaarstelling afhangt van het doel (of het daadwerkelijke gebruik?)⁷⁹ waarvoor de verborgen ruimte in het voertuig aanwezig is.

De stellers van het voorontwerp zullen de precieze draagwijdte van de beoogde strafbaarstellingen duidelijk tot uiting moeten laten komen in de tekst van de ontworpen artikelen.

⁷⁸ Het wetsvoorstel dat de memorie van toelichting stelt te harnemen, bevat overigens geen beperking van de strafbaarstelling tot “de context van de misdrijven” van mensenhandel en mensensmokkel (zie *Parl. St.* Kamer 2020-21, nr. 55-1729/001).

⁷⁹ Het daadwerkelijke gebruik komt enkel tot uitdrukking in de Nederlandse tekst van artikel 465/2 OSw.

Toutefois, à cet égard, il faut garder à l'esprit ce qui suit. Si, comme semble l'indiquer l'exposé des motifs, la simple présence du compartiment caché constitue le fondement de l'incrimination, il faudra veiller à la proportionnalité de la disposition pénale. Dans cette hypothèse, il semble à tout le moins conseillé de délimiter plus étroitement l'incrimination, en particulier en se fondant sur les précisions fournies dans l'exposé des motifs⁸⁰.

Par contre, si l'incrimination requiert que l'auteur savait ou aurait dû savoir que le compartiment caché sert à ("bestemd is voor") la possession secrète ou au transport secret des objets illégaux, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illégale, il faudra l'exprimer plus clairement dans le texte.

66.3. En tout cas, il faut assurer la cohérence du texte des dispositions en projet, tant entre les différents articles qu'entre les textes français et néerlandais. Ainsi, le texte néerlandais de l'article 465/1 PCpén ne répète pas le mot "heimelijk" devant le mot "vervoeren", alors que tel est toutefois le cas dans les articles 465/2 et 465/3 PCpén. La différence entre "pour la possession secrète", "voor het heimelijk in bezit hebben" et "qui sert à la possession" "die wordt gebruikt voor heimelijk bezit" a déjà été relevée ci-dessus.

Article 470

67. L'article 470 PCpén⁸¹ élargit la définition de l'infraction de 'blanchiment' au fait d'"acquérir [...] et posséder intentionnellement" des avantages patrimoniaux tirés d'une infraction, des biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis (1°) et de "convertir et transférer des choses visées au 1°, dans le but de dissimuler ou de déguiser leur origine illicite ou d'aider toute personne qui est impliquée dans l'infraction initiale, à échapper aux conséquences juridiques de ses actes" (2°). Ce faisant, on cherche à s'aligner sur les termes de l'article 3, paragraphe 1, a) et c), de la directive (UE) 2018/1673 du Parlement européen et du Conseil du 23 octobre 2018 'visant à lutter contre le blanchiment de capitaux au moyen du droit pénal'.

L'article 470, alinéa 1er, PCpén prévoit en outre que l'élément de la connaissance doit être rempli "au début de ces opérations". Ce faisant, l'avant-projet prévoit une restriction de l'incrimination qui est contraire aux incriminations minimales prévues à l'article 3 de la directive (UE) 2018/1673. En effet, conformément à la directive, la condition de la connaissance "au moment [de la réception]" ne doit être remplie qu'en ce qui concerne l'acquisition, la détention ou l'utilisation de biens dont il est question à l'article 3, paragraphe 1, c), de la directive. Pour ce qui est de la conversion ou du transfert de biens (article 3, paragraphe 1, a), de la directive) et du fait de

⁸⁰ En particulier la précision suivante: "Un compartiment caché au sens de cet article est donc un compartiment ou un espace non conçu en usine et manipulé/artificiellement construit avec des mécanismes de déconnexion (multiples) de nature mécanique ou électronique qui s'effectuent par l'intermédiaire de relais magnétiques, d'une télécommande, d'un pôle plus-moins ou d'une combinaison".

⁸¹ L'ajout "§ 1er." doit être supprimé.

Daarbij moet evenwel het volgende voor ogen worden gehouden. Indien, zoals de memorie lijkt aan te geven, de loutere aanwezigheid van de verborgen ruimte de grond voor de strafbaarstelling vormt, moet gewaakt worden over de evenredigheid van de strafbepaling. Het lijkt in die hypothese raadzaam op zijn minst de strafbaarstelling nauwer af te bakenen, in het bijzonder aan de hand van de in de memorie van toelichting gegeven verduidelijking.⁸⁰

Indien het daarentegen voor de strafbaarstelling is vereist dat de dader wist of moest weten dat de verborgen ruimte bestemd is voor ("sert à") het heimelijke bezit van of het heimelijke vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst, dan moet dit duidelijker in de tekst tot uiting worden gebracht.

66.3. In ieder geval moet gezorgd worden voor consistentie in de tekst van de ontworpen bepalingen, zowel tussen de verschillende artikelen als tussen de Nederlandse en de Franse tekst. Zo wordt in de Nederlandse tekst van artikel 465/1 OSw het woord "heimelijk" niet herhaald voor het woord "vervoeren", terwijl dat in de artikelen 465/2 en 465/3 OSw wel het geval is. Op het verschil tussen "voor het heimelijk in bezit hebben", pour la possession secrète", en "die wordt gebruikt voor heimelijk bezit" "qui sert à la possession", is hiervoor al gewezen.

Artikel 470

67. Artikel 470 OSw⁸¹ breidt de omschrijving van het misdrijf 'witwassen' uit met het "opzettelijk verwerven (...) en bezitten" van uit een misdrijf verkregen vermogensvoordelen, van in de plaats gestelde goederen of waarden of van inkomsten uit die belegde voordelen (1°) en met het "omzetten en overdragen van de zaken bedoeld in 1°, met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of een persoon betrokken bij het oorspronkelijk misdrijf te helpen ontkomen aan de rechtsgevolgen van zijn daden" (2°). Daardoor wordt aansluiting gezocht bij de bewoordingen in artikel 3, lid 1, a) en c), van richtlijn (EU) 2018/1673 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2018 'inzake de strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld'.

Tevens bepaalt artikel 470, eerste lid, OSw dat aan het kennisbestanddeel moet voldaan zijn "op het ogenblik van de aanvang van deze handelingen". Daarmee voorziet het voorontwerp in een inperking van de strafbaarstelling die strijdig is met de minimale strafbaarstellingen bepaald in artikel 3 van richtlijn (EU) 2018/1673. Overeenkomstig de richtlijn dient namelijk enkel voor de verwerving, het bezit of het gebruik van voorwerpen onder artikel 3, lid 1, c), van de richtlijn de kennisvoorwaarde voldaan te zijn "op het tijdstip van de ontvangst". Voor de omzetting of overdracht (artikel 3, lid 1, a), van de richtlijn) en het verhelen of verhullen (artikel 3,

⁸⁰ In het bijzonder de volgende verduidelijking: "Een verborgen ruimte in de zin van dit artikel betreft bijgevolg een niet fabriekseigen en gemanipuleerde/kunstmatig aangelegde ruimte met (meerdere) ontkoppelingsmechanismen van mechanische- of elektronische aard die via magneetrelais, afstandsbediening, plus-min pool of een combinatie plaatsvinden."

⁸¹ De toevoeging "§ 1." moet worden geschrapt.

dissimuler ou de déguiser (article 3, paragraphe 1, b), de la directive) il est simplement requis que l'auteur sache que les objets proviennent d'une activité criminelle.

L'avant-projet doit être adapté.

68.1. Selon l'article 470, alinéa 2, PCpén, l'infraction de blanchiment est punie d'une peine de niveau 3, une amende accessoire "de 200 euros à 2.000.000 euros ou d'un montant pouvant s'élever jusqu'à une somme équivalente à la valeur des biens blanchis" pouvant être prononcée – par dérogation à l'article 52, § 1er, alinéa 2.

68.2. Il va de soi que le législateur peut choisir de déroger à d'autres dispositions légales, en l'occurrence celles figurant dans le livre 1, en projet, du Code pénal.

On notera néanmoins qu'aux termes de l'exposé des motifs du livre 1, en projet, du Code pénal, l'intention exprime du législateur semble être "l'élaboration d'un Code précis, cohérent et simple". Ce sont précisément les règles existantes relatives à l'amende comme peine accessoire qui sont qualifiées de problématiques, et afin de rendre les règles relatives à l'amende comme peine accessoire plus précises, plus cohérentes et plus simples, il est donc proposé de fixer les montants des amendes en fonction du niveau de la peine principale prononcée. En outre, l'exposé des motifs de l'avant-projet 71.935/1 contenant un nouveau livre 1 du Code pénal précise:

"En ce qui concerne le montant de l'amende, on doit constater qu'à l'heure actuelle, il existe une grande diversité dans le Code pénal. Ainsi il y a dans le Livre II des amendes de 500.000 euros (4.000.000 euros après application des décimes additionnels), par exemple, pour les infractions liées à l'état de faillite. À l'opposé, une amende de maximum 100 euros peut être prévue, par exemple, en cas de coups et blessures simples.

Concernant les infractions pour lesquelles des montants très importants d'amende sont prévus comme peine accessoire, on doit constater qu'il s'agit d'infractions qui peuvent générer des bénéfices financiers importants pour leur auteur, notamment par exemple, en cas d'infractions liées à l'état de faillite, de faux informatique, de l'exploitation de la prostitution de mineurs, de traite des êtres humains, d'abus de biens sociaux,... Pour ces infractions, il n'est plus impératif de prévoir des amendes très élevées pour prévenir la commission de ces faits et priver l'auteur du bénéfice retiré de l'infraction, dès lors que le projet introduit la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou retiré de l'infraction (art. [55] du projet). Cette nouvelle peine permet comme une 'peine en miroir' de l'infraction de sanctionner l'auteur sur le plan financier en proportion avec les avantages qu'il a retiré ou qu'il espérait retirer de l'infraction (le cas échéant, ce montant peut être supérieur au montant actuel de l'amende). Le montant du bénéfice escompté ou obtenu de l'infraction ne doit pas être répercuté une nouvelle fois sur le montant de l'amende prononcée à titre de peine accessoires".

lid 1, b), van de richtlijn) wordt louter vereist dat de dader weet dat de voorwerpen uit een criminele activiteit zijn verkregen.

Het voorontwerp moet worden aangepast.

68.1. Luidens artikel 470, tweede lid, OSw wordt het misdrijf witwassen bestraft met een straf van niveau 3, waarbij – in afwijking van artikel 52, § 1, tweede lid – een bijkomende geldboete kan worden uitgesproken "van 200 euro tot 2.000.000 euro of van een omvang die verhoogd kan worden tot het equivalente bedrag van de waarde van de witgewassen goederen".

68.2. De wetgever kan er vanzelfsprekend voor kiezen af te wijken van andere wetsbepalingen, *in casu* deze opgenomen in het ontworpen boek 1 van het Strafwetboek.

Nochtans moet worden opgemerkt dat, luidens de memorie van toelichting bij het ontworpen boek 1 Strafwetboek, het de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever lijkt te zullen zijn om "te komen tot een accuraat, coherent en eenvoudig Strafwetboek". Precies de bestaande regels inzake de geldboete als bijkomende straf worden als problematisch gekwalificeerd, en om de regels inzake de geldboete als bijkomende straf accurater, coherenter en eenvoudiger te maken wordt daarom voorgesteld de bedragen van de geldboetes te bepalen in functie van het niveau van de uitgesproken hoofdstraf. Daarnaast stelt de memorie van toelichting bij het voorontwerp 71.935/1 dat een nieuw boek 1 van het Strafwetboek bevat:

"Wat het bedrag van de geldboete betreft, moet worden vastgesteld dat er vandaag een grote diversiteit bestaat in het Strafwetboek. Zo zijn er geldboetes tot 500.000 euro (4.000.000 euro na toepassing van de opdecimen) opgenomen in Boek II, bv. voor de faillissementsmisdrijven. Aan de andere kant zijn er maximale geldboetes van 100 euro opgenomen, bv. voor eenvoudige slagen en verwondingen.

Voor wat de misdrijven waarbij zeer hoge geldboetes zijn opgenomen als bijkomende straf betreft, moet worden vastgesteld dat het gaat om misdrijven die een grote financiële opbrengst kunnen genereren voor de dader zoals bv. de faillissementsmisdrijven, valsheid in informatica, de exploitatie van prostitutie van minderjarigen, mensenhandel, misbruik van vennootschapsgoederen,... Voor deze misdrijven is het niet langer nodig te voorzien in zeer hoge geldboetes met het oog op het ontmoedigen tot het plegen van deze feiten en de dader buitgericht te bestraffen, gelet op de invoering door het ontwerp van de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel (art. [55] van het ontwerp). Deze nieuwe straf maakt het, als 'spiegelstraf' van het misdrijf, mogelijk de dader financieel te bestraffen in verhouding tot de voordelen die hij uit het misdrijf haalde of verwachte te halen (desgevallend ook tot boven de grenzen van de huidige geldboeten). Het bedrag van het beoogde of verkregen voordeel moet dan ook niet nog eens zijn weerslag vinden in het bedrag van de geldboete die werd opgelegd als bijkomende straf."

Certes, le législateur peut déroger au choix, comme l'indique également ce même exposé des motifs:

“De plus, il faut souligner que le législateur peut déroger si nécessaire, dans le livre 2 ou dans les lois particulières, aux montants d'amende maxima et minima prévus comme peine accessoire par la disposition en projet. Par conséquent, un affinement des montants est encore possible si nécessaire”.

68.3. Ainsi qu'il a été dit, l'article 470 PCpén inflige une peine de niveau 3.

Ceci implique que les peines principales prévues à l'article 36 PCpén peuvent être infligées aux personnes physiques. Ces peines principales ne comprennent pas d'amendes. Sur la base de l'article 52, § 1er, PCpén, des amendes peuvent en outre être prononcées à titre de peine accessoire. Dans le livre 1, en projet, du Code pénal, ces amendes ne peuvent donc être appliquées qu'accessoirement à la peine principale. Cette peine accessoire pour les personnes physiques comprend, si la peine principale est une peine de niveau 3, une amende de 200 à 10.000 euros.

À l'égard des personnes morales, l'article 38 PCpén prévoit que la peine principale de niveau 3 est constituée d'une amende de 360.000 à 600.000 euros. Sur la base de l'article 52, § 1er, des amendes de 200 à 10.000 euros peuvent être prononcées comme peine accessoire.

En s'écartant de l'article 52, § 1er, PCpén, l'avant-projet prévoit une majoration très importante des amendes accessoires par comparaison avec l'avant-projet de Code pénal. Plus spécifiquement, l'amende maximale passe de 10.000 euros à 2.000.000 euros. La question se pose de savoir si ce procédé se concilie avec les principes de l'avant-projet du livre 1 du Code pénal, et en particulier avec la possibilité qui y est prévue d'infliger la peine pécuniaire en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction.

Les auteurs de l'avant-projet devront donc vérifier s'il est encore nécessaire et justifié de prévoir des amendes maximales accessoires très élevées, compte tenu du Code pénal en projet, et plus particulièrement de la nouvelle peine prévue à l'article 55 PCpén.

69. Il est renvoyé aux observations formulées au point 6 à propos du terme “coauteur” figurant à l'article 470, § 1er, alinéa 1er, PCpén.

70. À l'article 470, § 1er, alinéa 3, PCpén, on remplacera la référence à l'article 55, § 1er, 1), par une référence à l'article 53, § 2, alinéa 1er, 1°, PCpén.

Articles 475 et 486

71. Les articles 475 et 486 PCpén qualifient de biens ayant un intérêt particulier “un édifice, une infrastructure sociétale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ”. Cette qualification

Weliswaar kan de wetgever van de keuze afwijken, zoals ook dezelfde memorie van toelichting aangeeft:

“Daarenboven is het belangrijk erop te wijzen dat de wetgever, zowel in Boek 2 als in bijzondere strafwetten, steeds kan afwijken van de in de ontworpen bepaling geformuleerde maxima en minima voor de geldboete als bijkomende straf indien hij dat nodig acht. Indien nodig is dus verder maatwerk zeker mogelijk.”

68.3. Zoals gezegd legt artikel 470 OSw een straf van niveau 3 op.

Dit houdt in dat voor natuurlijke personen de hoofdstraffen uit artikel 36 OSw kunnen worden opgelegd. Deze hoofdstraffen omvatten geen geldboetes. Op grond van artikel 52, § 1, OSw kunnen daarbij geldboetes als bijkomende straf worden uitgesproken. In het ontworpen boek 1 van het Strafwetboek kunnen deze geldboetes dus enkel accessoir met de hoofdstraf worden opgelegd. Deze accessoire straf voor natuurlijke personen omvat ingeval de hoofdstraf een straf van niveau 3 is, een geldboete van 200 tot 10.000 euro.

Ten aanzien van rechtspersonen bepaalt artikel 38 OSw dat de hoofdstraf van niveau 3 bestaat uit een geldboete van 360.000 tot 600.000 euro. Op grond van artikel 52, § 1, kunnen geldboetes van 200 tot 10.000 euro als bijkomende straf worden opgelegd.

Door af te wijken van artikel 52, § 1, OSw voorziet het voorontwerp in een drastische verhoging van de bijkomende geldboetes in vergelijking met het voorontwerp van Strafwetboek. Meer bepaald verhoogt de maximale boete van 10.000 euro tot 2.000.000 euro. De vraag rijst of deze werkwijze te verzoenen is met de uitgangspunten bij het voorontwerp van boek 1 van het Strafwetboek, en in het bijzonder met de daarin opgenomen mogelijkheid tot het opleggen van de geldstraf op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel.

De stellers van het voorontwerp zullen dus moeten nagaan of het, gelet op het ontworpen Strafwetboek, en in het bijzonder de nieuwe straf uit artikel 55 OSw, nog nodig en verantwoord is om in bijkomende zeer hoge maximumboetes te voorzien.

69. Er wordt verwezen naar hetgeen wordt uiteengezet in opmerking 6 over de term “mededader” in artikel 470, § 1, eerste lid, OSw.

70. In artikel 470, § 1, derde lid, OSw moet de verwijzing naar artikel 55, § 1, 1), vervangen worden door een verwijzing naar artikel 53, § 2, eerste lid, 1°, OSw.

Artikelen 475 en 486

71. De artikelen 475 en 486 OSw kwalificeren als goederen met een bijzonder belang “een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, een vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker”. Deze

est importante puisque l'incendie ou le vandalisme de ces biens font l'objet de sanctions plus sévères.

Selon l'exposé des motifs, les auteurs de l'avant-projet visent une interprétation large de la notion de 'zones naturelles' ('natuurgebied') comme bien ayant un intérêt particulier, dont relèvent (de manière non exhaustive) les "bois, parcs, forêts, ...". Mieux vaudrait préciser plus avant cette notion, qui a manifestement une portée qui peut s'écarter de son utilisation dans d'autres prescriptions normatives, tout en évitant le chevauchement avec les autres biens ayant un intérêt particulier énumérés.

Titre 6 – Les infractions économiques

Ce titre n'appelle aucune observation.

Titre 7 – Les infractions contre l'État et son fonctionnement

Articles 549 à 553

72. Les textes français et néerlandais des articles 549 à 553 PCpén ne correspondent pas. Ainsi, le texte néerlandais ne fait pas toujours référence au fait qu'il s'agit d'un groupe armé "étranger" ("buitenlandse"). Dans le texte néerlandais de l'article 549 PCpén, on omettra les mots "die controle heeft over een grondgebied of een persoon".

Article 566

73. L'article 564 PCpén dispose que les prises de vue ou les mesurages concernent également ceux "de communications militaires". L'article 566 PCpén contient un élément aggravant pour les prises de vue ou mesurages qui ont eu lieu en temps de guerre mais ne fait pas référence à ceux de communications militaires.

La disposition doit être complétée.

Article 615

74. À l'article 615 PCpén, on remplacera la référence à l'article 54 PCpén par une référence à l'article du livre 1 qui définit les amendes comme peine accessoire⁸².

À l'article 615, alinéa 2, 3°, PCpén, on remplacera les mots "fonctionnaire de police" par les mots "membre des services de police", compte tenu de l'article 79, 4°, PCpén.

⁸² Article 52, § 1er, alinéa 2, PCpén, dans la version sur laquelle le Conseil d'État a donné l'avis 71.935/1.

kwalificatie is van belang aangezien brandstichting ervan of vandalisme eraan zwaarder bestraft wordt.

Blijkens de memorie van toelichting beogen de stellers van het voorontwerp een ruime uitlegging van de notie 'natuurgebied' ('zones naturelles') als goed met een bijzonder belang, waarbij (niet-limitatief) "bossen, wouden, parken, ..." onder dit begrip ressorteren. Dit begrip, dat blijkbaar een draagwijdte heeft die kan afwijken van het gebruik ervan in andere regelgevende voorschriften, wordt het best nader verduidelijkt, waarbij tevens de overlap met de overige opgesomde goederen met bijzonder belang dient te worden vermeden.

Titel 6 – Economische misdrijven

Bij deze titel zijn geen opmerkingen te maken.

Titel 7 – Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

Artikelen 549 tot 553

72. De Nederlandse en de Franse tekst van de artikelen 549 tot 553 Osw stemmen niet steeds overeen. Zo wordt in de Nederlandse tekst niet steeds verwezen naar het feit dat het een "buitenlandse" gewapende groep betreft. In de Nederlandse tekst van artikel 549 Osw moeten de woorden "die controle heeft over een grondgebied of een persoon" worden weggelaten.

Artikel 566

73. In artikel 564 Osw wordt bepaald dat de opnames of opmetingen ook deze "van militaire communicatie" betreffen. Artikel 566 Osw bevat een verzwarend bestanddeel voor de opnames of opmetingen gepleegd in oorlogstijd, maar verwijst niet naar deze van militaire communicatie.

De bepaling moet worden aangevuld.

Artikel 615

74. In artikel 615 Osw moet de verwijzing naar artikel 54 Osw vervangen worden door een verwijzing naar het artikel in boek 1 dat de geldboetes als bijkomende straf bepaalt.⁸²

In artikel 615, tweede lid, 3°, Osw moet het woord "politie-ambtenaar" worden vervangen door de woorden "lid van de politiedienst", gelet op artikel 79, 4°, Osw.

⁸² Artikel 52, § 1, tweede lid, Osw, in de versie waarover de Raad van State advies 71.935/1 heeft uitgebracht.

Article 617bis

75. L'article 617bis PCpén reproduit partiellement l'article 267 du Code pénal qui prévoit que la bénédiction du mariage religieux avant la célébration du mariage civil est punissable⁸³.

Selon l'exposé des motifs, dans un souci d'égalité et de non-discrimination, la disposition est élargie au mariage non-confessionnel⁸⁴. Par conséquent, la disposition s'applique également à un délégué qui offre une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle lorsque celui-ci célèbre le mariage non confessionnel avant le mariage civil.

76. L'article 617bis PCpén ne reproduit pas la cause d'excuse d'exemption de peine, actuellement prévue à l'article 267, alinéa 2, du Code pénal⁸⁵.

Le délégué a déclaré à ce sujet:

"La cause d'excuse absolutoire n'est plus actuelle et le projet de Code pénal se veut moderne. La cause d'excuse est inscrite dans l'article 267 du Code pénal qui trouve son origine dans un article 54 de la loi française du 18 germinal an x et qui prescrivait aux curés de ne donner la bénédiction nuptiale qu'à ceux qui justifieraient en bonne et due forme avoir contracté un mariage devant les officiers de l'état civil. La cause d'excuse avait sa raison d'être à une certaine époque".

77. L'article 267 du Code pénal et l'article 617bis PCpén sont conformes à l'article 21, alinéa 2, de la Constitution qui dispose:

"Le mariage civil devra toujours précéder la bénédiction nuptiale, sauf les exceptions à établir par la loi, s'il y a lieu".

Le législateur dispose d'un large pouvoir d'appréciation quant à la sanction susceptible d'être infligée en vue du respect d'une règle constitutionnelle et en ce qui concerne la nature de cette sanction qui ne doit pas nécessairement être pénale. À cet égard, le législateur devra toutefois tenir compte du fait que l'interdiction de contracter un mariage religieux ou non confessionnel si l'on n'est pas marié civilement, entraîne une

⁸³ "Sera puni d'une amende de cinquante euros à cinq cents euros, tout ministre d'un culte qui procédera à la bénédiction nuptiale avant la célébration du mariage civil".

⁸⁴ Article 21 de la Constitution et l'autonomie organisationnelle des communautés religieuses qu'il contient, s'applique à toutes les religions et convictions philosophiques. Son alinéa 2 constitue une limitation à cet égard.

⁸⁵ "Cette disposition ne sera pas applicable lorsque l'une des personnes qui ont reçu la bénédiction nuptiale était en danger de mort, et que tout retard apporté à cette cérémonie eût pu avoir pour effet de la rendre impossible".

Artikel 617bis

75. Artikel 617bis Osw herneemt gedeeltelijk artikel 267 van het Strafwetboek waarin wordt bepaald dat het inzegenen van het religieus huwelijk vóór het burgerlijk huwelijk strafbaar is.⁸³

Luidens de memorie van toelichting wordt de bepaling, met het oog op gelijkheid en niet-discriminatie, uitgebreid naar het niet-confessionele huwelijk.⁸⁴ Bijgevolg wordt de bepaling ook van toepassing op een afgevaardigde die morele diensten verleent op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing wanneer die het niet-confessionele huwelijk voltrekt vóór het burgerlijk huwelijk.

76. Artikel 617bis Osw herneemt niet de strafuitsluitende verschoningsgrond die thans is opgenomen in het artikel 267, tweede lid, van het Strafwetboek⁸⁵.

De gemachtigde verklaarde hierover:

"La cause d'excuse absolutoire n'est plus actuelle et le projet de Code pénal se veut moderne. La cause d'excuse est inscrite dans l'article 267 du Code pénal qui trouve son origine dans un article 54 de la loi française du 18 germinal an x et qui prescrivait aux curés de ne donner la bénédiction nuptiale qu'à ceux qui justifieraient en bonne et due forme avoir contracté un mariage devant les officiers de l'état civil. La cause d'excuse avait sa raison d'être à une certaine époque."

77. Artikel 267 van het Strafwetboek en artikel 617bis Osw sluiten aan bij artikel 21, tweede lid, van de Grondwet dat bepaalt:

"Het burgerlijk huwelijk moet altijd aan de huwelijksinzegening voorafgaan, behoudens de uitzonderingen door de wet te stellen, indien daartoe redenen zijn."

De wetgever beschikt over een ruime beoordelingsbevoegdheid met betrekking tot een sanctie die opgelegd kan worden met het oog op de naleving van een grondwettelijke regel en met betrekking tot de aard van die sanctie die niet noodzakelijkerwijze strafrechtelijk moet zijn. Daarbij moet de wetgever er wel rekening mee houden dat het verbod om een kerkelijk of niet-confessioneel huwelijk te sluiten indien men

⁸³ "Ieder bedienaar van een eredienst die een huwelijk inzegt vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk, wordt gestraft met geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro."

⁸⁴ Artikel 21 van de Grondwet, en de daarin opgenomen organisatorische autonomie van de geloofsgemeenschappen, geldt voor alle godsdiensten en levensbeschouwingen. Het tweede lid daarvan vormt een beperking daarop.

⁸⁵ "Deze bepaling is niet van toepassing wanneer een van de personen die de huwelijksinzegening ontvangen hebben, in levensgevaar verkeerde, en elk uitstel die plichtigheid onmogelijk had kunnen maken."

restriction de la liberté religieuse et philosophique⁸⁶. Cette liberté est en particulier protégée par l'article 9 de la Convention européenne des droits de l'homme (ci-après: CEDH).

Pour être conforme à l'article 9 CEDH, cette restriction à la liberté religieuse et philosophique doit être "nécessaire dans une société démocratique à la sécurité publique, à la protection de l'ordre, de la santé ou de la morale publique, ou à la protection des droits et libertés d'autrui".

En 1831, lorsque l'antériorité du mariage civil a été inscrite dans la Constitution, le constituant entendait dissiper la confusion qui existait alors et qui donnait à penser aux gens que s'ils étaient mariés "à l'église", ils étaient également mariés *ipso facto* "aux yeux de la loi"⁸⁷. Cette confusion s'expliquait historiquement, notamment du fait que dans l'Ancien Régime, depuis un édit de 1610, les prêtres paroissiaux inscrivaient le mariage dans leurs registres et transmettaient ensuite ceux-ci aux échevins de l'état civil⁸⁸. Le constituant a voulu éviter cette confusion, parce que celle-ci avait aussi une incidence sur le statut des enfants issus d'un mariage purement religieux.

Cette justification était pertinente pour l'adoption de l'article 267 du Code pénal. La question se pose de savoir si cette motivation suffit encore pour justifier l'incrimination des ministres du culte qui célèbrent un mariage religieux avant qu'ait eu lieu la célébration du mariage civil. Elle ne saurait en tout cas pas procurer de fondement à l'élargissement de l'incrimination aux délégués qui offrent une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle et qui célèbrent un mariage non confessionnel.

S'ils souhaitent maintenir cette incrimination, les auteurs de l'avant-projet devront dès lors pouvoir justifier l'ingérence dans la liberté religieuse et philosophique qui en découle au regard des conditions sociales actuelles. Cette justification doit être pertinente, tant pour le mariage religieux que pour le mariage non confessionnel. Si cette justification peut être fournie, il apparaît en tout cas au Conseil d'État que la cause d'excuse d'exemption de peine existante constitue un motif d'exception justifié à l'incrimination.

⁸⁶ Cela implique par exemple qu'une veuve ou un veuf souhaitant à nouveau contracter un mariage religieux ou non confessionnel, mais pas un nouveau mariage civil, par exemple parce qu'elle ou il ne veut pas affecter les droits de succession des enfants issus de son premier mariage, est empêché(e) de mettre ce dessein à exécution.

⁸⁷ Zie J. COMBLIN, "L'antériorité du mariage civil dans la Constitution belge", dans *Collectanea Mechliensa*, 1946, XVI, pp. 534-543; R. TORFS, "Le mariage religieux et son efficacité civile en Belgique", dans *European consortium for Church-State Research* (ed.), *Marriage and Religion in Europe*, Milan, Guiffré, 1993, pp. 221-251.

⁸⁸ Voir E. DEFACQZ in E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, I, p. 588; J.J. THONISSEN, *Constitution de la Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 1876, 346.

niet burgerlijk gehuwd is, een beperking inhoudt van de vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing.⁸⁶ Deze vrijheid wordt in het bijzonder beschermd door artikel 9 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (hierna: EVRM)

Om in overeenstemming te zijn met artikel 9 EVRM dient deze beperking van de vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing "noodzakelijk te zijn in een democratische samenleving" "in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen".

In 1831, toen de anterioriteit van het burgerlijk huwelijk in de Grondwet werd ingeschreven, beoogde de grondwetgever de verwarring tegen te gaan die toen bestond, waardoor mensen dachten dat als ze "voor de kerk" gehuwd waren, ze meteen ook *ipso facto* "voor de wet" gehuwd waren.⁸⁷ Deze verwarring was historisch te verklaren, onder meer omwille van het feit dat in het Ancien Régime, sinds een edict van 1610, de parochiepriesters het huwelijk in hun registers inschreven en deze vervolgens overmaakten aan de schepenen van de burgerlijke stand.⁸⁸ De grondwetgever wilde deze verwarring vermijden, omdat deze ook een weerslag had op het statuut van de kinderen geboren uit een louter religieus huwelijk.

Deze verantwoording was pertinent voor het uitvaardigen van artikel 267 van het Strafwetboek. De vraag rijst of deze verantwoording nog volstaat om de strafbaarstelling te verantwoorden van de bedienaren van de eredienst die een religieus huwelijk inzegenen vóór het burgerlijk huwelijk heeft plaats gevonden. Ze kan in ieder geval niet de grondslag bieden voor het uitbreiden van de strafbaarstelling tot afgevaardigden die morele diensten verlenen op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing die een niet-confessioneel huwelijk voltrekken.

Indien ze deze strafbaarstelling wensen te behouden, moeten de stellers van het voorontwerp dan ook de inmenging in de vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing die eruit voortvloeit, kunnen verantwoorden in het licht van de actuele maatschappelijke omstandigheden. Deze verantwoording moet pertinent zijn, zowel voor het religieuze als het niet-confessionele huwelijk. Indien die verantwoording kan worden geboden, komt het de Raad van State in ieder geval voor dat de bestaande strafuitsluitende verschoningsgrond een verantwoorde uitzonderingsgrond vormt op de strafbaarstelling.

⁸⁶ Het impliceert bijvoorbeeld dat een weduwe of een weduwnaar die opnieuw een religieus of niet-confessioneel huwelijk wenst te sluiten, maar niet opnieuw een burgerlijk huwelijk, bv. omdat hij of zij de erfrechten van de kinderen uit hun eerste huwelijk niet wil aantasten, verhinderd wordt om dit voornemen uit te voeren.

⁸⁷ Zie J. COMBLIN, "L'antériorité du mariage civil dans la Constitution belge", in *Collectanea Mechliensa*, 1946, XVI, 534-543; R. TORFS, "Le mariage religieux et son efficacité civile en Belgique", in *European consortium for Church-State Research* (ed.), *Marriage and Religion in Europe*, Milan, Guiffré, 1993, 221-251.

⁸⁸ Zie E. DEFACQZ in E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, I, p. 588; J.J. THONISSEN, *Constitution de la Belgique*, Brussel, Bruylant, 1876, 346.

Article 643

78. Avant l'article 643 PCpén, la division en une sous-section intitulée "La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine" semble avoir disparu. L'avant-projet doit être complété sur ce point.

*

Le greffier,

Annemie GOOSSENS

Le président,

Jeroen VAN NIEUWENHOVE

Artikel 643

78. Vóór artikel 643 Osw lijkt de indeling in een onderafdeling met het opschrift "Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong" te zijn verdwenen. Het voorontwerp moet op dit punt worden vervolledigd.

*

De griffier,

Annemie GOOSSENS

De voorzitter,

Jeroen VAN NIEUWENHOVE

Formulaire d'analyse d'impact

Analyse d'impact intégrée

Référez-vous au manuel pour compléter l'analyse d'impact

Contactez le helpdesk ria-air@premier.fed.be pour toute question

Fiche signalétique

A. Auteur

- Membre du Gouvernement compétent > Ministre de la Justice
 - Contact cellule stratégique (Nom, E-mail, Tél.) > Julie Debacker (julie@teamjustitie.be, :tel: +32 471 88 35 36)
- Administration > SPF Justice
 - Contact administration (Nom, E-mail, Tél.) > Marie Debauche (marie.debauche@just.fgov.be, tel : 02 542 79 82) et Nancy Simons (nancy.simons@just.fgov.be, tel : 02 542 67 30).

B. Projet

- Titre de la réglementation > Avant-projet de Code pénal - Livre 2.
- Description succincte du projet de réglementation en mentionnant l'origine réglementaire (traités, directive, accord de coopération, actualité, ...), les objectifs poursuivis et la mise en œuvre.

Le projet réforme les infractions qui composent le Livre 2 du Code pénal.

Ce projet se fonde sur les travaux de la Commission de réforme du droit pénal qui a été constituée sous la précédente législature afin de revoir en profondeur l'ensemble des dispositions du Code pénal. La réflexion menée par cette Commission a donné lieu au dépôt d'une proposition de loi visant une refonte totale du Code pénal. Celle-ci n'a pas abouti par manque de temps avant les élections parlementaires. Cependant, elle a été réintroduite sous la législature actuelle avec une autre proposition de loi ayant le même objet.

L'actuel Ministre de la Justice, qui a confirmé la mise en place de la Commission de réforme du droit pénal, a décidé de soutenir le travail de réforme élaboré par cette Commission en permettant que les textes soient à nouveau discutés au niveau du gouvernement. La Commission a donc proposé au Ministre un nouvel avant-projet de loi.

Plusieurs facteurs rendent le droit pénal illisible pour les praticiens du droit et inintelligible pour les justiciables, ce qui conduit à son inefficacité à assurer le respect du droit. Le Livre II du Code pénal a fait l'objet d'innombrables modifications au cours des cent cinquante dernières années pour apporter une réponse aux formes mouvantes de criminalité et à l'évolution de l'échelle des valeurs et des sensibilités au sein de la société. Cependant, ces interventions ont presque toujours été fragmentaires sans tenir compte du contexte plus large dans lequel cette nouveauté était intégrée. Au fil du temps, la cohérence du Livre II s'en est trouvée considérablement affectée. Certaines incriminations se recoupent, d'autres sont tombées en désuétude, l'accumulation de circonstances aggravantes complique la fixation de la peine, les degrés de peine figurant dans la loi ne correspondent bien souvent pas aux degrés de peine infligés dans la pratique, etc. Ces différentes causes d'inefficacité rendent sa réforme nécessaire.

Le projet de réforme comporte l'ensemble des comportements incriminés. Il propose tout d'abord une nouvelle structure globale pour la classification des différentes infractions. Dans cette structure, un titre est consacré à la définition de plusieurs notions utilisées tout au long du Livre 2. Ces définitions

Formulaire d'analyse d'impact

participent à l'uniformisation des dispositions pénales et simplifient celles-ci. Les infractions définies au niveau international qui touchent l'humanité dans son ensemble sont décrites en premier lieu. Le crime d'écocide est introduit dans un titre 1er bis. Le nouveau Code pénal privilégie le respect de la personne humaine, c'est pourquoi les infractions contre les personnes sont rassemblées dans un second titre. Les infractions mettant en péril la sécurité publique sont ensuite abordées dans le titre 3 tout de suite après les infractions contre la personne vu l'incidence majeure qu'elles peuvent avoir sur les droits les plus fondamentaux de la personne, tels que la vie et l'intégrité physique. Le titre 4, qui concerne les faux, précède les infractions contre le patrimoine parce qu'ils affaiblissent la confiance que la société doit avoir à l'égard de certaines choses pour pouvoir fonctionner. Le titre 5 rassemble les infractions qui portent sur le patrimoine. Dans le titre 6 sont regroupées les infractions économiques. Viennent ensuite les infractions contre l'État et son fonctionnement, dans un titre 7.

Le souci de respecter le principe de la légalité a entraîné la réécriture de toutes les incriminations. Ces infractions comportent une définition de tous leurs éléments constitutifs. Les infractions dont les éléments constitutifs se recoupent font l'objet d'une seule disposition pénale. Les incriminations protégeant le même intérêt sont assorties de la même sanction. Un effort particulier a été porté sur la lisibilité. Les articles sont généralement courts et chaque article est assorti d'un titre.

Le projet de loi supprime les dispositions pénales désuètes et celles qui ne sont pas appliquées. Il dépénalise également plusieurs infractions qui font déjà l'objet d'une réponse autre que pénale. Il comble plusieurs lacunes dans le Code et adapte celui-ci afin de donner une réponse à la criminalité moderne. Par exemple, l'incitation au suicide, la profanation de cadavre, l'outrage public aux bonnes mœurs qui comprend le caractère extrêmement violent, sont de nouvelles infractions. Il répond à certaines obligations internationales en intégrant par exemple dans le Code une nouvelle incrimination de disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité. Pour plus de cohérence, il prévoit d'intégrer dans le Code pénal des dispositions pénales qui existent en dehors de celui-ci. C'est le cas par exemple des lois relatives à la répression du racisme, de la discrimination et du négationnisme.

- Analyses d'impact déjà réalisées > ☐ Oui / X Non

Si oui, veuillez joindre une copie ou indiquer la référence du document > [Click here to enter text.](#)

C. Consultations sur le projet de réglementation

- Consultations obligatoires, facultatives ou informelles :

L'Inspecteur des Finances auprès du Ministre de la Justice, la Secrétaire d'État au Budget et le Conseil d'État

D. Sources utilisées pour effectuer l'analyse d'impact

- Statistiques, documents de référence, organisations et personnes de référence :

[Click here to enter text.](#)

E. Date de finalisation de l'analyse d'impact

- 13 juillet 2023

Formulaire d'analyse d'impact

Quel est l'impact du projet de réglementation sur ces 21 thèmes ?

Un projet de réglementation sera, dans la majorité des dossiers, seulement concerné par quelques thèmes.

- Une liste non-exhaustive de mots-clés est présentée pour faciliter l'appréciation de chaque thème, sans pour cela consulter systématiquement le manuel.
S'il y a des impacts positifs et/ou négatifs, expliquez-les (sur base des mots-clés si nécessaire) et indiquez les mesures prises pour alléger / compenser les éventuels impacts négatifs.
- Pour les **thèmes 3, 10, 11 et 21**, des questions plus approfondies sont posées.

Lutte contre la pauvreté [1]

Revenu minimum conforme à la dignité humaine, accès à des services de qualité, surendettement, risque de pauvreté ou d'exclusion sociale (y compris chez les mineurs), illettrisme, fracture numérique.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez (utiliser les mots-clés si nécessaire)

Le projet aura un impact positif dans la lutte contre la pauvreté. Le fait que l'on ait opté pour un mécanisme pénal clair, simple et précis accroît la sécurité juridique et facilite l'accès des justiciables à la justice. Le nouveau Code va générer des effets positifs qui ne peuvent qu'être bénéfiques à la bonne marche de la justice et à la rapidité de la procédure.

Le projet prévoit que l'amende est déterminé en fonction des capacités financières et de la situation sociale du contrevenant. Ce critère de capacité financière entend rétablir l'« égalité dans l'effet de la peine » pour éviter que les peines patrimoniales n'aient des conséquences négatives à l'égard d'auteurs se trouvant dans une situation financière précaire.

Égalité des chances et cohésion sociale [2]

Non-discrimination, égalité de traitement, accès aux biens et services, accès à l'information, à l'éducation et à la formation, écart de revenu, effectivité des droits civils, politiques et sociaux (en particulier pour les populations fragilisées, les enfants, les personnes âgées, les personnes handicapées et les minorités).

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

Le projet de loi supprime les courtes peines d'emprisonnement et élargit et diversifie le panel des peines qui permettra au juge de sanctionner les faits repris dans le Livre 2. Ces nouvelles dispositions auront donc un impact sur la situation sociale du condamné étant donné que la peine d'emprisonnement a un effet négatif sur le condamné mais également sur l'entourage de celui-ci. Ces effets peuvent être « immatériels » (par exemple, la stigmatisation, la reconnaissance de culpabilité, etc.) ou « matériels » comme le fait d'être privé de liberté, de ne plus avoir de revenus, etc.

L'incarcération entraîne un coût économique important qui est pris en charge par la collectivité. Cette incarcération provoque des effets désocialisants nécessitant une resocialisation prise en charge par la société lorsque le détenu est libéré. En supprimant les courtes peines d'emprisonnement, l'avant-projet diminue cet effet négatif.

Les peines fixées dans le Livre 2 sont cohérentes et proportionnées les unes par rapport aux autres. Les incriminations sont donc graduées de manière beaucoup plus cohérente. Cet ensemble d'infractions permet au justiciable de mieux de comprendre la valeur sanctionnatrice qui est accordée à ce système d'infractions.

Égalité des femmes et les hommes [3]

Accès des femmes et des hommes aux ressources : revenus, travail, responsabilités, santé/soins/bien-être, sécurité, éducation/savoir/formation, mobilité, temps, loisirs, etc.

Exercice des droits fondamentaux par les femmes et les hommes : droits civils, sociaux et politiques.

Formulaire d'analyse d'impact

1. Quelles personnes sont concernées (directement et indirectement) par le projet et quelle est la composition sexuée de ce(s) groupe(s) de personnes ? Si aucune personne n'est concernée, expliquez pourquoi.

Vu son ampleur le projet de loi concerne potentiellement toute personne punissable sur la base du Livre 2 du Code pénal relatif aux infractions contre la personne et toute personne victime d'actes considérés comme punissables sur la base de cette partie du Code pénal.

→ Si des personnes sont concernées, répondez aux questions suivantes :

2. Identifiez les éventuelles différences entre la situation respective des femmes et des hommes dans la matière relative au projet de réglementation.

Le projet de Code pénal accorde une attention particulière à la question de la violence fondée sur le genre.

Les différences entre hommes et femmes en matière de violence sont nombreuses et marquées. Les violences basées sur le genre se définissent comme étant les violences exercées contre une personne en raison de son genre ou de son sexe. Les femmes sont touchées de manière disproportionnée par les violences basées sur le genre. Le phénomène touche également les personnes dont l'expression de genre n'est pas conforme à ce qui est communément admis par la société. Ces violences constituent un défi sociétal majeur qui reste profondément ancré dans l'inégalité entre les femmes et les hommes. Le caractère structurel des violences contre les femmes est reconnu dans la Convention d'Istanbul sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique.

La dimension de genre est fortement présente dans les **violences intrafamiliales**. Selon l'enquête sur la violence à l'égard des femmes menée par l'Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne (FRA), une femme sur quatre est victime de violence physique et/ou sexuelle au sein du couple (en Belgique 24% pour 22% en Europe).¹ Selon l'enquête sur la criminalité, la sécurité et les droits des victimes menée par la FRA, en Belgique, 44% des femmes et 11% des hommes victimes de violences l'ont été par un membre de leur famille ou un parent proche.

La dimension de genre est également intrinsèquement liée à la problématique des **violences sexuelles**. En Belgique, une femme sur cinq a été victime de viol (Amnesty-SOS Viol, 2020). Selon la récente enquête UN-MENAMAIS, 81% des femmes et 48% des hommes déclarent avoir subi des violences sexuelles au cours de leur vie. 5% des hommes et 16% des femmes indiquent avoir été violés. Selon le rapport annuel 2020 des Centres de Prise en charge des Violences Sexuelles (CPVS), en Belgique, 91% des 3 278 victimes prises en charge dans un CPVS entre 2017 et 2020 étaient des femmes. 9% des victimes étaient des hommes. Les chiffres des CPVS montrent également que 91% des auteurs étaient des hommes. L'âge moyen des victimes de violences sexuelles s'étant présentée dans un CPVS est de 25 ans et le groupe majoritaire (33%) est composé de femmes âgées de 18 à 25 ans.

L'enquête menée par l'Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne (FRA), en Belgique, démontre qu'environ une personne sur deux (52 %) a été victime de **harcèlement** au cours des cinq années précédant l'enquête (55% d'hommes et 48% de femmes).

Si la prévalence du harcèlement est similaire chez les femmes et les hommes, 14 % des femmes ont décrit l'incident de harcèlement le plus récent comme étant de nature sexuelle, contre 2 % des hommes. Le harcèlement qui n'implique pas d'actes de nature sexuelle est souvent le fait d'une personne que la victime ne connaît pas. Toutefois, les femmes sont plus susceptibles que les hommes d'être victimes de harcèlement impliquant des actes de nature sexuelle par des auteurs inconnus jusqu'alors. A l'échelle européenne, 72 % des incidents de harcèlement de nature sexuelle à l'encontre des femmes ont été commis par des inconnus, contre 40 % des incidents contre les hommes. Par ailleurs, 57 % des femmes déclarent que le harcèlement de nature sexuelle a eu lieu en public - dans la rue, dans un parc ou dans un autre lieu public – contre 30 % de tels incidents subis par les hommes.

Des différences entre hommes et femmes existent également dans de nombreux autres domaines couverts par le projet de loi comme les **mutilations génitales** ou la **traite des êtres humains** . Selon les chiffres relatifs aux victimes protégées de la traite des êtres humains, en 2017, les femmes représentaient 98% des victimes de la traite liée à la prostitution, alors que les hommes représentaient 72% des victimes de la traite pour des raisons économiques.

1.1

¹ La violence à l'égard des femmes : une enquête à l'échelle de l'UE, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2014, <https://fra.europa.eu/fr/publication/2014/la-violence-legard-des-femmes-une-enquete-lechelle-de-lue-les-resultats-en-bref>.

Formulaire d'analyse d'impact

Les statistiques policières ventilées par genre relatives aux suspects identifiés montrent clairement la dimension de genre qui existe par exemple en matière de violence intrafamiliale ou de violence dans l'espace public ainsi que d'autres infractions.²

→ *S'il existe des différences, répondez à la question suivante :*

3. Certaines de ces différences limitent-elles l'accès aux ressources ou l'exercice des droits fondamentaux des femmes ou des hommes (différences problématiques) ? [O/N] > expliquez

La Convention d'Istanbul reconnaît que « la violence à l'égard des femmes est une manifestation des rapports de force historiquement inégaux entre les femmes et les hommes ayant conduit à la domination et la discrimination des femmes par les hommes, privant ainsi les femmes de leur pleine émancipation ». Il est également reconnu que « la nature structurelle de la violence à l'égard des femmes est fondée sur le genre, et que la violence à l'égard des femmes est un des mécanismes sociaux cruciaux par lesquels les femmes sont maintenues dans une position de subordination par rapport aux hommes ». La Convention souligne dès lors que « la violence à l'égard des femmes doit être comprise comme une violation des droits de l'homme et une forme de discrimination à l'égard des femmes » (article 3, a).

Cela se manifeste dans différents domaines, l'accès aux ressources ou l'exercice des droits fondamentaux s'avérant inégal pour les femmes et les hommes.

Par exemple, l'accès à la sécurité est beaucoup plus problématique pour les femmes, tant dans l'espace public que dans l'espace privé. Le dernier moniteur de la sécurité, daté de 2018, démontre que les femmes se sentent beaucoup moins en sécurité que les hommes dans l'espace public. L'inégalité d'accès et d'utilisation de l'espace public renforce non seulement le sentiment d'insécurité des femmes, mais elle limite également leur liberté de mouvement et leur mobilité dans la ville, la commune ou le quartier. En résulte souvent des conséquences négatives sur les possibilités d'auto-développement des femmes.³ L'exploitation ou le harcèlement subis par les femmes sont beaucoup plus souvent de nature sexuelle que ceux subis par les hommes.

Les femmes, qui constituent la grande majorité des victimes de violences intrafamiliales et d'autres violences à l'égard des femmes, comme les mutilations génitales, ont également moins accès à la sécurité dans l'espace privé.

4. Compte tenu des réponses aux questions précédentes, identifiez les impacts positifs et négatifs du projet sur l'égalité des femmes et les hommes ?

Plusieurs dispositions du projet de loi visent à renforcer la sécurité en protégeant mieux les victimes des violences et notamment des violences dont les femmes sont les principales victimes.

Le projet consacre ainsi une approche plus sévère des violences envers le partenaire, des violences sexuelles commises au sein d'une relation et plus généralement de la violence intrafamiliale.

Par ailleurs, il intègre l'incrimination de sexisme (article 258) et étend l'incrimination du harcèlement (article 237).

→ *S'il y a des impacts négatifs, répondez à la question suivante :*

5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les impacts négatifs ?

/

1.1

² Police fédérale, Statistiques policières de criminalité, Belgique, 1er semestre 2021,

https://www.stat.policefederaale.be/assets/pdf/crimestat/nationaal/rapport_2021_trim2_nat_belgique_fr.pdf, p65

³ SPF Intérieur, Egalité des genres dans l'espace public, 2020, https://www.besafe.be/sites/default/files/2020-06/gender_fr_2_0.pdf, p5

Formulaire d'analyse d'impact

Santé [4]

Accès aux soins de santé de qualité, efficacité de l'offre de soins, espérance de vie en bonne santé, traitements des maladies chroniques (maladies cardiovasculaires, cancers, diabète et maladies respiratoires chroniques), déterminants de la santé (niveau socio-économique, alimentation, pollution), qualité de la vie.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

Le projet introduit une nouvelle palette de peines, dont le traitement sous privation de liberté. Cette peine fait écho au fait que la justice pénale est très souvent confrontée à des auteurs ayant un profil de personnalité perturbé d'un point de vue mental, mais qui n'entrent pas nécessairement dans les conditions de la loi sur l'internement. Le champ d'application du traitement sous privation de liberté s'étend des troubles psychiatriques, qui ne sont pas d'une gravité telle qu'ils abolissent sa capacité de discernement ou de contrôle de ses actes, mais en raison desquels il représente un danger pour la société.

Le projet de loi comporte, entre autres, une série d'infractions relatives au trafic d'organes. Dans la mesure où le projet permettra de sensibiliser au trafic d'organes, il permettra de sensibiliser la population au manque d'organes, à l'importance au don d'organes.

Emploi [5]

Accès au marché de l'emploi, emplois de qualité, chômage, travail au noir, conditions de travail et de licenciement, carrière, temps de travail, bien-être au travail, accidents de travail, maladies professionnelles, équilibre vie privée - vie professionnelle, rémunération convenable, possibilités de formation professionnelle, relations collectives de travail.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

Le projet entend également se concentrer sur la réhabilitation et la réinsertion de l'auteur afin d'assurer la protection de la société, de prévenir la commission de nouvelles infractions et de restaurer l'équilibre social. Il supprime les courtes peines d'emprisonnement et élargit et diversifie le panel des peines. Ces nouvelles dispositions auront donc un impact sur la situation sociale et notamment sur l'accès au marché de l'emploi.

Modes de consommation et production [6]

Stabilité/prévisibilité des prix, information et protection du consommateur, utilisation efficace des ressources, évaluation et intégration des externalités (environnementales et sociales) tout au long du cycle de vie des produits et services, modes de gestion des organisations.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

☒ Pas d'impact

Développement économique [7]

Création d'entreprises, production de biens et de services, productivité du travail et des ressources/matières premières, facteurs de compétitivité, accès au marché et à la profession, transparence du marché, accès aux marchés publics, relations commerciales et financières internationales, balance des importations/exportations, économie souterraine, sécurité d'approvisionnement des ressources énergétiques, minérales et organiques.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

☒ Pas d'impact

Investissements [8]

Investissements en capital physique (machines, véhicules, infrastructures), technologique, intellectuel (logiciel, recherche et développement) et humain, niveau d'investissement net en pourcentage du PIB.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

☒ Pas d'impact

Recherche et développement [9]

Opportunités de recherche et développement, innovation par l'introduction et la diffusion de nouveaux modes de production, de nouvelles pratiques d'entreprises ou de nouveaux produits et services, dépenses de recherche et de développement.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

☒ Pas d'impact

Formulaire d'analyse d'impact

[Click here to enter text.](#)

PME [10]

Impact sur le développement des PME.

1. Quelles entreprises sont directement et indirectement concernées ? Détaillez le(s) secteur(s), le nombre d'entreprises, le % de PME (< 50 travailleurs) dont le % de micro-entreprise (< 10 travailleurs). Si aucune entreprise n'est concernée, expliquez pourquoi.

Le projet de loi concerne toutes les entreprises pénalement punissables sur la base du Code pénal.

→ Si des PME sont concernées, répondez à la question suivante :

2. Identifiez les impacts positifs et négatifs du projet sur les PME.

[N.B. les impacts sur les charges administratives doivent être détaillés au thème 11]

Impact positif

Dans une optique de diversification des peines, il est apparu opportun de prévoir pour les personnes morales une peine analogue à la peine de travail prévue pour les personnes physiques. Le projet prévoit ainsi la possibilité d'infliger à une personne morale, avec son accord, l'obligation de fournir certaines prestations en faveur de la communauté. En effet, à la suite de la commission de l'infraction, l'image de la personne morale peut se trouver gravement écornée et celle-ci pourrait manifester sa volonté de restaurer cette image à travers une prestation positive exécutée en faveur de la communauté.

Comme pour les personnes physiques, le projet prévoit que l'amende est déterminée en fonction des capacités financières et de la situation sociale du contrevenant. Pour les personnes morales, il s'agira du chiffre d'affaires et de la taille de la personne morale. Ce critère de capacité financière entend rétablir l'« égalité dans l'effet de la peine » pour éviter que les peines patrimoniales n'aient des conséquences négatives à l'égard d'auteurs se trouvant dans une situation financière précaire.

→ S'il y a un impact négatif, répondez aux questions suivantes :

3. Ces impacts sont-ils proportionnellement plus lourds sur les PME que sur les grandes entreprises ?

[O/N] > expliquez

/

4. Ces impacts sont-ils proportionnels à l'objectif poursuivi ? [O/N] > expliquez

/

5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les impacts négatifs ?

/

Charges administratives [11]**Pas d'impact**

→ Si des entreprises et/ou des citoyens sont concernés, répondez à la question suivante :

1. Identifiez, par groupe concerné, les formalités et les obligations nécessaires à l'application de la réglementation. Si aucune entreprise et aucun citoyen n'est concerné, expliquez pourquoi.

Réglementation actuelle *

> Réglementation en projet **

→ S'il y a des formalités et/ou des obligations, répondez aux questions suivantes :

2. Quels documents et informations chaque groupe concerné doit-il fournir ?

Réglementation actuelle

> Réglementation en projet

3. Comment s'effectue la récolte des informations et des documents, par groupe concerné ?

Réglementation actuelle

> Réglementation en projet

4. Quelles est la périodicité des formalités et des obligations, par groupe concerné ?

Réglementation actuelle

> Réglementation en projet

5. Quelles mesures sont prises pour alléger / compenser les éventuels impacts négatifs ?

Formulaire d'analyse d'impact

[Click here to enter text.](#)

* Ne remplir que s'il y a des formalités/obligations actuellement dans la matière relative au projet.

** Remplir si le projet modifie ou introduit de nouvelles formalités/obligations.

Énergie [12]

Mix énergétique (bas carbone, renouvelable, fossile), utilisation de la biomasse (bois, biocarburants), efficacité énergétique, consommation d'énergie de l'industrie, des services, des transports et des ménages, sécurité d'approvisionnement, accès aux biens et services énergétiques.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

[Click here to enter text.](#)

X Pas d'impact

Mobilité [13]

Volume de transport (nombre de kilomètres parcourus et nombre de véhicules), offre de transports collectifs, offre routière, ferroviaire, maritime et fluviale pour les transports de marchandises, répartitions des modes de transport (modal shift), sécurité, densité du trafic.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

[Click here to enter text.](#)

X Pas d'impact

Alimentation [14]

Accès à une alimentation sûre (contrôle de qualité), alimentation saine et à haute valeur nutritionnelle, gaspillages, commerce équitable.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

[Click here to enter text.](#)

X Pas d'impact

Changements climatiques [15]

Émissions de gaz à effet de serre, capacité d'adaptation aux effets des changements climatiques, résilience, transition énergétique, sources d'énergies renouvelables, utilisation rationnelle de l'énergie, efficacité énergétique, performance énergétique des bâtiments, piégeage du carbone.

X Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

En 2009, une équipe internationale de 26 chercheurs, menés par Johan Rockström du Stockholm Resilience Centre et Will Steffen de l'université nationale australienne, identifiait neuf « limites planétaires » (planetary boundaries) à ne pas dépasser si l'humanité voulait se développer dans un écosystème sûr, c'est-à-dire sans modification brutale, non-linéaire, potentiellement catastrophique et difficilement prévisible de l'environnement. Le changement climatique constitue l'une de ses limites. L'incrimination de l'écocide s'inscrit dans ce contexte dont l'objectif est de sanctionner les dégradations environnementales à caractère exceptionnel qui ont un effet sur le changement climatique. Cette incrimination intègre également une approche préventive qui devrait avoir un effet dissuasif au-delà de l'aspect punitif.

Ressources naturelles [16]

Gestion efficiente des ressources, recyclage, réutilisation, qualité et consommation de l'eau (eaux de surface et souterraines, mers et océans), qualité et utilisation du sol (pollution, teneur en matières organiques, érosion, assèchement, inondations, densification, fragmentation), déforestation.

X Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

Le projet introduit le crime d'écocide qui vise les actes causant des dommages « graves » à l'environnement c'est-à-dire selon le panel dirigé par Philippe Sands, s'inspirant de la convention de 1976 sur l'interdiction d'utiliser des techniques de modification de l'environnement à des fins militaires ou toutes autres fins hostiles (« convention ENMOD », ratifiée par la Belgique le 12 juillet 1982), « des dommages qui entraînent des modifications négatives, des perturbations ou des dégâts très sérieux à tout élément de l'environnement, y compris des impacts graves » les ressources naturelles. Cette incrimination intègre également une approche préventive qui devrait avoir un effet dissuasif au-delà de l'aspect punitif.

Formulaire d'analyse d'impact

Air intérieur et extérieur [17]

Qualité de l'air (y compris l'air intérieur), émissions de polluants (agents chimiques ou biologiques : méthane, hydrocarbures, solvants, SOx, NOx, NH3), particules fines.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

En 2009, une équipe internationale de 26 chercheurs, menés par Johan Rockström du Stockholm Resilience Centre et Will Steffen de l'université nationale australienne, identifiait neuf « limites planétaires » (planetary boundaries) à ne pas dépasser si l'humanité voulait se développer dans un écosystème sûr, c'est-à-dire sans modification brutale, non-linéaire, potentiellement catastrophique et difficilement prévisible de l'environnement. L'augmentation des aérosols dans l'air constitue l'une de ses limites. L'incrimination de l'écocide s'inscrit dans ce contexte dont l'objectif est de sanctionner les dégradations environnementales à caractère exceptionnel qui ont un impact sur la qualité de l'air. Cette incrimination intègre également une approche préventive qui devrait avoir un effet dissuasif au-delà de l'aspect punitif.

Biodiversité [18]

Niveaux de la diversité biologique, état des écosystèmes (restauration, conservation, valorisation, zones protégées), altération et fragmentation des habitats, biotechnologies, brevets d'invention sur la matière biologique, utilisation des ressources génétiques, services rendus par les écosystèmes (purification de l'eau et de l'air, ...), espèces domestiquées ou cultivées, espèces exotiques envahissantes, espèces menacées.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

En 2009, une équipe internationale de 26 chercheurs, menés par Johan Rockström du Stockholm Resilience Centre et Will Steffen de l'université nationale australienne, identifiait neuf « limites planétaires » (planetary boundaries) à ne pas dépasser si l'humanité voulait se développer dans un écosystème sûr, c'est-à-dire sans modification brutale, non-linéaire, potentiellement catastrophique et difficilement prévisible de l'environnement. La perte de la biodiversité constitue l'une de ses limites. L'incrimination de l'écocide s'inscrit dans ce contexte dont l'objectif est de sanctionner les dégradations environnementales à caractère exceptionnel qui ont un impact sur la biodiversité. Cette incrimination intègre également une approche préventive qui devrait avoir un effet dissuasif au-delà de l'aspect punitif.

Nuisances [19]

Nuisances sonores, visuelles ou olfactives, vibrations, rayonnements ionisants, non ionisants et électromagnétiques, nuisances lumineuses.

☐ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

[Click here to enter text.](#)

☒ Pas d'impact

Autorités publiques [20]

Fonctionnement démocratique des organes de concertation et consultation, services publics aux usagers, plaintes, recours, contestations, mesures d'exécution, investissements publics.

☒ Impact positif ☐ Impact négatif ↓ Expliquez

En supprimant les courtes peines d'emprisonnement et en mettant l'accent sur les peines alternatives, le projet de loi aura un impact positif sur les autorités publiques chargées de la recherche et de la poursuite des infractions mais également sur le juge répressif amené à appliquer les nouvelles échelles de peines.

Cohérence des politiques en faveur du développement [21]

[Pas d'impact](#)

1. Identifiez les éventuels impacts directs et indirects du projet sur les pays en voie de développement dans les domaines suivants : sécurité alimentaire, santé et accès aux médicaments, travail décent, commerce local et international, revenus et mobilisations de ressources domestiques (taxation), mobilité des personnes, environnement et changements climatiques (mécanismes de développement propre), paix et sécurité. Expliquez si aucun pays en voie de développement n'est concerné

Formulaire d'analyse d'impact

[Click here to enter text.](#)

→ *S'il y a des impacts positifs et/ou négatifs, répondez à la question suivante :*

2. Précisez les impacts par groupement régional ou économique (lister éventuellement les pays). cf. annexe

[Click here to enter text.](#)

→ *S'il y a des impacts négatifs, répondez à la question suivante :*

3. Quelles mesures sont prises pour les alléger / compenser les impacts négatifs?

[Click here to enter text.](#)

Impactanalyseformulier

Geïntegreerde impactanalyse

Zie handleiding om deze impactanalyse in te vullen.

Indien u vragen hebt, contacteer de helpdesk op ria-air@premier.fed.be.

Beschrijvende fiche**A. Auteur**

- Bevoegd regeringslid > Minister van Justitie
 - Contactpersoon beleidscel (naam, e-mail, tel. nr.) >> Julie Debacker (julie@teamjustitie.be, tel.: +32 471 88 35 36)
- Overheidsdienst > FOD Justitie
 - Contactpersoon overheidsdienst (naam, e-mail, tel. nr.) > Marie Debauche (marie.debauche@just.fgov.be, tel. nr.: 02 542 79 82) en Nancy Simons (nancy.simons@just.fgov.be, tel. nr.: 02 542 67 30).
 -

B. Ontwerp

- Titel van de regelgeving > Wetsontwerp van Boek 2 van het Strafwetboek
- Korte beschrijving van het ontwerp van regelgeving met vermelding van de oorsprong (verdrag, richtlijn, samenwerkingsakkoord, actualiteit ...), de beoogde doelen van uitvoering.

Het ontwerp hervormt de misdrijven uit Boek 2 van het Strafwetboek.

Dit voorontwerp is gebaseerd op de werkzaamheden van de Commissie voor de hervorming van het strafrecht, die tijdens de vorige zittingsperiode is ingesteld om alle bepalingen van het Strafwetboek grondig te herzien. De beraadslagingen van de Commissie hebben geleid tot de indiening van een wetsvoorstel voor een totale herziening van het Strafwetboek. Dit werd niet voltooid wegens tijdgebrek vóór de parlementsverkiezingen. Het is echter tijdens de huidige zittingsperiode opnieuw ingediend, samen met een ander wetsvoorstel met hetzelfde doel.

De huidige minister van Justitie, die de oprichting van de Commissie voor de hervorming van het strafrecht heeft bevestigd, heeft besloten de hervormingswerkzaamheden van de commissie te steunen door toe te staan dat de teksten opnieuw op regeringsniveau worden besproken. Daarom heeft de Commissie de minister een nieuw wetsontwerp voorgesteld.

Wegens verschillende factoren is het strafrecht onleesbaar voor de rechtsbeoefenaars en onbegrijpelijk voor de justitiabelen, waardoor de naleving van het recht niet op doeltreffende wijze kan worden gewaarborgd. Boek 2 van het Strafwetboek is het voorwerp geweest van talloze wijzigingen tijdens de afgelopen honderdvijftig jaar, om zo een antwoord te bieden op de veranderende vormen van criminaliteit en de evolutie van de waardeschaal en gevoeligheden binnen de samenleving. Die ingrepen zijn echter bijna steeds fragmentarisch geweest, zonder rekening te houden met het grotere geheel waarin deze nieuwigheid werd ingepast. Dat heeft de coherentie van Boek 2 metertijd in belangrijke mate aangetast. Sommige strafbaarstellingen overlappen elkaar, enkele strafbaarstellingen zijn in onbruik geraakt, de opeenstapeling van verzwarende omstandigheden bemoeilijkt de straftoemeting, de strafmaten in de wet stemmen vaak niet overeen met de strafmaten die in de praktijk worden opgelegd enz. Deze verschillende oorzaken van ondoeltreffendheid maken een hervorming noodzakelijk.

Impactanalyseformulier

Het ontwerp van hervorming bevat alle strafbaar gestelde gedragingen. Ten eerste wordt erin een nieuwe algemene structuur voor de rangschikking van de verschillende misdrijven voorgesteld. In die structuur is een titel gewijd aan de definitie van verschillende begrippen die doorheen Boek 2 worden gebruikt. Die definities dragen bij aan de uniformering van de strafbepalingen en vereenvoudigen ze. De internationaal omschreven misdrijven die de mensheid als geheel treffen, worden als eerste omschreven. Het misdaad ecocide wordt geïntroduceerd in de titel 1*bis*. In het nieuwe Strafwetboek wordt het respect voor de menselijke persoon vooropgesteld. Daarom worden de misdrijven tegen personen samengebracht onder een tweede titel. De misdrijven waarbij de openbare veiligheid in gevaar wordt gebracht, komen vervolgens aan bod in titel 3, onmiddellijk na de misdrijven tegen de persoon, gelet op de grote impact die ze kunnen hebben op de meest fundamentele rechten van de persoon, zoals het leven en de fysieke integriteit. Titel 4, die betrekking heeft op de valsheden, gaat de misdrijven tegen het vermogen vooraf, aangezien de valsheden het vertrouwen ondergraven dat de samenleving moet hebben ten aanzien van enkele zaken om te kunnen functioneren. Onder titel 5 zijn de misdrijven met betrekking tot het vermogen samengebracht. Titel 6 groepeerde de economische misdrijven. Vervolgens komen in titel 7 de misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren aan bod.

Alle strafbaarstellingen zijn herschreven teneinde het legaliteitsbeginsel in acht te nemen. In de definitie van deze misdrijven worden alle constitutieve bestanddelen ervan omschreven. De misdrijven waarvan de constitutieve bestanddelen elkaar overlappen, vormen het onderwerp van één enkele strafbepaling. Voor strafbaarstellingen die hetzelfde belang beschermen, geldt dezelfde sanctie. Er werd een bijzondere inspanning geleverd voor de leesbaarheid. De artikelen zijn over het algemeen kort en elk artikel heeft een titel.

Het ontwerp van wet schrapt verouderde strafbepalingen en strafbepalingen die niet worden toegepast. Het depenaliseert ook verschillende misdrijven waarvoor reeds een ander antwoord dan een strafrechtelijk antwoord bestaat. Het vult verschillende lacunes in het wetboek op en past het aan om een antwoord te bieden op de moderne criminaliteit. Nieuwe misdrijven zijn bijvoorbeeld aanzetting tot zelfdoding, lijkschennis en openbare zedenschennis van extreem gewelddadige aard. Het beantwoordt aan een aantal internationale verplichtingen door bijvoorbeeld een nieuwe strafbaarstelling van gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt in het Wetboek in te voegen. Met het oog op meer coherentie voorziet het voorontwerp van wet erin in het Strafwetboek strafbepalingen op te nemen die erbuiten bestaan. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de wetten inzake de bestraffing van racisme, discriminatie en negationisme.

- Impactanalyses reeds uitgevoerd > ☐ Ja / X Nee

Indien ja, gelieve een kopie bij te voegen of de referentie van het document te vermelden > [Click here to enter text.](#)

C. Raadpleging over het ontwerp van regelgeving

- Verplichte, facultatieve of informele raadplegingen:

De Inspecteur van Financiën bij de minister van Justitie, de Staatssecretaris voor Begroting en de Raad van State

D. Bronnen gebruikt om de impactanalyse uit te voeren

- Statistieken, referentiedocumenten, organisaties en contactpersonen:

[Click here to enter text.](#)

E. Datum van beëindiging van de impactanalyse

- 13 juli 2023

Impactanalyseformulier

Welke impact heeft het ontwerp van regelgeving op deze 21 thema's?

Een ontwerp van regelgeving zal in de meeste dossiers slechts impact hebben op enkele thema's.

- Er wordt een niet-exhaustieve lijst van trefwoorden gegeven om de inschatting van elk thema te vergemakkelijken zonder hiervoor telkens de handleiding te moeten raadplegen.
Indien er een positieve en/of negatieve impact is, leg deze uit (gebruik indien nodig trefwoorden) en vermeld welke maatregelen worden genomen om de eventuele negatieve effecten te verlichten/te compenseren.
- Voor de **thema's 3, 10, 11 en 21** worden meer gedetailleerde vragen gesteld.

Kansarmoedebestrijding [1]

Menswaardig minimuminkomen, toegang tot kwaliteitsvolle diensten, schuldenoverlast, risico op armoede of sociale uitsluiting (ook bij minderjarigen), ongeletterdheid, digitale kloof.

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit (gebruik indien nodig trefwoorden)

Het ontwerp zal een positieve impact hebben op de armoedebestrijding. Het feit dat geopteerd wordt voor een duidelijk, eenvoudig en accuraat strafrechtelijk mechanisme verhoogt de rechtszekerheid en vergemakkelijkt voor de justitiabelen de toegang tot justitie. Het nieuwe wetboek zal positieve effecten teweegbrengen die de goede werking van justitie en de snelheid van de procedure enkel ten goede kunnen komen.

Het ontwerp bepaalt dat de geldboete wordt vastgesteld volgens de financiële draagkracht en de sociale toestand van de overtreder. Dat criterium inzake financiële draagkracht is een middel om de "gelijkheid in het effect van de straf" te herstellen en zo te voorkomen dat de vermogensstraffen negatieve gevolgen zouden hebben voor de daders die zich in een precaire financiële toestand bevinden.

Gelijke kansen en sociale cohesie [2]

Non-discriminatie, gelijke behandeling, toegang tot goederen en diensten, toegang tot informatie, tot onderwijs en tot opleiding, loonkloof, effectiviteit van burgerlijke, politieke en sociale rechten (in het bijzonder voor kwetsbare bevolkingsgroepen, kinderen, ouderen, personen met een handicap en minderheden).

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

Het ontwerp van wet schaft de korte gevangenisstraffen af en vergroot en diversifieert het scala aan straffen waarmee de rechter de in Boek 2 opgenomen feiten kan sanctioneren. Die nieuwe bepalingen zullen dus een impact hebben op de sociale toestand van de veroordeelde, aangezien de gevangenisstraf een negatieve impact heeft op de veroordeelde alsook op zijn omgeving. Die impact kan 'immaterieel' (bijvoorbeeld stigmatisering, erkenning van de schuld enz.) of 'materieel' van aard zijn (bijvoorbeeld de vrijheid ontnomen zijn, geen inkomsten meer hebben enz.).

Aan de opsluiting hangt een aanzienlijk economisch prijskaartje ten laste van de gemeenschap. De opsluiting werkt desocialiserend, waardoor een resocialisatie ten laste van de samenleving noodzakelijk is wanneer de gedetineerde in vrijheid wordt gesteld. Door de korte gevangenisstraffen af te schaffen, vermindert het voorontwerp dat negatieve effect.

De in Boek 2 vastgestelde straffen zijn coherent en in verhouding met elkaar. De strafbaarstellingen zijn dus op veel coherentere wijze gegradueerd. Dat geheel van misdrijven stelt de justitiabele in staat om de sanctionerende waarde die aan dat systeem van misdrijven is toegekend beter te begrijpen.

Impactanalyseformulier

Gelijkheid van vrouwen en mannen [3]

Toegang van vrouwen en mannen tot bestaansmiddelen: inkomen, werk, verantwoordelijkheden, gezondheid/zorg/welzijn, veiligheid, opleiding/kennis/vorming, mobiliteit, tijd, vrije tijd enz.

Uitoefening door vrouwen en mannen van hun fundamentele rechten: burgerlijke, sociale en politieke rechten.

1. Op welke personen heeft het ontwerp (rechtstreeks of onrechtstreeks) een impact en wat is de naar geslacht uitgesplitste samenstelling van deze groep(en) van personen? Indien geen enkele persoon betrokken is, leg uit waarom.

Gelet op de omvang van het ontwerp van wet heeft het mogelijk betrekking op elke persoon die strafbaar is op grond van Boek 2 van het Strafwetboek inzake de misdrijven tegen de persoon en op elke persoon die het slachtoffer is van handelingen die als strafbaar worden beschouwd op grond van dat deel van het Strafwetboek.

→ Indien er personen betrokken zijn, beantwoord dan de volgende vragen:

2. Identificeer de eventuele verschillen in de respectieve situatie van vrouwen en mannen binnen de materie waarop het ontwerp van regelgeving betrekking heeft.

In het voorontwerp wordt bijzondere aandacht besteed aan de kwestie van gender-gerelateerd geweld.

De verschillen tussen mannen en vrouwen inzake geweld zijn talrijk en opvallend. Gendergerelateerd geweld wordt omschreven als het geweld tegen een persoon wegens zijn gender of geslacht. Vrouwen worden buitenproportioneel getroffen door gendergerelateerd geweld. Het fenomeen treft ook personen van wie de genderexpressie niet overeenstemt met wat in het algemeen door de samenleving wordt aanvaard. Dat geweld vormt een grote maatschappelijke uitdaging die diep verankerd is in de ongelijkheid tussen vrouwen en mannen. De structurele aard van het geweld tegen vrouwen wordt erkend in het Verdrag van Istanbul inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.

De genderdimensie is sterk aanwezig bij **intrafamiliaal geweld**. Uit de enquête van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) over het geweld ten aanzien van vrouwen is gebleken dat een op de vier vrouwen het slachtoffer is van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen het koppel (24 % in België tegenover 22 % in Europa).¹ Volgens de enquête van het FRA over criminaliteit, veiligheid en de rechten van slachtoffers waren in België 44 % van de vrouwen en 11 % van de mannen het slachtoffer van geweld door een gezinslid of een naaste verwant.

De genderdimensie is ook intrinsiek verbonden met de problematiek van **seksueel geweld**. In België was een op de vijf vrouwen het slachtoffer van verkrachting (Amnesty – SOS Viol, 2020). Volgens de recente studie van UN-MENAMAS geven 81 % van de vrouwen en 48 % van de mannen aan dat ze in hun leven seksueel geweld hebben meegemaakt. 5 % van de mannen en 16 % van de vrouwen geven aan verkracht te zijn geweest. Volgens het jaarverslag 2020 van de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG's) maakten vrouwen in België 91 % van de 3 278 slachtoffers die tussen 2017 en 2020 in een ZSG werden opgenomen uit. 9 % van de slachtoffers waren mannen. Uit de cijfers van de ZSG's blijkt ook dat 91 % van de daders mannen waren. De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers van seksueel geweld die zich tot een ZSG hebben gewend, is 25 jaar, en de meerderheidsgroep (33 %) bestaat uit vrouwen van 18 tot 25 jaar.

Uit de enquête van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) blijkt dat in België ongeveer een op de twee personen (52 %) slachtoffer is geweest van **intimidatie** in de vijf jaar voorafgaand aan de enquête (55 % mannen en 48 % vrouwen).

Hoewel de mate van intimidatie vergelijkbaar is voor vrouwen en mannen, gaf 14 % van de vrouwen aan dat het meest recente geval van intimidatie van seksuele aard was, tegenover 2 % van de mannen. Intimidatie waarbij geen sprake is van seksuele handelingen wordt vaak gepleegd door iemand die het slachtoffer niet kent. Vrouwen hebben echter vaker dan mannen te maken met intimidatie waarbij sprake is van seksuele handelingen door voorheen onbekende daders. Op Europese schaal werd 72 % van de gevallen van seksuele intimidatie bij vrouwen gepleegd door onbekende personen, tegenover 40 % van de gevallen bij mannen.

1.1

¹ Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, <https://fra.europa.eu/nl/publication/2020/geweld-tegen-vrouwen-een-europese-enquete-resultaten-het-kort>.

Impactanalyseformulier

Overigens geeft 57 % van de vrouwen aan dat seksuele intimidatie plaatsvond in het openbaar – op straat, in een park of op een andere openbare plaats – tegenover 30 % van dergelijke gevallen waarmee mannen te maken kregen.

Er bestaan ook verschillen tussen mannen en vrouwen op tal van andere vlakken waarop het voorontwerp van wet betrekking heeft, zoals **genitale verminkingen** of **mensenhandel**. Volgens de cijfers met betrekking tot de beschermde slachtoffers van mensenhandel, vertegenwoordigden vrouwen in 2017 98 % van de slachtoffers van mensenhandel in verband met prostitutie terwijl mannen 72 % van de slachtoffers van mensenhandel om economische redenen vertegenwoordigden.

De politionele statistieken waarbij de geïdentificeerde verdachten per geslacht worden opgesplitst, tonen duidelijk de genderdimensie die bijvoorbeeld bestaat op het gebied van intrafamiliaal geweld of geweld in de openbare ruimte en andere misdrijven.²

→ Indien er verschillen zijn, beantwoord dan de volgende vraag:

3. Beperken bepaalde van deze verschillen de toegang tot bestaansmiddelen of de uitoefening van fundamentele rechten van vrouwen of mannen (problematische verschillen)? [J/N] > Leg uit

In het Verdrag van Istanbul wordt erkend dat geweld tegen vrouwen een blijk is van historisch ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen die hebben geleid tot de overheersing en discriminatie van vrouwen door mannen en zo de volledige ontplooiing van vrouwen in de weg hebben gestaan. Er wordt ook erkend dat het structurele karakter van geweld tegen vrouwen op gender gebaseerd is en dat geweld tegen vrouwen een van de cruciale sociale mechanismen is waarmee vrouwen ten opzichte van mannen in een ondergeschikte positie worden gehouden. In het verdrag wordt dan ook onderstreept dat geweld tegen vrouwen moet worden beschouwd als een schending van de mensenrechten en een vorm van discriminatie van vrouwen (artikel 3, a).

Dat komt op verschillende gebieden tot uiting waardoor de toegang tot bestaansmiddelen of de uitoefening van fundamentele rechten ongelijk blijkt te zijn voor mannen en vrouwen.

Zo is de toegang tot veiligheid veel problematischer voor vrouwen, zowel in de openbare ruimte als in de privéruimte. Uit de laatste veiligheidsmonitor, die van 2018 dateert, blijkt dat vrouwen zich in de openbare ruimte veel minder veilig voelen dan mannen. De ongelijkheid op het gebied van de toegang tot en het gebruik van de openbare ruimte versterkt niet alleen het onveiligheidsgevoel van vrouwen, maar beperkt ook hun bewegingsvrijheid en hun mobiliteit in de stad, de gemeente of de wijk. Dat heeft vaak negatieve gevolgen voor de zelfontwikkeling van vrouwen.³ De uitbuiting of belaging die vrouwen ondergaan, is veel vaker van seksuele aard dan degene die mannen ondergaan.

Vrouwen, die de grote meerderheid uitmaken van de slachtoffers van intrafamiliaal geweld en andere vormen van geweld tegen vrouwen, zoals genitale verminkingen, hebben ook minder toegang tot veiligheid in de privéruimte.

4. Identificeer de positieve en negatieve impact van het ontwerp op de gelijkheid van vrouwen en mannen, rekening houdend met de voorgaande antwoorden?

Verskillende bepalingen van het voorontwerp van wet beogen de veiligheid te verhogen door meer bescherming te bieden aan de slachtoffers van geweld en inzonderheid geweld waarvan vrouwen de voornaamste slachtoffers zijn.

Bijgevolg is in het voorontwerp voorzien in een strengere aanpak van partnergeweld, binnen een relatie gepleegd seksueel geweld en intrafamiliaal geweld meer in het algemeen.

Voorts wordt daarbij de strafbaarstelling van seksisme ingevoegd (artikel 258) en de strafbaarstelling van belaging uitgebreid (artikel 237).

→ Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan de volgende vraag:

5. Welke maatregelen worden genomen om de negatieve impact te verlichten / te compenseren?

/

1.1

² Federale politie, Politie criminaliteitsstatistieken, België, 1e semester 2021,

https://www.stat.policefederale.be/assets/pdf/crimestat/nationaal/rapport_2021_trim2_nat_belgie_nl.pdf, blz. 68

³ FOD Binnenlandse Zaken, Gendergelijkheid in de publieke ruimte, 2020, https://www.besafe.be/sites/default/files/2020-06/gender_nl_0.pdf, blz. 5.

Impactanalyseformulier

Gezondheid [4]

Toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg, efficiëntie van het zorgaanbod, levensverwachting in goede gezondheid, behandelingen van chronische ziekten (bloedvatenziekten, kankers, diabetes en chronische ademhalingsziekten), gezondheidsdeterminanten (sociaaleconomisch niveau, voeding, verontreiniging), levenskwaliteit.

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

Het ontwerp voert een nieuw palet van straffen, waaronder de behandeling onder vrijheidsberoving, in. Deze straf weerspiegelt het feit dat het strafrechtstelsel zeer vaak geconfronteerd wordt met daders met een persoonlijkheidsprofiel dat op geestelijk vlak verstoord is, maar die niet noodzakelijkerwijs binnen de voorwaarden van de wet betreffende de internering vallen. Het toepassingsgebied van de behandeling onder vrijheidsberoving bestrijkt psychiatrische aandoeningen, die niet dermate ernstig zijn dat ze het oordeelsvermogen of de controle over de daden tenietdoen, maar waardoor iemand een gevaar betekent voor de maatschappij.

Het ontwerp van wet omvat onder meer een reeks misdrijven met betrekking tot de handel in organen. Aangezien het ontwerp aanleiding zal geven tot sensibilisering ten aanzien van de handel in organen, kan aldus de bevolking gesensibiliseerd worden voor het gebrek aan organen, voor het belang ervan en derhalve voor orgaandonatie.

Werkgelegenheid [5]

Toegang tot de arbeidsmarkt, kwaliteitsvolle banen, werkloosheid, zwartwerk, arbeids- en ontslagomstandigheden, loopbaan, arbeidstijd, welzijn op het werk, arbeidsongevallen, beroepsziekten, evenwicht privé- en beroepsleven, gepaste verloning, mogelijkheid tot beroepsopleiding, collectieve arbeidsverhoudingen.

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

Het ontwerp wil tevens focussen op rehabilitatie en re-integratie van de dader met het oog op de bescherming van de maatschappij, het voorkomen van nieuwe misdrijven en het herstellen van het maatschappelijk evenwicht. Het schaft de korte gevangenisstraffen af en verruimt en diversifieert het strafpalet. Die nieuwe bepalingen zullen dus een impact hebben op de sociale toestand en inzonderheid op de toegang tot de arbeidsmarkt.

Consumptie- en productiepatronen [6]

Prijstabiliteit of -voorzienbaarheid, inlichting en bescherming van de consumenten, doeltreffend gebruik van hulpbronnen, evaluatie en integratie van (sociale- en milieu-) externaliteiten gedurende de hele levenscyclus van de producten en diensten, beheerpatronen van organisaties.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

☒ Geen impact

Economische ontwikkeling [7]

Oprichting van bedrijven, productie van goederen en diensten, arbeidsproductiviteit en productiviteit van hulpbronnen/grondstoffen, competitiviteitsfactoren, toegang tot de markt en tot het beroep, markttransparantie, toegang tot overheidsopdrachten, internationale handels- en financiële relaties, balans import/export, ondergrondse economie, bevoorradingszekerheid van zowel energiebronnen als minerale en organische hulpbronnen.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

☒ Geen impact

Investeringen [8]

Investeringen in fysiek (machines, voertuigen, infrastructuur), technologisch, intellectueel (software, onderzoek en ontwikkeling) en menselijk kapitaal, nettoinvesteringcijfer in procent van het bbp.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

☒ Geen impact

Impactanalyseformulier

Onderzoek en ontwikkeling [9]

Mogelijkheden betreffende onderzoek en ontwikkeling, innovatie door de invoering en de verspreiding van nieuwe productiemethodes, nieuwe ondernemingspraktijken of nieuwe producten en diensten, onderzoeks- en ontwikkelingsuitgaven.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve Leg uit
 impact
[Click here to enter text.](#)

☒ Geen impact

Kmo's [10]

Impact op de ontwikkeling van de kmo's.

1. Welke ondernemingen zijn rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken? Beschrijf de sector(en), het aantal ondernemingen, het % kmo's (< 50 werknemers), waaronder het % micro-ondernemingen (< 10 werknemers). Indien geen enkele onderneming betrokken is, leg uit waarom.

Het ontwerp van wet betreft alle ondernemingen die strafrechtelijk strafbaar zijn op grond van het Strafwetboek.

→ Indien er kmo's betrokken zijn, beantwoord dan de volgende vraag:

2. Identificeer de positieve en negatieve impact van het ontwerp op de kmo's.

[NB: De impact op de administratieve lasten moet bij thema 11 gedetailleerd worden.]

Positieve impact

Vanuit het oogpunt van de diversificatie van de straffen is het opportuun gebleken om voor rechtspersonen in een straf te voorzien die analoog is aan de werkstraf waarin voor natuurlijke personen is voorzien. Het ontwerp voorziet aldus in de mogelijkheid om een rechtspersoon, met diens instemming, te verplichten tot het verlenen van bepaalde diensten ten gunste van de gemeenschap. Na het plegen van het misdrijf kan het imago van de rechtspersoon immers ernstig aangetast zijn en zou hij blij kunnen geven van zijn wil om dat imago te herstellen door een positieve prestatie te leveren ten gunste van de maatschappij.

Net als voor natuurlijke personen, bepaalt het voorontwerp dat de geldboete wordt vastgesteld volgens de financiële draagkracht en de sociale toestand van de overtreder. Voor rechtspersonen zal rekening worden gehouden met de omzet en de omvang ervan. Dat criterium inzake financiële draagkracht is een middel om de "gelijkheid in het effect van de straf" te herstellen en zo te voorkomen dat de vermogensstraffen negatieve gevolgen zouden hebben voor de daders die zich in een precaire financiële toestand bevinden.

→ Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan de volgende vragen:

3. Is deze impact verhoudingsgewijs zwaarder voor de kmo's dan voor de grote ondernemingen? [J/N] >

Leg uit

/

4. Staat deze impact in verhouding tot het beoogde doel? [J/N] > Leg uit

/

5. Welke maatregelen worden genomen om de negatieve impact te verlichten / te compenseren?

/

Administratieve lasten [11]

Geen impact.

→ Indien er ondernemingen en/of burgers betrokken zijn, beantwoord dan de volgende vraag:

1. Identificeer, per betrokken doelgroep, de nodige formaliteiten en verplichtingen voor de toepassing van de regelgeving. Indien er geen enkele onderneming of burger betrokken is, leg uit waarom.

Huidige regelgeving *

> Ontwerp van regelgeving **

→ Indien er formaliteiten en/of verplichtingen zijn, beantwoord dan de volgende vragen:

2. Welke documenten en informatie moet elke betrokken doelgroep verschaffen?

Huidige regelgeving

> Ontwerp van regelgeving

Impactanalyseformulier

3. Hoe worden deze documenten en informatie, per betrokken doelgroep, ingezameld?
[Huidige regelgeving](#) > [Ontwerp van regelgeving](#)
4. Welke is de periodiciteit van de formaliteiten en verplichtingen, per betrokken doelgroep?
[Huidige regelgeving](#) > [Ontwerp van regelgeving](#)
5. Welke maatregelen worden genomen om de eventuele negatieve impact te verlichten / te compenseren?
[Click here to enter text.](#)

* Invullen indien er momenteel formaliteiten/verplichtingen bestaan.

** Invullen indien het ontwerp van regelgeving formaliteiten/verplichtingen wijzigt of nieuwe toevoegt.

Energie [12]

Energiemix (koolstofarm, hernieuwbaar, fossiel), gebruik van biomassa (hout, biobrandstoffen), energie-efficiëntie, energieverbruik van de industrie, de dienstensector, de transportsector en de huishoudens, bevoorradingszekerheid, toegang tot energiediensten en -goederen.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

[Click here to enter text.](#)

X Geen impact

Mobiliteit [13]

Transportvolume (aantal afgelegde kilometers en aantal voertuigen), aanbod van gemeenschappelijk personenvervoer, aanbod van wegen, sporen en zee- en binnenvaart voor goederenvervoer, verdeling van de vervoerswijzen (modal shift), veiligheid, verkeersdichtheid.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

[Click here to enter text.](#)

X Geen impact

Voeding [14]

Toegang tot veilige voeding (kwaliteitscontrole), gezonde en voedzame voeding, verspilling, eerlijke handel.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

[Click here to enter text.](#)

X Geen impact

Klimaatverandering [15]

Uitstoot van broeikasgassen, aanpassingsvermogen aan de gevolgen van de klimaatverandering, veerkracht, energie overgang, hernieuwbare energiebronnen, rationeel energiegebruik, energie-efficiëntie, energieprestaties van gebouwen, winnen van koolstof.

X Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

In 2009 heeft een internationaal team van 26 onderzoekers, onder leiding van Johan Rockström van het Stockholm Resilience Centre en Will Steffen van de Australian National University, negen “planetaire grenzen” (planetary boundaries) geïdentificeerd die niet mogen worden overschreden, wil men dat de mensheid in een veilig ecosysteem evolueert, d.w.z. zonder abrupte, niet-lineaire, mogelijks catastrofale en moeilijk voorspelbare veranderingen in het milieu. Klimaatverandering is een van de grenzen. De strafbaarstelling van ecocide maakt deel uit van deze context, die tot doel heeft uitzonderlijke aantasting van het milieu te bestraffen die een effect heeft op de klimaatverandering. Deze strafbaarstelling omvat ook een preventieve aanpak die een afschrikkend effect moet hebben dat verder gaat dan het bestraffende aspect.

Natuurlijke hulpbronnen [16]

Efficiënt beheer van de hulpbronnen, recyclage, hergebruik, waterkwaliteit en -consumptie (oppervlakte- en grondwater, zeeën en oceanen), bodemkwaliteit en -gebruik (verontreiniging, organisch stofgehalte, erosie, drooglegging, overstromingen, verdichting, fragmentatie), ontbossing.

Impactanalyseformulier

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

Het ontwerp introduceert de misdaad van ecocide, die handelingen viseert die “ernstige” schade toebrengen aan het milieu, waarmee het panel onder leiding van Philippe Sands, zich inspirerend op het Verdrag van 1976 inzake het verbod op militair of ander vijandig gebruik van technieken voor milieumodificatie (“ENMOD-Verdrag, geratificeerd door België op 12 juli 1982) bedoelt “schade die een bijzonder ernstige negatieve verandering, verstoring of nadeel aan enigerlei onderdeel van het milieu behelst, met inbegrip van ernstige effecten” op de natuurlijke hulpbronnen. Deze strafbaarstelling omvat ook een preventieve aanpak die een afschrikkend effect moet hebben dat verder gaat dan het bestraffende aspect.

Buiten- en binnenlucht [17]

Luchtkwaliteit (met inbegrip van de binnenlucht), uitstoot van verontreinigende stoffen (chemische of biologische agentia: methaan, koolwaterstoffen, oplosmiddelen, SOX, NOX, NH3), fijn stof.

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

In 2009 heeft een internationaal team van 26 onderzoekers, onder leiding van Johan Rockström van het Stockholm Resilience Centre en Will Steffen van de Australian National University, negen “planetaire grenzen” (planetary boundaries) geïdentificeerd die niet mogen worden overschreden, wil men dat de mensheid in een veilig ecosysteem evolueert, d.w.z. zonder abrupte, niet-lineaire, mogelijks catastrofale en moeilijk voorspelbare veranderingen in het milieu. De toename van aerosolen in de lucht is een van de grenzen. De strafbaarstelling van ecocide maakt deel uit van deze context, die tot doel heeft uitzonderlijke aantasting van het milieu te bestraffen die een impact heeft op de luchtkwaliteit. Deze strafbaarstelling omvat ook een preventieve aanpak die een afschrikkend effect moet hebben dat verder gaat dan het bestraffende aspect.

Biodiversiteit [18]

Graad van biodiversiteit, stand van de ecosystemen (herstelling, behoud, valorisatie, beschermde zones), verandering en fragmentatie van de habitats, biotechnologieën, uitvindingsoctrooien in het domein van de biologie, gebruik van genetische hulpbronnen, diensten die de ecosystemen leveren (water- en luchtzuivering, enz.), gedomesticeerde of gecultiveerde soorten, invasieve uitheemse soorten, bedreigde soorten.

☒ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

In 2009 heeft een internationaal team van 26 onderzoekers, onder leiding van Johan Rockström van het Stockholm Resilience Centre en Will Steffen van de Australian National University, negen “planetaire grenzen” (planetary boundaries) geïdentificeerd die niet mogen worden overschreden, wil men dat de mensheid in een veilig ecosysteem evolueert, d.w.z. zonder abrupte, niet-lineaire, mogelijks catastrofale en moeilijk voorspelbare veranderingen in het milieu. Het verlies aan biodiversiteit is een van de grenzen. De strafbaarstelling van ecocide maakt deel uit van deze context, die tot doel heeft uitzonderlijke aantasting van het milieu die een impact heeft op de biodiversiteit, te bestraffen. Deze strafbaarstelling omvat ook een preventieve aanpak die een afschrikkend effect moet hebben dat verder gaat dan het bestraffende aspect.

Hinder [19]

Geluids-, geur- of visuele hinder, trillingen, ioniserende, niet-ioniserende en elektromagnetische stralingen, lichtoverlast.

☐ Positieve impact ☐ Negatieve impact ↓ Leg uit

Click here to enter text.

☒ Geen impact

Overheid [20]

Democratische werking van de organen voor overleg en beraadslaging, dienstverlening aan gebruikers, klachten, beroep, protestbewegingen, wijze van uitvoering, overheidsinvesteringen.

Impactanalyseformulier

☒ Positieve impact ☐ Negatieve [↓ Leg uit](#)
impact

Door de korte gevangenisstraffen af te schaffen en de nadruk te leggen op de alternatieve straffen zal het wetsontwerp van wet een positieve impact hebben op de overheden die belast zijn met de opsporing en vervolging van misdrijven alsook op de strafrechter die de nieuwe strafscales moet toepassen.

Beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling [21]

[Geen impact.](#)

1. Identificeer de eventuele rechtstreekse of onrechtstreekse impact van het ontwerp op de ontwikkelingslanden op het vlak van: voedselveiligheid, gezondheid en toegang tot geneesmiddelen, waardig werk, lokale en internationale handel, inkomens en mobilisering van lokale middelen (taxatie), mobiliteit van personen, leefmilieu en klimaatverandering (mechanismen voor schone ontwikkeling), vrede en veiligheid. Indien er geen enkel ontwikkelingsland betrokken is, leg uit waarom.

[Click here to enter text.](#)

→ Indien er een positieve en/of negatieve impact is, beantwoord dan de volgende vraag:

2. Verduidelijk de impact per regionale groep of economische categorie (eventueel landen oplijsten). zie bijlage

[Click here to enter text.](#)

→ Indien er een negatieve impact is, beantwoord dan de volgende vraag:

3. Welke maatregelen worden genomen om de negatieve impact te verlichten / te compenseren?

[Click here to enter text.](#)

PROJET DE LOI

PHILIPPE,

ROI DES BELGES,

À tous, présents et à venir,

SALUT.

Sur la proposition du ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Le ministre de la Justice est chargé de présenter en notre nom à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit:

CHAPITRE 1ER**Disposition préliminaire**Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2

Livre II du Code pénal

Art. 2

Les dispositions qui suivent forment le livre II du Code pénal:

“Livre II. Les infractions de droit commun et leurs peines

Titre préliminaire. Dispositions communes

Art. 79. Définitions générales

Pour l'application du présent code, on entend par:

1° mineur:

toute personne qui n'a pas encore atteint l'âge de dix-huit ans;

2° personne en situation de vulnérabilité:

WETSONTWERP

FILIP,

KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,

ONZE GROET.

Op de voordracht van de minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

De minister van Justitie is ermee belast in onze naam bij de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp van wet in te dienen waarvan de tekst hierna volgt:

HOOFDSTUK 1

Voorafgaande bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Boek II van het Strafwetboek

Art. 2

De hiernavolgende bepalingen vormen boek II van het Strafwetboek:

“Boek II. De gemeenrechtelijke misdrijven en hun straffen

Voorafgaande titel. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 79. Algemene definities

Voor de toepassing van dit wetboek wordt verstaan onder:

1° minderjarige:

elke persoon die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt;

2° persoon in een kwetsbare toestand:

toute personne dont la situation de vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale était apparente ou connue de l'auteur;

3° partenaire:

la personne avec laquelle l'auteur ou la victime est marié ou entretient une relation affective et physique intime durable, ainsi que la personne avec laquelle l'auteur ou la victime a été marié ou a entretenu une relation affective et physique intime durable si les faits incriminés ont un lien quelconque avec ce mariage dissous ou cette relation terminée;

4° personne exerçant une fonction sociétale:

— un parlementaire;

— un ministre ou secrétaire d'État;

— un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, un membre d'un jury ou un témoin;

— un gouverneur de province, un membre d'une députation, un commissaire d'arrondissement, un bourgmestre ou un échevin, un membre du conseil communal ou du conseil provincial;

— un membre des services de police tels que visés à l'article 3, 1° de la loi organique du 18 juillet 1991 du contrôle des services de police et de renseignements et de l'Organe de coordination pour l'analyse de la menace, un membre du personnel du Service public fédéral Justice employé dans un établissement pénitentiaire, un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services de police ou toute autre personne exerçant une fonction publique;

— un membre des pompiers, un membre de la protection civile, une personne exerçant une profession de soins de santé telle que visée par la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé, un membre du personnel affecté à l'accueil dans les services d'urgence des institutions de soins, un assistant social ou un psychologue d'un service public;

— un membre du personnel ou de la direction d'un établissement d'enseignement, une personne chargée de la prise en charge des élèves dans un institut médico-pédagogique organisé ou subventionné par une communauté, ou un intervenant extérieur chargé par les autorités communautaires de prévenir et de résoudre les problèmes de violence scolaire;

elke persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was;

3° partner:

de persoon waarmee de dader of het slachtoffer is gehuwd of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft, alsook de persoon waarmee de dader of het slachtoffer gehuwd is geweest of een duurzame affectieve en intieme lichamelijke relatie heeft gehad indien de strafbare feiten enigszins verband houden met dit ontbonden huwelijk of de beëindigde relatie;

4° persoon met een maatschappelijke functie:

— een parlamentslid;

— een minister of staatssecretaris;

— een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollège of het openbaar ministerie, een jurylid of een getuige;

— een provinciegouverneur, een lid van een deputatie, een arrondissementscommissaris, een burgemeester of schepen, een lid van de gemeente- of provincieraad;

— een lid van de politiediensten, zoals bedoeld in artikel 3, 1° van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, een personeelslid door de Federale Overheidsdienst Justitie tewerkgesteld in een penitentiare inrichting, een personeelslid aangesteld voor het onthaal bij de politiediensten of enige andere persoon met een openbare functie;

— een lid van de brandweer, een lid van de civiele bescherming, een persoon die een gezondheidszorgberoep uitoefent zoals bedoeld in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, een lid van het personeel aangesteld voor het onthaal in de spoeddiensten van de verzorgingsinstellingen, een maatschappelijk werker of een psycholoog van een openbare dienst;

— een lid van het personeel of van de directie van een onderwijsinstelling, een persoon die de opvang van leerlingen verzorgt in een medisch-pedagogisch instituut dat door een gemeenschap wordt ingericht of gesubsidieerd, of een externe actor die door de gemeenschapsoverheden belast is met het voorkomen en het oplossen van geweld op school;

— un facteur;

— un conducteur, un accompagnateur, un contrôleur ou un guichetier d'un exploitant d'un réseau de transport public;

— un ministre d'un culte ou un officiant lors de cérémonies d'une obédience philosophique non confessionnelle;

— un journaliste: une personne qui exerce une activité telle que visée par l'article 24, § 1er, de la loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel;

5° personne exerçant une fonction publique:

— une personne qui, en vertu d'une loi, d'un arrêté ou d'une décision judiciaire:

— doit maintenir l'ordre public;

— doit contrôler le respect de certaines normes ou décisions d'un organisme public;

— doit faire respecter certaines normes ou décisions d'un organisme public;

— une personne qui exerce une mission ou un service public dans le cadre duquel ses actes sont déterminés et réglementés par une loi, un arrêté ou une décision judiciaire;

6° parlementaire:

un membre de la Chambre des représentants, un sénateur, un membre d'un parlement d'une communauté ou d'une région ou un membre du Parlement européen;

7° ministre ou secrétaire d'État:

un membre du gouvernement fédéral ou du gouvernement d'une communauté ou d'une région;

8° magistrat:

un juge près la Cour Constitutionnelle, un conseiller ou un juge près une cour ou un tribunal de l'ordre judiciaire, un membre du ministère public, un magistrat suppléant ou de complément, un membre du Conseil d'État ou de l'auditorat du Conseil d'État, un membre de la Cour des Comptes, un membre d'une juridiction administrative ou un membre d'une juridiction internationale à laquelle la Belgique est partie;

— een postbode;

— een chauffeur, begeleider, controleur of loketbediende van een uitbater van een netwerk van openbaar vervoer;

— een bedienaar van een eredienst of een voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing;

— een journalist: een persoon die een activiteit uitoefent als bedoeld in artikel 24, § 1, van de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens;

5° persoon met een openbare functie:

— een persoon die op basis van een wet, een besluit of een rechterlijke beslissing:

— de openbare orde moet handhaven;

— de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet controleren;

— de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet afdwingen;

— een persoon die een openbare dienst of opdracht uitoefent waarbij zijn handelingen zijn bepaald en gereguleerd door een wet, besluit of rechterlijke beslissing;

6° parlamentslid:

een lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers, een senator, een lid van een parlement van een gemeenschap of een gewest of een lid van het Europees Parlement;

7° minister of staatssecretaris:

een lid van de federale regering, van een regering van een gemeenschap of een gewest;

8° magistraat:

een rechter in het Grondwettelijk Hof, een raadsheer of rechter in een hof of rechtbank van de rechterlijke orde, een lid van het openbaar ministerie, een plaatsvervangende of toegevoegde magistraat, een lid van de Raad van State of het auditoraat bij de Raad van State, een lid van het Rekenhof, een lid van een administratief rechtscollege of een lid van een internationaal rechtscollege waarbij België partij is;

9° collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public:

un magistrat en formation, un candidat magistrat, un juriste de parquet tel que visé à l'article 162, paragraphe 2, troisième alinéa, du Code judiciaire, ou un greffier;

10° membre du jury:

un membre du jury de la cour d'assises;

11° témoin:

toute personne qui est entendue par un juge sans être partie à la cause ni suspectée d'avoir commis une infraction;

12° arbitre ou signaleur lors d'une compétition sportive:

toute personne qui est désignée pour prendre des décisions lors des compétitions déclarées auprès des fédérations sportives officielles et chaque personne qui agit comme un signaleur sur la voie publique lors d'une compétition sportive;

13° dans le cadre de l'exercice de ses fonctions:

situation dans laquelle l'auteur commet l'infraction pendant l'exercice de ses fonctions ou en se servant de ses fonctions;

14° à l'occasion de l'exercice de ses fonctions:

situation dans laquelle le motif de l'infraction réside dans un acte que la victime a accompli, accomplit ou accomplira et qui fait partie de l'exercice de ses fonctions;

15° atteinte à l'intégrité du premier degré:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui n'entraîne pas une atteinte à l'intégrité du deuxième degré, une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort;

16° atteinte à l'intégrité du deuxième degré:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité de travail personnel pendant un maximum de quatre mois ou une maladie paraissant curable qui n'a pas entraîné plus de quatre mois d'incapacité de travail personnel;

17° atteinte à l'intégrité du troisième degré:

9° juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie:

een magistraat in opleiding, een kandidaat magistraat, een parketjurist als bedoeld in artikel 162, § 2, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek of een griffier;

10° jurylid:

een lid van de jury in het hof van assisen;

11° getuige:

elke persoon die door een rechter wordt gehoord, zonder dat hij partij is in het betrokken geding of verdacht wordt van het plegen van het strafbaar feit;

12° scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd:

elke persoon die is aangesteld om beslissingen te nemen in het kader van de bij de officiële sportfederaties aangegeven wedstrijden en iedere persoon die optreedt als seingever bij een sportwedstrijd op de openbare weg;

13° in het kader van de uitoefening van deze functie:

situatie waarin de dader het misdrijf pleegt tijdens de uitoefening van zijn functie of met gebruikmaking van deze functie;

14° naar aanleiding van de uitoefening van deze functie:

situatie waarin de aanleiding voor het misdrijf ligt in een handeling die het slachtoffer heeft gesteld, stelt of zal stellen en die deel uitmaakt van de uitoefening van zijn functie;

15° integriteitsaantasting van de eerste graad:

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die niet resulteert in een integriteitsaantasting van de tweede graad, een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood;

16° integriteitsaantasting van de tweede graad:

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van maximum vier maanden of een geneeslijk lijkende ziekte die niet meer dan vier maanden ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk heeft veroorzaakt;

17° integriteitsaantasting van de derde graad:

toute lésion corporelle ou atteinte à la santé qui entraîne une incapacité de travail personnel pendant plus de quatre mois, une maladie paraissant incurable, la perte totale d'un organe ou d'une fonction corporelle, une mutilation grave, ou une perte de grossesse.

La perte de grossesse désigne le fait de mettre fin prématurément à une grossesse, contre la volonté de la personne enceinte et quels que soient les moyens utilisés à cet effet;

18° menace:

tous les moyens de contrainte morale par la crainte d'un mal imminent;

19° torture:

les agissements décrits à l'article 112;

20° préméditation:

situation dans laquelle l'auteur, dans une disposition mentale suffisamment stable et de manière réfléchie et planifiée, décide de commettre une infraction et dans laquelle un temps suffisant s'écoule entre la décision et l'exécution de sorte que l'auteur pouvait revenir sur sa décision;

21° en public:

— soit dans des réunions ou des lieux publics;

— soit en présence de plusieurs individus, dans un lieu non public, mais ouvert à un certain nombre de personnes ayant le droit de s'y assembler ou de le fréquenter;

— soit dans un lieu quelconque, en présence de la personne visée et devant un tiers;

— soit par des écrits imprimés ou non, des images ou des emblèmes affichés, distribués ou vendus, mis en vente ou exposés aux regards du public;

— soit par des écrits, des images ou des emblèmes non rendus publics, mais adressés ou communiqués à plusieurs personnes;

22° arme:

tout objet dont on se sera saisi pour tuer, blesser, frapper ou menacer ainsi que toute arme interdite visée

elk lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid die resulteert in een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijk werk van meer dan vier maanden, een ongeneeslijk lijkende ziekte, het volledig verlies van een orgaan of een lichaamsfunctie, een zware verminking, dan wel een zwangerschapsverlies.

Onder zwangerschapsverlies wordt begrepen het voortijdig een einde stellen aan een zwangerschap, tegen de wil van de zwangere persoon en ongeacht de daarvoor gebruikte middelen;

18° bedreiging:

alle middelen van morele dwang waardoor vrees voor een dreigend kwaad wordt verwekt;

19° foltering:

de gedraging omschreven in artikel 112;

20° voorbedachtheid:

situatie waarbij de dader, in een voldoende stabiele gemoedsgesteltenis en op een overwogen en geplande wijze, besluit tot het plegen van een misdrijf en er een voldoende tijdsverloop is tussen het besluit en de uitvoering ervan opdat de dader op zijn besluit zou kunnen terugkomen;

21° in het openbaar:

— hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen;

— hetzij in aanwezigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken;

— hetzij om het even welke plaats, in aanwezigheid van de geïndiceerde persoon en voor een derde;

— hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden;

— hetzij door geschriften, prenten of zinnebeelden, die niet openbaar worden gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden;

22° wapen:

ieder voorwerp dat ter hand wordt genomen om te doden, te verwonden of te slaan of daarmee te dreigen,

à l'article 3 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec les armes;

23° nuit:

la période qui s'étend après neuf heures du soir et avant cinq heures du matin;

24° loi:

la loi, le décret ou l'ordonnance;

25° assemblée législative:

la Chambre des représentants, le Sénat, un parlement régional ou communautaire, l'Assemblée réunie de la Commission communautaire commune, l'Assemblée de la Commission communautaire française ou l'Assemblée de la Commission communautaire flamande;

26° monnaie:

les billets ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger, les billets libellés en euros, les billets dont l'émission est autorisée par une loi ou en vertu d'une loi ou par une loi d'un autre État ou en vertu d'une disposition y ayant force de loi ainsi que les pièces de monnaie ayant cours légal en Belgique ou à l'étranger et les pièces de monnaie libellées en euro;

27° matières radioactives:

toute matière nucléaire ou autre substance radioactive contenant des nucléides qui se désintègrent spontanément, processus accompagné de l'émission d'un ou plusieurs types de rayonnements ionisants tels que les rayonnements alpha, bêta, gamma et neutron, et qui pourraient, du fait de leurs propriétés radiologiques ou fissiles, causer la mort, des dommages corporels graves ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

28° matières nucléaires:

le plutonium à l'exception du plutonium dont la concentration isotopique en plutonium 238 dépasse 80 %, l'uranium 233, l'uranium enrichi en uranium 235 ou 233, l'uranium contenant le mélange d'isotopes qui se trouve dans la nature autrement que sous forme de minerai ou de résidu de minerai, et toute matière contenant un ou plusieurs des éléments ou isotopes ci-dessus. Par "uranium enrichi en uranium 235 ou 233", il faut entendre ici l'uranium contenant soit de l'uranium 235, soit de

alsook ieder verboden wapen zoals bedoeld in artikel 3 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens;

23° nacht:

de periode na negen uur 's avonds en voor vijf uur 's morgens;

24° wet:

de wet, het decreet of de ordonnantie;

25° wetgevende vergadering:

de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat, een gewest- of gemeenschapsparlement, de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vergadering van de Franse Gemeenschapscommissie of de Vergadering van de Vlaamse Gemeenschapscommissie;

26° munt:

de in België of in het buitenland wettelijk gangbare biljetten, de biljetten uitgedrukt in euro, de biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door of krachtens een wet of door een wet van een andere Staat of op grond van een bepaling die in die andere Staat kracht van wet heeft, alsook de in België of in het buitenland wettelijk gangbare muntstukken en de muntstukken uitgedrukt in euro;

27° radioactief materiaal:

alle kernmateriaal of andere radioactieve stoffen met nucliden die spontaan worden gespleten, proces dat gepaard gaat met de emissie van een of meer soorten ioniserende straling, zoals alfa-, bèta-, gamma- en neutronstraling, en die wegens de radiologische of splijtbare eigenschappen ervan de dood, ernstig lichamelijk letsel of aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu zouden kunnen veroorzaken;

28° kernmateriaal:

plutonium, met uitzondering van plutonium waarvan de concentratie aan de isotoop plutonium 238 hoger is dan 80 procent, uranium 233, uranium verrijkt in uranium 235 of 233, uranium dat het mengsel van isotopen bevat in de natuur aanwezig onder andere vorm dan erts of ertsresidu, en iedere stof die één of meer van de hierboven genoemde isotopen bevat. Hierbij moet onder "uranium verrijkt in de isotopen 235 of 233" worden begrepen: uranium dat hetzij uranium 235 hetzij

l'uranium 233, soit ces deux isotopes, en quantité telle que le rapport entre la somme de ces deux isotopes et l'isotope 238 soit supérieur au rapport entre l'isotope 235 et l'isotope 238 dans l'uranium naturel;

29° engin nucléaire:

a) tout dispositif explosif nucléaire; ou

b) tout engin à dispersion de matières radioactives ou tout engin émettant des rayonnements qui, du fait de ses propriétés radiologiques, cause la mort des dommages corporels graves ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

30° installation nucléaire:

a) tout réacteur nucléaire, y compris un réacteur embarqué à bord d'un navire, d'un véhicule, d'un aéronef ou d'un engin spatial comme source d'énergie servant à propulser ledit navire, véhicule, aéronef ou engin spatial, ou à toute autre fin;

b) tout dispositif ou engin de transport aux fins de produire, stocker, retraiter ou transporter des matières radioactives;

31° exploitant d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement:

toute personne physique ou morale qui assume la responsabilité d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement;

32° personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement:

la personne physique qui n'est pas liée, directement ou non, par un contrat d'emploi, une convention de stage ou de formation ou un contrat de prestation de travaux ou de services, à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement;

Art. 80. Définitions spécifiques

Pour l'application du chapitre 2 du titre 3 et des chapitres 1 à 3 du titre 7, on entend par:

1° attentat:

uranium 233 bevat, dan wel deze beide isotopen in een zodanige hoeveelheid dat de verhouding tussen de som van beide isotopen en de isotoop 238 groter is dan de verhouding tussen de isotoop 235 en de isotoop 238 in natuurlijk uranium;

29° nucleair instrument:

a) alle nucleaire explosiemiddelen; of

b) alle instrumenten ter verspreiding van radioactief materiaal of alle instrumenten die straling uitzenden en die, wegens de radiologische eigenschappen ervan, de dood, ernstig lichamelijk letsel of aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu veroorzaken;

30° nucleaire installatie:

a) alle kernreactoren, daaronder begrepen een reactor aan boord van een vaartuig, van een voertuig, van een luchtvaartuig of van een ruimtevaartuig als energiebron die dient om voornoemd vaartuig, voertuig, luchtvaartuig of ruimtevaartuig voort te stuwten, of voor enig ander doeleinde;

b) alle apparatuur of vervoersinstrumenten om radioactief materiaal te vervaardigen, op te slaan, op te werken of te vervoeren;

31° exploitant van een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen:

elke natuurlijke of rechtspersoon die verantwoordelijk is voor een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld opgeslagen of definitief geborgen;

32° persoon die extern is aan installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen:

de natuurlijke persoon die niet rechtstreeks of onrechtstreeks door een arbeidsovereenkomst, een stage- of opleidingsovereenkomst of een contract voor de uitvoering van werken of diensten verbonden is aan een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen wordt;

Art. 80. Bijzondere definities

Voor de toepassing van hoofdstuk 2 van titel 3 en de hoofdstukken 1 tot en met 3 van titel 7 wordt verstaan onder:

1° aanslag:

tout acte matériel posé délibérément qui consiste en ou s'accompagne de violence ou de menace de violence, qui constitue au moins un commencement d'exécution et qui est posé afin de porter atteinte ou détruire le bien juridique déterminé par la loi;

2° complot:

toute résolution d'agir, arrêtée délibérément entre plusieurs personnes, pour commettre un attentat au sens du 1°;

Art. 81. Adoption

Pour l'application de ce présent code, on entend aussi par "parents" les adoptants, les adoptés, et les parents des adoptants dans les cas où la loi établit la parenté.

Titre I. Les violations graves du droit international humanitaire

Art. 82. Le crime de génocide

Constitue un crime de droit international et est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, le crime de génocide, tel que défini ci-après, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre. Conformément à la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide du 9 décembre 1948, et sans préjudice des dispositions pénales applicables aux infractions commises par négligence, le crime de génocide s'entend de l'un des actes ci-après, commis dans l'intention de détruire, en tout ou en partie, un groupe national, ethnique, racial ou religieux comme tel:

1° meurtre de membres du groupe;

2° atteinte grave à l'intégrité physique ou mentale de membres du groupe;

3° soumission intentionnelle du groupe à des conditions d'existence devant entraîner sa destruction physique totale ou partielle;

4° mesures visant à entraver les naissances au sein du groupe;

5° transfert forcé d'enfants du groupe à un autre groupe.

Ce crime est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 83. Le crime contre l'humanité

elke opzettelijk gestelde materiële handeling die bestaat uit of gepaard gaat met geweld of de bedreiging met geweld, die minstens een begin van uitvoering uitmaakt en die wordt gesteld teneinde het door de wet bepaalde rechtsgoed aan te tasten of te vernietigen;

2° samenspanning:

elk opzettelijk gezamenlijk genomen besluit van verscheidene personen om een aanslag in de zin van 1° te plegen;

Art. 81. Adoptie

Voor de toepassing van dit wetboek worden onder "bloedverwant" ook de adoptant, de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant begrepen in de gevallen waarin de wet verwantschap doet ontstaan.

Titel I. Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht

Art. 82. Misdaad van genocide

De misdaad van genocide, zoals hierna omschreven, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd, is een internationaalrechtelijke misdaad en wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel. In overeenstemming met het Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide en onverminderd de strafrechtelijke bepalingen die van toepassing zijn op misdrijven door nalatigheid, wordt onder de misdaad van genocide verstaan een van de volgende handelingen, gepleegd met het oogmerk om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, etnische of godsdienstige groep of rassengroep uit te roeien, en wel door het:

1° doden van leden van de groep;

2° toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;

3° opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden bedoeld om de lichamelijke vernietiging van de gehele groep of van een gedeelte ervan te veroorzaken;

4° opleggen van maatregelen bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;

5° gewelddadig overbrengen van kinderen van een groep naar een andere groep.

Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 83. Misdaad tegen de mensheid

Constitue un crime de droit international et est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, le crime contre l'humanité, tel que défini ci-après, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre. Conformément au Statut de la Cour pénale internationale, le crime contre l'humanité s'entend de l'un des actes ci-après commis délibérément dans le cadre d'une attaque généralisée ou systématique lancée contre une population civile et en connaissance de cette attaque:

1° meurtre;

2° extermination;

3° réduction en esclavage;

4° déportation ou transfert forcé de population;

5° emprisonnement ou autre forme de privation grave de liberté physique en violation des dispositions fondamentales du droit international;

6° torture;

7° viol, esclavage sexuel, prostitution forcée, grossesse forcée, stérilisation forcée et toute autre forme de violence sexuelle de gravité comparable;

8° persécution de tout groupe ou de toute collectivité identifiable pour des motifs d'ordre politique, racial, national, ethnique, culturel, religieux ou sexiste ou en fonction d'autres critères universellement reconnus comme inadmissibles en droit international, en corrélation avec tout acte visé dans les articles 82 à 88;

9° disparitions forcées de personnes;

10° crime d'apartheid;

11° autres actes inhumains de caractère analogue causant intentionnellement de grandes souffrances ou des atteintes graves à l'intégrité physique ou à la santé physique ou mentale.

Ce crime est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 84. Les crimes de guerre

Les crimes de guerre sont des crimes de droit international et sont réprimés conformément aux dispositions du présent titre, sans préjudice des dispositions pénales applicables aux infractions commises par négligence.

De misdaad tegen de mensheid, zoals hierna omschreven, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd, is een internationaalrechtelijke misdaad en wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel. In overeenstemming met het Statuut van het Internationaal Strafhof wordt onder misdaad tegen de mensheid verstaan een van de volgende opzettelijke handelingen gepleegd in het kader van een veralgemeende of stelselmatige aanval op de burgerbevolking en met kennis van bedoelde aanval:

1° doodslag;

2° uitroeiing;

3° verlaging tot slavernij;

4° gedwongen deportatie of overbrenging van bevolking;

5° gevangenneming of elke andere vorm van ernstige beroving van de lichamelijke vrijheid met schending van de fundamentele bepalingen van het internationaal recht;

6° foltering;

7° verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld met een vergelijkbare ernst;

8° vervolging van enige groep of van enige identificeerbare collectiviteit wegens politieke, raciale, nationale, etnische, culturele, godsdienstige of seksistische redenen of wegens andere universeel als onaanvaardbaar erkende criteria voor het internationaal recht, in samenhang met iedere handeling bedoeld in de artikelen 82 tot en met 88;

9° gedwongen verdwijningen van personen;

10° apartheid;

11° andere onmenselijke handelingen van vergelijkbare aard waardoor opzettelijk ernstig lijden of ernstig lichamelijk letsel of schade aan de geestelijke of lichamelijke gezondheid wordt veroorzaakt.

Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 84. Oorlogsmisdaden

De oorlogsmisdaden zijn internationaalrechtelijke misdaden en worden overeenkomstig de bepalingen van deze titel bestraft, onverminderd de strafbepalingen die van toepassing zijn op de uit nalatigheid gepleegde misdrijven.

Ils sont divisés en quatre catégories en fonction de la peine qui leur est applicable.

Art. 85. Les crimes de guerre de catégorie 1

Les crimes de guerre de catégorie 1 sont:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

- a) l'homicide intentionnel;
- b) la torture ou les autres traitements inhumains, y compris les expériences biologiques;
- c) le fait de lancer des attaques délibérées contre les bâtiments, le matériel, les unités et les moyens de transport sanitaires, et le personnel utilisant, conformément au droit international, les signes distinctifs prévus par le droit international humanitaire;
- d) le fait de lancer des attaques délibérées contre le personnel, les installations, le matériel, les unités ou les véhicules employés dans le cadre d'une mission humanitaire ou de maintien de la paix conformément à la Charte des Nations unies, pour autant qu'ils aient droit à la protection que le droit international des conflits armés garantit aux civils et aux biens de caractère civil;
- e) le fait de soumettre à une attaque délibérée la population civile ou des personnes civiles qui ne prennent pas directement part aux hostilités;
- f) le fait de lancer une attaque délibérée contre des lieux où des malades et des blessés sont rassemblés pour autant que ces lieux ne soient pas des objectifs militaires;
- g) le fait de lancer une attaque délibérée en sachant que celle-ci causera des pertes en vies humaines, des blessures aux personnes civiles ou des dommages aux biens de caractère civil ou des dommages étendus, durables et graves à l'environnement naturel, qui seraient excessifs par rapport à l'avantage militaire concret et

Zij worden onderverdeeld in vier categorieën op grond van de straf die erop van toepassing is.

Art. 85. Oorlogsmisdaden van categorie 1

De oorlogsmisdaden van categorie 1 zijn:

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

- a) opzettelijke doodslag;
- b) foltering of andere onmenselijke behandeling, met inbegrip van biologische experimenten;
- c) opzettelijk richten van aanvallen op gebouwen, materieel, medische eenheden en transporten, alsmede op personeel dat overeenkomstig het internationaal recht gebruik maakt van de emblemen van het internationaal humanitair recht;
- d) opzettelijk richten van aanvallen op personeel, installaties, materieel, eenheden of voertuigen betrokken bij humanitaire opdrachten of vredesmissies overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties, voor zover deze recht hebben op de bescherming die aan burgers of goederen van burgerlijke aard wordt verleend krachtens het internationaal recht inzake gewapende conflicten;
- e) opzettelijk aanvallen van de burgerbevolking of van individuele burgers die niet rechtstreeks deelnemen aan de vijandelijkheden;
- f) opzettelijk richten van aanvallen op plaatsen waar zieken en gewonden worden samengebracht, voor zover deze plaatsen geen militaire doelen zijn;
- g) opzettelijk richten van een aanval in de wetenschap dat een dergelijke aanval verliezen aan mensenlevens, verwondingen van burgers of schade aan goederen van burgerlijke aard zal veroorzaken of grote, langdurige en ernstige schade aan natuur en milieu zal aanrichten, die buitensporig is in verhouding tot het te verwachten

direct attendu, sans préjudice de la criminalité de l'attaque dont les effets dommageables, même proportionnés à l'avantage militaire attendu, seraient incompatibles avec les principes du droit des gens, tels qu'ils résultent des usages établis, des principes de l'humanité et des exigences de la conscience publique;

h) le fait de lancer une attaque contre des ouvrages ou installations contenant des forces dangereuses, en sachant que cette attaque causera des pertes en vies humaines, des blessures aux personnes civiles ou des dommages aux biens de caractère civil, qui seraient excessifs par rapport à l'avantage militaire concret et direct attendu, sans préjudice de la criminalité de l'attaque dont les effets dommageables même proportionnés à l'avantage militaire attendu seraient incompatibles avec les principes du droit des gens, tels qu'ils résultent des usages établis, des principes de l'humanité et des exigences de la conscience publique;

i) le fait de soumettre à une attaque ou de bombarder, par quelque moyen que ce soit, des zones démilitarisées ou des villes, villages, habitations ou bâtiments non défendus qui ne sont pas des objectifs militaires;

j) le fait de soumettre une personne à une attaque en la sachant hors de combat à la condition que cette attaque entraîne la mort ou des blessures;

k) le fait de tuer ou blesser par trahison des individus appartenant à la nation ou à l'armée ennemie ou un adversaire combattant;

l) le fait de déclarer qu'il ne sera pas fait de quartier;

2° les violations graves de l'article 3 commun des Conventions signées à Genève le 12 août 1949, en cas de conflit armé défini par cet article 3 commun, consistant en des atteintes à la vie et à l'intégrité corporelle, notamment le meurtre sous toutes ses formes, les mutilations, les traitements cruels et la torture, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 8.

Art. 86. Les crimes de guerre de catégorie 2

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 2 sont les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II

concrete en rechtstreeks militaire voordeel, onverminderd het misdadig karakter van de aanval waarvan de schadelijke gevolgen, zelfs in evenredigheid tot het te verwachten militaire voordeel, onverenigbaar zouden zijn met de beginselen van het volkenrecht die voortvloeien uit de gevestigde gebruiken, de beginselen van menselijkheid en de eisen van het collectieve rechtsbewustzijn;

h) uitvoeren van een aanval op werken of installaties die gevaarlijke krachten bevatten, in de wetenschap dat een dergelijke aanval verliezen aan mensenlevens, verwondingen van burgers of schade aan goederen van burgerlijke aard zal veroorzaken, die buitensporig is in verhouding tot het te verwachten concrete en rechtstreeks militaire voordeel, onverminderd het misdadig karakter van de aanval waarvan de schadelijke gevolgen, zelfs in evenredigheid tot het te verwachten militaire voordeel, onverenigbaar zouden zijn met de beginselen van het volkenrecht die voortvloeien uit de gevestigde gebruiken, de beginselen van menselijkheid en de eisen van het collectieve rechtsbewustzijn;

i) aanvallen of bombarderen met wat voor middelen ook van gedemilitariseerde zones of van steden, dorpen, woningen of gebouwen, die niet worden verdedigd en geen militaire doelen zijn;

j) aanvallen van een persoon in de wetenschap dat hij buiten gevecht verkeert, op voorwaarde dat zulks de dood of ernstig lichamelijk letsel ten gevolge heeft;

k) op verraderlijke wijze doden of verwonden van personen die behoren tot de vijandige natie of het vijandige leger of van een vijandelijke strijder;

l) verklaren dat geen kwartier zal worden verleend;

2° de ernstige schendingen van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals gedefinieerd in voornoemd artikel 3, bestaande uit inbreuken gericht tegen het leven en de lichamelijk integriteit inzonderheid alle vormen van doodslag, verminkingen, wrede behandeling en foltering, wanneer die opzettelijke schendingen door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan personen is gewaarborgd door die Verdragen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 86. Oorlogsmisdaden van categorie 2

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 2 zijn de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede

additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de causer intentionnellement de grandes souffrances ou de porter des atteintes graves à l'intégrité physique ou à la santé;

b) le viol, l'esclavage sexuel, la prostitution forcée, la grossesse forcée, la stérilisation forcée ou toute autre forme de violence sexuelle constituant une infraction grave aux Conventions de Genève ou une violation grave de l'article 3 commun à ces Conventions;

c) le fait d'affamer délibérément des civils comme méthode de guerre, en les privant de biens indispensables à leur survie, y compris en empêchant intentionnellement l'envoi des secours prévus par les Conventions de Genève;

d) le fait d'utiliser la présence d'un civil ou d'une autre personne protégée par le droit international humanitaire pour éviter que certains points, zones ou forces militaires ne soient la cible d'opérations militaires;

e) sauf s'ils sont justifiés légalement ou justifiés par l'état de santé de ces personnes et conformes aux règles de l'art médical généralement reconnues, les actes consistant à pratiquer sur les personnes protégées par le droit international humanitaire, même avec leur consentement, des mutilations physiques, des expériences médicales ou scientifiques ou des prélèvements de tissus ou d'organes pour des transplantations, à moins qu'il s'agisse de dons de sang en vue de transfusions ou de dons de peau destinée à des greffes, pour autant que ces dons soient volontaires, consentis et destinés à des fins thérapeutiques;

f) le fait d'utiliser du poison ou des armes empoisonnées;

g) le fait d'utiliser des gaz asphyxiants, toxiques ou assimilés et tous liquides, matières ou engins analogues;

Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, indien die opzettelijke handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) moedwillig veroorzaken van hevige lijden of toebrengen van ernstig lichamelijk letsel dan wel van ernstige schade aan de gezondheid;

b) verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld, die een ernstige schending van de Verdragen van Genève of een ernstige schending van het gemeenschappelijke artikel 3 van die Verdragen oplevert;

c) opzettelijk gebruik maken van uithongering van burgers als methode van oorlogvoering door hun voorwerpen te onthouden die onontbeerlijk zijn voor hun overleving, daaronder begrepen het opzettelijk belemmeren van de aanvoer van hulpgoederen waarin is voorzien in de Verdragen van Genève;

d) gebruik maken van de aanwezigheid van een burger of van een andere persoon beschermd door het internationaal humanitair recht teneinde bepaalde punten, gebieden of strijdkrachten te vrijwaren van militaire operaties;

e) behalve als ze gerechtvaardigd zijn door de gezondheidstoestand van die personen of in overeenstemming zijn met de algemeen aanvaarde geneeskundige normen, de handelingen die erin bestaan aan de personen beschermd door het internationaal humanitair recht, zelfs met hun toestemming, lichamelijke verminkingen toe te brengen, op hen geneeskundige of wetenschappelijke experimenten uit te voeren of bij hen weefsels of organen weg te nemen voor transplantatie, tenzij het gaat om het geven van bloed voor transfusie of het afstaan van huid voor transplantatie, mits zulks vrijwillig en zonder enige dwang of overreding en voor therapeutische doeleinden geschiedt;

f) gebruiken van gif of giftige wapens;

g) gebruiken van verstikkende, giftige of andere gasen en soortgelijke vloeistoffen, materialen of apparaten;

h) le fait d'utiliser des balles qui se dilatent ou s'aplatissent facilement dans le corps humain, telles que des balles dont l'enveloppe dure ne recouvre pas entièrement le centre ou est percée d'entailles;

i) le fait d'employer des armes, projectiles, matières et méthodes de guerre de nature à causer des maux superflus ou des souffrances inutiles ou à frapper sans discrimination en violation du droit international des conflits armés, à condition que ces armes, projectiles, matières et méthodes de guerre fassent l'objet d'une interdiction générale et qu'ils soient inscrits dans une annexe au Statut de la Cour pénale internationale;

j) le fait d'utiliser perfidement le signe distinctif de la croix rouge ou du croissant rouge ou d'autres signes protecteurs reconnus par le droit international humanitaire, à la condition que ce fait entraîne une incapacité du troisième degré;

k) le fait d'utiliser indûment le pavillon parlementaire, le drapeau ou les insignes militaires et l'uniforme de l'ennemi ou de l'Organisation des Nations unies, à la condition que ce fait entraîne une incapacité du troisième degré;

l) le fait d'utiliser des armes qui utilisent des agents microbiens ou autres agents biologiques, ainsi que des toxines, quels qu'en soient l'origine ou le mode de production;

m) le fait d'utiliser des armes ayant comme principal effet de blesser par des éclats qui ne sont pas localisables par rayons X dans le corps humain;

n) le fait d'utiliser des armes à laser spécifiquement conçues de telle façon que leur seule fonction de combat ou une de leurs fonctions de combat fût de provoquer la cécité permanente chez des personnes dont la vision est non améliorée, c'est-à-dire qui regardent à l'œil nu ou qui portent des dispositifs de correction de la vue.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 7.

§ 2. Les infractions visées au paragraphe 1er sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Art. 87. Les crimes de guerre de catégorie 3

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 3 sont:

h) gebruiken van kogels die in het menselijk lichaam gemakkelijk in omvang toenemen of platter en breder worden, zoals kogels met een harde mantel die de kern gedeeltelijk onbedekt laat of die is voorzien van inkepingen;

i) gebruiken van wapens, projectielen, materieel en wijzen van oorlogvoering die van die aard zijn om overbodig letsel ofodeloos lijden te veroorzaken of zonder onderscheid te treffen in strijd met het internationaal recht inzake gewapende conflicten, voor zover dergelijke wapens, projectielen, materieel en wijzen van oorlogvoering vallen onder een algemeen verbod en zijn opgenomen in een bijlage bij het Statuut van het Internationaal Strafhof;

j) perfide gebruik van het embleem van het rode kruis of de rode halve maan of van andere beschermende emblemen erkend door het internationaal humanitair recht, op voorwaarde dat zulks een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft;

k) op ongepaste wijze gebruik maken van een witte vlag, een vlag of de militaire onderscheidingstekens en het uniform van de vijand of van de Verenigde Naties, op voorwaarde dat zulks een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft;

l) gebruiken van wapens die werken met microbiologische of andere biologische agentia of toxines, ongeacht hun oorsprong of wijze van vervaardiging;

m) gebruiken van wapens waarvan de voornaamste uitwerking is dat ze een letsel toebrengen door middel van deeltjes die niet met röntgenstralen in het menselijk lichaam kunnen worden ontdekt;

n) gebruiken van laserwapens die dusdanig zijn ontworpen dat zij in de strijd worden ingezet met als enig doel of onder meer als doel blijvende blindheid te veroorzaken bij personen zonder geassisteerd zicht, met andere woorden personen die met het blote oog kijken of corrigerende lenzen dragen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 7.

§ 2. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1 worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 87. Oorlogsmisdaden van categorie 3

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 3 zijn:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de détruire ou de saisir les biens de l'ennemi, en cas de conflit armé international, ou d'un adversaire, en cas de conflit armé n'ayant pas un caractère international, sauf dans les cas où ces destructions ou saisies seraient impérieusement commandées par les nécessités militaires;

b) la destruction et l'appropriation de biens, non justifiées par des nécessités militaires telles qu'admissibles par le droit des gens et exécutées sur une grande échelle de façon illicite et arbitraire;

c) le fait de lancer des attaques délibérées contre des biens de caractère civil, c'est-à-dire des biens qui ne sont pas des objectifs militaires;

d) le pillage d'une ville ou d'une localité, même prise d'assaut;

2° les violations graves définies à l'article 15 du Deuxième Protocole relatif à la Convention de La Haye de 1954 pour la protection des biens culturels en cas de conflit armé, adopté à La Haye le 26 mars 1999, commises en cas de conflit armé, tel que défini à l'article 18, §§ 1er et 2, de la Convention de La Haye de 1954 et à l'article 22 du Deuxième Protocole précité, et énumérées ci-après, lorsque ces violations portent délibérément atteinte, par action ou omission, à la protection des biens garantie par ces Convention et Protocole:

a) faire d'un bien culturel sous protection renforcée l'objet d'une attaque;

b) utiliser un bien culturel sous protection renforcée ou ses abords immédiats à l'appui d'une action militaire;

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) vernietigen of in beslag nemen van eigendommen van de vijand in geval van een internationaal gewapend conflict, of van een tegenstander in geval van een gewapend conflict dat niet van internationale aard is, tenzij deze vernietiging of inbeslagneming dringend vereist is als gevolg van dwingende militaire noodzaak;

b) vernieling en de toe-eigening van goederen, niet gerechtvaardigd door militaire noodzaak zoals aanvaard in het volkenrecht en uitgevoerd op grote schaal en op onrechtmatige en willekeurige wijze;

c) opzettelijk richten van aanvallen op burgerdoelen, die geen militaire doelen zijn;

d) plunderen van een stad of plaats, ook wanneer deze bij een aanval wordt ingenomen;

2° de ernstige schendingen gedefinieerd in artikel 15 van het Tweede Protocol inzake het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, goedgekeurd te 's-Gravenhage op 26 maart 1999, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals omschreven in artikel 18, §§ 1 en 2, van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 en in artikel 22 van voornoemd Tweede Protocol, wanneer deze schendingen opzettelijk, door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan goederen is gewaarborgd door dit Verdrag en Protocol:

a) een aanval richten op een cultureel goed onder versterkte bescherming;

b) een cultureel goed onder versterkte bescherming of de onmiddellijke omgeving ervan aanwenden ter ondersteuning van een militaire actie;

c) détruire ou s'approprier sur une grande échelle des biens culturels protégés par la Convention et le Deuxième Protocole;

d) faire d'un bien culturel couvert par la Convention et le Deuxième Protocole l'objet d'une attaque;

e) le vol, le pillage ou le détournement de biens culturels protégés par la Convention, et les actes de vandalisme dirigés contre des biens culturels protégés par la Convention.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5.

§ 2. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1°, sont punies d'une peine de niveau 7 si elles ont eu pour conséquence une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

§ 3. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1° sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Art. 88. Les crimes de guerre de catégorie 4

§ 1er. Les crimes de guerre de catégorie 4 sont:

1° les crimes de guerre visés aux Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949 et aux Protocoles I et II additionnels à ces Conventions, adoptés à Genève le 8 juin 1977, par les lois et coutumes applicables aux conflits armés, tels que définis à l'article 2 des Conventions adoptées à Genève le 12 août 1949, à l'article 1er des Protocoles I et II adoptés à Genève le 8 juin 1977 additionnels à ces Conventions, ainsi qu'à l'article 8, § 2, f) du Statut de la Cour pénale internationale, et énumérés ci-après, lorsque ces crimes commis délibérément portent atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes et des biens garantie respectivement par ces Conventions, Protocoles, lois et coutumes:

a) le fait de contraindre à servir dans les forces armées ou groupes armés de la puissance ennemie ou de la partie adverse un prisonnier de guerre, une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ce même égard par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949;

b) le fait de procéder à la conscription ou à l'enrôlement d'enfants de moins de 15 ans dans des forces armées ou dans des groupes armés, ou de les faire participer activement à des hostilités;

c) de door het Verdrag en het Tweede Protocol beschermde culturele goederen op grote schaal vernietigen of zich toe-eigenen;

d) een aanval richten op een cultureel goed beschermd door het Verdrag en het Tweede Protocol;

e) de diefstal, de plundering of de verduistering van culturele goederen beschermd door het Verdrag en daden van vandalisme tegen de culturele goederen beschermd door het Verdrag.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5.

§ 2. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, worden bestraft met een straf van niveau 7 indien zij een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben.

§ 3. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 88. Oorlogsmisdaden van categorie 4

§ 1. De oorlogsmisdaden van categorie 4 zijn:

1° de oorlogsmisdaden bedoeld in de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en in het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, in de wetten en gebruiken die gelden in geval van gewapende conflicten, zoals omschreven in artikel 2 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, in artikel 1 van het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen, aangenomen te Genève op 8 juni 1977, alsook in artikel 8, § 2, f), van het Statuut van het Internationaal Strafhof, wanneer die opzettelijke misdaden door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan de personen en de goederen is gewaarborgd door voornoemde Verdragen, Protocollen, wetten en gewoonten:

a) dwingen van een krijgsgevangene, van een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of van een persoon die in hetzelfde opzicht beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij die Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, om te dienen bij de strijdkrachten of bij gewapende groepen van de vijandelijke mogendheid of van de tegenpartij;

b) onder de wapenen roepen of het in militaire dienst nemen van kinderen beneden de leeftijd van vijftien jaar bij de strijdkrachten of gewapende groepen of hen gebruiken voor actieve deelname aan vijandelijkheden;

c) le fait de priver un prisonnier de guerre, une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ce même égard, par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949, de son droit d'être jugé régulièrement et impartialement selon les prescriptions de ces instruments;

d) la déportation, le transfert ou le déplacement illicites, la détention illicite d'une personne civile protégée par la Convention sur la protection des personnes civiles en temps de guerre ou une personne protégée à ces mêmes égards par les Protocoles I et II additionnels aux Conventions de Genève du 12 août 1949;

e) la prise d'otages;

f) le transfert, direct ou indirect, dans un territoire occupé d'une partie de la population civile de la puissance occupante, dans le cas d'un conflit armé international, ou de l'autorité occupante dans le cas d'un conflit armé non international;

g) les autres atteintes à la dignité humaine, notamment les traitements humiliants et dégradants;

h) le fait de retarder sans justification le rapatriement des prisonniers de guerre ou des civils;

i) le fait de se livrer aux pratiques de l'apartheid ou à d'autres pratiques inhumaines ou dégradantes fondées sur la discrimination raciale et donnant lieu à des outrages à la dignité personnelle;

j) le fait de diriger des attaques contre les monuments historiques, les œuvres d'art ou les lieux de culte clairement reconnus qui constituent le patrimoine culturel ou spirituel des peuples et auxquels une protection spéciale a été accordée en vertu d'un arrangement particulier alors qu'il n'existe aucune preuve de violation par la partie adverse de l'interdiction d'utiliser ces biens à l'appui de l'effort militaire, et que ces biens ne sont pas situés à proximité immédiate d'objectifs militaires;

k) le fait de lancer des attaques délibérées contre des bâtiments consacrés à la religion, à l'enseignement, à l'art, à la science ou à l'action caritative, des monuments historiques ou des hôpitaux, pour autant que ces bâtiments ne soient pas des objectifs militaires;

c) onthouden aan een krijgsgevangene, aan een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of aan een persoon die in hetzelfde opzicht beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, van het recht op een regelmatige en onpartijdige berechting overeenkomstig de voorschriften van die bepalingen;

d) onrechtmatige deportatie, overbrenging of verplaatsing, de onrechtmatige gevangenhouding van een burger die beschermd wordt door het Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd of van een persoon die in dezelfde opzichten beschermd wordt door het Eerste en het Tweede Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949;

e) nemen van gijzelaars;

f) rechtstreeks of onrechtstreeks overbrengen naar een bezet gebied van gedeelten van de burgerbevolking van de bezettende mogendheid in geval van een internationaal gewapend conflict, of van gedeelten van de burgerbevolking van de bezettende autoriteit in geval van een niet-internationaal gewapend conflict;

g) andere schendingen van de persoonlijke waardigheid, in het bijzonder vernederende en onterende behandeling;

h) ongerechtvaardigd vertragen van de repatriëring van krijgsgevangenen of burgers;

i) aanwenden van praktijken van apartheid of van andere onmenselijke of onterende praktijken, die op rassendiscriminatie gebaseerd zijn en een aanval op de menselijke waardigheid vormen;

j) aanvallen van duidelijk als zodanig herkenbare historische monumenten, kunstwerken of plaatsen van eredienst die het culturele of spirituele erfgoed van de volkeren vormen en waaraan bijzondere bescherming is verleend door een speciale regeling, wanneer er geen bewijs bestaat van schending door de tegenpartij van het verbod die goederen te gebruiken om het militaire optreden te ondersteunen, en wanneer die goederen niet in de onmiddellijke nabijheid van militaire doelen zijn gelegen;

k) opzettelijk richten van aanvallen op gebouwen gewijd aan godsdienst, onderwijs, kunst, wetenschap of caritatieve doeleinden, historische monumenten of ziekenhuizen, voor zover deze geen militaire doelen zijn;

l) les actes et omissions, non légalement justifiés, qui sont susceptibles de compromettre la santé et l'intégrité physique ou mentale des personnes protégées par le droit international humanitaire, notamment tout acte médical qui ne serait pas justifié par l'état de santé de ces personnes ou ne serait pas conforme aux règles de l'art médical généralement reconnues;

m) le fait de déclarer éteints, suspendus ou non recevables en justice les droits et actions des personnes appartenant à la partie adverse;

2° les violations graves de l'article 3 commun des Conventions signées à Genève le 12 août 1949, en cas de conflit armé défini par cet article 3 commun, et énumérées ci-après, lorsque ces violations portent délibérément atteinte, par action ou omission, à la protection des personnes garantie par ces Conventions:

a) les atteintes à la dignité de la personne, notamment les traitements humiliants et dégradants;

b) les condamnations prononcées et les exécutions effectuées sans un jugement préalable, rendu par un tribunal régulièrement constitué, assorti des garanties judiciaires généralement reconnues comme indispensables;

c) les prises d'otages.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 4, sans préjudice, pour les infractions définies sous les 1°, g à k, et 2°, de l'application des dispositions pénales plus sévères réprimant les atteintes graves à la dignité de la personne.

§ 2. L'infraction visée au paragraphe 1er, 1°, l, est punie d'une peine de niveau 5 si elle a entraîné des conséquences graves pour la santé publique.

§ 3. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1°, a à f, et au paragraphe 1er, 2°, c, sont punies d'une peine de niveau 7 si elles ont eu pour conséquence une atteinte à l'intégrité physique de troisième degré.

§ 4. Les infractions visées au paragraphe 1er, 1°, a à f, et au paragraphe 1er, 2°, c, sont punies d'une peine de niveau 8 si elles ont entraîné la mort d'une ou de plusieurs personnes.

Art. 89. La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité

l) onrechtmatige handelingen en nalatigheden die de gezondheid en de fysieke of psychische integriteit van de personen beschermd door het internationaal humanitair recht in gevaar kunnen brengen, in het bijzonder alle geneeskundige handelingen die niet gerechtvaardigd zijn door de gezondheidstoestand van die personen of niet in overeenstemming zijn met de algemeen aanvaarde geneeskundige normen;

m) gerechtelijk vervallen verklaren, schorsen of niet-ontvankelijk verklaren van de rechten en handelingen van de personen die tot de vijandige partij behoren;

2° de ernstige schendingen van het gemeenschappelijk artikel 3 van de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949, gepleegd in geval van een gewapend conflict zoals gedefinieerd in voornoemd artikel 3, wanneer deze schendingen opzettelijk, door handelingen of nalatigheden inbreuk maken op de bescherming die aan personen is gewaarborgd door die Verdragen:

a) aantasting van de persoonlijke waardigheid, inzonderheid vernederende en ontorende behandeling;

b) uitspreken van veroordelingen en ten uitvoer leggen van executies zonder voorafgaand vonnis uitgesproken door een op regelmatige wijze samengesteld rechtscollege dat alle gerechtelijke waarborgen biedt die algemeen als onmisbaar worden erkend;

c) nemen van gijzelaars.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 4, onverminderd, voor de misdrijven gedefinieerd onder 1°, g tot k, en 2°, de toepassing van de strengere strafbepalingen tot bestraffing van ernstige schendingen van de waardigheid van de persoon.

§ 2. Het misdrijf bedoeld in paragraaf 1, 1°, l, wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien het heeft geleid tot ernstige gevolgen voor de volksgezondheid.

§ 3. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, a tot f, en in paragraaf 1, 2°, c, worden bestraft met een straf van niveau 7 indien zij een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben.

§ 4. De misdrijven bedoeld in paragraaf 1, 1°, a tot f, en in paragraaf 1, 2°, c, worden bestraft met een straf van niveau 8 indien zij hebben geleid tot de dood van een of meerdere personen.

Art. 89. Gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt

§ 1er. La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité consiste en l'arrestation, la détention, l'enlèvement délibérés ou toute autre forme de privation de liberté délibérée par des agents de l'État ou par des personnes ou des groupes de personnes qui agissent avec l'autorisation, l'appui ou l'acquiescement de l'État, suivi du déni de la reconnaissance de la privation de liberté ou de la dissimulation du sort réservé à la personne disparue ou du lieu où elle se trouve, la soustrayant à la protection de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

§ 2. La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité est punie d'une peine de niveau 4 si dans les cinq jours de la privation de liberté, la personne responsable de la disparition forcée libère volontairement la victime.

§ 3. La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité est punie d'une peine de niveau 7:

1° lorsque l'infraction aura causé la mort;

2° lorsque la personne privée de liberté a été soumise à des actes de torture;

3° lorsque l'infraction aura été commise envers un mineur ou envers une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 90. Les actes préparatoires

Ceux qui délibérément fabriquent, détiennent ou transportent un instrument, engin ou objet quelconque, érigent une construction ou transforment une construction existante, sachant que l'instrument, l'engin, l'objet, la construction ou la transformation est destiné à commettre l'une des infractions prévues au présent titre ou à en faciliter la perpétration, sont punis de la peine prévue pour l'infraction dont ils ont permis ou facilité la perpétration.

Art. 91. La tentative punissable

La tentative de commettre une des infractions visées dans le présent titre est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 92. La participation criminelle et la responsabilité du supérieur

Sont punis de la peine prévue pour l'infraction consommée:

§ 1. De gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt is de opzettelijke arrestatie, gevangenhouding, ontvoering of elke andere vorm van opzettelijke vrijheidsontneming door vertegenwoordigers van de staat of door personen of groepen personen die optreden met de machtiging of steun van of bewilliging door de staat, gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of door verhulling van het feit zelf of van de verblijfplaats van de verdwenen persoon, waardoor deze buiten de bescherming van de wet geplaatst wordt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

§ 2. De gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien de persoon verantwoordelijk voor de gedwongen verdwijning het slachtoffer terug in vrijheid stelt binnen de vijf dagen na de vrijheidsberoving.

§ 3. De gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt wordt bestraft met een straf van niveau 7:

1° indien het misdrijf de dood heeft veroorzaakt;

2° Indien de persoon wiens vrijheid werd ontnomen, werd onderworpen aan foltering;

3° ingeval het misdrijf werd gepleegd jegens een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 90. Voorbereidende handelingen

Zij die opzettelijk een werktuig, een toestel of enig voorwerp voortbrengen, onder zich houden of vervoeren, een bouwwerk oprichten of een bestaand bouwwerk veranderen, in de wetenschap dat het werktuig, het toestel, het voorwerp, het bouwwerk of de verandering bestemd is om een van de in deze titel genoemde misdrijven te plegen of het plegen ervan te vergemakkelijken, worden gestraft met de straf bepaald voor het misdrijf waarvan zij het plegen hebben mogelijk gemaakt of vergemakkelijkt.

Art. 91. Strafbare poging

De poging om een van de in deze titel bedoelde misdrijven te plegen wordt bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

Art. 92. Strafbare deelneming en aansprakelijkheid van de meerdere

Worden met de op het voltooide misdrijf gestelde straf bestraft:

1° l'ordre, même non suivi d'effet, de commettre l'une des infractions prévues aux articles précédents du présent titre;

2° la proposition ou l'offre de commettre une telle infraction et l'acceptation de pareille proposition ou offre;

3° la provocation à commettre une telle infraction, même non suivie d'effet;

4° la participation, au sens de l'article 19, à une telle infraction, même non suivie d'effet;

5° l'omission d'agir dans les limites de leur possibilité d'action de la part de ceux qui avaient connaissance d'ordres donnés en vue de l'exécution d'une telle infraction ou de faits qui en commencent l'exécution, et pouvaient en empêcher la consommation ou y mettre fin.

Art. 93. L'exclusion de justification et d'excuse

§ 1er. Sans préjudice des exceptions énoncées à l'article 85, 1°, g et h, et à l'article 88, § 1er, 1°, l, aucun intérêt, aucune nécessité de nature politique, militaire ou nationale ne peut justifier les infractions définies au présent titre, même si celles-ci sont commises à titre de représailles.

§ 2. Le fait que l'agent ait agi sur ordre de son gouvernement ou d'un supérieur ne l'exempt pas de sa responsabilité si, dans les circonstances données, l'ordre pouvait clairement entraîner la commission d'une des infractions visées dans le présent titre.

Titre 1bis. Le crime d'écocide

Art. 94. Le crime d'écocide

§ 1er. Le crime d'écocide, tel que défini ci-après, est réprimé conformément aux dispositions du présent titre, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre.

Le crime d'écocide consiste à commettre délibérément, par action ou par omission, un acte illégal causant des dommages graves, étendus et à long terme à l'environnement en sachant que cet acte cause de tels dommages, pour autant que cet acte constitue une infraction à la législation fédérale ou à un instrument international qui lie l'autorité fédérale ou si l'acte ne peut pas être localisé en Belgique.

1° het bevel, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad, om een van de misdrijven bedoeld in de voorgaande artikelen van deze titel te plegen;

2° het voorstel of het aanbod om een dergelijk misdrijf te plegen en het aanvaarden van zulk een voorstel of aanbod;

3° het aanzetten tot het plegen van een dergelijk misdrijf, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad;

4° de deelneming in de zin van artikel 19 aan een dergelijk misdrijf, zelfs zonder dat dit gevolgen heeft gehad;

5° het verzuim gebruik te maken van de mogelijkheid tot handelen vanwege hen die kennis hebben van bevelen, gegeven met het oog op de uitvoering van een dergelijk misdrijf, of van feiten die een begin van uitvoering hiervan vormen, ofschoon zij de voltooiing ervan konden verhinderen of konden doen ophouden.

Art. 93. Uitsluiting van de rechtvaardiging en verschoning

§ 1. Onverminderd de in artikel 85, 1°, g en h, en artikel 88, § 1, 1°, l, genoemde uitzonderingen kan geen enkel belang, geen enkele noodzaak van politieke, militaire of nationale aard de in deze titel omschreven misdrijven, zelfs bij wijze van represaille gepleegd, rechtvaardigen.

§ 2. Het feit dat de betrokkene heeft gehandeld op bevel van zijn regering of van een meerdere, ontslaat hem niet van zijn verantwoordelijkheid indien, in de gegeven omstandigheden, het bevel duidelijk het plegen van een van de misdrijven bedoeld in deze titel ten gevolge kon hebben.

Titel 1bis. Misdaad van ecocide

Art. 94. Misdaad van ecocide

§ 1. De misdaad van ecocide, zoals hierna omschreven, wordt bestraft volgens de bepalingen van deze titel, gepleegd zowel in vredes- als in oorlogstijd.

De misdaad van ecocide is het opzettelijk plegen, door handelen of nalaten, van een illegale handeling, die ernstige, grootschalige en langdurige schade aan het milieu veroorzaakt, wetende dat deze handeling dergelijke schade toebrengt, voor zover deze handeling betrekking heeft op een inbreuk op federale wetgeving of internationale wetgeving die bindend is voor de federale overheid of zover de handeling niet in België kan gelokaliseerd worden.

Aux fins de l'alinéa précédent, on entend par:

a. "dommage grave": les dommages qui entraînent des changements, perturbations ou atteintes négatifs hautement préjudiciables à une quelconque composante de l'environnement, y compris des répercussions substantielles sur la vie ou la santé humaine, sur la biodiversité ou sur les ressources naturelles, culturelles ou économiques pour la société;

b. "dommage étendu": les dommages qui s'étendent au-delà d'une zone géographique limitée, qui traversent les frontières d'une région ou d'un État ou qui sont subis par un écosystème entier ou une espèce entière ou un nombre important d'êtres humains;

c. "dommage à long terme": les dommages qui sont irréversibles ou qui ne peuvent être réparés par régénération naturelle dans un délai raisonnable;

d. "environnement": la terre, ses écosystèmes, sa biosphère, sa cryosphère, sa lithosphère, son hydrosphère, son atmosphère, ainsi que l'espace extra-atmosphérique.

§ 2. Ce crime est puni d'une peine de niveau 6.

Titre 2. Les infractions contre la personne

Art. 95. Champ d'application

Peuvent être considérées comme victimes des infractions visées au présent titre toutes les personnes physiques à compter du moment où elles naissent vivantes.

Les personnes physiques peuvent être victimes de toutes les infractions visées au présent titre.

Les personnes morales peuvent être victimes des infractions suivantes visées au présent titre:

1° la menace, comme prévue à la section 1 du chapitre 6;

2° la calomnie et l'injure, comme prévues à la section 3 du chapitre 6;

3° les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres, comme prévues à la section 1 du chapitre 9;

4° la violation de lieux servant d'habitation, comme prévue à la section 2 du chapitre 9;

Voor de toepassing van het vorige lid wordt verstaan onder:

a. "ernstige schade": schade die leidt tot negatieve zeer nadelige effecten, veranderingen, verstoringen of nadelen aan enigerlei onderdeel van het milieu, met inbegrip van aanzienlijke gevolgen voor het leven of de gezondheid van de mens, op de biodiversiteit of op natuurlijke, culturele of economische hulpbronnen voor de samenleving;

b. "grootschalige schade": schade die zich uitstrekt tot buiten een beperkt geografisch gebied, die de grenzen van een regio of een staat overschrijdt of die wordt geleden door een volledig ecosysteem of een volledige soort of door een aanzienlijk aantal mensen;

c. "langdurige schade": schade die onomkeerbaar is of niet binnen een redelijke termijn door natuurlijke regeneratie kan worden hersteld;

d. "milieu": de aarde, haar ecosystemen, haar biosfeer, haar cryosfeer, haar lithosfeer, haar hydrosfeer en haar atmosfeer alsmede de kosmische ruimte.

§ 2. Deze misdaad wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Titel 2. Misdrijven tegen de persoon

Art. 95. Toepassingsgebied

Als slachtoffer van de misdrijven uit deze titel kunnen worden beschouwd alle natuurlijke personen vanaf hun geboorte als levend wezen.

Natuurlijke personen kunnen slachtoffer zijn van alle misdrijven uit deze titel.

Rechtspersonen kunnen slachtoffer zijn van volgende misdrijven uit deze titel:

1° bedreiging, zoals bedoeld in afdeling 1 van hoofdstuk 6;

2° laster en belediging, zoals bedoeld in afdeling 3 van hoofdstuk 6;

3° misdrijven met betrekking tot het communicatiegeheim, private gegevens in een informaticasysteem en het briefgeheim, zoals bedoeld in afdeling 1 van hoofdstuk 9;

4° woonstschennis, zoals bedoeld in afdeling 2 van hoofdstuk 9;

5° la violation du secret professionnel, comme prévue à la section 3 du chapitre 9°.

Chapitre 1er. Les infractions contre la vie

Section 1re. Les homicides commis avec intention de donner la mort

Art. 96. Le meurtre

Le meurtre est l'homicide d'une autre personne commis dans l'intention de la tuer.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Le juge ne peut pas prononcer de peine de surveillance électronique, de probation ou de travail en cas de tentative de meurtre.

Art. 97. L'assassinat

L'assassinat est le meurtre commis avec préméditation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 98. Le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction

Le meurtre commis en vue de faciliter l'exécution ou la tentative d'une autre infraction ou d'en assurer l'impunité, ou encore comme conséquence de la résistance opposée par la victime ou par un tiers est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 99. Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire

Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 100. Le meurtre commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Le meurtre commis sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 8.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci,

5° schending van het beroepsgeheim, zoals bedoeld in afdeling 3 van hoofdstuk 9.

Hoofdstuk 1. Misdrijven tegen het leven

Afdeling 1. Doden met het oogmerk om te doden

Art. 96. Doodslag

Doodslag is het doden van een ander persoon met het oogmerk om hem te doden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

De rechter kan geen straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf uitspreken in geval van poging van doodslag.

Art. 97. Moord

Moord is doodslag gepleegd met voorbedachtheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 98. Doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf

De doodslag gepleegd om het plegen van een ander misdrijf of de poging daartoe te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren, dan wel gepleegd als gevolg van de weerstand die werd geboden door het slachtoffer of een derde, wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 99. Doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

De doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 100. Doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, dan wel een bloed- of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, is

qu'il en a la garde ou cohabite ou a cohabité occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 101. Le meurtre intrafamilial

Le meurtre commis sur un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est puni d'une peine de niveau 8.

Art. 102. Le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale

Le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale est puni d'une peine de niveau 8 lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 103. Le meurtre provoqué

Le meurtre est provoqué s'il a été commis sous l'influence directe de violences physiques ou psychiques intentionnelles, injustes, graves et instantanées envers sa personne ou un tiers.

Si le meurtre a été provoqué, la peine prévue pour l'infraction est remplacée par une peine de niveau 3.

Art. 104. Les peines accessoires

Sans préjudice d'autres dispositions légales, en cas de condamnation pour une infraction décrite dans la présente section, le juge peut, à l'exception du meurtre provoqué, également prononcer les peines accessoires suivantes:

1° la publication de la décision de condamnation;

2° l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 105. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré de la victime ou qu'il cohabite occasionnellement ou habituellement avec la victime;

van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont of heeft samengewoond.

Art. 101. Intrafamiliale doodslag

De doodslag gepleegd op een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 102. Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van niveau 8 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 103. Uitgelokte doodslag

De doodslag is uitgelokt indien deze werd gepleegd onder de onmiddellijke invloed van opzettelijk gepleegd, onrechtmatig, ernstig en ogenblikkelijk fysiek of psychisch geweld tegen zijn persoon of tegen een derde.

Indien de doodslag werd uitgelokt, wordt de op het misdrijf gestelde straf vervangen door een straf van niveau 3.

Art. 104. Bijkomende straffen

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven onder deze afdeling, met uitzondering van de uitgelokte doodslag, ook de volgende bijkomende straffen uitspreken:

1° de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling;

2° een verblijfs-, plaats- of contactverbod.

Art. 105. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen:

1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

2° le fait que le meurtre a été commis sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

3° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

5° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

6° le fait que l'infraction a été commise à l'aide ou sous la menace d'une arme;

7° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 2. L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Art. 106. L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution

L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 107. L'accident de roulage mortel

L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution dans le cadre d'un accident de roulage est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 108. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 106 et 107, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Section 3. L'incitation au suicide

Art. 109. L'incitation au suicide

L'incitation au suicide est l'accomplissement, délibérément, d'un acte de nature à amener une personne à se donner la mort. L'incitation au suicide est punissable uniquement si elle a entraîné le suicide de la victime ou une tentative à cet effet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

2° het feit dat de doodslag werd gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

7° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 2. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. 106. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 107. Dodelijk verkeersongeval

Het doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid in het kader van een verkeersongeval wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 108. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 106 en 107 bedoelde misdrijven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Afdeling 3. Aanzetting tot zelfdoding

Art. 109. Aanzetting tot zelfdoding

Aanzetting tot zelfdoding is het opzettelijk stellen van een handeling die van aard is om een persoon ertoe te brengen zichzelf van het leven te beroven. De aanzetting tot zelfdoding is slechts strafbaar indien zij een zelfdoding door het slachtoffer of een poging daartoe tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 110. L'incitation au suicide aggravée

L'incitation au suicide est punie d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° les faits ont été commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité;

2° les faits ont été commis avec un mobile discriminatoire;

3° l'auteur est le partenaire ou un parent en ligne directe ascendante ou descendante de la victime.

Art. 111. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction définie dans cette section, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré de la victime ou qu'il cohabite occasionnellement ou habituellement avec la victime;

2° lorsque la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité, le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle;

3° le fait que l'infraction a été commise sur une personne exerçant une fonction sociétale, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

5° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

6° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Chapitre 2. La torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant

Section 1re. La torture

Art. 112. La torture

Art. 110. Verzwaarde aanzetting tot zelfdoding

Aanzetting tot zelfdoding wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer:

1° de feiten gepleegd zijn op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° de feiten gepleegd zijn vanuit een discriminerende drijfveer;

3° de dader de partner of een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn is van het slachtoffer.

Art. 111. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen:

1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

2° indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is, het feit dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Hoofdstuk 2. Foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling

Afdeling 1. Foltering

Art. 112. Foltering

La torture consiste à, délibérément, infliger une douleur aiguë ou de très graves et cruelles souffrances, physiques ou mentales, à une personne, notamment dans le but d'obtenir d'elle ou d'un tiers des renseignements ou des aveux, de la punir elle ou des tiers, de faire pression sur elle ou des tiers ou d'intimider cette personne ou des tiers, ou pour quelque raison de nature discriminatoire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 113. La torture entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La torture ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 114. La torture commise par une personne exerçant une fonction publique

La torture commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 115. La torture envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

La torture commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est punie d'une peine de niveau 5.

La torture commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 6.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 116. La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale

La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale est punie d'une peine de niveau 6,

Foltering is elke opzettelijke gedraging waarmee hevige pijn of ernstig en vreselijk lichamelijk of geestelijk lijden wordt veroorzaakt bij een persoon, onder meer om van hem of van derde inlichtingen te verkrijgen of bekentenissen af te dwingen of om hem of derden te straffen, of om druk op hem of op derden uit te oefenen, of hem of derden te intimideren, dan wel om eender welke reden van discriminatoire aard.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 113. Foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De foltering die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 114. Foltering door een persoon met een openbare functie

De foltering gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 115. Foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Indien de foltering van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 6.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 116. Foltering van een persoon met een maatschappelijke functie

Foltering gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van

lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 117. La torture intrafamiliale

La torture commise envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 5.

Lorsque la torture telle que définie à l'alinéa 1er a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 118. La torture ayant entraîné la mort

La torture ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 119. L'exclusion des causes de justification

La torture ne peut être justifiée par aucune cause de justification.

Section 2. Le traitement inhumain

Art. 120. Le traitement inhumain

Le traitement inhumain consiste à, délibérément, infliger de graves souffrances mentales ou physiques.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 121. Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 122. Le traitement inhumain commis par une personne exerçant une fonction publique

Le traitement inhumain commis par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions est puni d'une peine de niveau 4.

niveau 6 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 117. Intrafamiliale foltering

De foltering van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Indien de foltering zoals gedefinieerd in het eerste lid een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 6.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 118. Foltering met de dood tot gevolg

De foltering die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 119. Uitsluiting van rechtvaardigingsgronden

De foltering kan door geen enkele rechtvaardigingsgrond worden gerechtvaardigd.

Afdeling 2. Onmenselijke behandeling

Art. 120. Onmenselijke behandeling

Onmenselijke behandeling is elke opzettelijke gedraging waarmee ernstig geestelijk of lichamelijk leed wordt toegebracht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 121. Onmenselijke behandeling met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De onmenselijke behandeling die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 122. Onmenselijke behandeling door een persoon met een openbare functie

De onmenselijke behandeling gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 123. Le traitement inhumain envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

Le traitement inhumain commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 4.

Le traitement inhumain commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 124. Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale

Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale est puni d'une peine de niveau 5 lorsqu'il est commis à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 125. Le traitement inhumain intrafamilial

Le traitement inhumain commis envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, par un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 4.

Lorsque le traitement inhumain tel que défini à l'alinéa 1er a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 126. Le traitement inhumain ayant entraîné la mort

Art. 123. Onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Indien de onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 5.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 124. Onmenselijke behandeling van een persoon met een maatschappelijke functie

Onmenselijke behandeling gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 125. Intrafamiliale onmenselijke behandeling

De onmenselijke behandeling van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Indien de onmenselijke behandeling zoals gedefinieerd in lid 1 een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt dit bestraft met een straf van niveau 5.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 126. Onmenselijke behandeling met de dood tot gevolg

Le traitement inhumain ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 127. L'exclusion d'une cause de justification

Le traitement inhumain ne peut être justifié par l'ordre de l'autorité.

Section 3. Le traitement dégradant

Art. 128. Le traitement dégradant

Le traitement dégradant consiste à, délibérément, soumettre une personne à un traitement qui lui cause, aux yeux d'autrui ou aux siens, une humiliation ou un avilissement grave.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 129. Le traitement dégradant envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité

Le traitement dégradant commis envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est puni d'une peine de niveau 3.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans ces dispositions, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 130. Le traitement dégradant intrafamilial

Le traitement inhumain commis envers un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées est punie d'une peine de niveau 3.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut aussi dans les cas visés par cette disposition imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Section 4. Disposition commune

De onmenselijke behandeling die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 127. Uitgesloten rechtvaardigingsgrond

De onmenselijke behandeling kan niet worden gerechtvaardigd door het bevel van de overheid.

Afdeling 3. Onterende behandeling

Art. 128. Onterende behandeling

Onterende behandeling is het opzettelijk onderwerpen van een persoon aan een behandeling die in de ogen van het slachtoffer of van derden een ernstige krenking of aantasting van de menselijke waardigheid uitmaakt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 129. Onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 130. Intrafamiliale onterende behandeling

De onterende behandeling van een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs- plaats- of contactverbod opleggen.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 131. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour une infraction définie dans ce chapitre, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

2° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

3° le fait que l'infraction a été commise à l'aide ou sous la menace d'une arme;

4° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Chapitre 3. Les Infractions portant atteinte à l'intégrité sexuelle, au droit à l'autodétermination sexuelle et aux bonnes mœurs

Section 1re. De l'atteinte à l'intégrité sexuelle, du voyeurisme, de la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel et du viol

Sous-section 1re. Du consentement en matière de droit à l'autodétermination sexuelle

Art. 132. La définition du consentement en matière de droit à l'autodétermination sexuelle

Le consentement suppose que celui-ci a été donné librement. Ceci est apprécié au regard des circonstances de l'affaire. Le consentement ne peut pas être déduit de la simple absence de résistance de la victime. Le consentement peut être retiré à tout moment avant ou pendant l'acte à caractère sexuel.

Il n'y a pas de consentement lorsque l'acte à caractère sexuel a été commis en profitant de la situation de vulnérabilité de la victime due notamment à un état de peur, à l'influence de l'alcool, de stupéfiants, de substances psychotropes ou de toute autre substance ayant un effet similaire, à une maladie ou à une situation de handicap, altérant le libre arbitre.

En tout état de cause, il n'y a pas de consentement si l'acte à caractère sexuel résulte d'une menace, de violences physiques ou psychologiques, d'une contrainte, d'une surprise, d'une ruse ou de tout autre comportement punissable.

Art. 131. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in dit hoofdstuk moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

2° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

3° het feit dat het misdrijf is gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Hoofdstuk 3. Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden

Afdeling 1. Aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting

Onderafdeling 1. Toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht

Art. 132. Definitie van toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht

Toestemming veronderstelt dat deze uit vrije wil is gegeven. Dit wordt beoordeeld in het licht van de omstandigheden van de zaak. De toestemming kan niet worden afgeleid uit de loutere ontstentenis van verweer van het slachtoffer. De toestemming kan worden ingetrokken op elk ogenblik voor of tijdens de seksuele handeling.

Toestemming is er niet wanneer de seksuele handeling is gepleegd door gebruik te maken van de kwetsbare toestand van het slachtoffer ten gevolge van onder meer angst, invloed van alcohol, verdoovende middelen, psychotrope stoffen of enige andere substantie met een soortgelijke uitwerking, een ziekte of een handicapsituatie, waardoor de vrije wil is aangetast.

Toestemming is er in ieder geval niet indien de seksuele handeling het gevolg is van een bedreiging, fysiek of psychisch geweld, dwang, verrassing, list of van enige andere strafbare gedraging.

En tout état de cause, il n'y a pas de consentement lorsque l'acte à caractère sexuel a été commis au préjudice d'une victime inconsciente ou endormie.

Art. 133. Les restrictions à la faculté de consentir du mineur

§ 1er. Sous réserve du paragraphe 2, un mineur qui n'a pas atteint l'âge de seize ans accomplis n'est pas réputé avoir la possibilité d'exprimer librement son consentement.

§ 2. Un mineur qui a atteint l'âge de quatorze ans accomplis mais pas l'âge de seize ans accomplis, peut consentir librement si la différence d'âge avec l'autre personne n'est pas supérieure à trois ans.

Il n'y pas d'infraction entre mineurs ayant atteint l'âge de quatorze ans accomplis qui agissent avec consentement mutuel lorsque la différence d'âge entre ceux-ci est supérieure à trois ans.

§ 3. Un mineur n'est jamais réputé avoir la possibilité d'exprimer librement son consentement si:

1° l'auteur est un parent ou un allié en ligne directe ascendante, ou un parent ou un allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne qui occupe une position similaire au sein de la famille, ou toute personne cohabitant habituellement ou occasionnellement avec le mineur et qui a autorité sur lui, ou si

2° l'acte a été rendu possible en raison de l'utilisation, dans le chef de l'auteur, d'une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur, ou si

3° l'acte est considéré comme un acte de débauche ou un acte de prostitution visé dans la section 2, sous-section 2, intitulée "De l'exploitation sexuelle de mineurs à des fins de prostitution".

Sous-section 2. Des infractions de base

Art. 134. L'atteinte à l'intégrité sexuelle

L'atteinte à l'intégrité sexuelle consiste à délibérément accomplir un acte à caractère sexuel sur une personne qui n'y consent pas, avec ou sans l'aide d'un tiers qui n'y consent pas, ou à faire exécuter un acte à caractère sexuel par une personne qui n'y consent pas. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Toestemming is er in ieder geval niet wanneer de seksuele handeling is gepleegd ten nadele van een bewusteloos of slapend slachtoffer.

Art. 133. Beperkingen aan de mogelijkheid tot toestemming door de minderjarige

§ 1. Onder voorbehoud van paragraaf 2 wordt een minderjarige die de volle leeftijd van zestien jaar niet heeft bereikt, niet geacht uit vrije wil te kunnen toestemmen.

§ 2. Een minderjarige die de volle leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, maar niet de volle leeftijd van zestien jaar, kan uit vrije wil toestemmen indien het leeftijdsverschil met de andere persoon niet meer dan drie jaar bedraagt.

Er is geen misdrijf tussen minderjarigen die de volle leeftijd van veertien jaar hebben bereikt en die met wederzijdse toestemming handelen wanneer het onderlinge leeftijdsverschil meer dan drie jaar bedraagt.

§ 3. Een minderjarige kan nooit uit vrije wil toestemmen indien:

1° de dader een bloedverwant of aanverwant is in de rechte opgaande lijn of een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot en met de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin of ongeacht welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met de minderjarige samenwoont en die over die minderjarige gezag heeft, of

2° de daad mogelijk is gemaakt doordat de dader gebruik heeft gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige, of

3° de daad wordt beschouwd als een daad van ontucht of prostitutie als bedoeld in afdeling 2, onderafdeling 2, luidende "Seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie".

Onderafdeling 2. Basismisdrijven

Art. 134. Aantasting van de seksuele integriteit

Aantasting van de seksuele integriteit is het opzettelijk stellen van een seksuele handeling op een persoon die daar niet in toestemt, al dan niet met behulp van een derde persoon die daar niet in toestemt, dan wel het laten stellen van een seksuele handeling door een persoon die daar niet in toestemt. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Est assimilé à l'atteinte à l'intégrité sexuelle le fait de faire assister délibérément une personne qui n'y consent pas à des actes à caractère sexuel ou à des abus sexuels, même sans qu'elle doive y participer.

L'atteinte existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 135. Le voyeurisme

Le voyeurisme consiste à observer ou faire observer délibérément une personne ou réaliser ou faire réaliser délibérément un enregistrement visuel ou audio de celle-ci,

- directement ou par un moyen technique ou autre;
- sans le consentement de cette personne ou à son insu;
- alors que cette personne est dénudée ou se livre à une activité sexuelle explicite; et
- alors que cette personne se trouve dans des circonstances où elle peut raisonnablement considérer qu'elle est à l'abri des regards indésirables.

Par personne dénudée, on entend la personne qui, sans son consentement ou à son insu, montre une partie de son corps, laquelle, en raison de son intégrité sexuelle, aurait été gardée cachée si cette personne avait su qu'elle était observée ou faisait l'objet d'un enregistrement visuel ou audio.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Le voyeurisme existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 136. La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel

La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel consiste à montrer, rendre accessible ou diffuser délibérément du contenu visuel ou audio d'une personne dénudée ou d'une personne qui se livre à une activité sexuelle explicite sans son accord ou à son insu, même si cette personne a consenti à leur réalisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Wordt met aantasting van de seksuele integriteit gelijkgesteld het opzettelijk bewerkstelligen dat een persoon die daarmee niet instemt, getuige is van seksuele handelingen, of van seksueel misbruik, ook zonder dat deze daaraan hoeft deel te nemen.

Aantasting bestaat zodra er een begin van uitvoering is.

Art. 135. Voyeurisme

Voyeurisme is het opzettelijk observeren of doen observeren van een persoon of opzettelijk van deze persoon een beeld- of geluidsopname maken of doen maken,

- rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel;
- zonder de toestemming van die persoon of buiten zijn medeweten;
- terwijl die persoon ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt; en
- terwijl die persoon zich in omstandigheden bevindt, waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn voor ongewenste blikken.

Onder ontblote persoon wordt begrepen de persoon die zonder toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat op grond van zijn seksuele integriteit verhuld zou zijn gebleven indien die persoon had geweten dat hij werd geobserveerd of dat er een beeld- of geluidsopname van hem werd gemaakt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Voyeurisme bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 136. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud

Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud is het opzettelijk tonen, toegankelijk maken of verspreiden van visuele of geluidsinhoud van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 137. La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel

La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel consiste à montrer, rendre accessible ou diffuser, avec une intention méchante ou dans un but lucratif, du contenu visuel ou audio d'une personne dénudée ou d'une personne qui se livre à une activité sexuelle explicite sans son accord ou à son insu, même si cette personne a consenti à leur réalisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel existe dès qu'il y a commencement d'exécution.

Art. 138. Le viol

On entend par viol tout acte délibéré qui consiste en ou se compose d'une pénétration sexuelle de quelque nature et par quelque moyen que ce soit, commis sur une personne ou avec l'aide d'une personne qui n'y consent pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Sous-section 3. Des infractions aggravées

Art. 139. Les actes à caractère sexuel non consentis entraînant la mort

Les actes à caractère sexuel non consentis entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 7;

— le viol est puni d'une peine de niveau 7.

Art. 140. Les actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave

Les actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

Art. 137. Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud

Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud is het met kwaadwillig opzet of uit winstbejag tonen, toegankelijk maken of verspreiden van visuele of geluidsinhoud van een ontbloote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud bestaat, zodra er begin van uitvoering is.

Art. 138. Verkrachting

Verkrachting is elke opzettelijk gestelde daad die bestaat of mede bestaat uit een seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon of met behulp van een persoon die daar niet in toestemt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Onderafdeling 3. Verzwaarde misdrijven

Art. 139. Niet-consensuele seksuele handelingen met de dood tot gevolg

Niet-consensuele seksuele handelingen die de dood tot gevolg hebben, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 7;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 140. Niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld

Niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of met zwaar geweld die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Le juge ne peut pas prononcer de peine de surveillance électronique, de probation ou de travail en cas d'actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave.

Art. 141. Les actes à caractère sexuel non consentis commis sous la menace d'une arme ou d'un objet qui y ressemble ou après administration de substances inhibitives ou désinhibitives

Les actes à caractère sexuel non consentis commis sous la menace d'une arme ou d'un objet qui y ressemble ou après administration de substances inhibitives ou désinhibitives sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 142. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dans une situation de vulnérabilité

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 143. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de moins de seize ans accomplis

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De rechter kan geen straf onder elektronisch toezicht, probatiestraf of werkstraf uitspreken in geval van niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld.

Art. 141. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloosmakende of remmingsverlagende stoffen

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloosmakende of remmingsverlagende stoffen worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 142. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 143. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud is

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de moins de seize ans accomplis sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 144. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de plus de seize ans accomplis

Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de plus de seize ans accomplis sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 145. L'inceste

On entend par inceste les actes à caractère sexuel commis au préjudice d'un mineur par un parent ou allié ascendant en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées.

L'inceste est puni comme suit:

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud is, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— niet-consensuele verspreiding met kwaadwillig opzet of uit winstbejag van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 144. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 145. Incest

Onder incest wordt begrepen de seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige door een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande lijn, door een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen.

Incest wordt als volgt bestraft:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 5;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 5;

— le viol est puni d'une peine de niveau 6.

Art. 146. Les actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis

On entend par actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis les actes à caractère sexuel non consentis commis par un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, par un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, par un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées.

Les actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 147. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec un mobile discriminatoire

Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec un mobile discriminatoire visé à l'article 29, sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— niet-consensuele verspreiding met kwaadwillig opzet of uit winstbejag van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 5;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 146. Niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen

Onder niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen worden begrepen de niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, door een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, door een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen.

Niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 147. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer zoals bedoeld in artikel 29, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Les mêmes peines sont infligées lorsque l'un des mobiles de l'auteur réside en un lien ou un lien supposé entre la victime et une personne à l'égard de laquelle il nourrit de la haine, du mépris ou de l'hostilité pour une ou plusieurs des caractéristiques réelles ou supposées énoncées à l'article 29.

Art. 148. Les actes à caractère sexuel non consentis commis par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance à l'égard de la victime

Les actes à caractère sexuel non consentis commis par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur la victime sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 149. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec l'aide ou en présence d'une ou de plusieurs personnes

Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec l'aide ou en présence d'une ou de plusieurs personnes sont punis comme suit:

— l'atteinte à l'intégrité sexuelle est punie d'une peine de niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Dezelfde straffen worden opgelegd wanneer een van de drijfveren van de dader erin bestaat dat het slachtoffer een band of vermeende band heeft met een persoon ten aanzien van wie hij haat, misprijzen of vijandigheid koestert wegens een of meer van de in het artikel 29 aangehaalde werkelijke of vermeende kenmerken.

Art. 148. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten aanzien van het slachtoffer

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van het slachtoffer bevindt, worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 149. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd met de hulp of in aanwezigheid van een of meer personen

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd met de hulp of in aanwezigheid van een of meer personen worden als volgt bestraft:

— aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— le voyeurisme est puni d'une peine de niveau 3;

— la diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— la diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel est punie d'une peine de niveau 4;

— le viol est puni d'une peine de niveau 5.

Sous-section 4. Disposition générale

Art. 150. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour des faits constitutifs d'actes à caractère sexuel non consentis, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

— l'auteur est un parent ascendant ou descendant en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré ou un allié en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite ou a cohabité occasionnellement ou habituellement avec elle;

— l'infraction a été commise par une personne investie d'une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ladite fonction;

— l'infraction a été commise par un médecin ou un autre professionnel de la santé dans l'exercice de sa fonction;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de dix ans accomplis;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l'auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

— l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

— l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 2. De l'exploitation sexuelle de mineurs

— voyeurisme wordt bestraft met een straf van niveau 3;

— niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud wordt bestraft met een straf van niveau 4;

— verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Onderafdeling 4. Algemene bepaling

Art. 150. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die niet-consensuele seksuele handelingen uitmaken, houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— de dader een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende of in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, dan wel een aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont of heeft samengewoond;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een arts of een andere gezondheidswerker in de uitoefening van zijn functie;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van tien jaar;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voortgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk op een later tijdstip de in deze afdeling bepaalde feiten te plegen;

— het misdrijf werd gepleegd in aanwezigheid van een minderjarige;

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 2. Seksuele uitbuiting van minderjarigen

Sous-section 1re. De l'approche d'un mineur à des fins sexuelles

Art. 151. L'approche d'un mineur à des fins sexuelles

L'approche d'un mineur à des fins sexuelles consiste à proposer, par quelque moyen que ce soit, une rencontre à un mineur dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, si cette proposition a été suivie d'actes matériels pouvant conduire à ladite rencontre.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Sous-section 2. De l'exploitation sexuelle de mineurs à des fins de prostitution

Art. 152. L'incitation d'un mineur à la débauche ou à la prostitution

L'incitation d'un mineur à la débauche ou à la prostitution consiste à délibérément susciter, favoriser ou faciliter la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 153. L'incitation d'un mineur de moins de seize ans accomplis à la débauche ou à la prostitution

L'incitation d'un mineur de moins de seize ans accomplis à la débauche ou à la prostitution est punie de niveau 5.

Art. 154. Le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution

Le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution consiste, sans préjudice des cas visés à l'article 259, à embaucher, entraîner, détourner ou retenir délibérément, soit directement soit par un intermédiaire, un mineur en vue de la débauche ou de la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 155. Le recrutement d'un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution

Sans préjudice des cas visés à l'article 259, le recrutement d'un mineur de moins de seize ans accomplis à

Onderafdeling 1. Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden

Art. 151. Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden

Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden is het aan een minderjarige een voorstel tot ontmoeting doen, op welke manier dan ook, met het oogmerk om een misdrijf te plegen bedoeld in dit hoofdstuk, voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting kunnen leiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onderafdeling 2. Seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie

Art. 152. Bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie

Bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie is opzettelijk de ontucht of de prostitutie van een minderjarige opwekken, begunstigen of vergemakkelijken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 153. Bewegen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar tot het plegen van ontucht of prostitutie

Bewegen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar tot het plegen van ontucht of prostitutie, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 154. Werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie

Werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie is het, onverminderd de in artikel 259 bedoelde gevallen, rechtstreeks of via een tussenpersoon, opzettelijk aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een minderjarige met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie.

Dit misdrijf wordt bestraft een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 155. Werven van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar voor ontucht of prostitutie

Onverminderd de in artikel 259 bedoelde gevallen wordt het werven van een minderjarige beneden de

des fins de débauche ou de prostitution est puni d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 156. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution

La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution consiste à délibérément tenir, soit directement soit par un intermédiaire, une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 157. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur de moins de seize ans accompli se livre à la débauche ou à la prostitution

La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur de moins de seize ans accompli se livre à la débauche ou à la prostitution est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 158. La mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution

La mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution consiste à vendre, louer ou mettre à la disposition d'un mineur une chambre ou tout autre local dans l'intention de permettre la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 159. La mise à disposition d'un local à un mineur de moins de seize ans accompli à des fins de débauche ou de prostitution

La mise à disposition d'un local à un mineur de moins de seize ans accompli à des fins de débauche ou de prostitution est punie d'une peine de niveau 5.

volle leeftijd van zestien jaar voor ontucht of prostitutie bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 156. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt

Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt, is het opzettelijk, rechtstreeks of via een tussenpersoon, houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 157. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar ontucht of prostitutie pleegt

Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar ontucht of prostitutie pleegt, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 158. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie

Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie is het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een kamer of enige andere ruimte aan een minderjarige met het oogmerk de ontucht of prostitutie van een minderjarige mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 159. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar met het oog op ontucht of prostitutie

Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar met het oog op ontucht of prostitutie wordt bestraft met een straf van niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 160. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur

L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur consiste, sans préjudice des cas visés à l'article 259, à délibérément exploiter de quelque manière que ce soit, la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 161. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis

Sans préjudice des cas visés à l'article 259, l'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 162. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur

L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur consiste à délibérément obtenir par la remise, l'offre ou la promesse d'un avantage matériel ou financier, la débauche ou la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 163. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis

L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis est punie d'une peine de niveau 5.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 164. Organisation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur en association

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 160. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige

Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige is het, onverminderd de in artikel 259 bedoelde gevallen, opzettelijk op welke manier ook, exploiteren van de ontucht of prostitutie van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 161. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar

Onverminderd de in artikel 259 bedoelde gevallen wordt exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 162. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige

Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige is het opzettelijk verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 163. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar

Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar wordt bestraft met een straf van niveau 5.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 164. Organisatie van ontucht of prostitutie van een minderjarige in vereniging

Lorsqu'une infraction définie à l'alinéa 2 est commise comme un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant de cette association, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

L'alinéa 1er s'applique à:

— l'incitation d'un mineur à la débauche ou à la prostitution visée aux articles 152 et 153;

— le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution visé aux articles 154 et 155;

— la tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution visée aux articles 156 et 157;

— la mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution visée aux articles 158 et 159;

— l'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur visée aux articles 160 et 161; et

— l'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur visée aux articles 162 et 163.

Art. 165. Le fait d'assister à la débauche ou à la prostitution d'un mineur

Le fait d'assister à la débauche ou à la prostitution d'un mineur consiste à délibérément assister en direct, y compris au moyen des technologies de l'information et de la communication, à la débauche ou à la prostitution d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

L'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 166. La publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur

La publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur consiste à:

— par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, délibérément faire, publier, distribuer ou diffuser de la publicité, de façon directe ou indirecte, même en dissimulant la nature sous des artifices de langage, pour une offre de services à caractère sexuel, lorsque cette publicité s'adresse spécifiquement à un

Indien een in het tweede lid bepaald misdrijf wordt gepleegd als daad van deelneming aan de hoofdbedrijvigheid of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft in deze vereniging of niet, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Het eerste lid is van toepassing op:

— het bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 152 en 153;

— het werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 154 en 155;

— het houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt zoals bedoeld in de artikelen 156 en 157;

— het ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie zoals bedoeld in de artikelen 158 en 159;

— de exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige zoals bedoeld in de artikelen 160 en 161; en

— het verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige zoals bedoeld in de artikelen 162 en 163.

Art. 165. Bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige

Bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige is het rechtstreeks, inbegrepen door middel van informatie- en communicatietechnologie, opzettelijk bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De geldboete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 166. Reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige

Reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige is:

— het met welk middel ook op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk reclame maken, uitgeven, verdeelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard, indien die reclame specifiek gericht is op een minderjarige of indien zij gewag maakt van diensten aangeboden door een minderjarige of door een persoon

mineur ou lorsqu'elle fait état de services proposés soit par un mineur, soit par une personne prétendue telle;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, délibérément faire connaître qu'un mineur se livre à la prostitution, que l'on facilite la prostitution d'un mineur ou que l'on désire entrer en relation avec un mineur se livrant à la débauche.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 167. La publicité aggravée pour la débauche ou la prostitution d'un mineur

Lorsque la publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur a pour but ou pour conséquence de faciliter, de façon directe ou indirecte, la débauche ou la prostitution d'un mineur ou son exploitation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 168. L'incitation à la débauche ou à l'exploitation de la prostitution d'un mineur en public ou par un moyen quelconque de publicité

L'incitation à la débauche ou à l'exploitation de la prostitution d'un mineur en public ou par un moyen quelconque de publicité consiste à:

— inciter délibérément en public, par quelque moyen que ce soit, le mineur à la débauche;

— inciter délibérément par un moyen quelconque de publicité, implicitement ou explicitement, à l'exploitation de la prostitution d'un mineur, ou utiliser une telle publicité à l'occasion d'une offre de services.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 169. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 2, alinéa 1er, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre les infractions décrites dans la présente sous-section sont confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans que cette confiscation ne porte toutefois préjudice aux droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces biens.

La confiscation est également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

van wie wordt beweerd dat hij minderjarig is, zelfs indien het aanbod wordt verhuld onder bedekte bewoordingen;

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk kenbaar maken dat een minderjarige zich aan prostitutie overgeeft, dat men de prostitutie van een minderjarige vergemakkelijkt of dat men wenst in contact te komen met een minderjarige die zich aan ontucht overgeeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 167. Verzwaard reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige

Indien het reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige tot doel of tot gevolg heeft, direct of indirect, dat ontucht of prostitutie van een minderjarige of zijn exploitatie wordt vergemakkelijkt, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 168. Aanzetten tot het plegen van ontucht of tot exploitatie van de prostitutie van een minderjarige in het openbaar of door enig reclamemiddel

Aanzetten tot het plegen van ontucht of tot exploitatie van de prostitutie van een minderjarige in het openbaar of door enig reclamemiddel is:

— het met welk middel ook in het openbaar de minderjarige opzettelijk tot ontucht aanzetten;

— het door enig reclamemiddel, impliciet of expliciet, opzettelijk aanzetten tot de exploitatie van de prostitutie van een minderjarige, of gebruik maken van zulke reclame naar aanleiding van een aanbod van diensten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 169. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 2, eerste lid, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van de misdrijven omschreven in deze onderafdeling verbeurd verklaard, ook al zijn ze geen eigendom van de veroordeelde, zonder dat deze verbeurdverklaring evenwel afbreuk doet aan de rechten die derden kunnen laten gelden op die goederen.

De verbeurdverklaring wordt eveneens toegepast, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Elle peut également être appliquée à la contre-valeur de ces meubles ou immeubles aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive.

Sous-section 3. Des images d'abus sexuels de mineurs

Art. 170. La définition d'images d'abus sexuels de mineurs

On entend par images d'abus sexuels de mineurs:

— tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit, un mineur se livrant à un comportement sexuellement explicite, réel ou simulé, ou représentant les organes sexuels d'un mineur à des fins principalement sexuelles;

— tout matériel représentant de manière visuelle, par quelque moyen que ce soit, une personne qui paraît être un mineur se livrant à un comportement sexuellement explicite, réel ou simulé, ou représentant les organes sexuels de cette personne, à des fins principalement sexuelles;

— des images réalistes représentant un mineur qui n'existe pas, se livrant à un comportement sexuellement explicite, ou représentant les organes sexuels de ce mineur à des fins principalement sexuelles.

Art. 171. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs

La production ou la diffusion d'images d'abus sexuels de mineurs consiste à délibérément exposer, offrir, vendre, louer, transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer des images d'abus sexuels d'un mineur, par quelque moyen que ce soit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 172. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs en association

Lorsque la production ou la diffusion d'images d'abus sexuels de mineurs constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association et ce, que l'auteur ait ou non la qualité de dirigeant, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Ze kan ook worden toegepast op de tegenwaarde van deze roerende of onroerende goederen die werden vervreemd tussen het tijdstip waarop het misdrijf werd gepleegd en de definitieve rechterlijke beslissing.

Onderafdeling 3. Beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Art. 170. Definitie van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Onder beelden van seksueel misbruik van minderjarigen moet worden begrepen:

— elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een minderjarige die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van een minderjarige voor primair seksuele doeleinden;

— elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een persoon die er als een minderjarige uitziet en die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van deze persoon voor primair seksuele doeleinden;

— realistische afbeeldingen die de weergave behelzen van een niet-bestaande minderjarige die deelneemt aan expliciete seksuele gedragingen, of die de weergave behelzen van de geslachtsorganen van deze minderjarige voor primair seksuele doeleinden.

Art. 171. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het opzettelijk tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van beelden van seksuele misbruik van een minderjarige.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 172. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen in vereniging

Indien het vervaardigen of het verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de dader de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 173. La détention et l'acquisition d'images d'abus sexuels de mineurs

La détention et l'acquisition d'images d'abus sexuels de mineurs consistent à délibérément détenir ou acquérir des images d'abus sexuels de mineurs pour un tiers ou non.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 174. L'accès à des images d'abus sexuels de mineurs

L'accès à des images d'abus sexuels de mineurs consiste à délibérément accéder à des images d'abus sexuels de mineurs par le biais des technologies de l'information et de la communication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 175. La cause de justification concernant la réception de droit, l'analyse et la transmission d'images d'abus sexuels de mineurs

Une organisation agréée par le Roi peut de droit recevoir des signalements susceptibles de contenir des images d'abus sexuels de mineurs, analyser leur contenu et leur origine et les transmettre aux services de police et autorités judiciaires.

Dans ce but, cette organisation exécute la mission qui lui est confiée, selon les modalités fixées par le Roi et ayant trait plus particulièrement:

— à l'obligation d'être membre d'une association internationale de hotlines Internet luttant contre les images d'abus sexuels de mineurs;

— à la transmission des signalements précités aux services de police et autorités judiciaires;

— à la transmission des signalements précités qui sont relatifs à des images hébergées à l'étranger, à l'association internationale précitée;

— au contrôle des personnes chargées de la réception des signalements, de l'analyse de leur contenu et de leur origine et de leur transmission, et de celle des personnes chargées du contrôle de ces tâches au sein de l'organisation, en faisant présenter par ces personnes un extrait du casier judiciaire conformément à l'article 596, alinéa 2, du Code d'Instruction criminelle et en recueillant des informations sur la moralité de ces personnes;

Art. 173. Bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het opzettelijk bezitten of verwerven, al dan niet voor een derde, van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 174. Zich toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Zich toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen is het zich opzettelijk toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen door middel van informatie- en communicatietechnologie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 175. Rechtvaardigingsgrond inzake het rechtens ontvangen, analyseren en verzenden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen

Een door de Koning erkende organisatie kan rechtens meldingen die beelden van seksueel misbruik van minderjarigen zouden kunnen bevatten, ontvangen, de inhoud en de herkomst ervan analyseren en ze aan de politiediensten en gerechtelijke overheden verzenden.

Met het oog daarop voert die organisatie de haar toevertrouwde opdracht uit volgens de nadere regels bepaald door de Koning inzonderheid met betrekking tot:

— de verplichting lid te zijn van een internationale vereniging van internet hotlines ter bestrijding van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen;

— de verzending van de voormelde meldingen aan de politiediensten en gerechtelijke overheden;

— de verzending van de voormelde meldingen met betrekking tot de in het buitenland gehoste beelden, aan de voornoemde internationale vereniging;

— het toezicht op de personen belast met de ontvangst van de meldingen, met de analyse van de inhoud en van de herkomst ervan en met de verzending ervan, alsmede op die van de personen belast met de controle van die taken in de organisatie, via het laten voorleggen van een uittreksel uit het strafregister overeenkomstig artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering door deze personen en het inwinnen van inlichtingen omtrent de moraliteit van deze personen;

— à la transmission annuelle d'un rapport d'activités au ministre de la Justice;

— à l'interdiction de constituer une banque de données à partir des images qui lui ont été signalées.

Le Roi détermine la procédure d'octroi et de retrait de l'agrément.

Art. 176. La cause de justification concernant la réalisation consentie, la possession et la transmission mutuelle de contenus à caractère sexuel

Il n'y a pas d'infraction lorsque des mineurs de plus de seize ans accomplis réalisent leurs propres contenus à caractère sexuel avec leur consentement mutuel, s'envoient ces contenus à caractère sexuel réalisés par eux-mêmes et les possèdent.

Le consentement mutuel est nécessaire pour la réalisation, la possession et la transmission mutuelle de ces contenus.

Cette cause de justification ne s'applique pas si:

— les contenus à caractère sexuel sont montrés ou distribués à un tiers;

— un tiers tente d'obtenir les contenus à caractère sexuel;

— l'auteur est un parent ou un allié en ligne directe ascendante, ou un parent ou un allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, ou toute autre personne qui occupe une position similaire au sein de la famille, ou toute personne cohabitant habituellement ou occasionnellement avec le mineur et qui a autorité sur lui, ou si;

— l'acte a été rendu possible en raison de l'utilisation, dans le chef de l'auteur, d'une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur.

Sous-section 4. Des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

Art. 177. La production ou la diffusion de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

La production ou la diffusion de contenus dans le but de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction visée au présent chapitre au préjudice d'un mineur consiste à exposer, offrir, vendre, louer,

— de jaarlijkse overzending van een activiteitenverslag aan de minister van Justitie;

— het verbod een gegevensbank op te richten op grond van de beelden die haar werden gemeld.

De Koning bepaalt de procedure voor de toekenning en de intrekking van de erkenning.

Art. 176. Rechtvaardigingsgrond inzake het consensueel maken, bezitten en onderling delen van seksueel getinte inhoud

Er is geen misdrijf wanneer minderjarigen boven de volle leeftijd van zestien jaar met wederzijdse toestemming zelf seksueel getinte inhoud maken en deze zelf gemaakte seksueel getinte inhoud onderling delen en in bezit houden.

Wederzijdse toestemming is nodig zowel voor het maken, het bezitten en het onderling delen van deze inhoud.

Deze rechtvaardigingsgrond geldt niet indien:

— de seksueel getinte inhoud wordt getoond of verspreid aan een derde;

— een derde de seksueel getinte inhoud tracht te bekomen,

— de dader een bloedverwant of aanverwant is in de rechte opgaande lijn of een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin of onverschillig welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met de minderjarige samenwoont en die over die minderjarige gezag heeft, of;

— de daad mogelijk is gemaakt doordat de dader gebruik heeft gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige.

Onderafdeling 4. Inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Art. 177. Vervaardigen of verspreiden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Vervaardigen of verspreiden van inhoud met als doel een misdrijf uit dit hoofdstuk ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen is het tentoonstellen, aanbieden, verkopen,

transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer, par quelque moyen que ce soit, des contenus dans le but de promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 178. La détention ou l'acquisition de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

La détention ou l'acquisition de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur consiste à détenir ou acquérir des contenus destinés à promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction sexuelle ou d'une infraction d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur, dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 179. L'accès à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

L'accès à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur consiste à accéder, par le biais des technologies de l'information et de la communication, à des contenus destinés à promouvoir, faciliter ou favoriser la commission d'une infraction sexuelle ou d'une infraction d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur, dans l'intention de commettre une infraction visée au présent chapitre, au préjudice d'un mineur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 180. La cause de justification concernant la réception de droit, l'analyse et la transmission de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur

Une organisation agréée par le Roi en application de l'article 175 peut de droit recevoir des signalements susceptibles de comporter des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur,

verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van inhoud met als doel een misdrijf uit dit hoofdstuk ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 178. Bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Het bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen, is het bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen, met het oogmerk om ten nadele van een minderjarige een strafbaar feit te plegen als bedoeld in dit hoofdstuk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 179. Zich toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Zich toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen, is het zich toegang verschaffen tot inhoud dat bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige door middel van informatie- en communicatietechnologie te bevorderen, te vergemakkelijken of aan te moedigen, met het oogmerk een in dit hoofdstuk bedoeld strafbaar feit ten nadele van een minderjarige te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 180. Rechtvaardigingsgrond inzake het rechtens ontvangen, analyseren en verzenden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen

Een door de Koning in toepassing van artikel 175 erkende organisatie kan rechtens meldingen die inhoud bedoeld om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen zouden kunnen bevatten, ontvangen, de inhoud van die

analyser le contenu de ces signalements et leur origine, et les transmettre aux services de police et autorités judiciaires.

Sous-section 5. Disposition générale

Art. 181. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

— l'infraction a été commise par une personne investie d'une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ladite fonction;

— l'infraction a été commise par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur le mineur;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de dix ans accomplis;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l'auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

— l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 3. De l'outrage public aux bonnes mœurs

Art. 182. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent

La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent consiste à délibérément exposer, offrir, vendre, louer, transmettre, fournir, diffuser, mettre à disposition, remettre, fabriquer ou importer des contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent, par quelque moyen que ce soit.

On entend par extrêmement tout contenu à ce point pornographique ou violent qu'il est de nature à induire, chez une personne normale et raisonnable, des effets traumatisants ou d'autres conséquences dommageables sur le plan psychique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

meldingen en de herkomst ervan analyseren en ze aan de politiediensten en gerechtelijke overheden verzenden.

Onderafdeling 5. Algemene bepaling

Art. 181. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van de minderjarige bevindt;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van tien jaar;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voortgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk om op een later tijdstip de in die afdeling bepaalde feiten te plegen;

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 3. Openbare zedenschennis

Art. 182. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard

Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard is het opzettelijk tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen of invoeren, met welk middel ook, van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard.

Onder extreem wordt begrepen elke inhoud die dermate pornografisch of gewelddadig is dat zij van aard is om bij een normaal en redelijk persoon traumatiserende of andere psychisch schadelijke gevolgen te weeg te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 183. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent adressé à un mineur ou une personne dans une situation de vulnérabilité

La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent adressé à un mineur ou une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur, est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 184. L'exhibitionnisme

L'exhibitionnisme consiste à délibérément imposer à la vue d'autrui ses propres organes génitaux dénudés ou un acte à caractère sexuel dans un lieu public, ou accessible aux regards publics.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 185. L'exhibitionnisme en présence d'un mineur ou d'une personne dans une situation de vulnérabilité

L'exhibitionnisme en présence d'un mineur ou d'une personne dont la vulnérabilité en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une infirmité physique ou mentale était manifeste ou connue de l'auteur, est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 186. Les facteurs aggravantes

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge tient plus particulièrement compte du fait que:

— l'infraction a été commise par une personne investie d'une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ladite fonction;

— l'infraction a été commise par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance par rapport à la victime;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis;

— l'infraction a été commise sur un mineur de moins de seize ans accomplis et a été précédée par une approche de ce mineur par l'auteur dans le but de commettre ultérieurement les faits visés à la présente section;

Art. 183. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard gepleegd tegenover een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard gepleegd tegenover een minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 184. Exhibitionisme

Exhibitionisme is het opzettelijk opdringen aan andermans zicht van de eigen ontbloote geslachtsdelen of van een seksuele daad op een openbare plaats of op een plaats die zichtbaar is voor het publiek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 185. Exhibitionisme in aanwezigheid van een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert

Exhibitionisme in aanwezigheid van een minderjarige of een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek duidelijk was of de dader bekend was, wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 186. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

— het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten opzichte van het slachtoffer;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar;

— het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voortgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk om op een later tijdstip de in deze afdeling bepaalde feiten te plegen;

— l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 4. Dispositions communes

Art. 187. Le refus de prêter son concours technique à la suppression de certaines images à caractère sexuel ou à caractère extrêmement pornographique ou violent

Le refus de prêter son concours technique à la suppression d'images à caractère sexuel faisant l'objet d'une diffusion non consentie, d'images d'abus sexuel de mineurs et d'images à caractère extrêmement pornographique ou violent consiste à délibérément refuser de prêter son concours technique:

— aux injonctions orales ou écrites du procureur du Roi prises conformément à l'article 39*bis*, § 6, alinéa 6, du Code d'instruction criminelle dans les délais et selon les conditions précisés dans ces réquisitions;

— à l'exécution de la décision contenue dans l'ordonnance du tribunal de première instance visée à l'article 584, alinéa 5, 7°, du Code judiciaire dans les délais et selon les conditions qu'elle définit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 188. La fermeture de l'établissement

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant, ordonner la fermeture de l'établissement dans lequel les infractions ont été commises, pour une durée d'un mois à trois ans.

Lorsque le condamné n'est ni propriétaire, ni exploitant, ni locataire, ni gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige, et ce, pour une durée de deux ans au plus, après citation sur requête du ministère public, du propriétaire, de l'exploitant, du locataire ou du gérant de l'établissement.

La citation devant le tribunal est transcrite au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale de la situation du bien à la diligence de l'huissier de justice auteur de l'exploit.

— het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 187. Weigering tot verlening van technische medewerking aan de verwijdering van bepaalde seksueel getinte en extreem pornografische en gewelddadige beelden

Weigering tot verlening van technische medewerking aan de verwijdering van niet-consensueel verspreide seksueel getinte beelden, van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen en van extreem pornografische en gewelddadige beelden is het opzettelijk weigeren technische medewerking te verlenen:

— aan de mondelinge of schriftelijke bevelen die de procureur des Konings uitvaardigt overeenkomstig artikel 39*bis*, § 6, zesde lid, van het Wetboek van strafvordering, binnen de termijnen en volgens de voorwaarden die worden aangegeven in die vorderingen;

— aan de uitvoering van de beslissing die is vervat in de beschikking van de rechtbank van eerste aanleg, bedoeld in artikel 584, vijfde lid, 7°, van het Gerechtelijk Wetboek, binnen de termijnen en volgens de voorwaarden die in die beschikking zijn bepaald.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 188. Sluiting van de inrichting

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen, ongeacht de hoedanigheid van natuurlijke- of rechtspersoon, van de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder, de sluiting van de inrichting bevelen waar de inbreuken werden gepleegd, voor een termijn van één maand tot drie jaar.

Wanneer de veroordeelde niet de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting slechts worden bevolen indien de ernst van de specifieke omstandigheden dit vereist, en dit voor een periode van ten hoogste twee jaar, na dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, de eigenaar, de uitbater, de huurder of de zaakvoerder van de inrichting.

De dagvaarding voor de rechtbank wordt op verzoek van de gerechtsdeurwaarder die de dagvaarding heeft uitgebracht, overgeschreven in het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de plaats waar het goed zich bevindt.

La citation contient les données de l'immeuble concerné visées à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 et les données d'identification de son propriétaire telles que prévues aux articles 139 et 140 de la loi hypothécaire.

Toute décision rendue en la cause est mentionnée en marge de la transcription du procès-verbal de la citation selon la procédure prévue par l'article 84 de la loi hypothécaire. Le greffier de la juridiction fait parvenir au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale les extraits et la déclaration selon laquelle aucun recours n'est introduit.

La fermeture de l'établissement implique l'interdiction d'y exercer toute activité liée à celle qui a conduit à la commission de l'infraction. La fermeture prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. A défaut de fermeture volontaire, celle-ci s'effectue à l'initiative du ministère public aux frais du condamné.

Art. 189. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, imposer au condamné, pour une durée d'un an à vingt ans au plus, l'interdiction du droit d'habiter, de résider ou de se tenir dans la zone déterminée par le juge ou d'entrer en contact avec les personnes qu'il désigne individuellement.

L'imposition de cette peine doit être spécialement motivée et tenir compte de la gravité des faits et de la capacité de réinsertion du condamné.

L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine privative de liberté se trouve exécutée, à l'exception de la période pendant laquelle la peine est exécutée sous la modalité de la surveillance électronique et des périodes de libération conditionnelle ou provisoire.

S'il y a lieu, le tribunal de l'application des peines peut décider de modifier une condamnation passée en force de chose jugée d'interdiction de résidence, de lieu ou de contact, en diminuant la durée ou l'étendue de l'interdiction, en adaptant les modalités ou les conditions de l'interdiction, en la suspendant ou en y mettant fin.

Art. 190. Les interdictions spécifiques et déchéances

De dagvaarding bevat de gegevens van het betrokken onroerend goed bedoeld in artikel 141 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en de identificatiegegevens van de eigenaar ervan zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 van de Hypotheekwet.

Elke beslissing wordt op de kant van de overschrijving van het proces-verbaal van de dagvaarding vermeld overeenkomstig de procedure van artikel 84 van de Hypotheekwet. De griffier van het gerecht zendt de uittreksels en de verklaring dat geen hoger beroep werd ingesteld toe aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

De sluiting van de inrichting houdt het verbod in hierin enige activiteit uit te oefenen die verband houdt met diegene die geleid heeft tot het plegen van het misdrijf. De sluiting gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. Bij gebreke aan vrijwillige sluiting gebeurt deze op initiatief van het openbaar ministerie op kosten van de veroordeelde.

Art. 189. Verblijfs-, plaats- of contactverbod

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde, voor een termijn van een jaar tot ten hoogste twintig jaar, de ontzetting opleggen van het recht te wonen, te verblijven of zich op te houden in het door de rechter bepaalde gebied of contact te hebben met de personen die hij individueel aanwijst.

De oplegging van deze straf moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de veroordeelde.

Het verblijfs-, plaats- of contactverbod gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de vrijheidsstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering gedurende dewelke de straf wordt uitgevoerd onder de modaliteit van het elektronisch toezicht en periodes van voorwaardelijke of voorlopige invrijheidstelling.

Indien daartoe grond bestaat, kan de strafuitvoeringsrechtbank beslissen een in kracht van gewijsde getreden veroordeling waarbij een verblijfs-, plaats- of contactverbod is opgelegd, te wijzigen teneinde de duur of de omvang van het verbod te beperken, de nadere regels of de voorwaarden ervan aan te passen, het op te schorten of het te beëindigen.

Art. 190. Specifieke verboden en ontzettingen

§ 1er. Dans les cas prévus par le présent chapitre, les coupables sont condamnés à l'interdiction des droits visés à l'article 47, alinéa 1er.

§ 2. Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, à terme ou à titre perpétuel, d'exploiter directement ou indirectement une maison de repos, un home, une seigneurie ou toute autre structure d'hébergement collectif de personnes en situation de vulnérabilité, ou de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute institution ou association dont l'activité concerne à titre principal des personnes en situation de vulnérabilité.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, pour des faits commis au préjudice d'un mineur ou avec sa participation, prononcer pour une période d'un à vingt ans l'interdiction du droit:

— de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

— de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel, ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal les mineurs;

— d'être affecté à une activité qui place le condamné en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait.

§ 3. Les interdictions et les déchéances visées au présent article prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement ou la réclusion se trouve exécutée, à l'exception de la période de la période pendant laquelle la peine est exécutée sous la modalité de la surveillance électronique et des périodes de libération conditionnelle ou provisoire.

Art. 191. La transmission d'une décision judiciaire

Dans les cas visés au présent chapitre, lorsque l'auteur est en contact, en raison de son état ou de sa profession, avec des mineurs et qu'un employeur, une personne morale ou une autorité qui exerce le pouvoir disciplinaire

§ 1. In de gevallen omschreven in dit hoofdstuk worden de schuldigen veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 47, eerste lid.

§ 2. Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde verbieden tijdelijk of levenslang, rechtstreeks of onrechtstreeks een rusthuis, een home, een bejaardenverblijf of elke andere structuur voor gemeenschappelijk verblijf van personen in een kwetsbare toestand uit te baten, of als vrijwilliger, contractueel of statutair personeelslid dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen deel uit te maken van enige instelling of vereniging waarvan de hoofdactiviteit gericht is op personen in een kwetsbare toestand.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen wegens feiten gepleegd ten nadele van een minderjarige of met zijn deelneming, de ontzetting uitspreken van het recht om, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar:

— in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

— deel uit te maken, als vrijwilliger, lid van het statutair of contractueel personeel dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen gericht is;

— een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst, als vrijwilliger, lid van het statutair of contractueel personeel dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging.

§ 3. De verboden en ontzettingen bedoeld in dit artikel gaan in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de duur van de periode waarin de gevangenisstraf of de opsluiting wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode gedurende dewelke de straf wordt uitgevoerd onder de modaliteit van het elektronisch toezicht en periodes van voorwaardelijke of voorlopige invrijheidstelling.

Art. 191. Overzending van een rechterlijke beslissing

De rechter kan in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de overzending bevelen van het strafrechtelijk gedeelte van het beschikkend gedeelte van de rechterlijke beslissing aan de desbetreffende werkgever, rechtspersoon of

sur lui est connu, le juge peut ordonner la transmission de la partie pénale du dispositif de la décision judiciaire à cet employeur, cette personne morale ou ce pouvoir disciplinaire.

Cette mesure est prise soit d'office, soit à la demande de la partie civile ou du ministère public dans une décision judiciaire spécialement motivée en raison de la gravité des faits, de la capacité de réinsertion ou du risque de récidive.

Art. 192. La protection de l'identité de la victime

§ 1er. La publication et la diffusion par le livre, la presse, la cinématographie, la radiophonie, la télévision ou par quelque autre manière, de textes, de dessins, de photographies, d'images quelconques ou de messages audio de nature à révéler l'identité de la victime d'une infraction visée au présent chapitre sont interdites, sauf si cette dernière a donné son accord écrit ou si le procureur du Roi ou le magistrat chargé de l'instruction a donné son accord pour les besoins de l'information ou de l'instruction.

Ni la victime mineure, ni les personnes auxquelles l'autorité parentale sur celle-ci a été confiée ne peuvent donner leur accord.

§ 2. Le fait de violer le présent article est puni d'une peine de niveau 2.

Chapitre 4. Les infractions contre l'intégrité physique ou psychique

Section 1re. Les infractions intentionnelles contre l'intégrité physique ou psychique

Sous-section 1re. Les actes de violence

Art. 193. La définition d'actes de violence

Les actes de violence sont tous les comportements accomplis délibérément qui consistent à:

1° recourir à la force physique ou à la contrainte envers autrui et qui, par leur nature, sont susceptibles de provoquer une lésion ou une douleur corporelle, voire une atteinte à la santé, ou;

2° infliger, de quelque manière que ce soit, une lésion corporelle à autrui ou porter atteinte à sa santé.

tuchtrechtelijke overheid wanneer de dader wegens zijn hoedanigheid of beroep contact heeft met minderjarigen en er een werkgever, rechtspersoon of een overheid die over hem het tuchtrechtelijk gezag uitoefent, bekend is.

Die maatregel wordt hetzij ambtshalve genomen, hetzij op verzoek van de burgerlijke partij of van het openbaar ministerie, bij een met bijzondere redenen omklede rechterlijke beslissing wegens de ernst van de feiten, het vermogen tot reclassering of het risico op recidive.

Art. 192. Bescherming van de identiteit van het slachtoffer

§ 1. Het publiceren en verspreiden door middel van boeken, pers, film, radio, televisie of op enige andere wijze, van teksten, tekeningen, foto's, enigerlei beelden of geluidsfragmenten waaruit de identiteit kan blijken van het slachtoffer van een in dit hoofdstuk bedoeld misdrijf zijn verboden, tenzij met schriftelijke toestemming van het slachtoffer of met toestemming, ten behoeve van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek, van de procureur des Konings of van de met het onderzoek belaste magistraat.

Noch het minderjarige slachtoffer, noch de personen aan wie diens ouderlijk gezag is toevertrouwd, kunnen hun toestemming geven.

§ 2. Het overtreden van dit artikel wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Hoofdstuk 4. Misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Afdeling 1. Opzettelijke misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Onderafdeling 1. Gewelddaden

Art. 193. Definitie van gewelddaden

Gewelddaden zijn alle opzettelijk gestelde gedragingen die bestaan in:

1° het aanwenden van fysieke kracht of macht tegen een ander persoon en die uit hun aard de mogelijkheid hebben te resulteren in een lichamelijk letsel, pijn of schade aan de gezondheid, of;

2° het op eender welke wijze toebrengen aan een ander persoon van een lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid.

Art. 194. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré, ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité, sont punis d'une peine de niveau 1.

Art. 195. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 2.

Art. 196. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 197. Les actes de violence ayant entraîné la mort

Les actes de violence ayant entraîné la mort, sans intention de la donner, sont punis d'une peine de niveau 4.

Art. 198. Les actes de violence prémédités

Les actes de violence commis avec préméditation sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Art. 199. Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire

Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire sont punis comme suit:

Art. 194. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de eerste graad tot gevolg hebben, dan wel niet resulteren in een integriteitsaantasting, worden bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 195. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg hebben, worden bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 196. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Gewelddaden die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben, worden bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 197. Gewelddaden met de dood tot gevolg

Gewelddaden die de dood tot gevolg hebben, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 198. Voorbedachte gewelddaden

Gewelddaden gepleegd met voorbedachtheid worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 199. Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer

Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer worden als volgt bestraft:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Art. 200. Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés dans la présente disposition, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 201. Les actes de violence intrafamiliale

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Art. 200. Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 201. Intrafamiliale gewelddaden

Les actes de violence commis sur un parent ou allié ascendants ou descendants en ligne directe, un parent ou allié en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, un partenaire ou toute autre personne occupant une position similaire au sein de la famille des personnes précitées sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés dans la présente disposition, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Art. 202. Les actes de violence commis sur une personne investie d'une fonction sociétale

Les actes de violence commis sur une personne exerçant une fonction sociétale, si l'infraction a été commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions sont punis comme suit:

1° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité sont punis d'une peine de niveau 2;

2° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré sont punis d'une peine de niveau 3;

3° les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punis d'une peine de niveau 4;

4° les actes de violence entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 5.

Art. 203. Les actes de violence provoqués

Gewelddaden gepleegd op een bloedverwant of aanverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn, een bloedverwant of aanverwant in de zijlijn tot de derde graad, een partner of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin van voornoemde personen worden als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze bepaling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Art. 202. Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie

Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie worden, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie, als volgt bestraft:

1° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 2;

2° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 3;

3° gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 4;

4° gewelddaden met de dood tot gevolg worden bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 203. Uitgelokte gewelddaden

Les actes de violence sont provoqués s'ils ont été commis sous l'influence directe de violences physiques ou psychiques intentionnelles, injustes, graves et instantanées envers la personne de l'auteur ou d'un tiers.

Si les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 5, 4 ou 3, cette peine est remplacée par une peine de niveau 2 lorsqu'ils ont été provoqués.

Si les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 2, cette peine est remplacée par une peine de niveau 1 lorsqu'ils ont été provoqués.

Si les actes de violence sont punissables d'une peine de niveau 1, cette peine peut être remplacée par une peine accessoire prévue pour l'infraction lorsqu'ils ont été provoqués.

Art. 204. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour des faits constitutifs d'actes de violence, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur est un parent en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, voire un allié en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, qu'il a autorité sur la victime, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle;

2° le fait que les actes de violence ont été commis sur l'arbitre ou le signaleur d'une compétition sportive, si les actes de violence ont été commis à l'occasion de l'exercice de ses fonctions;

3° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes agissant de concert;

5° le fait que l'infraction a été commise avec l'aide ou sous la menace d'une arme;

6° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Art. 205. Peine accessoire

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'interdiction successorale pour toutes les formes d'actes de violence visées

De gewelddaden zijn uitgelokt indien deze werden gepleegd onder de onmiddellijke invloed van opzettelijk gepleegd, onrechtmatig, ernstig en ogenblikkelijk fysiek of psychisch geweld tegen zijn persoon of tegen een derde.

Indien op de gewelddaden een straf van niveau 5, 4 of 3 is gesteld, wordt deze vervangen door een straf van niveau 2 wanneer zij zijn uitgelokt.

Indien op de gewelddaden een straf van niveau 2 is gesteld, wordt deze vervangen door een straf van niveau 1 wanneer zij zijn uitgelokt.

Indien op de gewelddaden een straf van niveau 1 is gesteld, kan deze straf worden vervangen door een op het misdrijf gestelde bijkomende straf wanneer zij zijn uitgelokt.

Art. 204. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die gewelddaden uitmaken moet de rechter in overweging nemen:

1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, dan wel een aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

2° het feit dat de gewelddaden werden gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien de gewelddaden zijn gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie.

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen die gezamenlijk optreden;

5° het feit dat het misdrijf werd gepleegd met behulp van of onder bedreiging van een wapen;

6° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Art. 205. Bijkomende straf

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor alle vormen van gewelddaden

dans cette sous-section, sauf pour les actes de violence ayant causé la mort.

Sous-section 2. Les mutilations génitales féminines

Art. 206. Les mutilations génitales féminines

On entend par “mutilations génitales féminines” les mutilations faites, délibérément, de quelque manière que ce soit, aux organes génitaux féminins, avec ou sans le consentement de la victime, ainsi que le fait de faciliter ou de favoriser de telles mutilations.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 207. Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre

Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 208. Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 209. Les mutilations génitales féminines entraînant la mort

Les mutilations génitales féminines entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punies d'une peine de niveau 5.

Art. 210. Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité

Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité sont punies d'une peine de niveau 4. Les faits entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré sont toutefois punis d'une peine de niveau 5. Les faits entraînant la mort sont punis d'une peine de niveau 6.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'auteur est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, qu'il est le partenaire de la

bedoeld in deze onderafdeling, behoudens de geweld-daden die de dood tot gevolg hebben gehad.

Onderafdeling 2. Vrouwelijke genitale verminking

Art. 206. Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijke genitale verminking is het opzettelijk op eender welke wijze verminken van de vrouwelijke genitaliën, met of zonder toestemming van het slachtoffer, alsook het vergemakkelijken of bevorderen hiervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 207. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winst oogmerk

Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winst oogmerk wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 208. Vrouwelijke genitale verminking met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de vrouwelijke genitale verminking een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 209. Vrouwelijke genitale verminking met de dood tot gevolg

Indien de vrouwelijke genitale verminking de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 210. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Indien de vrouwelijke genitale verminking op een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand wordt gepleegd, worden deze feiten bestraft met een straf van niveau 4. Indien de feiten een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben, worden zij evenwel bestraft met een straf van niveau 5. Indien de feiten de dood tot gevolg hebben, worden zij bestraft met een straf van niveau 6.

De rechter moet bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan in overweging nemen dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij de partner is

victime, qu'il a autorité sur celle-ci, qu'il en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle.

Art. 211. L'incitation à la pratique de mutilations génitales féminines ou sa promotion

L'incitation à la pratique de mutilations génitales féminines ou sa promotion consiste à, délibérément, directement ou indirectement, de manière orale ou écrite, inciter à ou promouvoir la pratique de mutilations génitales féminines ou éditer, partager ou diffuser une telle publicité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 212. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 206 à 210, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Art. 213. Peine accessoire

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'interdiction successorale pour toutes les formes de mutilations génitales féminines visées dans cette sous-section à l'exception des mutilations génitales féminines entraînant la mort.

Sous-section 3. La perte de grossesse sans consentement

Art. 214. La perte de grossesse sans consentement

La perte de grossesse pratiquée par quelque moyen que ce soit, dans le but de causer la perte de grossesse chez une personne qui n'y a pas consenti, est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 215. La perte de grossesse sans consentement entraînant la mort

Provoquer une perte de grossesse par quelque moyen que ce soit, dans le but de causer la perte de grossesse, chez une personne qui n'y a pas consenti, est puni d'une peine de niveau 5 si ces faits ont entraîné la mort.

Art. 216. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure ou du taux de celle-ci des infractions visées aux articles 214

van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, haar onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Art. 211. Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking

Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking is het opzettelijk direct of indirect, schriftelijk of mondeling aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking of het uitgeven, verdelen of verspreiden van dergelijke reclame.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 212. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 206 tot en met 210 bedoelde misdrijven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Art. 213. Bijkomende straf

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor alle vormen van vrouwelijke genitale verminking bedoeld in deze onderafdeling, behoudens de vrouwelijke genitale verminking die de dood tot gevolg heeft gehad.

Onderafdeling 3. Zwangerschapsverlies zonder toestemming

Art. 214. Zwangerschapsverlies zonder toestemming

Het, met het oogmerk een zwangerschapsverlies te veroorzaken, door welk middel dan ook veroorzaken van een zwangerschapsverlies bij een persoon die daarin niet heeft toegestemd, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 215. Zwangerschapsverlies zonder toestemming met de dood tot gevolg

Het, met het oogmerk een zwangerschapsverlies te veroorzaken, door welk middel dan ook veroorzaken van een zwangerschapsverlies bij een persoon die daarin niet heeft toegestemd, wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien deze feiten de dood tot gevolg hebben.

Art. 216. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor de in de artikelen 214 en 215 bedoelde

et 215, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur.

Section 2. L'atteinte à l'intégrité physique ou psychique due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

Art. 217. L'atteinte à l'intégrité due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution

L'atteinte, de quelque manière que ce soit, à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré commise sur une autre personne en conséquence d'un défaut grave de prévoyance et de précaution, est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 218. L'atteinte à l'intégrité dans le cadre d'un accident de la route

L'atteinte, de quelque manière que ce soit, à l'intégrité du premier, deuxième ou troisième degré commise sur une autre personne en conséquence d'un défaut grave de prévoyance et de précaution dans le cadre d'un accident de la route, est punie d'une peine de niveau 2.

Chapitre 5. Les infractions contre la liberté individuelle

Section 1re. La privation de liberté

Art. 219. La privation de liberté

La privation de liberté est tout comportement adopté délibérément, par lequel une personne est illégalement privée de sa liberté d'aller et venir ou est retenue, en la maîtrisant, en l'enfermant ou en faisant usage de tout autre entrave.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 220. La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité

La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 221. La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 222. La privation de liberté entraînant la mort

misdrifven moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige.

Afdeling 2. Aantasting van de fysieke of psychische integriteit door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. 217. Veroorzaken van een integriteitsaantasting door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het op eender welke wijze veroorzaken van een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad bij een ander persoon door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 218. Veroorzaken van een integriteitsaantasting in een verkeersongeval

Het op eender welke wijze veroorzaken van een integriteitsaantasting van de eerste, tweede of derde graad bij een ander persoon door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid in het kader van een verkeersongeval wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Hoofdstuk 5. Misdrifven tegen de persoonlijke vrijheid

Afdeling 1. Vrijheidsberoving

Art. 219. Vrijheidsberoving

De vrijheidsberoving is elke opzettelijk gestelde gedraging waardoor men een persoon wederrechtelijk zijn vrijheid van komen en gaan ontnemt of onthoudt door hem te overmeesteren, op te sluiten of enige andere hindernis op te werpen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 220. Vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

De vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 221. Vrijheidsberoving met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de vrijheidsberoving een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt zij bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 222. Vrijheidsberoving met de dood tot gevolg

La privation de liberté entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 5.

Section 2. L'enlèvement

Art. 223. L'enlèvement

L'enlèvement est tout comportement adopté délibérément, par lequel un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité est soustraite à ou est maintenue hors de l'autorité qu'exercent sur lui ou sur elle les personnes chargées de sa garde ou qui exercent régulièrement l'autorité de fait sur le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité. Sauf si la victime est un mineur de moins de douze ans ou une personne en situation de vulnérabilité, l'enlèvement n'est punissable que s'il a été fait usage de violence, de menace ou de ruse.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 224. L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 225. L'enlèvement entraînant la mort

L'enlèvement entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 6.

Section 3. La prise d'otages

Art. 226. La prise d'otages

La prise d'otages est la privation de liberté ou l'enlèvement commis dans le but que la victime réponde de l'exécution d'un ordre ou d'une condition.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 227. La prise d'otages aggravée

La prise d'otages est punie d'une peine de niveau 6 si:

1° la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° les faits entraînent une atteinte à l'intégrité du troisième degré;

Indien de vrijheidsberoving de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt zij bestraft met een straf van niveau 5.

Afdeling 2. Ontvoering

Art. 223. Ontvoering

Ontvoering is elke opzettelijk gestelde gedraging waardoor men een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand onttrekt of onttrokken houdt aan het gezag dat over hem wordt uitgeoefend door de personen belast met de bewaring ervan of die op regelmatige wijze het feitelijke gezag over de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand uitoefenen. Behoudens indien het slachtoffer een minderjarige beneden de leeftijd van twaalf jaar of een persoon in een kwetsbare toestand is, is de ontvoering slechts strafbaar indien hierbij gebruik werd gemaakt van geweld, bedreiging of list.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 224. Ontvoering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de ontvoering een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt zij bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 225. Ontvoering met de dood tot gevolg

Indien de ontvoering de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt zij bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 3. Gijzeling

Art. 226. Gijzeling

Gijzeling is de vrijheidsberoving of ontvoering gepleegd met het oogmerk het slachtoffer borg te doen staan voor de voldoening aan een bevel of voorwaarde.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 227. Verzwaarde gijzeling

De gijzeling wordt bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

2° de feiten een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg hebben;

3° la victime a été soumise à des actes de torture.

Art. 228. La prise d'otages entraînant la mort

La prise d'otages entraînant la mort, sans que l'auteur ait eu l'intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 7.

Section 4. Dispositions communes

Art. 229. Les causes d'excuses atténuantes

L'auteur qui libère volontairement la victime ou la ramène sous l'autorité exercée à l'égard de celle-ci dans les cinq jours à compter du début de la privation de liberté, de l'enlèvement ou de la prise d'otages, est puni d'une peine du niveau immédiatement inférieur. Cette réduction de peine ne s'applique pas si les faits ont entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort. En outre, en cas de prise d'otages, cette réduction de peine s'applique uniquement dans la mesure où il n'a pas été répondu à l'ordre ou à la condition et où la victime n'a pas été soumise à des actes de torture.

Art. 230. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans le présent chapitre, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'auteur a commis l'infraction en alléguant un faux ordre de l'autorité publique ou en faisant usage de vêtements, de signes distinctifs, du nom ou de la qualité d'un agent de l'autorité publique;

2° le fait que l'auteur a menacé la victime de mort;

3° le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

4° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Chapitre 6. Les infractions contre la tranquillité personnelle et l'intégrité morale

Section 1re. La menace

Art. 231. La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés

3° het slachtoffer werd onderworpen aan foltering.

Art. 228. Gijzeling met de dood tot gevolg

De gijzeling die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 229. Strafverminderende verschoningsgrond

De dader die het slachtoffer vrijwillig vrijlaat of terugbrengt onder het gezag dat over hem wordt uitgeoefend binnen de vijf dagen na aanvang van de vrijheidsberoving, ontvoering of gijzeling, wordt bestraft met een straf van het onmiddellijk lagere niveau. Deze strafvermindering is niet van toepassing indien de feiten een integriteits-aantasting van de derde graad of de dood tot gevolg hebben gehad. In geval van gijzeling geldt deze strafvermindering bovendien slechts voor zover niet aan het bevel of de voorwaarde werd voldaan en het slachtoffer niet aan foltering werd onderworpen.

Art. 230. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in dit hoofdstuk moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen:

1° het feit dat de dader het misdrijf heeft gepleegd door zich te beroepen op een vals bevel van het openbaar gezag of door gebruik te maken van de kledij, herkenningstekens, de naam of hoedanigheid van een agent van het openbaar gezag;

2° het feit dat de dader het slachtoffer met de dood heeft bedreigd;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Hoofdstuk 6. Misdrijven tegen de persoonlijke rust en de morele integriteit

Afdeling 1. Bedreiging

Art. 231. Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen

La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés consiste à, délibérément, causer, par quelque moyen que ce soit, une crainte sérieuse d'attentat contre les personnes ou les propriétés qui soit connue de la personne menacée ou du moins qui ait été de nature telle que celle-ci aurait pu la connaître.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8. Elle est punie d'une peine de niveau 1 s'il s'agit d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 232. La menace aggravée d'attentat contre les personnes ou contre les propriétés

La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés avec ordre ou sous condition est punie:

1° d'une peine de niveau 3 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8;

2° d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 233. La menace à l'aide de matières radioactives, de matières nucléaires et d'armes biologiques ou chimiques

La menace à l'aide de matières radioactives, de matières nucléaires et d'armes biologiques ou chimiques consiste à:

1° menacer d'utiliser des matières ou engins radioactifs ou de commettre un acte dirigé contre une installation nucléaire ou de perturber le fonctionnement d'une telle installation, dans le but de causer la mort ou des blessures graves à autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

2° menacer de commettre un vol de matières nucléaires dans le but de contraindre une personne physique ou une personne morale, une organisation internationale ou un État, à faire ou à s'abstenir de faire un acte;

3° délibérément, menacer d'utiliser des armes ou des produits biologiques ou chimiques en vue d'un attentat contre des personnes, des propriétés, des personnes morales, des organisations internationales ou un État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen is het met welk middel ook opzettelijk veroorzaken van een ernstige vrees voor een aanslag op personen of op eigendommen die door de bedreigde persoon is gekend of minstens van zulke aard is geweest dat deze door hem had kunnen worden gekend.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 tot en met 8 is gesteld. Betreft het een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld, wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 232. Verzwaarde bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen

Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen onder een bevel of onder een voorwaarde wordt bestraft:

1° met een straf van niveau 3 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 tot en met 8;

2° met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld.

Art. 233. Bedreiging met behulp van radioactief materiaal, kernmateriaal en biologische of chemische wapens

Bedreiging met behulp van radioactief materiaal, kernmateriaal en biologische of chemische wapens is:

1° met het oogmerk de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu te veroorzaken, dreigen radioactief materiaal of radioactieve instrumenten te gebruiken of een gerichte handeling te begaan tegen een nucleaire installatie of de werking van zo'n installatie te verstoren;

2° met het oogmerk een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, een internationale organisatie of een Staat dwingen iets te doen of na te laten, dreigen diefstal van kernmateriaal te zullen plegen;

3° opzettelijk dreigen biologische of chemische wapens of producten te zullen gebruiken voor een aanslag op personen, op eigendommen, op rechtspersonen, op internationale organisaties of op een Staat.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 234. La communication d'une fausse information

La communication d'une fausse information consiste à, délibérément, par quelque moyen que ce soit, donner une fausse information concernant l'existence d'un danger d'attentat contre les personnes ou les propriétés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 s'il s'agit de la menace d'un attentat passible d'une peine de niveau 4 à 8. Elle est punie d'une peine de niveau 1 s'il s'agit d'un attentat passible d'une peine de niveau 2 ou 3.

Art. 235. La diffusion de substances apparemment dangereuses

La diffusion de substances apparemment dangereuses consiste à, délibérément, diffuser, de quelque manière que ce soit, des substances qui, ne présentant en soi aucun danger, donnent l'impression d'être dangereuses, et dont on sait ou doit savoir qu'elles peuvent inspirer de vives craintes d'attentat contre les personnes ou les propriétés passible d'une peine de niveau 2 au moins.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 236. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité et le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Section 2. Le harcèlement

Art. 237. Le harcèlement

Le harcèlement consiste à, délibérément, perturber la tranquillité d'une personne, même s'il s'agit d'une seule fois ou que cela résulte d'un seul acte, alors qu'on savait ou aurait dû savoir qu'on affecterait gravement par ce comportement la tranquillité de la personne visée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 238. Le harcèlement aggravé

Le harcèlement est puni d'une peine de niveau 3 si:

Art. 234. Het geven van een vals bericht

Het geven van een vals bericht is het met welk middel ook opzettelijk geven van een vals bericht over het bestaan van gevaar voor een aanslag op personen of op eigendommen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien het een bedreiging betreft met een aanslag waarop een straf van niveau 4 tot en met 8. is gesteld. Betreft het een aanslag waarop een straf van niveau 2 of 3 is gesteld, wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 235. Het verspreiden van ogenschijnlijke gevaarlijke stoffen

Het verspreiden van ogenschijnlijke gevaarlijke stoffen is het op om het even welke wijze opzettelijk verspreiden van stoffen die, zonder op zichzelf gevaar in te houden, de indruk geven gevaarlijk te zijn en waarvan men weet of moet weten dat hierdoor ernstige gevoelens van vrees kunnen worden teweeggebracht voor een aanslag op personen of op eigendommen waarop een straf van ten minste niveau 2 is gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 236. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is en dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Afdeling 2. Belaging

Art. 237. Belaging

Belaging is het opzettelijk ernstig verstoren van de rust van een persoon zelfs al is het eenmalig of bestaat het uit een enkele handeling terwijl men wist of had moeten weten dat men door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 238. Verzwaarde belaging

Belaging wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° l'infraction a été commise par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance par rapport à la victime;

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes.

Art. 239. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération:

1° le fait que l'infraction vise à poser ou à faire poser un acte sexuel non consensuel sur la personne de la victime;

2° le fait que l'infraction a été commise en présence d'un mineur;

3° le fait que l'infraction a été commise au nom de la culture, de la coutume, de la tradition, de la religion ou du prétendu "honneur".

Art. 240. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas définis dans la présente section, également imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact.

Section 3. La calomnie et des injures

Art. 241. La calomnie

La calomnie consiste à, en public et méchamment, imputer à une personne un fait précis qui est de nature à porter atteinte à l'honneur de cette personne ou à l'exposer au mépris public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Il n'y a pas de calomnie si la personne prévenue de calomnie rend crédible, par quelque moyen que ce soit, que le fait imputé est plausible. Tel ne peut être le cas lorsque l'imputation d'un certain fait est effectuée dans le but de nuire sans motif d'intérêt public ou privé.

Art. 242. La suspension des poursuites pour calomnie

1° het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

2° het misdrijf werd gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten opzichte van het slachtoffer;

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen.

Art. 239. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het feit dat het misdrijf erop gericht is een niet-consensuele seksuele handeling te stellen of te laten stellen op de persoon van het slachtoffer;

2° het feit dat het misdrijf werd gepleegd in het bijzijn van een minderjarige;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer".

Art. 240. Verblijfs-, plaats- of contactverbod

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in deze afdeling omschreven gevallen ook een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen.

Afdeling 3. Laster en belediging

Art. 241. Laster

Laster is het in het openbaar met kwaadwillig opzet aan een persoon een bepaald feit ten laste leggen dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Er is geen laster indien de van laster betichte persoon door enig middel geloofwaardig maakt dat het ten laste gelegde feit aannemelijk is. Dit kan niet wanneer de aantijging van een bepaald feit geschiedt met het oogmerk om te schaden zonder enige reden van openbaar of privaat belang.

Art. 242. Schorsing vervolging wegens laster

Si le fait imputé fait l'objet d'une poursuite répressive ou d'une dénonciation sur laquelle il n'a pas été statué, l'action en calomnie sera suspendue jusqu'au jugement définitif ou jusqu'à la décision définitive de l'autorité compétente.

Dans le cas où l'action publique ou l'action disciplinaire relative au fait imputé est éteinte, le dossier concernant cette action est joint au dossier de l'action en calomnie et l'action en calomnie est reprise.

Dans le cas d'une décision de classement sans suite ou de non-lieu quant à l'action relative au fait imputé, l'action en calomnie est reprise, sans préjudice d'une suspension de cette action si l'enquête relative au fait imputé connaît de nouveaux développements judiciaires.

Art. 243. La dénonciation calomnieuse

La dénonciation calomnieuse consiste à, méchamment et par écrit, faire une dénonciation calomnieuse à l'autorité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 244. L'imputation calomnieuse contre un subordonné

L'imputation calomnieuse contre un subordonné consiste à, méchamment et par quelque moyen que ce soit, communiquer à une personne des imputations calomnieuses contre son subordonné.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 245. L'injure

L'injure consiste à, méchamment et par quelque moyen que ce soit injurier une personne déterminée en public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 246. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 247. Le motif particulier d'immunité

Indien het ten laste gelegde feit het voorwerp is van een strafvervolgung of een aangifte waarover nog geen uitspraak is gedaan, wordt de vordering wegens laster geschorst tot het definitief vonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid.

Zo de strafvordering of de tuchtvordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit vervallen is, wordt het betrokken dossier bij het dossier van het geding wegens laster gevoegd en wordt de vordering wegens laster hervat.

In geval van een beslissing van seponering of buitenvervolginstelling betreffende de vordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit, wordt de vordering wegens laster hervat, onverminderd een schorsing van deze vordering wanneer het onderzoek met betrekking tot het ten laste gelegde feit een nieuwe gerechtelijke ontwikkeling kent.

Art. 243. Lasterlijke aangifte

Lasterlijke aangifte is het met kwaadwillig opzet schriftelijk een lasterlijke aangifte indienen bij de overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 244. Lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte

Lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte is het met kwaadwillig opzet met welk middel ook melden aan een persoon van lasterlijke aantijgingen tegen zijn ondergeschikte.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 245. Belediging

Belediging is het met kwaadwillig opzet en met welk middel ook in het openbaar beledigen van een bepaald persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 246. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is.

Art. 247. Bijzondere grond van onschendbaarheid

Ne donneront lieu à aucune poursuite répressive les discours prononcés ou les écrits produits devant les tribunaux, lorsque ces discours ou ces écrits sont relatifs à la cause ou aux parties.

Les imputations calomnieuses ou injurieuses étrangères à la cause ou aux parties pourront donner lieu soit à l'action publique, soit à l'action civile des parties ou de tiers.

Section 4. L'outrage

Art. 248. L'outrage

L'outrage consiste à, dans le but de ridiculiser la personne protégée, outrager, par faits, paroles, gestes ou menaces, un ministre ou secrétaire d'État, un parlementaire, un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public, une personne exerçant une fonction publique, un témoin, un juré, un ministre du culte ou un guide de cérémonie d'une conception philosophique non confessionnelle, lorsque l'infraction est commise à l'occasion de l'exercice de ses fonctions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 249. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise dans une assemblée législative ou à l'audience d'une cour ou d'un tribunal.

Chapitre 7. Les atteintes à la dignité humaine et l'abus de la position vulnérable de la victime

Section 1re. Les infractions relatives à la répression de la discrimination, des incitations à la haine et du négationnisme

Art. 250. La définition de la discrimination

Pour l'application du présent chapitre, la discrimination s'entend de toute forme de discrimination directe délibérée, de discrimination indirecte délibérée, d'injonction de discriminer, de harcèlement, de harcèlement sexuel, fondée sur un ou plusieurs critères des critères protégés visés à l'alinéa 2, ainsi que le refus de mettre en place des aménagements raisonnables en faveur d'une personne handicapée.

Vóór de rechtbank gesproken woorden of aan de rechtbank overlegde geschriften, geven geen aanleiding tot strafvervolgning wanneer die woorden of die geschriften op de zaak of op de partijen betrekking hebben.

Lasterlijke of beledigende tenlasteleggingen die aan de zaak of aan de partijen vreemd zijn, kunnen aanleiding geven hetzij tot een strafvordering hetzij tot burgerlijke rechtsvordering van de partijen of van derden.

Afdeling 4. Smaad

Art. 248. Smaad

Smaad is het met het oogmerk de beschermde persoon belachelijk te maken, smaden door daden, woorden, gebaren of bedreigingen van een minister of staatssecretaris, een parlamentslid, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie, een persoon met een openbare functie, een getuige, een jurylid, een bedienaar van de eredienst of een voorganger in plechtigheden van een niet-confessionele levensbeschouwing, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 249. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter de volgende omstandigheden in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd in een wetgevende vergadering of op de terechtzitting van een hof of van een rechtbank.

Hoofdstuk 7. Schendingen van de persoonlijke waardigheid en misbruik van de kwetsbare positie van het slachtoffer

Afdeling 1. Misdrijven inzake de bestraffing van de discriminatie, de aanzetting tot haat en het negationisme

Art. 250. Definitie van discriminatie

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder discriminatie verstaan elke vorm van directe opzettelijke discriminatie, indirecte opzettelijke discriminatie, opdracht tot discriminatie, intimidatie of seksuele intimidatie op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in het tweede lid, alsook de weigering om redelijke aanpassingen te treffen ten voordele van een persoon met een handicap.

Les critères protégés sont: la prétendue race, la couleur de peau, l'ascendance, l'origine nationale ou ethnique, la nationalité, le sexe, la grossesse, l'accouchement, l'allaitement, la procréation médicalement assistée, la maternité, les responsabilités familiales, la transition médicale ou sociale, l'identité de genre, l'expression de genre, les caractéristiques sexuelles, l'orientation sexuelle, l'état civil, la naissance, l'âge, la fortune, la conviction religieuse ou philosophique, l'état de santé, le handicap, la langue, la conviction politique, la conviction syndicale, la caractéristique physique ou génétique ou l'origine ou la condition sociale, que ce critère soit présent de manière effective ou seulement supposée par l'auteur.

Ces critères protégés peuvent être réels ou supposés, octroyés en propre ou par association, pris seuls ou en combinaison avec un ou plusieurs critères protégés énoncés à l'alinéa 2.

Art. 251. L'incitation à la discrimination ou à la haine raciale

L'incitation à la discrimination ou à la haine raciale consiste à adopter, en public, un des comportements suivants:

1° inciter à la discrimination à l'égard d'une personne, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2;

2° inciter à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2;

3° inciter à la discrimination ou à la ségrégation à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2;

4° inciter à la haine ou à la violence à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2;

5° nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver des faits correspondant à un crime de génocide, à un crime contre l'humanité ou à un crime de guerre tel que visé aux articles 84 à 88, établis comme tels par une décision définitive rendue par une juridiction internationale, sachant ou devant savoir que ce comportement risque d'exposer soit une personne, soit un groupe, une communauté ou leurs membres, à la discrimination, à la haine ou à la violence, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250,

De beschermde criteria zijn: zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, het geven van borstvoeding, medisch begeleide voortplanting, moederschap, gezinsverantwoordelijkheden, medische of sociale transitie, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, seksuele oriëntatie, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst of toestand, ongeacht of dit criterium daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader.

Deze beschermde criteria kunnen werkelijke of vermeende, eigen of bij associatie toegekende beschermde criteria zijn, en kunnen alleenstaand zijn, of worden gecombineerd met een of meer van de beschermde criteria bedoeld in het tweede lid.

Art. 251. Aanzetting tot discriminatie of rassenhaat

De aanzetting tot discriminatie of rassenhaat is het aannemen van een van de volgende gedragingen in het openbaar:

1° aanzetten tot discriminatie jegens een persoon op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid;

2° aanzetten tot haat of geweld jegens een persoon op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid;

3° aanzetten tot discriminatie of segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid;

4° aanzetten tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid;

5° feiten overeenstemmend met een misdaad van genocide, een misdaad tegen de mensheid of een oorlogsmisdaad zoals bedoeld in artikelen 84 tot 88, en als dusdanig vastgesteld door een eindbeslissing van een internationaal gerecht, ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren, wetende of verondersteld zijnde te weten dat dit gedrag hetzij een persoon, hetzij een groep, een gemeenschap of leden ervan zou kunnen blootstellen aan discriminatie, haat of geweld wegens een van een of meer beschermde

alinéa 2, ou de la religion, au sens de l'article 1er, § 3, de la décision-cadre du Conseil de l'Union européenne du 28 novembre 2008 sur la lutte contre certaines formes et manifestations de racisme et de xénophobie au moyen du droit pénal.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 252. La diffusion d'idées raciales

La diffusion d'idées raciales consiste à diffuser en public des idées fondées sur la supériorité ou la haine raciale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 253. L'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation

L'adhésion à un groupement prônant la discrimination ou la ségrégation consiste à faire partie d'un groupement ou d'une association ou de lui prêter son concours alors que ce groupement ou cette association prône, en public et de manière manifeste et répétée, la discrimination ou la ségrégation fondée sur un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 254. La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique ou commise en son nom au moyen d'une fausse signature

§ 1er. La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique consiste pour une personne exerçant une fonction publique à commettre dans le cadre de l'exercice de ses fonctions une discrimination à l'égard d'une personne, d'un groupe, d'une communauté et de leurs membres, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. Si l'auteur justifie qu'il a agi par ordre de ses supérieurs pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique, les peines sont appliquées seulement aux supérieurs qui ont donné l'ordre.

§ 3. Si des personnes exerçant une fonction publique prévenus d'avoir ordonné, autorisé ou facilité les actes arbitraires susmentionnés prétendent que leur signature a été surprise, ils sont tenus en faisant, le cas échéant,

criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid, of godsdienst, in de zin van artikel 1, lid 3, van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 28 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 252. Verspreiding van raciale denkbeelden

De verspreiding van raciale denkbeelden is het in het openbaar verspreiden van denkbeelden gegrond op rassenhaat of rassuperioriteit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 253. Deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt

De deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt, is het behoren tot een groepering of een vereniging, dan wel er medewerking aan verlenen, terwijl die groepering of vereniging kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie verkondigt in het openbaar op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 254. Discriminatie gepleegd door een persoon die een openbare functie uitoefent of in zijn naam gepleegd door middel van een valse handtekening

§ 1. De discriminatie gepleegd door een persoon die een openbare functie uitoefent is het plegen van een discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid, door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Indien de dader bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hun als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen enkel toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

§ 3. Indien personen met een openbare functie ervan beticht worden een van voormelde daden van willekeur te hebben bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt, en zij beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen,

cesser l'acte, de dénoncer le coupable; sinon, ils sont poursuivis personnellement.

§ 4. Si l'un des actes arbitraires susmentionnés est commis au moyen de la fausse signature d'une personne exerçant une fonction publique, les auteurs du faux et ceux qui, méchamment ou frauduleusement, en font usage sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 255. La discrimination commise dans l'accès aux biens ou aux services

La discrimination commise dans l'accès aux biens ou aux services consiste à commettre, dans l'accès aux biens ou services et la fourniture de biens ou services à la disposition du public, une discrimination à l'égard d'une personne d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 256. La discrimination commise dans le domaine des relations de travail

La discrimination commise dans le domaine des relations de travail consiste à commettre, dans le domaine des relations de travail, une discrimination à l'égard d'une personne, d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres, en raison d'un ou plusieurs des critères protégés visés à l'article 250, alinéa 2.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 257. Le négationnisme

Le négationnisme consiste à nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver, en public, le génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

En outre, le juge peut ordonner également la publication de la décision conformément à l'article 58.

Pour l'application de l'alinéa premier, le terme génocide s'entend au sens de l'article 2 de la Convention internationale du 9 décembre 1948 pour la prévention et la répression du crime de génocide.

Art. 258. Le sexisme

zijn zij in voorkomend geval verplicht de daad van willekeur te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

§ 4. Indien een van voormelde daden van willekeur wordt gepleegd door middel van de valse handtekening van een persoon met een openbare functie, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 255. Discriminatie bij de toegang tot goederen of diensten

Discriminatie bij de toegang tot goederen of diensten is het bij de toegang tot goederen of diensten en het aanbod van goederen of diensten die publiekelijk beschikbaar zijn, plegen van discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 256. Discriminatie binnen de arbeidsrelaties

Discriminatie binnen de arbeidsrelaties is het binnen de arbeidsrelaties, plegen van discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op grond van een of meer beschermde criteria bedoeld in artikel 250, tweede lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 257. Negationisme

Negationisme is het ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren, in het openbaar, van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaalsocialistische regime is gepleegd

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De rechter kan bovendien de bekendmaking van de beslissing bevelen overeenkomstig artikel 58.

Voor de toepassing van het eerste lid wordt de term genocide begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide.

Art. 258. Seksisme

Le sexisme consiste à adopter en public tout geste ou comportement qui, a manifestement pour objet d'exprimer un mépris à l'égard d'une personne, en raison de son appartenance sexuelle, ou de la considérer, pour la même raison, comme inférieure ou comme réduite à sa dimension sexuelle et qui entraîne une atteinte grave à sa dignité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. La traite et le trafic des êtres humains

Art. 259. La traite des êtres humains

§ 1er. La traite des êtres humains consiste à recruter, à transporter, à transférer, à héberger, à accueillir une personne, à prendre ou à transférer le contrôle exercé sur elle:

1° à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle;

2° à des fins d'exploitation de la mendicité;

3° à des fins de travail ou de services, dans des conditions contraires à la dignité humaine;

4° à des fins d'exploitation par le prélèvement d'organes ou de matériel corporel humain;

5° afin de faire commettre par cette personne une infraction, contre son gré.

Sauf dans le cas visé au 5°, le consentement de la personne visée à l'alinéa 1er à l'exploitation envisagée ou effective est indifférent.

§ 2. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 260. Le trafic des êtres humains

§ 1er. Le trafic des êtres humains consiste à contribuer, de quelque manière que ce soit, soit directement, soit par un intermédiaire, à permettre l'entrée, le transit ou le séjour d'une personne non ressortissante d'un État membre de l'Union européenne sur ou par le territoire d'un tel État ou d'un État partie à une convention internationale relative au franchissement des frontières extérieures et liant la Belgique, en violation de la législation de cet

Seksisme is het in het openbaar aannemen van elk gebaar of handeling die klaarblijkelijk bedoeld is om minachting uit te drukken jegens een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie, en die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Mensenhandel en mensensmokkel

Art. 259. Mensenhandel

§ 1. Mensenhandel is het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten, opvangen van een persoon, als ook het nemen of overdragen van de controle over een persoon met als doel:

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal;

5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen.

Behalve in het in 5° bedoelde geval is de toestemming van de in het eerste lid bedoelde persoon met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang.

§ 2. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 260. Mensensmokkel

§ 1. Mensensmokkel is het, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, ertoe bijdragen dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of er verblijft, in strijd met de

État, en vue d'obtenir, directement ou indirectement, un avantage patrimonial.

§ 2. Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 261. La traite et le trafic des êtres humains aggravés

§ 1er. La traite et le trafic des êtres humains sont punis d'une peine de niveau 4:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsque l'infraction a été commise en abusant de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale, de manière telle que la personne n'a en fait pas d'autre choix véritable et acceptable que de se soumettre à cet abus;

3° lorsque l'infraction a été commise en faisant usage, de façon directe ou indirecte, de manœuvres frauduleuses, de violence, de menaces ou d'une forme quelconque de contrainte ou en recourant à l'enlèvement, à l'abus de l'autorité ou à la tromperie;

4° lorsque l'infraction a été commise au moyen de l'offre ou de l'acceptation de paiements ou d'avantages quelconques pour obtenir le consentement d'une personne ayant autorité sur la victime;

5° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave;

6° lorsque l'infraction a causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré;

7° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

8° lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;

9° lorsque l'infraction constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

wetgeving van deze staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel.

§ 2. Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 261. Verzwaarde mensenhandel en mensen-smokkel

§ 1. Mensenhandel en mensen-smokkel worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minderjarige of een personen in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precare administratieve toestand, zijn precare sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek, zodanig dat de betrokken persoon in feite geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken;

3° het misdrijf is gepleegd door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige vorm van dwang, of door ontvoering, machts-misbruik of bedrog;

4° het misdrijf is gepleegd door het aanbieden of aanvaarden van betalingen of om het even welk voordeel om de toestemming te verkrijgen van een persoon die gezag heeft over het slachtoffer;

5° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

6° het misdrijf een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt;

7° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

8° het misdrijf werd gepleegd met een discriminerende drijfveer;

9° het misdrijf een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een bende betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Lorsque la traite des êtres humains à des fins d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle a été commise à l'égard d'un mineur, les dispositions de la section 2 du chapitre 3 sont appliquées.

§ 2. La traite et le trafic des êtres humains sont punis d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 262. Les facteurs aggravants de la traite et du trafic des êtres humains

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise:

1° par une personne qui a autorité sur la victime, ou par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

2° par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Art. 263. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre une des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Indien de mensenhandel met als doel de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting werd gepleegd ten aanzien van een minderjarige, zijn de bepalingen van afdeling 2 van hoofdstuk 3 van toepassing.

§ 2. Mensenhandel en mensensmokkel worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 262. Verzwarende factoren van mensenhandel en mensensmokkel

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd:

1° door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer of door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de mogelijkheden die zijn functies hem verschaffen;

2° door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Art. 263. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de misdrijven uit deze afdeling verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 53, § 2, alinéa 2.

Art. 264. Les interdictions spécifiques en cas de condamnation du chef de traite des êtres humains

§ 1er En cas de condamnation du chef de traite des êtres humains, le juge peut interdire, pour un terme d'un an à vingt ans, au condamné d'exploiter, soit par lui-même, soit par personne interposée, un débit de boissons, un bureau de placement, une entreprise de spectacles, une agence de location ou de vente de supports visuels, un hôtel, une agence de location de chambres, une agence de voyage, une entreprise de courtage matrimonial, une institution d'adoption, un établissement à qui l'on confie la garde des mineurs, une entreprise qui assure le transport d'élèves et de groupements de jeunesse, un établissement de loisirs ou de vacances, ou tout établissement proposant des soins corporels ou psychologiques, ou d'y être employé à quelque titre que ce soit, ou encore d'exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission de l'infraction.

§ 2. De même, le juge peut ordonner, pour un terme d'un an à vingt ans, l'interdiction:

1° du droit de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

2° du droit de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel, ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal les mineurs;

3° du droit d'être affecté à une activité qui place le condamné en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait;

4° de résidence, de lieu ou de contact telle que visée à l'article 50.

L'imposition de cette mesure doit être spécialement motivée et tenir compte de la gravité des faits et de la capacité de réinsertion du condamné.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 53, § 2, tweede lid.

Art. 264. Specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel

§ 1 Ingeval van veroordeling wegens mensenhandel kan de rechter het verbod uitspreken om gedurende een jaar tot twintig jaar een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een onderneming die vertoningen organiseert, een zaak voor verhuur of verkoop van visuele dragers, een hotel, een bureau voor verhuur van kamers of appartementen, een reisbureau, een huwelijksbureau, een adoptie-instelling, een instelling waaraan de bewaring van minderjarigen wordt toevertrouwd, een bedrijf dat instaat voor het vervoer van leerlingen en jeugdgroepen, een gelegenheid voor ontspanning of vakantie, of een inrichting die lichaamsverzorging of psychologische begeleiding aanbiedt, hetzij persoonlijk, hetzij door bemiddeling van een tussenpersoon, uit te baten of er, in welke hoedanigheid ook, werkzaam te zijn, of een beroepsactiviteit of sociale activiteit verbonden aan het plegen van het misdrijf uit te oefenen.

§ 2. Ook kan de rechter, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar, het verbod uitspreken om:

1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

2° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, deel uit te maken van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen is gericht;

3° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst;

4° zich te verblijven, te plaatsen of contact te hebben zoals bedoeld in artikel 50.

Het opleggen van die maatregel moet bijzonder gemotiveerd worden en er moet in dat verband rekening worden gehouden met de ernst van de feiten en het re-integratievermogen van de veroordeelde.

§ 3. Les alinéas 3 et 4 de l'article 48 sont applicables aux interdictions prévues aux paragraphes 1 et 2.

Art. 265. La cause d'excuse au profit de la victime de traite des êtres humains

La victime de traite des êtres humains qui prend part à des infractions pour lesquelles la loi prévoit une peine de niveau 1, 2, 3, 4, 5 ou 6 en conséquence directe de son exploitation n'encourt aucune peine du chef de ces infractions.

Section 3. De l'abus de prostitution

Art. 266. Le proxénétisme

Le proxénétisme consiste, sans préjudice de l'application de l'article 259, en l'un des actes suivants commis à l'encontre d'un majeur:

— organiser la prostitution d'autrui dans le but d'en retirer un avantage, sauf dans les cas prévus par la loi;

— promouvoir, inciter, favoriser ou faciliter la prostitution dans le but de retirer, directement ou indirectement, un avantage anormal économique ou tout autre avantage anormal;

— prendre des mesures pour empêcher ou rendre plus difficile l'abandon de la prostitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Par dérogation à l'article 52, § 1er, alinéa 2, le juge peut prononcer à titre de peine accessoire une amende de 200 euros à 200.000 euros pour l'infraction consommée et une amende de 200 euro à 40.000 euros pour la tentative de commettre l'infraction. Les amendes sont appliquées autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 267. La publicité pour la prostitution

§ 1er. Par la publicité pour la prostitution, on entend ce qui suit:

— par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, faire, publier, distribuer ou diffuser délibérément de la publicité, de façon directe ou indirecte, pour une offre de services à caractère sexuel d'une personne majeure, même en dissimulant l'offre sous des artifices de langage;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, faire connaître délibérément qu'un majeur se livre à la prostitution;

§ 3. Het derde en vierde lid van artikel 48 zijn van toepassing op de in paragrafen 1 en 2 bedoelde verboden.

Art. 265. Strafuitsluitende verschoningsgrond ten gunste van het slachtoffer van mensenhandel

Het slachtoffer van mensenhandel dat deelneemt aan misdrijven waarop door de wet een straf van niveau 1, 2, 3, 4, 5 of 6 is gesteld als direct gevolg van zijn uitbuiting wordt niet gestraft voor die misdrijven.

Afdeling 3. Misbruik van prostitutie

Art. 266. Het pooierschap

Het pooierschap bestaat, onverminderd de toepassing van artikel 259, uit een van de volgende daden gepleegd tegen een meerderjarig persoon:

— het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel, behalve in de gevallen die de wet bepaalt;

— het bevorderen, ertoe aanzetten, aanmoedigen of vergemakkelijken van prostitutie met als doel het, rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel;

— maatregelen nemen om het verlaten van de prostitutie te verhinderen of te bemoeilijken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

In afwijking van artikel 52, § 1, tweede lid, kan de rechter als bijkomende straf een geldboete tussen 200 euro en 200.000 euro opleggen voor het gepleegde misdrijf en een geldboete tussen 200 euro en 40.000 euro voor de poging tot het plegen van het misdrijf. De boetes worden zo vaak opgelegd als er slachtoffers zijn.

Art. 267. Reclame maken voor prostitutie

§ 1. Reclame maken voor prostitutie is:

— het met welk middel ook, op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk reclame maken, uitgeven, verdeelen of verspreiden voor een aanbod van diensten van seksuele aard door een meerderjarige, zelfs indien het aanbod wordt verhuld onder bedekte bewoordingen;

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk kenbaar maken dat een meerderjarige zich laat prostitueren;

— par un moyen quelconque de publicité, explicite ou implicite, faciliter délibérément la prostitution d'une personne majeure.

§ 2. La publicité pour la prostitution d'un majeur est interdite.

L'interdiction ne s'applique pas:

— à l'égard d'un majeur qui fait de la publicité pour ses propres services sexuels derrière une vitrine dans un lieu qui est destiné spécifiquement à la prostitution;

— à l'égard d'un majeur qui place de la publicité pour ses propres services sexuels sur une plateforme internet ou un autre support ou une partie d'un support, destinés spécifiquement à cet effet;

— à l'égard du fournisseur d'une plateforme internet, de tout autre support ou partie de support, destinés spécifiquement à cet effet, qui diffuse de la publicité pour des services à caractère sexuel ou pour un lieu dédié à l'offre de services à caractère sexuel par des majeurs, lorsqu'il prend des mesures pour protéger le travailleur du sexe et pour éviter l'abus de la prostitution et la traite des êtres humains en signalant immédiatement les éventuels cas d'abus ou d'exploitation aux services de police ou aux autorités judiciaires, et en se conformant aux modalités fixées par le Roi.

Le Roi détermine ce qu'il y a lieu d'entendre par plateforme internet ou tout autre support ou partie de support, destinés spécifiquement à cet effet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 268. L'incitation publique à la prostitution

L'incitation publique à la prostitution consiste à:

— inciter délibérément, implicitement ou explicitement, par tout moyen de publicité, un majeur à se prostituer;

— inciter délibérément en public, par quelque moyen que ce soit, un majeur à se prostituer.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 269. L'abus aggravé de la prostitution.

L'abus de la prostitution visé aux articles 266 à 268, est aggravé quand l'infraction a été commise à l'encontre d'un majeur en situation de vulnérabilité en raison de sa

— het door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet, opzettelijk vergemakkelijken van de prostitutie van een meerderjarige.

§ 2. Reclame maken voor prostitutie van een meerderjarige is verboden.

Het verbod is niet van toepassing:

— ten aanzien van een meerderjarige die reclame maakt voor eigen seksuele diensten achter een raam in een ruimte die specifiek voor prostitutie is bestemd;

— ten aanzien van een meerderjarige die reclame plaatst voor eigen seksuele diensten op een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd;

— ten aanzien van de aanbieder van een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan, die specifiek voor dit doel zijn bestemd, die reclame voor diensten van seksuele aard of voor een plaats gewijd aan het aanbieden van diensten van seksuele aard door meerderjarigen publiceert, voor zover hij maatregelen neemt ter bescherming van de sekswerker en ter voorkoming van misbruik van prostitutie en mensenhandel, door mogelijke gevallen van misbruik en uitbuiting onmiddellijk aan de politiediensten of gerechtelijke overheden te melden en door zich te houden aan de nadere regels die door de Koning zijn vastgesteld.

De Koning bepaalt wat wordt begrepen onder internetplatform of enig ander medium of onderdeel ervan die specifiek voor dit doel zijn bestemd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 268. Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren

Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren is:

— het door enig reclamemiddel, impliciet of expliciet, opzettelijk aanzetten van een meerderjarige tot het zich prostitueren;

— het met welk middel ook, in het openbaar, een meerderjarige opzettelijk aanzetten tot het zich prostitueren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 269. Verzaamd misbruik van prostitutie

Misbruik van prostitutie, zoals bedoeld in de artikelen 266 tot 268 is verzaamd indien het misdrijf werd gepleegd tegen een meerderjarige in een kwetsbare

situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

En cas d'abus de la prostitution visé à l'article 266, l'amende est appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 270. La fermeture de l'établissement

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant, ordonner la fermeture de l'établissement dans lequel les infractions ont été commises, pour une durée d'un mois à trois ans.

Lorsque le condamné n'est ni propriétaire, ni exploitant, ni locataire, ni gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige, et ce, pour une durée de deux ans au plus, après citation sur requête du ministère public, du propriétaire, de l'exploitant, du locataire ou du gérant de l'établissement.

La citation devant le tribunal est transcrite au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale de la situation du bien à la diligence de l'huissier de justice auteur de l'exploit.

La citation contient les données de l'immeuble concerné visées à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851 et les données d'identification de son propriétaire telles que prévues aux articles 139 et 140 de la loi hypothécaire.

Toute décision rendue en la cause est mentionnée en marge de la transcription du procès-verbal de la citation selon la procédure prévue par l'article 84 de la loi hypothécaire. Le greffier de la juridiction fait parvenir au bureau compétent de l'Administration générale de la Documentation patrimoniale les extraits et la déclaration selon laquelle aucun recours n'est introduit.

La fermeture de l'établissement implique l'interdiction d'y exercer toute activité liée à celle qui a conduit à la commission de l'infraction. La fermeture prend cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. A défaut de fermeture volontaire, celle-ci s'effectue à l'initiative du ministère public aux frais du condamné.

toestand ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

In het geval van misbruik van prostitutie, zoals bedoeld in artikel 266, wordt de boete zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 270. Sluiting van de inrichting

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen, ongeacht de hoedanigheid van natuurlijke- of rechtspersoon, van de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder, de sluiting van de inrichting bevelen waar de inbreuken werden gepleegd, voor een termijn van één maand tot drie jaar.

Wanneer de veroordeelde niet de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting slechts worden bevolen indien de ernst van de specifieke omstandigheden dit vereist, en dit voor een periode van ten hoogste twee jaar, na dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting.

De dagvaarding voor de rechtbank wordt op verzoek van de gerechtsdeurwaarder die de dagvaarding heeft uitgebracht, overgeschreven in het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de plaats waar het goed zich bevindt.

De dagvaarding bevat de gegevens van het betrokken onroerend goed bedoeld in artikel 141 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en de identificatiegegevens van de eigenaar ervan zoals bepaald in de artikelen 139 en 140 van de Hypotheekwet.

Elke beslissing wordt op de kant van de overschrijving van het proces-verbaal van de dagvaarding vermeld overeenkomstig de procedure van artikel 84 van de Hypotheekwet. De griffier van het gerecht zendt de uittreksels en de verklaring dat geen hoger beroep werd ingesteld toe aan het bevoegde kantoor van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie.

De sluiting van de inrichting houdt het verbod in om hierin enige activiteit uit te oefenen die verband houdt met diegene die geleid heeft tot het plegen van het misdrijf. De sluiting gaat in vanaf de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. Bij gebreke aan vrijwillige sluiting gebeurt deze op initiatief van het openbaar ministerie op kosten van de veroordeelde.

Art. 271. Les interdictions spécifiques

Dans les cas visés au présent chapitre, les coupables sont condamnés à l'interdiction des droits visés à l'article 47, alinéa 1er.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, pour un terme de un an à vingt ans, d'exploiter, soit par lui-même, soit par personne interposée, un débit de boissons, un bureau de placement, une entreprise de spectacles, une agence de location ou de vente de supports visuels, un hôtel, une agence de location de meublés, une agence de voyage, une entreprise de courtage matrimonial, une institution d'adoption, un établissement à qui l'on confie la garde des mineurs, une entreprise qui assure le transport d'élèves et de groupements de jeunesse, un établissement de loisirs ou de vacances, ou tout établissement proposant des soins corporels ou psychologiques, ou d'y être employés à quelque titre que ce soit, ou d'exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission de l'infraction.

Les alinéas 3 et 4 de l'article 48 sont applicables à ces interdictions.

Art. 272. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre les infractions décrites dans la présente section sont confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans que cette confiscation ne porte toutefois préjudice aux droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces biens.

La confiscation est également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Elle peut également être appliquée à la contre-valeur de ces meubles ou immeubles aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive.

Art. 273. Évaluation multidisciplinaire

§ 1er. La Chambre des représentants est chargée d'évaluer l'application des dispositions de la présente section tous les quatre ans.

Art. 271. Specifieke verboden

In de gevallen bedoeld in dit hoofdstuk worden de schuldigen veroordeeld tot de ontzetting van de rechten bedoeld in artikel 47, eerste lid.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk bedoelde gevallen de veroordeelde voor de duur van een jaar tot twintig jaar verbieden een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een onderneming van vertoningen, een zaak voor verhuur of verkoop van visuele dragers, een hotel, een bureau voor verhuur van gemeubileerde kamers of appartementen, een reisbureau, een huwelijksbureau, een adoptie-instelling, een instelling waaraan de bewaring van minderjarigen wordt toevertrouwd, een bedrijf dat leerlingen en jeugdgroepen vervoert, een gelegenheid voor ontspanning of vakantie, of elke inrichting die lichaamsverzorging of psychologische begeleiding aanbiedt, hetzij persoonlijk, hetzij door bemiddeling van een tussenpersoon, uit te baten of er, in welke hoedanigheid ook, werkzaam te zijn, of een beroepsactiviteit of sociale activiteit verbonden aan het plegen van het misdrijf uit te oefenen.

Het derde en vierde lid van artikel 48 zijn van toepassing op deze verboden.

Art. 272. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van de misdrijven omschreven in deze afdeling verbeurd verklaard, ook al zijn ze geen eigendom van de veroordeelde, zonder dat deze verbeurdverklaring evenwel afbreuk doet aan de rechten die derden kunnen laten gelden op die goederen.

De verbeurdverklaring wordt eveneens toegepast, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Ze kan ook worden toegepast op de tegenwaarde van deze roerende of onroerende goederen die werden vervoerd tussen het tijdstip waarop het misdrijf werd gepleegd en de definitieve rechterlijke beslissing.

Art. 273. Multidisciplinaire evaluatie

§ 1. De Kamer van volksvertegenwoordigers wordt ermee belast de toepassing van de bepalingen van deze afdeling te evalueren om de vier jaar.

L'évaluation est multidisciplinaire et s'appuie notamment sur l'expertise de représentants des acteurs de la justice et de la police, de représentants d'organismes publics spécialisés, de représentants d'organisations de la société civile et d'experts académiques. Les domaines d'expertise représentés par les trois dernières catégories doivent inclure au moins la lutte contre la traite des êtres humains, le soutien aux personnes prostituées, l'égalité entre les femmes et les hommes, la défense des droits économiques et sociaux des travailleurs et l'accès à la santé.

Section 4. La vente d'enfants

Art. 274. La vente d'enfants

La vente d'enfants consiste à délibérément proposer, promettre, remettre ou accepter, un mineur d'âge, quel que soit le moyen utilisé, contre un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour autrui.

Ne constituent pas un profit ou un avantage comparable au sens de l'alinéa 1er, l'indemnisation des frais et dépenses, y compris les honoraires raisonnables des personnes qui sont intervenues dans l'adoption, visés par l'article 32 de la Convention sur la protection des enfants et la coopération en matière d'adoption internationale conclue à La Haye le 29 mai 1993.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 275. La vente d'enfants aggravée

§ 1er. La vente d'enfants est sanctionnée d'une peine de niveau 4 lorsqu'elle est pratiquée aux fins:

1° d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle;

2° d'exploitation de la mendicité;

3° de travail ou de services, dans des conditions contraires à la dignité humaine;

4° d'exploitation par le prélèvement d'organes ou de matériel corporel;

5° de faire commettre par cette personne une infraction, contre son gré.

Die evaluatie is multidisciplinair en stoelt in het bijzonder op de expertise van vertegenwoordigers van het gerecht en van de politie, van vertegenwoordigers van openbare gespecialiseerde organen, van vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, alsook van gespecialiseerde academici. De door de drie laatstgenoemde categorieën vertegenwoordigde expertisegebieden moeten minstens de volgende thema's omvatten: de bestrijding van mensenhandel, de steun aan mensen in de prostitutie, de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, de verdediging van de economische en sociale rechten van de werknemers en de toegang tot gezondheid.

Afdeling 4. Verkoop van kinderen

Art. 274. Verkoop van kinderen

Verkoop van kinderen is het opzettelijk voorstellen, beloven, afleveren of aanvaarden van een minderjarige, ongeacht op welke wijze, tegen een profijt of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of een ander.

De vergoeding van kosten en uitgaven, met inbegrip van redelijke honoraria van de bij de adoptie betrokken personen, bedoeld in artikel 32 van het op 29 mei 1993 te 's-Gravenhage gesloten Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, vormt geen profijt of vergelijkbaar voordeel in de zin van het eerste lid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 275. Verzwaarde verkoop van kinderen

§. De verkoop van kinderen wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer deze als doel heeft:

1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;

2° de uitbuiting van bedelarij;

3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;

4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal;

5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen.

§ 2. La vente d'enfants est punie d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

§ 3. Dans ces cas visés au deux paragraphes précédents, l'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 276. Les facteurs aggravants de la vente d'enfants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise:

1° par une personne qui a autorité sur la victime, ou par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

2° par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ces fonctions.

Section 5. Le trafic d'organes humains

Art. 277. Le prélèvement illégal d'un organe humain

Le prélèvement illégal d'un organe humain consister à prélever, délibérément, un organe sur une personne dans les cas suivants:

1° lorsque le prélèvement est réalisé sur une personne vivante sans son consentement libre, éclairé et spécifique, ou lorsque le prélèvement est réalisé sur une personne décédée en violation des conditions de consentement ou d'opposition prévues par la loi;

2° lorsqu'en échange du prélèvement de l'organe, cette personne ou un tiers s'est vu proposer, offrir, promettre ou a obtenu, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour autrui et ce même si la personne a consenti au prélèvement;

§ 2. De verkoop van kinderen wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

§ 3. In het geval van beide voorgaande paragrafen kan de geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 276. Verzwarende factoren inzake verkoop van kinderen

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in deze afdeling, moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf gepleegd werd:

1° door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer of door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de mogelijkheden die zijn functies hem verschaffen;

2° door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie.

Afdeling 5. Handel in menselijke organen

Art. 277. Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan

Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan is het opzettelijk wegnemen van een orgaan bij een persoon in de volgende gevallen:

1° wanneer het wegnemen bij een levende gebeurt zonder zijn vrije, geïnformeerde en specifieke toestemming, of wanneer het wegnemen bij een overledene gebeurt in strijd met de in de wet bepaalde voorwaarden inzake toestemming of verzet;

2° wanneer, in ruil voor het wegnemen van het orgaan, die persoon of een derde, rechtstreeks of onrechtstreeks, een profijt of een vergelijkbaar voordeel werd voorgesteld, aangeboden, beloofd of hij dit heeft verkregen, voor zichzelf of een ander, zelfs indien de persoon heeft toegestemd in het wegnemen;

3° lorsque le prélèvement est réalisé par une personne qui n'y est pas autorisée par la loi, ou en dehors d'un établissement de soins autorisé par la loi.

Ne constituent pas "un profit ou un avantage comparable" au sens de l'alinéa 1er, 2°:

1° l'indemnisation des dépenses directes et indirectes, prévue par l'article 4, § 2, de la loi du 13 juin 1986 sur le prélèvement et la transplantation d'organes, et par l'article 6, § 2, de la loi du 19 décembre 2008 relative à l'obtention et à l'utilisation de matériel corporel humain destiné à des applications médicales humaines ou à des fins de recherche scientifique;

2° l'indemnisation de la perte de revenus liée au don d'organe.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 278. La transplantation ou l'utilisation illégales d'un organe humain

La transplantation illégale d'un organe humain consiste:

1° à transplanter délibérément sur une personne un organe humain prélevé en violation de l'article 277 ou prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité;

2° à, transplanter sur une personne un organe humain sans y être autorisé par la loi ou en dehors d'un établissement de soins autorisé par la loi.

L'utilisation illégale d'un organe humain consiste à, délibérément utiliser à d'autres fins que la transplantation un organe humain prélevé illégalement dans l'une des trois circonstances définies à l'article 277 ou prélevé dans un autre État dans une de ces mêmes circonstances.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 279. La gestion illégale d'organes humains

La gestion illégale d'organes humains consiste à délibérément:

1° préparer, préserver, stocker, transporter, transférer, réceptionner ou exporter un organe prélevé en violation de l'article 277 ou qui est prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité;

3° wanneer het wegnemen gebeurt door een persoon die daartoe niet is gemachtigd door de wet, of buiten een door de wet gemachtigde verzorgingsinrichting.

Vormen geen "profijt of vergelijkbaar voordeel" in de zin van het eerste lid, 2°:

1° de vergoeding van de rechtstreekse en onrechtstreekse kosten, bedoeld in artikel 4, § 2, van de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, en in artikel 6, § 2, van de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek;

2° de vergoeding van de inkomstenderving die met de orgaandonatie verband houdt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 278. Illegaal transplanteren of gebruiken van een menselijk orgaan

Illegaal transplanteren van een menselijk orgaan is:

1° het opzettelijk transplanteren bij een persoon van een menselijk orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 277 of dat is weggenomen in een andere Staat onder de in voornoemd artikel bedoelde voorwaarden;

2° het, transplanteren bij een persoon van een menselijk orgaan zonder daartoe te zijn gemachtigd door de wet of buiten een door de wet gemachtigde verzorgingsinrichting.

Het illegaal gebruik van een menselijk orgaan is het opzettelijk gebruiken van een onder een van de drie omstandigheden omschreven in artikel 277 of in een andere Staat onder een van diezelfde omstandigheden illegaal weggenomen menselijk orgaan voor andere doeleinden dan transplantatie.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 279. Illegaal beheren van menselijke organen

Illegaal beheren van menselijke organen is het opzettelijk:

1° voorbereiden, bewaren, opslaan, vervoeren, overbrengen, ontvangen of exporteren van een orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 277 of dat is weggenomen in een andere Staat onder de in voornoemd artikel bedoelde voorwaarden;

2° importer ou faire transiter un organe prélevé dans un autre tat dans les conditions visées à l'article 277.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 280. Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains

Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains consiste à solliciter ou à recruter un candidat donneur d'organes ou receveur, en vue d'obtenir, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour un tiers.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 281. L'infraction aggravée de prélèvement illégal, de transplantation illégale, d'utilisation illégale, de gestion illégale et de démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains

§ 1er. Le prélèvement illégal, la transplantation illégale, l'utilisation illégale, la gestion illégale et le démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains sont punis d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsqu'elle a été commise par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

3° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave;

4° lorsque l'infraction a porté gravement atteinte à la santé physique ou mentale de la victime;

5° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

6° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant;

7° lorsque l'auteur a déjà été condamné pour une infraction prévue dans la présente section, sous réserve de l'application de l'article 60 du présent code;

8° Lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

2° invoeren of laten doorvoeren van een orgaan dat illegaal is weggenomen in een andere Staat onder de omstandigheden omschreven in artikel 277.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 280. Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen is het benaderen of werven van een kandidaat-orgaandonor of -ontvanger met het oogmerk, rechtstreeks of onrechtstreeks, een profijt of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of voor een derde te verkrijgen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 281. Verzwaard illegaal wegnemen, transplanteren, gebruiken of beheren en ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen

§ 1. Het illegaal wegnemen, illegaal transplanteren of gebruiken, illegaal beheren en het ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf is gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen;

3° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

4° het misdrijf de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het slachtoffer ernstig heeft aangetast;

5° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

6° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet;

7° de dader reeds werd veroordeeld voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 60 van dit wetboek;

8° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

§ 2. Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 6:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

Art. 282. La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains

La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains consiste à, quel qu'en soit le moyen:

1° délibérément, faciliter, favoriser les pratiques visées aux articles 277 à 279, ou inciter à de telles pratiques;

2° délibérément, publier, distribuer ou diffuser de la publicité, de façon directe ou indirecte, en faveur de ces pratiques;

3° rendre public, de façon directe ou indirecte, le besoin ou la disponibilité d'organes dans le but d'offrir ou de rechercher, directement ou indirectement, un profit ou un avantage comparable pour soi-même ou pour un tiers.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 283. L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain

L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain consiste à, délibérément, accepter pour soi-même, la transplantation d'un organe humain prélevé en violation de l'article 277 ou prélevé dans un autre État dans les conditions visées à l'article précité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 284. L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains consiste à, délibérément:

§ 2. Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Art. 282. Faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen

Het faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen is het, op enerlei wijze:

1° opzettelijk faciliteren of bevorderen van de praktijken bedoeld in de artikelen 277 tot en met 279, of aanzetten tot dergelijke praktijken;

2° opzettelijk, direct of indirect reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor die praktijken;

3° de behoefte aan of de beschikbaarheid van organen rechtstreeks of onrechtstreeks onder de aandacht brengen met het oogmerk, rechtstreeks of onrechtstreeks, een betaling of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of voor een derde aan te bieden of te behalen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 283. Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan

Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan is het opzettelijk voor zichzelf aanvaarden van de transplantatie van een menselijk orgaan dat is weggenomen in strijd met artikel 277 of weggenomen in een andere Staat in de omstandigheden uit voormeld artikel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 284. Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen is het opzettelijk:

1° promettre, offrir, donner, directement ou par interposition de personnes, à une personne un avantage de toute nature, pour lui-même ou pour un tiers, afin qu'elle prélève, transplante ou utilise un organe en violation des articles 256 à 258, ou qu'elle facilite la commission d'un tel acte;

2° solliciter, accepter ou recevoir, directement ou par interposition de personnes, un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, afin de prélever, de transplanter ou d'utiliser un organe en violation des articles 277 à 279, ou de faciliter la commission d'un tel acte.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 285. L'infraction aggravée de facilitation ou de diffusion de pratiques illégales et d'offre ou d'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains

§ 1er. La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales et l'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains sont punis d'une peine de niveau 4:

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

2° lorsqu'elle a été commise par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

3° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave;

4° lorsque l'infraction a porté gravement atteinte à la santé physique ou mentale de la victime;

5° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

6° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant;

7° lorsque l'auteur a déjà été condamné pour une infraction prévue dans la présente section, sous réserve de l'application de l'article 60 du présent code;

8° lorsque l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

1° rechtstreeks of via tussenpersonen beloven, aanbieden of overhandigen aan een persoon van een voordeel van welke aard dan ook, voor zichzelf of voor een derde, opdat hij een orgaan wegneemt, transplanteert of gebruikt in strijd met de artikelen 256 tot en met 258, of het faciliteren van een dergelijke handeling;

2° rechtstreeks of via tussenpersonen vragen, aanvaarden of ontvangen van een voordeel van welke aard dan ook, voor zichzelf of voor een derde, teneinde een orgaan weg te nemen, te transplanteren of te gebruiken in strijd met de artikelen 277 tot en met 279, of het faciliteren van een dergelijke handeling.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 285. Verzwaard faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen

§ 1. Het faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en het aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° het misdrijf is gepleegd op een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand;

2° het misdrijf is gepleegd door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen;

3° het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

4° het misdrijf de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het slachtoffer ernstig heeft aangetast;

5° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

6° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet;

7° de dader reeds werd veroordeeld voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 60 van dit wetboek;

8° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

§ 2. Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5:

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans que l'infraction ait été commise dans l'intention de la donner;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

Art. 286. Présomption quant à l'origine licite des organes humains prélevés au sein de l'Union européenne

Pour l'application des dispositions de la présente section, les organes humains prélevés en Belgique ou dans un autre État membre de l'Union européenne sont présumés, jusqu'à preuve du contraire, ne pas avoir été prélevés illégalement dans l'une des trois circonstances définies à l'article 256 ou prélevé dans un autre État dans une de ces mêmes circonstances, s'ils ont été alloués par une organisation à but non lucratif, publique ou privée, se consacrant aux échanges nationaux et transfrontaliers d'organes.

Art. 287. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 2, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre une des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 53, § 2, alinéa 2.

Art. 288. Interdiction spécifique en cas de condamnation du chef de trafic d'organes humains

Le juge peut interdire aux personnes condamnées pour des faits visés à la présente section, pour un terme d'un an à vingt ans, d'exercer une activité professionnelle

§ 2. Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk te doden;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Art. 286. Vermoeden omtrent de wettige oorsprong van de menselijke organen die weggenomen zijn binnen de Europese Unie

Voor de toepassing van de bepalingen van deze afdeling worden de organen die zijn weggenomen in België of in een andere lidstaat van de Europese Unie vermoed, tot bewijs van het tegendeel, niet illegaal te zijn weggenomen onder een van de drie omstandigheden bedoeld in artikel 256 of te zijn weggenomen in een andere Staat onder een van diezelfde omstandigheden indien zij werden toegewezen door een openbare of private non-profitorganisatie die zich bezighoudt met nationale en grensoverschrijdende orgaanuitwisselingen.

Art. 287. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 2, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de in deze afdeling bedoelde misdrijven verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 53, § 2, tweede lid.

Art. 288. Specifiek verbod in geval van veroordeling voor handel in menselijke organen

De rechter kan de personen die veroordeeld zijn voor feiten bedoeld in deze afdeling, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar, verbieden een beroepsactiviteit of

ou sociale liée à la commission de l'une des infractions établies à la présente section.

Les alinéas 3 et 4 de l'article 48 sont applicables à cette interdiction.

Section 6. L'exploitation de la mendicité

Art. 289. L'exploitation de la mendicité

L'exploitation de la mendicité consiste à:

1° embaucher, entraîner, détourner ou retenir une personne en vue de la livrer à la mendicité;

2° inciter, délibérément, une personne à mendier ou à continuer de le faire;

3° mettre une personne à disposition d'un mendiant afin qu'il s'en serve pour susciter la commisération publique;

4° exploiter délibérément, de quelque manière que ce soit, la mendicité d'autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 290. L'exploitation de la mendicité aggravée

L'exploitation de la mendicité est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle aura été commise:

1° à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité;

2° en abusant de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale, de manière telle que la personne n'a en fait pas d'autre choix véritable et acceptable que de se soumettre à cet abus;

3° en faisant usage, de façon directe ou indirecte, de manœuvres frauduleuses, de violence, de menaces ou d'une forme quelconque de contrainte, ou en recourant à l'enlèvement, à l'abus de l'autorité ou à la tromperie.

sociale activiteit uit te oefenen die verband houdt met het plegen van een van de in deze afdeling strafbaar gestelde feiten.

Het derde en vierde lid van artikel 48 zijn van toepassing op dit verbod.

Afdeling 6. Uitbuiting van bedelarij

Art. 289. Uitbuiting van bedelarij

Uitbuiting van bedelarij is het:

1° aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een persoon met als doel hem over te leveren aan bedelarij;

2° opzettelijk aanzetten van een persoon tot bedelen of tot doorgaan met bedelen;

3° ter beschikking stellen van een persoon aan een bedelaar opdat deze laatste zich van hem zou bedienen om het publieke medelijden op te wekken;

4° opzettelijk uitbuiten op welke manier ook, van de bedelarij van een ander persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 290. Verzwaaarde uitbuiting van bedelarij

Uitbuiting van bedelarij wordt bestraft met een straf van niveau 3 ingeval zij wordt gepleegd:

1° ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

2° door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwetige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek, zodat de persoon in feite geen echte en aanvaardbare andere keuze heeft dan zich te laten misbruiken;

3° door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige vorm van dwang, of door ontvoering, machtsmisbruik of bedrog.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Section 7. Les pratiques abusives des marchands de sommeil

Art. 291. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil

L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil consiste à abuser soit directement, soit par un intermédiaire, de la situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité physique ou mentale, en vendant, louant ou mettant à disposition, dans l'intention de réaliser un profit anormal, un bien meuble, une partie de celui-ci, un bien immeuble ou tout autre lieu servant d'habitation dans des conditions incompatibles avec la dignité humaine.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 292. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil aggravée

L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil est punie d'une peine de niveau 3:

1° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant.

L'amende à titre de peine accessoire prévue par l'article 52 peut être appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Art. 293. La confiscation de l'instrument de l'infraction

Par dérogation à l'article 53, § 1er, 2°, les choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre un des infractions visées dans la présente section seront confisquées, même si la propriété n'en appartient pas au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Afdeling 7. Wanpraktijken van huisjesmelkers

Art. 291. Huisjesmelkerij

Huisjesmelkerij is het direct of via een tussenpersoon, misbruiken van de kwetsbare toestand waarin een persoon zich bevindt ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek, door de verkoop, verhuur of terbeschikkingstelling van een roerend goed, een deel ervan, een onroerend goed of elke andere locatie die tot woning dient, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 292. Verzwaarde huisjesmelkerij

Huisjesmelkerij wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

2° het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een bende betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

De geldboete als bijkomende straf, waarin artikel 52 voorziet, kan zo veel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.

Art. 293. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf

In afwijking van artikel 53, § 1, 2°, worden de zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van een van de in deze afdeling bedoelde misdrijven verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

La confiscation sera également appliquée, dans les mêmes circonstances, aux immeubles ou parties d'immeuble qui ont servi ou qui ont été destinés à commettre l'infraction.

Si ces meubles ou immeubles ont été aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive, le juge procède à leur évaluation monétaire et prononce la confiscation qui porte sur une somme d'argent qui leur est équivalente conformément à l'article 53, § 2, alinéa 2.

Section 8. Le mariage forcé et la cohabitation légale forcée

Art. 294. Le mariage forcé

Le mariage forcé consiste à, délibérément, contraindre une personne par des violences ou des menaces à contracter un mariage.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 295. La cohabitation légale forcée

La cohabitation légale forcée consiste à, délibérément, contraindre une personne par des violences ou des menaces à contracter une cohabitation légale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 296. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée aux articles 294 et 295, le juge doit prendre en considération que l'infraction a été commise sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 297. L'annulation du mariage ou de la cohabitation légale

§ 1er. Le juge qui déclare établie l'infraction de mariage forcé ou de cohabitation forcée, peut également prononcer la nullité du mariage ou de la cohabitation légale, à la demande du procureur du Roi ou de toute partie ayant un intérêt à la cause.

§ 2. L'annulation ne peut être prononcée que si les époux ou les cohabitants légaux ont été parties ou appelés à la cause.

§ 3. Tout exploit de signification d'un jugement ou arrêt portant annulation d'un mariage ou d'une cohabitation légale est immédiatement communiqué en copie

De verbeurdverklaring zal eveneens toegepast worden, onder dezelfde voorwaarden, op de onroerende goederen of gedeelten ervan die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf.

Indien deze roerende of onroerende goederen worden vervreemd tussen het plegen van het misdrijf en de definitieve rechterlijke beslissing, kan de rechter hun geldwaarde bepalen en de verbeurdverklaring uitspreken van een geldsom die hiermee overeenstemt overeenkomstig artikel 53, § 2, tweede lid.

Afdeling 8. Gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning

Art. 294. Gedwongen huwelijk

Gedwongen huwelijk is iemand opzettelijk, door geweld of bedreiging, dwingen een huwelijk aan te gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 295. Gedwongen wettelijke samenwoning

Gedwongen wettelijke samenwoning is iemand opzettelijk, door geweld of bedreiging, dwingen een wettelijke samenwoning aan te gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 296. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in artikelen 294 en 295 moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 297. Nietigverklaring van het huwelijk of de wettelijke samenwoning

§ 1. De rechter die het misdrijf van gedwongen huwelijk of van gedwongen wettelijke samenwoning bewezen verklaart, kan ook de nietigheid van het huwelijk of van de wettelijke samenwoning uitspreken op vordering van de procureur des Konings of van enige in het geding belanghebbende partij.

§ 2. De nietigverklaring kan enkel worden uitgesproken indien de echtgenoten of de wettelijk samenwonenden in het geding partij zijn geweest of daarin zijn geroepen.

§ 3. Elk exploit van betekening van een vonnis of arrest dat een huwelijk of een wettelijke samenwoning nietig verklaart, wordt door de optredende gerechtsdeurwaarder

par l'huissier de justice instrumentant au greffier de la juridiction qui a prononcé la décision.

§ 4. Lorsque la nullité du mariage a été prononcée par un jugement ou un arrêt passé en force de chose jugée, le greffier transmet immédiatement les données du jugement ou de l'arrêt à la BAEC, avec mention de la date à laquelle la décision a acquis force de chose jugée.

La BAEC établit une mention sur cette base et l'associe à l'acte de mariage.

L'annulation, avec l'indication de la date de l'autorité de la chose jugée de la décision de justice, est immédiatement notifiée à l'Office des étrangers par l'intermédiaire de la BAEC.

Le greffier en informe immédiatement les parties.

§ 5. Lorsque la nullité de la cohabitation légale a été prononcée par un jugement ou un arrêt coulé en force de chose jugée, un extrait reprenant le dispositif du jugement ou de l'arrêt et la mention du jour où celui-ci a acquis force de chose jugée est adressé, sans délai, par le greffier à l'officier de l'état civil du lieu où la déclaration de cohabitation légale a été faite et à l'Office des étrangers.

Le greffier en avertit les parties.

L'officier de l'état civil mentionne sans délai l'annulation de la cohabitation légale dans le registre de la population.

Section 9. Dispositions communes

Art. 298. La fermeture d'établissement

En cas de condamnation du chef d'une infraction visée au présent chapitre, le juge peut ordonner en outre la fermeture définitive complète ou partielle de l'entreprise dans laquelle l'infraction a été commise.

Par dérogation à l'article 59, la fermeture peut être ordonnée sans avoir égard à la qualité de la personne physique ou morale de l'exploitant, propriétaire, locataire ou gérant.

Lorsque le condamné n'est ni l'exploitant, ni le propriétaire, ni le locataire, ni le gérant de l'établissement, la fermeture ne peut être ordonnée que si la gravité des circonstances concrètes l'exige et après avoir entendu le propriétaire, l'exploitant, le locataire ou le gérant de l'établissement.

onmiddellijk in afschrift meegedeeld aan de griffier van het gerecht dat de beslissing heeft uitgesproken.

§ 4. Wanneer de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest, stuurt de griffier onmiddellijk de gegevens van het vonnis of arrest naar de DABS, met vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden.

De DABS maakt op basis hiervan een melding op en verbindt deze met de huwelijksakte.

De nietigverklaring, met vermelding van de datum van het in kracht van gewijsde treden van de rechterlijke beslissing, wordt onmiddellijk via de DABS aan de Dienst Vreemdelingenzaken genotificeerd.

De griffier brengt de partijen hiervan onmiddellijk in kennis.

§ 5. Wanneer de nietigheid van de wettelijke samenwoning is uitgesproken bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest, stuurt de griffier, onverwijld, een uittreksel bevattende het beschikkende gedeelte en de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden van het vonnis of het arrest aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de verklaring van wettelijke samenwoning werd afgelegd en aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

De griffier brengt de partijen hiervan in kennis.

De ambtenaar van de burgerlijke stand maakt onverwijld melding van de nietigverklaring van de wettelijke samenwoning in het bevolkingsregister.

Afdeling 9. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 298. Sluiting van de inrichting

In geval van veroordeling wegens een in dit hoofdstuk omschreven misdrijf kan de rechter daarenboven de definitieve gehele of gedeeltelijke sluiting bevelen van de onderneming waarin het misdrijf werd gepleegd.

In afwijking van artikel 59 kan de sluiting worden bevolen zonder rekening te houden met de hoedanigheid van de natuurlijke persoon of rechtspersoon als uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder.

Wanneer de veroordeelde niet de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder van de inrichting is, kan de sluiting enkel worden bevolen indien de ernst van de concrete omstandigheden zulks vereist en na de uitbater, eigenaar, huurder of zaakvoerder van de inrichting te hebben gehoord.

Art. 299. Les interdictions spécifiques et déchéances

§ 1er. Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, interdire au condamné, à terme ou à titre perpétuel, d'exploiter directement ou indirectement une maison de repos, un home, une seigneurie ou toute structure d'hébergement collectif de personnes en situation de vulnérabilité, ou de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou comme membre des organes d'administration et de gestion, de toute institution ou association dont l'activité concerne à titre principal des personnes en situation de vulnérabilité.

Sans préjudice d'autres dispositions légales, le juge peut, dans les cas visés au présent chapitre, pour des faits commis sur un mineur ou avec sa participation, prononcer pour une période d'un à vingt ans l'interdiction du droit:

1° de participer, à quelque titre que ce soit, à un enseignement donné dans un établissement public ou privé qui accueille des mineurs;

2° de faire partie, comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou membre des organes d'administration et de gestion, de toute personne morale ou association de fait dont l'activité concerne à titre principal des mineurs;

3° d'être affecté à une activité qui place l'intéressé comme membre bénévole, membre du personnel statutaire ou contractuel ou membre des organes d'administration et de gestion de toute personne morale ou association de fait, en relation de confiance ou d'autorité vis-à-vis de mineurs.

§ 2. Les interdictions et les déchéances visées à cet article, prennent cours le jour où la condamnation est passée en force de chose jugée. Le délai est toutefois prolongé de la durée pendant laquelle la peine d'emprisonnement se trouve exécutée à l'exception de la période de la période pendant laquelle la peine est exécutée sous la modalité de la surveillance électronique et des périodes de libération conditionnelle ou provisoire.

Chapitre 8. Les infractions en rapport avec la mise en danger de personnes

Section 1re. L'abstention d'aide

Art. 300. L'abstention coupable

L'abstention coupable consiste à, délibérément, négliger de venir en aide ou de procurer une aide à une personne exposée à un péril grave, après que l'abstenant

Art. 299. Specifieke verboden en ontzettingen

§ 1. Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk omschreven gevallen de veroordeelde verbieden tijdelijk of levenslang, rechtstreeks of onrechtstreeks een rusthuis, een home, een bejaardenverblijf of elke andere structuur voor gemeenschappelijk verblijf van personen in een kwetsbare toestand uit te baten, of als vrijwilliger, contractueel of statutair personeelslid dan wel als lid van de bestuurs- en beheersorganen deel uit te maken van enige instelling of vereniging waarvan de hoofdvactiviteit gericht is op personen in een kwetsbare toestand.

Onverminderd andere wettelijke bepalingen, kan de rechter in de in dit hoofdstuk omschreven gevallen wegens feiten gepleegd op een minderjarige of met zijn deelneming, de ontzetting uitspreken van het recht om, voor een termijn van een jaar tot twintig jaar:

1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;

2° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, deel uit te maken van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen gericht is;

3° als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging, een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst.

§ 2. De verboden en ontzettingen bedoeld in dit artikel, gaan in op de dag waarop de veroordeling in kracht van gewijsde is getreden. De termijn wordt evenwel verlengd met de tijd waarin de gevangenisstraf wordt uitgevoerd, met uitzondering van de periode gedurende dewelke de straf wordt uitgevoerd onder de modaliteit van het elektronisch toezicht en periodes van voorwaardelijke of voorlopige invrijheidstelling.

Hoofdstuk 8. Misdrijven met betrekking tot het in gevaar brengen van personen

Afdeling 1. Hulpverzuim

Art. 300. Schuldig verzuim

Schuldig verzuim is het opzettelijk nalaten hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert nadat de verzuimer deze toestand zelf heeft

a constaté par lui-même cette situation ou après que cette situation lui a été décrite par ceux qui sollicitent son intervention.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 301. Le non-respect d'un ordre de porter secours

Le non-respect d'un ordre de porter secours consiste à, délibérément, refuser ou négliger:

1° de porter secours à une personne en péril, alors que l'absténant a été légalement requis à cet effet;

2° de faire les travaux, le service, ou de porter le secours dont l'absténant aura été requis dans les circonstances d'accidents, d'émeutes, de naufrage, d'inondation, d'incendie ou d'autres calamités, ainsi qu'en cas d'attaque, de destruction, de flagrant délit, de clameur publique ou d'exécution judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 302. L'abstention d'aide entraînant la mort

L'abstention coupable ou le non-respect d'un ordre de porter secours entraînant la mort, sans intention de la donner, sont punis d'une peine de niveau 3.

Art. 303. La cause de justification

Il n'y a pas d'infraction lorsque l'absténant se mettrait lui-même ou mettrait autrui gravement en danger en venant en aide ou en procurant une aide ou en effectuant les travaux ou le service.

Art. 304. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

L'abstention coupable n'est pas punie si l'absténant n'a pas constaté personnellement le péril auquel se trouvait exposée la personne à assister et lorsque les circonstances dans lesquelles il a été invité à intervenir pouvaient lui faire croire au manque de sérieux de l'appel ou à l'existence de risques.

Art. 305. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération que l'infraction a été commise sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 306. Peine accessoire

vastgesteld of nadat die toestand aan hem is beschreven door diegenen die zijn hulp inroepen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 301. Niet-naleving van een bevel tot hulpverlening

De niet-naleving van een bevel tot hulpverlening is het opzettelijk weigeren of nalaten:

1° hulp te bieden aan iemand die in gevaar verkeert, terwijl men hiertoe wettelijk werd opgevorderd;

2° het werk of de dienst te doen of de hulp te verlenen waartoe men wordt opgevorderd bij een ongeval, oproer, schipbreuk, overstroming, brand of andere rampen, alsook in geval van overval, vernieling, ontdekking op heterdaad, vervolging door het openbaar geroep of van gerechtelijke tenuitvoerlegging.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 302. Hulpverzuim met de dood tot gevolg

Het schuldig verzuim of de niet-naleving van een bevel tot hulpverlening met de dood tot gevolg, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 303. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen misdrijf wanneer de verzuimer door hulp te verlenen of te verschaffen of door een werk of een dienst te doen zichzelf of anderen in ernstig gevaar zou hebben gebracht.

Art. 304. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Schuldig verzuim wordt niet bestraft indien de verzuimer het gevaar waarin de hulpbehoevende persoon verkeerde niet persoonlijk heeft vastgesteld en hij op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat dit verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan was verbonden.

Art. 305. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 306. Bijkomende straf

Sans préjudice de l'application des dispositions du Code civil, le juge peut prononcer l'indignité successorale pour les infractions visées dans cette section.

Section 2. L'abus de la situation de faiblesse de personnes

Art. 307. L'abus de la situation de faiblesse de personnes

L'abus de la situation de faiblesse de personnes consiste à, en connaissant la situation de faiblesse physique ou psychique qui altère gravement la capacité de discernement de la victime, frauduleusement abuser de cette faiblesse pour conduire cette personne à un acte ou à une abstention portant gravement atteinte à son intégrité physique ou psychique ou à son patrimoine.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 308. L'abus aggravé de la situation de faiblesse de personnes

L'abus de la situation de faiblesse de personnes est puni d'une peine de niveau 3:

1° si l'acte ou l'abstention résulte d'une mise en état de sujétion physique ou psychologique par l'exercice de pressions graves ou réitérées ou de techniques propres à altérer la capacité de discernement;

2° si la victime est un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

3° si l'infraction entraîne une atteinte à l'intégrité du troisième degré;

4° si l'infraction constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association.

Art. 309. L'abus de la situation de faiblesse de personnes entraînant la mort

L'abus de la situation de faiblesse de personnes entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 310. La peine accessoire

Onverminderd de toepassing van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek kan de rechter de onwaardigheid om te erven uitspreken voor de misdrijven vermeld in deze afdeling.

Afdeling 2. Misbruik van de zwakke toestand van personen

Art. 307. Misbruik van de zwakke toestand van personen

Misbruik van de zwakke toestand van personen bestaat erin om, met kennis van de fysieke of psychische zwakheid die het oordeelsvermogen van het slachtoffer ernstig verstoort, bedrieglijk misbruik te maken van deze zwakheid om deze persoon ertoe te brengen een handeling te verrichten of zich van een handeling te onthouden, waarbij dit de fysieke of psychische integriteit dan wel het vermogen van het slachtoffer ernstig aantast.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 308. Verzaamd misbruik van de zwakke toestand van personen

Misbruik van de zwakke toestand van personen wordt bestraft met een straf van niveau 3:

1° indien de handeling of onthouding van een handeling voortvloeit uit een toestand van fysieke of psychische onderwerping door aanwending van zware of herhaalde druk of van specifieke technieken om het oordeelsvermogen te verstoren;

2° indien het slachtoffer een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand is;

3° indien het misdrijf een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft

4° indien het misdrijf een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft.

Art. 309. Misbruik van de zwakke toestand van personen met de dood tot gevolg

Het misbruik van de zwakke toestand van personen met de dood tot gevolg, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 310. Bijkomende straf

Pour une infraction décrite dans la présente section, le juge peut imposer la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

Section 3. Les pratiques de conversion

Art. 311. Les pratiques de conversion

Par pratique de conversion, on entend toute pratique consistant en une intervention physique ou l'exercice d'une pression psychique, dont l'auteur croit ou prétend qu'elle vise à réprimer ou à modifier l'orientation sexuelle, l'identité de genre ou l'expression de genre d'une personne, que cette caractéristique soit présente de manière effective ou seulement supposée par l'auteur.

Ne sont pas considérées comme des pratiques de conversion: l'aide et l'assistance offertes dans le cadre des soins de santé mentale et physique en rapport avec l'exploration et le développement de l'orientation sexuelle, de l'identité de genre ou de l'expression de genre d'une personne.

Ne sont pas non plus considérées comme des pratiques de conversion, les traitements ou interventions dans le cadre d'une transition sociale ou médicale fournis par des professionnels de la santé dans le cadre des soins de santé, conformément aux conditions et dans le cadre de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient.

Art. 312. La réalisation des pratiques de conversion

La réalisation de pratiques de conversion est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 313. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour l'infraction visée à l'article 312, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise:

— par une personne qui se trouve dans une position reconnue de confiance, d'autorité ou d'influence sur la victime;

— sur un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 314. Le fait de proposer des pratiques de conversion

De rechter kan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling opleggen als bijkomende straf.

Afdeling 3. Conversiepraktijken

Art. 311. Conversiepraktijken

Onder conversiepraktijk wordt begrepen elke praktijk die bestaat uit een fysieke interventie of het uitoefenen van psychische druk, waarvan door de dader wordt aangenomen of voorgehouden dat die erop gericht is de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of de genderexpressie van een persoon te onderdrukken of te wijzigen, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of vermeend is door de dader.

Worden niet als conversiepraktijken beschouwd: de hulp- en dienstverlening aangeboden in het kader van de geestelijke en fysieke gezondheidszorg in verband met de verkenning en de ontplooiing van de seksuele oriëntatie, de genderidentiteit of de genderexpressie van een persoon.

Worden evenmin als conversiepraktijk beschouwd: de behandelingen of ingrepen in het kader van een sociale of medische transitie die worden aangeboden door beroepsbeoefenaars in het kader van de gezondheidszorg, overeenkomstig de voorwaarden en binnen het kader van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt.

Art. 312. Het uitvoeren van conversiepraktijken

Het uitvoeren van conversiepraktijken wordt gestraft met een straf van niveau 2.

Art. 313. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf bedoeld in artikel 312, moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf gepleegd werd:

— door een persoon die zich in een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed ten aanzien van het slachtoffer bevindt;

— op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 314. Het aanbieden van conversiepraktijken

Le fait de délibérément proposer des pratiques de conversion de façon directe ou indirecte est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 315. L'incitation à se soumettre à des pratiques de conversion, l'incitation à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion

L'incitation délibérée à se soumettre à des pratiques de conversion, l'incitation délibérée de personnes à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire, de publier, de distribuer ou de diffuser, délibérément, de la publicité pour une offre de pratiques de conversion, par quelque moyen que ce soit, quelle qu'en soit la manière, de façon directe ou indirecte est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 316. L'incitation aggravée à se soumettre à des pratiques de conversion ou à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion aggravé

L'incitation à se soumettre à des pratiques de conversion, l'incitation de personnes à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire, de la publicité pour des pratiques de conversion dans le cas où elle a entraîné la réalisation de l'infraction visée à l'article 312 est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 317. Interdiction spécifique

Les tribunaux pourront interdire aux personnes condamnées pour des faits visés dans la présente section, pour une durée maximale de cinq ans, d'exercer une activité professionnelle ou sociale liée à la commission des infractions punies par cette section.

Section 4. L'entrave à la circulation

Art. 318. L'entrave à la circulation

L'entrave à la circulation consiste à entraver la circulation routière, ferroviaire, fluviale ou maritime, par tout comportement adopté à dessein de nuire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 319. L'entrave dangereuse à la circulation

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2 lorsque l'entrave à la circulation consiste à attenter à l'infrastructure de transport ou lorsque l'entrave à la circulation consiste à entraver la circulation de manière

Het opzettelijk aanbieden van conversiepraktijken, direct of indirect, wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 315. Het aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan, het aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het maken van reclame voor conversiepraktijken

Het opzettelijk aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan, het opzettelijk aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het opzettelijk met welk middel ook op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maken, uitgeven, verdelen of verspreiden voor een aanbod van conversiepraktijken, wordt gestraft met een straf van niveau 1.

Art. 316. Het verzwaard aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan of om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het verzwaard maken van reclame voor conversiepraktijken

Het aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan, het aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het maken van reclame voor conversiepraktijken, in geval dit tot het plegen van het misdrijf bedoeld in artikel 312 heeft geleid, wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 317. Specifiek verbod

De rechtbanken kunnen de personen die veroordeeld zijn voor feiten bedoeld in deze afdeling, voor een maximale duur van vijf jaar, verbieden een beroepsactiviteit of sociale activiteit uit te oefenen die verband houdt met het plegen van de in deze afdeling strafbaar gestelde feiten.

Afdeling 4. Verkeersbelemmering

Art. 318. Verkeersbelemmering

Verkeersbelemmering is elke gedraging die het verkeer op de weg, de spoorweg, de binnenwateren of op zee belemmert, aangenomen met het oogmerk om te schaden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 319. Gevaarlijke verkeersbelemmering

Indien de verkeersbelemmering bestaat uit een aanslag op de verkeersinfrastructuur of indien de verkeersbelemmering het zich verplaatsen in het verkeer gevaarlijk kan maken of ongevallen kan veroorzaken bij het deelnemen

telle que cela puisse rendre les déplacements dans la circulation dangereux ou puisse provoquer des accidents lors de la circulation sur la voie publique.

Art. 320. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 321. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 322. L'entrave à la circulation entraînant la mort

L'entrave à la circulation entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 323. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux

Aucune disposition de cette section ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des libertés ou droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d'association, la liberté d'expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d'expression dans d'autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et de la Charte sociale Européenne.

Section 5. La mise en danger de la santé publique

Art. 324. L'atteinte aux denrées alimentaires

L'atteinte aux denrées alimentaires consiste à, délibérément, mêler des matières de nature à donner la mort ou à altérer gravement la santé à des substances alimentaires ou des boissons destinées à être vendues ou à être mises à la disposition du public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 325. La vente de denrées alimentaires ou de substances affectées

La vente de denrées alimentaires affectées consiste à, délibérément:

aan het verkeer, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 320. Verkeersbelemmering met een integriteits-aantasting van de tweede graad tot gevolg

De verkeersbelemmering die een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 321. Verkeersbelemmering met een integriteits-aantasting van de derde graad tot gevolg

De verkeersbelemmering die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 322. Verkeersbelemmering met de dood tot gevolg

De verkeersbelemmering die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 323. Clausule inzake de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden

Geen enkele bepaling uit deze afdeling kan worden geïnterpreteerd in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van fundamentele rechten of vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Europees Sociaal Handvest.

Afdeling 5. Het in gevaar brengen van de volksgezondheid

Art. 324. Aantasting van voedingsmiddelen

Aantasting van voedingsmiddelen is het opzettelijk mengen van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden in voedingsmiddelen of dranken bestemd om te worden verkocht of aan het publiek ter beschikking te worden gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 325. Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen of van stoffen

Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen is het opzettelijk:

1° vendre ou offrir à la vente des substances alimentaires ou des boissons auxquelles des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé ont été mêlées;

2° vendre ou offrir à la vente des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé, sachant que celles-ci doivent servir à porter atteinte aux denrées alimentaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 326. Le stockage de denrées alimentaires affectées

Le stockage de denrées alimentaires affectées consiste à, délibérément, conserver des substances alimentaires ou de boissons auxquelles des matières de nature à entraîner la mort ou à altérer gravement la santé ont été mêlées et qui sont destinées à être vendues.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 327. Les peines accessoires

En cas de condamnation pour une infraction décrite aux articles 324 à 326, le juge peut imposer la publication de la décision de condamnation et la fermeture de l'établissement comme peine accessoire.

Art. 328. La dissémination malveillante d'agents pathogènes

La dissémination malveillante d'agents pathogènes consiste à, dans une intention méchante, propager un virus, une bactérie, un parasite ou une autre substance de nature à influencer négativement la santé de personnes.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 329. Le facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction vise des mineurs ou des personnes en situation de vulnérabilité.

Section 6. La mise en danger de mineurs ou de personnes en situation de vulnérabilité

Sous-section 1re. Le délaissement ou l'abandon dans le besoin

Art. 330. Le délaissement de personnes

Le délaissement de personnes consiste à, délibérément, délaisser un mineur ou une personne en situation

1° verkopen of te koop aanbieden van voedingsmiddelen of dranken waaronder stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, werden gemengd;

2° verkopen of te koop aanbieden van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, wetende dat zij tot aantasting van voedingsmiddelen moeten dienen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 326. Opslag van aangetaste voedingsmiddelen

Opslag van aangetaste voedingsmiddelen is het opzettelijk bewaren van voedingsmiddelen of dranken waaronder stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, werden gemengd en die bestemd zijn om te worden verkocht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 327. Bijkomende straffen

De rechter kan bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven in de artikelen 324 tot en met 326 de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling en de sluiting van de inrichting opleggen als bijkomende straf.

Art. 328. Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers

Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers is het, met kwaad opzet, verspreiden van een virus, bacterie, parasiet of andere stof die van aard is de gezondheid van personen negatief te beïnvloeden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 329. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand werden geïdendeerd.

Afdeling 6. Het in gevaar brengen van minderjarigen of personen in een kwetsbare toestand

Onderafdeling 1. Verlaten of in behoeftige toestand achterlaten

Art. 330. Verlating van personen

Verlating van personen is het opzettelijk verlaten van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare

de vulnérabilité qui n'est pas à même de pourvoir à son entretien, de sorte qu'il y a interruption de la surveillance ou des soins dont la victime a besoin.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 331. Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 332. Le délaissement de personnes entraînant la mort

Le délaissement de personnes entraînant la mort, sans intention de la donner, est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 333. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour le délaissement de personnes, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° la victime est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de l'auteur;

2° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de la victime ou qu'il est le partenaire de la victime, qu'il a une autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde.

Art. 334. L'abandon de personnes dans le besoin

L'abandon de personnes dans le besoin consiste à, délibérément, abandonner dans le besoin une personne à l'égard de laquelle un entretien est dû sur la base de l'article 203 ou 205 de l'ancien Code civil, encore que celle-ci n'ait pas été laissée seule, refuser de reprendre cette personne ou refuser de payer son entretien lorsqu'on l'a confiée à un tiers ou que celle-ci a été confiée à un tiers par décision judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 2. Le défaut d'aliments ou de soins

Art. 335. La privation d'aliments ou de soins

La privation d'aliments ou de soins consiste à, délibérément, priver d'aliments ou de soins un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité, au point

toestand die niet in staat is om in zijn onderhoud te voorzien, waardoor er een onderbreking is van het toezicht of de zorgen die het slachtoffer nodig heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 331. Verlating van personen met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De verlating van personen die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 332. Verlating van personen met de dood tot gevolg

De verlating van personen die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 333. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter voor de verlating van personen in overweging nemen dat:

1° het slachtoffer de vader, moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van de dader;

2° de dader de vader, de moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft.

Art. 334. In behoeftige toestand achterlaten van personen

Het in behoeftige toestand achterlaten van personen is het opzettelijk in behoeftige toestand achterlaten van een persoon ten aanzien van wie men onderhoud is verschuldigd op basis van artikel 203 of 205 van het oud Burgerlijk Wetboek, ook al wordt deze niet alleen gelaten, het weigeren deze persoon weer bij zich te nemen of het weigeren zijn onderhoud te betalen als men hem aan een derde heeft toevertrouwd of als hij bij rechterlijke beslissing aan een derde is toevertrouwd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 2. Gebrek aan voeding of verzorging

Art. 335. Onthouding van voedsel of verzorging

Onthouding van voedsel of verzorging is het opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging aan een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand in die

de compromettre sa santé ou de porter atteinte à son développement physique ou mental, alors que le privant est le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, ou le partenaire de la victime, ou est une personne qui a autorité sur la victime, en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle, ou est une personne sur laquelle repose une obligation conventionnelle de prendre soin de la victime.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 336. La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 337. La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort

La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort, sans intention de la donner, est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 338. Le défaut d'entretien

Le défaut d'entretien consiste à négliger, par un défaut grave de prévoyance ou de précaution, l'entretien d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité, au point de compromettre sa santé ou de porter atteinte à son développement physique ou mental, par le père, la mère ou un autre parent ou allié en ligne directe, ou en ligne collatérale jusqu'au troisième degré, de la victime, par le partenaire de la victime, par une personne qui a autorité sur la victime, en a la garde ou cohabite occasionnellement ou habituellement avec elle, ou par une personne sur laquelle repose une obligation conventionnelle de prendre soin de la victime.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 339. Le défaut d'entretien entraînant la mort

Le défaut d'entretien entraînant la mort est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 340. Les facteurs aggravants

mate dat zijn gezondheid in het gedrang wordt gebracht of zijn lichamelijke of geestelijke ontwikkeling wordt geschaad, door de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, van het slachtoffer, door de partner van het slachtoffer, door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont, dan wel door een persoon op wie een conventionele plicht rust om zorg te dragen voor het slachtoffer.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 336. Onthouding van voedsel of verzorging met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

De onthouding van voedsel of verzorging die een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 337. Onthouding van voedsel of verzorging met de dood tot gevolg

De onthouding van voedsel of verzorging die de dood tot gevolg heeft, zonder dat de dader handelde met het oogmerk te doden, wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 338. Nalaten van onderhoud

Nalaten van onderhoud is het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid nalaten van het onderhoud van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand in die mate dat hierdoor de gezondheid van het slachtoffer in het gedrang wordt gebracht of zijn lichamelijke of geestelijke ontwikkeling wordt geschaad, door de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, van het slachtoffer, door de partner van het slachtoffer, door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont, dan wel door een persoon op wie een conventionele plicht rust om zorg te dragen voor het slachtoffer.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 339. Nalaten van onderhoud met de dood tot gevolg

Het nalaten van onderhoud dat de dood tot gevolg heeft, wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 340. Verzwarende factoren

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° la victime est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de l'auteur;

2° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne directe ascendante de la victime, ou le partenaire de la victime, ou qu'il a autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde.

Sous-section 3. L'utilisation ou le leurre en vue de commettre une infraction

Art. 341. L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction

L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction consiste à, délibérément, attirer ou utiliser, directement ou par un intermédiaire, un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité en vue de commettre une infraction ou d'y participer.

Cette infraction est punie de la même peine que celle sanctionnant l'infraction pour laquelle le mineur ou la personne en situation de vulnérabilité est attirée ou utilisée.

Art. 342. Le leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction

Le leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction consiste, pour une personne majeure, à, délibérément, communiquer avec un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité avérée ou supposée par le biais de technologies de l'information et de la communication, en vue de faciliter la perpétration d'une infraction à l'égard de cette victime:

1° si l'auteur a dissimulé ou menti sur son identité ou son âge ou sa qualité;

2° si l'auteur a insisté sur la discrétion à observer quant à leurs échanges;

3° si l'auteur a offert ou fait miroiter un cadeau ou un avantage quelconque;

4° si l'auteur a usé de toute autre manœuvre.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 343. Les facteurs aggravants

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan, voor een in deze afdeling omschreven misdrijf, moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het slachtoffer de vader, moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van de dader;

2° de dader de vader, de moeder of andere bloedverwant in de rechte opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft.

Onderafdeling 3. Gebruik of lokken met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 341. Gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf

Het gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf is het opzettelijk, rechtstreeks of via een tussenpersoon, aantrekken of gebruiken van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand om een misdrijf te plegen of hieraan deel te nemen.

Dit misdrijf wordt bestraft met dezelfde straf als deze gesteld op het misdrijf waarvoor de minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand wordt aangetrokken of gebruikt.

Art. 342. Technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf

Het technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf is het opzettelijk door een meerderjarige communiceren met een kennelijk of vermoedelijk minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand door middel van informatie- of communicatietechnologieën om het plegen van een misdrijf op dit slachtoffer te vergemakkelijken:

1° indien de dader zijn identiteit, leeftijd of hoedanigheid heeft verzwegen of hierover heeft gelogen;

2° indien de dader nadruk heeft gelegd op de in acht te nemen discretie over hun gesprekken;

3° indien de dader enig geschenk of voordeel heeft aangeboden of voorgespiegeld;

4° indien de dader een andere list heeft gebruikt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 343. Verzwarende factoren

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente sous-section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° le mineur est âgé de moins de seize ans;

2° l'auteur abuse de la position particulièrement vulnérable dans laquelle se trouve le mineur;

3° l'auteur est le père, la mère ou un autre parent en ligne ascendante de la victime, ou le partenaire de la victime, ou qu'il a une autorité sur celle-ci ou qu'il en a la garde;

4° l'action d'utiliser une personne en vue de commettre une infraction constitue une activité habituelle.

Section 7. La disposition commune

Art. 344. La peine accessoire

En cas de condamnation pour une infraction décrite dans les sections 2 ou 5, le juge peut imposer une interdiction de résidence, de lieu ou de contact comme peine accessoire.

Chapitre 9. Les infractions contre la vie privée des personnes

Section 1re. Les infractions relatives au secret des communications, des données privées d'un système informatique et des lettres

Art. 345. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique

La violation du secret des communications privées et des données privées d'un système informatique consiste à:

1° délibérément, à l'aide d'un appareil quelconque, intercepter, prendre connaissance ou enregistrer des communications non accessibles au public, auxquelles on ne prend pas part, sans le consentement de tous les participants à ces communications;

2° dans l'intention de commettre une des infractions mentionnées ci-dessus au 1°, installer un appareil quelconque;

3° délibérément, détenir, révéler ou divulguer à une autre personne le contenu de communications non accessibles au public ou de données non accessibles au public d'un système informatique illégalement interceptées ou enregistrées, ou dont on a pris connaissance

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze onderafdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° de minderjarige jonger is dan zestien jaar;

2° de dader gebruik maakt van de bijzonder kwetsbare positie waarin de minderjarige verkeert;

3° de dader de vader, de moeder of een andere bloedverwant in de opgaande lijn is van het slachtoffer, dan wel de partner is van het slachtoffer, het gezag over het slachtoffer heeft of er de bewaring van heeft;

4° een gewoonte wordt gemaakt van het gebruiken van een persoon met het oog op het plegen van een misdrijf.

Afdeling 7. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 344. Bijkomende straf

De rechter kan bij de veroordeling voor een misdrijf omschreven onder de afdelingen 2 of 5 een verblijfs-, plaats- of contactverbod opleggen als bijkomende straf.

Hoofdstuk 9. Misdrijven tegen het privéleven

Afdeling 1. Misdrijven betreffende het geheim van communicatie, privégegevens van een informaticasysteem en brieven

Art. 345. Schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Schending van het geheim van privécommunicatie en privégegevens van een informaticasysteem is het:

1° opzettelijk, met behulp van enig toestel, onderscheppen, kennis nemen van of opnemen van niet voor het publiek toegankelijke communicatie, waaraan men zelf niet deelneemt, zonder de toestemming van alle deelnemers aan die communicatie;

2° opstellen van enig toestel met het oogmerk een van de hierboven onder 1° omschreven misdrijven te plegen;

3° opzettelijk onder zich houden, aan een andere persoon onthullen of verspreiden, of enig gebruik maken van de inhoud van niet voor het publiek toegankelijke communicatie of van niet voor het publiek toegankelijke gegevens van een informaticasysteem die onwettig

illégalement, ou utiliser d'une manière quelconque une information obtenue de cette façon.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 346. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique aggravée

La violation du secret des communications privées et des données privées d'un système informatique est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle est commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit.

Art. 347. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique

L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique consiste, avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, à utiliser, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit, un enregistrement, légalement effectué, de communications non accessibles au public ou de données non accessibles au public d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 348. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique aggravée

L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique est punie d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle est commise par une personne exerçant une fonction publique, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Art. 349. La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute

La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute consiste à, délibérément, indûment, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, hors les cas prévus par la loi ou sans respecter les formalités qu'elle prescrit, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour permettre la commission d'une

underschept of opgenomen zijn of waarvan onwettig kennis genomen is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 346. Verzwaarde schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Schending van het geheim van privécommunicatie en privégegevens van een informaticasysteem wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer zij wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft.

Art. 347. Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem is het, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden en buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft, gebruik maken van een wettig gemaakte opname van voor het publiek niet toegankelijke communicatie of voor het publiek niet toegankelijke gegevens van een informaticasysteem.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 348. Verzwaard bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem

Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer het wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Art. 349. Onwettig bezit of onwettige terbeschikkingstelling van af luister materiaal

Onwettig bezit of terbeschikkingstelling van af luister materiaal is het opzettelijk onrechtmatig bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft, van een instrument, met inbegrip van informaticagegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen

infraction de violation du secret des communications privées et des données d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 350. La violation du secret des lettres

La violation du secret des lettres consiste à, délibérément:

— supprimer une lettre confiée à un opérateur postal ou l'ouvrir pour en violer le secret;

— supprimer une lettre d'huissier de justice ou l'ouvrir pour en violer le secret, à moins, dans ce dernier cas, qu'il s'agisse du père ou de la mère de l'enfant mineur concerné, ou du conjoint, du tuteur, de l'administrateur ou du curateur de la personne intéressée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 2. La violation de lieux servant d'habitation

Art. 351. La violation de domicile ou d'un lieu habité

La violation de domicile ou d'un lieu habité consiste à, délibérément, hors les cas prévus par la loi et sans les formalités prescrites par celle-ci, pénétrer dans un domicile, une maison, un appartement, une chambre ou un logement habités par autrui, ou leurs dépendances, occuper ce bien ou y séjourner sans autorisation des habitants.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 352. La violation de domicile ou d'un lieu habité aggravée

La violation de domicile ou d'un lieu habité est punie d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° les faits ont été commis à l'aide de menaces ou de violences;

2° si le fait a été commis en alléguant un faux ordre de l'autorité publique ou en faisant usage de vêtements, de signes distinctifs, du nom ou de la qualité d'un agent de l'autorité publique;

3° l'auteur ou un des auteurs était porteur d'une arme.

of aangepast om het misdrijf van schending van het geheim van privécommunicatie en gegevens van een informaticasysteem mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 350. Schending van het briefgeheim

Schending van het briefgeheim is het opzettelijk:

— wegmaken van een aan een postoperator toevertrouwde brief of openen van een zodanige brief om het geheim ervan te schenden;

— wegmaken van een brief van een gerechtsdeurwaarder of openen van een zodanige brief, om het geheim ervan te schenden, behalve, in dit laatste geval, wanneer de dader de vader of de moeder is van het betrokken minderjarig kind, ofwel de echtgenoot, de voogd, de bewindvoerder of de curator van de betrokken persoon.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 2. Schending van plaatsen die tot woning dienen

Art. 351. Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats

Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats is het opzettelijk binnentreden in een door een ander bewoonde woonplaats, huis, appartement, kamer of verblijf, of in de aanhorigheden ervan, dit goed bezetten of erin verblijven zonder toestemming van de bewoners, buiten de gevallen die de wet bepaalt of zonder inachtneming van de vormen die zij voorschrijft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 352. Verzwaarde huisvredebreuk of verzwaarde schending van een bewoonde plaats

Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de feiten werden gepleegd met behulp van bedreiging of geweld;

2° het feit werd gepleegd door zich te beroepen op een vals bevel van het openbaar gezag of door gebruik te maken van de kledij, herkenningstekens, de naam of hoedanigheid van een agent van het openbaar gezag;

3° de dader of een van de daders een wapen bij zich had.

Art. 353. L'occupation Illicite d'un lieu non habité

L'occupation illicite d'un lieu non habité consiste à, délibérément, sans ordre de l'autorité ou sans autorisation d'une personne possédant un titre ou un droit qui donne accès au bien concerné ou qui permet de l'utiliser ou de séjourner dans le bien et hors les cas où la loi l'autorise, pénétrer dans la maison, l'appartement, la chambre ou le logement non habité d'autrui, ou leurs dépendances ou tout autre local ou le bien meuble non habité d'autrui pouvant ou non servir de logement, soit l'occuper, soit y séjourner de quelque façon que ce soit, sans être soi-même détenteur du droit ou du titre précité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 354. Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion

Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion consiste à, délibérément, ne pas donner suite, dans le délai fixé, à l'ordonnance d'évacuation visée à l'article 12, § 1er, de la loi du 18 octobre 2017 relative à la pénétration, à l'occupation ou au séjour illégitimes dans le bien d'autrui ou à l'expulsion visée à l'article 1344*decies* du Code judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 3. La protection du secret professionnel

Art. 355. La violation du secret professionnel

La violation du secret professionnel consiste pour une personne dépositaire, par état ou par profession, des secrets qu'on lui confie, qui, hors le cas où elle est appelée à rendre témoignage en justice ou devant une commission d'enquête parlementaire et celui où la loi l'oblige ou l'autorise à faire connaître ces secrets, à révéler, délibérément, ces secrets.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 356. Dérogations au secret professionnel

§ 1er. Toute personne qui, par état ou par profession, est dépositaire de secrets et a de ce fait connaissance d'une infraction prévue aux articles 96 à 101, 134 à 149, 151 à 165, 171 à 174, 194 à 202, 206 à 211, 259, 311 à 316, 330 à 332 et 335 à 339, commise sur un mineur, sur une personne en situation de vulnérabilité au sens de l'article 79, 2° ou sur une personne en situation de

Art. 353. Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats

Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats is het opzettelijk, zonder een bevel van de overheid of zonder toestemming van een houder van een titel die of een recht dat toegang verschaft tot de betrokken plaats of gebruik van of verblijf in het betrokken goed toestaat en buiten de gevallen waarin de wet het toelaat, op eender welke manier binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans niet bewoonde huis, appartement, kamer of verblijf, of de aanhorigheden ervan, of enige andere niet bewoonde ruimte of andermans roerend goed dat al dan niet als verblijf kan dienen, zonder zelf houder te zijn van voormelde titel of recht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 354. Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting

Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting is het opzettelijk geen gevolg geven, binnen de gestelde termijn, aan het bevel tot ontruiming bedoeld in artikel 12, § 1, van de wet van 18 oktober 2017 betreffende het onrechtmatig binnendringen in, bezetten van of verblijven in andermans goed of tot uithuiszetting bedoeld in artikel 1344*decies* van het Gerechtelijk Wetboek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 3. Bescherming van het beroepsgeheim

Art. 355. Schending van het beroepsgeheim

Schending van het beroepsgeheim is het opzettelijk door een persoon die uit hoofde van zijn staat of beroep kennis draagt van geheimen die hem zijn toevertrouwd, bekend maken van deze geheimen buiten het geval dat hij geroepen wordt om in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hem verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 356. Afwijkingen van het beroepsgeheim

§ 1. Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 96 tot en met 101, 134 tot en met 149, 151 tot en met 165, 171 tot en met 174, 194 tot en met 202, 206 tot en met 211, 259, 311 tot en met 316, 330 tot en met 332, en 335 tot en met 339, gepleegd op een minderjarige, op een persoon in

vulnérabilité en raison de violence entre partenaires ou d'actes de violence perpétrés au nom de la culture, de la coutume, de la religion, de la tradition ou du prétendu "honneur", peut, sans préjudice des obligations que lui impose l'article 300, en informer le procureur du Roi lorsqu'une des situations suivantes est présente:

— soit il existe un danger grave et imminent pour l'intégrité physique ou mentale du mineur ou de la personne en situation de vulnérabilité visée, et elle n'est pas en mesure, seule ou avec l'aide de tiers, de protéger cette intégrité;

— soit il y a des indices d'un danger sérieux et réel que d'autres mineurs ou personnes en situation de vulnérabilité telles que visées ci-dessus soient victimes d'une des infractions prévues aux articles précités et elle n'est pas en mesure, seule ou avec l'aide de tiers, de protéger cette intégrité.

§ 2. Il n'y a pas d'infraction lorsqu'une personne qui, par état ou par profession, est dépositaire de secrets, communique ceux-ci dans le cadre d'une concertation organisée soit par ou en vertu d'une loi, soit moyennant une autorisation motivée du procureur du Roi.

Cette concertation peut exclusivement être organisée soit en vue de protéger l'intégrité physique et psychique de la personne ou de tiers, soit en vue de prévenir les infractions terroristes visées au chapitre 1er du titre 3 ou les délits commis dans le cadre d'une organisation criminelle, telle qu'elle est définie à l'article 381.

La loi ou l'autorisation motivée du procureur du Roi, visées à l'alinéa 1er, déterminent au moins qui peut participer à la concertation, avec quelle finalité et selon quelles modalités la concertation aura lieu.

Les participants sont tenus au secret relativement aux secrets communiqués durant la concertation. Toute personne violant ce secret sera punie d'un peine de niveau 2. Les secrets qui sont communiqués pendant cette concertation, ne peuvent donner lieu à la poursuite pénale que des seules infractions pour lesquelles la concertation a été organisée.

§ 3. Les deux paragraphes précédents ne sont pas applicables à l'avocat en ce qui concerne la communication d'informations confidentielles de son client lorsque ces informations sont susceptibles d'exposer son client à des poursuites pénales.

een kwetsbare toestand in de zin van artikel 79, 2°, of op een persoon in een kwetsbare toestand ten gevolge van partnergeweld of het gebruiken van geweld in naam van culturele drijfveren, gewoontes, religie, tradities of de zogenaamde "eer", kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 300, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings in de volgende gevallen:

— hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde persoon in een kwetsbare toestand en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen;

— hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of zoals hierboven bedoelde personen in een kwetsbare toestand het slachtoffer zouden worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.

§ 2. Er is geen misdrijf wanneer iemand die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen, deze meedeelt in het kader van een overleg dat wordt georganiseerd, hetzij bij of krachtens een wet, hetzij bij een met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings.

Dit overleg kan uitsluitend worden georganiseerd, hetzij met het oog op de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de persoon of van derden, hetzij ter voorkoming van de terroristische misdrijven zoals bepaald in hoofdstuk 1 van titel 3, of van de misdrijven gepleegd in het raam van een criminele organisatie, zoals bepaald in artikel 381.

De in het eerste lid bedoelde wet of de met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings bepalen ten minste wie aan het overleg kan deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten het overleg zal plaatsvinden.

De deelnemers zijn tot geheimhouding verplicht wat betreft de tijdens het overleg meegedeelde geheimen. Eenieder die dit geheim schendt, wordt gestraft met een straf van niveau 2. De geheimen die tijdens dit overleg worden meegedeeld, kunnen slechts aanleiding geven tot de strafrechtelijke vervolging van de misdrijven waarvoor het overleg werd georganiseerd.

§ 3. De twee vorige paragrafen zijn niet van toepassing op de advocaat voor wat betreft het meedelen van vertrouwelijke informatie van zijn cliënt wanneer die zijn cliënt mogelijk aan strafvervolging blootstelt.

Section 4. Les infractions relatives au libre exercice des cultes

Art. 357. L'atteinte au libre exercice d'un culte

L'atteinte au libre exercice d'un culte consiste à délibérément:

1° par des violences ou des menaces, contraindre ou empêcher une ou plusieurs personnes d'exercer un culte, d'assister à l'exercice de ce culte, de célébrer certaines fêtes religieuses, d'observer certains jours de repos, et, en conséquence, d'ouvrir ou de fermer leurs ateliers, boutiques ou magasins, et de faire ou de quitter certains travaux;

2° par des troubles ou des désordres, empêcher, retarder ou interrompre les exercices d'un culte qui se pratiquent dans un lieu destiné ou servant habituellement au culte ou dans les cérémonies publiques de ce culte;

3° par faits, paroles, gestes ou menaces, aura outragé les objets d'un culte, soit dans les lieux destinés ou servant habituellement à son exercice, soit dans des cérémonies publiques de ce culte.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 358. Le facteur aggravant de l'atteinte au libre exercice d'un culte

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour l'infraction visée au 1° de l'article précédent, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise au préjudice d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité.

Section 5. La protection de la vie privée des mineurs dans le cadre des procédures judiciaires

Art. 359. L'atteinte à la vie privée des mineurs

L'atteinte à la vie privée des mineurs consiste à délibérément publier ou diffuser, par tout procédé:

1° le compte rendu des débats devant le tribunal de la jeunesse, devant le juge d'instruction ou devant les chambres de la cour d'appel compétentes pour se prononcer sur l'appel introduit contre leurs décisions, les motifs et le dispositif de la décision judiciaire prononcée

Afdeling 4. Misdrijven betreffende de vrije uitoefening van de erediensten

Art. 357. Aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

De aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst is het opzettelijk:

1° door geweld of bedreiging een of meer personen dwingen of verhinderen een eredienst uit te oefenen, de uitoefening van die eredienst bij te wonen, bepaalde godsdienstige feesten te vieren, bepaalde rustdagen te onderhouden en diensgevolge hun werkhuizen, winkels of magazijnen te openen of te sluiten en een bepaalde arbeid te verrichten of te staken;

2° door het verwekken van stoornis of wanorde verhinderen, belemmeren of onderbreken van de uitoefening van een eredienst, gehouden in een plaats die bestemd is of gewoonlijk dient voor de eredienst of bij openbare plechtigheden van die eredienst;

3° door daden, woorden, gebaren of bedreigingen beschimpen van de voorwerpen van een eredienst, hetzij in plaatsen die bestemd zijn of gewoonlijk dienen voor de uitoefening ervan, hetzij bij openbare plechtigheden van die eredienst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 358. Verzwarende factor bij de aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor het misdrijf bedoeld in het vorige artikel, 1°, moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Afdeling 5. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen in het kader van de gerechtelijke procedures

Art. 359. Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen

Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen is het opzettelijk publiceren of verspreiden, door welk procédé ook, van:

1° het verslag van de debatten voor de jeugdrechtbank, voor de onderzoeksrechter of voor de kamers van het hof van beroep die bevoegd zijn om over het hoger beroep tegen hun beslissingen te oordelen, uitgezonderd de motieven en het beschikkend gedeelte van

en audience publique faisant exception à cet égard sous réserve de l'application du 2°;

2° des textes, dessins, photographies, images ou des messages audios de nature à révéler l'identité d'une personne qui est poursuivie pour avoir commis un fait qualifié infraction alors qu'elle était mineure ou qui fait l'objet d'une mesure protectionnelle prise par une juridiction de la jeunesse.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 6. Disposition commune

Art. 360. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

Les comportements visés dans le présent chapitre ne sont pas punissables si la personne exerçant une fonction publique qui exécute un ordre qui n'est pas manifestement illégal, a agi par ordre de ses supérieurs, pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû une obéissance hiérarchique.

Chapitre 10. Les infractions contre l'état civil des personnes

Section 1re. Les infractions relatives à la preuve de l'état civil des enfants

Art. 361. Le défaut de déclaration de naissance d'un enfant

Le défaut de déclaration de naissance d'un enfant consiste, pour une personne à, délibérément, s'abstenir de faire la déclaration prévue à l'article 43 de l'ancien Code civil alors qu'elle y est tenu en vertu de l'article 43, § 1er, du même Code.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 362. Le défaut de notification d'accouchement

Le défaut de notification d'accouchement consiste pour une personne à, délibérément, s'abstenir de notifier un accouchement à l'officier de l'état civil alors qu'elle y est tenue en vertu de l'article 42 de l'ancien Code civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 363. Le défaut de notification d'un enfant abandonné

de in openbare terechtzitting uitgesproken rechterlijke beslissing onder voorbehoud van de toepassing van 2°;

2° teksten, tekeningen, foto's, beelden of geluidsfragmenten waaruit de identiteit kan blijken van een persoon die wordt vervolgd wegens het plegen van een als misdrijf omschreven feit terwijl hij minderjarig was of ten aanzien van wie een beschermingsmaatregel is genomen door een jeugdgerecht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 6. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 360. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De in dit hoofdstuk bedoelde gedragingen kunnen niet worden bestraft indien de persoon met een openbare functie die een niet-manifest onrechtmatig bevel uitvoert, heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij zijn meerdere als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was.

Hoofdstuk 10. Misdrijven tegen de burgerlijke staat van personen

Afdeling 1. Misdrijven met betrekking tot het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen

Art. 361. Niet-aangifte van de geboorte van een kind

De niet-aangifte van de geboorte van een kind is het opzettelijk nalaten aangifte te doen overeenkomstig het artikel 43 van het oud Burgerlijk Wetboek door de persoon die krachtens het artikel 43, § 1, van hetzelfde Wetboek gehouden is dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 362. Niet-kennisgeving van een bevalling

De niet-kennisgeving van een bevalling is het opzettelijk nalaten kennisgeving te doen van een bevalling aan de ambtenaar van de burgerlijke stand door de persoon die krachtens artikel 42 van het oud Burgerlijk Wetboek gehouden is dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 363. Niet-kennisgeving van een vondeling

Le défaut de notification d'un enfant abandonné consiste à, délibérément, omettre de déclarer immédiatement un enfant nouveau-né trouvé aux services de secours publics comme le prescrit l'article 45 de l'ancien Code civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 364. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine

Le défaut de déclaration d'un enfant abandonné n'est pas puni lorsque la personne a consenti à prendre l'enfant à sa charge et a fait, à cet égard, une déclaration devant l'autorité communale du lieu où l'enfant a été trouvé.

Art. 365. La substitution d'enfant

La substitution d'enfant consiste à, délibérément, échanger un enfant avec un autre enfant ou attribuer à une femme un enfant dont elle n'a pas accouché.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 366. L'obstruction à la preuve de l'état civil d'un enfant

L'obstruction à la preuve de l'état civil d'un enfant consiste à, délibérément, détruire la preuve de l'état civil d'un enfant ou en empêcher l'établissement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. Les infractions relatives à l'adoption

Art. 367. L'adoption illégale pour compte propre

L'adoption illégale pour compte propre consiste à, dans une intention frauduleuse, obtenir ou tenter d'obtenir pour soi, une adoption contraire aux dispositions de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 368. L'adoption illégale commise par un intermédiaire

L'adoption illégale commise par un intermédiaire consiste à, délibérément:

1° intervenir en tant que personne intermédiaire et obtenir ou tenter d'obtenir une adoption pour un tiers

De niet-kennisgeving van een vondeling is het opzettelijk nalaten onmiddellijk kennisgeving te doen van een gevonden pasgeboren kind aan de openbare hulpdiensten, zoals bij artikel 45 van het oud Burgerlijk Wetboek is voorgeschreven.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 364. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De niet-afgifte van een vondeling wordt niet bestraft wanneer de persoon erin heeft toegestemd het kind te zijnen laste te nemen en dienaangaande een verklaring heeft afgelegd bij de gemeenteoverheid van de plaats waar het kind is gevonden.

Art. 365. Onderschuiving van een kind

De onderschuiving van een kind is het opzettelijk verwisselen van een kind met een ander kind of het toeschrijven van een kind aan een vrouw die niet van dit kind is bevallen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 366. Obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind

De obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind is het opzettelijk vernietigen of het verhinderen van de opmaak van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Misdrijven met betrekking tot de adoptie

Art. 367. Onwettige adoptie voor eigen rekening

De onwettige adoptie voor eigen rekening is het met bedrieglijk opzet voor zichzelf verkrijgen of proberen te verkrijgen van een adoptie die strijdig is met de bepalingen van de wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 368. Onwettige adoptie door tussenkomst van derden

De onwettige adoptie door tussenkomst van derden is het opzettelijk:

1° optreden als tussenpersoon en voor een derde een adoptie verkrijgen of proberen te verkrijgen zonder

sans être membre d'un service d'adoption préalablement agréé à cette fin par la communauté compétente;

2° en tant que membre d'un service d'adoption agréé, obtenir ou tenter d'obtenir pour un tiers une adoption contraire aux dispositions de la loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Section 3. Les infractions relatives au mariage

Art. 369. La bigamie

La bigamie consiste à, délibérément, contracter un autre mariage avant la dissolution du mariage légal précédent.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 4. La disposition commune

Art. 370. Le facteur aggravant

Dans le choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, pour des faits constitutifs d'infractions contre l'état civil des personnes, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions.

Chapitre 11. Les infractions contre les cadavres et les sépultures

Section 1re. L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable

Art. 371. L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable

L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable consiste à, délibérément, procéder à une inhumation ou à une crémation sans le consentement préalable de l'officier public.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 2. La profanation de cadavres et de sépultures

Art. 372. La profanation de cadavres

La profanation de cadavres est l'atteinte, faite délibérément, à l'intégrité du cadavre, de sorte à offenser ou à blesser la mémoire du défunt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst;

2° als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie verkrijgen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Afdeling 3. Misdrijven met betrekking tot het huwelijk

Art. 369. Bigamie

Bigamie is het opzettelijk aangaan van een ander huwelijk vóór de ontbinding van het voorgaande wettige huwelijk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 370. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die misdrijven tegen de burgerlijke staat van personen uitmaken moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie.

Hoofdstuk 11. Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging

Afdeling 1. Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten

Art. 371. Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten

Het zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten is het opzettelijk zonder voorafgaande toestemming van de openbare ambtenaar een begraafing of crematie verrichten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 2. Lijk- en grafschennis

Art. 372. Lijkschennis

Lijkschennis is het opzettelijk aantasten van de integriteit van het lijk waardoor de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 373. La profanation de sépultures

La profanation de sépultures consiste à, délibérément, détruire, démolir ou dégrader, des tombes, des signes commémoratifs créés à la mémoire des défunts, des urnes funéraires ou des aires de dispersion des cendres, de sorte à offenser ou à blesser la mémoire du défunt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Titre 3. Les infractions contre la sécurité publique

Chapitre 1. Le terrorisme

Art. 374. L'infraction terroriste

§ 1er. L'infraction terroriste consiste à commettre une des infractions prévues aux §§ 2 et 3 qui, de par sa nature ou son contexte, peut porter gravement atteinte à un pays ou à une organisation internationale et est commise intentionnellement dans le but d'intimider gravement une population ou de contraindre indûment des pouvoirs publics ou une organisation internationale à accomplir ou à s'abstenir d'accomplir un acte, ou de gravement déstabiliser ou détruire les structures fondamentales politiques, constitutionnelles, économiques ou sociales d'un pays ou d'une organisation internationale.

§ 2. Les infractions suivantes constituent, aux conditions fixées au § 1er, une infraction terroriste:

1° l'homicide volontaire tel que visé au titre 2, chapitre 1, section 1;

2° la torture telle que visée au titre 2, chapitre 2, section 1 et le traitement inhumain tel que visé au titre 2, chapitre 2, section 2;

3° les actes de violence tels que visés au titre 2, chapitre 4, section 1, sous-section 1 et les mutilations des organes génitaux féminins telles que visées au titre 2, chapitre 4, section 1, sous-section 2;

4° les infractions portant atteinte à la liberté individuelle telles que visées au titre 2, chapitre 5;

5° la destruction ou la dégradation massives visées aux articles 513, 515, 516, 517, 525, 3°, 531 et 532, à l'article 2.4.5.6 du Code belge de la Navigation, ainsi qu'à l'article 114, § 4, de la loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques, ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines ou de produire des pertes économiques considérables;

Art. 373. Graftschennis

Graftschennis is het opzettelijk vernielen, neerhalen of beschadigen van graven, gedenktekens opgericht ter nagedachtenis van de overledenen, funeraire urnen of asverspreidingsweiden waardoor de nagedachtenis van de overledene werd beledigd of gekwetst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Titel 3. Misdrijven tegen de openbare veiligheid

Hoofdstuk 1. Terrorisme

Art. 374. Terroristisch misdrijf

§ 1. Een terroristisch misdrijf is het plegen van een misdrijf bepaald in de §§ 2 en 3 dat door zijn aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kan schaden en opzettelijk gepleegd is met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.

§ 2. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1, aangemerkt:

1° het opzettelijk doden zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 1, afdeling 1;

2° de foltering zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 2, afdeling 1 en de onmenselijke behandeling zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 2, afdeling 2;

3° de gewelddaden zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 4, afdeling 1, onderafdeling 1 en de vrouwelijke genitale verminking zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 4, afdeling 1, onderafdeling 2;

4° de misdrijven die een aanslag zijn op de individuele vrijheid zoals bedoeld in titel 2, hoofdstuk 5;

5° de grootschalige vernieling of beschadiging bedoeld in de artikelen 513, 515, 516, 517, 525, 3°, 531 en 532, in artikel 2.4.5.6 van het Belgisch Scheepvaartwetboek, en in artikel 114, § 4, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;

6° le sabotage informatique tel que défini aux l'articles 530 et 531;

7° la capture d'aéronef visée à l'article 30, § 1er, 2°, de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

8° les infractions de piraterie et une infraction assimilée visées à l'article 4.5.2.2 et 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation;

9° les infractions visées par l'arrêté royal du 23 septembre 1958 portant règlement général sur la fabrication, l'emmagasinement, la détention, le débit, le transport et l'emploi des produits explosifs, modifié par l'arrêté royal du 1er février 2000, et punies par les articles 5 à 7 de la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflagrer et aux engins qui en sont chargés;

10° les infractions visées aux articles 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 512, alinéa 2, ainsi qu'à l'article 2.4.5.5 du Code belge de la Navigation dans les circonstances visées à l'article 4.1.2.17, § 2 du Code belge de la Navigation, ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

11° les infractions visées par la loi du 28 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes;

12° les infractions visées à l'article 2, alinéa premier, 2°, de la loi du 10 juillet 1978 portant approbation de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication et du stockage des armes bactériologiques biologiques ou à toxines et sur leur destruction, faite à Londres, Moscou et Washington le 10 avril 1972;

13° la tentative, au sens de l'article 9, § 1er, de commettre une des infractions visées aux 1° à 12° du présent alinéa.

Sauf lorsque l'infraction est punissable d'une peine de niveau 8, les peines prévues aux infractions énumérées à l'alinéa précédent, sont remplacées par une peine du niveau immédiatement supérieur.

§ 3. Les infractions suivantes constituent également, aux conditions fixées au § 1er, une infraction terroriste:

1° la destruction ou la dégradation massives, ou la provocation d'une inondation d'une infrastructure, d'un système de transport, d'une propriété publique ou privée,

6° de informaticasabotage, zoals bepaald in de artikelen 530 en 531;

7° het kapen van vliegtuigen bedoeld in artikel 30, § 1, 2°, van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919 betreffende de regeling der luchtvaart;

8° de misdrijven van piraterij en daarmee gelijkgestelde misdrijven bedoeld in artikel 4.5.2.2 en 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

9° de misdrijven bedoeld in het koninklijk besluit van 23 september 1958 houdende algemeen reglement betreffende het fabriceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 1 februari 2000, en die strafbaar zijn gesteld door de artikelen 5 tot 7 van de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;

10° de misdrijven bedoeld in de artikelen 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 512, tweede lid, alsook in artikel 2.4.5.5 van het Belgisch Scheepvaartwetboek in de omstandigheden bedoeld in artikel 4.1.2.17, § 2 van het Belgisch Scheepvaartwetboek, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

11° de misdrijven bedoeld in de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens;

12° de misdrijven bedoeld in artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 10 juli 1978 houdende goedkeuring van het Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens, opgemaakt te Londen, Moskou en Washington op 10 april 1972;

13° de poging, in de zin van artikel 9, paragraaf 1, tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in 1° tot 12° van dit lid.

Behalve indien het misdrijf strafbaar is met een straf van niveau 8, worden de straffen voorzien voor de misdrijven opgesomd in het voorgaande lid, vervangen door een straf van het onmiddellijk hoger niveau.

§ 3. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1 eveneens aangemerkt:

1° andere dan in § 2 bedoelde grootschalige vernietiging of beschadiging, of het veroorzaken van een overstroming van een infrastructurele voorziening, een

ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines ou de produire des pertes économiques considérables, autres que celles visées au § 2;

2° la capture d'autres moyens de transport que ceux visés aux 6° et 7° du § 2;

3° la fabrication, la possession, l'acquisition, le transport ou la fourniture d'armes nucléaires, radiologiques ou chimiques, l'utilisation d'armes nucléaires, biologiques, radiologiques ou chimiques, ainsi que la recherche et le développement d'armes radiologiques ou chimiques;

4° la libération de substances dangereuses ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

5° la perturbation ou l'interruption de l'approvisionnement en eau, en électricité ou en toute autre ressource naturelle fondamentale ayant pour effet de mettre en danger des vies humaines;

6° la menace de réaliser l'une des infractions énumérées au § 2 ou au présent paragraphe.

Les infractions visées à l'alinéa précédent sont punies comme suit:

1° l'infraction visée au 6° est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 2 ou 3; elle est punissable d'une peine de niveau 4, lorsque la menace porte sur une infraction punissable d'une peine de niveau 4 ou plus;

2° les infractions visées aux 1°, 2° et 5° sont punies d'une peine de niveau 5;

3° les infractions visées aux 3° et 4° sont punies d'une peine de niveau 8.

Art. 375. La définition du groupe terroriste

Un groupe terroriste est l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, et qui agit de façon concertée en vue de commettre des infractions terroristes visées à l'article 374.

Une organisation dont l'objet réel est exclusivement d'ordre politique, syndical, philanthropique, philosophique ou religieux ou qui poursuit exclusivement tout autre but légitime ne peut, en tant que telle, être considérée comme un groupe terroriste au sens de l'alinéa 1er.

Art. 376. La participation à un groupe terroriste

vervoerssysteem, een publiek of privaat eigendom, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;

2° het kapen van andere transportmiddelen dan bedoeld in het 6° en 7° van § 2;

3° het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren, of leveren van kernwapens, radiologische wapens of chemische wapens, het gebruik van kernwapens, biologische, radiologische of chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek in en het ontwikkelen van radiologische of chemische wapens;

4° het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

5° het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of andere essentiële natuurlijke hulpbronnen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

6° de bedreiging met het plegen van één van de strafbare feiten bedoeld in § 2 of in deze paragraaf.

De misdrijven bedoeld in het vorige lid worden als volgt bestraft:

1° het misdrijf bedoeld in 6° wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de dreiging betrekking heeft op een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2 of 3; het wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de dreiging betrekking heeft op een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of meer;

2° de misdrijven bedoeld in 1°, 2° en 5° worden bestraft met een straf van niveau 5;

3° de misdrijven bedoeld in 3° en 4° worden bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 375. Definitie van terroristische groep

Een terroristische groep is iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die sinds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen, als bedoeld in artikel 374.

Een organisatie waarvan het feitelijk oogmerk uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend enig ander rechtmatig oogmerk nastreeft, kan als zodanig niet beschouwd worden als een terroristische groep in de zin van het eerste lid.

Art. 376. Deelname aan een terroristische groep

La participation à un groupe terroriste consiste à participer délibérément à une activité d'un groupe terroriste, y compris par la fourniture d'informations ou de moyens matériels au groupe terroriste, ou par toute forme de financement d'une activité du groupe terroriste, en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 377. La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste

La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste consiste à délibérément participer à la prise de décision dans le cadre des activités du groupe terroriste, en ayant eu ou en ayant dû avoir connaissance que cette participation pourrait contribuer à commettre une infraction du groupe terroriste.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 378. La participation aggravée à un groupe terroriste

La participation à un groupe terroriste en qualité de dirigeant du groupe est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 379. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme

Sans préjudice de l'application des articles 376, 377 et 378, l'incitation à la commission d'infractions terroristes consiste à diffuser ou mettre à la disposition du public de toute autre manière un message, avec l'intention d'inciter à la commission d'une des infractions visées aux articles 374 et 385, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°, lorsqu'un tel comportement, qu'il préconise directement ou non la commission d'infractions terroristes, crée le risque qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises.

L'apologie du terrorisme consiste à, en public, nier, minimiser grossièrement, chercher à justifier ou approuver une des infractions visées aux articles 374 et 385, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°, lorsqu'un tel comportement crée un risque sérieux et réel qu'une ou plusieurs de ces infractions puissent être commises et que ce comportement a été commis dans cette intention.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3 lorsqu'elle portent sur une infraction terroriste passible

Deelname aan een terroristische groep is het opzettelijk deelnemen aan enige activiteit van een terroristische groep, onder meer door het verstrekken van gegevens of materiële middelen aan een terroristische groep of door het in enigerlei vorm financieren van enige activiteit van een terroristische groep, terwijl men wist of moest weten dat zijn deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door de terroristische groep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 377. Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep

Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep is het opzettelijk deelnemen aan het nemen van een beslissing in het kader van de activiteiten van een terroristische groep, terwijl men wist of moest weten dat deze deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdrijf door deze terroristische groep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 378. Verzwaaarde deelname aan een terroristische groep

De deelname aan een terroristische groep als leidend persoon wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 379. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme

Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven is, onverminderd de toepassing van de artikelen 376, 377 en 378, het verspreiden of anderszins publiekelijk ter beschikking stellen van een boodschap met het oogmerk aan te zetten tot het plegen van één van de in de artikelen 374 en 385, bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, indien dergelijk gedrag, ongeacht of het al dan niet rechtstreeks aanstuurt op het plegen van terroristische misdrijven, het risico oplevert dat één of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd.

Verheerlijken van terrorisme is het in het openbaar, ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren van een van de in de artikelen 374 en 385 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, wanneer dit gedrag een ernstig en reëel gevaar oplevert dat een of meer van deze misdrijven mogelijk worden gepleegd en het gedrag met dat oogmerk werd gepleegd.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch

d'une peine de niveau 2 ou plus, ou de niveau 4 lorsqu'elles portent sur une infraction terroriste passible d'une peine de niveau 5 ou plus.

Art. 380. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme envers un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme sont punies d'une peine de niveau 5 lorsqu'elles s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 381. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à recruter une autre personne pour commettre ou contribuer à commettre l'une des infractions visées aux articles 374, 376, 377, 378 ou 385, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 382. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste est puni d'une peine de niveau 5 lorsque le recrutement s'adresse spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 383. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à:

1° donner des instructions ou une formation pour la fabrication ou l'utilisation d'explosifs, d'armes à feu ou d'autres armes ou de substances nocives ou dangereuses, ou pour d'autres méthodes et techniques spécifiques en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 374, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°;

2° en Belgique ou à l'étranger, se faire donner des instructions ou suivre une formation comme visée au 1°, en vue de commettre ou de contribuer à commettre

misdrijf strafbaar met een straf van niveau 2 of meer of niveau 4 wanneer zij betrekking hebben op een terroristisch misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 380. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand

Het aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en het verheerlijken van terrorisme worden bestraft met een straf van niveau 5 indien zij zich specifiek richten tot een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 381. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is het aanwerven van een andere persoon met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in de artikelen 374, 376, 377, 378 of 385 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 382. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand

Het aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5 wanneer het aanwerven zich specifiek richt tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 383. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is:

1° het geven van onderrichtingen of het verschaffen van een opleiding voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in artikel 374, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°;

2° zich in België of in het buitenland onderrichtingen doen geven of een opleiding volgen zoals bedoeld in 1°, met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen

l'une des infractions visées à l'article 374, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°;

3° en Belgique ou à l'étranger, acquérir des connaissances par soi-même ou se former soi-même aux matières visées au 1° en vue de commettre ou de contribuer à commettre l'une des infractions visées à l'article 374, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 384. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité

L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visée au 1° de l'article précédent est punie d'une peine de niveau 5 lorsque les instructions ou la formation s'adressent spécifiquement à un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité.

Art. 385. L'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste et l'organisation et autres facilitations de voyages à des fins terroristes

Sans préjudice de l'application des articles 376, 377 et 378, l'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à:

1° quitter le territoire national en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 374, 376 à 384, 387 à 389, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°;

2° entrer sur le territoire national en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 374, 376 à 384, 387 à 389, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°.

Sans préjudice de l'application des articles 376, 377, et 378, l'organisation et autres facilitations de voyages à des fins terroristes consiste à organiser ou faciliter de toute autre manière le voyage à partir de la Belgique ou vers ce pays d'une personne en vue de la commission ou de la contribution à la commission, en Belgique ou à l'étranger, d'une infraction visée aux articles 374, 376 à 384, 387 à 389, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6°.

van een van de in artikel 374 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°;

3° in België of in het buitenland door zelf kennis verwerven of zichzelf vormen in de materies bedoeld in 1° met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een van de in artikel 374 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 384. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand

Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf bedoeld in 1° van het voorgaand artikel wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien de onderrichtingen of de opleiding zich specifiek richten tot een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

Art. 385. Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf en het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van reizen met terroristisch oogmerk

Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is, onverminderd de toepassing van de artikelen 376, 377 en 378:

1° het nationaal grondgebied verlaten met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 374, 376 tot en met 384, 387 tot en met 389, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°;

2° het binnenkomen van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 374, 376 tot en met 384, 387 tot en met 389, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°.

Het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van reizen met terroristische oogmerk is, onverminderd de toepassing van de artikelen 376, 377 en 378, het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van een reis vanuit of naar België voor een persoon met het oog op het, in België of het buitenland, plegen van of het bijdragen tot het plegen van een misdrijf bedoeld in de artikelen 374, 376 tot en met 384 of 387 tot en met 389, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6°.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 4.

Art. 386. La préparation de la commission d'une infraction terroriste

§ 1er. La préparation de la commission d'une infraction terroriste consiste à, préparer délibérément la commission d'une infraction visée à l'article 374, à l'exception de celle visée à l'article 374, § 3, 6° et de celles punissables d'une peine de niveau 2.

Cette infraction est punie:

— d'une peine de niveau 3 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 3 ou niveau 4;

— d'une peine de niveau 4 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 5 ou niveau 6;

— d'une peine de niveau 5 si l'infraction préparée est punie d'une peine de niveau 7 ou niveau 8.

§ 2. Pour l'application du présent article, on entend par "préparer" notamment:

1° collecter des renseignements concernant des lieux, des événements ou des personnes de manière à pouvoir commettre un acte sur ces lieux ou durant ces événements ou à porter atteinte à ces personnes, et observer ces lieux, ces événements ou ces personnes;

2° détenir, chercher, acquérir, transporter ou fabriquer des objets ou des substances susceptibles de présenter un danger pour autrui ou de provoquer des pertes économiques considérables;

3° détenir, chercher, acquérir, transporter ou fabriquer des moyens financiers ou matériels, des faux documents ou des documents obtenus illégalement, des supports informatiques, des moyens de communication, des moyens de transports;

4° détenir, chercher ou acquérir des locaux pouvant servir de retraite, de lieu de réunion, de lieu de rencontre ou de logement;

5° revendiquer à l'avance, sous quelque forme et par quelque moyen que ce soit, la commission d'une infraction terroriste, à l'exception de l'infraction visée à l'article 345, § 3, 6°.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 386. Voorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf

§ 1. Voorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf is het opzettelijk voorbereiden van het plegen van een misdrijf bedoeld in artikel 374, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 374, § 3, 6° en van de misdrijven bestraft met een straf van niveau 2.

Dit misdrijf wordt bestraft:

— met een straf van niveau 3 indien het voorbereide misdrijf bestraft wordt met een straf van niveau 3 of van niveau 4;

— met een straf van niveau 4 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5 of van niveau 6;

— met een straf van niveau 5 indien het voorbereide misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7 of van niveau 8.

§ 2. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder "voorbereiden" onder meer verstaan:

1° het verzamelen van inlichtingen over locaties, gebeurtenissen, evenementen of personen waardoor het mogelijk is een actie te plegen op die locaties of gedurende deze gebeurtenissen of evenementen of schade toe te brengen aan die personen, en het observeren van die locaties, gebeurtenissen, evenementen of personen;

2° het voorhanden hebben, zoeken, aanschaffen, vervoeren of vervaardigen van voorwerpen of stoffen die van aard zijn dat zij een gevaar kunnen uitmaken voor een ander of aanzienlijke economische schade kunnen aanrichten;

3° het voorhanden hebben, zoeken, aanschaffen, vervoeren of vervaardigen van financiële of materiële middelen, valse of illegaal verkregen documenten, informaticadragers, communicatiemiddelen, transportmiddelen;

4° het voorhanden hebben, zoeken of aanschaffen van ruimten die een schuilplaats, vergaderplaats, ontmoetingsplaats of onderdak kunnen bieden;

5° het voorafgaandelijk opeisen van het plegen van een terroristisch misdrijf, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 345, § 3, 6°, om het even in welke vorm en via welk middel deze opeising plaatsvindt.

Art. 387. La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste consiste à fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, des informations ou des moyens matériels, y compris une aide financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, en vue de commettre ou de contribuer à une infraction visée aux articles 374 ou 376 à 386.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 388. La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste consiste à délibérément fournir ou réunir, par quelque moyen que ce soit, directement ou indirectement, d'informations ou des moyens matériels, y compris une aide financière, avec l'intention qu'ils soient utilisés ou en sachant qu'ils seront utilisés, en tout ou en partie, par une autre personne lorsque la personne qui fournit ou réunit les moyens matériels sait que cette autre personne commet ou va commettre une infraction visée à l'article 374.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur ou niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur.

Art. 389. La fourniture aggravée d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste aggravée ou à une personne terroriste

La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste ou à une personne terroriste est punie d'une peine de niveau 4 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 4 ou inférieur, ou de niveau 5 lorsque la mise à disposition est liée à une infraction passible d'une sanction de niveau 5 ou supérieur, lorsque la fourniture ou la réunion d'informations ou des moyens matériels a lieu avec l'intention qu'ils

Art. 387. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf is het, op enigerlei wijze, direct of indirect, verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt, om een misdrijf als bedoeld in de artikelen 374 of 376 tot en met 386 te plegen of eraan bij te dragen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 388. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon

Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon is het, op enigerlei wijze, direct of indirect, opzettelijk verstrekken of inzamelen van gegevens of materiële middelen, daaronder begrepen financiële hulp, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt, door een andere persoon wanneer de persoon die de materiële middelen verstrekt of inzamelt weet dat die andere persoon een misdrijf als bedoeld in artikel 374 pleegt of zal plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer.

Art. 389. Verzaamd ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristische persoon

Het ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristisch persoon wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 4 of lager, of niveau 5 wanneer het ter beschikking stellen gelinkt is aan een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 5 of meer, indien het verstrekken of het inzamelen van de gegevens of materiële middelen

soient utilisés en tout ou en partie par un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité en vue de commettre ou de contribuer à commettre une infraction visée à l'article 374.

Art. 390. Champ d'application

§ 1er. Le présent chapitre ne s'applique pas aux actes commis dans le cadre d'un conflit armé international ou d'un conflit armé ne présentant pas un caractère international par des forces armées d'une partie au conflit lorsque ces actes sont couverts par les règles applicables du droit international humanitaire et sont conformes à celles-ci.

§ 2. Le présent chapitre ne s'applique pas non plus aux activités menées, hors conflit armé, par les forces armées d'un État dans le cadre de l'exercice de leurs fonctions officielles.

Art. 391. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux

Aucune disposition du présent chapitre ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des libertés ou droits fondamentaux tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d'association, y compris le droit de fonder avec d'autres des syndicats et de s'y affilier pour la défense de ses intérêts, et le droit de manifester qui s'y rattache, la liberté d'expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d'expression dans d'autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

Chapitre 2. Les attentats et complots contre la paix civile

Art. 392. L'attentat contre la paix civile

L'attentat contre la paix civile consiste à:

1° armer ou à amener les citoyens à s'armer les uns contre les autres dans le but de provoquer la guerre civile;

2° commettre un attentat dans le but de provoquer la dévastation, le massacre ou le pillage dans une ou plusieurs localités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 393. Le complot contre la paix civile

plaatsvindt met het oogmerk dat ze geheel of gedeeltelijk gebruikt zouden worden door een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand met het oog op het plegen of het bijdragen tot het plegen van een terroristisch misdrijf zoals bedoeld in artikel 374.

Art. 390. Toepassingsgebied

§ 1. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op daden gepleegd in het kader van een internationaal gewapend conflict of een gewapend conflict van niet-internationale aard, door strijdkrachten van een partij bij het conflict wanneer deze daden vallen onder de toepasselijke regels van het internationaal humanitair recht en ermee overeenstemmen.

§ 2. Dit hoofdstuk is evenmin van toepassing op handelingen, buiten een gewapend conflict, van de strijdkrachten van een Staat in het kader van de uitoefening van hun officiële taken.

Art. 391. Vrijwaringsclausule van de fundamentele rechten en vrijheden

Geen enkele bepaling van dit hoofdstuk kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van fundamentele rechten of vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich erbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Hoofdstuk 2. Aanslag op en samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Art. 392. Aanslag op de burgerlijke vrede

Aanslag op de burgerlijke vrede is:

1° het wapenen van de burgers of het aanzetten van de burgers zich te wapenen tegen elkaar, met het oogmerk een burgeroorlog uit te lokken;

2° het plegen van een aanslag met het oogmerk een verwoesting, een massamoord of een plundering op een of meer plaatsen aan te richten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 393. Samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Le complot contre la paix civile consiste à former un complot en vue de commettre un attentat contre la paix civile.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 394. La préparation d'un attentat contre la paix civile

La préparation d'un attentat contre la paix civile consiste à former un complot contre la paix civile suivi d'un acte quelconque adopté délibérément pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 395. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début de toute poursuite, informe l'autorité d'un complot ou d'une préparation d'attentat ainsi que de l'intégralité des informations qu'il détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

Chapitre 3. La constitution de groupes armés et la participation à de tels groupes

Art. 396. La levée illégale de troupes armées

La levée illégale de troupes armées consiste à, lever délibérément des troupes armées, engager ou enrôler des soldats ou leur fournir ou leur procurer des armes ou des munitions, sans ordre ni autorisation du gouvernement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 397. La participation à une milice privée

La participation à une milice privée consiste à, délibérément faire partie, lorsqu'elle est créée en dehors des cas prévus par la loi, d'une milice privée ou de toute autre organisation de particuliers dont l'objet est de recourir à la force, ou de suppléer l'armée ou la police, de s'immiscer dans leur action ou de se substituer à elles.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 398. La participation aggravée à une milice privée

La participation à une milice privée en qualité de dirigeant est punie d'une peine de niveau 3.

Samenspanning tegen de burgerlijke vrede is elke samenspanning met het oogmerk een aanslag op de burgerlijke vrede te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 394. Voorbereiding van een aanslag op de burgerlijke vrede

Vorbereiding van een aanslag op de burgerlijke vrede is elke samenspanning tegen de burgerlijke vrede die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 395. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die, vóór het plegen van een aanslag en vóór het aanvangen van enige vervolging, een samenspanning of een voorbereiding van een aanslag en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Hoofdstuk 3. Vorming van gewapende groepen en deelneming aan dergelijke groepen

Art. 396. Onwettige lichting van gewapende krijgsbenden

Onwettige lichting van gewapende krijgsbenden is het opzettelijk lichten van gewapende krijgsbenden, aanwerven of ronselen van krijgslieden of het leveren of verschaffen van wapens of munitie aan hen, zonder bevel of toelating van de regering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 397. Deelneming aan een private militie

Deelneming aan een private militie is het opzettelijk deel uitmaken van een private militie of elke andere organisatie van private personen, opgericht buiten de gevallen in de wet bepaald, waarvan het doel is geweld te gebruiken of het leger of de politie te vervangen, zich met hun werking in te laten of in hun plaats op te treden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 398. Verzwaaarde deelneming aan een private militie

Deelneming aan een private militie in de hoedanigheid van leidend persoon wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 399. L'exhibition illégale d'un groupe ayant l'apparence militaire

L'exhibition illégale d'un groupe ayant l'apparence militaire consiste à, organiser ou participer délibérément à des exhibitions en public de particuliers en groupe qui, soit par les exercices auxquels ils se livrent, soit par l'uniforme ou les pièces d'équipement qu'ils portent, ont l'apparence de troupes militaires.

L'alinéa 1er n'est pas applicable aux groupes qui poursuivent exclusivement un but culturel ou charitable ni aux exercices qui sont exclusivement exécutés dans le cadre d'un sport reconnu par l'autorité compétente, ni aux activités de reconstitution d'événements historiques annoncées préalablement aux autorités locales et organisées légitimement, ni aux organismes de formation agréés à cet effet dans le cadre de la loi réglementant la sécurité privée et particulière.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 400. L'entraînement collectif à la violence

L'entraînement collectif à la violence consiste à organiser ou participer délibérément à des exercices collectifs, avec ou sans armes, destinés à apprendre l'utilisation de la violence à des particuliers.

L'alinéa 1er n'est pas applicable aux exercices qui sont exclusivement exécutés dans le cadre d'un sport reconnu par l'autorité compétente, ni aux activités de reconstitution d'événements historiques annoncées préalablement aux autorités locales et organisées légitimement, ni aux organismes de formation agréés à cet effet dans le cadre de la loi réglementant la sécurité privée et particulière.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 401. L'exercice illégal d'un commandement militaire

L'exercice illégal d'un commandement militaire consiste à, délibérément:

1° prendre, sans droit ni motif légitime, le commandement d'un corps d'armée, d'une troupe, d'un bâtiment de guerre, d'une place forte, d'un poste, d'un port, d'une ville;

2° retenir, contre l'ordre du gouvernement, un commandement militaire quelconque;

3° pour un commandant, de tenir son armée ou sa troupe rassemblée, après que le licenciement ou la séparation en auront été ordonnés.

Art. 399. Onwettig optreden van een groep met militair voorkomen

Onwettig optreden van een groep met militair voorkomen is het opzettelijk organiseren van of deelnemen aan het in het openbaar optreden van private personen in groep die, hetzij door de door hen gehouden oefeningen, hetzij door het uniform of de uitrustingsstukken die zij dragen het voorkomen van militaire troepen hebben.

Het eerste lid is van toepassing noch op groepen die uitsluitend een cultureel of liefdadig doel beogen, noch op oefeningen die uitsluitend uitgevoerd worden in het kader van een door de bevoegde overheid erkende sport, noch op vooraf aan de lokale overheden aangekondigde en wettig georganiseerde activiteiten die bestaan uit de reconstructie van historische gebeurtenissen, noch op in het kader van de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid daartoe erkende opleidingsinstellingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 400. Collectieve geweldstraining

Collectieve geweldstraining is het opzettelijk organiseren van of deelnemen aan collectieve oefeningen, met of zonder wapens, bestemd om particulieren in het gebruik van geweld te onderrichten.

Het eerste lid is van toepassing noch op oefeningen die uitsluitend beoefend worden in het kader van een door de bevoegde overheid erkende sport, noch op vooraf aan de lokale overheden aangekondigde en wettig georganiseerde activiteiten die bestaan uit de reconstructie van historische gebeurtenissen, noch op in het kader van de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid daartoe erkende opleidingsinstellingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 401. Onwettige militaire bevelvoering

Onwettige militaire bevelvoering is het opzettelijk:

1° nemen van het bevel over een legerkorps, een troepeneenheid, een oorlogsschip, een versterkte vesting, een post, een haven of een stad, zonder daar het recht of een wettige reden toe te hebben;

2° behouden van enig militair bevel, tegen het bevel van de regering;

3° bijeenhouden, door een bevelhebber, van zijn leger of zijn troepeneenheid nadat de afdanking of de ontbinding ervan is gelast.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 402. La direction et l'organisation d'une bande armée séditionnelle

La direction et l'organisation d'une bande armée séditionnelle consiste à lever, diriger ou organiser une bande armée ou y exercer une fonction ou un commandement quelconque:

1° dans le but soit de s'approprier des biens publics, soit d'envahir des propriétés ou bâtiments publics, soit d'attaquer ou de résister envers la force publique agissant contre les auteurs de ces infractions;

2° dans le but soit de piller ou de partager des propriétés publiques ou celles d'une généralité de citoyens, soit d'attaquer ou de résister envers la force publique agissant contre les auteurs de ces infractions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 403. La participation à une bande armée séditionnelle

La participation à une bande armée séditionnelle consiste à délibérément faire partie d'une bande armée visée à l'article 402 sans y exercer aucun commandement ni emploi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 404. Cause d'excuse d'exemption de peine

Celui qui, ayant fait partie d'une bande armée séditionnelle sans y exercer aucun commandement et sans y remplir aucun emploi ni fonction, se sera retiré au premier avertissement des autorités civiles ou militaires, ou même depuis, lorsqu'il aura été saisi hors des lieux de la réunion séditionnelle, sans opposer de résistance et sans armes, n'encourt aucune peine.

Art. 405. La fourniture de logement à une bande armée séditionnelle

La fourniture de logement à une bande armée séditionnelle consiste à délibérément fournir un logement, ou un lieu de retraite ou de réunion à une bande armée séditionnelle ou à une partie de celle-ci en connaissant le but ou le caractère desdites bandes.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 402. Leiding over en organisatie van een oproerige gewapende bende

Leiding over en organisatie van een oproerige gewapende bende is het lichten, leiden of organiseren van een gewapende bende of het vervullen van enige functie daarin of voeren van enig bevel daarover:

1° met het oogmerk zich openbare goederen toe te eigenen, openbare eigendommen of gebouwen te overmeesteren of de openbare macht bij haar optreden tegen de daders van die misdrijven aan te vallen of te weerstaan;

2° met het oogmerk openbare eigendommen of eigendommen van een algemeenheid van burgers te plunderen of te verdelen of de openbare macht bij haar optreden tegen de daders van die misdrijven aan te vallen of te weerstaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 403. Deelneming aan een oproerige gewapende bende

Deelneming aan een oproerige gewapende bende is het opzettelijk deel uitmaken van een gewapende bende bedoeld in het artikel 402 zonder daarin enig bevel te voeren of enige bediening uit te oefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 404. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Diegene die van een oproerige gewapende bende deel uitmaakt zonder daarover enig bevel te voeren en zonder daarin enige bediening of enige functie uit te oefenen en die zich terugtrekt op de eerste waarschuwing van de burgerlijke of de militaire overheid, of zelfs naderhand, wanneer hij buiten de plaats van de oproerige bijeenkomst wordt gevat zonder tegenstand te bieden en zonder wapens, wordt niet gestraft.

Art. 405. Verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende

Verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende is het opzettelijk verschaffen van onderdak, een schuilplaats of een vergaderplaats aan een oproerige gewapende bende of een deel ervan, met kennis van het doel of de aard van die bende.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

Chapitre 4. L'association en vue de commettre une infraction et l'organisation criminelle

Section 1re. L'association en vue de commettre une infraction

Art. 406. La définition de l'association de malfaiteurs

L'association de malfaiteurs est toute association de plus de deux personnes formées dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés, qui existe par le seul fait de l'organisation de la bande.

Art. 407. La participation à une association de malfaiteurs

La participation à une association de malfaiteurs consiste à, délibérément:

1° faire partie d'une association de malfaiteurs;

2° fournir à celle-ci ou à une partie de celle-ci des armes, du matériel en vue de commettre des infractions, un logement ou un lieu de retraite ou de réunion.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 5 ou d'un niveau supérieur.

Elle est punie d'une peine de niveau 2 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 4 ou d'un niveau inférieur.

Art. 408. La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant

La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant consiste à, délibérément, être le provocateur ou le chef d'une association de malfaiteurs ou à y exercer un commandement quelconque.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 5 ou d'un niveau supérieur.

Elle est punie d'une peine de niveau 3 lorsque l'association a pour but la commission d'infractions punissables d'une peine de niveau 4 ou d'un niveau inférieur.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

Hoofdstuk 4. Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf en criminele organisatie

Afdeling 1. Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf

Art. 406. Definitie van vereniging van misdadigers

Een vereniging van misdadigers is elke vereniging van meer dan twee personen met het oogmerk een aanslag te plegen op personen of op eigendommen. Zij bestaat door het enkel feit van het inrichten van de bende.

Art. 407. Deelneming aan een vereniging van misdadigers

Deelneming aan een vereniging van misdadigers is het opzettelijk:

1° deel uitmaken van een vereniging van misdadigers;

2° verschaffen van wapens, materiaal voor het plegen van misdrijven, onderdak, een schuilplaats of een vergaderplaats aan die vereniging of een deel ervan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 5 of van een hoger niveau.

Het wordt bestraft met een straf van niveau 2 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 4 of van een lager niveau.

Art. 408. Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon

Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon is het opzettelijk de aanstoker of het hoofd zijn van een vereniging van misdadigers of enig bevel daarin voeren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 5 of van een hoger niveau.

Het wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de vereniging tot doel heeft misdrijven te plegen die strafbaar zijn met een straf van niveau 4 of van een lager niveau.

Section 2. L'organisation criminelle

Art. 409. La définition de l'organisation criminelle

Une organisation criminelle est l'association structurée de plus de deux personnes, établie dans le temps, en vue de commettre de façon concertée, des infractions punissables d'une peine de niveau 3 ou d'un niveau supérieur, pour obtenir, directement ou indirectement, des avantages patrimoniaux.

Art. 410. La participation à une organisation criminelle

La participation à une organisation criminelle consiste à, délibérément:

1° faire partie d'une organisation criminelle qui utilise l'intimidation, la menace, la violence, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou recourt à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions, même si l'auteur n'a pas l'intention de commettre une infraction dans le cadre de cette organisation ni de s'y associer d'une des manières prévues par l'article 20;

2° participer à la préparation ou à la réalisation de toute activité licite d'une organisation criminelle, alors que l'auteur sait que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci, tels qu'ils sont prévus à l'article 409.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 411. La participation à une organisation criminelle en tant que preneur de décision

La participation à une organisation criminelle en tant que preneur de décision consiste à participer à toute prise de décision dans le cadre des activités de l'organisation criminelle, alors que l'auteur sait que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci, tels qu'ils sont prévus à l'article 409.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 412. La participation à une organisation criminelle en qualité de dirigeant

La participation à une organisation criminelle est punie d'une peine de niveau 4 lorsque l'auteur est dirigeant de l'organisation criminelle.

Art. 413. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant toute tentative d'une des infractions faisant l'objet de l'association et avant toute

Afdeling 2. Criminele organisatie

Art. 409. Definitie van criminele organisatie

Een criminele organisatie is iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die duurt in de tijd, met als oogmerk het in onderling overleg plegen van misdrijven die strafbaar zijn met een straf van niveau 3 of van een hoger niveau, om direct of indirect vermogensvoordelen te verkrijgen.

Art. 410. Deelneming aan een criminele organisatie

Deelneming aan een criminele organisatie is het opzettelijk:

1° deel uitmaken van een criminele organisatie die gebruik maakt van intimidatie, bedreiging, geweld, listige kunstgrepen of omkoping of commerciële of andere structuren aanwendt om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken, ook al heeft de dader niet de bedoeling een misdrijf in het raam van die organisatie te plegen of daaraan deel te nemen op één van de in artikel 20 bedoelde wijzen;

2° deelnemen aan de voorbereiding of de uitvoering van enige geoorloofde activiteit van die criminele organisatie, terwijl de dader weet dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen van deze criminele organisatie, zoals omschreven in artikel 409.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 411. Deelneming aan een criminele organisatie als beslissingsnemer

Deelneming aan een criminele organisatie als beslissingsnemer is het deelnemen aan het nemen van welke beslissing dan ook in het kader van activiteiten van de criminele organisatie, terwijl de dader weet dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen van deze criminele organisatie, zoals omschreven in artikel 409.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 412. Deelneming aan een criminele organisatie als leidend persoon

Deelneming aan een criminele organisatie wordt bestraft met een straf van niveau 4 wanneer de dader een leidend persoon is in de criminele organisatie.

Art. 413. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die, vóór enige poging tot het plegen van een van de misdrijven die het doel van de vereniging zijn,

poursuite, aura révélé à l'autorité l'existence des organisations visées aux sections 1 et 2 et l'intégralité des informations qu'elle détient sur les circonstances de l'infraction et les noms des personnes y exerçant une fonction de commandement, n'encourt aucune peine.

Art. 414. Confiscation

Sauf lorsqu'elle aurait pour effet de soumettre le condamné à une peine déraisonnablement lourde, le juge prononce la confiscation des biens dont dispose l'organisation criminelle et pour lesquels il est établi qu'ils ont été utiles pour contribuer à l'activité criminelle imputée à l'organisation.

L'article 53, § 2, alinéa 2, § 3 et §§ 6 à 9, sont applicables à cette confiscation.

Chapitre 5. La protection physique des matières nucléaires et des autres matières radioactives

Art. 415. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires

La manipulation sans habilitation de matières nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, se faire remettre, acquérir, détenir, utiliser, altérer, céder, abandonner, transporter ou disperser des matières nucléaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 416. La manipulation aggravée sans habilitation de matières nucléaires

§ 1er La manipulation sans habilitation de matières nucléaires est punie d'une peine de niveau 4 si le fait a entraîné pour autrui:

1° une atteinte à l'intégrité de troisième degré;

2° la destruction en tout ou en partie des édifices, ponts, digues, chaussées, chemins de fer, écluses, magasins, chantiers, hangars, navires, bateaux, aéronefs ou autres ouvrages d'art, ou constructions appartenant à autrui.

§ 2. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires est punie d'une peine de niveau 5 si le fait commis sans intention de donner la mort l'a pourtant causée.

en vóór enige vervolging, het bestaan van de organisaties bedoeld in de afdelingen 1 en 2 en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden van het misdrijf en de namen van de personen die daarin een bevelvoerende functie uitoefenen aan de overheid kenbaar maakt, wordt niet gestraft.

Art. 414. Verbeurdverklaring

De rechter spreekt de verbeurdverklaring uit van de goederen waarover de criminele organisatie beschikt en waarvan is aangetoond dat ze nuttig zijn geweest om bij te dragen aan de criminele activiteiten die de organisatie ten laste worden gelegd, behoudens wanneer dit voor gevolg zou hebben dat de veroordeelde wordt onderworpen aan een onredelijk zware straf.

Artikel 53, § 2, tweede lid, § 3 en §§ 6 tot en met 9 zijn van toepassing op deze verbeurdverklaring.

Hoofdstuk 5. Externe beveiliging van kernmateriaal en ander radioactief materiaal

Art. 415. Behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal is dat een persoon opzettelijk en zonder vergunning, verleend door het bevoegd gezag, of niet op de voorwaarden daarin gesteld, zich kernmateriaal laat afgeven, dan wel zodanig materiaal verkrijgt, in zijn bezit houdt, gebruikt, verandert, afstaat, achterlaat, vervoert of verspreidt.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 416. Verzwaarde behandeling zonder vergunning van kernmateriaal

§ 1. De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal wordt gestraft met een straf van niveau 4, indien het strafbaar feit voor een ander heeft veroorzaakt:

1° een schending van de integriteit van de derde graad;

2° de algemene of gedeeltelijke vernietiging van gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, vliegtuigen of andere kunstwerken of bouwwerken die aan een ander toebehoren.

§ 2. De behandeling zonder vergunning van kernmateriaal wordt gestraft met een straf van niveau 5, indien het strafbaar feit, gepleegd zonder het oogmerk om te doden, toch de dood heeft veroorzaakt.

Art. 417. Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires

Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, commettre un acte dirigé contre des matières nucléaires ou contre une installation dans laquelle des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement ou un acte perturbant le fonctionnement d'une telle installation, si, par ces actes et par suite de l'exposition à des rayonnements ou du relâchement de substances radioactives:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement; ou

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 418. La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs

La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, détenir, fabriquer, utiliser de quelque manière que ce soit des matières radioactives autres que nucléaires ou des engins radioactifs si, par ces actes:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement;

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 419. Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs

Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en

Art. 417. Sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties

De sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, een handeling begaat die gericht is tegen kernmateriaal of tegen een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen wordt of een handeling die de werking van een dergelijke installatie verstoort, indien hij door die handelingen en ingevolge blootstelling aan stralingen of vrijlating van radioactieve stoffen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu met opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken; of

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 5.

Art. 418. Illegaal bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

Het illegale bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten op enige wijze bewaart, vervaardigt of gebruikt, indien hij door die handelingen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu met opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken;

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 4.

Art. 419. Sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten

De sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning,

dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, commettre un acte dirigé contre des matières radioactives autres que nucléaires ou des engins radioactifs si, par ces actes:

1° elle provoque intentionnellement ou sait qu'elle peut provoquer la mort ou des blessures graves pour autrui ou des dommages substantiels aux biens ou à l'environnement; ou

2° elle contraint intentionnellement une personne physique ou morale, une organisation internationale ou un gouvernement à accomplir un acte ou à s'en abstenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 420. Le recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires

La recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires consiste pour une personne à, délibérément et sans y être habilitée par l'autorité compétente ou en dehors des conditions prévues lors de l'habilitation, exiger la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires en recourant à la menace, dans des circonstances qui la rendent crédible, ou à l'emploi de la force.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 421. L'intrusion illicite dans une installation nucléaire

L'intrusion illicite dans une installation nucléaire consiste pour une personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement à, délibérément et sans ordre de l'autorité et hors les cas où la loi le permet, pénétrer ou tenter de pénétrer dans les parties d'une telle installation pour lesquelles l'accès est limité aux personnes visées à l'article 8*bis*, §§ 1er à 4, de la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité, soit sans y avoir été autorisée par l'exploitant ou son préposé, soit en recourant à des manœuvres frauduleuses de nature à abuser l'exploitant ou son préposé sur sa légitimité à pénétrer dans ces parties de l'installation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

of buiten de hierin gestelde voorwaarden, een handeling begaat gericht tegen radioactief materiaal ander dan kernmateriaal of radioactieve instrumenten, indien hij door die handelingen:

1° de dood van of ernstige letsels aan een persoon, dan wel aanzienlijke schade aan goederen of aan het milieu met opzet veroorzaakt of weet dat hij dit kan veroorzaken; of

2° een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een internationale organisatie of een regering met opzet ertoe dwingt een handeling te verrichten, dan wel zich daarvan te onthouden.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 4.

Art. 420. Gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties

Het gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties is dat een persoon opzettelijk en zonder door het bevoegd gezag verleende vergunning, of buiten de hierin gestelde voorwaarden, de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties eist door bedreiging, in omstandigheden die deze geloofwaardig maken, of door gebruik van geweld.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 3.

Art. 421. Wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie

De wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie is dat een persoon die extern is aan een installatie waarin kernmateriaal vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen wordt, opzettelijk en zonder een bevel van de overheid en buiten de gevallen waarin de wet het toelaat, binnendringt of tracht binnen te dringen in de gedeeltes van een dergelijke installatie waarvan de toegang beperkt is tot de in artikel 8*bis*, §§ 1 tot 4, van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen bedoelde personen, hetzij zonder hiervoor de toestemming te hebben gekregen van de exploitant of zijn aangestelde, hetzij door gebruik te maken van listige kunstgrepen om de exploitant of zijn aangestelde te misleiden over zijn bevoegdheid om in deze gedeeltes van de installatie binnen te dringen.

Dit misdrijf wordt gestraft met een straf van niveau 2.

Chapitre 6. La violation de zones portuaires ou l'intrusion dans un véhicule

Art. 422. L'intrusion dans une zone portuaire

L'intrusion dans une zone portuaire consiste à, délibérément, entrer ou faire intrusion, sans y avoir été habilité ni autorisé, dans une installation portuaire visée à l'article 2.5.2.2, 3° et 4°, du Code belge de la navigation, ou dans un bien immobilier ou mobilier situé à l'intérieur du périmètre du port au sens de la même loi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 423. L'intrusion aggravée dans une zone portuaire

L'intrusion dans une zone portuaire est punie d'une peine de niveau 2:

1° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle;

2° si elle a été commise pendant la nuit;

3° si elle a été commise par deux personnes ou plus;

4° si elle a été commise avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire;

5° si elle a été commise à l'aide de violences ou de menaces;

6° si l'auteur est entré ou a fait intrusion dans une infrastructure critique au sens de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques.

Art. 424. L'intrusion dans un véhicule

Dans le contexte des infractions visées aux articles 259 à 291, l'intrusion dans un véhicule, consiste à, délibérément, entrer ou faire intrusion, sans y avoir été habilité ni autorisé, dans un véhicule, un navire, un wagon, un conteneur, un semi-remorque ou un avion.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 425. Cause d'excuse d'exemption de peine

Sous réserve de l'application de l'article 265 qui contient déjà une cause d'excuse pour les victimes de traite des êtres humains, les victimes de trafic des êtres

Hoofdstuk 6. Schending van havengebieden of binnendringen van een voertuig

Art. 422. Binnendringing in een havengebied

Binnendringing in een havengebied is het opzettelijk zonder daartoe gemachtigd of toegelaten te zijn, binnenkomen of binnendringen in een havenfaciliteit, zoals bedoeld in artikel 2.5.2.2, 3° en 4°, van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of in een onroerend dan wel roerend goed binnen de grenzen van een haven in de zin van dezelfde wet.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 423. Verzwaarde binnendringing in een havengebied

Binnendringing in een havengebied wordt bestraft met een straf van niveau 2 indien:

1° van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

2° het misdrijf gepleegd werd bij nacht;

3° het misdrijf gepleegd werd door twee of meer personen;

4° het misdrijf gepleegd werd met bedrieglijk opzet of het oogmerk te schaden;

5° het misdrijf gepleegd werd door middel van geweld of bedreiging;

6° de dader een kritieke infrastructuur in de zin van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren is binnengegaan of binnengedrongen.

Art. 424. Binnendringen in een voertuig

In de context van de misdrijven voorzien in de artikelen 259 tot 261 bestaat het binnendringen in een voertuig in het opzettelijk binnengaan van een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig, zonder daartoe gemachtigd of toegelaten te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 425. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Behoudens toepassing van artikel 265 dat reeds een strafuitsluitende verschoningsgrond voor slachtoffers van mensenhandel bevat, worden slachtoffers van

humains qui prennent part aux infractions prévues au présent chapitre en conséquence directe de la contrainte exercée sur elles, n'encourent aucune peine du chef de ces infractions.

Chapitre 7. L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public

Art. 426. L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public

L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public consiste à, délibérément, sauf dispositions légales contraires, se présenter dans des lieux accessibles au public avec le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie, de manière telle qu'on ne soit pas identifiable.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 427. Cause de justification

Il n'y a pas d'infraction lorsque, ceux qui circulent dans des lieux accessibles au public avec le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie, de manière telle qu'ils ne soient pas identifiables, le font en vertu de règlements de travail ou d'une ordonnance de police à l'occasion de manifestations festives.

Titre 4. Les faux

Chapitre 1er. La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques

Section 1re. Définition de quelques termes utilisés dans ce chapitre

Art. 428. Définitions

Aux fins du présent chapitre, on entend par:

1° les titres: les obligations et les coupons d'intérêts y afférents, les bons, les chèques ou les virements émis par le Trésor public ainsi que les obligations de la dette publique d'un autre État, les actions, les obligations ou les autres titres légalement émis par les régions, les communautés, les provinces, les communes, les administrations ou les établissements publics, sous quelque dénomination que ce soit, par des sociétés ou des particuliers ainsi que les coupons d'intérêts ou de dividendes afférents à ces différents titres, que ceux-ci soient émis en Belgique ou dans un autre État;

mensensmokkel die als rechtstreeks gevolg van de op hen uitgeoefende dwang deelnemen aan de misdrijven bedoeld in dit hoofdstuk, niet gestraft voor die misdrijven.

Hoofdstuk 7. Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte

Art. 426. Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte

Het verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte is het zich opzettelijk, behoudens andersluidende wetsbepalingen, in de voor het publiek toegankelijke plaatsen begeven met het gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodat men niet herkenbaar is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 427. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen misdrijf wanneer diegenen die zich op plaatsen die voor het publiek toegankelijk zijn begeven met hun gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodanig dat ze niet kunnen worden geïdentificeerd, dit doen op grond van arbeidsreglementen of een politie-verordening naar aanleiding van feestactiviteiten.

Titel 4. Valsheden

Hoofdstuk 1. Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken

Afdeling 1. Betekenis van enkele in dit hoofdstuk gebruikte termen

Art. 428. Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

1° de effecten: de obligaties en de daartoe behorende rentebewijzen, de kasbonnen, de cheques of de overschrijvingen uitgegeven door de schatkist, alsook de obligaties van de openbare schuld van een andere Staat, de aandelen, de obligaties of de andere effecten die wettig zijn uitgegeven door de gewesten, de gemeenschappen, de provincies, de gemeenten, de openbare besturen of instellingen, onder welke benaming ook, door vennootschappen of particulieren, alsook de rente- of dividendbewijzen behorende tot die verschillende effecten, ongeacht of zij zijn uitgegeven in België of in een andere Staat;

2° le matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres: les poinçons, coins, carrés, matrices, cli-chés, planches ou autres objets ou moyens destinés à la fabrication de la monnaie ou des titres;

3° les timbres-poste adhésifs et les autres timbres: les timbres-poste adhésifs, les autres timbres adhésifs nationaux ou étrangers, les timbres imprimés sur les documents émis par bpost ou par la poste d'un autre État, les valeurs d'affranchissement représentées par des empreintes de machines ou par des symboles agréés par bpost ou par la poste d'un autre État;

Les timbres qui sont imprimés sur les documents et sur des valeurs d'affranchissement représentées par des empreintes de machines ou par des symboles émis ou reconnus par une entreprise offrant des services postaux tombent sous l'application de la présente définition.

4° les dispositifs de sécurité: les hologrammes, les filigranes et les autres éléments servant à protéger la monnaie contre la contrefaçon ou la falsification.

Section 2. La protection de la monnaie, des titres, du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres et des dispositifs de sécurité

Art. 429. Disposition commune

Les dispositions de la section 2 s'appliquent indistinctement aux monnaies qui ont déjà été émises et mises en circulation en tant que monnaie ayant cours légal et aux monnaies qui, bien que destinés à être mises en circulation en tant que monnaie ayant cours légal, n'ont pas encore été émises.

Les peines prévues pour les infractions concernant l'euro décrites dans la section 2 sont applicables aux mêmes infractions commises à l'égard de la monnaie n'ayant plus cours légal ou dont l'émission n'est plus autorisée suite à l'introduction ou l'adoption de l'euro fiduciaire.

Art. 430. La contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres

§ 1er. La contrefaçon de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, de la monnaie, des titres ou du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres véritables par la fabrication de monnaies, de titres ou de matériel

2° het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten: de muntstempels, muntmatrijzen, giet- of drukvormen, platen of andere voorwerpen of middelen bestemd tot het vervaardigen van de munt of van effecten;

3° de plakpostzegels en de andere zegels: de plakpostzegels, de andere nationale of buitenlandse plakzegels, de zegels die gedrukt worden op de documenten die bpost of de post van een andere staat uitgeeft, de frankeerwaarde die vertegenwoordigd worden door afdrucken van machines of door symbolen die door bpost of door de post van een andere Staat erkend zijn;

De zegels die gedrukt worden op de documenten en de frankeerwaarde die vertegenwoordigd wordt door afdrucken van machines of door symbolen die uitgegeven worden of erkend worden door een onderneming die postdiensten aanbiedt vallen onder toepassing van deze definitie.

4° de veiligheidskenmerken: hologrammen, watermerken of andere muntbestanddelen die worden gebruikt om de munt tegen namaking of vervalsing te beveiligen.

Afdeling 2. Bescherming van de munt, van de effecten, van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten en van de veiligheidskenmerken

Art. 429. Gemeenschappelijke bepaling

De bepalingen van afdeling 2 zijn zonder onderscheid van toepassing op de munten die reeds zijn uitgegeven en in omloop zijn gebracht als wettig betaalmiddel en op de munten die, hoewel zij bestemd zijn om in omloop te worden gebracht als wettig betaalmiddel, nog niet zijn uitgegeven.

De straffen waarin is voorzien voor de misdrijven betreffende de euro omschreven in afdeling 2 zijn van toepassing op dezelfde misdrijven gepleegd ten overstaan van de munt die niet wettelijk gangbaar meer is of waarvan de uitgifte niet meer toegelaten is ingevolge de introductie of de aanneming van de chartale euro.

Art. 430. Namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten

§ 1. Namaking van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de effecten is het met bedrieglijk opzet nabootsen van de munt, van effecten of van het echte materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten, door het vervaardigen van niet-authentieke munten,

destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres non authentiques.

La falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres consiste à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, à la monnaie, aux titres ou au matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres avec une intention frauduleuse pour leur faire subir des modifications.

§ 2. La contrefaçon et la falsification de la monnaie et des titres sont punies d'une peine de niveau 4.

La contrefaçon et la falsification du matériel de fabrication de la monnaie ou des titres sont punies d'une peine de niveau 3.

Art. 431. La mise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres

La mise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 432. Le transfert de fausses monnaies ou de faux titres

Le transfert de fausses monnaies ou de faux titres consiste à importer, exporter, transporter, recevoir ou se procurer de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés dans le but de les mettre en circulation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 433. Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité

Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité consiste à recevoir, se procurer ou posséder dans une intention frauduleuse:

— du matériel contrefait ou falsifié destinés à la fabrication de la monnaie;

— du vrai matériel destiné à la fabrication de la monnaie;

— des dispositifs de sécurité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

niet-authentieke effecten of niet-authentiek materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten.

Vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten is het met bedrieglijk opzet aantasten van de munt, van de effecten of van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten teneinde er wijzigingen in aan te brengen.

§ 2. De namaking en de vervalsing van de munt en van de effecten worden bestraft met een straf van niveau 4.

De namaking en de vervalsing van het materiaal voor het vervaardigen van de munt of de effecten worden bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 431. In omloop brengen van valse munten of valse effecten

In omloop brengen van valse munten of valse effecten is het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 432. Overdracht van valse munten of valse effecten

Overdracht van valse munten of valse effecten is het invoeren, uitvoeren, vervoeren, ontvangen of zich aanschaffen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten met het oogmerk deze in omloop te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 433. Overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken

Overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken is het met bedrieglijk opzet ontvangen, zich aanschaffen of in bezit hebben van:

— het nagemaakte of vervalste materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt;

— het echte materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt;

— de veiligheidskenmerken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 434. La remise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres reçus de bonne foi

La remise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres reçus de bonne foi consiste à remettre en circulation, dans une intention frauduleuse, de la monnaie ou des titres contrefaits, falsifiés ou endommagés, reçus pour bons mais dont on a vérifié les vices après réception.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 3. La mise en circulation illicite de la monnaie et la fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules imitant de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

Art. 435. La mise en circulation illicite d'un signe monétaire

La mise en circulation illicite d'un signe monétaire consiste à émettre, délibérément, un signe monétaire destiné à circuler dans le public comme moyen de paiement sans y avoir été habilité par l'autorité compétente.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 436. La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres consiste à fabriquer, à vendre, à colporter ou à distribuer, délibérément, des imprimés ou des formules qui, par leur forme extérieure, présentent avec la monnaie, les titres, les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres une ressemblance de nature à faciliter l'acceptation des imprimés ou des formules à la place de la monnaie, des titres ou des timbres imités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 4. La protection du sceau de l'État, des timbres nationaux et des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

Art. 437. La contrefaçon, la falsification ou l'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

§ 1er. La contrefaçon du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine à imiter, dans une intention

Art. 434. Weer in omloop brengen van de valse munten of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn

Weer in omloop brengen van de valse munten of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn, is het met bedrieglijk opzet weer in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt of effecten, die voor echt ontvangen zijn, maar waarvan men de ondeugdelijkheid na ontvangst heeft vastgesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 3. Illegaal in omloop brengen van de munt en vervaardigen en in omloop brengen van de drukwerken of formulieren die een munt, effecten, plakpostzegels en andere zegels nabootsen

Art. 435. Illegaal in omloop brengen van een geldteken

Illegaal in omloop brengen van een geldteken is het opzettelijk uitgeven van het geldteken bestemd om in het publiek te circuleren als betaalmiddel zonder hiertoe gemachtigd te zijn door de bevoegde overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 436. Vervaardigen en in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben

Vervaardigen en het in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben, is het opzettelijk vervaardigen, verkopen, colporteren of verspreiden van drukwerken of formulieren die, door hun uiterlijke vorm, een gelijkenis vertonen met de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels, die van zodanige aard is dat zij het aannemen van die drukwerken of formulieren in de plaats van de nagebootste munt, effecten of zegels vergemakkelijkt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 4. Bescherming van 's Lands zegel, van de rijksstempels en van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

Art. 437. Namaking, vervalsing of gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

§ 1. Namaking van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet

frauduleuse, le sceau de l'État, les timbres nationaux véritables ou les poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine par la fabrication d'un sceau, de timbres ou de poinçons non authentiques.

La falsification du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, au sceau de l'État, aux timbres nationaux ou aux poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine pour leur faire subir des modifications.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 3.

§ 2. L'usage du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste, dans une intention frauduleuse, à utiliser le sceau, les timbres ou les poinçons contrefaits ou falsifiés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. Les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon, à la falsification et à l'usage du sceau, des timbres ou des poinçons appartenant à d'autres États.

Art. 438. L'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine

§ 1er. L'usage préjudiciable du sceau de l'État, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine consiste à se procurer indûment les vrais sceau, timbres ou poinçons et à en faire, délibérément, une application ou un usage préjudiciable aux droits et aux intérêts de l'État, d'une autorité quelconque ou d'un particulier.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

§ 2. La peine prévue au paragraphe 1er est également applicable à l'usage préjudiciable du sceau, des timbres nationaux ou des poinçons appartenant à d'autres États.

Art. 439. Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefaits ou falsifiés

Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un

nabootsen van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina door het vervaardigen van een niet-authentiek zegel, van niet-authentieke stempels of van niet-authentieke keurstempels.

Vervalsing van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet aantasten van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina teneinde er wijzigingen in aan te brengen.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het met bedrieglijk opzet gebruiken van het nagemaakte of vervalste zegel, van de nagemaakte of vervalste stempels of van de nagemaakte of vervalste keurstempels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. De straffen waarin is voorzien in de paragrafen 1 en 2 zijn tevens van toepassing op de namaking, de vervalsing en het gebruik van het zegel, van de stempels of van de keurstempels die aan andere Staten toebehoren.

Art. 438. Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina

§ 1. Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina is het zich onrechtmatig verschaffen van echte zegels, stempels of keurstempels en dit opzettelijk aanwenden of gebruiken op een wijze die de rechten en belangen van de Staat, van enige overheid of van een particulier benadeelt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

§ 2. De straf waarin is voorzien in paragraaf 1 is tevens van toepassing op het nadelig gebruik van het zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die aan andere Staten toebehoren.

Art. 439. Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel

Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel,

poinçon contrefait ou falsifié consiste à vendre ou à mettre en vente, délibérément, des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefait ou falsifié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 440. L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié

L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié consiste à faire usage, dans une intention frauduleuse, d'un papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié que l'on s'est procuré.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 5. La protection des marques du bureau de garantie

Art. 441. L'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie

L'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie consiste à appliquer, dans une intention frauduleuse, la marque apposée par le bureau de garantie sur un autre objet.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 442. La contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l'empreinte d'un timbre

La contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l'empreinte d'un timbre consiste à contrefaire, dans une intention frauduleuse, les marques apposées par le bureau de garantie ou l'empreinte d'un timbre sans emploi d'un poinçon ou d'un timbre contrefait.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 6. La protection des sceaux, des timbres et des marques des autorités et des particuliers

Art. 443. La contrefaçon ou l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier

§ 1er. La contrefaçon du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, le sceau, le timbre ou la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier par la fabrication d'un sceau, d'un timbre ou d'une marque non authentique.

is het opzettelijk verkopen of te koop stellen van het papier of van het goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 440. Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakt of vervalst zegel

Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel, is het met bedrieglijk opzet gebruik maken van een papier, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel, dat men zich heeft aangeschaft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 5. Bescherming van de keurmerken van het waarborgkantoor

Art. 441. Bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken

Bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken is het met bedrieglijk opzet aanbrengen van een door het waarborgkantoor geplaatst keurmerk op een ander voorwerp.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 442. Namaking van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk

Namaking van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk is het met bedrieglijk opzet namaken van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk zonder van een nagemaakte keurstempel of zegel gebruik te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 6. Bescherming van de zegels, de stempels en de merken van de overheden en van particulieren

Art. 443. Namaking of gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier

§ 1. Namaking van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier is het met bedrieglijk opzet nabootsen van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier door het vervaardigen van een niet-authentiek zegel, een niet-authentieke stempel of een niet-authentiek merk.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. L'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé, ou d'un particulier consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, le sceau contrefait, le timbre contrefait ou la marque contrefaite d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 3. Les peines prévues aux paragraphes 1er et 2 sont également applicables à la contrefaçon et à l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité étrangère quelconque.

Section 7. La protection des timbres-poste adhésifs et des autres timbres

Art. 444. La contrefaçon ou l'usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres

§ 1er. La contrefaçon des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres consiste à imiter, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou autres timbres par la fabrication de timbres non authentiques.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. L'usage des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits consiste à utiliser, dans une intention frauduleuse, les timbres-poste adhésifs ou les autres timbres contrefaits qu'il s'est procuré.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 445. La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits

La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits consiste à mettre en circulation, dans une intention frauduleuse, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres contrefaits.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 8. La protection du nom du fabricant et de la raison commerciale d'une fabrique

Art. 446. L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques

L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques consiste à apposer dans une intention frauduleuse par addition,

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier is het met bedrieglijk opzet gebruiken van het nagemaakte zegel, de nagemaakte stempel of het nagemaakte merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 3. De straffen waarin is voorzien in de paragrafen 1 en 2 zijn tevens van toepassing op de namaking en het gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige vreemde overheid.

Afdeling 7. Bescherming van plakpostzegels en andere zegels

Art. 444. Namaking of gebruik van plakpostzegels of andere zegels

§ 1. Namaking van plakpostzegels of andere zegels is het met bedrieglijk opzet nabootsen van plakpostzegels of andere zegels door het vervaardigen van niet-authentieke zegels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Gebruik van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels is het met bedrieglijk opzet gebruiken van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels die hij zich heeft verschaft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 445. In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels

In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels is het met bedrieglijk opzet in omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 8. Bescherming van de naam van de fabrikant en van de handelsnaam van een fabriek

Art. 446. Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek

Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek is het met bedrieglijk opzet, door bijvoeging,

retranchement ou par une altération quelconque, sur des objets fabriqués le nom d'un fabriquant autre que celui qui en est l'auteur ou la raison commerciale d'une fabrique autre que celle de la fabrication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 447. La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale

La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale consiste, dans le chef d'un marchand, d'un commissionnaire ou d'un débitant quelconque, à mettre en circulation, délibérément, des objets visés à l'article 415.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 9. Disposition commune

Art. 448. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les personnes coupables des infractions mentionnées dans le présent chapitre sont exemptées de peines si, avant toute mise en circulation de monnaie, titre ou timbre contrefait, falsifié ou endommagé, ou d'objet marqué d'un faux nom et avant toute poursuite, elles ont porté à la connaissance de l'autorité l'intégralité des informations qu'elles détiennent sur les circonstances et les auteurs de ces infractions.

Chapitre 2. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

Art. 449. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

§ 1er. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, fabriquer un faux ou falsifier l'expression d'une pensée dans tout écrit ou tout autre support durable, pouvant faire preuve, en relation avec un fait pertinent en droit.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 2. L'usage de faux consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, utiliser le faux en écriture ou sur d'autres supports durables.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 450. Les facteurs aggravants du faux en écritures ou sur d'autres supports durables et de l'usage de faux

wegneming of om het even welke verandering plaatsen op fabricaten van de naam van een andere fabrikant dan de producent, of van de handelsnaam van een andere fabriek dan die, welke de goederen gemaakt heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art 447. In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen

In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen is het opzettelijk door enige handelaar, commissionair of kleinhandelaar in omloop brengen van de in artikel 415 bedoelde goederen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 9. Gemeenschappelijke bepaling

Art. 448. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Personen die schuldig zijn aan een van de misdrijven, omschreven in dit hoofdstuk, worden niet gestraft, indien zij, vóór enig in omloop brengen van de nagemaakte, vervalste of beschadigde munt, zegel of effect of met een valse naam gemerkt goed en vóór enige vervolging, alle informatie waarover zij beschikken omtrent de omstandigheden en daders van die misdrijven ter kennis van de overheid brengen.

Hoofdstuk 2. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

Art. 449. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

§ 1. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden produceren van valse stukken of vervalsen van de uiting van een gedachte in enig geschrift dat of op enige andere duurzame drager die, in samenhang met een rechtens relevant feit, tot bewijs kan dienen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Het gebruik van valse stukken is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebruiken van de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 450. De verzwarende factoren bij de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° le faux ou l'usage de faux est commis par une personne exerçant une fonction publique dans le cadre de l'exercice de ses fonctions;

2° le faux ou l'usage de faux porte sur un écrit ou un support authentique ou délivré par une autorité publique.

Art. 451. La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité

La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, utiliser, procurer à un tiers ou obtenir d'un tiers, un passeport, un titre de voyage, une carte d'identité ou un document en tenant lieu, ainsi que les formulaires qui servent à leur délivrance, ou à ne pas respecter les interdictions et les restrictions qui y sont imposées.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 452. Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu

Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu consiste à, délibérément, ne pas donner suite dans le délai imparti à une décision, prise par l'autorité compétente, de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Chapitre 3. L'usurpation de fonctions, de titres ou de nom

Art. 453. L'usurpation de fonctions publiques

L'usurpation de fonctions publiques consiste à s'immiscer, dans une intention frauduleuse, dans des fonctions publiques, civiles ou militaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 454. L'usurpation de titre ou de grade public

L'usurpation de titre ou de grade public consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, sans droit et en public le titre ou le grade appartenant, comme

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat:

1° de valsheid of het gebruik van valse stukken wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

2° de valsheid of het gebruik van valse stukken betrekking heeft op een authentiek geschrift of een authentieke dager of op een geschrift of drager afgegeven door een overheidsinstantie.

Art. 451. Overdracht van een reis- of identiteitsdocument

Overdracht van een reis- of identiteitsdocument is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden gebruiken, verschaffen aan een derde of verkrijgen van een derde, van een paspoort, een reisdocument, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document, alsook van de formulieren die voor de afgifte ervan dienen, of het niet eerbiedigen van de daarin opgelegde verboden en beperkende voorwaarden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 452. Niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document

Niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document is het opzettelijk geen gevolg geven aan een door de bevoegde overheid genomen beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document binnen de opgelegde termijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Hoofdstuk 3. Aanmatiging van functies, titels of een naam

Art. 453. Aanmatiging van openbare functies

Aanmatiging van openbare functies is het zich met bedrieglijk opzet inmengen in openbare functies, hetzij burgerlijke of militaire.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 454. Aanmatiging van een openbare titel of graad

Aanmatiging van een openbare titel of graad is het met bedrieglijk opzet wederrechtelijk en in het openbaar, als titularis of plaatsvervanger, aannemen van de titel of

titulaire ou suppléant, à des personnes participant à l'exercice d'un pouvoir public ou exerçant une fonction publique, civile ou militaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 455. L'usurpation du titre d'avocat

L'usurpation du titre d'avocat consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, en public, soit le titre d'avocat, sans être inscrit au tableau de l'Ordre ou sur une liste de stagiaires, soit le titre d'avocat honoraire, sans posséder l'autorisation visée à l'article 436 du Code judiciaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 456. L'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé

L'usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé consiste à dans une intention frauduleuse:

1° agir professionnellement en tant que médiateur au sens du Code judiciaire, sans figurer sur la liste des médiateurs agréés visée à l'article 1727 et sans être dispensé de l'agrément à l'exception de celui qui agit professionnellement en tant que médiateur au sens du Code judiciaire dans des litiges entre entreprises;

2° sans y être autorisé, s'attribuer publiquement le titre professionnel de médiateur agréé ou porter un titre ou ajouter à celui porté une mention pouvant prêter à confusion avec le titre professionnel de médiateur agréé.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 457. L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre

L'usurpation d'habits ou de signes d'un ordre consiste à porter, dans une intention frauduleuse, en public, un costume, un uniforme, une décoration, un ruban ou autres insignes d'un ordre qui ne lui appartient pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 458. L'usurpation des titres de noblesse

L'usurpation des titres de noblesse consiste à s'attribuer, dans une intention frauduleuse, en public, des titres de noblesse qui ne lui appartiennent pas.

de la grad die toebehoort aan personen die deelnemen aan de uitoefening van openbare macht dan wel een burgerlijke of militaire openbare functie uitoefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 455. Aanmatiging van de titel van advocaat

Aanmatiging van de titel van advocaat is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van de titel van advocaat zonder ingeschreven te zijn op het tableau van de Orde of op een lijst van stagiairs, of van de titel van ereadvocaat zonder in het bezit te zijn van de in artikel 436 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde machtiging.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 456. Aanmatiging van de functie of de titel van erkend bemiddelaar

Aanmatiging van de functie of titel van erkend bemiddelaar is het met bedrieglijk opzet:

1° beroepsmatig bemiddelen in de zin van het Gerechtelijk Wetboek zonder dat hij is opgenomen op de lijst van erkende bemiddelaars bedoeld in artikel 1727 en zonder van erkenning vrijgesteld te zijn met uitzondering van hij die beroepsmatig bemiddelt in de zin van het Gerechtelijk Wetboek in het kader van geschillen tussen ondernemingen;

2° zonder daartoe gemachtigd te zijn, zich openbaar een beroepstitel van erkend bemiddelaar toeëigenen of een titel voeren of aan de beroepstitel die hij voert een vermelding toevoegen welke tot verwarring kan leiden met die van erkend bemiddelaar.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 457. Aanmatiging van kleding of tekens van een orde

Aanmatiging van kleding of tekens van een orde is het met bedrieglijk opzet in het openbaar dragen van een kledingstuk, een uniform, een ereteken, een lint of andere onderscheidingstekens van een orde die de betrokken persoon niet toekomt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 458. Aanmatiging van adellijke titels

Aanmatiging van adellijke titels is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van een adellijke titel die de betrokken persoon niet toekomt.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 459. L'usurpation du nom

L'usurpation du nom consiste à prendre, dans une intention frauduleuse, en public, un nom qui ne lui appartient pas.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Titre 5. Les infractions contre les biens

Chapitre 1er. Les infractions relatives à l'appropriation frauduleuse de biens

Section 1re. Le vol et l'extorsion

Sous-section 1re. Définitions

Art. 460. Le vol

Le vol consiste à soustraire frauduleusement, même de façon momentanée, une chose qui appartient à autrui.

Art. 461. L'extorsion

L'extorsion consiste à, délibérément, obtenir, à l'aide de violences ou de menaces, soit un bien, soit un avantage illicite.

Sous-section 2. Le vol commis sans violences ni menaces

Art. 462. Le vol commis sans violences ni menaces

Le vol commis sans violences ni menaces est puni d'une peine de niveau 2.

Art. 463. Le vol commis sans violences ou menaces aggravé

Le vol commis sans violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 3 si:

1° l'auteur s'est introduit dans un lieu non accessible au public pour commettre le vol alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes;

2° le vol a été commis au préjudice d'un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité;

3° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 459. Aanmatiging van een naam

De aanmatiging van een naam is het met bedrieglijk opzet in het openbaar aannemen van een naam die de betrokken persoon niet toekomt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Titel 5. Misdrijven tegen het vermogen

Hoofdstuk 1. Misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen

Afdeling 1. Diefstal en afpersing

Onderafdeling 1. Definities

Art. 460. Diefstal

Diefstal is het bedrieglijk wegnemen, zelfs kortstondig, van een zaak die aan een ander toebehoort.

Art. 461. Afpersing

Afpersing is het opzettelijk met behulp van geweld of bedreiging verkrijgen van hetzij een goed, hetzij een ongeoorloofd voordeel.

Onderafdeling 2. Diefstal zonder geweld of bedreiging

Art. 462. Diefstal zonder geweld of bedreiging

Diefstal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 463. Verzwaarde diefstal zonder geweld of bedreiging

Diefstal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de dader een niet voor het publiek toegankelijke plaats is binnengedrongen om de diefstal te plegen, terwijl hij moest vermoeden dat zich daar een of meer personen bevonden;

2° de diefstal werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand;

3° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

4° l'infraction a été commise la nuit.

Sous-section 3. Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion

Art. 464. Le vol commis avec violences ou menaces

Le vol commis avec violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 465. L'extorsion

L'extorsion est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 466. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion aggravés

§ 1er. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion sont punis d'une peine de niveau 4 si:

1° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

2° l'infraction a été commise la nuit;

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes;

4° l'infraction a été commise au préjudice d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité.

§ 2. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion sont punis d'une peine de niveau 5 si:

1° des armes ou des objets qui y ressemblent ont été employés ou montrés, ou si le coupable a fait croire qu'il était armé;

2° le coupable a fait usage de substances inhibitives ou toxiques pour commettre l'infraction ou assurer sa fuite;

3° les violences ou les menaces ont causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

§ 3. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion ou la tentative de commettre ces infractions sont punis d'une peine de niveau 6 si:

1° la personne a été soumise à la torture;

2° les violences ou les menaces exercées ont causé la mort sans intention de la donner.

4° het misdrijf werd gepleegd bij nacht.

Onderafdeling 3. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing

Art. 464. Diefstal met geweld of bedreiging

Diefstal met geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 465. Afpersing

Afpersing wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 466. Verzwaarde diefstal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing

§ 1. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing worden bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

2° het misdrijf werd gepleegd bij nacht;

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen;

4° het misdrijf werd gepleegd ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand.

§ 2. Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing worden bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° wapens of op wapens gelijkende voorwerpen werden gebruikt of getoond, of indien de schuldige deed geloven dat hij gewapend was;

2° de schuldige, om het misdrijf te plegen of zijn vlucht te verzekeren, gebruik heeft gemaakt van weerloos makende of giftige stoffen;

3° het geweld of de bedreiging een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt.

§ 3. Diefstal met geweld of bedreiging, afpersing en de poging om die misdrijven te plegen worden bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° de persoon aan foltering werd onderworpen;

2° het geweld of de bedreiging de dood tot gevolg heeft, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk om te doden.

Sous-section 4. Le vol et l'extorsion de matières nucléaires

Art. 467. Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces

Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 468. Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menaces aggravé

Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menace est puni d'une peine de niveau 4 si:

1° l'auteur s'est introduit dans un lieu non accessible au public pour commettre le vol alors qu'il a dû présumer qu'il s'y trouvait une ou plusieurs personnes;

2° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique.

Art. 469. Le vol commis avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires

Le vol de matière nucléaire commis avec violences ou menaces est puni d'une peine de niveau 4. L'extorsion de matières nucléaires est punie de la même peine.

Art. 470. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires aggravés

§ 1er. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires sont punis d'une peine de niveau 5 si:

1° les auteurs ou l'un d'eux ont adopté une fausse identité ou une fausse qualité, ou ont allégué un faux ordre de l'autorité publique;

2° l'infraction a été commise la nuit;

3° l'infraction a été commise par deux ou plusieurs personnes.

§ 2. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires sont punis d'une peine de niveau 6 si:

1° des armes ou des objets qui y ressemblent ont été employés ou montrés, ou si le coupable a fait croire qu'il était armé;

Onderafdeling 4. Diefstal en afpersing van kernmateriaal

Art. 467. Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 468. Verzwaarde diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging

Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 4 indien:

1° de dader een niet voor het publiek toegankelijke plaats is binnengedrongen om de diefstal te plegen, terwijl hij moest vermoeden dat zich daar een of meer personen bevonden;

2° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen.

Art. 469. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal

Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging wordt bestraft met een straf van niveau 4. Afpersing van kernmateriaal wordt bestraft met dezelfde straf.

Art. 470. Verzwaarde diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing van kernmateriaal

§ 1. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal met wordt bestraft met een straf van niveau 5 indien:

1° de daders of een van hen een valse identiteit of hoedanigheid hebben aangenomen of een vals bevel van het openbaar gezag hebben ingeroepen;

2° het misdrijf werd gepleegd bij nacht;

3° het misdrijf werd gepleegd door twee of meer personen.

§ 2. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal wordt bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° wapens of op wapens gelijkende voorwerpen werden gebruikt of getoond, of indien de schuldige deed geloven dat hij gewapend was;

2° le coupable a fait usage de substances inhibitives ou toxiques pour commettre l'infraction ou assurer sa fuite;

3° si les violences ou les menaces ont causé une atteinte à l'intégrité de troisième degré.

§ 3. Le vol avec violences ou menaces de matières nucléaires et l'extorsion de matières nucléaires ou la tentative de commettre ces infractions sont également punis d'une peine de niveau 6 si:

1° la personne a été soumise à la torture;

2° les violences ou les menaces exercées ont causé la mort sans intention de la donner.

Sous-section 5. Dispositions communes

Art. 471. Les facteurs aggravants du vol et de l'extorsion

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° l'infraction a été commise par l'auteur envers son employeur;

2° l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de ses fonctions;

3° si l'auteur a utilisé un véhicule ou tout autre engin motorisé ou non pour faciliter l'infraction ou pour assurer sa fuite;

4° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire.

Section 2. Les fraudes

Sous-section 1re. Les abus de la confiance ou de la vulnérabilité d'autrui

Art. 472. L'abus de confiance

L'abus de confiance consiste dans le chef de son auteur à détourner ou dissiper frauduleusement au préjudice d'autrui un bien mobilier ayant une valeur économique qui lui avait été remis à la condition de le rendre ou d'en faire un usage ou un emploi déterminé.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

2° de schuldige, om het misdrijf te plegen of zijn vlucht te verzekeren, gebruik heeft gemaakt van weerloos makende of giftige stoffen;

3° het geweld of de bedreiging een integriteitsaantasting van de derde graad heeft veroorzaakt.

§ 3. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging, afpersing van kernmateriaal met geweld of bedreiging en de poging om die misdrijven te plegen wordt eveneens bestraft met een straf van niveau 6 indien:

1° de persoon aan foltering werd onderworpen;

2° het geweld of de bedreiging de dood tot gevolg heeft, zonder dat het misdrijf werd gepleegd met het oogmerk om te doden.

Onderafdeling 5. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 471. Verzwarende factoren van diefstal en afpersing

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een in deze afdeling bedoeld misdrijf moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf werd gepleegd ten nadele van de werkgever van de dader;

2° het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie;

3° de dader een voertuig of enig ander al dan niet met een motor aangedreven tuig heeft gebruikt, om het misdrijf te vergemakkelijken of zijn vlucht te verzekeren;

4° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer.

Afdeling 2. Bedrog

Onderafdeling 1. Misbruik van vertrouwen of anderzins kwetsbare toestand

Art. 472. Misbruik van vertrouwen

Misbruik van vertrouwen is het met bedrieglijk opzet en ten nadele van een andere persoon verduisteren of verspillen van een roerend goed met economische waarde dat hem overhandigd is onder verplichting om het terug te geven of het voor een bepaald doel te gebruiken of aan te wenden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 473. L'abus de biens sociaux

L'abus de biens sociaux consiste dans le chef d'un dirigeant de droit ou de fait d'une personne morale de droit privé à faire, avec une intention frauduleuse et à des fins personnelles, directement ou indirectement, des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'il savait significativement préjudiciable aux intérêts patrimoniaux de celle-ci et à ceux de ses créanciers ou associés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 474. L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable

L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable consiste à abuser, délibérément, des besoins, des faiblesses, des passions ou de l'ignorance d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité pour lui faire souscrire, à son préjudice, toute forme d'engagement juridique ou de décharge, peu importe la façon dont la négociation a été faite ou déguisée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 475. L'usure

L'usure consiste à faire promettre, délibérément, pour lui-même ou pour autrui, en raison d'un prêt d'une somme d'argent, contracté sous quelque forme que ce soit, un intérêt ou d'autres avantages excédant manifestement l'intérêt normal et la couverture des risques de ce prêt en abusant des faiblesses, des passions, des besoins ou de l'ignorance de l'emprunteur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Dans les cas prévus au présent article, le juge, à la demande de toute partie lésée, réduit ses obligations conformément à l'article 1907ter du Code civil ancien.

Sous-section 2. L'escroquerie et les tromperies

Art. 476. L'escroquerie

L'escroquerie consiste à chercher à se procurer, pour soi-même ou pour autrui, avec une intention frauduleuse, un avantage économique illégal, soit en faisant usage de faux noms ou de fausses qualités, soit en employant des manœuvres frauduleuses pour surprendre la confiance d'autrui.

Art. 473. Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon

Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon is het met bedrieglijk opzet, door een bestuurder, in feite of in rechte, van een privaatrechtelijke rechtspersoon, rechtstreeks of onrechtstreeks gebruik maken van de goederen of van het krediet van de rechtspersoon voor persoonlijke doeleinden, hoewel de dader wist dat dit op betekenisvolle wijze in het nadeel was van de vermogensbelangen van die rechtspersoon en van die van zijn schuldeisers of vennoten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 474. Misbruik van andermans kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen

Misbruik van de kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen, is het opzettelijk misbruik maken van de behoeften, de zwakheden, de hartstochten of de onwetendheid van een minderjarige of van een persoon in een kwetsbare toestand om hem enige vorm van juridische verbintenis of schuldbevrijding te doen tekenen die voor hem nadelig is, ongeacht de wijze waarop de onderhandeling ook verricht of vermomd mag zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 475. Woeker

Woeker is het opzettelijk doen beloven, voor zichzelf of voor een ander, wegens een op gelijk welke wijze aangegane geldlening, van een interest of andere voordelen die de normale interest en de dekking van het risico van die lening manifest overschrijden, door misbruik te maken van de zwakheden, de hartstochten, de behoeften of de onwetendheid van de lener.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

In de gevallen bedoeld in dit artikel vermindert de rechter, op vordering van een benadeelde partij, haar verplichtingen overeenkomstig artikel 1907ter van het oud Burgerlijk Wetboek.

Onderafdeling 2. Oplichting en bedriegerij

Art. 476. Oplichting

Oplichting is het met bedrieglijk opzet beogen te verwerven van een onrechtmatig economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander, hetzij door gebruik te maken van valse namen of valse hoedanigheden, hetzij door listige kunstgrepen aan te wenden om andermans vertrouwen op slinkse wijze te winnen.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 477. L'escroquerie aggravée

Lorsqu'elle est commise au préjudice d'un mineur d'âge ou d'une personne en situation de vulnérabilité, l'escroquerie est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 478. La tromperie sur la valeur de la monnaie

La tromperie sur la valeur de la monnaie consiste à, délibérément:

— donner à une monnaie l'apparence d'une monnaie de valeur supérieure;

— émettre des monnaies auxquelles on a donné l'apparence de monnaies d'une valeur supérieure ou, dans le but de les mettre en circulation, introduire ces monnaies dans le pays;

— dans le but de les mettre en circulation, se procurer ou recevoir des monnaies auxquelles on a donné l'apparence de monnaies d'une valeur supérieure.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 479. La tromperie sur le bien vendu

La tromperie sur le bien vendu consiste à:

— tromper frauduleusement l'acheteur sur l'identité du bien vendu, en livrant un bien autre que l'objet déterminé sur lequel a porté la transaction;

— tromper frauduleusement l'acheteur sur la nature ou l'origine du bien vendu en vendant ou en livrant un bien semblable en apparence à celui qu'il a acheté ou qu'il a cru acheter;

— tromper frauduleusement l'acheteur ou le vendeur sur la quantité des biens vendus en recourant à des manœuvres frauduleuses.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 480. La tromperie dans le louage d'ouvrage

La tromperie dans le louage d'ouvrage consiste à tromper frauduleusement en recourant à des manœuvres frauduleuses les parties engagées dans un contrat de louage d'ouvrage ou l'une d'elles, soit sur la quantité, soit sur la qualité d'ouvrage fourni, lorsque, dans ce

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 477. Verzwaarde oplichting

Indien zij gepleegd wordt ten nadele van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand, wordt oplichting bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 478. Bedriegerij omtrent de waarde van de munt

Bedriegerij omtrent de waarde van de munt is het opzettelijk:

— aan een munt het voorkomen geven van een munt van grotere waarde;

— munten uitgeven waaraan het voorkomen is gegeven van munten van grotere waarde, of dergelijke munten in het land invoeren met het doel die daar in omloop te brengen;

— zich aanschaffen of ontvangen van munten waaraan het voorkomen is gegeven van munten van grotere waarde, met het doel die in omloop te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 479. Bedriegerij omtrent het verkochte goed

Bedriegerij omtrent het verkochte goed is:

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de identiteit van het verkochte goed, door een ander goed te leveren dan het bepaalde voorwerp waarop de overeenkomst betrekking had;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper omtrent de aard of de oorsprong van het verkochte goed, door een goed te verkopen of te leveren dat in voorkomen gelijkaardig is aan dat welke hij heeft gekocht of heeft gemeend te kopen;

— het met bedrieglijk opzet misleiden van de koper of de verkoper omtrent de hoeveelheid van de verkochte goederen, door het gebruiken van listige kunstgrepen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 480. Bedriegerij omtrent de huur van werk

Bedriegerij omtrent de huur van werk is het met bedrieglijk opzet en door het aanwenden van listige kunstgrepen misleiden van de partijen verbonden door een contract van huur van werk, of een van hen, hetzij omtrent de hoeveelheid, hetzij omtrent de hoedanigheid van het

second cas, la détermination de la qualité d'ouvrage doit servir pour fixer le montant du salaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 481. La falsification de denrées alimentaires

§ 1er. La falsification de denrées alimentaires consiste à falsifier, délibérément, des denrées alimentaires ou des boissons destinées à être vendues ou à être mises à la disposition du public

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. En outre, le juge peut ordonner la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

§ 2. Les peines prévues au paragraphe 1er sont également applicables à celui qui, par affiches ou par avis, imprimés ou non, aura méchamment ou frauduleusement propagé ou révélé des procédés de falsification des denrées alimentaires ou des boissons.

Art. 482. La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées

La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées consiste à, délibérément, détenir en vue de la vente, vendre ou exposer en vente de telles denrées alimentaires.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. En outre, le juge peut ordonner la publication de la décision de condamnation comme peine accessoire.

Art. 483. L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce

L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce consiste à, méchamment ou frauduleusement, altérer ou détériorer des marchandises ou des matières servant à la fabrication.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 3. La corruption privée

Art. 484. La corruption privée active et passive

§ 1er. La corruption privée passive consiste pour une personne qui a la qualité d'administrateur ou de gérant d'une personne morale, de mandataire ou de préposé d'une personne morale ou physique, à, délibérément, solliciter, accepter ou recevoir directement ou par interposition de personnes, une offre, une promesse ou un

geleverde werk indien in dit tweede geval de bepaling van de hoedanigheid van het werk moet dienen om het bedrag van het loon vast te stellen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 481. Vervalsing van voedingsmiddelen

§ 1. Vervalsing van voedingsmiddelen is het opzettelijk vervalsen van voedingsmiddelen of dranken die bestemd zijn om te worden verkocht of aan het publiek ter beschikking te worden gesteld.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Daarenboven kan de rechter de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling bevelen als bijkomende straf.

§ 2. De straffen bepaald in paragraaf 1 zijn eveneens van toepassing op de persoon die door aanplakbiljetten of door berichten, al dan niet gedrukt, kwaadwillig of met bedrieglijk opzet het procedé om voedingsmiddelen of dranken te vervalsen, verspreidt of bekendmaakt.

Art. 482. Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen

Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen is het opzettelijk in bezit houden met het oog op verkoop, het verkopen of het te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Daarenboven kan de rechter de bekendmaking van de beslissing houdende veroordeling bevelen als bijkomende straf.

Art. 483. Bedrieglijke aantasting van handelsgoederen

De bedrieglijke aantasting van handelsgoederen is het kwaadwillig of met bedrieglijk opzet veranderen of beschadigen van productiegoederen of –grondstoffen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 3. Private omkoping

Art. 484. Actieve en passieve private omkoping

§ 1. Passieve private omkoping is het opzettelijk, door een bestuurder of zaakvoerder van een rechtspersoon of door een lasthebber of aangestelde van een rechtspersoon of van een natuurlijke persoon, rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde, vragen, aannemen of ontvangen van een aanbod, een

avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, pour faire ou s'abstenir de faire un acte de sa fonction ou facilité par sa fonction, à l'insu et sans l'autorisation, selon le cas, du Conseil d'administration ou de l'Assemblée générale, du mandant ou de l'employeur.

§ 2. La corruption privée active consiste à, délibérément, proposer, directement ou par interposition de personnes, à une personne qui a la qualité d'administrateur ou de gérant d'une personne morale, de mandataire ou de préposé d'une personne morale ou physique, une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers, pour faire ou s'abstenir de faire un acte de sa fonction ou facilité par sa fonction, à l'insu et sans l'autorisation, selon le cas, du Conseil d'administration ou de l'Assemblée générale, du mandant ou de l'employeur.

§ 3. La corruption privée active ou passive est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 4. La fraude à l'aide d'un système informatique

Art. 485. La fraude informatique

La fraude informatique consiste à chercher à se procurer, pour soi-même ou pour autrui, avec une intention frauduleuse, un avantage économique illégal en introduisant dans un système informatique, en modifiant ou effaçant des données qui sont stockées, traitées ou transmises par un système informatique, ou en modifiant par tout moyen technologique l'utilisation normale des données dans un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Sous-section 5. Les infractions liées à l'insolvabilité des entreprises

Art. 486. L'état de faillite

L'action publique du chef de banqueroute est poursuivie indépendamment de toute action qui pourrait être poursuivie devant le tribunal de l'entreprise. L'état de faillite ne pourra néanmoins pas être contesté devant le juge pénal, si cet état a fait l'objet d'une décision du tribunal de l'entreprise ou de la Cour d'appel, passée en force de chose jugée, au terme d'une procédure à laquelle le prévenu a été partie, soit à titre personnel, soit en tant que représentant de l'entreprise faillie.

Art. 487. La banqueroute simple

belofte of een voordeel van welke aard dan ook, om zonder medeweten en zonder machtiging van, naar gelang van het geval, de raad van bestuur of de algemene vergadering, de lastgever of de werkgever, een handeling van zijn functie of een door zijn functie vergemakkelijkte handeling te verrichten of na te laten.

§ 2. Actieve private omkoping is het opzettelijk, rechtstreeks of door tussenpersonen, voorstellen aan een bestuurder of zaakvoerder van een rechtspersoon of aan een lasthebber of aangestelde van een rechtspersoon of van een natuurlijke persoon, van een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voor zichzelf of voor een derde, om zonder medeweten en zonder machtiging van, naar gelang van het geval, de raad van bestuur of de algemene vergadering, de lastgever of de werkgever, een handeling van zijn functie of een door zijn functie vergemakkelijkte handeling te verrichten of na te laten.

§ 3. Actieve of passieve private omkoping wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 4. Bedrog met behulp van een informaticasysteem

Art. 485. Informaticabedrog

Informaticabedrog is het met bedrieglijk opzet beogen te verwerven van een onrechtmatig economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander, door het invoeren, wijzigen of wissen van gegevens die zijn opgeslagen, verwerkt of overgedragen in of door een informaticasysteem, of door met enig ander technologisch middel de normale aanwending van gegevens in een informaticasysteem te veranderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Onderafdeling 5. Misdrijven die verband houden met de insolventie van ondernemingen

Art. 486. Staat van faillissement

De strafvordering wegens bankbreuk wordt gevoerd los van enige vordering die bij de ondernemingsrechtbank mocht zijn ingesteld. De staat van faillissement kan evenwel niet worden betwist voor de strafrechter indien deze is vastgesteld bij een in kracht van gewijsde getreden beslissing van de ondernemingsrechtbank of van het hof van beroep aan het einde van een procedure waarbij de beklaagde partij was, hetzij persoonlijk, hetzij als vertegenwoordiger van de gefailleerde onderneming.

Art. 487. Eenvoudige bankbreuk

La banqueroute simple consiste pour une entreprise visée à l'article I.1, alinéa 1er, 1°, du Code de droit économique ou un dirigeant, de droit ou de fait, d'une société ou d'une personne morale en état de faillite, à:

1° avoir contracté délibérément, au profit de tiers, sans contrepartie suffisante, des engagements trop considérables eu égard à la situation financière de l'entreprise;

2° sans empêchement légitime, délibérément, avoir omis d'exécuter les obligations prescrites par l'article XX.146 du Code de droit économique;

3° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, faire des achats pour revendre au-dessous du cours ou s'être livré à des emprunts, circulations d'effets et autres moyens ruineux de se procurer des fonds;

4° avoir supposé, délibérément, des dépenses ou des pertes ou n'ont pu justifier de l'existence ou de l'emploi de tout ou partie de l'actif, tel qu'il apparaît des documents et livres comptables à la date de cessation de paiement et de tous biens de quelque nature que ce soit obtenus postérieurement;

5° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, avoir payé ou favorisé un créancier au préjudice de la masse;

6° dans l'intention de retarder la déclaration de faillite, avoir omis de faire l'aveu de la faillite dans le délai prescrit par l'article XX.102 du Code de droit économique;

7° délibérément, avoir omis de fournir, à l'occasion de l'aveu de la faillite, les renseignements exigés par l'article XX.103 du même Code;

8° délibérément, avoir fourni des renseignements inexacts à l'occasion de l'aveu de la faillite ou ultérieurement aux demandes adressées par le juge-commissaire ou par les curateurs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 488. La banqueroute frauduleuse

La banqueroute frauduleuse consiste pour une entreprise visée à l'article I.1, alinéa 1er, 1°, du Code de droit économique ou un dirigeant, de droit ou de fait, d'une

Eenvoudige bankbreuk is het door een onderneming bedoeld in artikel I.1, eerste lid, 1°, van het Wetboek van economisch recht of door een bestuurder in rechte of in feite van een vennootschap of van een rechtspersoon in staat van faillissement:

1° opzettelijk, ten behoeve van derden en zonder voldoende tegenprestatie, aangaan van al te aanzienlijke verbintenissen gelet op de financiële toestand van de onderneming;

2° opzettelijk, zonder wettelijk verhinderd te zijn, verzuimen de verplichtingen vastgelegd bij artikel XX.146 van het Wetboek van economisch recht na te leven;

3° doen van aankopen tot wederverkoop beneden de koers of toestemmen in leningen, effectencirculaties en andere al te kostelijke middelen om zich geld te verschaffen, met het oogmerk om de faillietverklaring uit te stellen;

4° opzettelijk verhullen van uitgaven of verliezen of geen verantwoording afleggen over het bestaan of over de aanwending van de activa of een deel ervan, zoals zij uit de boekhoudkundige stukken blijken op de datum van staking van betaling, en van alle goederen van welke aard ook, die zij naderhand zouden hebben verkregen;

5° betalen of bevoordelen van een schuldeiser ten nadele van de boedel met het oogmerk de faillietverklaring uit te stellen;

6° verzuimen om binnen de termijn gesteld bij artikel XX.102 van het Wetboek van economisch recht aangifte te doen van het faillissement, met het oogmerk de faillietverklaring uit te stellen;

7° opzettelijk verzuimen om, naar aanleiding van de aangifte van het faillissement, de inlichtingen vereist bij artikel XX.103 van hetzelfde wetboek, te verstrekken;

8° opzettelijk verstrekken van onjuiste inlichtingen naar aanleiding van de aangifte van het faillissement of naderhand in antwoord op de vragen van de rechter-commissaris of van de curators.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 488. Bedrieglijke bankbreuk

Bedrieglijke bankbreuk is door een onderneming bedoeld in artikel I.1, eerste lid, 1°, van het Wetboek van economisch recht of door een bestuurder, in rechte of in

société ou d'une personne morale en état de faillite à, avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire:

1° avoir détourné ou dissimulé une partie de l'actif;

2° avoir soustrait, en tout ou en partie, des livres ou documents comptables visés au chapitre 2 du titre 3 du Livre III du Code de droit économique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 489. L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie

L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie consiste pour un tiers à avoir, dans une intention frauduleuse:

1° dans l'intérêt de l'entreprise faillie même en l'absence d'intervention de cette dernière ou des dirigeants, de droit ou de fait, de cette société ou personne morale, soustrait, dissimulé ou recelé tout ou partie de l'actif;

2° présenté dans la faillite et affirmé, soit en leur nom, soit par interposition de personnes, des créances supposées ou exagérées.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 490. La malversation dans la gestion de la curatelle

La malversation dans la gestion de la curatelle consiste pour le curateur, dans l'exercice de ses fonctions, à porter atteinte, dans une intention frauduleuse, aux intérêts que l'institution de la faillite a pour objet de protéger.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Il est, en outre, condamné aux restitutions et dommages et intérêts dus la masse des créanciers.

Art. 491. L'atteinte par un débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire

L'atteinte par un débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire consiste pour le débiteur à avoir, dans l'intention d'obtenir ou de faciliter la procédure de réorganisation judiciaire:

feite, van een vennootschap of van een rechtspersoon in staat van faillissement, het, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden:

1° verduisteren of verbergen van een gedeelte van de activa;

2° geheel of gedeeltelijk doen verdwijnen van de boeken of bescheiden, bedoeld in hoofdstuk 2 van titel 3 van Boek III van het Wetboek van economisch recht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 489. Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon

Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon is het met bedrieglijk opzet door een derde:

1° geheel of ten dele wegnemen, verbergen of he-len van de activa in het belang van de gefailleerde onderneming, zelfs zonder de medewerking van deze onderneming of van de bestuurders, in rechte of in feite, van die vennootschap of rechtspersoon;

2° indienen of bevestigen, in eigen naam of door tussenpersonen, van verholde of overdreven schuld-vorderingen bij het faillissement.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 490. Ontrouw in het beheer van het faillissement

Ontrouw in het beheer van het faillissement is het, met bedrieglijk opzet, aantasten van de belangen die door het instituut van het faillissement moeten worden beschermd door een curator in het kader van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Hij wordt daarenboven veroordeeld tot teruggave en schadeloosstelling die aan de boedel zijn verschuldigd.

Art. 491. Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar

Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar is het door een schuldenaar, met het oogmerk de procedure van gerechtelijke reorganisatie te verkrijgen of te vergemakkelijken:

1° de quelque manière que ce soit, dissimulé une partie de son actif ou de son passif, ou exagéré cet actif ou minimalisé ce passif;

2° fait ou laissé intervenir dans les délibérations un ou plusieurs créanciers supposés ou dont les créances ont été exagérées;

3° omis un ou plusieurs créanciers de la liste des créanciers;

4° fait ou laissé faire au tribunal ou à un mandataire de justice des déclarations inexactes ou incomplètes sur l'état de ses affaires ou sur les perspectives de réorganisation.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 492. L'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire

L'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire consiste à avoir dans une intention frauduleuse:

1° sans être créanciers, pris part au vote prévu aux articles XX.78 ou XX.83/14 du Code de droit économique;

2° étant créanciers, exagéré leurs créances;

3° stipulé, soit avec le débiteur, soit avec toutes autres personnes, des avantages particuliers pour orienter le sens de leur vote sur le plan de réorganisation ou qui ont conclu un accord particulier en vertu duquel résulterait en leur faveur un avantage à charge de l'actif du débiteur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Sous-section 6. Les autres formes de fraude

Art. 493. L'organisation frauduleuse d'insolvabilité

§ 1er. L'organisation frauduleuse d'insolvabilité consiste pour son auteur à frauduleusement organiser son insolvabilité et à ne pas exécuter les obligations dont il est tenu.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

1° verbergen van een gedeelte van zijn activa of passiva, de activa overdrijven of de passiva minimaliseren, op welke manier ook;

2° doen of laten optreden bij de beraadslagingen van een of meer vermeende schuldeisers of schuldeisers waarvan de schuldvorderingen overdreven zijn;

3° weglaten van een of meer schuldeisers uit de lijst van schuldeisers;

4° doen of laten doen van onjuiste of onvolledige verklaringen aan de rechtbank of aan een gerechtsmandataris over de staat van zijn zaken of de vooruitzichten van reorganisatie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Art. 492. Bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door derden

Bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door derden is het met bedrieglijk opzet:

1° deelnemen aan de stemming bepaald bij artikel XX.78 of XX.83/14 van het Wetboek van economisch recht, zonder schuldeiser te zijn;

2° als schuldeiser zijn schuldvorderingen overdrijven;

3° hetzij met de schuldenaar, hetzij met enige andere persoon, bijzondere voordelen bedingen om de stemming over het reorganisatieplan in een bepaalde richting te sturen, of een bijzondere overeenkomst sluiten waaruit voor hen een voordeel zou voortvloeien ten laste van de activa van de schuldenaar.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

De poging tot het misdrijf bedoeld in dit artikel is niet strafbaar.

Onderafdeling 6. Overige vormen van bedrog

Art. 493. Bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen

§ 1. Het bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen is het met bedrieglijk opzet bewerkstelligen van zijn onvermogen en het niet voldoen aan de op hem rustende verbintenissen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. L'organisation de son insolvabilité par le débiteur peut être déduite de toute circonstance de nature à révéler sa volonté de se rendre insolvable.

§ 3. La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 494. La cause d'excuse d'exemption de peine

Le tiers participant à l'organisation frauduleuse d'insolvabilité bénéficie d'une exemption de peine s'il restitue les biens qui lui avaient été remis.

Art. 495. Le cel frauduleux

Le cel frauduleux consiste à s'approprier frauduleusement, par cel ou cession, un bien mobilier appartenant à autrui que l'auteur a trouvée ou obtenue par hasard ou à s'emparer frauduleusement de la totalité d'un trésor qu'il a découvert sur le fond d'autrui.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 496. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché consiste à délibérément équiper un véhicule, un bateau, un avion ou tout autre moyen de transport d'un compartiment non conçus en usine pour la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 497. Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché

Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché consiste à délibérément posséder un véhicule, un bateau, un avion ou de tout autre moyen de transport qui est équipé d'un compartiment non conçus en usine qui sert à la possession secrète ou à transporter secrètement des objets illicites, des armes interdites et soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 498. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché aggravé

§ 2. Dat de schuldenaar zijn onvermogen heeft bewerkstelligt, kan worden afgeleid uit elke omstandigheid waaruit blijkt dat hij zich onvermogen heeft willen maken.

§ 3. Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 494. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De derde die deelneemt aan het bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen wordt niet gestraft indien hij de hem overhandigde goederen teruggeeft.

Art. 495. Bedrieglijke verberging

Bedrieglijke verberging is het zich met bedrieglijk opzet toe-eigenen, door verberging of overdracht, van een roerend goed dat aan een ander toebehoort en dat door de dader is gevonden of bij toeval in zijn bezit is gekomen, alsook het zich met bedrieglijk opzet meester maken van het geheel van een schat die men heeft ontdekt op andermans grond.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 496. Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte is het opzettelijk uitrusten van een voer-, vaar- of vliegtuig of elk ander vervoermiddel met een niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 497. Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte

Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte is het opzettelijk in bezit hebben van een voertuig, een boot, een vliegtuig of enig ander vervoermiddel dat is uitgerust met een niet-fabriekseigen ruimte die wordt gebruikt voor heimelijk bezit of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 498. Verzwaard uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte

Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché non conçu en usine pour la possession secrète ou pour le transport secret des objets illicites, des armes interdites ou soumises à autorisation ou de l'argent d'origine illicite est puni d'une peine de niveau 3 lorsque l'activité concernée constitue une profession ou une activité habituelle.

Art. 499. La grivèlerie

La grivèlerie de boissons, d'aliments, de logement ou de transport consiste à, délibérément, se faire servir, dans un établissement à ce destiné, des boissons ou des aliments qu'on y aura consommés en tout ou en partie, séjourner dans un logement payant, utiliser un service de taxi ou prendre en location une voiture de louage alors qu'on sait qu'on est dans l'impossibilité absolue de payer.

La grivèlerie de carburants consiste à se soustraire frauduleusement au paiement immédiat de carburant, d'énergie ou de lubrifiant après en avoir fait approvisionner un véhicule.

Ces infractions sont punies d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Art. 500. L'émission de chèque sans provision

L'émission de chèque sans provision consiste en l'un des actes suivants:

1° délibérément, émettre sans provision suffisante et disponible, un chèque ou tout autre titre assimilé au chèque;

2° céder délibérément un de ces titres, sachant que la provision n'est pas suffisante et disponible;

3° après avoir émis un de ces titres, retirer délibérément tout ou partie de leur provision au cours du délai de présentation;

4° après avoir émis un de ces titres, en rendre ou en retirer, dans une intention frauduleuse ou à dessin de nuire, tout ou partie de la provision indisponible.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La tentative de commettre l'infraction visée au présent article n'est pas punissable.

Het uitrusten van een voertuig met een verborgen niet-fabriekseigen ruimte voor het heimelijk in bezit hebben of voor het heimelijk vervoeren van illegale voorwerpen, verboden en vergunningsplichtige wapens of geld met een illegale herkomst wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de betrokken activiteit een beroep op een gewoonlijke activiteit is.

Art. 499. Afzetterij

Afzetterij van dranken, voeding, logies of vervoer is het zich opzettelijk in een daartoe bestemde inrichting laten opdienen van dranken of voeding die men daar geheel of gedeeltelijk verbruikt, het verblijven in te betalen logies, het gebruik maken van een taxidienst of het huren van een huurrijtuig, wetende dat men in de volstreckte onmogelijkheid verkeert om te betalen.

Afzetterij van brandstof is het zich met bedrieglijk opzet onttrekken aan de onmiddellijke betaling van brandstof, energie of smeerolie na een voertuig daarvan te hebben laten voorzien.

Deze misdrijven worden bestraft met een straf van niveau 1.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Art. 500. Uitgifte van cheques zonder dekking

Uitgifte van cheques zonder dekking is een van de volgende gedragingen:

1° het opzettelijk uitgeven van een cheque of enig andere titel die gelijkgesteld is met een cheque, zonder toereikende en beschikbare dekking;

2° het opzettelijk overdragen van een van deze titels, wetende dat de dekking niet toereikend en beschikbaar is;

3° het, na een van deze titels te hebben uitgegeven, opzettelijk geheel of gedeeltelijk afhalen van hun dekking in de loop van de aanbiddingstermijn;

4° het, na een van deze titels te hebben uitgegeven, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden, geheel of ten dele onbeschikbaar maken of afhalen van de dekking.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Poging tot het in dit artikel bedoelde misdrijf is niet strafbaar.

Section 3. Le recel et le blanchiment

Art. 501. Le recel

Le recel consiste à prendre possession, délibérément, d'un bien obtenu à l'aide d'une infraction commise par une autre personne.

Le recel existe même lorsque l'infraction d'où provient le bien a été commise à l'étranger et ne peut pas être poursuivie en Belgique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 502. Le blanchiment

Le blanchiment consiste pour une personne à:

1° acquérir, recevoir à titre gratuit, garder, gérer ou posséder délibérément des avantages patrimoniaux tirés d'une infraction, des biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis alors que l'auteur connaissait ou devait connaître l'origine de ces choses au début de ces opérations; ou

2° convertir ou transférer des choses visées au 1°, dans le but de dissimuler ou de déguiser leur origine illicite ou d'aider toute personne qui est impliquée dans l'infraction initiale, à échapper aux conséquences juridiques de ses actes, alors que l'auteur sait ou devait savoir qu'elles proviennent d'une activité criminelle; ou

3° dissimuler ou déguiser délibérément la nature, l'origine, l'emplacement, la disposition, le mouvement ou la propriété des choses visées au 1° alors que l'auteur sait ou devait savoir qu'elles proviennent d'une activité criminelle.

Le blanchiment existe, même lorsque l'infraction d'où proviennent les avantages patrimoniaux, les biens ou valeurs qui leur ont été substitués ou les revenus de ces avantages investis, a été commise à l'étranger et ne peut pas être poursuivie en Belgique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3. Par dérogation à l'article 52, § 1er, alinéa 2, le juge peut prononcer, à titre de peine accessoire, une amende de 200 euros à 2.000.000 euros ou d'un montant pouvant s'élever jusqu'à une somme équivalente à la valeur des biens blanchis.

Par dérogation à l'article 53, § 2, premier alinéa, 1er, les choses qui forment l'objet du blanchiment seront confisquées même si la propriété n'en appartient pas

Afdeling 3. Heling en witwassen

Art. 501. Heling

Heling is het opzettelijk in bezit nemen van een goed dat verkregen is door middel van een misdrijf dat begaan is door een andere persoon.

Heling bestaat, ook wanneer het misdrijf waaruit het goed voortkomt in het buitenland is gepleegd en in België niet kan worden vervolgd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 502. Witwassen

Witwassen is het:

1° opzettelijk verwerven, om niet ontvangen, bewaren, beheren of bezitten van de uit een misdrijf verkregen vermogensvoordelen, van de in de plaats gestelde goederen of waarden of van de inkomsten uit die belegde voordelen terwijl de dader de herkomst van de zaken kende of moest kennen op het ogenblik van de aanvang van deze handelingen; of

2° omzetten of overdragen van de zaken bedoeld in 1°, met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of een persoon betrokken bij het oorspronkelijk misdrijf te helpen ontkomen aan de rechtsgevolgen van zijn daden, terwijl de dader weet of moest weten dat deze uit een criminele activiteit zijn verkregen; of

3° opzettelijk verhelen of verhullen van de aard, de oorsprong, de vindplaats, de vervreemding de verplaatsing of de eigendom van de zaken bedoeld in 1°, terwijl de dader weet of moest weten dat deze uit een criminele activiteit zijn verkregen.

Witwassen bestaat, ook wanneer het misdrijf waaruit de vermogensvoordelen, de in de plaats gestelde goederen of waarden of de inkomsten uit die belegde voordelen voortkomen, in het buitenland is gepleegd en in België niet kan worden vervolgd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3. In afwijking op artikel 52, § 1, lid 2, kan de rechter als bijkomende straf een geldboete uitspreken van 200 euro tot 2.000.000 euro of van een omvang die verhoogd kan worden tot het equivalente bedrag van de waarde van de witgewassen goederen.

In afwijking op artikel 53, § 2, eerste lid, 1°, worden de zaken die het voorwerp uitmaken van het witwassen verbeurd verklaard, ook al zijn zij geen eigendom van

au condamné, sans préjudice des droits que les tiers peuvent faire valoir sur ces choses.

Art. 503. Les facteurs aggravants du recel et du blanchiment

Lors du choix de la peine ou de la mesure et du taux de celle-ci pour une infraction visée dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° l'auteur avait connaissance qu'un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité a été utilisé pour commettre l'infraction d'où proviennent les avantages patrimoniaux blanchis;

2° les avantages patrimoniaux recelés ou blanchis proviennent d'une infraction punissable d'une peine de niveau 7 ou 8 et que l'auteur avait connaissance des éléments auxquels la loi attache une telle peine;

3° l'auteur de l'infraction est une entité assujettie visée à l'article 2 de la directive (UE) 2015/849 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2015 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux ou du financement du terrorisme, modifiant le règlement (UE) n° 648/2012 du Parlement européen et du Conseil et abrogeant la directive 2005/60/CE du Parlement européen et du Conseil et la directive 2006/70/CE de la Commission, établie en Belgique, dans un autre pays de l'Espace économique européen ou dans un pays tiers qui impose des obligations équivalentes à celles prévues par la directive précitée, et a commis l'infraction dans l'exercice de ses activités professionnelles;

4° l'infraction est commise dans le cadre d'une organisation criminelle.

Chapitre 2. Les infractions relatives à la dégradation et la destruction de biens

Section 1re. Les infractions qui font naître un danger sociétal

Art. 504. L'incendie

L'incendie consiste à, délibérément, mettre le feu à un bien quelconque, causant un dommage à autrui ou faisant naître un danger sociétal;

Est assimilé à l'incendie le fait de mettre le feu à un bien quelconque, placé de manière telle que le feu se communiquera au bien qu'on voulait endommager.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

de veroordeelde, onverminderd de rechten die derden kunnen laten gelden op die zaken.

Art. 503. Verzwarende factoren van heling en witwassen

Bij de keuze van de straf of maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling, moet de rechter in overweging nemen dat:

1° de dader wist dat een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand werd ingezet voor het plegen van het misdrijf waaruit de witgewassen vermogensvoordelen voortkomen;

2° de geheelde of witgewassen vermogensvoordelen voortkomen uit een misdrijf strafbaar met een straf van niveau 7 of 8 en de dader kennis had van de bestanddelen waaraan de wet een dergelijke straf hecht;

3° de dader van het misdrijf een meldingsplichtige entiteit is volgens artikel 2 van de Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, gevestigd in België, in een ander land van de Europese Economische Ruimte of een derde land dat verplichtingen oplegt die gelijkaardig zijn aan die uit de voornoemde Richtlijn, en deze het misdrijf heeft gepleegd in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteiten;

4° het misdrijf werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie.

Hoofdstuk 2. Misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen

Afdeling 1. Misdrijven die een maatschappelijk gevaar doen ontstaan

Art. 504. Brandstichting

Brandstichting is het opzettelijk stichten van brand op enig goed waardoor schade aan een ander wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat.

Met brandstichting wordt gelijkgesteld het in brand steken van enig goed, zodanig geplaatst dat de brand zal overslaan op het goed dat men wil beschadigen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 505. L'incendie ayant entraîné un dommage grave

L'incendie ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 506. L'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier

L'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier consiste à incendier un édifice, une infrastructure sociétale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Si l'infraction a entraîné un dommage grave, elle est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 507. L'incendie lorsque l'auteur devait présumer qu'une ou plusieurs personnes se trouvaient sur les lieux au moment de l'incendie

L'incendie lorsque l'auteur devait présumer qu'une ou plusieurs personnes se trouvaient sur les lieux au moment de l'incendie est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 508. L'incendie entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort

Lorsque l'incendie a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième de gré ou la mort sans intention de la donner, la peine visée aux articles précédents est augmentée d'un niveau, sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 puisse être imposée.

Art. 509. L'incendie allumé pendant la nuit

Lorsque l'incendie est commis pendant la nuit, la peine visée aux articles précédents est augmentée d'un niveau, sans toutefois qu'une peine plus lourde qu'une peine de niveau 6 puisse être imposée.

Art. 510. Les facteurs aggravants

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction visée aux articles précédents de la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;

2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité;

Art. 505. Brandstichting met ernstige schade tot gevolg

Brandstichting met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 506. Brandstichting van een goed met een bijzonder belang

Brandstichting van een goed met een bijzonder belang is de brandstichting van een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 507. Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden

Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden, wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 508. Brandstichting met een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg

Indien de brandstichting een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg heeft zonder dat de dader het oogmerk had te doden, wordt de straf in de vorige artikelen vermeld met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd.

Art. 509. Brandstichting bij nacht

Indien de brandstichting bij nacht is gepleegd, wordt de straf in de vorige artikelen vermeld met één niveau verhoogd zonder dat evenwel een zwaardere straf dan een straf van niveau 6 kan worden opgelegd.

Art. 510. Verzwarende factoren

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in de vorige artikelen van deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer;

2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is;

3° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus;

4° la victime est une personne exerçant une fonction publique, à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Art. 511. Le feu provoqué par défaut grave de prévoyance ou de précaution

Le feu provoqué, de quelque manière que ce soit, par défaut grave de prévoyance ou de précaution est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 512. La destruction par explosion ou inondation

La destruction par explosion ou inondation consiste à, soit délibérément, soit par défaut grave de prévoyance ou de précaution, provoquer une explosion causant un dommage ou faisant naître un danger social.

Cette infraction est punie d'une peine visée aux articles 504 à 510 si elle est commise délibérément.

Cette infraction est punie d'une peine visée à l'article 480 si elle est commise par défaut grave de prévoyance ou de précaution.

Section 2. Le vandalisme

Art. 513. La définition du vandalisme

Le vandalisme consiste à, délibérément, détruire, endommager ou rendre inutilisable un bien quelconque appartenant à autrui, ou à réaliser sans autorisation des graffitis sur ce bien.

Art. 514. Le vandalisme

Le vandalisme est puni d'une peine de niveau 1.

Art. 515. Le vandalisme ayant entraîné un dommage grave

Le vandalisme ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 2.

516. Le vandalisme sur un bien ayant un intérêt particulier

Le vandalisme sur un bien ayant un intérêt particulier est le vandalisme causé à un édifice, une infrastructure sociétale, un moyen de transport, un ou plusieurs arbres, un bois, une zone naturelle, un verger ou un champ.

3° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd;

4° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Art. 511. Veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Het op eender welke wijze veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 512. Vernieling door ontploffing of overstroming

Vernieling door ontploffing of overstroming is het opzettelijk of het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid veroorzaken van een ontploffing waardoor schade wordt veroorzaakt of een maatschappelijk gevaar ontstaat.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in de artikelen 504 tot en met 510 indien het misdrijf opzettelijk wordt gepleegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf zoals bepaald in het artikel 480 indien het misdrijf wordt gepleegd door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid.

Afdeling 2. Vandalisme

Art. 513. Definitie van vandalisme

Vandalisme is alle opzettelijk op enig goed dat aan een ander toebehoort gestelde gedraging die bestaat in het vernielen, het beschadigen, het onbruikbaar maken of het aanbrengen van graffiti zonder toestemming.

Art. 514. Vandalisme

Vandalisme wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 515. Vandalisme met ernstige schade tot gevolg

Vandalisme met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 516. Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang

Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang is het vandalisme aan een gebouw, maatschappelijke infrastructuur, een vervoermiddel, één of meer bomen, een bos, een natuurgebied, een boomgaard of een akker.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Si l'infraction a entraîné un dommage grave, elle est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 517. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace

Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace est puni comme suit:

1° le vandalisme est puni d'une peine de niveau 2;

2° le vandalisme ayant entraîné un dommage grave est puni d'une peine de niveau 3.

Art. 518. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances

Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 519. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré est puni d'une peine de niveau 4.

Art. 520. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant la mort

Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant la mort sans intention de la donner est puni d'une peine de niveau 5.

Art. 521. La destruction d'actes authentiques, de conventions ou de documents administratifs

La destruction d'actes authentiques, de conventions ou de documents administratifs consiste à, méchamment ou avec une intention frauduleuse, détruire des registres, minutes ou actes originaux de l'autorité publique, ou tout document contenant ou opérant obligation, disposition ou décharge. Cette infraction est punie conformément aux dispositions du premier chapitre du présent titre.

Art. 522. Les facteurs aggravants

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Indien het misdrijf ernstige schade tot gevolg heeft, wordt het bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 517. Vandalisme met geweld of bedreiging

Vandalisme met geweld of bedreiging wordt als volgt bestraft:

1° vandalisme wordt bestraft met een straf van niveau 2;

2° vandalisme met ernstige schade tot gevolg wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 518. Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan

Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 519. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 520. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg

Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg zonder dat de dader het oogmerk had te doden wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 521. Vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten

Vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten is het kwaadwillig of met bedrieglijk opzet vernietigen van registers, minuten of originele akten van het openbaar gezag, authentieke akten of enig document dat een verbintenis, beschikking of schuldbevrijding inhoudt of teweegbrengt. Dit misdrijf wordt bestraft overeenkomstig de bepalingen van het eerste hoofdstuk van deze titel.

Art. 522. Verzwarende factoren

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction décrite dans la présente section, le juge doit prendre en considération le fait que:

1° l'infraction a été commise avec un mobile discriminatoire;

2° la victime est une personne mineure ou en situation de vulnérabilité;

3° l'infraction a été commise pendant la nuit;

4° l'infraction a été commise par deux personnes ou plus;

5° la victime est une personne exerçant une fonction publique, à l'occasion de l'exercice de cette fonction.

Chapitre 3. Les infractions relatives aux systèmes informatiques

Section 1re. Les accès non autorisés dans un système informatique

Art. 523. L'accès non autorisé externe dans un système informatique

L'accès non autorisé externe dans un système informatique consiste, pour une personne sachant qu'elle n'y est pas autorisée, à, délibérément, accéder à un système informatique ou s'y maintenir.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 524. L'accès non autorisé interne dans un système informatique

L'accès non autorisé interne dans un système informatique consiste pour une personne à, avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire, outrepasser son pouvoir d'accès à un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 525. L'accès non autorisé interne ou externe dans un système informatique aggravée

L'accès non autorisé externe ou interne dans un système informatique est puni d'une peine de niveau 3 lorsque l'auteur:

1° reprend, de quelque manière que ce soit, les données stockées, traitées ou transmises par le système informatique;

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling moet de rechter in overweging nemen dat:

1° het misdrijf werd gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer;

2° het slachtoffer een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand is;

3° het misdrijf bij nacht werd gepleegd;

4° het misdrijf met twee of meer personen is gepleegd;

5° het slachtoffer een persoon is met een openbare functie naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Hoofdstuk 3. Misdrijven betreffende informatica-systemen

Afdeling 1. Hacking

Art. 523. Externe hacking

Externe hacking is het zich opzettelijk toegang verschaffen tot een informaticasysteem of zich daarin handhaven, wetende daar niet toe gerechtigd te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 524. Interne hacking

Interne hacking is het met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, zijn toegangsbevoegdheid tot een informaticasysteem overschrijden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 525. Verzwaarde interne of externe hacking

Interne of externe hacking wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer de dader:

1° de gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van het informaticasysteem op enige manier overneemt;

2° fait un usage quelconque d'un système informatique appartenant à un tiers ou se sert du système informatique pour accéder au système informatique d'un tiers; ou

3° cause un dommage quelconque, même non intentionnellement, au système informatique ou aux données qui sont stockées traitées ou transmises par ce système ou au système informatique d'un tiers ou aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par ce système.

Art. 526. La tentative d'accès non autorisé dans un système informatique

Par dérogation à l'article 9, § 1er, alinéa 4, la tentative de commettre l'une des infractions visées aux articles 523 à 525 est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 527. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à permettre un accès non autorisé dans un système informatique

La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à permettre un accès non autorisé dans un système informatique consistent à, indûment, délibérément, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour permettre la commission des infractions prévues aux articles 524 à 527.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 528. La provocation à commettre un accès non autorisé dans un système informatique

La provocation à commettre un accès non autorisé dans un système informatique consiste à, délibérément, ordonner la commission d'une des infractions visées aux articles 523 à 525 ou y inciter.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 529. Le recel de données informatiques

Le recel de données informatiques consiste à, délibérément, détenir, révéler à une autre personne ou divulguer des données obtenues par la commission d'une des infractions visées aux articles 523 à 525, ou en faire un usage quelconque alors que l'auteur sait que ces données ont été ainsi obtenues.

2° enig gebruik maakt van een informaticasysteem van een derde of zich bedient van het informaticasysteem om toegang te verkrijgen tot een informaticasysteem van een derde; of

3° enige schade, zelfs onopzettelijk, veroorzaakt aan het informaticasysteem of aan de gegevens die door middel van het informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen of aan een informaticasysteem van een derde of aan de gegevens die door middel van het laatstgenoemde informaticasysteem worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen.

Art. 526. Poging tot hacking

In afwijking van artikel 9, § 1, vierde lid, wordt de poging tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 523 tot en met 525 bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

Art. 527. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat hacking mogelijk moet maken

Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat hacking mogelijk moet maken is het onrechtmatig, opzettelijk, bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen van een instrument, met inbegrip van informaticagegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen of aangepast om het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 524 tot en met 527 mogelijk te maken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 528. Uitlokking van hacking

Uitlokking van hacking is het opzettelijk de opdracht geven of aanzetten tot het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 523 tot en met 525.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 529. Heling van informaticagegevens

Heling van informaticagegevens is het opzettelijk, onder zich houden, aan een andere persoon onthullen of verspreiden, of enig gebruik maken van gegevens die verkregen zijn door het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 523 tot en met 525, terwijl de dader weet dat die gegevens aldus verkregen zijn.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. Les atteintes à l'intégrité d'un système informatique

Art. 530. Le sabotage informatique

Le sabotage informatique consiste, pour une personne sachant qu'elle n'y est pas autorisée, à, délibérément, de façon directe ou indirecte, introduire dans un système informatique, y modifier ou y effacer des données, ou modifier par tout moyen technologique l'utilisation normale de données dans un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Par dérogation à l'article 9, § 1er, alinéa 4, la tentative de commettre cette infraction est punie de la même peine que l'infraction consommée.

Art. 531. Le sabotage informatique aggravé

Le sabotage informatique est puni d'une peine de niveau 3 lorsque:

1° l'auteur agit avec une intention frauduleuse ou dans le dessein de nuire;

2° l'infraction est commise contre un système informatique d'une infrastructure critique comme visée dans l'article 3, 4°, de la loi du 1er juillet 2011 relative à la sécurité et la protection des infrastructures critiques;

3° l'auteur cause, à la suite du sabotage informatique, un dommage à des données dans le système informatique concerné ou dans tout autre système informatique;

4° l'auteur empêche, totalement ou partiellement, à la suite du sabotage informatique, le fonctionnement correct du système informatique concerné ou de tout autre système informatique.

Art. 532. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique

La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique consistent à, indûment, délibérément, posséder, produire, vendre, obtenir en vue de son utilisation, importer, diffuser ou mettre à disposition sous une autre forme, un dispositif, y compris des données informatiques, principalement conçu ou adapté pour commettre l'une des infractions visées aux articles 530 et 531 alors que ce dispositif ou ces données peuvent être utilisés pour causer un dommage à des données ou empêcher, totalement ou

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Aantasting van de integriteit van een informaticasysteem

Art. 530. Informaticasabotage

Informaticasabotage is het opzettelijk, rechtstreeks of onrechtstreeks, in een informaticasysteem invoeren, wijzigen of wissen van gegevens, dan wel met enig ander technologisch middel de normale aanwending van gegevens in een informaticasysteem veranderen, wetende daartoe niet gerechtigd te zijn.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

In afwijking van artikel 9, § 1, vierde lid, wordt de poging tot het plegen van dit misdrijf bestraft met dezelfde straf als het voltooide misdrijf.

Art. 531. Verzwaarde informaticasabotage

Informaticasabotage wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de dader handelt met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden;

2° het misdrijf wordt gepleegd op een informatiesysteem van een kritieke infrastructuur, zoals bedoeld in artikel 3, 4°, van de wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren;

3° de dader, ten gevolge van de informaticasabotage, schade berokkent aan gegevens in het desbetreffende informaticasysteem of in enig ander informaticasysteem;

4° de dader de correcte werking van het desbetreffende informaticasysteem of van enig ander informatiesysteem geheel of gedeeltelijk verhindert ten gevolge van de informaticasabotage.

Art. 532. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken

Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken is het onrechtmatig, opzettelijk bezitten, produceren, verkopen, verkrijgen met het oog op het gebruik ervan, invoeren, verspreiden of op enige andere manier ter beschikking stellen van een instrument, met inbegrip van informatica-gegevens, dat hoofdzakelijk is ontworpen of aangepast voor het plegen van een van de misdrijven bedoeld in de artikelen 530 en 531, terwijl de betrokkene weet dat dit instrument of deze gegevens aangewend kunnen

partiellement, le fonctionnement correct d'un système informatique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Titre 6

Les infractions économiques

Chapitre 1. Les infractions aux lois sur les loteries et sur les maisons de prêt sur gage

Art. 533. La définition de la loterie illicite

La loterie illicite consiste en toute opération offerte au public et destinée à procurer un gain par la voie du sort qui n'est pas autorisée par la loi ou en vertu de celle-ci.

Art. 534. La participation à l'organisation d'une loterie illicite

La participation à l'organisation d'une loterie illicite consiste à, délibérément, participer à l'organisation d'une loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 535. La distribution de billets de loterie illicite

La distribution de billets de loterie illicite consiste à, délibérément, distribuer ou vendre des billets de loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 536. La publicité en faveur d'une loterie illicite

La publicité en faveur d'une loterie illicite consiste à, délibérément, faire en public des annonces ou de la réclame sur une loterie illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 537. L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage

L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage consiste à, délibérément, tenir sans autorisation préalable une maison de prêt sur gage ou nantissement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Chapitre 2. Les infractions relatives à l'industrie et au commerce

worden om schade te berokkenen aan gegevens of, geheel of gedeeltelijk, de correcte werking van een informaticasysteem te verhinderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Titel 6

Economische misdrijven

Hoofdstuk 1. Overtreding van de wetten op de loterijen en op de pandhuizen

Art. 533. Definitie van illegale loterijen

Illegale loterijen zijn alle verrichtingen die het publiek aangeboden worden en die bestemd zijn om winst te verschaffen door middel van het lot en die niet zijn toegelaten door of krachtens de wet.

Art. 534. Deelneming aan de organisatie van illegale loterijen

Deelneming aan de organisatie van illegale loterijen is het opzettelijk deelnemen aan de organisatie van een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 535. Verspreiding van briefjes van illegale loterijen

Verspreiding van briefjes van illegale loterijen is het opzettelijk verspreiden of verkopen van briefjes van een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 536. Reclame maken voor een illegale loterij

Reclame maken voor een illegale loterij is het opzettelijk in het openbaar verspreiden van aankondigingen of reclame voor een illegale loterij.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 537. Illegale exploitatie van een pandhuis

Illegale exploitatie van een pandhuis is het opzettelijk houden van een pandhuis zonder voorafgaande toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Hoofdstuk 2. Misdrijven betreffende nijverheid en koophandel

Art. 538. La divulgation de secret de fabrication

La divulgation de secret de fabrication consiste pour une personne à, méchamment ou frauduleusement, communiquer à des tiers des secrets de fabrication dont elle a eu connaissance dans l'exercice de sa profession.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 539. L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication

L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication consiste à, dans une intention frauduleuse, obtenir ou utiliser un secret de fabrication divulgué illicitement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 540. L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions

L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions consiste, à l'occasion de l'adjudication de droits sur des choses mobilières ou immobilières, d'une entreprise, d'une fourniture, d'une exploitation ou d'un service quelconque ou lors de la passation d'un marché public ou d'un contrat de concession, à, frauduleusement ou avec l'intention de nuire, par violences, menaces ou tout moyen frauduleux, limiter artificiellement l'appel à la concurrence ou fausser les conditions normales de la concurrence.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sont exemptés de peines ceux qui, avant toute poursuite, ont apporté à la connaissance du ministère public l'intégralité des informations qu'ils détiennent sur les circonstances et les auteurs de ces infractions et s'ils ont fait, à cet égard, une demande d'immunité de poursuites auprès de l'Autorité belge de la concurrence conformément à l'article IV.54/4 du Code de droit économique portant sur les mêmes faits.

En cas d'application de l'alinéa 3, le ministère public informe sans délai l'Autorité belge de la concurrence de l'affaire et assure les contacts nécessaires avec l'Autorité belge de la concurrence.

Titre 7. Les infractions contre l'État et son fonctionnement

Chapitre 1er. Les infractions contre la structure et les pouvoirs de l'ÉtatSection 1re. Les infractions contre la structure de l'État

Art. 538. Onthulling van fabricatiegeheimen

Onthulling van fabricatiegeheimen is het met kwaad of bedrieglijk opzet meedelen aan derden van de fabricatiegeheimen waarvan men kennis heeft kunnen nemen bij de uitoefening van zijn beroep.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 539. Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim

Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim is het met bedrieglijk opzet verkrijgen of gebruiken van een onrechtmatig onthuld fabricatiegeheim.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 540. Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving

Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving is het bedrieglijk of met het oogmerk om te schaden artificeel beperken van de oproep tot mededinging of het vertekenen van de normale mededingingsvoorwaarden, door middel van geweld, bedreiging of gelijk welk ander bedrieglijk middel, bij het toewijzen van rechten op roerende of onroerende goederen, een aanneming, een levering, een uitbating of enige dienst, dan wel bij de plaatsing van een overheidsopdracht of een concessieovereenkomst.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Worden vrijgesteld van straffen zij die, voor elke vervolging, alle informatie waarover zij beschikken met betrekking tot de omstandigheden en de daders van deze inbreuken ter kennis brengen aan het openbaar ministerie en indien zij hiervoor een verzoek tot immuniteit van vervolging hebben ingediend bij de Belgische Mededingingsautoriteit overeenkomstig artikel IV.54/4 van het Wetboek van economisch recht met betrekking tot dezelfde feiten.

In geval van toepassing van het derde lid, stelt het openbaar ministerie de Belgische Mededingingsautoriteit onverwijld in kennis van de zaak en verzekert zij de nodige contacten met de Belgische mededingingsautoriteit.

Titel 7. Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

Hoofdstuk 1. Misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten

Afdeling 1. Misdrijven tegen de staatsordening

Art. 541. L'attentat contre la structure de l'État

L'attentat contre la structure de l'État consiste à commettre un attentat dans le but soit de détruire ou de modifier la structure constitutionnelle de l'État ou l'ordre de successibilité au trône, soit de faire prendre les armes contre une assemblée législative ou l'autorité constitutionnelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 542. Le complot contre la structure de l'État

Le complot contre la structure de l'État consiste à former tout complot dans le but de commettre un attentat contre la structure de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 543. La préparation d'un attentat contre la structure de l'État

La préparation d'un attentat contre la structure de l'État consiste:

1° en un complot quelconque contre la structure de l'État, qui est suivi d'un comportement quelconque adopté délibérément pour en préparer l'exécution;

2° à adopter, délibérément, tout comportement pour préparer l'exécution d'un attentat contre la structure de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 544. La proposition de complot contre la structure de l'État

La proposition de complot contre la structure de l'État consiste à, délibérément, proposer de former un complot contre la structure de l'État, sans que cette proposition soit agréée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 545. L'acceptation d'une aide étrangère pour saper les intérêts nationaux essentiels

L'acceptation d'une aide étrangère pour saper les intérêts nationaux essentiels consiste à influencer ou essayer d'influencer un processus décisionnel démocratique, dans le but de porter atteinte à l'ordre démocratique et constitutionnel, la souveraineté et l'indépendance du Royaume, la sûreté de l'État, la défense du Royaume, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays ou le fonctionnement des organes

Art. 541. Aanslag op de staatsordening

De aanslag op de staatsordening is elke aanslag gepleegd met het oogmerk om de grondwettelijke staatsordening of de volgorde van de troonopvolging te vernietigen of te wijzigen, dan wel om de wapens te doen opnemen tegen een wetgevende vergadering of het grondwettelijk gezag.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 542. Samenspanning tegen de staatsordening

De samenspanning tegen de staatsordening is elke samenspanning met het oogmerk om een aanslag op de staatsordening te plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 543. Voorbereiding van een aanslag op de staatsordening

De voorbereiding van een aanslag op de staatsordening is:

1° elke samenspanning tegen de staatsordening die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden;

2° elke opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering van een aanslag op de staatsordening voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 544. Voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening

Het voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening is het opzettelijk voorstellen om samen te spannen tegen de staatsordening, zonder dat dit voorstel wordt aangenomen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 545. Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de essentiële nationale belangen

Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de essentiële nationale belangen is het beïnvloeden of trachten te beïnvloeden van een democratisch beslissingsproces, met het oogmerk om de democratische en grondwettelijke orde, de soevereiniteit of onafhankelijkheid van het Rijk, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het Rijk, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het

décisionnels de l'État, en faveur d'un État étranger ou une personne, entreprise ou organisation étrangères ou sous contrôle d'un État étranger ou d'une personne, entreprise ou organisation étrangères:

1° par des moyens illégaux ou frauduleux;

2° en recevant d'une personne ou d'une organisation étrangères des dons ou autres avantages destinés, en tout ou en partie, à développer dans le royaume des activités de nature à porter atteinte aux intérêts précités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 546. L'atteinte méchante à l'autorité de l'État

L'atteinte méchante à l'autorité de l'État consiste à, dans une intention méchante et en public:

1° porter atteinte à la force obligatoire de la loi ou des droits ou à l'autorité des institutions constitutionnelles;

2° provoquer directement à la désobéissance à une loi causant une menace pour la sécurité nationale, la défense de l'ordre ou la prévention des infractions, la santé publique, la moralité, la bonne réputation ou les droits d'autrui pour empêcher la divulgation d'informations confidentielles ou pour garantir l'autorité et l'impartialité du pouvoir judiciaire, se trouvent menacés.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. Les infractions contre une assemblée législative

Art. 547. La perturbation des travaux parlementaires

La perturbation des travaux parlementaires consiste à, délibérément, adopter dans les locaux de l'assemblée législative un comportement de nature à troubler les travaux parlementaires sans faire partie de cette assemblée ni de ses services.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 548. La manifestation aux alentours d'une assemblée législative

La manifestation aux alentours d'une assemblée législative consiste à, dans le but de faire pression illégalement sur les parlementaires ou de perturber le

land of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten, ten dienste van een vreemde Staat of een persoon, onderneming of organisatie, uit het buitenland of onder controle van een vreemde Staat of van een persoon, onderneming of organisatie uit het buitenland:

1° door onwettige of frauduleuze middelen;

2° het ontvangen van giften of enig ander voordeel van een buitenlandse persoon of organisatie dat geheel of gedeeltelijk bestemd is om in het Rijk activiteiten die de voormelde belangen kunnen aantasten, te ontplooiën.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 546. Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag

Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag is het met kwaad opzet en in het openbaar:

1° aantasten van de bindende kracht van de wet of van de rechten of het gezag van de grondwettelijke instellingen;

2° het rechtstreeks aanzetten om een wet niet na te komen waardoor de nationale veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de openbare gezondheid, de goede zeden, de goede naam of de rechten van anderen om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht wordt bedreigd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Misdrijven tegen een wetgevende vergadering

Art. 547. Verstoring van parlementaire werkzaamheden

De verstoring van parlementaire werkzaamheden is het opzettelijk in een lokaal van een wetgevende vergadering aannemen van een gedraging die van aard is de parlementaire werkzaamheden te verstoren, door een persoon die niet tot deze vergadering of haar diensten behoort.

Dit misdrijf is strafbaar met een straf van niveau 1.

Art. 548. Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering

Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering is elke gedraging, gesteld met het oogmerk om ongeoorloofde druk uit te oefenen op de parlementsleden

fonctionnement normal d'une assemblée parlementaire, adopter tout comportement qui constitue:

1° un rassemblement en plein air ou une démonstration individuelle aux alentours d'une assemblée législative;

2° une tentative de pénétrer irrégulièrement dans les alentours d'une assemblée législative au moment où l'accès à celle-ci est interdit;

3° une violation des arrêtés, règlements ou ordonnances spécialement pris en vue du maintien de la tranquillité et de l'ordre aux alentours d'une assemblée législative.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Pour l'application de la présente disposition, sont considérés comme les alentours d'une assemblée législative:

1° la partie du territoire de la capitale comprenant les voies publiques ci-après dénommées: rue Ducale, rue du Nord, (de la rue de Louvain à la place Surllet de Chokier), rue de la Croix-de-Fer, rue Royale (du carrefour des rues de la Croix-de-Fer, de l'Enseignement et du Treurenberg à la place Royale), rue des Colonies (de la rue Royale à la rue du Gentilhomme), place des Palais et rue Brederode, ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

2° la partie du territoire de la ville de Namur comprenant les voies publiques ci-après dénommées: place Kegeljan jusqu'à la rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (de la place Kegeljan à la rue de la Sarasse) et le côté gauche de l'avenue Baron Louis Huart (de la rue de la Sarasse à la place Kegeljan), ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

3° la partie du territoire de la ville d'Eupen comprise dans un périmètre de 200 mètres autour du siège du Parlement de la Communauté germanophone, situé au Platz des Parlaments 1, à Eupen.

Art. 549. Cause de justification

Il n'y a pas de manifestation aux alentours d'une assemblée législative s'il s'agit d'attroupements occasionnés par les nécessités de la circulation, l'exécution d'un service public, les défilés et revues militaires, les cérémonies, fêtes et divertissements organisés par l'autorité publique, les cérémonies funèbres ainsi que les rassemblements spécialement autorisés par arrêté du bourgmestre de la ville de Bruxelles pour la zone visée à l'article 548, alinéa 2, 1°, du bourgmestre de la ville de Namur pour la zone visée à l'article 548, alinéa 2,

of de normale werking van een wetgevende vergadering te verstoren, die bestaat uit:

1° een samenschooling in open lucht of individuele demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering;

2° het op onregelmatige wijze trachten te betreden van de buurt van een wetgevende vergadering op een moment waarop de toegang daartoe verboden is;

3° het overtreden van de besluiten, reglementen of verordeningen die in het bijzonder werden genomen met het oog op de handhaving van de rust en de orde in de buurt van een wetgevende vergadering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Voor de toepassing van deze bepaling wordt als de buurt van een wetgevende vergadering beschouwd:

1° het gedeelte van het grondgebied van de hoofdstad dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: Hertogstraat, Noordstraat (van de Leuvenseweg tot het Surllet de Chokierplein), IJzerenkruisstraat, Koningsstraat (van het kruispunt van de IJzerenkruisstraat, de Onderrichtsstraat en de Treurenberg tot het Koningsplein), Koloniënstraat (van de Koningsstraat tot de Jonkersstraat), Paleizenplein en Brederodestraat, alsook binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

2° het gedeelte van het grondgebied van de stad Namen dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: place Kegeljan tot aan de rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (van het place Kegeljan tot de rue de la Sarasse) en de linkerkant van de avenue Baron Louis Huart (van de rue de la Sarasse tot het place Kegeljan), alsook binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

3° het gedeelte van het grondgebied van de stad Eupen binnen een perimeter van 200 meter rond de zetel van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, gelegen op het Platz des Parlaments 1 te Eupen.

Art. 549. Rechtvaardigingsgrond

Er is geen sprake van een demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering indien het gaat om samenschoolingen die worden veroorzaakt door de vereisten van het verkeer, de uitvoering van een openbare dienst, de militaire optochten en wapenschouwingen, de plechtigheden, feesten en vermakelijkheden ingericht door de openbare overheid, de begrafenisplechtigheden alsook de bijeenkomsten waartoe een bijzondere machtiging werd verleend bij besluit van de burgemeester van de stad Brussel voor het gebied bedoeld in artikel 548,

2°, ou du bourgmestre de la ville d'Eupen pour la zone visée à l'article 548, alinéa 2, 3°.

Section 3. Les infractions contre la monarchie

Art. 550. L'attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne

L'attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne consiste à commettre un attentat dirigé contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 551. L'attentat contre la personne du Roi

L'attentat contre la personne du Roi consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne du Roi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 552. L'attentat grave contre la personne du Roi

L'attentat grave contre la personne du Roi est tout attentat contre la personne du Roi entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 553. L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne

L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 554. L'attentat grave contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne

L'attentat grave contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne est tout attentat contre la personne de l'héritier de la couronne entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 555. L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale

tweede lid, 1°, van de burgemeester van de stad Namen voor het gebied bedoeld in artikel 549, tweede lid, 2°, of van de burgemeester van de stad Eupen voor het gebied bedoeld in artikel 548, tweede lid, 3°.

Afdeling 3. Misdrijven tegen de monarchie

Art. 550. Aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger

De aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag die gericht is tegen het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 551. Aanslag op de persoon van de Koning

De aanslag op de persoon van de Koning is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de Koning.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 552. Zware aanslag op de persoon van de Koning

De zware aanslag op de persoon van Koning is elke aanslag op de persoon van de Koning die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 553. Aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

De aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de vermoedelijke troonopvolger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 554. Zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger

De zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger is elke aanslag op de persoon van de troonopvolger die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 555. Aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie

L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne du conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne, contre le régent ou contre les ministres qui exercent les pouvoirs constitutionnels du Roi dans les cas prévus dans la Constitution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Tout attentat contre la vie des personnes mentionnées à l'alinéa 1er est puni comme une infraction consommée.

Art. 556. L'attentat grave contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale

L'attentat grave contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale est toute attentat contre la personne du conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale entraînant soit une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort, soit une privation de liberté.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 557. Le complot contre la monarchie

Le complot contre la monarchie consiste à former un complot dans le but de commettre un attentat:

1° contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne;

2° contre la personne du Roi;

3° contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne;

4° contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale.

Cette infraction est punie d'une peine:

1° de niveau 4 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 1° et 2°;

2° de niveau 3 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 3°;

3° de niveau 2 dans la situation définie à l'alinéa 1er, 4°.

De aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van de echtgenoot of echtgenote van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger, tegen de regent of tegen de ministers die, in de gevallen bij de Grondwet bepaald, de grondwettelijke macht van de Koning uitoefenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Elke aanslag op het leven van de in het eerste lid vermelde personen wordt bestraft als een voltooid misdrijf.

Art. 556. Zware aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie

De zware aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie is elke aanslag op de persoon van de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie die een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood dan wel een vrijheidsberoving tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 557. Samenspanning tegen de monarchie

De samenspanning tegen de monarchie is elke samenspanning met het oogmerk om een aanslag te plegen:

1° op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger;

2° op de persoon van de Koning;

3° op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger;

4° op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van:

1° niveau 4 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 1° en 2°;

2° niveau 3 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 3°;

3° niveau 2 in de situatie omschreven onder het eerste lid, 4°.

Art. 558. La préparation d'un attentat contre la monarchie

La préparation d'un attentat contre la monarchie consiste:

1° en un complot quelconque contre la monarchie, suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution;

2° à adopter, délibérément, tout comportement pour préparer l'exécution d'un attentat contre la monarchie.

Cette infraction est punie d'une peine:

1° de niveau 5 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre la personne du Roi;

2° de niveau 4 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne;

3° de niveau 3 lorsqu'il s'agit d'un attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale.

Art. 559. La proposition de complot contre la monarchie

La proposition de complot contre la monarchie consiste à, délibérément, proposer de comploter contre la vie ou la personne du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne, sans que cette proposition soit agréée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 560. La lèse-majesté

La lèse-majesté consiste à, dans le but de ridiculiser la personne protégée, outrager, par faits, paroles, gestes ou menaces, le Roi, l'héritier présomptif de la couronne ou leur époux ou épouse, ou le régent.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1

Section 4. Les dispositions communes

Art. 561. La fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat

La fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat, consiste à, délibérément, fournir un logement, ou un lieu de retraite ou de réunion à

Art. 558. Voorbereiding van een aanslag tegen de monarchie

De voorbereiding van een aanslag tegen de monarchie is:

1° elke samenspanning tegen de monarchie die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden;

2° elke opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering van een aanslag tegen de monarchie voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van:

1° niveau 5 indien het gaat om een aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger of op de persoon van de Koning;

2° niveau 4 indien het gaat om een aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger;

3° niveau 3 indien het gaat om een aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie.

Art. 559. Voorstel tot samenspanning tegen de monarchie

Het voorstel tot samenspanning tegen de monarchie is het opzettelijk voorstellen om samen te spannen tegen het leven of de persoon van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger, zonder dat dit voorstel wordt aangenomen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 560. Majesteitsschennis

Majesteitsschennis is het met het oogmerk de beschermde persoon belachelijk te maken, smaden door daden, woorden, gebaren of bedreigingen van de Koning, de vermoedelijke troonopvolger of hun echtgenoot of echtgenote, dan wel de regent.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 4. Gemeenschappelijke bepalingen

Art. 561. Onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers

Het onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers is het opzettelijk een onderdak, schuilplaats of vergaderzaal verschaffen aan personen die

des personnes qui complotent ou qui préparent ou ont commis un attentat.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 19.

Art. 562. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début de toute poursuite, informe l'autorité d'un complot, d'une préparation d'attentat ou d'une proposition de complot ainsi que de l'intégralité des informations qu'elle détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

Chapitre 2. Les infractions contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique

Art. 563. Les définitions

Pour l'application du présent chapitre, il convient d'entendre par les notions suivantes:

1° allié: tout État qui, même indépendamment d'un traité d'alliance, poursuit la guerre contre un État avec lequel la Belgique elle-même est en guerre, à moins que la Belgique soit également en guerre avec ce premier État;

2° ennemi: tout État avec lequel la Belgique se trouve en conflit armé, ainsi que toutes les organisations, toutes les sociétés et tous les particuliers de cet État dont les activités participent aux efforts de cet État dans le cadre de ce conflit armé;

3° secret d'État: objets, plans, documents ou renseignements qui doivent être tenus secrets vu que leur divulgation est de nature à compromettre la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel, la sûreté de l'État, la défense du territoire, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays, la sécurité des Belges à l'étranger ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État.

Section 1re. Le déclenchement ou les causes de la guerre

Art. 564. Le déclenchement de la guerre

Le déclenchement de la guerre consiste en toute machination ou entente avec un État étranger ou une personne agissant dans l'intérêt de cet État, en vue

samenspannen of een aanslag voorbereiden of hebben gepleegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 19 onverlet.

Art. 562. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die voor het plegen van een aanslag en voor het aanvangen van enige vervolging een samenspanning, voorbereiding van een aanslag of een voorstel tot samenspanning en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en de daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Hoofdstuk 2. Misdrijven tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België

Art. 563. Definities

Voor de toepassing van dit hoofdstuk moet onder de volgende begrippen worden begrepen:

1° bondgenoot: elke Staat die, zelfs zonder bondgenootschapsverdrag, oorlog voert tegen een Staat waarmee België zelf in oorlog is, tenzij België ook met de eerste Staat in oorlog is;

2° vijand: elke Staat waarmee België in een gewapend conflict verwickeld is, alsook alle organisaties, vennootschappen en particulieren uit deze Staat van wie de activiteiten ertoe bijdragen de inspanningen van die Staat in het kader van het gewapend conflict te helpen;

3° staatsgeheim: voorwerpen, plannen, documenten of inlichtingen die geheim moeten worden gehouden aangezien hun bekendmaking van aard is het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het grondgebied, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten.

Afdeling 1. Uitlokken of veroorzaken van oorlog

Art. 564. Oorlogsuitlokking

Oorlogsuitlokking is elke machinatie of in verstandhouding treden met een vreemde Staat of een persoon die in het belang van die Staat handelt, gesteld met het

d'engager un État étranger à entreprendre la guerre contre la Belgique, ou de lui en procurer les moyens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 565. Le déclenchement abouti de la guerre

Le déclenchement de la guerre est abouti s'il entraîne des hostilités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 566. L'exposition à la menace de guerre

L'exposition à la menace de guerre consiste à, délibérément, exposer l'État aux hostilités d'un État étranger par des actes hostiles, non approuvés par le gouvernement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 567. L'exposition à la menace de guerre entraînant des hostilités

Lorsque l'exposition à la menace de guerre entraîne des hostilités dans le chef d'un État étranger, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Section 2. La collaboration militaire

Art. 568. Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié

Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié consiste, dans le chef d'un Belge ou une personne ayant un titre de séjour en Belgique, à, délibérément, participer directement aux hostilités, en faveur de l'ennemi. Ce comportement est punissable lorsqu'il a été adopté à l'encontre de la Belgique ou d'un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Art. 569. La facilitation de la progression de l'ennemi

La facilitation de la progression de l'ennemi consiste à, délibérément, faciliter l'entrée de l'ennemi sur le territoire du royaume et lui livrer des villes, forteresses, magasins, arsenaux, vaisseaux ou bâtiments appartenant à la Belgique ou à un allié.

Cette infraction, ainsi que sa tentative, est punie d'une peine de niveau 8.

oogmerk om een vreemde Staat tot het voeren van oorlog tegen België te bewegen of haar daartoe de middelen te verschaffen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 565. Geslaagde oorlogsuitlokking

Er is geslaagde oorlogsuitlokking indien de oorlogsuitlokking vijandelijkheden tot gevolg heeft.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 566. Blootstelling aan oorlogsdreiging

Blootstelling aan oorlogsdreiging is het opzettelijk blootstellen van de Staat aan vijandelijkheden van een vreemde Staat door het stellen van vijandelijke handelingen die niet door de regering werden goedgekeurd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 567. Blootstelling aan oorlogsdreiging met vijandelijkheden tot gevolg

Indien de blootstelling aan oorlogsdreiging vijandelijkheden door een vreemde Staat tot gevolg heeft, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Afdeling 2. Militaire collaboratie

Art. 568. Opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot

Het opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot is het opzettelijk door een Belg of een persoon met een verblijfstitel voor België ten voordele van de vijand direct deelnemen aan de vijandelijkheden. Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Art. 569. Vergemakkelijken van de opmars van de vijand

Het vergemakkelijken van de opmars van de vijand is het opzettelijk voor de vijand vergemakkelijken van het betreden van het grondgebied van het Rijk, alsook het aan hem overleveren van steden, vestingen, plaatsen, posten, havens, magazijnen, arsenaal, schepen of vaartuigen, die aan België of een bondgenoot toebehoren.

Dit misdrijf, alsook de poging daartoe, wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Section 3. La collaboration économique

Art. 570. La fourniture de main-d'œuvre ou de biens à l'ennemi

La fourniture de main-d'œuvre ou de biens à l'ennemi consiste à, délibérément, fournir des soldats, du personnel, de l'argent, des vivres, des armes ou des munitions, ou tenter de le faire. Ce comportement est punissable lorsqu'il a été adopté à l'encontre de la Belgique ou d'un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 8.

Une personne qui réside sur une partie du territoire du Royaume occupée par l'ennemi commet cette infraction seulement si, délibérément:

1° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle aide l'ennemi en fournissant des soldats, des hommes, de l'argent, des vivres destinés au ravitaillement de l'ennemi, du matériel de guerre offensif ou défensif, des munitions de guerre proprement dites, des pièces détachées destinées à la fabrication de matériel de guerre ou de munitions, des effets d'habillement ou d'équipement qu'elle savait à usage militaire, ou si, au profit de l'ennemi, elle a organisé ou dirigé une entreprise de travaux pour l'établissement, l'aménagement ou le camouflage de fortifications, d'aérodromes ou de toutes autres constructions ou installations à destination militaire;

2° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières, des matériaux ou des produits qu'elle savait destinés à la production de matériel de guerre ou de munitions ou d'effets d'habillement ou d'équipement ou à l'exécution des travaux visés au 1°, sauf si elle a fait usage; lors de ces fournitures, de tous moyens à sa disposition pour s'opposer à l'exécution des commandes de l'ennemi;

3° soit directement, soit par intermédiaire ou en cette qualité, elle a fourni à l'ennemi des matières premières ou manufacturées, produits, denrées ou animaux, lorsque cette fourniture a fait suite à des sollicitations ou à des démarches faites auprès de l'ennemi ou d'intermédiaires agissant pour son compte ou lorsqu'elle a nécessité la création, la transformation ou l'agrandissement de l'entreprise ou la modification de sa nature ou de ses méthodes d'exploitation, ou lorsque la production a été maintenue ou portée à un niveau anormal pour satisfaire à ses commandes, ou lorsque le fournisseur a eu recours à son aide pour régler des conflits sociaux ou qu'il a organisé des services de contre-sabotage;

Afdeling 3. Economische collaboratie

Art. 570. Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand

Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand is het opzettelijk verschaffen van soldaten, manschappen, geld, levensmiddelen, wapens of munitie aan de vijand, alsook de poging daartoe. Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 8.

Een persoon die verblijft in een deel van het grondgebied van het Rijk dat door de vijand is bezet, pleegt dit misdrijf alleen indien hij opzettelijk:

1° hetzij rechtstreeks, hetzij door een tussenpersoon of als tussenpersoon, de vijand helpt door het verschaffen van soldaten, manschappen, geld, levensmiddelen bestemd voor de ravitaillering van de vijand, oorlogsmateriaal voor aanval of verdediging, eigenlijke oorlogsmunitie, onderdelen bestemd voor de vervaardiging van oorlogsmateriaal of –munitie, kleding- of uitrustingsstukken waarvan hij weet dat zij voor militair gebruik zijn bestemd of indien hij ten behoeve van de vijand een onderneming van werken tot het aanleggen, inrichten of camoufleren van versterkingen, vliegvelden of alle andere voor militaire doeleinden bestemde bouwwerken of installaties opricht of leidt;

2° de vijand hetzij rechtstreeks, hetzij door een tussenpersoon of als tussenpersoon, grondstoffen, materialen of producten verschaft, waarvan hij weet dat zij bestemd zijn voor de productie van oorlogsmateriaal of –munitie, van de kleding- of uitrustingsstukken of de uitvoering van de werken bedoeld onder 1°, tenzij hij bij deze leveringen alle middelen waarover hij kon beschikken heeft aangewend om zich tegen het uitvoeren van de bestellingen van de vijand te verzetten;

3° de vijand hetzij rechtstreeks, hetzij door een tussenpersoon of als tussenpersoon, grondstoffen of bewerkte stoffen, producten, levensmiddelen of dieren verschaft, wanneer die levering is gebeurd ten gevolge van aanzoeken of stappen gedaan bij de vijand of tussenpersonen die voor zijn rekening handelen, of wanneer zij de oprichting, de verbouwing of de vergroting van de onderneming of de wijziging van de aard of van de bedrijfsmethoden daarvan heeft nodig gemaakt, of wanneer de productie op een abnormaal peil is gehouden of tot dat peil is opgevoerd om zijn bestellingen te kunnen uitvoeren of wanneer de leverancier zijn hulp heeft ingeroepen om sociale geschillen te beslechten of diensten van tegensabotage heeft ingericht;

4° elle a mis son activité au service de l'ennemi en vue de rassembler, pour son compte, les matières premières ou manufacturées, produits, vivres ou animaux cités aux 1°, 2° et 3°.

Art. 571. La conclusion ou l'exécution d'une convention avec l'ennemi

La conclusion ou l'exécution d'une convention avec l'ennemi consiste pour un Belge se trouvant hors du territoire de l'ennemi ou du territoire occupé ou contrôlé par lui, à, délibérément, conclure ou exécuter en temps de conflit armé, directement ou par un intermédiaire, sans l'autorisation du ministre compétent, une convention ou tenter de le faire, avec:

1° un ressortissant de l'ennemi ou une personne assimilée;

2° une personne qui se trouve sur le territoire de l'ennemi ou sur le territoire occupé ou contrôlé par lui; ou

3° une autre personne dont l'auteur savait ou devait savoir que cette convention était, directement ou non, de nature à aider l'ennemi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

La liste des personnes assimilées à un ressortissant de l'ennemi est fixée par arrêté royal.

Section 4. La collaboration politique et intellectuelle

Art. 572. Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi

Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi consiste à, délibérément, participer à la déformation par l'ennemi des institutions ou organisations légales ou servir la politique ou les objectifs de l'ennemi.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 573. L'ébranlement de la fidélité envers l'État

L'ébranlement de la fidélité envers l'État consiste à, délibérément,

1° ébranler la fidélité des citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles en temps de guerre;

2° favoriser la progression de l'ennemi sur le territoire du royaume ou d'un allié ou faire obstacle aux forces armées belges ou alliées en ébranlant la fidélité des

4° zijn werkzaamheid ten dienste van de vijand stelt om voor zijn rekening de grondstoffen, bewerkte stoffen, producten, levensmiddelen of dieren, genoemd onder 1°, 2° en 3°, te verzamelen.

Art. 571. Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand

Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand is het opzettelijk, rechtstreeks of door een tussenpersoon, zonder machtiging van de bevoegde minister sluiten of uitvoeren van een overeenkomst tijdens een gewapend conflict of het pogen dit te doen, door een Belg die zich buiten het grondgebied van de vijand of het door hem bezette of gecontroleerde gebied bevindt met:

1° een onderdaan van de vijand of een daarmee gelijkgesteld persoon;

2° een persoon die zich op het grondgebied van de vijand of het door hem bezette of gecontroleerde gebied bevindt; of

3° een andere persoon waarvan de dader wist of moest weten dat deze overeenkomst van aard was, al dan niet rechtstreeks, hulp te verlenen aan de vijand.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

De lijst van met een onderdaan van de vijand gelijkgestelde personen wordt vastgesteld bij koninklijk besluit.

Afdeling 4. Politieke en intellectuele collaboratie

Art. 572. Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand

Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand is opzettelijk deelnemen aan het vervormen van de wettelijke instellingen of organisaties door de vijand of het dienen van de politiek of de doelstellingen van de vijand.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 573. Aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat

Het aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat is het opzettelijk

1° doen wankelen van de trouw van de burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen in oorlogstijd;

2° bevorderen van de voortgang van de vijand op het grondgebied van het Rijk of een bondgenoot of tegen de Belgische strijdkrachten of die van een bondgenoot door

officiers, soldats, matelots ou autres citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles.

Cette infraction, ainsi que la tentative de commettre l'infraction mentionnée au 2°, sont punies d'une peine de niveau 6.

Art. 574. La propagande contre la résistance

La propagande contre la résistance consiste à, délibérément, diriger, mener, inciter à, aider ou favoriser toute propagande contre la résistance à l'ennemi ou à ses alliés ou visant à soutenir la politique ou les objectifs de l'ennemi ou susciter l'ébranlement de la fidélité des citoyens envers l'État et ses institutions constitutionnelles en temps de guerre.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Section 5. Les infractions concernant les secrets d'État

Art. 575. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers consiste à, délibérément, reproduire pour, divulguer ou transmettre, en tout ou partie, en original ou en reproduction, à un État ou à un groupe armé étrangers ou à une personne agissant dans l'intérêt d'un État ou d'un tel groupe armé étrangers, un secret d'État, ou tenter de le faire, ainsi qu'à délibérément entretenir des contacts en vue de commettre une telle transmission de secrets d'État, ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 576. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers par des particuliers

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État ou groupe armé étrangers par des particuliers consiste à, délibérément, reproduire pour, divulguer ou transmettre un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers par une personne exerçant une fonction ou un mandat public ou à qui un gouvernement belge ou un de ses membres a confié une mission ou un travail, ou tenter de le faire.

de trouw van officieren, soldaten, matrozen of andere burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen te doen wankelen.

Dit misdrijf, alsook de poging tot het plegen van het misdrijf vermeld onder 2°, wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 574. Propaganderen tegen het verzet

Propaganderen tegen het verzet is het opzettelijk leiden, voeren, uitlokken, helpen of begunstigen van enige propaganda gericht tegen het verzet tegen de vijand of zijn bondgenoten of die ertoe strekt steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand of het doen wankelen van de trouw van de burgers aan de Staat en zijn grondwettelijke instellingen in oorlogstijd te verwekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 5. Misdrijven met betrekking tot staatsgeheimen

Art. 575. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep

De reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, reproduceren voor, bekendmaken overleveren of meedelen overdragen van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep of een persoon die in het belang van een vreemde Staat of dergelijke buitenlandse gewapende groep handelt, of de poging om dit te doen, alsook het opzettelijk onderhouden van contacten met het oog op het plegen van dergelijke overdracht van staatsgeheim, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 576. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door bijzondere personen

Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door bijzondere personen is het opzettelijk reproduceren voor, bekendmaken of overdragen van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door een persoon met een openbare functie, met een openbaar mandaat of aan wie een Belgische regering of een lid daarvan een opdracht of werk heeft toevertrouwd, alsook de poging om dit te doen.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 577. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État étranger ou un groupe armé en temps de guerre

Lorsque la reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État étranger ou groupe armé a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 578. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un secret d'État soit transmis à un État ou un groupe armé étrangers, ou à un tiers en vue de sa transmission ultérieure à un État ou un groupe armé étrangers, informe l'autorité de ses contacts en vue d'une telle transmission n'encourt aucune peine.

Art. 579. Cause d'excuse atténuante

La personne qui communique à l'autorité les éléments essentiels relatifs à la transmission d'un secret d'État qu'il a effectué à un État ou un groupe armé étrangers, ou à un tiers en vue de sa transmission ultérieure à un État ou un groupe armé étrangers est puni d'une peine du niveau immédiatement inférieur.

Art. 580. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à l'ennemi

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à l'ennemi consiste à, délibérément, reproduire, divulguer ou transmettre en tout ou partie, en original ou en reproduction, à l'ennemi ou à une personne agissant dans l'intérêt de l'ennemi des objets, un secret d'État, ou tenter de le faire.

Ce comportement est punissable lorsqu'il est posé contre la Belgique ou un allié.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 7.

Art. 581. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées

La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées consiste à, en tout ou partie,

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 577. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep in oorlogstijd

Indien de reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 578. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die vóór dat enig staatsgeheim wordt overgedragen aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep of aan een derde met het oog op de latere verdere overdracht aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep, zijn contacten met het oog op het plegen van dergelijke overdracht aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Art. 579. Strafverminderende verschoningsgrond

De persoon die de essentiële elementen van de door hem gepleegde overdracht van staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep, dan wel aan een derde met het oog op de latere verdere overdracht aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep, ter kennis brengt van de overheid wordt bestraft met een straf van het onmiddellijk lagere niveau.

Art. 580. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan de vijand

De reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan de vijand is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, reproduceren, bekendmaken of overdragen van een staatsgeheim aan de vijand of een persoon die in het belang van de vijand handelt, alsook de poging om dit te doen.

Deze gedraging is strafbaar wanneer zij is gesteld tegen België of een bondgenoot.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 7.

Art. 581. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim is het, geheel of ten dele,

1° remettre ou communiquer, en original ou en reproduction, à une personne non autorisée à les recevoir ou à en prendre connaissance;

2° reproduire, divulguer ou publier, sans l'autorisation de l'autorité compétente;

un secret d'État ou tenter de le faire, en vue de porter atteintes aux intérêts essentiels de la Belgique ou d'un État avec lequel la Belgique est liée par un accord international aux fins d'une défense commune.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 582. La reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État ayant trait à la défense du territoire ou à la sûreté extérieure de l'État

La reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État ayant trait à la défense du territoire ou à la sûreté extérieure de l'État consiste à, délibérément, en tout ou partie,

1° remettre ou communiquer, en original ou en reproduction, à une personne non autorisée à les recevoir ou à en prendre connaissance;

2° reproduire, divulguer ou publier, sans l'autorisation de l'autorité compétente;

un secret d'État dont le caractère secret intéresse la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État, ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 583. La reproduction, la divulgation ou la transmission aggravées à des personnes non autorisées d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État

Si la reproduction, la divulgation ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État est commise dans le but de porter atteinte aux intérêts essentiels de la Belgique ou d'un État avec lequel la Belgique est unie par un accord régional de défense commune, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

1° in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan een persoon die onbevoegd is om die in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen;

2° zonder toelating van de bevoegde overheid reproduceren, openbaar of bekendmaken;

van een staatsgeheim met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële belangen van België of van een Staat waarmee België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een internationale overeenkomst is verbonden, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 582. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of van de uitwendige veiligheid van de Staat is het opzettelijk, geheel of ten dele

1° in origineel of reproductie, overleveren of meedelen aan een persoon die onbevoegd is om die in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen;

2° zonder toelating van de bevoegde overheid reproduceren, openbaar of bekendmaken;

van een staatsgeheim dat geheim moeten worden gehouden in het belang van de verdediging van het grondgebied of van de uitwendige veiligheid van de Staat, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 583. Verzwaaarde reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat

Indien de reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat wordt gepleegd met het oogmerk afbreuk te doen aan de essentiële belangen van België of van een Staat waarmee België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een regionale regeling is verbonden, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 584. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées en temps de guerre

Lorsque la reproduction, la publication ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 585. La réception non autorisée d'un secret d'État

La réception non autorisée d'un secret d'État consiste à, délibérément, acquérir ou recevoir un secret d'État, en tout ou partie, en original ou en reproduction, sans être autorisé à le recevoir ou à en prendre connaissance, ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 586. La réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État en temps de guerre

Lorsque la réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 587. Le recueil ou la transmission de renseignements militaires

Le recueil ou la transmission de renseignements militaires consiste à

1° s'introduire, dans l'intention de recueillir des informations, sous un déguisement ou en dissimulant son identité, sa profession, sa qualité ou sa nationalité, ou à l'aide d'une manœuvre ayant pour but de tromper les agents préposés à la garde ou de déjouer leur surveillance, dans une installation militaire ou un navire, un aéronef ou un bâtiment réquisitionné ou affrété par l'État, de même que les infrastructures où s'exécutent des travaux ou services commandés par la Défense nationale, ou tenter de le faire;

2° délibérément, sous un déguisement ou en dissimulant son identité, sa profession, sa qualité ou sa nationalité, ou à l'aide d'une manœuvre ayant pour but de tromper les agents préposés à la garde ou de déjouer leur surveillance, dresser un plan, reconnaître ou collecter des renseignements sur des voies de communication ou des infrastructures de communication qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État, ou tenter de le faire;

Art. 584. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim in oorlogstijd

Indien de reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 585. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim

Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim is het opzettelijk, geheel of ten dele, in origineel of reproductie, aanschaffen of ontvangen, zonder bevoegd te zijn dit in ontvangst te nemen of er kennis van te nemen, van een staatsgeheim, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 586. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in oorlogstijd

Indien het onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 587. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen

Het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen is het

1° zich, met het oogmerk inlichtingen te vergaren, onder een vermomming of met verhulling van zijn identiteit, beroep, hoedanigheid of nationaliteit dan wel door een handeling die tot doel heeft de voor de bewaking aangestelde personen te misleiden of hun waakzaamheid te omzeilen, toegang verschaffen tot een militaire installatie of een door de Staat opgeëist of bevracht schip, luchtvaartuig of gebouw, alsook de infrastructuur waar werken of diensten in opdracht van Landsverdediging worden uitgevoerd, alsook de poging om dit te doen;

2° opzettelijk, onder een vermomming of met verhulling van zijn identiteit, beroep, hoedanigheid of nationaliteit dan wel door een handeling die tot doel heeft de voor de bewaking aangestelde personen te misleiden of hun waakzaamheid te omzeilen, een plan maken, verkeerswegen of infrastructuur voor communicatie verkennen of inlichtingen inwinnen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat, alsook de poging om dit te doen;

3° d'organiser ou utiliser des canaux de communication en vue de collecter ou de transmettre des renseignements qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État sans y être autorisé, ou tenter de le faire;

4° s'introduire, sans autorisation, dans les systèmes de communications et les systèmes informatiques militaires, en vue de recueillir ou de transférer des informations qui intéressent la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État sans y être autorisé, ou tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 588. Le recueil ou transmission de renseignements militaires en temps de guerre

Lorsque le recueil ou la transmission de renseignements militaires a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 589. L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives à un secret d'État

L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives à un secret d'État consiste à, délibérément, fournir un logement, une retraite ou un lieu de réunion à des personnes qui ont commis ou tenté de commettre l'infraction de réception non autorisée d'un secret d'État ou de recueil ou transmission de renseignements militaires, de prêter assistance à ces personnes dans leur communication ou la dissimulation de choses qui ont servi ou devaient servir à commettre ces infractions.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 19.

Art. 590. Les prises de vue, les mesurages d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires ou leur diffusion

Les prises de vue, les mesurages d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires ou leur diffusion consiste à, délibérément, sans autorisation de l'autorité militaire délivrée selon les conditions fixées par le ministre de la Défense:

1° réaliser des clichés ou d'autres prises de vue, décrire ou effectuer des relevés ou des opérations topographiques d'une installation militaire ou d'un domaine militaire, quel que soit le procédé par lequel ces installations ou

3° organiser ou utiliser van communicatiekanalen met het oogmerk om inlichtingen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in te winnen of over te maken zonder daartoe bevoegd te zijn, alsook de poging om dit te doen;

4° zonder toestemming militaire communicatie- en informaticasystemen binnendringen met het oogmerk om inlichtingen die van belang zijn voor de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in te winnen of over te maken zonder daartoe bevoegd te zijn alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 588. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen in oorlogstijd

Indien het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 589. Hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot een staatsgeheim

Het hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot een staatsgeheim is het opzettelijk een onderdak, schuilplaats of vergaderruimte verschaffen aan personen die de misdrijven van het onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim of het vergaren of overmaken van militaire inlichtingen hebben gepleegd of hebben gepoogd dit te doen, het hulp bieden aan deze personen bij hun communicatie of het verbergen van de zaken die gediend hebben of moesten dienen voor het plegen van die misdrijven.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 19 onverlet.

Art. 590. Opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of de verspreiding hiervan

Opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of de verspreiding hiervan is het opzettelijk, zonder vergunning van de militaire overheid afgeleverd onder de voorwaarden bepaald door de minister van Landsverdediging:

1° maken van beeld- of andere opnames, het beschrijven van of doen van topografische of andere opmetingen of verrichtingen van een militaire installatie of een militair domein, ongeacht het procedé waarmee deze

domaines sont représentés, enregistrés ou mesurés, ou tenter de le faire;

2° publier, reproduire, éditer, exposer, vendre ou diffuser des prises de vue complètes ou non, des descriptions, des mesures ou d'autres opérations visées sous le 1°, quel que soit le moyen utilisé, ou tenter de le faire;

3° enregistrer ou décrire des communications relatives à l'exécution d'opérations ou d'exercices militaires, ainsi que publier, reproduire, éditer, vendre ou diffuser ces enregistrements ou ces descriptifs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 591. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires

La pénétration dans une installation ou un domaine militaires consiste à, délibérément, sans autorisation de l'autorité militaire délivrée selon les conditions fixées par le ministre de la Défense, pénétrer dans une installation ou un domaine militaires, dans un navire réquisitionné ou affrété par l'autorité militaire ou dans un bâtiment réquisitionné par elle, ou dans l'infrastructure où s'exécutent des opérations et exercices militaires, ou des travaux et services pour le compte de la Défense, ou à tenter de le faire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 592. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires ou les prises de vue ou le mesurage d'une installation ou d'un domaine militaires ou de communications militaires ou la diffusion de telles informations en temps de guerre

Si la pénétration dans une installation ou un domaine militaires, les prises de vue ou les mesurages d'une installation ou d'un domaine militaires ou de communications relatives à l'exécution d'opérations ou d'exercices militaires ou la diffusion de telles informations ont lieu en temps de guerre, ces infractions sont punies d'une peine de niveau 5.

Art. 593. L'utilisation fautive d'un secret d'État

L'utilisation fautive d'un secret d'État consiste à, par un défaut grave de prévoyance ou de précaution et en infraction avec la réglementation:

1° déplacer ou détenir un secret d'État, ou;

installaties of domeinen worden afgebeeld, geregistreerd of opgemeten, alsook de poging daartoe;

2° publiceren, reproduceren, uitgeven, tentoonstellen, verkopen of verspreiden van al dan niet volledige opnames, beschrijvingen, opmetingen of andere verrichtingen bedoeld in 1°, ongeacht het gebruikte medium, alsook de poging daartoe;

3° maken van opnames of beschrijven van communicatie met betrekking tot de uitvoering van militaire operaties of oefeningen, alsook het publiceren, reproduceren, uitgeven, verkopen of verspreiden van deze opnames of beschrijvingen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 591. Betreden van een militaire installatie of domein

Betreden van een militaire installatie of domein is het opzettelijk, zonder vergunning van de militaire overheid afgeleverd onder de voorwaarden bepaald door de minister van Landsverdediging, betreden van een militaire installatie of domein of een door de militaire overheid opgeëist bevracht schip, luchtvaartuig of gebouw, alsook de infrastructuur waar militaire operaties en oefeningen, of werken en diensten in opdracht van defensie worden uitgevoerd, alsook de poging om dit te doen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 592. Betreden van of opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of het verspreiden ervan in oorlogstijd

Indien het betreden van een militaire installatie of domein of het opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie met betrekking tot de uitvoering van militaire operaties of oefeningen of het verspreiden ervan is gepleegd in oorlogstijd, worden deze misdrijven bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 593. Foute omgang met een staatsgeheim

Foute omgang met een staatsgeheim is het door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid en in strijd met de geldende regelgeving:

1° verplaatsen of in zijn bezit houden van een staatsgeheim, of;

2° laisser détruire, soustraire ou enlever, même momentanément, tout ou partie d'un secret d'État ou en laisser prendre connaissance, copie ou reproduction, en tout ou partie.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 594. L'utilisation fautive d'un secret d'État en temps de guerre

Lorsque l'utilisation fautive d'un secret d'État a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 595. La communication d'informations essentielles erronées

La communication d'informations erronées consiste à fournir, dans une intention frauduleuse, des informations erronées ou à transmettre des documents falsifiés ou modifiés à une autorité belge, voire à dissimuler des informations correctes qui sont de nature à compromettre la pérennité de l'ordre démocratique et constitutionnel, la sûreté de l'État, la défense du territoire, les relations internationales, le potentiel économique ou scientifique du pays, la sécurité des Belges à l'étranger ou le fonctionnement des organes décisionnels de l'État.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Section 6. La dénonciation à l'ennemi

Art. 596. La dénonciation à l'ennemi

La dénonciation à l'ennemi consiste à, méchamment ou dans le but de soutenir l'ennemi, exposer une personne à des recherches, poursuites ou sanctions de la part de l'ennemi en déclarant un fait réel ou imaginaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 597. La dénonciation à l'ennemi entraînant une privation de liberté de longue durée

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné une privation de liberté de plus d'un mois, sans que celle-ci ait été provoquée par une autre dénonciation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Art. 598. La dénonciation à l'ennemi entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré, sans que celle-ci

2° geheel of ten dele laten vernietigen, ontvreemden of wegnemen, zelfs tijdelijk, of geheel of ten dele kennis, afschrift of reproductie laten nemen van een staatsgeheim.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 594. Foute omgang met een staatsgeheim in oorlogstijd

Indien de foute omgang met een staatsgeheim is gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 595. Verstrekken van foute essentiële informatie

Verstrekken van foute informatie is het met bedrieglijk opzet verstrekken van foute informatie of overhandigen van vervalste of gewijzigde documenten aan een Belgische overheid, dan wel het verbergen van correcte informatie, die van aard is het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de veiligheid van de Staat, de verdediging van het grondgebied, de internationale betrekkingen, het economisch of wetenschappelijk potentieel van het land, de veiligheid van Belgen in het buitenland of de werking van de besluitvormingsorganen van de Staat aan te tasten.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Afdeling 6. Aangifte aan de vijand

Art. 596. Aangifte aan de vijand

Aangifte aan de vijand is het met kwaad opzet of het oogmerk de vijand te ondersteunen, blootstellen van een persoon aan opsporingen, vervolgingen of sancti-
onering vanwege de vijand, door aangifte van een echt of denkbeeldig feit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 597. Aangifte aan de vijand met langdurige vrijheidsberoving tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand een vrijheidsberoving van meer dan een maand tot gevolg heeft, zonder dat deze is veroorzaakt door een andere aangifte, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Art. 598. Aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg heeft, zonder dat

ait été provoquée par une autre dénonciation, cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 599. La dénonciation à l'ennemi entraînant la mort

Lorsque la dénonciation à l'ennemi a entraîné la mort, sans que celle-ci ait été provoquée par une autre dénonciation et sans que l'auteur ait fait cette dénonciation en vue de provoquer la mort, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Section 7. Le recel d'ennemis ou d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Art. 600. Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale

Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale consiste à, délibérément, cacher une personne poursuivie ou condamnée pour une des infractions visées au présent chapitre ou aux articles 17 ou 18 du Code pénal militaire ou d'aider cette personne à se soustraire à la justice.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 19.

Cette disposition n'est pas d'application aux parents ou alliés ascendants ou descendants en ligne directe, aux époux, ou aux parents ou alliés en ligne collatérale jusqu'au deuxième degré des auteurs aux infractions visées.

Art. 601. Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis

Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis consiste à, délibérément, receler un espion ou un éclaireur ennemi qui, en uniforme, se déplace dans les lignes de l'armée belge afin de collecter des renseignements pour sa propre armée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 602. Le recel d'agents ou de soldats ennemis

Le recel d'agents ou de soldats ennemis consiste à, délibérément, receler des agents ou des soldats ennemis ou aider ces personnes à se soustraire aux autorités.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

deze is veroorzaakt door een andere aangifte, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 599. Aangifte aan de vijand met de dood tot gevolg

Indien de aangifte aan de vijand de dood tot gevolg heeft, zonder dat deze is veroorzaakt door een andere aangifte en zonder dat de dader deze aangifte deed met het oogmerk de dood te veroorzaken, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Afdeling 7. Verberging van vijanden of plegers van misdrijven tegen de landsverdediging

Art. 600. Verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging

Het verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging is het opzettelijk verbergen van een persoon die vervolgd wordt of veroordeeld is wegens een van de misdrijven uit dit hoofdstuk of de artikelen 17 of 18 van het Militair Strafwetboek of het helpen van deze personen zich aan het gerecht te onttrekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 19 onverlet.

Deze bepaling is niet van toepassing op bloed- of aanverwanten in opgaande of neerdalende rechte lijn, echtgenoten of bloed- of aanverwanten in de zijlijn tot de tweede graad van de daders van de bedoelde misdrijven.

Art. 601. Verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners

Het verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners is het opzettelijk verbergen van een vijandelijke spion of een vijandelijke verkenner die zich, in uniform, op de linies van het Belgische leger beweegt om inlichtingen te verzamelen voor zijn eigen leger.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 602. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten

Het verbergen van vijandelijke agenten of soldaten is het opzettelijk verbergen van vijandelijke agenten of soldaten of het helpen van deze personen om zich aan de overheid te onttrekken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 603. Le recel d'agents ou de soldats ennemis en état de siège

Lorsque le recel d'agents ou de soldats ennemis est commis en état de siège, cette infraction est punie d'une peine de niveau 6.

Art. 604. Le recel de ressortissants de l'ennemi

Le recel de ressortissants de l'ennemi consiste à, délibérément, receler des ressortissants de l'ennemi ou de ses alliés ou d'aider ces personnes à se soustraire aux autorités, lorsque celles-ci participent ou ont participé directement aux hostilités, fournissent ou ont fourni de la main d'œuvre ou des biens à l'ennemi, ou présentent autrement un risque pour la sûreté nationale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 605. Le recel de ressortissants de l'ennemi en état de siège

Lorsque le recel de ressortissants de l'ennemi est commis en état de siège, cette infraction est punie d'une peine de niveau 4.

Section 8. La destruction ou l'incendie contre la défense nationale

Art. 606. La destruction ou l'incendie au profit de l'ennemi

La destruction ou l'incendie au profit de l'ennemi consiste à commettre une infraction définie au chapitre 2 du titre 5 en vue de favoriser l'ennemi.

Cette infraction est punie:

1° d'une peine de niveau 4, si l'infraction du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 1, 2 ou 3;

2° d'une peine de niveau 5, si l'infraction du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 4;

3° d'une peine de niveau 6, si l'infraction du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 5;

4° d'une peine de niveau 8, si l'infraction du chapitre 2 du titre 5 est punie d'une peine de niveau 6 ou 7;

Art. 603. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten bij staat van beleg

Indien het verbergen van vijandelijke agenten of soldaten wordt gepleegd bij staat van beleg, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 6.

Art. 604. Verbergen van onderdanen van de vijand

Het verbergen van onderdanen van de vijand is opzettelijk verbergen van een onderdaan van de vijand of zijn bondgenoten of het helpen van deze personen zich aan de overheid te onttrekken, indien zij direct deelnemen of hebben deelgenomen aan de vijandelijkheden, mankracht of goederen aan de vijand verschaffen of hebben verschaft, of anderszins een risico uitmaken voor de nationale veiligheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 605. Verbergen van onderdanen van de vijand bij staat van beleg

Indien het verbergen van onderdanen van de vijand wordt gepleegd bij staat van beleg, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 4.

Afdeling 8. Vernieling of brandstichting in strijd met de landsverdediging

Art. 606. Vernieling of brandstichting ter bevoordeling van de vijand

Vernieling of brandstichting ter bevoordeling van de vijand is het plegen van een misdrijf omschreven in hoofdstuk 2 van titel 5 met het oogmerk hierdoor de vijand te bevoordelen.

Dit misdrijf wordt bestraft:

1° indien op dit misdrijf van hoofdstuk 2 van titel 5 een straf van niveau 1, 2, 3 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 4;

2° indien op dit misdrijf van hoofdstuk 2 van titel 5 een straf van niveau 4 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 5;

3° indien op dit misdrijf van hoofdstuk 2 van titel 5 een straf van niveau 5 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 6;

4° indien op dit misdrijf van hoofdstuk 2 van titel 5 een straf van niveau 6 of 7 is gesteld, wordt de straf vervangen door een straf van niveau 8.

La tentative de commettre cette infraction est punie comme l'infraction consommée.

Section 9. Le complot contre la défense nationale

Art. 607. Le complot en vue de soutenir l'ennemi

Le complot en vue de soutenir l'ennemi consiste à comploter en vue de commettre l'une des infractions suivantes:

1° faciliter la progression de l'ennemi;

2° fournir de la main-d'œuvre ou des biens à l'ennemi;

3° ébranler la fidélité envers l'État, en ce qui concerne la situation définie à l'article 573, 2°.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 608. La préparation du soutien à l'ennemi

La préparation du soutien à l'ennemi consiste en un complot quelconque en vue de soutenir l'ennemi, qui est suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 609. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale

Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale, consiste à former un complot dans le but de commettre une infraction contre des personnes ou des biens en vue d'entraver, en temps de guerre, la défense du territoire, la mobilisation ou le ravitaillement en armes, munitions ou vivres de l'armée.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 610. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale en temps de guerre

Lorsque le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale a eu lieu en temps de guerre, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 611. Cause d'excuse d'exemption de peine

De poging tot het plegen van dit misdrijf wordt bestraft zoals het voltooid misdrijf.

Afdeling 9. Samenspanning tegen de landsverdediging

Art. 607. Samenspanning ter ondersteuning van de vijand

De samenspanning ter ondersteuning van de vijand is het samenspannen met het oogmerk een van de volgende misdrijven te plegen:

1° vergemakkelijken van de opmars van de vijand;

2° verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand;

3° aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat, voor wat betreft de situatie omschreven in artikel 573, 2°.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 608. Voorbereiding van de ondersteuning van de vijand

Vorbereiding van de ondersteuning van de vijand is de samenspanning ter ondersteuning van de vijand die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 609. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren

De samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren is het samenspannen om een misdrijf tegen personen of goederen te plegen met het oogmerk om in oorlogstijd de verdediging van het grondgebied, de mobilisatie of de wapen-, munitie- of levensmiddelenvoorziening van het leger te belemmeren.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 610. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren in oorlogstijd

Indien de samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren wordt gepleegd in oorlogstijd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 611. Strafuitsluitende verschoningsgrond

La personne qui, avant le début de l'exécution d'un projet criminel et avant toutes poursuites informe l'autorité de l'existence d'un complot ou d'une préparation visée dans la présente section ainsi que de leurs auteurs n'encourt aucune peine.

Section 10. L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale

Art. 612. L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale

L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale consiste à, délibérément, offrir ou à proposer, de façon ferme et certaine, de commettre une infraction visée au présent chapitre et punissable d'une peine de niveau 3 ou plus lorsque cela n'a pas eu d'effet en raison de circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur.

Cette infraction est punie d'une peine du deuxième niveau de peine inférieur à celui qui sanctionne l'infraction consommée.

La présente disposition ne porte pas préjudice à l'application de l'article 20.

Chapitre 3. Les infractions contre les relations internationales

Section 1re. Les attentats contre un État étranger ou un chef d'État étranger

Art. 613. L'attentat contre la personne d'un chef d'État étranger

L'attentat contre la personne d'un chef d'État étranger consiste à commettre un attentat dirigé contre la personne d'un chef d'État étranger.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 5.

Art. 614. La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger

La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger consiste en un complot contre la vie ou la personne d'un chef d'État étranger, qui est suivi de tout comportement adopté, délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 615. La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger

De persoon die voor het begin van uitvoering van een misdadig voornemen en voor enige vervolging een samenspanning of voorbereiding als bedoeld in deze afdeling en hun daders aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Afdeling 10. Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging

Art. 612. Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging

Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging is het opzettelijk, op vasthoudende en zekere wijze aanbieden of voorstellen om een misdrijf uit dit hoofdstuk strafbaar met een straf van niveau 3 of hoger te plegen, alsook de aanvaarding van dit aanbod of voorstel, terwijl dit geen uitwerking heeft gehad wegens omstandigheden onafhankelijk van de wil van de dader.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van het tweede lagere strafniveau dan datgene gesteld op het voltooide misdrijf.

Deze bepaling laat de toepassing van artikel 20 onverlet.

Hoofdstuk 3. Misdrijven tegen de internationale betrekkingen

Afdeling 1. Aanslagen tegen een vreemde Staat of buitenlands staatshoofd

Art. 613. Aanslag op de persoon van een buitenlands staatshoofd

De aanslag op de persoon van een buitenlands staatshoofd is elke aanslag die gericht is tegen de persoon van een buitenlands staatshoofd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Art. 614. Voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd

De voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd is elke samenspanning tegen het leven of de persoon van een buitenlands staatshoofd die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 615. Voorbereiding van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat

La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger consiste en un complot ourdi en vue de détruire ou de modifier la structure constitutionnelle d'un État étranger ou d'inciter les habitants d'un autre pays à prendre les armes contre l'autorité constitutionnelle de ce pays, qui est suivi de tout comportement adopté délibérément, pour en préparer l'exécution.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 616. Les causes d'excuse d'exemption de peine

La personne qui, avant qu'un attentat soit commis et avant le début toute poursuite, informe l'autorité d'un complot ou d'une préparation d'attentat contre un chef d'État étranger ou la structure d'un État étranger ainsi que de l'intégralité des informations qu'elle détient sur les circonstances et les auteurs de l'infraction, n'encourt aucune peine.

Sans préjudice des cas où cela donne lieu à une extinction de l'action publique, la personne poursuivie pour un fait mentionné au premier alinéa n'est pas non plus poursuivie lorsque l'inculpé aura déjà été poursuivi et jugé contradictoirement en pays étranger.

Section 2. Les infractions contre des représentants diplomatiques et consulaires d'États étrangers

Art. 617. Les actes de violence commis sur un agent diplomatique ou consulaire

Les actes de violence commis sur un agent diplomatique ou consulaire consistent à commettre des actes de violence visés à l'article 193 sur un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique, dans le cadre de l'exercice de cette fonction.

Cette infraction est punie de la même manière que les actes de violence commis sur une personne exerçant une fonction sociétale.

Art. 618. Outrage à un agent diplomatique ou consulaire

L'outrage à un agent diplomatique ou consulaire est l'infraction définie à l'article 248, commise envers un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique, dans le cadre de l'exercice de cette fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

De voorbereiding van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat is elke samenspanning met het oogmerk om de grondwettelijke staatsordening van een vreemde staat te vernietigen of te wijzigen, dan wel om de inwoners van een ander land de wapens te doen opnemen tegen het grondwettelijk gezag van dat land, en die is gevolgd door enige opzettelijk aangenomen gedraging om de uitvoering ervan voor te bereiden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 616. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De persoon die voor het plegen van een aanslag en voor het aanvangen van enige vervolging een samenspanning of voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd of de staatsordening van een vreemde staat en alle informatie waarover hij beschikt omtrent de omstandigheden en de daders van het misdrijf aan de overheid ter kennis brengt, wordt niet gestraft.

Onverminderd de gevallen waarin dit aanleiding geeft tot verval van de strafvordering, wordt evenmin gestraft de persoon die voor een in het eerste lid vermeld feit wordt vervolgd wanneer de verdachte in het buitenland reeds werd vervolgd en op tegenspraak veroordeeld.

Afdeling 2. Misdrijven tegen diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van vreemde staten

Art. 617. Gewelddaden gepleegd op een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Gewelddaden gepleegd op een diplomatieke of consulaire ambtenaar zijn de in artikel 193 bedoelde gewelddaden gepleegd op een bij de Belgische regering of een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft zoals gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie.

Art. 618. Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar

Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar is het misdrijf omschreven in artikel 248, gepleegd op een bij de Belgische regering of een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 619. L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire et le vandalisme sur celle-ci

L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire ou le vandalisme sur celle-ci consiste à incendier, à détruire par explosion ou inondation ou à vandaliser, au sens où ces actes sont définis dans le chapitre 2 du titre 5, les locaux officiels, la demeure privée ou les moyens de transport d'un agent diplomatique ou consulaire accrédité auprès du gouvernement belge ou d'une organisation de droit international public établie en Belgique.

Cette infraction est sanctionnée de la même manière que l'incendie, la destruction par explosion ou inondation ou le vandalisme, commis sur un bien ayant un intérêt particulier.

Section 3. Le mercenariat

Art. 620. Le mercenariat

Le mercenariat consiste à, délibérément, s'engager, partir ou transiter, ainsi qu'à tenter de le faire, en vue de servir dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, dans les cas prévus par arrêté royal motivé et délibéré en Conseil des ministres.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 621. Le recrutement de mercenaires

Le recrutement de mercenaires consiste à, délibérément, procéder en dehors de l'assistance technique militaire prêtée par un État à un État étranger et sans préjudice des obligations internationales d'un État ou de sa participation à des opérations de police internationales décidées par des organismes de droit public dont est membre l'État, au recrutement de personnes au profit d'une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger et à poser des actes qui peuvent susciter ou faciliter un tel recrutement ainsi que la tentative en ce sens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 622. L'exclusion de l'incrimination

Les incriminations de cette section ne s'appliquent pas en cas de:

Art. 619. Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming en vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur

Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming of vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur is het plegen van brandstichting, van vernieling door ontploffing of overstroming of van vandalisme, zoals gedefinieerd in hoofdstuk 2 van titel 5, ten aanzien van de officiële gebouwen, de particuliere woning of het vervoermiddel van een bij de Belgische regering of bij een in België gevestigde internationale publiekrechtelijke organisatie geaccrediteerde diplomatieke of consulaire ambtenaar.

Dit misdrijf wordt bestraft zoals de brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming of vandalisme, gepleegd op een goed met een bijzonder belang.

Afdeling 3. Huurlingschap

Art. 620. Huurlingschap

Huurlingschap is het opzettelijk dienstnemen, vertrekken of doorreizen, alsook de poging daartoe, met het oog op het dienstnemen bij een vreemd leger of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt in de gevallen bepaald in een met redenen omkleed en in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 621. Werven van huurlingen

Werven van huurlingen is het opzettelijk, buiten de militaire technische bijstand die een staat aan een vreemde staat verleent en onverminderd de internationale verplichtingen van een staat of zijn deelneming aan internationale politieoperaties waartoe besloten wordt door publiekrechtelijke instellingen waarvan de staat lid is, aanwerven van personen ten behoeve van een vreemd leger of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt en het stellen van handelingen die zulke aanwerving kunnen uitlokken of vergemakkelijken, alsook de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 622. Uitsluiting van strafbaarheid

De strafbaarstellingen uit deze afdeling zijn niet van toepassing in geval van:

1° recrutement par un État de ses propres ressortissants; ou

2° recrutement par un État, sur son territoire, d'un étranger en tant que membre régulier des forces armées de cet État, d'une manière autre que dans le cadre de l'assistance technique militaire prêtée par un État à un autre État et sans préjudice des obligations internationales de cet État ou de sa participation à des opérations de police internationales décidées par des organismes de droit public dont il est membre, sans préjudice de l'application de l'article 623.

Art. 623. Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère

Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère consiste à, délibérément, obtenir ou tenter d'obtenir d'un mineur un engagement à servir dans une armée ou une troupe étrangère sans l'autorisation de ses parents ou de son tuteur.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Chapitre 4. Forfaitures

Section 1re. La violation des droits fondamentaux des citoyens

Art. 624. Le défaut d'intervention contre une détention illégale

Le défaut d'intervention contre une détention illégale consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, s'abstenir ou refuser de constater, dénoncer ou mettre fin à une détention illégale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 625. L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux

L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, commettre tout acte arbitraire, qui constitue une violation des droits et libertés garantis par la Constitution ou par des traités ratifiés par la Belgique et qui n'est pas punissable en vertu d'une autre disposition du présent Code.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 2. Les comportements visant à déstabiliser le service public

1° aanwerving door een staat van zijn eigen onderdanen; of

2° aanwerving door een staat, op zijn grondgebied, van een vreemdeling als regelmatig lid van de strijdkrachten van die staat, op een andere wijze dan in het kader van militaire technische bijstand die een staat aan een andere staat verleent en onverminderd de internationale verplichtingen van die staat of zijn deelneming aan internationale politieoperaties waartoe besloten wordt door publiekrechtelijke instellingen waarvan het lid is, onverminderd de toepassing van artikel 623.

Art. 623. Werven van een minderjarige voor een vreemd leger

Werven van een minderjarige voor een vreemd leger is het opzettelijk verkrijgen van een minderjarige dat deze dienst neemt in een vreemd leger of een vreemde troep, zonder de toestemming van zijn ouders of voogd, alsook de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Hoofdstuk 4. Ambtsmisdrijven

Afdeling 1. Schending van fundamentele rechten van de burgers

Art. 624. Het verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving

Het verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving is het opzettelijk nalaten of weigeren een wederrechtelijke vrijheidsberoving vast te stellen, aan te geven of te beëindigen door een persoon met een openbare functie.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 625. De willekeurige inbreuk op de grondrechten

De willekeurige inbreuk op de grondrechten is elke opzettelijk gepleegde daad van willekeur door een persoon met een openbare functie die een inbreuk maakt op de door de grondwet of door België geratificeerde verdragen gewaarborgde rechten en vrijheden en die niet strafbaar is onder een andere bepaling van dit Wetboek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 2. Gedragingen met het oog op het ontwrichten van de openbare dienst

Art. 626. La planification de mesures contraires aux normes en vigueur

La planification de mesures contraires aux normes en vigueur consiste pour une personne exerçant une fonction publique à planifier des mesures contraires aux lois en vigueur ou à des arrêtés d'exécution, soit lors de réunions, soit par le biais d'une communication réciproque, dans une intention malveillante ou dans l'intention de déstabiliser le service public en paralysant son fonctionnement normal.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 627. L'entrave à l'exécution des normes en vigueur

L'entrave à l'exécution des normes en vigueur consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, préparer des mesures contraires à l'exécution d'une loi ou d'un arrêté d'exécution soit lors de réunions, soit par le biais d'une communication réciproque, dans une intention malveillante ou dans l'intention de déstabiliser le service public en paralysant son fonctionnement normal.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 3. L'usurpation de pouvoir

Art. 628. L'usurpation de pouvoir par des magistrats ou des membres des services de police

L'usurpation de pouvoir par des magistrats ou des membres des services de police consiste pour un magistrat ou un membre d'un service de police à, délibérément, commettre une immixtion illégale dans l'exercice du pouvoir législatif, soit en légiférant, soit en arrêtant ou en suspendant l'exécution des lois, et dans l'exercice du pouvoir exécutif, soit en faisant des règlements, soit en interdisant l'exécution d'ordres administratifs.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 629. L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs

L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs consiste pour un gouverneur de province, un commissaire d'arrondissement, un bourgmestre ou un membre d'un corps administratif à, délibérément, commettre une immixtion illégale dans l'exercice du pouvoir législatif soit en légiférant, soit en arrêtant ou en suspendant l'exécution des lois, ou encore en s'arrogeant le droit de prendre des arrêtés visant à édicter un ordre ou une interdiction aux cours ou aux tribunaux.

Art. 626. Beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen

Het beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen is het beramen van maatregelen in strijd met de vigerende wetten of uitvoeringsbesluiten door een persoon met een openbare functie, hetzij op bijeenkomsten, hetzij via onderlinge communicatie, met kwaad opzet of het oogmerk de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 627. Verhinderen van de uitvoering van de geldende normen

Het verhinderen van de uitvoering van de geldende normen is het beramen van maatregelen tegen de uitvoering van een wet of een uitvoeringsbesluit door personen met een openbare functie hetzij op bijeenkomsten hetzij via onderlinge communicatie met kwaad opzet of het oogmerk de openbare dienst te ontwrichten door de normale werking ervan lam te leggen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 3. Aanmatiging van macht

Art. 628. Aanmatiging van macht door magistraten of leden van de politiediensten

De aanmatiging van macht door magistraten of leden van de politiediensten is de opzettelijk gepleegde wederrechtelijke inmenging door een magistraat of een lid van een politiedienst in de uitoefening van de wetgevende macht, hetzij door wetten te maken of de uitvoering ervan te stuiten of te schorsen, en in de uitvoerende macht, hetzij door verordeningen te maken, hetzij door de uitvoering van de administratieve bevelen te verbieden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 629. Aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen

De aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen is de opzettelijk gepleegde wederrechtelijke inmenging door een provinciegouverneur, arrondissementscommissaris, burgemeester of lid van een bestuurslichaam in de uitoefening van de wetgevende macht, hetzij door wetten te maken, hetzij door de uitvoering ervan te stuiten of te schorsen, dan wel door zich aan te matigen besluiten te nemen die ertoe strekken een bevel of verbod aan de hoven of rechtbanken uit te vaardigen.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Section 4. L'abus d'autorité

Art. 630. La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public

§ 1er. La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, réquisitionner ou ordonner l'intervention de la force publique, contre l'exécution d'une loi ou d'un arrêté d'exécution, contre la perception d'un impôt légalement établi ou contre l'exécution d'une ordonnance ou d'un mandat de justice, ou tout autre ordre émanant de l'autorité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. Si les ordres ou les réquisitions sont la cause directe d'autres infractions punissables d'une peine d'un niveau plus élevés que celui prévu au § 1er, c'est le niveau de peine le plus élevé qui s'applique.

Art. 631. Le fait de donner suite à une réquisition ou un ordre illégal

§ 1er. Le fait de donner suite à une réquisition ou un ordre illégal consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, donner suite à la réquisition ou l'ordre illégal de la force publique, contre l'exécution d'une loi ou d'un arrêté royal, contre la perception d'un impôt légalement établi ou contre l'exécution d'une ordonnance ou d'un mandat de justice, ou tout autre ordre émanant de l'autorité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

§ 2. Si les ordres ou les réquisitions sont la cause directe d'autres infractions punissables par une peine d'un niveau de peine plus élevé que celui prévu au § 1er, c'est le niveau de peine le plus élevé qui s'applique.

Section 5. Le déni de justice

Art. 632. Le déni de justice

Le déni de justice consiste pour un juge, un conseiller ou toute autre personne chargée de la fonction de juger à, délibérément, refuser, sous quelque prétexte que ce soit, de rendre la justice qu'il doit aux parties.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 6. Le détournement, la concussion et la prise d'intérêt

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Afdeling 4. Misbruik van gezag

Art. 630. Onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht

§ 1. Het onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht is het opzettelijk vorderen of bevelen door een persoon met een openbare functie van het optreden van de openbare macht, tegen de uitvoering van een wet of van een uitvoeringsbesluit, tegen de inning van een wettelijk ingevoerde belasting of tegen de uitvoering van een rechterlijke beschikking of bevel, hetzij enig ander bevel van de overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Indien de bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdrijven, strafbaar met een zwaarder strafniveau dan het niveau bepaald in § 1, wordt dat zwaarder strafniveau toegepast.

Art. 631. Gevolg geven aan een onwettige vordering of bevel

§ 1. Het gevolg geven aan een onwettige vordering of bevel is het opzettelijk gevolg geven aan de onwettige vordering of bevel van de openbare macht door een persoon met een openbare functie tegen de uitvoering van een wet of van een koninklijk besluit, tegen de inning van een wettelijk ingevoerde belasting of tegen de uitvoering van een rechterlijke beschikking of bevel, hetzij enig ander bevel van de overheid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

§ 2. Indien de bevelen of vorderingen de rechtstreekse oorzaak zijn van andere misdrijven, strafbaar met een zwaarder strafniveau dan het niveau bepaald in § 1, wordt dat zwaarder strafniveau toegepast.

Afdeling 5. Rechtsweigerig

Art. 632. Rechtsweigerig

Rechtsweigerig is het opzettelijk weigeren door een rechter, raadsheer of enige andere persoon belast met een rechtsprekende functie om onder enig voorwendsel het aan de partijen verschuldigde recht te spreken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 6. Verduistering, knevelarij en belangenenneming

Art. 633. Le détournement par une personne exerçant une fonction publique

Le détournement consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, s'approprier illégalement des biens meubles corporels ou incorporels qui lui ont été confiés ou auxquels elle a eu accès en raison de sa fonction, en vue de procurer pour elle-même ou pour autrui un avantage illicite.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 634. La suppression ou la soustraction d'actes officiels, de documents ou d'objets

La suppression ou la soustraction d'actes officiels, de documents ou d'objets consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, dans une intention frauduleuse, supprimer ou soustraire des actes, des documents ou des objets dont elle était dépositaire en cette qualité, qui lui ont été confiés ou auxquels il a eu accès en raison de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 635. La concussion

La concussion consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, ordonner de percevoir, exiger ou recevoir des droits ou des sommes d'argent en sachant qu'ils ne sont pas dus ou qu'ils excèdent ce qui est dû.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 636. La prise d'intérêt

§ 1er. La prise d'intérêt consiste pour une personne exerçant une fonction publique à, délibérément, soit directement, soit par interposition de personnes ou par actes simulés, prendre ou accepter quelque intérêt que ce soit dans les actes, adjudications, entreprises ou régies dont elle avait, au temps de l'acte, en tout ou en partie, l'administration ou la surveillance, ou, ayant mission d'ordonner le paiement ou de faire la liquidation d'une affaire, y prendre un intérêt quelconque.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 2. Cette disposition ne s'applique pas à l'auteur qui, bien qu'il ait promu ses intérêts privés dans le cadre de sa fonction, a agi publiquement et selon les intérêts publics qu'il devait protéger et qui n'a en aucune manière porté atteinte à ces intérêts publics.

Art. 633. Verduistering door een persoon met een openbare functie

Verduistering is het zich door een persoon met een openbare functie met het oog op het verschaffen voor zichzelf of voor een ander van een onrechtmatig voordeel, wederrechtelijk toe-eigenen van lichamelijke of onlichamelijke roerende goederen die aan hem zijn toevertrouwd of waartoe hij uit hoofde van zijn functie toegang heeft gehad.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 634. Vernietigen of wegmaken van officiële akten, stukken of voorwerpen

Het vernietigen of wegmaken van officiële akten, stukken of voorwerpen is het door een persoon met een openbare functie met bedrieglijk opzet vernietigen of wegmaken van akten, stukken of voorwerpen waarvan hij in de hoedanigheid van zijn functie de bewaarder was, die hem zijn bezorgd of waartoe hij uit hoofde van zijn ambt toegang heeft gehad.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 635. Knevelarij

Knevelarij is het opzettelijk door een persoon met een openbare functie bevel geven om rechten of gelden te innen of die te vorderen of te ontvangen wetende dat zij niet verschuldigd zijn of het verschuldigde te boven gaan.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 636. Belangenenneming

§ 1. Belangenenneming is het opzettelijk door een persoon met een openbare functie hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenpersonen of door schijnhandelingen enig belang nemen of aanvaarden in de verrichtingen, aanbestedingen, aannemingen of werken in regie waarover hij ten tijde van de handeling geheel of deels het beheer of het toezicht had of het, belast met het bevel of de machtiging tot betaling of de vereffening van de zaak, daarin enig belang nemen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 2. Deze bepaling is niet van toepassing op de dader die, hoewel hij in het kader van zijn functie zijn private belangen heeft bevorderd, openlijk handelde en volgens de publieke belangen die hij diende te beschermen en waarbij hij aan deze publieke belangen op geen enkele manier afbreuk deed.

Section 7. La corruption publique

Art. 637. La corruption publique

§ 1er. La corruption publique consiste à, délibérément

1° dans le chef d'une personne exerçant une fonction publique, solliciter, accepter ou recevoir, soit directement, soit par interposition de personnes, pour elle-même ou pour un tiers, une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, ou;

2° proposer, soit directement, soit par interposition de personnes, à une personne exerçant une fonction publique une offre, une promesse ou un avantage de toute nature, pour elle-même ou pour un tiers.

§ 2. Ce comportement est punissable lorsqu'il est adopté dans le but:

1° d'amener la personne exerçant une fonction publique à accomplir un acte de sa fonction, juste mais non sujet à salaire;

2° d'amener une personne exerçant une fonction publique à abuser de l'influence réelle ou supposée dont elle dispose du fait de sa fonction, afin d'obtenir un acte d'une autorité ou d'une administration publique ou l'abstention d'un tel acte;

3° d'amener une personne exerçant une fonction publique à accomplir un acte injuste à l'occasion de l'exercice de sa fonction ou à s'abstenir d'accomplir un acte qui relève de ses devoirs;

4° d'amener une personne exerçant une fonction publique à commettre une infraction à l'occasion de l'exercice de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

§ 3. Pour l'application de cette disposition, est assimilée à une personne exerçant une fonction publique:

1° une personne qui exerce une fonction publique dans un État étranger ou dans une organisation de droit international public;

2° toute personne qui s'est portée candidate à une telle fonction, qui fait croire qu'elle exercera une telle fonction, ou qui, en usant de fausses qualités, fait croire qu'elle exerce une telle fonction;

3° un arbitre.

Afdeling 7. Publieke omkoping

Art. 637. Publieke omkoping

§ 1. Publieke omkoping is het opzettelijk

1° door een persoon met een openbare functie rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook vragen, aannemen of ontvangen, of;

2° rechtstreeks of door tussenpersonen aan een persoon met een openbare functie een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voor zichzelf of voor een derde doen.

§ 2. Deze gedraging is strafbaar indien zij wordt gesteld met als doel een persoon met een openbare functie:

1° een rechtmatige maar niet aan betaling onderworpen handeling van zijn functie te laten verrichten;

2° de echte of vermeende invloed waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikt om een handeling van een openbare overheid of een openbaar bestuur of het nalaten van die handeling te verkrijgen te laten misbruiken;

3° een onrechtmatige handeling naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie of het nalaten van een handeling die tot zijn ambtsplichten behoort, te laten verrichten;

4° een misdrijf naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie te laten plegen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

§ 3. Voor de toepassing van deze bepaling wordt gelijkgesteld met een persoon met een openbare functie:

1° een persoon met een openbare functie in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie;

2° elke persoon die zich kandidaat heeft gesteld voor een dergelijke functie, die doet geloven een dergelijke functie te zullen uitoefenen of die, door gebruik te maken van valse hoedanigheden, doet geloven een dergelijke functie uit te oefenen;

3° een arbiter.

Art. 638. Peine accessoire

Par dérogation à l'article 52, le montant maximum de l'amende est porté à:

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 1° et 2°: 80.000 euros;

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 3°: 400.000 euros;

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 4°: 600.000 euros.

Le montant maximum de l'amende est encore augmenté lorsque la personne exerçant une fonction publique:

1° a effectivement usé de l'influence dont elle disposait du fait de sa fonction;

2° a accompli l'acte injuste ou s'est abstenue de faire un acte qui relève de ses devoirs;

3° est un membre des services de police, un magistrat, un collaborateur juridique d'une juridiction ou du ministère public ou un membre du jury;

4° est une personne qui exerce une fonction publique dans un État étranger ou dans une organisation de droit international public.

Dans ces cas, le maximum de l'amende est porté à:

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 1° et 2°: 200.000 euros;

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 3°: 600.000 euros;

— pour les faits visés à l'article 637, § 2, 4°: 800.000 euros.

Section 8. Les infractions relatives à la tenue des actes de l'état civil

Art. 639. L'infraction aux obligations formelles de l'officier de l'état civil

L'infraction aux obligations formelles de l'officier de l'état civil consiste pour un officier de l'état civil à, délibérément, violer l'une des dispositions du titre 2 du livre I de l'ancien Code civil.

Art. 638. Bijkomende straf

In afwijking van artikel 52 is het maximumbedrag van de geldboete:

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 1° en 2°: 80.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 3°: 400.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 4°: 600.000 euro.

Het maximumbedrag van de geldboete wordt verder verhoogd indien de persoon met een openbare functie:

1° de invloed waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikte, effectief heeft aangewend;

2° de onrechtmatige handeling heeft verricht of nagelaten heeft een handeling te verrichten die tot zijn ambtsplichten behoort;

3° een lid van de politiediensten, een magistraat, een juridisch medewerker van een rechtscollège of het openbaar ministerie of een jurylid is;

4° een persoon met een openbare functie in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie is.

In deze gevallen is het maximumbedrag van de geldboete:

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 1° en 2°: 200.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 3°: 600.000 euro;

— voor de feiten bedoeld onder artikel 637, § 2, 4°: 800.000 euro.

Afdeling 8. Misdrijven met betrekking tot het houden van de akten van de burgerlijke stand

Art. 639. Inbreuk op de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand

De inbreuk op de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand is elke opzettelijk gepleegde overtreding van een van de bepalingen van titel 2 van boek I van het oud Burgerlijk Wetboek door een ambtenaar van de burgerlijke stand.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 640. La célébration d'un mariage sans consentement préalable

La célébration d'un mariage sans consentement préalable consiste pour un officier de l'état civil à, délibérément, célébrer un mariage sans s'assurer préalablement du consentement requis.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 641. La célébration du mariage religieux ou du mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil

La célébration du mariage religieux ou du mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil consiste pour un ministre des cultes ou pour un délégué qui offre une assistance morale selon une conception philosophique non confessionnelle de célébrer, délibérément, le mariage religieux ou le mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Section 9. Disposition générale

Art. 642. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les comportements du présent chapitre ne sont pas punis si la personne exerçant une fonction publique, qui exécute un ordre qui n'est pas manifestement illégal, a agi sur ordre de ses supérieurs, pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique.

Chapitre 5. Les infractions contre l'administration de la justice

Section 1re. L'entrave aux actes d'instruction et aux mesures de sécurisation ou de conservation

Sous-section 1re. La rébellion

Art. 643. La rébellion

La rébellion consiste à, délibérément, à l'aide de violence ou de menace, résister à ou à attaquer une personne investie d'une fonction publique agissant pour l'exécution des lois, des ordres ou ordonnances de l'autorité publique ou d'une décision judiciaire ou à

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 640. Voltrekking van een huwelijk zonder voorafgaande toestemming

De voltrekking van een huwelijk zonder voorafgaande toestemming is het opzettelijk voltrekken van een huwelijk door een ambtenaar van de burgerlijke stand, zonder dat deze zich voorafgaand vergewist heeft van de vereiste toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 641. Voltrekking van het religieuze huwelijk of van het niet-confessionele huwelijk vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk

De voltrekking van het religieuze huwelijk of van het niet-confessionele huwelijk vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk bestaat erin dat een bedienaar van de erediensten of een afgevaardigde die morele diensten verleent op basis van een niet-confessionele levensbeschouwing het religieuze huwelijk of het niet-confessionele huwelijk opzettelijk voltrekt vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Afdeling 9. Algemene bepaling

Art. 642. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De gedragingen in dit hoofdstuk worden niet bestraft indien de persoon met een openbare functie die een niet-manifest onrechtmatig bevel uitvoert, heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot zijn functie behoren en waarin hij zijn meerderen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was.

Hoofdstuk 5. Misdrijven tegen de rechtsbedeling

Afdeling 1. Belemmering van onderzoeksdaeden en beveiligings- of bewaringsmaatregelen

Onderafdeling 1. Weerspannigheid

Art. 643. Weerspannigheid

Weerspannigheid is het zich opzettelijk met geweld of bedreiging verzetten tegen of aanvallen van een persoon met een openbare functie die handelt ter uitvoering van de wetten, de bevelen of de beschikkingen van het openbaar gezag of van een rechterlijke beslissing, dan

commettre ces faits à l'égard de toute personne prêtant assistance à l'exercice de cette fonction.

Si la rébellion est commise sans armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. Si la rébellion est commise avec armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Si le fait a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, la rébellion commise sans armes est punie d'une peine de niveau 2. Si la rébellion est commise avec armes, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 644. La rébellion collective

Si la rébellion est commise par deux ou plusieurs personnes qui, après concert préalable ou non, s'associent à cette fin, cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, le juge doit prendre en considération le fait que l'infraction a causé une maladie ou une incapacité de travail personnel.

Art. 645. Cause d'excuse d'exemption de peine

La personne qui se rend coupable de rébellion collective n'est pas punie si elle n'exerçait pas une fonction dirigeante dans la rébellion et si à la première demande de l'autorité publique elle s'abstient de toute rébellion ultérieure ou, même par après, est saisie sans nouvelle résistance hors du lieu de la rébellion.

Sous-section 2. Faux témoignage, fausse déclaration et faux serment

Art. 646. Le faux témoignage

Le faux témoignage consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire un témoignage sous serment ou à agir en qualité d'interprète ou d'expert, devant un juge d'instruction ou une juridiction de jugement, la vérité étant travestie d'une manière qui peut présenter un avantage ou un inconvénient pour une des autres parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 647. La fausse déclaration

wel het plegen van deze feiten ten aanzien van iedere persoon die bijstand levert aan de uitoefening van deze functie.

Als de weerspannigheid gepleegd is zonder wapens, dan wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 1. Als de weerspannigheid gepleegd is met wapens, dan wordt het misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Indien het feit een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft, wordt weerspannigheid, gepleegd zonder wapens, bestraft met een straf van niveau 2. Indien weerspannigheid met wapens wordt gepleegd, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 644. Collectieve weerspannigheid

Indien de weerspannigheid wordt gepleegd door twee of meer personen die zich, al dan niet na een voorafgaande afspraak, daartoe verenigen, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan moet de rechter in overweging nemen dat het misdrijf een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid tot gevolg heeft.

Art. 645. Strafuitsluitende verschoningsgrond

De persoon die zich schuldig maakt aan collectieve weerspannigheid wordt niet gestraft indien hij geen leidende functie had in de weerspannigheid en hij op het eerste verzoek van het openbaar gezag zich onthoudt van verdere weerspannigheid of, zelfs naderhand, zonder nieuw verzet wordt gevat buiten de plaats waar de weerspannigheid is gepleegd.

Onderafdeling 2. Valse getuigenis, valse verklaring en meened

Art. 646. Valse getuigenis

Valse getuigenis is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een getuigenis onder eed of optreden als tolk of deskundige, tegenover een onderzoeksrechter of een vonnisgerecht en waarbij de waarheid wordt verdraaid op een manier die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de andere partijen in het geding.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 647. Valse verklaring

La fausse déclaration consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire une déclaration à titre d'information devant un juge d'instruction ou une juridiction de jugement, la vérité étant travestie et pouvant présenter un avantage ou un inconvénient pour une des autres parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Art. 648. L'incitation au faux témoignage ou à la fausse déclaration

L'incitation au faux témoignage consiste à, délibérément, susciter un faux témoignage ou une fausse déclaration.

Cette infraction est punie de la peine appliquée à l'infraction suscitée.

Art. 649. Les causes d'excuse d'exemption de peine

Les personnes suivantes ne sont pas punies pour faux témoignage ou fausse déclaration:

1° les personnes qui retirent leur faux témoignage ou leur fausse déclaration devant la juridiction devant laquelle elles ont fait ce faux témoignage ou cette fausse déclaration avant la clôture des débats, avant la suspension des débats en vue de l'examen de poursuites éventuelles pour faux témoignage ou fausse déclaration ou avant la sanction en application de l'article 181 du Code d'instruction criminelle;

2° les personnes qui ont fait un faux témoignage ou une fausse déclaration devant un juge d'instruction et qui les retirent devant ce juge d'instruction avant son dessaisissement par la juridiction d'instruction ou devant la juridiction qui connaît de l'affaire en première instance avant la clôture des débats, avant la suspension des débats en vue de l'examen de poursuites éventuelles pour faux témoignage ou fausse déclaration ou avant la sanction en application de l'article 181 du Code d'instruction criminelle;

3° les personnes qui en raison de leur parenté ou alliance avec un prévenu ou un accusé sont entendues hors serment, lorsqu'elles ont fait ces déclarations en faveur de ce prévenu ou de cet accusé.

Art. 650. Le faux serment

Le faux serment consiste à, dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, faire un faux serment dans le chef d'une personne à laquelle ce serment est déféré ou référé en matière civile, la vérité étant travestie

Valse verklaring is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een verklaring als inlichting tegenover een onderzoeksrechter of een vonnisgerecht, waarbij de waarheid wordt verdraaid en die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de andere partijen in het geding.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Art. 648. Verleiding tot valse getuigenis of valse verklaring

Verleiding tot valse getuigenis is het opzettelijk uitlokken van een valse getuigenis, of een valse verklaring.

Dit misdrijf wordt bestraft met de straf gesteld op het uitgelokte misdrijf.

Art. 649. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De volgende personen worden niet gestraft wegens valse getuigenis of valse verklaring:

1° personen die hun valse getuigenis of valse verklaring intrekken ten overstaan van het rechtscollege waarvoor zij deze getuigenis of verklaring hebben afgelegd voor de sluiting van de debatten, voor de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens valse getuigenis of valse verklaring of voor de bestraffing bij toepassing van artikel 181 van het Wetboek van strafvordering;

2° personen die een valse getuigenis of valse verklaring hebben afgelegd voor een onderzoeksrechter en deze intrekken ten overstaan van deze onderzoeksrechter voor zijn ontlasting door het onderzoeksgerecht of ten overstaan van het rechtscollege dat in eerste aanleg kennis neemt van de zaak voor de sluiting van de debatten, voor de schorsing van de debatten met het oog op onderzoek van een eventuele vervolging wegens valse getuigenis of valse verklaring of voor de bestraffing bij toepassing van artikel 181 van het Wetboek van strafvordering;

3° personen die ten gevolge van hun bloed- of aanverwantschap met een beklaagde of beschuldigde buiten ede worden gehoord, wanneer die verklaringen zijn afgelegd ten voordele van deze beklaagde of beschuldigde.

Art. 650. Meineed

Meineed is het met bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden afleggen van een valse eed door iemand aan wie deze eed in burgerlijke zaken wordt opgedragen of teruggewezen, waarbij de waarheid wordt verdraaid

et pouvant présenter un avantage ou un inconvénient pour une des parties à la cause.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 651. Le faux serment lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire

Le faux serment lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire consiste à, délibérément, faire un faux serment lors d'une mise sous scellés ou d'un inventaire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 3. Refus de collaboration à l'enquête

Art. 652. La fuite du lieu de l'instruction

La fuite du lieu de l'instruction consiste à, délibérément, quitter le lieu de l'instruction si c'était interdit sur la base de l'article 34 du Code d'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 653. L'absence de suite donnée à une citation en qualité de témoin

L'absence de suite donnée à une citation en qualité de témoin consiste à, délibérément, ne pas satisfaire à l'obligation de comparaître en tant que témoin et de faire un témoignage après citation devant le juge d'instruction ou une juridiction de jugement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 654. La méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction

La méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction consiste à, délibérément, refuser de collaborer à une mesure d'instruction, à ne pas exécuter cette mesure d'instruction de la manière ou au moment requis, ou à faire disparaître, détruire ou modifier les éléments requis dans les cas où la loi rend obligatoire la collaboration à la mesure d'instruction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2. Par dérogation à l'article 52, l'amende s'élève à titre de peine accessoire à 200 euros au moins et à 160.000 euros au plus.

Art. 655. La méconnaissance aggravée de l'obligation de collaborer à l'instruction

en die een voordeel of nadeel kan opleveren voor een van de partijen in de zaak.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 651. Valse eed bij verzegeling of boedelbeschrijving

Valse eed bij verzegeling of boedelbeschrijving is het opzettelijk afleggen van een valse eed bij een verzegeling of boedelbeschrijving.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 3. Weigeren van medewerking aan het onderzoek

Art. 652. Ontvluchten van de plaats van het onderzoek

Ontvluchten van de plaats van het onderzoek is het opzettelijk verlaten van de plaats van het onderzoek indien dit was verboden op grond van artikel 34 van het Wetboek van strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 653. Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige

Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige is het opzettelijk niet voldoen aan de verplichting te verschijnen als getuige en een getuigenis af te leggen na dagvaarding voor de onderzoeksrechter of een vonnisgerecht.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 654. Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek is het opzettelijk weigeren mee te werken aan een onderzoeksmaatregel, deze onderzoeksmaatregel niet uitvoeren op de gevorderde wijze of het gevorderde tijdstip, dan wel de gevorderde gegevens doen verdwijnen, vernietigen of wijzigen, in de gevallen waarin de wet de medewerking aan de onderzoeksmaatregel verplicht stelt.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2. In afwijking van artikel 52, bedraagt de geldboete als bijkomende straf ten minste 200 euro en ten hoogste 160.000 euro.

Art. 655. Verzwaarde miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek

Si la méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction est commise dans une situation où la collaboration requise pouvait empêcher l'exécution d'une infraction ou pouvait en limiter les conséquences, l'infraction est punie d'une peine de niveau 3 et l'amende s'élève à titre de peine accessoire à 200 euros au moins et à 400.000 euros au plus, par dérogation à l'article 52.

Sous-section 4. Le recel d'une personne poursuivie, d'un cadavre ou d'une preuve

Art. 656. Le recel d'une personne poursuivie

Le recel d'une personne poursuivie consiste à, délibérément, cacher une personne poursuivie ou condamnée pour une infraction punissable d'une peine de niveau 4 à 8.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 657. Le recel de cadavre

Le recel de cadavre consiste à, délibérément, cacher ou faire disparaître le cadavre d'une personne qui est décédée à la suite d'une infraction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 658. La dissimulation d'une preuve

La dissimulation d'une preuve consiste, dans l'intention d'occulter une infraction commise par un tiers ou d'en empêcher ou d'en rendre plus difficile la recherche, la poursuite ou la répression, à détruire, dissimuler ou soustraire à l'enquête:

1° des objets sur lesquels ou avec lesquels une infraction a été commise ou des autres traces de l'infraction;

2° des objets qui peuvent servir à la manifestation de la vérité.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 659. Cause d'excuse d'exemption de peine

Les ascendants ou descendants, partenaires, frères ou sœurs ou alliés aux mêmes degrés de la personne recelée ou de l'auteur de l'infraction qui cause la mort du cadavre recelé ou dont la preuve est dissimulée ne sont pas punis pour une infraction définie dans la présente sous-section.

Sous-section 5. Infractions contre les pièces de procédure ou biens sur lesquels repose une mesure

Indien de miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek wordt gepleegd in een situatie waarin de gevorderde medewerking de uitvoering van een misdrijf kon verhinderen of de gevolgen ervan kon beperken, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 3 en bedraagt de geldboete als bijkomende straf, in afwijking van artikel 52, ten minste 200 euro en ten hoogste 400.000 euro.

Onderafdeling 4. Verberging van een vervolgte persoon, een lijk of bewijs

Art. 656. Verberging van een vervolgte persoon

Verberging van een vervolgte persoon is het opzettelijk verbergen van een persoon die vervolgd wordt of veroordeeld is wegens een misdrijf dat strafbaar is met een straf van niveau 4 tot en met 8.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 657. Lijkverberging

Lijkverberging is het opzettelijk verbergen of wegmaken van het lijk van iemand die ten gevolge van een misdrijf is overleden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 658. Verberging van bewijs

Verberging van bewijs is het met het oogmerk om een door een derde gepleegd misdrijf te verdoezelen of de opsporing, vervolging of bestraffing ervan te beletten of te bemoeilijken, vernietigen, verbergen of aan het onderzoek onttrekken van:

1° voorwerpen waarop of waarmee het misdrijf is gepleegd of van andere sporen van het misdrijf;

2° voorwerpen die kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 659. Strafuitsluitende verschoningsgrond

Bloedverwanten in de opgaande of neerdalende lijn, partners, broers of zussen of aanverwanten in dezelfde graden van de verborgen persoon of van de dader van het misdrijf dat de dood van het verborgen lijk veroorzaakt of waarvan het bewijs wordt verborgen, worden niet gestraft voor een misdrijf omschreven in deze onderafdeling.

Onderafdeling 5. Misdrijven tegen proceduristukken of goederen waarop een maatregel rust

Art. 660. Le détournement d'une pièce produite dans une procédure

Le détournement d'une pièce produite dans une procédure consiste à détourner dans une intention malveillante ou frauduleuse tout titre, toute pièce ou tout mémoire après avoir produit ce document.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1. Cette peine est prononcée par la juridiction saisie du litige.

Art. 661. L'atteinte aux biens sur lesquels repose une mesure

L'atteinte aux biens sur lesquels repose une mesure consiste à détruire, à dégrader ou à détourner dans une intention frauduleuse:

1° des choses saisies dans le chef du saisi ou de quiconque qui agit dans son intérêt, ou;

2° des biens meubles qui ont fait l'objet d'une mesure visée à l'article 223 de l'ancien Code civil et aux articles 1253septies, alinéa 2, et 1280 du Code judiciaire dans le chef du conjoint ou de quiconque qui agit dans son intérêt, ou;

3° des biens qui font l'objet d'une mesure visée à l'article 464/12, § 2, du Code d'instruction criminelle dans le chef de quiconque qui garde ou gère ces biens.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 6. Bris de scellés

Art. 662. Le bris de scellés

Le bris de scellés consiste à, délibérément, briser les scellés posés sur ordre de l'autorité publique.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 663. Le bris de scellés aggravé

Le bris de scellé est puni d'une peine de niveau 3 si:

1° cette infraction est commise en usant de violence ou de menaces, ou;

2° l'infraction est commise par le gardien de la chose scellée ou par la personne investie d'une fonction publique qui a ordonné ou opéré l'apposition.

Art. 660. Verduistering van een stuk dat in een rechts-geding werd overgelegd

Verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd is het met kwaad opzet of bedrieglijk opzet verduisteren van enige titel, enig stuk of enige memorie, na dit document te hebben overgelegd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1. Deze straf wordt uitgesproken door de rechtbank waarbij het geschil aanhangig is.

Art. 661. Aantasting van goederen waarop een maatregel rust

Aantasting van goederen waarop een maatregel rust is het met bedrieglijk opzet vernietigen, beschadigen of wegmaken van:

1° in beslag genomen zaken door de beslagene of eenieder die in zijn belang handelt, of;

2° roerende goederen ten aanzien waarvan een maatregel is uitgevaardigd als bedoeld in artikel 223 van het oud Burgerlijk Wetboek en in de artikelen 1253septies, tweede lid, en 1280 van het Gerechtelijk wetboek door de echtgenoot of eenieder die in zijn belang handelt, of;

3° goederen die het voorwerp uitmaken een in artikel 464/12, § 2 van het Wetboek van strafvordering bedoelde maatregel door eenieder die deze goederen bewaart of beheert.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 6. Zegelverbreking

Art. 662. Zegelverbreking

Zegelverbreking is het opzettelijk verbreken van zegels die gelegd werden op bevel van het openbaar gezag.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 663. Verzwaarde zegelverbreking

De zegelverbreking wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° dit misdrijf wordt gepleegd met gebruik van geweld of bedreigingen, of;

2° het misdrijf wordt gepleegd door de bewaarder van de verzegelde zaak of de persoon met een openbare functie die de verzegeling heeft gelast of verricht.

Sous-section 7. Infraction au caractère secret de l'enquête pénale

Art. 664. L'abus du droit de consultation d'un dossier judiciaire

L'abus du droit de consultation d'un dossier judiciaire est l'utilisation d'informations obtenues en consultant ou en obtenant copie du dossier, ou en prenant copie des pièces du dossier par ses propres moyens lors de la consultation, en vue d'entraver le cours de l'information ou de l'instruction ou de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens d'une personne citée dans le dossier, pour autant que cette conséquence se concrétise.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 665. La violation du secret de l'instruction

La violation du secret de l'instruction consiste à, délibérément, enfreindre l'obligation de secret imposée par la loi concernant une enquête pénale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 666. La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police

La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police consiste à, délibérément, rendre publique l'identité d'un membre des services de police qui, conformément à la loi, doit être protégée et à, délibérément, accéder illégitimement au registre visé à l'article 112septies du Code d'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 8. La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine

Art. 667. La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine

La publication ou distribution d'écrits sans indication de l'origine consiste à, délibérément, publier ou distribuer des imprimés qui renferment des idées, pensées ou informations punissables, dans lesquels ne se trouve pas l'indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur, sauf si les imprimés font partie d'une publication dont l'origine est connue par sa parution antérieure.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Onderafdeling 7. Inbreuken op het geheim karakter van het strafrechtelijk onderzoek

Art. 664. Misbruik van het inzage-recht in een gerechtelijk dossier

Misbruik van het inzage-recht in een gerechtelijk dossier is het gebruik van inlichtingen verkregen door inzage in of het nemen van een afschrift van een gerechtelijk dossier of door het met eigen middelen tijdens een inzage gemaakte kopie van stukken van het dossier, met het oogmerk om het verloop van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek te hinderen of inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of de morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon, voor zover dit gevolg ook wordt gerealiseerd.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 665. Schending van het geheim van het onderzoek

Schending van het geheim van het onderzoek is het opzettelijk overtreden van een geheimhoudingsplicht die door de wet wordt opgelegd met betrekking tot een strafonderzoek.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 666. Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar

Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar is het opzettelijk kenbaar maken van de identiteit van een lid van de politiediensten die overeenkomstig de wet moet worden afgeschermd, alsook het zich opzettelijk onrechtmatig toegang verschaffen tot het register bedoeld in artikel 112septies van het Wetboek van strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 8. Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong

Art. 667. Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong

Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong is het opzettelijk uitgeven of verspreiden van drukwerk dat een strafbare mening, gedachte of informatie bevat, zonder dat daarin de naam en woonplaats van de schrijver of de drukker zijn vermeld, behalve indien het drukwerk deel uitmaakt van een uitgave waarvan de herkomst bekend is door hetgeen daarvan vroeger is verschenen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 668. Causes d'excuses d'exemption de peine

Les personnes suivantes qui ont commis l'infraction visée à l'article 667 ne sont pas punies:

1° ceux qui ont fait connaître l'imprimeur;

2° les crieurs, afficheurs, vendeurs ou distributeurs qui ont fait connaître la personne de laquelle ils tiennent l'écrit imprimé.

Section 2. L'entrave à la décision judiciaire

Art. 669. L'entrave à la constitution de la liste des jurés

L'entrave à la constitution de la liste des jurés consiste à:

1° délibérer, s'abstenir de répondre aux enquêtes ordonnées par l'autorité en vue d'établir les listes des jurés, ou;

2° à faire une déclaration inexacte en vue d'être dispensé de remplir la fonction de juré.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 670. La soustraction à la fonction de juré

La soustraction à la fonction de juré consiste à, délibérer:

1° ne pas se présenter, sans en être dispensé, à la cour d'assises au jour et à l'heure indiqués pour l'ouverture des débats, sur la citation que l'on s'est vu signifier ou sur la convocation que l'on a reçue;

2° se retirer, après avoir répondu à la citation ou à la convocation, sans autorisation du président, avant la fin de sa fonction.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 671. La violation de l'isolement du jury

La violation de l'isolement du jury consiste à, délibérer, enfreindre ou à ne pas faire exécuter un ordre du président de la cour d'assises visée à l'article 328 du Code de l'instruction criminelle.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 668. Strafuitsluitende verschoningsgronden

De volgende personen die het misdrijf bedoeld in artikel 667 hebben gepleegd worden niet gestraft:

1° zij die de drukker doen kennen;

2° de omroepers, aanplakkers, verkopers of verspreiders die de persoon doen kennen van wie zij het gedrukte stuk hebben gekregen.

Afdeling 2. Belemmering van de rechterlijke uitspraak

Art. 669. Belemmering van de samenstelling van de lijst van juryleden

Belemmering van de samenstelling van de lijst van juryleden is het:

1° opzettelijk nalaten te antwoorden op de onderzoeken die werden gelast door de overheden met het oog op de samenstelling van de lijsten van juryleden, of;

2° het afleggen van een valse verklaring met het oogmerk om vrijgesteld te worden van de vervulling van het ambt van jurylid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 670. Onttrekking aan het ambt van jurylid

Onttrekking aan het ambt van jurylid is het opzettelijk, als gezworene:

1° zich, zonder vrijgesteld te zijn, niet aanmelden bij het hof van assisen op de dag en het uur die voor de opening van de debatten zijn gesteld, op de dagvaarding die hem is betekend of op de oproeping die hij heeft ontvangen;

2° zich, na het beantwoorden van de dagvaarding of de oproeping, terugtrekken zonder verlof van de voorzitter voordat zijn ambt voleindigd is.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 671. Schending van de afzondering van de jury

Schending van de afzondering van de jury is het opzettelijk overtreden of niet doen uitvoeren van een bevel van de voorzitter van het hof van assisen bedoeld in artikel 328 van het Wetboek van strafvordering.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Section 3. L'entrave à l'exécution ou non-respect de la décision judiciaire

Sous-section 1re. Abandon de famille

Art. 672. L'abandon de famille

L'abandon de famille consiste à, délibérément:

1° être plus de deux mois en défaut de paiement de l'aliment à son conjoint ou à ses descendants ou ascendants, infraction ayant conduit à une condamnation par une décision judiciaire qui ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

2° s'être soustrait en tant que conjoint aux effets de l'autorisation accordée par le juge en vertu des articles 203ter, 221 et 301, § 11, de l'ancien Code civil et des articles 1253ter/5 et 6 du Code judiciaire, si cette autorisation ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

3° être plus de deux mois en défaut de satisfaire aux obligations prévues aux articles 203bis, 206, 207, 301, 303, 336 et 353-14 de l'ancien Code civil et aux articles 1288, 3° et 4°, du Code judiciaire, infraction ayant conduit à une condamnation par une décision judiciaire qui ne peut plus être frappée d'opposition ou d'appel;

4° négliger en tant que conjoint de remplir les formalités prescrites par la législation sociale, après avoir été condamné à soit une des obligations dont le non-respect est puni aux 1° et 2°, soit conformément aux articles 203ter, 221 et 301, § 11, de l'ancien Code civil et 1253ter/5 et 6 du Code judiciaire, et avoir de ce fait privé son conjoint ou ses enfants des avantages auxquels ils pouvaient prétendre;

5° négliger en tant que descendant en ligne directe de remplir les formalités prescrites par la législation sociale, après avoir été condamné à l'obligation alimentaire, et avoir de ce fait privé son ascendant en ligne directe des avantages auxquels celui-ci pouvait prétendre;

6° entraver la tutelle sur les prestations familiales ou autres allocations sociales, en négligeant de fournir les documents nécessaires aux organismes chargés de la liquidation de ces allocations en faisant des déclarations fausses ou incomplètes ou en modifiant l'affectation qui leur a été donnée par la personne ou l'autorité désignée à cet effet.

Afdeling 3. Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van de rechterlijke beslissing

Onderafdeling 1. Familieverlating

Art. 672. Familieverlating

Familieverlating is het opzettelijk:

1° meer dan twee maanden in gebreke blijven de uitkering tot onderhoud te betalen aan zijn echtgenoot of aan zijn bloedverwanten in neerdalende of opgaande lijn, waartoe men werd veroordeeld door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of hoger beroep meer open staat;

2° zich als echtgenoot onttrekken aan de gevolgen van de machtiging die door de rechter werd verleend krachtens de artikel 203ter, 221 en 301, § 11 van het oud Burgerlijk Wetboek en de artikelen 1253ter/5 en 6 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer tegen die machtiging geen verzet of hoger beroep meer openstaat;

3° meer dan twee maanden in gebreke zijn om te voldoen aan de verplichtingen van de artikelen 203bis, 206, 207, 301, 303, 336 en 353-14 van het voormalige Burgerlijk Wetboek en de artikelen 1288, 3° en 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, een misdrijf dat heeft geleid tot een veroordeling door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of beroep meer mogelijk is;

4° als echtgenoot nalaat de door de sociale wetgeving voorgeschreven formaliteiten te vervullen, na te zijn veroordeeld tot hetzij een van de verplichtingen waarvan de niet-nakoming wordt bestraft onder 1° en 2°, hetzij ingevolge de artikelen 203ter, 221 en 301, § 11 van het oud Burgerlijk Wetboek en 1253ter/5 en 6, van het Gerechtelijk Wetboek, en daardoor zijn echtgenoot of zijn kinderen berooft van de voordelen waarop zij aanspraak konden maken;

5° als bloedverwant in de rechte neerdalende lijn nalaat de door de sociale wetgeving voorgeschreven formaliteiten te vervullen, na te zijn veroordeeld tot onderhoudsplicht, en daardoor zijn bloedverwant in de opgaande lijn berooft van de voordelen waarop deze aanspraak kon maken;

6° belemmeren van het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen door na te laten de nodige documenten te bezorgen aan de instellingen belast met de vereffening van die uitkeringen door valse of onvolledige aangiften te doen, of door de bestemming te wijzingen die de daartoe aangewezen persoon of overheid eraan gegeven heeft.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 2. Non-représentation d'enfant

Art. 673. La non-représentation d'enfant

La non-présentation d'enfant consiste à, délibérément,

1° ne pas présenter un mineur aux personnes qui ont le droit de le réclamer;

2° ne pas respecter une décision du juge de la jeunesse, empêcher ou aider à empêcher l'exécution d'une telle décision.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 674. La non-représentation d'enfant aggravée

La non-représentation d'enfant est punie d'une peine de niveau 3 si:

1° le mineur est caché plus de cinq jours à ceux qui ont le droit de le réclamer, ou;

2° le mineur est retenu indûment hors du territoire du Royaume.

Art. 675. La non-présentation d'enfant par les parents

La non-présentation des enfants par les parents consiste pour un père ou une mère à, délibérément:

1° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la procédure intentée contre cet enfant sur la base de la législation relative à la protection de la jeunesse ou à l'aide à la jeunesse, ou;

2° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la garde des personnes auxquelles l'autorité compétente l'a confié;

3° ne pas présenter l'enfant mineur à celui qui a le droit de le réclamer;

4° enlever l'enfant mineur, même avec son consentement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 676. La non-représentation d'enfant par les parents aggravée

La non-représentation d'enfant par les parents est punie d'une peine de niveau 3 si:

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 2. Niet-afgeven van kinderen

Art. 673. Niet-afgeven van kinderen

Niet-afgeven van kinderen is het opzettelijk,

1° niet afgeven van een minderjarige aan de personen die het recht hebben hem op te eisen;

2° naast zich neerleggen van een beslissing van de jeugdrechter of de uitvoering ervan verhinderen of helpen te verhinderen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 674. Verzaamd niet-afgeven van kinderen

Niet-afgeven van kinderen wordt gestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° de minderjarige meer dan vijf dagen verborgen wordt gehouden voor diegenen die het recht hebben hem op te eisen, of;

2° de minderjarige onrechtmatig buiten het grondgebied van het Rijk wordt vastgehouden.

Art. 675. Niet-afgeven van kinderen door ouders

Niet-afgeven van kinderen door ouders is het opzettelijk, door een vader of moeder:

1° onttrekken of pogen te onttrekken van het minderjarig kind aan de rechtsvervolgning die tegen dit kind is ingesteld op basis van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming of de jeugdbijstand, of;

2° onttrekken of pogen te onttrekken van het minderjarig kind aan de bewaring van de personen aan wie de bevoegde overheid hem heeft toevertrouwd;

3° niet-afgeven van het minderjarig kind aan diegene die het recht heeft hem op te eisen;

4° ontvoeren van het minderjarig kind, zelfs met diens toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 676. Verzaamd niet-afgeven van kinderen door ouders

Niet-afgeven van kinderen door ouders wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

1° l'enfant mineur est caché plus de cinq jours à ceux qui ont le droit de le réclamer, ou;

2° l'enfant mineur est retenu indûment hors du territoire du Royaume.

Art. 677. Le non-respect de l'organisation du droit de visite

Le non-respect de l'organisation du droit de visite consiste pour un parent à, délibérément, ne pas respecter:

1° la décision judiciaire relative à la garde de l'enfant mineur prise au cours ou à la suite d'une instance en divorce ou en séparation de corps, soit dans d'autres circonstances prévues par la loi, ou;

2° la conciliation préalable à la procédure concernant la garde de l'enfant mineur, à partir de la date de la transcription du divorce par consentement mutuel.

Ce comportement est punissable s'il consiste à:

1° soustraire ou tenter de soustraire l'enfant mineur à la garde de ceux à qui il a été confié en vertu de la décision judiciaire ou de la conciliation;

2° ne pas présenter l'enfant mineur à celui qui a le droit de le réclamer, ou;

3° enlever l'enfant mineur, même avec son consentement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 678. Facteur aggravant

Lors du choix de la peine ou de la mesure et de la sévérité de celle-ci, pour une infraction décrite dans la présente sous-section, le juge doit prendre en considération le fait que le coupable a été déchu partiellement ou totalement de l'autorité parentale sur l'enfant mineur.

Sous-section 3. Non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction

Art. 679. Le non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction

Le non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction consiste à, délibérément, ne pas respecter les conditions imposées lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction.

1° het minderjarig kind meer dan vijf dagen verborgen wordt gehouden voor diegenen die het recht hebben hem op te eisen, of;

2° het minderjarig kind onrechtmatig buiten het grondgebied van het Rijk wordt vastgehouden.

Art. 677. Niet-naleving van de regeling omtrent het omgangsrecht

Niet-naleving van de regeling omtrent het omgangsrecht is het opzettelijk door een ouder niet naleven van:

1° de rechterlijke beslissing over de bewaring van het minderjarig kind genomen tijdens of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, hetzij in andere bij de wet bepaalde omstandigheden, of;

2° de aan de rechtspleging voorafgaande minnelijke schikking over de bewaring van het minderjarig kind, vanaf de datum van de overschrijving van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

Deze gedraging is strafbaar indien dit gebeurt door:

1° het minderjarig kind te onttrekken aan de bewaring van hen aan wie het krachtens de rechterlijke beslissing of minnelijke schikking is toevertrouwd, of de poging daartoe;

2° het minderjarig kind niet af te geven aan diegene die het recht heeft het op te eisen, of;

3° het minderjarig kind te ontvoeren, zelfs met zijn toestemming.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 678. Verzwarende factor

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze onderafdeling moet de rechter in overweging nemen dat de schuldige geheel of ten dele ontzet is uit het onderlijk gezag over het minderjarig kind.

Onderafdeling 3. Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling

Art. 679. Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling

Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling is het opzettelijk niet naleven van de opgelegde voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Sous-section 4. L'entrave à l'exécution ou non-respect d'une peine ou d'une mesure privative de liberté

Art. 680. L'aide à l'évasion de détenus

L'aide à l'évasion de détenus consiste à, délibérément, à aider d'une quelconque façon une personne à se soustraire à la détention préventive, à l'emprisonnement ou à une mesure privative de liberté qu'elle s'est vu imposer ou à tenter de s'y soustraire.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Art. 681. L'aide à l'évasion de détenus aggravée

L'aide à l'évasion de détenus est punie d'une peine de niveau 3 si:

— l'infraction a été commise par une personne exerçant une fonction publique dans l'exercice de cette fonction, ou;

— l'auteur savait que lors de l'évasion ou de sa tentative, il serait recouru à la violence ou à des menaces.

Art. 682. Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction

Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction consiste à, délibérément, enfreindre une des peines suivantes:

1° l'interdiction d'exercer une activité relevant de l'objet social, visée à l'article 57;

2° l'interdiction professionnelle, visée à l'article 48 ou toute autre interdiction professionnelle pouvant être imposée sur la base du présent code;

3° la déchéance du droit de conduire, visée à l'article 49;

4° l'interdiction de résidence, de lieu ou de contact, visée à l'article 50, ou toute autre interdiction de résidence, de lieu ou de contact pouvant être imposée sur la base du présent code;

5° la fermeture de l'établissement visé aux articles 188, 270 et 298.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Onderafdeling 4. Belemmering van de uitvoering of niet-naleving van een straf of een vrijheidsbenemende maatregel

Art. 680. Hulp bij de ontsnapping van gevangenen

Hulp bij de ontsnapping van gevangenen is het opzettelijk op enigerlei wijze helpen van een persoon bij het zich onttrekken aan de voorlopige hechtenis, gevangenisstraf of vrijheidsberovende maatregel die aan hem werd opgelegd of bij de poging daartoe.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Art. 681. Verzwaarde hulp bij de ontsnapping van gevangenen

Hulp bij de ontsnapping van gevangenen wordt bestraft met een straf van niveau 3 indien:

— het misdrijf wordt gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie, of;

— de dader wist dat bij ontsnapping of de poging daartoe geweld of bedreiging zou worden gebruikt.

Art. 682. Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod

Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod is het opzettelijk overtreden van een van de volgende straffen:

1° het verbod om een activiteit die deel uitmaakt van het maatschappelijk doel uit te oefenen, zoals bedoeld in artikel 57;

2° het beroepsverbod, zoals bedoeld in artikel 48 of enig ander beroepsverbod dat op basis van dit wetboek kan worden opgelegd;

3° het verval van het recht tot sturen, zoals bedoeld in artikel 49;

4° het verblijfs-, plaats- of contactverbod, zoals bedoeld in artikel 50 of enig ander verblijfs-, plaats- of contactverbod dat op basis van dit wetboek kan worden opgelegd;

5° de sluiting van de inrichting, zoals bedoeld in artikelen 188, 270 en 298.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Sous-section 5. Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale

Art. 683. Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale

Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale consiste à, délibérément jeter des objets, directement ou indirectement, au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Sous-section 6. Non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce

Art. 684. Le non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce

Le non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce consiste à, dans une intention frauduleuse, détruire, à altérer ou à dissimuler une pièce que l'on détient et dont la production en justice est ordonnée par un jugement.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Chapitre 6. L'entrave aux travaux publics

Art. 685. L'entrave aux travaux publics

L'entrave aux travaux publics consiste à, délibérément, s'opposer à la préparation ou à l'exécution de travaux ordonnés ou autorisés par l'autorité compétente en posant tout acte matériel visant à empêcher ou interrompre les travaux.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 1.

Art. 686. L'entrave aux travaux publics par violence ou menace

Si l'entrave aux travaux publics a lieu par violence ou menace, cette infraction est punie d'une peine de niveau 2.

Chapitre 7. Fraude aux subsides

Art. 687. La fraude aux subsides

Onderafdeling 5. Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

Art. 683. Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij

Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij is het opzettelijk overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij, op directe of indirecte wijze.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Onderafdeling 6. Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Art. 684. Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk

Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk is het met bedrieglijk opzet vernietigen, veranderen of verbergen van een stuk dat men onder zich heeft en waarvan de overlegging in rechte bij een vonnis wordt bevolen.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 2.

Hoofdstuk 6. Belemmering van openbare werken

Art. 685. Belemmering van openbare werken

Belemmering van openbare werken is het zich opzettelijk verzetten tegen de voorbereiding of uitvoering van werken waartoe de bevoegde overheid bevel of machtiging heeft gegeven door het stellen van enige materiële gedraging die ertoe strekt de werken te verhinderen of te onderbreken.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 1.

Art. 686. Belemmering van openbare werken door geweld of bedreiging

Indien de belemmering van openbare werken gebeurt door geweld of bedreiging, wordt dit misdrijf bestraft met een straf van niveau 2.

Hoofdstuk 7. Subsidiefraude

Art. 687. Subsidiefraude

La fraude aux subsides consiste à, délibérément:

1° faire une déclaration inexacte ou incomplète en lien avec une demande d'obtention ou de maintien d'un subside;

2° s'abstenir de prévenir les services concernés du fait que l'on n'a plus droit à un subside ou seulement à une partie de celui-ci et accepter ou conserver un subside ou une partie de celui-ci en sachant que l'on n'y a pas droit ou que l'on n'y a que partiellement droit;

3° utiliser un subside à d'autres fins que celles pour lesquelles il a été alloué.

Pour l'application de cette disposition, est considéré comme subside: tout subside, indemnité ou allocation, qui est, totalement ou partiellement, à charge de l'État, d'une communauté, d'une région ou d'une autre personne de droit public, des institutions, organes et organismes de l'Union européenne ou d'une autre institution internationale, et qui est constitué, totalement ou partiellement, de deniers publics.

Cette infraction est punie d'une peine de niveau 3.

Par dérogation à l'article 52, le montant maximum de l'amende s'élève à:

1° pour les faits visés au 1° de l'alinéa 1er: 400.000 euros; si la déclaration conduit à l'obtention ou au maintien d'un subside, le maximum de la peine d'amende est porté à 800.000 euros;

2° pour les faits visés au 2° de l'alinéa 1er: 120.000 euros;

3° pour les faits visés au 3° de l'alinéa 1er: 600.000 euros.”.

CHAPITRE 3

Dispositions modificatives

Section 1re

Modifications du Code pénal militaire

Art. 3

À l'article 14^{quater} du Code pénal militaire, inséré par la loi du 10 avril 2003, les mots “aux articles 443 à 452” sont remplacés par les mots “aux articles 241 à 247”.

Subsidiefraude is het opzettelijk:

1° afleggen van een onjuiste of onvolledige verklaring in verband met een aanvraag tot het bekomen of behouden van een subsidie;

2° nalaten de betrokken diensten op de hoogte te brengen van het feit dat men geen recht meer heeft op een subsidie of slechts op een deel van dit bedrag en het aanvaarden of behouden van een subsidie of een gedeelte daarvan, wetende dat men daarop geen of slechts gedeeltelijk recht heeft;

3° aanwenden van een subsidie voor andere doelstellingen dan waarvoor ze werd toegekend.

Voor de toepassing van deze bepaling wordt als subsidie beschouwd: elke subsidie, vergoeding of toelage, die geheel of gedeeltelijk ten laste van de Staat, een Gemeenschap, een Gewest of een andere publiekrechtelijke rechtspersoon, instellingen, organen en instanties van de Europese Unie of een andere internationale instelling is, dan wel geheel of gedeeltelijk bestaat uit openbare gelden.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

In afwijking van artikel 52 is de maximale geldboete:

1° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 1°: 400.000 euro; indien deze verklaring leidt tot het ontvangen of behouden van een subsidie wordt de maximale geldboete gebracht op 800.000 euro;

2° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 2°: 120.000 euro;

3° voor de feiten bedoeld in het eerste lid, 3°: 600.000 euro.”.

HOOFDSTUK 3

Wijzigingsbepalingen

Afdeling 1

Wijzigingen van het Militair Strafwetboek

Art. 3

In artikel 14^{quater} van het Militair Strafwetboek, ingevoegd bij wet van 10 april 2003, worden de woorden “de artikelen 443 tot 452” vervangen door de woorden “de artikelen 241 tot 247”.

Art. 4

À l'article 15 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 19 juillet 1934 les mots "les articles 113 à 119, 121 à 123 et 123*quater*" sont remplacés par les mots "les articles 564 à 570, 572 à 576, 580 à 583 et 596 à 610".

Art. 5

L'article 18*bis* du même Code, inséré par la loi du 30 juin 1961, est abrogé.

Art. 6

À l'article 32 du même Code, les mots "L'article 134" sont remplacés par les mots "L'article 404".

Art. 7

À l'article 33 du même Code, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l'alinéa 2, les mots "par l'article 399" sont remplacés par les mots "par l'article 195";

2° dans l'alinéa 3, les mots "par l'article 400" sont remplacés par les mots "par l'article 196" et les mots "par l'article 401" sont remplacés par les mots "l'article 197".

Art. 8

À l'article 35 du même Code, modifié par la loi du 23 janvier 2003, les mots "l'article 399" sont remplacés par les mots "l'article 195", les mots "l'article 400" sont remplacés par les mots "l'article 196", et les mots "l'article 401" sont remplacés par les mots "l'article 197".

Art. 9

À l'article 39 du même Code, modifié par la loi du 23 janvier 2003, les mots "l'article 401, § 1er," sont remplacés par les mots "l'article 197" et les mots "l'article 401, § 2" sont remplacés par les mots "l'article 198, 4°".

Art. 4

In artikel 15 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij wet van 19 juli 1934 worden de woorden "de artikelen 113 tot 119, 121 tot 123 en 123*quater*" vervangen door de woorden "de artikelen 564 tot en met 570, 572 tot en met 576, 580 tot en met 583 en 596 tot en met 610".

Art. 5

Artikel 18*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet 30 juni 1961, wordt opgeven.

Art. 6

In artikel 32 van hetzelfde Wetboek, worden de woorden "Het artikel 134" vervangen door de woorden "Het artikel 404".

Art. 7

In artikel 33 van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzingen aangebracht:

1° in de tweede lid, worden de woorden "bij artikel 399" vervangen door de woorden "bij artikel 195";

2° in de derde lid, worden de woorden "in artikel 400" vervangen door de woorden "in artikel 196" en de woorden "in artikel 401" vervangen door de woorden "in artikel 197".

Art. 8

In artikel 35 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij wet van 23 januari 2003, worden de woorden "artikel 399" vervangen door de woorden "artikel 195", de woorden "artikel 400" vervangen door de woorden "artikel 196" en de woorden "artikel 401" vervangen door de woorden "artikel 197".

Art. 9

In artikel 39 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij wet van 23 januari 2003, worden de woorden "artikel 401, § 1," vervangen door de woorden "artikel 197" en de woorden "artikel 401, § 2" vervangen door de woorden "artikel 198, 4°".

Art. 10

À l'article 41 du même Code, modifié par la loi du 23 janvier 2003, les mots "les articles 398, 399, 400 et 401" sont remplacés par les mots "les articles 194, 195, 196, 197 et 198".

Section 2

*Modifications du titre préliminaire
du Code de procédure pénale*

Art. 11

Dans l'article 5ter du titre préliminaire du Code de procédure pénale, inséré par la loi du 19 décembre 2002 et modifié par la loi du 10 août 2005, les mots "ou sur les choses visées à l'article 505 du Code pénal" sont remplacés par les mots "ou sur les choses visées aux articles 501, 502 et 503 du Code pénal".

Art. 12

À l'article 6 du même titre préliminaire, modifié par les lois des 4 août 1914, 12 juillet 1932, 4 avril 2001 et 5 août 2003, les modifications suivantes sont apportées:

1° au point 1, les mots "D'un crime ou d'un délit contre la sûreté de l'État" sont remplacés par les mots "d'une infraction contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique ou contre les relations internationales";

2° au point 1bis, les mots "dans le livre II, titre I^{bis}, du Code pénal" sont remplacés par les mots "dans le livre 2, titre 1er, du Code pénal";

3° au point 1ter, les mots "visée au Livre II, Titre I^{ter}, du Code pénal" sont remplacés par les mots "visée au livre 2, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal";

4° au point 2, la phrase "D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les chapitres Ier, II et III du titre III du livre II du Code pénal ou d'une infraction prévue par les articles 497 et 497bis, si le crime ou le délit a pour objet l'euro soit des monnaies ayant cours légal en Belgique ou des objets destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons de l'État ou des administrations ou établissements publics belges" est remplacée par la phrase "d'une infraction

Art. 10

In artikel 41 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij wet 23 januari 2003, worden de woorden "de artikelen 398, 399, 400 en 401" vervangen door de woorden "de artikelen 194, 195, 196, 197 en 198".

Afdeling 2

*Wijziging van de voorafgaande titel
van het Wetboek van strafvordering*

Art. 11

In artikel 5ter van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd bij wet van 19 december 2002 en gewijzigd bij wet van 10 augustus 2005, worden de woorden "of op de zaken bedoeld in artikel 505 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "of op de zaken bedoeld in artikelen 501, 502 en 503 van het Strafwetboek".

Art. 12

In artikel 6 van dezelfde voorafgaande titel, gewijzigd bij de wetten van 4 augustus 1914, 12 juli 1932, 4 april 2001 en 5 augustus 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder 1, worden de woorden "Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat" vervangen door de woorden "aan een misdrijf tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België of tegen de internationale betrekkingen";

2° in de bepaling onder 1bis, worden de woorden "in boek II, titel I^{bis}, van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek";

3° in de bepaling onder 1ter, worden de woorden "bedoeld in Boek II, Titel I^{ter}, van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "bedoeld in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek";

4° in de bepaling onder 2, wordt de zin "Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in boek II, titel III, hoofdstukken I, II en III van het Strafwetboek omschreven, of aan een wanbedrijf in de artikelen 497 en 497bis omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij de euro hetzij munten die in België wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van de Staat of van Belgische openbare

aux dispositions relatives à la protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques visées par le chapitre 1er du titre 4 du livre 2 du Code pénal ou d'une infraction visée à l'article 478 du Code pénal si l'infraction a pour objet de la monnaie ayant cours légal en Belgique, des titres, du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques";

5° au point 3, la phrase "D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les mêmes dispositions, si le crime ou le délit a pour objet soit des monnaies n'ayant pas cours légal en Belgique ou des objets destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons d'un pays étranger" est remplacé par "d'une infraction aux dispositions relatives à la protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques visées par les mêmes dispositions si l'infraction a pour objet des monnaies n'ayant pas cours légal en Belgique, des titres, du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques d'un autre État".

Art. 13

À l'article 7, § 2, alinéa 2, du même titre préliminaire, les mots "au sens du deuxième alinéa de l'article 117 du Code pénal," sont remplacés par les mots "au sens de l'article 563, 1°, du Code pénal,".

Art. 14

À l'article 10 du même titre préliminaire, modifié en dernier lieu par les lois du 15 juillet 2013, les modifications suivantes sont apportées:

1° au point 1°, les mots "Un crime ou d'un délit contre la sûreté de l'État" sont remplacés par les mots "Une infraction contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique ou contre les relations internationales";

2° au point 1*bis*, alinéa 1er, les mots "visée au livre II, titre 1*bis* du Code pénal" sont remplacés par les mots "visée au livre 2, titre 1er, du Code pénal";

besturen of instellingen" vervangen door de zin "aan een misdrijf op de bepalingen inzake de bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken bedoeld in hoofdstuk 1 van titel 4 van boek 2 van het Strafwetboek of aan een misdrijf bedoeld in artikel 478 van het Strafwetboek, indien het misdrijf tot voorwerp heeft op munten die in België wettelijk gangbaar zijn, effecten, veiligheidskenmerken en zegels, stempels, keurstempels en merken";

5° in de bepaling onder 3, wordt de zin "Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in dezelfde bepalingen omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij munten die in België niet wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van een vreemd land" vervangen door de zin "aan een misdrijf op de bepalingen inzake de bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken bedoeld in dezelfde bepalingen indien het misdrijf tot voorwerp heeft op munten die in België niet wettelijk gangbaar zijn, effecten, veiligheidskenmerken en zegels, stempels, keurstempels en merken van een andere staat".

Art. 13

In artikel 7, § 2, tweede lid, van dezelfde voorafgaande titel, worden de woorden "in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek," vervangen door de woorden "in de zin van artikel 663, 1°, van het Strafwetboek,".

Art. 14

In artikel 10 van dezelfde voorafgaande titel, laatstelijk gewijzigd door de wetten van 15 juli 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder 1°, worden de woorden "Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat" vervangen door de woorden "Aan een misdrijf tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België of tegen de internationale betrekkingen";

2° in het eerste lid van de bepaling onder punt 1*bis*, worden de woorden "in boek II, titel 1*bis* van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek";

3° au point 1*bis*, alinéa 3, point 2, les mots “visées au livre II, titre 1*bis*, du Code pénal” sont remplacés par les mots “visées au livre 2, titre 1er, du Code pénal”;

4° au point 4, les mots “contre un ressortissant belge, un étranger résidant en Belgique au moment de l’ouverture des hostilités, ou un ressortissant d’un pays allié de la Belgique au sens de l’alinéa 2 de l’article 117 du Code pénal, une infraction d’homicide ou de lésion corporelle volontaires, de viol, d’attentat à la pudeur ou de dénonciation à l’ennemi” sont remplacés par les mots “contre un ressortissant belge, un étranger résidant en Belgique au moment de l’ouverture des hostilités, ou un ressortissant d’un pays allié de la Belgique au sens de l’article 563, 1°, du Code pénal, une infraction d’homicide ou d’atteinte à l’intégrité, de viol, d’atteinte à l’intégrité sexuelle ou de dénonciation à l’ennemi”;

5° au point 5, alinéa 2, les mots “visées par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal” sont remplacés par les mots “visées par les articles 226 à 229, 96 à 99 et 101 du Code pénal”;

6° au point 5, alinéa 3, point 2, les mots “aux articles 347*bis*, 393 à 397 et 475 du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 226 à 229, 96 à 99 et 101 du Code pénal”.

Art. 15

À l’article 10*ter* du même titre préliminaire, inséré par la loi du 13 avril 1995 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° au point 1 de l’alinéa 1er, les mots “aux articles 417/25 à 417/38, 417/44, 417/45, 433*quater*/1 et 433*quater*/4, 433*quinquies* à 433*octies* du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 152 à 165, 171, 172, 259 à 262, 266 et 269 du Code pénal”;

2° au point 1*bis* de l’alinéa 1er, les mots “aux articles 433*novies*/2 à 433*novies*/10” sont remplacés par les mots “aux articles 277 à 285”;

3° in het derde lid, punt 2, van de bepaling onder punt 1*bis*, worden de woorden “bedoeld in boek II, titel 1*bis*, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “bedoeld in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek”;

4° in de bepaling onder punt 4, worden de woorden “aan opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, aan verkrachting, aanranding van de eerbaarheid of aan aanklacht bij de vijand, gepleegd tegen een Belgisch onderdaan, tegen een vreemdeling die bij het uitbreken van de vijandelijkheden in België verbleef, of tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “aan opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van integriteitsaantasting, aan verkrachting, aanranding van de eerbaarheid of aan aanklacht bij de vijand, gepleegd tegen een Belgisch onderdaan, tegen een vreemdeling die bij het uitbreken van de vijandelijkheden in België verbleef, of tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 563, 1°, van het Strafwetboek”;

5° in het tweede lid van de bepaling onder punt 5, worden de woorden “bedoeld in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “bedoeld in de artikelen 226 tot 229, 96 tot 99 en 101 van het Strafwetboek”;

6° in het derde lid, punt 2 van de bepaling onder punt 5, worden de woorden “in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 226 tot 229, 96 tot 99 en 101 van het Strafwetboek”.

Art. 15

In artikel 10*ter* van dezelfde voorafgaande titel, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder punt 1 van het eerste lid, worden de woorden “in de artikelen 417/25 tot 417/38, 417/44, 417/45, 433*quater*/1 en 433*quater*/4, 433*quinquies* tot 433*octies* van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 152 tot 165, 171, 172, 259 tot 262, 266 en 269 van het Strafwetboek”;

2° in de bepaling onder punt 1*bis* van het eerste lid, worden de woorden “in de artikelen 433*novies*/2 tot 433*novies*/10” vervangen door de woorden “in de artikelen 277 tot 285”;

3° au point 2 de l'alinéa 1er, les mots “aux articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 et 417/56, et 409, du même Code” sont remplacés par les mots “aux articles 134 à 146, 148, 149, 151, 206 à 211, du même Code”;

4° au point 3 de l'alinéa 1er, les mots “aux articles 77bis à 77quinquies, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et” sont abrogés;

5° au point 4 de l'alinéa 1er, les mots “prévues au livre II, titre I^{er}ter, du Code pénal” sont remplacés par les mots “prévues au livre 2, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal”;

6° à l'alinéa 3, point 2, les mots “visées à l'article 137 du Code pénal” sont remplacés par les mots “visées à l'article 374 du Code pénal”.

Art. 16

À l'article 10^{quater} du même titre préliminaire, inséré par la loi du 10 février 1999 et modifié par la loi du 11 mai 2007, les modifications suivantes sont apportées:

1° au § 1er, point 1, les mots “aux articles 246 à 249 du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 637, § 1er, § 2 et § 3, 3°, du Code pénal”;

2° au § 1er, point 2, les mots “à l'article 250 du même Code” sont remplacés par les mots “à l'article 637, § 3, 1° et 2°, du même Code”;

3° au § 2, les mots “à l'article 250 du code pénal” sont remplacés par les mots “sont remplacés par les mots “à l'article 637, § 3, 1°, et 2°, du Code pénal”.

Art. 17

À l'article 12, alinéa 1er, du même titre préliminaire, modifié par les lois du 14 juillet 1951 et du 5 août 2003 et remplacé par les lois du 6 février 2012 et du 5 mai 2019, les modifications suivantes sont apportées:

1° au point 1, les mots “par l'article 137 du Code pénal” sont remplacés par les mots “par l'article 374 du Code pénal”;

3° in de bepaling onder punt 2 van het eerste lid, worden de woorden “in de artikelen 417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 en 417/56, en 409, van hetzelfde Wetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 134 tot 146, 148, 149, 151, 206 tot 211, van hetzelfde Wetboek”;

4° in de bepaling onder punt 3, worden de woorden “in de artikelen 77bis tot 77quinquies, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en” opgeheven;

5° in de bepaling onder punt 4 van het eerste lid, worden de woorden “bepaald in boek II, titel I^{ter}, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “bepaald in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek”;

6° in de bepaling onder punt 2 van het derde lid, worden de woorden “in het artikel 137 van het Strafwetboek” door de woorden “in het artikel 374 van het Strafwetboek”.

Art. 16

In artikel 10^{quater} van dezelfde voorafgaande titel, ingevoegd bij de wet van 10 februari 1999 en gewijzigd bij de wet van 11 mei 2007, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder punt 1 van de eerste paragraaf, worden de woorden “in de artikelen 246 tot 249 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 637, § 1, § 2 en § 3, 3°, van het Strafwetboek”;

2° in de bepaling onder punt 2 van de eerste paragraaf, worden de woorden “in artikel 250 van hetzelfde Wetboek” vervangen door de woorden “in artikel 637, § 3, 1° en 2°, van hetzelfde Wetboek”;

3° in paragraaf 2, worden de woorden “in artikel 250 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in artikel 637, § 3, 1°, en 2°, van het Strafwetboek”.

Art. 17

In artikel 12, eerste lid, van dezelfde voorafgaande titel, gewijzigd bij de wetten van 14 juli 1951 en van 5 augustus 2003, en vervangen bij de wetten van 6 februari 2012 en 5 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder punt 1, worden de woorden “in artikel 137 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden in artikel 374 van het Strafwetboek”;

2° au point 1/1, les mots “par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal” sont remplacés par les mots “par les articles aux articles 211 à 214, 98 à 100, 102 et 103 du Code pénal”;

3° au point 2, les mots “par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal” sont remplacés par les mots “par les articles aux articles 211 à 214, 98 à 100, 102 et 103 du Code pénal”;

4° au point 4, les mots “par l’article 137 du Code pénal” sont remplacés par les mots “par l’article 374 du Code pénal”.

Art. 18

À l’article 12*bis*, alinéa 3, point 2, du même titre préliminaire, inséré par la loi du 17 avril 1986 et modifié par les lois des 18 juillet 2001, du 5 août 2003 et du 22 décembre 2003, les mots “visées au livre II, titre I*bis*, du Code pénal” sont remplacés par les mots “visées au livre 2, titre 1er, du Code pénal”.

Art. 19

À l’article 21, alinéa 1er, du même titre préliminaire, inséré par la loi du 30 mai 1961, remplacé par la loi du 5 février 2016 et modifié en dernier lieu le 8 août 2019, les modifications suivantes sont apportées:

1° au point 1, deuxième tiret, les mots “aux articles 102, alinéa 2, 122, troisième point, 138, § 1er, alinéa 1er, 9°, 393 ou 417/2, alinéa 3, du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 96, 117 et 118, 374, § 2, pour les infractions assorties d’une peine de niveau 6 ou d’une peine de réclusion de quinze ans à vingt ans, 554 et 606, 3°, du Code pénal”;

2° au point 2, les mots “à l’article 417/12 du Code pénal” sont remplacés par les mots “à l’article 139 du Code pénal”.

Art. 20

À l’article 21*bis*, du même titre préliminaire, inséré par la loi du 13 avril 1995, remplacé par la loi du 14 novembre 2019 et modifié par la loi du 21 mars 2022, les modifications suivantes sont apportées:

2° in de bepaling onder punt 1/1, worden de woorden “in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 211 tot 214, 98 tot 100, 102 en 103 van het Strafwetboek”;

3° in de bepaling onder 2, worden de woorden “in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 211 tot 214, 98 tot 100, 102 en 103 van het Strafwetboek”;

4° in de bepaling onder 4, worden de woorden “in artikel 137 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in artikel 374 van het Strafwetboek”.

Art. 18

In artikel 12*bis*, derde lid, in de bepaling onder punt 2, van dezelfde voorafgaande titel, ingevoegd bij de wet van 17 april 1986 en gewijzigd bij de wetten van 18 juli 2001, 5 augustus 2003 en 22 december 2003, worden de woorden “bedoeld in boek II, titel I*bis*, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “bedoeld in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek”.

Art. 19

In artikel 21, eerste lid, van dezelfde voorafgaande titel, ingevoegd bij de wet van 30 mei 1961, vervangen door de wet van 5 februari 2016 en gewijzigd bij de wet van 8 augustus 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder punt 1, tweede streepje, worden de woorden “in de artikelen 102, tweede lid, 122, derde punt, 138, § 1, eerste lid, 9°, 393 of 417/2, derde lid, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 96, 117 en 118, 374, § 2, voor de misdrijven met een straf van niveau 6 of een opsluiting van vijftien tot twintig jaar, 554 en 606, 3°, van het Strafwetboek”;

2° in de bepaling onder punt 2, worden de woorden “in artikel 417/12 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in artikel 139 van het Strafwetboek”.

Art. 20

In artikel 21*bis*, van dezelfde voorafgaande titel, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995, vervangen door de wet van 14 november 2019 en gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° au point 1°, la phrase “aux articles 136*bis*, 136*ter* et 136*quater* du Code pénal” est remplacée par la phrase “aux articles 82 à 88 du Code pénal”;

2° au point 2°, les mots “aux articles 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/38, 417/44, et 417/56, 409 et 433*quinqüies*, § 1er, alinéa 1er, 1°, du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 134 à 149, 151 à 165, 171, 206 à 211, 259, § 1er, alinéa 1er, 1°, du Code pénal”.

Section 3

Modifications du Code d'instruction criminelle

Art. 21

À l'article 28*sexies*, § 3, du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 12 mars 1998, les mots “l'article 507*bis*” sont remplacés par les mots “l'article 679”.

Art. 22

À l'article 39*bis* du même Code inséré par la loi du 28 novembre 2000 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 6, les mots “aux articles 137, § 3, 6°, 140*bis*, 417/9, 417/10 ou 417/44,” sont remplacés par les mots “aux articles 136, 137, 171, 374, § 3, 6°, 379, 380”;

2° dans le paragraphe 9, les mots “l'article 458” sont remplacés par les mots “l'article 355”.

Art. 23

À l'article 39*ter* du même Code, inséré par loi du 25 décembre 2016, le paragraphe 3 est remplacé comme suit:

“§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.

Les personnes physiques ou personnes morales visées au paragraphe 1er, alinéa 1, sont tenues de prêter leur concours.”

1° in de bepaling onder punt 1, wordt de zin “in de artikelen 136*bis*, 136*ter* en 136*quater* van het Strafwetboek” vervangen door de zin “in de artikelen 82 tot 88 van het Strafwetboek”;

2° in de bepaling onder punt 2, worden de woorden “in de artikelen 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/38, 417/44 en 417/56, 409 en 433*quinqüies*, § 1, eerste lid, 1°, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 134 tot 149, 151 tot 165, 171, 206 tot 211, 259, § 1, eerste lid, punt 1, van het Strafwetboek”.

Afdeling 3

Wijzigingen van het Wetboek van strafvordering

Art. 21

In artikel 28*sexies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd bij de wet van 12 maart 1998, worden de woorden “artikel 507*bis*” vervangen door de woorden “artikel 679”.

Art. 22

In artikel 39*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 28 november 2000 en laatstelijk gewijzigd bij wet van 21 maart 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 6, worden de woorden “de artikelen 137, § 3, 6°, 140*bis*, 417/9, 417/10 of 417/44,” vervangen door de woorden “de artikelen 136, 137, 171, 374, § 3, 6°, 379, 380”;

2° in paragraaf 9, worden de woorden “artikel 458” vervangen door de woorden “artikel 355”.

Art. 23

In artikel 39*ter* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 25 december 2016 wordt paragraaf 3 vervangen als volgt:

“§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

De natuurlijke personen of rechtspersonen bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, is verplicht zijn medewerking te verlenen.”

Art. 24

À l'article 46 du même Code, modifié par la loi du 24 novembre 2011, les mots "articles 398 à 405" sont remplacés par les mots "articles 194 à 198".

Art. 25

À l'article 46*bis*, § 2, alinéa 1, du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 25 décembre 2016, les mots "sont tenues de prêter leur concours et" sont insérés entre les mots "paragraphe 1er" et "communiquent".

Art. 26

À l'article 46*bis*/1, du même Code, inséré par loi du 17 mai 2017 et modifié par la loi du 6 décembre 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 1er, alinéa 1er, les mots "au livre II, titre Ier*ter*" sont remplacés par les mots "au livre II, titre 3, chapitre 1er";

2° dans le paragraphe 2, alinéa 1er, les mots "à l'article 458" sont remplacés par les mots "à l'article 355";

3° dans le paragraphe 2, l'alinéa 1er est complété par la phrase suivante: "Elles sont tenues de prêter leur concours."

Art. 27

À l'article 46*quinq*ues, § 1er, du même Code, inséré par la loi du 27 décembre 2005 et modifié par la loi du 25 décembre 2016, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l'alinéa 1er, les mots "à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "à l'article 409";

2° dans l'alinéa 2, les mots "au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal" sont abrogés.

Art. 28

À l'article 47*bis*, § 6, 8), du même Code, inséré par la loi du 21 novembre 2016, les mots "à l'article 458" sont remplacés par les mots "à l'article 665".

Art. 24

In artikel 46 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij wet 14 november 2011, worden de woorden "artikelen 398 tot 405" vervangen door de woorden "artikelen 194 tot 198".

Art. 25

In artikel 46*bis*, § 2, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij wet van 25 december 2016, worden de woorden "zijn verplicht hun medewerking te verlenen en" ingevoegd tussen de woorden "mee te delen," en "verstrekken".

Art. 26

In artikel 46*bis*/1, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 17 mei 2017 en gewijzigd bij de wet van 6 december 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 1, eerste lid, worden de woorden "in boek II, Titel I^{ter}" vervangen door de woorden "in boek II, titel 3, hoofdstuk 1";

2° in paragraaf 2, eerste lid, worden de woorden "in artikel 458" vervangen door de woorden "in artikel 355";

3° in paragraaf 2, eerste lid wordt aangevuld met de volgende zin: "Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen."

Art. 27

In artikel 46*quinq*ues, § 1, van hetzelfde Wetboek ingevoegd bij wet 27 december 2005 en gewijzigd bij wet 25 december 2016, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid, worden de woorden "in artikel 324*bis*" vervangen door de woorden "in artikel 409";

2° in het tweede lid, worden de woorden "in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek" opgeheven.

Art. 28

In artikel 47*bis*, § 6, 8), van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 21 november 2016, worden de woorden "bij artikel 458" vervangen door de woorden "bij artikel 665".

Art. 29

À l'article 47*octies*, § 1er, du même Code inséré par la loi du 6 janvier, 2003, les mots "à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "à l'article 409".

Art. 30

À l'article 47*novies*/1 du même Code, inséré par la loi du 22 juillet 2018, les mots "l'article 324*bis* du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre Ier*ter*" sont chaque fois remplacés par les mots "l'article 409 du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre 3, chapitre 1er".

Art. 31

À l'article 47*novies*/2, § 4, du même Code, inséré par la loi du 22 juillet 2018, les mots "à l'article 458" sont remplacés par les mots "à l'article 355".

Art. 32

À l'article 47*decies*, § 7, du même Code, inséré par la loi du 6 janvier 2003, les mots "des articles 137 à 141, au sens des articles 324*bis* et 324*ter* ou au sens des articles 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies*" sont remplacés par les mots "des articles 374 à 389, au sens des articles 409 à 412 ou au sens des articles 82 à 88 et 90 à 92" et les mots "visée à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "visée à l'article 409".

Art. 33

À l'article 47*duodecies*, § 3, du même Code, inséré par la loi du 27 décembre 2005, les mots "articles 137 à 141" sont chaque fois remplacés par les mots "articles 374 à 389".

Art. 34

À l'article 56*bis* du même Code, inséré par la loi du 6 janvier 2003 et modifié en dernier lieu par la loi du 22 juillet 2018, les modifications suivantes sont apportées:

1° les mots "à l'article 324*bis*" sont chaque fois remplacés par les mots "à l'article 409";

Art. 29

In artikel 47*octies*, § 1, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 6 januari 2003, worden de woorden "in artikel 324*bis*" door de woorden "in artikel 409".

Art. 30

In artikel 47*novies*/1 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 22 juli 2018, worden de woorden "artikel 324*bis* van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I^{ter}" telkens vervangen door de woorden "artikel 409 van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1".

Art. 31

In artikel 47*novies*/2, § 4, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 22 juli 2018, worden de woorden "artikel 458" vervangen door de woorden "artikel 355".

Art. 32

In artikel 47*decies*, § 7, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 6 januari 2003, worden de woorden "de artikelen 137 tot 141, zoals bedoeld in de artikelen 324*bis* en 324*ter* of zoals bedoeld in artikelen 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies*" worden vervangen door de woorden "de artikelen 374 tot 389 of zoals bedoeld in artikelen 409 tot 412 of zoals bedoeld in artikelen 82 tot 88 en 90 tot 92" en worden de woorden "bedoeld in artikel 324*bis*" vervangen door de woorden "bedoeld in artikel 409".

Art. 33

In artikel 47*duodecies*, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 27 december 2005, worden de woorden "artikelen 137 tot 141" telkens vervangen door de woorden "artikelen 374 tot 389".

Art. 34

In artikel 56*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 6 januari 2003 en laatstelijk gewijzigd bij wet van 22 juli 2018, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden "in artikel 324*bis*" worden telkens vervangen door de woorden "in artikel 409";

2° dans l'alinéa 2, les mots "au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal" sont abrogés;

3° dans l'alinéa 3, les mots "livre 2, titre I^{ter}" sont remplacés par les mots "livre 2, titre 3, chapitre 1er".

Art. 35

À l'article 61^{quater}, § 3, du même Code, inséré par la loi du 12 mars 1998, les mots "à l'article 507bis" sont remplacés par les mots "à l'article 655".

Art. 36

À l'article 62bis du même Code, inséré par la loi du 27 mars 1969, les mots "articles 137 à 141" sont remplacés par les mots "articles 374 à 389".

Art. 37

À l'article 80 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 21 décembre 2009, les mots "une amende qui n'excédera pas mille euros" sont remplacés par les mots "la peine prévue par la loi".

Art. 38

À l'article 86bis, § 2, du même Code, inséré par la loi du 8 avril 2002 et modifié par la loi du 5 août 2003, les mots "à l'article 324bis" sont remplacés par les mots "à l'article 409".

Art. 39

À l'article 86ter, alinéa 2, du même Code, inséré par la loi du 8 avril 2002, les mots "au chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII" sont remplacés par les mots "à la section 3 du chapitre 6 du titre 2 ou à la sous-section 2 de la section 1re du chapitre 5 du titre 7".

Art. 40

À l'article 86^{quater} du même Code, inséré par la loi du 8 avril 2002, les mots "chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII" sont remplacés par les mots "à la section 3 du chapitre 6 du titre 2 ou à la sous-section 2 de la section 1re du chapitre 5 du titre 7".

2° in het tweede lid, worden de woorden "in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek" opgeheven;

3° in het derde lid, worden de woorden "boek 2, titel I^{ter}" vervangen door de woorden "boek 2, titel 3, hoofdstuk 1".

Art. 35

In artikel 61^{quater}, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 12 maart 1998, worden de woorden "in artikel 507bis" vervangen door de woorden "in artikel 655".

Art. 36

In artikel 62bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 27 maart 1969, worden de woorden "artikelen 137 tot 141" vervangen door de woorden "artikelen 374 tot 389".

Art. 37

In artikel 80 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij wet van 21 december 2009, worden de woorden "een geldboete van ten hoogste duizend euro" vervangen door de woorden "de bij de wet bepaalde straf".

Art. 38

In artikel 86bis, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 8 april 2002 en gewijzigd bij wet van 5 augustus 2003, worden de woorden "in artikel 324bis" vervangen door de woorden "in artikel 409".

Art. 39

In artikel 86ter, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 8 april 2002, worden de woorden "hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII" vervangen door de woorden "afdeling 3 van hoofdstuk 6 van titel 2 of onderafdeling 2 van afdeling 1 van hoofdstuk 5 van titel 7".

Art. 40

In artikel 86^{quater} van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 8 april 2002, worden de woorden "hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII" vervangen door de woorden "afdeling 3 van hoofdstuk 6 van titel 2 of onderafdeling 2 van afdeling 1 van hoofdstuk 5 van titel 7".

Art. 41

À l'article 86*quinquies* du même Code, inséré par la loi du 8 avril 2002 et modifié par la loi du 5 août 2003, les mots "à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "à l'article 409".

Art. 42

À l'article 88*bis* du même Code, inséré par la loi du 10 juin 1998 et modifié en dernier lieu par la loi du 6 décembre 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 1er, alinéa 6, les mots "l'article 137, 347*bis*, 434 ou 470 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°" sont remplacés par les mots "l'article 219, 226 à 229, 374 ou 461 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 374, § 3, 6°";

2° dans le paragraphe § 1er, alinéa 7, les mots "l'article 137 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°" sont remplacés par les mots "l'article 374 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 374, § 3, 6°";

3° dans le paragraphe 2, les mots "au livre II, titre Ier*ter*" sont remplacés par les mots "au livre 2, titre 3, chapitre 1er" et les mots "l'article 324*bis* du Code pénal" sont remplacés par les mots "l'article 409 du Code pénal";

4° dans paragraphe 4, alinéa 1er, les mots "sont tenues de prêter leur concours et" sont insérés entre les mots "alinéa 2," et "communiquent".

Art. 43

À l'article 88*quater* du même Code, le paragraphe 3, remplacé par la loi du 25 décembre 2016, est remplacé comme suit:

"Les personnes dont le concours est demandé sur la base des §§ 1er ou 2, sont tenues de prêter leur concours."

Art. 41

In artikel 86*quinquies* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 8 april 2002 en gewijzigd bij wet van 5 augustus 2003, worden de woorden "in artikel 324*bis*" vervangen door de woorden "in artikel 409".

Art. 42

In het artikel 88*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet 10 juni 1998 en laatstelijk gewijzigd bij wet van 6 december 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 1, zesde lid, worden de woorden "artikel 137, 347*bis*, 434 of 470 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°" vervangen door de woorden "artikel 219, 226 tot 229, 374 of 461 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°";

2° in paragraaf 1, zevende lid, worden de woorden "artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°" vervangen door de woorden "artikel 374 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°";

3° in paragraaf 2, worden de woorden "in boek II, titel I^{ter}", "vervangen door de woorden "in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1" en de woorden "artikel 324*bis* van het Strafwetboek" worden vervangen door de woorden "artikel 409 van het Strafwetboek";

4° in paragraaf 4, eerste lid, worden de woorden "zijn verplicht hun medewerking te verlenen en" ingevoegd tussen de woorden "tweede lid," en "delen".

Art. 43

In het artikel 88*quater* van hetzelfde Wetboek, wordt paragraaf 3, vervangen bij wet van 25 december 2016, vervangen als volgt:

"De persoon waarvan de medewerking op grond van §§ 1 of 2 wordt gevorderd, zijn verplicht hun medewerking te verlenen."

Art. 44

À l'article 90ter du même Code, inséré par la loi du 30 juin 1994 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° le paragraphe 2 est remplacé par ce qui suit:

“§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure visée au paragraphe 1er sont celles qui sont visées:

1° aux articles 542 à 544 et 550 à 558 du Code pénal;

2° aux articles 82 à 88 du même Code et à l'article 41 de la loi du 29 mars 2004 concernant la coopération avec la Cour pénale internationale et les tribunaux pénaux internationaux;

3° au livre II, titre 3, chapitre 1er du même Code;

4° à l'article 219 du même Code, si les conditions prévues par l'article 230, alinéa 1er, 1° du même Code sont rencontrées;

5° aux articles 430 et 431 du même Code;

6° aux articles 437 et 443 du même Code;

7° à l'article 449 du même Code;

8° aux articles 637 et 638 du même Code;

9° à l'article 345 à 349 du même Code;

10° aux articles 409 à 412 du même Code;

11° aux articles 231, 232 et 234 du même Code, pour autant qu'une plainte ait été déposée;

12° à l'article 233 du même Code;

13° à l'article 226 à 229 du même Code;

14° aux articles 134, 138 à 149 du même Code;

15° à l'article 151 du même Code;

16° aux articles 155 à 164, 171 à 172, 266, 269 du même Code;

17° à l'article 96 du même Code;

18° aux articles 97 et 98 du même Code;

Art. 44

In artikel 90ter van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 30 juni 1994 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 2 wordt vervangen als volgt:

“§ 2. De strafbare feiten die de maatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen zijn degene die bedoeld worden in:

1° de artikelen 542 tot 544 en 550 tot 558 van het Strafwetboek;

2° de artikelen 82 tot 88 van hetzelfde Wetboek en artikel 41 van de wet van 29 maart 2004 betreffende de samenwerking met het Internationaal Strafgerechtshof en de internationale straftribunalen;

3° boek II, titel 3, hoofdstuk 1 van hetzelfde Wetboek;

4° artikel 219 van hetzelfde Wetboek indien aan de voorwaarden voorzien in het artikel 230, eerste lid, 1°, van dezelfde Code is voldaan;

5° de artikelen 430 en 431 van hetzelfde Wetboek;

6° de artikelen 437 en 443 van hetzelfde Wetboek;

7° artikel 449 van hetzelfde Wetboek;

8° de artikelen 637 en 638 van hetzelfde Wetboek;

9° artikel 345 tot 349 van hetzelfde Wetboek;

10° artikel 409 tot 412 van hetzelfde Wetboek;

11° de artikelen 231, 232 en 234 van hetzelfde Wetboek, voor zover een klacht is ingediend;

12° artikel 233 van hetzelfde Wetboek;

13° artikel 226 tot 229 van hetzelfde Wetboek;

14° de artikelen 134, 138 à 149 van hetzelfde Wetboek;

15° artikel 151 van hetzelfde Wetboek;

16° de artikelen 152 à 165, 171 à 172, 266, 269 van hetzelfde Wetboek;

17° artikel 96 van hetzelfde Wetboek;

18° artikel 97 en 98 van hetzelfde Wetboek;

19° aux articles 223 à 225 du même Code;	19° de artikelen 223 tot 225 van hetzelfde Wetboek;
20° à l'article 342 du même Code;	20° de artikelen 342 van hetzelfde Wetboek;
21° aux articles 259 à 262 du même Code;	21° artikel 259 tot 262 van hetzelfde Wetboek;
22° aux articles 277 à 285 du même Code;	22° de artikelen 277 tot 285 van hetzelfde Wetboek;
23° à l'article 219 du même Code;	23° artikel 219 van hetzelfde Wetboek;
24° aux articles 464 à 466 du même Code;	24° de artikelen 464 tot 466 van hetzelfde Wetboek;
25° au livre II, titre 3, chapitre 5, et titre 5, chapitre 1 ^{er} , section 1 ^{re} , sous-section 4 du même Code;	25° boek II, titel 3, hoofdstuk 5, en titel 5, hoofdstuk 1, afdeling 1, onderafdeling 4 van hetzelfde Wetboek;
26° à l'article 484 du même Code;	26° artikel 484 van hetzelfde Wetboek;
27° à l'article 485 du même Code;	27° artikel 485 van hetzelfde Wetboek;
28° à l'article 501 du même Code lorsque les choses concernées ont été enlevées, détournées ou obtenues à l'aide d'une infraction visée à cet article;	28° artikel 501 van hetzelfde Wetboek wanneer de betrokken zaken werden weggenomen, verduisterd of verkregen door een misdaad of wanbedrijf vermeld in dat artikel;
29° à l'article 502, alinéa 1 ^{er} , 1°, 2° et 3° du même Code;	29° artikel 502, eerste lid, 1°, 2° en 3° van hetzelfde Wetboek;
30° aux articles 506 et 507 du même Code;	30° de artikelen 506 en 507 eerste lid en 516 van hetzelfde Wetboek;
31° à l'article 512 du même Code, si les circonstances visées aux articles 506 ou 507 du même Code sont réunies;	31° artikel 512 van hetzelfde Wetboek, indien de omstandigheden bedoeld in de artikelen 506 of 507 van hetzelfde Wetboek verenigd zijn;
32° aux articles 523 à 532 du même Code;	32° de artikelen 523 tot 532 van hetzelfde Wetboek;
33° à l'article 2 <i>bis</i> de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes;	33° artikel 2 <i>bis</i> van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;
34° à la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflagrer et aux engins qui en sont chargés;	34° de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;
35° article 1 ^{er} de l'arrêté royal du 12 avril 1974 relatif à certaines opérations concernant les substances à action hormonale, antihormonale, anabolisante, bêta-adrénérrique, anti-infectieuse, antiparasitaire et anti-inflammatoire, article précité visant des infractions punies conformément à la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques;	35° artikel 1 van het koninklijk besluit van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire, en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld;

36° à l'article 10, § 1er, 2°, de la loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal, à effet antihormonal, à effet bêta-adrénergique ou à effet stimulateur de production chez les animaux;

37° à l'article 10 de la loi du 5 août 1991 relative à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente;

38° à l'article 145, § 3, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques;

39° aux articles 8 à 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° et 6°, 20, 22, 27 et 33 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes, aussi appelée "Loi sur les armes";

40° aux articles 21 à 26 de l'Accord de Coopération du 2 mars 2007 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'exécution de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction, faite à Paris le 13 janvier 1993;

41° à l'article 47 du décret du Parlement flamand du 15 juin 2012 concernant l'importation, l'exportation, le transit et le transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel à usage militaire, de matériel de maintien de l'ordre, d'armes à feu civiles, de pièces et de munitions;

42° à l'article 20 du décret de la Région wallonne du 21 juin 2012 relatif à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert d'armes civiles et de produits liés à la défense;

43° à l'article 42 de l'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 juin 2013 relative à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel pouvant servir à un usage militaire, de matériel lié au maintien de l'ordre, d'armes à feu à usage civil, de leurs pièces, accessoires et munitions;

2° dans le paragraphe 4, les mots "articles 322 ou 323" sont remplacés par les mots "articles 406 ou 408" et les mots "l'article 467, alinéa 1er," sont remplacés par les mots "l'article 463";

3° dans la première phrase du paragraphe 5, les mots "articles 137, 347bis, 434 ou 470" sont remplacés par les mots "articles 219, 226 à 229, 374 ou 461";

36° artikel 10, § 1, 2°, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, bèta-adrenergische of productiestimulerende werking;

37° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;

38° artikel 145, § 3, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie;

39° de artikelen 8 tot 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° en 6°, 20, 22, 27 en 33 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, ook "wapenwet" genoemd;

40° de artikelen 21 tot 26 van het Samenwerkingsakkoord van 2 maart 2007 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993;

41° artikel 47 van het decreet van het Vlaams Parlement van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie;

42° artikel 20 van het decreet van het Waals Gewest van 21 juni 2012 betreffende de invoer, uitvoer, doorvoer en overdracht van civiele wapens en van defensiegerelateerde producten;

43° artikel 42 van de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk gewest van 20 juni 2013 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen, toebehoren en munitie ervan;

2° in paragraaf 4, worden de woorden "artikelen 322 of 323" vervangen door de woorden "artikelen 406 of 408" en de woorden "artikel 467, eerste lid," vervangen door de woorden "artikel 463";

3° in de eerste zin van paragraaf 5, worden de woorden "artikelen 137, 347bis, 434 of 470" vervangen door de woorden "artikelen 219, 226 tot 229, 374 of 434";

4° dans la deuxième phrase du paragraphe 5, les mots “l’article 137 du Code pénal, à l’exception de l’infraction visée à l’article 137, § 3, 6°” sont remplacés par les mots “l’article 374 du Code pénal, à l’exception de l’infraction visée à l’article 374, § 3, 6°”.

Art. 45

À l’article 90*quater* du même Code, remplacé par la loi du 25 décembre 2016 et modifié par la loi du 6 décembre 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° au paragraphe 2, un alinéa rédigé comme suit est inséré entre les alinéas 1er et 2:

“Les personnes indiquées à l’alinéa 1er sont tenues de prêter leur concours. Les modalités de ce concours sont déterminées par le Roi, sur proposition du ministre de la Justice et du ministre qui a les Télécommunications dans ses attributions.”;

2° le paragraphe 4, alinéa 2, est complété avec la phrase suivante:

“Elles sont tenues de prêter leur concours.”

Art. 46

À l’article 91*bis*, du même Code, inséré par la loi du 13 avril 1995 et modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les mots “articles 347*bis*, 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/47, 417/52 à 417/54, 417/56, 433*quater*/1, 433*quater*/4, 398 à 405*ter*, 409, 410, 422*bis*, 422*ter*, 423, 425, 426, 428, 433*quinquies* à 433*octies* du Code pénal, et aux articles 77*bis* à 77*quinquies* de la loi du 15 décembre 1980 sur l’accès au territoire, le séjour, l’établissement et l’éloignement des étrangers” sont remplacés par les mots “articles 226 à 229, 134 à 149, 151 à 174, 183 à 185, 187, 266, 269, 194 à 198, 200, 201, 206 à 211, 300 à 305, 330 à 332, 335 à 337, 338 à 339, 223 à 225, 266 et 269”.

Art. 47

À l’article 92, § 1er, du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les mots “articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 à 417/36, 417/38, 417/56 et 409” sont remplacés par les mots “articles 134 à 146, 148, 149, 151 à 163, 165 et 206 à 211”.

4° in de tweede zin van paragraaf 5, worden de woorden “artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°” worden vervangen door de woorden “artikel 374 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit, met uitzondering van het artikel 374, § 3, 6°”.

Art. 45

In het artikel 90*quater* van hetzelfde Wetboek, vervangen door de wet van 25 december 2016 en gewijzigd bij de wet van 6 december 2022, de volgende wijzigingen worden aangebracht:

1° in paragraaf 2, wordt tussen het eerste en het tweede lid een lid ingevoegd, luidende:

“De in het eerste lid genoemde personen zijn verplicht hun medewerking te verlenen. De modaliteiten van deze medewerking worden bepaald door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.”;

2° paragraaf 4, tweede lid, wordt aangevuld met de volgende zin:

“Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen.”

Art. 46

In artikel 91*bis*, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995 en laatstelijk gewijzigd de bij wet van 21 maart 2022, worden de woorden “artikelen 347*bis*, 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/47, 417/52 tot 417/54, 417/56, 433*quater*/1, 433*quater*/4, 398 tot 405*ter*, 409, 410, 422*bis*, 422*ter*, 423, 425, 426, 428, 433*quinquies* tot 433*octies* van het Strafwetboek, en de artikelen 77*bis* tot 77*quinquies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen” vervangen door de woorden “artikelen 226 tot 229, 134 tot 149, 151 tot 174, 183 tot 185, 187, 266, 269, 194 tot 198, 200, 201, 206 tot 211, 300 tot 305, 330 tot 332, 335 tot 337, 338 tot 339, 223 tot 225, 266 en 269”.

Art. 47

In artikel 92, § 1, van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd de bij wet van 21 maart 2022, worden de woorden “artikelen 417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 tot 417/36, 417/38, 417/56 en 409” vervangen door de woorden “artikelen 134 à 146, 148, 149, 151 tot 163, 165 en 206 tot 211”.

Art. 48

À l'article 104, § 2, du même Code, modifié par la loi du 5 août 2003, mots "à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "à l'article 409".

Art. 49

À l'article 111*quater*, § 1er, alinéa 2, du même Code, inséré par la loi du 5 mai 2019, les mots "à l'article 324*bis*" sont remplacés par les mots "à l'article 409".

Art. 50

L'article 112*quinquies*, § 2, du même Code, inséré par la loi du 25 décembre 2016, est remplacé par ce qui suit:

"§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure de protection prévue au paragraphe 1er sont celles qui sont visées:

— au livre II, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal;

— aux articles 408, alinéa 2, et 410 à 412 du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association ou l'organisation utilise l'intimidation, la menace ou la violence;

— à l'article 408, alinéa 3, du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association utilise l'intimidation, la menace ou la violence afin de commettre des infractions visées à l'article 90*ter*, § 2."

Art. 51

L'article 138, 6°*bis*, remplacé par la loi 7 février 2003, du même Code, est remplacé par ce qui suit:

"6°*bis*. Des délits prévus aux articles 106 à 107 et 217 à 218 du Code pénal, lorsque l'homicide, les coups ou blessures résultent d'un accident de la circulation."

Art. 52

À l'article 157 du même Code, le mot "amende" est remplacé par les mots "la peine prévue par la loi".

Art. 48

In artikel 104, § 2, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 5 augustus 2003, worden de woorden "in artikel 324*bis*" vervangen door de woorden "in artikel 409".

Art. 49

In artikel 111*quater*, § 1, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, worden de woorden "in artikel 324*bis*" vervangen door de woorden "in artikel 409".

Art. 50

Artikel 112*quinquies*, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 25 december 2016, wordt vervangen als volgt:

"§ 2. De misdrijven die de afschermingsmaatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen, zijn deze bedoeld in:

— boek II, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek;

— de artikelen 408, tweede lid, en 410 tot 412 van hetzelfde Wetboek indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging of organisatie gebruik maakt van intimidatie, bedreiging of geweld;

— in artikel 408, derde lid, van hetzelfde Wetboek, indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging gebruikt maakt van intimidatie, bedreiging of geweld om misdrijven bedoeld in artikel 90*ter*, § 2, te plegen."

Art. 51

Artikel 138, 6°*bis*, vervangen bij de wet van 7 februari 2003, van hetzelfde Wetboek, wordt vervangen als volgt:

"6°*bis*. Van de wanbedrijven omschreven in de artikelen 106 tot 107 en 217 tot 218 van het Strafwetboek, wanneer de doding, de slagen of verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval."

Art. 52

In artikel 157 van hetzelfde Wetboek, wordt het woord "geldboete" vervangen door de woorden "de bij de wet bepaalde straf".

Art. 53

À l'article 184ter du même Code, inséré par la loi du 10 avril 2003, les mots "L'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 355 du Code pénal".

Art. 54

À l'article 190 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 21 mars 2022, les mots "les articles 417/7 à 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433^{quater}/1, 433^{quater}/4 ou sur l'article 433^{quinquies}" sont remplacés par les mots "les articles 134 à 163, 165, 171, 173, 174, 187, 266, 269 ou sur l'article 259".

Art. 55

À l'article 195, alinéa 4, du même Code, remplacé par la loi du 27 avril 1987 et modifié par la loi du 21 mars 2022, les mots "dans le livre II, titres Ier, I^{er bis} et I^{er ter}, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5," sont remplacés par les mots "dans le livre II, titre Ier, titre 3, chapitre 1er et titre 7, chapitres 1 à 3, dans l'article 139, dans l'article 97, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 118 ou dans l'article 225".

Art. 56

Dans l'article 216, § 1er, alinéa 3, du même Code, inséré par la loi du 5 février 2016 et modifié par la loi du 21 mars 2022, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le 2°, les mots "aux articles 417/11 à 417/22" sont remplacés par les mots "aux articles 138 à 149";

2° dans le 3°, les mots "aux articles 417/25 à 417/41, 417/44 à 417/47, 417/52 et 417/54" sont remplacés par les mots "aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183, 185";

3° dans le 4°, les mots "aux articles 393 à 397" sont remplacés par les mots "aux articles 96 à 98, 100 et 101".

Art. 53

In artikel 184ter van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 10 april 2003, worden de woorden "Artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 54

In artikel 190 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de woorden "de artikelen 417/7 tot 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433^{quater}/1, 433^{quater}/4 of op artikel 433^{quinquies}" vervangen door de woorden "de artikelen 134 tot 163, 165, 171, 173, 174, 187, 266, 269 of op artikel 259".

Art. 55

In artikel 195, vierde lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 27 april 1987 en gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de woorden "in boek II, titels I, I^{bis} en I^{ter}, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5," vervangen door de woorden "in boek II, titel I, titel 3, hoofdstuk 3 en titel 7, hoofdstukken 1 tot 3, in artikel 139, in artikel 97, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 118, of in artikel 225".

Art. 56

In artikel 216, § 1, derde lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 februari 2016 en gewijzigd bij wet van 21 maart 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder 2°, worden de woorden "in de artikelen 417/11 tot 417/22" vervangen door de woorden "in de artikelen 138 tot 149";

2° in de bepaling onder 3°, worden de woorden "in de artikelen 417/25 tot 417/41, 417/44 tot 417/47, 417/52 en 417/54" vervangen door de woorden "in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183, 185";

3° in de bepaling onder 4°, worden de woorden "in de artikelen 393 tot 397" worden vervangen door de woorden "in de artikelen 96 tot 98, 100 en 101".

Art. 57

À l'article 216/5, § 1er, alinéa 1er, du même Code, inséré par la loi du 22 juillet 2018, les mots "titre 1ter du livre 2" sont chaque fois remplacés par les mots "chapitre 1er du titre 3 du livre 2".

Art. 58

Dans l'article 216*bis*, § 2, alinéa 10, du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 21 juin 2021, les mots "à l'article 460*ter*" sont remplacés par les mots "à l'article 665".

Art. 59

À l'article 216*ter*, § 6, du même code, inséré par la loi du 18 mars 2018 et modifié par la loi du 5 mai 2019, les mots "à l'article 460*ter*" sont remplacés par les mots "à l'article 665".

Art. 60

À l'article 344, alinéa 3, du même code, modifié par les lois du 21 décembre 2017 et du 21 mars 2022, les mots "livre II, titres Ier, I^{er bis} et I^{er ter}, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5, du Code pénal" sont remplacés par les mots "dans le livre II, titre Ier, titre 3, chapitre 1er et titre 7, chapitres 1er à 3, dans l'article 139, dans l'article 97, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 118 ou dans l'article 225 du Code pénal".

Art. 61

À l'article 464/1, § 5, alinéa 8, du même Code, inséré par la loi du 11 février 2014, et modifié par la loi du 5 mai 2019, les mots "conformément l'article 460*ter*" sont remplacés par les mots "conformément à l'article 665".

Art. 62

À l'article 464/12, § 3, du même Code, inséré par loi du 11 février 2014, l'alinéa 1er est remplacé comme suit:

Art. 57

In artikel 216/5, § 1, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 22 juli 2018, worden de woorden "titel 1ter van boek 2" telkens vervangen door de woorden "hoofdstuk 1 van titel 3 van boek 2".

Art. 58

In artikel 216*bis*, § 2, tiende lid, van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 juni 2021, worden de woorden "in artikel 460*ter*" vervangen door de woorden "in artikel 665".

Art. 59

In artikel 216*ter*, § 6, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 maart 2018 en gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, worden de woorden "in artikel 460*ter*" vervangen door de woorden "in artikel 665".

Art. 60

In artikel 344, derde lid, van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wetten van 21 december 2017 en van 21 maart 2022, worden de woorden "boek II, titels I, I*bis* en I*ter*, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5, van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "in boek II, titel I, titel 3, hoofdstuk 3 en titel 7, hoofdstukken 1 tot 3, in artikel 139, in artikel 97, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 118, of in artikel 225".

Art. 61

In artikel 464/1, § 5, achtste lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, worden de woorden "overeenkomstig artikel 460*ter*" vervangen door de woorden "overeenkomstig artikel 665".

Art. 62

In het artikel 464/12, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014, wordt het eerste lid vervangen als volgt:

“La personne requise ou l’organisme requis visé au § 1er est tenu de prêter son concours sans délai à l’exécution des mesures visées aux §§ 1er et 2.”.

Art. 63

À l’article 464/13, § 2, du même Code, remplacé par la loi du 25 décembre 2016, l’alinéa 2 est remplacé comme suit:

“Elles sont tenues de prêter leur concours.”

Art. 64

À l’article 464/27 du même Code, rétabli par la loi du 18 mars 2018, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 1er, les mots “au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal” sont abrogés;

2° dans le paragraphe 3, les mots “à l’article 324bis” sont remplacés par les mots “à l’article 409”.

Art. 65

À l’article 464/31, § 2, du même Code, inséré par la loi du 11 février 2014, les modifications suivantes sont apportées:

1° au 1°, les mots “de l’article 507” sont remplacés par les mots “de l’article 662”;

2° au 2°, les mots “de l’article 507, alinéa 1er” sont remplacés par les mots “de l’article 662, alinéa 1er, 1°”.

Art. 66

À l’article 464/33, § 2, du même Code, inséré par la loi du 11 février 2014 et modifié par la loi du 11 juillet 2018, les mots “de l’article 507, alinéa 1er” sont remplacés par les mots “de l’article 662, alinéa 1er, 1°”.

Art. 67

À l’article 464/34, § 2, du même Code, inséré par la loi du 11 février 2014 et modifié par la loi du 28 novembre

“De in § 1 bedoelde aangezochte persoon of onderneming is verplicht onverwijld zijn of haar medewerking aan de uitvoering van de in §§ 1 en 2 bedoelde maatregelen te verlenen.”.

Art. 63

In artikel 464/13, § 2, van hetzelfde Wetboek, vervangen door de wet van 25 december 2016, wordt het tweede lid vervangen als volgt:

“Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen.”

Art. 64

In artikel 464/27 van hetzelfde Wetboek, hersteld bij de wet van 18 maart 2018, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de eerste paragraaf, worden de woorden “in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek” opgeheven;

2° in het derde paragraaf, worden de woorden “in artikel 324bis” vervangen door de woorden “in artikel 409”.

Art. 65

In artikel 464/31, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 februari 2014, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder bepaling 1, worden de woorden “van artikel 507” vervangen door de woorden “van artikel 662”;

2° onder bepaling 2, worden de woorden “van artikel 507, eerste lid” vervangen door de woorden “van artikel 662, eerste lid, 1°”.

Art. 66

In artikel 464/33, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij de wet van 11 juli 2018, worden de woorden “van artikel 507, eerste lid” vervangen door de woorden “van artikel 662, eerste lid, 1°”.

Art. 67

In artikel 464/34, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij

2021, les mots “de l'article 507, alinéa 1er” sont remplacés par les mots “de l'article 662, alinéa 1er, 1°”.

Art. 68

À l'article 520*quinquies*, § 3, du même Code, inséré par la loi du 5 mai 2019, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l'alinéa 2, les mots “au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal” sont abrogés et les mots “à l'article 324*bis*” sont remplacés par les mots “à l'article 409”;

2° dans l'alinéa 3, les mots “à l'article 324*bis*” sont remplacés par les mots “à l'article 409”;

3° dans l'alinéa 4, les mots “à l'article 458” sont remplacés par les mots “à l'article 664”.

Art. 69

À l'article 555, § 3, du même Code, rétabli par la loi du 22 juin 2005, les mots “L'article 458 du” sont remplacés par les mots “L'article 355 du”.

Art. 70

À l'article 601 du même Code, rétabli par la loi du 8 août 1997, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 71

À l'article 623 du même Code, inséré par la loi du 7 avril 1964, les mots “à l'article 489*ter*” sont remplacés par les mots “à l'article 488”.

Art. 72

À l'article 627 du même Code, rétabli par la loi du 8 août 1997, les mots “aux articles 242, 263, 283, 285, 294, 295, alinéa 2, 361, 362, 419, 420, 421, 422 et 519” sont remplacés par les mots “aux articles 106, 107, 217, 218, 361, 362, 511 et 639” et les mots “aux articles 333 et 334” sont remplacés par les mots “à l'article 682”.

de la wet van 28 november 2021, worden de woorden “van artikel 507, eerste lid” vervangen door de woorden “van artikel 662, eerste lid, 1°”.

Art. 68

In artikel 520*quinquies*, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het tweede lid, worden de woorden “in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek” opgeheven en de woorden “in artikel 324*bis*” vervangen door de woorden “in artikel 409”;

2° in het derde lid, worden de woorden “in artikel 324*bis*” vervangen door de woorden “in artikel 409”;

3° in het vierde lid, worden de woorden “artikel 458” vervangen door de woorden “artikel 664”.

Art. 69

In artikel 555, § 3, van hetzelfde Wetboek, hersteld bij de wet van 22 juni 2005, worden de woorden “Artikel 458 van” vervangen door de woorden “Artikel 355 van”.

Art. 70

In artikel 601 van hetzelfde Wetboek, hersteld bij de wet van 8 augustus 1997, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 71

In artikel 623 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 7 april 1964, worden de woorden “van artikel 489*ter*” vervangen door de woorden “van artikel 488”.

Art. 72

In artikel 627 van hetzelfde Wetboek, hersteld bij de wet van 8 augustus 1997, worden de woorden “de artikelen 242, 263, 283, 285, 294, 295, tweede lid, 361, 362, 419, 420, 421, 422 en 519” vervangen door de woorden “de artikelen 106, 107, 217, 218, 361, 362, 511 en 639” en de woorden “de artikelen 333 en 334” vervangen door de woorden “de artikel 682”.

Art. 73

À l'article 629, § 3, du même Code, remplacé par la loi du 25 décembre 2016 et modifié par la loi du 21 mars 2022, les mots "aux articles 417/7 à 417/24, 417/55 et 417/58 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 417/25 à 417/48, 417/52 à 417/54, 417/59, 417/62 et 417/63 du même Code" sont remplacés par les mots "aux articles 134 à 151, 186 et 189 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 152 à 175, 183 à 185, 190, 191 et 192 du même Code".

Section 4

Modifications du Code judiciaire

Art. 74

À l'article 32^{quater}/2, § 4, du Code judiciaire, les mots "L'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 355 du Code pénal".

Art. 75

À l'article 79 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 17 février 2021, les mots "aux articles 137 à 141" sont chaque fois remplacés par les mots "aux articles 374 à 389".

Art. 76

À l'article 144ter, § 1er, du même Code, inséré par la loi du 21 juin 2001 et modifié par les lois du 15 juillet 2013 et du 3 août 2016, les modifications suivantes sont apportées:

1° le point 1° est remplacé comme suit:

"1° les infractions visées:

— aux articles 541 à 545 et 551 à 613 du Code pénal;

— aux articles 233, 415 à 421 et 467 à 470 du Code pénal;

— aux articles 261 et 262 Code pénal;";

2° dans le 2°, les mots "au livre II, titre I^{ter} du Code pénal" sont remplacés par les mots "au livre 2, titre 3, chapitre 1er";

Art. 73

In artikel 629, § 3, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 25 december 2016 en gewijzigd bij de wet van 21 maart 2022, worden de woorden "in de artikelen 417/7 tot 417/24, 417/55 en 417/58 van het Strafwetboek of voor feiten bedoeld in de artikelen 417/25 tot 417/48, 417/52 tot 417/54, 417/59, 417/62 en 417/63 van hetzelfde Wetboek" vervangen door de woorden "in de artikelen 134 tot 151, 186 en 189 van het Strafwetboek of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 175, 183 tot 185, 190, 191 en 192 van hetzelfde Wetboek".

Afdeling 4

Wijzigingen van het Gerechtelijk wetboek

Art. 74

In artikel 32^{quater}/2, § 4, van het Gerechtelijk wetboek, worden de woorden "Artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 75

In artikel 79 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 17 februari 2021, worden de woorden "de artikelen 137 tot 141" telkens vervangen door de woorden "de artikelen 374 tot 389".

Art. 76

In artikel 144ter, § 1, ingevoegd bij de wet van 21 juni 2001 en gewijzigd bij de wetten van 15 juli 2013 en van 3 augustus 2016, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de bepaling onder 1° worden vervangen als volgt:

"1° de misdrijven welke bedoeld zijn in:

— de artikelen 541 tot 545 en 551 tot 613 van het Strafwetboek;

— de artikelen 233, 415 tot 421 en 467 tot 470 van het Strafwetboek;

— de artikelen 261 en 262 van het Strafwetboek;";

2° in de bepaling onder 2°, worden de woorden "in boek II, titel I^{ter}" vervangen door de woorden "in boek 2, titel 3, hoofdstuk 3";

3° dans le 5°, les mots “au chapitre Ier du titre VI du livre II” sont remplacés par les mots “au chapitre 4 du titre 3 du livre 2”.

Art. 77

À l'article 144^{quater} du même Code, inséré par la loi du 5 août 2003, et modifié par les lois du 30 décembre 2009 et du 8 mai 2019, les mots “au livre II, titre I^{bis}, du Code pénal” sont remplacés par les mots “au livre 2, titre 1er du Code pénal”.

Art. 78

À l'article 162, § 2, du même Code, remplacé par la loi du 25 avril 2007 et modifié en dernier lieu par la loi du 23 décembre 2021, les mots “à l'article 419, alinéa 2,” sont remplacés par les mots “à l'article 107”.

Art. 79

À l'article 259^{bis}19, § 3, du même Code, inséré par la loi du 22 décembre 1998, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 80

À l'article 315ter, §§ 6 et 7, du même Code, inséré par la loi du 5 mai 2019 et modifié par la loi du 22 novembre 2021, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont chaque fois remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 81

À l'article 434/1, § 6, du même Code, inséré par la loi du 5 mai 2019, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 82

À l'article 515, § 6, du même Code, remplacé par la loi du 7 janvier 2014, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

3° in de bepaling onder 5°, worden de woorden “in hoofdstuk I van titel VI van boek II” vervangen door de woorden “in hoofdstuk 4 van titel 3 van boek 2”.

Art. 77

In artikel 144^{quater} van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 augustus 2003, en gewijzigd bij de wetten van 30 december 2009 en van 8 mei 2019, worden de woorden “in boek II, titel I^{bis}, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in boek 2, titel 1 van het Strafwetboek”.

Art. 78

In artikel 162, § 2, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 25 april 2007 en gewijzigd bij de wet van 23 december 2021, worden de woorden “op artikel 419, tweede lid,” vervangen door de woorden “op artikel 107”.

Art. 79

In artikel 259^{bis}19, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 22 december 1998, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 80

In artikel 315ter, §§ 6 en 7, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 mei 2019 en gewijzigd bij de wet van 22 november 2021, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” telkens vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 81

In artikel 434/1, § 6, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 mei 2019, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 82

In artikel 515, § 6, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 7 januari 2014, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 83

À l'article 530 du même Code, remplacé par la loi du 7 janvier 2014, les mots "est passible des peines prévues à l'article 262 du Code pénal" sont remplacés par les mots "sera puni d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros".

Art. 84

À l'article 546, § 3, du même Code, remplacé par la loi du 7 janvier 2014, les mots "l'article 262 du Code pénal est applicable" sont remplacés par les mots "l'intéressé sera puni d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros".

Art. 85

L'article 548, § 5, du même Code, remplacé par la loi du 7 janvier 2014, est remplacé comme suit:

"L'huissier de justice ou au candidat-huissier de justice qui, après en avoir eu la connaissance officielle d'une mesure de suspension préventive, aura continué l'exercice de ses fonctions, sera puni d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros."

Art. 86

À l'article 555/1bis du même Code, inséré par la loi du 5 mai 2019, les mots "L'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 355 du Code pénal".

Art. 87

À l'article 569 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 19 janvier 2022, les mots "par l'article 391octies du Code pénal" sont chaque fois remplacés par les mots "par l'article 297 du Code pénal".

Art. 88

À l'article 572bis du même Code, inséré par la loi du 8 mai 2014 et modifié en dernier lieu par la loi du 19 septembre 2017, les mots "par l'article 391octies du

Art. 83

In artikel 530 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 7 januari 2014, worde de woorden "de in artikel 262 van het Strafwetboek bepaalde straffen" vervangen door de woorden "een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro".

Art. 84

In artikel 546, § 3, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 7 januari 2014, worden de woorden "is artikel 262 van het Strafwetboek van toepassing" vervangen door de woorden "de betrokkene wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro".

Art. 85

Artikel 548, § 5, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 7 januari 2014, wordt vervangen als volgt:

"De gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die, nadat hij daarvan officieel kennis van een preventieve schorsing heeft gekregen, zijn bediening blijft uitoefenen, wordt met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro."

Art. 86

In artikel 555/1bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 mei 2019, worden de woorden "Artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 87

In artikel 569 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 19 januari 2022, worden de woorden "door artikel 391octies van het Strafwetboek" telkens vervangen door de woorden "door artikel 297 van het Strafwetboek".

Art. 88

In artikel 572bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 8 mei 2014 en laatstelijk vervangen bij de wet van 19 september 2017, worden de woorden

Code pénal” sont chaque fois remplacés par les mots “par l’article 297 du Code pénal”.

Art. 89

À l’article 584 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 4 mai 2020, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l’alinéa 5, 7°, les mots “aux articles 371/1, § 1er, 2°, et 371/2 du Code pénal” sont remplacés par les mots “aux articles 136, 137, 143, 3e tiret et 144, 3e tiret”;

2° dans le dernier alinéa, les mots “de l’article 371/1, § 4, du Code pénal” sont remplacés par les mots “de l’article 133 du Code pénal”.

Art. 90

À l’article 1253/4, § 2, du même Code, inséré par la loi du 21 décembre 2018, les mots “L’article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L’article 355 du Code pénal”.

Art. 91

À l’article 1253ter/5, alinéa 3, du même Code, inséré par la loi du 30 juillet 2013, les mots “l’article 375, 398 à 400, 402, 403 ou 405 du Code pénal ou a tenté de commettre un fait visé à l’article 375, 393, 394 ou 397” sont remplacés par les mots “l’article 138, 143, cinquième tiret, 144, cinquième tiret, 194, 195, 196, 198 du Code pénal ou a tenté de commettre un fait visé à l’article 96, 97.138, 143, cinquième tiret ou 144, cinquième tiret”.

Art. 92

À l’article 1253^{sexies}, § 2, du même Code, inséré par la loi du 14 juillet 1976, les mots “l’article 507 du Code pénal” sont remplacés par les mots “l’article 662 du Code pénal”.

Art. 93

À l’article 1389bis/4 du même Code, inséré par la loi du 29 mai 2000, les mots “L’article 458 du Code pénal”

“artikel 391^{octies} van het Strafwetboek” telkens vervangen door de woorden “artikel 297 van het Strafwetboek”.

Art. 89

In artikel 584 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 4 mei 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de vijfde lid, 7°, worden de woorden “in de artikelen 371/1, § 1, 2°, en 371/2 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in de artikelen 136, 137, 143, derde streepje en 144, derde streepje”;

2° in het laatste lid, worden de woorden “artikel 371/1, § 4, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “artikel 133 van het Strafwetboek”.

Art. 90

In artikel 1253/4, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 21 december 2018, worden de woorden “worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 91

In artikel 1253ter/5, derde lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 juli 2013, worden de woorden “de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397” vervangen door de woorden “de artikelen 138, 143, vijfde streepje, 144, vijfde streepje, 194, 195, 196, 198 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 96, 97, 138, 143, vijfde streepje of 144, vijfde streepje”.

Art. 92

In artikel 1253^{sexies}, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden “van artikel 507 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “van artikel 662 van het Strafwetboek”.

Art. 93

In artikel 1389bis/4 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 29 mei 2000, worden de woorden

sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 94

À l'article 1391/3 du même Code, inséré par la loi du 18 juin 2018, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 95

À l'article 1394/3 du même Code, inséré par la loi du 12 mai 2014, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 96

À l'article 1394/27, § 4, du même Code, inséré par la loi du 19 octobre 2015, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 97

À l'article 1502 du même Code, remplacé par la loi du 29 mai 2000, les mots “les articles 490*bis* et 507” sont remplacés par les mots “les articles 492, 493 et 662”.

Art. 98

À l'article 1675/18 du même Code, inséré par la loi du 5 juillet 1998, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

Art. 99

À l'article 1675/22, § 2, du même Code, inséré par la loi du 25 décembre 2016, les mots “L'article 458 du Code pénal” sont remplacés par les mots “L'article 355 du Code pénal”.

“Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 94

In artikel 1391/3 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 juni 2018, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 95

In artikel 1394/3 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 12 mei 2014, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 96

In artikel 1394/27, § 4, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 oktober 2015, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 97

In artikel 1502 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 29 mei 2000, worden de woorden “de artikelen 490*bis* en 507” vervangen door de woorden “de artikelen 492, 493 en 636”.

Art. 98

In artikel 1675/18 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 5 juli 1998, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 99

In artikel 1675/22, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 25 december 2016, worden de woorden “Artikel 458 van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “Artikel 355 van het Strafwetboek”.

Art. 100

À l'article 1728, § 2, du même Code, inséré par la loi du 18 juin 2018, les mots "L'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 355 du Code pénal".

Section 5

Modification du Code de la nationalité belge

Art. 101

À l'article 23/1, § 1er, 1°, du Code de la nationalité, inséré par la loi du 4 décembre 2012 et modifié par la loi du 20 juillet 2015, les mots "aux articles 101 à 112, 113 à 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 à 123, 123ter, 123quater, alinéa 2, 124 à 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies et 136septies, 331bis, 433quinquies à 433octies, 477 à 477sexies et 488bis du Code pénal et aux articles 77bis, 77ter, 77quater et 77quinquies de la loi sur les étrangers, pour autant que les faits leur reprochés aient été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge, à l'exception des infractions visées aux articles 136bis, 136ter et 136quater du Code pénal" sont remplacés par les mots "aux articles 82 à 88, 90 à 93, 233, 259 à 262, 265, 392 à 394, 396, 401 à 405, 415 à 417, 467 à 470, 551 à 560, 562, 564, 567 à 571, 573 à 588, 595, 601 à 609, 611, pour autant que les faits leur reprochés aient été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge, à l'exception des infractions visées aux articles 82 à 88 du Code pénal".

Section 6

Modification du Code pénal social

Art. 102

À l'article 51 du Code pénal social, les mots "dans les articles 433quinquies à 433octies du Code pénal et dans les articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers" sont remplacés par les mots "dans les articles 259 à 262 du Code pénal".

Art. 100

In artikel 1728, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 juni 2018, worden de woorden "Artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 355 van het Strafwetboek".

Afdeling 5

Wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit

Art. 101

In artikel 23/1, § 1, 1° van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, ingevoegd bij de wet van 4 december 2012 en gewijzigd bij de wet van 20 juli 2015, worden de woorden "in de artikelen 101 tot 112, 113 tot 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 tot 123, 123ter, 123quater, tweede lid, 124 tot 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies en 136septies, 331bis, 433quinquies tot 433octies, 477 tot 477sexies en 488bis van het Strafwetboek en de artikelen 77bis, 77ter, 77quater en 77quinquies van de vreemdelingenwet, voor zover zij de hen ten laste gelegde feiten hebben gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische nationaliteit hebben verworven, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in de artikelen 136bis, 136ter en 136quater van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "in de artikelen 82 tot 88, 90 tot 93, 233, 259 tot 262, 265, 392 tot 394, 396, 401 tot 405, 415 tot 417, 467 tot 470, 551 tot 560, 562, 564, 567 tot 571, 573 tot 588, 595, 601 tot 609, 611, voor zover zij de hen ten laste gelegde feiten hebben gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische nationaliteit hebben verworven, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in de artikelen 82 tot 88 van het Strafwetboek".

Afdeling 6

Wijzigingen van het Sociaal strafwetboek

Art. 102

In artikel 51 van het Sociaal strafwetboek, worden de woorden "in de artikelen 433quinquies tot 433octies van het Strafwetboek en in de artikelen 77bis tot 77quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen" vervangen door de woorden "in de artikelen 259 tot 262 van het Strafwetboek".

Art. 103

À l'article 79, alinéa 1er, du même Code, les mots "L'article 460ter du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 665 du Code pénal".

Art. 104

À l'article 231 du même Code, les mots "des articles 196, 197, 210bis et 496 du Code pénal et des dispositions de l'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions, d'indemnités et d'allocations" sont remplacés par les mots "des articles 449, 476, 477 et 687 du Code pénal".

Section 7

Modification de la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine

Art. 105

À l'article 25, § 2, d), de la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine, modifié en dernier lieu par la loi du 4 mai 2020, les modifications suivantes sont apportées:

1° le premier tiret est remplacé comme suit:

"aux articles 82 à 88, 90 à 92, 96 à 98, 100, 101, 112 à 119, 121 à 127, 134 à 149, 151 à 166, 171 à 174, 183, 185.196, 197, 198, 200, 2° à 5°, 201, 2° à 5°, 202 2° à 5°, 206 à 212, 214, 215, 219 à 222, 223 à 225, 227 à 229, 230, 231, 232, 233, 236, 259 à 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 et 309, 319 à 322, 324 à 326, 330 à 333, 335 à 337, 340, 341, 374, 376 à 378, 387 à 389, 406, 408, 410 à 412, 388, § 1er, 1° et § 2, 461, 435, § 1er, 4°, §§ 2 et 3, 470, § 2, 3° et § 3, 508, 519, 522, 551, 556 à 559, 681, deuxième tiret, du Code pénal";

2° le deuxième et le sixième tirets sont abrogés.

Art. 103

In artikel 79, eerste lid van hetzelfde Wetboek, worden de woorden "Artikel 460ter van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 665 van het Strafwetboek".

Art. 104

In artikel 231 van hetzelfde Wetboek, worden de woorden "de artikelen 196, 197, 210bis en 496 van het Strafwetboek en van de bepalingen van het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen" vervangen door de woorden "de artikelen 449, 476, 477 en 687 van het Strafwetboek".

Afdeling 7

Wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten

Art. 105

In artikel 25, § 2, d), van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, laatstelijk gewijzigd door de wet van 4 mei 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste streepje wordt vervangen als volgt:

"artikelen 82 tot 88, 90 tot 92, 96 tot 98, 100, 101, 112 à 119, 121 tot 127, 134 tot 149, 151 tot 166, 171 tot 174, 183, 185.196, 197, 198, 200, 2° tot 5°, 201, 2° tot 5°, 202 2° tot 5°, 206 tot 212, 214, 215, 219 à 222, 223 tot 225, 227 tot 229, 230, 231, 232, 233, 236, 259 tot 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 tot 309, 319 tot 322, 324 tot 326, 330 tot 333, 335 tot 337, 340, 341, 374, 376 tot 378, 387 à 389, 406, 408, 410 à 412, 388, § 1, 1° en § 2, 461, 435, § 1, 4°, §§ 2 en 3, 470, § 2, 3° en § 3, 508, 519, 522, 551, 556 tot 559, 681, tweede streepje van het Strafwetboek";

2° het tweede streepje en het zesde streepje worden opgeheven.

Art. 106

À l'article 26, § 2, d), de la même loi, modifié en dernier lieu par la loi du 8 mai 2019, les modifications suivantes sont apportées:

1° le premier tiret est remplacé comme suit:

“aux articles 82 à 88, 90 à 92, 96 à 98, 100, 101, 112 à 119, 121 à 127, 134 à 149, 151 à 166, 171 à 174, 183, 185, 196, 197, 198, 200, 2° à 5°, 201, 2° à 5°, 202, 2° à 5°, 206 à 212, 214, 215, 219 à 222, 223 à 225, 227 à 229, 215, 230, 231, 232, 233, 236, 259 à 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 et 309, 319 à 322, 324 à 326, 330 à 333, 335 à 337, 340, 341, 374, 376 à 378, 387 à 389, 406, 405, 410 à 412, 416, § 1er, 1° et § 2, 461, 466, § 1er, 4°, §§ 2 et 3, 470, § 2, 3° et § 3, 508, 519, 522, 556 en 657, deuxième tiret, du Code pénal”;

2° le deuxième et le sixième tirets sont abrogés.

Art. 107

À l'article 26/1 de la même loi, inséré par la loi du 14 décembre 2014, les mots “à l'article 382*bis*, alinéa 1er, 4°,” sont remplacés par les mots “à l'article 189”.

Art. 108

À l'article 32 de la même loi, modifié par les lois du 1er février 2016 et du 5 mai 2019, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 1er, les mots “aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387” sont remplacés par les mots “aux articles 134 à 149 ou 151 du code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185”;

2° dans le paragraphe 2, les mots “au titre 1^{er}ter du livre II du Code pénal” sont remplacés par les mots “au chapitre 1er du titre 3 du livre 2 du Code pénal”.

Art. 109

À l'article 41 de la même loi, modifié en dernier lieu par la loi du 5 mai 2019, les modifications suivantes sont apportées:

Art. 106

In artikel 26, § 2, d) van dezelfde wet, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 8 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste streepje wordt vervangen als volgt:

“artikelen 82 tot 88, 90 tot 92, 96 tot 98, 100, 101, 112 tot 119, 121 à 127, 134 tot 149, 151 tot 166, 171 à 174, 183, 185, 196, 197, 198, 200, 2° tot 5°, 201, 2° tot 5°, 202, 2° tot 5°, 206 tot 212, 214, 215, 219 tot 222, 223 tot 225, 227 tot 229, 215, 230, 231, 232, 233, 236, 259 tot 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 en 309, 319 tot 322, 324 tot 326, 330 tot 333, 335 tot 337, 340, 341, 374, 376 tot 378, 387 tot 389, 406, 405, 410 tot 412, 416, § 1, 1° en § 2, 461, 466, § 1, 4°, §§ 2 en 3, 470, § 2, 3° en § 3, 508, 519, 522, 556 en 657, tweede streepje van het Strafwetboek”;

2° het tweede streepje en het zesde streepje worden opgeheven.

Art. 107

In artikel 26/1 van hetzelfde wet, ingevoegd bij de wet van 14 december 2014, worden de woorden “in artikel 382*bis*, eerste lid, 4,^o” vervangen door de woorden “in artikel 189”.

Art. 108

In artikel 32 van hetzelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 1 februari 2016 en van 5 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste paragraaf, worden de woorden “in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387” vervangen door de woorden “in de artikelen 134 tot 149 of 151, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185”;

2° in het tweede paragraaf, worden de woorden “in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in hoofdstuk 1 van titel 3 van boek 2 van het Strafwetboek”.

Art. 109

In artikel 41 van hetzelfde wet, laatstelijk gewijzigd bij de van 5 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° dans le paragraphe 1er, les mots “aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387” sont remplacés par les mots “aux articles 134 à 149 ou 151 du code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185”;

2° dans le paragraphe 2, les mots “au titre 1er ter du livre II du Code pénal” sont remplacés par les mots “au chapitre 1er du titre 3 du livre 2 du Code pénal”.

Art. 110

L'article 87, § 2, de la même loi, modifié par la loi du 27 décembre 2006, est remplacé comme suit:

“§ 2. Les dispositions du présent Chapitre ne sont pas applicables aux condamnations sur la base des articles:

— 226 à 229 du Code pénal;

— 138 à 149 du Code pénal;

— 152 à 168, 171 à 174, 183 et 185 du Code pénal, si les faits ont été commis sur des mineurs ou à l'aide de mineurs;

— 96 à 98, 100 et 101 du Code pénal”

Art. 111

À l'article 95/1, § 1er, de la même loi, inséré par la loi du 14 décembre 2012, les mots “à l'article 382*bis*, alinéa 1er, 4°, du Code pénal” sont remplacés par les mots “à l'article 189 du Code pénal”.

Art. 112

À l'article 95/3, § 2, de la même loi, inséré par la loi du 26 avril 2007 et modifié par les lois du 1er février 2016 et du 5 février 2016, les mots “aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387” sont remplacés par les mots “aux articles 134 à 149 ou 151 du Code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185”.

1° in het eerst paragraaf, worden de woorden “in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387” vervangen door de woorden “in de artikelen 134 tot 149 of 151, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185”;

2° in het tweede paragraaf, worden de woorden “in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in hoofdstuk 1 van titel 3 van boek 2 van het Strafwetboek”.

Art. 110

Artikel 87, § 2, van hetzelfde wet, gewijzigd bij de wet van 27 december 2006, worden vervangen als volgt:

“§ 2. De bepalingen van dit Hoofdstuk zijn niet van toepassing op veroordelingen op grond van de artikelen:

— 226 tot 229 van het Strafwetboek;

— 138 tot 149 van het Strafwetboek;

— 152 tot 168, 171 tot 174, 183 en 185 van het Strafwetboek, indien de feiten zijn gepleegd op of met behulp van minderjarigen;

— 96 tot 98, 100 en 101 van het Strafwetboek”

Art. 111

In artikel 95/1, § 1, van hetzelfde wet, ingevoegd bij de wet van 14 december 2012, worden de woorden “in artikel 382*bis*, eerste lid, 4°, van het Strafwetboek” vervangen door de woorden “in artikel 189 van het Strafwetboek”.

Art. 112

In artikel 95/3, § 2, van hetzelfde wet, ingevoegd bij de wet van 26 april 2007 en gewijzigd bij de wetten van 1 februari 2016 en van 5 februari 2016, worden de woorden “in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387” vervangen door de woorden “in de artikelen 134 tot 149 of 151 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185”.

Art. 113

À l'article 95/7, § 2, de la même loi, inséré par la loi du 26 avril 2007 et modifié par les lois du 1 février 2016 et du 4 mai 2020, les mots "articles 371/1, 371/2, 372, 373, alinéas 2 et 3, 375, 376, alinéas 2 et 3, ou 377, alinéas 1er, 2, 4 et 6, du Code pénal" sont remplacés par les mots "articles 135 à 146, 148 ou 149 du Code pénal".

Section 8

Modifications du Code de droit économique

Art. 114

À l'article III.34, § 3, du Code de droit économique, inséré par la loi du 17 juillet 2013, les mots "aux articles 486, 489*bis* et 489*ter*" sont remplacés par les mots "aux articles 487 et 488".

Art. 115

À l'article XV.6/1, § 2, du même Code, inséré par la loi du 18 avril 2017, les mots "l'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "l'article 355 du Code pénal".

Art. 116

À l'article XV.8, § 2, du même Code, inséré par la loi du 20 novembre 2013, les mots "aux articles 196, 197, 210*bis*, 299, 494 et le Livre 2, Titre IX, Chapitre II, section III, du Code pénal" sont remplacés par les mots "aux articles 449, 475, 476 à 482, 486 à 494 et 668".

Art. 117

À l'article XV.60/9 du même Code, inséré par la loi du 29 septembre 2020, les mots "L'article 460*ter* du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 665 du Code pénal".

Art. 118

À l'article XX.18, § 3, du même Code, inséré par la loi du 11 août 2017, les mots "L'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "L'article 324 du Code pénal".

Art. 113

In artikel 95/7, § 2, van hetzelfde wet, ingevoegd bij de wet van 26 april 2017 en gewijzigd bij de wetten van 1 februari 2016 en van 4 mei 2020, worden de woorden "artikelen 371/1, 371/2, 372, 373, tweede en derde lid, 375, 376, tweede en derde lid, 377, eerste, tweede, vierde en zesde lid van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "artikelen 135 tot 146, 148 of 149 van het Strafwetboek".

Afdeling 8

Wijzigingen van het Wetboek van economisch recht

Art. 114

In artikel III.34, § 3, van het Wetboek van economisch recht, ingevoegd bij de wet van 17 juli 2013, worden de woorden "in de artikelen 486, 489*bis* en 489*ter*" vervangen door de woorden "in de artikelen 487 et 488".

Art. 115

In artikel XV.6/1, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 april 2017, worden de woorden "artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 116

In artikel XV.8, § 2, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 20 november 2013, worden de woorden "in de artikelen 196, 197, 210*bis*, 299, 494 en Boek 2, Titel IX, Hoofdstuk II, afdeling III" vervangen door de woorden "in de artikelen 449, 475, 476 tot 482, 456 tot 494 en 668".

Art. 117

In artikel XV.60/9 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 29 september 2020, worden de woorden "Artikel 460*ter* van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 665 van het Strafwetboek".

Art. 118

In artikel XX.18, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017, worden de woorden "Artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "Artikel 324 van het Strafwetboek".

Art. 119

À l'article XX.23, § 3, du même Code, inséré par la loi du 11 août 2017 et modifié par la loi du 15 avril 2018, les mots "l'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "l'article 355 du Code pénal".

Art. 120

À l'article XX.25, § 3, du même Code, inséré par la loi du 11 août 2017, les mots "l'article 458 du Code pénal" sont remplacés par les mots "l'article 355 du Code pénal".

Art. 121

À l'article XX.154 du même Code, inséré par la loi du 11 août 2017, les mots "aux articles 489, 489bis, 489ter, 490bis ou 492bis" sont remplacés par les mots "aux articles 473, 487, 488 ou 493".

Section 9

*Modifications de divers textes rendues nécessaires
par la réforme du Code pénal*

Art. 122

À l'article 26 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie, les mots "un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement" sont remplacés par les mots "une peine de niveau 1".

Art. 123

L'article 7 de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population, aux cartes d'identité, aux cartes d'étranger et aux documents de séjour et modifiant la loi du 8 août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques, modifié par la loi du 15 décembre 2013, est remplacé comme suit:

"À l'exception de l'article 6, § 10, les infractions aux articles précédents, à leurs arrêtés d'exécution et aux règlements communaux visés à l'article 5 sont punies d'une peine de niveau 1."

Art. 119

In artikel XX.23, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017 en gewijzigd bij de wet van 15 april 2018, worden de woorden "artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 120

In artikel XX.25, § 3, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017, worden de woorden "artikel 458 van het Strafwetboek" vervangen door de woorden "artikel 355 van het Strafwetboek".

Art. 121

In artikel XX.154 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 11 augustus 2017, worden de woorden "in de artikelen 489, 489bis, 489ter, 490bis of 492bis" vervangen door de woorden "in de artikelen 473, 487, 488 of 493".

Afdeling 9

*Wijzigingen van verscheidene teksten die nodig zijn
wegens de hervorming van het Strafwetboek*

Art. 122

In artikel 26 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden worden de woorden "gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen" vervangen door de woorden "een straf van niveau 1".

Art. 123

Artikel 7 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, gewijzigd bij wet van 15 december 2013, wordt vervangen als volgt:

"Met uitzondering van artikel 6, § 10, worden de overtredingen van de voorgaande artikelen, van de besluiten tot uitvoering ervan en van de in artikel 5 bedoelde gemeentelijke verordeningen worden bestraft met een straf van niveau 1."

Art. 124

À l'article 4 de la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la Seconde Guerre mondiale, modifié en dernier lieu par la loi du 21 décembre 2018, les mots "la présente loi" sont remplacés par les mots "l'article 257 du Code pénal".

Art. 125

À l'article 24 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, les mots "un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement" sont remplacés par les mots "une peine de niveau 1".

Art. 126

À l'article 29 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes, les mots "un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement" sont remplacés par les mots "une peine de niveau 1".

CHAPITRE 4

Dispositions abrogatoires

Art. 127

Les dispositions énumérées ci-après sont abrogées:

1° le livre II du Code pénal du 8 juin 1867;

2° dans le Code d'instruction criminelle:

a) à l'article 28*quinquies*, § 1er, inséré par loi du 12 mars 1998, à l'article 57, § 1er, inséré par loi du 12 mars 1998, à l'article 464/1, § 5, alinéa 2, et à l'article 524*bis*, § 3, inséré par loi du 19 décembre 2002, la phrase "Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.";

b) l'article 34, dernier alinéa;

c) à l'article 46*bis*, § 4, alinéa 1er, inséré par la loi du 20 juillet 2022, à l'article 46*bis*/1, § 2, alinéa 2, inséré par loi du 17 mai 2017, à l'article 46*ter*, § 2, alinéa 3, inséré

Art. 124

In artikel 4 van de wet van 23 maart 1995 tot bestrafing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, laatstelijk gewijzigd bij wet 21 december 2018, worden de woorden "deze wet" vervangen door de woorden "artikel 257 van het Strafwetboek".

Art. 125

In artikel 24 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie worden de woorden "gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen" vervangen door de woorden "een straf van niveau 1".

Art. 126

In artikel 29 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen worden de woorden "gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen" vervangen door de woorden "een straf van niveau 1".

HOOFDSTUK 4

Opheffingsbepalingen

Art. 127

De hierna opgesomde bepalingen worden opgeheven:

1° het boek II van het Strafwetboek van 8 juni 1867;

2° in het Wetboek van strafvordering:

a) in het artikel 28*quinquies*, § 1, ingevoegd bij wet van 12 maart 1998, in het artikel 57, § 1, ingevoegd bij wet van 12 maart 1998, in het artikel 464/1, § 5, tweede lid, en in het artikel 524*bis*, § 3, ingevoegd bij wet van 19 december 2002, de zin "Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.";

b) het artikel 34, laatste lid;

c) in het artikel 46*bis*, § 4, eerste lid, ingevoegd door de wet van 20 juli 2022, in het artikel 46*bis*/1, § 2, tweede lid, ingevoegd bij wet van 17 mei 2017, in het artikel 46*ter*,

par loi du 6 janvier 2003, à l'article 46*quater*, § 4, alinéa 2, inséré par loi du 29 mars 2012, à l'article 56*bis*, alinéa 4, modifié en dernier lieu par la loi du 25 décembre 2016, à l'article 88*bis*, § 3, alinéa 2, modifié en dernier lieu par la loi du 20 juillet 2022, à l'article 88*bis*, § 4, alinéa 2, modifié en dernier lieu par la loi du 20 juillet 2022, à l'article 88*quater*, § 4, inséré par loi du 28 novembre 2000, à l'article 90*quater*, § 2, alinéa 2, et § 4, dernier alinéa, remplacé par la loi du 25 décembre 2016, et que l'alinéa 3 devient, à l'article 90*octies*, § 2, remplacé par la loi du 25 décembre 2016, à l'article 111*quater*, § 3, modifier en dernier lieu par la loi du 6 décembre 2022, à l'article 464/12, § 4, inséré par loi du 11 février 2014, à l'article 464/13, § 3, inséré par loi du 11 février 2014, à l'article 464/24, § 3, inséré par loi du 11 février 2014 et modifié par la loi du 18 mars 2018, à l'article 464/25, § 3, inséré par loi du 11 février 2014, à l'article 467/27, § 3, inséré par la loi du 18 mars 2018, la phrase "Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.";

d) l'article 46*bis*, § 4, alinéa 2, modifié en dernier lieu par la loi du 20 juillet 2022;

e) l'article 46*bis*/1, § 2, dernier alinéa, inséré par loi du 17 mai 2017;

f) l'article 46*ter*, § 2, dernier alinéa, inséré par loi du 6 janvier 2003;

g) l'article 46*quater*, § 4, dernier alinéa, inséré par loi du 29 mars 2012;

h) à l'article 62, § 1, dernier alinéa, remplacé par la loi du 21 novembre 2016, la phrase "Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.";

i) l'article 77, modifié en dernier lieu par la loi du 8 avril 2002;

j) l'article 88*bis*, § 4, dernier alinéa, modifié en dernier lieu par la loi du 6 décembre 2022;

k) l'article 90*quater*, § 4, alinéa 3, remplacé par la loi du 25 décembre 2016;

l) l'article 112*undecies*, inséré par loi du 25 décembre 2016;

m) les alinéas 3 et 4 de l'article 163 modifiés en dernier lieu par la loi du 7 février 2003;

§ 2, derde lid, ingevoegd bij wet van 6 januari 2003, in het artikel 46*quater*, § 4, tweede lid, ingevoegd bij wet van 29 maart 2012, in het artikel 56*bis*, vierde lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 25 december 2016, in het artikel 88*bis*, § 3, tweede lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 20 juli 2022, in het artikel 88*bis*, § 4, tweede lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 20 juli 2022, in het artikel 88*quater*, § 4, ingevoegd bij wet van 28 november 2000, in het artikel 90*quater*, § 2, tweede lid, en § 4, laatste lid, vervangen bij wet van 25 december 2016, en dat het derde lid wordt, in het artikel 90*octies*, § 2, vervangen bij wet van 25 december 2016, in het artikel 111*quater*, § 3, laatstelijk gewijzigd bij wet van 6 december 2022, in het artikel 464/12, § 4, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014, in het artikel 464/13, § 3, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014, in het artikel 464/24, § 3, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij wet van 18 maart 2018, in het artikel 464/25, § 3, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014, en in artikel 467/27, § 3, ingevoegd bij de wet van 18 maart 2018, de zin "Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.";

d) het artikel 46*bis*, § 4, tweede lid, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 20 juli 2022;

e) het artikel 46*bis*/1, § 2, laatste lid, ingevoegd bij wet van 17 mei 2017;

f) het artikel 46*ter*, § 2, laatste lid, ingevoegd bij wet van 6 januari 2003;

g) het artikel 46*quater*, § 4, laatste lid, ingevoegd bij wet van 29 maart 2012;

h) in het artikel 62, § 1, laatste lid, vervangen bij wet van 21 november 2016, de zin "Hij die de geheimhoudingsplicht schendt, wordt gestraft met de bij artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.";

i) het artikel 77, laatstelijk gewijzigd bij wet van 8 april 2002;

j) het artikel 88*bis*, § 4, laatste lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 6 december 2022;

k) het artikel 90*quater*, § 4, derde lid, vervangen bij wet van 25 december 2016;

l) het artikel 112*undecies*, ingevoegd bij wet van 25 december 2016;

m) het artikel 163, derde en vierde lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 7 februari 2003;

n) à l'article 195, alinéa 2, modifié en dernier lieu par la loi du 24 décembre 1993, la phrase "Lorsqu'il condamne à une peine d'amende, il tient compte pour la détermination de son montant, des éléments invoqués par le prévenu eu égard à sa situation sociale.";

o) l'article 195, alinéa 6, inséré par la loi du 20 juillet 2005;

p) l'article 317, dernier alinéa, remplacé par la loi du 21 décembre 2009;

q) l'article 328, dernier alinéa, remplacé par la loi du 21 décembre 2009 et modifié par la loi du 5 février 2016;

r) à l'article 448, les mots " ; le tout à peine de cinquante francs d'amende contre le greffier qui l'aura reçue sans que cette formalité ait été remplie";

s) à l'article 449, les mots " , sous peine d'une pareille amende";

t) l'article 450, dernier alinéa;

u) à l'article 453, les mots " , et sous les mêmes peines";

v) à l'article 463, alinéa 2, les mots " , à peine d'une amende de cinquante francs contre le greffier";

w) l'article 464/12, § 3, alinéa 2 et 3, inséré par loi du 11 février 2014 et modifié par la loi du 28 novembre 2021;

x) l'article 464/24, § 3, alinéa 1er, inséré par loi du 11 février 2014 et modifié par la loi du 18 mars 2018;

3° la loi du 12 décembre 1817 établissant des peines contre ceux qui, n'étant pas soumis à la juridiction militaire, favorisent la désertion d'individus appartenant aux armées de terre ou de mer;

4° dans le décret du 20 juillet 1831 sur la presse:

a) l'article 2;

b) l'article 3, modifié en dernier lieu par la loi du 6 avril 1847;

c) les articles 4 à 6;

d) les articles 7 et 8, modifiés en dernier lieu par le Code des droits de timbre du 26 juin 1947;

n) in het artikel 195, tweede lid, laatstelijk gewijzigd bij wet van 24 december 1993, de zin "Wanneer hij veroordeelt tot een geldboete houdt hij voor de vaststelling van het bedrag ervan rekening met de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand.";

o) het artikel 195, zesde lid, ingevoegd bij wet van 20 juli 2005;

p) het artikel 317, laatste lid, vervangen bij wet van 21 december 2009;

q) het artikel 328, laatste lid, vervangen bij wet van 21 december 2009 en gewijzigd bij de wet van 5 februari 2016;

r) in het artikel 448, de woorden " ; een en ander op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier die het stuk in ontvangst heeft genomen zonder dat die formaliteit vervuld is";

s) in het artikel 449, de woorden " , op straffe van dezelfde geldboete";

t) het artikel 450, laatste lid;

u) in het artikel 453, de woorden " , en onder dezelfde straffen";

v) in het artikel 463, tweede lid, de woorden " , op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier";

w) het artikel 464/12, § 3, tweede en derde lid, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij wet van 28 november 2021;

x) het artikel 464/24, § 3, eerste lid, ingevoegd bij wet van 11 februari 2014 en gewijzigd bij de wet van 18 maart 2018;

3° de wet van 12 december 1817 houdende bepaling van straffen tegen de genen, die niet aan den militairen rechtsdwang onderworpen, de desertie van het krijgsvolk begunstigen;

4° in het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers:

a) het artikel 2;

b) het artikel 3, laatstelijk gewijzigd bij wet van 6 april 1847;

c) de artikelen 4 tot en met 6;

d) de artikelen 7 en 8, laatstelijk gewijzigd bij Wetboek van zegelrechten van 26 juni 1947;

e) l'article 10;

f) l'article 12, modifié en dernier lieu par la loi du 25 mars 1891;

g) l'article 15, modifié en dernier lieu par le Code pénal du 6 juin 1867;

5° la loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi, modifié en dernier lieu par la loi du 14 février 2014;

6° la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales, modifiée en dernier lieu par la loi du 23 janvier 2003;

7° la loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires;

8° la loi du 25 mars 1891 portant répression de la provocation à commettre des crimes ou des délits, modifiée en dernier lieu par la loi du 5 mai 2014;

9° l'arrêté-loi du 20 août 1915 concernant la destruction et dégradation des dispositifs de défense établis par l'armée;

10° l'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions et allocations, modifié en dernier lieu par la loi du 17 février 2021;

11° la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées, modifiée en dernier lieu par la loi du 25 juillet 2008;

12° l'arrêté-loi du 10 avril 1941 concernant l'interdiction de relations économiques avec l'ennemi;

13° dans la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution:

a) l'article 1er, alinéa 2, remplacé par la loi du 6 juillet 2017;

b) les articles 2 et 3, remplacés par la loi du 6 juillet 2017;

c) les articles 4 et 5;

14° la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant

e) het artikel 10;

f) het artikel 12, laatstelijk gewijzigd bij wet van 25 maart 1891;

g) het artikel 15, laatstelijk gewijzigd bij het Strafwetboek van 6 juni 1867;

5° de wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning, laatstelijk gewijzigd bij wet van 14 februari 2014;

6° de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen, laatstelijk gewijzigd bij wet van 23 januari 2003;

7° de wet van 11 juni 1889 betreffende de drukwerken en formulieren die het voorkomen van bankbiljetten of andere papieren waarden hebben;

8° de wet van 25 maart 1891 houdende bestraffing van de aanzetting tot het plegen van misdaden of wanbedrijven, laatstelijk gewijzigd bij wet van 5 mei 2014;

9° de besluitwet van 20 augustus 1915 met betrekking tot de vernietiging of beschadiging van door het leger opgerichte verdedigingswerken;

10° het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen laatstelijk gewijzigd bij wet van 17 februari 2021;

11° de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden, laatstelijk gewijzigd bij wet van 25 juli 2008;

12° de besluitwet van 10 april 1941 betreffende het verbod van economische betrekkingen met den vijand;

13° in de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten:

a) het artikel 1, tweede lid, vervangen bij wet van 6 juli 2017;

b) de artikelen 2 en 3, vervangen bij wet van 6 juli 2017;

c) de artikelen 4 en 5;

14° de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het

sur le territoire d'un État étranger, modifié en dernier lieu par la loi du 22 avril 2003;

15° dans la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers:

a) les articles 77*bis* et 77*ter*, modifiés en dernier lieu par la loi du 24 juin 2013;

b) l'article 77*quater*, modifié en dernier lieu par la loi du 31 mai 2016;

c) l'article 77*quinquies*, modifié en dernier lieu par la loi du 24 juin 2013;

d) l'article 77*sexies*, modifié en dernier lieu par la loi du 31 mai 2016;

16° dans la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie:

a) les articles 19 à 25, modifiés par la loi du 5 mai 2019;

17° dans la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la Seconde Guerre mondiale:

a) l'article 1er, modifié par la loi du 7 mai 1999;

b) les articles 2 et 3;

18° l'article 145, § 3*bis*, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques, inséré par loi du 25 avril 2007;

19° les articles 21 à 23, de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination;

20° dans la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes:

a) les articles 26 à 28;

b) les articles 28/1 et 28/2, insérés par loi du 22 mai 2014;

21° la loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination.

grondgebied van een vreemde Staat bevindt, laatstelijk gewijzigd bij wet van 22 april 2003;

15° in de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen:

a) de artikelen 77*bis* en 77*ter*, laatstelijk gewijzigd bij wet van 24 juni 2013;

b) artikel 77*quater*, laatstelijk gewijzigd bij wet van 31 mei 2016;

c) artikel 77*quinquies*, laatstelijk gewijzigd bij wet van 24 juni 2013;

d) artikel 77*sexies*, laatstelijk gewijzigd bij wet van 31 mei 2016;

16° in de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden:

a) de artikelen 19 tot en met 25, gewijzigd bij wet 5 mei 2019;

17° in de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaalsocialistische regime is gepleegd:

a) artikel 1, gewijzigd bij wet van 7 mei 1999;

b) de artikelen 2 en 3;

18° artikel 145, § 3*bis*, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, ingevoegd bij wet van 25 april 2007;

19° artikelen 21 tot en met 23, van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie;

20° in de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen:

a) de artikelen 26 tot en met 28;

b) de artikelen 28/1 en 28/2, ingevoegd bij wet van 22 mei 2014;

21° de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen.

CHAPITRE 5

Dispositions d'entrée en vigueur

Art. 128

La présente loi entre en vigueur deux ans après le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 21 juillet 2023

PHILIPPE

PAR LE ROI:

Le ministre de la Justice,

Vincent Van Quickenborne

HOOFDSTUK 5

Inwerkingtredingsbepalingen

Art. 128

Deze wet treedt in werking twee jaar na de dag van publicatie van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*.

Gegeven te Brussel, 21 juli 2023

FILIP

VAN KONINGSWEGE:

De minister van Justitie,

Vincent Van Quickenborne

TABLEAU DE CORRESPONDANCE

Projet de Code pénal	Code pénal et autres normes
Livre II	
Titre préliminaire	
Art. 79. Définitions générales	
1° mineur	article 100ter du Code pénal
2° personne en situation de vulnérabilité	articles 142, alinéa 2, 330bis, 347bis, § 2, alinéa 2, 376, alinéa 3, 417ter, alinéa 2, 1°, b), 417quater, alinéa 2, 1°, b), 417quinquies, alinéa 2, 422bis, alinéa 3, 423, § 1 ^{er} , 428, § 2, 433, 442bis, alinéa 2, 462, alinéa 2, 463, alinéa 3, 471, dernier alinéa, 493, alinéa 1 ^{er} , 496, alinéa 2, du Code pénal et articles 405bis, 405ter, 425, § 1 ^{er} , et 426, § 1 ^{er} , du Code pénal
3° partenaire	article 410, alinéa 2, du Code pénal + Circulaire n° COL 3/2006 relative à la définition de la violence intrafamiliale et de la maltraitance d'enfants extrafamiliale, à l'identification et à l'enregistrement des dossiers par les services de police et les parquets et Circulaire n° COL 4/2006 relative à la politique criminelle en matière de violence dans le couple + article 3, b, de la Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique + article 132-80, alinéa 2, du Code pénal français + exemple des Pays-Bas
4° personne exerçant une fonction sociétale	articles 145, 278, 280, 282 et 410bis du Code pénal
5° personne exerçant une fonction publique	articles 269 et 275 du Code pénal
6° parlementaire	articles 275 et 278 du Code pénal + exemple des Pays-Bas
7° ministre ou secrétaire d'État	articles 275 et 278 du Code pénal + article 104, alinéa 2, de la Constitution + article 126 de la Constitution

8° magistrat	articles 275 et 278 du Code pénal + articles 84 et 304, 2°, du Code pénal néerlandais
9° collaborateur juridique d'une juridiction ou du Ministère public	articles 162, § 2, alinéas 3 et sv., 259 <i>octies</i> , § 7, alinéas 2 et sv. du Code judiciaire + loi du 6 juillet 2017 portant simplification, harmonisation, informatisation et modernisation de dispositions de droit civil et de procédure civile ainsi que du notariat, et portant diverses mesures en matière de justice
10° membre du jury	article 282 du Code pénal
11° témoin	article 282 du Code pénal
12° arbitre ou signaleur lors d'une compétition sportive	article 410 <i>ter</i> du Code pénal
13° dans le cadre de l'exercice de ses fonctions	Cet élément est repris dans diverses incriminations, divers éléments et circonstances aggravants afin de préciser que la personne concernée outrepassa les limites de ses fonctions en commettant l'infraction
14° à l'occasion de l'exercice de ses fonctions	Cette notion remplace les définitions "à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions" et "dans l'exercice de leurs fonctions" de l'actuel Code pénal
15° atteinte à l'intégrité du premier degré	nouveau
16° atteinte à l'intégrité du deuxième degré	articles 399 et 402 du Code pénal
17° atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 400 du Code pénal et articles 121 <i>bis</i> , alinéa 3, 136 <i>quinqüies</i> , alinéas 4 et 11, 347 <i>bis</i> , alinéa 4, 1°, 349, 403, 409, § 3, 417 <i>ter</i> , alinéa 2, 2°, 417 <i>quater</i> , alinéa 2, 2°, 428, § 4, 433 <i>septies</i> , alinéa 1 ^{er} , 5°, 442 <i>quater</i> , § 2, 3°, 473, alinéa 1 ^{er} , 477 <i>sexies</i> , § 2, 1°, et 488 <i>bis</i> , § 2, 1°, du Code pénal + article 82, § 1 ^{er} , Code pénal néerlandais
18° menace	article 483, alinéa 2, du Code pénal
19° torture	article 417/1, 1°, du Code pénal
20° préméditation	définition tirée de la doctrine et la jurisprudence existante
21° en public	article 444 du Code pénal
22° arme	article 135 du Code pénal
23° nuit	article 1 ^{er} de la loi du 7 juin 1969 fixant le temps pendant lequel il ne peut être procédé à des perquisitions, visites domiciliaires ou arrestations
24° loi	nouveau

25° assemblée législative	article 1 ^{er} , alinéa 1 ^{er} , de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution
26° monnaie	articles 169, 170, 173 du Code pénal
27° matières radioactives	article 487 <i>bis</i> , § 2, du Code pénal
28° matières nucléaires	Convention sur la protection physique des matières nucléaires faite à Vienne et à New York le 3 mars 1980 approuvée par la Belgique par la loi du 24 juillet 1984 loi du 17 avril 1986 relative à l'exécution des articles 7 et 8 de la Convention sur la protection physique des matières nucléaires
29° engin nucléaire	article 487 <i>bis</i> , § 4, du Code pénal
30° installation nucléaire	article 487 <i>bis</i> , § 3, du Code pénal
31° exploitant d'une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement	article 487 <i>bis</i> , § 5, du Code pénal
32° personne extérieure à une installation où des matières nucléaires sont produites, traitées, utilisées, manipulées, entreposées ou stockées définitivement	article 487 <i>bis</i> , § 6, du Code pénal
Art. 80. Définitions spécifiques	
1° attentat	article 105 du Code pénal article 1 ^{er} , alinéa 2 de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et les délits qui portent atteinte aux relations internationales article 411-1 du Code pénal français + Code pénal allemande (§ 81 StGB) et Code pénal suisse
2° complot	article 110 du Code pénal
Art. 81. Adoption	article 392 <i>bis</i> du Code pénal

Titre premier - Les violations graves du droit international humanitaire

Art. 82. Le crime de génocide	article 136 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 83. Le crime contre l'humanité	article 136 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 84. Les crimes de guerre	/
Art. 85. Les crimes de guerre de catégorie 1	article 136 <i>quater</i> , § 1 ^{er} , 1°, 2°, 15°, 17°, 20° à 24°, 26° à 28° et § 2, 1°

Art. 86. Les crimes de guerre de catégorie 2	article 136 <i>quater</i> , § 1 ^{er} , 3°, 4°, 10° 16°, 19°, 36°, 37°, 38°, 40°, 29° et 30°
Art. 87. Les crimes de guerre de catégorie 3	article 136 <i>quater</i> , § 1 ^{er} , 12° à 14°, 25° et § 3, 1° à 3
Art. 88. Les crimes de guerre de catégorie 4	article 136 <i>quater</i> , § 1 ^{er} , 6° à 9°, 11°, 31°, 5°, 32°, 33°, 34°, 35°, 18°, 39° et § 2, 2°, 4° et 3°.
Art. 89. La disparition forcée non constitutive d'un crime contre l'humanité	articles 2, 4, 6, 7 et 9 de la Convention internationale pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcées, adoptée par l'Assemblée générale des Nations Unies le 20 décembre 2006 ratifiée par la Belgique le 2 juin 2011 + rapport du Groupe de travail des Nations Unies sur les disparitions forcées ou involontaires
Art. 90. Les actes préparatoires	article 136 <i>sexies</i>
Art. 91. La tentative punissable	article 136 <i>septies</i> , 6°
Art. 92. La participation criminelle et la responsabilité du supérieur	article 136 <i>septies</i> , 1° à 5°
Art. 93. L'exclusion de justification et d'excuse	article 136 <i>octies</i>

Titre 1bis

Art. 94. Le crime d'écocide	nouvelle incrimination <i>cf.</i> définition juridique du crime d'écocide élaboré par un Panel d'experts indépendants, organisé par la Stop Ecocide Foundation et qui s'inspire de la structure de l'article 7 du Statut de Rome (crime contre l'humanité) (juin 2021) + Convention de 1976 sur l'interdiction d'utiliser des techniques de modification de l'environnement à des fins militaires ou toutes autres fins hostiles (« convention ENMOD », ratifiée par la Belgique le 12 juillet 1982)
------------------------------------	---

Titre 2 – Les infractions contre la personne

Art. 95. Champ d'application

Chapitre 1er – Les infractions contre la vie

Art. 96. Le meurtre	article 393 du Code pénal
Art. 97. L'assassinat	article 394 du Code pénal
Art. 98. Le meurtre commis dans le cadre d'une autre infraction	articles 475 et 532 du Code pénal
Art. 99. Le meurtre commis avec un mobile discriminatoire	article 405 <i>quater</i> , 1°, du Code pénal
Art. 100. Le meurtre commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité	article 100, al. 1 ^{er} : nouveau article 100, al. 2 : article 405 <i>ter</i> CP
Art. 101. Le meurtre intrafamilial	articles 395, 396 du Code pénal
Art. 102. Le meurtre commis sur une personne exerçant une fonction sociétale	nouveau
Art. 103. Le meurtre provoqué	articles 411, 412 et 414 du Code pénal
Art. 104. Les peines accessoires	<i>cf.</i> livre premier du projet de Code pénal article 18 du Code pénal articles 382 <i>bis</i> et 389, § 2, du Code pénal + article 131-6, 12°, 13° et 14° du Code pénal français + article 631 de la proposition de loi + article 95/1 de la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine + article 129 de l'avant-projet avant-projet de Code pénal – Commission Legros
Art. 105. Les facteurs aggravants	article 46, e et g de la Convention d'Istanbul + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 106. L'homicide par défaut grave de prévoyance ou de précaution	article 419 du Code pénal
Art. 107. L'accident de roulage mortel	article 419 du Code pénal
Art. 108. Le facteur aggravant	nouveau + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 109. L'incitation au suicide	nouveau
Art. 110. L'incitation au suicide aggravée	nouveau
Art. 111. Les facteurs aggravants	nouveau

+ proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)

Chapitre 2 – La torture, le traitement inhumain et le traitement dégradant

Art. 112. La torture	articles 417 <i>bis</i> , 2° et 417 <i>ter</i> , du Code pénal
Art. 113. La torture ayant entraîné une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 417 <i>ter</i> , alinéa 2, 2°, du Code pénal
Art. 114. La torture commise par une personne exerçant une fonction publique	article 417 <i>ter</i> , alinéa 2, 1°, a), du Code pénal
Art. 115. La torture envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité	article 417 <i>ter</i> , alinéa 2, 1°, b) et c), et alinéa 3, 1°, du Code pénal
Art. 116. La torture commise sur une personne exerçant une fonction sociétale	nouveau
Art. 117. La torture intrafamiliale	article 417 <i>ter</i> , alinéa 3, 1°, du Code pénal
Art. 118. La torture ayant entraîné la mort	article 417 <i>ter</i> , alinéa 3, 2°, du Code pénal
Art. 119. L'exclusion des causes de justification	article 417 <i>ter</i> , alinéas 4 et 5, du Code pénal
Art. 120. Le traitement inhumain	article 417 <i>bis</i> , 2°, du Code pénal
Art. 121. Le traitement inhumain entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 417 <i>quater</i> , alinéa 2, 2°, du Code pénal
Art. 122. Le traitement inhumain commis par une personne exerçant une fonction publique	article 417 <i>quater</i> , alinéa 2, 1°, a), du Code pénal
Art. 123. Le traitement inhumain envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité	article 417 <i>quater</i> , alinéa 2, 1°, b) et c), 2°, et alinéa 3, 1°, du Code pénal
Art. 124. Le traitement inhumain envers une personne exerçant une fonction sociétale	nouveau
Art. 125. Le traitement inhumain intrafamilial	article 417 <i>quater</i> , alinéa 3, 1°, du Code pénal
Art. 126. Le traitement inhumain ayant entraîné la mort	article 417 <i>quater</i> , alinéa 3, 2°, du Code pénal
Art. 127. L'exclusion d'une cause de justification	article 417 <i>quater</i> , dernier alinéa, du Code pénal
Art. 128. Le traitement dégradant	article 417 <i>bis</i> , 3°, du Code pénal
Art. 129. Le traitement dégradant envers un mineur ou une personne en situation de vulnérabilité	article 417 <i>quinquies</i> , alinéa 2, du Code pénal
Art. 130. Le traitement dégradant intrafamilial	nouveau
Art. 131. Les facteurs aggravants	nouveau

+ proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)

Chapitre 3 – Les infractions portant atteinte à l'intégrité sexuelle, au droit à l'autodétermination sexuelle et aux bonnes mœurs

Art. 132. La définition du consentement en matière de droit à l'autodétermination sexuelle	article 417/5 du Code pénal (art. 5 de la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel)
Art. 133. Les restrictions à la faculté de consentir du mineur	article 417/6 du Code pénal (art. 6 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 134. L'atteinte à l'intégrité sexuelle	article 417/7 du Code pénal (art. 8 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 135. Le voyeurisme	article 417/8 du Code pénal (art. 9 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 136. La diffusion non consentie de contenus à caractère sexuel	article 417/9 du Code pénal (art. 10 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 137. La diffusion non consentie avec une intention méchante ou dans un but lucratif de contenus à caractère sexuel	article 417/10 du Code pénal (art. 11 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 138. Le viol	article 417/11 du Code pénal (art. 12 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 139. Les actes à caractère sexuel non consentis entraînant la mort	article 417/12 du Code pénal (art. 14 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 140. Les actes à caractère sexuel non consentis précédés ou accompagnés de torture, de séquestration ou de violence grave	article 417/13 du Code pénal (art. 15 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 141. Les actes à caractère sexuel non consentis commis sous la menace d'une arme ou d'un objet qui y ressemble ou après administration de substances inhibitives ou désinhibitives	article 417/14 du Code pénal (art. 16 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 142. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'une personne dans une situation de vulnérabilité	article 417/15 du Code pénal (art. 17 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 143. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de moins de seize ans accomplis	article 417/16 du Code pénal (art. 18 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 144. Les actes à caractère sexuel non consentis commis au préjudice d'un mineur de plus de seize ans accomplis	article 417/17 du Code pénal (art. 19 de la loi du 21 mars 2022)

Art. 145. L'inceste	article 417/18 du Code pénal (art. 20 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 146. Les actes à caractère sexuel intrafamiliaux non consentis	article 417/19 du Code pénal (art. 21 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 147. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec un mobile discriminatoire	article 417/20 du Code pénal (art. 22 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 148. Les actes à caractère sexuel non consentis commis par une personne qui se trouve en position d'autorité ou de confiance à l'égard de la victime	article 417/21 du Code pénal (art. 23 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 149. Les actes à caractère sexuel non consentis commis avec l'aide ou en présence d'une ou de plusieurs personnes	article 417/22 du Code pénal (art. 24 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 150. Les facteurs aggravants	article 417/23 du Code pénal (art. 26 de la loi du 21 mars 2022) + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 151. L'approche d'un mineur à des fins sexuelles	article 417/24 du Code pénal (art. 29 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 152. L'incitation d'un mineur à la débauche ou la prostitution	article 417/25 du Code pénal (art. 31 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 153. L'incitation d'un mineur de moins de seize ans accomplis à la débauche ou la prostitution	article 417/26 du Code pénal (art. 32 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 154. Le recrutement d'un mineur à des fins de débauche ou de prostitution	article 417/27 du Code pénal (art. 33 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 155. Le recrutement d'un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution	article 417/28 du Code pénal (art. 34 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 156. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur se livre à la débauche ou à la prostitution	article Art. 417/29 du Code pénal (art. 35 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 157. La tenue d'une maison de débauche ou de prostitution où un mineur de moins de seize ans accomplis se livre à la débauche ou à la prostitution	article 417/30 du Code pénal (art. 36 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 158. La mise à disposition d'un local à un mineur à des fins de débauche ou de prostitution	article 417/31 du Code pénal (art. 37 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 159. La mise à disposition d'un local à un mineur de moins de seize ans accomplis à des fins de débauche ou de prostitution	article 417/32 du Code pénal (art. 38 de la loi du 21 mars 2022)

Art. 160. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur	article 417/33 du Code pénal (art. 39 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 161. L'exploitation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis	article 417/34 du Code pénal (art. 40 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 162. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur	article 417/35 du Code pénal (art. 41 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 163. L'obtention de la débauche ou de la prostitution d'un mineur de moins de seize ans accomplis	article 417/36 du Code pénal (art. 42 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 164. Organisation de la débauche ou de la prostitution d'un mineur en association	article 417/37 du Code pénal (art. 43 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 165. Le fait d'assister à la débauche ou à la prostitution d'un mineur	article 417/38 du Code pénal (art. 44 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 166. La publicité pour la débauche et la prostitution d'un mineur	article 417/39 du Code pénal (art. 45 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 167. La publicité aggravée pour la débauche ou la prostitution d'un mineur	article 417/40 du Code pénal (art. 46 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 168. L'incitation à la débauche ou à l'exploitation de la prostitution d'un mineur en public ou par un moyen quelconque de publicité	article 417/41 du Code pénal (art. 47 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 169. La confiscation de l'instrument de l'infraction	article 417/42 du Code pénal (art. 48 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 170. La définition d'images d'abus sexuels de mineurs	article 417/43 du Code pénal (art. 50 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 171. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs	article 417/44 du Code pénal (art. 51 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 172. La production ou la diffusion d'images d'abus sexuel de mineurs en association	article 417/45 du Code pénal (art. 52 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 173. La détention et l'acquisition d'images d'abus sexuels de mineurs	article 417/46 du Code pénal (art. 53 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 174. L'accès à des images d'abus sexuels de mineurs	article 417/47 du Code pénal (art. 54 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 175. La cause de justification concernant la réception de droit, l'analyse et la transmission d'images d'abus sexuels de mineurs	article 417/48 du Code pénal (art. 55 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 176. La cause de justification concernant la réalisation consentie, la possession et la transmission mutuelle de contenus à caractère sexuel	article 417/49 du Code pénal (art. 56 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 177. La production ou la diffusion de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur	droit comparé : Allemagne, Royaume-Uni et Pays-Bas (proposition de loi du ministre de la Justice et de la sécurité discutée au parlement (wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek

	van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen)).
Art. 178. La détention ou l'acquisition de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur	droit comparé : Allemagne, Royaume-Uni et Pays-Bas (proposition de loi du ministre de la Justice et de la sécurité discutée au parlement (wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen)).
Art. 179. L'accès à des contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur	droit comparé : Allemagne, Royaume-Uni et Pays-Bas (proposition de loi du ministre de la Justice et de la sécurité discutée au parlement (wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen)).
Art. 180. La cause de justification concernant la réception de droit, l'analyse et la transmission de contenus destinés à promouvoir la commission d'une infraction d'abus sexuels ou d'exploitation sexuelle au préjudice d'un mineur	nouveau
Art. 181. Les facteurs aggravants	article 417/50 du Code pénal (art. 58 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 182. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent	article 417/51 du Code pénal (art. 60 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 183. La production ou la diffusion de contenus à caractère extrêmement pornographique ou violent adressé à un mineur ou une personne dans une situation de vulnérabilité	article 417/52 du Code pénal (art. 61 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 184. L'exhibitionnisme	article 417/53 du Code pénal (art. 62 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 185. L'exhibitionnisme en présence d'un mineur ou d'une personne dans une situation de vulnérabilité	article 417/54 du Code pénal (art. 63 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 186. Les facteurs aggravants	article 417/55 du Code pénal (art. 64 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 187. Le refus de prêter son concours technique à la suppression de certaines images à	article 417/56 du Code pénal (art. 66 de la loi du 21 mars 2022)

caractère sexuel ou à caractère extrêmement pornographique ou violent	
Art. 188. La fermeture de l'établissement	article 417/57 du Code pénal (art. 67 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 189. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact	article 417/58 du Code pénal (art. 68 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 190. Les interdictions spécifiques et déchéances	article 417/59 du Code pénal (art. 69 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 191. La transmission d'une décision judiciaire	article 417/62 du Code pénal (art. 72 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 192. La protection de l'identité de la victime	article 417/63 du Code pénal (art. 73 de la loi du 21 mars 2022)

Chapitre 4 – Les infractions contre l'intégrité physique ou psychique

Art. 193. La définition d'actes de violence	/
Art. 194. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du premier degré ou n'entraînant pas d'atteinte à l'intégrité	(article 79, 15° du projet de Code pénal et) article 398 du Code pénal
Art. 195. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré	(article 79, 16° du projet de Code pénal et) article 399 du Code pénal
Art. 196. Les actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	(article 79, 17° du projet de Code pénal et) articles 349 et 400 du Code pénal
Art. 197. Les actes de violence ayant entraîné la mort	article 401 du Code pénal
Art. 198. Les actes de violence prémédités	articles 349, 398, 399, 400 et 401 du Code pénal
Art. 199. Les actes de violence commis avec un mobile discriminatoire	(article 29 du projet de loi et) article 405 ^{quater} du Code pénal + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 200. Les actes de violence commis sur un mineur ou sur une personne en situation de vulnérabilité	(articles 78, 1° et 2°, du projet de loi,) 405 ^{bis} et article 405 ^{ter} du Code pénal
Art. 201. Les actes de violence intrafamiliale	article 405 ^{ter} du Code pénal + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un

	enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 202. Les actes de violence commis sur une personne investie d'une fonction sociétale	(article 79, 4°, du projet de Code pénal et) articles 145, 146, 278, 279 <i>bis</i> , 280, 282, 410 <i>bis</i> , 410 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 203. Les actes de violence provoqués	articles 411 à 414 du Code pénal
Art. 204. Les facteurs aggravants	articles 257, 410 <i>ter</i> et 410, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 205. Peine accessoire	article 46 du Code pénal
Art. 206. Les mutilations génitales féminines	article 409, § 1 ^{er} , alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 207. Les mutilations génitales féminines commises dans un but de lucre	article 409, § 2, du Code pénal
Art. 208. Les mutilations génitales féminines entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 409, § 3, du Code pénal
Art. 209. Les mutilations génitales féminines ayant entraîné la mort	article 409, § 4, du Code pénal
Art. 210. Les mutilations génitales féminines commises sur une mineure ou sur une personne en situation de vulnérabilité	article 409, § 5, du Code pénal
Art. 211. L'incitation à la pratique de mutilations génitales féminines ou sa promotion	article 409, § 1 ^{er} , alinéa 2, du Code pénal
Art. 212. Le facteur aggravant	nouveau + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 213. Peine accessoire	article 46 du Code pénal
Art. 214. La perte de grossesse sans consentement	article 348 du Code pénal
Art. 215. La perte de grossesse sans consentement entraînant la mort	article 352 du Code pénal
Art. 216. Le facteur aggravant	nouveau + proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la répression des violences entre partenaires commises en présence d'un enfant mineur (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2021-2022, doc. n°55-2408/001)
Art. 217. L'atteinte à l'intégrité due à un défaut grave de prévoyance ou de précaution	article 420, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 218. L'atteinte à l'intégrité dans le cadre d'un accident de la route	article 420, alinéa 2, du Code pénal

Chapitre 5 – Les infractions contre la liberté individuelle

Art. 219. La privation de liberté	articles 434 à 436 du Code pénal
Art. 220. La privation de liberté commise à l'égard d'un mineur ou d'une personne en situation de vulnérabilité	nouveau
Art. 221. La privation de liberté entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	nouveau
Art. 222. La privation de liberté entraînant la mort	nouveau
Art. 223. L'enlèvement	articles 428, §§ 1 ^{er} à 2 et 429 du Code pénal
Art. 224. L'enlèvement entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 428, § 4, du Code pénal
Art. 225. L'enlèvement entraînant la mort	article 428, § 5, du Code pénal
Art. 226. La prise d'otages	article 347 <i>bis</i> , §§ 1 ^{er} et 2, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 227. La prise d'otages aggravée	article 347 <i>bis</i> , § 2, alinéa 2, et § 4, du Code pénal
Art. 228. La prise d'otages entraînant la mort	article 347 <i>bis</i> , § 4, du Code pénal
Art. 229. Les causes d'excuses atténuantes	articles 347 <i>bis</i> , § 3, et 430 du Code pénal + articles 434 à 436 du Code pénal
Art. 230. Les facteurs aggravants	articles 437 et 438 <i>bis</i> du Code pénal + article 147 du Code pénal

Chapitre 6 – Les infractions contre la tranquillité personnelle et l'intégrité morale

Art. 231. La menace d'attentat contre les personnes ou les propriétés	article 327, alinéa 2, du Code pénal + articles 222-17 et 222-18 du Code pénal français
Art. 232. La menace aggravée d'attentat contre les personnes ou contre les propriétés	articles 327, alinéa 1 ^{er} , 329 et 330 du Code pénal + articles 222-17 et 222-18 du Code pénal français
Art. 233. La menace à l'aide de matières radioactives, de matières nucléaires et d'armes biologiques ou chimiques	article 331 <i>bis</i> du Code pénal + articles 222-17 et 222-18 du Code pénal français
Art. 234. La communication d'une fausse information	article 328 du Code pénal + articles 222-17 et 222-18 du Code pénal français

Art. 235. La diffusion de substances apparemment dangereuses	article 328 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 236. Le facteur aggravant	article 330 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 237. Le harcèlement	articles 442 <i>bis</i> du Code pénal et 145 § 3 <i>bis</i> , de la loi du 13 juin 2005 sur la communication électronique
Art. 238. Le harcèlement aggravé	article 442 <i>ter</i> , alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 239. Les facteurs aggravant	article 442 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 240. L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact	nouveau
Art. 241. La calomnie	articles 443 et 444 du Code pénal
Art. 242. La suspension des poursuites pour calomnie	article 447 du Code pénal
Art. 243. La dénonciation calomnieuse	article 445, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 244. L'imputation calomnieuse contre un subordonné	article 445, alinéa 2, du Code pénal
Art. 245. L'injure	articles 448 et 449 du Code pénal
Art. 246. Le facteur aggravant	nouveau
Art. 247. Le motif particulier d'immunité	article 452 du Code pénal
Art. 248. L'outrage	articles 145, 275, 276 et 282 du Code pénal
Art. 249. Le facteur aggravant	article 275, alinéa 2, du Code pénal

Chapitre 7 – Les atteintes à la dignité humaine et l'abus de la position vulnérable de la victime

Art. 250. La définition de la discrimination	articles 3 et 19 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, 3 et 21 de la loi 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et 3, 4 et 26 de 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes + Commission d'évaluation de la législation fédérale relative à la lutte contre les discrimination (§ 77, rapport février 2017),
Art. 251. L'incitation à la discrimination ou à la haine raciale	articles 20 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, 22 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et 27 du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes

Art. 252. La diffusion d'idées raciales	article 21 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie + Convention des Nations unies du 7 mars 1966 sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale
Art. 253. L'adhésion à un groupement raciste ou prônant la discrimination ou la ségrégation	article 22 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie + Convention des Nations unies du 7 mars 1966 sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale
Art. 254. La discrimination commise par une personne exerçant une fonction publique ou commise en son nom au moyen d'une fausse signature	articles 23 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, 23 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination et 28 du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes
Art. 255. La discrimination commise dans l'accès aux biens ou aux services	article 24 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, 28/1 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes + rapport d'évaluation d'UNIA sur la loi du 10 mai 2007 modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie et la du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, 2016
Art. 256. La discrimination commise dans le domaine des relations de travail	article 25 de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, 28/2 de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes + rapport d'évaluation d'UNIA sur la loi du 10 mai 2007 modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie et la du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination, 2016
Art. 257. Le négationnisme	article 20, 5° de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie
Art. 258. Le sexisme	articles 2 et 3 de la loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les

	femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination
Art. 259. La traite des êtres humains	article 433 <i>quinq</i> ues du Code pénal
Art. 260. Le trafic des êtres humains	article 77 <i>bis</i> de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers
Art. 261. La traite et le trafic des êtres humains aggravés	article 433 <i>sept</i> ies du Code pénal + article 77 <i>quater</i> de la loi du 15 décembre 1980 (trafic des êtres humains)
Art. 262. Les facteurs aggravants de la traite et du trafic des êtres humains	article 433 <i>sex</i> ies du Code pénal + article 77 <i>ter</i> de la loi du 15 décembre 1980
Art. 263. La confiscation de l'instrument de l'infraction	article 433 <i>nov</i> ies, alinéa 3, du Code pénal
Art. 264. Les interdictions spécifiques en cas de condamnation du chef de traite des êtres humains	articles 382 <i>bis</i> et 433 <i>nov</i> ies, § 2, du Code pénal
Art. 265. La cause d'excuse au profit de la victime de traite des êtres humains	article 433 <i>quinq</i> ues, § 5, du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains) + article 8 de la Directive européenne Traite des êtres humains et article 26 de la Convention du Conseil de l'Europe sur la traite des êtres humains (Convention de Varsovie) + Protocole de 2014 relatif à la Convention sur le travail forcé, entrée en vigueur en novembre 2016 (article 4.2)
Art. 266. Le proxénétisme	article 433 <i>quater</i> /1 du Code pénal (art. 76 de la loi du 21 mars 2022 modifiant le Code pénal en ce qui concerne le droit pénal sexuel)
Art. 267. La publicité pour la prostitution	article 433 <i>quater</i> /2 du Code pénal (art 77 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 268. L'incitation publique à la prostitution	article 433 <i>quater</i> /3 du Code pénal (art. 78 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 269. L'abus aggravé de la prostitution	article 433 <i>quater</i> /4 du Code pénal (art. 79 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 270. La fermeture de l'établissement	article 433 <i>quater</i> /5 du Code pénal (art. 80 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 271. Les interdictions spécifiques	article 433 <i>quater</i> /6 du Code pénal (art. 81 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 272. La confiscation de l'instrument de l'infraction	article 382 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 273. Evaluation multidisciplinaire	article 433 <i>quater</i> /8 du Code pénal (art. 83 de la loi du 21 mars 2022)
Art. 274. La vente d'enfants	articles 2 et 3 du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant

	concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants
Art. 275. La vente d'enfants aggravée	article 3 du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant la vente d'enfants, la prostitution des enfants et la pornographie mettant en scène des enfants
Art. 276. Les facteurs aggravants de la vente d'enfants	articles 433 ^{sexies} du Code pénal et 77 ^{ter} de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers
Art. 277. Le prélèvement illégal d'un organe humain	article 433 ^{novies} /2 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 278. La transplantation ou l'utilisation illégales d'un organe humain	article 433 ^{novies} /3 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 279. La gestion illégale d'organes humains	article 433 ^{novies} /4 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 280. Le démarchage illicite de donneurs ou de receveurs d'organes humains	article 433 ^{novies} /5 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 281. L'infraction aggravée de prélèvement illégal, de transplantation illégale, d'utilisation illégale, de gestion illégale et de démarchage illicite de donneur ou de receveur d'organes humains	articles 433 ^{novies} /9 et 433 ^{novies} /10 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 282. La facilitation ou la diffusion de pratiques illégales de trafic d'organes humains	article 433 ^{novies} /6 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 283. L'acceptation d'une transplantation illégale d'un organe humain	article 433 ^{novies} /7 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 284. L'offre ou l'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains	article 433 ^{novies} /8 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 285. L'infraction aggravée de facilitation ou de diffusion de pratiques illégales et d'offre ou	articles 433 ^{novies} /9 et 433 ^{novies} /10 du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de

d'acceptation d'un avantage dans le cadre du trafic d'organes humains	non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 286. Présomption quant à l'origine licite des organes humains prélevés au sein de l'Union européenne	articles 433 <i>novies</i> /3, alinéa 2, 433 <i>novies</i> /4, alinéa 22 et 433 <i>novies</i> /7, alinéa 2, du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 287. La confiscation de l'instrument de l'infraction	article 433 <i>novies</i> /11, § 6, du Code pénal (loi du 22 mai 2019 relative au trafic d'organes humains et relative au principe de non-sanction des victimes de traite des êtres humains)
Art. 288. Interdiction spécifique en cas de condamnation du chef de trafic d'organes humains	article 433 <i>novies</i> /11, § 2, du Code pénal
Art. 289. L'exploitation de la mendicité	article 433 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 290. L'exploitation de la mendicité aggravée	article 433 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 291. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil	article 433 <i>decies</i> du Code pénal
Art. 292. L'exploitation abusive d'autrui par un marchand de sommeil aggravée	articles 433 <i>undecies</i> et 433 <i>duodecies</i> du Code pénal
Art. 293. La confiscation de l'instrument de l'infraction	article 433 <i>terdecies</i> , alinéas 2 et 3, du Code pénal
Art. 294. Le mariage forcé	article 391 <i>sexies</i> du Code pénal
Art. 295. La cohabitation légale forcée	article 391 <i>septies</i> du Code pénal
Art. 296. Le facteur aggravant	nouveau
Art. 297. L'annulation du mariage ou de la cohabitation légale	article 391 <i>octies</i> du Code pénal
Art. 298. La fermeture d'établissement	article 433 <i>novies</i> , § 4, du Code pénal
Art. 299. Les interdictions spécifiques et déchéances	articles 382, § 2, et 382 <i>bis</i> du Code pénal

Chapitre 8 – Les infractions en rapport avec la mise en danger de personnes

Art. 300. L'abstention coupable	article 422 <i>bis</i> , alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 301. Le non-respect d'un ordre de porter secours	article 422 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 302. L'abstention d'aide entraînant la mort	nouveau
Art. 303. La cause de justification	articles 422 <i>bis</i> , alinéa 2, première phrase, et 422 <i>ter</i> du Code pénal

Art. 304. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine	article 422 <i>bis</i> , alinéa 2, deuxième phrase, du Code pénal
Art. 305. Le facteur aggravant	articles 422 <i>bis</i> , alinéa 3, et 422 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 306. Peine accessoire	article 46 du Code pénal
Art. 307. L'abus de la situation de faiblesse de personnes	article 442 <i>quater</i> , § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 308. L'abus aggravé de la situation de faiblesse de personnes	article 442 <i>quater</i> , § 2, du Code pénal
Art. 309. L'abus de la situation de faiblesse de personnes entraînant la mort	article 442 <i>quater</i> , § 3, du Code pénal
Art. 310. La peine accessoire	article 442 <i>quater</i> , § 5, du Code pénal
Art. 311. Les pratiques de conversion	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001) proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 312. La réalisation des pratiques de conversion	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001) proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 313. Les facteurs aggravants	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001) proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 314. Le fait de proposer des pratiques de conversion	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001) proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 315. L'incitation à se soumettre à des pratiques de conversion, l'incitation à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001) proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 316. L'incitation aggravée à se soumettre à des pratiques de conversion ou à soumettre d'autres personnes à des pratiques de conversion,	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001)

ou, ou le fait de faire de la publicité pour des pratiques de conversion aggravé	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 317. Interdiction spécifique	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2019, doc. n°55-0089/001)
	proposition de loi interdisant les pratiques de réorientation sexuelle (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1772/001)
Art. 318. L'entrave à la circulation	article 406, alinéas 2 et 3, du Code pénal
Art. 319. L'entrave dangereuse à la circulation	article 406, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 320. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du deuxième degré	article 407 du Code pénal
Art. 321. L'entrave à la circulation entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 407 du Code pénal
Art. 322. L'entrave à la circulation entraînant la mort	article 408 du Code pénal
Art. 323. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux	article 141 ^{ter} du Code pénal
Art. 324. L'atteinte aux denrées alimentaires	article 454 du Code pénal
Art. 325. La vente de denrées alimentaires ou de substances affectées	article 455 du Code pénal
Art. 326. Le stockage de denrées alimentaires affectées	article 456 du Code pénal
Art. 327. Les peines accessoires	article 457 du Code pénal
Art. 328. La dissémination malveillante d'agents pathogènes	droit pénal suisse (article 231 du Code pénal suisse articles § 178-179 du Code pénal autrichien)
Art. 329. Le facteur aggravant	nouveau
Art. 330. Le délaissement de personnes	article 423, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 331. Le délaissement de personnes entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 423, § 2, du Code pénal
Art. 332. Le délaissement de personnes entraînant la mort	article 423, § 3, du Code pénal
Art. 333. Les facteurs aggravants	article 427 du Code pénal
Art. 334. L'abandon de personnes dans le besoin	article 424, alinéas 1 ^{er} et 2, du Code pénal
Art. 335. La privation d'aliments ou de soins	article 425, § 1 ^{er} , du Code pénal + article § 171 du Code pénal allemand (StGB) + article 227-15 du Code pénal français
Art. 336. La privation d'aliments ou de soins entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 425, § 2, du Code pénal

Art. 337. La privation d'aliments ou de soins entraînant la mort	article 425, § 3, du Code pénal
Art. 338. Le défaut d'entretien	article 426, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 339. Le défaut d'entretien entraînant la mort	article 426, § 2, du Code pénal
Art. 340. Les facteurs aggravants	article 427 du Code pénal
Art. 341. L'utilisation de personnes en vue de commettre une infraction	article 433, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 342. Le leurre technologique de personnes en vue de commettre une infraction	article 433bis/1, du Code pénal,
Art. 343. Les facteurs aggravants	article 433, alinéa 2, du Code pénal
Art. 344. La peine accessoire	nouveau

Chapitre 9 – Les infractions contre la vie privée des personnes

Art. 345. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique	articles 259bis, § 1 ^{er} et 314bis, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 346. La violation du secret des communications privées ou des données privées d'un système informatique aggravée	articles 259bis, § 1 ^{er} et 314bis, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 347. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique	articles 259bis, § 2, et 314bis, § 2, du Code pénal
Art. 348. L'utilisation frauduleuse d'enregistrements légalement effectués de communications privées ou de données privées d'un système informatique aggravée	articles 259bis, § 2, et 314bis, § 2, du Code pénal
Art. 349. La possession ou la mise à disposition illégales de matériel d'écoute	articles 259bis, § 2bis, et 314bis, § 2bis, du Code pénal
Art. 350. La violation du secret des lettres	articles 460 et 460bis du Code pénal
Art. 351. La violation de domicile ou d'un lieu habité	articles 439 et 442 du Code pénal
Art. 352. La violation de domicile ou d'un lieu habité aggravée	article 440 du Code pénal
Art. 353. L'occupation illicite d'un lieu non habité	article 442/1, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 354. Le refus d'obtempérer à une décision d'évacuation ou d'expulsion	article 442/1, § 2, du Code pénal
Art. 355. La violation du secret professionnel	article 458 du Code pénal
Art. 356. Dérogations au secret professionnel	articles 458bis, 458ter et 458quater du Code pénal

Art. 357. L'atteinte au libre exercice d'un culte	articles 142 à 145 du Code pénal
Art. 358. Le facteur aggravant de l'atteinte au libre exercice d'un culte	article 142, alinéa 2, du Code pénal
Art. 359. L'atteinte à la vie privée des mineurs	article 433 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 360. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine	articles 152 et 260 du Code pénal

Chapitre 10 – Les infractions contre l'état civil des personnes

Art. 361. Le défaut de déclaration de naissance d'un enfant	article 361 du Code pénal
Art. 362. Le défaut de notification d'accouchement	article 361 du Code pénal
Art. 363. Le défaut de notification d'un enfant abandonné	article 362 du Code pénal
Art. 364. La cause d'excuse entraînant une exemption de peine	article 362 du Code pénal
Art. 365. La substitution d'enfant	article 363, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 366. L'obstruction à la preuve de l'état civil d'un enfant	article 363, alinéa 2, du Code pénal
Art. 367. L'adoption illégale pour compte propre	article 391 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 368. L'adoption illégale commise par un intermédiaire	article 391 <i>quinquies</i> du Code pénal
Art. 369. La bigamie	article 391 du Code pénal
Art. 370. Le facteur aggravant	article 266 du Code pénal

Chapitre 11 - Les infractions contre les cadavres et les sépultures

Art. 371. L'inhumation ou la crémation sans consentement préalable	article 315, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 372. La profanation de cadavres	article 453 du Code pénal + articles 225-17 et 225-18 du Code pénal français
Art. 373. La profanation de sépultures	article 453 du Code pénal+ articles 225-17 et 225-18 du Code pénal français

Titre 3 – Les infractions contre la sécurité publique

Chapitre 1er – Le terrorisme

Art. 374. L'infraction terroriste	article 137 du Code pénal
Art. 375. La définition du groupe terroriste	article 139 du Code pénal
Art. 376. La participation à un groupe terroriste	article 140, § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 377. La participation à la prise de décision dans un groupe terroriste	article 140, § 1 ^{er} /1 du Code pénal
Art. 378. La participation à un groupe terroriste aggravée	article 140, § 2, du Code pénal
Art. 379. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme	article 140bis du Code pénal + proposition de loi modifiant le Code pénal, tendant à réprimer l'apologie du terrorisme en public et sur Internet (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1847/001)
Art. 380. L'incitation à la commission d'infractions terroristes et l'apologie du terrorisme envers un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité	article 140bis du Code pénal + proposition de loi modifiant le Code pénal, tendant à réprimer l'apologie du terrorisme en public et sur Internet (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, 2020-2021, doc. n°55-1847/001)
Art. 381. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste	article 140ter du Code pénal
Art. 382. Le recrutement en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité	article 140ter du Code pénal
Art. 383. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste	articles 140quater et 140quinquies du Code pénal
Art. 384. L'instruction ou la formation en vue de la commission d'une infraction terroriste visant un mineur d'âge ou une personne en situation de vulnérabilité	article 140quater du Code pénal
Art. 385. L'entrée dans le territoire ou la sortie du territoire en vue de la commission d'une infraction terroriste et l'organisation et autres facilitations de voyages à des fins terroristes	article 140sexies du Code pénal
Art. 386. La préparation de la commission d'une infraction terroriste	article 140septies du Code pénal
Art. 387. La fourniture d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste	article 141, 1°, du Code pénal
Art. 388. La fourniture d'informations ou de moyens matériels à une personne terroriste	article 141, 2°, du Code pénal

Art. 389. La fourniture aggravée d'informations ou de moyens matériels en vue de la commission d'une infraction terroriste aggravée ou à une personne terroriste	article 141, 1°, du Code pénal
Art. 390. Champ d'application	article 141 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 391. Clause de protection des libertés et droits fondamentaux	article 141 <i>ter</i> du Code pénal

Chapitre 2 – Les attentats et complots contre la paix civile

Art. 392. L'attentat contre la paix civile	articles 124, alinéa 1 ^{er} et 125, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 393. Le complot contre la paix civile	articles 124, alinéa 2 et 125, alinéa 2, du Code pénal
Art. 394. La préparation d'un attentat contre la paix civile	article 124, alinéa 2, du Code pénal
Art. 395. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 136 du Code pénal

Chapitre 3 – La constitution de groupes armés et la participation à de tels groupes

Art. 396. La levée illégale de troupes armées	article 126 du Code pénal
Art. 397. La participation à une milice privée	article 1 ^{er} de la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées
Art. 398. La participation aggravée à une milice privée	article 1 ^{er} de la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées
Art. 399. L'exhibition illégale d'un groupe ayant l'apparence militaire	article 1 ^{er} <i>bis</i> , de la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées
Art. 400. L'entraînement collectif à la violence	article 1 ^{er} <i>bis</i> , de la loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées
Art. 401. L'exercice illégal d'un commandement militaire	article 127 du Code pénal
Art. 402. La direction et l'organisation d'une bande armée séditeuse	articles 128, 129 et 130 du Code pénal
Art. 403. La participation à une bande armée séditeuse	article 132 du Code pénal
Art. 404. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 134 du Code pénal
Art. 405. La fourniture de logement à une bande armée séditeuse	article 133 du Code pénal

Chapitre 4 – L'association en vue de commettre une infraction et l'organisation criminelle

Art. 406. La définition de l'association de malfaiteurs	article 322 du Code pénal
Art. 407. La participation à une association de malfaiteurs	article 324 du Code pénal
Art. 408. La participation à une association de malfaiteurs en qualité de dirigeant	article 323 du Code pénal
Art. 409. La définition de l'organisation criminelle	article 324 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 410. La participation à une organisation criminelle	article 324 <i>ter</i> , §§ 1 ^{er} et 2, du Code pénal
Art. 411. La participation à une organisation criminelle en tant que preneur de décision	article 324 <i>ter</i> , § 3, du Code pénal
Art. 412. La participation à une organisation criminelle en qualité de dirigeant	article 324 <i>ter</i> , § 4, du Code pénal
Art. 413. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 326 du Code pénal + article 6, alinéa 2, de la loi du 24 février 1921 sur les stupéfiants
Art. 414. Confiscation	nouveau

Chapitre 5 – La protection physique des matières nucléaires et des autres matières radioactives

Art. 415. La manipulation sans habilitation de matières nucléaires	article 488 <i>bis</i> , § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 416. La manipulation aggravée sans habilitation de matières nucléaires	article 488 <i>bis</i> , §§ 2 et 3, du Code pénal
Art. 417. Le sabotage de matières ou d'installations nucléaires	article 488 <i>bis</i> , § 4, du Code pénal
Art. 418. La possession illicite de matières ou d'engins radioactifs	article 488 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 419. Le sabotage de matières radioactives ou d'engins radioactifs	article 488 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 420. Le recours à la contrainte en vue de la remise de matières ou engins radioactifs ou d'installations nucléaires	article 488 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 421. L'intrusion illicite dans une installation nucléaire	article 488 <i>quinquies</i> du Code pénal

Chapitre 6 – La violation de zones portuaires ou l'intrusion dans un véhicule

Art. 422. L'intrusion dans une zone portuaire	article 546/1 du Code pénal
Art. 423. L'intrusion aggravée dans une zone portuaire	article 546/2 du Code pénal
Art. 424. L'intrusion dans un véhicule	proposition de loi modifiant le Code pénal en vue d'incriminer l'entrée ou l'intrusion de toute personne non habilitée ou non autorisée dans un véhicule, un navire, un wagon, un conteneur, une semi-remorque ou un avion (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, sess. ord., 2020-2021, doc. n°55-1729/001)
Art. 425. Cause d'excuse d'exemption de peine	proposition de loi modifiant le Code pénal en vue d'incriminer l'entrée ou l'intrusion de toute personne non habilitée ou non autorisée dans un véhicule, un navire, un wagon, un conteneur, une semi-remorque ou un avion (<i>Doc. parl.</i> , Chambre, sess. ord., 2020-2021, doc. n°55-1729/001)

Chapitre 7 – L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public

Art. 426. L'interdiction de se cacher le visage dans l'espace public	article 563 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 427. Cause de justification	article 563 <i>bis</i> du Code pénal

Titre 4. Les faux

Chapitre 1er- La protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques

Art. 428. Définitions	articles 173 à 175, 180, 185 <i>bis</i> , 186, 187, 187 <i>bis</i> , 188 à 190 <i>bis</i> , du Code pénal + directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et
------------------------------	---

	remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil
Art. 429. Disposition commune	articles 170 <i>bis</i> , 177 <i>bis</i> et 192 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 430. La contrefaçon et la falsification de la monnaie, des titres et du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres	articles 160, 161, 162, 163, 173, 174, 175, 180, alinéas 3 et 4 et 186, alinéas 3 et 4, du Code pénal + circulaire n° 1/2013 du Collège des procureurs généraux relative à la lutte contre le faux monnayage
Art. 431. La mise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres	articles 168, 169, alinéa 1 ^{er} , 176 et 177, aliéna 1 ^{er} , du Code pénal + directive 2014/62/UE du Parlement européen et du Conseil du 15 mai 2014 relative à la protection pénale de l'euro et des autres monnaies contre la contrefaçon, et remplaçant la décision-cadre 2000/383/JAI du Conseil
Art. 432. Le transfert de fausses monnaies ou de faux titres	articles 169, aliéna 2, et 177, alinéa 2, du Code pénal
Art. 433. Le transfert de matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des dispositifs de sécurité	articles 185 <i>bis</i> et 187 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 434. La remise en circulation de fausses monnaies ou de faux titres reçus de bonne foi	articles 170 et 178 du Code pénal
Art. 435. La mise en circulation illicite d'un signe monétaire	article 178 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 436. La fabrication et la mise en circulation des imprimés ou formules ayant l'apparence de la monnaie, des titres, des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres	articles 1 ^{er} et 2 de la loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires
Art. 437. La contrefaçon, la falsification ou l'usage du sceau de l'Etat, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matières d'or, d'argent et de platine	articles 179, 180, alinéas 1 ^{er} et 2, et 186, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 438. L'usage préjudiciable du sceau de l'Etat, des timbres nationaux ou des poinçons servant à marquer les matière d'or, d'argent et de platine	articles 185 et 187 du Code pénal
Art. 439. Le commerce des papiers ou des matières d'or, d'argent ou de platine marqués d'un timbre ou d'un poinçon contrefaits ou falsifiés	article 181 du Code pénal
Art. 440. L'usage du papier marqué d'un timbre contrefait ou falsifié	article 183 du Code pénal

Art. 441. L'application frauduleuse des marques apposées par le bureau de garantie	article 182 du Code pénal
Art. 442. La contrefaçon des marques apposées par le bureau de garantie ou de l'empreinte d'un timbre	article 182 du Code pénal
Art. 443. La contrefaçon ou l'usage du sceau, du timbre ou de la marque d'une autorité quelconque, d'un établissement privé ou d'un particulier	articles 184, alinéa 3, et 186, alinéa 5, du Code pénal
Art. 444. La contrefaçon ou l'usage des timbres-poste adhésifs ou des autres timbres	articles 188 et 189 du Code pénal
Art. 445. La mise en circulation des timbres-poste adhésifs contrefaits ou des autres timbres contrefaits	article 188 du Code pénal
Art. 446. L'apposition du nom d'un fabricant ou de la raison commerciale d'une fabrique non authentiques	article 191, alinéa 1 ^{er} du Code pénal
Art. 447. La mise en circulation des objets marqués d'un faux nom ou d'une fausse raison commerciale	article 191, alinéa 2, du Code pénal
Art. 448. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 192 du Code pénal

Chapitre 2 – Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux

Art. 449. Le faux en écritures ou sur d'autres supports durables et l'usage de faux	articles 193, 196, 197, 210 ^{bis} , 213 et 214 du Code pénal + arrêt de la Cour de cassation du 25 octobre 2017 + thèse de Sylvia Van Dyck (<i>Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, Een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften</i>)
Art. 450. Les facteurs aggravants du faux en écritures ou sur d'autres supports durables et de l'usage de faux	articles 194 et 195 du Code pénal
Art. 451. La cession d'un titre de voyage ou d'un document d'identité	article 199 ^{bis} du Code pénal
Art. 452. Le non-respect d'une décision de retrait d'un passeport, d'une carte d'identité ou d'un document en tenant lieu	article 199 ^{bis} , 2°, du Code pénal + article 7 de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population, aux cartes d'identité, aux cartes d'étranger et aux documents de séjour et modifiant la loi du 8

août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques

Chapitre 3 – L’usurpation de fonctions, de titres ou de nom

Art. 453. L’usurpation de fonctions publiques	article 227 du Code pénal
Art. 454. L’usurpation de titre ou de grade public	article 227 <i>bis</i> , § 1 ^{er} , du Code pénal.
Art. 455. L’usurpation du titre d’avocat	article 227 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 456. L’usurpation de la fonction ou du titre de médiateur agréé	article 227 <i>quater</i> du Code pénal,
Art. 457. L’usurpation d’habits ou de signes d’un ordre	article 228 du Code pénal
Art. 458. L’usurpation des titres de noblesse	article 230 du Code pénal
Art. 459. L’usurpation du nom	article 231 du Code pénal

Titre 5 – Les infractions contre les biens

Chapitre 1er – Les infractions relatives à l’appropriation frauduleuse de biens

Art. 460. Le vol	article 461 du Code pénal
Art. 461. L’extorsion	article 470 du Code pénal
Art. 462. Le vol commis sans violences ni menaces	article 463 du Code pénal
Art. 463. Le vol commis sans violences ou menaces aggravé	articles 463 et 467 du Code pénal
Art. 464. Le vol commis avec violences ou menaces	articles 468 et 469 du Code pénal
Art. 465. L’extorsion	article 470 du Code pénal
Art. 466. Le vol avec violences ou menaces et l’extorsion aggravés	articles 471 à 474 du Code pénal
Art. 467. Le vol de matières nucléaires commis sans violences ni menaces	article 477 du Code pénal
Art. 468. Le vol de matières nucléaires commis sans violence ou menaces aggravé	article 477 <i>bis</i> , 4°, du Code pénal
Art. 469. Le vol commis avec violences ou menaces et l’extorsion de matières nucléaires	article 477 <i>bis</i> , 1°, du Code pénal

Art. 470. Le vol avec violences ou menaces et l'extorsion de matières nucléaires aggravés	articles 477 <i>quinquies</i> et 477 <i>sexies</i> , du Code pénal
Art. 471. Les facteurs aggravants du vol et de l'extorsion	articles 477 <i>bis</i> , 3°, 477 <i>quinquies</i> , 3° et 6° et 477 <i>sexies</i> , 4°, du Code pénal
Art. 472. L'abus de confiance	article 491 du Code pénal
Art. 473. L'abus de biens sociaux	article 492 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 474. L'abus de l'état de vulnérabilité en vue de faire souscrire un acte préjudiciable	article 493 du Code pénal
Art. 475. L'usure	article 494 du Code pénal
Art. 476. L'escroquerie	article 496, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 477. L'escroquerie aggravée	article 496, alinéa 2, du Code pénal
Art. 478. La tromperie sur la valeur de la monnaie	articles 497 et 497 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 479. La tromperie sur le bien vendu	articles 498 et 499, 1° du Code pénal
Art. 480. La tromperie dans le louage d'ouvrage	article 499, 2° du Code pénal
Art. 481. La falsification de denrées alimentaires	article 500 du Code pénal
Art. 482. La mise en vente de denrées alimentaires falsifiées	articles 500 et 501 du Code pénal
Art. 483. L'atteinte frauduleuse aux biens de commerce	article 533 du Code pénal
Art. 484. La corruption privée active et passive	articles 504 <i>bis</i> et 504 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 485. La fraude informatique	article 504 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 486. L'état de faillite	article 489 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 487. La banqueroute simple	articles 489 et 489 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 488. La banqueroute frauduleuse	article 489 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 489. L'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie	article 489 <i>quinquies</i> du Code pénal
Art. 490. La malversation dans la gestion de la curatelle	article 489 <i>sexies</i> du Code pénal + jurisprudence de la Cour de cassation
Art. 491. L'atteinte par un débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire	article 490 <i>ter</i> du Code pénal
Art. 492. L'atteinte frauduleuse par un tiers à la procédure de réorganisation judiciaire	article 490 <i>quater</i> du Code pénal
Art. 493. L'organisation frauduleuse d'insolvabilité	article 490 <i>bis</i> , alinéas 1 ^{er} et 2, du Code pénal
Art. 494. La cause d'excuse d'exemption de peine	article 490 <i>bis</i> , alinéa 3, du Code pénal
Art. 495. Le cel frauduleux	article 508 du Code pénal
Art. 496. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché	proposition de loi néerlandaise : "Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit". Un article 189a

	serait introduit dans le Code pénal néerlandais. Elle n'est pas encore soumise au parlement car elle fait l'objet d'une consultation.
Art. 497. Le fait de posséder un véhicule avec un compartiment caché	proposition de loi néerlandaise : "Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit". Un article 189a serait introduit dans le Code pénal néerlandais. Elle n'est pas encore soumise au parlement car elle fait l'objet d'une consultation.
Art. 498. Le fait d'équiper un véhicule avec un compartiment caché aggravé	proposition de loi néerlandaise : "Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit". Un article 189a serait introduit dans le Code pénal néerlandais. Elle n'est pas encore soumise au parlement car elle fait l'objet d'une consultation.
Art. 499. La grivèlerie	article 508 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 500. L'émission de chèque sans provision	article 509 <i>bis</i> du Code pénal et article 61 de la loi du 1 ^{er} mars 1961 concernant l'introduction dans la législation nationale de la loi uniforme sur le chèque et sa mise en vigueur
Art. 501. Le recel	articles 505 à 506 du Code pénal
Art. 502. Le blanchiment	articles 505 à 506 du Code pénal
Art. 503. Les facteurs aggravants du recel et du blanchiment	articles 505 à 506 du Code pénal
Chapitre 2 – Les infractions relatives à la dégradation et la destruction de biens	
Art. 504. L'incendie	articles 510 à 512, 516, 519 et 520 du Code pénal + articles 322-5 et 322-6 du Code pénal français, article 157 et 158 du Code pénal néerlandais et articles 221 et 222 du Code pénal suisse
Art. 505. L'incendie ayant entraîné un dommage grave	article 512 du Code pénal
Art. 506. L'incendie d'un bien ayant un intérêt particulier	articles 510, 511 et 512 du Code pénal

Art. 507. L'incendie lorsque l'auteur devait présumer qu'une ou plusieurs personnes se trouvaient sur les lieux au moment de l'incendie	article 510 du Code pénal
Art. 508. L'incendie entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré ou la mort	article 518 du Code pénal
Art. 509. L'incendie allumé pendant la nuit	article 513 du Code pénal
Art. 510. Les facteurs aggravants	article 514 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 511. Le feu provoqué par défaut grave de prévoyance ou de précaution	article 519 du Code pénal
Art. 512. La destruction par explosion ou inondation	article 520, 547 à 550 du Code pénal + articles 157-158 du Code pénal néerlandais
Art. 513. La définition du vandalisme	nouveau
Art. 514. Le vandalisme	article 144 du Code pénal suisse
Art. 515. Le vandalisme ayant entraîné un dommage grave	articles 559, 1° et 563, 2° du Code pénal + article 144 du Code pénal suisse
Art. 516. Le vandalisme sur un bien ayant un intérêt particulier	article 521 du Code pénal + article 144 du Code pénal suisse
Art. 517. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace	articles 525 et 528 du Code pénal
Art. 518. Le vandalisme à l'aide de violence ou de menace sur ou dans une maison habitée ou ses dépendances	article 530 du Code pénal
Art. 519. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 531 du Code pénal
Art. 520. Le vandalisme accompagné d'actes de violence entraînant la mort	nouveau
Art. 521. La destruction d'actes authentiques, de conventions ou de documents administratifs	article 527 du Code pénal
Art. 522. Les facteurs aggravants	articles 525, 525 <i>bis</i> , 529, 530, 532 <i>bis</i> , 534 <i>quater</i> , 543 du Code pénal

Chapitre 3 – Les infractions relatives aux systèmes informatiques

Art. 523. L'accès non autorisé externe dans un système informatique	article 550 <i>bis</i> , § 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 524. L'accès non autorisé interne dans un système informatique	article 550 <i>bis</i> , § 2, du Code pénal
Art. 525. L'accès non autorisé interne ou externe dans un système informatique aggravé	article 550 <i>bis</i> , § 3, du Code pénal

Art. 526. La tentative d'accès non autorisé dans un système informatique	article 550 <i>bis</i> , § 4, du Code pénal
Art. 527. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à permettre un accès non autorisé dans un système informatique	article 550 <i>bis</i> , § 5, du Code pénal
Art. 528. La provocation à commettre un accès non autorisé dans un système informatique	article 550 <i>bis</i> , § 6, du Code pénal
Art. 529. Le recel de données informatiques	article 550 <i>bis</i> , § 7, du Code pénal
Art. 530. Le sabotage informatique	article 550 <i>ter</i> , § 1 ^{er} , alinéa 1 ^{er} , et § 6, du Code pénal
Art. 531. Le sabotage informatique aggravé	article 550 <i>ter</i> , § 1 ^{er} , alinéas 2 et 3 et §§ 2 et 3
Art. 532. La possession ou la mise à disposition d'un dispositif destiné à commettre un sabotage informatique	article 550 <i>ter</i> , § 4, du Code pénal

Titre 6 – Les infractions économiques

Chapitre 1er – Les infractions aux lois sur les loteries et sur les maisons de prêt sur gage

Art. 533. La définition de la loterie illicite	article 301 du Code pénal
Art. 534. La participation à l'organisation d'une loterie illicite	article 302 du Code pénal
Art. 535. La distribution de billets de loterie illicite	article 303, alinéa 2, du Code pénal
Art. 536. La publicité en faveur d'une loterie illicite	article 303, alinéa 3, du Code pénal
Art. 537. L'exploitation illicite d'une maison de prêt sur gage	article 306 du Code pénal

Chapitre 2 – Les infractions relatives à l'industrie et au commerce

Art. 538. La divulgation de secret de fabrication	article 309 du Code pénal
Art. 539. L'utilisation frauduleuse d'un secret de fabrication	nouveau
Art. 540. L'entrave ou le trouble à la liberté des enchères et des soumissions	314 du Code pénal + article 4 de la loi du 17 juin 2016 relative aux marchés publics + loi du 17 juin 2016 relative aux contrats de concession

+ arrêt de la Cour de cassation du 9 mars 2016

Titre 7 – Les infractions contre l'État et son fonctionnement

Chapitre 1er - Les infractions contre la structure et les pouvoirs de l'État

Art. 541. L'attentat contre la structure de l'État	article 104 du Code pénal
Art. 542. Le complot contre la structure de l'État	article 109 du Code pénal
Art. 543. La préparation d'un attentat contre la structure de l'État	article 109 du Code pénal (point 1°) Nouveau (point 2°)
Art. 544. La proposition de complot contre la structure de l'État	nouveau
Art. 545. L'acceptation d'une aide étrangère pour saper les intérêts nationaux essentiels	article 135 <i>bis</i> du Code pénal
Art. 546. L'atteinte méchante à l'autorité de l'Etat	articles 2 et 3 du décret sur la presse du 20 juillet 1831 + article 268 du Code pénal + article 10.2 CEDH
Art. 547. La perturbation des travaux parlementaires	articles 1 ^{er} , alinéa 1 ^{er} et 2 de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution
Art. 548. La manifestation aux alentours d'une assemblée législative	article 3, alinéas 1 ^{er} et 4, de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution
Art. 549. Cause de justification	article 3, alinéa 2, de la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution
Art. 550. L'attentat contre la vie du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne	articles 101, alinéa 1 ^{er} , et 102, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 551. L'attentat contre la personne du Roi	article 101, alinéa 2, du Code pénal
Art. 552. L'attentat grave contre la personne du Roi	article 101, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 553. L'attentat contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne	article 102, alinéa 3, du Code pénal
Art. 554. L'attentat grave contre la personne de l'héritier présomptif de la couronne	article 102, alinéa 2, du Code pénal

Art. 555. L'attentat contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale	article 103, alinéas 1 ^{er} et 2, du Code pénal
Art. 556. L'attentat grave contre le conjoint du Roi ou de l'héritier présomptif de la couronne ou contre des dépositaires de la fonction royale	article 103, alinéa 2, du Code pénal
Art. 557. Le complot contre la monarchie	articles 106 à 108 du Code pénal
Art. 558. La préparation d'un attentat contre la monarchie	articles 106 et 107 du Code pénal
Art. 559. La proposition de complot contre la monarchie	article 111 du Code pénal
Art. 560. La lèse-majesté	loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi + arrêt de la Cour constitutionnelle du 28 octobre 2021 (n° 157/2021)
Art. 561. La fourniture de logement à des comploteurs ou à des auteurs d'attentat	article 133 du Code pénal
Art. 562. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 136 du Code pénal

Chapitre 2 - Les infractions contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique

Art. 563. Les définitions	articles 117, alinéa 2 et 120octies du Code pénal
Art. 564. Le déclenchement de la guerre	article 114 du Code pénal
Art. 565. Le déclenchement abouti de la guerre	article 114 <i>in fine</i> du Code pénal
Art. 566. L'exposition à la menace de guerre	article 123 du Code pénal
Art. 567. L'exposition à la menace de guerre entraînant des hostilités	article 123 <i>in fine</i> du Code pénal
Art. 568. Le fait de porter les armes contre la Belgique ou un allié	articles 113 et 117, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 569. La facilitation de la progression de l'ennemi	article 115, § 1 ^{er} , al. 1 ^{er} à 3 et 6 et article 117, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 570. La fourniture de main-d'œuvre ou de biens à l'ennemi	article 115, § 1 ^{er} , al. 1 ^{er} , 4 et 6 et article 117, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 571. La conclusion ou l'exécution d'une convention avec l'ennemi	arrêté-loi du 10 avril 1941 relatif à l'interdiction des relations d'ordre économique avec l'ennemi
Art. 572. Le soutien à la politique ou aux objectifs de l'ennemi	article 118bis, al. 1 ^{er} , du Code pénal

Art. 573. L'ébranlement de la fidélité envers l'État	articles 118 <i>bis</i> , al. 1 ^{er} , 115, § 1 ^{er} , al. 1 ^{er} , 5 et 6, 117, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 574. La propagande contre la résistance	article 118 <i>bis</i> , al. 2, du Code pénal
Art. 575. La reproduction, la divulgation ou la transmission de secrets d'État à un État ou un groupe armé étrangers	article 118, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 576. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État ou un groupe armé étrangers par des particuliers	article 118, al. 2, du Code pénal
Art. 577. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à un État étranger ou un groupe armé en temps de guerre	article 120 <i>sexies</i> , al. 2, du Code pénal
Art. 578. Cause d'excuse d'exemption de peine	nouveau
Art. 579. Cause d'excuse atténuante	nouveau
Art. 580. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à l'ennemi	article 116 du Code pénal
Art. 581. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées	articles 119 et 120 <i>quater</i> , du Code pénal
Art. 582. La reproduction, la divulgation, ou la transmission à des personnes non autorisées d'un secret d'État ayant trait à la défense du territoire ou à la sûreté extérieure de l'État	article 119 du Code pénal
Art. 583. La reproduction, la divulgation ou la transmission aggravées à des personnes non autorisées d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État	nouveau
Art. 584. La reproduction, la divulgation ou la transmission d'un secret d'État à des personnes non autorisées en temps de guerre	article 120 <i>sexies</i> , al. 2, du Code pénal
Art. 585. La réception non autorisée d'un secret d'État	articles 120 et 120 <i>quater</i> , du Code pénal
Art. 586. La réception non autorisée d'un secret d'État concernant la défense du territoire ou la sûreté extérieure de l'État en temps de guerre	article 120 <i>sexies</i> , al. 2, du Code pénal
Art. 587. Le recueil ou la transmission de renseignements militaires	articles 120 <i>bis</i> et 120 <i>quater</i> , du Code pénal
Art. 588. Le recueil ou la transmission de renseignements militaires en temps de guerre	article 120 <i>sexies</i> , al. 2, du Code pénal
Art. 589. L'assistance aux auteurs de certaines infractions relatives à un secret d'État	articles 120 <i>septies</i> et 120 <i>octies</i> , du Code pénal

Art. 590. Les prises de vue, les mesurages d'installations, de domaines militaires ou de communications militaires ou leur diffusion	articles 120 ^{ter} , 1° et 120 ^{quater} , du Code pénal
Art. 591. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires	article 120 ^{ter} , 2° et 120 ^{quater} , du Code pénal
Art. 592. La pénétration dans une installation ou un domaine militaires ou les prises de vue ou le mesurage d'une installation ou d'un domaine militaires ou de communications militaires ou la diffusion de telles informations en temps de guerre	article 120 ^{sexies} , al. 3, du Code pénal
Art. 593. L'utilisation fautive d'un secret d'Etat	article 120 ^{quinquies} , du Code pénal
Art. 594. L'utilisation fautive d'un secret d'Etat en temps de guerre	article 120 ^{sexies} , dernier al., du Code pénal
Art. 595. La communication d'informations essentielles erronées	nouveau
Art. 596. La dénonciation à l'ennemi	article 121 ^{bis} , al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 597. La dénonciation à l'ennemi entraînant une privation de liberté de longue durée	article 121 ^{bis} , al. 2, du Code pénal
Art. 598. La dénonciation à l'ennemi entraînant une atteinte à l'intégrité du troisième degré	article 121 ^{bis} , al. 3, du Code pénal
Art. 599. La dénonciation à l'ennemi entraînant la mort	article 121 ^{bis} , al. 3, du Code pénal
Art. 600. Le recel d'auteurs d'infractions contre la défense nationale	article 121, al. 4 et 5, du Code pénal
Art. 601. Le recel d'espions ou d'éclaireurs ennemis	article 121, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 602. Le recel d'agents ou de soldats ennemis	article 121, al. 2, 1 ^{ère} phrase, du Code pénal
Art. 603. Le recel d'agents ou de soldats ennemis en état de siège	article 121, al. 2, dernière phrase, du Code pénal
Art. 604. Le recel de ressortissants de l'ennemi	article 121, al. 3, 1 ^{ère} phrase, du Code pénal
Art. 605. Le recel de ressortissants de l'ennemi en état de siège	article 121, al. 3, dernière phrase, du Code pénal
Art. 606. La destruction ou l'incendie au profit de l'ennemi	article 122, du Code pénal
Art. 607. Le complot en vue de soutenir l'ennemi	article 115, § 1 ^{er} , al. 7, du Code pénal
Art. 608. La préparation du soutien à l'ennemi	article 115, § 1 ^{er} , al. 7, du Code pénal
Art. 609. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale	article 123 ^{quater} , al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 610. Le complot en vue d'une infraction qui peut entraver la défense nationale en temps de guerre	article 123 ^{quater} , al. 2, du Code pénal
Art. 611. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 136, du Code pénal

Art. 612. L'incitation à commettre des infractions contre la défense nationale	article 123 <i>bis</i> , du Code pénal
---	--

Chapitre 3 - Les infractions contre les relations internationales

Art. 613. L'attentat contre la personne d'un chef d'État étranger	article 1 ^{er} de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 614. La préparation d'un attentat contre un chef d'État étranger	article 2 de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 615. La préparation d'un attentat contre la structure d'un État étranger	article 3 de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 616. Les causes d'excuse d'exemption de peine	articles 5 et 12 de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 617. Les actes de violence commis sur un agent diplomatique ou consulaire	article 7 de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 618. Outrage à un agent diplomatique ou consulaire	article 6 de la loi du 12 mars 1858 portant révision du second livre du Code pénal en ce qui concerne les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales
Art. 619. L'incendie, la destruction par explosion ou inondation d'une infrastructure diplomatique ou consulaire et le vandalisme sur celle-ci	nouveau
Art. 620. Le mercenariat	article 2, al. 1 ^{er} , de la loi du 1 ^{er} août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger
Art. 621. Le recrutement de mercenaires	article 1 ^{er} , al. 1 ^{er} , de la loi du 1 ^{er} août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger
Art. 622. L'exclusion de l'incrimination	article 1 ^{er} , al. 2, et article 2, al. 2, de la loi du 1 ^{er} août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger

Art. 623. Le recrutement d'un mineur pour une armée étrangère	articles 135 ^{quater} et 135 ^{quinquies} , du Code pénal
--	--

Chapitre 4 - Forfaitures

Art. 624. Le défaut d'intervention contre une détention illégale	articles 155 et 156 du Code pénal
Art. 625. L'atteinte arbitraire aux droits fondamentaux	article 151 du Code pénal
Art. 626. La planification de mesures contraires aux normes en vigueur	article 233 du Code pénal
Art. 627. L'entrave à l'exécution des normes en vigueur	article 234 du Code pénal
Art. 628. L'usurpation de pouvoir par des magistrats ou des membres des services de police	article 23, du Code pénal
Art. 629. L'usurpation de pouvoir par des membres du pouvoir exécutif local ou d'organes administratifs	article 239 du Code pénal
Art. 630. La réquisition ou l'ordre illégal du pouvoir public	article 254 du Code pénal
Art. 631. Le fait de donner suite à une réquisition ou un ordre illégal	article 255 du Code pénal
Art. 632. Le déni de justice	article 258 du Code pénal
Art. 633. Le détournement par une personne exerçant une fonction publique	article 240 du Code pénal
Art. 634. La suppression ou la soustraction d'actes officiels, de documents ou d'objets	article 241 du Code pénal
Art. 635. La concussion	article 243 du Code pénal
Art. 636. La prise d'intérêt	article 245 du Code pénal
Art. 637. La corruption publique	articles 246 et 247 du Code pénal
Art. 638. Peine accessoire	articles 247, § 4, dernier al., 247, § 2, dernier al., 248, 249 et 250, du Code pénal
Art. 639. L'infraction aux obligations formelles de l'officier de l'état civil	articles 263 et 264 du Code pénal
Art. 640. La célébration d'un mariage sans consentement préalable	article 265 du Code pénal
Art. 641. La célébration du mariage religieux ou du mariage non-confessionnel avant la célébration du mariage civil	article 267, du Code pénal
Art. 642. Cause d'excuse d'exemption de peine	articles 152 et 260 du Code pénal

Chapitre 5 - Les infractions contre l'administration de la justice

Art. 643. La rébellion	article 269 du Code pénal
Art. 644. La rébellion collective	article 272 du Code pénal
Art. 645. Cause d'excuse d'exemption de peine	article 273 du Code pénal
Art. 646. Le faux témoignage	articles 215, 216, 218, 219, 220 et 221, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 647. La fausse déclaration	articles 217 et 221, al. 2, du Code pénal
Art. 648. L'incitation au faux témoignage ou à la fausse déclaration	article 223 du Code pénal
Art. 649. Les causes d'excuse d'exemption de peine	article 225 du Code pénal
Art. 650. Le faux serment	article 226, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 651. Le faux serment lors de la mise sous scellés ou de l'inventaire	article 226, al. 2, du Code pénal
Art. 652. La fuite du lieu de l'instruction	article 34 du Code d'instruction criminelle
Art. 653. L'absence de suite donnée à une citation en qualité de témoin	articles 80, 157, 189 et 317 du Code d'instruction criminelle
Art. 654. La méconnaissance de l'obligation de collaborer à l'instruction	articles 39 ^{ter} , § 3, dernier al., 46 ^{bis} , § 21, dernier al., 46 ^{bis} /1, § 2, dernier al., 46 ^{ter} , § 2, dernier al., 46 ^{quater} , § 4, dernier al., 88 ^{bis} , § 4, dernier al., 88 ^{quater} , § 3, 90 ^{quater} , § 2, 90 ^{quater} , § 4, 464/13, § 2, dernier al., et 464/24, § 3, du Code d'instruction criminelle
Art. 655. La méconnaissance aggravée de l'obligation de collaborer à l'instruction	article 88 ^{quater} , § 3, al. 2, du Code d'instruction criminelle
Art. 656. Le recel d'une personne poursuivie	article 339 du Code pénal
Art. 657. Le recel de cadavre	article 340 du Code pénal
Art. 658. La dissimulation d'une preuve	article 189 du Code pénal néerlandais
Art. 659. Cause d'excuse d'exemption de peine	Article 341 du Code pénal
Art. 660. Le détournement d'une pièce produite dans une procédure	article 495 du Code pénal
Art. 661. L'atteinte aux biens sur lesquels repose une mesure	articles 507 du Code pénal et 464/12, § 3, al. 2, 2 ^{ème} phrase, du Code d'instruction criminelle
Art. 662. Le bris de scellés	article 284 du Code pénal
Art. 663. Le bris de scellés aggravé	articles 284, 286 et 287 du Code pénal
Art. 664. L'abus du droit de consultation d'un dossier judiciaire	article 460 ^{ter} du Code pénal

Art. 665. La violation du secret de l'instruction	article 28 ^{quinq} ies, § 1 ^{er} , 39 ^{ter} , § 3, 46 ^{bis} , § 2, 46 ^{bis} /1, § 2, 46 ^{ter} , § 2, 46 ^{quater} , § 3, 47 ^{bis} , §§ 6 et 8, 56 ^{bis} , 57 ^{bis} , § 1 ^{er} , 62, § 1 ^{er} , 88 ^{bis} , §§ 3 et 4, 88 ^{quater} , § 4, 90 ^{quater} , §§ 2 et 4, 90 ^{octies} , § 2, 464/1, § 5, 464/12, § 4, 464/13, § 3, 464/24, § 4, 464/25, § 3 en 524 ^{bis} , § 3, du Code d'instruction criminelle
Art. 666. La divulgation de l'identité d'un fonctionnaire de police	article 112 ^{undecies} du Code d'instruction criminelle
Art. 667. La publication ou la distribution d'écrits sans indication de l'origine	article 299 du Code pénal
Art. 668. Les causes d'excuse entraînant une exemption de peine	article 300 du Code pénal
Art. 669. L'entrave à la constitution de la liste des jurés	article 316 du Code pénal
Art. 670. La soustraction à la fonction de juré	article 316 ^{bis} du Code pénal
Art. 671. La violation de l'isolement du jury	article 328, dernier al., du Code d'instruction criminelle
Art. 672. L'abandon de famille	article 391 ^{bis} du Code pénal
Art. 673. La non-représentation d'enfant	article 431, al. 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 674. La non-représentation d'enfant aggravée	article 431, al. 2, du Code pénal
Art. 675. La non-présentation d'enfant par les parents	article 432, § 1 ^{er} , alinéas, 1 ^{er} et 2, du Code pénal
Art. 676. La non-représentation d'enfant par les parents aggravée	article 432, § 2, alinéa 1 ^{er} , du Code pénal
Art. 677. Le non-respect de l'organisation du droit de visite	article 432, §§ 3 et 4, du Code pénal
Art. 678. Facteur aggravant	Article 432, § 1 ^{er} , al. 3 et § 2, al. 2, du Code pénal
Art. 679. Le non-respect des conditions lors de la levée d'un acte d'information ou d'instruction	article 507 ^{bis} du Code pénal
Art. 680. L'aide à l'évasion de détenues	article 335 du Code pénal
Art. 681. L'aide à l'évasion de détenus aggravée	articles 332 à 337 du Code pénal
Art. 682. Le non-respect d'une peine consistant en une interdiction	Cf. Livre premier du projet de Code pénal
Art. 683. Les jets d'objets au-dessus des murs ou des grillages d'une prison, d'une section ou d'un établissement de défense sociale	article 429a du Code pénal néerlandais
Art. 684. Le non-respect d'une décision ordonnant la production d'une pièce	article 495 ^{bis} du Code pénal

Chapitre 6 - L'entrave aux travaux publics**Art. 685.** L'entrave aux travaux publics

article 289 du Code pénal

Art. 686. L'entrave aux travaux publics par violence ou menace

article 290 du Code pénal

Chapitre 7. Fraude aux subsides**Art. 687.** La fraude aux subsidesarticles 1er et 2 de l'arrêté royal concernant les déclarations à faire en matière de subventions et allocations

CONCORDANTIETABEL

Ontwerp van Strafwetboek	Strafwetboek en andere normen
Boek 2	
Voorafgaande titel	
Art. 79. Algemene definities	
1° minderjarige	artikel 100ter van het Strafwetboek
2° persoon in een kwetsbare toestand	artikelen 142, tweede lid, 330bis, 347bis, § 2, tweede lid, 376, derde lid, 417ter, tweede lid, 1°, b), 417quater, tweede lid, 1°, b), 417quinqies, tweede lid, 422bis, derde lid, 423, § 1, 428, § 2, 433, 442bis, tweede lid, 462, tweede lid, 463, derde lid, 471, laatste lid, 493, eerste lid, 496, tweede lid, van het Strafwetboek en artikelen 405bis, 405ter, 425, § 1, en 426, § 1, van het Strafwetboek
3° partner	artikel 410, tweede lid, van het Strafwetboek + omzendbrief nr. COL 3/2006 betreffende de definitie van het intrafamiliaal geweld en de extrafamiliale kindermishandeling, de identificatie en de registratie van de dossiers door de politiediensten en de parketten, en omzendbrief nr. COL 4/2006 betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld + artikel 3, b, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld + artikel 132-80, tweede lid, van het Frans Strafwetboek + voorbeeld van Nederland
4° persoon met een maatschappelijke functie	artikelen 145, 278, 280, 282 en 410bis van het Strafwetboek
5° persoon met een openbare functie	artikelen 269 en 275 van het Strafwetboek
6° parlamentslid	artikelen 275 en 278 van het Strafwetboek + voorbeeld van Nederland
7° minister of staatssecretaris	artikelen 275 en 278 van het Strafwetboek + artikel 104, tweede lid, van de Grondwet + artikel 126 van de Grondwet
8° magistraat	artikelen 275 en 278 van het Strafwetboek

	+ artikelen 84 en 304, 2°, van het Nederlands Wetboek van Strafrecht
9° juridisch medewerker van een rechtscollege of het openbaar ministerie	artikelen 162, § 2, derde lid e.v., 259 ^{octies} , § 7, tweede lid e.v., van het Gerechtelijk Wetboek + wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie
10° jurylid	artikel 282 van het Strafwetboek
11° getuige	artikel 282 van het Strafwetboek
12° scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd	artikel 410 ^{ter} van het Strafwetboek
13° in het kader van de uitoefening van deze functie	Dit is een element dat in verscheidene strafbaarstellingen, verzwarende bestanddelen en verzwarende omstandigheden is opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokken persoon de grenzen van zijn functie te buiten gaat door het plegen van het misdrijf
14° naar aanleiding van de uitoefening van zijn functie	Dit begrip vervangt de omschrijvingen 'ter gelegenheid van de uitoefening van hun bediening' en 'in de uitoefening van hun bediening' uit het huidige Strafwetboek
15° integriteitsaantasting van de eerste graad	nieuw
16° integriteitsaantasting van de tweede graad	artikelen 399 en 402 van het Strafwetboek
17° integriteitsaantasting van de derde graad	artikel 400 van het Strafwetboek en artikelen 121 ^{bis} , derde lid, 136 ^{quinquies} , vierde en elfde lid, 347 ^{bis} , vierde lid, 1°, 349, 403, 409, § 3, 417 ^{ter} , tweede lid, 2°, 417 ^{quater} , tweede lid, 2°, 428, § 4, 433 ^{septies} , eerste lid, 5°, 442 ^{quater} , § 2, 3°, 473, eerste lid, 477 ^{sexies} , § 2, 1°, en 488 ^{bis} , § 2, 1°, van het Strafwetboek + artikel 82, § 1, van het Nederlands Wetboek van Strafrecht
18° bedreiging	artikel 483, tweede lid, van het Strafwetboek
19° foltering	artikel 471/1, 1°, van het Strafwetboek
20° voorbedachtheid	definitie gebaseerd op de bestaande rechtsleer en rechtspraak
21° in het openbaar	artikel 444 van het Strafwetboek
22° wapen	artikel 135 van het Strafwetboek

23° nacht	artikel 1 van de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of vrijheidsbeneming mag worden verricht
24° wet	nieuw
25° wetgevende vergadering	artikel 1, eerste lid, van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde so[e]vereine machten
26° munt	artikelen 169, 170, 173 van het Strafwetboek
27° radioactief materiaal	artikel 487 <i>bis</i> , § 2, van het Strafwetboek
28° kernmateriaal	Verdrag inzake externe beveiliging van kernmateriaal, opgemaakt te Wenen en te New York op 3 maart 1980, goedgekeurd door België bij de wet van 24 juli 1984 wet van 17 april 1986 betreffende de uitvoering van de artikelen 7 en 8 van het Verdrag inzake externe beveiliging van kernmateriaal, opgemaakt te Wenen en te New York op 3 maart 1980
29° nucleair instrument	artikel 487 <i>bis</i> , § 4, van het Strafwetboek
30° nucleaire installatie	artikel 487 <i>bis</i> , § 3, van het Strafwetboek
31° exploitant van een installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen	artikel 487 <i>bis</i> , § 5, van het Strafwetboek
32° persoon die extern is aan installatie waar nucleair materiaal wordt vervaardigd, verwerkt, gebruikt, behandeld, opgeslagen of definitief geborgen	artikel 487 <i>bis</i> , § 6, van het Strafwetboek
Art. 80. Bijzondere definities	
1° aanslag	artikel 105 van het Strafwetboek artikel 1, tweede lid, van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen artikel 411-1 van het Frans Strafwetboek + het Duits Strafwetboek (§ 81 StGB) en het Zwitsers Strafwetboek
2° samenspanning	artikel 110 van het Strafwetboek
Art. 81. Adoptie	artikel 392 <i>bis</i> van het Strafwetboek

Titel 1 – Ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht

Art. 82. Misdaad van genocide	artikel 136 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 83. Misdaad tegen de mensheid	artikel 136 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 84. Oorlogsmisdaden	/
Art. 85. Oorlogsmisdaden van categorie 1	artikel 136 <i>quater</i> , § 1, 1°, 2°, 15°, 17°, 20° tot 24°, 26° tot 28° en § 2, 1°
Art. 86. Oorlogsmisdaden van categorie 2	artikel 136 <i>quater</i> , § 1, 3°, 4°, 10°, 16°, 19°, 36°, 37°, 38°, 40°, 29° en 30°
Art. 87. Oorlogsmisdaden van categorie 3	artikel 136 <i>quater</i> , § 1, 12° tot 14°, 25° en § 3, 1° tot 3
Art. 88. Oorlogsmisdaden van categorie 4	artikel 136 <i>quater</i> , § 1, 6° tot 9°, 11°, 31°, 5°, 32°, 33°, 34°, 35°, 18°, 39° en § 2, 2°, 4° en 3°
Art. 89. Gedwongen verdwijning die geen misdaad tegen de menselijkheid vormt	artikelen 2, 4, 6, 7 en 9 van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties goedgekeurd op 20 december 2006 en door België bekrachtigd op 2 juni 2011 + verslag van de werkgroep voor gedwongen of onvrijwillige verdwijningen van de Verenigde Naties
Art. 90. Voorbereidende handelingen	artikel 136 <i>sexies</i>
Art. 91. Strafbare poging	artikel 136 <i>septies</i> , 6°
Art. 92. Strafbare deelneming en aansprakelijkheid van de meerdere	artikel 136 <i>septies</i> , 1° tot 5°
Art. 93. Uitsluiting van de rechtvaardiging en verschoning	artikel 136 <i>octies</i>

Titel 1bis

Art. 94. Misdaad van ecocide	nieuwe strafbaarstelling <i>cf.</i> juridische definitie van de misdaad van ecocide, uitgewerkt door een panel van onafhankelijke experts (georganiseerd door de Stop Ecocide Foundation) en ontleend aan de structuur van artikel 7 van het Statuut van Rome (misdrijven tegen de menselijkheid) (juni 2021) + Verdrag van 1976 inzake het verbod op militair of ander vijandig gebruik van technieken voor milieumodificatie ('ENMOD-verdrag', bekrachtigd door België op 12 juli 1982)
-------------------------------------	--

Titel 2 – Misdrijven tegen de persoon

Art. 95. Toepassingsgebied

Hoofdstuk 1 – Misdrijven tegen het leven

Art. 96. Doodslag	artikel 393 van het Strafwetboek
Art. 97. Moord	artikel 394 van het Strafwetboek
Art. 98. Doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf	artikelen 475 en 532 van het Strafwetboek
Art. 99. Doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer	artikel 405 ^{quater} , 1°, van het Strafwetboek
Art. 100. Doodslag gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	artikel 100, eerste lid: nieuw artikel 100, tweede lid: artikel 405 ^{ter} van het Strafwetboek
Art. 101. Intrafamiliale doodslag	artikelen 395, 396 van het Strafwetboek
Art. 102. Doodslag gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie	nieuw
Art. 103. Uitgelokte doodslag	artikelen 411, 412 en 414 van het Strafwetboek
Art. 104. Bijkomende straffen	cf. Boek 1 van het ontwerp van Strafwetboek artikel 18 van het Strafwetboek artikelen 382 ^{bis} en 389, § 2, van het Strafwetboek + artikel 131-6, 12°, 13° en 14°, van het Franse Strafwetboek + artikel 631 van het ontwerp van wet + artikel 95/1 van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten + artikel 129 van het voorontwerp van Strafwetboek – commissie-Legros
Art. 105. Verzwarende factoren	artikel 46, e en g, van het Verdrag van Istanbul + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

Art. 106. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid	artikel 419 van het Strafwetboek
Art. 107. Dodelijk verkeersongeval	artikel 419 van het Strafwetboek
Art. 108. Verzwarende factor	nieuw + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).
Art. 109. Aanzetting tot zelfdoding	nieuw
Art. 110. Verzwaarde aanzetting tot zelfdoding	nieuw
Art. 111. Verzwarende factoren	nieuw + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

Hoofdstuk 2 – Foltering, onmenselijke behandeling en onterende behandeling

Art. 112. Foltering	artikelen 417 <i>bis</i> , 2° en 417 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 113. Foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 417 <i>ter</i> , tweede lid, 2°, van het Strafwetboek
Art. 114. Foltering door een persoon met een openbare functie	artikel 417 <i>ter</i> , tweede lid, 1°, a), van het Strafwetboek
Art. 115. Foltering van een minderjarige of een persoon in kwetsbare toestand	artikel 417 <i>ter</i> , tweede lid, 1°, b) en c), en derde lid, 1°, van het Strafwetboek
Art. 116. Foltering van een persoon met een maatschappelijke functie	nieuw
Art. 117. Intrafamiliale foltering	artikel 417 <i>ter</i> , derde lid, 1°, van het Strafwetboek
Art. 118. Foltering met de dood tot gevolg	artikel 417 <i>ter</i> , derde lid, 2°, van het Strafwetboek
Art. 119. Uitsluiting van rechtvaardigingsgronden	artikel 417 <i>ter</i> , vierde en vijfde lid, van het Strafwetboek
Art. 120. Onmenselijke behandeling	artikel 417 <i>bis</i> , 2°, van het Strafwetboek
Art. 121. Onmenselijke behandeling met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 417 <i>quater</i> , tweede lid, 2°, van het Strafwetboek
Art. 122. Onmenselijke behandeling door een persoon met een openbare functie	artikel 417 <i>quater</i> , tweede lid, 1°, a), van het Strafwetboek

Art. 123. Onmenselijke behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	artikel 417 <i>quater</i> , tweede lid, 1°, b) en c), 2°, en derde lid, 1°, van het Strafwetboek
Art. 124. Onmenselijke behandeling van een persoon met een openbare functie	nieuw
Art. 125. Intrafamiliale onmenselijke behandeling	artikel 417 <i>quater</i> , derde lid, 1°, van het Strafwetboek
Art. 126. Onmenselijke behandeling met de dood tot gevolg	artikel 417 <i>quater</i> , derde lid, 2°, van het Strafwetboek
Art. 127. Uitgesloten rechtvaardigingsgrond	artikel 417 <i>quater</i> , laatste lid, van het Strafwetboek
Art. 128. Onterende behandeling	artikel 417 <i>bis</i> , 3°, van het Strafwetboek
Art. 129. Onterende behandeling van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	artikel 417 <i>quinquies</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 130. Intrafamiliale onterende behandeling	nieuw
Art. 131. Verzwarende factoren	nieuw + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).

Hoofdstuk 3 – Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden

Art. 132. Definitie van toestemming met betrekking tot het seksueel zelfbeschikkingsrecht	artikel 417/5 van het Strafwetboek (art. 5 van de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht)
Art. 133. Beperkingen aan de mogelijkheid tot toestemming door de minderjarige	artikel 417/6 van het Strafwetboek (art. 6 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 134. Aantasting van de seksuele integriteit	artikel 417/7 van het Strafwetboek (art. 8 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 135. Voyeurisme	artikel 417/8 van het Strafwetboek (art. 9 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 136. Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud	artikel 417/9 van het Strafwetboek (art. 10 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 137. Niet-consensuele verspreiding, met kwaadwillig opzet of uit winstbejag, van seksueel getinte inhoud	artikel 417/10 van het Strafwetboek (art. 11 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 138. Verkrachting	artikel 417/11 van het Strafwetboek (art. 12 van de wet van 21 maart 2022)

Art. 139. Niet-consensuele seksuele handelingen met de dood tot gevolg	artikel 417/12 van het Strafwetboek (art. 14 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 140. Niet-consensuele seksuele handelingen voorafgegaan door of gepaard gaand met foltering, opsluiting of zwaar geweld	artikel 417/13 van het Strafwetboek (art. 15 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 141. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloosmakende of remmingsverlagende stoffen	artikel 417/14 van het Strafwetboek (art. 16 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 142. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert	artikel 417/15 van het Strafwetboek (art. 17 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 143. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud is	artikel 417/16 van het Strafwetboek (art. 18 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 144. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd ten nadele van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar	artikel 417/17 van het Strafwetboek (art. 19 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 145. Incest	artikel 417/18 van het Strafwetboek (art. 20 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 146. Niet-consensuele intrafamiliale seksuele handelingen	artikel 417/19 van het Strafwetboek (art. 21 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 147. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer	artikel 417/20 van het Strafwetboek (art. 22 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 148. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd door een persoon die zich in een gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten aanzien van het slachtoffer	artikel 417/21 van het Strafwetboek (art. 23 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 149. Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd met de hulp of in aanwezigheid van een of meer personen	artikel 417/22 van het Strafwetboek (art. 24 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 150. Verzwarende factoren	artikel 417/23 van het Strafwetboek (art. 26 van de wet van 21 maart 2022) + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestrafing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001)
Art. 151. Benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden	artikel 417/24 van het Strafwetboek (art. 29 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 152. Bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie	artikel 417/25 van het Strafwetboek (art. 31 van de wet van 21 maart 2022)

Art. 153. Bewegen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar tot het plegen van ontucht of prostitutie	artikel 417/26 van het Strafwetboek (art. 32 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 154. Werven van een minderjarige voor ontucht of prostitutie	artikel 417/27 van het Strafwetboek (art. 33 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 155. Werven van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar voor ontucht of prostitutie	artikel 417/28 van het Strafwetboek (art. 34 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 156. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige ontucht of prostitutie pleegt	artikel 417/29 van het Strafwetboek (art. 35 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 157. Houden van een huis van ontucht of prostitutie waar een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar ontucht of prostitutie pleegt	artikel 417/30 van het Strafwetboek (art. 36 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 158. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie	artikel 417/31 van het Strafwetboek (art. 37 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 159. Ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar met het oog op ontucht of prostitutie	artikel 417/32 van het Strafwetboek (art. 38 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 160. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige	artikel 417/33 van het Strafwetboek (art. 39 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 161. Exploitatie van de ontucht of prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar	artikel 417/34 van het Strafwetboek (art. 40 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 162. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige	artikel 417/35 van het Strafwetboek (art. 41 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 163. Verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar	artikel 417/36 van het Strafwetboek (art. 42 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 164. Organisatie van ontucht of prostitutie van een minderjarige in vereniging	artikel 417/37 van het Strafwetboek (art. 43 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 165. Bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige	artikel 417/38 van het Strafwetboek (art. 44 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 166. Reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige	artikel 417/39 van het Strafwetboek (art. 45 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 167. Verzaamd reclame maken voor ontucht en prostitutie van een minderjarige	artikel 417/40 van het Strafwetboek (art. 46 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 168. Aanzetten tot het plegen van ontucht of tot exploitatie van de prostitutie van een minderjarige in het openbaar of door enig reclamemiddel	artikel 417/41 van het Strafwetboek (art. 47 van de wet van 21 maart 2022)

Art. 169. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf	artikel 417/42 van het Strafwetboek (art. 48 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 170. Definitie van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen	artikel 417/43 van het Strafwetboek (art. 50 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 171. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen	artikel 417/44 van het Strafwetboek (art. 51 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 172. Vervaardigen of verspreiden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen in vereniging	artikel 417/45 van het Strafwetboek (art. 52 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 173. Bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen	artikel 417/46 van het Strafwetboek (art. 53 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 174. Zich toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik van minderjarigen	artikel 417/47 van het Strafwetboek (art. 54 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 175. Rechtvaardigingsgrond inzake het rechte ontvangen, analyseren en verzenden van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen	artikel 417/48 van het Strafwetboek (art. 55 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 176. Rechtvaardigingsgrond inzake het consensueel maken, bezitten en onderling delen van seksueel getinte inhoud	artikel 417/49 van het Strafwetboek (art. 56 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 177. Vervaardigen of verspreiden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen	vergelijkend recht: Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Nederland (wetsvoorstel van de minister van Justitie en Veiligheid besproken in het parlement [wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen]).
Art. 178. Bezitten of verwerven van inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen	vergelijkend recht: Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Nederland (wetsvoorstel van de minister van Justitie en Veiligheid besproken in het parlement [wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen]).
Art. 179. Zich toegang verschaffen tot inhoud die bedoeld is om het plegen van een strafbaar feit van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen	vergelijkend recht: Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Nederland (wetsvoorstel van de minister van Justitie en Veiligheid besproken in het parlement [wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het zelfstandig strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen met het oog op het plegen van seksueel misbruik met kinderen]).

Art. 180. Rechtvaardigingsgrond inzake het rehtens ontvangen, analyseren en overzenden van inhoud die bedoeld is om het plegen van seksueel misbruik of seksuele uitbuiting ten nadele van een minderjarige te bevorderen	nieuw
Art. 181. Verzwarende factoren	artikel 417/50 van het Strafwetboek (art. 58 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 182. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard	artikel 417/51 van het Strafwetboek (art. 60 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 183. Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard gepleegd tegenover een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert	artikel 417/52 van het Strafwetboek (art. 61 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 184. Exhibitionisme	artikel 417/53 van het Strafwetboek (art. 62 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 185. Exhibitionisme in aanwezigheid van een minderjarige of een persoon die in een kwetsbare toestand verkeert	artikel 417/54 van het Strafwetboek (art. 63 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 186. Verzwarende factoren	artikel 417/55 van het Strafwetboek (art. 64 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 187. Weigering tot verlening van technische medewerking aan de verwijdering van bepaalde seksueel getinte en extreem pornografische en gewelddadige beelden	artikel 417/56 van het Strafwetboek (art. 66 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 188. Sluiting van de inrichting	artikel 417/57 van het Strafwetboek (art. 67 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 189. Verblijfs-, plaats- of contactverbod	artikel 417/58 van het Strafwetboek (art. 68 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 190. Specifieke verboden en ontzettingen	artikel 417/59 van het Strafwetboek (art. 69 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 191. Overzending van een rechterlijke beslissing	artikel 417/62 van het Strafwetboek (art. 72 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 192. Bescherming van de identiteit van het slachtoffer	artikel 417/63 van het Strafwetboek (art. 73 van de wet van 21 maart 2022)

Hoofdstuk 4 – Misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit

Art. 193. Definitie van gewelddaden	/
Art. 194. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de eerste graad of zonder integriteitsaantasting tot gevolg	(artikel 79, 15°, van het ontwerp van Strafwetboek en) artikel 398 van het Strafwetboek

Art. 195. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg	(artikel 79, 16°, van het ontwerp van Strafwetboek en) artikel 399 van het Strafwetboek
Art. 196. Gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	(artikel 79, 17°, van het ontwerp van Strafwetboek en) artikelen 349 en 400 van het Strafwetboek
Art. 197. Gewelddaden met de dood tot gevolg	artikel 401 van het Strafwetboek
Art. 198. Voorbedachte gewelddaden	artikelen 349, 398, 399, 400 en 401 van het Strafwetboek
Art. 199. Gewelddaden gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer	(artikel 29 van het ontwerp van het Strafwetboek en) artikel 405 ^{quater} van het Strafwetboek + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).
Art. 200. Gewelddaden gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	(artikel 79, 1° en 2° van het ontwerp van het Strafwetboek,) 405 ^{bis} en 405 ^{ter} van het Strafwetboek
Art. 201. Intrafamiliale gewelddaden	artikel 405 ^{ter} van het Strafwetboek + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001).
Art. 202. Gewelddaden gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie	(artikel 79, 4°, van het ontwerp van Strafwetboek en) artikelen 145, 146, 278, 279 ^{bis} , 280, 282, 410 ^{bis} en 410 ^{ter} van het Strafwetboek
Art. 203. Uitgelokte gewelddaden	artikelen 411 tot 414 van het Strafwetboek
Art. 204. Verzwarende factoren	artikelen 257, 410 ^{ter} en 410, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 205. Bijkomende straf	artikel 46 van het Strafwetboek
Art. 206. Vrouwelijke genitale verminking	artikel 409, § 1, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 207. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd uit winstoogmerk	artikel 409, § 2, van het Strafwetboek
Art. 208. Vrouwelijke genitale verminking met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 409, § 3, van het Strafwetboek
Art. 209. Vrouwelijke genitale verminking met de dood tot gevolg	artikel 409, § 4, van het Strafwetboek

Art. 210. Vrouwelijke genitale verminking gepleegd op een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	artikel 409, §5, van het Strafwetboek
Art. 211. Aanzetten tot of reclame maken voor vrouwelijke genitale verminking	artikel 409, §1, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 212. Verzwarende factor	nieuw + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001)
Art. 213. Bijkomende straf	artikel 46 van het Strafwetboek
Art. 214. Zwangerschapsverlies zonder toestemming	artikel 348 van het Strafwetboek
Art. 215. Zwangerschapsverlies zonder toestemming met de dood tot gevolg	artikel 352 van het Strafwetboek
Art. 216. Verzwarende factor	nieuw + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van partnergeweld gepleegd in aanwezigheid van een minderjarig kind (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2021-2022, doc. nr. 55-2408/001)
Art. 217. Veroorzaken van een integriteitsaantasting door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid	artikel 420, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 218. Veroorzaken van een integriteitsaantasting in een verkeersongeval	artikel 420, tweede lid, van het Strafwetboek

Hoofdstuk 5 – Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid

Art. 219. Vrijheidsberoving	artikelen 434 tot 436 van het Strafwetboek
Art. 220. Vrijheidsberoving gepleegd op een minderjarige of een persoon in kwetsbare toestand	nieuw
Art. 221. Vrijheidsberoving met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	nieuw
Art. 222. Vrijheidsberoving met de dood tot gevolg	nieuw
Art. 223. Ontvoering	artikelen 428, §§1 tot 2 en 429 van het Strafwetboek

Art. 224. Ontvoering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 428, § 4, van het Strafwetboek
Art. 225. Ontvoering met de dood tot gevolg	artikel 428, § 5, van het Strafwetboek
Art. 226. Gijzeling	artikel 347 <i>bis</i> , §§ 1 en 2, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 227. Verzwaarde gijzeling	artikel 347 <i>bis</i> , § 2, tweede lid, en § 4, van het Strafwetboek
Art. 228. Gijzeling met de dood tot gevolg	artikel 347 <i>bis</i> , § 4, van het Strafwetboek
Art. 229. Strafverminderende verschoningsgrond	artikelen 347 <i>bis</i> , § 3, en 430 van het Strafwetboek + artikelen 434 tot 436 van het Strafwetboek
Art. 230. Verzwarende factoren	artikelen 437 en 438 <i>bis</i> van het Strafwetboek + artikel 147 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 6 – Misdrijven tegen de persoonlijke rust en de morele integriteit

Art. 231. Bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen	artikel 327, tweede lid, van het Strafwetboek + artikelen 222-17 en 222-18 van het Franse Strafwetboek
Art. 232. Verzwaarde bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen	artikelen 327, eerste lid, 329 en 330 van het Strafwetboek + artikelen 222-17 en 222-18 van het Franse Strafwetboek
Art. 233. Bedreiging met behulp van radioactief materiaal, kernmateriaal en biologische of chemische wapens	artikel 331 <i>bis</i> van het Strafwetboek + artikelen 222-17 en 222-18 van het Franse Strafwetboek
Art. 234. Het geven van een vals bericht	artikel 328 van het Strafwetboek + artikelen 222-17 en 222-18 van het Franse Strafwetboek
Art. 235. Het verspreiden van ogenschijnlijke gevaarlijke stoffen	artikel 328 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 236. Verzwarende factor	artikel 330 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 237. Belaging	artikelen 442 <i>bis</i> van het Strafwetboek en artikel 145 § 3 <i>bis</i> van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie
Art. 238. Verzwaarde belaging	artikel 442 <i>ter</i> , eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 239. Verzwarende factoren	artikel 442 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 240. Verblijfs-, plaats- of contactverbod	nieuw
Art. 241. Laster	artikelen 443 en 444 van het Strafwetboek

Art. 242. Schorsing vervolging wegens laster	artikel 447 van het Strafwetboek
Art. 243. Lasterlijke aangifte	artikel 445, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 244. Lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte	artikel 445, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 245. Belediging	artikelen 448 en 449 van het Strafwetboek
Art. 246. Verzwarende factor	nieuw
Art. 247. Bijzondere grond van onschendbaarheid	artikel 452 van het Strafwetboek
Art. 248. Smaad	artikelen 145, 275, 276 en 282 van het Strafwetboek
Art. 249. Verzwarende factor	artikel 275, tweede lid, van het Strafwetboek

Hoofdstuk 7 – Schendingen van de persoonlijke waardigheid en misbruik van de kwetsbare positie van het slachtoffer

Art. 250. Definitie van discriminatie	artikelen 3 en 19 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikelen 3 en 21 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, en artikelen 3, 4 en 26 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen + Evaluatiecommissie federale wetgeving ter bestrijding van discriminatie (§ 77, verslag februari 2017),
Art. 251. Aanzetting tot discriminatie of rassenhaat	artikel 20 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 22 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, en artikel 27 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen
Art. 252. Verspreiding van raciale denkbeelden	artikel 21 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden + Verdrag van de Verenigde Naties van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie
Art. 253. Deelneming aan een groepering die discriminatie of segregatie verkondigt	artikel 22 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden

	+ Verdrag van de Verenigde Naties van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie
Art. 254. Discriminatie gepleegd door een persoon die een openbaar functie uitoefent of in zijn naam gepleegd door middel van een valse handtekening	artikel 23 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 23 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, en artikel 28 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen
Art. 255. Discriminatie bij de toegang tot goederen en diensten	artikel 24 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 28/1 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen + Evaluatieverslag van UNIA over de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 2016
Art. 256. Discriminatie binnen de arbeidsrelaties	artikel 25 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, artikel 28/2 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen + Evaluatieverslag van UNIA over de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 2016
Art. 257. Negationisme	artikel 20, 5° van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden
Art. 258. Seksisme	artikelen 2 en 3 van de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen
Art. 259. Mensenhandel	artikel 433 <i>quiquies</i> van het Strafwetboek
Art. 260. Mensensmokkel	artikel 77 <i>bis</i> van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

Art. 261. Verzwaarde mensenhandel en mensensmokkel	artikel 433 ^{septies} van het Strafwetboek + artikel 77 ^{quater} van de wet van 15 december 1980 (mensensmokkel)
Art. 262. Verzwarende factoren van mensenhandel en mensensmokkel	artikel 433 ^{sexies} van het Strafwetboek + artikel 77 ^{ter} van de wet van 15 december 1980
Art. 263. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf	artikel 433 ^{novies} , derde lid, van het Strafwetboek
Art. 264. Specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel	artikelen 382 ^{bis} en 433 ^{novies} , § 2, van het Strafwetboek
Art. 265. Strafuitsluitende verschoningsgrond ten gunste van het slachtoffer van mensenhandel	artikel 433 ^{quinquies} , § 5, van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel) + artikel 8 van de Europese mensenhandelrichtlijn en artikel 26 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (Verdrag van Warschau) + Protocol van 2014 inzake het Verdrag betreffende gedwongen arbeid, in werking getreden in november 2016 (artikel 4.2)
Art. 266. Het pooierschap	artikel 433 ^{quater} /1 van het Strafwetboek (art. 76 van de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht)
Art. 267. Reclame maken voor prostitutie	artikel 433 ^{quater} /2 van het Strafwetboek (art. 77 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 268. Het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren	artikel 433 ^{quater} /3 van het Strafwetboek (art. 78 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 269. Verzwaard misbruik van prostitutie	artikel 433 ^{quater} /4 van het Strafwetboek (art. 79 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 270. Sluiting van de inrichting	artikel 433 ^{quater} /5 van het Strafwetboek (art. 80 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 271. Specifieke verboden	artikel 433 ^{quater} /6 van het Strafwetboek (art. 81 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 272. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf	artikel 382 ^{ter} van het Strafwetboek
Art. 273. Multidisciplinaire evaluatie	artikel 433 ^{quater} /8 van het Strafwetboek (art. 83 van de wet van 21 maart 2022)
Art. 274. Verkoop van kinderen	artikelen 2 en 3 van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie
Art. 275. Verzwaarde verkoop van kinderen	artikel 3 van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake

	de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie
Art. 276. Verzwarende factoren inzake verkoop van kinderen	artikel 433 <i>sexies</i> van het Strafwetboek en artikel 77 <i>ter</i> van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen
Art. 277. Illegaal wegnemen van een menselijk orgaan	artikel 433 <i>novies</i> /2 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 278. Illegaal transplanteren of gebruiken van een menselijk orgaan	artikel 433 <i>novies</i> /3 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 279. Illegaal beheren van menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /4 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 280. Ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /5 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 281. Verzwaard illegaal wegnemen, transplanteren, gebruiken of beheren en ongeoorloofd ronselen van een donor of ontvanger van menselijke organen	artikelen 433 <i>novies</i> /9 en 433 <i>novies</i> /10 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 282. Faciliteren of verspreiden van illegale praktijken van handel in menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /6 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 283. Aanvaarden van een illegale transplantatie van een menselijk orgaan	artikel 433 <i>novies</i> /7 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 284. Aanbieden of aanvaarden van een voordeel in het kader van de handel in menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /8 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestraffingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)

Art. 285. Verzwaard faciliteren of verspreiden van illegale praktijken en aanbieden of aanvaarden van een onterecht voordeel in het kader van de handel in menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /9 en 433 <i>novies</i> /10 van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 286. Vermoeden omtrent de wettige oorsprong van de menselijke organen die weggenomen zijn binnen de Europese Unie	artikelen 433 <i>novies</i> /3, tweede lid, 433 <i>novies</i> /4, tweeëntwintigste lid, en 433 <i>novies</i> /7, tweede lid, van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 287. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf	artikel 433 <i>novies</i> /11, § 6, van het Strafwetboek (wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel)
Art. 288. Specifiek verbod in geval van veroordeling voor handel in menselijke organen	artikel 433 <i>novies</i> /11, § 2, van het Strafwetboek
Art. 289. Uitbuiting van bedelarij	artikel 433 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 290. Verzwaarde uitbuiting van bedelarij	artikel 433 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 291. Huisjesmelkerij	artikel 433 <i>decies</i> van het Strafwetboek
Art. 292. Verzwaarde huisjesmelkerij	artikelen 433 <i>undecies</i> en 433 <i>duodecies</i> van het Strafwetboek
Art. 293. Verbeurdverklaring van het instrument van het misdrijf	artikel 433 <i>terdecies</i> , tweede en derde lid, van het Strafwetboek
Art. 294. Gedwongen huwelijk	artikel 391 <i>sexies</i> van het Strafwetboek
Art. 295. Gedwongen wettelijke samenwoning	artikel 391 <i>septies</i> van het Strafwetboek
Art. 296. Verzwarende factor	nieuw
Art. 297. Nietigverklaring van het huwelijk of de wettelijke samenwoning	artikel 391 <i>octies</i> van het Strafwetboek
Art. 298. Sluiting van de inrichting	artikel 433 <i>novies</i> , § 4, van het Strafwetboek
Art. 299. Specifieke verboden en ontzettingen	artikelen 382, § 2, en 382 <i>bis</i> van het Strafwetboek

Hoofdstuk 8 – Misdrijven met betrekking tot het in gevaar brengen van personen

Art. 300. Schuldig verzuim	artikel 422 <i>bis</i> , eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 301. Niet-naleving van een bevel tot hulpverlening	artikel 422 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 302. Hulpverzuim met de dood tot gevolg	nieuw

Art. 303. Rechtvaardigingsgrond	artikelen 422 <i>bis</i> , tweede lid, eerste zin, en 422 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 304. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 422 <i>bis</i> , tweede lid, tweede zin, van het Strafwetboek
Art. 305. Verzwarende factor	artikelen 422 <i>bis</i> , derde lid, en 422 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 306. Bijkomende straf	artikel 46 van het Strafwetboek
Art. 307. Misbruik van de zwakke toestand van personen	artikel 442 <i>quater</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 308. Verzwaard misbruik van de zwakke toestand van personen	artikel 442 <i>quater</i> , § 2, van het Strafwetboek
Art. 309. Misbruik van de zwakke toestand van personen met de dood tot gevolg	artikel 442 <i>quater</i> , § 3, van het Strafwetboek
Art. 310. Bijkomende straf	artikel 442 <i>quater</i> , § 5, van het Strafwetboek
Art. 311. Conversiepraktijken	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019, doc. nr. 55-0089/001) wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1772/001)
Art. 312. Het uitvoeren van conversiepraktijken	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019, doc. nr. 55-0089/001) wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1772/001)
Art. 313. Verzwarende factoren	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019, doc. nr. 55-0089/001) wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1772/001)
Art. 314. Het aanbieden van conversiepraktijken	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019, doc. nr. 55-0089/001) wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1772/001)
Art. 315. Het aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan, het aanzetten van personen om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het maken van reclame voor conversiepraktijken	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019, doc. nr. 55-0089/001) wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1772/001)

Art. 316. Het verzaamd aanzetten om conversiepraktijken te ondergaan of om andere personen conversiepraktijken te doen ondergaan of het verzaamd maken van reclame voor conversiepraktijken	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019. doc. nr. 55-0089/001)
Art. 317. Specifiek verbod	wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021. doc. nr. 55-1772/001)
Art. 318. Verkeersbelemmering	wetsvoorstel tot instelling van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2019. doc. nr. 55-0089/001)
Art. 319. Gevaarlijke verkeersbelemmering	wetsvoorstel tot invoering van een verbod op conversiepraktijken (<i>Parl. St.</i> , Kamer, 2020-2021. doc. nr. 55-1772/001)
Art. 320. Verkeersbelemmering met een integriteitsaantasting van de tweede graad tot gevolg	artikel 406, tweede en derde lid, van het Strafwetboek
Art. 321. Verkeersbelemmering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 406, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 322. Verkeersbelemmering met de dood tot gevolg	artikel 407 van het Strafwetboek
Art. 323. Clausule inzake de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden	artikel 407 van het Strafwetboek
Art. 324. Aantasting van voedingsmiddelen	artikel 408 van het Strafwetboek
Art. 325. Verkoop van aangetaste voedingsmiddelen of van stoffen	artikel 141ter van het Strafwetboek
Art. 326. Opslag van aangetaste voedingsmiddelen	artikel 454 van het Strafwetboek
Art. 327. Bijkomende straffen	artikel 455 van het Strafwetboek
Art. 328. Kwaadwillige verspreiding van ziekteverwekkers	artikel 456 van het Strafwetboek
Art. 329. Verzwarende factor	artikel 457 van het Strafwetboek
Art. 330. Verlating van personen	Zwitsers strafrecht (artikel 231 van het Zwitsers Strafwetboek)
Art. 331. Verlating van personen met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikelen §§ 178-179 van het Oostenrijks Strafwetboek
Art. 332. Verlating van personen met de dood tot gevolg	nieuw
Art. 333. Verzwarende factoren	artikel 423, § 1, van het Strafwetboek
	artikel 423, § 2, van het Strafwetboek
	artikel 423, § 3, van het Strafwetboek
	artikel 427 van het Strafwetboek

Art. 334. In behoeftige toestand achterlaten van personen	artikel 424, eerste en tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 335. Onthouding van voedsel of verzorging	artikel 425, § 1, van het Strafwetboek + artikel § 171 van het Duits Strafwetboek (StGB) + artikel 227-15 van het Frans Strafwetboek
Art. 336. Onthouding van voedsel of verzorging met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 425, § 2, van het Strafwetboek
Art. 337. Onthouding van voedsel of verzorging met de dood tot gevolg	artikel 425, § 3, van het Strafwetboek
Art. 338. Nalaten van onderhoud	artikel 426, § 1, van het Strafwetboek
Art. 339. Nalaten van onderhoud met de dood tot gevolg	artikel 426, § 2, van het Strafwetboek
Art. 340. Verzwarende factoren	artikel 427 van het Strafwetboek
Art. 341. Gebruik van personen met het oog op het plegen van een misdrijf	artikel 433, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 342. Technologisch lokken van personen met het oog op het plegen van een misdrijf	artikel 433 <i>bis</i> /1 van het Strafwetboek
Art. 343. Verzwarende factoren	artikel 433, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 344. Bijkomende straf	nieuw

Hoofdstuk 9 – Misdrijven tegen het privéleven

Art. 345. Schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem	artikelen 259 <i>bis</i> , § 1, en 314 <i>bis</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 346. Verzwaarde schending van het geheim van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem	artikelen 259 <i>bis</i> , § 1, en 314 <i>bis</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 347. Bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem	artikelen 259 <i>bis</i> , § 2, en 314 <i>bis</i> , § 2, van het Strafwetboek
Art. 348. Verzwaard bedrieglijk gebruik van wettig gemaakte opnamen van privécommunicatie of privégegevens van een informaticasysteem	artikelen 259 <i>bis</i> , § 2, en 314 <i>bis</i> , § 2, van het Strafwetboek
Art. 349. Onwettig bezit of onwettige terbeschikkingstelling van afluistermateriaal	artikelen 259 <i>bis</i> , § 2 <i>bis</i> , en 314 <i>bis</i> , § 2 <i>bis</i> , van het Strafwetboek
Art. 350. Schending van het briefgeheim	artikelen 460 en 460 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 351. Huisvredebreuk of schending van een bewoonde plaats	artikelen 439 en 442 van het Strafwetboek

Art. 352. Verzwaarde huisvredebreuk of verzwaarde schending van een bewoonde plaats	artikel 440 van het Strafwetboek
Art. 353. Onwettige bezetting van een niet-bewoonde plaats	artikel 442/1, § 1, van het Strafwetboek
Art. 354. Weigering om gevolg te geven aan een beslissing tot ontruiming of tot uithuiszetting	artikel 442/1, § 2, van het Strafwetboek
Art. 355. Schending van het beroepsgeheim	artikel 458 van het Strafwetboek
Art. 356. Afwijkingen van het beroepsgeheim	artikelen 458 <i>bis</i> , 458 <i>ter</i> en 458 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 357. Aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst	artikelen 142 tot 145 van het Strafwetboek
Art. 358. Verzwarende factor bij de aantasting van de vrije uitoefening van een eredienst	artikel 142, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 359. Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen	artikel 433 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 360. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikelen 152 en 260 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 10 – Misdrijven tegen de burgerlijke staat van personen

Art. 361. Niet-aangifte van de geboorte van een kind	artikel 361 van het Strafwetboek
Art. 362. Niet-kennisgeving van een bevalling	artikel 361 van het Strafwetboek
Art. 363. Niet-kennisgeving van een vondeling	artikel 362 van het Strafwetboek
Art. 364. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 362 van het Strafwetboek
Art. 365. Onderschuiving van een kind	artikel 363, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 366. Obstructie van het bewijs van de burgerlijke staat van een kind	artikel 363, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 367. Onwettige adoptie voor eigen rekening	artikel 391 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 368. Onwettige adoptie door tussenkomst van derden	artikel 391 <i>quinquies</i> van het Strafwetboek
Art. 369. Bigamie	artikel 391 van het Strafwetboek
Art. 370. Verzwarende factor	artikel 266 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 11 – Misdrijven tegen het lijk en de lijkbezorging

Art. 371. Zonder voorafgaande toestemming een begraafing of crematie verrichten	artikel 315, eerste lid, van het Strafwetboek
--	---

Art. 372. Lijkschennis	artikel 453 van het Strafwetboek + artikelen 225-17 en 225-18 van het Frans Strafwetboek
Art. 373. Graftschennis	artikel 453 van het Strafwetboek + artikelen 225-17 en 225-18 van het Frans Strafwetboek

Titel 3 – Misdrijven tegen de openbare veiligheid

Hoofdstuk 1 – Terrorisme

Art. 374. Terroristisch misdrijf	artikel 137 van het Strafwetboek
Art. 375. Definitie van terroristische groep	artikel 139 van het Strafwetboek
Art. 376. Deelname aan een terroristische groep	artikel 140, § 1, van het Strafwetboek
Art. 377. Deelname aan het nemen van een beslissing binnen een terroristische groep	artikel 140, § 1/1, van het Strafwetboek
Art. 378. Verzwaarde deelname aan een terroristische groep	artikel 140, § 2, van het Strafwetboek
Art. 379. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme	artikel 140bis van het Strafwetboek + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde de verheerlijking van terrorisme in het openbaar en op het internet te bestraffen (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1847/001)
Art. 380. Aanzetten tot het plegen van terroristische misdrijven en verheerlijken van terrorisme ten aanzien van een minderjarige of een persoon in een kwetsbare toestand	artikel 140bis van het Strafwetboek + wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek, teneinde de verheerlijking van terrorisme in het openbaar en op het internet te bestraffen (<i>Parl.St.</i> , Kamer, 2020-2021, doc. nr. 55-1847/001)
Art. 381. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf	artikel 140ter van het Strafwetboek
Art. 382. Aanwerven met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand	artikel 140ter van het Strafwetboek
Art. 383. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf	artikelen 140quater en 140quinquies van het Strafwetboek
Art. 384. Onderrichten of opleiden met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf gericht	artikel 140quater van het Strafwetboek

tot een minderjarige of persoon in een kwetsbare toestand

Art. 385. Binnenkomen of verlaten van het nationaal grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf en het organiseren of op enige andere wijze faciliteren van reizen met terroristisch oogmerk

artikel 140^{sexies} van het Strafwetboek

Art. 386. Voorbereiden van het plegen van een terroristisch misdrijf

artikel 140^{septies} van het Strafwetboek

Art. 387. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf

artikel 141, 1°, van het Strafwetboek

Art. 388. Ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen aan een terroristische persoon

artikel 141, 2°, van het Strafwetboek

Art. 389. Verzwaard ter beschikking stellen van gegevens of materiële middelen met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf of aan een terroristische persoon

artikel 141, 1°, van het Strafwetboek

Art. 390. Toepassingsgebied

artikel 141bis van het Strafwetboek

Art. 391. Vrijwaringsclausule van de fundamentele rechten en vrijheden

artikel 141ter van het Strafwetboek

Hoofdstuk 2 – Aanslag op en samenspanning tegen de burgerlijke vrede

Art. 392. Aanslag op de burgerlijke vrede

artikelen 124, eerste lid, en 125, eerste lid, van het Strafwetboek

Art. 393. Samenspanning tegen de burgerlijke vrede

artikelen 124, tweede lid, en 125, tweede lid, van het Strafwetboek

Art. 394. Voorbereiding van een aanslag op de burgerlijke vrede

artikel 124, tweede lid, van het Strafwetboek

Art. 395. Strafuitsluitende verschoningsgrond

artikel 136 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 3 – Vorming van gewapende groepen en deelneming aan dergelijke groepen

Art. 396. Onwettige lichte van gewapende krijgsmannen

artikel 126 van het Strafwetboek

Art. 397. Deelneming aan een private militia

artikel 1 van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden

Art. 398. Verzwaarde deelneming aan een private militia	artikel 1 van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private militias verboden worden
Art. 399. Onwettig optreden van een groep met militair voorkomen	artikel 1 <i>bis</i> van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private militias verboden worden
Art. 400. Collectieve geweldstraining	artikel 1 <i>bis</i> van de wet van 29 juli 1934 waarbij de private militias verboden worden
Art. 401. Onwettige militaire bevelvoering	artikel 127 van het Strafwetboek
Art. 402. Leiding over en organisatie van een oproerige gewapende bende	artikelen 128, 129 en 130 van het Strafwetboek
Art. 403. Deelneming aan een oproerige gewapende bende	artikel 132 van het Strafwetboek
Art. 404. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 134 van het Strafwetboek
Art. 405. Verschaffen van onderdak aan een oproerige gewapende bende	artikel 133 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 4 – Vereniging met het oog op het plegen van een misdrijf en criminele organisatie

Art. 406. Definitie van vereniging van misdadigers	artikel 322 van het Strafwetboek
Art. 407. Deelneming aan een vereniging van misdadigers	artikel 324 van het Strafwetboek
Art. 408. Deelneming aan een vereniging van misdadigers als leidend persoon	artikel 323 van het Strafwetboek
Art. 409. Definitie van criminele organisatie	artikel 324 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 410. Deelneming aan een criminele organisatie	artikel 324 <i>ter</i> , §§ 1 en 2, van het Strafwetboek
Art. 411. Deelneming aan een criminele organisatie als beslissingsnemer	artikel 324 <i>ter</i> , § 3, van het Strafwetboek
Art. 412. Deelneming aan een criminele organisatie als leidend persoon	artikel 324 <i>ter</i> , § 4, van het Strafwetboek
Art. 413. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 326 van het Strafwetboek + artikel 6, tweede lid, van de wet van 24 februari 1921 op de verdovende middelen
Art. 414. Verbeurdverklaring	nieuw

Hoofdstuk 5 – Externe beveiliging van kernmateriaal en ander radioactief materiaal

Art. 415. Behandeling zonder vergunning van kernmateriaal	artikel 488 <i>bis</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 416. Verzwaarde behandeling zonder vergunning van kernmateriaal	artikel 488 <i>bis</i> , §§ 2 en 3, van het Strafwetboek

Art. 417. Sabotage van kernmateriaal of van nucleaire installaties	artikel 488 <i>bis</i> , § 4, van het Strafwetboek
Art. 418. Illegaal bezit van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten	artikel 488 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 419. Sabotage van radioactief materiaal of van radioactieve instrumenten	artikel 488 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 420. Gebruik van dwang met het oog op de overdracht van radioactief materiaal of radioactieve instrumenten of van nucleaire installaties	artikel 488 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 421. Wederrechtelijke binnendringing in een nucleaire installatie	artikel 488 <i>quinquies</i> van het Strafwetboek

Hoofdstuk 6 – Schending van havengebieden of binnendringen van een voertuig

Art. 422. Binnendringing in een havengebied	artikel 546/1 van het Strafwetboek
Art. 423. Verzwaaarde binnendringing in een havengebied	artikel 546/2 van het Strafwetboek
Art. 424. Binnendringen in een voertuig	wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van het zonder machtiging of toestemming binnenkomen of binnendringen in een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig (<i>Parl.St.</i> , Kamer, gewone zitting, 2020-2021, doc. nr.°55-1729/001)
Art. 425. Strafuitsluitende verschoningsgrond	wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op het strafbaar stellen van het zonder machtiging of toestemming binnenkomen of binnendringen in een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig (<i>Parl.St.</i> , Kamer, gewone zitting, 2020-2021, doc. nr.°55-1729/001)

Hoofdstuk 7. – Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte

Art. 426. Verbod van gezichtsbedekking in de publieke ruimte	artikel 563 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 427. Rechtvaardigingsgrond	artikel 563 <i>bis</i> van het Strafwetboek

Titel 4 – Valsheden

Hoofdstuk 1 – Bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken

Art. 428. Definities	artikelen 173 tot 175, 180, 185 <i>bis</i> , 186, 187, 187 <i>bis</i> , 188 tot 190 <i>bis</i> van het Strafwetboek + Richtlijn 2014/62/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsemunterij en ter vervanging van Kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad
Art. 429. Gemeenschappelijke bepaling	artikelen 170 <i>bis</i> , 177 <i>bis</i> en 192 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 430. Namaking en vervalsing van de munt, van de effecten en van het materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of de effecten	artikelen 160, 161, 162, 163, 173, 174, 175, 180, derde en vierde lid, en 186, derde en vierde lid, van het Strafwetboek + omzendbrief nr. 1/2013 van het College van procureurs-generaal betreffende de bestrijding van valsmunterij (van de euro)
Art. 431. In omloop brengen van valse munten of valse effecten	artikelen 168, 169, eerste lid, 176 en 177, eerste lid, van het Strafwetboek + Richtlijn 2014/62/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de strafrechtelijke bescherming van de euro en andere munten tegen valsemunterij en ter vervanging van Kaderbesluit 2000/383/JBZ van de Raad
Art. 432. Overdracht van valse munten of valse effecten	artikelen 169, tweede lid, en 177, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 433. Overdracht van materiaal bestemd tot het vervaardigen van de munt of van de veiligheidskenmerken	artikelen 185 <i>bis</i> en 187 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 434. Weer in omloop brengen van de valse munten of valse effecten die te goeder trouw ontvangen zijn	artikelen 170 en 178 van het Strafwetboek
Art. 435. Illegaal in omloop brengen van een geldteken	artikel 178 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 436. Vervaardigen en in omloop brengen van drukwerken of formulieren die het voorkomen van de munt, effecten, plakpostzegels of andere zegels hebben	artikelen 1 en 2 van de wet van 11 juni 1889 betreffende de drukwerken en formulieren die het voorkomen van bankbiljetten of andere papieren waarden hebben
Art. 437. Namaking, vervalsing of gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de	artikelen 179, 180, eerste en tweede lid, en 186, eerste lid, van het Strafwetboek

keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina	
Art. 438. Nadelig gebruik van 's Lands zegel, van de rijksstempels of van de keurstempels die dienen voor het merken van goud, zilver en platina	artikelen 185 en 187 van het Strafwetboek
Art. 439. Handel in papier of goud, zilver of platina, gemerkt met een nagemaakte of vervalste zegel of keurstempel	artikel 181 van het Strafwetboek
Art. 440. Gebruik van het papier, gemerkt met een nagemaakt of vervalst zegel	artikel 183 van het Strafwetboek
Art. 441. Bedrieglijk aanbrengen van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken	artikel 182 van het Strafwetboek
Art. 442. Namaking van de door het waarborgkantoor geplaatste keurmerken of van de zegelafdruk	artikel 182 van het Strafwetboek
Art. 443. Namaking of gebruik van het zegel, de stempel of het merk van enige overheid, van een private inrichting of van een particulier	artikelen 184, derde lid, en 186, vijfde lid, van het Strafwetboek
Art. 444. Namaking of gebruik van plakpostzegels of andere zegels	artikelen 188 en 189 van het Strafwetboek
Art. 445. In omloop brengen van nagemaakte plakpostzegels of andere nagemaakte zegels	artikel 188 van het Strafwetboek
Art. 446. Plaatsen van een niet-authentieke naam van een fabrikant of van een niet-authentieke handelsnaam van een fabriek	artikel 191, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 447. In omloop brengen van met een valse naam of een valse handelsnaam gemerkte goederen	artikel 191, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 448. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 192 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 2 – Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken

Art. 449. Valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken	artikelen 193, 196, 197, 210 <i>bis</i> , 213 en 214 van het Strafwetboek + arrest van het Hof van Cassatie van 25 oktober 2017 + thesis van Silvia Van Dyck (<i>Valsheid in geschriften en gebruik van valse geschriften herdacht, een kritische analyse van de dominante rechtsdogmatische en jurisprudentiële benadering van het leerstuk van valsheid in geschriften</i>)
---	---

Art. 450. De verzwarende factoren bij de valsheid in geschriften of op andere duurzame dragers en het gebruik van valse stukken	artikelen 194 en 195 van het Strafwetboek
Art. 451. Overdracht van een reis- of identiteitsdocument	artikel 199 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 452. Niet-eerbiediging van een beslissing tot intrekking van een paspoort, een identiteitskaart of een als zodanig geldend document	artikel 199 <i>bis</i> , 2°, van het Strafwetboek + artikel 7 van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen

Hoofdstuk 3 – Aanmatiging van functies, titels of een naam

Art. 453. Aanmatiging van openbare functies	artikel 227 van het Strafwetboek
Art. 454. Aanmatiging van een openbare titel of graad	artikel 227 <i>bis</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 455. Aanmatiging van de titel van advocaat	artikel 227 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 456. Aanmatiging van de functie of de titel van erkend bemiddelaar	artikel 227 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 457. Aanmatiging van kleding of tekens van een orde	artikel 228 van het Strafwetboek
Art. 458. Aanmatiging van adellijke titels	artikel 230 van het Strafwetboek
Art. 459. Aanmatiging van een naam	artikel 231 van het Strafwetboek

Titel 5 – Misdrijven tegen het vermogen

Hoofdstuk 1 – Misdrijven met betrekking tot de onrechtmatige toe-eigening van goederen

Art. 460. Diefstal	artikel 461 van het Strafwetboek
Art. 461. Afpersing	artikel 470 van het Strafwetboek
Art. 462. Diefstal zonder geweld of bedreiging	artikel 463 van het Strafwetboek
Art. 463. Verzwaarde diefstal zonder geweld of bedreiging	artikelen 463 en 467 van het Strafwetboek
Art. 464. Diefstal met geweld of bedreiging	artikelen 468 en 469 van het Strafwetboek

Art. 465. Afpersing	artikel 470 van het Strafwetboek
Art. 466. Verzwaarde diefstal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing	artikelen 471 tot 474 van het Strafwetboek
Art. 467. Diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging	artikel 477 van het Strafwetboek
Art. 468. Verzwaarde diefstal van kernmateriaal zonder geweld of bedreiging	artikel 477 <i>bis</i> , 4°, van het Strafwetboek
Art. 469. Diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en afpersing van kernmateriaal	artikel 477 <i>bis</i> , 1°, van het Strafwetboek
Art. 470. Verzwaarde diefstal van kernmateriaal met geweld of bedreiging en verzwaarde afpersing van kernmateriaal	artikelen 477 <i>quinqües</i> en 477 <i>sexies</i> van het Strafwetboek
Art. 471. Verzwarende factoren van diefstal en afpersing	artikelen 477 <i>bis</i> , 3°, 477 <i>quinqües</i> , 3° en 6°, en 477 <i>sexies</i> , 4°, van het Strafwetboek
Art. 472. Misbruik van vertrouwen	artikel 491 van het Strafwetboek
Art. 473. Misbruik van goederen van een privaatrechtelijke rechtspersoon	artikel 492 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 474. Misbruik van andermans kwetsbare toestand om een nadelige akte te doen tekenen	artikel 493 van het Strafwetboek
Art. 475. Woeker	artikel 494 van het Strafwetboek
Art. 476. Oplichting	artikel 496, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 477. Verzwaarde oplichting	artikel 496, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 478. Bedriegerij omtrent de waarde van de munt	artikelen 497 en 497 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 479. Bedriegerij omtrent het verkochte goed	artikelen 498 en 499, 1°, van het Strafwetboek
Art. 480. Bedriegerij omtrent de huur van werk	artikel 499, 2°, van het Strafwetboek
Art. 481. Vervalsing van voedingsmiddelen	artikel 500 van het Strafwetboek
Art. 482. Te koop aanbieden van vervalste voedingsmiddelen	artikelen 500 en 501 van het Strafwetboek
Art. 483. Bedrieglijke aantasting van handelsgoederen	artikel 533 van het Strafwetboek
Art. 484. Actieve en passieve private omkoping	artikelen 504 <i>bis</i> en 504 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 485. Informaticabedrog	artikel 504 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 486. Staat van faillissement	artikel 489 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 487. Eenvoudige bankbreuk	artikelen 489 en 489 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 488. Bedrieglijke bankbreuk	artikel 489 <i>ter</i> van het Strafwetboek
Art. 489. Bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon	artikel 489 <i>quinqües</i> van het Strafwetboek
Art. 490. Ontrouw in het beheer van het faillissement	artikel 489 <i>sexies</i> van het Strafwetboek + rechtspraak van het Hof van Cassatie

Art. 491. Schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar	artikel 490 ^{ter} van het Strafwetboek
Art. 492. Bedrieglijke schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door derden	artikel 490 ^{quater} van het Strafwetboek
Art. 493. Bedrieglijk bewerkstelligen van onvermogen	artikel 490 ^{bis} , eerste en tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 494. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 490 ^{bis} , derde lid, van het Strafwetboek
Art. 495. Bedrieglijke verberging	artikel 508 van het Strafwetboek
Art. 496. Het uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte	Nederlands wetsvoorstel: “Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit”. Een artikel 189a zou worden ingevoerd in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Nog niet ingediend in het Parlement, aangezien het voorwerp uitmaakt van een consultatie.
Art. 497. Het bezit van een voertuig met een verborgen ruimte.	Nederlands wetsvoorstel: “Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit”. Een artikel 189a zou worden ingevoerd in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Nog niet ingediend in het Parlement, aangezien het voorwerp uitmaakt van een consultatie.
Art. 498. Verzwaard uitrusten van een voertuig met een verborgen ruimte	Nederlands wetsvoorstel: “Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit”. Een artikel 189a zou worden ingevoerd in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Nog niet ingediend in het Parlement, aangezien het voorwerp uitmaakt van een consultatie.
Art. 499. Afzetterij	artikel 508 ^{bis} van het Strafwetboek
Art. 500. Uitgifte van cheques zonder dekking	artikel 509 ^{bis} van het Strafwetboek en artikel 61 van de wet van 1 maart 1961 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de cheque en de inwerkingtreding van deze wet
Art. 501. Heling	artikelen 505 tot 506 van het Strafwetboek
Art. 502. Witwassen	artikelen 505 tot 506 van het Strafwetboek
Art. 503. Verzwarende factoren van heling en witwassen	artikelen 505 tot 506 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 2 – Misdrijven met betrekking tot de beschadiging en vernieling van goederen

Art. 504. Brandstichting	artikelen 510 tot 512, 516, 519 en 520 van het Strafwetboek + artikelen 322-5 en 322-6 van het Franse Strafwetboek, artikelen 157 en 158 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht en artikelen 221 en 222 van het Zwitserse Strafwetboek
Art. 505. Brandstichting met ernstige schade tot gevolg	artikel 512 van het Strafwetboek
Art. 506. Brandstichting van een goed met een bijzonder belang	artikelen 510, 511 en 512 van het Strafwetboek
Art. 507. Brandstichting indien de dader moest vermoeden dat zich aldaar op het ogenblik van de brand een of meer personen bevonden	artikel 510 van het Strafwetboek
Art. 508. Brandstichting met een integriteitsaantasting van de derde graad of de dood tot gevolg	artikel 518 van het Strafwetboek
Art. 509. Brandstichting bij nacht	artikel 513 van het Strafwetboek
Art. 510. Verzwarende factoren	artikel 514 ^{bis} van het Strafwetboek
Art. 511. Veroorzaken van brand door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid	artikel 519 van het Strafwetboek
Art. 512. Vernieling door ontploffing of overstroming	artikelen 520, 547 tot 550 van het Strafwetboek + artikelen 157-158 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht
Art. 513. Definitie van vandalisme	nieuw
Art. 514. Vandalisme	artikel 144 van het Zwitserse Strafwetboek
Art. 515. Vandalisme met ernstige schade tot gevolg	artikelen 559, 1°, en 563, 2°, van het Strafwetboek + artikel 144 van het Zwitserse Strafwetboek
Art. 516. Vandalisme aan een goed met een bijzonder belang	artikel 521 van het Strafwetboek + artikel 144 van het Zwitserse Strafwetboek
Art. 517. Vandalisme met geweld of bedreiging	artikelen 525 en 528 van het Strafwetboek
Art. 518. Vandalisme met geweld of bedreiging aan of in een bewoond huis of de aanhorigheden ervan	artikel 530 van het Strafwetboek
Art. 519. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 531 van het Strafwetboek
Art. 520. Vandalisme gepaard gaande met gewelddaden met de dood tot gevolg	nieuw

Art. 521. Vernietiging van authentieke akten, overeenkomsten of overheidsdocumenten	artikel 527 van het Strafwetboek
Art. 522. Verzwarende factoren	artikelen 525, 525 <i>bis</i> , 529, 530, 532 <i>bis</i> , 534 <i>quater</i> en 543 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 3 – Misdrijven betreffende informaticasystemen

Art. 523. Externe hacking	artikel 550 <i>bis</i> , § 1, van het Strafwetboek
Art. 524. Interne hacking	artikel 550 <i>bis</i> , § 2, van het Strafwetboek
Art. 525. Verzwaarde interne of externe hacking	artikel 550 <i>bis</i> , § 3, van het Strafwetboek
Art. 526. Poging tot hacking	artikel 550 <i>bis</i> , § 4, van het Strafwetboek
Art. 527. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat hacking mogelijk moet maken	artikel 550 <i>bis</i> , § 5, van het Strafwetboek
Art. 528. Uitlokking van hacking	artikel 550 <i>bis</i> , § 6, van het Strafwetboek
Art. 529. Heling van informaticagegevens	artikel 550 <i>bis</i> , § 7, van het Strafwetboek
Art. 530. Informaticasabotage	artikel 550 <i>ter</i> , § 1, eerste lid, en § 6, van het Strafwetboek
Art. 531. Verzwaarde informaticasabotage	artikel 550 <i>ter</i> , § 1, tweede en derde lid, en §§ 2 en 3, van het Strafwetboek
Art. 532. Bezit of terbeschikkingstelling van een instrument dat informaticasabotage mogelijk moet maken	artikel 550 <i>ter</i> , § 4, van het Strafwetboek

Titel 6 – Economische misdrijven

Hoofdstuk 1 – Overtreding van de wetten op de loterijen en op de pandhuizen

Art. 533. Definitie van illegale loterijen	artikel 301 van het Strafwetboek
Art. 534. Deelneming aan de organisatie van illegale loterijen	artikel 302 van het Strafwetboek
Art. 535. Verspreiding van briefjes van illegale loterijen	artikel 303, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 536. Reclame maken voor een illegale loterij	artikel 303, derde lid, van het Strafwetboek
Art. 537. Illegale exploitatie van een pandhuis	artikel 306 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 2 – Misdrijven betreffende nijverheid en koophandel

Art. 538. Onthulling van fabricatiegeheimen	artikel 309 van het Strafwetboek
Art. 539. Bedrieglijk gebruik van een fabricatiegeheim	nieuw
Art. 540. Belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod of van inschrijving	artikel 314 van het Strafwetboek + artikel 4 van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten + wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten + arrest van het Hof van Cassatie van 9 maart 2016

Titel 7– Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

Hoofdstuk 1 – Misdrijven tegen de staatsordening en de staatsmachten

Art. 541. Aanslag op de staatsordening	artikel 104 van het Strafwetboek
Art. 542. Samenspanning tegen de staatsordening	artikel 109 van het Strafwetboek
Art. 543. Voorbereiding van een aanslag op de staatsordening	artikel 109 van het Strafwetboek (punt 1°) nieuw (punt 2°)
Art. 544. Voorstel tot samenspanning tegen de staatsordening	nieuw
Art. 545. Aanvaarding van buitenlandse steun aan ondermijning van de essentiële nationale belangen	artikel 135 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 546. Kwaadwillige aantasting van het overheidsgezag	artikelen 2 en 3 van het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers + artikel 268 van het Strafwetboek + artikel 10.2 EVRM
Art. 547. Verstoring van parlementaire werkzaamheden	artikelen 1, eerste lid, en 2 van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde so[e]vereine machten
Art. 548. Demonstratie in de buurt van een wetgevende vergadering	artikel 3, eerste en vierde lid, van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde so[e]vereine machten
Art. 549. Rechtvaardigingsgrond	artikel 3, tweede lid, van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der

	aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde so[e]vereine machten
Art. 550. Aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger	artikelen 101, eerste lid, en 102, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 551. Aanslag op de persoon van de Koning	artikel 101, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 552. Zware aanslag op de persoon van de Koning	artikel 101, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 553. Aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger	artikel 102, derde lid, van het Strafwetboek
Art. 554. Zware aanslag op de persoon van de vermoedelijke troonopvolger	artikel 102, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 555. Aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie	artikel 103, eerste en tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 556. Zware aanslag op de echtgenoot of echtgenote van de Koning of vermoedelijke troonopvolger of op waarnemers van de koninklijke functie	artikel 103, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 557. Samenspanning tegen de monarchie	artikelen 106 tot 108 van het Strafwetboek
Art. 558. Voorbereiding van een aanslag tegen de monarchie	artikelen 106 en 107 van het Strafwetboek
Art. 559. Voorstel tot samenspanning tegen de monarchie	artikel 111 van het Strafwetboek
Art. 560. Majesteitsschennis	wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning + arrest van het Grondwettelijk Hof van 28 oktober 2021 (nr. 157/2021)
Art. 561. Onderdak verschaffen aan samenspanners of aanslagplegers	artikel 133 van het Strafwetboek
Art. 562. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 136 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 2 – Misdrijven tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België

Art. 563. Definities	artikelen 117, tweede lid, en 120 <i>octies</i> van het Strafwetboek
Art. 564. Oorlogsuitlokking	artikel 114 van het Strafwetboek
Art. 565. Geslaagde oorlogsuitlokking	artikel 114 <i>in fine</i> van het Strafwetboek
Art. 566. Blootstelling aan oorlogsdreiging	artikel 123 van het Strafwetboek
Art. 567. Blootstelling aan oorlogsdreiging met vijandelikheden tot gevolg	artikel 123 <i>in fine</i> van het Strafwetboek

Art. 568. Opnemen van de wapens tegen België of een bondgenoot	artikelen 113 en 117, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 569. Vergemakkelijken van de opmars van de vijand	artikel 115, § 1, eerste tot derde lid en zesde lid, en artikel 117, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 570. Verschaffen van mankracht of goederen aan de vijand	artikel 115, § 1, eerste, vierde en zesde lid, en artikel 117, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 571. Overeenkomst sluiten of uitvoeren met de vijand	besluit-wet van 10 april 1941 betreffende het verbod van economische betrekkingen met den vijand
Art. 572. Steun aan de politiek of doelstellingen van de vijand	artikel 118 <i>bis</i> , eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 573. Aan het wankelen brengen van de trouw aan de Staat	artikelen 118 <i>bis</i> , eerste lid, 115, § 1, eerste, vijfde en zesde lid, en artikel 117, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 574. Propaganderen tegen het verzet	artikel 118 <i>bis</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 575. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep	artikel 118, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 576. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of een buitenlandse gewapende groep door bijzondere personen	artikel 118, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 577. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan een vreemde Staat of gewapende groep in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 578. Strafuitsluitende verschoningsgrond	nieuw
Art. 579. Strafverminderende verschoningsgrond	nieuw
Art. 580. Reproductie, bekendmaking of overdracht van een staatsgeheim aan de vijand	artikel 116 van het Strafwetboek
Art. 581. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim	artikelen 119 en 120 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 582. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat	artikel 119 van het Strafwetboek
Art. 583. Verzwaarde reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat	nieuw

Art. 584. Reproductie, bekendmaking of overdracht aan onbevoegden van een staatsgeheim in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 585. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim	artikelen 120 en 120 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 586. Onbevoegd ontvangen van een staatsgeheim met betrekking tot de verdediging van het grondgebied of de uitwendige veiligheid van de Staat in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 587. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen	artikelen 120 <i>bis</i> en 120 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 588. Vergaren of overmaken van militaire inlichtingen in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 589. Hulp verschaffen aan daders van bepaalde misdrijven met betrekking tot een staatsgeheim	artikelen 120 <i>septies</i> en 120 <i>octies</i> van het Strafwetboek
Art. 590. Opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of de verspreiding hiervan	artikelen 120 <i>ter</i> , 1°, en 120 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 591. Betreden van een militaire installatie of domein	artikelen 120 <i>ter</i> , 2°, en 120 <i>quater</i> van het Strafwetboek
Art. 592. Betreden van of opnames of opmetingen maken van een militaire installatie of domein of van militaire communicatie of het verspreiden ervan in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , derde lid, van het Strafwetboek
Art. 593. Foute omgang met een staatsgeheim	artikel 120 <i>quinqüies</i> van het Strafwetboek
Art. 594. Foute omgang met een staatsgeheim in oorlogstijd	artikel 120 <i>sexies</i> , laatste lid, van het Strafwetboek
Art. 595. Verstrekken van foute essentiële informatie	nieuw
Art. 596. Aangifte aan de vijand	artikel 121 <i>bis</i> , eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 597. Aangifte aan de vijand met langdurige vrijheidsberoving tot gevolg	artikel 121 <i>bis</i> , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 598. Aangifte aan de vijand met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg	artikel 121 <i>bis</i> , derde lid, van het Strafwetboek
Art. 599. Aangifte aan de vijand met de dood tot gevolg	artikel 121 <i>bis</i> , derde lid, van het Strafwetboek
Art. 600. Verbergen van daders van misdrijven tegen de landsverdediging	artikel 121, vierde en vijfde lid, van het Strafwetboek

Art. 601. Verbergen van vijandelijke spionnen of verkenners	artikel 121, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 602. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten	artikel 121, tweede lid, eerste zin, van het Strafwetboek
Art. 603. Verbergen van vijandelijke agenten of soldaten bij staat van beleg	artikel 121, tweede lid, laatste zin, van het Strafwetboek
Art. 604. Verbergen van onderdanen van de vijand	artikel 121, derde lid, eerste zin, van het Strafwetboek
Art. 605. Verbergen van onderdanen van de vijand bij staat van beleg	artikel 121, derde lid, laatste zin, van het Strafwetboek
Art. 606. Vernieling of brandstichting ter bevoordeling van de vijand	artikel 122 van het Strafwetboek
Art. 607. Samenspanning ter ondersteuning van de vijand	artikel 115, § 1, zevende lid, van het Strafwetboek
Art. 608. Voorbereiding van de ondersteuning van de vijand	artikel 115, § 1, zevende lid, van het Strafwetboek
Art. 609. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren	artikel 123 ^{quater} , eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 610. Samenspanning met het oog op een misdrijf dat de landsverdediging kan belemmeren in oorlogstijd	artikel 123 ^{quater} , tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 611. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 136 van het Strafwetboek
Art. 612. Aanzetten tot misdrijven tegen de landsverdediging	artikel 123 ^{bis} van het Strafwetboek

Hoofdstuk 3 – Misdrijven tegen de internationale betrekkingen

Art. 613. Aanslag op de persoon van een buitenlands staatshoofd	artikel 1 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 614. Voorbereiding van een aanslag tegen een buitenlands staatshoofd	artikel 2 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 615. Voorbereiding van een aanslag tegen de staatsordening van een vreemde staat	artikel 3 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 616. Strafuitsluitende verschoningsgronden	artikelen 5 en 12 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de

	wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 617. Gewelddaden gepleegd op een diplomatieke of consulaire ambtenaar	artikel 7 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 618. Smaad aan een diplomatieke of consulaire ambtenaar	artikel 6 van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen
Art. 619. Brandstichting, vernieling door ontploffing of overstroming en vandalisme aan diplomatieke of consulaire infrastructuur	nieuw
Art. 620. Huurlingschap	artikel 2, eerste lid, van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt
Art. 621. Werven van huurlingen	artikel 1, eerste lid, van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt
Art. 622. Uitsluiting van strafbaarheid	artikel 1, tweede lid, en artikel 2, tweede lid, van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt
Art. 623. Werven van een minderjarige voor een vreemd leger	artikelen 135 <i>quater</i> en 135 <i>quinquies</i> van het Strafwetboek

Hoofdstuk 4 – Ambtsmisdrijven

Art. 624. Het verzuim om op te treden tegen een wederrechtelijke vrijheidsberoving	artikelen 155 en 156 van het Strafwetboek
Art. 625. De willekeurige inbreuk op de grondrechten	artikel 151 van het Strafwetboek
Art. 626. Beramen van maatregelen in strijd met de geldende normen	artikel 233 van het Strafwetboek
Art. 627. Verhinderen van de uitvoering van de geldende normen	artikel 234 van het Strafwetboek
Art. 628. Aanmatiging van macht door magistraten of leden van de politiediensten	artikel 237 van het Strafwetboek

Art. 629. Aanmatiging van macht door leden van de lokale uitvoerende macht of van bestuurslichamen	artikel 239 van het Strafwetboek
Art. 630. Onwettig vorderen of bevelen van de openbare macht	artikel 254 van het Strafwetboek
Art. 631. Gevolg geven aan een onwettige vordering of bevel	artikel 255 van het Strafwetboek
Art. 632. Rechtsweigeren	artikel 258 van het Strafwetboek
Art. 633. Verduistering door een persoon met een openbare functie	artikel 240 van het Strafwetboek
Art. 634. Vernietigen of wegmaken van officiële akten, stukken of voorwerpen	artikel 241 van het Strafwetboek
Art. 635. Knevelarij	artikel 243 van het Strafwetboek
Art. 636. Belangenenneming	artikel 245 van het Strafwetboek
Art. 637. Publieke omkoping	artikelen 246 en 247 van het Strafwetboek
Art. 638. Bijkomende straf	artikelen 247, § 4, laatste lid, 247, § 2, laatste lid, 248, 249 en 250 van het Strafwetboek
Art. 639. Inbreuk op de formele verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand	artikelen 263 en 264 van het Strafwetboek
Art. 640. Voltrekking van een huwelijk zonder voorafgaande toestemming	artikel 265 van het Strafwetboek
Art. 641. Voltrekking van het religieuze huwelijk of van het niet-confessionele huwelijk vóór de voltrekking van het burgerlijk huwelijk	artikel 267 van het Strafwetboek
Art. 642. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikelen 152 en 260 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 5 – Misdrijven tegen de rechtsbedeling

Art. 643. Weerspannigheid	artikel 269 van het Strafwetboek
Art. 644. Collectieve weerspannigheid	artikel 272 van het Strafwetboek
Art. 645. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 273 van het Strafwetboek
Art. 646. Valse getuigenis	artikelen 215, 216, 218, 219, 220 en 221, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 647. Valse verklaring	artikelen 217 en 221, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 648. Verleiding tot valse getuigenis of valse verklaring	artikel 223 van het Strafwetboek
Art. 649. Strafuitsluitende verschoningsgronden	artikel 225 van het Strafwetboek
Art. 650. Meineed	artikel 226, eerste lid, van het Strafwetboek

Art. 651. Valse eed bij verzegeling of boedelbeschrijving	artikel 226, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 652. Ontvluchten van de plaats van het onderzoek	artikel 34 van het Wetboek van strafvordering
Art. 653. Geen gevolg geven aan een dagvaarding als getuige	artikelen 80, 157, 189 en 317 van het Wetboek van strafvordering
Art. 654. Miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek	artikelen 39ter, § 3, laatste lid, 46bis, § 21, laatste lid, 46bis/1, § 2, laatste lid, 46ter, § 2, laatste lid, 46quater, § 4, laatste lid, 88bis, § 4, laatste lid, 88quater, § 3, 90quater, § 2, 90quater, § 4, 464/13, § 2, laatste lid, en 464/24, § 3, van het Wetboek van strafvordering
Art. 655. Verzwaarde miskenning van de plicht tot medewerking aan het onderzoek	artikel 88quater, § 3, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering
Art. 656. Verberging van een vervolgte persoon	artikel 339 van het Strafwetboek
Art. 657. Lijkverberging	artikel 340 van het Strafwetboek
Art. 658. Verberging van bewijs	artikel 189 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht
Art. 659. Strafuitsluitende verschoningsgrond	artikel 341 van het Strafwetboek
Art. 660. Verduistering van een stuk dat in een rechtsgeding werd overgelegd	artikel 495 van het Strafwetboek
Art. 661. Aantasting van goederen waarop een maatregel rust	artikelen 507 van het Strafwetboek en 464/12, § 3, tweede lid, tweede zin, van het Wetboek van strafvordering
Art. 662. Zegelverbreking	artikel 284 van het Strafwetboek
Art. 663. Verzwaarde zegelverbreking	artikelen 284, 286 en 287 van het Strafwetboek
Art. 664. Misbruik van het inzagerecht in een gerechtelijk dossier	artikel 460ter van het Strafwetboek
Art. 665. Schending van het geheim van het onderzoek	artikel 28quinquies, § 1, 39ter, § 3, 46bis, § 2, 46bis/1, § 2, 46ter, § 2, 46quater, § 3, 47bis, §§ 6 en 8, 56bis, 57bis, § 1, 62, § 1, 88bis, §§ 3 en 4, 88quater, § 4, 90quater, §§ 2 en 4, 90octies, § 2, 464/1, § 5, 464/12, § 4, 464/13, § 3, 464/24, § 4, 464/25, § 3 en 524bis, § 3, van het Wetboek van strafvordering
Art. 666. Onthulling van de identiteit van een politieambtenaar	artikel 112undecies van het Wetboek van strafvordering
Art. 667. Uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van de oorsprong	artikel 299 van het Strafwetboek
Art. 668. Strafuitsluitende verschoningsgronden	artikel 300 van het Strafwetboek

Art. 669. Belemmering van de samenstelling van de lijst van juryleden	artikel 316 van het Strafwetboek
Art. 670. Onttrekking aan het ambt van jurylid	artikel 316 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 671. Schending van de afzondering van de jury	artikel 328, laatste lid, van het Wetboek van strafvordering
Art. 672. Familieverlating	artikel 391 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 673. Niet-afgeven van kinderen	artikel 431, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 674. Verzwaard niet-afgeven van kinderen	artikel 431, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 675. Niet-afgeven van kinderen door ouders	artikel 432, § 1, eerste en tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 676. Verzwaard niet-afgeven van kinderen door ouders	artikel 432, § 2, eerste lid, van het Strafwetboek
Art. 677. Niet-naleving van de regeling omtrent het omgangsrecht	artikel 432 §§ 3 en 4, van het Strafwetboek
Art. 678. Verzwarende factor	artikel 432, § 1, derde lid, en § 2, tweede lid, van het Strafwetboek
Art. 679. Niet-naleving van de voorwaarden bij de opheffing van een opsporings- of onderzoekshandeling	artikel 507 <i>bis</i> van het Strafwetboek
Art. 680. Hulp bij de ontsnapping van gevangenen	artikel 335 van het Strafwetboek
Art. 681. Verzwaarde hulp bij de ontsnapping van gevangenen	artikelen 332 tot 337 van het Strafwetboek
Art. 682. Niet-naleving van een straf bestaande uit een verbod	Cf. Boek 1 van het ontwerp van Strafwetboek
Art. 683. Het overgooien van voorwerpen over de muren of afsluitingen van een gevangenis, een afdeling of een inrichting tot bescherming van de maatschappij	artikel 429a van het Nederlands Wetboek van Strafrecht
Art. 684. Niet-naleving van een beslissing tot overlegging van een stuk	artikel 495 <i>bis</i> van het Strafwetboek

Hoofdstuk 6 – Belemmering van openbare werken

Art. 685. Belemmering van openbare werken	artikel 289 van het Strafwetboek
Art. 686. Belemmering van openbare werken door geweld of bedreiging	artikel 290 van het Strafwetboek

Hoofdstuk 7 – Subsidiefraude**Art. 687.** Subsidiefraude

artikelen 1 en 2 van het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen

COORDINATION DES ARTICLES**TEXTE DE BASE****TEXTE ADAPTÉ AU PROJET DE LOI****Livre 2 du Code pénal (nouveau)****Code pénal militaire****Art. 14^{quater}**

Les personnes qui, dans l'année qui suit le congé définitif tel que prévu à l'article 8 de la loi précitée du 20 mai 1994 commettent contre l'un de leurs anciens supérieurs ou contre tout autre supérieur hiérarchique à l'occasion des relations de service qu'elles ont eues avec lui l'une des infractions prévues aux articles 34 à 40 et 42 ou une infraction prévue aux articles 443 à 452 du Code pénal ordinaire sont soumises aux lois militaires.

Dans le cas visé à l'article 34 l'accusé est puni conformément à l'alinéa 2 de cet article quel que soit son grade.

Art. 15

Sera coupable de trahison tout militaire qui aura commis une des infractions prévues par les articles 113 à 119, 121 à 123 et 123^{quater} du Code pénal ordinaire.

Art. 18bis

Les articles 123^{sexies}, ^{septies}, ^{octies} et ^{nonies} du Code pénal sont applicables aux infractions prévues par les articles 17 et 18.

Art. 32

L'article 134 du Code pénal ordinaire n'est pas applicable aux militaires ayant le grade d'officier ou de sous-officier.

Art. 33**Art. 14^{quater}**

Les personnes qui, dans l'année qui suit le congé définitif tel que prévu à l'article 8 de la loi précitée du 20 mai 1994 commettent contre l'un de leurs anciens supérieurs ou contre tout autre supérieur hiérarchique à l'occasion des relations de service qu'elles ont eues avec lui l'une des infractions prévues aux articles 34 à 40 et 42 ou une infraction prévue ~~aux articles 443 à 452~~ **aux articles 241 à 247** du Code pénal ordinaire sont soumises aux lois militaires.

Dans le cas visé à l'article 34 l'accusé est puni conformément à l'alinéa 2 de cet article quel que soit son grade.

Art. 15

Sera coupable de trahison tout militaire qui aura commis une des infractions prévues par ~~les articles 113 à 119, 121 à 123 et 123^{quater}~~ **les articles 564 à 570, 572 à 576, 580 à 583 et 596 à 610** du Code pénal ordinaire.

Art. 18bis

Abrogé

Art. 32

~~L'article 134~~ **L'article 404** du Code pénal ordinaire n'est pas applicable aux militaires ayant le grade d'officier ou de sous-officier.

Art. 33

Tout militaire coupable de violences envers une sentinelle sera puni de la destitution s'il est officier ; de l'emprisonnement militaire de deux mois à deux ans s'il est sous-officier, caporal, brigadier ou soldat.

Dans le cas prévu par l'article 399 du Code pénal ordinaire, le coupable sera puni d'un emprisonnement de six mois à trois ans et, en outre, s'il est officier, de la destitution.

Il sera condamné à la réclusion de cinq ans à dix ans dans le cas prévu par l'article 400, et à la réclusion de dix ans à quinze ans dans le cas prévu par l'article 401 dudit Code.

Art. 35

Les violences commises par un militaire envers son supérieur seront punies :

d'un emprisonnement de deux ans à quatre ans dans le cas prévu par l'article 399 ;

de la réclusion de cinq ans à dix ans, dans le cas de l'article 400 ;

de la réclusion de dix ans à quinze ans, dans le cas de l'article 401 du Code pénal ordinaire.

Art. 39

Lorsque les violences commises en temps de guerre et à l'armée active par un militaire envers son supérieur auront causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, le coupable sera condamné à la réclusion de quinze ans à vingt ans. Il sera condamné à la réclusion de vingt ans à trente ans, dans le cas prévu par l'article 401, § 1er, du Code pénal ordinaire. La peine sera la réclusion à perpétuité, avec la dégradation militaire, dans le cas de l'article 401, § 2, dudit Code.

Art. 41

Lorsqu'un militaire aura commis des violences dans la maison où il était logé sur la réquisition de l'autorité publique et contre un habitant de

Tout militaire coupable de violences envers une sentinelle sera puni de la destitution s'il est officier ; de l'emprisonnement militaire de deux mois à deux ans s'il est sous-officier, caporal, brigadier ou soldat

Dans le cas prévu ~~par l'article 399~~ **par l'article 195** du Code pénal ordinaire, le coupable sera puni d'un emprisonnement de six mois à trois ans et, en outre, s'il est officier, de la destitution.

Il sera condamné à la réclusion de cinq ans à dix ans dans le cas prévu ~~par l'article 400~~ **par l'article 196**, et à la réclusion de dix ans à quinze ans dans le cas prévu ~~par l'article 401~~ **par l'article 197** dudit Code.

Art. 35

Les violences commises par un militaire envers son supérieur seront punies :

d'un emprisonnement de deux ans à quatre ans dans le cas prévu par ~~l'article 399~~ **l'article 195** ;

de la réclusion de cinq ans à dix ans, dans le cas de ~~l'article 400~~ **l'article 196** ;

de la réclusion de dix ans à quinze ans, dans le cas de ~~l'article 401~~ **l'article 197 du Code pénal ordinaire**.

Art. 39

Lorsque les violences commises en temps de guerre et à l'armée active par un militaire envers son supérieur auront causé une maladie ou une incapacité de travail personnel, le coupable sera condamné à la réclusion de quinze ans à vingt ans. Il sera condamné à la réclusion de vingt ans à trente ans, dans le cas prévu par ~~l'article 401, § 1er~~ **l'article 197** du Code pénal ordinaire. La peine sera la réclusion à perpétuité, avec la dégradation militaire, dans le cas de ~~l'article 401, § 2~~ **l'article 198, 4°**, dudit Code.

Art. 41

Lorsqu'un militaire aura commis des violences dans la maison où il était logé sur la réquisition de l'autorité publique et contre un habitant de

cette maison, le minimum des peines portées par les articles 398, 399, 400 et 401 du Code pénal ordinaire sera doublé, s'il s'agit de l'emprisonnement, et élevé de deux ans, s'il s'agit de la réclusion (à temps).

cette maison, le minimum des peines portées ~~par les articles 398, 399, 400 et 401~~ **les articles 194, 195, 196, 197 et 198** du Code pénal ordinaire sera doublé, s'il s'agit de l'emprisonnement, et élevé de deux ans, s'il s'agit de la réclusion (à temps).

Titre préliminaire du Code de procédure pénale

Art. 5ter

Tout tiers intéressé qui peut, suivant les indications fournies par la procédure et en vertu de sa possession légitime, faire valoir des droits sur les avantages patrimoniaux visés aux articles 42, 3°, 43bis et 43quater, du Code pénal ou qui peut faire valoir des droits sur les choses visées à l'article 42, 1, ou sur les choses visées à l'article 505 du Code pénal, est informé de la fixation de l'audience devant la juridiction qui jugera sur le fond de l'affaire.

Art. 5ter

Tout tiers intéressé qui peut, suivant les indications fournies par la procédure et en vertu de sa possession légitime, faire valoir des droits sur les avantages patrimoniaux visés aux articles 42, 3°, 43bis et 43quater, du Code pénal ou qui peut faire valoir des droits sur les choses visées à l'article 42, 1, ~~ou sur les choses visées à l'article 505 du Code pénal~~ **ou sur les choses visées aux articles 501, 502 et 503 du Code pénal**, est informé de la fixation de l'audience devant la juridiction qui jugera sur le fond de l'affaire.

Art. 6

Pourra être poursuivi en Belgique tout Belge ou toute personne ayant sa résidence principale sur le territoire du Royaume qui, hors du territoire du royaume, se sera rendu coupable :

1° D'un crime ou d'un délit contre la sûreté de l'Etat ;

1°bis. d'une violation grave du droit international humanitaire définie dans le livre II, titre Ibis, du Code pénal ;

1°ter d'une infraction terroriste visée au Livre II, Titre 1^{er}ter, du Code pénal.

2° D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les chapitres Ier, II et III du titre III du livre II du Code pénal ou d'un délit prévu par les articles 497 et 497bis, si le crime ou le délit a pour objet l'euro soit des monnaies ayant cours légal en Belgique ou des objets

Art. 6

Pourra être poursuivi en Belgique tout Belge ou toute personne ayant sa résidence principale sur le territoire du Royaume qui, hors du territoire du royaume, se sera rendu coupable :

1° ~~D'un crime ou d'un délit contre la sûreté de l'Etat~~ **d'une infraction contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique ou contre les relations internationales ;**

1°bis. d'une violation grave du droit international humanitaire définie ~~dans le livre II, titre Ibis, du Code pénal~~ **dans le livre 2, titre 1er, du Code pénal ;**

1°ter d'une infraction terroriste ~~visée au Livre II, Titre 1^{er}ter, du Code pénal~~ **visée au livre 2, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal.**

2° ~~D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les chapitres Ier, II et III du titre III du livre II du Code pénal ou d'un délit prévu par les articles 497 et 497bis, si le crime ou le délit a pour objet l'euro soit des monnaies ayant cours légal en Belgique ou des objets~~

destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons de l'État ou des administrations ou établissements publics belges.

3° D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les mêmes dispositions, si le crime ou le délit a pour objet soit des monnaies n'ayant pas cours légal en Belgique ou des objets destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons d'un pays étranger.

La poursuite, dans ce dernier cas, ne pourra avoir lieu que sur l'avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité étrangère.

Art. 7, § 2

§ 2. Si l'infraction a été commise contre un étranger, la poursuite ne pourra avoir lieu que sur réquisition, du ministère public et devra, en outre, être précédée d'une plainte de l'étranger offensé ou de sa famille ou d'un avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité du pays où l'infraction a été commise.

Dans le cas où l'infraction a été commise, en temps de guerre, contre un ressortissant d'un pays allié de la Belgique au sens du deuxième

~~destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons de l'État ou des administrations ou établissements publics belges~~ **d'une infraction aux dispositions relatives à la protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques visées par le chapitre 1er du titre 4 du livre 2 du Code pénal ou d'une infraction visée à l'article 478 du Code pénal si l'infraction a pour objet de la monnaie ayant cours légal en Belgique, des titres, du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques.**

~~3° D'un crime ou d'un délit contre la foi publique prévu par les mêmes dispositions, si le crime ou le délit a pour objet soit des monnaies n'ayant pas cours légal en Belgique ou des objets destinés à leur fabrication, contrefaçon, altération ou falsification, soit des effets, papiers, sceaux, timbres, marques ou poinçons d'un pays étranger~~ **d'une infraction aux dispositions relatives à la protection de la monnaie, des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques visées par les mêmes dispositions si l'infraction a pour objet des monnaies n'ayant pas cours légal en Belgique, des titres, du matériel destiné à la fabrication de la monnaie ou des titres, des dispositifs de sécurité et des sceaux, timbres, poinçons et marques d'un autre Etat.**

La poursuite, dans ce dernier cas, ne pourra avoir lieu que sur l'avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité étrangère.

Art. 7, § 2

§ 2. Si l'infraction a été commise contre un étranger, la poursuite ne pourra avoir lieu que sur réquisition, du ministère public et devra, en outre, être précédée d'une plainte de l'étranger offensé ou de sa famille ou d'un avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité du pays où l'infraction a été commise.

Dans le cas où l'infraction a été commise, en temps de guerre, contre un ressortissant d'un pays allié de la Belgique ~~au sens du deuxième~~

alinéa de l'article 117 du Code pénal, l'avis officiel peut également être donné par l'autorité du pays dont cet étranger est ou était ressortissant.

Art. 10

Hormis dans les cas visés aux articles 6 et 7, § 1er, pourra être poursuivi en Belgique l'étranger qui aura commis hors du territoire du Royaume :

1° Un crime ou un délit contre la sûreté de l'État;

1°*bis*. une violation grave du droit international humanitaire visée au livre II, titre *Ibis* du Code pénal, commise contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge ou un réfugié reconnu en Belgique et y ayant sa résidence habituelle, au sens de la Convention de Genève de 1951 relative au statut des réfugiés et son Protocole additionnel, ou une personne qui, depuis au moins trois ans, séjourne effectivement, habituellement et légalement en Belgique.

Les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application des alinéas précédents, le procureur fédéral requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée; ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions visées au livre II, titre *Ibis*, du Code pénal; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect

~~alinéa de l'article 117 du Code pénal~~ **au sens de l'article 563, 1° du Code pénal**, l'avis officiel peut également être donné par l'autorité du pays dont cet étranger est ou était ressortissant.

Art. 10

Hormis dans les cas visés aux articles 6 et 7, § 1er, pourra être poursuivi en Belgique l'étranger qui aura commis hors du territoire du Royaume :

~~1° Un crime ou un délit contre la sûreté de l'État~~ **Une infraction contre la défense nationale et les intérêts essentiels de la Belgique ou contre les relations internationales ;**

1°*bis*. une violation grave du droit international humanitaire ~~visée au livre II, titre *Ibis* du Code pénal~~ **visée au livre 2, titre 1er, du Code pénal**, commise contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge ou un réfugié reconnu en Belgique et y ayant sa résidence habituelle, au sens de la Convention de Genève de 1951 relative au statut des réfugiés et son Protocole additionnel, ou une personne qui, depuis au moins trois ans, séjourne effectivement, habituellement et légalement en Belgique.

Les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application des alinéas précédents, le procureur fédéral requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée ; ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions visées au livre II, titre *Ibis*, du Code pénal ; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect

des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

Si le procureur fédéral est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° sont remplies, il prend devant la chambre des mises en accusation de la cour d'appel de Bruxelles des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 3°, le procureur fédéral notifie au Ministre de la Justice l'arrêt de la chambre des mises en accusation, lorsque cet arrêt n'est plus susceptible de recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice.

Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

Si le procureur fédéral est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° sont remplies, il prend devant la chambre des mises en accusation de la cour d'appel de Bruxelles des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 3°, le procureur fédéral notifie au Ministre de la Justice l'arrêt de la chambre des mises en accusation, lorsque cet arrêt n'est plus susceptible de recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice.

Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

2° Un crime ou un délit repris au 2° de l'article 6;	2° Un crime ou un délit repris au 2° de l'article 6;
3° Un crime ou un délit repris au 3° de l'article 6.	3° Un crime ou un délit repris au 3° de l'article 6.
La poursuite, dans ce dernier cas, ne pourra avoir lieu que sur l'avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité étrangère.	La poursuite, dans ce dernier cas, ne pourra avoir lieu que sur l'avis officiel donné à l'autorité belge par l'autorité étrangère.
4° En temps de guerre, contre un ressortissant belge, un étranger résidant en Belgique au moment de l'ouverture des hostilités, ou un ressortissant d'un pays allié de la Belgique au sens de l'alinéa 2 de l'article 117 du Code pénal, une infraction d'homicide ou de lésion corporelle volontaires, de viol, d'attentat à la pudeur ou de dénonciation à l'ennemi.	4° En temps de guerre, contre un ressortissant belge, un étranger résidant en Belgique au moment de l'ouverture des hostilités, ou un ressortissant d'un pays allié de la Belgique au sens de l'alinéa 2 de l'article 117 du Code pénal, une infraction d'homicide ou de lésion corporelle volontaires, de viol, d'attentat à la pudeur ou de dénonciation à l'ennemi contre un ressortissant belge, un étranger résidant en Belgique au moment de l'ouverture des hostilités, ou un ressortissant d'un pays allié de la Belgique au sens de l'article 563, 1° du Code pénal, une infraction d'homicide ou d'atteinte à l'intégrité, de viol, d'atteinte à l'intégrité sexuelle ou de dénonciation à l'ennemi.
5° Un crime contre un ressortissant belge, si le fait est punissable en vertu de la législation du pays où il a été commis d'une peine dont le maximum dépasse cinq ans de privation de liberté.	5° Un crime contre un ressortissant belge, si le fait est punissable en vertu de la législation du pays où il a été commis d'une peine dont le maximum dépasse cinq ans de privation de liberté.
Si l'inculpé n'est pas trouvé en Belgique, les poursuites, en ce compris l'instruction, pour les infractions visées par les articles 347 <i>bis</i> , 393 à 397, et 475 du Code pénal et commises contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral ou du procureur du Roi, qui apprécie les plaintes éventuelles.	Si l'inculpé n'est pas trouvé en Belgique, les poursuites, en ce compris l'instruction, pour les infractions visées par les articles 347<i>bis</i>, 393 à 397, et 475 du Code pénal visées par les articles 226 à 229, 96 à 99 et 101 du Code pénal et commises contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral ou du procureur du Roi, qui apprécie les plaintes éventuelles.
Saisi d'une plainte en application de l'alinéa précédent, le procureur fédéral ou le procureur du Roi requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :	Saisi d'une plainte en application de l'alinéa précédent, le procureur fédéral ou le procureur du Roi requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :
1° la plainte est manifestement non fondée ; ou	1° la plainte est manifestement non fondée ; ou
2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des	2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions visées aux articles 347<i>bis</i>, 393 à 397

infractions visées aux articles 347*bis*, 393 à 397 et 475 du Code pénal ; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

S'il est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, sont remplies, le procureur fédéral ou le procureur général prend devant la chambre des mises en accusation des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Seul le procureur fédéral ou le procureur du Roi est entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction.

Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral ou le procureur général a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral ou le procureur du Roi classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours.

~~et 475 du Code pénal~~ **aux articles 226 à 229, 96 à 99 et 101 du Code pénal**; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

S'il est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, sont remplies, le procureur fédéral ou le procureur général prend devant la chambre des mises en accusation des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Seul le procureur fédéral ou le procureur du Roi est entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction.

Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral ou le procureur général a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral ou le procureur du Roi classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours.

6° Une infraction visée à l'article 2 de la Convention européenne pour la répression du terrorisme, faite à Strasbourg le 27 janvier 1977, qui a été commise sur le territoire d'un Etat partie à la Convention, lorsque l'auteur présumé se trouve sur le territoire belge et que le Gouvernement belge n'a pas accordé l'extradition à cet Etat pour une des raisons mentionnées à l'article 2 ou à l'article 5 de la Convention précitée, à l'article 11 de la Convention européenne d'extradition, faite à Paris le 13 décembre 1957 ou parce que l'extradition est susceptible d'avoir des conséquences d'une gravité exceptionnelle pour la personne réclamée, notamment en raison de son âge ou de son état de santé.

7° le délit visé à l'article 41, § 4, de la loi du 15 juillet 2013 relative au transport de marchandises par route et portant exécution du règlement (CE) n° 1071/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes sur les conditions à respecter pour exercer la profession de transporteur par route, et abrogeant la directive 96/26/CE du Conseil et portant exécution du règlement (CE) n° 1072/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes pour l'accès au marché du transport international de marchandises par route;

8° le délit visé à l'article 30, § 4, de la loi du 15 juillet 2013 relative au transport de voyageurs par route et portant exécution du règlement (CE) n° 1071/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes sur les conditions à respecter pour exercer la profession de transporteur par route, et abrogeant la directive 96/26/CE du Conseil, et portant exécution du règlement (CE) n° 1073/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes pour l'accès au marché international des services de transport par autocars et autobus, et modifiant le règlement (CE) n° 561/2006.

Art. 10ter

6° Une infraction visée à l'article 2 de la Convention européenne pour la répression du terrorisme, faite à Strasbourg le 27 janvier 1977, qui a été commise sur le territoire d'un Etat partie à la Convention, lorsque l'auteur présumé se trouve sur le territoire belge et que le Gouvernement belge n'a pas accordé l'extradition à cet Etat pour une des raisons mentionnées à l'article 2 ou à l'article 5 de la Convention précitée, à l'article 11 de la Convention européenne d'extradition, faite à Paris le 13 décembre 1957 ou parce que l'extradition est susceptible d'avoir des conséquences d'une gravité exceptionnelle pour la personne réclamée, notamment en raison de son âge ou de son état de santé.

7° le délit visé à l'article 41, § 4, de la loi du 15 juillet 2013 relative au transport de marchandises par route et portant exécution du règlement (CE) n° 1071/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes sur les conditions à respecter pour exercer la profession de transporteur par route, et abrogeant la directive 96/26/CE du Conseil et portant exécution du règlement (CE) n° 1072/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes pour l'accès au marché du transport international de marchandises par route;

8° le délit visé à l'article 30, § 4, de la loi du 15 juillet 2013 relative au transport de voyageurs par route et portant exécution du Règlement (CE) n° 1071/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes sur les conditions à respecter pour exercer la profession de transporteur par route, et abrogeant la directive 96/26/CE du Conseil, et portant exécution du règlement (CE) n° 1073/2009 du Parlement européen et du Conseil du 21 octobre 2009 établissant des règles communes pour l'accès au marché international des services de transport par autocars et autobus, et modifiant le règlement (CE) n° 561/2006.

Art. 10ter

Pourra être poursuivie en Belgique toute personne qui aura commis hors du territoire du Royaume :

1° une des infractions prévues aux articles 417/25 à 417/38, 417/44, 417/45, 433~~quater~~/1 et 433~~quater~~/4, 433~~quinquies~~ à 433~~octies~~ du Code pénal ;

1~~bis~~. une des infractions prévues aux articles 433~~novies~~/2 à 433~~novies~~/10, en cas de prélèvement d'organes pratiqué ou envisagé en échange d'un profit ou d'un avantage comparable ;

2° une des infractions prévues aux articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 et 417/56, et 409, du même Code si le fait a été commis sur la personne d'un mineur ;

3° une des infractions prévues aux articles 77~~bis~~ à 77~~quinquies~~, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et par les articles 10 à 13 de la loi du 9 mars 1993 tendant à réglementer et à contrôler les activités des entreprises de courtage matrimonial.

4° une des infractions prévues au livre II, titre I~~er~~~~ter~~, du Code pénal commise contre un ressortissant ou une institution belge, ou contre une institution de l'Union européenne ou d'un organisme créé conformément au traité instituant la Communauté européenne ou au traité sur l'Union européenne et qui a son siège dans le Royaume.

Si l'inculpé n'est pas trouvé en Belgique, les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées, lorsque l'infraction a été commise par un étranger contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge ou contre une institution visée à l'alinéa 1er, qu'à la requête du procureur fédéral ou du procureur du Roi, qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application de l'alinéa précédent, le procureur fédéral ou le

Pourra être poursuivie en Belgique toute personne qui aura commis hors du territoire du Royaume :

1° une des infractions prévues ~~aux articles 417/25 à 417/38, 417/44, 417/45, 433~~quater~~/1 et 433~~quater~~/4, 433~~quinquies~~ à 433~~octies~~ du Code pénal~~ **aux articles 152 à 165, 171, 172, 259 à 262, 266 et 269 du Code pénal** ;

1~~bis~~. une des infractions prévues ~~aux articles 433~~novies~~/2 à 433~~novies~~/10~~ **aux articles 277 à 285**, en cas de prélèvement d'organes pratiqué ou envisagé en échange d'un profit ou d'un avantage comparable ;

2° une des infractions prévues ~~aux articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 et 417/56, et 409, du même Code~~ **aux articles 134 à 146, 148, 149, 151, 206 à 211, du même Code** si le fait a été commis sur la personne d'un mineur ;

3° une des infractions prévues ~~aux articles 77~~bis~~ à 77~~quinquies~~, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers~~ et par les articles 10 à 13 de la loi du 9 mars 1993 tendant à réglementer et à contrôler les activités des entreprises de courtage matrimonial.

4° une des infractions ~~prévues au livre II, titre I~~er~~~~ter~~, du Code pénal~~ **prévues au livre 2, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal** commise contre un ressortissant ou une institution belge, ou contre une institution de l'Union européenne ou d'un organisme créé conformément au traité instituant la Communauté européenne ou au traité sur l'Union européenne et qui a son siège dans le Royaume.

Si l'inculpé n'est pas trouvé en Belgique, les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées, lorsque l'infraction a été commise par un étranger contre une personne qui, au moment des faits, est un ressortissant belge ou contre une institution visée à l'alinéa 1er, qu'à la requête du procureur fédéral ou du procureur du Roi, qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application de l'alinéa précédent, le procureur fédéral ou le procureur

procureur du Roi requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée ;
ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions visées à l'article 137 du Code pénal ; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'Etat dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

S'il est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, sont remplies, le procureur fédéral ou le procureur général prend devant la chambre des mises en accusation des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral ou le procureur général est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Si la requête visée à l'alinéa 4 émane du procureur fédéral, elle saisit le doyen des juges d'instruction visé à l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral ou le procureur général a le droit de former un pourvoi en cassation

du Roi requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée ;
ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions ~~visées à l'article 137 du Code pénal~~ **visée à l'article 374 du Code pénal** ; ou

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'Etat dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

S'il est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, sont remplies, le procureur fédéral ou le procureur général prend devant la chambre des mises en accusation des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral ou le procureur général est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3°, n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Si la requête visée à l'alinéa 4 émane du procureur fédéral, elle saisit le doyen des juges d'instruction visé à l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral ou le procureur général a le droit de former un pourvoi en cassation

contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral ou le procureur du Roi classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours.

Art. 10^{quater}

§ 1er. Pourra être poursuivie en Belgique toute personne qui aura commis hors du territoire :

1° une infraction prévue aux articles 246 à 249 du Code pénal ;

2° une infraction prévue à l'article 250 du même Code, lorsque la personne exerçant une fonction publique dans un Etat étranger ou dans une organisation de droit international public est belge ou lorsque l'organisation de droit international public pour laquelle la personne exerce une fonction publique a son siège en Belgique.

§ 2. Tout Belge ou toute personne ayant sa résidence principale sur le territoire du Royaume qui, hors du territoire du royaume, se sera rendu coupable d'une infraction prévue à l'article 250 du code pénal pourra être poursuivie en Belgique, à condition que le fait soit puni par la législation du pays où il a été commis.

Art. 12

La poursuite des infractions dont il s'agit dans le présent chapitre n'aura lieu que si l'inculpé est trouvé en Belgique, sauf dans les cas visés par :

1° l'article 6, 1°, 1°*bis* et 2°, ainsi que l'article 6, 1°*ter*, en ce qui concerne les infractions prévues par l'article 137 du Code pénal ;

1° /1. l'article 7, en ce qui concerne les infractions prévues par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal ;

contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral ou le procureur du Roi classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours.

Art. 10^{quater}

§ 1er. Pourra être poursuivie en Belgique toute personne qui aura commis hors du territoire :

1° une infraction prévue ~~aux articles 246 à 249 du Code pénal~~ **aux articles 637, § 1er, § 2 et § 3, 3°, du Code pénal ;**

2° une infraction prévue ~~à l'article 250 du même Code~~ **à l'article 637, § 3, 1° et 2° du même Code**, lorsque la personne exerçant une fonction publique dans un Etat étranger ou dans une organisation de droit international public est belge ou lorsque l'organisation de droit international public pour laquelle la personne exerce une fonction publique a son siège en Belgique.

§ 2. Tout Belge ou toute personne ayant sa résidence principale sur le territoire du Royaume qui, hors du territoire du royaume, se sera rendu coupable d'une infraction prévue ~~à l'article 250 du code pénal~~ **à l'article 637, § 3, 1° et 2°, du Code pénal** pourra être poursuivie en Belgique, à condition que le fait soit puni par la législation du pays où il a été commis.

Art. 12

La poursuite des infractions dont il s'agit dans le présent chapitre n'aura lieu que si l'inculpé est trouvé en Belgique, sauf dans les cas visés par :

1° l'article 6, 1°, 1°*bis* et 2°, ainsi que l'article 6, 1°*ter*, en ce qui concerne les infractions prévues ~~par l'article 137 du Code pénal~~ **par l'article 374 du Code pénal ;**

1° /1. l'article 7, en ce qui concerne les infractions prévues ~~par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal~~ **par les articles aux**

2° l'article 10, 1°, 1° *bis* et 2° ainsi que l'article 10, 5°, en ce qui concerne les infractions prévues par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal ;

3° l'article 10*bis*;

4° l'article 10*ter*, 4°, en ce qui concerne les infractions prévues par l'article 137 du Code pénal ;

Toutefois, lorsque l'infraction a été commise en temps de guerre, la poursuite pourra avoir lieu, si l'inculpé est Belge, dans tous les cas, même s'il n'est pas trouvé en Belgique, et, si l'inculpé est étranger, en plus des cas prévus à l'alinéa 1, s'il est trouvé en pays ennemi ou si son extradition peut être obtenue.

Art. 12*bis*

Hormis les cas visés aux articles 6 à 11, les juridictions belges sont également compétentes] pour connaître des infractions commises hors du territoire du Royaume et visées par une [règle de droit international conventionnelle ou coutumière ou une règle de droit dérivé de l'Union européenne liant la Belgique, lorsque cette règle lui impose, de quelque manière que ce soit, de soumettre l'affaire à ses autorités compétentes pour l'exercice des poursuites.

Les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application des alinéas précédents, le procureur fédéral requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée ; ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions visées au livre II, titre I*bis*, du Code

articles 211 à 214, 98 à 100, 102 et 103 du Code pénal ;

2° l'article 10, 1°, 1° *bis* et 2° ainsi que l'article 10, 5°, en ce qui concerne les infractions prévues ~~par les articles 347*bis*, 393 à 397, et 475 du Code pénal~~ **par les articles aux articles 211 à 214, 98 à 100, 102 et 103 du Code pénal** ;

3° l'article 10*bis*;

4° l'article 10*ter*, 4°, en ce qui concerne les infractions prévues ~~par l'article 137 du Code pénal~~ **par l'article 374 du Code pénal** ;

Toutefois, lorsque l'infraction a été commise en temps de guerre, la poursuite pourra avoir lieu, si l'inculpé est Belge, dans tous les cas, même s'il n'est pas trouvé en Belgique, et, si l'inculpé est étranger, en plus des cas prévus à l'alinéa 1, s'il est trouvé en pays ennemi ou si son extradition peut être obtenue.

Art. 12*bis*

Hormis les cas visés aux articles 6 à 11, les juridictions belges sont également compétentes] pour connaître des infractions commises hors du territoire du Royaume et visées par une [règle de droit international conventionnelle ou coutumière ou une règle de droit dérivé de l'Union européenne liant la Belgique, lorsque cette règle lui impose, de quelque manière que ce soit, de soumettre l'affaire à ses autorités compétentes pour l'exercice des poursuites.

Les poursuites, en ce compris l'instruction, ne peuvent être engagées qu'à la requête du procureur fédéral qui apprécie les plaintes éventuelles.

Saisi d'une plainte en application des alinéas précédents, le procureur fédéral requiert le juge d'instruction d'instruire cette plainte sauf si :

1° la plainte est manifestement non fondée ; ou

2° les faits relevés dans la plainte ne correspondent pas à une qualification des infractions ~~visées au livre II, titre I*bis*, du Code pénal~~ **visées au livre 2, titre 1er, du Code pénal**

pénal ou à toute autre infraction internationale incriminée par un traité liant la Belgique ;

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

Si le procureur fédéral est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° sont remplies, il prend devant la chambre des mises en accusation de la cour d'appel de Bruxelles des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 3°, le procureur fédéral notifie au ministre de la Justice l'arrêt de la chambre des mises en accusation lorsque cet arrêt n'est plus susceptible de recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002 et qu'ils relèvent de la compétence matérielle de la Cour pénale internationale, le

ou à toute autre infraction internationale incriminée par un traité liant la Belgique ;

3° une action publique recevable ne peut résulter de cette plainte ; ou

4° des circonstances concrètes de l'affaire, il ressort que, dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice et dans le respect des obligations internationales de la Belgique, cette affaire devrait être portée soit devant les juridictions internationales, soit devant la juridiction du lieu où les faits ont été commis, soit devant la juridiction de l'État dont l'auteur est ressortissant ou celle du lieu où il peut être trouvé, et pour autant que cette juridiction présente les qualités d'indépendance, d'impartialité et d'équité, tel que cela peut notamment ressortir des engagements internationaux relevant liant la Belgique et cet État.

Si le procureur fédéral est d'avis qu'une ou plusieurs des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° sont remplies, il prend devant la chambre des mises en accusation de la cour d'appel de Bruxelles des réquisitions tendant à faire déclarer, selon les cas, qu'il n'y a pas lieu à poursuivre ou que l'action publique n'est pas recevable. Le procureur fédéral est seul entendu.

Lorsque la chambre des mises en accusation constate qu'aucune des conditions énoncées à l'alinéa 3, 1°, 2° et 3° n'est remplie, elle désigne le juge d'instruction territorialement compétent et indique les faits sur lesquels portera l'instruction. Il est ensuite procédé conformément au droit commun.

Le procureur fédéral a le droit de former un pourvoi en cassation contre les arrêts rendus en application des alinéas 4 et 5. Dans tous les cas, ce pourvoi sera formé dans les quinze jours à compter du prononcé de l'arrêt.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 3°, le procureur fédéral notifie au ministre de la Justice l'arrêt de la chambre des mises en accusation lorsque cet arrêt n'est plus susceptible de recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002 et qu'ils relèvent de la compétence matérielle de la Cour pénale internationale, le

ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au Ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002 et qu'ils relèvent de la compétence matérielle de la Cour pénale internationale, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Art. 21

sauf les autres exceptions prévues par la loi, l'action publique sera prescrite, à compter du jour où l'infraction a été commise :

1° après vingt ans s'il s'agit :

- d'un crime punissable de la réclusion à perpétuité, ou

- de l'un des crimes définis aux articles 102, alinéa 2, 122, troisième point, 138, § 1er, alinéa 1er, 9°, 393 ou 417/2, alinéa 3, du Code pénal, 30, § 2, de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne, ou 4.5.2.2, § 2 du Code belge de la Navigation ou les crimes définis à l'article 4.5.2.1 du Code belge de la Navigation dans les circonstances visés à l'article 4.5.2.2, § 1er, alinéa 3, 1° ou 2°, ou § 1er, alinéa 4, du Code belge de la Navigation, ou complicité au crime défini à l'article 4.5.2.2, § 1er, du Code belge de la Navigation, s'il a été commis sur une personne âgée de moins de dix-huit ans;

2° après quinze ans s'il s'agit de l'un des crimes visés au 1°, second tiret, ou à l'article 417/12 du Code pénal, s'il a été commis sur une personne âgée d'au moins dix-huit ans ;

3° après dix ans s'il s'agit d'un autre crime ;

4° après cinq ans s'il s'agit d'un autre délit ;

ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Dans le cas prévu à l'alinéa 3, 4°, le procureur fédéral classe l'affaire sans suite et notifie sa décision au Ministre de la Justice. Cette décision de classement sans suite n'est susceptible d'aucun recours. Lorsque les faits ont été commis après le 30 juin 2002 et qu'ils relèvent de la compétence matérielle de la Cour pénale internationale, le ministre de la Justice informe la Cour pénale internationale des faits.

Art. 21

sauf les autres exceptions prévues par la loi, l'action publique sera prescrite, à compter du jour où l'infraction a été commise :

1° après vingt ans s'il s'agit :

- d'un crime punissable de la réclusion à perpétuité, ou

- de l'un des crimes définis ~~aux articles 102, alinéa 2, 122, troisième point, 138, § 1er, alinéa 1er, 9°, 393 ou 417/2, alinéa 3, du Code pénal~~ **aux articles 96, 117 et 118, 374, § 2, pour les infractions assorties d'une peine de niveau 6 ou d'une peine de réclusion de quinze ans à vingt ans, 554 et 606, 3°, du Code pénal**, 30, § 2, de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne, ou 4.5.2.2, § 2 du Code belge de la Navigation ou les crimes définis à l'article 4.5.2.1 du Code belge de la Navigation dans les circonstances visés à l'article 4.5.2.2, § 1er, alinéa 3, 1° ou 2°, ou § 1er, alinéa 4, du Code belge de la Navigation, ou complicité au crime défini à l'article 4.5.2.2, § 1er, du Code belge de la Navigation, s'il a été commis sur une personne âgée de moins de dix-huit ans;

2° après quinze ans s'il s'agit de l'un des crimes visés au 1°, second tiret, ou ~~à l'article 417/12 du Code pénal~~ **à l'article 139 du Code pénal**, s'il a été commis sur une personne âgée d'au moins dix-huit ans ;

3° après dix ans s'il s'agit d'un autre crime ;

4° après cinq ans s'il s'agit d'un autre délit ;

5° après un an s'il s'agit d'un délit contraventionnalisé ;

6° après six mois s'il s'agit d'une autre contravention.

Les délais de prescription de l'action publique fixés à l'alinéa 1er, 1° et 2°, ainsi que pour les autres crimes punissables de plus de vingt ans de réclusion, ne sont cependant pas affectés par la réduction ou la modification de la peine en raison de circonstances atténuantes.

Art. 21bis

L'action publique ne se prescrit pas :

1° dans les cas visés aux articles 136bis, 136ter et 136quater du Code pénal ;

2° dans les cas visés aux articles 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/38, 417/44, et 417/56, 409 et 433quinquies, § 1er, alinéa 1er, 1°, du Code pénal, ni en cas de tentative de commission de cette dernière infraction si elle visait une personne âgée de moins de dix-huit ans.

5° après un an s'il s'agit d'un délit contraventionnalisé ;

6° après six mois s'il s'agit d'une autre contravention.

Les délais de prescription de l'action publique fixés à l'alinéa 1er, 1° et 2°, ainsi que pour les autres crimes punissables de plus de vingt ans de réclusion, ne sont cependant pas affectés par la réduction ou la modification de la peine en raison de circonstances atténuantes.

Art. 21bis

L'action publique ne se prescrit pas :

1° dans les cas visés ~~aux articles 136bis, 136ter et 136quater du Code pénal~~ **aux articles 82 à 88 du Code pénal ;**

2° dans les cas visés ~~aux articles 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/38, 417/44, et 417/56, 409 et 433quinquies, § 1er, alinéa 1er, 1°, du Code pénal~~ **aux articles 134 à 149, 151 à 165, 171, 206 à 211, 259, § 1er, alinéa 1er, 1°, du Code pénal**, ni en cas de tentative de commission de cette dernière infraction si elle visait une personne âgée de moins de dix-huit ans.

Code d'instruction criminelle

Art. 28quinquies, § 1er

§ 1er. Sauf les exceptions prévues par la loi, l'information est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'information est tenue au secret. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 28sexies, § 3

§ 3. Le procureur du Roi peut rejeter la requête s'il estime que les nécessités de l'information le requièrent, lorsque la levée de l'acte compromet la sauvegarde des droits des parties ou des tiers, lorsque la levée de l'acte présente un danger pour les personnes ou les

Art. 28quinquies, § 1er

§ 1er. Sauf les exceptions prévues par la loi, l'information est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'information est tenue au secret. ~~Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 28sexies, § 3

§ 3. Le procureur du Roi peut rejeter la requête s'il estime que les nécessités de l'information le requièrent, lorsque la levée de l'acte compromet la sauvegarde des droits des parties ou des tiers, lorsque la levée de l'acte présente un danger pour les personnes ou les

biens, ou dans les cas où la loi prévoit la restitution ou la confiscation desdits biens.

Il peut accorder une levée totale, partielle ou assortie de conditions. Toute personne qui ne respecte pas les conditions fixées est punie des peines prévues à l'article 507*bis* du Code pénal.

Art. 34, alinéa dernier

La peine ne pourra excéder dix jours d'emprisonnement et cent francs d'amende.

Art. 39*bis*

§ 1er. Sans préjudice des dispositions spécifiques de cet article, les règles de ce code relatives à la saisie, y compris l'article 28*sexies*, sont applicables aux mesures consistant à copier, rendre inaccessibles et retirer des données stockées dans un système informatique ou une partie de celui-ci.

§ 2. La recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci qui a été saisi, peut être décidée par un officier de police judiciaire.

Sans préjudice de l'alinéa 1er, le procureur du Roi peut ordonner une recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci qui peut être saisi par lui.

Les recherches visées aux alinéas 1er et 2 peuvent uniquement s'étendre aux données sauvegardées dans le système informatique qui est soit saisi, soit susceptible d'être saisi. À cet effet, chaque liaison externe de ce système informatique est empêchée avant que la recherche soit entamée.

§ 3. Le procureur du Roi peut étendre la recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci, entamée sur la base du paragraphe 2, vers un système informatique ou une partie de celui-ci qui se trouve dans un autre lieu que celui où la recherche est effectuée :

- si cette extension est nécessaire pour la manifestation de la vérité à l'égard de l'infraction qui fait l'objet de la recherche ; et
- si d'autres mesures seraient disproportionnées, ou s'il existe un risque que,

biens, ou dans les cas où la loi prévoit la restitution ou la confiscation desdits biens.

Il peut accorder une levée totale, partielle ou assortie de conditions. Toute personne qui ne respecte pas les conditions fixées est punie des peines prévues à l'article ~~507*bis* du Code pénal~~ **l'article 679 du Code pénal**.

Art. 34, alinéa dernier

Abrogé

Art. 39*bis*

§ 1er. Sans préjudice des dispositions spécifiques de cet article, les règles de ce code relatives à la saisie, y compris l'article 28*sexies*, sont applicables aux mesures consistant à copier, rendre inaccessibles et retirer des données stockées dans un système informatique ou une partie de celui-ci.

§ 2. La recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci qui a été saisi, peut être décidée par un officier de police judiciaire.

Sans préjudice de l'alinéa 1er, le procureur du Roi peut ordonner une recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci qui peut être saisi par lui.

Les recherches visées aux alinéas 1er et 2 peuvent uniquement s'étendre aux données sauvegardées dans le système informatique qui est soit saisi, soit susceptible d'être saisi. À cet effet, chaque liaison externe de ce système informatique est empêchée avant que la recherche soit entamée.

§ 3. Le procureur du Roi peut étendre la recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci, entamée sur la base du paragraphe 2, vers un système informatique ou une partie de celui-ci qui se trouve dans un autre lieu que celui où la recherche est effectuée :

- si cette extension est nécessaire pour la manifestation de la vérité à l'égard de l'infraction qui fait l'objet de la recherche ; et
- si d'autres mesures seraient disproportionnées, ou s'il existe un risque que,

sans cette extension, des éléments de preuve soient perdus.

L'extension de la recherche dans un système informatique ne peut pas excéder les systèmes informatiques ou les parties de tels systèmes auxquels les personnes autorisées à utiliser le système informatique qui fait l'objet de la mesure ont spécifiquement accès.

En ce qui concerne les données recueillies par l'extension de la recherche dans un système informatique, qui sont utiles pour les mêmes finalités que celles prévues pour la saisie, les règles prévues au paragraphe 6 s'appliquent.

Lorsqu'il s'avère que ces données ne se trouvent pas sur le territoire du Royaume, elles peuvent seulement être copiées. Dans ce cas, le procureur du Roi communique sans délai cette information au Service public fédéral Justice, qui en informe les autorités compétentes de l'état concerné, si celui-ci peut raisonnablement être déterminé.

En cas d'extrême urgence, le procureur du Roi peut ordonner verbalement l'extension de la recherche visée à l'alinéa 1er. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 4. Seul le juge d'instruction peut ordonner une recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci autre que les recherches visées au paragraphe 2 :

- si cette recherche est nécessaire pour la manifestation de la vérité à l'égard de l'infraction qui fait l'objet de la recherche ; et
- si d'autres mesures seraient disproportionnées, ou s'il existe un risque que, sans cette recherche, des éléments de preuve soient perdus.

En cas d'extrême urgence, le juge d'instruction peut ordonner verbalement la recherche visée à l'alinéa 1er. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 5. En vue de permettre les mesures visées à cet article, le procureur du Roi ou le juge d'instruction peut également, sans le consentement du propriétaire ou de son ayant

sans cette extension, des éléments de preuve soient perdus.

L'extension de la recherche dans un système informatique ne peut pas excéder les systèmes informatiques ou les parties de tels systèmes auxquels les personnes autorisées à utiliser le système informatique qui fait l'objet de la mesure ont spécifiquement accès.

En ce qui concerne les données recueillies par l'extension de la recherche dans un système informatique, qui sont utiles pour les mêmes finalités que celles prévues pour la saisie, les règles prévues au paragraphe 6 s'appliquent.

Lorsqu'il s'avère que ces données ne se trouvent pas sur le territoire du Royaume, elles peuvent seulement être copiées. Dans ce cas, le procureur du Roi communique sans délai cette information au Service public fédéral Justice, qui en informe les autorités compétentes de l'état concerné, si celui-ci peut raisonnablement être déterminé.

En cas d'extrême urgence, le procureur du Roi peut ordonner verbalement l'extension de la recherche visée à l'alinéa 1er. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 4. Seul le juge d'instruction peut ordonner une recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci autre que les recherches visées au paragraphe 2 :

- si cette recherche est nécessaire pour la manifestation de la vérité à l'égard de l'infraction qui fait l'objet de la recherche ; et
- si d'autres mesures seraient disproportionnées, ou s'il existe un risque que, sans cette recherche, des éléments de preuve soient perdus.

En cas d'extrême urgence, le juge d'instruction peut ordonner verbalement la recherche visée à l'alinéa 1er. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 5. En vue de permettre les mesures visées à cet article, le procureur du Roi ou le juge d'instruction peut également, sans le consentement du propriétaire ou de son ayant

droit, ou de l'utilisateur, ordonner, à tout moment :

- la suppression temporaire de toute protection des systèmes informatiques concernés, le cas échéant à l'aide de moyens techniques, de faux signaux, de fausses clés ou de fausses qualités ;

- l'installation de dispositifs techniques dans les systèmes informatiques concernés en vue du décryptage et du décodage de données stockées, traitées ou transmises par ce système.

Toutefois, seul le juge d'instruction peut ordonner cette suppression temporaire de protection ou cette installation de dispositifs techniques lorsque ceci est spécifiquement nécessaire pour l'application de l'article 88ter.

§ 6. Si des données stockées sont trouvées dans les systèmes informatiques concernés qui sont utiles pour les mêmes finalités que celles prévues pour la saisie, mais que la saisie du support n'est néanmoins pas souhaitable, ces données, de même que les données nécessaires pour les comprendre, sont copiées sur des supports qui appartiennent à l'autorité. En cas d'urgence ou pour des raisons techniques, il peut être fait usage de supports qui sont disponibles pour des personnes autorisées à utiliser le système informatique.

En outre, les moyens techniques appropriés sont utilisés pour empêcher l'accès à ces données dans le système informatique, de même qu'aux copies de ces données qui sont à la disposition de personnes autorisées à utiliser le système informatique, de même que pour garantir leur intégrité.

Lorsque la mesure prévue à l'alinéa 1er n'est pas possible, pour des raisons techniques ou à cause du volume des données, le procureur du Roi utilise les moyens techniques appropriés pour empêcher l'accès à ces données dans le système informatique, de même qu'aux copies de ces données qui sont à la disposition de personnes autorisées à utiliser le système informatique, de même que pour garantir leur intégrité.

Si les données forment l'objet de l'infraction ou ont été produites par l'infraction et si elles sont

droit, ou de l'utilisateur, ordonner, à tout moment :

- la suppression temporaire de toute protection des systèmes informatiques concernés, le cas échéant à l'aide de moyens techniques, de faux signaux, de fausses clés ou de fausses qualités ;

- l'installation de dispositifs techniques dans les systèmes informatiques concernés en vue du décryptage et du décodage de données stockées, traitées ou transmises par ce système.

Toutefois, seul le juge d'instruction peut ordonner cette suppression temporaire de protection ou cette installation de dispositifs techniques lorsque ceci est spécifiquement nécessaire pour l'application de l'article 88ter.

§ 6. Si des données stockées sont trouvées dans les systèmes informatiques concernés qui sont utiles pour les mêmes finalités que celles prévues pour la saisie, mais que la saisie du support n'est néanmoins pas souhaitable, ces données, de même que les données nécessaires pour les comprendre, sont copiées sur des supports qui appartiennent à l'autorité. En cas d'urgence ou pour des raisons techniques, il peut être fait usage de supports qui sont disponibles pour des personnes autorisées à utiliser le système informatique.

En outre, les moyens techniques appropriés sont utilisés pour empêcher l'accès à ces données dans le système informatique, de même qu'aux copies de ces données qui sont à la disposition de personnes autorisées à utiliser le système informatique, de même que pour garantir leur intégrité.

Lorsque la mesure prévue à l'alinéa 1er n'est pas possible, pour des raisons techniques ou à cause du volume des données, le procureur du Roi utilise les moyens techniques appropriés pour empêcher l'accès à ces données dans le système informatique, de même qu'aux copies de ces données qui sont à la disposition de personnes autorisées à utiliser le système informatique, de même que pour garantir leur intégrité.

Si les données forment l'objet de l'infraction ou ont été produites par l'infraction et si elles sont

contraires à l'ordre public ou aux bonnes mœurs ou constituent un danger pour l'intégrité des systèmes informatiques ou pour des données stockées, traitées ou transmises par le biais de tels systèmes, le procureur du Roi utilise tous les moyens techniques appropriés pour rendre ces données inaccessibles ou, après en avoir pris copie, les retirer.

Il peut cependant, sauf dans le cas prévu à l'alinéa 4, autoriser l'usage ultérieur de l'ensemble ou d'une partie de ces données, lorsque cela ne présente pas de danger pour l'exercice des poursuites.

En cas d'extrême urgence et s'il s'agit manifestement d'une infraction visée aux articles 137, § 3, 6°, 140bis, 417/9, 417/10 ou 417/44, du Code pénal, le procureur du Roi peut ordonner verbalement que tous les moyens appropriés soient utilisés pour rendre inaccessibles les données qui forment l'objet de l'infraction ou ont été produites par l'infraction et qui sont contraires à l'ordre public ou aux bonnes mœurs. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 7. Sauf si son identité ou son adresse ne peuvent être raisonnablement retrouvées, le procureur du Roi ou le juge d'instruction informe dans les plus brefs délais, le responsable du système informatique de la recherche dans le système informatique ou de son extension. Il lui communique le cas échéant un résumé des données qui ont été copiées, rendues inaccessibles ou retirées.

§ 8. Le procureur du Roi utilise les moyens techniques appropriés pour garantir l'intégrité et la confidentialité de ces données.

Des moyens techniques appropriés sont utilisés pour leur conservation au greffe.

La même règle s'applique, lorsque des données qui sont stockées, traitées ou transmises dans un système informatique sont saisies avec leur support, conformément aux articles précédents

§ 9. Les mesures visées au présent article ne peuvent porter sur les systèmes informatiques

contraires à l'ordre public ou aux bonnes mœurs ou constituent un danger pour l'intégrité des systèmes informatiques ou pour des données stockées, traitées ou transmises par le biais de tels systèmes, le procureur du Roi utilise tous les moyens techniques appropriés pour rendre ces données inaccessibles ou, après en avoir pris copie, les retirer.

Il peut cependant, sauf dans le cas prévu à l'alinéa 4, autoriser l'usage ultérieur de l'ensemble ou d'une partie de ces données, lorsque cela ne présente pas de danger pour l'exercice des poursuites.

En cas d'extrême urgence et s'il s'agit manifestement d'une infraction visée aux ~~articles 137, § 3, 6°, 140bis, 417/9, 417/10 ou 417/44,~~ **aux articles 136, 137, 171, 374, § 3, 6°, 379, 380** du Code pénal, le procureur du Roi peut ordonner verbalement que tous les moyens appropriés soient utilisés pour rendre inaccessibles les données qui forment l'objet de l'infraction ou ont été produites par l'infraction et qui sont contraires à l'ordre public ou aux bonnes mœurs. Cet ordre est confirmé par écrit dans les meilleurs délais, avec mention des motifs de l'extrême urgence.

§ 7. Sauf si son identité ou son adresse ne peuvent être raisonnablement retrouvées, le procureur du Roi ou le juge d'instruction informe dans les plus brefs délais, le responsable du système informatique de la recherche dans le système informatique ou de son extension. Il lui communique le cas échéant un résumé des données qui ont été copiées, rendues inaccessibles ou retirées.

§ 8. Le procureur du Roi utilise les moyens techniques appropriés pour garantir l'intégrité et la confidentialité de ces données.

Des moyens techniques appropriés sont utilisés pour leur conservation au greffe.

La même règle s'applique, lorsque des données qui sont stockées, traitées ou transmises dans un système informatique sont saisies avec leur support, conformément aux articles précédents

§ 9. Les mesures visées au présent article ne peuvent porter sur les systèmes informatiques

d'un avocat ou d'un médecin que si celui-ci est lui-même soupçonné d'avoir commis une infraction ou d'y avoir participé, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une infraction, utilisent ses systèmes informatiques.

La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti. Ces mêmes personnes seront informées par le procureur du Roi des éléments qu'il estime relever du secret professionnel. Ces éléments ne sont pas consignés au procès-verbal. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 39ter, § 3

§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne qui refuse de coopérer, ou qui fait disparaître, détruit ou modifie les données conservées, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Art. 46

Les attributions faites ci-dessus au procureur du Roi pour les cas de flagrant délit auront lieu aussi toutes les fois que, s'agissant d'un crime ou d'un délit, même non flagrant, commis dans l'intérieur d'une maison, le procureur du Roi sera requis de le constater :

1° par le chef de cette maison ;

2° par la victime de l'infraction, lorsque l'infraction, dont il s'agit, est visée aux articles 398 à 405 du Code pénal et que l'auteur présumé de l'infraction est l'époux de la

d'un avocat ou d'un médecin que si celui-ci est lui-même soupçonné d'avoir commis une infraction ou d'y avoir participé, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une infraction, utilisent ses systèmes informatiques.

La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti. Ces mêmes personnes seront informées par le procureur du Roi des éléments qu'il estime relever du secret professionnel. Ces éléments ne sont pas consignés au procès-verbal. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 39ter, § 3

~~§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~ **§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.**

~~Toute personne qui refuse de coopérer, ou qui fait disparaître, détruit ou modifie les données conservées, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~ **Les personnes physiques ou personnes morales visées au paragraphe 1er, alinéa 1, sont tenues de prêter leur concours.**

Art. 46

Les attributions faites ci-dessus au procureur du Roi pour les cas de flagrant délit auront lieu aussi toutes les fois que, s'agissant d'un crime ou d'un délit, même non flagrant, commis dans l'intérieur d'une maison, le procureur du Roi sera requis de le constater :

1° par le chef de cette maison ;

2° par la victime de l'infraction, lorsque l'infraction, dont il s'agit, est visée aux ~~articles 398 à 405~~ **articles 194 à 198** du Code pénal et que l'auteur présumé de l'infraction est l'époux

victime ou la personne avec laquelle elle cohabite et entretient une relation affective et sexuelle durable.

Art. 46bis, § 2

§ 2. Les acteurs visés au § 1er, alinéa 2, 1er et 2e tirets, requis de communiquer les données visées au paragraphe 1er communiquent au procureur du Roi ou à l'officier de police judiciaire les données en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, selon les modalités fixées par le Roi, sur proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications.

Le Roi fixe, après avis de la Commission de la protection de la vie privée et sur proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, les conditions techniques d'accès aux données visées au § 1er et disponibles pour le procureur du Roi et le service de police désigné au même paragraphe.

Art. 46bis, § 4

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne qui refuse de communiquer les données ou qui ne les communique pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Art. 46bis/1, § 1er et 2

§ 1er. Dans le cadre de la recherche des infractions terroristes visées au livre II, titre I^{er}ter, du Code pénal, le procureur du Roi peut, par une décision motivée et écrite, requérir toutes les institutions de sécurité sociale visées à l'article 2, alinéa 1er, 2°, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale et à l'article 2, alinéa 1er, 2°, de la loi du 11 avril 1995 visant à instituer "la charte" de l'assuré

de la victime ou la personne avec laquelle elle cohabite et entretient une relation affective et sexuelle durable.

Art. 46bis, § 2

§ 2. Les acteurs visés au § 1er, alinéa 2, 1er et 2e tirets, requis de communiquer les données visées au paragraphe 1er **sont tenues de prêter leur concours et** communiquent au procureur du Roi ou à l'officier de police judiciaire les données en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, selon les modalités fixées par le Roi, sur proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications.

Le Roi fixe, après avis de la Commission de la protection de la vie privée et sur proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, les conditions techniques d'accès aux données visées au § 1er et disponibles pour le procureur du Roi et le service de police désigné au même paragraphe.

Art. 46bis, § 4

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

~~Toute personne qui refuse de communiquer les données ou qui ne les communique pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~

Art. 46bis/1, § 1er et 2

§ 1er. Dans le cadre de la recherche des infractions terroristes visées ~~au livre II, titre I^{er}ter~~ **au livre II, titre 3, chapitre 1er**, du Code pénal, le procureur du Roi peut, par une décision motivée et écrite, requérir toutes les institutions de sécurité sociale visées à l'article 2, alinéa 1er, 2°, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale et à l'article 2, alinéa 1er, 2°, de la loi du 11 avril 1995 visant à instituer "la charte" de l'assuré social

social de lui fournir les renseignements administratifs qu'il juge nécessaires.

Dans sa décision, le procureur du Roi décrit précisément les renseignements qu'il demande, et spécifie la forme sous laquelle ils lui seront communiqués.

§ 2. En application de l'exception visée à l'article 458 du Code pénal et par dérogation à toutes dispositions contraires, les institutions de sécurité sociale visées au paragraphe 1er, alinéa 1er, communiquent sans délai les renseignements qui y sont visés.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne refusant de communiquer les renseignements sera punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Art. 46ter, § 2

§ 2. Le procureur du Roi peut, par une décision écrite et motivée, requérir le concours de l'opérateur postal afin de permettre les mesures visées au § 1er. L'opérateur postal est tenu de prêter son concours sans délai.

Il précise dans sa décision la durée de la mesure visée au paragraphe précédent.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne qui refuse de prêter son concours aux réquisitions visées au présent article, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Art. 46quater, § 4, alinéa 2

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

de lui fournir les renseignements administratifs qu'il juge nécessaires.

Dans sa décision, le procureur du Roi décrit précisément les renseignements qu'il demande, et spécifie la forme sous laquelle ils lui seront communiqués.

§ 2. En application de l'exception ~~visée à l'article 458~~ **à l'article 355** du Code pénal et par dérogation à toutes dispositions contraires, les institutions de sécurité sociale visées au paragraphe 1er, alinéa 1er, communiquent sans délai les renseignements qui y sont visés. **Elles sont tenues de prêter leur concours.**

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

~~Toute personne refusant de communiquer les renseignements sera punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~

Art. 46ter, § 2

§ 2. Le procureur du Roi peut, par une décision écrite et motivée, requérir le concours de l'opérateur postal afin de permettre les mesures visées au § 1er. L'opérateur postal est tenu de prêter son concours sans délai.

Il précise dans sa décision la durée de la mesure visée au paragraphe précédent.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

~~Toute personne qui refuse de prêter son concours aux réquisitions visées au présent article, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~

Art. 46quater, § 4, alinéa 2

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 46quinquies, § 1er

§ 1er. Sans préjudice de l'article 89ter, le procureur du Roi peut, par une décision écrite et motivée, autoriser les services de police à pénétrer à tout moment dans un lieu privé et à ouvrir les objets fermés se trouvant dans ce lieu, à l'insu du propriétaire ou de son ayant droit ou sans le consentement de ceux-ci, s'il existe des indices sérieux que les faits punissables constituent ou constitueraient une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou sont commis ou seraient commis dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, et si les autres moyens d'investigation ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

Au sens du présent article, on entend par " lieu privé ", le lieu qui n'est manifestement pas :

- un domicile ;
- une dépendance propre y enclose d'un domicile au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal ;
- un local utilisé à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, visés à l'article 56bis, alinéa 3.

En cas d'urgence, la décision visée à l'alinéa 1er, peut être communiquée verbalement. En pareil cas, la décision doit être motivée et confirmée par écrit dans les plus brefs délais.

Si la décision visée à l'alinéa 1er est prise dans le cadre de l'application de méthodes particulières de recherche visées aux articles 47ter à 47decies, la décision et tous les procès-verbaux y afférents sont joints au dossier répressif au plus tard après qu'il a été mis fin à la méthode particulière de recherche.

Art. 47bis, § 6, 8)

8) Sans préjudice des droits de la défense, l'avocat est tenu de garder secrètes les informations dont il acquiert la connaissance en apportant son assistance pendant les auditions effectuées au cours de l'information ou de l'instruction et en apportant son assistance lors des confrontations et des séances d'identification des suspects. Celui qui

Art. 46quinquies, § 1er

§ 1er. Sans préjudice de l'article 89ter, le procureur du Roi peut, par une décision écrite et motivée, autoriser les services de police à pénétrer à tout moment dans un lieu privé et à ouvrir les objets fermés se trouvant dans ce lieu, à l'insu du propriétaire ou de son ayant droit ou sans le consentement de ceux-ci, s'il existe des indices sérieux que les faits punissables constituent ou constitueraient une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou sont commis ou seraient commis dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article ~~324bis~~ **à l'article 409** du Code pénal, et si les autres moyens d'investigation ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

Au sens du présent article, on entend par " lieu privé ", le lieu qui n'est manifestement pas :

- un domicile ;
- une dépendance propre y enclose d'un domicile ~~au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal ;~~
- un local utilisé à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, visés à l'article 56bis, alinéa 3.

En cas d'urgence, la décision visée à l'alinéa 1er, peut être communiquée verbalement. En pareil cas, la décision doit être motivée et confirmée par écrit dans les plus brefs délais.

Si la décision visée à l'alinéa 1er est prise dans le cadre de l'application de méthodes particulières de recherche visées aux articles 47ter à 47decies, la décision et tous les procès-verbaux y afférents sont joints au dossier répressif au plus tard après qu'il a été mis fin à la méthode particulière de recherche.

Art. 47bis, § 6, 8)

8) Sans préjudice des droits de la défense, l'avocat est tenu de garder secrètes les informations dont il acquiert la connaissance en apportant son assistance pendant les auditions effectuées au cours de l'information ou de l'instruction et en apportant son assistance lors des confrontations et des séances d'identification des suspects. Celui qui

viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 47octies, 1er

§ 1er. L'infiltration au sens du présent code est le fait, pour un fonctionnaire de police, appelé infiltrant, d'entretenir, sous une identité fictive, des relations durables avec une ou plusieurs personnes concernant lesquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient des infractions dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal ou des crimes ou des délits visés à l'article 90ter, §§ 2 à 4.

L'infiltrant peut, dans des circonstances exceptionnelles et moyennant l'autorisation expresse du magistrat compétent, recourir brièvement, dans le cadre d'une opération spécifique, à l'expertise d'une personne externe aux services de police si cela s'avère absolument indispensable à la réussite de sa mission.

Art. 47novies/1

§ 1er. L'infiltration civile au sens du présent Code est le fait, pour une personne majeure qui n'est pas un fonctionnaire de police, appelée infiltrant civil, d'entretenir, le cas échéant sous une identité fictive, des relations durables et dirigées avec une ou plusieurs personnes concernant lesquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90ter, § 2, 11°, à la condition qu'elles soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre 1^{er}ter du Code pénal.

L'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°, peut, dans des circonstances exceptionnelles et moyennant l'autorisation expresse du magistrat compétent, recourir brièvement et de manière dirigée, dans le cadre d'une une opération spécifique

viole ce secret est puni des peines prévues à ~~l'article 458~~ à l'article 665 du Code pénal.

Art. 47octies, 1er

§ 1er. L'infiltration au sens du présent code est le fait, pour un fonctionnaire de police, appelé infiltrant, d'entretenir, sous une identité fictive, des relations durables avec une ou plusieurs personnes concernant lesquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient des infractions dans le cadre d'une organisation criminelle visée à ~~l'article 324bis~~ à l'article 409 du Code pénal ou des crimes ou des délits visés à l'article 90ter, §§ 2 à 4.

L'infiltrant peut, dans des circonstances exceptionnelles et moyennant l'autorisation expresse du magistrat compétent, recourir brièvement, dans le cadre d'une opération spécifique, à l'expertise d'une personne externe aux services de police si cela s'avère absolument indispensable à la réussite de sa mission.

Art. 47novies/1

§ 1er. L'infiltration civile au sens du présent Code est le fait, pour une personne majeure qui n'est pas un fonctionnaire de police, appelée infiltrant civil, d'entretenir, le cas échéant sous une identité fictive, des relations durables et dirigées avec une ou plusieurs personnes concernant lesquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90ter, § 2, 11°, à la condition qu'elles soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à ~~l'article 324bis du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre 1^{er}ter~~ l'article 409 du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre 3, chapitre 1er du Code pénal.

L'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°, peut, dans des circonstances exceptionnelles et moyennant l'autorisation expresse du magistrat compétent, recourir brièvement et de manière dirigée, dans le cadre d'une une opération spécifique

d'infiltration civile, à l'expertise d'une personne externe aux services de police, si cela s'avère absolument indispensable à la réussite de la mission.

§ 2. Le procureur du Roi peut, dans le cadre de l'information, autoriser une infiltration civile si les nécessités de l'enquête l'exigent et si les autres moyens d'investigation dont l'infiltration visée à l'article 47*octies*, ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

L'autorisation ou la prolongation de l'autorisation d'infiltration civile par le procureur du Roi ou par le juge d'instruction requièrent l'accord préalable du procureur fédéral. Lorsque cet accord est donné oralement, il est ensuite confirmé, dans les meilleurs délais, par écrit. L'accord est conservé dans le dossier confidentiel visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Dans le cadre légal d'une infiltration civile et compte tenu de la finalité de celle-ci, le procureur du Roi peut autoriser le service de police visé à l'article 47*octies*, § 2, alinéa 2, à permettre à l'infiltrant civil de recourir aux techniques d'enquête policières, visées à l'article 47*octies*, § 2, alinéa 2, sous l'encadrement de l'agent d'accompagnement visé à l'alinéa 5.

Si c'est justifié, le procureur du Roi accorde l'autorisation de prendre les mesures nécessaires en vue de garantir la sécurité, l'intégrité physique, psychique et morale de l'infiltrant civil. Cette autorisation est conservée dans le dossier confidentiel visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Des fonctionnaires de police de la direction des unités spéciales de la police fédérale qui ont bénéficié d'une formation spéciale à cet effet, appelés agents d'accompagnement, encadrent l'infiltrant civil pour assurer la bonne exécution de sa mission.

Des fonctionnaires de police de la direction des unités spéciales de la police fédérale, appelés agents de contrôle, veillent à la garantie de la sécurité et l'intégrité physique, psychique et morale de l'infiltrant civil, ainsi qu'à l'accomplissement par l'infiltrant civil de ses obligations. Un fonctionnaire de police ne peut

d'infiltration civile, à l'expertise d'une personne externe aux services de police, si cela s'avère absolument indispensable à la réussite de la mission.

§ 2. Le procureur du Roi peut, dans le cadre de l'information, autoriser une infiltration civile si les nécessités de l'enquête l'exigent et si les autres moyens d'investigation dont l'infiltration visée à l'article 47*octies*, ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

L'autorisation ou la prolongation de l'autorisation d'infiltration civile par le procureur du Roi ou par le juge d'instruction requièrent l'accord préalable du procureur fédéral. Lorsque cet accord est donné oralement, il est ensuite confirmé, dans les meilleurs délais, par écrit. L'accord est conservé dans le dossier confidentiel visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Dans le cadre légal d'une infiltration civile et compte tenu de la finalité de celle-ci, le procureur du Roi peut autoriser le service de police visé à l'article 47*octies*, § 2, alinéa 2, à permettre à l'infiltrant civil de recourir aux techniques d'enquête policières, visées à l'article 47*octies*, § 2, alinéa 2, sous l'encadrement de l'agent d'accompagnement visé à l'alinéa 5.

Si c'est justifié, le procureur du Roi accorde l'autorisation de prendre les mesures nécessaires en vue de garantir la sécurité, l'intégrité physique, psychique et morale de l'infiltrant civil. Cette autorisation est conservée dans le dossier confidentiel visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Des fonctionnaires de police de la direction des unités spéciales de la police fédérale qui ont bénéficié d'une formation spéciale à cet effet, appelés agents d'accompagnement, encadrent l'infiltrant civil pour assurer la bonne exécution de sa mission.

Des fonctionnaires de police de la direction des unités spéciales de la police fédérale, appelés agents de contrôle, veillent à la garantie de la sécurité et l'intégrité physique, psychique et morale de l'infiltrant civil, ainsi qu'à l'accomplissement par l'infiltrant civil de ses obligations. Un fonctionnaire de police ne peut

être à la fois agent d'accompagnement et agent de contrôle du même infiltrant civil.

§ 3. Sans préjudice des alinéas 2 à 8, il est interdit à l'infiltrant civil, aux agents d'accompagnement et aux agents de contrôle de commettre des infractions dans le cadre de la mission de l'infiltrant civil.

Sont exemptés de peine, l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle qui, dans le cadre de la mission de l'infiltrant civil et en vue de la réussite de celle-ci ou afin de garantir leur propre sécurité ou celle d'autres personnes impliquées dans l'opération, commettent des infractions strictement nécessaires, ce avec l'accord préalable exprès du procureur du Roi.

Ces infractions ne peuvent être plus graves que celles pour lesquelles l'infiltration civile est utilisée, doivent nécessairement être proportionnelles à l'objectif visé et ne peuvent pas porter atteinte à l'intégrité physique des personnes.

Est exempté de peine le magistrat qui autorise, dans le respect du présent Code, un infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle ainsi que les personnes externes aux services de police dont il est fait appel à l'expertise, à commettre des infractions dans le cadre de l'exécution de l'infiltration civile.

L'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°, communique au procureur du Roi, par écrit, les infractions visées à l'alinéa 2 que l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle ou les personnes visées à l'alinéa 4, devraient potentiellement commettre.

L'infiltrant civil communique sans délai ses comportements et ses observations aux agents d'accompagnement qui avertissent à leur tour l'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°. Ce dernier informe le procureur du Roi des infractions commises par l'infiltrant civil conformément à l'article 47*novies*/3, § 1er.

Les trois premiers alinéas s'appliquent également aux personnes qui ont fourni une aide ou une assistance nécessaire et directe à

être à la fois agent d'accompagnement et agent de contrôle du même infiltrant civil.

§ 3. Sans préjudice des alinéas 2 à 8, il est interdit à l'infiltrant civil, aux agents d'accompagnement et aux agents de contrôle de commettre des infractions dans le cadre de la mission de l'infiltrant civil.

Sont exemptés de peine, l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle qui, dans le cadre de la mission de l'infiltrant civil et en vue de la réussite de celle-ci ou afin de garantir leur propre sécurité ou celle d'autres personnes impliquées dans l'opération, commettent des infractions strictement nécessaires, ce avec l'accord préalable exprès du procureur du Roi.

Ces infractions ne peuvent être plus graves que celles pour lesquelles l'infiltration civile est utilisée, doivent nécessairement être proportionnelles à l'objectif visé et ne peuvent pas porter atteinte à l'intégrité physique des personnes.

Est exempté de peine le magistrat qui autorise, dans le respect du présent Code, un infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle ainsi que les personnes externes aux services de police dont il est fait appel à l'expertise, à commettre des infractions dans le cadre de l'exécution de l'infiltration civile.

L'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°, communique au procureur du Roi, par écrit, les infractions visées à l'alinéa 2 que l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement et les agents de contrôle ou les personnes visées à l'alinéa 4, devraient potentiellement commettre.

L'infiltrant civil communique sans délai ses comportements et ses observations aux agents d'accompagnement qui avertissent à leur tour l'officier de police judiciaire visé au paragraphe 4, 6°. Ce dernier informe le procureur du Roi des infractions commises par l'infiltrant civil conformément à l'article 47*novies*/3, § 1er.

Les trois premiers alinéas s'appliquent également aux personnes qui ont fourni une aide ou une assistance nécessaire et directe à

l'exécution de cette mission et aux personnes visées au paragraphe 1er, alinéa 2.

Le ministre de la Justice et le ministre de l'Intérieur prennent, sur la proposition commune du procureur fédéral et du procureur général chargé des méthodes particulières de recherche au sein du collège des procureurs généraux, les mesures spécifiques absolument nécessaires en vue de garantir à tout moment l'anonymat et la sécurité des infiltrants civils, des agents d'accompagnement et des agents de contrôle dans la préparation et l'exécution de leurs missions. Il ne peut y avoir d'infraction quand des faits sont commis dans ce cadre.

§ 4. L'autorisation d'infiltration civile est écrite et contient les mentions suivantes :

1° les indices sérieux des infractions qui justifient l'infiltration civile ou, si l'infiltration civile s'inscrit dans le cadre de l'enquête proactive définie à l'article 28*bis*, § 2, la suspicion raisonnable que des faits punissables vont être commis ou ont été commis mais ne sont pas encore connus, et les indices particuliers relatifs aux éléments décrits dans cette dernière disposition, qui justifient l'infiltration civile ;

2° les motifs pour lesquels l'infiltration civile est indispensable à la manifestation de la vérité et, en particulier, les motifs pour lesquels l'infiltration visée à l'article 47*octies* ne semble pas suffire à la manifestation de la vérité ;

3° le nom, s'il est connu, ou, s'il ne l'est pas, une description aussi précise que possible des personnes au sujet desquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient une des infractions visées à l'article 90*ter*, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90*ter*, § 2, 11°, à la condition qu'elles soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre I*ter* du Code pénal ;

4° la manière dont l'infiltration civile sera exécutée, y compris la permission d'utiliser des

l'exécution de cette mission et aux personnes visées au paragraphe 1er, alinéa 2.

Le ministre de la Justice et le ministre de l'Intérieur prennent, sur la proposition commune du procureur fédéral et du procureur général chargé des méthodes particulières de recherche au sein du collège des procureurs généraux, les mesures spécifiques absolument nécessaires en vue de garantir à tout moment l'anonymat et la sécurité des infiltrants civils, des agents d'accompagnement et des agents de contrôle dans la préparation et l'exécution de leurs missions. Il ne peut y avoir d'infraction quand des faits sont commis dans ce cadre.

§ 4. L'autorisation d'infiltration civile est écrite et contient les mentions suivantes :

1° les indices sérieux des infractions qui justifient l'infiltration civile ou, si l'infiltration civile s'inscrit dans le cadre de l'enquête proactive définie à l'article 28*bis*, § 2, la suspicion raisonnable que des faits punissables vont être commis ou ont été commis mais ne sont pas encore connus, et les indices particuliers relatifs aux éléments décrits dans cette dernière disposition, qui justifient l'infiltration civile ;

2° les motifs pour lesquels l'infiltration civile est indispensable à la manifestation de la vérité et, en particulier, les motifs pour lesquels l'infiltration visée à l'article 47*octies* ne semble pas suffire à la manifestation de la vérité ;

3° le nom, s'il est connu, ou, s'il ne l'est pas, une description aussi précise que possible des personnes au sujet desquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient une des infractions visées à l'article 90*ter*, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90*ter*, § 2, 11°, à la condition qu'elles soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre I*ter* **l'article 409 du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre 3, chapitre 1er du Code pénal ;**

4° la manière dont l'infiltration civile sera exécutée, y compris la permission d'utiliser des

techniques d'enquête policières visées au paragraphe 2, alinéa 3 ;

5° la période au cours de laquelle l'infiltration civile peut être exécutée et qui ne peut excéder trois mois à compter de la date de l'autorisation ;

6° le nom et la qualité de l'officier de police judiciaire visé à l'article 47ter, § 2, alinéa 4, qui dirige l'exécution de l'infiltration civile ;

7° l'identité de l'infiltrant civil sous la forme d'un code ;

8° l'accord du procureur fédéral pour l'autorisation ou la prolongation de l'infiltration civile.

§ 5. Le procureur du Roi indique, le cas échéant, dans une décision écrite distincte, les infractions qui peuvent être commises par l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement, les agents de contrôle et les personnes visées au paragraphe 3, alinéa 4, dans le cadre de l'infiltration civile. Cette décision est conservée dans le dossier visé à l'article 47novies/3, § 1er, alinéa 2.

§ 6. En cas d'urgence, l'autorisation d'infiltration civile peut être accordée verbalement. Cette autorisation est confirmée dans les plus brefs délais dans la forme prévue au paragraphe 4.

§ 7. Le procureur du Roi peut à tout instant, de manière motivée, modifier, compléter ou prolonger son autorisation d'infiltration civile. Il peut à tout moment retirer son autorisation. Il vérifie si les conditions visées aux paragraphes 1er, 2 et 4, sont remplies chaque fois que son autorisation est modifiée, complétée ou prolongée et agit conformément au paragraphe 4, 1° à 8°.

§ 8. Le procureur du Roi est chargé de l'exécution des autorisations d'infiltration civile accordées par le juge d'instruction dans le cadre d'une instruction, conformément à l'article 56bis.

Le procureur du Roi indique, le cas échéant, dans une décision écrite séparée, les infractions qui peuvent être commises par l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement, les agents de contrôle et les personnes visées

techniques d'enquête policières visées au paragraphe 2, alinéa 3 ;

5° la période au cours de laquelle l'infiltration civile peut être exécutée et qui ne peut excéder trois mois à compter de la date de l'autorisation ;

6° le nom et la qualité de l'officier de police judiciaire visé à l'article 47ter, § 2, alinéa 4, qui dirige l'exécution de l'infiltration civile ;

7° l'identité de l'infiltrant civil sous la forme d'un code ;

8° l'accord du procureur fédéral pour l'autorisation ou la prolongation de l'infiltration civile.

§ 5. Le procureur du Roi indique, le cas échéant, dans une décision écrite distincte, les infractions qui peuvent être commises par l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement, les agents de contrôle et les personnes visées au paragraphe 3, alinéa 4, dans le cadre de l'infiltration civile. Cette décision est conservée dans le dossier visé à l'article 47novies/3, § 1er, alinéa 2.

§ 6. En cas d'urgence, l'autorisation d'infiltration civile peut être accordée verbalement. Cette autorisation est confirmée dans les plus brefs délais dans la forme prévue au paragraphe 4.

§ 7. Le procureur du Roi peut à tout instant, de manière motivée, modifier, compléter ou prolonger son autorisation d'infiltration civile. Il peut à tout moment retirer son autorisation. Il vérifie si les conditions visées aux paragraphes 1er, 2 et 4, sont remplies chaque fois que son autorisation est modifiée, complétée ou prolongée et agit conformément au paragraphe 4, 1° à 8°.

§ 8. Le procureur du Roi est chargé de l'exécution des autorisations d'infiltration civile accordées par le juge d'instruction dans le cadre d'une instruction, conformément à l'article 56bis.

Le procureur du Roi indique, le cas échéant, dans une décision écrite séparée, les infractions qui peuvent être commises par l'infiltrant civil, les agents d'accompagnement, les agents de contrôle et les personnes visées

au paragraphe 3, alinéa 4, dans le cadre de l'infiltration civile ordonnée par le juge d'instruction. Cette décision est conservée dans le dossier visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Art. 47*novies*/2, § 4

§ 4. L'infiltrant civil et la personne visée à l'article 47*novies*/1, § 1er alinéa 2, sont tenus au secret professionnel. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 47*decies*, § 7

§ 7. Lorsqu'un indicateur entretient des relations étroites avec une ou plusieurs personnes à propos desquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient des faits punissables qui constituent ou constitueraient une infraction au sens des articles 137 à 141, au sens des articles 324*bis* et 324*ter* ou au sens des articles 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies* du Code pénal ou une infraction visée à l'article 90*ter*, § 2, 4°, 7°, 7°*bis*, 7°*ter*, 8°, 11°, 14°, 16° et 17°, à la condition que ces dernières infractions visées à l'article 90*ter*, § 2, soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal, le procureur du Roi peut autoriser cet indicateur à commettre des infractions qui sont absolument nécessaires au maintien de sa position d'information. .

Ces infractions doivent nécessairement être proportionnelles à l'intérêt de maintenir la position d'information de l'indicateur et ne peuvent en aucun cas directement et gravement porter atteinte à l'intégrité physique des personnes.

Le gestionnaire local des indicateurs, visé au § 3, alinéa 1er, informe par écrit et préalablement le procureur du Roi des faits punissables que l'indicateur a l'intention de commettre. Le procureur du Roi indique dans une décision écrite séparée les infractions qui peuvent être

au paragraphe 3, alinéa 4, dans le cadre de l'infiltration civile ordonnée par le juge d'instruction. Cette décision est conservée dans le dossier visé à l'article 47*novies*/3, § 1er, alinéa 2.

Art. 47*novies*/2, § 4

§ 4. L'infiltrant civil et la personne visée à l'article 47*novies*/1, § 1er alinéa 2, sont tenus au secret professionnel. Toute violation du secret est punie conformément à ~~l'article 458~~ à l'article 355 du Code pénal.

Art. 47*decies*, § 7

§ 7. Lorsqu'un indicateur entretient des relations étroites avec une ou plusieurs personnes à propos desquelles il existe des indices sérieux qu'elles commettent ou commettraient des faits punissables qui constituent ou constitueraient une infraction au sens ~~des articles 137 à 141, au sens des articles 324*bis* et 324*ter* ou au sens des articles 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies*~~ des articles 374 à 389, au sens des articles 409 à 412 ou au sens des articles 82 à 88 et 90 à 92 du Code pénal ou une infraction visée à l'article 90*ter*, § 2, 4°, 7°, 7°*bis*, 7°*ter*, 8°, 11°, 14°, 16° et 17°, à la condition que ces dernières infractions visées à l'article 90*ter*, § 2, soient ou seraient commises dans le cadre d'une organisation criminelle ~~visée à l'article 324*bis*~~ visée à l'article 409 du Code pénal, le procureur du Roi peut autoriser cet indicateur à commettre des infractions qui sont absolument nécessaires au maintien de sa position d'information. .

Ces infractions doivent nécessairement être proportionnelles à l'intérêt de maintenir la position d'information de l'indicateur et ne peuvent en aucun cas directement et gravement porter atteinte à l'intégrité physique des personnes.

Le gestionnaire local des indicateurs, visé au § 3, alinéa 1er, informe par écrit et préalablement le procureur du Roi des faits punissables que l'indicateur a l'intention de commettre. Le procureur du Roi indique dans une décision écrite séparée les infractions qui peuvent être

commises par l'indicateur, et qui ne peuvent être plus graves que celles qu'il avait l'intention de commettre. Cette décision est conservée dans le dossier visé au § 6, alinéa 3.

Le magistrat qui autorise, conformément au présent article, un indicateur à commettre des infractions, n'encourt aucune peine.

Art. 47duodecies, § 3

§ 3. Lorsqu'il exerce la compétence prévue à l'article 144ter, § 1er, 2°, du Code judiciaire, le procureur fédéral saisit exclusivement le doyen des juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux articles 137 à 141 du Code pénal, lequel attribue le dossier à l'un de ces juges d'instruction.

Ce doyen peut, à tout moment, pour une même affaire, désigner d'autres juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux articles 137 à 141 du Code pénal.

Art. 56bis

Par dérogation à l'article 56, § 1er, alinéa 3, les autorisations du juge d'instruction par lesquelles il ordonne une mesure visée à l'article 46sexies ou des méthodes particulières de recherche sont exécutées par le procureur du Roi. Il est procédé, selon le cas, conformément à l'article 46sexies ou aux articles 47ter à 47novies/3.

Seul le juge d'instruction peut en outre autoriser une observation, visée à l'article 47sexies, effectuée à l'aide de moyens techniques afin d'avoir une vue dans un domicile, ou dans une dépendance propre y enclose de ce domicile au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal, ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, visé à l'alinéa 3, lorsqu'il existe des indices sérieux que les faits punissables constituent ou constitueraient une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou sont ou seraient commis dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal.

Une observation, comme prévue à l'alinéa précédent, une infiltration comme prévue à

commises par l'indicateur, et qui ne peuvent être plus graves que celles qu'il avait l'intention de commettre. Cette décision est conservée dans le dossier visé au § 6, alinéa 3.

Le magistrat qui autorise, conformément au présent article, un indicateur à commettre des infractions, n'encourt aucune peine.

Art. 47duodecies, § 3

§ 3. Lorsqu'il exerce la compétence prévue à l'article 144ter, § 1er, 2°, du Code judiciaire, le procureur fédéral saisit exclusivement le doyen des juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux ~~articles 137 à 141~~ **articles 374 à 389** du Code pénal, lequel attribue le dossier à l'un de ces juges d'instruction.

Ce doyen peut, à tout moment, pour une même affaire, désigner d'autres juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux ~~articles 137 à 141~~ **articles 374 à 389** du Code pénal.

Art. 56bis

Par dérogation à l'article 56, § 1er, alinéa 3, les autorisations du juge d'instruction par lesquelles il ordonne une mesure visée à l'article 46sexies ou des méthodes particulières de recherche sont exécutées par le procureur du Roi. Il est procédé, selon le cas, conformément à l'article 46sexies ou aux articles 47ter à 47novies/3.

Seul le juge d'instruction peut en outre autoriser une observation, visée à l'article 47sexies, effectuée à l'aide de moyens techniques afin d'avoir une vue dans un domicile, ou dans une dépendance propre y enclose de ce domicile ~~au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal~~, ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, visé à l'alinéa 3, lorsqu'il existe des indices sérieux que les faits punissables constituent ou constitueraient une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou sont ou seraient commis dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article ~~324bis~~ **à l'article 409** du Code pénal.

Une observation, comme prévue à l'alinéa précédent, une infiltration comme prévue à

l'article 47^{octies}, ou un contrôle visuel discret comme prévu à l'article 89ter qui porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, peut uniquement être autorisée par le juge d'instruction si l'avocat ou le médecin est lui-même soupçonné d'avoir commis une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou une infraction dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une de ces infractions utilisent ses locaux ou sa résidence. Une infiltration civile, visée à l'article 47^{novies}/1, qui porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, peut uniquement être autorisée par le juge d'instruction si l'avocat ou le médecin est lui-même soupçonné d'avoir commis une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90ter, § 2, 11°, à la condition qu'elle soit commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre Ier du Code pénal ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une de ces infractions utilisent ses locaux ou sa résidence.

Ces mesures ne peuvent être exécutées sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Dans son instruction, le juge d'instruction a le droit de consulter à tout moment le dossier confidentiel concernant l'exécution des méthodes particulières de recherche, sans pouvoir faire mention de son contenu dans le cadre de son instruction. Il peut toujours, de manière motivée, modifier, compléter ou prolonger l'autorisation. Il peut à tout instant retirer l'autorisation. Il vérifie si les conditions relatives à la méthode particulière de recherche sont remplies chaque fois que l'autorisation est modifiée, complétée ou prolongée.

l'article 47^{octies}, ou un contrôle visuel discret comme prévu à l'article 89ter qui porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, peut uniquement être autorisée par le juge d'instruction si l'avocat ou le médecin est lui-même soupçonné d'avoir commis une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou une infraction dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis à l'article 409 du Code pénal, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une de ces infractions utilisent ses locaux ou sa résidence. Une infiltration civile, visée à l'article 47^{novies}/1, qui porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou la résidence d'un avocat ou d'un médecin, peut uniquement être autorisée par le juge d'instruction si l'avocat ou le médecin est lui-même soupçonné d'avoir commis une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, à l'exception de l'article 90ter, § 2, 11°, à la condition qu'elle soit commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis à l'article 409 du Code pénal, ou une des infractions visées au livre 2, titre Ier du Code pénal, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une de ces infractions utilisent ses locaux ou sa résidence.

Ces mesures ne peuvent être exécutées sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Dans son instruction, le juge d'instruction a le droit de consulter à tout moment le dossier confidentiel concernant l'exécution des méthodes particulières de recherche, sans pouvoir faire mention de son contenu dans le cadre de son instruction. Il peut toujours, de manière motivée, modifier, compléter ou prolonger l'autorisation. Il peut à tout instant retirer l'autorisation. Il vérifie si les conditions relatives à la méthode particulière de recherche sont remplies chaque fois que l'autorisation est modifiée, complétée ou prolongée.

Le juge d'instruction confirme par ordonnance écrite l'existence de l'autorisation de la méthode particulière de recherche qu'il a accordée.

Les procès-verbaux rédigés, ainsi que l'ordonnance visée à l'alinéa précédent, sont joints au dossier répressif au plus tard après qu'il est mis fin à la méthode particulière de recherche.

Art. 57, § 1er

§ 1er. Sauf les exceptions prévues par la loi, l'instruction est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'instruction est tenue au secret. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 61^{quater}, § 3

§ 3. Le juge d'instruction peut rejeter la requête s'il estime que les nécessités de l'instruction le requièrent, lorsque la levée de l'acte compromet la sauvegarde des droits des parties ou des tiers, lorsque la levée de l'acte présente un danger pour les personnes ou les biens, ou dans les cas où la loi prévoit la restitution ou la confiscation desdits biens.

Il peut accorder une levée totale, partielle ou assortie de conditions. Toute personne qui ne respecte pas les conditions fixées est punie des peines prévues à l'article 507bis du Code pénal.

Art. 62, § 1er, dernier alinéa

Sans préjudice des droits de la défense, l'avocat est tenu de garder secrètes les informations dont il acquiert la connaissance en assistant à la descente sur les lieux organisée en vue de la reconstitution des faits. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 62bis

Sont également compétents le juge d'instruction du lieu du crime ou délit, celui de la résidence du prévenu celui du siège social de la personne morale, celui du siège d'exploitation de la personne morale et celui du lieu où le prévenu pourra être trouvé.

Le juge d'instruction confirme par ordonnance écrite l'existence de l'autorisation de la méthode particulière de recherche qu'il a accordée.

Les procès-verbaux rédigés, ainsi que l'ordonnance visée à l'alinéa précédent, sont joints au dossier répressif au plus tard après qu'il est mis fin à la méthode particulière de recherche.

Art. 57, § 1er

§ 1er. Sauf les exceptions prévues par la loi, l'instruction est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'instruction est tenue au secret. ~~Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 61^{quater}, § 3

§ 3. Le juge d'instruction peut rejeter la requête s'il estime que les nécessités de l'instruction le requièrent, lorsque la levée de l'acte compromet la sauvegarde des droits des parties ou des tiers, lorsque la levée de l'acte présente un danger pour les personnes ou les biens, ou dans les cas où la loi prévoit la restitution ou la confiscation desdits biens.

Il peut accorder une levée totale, partielle ou assortie de conditions. Toute personne qui ne respecte pas les conditions fixées est punie des peines prévues ~~à l'article 507bis~~ **à l'article 655** du Code pénal.

Art. 62, § 1er, dernier alinéa

Sans préjudice des droits de la défense, l'avocat est tenu de garder secrètes les informations dont il acquiert la connaissance en assistant à la descente sur les lieux organisée en vue de la reconstitution des faits. ~~Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 62bis

Sont également compétents le juge d'instruction du lieu du crime ou délit, celui de la résidence du prévenu celui du siège social de la personne morale, celui du siège d'exploitation de la personne morale et celui du lieu où le prévenu pourra être trouvé.

Le juge d'instruction, saisi d'une infraction dans les limites de cette compétence, peut procéder ou faire procéder hors de son arrondissement à tous actes de police judiciaire, d'information ou d'instruction relevant de ses attributions. Il en avise le procureur du Roi de l'arrondissement dans lequel l'acte doit être accompli.

En temps de paix, lorsqu'il est saisi de faits commis à l'étranger qui peuvent être poursuivis en Belgique en vertu de l'article 10*bis* du titre préliminaire du présent Code, le juge d'instruction exerce toutes ses attributions comme si les faits avaient été commis sur le territoire du Royaume. Dans ce cas, lorsque le prévenu n'a pas de résidence en Belgique, les juges d'instruction du tribunal de première instance de Bruxelles sont compétents.

Les juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux articles 137 à 141 du Code pénal sont compétents pour connaître des faits dont ils sont saisis par le doyen de ces juges d'instruction, lorsque le procureur fédéral a transmis un dossier conformément à l'article 47*duodecies*, § 3, indépendamment du lieu de l'infraction, du lieu de résidence de l'auteur présumé ou du lieu où celui-ci pourra être trouvé.

Ils exercent dans ce cas leurs attributions sur toute l'étendue du territoire du Royaume.

En cas d'empêchement légal, ils peuvent être remplacés par les juges d'instruction du tribunal de première instance dont ils font partie.

Les juges d'instruction spécialisés visés à l'article 79, alinéa 6, du Code judiciaire sont compétents pour connaître des faits dont ils sont saisis conformément à l'article 47*quaterdecies*, alinéa 2, par le procureur européen ou les procureurs européens délégués désignés conformément à l'article 309/2 du Code judiciaire. En cas d'empêchement légal, ils peuvent être remplacés par les juges d'instruction du tribunal de première instance dont ils font partie.

Le juge d'instruction, saisi d'une infraction dans les limites de cette compétence, peut procéder ou faire procéder hors de son arrondissement à tous actes de police judiciaire, d'information ou d'instruction relevant de ses attributions. Il en avise le procureur du Roi de l'arrondissement dans lequel l'acte doit être accompli.

En temps de paix, lorsqu'il est saisi de faits commis à l'étranger qui peuvent être poursuivis en Belgique en vertu de l'article 10*bis* du titre préliminaire du présent Code, le juge d'instruction exerce toutes ses attributions comme si les faits avaient été commis sur le territoire du Royaume. Dans ce cas, lorsque le prévenu n'a pas de résidence en Belgique, les juges d'instruction du tribunal de première instance de Bruxelles sont compétents.

Les juges d'instruction spécialisés pour connaître des infractions visées aux ~~articles 137 à 141~~ **articles 374 à 389** du Code pénal sont compétents pour connaître des faits dont ils sont saisis par le doyen de ces juges d'instruction, lorsque le procureur fédéral a transmis un dossier conformément à l'article 47*duodecies*, § 3, indépendamment du lieu de l'infraction, du lieu de résidence de l'auteur présumé ou du lieu où celui-ci pourra être trouvé.

Ils exercent dans ce cas leurs attributions sur toute l'étendue du territoire du Royaume.

En cas d'empêchement légal, ils peuvent être remplacés par les juges d'instruction du tribunal de première instance dont ils font partie.

Les juges d'instruction spécialisés visés à l'article 79, alinéa 6, du Code judiciaire sont compétents pour connaître des faits dont ils sont saisis conformément à l'article 47*quaterdecies*, alinéa 2, par le procureur européen ou les procureurs européens délégués désignés conformément à l'article 309/2 du Code judiciaire. En cas d'empêchement légal, ils peuvent être remplacés par les juges d'instruction du tribunal de première instance dont ils font partie.

Art. 77

Les formalités prescrites par les articles 74 à 76 seront remplies, à peine de cinquante francs d'amende contre le greffier, même, s'il y a lieu, de prise à partie contre le juge d'instruction.

Art. 80

Toute personne citée pour être entendue en témoignage, sera tenue de comparaître et de satisfaire à la citation; sinon, elle pourra y être contrainte par le juge d'instruction, qui, à cet effet, sur les conclusions du procureur du Roi, sans autre formalité ni délai, et sans appel, prononcera une amende qui n'excèdera pas mille euros, et pourra ordonner que la personne citée sera contrainte par corps à venir donner son témoignage.

Art. 86bis, § 2

§ 2. L'identité du témoin peut seulement être tenue secrète, conformément à l'article 86ter, s'il existe des indications précises et sérieuses que les faits à propos desquels il sera déposé, constituent une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou toute infraction qui a été commise dans le cadre d'une organisation criminelle, visée à l'article 324bis du Code pénal, si l'instruction de ces faits l'exige et si les autres moyens d'instruction ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

Art. 86ter, alinéa 2

Avant l'audition, le juge d'instruction avertit le témoin qu'il peut être tenu responsable pour les faits, commis dans le cadre de son témoignage, qui constitueraient une infraction prévue au chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII du livre II du Code pénal.

Art. 86quater

S'il existe des indications précises et sérieuses que des faits ont été commis, qui constituent une infraction, prévue au chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII du livre II du Code pénal, par le témoin dont l'identité a été tenue secrète en application des articles 86bis et

Art. 77

Abrogé

Art. 80

Toute personne citée pour être entendue en témoignage, sera tenue de comparaître et de satisfaire à la citation; sinon, elle pourra y être contrainte par le juge d'instruction, qui, à cet effet, sur les conclusions du procureur du Roi, sans autre formalité ni délai, et sans appel, prononcera ~~une amende qui n'excèdera pas mille euros~~ **la peine prévue par la loi**, et pourra ordonner que la personne citée sera contrainte par corps à venir donner son témoignage.

Art. 86bis, § 2

§ 2. L'identité du témoin peut seulement être tenue secrète, conformément à l'article 86ter, s'il existe des indications précises et sérieuses que les faits à propos desquels il sera déposé, constituent une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou toute infraction qui a été commise dans le cadre d'une organisation criminelle, visée ~~à l'article 324bis~~ **à l'article 409** du Code pénal, si l'instruction de ces faits l'exige et si les autres moyens d'instruction ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité.

Art. 86ter, alinéa 2

Avant l'audition, le juge d'instruction avertit le témoin qu'il peut être tenu responsable pour les faits, commis dans le cadre de son témoignage, qui constitueraient une infraction prévue ~~au chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII du livre II~~ **à la section 3 du chapitre 6 du titre 2 ou à la sous-section 2 de la section 1ère du chapitre 5 du titre 7** du Code pénal.

Art. 86quater

S'il existe des indications précises et sérieuses que des faits ont été commis, qui constituent une infraction, prévue ~~au chapitre V du titre III ou au chapitre V du titre VIII du livre II~~ **à la section 3 du chapitre 6 du titre 2 ou à la sous-section 2 de la section 1ère du chapitre 5 du**

86ter, dans le cadre de son témoignage, le juge d'instruction est tenu de communiquer les données d'identité de ce témoin au procureur du Roi ou au juge d'instruction, chargé d'enquêter sur ces faits. Dans ce cas, et jusqu'au moment de la citation par le ministère public ou du renvoi au tribunal compétent, l'identité de ce témoin ne peut être révélée qu'à ces magistrats et à la juridiction d'instruction.

Art. 86quinquies

Sans préjudice de l'application de l'article 29, les témoignages qui ont été obtenus en application des articles 86bis et 86ter, ne peuvent être pris en considération que comme preuves d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle, visée à l'article 324bis du Code pénal.

Le procureur du Roi qui, en application de l'article 29, a été avisé d'un crime ou d'un délit, manifesté par un témoignage qui a été obtenu en application des articles 86bis et 86ter, prend toutes les mesures nécessaires afin de garantir l'anonymat complet du témoin.

Art. 88bis

§ 1er. S'il existe des indices sérieux que les infractions sont de nature à entraîner un emprisonnement correctionnel principal d'un an ou une peine plus lourde, et lorsque le juge d'instruction estime qu'il existe des circonstances qui rendent le repérage de communications électroniques ou la localisation de l'origine ou de la destination de communications électroniques nécessaire à la manifestation de la vérité, il peut faire procéder:

1° au repérage des données de trafic de moyens de communication électronique à partir desquels ou vers lesquels des communications électroniques sont adressées ou ont été adressées;

2° à la localisation de l'origine ou de la destination de communications électroniques.

titre 7 du Code pénal, par le témoin dont l'identité a été tenue secrète en application des articles 86bis et 86ter, dans le cadre de son témoignage, le juge d'instruction est tenu de communiquer les données d'identité de ce témoin au procureur du Roi ou au juge d'instruction, chargé d'enquêter sur ces faits. Dans ce cas, et jusqu'au moment de la citation par le ministère public ou du renvoi au tribunal compétent, l'identité de ce témoin ne peut être révélée qu'à ces magistrats et à la juridiction d'instruction.

Art. 86quinquies

Sans préjudice de l'application de l'article 29, les témoignages qui ont été obtenus en application des articles 86bis et 86ter, ne peuvent être pris en considération que comme preuves d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle, visée à l'article 324bis à l'article 409 du Code pénal.

Le procureur du Roi qui, en application de l'article 29, a été avisé d'un crime ou d'un délit, manifesté par un témoignage qui a été obtenu en application des articles 86bis et 86ter, prend toutes les mesures nécessaires afin de garantir l'anonymat complet du témoin.

Art. 88bis

§ 1er. S'il existe des indices sérieux que les infractions sont de nature à entraîner un emprisonnement correctionnel principal d'un an ou une peine plus lourde, et lorsque le juge d'instruction estime qu'il existe des circonstances qui rendent le repérage de communications électroniques ou la localisation de l'origine ou de la destination de communications électroniques nécessaire à la manifestation de la vérité, il peut faire procéder:

1° au repérage des données de trafic de moyens de communication électronique à partir desquels ou vers lesquels des communications électroniques sont adressées ou ont été adressées;

2° à la localisation de l'origine ou de la destination de communications électroniques.

Si nécessaire, il peut pour ce faire requérir, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, la collaboration:

- de l'opérateur d'un réseau de communications électroniques; et

- de toute personne qui met à disposition ou offre, sur le territoire belge, d'une quelconque manière, un service qui consiste à transmettre des signaux via des réseaux de communications électroniques ou à autoriser des utilisateurs à obtenir, recevoir ou diffuser des informations via un réseau de communications électroniques. Est également compris le fournisseur d'un service de communications électroniques.

Dans les cas visés à l'alinéa 1er, pour chaque moyen de communication électronique dont les données de trafic sont repérées ou dont l'origine ou la destination de la communication électronique est localisée, le jour, l'heure, la durée et, si nécessaire, le lieu de la communication électronique sont indiqués et consignés dans un procès-verbal.

Le juge d'instruction indique les circonstances de fait de la cause qui justifient la mesure, son caractère proportionnel eu égard au respect de la vie privée et subsidiaire à tout autre devoir d'enquête, dans une ordonnance motivée.

Il précise également la durée durant laquelle la mesure pourra s'appliquer pour le futur, cette durée ne pouvant excéder deux mois à dater de l'ordonnance, sans préjudice de renouvellement et, le cas échéant, la période pour le passé sur laquelle l'ordonnance s'étend conformément au paragraphe 2.

En cas de flagrant délit, le procureur du Roi peut ordonner la mesure pour les infractions visées à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4. Dans ce cas, la mesure doit être confirmée dans les vingt-quatre heures par le juge d'instruction.

S'il s'agit toutefois de l'infraction visée à l'article 137, 347bis, 434 ou 470 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°, du même Code, le procureur du Roi peut ordonner la mesure tant que la situation de flagrant délit perdure, sans qu'une

Si nécessaire, il peut pour ce faire requérir, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, la collaboration:

- de l'opérateur d'un réseau de communications électroniques; et

- de toute personne qui met à disposition ou offre, sur le territoire belge, d'une quelconque manière, un service qui consiste à transmettre des signaux via des réseaux de communications électroniques ou à autoriser des utilisateurs à obtenir, recevoir ou diffuser des informations via un réseau de communications électroniques. Est également compris le fournisseur d'un service de communications électroniques.

Dans les cas visés à l'alinéa 1er, pour chaque moyen de communication électronique dont les données de trafic sont repérées ou dont l'origine ou la destination de la communication électronique est localisée, le jour, l'heure, la durée et, si nécessaire, le lieu de la communication électronique sont indiqués et consignés dans un procès-verbal.

Le juge d'instruction indique les circonstances de fait de la cause qui justifient la mesure, son caractère proportionnel eu égard au respect de la vie privée et subsidiaire à tout autre devoir d'enquête, dans une ordonnance motivée.

Il précise également la durée durant laquelle la mesure pourra s'appliquer pour le futur, cette durée ne pouvant excéder deux mois à dater de l'ordonnance, sans préjudice de renouvellement et, le cas échéant, la période pour le passé sur laquelle l'ordonnance s'étend conformément au paragraphe 2.

En cas de flagrant délit, le procureur du Roi peut ordonner la mesure pour les infractions visées à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4. Dans ce cas, la mesure doit être confirmée dans les vingt-quatre heures par le juge d'instruction.

S'il s'agit toutefois de l'infraction visée à l'article 137, 347bis, 434 ou 470 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6° l'article 219, 226 à 229, 374 ou 461 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 374, § 3, 6°, du même Code, le procureur du Roi peut ordonner la mesure tant

confirmation par le juge d'instruction ne soit nécessaire.

S'il s'agit de l'infraction visée à l'article 137 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°, du même Code, le procureur du Roi peut en outre ordonner la mesure dans les septante-deux heures suivant la découverte de cette infraction, sans qu'une confirmation par le juge d'instruction soit nécessaire.

Toutefois, le procureur du Roi peut ordonner la mesure si le plaignant le sollicite, lorsque cette mesure s'avère indispensable à l'établissement d'une infraction visée à l'article 145, § 3 et § 3bis de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques.

En cas d'urgence, la mesure peut être ordonnée verbalement. Elle doit être confirmée dans les plus brefs délais dans la forme prévue aux alinéas 4 et 5.

§ 2. Pour ce qui concerne l'application de la mesure visée au paragraphe 1er, alinéa 1er, aux données de trafic ou de localisation conservées sur la base des articles 126/1 et 126/3 de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques, les dispositions suivantes s'appliquent:

- pour une infraction visée au livre II, titre 1^{er}ter, du Code pénal, le juge d'instruction peut dans son ordonnance requérir les données pour une période de douze mois préalable à l'ordonnance;

- pour une autre infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, qui n'est pas visée au premier tiret ou pour une infraction qui est commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou pour une infraction qui est de nature à entraîner un emprisonnement correctionnel principal de cinq ans ou une peine plus lourde, le juge d'instruction peut dans son ordonnance requérir les données pour une période de neuf mois préalable à l'ordonnance;

- pour les autres infractions, le juge d'instruction ne peut requérir les données que

que la situation de flagrant délit perdure, sans qu'une confirmation par le juge d'instruction ne soit nécessaire.

S'il s'agit de l'infraction visée à l'article ~~137~~ du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article ~~137, § 3, 6°~~ l'article **374 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 374, § 3, 6°**, du même Code, le procureur du Roi peut en outre ordonner la mesure dans les septante-deux heures suivant la découverte de cette infraction, sans qu'une confirmation par le juge d'instruction soit nécessaire.

Toutefois, le procureur du Roi peut ordonner la mesure si le plaignant le sollicite, lorsque cette mesure s'avère indispensable à l'établissement d'une infraction visée à l'article 145, § 3 et § 3bis de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques.

En cas d'urgence, la mesure peut être ordonnée verbalement. Elle doit être confirmée dans les plus brefs délais dans la forme prévue aux alinéas 4 et 5.

§ 2. Pour ce qui concerne l'application de la mesure visée au paragraphe 1er, alinéa 1er, aux données de trafic ou de localisation conservées sur la base des articles 126/1 et 126/3 de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques, les dispositions suivantes s'appliquent:

- pour une infraction visée ~~au livre II, titre 1^{er}ter~~ **au livre 2, titre 3, chapitre 1er** du Code pénal, le juge d'instruction peut dans son ordonnance requérir les données pour une période de douze mois préalable à l'ordonnance;

- pour une autre infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, qui n'est pas visée au premier tiret ou pour une infraction qui est commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article ~~324bis~~ du Code pénal **l'article 409 du Code pénal**, ou pour une infraction qui est de nature à entraîner un emprisonnement correctionnel principal de cinq ans ou une peine plus lourde, le juge d'instruction peut dans son ordonnance requérir les données pour une période de neuf mois préalable à l'ordonnance;

- pour les autres infractions, le juge d'instruction ne peut requérir les données que

pour une période de six mois préalable à l'ordonnance.

§ 3. La mesure ne peut porter sur les moyens de communication électronique d'un avocat ou d'un médecin que si celui-ci est lui-même soupçonné d'avoir commis une infraction visée au paragraphe 1er ou d'y avoir participé, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une infraction visée au paragraphe 1er, utilisent ses moyens de communication électronique.

La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti. Ces mêmes personnes seront informées par le juge d'instruction des éléments qu'il estime relever du secret professionnel. Ces éléments ne sont pas consignés au procès-verbal. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

§ 4. Les acteurs visés au § 1er, alinéa 2, communiquent les informations demandées en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, selon les modalités fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées au présent article, concours dont les modalités sont fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, ou ne le prête pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Art. 88quater

§ 1er. Le juge d'instruction ou un officier de police judiciaire auxiliaire du procureur du Roi

pour une période de six mois préalable à l'ordonnance.

§ 3. La mesure ne peut porter sur les moyens de communication électronique d'un avocat ou d'un médecin que si celui-ci est lui-même soupçonné d'avoir commis une infraction visée au paragraphe 1er ou d'y avoir participé, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers soupçonnés d'avoir commis une infraction visée au paragraphe 1er, utilisent ses moyens de communication électronique.

~~La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti. Ces mêmes personnes seront informées par le juge d'instruction des éléments qu'il estime relever du secret professionnel. Ces éléments ne sont pas consignés au procès-verbal. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

§ 4. Les acteurs visés au § 1er, alinéa 2, **sont tenus de prêter leur concours et** communiquent les informations demandées en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, selon les modalités fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

~~Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées au présent article, concours dont les modalités sont fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, ou ne le prête pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~

Art. 88quater

§ 1er. Le juge d'instruction ou un officier de police judiciaire auxiliaire du procureur du Roi

et de l'auditeur du travail 1 délégué par lui, peut ordonner à quiconque dont il présume qu'il a connaissance particulière du système informatique qui fait l'objet de la recherche ou de son extension visée à l'article 88ter ou des services qui permettent de protéger ou de crypter des données qui sont stockées, traitées ou transmises par un système informatique, de fournir des informations sur le fonctionnement de ce système et sur la manière d'y accéder ou d'accéder aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par un tel système, dans une forme compréhensible. Le juge d'instruction mentionne les circonstances propres à l'affaire justifiant la mesure dans une ordonnance motivée qu'il transmet au procureur du Roi ou à l'auditeur du travail.

§ 2. Le juge d'instruction ou un officier de police judiciaire auxiliaire du procureur du Roi et de l'auditeur du travail délégué par lui, peut ordonner à toute personne appropriée de mettre en fonctionnement elle-même le système informatique ou, selon le cas, de rechercher, rendre accessibles, copier, rendre inaccessibles ou retirer les données pertinentes qui sont stockées, traitées ou transmises par ce système, dans la forme qu'il aura demandée. Ces personnes sont tenues d'y donner suite, dans la mesure de leurs moyens.

L'ordonnance visée à l'alinéa 1er, ne peut être prise à l'égard de l'inculpé et à l'égard des personnes visées à l'article 156.

§ 3. Celui qui refuse de fournir la collaboration ordonnée aux §§ 1er et 2 ou qui fait obstacle à la recherche ou à son extension dans le système informatique, est puni d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Si la collaboration visée à l'alinéa 1er peut empêcher la commission d'un crime ou d'un délit ou peut en limiter les effets et que cette collaboration n'est pas fournie, les peines sont un emprisonnement de un à cinq ans et une amende de cinq cents euros à cinquante mille euros ou une de ces peines seulement.

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son

et de l'auditeur du travail 1 délégué par lui, peut ordonner à quiconque dont il présume qu'il a connaissance particulière du système informatique qui fait l'objet de la recherche ou de son extension visée à l'article 88ter ou des services qui permettent de protéger ou de crypter des données qui sont stockées, traitées ou transmises par un système informatique, de fournir des informations sur le fonctionnement de ce système et sur la manière d'y accéder ou d'accéder aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par un tel système, dans une forme compréhensible. Le juge d'instruction mentionne les circonstances propres à l'affaire justifiant la mesure dans une ordonnance motivée qu'il transmet au procureur du Roi ou à l'auditeur du travail.

§ 2. Le juge d'instruction ou un officier de police judiciaire auxiliaire du procureur du Roi et de l'auditeur du travail délégué par lui, peut ordonner à toute personne appropriée de mettre en fonctionnement elle-même le système informatique ou, selon le cas, de rechercher, rendre accessibles, copier, rendre inaccessibles ou retirer les données pertinentes qui sont stockées, traitées ou transmises par ce système, dans la forme qu'il aura demandée. Ces personnes sont tenues d'y donner suite, dans la mesure de leurs moyens.

L'ordonnance visée à l'alinéa 1er, ne peut être prise à l'égard de l'inculpé et à l'égard des personnes visées à l'article 156.

~~§ 3. Celui qui refuse de fournir la collaboration ordonnée aux §§ 1er et 2 ou qui fait obstacle à la recherche ou à son extension dans le système informatique, est puni d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~ **Les personnes dont le concours est demandé sur la base des §§ 1er ou 2, sont tenues de prêter leur concours.**

~~Si la collaboration visée à l'alinéa 1er peut empêcher la commission d'un crime ou d'un délit ou peut en limiter les effets et que cette collaboration n'est pas fournie, les peines sont un emprisonnement de un à cinq ans et une amende de cinq cents euros à cinquante mille euros ou une de ces peines seulement.~~

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son

concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

§ 5. L'État est civilement responsable pour le dommage causé de façon non intentionnelle par les personnes requises à un système informatique ou aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par un tel système.

Art. 90ter

§ 1er. Sans préjudice de l'application des articles 39*bis*, 87, 88, 89*bis* et 90, le juge d'instruction peut, dans un but secret, intercepter, prendre connaissance, explorer et enregistrer, à l'aide de moyens techniques, des communications non accessibles au public ou des données d'un système informatique ou d'une partie de celui-ci, ou étendre la recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci.

Cette mesure ne peut être ordonnée que dans des cas exceptionnels, lorsque les nécessités de l'instruction l'exigent, s'il existe des indices sérieux que cela concerne une infraction visée au paragraphe 2, et si les autres moyens d'investigation ne suffisent pas à la manifestation de la vérité.

En vue de permettre cette mesure, le juge d'instruction peut également, à l'insu ou sans le consentement de l'occupant, du propriétaire ou de son ayant droit, ou de l'utilisateur, ordonner, à tout moment:

- la pénétration dans un domicile, un lieu privé ou un système informatique;
- la suppression temporaire de toute protection des systèmes informatiques concernés, le cas échéant à l'aide de moyens techniques, de faux signaux, de fausses clés ou de fausses qualités;
- l'installation de dispositifs techniques dans les systèmes informatiques concernés en vue du décryptage et du décodage de données stockées, traitées ou transmises par ce système.

La mesure visée au présent paragraphe ne peut être ordonnée que pour rechercher les données qui peuvent servir à la manifestation

concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

§ 5. L'État est civilement responsable pour le dommage causé de façon non intentionnelle par les personnes requises à un système informatique ou aux données qui sont stockées, traitées ou transmises par un tel système.

Art. 90ter

§ 1er. Sans préjudice de l'application des articles 39*bis*, 87, 88, 89*bis* et 90, le juge d'instruction peut, dans un but secret, intercepter, prendre connaissance, explorer et enregistrer, à l'aide de moyens techniques, des communications non accessibles au public ou des données d'un système informatique ou d'une partie de celui-ci, ou étendre la recherche dans un système informatique ou une partie de celui-ci.

Cette mesure ne peut être ordonnée que dans des cas exceptionnels, lorsque les nécessités de l'instruction l'exigent, s'il existe des indices sérieux que cela concerne une infraction visée au paragraphe 2, et si les autres moyens d'investigation ne suffisent pas à la manifestation de la vérité.

En vue de permettre cette mesure, le juge d'instruction peut également, à l'insu ou sans le consentement de l'occupant, du propriétaire ou de son ayant droit, ou de l'utilisateur, ordonner, à tout moment:

- la pénétration dans un domicile, un lieu privé ou un système informatique;
- la suppression temporaire de toute protection des systèmes informatiques concernés, le cas échéant à l'aide de moyens techniques, de faux signaux, de fausses clés ou de fausses qualités;
- l'installation de dispositifs techniques dans les systèmes informatiques concernés en vue du décryptage et du décodage de données stockées, traitées ou transmises par ce système.

La mesure visée au présent paragraphe ne peut être ordonnée que pour rechercher les données qui peuvent servir à la manifestation

de la vérité. Elle ne peut être ordonnée qu'à l'égard soit de personnes soupçonnées, sur la base d'indices précis, d'avoir commis l'infraction, soit à l'égard des moyens de communication ou systèmes informatiques régulièrement utilisés par un suspect, soit à l'égard des lieux présumés fréquentés par celui-ci. Elle peut également être ordonnée à l'égard de personnes présumées, sur la base de faits précis, être en communication régulière avec un suspect.

§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure visée au paragraphe 1er sont celles qui sont visées:

1° aux articles 101 à 110 du Code pénal;

2° aux articles 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies* et 136*septies* du même Code et à l'article 41 de la loi du 29 mars 2004 concernant la coopération avec la Cour pénale internationale et les tribunaux pénaux internationaux;

3° au livre II, titre Ier*ter*, du même Code;

4° à l'article 147 du même Code;

5° aux articles 160, 161, 162, 163, 168, 171, 173 et 176 du même Code;

6° aux articles 180 et 186 du même Code;

7° à l'article 210*bis* du même Code;

8° aux articles 246, 247, 248, 249 et 250 du même Code;

9° à l'article 259*bis* du même Code;

de la vérité. Elle ne peut être ordonnée qu'à l'égard soit de personnes soupçonnées, sur la base d'indices précis, d'avoir commis l'infraction, soit à l'égard des moyens de communication ou systèmes informatiques régulièrement utilisés par un suspect, soit à l'égard des lieux présumés fréquentés par celui-ci. Elle peut également être ordonnée à l'égard de personnes présumées, sur la base de faits précis, être en communication régulière avec un suspect.

§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure visée au paragraphe 1er sont celles qui sont visées:

1° ~~aux articles 101 à 110 du Code pénal~~ **aux articles 542 à 544 et 550 à 558 du Code pénal;**

2° ~~aux articles 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies* et 136*septies* du même Code et à l'article 41 de la loi du 29 mars 2004 concernant la coopération avec la Cour pénale internationale et les tribunaux pénaux internationaux~~ **aux articles 82 à 88 du même Code et à l'article 41 de la loi du 29 mars 2004 concernant la coopération avec la Cour pénale internationale et les tribunaux pénaux internationaux;**

3° ~~au livre II, titre Ier*ter*, du même Code~~ **au livre II, titre 3, chapitre 1er du même Code;**

4° ~~à l'article 147 du même Code~~ **à l'article 219 du même Code, si les conditions prévues par l'article 230, alinéa 1er, 1° du même Code sont rencontrées;**

5° ~~aux articles 160, 161, 162, 163, 168, 171, 173 et 176 du même Code~~ **aux articles 430 et 431 du même Code;**

6° ~~aux articles 180 et 186 du même Code~~ **aux articles 437 et 443 du même Code;**

7° ~~à l'article 210*bis* du même Code~~ **à l'article 449 du même Code ;**

8° ~~aux articles 246, 247, 248, 249 et 250 du même Code~~ **aux articles 637 et 638 du même Code ;**

9° ~~à l'article 259*bis* du même Code~~ **à l'article 345 à 349 du même Code;**

10° à l'article 314 <i>bis</i> du même Code;	10° à l'article 314<i>bis</i> du même Code aux articles 409 à 412 du même Code;
11° aux articles 324 <i>bis</i> et 324 <i>ter</i> du même Code;	11° aux articles 324<i>bis</i> et 324<i>ter</i> du même Code aux articles 231, 232 et 234 du même Code, pour autant qu'une plainte ait été déposée;
12° aux articles 327, 328, 329 et 330 du même Code, pour autant qu'une plainte ait été déposée;	12° aux articles 327, 328, 329 et 330 du même Code, pour autant qu'une plainte ait été déposée à l'article 233 du même Code ;
13° à l'article 331 <i>bis</i> du même Code;	13° à l'article 331<i>bis</i> du même Code à l'article 226 à 229 du même Code;
14° à l'article 347 <i>bis</i> du même Code;	14° à l'article 347<i>bis</i> du même Code aux articles 134, 138 à 149 du même Code ;
15° aux articles 417/7, 417/11 à 417/22 du même Code;	15° aux articles 417/7, 417/11 à 417/22 du même Code à l'article 151 du même Code ;
16° à l'article 417/24 du même Code;	16° à l'article 417/24 du même Code aux articles 155 à 164, 171 à 172, 266, 269 du même Code;
17° aux articles 417/25 à 417/38, 417/44 à 417/45, 433 <i>quater</i> /1, 433 <i>quater</i> /4 du même Code;	17° aux articles 417/25 à 417/38, 417/44 à 417/45, 433<i>quater</i>/1, 433<i>quater</i>/4 du même Code à l'article 96 du même Code;
18° à l'article 393 du même Code;	18° à l'article 393 du même Code aux articles 97 et 98 du même Code;
19° aux articles 394 et 397 du même Code;	19° aux articles 394 et 397 du même Code aux articles 223 à 225 du même Code;
20° aux articles 428 et 429 du même Code;	20° aux articles 428 et 429 du même Code à l'article 342 du même Code;
21° à l'article 433 <i>bis</i> /1 du même Code;	21° à l'article 433<i>bis</i>/1 du même Code aux articles 259 à 262 du même Code ;
22° aux articles 433 <i>quinquies</i> à 433 <i>octies</i> du même Code;	22° aux articles 433<i>quinquies</i> à 433<i>octies</i> du même Code aux articles 277 à 285 du même Code;
22/1°. aux articles 433 <i>novies</i> /2 à 433 <i>novies</i> /10 du même Code;	22/1°. aux articles 433<i>novies</i>/2 à 433<i>novies</i>/10 du même Code 23° à l'article 219 du même Code;
23° à l'article 434 du même Code;	23° à l'article 434 du même Code 24° aux articles 464 à 466 du même Code;
24° aux articles 468, 470, 471 et 472 du même Code;	24° aux articles 468, 470, 471 et 472 du même Code 25° au livre 2, titre 3, chapitre 5, et titre 5, chapitre 1er, section 1ère, sous-section 4 du même Code;
25° à l'article 475 du même Code;	25° à l'article 475 du même Code 26° à l'article 484 du même Code;

26° au livre II, titre IX, chapitre 1 ^{er} , section 2bis, et chapitre 1 ^{er} bis du même Code;	26° au livre II, titre IX, chapitre 1er, section 2bis, et chapitre 1^{er}bis du même Code 27° à l'article 485 du même Code;
27° aux articles 504bis et 504ter du même Code;	27° aux articles 504bis et 504ter du même Code 28° à l'article 501 du même Code lorsque les choses concernées ont été enlevées, détournées ou obtenues à l'aide d'une infraction visée à cet article ;
28° à l'article 504quater du même Code;	28° à l'article 504quater du même Code 29° à l'article 502, alinéa 1 ^{er} , 1°, 2° et 3° du même Code;
29° à l'article 505, alinéa 1 ^{er} , 1° du même Code lorsque les choses concernées ont été enlevées, détournées ou obtenues à l'aide d'un crime ou d'un délit visés à cet article;	29° à l'article 505, alinéa 1er, 1° du même Code lorsque les choses concernées ont été enlevées, détournées ou obtenues à l'aide d'un crime ou d'un délit visés à cet article 30° aux articles 506 et 507 du même Code;
30° à l'article 505, alinéa 1 ^{er} , 2°, 3° et 4° du même Code;	30° à l'article 505, alinéa 1er, 2°, 3° et 4° du même Code 31° à l'article 512 du même Code, si les circonstances visées aux articles 506 ou 507 du même Code sont réunies ;
31° aux articles 510, 511, alinéa 1 ^{er} , et 516 du même Code;	31° aux articles 510, 511, alinéa 1er, et 516 du même Code 32° aux articles 523 à 532 du même Code;
32° à l'article 520 du même Code, si les circonstances visées aux articles 510 ou 511, alinéa 1 ^{er} , du même Code sont réunies;	32° à l'article 520 du même Code, si les circonstances visées aux articles 510 ou 511, alinéa 1er, du même Code sont réunies 33° à l'article 2bis de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes;
33° aux articles 550bis et 550ter du même Code;	33° aux articles 550bis et 550ter du même Code 34° à la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflager et aux engins qui en sont chargés;
34° à l'article 2bis de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes;	34° à l'article 2bis de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, psychotropes, désinfectantes ou antiseptiques et des substances pouvant servir à la fabrication illicite de substances stupéfiantes et psychotropes 35° article 1 ^{er} de l'arrêté royal du 12 avril 1974 relatif à certaines opérations concernant les substances à action hormonale, antihormonale, anabolisante,

35° à la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflagrer et aux engins qui en sont chargés;

36° article 1er de l'arrêté royal du 12 avril 1974 relatif à certaines opérations concernant les substances à action hormonale, antihormonale, anabolisante, bêta-adrénergique, anti-infectieuse, antiparasitaire et anti-inflammatoire, article précité visant des infractions punies conformément à la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques.";

37° aux articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 concernant l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

38° à l'article 10, § 1er, 2°, de la loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal, à effet antihormonal, à effet bêta-adrénergique ou à effet stimulateur de production chez les animaux;

39° à l'article 10 de la loi du 5 août 1991 relative à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel

bêta-adrénergique, anti-infectieuse, antiparasitaire et anti-inflammatoire, article précité visant des infractions punies conformément à la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques;

~~35° à la loi du 28 mai 1956 relative aux substances et mélanges explosibles ou susceptibles de déflagrer et aux engins qui en sont chargés~~ 36° à l'article 10, § 1er, 2°, de la loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal, à effet antihormonal, à effet bêta-adrénergique ou à effet stimulateur de production chez les animaux ;

36° article 1er de l'arrêté royal du 12 avril 1974 relatif à certaines opérations concernant les substances à action hormonale, antihormonale, anabolisante, bêta-adrénergique, anti-infectieuse, antiparasitaire et anti-inflammatoire, article précité visant des infractions punies conformément à la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques. 37° à l'article 10 de la loi du 5 août 1991 relative à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente ;

~~37° aux articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 concernant l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers~~ 38° à l'article 145, § 3, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques;

~~38° à l'article 10, § 1er, 2°, de la loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal, à effet antihormonal, à effet bêta-adrénergique ou à effet stimulateur de production chez les animaux~~ 39° aux articles 8 à 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° et 6°, 20, 22, 27 et 33 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes, aussi appelée "Loi sur les armes";

~~39° à l'article 10 de la loi du 5 août 1991 relative à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel~~

devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente;

40° à l'article 145, §§ 3 et 3bis, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques;

41° aux articles 8 à 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° et 6°, 20, 22, 27 et 33 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes, aussi appelée "Loi sur les armes";

42° aux articles 21 à 26 de l'Accord de Coopération du 2 mars 2007 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'exécution de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction, faite à Paris le 13 janvier 1993;

43° à l'article 47 du décret du parlement flamand du 15 juin 2012 concernant l'importation, l'exportation, le transit et le transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel à usage militaire, de matériel de

devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente **40° aux articles 21 à 26 de l'Accord de Coopération du 2 mars 2007 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'exécution de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction, faite à Paris le 13 janvier 1993;**

~~40° à l'article 145, §§ 3 et 3bis, de la loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques~~ **41° à l'article 47 du décret du Parlement flamand du 15 juin 2012 concernant l'importation, l'exportation, le transit et le transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel à usage militaire, de matériel de maintien de l'ordre, d'armes à feu civiles, de pièces et de munitions;**

~~41° aux articles 8 à 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° et 6°, 20, 22, 27 et 33 de la loi du 8 juin 2006 réglant des activités économiques et individuelles avec des armes, aussi appelée "Loi sur les armes"~~ **42° à l'article 20 du décret de la Région wallonne du 21 juin 2012 relatif à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert d'armes civiles et de produits liés à la défense;**

~~42° aux articles 21 à 26 de l'Accord de Coopération du 2 mars 2007 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'exécution de la Convention sur l'interdiction de la mise au point, de la fabrication, du stockage et de l'emploi des armes chimiques et sur leur destruction, faite à Paris le 13 janvier 1993~~ **43° à l'article 42 de l'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 juin 2013 relative à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel pouvant servir à un usage militaire, de matériel lié au maintien de l'ordre, d'armes à feu à usage civil, de leurs pièces, accessoires et munitions.;**

~~43° à l'article 47 du décret du parlement flamand du 15 juin 2012 concernant l'importation, l'exportation, le transit et le transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel à usage militaire, de matériel de~~

maintien de l'ordre, d'armes à feu civiles, de pièces et de munitions;

44° à l'article 20 du décret de la Région wallonne du 21 juin 2012 relatif à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert d'armes civiles et de produits liés à la défense;

45° à l'article 42 de l'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 juin 2013 relative à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel pouvant servir à un usage militaire, de matériel lié au maintien de l'ordre, d'armes à feu à usage civil, de leurs pièces, accessoires et munitions.

§ 3. La tentative de commettre un crime visé au paragraphe précédent peut également justifier une mesure.

§ 4. Une infraction, visée aux articles 322 ou 323 du Code pénal, peut également justifier une mesure, pour autant que l'association soit formée dans le but de commettre un attentat contre les personnes ou les propriétés visées au § 2 ou de commettre le fait punissable visé à l'article 467, alinéa 1er, du Code pénal.

§ 5. En cas de flagrant délit et tant que la situation de flagrant délit perdure, le procureur du Roi peut ordonner la mesure visée au paragraphe 1er pour les infractions visées aux articles 137, 347bis, 434 ou 470 du Code pénal. En outre, en cas de flagrant délit, le procureur du Roi peut ordonner la mesure visée au paragraphe 1er pour les infractions visées à l'article 137 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°, du même Code, dans les septante-deux heures qui suivent la découverte de cette infraction.

L'autorisation peut être donnée verbalement et doit être confirmée par écrit dans les plus brefs délais.

§ 6. Une autorité étrangère compétente peut, dans le cadre d'une enquête pénale, temporairement intercepter, prendre connaissance et enregistrer des

~~maintien de l'ordre, d'armes à feu civiles, de pièces et de munitions;~~

~~44° à l'article 20 du décret de la Région wallonne du 21 juin 2012 relatif à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert d'armes civiles et de produits liés à la défense;~~

~~45° à l'article 42 de l'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 juin 2013 relative à l'importation, à l'exportation, au transit et au transfert de produits liés à la défense, d'autre matériel pouvant servir à un usage militaire, de matériel lié au maintien de l'ordre, d'armes à feu à usage civil, de leurs pièces, accessoires et munitions.~~

§ 3. La tentative de commettre un crime visé au paragraphe précédent peut également justifier une mesure.

§ 4. Une infraction, visée aux ~~articles 322 ou 323~~ **articles 406 ou 408** du Code pénal, peut également justifier une mesure, pour autant que l'association soit formée dans le but de commettre un attentat contre les personnes ou les propriétés visées au § 2 ou de commettre le fait punissable visé à ~~l'article 467, alinéa 1er,~~ **l'article 463** du Code pénal.

§ 5. En cas de flagrant délit et tant que la situation de flagrant délit perdure, le procureur du Roi peut ordonner la mesure visée au paragraphe 1er pour les infractions visées aux ~~articles 137, 347bis, 434 ou 470~~ **articles 219, 226 à 229, 374 ou 461** du Code pénal. En outre, en cas de flagrant délit, le procureur du Roi peut ordonner la mesure visée au paragraphe 1er pour les infractions visées à ~~l'article 137 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°~~ **l'article 374 du Code pénal, à l'exception de l'infraction visée à l'article 374, § 3, 6°,** du même Code, dans les septante-deux heures qui suivent la découverte de cette infraction.

L'autorisation peut être donnée verbalement et doit être confirmée par écrit dans les plus brefs délais.

§ 6. Une autorité étrangère compétente peut, dans le cadre d'une enquête pénale, temporairement intercepter, prendre connaissance et enregistrer des

communications non accessibles au public ou des données d'un système informatique lorsque la personne visée par cette mesure se trouve sur le territoire belge et si les conditions suivantes sont réunies :

1° cette mesure n'implique pas l'intervention technique d'un acteur situé en Belgique;

2° l'autorité étrangère concernée a notifié cette mesure à une autorité judiciaire belge;

3° cette possibilité est prévue par un instrument de droit international liant la Belgique et l'État requérant;

4° la décision du juge d'instruction visée au § 7 n'a pas encore été communiquée à l'autorité étrangère concernée.

Les données collectées en application du présent paragraphe ne peuvent être utilisées que si l'autorité judiciaire belge compétente autorise la mesure.

§ 7. Dès que le procureur du Roi reçoit la notification visée au § 6, alinéa 1er, 2°, il en saisit sans délai le juge d'instruction.

Le juge d'instruction saisi d'une notification visée au paragraphe 6, alinéa 1er, 2°, autorise la mesure en question si celle-ci est recevable au regard des dispositions du présent article.

Il notifie à l'autorité étrangère concernée sa décision dans les nonante-six heures suivant la réception de celle-ci par l'autorité judiciaire belge.

Lorsqu'un délai supplémentaire est nécessaire, le juge d'instruction peut reporter de huit jours au maximum sa décision et la notification de celle-ci à l'autorité étrangère compétente. Il en informe sans délai l'autorité étrangère compétente en indiquant les raisons de ce report.

Si le juge d'instruction n'autorise pas la mesure visée au § 6, il informe également l'autorité étrangère que les données interceptées doivent être détruites sans pouvoir être utilisées.

Art. 90quater

§ 1er. Toute mesure sur la base de l'article 90ter fait l'objet d'une autorisation écrite préalable

communications non accessibles au public ou des données d'un système informatique lorsque la personne visée par cette mesure se trouve sur le territoire belge et si les conditions suivantes sont réunies :

1° cette mesure n'implique pas l'intervention technique d'un acteur situé en Belgique;

2° l'autorité étrangère concernée a notifié cette mesure à une autorité judiciaire belge;

3° cette possibilité est prévue par un instrument de droit international liant la Belgique et l'État requérant;

4° la décision du juge d'instruction visée au § 7 n'a pas encore été communiquée à l'autorité étrangère concernée.

Les données collectées en application du présent paragraphe ne peuvent être utilisées que si l'autorité judiciaire belge compétente autorise la mesure.

§ 7. Dès que le procureur du Roi reçoit la notification visée au § 6, alinéa 1er, 2°, il en saisit sans délai le juge d'instruction.

Le juge d'instruction saisi d'une notification visée au paragraphe 6, alinéa 1er, 2°, autorise la mesure en question si celle-ci est recevable au regard des dispositions du présent article.

Il notifie à l'autorité étrangère concernée sa décision dans les nonante-six heures suivant la réception de celle-ci par l'autorité judiciaire belge.

Lorsqu'un délai supplémentaire est nécessaire, le juge d'instruction peut reporter de huit jours au maximum sa décision et la notification de celle-ci à l'autorité étrangère compétente. Il en informe sans délai l'autorité étrangère compétente en indiquant les raisons de ce report.

Si le juge d'instruction n'autorise pas la mesure visée au § 6, il informe également l'autorité étrangère que les données interceptées doivent être détruites sans pouvoir être utilisées.

Art. 90quater

§ 1er. Toute mesure sur la base de l'article 90ter fait l'objet d'une autorisation écrite préalable

et motivée du juge d'instruction, que celui-ci communique au procureur du Roi.

L'autorisation est datée et indique:

1° les indices ainsi que les faits concrets et propres à la cause qui justifient la mesure conformément à l'article 90ter;

2° les motifs pour lesquels la mesure est indispensable à la manifestation de la vérité;

3° la personne, le moyen de communication, le système informatique ou le lieu soumis à la mesure;

4° la période pendant laquelle la mesure peut être exécutée et qui ne peut excéder un mois. Ce délai commence à courir le jour de l'autorisation ordonnant ou, dans le cas de l'article 90quinquies, alinéa 1er, prolongeant la mesure et s'achève la veille du quantième du mois suivant;

5° les nom et qualité de l'officier ou des officiers de police judiciaire commis pour l'exécution de la mesure.

En cas d'urgence, l'autorisation peut être donnée verbalement. Elle est confirmée dans la forme prévue à l'alinéa 2 au plus tard dans les vingt-quatre heures.

§ 2. Afin de permettre la mesure visée à l'article 90ter, § 1er, le juge d'instruction peut requérir, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, le concours:

- de l'opérateur d'un réseau de communications électroniques;

- de toute personne qui met à disposition ou offre, sur le territoire belge, d'une quelconque manière, un service qui consiste à transmettre des signaux via des réseaux de communications électroniques ou à autoriser des utilisateurs à obtenir, recevoir ou diffuser des informations via un réseau de communications électroniques. Est également compris le fournisseur d'un service de communications électroniques.

et motivée du juge d'instruction, que celui-ci communique au procureur du Roi.

L'autorisation est datée et indique:

1° les indices ainsi que les faits concrets et propres à la cause qui justifient la mesure conformément à l'article 90ter;

2° les motifs pour lesquels la mesure est indispensable à la manifestation de la vérité;

3° la personne, le moyen de communication, le système informatique ou le lieu soumis à la mesure;

4° la période pendant laquelle la mesure peut être exécutée et qui ne peut excéder un mois. Ce délai commence à courir le jour de l'autorisation ordonnant ou, dans le cas de l'article 90quinquies, alinéa 1er, prolongeant la mesure et s'achève la veille du quantième du mois suivant;

5° les nom et qualité de l'officier ou des officiers de police judiciaire commis pour l'exécution de la mesure.

En cas d'urgence, l'autorisation peut être donnée verbalement. Elle est confirmée dans la forme prévue à l'alinéa 2 au plus tard dans les vingt-quatre heures.

§ 2. Afin de permettre la mesure visée à l'article 90ter, § 1er, le juge d'instruction peut requérir, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, le concours:

- de l'opérateur d'un réseau de communications électroniques;

- de toute personne qui met à disposition ou offre, sur le territoire belge, d'une quelconque manière, un service qui consiste à transmettre des signaux via des réseaux de communications électroniques ou à autoriser des utilisateurs à obtenir, recevoir ou diffuser des informations via un réseau de communications électroniques. Est également compris le fournisseur d'un service de communications électroniques.

Les personnes indiquées à l'alinéa 1er sont tenues de prêter leur concours. Les modalités de ce concours sont déterminées par le Roi, sur proposition du ministre de la Justice et du

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées à l'alinéa 1er, concours dont les modalités sont fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, ou ne le prête pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

§ 3. Le juge d'instruction ne peut commettre pour l'exécution de la mesure visée à l'article 90ter, § 1er, que des officiers de police judiciaire. Ceux-ci peuvent néanmoins se faire assister par des agents de police judiciaire et, selon les conditions fixées par le Roi, par des agents du cadre administratif et logistique de la police intégrée. Ces dernières personnes ne peuvent être chargées de l'analyse du contenu des communications ou données enregistrées, sauf s'il s'agit d'une expertise spécifique, ou de la sélection des parties estimées pertinentes pour l'instruction, comme prévu à l'article 90sexies, § 1er, 2°.

Les officiers de police judiciaire conservent les noms des personnes qui peuvent les assister dans une liste établie séparément pour chaque dossier selon les modalités fixées par le Roi, après avis de la Commission pour la protection de la vie privée. Si ces personnes sont chargées de l'exécution de l'ordonnance visée à l'article 90ter, § 1er, alinéa 3, leur nom n'est pas mentionné dans le dossier judiciaire.

Les officiers de police judiciaire commis font rapport par écrit au moins tous les cinq jours au juge d'instruction sur l'exécution de l'autorisation.

§ 4. Le juge d'instruction peut exiger, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, de personnes dont il présume qu'elles ont une connaissance particulière du moyen de communication ou du système informatique qui fait l'objet de la

ministre qui a les Télécommunications dans ses attributions.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées à l'alinéa 1er, concours dont les modalités sont fixées par le Roi, sur la proposition du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Télécommunications, ou ne le prête pas en temps réel ou, le cas échéant, au moment précisé dans la réquisition, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

§ 3. Le juge d'instruction ne peut commettre pour l'exécution de la mesure visée à l'article 90ter, § 1er, que des officiers de police judiciaire. Ceux-ci peuvent néanmoins se faire assister par des agents de police judiciaire et, selon les conditions fixées par le Roi, par des agents du cadre administratif et logistique de la police intégrée. Ces dernières personnes ne peuvent être chargées de l'analyse du contenu des communications ou données enregistrées, sauf s'il s'agit d'une expertise spécifique, ou de la sélection des parties estimées pertinentes pour l'instruction, comme prévu à l'article 90sexies, § 1er, 2°.

Les officiers de police judiciaire conservent les noms des personnes qui peuvent les assister dans une liste établie séparément pour chaque dossier selon les modalités fixées par le Roi, après avis de la Commission pour la protection de la vie privée. Si ces personnes sont chargées de l'exécution de l'ordonnance visée à l'article 90ter, § 1er, alinéa 3, leur nom n'est pas mentionné dans le dossier judiciaire.

Les officiers de police judiciaire commis font rapport par écrit au moins tous les cinq jours au juge d'instruction sur l'exécution de l'autorisation.

§ 4. Le juge d'instruction peut exiger, directement ou par l'intermédiaire du service de police désigné par le Roi, de personnes dont il présume qu'elles ont une connaissance particulière du moyen de communication ou du système informatique qui fait l'objet de la

mesure ou de services ou applications qui permettent de protéger, de coder ou de crypter les données qui sont stockées, traitées ou transmises par un moyen de communication ou un système informatique, qu'elles fournissent des informations sur le fonctionnement de ce moyen ou système et sur la manière d'accéder à son contenu qui est ou a été transmis, dans une forme compréhensible.

Il peut ordonner aux personnes de rendre accessible ce contenu, dans la forme qu'il souhaite.

Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées aux alinéas 1er et 2, ou qui fait obstacle aux mesures visées à l'article 90ter, § 1er, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Si la collaboration visée aux alinéas 1er et 2 peut empêcher la commission d'un crime ou d'un délit ou peut en limiter les effets et que cette collaboration n'est pas fournie, les peines sont un emprisonnement de un à cinq ans et une amende de cinq cents euros à cinquante mille euros ou une de ces peines seulement.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou est requise d'y prêter son concours technique, est tenue au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

§ 5. Le cas échéant, l'article 88ter, alinéa 4, est applicable aux données recueillies par une recherche dans un système informatique en application de l'article 90ter, § 1er.

Art. 90octies, § 2

§ 2. La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti.

Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 91bis

mesure ou de services ou applications qui permettent de protéger, de coder ou de crypter les données qui sont stockées, traitées ou transmises par un moyen de communication ou un système informatique, qu'elles fournissent des informations sur le fonctionnement de ce moyen ou système et sur la manière d'accéder à son contenu qui est ou a été transmis, dans une forme compréhensible.

Il peut ordonner aux personnes de rendre accessible ce contenu, dans la forme qu'il souhaite. **Elles sont tenues de prêter leur concours.**

~~Toute personne qui refuse de prêter son concours technique aux réquisitions visées aux alinéas 1er et 2, ou qui fait obstacle aux mesures visées à l'article 90ter, § 1er, est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.~~

Si la collaboration visée aux alinéas 1er et 2 peut empêcher la commission d'un crime ou d'un délit ou peut en limiter les effets et que cette collaboration n'est pas fournie, les peines sont un emprisonnement de un à cinq ans et une amende de cinq cents euros à cinquante mille euros ou une de ces peines seulement.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou est requise d'y prêter son concours technique, est tenue au secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

§ 5. Le cas échéant, l'article 88ter, alinéa 4, est applicable aux données recueillies par une recherche dans un système informatique en application de l'article 90ter, § 1er.

Art. 90octies, § 2

§ 2. La mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins, selon le cas, en soit averti.

Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 91bis

Tout mineur d'âge et tout majeur vulnérable, victimes ou témoins des faits visés aux articles 347bis, 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/47, 417/52 à 417/54, 417/56, 433quater/1, 433quater/4, 398 à 405ter, 409, 410, 422bis, 422ter, 423, 425, 426, 428, 433quinquies à 433octies du Code pénal, et aux articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, ont le droit de se faire accompagner par la personne majeure de leur choix lors de toute audition effectuée par l'autorité judiciaire, sauf décision contraire motivée prise à l'égard de cette personne par le ministère public ou le magistrat instructeur dans l'intérêt du mineur ou du majeur vulnérable, ou de la manifestation de la vérité.

Pour l'application du présent chapitre, il convient d'entendre par "majeur vulnérable" toute personne dont la situation vulnérable en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une déficience ou infirmité physique ou mentale est apparente.

Art. 92, § 1er

§ 1er. L'audition des mineurs et des majeurs vulnérables, victimes ou témoins d'infractions visées aux articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 à 417/36, 417/38, 417/56 et 409 du Code pénal fait l'objet d'un enregistrement audiovisuel, sauf décision contraire motivée prise par le procureur du Roi ou le juge d'instruction tenant compte des circonstances propres à l'affaire et dans l'intérêt du mineur ou du majeur vulnérable.

Le procureur du Roi ou le juge d'instruction peut ordonner l'enregistrement audiovisuel de l'audition des mineurs et des majeurs vulnérables victimes ou témoins d'autres infractions visées à l'article 91bis.

L'enregistrement est réalisé avec le consentement du mineur ou du majeur

Tout mineur d'âge et tout majeur vulnérable, victimes ou témoins des faits visés aux ~~articles 347bis, 417/7 à 417/22, 417/24 à 417/47, 417/52 à 417/54, 417/56, 433quater/1, 433quater/4, 398 à 405ter, 409, 410, 422bis, 422ter, 423, 425, 426, 428, 433quinquies à 433octies~~ **articles 226 à 229, 134 à 149, 151 à 174, 183 à 185, 187, 266, 269, 194 à 198, 200, 201, 206 à 211, 300 à 305, 330 à 332, 335 à 337, 338 à 339, 223 à 225, 266 et 269** du Code pénal, et aux articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, ont le droit de se faire accompagner par la personne majeure de leur choix lors de toute audition effectuée par l'autorité judiciaire, sauf décision contraire motivée prise à l'égard de cette personne par le ministère public ou le magistrat instructeur dans l'intérêt du mineur ou du majeur vulnérable, ou de la manifestation de la vérité.

Pour l'application du présent chapitre, il convient d'entendre par "majeur vulnérable" toute personne dont la situation vulnérable en raison de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie ou d'une déficience ou infirmité physique ou mentale est apparente.

Art. 92, § 1er

§ 1er. L'audition des mineurs et des majeurs vulnérables, victimes ou témoins d'infractions visées aux ~~articles 417/7 à 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 à 417/36, 417/38, 417/56 et 409~~ **articles 134 à 146, 148, 149, 151 à 163, 165 et 206 à 211** du Code pénal fait l'objet d'un enregistrement audiovisuel, sauf décision contraire motivée prise par le procureur du Roi ou le juge d'instruction tenant compte des circonstances propres à l'affaire et dans l'intérêt du mineur ou du majeur vulnérable.

Le procureur du Roi ou le juge d'instruction peut ordonner l'enregistrement audiovisuel de l'audition des mineurs et des majeurs vulnérables victimes ou témoins d'autres infractions visées à l'article 91bis.

L'enregistrement est réalisé avec le consentement du mineur ou du majeur

vulnérable. Si le mineur a moins de douze ans, il suffit de l'en informer.

Art. 104, § 2

§ 2. En outre, la Commission de protection des témoins peut, compte tenu des principes de subsidiarité et de proportionnalité, octroyer exclusivement des mesures de protection spéciales à un témoin menacé dont la protection spéciale à un témoin menacé dont la protection ne peut être assurée par des mesures de protection ordinaires et dont les déclarations concernent une infraction telle que visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 ou 4, ou une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de ses déclarations faites ou à faire, à ses autres parents.

Les mesures de protection spéciales peuvent comprendre :

1° la relocalisation de la personne concernée pour une période de plus de 45 jours;

2° le changement d'identité de la personne concernée;

3° l'octroi à la personne concernée d'une identité de protection temporaire et des documents strictement nécessaires à l'appui de cette identité.

L'identité de protection temporaire porte sur les nom, prénoms, date et lieu de naissance de la personne concernée.

Son octroi est révocable et ne peut entraîner aucun effet juridique.

Il ne peut y avoir d'infraction quand des faits absolument nécessaires sont commis dans ce cadre en vue de garantir la protection du témoin.

Art. 111^{quater}

§ 1er. La Commission de protection ne peut, compte tenu des principes de subsidiarité et de proportionnalité, octroyer les mesures de protection spéciales visées à l'article 104, § 2, alinéa 2, qu'à une personne menacée dont la

vulnérable. Si le mineur a moins de douze ans, il suffit de l'en informer.

Art. 104, § 2

§ 2. En outre, la Commission de protection des témoins peut, compte tenu des principes de subsidiarité et de proportionnalité, octroyer exclusivement des mesures de protection spéciales à un témoin menacé dont la protection spéciale à un témoin menacé dont la protection ne peut être assurée par des mesures de protection ordinaires et dont les déclarations concernent une infraction telle que visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 ou 4, ou **une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis à l'article 409** du Code pénal et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de ses déclarations faites ou à faire, à ses autres parents.

Les mesures de protection spéciales peuvent comprendre :

1° la relocalisation de la personne concernée pour une période de plus de 45 jours;

2° le changement d'identité de la personne concernée;

3° l'octroi à la personne concernée d'une identité de protection temporaire et des documents strictement nécessaires à l'appui de cette identité.

L'identité de protection temporaire porte sur les nom, prénoms, date et lieu de naissance de la personne concernée.

Son octroi est révocable et ne peut entraîner aucun effet juridique.

Il ne peut y avoir d'infraction quand des faits absolument nécessaires sont commis dans ce cadre en vue de garantir la protection du témoin.

Art. 111^{quater}

§ 1er. La Commission de protection ne peut, compte tenu des principes de subsidiarité et de proportionnalité, octroyer les mesures de protection spéciales visées à l'article 104, § 2, alinéa 2, qu'à une personne menacée dont la

protection ne peut être assurée par d'autres mesures et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de l'exécution de sa fonction, à ses autres parents.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, a), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que lorsque cette personne est ou était chargée de la recherche, de la constatation, de l'instruction, de la poursuite, du jugement d'une infraction ou de l'exécution de la peine d'une infraction telle que visée à l'article 90*ter*, §§ 2, 3 ou 4, ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, b), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que lorsque cette personne est ou était chargée d'une mission de police administrative pour les catégories de personnes visées à l'article 44/5, § 1er, alinéa 1er, 2° et 3° de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, c), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que :

1° dans le cas d'un agent de la Sûreté de l'Etat, lorsqu'il est ou était chargé d'une mission de renseignement en exécution des missions visées à l'article 7, 1° et 3° /1 de la loi organique du 30 novembre 1998 des services de renseignement et de sécurité;

2° dans le cas d'un agent du Service Général du Renseignement et de la Sécurité, lorsqu'il est ou était chargé d'une mission de renseignement en exécution des missions visées à l'article 11, § 1er, 1° à 3° et 5° de la loi organique du 30 novembre 1998 des services de renseignement et de sécurité, à l'exception de tout autre intérêt fondamental du pays visé à l'article 11, § 1er, 1°, f) de la même loi.

La Commission de protection ne peut octroyer des mesures de protection spéciales à une personne menacée et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de l'exécution de sa fonction, à ses autres parents, dans d'autres cas que ceux visés aux alinéas 2,

protection ne peut être assurée par d'autres mesures et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de l'exécution de sa fonction, à ses autres parents.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, a), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que lorsque cette personne est ou était chargée de la recherche, de la constatation, de l'instruction, de la poursuite, du jugement d'une infraction ou de l'exécution de la peine d'une infraction telle que visée à l'article 90*ter*, §§ 2, 3 ou 4, ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* à l'article 409 du Code pénal.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, b), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que lorsque cette personne est ou était chargée d'une mission de police administrative pour les catégories de personnes visées à l'article 44/5, § 1er, alinéa 1er, 2° et 3° de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police.

Lorsqu'il s'agit d'une personne menacée visée à l'article 111*bis*, 1°, c), la protection visée à l'alinéa 1er ne peut être octroyée que :

1° dans le cas d'un agent de la Sûreté de l'Etat, lorsqu'il est ou était chargé d'une mission de renseignement en exécution des missions visées à l'article 7, 1° et 3° /1 de la loi organique du 30 novembre 1998 des services de renseignement et de sécurité;

2° dans le cas d'un agent du Service Général du Renseignement et de la Sécurité, lorsqu'il est ou était chargé d'une mission de renseignement en exécution des missions visées à l'article 11, § 1er, 1° à 3° et 5° de la loi organique du 30 novembre 1998 des services de renseignement et de sécurité, à l'exception de tout autre intérêt fondamental du pays visé à l'article 11, § 1er, 1°, f) de la même loi.

La Commission de protection ne peut octroyer des mesures de protection spéciales à une personne menacée et, le cas échéant, aux membres de sa famille ainsi que, dans la mesure où ils courent un danger à la suite de l'exécution de sa fonction, à ses autres parents, dans d'autres cas que ceux visés aux alinéas 2,

3 et 4 que lorsqu'elle le décide à l'unanimité des voix.

Le cas échéant, la Commission de protection peut octroyer des mesures de protection ordinaires visées à l'article 104, § 1er, alinéa 2, à la personne menacée, lorsque celles-ci sont nécessaires pour l'exécution des mesures de protection spéciales. Lorsque la Commission de protection estime que les mesures de protection ordinaires visées à l'article 104, § 1er, alinéa 2, 7° ou 13°, doivent être octroyées, elle se consulte préalablement avec le Centre de Crise du Service Public Fédéral Intérieur, qui met la procédure en vigueur.

§ 2. La Commission de protection peut, en tenant compte de la situation spécifique de la personne concernée, octroyer des mesures d'aide financière à la personne menacée qui bénéficie de mesures de protection spéciales.

Les mesures d'aide financière sont celles visées à l'article 104, § 3, alinéa 2.

§ 3. La personne bénéficiant de mesures de protection spéciales a de plein droit droit à une assistance psychologique et à de l'aide dans la recherche d'un emploi.

La personne à qui des mesures de protection spéciales sont octroyées a droit à la préservation de ses droits sociaux et administratifs. Le procureur fédéral peut à cet effet requérir le concours des fonctionnaires et des agents des administrations et services publics. Le Service pour la protection des fonctionnaires menacés s'assure de l'exécution de cette réquisition.

Toute personne qui refuse de prêter le concours visé au présent article est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de ces mesures ou y prête son concours, est tenue au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

§ 4. Le procureur fédéral peut, par décision motivée, accorder l'autorisation de prendre les mesures de surveillance préventives nécessaires en vue de garantir la sécurité, ainsi que l'intégrité physique, psychique et morale

3 et 4 que lorsqu'elle le décide à l'unanimité des voix.

Le cas échéant, la Commission de protection peut octroyer des mesures de protection ordinaires visées à l'article 104, § 1er, alinéa 2, à la personne menacée, lorsque celles-ci sont nécessaires pour l'exécution des mesures de protection spéciales. Lorsque la Commission de protection estime que les mesures de protection ordinaires visées à l'article 104, § 1er, alinéa 2, 7° ou 13°, doivent être octroyées, elle se consulte préalablement avec le Centre de Crise du Service Public Fédéral Intérieur, qui met la procédure en vigueur.

§ 2. La Commission de protection peut, en tenant compte de la situation spécifique de la personne concernée, octroyer des mesures d'aide financière à la personne menacée qui bénéficie de mesures de protection spéciales.

Les mesures d'aide financière sont celles visées à l'article 104, § 3, alinéa 2.

§ 3. La personne bénéficiant de mesures de protection spéciales a de plein droit droit à une assistance psychologique et à de l'aide dans la recherche d'un emploi.

La personne à qui des mesures de protection spéciales sont octroyées a droit à la préservation de ses droits sociaux et administratifs. Le procureur fédéral peut à cet effet requérir le concours des fonctionnaires et des agents des administrations et services publics. Le Service pour la protection des fonctionnaires menacés s'assure de l'exécution de cette réquisition.

Toute personne qui refuse de prêter le concours visé au présent article est punie d'une amende de cent euros à trente mille euros.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de ces mesures ou y prête son concours, est tenue au secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

§ 4. Le procureur fédéral peut, par décision motivée, accorder l'autorisation de prendre les mesures de surveillance préventives nécessaires en vue de garantir la sécurité, ainsi que l'intégrité physique, psychique et morale

des personnes visées à l'article 111*bis* après l'octroi de mesures de protection prévues au paragraphe 1er. La personne menacée est informée par écrit de cette possibilité.

Art. 112quinquies, § 2

§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure de protection prévue au paragraphe 1er sont celles qui sont visées :

- au livre II, titre Ier*ter* du Code pénal;
- aux articles 323, alinéa 1er, et 324*ter* du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association ou l'organisation utilise l'intimidation, la menace ou la violence;
- à l'article 323, alinéa 2 du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association utilise l'intimidation, la menace ou la violence afin de commettre des infractions visées à l'article 90*ter*, § 2.

Art. 112undecies

La divulgation, hors les cas prévus à l'article 112*decies*, de l'identité du membre des services de police qui est protégée conformément au présent chapitre est punie d'une peine d'emprisonnement d'un an à deux ans et d'une amende de trois cents euros à trois mille euros ou d'une de ces peines seulement. La même peine est applicable à la consultation non autorisée du registre visé à l'article 112*septies*.

Art. 138, 6°bis

6°bis. des délits prévus aux articles 418 à 420 du Code pénal, lorsque l'homicide, les coups ou blessures résultent d'un accident de la circulation, et à l'article 422 du Code pénal.

des personnes visées à l'article 111*bis* après l'octroi de mesures de protection prévues au paragraphe 1er. La personne menacée est informée par écrit de cette possibilité.

Art. 112quinquies, § 2

§ 2. Les infractions pouvant justifier la mesure de protection prévue au paragraphe 1er sont celles qui sont visées :

- ~~au livre II, titre Ier*ter* du Code pénal~~ **au livre II, titre 3, chapitre 1er, du Code pénal ;**
- ~~aux articles 323, alinéa 1er, et 324*ter* du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association ou l'organisation utilise l'intimidation, la menace ou la violence~~ **aux articles 408, alinéa 2, et 410 à 412 du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association ou l'organisation utilise l'intimidation, la menace ou la violence ;**
- ~~à l'article 323, alinéa 2 du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association utilise l'intimidation, la menace ou la violence afin de commettre des infractions visées à l'article 90*ter*, § 2~~ **à l'article 323, alinéa 2 du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association utilise l'intimidation, la menace ou la violence afin de commettre des infractions visées à l'article 408, alinéa 3, du même Code, s'il existe une présomption raisonnable que l'association utilise l'intimidation, la menace ou la violence afin de commettre des infractions visées à l'article 90*ter*, § 2.**

Art. 112undecies

Abrogé

Art. 138, 6°bis

6°bis. ~~des délits prévus aux articles 418 à 420 du Code pénal, lorsque l'homicide, les coups ou blessures résultent d'un accident de la circulation, et à l'article 422 du Code pénal~~ **Des**

Art. 157 Les témoins qui ne satisferont pas à la citation pourront y être contraints par le tribunal, qui, à cet effet et sur la réquisition du ministère public, prononcera dans la même audience, sur le premier défaut, l'amende, et en cas d'un second défaut, la contrainte par corps. Art. 163 Lorsqu'il condamne à une peine d'amende, le juge tient compte, pour la détermination de son montant, des éléments invoqués par le prévenu eu égard à sa situation sociale. Le juge peut prononcer une peine d'amende inférieure au minimum légal, si le contrevenant soumet un document quelconque qui apporte la preuve de sa situation financière précaire. Art. 184ter Lorsque l'inculpé ou le prévenu, placé sous mandat d'arrêt, fait partie d'une fraction de l'armée se trouvant à l'étranger et quand les circonstances ne permettent pas de choisir un avocat ou de désigner d'office un avocat, le commandant de la fraction de l'armée où se trouve la personne, peut désigner un docteur ou un licencié en droit. A défaut de docteur ou de licencié en droit, il désigne un officier et à défaut d'officier, une personne jugée capable de défendre l'intéressé. Le commandant de la fraction de l'armée doit faire mention de ladite impossibilité dans son rapport. L'article 458 du Code pénal est applicable à toutes les personnes visées à l'alinéa 1er. Dès que l'intervention d'un avocat est possible, les personnes visées à l'alinéa 1er se retirent. Les pièces relatives au respect de ces formalités, sont ajoutées au dossier pénal. Art. 190	délits prévus aux articles 106 à 107 et 217 à 218 du Code pénal, lorsque l'homicide, les coups ou blessures résultent d'un accident de la circulation. Art. 157 Les témoins qui ne satisferont pas à la citation pourront y être contraints par le tribunal, qui, à cet effet et sur la réquisition du ministère public, prononcera dans la même audience, sur le premier défaut, l'amende la peine prévue par la loi, et en cas d'un second défaut, la contrainte par corps. Art. 163 Abrogé Abrogé Art. 184ter Lorsque l'inculpé ou le prévenu, placé sous mandat d'arrêt, fait partie d'une fraction de l'armée se trouvant à l'étranger et quand les circonstances ne permettent pas de choisir un avocat ou de désigner d'office un avocat, le commandant de la fraction de l'armée où se trouve la personne, peut désigner un docteur ou un licencié en droit. A défaut de docteur ou de licencié en droit, il désigne un officier et à défaut d'officier, une personne jugée capable de défendre l'intéressé. Le commandant de la fraction de l'armée doit faire mention de ladite impossibilité dans son rapport. L'article 458 du Code pénal L'article 355 du Code pénal est applicable à toutes les personnes visées à l'alinéa 1er. Dès que l'intervention d'un avocat est possible, les personnes visées à l'alinéa 1er se retirent. Les pièces relatives au respect de ces formalités, sont ajoutées au dossier pénal. Art. 190
--	--

L'instruction sera publique, à peine de nullité. Lorsque les poursuites sont fondées sur les articles 417/7 à 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433quater/1, 433quater/4 ou sur l'article 433quinquies du Code pénal en cas d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle, la juridiction de jugement peut ordonner le huis clos à la demande de l'une des parties ou de la victime, notamment en vue de la protection de leur vie privée.

Le procureur du Roi, la partie civile ou son défenseur, exposeront l'affaire; les procès-verbaux ou rapports, s'il en a été dressé, seront lus par le greffier; les témoins pour et contre seront entendus, s'il y a lieu, et les reproches proposés et jugés; les pièces pouvant servir à conviction ou à décharge seront représentées aux témoins et aux parties; le prévenu sera interrogé; le prévenu et les personnes civilement responsables ou leur avocat proposeront leur défense; le procureur du Roi résumera l'affaire et donnera ses conclusions; le prévenu et les personnes civilement responsables du délit ou leur avocat pourront répliquer.

Le dispositif du jugement sera prononcé de suite, ou, au plus tard, à [l'audience qui suivra celle où les débats ont été clos.

Le jugement est enregistré intégralement dans la banque de données visée à l'article 782bis du Code judiciaire. Dans la banque de données, les jugements sont anonymisés selon les modalités déterminées par le Roi.

Art. 195, alinéas 2, 4 et 6

Le jugement indique, d'une manière qui peut être succincte mais doit être précise, les raisons du choix que le juge fait de telle peine ou mesure parmi celles que la loi lui permet de prononcer. Il justifie en outre le degré de chacune des peines ou mesures prononcées. Lorsqu'il condamne à une peine d'amende, il tient compte, pour la détermination de son montant, des éléments invoqués par le prévenu eu égard à sa situation sociale.

L'instruction sera publique, à peine de nullité. Lorsque les poursuites sont fondées sur ~~les articles 417/7 à 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433quater/1, 433quater/4 ou sur l'article 433quinquies~~ **les articles 134 à 163, 165, 171, 173, 174, 187, 266, 269 ou sur l'article 259** du Code pénal en cas d'exploitation de la prostitution ou d'autres formes d'exploitation sexuelle, la juridiction de jugement peut ordonner le huis clos à la demande de l'une des parties ou de la victime, notamment en vue de la protection de leur vie privée.

Le procureur du Roi, la partie civile ou son défenseur, exposeront l'affaire; les procès-verbaux ou rapports, s'il en a été dressé, seront lus par le greffier; les témoins pour et contre seront entendus, s'il y a lieu, et les reproches proposés et jugés; les pièces pouvant servir à conviction ou à décharge seront représentées aux témoins et aux parties; le prévenu sera interrogé; le prévenu et les personnes civilement responsables ou leur avocat proposeront leur défense; le procureur du Roi résumera l'affaire et donnera ses conclusions; le prévenu et les personnes civilement responsables du délit ou leur avocat pourront répliquer.

Le dispositif du jugement sera prononcé de suite, ou, au plus tard, à [l'audience qui suivra celle où les débats ont été clos.

Le jugement est enregistré intégralement dans la banque de données visée à l'article 782bis du Code judiciaire. Dans la banque de données, les jugements sont anonymisés selon les modalités déterminées par le Roi.

Art. 195, alinéas 2, 4 et 6

Le jugement indique, d'une manière qui peut être succincte mais doit être précise, les raisons du choix que le juge fait de telle peine ou mesure parmi celles que la loi lui permet de prononcer. Il justifie en outre le degré de chacune des peines ou mesures prononcées. ~~Lorsqu'il condamne à une peine d'amende, il tient compte, pour la détermination de son montant, des éléments invoqués par le prévenu eu égard à sa situation sociale.~~

En cas de condamnation à une peine privative de liberté dont la partie à exécuter s'élève à plus de trois ans et à moins de trente ans pour des faits visés dans le livre II, titres Ier, Ier bis et Ier ter, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5, du Code pénal, le jugement peut établir que la libération conditionnelle ou la mise en liberté provisoire en vue d'éloignement du territoire ou en vue de remise ne peut être accordée qu'après que la personne condamnée a subi deux tiers de cette peine.

Le juge peut prononcer une peine d'amende inférieure au minimum légal, si le contrevenant soumet un document quelconque qui apporte la preuve de sa situation financière précaire.

Art. 216, § 1er, alinéa 3

Cette procédure n'est pas applicable aux faits :

1° qui seraient punissables, s'ils n'étaient transmués en délits, d'une peine maximale supérieure à vingt ans de réclusion;

2° visés aux articles 417/11 à 417/22 du Code pénal;

3° visés aux articles 417/25 à 417/41, 417/44 à 417/47, 417/52 et 417/54 du Code pénal s'ils sont commis sur des mineurs ou à l'aide de mineurs;

4° visés aux articles 393 à 397 du Code pénal.

Art. 216/5, § 1er, alinéa 1er

§ 1er. Le ministère public peut, à condition de le mentionner dans le memorandum, en prenant en considération la proportionnalité par rapport à l'infraction commise par la personne visée à l'article 216/1 et par rapport à l'infraction à propos de laquelle les déclarations sont effectuées, en prenant

En cas de condamnation à une peine privative de liberté dont la partie à exécuter s'élève à plus de trois ans et à moins de trente ans pour des faits visés ~~dans le livre II, titres Ier, Ier bis et Ier ter, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5,~~ **dans le livre II, titre Ier, titre 3, chapitre 1er et titre 7, chapitres 1 à 3, dans l'article 139, dans l'article 97, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 118 ou dans l'article 225** du Code pénal, le jugement peut établir que la libération conditionnelle ou la mise en liberté provisoire en vue d'éloignement du territoire ou en vue de remise ne peut être accordée qu'après que la personne condamnée a subi deux tiers de cette peine.

Abrogé

Art. 216, § 1er, alinéa 3

Cette procédure n'est pas applicable aux faits :

1° qui seraient punissables, s'ils n'étaient transmués en délits, d'une peine maximale supérieure à vingt ans de réclusion;

2° visés ~~aux articles 417/11 à 417/22~~ **aux articles 138 à 149** du Code pénal;

3° visés ~~aux articles 417/25 à 417/41, 417/44 à 417/47, 417/52 et 417/54~~ **aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183, 185** du Code pénal s'ils sont commis sur des mineurs ou à l'aide de mineurs;

4° visés ~~aux articles 393 à 397~~ **aux articles 96 à 98, 100 et 101** du Code pénal.

Art. 216/5, § 1er, alinéa 1er

§ 1er. Le ministère public peut, à condition de le mentionner dans le memorandum, en prenant en considération la proportionnalité par rapport à l'infraction commise par la personne visée à l'article 216/1 et par rapport à l'infraction à propos de laquelle les déclarations sont effectuées, en prenant

particulièrement en compte la gravité des conséquences possibles :

1° promettre une peine d'un niveau inférieur avec application de la réduction de peine, conformément aux articles 80 et 81 du Code pénal, concernant les crimes avec violence ou menace et les crimes figurant au titre 1er du livre 2 du Code pénal qui ont été commis ou tentés par la personne visée à l'article 216/1;

2° promettre une peine d'un niveau inférieur avec application de la réduction de peine, conformément à l'article 85 du Code pénal, concernant les délits avec violence ou menace, et les délits figurant au titre 1er du livre 2 du Code pénal;

3° promettre une reconnaissance simple de culpabilité, ou une peine inférieure à la peine légale minimale prévue, ou encore une peine sous surveillance électronique, une peine de travail ou une peine de probation autonome, concernant les crimes sans violence ou menace et les délits sans violence ou menace qui ont été commis ou tentés par la personne visée à l'article 216/1, à l'exclusion des crimes et délits repris au titre 1er du livre 2 du Code pénal.

4° promettre une amende réduite, même en deçà du minimum légal, ou une confiscation spéciale, même en cas de confiscation obligatoire, mais à l'exception de la confiscation des substances et objets qui mettent en danger la sécurité publique ou la sécurité des personnes.

Art. 216bis, § 2

§ 2. La faculté accordée au procureur du Roi par le paragraphe 1er peut également être exercée lorsque le juge d'instruction est déjà chargé d'instruire ou lorsque le tribunal ou la cour est déjà saisi du fait, pour autant qu'aucun jugement ou arrêt définitif n'ait été rendu au pénal.

Le cas échéant, le procureur du Roi se fait communiquer le dossier répressif par le juge d'instruction, qui peut rendre un avis sur l'état d'avancement de l'instruction.

particulièrement en compte la gravité des conséquences possibles :

1° promettre une peine d'un niveau inférieur avec application de la réduction de peine, conformément aux articles 80 et 81 du Code pénal, concernant les crimes avec violence ou menace et les crimes figurant au ~~titre 1er du livre 2~~ **chapitre 1er du titre 3 du livre 2** du Code pénal qui ont été commis ou tentés par la personne visée à l'article 216/1;

2° promettre une peine d'un niveau inférieur avec application de la réduction de peine, conformément à l'article 85 du Code pénal, concernant les délits avec violence ou menace, et les délits figurant au ~~titre 1er du livre 2~~ **chapitre 1er du titre 3 du livre 2** du Code pénal;

3° promettre une reconnaissance simple de culpabilité, ou une peine inférieure à la peine légale minimale prévue, ou encore une peine sous surveillance électronique, une peine de travail ou une peine de probation autonome, concernant les crimes sans violence ou menace et les délits sans violence ou menace qui ont été commis ou tentés par la personne visée à l'article 216/1, à l'exclusion des crimes et délits repris au ~~titre 1er du livre 2~~ **chapitre 1er du titre 3 du livre 2** du Code pénal.

4° promettre une amende réduite, même en deçà du minimum légal, ou une confiscation spéciale, même en cas de confiscation obligatoire, mais à l'exception de la confiscation des substances et objets qui mettent en danger la sécurité publique ou la sécurité des personnes.

Art. 216bis, § 2

§ 2. La faculté accordée au procureur du Roi par le paragraphe 1er peut également être exercée lorsque le juge d'instruction est déjà chargé d'instruire ou lorsque le tribunal ou la cour est déjà saisi du fait, pour autant qu'aucun jugement ou arrêt définitif n'ait été rendu au pénal.

Le cas échéant, le procureur du Roi se fait communiquer le dossier répressif par le juge d'instruction, qui peut rendre un avis sur l'état d'avancement de l'instruction.

Le procureur du Roi, s'il estime que le présent paragraphe peut être appliqué, informe le suspect, la victime et leurs avocats qu'ils peuvent prendre connaissance du dossier répressif, pour autant qu'ils n'aient pas encore pu le faire. Ils peuvent eux-mêmes et par leurs propres moyens, en prendre une copie gratuitement, sur place.

Le procureur du Roi fixe le jour, l'heure et le lieu de la convocation du suspect, de l'inculpé ou du prévenu et de la victime et de leurs avocats, il explique son intention et il indique les faits, décrits dans le temps et dans l'espace, auxquels le paiement de la somme d'argent se rapportera. Dans le cas prévu au paragraphe 6, alinéa 2, le procureur du Roi informe l'administration fiscale ou sociale des faits décrits dans le temps et dans l'espace qui concernent des délits fiscaux ou sociaux, auxquels se rapportera le paiement d'une somme d'argent.

Il fixe le montant de la somme d'argent et des frais et indique les objets ou avantages patrimoniaux à abandonner ou à remettre, selon les modalités précisées au paragraphe 1er.

Il fixe le délai dans lequel le suspect, l'inculpé ou le prévenu et la victime peuvent conclure un accord relatif à l'importance du dommage causé et à l'indemnisation.

Si les parties susmentionnées sont parvenues à un accord, elles en avisent le procureur du Roi, qui actera l'accord dans un procès-verbal.

Sur réquisition motivée du procureur du Roi et après avoir vérifié s'il est satisfait aux conditions d'application légales du paragraphe 1er, alinéa 1er, si la victime et l'administration fiscale ou sociale ont été indemnisées conformément aux paragraphes 4 et 6, alinéa 2, si le suspect a accepté la transaction proposée de manière libre et éclairée et si la transaction proposée par le procureur du Roi est proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité du suspect, le juge compétent statue sur la légalité de la transaction proposée et l'homologue. Pendant l'instruction et lors du règlement de la procédure, la juridiction d'instruction apprécie la proportionnalité de la transaction proposée dans le cadre de

Le procureur du Roi, s'il estime que le présent paragraphe peut être appliqué, informe le suspect, la victime et leurs avocats qu'ils peuvent prendre connaissance du dossier répressif, pour autant qu'ils n'aient pas encore pu le faire. Ils peuvent eux-mêmes et par leurs propres moyens, en prendre une copie gratuitement, sur place.

Le procureur du Roi fixe le jour, l'heure et le lieu de la convocation du suspect, de l'inculpé ou du prévenu et de la victime et de leurs avocats, il explique son intention et il indique les faits, décrits dans le temps et dans l'espace, auxquels le paiement de la somme d'argent se rapportera. Dans le cas prévu au paragraphe 6, alinéa 2, le procureur du Roi informe l'administration fiscale ou sociale des faits décrits dans le temps et dans l'espace qui concernent des délits fiscaux ou sociaux, auxquels se rapportera le paiement d'une somme d'argent.

Il fixe le montant de la somme d'argent et des frais et indique les objets ou avantages patrimoniaux à abandonner ou à remettre, selon les modalités précisées au paragraphe 1er.

Il fixe le délai dans lequel le suspect, l'inculpé ou le prévenu et la victime peuvent conclure un accord relatif à l'importance du dommage causé et à l'indemnisation.

Si les parties susmentionnées sont parvenues à un accord, elles en avisent le procureur du Roi, qui actera l'accord dans un procès-verbal.

Sur réquisition motivée du procureur du Roi et après avoir vérifié s'il est satisfait aux conditions d'application légales du paragraphe 1er, alinéa 1er, si la victime et l'administration fiscale ou sociale ont été indemnisées conformément aux paragraphes 4 et 6, alinéa 2, si le suspect a accepté la transaction proposée de manière libre et éclairée et si la transaction proposée par le procureur du Roi est proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité du suspect, le juge compétent statue sur la légalité de la transaction proposée et l'homologue. Pendant l'instruction et lors du règlement de la procédure, la juridiction d'instruction apprécie la proportionnalité de la transaction proposée dans le cadre de

l'appréciation des charges. Si l'accord n'est pas homologué, le dossier est mis à la disposition du procureur du Roi. Dans ce cas, le juge, auquel l'accord a été soumis pour homologation, ne peut plus poursuivre l'examen du fond de l'affaire. De même, les documents rédigés et les communications orales faites pendant la concertation ne peuvent être utilisés à charge du suspect dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale, disciplinaire ou dans toute autre procédure visant à résoudre des conflits et ils ne sont pas admissibles comme preuve, même au titre d'aveu extrajudiciaire.

Les documents que les parties ont fait parvenir dans le cadre des négociations leur sont rendus et le dossier des négociations est écarté du dossier répressif. Le dossier des négociations ne comprend aucune pièce originale susceptible de servir comme preuve de l'infraction.

Tout usage des documents élaborés pendant les négociations ou de communications orales, qui aura eu pour but et pour effet de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens appartenant à une personne citée dans le dossier, est puni par les peines prévues à l'article 460ter du Code pénal.

Conformément au paragraphe 1er, l'action publique s'éteint dans le chef de l'auteur qui aura accepté et observé, après homologation par le juge compétent, la transaction proposée par le procureur du Roi. Toutefois, la transaction ne porte pas atteinte à l'action publique contre les autres auteurs, coauteurs ou complices, ni aux actions des victimes à leur égard. Les personnes condamnées du chef de la même infraction sont solidairement tenues aux restitutions et aux dommages et intérêts et, sans préjudice de l'article 50, alinéa 3, du Code pénal, au paiement des frais de justice, même si l'auteur qui a accepté la transaction s'en est déjà libéré.

Quand une transaction est exécutée dans une affaire pendante et que l'action publique n'a pas encore fait l'objet d'un jugement ou arrêt définitif en matière pénale, le procureur du Roi ou le procureur général près la cour d'appel ou la cour du travail, selon le cas, en

l'appréciation des charges. Si l'accord n'est pas homologué, le dossier est mis à la disposition du procureur du Roi. Dans ce cas, le juge, auquel l'accord a été soumis pour homologation, ne peut plus poursuivre l'examen du fond de l'affaire. De même, les documents rédigés et les communications orales faites pendant la concertation ne peuvent être utilisés à charge du suspect dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale, disciplinaire ou dans toute autre procédure visant à résoudre des conflits et ils ne sont pas admissibles comme preuve, même au titre d'aveu extrajudiciaire.

Les documents que les parties ont fait parvenir dans le cadre des négociations leur sont rendus et le dossier des négociations est écarté du dossier répressif. Le dossier des négociations ne comprend aucune pièce originale susceptible de servir comme preuve de l'infraction.

Tout usage des documents élaborés pendant les négociations ou de communications orales, qui aura eu pour but et pour effet de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens appartenant à une personne citée dans le dossier, est puni par les peines prévues à l'article 460ter à l'article 665 du Code pénal.

Conformément au paragraphe 1er, l'action publique s'éteint dans le chef de l'auteur qui aura accepté et observé, après homologation par le juge compétent, la transaction proposée par le procureur du Roi. Toutefois, la transaction ne porte pas atteinte à l'action publique contre les autres auteurs, coauteurs ou complices, ni aux actions des victimes à leur égard. Les personnes condamnées du chef de la même infraction sont solidairement tenues aux restitutions et aux dommages et intérêts et, sans préjudice de l'article 50, alinéa 3, du Code pénal, au paiement des frais de justice, même si l'auteur qui a accepté la transaction s'en est déjà libéré.

Quand une transaction est exécutée dans une affaire pendante et que l'action publique n'a pas encore fait l'objet d'un jugement ou arrêt définitif en matière pénale, le procureur du Roi ou le procureur général près la cour d'appel ou la cour du travail, selon le cas, en avise

avise officiellement sans délai le tribunal de police, le tribunal correctionnel et la cour d'appel saisies.

Si la somme d'argent visée au paragraphe 1er, alinéa 1er, n'est pas payée ou est payée partiellement, le juge saisi pour se prononcer sur les faits reprochés au suspect, sur lesquels l'accord portait, peut tenir compte, lors de la fixation de la peine, de la partie déjà payée.

Art. 216ter, § 6

§ 6. La faculté accordée au procureur du Roi par le paragraphe 1er peut également être exercée lorsque le juge d'instruction est déjà chargé d'instruire ou lorsque le tribunal ou la cour est déjà saisi du fait, pour autant qu'aucun jugement ou arrêt définitif n'ait été rendu au pénal.

Le cas échéant, le procureur du Roi se fait communiquer le dossier répressif par le juge d'instruction qui peut rendre un avis sur l'état d'avancement de l'instruction.

Le procureur du Roi, s'il estime que le présent paragraphe peut être appliqué, informe le suspect, la victime et leurs avocats qu'ils peuvent prendre connaissance du dossier répressif, pour autant qu'ils n'aient pas encore pu le faire.

Si la faculté est exercée dans une affaire pendante et que l'action publique n'a pas encore fait l'objet d'un jugement ou d'un arrêt définitif, le procureur du Roi ou le procureur général près la cour d'appel, selon le cas, en avise officiellement sans délai le tribunal de police, le tribunal correctionnel ou la cour d'appel saisi.

Sur réquisition motivée du procureur du Roi et après avoir vérifié s'il est satisfait aux conditions d'application légales du paragraphe 1er, alinéa 1er, si le suspect a accepté les mesures proposées de manière libre et éclairée et si les mesures proposées par le procureur du Roi sont proportionnées à la gravité des faits et à la personnalité du suspect, le juge compétent statue sur la légalité de la convention proposée et homologue la convention. Pendant l'instruction judiciaire et lors du règlement de la procédure, la

officiellement sans délai le tribunal de police, le tribunal correctionnel et la cour d'appel saisies.

Si la somme d'argent visée au paragraphe 1er, alinéa 1er, n'est pas payée ou est payée partiellement, le juge saisi pour se prononcer sur les faits reprochés au suspect, sur lesquels l'accord portait, peut tenir compte, lors de la fixation de la peine, de la partie déjà payée.

Art. 216ter, § 6

§ 6. La faculté accordée au procureur du Roi par le paragraphe 1er peut également être exercée lorsque le juge d'instruction est déjà chargé d'instruire ou lorsque le tribunal ou la cour est déjà saisi du fait, pour autant qu'aucun jugement ou arrêt définitif n'ait été rendu au pénal.

Le cas échéant, le procureur du Roi se fait communiquer le dossier répressif par le juge d'instruction qui peut rendre un avis sur l'état d'avancement de l'instruction.

Le procureur du Roi, s'il estime que le présent paragraphe peut être appliqué, informe le suspect, la victime et leurs avocats qu'ils peuvent prendre connaissance du dossier répressif, pour autant qu'ils n'aient pas encore pu le faire.

Si la faculté est exercée dans une affaire pendante et que l'action publique n'a pas encore fait l'objet d'un jugement ou d'un arrêt définitif, le procureur du Roi ou le procureur général près la cour d'appel, selon le cas, en avise officiellement sans délai le tribunal de police, le tribunal correctionnel ou la cour d'appel saisi.

Sur réquisition motivée du procureur du Roi et après avoir vérifié s'il est satisfait aux conditions d'application légales du paragraphe 1er, alinéa 1er, si le suspect a accepté les mesures proposées de manière libre et éclairée et si les mesures proposées par le procureur du Roi sont proportionnées à la gravité des faits et à la personnalité du suspect, le juge compétent statue sur la légalité de la convention proposée et homologue la convention. Pendant l'instruction judiciaire et lors du règlement de la procédure, la juridiction d'instruction

juridiction d'instruction apprécie la proportionnalité des mesures proposées dans le cadre de l'appréciation des charges. Si la convention n'est pas homologuée, le dossier est mis à la disposition du procureur du Roi. Dans ce cas, le juge, auquel la convention a été soumise pour homologation, ne peut plus poursuivre l'examen du fond de l'affaire. De même, les documents rédigés et les communications orales faites pendant la concertation ne peuvent être utilisés à charge du suspect dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale, disciplinaire ou dans toute autre procédure visant à résoudre des conflits et ils ne sont pas admissibles comme preuve, même au titre d'aveu extrajudiciaire.

Les documents que les parties ont fait parvenir dans le cadre des négociations leur sont rendus et le dossier des négociations est écarté du dossier répressif. Le dossier des négociations ne comprend aucune pièce originale susceptible de servir comme preuve de l'infraction.

Tout usage des documents élaborés pendant les négociations ou de communications orales qui aura eu pour but et pour effet de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens appartenant à une personne citée dans le dossier est puni par les peines prévues à l'article 460ter du Code pénal.

La faculté prévue au paragraphe 1er appartient aussi, pour les mêmes faits, à l'auditeur du travail, au procureur fédéral et, pour les personnes visées aux articles 479 et 483, au procureur général près la cour d'appel.

Si les mesures proposées, visées au paragraphe 1er, alinéa 5, ne sont pas mises en œuvre ou le sont partiellement, le juge saisi pour se prononcer sur les faits reprochés au suspect, sur lesquels l'accord portait, peut tenir compte, lors de la fixation de la peine, de la partie mise en œuvre des mesures proposées.

Art. 317

Si, à raison de la non-comparution du témoin, l'affaire est renvoyée à une date indéterminée,

apprécie la proportionnalité des mesures proposées dans le cadre de l'appréciation des charges. Si la convention n'est pas homologuée, le dossier est mis à la disposition du procureur du Roi. Dans ce cas, le juge, auquel la convention a été soumise pour homologation, ne peut plus poursuivre l'examen du fond de l'affaire. De même, les documents rédigés et les communications orales faites pendant la concertation ne peuvent être utilisés à charge du suspect dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale, disciplinaire ou dans toute autre procédure visant à résoudre des conflits et ils ne sont pas admissibles comme preuve, même au titre d'aveu extrajudiciaire.

Les documents que les parties ont fait parvenir dans le cadre des négociations leur sont rendus et le dossier des négociations est écarté du dossier répressif. Le dossier des négociations ne comprend aucune pièce originale susceptible de servir comme preuve de l'infraction.

Tout usage des documents élaborés pendant les négociations ou de communications orales qui aura eu pour but et pour effet de porter atteinte à la vie privée, à l'intégrité physique ou morale ou aux biens appartenant à une personne citée dans le dossier est puni par les peines prévues à l'article 460ter à l'article 665 du Code pénal.

La faculté prévue au paragraphe 1er appartient aussi, pour les mêmes faits, à l'auditeur du travail, au procureur fédéral et, pour les personnes visées aux articles 479 et 483, au procureur général près la cour d'appel.

Si les mesures proposées, visées au paragraphe 1er, alinéa 5, ne sont pas mises en œuvre ou le sont partiellement, le juge saisi pour se prononcer sur les faits reprochés au suspect, sur lesquels l'accord portait, peut tenir compte, lors de la fixation de la peine, de la partie mise en œuvre des mesures proposées.

Art. 317

Si, à raison de la non-comparution du témoin, l'affaire est renvoyée à une date indéterminée,

tous les frais de citation, actes, voyages de témoins, et autres ayant pour objet de faire juger l'affaire, sont à la charge de ce témoin; et il y sera contraint, sur la réquisition du procureur général, par l'arrêt qui renvoie les débats à une date indéterminée.

Néanmoins, dans tous les cas, le témoin qui ne comparaît pas ou qui refuse soit de prêter serment, soit de faire sa déposition, est condamné à la peine prévue à l'article 80.

Art. 328

Les membres du collège ne peuvent sortir de la chambre des délibérations qu'après avoir formé leur déclaration.

Nul n'y peut entrer pendant la délibération, pour quelque cause que ce soit, sans une autorisation écrite du président. Mention de l'incident est faite au procès-verbal.

Le président donne au chef du service de police concerné l'ordre spécial et par écrit de faire garder les issues de la chambre des délibérations.

Le président prend les mesures nécessaires pour que, pendant la délibération du collège, les jurés suppléants ne puissent communiquer avec d'autres personnes.

La cour peut punir le juré contrevenant d'une amende de mille euros au plus. Tout autre qui a enfreint l'ordre, ou celui qui ne l'a pas fait exécuter, peut être puni de la même peine.

Art. 344, alinéa 3

En cas de condamnation à une peine privative de liberté dont la partie à exécuter s'élève à plus de trois ans et à moins de trente ans, pour des faits visés dans le livre II, titres Ier, Ier*bis* et Ier*ter*, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5, du Code pénal, l'arrêt peut établir que la libération conditionnelle ou la mise en liberté provisoire en vue d'éloignement du territoire ou en vue de remise ne peut être accordée qu'après que la personne condamnée a subi deux tiers de cette peine.

tous les frais de citation, actes, voyages de témoins, et autres ayant pour objet de faire juger l'affaire, sont à la charge de ce témoin; et il y sera contraint, sur la réquisition du procureur général, par l'arrêt qui renvoie les débats à une date indéterminée.

Abrogé

Art. 328

Les membres du collège ne peuvent sortir de la chambre des délibérations qu'après avoir formé leur déclaration.

Nul n'y peut entrer pendant la délibération, pour quelque cause que ce soit, sans une autorisation écrite du président. Mention de l'incident est faite au procès-verbal.

Le président donne au chef du service de police concerné l'ordre spécial et par écrit de faire garder les issues de la chambre des délibérations.

Le président prend les mesures nécessaires pour que, pendant la délibération du collège, les jurés suppléants ne puissent communiquer avec d'autres personnes.

Abrogé

Art. 344, alinéa 3

En cas de condamnation à une peine privative de liberté dont la partie à exécuter s'élève à plus de trois ans et à moins de trente ans, pour des faits visés ~~dans le livre II, titres Ier, Ier*bis* et Ier*ter*, dans l'article 417/12, dans l'article 394, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 417/2, alinéa 3, 2°, ou dans l'article 428, § 5, du Code pénal~~ **dans le livre II, titre Ier, titre 3, chapitre 1er et titre 7, chapitres 1er à 3, dans l'article 139, dans l'article 97, s'ils ont été commis à l'égard d'un ou plusieurs fonctionnaires de police en raison de leur qualité, dans l'article 118 ou dans l'article 225 du Code pénal**, l'arrêt peut établir que la libération conditionnelle ou la mise en

liberté provisoire en vue d'éloignement du territoire ou en vue de remise ne peut être accordée qu'après que la personne condamnée a subi deux tiers de cette peine.

Art. 448

Dans tous les procès pour faux en écriture, la pièce arguée de faux, aussitôt qu'elle aura été produite, sera déposée au greffe, signée et paraphée à toutes les pages par le greffier, qui dressera un procès-verbal détaillé de l'état matériel de la pièce, et par la personne qui l'aura déposée, si elle sait signer, ce dont il sera fait mention; le tout à peine de cinquante francs d'amende contre le greffier qui l'aura reçue sans que cette formalité ait été remplie.

Art. 449

Si la pièce arguée de faux est tirée d'un dépôt public, le fonctionnaire qui s'en dessaisira la signera aussi et la paraphera, comme il vient d'être dit, sous peine d'une pareille amende.

Art. 450, dernier alinéa

En cas de négligence ou d'omission, le greffier sera puni de cinquante francs d'amende.

Art. 453

Les pièces qui seront fournies pour servir de comparaison seront signées et paraphées, comme il est dit aux trois premiers articles du présent chapitre pour la pièce arguée de faux, et sous les mêmes peines.

Art. 463, alinéa 2

Les pièces de comparaison seront renvoyées dans les dépôts d'où elles auront été tirées, ou seront remises aux personnes qui les auront communiquées; le tout dans le délai de quinzaine à compter du jour de l'arrêt ou jugement, à peine d'une amende de cinquante francs contre le greffier.

Art. 464/1, § 5, alinéa 2

Toute personne appelée à prêter son concours professionnel à l'EPE est tenue au secret. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 448

Dans tous les procès pour faux en écriture, la pièce arguée de faux, aussitôt qu'elle aura été produite, sera déposée au greffe, signée et paraphée à toutes les pages par le greffier, qui dressera un procès-verbal détaillé de l'état matériel de la pièce, et par la personne qui l'aura déposée, si elle sait signer, ce dont il sera fait mention; ~~le tout à peine de cinquante francs d'amende contre le greffier qui l'aura reçue sans que cette formalité ait été remplie.~~

Art. 449

Si la pièce arguée de faux est tirée d'un dépôt public, le fonctionnaire qui s'en dessaisira la signera aussi et la paraphera, comme il vient d'être dit, ~~sous peine d'une pareille amende.~~

Art. 450, dernier alinéa

Abrogé

Art. 453

Les pièces qui seront fournies pour servir de comparaison seront signées et paraphées, comme il est dit aux trois premiers articles du présent chapitre pour la pièce arguée de faux, ~~et sous les mêmes peines.~~

Art. 463, alinéa 2

Les pièces de comparaison seront renvoyées dans les dépôts d'où elles auront été tirées, ou seront remises aux personnes qui les auront communiquées; le tout dans le délai de quinzaine à compter du jour de l'arrêt ou jugement, ~~à peine d'une amende de cinquante francs contre le greffier.~~

Art. 464/1, § 5, alinéa 2

Toute personne appelée à prêter son concours professionnel à l'EPE est tenue au secret. ~~Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 464/1, § 5, alinéa 8

Si la demande de consultation du dossier ou d'obtention d'une copie de ce dernier est acceptée, le dossier est, dans les vingt jours qui suivent la décision du magistrat EPE, mis à la disposition du requérant et de son avocat, en original ou en copie, pour consultation durant une période minimale de quarante-huit heures. Le secrétariat du parquet ou de l'auditorat compétent informe le requérant et son avocat par télécopie, par lettre simple ou par voie électronique du moment où le dossier peut être consulté. Ils peuvent eux-mêmes et par leurs propres moyens, en prendre une copie gratuitement, sur place. Le requérant ne peut faire usage des renseignements obtenus par la consultation ou par la prise d'une copie du dossier que dans l'intérêt de sa défense, à condition de respecter la présomption d'innocence et les droits de la défense de tiers, la vie privée et la dignité de la personne. Tout abus est puni conformément l'article 460ter du Code pénal.

Art. 464/12, § 3 et 4

§ 3. La personne requise ou l'organisme requis visé au § 1er prête son concours sans délai à l'exécution des mesures visées aux §§ 1er, 1er/1, 1er/2 et 2.

La personne ou l'organisme qui refuse de prêter son concours aux réquisitions du magistrat EPE visées aux §§ 1er, 1er/1, 1er/2 et 2 est puni d'un emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à dix mille euros ou d'une de ces peines seulement.

La personne ou l'organisme ou tout tiers qui conserve ou gère des biens qui font l'objet d'une mesure visée au § 2 et qui les fait disparaître dans une intention frauduleuse, est puni des peines prévues à l'article 507 du Code pénal. La tentative est punie des mêmes peines.

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance des mesures visées aux 4 §§ 1er,

Art. 464/1, § 5, alinéa 8

Si la demande de consultation du dossier ou d'obtention d'une copie de ce dernier est acceptée, le dossier est, dans les vingt jours qui suivent la décision du magistrat EPE, mis à la disposition du requérant et de son avocat, en original ou en copie, pour consultation durant une période minimale de quarante-huit heures. Le secrétariat du parquet ou de l'auditorat compétent informe le requérant et son avocat par télécopie, par lettre simple ou par voie électronique du moment où le dossier peut être consulté. Ils peuvent eux-mêmes et par leurs propres moyens, en prendre une copie gratuitement, sur place. Le requérant ne peut faire usage des renseignements obtenus par la consultation ou par la prise d'une copie du dossier que dans l'intérêt de sa défense, à condition de respecter la présomption d'innocence et les droits de la défense de tiers, la vie privée et la dignité de la personne. Tout abus est puni ~~conformément l'article 460ter~~ **conformément à l'article 665** du Code pénal.

Art. 464/12, § 3 et 4

~~§ 3. La personne requise ou l'organisme requis visé au § 1er prête son concours sans délai à l'exécution des mesures visées aux §§ 1er, 1er/1, 1er/2 et 2. La personne requise ou l'organisme requis visé au § 1er est tenu de prêter son concours sans délai à l'exécution des mesures visées aux §§ 1er et 2.~~

~~La personne ou l'organisme qui refuse de prêter son concours aux réquisitions du magistrat EPE visées aux §§ 1er, 1er/1, 1er/2 et 2 est puni d'un emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à dix mille euros ou d'une de ces peines seulement.~~

~~La personne ou l'organisme ou tout tiers qui conserve ou gère des biens qui font l'objet d'une mesure visée au § 2 et qui les fait disparaître dans une intention frauduleuse, est puni des peines prévues à l'article 507 du Code pénal. La tentative est punie des mêmes peines.~~

§ 4. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance des mesures visées aux 4 §§ 1er,

1er/1, 1er/2 et 2 ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.

Toute violation du secret sera punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 464/13, § 3

§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours est tenue de garder le secret.

Toute violation du secret sera punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 464/24, § 3

Les tiers qui refusent de fournir la collaboration ordonnée aux paragraphes 1er et 2 ou qui font obstacle à la recherche dans le système informatique, sont punis d'un emprisonnement de six mois à un an et d'une amende de vingt-six euros à vingt mille euros ou d'une de ces peines seulement.

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.

Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 464/27

§ 1er. Le magistrat EPE qui mène l'enquête peut autoriser un service de police à procéder à une observation visée à l'article 47^{sexies}, effectuée à l'aide de moyens techniques afin d'avoir une vue dans une habitation, ou dans une dépendance propre y enclose de cette habitation au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal, ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou le domicile d'un avocat ou d'un médecin

La cause d'excuse visée à l'article 464/15 est d'application à cette observation.

§ 2. Le magistrat mentionne dans son autorisation d'observation l'adresse ou une localisation aussi précise que possible de l'habitation, du local utilisé à des fins professionnelles ou du domicile visés au paragraphe 1er, alinéa 1er, qui fait l'objet de l'observation.

1er/1, 1er/2 et 2 ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.

~~Toute violation du secret sera punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 464/13, § 3

§ 3. Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours est tenue de garder le secret.

~~Toute violation du secret sera punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

Elles sont tenues de prêter leur concours.

Art. 464/24, § 3

Abrogé

Toute personne qui, du chef de sa fonction, a connaissance de la mesure ou y prête son concours, est tenue de garder le secret.

Abrogé

Art. 464/27

§ 1er. Le magistrat EPE qui mène l'enquête peut autoriser un service de police à procéder à une observation visée à l'article 47^{sexies}, effectuée à l'aide de moyens techniques afin d'avoir une vue dans une habitation, ou dans une dépendance propre y enclose de cette habitation ~~au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal~~, ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou le domicile d'un avocat ou d'un médecin.

La cause d'excuse visée à l'article 464/15 est d'application à cette observation.

§ 2. Le magistrat mentionne dans son autorisation d'observation l'adresse ou une localisation aussi précise que possible de l'habitation, du local utilisé à des fins professionnelles ou du domicile visés au paragraphe 1er, alinéa 1er, qui fait l'objet de l'observation.

§ 3. L'observation visée au paragraphe 1er peut être ordonnée si :

1° elle est appliquée exclusivement en exécution d'une condamnation au paiement de confiscations, d'amendes et de frais de justice passée en force de chose jugée et prononcée après que le condamné a été déclaré coupable d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4 ou d'une infraction dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal;

2° les actes d'exécution ordinaires n'ont pas suffi ou ne peuvent raisonnablement suffire pour atteindre l'objectif de l'EPE décrit à l'article 464/1, § 1er.

En outre, une observation visée au paragraphe 1er, se rapportant aux locaux utilisés à des fins professionnelles ou au domicile d'un avocat ou d'un médecin, ne peut être autorisée par le magistrat EPE que si l'avocat ou le médecin fait lui-même l'objet de la condamnation passée en force de chose jugée visée au 1°, ou que des faits précis laissent supposer que des tiers faisant l'objet d'une telle condamnation utilisent ces locaux ou ce domicile.

Cette mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Il est agi conformément l'article 464/14.

Art. 464/31, § 2

§ 2. Le procès-verbal est présenté pour signature au saisi, qui peut en recevoir une copie sans frais. Si le saisi refuse de signer le procès-verbal et/ou d'en recevoir une copie ou ne peut être joint, le magistrat EPE ou le fonctionnaire de police en fait mention sur l'original et la notification est réputée faite le jour où le verbalisant constate le refus. Si la copie n'est pas remise immédiatement, elle est envoyée dans les quarante-huit heures.

La copie du procès-verbal contient :

1° l'avertissement que le saisi ne peut plus se dessaisir des biens qui font l'objet de la saisie,

§ 3. L'observation visée au paragraphe 1er peut être ordonnée si :

1° elle est appliquée exclusivement en exécution d'une condamnation au paiement de confiscations, d'amendes et de frais de justice passée en force de chose jugée et prononcée après que le condamné a été déclaré coupable d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4 ou d'une infraction dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis à l'article 409 du Code pénal;

2° les actes d'exécution ordinaires n'ont pas suffi ou ne peuvent raisonnablement suffire pour atteindre l'objectif de l'EPE décrit à l'article 464/1, § 1er.

En outre, une observation visée au paragraphe 1er, se rapportant aux locaux utilisés à des fins professionnelles ou au domicile d'un avocat ou d'un médecin, ne peut être autorisée par le magistrat EPE que si l'avocat ou le médecin fait lui-même l'objet de la condamnation passée en force de chose jugée visée au 1°, ou que des faits précis laissent supposer que des tiers faisant l'objet d'une telle condamnation utilisent ces locaux ou ce domicile.

Cette mesure ne peut être exécutée sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret. ~~Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.~~

Il est agi conformément l'article 464/14.

Art. 464/31, § 2

§ 2. Le procès-verbal est présenté pour signature au saisi, qui peut en recevoir une copie sans frais. Si le saisi refuse de signer le procès-verbal et/ou d'en recevoir une copie ou ne peut être joint, le magistrat EPE ou le fonctionnaire de police en fait mention sur l'original et la notification est réputée faite le jour où le verbalisant constate le refus. Si la copie n'est pas remise immédiatement, elle est envoyée dans les quarante-huit heures.

La copie du procès-verbal contient :

1° l'avertissement que le saisi ne peut plus se dessaisir des biens qui font l'objet de la saisie,

sous peine de l'application de l'article 507 du Code pénal;

2° les références de l'affaire;

3° le texte de l'article 507, alinéa 1er, du Code pénal.

Art. 464/33, § 2

§ 2. La saisie est pratiquée sur réquisition du magistrat EPE par procès-verbal signifié au propriétaire par ce magistrat EPE ou le service de police requis, au propriétaire. Le cas échéant, le procès-verbal de saisie est signifié au nu-propriétaire, à l'usufruitier, à l'emphytéote, au superficiaire et, le cas échéant, au locataire.

Le procès-verbal de saisie contient à peine de nullité :

1° une copie de la réquisition du magistrat EPE;

2° l'identité du saisi, avec mention de ses nom et prénom, de son domicile ou, à défaut de domicile, de sa résidence ainsi que la date et le lieu de naissance, s'il s'agit d'une personne physique, ou de sa dénomination, sa forme juridique, son numéro d'entreprise et son siège, s'il s'agit d'une personne morale;

3° une description du bien immeuble sur lequel la saisie est pratiquée selon la manière prescrite à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851;

4° un extrait de la matrice cadastrale, datant de moins de trois mois;

5° le texte du présent article et de l'article 507, alinéa 1er, du Code pénal.

Art. 464/34, § 2

§ 2. La saisie d'une créance, à l'exception d'une saisie de droits à ordre ou au porteur, est effectuée par notification écrite de la décision de saisie au saisi et au tiers saisi.

Le magistrat EPE ou le fonctionnaire de police informe de la décision en procédant :

1° à l'expédition de la décision par téléfax ou par envoi recommandé, ou

sous peine de l'application ~~de l'article 507 de~~ **l'article 662** du Code pénal;

2° les références de l'affaire;

3° le texte de ~~l'article 507, alinéa 1er de~~ **l'article 662, alinéa 1er, 1°**, du Code pénal.

Art. 464/33, § 2

§ 2. La saisie est pratiquée sur réquisition du magistrat EPE par procès-verbal signifié au propriétaire par ce magistrat EPE ou le service de police requis, au propriétaire. Le cas échéant, le procès-verbal de saisie est signifié au nu-propriétaire, à l'usufruitier, à l'emphytéote, au superficiaire et, le cas échéant, au locataire.

Le procès-verbal de saisie contient à peine de nullité :

1° une copie de la réquisition du magistrat EPE;

2° l'identité du saisi, avec mention de ses nom et prénom, de son domicile ou, à défaut de domicile, de sa résidence ainsi que la date et le lieu de naissance, s'il s'agit d'une personne physique, ou de sa dénomination, sa forme juridique, son numéro d'entreprise et son siège, s'il s'agit d'une personne morale;

3° une description du bien immeuble sur lequel la saisie est pratiquée selon la manière prescrite à l'article 141 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851;

4° un extrait de la matrice cadastrale, datant de moins de trois mois;

5° le texte du présent article et ~~de l'article 507, alinéa 1er~~, **de l'article 662, alinéa 1er, 1°**, du Code pénal.

Art. 464/34, § 2

§ 2. La saisie d'une créance, à l'exception d'une saisie de droits à ordre ou au porteur, est effectuée par notification écrite de la décision de saisie au saisi et au tiers saisi.

Le magistrat EPE ou le fonctionnaire de police informe de la décision en procédant :

1° à l'expédition de la décision par téléfax ou par envoi recommandé, ou

2° à la délivrance d'une copie sans frais du procès-verbal de saisie, dressé par le fonctionnaire de police.

La notification contient les références de l'affaire ainsi que le texte du présent article et de l'article 507, alinéa 1er, du Code pénal. La notification adressée au tiers saisi contient en outre le texte de l'article 1452 du Code judiciaire.

Art. 520quinquies, § 3

§ 3. Une observation effectuée à l'aide de moyens techniques ne peut être autorisée que si les infractions pour lesquelles la peine d'emprisonnement à titre principal, la réclusion ou l'internement a été prononcé peuvent donner lieu à un emprisonnement correctionnel principal d'un an ou à une peine plus lourde.

Une infiltration et une observation effectuées à l'aide de moyens techniques en vue d'avoir une vue dans un domicile, ou dans une dépendance propre y enclose de ce domicile au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal, ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, ne peuvent être autorisées que si une peine d'emprisonnement à titre principal, une réclusion ou un internement a été prononcé pour une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal.

Lorsqu'une observation visée à l'alinéa 2 ou une infiltration porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, elle ne peut en outre être autorisée que si une peine d'emprisonnement à titre principal, une réclusion ou un internement a été prononcé à l'égard de l'avocat ou du médecin pour l'une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou pour une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers à l'égard desquels une telle peine d'emprisonnement à titre principal, une telle réclusion ou un tel

2° à la délivrance d'une copie sans frais du procès-verbal de saisie, dressé par le fonctionnaire de police.

La notification contient les références de l'affaire ainsi que le texte du présent article et ~~de l'article 507, alinéa 1er~~ **de l'article 662, alinéa 1er, 1°**, du Code pénal. La notification adressée au tiers saisi contient en outre le texte de l'article 1452 du Code judiciaire.

Art. 520quinquies, § 3

§ 3. Une observation effectuée à l'aide de moyens techniques ne peut être autorisée que si les infractions pour lesquelles la peine d'emprisonnement à titre principal, la réclusion ou l'internement a été prononcé peuvent donner lieu à un emprisonnement correctionnel principal d'un an ou à une peine plus lourde.

Une infiltration et une observation effectuées à l'aide de moyens techniques en vue d'avoir une vue dans un domicile, ou dans une dépendance propre y enclose de ce domicile ~~au sens des articles 479, 480 et 481 du Code pénal,~~ ou dans un local utilisé à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, ne peuvent être autorisées que si une peine d'emprisonnement à titre principal, une réclusion ou un internement a été prononcé pour une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée ~~à l'article 324bis~~ **à l'article 409** du Code pénal.

Lorsqu'une observation visée à l'alinéa 2 ou une infiltration porte sur les locaux utilisés à des fins professionnelles ou comme résidence par un avocat ou un médecin, elle ne peut en outre être autorisée que si une peine d'emprisonnement à titre principal, une réclusion ou un internement a été prononcé à l'égard de l'avocat ou du médecin pour l'une des infractions visées à l'article 90ter, §§ 2 à 4, ou pour une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée ~~à l'article 324bis~~ **à l'article 409** du Code pénal, ou si des faits précis laissent présumer que des tiers à l'égard desquels une telle peine d'emprisonnement à titre principal, une telle

internement a été prononcé, utilisent ses locaux ou sa résidence.

Ces mesures ne peuvent être exécutées sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret professionnel. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Art. 524bis, § 1er

§ 3. Sous réserve des exceptions légales, l'enquête particulière sur les avantages patrimoniaux est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'enquête particulièrement sur les avantages patrimoniaux est tenue au secret. Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. 555, § 3

§ 3. Sans préjudice des obligations que la loi lui impose, le médiateur ne peut rendre publics les faits dont il prend connaissance du fait de sa fonction. Il ne peut être appelé comme témoin dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale ou dans toute autre procédure relative aux faits dont il a pris connaissance au cours d'une médiation.

L'article 458 du Code pénal s'applique au médiateur.

Art. 601

Les personnes qui, dans l'exercice de leurs fonctions, interviennent dans la collecte, le traitement ou la transmission des informations visées par l'article 590 sont tenues au secret professionnel. L'article 458 du Code pénal leur est applicable.

Elles prennent toutes mesures utiles afin d'assurer la sécurité des informations enregistrées et empêchent notamment qu'elles soient déformées, endommagées, ou communiquées à des personnes qui n'ont pas obtenu l'autorisation d'en prendre connaissance.

Elles s'assurent du caractère approprié des programmes servant au traitement

réclusion ou un tel internement a été prononcé, utilisent ses locaux ou sa résidence.

Ces mesures ne peuvent être exécutées sans que le bâtonnier ou le représentant de l'ordre provincial des médecins en soit averti. Ces personnes sont tenues au secret professionnel. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 à l'article 464 du Code pénal.

Art. 524bis, § 1er

§ 3. Sous réserve des exceptions légales, l'enquête particulière sur les avantages patrimoniaux est secrète. Toute personne qui est appelée à prêter son concours professionnel à l'enquête particulièrement sur les avantages patrimoniaux est tenue au secret. ~~Celui qui viole ce secret est puni des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.~~

Art. 555, § 3

§ 3. Sans préjudice des obligations que la loi lui impose, le médiateur ne peut rendre publics les faits dont il prend connaissance du fait de sa fonction. Il ne peut être appelé comme témoin dans une procédure pénale, civile, administrative ou arbitrale ou dans toute autre procédure relative aux faits dont il a pris connaissance au cours d'une médiation.

~~L'article 458 du~~ **L'article 355 du** Code pénal s'applique au médiateur.

Art. 601

Les personnes qui, dans l'exercice de leurs fonctions, interviennent dans la collecte, le traitement ou la transmission des informations visées par l'article 590 sont tenues au secret professionnel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** leur est applicable.

Elles prennent toutes mesures utiles afin d'assurer la sécurité des informations enregistrées et empêchent notamment qu'elles soient déformées, endommagées, ou communiquées à des personnes qui n'ont pas obtenu l'autorisation d'en prendre connaissance.

Elles s'assurent du caractère approprié des programmes servant au traitement

automatique des informations ainsi que de la régularité de leur application.

Elles veillent à la régularité de la transmission des informations.

L'identité des auteurs de toute demande de consultation du Casier judiciaire est enregistrée dans un système de contrôle. Ces informations sont conservées pendant six mois.

Art. 623

Le condamné doit être libéré des restitutions, des dommages-intérêts et des frais auxquels il a été condamné et, s'il a été condamné pour infraction à l'article 489~~ter~~ du Code pénal, il doit être libéré du passif de la faillite, en principal, intérêts et frais.

Toutefois, la cour appelée à statuer sur la demande en réhabilitation peut affranchir de ces conditions le condamné qui justifie s'être trouvé dans l'impossibilité de se libérer, soit en raison de son indigence, soit en raison de toute autre cause qui ne lui est pas imputable. Elle peut aussi, dans ce cas et sans préjudice des droits des créanciers, fixer la partie des restitutions, des dommages-intérêts, des frais de justice et du passif dont le condamné doit être libéré avant qu'il puisse être admis à la réhabilitation.

Art. 627

Si, au cours du temps d'épreuve prévu aux articles précédents, le requérant a été condamné, soit à des peines de police, soit à des peines d'amende correctionnelle, soit à des peines d'emprisonnement correctionnel principal ne dépassant pas un mois pour infraction :

aux articles 242, 263, 283, 285, 294, 295, alinéa 2, 361, 362, 419, 420, 421, 422 et 519 du Code pénal;

aux articles 333 et 334 du même Code en tant qu'ils se rapportent au cas de négligence;

aux lois et règlements particuliers,

automatique des informations ainsi que de la régularité de leur application.

Elles veillent à la régularité de la transmission des informations.

L'identité des auteurs de toute demande de consultation du Casier judiciaire est enregistrée dans un système de contrôle. Ces informations sont conservées pendant six mois.

Art. 623

Le condamné doit être libéré des restitutions, des dommages-intérêts et des frais auxquels il a été condamné et, s'il a été condamné pour infraction à l'article 489~~ter~~ à l'article 488 du Code pénal, il doit être libéré du passif de la faillite, en principal, intérêts et frais.

Toutefois, la cour appelée à statuer sur la demande en réhabilitation peut affranchir de ces conditions le condamné qui justifie s'être trouvé dans l'impossibilité de se libérer, soit en raison de son indigence, soit en raison de toute autre cause qui ne lui est pas imputable. Elle peut aussi, dans ce cas et sans préjudice des droits des créanciers, fixer la partie des restitutions, des dommages-intérêts, des frais de justice et du passif dont le condamné doit être libéré avant qu'il puisse être admis à la réhabilitation.

Art. 627

Si, au cours du temps d'épreuve prévu aux articles précédents, le requérant a été condamné, soit à des peines de police, soit à des peines d'amende correctionnelle, soit à des peines d'emprisonnement correctionnel principal ne dépassant pas un mois pour infraction :

~~aux articles 242, 263, 283, 285, 294, 295, alinéa 2, 361, 362, 419, 420, 421, 422 et 519~~
aux articles 106, 107, 217, 218, 361, 362, 511 et 639 du Code pénal;

~~aux articles 333 et 334~~ à l'article 682 du même Code en tant qu'ils se rapportent au cas de négligence;

aux lois et règlements particuliers,

la Cour peut décider que ces condamnations ne font pas obstacle à l'octroi de la réhabilitation.

Art. 629, § 3

§ 3. Le procureur du Roi prend d'office ou à la demande du procureur général toutes informations jugées nécessaires. Il transmet le dossier de la procédure avec son avis au procureur général.

Si le condamné est une personne physique et a subi une peine pour des faits visés aux articles 417/7 à 417/24, 417/55 et 417/58 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 417/25 à 417/48, 417/52 à 417/54, 417/59, 417/62 et 417/63 du même Code du même Code lorsque ceux-ci ont été accomplis sur des mineurs ou ont impliqué leur participation, le dossier contient l'avis d'un service spécialisé dans la guidance ou le traitement des délinquants sexuels.

la Cour peut décider que ces condamnations ne font pas obstacle à l'octroi de la réhabilitation.

Art. 629, § 3

§ 3. Le procureur du Roi prend d'office ou à la demande du procureur général toutes informations jugées nécessaires. Il transmet le dossier de la procédure avec son avis au procureur général.

Si le condamné est une personne physique et a subi une peine pour des faits visés ~~aux articles 417/7 à 417/24, 417/55 et 417/58 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 417/25 à 417/48, 417/52 à 417/54, 417/59, 417/62 et 417/63 du même Code du même Code~~ **aux articles 134 à 151, 186 et 189 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 152 à 175, 183 à 185, 190, 191 et 192 du même Code** lorsque ceux-ci ont été accomplis sur des mineurs ou ont impliqué leur participation, le dossier contient l'avis d'un service spécialisé dans la guidance ou le traitement des délinquants sexuels.

Code judiciaire

Art. 32quater/2, § 4

§ 4. Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le registre visé au paragraphe 1er ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 79

Le Roi désigne parmi les juges au tribunal de première instance, selon les nécessités du service, un ou plusieurs juges d'instruction, un ou plusieurs juges des saisies, un ou plusieurs juges au tribunal de la famille et de la jeunesse et un ou plusieurs juges au tribunal de l'application des peines.

Dans le ressort de chaque cour d'appel, le premier président désigne, sur l'avis du procureur fédéral, parmi les juges

Art. 32quater/2, § 4

§ 4. Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le registre visé au paragraphe 1er ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458~~ **L'article 355** du Code pénal lui est applicable.

Art. 79

Le Roi désigne parmi les juges au tribunal de première instance, selon les nécessités du service, un ou plusieurs juges d'instruction, un ou plusieurs juges des saisies, un ou plusieurs juges au tribunal de la famille et de la jeunesse et un ou plusieurs juges au tribunal de l'application des peines.

Dans le ressort de chaque cour d'appel, le premier président désigne, sur l'avis du procureur fédéral, parmi les juges

d'instruction, un ou plusieurs juges d'instruction dont le quota sera fixé par le Roi. Ces juges d'instruction doivent disposer d'une expérience utile pour l'instruction des infractions visées aux articles 137 à 141 du Code pénal. Cette désignation n'a aucune incidence sur leur statut, ni sur leur affectation. En vertu de cette désignation, ils traitent prioritairement les dossiers dont ils sont saisis sur la base de l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

Le juge d'instruction le plus ancien, désigne par le Premier Président de la cour d'appel de Bruxelles, assure, en tant que doyen, la répartition des dossiers dont il est saisi par le procureur fédéral en vertu de l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

En cas d'empêchement légal du doyen, celui-ci désigne pour le remplacer, un autre juge d'instruction spécialisé pour connaître des infractions visées aux articles 137 à 141 du Code pénal et appartenant au ressort de la cour d'appel de Bruxelles.

Un ou plusieurs juges d'instruction désignés par le président du tribunal de première instance traitent prioritairement des affaires relatives à une infraction aux lois et aux règlements en matière fiscale.

Sur l'avis du procureur général du ressort de cour d'appel, le premier président désigne, dans le ressort des cours d'appel d'Anvers, de Mons et de Gand, parmi les juges d'instruction, un juge d'instruction, dans le ressort de la cour d'appel de Bruxelles, un juge d'instruction francophone et un juge d'instruction néerlandophone et, dans le ressort de la cour d'appel de Liège, un juge d'instruction et un juge d'instruction justifiant de la connaissance de la langue allemande. Ces juges d'instruction doivent disposer d'une expérience utile pour l'instruction des infractions pour lesquelles le Parquet européen est compétent. Cette désignation n'a aucune incidence sur leur statut, ni sur leur affectation. En vertu de cette désignation, ils traitent prioritairement les dossiers dont ils sont saisis par le procureur européen et les procureurs européens

d'instruction, un ou plusieurs juges d'instruction dont le quota sera fixé par le Roi. Ces juges d'instruction doivent disposer d'une expérience utile pour l'instruction des infractions visées ~~aux articles 137 à 141~~ **aux articles 374 à 389** du Code pénal. Cette désignation n'a aucune incidence sur leur statut, ni sur leur affectation. En vertu de cette désignation, ils traitent prioritairement les dossiers dont ils sont saisis sur la base de l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

Le juge d'instruction le plus ancien, désigne par le Premier Président de la cour d'appel de Bruxelles, assure, en tant que doyen, la répartition des dossiers dont il est saisi par le procureur fédéral en vertu de l'article 47*duodecies*, § 3, du Code d'instruction criminelle.

En cas d'empêchement légal du doyen, celui-ci désigne pour le remplacer, un autre juge d'instruction spécialisé pour connaître des infractions visées ~~aux articles 137 à 141~~ **aux articles 374 à 389** du Code pénal et appartenant au ressort de la cour d'appel de Bruxelles.

Un ou plusieurs juges d'instruction désignés par le président du tribunal de première instance traitent prioritairement des affaires relatives à une infraction aux lois et aux règlements en matière fiscale.

Sur l'avis du procureur général du ressort de cour d'appel, le premier président désigne, dans le ressort des cours d'appel d'Anvers, de Mons et de Gand, parmi les juges d'instruction, un juge d'instruction, dans le ressort de la cour d'appel de Bruxelles, un juge d'instruction francophone et un juge d'instruction néerlandophone et, dans le ressort de la cour d'appel de Liège, un juge d'instruction et un juge d'instruction justifiant de la connaissance de la langue allemande. Ces juges d'instruction doivent disposer d'une expérience utile pour l'instruction des infractions pour lesquelles le Parquet européen est compétent. Cette désignation n'a aucune incidence sur leur statut, ni sur leur affectation. En vertu de cette désignation, ils traitent prioritairement les dossiers dont ils sont saisis par le procureur européen et les procureurs européens

délégués désignés conformément à l'article 309/2.

Les juges d'instruction, les juges des saisies et les juges au tribunal de l'application des peines peuvent continuer à siéger à leur rang pour le jugement des affaires soumises au tribunal de première instance.

Les juges au tribunal de la famille et de la jeunesse peuvent siéger dans les chambres civiles du tribunal de première instance. Toutefois, le juge qui siège à la chambre de règlement à l'amiable ne peut jamais siéger, pour les dossiers dont il a pris connaissance, dans les autres chambres du tribunal de la famille et de la jeunesse. Sauf s'il s'agit de l'homologation d'un accord ou d'un procès-verbal de conciliation, la décision rendue par un juge ayant auparavant connu du litige alors qu'il siégeait dans une chambre de règlement à l'amiable, est nulle.

Le président du tribunal de première instance peut, à titre exceptionnel et de l'avis du procureur du Roi, demander au juge du tribunal de la famille et de la jeunesse de siéger aux chambres correctionnelles du tribunal de première instance. Lorsqu'ils sont appelés à siéger aux chambres correctionnelles du tribunal de première instance, les juges au tribunal de la famille et de la jeunesse sont prioritairement chargés des affaires pénales touchant l'ordre des familles ou les murs.

Art. 144ter, § 1er

§ 1er. Si une bonne administration de la justice l'exige, sauf dans les cas prévus par la loi spéciale du 25 juin 1998 réglant la responsabilité pénale des membres des gouvernements de communauté ou de région et la loi du 25 juin 1998 réglant la responsabilité pénale des ministres, le procureur fédéral exerce l'action publique pour :

1° les infractions visées :

- aux articles 101 à 136 du Code pénal;
- aux articles 331bis, 477 à 477sexies et 488bis à 488quinquies du Code pénal;

délégués désignés conformément à l'article 309/2.

Les juges d'instruction, les juges des saisies et les juges au tribunal de l'application des peines peuvent continuer à siéger à leur rang pour le jugement des affaires soumises au tribunal de première instance.

Les juges au tribunal de la famille et de la jeunesse peuvent siéger dans les chambres civiles du tribunal de première instance. Toutefois, le juge qui siège à la chambre de règlement à l'amiable ne peut jamais siéger, pour les dossiers dont il a pris connaissance, dans les autres chambres du tribunal de la famille et de la jeunesse. Sauf s'il s'agit de l'homologation d'un accord ou d'un procès-verbal de conciliation, la décision rendue par un juge ayant auparavant connu du litige alors qu'il siégeait dans une chambre de règlement à l'amiable, est nulle.

Le président du tribunal de première instance peut, à titre exceptionnel et de l'avis du procureur du Roi, demander au juge du tribunal de la famille et de la jeunesse de siéger aux chambres correctionnelles du tribunal de première instance. Lorsqu'ils sont appelés à siéger aux chambres correctionnelles du tribunal de première instance, les juges au tribunal de la famille et de la jeunesse sont prioritairement chargés des affaires pénales touchant l'ordre des familles ou les murs.

Art. 144ter, § 1er

§ 1er. Si une bonne administration de la justice l'exige, sauf dans les cas prévus par la loi spéciale du 25 juin 1998 réglant la responsabilité pénale des membres des gouvernements de communauté ou de région et la loi du 25 juin 1998 réglant la responsabilité pénale des ministres, le procureur fédéral exerce l'action publique pour :

1° les infractions visées :

- ~~aux articles 101 à 136 du Code pénal~~ -
aux articles 541 à 545 et 551 à 613 du Code pénal;
- ~~aux articles 331bis, 477 à 477sexies et 488bis à 488quinquies du Code pénal~~ **aux articles 233, 415 à 421 et 467 à 470 du Code pénal;**

- aux articles 433sexies, 433septies et 433octies du Code pénal et aux articles 77ter, 77quater et 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

2° les infractions commises avec usage de violence à l'encontre de personnes ou d'intérêts matériels, pour des motifs idéologiques ou politiques, dans le but d'atteindre ses objectifs par la terreur, l'intimidation ou les menaces, et spécialement les infractions visées au livre II, titre 1^{er}ter du Code pénal;

3° les infractions qui, dans une large mesure, concernent plusieurs ressorts ou qui ont une dimension internationale, en particulier celles de la criminalité organisée;

4° les infractions commises à l'occasion de l'importation, l'exportation et le transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente, dans les cas où le ministère public exerce l'action publique;

5° les infractions visées au chapitre 1er du titre VI du livre II du Code pénal;

6° les infractions connexes aux infractions visées aux 1°, 2°, 3°, 4° et 5°.

Art. 144quater

Pour les infractions visées au livre II, titre Ibis, du Code pénal et les articles 4.5.1.1. et 4.5.2.2. du Code belge de la Navigation, seul le procureur fédéral exerce l'action publique.

Art. 162, § 2

§ 2. Ils préparent le travail des magistrats sur le plan juridique, sous leur autorité et selon leurs indications, à l'exclusion des tâches attribuées aux greffiers ou aux secrétaires en vertu du présent Code.

Ils sont placés sous l'autorité et la surveillance du chef de corps de la cour, du tribunal ou du parquet auquel ils sont attaches. Le chef de corps est chargé de leur attribuer leurs missions.

Par ordonnance individuelle motivée et après avis positif du procureur général compétent, le

~~- aux articles 433sexies, 433septies et 433octies du Code pénal et aux articles 77ter, 77quater et 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers-~~ **aux articles 261 et 262 du Code pénal;**

2° les infractions commises avec usage de violence à l'encontre de personnes ou d'intérêts matériels, pour des motifs idéologiques ou politiques, dans le but d'atteindre ses objectifs par la terreur, l'intimidation ou les menaces, et spécialement les infractions visées ~~au livre II, titre 1^{er}ter~~ **au livre 2, titre 3, chapitre 1er** du Code pénal;

3° les infractions qui, dans une large mesure, concernent plusieurs ressorts ou qui ont une dimension internationale, en particulier celles de la criminalité organisée;

4° les infractions commises à l'occasion de l'importation, l'exportation et le transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente, dans les cas où le ministère public exerce l'action publique;

5° les infractions visées ~~au chapitre 1er du titre VI du livre II~~ **au chapitre 4 du titre 3 du livre 2** du Code pénal;

6° les infractions connexes aux infractions visées aux 1°, 2°, 3°, 4° et 5°.

Art. 144quater

Pour les infractions visées ~~au livre II, titre Ibis, du Code pénal~~ **au livre 2, titre 1er du Code pénal** et les articles 4.5.1.1. et 4.5.2.2. du Code belge de la Navigation, seul le procureur fédéral exerce l'action publique.

Art. 162, § 2

§ 2. Ils préparent le travail des magistrats sur le plan juridique, sous leur autorité et selon leurs indications, à l'exclusion des tâches attribuées aux greffiers ou aux secrétaires en vertu du présent Code.

Ils sont placés sous l'autorité et la surveillance du chef de corps de la cour, du tribunal ou du parquet auquel ils sont attaches. Le chef de corps est chargé de leur attribuer leurs missions.

Par ordonnance individuelle motivée et après avis positif du procureur général compétent, le

chef de corps peut partager l'exercice de toutes les compétences du ministère public avec des juristes de parquet nommés à titre définitif désignés près le parquet général, l'auditorat général, le parquet fédéral, le parquet de la sécurité routière, le parquet ou l'auditorat du travail, dans la mesure où ceux-ci justifient d'une ancienneté de deux ans au minimum comme juriste dans l'ordre judiciaire.

Les juristes de parquet visés à l'alinéa 3 peuvent exercer l'action publique devant le tribunal de police, sauf si elle porte sur les infractions à l'article 419, alinéa 2, du Code pénal.

Sont exclus :

- la compétence liée à l'exercice de l'action publique devant les cours d'assises, les chambres correctionnelles des cours d'appel et les tribunaux correctionnels;
- les compétences du ministère public dans le cadre de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive;
- le droit d'action visant à imposer des mesures sur la base de faits qualifiés infraction devant les chambres de la jeunesse des cours d'appel ou le tribunal de la jeunesse.

Les compétences qui ne peuvent être exercées que par les magistrats de parquet qui ont suivi à cet effet la formation particulière prescrite par la loi peuvent être exercées par les juristes de parquet, à condition qu'ils aient suivi une même formation.

Les services effectivement prestés en qualité de juriste contractuel sont pris en compte pour le calcul de l'ancienneté. Cette attribution de compétences peut être retirée à tout moment par le chef de corps. Le juriste de parquet est placé sous l'autorité et la surveillance de son chef de corps et exerce les compétences qui lui ont été attribuées sous la responsabilité d'un ou de plusieurs magistrats.

Art. 259bis19, § 3

§ 3. L'article 458 du Code pénal est applicable aux membres du Conseil supérieur, à leurs successeurs, aux experts et au personnel du Conseil pour toutes les données dont ils connaissent dans le cadre de l'exercice de leurs missions au sein du Conseil supérieur.

chef de corps peut partager l'exercice de toutes les compétences du ministère public avec des juristes de parquet nommés à titre définitif désignés près le parquet général, l'auditorat général, le parquet fédéral, le parquet de la sécurité routière, le parquet ou l'auditorat du travail, dans la mesure où ceux-ci justifient d'une ancienneté de deux ans au minimum comme juriste dans l'ordre judiciaire.

Les juristes de parquet visés à l'alinéa 3 peuvent exercer l'action publique devant le tribunal de police, sauf si elle porte sur les infractions ~~à l'article 419, alinéa 2,~~ **à l'article 107** du Code pénal.

Sont exclus :

- la compétence liée à l'exercice de l'action publique devant les cours d'assises, les chambres correctionnelles des cours d'appel et les tribunaux correctionnels;
- les compétences du ministère public dans le cadre de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive;
- le droit d'action visant à imposer des mesures sur la base de faits qualifiés infraction devant les chambres de la jeunesse des cours d'appel ou le tribunal de la jeunesse.

Les compétences qui ne peuvent être exercées que par les magistrats de parquet qui ont suivi à cet effet la formation particulière prescrite par la loi peuvent être exercées par les juristes de parquet, à condition qu'ils aient suivi une même formation.

Les services effectivement prestés en qualité de juriste contractuel sont pris en compte pour le calcul de l'ancienneté. Cette attribution de compétences peut être retirée à tout moment par le chef de corps. Le juriste de parquet est placé sous l'autorité et la surveillance de son chef de corps et exerce les compétences qui lui ont été attribuées sous la responsabilité d'un ou de plusieurs magistrats.

Art. 259bis19, § 3

§ 3. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** est applicable aux membres du Conseil supérieur, à leurs successeurs, aux experts et au personnel du Conseil pour toutes les données dont ils connaissent dans le cadre de l'exercice de leurs missions au sein du Conseil supérieur.

Art. 315ter, §§ 6 et 7

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données reprises dans la liste ou a connaissance de telles données est tenu, le cas échéant, d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

§ 7. Afin d'identifier pour l'application du premier paragraphe les personnes qui exercent une fonction judiciaire visée à la deuxième partie, livre II, titre 1er, et les magistrats en formation visés à l'article 259octies, § 1er, alinéa 4, le gestionnaire est autorisée à:

1° utiliser le numéro du Registre national des personnes qui exercent une fonction judiciaire visée à la deuxième partie, livre II, titre 1er, et des magistrats en formation]3 visés à l'article 259octies, § 1er, alinéa 4 et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- a) nom et prénoms;
- b) lieu et date de naissance;
- c) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visés à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 1er, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 434/1, § 6

§ 6. Afin d'identifier pour l'application du premier paragraphe les personnes qui exercent la profession d'avocat, le gestionnaire est autorisé à :

Art. 315ter, §§ 6 et 7

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données reprises dans la liste ou a connaissance de telles données est tenu, le cas échéant, d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable.

§ 7. Afin d'identifier pour l'application du premier paragraphe les personnes qui exercent une fonction judiciaire visée à la deuxième partie, livre II, titre 1er, et les magistrats en formation visés à l'article 259octies, § 1er, alinéa 4, le gestionnaire est autorisée à:

1° utiliser le numéro du Registre national des personnes qui exercent une fonction judiciaire visée à la deuxième partie, livre II, titre 1er, et des magistrats en formation]3 visés à l'article 259octies, § 1er, alinéa 4 et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- a) nom et prénoms;
- b) lieu et date de naissance;
- c) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visés à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 1er, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable.

Art. 434/1, § 6

§ 6. Afin d'identifier pour l'application du premier paragraphe les personnes qui exercent la profession d'avocat, le gestionnaire est autorisé à :

1° utiliser le numéro du Registre national des avocats et des stagiaires, et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- d) nom et prénoms;
- e) lieu et date de naissance;
- f) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visées à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 2, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 530

Sous peine de sanctions disciplinaires, il est interdit à l'huissier de justice suppléé d'exercer ses fonctions officielles pendant la durée de la suppléance.

Le suppléant qui accomplit un acte relevant du ministère de l'huissier de justice après l'expiration du terme fixé, est passible des peines prévues à l'article 262 du Code pénal.

L'inobservation de ces interdictions n'entraîne pas la nullité de l'acte concerné.

Art. 546, § 3

§ 3. Si le tribunal a prononcé la suspension, l'intéressé ne peut plus accomplir aucun acte d'administration pendant la durée de la suspension. En cas d'infraction à la présente disposition, l'article 262 du Code pénal est applicable.

1° utiliser le numéro du Registre national des avocats et des stagiaires, et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- d) nom et prénoms;
- e) lieu et date de naissance;
- f) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visées à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 2, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable.

Art. 530

Sous peine de sanctions disciplinaires, il est interdit à l'huissier de justice suppléé d'exercer ses fonctions officielles pendant la durée de la suppléance.

Le suppléant qui accomplit un acte relevant du ministère de l'huissier de justice après l'expiration du terme fixé, ~~est passible des peines prévues à l'article 262 du Code pénal~~ **sera puni d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros.**

L'inobservation de ces interdictions n'entraîne pas la nullité de l'acte concerné.

Art. 546, § 3

§ 3. Si le tribunal a prononcé la suspension, l'intéressé ne peut plus accomplir aucun acte d'administration pendant la durée de la suspension. En cas d'infraction à la présente disposition, ~~l'article 262 du Code pénal est applicable~~ **l'intéressé sera puni d'une peine d'un emprisonnement de huit jours à un an et**

Pendant la durée de la suspension, il ne peut pas assister aux réunions des chambres des huissiers de justice et il ne peut pas être élu membre du conseil des huissiers de justice. Si l'intéressé a déjà été élu à une des fonctions précitées, il ne peut pas l'exercer pendant la durée de la suspension et il doit être pourvu à son remplacement pendant cette durée.

Tout huissier de justice ou candidat-huissier de justice destitué doit cesser l'exercice de sa profession, à peine de tous dommages-intérêts et, le cas échéant, d'autres condamnations prévues par la loi, qui sont dirigées contre les fonctionnaires destitués qui continuent à exercer leurs fonctions.

Les dispositions des alinéas 1er à 3 sont applicables dès le moment où la décision prononçant la peine disciplinaire est définitive.

Art. 548, § 5

§ 5. L'article 262 du Code pénal est applicable à l'huissier de justice ou au candidat-huissier de justice qui fait l'objet d'une mesure de suspension préventive.

Art. 555/1bis, § 6

§ 6. Afin d'identifier, pour l'application de l'article 555/1, alinéa 1er, 15° et 22°, les huissiers de justice, les candidats-huissiers de justice et les huissiers de justice titulaires et suppléants, le gestionnaire est autorisé à :

1° utiliser le numéro du Registre national des huissiers de justice, des candidats-huissiers de justice et des huissiers de justice titulaires et suppléants, et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à

d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros.

Pendant la durée de la suspension, il ne peut pas assister aux réunions des chambres des huissiers de justice et il ne peut pas être élu membre du conseil des huissiers de justice. Si l'intéressé a déjà été élu à une des fonctions précitées, il ne peut pas l'exercer pendant la durée de la suspension et il doit être pourvu à son remplacement pendant cette durée.

Tout huissier de justice ou candidat-huissier de justice destitué doit cesser l'exercice de sa profession, à peine de tous dommages-intérêts et, le cas échéant, d'autres condamnations prévues par la loi, qui sont dirigées contre les fonctionnaires destitués qui continuent à exercer leurs fonctions.

Les dispositions des alinéas 1er à 3 sont applicables dès le moment où la décision prononçant la peine disciplinaire est définitive.

Art. 548, § 5

§ 5. ~~L'article 262 du Code pénal est applicable à l'huissier de justice ou au candidat-huissier de justice qui fait l'objet d'une mesure de suspension préventive.~~ **L'huissier de justice ou au candidat-huissier de justice qui, après en avoir eu la connaissance officielle d'une mesure de suspension préventive, aura continué l'exercice de ses fonctions, sera puni d'une peine d'emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros.**

Art. 555/1bis, § 6

§ 6. Afin d'identifier, pour l'application de l'article 555/1, alinéa 1er, 15° et 22°, les huissiers de justice, les candidats-huissiers de justice et les huissiers de justice titulaires et suppléants, le gestionnaire est autorisé à :

1° utiliser le numéro du Registre national des huissiers de justice, des candidats-huissiers de justice et des huissiers de justice titulaires et suppléants, et à accéder aux informations visées à l'article 3, alinéa 1er, 1°, 2°, 6°, et alinéa 2, de la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques;

2° à accéder aux informations suivantes des registres visés à l'article 4, § 2, de la loi du 15 janvier 1990 relative à l'institution et à

l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- g) nom et prénoms;
- h) lieu et date de naissance;
- i) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visées à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 2, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 569, alinéa 1er, 1° et 1°/1

Le tribunal de première instance connaît:

1° des demandes relatives à l'état des personnes, ainsi que de toutes contestations entre époux relatives à l'exercice de leurs droits ou à leurs biens à l'exception des matières qui sont de la compétence spéciale du juge de paix et sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal par l'article 391octies du Code pénal et par l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

1°/1 des demandes relatives à l'annulation de la cohabitation légale, sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal par l'article 391octies du Code pénal et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

Art. 572bis, alinéa 1er, 1° et 2°

Sans préjudice des compétences spéciales reconnues au juge de paix et au tribunal de la jeunesse, dans le cadre des mesures de protection de la jeunesse, et des législations particulières, le tribunal de la famille connaît:

1° des demandes relatives à l'état des personnes, en ce compris des demandes relatives à la nationalité belge et à la

l'organisation d'une Banque-carrefour de la sécurité sociale :

- g) nom et prénoms;
- h) lieu et date de naissance;
- i) date de décès.

Le numéro du Registre national, le lieu et la date de naissance, et la date de décès des personnes physiques visées à l'alinéa précédent ne peuvent être communiqués au public.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte ou au traitement des données visées à l'alinéa 2, ou a connaissance de telles données est, le cas échéant, tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable.

Art. 569, alinéa 1er, 1° et 1°/1

Le tribunal de première instance connaît:

1° des demandes relatives à l'état des personnes, ainsi que de toutes contestations entre époux relatives à l'exercice de leurs droits ou à leurs biens à l'exception des matières qui sont de la compétence spéciale du juge de paix et sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal ~~par l'article 391octies du Code pénal~~ **par l'article 297 du Code pénal** et par l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

1°/1 des demandes relatives à l'annulation de la cohabitation légale, sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal par ~~l'article 391octies du Code pénal~~ **par l'article 297 du Code pénal** et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

Art. 572bis, alinéa 1er, 1° et 2°

Sans préjudice des compétences spéciales reconnues au juge de paix et au tribunal de la jeunesse, dans le cadre des mesures de protection de la jeunesse, et des législations particulières, le tribunal de la famille connaît:

1° des demandes relatives à l'état des personnes, en ce compris des demandes relatives à la nationalité belge et à la

reconnaissance du statut d'apatride, sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal par l'article 391octies du Code pénal et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

2° des demandes relatives à l'annulation de la cohabitation légale, et des recours contre le refus de l'officier de l'état civil d'acter la déclaration de cohabitation légale sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal par l'article 391octies du Code pénal et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

Art. 584

Le président du tribunal de première instance statue au provisoire dans les cas dont il reconnaît l'urgence, en toutes matières, sauf celles que la loi soustrait au pouvoir judiciaire.

Si l'affaire est de la compétence du tribunal de la famille, le président n'est saisi qu'en cas d'absolue nécessité.

Le président du tribunal du travail et le président du tribunal de l'entreprise peuvent statuer au provisoire dans les cas dont ils reconnaissent l'urgence, dans les matières qui sont respectivement de la compétence de ces tribunaux.

Le président est saisi par voie de référé ou, en cas d'absolue nécessité, par requête.

Il peut notamment:

- 1° désigner des séquestres;
- 2° prescrire à toutes fins des constats ou des expertises, même en y comprenant l'estimation du dommage et la recherche de ses causes;
- 3° ordonner toutes mesures nécessaires à la sauvegarde des droits de ceux qui ne peuvent y pourvoir, y compris la vente des meubles délaissés ou abandonnés;
- 4° ordonner l'audition d'un ou de plusieurs témoins lorsqu'une partie justifie d'un intérêt apparent, même en vue d'une contestation future, s'il est constant que tout retard apporté à cette audition doit faire craindre que le témoignage ne puisse plus être recueilli ultérieurement.

reconnaissance du statut d'apatride, sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal ~~par l'article 391octies du Code pénal~~ **par l'article 297 du Code pénal** et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

2° des demandes relatives à l'annulation de la cohabitation légale, et des recours contre le refus de l'officier de l'état civil d'acter la déclaration de cohabitation légale sans préjudice de la compétence attribuée au juge pénal ~~par l'article 391octies du Code pénal~~ **par l'article 297 du Code pénal** et l'article 79quater de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

Art. 584

Le président du tribunal de première instance statue au provisoire dans les cas dont il reconnaît l'urgence, en toutes matières, sauf celles que la loi soustrait au pouvoir judiciaire.

Si l'affaire est de la compétence du tribunal de la famille, le président n'est saisi qu'en cas d'absolue nécessité.

Le président du tribunal du travail et le président du tribunal de l'entreprise peuvent statuer au provisoire dans les cas dont ils reconnaissent l'urgence, dans les matières qui sont respectivement de la compétence de ces tribunaux.

Le président est saisi par voie de référé ou, en cas d'absolue nécessité, par requête.

Il peut notamment:

- 1° désigner des séquestres;
- 2° prescrire à toutes fins des constats ou des expertises, même en y comprenant l'estimation du dommage et la recherche de ses causes;
- 3° ordonner toutes mesures nécessaires à la sauvegarde des droits de ceux qui ne peuvent y pourvoir, y compris la vente des meubles délaissés ou abandonnés;
- 4° ordonner l'audition d'un ou de plusieurs témoins lorsqu'une partie justifie d'un intérêt apparent, même en vue d'une contestation future, s'il est constant que tout retard apporté à cette audition doit faire craindre que le témoignage ne puisse plus être recueilli ultérieurement.

5° ordonner, dans le cas d'une atteinte à un droit de propriété intellectuelle visé à l'article 1369bis /1, commise à l'échelle commerciale, et à la demande du titulaire de ce droit qui justifie de circonstances susceptibles de compromettre le recouvrement des dommages et intérêts, la saisie à titre conservatoire des biens mobiliers et immobiliers du contrefacteur supposé, et le cas échéant le blocage des comptes bancaires et des autres avoirs de ce dernier. Le président, statuant sur cette demande, vérifie :

1) si le droit de propriété intellectuelle dont la protection est invoquée est, selon toutes apparences, valable;

2) si l'atteinte au droit de propriété intellectuelle en cause ne peut être raisonnablement contestée;

3) si, après avoir fait une pondération des intérêts en présence, dont l'intérêt général, les faits et, le cas échéant, les pièces sur lesquelles le demandeur se fonde sont de nature à justifier raisonnablement la saisie tendant à la protection du droit de propriété intellectuelle invoqué;

6° ordonner, dans le cas d'une obtention, utilisation ou divulgation illicite d'un secret d'affaires visé à l'article XI.332/4 du Code de droit économique, et à la demande du détenteur du secret d'affaires, la saisie à titre conservatoire des biens en infraction, y compris de produits importés, ou la remise de ces biens, de façon à empêcher leur entrée ou leur circulation sur le marché;

7° ordonner, dans le cas de la diffusion non consensuelle d'images ou d'enregistrements visée aux articles 371/1, § 1er, 2°, et 371/2 du Code pénal, et à la demande de la personne figurant sur les images ou l'enregistrement, de son représentant légal ou de ses ayants droit, d'utiliser tous les moyens appropriés pour les retirer immédiatement ou les rendre inaccessibles par le diffuseur ou tout prestataire intermédiaire exerçant une activité telle que visée aux articles XII.17 ou XII.19 du Code de droit économique, au plus tard dans les six heures de la signification de l'ordonnance;

8° ordonner des mesures correctives contre les représailles, y compris des mesures

5° ordonner, dans le cas d'une atteinte à un droit de propriété intellectuelle visé à l'article 1369bis /1, commise à l'échelle commerciale, et à la demande du titulaire de ce droit qui justifie de circonstances susceptibles de compromettre le recouvrement des dommages et intérêts, la saisie à titre conservatoire des biens mobiliers et immobiliers du contrefacteur supposé, et le cas échéant le blocage des comptes bancaires et des autres avoirs de ce dernier. Le président, statuant sur cette demande, vérifie :

1) si le droit de propriété intellectuelle dont la protection est invoquée est, selon toutes apparences, valable;

2) si l'atteinte au droit de propriété intellectuelle en cause ne peut être raisonnablement contestée;

3) si, après avoir fait une pondération des intérêts en présence, dont l'intérêt général, les faits et, le cas échéant, les pièces sur lesquelles le demandeur se fonde sont de nature à justifier raisonnablement la saisie tendant à la protection du droit de propriété intellectuelle invoqué;

6° ordonner, dans le cas d'une obtention, utilisation ou divulgation illicite d'un secret d'affaires visé à l'article XI.332/4 du Code de droit économique, et à la demande du détenteur du secret d'affaires, la saisie à titre conservatoire des biens en infraction, y compris de produits importés, ou la remise de ces biens, de façon à empêcher leur entrée ou leur circulation sur le marché;

7° ordonner, dans le cas de la diffusion non consensuelle d'images ou d'enregistrements visée aux articles 371/1, § 1er, 2°, et 371/2 ~~aux~~ **articles 136, 137, 143, 3ème tiret et 144, 3ème tiret** du Code pénal, et à la demande de la personne figurant sur les images ou l'enregistrement, de son représentant légal ou de ses ayants droit, d'utiliser tous les moyens appropriés pour les retirer immédiatement ou les rendre inaccessibles par le diffuseur ou tout prestataire intermédiaire exerçant une activité telle que visée aux articles XII.17 ou XII.19 du Code de droit économique, au plus tard dans les six heures de la signification de l'ordonnance;

8° ordonner des mesures correctives contre les représailles, y compris des mesures

provisaires dans l'attente du règlement des procédures judiciaires, dans le cadre des litiges visés à l'article 578, 25°, du présent code.

Pour les demandes visées à l'alinéa 5, 7°, l'absolue nécessité est présumée et la diffusion est, sans préjudice de l'article 371/1, § 4, du Code pénal, présumée non consensuelle jusqu'à preuve du contraire.

Art. 1253/4, § 2

§ 2. Le gestionnaire n'est pas autorisé à communiquer les données du registre à d'autres personnes que celles visées au paragraphe 1er.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données du registre, ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

L'article 458 du Code pénal leur est applicable.

Art. 1253ter/5, alinéa 3

En ce qui concerne la fixation des résidences séparées visées à l'alinéa 1er, 3°, si un époux ou un cohabitant légal se rend coupable, à l'égard de son conjoint, d'un fait visé à l'article 375, 398 à 400, 402, 403 ou 405 du Code pénal ou a tenté de commettre un fait visé à l'article 375, 393, 394 ou 397 du même Code, ou s'il existe des indications sérieuses de tels comportements, l'autre époux ou cohabitant légal se verra attribuer, s'il en fait la demande et sauf circonstances exceptionnelles, la jouissance de la résidence conjugale ou commune.

Art. 1253sexies, § 2

§ 2. La notification, faite au défendeur, de l'ordonnance fondée sur l'article 223 du Code civil, comportant l'interdiction d'aliéner ou de donner en gage des biens meubles, reproduit le texte de l'article 507 du Code pénal.

Art. 1389bis/4

provisaires dans l'attente du règlement des procédures judiciaires, dans le cadre des litiges visés à l'article 578, 25°, du présent code.

Pour les demandes visées à l'alinéa 5, 7°, l'absolue nécessité est présumée et la diffusion est, sans préjudice ~~de l'article 371/1, § 4, du Code pénal~~ **de l'article 133 du Code pénal**, présumée non consensuelle jusqu'à preuve du contraire.

Art. 1253/4, § 2

§ 2. Le gestionnaire n'est pas autorisé à communiquer les données du registre à d'autres personnes que celles visées au paragraphe 1er.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données du registre, ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** leur est applicable.

Art. 1253ter/5, alinéa 3

En ce qui concerne la fixation des résidences séparées visées à l'alinéa 1er, 3°, si un époux ou un cohabitant légal se rend coupable, à l'égard de son conjoint, d'un fait visé à ~~l'article 375, 398 à 400, 402, 403 ou 405 du Code pénal ou a tenté de commettre un fait visé à l'article 375, 393, 394 ou 397~~ **l'article 138, 143, cinquième tiret, 144, cinquième tiret, 194, 195, 196, 198 du Code pénal ou a tenté de commettre un fait visé à l'article 96, 97 138, 143, cinquième tiret ou 144, cinquième tiret** du même Code, ou s'il existe des indications sérieuses de tels comportements, l'autre époux ou cohabitant légal se verra attribuer, s'il en fait la demande et sauf circonstances exceptionnelles, la jouissance de la résidence conjugale ou commune.

Art. 1253sexies, § 2

§ 2. La notification, faite au défendeur, de l'ordonnance fondée sur l'article 223 du Code civil, comportant l'interdiction d'aliéner ou de donner en gage des biens meubles, reproduit le texte de ~~l'article 507 du Code pénal~~ **l'article 662 du Code pénal**.

Art. 1389bis/4

Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le fichier des avis ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable. Les officiers ministériels intervenant à charge d'un même débiteur sont toutefois libérés de cette obligation pour l'échange entre eux des informations concernant ce débiteur ou concernant ceux qui partagent une communauté ou une indivision avec lui.

Art. 1391/3, alinéa 2

Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte ou à l'enregistrement des données dans le Registre central EAPO ou au traitement ou à la communication des données qui y sont enregistrées ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal s'applique.

Art. 1394/3

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le fichier central ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 1394/27, § 4

§ 4. Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte ou à l'enregistrement de données dans le Registre central ou au traitement ou à la communication des données qui y sont enregistrées ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. L'article 458 du Code pénal s'applique.

Art. 1502

L'exploit de saisie-exécution mobilière reproduit à peine de nullité le texte des articles 1408, § 3, et 1526*bis* ainsi que les articles 490*bis* et 507 du Code pénal.

Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le fichier des avis ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable. Les officiers ministériels intervenant à charge d'un même débiteur sont toutefois libérés de cette obligation pour l'échange entre eux des informations concernant ce débiteur ou concernant ceux qui partagent une communauté ou une indivision avec lui.

Art. 1391/3, alinéa 2

Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte ou à l'enregistrement des données dans le Registre central EAPO ou au traitement ou à la communication des données qui y sont enregistrées ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** s'applique.

Art. 1394/3

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données enregistrées dans le fichier central ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** lui est applicable.

Art. 1394/27, § 4

§ 4. Celui qui, à quelque titre que ce soit, participe à la collecte ou à l'enregistrement de données dans le Registre central ou au traitement ou à la communication des données qui y sont enregistrées ou a connaissance de telles données, est tenu d'en respecter le caractère confidentiel. ~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 355 du Code pénal** s'applique.

Art. 1502

L'exploit de saisie-exécution mobilière reproduit à peine de nullité le texte des articles 1408, § 3, et 1526*bis* ainsi que ~~les articles~~

L'acte doit contenir en caractères très apparents l'indication des délais prescrits à peine de déchéance par l'article 1408, § 3, alinéa 1er et par l'article 1526*bis*, alinéa 2.

Art. 1675/18

Sans préjudice des obligations que lui impose la loi et sauf lorsqu'il est appelé à témoigner en justice, le médiateur de dettes ne peut divulguer des faits dont il a eu connaissance de par sa fonction. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 1675/22, § 2

§ 2. Le gestionnaire n'est pas autorisé à communiquer les données visées à l'article 1675/20, alinéa 2, à d'autres personnes que celles visées au paragraphe 1er.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données visées à l'article 1675/20, alinéa 2, ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 1728, §2

§ 2. Sans préjudice des obligations que la loi lui impose, le médiateur ne peut rendre publics les faits dont il prend connaissance du fait de sa fonction. Il ne peut être appelé comme témoin par les parties dans une procédure civile, administrative ou arbitrale relative aux faits dont il a pris connaissance au cours de la médiation. Il ne peut davantage révéler, en ce compris au juge ou à l'arbitre saisi d'un différend entre les parties médiées, le motif de l'échec de ce mode amiable de règlement des conflits.

L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

~~490bis et 507~~ les articles 492, 493 et 662 du Code pénal.

L'acte doit contenir en caractères très apparents l'indication des délais prescrits à peine de déchéance par l'article 1408, § 3, alinéa 1er et par l'article 1526*bis*, alinéa 2.

Art. 1675/18

Sans préjudice des obligations que lui impose la loi et sauf lorsqu'il est appelé à témoigner en justice, le médiateur de dettes ne peut divulguer des faits dont il a eu connaissance de par sa fonction. ~~L'article 458 du Code pénal~~ L'article 355 du Code pénal lui est applicable.

Art. 1675/22, § 2

§ 2. Le gestionnaire n'est pas autorisé à communiquer les données visées à l'article 1675/20, alinéa 2, à d'autres personnes que celles visées au paragraphe 1er.

Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données visées à l'article 1675/20, alinéa 2, ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

~~L'article 458 du Code pénal~~ L'article 355 du Code pénal lui est applicable.

Art. 1728, §2

§ 2. Sans préjudice des obligations que la loi lui impose, le médiateur ne peut rendre publics les faits dont il prend connaissance du fait de sa fonction. Il ne peut être appelé comme témoin par les parties dans une procédure civile, administrative ou arbitrale relative aux faits dont il a pris connaissance au cours de la médiation. Il ne peut davantage révéler, en ce compris au juge ou à l'arbitre saisi d'un différend entre les parties médiées, le motif de l'échec de ce mode amiable de règlement des conflits.

~~L'article 458 du Code pénal~~ L'article 355 du Code pénal lui est applicable.

Code de la nationalité belge

Art. 23/1, § 1er, 1°

Art. 23/1, § 1er, 1°

1° s'ils ont été condamnés, comme auteur, coauteur ou complice, à une peine d'emprisonnement d'au moins cinq ans sans sursis pour une infraction visée aux articles 101 à 112, 113 à 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 à 123, 123ter, 123quater, alinéa 2, 124 à 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies et 136septies, 331bis, 433quinquies à 433octies, 477 à 477sexies et 488bis du Code pénal et aux articles 77bis, 77ter, 77quater et 77quinquies de la loi sur les étrangers, pour autant que les faits leur reprochés aient été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge, à l'exception des infractions visées aux articles 136bis, 136ter et 136quater du Code pénal;

1° s'ils ont été condamnés, comme auteur, coauteur ou complice, à une peine d'emprisonnement d'au moins cinq ans sans sursis pour une infraction visée ~~aux articles 101 à 112, 113 à 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 à 123, 123ter, 123quater, alinéa 2, 124 à 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies et 136septies, 331bis, 433quinquies à 433octies, 477 à 477sexies et 488bis du Code pénal et aux articles 77bis, 77ter, 77quater et 77quinquies de la loi sur les étrangers, pour autant que les faits leur reprochés aient été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge, à l'exception des infractions visées aux articles 136bis, 136ter et 136quater du Code pénal~~ **aux articles 82 à 88, 90 à 93, 233, 259 à 262, 265, 392 à 394, 396, 401 à 405, 415 à 417, 467 à 470, 551 à 560, 562, 564, 567 à 571, 573 à 588, 595, 601 à 609, 611, pour autant que les faits leur reprochés aient été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge, à l'exception des infractions visées aux articles 82 à 88 du Code pénal ;**

Code pénal social

Art. 51

Les compétences des inspecteurs sociaux officiers de police judiciaire

Les pouvoirs d'officier de police judiciaire, auxiliaire du procureur du Roi et de l'auditeur du travail, conférés aux inspecteurs sociaux désignés par le Roi ne peuvent être exercés qu'en vue de la recherche et de la constatation des infractions visées dans le présent Code et dans les articles 433quinquies à 433octies du Code pénal et dans les articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers.

Art. 79, alinéa 1er

La consultation du dossier

L'administration compétente met à la disposition du contrevenant ou de son avocat le dossier relatif aux infractions pouvant donner lieu à l'application de l'amende

Art. 51

Les compétences des inspecteurs sociaux officiers de police judiciaire

Les pouvoirs d'officier de police judiciaire, auxiliaire du procureur du Roi et de l'auditeur du travail, conférés aux inspecteurs sociaux désignés par le Roi ne peuvent être exercés qu'en vue de la recherche et de la constatation des infractions visées dans le présent Code et ~~dans les articles 433quinquies à 433octies du Code pénal et dans les articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers~~ **dans les articles 259 à 262 du Code pénal**

Art. 79, alinéa 1er

La consultation du dossier

L'administration compétente met à la disposition du contrevenant ou de son avocat le dossier relatif aux infractions pouvant donner lieu à l'application de l'amende

administrative afin qu'il le consulte au greffe et elle l'autorise, sur demande, à prendre la copie des pièces du dossier. L'article 460ter du Code pénal est applicable au contrevenant qui est assimilé à l'inculpé en vue de l'application de cette disposition.

Les frais des copies sont à charge du contrevenant. Le tarif en est établi par le Roi.

Art. 231

Les exclusions

Les sanctions visées aux articles 232 à 235 sont appliquées à l'exclusion de l'application des articles 196, 197, 210bis et 496 du Code pénal et des dispositions de l'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions, d'indemnités et d'allocations.

administrative afin qu'il le consulte au greffe et elle l'autorise, sur demande, à prendre la copie des pièces du dossier. ~~L'article 460ter du Code pénal~~ L'article 665 du Code pénal est applicable au contrevenant qui est assimilé à l'inculpé en vue de l'application de cette disposition.

Les frais des copies sont à charge du contrevenant. Le tarif en est établi par le Roi.

Art. 231

Les exclusions

Les sanctions visées aux articles 232 à 235 sont appliquées à l'exclusion de l'application ~~des articles 196, 197, 210bis et 496 du Code pénal~~ et des dispositions de l'arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions, d'indemnités et d'allocations **des articles 449, 476, 477 et 687 du Code pénal.**

Loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine

Art. 25, § 2, d)

d) soit, en cas de condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité et si la motivation du jugement ou de l'arrêt fait apparaître qu'il avait précédemment été condamné à une peine correctionnelle d'au moins trois ans d'emprisonnement ferme pour des faits visés :

- aux articles 102, 103, alinéa 2, 106, 107, 108, 136bis à 136^{septies}, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, alinéa 2, 279, 279bis, 280, 3° à 8°, 323, 324, 324ter, 327, alinéa 1er, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 à 4, 348, 349, alinéa 2, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377^{quater}, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1er et 3, 385, alinéa 2, 386, alinéa 2, 393 à 397, 399, alinéa 2, 400 à 405, 405bis, 3° à 11°, 405ter, 405^{quater}, 406, alinéa 1er, 407 à 410ter, 417ter, 417^{quater}, 423, 425, 427 à 430, 433, 433ter à 433^{duodecies}, 435 à 438bis, 442^{quater}, §§ 2 et 3, 454 à 456, 470, 471, septième membre de phrase de l'énumération,

Art. 25, § 2, d)

d) soit, en cas de condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité et si la motivation du jugement ou de l'arrêt fait apparaître qu'il avait précédemment été condamné à une peine correctionnelle d'au moins trois ans d'emprisonnement ferme pour des faits visés :

- ~~aux articles 102, 103, alinéa 2, 106, 107, 108, 136bis à 136^{septies}, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, alinéa 2, 279, 279bis, 280, 3° à 8°, 323, 324, 324ter, 327, alinéa 1er, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 à 4, 348, 349, alinéa 2, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377^{quater}, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1er et 3, 385, alinéa 2, 386, alinéa 2, 393 à 397, 399, alinéa 2, 400 à 405, 405bis, 3° à 11°, 405ter, 405^{quater}, 406, alinéa 1er, 407 à 410ter, 417ter, 417^{quater}, 423, 425, 427 à 430, 433, 433ter à 433^{duodecies}, 435 à 438bis, 442^{quater}, §§ 2 et 3, 454 à 456, 470, 471, septième membre de phrase de l'énumération, 472 à 475, 477^{sexies}, § 2, 488bis, § 2, 1°, et § 3, 518, 531, 532 et~~

472 à 475, 477*sexies*, § 2, 488*bis*, § 2, 1°, et § 3, 518, 531, 532 et 532*bis* du Code pénal;

- aux articles 77*bis* à 77*quinquies* de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

- à l'article 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation

- à l'article 30 de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

- à l'article 34 de la loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime;

- à l'article 7, alinéa 2, de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales,

et qu'il s'est écoulé moins de dix ans entre le moment où il a purgé sa peine ou le moment où sa peine a été prescrite et les faits ayant donné lieu à sa condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité, subi dix-neuf ans de cette peine, sous réserve de l'application des articles 195, alinéa 5, ou 344, alinéa 5, du Code d'instruction criminelle ;

Art. 26, § 2, d)

d) soit, en cas de condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité et si la motivation du jugement ou de l'arrêt fait apparaître qu'il avait précédemment été condamné à une peine correctionnelle d'au moins trois ans d'emprisonnement ferme pour des faits visés :

- aux articles 102, 103, alinéa 2, 106, 107, 108, 136*bis* à 136*septies*, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, alinéa 2, 279, 279*bis*, 280, 3° à 8°,

~~532*bis* du Code pénal aux articles 82 à 88, 90 à 92, 96 à 98, 100, 101, 112 à 119, 121 à 127, 134 à 149, 151 à 166, 171 à 174, 183, 185 196, 197, 198, 200, 2° à 5°, 201, 2° à 5°, 202 2° à 5°, 206 à 212, 214, 215, 219 à 222, 223 à 225, 227 à 229, 230, 231, 232, 233, 236, 259 à 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 et 309, 319 à 322, 324 à 326, 330 à 333, 335 à 337, 340, 341, 374, 376 à 378, 387 à 389, 406, 408, 410 à 412, 388, § 1er, 1° et § 2, 461, 435, § 1er, 4°, §§ 2 et 3, 470, § 2, 3° et § 3, 508, 519, 522, 551, 556 à 559, 681, deuxième tiret, du Code pénal;~~

Abrogé

- à l'article 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation

- à l'article 30 de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

- à l'article 34 de la loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime;

Abrogé

et qu'il s'est écoulé moins de dix ans entre le moment où il a purgé sa peine ou le moment où sa peine a été prescrite et les faits ayant donné lieu à sa condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité, subi dix-neuf ans de cette peine, sous réserve de l'application des articles 195, alinéa 5, ou 344, alinéa 5, du Code d'instruction criminelle ;

Art. 26, § 2, d)

d) soit, en cas de condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité et si la motivation du jugement ou de l'arrêt fait apparaître qu'il avait précédemment été condamné à une peine correctionnelle d'au moins trois ans d'emprisonnement ferme pour des faits visés :

~~- aux articles 102, 103, alinéa 2, 106, 107, 108, 136*bis* à 136*septies*, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, alinéa 2, 279, 279*bis*, 280, 3° à 8°,~~

323, 324, 324ter, 327, alinéa 1er, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 à 4, 348, 349, alinéa 2, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377quater, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1er et 3, 385, alinéa 2, 386, alinéa 2, 393 à 397, 399, alinéa 2, 400 à 405, 405bis, 3° à 11°, 405ter, 405quater, 406, alinéa 1er, 407 à 410ter, 417ter, 417quater, 423, 425, 427 à 430, 433, 433ter à 433duodecies, 435 à 438bis, 442quater, §§ 2 et 3, 454 à 456, 470, 471, septième membre de phrase de l'énumération, 472 à 475, 477sexies, § 2, 488bis, § 2, 1°, et § 3, 518, 531, 532 et 532bis du Code pénal;

- aux articles 77bis à 77quinquies de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers;

- à l'article 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation

- à l'article 30 de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

- à l'article 34 de la loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime;

- à l'article 7, alinéa 2, de la loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales,

et qu'il s'est écoulé moins de dix ans entre le moment où il a purgé sa peine ou le moment où sa peine a été prescrite et les faits ayant donné lieu à sa condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité, subi dix-neuf ans de cette peine, sous réserve de l'application des articles 195, alinéa 5, ou 344, alinéa 5, du Code d'instruction criminelle;

Art. 26/1

~~323, 324, 324ter, 327, alinéa 1er, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 à 4, 348, 349, alinéa 2, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377quater, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1er et 3, 385, alinéa 2, 386, alinéa 2, 393 à 397, 399, alinéa 2, 400 à 405, 405bis, 3° à 11°, 405ter, 405quater, 406, alinéa 1er, 407 à 410ter, 417ter, 417quater, 423, 425, 427 à 430, 433, 433ter à 433duodecies, 435 à 438bis, 442quater, §§ 2 et 3, 454 à 456, 470, 471, septième membre de phrase de l'énumération, 472 à 475, 477sexies, § 2, 488bis, § 2, 1°, et § 3, 518, 531, 532 et 532bis du Code pénal aux articles 82 à 88, 90 à 92, 96 à 98, 100, 101, 112 à 119, 121 à 127, 134 à 149, 151 à 166, 171 à 174, 183, 185, 196, 197, 198, 200, 2° à 5°, 201, 2° à 5°, 202, 2° à 5°, 206 à 212, 214, 215, 219 à 222, 223 à 225, 227 à 229, 215, 230, 231, 232, 233, 236, 259 à 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 et 309, 319 à 322, 324 à 326, 330 à 333, 335 à 337, 340, 341, 374, 376 à 378, 387 à 389, 406, 405, 410 à 412, 416, § 1er, 1° et § 2, 461, 466, § 1er, 4°, §§ 2 et 3, 470, § 2, 3° et § 3, 508, 519, 522, 556 en 657, deuxième tiret, du Code pénal;~~

Abrogé

- à l'article 4.5.2.3 du Code belge de la Navigation

- à l'article 30 de la loi du 27 juin 1937 portant révision de la loi du 16 novembre 1919 relative à la réglementation de la navigation aérienne;

- à l'article 34 de la loi du 5 juin 1928 portant révision du Code disciplinaire et pénal pour la marine marchande et la pêche maritime;

Abrogé

et qu'il s'est écoulé moins de dix ans entre le moment où il a purgé sa peine ou le moment où sa peine a été prescrite et les faits ayant donné lieu à sa condamnation à une peine correctionnelle de trente ans à quarante ans d'emprisonnement, à une réclusion de trente ans ou plus ou à une réclusion à perpétuité, subi dix-neuf ans de cette peine, sous réserve de l'application des articles 195, alinéa 5, ou 344, alinéa 5, du Code d'instruction criminelle;

Art. 26/1

La réduction de la durée de l'interdiction, prononcée par le juge, du droit d'habiter, de résider ou de se tenir dans une zone déterminée désignée est une modalité d'exécution de l'interdiction du droit visée à l'article 382bis, alinéa 1er, 4°, du Code pénal, dans le cadre de laquelle la durée de l'interdiction peut être réduite, les modalités ou les conditions relatives à l'interdiction peuvent être adaptées ou l'interdiction peut être suspendue ou prendre fin.

Art. 32

§ 1er. Si le condamné subit une peine pour des faits visés aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387 du même Code si ceux-ci ont été commis sur des mineurs ou avec leur participation, l'avis du directeur visé à l'article 29, § 3, et à l'article 30, § 2, doit être accompagné d'un avis motivé d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans l'expertise diagnostique des délinquants sexuels.

L'avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un traitement.

§ 2. Si le condamné subit une peine pour des faits visés au titre 1^{er}ter du livre II du Code pénal ou si le condamné présente des signes d'extrémisme violent tels que définis à l'alinéa 2, l'avis visé à l'article 29, § 3, et à l'article 30, § 2 doit être accompagné d'un rapport d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans les problématiques liées au terrorisme et à l'extrémisme violent.

Par extrémisme violent, il convient d'entendre le fait de promouvoir, encourager ou commettre des actes pouvant mener au terrorisme et qui visent à défendre une idéologie prônant une suprématie raciale, nationale, ethnique ou religieuse ou s'opposant aux valeurs et principes fondamentaux de la démocratie.

Cet avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un parcours d'accompagnement adapté.

La réduction de la durée de l'interdiction, prononcée par le juge, du droit d'habiter, de résider ou de se tenir dans une zone déterminée désignée est une modalité d'exécution de l'interdiction du droit visée à ~~l'article 382bis, alinéa 1er, 4°~~, **à l'article 189** du Code pénal, dans le cadre de laquelle la durée de l'interdiction peut être réduite, les modalités ou les conditions relatives à l'interdiction peuvent être adaptées ou l'interdiction peut être suspendue ou prendre fin.

Art. 32

§ 1er. Si le condamné subit une peine pour des faits visés ~~aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387~~ **aux articles 134 à 149 ou 151 du code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185** du même Code si ceux-ci ont été commis sur des mineurs ou avec leur participation, l'avis du directeur visé à l'article 29, § 3, et à l'article 30, § 2, doit être accompagné d'un avis motivé d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans l'expertise diagnostique des délinquants sexuels.

L'avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un traitement.

§ 2. Si le condamné subit une peine pour des faits visés au ~~titre 1^{er}ter du livre II du Code pénal~~ **au chapitre 1er du titre 3 du livre 2 du Code pénal** ou si le condamné présente des signes d'extrémisme violent tels que définis à l'alinéa 2, l'avis visé à l'article 29, § 3, et à l'article 30, § 2 doit être accompagné d'un rapport d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans les problématiques liées au terrorisme et à l'extrémisme violent.

Par extrémisme violent, il convient d'entendre le fait de promouvoir, encourager ou commettre des actes pouvant mener au terrorisme et qui visent à défendre une idéologie prônant une suprématie raciale, nationale, ethnique ou religieuse ou s'opposant aux valeurs et principes fondamentaux de la démocratie.

Cet avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un parcours d'accompagnement adapté.

Art. 41

§ 1er. Si le condamné subit une peine pour un des faits visés aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387 du même Code si ceux-ci ont été commis sur des mineurs ou avec leur participation, le juge de l'application des peines peut assortir l'octroi de la modalité d'exécution de la peine de l'obligation de suivre une guidance ou un traitement dans un service spécialisé dans la guidance ou le traitement des délinquants sexuels. Le juge fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre cette guidance ou ce traitement.

§ 2. Si le condamné subit une peine pour un des faits visés au titre 1er ter du livre II du Code pénal ou si le condamné présente des signes d'extrémisme violent tels que définis à l'article 32, § 2, alinéa 2, le juge de l'application des peines peut assortir l'octroi de la modalité d'exécution de la peine de l'obligation de suivre un parcours d'accompagnement adapté auprès d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans les problématiques liées au terrorisme et à l'extrémisme violent. Le juge fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre ce parcours.

Art. 95/1, § 1er

§ 1er. Sans préjudice des articles 28, § 3, et 47, § 3, le juge de l'application des peines peut décider de modifier une condamnation passée en force de chose jugée d'interdiction du droit visé à l'article 382bis, alinéa 1er, 4°, du Code pénal, en vue de réduire la durée de l'interdiction, d'adapter les modalités ou les conditions de l'interdiction, de la suspendre ou d'y mettre fin.

Art. 95/3, § 2

§ 2. L'avis du directeur contient un avis motivé relatif à la privation de liberté ou à la libération sous surveillance. Le cas échéant, le directeur mentionne les conditions particulières qu'il estime nécessaires d'imposer au condamné. L'article 31, §§ 1er, 2 et 4, est d'application.

Art. 41

§ 1er. Si le condamné subit une peine pour un des faits visés ~~aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387~~ **aux articles 134 à 149 ou 151 du code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185** du même Code si ceux-ci ont été commis sur des mineurs ou avec leur participation, le juge de l'application des peines peut assortir l'octroi de la modalité d'exécution de la peine de l'obligation de suivre une guidance ou un traitement dans un service spécialisé dans la guidance ou le traitement des délinquants sexuels. Le juge fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre cette guidance ou ce traitement.

§ 2. Si le condamné subit une peine pour un des faits visés ~~au titre 1er ter du livre II du Code pénal~~ **au chapitre 1er du titre 3 du livre 2 du Code pénal** ou si le condamné présente des signes d'extrémisme violent tels que définis à l'article 32, § 2, alinéa 2, le juge de l'application des peines peut assortir l'octroi de la modalité d'exécution de la peine de l'obligation de suivre un parcours d'accompagnement adapté auprès d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans les problématiques liées au terrorisme et à l'extrémisme violent. Le juge fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre ce parcours.

Art. 95/1, § 1er

§ 1er. Sans préjudice des articles 28, § 3, et 47, § 3, le juge de l'application des peines peut décider de modifier une condamnation passée en force de chose jugée d'interdiction du droit visé ~~à l'article 382bis, alinéa 1er, 4°, du Code pénal~~ **à l'article 189 du Code pénal**, en vue de réduire la durée de l'interdiction, d'adapter les modalités ou les conditions de l'interdiction, de la suspendre ou d'y mettre fin.

Art. 95/3, § 2

§ 2. L'avis du directeur contient un avis motivé relatif à la privation de liberté ou à la libération sous surveillance. Le cas échéant, le directeur mentionne les conditions particulières qu'il estime nécessaires d'imposer au condamné. L'article 31, §§ 1er, 2 et 4, est d'application.

Si le condamné subit une peine pour des faits visés aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387 du même Code s'ils ont été commis sur la personne de mineurs ou avec leur participation, l'avis doit être accompagné d'un avis motivé d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans l'expertise diagnostique des délinquants sexuels. Cet avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un traitement.

Art. 95/7, § 2

§ 2. Si le tribunal de l'application des peines accorde la libération sous surveillance, il établit que le condamné mis à disposition est soumis aux conditions générales fixées à l'article 55.

Le tribunal de l'application des peines peut soumettre le condamné mis à disposition à des conditions particulières individualisées qui pallient au risque qu'il commette des infractions graves susceptibles de porter atteinte à l'intégrité physique ou psychique de personnes ou qui s'avèrent nécessaires dans l'intérêt des victimes.

Dans le cas où le condamné est mis à la disposition du tribunal de l'application des peines pour un des faits visés aux articles 371/1, 371/2, 372, 373, alinéas 2 et 3, 375, 376, alinéas 2 et 3, ou 377, alinéas 1er, 2, 4 et 6, du Code pénal, le tribunal de l'application des peines peut assortir la libération sous surveillance de la condition de suivre une guidance ou un traitement auprès d'un service spécialisé dans la guidance ou le traitement de délinquants sexuels. Le tribunal de l'application des peines fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre cette guidance ou ce traitement.

Si le condamné subit une peine pour des faits visés ~~aux articles 371/1 à 378 du Code pénal, ou pour des faits visés aux articles 379 à 387~~ **aux articles 134 à 149 ou 151 du Code pénal ou pour des faits visés aux articles 152 à 168, 171 à 174, 183 ou 185** du même Code s'ils ont été commis sur la personne de mineurs ou avec leur participation, l'avis doit être accompagné d'un avis motivé d'un service ou d'une personne spécialisé(e) dans l'expertise diagnostique des délinquants sexuels. Cet avis contient une appréciation de la nécessité d'imposer un traitement.

Art. 95/7, § 2

§ 2. Si le tribunal de l'application des peines accorde la libération sous surveillance, il établit que le condamné mis à disposition est soumis aux conditions générales fixées à l'article 55.

Le tribunal de l'application des peines peut soumettre le condamné mis à disposition à des conditions particulières individualisées qui pallient au risque qu'il commette des infractions graves susceptibles de porter atteinte à l'intégrité physique ou psychique de personnes ou qui s'avèrent nécessaires dans l'intérêt des victimes.

Dans le cas où le condamné est mis à la disposition du tribunal de l'application des peines pour un des faits visés ~~aux articles 371/1, 371/2, 372, 373, alinéas 2 et 3, 375, 376, alinéas 2 et 3, ou 377, alinéas 1er, 2, 4 et 6, du Code pénal~~ **articles 135 à 146, 148 ou 149** du Code pénal, le tribunal de l'application des peines peut assortir la libération sous surveillance de la condition de suivre une guidance ou un traitement auprès d'un service spécialisé dans la guidance ou le traitement de délinquants sexuels. Le tribunal de l'application des peines fixe la durée de la période pendant laquelle le condamné devra suivre cette guidance ou ce traitement.

Code de droit économique

Art. III.34, § 3

§ 3. Les copies ou extraits ne mentionnent pas le contenu des décisions judiciaires ayant trait :

Art. III.34, § 3

§ 3. Les copies ou extraits ne mentionnent pas le contenu des décisions judiciaires ayant trait :

1° à une faillite et une des condamnations visées aux articles 486, 489~~bis~~ et 489~~ter~~ du Code pénal, en cas de réhabilitation;

2° à un concordat judiciaire après son exécution ou une réorganisation judiciaire après son exécution;

3° à une interdiction ou à la désignation d'un conseil judiciaire après jugement de mainlevée;

4° aux condamnations stipulées aux articles XV.76, XV.77, 1° à 6°, XV.78 et XV.79.

Art. XV.6/1, § 2

§ 2. Les infractions au paragraphe 1er sont punies des peines prévues à l'article 458 du Code pénal.

Art. XV.8, § 2

§ 2. Les pouvoirs d'officier de police judiciaire, auxiliaire du procureur du Roi, conférés aux agents désignés par le Roi ne peuvent être exercés qu'en vue de la recherche, de la constatation et de l'enquête concernant les infractions visées à l'article XV.2, § 1er et aux articles 196, 197, 210~~bis~~, 299, 494 et le Livre 2, Titre IX, Chapitre II, section III, du Code pénal.

Art. XV.60/9

Les agents compétents visés à l'article XV.60/4 mettent à la disposition du contrevenant ou de son avocat le dossier relatif aux infractions pouvant donner lieu à l'application de l'amende administrative afin qu'il le consulte dans les locaux des agents compétents et, sur demande, les agents compétents fournissent une copie des pièces du dossier.

L'article 460~~ter~~ du Code pénal est applicable au contrevenant qui est assimilé à l'inculpé en vue de l'application de cette disposition.

Art. XV.100

Sans préjudice de l'application, s'il y a lieu, des peines prévues par le Code pénal, notamment par l'article 184 en matière de contrefaçon de marques, sont punis d'une sanction du niveau 2 :

1° à une faillite et une des condamnations visées ~~aux articles 486, 489~~bis~~ et 489~~ter~~~~ **aux articles 487 et 488** du Code pénal, en cas de réhabilitation;

2° à un concordat judiciaire après son exécution ou une réorganisation judiciaire après son exécution;

3° à une interdiction ou à la désignation d'un conseil judiciaire après jugement de mainlevée;

4° aux condamnations stipulées aux articles XV.76, XV.77, 1° à 6°, XV.78 et XV.79.

Art. XV.6/1, § 2

§ 2. Les infractions au paragraphe 1er sont punies des peines prévues à ~~l'article 458 du Code pénal~~ **l'article 355 du Code pénal**.

Art. XV.8, § 2

§ 2. Les pouvoirs d'officier de police judiciaire, auxiliaire du procureur du Roi, conférés aux agents désignés par le Roi ne peuvent être exercés qu'en vue de la recherche, de la constatation et de l'enquête concernant les infractions visées à l'article XV.2, § 1er et ~~aux articles 196, 197, 210~~bis~~, 299, 494 et le Livre 2, Titre IX, Chapitre II, section III,~~ aux articles 418, 445, 446 à 452, 456 à 464 et 643 du Code pénal.

Art. XV.60/9

Les agents compétents visés à l'article XV.60/4 mettent à la disposition du contrevenant ou de son avocat le dossier relatif aux infractions pouvant donner lieu à l'application de l'amende administrative afin qu'il le consulte dans les locaux des agents compétents et, sur demande, les agents compétents fournissent une copie des pièces du dossier.

~~L'article 460~~ter~~ du Code pénal~~ **L'article 639 du Code pénal** est applicable au contrevenant qui est assimilé à l'inculpé en vue de l'application de cette disposition.

Art. XV.100

Sans préjudice de l'application, s'il y a lieu, des peines prévues par le Code pénal, notamment ~~par l'article 184~~ **par l'article 184 par l'article 412, § 1er** en matière de contrefaçon de marques, sont punis d'une sanction du niveau 2 :

1° ceux qui ont contrevenu aux dispositions du Livre VIII, titre 3, ou à ses arrêtés d'exécution ou aux règlements pris en vue de son exécution, ainsi qu'aux conditions accompagnant les dérogations accordées en vertu de l'article VIII.56;

2° ceux qui détiennent ou emploient des instruments de mesure manifestement inexacts, dans les lieux précisés à l'article VIII.45;

3° ceux dont les activités comportent une référence abusive au Réseau visé à l'article VIII.55, § 4, 2°.

Art. XX.18, § 3

§ 3. Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données visées à l'article XX.15 ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

L'article 458 du Code pénal leur est applicable.

Art. XX.23, § 3

§ 3. L'expert-comptable externe, le comptable agréé externe, le comptable-fiscaliste agréé externe et le réviseur d'entreprises qui constatent dans l'exercice de leur mission des faits graves et concordants susceptibles de compromettre la continuité de l'activité économique du débiteur, en informent par écrit et de manière circonstanciée ce dernier, le cas échéant au travers de son organe de gestion. Si dans un délai d'un mois à dater de l'information faite au débiteur, ce dernier ne prend pas les mesures nécessaires pour assurer la continuité de l'activité économique pendant une période minimale de douze mois, l'expert-comptable externe, le comptable agréé externe, le comptable-fiscaliste agréé externe ou le réviseur d'entreprises peuvent en informer par écrit le président du tribunal de l'entreprise. Dans ce cas, l'article 458 du Code pénal n'est pas applicable.

Art. XX.25, § 3

L'enquête a lieu à huis clos. Le débiteur comparaît en personne, éventuellement assisté des personnes de son choix.

1° ceux qui ont contrevenu aux dispositions du Livre VIII, titre 3, ou à ses arrêtés d'exécution ou aux règlements pris en vue de son exécution, ainsi qu'aux conditions accompagnant les dérogations accordées en vertu de l'article VIII.56;

2° ceux qui détiennent ou emploient des instruments de mesure manifestement inexacts, dans les lieux précisés à l'article VIII.45;

3° ceux dont les activités comportent une référence abusive au Réseau visé à l'article VIII.55, § 4, 2°.

Art. XX.18, § 3

§ 3. Quiconque participe, à quelque titre que ce soit, à la collecte, au traitement ou à la communication des données visées à l'article XX.15 ou a connaissance de telles données est tenu d'en respecter le caractère confidentiel.

~~L'article 458 du Code pénal~~ **L'article 458 du Code pénal** leur est applicable.

Art. XX.23, § 3

§ 3. L'expert-comptable externe, le comptable agréé externe, le comptable-fiscaliste agréé externe et le réviseur d'entreprises qui constatent dans l'exercice de leur mission des faits graves et concordants susceptibles de compromettre la continuité de l'activité économique du débiteur, en informent par écrit et de manière circonstanciée ce dernier, le cas échéant au travers de son organe de gestion. Si dans un délai d'un mois à dater de l'information faite au débiteur, ce dernier ne prend pas les mesures nécessaires pour assurer la continuité de l'activité économique pendant une période minimale de douze mois, l'expert-comptable externe, le comptable agréé externe, le comptable-fiscaliste agréé externe ou le réviseur d'entreprises peuvent en informer par écrit le président du tribunal de l'entreprise. Dans ce cas, ~~l'article 458 du Code pénal~~ **l'article 324 du Code pénal** n'est pas applicable.

Art. XX., 25, § 3

L'enquête a lieu à huis clos. Le débiteur comparaît en personne, éventuellement assisté des personnes de son choix.

La chambre ou le juge rapporteur peuvent recueillir auprès de l'expert-comptable externe, du comptable agréé externe, du comptable-fiscaliste agréé externe et du réviseur d'entreprises du débiteur des informations concernant les recommandations qu'ils ont faites au débiteur et, le cas échéant, les mesures qui ont été prises afin d'assurer la continuité de l'activité économique. Dans ce cas, l'article 458 du Code pénal n'est pas d'application.

En outre, il est loisible à la chambre ou au juge rapporteur de rassembler d'office toutes les données nécessaires à l'enquête. Ils peuvent entendre toute personne dont ils estiment l'audition nécessaire, même hors de la présence du débiteur, et ordonner la communication de toutes les données et informations utiles, le cas échéant au moyen du registre. Le débiteur peut produire tous autres documents de son choix.

Le juge rapporteur peut descendre d'office au siège social ou le cas échéant sur les lieux du centre des intérêts principaux, si le débiteur omet de comparaître. Il en avertira au préalable l'Ordre ou l'Institut si la descente doit s'effectuer auprès du titulaire d'une profession libérale.

L'assistance d'un greffier n'est pas requise. Le juge pourra dresser seul procès-verbal de ses constatations et des déclarations recueillies.

Art. XX.154

Si le failli ou les gérants et administrateurs de la personne morale faillie sont poursuivis du chef d'une infraction prévue aux articles 489, 489bis, 489ter, 490bis ou 492bis du Code pénal, ou si un mandat d'amener ou d'arrêt a été décerné contre eux, ou s'ils ont été convoqués par la chambre du conseil ou cités devant le tribunal correctionnel pour les motifs précités, le procureur du Roi en donne connaissance sans délai au juge-commissaire et au curateur.

Loi du 12 décembre 1817 établissant des peines contre ceux qui, n'étant pas soumis à la juridiction militaire, favorisent la désertion d'individus appartenant aux armées de terre ou de mer

La chambre ou le juge rapporteur peuvent recueillir auprès de l'expert-comptable externe, du comptable agréé externe, du comptable-fiscaliste agréé externe et du réviseur d'entreprises du débiteur des informations concernant les recommandations qu'ils ont faites au débiteur et, le cas échéant, les mesures qui ont été prises afin d'assurer la continuité de l'activité économique. Dans ce cas, ~~l'article 458 du Code pénal~~ **l'article 324 du Code pénal** n'est pas d'application.

En outre, il est loisible à la chambre ou au juge rapporteur de rassembler d'office toutes les données nécessaires à l'enquête. Ils peuvent entendre toute personne dont ils estiment l'audition nécessaire, même hors de la présence du débiteur, et ordonner la communication de toutes les données et informations utiles, le cas échéant au moyen du registre. Le débiteur peut produire tous autres documents de son choix.

Le juge rapporteur peut descendre d'office au siège social ou le cas échéant sur les lieux du centre des intérêts principaux, si le débiteur omet de comparaître. Il en avertira au préalable l'Ordre ou l'Institut si la descente doit s'effectuer auprès du titulaire d'une profession libérale.

L'assistance d'un greffier n'est pas requise. Le juge pourra dresser seul procès-verbal de ses constatations et des déclarations recueillies.

Art. XX.154

Si le failli ou les gérants et administrateurs de la personne morale faillie sont poursuivis du chef d'une infraction prévue ~~aux articles 489, 489bis, 489ter, 490bis ou 492bis~~ **aux articles 443, 457, 458 ou 463** du Code pénal, ou si un mandat d'amener ou d'arrêt a été décerné contre eux, ou s'ils ont été convoqués par la chambre du conseil ou cités devant le tribunal correctionnel pour les motifs précités, le procureur du Roi en donne connaissance sans délai au juge-commissaire et au curateur.

Abrogée

Décret du 20 juillet 1831 sur la presse

Art. 2		Art. 2
Quiconque aura méchamment ou publiquement attaqué la force obligatoire des lois, ou provoqué directement à y désobéir, sera puni d'un emprisonnement de six mois à trois ans.	Abrogé	
Cette disposition ne préjudiciera pas à la liberté de la demande ou de la défense devant les tribunaux ou toutes autres autorités constituées.	Abrogé	
Art. 3		Art. 3
Quiconque aura méchamment ou publiquement attaqué soit l'autorité constitutionnelle du roi, soit l'inviolabilité de sa personne, soit les droits constitutionnels de sa dynastie, soit les droits ou l'autorité des chambres (...) sera puni d'un emprisonnement de six mois à trois ans.	Abrogé	
Art. 4		Art. 4
La calomnie ou l'injure envers des fonctionnaires publics, ou envers des corps dépositaires ou agents de l'autorité publique, ou envers tout autre corps constitué, sera poursuivie et punie de la même manière que la calomnie ou l'injure dirigées contre les particuliers, sauf ce qui est statué à cet égard dans les dispositions suivantes.	Abrogé	
Art. 5		Art. 5
Le prévenu d'un délit de calomnie pour imputations dirigées, à raison de faits relatifs à leurs fonctions, contre les dépositaires ou agents de l'autorité, ou contre toute personne, ayant agi dans un caractère public, sera admis à faire par toutes les voies ordinaires, la preuve des faits imputés, sauf la preuve contraire par les mêmes voies.	Abrogé	
Art. 6		Art. 6
La preuve des faits imputés met l'auteur de l'imputation à l'abri de toute peine, sans	Abrogé	

préjudice des peines prononcées contre toute injure qui ne serait pas nécessairement indépendante des mêmes faits.

Art. 7

Le prévenu qui voudra user de la faculté accordée par l'art. 5, devra, dans la quinzaine qui suivra la notification de l'ordonnance ou de l'arrêt de renvoi, (...) faire signifier au ministère public et à la partie civile, 1° les faits articulés et qualifiés dans l'ordonnance ou l'arrêt, desquels il entend prouver la vérité; 2° la copie des pièces dont il entend faire usage, (...); 3° les noms, professions et demeures des témoins par lesquels il entend faire sa preuve.

Cette signification contiendra élection de domicile dans la commune où siège le tribunal ou la cour; le tout à peine de déchéance.

Art. 8

Dans un délai parciel et sous la même peine, le ministère public et la partie civile seront tenus de faire signifier au prévenu, au domicile élu, la copie des pièces et les noms, professions et demeures des témoins par lesquels ils entendent faire la preuve contraire, (...).

Art. 10

Les délits d'injure ou de calomnie commis par la voie de la presse, ne pourront être poursuivis que sur la plainte de la partie calomniée ou injuriée. Toutefois, les délits d'injure ou de calomnie envers le roi, les membres de sa famille, envers les corps ou individus dépositaires ou agents de l'autorité publique, en leur qualité ou à raison de leurs fonctions, pourront être poursuivis d'office.

Art. 12

La poursuite des délits prévus par les art. 2, 3 et 4 du présent décret, sera prescrite par le laps de trois mois, à partir du jour où le délit a été commis ou de celui du dernier acte judiciaire;

Art. 7

Abrogé

Art. 8

Abrogé

Art. 10

Abrogé

Art. 12

Abrogé

Art. 15	Art. 15
L'art. 463 du code pénal est applicable aux dispositions de la présente loi.	Abrogé
Loi du 6 avril 1847 portant répression des offenses envers le Roi	abrogée
Loi du 12 mars 1858 concernant les crimes et délits qui portent atteinte aux relations internationales	abrogée
Loi du 11 juin 1889 relative aux imprimés ou formules ayant l'apparence de billets de banque ou autres valeurs fiduciaires	abrogée
Loi du 25 mars 1891 portant répression de la provocation à commettre des crimes ou des délits	abrogée
Arrêté-loi du 20 août 1915 concernant la destruction et dégradation des dispositifs de défense établis par l'armée	abrogé
Arrêté royal du 31 mai 1933 concernant les déclarations à faire en matière de subventions et allocations	abrogé
Loi du 29 juillet 1934 interdisant les milices privées	abrogée
Arrêté-loi du 10 avril 1941 concernant l'interdiction de relations économiques avec l'ennemi	abrogé
Loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution	
Art. 1er, alinéa 2	Art. 1er, alinéa 2
Il est interdit, à toute personne étrangère à l'assemblée législative et à ses services, de pénétrer sans motif légitime dans les locaux réservés aux membres et aux services de l'assemblée législative, ou de se livrer dans quelque local de l'assemblée législative que ce soit, à tous faits, gestes, paroles ou agissements quelconques de nature à troubler les travaux parlementaires.	Abrogé
Art. 2	Art. 2

Les infractions à l'article 1er sont punies en ce qui concerne la présence sans motif légitime, d'une peine d'emprisonnement de un à sept jours et d'une amende de un à vingt-cinq francs, ou d'une de ces peines seulement; en ce qui concerne les autres faits, d'un emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de 26 à 200 francs, ou d'une de ces peines seulement. Elles ne sont poursuivies que sur dénonciation du président de l'assemblée législative.

Abrogé

Art. 3

Les rassemblements en plein air et les démonstrations individuelles sont interdits :

Abrogé

1° dans la partie du territoire de la capitale comprenant les voies publiques ci-après dénommées: rue Ducale, rue du Nord, (de la rue de Louvain à la place Surlet de Chokier), rue de la Croix-de-Fer, rue Royale (du carrefour des rues de la Croix-de-Fer, de l'Enseignement et du Treurenberg à la place Royale), rue des Colonies (de la rue Royale à la rue du Gentilhomme), place des Palais et rue Brederode, ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

Abrogé

2° dans la partie du territoire de la ville de Namur comprenant les voies publiques ci-après dénommées: place Kegeljan jusqu'à la rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (de la place Kegeljan à la rue de la Sarasse) et le côté gauche de l'avenue Baron Louis Huart (de la rue de la Sarasse à la place Kegeljan), ainsi qu'à l'intérieur de la zone délimitée par ces voies publiques;

Abrogé

3° dans la partie du territoire de la ville d'Eupen comprenant un périmètre de 200 mètres autour du siège du Parlement de la Communauté germanophone, situé au Platz des Parlaments 1 à Eupen.

Abrogé

Sont exceptés de cette interdiction les rassemblements occasionnés par les nécessités de la circulation, l'exécution d'un service public, les défilés et revues militaires, les cérémonies, fêtes et divertissements organisés par l'autorité publique, les cérémonies funèbres ainsi que les rassemblements spécialement autorisés par arrêté du bourgmestre de la ville de Bruxelles pour les parties du territoire visées à l'alinéa 1er, 1°, du bourgmestre de la ville de Namur

Abrogé

Art. 3

pour la partie du territoire visée à l'alinéa 1er, 2°, ou du bourgmestre de la ville d'Eupen pour la partie du territoire visée à l'alinéa 1er, 3°.

Art. 4

Celui qui contrevient aux dispositions de l'article 3 est puni d'un emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de 26 à 200 francs, ou d'une de ces peines seulement. Est puni des mêmes peines, celui qui tente de pénétrer irrégulièrement dans les lieux indiqués à l'article 3 lorsque l'accès en est interdit, ou qui contrevient aux arrêtés, règlements ou ordonnances spécialement pris en vue du maintien de la tranquillité et de l'ordre dans les dits lieux.

Art. 5

Le chapitre VII et l'article 85 du livre Ier du Code pénal sont applicables aux infractions prévues par la présente loi.

Art. 4

Abrogé

Abrogé

Art. 5

Abrogé

Loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger

abrogée

Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers

Art. 77bis

Constitue l'infraction de trafic des êtres humains, le fait de contribuer, de quelque manière que ce soit, soit directement, soit par un intermédiaire, à permettre l'entrée, le transit ou le séjour d'une personne non ressortissante d'un État membre de l'Union européenne sur ou par le territoire d'un tel État ou d'un État partie à une convention internationale relative au franchissement des frontières extérieures et liant la Belgique, en violation de la législation de cet État, en vue d'obtenir, directement ou indirectement, un avantage patrimonial. L'infraction prévue à l'alinéa 1er sera punie d'un emprisonnement d'un an à cinq ans et d'une amende de cinq cents euros à cinquante mille euros.

Art. 77bis

Abrogé

Abrogé

La tentative de commettre l'infraction visée à l'alinéa 1er sera punie d'un emprisonnement d'un an à trois ans et d'une amende de cent euros à dix mille euros.

L'amende sera appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Abrogé

Abrogé

Art. 77ter

L'infraction prévue à l'article 77bis sera punie de la réclusion de cinq ans à dix ans et d'une amende de sept cent cinquante euros à septante-cinq mille euros lorsqu'elle aura été commise :

Abrogé

1° par une personne qui a autorité sur la victime, ou par une personne qui a abusé de l'autorité ou des facilités que lui confèrent ses fonctions;

Abrogé

2° par un officier ou un fonctionnaire public, un dépositaire ou un agent de la force publique agissant à l'occasion de l'exercice de ses fonctions.

Abrogé

L'amende sera appliquée autant de fois qu'il y a de victimes.

Abrogé

Art. 77quater

L'infraction prévue à l'article 77bis sera punie de la réclusion de dix ans à quinze ans et d'une amende de mille euros à cent mille euros dans les cas suivants :

Abrogé

1° lorsque l'infraction a été commise envers un mineur;

Abrogé

2° lorsqu'elle a été commise en abusant de la [1 situation de vulnérabilité dans laquelle se trouve une personne en raison de sa situation administrative illégale ou précaire, de sa situation sociale précaire, de son âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale]1, de manière telle que la personne n'a en fait pas d'autre choix véritable et acceptable que de se soumettre à cet abus;

Abrogé

3° lorsqu'elle a été commise en faisant usage, de façon directe ou indirecte, de manœuvres frauduleuses, de violence, de menaces ou d'une forme quelconque de contrainte, ou en recourant à l'enlèvement, à l'abus d'autorité ou à la tromperie

Abrogé

3bis° lorsqu'elle a été commise au moyen de l'offre ou de l'acceptation de paiements ou d'avantages quelconques pour obtenir le

Abrogé

Art. 77ter

Art. 77quater

consentement d'une personne ayant autorité sur la victime;

4° lorsque la vie de la victime a été mise en danger délibérément ou par négligence grave; Abrogé

5° lorsque l'infraction a causé une maladie paraissant incurable, une incapacité de travail personnel de plus de quatre mois, la perte complète d'un organe ou de l'usage d'un organe, ou une mutilation grave; Abrogé

6° lorsque l'activité concernée constitue une activité habituelle; Abrogé

7° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant. Abrogé

L'amende sera appliquée autant de fois qu'il y a de victimes. Abrogé

Art. 77quinquies

L'infraction prévue à l'article 77bis sera punie de la réclusion de quinze ans à vingt ans et d'une amende de mille euros à cent cinquante mille euros dans les cas suivants : Abrogé

1° lorsque l'infraction a causé la mort de la victime sans intention de la donner; Abrogé

2° lorsqu'elle constitue un acte de participation à l'activité principale ou accessoire d'une organisation criminelle, et ce, que le coupable ait ou non la qualité de dirigeant. Abrogé

L'amende sera appliquée autant de fois qu'il y a de victimes. Abrogé

Art. 77sexies

Dans les cas visés aux articles 77bis à 77quinquies, les coupables seront en outre condamnés à l'interdiction des droits énoncés à l'article 31 du Code pénal. Abrogé

La confiscation spéciale prévue à l'article 42, 1°, du Code pénal est appliquée aux coupables des infractions visées par les articles 77bis à 77quinquies, même lorsque la propriété des choses sur lesquelles elle porte n'appartient pas au condamné, sans que cette confiscation puisse cependant porter préjudice aux droits des tiers sur les biens susceptibles de faire l'objet de la confiscation. Elle doit également être appliquée, dans les mêmes circonstances, au bien meuble, à la partie de celui-ci, au bien immeuble, à la chambre ou à tout autre espace. Elle peut également être appliquée à la contre-valeur de ces meubles ou immeubles Abrogé

Art. 77quinquies

Art. 77sexies

aliénés entre la commission de l'infraction et la décision judiciaire définitive.

En cas de saisie d'un bien immeuble, il est procédé conformément aux formalités de l'article 35*bis* du Code d'instruction criminelle.

Abrogé

Loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie

Art. 19

Pour l'application du présent titre, la discrimination s'entend de toute forme de discrimination directe intentionnelle, de discrimination indirecte intentionnelle, d'injonction de discriminer ou de harcèlement, fondée sur un critère protégé.

Abrogé

Art. 19

Art. 20

Est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement :

Abrogé

Art. 20

1° Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

Abrogé

2° Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, incite à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

Abrogé

3° Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination ou à la ségrégation à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

Abrogé

4° Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, incite à la haine ou à la violence à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5.

Abrogé

5° Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, nie, minimise grossièrement, cherche à justifier ou approuve des faits correspondant à un crime de génocide, à un crime contre l'humanité ou à un crime de guerre tel que visé à l'article 136*quater* du Code pénal, établis comme tels par une décision définitive rendue par une juridiction internationale, sachant ou devant savoir que ce comportement risque d'exposer soit une personne, soit un groupe, une communauté ou leurs membres, à la discrimination, à la haine ou à la violence, en raison de l'un des critères protégés ou de la religion, au sens de l'article 1er, § 3, de la décision-cadre du Conseil de l'Union européenne du 28 novembre 2008 sur la lutte contre certaines formes et manifestations de racisme et de xénophobie au moyen du droit pénal, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5.

Abrogé

Art. 21

Quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, diffuse des idées fondées sur la supériorité ou la haine raciale, est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement.

Abrogé

Art. 21**Art. 22**

Est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement, quiconque fait partie d'un groupement ou d'une association qui, de manière manifeste et répétée, prône la discrimination ou la ségrégation fondée sur l'un des critères protégés dans les circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, ou lui prête son concours.

Abrogé

Art. 22**Art. 23**

Est puni d'un emprisonnement de deux mois à deux ans, tout fonctionnaire ou officier public, tout dépositaire ou agent de l'autorité ou de la force publique qui, dans l'exercice de ses fonctions, commet une discrimination à l'égard

Abrogé

Art. 23

d'une personne en raison de l'un des critères protégés.

Les mêmes peines sont applicables lorsque les faits sont commis à l'égard d'un groupe, d'une communauté et de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés.

Abrogé

Si l'inculpé justifie qu'il a agi par ordre de ses supérieurs pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique, les peines sont appliquées seulement aux supérieurs qui ont donné l'ordre.

Abrogé

Si les fonctionnaires ou officiers publics prévenus d'avoir ordonné, autorisé ou facilité les actes arbitraires susmentionnés prétendent que leur signature a été surprise, ils sont tenus en faisant, le cas échéant, cesser l'acte, de dénoncer le coupable; sinon, ils sont poursuivis personnellement.

Si l'un des actes arbitraires susmentionnés est commis au moyen de la fausse signature d'un fonctionnaire public, les auteurs du faux et ceux qui, méchamment ou frauduleusement, en font usage sont punis de la réclusion de dix ans à quinze ans.

Abrogé

Art. 24

Quiconque, dans le domaine visé à l'article 5, § 1er, 1°, commet une discrimination à l'égard d'une personne en raison de l'un des critères protégés, est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement.

Abrogé

Les mêmes peines sont applicables lorsque la discrimination est commise à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres en raison de l'un des critères protégés.

Abrogé

Art. 25

Quiconque, dans le domaine des relations de travail, commet une discrimination à l'égard d'une personne en raison de l'un des critères protégés, est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement.

Abrogé

Art. 24

Art. 25

Les mêmes peines sont applicables lorsque la discrimination est commise à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou leurs membres en raison de l'un des critères protégés.

Abrogé

Art. 26

Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 18 à la suite d'une action en cessation.

Art. 26

Sont punis d'un ~~emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement~~ **une peine de niveau 1**, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 18 à la suite d'une action en cessation.

Loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population, aux cartes d'identité, aux cartes d'étranger et aux documents de séjour

Art. 7

Les infractions aux articles précédents, à leurs arrêtés d'exécution et aux règlements communaux visés à l'article 5, sont punies d'une amende de vingt-six à cinq cents euros.

Les dispositions du livre premier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables à ces infractions.

Art. 7

~~Les infractions aux articles précédents, à leurs arrêtés d'exécution et aux règlements communaux visés à l'article 5, sont punies d'une amende de vingt-six à cinq cents euros.~~ **À l'exception de l'article 6, § 10, les infractions aux articles précédents, à leurs arrêtés d'exécution et aux règlements communaux visés à l'article 5 sont punies d'une peine de niveau 1.**

Les dispositions du livre premier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables à ces infractions.

Loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la Seconde Guerre mondiale

Art. 1

Est puni d'un emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de vingt-six à cinq mille francs quiconque, dans l'une des circonstances indiquées à l'article 444 du Code pénal, nie, minimise grossièrement, cherche à justifier ou approuve le génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale.

Abrogé

Art. 1

Pour l'application de l'alinéa précédent, le terme génocide s'entend au sens de l'article 2 de la Convention internationale du 9 décembre 1948 pour la prévention et la répression du crime de génocide.

Abrogé

Le condamné peut, en outre, être condamné à l'interdiction conformément à l'article 33 du Code pénal.

Abrogé

Art. 2**Art. 2**

En cas de condamnation du chef d'infraction à la présente loi, il peut être ordonné l'insertion du jugement intégralement ou par extrait, dans un ou plusieurs journaux, et son affichage, aux frais du condamné.

Abrogé

Art. 3**Art. 3**

Sont applicables à la présente loi le Chapitre VII du livre premier du Code pénal et l'article 85 du même Code.

Abrogé

Loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques**Art. 145, § 3bis****Art. 145, § 3bis**

Est punie d'une amende de 50 EUR à 300 EUR et d'un emprisonnement de quinze jours à deux ans ou d'une de ces peines seulement la personne qui utilise un réseau ou un service de communications électroniques ou d'autres moyens de communications électroniques afin d'importuner son correspondant ou de provoquer des dommages ainsi que la personne qui installe un appareil quelconque destiné à commettre l'infraction susmentionnée, ainsi que la tentative de commettre celle-ci.

Abrogé

Loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination**Art. 21****Art. 21**

Pour l'application du présent titre, la discrimination s'entend de toute forme de discrimination directe intentionnelle, de discrimination indirecte intentionnelle, d'injonction de discriminer ou de harcèlement, fondée sur un critère protégé, ainsi que du

Abrogé

refus de mettre en place les aménagements raisonnables pour une personne handicapée.

Art. 22

Est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement :

1° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

2° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la haine ou à la violence à l'égard d'une personne, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

3° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination ou à la ségrégation à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5;

4° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la haine ou à la violence à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 5.

Art. 23

Est puni d'un emprisonnement de deux mois à deux ans, tout fonctionnaire ou officier public, tout dépositaire ou agent de l'autorité ou de la force publique qui, dans l'exercice de ses fonctions, commet une discrimination à l'égard d'une personne en raison de l'un des critères protégés.

Les mêmes peines sont applicables lorsque les faits sont commis à l'égard d'un groupe, d'une communauté et de leurs membres, en raison de l'un des critères protégés

Si l'inculpé justifie qu'il a agi par ordre de ses supérieurs pour des objets du ressort de ceux-ci et sur lesquels il leur était dû obéissance hiérarchique, les peines sont appliquées

Art. 22

Abrogé

Abrogé

Abrogé

Abrogé

Abrogé

Art. 23

Abrogé

Abrogé

Abrogé

seulement aux supérieurs qui ont donné l'ordre.

Si les fonctionnaires ou officiers publics prévenus d'avoir ordonné, autorisé ou facilité les actes arbitraires susmentionnés prétendent que leur signature a été surprise, ils sont tenus en faisant, le cas échéant, cesser l'acte, de dénoncer le coupable; sinon, ils sont poursuivis personnellement.

Si l'un des actes arbitraires susmentionnés est commis au moyen de la fausse signature d'un fonctionnaire public, les auteurs du faux et ceux qui, méchamment ou frauduleusement, en font usage sont punis de la réclusion de dix ans à quinze ans.

Art. 24

Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 20 à la suite d'une action en cessation.

Abrogé

Abrogé

Art. 24

Sont punis d'un ~~emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines~~ **seulement une peine de niveau 1**, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 20 à la suite d'une action en cessation.

Loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre les discriminations entre les femmes et les hommes

Art. 26

Pour l'application du présent titre, la discrimination s'entend de toute forme de discrimination directe intentionnelle, de discrimination indirecte intentionnelle, d'injonction de discriminer, de harcèlement ou de harcèlement sexuel, fondée sur un critère protégé.

Abrogé

Art. 26

Art. 27

Est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement :

Abrogé

1° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination à l'égard d'une personne, en raison d'un critère protégé, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 6;

Abrogé

2° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la

Abrogé

Art. 27

haine ou à la violence à l'égard d'une personne, en raison d'un critère protégé, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 6;

3° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la discrimination ou à la ségrégation à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison d'un critère protégé, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 6;

Abrogé

4° quiconque, dans l'une des circonstances visées à l'article 444 du Code pénal, incite à la haine ou à la violence à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison d'un critère protégé, et ce, même en dehors des domaines visés à l'article 6.

Abrogé

Art. 28

Est puni d'un emprisonnement de deux mois à deux ans, tout fonctionnaire ou officier public, tout dépositaire ou agent de l'autorité ou de la force publique qui, dans l'exercice de ses fonctions, commet une discrimination à l'égard d'une personne en raison d'un critère protégé.

Abrogé

Les mêmes peines sont applicables lorsque les faits sont commis à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres, en raison d'un critère protégé.

Abrogé

Si l'inculpé justifie qu'il a agi sur ordre de ses supérieurs dans des affaires du ressort de ceux-ci et dans lesquels il leur devait obéissance hiérarchique, les peines sont appliquées seulement aux supérieurs qui ont donné l'ordre.

Abrogé

Si les fonctionnaires ou officiers publics prévenus d'avoir ordonné, autorisé ou facilité les actes arbitraires susmentionnés prétendent que leur signature a été surprise, ils sont tenus, le cas échéant, de faire cesser l'acte et de dénoncer le coupable; sinon, ils sont poursuivis personnellement.

Abrogé

Si l'un des actes arbitraires susmentionnés est commis au moyen de la fausse signature d'un fonctionnaire public, les auteurs du faux et ceux qui, méchamment ou frauduleusement,

Abrogé

Art. 28

en font usage sont punis de la réclusion de dix ans à quinze ans.

Art. 28/1

Quiconque, dans le domaine visé à l'article 6, § 1er, 1°, commet une discrimination, au sens de l'article 5, 5°, 6°, 7° ou 8°, à l'égard d'une personne en raison d'un critère protégé, est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement.

Les mêmes peines sont applicables lorsque la discrimination est commise à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres en raison d'un critère protégé.

Art. 28/2

Quiconque, dans le domaine des relations de travail, commet une discrimination au sens de l'article 5, 5°, 6°, 7° ou 8°, à l'égard d'une personne en raison d'un critère protégé est puni d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement.

Les mêmes peines sont applicables lorsque la discrimination est commise à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres en raison d'un critère protégé.

Art. 29

Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 25 à la suite d'une action en cessation.

Loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination

Art. 28/1

Abrogé

Abrogé

Art. 28/2

Abrogé

Abrogé

Art. 29

~~Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à mille euros, ou de l'une de ces peines seulement~~ **une peine de niveau 1**, ceux qui ne se conforment pas à un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 25 à la suite d'une action en cessation.

Abrogée

COÖRDINATIE VAN DE ARTIKELEN**BASISTEKST****TEKST AANGEPAST AAN HET WETSONTWERP****Boek 2 van het Strafwetboek (nieuw)****Militair Strafwetboek****Art. 14^{quater}**

Personen die binnen het jaar volgend op het definitief verlov zoals bepaald in artikel 8 van de voornoemde wet van 20 mei 1994, tegen één van hun vroegere meerderen of enige andere meerdere wegens de dienstbetrekkingen die zij met hem hebben gehad, een misdrijf bedoeld in de artikelen 34 tot 40 en 42 of de in de artikelen 443 tot 452 van het gewoon Strafwetboek hebben gepleegd, zijn aan de militaire straffen onderworpen.

In het geval bedoeld in artikel 34 wordt de veroordeelde ongeacht zijn graad gestraft overeenkomstig het tweede lid van dat artikel.

Art. 15

Is aan verraad schuldig elk militair die een van de misdrijven pleegt, voorzien bij de artikelen 113 tot 119, 121 tot 123 en 123^{quater} van het gewoon Wetboek van Strafrecht.

Art. 18bis

De artikelen 123^{sexies}, 123^{septies}, 123^{octies} en 123^{nonies} van het Strafwetboek zijn toepasselijk op de misdrijven omschreven in de artikelen 17 en 18.

Art. 32**Art. 14^{quater}**

Personen die binnen het jaar volgend op het definitief verlov zoals bepaald in artikel 8 van de voornoemde wet van 20 mei 1994, tegen één van hun vroegere meerderen of enige andere meerdere wegens de dienstbetrekkingen die zij met hem hebben gehad, een misdrijf bedoeld in de artikelen 34 tot 40 en 42 of de in de artikelen ~~443 tot 452~~ **241 tot 247** van het gewoon Strafwetboek hebben gepleegd, zijn aan de militaire straffen onderworpen.

In het geval bedoeld in artikel 34 wordt de veroordeelde ongeacht zijn graad gestraft overeenkomstig het tweede lid van dat artikel.

Art. 15

Is aan verraad schuldig elk militair die een van de misdrijven pleegt, voorzien bij de artikelen ~~113 tot 119, 121 tot 123 en 123^{quater}~~ **de artikelen 564 tot en met 570, 572 tot en met 576, 580 tot en met 583 en 596 tot en met 610** van het gewoon Wetboek van Strafrecht.

Art. 18bis

Opgeheven

Art. 32

Het artikel 134 van het gewoon Strafwetboek is op de militairen, die de graad van officier of onderofficier hebben, niet toepasselijk.

Art. 33

Ieder militair, schuldig aan gewelddaden tegen eenen schildwacht wordt gestraft met afzetting, indien hij officier is, met twee maanden tot twee jaar militaire gevangenis, indien hij onderofficier, korporaal, brigadier of soldaat is.

In het bij artikel 399 van het gewoon Strafwetboek voorzien geval, wordt de schuldige gestraft met zes maanden tot drie jaar gevangenis, en daarenboven, indien hij officier is, met afzetting.

In het geval bedoeld in artikel 400 wordt hij veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar, en in het geval bedoeld in artikel 401 van het voornoemde Wetboek, tot opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Art. 35

De gewelddaden door een militair tegen zijn meerdere gepleegd, worden gestraft met :

gevangenisstraf van twee jaar tot vier jaar in het geval bedoeld in artikel 399;

opsluiting van vijf jaar tot tien jaar, in het geval van artikel 400;

opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar, in het geval van artikel 401 van het gewone Strafwetboek.

Art. 39

Indien de gewelddaden die een militair in oorlogstijd en in het werkdadig leger tegen zijn meerdere gepleegd heeft, ziekte of onbekwaamheid tot persoonlijke arbeid hebben veroorzaakt, wordt de schuldige veroordeeld tot opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar. In het geval van artikel 401, § 1, van het gewone Strafwetboek wordt hij

~~Het artikel 134~~ **Het artikel 404** van het gewoon Strafwetboek is op de militairen, die de graad van officier of onderofficier hebben, niet toepasselijk.

Art. 33

Ieder militair, schuldig aan gewelddaden tegen eenen schildwacht wordt gestraft met afzetting, indien hij officier is, met twee maanden tot twee jaar militaire gevangenis, indien hij onderofficier, korporaal, brigadier of soldaat is.

In het ~~bij artikel 399~~ **bij artikel 195** van het gewoon Strafwetboek voorzien geval, wordt de schuldige gestraft met zes maanden tot drie jaar gevangenis, en daarenboven, indien hij officier is, met afzetting.

In het geval bedoeld ~~in artikel 400~~ **in artikel 196** wordt hij veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar, en in het geval bedoeld ~~in artikel 401~~ **in artikel 197** van het voornoemde Wetboek, tot opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Art. 35

De gewelddaden door een militair tegen zijn meerdere gepleegd, worden gestraft met :

gevangenisstraf van twee jaar tot vier jaar in het geval bedoeld in ~~artikel 399~~ **artikel 195**;

opsluiting van vijf jaar tot tien jaar, in het geval van ~~artikel 400~~ **artikel 196**;

opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar, in het geval van ~~artikel 401~~ **artikel 197** van het gewone Strafwetboek.

Art. 39

Indien de gewelddaden die een militair in oorlogstijd en in het werkdadig leger tegen zijn meerdere gepleegd heeft, ziekte of onbekwaamheid tot persoonlijke arbeid hebben veroorzaakt, wordt de schuldige veroordeeld tot opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar. In het geval van ~~artikel 401, § 1~~, **artikel 197** van het gewone Strafwetboek wordt hij veroordeeld tot

veroordeeld tot opsluiting van twintig jaar tot dertig jaar. De straf is levenslange opsluiting met militaire degradatie in het geval van artikel 401, § 2, van bedoeld Wetboek.

Art. 41

Wanneer een militair in het huis, waar hij op vordering van de openbare overheid was geherbergd, en tegen een bewoner van dit huis, gewelddaden zal hebben begaan, zal het minimum van de straffen bij de artikelen 398, 399, 400 en 401 van het gewoon Strafwetboek vastgesteld, verdubbeld worden, indien het gevangenisstraf geldt, en met twee jaar verhoogd worden, indien het tijdelijke opsluiting geldt.

opsluiting van twintig jaar tot dertig jaar. De straf is levenslange opsluiting met militaire degradatie in het geval van ~~artikel 401, § 2~~ **artikel 198, 4°**, van bedoeld Wetboek.

Art. 41

Wanneer een militair in het huis, waar hij op vordering van de openbare overheid was geherbergd, en tegen een bewoner van dit huis, gewelddaden zal hebben begaan, zal het minimum van de straffen bij ~~de artikelen 398, 399, 400 en 401~~ **de artikelen 194, 195, 196, 197 en 198** van het gewoon Strafwetboek vastgesteld, verdubbeld worden, indien het gevangenisstraf geldt, en met twee jaar verhoogd worden, indien het tijdelijke opsluiting geldt.

Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering

Art. 5ter

Elke belanghebbende derde die volgens de door de rechtspleging verschaftte aanwijzingen krachtens zijn rechtmatig bezit rechten kan doen gelden op de vermogensvoordelen bedoeld in de artikelen 42, 3°, 43bis en 43quater, van het Strafwetboek of die rechten kan doen gelden op de zaken bedoeld in artikel 42, 1, of op de zaken bedoeld in artikel 505 van het Strafwetboek, wordt op de hoogte gebracht van de rechtsdag voor het gerecht dat zal vonnissen over de grond van de zaak.

Art. 6

Iedere Belg of persoon met hoofdverblijfplaats in het Rijk kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

1° Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat ;

Art. 5ter

Elke belanghebbende derde die volgens de door de rechtspleging verschaftte aanwijzingen krachtens zijn rechtmatig bezit rechten kan doen gelden op de vermogensvoordelen bedoeld in de ~~artikelen 42, 3°, 43bis en 43quater~~, van het Strafwetboek of die rechten kan doen gelden op de zaken bedoeld in artikel 42, 1, ~~of op de zaken bedoeld in artikel 505 van het Strafwetboek~~ **of op de zaken bedoeld in artikelen 501, 502 en 503 van het Strafwetboek**, wordt op de hoogte gebracht van de rechtsdag voor het gerecht dat zal vonnissen over de grond van de zaak.

Art. 6

Iedere Belg of persoon met hoofdverblijfplaats in het Rijk kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

1° ~~Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat~~ **aan een misdrijf tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België of tegen de internationale betrekkingen;**

1°*bis*. aan een ernstige schending van het internationaal humanitair recht, in boek II, titel I*bis*, van het Strafwetboek omschreven;

1°*ter* aan een terroristisch misdrijf bedoeld in Boek II, Titel I*ter*, van het Strafwetboek.

2° Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in boek II, titel III, hoofdstukken I, II en III van het Strafwetboek omschreven, of aan een wanbedrijf in de artikelen 497 en 497*bis* omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij de euro hetzij munten die in België wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van de Staat of van Belgische openbare besturen of instellingen;

3° Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in dezelfde bepalingen omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij munten die in België niet wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van een vreemd land.

1°*bis*. aan een ernstige schending van het internationaal humanitair recht, ~~in boek II, titel I*bis*, van het Strafwetboek~~ **in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek** omschreven;

1°*ter* aan een terroristisch misdrijf ~~bedoeld in Boek II, Titel I*ter*, van het Strafwetboek~~ **bedoeld in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek.**

2° ~~Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in boek II, titel III, hoofdstukken I, II en III van het Strafwetboek omschreven, of aan een wanbedrijf in de artikelen 497 en 497*bis* omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij de euro hetzij munten die in België wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van de Staat of van Belgische openbare besturen of instellingen~~ **aan een misdrijf op de bepalingen inzake de bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken bedoeld in hoofdstuk 1 van titel 4 van boek 2 van het Strafwetboek of aan een misdrijf bedoeld in artikel 478 van het Strafwetboek, indien het misdrijf tot voorwerp heeft op munten die in België wettelijk gangbaar zijn, effecten, veiligheidskenmerken en zegels, stempels, keurstempels en merken ;**

3° ~~Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de openbare trouw, in dezelfde bepalingen omschreven, indien de misdaad of het wanbedrijf tot voorwerp heeft hetzij munten die in België niet wettelijk gangbaar zijn, of voorwerpen bestemd om die munten te vervaardigen, na te maken of te vervalsen, hetzij effecten, papier, zegels, stempels of merken van een vreemd land~~ **aan een misdrijf op de bepalingen inzake de bescherming van de munt, van de effecten, van de veiligheidskenmerken en van de zegels, stempels, keurstempels en merken bedoeld in dezelfde bepalingen indien het misdrijf tot voorwerp heeft op munten die in België niet wettelijk gangbaar zijn, effecten, veiligheidskenmerken en zegels, stempels, keurstempels en merken van een andere staat.**

In dit laatste geval kan de vervolging niet plaatshebben dan op een officieel bericht, door de vreemde overheid aan de Belgische overheid gegeven.

Art. 7, § 2

§ 2. Indien het misdrijf gepleegd is tegen een vreemdeling, kan de vervolging slechts plaatshebben op vordering van het openbaar ministerie en moet zij bovendien voorafgegaan worden door een klacht van de benadeelde vreemdeling of van zijn familie ofwel door een officieel bericht, aan de Belgische overheid gegeven door de overheid van het land waar het misdrijf is gepleegd.

Is het misdrijf in oorlogstijd gepleegd tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek, dan kan het officieel bericht eveneens gegeven worden door de overheid van het land waarvan die vreemdeling een onderdaan is of was.

Art. 10

Een vreemdeling, behoudens deze genoemd in de artikelen 6 en 7, § 1, kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

1° Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat ;

1°*bis*. aan een ernstige schending van het internationaal humanitair recht, in boek II, titel *Ibis* van het Strafwetboek omschreven, gepleegd tegen een persoon die, op het moment van de feiten, een Belgische onderdaan is of een in België erkende vluchteling en die er zijn gewone verblijfplaats heeft, in de zin van het Verdrag van Genève van 1951 betreffende de status van vluchtelingen en het Aanvullend Protocol, of een persoon die sedert minstens drie jaar

In dit laatste geval kan de vervolging niet plaatshebben dan op een officieel bericht, door de vreemde overheid aan de Belgische overheid gegeven.

Art. 7, § 2

§ 2. Indien het misdrijf gepleegd is tegen een vreemdeling, kan de vervolging slechts plaatshebben op vordering van het openbaar ministerie en moet zij bovendien voorafgegaan worden door een klacht van de benadeelde vreemdeling of van zijn familie ofwel door een officieel bericht, aan de Belgische overheid gegeven door de overheid van het land waar het misdrijf is gepleegd.

Is het misdrijf in oorlogstijd gepleegd tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is ~~in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek~~, **in de zin van artikel 663, 1° van het Strafwetboek**, dan kan het officieel bericht eveneens gegeven worden door de overheid van het land waarvan die vreemdeling een onderdaan is of was.

Art. 10

Een vreemdeling, behoudens deze genoemd in de artikelen 6 en 7, § 1, kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

~~1° Aan een misdaad of een wanbedrijf tegen de veiligheid van de Staat~~ **Aan een misdrijf tegen de landsverdediging en de essentiële belangen van België of tegen de internationale betrekkingen;**

1°*bis*. aan een ernstige schending van het internationaal humanitair recht, ~~in boek II, titel *Ibis* van het Strafwetboek~~ **in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek** omschreven, gepleegd tegen een persoon die, op het moment van de feiten, een Belgische onderdaan is of een in België erkende vluchteling en die er zijn gewone verblijfplaats heeft, in de zin van het Verdrag van Genève van 1951 betreffende de status van vluchtelingen en het Aanvullend Protocol, of een persoon die sedert

effectief, gewoonlijk en wettelijk in België verblijft.

De vervolging, met inbegrip van het onderzoek, kan slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van de voorgaande leden, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven bedoeld in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien de federale procureur van oordeel is dat een of meer van de voorwaarden bedoeld in het derde lid, 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, doet hij voor de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of

minstens drie jaar effectief, gewoonlijk en wettelijk in België verblijft.

De vervolging, met inbegrip van het onderzoek, kan slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van de voorgaande leden, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven ~~bedoeld in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek~~ **bedoeld in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek** ; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien de federale procureur van oordeel is dat een of meer van de voorwaarden bedoeld in het derde lid, 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, doet hij voor de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet

dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de voorwaarden bedoeld in het derde lid, 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, wijst hij de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het geval bedoeld in het derde lid 3°, stelt de federale procureur de Minister van Justitie in kennis van het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, indien tegen dit arrest geen rechtsmiddelen meer openstaan. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

In het geval bedoeld in het derde lid 4°, seponiert de federale procureur de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

2° Aan een van de misdaden of wanbedrijven bedoeld in artikel 6, 2°;

3° Aan een van de misdaden of wanbedrijven bedoeld in artikel 6, 3°;

In dit laatste geval kan de vervolging niet plaatshebben dan op een officieel bericht, door de vreemde overheid aan de Belgische overheid gegeven;

4° In oorlogstijd aan opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, aan verkrachting, aanranding van de

ontvankelijk is. Enkel de federale procureur wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de voorwaarden bedoeld in het derde lid, 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, wijst hij de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het geval bedoeld in het derde lid 3°, stelt de federale procureur de Minister van Justitie in kennis van het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, indien tegen dit arrest geen rechtsmiddelen meer openstaan. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

In het geval bedoeld in het derde lid 4°, seponiert de federale procureur de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

2° Aan een van de misdaden of wanbedrijven bedoeld in artikel 6, 2°;

3° Aan een van de misdaden of wanbedrijven bedoeld in artikel 6, 3°;

In dit laatste geval kan de vervolging niet plaatshebben dan op een officieel bericht, door de vreemde overheid aan de Belgische overheid gegeven;

4° In oorlogstijd aan ~~opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, aan verkrachting, aanranding van de eerbaarheid of~~

eerbaarheid of aan aanklacht bij de vijand, gepleegd tegen een Belgisch onderdaan, tegen een vreemdeling die bij het uitbreken van de vijandelijkheden in België verbleef, of tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek.

5° Aan een misdaad tegen een Belgisch onderdaan, indien het feit strafbaar is krachtens de wetgeving van het land waar het gepleegd werd met een straf waarvan het maximum vijf jaar vrijheidsberoving overtreft.

Indien de verdachte niet in België wordt gevonden, kan de vervolging, met inbegrip van het onderzoek, voor de misdrijven bedoeld in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek en gepleegd tegen een persoon die op het moment van de feiten een Belgische onderdaan is, slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur of de procureur des Konings, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van het vorige lid, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur of de procureur des Konings, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven bedoeld in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

~~aan aanklacht bij de vijand, gepleegd tegen een Belgisch onderdaan, tegen een vreemdeling die bij het uitbreken van de vijandelijkheden in België verbleef, of tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 117, tweede lid, van het Strafwetboek~~ **aan opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van integriteitsaantasting, aan verkrachting, aanranding van de eerbaarheid of aan aanklacht bij de vijand, gepleegd tegen een Belgisch onderdaan, tegen een vreemdeling die bij het uitbreken van de vijandelijkheden in België verbleef, of tegen een onderdaan van een land dat bondgenoot van België is in de zin van artikel 563, 1°, van het Strafwetboek.**

5° Aan een misdaad tegen een Belgisch onderdaan, indien het feit strafbaar is krachtens de wetgeving van het land waar het gepleegd werd met een straf waarvan het maximum vijf jaar vrijheidsberoving overtreft.

Indien de verdachte niet in België wordt gevonden, kan de vervolging, met inbegrip van het onderzoek, voor de misdrijven ~~bedoeld in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek~~ **bedoeld in de artikelen 226 tot 229, 96 tot 99 en 101 van het Strafwetboek** en gepleegd tegen een persoon die op het moment van de feiten een Belgische onderdaan is, slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur of de procureur des Konings, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van het vorige lid, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur of de procureur des Konings, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven ~~bedoeld in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 226 tot 229, 96 tot 99 en 101 van het Strafwetboek**; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de Staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien hij van oordeel is dat een of meer van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, doet de federale procureur of de procureur-generaal voor de kamer van inbeschuldigingstelling vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur of de procureur-generaal wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden, vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft.

Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur of de procureur-generaal heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het in het derde lid, 4°, bedoelde geval, seponeert de federale procureur of de procureur des Konings de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de Minister van

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de Staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien hij van oordeel is dat een of meer van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, doet de federale procureur of de procureur-generaal voor de kamer van inbeschuldigingstelling vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur of de procureur-generaal wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden, vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft.

Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur of de procureur-generaal heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het in het derde lid, 4°, bedoelde geval, seponeert de federale procureur of de procureur des Konings de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de Minister van Justitie. Tegen deze

Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open.

6° Een strafbaar feit bedoeld in artikel 2 van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme, opgemaakt te Straatsburg op 27 januari 1977, dat is gepleegd op het grondgebied van een Verdragsluitende Staat wanneer de vermoedelijke dader zich op het Belgisch grondgebied bevindt en de Belgische Regering niet met uitlevering aan die Staat heeft ingestemd om een van de redenen bedoeld in de artikelen 2 of 5 van voornoemd Verdrag, in artikel 11 van het Europees Verdrag betreffende uitlevering, opgemaakt te Parijs op 13 december 1957, of omdat de uitlevering uitzonderlijk ernstige gevolgen kan hebben voor de betrokken persoon, in het bijzonder gelet op zijn leeftijd of gezondheid.

7° aan het wanbedrijf bedoeld in artikel 41, § 4, van de wet van 15 juli 2013 betreffende het goederenvervoer over de weg en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1071/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels betreffende de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om het beroep van wegvervoerondernemer uit te oefenen en tot intrekking van Richtlijn 96/26/EG van de Raad en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1072/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de markt voor internationaal goederenvervoer over de weg;

8° aan het wanbedrijf bedoeld in artikel 30, § 4, van de wet van 15 juli 2013 betreffende het reizigersvervoer over de weg en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1071/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels betreffende de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om het beroep van wegvervoerondernemer uit te oefenen en tot intrekking van Richtlijn 96/26/EG van de Raad en houdende

beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open.

6° Een strafbaar feit bedoeld in artikel 2 van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme, opgemaakt te Straatsburg op 27 januari 1977, dat is gepleegd op het grondgebied van een Verdragsluitende Staat wanneer de vermoedelijke dader zich op het Belgisch grondgebied bevindt en de Belgische Regering niet met uitlevering aan die Staat heeft ingestemd om een van de redenen bedoeld in de artikelen 2 of 5 van voornoemd Verdrag, in artikel 11 van het Europees Verdrag betreffende uitlevering, opgemaakt te Parijs op 13 december 1957, of omdat de uitlevering uitzonderlijk ernstige gevolgen kan hebben voor de betrokken persoon, in het bijzonder gelet op zijn leeftijd of gezondheid.

7° aan het wanbedrijf bedoeld in artikel 41, § 4, van de wet van 15 juli 2013 betreffende het goederenvervoer over de weg en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1071/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels betreffende de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om het beroep van wegvervoerondernemer uit te oefenen en tot intrekking van Richtlijn 96/26/EG van de Raad en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1072/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de markt voor internationaal goederenvervoer over de weg;

8° aan het wanbedrijf bedoeld in artikel 30, § 4, van de wet van 15 juli 2013 betreffende het reizigersvervoer over de weg en houdende uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1071/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels betreffende de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om het beroep van wegvervoerondernemer uit te oefenen en tot intrekking van Richtlijn 96/26/EG van de Raad en houdende uitvoering van de Verordening

uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 561/2006.

Art. 10ter

Eenieder kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt aan :

1° een van de misdrijven bepaald in de artikelen 417/25 tot 417/38, 417/44, 417/45, 433~~quater~~/1 en 433~~quater~~/4 433~~quinquies~~ tot 433~~octies~~ van het Strafwetboek;

1~~bis~~. een van de misdrijven bepaald in de artikelen 433~~novies~~/2 tot 433~~novies~~/10, in geval van uitgevoerde of overwogen wegneming van organen in ruil voor een profijt of een vergelijkbaar voordeel;

2° een van de misdrijven bepaald in de artikelen 417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 en 417/56, en 409, van hetzelfde Wetboek, indien het feit werd gepleegd op een minderjarige;

3° een van de misdrijven bepaald in de artikelen 77~~bis~~ tot 77~~quinquies~~, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en in de artikelen 10 tot 13 van de wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren.

4° een van de misdrijven bepaald in boek II, titel I~~ter~~, van het Strafwetboek die gepleegd zijn tegen een Belgische onderdaan of instelling, of tegen een instelling van de Europese Unie of van een orgaan opgericht overeenkomstig het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap of het Verdrag

(EG) nr. 1073/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 561/2006.

Art. 10ter

Eenieder kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt aan :

1° een van de misdrijven bepaald ~~in de artikelen 417/25 tot 417/38, 417/44, 417/45, 433~~quater~~/1 en 433~~quater~~/4 433~~quinquies~~ tot 433~~octies~~ van het Strafwetboek~~ in de artikelen 152 tot 165, 171, 172, 259 tot 262, 266 en 269 van het Strafwetboek;

1~~bis~~. een van de misdrijven bepaald ~~in de artikelen 433~~novies~~/2 tot 433~~novies~~/10~~ in de artikelen 277 tot 285, in geval van uitgevoerde of overwogen wegneming van organen in ruil voor een profijt of een vergelijkbaar voordeel;

2° een van de misdrijven bepaald ~~in de artikelen 417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 en 417/56, en 409, van hetzelfde Wetboek~~ in de artikelen 134 tot 146, 148, 149, 151, 206 tot 211, van hetzelfde Wetboek, indien het feit werd gepleegd op een minderjarige;

3° een van de misdrijven bepaald ~~in de artikelen 77~~bis~~ tot 77~~quinquies~~, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en~~ in de artikelen 10 tot 13 van de wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren.

4° een van de misdrijven ~~bepaald in boek II, titel I~~ter~~, van het Strafwetboek~~ bepaald in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek die gepleegd zijn tegen een Belgische onderdaan of instelling, of tegen een instelling van de Europese Unie of van een orgaan opgericht overeenkomstig het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap of

betreffende de Europese Unie, die in het Rijk is gevestigd.

Indien de verdachte niet in België wordt gevonden, kan de vervolging, met inbegrip van het onderzoek, ingeval het misdrijf gepleegd werd door een vreemdeling tegen een persoon die op het moment van de feiten een Belgische onderdaan is of tegen een instelling bedoeld in het eerste lid, slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur of de procureur des Konings, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van het vorige lid, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur of de procureur des Konings, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de in het artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de Staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien hij van oordeel is dat een of meer van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, doet de federale

het Verdrag betreffende de Europese Unie, die in het Rijk is gevestigd.

Indien de verdachte niet in België wordt gevonden, kan de vervolging, met inbegrip van het onderzoek, ingeval het misdrijf gepleegd werd door een vreemdeling tegen een persoon die op het moment van de feiten een Belgische onderdaan is of tegen een instelling bedoeld in het eerste lid, slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur of de procureur des Konings, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van het vorige lid, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur of de procureur des Konings, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of

2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de in ~~het artikel 137 van het Strafwetboek~~ **in het artikel 374 van het Strafwetboek** bedoelde misdrijven; of

3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of

4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling en met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de Staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien hij van oordeel is dat een of meer van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, doet de federale procureur of de

procureur of de procureur-generaal voor de kamer van inbeschuldigingstelling vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur of de procureur-generaal wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Indien de in het vierde lid bedoelde vordering, uitgaat van de federale procureur, maakt zij de zaak aanhangig bij de in artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering bedoelde deken van de onderzoeksrechters.

Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur of de procureur-generaal heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het in het derde lid, 4°, bedoelde geval seponereert de federale procureur of de procureur des Konings de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open.

Art. 10^{quater}

§ 1. Een persoon kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

1° aan een misdrijf bepaald in de artikelen 246 tot 249 van het Strafwetboek;

2° aan een misdrijf bepaald in artikel 250 van hetzelfde Wetboek wanneer de persoon die een openbaar ambt uitoefent in een vreemde

procureur-generaal voor de kamer van inbeschuldigingstelling vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur of de procureur-generaal wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de in het derde lid, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Indien de in het vierde lid bedoelde vordering, uitgaat van de federale procureur, maakt zij de zaak aanhangig bij de in artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering bedoelde deken van de onderzoeksrechters.

Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur of de procureur-generaal heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het in het derde lid, 4°, bedoelde geval seponereert de federale procureur of de procureur des Konings de zaak en geeft hij van zijn beslissing kennis aan de minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open.

Art. 10^{quater}

§ 1. Een persoon kan in België vervolgd worden wanneer hij zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt :

1° aan een misdrijf bepaald ~~in de artikelen 246 tot 249 van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 637, § 1, § 2 en § 3, 3°, van het Strafwetboek;**

2° aan een misdrijf bepaald ~~in artikel 250 van hetzelfde Wetboek~~ **in artikel 637, § 3, 1° en 2°, van hetzelfde Wetboek** wanneer de persoon die een

Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie een Belg is of wanneer de internationale publiekrechtelijke organisatie waarvoor de persoon een openbaar ambt uitoefent haar zetel heeft in België.

§ 2. Iedere Belg of persoon met hoofdverblijfplaats in het Rijk die zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt aan een misdrijf bepaald in artikel 250 van het Strafwetboek, kan in België vervolgd worden, op voorwaarde dat het feit bestraft wordt door de wetgeving van het land waar het is gepleegd.

Art. 12

De vervolging van de misdrijven waarvan sprake in dit hoofdstuk, heeft alleen plaats wanneer de verdachte in België wordt gevonden, behoudens in de gevallen van :

1° artikel 6, 1°, 1° *bis* en 2°, alsook artikel 6, 1° ter, wat de in artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven betreft;

1° /1. artikel 7, wat de in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven betreft;

2° artikel 10, 1°, 1° *bis*, 2°, alsook artikel 10, 5°, wat de in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven betreft;

3° artikel 10*bis*;

4° artikel 10*ter*, 4°, wat de in artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven betreft;

5° artikel 12*bis*.

Is het misdrijf echter in oorlogstijd gepleegd, dan kan, indien de verdachte een Belg is, de vervolging in alle gevallen plaatshebben, zelfs wanneer hij niet wordt gevonden in België; indien de verdachte een vreemdeling is, kan,

openbaar ambt uitoefent in een vreemde Staat of in een internationale publiekrechtelijke organisatie een Belg is of wanneer de internationale publiekrechtelijke organisatie waarvoor de persoon een openbaar ambt uitoefent haar zetel heeft in België.

§ 2. Iedere Belg of persoon met hoofdverblijfplaats in het Rijk die zich buiten het grondgebied van het Rijk schuldig maakt aan een misdrijf bepaald ~~in artikel 250 van het Strafwetboek~~ **in artikel 637, § 3, 1° en 2°, van het Strafwetboek**, kan in België vervolgd worden, op voorwaarde dat het feit bestraft wordt door de wetgeving van het land waar het is gepleegd.

Art. 12

De vervolging van de misdrijven waarvan sprake in dit hoofdstuk, heeft alleen plaats wanneer de verdachte in België wordt gevonden, behoudens in de gevallen van :

1° artikel 6, 1°, 1° *bis* en 2°, alsook artikel 6, 1° ter, wat de ~~in artikel 137 van het Strafwetboek~~ **in artikel 374 van het Strafwetboek** bedoelde misdrijven betreft;

1° /1. artikel 7, wat de ~~in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 211 tot 214, 98 tot 100, 102 en 103 van het Strafwetboek** bedoelde misdrijven betreft;

2° artikel 10, 1°, 1° *bis*, 2°, alsook artikel 10, 5°, wat de ~~in de artikelen 347*bis*, 393 tot 397 en 475 van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 211 tot 214, 98 tot 100, 102 en 103 van het Strafwetboek** bedoeld misdrijven betreft;

3° artikel 10*bis*;

4° artikel 10*ter*, 4°, wat de ~~in artikel 137 van het Strafwetboek~~ **in artikel 374 van het Strafwetboek** bedoelde misdrijven betreft;

5° artikel 12*bis*.

Is het misdrijf echter in oorlogstijd gepleegd, dan kan, indien de verdachte een Belg is, de vervolging in alle gevallen plaatshebben, zelfs wanneer hij niet wordt gevonden in België; indien de verdachte een vreemdeling is, kan, buiten de in het eerste lid

buiten de in het eerste lid bedoelde gevallen, de vervolging plaatshebben wanneer hij wordt gevonden in een vijandelijk land of wanneer zijn uitlevering kan worden verkregen.

Art. 12bis

Behoudens in de gevallen van de artikelen 6 tot 11, zijn de Belgische gerechten eveneens bevoegd om kennis te nemen van misdrijven gepleegd buiten het grondgebied van het Koninkrijk en bedoeld in een regel van internationaal verdrags- of gewoonterecht of een regel van afgeleid recht van de Europese Unie waardoor België is gebonden wanneer het krachtens die regel op enigerlei wijze wordt verplicht de zaak aan zijn bevoegde autoriteiten voor te leggen teneinde vervolging in te stellen.

De vervolging, met inbegrip van het onderzoek, kan slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van de voorgaande leden, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

- 1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of
- 2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven bedoeld in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek; of met enig ander internationaal misdrijf dat op grond van een verdrag waardoor België is gebonden, strafbaar is gesteld of
- 3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of
- 4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de

bedoelde gevallen, de vervolging plaatshebben wanneer hij wordt gevonden in een vijandelijk land of wanneer zijn uitlevering kan worden verkregen.

Art. 12bis

Behoudens in de gevallen van de artikelen 6 tot 11, zijn de Belgische gerechten eveneens bevoegd om kennis te nemen van misdrijven gepleegd buiten het grondgebied van het Koninkrijk en bedoeld in een regel van internationaal verdrags- of gewoonterecht of een regel van afgeleid recht van de Europese Unie waardoor België is gebonden wanneer het krachtens die regel op enigerlei wijze wordt verplicht de zaak aan zijn bevoegde autoriteiten voor te leggen teneinde vervolging in te stellen.

De vervolging, met inbegrip van het onderzoek, kan slechts plaatsgrijpen op vordering van de federale procureur, die eventuele klachten beoordeelt.

Ingeval, met toepassing van de voorgaande leden, een klacht aanhangig is gemaakt bij de federale procureur, vordert hij dat de onderzoeksrechter naar deze klacht een onderzoek instelt, behalve indien :

- 1° de klacht kennelijk niet gegrond is; of
- 2° de feiten bedoeld in de klacht niet overeenstemmen met een kwalificatie van de misdrijven ~~bedoeld in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek~~ **bedoeld in boek 2, titel 1, van het Strafwetboek**; of met enig ander internationaal misdrijf dat op grond van een verdrag waardoor België is gebonden, strafbaar is gesteld of
- 3° uit deze klacht geen ontvankelijke strafvordering kan volgen; of
- 4° uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat deze zaak, in het belang van een goede rechtsbedeling met eerbiediging van de internationale verplichtingen van België, aanhangig zou moeten worden gemaakt hetzij bij de internationale rechtscolleges, hetzij voor een rechtscollege van de plaats waar de feiten zijn

feiten zijn gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien de federale procureur van oordeel is dat één of meer van de voorwaarden bedoeld in het derde lid 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, doet hij voor de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de voorwaarden bedoeld in het derde lid 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het geval bedoeld in het derde lid, 3°, stelt de federale procureur de Minister van Justitie in kennis van het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, indien tegen dit arrest geen rechtsmiddelen meer openstaan. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002 en onder de materiële bevoegdheid van het Internationaal Strafgerechtshof ressorteren, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

In het geval bedoeld in het derde lid, 4°, seponeert de federale procureur de zaak en

gepleegd, hetzij voor een rechtscollege van de staat waarvan de dader een onderdaan is of van de plaats waar hij kan worden gevonden, en dit voor zover dit rechtscollege de kenmerken van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en billijkheid vertoont, zoals dat onder meer kan blijken uit de relevante internationale verbintenissen waardoor België en deze Staat gebonden zijn.

Indien de federale procureur van oordeel is dat één of meer van de voorwaarden bedoeld in het derde lid 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, doet hij voor de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Brussel vorderingen die beogen te beslissen, naargelang van het geval, dat er geen reden is tot vervolging of dat de strafvordering niet ontvankelijk is. Enkel de federale procureur wordt gehoord.

Indien de kamer van inbeschuldigingstelling vaststelt dat geen van de voorwaarden bedoeld in het derde lid 1°, 2° en 3°, vervuld zijn, wijst deze de territoriaal bevoegde onderzoeksrechter aan en bepaalt zij op welke feiten het onderzoek betrekking heeft. Vervolgens wordt gehandeld overeenkomstig het gemeen recht.

De federale procureur heeft het recht cassatieberoep in te stellen tegen de arresten gewezen met toepassing van het vierde en het vijfde lid. Dit beroep wordt in alle gevallen ingesteld binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van het arrest.

In het geval bedoeld in het derde lid, 3°, stelt de federale procureur de Minister van Justitie in kennis van het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, indien tegen dit arrest geen rechtsmiddelen meer openstaan. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002 en onder de materiële bevoegdheid van het Internationaal Strafgerechtshof ressorteren, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

In het geval bedoeld in het derde lid, 4°, seponeert de federale procureur de zaak en geeft hij van zijn

geeft hij van zijn beslissing kennis aan de Minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002 en onder de materiële bevoegdheid van het Internationaal Strafgerechtshof ressorteren, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

Art. 21

behoudens de overige bij de wet bepaalde uitzonderingen, verjaart de strafvordering, te rekenen van de dag waarop het misdrijf is gepleegd :

1° door verloop van twintig jaren voor :

- een misdaad die strafbaar is met levenslange opsluiting, of

- een van de misdaden omschreven in de artikelen 102, tweede lid, 122, derde punt, 138, § 1, eerste lid, 9°, 393 of 417/2, derde lid, van het Strafwetboek, 30, § 2, van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der Luchtvaart, of 4.5.2.2, § 2 van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of de misdaden omschreven in artikel 4.5.2.1 van het Belgisch Scheepvaartwetboek in de omstandigheden bedoeld in artikel 4.5.2.2, § 1, derde lid, 1° of 2°, of § 1, vierde lid, van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of medeplichtigheid aan de misdaad omschreven in artikel 4.5.2.2, § 1, van het Belgisch Scheepvaartwetboek, ingeval het is gepleegd op een persoon van minder dan achttien jaar;

2° door verloop van vijftien jaren voor een van de misdaden bedoeld in 1°, tweede streepje, of in artikel 417/12 van het Strafwetboek, ingeval die is gepleegd op een persoon van minstens achttien jaar;

beslissing kennis aan de Minister van Justitie. Tegen deze beslissing tot seponering staat geen enkel rechtsmiddel open. Indien de feiten zijn gepleegd na 30 juni 2002 en onder de materiële bevoegdheid van het Internationaal Strafgerechtshof ressorteren, brengt de Minister van Justitie het Internationaal Strafgerechtshof van de feiten op de hoogte.

Art. 21

behoudens de overige bij de wet bepaalde uitzonderingen, verjaart de strafvordering, te rekenen van de dag waarop het misdrijf is gepleegd :

1° door verloop van twintig jaren voor :

- een misdaad die strafbaar is met levenslange opsluiting, of

- een van de misdaden omschreven in ~~de artikelen 102, tweede lid, 122, derde punt, 138, § 1, eerste lid, 9°, 393 of 417/2, derde lid, van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 96, 117 en 118, 374, § 2, voor de misdrijven met een straf van niveau 6 of een opsluiting van vijftien tot twintig jaar, 554 en 606, 3°, van het Strafwetboek**, 30, § 2, van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der Luchtvaart, of 4.5.2.2, § 2 van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of de misdaden omschreven in artikel 4.5.2.1 van het Belgisch Scheepvaartwetboek in de omstandigheden bedoeld in artikel 4.5.2.2, § 1, derde lid, 1° of 2°, of § 1, vierde lid, van het Belgisch Scheepvaartwetboek, of medeplichtigheid aan de misdaad omschreven in artikel 4.5.2.2, § 1, van het Belgisch Scheepvaartwetboek, ingeval het is gepleegd op een persoon van minder dan achttien jaar;

2° door verloop van vijftien jaren voor een van de misdaden bedoeld in 1°, tweede streepje, of ~~in artikel 417/12 van het Strafwetboek~~ **in artikel 139 van het Strafwetboek**, ingeval die is gepleegd op een persoon van minstens achttien jaar;

3° door verloop van tien jaren voor een andere misdaad;

4° door verloop van vijf jaren voor een ander wanbedrijf;

5° door verloop van een jaar voor een wanbedrijf dat in een overtreding wordt omgezet;

6° door verloop van zes maanden voor een andere overtreding.

Nochtans blijven de verjaringstermijnen van de strafvordering die worden bepaald in het eerste lid, 1° en 2°, alsook voor de misdaden die strafbaar zijn met opsluiting van meer dan twintig jaar, ongewijzigd indien de straf wordt verminderd of gewijzigd wegens verzachtende omstandigheden.

Art. 21bis

De strafvordering verjaart niet in de gevallen bedoeld:

1° in de artikelen 136bis, 136ter en 136quater van het Strafwetboek;

2° in de artikelen 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/38, 417/44 en 417/56, 409 en 433quinquies, § 1, eerste lid, 1°, van het Strafwetboek, en de poging om dat laatste misdrijf te plegen, ingeval het is gepleegd op een persoon van minder dan achttien jaar.

3° door verloop van tien jaren voor een andere misdaad;

4° door verloop van vijf jaren voor een ander wanbedrijf;

5° door verloop van een jaar voor een wanbedrijf dat in een overtreding wordt omgezet;

6° door verloop van zes maanden voor een andere overtreding.

Nochtans blijven de verjaringstermijnen van de strafvordering die worden bepaald in het eerste lid, 1° en 2°, alsook voor de misdaden die strafbaar zijn met opsluiting van meer dan twintig jaar, ongewijzigd indien de straf wordt verminderd of gewijzigd wegens verzachtende omstandigheden.

Art. 21bis

De strafvordering verjaart niet in de gevallen bedoeld:

1° in de artikelen 136bis, 136ter en 136quater van het Strafwetboek in de artikelen 82 tot 88 van het Strafwetboek;

2° in de artikelen 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/38, 417/44 en 417/56, 409 en 433quinquies, § 1, eerste lid, 1°, van het Strafwetboek in de artikelen 134 tot 149, 151 tot 165, 171, 206 tot 211, 259, § 1, eerste lid, punt 1, van het Strafwetboek, en de poging om dat laatste misdrijf te plegen, ingeval het is gepleegd op een persoon van minder dan achttien jaar.

Wetboek van strafvordering

Art. 28quinquies, § 1

Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het opsporingsonderzoek geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het opsporingsonderzoek, is tot geheimhouding verplicht. Hij die dit geheim

Art. 28quinquies, § 1

Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het opsporingsonderzoek geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het opsporingsonderzoek, is tot geheimhouding verplicht. ~~Hij die dit geheim~~

schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 28sexies, § 3

§ 3. De procureur des Konings kan het verzoek afwijzen indien hij van oordeel is dat de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen, indien door de opheffing van de handeling de rechten van partijen of van derden in het gedrang komen, indien de opheffing van de handeling een gevaar zou opleveren voor personen of goederen, of wanneer de wet in de teruggave of de verbeurdverklaring van de betrokken goederen voorziet.

Hij kan een gehele, gedeeltelijke of voorwaardelijke opheffing toestaan. Eenieder die de vastgestelde voorwaarden niet naleeft, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 507bis van het Strafwetboek.

Art. 34, laatste lid

De straf mag tien dagen gevangenisstraf en honderd frank geldboete niet te boven gaan.

Art. 39bis

§ 1. Onverminderd de specifieke bepalingen van dit artikel, zijn de regels van dit wetboek inzake inbeslagneming, met inbegrip van artikel 28sexies, van toepassing op het kopiëren, ontoegankelijk maken en verwijderen van in een informaticasysteem of een deel ervan opgeslagen gegevens.

§ 2. Tot de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan dat in beslag genomen is, kan beslist worden door een officier van gerechtelijke politie.

Onverminderd het eerste lid, kan de procureur des Konings een zoeking bevelen in een informaticasysteem of een deel ervan dat door hem in beslag kan worden genomen.

~~schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 28sexies, § 3

§ 3. De procureur des Konings kan het verzoek afwijzen indien hij van oordeel is dat de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen, indien door de opheffing van de handeling de rechten van partijen of van derden in het gedrang komen, indien de opheffing van de handeling een gevaar zou opleveren voor personen of goederen, of wanneer de wet in de teruggave of de verbeurdverklaring van de betrokken goederen voorziet.

Hij kan een gehele, gedeeltelijke of voorwaardelijke opheffing toestaan. Eenieder die de vastgestelde voorwaarden niet naleeft, wordt gestraft met de straffen bepaald in ~~artikel 507bis~~ **artikel 679** van het Strafwetboek.

Art. 34, laatste lid

Opgeheven

Art. 39bis

§ 1. Onverminderd de specifieke bepalingen van dit artikel, zijn de regels van dit wetboek inzake inbeslagneming, met inbegrip van artikel 28sexies, van toepassing op het kopiëren, ontoegankelijk maken en verwijderen van in een informaticasysteem of een deel ervan opgeslagen gegevens.

§ 2. Tot de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan dat in beslag genomen is, kan beslist worden door een officier van gerechtelijke politie.

Onverminderd het eerste lid, kan de procureur des Konings een zoeking bevelen in een informaticasysteem of een deel ervan dat door hem in beslag kan worden genomen.

De zoekingen bedoeld in het eerste en het tweede lid kunnen zich enkel uitstrekken tot de gegevens die opgeslagen zijn op het informaticasysteem dat, respectievelijk, in beslag genomen is of in beslag kan worden genomen. Met het oog daarop wordt elke externe verbinding van dit informaticasysteem verhinderd, alvorens de zoeking wordt aangevat.

§ 3. De procureur des Konings kan de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan, aangevat op grond van paragraaf 2, uitbreiden naar een informaticasysteem of een deel ervan dat zich op een andere plaats bevindt dan daar waar de zoeking plaatsvindt:

- indien deze uitbreiding noodzakelijk is om de waarheid aan het licht te brengen ten aanzien van het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking; en

- indien andere maatregelen disproportioneel zouden zijn, of indien er een risico bestaat dat zonder deze uitbreiding bewijselementen verloren gaan.

De uitbreiding van de zoeking in een informaticasysteem mag zich niet verder uitstrekken dan tot de informaticasystemen of de delen ervan waartoe de personen die gerechtigd zijn het onderzochte informaticasysteem te gebruiken, in het bijzonder toegang hebben.

Inzake de door uitbreiding van de zoeking in een informaticasysteem aangetroffen gegevens, die nuttig zijn voor dezelfde doeleinden als de inbeslagneming, wordt gehandeld zoals bepaald in paragraaf 6.

Wanneer blijkt dat deze gegevens zich niet op het grondgebied van het Rijk bevinden, worden ze enkel gekopieerd. In dat geval deelt de procureur des Konings dit onverwijld mee aan de Federale Overheidsdienst Justitie, dat de bevoegde overheid van de betrokken Staat hiervan op de hoogte brengt, indien deze redelijkerwijze kan worden bepaald.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid kan de procureur des

De zoekingen bedoeld in het eerste en het tweede lid kunnen zich enkel uitstrekken tot de gegevens die opgeslagen zijn op het informaticasysteem dat, respectievelijk, in beslag genomen is of in beslag kan worden genomen. Met het oog daarop wordt elke externe verbinding van dit informaticasysteem verhinderd, alvorens de zoeking wordt aangevat.

§ 3. De procureur des Konings kan de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan, aangevat op grond van paragraaf 2, uitbreiden naar een informaticasysteem of een deel ervan dat zich op een andere plaats bevindt dan daar waar de zoeking plaatsvindt:

- indien deze uitbreiding noodzakelijk is om de waarheid aan het licht te brengen ten aanzien van het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking; en

- indien andere maatregelen disproportioneel zouden zijn, of indien er een risico bestaat dat zonder deze uitbreiding bewijselementen verloren gaan.

De uitbreiding van de zoeking in een informaticasysteem mag zich niet verder uitstrekken dan tot de informaticasystemen of de delen ervan waartoe de personen die gerechtigd zijn het onderzochte informaticasysteem te gebruiken, in het bijzonder toegang hebben.

Inzake de door uitbreiding van de zoeking in een informaticasysteem aangetroffen gegevens, die nuttig zijn voor dezelfde doeleinden als de inbeslagneming, wordt gehandeld zoals bepaald in paragraaf 6.

Wanneer blijkt dat deze gegevens zich niet op het grondgebied van het Rijk bevinden, worden ze enkel gekopieerd. In dat geval deelt de procureur des Konings dit onverwijld mee aan de Federale Overheidsdienst Justitie, dat de bevoegde overheid van de betrokken Staat hiervan op de hoogte brengt, indien deze redelijkerwijze kan worden bepaald.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid kan de procureur des Konings de uitbreiding van de

Konings de uitbreiding van de zoeking bedoeld in het eerste lid mondeling bevelen. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 4. Enkel de onderzoeksrechter kan een andere zoeking bevelen in een informaticasysteem of een deel ervan dan de zoekingen bedoeld in paragraaf 2:

- indien deze zoeking noodzakelijk is om de waarheid aan het licht te brengen ten aanzien van het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking; en

- indien andere maatregelen disproportioneel zouden zijn, of indien er een risico bestaat dat zonder deze zoeking bewijselementen verloren gaan.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid kan de onderzoeksrechter de zoeking bedoeld in het eerste lid mondeling bevelen. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 5. Teneinde de maatregelen bedoeld in dit artikel mogelijk te maken, kan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter bevelen om, te allen tijde, ook zonder de toestemming van hetzij de eigenaar of zijn rechthebbende, hetzij de gebruiker:

- elke beveiliging van de betrokken informaticasystemen tijdelijk op te heffen, desgevallend met behulp van technische hulpmiddelen, valse signalen, valse sleutels of valse hoedanigheden;

- technische middelen in de betrokken informaticasystemen aan te brengen teneinde de door dat systeem opgeslagen, verwerkte of doorgestuurde gegevens te ontcijferen en te decoderen.

Evenwel kan enkel de onderzoeksrechter deze tijdelijke opheffing van de beveiliging of deze aanbrenging van technische middelen bevelen wanneer dit in het bijzonder

zoeking bedoeld in het eerste lid mondeling bevelen. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 4. Enkel de onderzoeksrechter kan een andere zoeking bevelen in een informaticasysteem of een deel ervan dan de zoekingen bedoeld in paragraaf 2:

- indien deze zoeking noodzakelijk is om de waarheid aan het licht te brengen ten aanzien van het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking; en

- indien andere maatregelen disproportioneel zouden zijn, of indien er een risico bestaat dat zonder deze zoeking bewijselementen verloren gaan.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid kan de onderzoeksrechter de zoeking bedoeld in het eerste lid mondeling bevelen. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 5. Teneinde de maatregelen bedoeld in dit artikel mogelijk te maken, kan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter bevelen om, te allen tijde, ook zonder de toestemming van hetzij de eigenaar of zijn rechthebbende, hetzij de gebruiker:

- elke beveiliging van de betrokken informaticasystemen tijdelijk op te heffen, desgevallend met behulp van technische hulpmiddelen, valse signalen, valse sleutels of valse hoedanigheden;

- technische middelen in de betrokken informaticasystemen aan te brengen teneinde de door dat systeem opgeslagen, verwerkte of doorgestuurde gegevens te ontcijferen en te decoderen.

Evenwel kan enkel de onderzoeksrechter deze tijdelijke opheffing van de beveiliging of deze aanbrenging van technische middelen bevelen

noodzakelijk is voor de toepassing van artikel 88ter.

§ 6. Indien in de betrokken informaticasystemen opgeslagen gegevens aangetroffen worden die nuttig zijn voor dezelfde doeleinden als de inbeslagneming, maar de inbeslagneming van de drager daarvan evenwel niet wenselijk is, worden deze gegevens, evenals de gegevens noodzakelijk om deze te kunnen verstaan, gekopieerd op dragers, die toebehoren aan de overheid. In geval van dringendheid of om technische redenen, kan gebruik gemaakt worden van dragers, die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken.

Bovendien worden passende technische middelen aangewend om de toegang tot deze gegevens in het informaticasysteem, evenals tot de kopieën daarvan die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken, te verhinderen en hun integriteit te waarborgen.

Wanneer de in het eerste lid vermelde maatregel niet mogelijk is om technische redenen of wegens de omvang van de gegevens, wendt de procureur des Konings de passende technische middelen aan om de toegang tot deze gegevens in het informaticasysteem, evenals tot de kopieën daarvan die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken, te verhinderen en hun integriteit te waarborgen.

Indien de gegevens het voorwerp van het misdrijf vormen of voortgekomen zijn uit het misdrijf en indien de gegevens strijdig zijn met de openbare orde of de goede zeden, of een gevaar opleveren voor de integriteit van informaticasystemen of gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, wendt de procureur des Konings alle passende technische middelen aan om deze gegevens ontoegankelijk te maken of, na hiervan kopie te hebben genomen, te verwijderen.

wanneer dit in het bijzonder noodzakelijk is voor de toepassing van artikel 88ter.

§ 6. Indien in de betrokken informaticasystemen opgeslagen gegevens aangetroffen worden die nuttig zijn voor dezelfde doeleinden als de inbeslagneming, maar de inbeslagneming van de drager daarvan evenwel niet wenselijk is, worden deze gegevens, evenals de gegevens noodzakelijk om deze te kunnen verstaan, gekopieerd op dragers, die toebehoren aan de overheid. In geval van dringendheid of om technische redenen, kan gebruik gemaakt worden van dragers, die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken.

Bovendien worden passende technische middelen aangewend om de toegang tot deze gegevens in het informaticasysteem, evenals tot de kopieën daarvan die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken, te verhinderen en hun integriteit te waarborgen.

Wanneer de in het eerste lid vermelde maatregel niet mogelijk is om technische redenen of wegens de omvang van de gegevens, wendt de procureur des Konings de passende technische middelen aan om de toegang tot deze gegevens in het informaticasysteem, evenals tot de kopieën daarvan die ter beschikking staan van personen die gerechtigd zijn om het informaticasysteem te gebruiken, te verhinderen en hun integriteit te waarborgen.

Indien de gegevens het voorwerp van het misdrijf vormen of voortgekomen zijn uit het misdrijf en indien de gegevens strijdig zijn met de openbare orde of de goede zeden, of een gevaar opleveren voor de integriteit van informaticasystemen of gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, wendt de procureur des Konings alle passende technische middelen aan om deze gegevens ontoegankelijk te maken of, na hiervan kopie te hebben genomen, te verwijderen.

Hij kan evenwel, behoudens in het geval bedoeld in het vierde lid, het verdere gebruik van het geheel of een deel van deze gegevens toestaan, wanneer dit geen gevaar voor de strafvordering oplevert.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid en wanneer het kennelijk gaat om een strafbaar feit bedoeld in de artikelen 137, § 3, 6°, 140bis 417/9, 417/10 of 417/44, van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings mondeling bevelen dat alle passende technische middelen worden aangewend om de gegevens, die het voorwerp van het misdrijf vormen of voortgekomen zijn uit het misdrijf en die strijdig zijn met de openbare orde of de goede zeden, ontoegankelijk te maken. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 7. Tenzij diens identiteit of woonplaats redelijkerwijze niet achterhaald kan worden, brengt de procureur des Konings of de onderzoeksrechter de verantwoordelijke van het informaticasysteem zo spoedig mogelijk op de hoogte van de zoeking in het informaticasysteem of van de uitbreiding ervan. Hij deelt hem in voorkomend geval een samenvatting mee van de gegevens die zijn gekopieerd, ontoegankelijk gemaakt of verwijderd.

§ 8. De procureur des Konings wendt de passende technische middelen aan om de integriteit en de vertrouwelijkheid van deze gegevens te waarborgen.

Gepaste technische middelen worden aangewend voor de bewaring hiervan op de griffie.

Hetzelfde geldt, wanneer gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen in een informaticasysteem, samen met hun drager in beslag worden genomen, overeenkomstig de vorige artikelen.

Hij kan evenwel, behoudens in het geval bedoeld in het vierde lid, het verdere gebruik van het geheel of een deel van deze gegevens toestaan, wanneer dit geen gevaar voor de strafvordering oplevert.

In geval van uiterst dringende noodzakelijkheid en wanneer het kennelijk gaat om een strafbaar feit bedoeld in ~~de artikelen 137, § 3, 6°, 140bis 417/9, 417/10 of 417/44,~~ **de artikelen 136, 137, 171, 374, § 3, 6°, 379, 380** van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings mondeling bevelen dat alle passende technische middelen worden aangewend om de gegevens, die het voorwerp van het misdrijf vormen of voortgekomen zijn uit het misdrijf en die strijdig zijn met de openbare orde of de goede zeden, ontoegankelijk te maken. Dit bevel wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk bevestigd, met vermelding van de redenen van de uiterst dringende noodzakelijkheid.

§ 7. Tenzij diens identiteit of woonplaats redelijkerwijze niet achterhaald kan worden, brengt de procureur des Konings of de onderzoeksrechter de verantwoordelijke van het informaticasysteem zo spoedig mogelijk op de hoogte van de zoeking in het informaticasysteem of van de uitbreiding ervan. Hij deelt hem in voorkomend geval een samenvatting mee van de gegevens die zijn gekopieerd, ontoegankelijk gemaakt of verwijderd.

§ 8. De procureur des Konings wendt de passende technische middelen aan om de integriteit en de vertrouwelijkheid van deze gegevens te waarborgen.

Gepaste technische middelen worden aangewend voor de bewaring hiervan op de griffie.

Hetzelfde geldt, wanneer gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen in een informaticasysteem, samen met hun drager in beslag worden genomen, overeenkomstig de vorige artikelen.

§ 9. De maatregelen bedoeld in dit artikel kunnen alleen betrekking hebben op de informaticasystemen van een advocaat of een arts, indien deze er zelf van verdacht worden een strafbaar feit te hebben gepleegd of eraan deelgenomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een strafbaar feit te hebben gepleegd, gebruik maken van diens elektronische communicatiemiddelen.

De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd, zonder dat, naar gelang het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht. Diezelfde zullen door de procureur des Konings in kennis worden gesteld van wat volgens hem onder het beroepsgeheim valt. Deze gegevens worden niet opgenomen in het proces-verbaal. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 39ter, § 3

§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Iedere persoon die weigert mee te werken, of die de bewaarde gegevens doet verdwijnen, vernietigt of wijzigt, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Art. 46

§ 9. De maatregelen bedoeld in dit artikel kunnen alleen betrekking hebben op de informaticasystemen van een advocaat of een arts, indien deze er zelf van verdacht worden een strafbaar feit te hebben gepleegd of eraan deelgenomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een strafbaar feit te hebben gepleegd, gebruik maken van diens elektronische communicatiemiddelen.

De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd, zonder dat, naar gelang het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht. Diezelfde zullen door de procureur des Konings in kennis worden gesteld van wat volgens hem onder het beroepsgeheim valt. Deze gegevens worden niet opgenomen in het proces-verbaal. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig ~~artikel 458~~ **artikel 355** van het Strafwetboek.

Art. 39ter, § 3

~~§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~ **§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.**

~~Iedere persoon die weigert mee te werken, of die de bewaarde gegevens doet verdwijnen, vernietigt of wijzigt, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~ **De natuurlijke personen of rechtspersonen bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, is verplicht zijn medewerking te verlenen.**

Art. 46

De bevoegdheden, hierboven aan de procureur des Konings toegekend voor de gevallen van ontdekking op heterdaad, bestaan ook in alle gevallen waarin een misdaad of een wanbedrijf, zelfs al is het niet op heterdaad ontdekt, gepleegd is binnen een huis, en (de procureur des Konings verzocht wordt het misdrijf vast te stellen door:

- 1° het hoofd van dat huis;
- 2° het slachtoffer van het strafbaar feit, wanneer dat strafbaar feit genoemd wordt in de artikelen 398 tot 405 van het Strafwetboek en de vermoedelijke pleger van het strafbaar feit de echtgenoot van het slachtoffer is of de persoon met wie hij of zij samenleeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft.

Art. 46bis, § 2

De actoren bedoeld in § 1, tweede lid, eerste en tweede streepje, van wie gevorderd wordt de in paragraaf 1 bedoelde gegevens mee te delen, verstrekken de procureur des Konings of de officier van gerechtelijke politie de gegevens in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, volgens de nadere regels vastgesteld door de Koning, op het voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.

De Koning bepaalt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en op voorstel van de Minister van Justitie en van de minister die bevoegd is voor Telecommunicatie, de technische voorwaarden voor de toegang tot de in § 1 bedoelde gegevens, die beschikbaar zijn voor de procureur des Konings en voor de in dezelfde paragraaf aangewezen politiedienst.

Art. 46bis, § 4

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot

De bevoegdheden, hierboven aan de procureur des Konings toegekend voor de gevallen van ontdekking op heterdaad, bestaan ook in alle gevallen waarin een misdaad of een wanbedrijf, zelfs al is het niet op heterdaad ontdekt, gepleegd is binnen een huis, en (de procureur des Konings verzocht wordt het misdrijf vast te stellen door:

- 1° het hoofd van dat huis;
- 2° het slachtoffer van het strafbaar feit, wanneer dat strafbaar feit genoemd wordt in de ~~artikelen 398 tot 405~~ **artikelen 194 tot 198** van het Strafwetboek en de vermoedelijke pleger van het strafbaar feit de echtgenoot van het slachtoffer is of de persoon met wie hij of zij samenleeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft.

Art. 46bis, § 2

De actoren bedoeld in § 1, tweede lid, eerste en tweede streepje, van wie gevorderd wordt de in paragraaf 1 bedoelde gegevens mee te delen, **zijn verplicht hun medewerking te verlenen en** verstrekken de procureur des Konings of de officier van gerechtelijke politie de gegevens in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, volgens de nadere regels vastgesteld door de Koning, op het voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.

De Koning bepaalt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en op voorstel van de Minister van Justitie en van de minister die bevoegd is voor Telecommunicatie, de technische voorwaarden voor de toegang tot de in § 1 bedoelde gegevens, die beschikbaar zijn voor de procureur des Konings en voor de in dezelfde paragraaf aangewezen politiedienst.

Art. 46bis, § 4

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot

geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Iedere persoon die de gegevens weigert mee te delen of niet meedeelt in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Art. 46bis/1, § 1 en 2

§ 1. Bij het opsporen van terroristische misdrijven als bedoeld in boek II, Titel I ~~ter~~ van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings bij een met redenen omklede en schriftelijke beslissing, de noodzakelijke administratieve inlichtingen vorderen bij alle instellingen van sociale zekerheid als bedoeld in artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid en artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde.

In zijn beslissing beschrijft de procureur des Konings nauwkeurig de inlichtingen die hij vordert en bepaalt hij de vorm waarin deze hem worden medegedeeld.

§ 2. Met toepassing van de uitzondering bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek en in afwijking van andersluidende bepalingen, delen de in paragraaf 1, eerste lid, bedoelde instellingen van sociale zekerheid de aldaar bedoelde inlichtingen onverwijld mee.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

~~geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

~~Iedere persoon die de gegevens weigert mee te delen of niet meedeelt in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~

Art. 46bis/1, § 1 en 2

§ 1. Bij het opsporen van terroristische misdrijven als bedoeld ~~in boek II, Titel I~~ **in Boek II, titel 3, hoofdstuk 1** van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings bij een met redenen omklede en schriftelijke beslissing, de noodzakelijke administratieve inlichtingen vorderen bij alle instellingen van sociale zekerheid als bedoeld in artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid en artikel 2, eerste lid, 2°, van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde.

In zijn beslissing beschrijft de procureur des Konings nauwkeurig de inlichtingen die hij vordert en bepaalt hij de vorm waarin deze hem worden medegedeeld.

§ 2. Met toepassing van de uitzondering bedoeld ~~in artikel 458~~ **in artikel 355** van het Strafwetboek en in afwijking van andersluidende bepalingen, delen de in paragraaf 1, eerste lid, bedoelde instellingen van sociale zekerheid de aldaar bedoelde inlichtingen onverwijld mee. **Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen.**

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Iedere persoon die weigert de inlichtingen mee te delen, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Art. 46ter, § 2

§ 2. De procureur des Konings kan, bij een schriftelijke en met redenen omklede beslissing de medewerking van een postoperator vorderen teneinde de maatregel bepaald in § 1 mogelijk te maken. De postoperator is gehouden zijn medewerking onverwijld te verlenen.

Hij bepaalt in zijn beslissing de duur van de maatregel beoogd in de vorige paragraaf.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Iedere persoon die zijn medewerking weigert aan de vorderingen bedoeld in dit artikel, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Art. 46quater, § 4, tweede lid

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 46quinquies, § 1

§ 1. Onverminderd artikel 89ter, kan de procureur des Konings bij een schriftelijke en met redenen omklede beslissing de

~~Iedere persoon die weigert de inlichtingen mee te delen, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~

Art. 46ter, § 2

§ 2. De procureur des Konings kan, bij een schriftelijke en met redenen omklede beslissing de medewerking van een postoperator vorderen teneinde de maatregel bepaald in § 1 mogelijk te maken. De postoperator is gehouden zijn medewerking onverwijld te verlenen.

Hij bepaalt in zijn beslissing de duur van de maatregel beoogd in de vorige paragraaf.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

~~Iedere persoon die zijn medewerking weigert aan de vorderingen bedoeld in dit artikel, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~

Art. 46quater, § 4, tweede lid

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 46quinquies, § 1

§ 1. Onverminderd artikel 89ter, kan de procureur des Konings bij een schriftelijke en met redenen omklede beslissing de politiediensten machtigen

politiediensten machtigen om te allen tijde, buiten medeweten van de eigenaar of van zijn rechthebbende, of zonder hun toestemming, een private plaats te betreden en gesloten voorwerpen die zich op deze plaats bevinden te openen, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Een private plaats in de zin van dit artikel is de plaats die kennelijk :

- geen woning is;
- geen door een woning omsloten eigen aanhorigheid in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek is;
- geen lokaal aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts is als bedoeld in artikel 56bis, derde lid.

In spoedeisende gevallen kan de in het eerste lid bedoelde beslissing mondeling worden meegedeeld. De beslissing moet in dat geval zo spoedig mogelijk schriftelijk met redenen omkleed en bevestigd worden.

Ingeval de in het eerste lid bedoelde beslissing genomen wordt in het kader van de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden zoals bedoeld in de artikelen 47ter tot 47decies, worden de beslissing en alle ermee verband houdende processen-verbaal uiterlijk na het beëindigen van de bijzondere opsporingsmethode bij het strafdossier gevoegd.

Art. 47bis, § 6, 8)

8) Onverminderd de rechten van verdediging is de advocaat verplicht tot geheimhouding van de informatie waarvan hij kennis krijgt door het verlenen van bijstand tijdens de

om te allen tijde, buiten medeweten van de eigenaar of van zijn rechthebbende, of zonder hun toestemming, een private plaats te betreden en gesloten voorwerpen die zich op deze plaats bevinden te openen, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis in artikel 409 van het Strafwetboek, en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Een private plaats in de zin van dit artikel is de plaats die kennelijk :

- geen woning is;
- geen door een woning omsloten eigen aanhorigheid in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek is;
- geen lokaal aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts is als bedoeld in artikel 56bis, derde lid.

In spoedeisende gevallen kan de in het eerste lid bedoelde beslissing mondeling worden meegedeeld. De beslissing moet in dat geval zo spoedig mogelijk schriftelijk met redenen omkleed en bevestigd worden.

Ingeval de in het eerste lid bedoelde beslissing genomen wordt in het kader van de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden zoals bedoeld in de artikelen 47ter tot 47decies, worden de beslissing en alle ermee verband houdende processen-verbaal uiterlijk na het beëindigen van de bijzondere opsporingsmethode bij het strafdossier gevoegd.

Art. 47bis, § 6, 8)

8) Onverminderd de rechten van verdediging is de advocaat verplicht tot geheimhouding van de informatie waarvan hij kennis krijgt door het verlenen van bijstand tijdens de verhoren

verhoren afgenomen tijdens het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek en door het verlenen van bijstand tijdens de confrontaties en de meervoudige confrontaties. Hij die de geheimhoudingsplicht schendt, wordt gestraft met de bij artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Art. 47octies, § 1

§ 1. Infiltratie in de zin van dit wetboek is het door een politieambtenaar, infiltrant genoemd, onder een fictieve identiteit, duurzaam contact onderhouden met een of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat zij strafbare feiten in het kader van een criminele organisatie, zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, of misdaden of wanbedrijven als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4 plegen of zouden plegen.

In uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke machtiging van de bevoegde magistraat, kan de infiltrant bij een welbepaalde operatie kortstondig een beroep doen op de deskundigheid van een persoon die niet tot de politiediensten behoort, indien dit strikt noodzakelijk voorkomt voor het welslagen van zijn opdracht.

Art. 47novies/1

§ 1. Burgerinfiltratie in de zin van dit Wetboek is het door een meerderjarige persoon die geen politieambtenaar is, burgerinfiltrant genoemd, desgevallend onder een fictieve identiteit, duurzaam en gestuurd contact onderhouden met een of meerdere personen ten aanzien van wie er ernstige aanwijzingen zijn dat zij een van de strafbare feiten plegen of zouden plegen bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90ter, § 2, 11°, op voorwaarde dat zij gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, of een van de

afgenomen tijdens het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek en door het verlenen van bijstand tijdens de confrontaties en de meervoudige confrontaties. Hij die de geheimhoudingsplicht schendt, wordt gestraft met de ~~bij artikel 458~~ **bij artikel 665** van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Art. 47octies, § 1

§ 1. Infiltratie in de zin van dit wetboek is het door een politieambtenaar, infiltrant genoemd, onder een fictieve identiteit, duurzaam contact onderhouden met een of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat zij strafbare feiten in het kader van een criminele organisatie, zoals bedoeld ~~in artikel 324bis in~~ **artikel 409** van het Strafwetboek, of misdaden of wanbedrijven als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4 plegen of zouden plegen.

In uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke machtiging van de bevoegde magistraat, kan de infiltrant bij een welbepaalde operatie kortstondig een beroep doen op de deskundigheid van een persoon die niet tot de politiediensten behoort, indien dit strikt noodzakelijk voorkomt voor het welslagen van zijn opdracht.

Art. 47novies/1

§ 1. Burgerinfiltratie in de zin van dit Wetboek is het door een meerderjarige persoon die geen politieambtenaar is, burgerinfiltrant genoemd, desgevallend onder een fictieve identiteit, duurzaam en gestuurd contact onderhouden met een of meerdere personen ten aanzien van wie er ernstige aanwijzingen zijn dat zij een van de strafbare feiten plegen of zouden plegen bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90ter, § 2, 11°, op voorwaarde dat zij gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in ~~artikel 324bis van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I ter~~ **artikel**

strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I ter van het Strafwetboek.

In uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke machtiging van de bevoegde magistraat, kan de officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, bij een welbepaalde operatie inzake burgerinfiltratie, kortstondig en gestuurd een beroep doen op de deskundigheid van een persoon die niet tot de politiediensten behoort, indien dit strikt noodzakelijk is voor het welslagen van de opdracht.

§ 2. De procureur des Konings kan in het kader van het opsporingsonderzoek een burgerinfiltratie machtigen wanneer het onderzoek zulks vereist en wanneer de overige middelen van het onderzoek, waaronder de infiltratie bedoeld in artikel 47octies, niet lijken te volstaan om de waarheid aan het licht te brengen.

Het machtigen of het verlengen van de machtiging tot burgerinfiltratie door de procureur des Konings of door de onderzoeksrechter vereisen het voorafgaand akkoord van de federale procureur. Wanneer dit akkoord mondeling werd gegeven, wordt het nadien, zo spoedig mogelijk, schriftelijk bevestigd. Het akkoord wordt bewaard in het vertrouwelijk dossier bedoeld in artikel 47novies/3, § 1, tweede lid.

De procureur des Konings kan, binnen het wettelijk kader van een burgerinfiltratie en met inachtneming van de finaliteit ervan de politiedienst bedoeld in artikel 47octies, § 2, tweede lid, machtigen om de politionele onderzoekstechnieken bedoeld in artikel 47octies, § 2, tweede lid, door de burgerinfiltrant te laten aanwenden onder de begeleiding van de begeleidingsambtenaar bedoeld in het vijfde lid.

De procureur des Konings kan, indien daartoe grond bestaat, toelating verlenen om de noodzakelijke maatregelen te nemen, ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de

409 van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1 van het Strafwetboek.

In uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke machtiging van de bevoegde magistraat, kan de officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, bij een welbepaalde operatie inzake burgerinfiltratie, kortstondig en gestuurd een beroep doen op de deskundigheid van een persoon die niet tot de politiediensten behoort, indien dit strikt noodzakelijk is voor het welslagen van de opdracht.

§ 2. De procureur des Konings kan in het kader van het opsporingsonderzoek een burgerinfiltratie machtigen wanneer het onderzoek zulks vereist en wanneer de overige middelen van het onderzoek, waaronder de infiltratie bedoeld in artikel 47octies, niet lijken te volstaan om de waarheid aan het licht te brengen.

Het machtigen of het verlengen van de machtiging tot burgerinfiltratie door de procureur des Konings of door de onderzoeksrechter vereisen het voorafgaand akkoord van de federale procureur. Wanneer dit akkoord mondeling werd gegeven, wordt het nadien, zo spoedig mogelijk, schriftelijk bevestigd. Het akkoord wordt bewaard in het vertrouwelijk dossier bedoeld in artikel 47novies/3, § 1, tweede lid.

De procureur des Konings kan, binnen het wettelijk kader van een burgerinfiltratie en met inachtneming van de finaliteit ervan de politiedienst bedoeld in artikel 47octies, § 2, tweede lid, machtigen om de politionele onderzoekstechnieken bedoeld in artikel 47octies, § 2, tweede lid, door de burgerinfiltrant te laten aanwenden onder de begeleiding van de begeleidingsambtenaar bedoeld in het vijfde lid.

De procureur des Konings kan, indien daartoe grond bestaat, toelating verlenen om de noodzakelijke maatregelen te nemen, ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de

burgerinfiltrant. Deze toelating wordt bewaard in het vertrouwelijk dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid.

Politieambtenaren van de directie van de speciale eenheden van de federale politie die daartoe een speciale opleiding hebben genoten, begeleidingsambtenaren genoemd, begeleiden de burgerinfiltrant met het oog op de goede uitvoering van zijn opdracht.

Politieambtenaren van de directie van de speciale eenheden van de federale politie, controleambtenaren genoemd, zien toe op de vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de burgerinfiltrant, alsook op het nakomen van de verplichtingen door de burgerinfiltrant. Een politieambtenaar kan niet tegelijkertijd begeleidings- en controleambtenaar van dezelfde burgerinfiltrant zijn.

§ 3. Onverminderd het tweede tot het achtste lid, is het de burgerinfiltrant, de begeleidings- en controleambtenaren, verboden in het kader van de opdracht van de burgerinfiltrant strafbare feiten te plegen.

Blijven vrij van straf de burgerinfiltrant en de begeleidings- en controleambtenaren die, in het kader van de opdracht van de burgerinfiltrant en met het oog op het welslagen ervan of ter verzekering van de eigen veiligheid of deze van andere bij de operatie betrokken personen, strikt noodzakelijke strafbare feiten plegen, mits uitdrukkelijk voorafgaand akkoord van de procureur des Konings.

Die strafbare feiten mogen niet ernstiger zijn dan die waarvoor de burgerinfiltratie wordt aangewend, moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het nagestreefde doel en mogen geen afbreuk doen aan de fysieke integriteit van personen.

Blijft vrij van straf de magistraat die, met inachtneming van dit Wetboek, machtiging verleent aan een burgerinfiltrant, aan de begeleidings- en controleambtenaren en aan de personen die niet tot de politiediensten

burgerinfiltrant. Deze toelating wordt bewaard in het vertrouwelijk dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid.

Politieambtenaren van de directie van de speciale eenheden van de federale politie die daartoe een speciale opleiding hebben genoten, begeleidingsambtenaren genoemd, begeleiden de burgerinfiltrant met het oog op de goede uitvoering van zijn opdracht.

Politieambtenaren van de directie van de speciale eenheden van de federale politie, controleambtenaren genoemd, zien toe op de vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de burgerinfiltrant, alsook op het nakomen van de verplichtingen door de burgerinfiltrant. Een politieambtenaar kan niet tegelijkertijd begeleidings- en controleambtenaar van dezelfde burgerinfiltrant zijn.

§ 3. Onverminderd het tweede tot het achtste lid, is het de burgerinfiltrant, de begeleidings- en controleambtenaren, verboden in het kader van de opdracht van de burgerinfiltrant strafbare feiten te plegen.

Blijven vrij van straf de burgerinfiltrant en de begeleidings- en controleambtenaren die, in het kader van de opdracht van de burgerinfiltrant en met het oog op het welslagen ervan of ter verzekering van de eigen veiligheid of deze van andere bij de operatie betrokken personen, strikt noodzakelijke strafbare feiten plegen, mits uitdrukkelijk voorafgaand akkoord van de procureur des Konings.

Die strafbare feiten mogen niet ernstiger zijn dan die waarvoor de burgerinfiltratie wordt aangewend, moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het nagestreefde doel en mogen geen afbreuk doen aan de fysieke integriteit van personen.

Blijft vrij van straf de magistraat die, met inachtneming van dit Wetboek, machtiging verleent aan een burgerinfiltrant, aan de begeleidings- en controleambtenaren en aan de personen die niet tot de politiediensten behoren

behoren maar op wier deskundigheid een beroep wordt gedaan, tot het plegen van strafbare feiten in het kader van de uitvoering van de burgerinfiltratie.

De officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, meldt schriftelijk aan de procureur des Konings, de misdrijven bedoeld in het tweede lid, die de burgerinfiltrant en de begeleidings- en controleambtenaren of de personen bedoeld in het vierde lid, mogelijks moeten plegen.

De burgerinfiltrant deelt zijn gedragingen en waarnemingen onverwijld mee aan de begeleidingsambtenaren die dit op hun beurt aan de officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, melden. Deze laatste stelt de procureur des Konings hiervan in kennis overeenkomstig artikel 47*novies*/3, § 1.

De eerste drie leden zijn eveneens van toepassing op de personen die aan de uitvoering van deze opdracht noodzakelijke en rechtstreekse hulp of bijstand hebben verleend en de personen bedoeld in paragraaf 1, tweede lid.

De minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken nemen, op gezamenlijk voorstel van de federale procureur en de procureur-generaal, die binnen het college van procureurs-generaal belast is met de bijzondere opsporingsmethoden, de bijzondere maatregelen, die strikt noodzakelijk zijn om de afscherming van de identiteit en de veiligheid van de burgerinfiltranten en begeleidings- en controleambtenaren, bij de voorbereiding en de uitvoering van hun opdrachten te allen tijde te vrijwaren. Er kan geen misdrijf zijn wanneer feiten in dat verband worden gepleegd.

§ 4. De machtiging tot burgerinfiltratie is schriftelijk en vermeldt :

1° de ernstige aanwijzingen van de strafbare feiten die de burgerinfiltratie wettigen of, indien de burgerinfiltratie zich situeert in het

maar op wier deskundigheid een beroep wordt gedaan, tot het plegen van strafbare feiten in het kader van de uitvoering van de burgerinfiltratie.

De officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, meldt schriftelijk aan de procureur des Konings, de misdrijven bedoeld in het tweede lid, die de burgerinfiltrant en de begeleidings- en controleambtenaren of de personen bedoeld in het vierde lid, mogelijks moeten plegen.

De burgerinfiltrant deelt zijn gedragingen en waarnemingen onverwijld mee aan de begeleidingsambtenaren die dit op hun beurt aan de officier van gerechtelijke politie bedoeld in paragraaf 4, 6°, melden. Deze laatste stelt de procureur des Konings hiervan in kennis overeenkomstig artikel 47*novies*/3, § 1.

De eerste drie leden zijn eveneens van toepassing op de personen die aan de uitvoering van deze opdracht noodzakelijke en rechtstreekse hulp of bijstand hebben verleend en de personen bedoeld in paragraaf 1, tweede lid.

De minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken nemen, op gezamenlijk voorstel van de federale procureur en de procureur-generaal, die binnen het college van procureurs-generaal belast is met de bijzondere opsporingsmethoden, de bijzondere maatregelen, die strikt noodzakelijk zijn om de afscherming van de identiteit en de veiligheid van de burgerinfiltranten en begeleidings- en controleambtenaren, bij de voorbereiding en de uitvoering van hun opdrachten te allen tijde te vrijwaren. Er kan geen misdrijf zijn wanneer feiten in dat verband worden gepleegd.

§ 4. De machtiging tot burgerinfiltratie is schriftelijk en vermeldt :

1° de ernstige aanwijzingen van de strafbare feiten die de burgerinfiltratie wettigen of, indien de burgerinfiltratie zich situeert in het proactieve

proactieve onderzoek zoals omschreven in artikel 28*bis*, § 2, het redelijk vermoeden van te plegen of reeds gepleegde maar nog niet aan het licht gebrachte strafbare feiten, en de bijzondere aanwijzingen met betrekking tot de elementen omschreven in deze laatste bepaling, die de burgerinfiltratie wettigen;

2° de redenen waarom de burgerinfiltratie onontbeerlijk is om de waarheid aan de dag te brengen en in het bijzonder de redenen waarom de infiltratie bedoeld in artikel 47*octies* niet lijkt te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen;

3° indien bekend, de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van de personen ten aanzien van wie er ernstige aanwijzingen zijn dat zij een van de strafbare feiten plegen of zouden plegen bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90*ter*, § 2, 11°, op voorwaarde dat zij gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324*bis* van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I*ter* van het Strafwetboek;

4° de wijze waarop aan de burgerinfiltratie uitvoering zal worden gegeven, daaronder begrepen de toelating politionele onderzoekstechnieken bedoeld in paragraaf 2, derde lid, aan te wenden;

5° de periode tijdens welke de burgerinfiltratie kan worden uitgevoerd en die niet langer mag zijn dan drie maanden te rekenen van de datum van de machtiging;

6° de naam en de hoedanigheid van de officier van gerechtelijke politie bedoeld in artikel 47*ter*, § 2, vierde lid, die de leiding heeft over de uitvoering van de burgerinfiltratie;

7° de identiteit van de burgerinfiltrant onder de vorm van een code;

onderzoek zoals omschreven in artikel 28*bis*, § 2, het redelijk vermoeden van te plegen of reeds gepleegde maar nog niet aan het licht gebrachte strafbare feiten, en de bijzondere aanwijzingen met betrekking tot de elementen omschreven in deze laatste bepaling, die de burgerinfiltratie wettigen;

2° de redenen waarom de burgerinfiltratie onontbeerlijk is om de waarheid aan de dag te brengen en in het bijzonder de redenen waarom de infiltratie bedoeld in artikel 47*octies* niet lijkt te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen;

3° indien bekend, de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van de personen ten aanzien van wie er ernstige aanwijzingen zijn dat zij een van de strafbare feiten plegen of zouden plegen bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90*ter*, § 2, 11°, op voorwaarde dat zij gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in ~~artikel 324*bis* van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I*ter*~~ **artikel 409 van het Strafwetboek, of een van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel 3, hoofdstuk 1** van het Strafwetboek;

4° de wijze waarop aan de burgerinfiltratie uitvoering zal worden gegeven, daaronder begrepen de toelating politionele onderzoekstechnieken bedoeld in paragraaf 2, derde lid, aan te wenden;

5° de periode tijdens welke de burgerinfiltratie kan worden uitgevoerd en die niet langer mag zijn dan drie maanden te rekenen van de datum van de machtiging;

6° de naam en de hoedanigheid van de officier van gerechtelijke politie bedoeld in artikel 47*ter*, § 2, vierde lid, die de leiding heeft over de uitvoering van de burgerinfiltratie;

7° de identiteit van de burgerinfiltrant onder de vorm van een code;

8° het akkoord van de federale procureur tot het machtigen of verlengen van de burgerinfiltratie.

§ 5. De procureur des Konings vermeldt desgevallend in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de burgerinfiltrant, de begeleidings- en controleambtenaren en de personen bedoeld in paragraaf 3, vierde lid, in het kader van de burgerinfiltratie kunnen worden gepleegd. Deze beslissing wordt in het dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid, bewaard.

§ 6. In spoedeisende gevallen kan de machtiging tot burgerinfiltratie mondeling worden verstrekt. De machtiging wordt zo spoedig mogelijk bevestigd in de vorm bepaald in paragraaf 4.

§ 7. De procureur des Konings kan steeds op met redenen omklede wijze zijn machtiging tot burgerinfiltratie wijzigen, aanvullen of verlengen. Hij kan te allen tijde zijn machtiging intrekken. Hij gaat bij elke wijziging, aanvulling of verlenging van zijn machtiging na of de voorwaarden bepaald in de paragrafen 1, 2 en 4, zijn vervuld en handelt daarbij overeenkomstig paragraaf 4, 1° tot 8°.

§ 8. De procureur des Konings staat in voor de tenuitvoerlegging van de machtigingen tot burgerinfiltratie die zijn verleend door de onderzoeksrechter in het kader van een gerechtelijk onderzoek overeenkomstig artikel 56*bis*.

De procureur des Konings vermeldt desgevallend in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de burgerinfiltrant, begeleidings- en controleambtenaren en de personen bedoeld in paragraaf 3, vierde lid, in het kader van de door de onderzoeksrechter bevolen burgerinfiltratie kunnen worden gepleegd. Deze beslissing wordt in het dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid, bewaard.

Art. 47*novies*/2, § 4

8° het akkoord van de federale procureur tot het machtigen of verlengen van de burgerinfiltratie.

§ 5. De procureur des Konings vermeldt desgevallend in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de burgerinfiltrant, de begeleidings- en controleambtenaren en de personen bedoeld in paragraaf 3, vierde lid, in het kader van de burgerinfiltratie kunnen worden gepleegd. Deze beslissing wordt in het dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid, bewaard.

§ 6. In spoedeisende gevallen kan de machtiging tot burgerinfiltratie mondeling worden verstrekt. De machtiging wordt zo spoedig mogelijk bevestigd in de vorm bepaald in paragraaf 4.

§ 7. De procureur des Konings kan steeds op met redenen omklede wijze zijn machtiging tot burgerinfiltratie wijzigen, aanvullen of verlengen. Hij kan te allen tijde zijn machtiging intrekken. Hij gaat bij elke wijziging, aanvulling of verlenging van zijn machtiging na of de voorwaarden bepaald in de paragrafen 1, 2 en 4, zijn vervuld en handelt daarbij overeenkomstig paragraaf 4, 1° tot 8°.

§ 8. De procureur des Konings staat in voor de tenuitvoerlegging van de machtigingen tot burgerinfiltratie die zijn verleend door de onderzoeksrechter in het kader van een gerechtelijk onderzoek overeenkomstig artikel 56*bis*.

De procureur des Konings vermeldt desgevallend in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de burgerinfiltrant, begeleidings- en controleambtenaren en de personen bedoeld in paragraaf 3, vierde lid, in het kader van de door de onderzoeksrechter bevolen burgerinfiltratie kunnen worden gepleegd. Deze beslissing wordt in het dossier bedoeld in artikel 47*novies*/3, § 1, tweede lid, bewaard.

Art. 47*novies*/2, § 4

§ 4. De burgerinfiltrant en de persoon bedoeld in artikel 47*novies*/1, § 1, tweede lid, zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 47*decies*, § 7

Wanneer een informant nauwe banden heeft met één of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat ze strafbare feiten plegen of zouden plegen die een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken zoals bedoeld in de artikelen 137 tot 141, zoals bedoeld in de artikelen 324*bis* en 324*ter* of zoals bedoeld in artikelen 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies* van het Strafwetboek of zoals bedoeld in artikel 90*ter*, § 2, 4°, 7°, 7°*bis*, 7°*ter*, 8°, 11°, 14°, 16° en 17°, op voorwaarde dat deze laatste misdrijven bedoeld in artikel 90*ter*, § 2, gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324*bis* van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings deze informant toelaten misdrijven te plegen die strikt noodzakelijk zijn om zijn informatiepositie te behouden.

Die misdrijven moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het belang om de informatiepositie van de informant te behouden en mogen in geen geval rechtstreekse en ernstige schendingen van de fysieke integriteit van personen inhouden.

De lokale informantenbeheerder, bedoeld in § 3, eerste lid, brengt de strafbare feiten die de informant voornemens is te plegen schriftelijk en voorafgaandelijk ter kennis van de procureur des Konings. De procureur des Konings vermeldt in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de informant kunnen worden gepleegd, en die niet zwaarder mogen zijn dan die welke hij voornemens was te plegen. Deze beslissing

§ 4. De burgerinfiltrant en de persoon bedoeld in artikel 47*novies*/1, § 1, tweede lid, zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig ~~artikel 458~~ **artikel 355** van het Strafwetboek.

Art. 47*decies*, § 7

Wanneer een informant nauwe banden heeft met één of meerdere personen, waarvan er ernstige aanwijzingen zijn dat ze strafbare feiten plegen of zouden plegen die een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken zoals bedoeld in ~~de artikelen 137 tot 141, zoals bedoeld in de artikelen 324*bis* en 324*ter* of zoals bedoeld in artikelen 136*bis*, 136*ter*, 136*quater*, 136*sexies*, 136*septies*~~ **de artikelen 374 tot 389 of zoals bedoeld in artikelen 409 tot 412 of zoals bedoeld in artikelen 82 tot 88 en 90 tot 92** van het Strafwetboek of zoals bedoeld in artikel 90*ter*, § 2, 4°, 7°, 7°*bis*, 7°*ter*, 8°, 11°, 14°, 16° en 17°, op voorwaarde dat deze laatste misdrijven bedoeld in artikel 90*ter*, § 2, gepleegd zijn of zouden gepleegd worden in het kader van een criminele organisatie zoals ~~bedoeld in artikel 324*bis*~~ **bedoeld in artikel 409** van het Strafwetboek, kan de procureur des Konings deze informant toelaten misdrijven te plegen die strikt noodzakelijk zijn om zijn informatiepositie te behouden.

Die misdrijven moeten noodzakelijkerwijze evenredig zijn met het belang om de informatiepositie van de informant te behouden en mogen in geen geval rechtstreekse en ernstige schendingen van de fysieke integriteit van personen inhouden.

De lokale informantenbeheerder, bedoeld in § 3, eerste lid, brengt de strafbare feiten die de informant voornemens is te plegen schriftelijk en voorafgaandelijk ter kennis van de procureur des Konings. De procureur des Konings vermeldt in een afzonderlijke en schriftelijke beslissing de misdrijven die door de informant kunnen worden gepleegd, en die niet zwaarder mogen zijn dan die welke hij voornemens was te plegen. Deze

wordt in het dossier bedoeld in § 6, derde lid, bewaard.

De magistraat die met inachtneming van dit artikel een informant toelating verleent misdrijven te plegen, blijft vrij van straf.

Art. 47*duodecies*, § 3

§ 3. Wanneer hij de bij artikel 144*ter*, § 1, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde bevoegdheid uitoefent, maakt de federale procureur deze zaak uitsluitend aanhangig bij de deken van de onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de misdrijven bedoeld in de artikelen 137 tot 141 van het Strafwetboek, die het dossier toewijst aan één van deze onderzoeksrechters.

Deze deken kan op elk ogenblik verscheidene onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de in de artikelen 137 tot 141 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven, aanstellen voor éénzelfde zaak.

Art. 56*bis*

In afwijking van artikel 56, § 1, derde lid, worden de machtigingen van de onderzoeksrechter waarbij hij een maatregel bedoeld in artikel 46*sexies* of bijzondere opsporingsmethoden beveelt ten uitvoer gelegd door de procureur des Konings. Er wordt, naargelang van het geval, gehandeld overeenkomstig artikel 46*sexies* of de artikelen 47*ter* tot 47*novies*/3.

Alleen de onderzoeksrechter kan bovendien een observatie machtigen, zoals bedoeld in artikel 47*sexies*, met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning, of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts zoals bedoeld in het derde lid, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf

beslissing wordt in het dossier bedoeld in § 6, derde lid, bewaard.

De magistraat die met inachtneming van dit artikel een informant toelating verleent misdrijven te plegen, blijft vrij van straf.

Art. 47*duodecies*, § 3

§ 3. Wanneer hij de bij artikel 144*ter*, § 1, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde bevoegdheid uitoefent, maakt de federale procureur deze zaak uitsluitend aanhangig bij de deken van de onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de misdrijven bedoeld in de ~~artikelen 137 tot 141~~ **artikelen 374 tot 389** van het Strafwetboek, die het dossier toewijst aan één van deze onderzoeksrechters.

Deze deken kan op elk ogenblik verscheidene onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de in de ~~artikelen 137 tot 141~~ **artikelen 374 tot 389** van het Strafwetboek bedoelde misdrijven, aanstellen voor éénzelfde zaak.

Art. 56*bis*

In afwijking van artikel 56, § 1, derde lid, worden de machtigingen van de onderzoeksrechter waarbij hij een maatregel bedoeld in artikel 46*sexies* of bijzondere opsporingsmethoden beveelt ten uitvoer gelegd door de procureur des Konings. Er wordt, naargelang van het geval, gehandeld overeenkomstig artikel 46*sexies* of de artikelen 47*ter* tot 47*novies*/3.

Alleen de onderzoeksrechter kan bovendien een observatie machtigen, zoals bedoeld in artikel 47*sexies*, met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning, of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid ~~in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek~~, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts zoals bedoeld in het derde lid, wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een misdrijf uitmaken of zouden uitmaken zoals

uitmaken of zouden uitmaken zoals bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324~~bis~~ van het Strafwetboek.

Een observatie zoals bedoeld in het vorige lid, een infiltratie zoals bedoeld in artikel 47~~octies~~ of een inijkoperatie zoals bedoeld in artikel 89~~ter~~, die betrekking hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen slechts door de onderzoeksrechter gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt één van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, of een strafbaar feit in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324~~bis~~ van het Strafwetboek gepleegd te hebben, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden één van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats. Een burgerinfiltratie als bedoeld in artikel 47~~novies~~/1 die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kan slechts door de onderzoeksrechter gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90~~ter~~, § 2, 11°, op voorwaarde dat deze gepleegd is in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324~~bis~~ van het Strafwetboek, of één van de strafbare feiten bedoeld in boek 2, titel I~~ter~~ van het Strafwetboek gepleegd te hebben of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

Deze maatregelen kunnen niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht.

bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, of gepleegd worden of zouden worden in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in ~~artikel 324~~bis~~~~ in artikel 409 van het Strafwetboek.

Een observatie zoals bedoeld in het vorige lid, een infiltratie zoals bedoeld in artikel 47~~octies~~ of een inijkoperatie zoals bedoeld in artikel 89~~ter~~, die betrekking hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen slechts door de onderzoeksrechter gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt één van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, of een strafbaar feit in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in ~~artikel 324~~bis~~~~ in artikel 409 van het Strafwetboek gepleegd te hebben, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden één van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats. Een burgerinfiltratie als bedoeld in artikel 47~~novies~~/1 die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kan slechts door de onderzoeksrechter gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts er zelf van verdacht wordt een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, met uitzondering van artikel 90~~ter~~, § 2, 11°, op voorwaarde dat deze gepleegd is in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in ~~artikel 324~~bis~~~~ in artikel 409 van het Strafwetboek, of één van de strafbare feiten bedoeld in ~~boek 2, titel I~~ter~~~~ boek 2, titel 3, hoofdstuk 1 van het Strafwetboek gepleegd te hebben of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een van deze strafbare feiten te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

Deze maatregelen kunnen niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending~~

Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

De onderzoeksrechter heeft in zijn onderzoek steeds het recht het vertrouwelijk dossier aangaande de uitvoering van de bijzondere opsporingsmethodes in te zien, zonder dat hij van de inhoud ervan in het kader van zijn gerechtelijk onderzoek gewag kan maken. Hij kan steeds op gemotiveerde wijze de machtiging wijzigen, aanvullen of verlengen. Hij kan te allen tijde de machtiging intrekken. Hij gaat bij elke wijziging, aanvulling of verlenging van de machtiging na of de voorwaarden voor de bijzondere opsporingsmethode vervuld zijn.

De onderzoeksrechter bevestigt bij schriftelijk bevel het bestaan van de door hem verleende machtiging tot het uitvoeren van de bijzondere opsporingsmethode.

De opgestelde processen-verbaal en het in het vorige lid bedoelde bevel worden uiterlijk na het beëindigen van de bijzondere opsporingsmethode bij het strafdossier gevoegd.

Art. 57, § 1

§ 1. Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het gerechtelijk onderzoek geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het gerechtelijk onderzoek is tot geheimhouding verplicht. Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 61quater, § 3

§ 3. De onderzoeksrechter kan het verzoek afwijzen, indien hij van oordeel is dat de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen, indien door de opheffing van de handeling de rechten van partijen of van derden in het gedrang komen, indien de

~~van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

De onderzoeksrechter heeft in zijn onderzoek steeds het recht het vertrouwelijk dossier aangaande de uitvoering van de bijzondere opsporingsmethodes in te zien, zonder dat hij van de inhoud ervan in het kader van zijn gerechtelijk onderzoek gewag kan maken. Hij kan steeds op gemotiveerde wijze de machtiging wijzigen, aanvullen of verlengen. Hij kan te allen tijde de machtiging intrekken. Hij gaat bij elke wijziging, aanvulling of verlenging van de machtiging na of de voorwaarden voor de bijzondere opsporingsmethode vervuld zijn.

De onderzoeksrechter bevestigt bij schriftelijk bevel het bestaan van de door hem verleende machtiging tot het uitvoeren van de bijzondere opsporingsmethode.

De opgestelde processen-verbaal en het in het vorige lid bedoelde bevel worden uiterlijk na het beëindigen van de bijzondere opsporingsmethode bij het strafdossier gevoegd.

Art. 57, § 1

§ 1. Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het gerechtelijk onderzoek geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het gerechtelijk onderzoek is tot geheimhouding verplicht. ~~Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 61quater, § 3

§ 3. De onderzoeksrechter kan het verzoek afwijzen, indien hij van oordeel is dat de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen, indien door de opheffing van de handeling de rechten van partijen of van derden in het gedrang komen, indien de opheffing van de

opheffing van de handeling een gevaar zou opleveren voor personen of goederen, of wanneer de wet in de teruggave of de verbeurdverklaring van de betrokken goederen voorziet.

Hij kan een gehele, gedeeltelijke of voorwaardelijke opheffing toestaan. Eenieder die de vastgestelde voorwaarden niet naleeft, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 507*bis* van het Strafwetboek.

Art. 62, § 1, laatste lid

Onverminderd de rechten van verdediging, is de advocaat verplicht tot geheimhouding van de informatie waarvan hij kennis krijgt door het bijwonen van het plaatsbezoek met het oog op de reconstructie van de feiten. Hij die de geheimhoudingsplicht schendt, wordt gestraft met de bij artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Art. 62*bis*

De onderzoeksrechter van de plaats van de misdaad of het wanbedrijf, die van de plaats waar de verdachte blijft ,die van de maatschappelijke zetel van de rechtspersoon, die van de bedrijfszetel van de rechtspersoon en die van de plaats waar de verdachte kan worden gevonden, zijn gelijkelijk bevoegd.

De onderzoeksrechter die binnen die bevoegdheid kennis krijgt van een misdrijf, kan buiten zijn arrondissement alle handelingen verrichten of gelasten die tot zijn bevoegdheid behoren op het gebied van gerechtelijke politie, opsporing of gerechtelijk onderzoek. Hij stelt de procureur des Konings van het arrondissement waar de handeling verricht moet worden, hiervan in kennis.

Wanneer hij in vreedstijd kennis krijgt van een feit gepleegd in het buitenland dat in België vervolgd kan worden op grond van artikel 10*bis* van de voorafgaande titel van dit

handeling een gevaar zou opleveren voor personen of goederen, of wanneer de wet in de teruggave of de verbeurdverklaring van de betrokken goederen voorziet.

Hij kan een gehele, gedeeltelijke of voorwaardelijke opheffing toestaan. Eenieder die de vastgestelde voorwaarden niet naleeft, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 507*bis* in artikel 655 van het Strafwetboek.

Art. 62, § 1, laatste lid

Onverminderd de rechten van verdediging, is de advocaat verplicht tot geheimhouding van de informatie waarvan hij kennis krijgt door het bijwonen van het plaatsbezoek met het oog op de reconstructie van de feiten. Hij die de geheimhoudingsplicht schendt, wordt gestraft met de bij artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Art. 62*bis*

De onderzoeksrechter van de plaats van de misdaad of het wanbedrijf, die van de plaats waar de verdachte blijft ,die van de maatschappelijke zetel van de rechtspersoon, die van de bedrijfszetel van de rechtspersoon en die van de plaats waar de verdachte kan worden gevonden, zijn gelijkelijk bevoegd.

De onderzoeksrechter die binnen die bevoegdheid kennis krijgt van een misdrijf, kan buiten zijn arrondissement alle handelingen verrichten of gelasten die tot zijn bevoegdheid behoren op het gebied van gerechtelijke politie, opsporing of gerechtelijk onderzoek. Hij stelt de procureur des Konings van het arrondissement waar de handeling verricht moet worden, hiervan in kennis.

Wanneer hij in vreedstijd kennis krijgt van een feit gepleegd in het buitenland dat in België vervolgd kan worden op grond van artikel 10*bis* van de voorafgaande titel van dit Wetboek, oefent de

Wetboek, oefent de onderzoeksrechter al zijn bevoegdheden uit op dezelfde manier als wanneer de feiten op het grondgebied van het Rijk zouden zijn gepleegd. In dit geval, en wanneer de verdachte geen verblijfplaats heeft in België, zijn de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel bevoegd.

De onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de misdrijven bedoeld in de artikelen 137 tot 141 van het Strafwetboek, zijn bevoegd om kennis te nemen van de feiten die bij hen aanhangig zijn gemaakt door de deken van deze onderzoeksrechters, wanneer de federale procureur overeenkomstig artikel 47*duodecies*, § 3, een dossier heeft overgezonden, ongeacht de plaats van het misdrijf, de plaats waar de verdachte verblijft of van de plaats waar deze kan worden gevonden.

Ze oefenen in dit geval hun bevoegdheden uit over het hele grondgebied van het Rijk.

In geval van wettelijke verhindering kunnen ze worden vervangen door de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg waartoe ze behoren.

De gespecialiseerde onderzoeksrechters bedoeld in artikel 79, zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek zijn bevoegd om kennis te nemen van de feiten die bij hen aanhangig zijn gemaakt overeenkomstig artikel 47*quaterdecies*, tweede lid, door de Europese aanklager of de gedelegeerde Europese aanklagers die worden aangewezen overeenkomstig artikel 309/2 van het Gerechtelijk Wetboek. In geval van wettelijke verhindering kunnen ze worden vervangen door de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg waartoe ze behoren.

Art. 77

De vormen bij de artikelen 74 tot 76 voorgeschreven worden in acht genomen op straffe van vijftig frank geldboete tegen de griffier, en zelfs van het aanwenden tegen de

onderzoeksrechter al zijn bevoegdheden uit op dezelfde manier als wanneer de feiten op het grondgebied van het Rijk zouden zijn gepleegd. In dit geval, en wanneer de verdachte geen verblijfplaats heeft in België, zijn de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel bevoegd.

De onderzoeksrechters gespecialiseerd om kennis te nemen van de misdrijven bedoeld in de ~~artikelen 137 tot 141~~ artikelen 374 tot 389 van het Strafwetboek, zijn bevoegd om kennis te nemen van de feiten die bij hen aanhangig zijn gemaakt door de deken van deze onderzoeksrechters, wanneer de federale procureur overeenkomstig artikel 47*duodecies*, § 3, een dossier heeft overgezonden, ongeacht de plaats van het misdrijf, de plaats waar de verdachte verblijft of van de plaats waar deze kan worden gevonden.

Ze oefenen in dit geval hun bevoegdheden uit over het hele grondgebied van het Rijk.

In geval van wettelijke verhindering kunnen ze worden vervangen door de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg waartoe ze behoren.

De gespecialiseerde onderzoeksrechters bedoeld in artikel 79, zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek zijn bevoegd om kennis te nemen van de feiten die bij hen aanhangig zijn gemaakt overeenkomstig artikel 47*quaterdecies*, tweede lid, door de Europese aanklager of de gedelegeerde Europese aanklagers die worden aangewezen overeenkomstig artikel 309/2 van het Gerechtelijk Wetboek. In geval van wettelijke verhindering kunnen ze worden vervangen door de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg waartoe ze behoren.

Art. 77

Opgeheven

onderzoeksrechter van verhaal op de rechter, indien daartoe grond bestaat.

Art. 80

Hij die gedagvaard wordt om als getuige te worden gehoord, is gehouden te verschijnen en aan de dagvaarding te voldoen; anders kan hij daartoe genoodzaakt worden door de onderzoeksrechter, die te dien einde op de conclusie van de procureur des Konings, zonder verdere vormen, zonder termijn en zonder hoger beroep, een geldboete van ten hoogste duizend euro uitspreekt, en kan bevelen dat de gedaagde lichamelijk zal worden gedwongen om zijn getuigenis te komen afleggen.

Art. 86bis, § 2

§ 2. De identiteit van de getuige kan enkel verborgen worden gehouden overeenkomstig artikel 86ter indien er precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat de feiten waarover een getuigenverklaring zal worden afgelegd een misdrijf uitmaken zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of enig misdrijf dat werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, indien het onderzoek naar deze feiten zulks vereist en indien de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Art. 86ter, tweede lid

Voor het verhoor waarschuwt de onderzoeksrechter de getuige dat hij verantwoordelijk kan gesteld worden voor feiten, gepleegd in het kader van zijn getuigenis, die een misdrijf zouden uitmaken zoals bedoeld in hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII van het tweede boek van het Strafwetboek.

Art. 80

Hij die gedagvaard wordt om als getuige te worden gehoord, is gehouden te verschijnen en aan de dagvaarding te voldoen; anders kan hij daartoe genoodzaakt worden door de onderzoeksrechter, die te dien einde op de conclusie van de procureur des Konings, zonder verdere vormen, zonder termijn en zonder hoger beroep, ~~een geldboete van ten hoogste duizend euro~~ **de bij de wet bepaalde straf** uitspreekt, en kan bevelen dat de gedaagde lichamelijk zal worden gedwongen om zijn getuigenis te komen afleggen.

Art. 86bis, § 2

§ 2. De identiteit van de getuige kan enkel verborgen worden gehouden overeenkomstig artikel 86ter indien er precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat de feiten waarover een getuigenverklaring zal worden afgelegd een misdrijf uitmaken zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of enig misdrijf dat werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld ~~in artikel 324bis~~ **in artikel 409** van het Strafwetboek, indien het onderzoek naar deze feiten zulks vereist en indien de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Art. 86ter, tweede lid

Voor het verhoor waarschuwt de onderzoeksrechter de getuige dat hij verantwoordelijk kan gesteld worden voor feiten, gepleegd in het kader van zijn getuigenis, die een misdrijf zouden uitmaken zoals bedoeld in ~~hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII~~ **afdeling 3 van hoofdstuk 6 van titel 2 of onderafdeling 2 van afdeling 1 van hoofdstuk 5 van titel 7** van het tweede boek van het Strafwetboek.

Art. 86quater

Indien er ernstige en precieze aanwijzingen bestaan dat de getuige wiens identiteit met toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter* verborgen werd gehouden, in het kader van het afleggen van zijn getuigenis, feiten heeft gepleegd die een misdrijf uitmaken, zoals bedoeld in hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII van het tweede boek van het Strafwetboek, is de onderzoeksrechter gehouden de identiteitsgegevens van deze getuige mede te delen aan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter belast met het onderzoek naar deze feiten. In dat geval kan, en dit tot op het ogenblik van de dagvaarding door het openbaar ministerie of de verwijzing naar de bevoegde rechtbank, de identiteit van deze getuige enkel aan deze magistraten en aan het onderzoeksgerecht worden onthuld.

Art. 86quinquies

Onverminderd de toepassing van artikel 29, kunnen de getuigenverklaringen die ingevolge de toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter* werden verkregen, alleen in aanmerking worden genomen als bewijs van een misdrijf als bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2 tot 4, of van een misdrijf dat gepleegd werd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324*bis* van het Strafwetboek.

De procureur des Konings aan wie ingevolge de toepassing van artikel 29 bericht wordt gegeven van een misdaad of van een wanbedrijf dat aan het licht gekomen is ten gevolge van een getuigenverklaring verkregen met toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter*, neemt alle nodige maatregelen teneinde de volledige anonimiteit van de getuige te waarborgen.

Art. 88*bis***Art. 86quater**

Indien er ernstige en precieze aanwijzingen bestaan dat de getuige wiens identiteit met toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter* verborgen werd gehouden, in het kader van het afleggen van zijn getuigenis, feiten heeft gepleegd die een misdrijf uitmaken, zoals bedoeld in ~~hoofdstuk V van titel III of in hoofdstuk V van titel VIII~~ **afdeling 3 van hoofdstuk 6 van titel 2 of onderafdeling 2 van afdeling 1 van hoofdstuk 5 van titel 7** van het tweede boek van het Strafwetboek, is de onderzoeksrechter gehouden de identiteitsgegevens van deze getuige mede te delen aan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter belast met het onderzoek naar deze feiten. In dat geval kan, en dit tot op het ogenblik van de dagvaarding door het openbaar ministerie of de verwijzing naar de bevoegde rechtbank, de identiteit van deze getuige enkel aan deze magistraten en aan het onderzoeksgerecht worden onthuld.

Art. 86quinquies

Onverminderd de toepassing van artikel 29, kunnen de getuigenverklaringen die ingevolge de toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter* werden verkregen, alleen in aanmerking worden genomen als bewijs van een misdrijf als bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2 tot 4, of van een misdrijf dat gepleegd werd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in ~~artikel 324*bis*~~ **in artikel 409** van het Strafwetboek.

De procureur des Konings aan wie ingevolge de toepassing van artikel 29 bericht wordt gegeven van een misdaad of van een wanbedrijf dat aan het licht gekomen is ten gevolge van een getuigenverklaring verkregen met toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter*, neemt alle nodige maatregelen teneinde de volledige anonimiteit van de getuige te waarborgen.

Art. 88*bis*

§ 1. Wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een correctionele hoofdgevangenisstraf van één jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben en de onderzoeksrechter van oordeel is dat er omstandigheden zijn die het doen opsporen van elektronische communicatie of het lokaliseren van de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie noodzakelijk maken om de waarheid aan de dag te brengen, kan hij:

1° de verkeersgegevens doen opsporen van elektronische communicatiemiddelen van waaruit of waarnaar elektronische communicaties worden of werden gedaan;

2° de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie laten lokaliseren.

Hiertoe kan hij zo nodig, rechtstreeks of via de door de Koning aangewezen politiedienst, de medewerking vorderen van:

- de operator van een elektronisch communicatienetwerk; en
- iedereen die binnen het Belgisch grondgebied, op welke wijze ook, een dienst beschikbaar stelt of aanbiedt, die bestaat in het overbrengen van signalen via elektronische communicatienetwerken, of er in bestaat gebruikers toe te laten via een elektronisch communicatienetwerk informatie te verkrijgen of te ontvangen of te verspreiden. Hieronder wordt ook de verstrekker van een elektronische communicatiedienst begrepen.

In de gevallen bedoeld in het eerste lid wordt voor ieder elektronisch communicatiemiddel waarvan de verkeersgegevens worden opgespoord of waarvan de oorsprong of de bestemming van de elektronische communicatie wordt gelokaliseerd, de dag, het uur, de duur, en, indien nodig, de plaats van de elektronische communicatie vastgesteld en opgenomen in een proces-verbaal.

De onderzoeksrechter doet in een met redenen omkleed bevelschrift opgave van de

§ 1. Wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat de strafbare feiten een correctionele hoofdgevangenisstraf van één jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben en de onderzoeksrechter van oordeel is dat er omstandigheden zijn die het doen opsporen van elektronische communicatie of het lokaliseren van de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie noodzakelijk maken om de waarheid aan de dag te brengen, kan hij:

1° de verkeersgegevens doen opsporen van elektronische communicatiemiddelen van waaruit of waarnaar elektronische communicaties worden of werden gedaan;

2° de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie laten lokaliseren.

Hiertoe kan hij zo nodig, rechtstreeks of via de door de Koning aangewezen politiedienst, de medewerking vorderen van:

- de operator van een elektronisch communicatienetwerk; en
- iedereen die binnen het Belgisch grondgebied, op welke wijze ook, een dienst beschikbaar stelt of aanbiedt, die bestaat in het overbrengen van signalen via elektronische communicatienetwerken, of er in bestaat gebruikers toe te laten via een elektronisch communicatienetwerk informatie te verkrijgen of te ontvangen of te verspreiden. Hieronder wordt ook de verstrekker van een elektronische communicatiedienst begrepen.

In de gevallen bedoeld in het eerste lid wordt voor ieder elektronisch communicatiemiddel waarvan de verkeersgegevens worden opgespoord of waarvan de oorsprong of de bestemming van de elektronische communicatie wordt gelokaliseerd, de dag, het uur, de duur, en, indien nodig, de plaats van de elektronische communicatie vastgesteld en opgenomen in een proces-verbaal.

De onderzoeksrechter doet in een met redenen omkleed bevelschrift opgave van de feitelijke

feitelijke omstandigheden van de zaak die de maatregel rechtvaardigen, van de proportionaliteit met inachtneming van de persoonlijke levenssfeer en de subsidiariteit ten opzichte van elke andere onderzoeksdaad.

Hij vermeldt ook de duur van de maatregel voor de toekomst, die niet langer kan zijn dan twee maanden te rekenen vanaf het bevelschrift, onverminderd een hernieuwing en, in voorkomend geval, de periode in het verleden waarover de vordering zich uitstrekt overeenkomstig paragraaf 2.

In geval van ontdekking op heterdaad kan de procureur des Konings de maatregel bevelen voor de in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4, bedoelde strafbare feiten. In dat geval moet de maatregel binnen vierentwintig uur worden bevestigd door de onderzoeksrechter.

Indien het echter het in artikel 137, 347bis, 434 of 470 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, kan de procureur des Konings de maatregel bevelen zolang de heterdaadsituatie duurt, zonder dat een bevestiging door de onderzoeksrechter nodig is.

Indien het in artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, kan de procureur des Konings bovendien de maatregel bevelen binnen de tweeënzeventig uur na de ontdekking van dit strafbare feit, zonder dat een bevestiging door de onderzoeksrechter nodig is.

De procureur des Konings kan evenwel de maatregel bevelen indien de klager erom verzoekt, wanneer deze maatregel onontbeerlijk lijkt voor het vaststellen van een strafbaar feit bedoeld in artikel 145, § 3 en § 3bis van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie.

omstandigheden van de zaak die de maatregel rechtvaardigen, van de proportionaliteit met inachtneming van de persoonlijke levenssfeer en de subsidiariteit ten opzichte van elke andere onderzoeksdaad.

Hij vermeldt ook de duur van de maatregel voor de toekomst, die niet langer kan zijn dan twee maanden te rekenen vanaf het bevelschrift, onverminderd een hernieuwing en, in voorkomend geval, de periode in het verleden waarover de vordering zich uitstrekt overeenkomstig paragraaf 2.

In geval van ontdekking op heterdaad kan de procureur des Konings de maatregel bevelen voor de in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4, bedoelde strafbare feiten. In dat geval moet de maatregel binnen vierentwintig uur worden bevestigd door de onderzoeksrechter.

Indien het echter het in ~~artikel 137, 347bis, 434 of 470 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit~~ betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6° **artikel 219, 226 tot 229, 374 of 461 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit** betreft, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, kan de procureur des Konings de maatregel bevelen zolang de heterdaadsituatie duurt, zonder dat een bevestiging door de onderzoeksrechter nodig is.

Indien het in ~~artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit~~ betreft, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6° **artikel 374 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit** betreft, met uitzondering van het in artikel 374, § 3, 6°, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, kan de procureur des Konings bovendien de maatregel bevelen binnen de tweeënzeventig uur na de ontdekking van dit strafbare feit, zonder dat een bevestiging door de onderzoeksrechter nodig is.

De procureur des Konings kan evenwel de maatregel bevelen indien de klager erom verzoekt, wanneer deze maatregel onontbeerlijk lijkt voor het vaststellen van een strafbaar feit bedoeld in artikel 145, § 3 en § 3bis van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie.

In spoedeisende gevallen kan de maatregel mondeling worden bevolen. Het bevel moet zo spoedig mogelijk worden bevestigd in de vorm bepaald in het vierde en vijfde lid.

§ 2. Wat betreft de toepassing van de maatregel bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, op de verkeers- of lokalisatiegegevens die worden bewaard krachtens de artikelen 126/1 en 126/3 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- voor een strafbaar feit bedoeld in boek II, titel I~~ter~~, van het Strafwetboek mag de onderzoeksrechter in zijn bevelschrift de gegevens opvragen voor een periode van twaalf maanden voorafgaand aan het bevelschrift;

- voor een ander strafbaar feit bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, dat niet bedoeld is in het eerste gedachtestreepje, of een strafbaar feit dat gepleegd is in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324~~bis~~ van het Strafwetboek, of een strafbaar feit dat een hoofdgevangenisstraf van vijf jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben, kan de onderzoeksrechter in zijn bevelschrift de gegevens vorderen voor een periode van negen maanden voorafgaand aan het bevelschrift;

- voor andere strafbare feiten kan de onderzoeksrechter de gegevens slechts vorderen voor een periode van zes maanden voorafgaand aan het bevelschrift.

§ 3. De maatregel kan alleen betrekking hebben op de elektronische communicatiemiddelen van een advocaat of een arts, indien deze er zelf van verdacht worden een strafbaar feit bedoeld in paragraaf 1 te hebben gepleegd of eraan deelgenomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een strafbaar feit bedoeld in paragraaf 1 te hebben gepleegd, gebruik maken van diens elektronische communicatiemiddelen.

In spoedeisende gevallen kan de maatregel mondeling worden bevolen. Het bevel moet zo spoedig mogelijk worden bevestigd in de vorm bepaald in het vierde en vijfde lid.

§ 2. Wat betreft de toepassing van de maatregel bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, op de verkeers- of lokalisatiegegevens die worden bewaard krachtens de artikelen 126/1 en 126/3 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- voor een strafbaar feit bedoeld in ~~boek II, titel I~~ter~~~~, in **boek 2, titel 3, hoofdstuk 1**—van het Strafwetboek mag de onderzoeksrechter in zijn bevelschrift de gegevens opvragen voor een periode van twaalf maanden voorafgaand aan het bevelschrift;

- voor een ander strafbaar feit bedoeld in artikel 90~~ter~~, §§ 2 tot 4, dat niet bedoeld is in het eerste gedachtestreepje, of een strafbaar feit dat gepleegd is in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in ~~artikel 324~~bis~~ van het Strafwetboek~~ **artikel 409 van het Strafwetboek**, of een strafbaar feit dat een hoofdgevangenisstraf van vijf jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben, kan de onderzoeksrechter in zijn bevelschrift de gegevens vorderen voor een periode van negen maanden voorafgaand aan het bevelschrift;

- voor andere strafbare feiten kan de onderzoeksrechter de gegevens slechts vorderen voor een periode van zes maanden voorafgaand aan het bevelschrift.

§ 3. De maatregel kan alleen betrekking hebben op de elektronische communicatiemiddelen van een advocaat of een arts, indien deze er zelf van verdacht worden een strafbaar feit bedoeld in paragraaf 1 te hebben gepleegd of eraan deelgenomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een strafbaar feit bedoeld in paragraaf 1 te hebben gepleegd, gebruik maken van diens elektronische communicatiemiddelen.

De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat, naar gelang het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht. Dezelfde personen zullen door de onderzoeksrechter in kennis worden gesteld van hetgeen volgens hem onder het beroepsgeheim valt. Deze gegevens worden niet opgenomen in het proces-verbaal. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

§ 4. De actoren bedoeld in § 1, tweede lid, delen de gegevens waarom verzocht werd mee in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, volgens de nadere regels vastgesteld door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Iedere persoon die zijn technische medewerking aan de vorderingen bedoeld in dit artikel weigert of niet verleent in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, medewerking waarvan de nadere regels vastgesteld worden door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Art. 88quater

§ 1. De onderzoeksrechter, of in zijn opdracht een officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en

~~De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat, naar gelang het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht. Dezelfde personen zullen door de onderzoeksrechter in kennis worden gesteld van hetgeen volgens hem onder het beroepsgeheim valt. Deze gegevens worden niet opgenomen in het proces-verbaal. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

§ 4. De actoren bedoeld in § 1, tweede lid, **zijn verplicht hun medewerking te verlenen** en delen de gegevens waarom verzocht werd mee in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, volgens de nadere regels vastgesteld door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

~~Iedere persoon die zijn technische medewerking aan de vorderingen bedoeld in dit artikel weigert of niet verleent in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, medewerking waarvan de nadere regels vastgesteld worden door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~

Art. 88quater

§ 1. De onderzoeksrechter, of in zijn opdracht een officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en van de arbeidsauditeur,

van de arbeidsauditeur, kan aan eenieder van wie hij vermoedt dat hij een bijzondere kennis hebben van het informaticasysteem dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking of de uitbreiding ervan bedoeld in artikel 88ter of van diensten om gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een informaticasysteem, te beveiligen of te versleutelen, bevelen inlichtingen te verstrekken over de werking ervan en over de wijze om er toegang toe te verkrijgen, of in een verstaanbare vorm toegang te verkrijgen tot de gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen. De onderzoeksrechter vermeldt de omstandigheden eigen aan de zaak die de maatregel wettigen in een met redenen omkleed bevelschrift dat hij meedeelt aan de procureur des Konings of aan de arbeidsauditeur.

§ 2. De onderzoeksrechter, of een door hem afgevaardigd officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en van de arbeidsauditeur, kan iedere geschikte persoon bevelen om zelf het informaticasysteem te bedienen of de ter zake dienende gegevens, die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, naargelang het geval, te zoeken, toegankelijk te maken, te kopiëren, ontoegankelijk te maken of te verwijderen, in de door hem gevorderde vorm. Deze personen zijn verplicht hieraan gevolg te geven, voorzover dit in hun mogelijkheden ligt.

Het bevel bedoeld in het eerste lid kan niet worden gegeven aan de verdachte en aan de personen bedoeld in artikel 156.

§ 3. Hij die de in §§ 1 en 2 gevorderde medewerking niet verleent of de zoeking in het informaticasysteem of de uitbreiding ervan hindert, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

kan aan eenieder van wie hij vermoedt dat hij een bijzondere kennis hebben van het informaticasysteem dat het voorwerp uitmaakt van de zoeking of de uitbreiding ervan bedoeld in artikel 88ter of van diensten om gegevens die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een informaticasysteem, te beveiligen of te versleutelen, bevelen inlichtingen te verstrekken over de werking ervan en over de wijze om er toegang toe te verkrijgen, of in een verstaanbare vorm toegang te verkrijgen tot de gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen. De onderzoeksrechter vermeldt de omstandigheden eigen aan de zaak die de maatregel wettigen in een met redenen omkleed bevelschrift dat hij meedeelt aan de procureur des Konings of aan de arbeidsauditeur.

§ 2. De onderzoeksrechter, of een door hem afgevaardigd officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en van de arbeidsauditeur, kan iedere geschikte persoon bevelen om zelf het informaticasysteem te bedienen of de ter zake dienende gegevens, die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, naargelang het geval, te zoeken, toegankelijk te maken, te kopiëren, ontoegankelijk te maken of te verwijderen, in de door hem gevorderde vorm. Deze personen zijn verplicht hieraan gevolg te geven, voorzover dit in hun mogelijkheden ligt.

Het bevel bedoeld in het eerste lid kan niet worden gegeven aan de verdachte en aan de personen bedoeld in artikel 156.

~~§ 3. Hij die de in §§ 1 en 2 gevorderde medewerking niet verleent of de zoeking in het informaticasysteem of de uitbreiding ervan hindert, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~ **De persoon waarvan de medewerking op grond van §§ 1 of 2 wordt gevorderd, zijn verplicht hun medewerking te verlenen.**

Wanneer de medewerking bedoeld in het eerste lid de uitvoering van een misdaad of een wanbedrijf kan verhinderen, of de gevolgen ervan kan beperken, en deze medewerking niet verleend wordt, zijn de straffen een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd tot vijftigduizend euro of een van die straffen alleen.

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

§ 5. De Staat is burgerrechtelijk aansprakelijk voor de schade die onopzettelijk door de gevorderde personen aan een informaticasysteem of de gegevens, die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, wordt veroorzaakt.

Art. 90ter

§ 1. De onderzoeksrechter kan, onverminderd de toepassing van artikelen 39*bis*, 87, 88, 89*bis* en 90, met een heimelijk oogmerk, niet voor het publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem of een deel ervan met technische hulpmiddelen onderscheppen, er kennis van nemen, doorzoeken en opnemen of de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan uitbreiden.

Deze maatregel kan enkel worden bevolen in uitzonderlijke gevallen, wanneer het onderzoek zulks vereist, indien er ernstige aanwijzingen bestaan dat het een strafbaar feit betreft bedoeld in paragraaf 2, en indien de overige middelen van onderzoek niet volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Teneinde deze maatregel mogelijk te maken, kan de onderzoeksrechter bevelen om, te allen tijde, ook buiten medeweten of zonder

~~Wanneer de medewerking bedoeld in het eerste lid de uitvoering van een misdaad of een wanbedrijf kan verhinderen, of de gevolgen ervan kan beperken, en deze medewerking niet verleend wordt, zijn de straffen een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd tot vijftigduizend euro of een van die straffen alleen.~~

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

§ 5. De Staat is burgerrechtelijk aansprakelijk voor de schade die onopzettelijk door de gevorderde personen aan een informaticasysteem of de gegevens, die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen, wordt veroorzaakt.

Art. 90ter

§ 1. De onderzoeksrechter kan, onverminderd de toepassing van artikelen 39*bis*, 87, 88, 89*bis* en 90, met een heimelijk oogmerk, niet voor het publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem of een deel ervan met technische hulpmiddelen onderscheppen, er kennis van nemen, doorzoeken en opnemen of de zoeking in een informaticasysteem of een deel ervan uitbreiden.

Deze maatregel kan enkel worden bevolen in uitzonderlijke gevallen, wanneer het onderzoek zulks vereist, indien er ernstige aanwijzingen bestaan dat het een strafbaar feit betreft bedoeld in paragraaf 2, en indien de overige middelen van onderzoek niet volstaan om de waarheid aan de dag te brengen.

Teneinde deze maatregel mogelijk te maken, kan de onderzoeksrechter bevelen om, te allen tijde, ook buiten medeweten of zonder de toestemming

de toestemming van hetzij de bewoner, hetzij de eigenaar of zijn rechthebbende, hetzij de gebruiker:

- in een woning, in een private plaats of in een informaticasysteem binnen te dringen;
- elke beveiliging van de betrokken informaticasystemen tijdelijk op te heffen, desgevallend met behulp van technische hulpmiddelen, valse signalen, valse sleutels of valse hoedanigheden;
- technische middelen in de betrokken informaticasystemen aan te brengen teneinde de door dat systeem opgeslagen, verwerkte of doorgestuurde gegevens te ontcijferen en te decoderen.

De maatregel bedoeld in deze paragraaf kan alleen worden bevolen om de gegevens op te sporen die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen. Hij kan alleen worden bevolen ten aanzien van personen die op grond van precieze aanwijzingen ervan verdacht worden het strafbare feit te hebben gepleegd, ten aanzien van de communicatiemiddelen of informaticasystemen die geregeld worden gebruikt door een persoon op wie een verdenking rust of ten aanzien van de plaatsen waar deze vermoed wordt te vertoeven. De maatregel kan eveneens worden bevolen ten aanzien van personen van wie op grond van precieze feiten vermoed wordt dat zij geregeld in verbinding staan met een persoon op wie een verdenking rust.

§ 2. De strafbare feiten die de maatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen zijn degene die bedoeld worden in:

1° de artikelen 101 tot en met 110 van het Strafwetboek;

2° De artikelen 136bis, 136ter, 136quater, 136sexies en 136septies van hetzelfde Wetboek en artikel 41 van de wet van 29 maart 2004 betreffende de samenwerking

van hetzij de bewoner, hetzij de eigenaar of zijn rechthebbende, hetzij de gebruiker:

- in een woning, in een private plaats of in een informaticasysteem binnen te dringen;
- elke beveiliging van de betrokken informaticasystemen tijdelijk op te heffen, desgevallend met behulp van technische hulpmiddelen, valse signalen, valse sleutels of valse hoedanigheden;
- technische middelen in de betrokken informaticasystemen aan te brengen teneinde de door dat systeem opgeslagen, verwerkte of doorgestuurde gegevens te ontcijferen en te decoderen.

De maatregel bedoeld in deze paragraaf kan alleen worden bevolen om de gegevens op te sporen die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen. Hij kan alleen worden bevolen ten aanzien van personen die op grond van precieze aanwijzingen ervan verdacht worden het strafbare feit te hebben gepleegd, ten aanzien van de communicatiemiddelen of informaticasystemen die geregeld worden gebruikt door een persoon op wie een verdenking rust of ten aanzien van de plaatsen waar deze vermoed wordt te vertoeven. De maatregel kan eveneens worden bevolen ten aanzien van personen van wie op grond van precieze feiten vermoed wordt dat zij geregeld in verbinding staan met een persoon op wie een verdenking rust.

~~§ 2. De strafbare feiten die de maatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen zijn degene die bedoeld worden in:~~ **§ 2. De strafbare feiten die de maatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen zijn degene die bedoeld worden in:**

~~1° de artikelen 101 tot en met 110 van het Strafwetboek;~~ **1° de artikelen 542 tot 544 en 550 tot 558 van het Strafwetboek;**

~~2° De artikelen 136bis, 136ter, 136quater, 136sexies en 136septies van hetzelfde Wetboek en artikel 41 van de wet van 29 maart 2004 betreffende de samenwerking met het~~

met het Internationaal Strafgerechtshof en de internationale straftribunalen;	Internationaal Strafgerechtshof en de internationale straftribunalen; 2° De artikelen 82 tot 88 van hetzelfde Wetboek en artikel 41 van de wet van 29 maart 2004 betreffende de samenwerking met het Internationaal Strafgerechtshof en de internationale straftribunalen;
3° boek II, titel I ter , van hetzelfde Wetboek;	3° boek II, titel Iter, van hetzelfde Wetboek; 3° boek II, titel 3, hoofdstuk 1 van hetzelfde Wetboek;
4° artikel 147 van hetzelfde Wetboek;	4° artikel 147 van hetzelfde Wetboek; 4° artikel 219 van hetzelfde Wetboek indien aan de voorwaarden voorzien in het artikel 230, eerste lid, 1°, van dezelfde Code is voldaan;
5° de artikelen 160, 161, 162, 163, 168, 171, 173 en 176 van hetzelfde Wetboek;	5° de artikelen 160, 161, 162, 163, 168, 171, 173 en 176 van hetzelfde Wetboek; 5° de artikelen 430 en 431 van hetzelfde Wetboek;
6° de artikelen 180 en 186 van hetzelfde Wetboek;	6° de artikelen 180 en 186 van hetzelfde Wetboek; 6° de artikelen 437 en 443 van hetzelfde Wetboek;
7° artikel 210 bis van hetzelfde Wetboek;	7° artikel 210bis van hetzelfde Wetboek; 7° artikel 449 van hetzelfde Wetboek;
8° de artikelen 246, 247, 248, 249, en 250 van hetzelfde Wetboek;	8° de artikelen 246, 247, 248, 249, en 250 van hetzelfde Wetboek; 8° de artikelen 637 en 638 van hetzelfde Wetboek;
9° artikel 259 bis van hetzelfde Wetboek;	9° artikel 259bis van hetzelfde Wetboek; 9° artikel 345 tot 349 van hetzelfde Wetboek;
10° artikel 314 bis van hetzelfde Wetboek;	10° artikel 314bis van hetzelfde Wetboek; 10° artikel 409 tot 412 van hetzelfde Wetboek;
11° de artikelen 324 bis en 324 ter van hetzelfde Wetboek;	11° de artikelen 324bis en 324ter van hetzelfde Wetboek; 11° de artikelen 231, 232 en 234 van hetzelfde Wetboek, voor zover een klacht is ingediend;
12° de artikelen 327, 328, 329 en 330 van hetzelfde Wetboek, voor zover een klacht is ingediend;	12° de artikelen 327, 328, 329 en 330 van hetzelfde Wetboek, voor zover een klacht is ingediend; 12° artikel 233 van hetzelfde Wetboek;
13° artikel 331 bis van hetzelfde Wetboek;	13° artikel 331bis van hetzelfde Wetboek; 13° artikel 226 tot 229 van hetzelfde Wetboek;
14° artikel 347 bis van hetzelfde Wetboek;	14° artikel 347bis van hetzelfde Wetboek; 14° de artikelen 134, 138 à 149 van hetzelfde Wetboek;

15° de artikelen 417/7, 417/11 tot 417/22 van hetzelfde Wetboek;	15° de artikelen 417/7, 417/11 tot 417/22 van hetzelfde Wetboek; 15° artikel 151 van hetzelfde Wetboek;
16° artikel 417/24 van hetzelfde Wetboek;	16° artikel 417/24 van hetzelfde Wetboek; 16° de artikelen 152 à 165, 171 à 172, 266, 269 van hetzelfde Wetboek;
17° de artikelen 417/25 tot 417/38, 417/44 tot 417/45, 433quater/1, 433quater/4 van hetzelfde Wetboek;	17° de artikelen 417/25 tot 417/38, 417/44 tot 417/45, 433quater/1, 433quater/4 van hetzelfde Wetboek; 17° artikel 96 van hetzelfde Wetboek;
18° artikel 393 van hetzelfde Wetboek;	18° artikel 393 van hetzelfde Wetboek; 18° artikel 97 en 98 van hetzelfde Wetboek;
19° de artikelen 394 en 397 van hetzelfde Wetboek;	19° de artikelen 394 en 397 van hetzelfde Wetboek; 19° de artikelen 223 tot 225 van hetzelfde Wetboek;
20° de artikelen 428 en 429 van hetzelfde Wetboek;	20° de artikelen 428 en 429 van hetzelfde Wetboek; 20° de artikelen 342 van hetzelfde Wetboek;
21° artikel 433bis/1 van hetzelfde Wetboek;	21° artikel 433bis/1 van hetzelfde Wetboek; 21° artikel 259 tot 262 van hetzelfde Wetboek;
22° de artikelen 433quinquies tot 433octies van hetzelfde Wetboek;	22° de artikelen 433quinquies tot 433octies van hetzelfde Wetboek; 22° de artikelen 277 tot 285 van hetzelfde Wetboek;
22/1° . de artikelen 433novies/2 tot 433novies/10 van hetzelfde Wetboek;	22/1° de artikelen 433novies/2 tot 433novies/10 van hetzelfde Wetboek; 23° artikel 219 van hetzelfde Wetboek;
23° artikel 434 van hetzelfde Wetboek;	23° artikel 434 van hetzelfde Wetboek; 24° de artikelen 464 tot 466 van hetzelfde Wetboek;
24° de artikelen 468, 470, 471 en 472 van hetzelfde Wetboek;	24° de artikelen 468, 470, 471 en 472 van hetzelfde Wetboek; 25° boek II, titel 3, hoofdstuk 5, en titel 5, hoofdstuk 1, afdeling 1, onderafdeling 4 van hetzelfde Wetboek;
25° artikel 475 van hetzelfde Wetboek;	25° artikel 475 van hetzelfde Wetboek; 26° artikel 484 van hetzelfde Wetboek;
26° boek II, titel IX, hoofdstuk I, sectie 2bis, en hoofdstuk Ibis van hetzelfde Wetboek;	26° boek II, titel IX, hoofdstuk I, sectie 2bis, en hoofdstuk Ibis van hetzelfde Wetboek; 27° artikel 485 van hetzelfde Wetboek;
27° de artikelen 504bis en 504ter van hetzelfde Wetboek;	27° de artikelen 504bis en 504ter van hetzelfde Wetboek; 28° artikel 501 van hetzelfde Wetboek wanneer de betrokken zaken werden weggenomen, verduisterd of verkregen door een misdaad of wanbedrijf vermeld in dat artikel;

28° artikel 504^{quater} van hetzelfde Wetboek;

29° artikel 505, eerste lid, 1° van hetzelfde Wetboek wanneer de betrokken zaken werden weggenomen, verduisterd of verkregen door een misdad of wanbedrijf vermeld in dat artikel;

30° artikel 505, eerste lid, 2°, 3° en 4° van hetzelfde Wetboek;

31° de artikelen 510, 511, eerste lid en 516 van hetzelfde Wetboek;

32° artikel 520 van hetzelfde Wetboek, indien de omstandigheden bedoeld in de artikelen 510 of 511, eerste lid, van hetzelfde Wetboek verenigd zijn;

33° de artikelen 550bis en 550ter van hetzelfde Wetboek;

34° artikel 2bis van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;

~~28° artikel 504^{quater} van hetzelfde Wetboek;~~ **29° artikel 502, eerste lid, 1°, 2° en 3° van hetzelfde Wetboek;**

~~29° artikel 505, eerste lid, 1° van hetzelfde Wetboek wanneer de betrokken zaken werden weggenomen, verduisterd of verkregen door een misdad of wanbedrijf vermeld in dat artikel;~~ **30° de artikelen 506 en 507 eerste lid en 516 van hetzelfde Wetboek;**

~~30° artikel 505, eerste lid, 2°, 3° en 4° van hetzelfde Wetboek;~~ **31° artikel 512 van hetzelfde Wetboek, indien de omstandigheden bedoeld in de artikelen 506 of 507 van hetzelfde Wetboek verenigd zijn;**

~~31° de artikelen 510, 511, eerste lid en 516 van hetzelfde Wetboek;~~ **32° de artikelen 523 tot 532 van hetzelfde Wetboek;**

~~32° artikel 520 van hetzelfde Wetboek, indien de omstandigheden bedoeld in de artikelen 510 of 511, eerste lid, van hetzelfde Wetboek verenigd zijn;~~ **33° artikel 2bis van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;**

~~33° de artikelen 550bis en 550ter van hetzelfde Wetboek;~~ **34° de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;**

~~34° artikel 2bis van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen;~~ **35° artikel 1 van het koninklijk besluit van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire, en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten**

35° de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;

36° artikel 1 van het koninklijk besluit van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire, en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld.

37° de artikelen 77*bis* tot 77*quiquies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

38° artikel 10, § 1, 2°, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, beta-adrenergische of productie-stimulerende werking;

39° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair

waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld;

~~35° de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;~~ **36° artikel 10, § 1, 2°, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, beta-adrenergische of productie-stimulerende werking;**

~~36° artikel 1 van het koninklijk besluit van 12 april 1974 betreffende sommige verrichtingen in verband met stoffen met hormonale, anti-hormonale, anabole, anti-infectieuze, anti-parasitaire, en anti-inflammatoire werking, welk artikel betrekking heeft op strafbare feiten waarop overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica straffen worden gesteld.~~ **37° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;**

~~37° de artikelen 77*bis* tot 77*quiquies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;~~ **38° artikel 145, § 3, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie;**

38° artikel 10, § 1, 2°, van de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, beta-adrenergische of productie-stimulerende werking; **39° de artikelen 8 tot 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° en 6°, 20, 22, 27 en 33 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, ook "wapenwet" genoemd;**

~~39° artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;~~ **40°**

gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie;

40° artikel 145, § 3 en § 3bis, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie;

41° de artikelen 8 tot 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° en 6°, 20, 22, 27 en 33 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, ook "wapenwet" genoemd;

42° de artikelen 21 tot 26 van het Samenwerkingsakkoord van 2 maart 2007 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993;

43° artikel 47 van het decreet van het Vlaams Parlement van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en

de artikelen 21 tot 26 van het Samenwerkingsakkoord van 2 maart 2007 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993;

40° artikel 145, § 3 en § 3bis, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie; 41° artikel 47 van het decreet van het Vlaams Parlement van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie;

41° de artikelen 8 tot 11, 14, 16, 19, 1°, 2°, 3°, 5° en 6°, 20, 22, 27 en 33 van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, ook "wapenwet" genoemd; 42° artikel 20 van het decreet van het Waals Gewest van 21 juni 2012 betreffende de invoer, uitvoer, doorvoer en overdracht van civiele wapens en van defensiegerelateerde producten;

~~42° de artikelen 21 tot 26 van het Samenwerkingsakkoord van 2 maart 2007 tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993;~~ 43° artikel 42 van de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk gewest van 20 juni 2013 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen, toebehoren en munitie ervan.

~~43° artikel 47 van het decreet van het Vlaams Parlement van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van~~

overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie;

44° artikel 20 van het decreet van het Waals Gewest van 21 juni 2012 betreffende de invoer, uitvoer, doorvoer en overdracht van civiele wapens en van defensiegerelateerde producten;

45° artikel 42 van de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk gewest van 20 juni 2013 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen, toebehoren en munitie ervan.

§ 3. Poging tot het plegen van een misdaad bedoeld in de voorgaande paragraaf kan eveneens een[maatregel wettigen.

§ 4. Een strafbaar feit, bedoeld in de artikelen 322 of 323 van het Strafwetboek, kan eveneens een maatregel wettigen, voor zover de vereniging gevormd is met het doel een aanslag te plegen tegen de personen of eigendommen bedoeld in § 2 of om het in artikel 467, eerste lid, van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit te begaan.

§ 5. In geval van ontdekking op heterdaad en zolang de heterdaadsituatie duurt, kan de procureur des Konings de maatregel bedoeld in paragraaf 1 bevelen voor de strafbare feiten bedoeld in de artikelen 137, 347bis, 434 of 470 van het Strafwetboek. In geval van ontdekking op heterdaad kan de procureur des Konings bovendien de maatregel bedoeld in paragraaf 1 bevelen voor het in artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, binnen de tweeënzeventig uur na de ontdekking van dit strafbare feit.

~~defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie;~~

~~44° artikel 20 van het decreet van het Waals Gewest van 21 juni 2012 betreffende de invoer, uitvoer, doorvoer en overdracht van civiele wapens en van defensiegerelateerde producten;~~

~~45° artikel 42 van de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk gewest van 20 juni 2013 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen, toebehoren en munitie ervan.~~

§ 3. Poging tot het plegen van een misdaad bedoeld in de voorgaande paragraaf kan eveneens een[maatregel wettigen.

§ 4. Een strafbaar feit, bedoeld in de ~~artikelen 322 of 323~~ **artikelen 406 of 408** van het Strafwetboek, kan eveneens een maatregel wettigen, voor zover de vereniging gevormd is met het doel een aanslag te plegen tegen de personen of eigendommen bedoeld in § 2 of om het in ~~artikel 467, eerste lid,~~ **artikel 463** van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit te begaan).

§ 5. In geval van ontdekking op heterdaad en zolang de heterdaadsituatie duurt, kan de procureur des Konings de maatregel bedoeld in paragraaf 1 bevelen voor de strafbare feiten bedoeld in de ~~artikelen 137, 347bis, 434 of 470~~ **artikel 219, 226 tot 229, 374 of 434** van het Strafwetboek. In geval van ontdekking op heterdaad kan de procureur des Konings bovendien de maatregel bedoeld in paragraaf 1 bevelen voor het in ~~artikel 137 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°~~ **artikel 374 van het Strafwetboek bedoelde strafbare feit, met uitzondering van het artikel 374, § 3, 6°**, van hetzelfde Wetboek bedoelde strafbare feit, binnen

De machtiging kan mondeling worden verleend en dient zo spoedig mogelijk schriftelijk te worden bevestigd.

§ 6. Een bevoegde buitenlandse overheid mag, in het raam van een strafrechtelijk onderzoek, tijdelijk niet voor publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem onderscheppen, er kennis van nemen en opnemen, ingeval de persoon op wie deze maatregel betrekking heeft, zich op het Belgische grondgebied bevindt en indien voldaan is aan de volgende voorwaarden :

1° deze maatregel vereist geen technische tussenkomst van een instantie die in België is gevestigd;

2° de betrokken buitenlandse overheid heeft kennis gegeven van deze maatregel aan een Belgische rechterlijke overheid;

3° in deze mogelijkheid is voorzien in een internationaal rechtsinstrument tussen België en de verzoekende Staat;

4° de in § 7 bedoelde beslissing van de onderzoeksrechter is nog niet meegedeeld aan de betrokken buitenlandse overheid.

De gegevens die op grond van deze paragraaf zijn verzameld, kunnen alleen worden gebruikt op voorwaarde dat de bevoegde Belgische rechterlijke overheid instemt met de maatregel.

§ 7. Zodra de procureur des Konings de in paragraaf 6, eerste lid, 2°, bedoelde kennisgeving ontvangt, maakt hij ze onverwijld aanhangig bij de onderzoeksrechter.

De onderzoeksrechter bij wie een kennisgeving als bedoeld in § 6, eerste lid, 2°, aanhangig is gemaakt, stemt in met de betrokken maatregel indien deze toelaatbaar is overeenkomstig het bepaalde in dit artikel.

Hij stelt de betrokken buitenlandse overheid in kennis van zijn beslissing binnen

de tweeënzeventig uur na de ontdekking van dit strafbare feit.

De machtiging kan mondeling worden verleend en dient zo spoedig mogelijk schriftelijk te worden bevestigd.

§ 6. Een bevoegde buitenlandse overheid mag, in het raam van een strafrechtelijk onderzoek, tijdelijk niet voor publiek toegankelijke communicatie of gegevens van een informaticasysteem onderscheppen, er kennis van nemen en opnemen, ingeval de persoon op wie deze maatregel betrekking heeft, zich op het Belgische grondgebied bevindt en indien voldaan is aan de volgende voorwaarden :

1° deze maatregel vereist geen technische tussenkomst van een instantie die in België is gevestigd;

2° de betrokken buitenlandse overheid heeft kennis gegeven van deze maatregel aan een Belgische rechterlijke overheid;

3° in deze mogelijkheid is voorzien in een internationaal rechtsinstrument tussen België en de verzoekende Staat;

4° de in § 7 bedoelde beslissing van de onderzoeksrechter is nog niet meegedeeld aan de betrokken buitenlandse overheid.

De gegevens die op grond van deze paragraaf zijn verzameld, kunnen alleen worden gebruikt op voorwaarde dat de bevoegde Belgische rechterlijke overheid instemt met de maatregel.

§ 7. Zodra de procureur des Konings de in paragraaf 6, eerste lid, 2°, bedoelde kennisgeving ontvangt, maakt hij ze onverwijld aanhangig bij de onderzoeksrechter.

De onderzoeksrechter bij wie een kennisgeving als bedoeld in § 6, eerste lid, 2°, aanhangig is gemaakt, stemt in met de betrokken maatregel indien deze toelaatbaar is overeenkomstig het bepaalde in dit artikel.

Hij stelt de betrokken buitenlandse overheid in kennis van zijn beslissing binnen zesennegentig uur

zesennegentig uur vanaf de ontvangst ervan door de Belgische gerechtelijke overheid.

Ingeval een bijkomende termijn noodzakelijk is, kan de onderzoeksrechter zijn beslissing en de kennisgeving ervan aan de bevoegde buitenlandse overheid maximum acht dagen uitstellen. Hij verwittigt hiervan onverwijld de bevoegde buitenlandse overheid met opgave van de redenen.

Ingeval de onderzoeksrechter de in § 6 bedoelde maatregel niet toestaat, deelt hij de buitenlandse overheid eveneens mee dat de verkregen gegevens moeten worden vernietigd zonder te kunnen worden gebruikt.

Art. 90^{quater}

§ 1. Voor iedere maatregel op grond van artikel 90ter wordt vooraf een met redenen omklede schriftelijke machtiging gegeven door de onderzoeksrechter die deze meedeelt aan de procureur des Konings.

De machtiging wordt gedagtekend en vermeldt:

1° de aanwijzingen en de concrete feiten, eigen aan de zaak, die de maatregel wettigen overeenkomstig artikel 90ter;

2° de redenen waarom de maatregel onontbeerlijk is om de waarheid aan de dag te brengen;

3° de persoon, het communicatiemiddel, het informaticasysteem of de plaats die het voorwerp is van de maatregel;

4° de periode tijdens welke de maatregel kan worden uitgeoefend, die niet langer mag zijn dan één maand. Deze termijn vangt aan de dag van de machtiging waarbij de maatregel wordt bevolen, of, in geval van artikel 90^{quinquies}, eerste lid, verlengd, en loopt tot en met de dag voor de zoveelste van de daarop volgende maand;

5° de naam en de hoedanigheid van de officier of officieren van gerechtelijke politie

vanaf de ontvangst ervan door de Belgische gerechtelijke overheid.

Ingeval een bijkomende termijn noodzakelijk is, kan de onderzoeksrechter zijn beslissing en de kennisgeving ervan aan de bevoegde buitenlandse overheid maximum acht dagen uitstellen. Hij verwittigt hiervan onverwijld de bevoegde buitenlandse overheid met opgave van de redenen.

Ingeval de onderzoeksrechter de in § 6 bedoelde maatregel niet toestaat, deelt hij de buitenlandse overheid eveneens mee dat de verkregen gegevens moeten worden vernietigd zonder te kunnen worden gebruikt.

Art. 90^{quater}

§ 1. Voor iedere maatregel op grond van artikel 90ter wordt vooraf een met redenen omklede schriftelijke machtiging gegeven door de onderzoeksrechter die deze meedeelt aan de procureur des Konings.

De machtiging wordt gedagtekend en vermeldt:

1° de aanwijzingen en de concrete feiten, eigen aan de zaak, die de maatregel wettigen overeenkomstig artikel 90ter;

2° de redenen waarom de maatregel onontbeerlijk is om de waarheid aan de dag te brengen;

3° de persoon, het communicatiemiddel, het informaticasysteem of de plaats die het voorwerp is van de maatregel;

4° de periode tijdens welke de maatregel kan worden uitgeoefend, die niet langer mag zijn dan één maand. Deze termijn vangt aan de dag van de machtiging waarbij de maatregel wordt bevolen, of, in geval van artikel 90^{quinquies}, eerste lid, verlengd, en loopt tot en met de dag voor de zoveelste van de daarop volgende maand;

5° de naam en de hoedanigheid van de officier of officieren van gerechtelijke politie aangewezen voor de uitvoering van de maatregel.

aangewezen voor de uitvoering van de maatregel.

In spoedeisende gevallen kan de machtiging mondeling worden verleend. Deze machtiging wordt uiterlijk binnen vierentwintig uren bevestigd in de vorm bepaald in het tweede lid.

§ 2. De onderzoeksrechter kan, om de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, mogelijk te maken, rechtstreeks of via de tussenkomst van een politiedienst aangewezen door de Koning, de medewerking vorderen van:

- de operator van een elektronisch communicatie-netwerk;
- iedereen die binnen het Belgisch grondgebied, op welke wijze ook, een dienst beschikbaar stelt of aanbiedt, die bestaat in het overbrengen van signalen via elektronische communicatienetwerken, of er in bestaat gebruikers toe te laten via een elektronisch communicatienetwerk informatie te verkrijgen of te ontvangen of te verspreiden. Hieronder wordt ook de verstrekker van een elektronische communicatiedienst begrepen.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Iedere persoon die zijn technische medewerking aan de vorderingen bedoeld in het eerste lid weigert of niet verleent in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, medewerking waarvan de modaliteiten vastgesteld worden

In spoedeisende gevallen kan de machtiging mondeling worden verleend. Deze machtiging wordt uiterlijk binnen vierentwintig uren bevestigd in de vorm bepaald in het tweede lid.

§ 2. De onderzoeksrechter kan, om de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, mogelijk te maken, rechtstreeks of via de tussenkomst van een politiedienst aangewezen door de Koning, de medewerking vorderen van:

- de operator van een elektronisch communicatie-netwerk;
- iedereen die binnen het Belgisch grondgebied, op welke wijze ook, een dienst beschikbaar stelt of aanbiedt, die bestaat in het overbrengen van signalen via elektronische communicatienetwerken, of er in bestaat gebruikers toe te laten via een elektronisch communicatienetwerk informatie te verkrijgen of te ontvangen of te verspreiden. Hieronder wordt ook de verstrekker van een elektronische communicatiedienst begrepen.

De in het eerste lid genoemde personen zijn verplicht hun medewerking te verlenen. De modaliteiten van deze medewerking worden bepaald door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Iedere persoon die zijn technische medewerking aan de vorderingen bedoeld in het eerste lid weigert of niet verleent in werkelijke tijd of, in voorkomend geval, op het tijdstip bepaald in de vordering, medewerking waarvan de modaliteiten vastgesteld worden door de Koning, op voorstel

door de Koning, op voorstel van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

§ 3. De onderzoeksrechter mag voor de tenuitvoerlegging van de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, alleen officieren van gerechtelijke politie aanwijzen. Deze kunnen zich echter laten bijstaan door agenten van gerechtelijke politie en, onder de voorwaarden door de Koning bepaald, door personeelsleden van het administratief en logistiek kader van de geïntegreerde politie. De laatstgenoemde personen mogen niet belast worden met de analyse van de inhoud van de opgenomen communicatie of gegevens, tenzij het een specifieke expertise betreft, of met de selectie van voor het onderzoek van belang geachte delen, zoals bedoeld in artikel 90sexies, § 1, 2°.

De officieren van gerechtelijke politie houden de namen bij van de personen door wie zij zich laten bijstaan, in een lijst die voor elk dossier afzonderlijk wordt opgesteld volgens de nadere regels door de Koning bepaald, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Indien deze personen belast zijn met de uitvoering van het bevel bedoeld in artikel 90ter, § 1, derde lid, worden hun namen niet vermeld in het gerechtelijk dossier.

De aangewezen officieren van gerechtelijke politie brengen ten minste om de vijf dagen schriftelijk verslag uit aan de onderzoeksrechter over de tenuitvoerlegging van de machtiging.

§ 4. De onderzoeksrechter kan personen van wie hij vermoedt dat ze een bijzondere kennis hebben van het communicatiemiddel of het informaticasysteem waarop de maatregel betrekking heeft of van diensten of toepassingen om gegevens, die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen via een communicatiemiddel of een informaticasysteem, te beveiligen, te coderen

van de minister van Justitie en de minister bevoegd voor Telecommunicatie, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

§ 3. De onderzoeksrechter mag voor de tenuitvoerlegging van de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, alleen officieren van gerechtelijke politie aanwijzen. Deze kunnen zich echter laten bijstaan door agenten van gerechtelijke politie en, onder de voorwaarden door de Koning bepaald, door personeelsleden van het administratief en logistiek kader van de geïntegreerde politie. De laatstgenoemde personen mogen niet belast worden met de analyse van de inhoud van de opgenomen communicatie of gegevens, tenzij het een specifieke expertise betreft, of met de selectie van voor het onderzoek van belang geachte delen, zoals bedoeld in artikel 90sexies, § 1, 2°.

De officieren van gerechtelijke politie houden de namen bij van de personen door wie zij zich laten bijstaan, in een lijst die voor elk dossier afzonderlijk wordt opgesteld volgens de nadere regels door de Koning bepaald, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Indien deze personen belast zijn met de uitvoering van het bevel bedoeld in artikel 90ter, § 1, derde lid, worden hun namen niet vermeld in het gerechtelijk dossier.

De aangewezen officieren van gerechtelijke politie brengen ten minste om de vijf dagen schriftelijk verslag uit aan de onderzoeksrechter over de tenuitvoerlegging van de machtiging.

§ 4. De onderzoeksrechter kan personen van wie hij vermoedt dat ze een bijzondere kennis hebben van het communicatiemiddel of het informaticasysteem waarop de maatregel betrekking heeft of van diensten of toepassingen om gegevens, die worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen via een communicatiemiddel of een informaticasysteem, te beveiligen, te coderen of te versleutelen, rechtstreeks of via de tussenkomst

of te versleutelen, rechtstreeks of via de tussenkomst van een politiedienst aangewezen door de Koning, vorderen inlichtingen te verlenen over de werking ervan en over de wijze om in een verstaanbare vorm toegang te verkrijgen tot de inhoud ervan die wordt of is overgebracht.

Hij kan personen vorderen om deze inhoud toegankelijk te maken in de door hem gewenste vorm.

Iedere persoon die zijn technische medewerking weigert aan de vorderingen bedoeld in het eerste en tweede lid, of de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, hindert, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Wanneer de medewerking bedoeld in het eerste en tweede lid de uitvoering van een misdaad of een wanbedrijf kan verhinderen, of de gevolgen ervan kan beperken, en deze medewerking niet verleend wordt, zijn de straffen een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro of een van die straffen alleen.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of gevorderd wordt zijn technische medewerking te verlenen, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

§ 5. In voorkomend geval is artikel 88ter, vierde lid toepasbaar op de gegevens, aangetroffen door een zoeking in een informaticasysteem met toepassing van artikel 90ter, § 1.

Art. 90octies, § 2

§ 2. De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat, naar gelang van het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de

van een politiedienst aangewezen door de Koning, vorderen inlichtingen te verlenen over de werking ervan en over de wijze om in een verstaanbare vorm toegang te verkrijgen tot de inhoud ervan die wordt of is overgebracht.

Hij kan personen vorderen om deze inhoud toegankelijk te maken in de door hem gewenste vorm. **Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen.**

~~Iedere persoon die zijn technische medewerking weigert aan de vorderingen bedoeld in het eerste en tweede lid, of de maatregel bedoeld in artikel 90ter, § 1, hindert, wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.~~

Wanneer de medewerking bedoeld in het eerste en tweede lid de uitvoering van een misdaad of een wanbedrijf kan verhinderen, of de gevolgen ervan kan beperken, en deze medewerking niet verleend wordt, zijn de straffen een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro of een van die straffen alleen.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of gevorderd wordt zijn technische medewerking te verlenen, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

§ 5. In voorkomend geval is artikel 88ter, vierde lid toepasbaar op de gegevens, aangetroffen door een zoeking in een informaticasysteem met toepassing van artikel 90ter, § 1.

Art. 90octies, § 2

§ 2. De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat, naar gelang van het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de

provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht.

Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 91bis

Elke minderjarige en elke kwetsbare meerderjarige, die het slachtoffer of getuige is van de feiten bedoeld in de artikelen 347bis, 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/47, 417/52 tot 417/54, 417/56, 433quater/1, 433quater/4, 398 tot 405ter, 409, 410, 422bis, 422ter, 423, 425, 426, 428, 433quinquies tot 433octies van het Strafwetboek, en de artikelen 77bis tot 77quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, het recht zich tijdens elk verhoor vanwege de rechterlijke instanties te laten begeleiden door een meerderjarig persoon van zijn keuze, behalve wanneer het openbaar ministerie of de onderzoeksmagistraat ten aanzien van deze persoon bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt in het belang van de minderjarige of de kwetsbare meerderjarige of teneinde de waarheid aan het licht te brengen.

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder "kwetsbare meerderjarige" verstaan elke persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk is.

Art. 92, § 1

§ 1. Het verhoor van minderjarigen en kwetsbare meerderjarigen, die het slachtoffer zijn of getuige zijn van de artikelen 417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 tot 417/36,

provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte werd gebracht.

Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 91bis

Elke minderjarige en elke kwetsbare meerderjarige, die het slachtoffer of getuige is van de feiten bedoeld in de artikelen ~~347bis, 417/7 tot 417/22, 417/24 tot 417/47, 417/52 tot 417/54, 417/56, 433quater/1, 433quater/4, 398 tot 405ter, 409, 410, 422bis, 422ter, 423, 425, 426, 428, 433quinquies tot 433octies~~ van het Strafwetboek, en de artikelen ~~77bis tot 77quinquies~~ van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen **artikelen 226 tot 229, 134 tot 149, 151 tot 174, 183 tot 185, 187, 266, 269, 194 tot 198, 200, 201, 206 tot 211, 300 tot 305, 330 tot 332, 335 tot 337, 338 tot 339, 223 tot 225, 266 en 269**, het recht zich tijdens elk verhoor vanwege de rechterlijke instanties te laten begeleiden door een meerderjarig persoon van zijn keuze, behalve wanneer het openbaar ministerie of de onderzoeksmagistraat ten aanzien van deze persoon bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt in het belang van de minderjarige of de kwetsbare meerderjarige of teneinde de waarheid aan het licht te brengen.

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder "kwetsbare meerderjarige" verstaan elke persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk is.

Art. 92, § 1

§ 1. Het verhoor van minderjarigen en kwetsbare meerderjarigen, die het slachtoffer zijn of getuige zijn van de artikelen ~~417/7 tot 417/19, 417/21, 417/22, 417/24 tot 417/36, 417/38, 417/56 en 409~~

417/38, 417/56 en 409 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven maakt het voorwerp uit van een audiovisuele opname, behalve wanneer de procureur des Konings of de onderzoeksrechter bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt rekening houdend met de omstandigheden eigen aan de zaak en in het belang van de minderjarige of van de kwetsbare meerderjarige.

De procureur des Konings of de onderzoeksrechter kan de audiovisuele opname bevelen van het verhoor van minderjarigen en kwetsbare meerderjarigen die het slachtoffer zijn van de overige in artikel 91*bis* bedoelde misdrijven of daarvan getuige zijn.

De opname wordt gemaakt met de toestemming van de minderjarige of van de kwetsbare meerderjarige. Indien de minderjarige minder dan twaalf jaar oud is, is het voldoende hem hierover in te lichten.

Art. 104, § 2

§ 2. Bovendien kan de Getuigenbeschermingscommissie, met inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit, uitsluitend bijzondere beschermingsmaatregelen toekennen aan een bedreigde getuige wiens bescherming met gewone beschermingsmaatregelen niet kan worden verzekerd en wiens verklaringen betrekking hebben op een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2, 3 of 4, of een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324*bis* van het Strafwetboek, en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de door hem afgelegde of af te leggen verklaringen, aan zijn andere bloedverwanten.

De bijzondere beschermingsmaatregelen kunnen omvatten :

artikelen 134 à 146, 148, 149, 151 tot 163, 165 en 206 tot 211 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven maakt het voorwerp uit van een audiovisuele opname, behalve wanneer de procureur des Konings of de onderzoeksrechter bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt rekening houdend met de omstandigheden eigen aan de zaak en in het belang van de minderjarige of van de kwetsbare meerderjarige.

De procureur des Konings of de onderzoeksrechter kan de audiovisuele opname bevelen van het verhoor van minderjarigen en kwetsbare meerderjarigen die het slachtoffer zijn van de overige in artikel 91*bis* bedoelde misdrijven of daarvan getuige zijn.

De opname wordt gemaakt met de toestemming van de minderjarige of van de kwetsbare meerderjarige. Indien de minderjarige minder dan twaalf jaar oud is, is het voldoende hem hierover in te lichten.

Art. 104, § 2

§ 2. Bovendien kan de Getuigenbeschermingscommissie, met inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit, uitsluitend bijzondere beschermingsmaatregelen toekennen aan een bedreigde getuige wiens bescherming met gewone beschermingsmaatregelen niet kan worden verzekerd en wiens verklaringen betrekking hebben op een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2, 3 of 4, of een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in ~~artikel 324*bis*~~ **in artikel 409** van het Strafwetboek, en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de door hem afgelegde of af te leggen verklaringen, aan zijn andere bloedverwanten.

De bijzondere beschermingsmaatregelen kunnen omvatten :

1° het reloceren van de betrokken persoon gedurende meer dan 45 dagen;

2° het wijzigen van de identiteit van de betrokken persoon;

3° het toekennen van een tijdelijke beschermingsidentiteit en de strikt noodzakelijke documenten ter ondersteuning ervan aan de betrokken persoon.

De tijdelijke beschermingsidentiteit betreft de naam, voornamen, geboortedatum en -plaats van de betrokken persoon.

De toekenning ervan is herroepbaar en kan geen rechtsgevolgen met zich meebrengen.

Er kan geen misdrijf zijn wanneer strikt noodzakelijke feiten in dat verband worden gepleegd ter verzekering van de bescherming van de getuige.

Art. 111quater

§ 1. De Beschermingscommissie kan, met inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit, de bijzondere beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 2, tweede lid, slechts toekennen aan een bedreigde persoon wiens bescherming met andere maatregelen niet kan worden verzekerd en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de uitoefening van zijn functie, aan zijn andere bloedverwanten.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111bis, 1°, a), kan de bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden wanneer die persoon belast is of was met de opsporing, de vaststelling, het onderzoek, de vervolging of de berechting van een misdrijf of met de uitvoering van de straf met betrekking tot een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 of 4, of van een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111bis, 1°, b),

1° het reloceren van de betrokken persoon gedurende meer dan 45 dagen;

2° het wijzigen van de identiteit van de betrokken persoon;

3° het toekennen van een tijdelijke beschermingsidentiteit en de strikt noodzakelijke documenten ter ondersteuning ervan aan de betrokken persoon.

De tijdelijke beschermingsidentiteit betreft de naam, voornamen, geboortedatum en -plaats van de betrokken persoon.

De toekenning ervan is herroepbaar en kan geen rechtsgevolgen met zich meebrengen.

Er kan geen misdrijf zijn wanneer strikt noodzakelijke feiten in dat verband worden gepleegd ter verzekering van de bescherming van de getuige.

Art. 111quater

§ 1. De Beschermingscommissie kan, met inachtneming van de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit, de bijzondere beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 2, tweede lid, slechts toekennen aan een bedreigde persoon wiens bescherming met andere maatregelen niet kan worden verzekerd en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de uitoefening van zijn functie, aan zijn andere bloedverwanten.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111bis, 1°, a), kan de bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden wanneer die persoon belast is of was met de opsporing, de vaststelling, het onderzoek, de vervolging of de berechting van een misdrijf of met de uitvoering van de straf met betrekking tot een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 of 4, of van een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in ~~artikel 324bis~~ in artikel 409 van het Strafwetboek.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111bis, 1°, b), kan de

kan de bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden wanneer die persoon belast is of was met een opdracht van bestuurlijke politie voor de categorieën van personen bedoeld in artikel 44/5, § 1, eerste lid, 2° en 3° van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111*bis*, 1°, c), kan de bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden :

1° in het geval van een agent van de Veiligheid van de Staat, wanneer deze belast is of was met een inlichtingenopdracht in uitvoering van de opdrachten bedoeld in artikel 7, 1° en 3° /1 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten;

2° in het geval van een agent van de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid, wanneer deze belast is of was met een inlichtingenopdracht in uitvoering van de opdrachten bedoeld in artikel 11, § 1, 1° tot 3° en 5° van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, met uitzondering van elk ander fundamenteel belang van het land bedoeld in artikel 11, § 1, 1°, f) van dezelfde wet.

De Beschermingscommissie kan aan een bedreigde persoon en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de uitoefening van zijn functie, aan zijn andere bloedverwanten, slechts bijzondere beschermingsmaatregelen toekennen in andere gevallen dan degene bedoeld in het tweede, derde en vierde lid wanneer zij daartoe met eenparigheid van stemmen beslist.

In voorkomend geval kan de Beschermingscommissie gewone beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 1, tweede lid toekennen aan de bedreigde persoon wanneer deze noodzakelijk zijn voor de tenuitvoerlegging van de bijzondere beschermingsmaatregelen.

bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden wanneer die persoon belast is of was met een opdracht van bestuurlijke politie voor de categorieën van personen bedoeld in artikel 44/5, § 1, eerste lid, 2° en 3° van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

Wanneer het gaat om een bedreigde persoon zoals bedoeld in artikel 111*bis*, 1°, c), kan de bescherming bedoeld in het eerste lid slechts toegekend worden :

1° in het geval van een agent van de Veiligheid van de Staat, wanneer deze belast is of was met een inlichtingenopdracht in uitvoering van de opdrachten bedoeld in artikel 7, 1° en 3° /1 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten;

2° in het geval van een agent van de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid, wanneer deze belast is of was met een inlichtingenopdracht in uitvoering van de opdrachten bedoeld in artikel 11, § 1, 1° tot 3° en 5° van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, met uitzondering van elk ander fundamenteel belang van het land bedoeld in artikel 11, § 1, 1°, f) van dezelfde wet.

De Beschermingscommissie kan aan een bedreigde persoon en, in voorkomend geval, aan zijn gezinsleden en, voorzover zij gevaar lopen als gevolg van de uitoefening van zijn functie, aan zijn andere bloedverwanten, slechts bijzondere beschermingsmaatregelen toekennen in andere gevallen dan degene bedoeld in het tweede, derde en vierde lid wanneer zij daartoe met eenparigheid van stemmen beslist.

In voorkomend geval kan de Beschermingscommissie gewone beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 1, tweede lid toekennen aan de bedreigde persoon wanneer deze noodzakelijk zijn voor de tenuitvoerlegging van de bijzondere beschermingsmaatregelen. Wanneer de

Wanneer de Beschermingscommissie van oordeel is dat de gewone beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 1, tweede lid, 7° of 13°, toegekend moeten worden, pleegt zij voorafgaand overleg met het Crisiscentrum van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, die de procedure in werking doet treden.

§ 2. De Beschermingscommissie kan, rekening houdend met de specifieke situatie van de betrokken persoon, financiële hulpmaatregelen toekennen aan de bedreigde persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend.

De financiële hulpmaatregelen zijn degene voorzien in artikel 104, § 3, tweede lid.

§ 3. De persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, heeft van rechtswege recht op psychologische begeleiding en op hulp bij het zoeken naar werk.

De persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, heeft recht op de vrijwaring van zijn sociale en administratieve rechten. De federale procureur kan hiertoe de medewerking vorderen van de ambtenaren en agenten van de openbare diensten en besturen. De Dienst voor de bescherming van bedreigde ambtenaren staat in voor de uitvoering van deze vordering.

Iedere persoon die weigert de in dit artikel bedoelde medewerking te verlenen wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van deze maatregelen of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

§ 4. De federale procureur kan tevens bij gemotiveerde beslissing toelating verlenen

Beschermingscommissie van oordeel is dat de gewone beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 104, § 1, tweede lid, 7° of 13°, toegekend moeten worden, pleegt zij voorafgaand overleg met het Crisiscentrum van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, die de procedure in werking doet treden.

§ 2. De Beschermingscommissie kan, rekening houdend met de specifieke situatie van de betrokken persoon, financiële hulpmaatregelen toekennen aan de bedreigde persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend.

De financiële hulpmaatregelen zijn degene voorzien in artikel 104, § 3, tweede lid.

§ 3. De persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, heeft van rechtswege recht op psychologische begeleiding en op hulp bij het zoeken naar werk.

De persoon aan wie bijzondere beschermingsmaatregelen worden toegekend, heeft recht op de vrijwaring van zijn sociale en administratieve rechten. De federale procureur kan hiertoe de medewerking vorderen van de ambtenaren en agenten van de openbare diensten en besturen. De Dienst voor de bescherming van bedreigde ambtenaren staat in voor de uitvoering van deze vordering.

Iedere persoon die weigert de in dit artikel bedoelde medewerking te verlenen wordt gestraft met geldboete van honderd euro tot dertigduizend euro.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van deze maatregelen of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

§ 4. De federale procureur kan tevens bij gemotiveerde beslissing toelating verlenen om de

om de noodzakelijke, preventieve toezichtmaatregelen te nemen ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de in het artikel 111*bis* bedoelde personen na toekenning van beschermingsmaatregelen zoals bedoeld in paragraaf 1. Van de mogelijkheid hiertoe wordt schriftelijk kennis gegeven aan de bedreigde persoon.

Art. 112*quinquies*, § 2

§ 2. De misdrijven die de afschermingsmaatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen, zijn deze bedoeld in:

- boek II, titel I *ter* van het Strafwetboek;
- de artikelen 323, eerste lid, en 324 *ter* van hetzelfde Wetboek indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging of organisatie gebruik maakt van intimidatie, bedreiging of geweld;
- in artikel 323, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging gebruikt maakt van intimidatie, bedreiging of geweld om misdrijven bedoeld in artikel 90 *ter*, § 2, te plegen.

Art. 112*undecies*

Het kenbaar maken van de identiteit van het lid van de politiediensten die overeenkomstig dit hoofdstuk wordt afgeschermd, buiten de gevallen waarin artikel 112*decies* voorziet, wordt gestraft met gevangenisstraf van een

noodzakelijke, preventieve toezichtmaatregelen te nemen ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de in het artikel 111*bis* bedoelde personen na toekenning van beschermingsmaatregelen zoals bedoeld in paragraaf 1. Van de mogelijkheid hiertoe wordt schriftelijk kennis gegeven aan de bedreigde persoon.

Art. 112*quinquies*, § 2

~~§ 2. De misdrijven die de afschermingsmaatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen, zijn deze bedoeld in:~~ **§ 2. De misdrijven die de afschermingsmaatregel bedoeld in paragraaf 1 kunnen wettigen, zijn deze bedoeld in :**

- ~~- boek II, titel I *ter* van het Strafwetboek;~~ **- boek II, titel 3, hoofdstuk 1, van het Strafwetboek;**
- ~~- de artikelen 323, eerste lid, en 324 *ter* van hetzelfde Wetboek indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging of organisatie gebruik maakt van intimidatie, bedreiging of geweld;~~ **- de artikelen 408, tweede lid, en 410 tot 412 van hetzelfde Wetboek indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging of organisatie gebruik maakt van intimidatie, bedreiging of geweld;**
- ~~- in artikel 323, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging gebruikt maakt van intimidatie, bedreiging of geweld om misdrijven bedoeld in artikel 90 *ter*, § 2, te plegen.~~ **- in artikel 408, derde lid, van hetzelfde Wetboek, indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de vereniging gebruikt maakt van intimidatie, bedreiging of geweld om misdrijven bedoeld in artikel 90 *ter*, § 2, te plegen.**

Art. 112*undecies*

Opgeheven

jaar tot twee jaar en met geldboete van driehonderd euro tot drieduizend euro of met een van die straffen alleen. Dezelfde straf is van toepassing op het zich onrechtmatig toegang verschaffen tot het register bedoeld in artikel 112*septies*.

Art. 138, 6°bis

6°bis. Van de wanbedrijven omschreven in de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek, wanneer de doding, de slagen of verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval en in artikel 422 van het Strafwetboek.

Art. 157

De getuigen die aan de dagvaarding niet voldoen, kunnen ertoe gedwongen worden door de rechtbank, die, te dien einde en op vordering van het openbaar ministerie, hen op dezelfde terechtzitting wegens een eerste niet-verschijning veroordeelt tot geldboete en, in geval van een tweede niet-verschijning, tot lijfswang.

Art. 163

Indien hij veroordeelt tot een geldboete, dan houdt de rechter bij het bepalen van het bedrag rekening met de elementen die door de beklaagde worden ingeroepen met betrekking tot zijn sociale toestand.

De rechter kan een geldboete uitspreken beneden het wettelijk minimum van de boete indien de overtreder om het even welk document voorlegt dat zijn precaire financiële toestand bewijst.

Art. 184ter

Art. 138, 6°bis

~~6°bis. Van de wanbedrijven omschreven in de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek, wanneer de doding, de slagen of verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval en in artikel 422 van het Strafwetboek.~~ **6°bis. Van de wanbedrijven omschreven in de artikelen 106 tot 107 en 217 tot 218 van het Strafwetboek, wanneer de doding, de slagen of verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval.**

Art. 157

De getuigen die aan de dagvaarding niet voldoen, kunnen ertoe gedwongen worden door de rechtbank, die, te dien einde en op vordering van het openbaar ministerie, hen op dezelfde terechtzitting wegens een eerste niet-verschijning veroordeelt tot ~~geldboete~~ **de bij de wet bepaalde straf** en, in geval van een tweede niet-verschijning, tot lijfswang.

Art. 163

Opgeheven

Opgeheven

Art. 184ter

Wanneer de verdachte of de beklaagde onder aanhoudingsmandaat geplaatst, behoort tot een legeronderdeel dat zich in het buitenland bevindt en wanneer de omstandigheden het niet toelaten om een advocaat te kiezen of een advocaat ambtshalve aan te wijzen, kan de commandant van het legeronderdeel waar de persoon zich bevindt, een doctor of licentiaat in de rechten aanwijzen. Bij ontstentenis van een doctor of licentiaat in de rechten wijst hij een officier aan en indien ook geen officier beschikbaar is, een persoon die bekwaam wordt geacht om betrokkene te verdedigen. Hij moet deze onmogelijkheid in het verslag van de commandant van het legeronderdeel vermelden.

Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op alle in het eerste lid bedoelde personen.

Zodra een advocaat kan optreden, trekken de in het eerste lid bedoelde personen zich terug. Bij het strafdossier worden de stukken gevoegd waaruit blijkt dat deze formaliteiten werden nageleefd.

Art. 190

De behandeling geschiedt in het openbaar, op straffe van nietigheid. Wanneer de vervolgingen zijn gegrond op de artikelen 417/7 tot 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433quater/1, 433quater/4 of op artikel 433quinquies van het Strafwetboek in geval van uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting, kan het vonnisgerecht bevelen dat de zaak met gesloten deuren wordt behandeld, indien een van de partijen of het slachtoffer het vraagt, namelijk met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.

De procureur des Konings, de burgerlijke partij of haar raadsman, zetten de zaak uiteen; de processen-verbaal of verslagen, indien er opgemaakt zijn, worden door de griffier voorgelezen, de getuigen voor en tegen

Wanneer de verdachte of de beklaagde onder aanhoudingsmandaat geplaatst, behoort tot een legeronderdeel dat zich in het buitenland bevindt en wanneer de omstandigheden het niet toelaten om een advocaat te kiezen of een advocaat ambtshalve aan te wijzen, kan de commandant van het legeronderdeel waar de persoon zich bevindt, een doctor of licentiaat in de rechten aanwijzen. Bij ontstentenis van een doctor of licentiaat in de rechten wijst hij een officier aan en indien ook geen officier beschikbaar is, een persoon die bekwaam wordt geacht om betrokkene te verdedigen. Hij moet deze onmogelijkheid in het verslag van de commandant van het legeronderdeel vermelden.

~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is van toepassing op alle in het eerste lid bedoelde personen.

Zodra een advocaat kan optreden, trekken de in het eerste lid bedoelde personen zich terug. Bij het strafdossier worden de stukken gevoegd waaruit blijkt dat deze formaliteiten werden nageleefd.

Art. 190

De behandeling geschiedt in het openbaar, op straffe van nietigheid. Wanneer de vervolgingen zijn gegrond op ~~de artikelen 417/7 tot 417/36, 417/38, 417/44, 417/46, 417/47, 417/56, 433quater/1, 433quater/4 of op artikel 433quinquies~~ **de artikelen 134 tot 163, 165, 171, 173, 174, 187, 266, 269 of op artikel 259** van het Strafwetboek in geval van uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting, kan het vonnisgerecht bevelen dat de zaak met gesloten deuren wordt behandeld, indien een van de partijen of het slachtoffer het vraagt, namelijk met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.

De procureur des Konings, de burgerlijke partij of haar raadsman, zetten de zaak uiteen; de processen-verbaal of verslagen, indien er opgemaakt zijn, worden door de griffier voorgelezen, de getuigen voor en tegen worden

worden gehoord, indien daartoe grond bestaat, en de wrakingen worden voorgedragen en er wordt over beslist; de stukken die tot overtuiging of tot ontlasting kunnen dienen, worden aan de getuigen en aan de partijen vertoond; de beklaagde wordt ondervraagd; de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat dragen hun verdediging voor; de procureur des Konings vat de zaak samen en neemt zijn conclusie; de beklaagde en de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat kunnen antwoorden.

Het vonnis wordt onmiddellijk of ten laatste op de terechtzitting volgende op die waarop de debatten gesloten zijn verklaard, uitgesproken.

Art. 195, tweede, vierde en zesde lid

Het vonnis vermeldt nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen waarom de rechter, als de wet hem daartoe vrije beoordeling overlaat, dergelijke straf of dergeke maatregel uitspreekt. Het rechtvaardigt bovendien de strafmaat voor elke uitgesproken straf of maatregel. Wanneer hij veroordeelt tot een geldboete houdt hij voor de vaststelling van het bedrag ervan rekening met de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand.

In geval van een veroordeling tot een vrijheidsstraf waarvan het uitvoerbaar gedeelte meer dan drie jaar bedraagt en minder dan dertig jaar, wegens feiten bedoeld in boek II, titels I, Ibis en Iter, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5, van het Strafwetboek, kan het vonnis bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op

gehoord, indien daartoe grond bestaat, en de wrakingen worden voorgedragen en er wordt over beslist; de stukken die tot overtuiging of tot ontlasting kunnen dienen, worden aan de getuigen en aan de partijen vertoond; de beklaagde wordt ondervraagd; de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat dragen hun verdediging voor; de procureur des Konings vat de zaak samen en neemt zijn conclusie; de beklaagde en de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen of hun advocaat kunnen antwoorden.

Het vonnis wordt onmiddellijk of ten laatste op de terechtzitting volgende op die waarop de, debatten gesloten zijn verklaard, uitgesproken.

Art. 195, tweede, vierde en zesde lid

Het vonnis vermeldt nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen waarom de rechter, als de wet hem daartoe vrije beoordeling overlaat, dergelijke straf of dergelijke maatregel uitspreekt. Het rechtvaardigt bovendien de strafmaat voor elke uitgesproken straf of maatregel. ~~Wanneer hij veroordeelt tot een geldboete houdt hij voor de vaststelling van het bedrag ervan rekening met de door de beklaagde aangevoerde elementen over zijn sociale toestand.~~

In geval van een veroordeling tot een vrijheidsstraf waarvan het uitvoerbaar gedeelte meer dan drie jaar bedraagt en minder dan dertig jaar, wegens feiten bedoeld ~~in boek II, titels I, Ibis en Iter, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5, in~~ **boek II, titel I, titel 3, hoofdstuk 3 en titel 7, hoofdstukken 1 tot 3, in artikel 139, in artikel 97, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 118, of in artikel 225** van het Strafwetboek,

overlevering pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde twee derde van die straf heeft ondergaan.

De rechter kan een geldboete uitspreken beneden het wettelijk minimum van de boete indien de overtreder om het even welk document voorlegt dat zijn precaire financiële situatie bewijst.

Art. 216, § 1, derde lid

Deze procedure is niet toepasselijk voor de feiten:

1° die strafbaar zouden zijn met een maximumstraf van meer dan twintig jaar opsluiting als ze niet in wanbedrijven werden omgezet;

2° die bedoeld zijn in de artikelen 417/11 tot 417/22 van het Strafwetboek;

3° die bedoeld zijn in de artikelen 417/25 tot 417/41, 417/44 tot 417/47, 417/52 en 417/54 van het Strafwetboek, indien deze zijn gepleegd op of met behulp van minderjarigen;

4° die bedoeld zijn in de artikelen 393 tot 397 van het Strafwetboek.

Art. 216/5, § 1, eerste lid

§ 1. Het openbaar ministerie kan, mits het wordt vermeld in het memorandum, met inachtneming van de proportionaliteit ten aanzien van het door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde misdrijf en ten aanzien van het misdrijf waarover verklaringen worden afgelegd, daarbij in het bijzonder rekening houdend met de ernst van de eventuele gevolgen :

kan het vonnis bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde twee derde van die straf heeft ondergaan.

Opgeheven

Art. 216, § 1, derde lid

Deze procedure is niet toepasselijk voor de feiten:

1° die strafbaar zouden zijn met een maximumstraf van meer dan twintig jaar opsluiting als ze niet in wanbedrijven werden omgezet;

2° die bedoeld zijn ~~in de artikelen 417/11 tot 417/22~~ **in de artikelen 138 tot 149** van het Strafwetboek;

3° die bedoeld zijn ~~in de artikelen 417/25 tot 417/41, 417/44 tot 417/47, 417/52 en 417/54~~ **in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183, 185** van het Strafwetboek, indien deze zijn gepleegd op of met behulp van minderjarigen;

4° die bedoeld zijn ~~in de artikelen 393 tot 397~~ **in de artikelen 96 tot 98, 100 en 101** van het Strafwetboek.

Art. 216/5, § 1, eerste lid

§ 1. Het openbaar ministerie kan, mits het wordt vermeld in het memorandum, met inachtneming van de proportionaliteit ten aanzien van het door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde misdrijf en ten aanzien van het misdrijf waarover verklaringen worden afgelegd, daarbij in het bijzonder rekening houdend met de ernst van de eventuele gevolgen :

1° een onmiddellijk lagere straf toezeggen met toepassing van een strafvermindering overeenkomstig de artikelen 80 en 81 van het Strafwetboek, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde of gepoogde misdaden met geweld of bedreiging en de misdaden vervat in titel 1ter van boek 2 van het Strafwetboek;

2° een lagere straf toezeggen met toepassing van een strafvermindering overeenkomstig artikel 85 van het Strafwetboek, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde of gepoogde wanbedrijven met geweld of bedreiging en de wanbedrijven vervat in titel 1ter van boek 2 van het Strafwetboek;

3° een eenvoudige schuldigverklaring, dan wel een straf die lager kan zijn dan de wettelijk bepaalde minimumstraf, dan wel een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf toezeggen, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde misdaden zonder geweld of bedreiging en wanbedrijven zonder geweld of bedreiging, met uitsluiting van de misdaden en wanbedrijven vervat in titel 1ter van boek 2 van het Strafwetboek.

4° een verminderde geldboete, zelfs onder het wettelijk bepaalde minimum, of bijzondere verbeurdverklaring, zelfs bij een verplichte verbeurdverklaring, doch met uitzondering van de verbeurdverklaring van stoffen en voorwerpen die de openbare veiligheid of de veiligheid van personen in het gevaar brengen, toezeggen.

Art. 216bis, § 2

§ 2. Het recht, in paragraaf 1 aan de procureur des Konings toegekend, kan ook worden uitgeoefend wanneer de onderzoeksrechter reeds met een onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de rechtbank of het hof aanhangig is gemaakt, voor zover er nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken.

1° een onmiddellijk lagere straf toezeggen met toepassing van een strafvermindering overeenkomstig de artikelen 80 en 81 van het Strafwetboek, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde of gepoogde misdaden met geweld of bedreiging en de misdaden vervat in ~~titel 1ter~~ **hoofdstuk 1 van titel 3** van boek 2 van het Strafwetboek;

2° een lagere straf toezeggen met toepassing van een strafvermindering overeenkomstig artikel 85 van het Strafwetboek, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde of gepoogde wanbedrijven met geweld of bedreiging en de wanbedrijven vervat in ~~titel 1ter~~ **hoofdstuk 1 van titel 3** van boek 2 van het Strafwetboek;

3° een eenvoudige schuldigverklaring, dan wel een straf die lager kan zijn dan de wettelijk bepaalde minimumstraf, dan wel een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf toezeggen, inzake de door de persoon bedoeld in artikel 216/1 gepleegde misdaden zonder geweld of bedreiging en wanbedrijven zonder geweld of bedreiging, met uitsluiting van de misdaden en wanbedrijven vervat in ~~titel 1ter~~ **hoofdstuk 1 van titel 3** van boek 2 van het Strafwetboek.

4° een verminderde geldboete, zelfs onder het wettelijk bepaalde minimum, of bijzondere verbeurdverklaring, zelfs bij een verplichte verbeurdverklaring, doch met uitzondering van de verbeurdverklaring van stoffen en voorwerpen die de openbare veiligheid of de veiligheid van personen in het gevaar brengen, toezeggen.

Art. 216bis, § 2

§ 2. Het recht, in paragraaf 1 aan de procureur des Konings toegekend, kan ook worden uitgeoefend wanneer de onderzoeksrechter reeds met een onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de rechtbank of het hof aanhangig is gemaakt, voor zover er nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken.

In voorkomend geval laat de procureur des Konings zich het strafdossier in mededeling geworden door de onderzoeksrechter, die een advies kan geven over de stand van het onderzoek.

De procureur des Konings stelt, indien hij van oordeel is dat toepassing kan gemaakt worden van deze paragraaf, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten in kennis dat zij inzage in het strafdossier krijgen voor zover zij dat nog niet hadden. Ze kunnen zelf met hun eigen middelen kosteloos een kopie ervan nemen ter plaatse.

De procureur des Konings bepaalt dag, uur en plaats van de oproeping van de verdachte, de in verdenking gestelde of de beklaagde en het slachtoffer en hun advocaten, hij licht zijn voornemen toe en bepaalt op welke feiten omschreven in tijd en ruimte de betaling van de geldsom betrekking zal hebben. In het geval voorzien in paragraaf 6, tweede lid, stelt de procureur des Konings eveneens de fiscale of sociale administratie in kennis van de feiten omschreven in tijd en ruimte, die de fiscale of sociale misdrijven betreffen, waarop de betaling van de geldsom betrekking zal hebben.

Hij bepaalt het bedrag van de geldsom, de kosten en de goederen of vermogensvoordelen waarvan afstand of afgifte dient gedaan te worden, overeenkomstig de in paragraaf 1 bepaalde wijze.

Hij bepaalt de termijn binnen dewelke de verdachte, de in verdenking gestelde of de beklaagde en het slachtoffer tot een akkoord kunnen komen in verband met de omvang van de schade en de regeling van de schadevergoeding.

Indien bovenvermelde partijen tot een akkoord zijn gekomen, melden zij dat aan de procureur des Konings die het akkoord akteert in een proces-verbaal.

Op een met redenen omklede vordering van de procureur des Konings en na te hebben

In voorkomend geval laat de procureur des Konings zich het strafdossier in mededeling geworden door de onderzoeksrechter, die een advies kan geven over de stand van het onderzoek.

De procureur des Konings stelt, indien hij van oordeel is dat toepassing kan gemaakt worden van deze paragraaf, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten in kennis dat zij inzage in het strafdossier krijgen voor zover zij dat nog niet hadden. Ze kunnen zelf met hun eigen middelen kosteloos een kopie ervan nemen ter plaatse.

De procureur des Konings bepaalt dag, uur en plaats van de oproeping van de verdachte, de in verdenking gestelde of de beklaagde en het slachtoffer en hun advocaten, hij licht zijn voornemen toe en bepaalt op welke feiten omschreven in tijd en ruimte de betaling van de geldsom betrekking zal hebben. In het geval voorzien in paragraaf 6, tweede lid, stelt de procureur des Konings eveneens de fiscale of sociale administratie in kennis van de feiten omschreven in tijd en ruimte, die de fiscale of sociale misdrijven betreffen, waarop de betaling van de geldsom betrekking zal hebben.

Hij bepaalt het bedrag van de geldsom, de kosten en de goederen of vermogensvoordelen waarvan afstand of afgifte dient gedaan te worden, overeenkomstig de in paragraaf 1 bepaalde wijze.

Hij bepaalt de termijn binnen dewelke de verdachte, de in verdenking gestelde of de beklaagde en het slachtoffer tot een akkoord kunnen komen in verband met de omvang van de schade en de regeling van de schadevergoeding.

Indien bovenvermelde partijen tot een akkoord zijn gekomen, melden zij dat aan de procureur des Konings die het akkoord akteert in een proces-verbaal.

Op een met redenen omklede vordering van de procureur des Konings en na te hebben nagegaan

nagegaan of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden van paragraaf 1, eerste lid, of het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed overeenkomstig paragrafen 4 en 6, tweede lid, of de verdachte de voorgestelde minnelijke schikking uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en of de door de procureur des Konings voorgestelde minnelijke schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de verdachte, oordeelt de bevoegde rechter over de wettigheid van de voorgestelde minnelijke schikking en bekrachtigt hij deze. Tijdens het gerechtelijk onderzoek en bij de regeling van de rechtspleging beoordeelt het onderzoeksgerecht de proportionaliteit van de voorgestelde minnelijke schikking binnen de beoordeling van de bezwaren. Indien het akkoord niet wordt bekrachtigd, wordt het dossier ter beschikking gesteld van de procureur des Konings. In dat geval kan de rechter, waaraan het akkoord ter bekrachtiging is voorgelegd, het onderzoek van de grond van de zaak niet verderzetten. Eveneens kunnen de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg niet ten laste van de verdachte worden aangewend in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale, tuchtrechtelijke of enige andere procedure voor het oplossen van conflicten en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke erkenning.

De documenten die de partijen in het kader van de onderhandelingen hebben meegedeeld, worden hen teruggegeven en het dossier van de onderhandelingen wordt uit het strafdossier verwijderd. Het dossier van de onderhandelingen bevat geen originele stukken die als bewijs van het misdrijf kunnen worden gebruikt.

Elk gebruik van de tijdens de onderhandelingen opgemaakte documenten of mondelinge mededelingen, dat tot doel en tot gevolg heeft inbreuk te maken op het

of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden van paragraaf 1, eerste lid, of het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed overeenkomstig paragrafen 4 en 6, tweede lid, of de verdachte de voorgestelde minnelijke schikking uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en of de door de procureur des Konings voorgestelde minnelijke schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de verdachte, oordeelt de bevoegde rechter over de wettigheid van de voorgestelde minnelijke schikking en bekrachtigt hij deze. Tijdens het gerechtelijk onderzoek en bij de regeling van de rechtspleging beoordeelt het onderzoeksgerecht de proportionaliteit van de voorgestelde minnelijke schikking binnen de beoordeling van de bezwaren. Indien het akkoord niet wordt bekrachtigd, wordt het dossier ter beschikking gesteld van de procureur des Konings. In dat geval kan de rechter, waaraan het akkoord ter bekrachtiging is voorgelegd, het onderzoek van de grond van de zaak niet verderzetten. Eveneens kunnen de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg niet ten laste van de verdachte worden aangewend in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale, tuchtrechtelijke of enige andere procedure voor het oplossen van conflicten en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke erkenning.

De documenten die de partijen in het kader van de onderhandelingen hebben meegedeeld, worden hen teruggegeven en het dossier van de onderhandelingen wordt uit het strafdossier verwijderd. Het dossier van de onderhandelingen bevat geen originele stukken die als bewijs van het misdrijf kunnen worden gebruikt.

Elk gebruik van de tijdens de onderhandelingen opgemaakte documenten of mondelinge mededelingen, dat tot doel en tot gevolg heeft inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of,

privéleven, de fysieke of, morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon wordt gestraft met de straffen voorzien in artikel 460ter van het Strafwetboek.

In overeenstemming met paragraaf 1 vervalt de strafvordering tegen de dader die de door de procureur des Konings voorgestelde minnelijke schikking, nadat deze door de bevoegde rechter werd bekrachtigd, heeft aanvaard en nageleefd. De minnelijke schikking doet evenwel geen afbreuk aan de strafvordering tegen de overige daders, mededaders of medeplichtigen, noch aan de vorderingen van de slachtoffers tegen hen. De wegens hetzelfde misdrijf veroordeelde personen zijn hoofdelijk gehouden tot teruggave en schadevergoeding en, onverminderd artikel 50, derde lid, van het Strafwetboek, tot betaling van de gerechtskosten, ook al heeft de dader die een minnelijke schikking heeft aanvaard, hieraan reeds voldaan.

Wanneer een minnelijke schikking is uitgevoerd in een zaak die aanhangig werd gemaakt en over de strafvordering nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken, geeft al naar het geval de procureur des Konings of de procureur-generaal bij het hof van beroep of het arbeidshof daarvan zonder verwijl officieel bericht aan de gevatte politierechtbank, correctionele rechtbank of hof van beroep.

Indien de geldsom bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, niet of slechts gedeeltelijk wordt betaald, kan de rechter die gevat wordt om uitspraak te doen over de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, waarop het akkoord betrekking had, bij de straftoemeting rekening houden met het reeds betaalde gedeelte.

Art. 216ter, § 6

§ 6. Het recht, in paragraaf 1 aan de procureur des Konings toegekend, kan ook worden uitgeoefend wanneer de onderzoeksrechter

morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon wordt gestraft met de straffen voorzien in artikel 460ter in artikel 665 van het Strafwetboek.

In overeenstemming met paragraaf 1 vervalt de strafvordering tegen de dader die de door de procureur des Konings voorgestelde minnelijke schikking, nadat deze door de bevoegde rechter werd bekrachtigd, heeft aanvaard en nageleefd. De minnelijke schikking doet evenwel geen afbreuk aan de strafvordering tegen de overige daders, mededaders of medeplichtigen, noch aan de vorderingen van de slachtoffers tegen hen. De wegens hetzelfde misdrijf veroordeelde personen zijn hoofdelijk gehouden tot teruggave en schadevergoeding en, onverminderd artikel 50, derde lid, van het Strafwetboek, tot betaling van de gerechtskosten, ook al heeft de dader die een minnelijke schikking heeft aanvaard, hieraan reeds voldaan.

Wanneer een minnelijke schikking is uitgevoerd in een zaak die aanhangig werd gemaakt en over de strafvordering nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken, geeft al naar het geval de procureur des Konings of de procureur-generaal bij het hof van beroep of het arbeidshof daarvan zonder verwijl officieel bericht aan de gevatte politierechtbank, correctionele rechtbank of hof van beroep.

Indien de geldsom bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, niet of slechts gedeeltelijk wordt betaald, kan de rechter die gevat wordt om uitspraak te doen over de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, waarop het akkoord betrekking had, bij de straftoemeting rekening houden met het reeds betaalde gedeelte.

Art. 216ter, § 6

§ 6. Het recht, in paragraaf 1 aan de procureur des Konings toegekend, kan ook worden uitgeoefend wanneer de onderzoeksrechter reeds met een

reeds met een onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de rechtbank of het hof aanhangig is gemaakt voor zover er nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken.

In voorkomend geval laat de procureur des Konings zich het strafdossier meedelen door de onderzoeksrechter, die een advies kan geven over de stand van het onderzoek.

De procureur des Konings stelt, indien hij van oordeel is dat toepassing kan gemaakt worden van deze paragraaf, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten in kennis dat zij inzage in het strafdossier krijgen voor zover zij dat nog niet hadden.

Indien het recht wordt uitgeoefend in een zaak die aanhangig werd gemaakt en over de strafvordering nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen, geeft al naar het geval de procureur des Konings of de procureur-generaal bij het hof van beroep daarvan zonder verwijl officieel bericht aan de gevatte politierechtbank, correctionele rechtbank of hof van beroep.

Op een met redenen omklede vordering van de procureur des Konings en na te hebben nagegaan of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden van paragraaf 1, eerste lid, of de verdachte de voorgestelde maatregelen uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en of de door de procureur des Konings voorgestelde maatregelen proportioneel zijn met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de verdachte, oordeelt de bevoegde rechter over de wettigheid van de voorgestelde overeenkomst en bekrachtigt de bevoegde rechter de overeenkomst. Tijdens het gerechtelijk onderzoek en bij de regeling van de rechtspleging beoordeelt het onderzoeksgerecht de proportionaliteit van de voorgestelde maatregelen binnen de beoordeling van de bezwaren. Indien de overeenkomst niet wordt bekrachtigd, wordt

onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de rechtbank of het hof aanhangig is gemaakt voor zover er nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken.

In voorkomend geval laat de procureur des Konings zich het strafdossier meedelen door de onderzoeksrechter, die een advies kan geven over de stand van het onderzoek.

De procureur des Konings stelt, indien hij van oordeel is dat toepassing kan gemaakt worden van deze paragraaf, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten in kennis dat zij inzage in het strafdossier krijgen voor zover zij dat nog niet hadden.

Indien het recht wordt uitgeoefend in een zaak die aanhangig werd gemaakt en over de strafvordering nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen, geeft al naar het geval de procureur des Konings of de procureur-generaal bij het hof van beroep daarvan zonder verwijl officieel bericht aan de gevatte politierechtbank, correctionele rechtbank of hof van beroep.

Op een met redenen omklede vordering van de procureur des Konings en na te hebben nagegaan of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden van paragraaf 1, eerste lid, of de verdachte de voorgestelde maatregelen uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en of de door de procureur des Konings voorgestelde maatregelen proportioneel zijn met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de verdachte, oordeelt de bevoegde rechter over de wettigheid van de voorgestelde overeenkomst en bekrachtigt de bevoegde rechter de overeenkomst. Tijdens het gerechtelijk onderzoek en bij de regeling van de rechtspleging beoordeelt het onderzoeksgerecht de proportionaliteit van de voorgestelde maatregelen binnen de beoordeling van de bezwaren. Indien de overeenkomst niet wordt bekrachtigd, wordt het dossier ter beschikking gesteld van de procureur des Konings. In dat geval kan de rechter, waaraan de overeenkomst ter

het dossier ter beschikking gesteld van de procureur des Konings. In dat geval kan de rechter, waaraan de overeenkomst ter bekrachtiging is voorgelegd, het onderzoek van de grond van de zaak niet verderzetten. Eveneens kunnen de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg niet ten laste van de verdachte worden aangewend in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale, tuchtrechtelijke of enige andere procedure voor het oplossen van conflicten en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke erkenning.

De documenten die de partijen in het kader van de onderhandelingen hebben meegedeeld, worden hen teruggegeven en het dossier van de onderhandelingen wordt uit het strafdossier verwijderd. Het dossier van de onderhandelingen bevat geen originele stukken die als bewijs van het misdrijf kunnen worden gebruikt.

Elk gebruik van de tijdens de onderhandelingen opgemaakte documenten of mondelinge mededelingen, dat tot doel en tot gevolg heeft inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of, morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 460ter van het Strafwetboek.

Het bij de eerste paragraaf bepaalde recht behoort ook ten aanzien van dezelfde feiten aan de arbeidsauditeur, de federale procureur en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483, aan de procureur-generaal bij het hof van beroep.

Indien de voorgestelde maatregelen, bedoeld in paragraaf 1, vijfde lid, niet of slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd, kan de rechter die gevat wordt om uitspraak te doen over de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, waarop het akkoord betrekking had, bij de straftoemeting rekening houden met het

bekrachtiging is voorgelegd, het onderzoek van de grond van de zaak niet verderzetten. Eveneens kunnen de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg niet ten laste van de verdachte worden aangewend in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale, tuchtrechtelijke of enige andere procedure voor het oplossen van conflicten en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke erkenning.

De documenten die de partijen in het kader van de onderhandelingen hebben meegedeeld, worden hen teruggegeven en het dossier van de onderhandelingen wordt uit het strafdossier verwijderd. Het dossier van de onderhandelingen bevat geen originele stukken die als bewijs van het misdrijf kunnen worden gebruikt.

Elk gebruik van de tijdens de onderhandelingen opgemaakte documenten of mondelinge mededelingen, dat tot doel en tot gevolg heeft inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of, morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 460ter in artikel 665 van het Strafwetboek.

Het bij de eerste paragraaf bepaalde recht behoort ook ten aanzien van dezelfde feiten aan de arbeidsauditeur, de federale procureur en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483, aan de procureur-generaal bij het hof van beroep.

Indien de voorgestelde maatregelen, bedoeld in paragraaf 1, vijfde lid, niet of slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd, kan de rechter die gevat wordt om uitspraak te doen over de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, waarop het akkoord betrekking had, bij de straftoemeting rekening houden met het uitgevoerde gedeelte van de voorgestelde maatregelen.

uitgevoerde gedeelte van de voorgestelde maatregelen.

Art. 317

Indien de zaak naar een onbepaalde datum wordt verwezen omdat een getuige niet verschenen is, komen alle kosten van dagvaarding, akten, reizen van getuigen, en andere die strekken tot het vonnissen van de zaak, ten laste van die getuige; hij wordt in die kosten veroordeeld, op vordering van de procureur-generaal, bij het arrest dat de debatten naar een onbepaalde datum verwijst.

Niettemin wordt de getuige die niet verschijnt of die weigert hetzij de eed te doen, hetzij zijn getuigenis af te leggen, in alle gevallen veroordeeld tot de bij artikel 80 bepaalde straf.

Art. 328

De leden van het college mogen de beraadslagingskamer eerst verlaten wanneer zij hun verklaring hebben opgemaakt.

Niemand heeft tijdens de beraadslaging, om welke reden ook, toegang tot de beraadslagingskamer, zonder schriftelijk verlof van de voorzitter. Van het incident wordt melding gemaakt in het proces-verbaal.

De voorzitter geeft het bepaalde bevel schriftelijk aan de bevelhebber van de betrokken politiedienst om de uitgangen van de beraadslagingskamer te doen bewaken.

De voorzitter neemt de maatregelen die nodig zijn opdat de plaatsvervangende gezworenen gedurende de beraadslaging van de het college niet in contact komen met andere personen.

Het hof kan de gezworene die het bevel overtreedt, straffen met geldboete van ten hoogste duizend euro. Ieder ander die het bevel overtreedt, of hij die het niet doet

Art. 317

Indien de zaak naar een onbepaalde datum wordt verwezen omdat een getuige niet verschenen is, komen alle kosten van dagvaarding, akten, reizen van getuigen, en andere die strekken tot het vonnissen van de zaak, ten laste van die getuige; hij wordt in die kosten veroordeeld, op vordering van de procureur-generaal, bij het arrest dat de debatten naar een onbepaalde datum verwijst.

Opgeheven

Art. 328

De leden van het college mogen de beraadslagingskamer eerst verlaten wanneer zij hun verklaring hebben opgemaakt.

Niemand heeft tijdens de beraadslaging, om welke reden ook, toegang tot de beraadslagingskamer, zonder schriftelijk verlof van de voorzitter. Van het incident wordt melding gemaakt in het proces-verbaal.

De voorzitter geeft het bepaalde bevel schriftelijk aan de bevelhebber van de betrokken politiedienst om de uitgangen van de beraadslagingskamer te doen bewaken.

De voorzitter neemt de maatregelen die nodig zijn opdat de plaatsvervangende gezworenen gedurende de beraadslaging van de het college niet in contact komen met andere personen.

Opgeheven

uitvoeren, kan worden gestraft met dezelfde straf.

Art. 344, derde lid

Ieder veroordelend arrest maakt melding van de redenen die geleid hebben tot de bepaling van de opgelegde straf.

Het arrest vermeldt de aanwijzing van de toegepaste strafwet.

In voorkomend geval vermeldt het veroordelend arrest of de veroordeelde zich bevindt in de bij artikel 25, § 2, d) of e), of artikel 26 § 2, d) of e), van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, bepaalde voorwaarden.

In geval van een veroordeling tot een vrijheidsstraf waarvan het uitvoerbaar gedeelte meer dan drie jaar bedraagt en minder dan dertig jaar, wegens feiten bedoeld in boek II, titels I, *Ibis* en *Iter*, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5, van het Strafwetboek, kan het arrest bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde twee derde van die straf heeft ondergaan.

In geval van een veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar of meer, een opsluiting of hechtenis van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting of hechtenis, kan het arrest bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het

Art. 344, derde lid

Ieder veroordelend arrest maakt melding van de redenen die geleid hebben tot de bepaling van de opgelegde straf.

Het arrest vermeldt de aanwijzing van de toegepaste strafwet.

In voorkomend geval vermeldt het veroordelend arrest of de veroordeelde zich bevindt in de bij artikel 25, § 2, d) of e), of artikel 26 § 2, d) of e), van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, bepaalde voorwaarden.

In geval van een veroordeling tot een vrijheidsstraf waarvan het uitvoerbaar gedeelte meer dan drie jaar bedraagt en minder dan dertig jaar, wegens feiten bedoeld in ~~boek II, titels I, *Ibis* en *Iter*, in artikel 417/12, in artikel 394, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 417/2, derde lid, 2°, of in artikel 428, § 5, van het Strafwetboek~~ **in boek II, titel I, titel 3, hoofdstuk 3 en titel 7, hoofdstukken 1 tot 3, in artikel 139, in artikel 97, indien gepleegd ten aanzien van één of meer politieambtenaren wegens hun hoedanigheid, in artikel 118, of in artikel 225**, kan het arrest bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde twee derde van die straf heeft ondergaan.

In geval van een veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar of meer, een opsluiting of hechtenis van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting of hechtenis, kan het arrest bepalen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling of de voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering

oog op overlevering pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde meer dan vijftien jaar tot maximaal vijftientwintig jaar van die straf heeft ondergaan.

Art. 448

In alle gedingen ter zake van valsheid in geschrifte wordt het van valsheid betichte stuk, zodra het is ingebracht, neergelegd op de griffie, getekend en geparafeerd op elke bladzijde door de griffier, die een omstandig proces-verbaal opmaakt van de materiële toestand van het stuk, alsook door degene die het heeft neergelegd, indien hij kan tekenen, waarvan melding wordt gemaakt; een en ander op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier die het stuk in ontvangst heeft genomen zonder dat die formaliteit vervuld is.

Art. 449

Indien het van valsheid betichte stuk uit een openbare bewaarplaats wordt genomen, wordt het ook door de ambtenaar die het uit handen geeft, getekend en geparafeerd zoals hiervoren bepaald is, op straffe van dezelfde geldboete.

Art. 450, laatste lid

In geval van nalatigheid of van verzuim wordt de griffier gestraft met geldboete van vijftig frank.

Art. 453

De stukken die overgebracht worden om tot vergelijking te dienen, worden getekend en geparafeerd, zoals in de eerste drie artikelen van dit hoofdstuk bepaald is betreffende het van valsheid betichte stuk, en onder dezelfde straffen.

pas kan worden toegekend nadat de veroordeelde meer dan vijftien jaar tot maximaal vijftientwintig jaar van die straf heeft ondergaan.

Art. 448

In alle gedingen ter zake van valsheid in geschrifte wordt het van valsheid betichte stuk, zodra het is ingebracht, neergelegd op de griffie, getekend en geparafeerd op elke bladzijde door de griffier, die een omstandig proces-verbaal opmaakt van de materiële toestand van het stuk, alsook door degene die het heeft neergelegd, indien hij kan tekenen, waarvan melding wordt gemaakt; ~~een en ander op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier die het stuk in ontvangst heeft genomen zonder dat die formaliteit vervuld is.~~

Art. 449

Indien het van valsheid betichte stuk uit een openbare bewaarplaats wordt genomen, wordt het ook door de ambtenaar die het uit handen geeft, getekend en geparafeerd zoals hiervoren bepaald is, ~~op straffe van dezelfde geldboete.~~

Art. 450, laatste lid

Opgeheven

Art. 453

De stukken die overgebracht worden om tot vergelijking te dienen, worden getekend en geparafeerd, zoals in de eerste drie artikelen van dit hoofdstuk bepaald is betreffende het van valsheid betichte stuk, ~~en onder dezelfde straffen.~~

Art. 463, tweede lid

De stukken van vergelijking worden teruggezonden naar de bewaarplaatsen waaruit zij zijn genomen, of terugbezorgd aan de personen die ze hebben meegedeeld, een en ander binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de dag van het arrest of het vonnis, op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier.

Art. 463, tweede lid

De stukken van vergelijking worden teruggezonden naar de bewaarplaatsen waaruit zij zijn genomen, of terugbezorgd aan de personen die ze hebben meegedeeld, een en ander binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de dag van het arrest of het vonnis, ~~op straffe van geldboete van vijftig frank tegen de griffier.~~

Art. 464/1, § 5, tweede lid

Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het SUO is tot geheimhouding verplicht. Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de in artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Art. 464/1, § 5 tweede lid

Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het SUO is tot geheimhouding verplicht. ~~Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de in artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde straffen.~~

Art. 464/1, § 5, achtste lid

Ingeval het verzoek om inzage te verlenen van het dossier of er een afschrift van te verkrijgen wordt ingewilligd, wordt, het dossier binnen twintig dagen na de beslissing van de SUO-magistraat, in origineel of in afschrift, gedurende ten minste achtenveertig uur, voor inzage ter beschikking gesteld van de verzoeker en diens advocaat. Het secretariaat van het bevoegde parket of arbeidsauditoraat brengt de verzoeker en diens advocaat per faxpost, bij gewone brief of langs elektronische weg op de hoogte van het tijdstip waarop het dossier kan worden ingezien. Ze kunnen zelf met hun eigen middelen kosteloos een kopie ervan nemen ter plaatse. De verzoeker kan de door de inzage of het nemen van een afschrift verkregen inlichtingen alleen gebruiken in het belang van zijn verdediging, op voorwaarde dat hij het vermoeden van onschuld in acht neemt, alsook de rechten van verdediging van derden, het privéleven en de waardigheid van de persoon. Elk misbruik wordt gestraft

Art. 464/1, § 5, achtste lid

Ingeval het verzoek om inzage te verlenen van het dossier of er een afschrift van te verkrijgen wordt ingewilligd, wordt, het dossier binnen twintig dagen na de beslissing van de SUO-magistraat, in origineel of in afschrift, gedurende ten minste achtenveertig uur, voor inzage ter beschikking gesteld van de verzoeker en diens advocaat. Het secretariaat van het bevoegde parket of arbeidsauditoraat brengt de verzoeker en diens advocaat per faxpost, bij gewone brief of langs elektronische weg op de hoogte van het tijdstip waarop het dossier kan worden ingezien. Ze kunnen zelf met hun eigen middelen kosteloos een kopie ervan nemen ter plaatse. De verzoeker kan de door de inzage of het nemen van een afschrift verkregen inlichtingen alleen gebruiken in het belang van zijn verdediging, op voorwaarde dat hij het vermoeden van onschuld in acht neemt, alsook de rechten van verdediging van derden, het privéleven en de waardigheid van de persoon. Elk misbruik wordt gestraft ~~overeenkomstig artikel 460ter~~ **overeenkomstig artikel 665** van het Strafwetboek.

overeenkomstig artikel 460ter van het Strafwetboek.

Art. 464/12, §§ 3 en 4

§ 3. De in § 1 bedoelde aangezochte persoon of onderneming verleent onverwijld zijn of haar medewerking aan de uitvoering van de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde maatregelen.

De persoon of onderneming die zijn medewerking weigert aan de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde vorderingen van de SUO-magistraat wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot tienduizend euro of met één van die straffen alleen.

De persoon of onderneming of elke derde die goederen bewaart of beheert die het voorwerp uitmaken van een in § 2 bedoelde maatregel en deze met bedrieglijk opzet wegmaakt, wordt gestraft met de in artikel 507 van het Strafwetboek bepaalde straffen. De poging wordt gestraft met dezelfde straffen.

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde maatregelen of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 464/13, § 3

§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of

Art. 464/12, §§ 3 en 4

~~§ 3. De in § 1 bedoelde aangezochte persoon of onderneming verleent onverwijld zijn of haar medewerking aan de uitvoering van de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde maatregelen. De in § 1 bedoelde aangezochte persoon of onderneming is verplicht onverwijld zijn of haar medewerking aan de uitvoering van de in §§ 1 en 2 bedoelde maatregelen te verlenen.~~

~~De persoon of onderneming die zijn medewerking weigert aan de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde vorderingen van de SUO-magistraat wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot tienduizend euro of met één van die straffen alleen.~~

~~De persoon of onderneming of elke derde die goederen bewaart of beheert die het voorwerp uitmaken van een in § 2 bedoelde maatregel en deze met bedrieglijk opzet wegmaakt, wordt gestraft met de in artikel 507 van het Strafwetboek bepaalde straffen. De poging wordt gestraft met dezelfde straffen.~~

§ 4. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de in bankkluizen, financiële instrumenten of virtuele valuta bedoelde maatregelen of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 464/13, § 3

§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of

daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 464/24, § 3

§ 3. Derden die weigeren de in de paragrafen 1 en 2 gevorderde medewerking te verlenen of de zoeking in het informaticasysteem hinderen, worden gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot twintigduizend euro of met een van die straffen alleen.

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 464/25, § 3

§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 464/27

§ 1. De SUO-magistraat die het onderzoek voert, kan een politiedienst machtigen om een observatie uit te voeren zoals bedoeld in artikel 47sexies, om met gebruik van technische hulpmiddelen zicht te verwerven in een woning of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het

daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~
Zij zijn verplicht hun medewerking te verlenen.

Art. 464/24, § 3

Opgeheven

Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

Opgeheven

Art. 464/25, § 3

§ 3. Iedere persoon die uit hoofde van zijn bediening kennis krijgt van de maatregel of daaraan zijn medewerking verleent, is tot geheimhouding verplicht.

~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 464/27

§ 1. De SUO-magistraat die het onderzoek voert, kan een politiedienst machtigen om een observatie uit te voeren zoals bedoeld in artikel 47sexies, om met gebruik van technische hulpmiddelen zicht te verwerven in een woning of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid ~~in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek,~~ of in een lokaal dat aangewend wordt voor

Strafwetboek, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts.

De in artikel 464/15 bedoelde verschoningsgrond is van toepassing op deze observatie.

§ 2. De magistraat vermeldt in zijn machtiging tot observatie het adres of een zo nauwkeurig mogelijke plaatsbepaling van de in paragraaf 1, eerste lid, bedoelde woning, het lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats waarop de observatie betrekking heeft.

§ 3. De in paragraaf 1 bedoelde observatie kan worden bevolen als :

1° hij uitsluitend aangewend wordt ter tenuitvoerlegging van een in kracht van gewijsde gegane veroordeling tot de betaling van verbeurdverklaringen, geldboeten en gerechtskosten, die is uitgesproken nadat de veroordeelde schuldig is verklaard aan een in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, bedoeld misdrijf of een strafbaar feit in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek;

2° de gewone uitvoeringshandelingen niet volstonden of redelijkerwijze niet kunnen volstaan om het in artikel 464/1, § 1, omschreven doel van het SUO te bereiken.

Bovendien kan een observatie zoals bedoeld in paragraaf 1, die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, slechts door de SUO-magistraat gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts zelf het voorwerp uitmaakt van de in kracht van gewijsde gegane veroordeling bedoeld in de bepaling onder 1°, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die het voorwerp uitmaken van een dergelijke veroordeling, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

Deze maatregel kan niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde

beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts.

De in artikel 464/15 bedoelde verschoningsgrond is van toepassing op deze observatie.

§ 2. De magistraat vermeldt in zijn machtiging tot observatie het adres of een zo nauwkeurig mogelijke plaatsbepaling van de in paragraaf 1, eerste lid, bedoelde woning, het lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats waarop de observatie betrekking heeft.

§ 3. De in paragraaf 1 bedoelde observatie kan worden bevolen als :

1° hij uitsluitend aangewend wordt ter tenuitvoerlegging van een in kracht van gewijsde gegane veroordeling tot de betaling van verbeurdverklaringen, geldboeten en gerechtskosten, die is uitgesproken nadat de veroordeelde schuldig is verklaard aan een in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, bedoeld misdrijf of een strafbaar feit in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis in artikel 409 van het Strafwetboek;

2° de gewone uitvoeringshandelingen niet volstonden of redelijkerwijze niet kunnen volstaan om het in artikel 464/1, § 1, omschreven doel van het SUO te bereiken.

Bovendien kan een observatie zoals bedoeld in paragraaf 1, die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, slechts door de SUO-magistraat gemachtigd worden wanneer de advocaat of de arts zelf het voorwerp uitmaakt van de in kracht van gewijsde gegane veroordeling bedoeld in de bepaling onder 1°, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die het voorwerp uitmaken van een dergelijke veroordeling, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

Deze maatregel kan niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op

van geneesheren ervan op de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Er wordt gehandeld overeenkomstig artikel 464/14.

Art. 464/31, § 2

§ 2. Het proces-verbaal wordt ter ondertekening aan de beslagene aangeboden, die er kosteloos een afschrift van kan ontvangen. Indien de beslagene weigert het proces-verbaal te ondertekenen en/of het afschrift daarvan in ontvangst te nemen of niet bereikt kan worden, maakt de SUO-magistraat of politieambtenaar daarvan melding op het origineel en wordt de kennisgeving geacht te zijn gedaan op de dag waarop de verbalisant de weigering vaststelt. Indien het afschrift niet onmiddellijk wordt overhandigd, wordt het binnen achtenveertig uur verstuurd.

Het afschrift van het proces-verbaal bevat :

1° de waarschuwing dat de beslagene, de goederen die het voorwerp zijn van het beslag niet meer uit handen mag geven, op straffe van toepassing van artikel 507 van het Strafwetboek;

2° de referenties eigen aan de zaak;

3° de tekst van het artikel 507, eerste lid, van het Strafwetboek.

Art. 464/33, § 2

§ 2. Het beslag wordt op vordering van de SUO-magistraat gelegd bij proces-verbaal dat door deze magistraat of de gevorderde politiedienst aan de eigenaar wordt betekend. In voorkomende geval wordt het proces-verbaal van inbeslagneming betekend aan de blote eigenaar, de vruchtgebruiker, de erfpachter, de opstalhouder en, in voorkomende geval, de huurder.

de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. ~~Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Er wordt gehandeld overeenkomstig artikel 464/14.

Art. 464/31, § 2

§ 2. Het proces-verbaal wordt ter ondertekening aan de beslagene aangeboden, die er kosteloos een afschrift van kan ontvangen. Indien de beslagene weigert het proces-verbaal te ondertekenen en/of het afschrift daarvan in ontvangst te nemen of niet bereikt kan worden, maakt de SUO-magistraat of politieambtenaar daarvan melding op het origineel en wordt de kennisgeving geacht te zijn gedaan op de dag waarop de verbalisant de weigering vaststelt. Indien het afschrift niet onmiddellijk wordt overhandigd, wordt het binnen achtenveertig uur verstuurd.

Het afschrift van het proces-verbaal bevat :

1° de waarschuwing dat de beslagene, de goederen die het voorwerp zijn van het beslag niet meer uit handen mag geven, op straffe van toepassing ~~van artikel 507~~ **van artikel 662** van het Strafwetboek;

2° de referenties eigen aan de zaak;

3° de tekst ~~van het artikel 507, eerste lid~~ **van artikel 662, eerste lid, 1°**, van het Strafwetboek.

Art. 464/33, § 2

§ 2. Het beslag wordt op vordering van de SUO-magistraat gelegd bij proces-verbaal dat door deze magistraat of de gevorderde politiedienst aan de eigenaar wordt betekend. In voorkomende geval wordt het proces-verbaal van inbeslagneming betekend aan de blote eigenaar, de vruchtgebruiker, de erfpachter, de opstalhouder en, in voorkomende geval, de huurder.

Het proces-verbaal van inbeslagneming bevat op straffe van nietigheid :

1° een afschrift van de vordering van de SUO-magistraat;

2° de identiteit van de beslagene, met vermelding van zijn naam, voornaam, woonplaats, of bij gebreke van een woonplaats, de verblijfplaats en de geboortedatum- en plaats, indien het een natuurlijk persoon betreft, of van zijn benaming, rechtsvorm, ondernemingsnummer en zetel, indien het een rechtspersoon betreft;

3° een omschrijving van het onroerend goed waarop beslag wordt gelegd op de wijze die is voorgeschreven door artikel 141 van de Hypotheekwet van 16 december 1851;

4° een uittreksel uit de kadastrale legger, dat minder dan drie maanden oud is;

5° de tekst van dit artikel en van artikel 507, eerste lid, van het Strafwetboek;

Art. 464/34, § 2

§ 2. Het beslag op een schuldvordering, met uitzondering van het beslag op rechten aan order of aan toonder, gebeurt door de schriftelijke kennisgeving van de beslissing tot inbeslagneming aan de beslagene en de derde-beslagene.

De SUO-magistraat of de politieambtenaar brengt de beslissing ter kennis door middel van :

1° de toezending van de beslissing per telefax of bij een aangetekende zending, of

2° de afgifte van een kosteloos afschrift van het proces-verbaal van inbeslagneming dat is opgesteld door de politieambtenaar.

De kennisgeving bevat de referenties eigen aan de zaak, alsmede de tekst van dit artikel en van artikel 507, eerste lid, van het Strafwetboek. In de kennisgeving gericht aan de derde-beslagene wordt bovendien de tekst

Het proces-verbaal van inbeslagneming bevat op straffe van nietigheid :

1° een afschrift van de vordering van de SUO-magistraat;

2° de identiteit van de beslagene, met vermelding van zijn naam, voornaam, woonplaats, of bij gebreke van een woonplaats, de verblijfplaats en de geboortedatum- en plaats, indien het een natuurlijk persoon betreft, of van zijn benaming, rechtsvorm, ondernemingsnummer en zetel, indien het een rechtspersoon betreft;

3° een omschrijving van het onroerend goed waarop beslag wordt gelegd op de wijze die is voorgeschreven door artikel 141 van de Hypotheekwet van 16 december 1851;

4° een uittreksel uit de kadastrale legger, dat minder dan drie maanden oud is;

5° de tekst van dit artikel en ~~van artikel 507, eerste lid van artikel 662, eerste lid, 1°~~, van het Strafwetboek;

Art. 464/34, § 2

§ 2. Het beslag op een schuldvordering, met uitzondering van het beslag op rechten aan order of aan toonder, gebeurt door de schriftelijke kennisgeving van de beslissing tot inbeslagneming aan de beslagene en de derde-beslagene.

De SUO-magistraat of de politieambtenaar brengt de beslissing ter kennis door middel van :

1° de toezending van de beslissing per telefax of bij een aangetekende zending, of

2° de afgifte van een kosteloos afschrift van het proces-verbaal van inbeslagneming dat is opgesteld door de politieambtenaar.

De kennisgeving bevat de referenties eigen aan de zaak, alsmede de tekst van dit artikel en ~~van artikel 507, eerste lid van artikel 662, eerste lid, 1°~~, van het Strafwetboek. In de kennisgeving gericht aan de derde-beslagene wordt bovendien de tekst

van artikel 1452 van het Gerechtelijk Wetboek vermeld.

Art. 520quinquies, § 3

§ 3. Een observatie met gebruik van technische hulpmiddelen kan enkel gemachtigd worden wanneer de strafbare feiten waarvoor de hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken, een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben.

Een infiltratie en een observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning, of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen enkel gemachtigd worden wanneer een hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken voor een strafbaar feit bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of dat gepleegd werd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek.

Wanneer een observatie als bedoeld in het tweede lid of een infiltratie betrekking hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen zij bovendien slechts gemachtigd worden wanneer tegen de advocaat of de arts een hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken voor één van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of voor een strafbaar feit gepleegd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden waartegen een dergelijke hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

van artikel 1452 van het Gerechtelijk Wetboek vermeld.

Art. 520quinquies, § 3

§ 3. Een observatie met gebruik van technische hulpmiddelen kan enkel gemachtigd worden wanneer de strafbare feiten waarvoor de hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken, een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben.

Een infiltratie en een observatie met gebruik van technische hulpmiddelen om zicht te verwerven in een woning, of in de door deze woning omsloten eigen aanhorigheid ~~in de zin van de artikelen 479, 480 en 481 van het Strafwetboek~~, of in een lokaal dat aangewend wordt voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen enkel gemachtigd worden wanneer een hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken voor een strafbaar feit bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of dat gepleegd werd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld ~~in artikel 324bis~~ **in artikel 409** van het Strafwetboek.

Wanneer een observatie als bedoeld in het tweede lid of een infiltratie betrekking hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden of de woonplaats van een advocaat of een arts, kunnen zij bovendien slechts gemachtigd worden wanneer tegen de advocaat of de arts een hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken voor één van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4, of voor een strafbaar feit gepleegd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld ~~in artikel 324bis~~ **in artikel 409** van het Strafwetboek, of indien precieze feiten doen vermoeden dat derden waartegen een dergelijke hoofdgevangenisstraf, opsluiting of internering is uitgesproken, gebruik maken van diens lokalen of woonplaats.

Deze maatregelen kunnen niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 524bis, § 3

§ 3. Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen is tot geheimhouding verplicht. Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. 555, § 3

§ 3. Onverminderd de verplichtingen die hem bij wet worden opgelegd, mag de bemiddelaar de feiten waarvan hij uit hoofde van zijn ambt kennis krijgt, niet openbaar maken. Hij mag niet worden opgeroepen als getuige in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale of in enige andere procedure met betrekking tot de feiten waarvan hij in de loop van een bemiddeling kennis heeft genomen.

Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de bemiddelaar.

Art. 601

De personen die in de uitoefening van hun ambt meewerken aan het verzamelen, het verwerken of het toezenden van de in artikel 590 bedoelde gegevens, zijn gebonden door het beroepsgeheim. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hen van toepassing.

Zij moeten alle maatregelen nemen die nodig zijn om de veiligheid van de geregistreerde

Deze maatregelen kunnen niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Deze personen zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig ~~artikel 458~~ **artikel 464** van het Strafwetboek.

Art. 524bis, § 3

§ 3. Behoudens de wettelijke uitzonderingen is het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen geheim. Eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen is tot geheimhouding verplicht. ~~Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.~~

Art. 555, § 3

§ 3. Onverminderd de verplichtingen die hem bij wet worden opgelegd, mag de bemiddelaar de feiten waarvan hij uit hoofde van zijn ambt kennis krijgt, niet openbaar maken. Hij mag niet worden opgeroepen als getuige in een strafrechtelijke, burgerrechtelijke, administratieve, arbitrale of in enige andere procedure met betrekking tot de feiten waarvan hij in de loop van een bemiddeling kennis heeft genomen.

~~Artikel 458 van~~ **Artikel 355 van** het Strafwetboek is van toepassing op de bemiddelaar.

Art. 601

De personen die in de uitoefening van hun ambt meewerken aan het verzamelen, het verwerken of het toezenden van de in artikel 590 bedoelde gegevens, zijn gebonden door het beroepsgeheim. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hen van toepassing.

Zij moeten alle maatregelen nemen die nodig zijn om de veiligheid van de geregistreerde gegevens te

gegevens te waarborgen, waarbij zij inzonderheid moeten verhinderen dat zij worden vervalst, beschadigd of meegedeeld aan personen die geen machtiging hebben om kennis ervan te nemen.

Zij moeten nagaan of de programma's voor de geautomatiseerde verwerking van de gegevens geschikt zijn en rechtmatig worden toegepast.

Zij moeten ervoor zorgen dat de gegevens op rechtmatige wijze worden overgezonden.

De identiteit van de personen die om raadpleging van het Strafreger verzoeken, wordt geregistreerd in een controlesysteem. Deze gegevens worden gedurende zes maanden bewaard.

Art. 623

De veroordeelde moet voldaan hebben aan de in het vonnis bepaalde verplichting tot teruggave, schadevergoeding en betaling van kosten, en indien hij veroordeeld is wegens overtreding van artikel 489ter van het Strafwetboek moet hij het passief van het faillissement, hoofdsom, interesten en kosten, hebben gekweten.

Het hof dat over het verzoek tot eerherstel moet beslissen, kan de veroordeelde evenwel van deze voorwaarde ontslaan, indien hij aantoon dat hij in de onmogelijkheid verkeerde om aan de verplichtingen te voldoen hetzij wegens zijn onvermogen, hetzij wegens enig ander feit waaraan hij geen schuld heeft. Het hof kan in dat geval, onverminderd de rechten van de schuldeisers, ook het gedeelte bepalen van de teruggave, de schadevergoeding, de gerechtskosten en het passief, dat de veroordeelde moet hebben voldaan alvorens hem herstel in eer en rechten kan worden toegestaan.

Art. 627

Indien de verzoeker tijdens de proeftijd bedoeld in de vorige artikelen veroordeeld is

waarborgen, waarbij zij inzonderheid moeten verhinderen dat zij worden vervalst, beschadigd of meegedeeld aan personen die geen machtiging hebben om kennis ervan te nemen.

Zij moeten nagaan of de programma's voor de geautomatiseerde verwerking van de gegevens geschikt zijn en rechtmatig worden toegepast.

Zij moeten ervoor zorgen dat de gegevens op rechtmatige wijze worden overgezonden.

De identiteit van de personen die om raadpleging van het Strafreger verzoeken, wordt geregistreerd in een controlesysteem. Deze gegevens worden gedurende zes maanden bewaard.

Art. 623

De veroordeelde moet voldaan hebben aan de in het vonnis bepaalde verplichting tot teruggave, schadevergoeding en betaling van kosten, en indien hij veroordeeld is wegens overtreding van artikel 489ter van artikel 488 van het Strafwetboek moet hij het passief van het faillissement, hoofdsom, interesten en kosten, hebben gekweten.

Het hof dat over het verzoek tot eerherstel moet beslissen, kan de veroordeelde evenwel van deze voorwaarde ontslaan, indien hij aantoon dat hij in de onmogelijkheid verkeerde om aan de verplichtingen te voldoen hetzij wegens zijn onvermogen, hetzij wegens enig ander feit waaraan hij geen schuld heeft. Het hof kan in dat geval, onverminderd de rechten van de schuldeisers, ook het gedeelte bepalen van de teruggave, de schadevergoeding, de gerechtskosten en het passief, dat de veroordeelde moet hebben voldaan alvorens hem herstel in eer en rechten kan worden toegestaan.

Art. 627

Indien de verzoeker tijdens de proeftijd bedoeld in de vorige artikelen veroordeeld is tot een

tot een politiestraf, tot een correctionele geldboete of tot een correctionele hoofdgevangenisstraf van ten hoogste een maand wegens overtreding van :

de artikelen 242, 263, 283, 285, 294, 295, tweede lid, 361, 362, 419, 420, 421, 422 en 519 van het Strafwetboek;

de artikelen 333 en 334 van hetzelfde Wetboek, die betrekking hebben op gevallen van nalatigheid;

bijzondere wetten en verordeningen,

kan het Hof beslissen dat deze veroordelingen geen beletsel vormen voor de toekenning van het herstel in eer en rechten.

Art. 629, § 3

§ 3. De procureur des Konings wint ambtshalve of op verzoek van de procureur-generaal alle nodig geachte inlichtingen in. Hij zendt het dossier met de stukken en zijn advies aan de procureur-generaal.

Wanneer de veroordeelde een natuurlijke persoon is en een straf heeft ondergaan voor feiten bedoeld in de artikelen 417/7 tot 417/24, 417/55 en 417/58 van het Strafwetboek of voor feiten bedoeld in de artikelen 417/25 tot 417/48, 417/52 tot 417/54, 417/59, 417/62 en 417/63 van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, bevat het dossier het advies van een dienst die gespecialiseerd is in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten.

politiestraf, tot een correctionele geldboete of tot een correctionele hoofdgevangenisstraf van ten hoogste een maand wegens overtreding van :

~~de artikelen 242, 263, 283, 285, 294, 295, tweede lid, 361, 362, 419, 420, 421, 422 en 519~~ **de artikelen 106, 107, 217, 218, 361, 362, 511 en 639** van het Strafwetboek;

~~de artikelen 333 en 334~~ **de artikel 682** van hetzelfde Wetboek, die betrekking hebben op gevallen van nalatigheid;

bijzondere wetten en verordeningen,

kan het Hof beslissen dat deze veroordelingen geen beletsel vormen voor de toekenning van het herstel in eer en rechten.

Art. 629, § 3

§ 3. De procureur des Konings wint ambtshalve of op verzoek van de procureur-generaal alle nodig geachte inlichtingen in. Hij zendt het dossier met de stukken en zijn advies aan de procureur-generaal.

Wanneer de veroordeelde een natuurlijke persoon is en een straf heeft ondergaan voor feiten bedoeld ~~in de artikelen 417/7 tot 417/24, 417/55 en 417/58 van het Strafwetboek of voor feiten bedoeld in de artikelen 417/25 tot 417/48, 417/52 tot 417/54, 417/59, 417/62 en 417/63 van hetzelfde Wetboek~~ **in de artikelen 134 tot 151, 186 en 189 van het Strafwetboek of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 175, 183 tot 185, 190, 191 en 192 van hetzelfde Wetboek** indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, bevat het dossier het advies van een dienst die gespecialiseerd is in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten.

Gerechtelijk Wetboek

Art. 32quater/2, § 4

§ 4. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het in paragraaf 1 bedoelde register geregistreerde gegevens of

Art. 32quater/2, § 4

§ 4. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het in paragraaf 1 bedoelde register geregistreerde gegevens of kennis heeft

kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

Art. 79

De Koning wijst uit de rechters in de rechtbank van eerste aanleg, volgens de behoeften van de dienst, een of meer onderzoeksrechters, een of meer beslagrechters en , een of meer rechters in defamilie- en jeugdrechtbank en één of meer rechters in de strafuitvoeringsrechtbank aan.

In het rechtsgebied van elk hof van beroep wijst de eerste voorzitter, op advies van de federale procureur, onder de onderzoeksrechters één of meerdere onderzoeksrechters aan wier contingent zal worden vastgesteld door de Koning. Deze onderzoeksrechters dienen over een nuttige ervaring te beschikken voor het onderzoek van de bij de artikelen 137 tot 141 van het Strafwetboek bepaalde misdrijven. Deze aanwijzing heeft geen enkel gevolg voor hun statuut noch voor hun affectatie. Krachtens deze aanwijzing, behandelen zij bij voorrang de dossiers die bij hen aanhangig zijn gemaakt overeenkomstig artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering.

De onderzoeksrechter met de meeste dienstjaren die aangewezen is door de Eerste Voorzitter van het hof van beroep te Brussel zorgt, als deken, voor de verdeling van de dossiers die door de federale procureur bij hem aanhangig zijn gemaakt krachtens artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering.

In geval van wettelijke verhindering van de deken, wijst deze in het rechtsgebied van het hof van beroep van Brussel een andere onderzoeksrechter aan gespecialiseerd om kennis te nemen van de in de artikelen 137 tot 141 van het Strafwetboek bedoelde misdrijven, die hem vervangt.

van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk.

Art. 79

De Koning wijst uit de rechters in de rechtbank van eerste aanleg, volgens de behoeften van de dienst, een of meer onderzoeksrechters, een of meer beslagrechters en , een of meer rechters in defamilie- en jeugdrechtbank en één of meer rechters in de strafuitvoeringsrechtbank aan.

In het rechtsgebied van elk hof van beroep wijst de eerste voorzitter, op advies van de federale procureur, onder de onderzoeksrechters één of meerdere onderzoeksrechters aan wier contingent zal worden vastgesteld door de Koning. Deze onderzoeksrechters dienen over een nuttige ervaring te beschikken voor het onderzoek van de ~~bij de artikelen 137 tot 141~~ **de artikelen 374 tot 389** van het Strafwetboek bepaalde misdrijven. Deze aanwijzing heeft geen enkel gevolg voor hun statuut noch voor hun affectatie. Krachtens deze aanwijzing, behandelen zij bij voorrang de dossiers die bij hen aanhangig zijn gemaakt overeenkomstig artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering.

De onderzoeksrechter met de meeste dienstjaren die aangewezen is door de Eerste Voorzitter van het hof van beroep te Brussel zorgt, als deken, voor de verdeling van de dossiers die door de federale procureur bij hem aanhangig zijn gemaakt krachtens artikel 47*duodecies*, § 3, van het Wetboek van strafvordering.

In geval van wettelijke verhindering van de deken, wijst deze in het rechtsgebied van het hof van beroep van Brussel een andere onderzoeksrechter aan gespecialiseerd om kennis te nemen van de in ~~de artikelen 137 tot 141~~ **de artikelen 374 tot 389** van het Strafwetboek bedoelde misdrijven, die hem vervangt.

Een of meer door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aangewezen onderzoeksrechters behandelen bij voorrang de zaken wegens een overtreding van de wetten en de verordeningen in fiscale aangelegenheden.

Op advies van de procureur-generaal van het rechtsgebied van het hof van beroep, wijst de eerste voorzitter in het rechtsgebied van de hoven van beroep te Antwerpen, Bergen en Gent onder de onderzoeksrechters één onderzoeksrechter aan, in het rechtsgebied van het hof van beroep te Brussel, één Nederlandstalige en één Franstalige onderzoeksrechter en in het rechtsgebied van het hof van beroep te Luik, één onderzoeksrechter en één onderzoeksrechter die de kennis van de Duitse taal aantoonst. Deze onderzoeksrechters dienen over een nuttige ervaring te beschikken voor het onderzoek van de misdrijven waarvoor het Europees Openbaar Ministerie bevoegd is. Deze aanwijzing heeft geen enkel gevolg voor hun statuut noch voor hun affectatie. Krachtens deze aanwijzing, behandelen zij bij voorrang de dossiers die bij hen aanhangig zijn gemaakt door de Europese aanklager en de gedelegeerde Europese aanklagers die worden aangewezen overeenkomstig artikel 309/2.

De onderzoeksrechters, de beslagrechters en de rechters in de strafuitvoeringsrechtbank kunnen volgens hun rang zitting blijven nemen voor de berechting van de zaken die aan de rechtbank van eerste aanleg worden voorgelegd.

De rechters in de familie- en jeugdrechtbank kunnen zitting nemen in de burgerlijke kamers van de rechtbank van eerste aanleg. De rechter die echter in de kamer voor minnelijke schikking zitting heeft, kan voor de dossiers waarvan hij kennis heeft genomen, nooit zitting hebben in de andere kamers van de familie- en jeugdrechtbank. De beslissing van een rechter die eerder van het geschil kennis heeft genomen terwijl hij zitting had in een

Een of meer door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aangewezen onderzoeksrechters behandelen bij voorrang de zaken wegens een overtreding van de wetten en de verordeningen in fiscale aangelegenheden.

Op advies van de procureur-generaal van het rechtsgebied van het hof van beroep, wijst de eerste voorzitter in het rechtsgebied van de hoven van beroep te Antwerpen, Bergen en Gent onder de onderzoeksrechters één onderzoeksrechter aan, in het rechtsgebied van het hof van beroep te Brussel, één Nederlandstalige en één Franstalige onderzoeksrechter en in het rechtsgebied van het hof van beroep te Luik, één onderzoeksrechter en één onderzoeksrechter die de kennis van de Duitse taal aantoonst. Deze onderzoeksrechters dienen over een nuttige ervaring te beschikken voor het onderzoek van de misdrijven waarvoor het Europees Openbaar Ministerie bevoegd is. Deze aanwijzing heeft geen enkel gevolg voor hun statuut noch voor hun affectatie. Krachtens deze aanwijzing, behandelen zij bij voorrang de dossiers die bij hen aanhangig zijn gemaakt door de Europese aanklager en de gedelegeerde Europese aanklagers die worden aangewezen overeenkomstig artikel 309/2.

De onderzoeksrechters, de beslagrechters en de rechters in de strafuitvoeringsrechtbank kunnen volgens hun rang zitting blijven nemen voor de berechting van de zaken die aan de rechtbank van eerste aanleg worden voorgelegd.

De rechters in de familie- en jeugdrechtbank kunnen zitting nemen in de burgerlijke kamers van de rechtbank van eerste aanleg. De rechter die echter in de kamer voor minnelijke schikking zitting heeft, kan voor de dossiers waarvan hij kennis heeft genomen, nooit zitting hebben in de andere kamers van de familie- en jeugdrechtbank. De beslissing van een rechter die eerder van het geschil kennis heeft genomen terwijl hij zitting had in een kamer voor minnelijke schikking, is nietig

kamer voor minnelijke schikking, is nietig behalve als het om de homologatie van een akkoord of een proces-verbaal van verzoening gaat.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan de rechter in de familie- en jeugdrechtbank, bij wijze van uitzondering en op advies van de procureur des Konings verzoeken zitting te nemen in de kamers voor correctionele zaken van de rechtbank van eerste aanleg. Wanneer ze worden verzocht zitting te nemen in de correctionele kamers van de rechtbank van eerste aanleg, worden de rechters in de familie- en jeugdrechtbank bij voorrang belast met de strafzaken betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid.

Art. 144ter, § 1

§ 1. Indien een goede rechtsbedeling het vereist, wordt, behoudens in de gevallen bepaald in de bijzondere wet van 25 juni 1998 tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van leden van een gemeenschaps- of gewestregering en de wet van 25 juni 1998 tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers, de strafvordering uitgeoefend door de federale procureur voor :

1° de misdrijven welke bedoeld zijn in :

- de artikelen 101 tot 136 van het Strafwetboek;
- de artikelen 331bis, 477 tot 477sexies en 488bis tot 488quinquies van het Strafwetboek;
- de artikelen 433sexies, 433septies en 433octies van het Strafwetboek en de artikelen 77ter, 77quater en 77quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de

behandeling als het om de homologatie van een akkoord of een proces-verbaal van verzoening gaat.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan de rechter in de familie- en jeugdrechtbank, bij wijze van uitzondering en op advies van de procureur des Konings verzoeken zitting te nemen in de kamers voor correctionele zaken van de rechtbank van eerste aanleg. Wanneer ze worden verzocht zitting te nemen in de correctionele kamers van de rechtbank van eerste aanleg, worden de rechters in de familie- en jeugdrechtbank bij voorrang belast met de strafzaken betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid.

Art. 144ter, § 1

§ 1. Indien een goede rechtsbedeling het vereist, wordt, behoudens in de gevallen bepaald in de bijzondere wet van 25 juni 1998 tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van leden van een gemeenschaps- of gewestregering en de wet van 25 juni 1998 tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers, de strafvordering uitgeoefend door de federale procureur voor :

~~1° de misdrijven welke bedoeld zijn in :~~ 1° de misdrijven welke bedoeld zijn in :

- ~~- de artikelen 101 tot 136 van het Strafwetboek;~~ - de artikelen 541 tot 545 en 551 tot 613 van het Strafwetboek;
- ~~- de artikelen 331bis, 477 tot 477sexies en 488bis tot 488quinquies van het Strafwetboek;~~ - de artikelen 233, 415 tot 421 en 467 tot 470 van het Strafwetboek;
- ~~- de artikelen 433sexies, 433septies en 433octies van het Strafwetboek en de artikelen 77ter, 77quater en 77quinquies van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de~~

vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

2° de misdrijven gepleegd met gebruik van geweld tegen personen of materiële belangen om ideologische of politieke redenen met het doel zijn doelstellingen door middel van terreur, intimidatie of bedreigingen te bereiken, en in het bijzonder de in boek II, titel I ter van het Strafwetboek bedoelde misdrijven;

3° de misdrijven die in belangrijke mate verschillende rechtsgebieden betreffen of een internationale dimensie hebben, in het bijzonder die van de georganiseerde criminaliteit;

4° de misdrijven gepleegd in het kader van de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materiaal en daaraan verbonden technologie in de gevallen waarin de strafvordering wordt uitgeoefend door het openbaar ministerie;

5° de misdrijven bedoeld in hoofdstuk I van titel VI van boek II van het Strafwetboek;

6° de misdrijven die samenhangend zijn met die bedoeld in 1°, 2°, 3°, 4° en 5°.

Art. 144^{quater}

Voor de misdrijven bedoeld in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek en in de artikel en 4.5.1.1. en 4.5.2.2. van het Belgisch Scheepvaartwetboek wordt de strafvordering uitsluitend uitgeoefend door de federale procureur.

Art. 162, § 2

§ 2. Zij bereiden het werk van de magistraten op juridisch vlak voor, onder hun gezag en volgens hun aanwijzingen, met uitsluiting van de aan de griffiers of aan de secretarissen overeenkomstig dit wetboek opgedragen taken.

~~verwijdering van vreemdelingen;~~ - **de artikelen 261 en 262 van het Strafwetboek;**

2° de misdrijven gepleegd met gebruik van geweld tegen personen of materiële belangen om ideologische of politieke redenen met het doel zijn doelstellingen door middel van terreur, intimidatie of bedreigingen te bereiken, en in het bijzonder de ~~in boek II, titel I ter~~ **in boek 2, titel 3, hoofdstuk 3** van het Strafwetboek bedoelde misdrijven;

3° de misdrijven die in belangrijke mate verschillende rechtsgebieden betreffen of een internationale dimensie hebben, in het bijzonder die van de georganiseerde criminaliteit;

4° de misdrijven gepleegd in het kader van de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materiaal en daaraan verbonden technologie in de gevallen waarin de strafvordering wordt uitgeoefend door het openbaar ministerie;

5° de misdrijven bedoeld ~~in hoofdstuk I van titel VI van boek II~~ **in hoofdstuk 4 van titel 3 van boek 2** van het Strafwetboek;

6° de misdrijven die samenhangend zijn met die bedoeld in 1°, 2°, 3°, 4° en 5°.

Art. 144^{quater}

Voor de misdrijven bedoeld ~~in boek II, titel Ibis, van het Strafwetboek~~ **in boek 2, titel 1 van het Strafwetboek** en in de artikel en 4.5.1.1. en 4.5.2.2. van het Belgisch Scheepvaartwetboek wordt de strafvordering uitsluitend uitgeoefend door de federale procureur.

Art. 162, § 2

§ 2. Zij bereiden het werk van de magistraten op juridisch vlak voor, onder hun gezag en volgens hun aanwijzingen, met uitsluiting van de aan de griffiers of aan de secretarissen overeenkomstig dit wetboek opgedragen taken.

Zij staan onder gezag en toezicht van de korpschef van het hof, de rechtbank of het parket waaraan zij zijn toegewezen. De korpschef staat in voor de toewijzing van hun opdrachten.

Bij een met redenen omklede individuele beschikking en na positief advies van de bevoegde procureur-generaal, kan de korpschef de uitoefening van alle bevoegdheden van het openbaar ministerie delen met de bij het parket-generaal, het auditoraat-generaal, het federaal parket, het parket voor de verkeersveiligheid, het parket of het arbeidsauditoraat aangewezen vastbenoemde parketjuristen, voor zover deze over een anciënniteit van ten minste twee jaar als jurist binnen de rechterlijke orde beschikken.

De in het derde lid bedoelde parketjuristen kunnen de strafvordering voor de politierechtbank uitoefenen, behoudens wat inbreuken op artikel 419, tweede lid, van het Strafwetboek betreft.

Uitgesloten zijn :

- de bevoegdheid van het uitoefenen van de strafvordering voor de hoven van assisen, voor de kamers voor correctionele zaken van de hoven van beroep en voor de correctionele rechtbanken;
- de bevoegdheden van het openbaar ministerie in het kader van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis;
- het vorderingsrecht tot het opleggen van maatregelen op grond van als misdrijf omschreven feiten voor de jeugdkamers van de hoven van beroep of de jeugdrechtbank.

De bevoegdheden die enkel parketmagistraten die daartoe een bijzondere, door de wet voorgeschreven opleiding hebben gevolgd, kunnen uitoefenen, kunnen de parketjuristen enkel uitoefenen mits eenzelfde opleiding gevolgd te hebben.

Zij staan onder gezag en toezicht van de korpschef van het hof, de rechtbank of het parket waaraan zij zijn toegewezen. De korpschef staat in voor de toewijzing van hun opdrachten.

Bij een met redenen omklede individuele beschikking en na positief advies van de bevoegde procureur-generaal, kan de korpschef de uitoefening van alle bevoegdheden van het openbaar ministerie delen met de bij het parket-generaal, het auditoraat-generaal, het federaal parket, het parket voor de verkeersveiligheid, het parket of het arbeidsauditoraat aangewezen vastbenoemde parketjuristen, voor zover deze over een anciënniteit van ten minste twee jaar als jurist binnen de rechterlijke orde beschikken.

De in het derde lid bedoelde parketjuristen kunnen de strafvordering voor de politierechtbank uitoefenen, behoudens wat inbreuken ~~op artikel 419, tweede lid~~ **op artikel 107**, van het Strafwetboek betreft.

Uitgesloten zijn :

- de bevoegdheid van het uitoefenen van de strafvordering voor de hoven van assisen, voor de kamers voor correctionele zaken van de hoven van beroep en voor de correctionele rechtbanken;
- de bevoegdheden van het openbaar ministerie in het kader van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis;
- het vorderingsrecht tot het opleggen van maatregelen op grond van als misdrijf omschreven feiten voor de jeugdkamers van de hoven van beroep of de jeugdrechtbank.

De bevoegdheden die enkel parketmagistraten die daartoe een bijzondere, door de wet voorgeschreven opleiding hebben gevolgd, kunnen uitoefenen, kunnen de parketjuristen enkel uitoefenen mits eenzelfde opleiding gevolgd te hebben.

De werkelijk gepresteerde diensten in de hoedanigheid van contractueel jurist worden in aanmerking genomen voor de berekening van de vereiste anciënniteit. Deze toekenning van bevoegdheden kan op elk ogenblik door de korpschef worden ingetrokken. De parketjurist staat onder het gezag en toezicht van zijn korpschef en oefent de hem toegekende bevoegdheden uit onder de verantwoordelijkheid van een of meerdere magistraten.

Art. 259bis19, § 3

§ 3. Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de leden van de Hoge Raad, op hun opvolgers, op de deskundigen en op het personeel van de Raad voor alle gegevens waarvan zij kennis nemen in het kader van de uitoefening van hun opdrachten in de Hoge Raad.

Art. 315ter, § 6 en § 7

§ 6. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in de lijst opgenomen gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

§ 7. Teneinde voor de toepassing van de eerste paragraaf de personen die een gerechtelijk ambt uitoefenen zoals bedoeld in deel II, boek II, eerste titel en de magistraten in opleiding bedoeld in artikel 259octies, § 1, vierde lid, te identificeren, is de beheerder gemachtigd om:

1° gebruik te maken van het rijksregisternummer van de personen die een gerechtelijk ambt uitoefenen zoals bedoeld in Deel II, boek II, eerste titel, en van de magistraten in opleiding bedoeld in artikel 259octies, § 1, vierde lid en toegang te hebben tot de gegevens bedoeld in artikel 3, eerste lid,

De werkelijk gepresteerde diensten in de hoedanigheid van contractueel jurist worden in aanmerking genomen voor de berekening van de vereiste anciënniteit. Deze toekenning van bevoegdheden kan op elk ogenblik door de korpschef worden ingetrokken. De parketjurist staat onder het gezag en toezicht van zijn korpschef en oefent de hem toegekende bevoegdheden uit onder de verantwoordelijkheid van een of meerdere magistraten.

Art. 259bis19, § 3

§ 3. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is van toepassing op de leden van de Hoge Raad, op hun opvolgers, op de deskundigen en op het personeel van de Raad voor alle gegevens waarvan zij kennis nemen in het kader van de uitoefening van hun opdrachten in de Hoge Raad.

Art. 315ter, § 6 en § 7

§ 6. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in de lijst opgenomen gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk.

§ 7. Teneinde voor de toepassing van de eerste paragraaf de personen die een gerechtelijk ambt uitoefenen zoals bedoeld in deel II, boek II, eerste titel en de magistraten in opleiding bedoeld in artikel 259octies, § 1, vierde lid, te identificeren, is de beheerder gemachtigd om:

1° gebruik te maken van het rijksregisternummer van de personen die een gerechtelijk ambt uitoefenen zoals bedoeld in Deel II, boek II, eerste titel, en van de magistraten in opleiding bedoeld in artikel 259octies, § 1, vierde lid en toegang te hebben tot de gegevens bedoeld in artikel 3, eerste lid, 1°, 2°, 6°, en tweede lid, van de wet van 8

1°, 2°, 6°, en tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een rijksregister van de natuurlijke personen:

2° toegang te hebben tot de volgende gegevens uit de registers bedoeld in artikel 4, § 2, van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid :

- a) naam en voornamen;
- b) geboorteplaats en -datum;
- c) datum van overlijden.

Het rijksregisternummer, de geboorteplaats en -datum en de datum van overlijden van de in het vorige lid bedoelde fysieke personen mogen niet worden meegedeeld aan het publiek.

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het eerste lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem van toepassing.

Art. 434/1, § 6, laatste lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het tweede lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

Art. 530

Op straffe van tuchtmaatregelen is het de vervangen gerechtsdeurwaarder verboden gedurende de vervangingstermijn zijn ambtelijke taken uit te oefenen. De plaatsvervanger die na het verstrijken van de gestelde termijn een handeling verricht welke tot het ambt van gerechtsdeurwaarder

augustus 1983 tot regeling van een rijksregister van de natuurlijke personen:

2° toegang te hebben tot de volgende gegevens uit de registers bedoeld in artikel 4, § 2, van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid :

- a) naam en voornamen;
- b) geboorteplaats en -datum;
- c) datum van overlijden.

Het rijksregisternummer, de geboorteplaats en -datum en de datum van overlijden van de in het vorige lid bedoelde fysieke personen mogen niet worden meegedeeld aan het publiek.

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het eerste lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem van toepassing.

Art. 434/1, § 6, laatste lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het tweede lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk.

Art. 530

Op straffe van tuchtmaatregelen is het de vervangen gerechtsdeurwaarder verboden gedurende de vervangingstermijn zijn ambtelijke taken uit te oefenen. De plaatsvervanger die na het verstrijken van de gestelde termijn een handeling verricht welke tot het ambt van gerechtsdeurwaarder behoort, wordt gestraft met ~~de in artikel 262 van het Strafwetboek bepaalde~~

behoort, wordt gestraft met de in artikel 262 van het Strafwetboek bepaalde straffen.

Niet-naleving van deze verbodsbepalingen heeft geen nietigheid van de betrokken handeling tot gevolg.

Art. 546, § 3

§ 3. Indien de rechtbank een schorsing heeft uitgesproken, kan de betrokkene voor de duur van de schorsing, geen ambtshandelingen meer verrichten. Bij overtreding van deze bepaling is artikel 262 van het Strafwetboek van toepassing.

Tijdens de duur van de schorsing kan hij geen vergaderingen van de kamers van gerechtsdeurwaarders bijwonen en is hij niet verkiesbaar tot lid van de raad van gerechtsdeurwaarders. Indien de betrokkene reeds tot een van de voormelde functies is verkozen, mag hij gedurende de duur van schorsing deze functie niet uitoefenen en moet er in zijn vervanging voor deze duur worden voorzien.

De gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die is afgezet, moet de uitoefening van zijn beroep stopzetten, zulks op straffe van schadevergoeding en, in voorkomend geval, andere veroordelingen waarin de wet voorziet ten aanzien van openbare ambtenaren die ondanks hun afzetting hun ambt blijven uitoefenen.

Art. 548, § 5

§ 5. Artikel 262 van het Strafwetboek is van toepassing op de gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die preventief is geschorst.

straffen een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro .

Niet-naleving van deze verbodsbepalingen heeft geen nietigheid van de betrokken handeling tot gevolg.

Art. 546, § 3

§ 3. Indien de rechtbank een schorsing heeft uitgesproken, kan de betrokkene voor de duur van de schorsing, geen ambtshandelingen meer verrichten. Bij overtreding van deze bepaling is ~~artikel 262 van het Strafwetboek van toepassing~~ **de betrokkene wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro .**

Tijdens de duur van de schorsing kan hij geen vergaderingen van de kamers van gerechtsdeurwaarders bijwonen en is hij niet verkiesbaar tot lid van de raad van gerechtsdeurwaarders. Indien de betrokkene reeds tot een van de voormelde functies is verkozen, mag hij gedurende de duur van schorsing deze functie niet uitoefenen en moet er in zijn vervanging voor deze duur worden voorzien.

De gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die is afgezet, moet de uitoefening van zijn beroep stopzetten, zulks op straffe van schadevergoeding en, in voorkomend geval, andere veroordelingen waarin de wet voorziet ten aanzien van openbare ambtenaren die ondanks hun afzetting hun ambt blijven uitoefenen.

Art. 548, § 5

§ 5. ~~Artikel 262 van het Strafwetboek is van toepassing op de gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die preventief is geschorst.~~ **De gerechtsdeurwaarder of kandidaat-gerechtsdeurwaarder die, nadat hij daarvan officieel kennis van een preventieve schorsing heeft gekregen, zijn bediening blijft uitoefenen,**

Art. 555/1bis, laatste lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het tweede lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

Art. 569, eerste lid, 1° en 1°/1

De rechtbank van eerste aanleg neemt kennis:

1° van vorderingen betreffende de staat van de personen alsmede van alle geschillen tussen echtgenoten betreffende de uitoefening van hun rechten of betreffende hun goederen met uitzondering van de aangelegenheden waarvoor de vrederechter bijzonder bevoegd is en onverminderd de door artikel 391octies van het Strafwetboek en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

1°/1 van vorderingen betreffende de nietigverklaring van de wettelijke samenwoning, onverminderd de door artikel 391octies van het Strafwetboek en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

Art. 572bis, eerste lid, 1° en 2°

Onverminderd de bijzondere bevoegdheden die zijn toegekend aan de vrederechter de jeugdrechtbank, in het kader van de jeugdbeschermingsmaatregelen en de

wordt gestraft een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zeventwintig euro tot vijfhonderd euro.

Art. 555/1bis, laatste lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de verwerking van de in het tweede lid bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet in voorkomend geval het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk.

Art. 569, eerste lid, 1° en 1°/1

De rechtbank van eerste aanleg neemt kennis:

1° van vorderingen betreffende de staat van de personen alsmede van alle geschillen tussen echtgenoten betreffende de uitoefening van hun rechten of betreffende hun goederen met uitzondering van de aangelegenheden waarvoor de vrederechter bijzonder bevoegd is en onverminderd ~~de door artikel 391octies van het Strafwetboek~~ **door artikel 297 van het Strafwetboek** en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

1°/1 van vorderingen betreffende de nietigverklaring van de wettelijke samenwoning, onverminderd ~~de door artikel 391octies van het Strafwetboek~~ **door artikel 297 van het Strafwetboek** en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

Art. 572bis, eerste lid, 1° en 2°

Onverminderd de bijzondere bevoegdheden die zijn toegekend aan de vrederechter de jeugdrechtbank, in het kader van de jeugdbeschermingsmaatregelen en de bijzondere

bijzondere wetgevingen, neemt de familierechtbank kennis van :

1° vorderingen betreffende de staat van personen, met inbegrip van vorderingen betreffende de Belgische nationaliteit en met betrekking tot de erkenning van de status van staatloze, onverminderd de door artikel 391octies van het Strafwetboek en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

2° vorderingen tot nietigverklaring van de wettelijke samenwoning en de beroepen tegen de weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand om de akte van verklaring van wettelijke samenwoning op te maken, onverminderd de bevoegdheid die aan de strafrechter wordt toegekend bij artikel 391octies van het Strafwetboek en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

Art. 584

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet, in gevallen die hij spoedeisend acht, bij voorraad uitspraak in alle zaken, behalve die welke de wet aan de rechterlijke macht onttrekt.

Als de zaak behoort tot de bevoegdheid van de familierechtbank, wordt deze enkel in geval van volstreekte noodzakelijkheid bij de voorzitter aanhangig gemaakt.

De voorzitter van de arbeidsrechtbank en de voorzitter van de ondernemingsrechtbank kunnen bij voorraad uitspraak doen in gevallen die zij spoedeisend achten, in aangelegenheden die tot de respectieve bevoegdheid van die rechtbanken behoren.

wetgevingen, neemt de familierechtbank kennis van :

1° vorderingen betreffende de staat van personen, met inbegrip van vorderingen betreffende de Belgische nationaliteit en met betrekking tot de erkenning van de status van staatloze, onverminderd de door ~~artikel 391octies van het Strafwetboek~~ **artikel 297 van het Strafwetboek** en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen aan de strafrechter toegekende bevoegdheid;

2° vorderingen tot nietigverklaring van de wettelijke samenwoning en de beroepen tegen de weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand om de akte van verklaring van wettelijke samenwoning op te maken, onverminderd de bevoegdheid die aan de strafrechter wordt toegekend bij ~~artikel 391octies van het Strafwetboek~~ **artikel 297 van het Strafwetboek** en artikel 79quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

Art. 584

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet, in gevallen die hij spoedeisend acht, bij voorraad uitspraak in alle zaken, behalve die welke de wet aan de rechterlijke macht onttrekt.

Als de zaak behoort tot de bevoegdheid van de familierechtbank, wordt deze enkel in geval van volstreekte noodzakelijkheid bij de voorzitter aanhangig gemaakt.

De voorzitter van de arbeidsrechtbank en de voorzitter van de ondernemingsrechtbank kunnen bij voorraad uitspraak doen in gevallen die zij spoedeisend achten, in aangelegenheden die tot de respectieve bevoegdheid van die rechtbanken behoren.

De zaak wordt vóór de voorzitter aanhangig gemaakt in kort geding of, in geval van volstrekte noodzakelijkheid, bij verzoekschrift.

De voorzitter kan onder meer:

1° sekwesters aanstellen;

2° om het even welke vaststellingen of deskundige onderzoeken bevelen, zelfs met raming van de schade en opsporing van de oorzaken ervan;

3° alle nodige maatregelen bevelen tot vrijwaring van de rechten van hen die de nodige voorzieningen niet kunnen treffen, met inbegrip van de verkoop van roerende goederen die heerloos of verlaten zijn;

4° bevelen dat een of meer getuigen worden gehoord wanneer een partij van een kennelijk belang doet blijken, zelfs met het oog op een toekomstig geschil, indien vaststaat dat het bij enige vertraging van dat verhoor te vrezen is dat het getuigenis niet meer zal kunnen worden afgenomen.

5° bevelen, in geval van een inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht bepaald bij artikel 1369*bis* /1, begaan op commerciële schaal, en op verzoek van de houder van het recht die omstandigheden aantoont die de schadevergoeding in gevaar dreigen te brengen, om ten bewarende titel beslag te laten leggen op de roerende en onroerende goederen van de vermeende inbreukmaker, met inbegrip van het blokkeren van zijn bankrekeningen en andere tegoeden. De voorzitter, die uitspraak doet over deze vordering, gaat na :

1) of het intellectueel eigendomsrecht waarvan de bescherming wordt ingeroepen, ogenschijnlijk geldig is;

2) of de inbreuk op het betrokken intellectueel recht niet redelijkerwijze betwist kan worden;

3) of, na de betrokken belangen, waaronder het algemeen belang, te hebben afgewogen,

De zaak wordt vóór de voorzitter aanhangig gemaakt in kort geding of, in geval van volstrekte noodzakelijkheid, bij verzoekschrift.

De voorzitter kan onder meer:

1° sekwesters aanstellen;

2° om het even welke vaststellingen of deskundige onderzoeken bevelen, zelfs met raming van de schade en opsporing van de oorzaken ervan;

3° alle nodige maatregelen bevelen tot vrijwaring van de rechten van hen die de nodige voorzieningen niet kunnen treffen, met inbegrip van de verkoop van roerende goederen die heerloos of verlaten zijn;

4° bevelen dat een of meer getuigen worden gehoord wanneer een partij van een kennelijk belang doet blijken, zelfs met het oog op een toekomstig geschil, indien vaststaat dat het bij enige vertraging van dat verhoor te vrezen is dat het getuigenis niet meer zal kunnen worden afgenomen.

5° bevelen, in geval van een inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht bepaald bij artikel 1369*bis* /1, begaan op commerciële schaal, en op verzoek van de houder van het recht die omstandigheden aantoont die de schadevergoeding in gevaar dreigen te brengen, om ten bewarende titel beslag te laten leggen op de roerende en onroerende goederen van de vermeende inbreukmaker, met inbegrip van het blokkeren van zijn bankrekeningen en andere tegoeden. De voorzitter, die uitspraak doet over deze vordering, gaat na :

1) of het intellectueel eigendomsrecht waarvan de bescherming wordt ingeroepen, ogenschijnlijk geldig is;

2) of de inbreuk op het betrokken intellectueel recht niet redelijkerwijze betwist kan worden;

3) of, na de betrokken belangen, waaronder het algemeen belang, te hebben afgewogen, de feiten

de feiten en, in voorkomend geval, de stukken waarop de eiser zich baseert van dien aard zijn dat ze het beslag - dat tot de bescherming strekt van het ingeroepen recht - redelijkerwijze verantwoorden.

6° bevelen, in geval van het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken of openbaar maken van een bedrijfsgeheim als bedoeld in artikel XI.332/4 van het Wetboek van economisch recht, en op verzoek van de houder van het bedrijfsgeheim, om ten bewarende titel beslag te leggen op de inbreukmakende goederen, met inbegrip van ingevoerde goederen, of om ze af te geven, om te vermijden dat ze in de handel worden gebracht of zich in het handelsverkeer bevinden;

7° in geval van niet-consensuele verspreiding van beelden of opnames bedoeld in de artikelen 371/1, § 1, 2°, en 371/2 van het Strafwetboek, en op verzoek van de persoon die op de beelden of de opname voorkomt of van zijn wettelijke vertegenwoordiger of van zijn rechtsopvolgers, bevelen dat de verspreider of elke als tussenpersoon optredende dienstverlener die een activiteit uitoefent als bedoeld in de artikelen XII.17 of XII.19 van het Wetboek van economisch recht, alle passende middelen aanwendt om de beelden onmiddellijk weg te halen of ontoegankelijk te maken, uiterlijk binnen zes uur na de betekening van de beschikking.

8° herstelmaatregelen tegen de represailles treffen, met inbegrip van voorlopige maatregelen in afwachting van de beslechting van de gerechtelijke procedure, in het kader van de geschillen bedoeld in artikel 578, 25°, van dit wetboek.

Voor de verzoeken bedoeld in het vijfde lid, in de bepaling onder 7°, geldt een vermoeden van volstreekte noodzakelijkheid en wordt elke verspreiding geacht niet-consensueel te zijn tot het bewijs van het tegendeel is geleverd,

en, in voorkomend geval, de stukken waarop de eiser zich baseert van dien aard zijn dat ze het beslag - dat tot de bescherming strekt van het ingeroepen recht - redelijkerwijze verantwoorden.

6° bevelen, in geval van het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken of openbaar maken van een bedrijfsgeheim als bedoeld in artikel XI.332/4 van het Wetboek van economisch recht, en op verzoek van de houder van het bedrijfsgeheim, om ten bewarende titel beslag te leggen op de inbreukmakende goederen, met inbegrip van ingevoerde goederen, of om ze af te geven, om te vermijden dat ze in de handel worden gebracht of zich in het handelsverkeer bevinden;

7° in geval van niet-consensuele verspreiding van beelden of opnames bedoeld ~~in de artikelen 371/1, § 1, 2°, en 371/2~~ **in de artikelen 136, 137, 143, derde streepje en 144, derde streepje** van het Strafwetboek, en op verzoek van de persoon die op de beelden of de opname voorkomt of van zijn wettelijke vertegenwoordiger of van zijn rechtsopvolgers, bevelen dat de verspreider of elke als tussenpersoon optredende dienstverlener die een activiteit uitoefent als bedoeld in de artikelen XII.17 of XII.19 van het Wetboek van economisch recht, alle passende middelen aanwendt om de beelden onmiddellijk weg te halen of ontoegankelijk te maken, uiterlijk binnen zes uur na de betekening van de beschikking.

8° herstelmaatregelen tegen de represailles treffen, met inbegrip van voorlopige maatregelen in afwachting van de beslechting van de gerechtelijke procedure, in het kader van de geschillen bedoeld in artikel 578, 25°, van dit wetboek.

Voor de verzoeken bedoeld in het vijfde lid, in de bepaling onder 7°, geldt een vermoeden van volstreekte noodzakelijkheid en wordt elke verspreiding geacht niet-consensueel te zijn tot het bewijs van het tegendeel is geleverd,

onverminderd artikel 371/1, § 4, van het Strafwetboek.

Art. 1253/4, § 2

§ 2. Het is de beheerder verboden om de gegevens van het register te verstrekken aan andere dan de in paragraaf 1 bedoelde personen.

Hij die, in welke hoedanigheid ook, deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de gegevens van het register of kennis heeft van die gegevens moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

Artikel 458 van het Strafwetboek is op hen van toepassing.

Art. 1253ter/5, derde lid

Wat betreft de in het eerste lid, 3°, bedoelde vaststelling van de afzonderlijke verblijfplaats, indien een echtgenoot of een wettelijk samenwonende zich tegenover de andere schuldig gemaakt heeft aan een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van hetzelfde Wetboek, of indien er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan, krijgt de andere echtgenoot of wettelijk samenwonende behalve bij uitzonderlijke omstandigheden, het genot van de echtelijke of de gemeenschappelijke verblijfplaats toegewezen, indien hij daarom verzoekt.

Art. 1253sexies, § 2

§ 2. In de kennisgeving aan de verweerder van de beschikking, gegrond op artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, houdende verbod om roerende goederen te vervreemden of te

onverminderd ~~artikel 371/1, § 4, van het Strafwetboek~~ **artikel 133 van het Strafwetboek**.

Art. 1253/4, § 2

§ 2. Het is de beheerder verboden om de gegevens van het register te verstrekken aan andere dan de in paragraaf 1 bedoelde personen.

Hij die, in welke hoedanigheid ook, deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de gegevens van het register of kennis heeft van die gegevens moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hen van toepassing.

Art. 1253ter/5, derde lid

Wat betreft de in het eerste lid, 3°, bedoelde vaststelling van de afzonderlijke verblijfplaats, indien een echtgenoot of een wettelijk samenwonende zich tegenover de andere schuldig gemaakt heeft aan een feit als bedoeld in de artikelen ~~375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 de~~ **artikelen 138, 143, vijfde streepje, 144, vijfde streepje, 194, 195, 196, 198 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 96, 97, 138, 143, vijfde streepje of 144, vijfde streepje** van hetzelfde Wetboek, of indien er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan, krijgt de andere echtgenoot of wettelijk samenwonende behalve bij uitzonderlijke omstandigheden, het genot van de echtelijke of de gemeenschappelijke verblijfplaats toegewezen, indien hij daarom verzoekt.

Art. 1253sexies, § 2

§ 2. In de kennisgeving aan de verweerder van de beschikking, gegrond op artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, houdende verbod om roerende goederen te vervreemden of te

verpanden, wordt de tekst van artikel 507 van het Strafwetboek opgenomen.

Art. 1389bis/4

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het bestand van berichten geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk. De ministeriële ambtenaren die optreden ten laste van dezelfde schuldenaar zijn evenwel vrijgesteld van deze verplichting voor de uitwisseling onder hen van informatie betreffende deze debiteur of betreffende diegenen die met hem een gemeenschap of onverdeeldheid delen.

Art. 1391/3, tweede lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de registratie van gegevens in het Centraal Register EAPO, of aan de verwerking of de mededeling van de erin geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing.

Art. 1394/3

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het centraal bestand geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

Art. 1394/27, § 4

§ 4. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de registratie van gegevens in het Centraal

verpanden, wordt de tekst ~~van artikel 507 van het Strafwetboek~~ **van artikel 662 van het Strafwetboek** opgenomen.

Art. 1389bis/4

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het bestand van berichten geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk. De ministeriële ambtenaren die optreden ten laste van dezelfde schuldenaar zijn evenwel vrijgesteld van deze verplichting voor de uitwisseling onder hen van informatie betreffende deze debiteur of betreffende diegenen die met hem een gemeenschap of onverdeeldheid delen.

Art. 1391/3, tweede lid

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de registratie van gegevens in het Centraal Register EAPO, of aan de verwerking of de mededeling van de erin geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is van toepassing.

Art. 1394/3

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het centraal bestand geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem toepasselijk.

Art. 1394/27, § 4

§ 4. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling of de registratie van gegevens in het Centraal register, of aan de verwerking of de

register, of aan de verwerking of de mededeling van de erin geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing.

Art. 1502

In het exploit van uitvoerend beslag op roerend goed wordt op straffe van nietigheid de tekst van de artikelen 1408, § 3, en 1526*bis*, alsook die van de artikelen 490*bis* en 507 van het Strafwetboek opgenomen.

De akte dient in zeer duidelijke lettertekens de vermelding te bevatten van de termijnen die op straffe van verval zijn voorgeschreven bij artikel 1408, § 3, lid 1, en bij artikel 1526*bis*, tweede lid.

Art. 1675/18

Onverminderd de verplichtingen die hem door de wet worden opgelegd en behalve wanneer hij wordt opgeroepen om in rechte te getuigen, mag de schuldbemiddelaar geen feiten bekend maken waarvan hij kennis had uit hoofde van zijn functie. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem van toepassing.

Art. 1675/22, § 2

§ 2. Het is de beheerder verboden om de in artikel 1675/20, tweede lid, bedoelde gegevens te verstrekken aan andere dan de in paragraaf 1 bedoelde personen.

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in artikel 1675/20, tweede lid, bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem van toepassing.

mededeling van de erin geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is van toepassing.

Art. 1502

In het exploit van uitvoerend beslag op roerend goed wordt op straffe van nietigheid de tekst van de artikelen 1408, § 3, en 1526*bis*, alsook die van ~~de artikelen 490*bis* en 507~~ **de artikelen 492, 493 en 636** van het Strafwetboek opgenomen.

De akte dient in zeer duidelijke lettertekens de vermelding te bevatten van de termijnen die op straffe van verval zijn voorgeschreven bij artikel 1408, § 3, lid 1, en bij artikel 1526*bis*, tweede lid.

Art. 1675/18

Onverminderd de verplichtingen die hem door de wet worden opgelegd en behalve wanneer hij wordt opgeroepen om in rechte te getuigen, mag de schuldbemiddelaar geen feiten bekend maken waarvan hij kennis had uit hoofde van zijn functie. ~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem van toepassing.

Art. 1675/22, § 2

§ 2. Het is de beheerder verboden om de in artikel 1675/20, tweede lid, bedoelde gegevens te verstrekken aan andere dan de in paragraaf 1 bedoelde personen.

Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in artikel 1675/20, tweede lid, bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is op hem van toepassing.

Art. 1728, §2

§ 2. Onverminderd zijn wettelijke verplichtingen, mag de bemiddelaar de feiten waarvan hij uit hoofde van zijn ambt kennis krijgt, niet openbaar maken. Hij mag door de partijen niet worden opgeroepen als getuige in een burgerrechtelijke, administratieve of arbitrale procedure met betrekking tot de feiten waarvan hij kennis heeft genomen in de loop van zijn bemiddeling. Hij mag evenmin de reden van de mislukking van deze vorm van minnelijke conflictoplossing onthullen, ook niet aan de rechter of arbiter bij wie een geschil tussen de partijen van de bemiddeling aanhangig is gemaakt.

Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de bemiddelaar.

Art. 1728, §2

§ 2. Onverminderd zijn wettelijke verplichtingen, mag de bemiddelaar de feiten waarvan hij uit hoofde van zijn ambt kennis krijgt, niet openbaar maken. Hij mag door de partijen niet worden opgeroepen als getuige in een burgerrechtelijke, administratieve of arbitrale procedure met betrekking tot de feiten waarvan hij kennis heeft genomen in de loop van zijn bemiddeling. Hij mag evenmin de reden van de mislukking van deze vorm van minnelijke conflictoplossing onthullen, ook niet aan de rechter of arbiter bij wie een geschil tussen de partijen van de bemiddeling aanhangig is gemaakt.

~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 355 van het Strafwetboek** is van toepassing op de bemiddelaar.

Wetboek van de Belgische nationaliteit**Art. 23/1, § 1, 1°**

§ 1. De vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit kan op vordering van het openbaar ministerie door de rechter worden uitgesproken ten aanzien van Belgen die hun nationaliteit niet hebben verkregen van een ouder of een adoptant die Belg was op de dag van hun geboorte en van Belgen wier nationaliteit niet werd toegekend op grond van artikel 11, eerste lid, 1° en 2° :

1° indien zij als dader, mededader of medeplechtige veroordeeld werden tot een gevangenisstraf van ten minste vijf jaar zonder uitstel voor een misdrijf vermeld in de artikelen 101 tot 112, 113 tot 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 tot 123, 123ter, 123quater, tweede lid, 124 tot 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies en 136septies, 331bis, 433quinquies tot 433octies, 477 tot 477sexies en 488bis van het Strafwetboek en de artikelen 77bis, 77ter, 77quater en 77quinquies van de vreemdelingenwet, voor zover zij de hen ten laste gelegde feiten hebben gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische

Art. 23/1, § 1, 1°

§ 1. De vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit kan op vordering van het openbaar ministerie door de rechter worden uitgesproken ten aanzien van Belgen die hun nationaliteit niet hebben verkregen van een ouder of een adoptant die Belg was op de dag van hun geboorte en van Belgen wier nationaliteit niet werd toegekend op grond van artikel 11, eerste lid, 1° en 2° :

1° indien zij als dader, mededader of medeplechtige veroordeeld werden tot een gevangenisstraf van ten minste vijf jaar zonder uitstel voor een misdrijf vermeld ~~in de artikelen 101 tot 112, 113 tot 120bis, 120quater, 120sexies, 120octies, 121 tot 123, 123ter, 123quater, tweede lid, 124 tot 134, 136bis, 136ter, 136quater, 136quinquies, 136sexies en 136septies, 331bis, 433quinquies tot 433octies, 477 tot 477sexies en 488bis van het Strafwetboeken de artikelen 77bis, 77ter, 77quater en 77quinquies van de vreemdelingenwet, voor zover zij de hen ten laste gelegde feiten hebben gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische nationaliteit hebben verworven, met uitzondering van de~~

nationaliteit hebben verworven, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in de artikelen 136*bis*, 136*ter* en 136*quater* van het Strafwetboek;

~~misdrijven bedoeld in de artikelen 136*bis*, 136*ter* en 136*quater* van het Strafwetboek in de artikelen 82 tot 88, 90 tot 93, 233, 259 tot 262, 265, 392 tot 394, 396, 401 tot 405, 415 tot 417, 467 tot 470, 551 tot 560, 562, 564, 567 tot 571, 573 tot 588, 595, 601 tot 609, 611, voor zover zij de hen ten laste gelegde feiten hebben gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische nationaliteit hebben verworven, met uitzondering van de misdrijven bedoeld in de artikelen 82 tot 88 van het Strafwetboek;~~

Sociaal Strafwetboek

Art. 51

Bevoegdheden van sociaal inspecteurs officier van gerechtelijke politie

De bevoegdheden van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en van de arbeidsauditeur, toegekend aan de door de Koning aangewezen sociaal inspecteurs, kunnen slechts worden uitgeoefend met het oog op de opsporing en vaststelling van de inbreuken bedoeld in dit Wetboek en in de artikelen 433*quinquies* tot 433*octies* van het Strafwetboek en in de artikelen 77*bis* tot 77*quinquies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Art. 79

Inzage van het dossier

De bevoegde administratie stelt het dossier met betrekking tot de inbreuken welke aanleiding kunnen geven tot een administratieve geldboete ter beschikking van de overtreder of diens raadsman, zodat hij het kan raadplegen op de griffie en, op diens verzoek, geeft zij toelating om een kopie te maken van de stukken van het dossier. Artikel 460*ter* van het Strafwetboek is toepasselijk op de overtreder die gelijkgesteld wordt met de

Art. 51

Bevoegdheden van sociaal inspecteurs officier van gerechtelijke politie

De bevoegdheden van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings en van de arbeidsauditeur, toegekend aan de door de Koning aangewezen sociaal inspecteurs, kunnen slechts worden uitgeoefend met het oog op de opsporing en vaststelling van de inbreuken bedoeld in dit Wetboek en ~~in de artikelen 433*quinquies* tot 433*octies* van het Strafwetboek en in de artikelen 77*bis* tot 77*quinquies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen in de artikelen 259 tot 262 van het Strafwetboek.~~

Art. 79

Inzage van het dossier

De bevoegde administratie stelt het dossier met betrekking tot de inbreuken welke aanleiding kunnen geven tot een administratieve geldboete ter beschikking van de overtreder of diens raadsman, zodat hij het kan raadplegen op de griffie en, op diens verzoek, geeft zij toelating om een kopie te maken van de stukken van het dossier. ~~Artikel 460*ter* van het Strafwetboek~~ **Artikel 665 van het Strafwetboek** is toepasselijk op de overtreder die gelijkgesteld wordt met de

inverdenkinggestelde met het oog op de toepassing van die bepaling.

De kosten van de kopieën zijn ten laste van de overtreder. Het tarief wordt vastgesteld door de Koning.

Art. 231

Uitsluitingen

De in de artikelen 232 tot 235 bedoelde sancties worden toegepast met uitsluiting van de toepassing van de artikelen 196, 197, 210bis en 496 van het Strafwetboek en van de bepalingen van het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen.

inverdenkinggestelde met het oog op de toepassing van die bepaling.

De kosten van de kopieën zijn ten laste van de overtreder. Het tarief wordt vastgesteld door de Koning.

Art. 231

Uitsluitingen

De in ~~de artikelen 232 tot 235~~ bedoelde ~~sancties worden toegepast met uitsluiting van de toepassing van de artikelen 196, 197, 210bis en 496 van het Strafwetboek en van de bepalingen van het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen~~ **de artikelen 449, 476, 477 en 687 van het Strafwetboek.**

Loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine

Art. 25, § 2, d)

d) hetzij, in geval van veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, en indien uit de motivering van het vonnis of arrest blijkt dat hij voordien veroordeeld was tot een effectieve correctionele gevangenisstraf van minstens drie jaar wegens de in de :

- artikelen 102, 103, tweede lid, 106, 107, 108, 136bis tot 136septies, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, tweede lid, 279, 279bis, 280, 3° tot 8°, 323, 324, 324ter, 327, eerste lid, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 tot 4, 348, 349, tweede lid, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377quater, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1 en 3, 385, tweede lid, 386, tweede lid, 393 tot 397, 399, tweede lid, 400 tot 405, 405bis, 3° tot 11°, 405ter, 405quater, 406, eerste lid, 407 tot 410ter, 417ter,

Art. 25, § 2, d)

d) hetzij, in geval van veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, en indien uit de motivering van het vonnis of arrest blijkt dat hij voordien veroordeeld was tot een effectieve correctionele gevangenisstraf van minstens drie jaar wegens de in de :

- ~~artikelen 102, 103, tweede lid, 106, 107, 108, 136bis tot 136septies, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, tweede lid, 279, 279bis, 280, 3° tot 8°, 323, 324, 324ter, 327, eerste lid, 330bis, 331bis, 337, 347bis, §§ 2 tot 4, 348, 349, tweede lid, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377bis, 377ter, 377quater, 379, 380, 381, 383bis, §§ 1 en 3, 385, tweede lid, 386, tweede lid, 393 tot 397, 399, tweede lid, 400 tot 405, 405bis, 3° tot 11°, 405ter, 405quater, 406, eerste lid, 407 tot 410ter, 417ter, 417quater, 423, 425, 427 tot 430, 433, 433ter tot~~

417^{quater}, 423, 425, 427 tot 430, 433, 433ter tot 433^{duodecies}, 435 tot 438bis, 442^{quater}, §§ 2 en 3, 454 tot 456, 470, 471, zevende zinsdeel van de opsomming, 472 tot 475, 477^{sexies}, § 2, 488bis, § 2, 1°, en § 3, 518, 531, 532 en 532bis van het Strafwetboek;

- artikelen 77bis tot 77^{quinquies} van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

- artikel 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

- artikel 30 van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der luchtvaart;

- artikel 34 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij;

- artikel 7, tweede lid, van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen,

bedoelde feiten en dat er minder dan tien jaar zijn verlopen tussen het ogenblik waarop hij zijn straf heeft uitgezeten of het ogenblik waarop zijn straf is verjaard en de feiten die aanleiding hebben gegeven tot zijn veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, negentien jaar van deze straf heeft ondergaan, onder

~~433^{duodecies}, 435 tot 438bis, 442^{quater}, §§ 2 en 3, 454 tot 456, 470, 471, zevende zinsdeel van de opsomming, 472 tot 475, 477^{sexies}, § 2, 488bis, § 2, 1°, en § 3, 518, 531, 532 en 532bis van het Strafwetboek artikelen 82 tot 88, 90 tot 92, 96 tot 98, 100, 101, 112 à 119, 121 tot 127, 134 tot 149, 151 tot 166, 171 tot 174, 183, 185 196, 197, 198, 200, 2° tot 5°, 201, 2° tot 5°, 202 2° tot 5°, 206 tot 212, 214, 215, 219 à 222, 223 tot 225, 227 tot 229, 230, 231, 232, 233, 236, 259 tot 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 tot 309, 319 tot 322, 324 tot 326, 330 tot 333, 335 tot 337, 340, 341, 374, 376 tot 378, 387 à 389, 406, 408, 410 à 412, 388, § 1, 1° en § 2, 461, 435, § 1, 4°, §§ 2 en 3, 470, § 2, 3° en § 3, 508, 519, 522, 551, 556 tot 559, 681, tweede streepje van het Strafwetboek;~~

opgeheven

- artikel 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

- artikel 30 van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der luchtvaart;

- artikel 34 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij;

opgeheven

bedoelde feiten en dat er minder dan tien jaar zijn verlopen tussen het ogenblik waarop hij zijn straf heeft uitgezeten of het ogenblik waarop zijn straf is verjaard en de feiten die aanleiding hebben gegeven tot zijn veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, negentien jaar van deze straf heeft ondergaan, onder voorbehoud van de

voorbehoud van de toepassing van de artikelen 195, vijfde lid of 344, vijfde lid, van het Wetboek van strafvordering

Art. 26, § 2, d)

d) hetzij, in geval van veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, en indien uit de motivering van het vonnis of arrest blijkt dat hij voordien veroordeeld was tot een effectieve correctionele gevangenisstraf van minstens drie jaar wegens de in de :

- artikelen 102, 103, tweede lid, 106, 107, 108, 136*bis* tot 136*septies*, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, tweede lid, 279, 279*bis*, 280, 3° tot 8°, 323, 324, 324*ter*, 327, eerste lid, 330*bis*, 331*bis*, 337, 347*bis*, §§ 2 tot 4, 348, 349, tweede lid, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377*bis*, 377*ter*, 377*quater*, 379, 380, 381, 383*bis*, §§ 1 en 3, 385, tweede lid, 386, tweede lid, 393 tot 397, 399, tweede lid, 400 tot 405, 405*bis*, 3° tot 11°, 405*ter*, 405*quater*, 406, eerste lid, 407 tot 410*ter*, 417*ter*, 417*quater*, 423, 425, 427 tot 430, 433, 433*ter* tot 433*duodecies*, 435 tot 438*bis*, 442*quater*, §§ 2 en 3, 454 tot 456, 470, 471, zevende zinsdeel van de opsomming, 472 tot 475, 477*sexies*, § 2, 488*bis*, § 2, 1°, en § 3, 518, 531, 532 en 532*bis* van het Strafwetboek;

- artikelen 77*bis* tot 77*quinqüies* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de

toepassing van de artikelen 195, vijfde lid of 344, vijfde lid, van het Wetboek van strafvordering

Art. 26, § 2, d)

d) hetzij, in geval van veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, en indien uit de motivering van het vonnis of arrest blijkt dat hij voordien veroordeeld was tot een effectieve correctionele gevangenisstraf van minstens drie jaar wegens de in de :

- artikelen ~~102, 103, tweede lid, 106, 107, 108, 136*bis* tot 136*septies*, 137, 138, 140, 141, 146, 147, 278, tweede lid, 279, 279*bis*, 280, 3° tot 8°, 323, 324, 324*ter*, 327, eerste lid, 330*bis*, 331*bis*, 337, 347*bis*, §§ 2 tot 4, 348, 349, tweede lid, 352, 371/1, 371/2, 372, 373, 375, 376, 377, 377*bis*, 377*ter*, 377*quater*, 379, 380, 381, 383*bis*, §§ 1 en 3, 385, tweede lid, 386, tweede lid, 393 tot 397, 399, tweede lid, 400 tot 405, 405*bis*, 3° tot 11°, 405*ter*, 405*quater*, 406, eerste lid, 407 tot 410*ter*, 417*ter*, 417*quater*, 423, 425, 427 tot 430, 433, 433*ter* tot 433*duodecies*, 435 tot 438*bis*, 442*quater*, §§ 2 en 3, 454 tot 456, 470, 471, zevende zinsdeel van de opsomming, 472 tot 475, 477*sexies*, § 2, 488*bis*, § 2, 1°, en § 3, 518, 531, 532 en 532*bis* van het Strafwetboek artikelen 82 tot 88, 90 tot 92, 96 tot 98, 100, 101, 112 tot 119, 121 à 127, 134 tot 149, 151 tot 166, 171 à 174, 183, 185, 196, 197, 198, 200, 2° tot 5°, 201, 2° tot 5°, 202, 2° tot 5°, 206 tot 212, 214, 215, 219 tot 222, 223 tot 225, 227 tot 229, 215, 230, 231, 232, 233, 236, 259 tot 262, 266, 289, 290, 291, 292, 308 en 309, 319 tot 322, 324 tot 326, 330 tot 333, 335 tot 337, 340, 341, 374, 376 tot 378, 387 tot 389, 406, 405, 410 tot 412, 416, § 1, 1° en § 2, 461, 466, § 1, 4°, §§ 2 en 3, 470, § 2, 3° en § 3, 508, 519, 522, 556 en 657, tweede streepje van het Strafwetboek;~~

opgeheven

vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

- artikel 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

- artikel 30 van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der luchtvaart;

- artikel 34 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij;

- artikel 7, tweede lid, van de wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en de wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen,

bedoelde feiten en dat er minder dan tien jaar zijn verlopen tussen het ogenblik waarop hij zijn straf heeft uitgezeten of het ogenblik waarop zijn straf is verjaard en de feiten die aanleiding hebben gegeven tot zijn veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, negentien jaar van deze straf heeft ondergaan, onder voorbehoud van de toepassing van de artikelen 195, vijfde lid of 344, vijfde lid, van het Wetboek van strafvordering

Art. 26/1

De vermindering van de duur van de door de rechter uitgesproken ontzetting van het recht in een bepaalde aangewezen zone te wonen, te verblijven of er zich te vertonen, is een wijze van uitvoering van de ontzetting van het in artikel 382bis, eerste lid, 4°, van het Strafwetboek bedoelde recht, waarbij de duur van de ontzetting kan verminderd worden, de nadere regels of de voorwaarden van de ontzetting kunnen worden aangepast of de ontzetting kan worden opgeschort of beëindigd.

- artikel 4.5.2.3 van het Belgisch Scheepvaartwetboek;

- artikel 30 van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919, betreffende de regeling der luchtvaart;

- artikel 34 van de wet van 5 juni 1928 houdende herziening van het Tucht- en Strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij;

opgeheven

bedoelde feiten en dat er minder dan tien jaar zijn verlopen tussen het ogenblik waarop hij zijn straf heeft uitgezeten of het ogenblik waarop zijn straf is verjaard en de feiten die aanleiding hebben gegeven tot zijn veroordeling tot een correctionele gevangenisstraf van dertig jaar tot veertig jaar, tot een opsluiting van dertig jaar of meer of tot een levenslange opsluiting, negentien jaar van deze straf heeft ondergaan, onder voorbehoud van de toepassing van de artikelen 195, vijfde lid of 344, vijfde lid, van het Wetboek van strafvordering

Art. 26/1

De vermindering van de duur van de door de rechter uitgesproken ontzetting van het recht in een bepaalde aangewezen zone te wonen, te verblijven of er zich te vertonen, is een wijze van uitvoering van de ontzetting van het in ~~artikel 382bis, eerste lid, 4°~~ **in artikel 189**, van het Strafwetboek bedoelde recht, waarbij de duur van de ontzetting kan verminderd worden, de nadere regels of de voorwaarden van de ontzetting kunnen worden aangepast of de ontzetting kan worden opgeschort of beëindigd.

Art. 32

§ 1. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, moet het advies van de directeur bedoeld in artikel 29, § 3, en in artikel 30 § 2, vergezeld zijn van een met redenen omkleed advies van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de diagnostische expertise van seksuele delinquenten.

Het advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een behandeling op te leggen.

§ 2. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek, of indien de veroordeelde tekenen vertoont van gewelddadig extremisme zoals gedefinieerd in het tweede lid, moet het advies bedoeld in artikel 29, § 3, en in artikel 30, § 2, vergezeld zijn van een verslag van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de problematieken verbonden met het terrorisme en het gewelddadig extremisme.

Onder gewelddadig extremisme wordt verstaan het bevorderen, het aanmoedigen of het plegen van handelingen die tot terrorisme kunnen leiden en waarbij een ideologie wordt verdedigd ter verkondiging van een raciale, nationale, etnische of religieuze suprematie of die in strijd is met de fundamentele waarden en principes van de democratie.

Het advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een aangepast begeleidingstraject op te leggen.

Art. 41

§ 1. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor één van de feiten bedoeld in

Art. 32

§ 1. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld ~~in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387~~ **in de artikelen 134 tot 149 of 151, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185** van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, moet het advies van de directeur bedoeld in artikel 29, § 3, en in artikel 30 § 2, vergezeld zijn van een met redenen omkleed advies van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de diagnostische expertise van seksuele delinquenten.

Het advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een behandeling op te leggen.

§ 2. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld ~~in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek~~ **in hoofdstuk 1 van titel 3 van boek 2 van het Strafwetboek**, of indien de veroordeelde tekenen vertoont van gewelddadig extremisme zoals gedefinieerd in het tweede lid, moet het advies bedoeld in artikel 29, § 3, en in artikel 30, § 2, vergezeld zijn van een verslag van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de problematieken verbonden met het terrorisme en het gewelddadig extremisme.

Onder gewelddadig extremisme wordt verstaan het bevorderen, het aanmoedigen of het plegen van handelingen die tot terrorisme kunnen leiden en waarbij een ideologie wordt verdedigd ter verkondiging van een raciale, nationale, etnische of religieuze suprematie of die in strijd is met de fundamentele waarden en principes van de democratie.

Het advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een aangepast begeleidingstraject op te leggen.

Art. 41

§ 1. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor één van de feiten bedoeld ~~in de artikelen~~

de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, kan de strafuitvoeringsrechter aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde verbinden van het volgen van een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. De rechter bepaalt de termijn gedurende welke de veroordeelde deze begeleiding of behandeling moet volgen.

§ 2. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor één van de feiten bedoeld in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek, of indien de veroordeelde tekenen vertoont van gewelddadig extremisme zoals gedefinieerd in artikel 32, § 2, tweede lid, kan de strafuitvoeringsrechter aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde verbinden van het volgen van een aangepast begeleidingstraject bij een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de problematieken verbonden met het terrorisme en het gewelddadig extremisme. De rechter bepaalt de termijn gedurende dewelke de veroordeelde dit traject moet volgen.

Art. 95/1 § 1

§ 1. Onverminderd de artikelen 28, § 3, en 47, § 3, kan de strafuitvoeringsrechter beslissen een in kracht van gewijsde gegane veroordeling tot ontzetting van het in artikel 382bis, eerste lid, 4°, van het Strafwetboek bedoelde recht te wijzigen door de duur van de ontzetting te verminderen, de nadere regels of de voorwaarden van de ontzetting aan te passen, de ontzetting op te schorten of te beëindigen.

Art. 95/3, § 2

~~371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 in de artikelen~~ **134 tot 149 of 151, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185** van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, kan de strafuitvoeringsrechter aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde verbinden van het volgen van een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. De rechter bepaalt de termijn gedurende welke de veroordeelde deze begeleiding of behandeling moet volgen.

§ 2. Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor één van de feiten bedoeld ~~in titel 1ter van boek II van het Strafwetboek in hoofdstuk 1 van~~ **titel 3 van boek 2 van het Strafwetboek**, of indien de veroordeelde tekenen vertoont van gewelddadig extremisme zoals gedefinieerd in artikel 32, § 2, tweede lid, kan de strafuitvoeringsrechter aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde verbinden van het volgen van een aangepast begeleidingstraject bij een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de problematieken verbonden met het terrorisme en het gewelddadig extremisme. De rechter bepaalt de termijn gedurende dewelke de veroordeelde dit traject moet volgen.

Art. 95/1 § 1

§ 1. Onverminderd de artikelen 28, § 3, en 47, § 3, kan de strafuitvoeringsrechter beslissen een in kracht van gewijsde gegane veroordeling tot ontzetting van het ~~in artikel 382bis, eerste lid, 4°, van het Strafwetboek~~ **in artikel 189 van het Strafwetboek** bedoelde recht te wijzigen door de duur van de ontzetting te verminderen, de nadere regels of de voorwaarden van de ontzetting aan te passen, de ontzetting op te schorten of te beëindigen.

Art. 95/3, § 2

§ 2. Het advies van de directeur omvat een gemotiveerd advies tot vrijheidsbeneming of invrijheidstelling onder toezicht. In voorkomend geval vermeldt hij de bijzondere voorwaarden die hij nodig acht op te leggen aan de veroordeelde.

Artikel 31, §§ 1, 2 en 4, is van toepassing.

Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, moet het advies worden ingediend samen met een met redenen omkleed advies van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de diagnostische expertise van seksuele delinquenten. Dit advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een behandeling op te leggen.

Art. 95/7, § 2

§ 2. Indien de strafuitvoeringsrechtbank de invrijheidstelling onder toezicht toekent, bepaalt zij dat de ter beschikking gestelde veroordeelde wordt onderworpen aan de algemene voorwaarden zoals bepaald door artikel 55.

De strafuitvoeringsrechtbank kan de ter beschikking gestelde veroordeelde onderwerpen aan geïndividualiseerde bijzondere voorwaarden die het risico van het plegen van ernstige strafbare feiten, die de fysieke of psychische integriteit van personen kunnen aantasten, ondervangen of die noodzakelijk blijken in het belang van de slachtoffers.

Indien de veroordeelde ter beschikking van de strafuitvoeringsrechtbank is gesteld voor één van de feiten bedoeld in de artikelen 371/1, 371/2, 372, 373, tweede en derde lid, 375, 376, tweede en derde lid, 377, eerste, tweede, vierde en zesde lid van het Strafwetboek, kan de

§ 2. Het advies van de directeur omvat een gemotiveerd advies tot vrijheidsbeneming of invrijheidstelling onder toezicht. In voorkomend geval vermeldt hij de bijzondere voorwaarden die hij nodig acht op te leggen aan de veroordeelde.

Artikel 31, §§ 1, 2 en 4, is van toepassing.

Indien de veroordeelde een straf ondergaat voor feiten bedoeld in de artikelen 371/1 tot 378 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 in de artikelen 134 tot 149 of 151 van het Strafwetboek, of voor feiten bedoeld in de artikelen 152 tot 168, 171 tot 174, 183 of 185 van hetzelfde Wetboek indien ze gepleegd werden op minderjarigen of met hun deelneming, moet het advies worden ingediend samen met een met redenen omkleed advies van een dienst of persoon die gespecialiseerd is in de diagnostische expertise van seksuele delinquenten. Dit advies omvat een beoordeling van de noodzaak om een behandeling op te leggen.

Art. 95/7, § 2

§ 2. Indien de strafuitvoeringsrechtbank de invrijheidstelling onder toezicht toekent, bepaalt zij dat de ter beschikking gestelde veroordeelde wordt onderworpen aan de algemene voorwaarden zoals bepaald door artikel 55.

De strafuitvoeringsrechtbank kan de ter beschikking gestelde veroordeelde onderwerpen aan geïndividualiseerde bijzondere voorwaarden die het risico van het plegen van ernstige strafbare feiten, die de fysieke of psychische integriteit van personen kunnen aantasten, ondervangen of die noodzakelijk blijken in het belang van de slachtoffers.

Indien de veroordeelde ter beschikking van de strafuitvoeringsrechtbank is gesteld voor één van de feiten bedoeld in de artikelen 371/1, 371/2, 372, 373, tweede en derde lid, 375, 376, tweede en derde lid, 377, eerste, tweede, vierde en zesde lid van het Strafwetboek artikelen 135 tot 146, 148 of 149 van het Strafwetboek, kan de

strafuitvoeringsrechtbank aan de toekenning van de invrijheidstelling onder toezicht de voorwaarde verbinden van het volgen van een begeleiding of behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. De strafuitvoeringsrechtbank bepaalt de termijn gedurende dewelke de veroordeelde deze begeleiding of behandeling moet volgen.

strafuitvoeringsrechtbank aan de toekenning van de invrijheidstelling onder toezicht de voorwaarde verbinden van het volgen van een begeleiding of behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. De strafuitvoeringsrechtbank bepaalt de termijn gedurende dewelke de veroordeelde deze begeleiding of behandeling moet volgen.

Wetboek van economisch recht

Art. III.34, § 3

§ 3. De afschriften of uittreksels vermelden niet de inhoud van rechterlijke beslissingen die betrekking hebben op :

1° een faillissement en één van de veroordelingen bepaald in de artikelen 486, 489*bis* en 489*ter* van het Strafwetboek, in geval van rehabilitatie;

2° een gerechtelijk akkoord na uitvoering of een procedure van gerechtelijke reorganisatie na uitvoering;

3° onbekwaam verklaring of benoeming van een gerechtelijk raadsman, wanneer een vonnis van opheffing is gewezen;

4° de veroordelingen bedoeld in de artikelen XV.76, XV.77, 1° tot 6°, XV.78 en XV.79.

Art. III.34, § 3

§ 3. De afschriften of uittreksels vermelden niet de inhoud van rechterlijke beslissingen die betrekking hebben op :

1° een faillissement en één van de veroordelingen bepaald ~~in de artikelen 486, 489*bis* en 489*ter* van het Strafwetboek~~ **in de artikelen 487 et 488**, in geval van rehabilitatie;

2° een gerechtelijk akkoord na uitvoering of een procedure van gerechtelijke reorganisatie na uitvoering;

3° onbekwaam verklaring of benoeming van een gerechtelijk raadsman, wanneer een vonnis van opheffing is gewezen;

4° de veroordelingen bedoeld in de artikelen XV.76, XV.77, 1° tot 6°, XV.78 en XV.79.

Art. XV.6/1, § 2

§ 2. De inbreuken op paragraaf 1 worden gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.

Art. XV.6/1, § 2

§ 2. De inbreuken op paragraaf 1 worden gestraft met de straffen bepaald in ~~artikel 458 van het Strafwetboek~~ **artikel 355 van het Strafwetboek**.

Art. XV.8, § 2

§ 2. De bevoegdheden van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings, toegekend aan de door de Koning aangewezen ambtenaren, kunnen slechts worden uitgeoefend met het oog op de opsporing, de vaststelling en het

Art. XV.8, § 2

§ 2. De bevoegdheden van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings, toegekend aan de door de Koning aangewezen ambtenaren, kunnen slechts worden uitgeoefend met het oog op de opsporing, de vaststelling en het onderzoek betreffende de

onderzoek betreffende de inbreuken bedoeld in artikel XV.2, § 1, en in de artikelen 196, 197, 210*bis*, 299, 494 en Boek 2, Titel IX, Hoofdstuk II, afdeling III, van het Strafwetboek.

Art. XV.60/9

De bevoegde ambtenaren bedoeld in artikel XV.60/4 stellen het dossier met betrekking tot de inbreuken die aanleiding kunnen geven tot een administratieve geldboete ter beschikking van de overtreder of diens raadsman, zodat hij het kan raadplegen in de lokalen van de bevoegde ambtenaren en, op diens verzoek, verstrekken de bevoegde ambtenaren een kopie van de stukken van het dossier.

Artikel 460*ter* van het Strafwetboek is toepasselijk op de overtreder die gelijkgesteld wordt met de in verdenking gestelde met het oog op de toepassing van die bepaling.

Art. XX.18, § 3

§ 3. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in artikel XX.15 bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

Artikel 458 van het Strafwetboek is op hen van toepassing.

Art. XX.23, § 3

§ 3. De externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist en de bedrijfsrevisor die in de uitoefening van hun opdracht gewichtige en overeenstemmende feiten vaststellen die de continuïteit van de economische activiteit van de schuldenaar in het gedrang kunnen brengen, lichten deze laatste hiervan schriftelijk op een omstandige wijze in, in voorkomend geval via zijn bestuursorgaan.

inbreuken bedoeld in artikel XV.2, § 1, en in de artikelen 196, 197, 210*bis*, 299, 494 en Boek 2, Titel IX, Hoofdstuk II, afdeling III in de artikelen 449, 475, 476 tot 482, 456 tot 494 en 668, van het Strafwetboek.

Art. XV.60/9

De bevoegde ambtenaren bedoeld in artikel XV.60/4 stellen het dossier met betrekking tot de inbreuken die aanleiding kunnen geven tot een administratieve geldboete ter beschikking van de overtreder of diens raadsman, zodat hij het kan raadplegen in de lokalen van de bevoegde ambtenaren en, op diens verzoek, verstrekken de bevoegde ambtenaren een kopie van de stukken van het dossier.

~~Artikel 460*ter* van het Strafwetboek~~ **Artikel 665 van het Strafwetboek** is toepasselijk op de overtreder die gelijkgesteld wordt met de in verdenking gestelde met het oog op de toepassing van die bepaling.

Art. XX.18, § 3

§ 3. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in artikel XX.15 bedoelde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen.

~~Artikel 458 van het Strafwetboek~~ **Artikel 324 van het Strafwetboek** is op hen van toepassing.

Art. XX.23, § 3

§ 3. De externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist en de bedrijfsrevisor die in de uitoefening van hun opdracht gewichtige en overeenstemmende feiten vaststellen die de continuïteit van de economische activiteit van de schuldenaar in het gedrang kunnen brengen, lichten deze laatste hiervan schriftelijk op een omstandige wijze in, in voorkomend geval via zijn bestuursorgaan. Indien de schuldenaar binnen een

Indien de schuldenaar binnen een termijn van een maand vanaf die kennisgeving niet de nodige maatregelen treft om de continuïteit van de economische activiteit voor een minimumduur van twaalf maanden te waarborgen, kan de externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist, of de bedrijfsrevisor de voorzitter van de ondernemingsrechtbank daarvan schriftelijk inlichten. In dat geval is artikel 458 van het Strafwetboek niet van toepassing.

§ 3. Het onderzoek geschiedt met gesloten deuren. De schuldenaar verschijnt in persoon, eventueel bijgestaan door de personen van zijn keuze.

De kamer of de rechter verslaggever mag bij de externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist en de bedrijfsrevisor van de schuldenaar, inlichtingen inwinnen nopens de aanbevelingen die zij gedaan hebben aan de schuldenaar en, in voorkomend geval, nopens de maatregelen die genomen zijn om de continuïteit van de economische activiteit te waarborgen. In dat geval is artikel 458 van het Strafwetboek niet van toepassing.

Daarenboven staat het de kamer of de rechter verslaggever vrij van ambtswege alle gegevens te verzamelen nodig voor zijn onderzoek. Zij kunnen alle personen horen van wie zij het verhoor nodig achten, zelfs buiten de aanwezigheid van de schuldenaar, en de mededeling van alle dienstige gegevens en inlichtingen gelasten, in voorkomend geval middels het register. De schuldenaar kan alle andere stukken van zijn keuze voorleggen.

De rechter verslaggever kan zich van ambtswege begeven naar de maatschappelijke zetel of in voorkomend geval het centrum van de voornaamste belangen indien de opgeroepen schuldenaar

termijn van een maand vanaf die kennisgeving niet de nodige maatregelen treft om de continuïteit van de economische activiteit voor een minimumduur van twaalf maanden te waarborgen, kan de externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist, of de bedrijfsrevisor de voorzitter van de ondernemingsrechtbank daarvan schriftelijk inlichten. In dat geval is ~~artikel 458 van het Strafwetboek~~ **artikel 355 van het Strafwetboek** niet van toepassing.

§ 3. Het onderzoek geschiedt met gesloten deuren. De schuldenaar verschijnt in persoon, eventueel bijgestaan door de personen van zijn keuze.

De kamer of de rechter verslaggever mag bij de externe accountant, de externe erkend boekhouder, de externe erkend boekhouder-fiscalist en de bedrijfsrevisor van de schuldenaar, inlichtingen inwinnen nopens de aanbevelingen die zij gedaan hebben aan de schuldenaar en, in voorkomend geval, nopens de maatregelen die genomen zijn om de continuïteit van de economische activiteit te waarborgen. In dat geval is ~~artikel 458 van het Strafwetboek~~ **artikel 355 van het Strafwetboek** niet van toepassing.

Daarenboven staat het de kamer of de rechter verslaggever vrij van ambtswege alle gegevens te verzamelen nodig voor zijn onderzoek. Zij kunnen alle personen horen van wie zij het verhoor nodig achten, zelfs buiten de aanwezigheid van de schuldenaar, en de mededeling van alle dienstige gegevens en inlichtingen gelasten, in voorkomend geval middels het register. De schuldenaar kan alle andere stukken van zijn keuze voorleggen.

De rechter verslaggever kan zich van ambtswege begeven naar de maatschappelijke zetel of in voorkomend geval het centrum van de voornaamste belangen indien de opgeroepen schuldenaar niet verschenen is. Hij verwittigt op

niet verschenen is. Hij verwittigt op voorhand de Orde of het Instituut als de plaatsopneming geschiedt bij een beroepsbeoefenaar van een vrij beroep.

De bijstand van een griffier is niet vereist. De rechter kan geheel alleen proces-verbaal opmaken van zijn bevindingen en van de afgelegde verklaringen.

Art. XX.154

Indien de gefailleerde of de bestuurders en zaakvoerders van de gefailleerde rechtspersoon worden vervolgd wegens een strafbaar feit als bepaald in de artikelen 489, 489*bis*, 489*ter*, 490*bis* of 492*bis* van het Strafwetboek, of indien er tegen hen een bevel tot medebrenging of aanhouding werd verleend of, indien zij op de voormelde gronden werden opgeroepen voor de raadkamer of gedagvaard voor de correctionele rechtbank geeft de procureur des Konings daarvan dadelijk kennis aan de rechter-commissaris en de curator.

voorhand de Orde of het Instituut als de plaatsopneming geschiedt bij een beroepsbeoefenaar van een vrij beroep.

De bijstand van een griffier is niet vereist. De rechter kan geheel alleen proces-verbaal opmaken van zijn bevindingen en van de afgelegde verklaringen.

Art. XX.154

Indien de gefailleerde of de bestuurders en zaakvoerders van de gefailleerde rechtspersoon worden vervolgd wegens een strafbaar feit als bepaald ~~in de artikelen 489, 489*bis*, 489*ter*, 490*bis* of 492*bis*~~ **in de artikelen 473, 487, 488 of 493** van het Strafwetboek, of indien er tegen hen een bevel tot medebrenging of aanhouding werd verleend of, indien zij op de voormelde gronden werden opgeroepen voor de raadkamer of gedagvaard voor de correctionele rechtbank geeft de procureur des Konings daarvan dadelijk kennis aan de rechter-commissaris en de curator.

Wet van 12 december 1817 houdende bepaling van straffen tegen de genen, die niet aan den militairen regtsdwang onderworpen, de desertie van het krijgsvolk begunstigen

opgeheven

Decreet van 20 juli 1831 op de drukpers

Art. 2

Al wie kwaadwillig en in het openbaar de bindende kracht der wetten aanrandt, of rechtstreeks aanzet om ze niet na te komen, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar.

Deze bepaling mag geen afbreuk doen aan de vrijheid van den eisch of van de verwerping voor de rechtbanken of voor alle andere gestelde overheden.

Opgeheven

Opgeheven

Art. 3 Al wie, hetzij het grondwettelijk gezag van den Koning, hetzij de onschendbaarheid van zijn persoon, hetzij de grondwettelijke rechten van zijn stamhuis, hetzij de rechten of het gezag van de Kamers kwaadwillig en in het openbaar aanrandt, (...) wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar.	Opgeheven
Art. 4 Laster of belediging jegens openbare ambtenaren, of jegens lichamen, dragers of agenten van het openbaar gezag, of jegens elk ander gesteld lichaam, wordt op dezelfde wijze vervolgd en gestraft als laster of belediging gericht tegen private personen, behoudens hetgeen dienaangaande bij de volgende bepalingen is voorzien.	Opgeheven
Art. 5 Wie beklaagd is ter zake van een wanbedrijf van laster wegens aantijgingen, ter oorzaak van met hun bediening verband houdende feiten, gericht tegen de dragers of agenten van het gezag, of tegen elk persoon die met een openbare opdracht handelt, wordt toegelaten tot het leveren, door alle gewone middelen, van het bewijs van de ten laste gelegde feiten, behoudens het tegenbewijs door dezelfde middelen.	Opgeheven
Art. 6 Het bewijs van de ten laste gelegde feiten vrijwaart den dader van de aantijging tegen alle straf, onverminderd de straffen uitgesproken tegen beledigingen welke niet noodzakelijk met dezelfde feiten verband houden.	Opgeheven
Art. 7 De beklaagde die van het bij artikel 5 toegekende recht wenscht gebruik te maken,	Opgeheven

moet, binnen de op de beteekening van de beschikking of van het arrest van verwijzing volgende veertien dagen, aan het openbaar ministerie en aan de burgerlijke partij doen beteekenen,

1° de in de beschikking of in het arrest bepaaldelijk uitgedrukte en omschreven feiten, waarvan hij de waarheid wil bewijzen; 2° het afschrift van de stukken waarvan hij gebruik wil maken, (...); 3° namen, beroep en woonplaats van de getuigen door wie hij zijn bewijs wil leveren. (KB 30-03-1936, art. 1; KB 30-11-1939, art. 290; R 26-06-1947, art. 81)

Deze beteekening behelst keuze van woonplaats in de gemeente waar de rechtbank of het hof zetelt; alles op straffe van verval.

Opgeheven

Opgeheven

Art. 8

Binnen een gelijken termijn en eveneens op straffe van verval, zijn het Openbaar Ministerie en de burgerlijke partij gehouden aan den beklaagde, ter gekozen woonplaats, het afschrift te doen beteekenen van de stukken, alsmede namen, beroep en woonplaats van de getuigen door wie zij het tegenbewijs willen leveren,

Opgeheven

Art. 10

De wanbedrijven van belediging of van laster door middel van de drukpers gepleegd, kunnen alleen op klacht van de belasterde of beledigde partij worden vervolgd. Kunnen echter ambtshalve worden vervolgd de wanbedrijven van belediging of van laster jegens den Koning, de leden van zijn Huis, jegens de lichamen of personen, dragers of agenten van het openbaar gezag, in hun hoedanigheid of uit hoofde van hun bediening.

Opgeheven

Art. 12

De vervolging van de bij de artikelen 2, 3 en 4 van dit decreet voorziene misdrijven verjaart na verloop van drie maanden, te rekenen van den dag waarop het misdrijf werd gepleegd of van dien der laatste gerechtelijke akte;

Opgeheven

Art. 15

Artikel 463 van het Strafwetboek is toepasselijk op de bepalingen van deze wet.

Opgeheven

Wet van 6 april 1847 tot bestraffing van de beledigingen aan den Koning

Opgeheven

Wet van 12 maart 1858 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale betrekkingen

Opgeheven

Wet van 11 juni 1889 betreffende de drukwerken en formulieren die het voorkomen van bankbiljetten of andere papieren waarden hebben

Opgeheven

Wet van 25 maart 1891 houdende bestraffing van de aanzetting tot het plegen van misdaden of wanbedrijven

Opgeheven

Besluitwet van 20 augustus 1915 met betrekking tot de vernietiging of beschadiging van door het leger opgerichte verdedigingswerken

Opgeheven

Koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen

Opgeheven

Wet van 29 juli 1934 waarbij de private milities verboden worden

Besluitwet van 10 april 1941 betreffende het verbod van economische betrekkingen met den vijand

Opgeheven

Wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten

Art. 1, tweede lid

Het is aan ieder die niet tot de wetgevende vergadering of haar diensten behoort, verboden zonder wettige reden de lokalen ervan te betreden die uitsluitend bestemd zijn voor de leden en voor de diensten van de vergadering of zich in enig lokaal van de wetgevende vergadering te buiten te gaan aan om het even welke daden, gebaren, woorden of handelingen die de parlementaire werkzaamheden kan storen.

Art. 1, tweede lid

Opgeheven

Art. 2

De overtredingen van artikel worden gestraft, voor zover betreft de aanwezigheid zonder wettige reden, met gevangenisstraf van één tot zeven dagen en geldboete van één tot vijf en twintig frank, of met één van die straffen alleen en, voor zover betreft de overige feiten, met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van 26 tot 200 frank, of met één van die straffen alleen. Zij worden niet vervolgd dan op aangifte van de voorzitter van de wetgevende vergadering.

Art. 2

Opgeheven

Art. 3

Samenscholingen in de open lucht en individuele demonstraties zijn verboden :

1° in het gedeelte van het grondgebied van de hoofdstad dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: Hertogstraat, Noordstraat (van de Leuvenseweg tot het Surlet de Chokierplein), IJzerenkruisstraat, Koningsstraat (van het kruispunt van de IJzerenkruisstraat, de Onderrichtsstraat en de Treurenberg tot het Koningsplein), Koloniënstraat (van de Koningsstraat tot de Jonkersstraat), Paleizenplein en

Art. 3

Opgeheven

Opgeheven

Brederodestraat, alsmede binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

2° in het gedeelte van het grondgebied van de stad Namen dat de hierna vermelde openbare wegen omvat: place Kegeljan tot aan de rue Bord de l'Eau, rue Notre-Dame (van het place Kegeljan tot de rue de la Sarrasse) en de linkerzijde van de avenue Baron Louis Huart (van de rue de la Sarrasse tot het place Kegeljan), alsmede binnen het door die openbare wegen begrensde gebied;

Opgeheven

3° in het gedeelte van het grondgebied van de stad Eupen binnen een perimeter van 200 meter rond de zetel van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, gelegen op het Platz des Parlaments 1 te Eupen.

Opgeheven

Vallen niet onder dit verbod, de samenscholingen die worden veroorzaakt door de vereisten van het verkeer, de uitvoering van een openbare dienst, de militaire optochten en wapenschouwingen, de plechtigheden, feesten en vermakelijkheden ingericht door de openbare overheid, de begrafenisplechtigheden alsook de bijeenkomsten waartoe een bijzondere machtiging werd verleend bij besluit van de burgemeester van de stad Brussel voor de gedeelten van het grondgebied bedoeld in het eerste lid, 1°, van de burgemeester van de stad Namen voor het gedeelte van het grondgebied bedoeld in het eerste lid, 2°, of van de burgemeester van de stad Eupen voor het gedeelte van het grondgebied bedoeld in het eerste lid, 3°.]1

Opgeheven

Art. 4

Hij die de bepalingen van artikel 3 overtreedt, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van 26 tot 200 frank, of met één van die straffen alleen.

Opgeheven

Met dezelfde straffen wordt gestraft, hij die tracht op onregelmatige wijze de in artikel 3 vermelde plaatsen te betreden, wanneer de toegang daartoe verboden is, of wie de

Opgeheven

Art. 4

besluiten, reglementen of verordeningen overtreedt, die in het bijzonder tot handhaving van de rust en de orde in bedoelde plaatsen werden genomen.

Art. 5

Hoofdstuk VII en artikel 85 van boek I van het Wetboek van Strafrecht zijn op de in deze wet bepaalde misdrijven toepasselijk.

Art. 5

Opgeheven

Wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt

Opgeheven

Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

Art. 77bis

Levert het misdrijf mensensmokkel op het ertoe bijdragen, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel.

Opgeheven

Het in het eerste lid bedoelde misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro.

Opgeheven

Poging tot het in het eerste lid bedoeld misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met een geldboete van honderd euro tot tienduizend euro.

Opgeheven

Art. 77bis

De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn	Opgeheven	
Art. 77ter		Art. 77ter
Het in artikel 77bis bedoelde misdrijf wordt gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met geldboete van zevenhonderd vijftig euro tot vijfenzeventigduizend euro ingeval het werd gepleegd :	Opgeheven	
1° door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer, of door een persoon die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen;	Opgeheven	
2° door een openbaar officier of ambtenaar, drager of agent van de openbare macht die handelt naar aanleiding van de uitoefening van zijn bediening.	Opgeheven	
De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.	Opgeheven	
Art. 77quater		Art. 77quater
Het in artikel 77bis bedoelde misdrijf wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend euro tot honderdduizend euro in de volgende gevallen :	Opgeheven	
1° ingeval het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minderjarige;	Opgeheven	
2° ingeval het is gepleegd door misbruik te maken van de [1 kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand, zijn precaire sociale toestand, zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid,]1 zodanig dat de betrokken persoon in feite geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken;	Opgeheven	
3° ingeval het is gepleegd door direct of indirect gebruik te maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige	Opgeheven	

vorm van dwang [4, of door ontvoering, machtsmisbruik of bedrog]4;

[4 3bis° ingeval het is gepleegd door het aanbieden of aanvaarden van betalingen of om het even welke voordelen om de toestemming te verkrijgen van een persoon die gezag heeft over het slachtoffer;]4

Opgeheven

4° ingeval het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht;

Opgeheven

5° ingeval het misdrijf een ongeneeslijk lijkende ziekte, hetzij een [3 ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid van meer dan vier maanden]3, hetzij het volledig verlies van een orgaan of van het gebruik van een orgaan, hetzij een zware verminking heeft veroorzaakt;

Opgeheven

6° in geval van de betrokken activiteit een gewoonte wordt gemaakt;

Opgeheven

7° ingeval het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Opgeheven

De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Opgeheven

Art. 77quinquies

Het in artikel 77bis bedoelde misdrijf wordt gestraft met opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar en met geldboete van duizend euro tot honderdvijftigduizend euro in de volgende gevallen :

Opgeheven

1° ingeval het misdrijf de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt zonder het oogmerk te doden;

Opgeheven

2° ingeval het een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een criminele organisatie betreft, ongeacht of de schuldige de hoedanigheid van leidend persoon heeft of niet.

Opgeheven

Art. 77quinquies

De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn.

Opgeheven

Art. 77sexies

Art. 77sexies

In de gevallen bedoeld in de artikelen [2 77bis tot 77quinquies]2 worden de schuldigen bovendien veroordeeld tot ontzetting van de in artikel 31 van het Strafwetboek genoemde rechten.

Opgeheven

De bijzondere verbeurdverklaring zoals bedoeld in artikel 42, 1°, van het Strafwetboek wordt toegepast op degenen die zich schuldig hebben gemaakt aan de in de artikelen 77bis tot 77quinquies bedoelde misdrijven, zelfs ingeval de zaken waarop zij betrekking heeft, geen eigendom van de veroordeelde zijn, zonder dat deze verbeurdverklaring nochtans de rechten van derden op de goederen die het voorwerp kunnen uitmaken van de verbeurdverklaring schaadt. [1 Zij moet in dezelfde omstandigheden ook worden toegepast op het roerend goed, het deel ervan, het onroerend goed, de kamer of enige andere ruimte. Ze kan ook worden toegepast op de tegenwaarde van deze roerende of onroerende goederen die werden vervreemd tussen het tijdstip waarop het misdrijf werd gepleegd en de definitieve rechterlijke beslissing.

Opgeheven

In geval van beslag op een onroerend goed, wordt gehandeld overeenkomstig de vormvoorschriften van artikel 35bis van het Wetboek van strafvordering.

Opgeheven

Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden

Art. 19

Art. 19

Voor de toepassing van deze titel wordt begrepen onder discriminatie, elke vorm van opzettelijke directe discriminatie, opzettelijke indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren en intimidatie op grond van de beschermde criteria.

Opgeheven

Art. 20	Art. 20
Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft :	Opgeheven
1° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie jegens een persoon wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;	Opgeheven
2° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een persoon wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;	Opgeheven
3° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;	Opgeheven
4° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen.	Opgeheven
5° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, feiten overeenstemmend met een misdaad van genocide, een misdaad tegen de mensheid of een oorlogsmisdaad zoals bedoeld in artikel 136 ^{quater} van het Strafwetboek, en als dusdanig vastgesteld door een eindbeslissing van een internationaal gerecht, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt, wetende of verondersteld zijnde te weten dat dit gedrag hetzij een persoon, hetzij een groep, een gemeenschap of leden ervan zou kunnen blootstellen aan discriminatie,	Opgeheven

haat of geweld wegens een van de beschermde criteria of godsdienst, in de zin van artikel 1, lid 3, van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 28 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen.

Art. 21

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft, hij die in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, denkbeelden die zijn gegrond op rassuperioriteit of rassenhaat, verspreidt.

Art. 22

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft, hij die behoort tot een groep of tot een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie wegens een van de beschermde criteria verkondigt in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, dan wel aan zodanige groep of vereniging zijn medewerking verleent.

Art. 23

Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft ieder openbaar officier of ambtenaar, iedere drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt een persoon discrimineert wegens een van de beschermde criteria.

Dezelfde straffen worden toegepast wanneer de feiten begaan zijn jegens een groep, een

Art. 21

Opgeheven

Art. 22

Opgeheven

Art. 23

Opgeheven

Opgeheven

gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria.

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Opgeheven

Indien de openbare officieren of ambtenaren die beticht worden de bovengenoemde daden van willekeur bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt te hebben, en indien zij beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad in voorkomend geval te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Opgeheven

Indien een van de bovengenoemde daden van willekeur is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Opgeheven

Art. 24

Art. 24

De persoon die, binnen het domein bedoeld in artikel 5, § 1, 1°, een persoon discrimineert op basis van één van de beschermde criteria, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen.

Opgeheven

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op basis van één van de beschermde criteria.

Opgeheven

Art. 25

Art. 25

De persoon die op het vlak van de arbeidsbetrekkingen een persoon die discrimineert op basis van één van de beschermde criteria, wordt gestraft met

Opgeheven

gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan op basis van één van de beschermde criteria.

Art. 26

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft zij die zich niet voegen naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 18 werd gewezen.

Opgeheven

Art. 26

~~Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen~~ **een straf van niveau 1** wordt gestraft zij die zich niet voegen naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 18 werd gewezen.

Wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten

Art. 7

De overtredingen van de voorgaande artikelen, van de besluiten tot uitvoering ervan en van de in artikel 5 bedoelde gemeentelijke verordeningen worden gestraft met een geldboete en zesentwintig tot vijfhonderd euro.

De bepalingen van het eerste boek van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn op die overtredingen van toepassing.

Art. 7

~~De overtredingen van de voorgaande artikelen, van de besluiten tot uitvoering ervan en van de in artikel 5 bedoelde gemeentelijke verordeningen worden gestraft met een geldboete en zesentwintig tot vijfhonderd euro.~~ **Met uitzondering van artikel 6, § 10, worden de overtredingen van de voorgaande artikelen, van de besluiten tot uitvoering ervan en van de in artikel 5 bedoelde gemeentelijke verordeningen worden bestraft met een straf van niveau 1.**

~~De bepalingen van het eerste boek van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn op die overtredingen van toepassing.~~

Wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd

Art. 1 Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt. Voor de toepassing van het vorige lid, dient de term genocide te worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide. De veroordeelde kan bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.	Art. 1 Opgeheven Opgeheven
Art. 2 In geval van veroordeling wegens overtreding van deze wet, kan worden bevolen dat het vonnis in zijn geheel of bij uittreksel in een of meer dagbladen wordt bekendgemaakt, alsmede dat het wordt aangeplakt, een en ander op kosten van de veroordeelde.	Art. 2 Opgeheven
Art. 3 Hoofdstuk VII van het eerste Boek van het Strafwetboek en artikel 85 van hetzelfde Wetboek zijn op deze wet van toepassing.	Art. 3 Opgeheven
Art. 4 Het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme opgericht door het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013, alsmede iedere rechtspersoon die zich, op grond van haar statuten, tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen en die de voorwaarden voorzien in artikel 17, tweede	Art. 4 Het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme opgericht door het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013, alsmede iedere rechtspersoon die zich, op grond van haar statuten, tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen en die de voorwaarden voorzien in artikel 17, tweede lid, 1° tot 3°, van het Gerechtelijk Wetboek vervult,

lid, 1° tot 3°, van het Gerechtelijk Wetboek vervult, kunnen in rechte optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding van geven.

kunnen in rechte optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van ~~deze wet~~ **artikel 257 van het Strafwetboek** aanleiding van geven.

Wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie

Art. 145, § 3bis

Met een geldboete van 50 EUR tot 300 EUR en met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar of met één van die straffen alleen worden gestraft de persoon, die een elektronische-communicatienetwerk of -dienst of andere elektronische communicatiemiddelen gebruikt om overlast te veroorzaken aan zijn correspondent of schade te berokkenen alsook de persoon die welk toestel dan ook opstelt dat bestemd is om de voorgaande inbreuk te begaan, alsook een poging om deze te begaan.

Art. 145, § 3bis

Opgeheven

Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie

Art. 21

oor de toepassing van deze titel wordt begrepen onder discriminatie, elke vorm van opzettelijke directe discriminatie, opzettelijke indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren en intimidatie op grond van de beschermde criteria alsook de weigering tot het maken van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap.

Art. 21

Opgeheven

Art. 22

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft :

1° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie jegens een persoon wegens een van de beschermde criteria, en

Art. 22

Opgeheven

Opgeheven

dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;

2° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een persoon wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;

Opgeheven

3° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen;

Opgeheven

4° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria, en dit, zelfs buiten de in artikel 5 bedoelde domeinen.

Opgeheven

Art. 23

Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft ieder openbaar officier of ambtenaar, iedere drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt een persoon discrimineert wegens een van de beschermde criteria.

Opgeheven

Dezelfde straffen worden toegepast wanneer de feiten begaan zijn jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een van de beschermde criteria.

Opgeheven

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Opgeheven

Indien de openbare officieren of ambtenaren die beticht worden de bovengenoemde daden

Opgeheven

Art. 23

van willekeur bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt te hebben, beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad, in voorkomend geval, te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Opgeheven

Indien een van de bovengenoemde daden van willekeur is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Art. 24

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft zij die zich niet voegen naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 20 werd gewezen.

Art. 24

~~Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen~~ **een straf van niveau 1** wordt gestraft zij die zich niet voegen naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 20 werd gewezen.

Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen

Art. 26

Voor de toepassing van deze titel wordt begrepen onder discriminatie elke vorm van opzettelijke directe discriminatie opzettelijke indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren, intimidatie of seksuele intimidatie, op grond van een beschermd criterium.

Opgeheven

Art. 26

Art. 27

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft :

Opgeheven

Art. 27

1° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie jegens een persoon

Opgeheven

wegens een beschermd criterium, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

2° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een persoon wegens een beschermd criterium, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

3° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een beschermd criterium, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

4° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een beschermd criterium, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen.

Opgeheven

Opgeheven

Opgeheven

Art. 28

Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft ieder openbaar officier of ambtenaar, iedere drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt jegens een persoon discrimineert wegens een beschermd criterium.

Dezelfde straffen worden toegepast wanneer de feiten begaan zijn jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een beschermd criterium.

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Indien de openbare officieren of ambtenaren die beticht worden de bovengenoemde daden van willekeur bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt te hebben, beweren dat hun

Opgeheven

Opgeheven

Opgeheven

Opgeheven

Art. 28

handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad, in voorkomend geval, te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Indien een van de bovengenoemde daden van willekeur is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Art. 28/1

Hij die, in de in artikel 6, § 1, 1°, bedoelde materie een persoon discrimineert, in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens een beschermd criterium wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een beschermd criterium.

Art. 28/2

Hij die, op het vlak van de arbeidsbetrekkingen, een persoon discrimineert in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens een beschermd criterium wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een beschermd criterium

Art. 29

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft zij die zich niet voegen

Opgeheven

Art. 28/1

Opgeheven

Opgeheven

Art. 28/2

Opgeheven

Opgeheven

Art. 29

~~Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen~~ een straf van niveau 1 wordt gestraft zij die zich niet voegen naar

naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 25 werd gewezen.

een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 25 werd gewezen.

Wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen

Opgeheven